بنام خدا

فرهنگ جامع

(فارسی – ترکی)

جلد دوم

ذ – ی

حاوی بیش از ۷۵۰۰۰ مدخل

تألیف:

پرویز زارع شاهمرسی

خوانندهٔ گرامی!

اگر کتاب پسندیده و سودمند بود، برای حمایت از این کار فرهنگی می توانید مبلغ ۲۰ هزار تومان یا هر مبلغ دلخواه را به عنوان بهای نسخه پی دی اف کتاب به حساب نویسنده بفرستید.

۶۳۹۳-۴۶۱۰-۲۶۸۸-۳۶۹۰ بانک سینا. پرویز زارع

صامتها:

نام	شکل	نام	شکل
آ	A-a	ف	F-f
ب	B-b	ق	Q-q
پ	P-p	ك	K-k
ت	T-t	گ	G-g
ج	C-c	ل	L-l
چ	Ç- ç	م	M-m
خ	X-x	ن	N-n
د	D-d	و	V-v
ر	R-r	ه	H-h
ز	Z-z	ی	Y-y
ژ	J-j	ث- ص	S-s
س	S-s	ح	H-h
ش	Ş-ş	ذ- ظ -ض	Z-z
غ	Ğ-ğ	ع	علامت خاصی ندارد و وابسته به نوشتار تلفظ آن نوشته می‌شود. یعنی با توجه به حرکهٔ حرف (ع) ثبت می‌شود. مثلاً: عقرب (Əqrəb)، عافیت (Afiyət)

مصوتها:

آ (A)– مانند: آت (اسب)

او ْ (O)- مانند: اوْد (آتش)

اۆ (Ü) – مانند: اۆزۆم (انگور)

او (U)- مانند: اولدوز (ستاره)

اؤ (Ö)– مانند: اؤلکه (سرزمین)

ائ (E)- مانند: ائو (خانه)

ایـ (I)- مانند: دیش (Diş) (دندان)

ایـ �^ (I)- مانند: قیش (Qış) (زمستان)

اَ (Ə)- مانند: ال (دست)

علامتهای اختصاری

دیو	«	دیوان الغات الترک
گیا	«	گیاه شناسی
جان	«	جانورشناسی
←	«	نگاه کنید به
↑	«	نگاه کنید به مدخل بالا
↓	«	نگاه کنید به مدخل پایین
عر	«	عربی
رو	«	روسی
لا	«	لاتین
فر	«	فرانسوی
مغ	«	مغولی
متفا	«	متداول فارسی

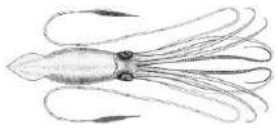
د ـ ذ

د: (D) یکی از صامت زبان ترکی است که جزء حروف صامت طنین‌دار، پیشین کامی و انفجاری گروهبندی می‌شود. اگر قبل از حروف بی‌صدای گنگ و یا در پایان کلام بیاید، مثل صامت گنگ (ت) تلفظ می‌شود. مانند آرواد/ آروات. آغاز واژه با «د» در ترکی قدیم وجود نداشته و همهٔ واژگان اینچنینی با «ت» آغاز شده و بعداً به «د» تغییر یافته‌اند.
دئدی قودو: (Dedi qudu) غیبت. شایعه. بگومگو.
دئدیرتمک: (Dedirtmək) به سخن آوردن. به زور حرف کشیدن. وادار به صحبت کردن. وادار به اعتراف کردن. به اقرار واداشتن.
دئدیرگنمک: بسیار سخن گفتن.
دئدیرگه مک: به شک انداختن.
دئدیرگه مه: (Dedirgəmə) تردید.
دئدیرگین: (Dedirgin) غرغرو. ناآرام.
دئدیک: مفهوم. ضرب المثل. گفتگو.
دئدیگی دئدیک چالدیغی دؤدؤک / دئدیگیم دئدیک: دیکتاتور. خودسر.
دئدیم دئدی: (گفتم و گفت) مناظره.
دئدیم دئمه میش: گفتم که گفتم. گفتم ولی انگار که نگفتم.
دئربه: (Derbə) زن شلخته.
دئرمه: (Dermə) نقش. ترمه.
دئسم دئمه سم: (Desəm deməsəm) احتمال. در هر حال.
دئشداوار: (Deşdavar) کولاک غربی.
دئشدک: (Deşdək) سوراخ روی نان.
دئشدی: (Deşdi) آبخوری با شکم گنده و دهان تنگ. گیاهی که از دانهٔ افتاده بر زمین بروید.
دئشدیرمک: سوراخ گردانیدن.
دئشدیریلمک:سوراخ کرده شدن.
دئشدیل: کنگره. تراشه های دور سکه.
دئشقالا: (Deşqala) هیاهو.
دئشقالی: (Deşqalı) سوراخ.
دئشک: (Deşək) دندان نیش. به صورت «دیشک» وارد فارسی شده.
دئشگل: (Deşgəl) شکم گنده.
دئشگه: (Deşgə) توالت. مستراح.
دئشگیج: (Deşgic) شکافنده. مته.
دئشگیل: (Deşgil) حل المسائل.
دئشگین: حساس. متأثر. مغلوب.
دئشلم: (Deşləm) بررسی. تحقیق.
دئشلمچی: (Deşləmçi)محقق. کاوشگر.
دئشله مک: (Deşləmək) تحقیق کردن.
دئشلیک: (Deşlik)آبخوری باشکم گنده و دهان تنگ. راه نجات.
دئشمک: (Deşmək) سوراخ کردن. شکافتن. باز کردن سرزخم. نیشتر زدن. حفره کندن.
دئشمه: (Deşmə) سوراخ بازکنی. چشمه. بورغولاما نیز گفته می‌شود.
دئشن: (Deşən) ابزار سوراخ کردن. مته. مؤثر.نافذ. جوان. **دئشنده:** ← پرده.
دئشنک: (Deşnək) منبع. مأخذ. چشمه. به صورت «تشنک» به معنای جاندانه و فرورفتگی جمجمه وارد فارسی شده.
دئشنه: (Deşnə) ابزار سوراخ کردن. کارد برنده و نوک تیز که برای سر بریدن و زخم زدن به کار می‌رود. به صورت دشنه وارد فارسی شده است.
دئشنی: (Deşni)نوعی بیماری در اسب.
دئشنیک: (Deşnik) جاروی نمدمالان.
دئشه: (Deşə) وسیله‌ای برای کندن زمین. به صورت تیشه وارد زبان فارسی شده است. انتقاد. تنقید.
دئشه چی: (Deşəçi) منتقد.
دئشه له مک: انتقاد کردن.
دئشه مک: با تیشه ناهموار کردن سنگ آسیاب. سنگ را با تیشه تراشیدن.
دئشه مه: (Deşəmə) تراشدهی.
دئشه نک: خلل. روزن. خارش گرفته.
دئشه نک یئلی: خارش در فرج زن.
دئشه ویج: (Deşavıc) سوراخ کننده. شکافنده. مته.

دئشه

دئشی: (Deşi) سوراخ کلید.
دئشیجی: (Deşici) مته. شکافنده.
دئشیر: (Deşir) اثر. نفوذ. بیگانه. چرکین. بی شرم.
دئشیرچی: گدا. سائل. کاشف.
دئشیرش: (Deşiräş) زشت. بد.
دئشیرلیک: (Deşirlik) بی شرمی.
دئشیره: (Deşirə) سوراخ کردن.
دئشیریک: (Deşirik) ترتیب.
دئشیک: [دیو](Deşik) قبر. سوراخ. حفره. پاره. سوراخ شده.
دئشیک دؤشؤک: شکافته. سوراخ.
دئشیک قولاق: حرف ناشنو.
دئشیکلی سؤمؤک: لگن خاصره.
دئشیلمک: (Deşilmək) سوراخ شدن. شکافته شدن. سر باز کردن.
دئشیلمه: (Deşilmə) سوراخ شوندگی. شکاف خوردگی.
دئشیلی: (Deşili) شکافته. شکافدار.
دئشیلیک: (Deşilik) سوراخ کلید.
دئشین: (Deşin) اثر. نفوذ. لگن بزرگ.
دئشینجیک: (Deşincik) گودال آب.

دئشینمک: (Deşinmək) متأثر شدن.
دئشینمه: (Deşinmə) تأثر. رنجش.
دئم: دیم. دئمات: (Demat) دیمزار.
دئمج: (Deməc) بیان. بیانیه. گوینده.
دئم دوْشانی: (Dem doşanı) (خرگوش دیمزار) زشت.
دئـم قـارپیزی: (گیـا)(Dem qarpızı) هندوانه دیمی. گیاهی که در صحرا می‌روید و میوه‌ای به اندازهٔ تخم مرغ و مانند هندوانه می‌آورد. در کنایه به آدم زشت رو و ابله گویند.
دئمک: (Demək) گفتن. اظهار نمودن. بیان کردن. سخن گفتن. حکایت کردن. روایت کردن. یعنی. گویا. پس گویی. انگار. خلاصه. به صورت «دمک» به معنای «گفتنی است که» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
دئمکچی: (Deməkçi) سخنگو. راوی.
دئمن: (Demən) گویش. بیان. سخن.
دئمه: (Demə) گویش. معنا. گوینده.
دئمه جه: (Deməcə) ضرب المثل.
دئمه لـی: (Deməli) گویا. گفتنی. به قول معروف.
دئمی: (Demi) چپق. قلیان.
دئنتلنمـک: (Denətlənmək) بازرسی شدن. **دئنتلنمه:** انحساب.
دئنتلـه مـک: (Denətləmək) بازرسی کردن. **دئنتله مه:** بازرسی. تفتیش.
دئنئی: (Deney) تجربه.
دئنئیسل: (Deneysəl) تجربی.
دئنئیلیک: (Deneylik) آزمایشگاه.
دئنک: (Denək) محک. آزمایش.
دئننمک: (Denənmək) آزموده شدن.
دئنه تی: (Denəti) تجربه.
دئنه تیم: (Denətim) سنجش. آزمایش.
دئنه مک: (Denəmək) تجربه کردن.
دئنه مه: (Denəmə) تجربه.
دئو: (Dev) ← دیو. منحنی. چرخش. سر دواندن. دایره شکل.
دئو آناسی: زن گنده و خپل.
دئو آیناسی: آینهٔ محدّب. بزرگ نما.
دئوان: (Devan) تازیانه. نوعی تازیانهٔ پوستی.
دئو چالماق: دچار فلاکت شدن.
دئور: (Devr) رسم جاباز کردن برای عروس← دوور.
دئور: (Devər) درد سر.
دئورت: (Devrət) گردنه. معبر تنگ.
دئـورک: (Devrək) دوشـنبه. تشـت کوچک.
دئورک اژته سی: (Devrək ertəsi) سه شنبه.
دئورنگج: (Devrəngəc) گرداب.
دئوره: (Devrə) وارونه. واژگون.
دئوره دلی:(Devrə dəli) دیوانهٔ عوضی.
دئـوره مـال: (گیـا)(Devrəmal) گـل آفتابگردان.
دئوریج: (Devric) پرگار.
دئوریسی گؤن: (Devrisi gün) روز بعد.
دئوریش: (Devriş) دوره گرد. درویش. رفتار. انقلاب.
دئوریک: (Devrik) وارونه. برگشته.

دئو قالامار

دئوریلمک: (Devrilmək) ساقط شدن. عوض شدن. فرو افتادن. ور افتادن. زیر و رو شـدن. منقلـب شـدن. واژگـون شدن. نابود شدن. از بین رفتن.
دئوریله:(Devrilə) گشتی. پلیس. گزمه.
دئوریلیش:(Devriliş) واژگونی. سقوط.
دئوری‌م / دئوری‌ن: انقلاب. حرکت.
دئوریمچی:(Devrimçi)انقلابی. برانداز.
دئوریه: (Devriə) دوره.
دئوشک: (Devşək) برده.
دئوشـیرمک: (Devşirmək) برگزیـدن. گردآوردن. انتخاب کردن افراد قشون یئنی چری از میان بچه های خانواده مسیحی در عثمانی.
دئوشیرمه: گزینش. برگزیده.
دئوشیریم: استحاله. جایگردی.
دئو قالامار: (جان) سرپاورغول. (نوعی موجود دریایی) (Architeuthidae).
دئو قولاغی: (جان) گوش دیو. (نوعی موجود دریایی). (Eustrombus gigas).
دئو قیلیق: (Dev qılıq) دیوسیرت.
دئو گؤودلی: (Dev gövdəli) غول آسا.
دئوگین: (Devgin) دینامیک.
دئولک: (Devlək) اداره. گردش.
دئـولنگج: (جـان)(Devləngəc) نـوعی پرندهٔ شکاری.
دئولیم: (Devlim) عمر. حیات.
دئوه جر: (Devəcər) بیزار. خسته.
دئو یاش: (Dev yaş) نوجوان نیرومند.
دئویتج / دئویتکن: (Devitkən) موتور.
دئویج: (Devic) موتور. نیروی محرّک.
دئویر: (Devir) انتقال. انقلاب.
دئـــــویرتمج: (Devirtməc)

دئو قولاغی

راهـی کـه یـک طـرفش بلنـد و طـرف دیگـرش گود باشد.
دئویرجـــــک: (Devircək) برگردانـنده. نـان برگـردان، آلتـی فلزی بلند و پهن که بـرای برگردانـدن نان پخته شده از روی تابهٔ نان پـزی بـه کار می‌رود.
دئویرچی: (Devirçi) انقلابی. برانداز.
دئویرگج: (Devirgəc) ← دئویرجک.
دئویرگه: (Devirgə) موتور.
دئویرمج: (Devirməc) پیچ یا خم راه.
دئویرمک: (Devirmək) ساقط کـردن. واژگـون کـردن. برگردانـدن. منقلـب کردن. فروافکندن. تغییـر دادن. کسـی را زیر گرفتن و مورد آزار جنسی قرار دادن.
دئویرمن: (Devirmən) ساقط کننده.
دئویرمه: (Devirmə) اسقاط. واژگونی.
دئویره: (Devirə) وارونه.
دئویریک: (Devirik) وارونه.
دئویریم: (Devirim) برگشت. تحول.
دئویک: (Devik) آنکـه موقع کـار بـه اطراف نگـاه کنـد. ایتالیـک. شکسـته. برگشته. واژگون.
دئویکدیرمک: مبهوت گردانیدن.
دئویکمک: ← دؤگوکمک.
دئویم / دئوین: حرکت. دینامیک.
دئوینک: (Devinək) نقطهٔ حرکت.
دئوینگج: (Devingəc) ربات.
دئوینگن: (Devingən) متحرک.

دئوینگنلیک: (Devingənlik) تحرک.
دئوینمک: (Devinmək) حرکت کردن.
دئوینمه: (Devinmə) حرکت. جهش. چرخش.
دئوینیک: (Devinik) دینامیک.
دئوینیم: (Devinim) حرکت. ورزش.
دئه: (Deh) کلماتی که برای راندن حیوان بیان شوند.
دئهله مک: (Dehləmək) گفتن کلماتی برای راندن حیوان.
دئیرچی: (Deyərçi) راوی.
دئیرلی: (Deyərli) قابل بحث.
دئیره: (Deyrə) شلوار تنگ زنانه.
دئیشت: (Deyşət) عادت. ضرب المثل. شعر.
دئیک:(Deyək) گیریم. فرض کنیم.
دئیگی: (Deygi) حرف. سخن.
دئیلش: (Deyləş) سخن. حرف. اعتراض. بحث.
دئیلشچی:سخنگو.مصاحبه گر. معترض.
دئیلشمک: مصاحبه کردن.
دئیله شی: (Deyləşi) سخن. مصاحبه. اعتراض.
دئیله مک: (Deyləmək) گوش سپردن.
دئین: (Deyən) گوینده. ← دئیه سن.
دئین بیلن: (Deyənbilən) گویا. امّا.
دئینک:(Deynək) روز سه شنبه.
دئین کیمی: (Deyən kimi) به محض گفتن.
دئینی دئین: (Deyəni deyən) آنکه حرف و عملش یکی باشد. آنکه چون بگوید عمل کند.
دئیه: (Deyə) فکرکرد. پیش خود گفت. به قصد. اگر. دخمه. ایوان. کلبه.
دئیه جک: (Deyəcək) گفتنی.
دئیه چی: (Deyəçi) مسئول. پاسخگو.
دئیه سک: (Deyəsək) سخن بزرگان.
دئیه سن: (Deyəsən) گویی. انگار.
دئیه سی: (Deyəsi) گفتنی.
دئیه گؤله: (Deyə gülə) بگو و بخند.
دئیه لک: (Deyələk) گویش. لهجه.
دئیه لیش: (Deyəliş) خطابت.
دئیه لیم: (Deyəlim) بالفرض.
دئیه وای: (Deyəvay) یکباره. بی خبر.

دئیی: (Deyi) قول. سخن. اقوال.
دئییب دانیشماق: (Deyib danışmaq) صحبت کردن. اختلاط کردن. گپ زدن. صحبت و گفتگو کردن.
دئییب کئچمک: (Deyib keçmək) گفتن و رد شدن. بی‌اعتناء مطلب را گفتن.
دئییب گؤلن: (Deyib gülən) بگو و بخند. خنده رو.
دئییت: (Deyit) گفته. برداشت. تصمیم. ورد. ذکر.
دئییجی: گوینده. راوی. دو بهم زن.
دئییجیلیک: مذاکره. دوبهم زنی.
دئییرگج: (Deyirgəc) کارخانه.
دئییس: (Deyis) اصطلاح.
دئییش: گویش. گفته. مشاجرهٔ لفظی.
دئییش بیلیمی: گویش شناسی.
دئییشت: (Deyişət) سخن. شعر. مرثیه.
دئییشتچی: (Deyişətçi) خنیاگر محلی.
دئییشجه: (Deyişcə) دیباچه. پیشگفتار.
دئییشدیرمک: به مشاجره واداشتن.
دئییشدیریلمک: (Deyişdirilmək) به مشاجره وادار شدن.
دئییشکن: غُرزن. بسیار پرحرف.
دئییشله مه: ضرب المثل قافیه دار.
دئییشلی: (Deyişli) معترض.
دئییشمک: (Deyişmək) با همدیگر مجادله لفظی کردن. مشاجره کردن. مناظره کردن. مشاعره کردن.
دئییشمه: (Deyişmə) مناظره. مشاعره. مجادله. بگومگو. مشاجرهٔ لفظی. یکی از اشکال مشاعره در بین عاشیقها که غالباً فی‌البداهه و در چهار مرحله صورت می گیرد. در مرحلهٔ اول عاشیق حریف را به مشاعره دعوت می کند. در مرحلهٔ دوم که «حربه زوربا» نام دارد، عاشیق رجز می‌خواند. در مرحلهٔ سوم آنها مشاعره می کنند و هر عاشیق با قافیهٔ شعر دیگری اشعاری می‌خواند و در مرحلهٔ چهارم که «قیفیل بند» نام دارد، یکی مغلوب دیگری می‌شود.
دئییشیم: (Deyişim) جدل. مجادله.
دئییکلنمک: (Deyiklənmək) نامزد شدن دختر و پسر در زمان کودکی.
دئییکله مک: (Deyikləmək) نامزد کردن دختر و پسر در زمان کودکی.
دئییکلی: (Deyikli) از کودکی نامزد شده. نامزد شده.
دئییل: (Deyil) نیست. نه. نه خیر.
دئییلسیز: (Deyilsiz) مستقل.
دئییلمک: (Deyilmək) گفته شدن. بیان شدن. اظهار شدن. حکایت شدن. نقل شدن. شناخته شدن به. موسوم بودن به.
دئییلمیش: (Deyilmiş) گفته شده.
دئییلک: (Deyilək) لهجه. گویش.
دئییلن: (Deyilən) روایت. مطالب گفته شده.
دئییله سی: (Deyiləsi) گفتنی. قابل بیان. قابل گفتن.
دئییلیش: (Deyiliş) گویش. گفتار. طرز بیان. لهجه.
دئییلیک: (Deyilik) گفتنی. قابل بیان.
دئییم: (Deyim)تعبیر.اصطلاح. گویش.
دئییملی: (Deyimli) مصطلح. رایج.
دئییم یاپماق: مصطلح کردن.
دئیین: (Deyin) وصیت.
دئیینتی: (Deyinti) غرولند. غرغر. زیرلب سخن گفتن از روی خشم. نارضایتی.
دئیینج: (Deyinc) اسلوب. شیوه.
دئیینجیل: (Deyincil) غرغرو.
دئییندیرمک: (Deyindirmək) وادار به غرولند کردن.
دئییندیریلمک: (Deyindirilmək) وادار به غرولند شدن.
دئیینگن / دئیینگی / دئیینجک: (Deyingən) غرغرو. غرزن.
دئیینمک: (Deyinmək) غرولند کردن.
دئیینمه: (Deyinmə) غرولند. غرغر.
دئیینن: (Deyinən) ← دئیینگن.
دئیینیکلی:(Deyinikli) نشان شده. آنکه از کودکی با دختری نامزدی شده.
دئییو: (Deyiv) نقل. حکایت.
دا: (Da) هم. نیز. همچنین. البته. اگرچه. اگرهم. مگر. هیچ. از سوی دیگر. علاوه بر این. لااقل. باری. حتی. اگر. ولی. در. در محل. از حروف ربط. اگر به صورت پسوند پیوسته یا اضافه باشد، به معنی «در« و د« درمحل» یعنی به صورت مفعول فیه

استعمال می‌شود. انجام قطعی کاری را تأیید کند. تردید و عدم یقین گوینده را نسبت به امری بیان کند.
دابا: (Daba) بی ثمر. چوب کجی که در کنار ساختمانهای گلی گذارند. نحیفی و لاغری ناشی از بیماری.
داباجا: (Dabaca) غضروف استخوان زانوی حیوان. سبدی تخت از شاخه های درخت توت برای گذاشتن نان.
دابار: (Dabar) حوضچه.
دابارا: (Dabara) جشن. شکوه. آوازه. شهرت. **دابارا دۆشمک:** شهرت یافتن.
دابارالاماق: باشکوه استقبال کردن.
دابارالی: (Dabaralı) باشکوه. مجلل.
داباز: (Dabaz) کهیر. لکهٔ سرخ خارش آور بر پوست. بیماری حساسیت.
داباق: (Dabaq) بیماری برفک. بیماری آفت. درخت پیر.
دابال: (Dabal) کوتاه قد. کوتوله.
دابالاق: (Dabalaq) پشت پا.
دابالاماق: لنگیدن. هیبت کردن.
دابان: [دیو](Daban) پاشنه. اساس. بُن. سینه. برگهای نزدیک به ریشه در توتون. فاحشه. آهن نیکو برای شمشیر سازی. مزرعهٔ بدون سنگ و حاصلخیز. به صورت «ضبان» به معنای آستر ته کفش و ته کفش و «طابان» در معنای ته تفنگ وارد عربی شده است. **دابان آتما:** پیاده روی. **دابان آتماق:** پیاده روی کردن. **دابان آستاری:** پوست ظریفی که درداخل کفش گذارند. **دابان آلتی:** پَست. فرومایه. **دابان آلماق:** به سرعت دررفتن. دو پا داشتن و دو پا قرض کردن. **دابان آیاق:** پا بزرگ.
دابانا: پاشنهٔ در. **دابان ائتمک:** شتاب کردن. **دابانا تۆپۆرمک:** پابه فرار گذاشتن. **داباناق:** پاشنهٔ پا. کوتاه. دامنهٔ لباس. **دابانااقلاماق:** سر کسی هیبت کردن. **دابانا قوّت:** الفرار. **دابان انجیری:** انجیر خشک و صاف. **دابان اۆستۆ:** توک پا. بی‌توقف. بلافاصله. بلادرنگ. عبوری. **دابان ایپی:** طناب پاشنه. طنابی که به گرداگرد چوبهای آلاچیق در ارتفاع مدوّر نیم متری از سطح زمین به صورت تک تک می‌بندند. **دابان باسدی:** آنکه با بدگمانی سخنان و اعمال دیگران را زیر نظر بگیرد. **دابان باسقیج:** اهرم پایی. **دابان باسما:** به سرعت. با شتاب. به دو. تأیید. نوعی فن کُشتی. **دابان باسماق:** تأیید کردن. تصدیق کردن. مهر زدن. **دابان باغی:** باغی که علیرغم امکان آبیاری، تشنه رها شده است. **دابان بالیغی:** (جان) نوعی ماهی با باله‌های قرمز رنگ که در آب شیرین زندگی می‌کند. **دابان پارتلاماق:** از پا افتادن. **دابان پولو:** حق القدم. **دابان تپن:** پیاده. **دابان تشتی:** حیله گر. حرامزاده. **دابان توزاق:** تله. دام. **دابانتی:** پاروی بزرگ بوجاری. **دابانجیق:** پاشنهٔ ظریف کفش. **دابانچا:** کفش. **دابانچالیق:** چرم کفاشی. **دابان چک:** پیاده. **دابان چکمک:** تحریک کردن. از راه بدر کردن. **دابان چکن:** پاشنه کش. محرک. پیاده. **دابان چوخورو:** گودی کنار پاشنه. **دابانچی:** اصولگرا. **دابانداً:** فوراً. **دابان دابانا:** به کلی. متضاد. **دابانداری:** راه خاکی که به مرور زمان وسط آن گود افتاده باشد. **دابانداش:** همکف. **دابان داشی:** سنگ پا. **دابان دمیری:** نوعی ابزار برای در قالب کردن کفش. **دابان دۆگمک:** سگ دو زدن. **دابانديريق:** بخش محافظ پاشنهٔ کفش. **دابان دیره مک:** جای گرفتن. **دابان سوْران / دابان سوْيان:** (جان) جانور آبزی شبیه خرچنگ کوچک که در رودخانه زندگی کند و به پاشنهٔ پا چسبد.سوسک مصری. **دابان سؤز:** اتیمولوژی. ریشهٔ کلمه. **دابان سویو:** آب تمیز و فراوان. اتیمولوژی. ریشهٔ کلمه. سفرهٔ آب زیر زمینی. **دابانسیز:** ترسو. ناسالم. **دابانسیز فرشته:** پری بی پاشنه. آنکه زیاد گردش کند و از آن خسته نشود. **دابان صابینلاماق:** زیرپای کسی نشستن. **دابانقا:** (جان) کنه. **دابان قاریش:** کلاً یک وجب. **دابان قالیسی:** قالی بزرگی که زیر پا انداخته باشند. **دابان قیرماق:** سریع. تند. **دابان قیرماق:** درنگ کردن. **دابان کئش:** پیاده. **دابان کسن:** پابرهنه. **دابانلاق:** پای گرد. **دابانلاما:** تعقیب قدم به قدم. **دابانلاماق:** قدم به قدم تعقیب کردن. پیچیدن دامنهٔ ارخالق به نوک پا. **دابانلانماق:** قدم به قدم تعقیب شدن. **دابانلی:** جسور. سالم. فعال. **دابانليق:** پاشنهٔ در. تخته یا بتون زیر ریل آهن. **دابانوای:** پیاده. پیاده رو. **دابان هالایی:** یک رقص گروهی زنان. **دابان یئین:** لولوخوخوره.**دابان یاغلاماق:** فرار کردن. **دابانی چاتلاق:** چرکین. **دابانی دوْرو:** پیاده. **دابانیش:** همکف. **دابانیق:** زیرین. **دابانی قارا:** ← قارا دابان. **دابانی قالخیق:** همیشه به گردش رونده. **دابانی قیزماق:** بسیار علاقمند شدن. **دابانینا داش دگمک:** (سنگ به پاشنه خوردن). دیر کردن. **دابانینین آلتینا تاخیلماق:** تعقیب کردن. **دابان یوْلو:** راه مالرو. **دابانی یازیق:** ترسو. **دابان ییخماق:** فلک کردن. به پشت انداختن کسی و باچوب به پایش زدن.
داب باسان: ناموفق. بد شانس.
دابدابای: (جان) موش کوهی. کوتوله.
دابراق: (Dabraq) جوال. کیسه.
دابغولی: ورم. آماس. تاول. میخچه.
دابقو: سرزنش. **دابقور:** ← تابقور.
دابلی: (Dablı) قیف.
دابوسون: [مغ] (Dabusun) نمک.
دابولقاز: (Dabulqaz) سوراخ. روزن.
دابیر: سرو صدا. **دابیرما:** سریع.
دابیرماق: (Dabırmaq) سریع راه رفتن.
داپ: (Dap) علامت تأکید.
داپاندی: جشن پاییزی چوپانها.
داپ دار: (Dap dar) بسیار تنگ.
داپ داراجیق: بسیار تنگ.
داپ دایاو: کاملاً تندرست.
داپلاق: (جان) گوسالهٔ یک ساله.
داپینجاق: (Dapıncaq) تلنبهٔ چاه.
داپیندیریق: (Dapındırıq) پابند حیوان.
داپینماق: به سختی کشیدن ارابه.
داتقار: نامی برای مردان اویغور.
داتیرلاق: (Datırlaq) صعب العبور.
داتیرلیق: (Datırlıq) مضیقه. تنگنا.

داخال: (Daxal) کلبه‌ای از نی و جگن. اتاق میهمان.
داخالچا: کلبه ای از نی و جگن.
داخما: (Daxma) کلبه. زاغه. سرداب. خانهٔ زیرزمینی. به صورت دخمه وارد فارسی شده است. **داخما قارا:** دخمهٔ بدون روزن. **داخما قارالتماق:** خانه ساختن و در داخل آن زندگی کردن.
داخی: (Daxı) دیگر. از. بازهم. به علاوه. نیز.
داد: (Dad) مزه. طعم. لذت. نشئه.
داد آلماق: (Dad almaq) لذت بردن.
دادا: (Dada) برادر بزرگ. کودک در فاصلهٔ یک ماهه تا دو ساله. بی زبان.
دادابا: (Dadabaz) پرحرف. لافزن.
داداجان: (Dadacan) رنج. درد.
دادات: (Dadat) بچه. نوزاد.
دادار: برادر کوچک. به صورت «دادر» وارد زبان فارسی شده است.
دادار دورماق: به زور ایستادن کودک.
دادار دوْیماز: اندک. نصفه.
دادارماق: قهر کردن. رو برگرداندن.
داداش:(متفا)بچه. نوزاد←ددش(ناپ)
داداش آغا/ داداش بابا/ داداش بالا/ داداش خان/ داداش جان: نام مردانه.
داداش قارداش: بسیار صمیمی.
داداشماق: (Dadaşmaq) سنجیده شدن.
داداغان: (Dadağan) طمّاع. حریص.
داداق: (Dadaq) طعم. لذت. طعمه. دوست. پا. گام اول کودک. شکر.
داداق ساداق: جیره.سهم غذای فردی.
داداقلاق: لذیذ. مطبوع.
داداقلاماق: طعم غذا را چشیدن.
دادا گئتمک: شکایت بردن.
دادا گتیرمک: مزه‌دار کردن.
دادال: (Dadal) فهیم. حساس. با ذوق. احمق. پریشان.
دادامال /دادامجیل: معتاد.چشته خور.
دادامیق: (Dadamıq) طعمه.
دادان: (Dadan) معتاد. خو گرفته.
دادانا: خدمتکار. **دادانا /دادانان:** معتاد. خو گرفته. **دادانديرماق:** عادت دادن. **دادانديريق:** عادت دادن حیوانات به یک جا و شکار کردن آنها. **دادانديرلماق:** عادت داده شدن.
دادانقین: عادت کرده. معتاد. **دادانما:** عادت. اعتیاد. **دادانماق:** عادت کردن.
دادانمیش: لذت یاب. ← داداناں.
دادانیق: ← داداناق.
دادای: گودال در بازی الک دولک.
دادا یئتمک: (Dada yetmək) به یاری کسی شتافتن.
داد ایسته مک: کمک خواستن.
دادایی: نانی که از گندم آسیاب شده در آسیاب دستی به عمل آمده باشد.
دادبگ/ داد بیگ: (متفا)(Dad beyg) رئیس قاضیان. مستخدمی که عریضهٔ دادخواهان را به شاه می رساند و یا خود رسیدگی می کرده است.
داد تپمک:(Dad təpmək)هوار کشیدن.
داددیرما: (Daddırma) فاحشگی.
داددیرماق: (Daddırmaq) چشاندن.
داددیری: (Daddırı) فاحشه.
دادراش: (Dadraş) تعارف.
دادری: (Dadrı) ادویه. چاشنی.
دادریشماق: (Dadrışmaq) مزه کردن.
دادسیق: (Dadsıq) مطبوع. لذیذ.
دادلاماق: (Dadlamaq) آمیختن شکر و قند در چیزی. شیرین کردن خوراکی با شکر و قند.
دادلاندیرماق: با مزه کردن.
دادلاندیریجی: طعم دهنده.
دادلانماق: (Dadlanmaq) با مزه شدن.
دادلی: (Dadlı) خوشمزه. لذیذ. به صورت «طتلی» وارد زبان عربی شده است. ابله. سربهوا. سرخوش. سرمست.
دادلی آش: غذای جشن. **دادلی بلا:** (بلای لذیذ) فرزند. اولاد. **دادلی پارا:** پول رشوه یا بادآورده. **دادلیجا:** خوشمزه. شیرینی قنادی. **دادلیجاچی:** شیرینی پز. قناد. **دادلیجاق:** قحطی. لذیذ. **دادلیجالیق:** بیماری قند. دیابت. حلوا. **دادلیجی:** شیرینی پزی. قنادی.
دادلیجیق: سال قحطی. **دادلی چیش:** اسپرم. منی. آبی که هنگام تحریک جنسی از آلت زن بیرون آید و آلت را خیس کند. **دادلیخان:** نامی برای زنان اویغور. **دادلی دوزلو:** خوشمزه. **دادلیق:** تنقلات. تکه‌ای برای چشیدن. سهم قربانی. خورشت. چاشنی. ادویه. پیاز داغ. **دادلی قاباق:** (گیا کدوی استانبولی. **دادلی قابیق:** دارچین. **دادلیق پیلوْو:** کشمش پلو. **دادلیق توروم:** همه نوع شیرینی و طعام. **دادلیلیق:** حلاوت. شیرینی. **دادلی یوْسون:** (گیا) گیاه سفرس (Saxifraga)
دادما: (Dadma) چشایی. تجربه.
دادماق: چشیدن. مزه دادن. آزمودن.
داد منی توتدولار: (جان)(Dad məni tutdular) درّاج نر.
دادنیق: (Dadnıq) طمعکار.
دادو: (متفا) غلام. غلام خانه زاد.
داد وئرمک: (Dad vermək) مزه دادن. لذیذ بودن.
دادی: (Dadı) دایه. للّه. پرستار بچه. داماد. غلام خانه زاد.
دادیجی: (Dadıcı) مزه کننده. چشنده.
دادی داماغینا قالماق: (Dadı damağında qalmaq) مزه در دهان ماندن. خاطره فراموش نشدنی.
دادیر: (Dadır) شوره زار.
دادیران: (Dadıran) خردل.
دادیرجا: (Dadırca) محسوس. مؤثر.
دادیرسیز: (Dadırsız) بی شمار. الاغ.
دادیرقاماق: (Dadırqamaq) لغزیدن.
دادیرقان: بخشنده. مهمان نواز.
دادیزدیرماق: (Dadızdırmaq) چشاندن.
دادیزما: (Dadızma) چشایی.
دادیزماق: (Dadızmaq) چشیدن.
دادیسیز: (Dadısız) اسرافکار.
دادیشماق: چشیدن. امتحان کردن سفتی تخم مرغ در تخم مرغ بازی.
دادیق: [دیو](Dadıq) للّه. مربی. پاتوق. لذت. طعم.
دادی قاچماق: بی‌مزه شدن.
دادیقماق: (Dadıqmaq) طعم گرفتن. تغییر مزه دادن. بد مزه شدن. طعم طبیعی خود را از دست دادن.
دادیل: (Dadıl) حلیم. نیکو. آرام.
دادیل آی: ماه نیکو. (ناد).
دادیل خان: نامی برای زنان اویغور.
دادیل خانا: اتاق بزرگ.

دادیلقا: (Dadılqa) هنر. کارایی. تجربه.
دادیلماق: (Dadılmaq) چشیده شدن.
دادیلیج: (Dadılıc) قاشق.
دادیلیق: (Dadılıq) مادر شیری.
دادیم: ذائقه. ادویه. غذا. ذوق.
دادیماق: (Dadımaq) چشیدن.
دادیمال: (Dadımal) ادویه.
دادیم دوزوم: (Dadım duzum) (مزه و نمکم) اندک.
دادیمسال: (Dadımsal) ذائقوی.
دادیملیق: مقدار اندک در چشیدن.
دادینا باخماق: (Dadına baxmaq) مزه چیزی را چشیدن.
دادینا داد وئرمک: به فریاد و دادخواهی کسی پاسخ دادن.
دادینتی: [دیو](Dadıntı) فراوان.
دادیو: (Dadıv) لذت. طعم.
دار: (Dar) دار. چوبه‌دار. دستگاه

داراشچی

فرشبافی. پسوندی مأخوذ از فارسی به معنای دارنده و صاحب.
دار: (Dar) تنگ. باریک. محدود. کم عرض. کم. تنگنا. غیرکافی. اندک.
دار آچی: (Dar açı) زاویهٔ حادّه.
دارآیاق: (Dar ayaq) تنگنا. روز مبادا.
دارا: (Dara) همیشه. دایم.
دارابا: (Daraba) پاراوان. تیغهٔ دیوار چوبی. ظروف چوبی. هیکل. قوطی بزرگ برای نگهداری غله.
دارا بارا: شلوغی. ازدحام. تنگنا.
دارابچی: [مغ] (Darabçı) مهمیز.
دار اوْیونو: (Dar oyunu) ژیمناستیک. بندبازی.
دار بوْغماق: (Dar boğmaq) از مشکل کسی سود بردن.
دارابی: (گیا)(Darabı) میوه‌ای از نوع مرکّبات شبیه به نارنج و بزرگتر از آن. طعمش ترش و شیرین و مطبوع است.
دارات: (Darat) تصمیم. دسته. بسته.
داراتدیرماق: شانه زدانیدن.
داراتماق: (Daratmaq) شانه زدانیدن.
داراج: (Darac) پیشخوان.
داراجا: (Daraca) ایوان. بالکن.
داراجاق: (Daracaq) راه تنگ. تنگنا.
داراجان: (جان)(Daracan) گنجشک.
داراجیق: (Daracıq) خیلی تنگ. کوچهٔ تنگ. لب دریا.
دارا دار: (Dara dar) به دشواری.
دارادای: (Daraday) ارابهٔ دو چرخه.
دارار: (Darar) قپان.
داراز: دور ریز دم شانه. مشقت.
داراس: (Daras) جمع شدن دهان در اثر خوردن چیز ترش.
داراسو: (Darasu) شراب. باده.
داراسی: سیلو(محل نگهداری غلات).
داراش: (Daraş) فاصله. خیره سری. منازعه. **داراشان:** مُسری. واگیردار.

داراق

داراشچی: سلمانی. آرایشگر.
داراشدیرماق: سبب هجوم دسته جمعی شدن. موجب ازدحام شدن. **داراشقان:** هجوم برنده. **داراشلیق:** ← داریشلیق.
داراشما: هجوم دسته جمعی. صف. پشت سر هم. مرتّب. **داراشماق:** دسته جمعی هجوم بردن. از سرو کول هم بالا رفتن. ازدحام کردن. صف کشیدن. **داراشیت:** آرایش. **داراشیق:** مرتب. به صف شده. آرایشگاه.
داراشیل: تنهایی پسند. گوشه گیر.
داراغا: [مغ] آینده. بعدی. آتی.
داراغا بئز آتماق: فضولی کردن.
داراغاچی: [مغ] تعقیب کننده. پیرو.
داراغان: (جان) ماهی نرهٔ مؤنث.
داراق: (Daraq) شانه. سم. شن کش. گاوآهن. باله‌های گوش مانند ماهی. تاج گوشتی بعضی از پرندگان (شانه بسر). کاکل مرغ. تاج خروس. گل پنبه. شانهٔ کندو. قطار فشنگ. تکدرخت. راه بُزرو. آلت مردانه. **داراق آغزی:** دم قیچی. نخالهٔ پشم و غیره که در موقع شانه کردن می‌ریزد. **داراقار:** کاملاً خشک. **داراق اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه دولپه‌ای که در دامنه‌ای سنگی و خشک می‌روید. (Dipsacus). **داراقای:** صخره های لخت بر نوک کوه. **داراق ایتیرن:** عوام. ساده. **داراق باتماز:** موهای مجعد و پرپشت یا آشفته که شانه به راحتی در آن کار می‌کند. **داراق باش:** (جان) خروس. **داراق باغیشلاما:** در زنگه زور پس از کسب رضایت خانوادهٔ دختر،

داراق دیش

مادر پسر یک شانه به او می‌دهد. **داراق تیکانی:** (گیا) خاری شبیه به شانه. **داراقجیق:** شانهٔ کوچک. **داراق چؤپ:** (گیا) نوعی گیاه یکساله خوراکی از تیرهٔ خوشه داران. **داراقچی:** سازندهٔ شانه. کسی که پشم و غیره را شانه می‌کند. شانه کار. شانه زن. ویراستار. ظالم. ستمگر. **داراقچیر/ داراقچیل/ داراقچین:** (جان) شانه به سر. **داراق داراق:** پهلو به پهلو. شانه به سر. **داراق دارلاق:** فشار. تضییق. **داراق دیش:** نوعی اردک شانه بسر. (Mergus

داراقچین

serrator). **داراق دیشی:** دندانه‌های شانه. منظم و انبوه. **داراقسی:** شبیه به شانه. **داراققا:** طبق غذا. **داراق قایی:** نالایق. بی دست و پا. **داراق قون:** (جان) شانه به سر. **داراق کیلیم:** گلیمی که در آن نقش شانه بافته شده باشد.

داراق گیزلتـدی: (پنهـان کـردن شـانه). نـوعی بـازی یـا سـرگرمی جمعـی در گرمـی مغـان کـه معمـولاً در مجـالس جشـن و عروسـی انجـام مـی شـود. دستمالی را پیچانده و به صورت شلاق درمی آورند. حاکم بازی، شلاق را در دسـت گرفتـه و شـانه‌ای را طـوری در جیب یکی از بازیکنان می‌گـذارد کـه کسی متوجه نشود. بعداً رو به بازیکنان کرده و از آنها می‌خواهد کـه بگوینـد شانه در جیـب چـه کسـی اسـت. اگـر کسی درست حدس بزند، ضربه‌ای بـه حـاکم زده و خـود حـاکم مـی‌شـود وگرنه یک ضربهٔ محکم از حاکم مـی خورد و بازی دوباره شروع مـی شـود. **داراقلاتمـاق:** شـانه زدانیـدن. **داراقلامـا:**

داراقلیق

نردهٔ آهنی دور دیوار. ورم زیـر شـکم الاغ یـا اسـب. **داراقلامـاق:** شـانه زدن. شانه کردن. شکوفه کردن. گل کـردن پنبه. تمیز کردن. تیمار کشیدن. با شـانه علف ها را جمع کردن. بـه حـالتی نیـز مـی‌گوینـد کـه فـردی در آسـتانهٔ در ایستاده باشد و دو دست را به دو طرف چـارچوب گذاشـته باشـد. حیـوان را گران فروختن. **داراقلانماق:** شانه شـدن. گل بـاز کـردن پنبـه. **داراقلـی:** (جـان) نوعی تمساح بزرگ که بلندی آن به ۶ متر مـی رسـد. (Crocodyliq porosus). شانه دار. صـاحب شـانه. نـوعی تپانچهٔ کوچـک. مـنظم. **داراقلیغـی بوْشـالماق:** انزال شدن آب کمر. سست شدن زانو. **داراقلیق:** مواد مناسب برای تهیـهٔ شـانه. مواد قابل شـانه زدن. بـه انـدازهٔ یکبـار شانه زدن. اسکلت اسـتخوانی دسـت و پـا کـه شـبیه شـانه اسـت. شـانه دان. اسـتخوان چانـهٔ حیـوان. نـوعی قـارچ خوردنی با مزهٔ کمی تلـخ. زنبورخـوار اروپـایی (پرنـده)(Merops apiaster) . عدالتخانه. دیوان. **داراقلی قوش:** (جان) ← توی قوشـو. **داراقلی قوماش:** پارچـهٔ راه راه. **داراق یوْل:** راهی که با جویدن گیاهان توسط حیوان باز شده باشد. **دارا قیسناماق:** در تنگنا گذاشتن. **دارا گلمـک:** (Dara gəlmək) نـاگزیر شدن. ناچار شدن. به تنگ آمدن. **دارال:** (Daral) تنبل. **دارالاقچی:** [مغ] ظالم. ستمگر. **دارالاماق:** به طرفی فرق باز کردن. **دارالان یوْل:** جاده باریک می شود. **دارالتا:** فشار. تنگنا. ظلم. ستم. **دارالتما:** (Daraltma) تضییق. تحدید. **دارالتمـاق:** (Daraltmaq) تنـگ یـا باریک یا محدود کردن. **دارالتی:** تنگ به نظر آمدن. تنگنا. **دارالتیجی:** (Daraltıcı) رابط لوله. **دارالدان:** ساسون. تنگ کننده. **دارالدیلماق:** تنگ گردانیده شدن. **دارالقا:** فشار. تنگنا. ظلم. ستم. **دارالقی:** تسمهٔ رابط رکاب با زین. **دارالما:** (Daralma) تنگنا. مضیقه. **دارالمـاق:** (Daralmaq) تنـگ شـدن. باریک شدن. محدود شـدن. بـه صـف شدن. شانه شدن. **دارالی:** شانه خورده. مرتب. تبر. **دارالی آغیرلیق:**وزن کلی با پاره سنگ. **دارالیش:** سختی. عسر. رکود. **دارالیق:** (Daralıq) منزوی. گوشه گیر. **دارام:** (Daram) خیلـی تنـگ. سـفت کشیده شدن. یک شانه گیسـو. بشـکه. قسمت. جزء. نوعی آلاچیق. **دارامـا:** (Darama) شـانه زنـی. راه راه. بشـکهٔ پـر، بـزرگ و گنـده. جـدول. چهارخانه. ویرایش. **دارامات:** (Daramat) خوراکیهای منزل. **داراماق:** (Daramaq) شانه زدن. بـا شـن کش جمع آوری کردن. هرس کـردن درخت. ویرایش کردن. اسکن کردن. **دارامال:** (Daramal) فشرده شده. چاپ شده. کنسرو شده. **دارامان:** شخم زن. کشاورز. **دارامتا:** (Daramta) فشار. ستم. درد. **دارامجی:** (Daramcı) ردیف. صف. **دارامیش:** (Daramış) عصب. نوعی نـخ سالم برای دوختـن کفـش. نـخ کفـش دوزی. ضعیف. منفعت طلب. **داران:** لانه. گروه ماهیها. پهناور. **دارانا:** (Darana) رشوه. خراج. **دارانا یئمک:** مفتخوری کردن. **دارانتی:** (Darantı)چیزهـایی کـه براثـر شانه کردن ریزد. **دارانجی:** شخم زن. کشاورز. مرزبان. **دارانجاق:** (Darancaq) تنگنا. **داران داران:** باد کرده. پف کرده. **دارانداش:** کالسکهٔ چهار اسبه. **دارانقا:** (Daranqa) طرح. شکل. **دارانقی:** (Daranqı) شاخهٔ خشـک کـه از درخت ریخته. **دارانما:** جدایی و انشعاب. حمله. **دارانماق:** (Daranmaq) شـانه خـوردن. شـانه شـدن. شـانه زدن. دسـته جمعـی هجوم بردن. بالارفتن. جدا شدن. **دارانی:** (Daranı) آرایش. صف بندی. **دارانیش:** (Daranış) شانه زنی. **دارانیق:** شانه خورده. شانه شده. **داراو:** (Darav) فشار. تنگنا. شکنجه. **داراوا:** (Darava) چپر چوبی. **دار اؤرکلی:** (Dar ürəkli) خسیس. **داراولیق:** (Daravlıq) فشار. تنگنا. **داراویت:** (Daravıt) چیزهای زیـاد کـه در شانه کردن بریزد. **دارای:** فلاحت. ابریشم ظریف(ناپ). **دارای بیداد:** (Daray bidad) جای پرت و دور. وضع دشوار. **دارایتیش:** (Daraytış) تلخیص. **دار ایکینـــدی:** (Dar ikindi) وقـــت نزدیک به غروب. **دارایـــی:** (Darayı) روســری ابریشــم. نوعی پارچه ابریشمی. **دارپا:** پاراوان. تیغهٔ دیوار چوبی. **داربـــات:** (Darbat) گـــذرگاه تنـــگ.

دربند. دژ کوچک.
دارباز: ژیمناستیک کار. بندباز.
دارباش: (Darbaş) کندذهن.
دارباغا: (جان)(Darbağa) قورباغه.
دارباغار: [مغ](Darbağar) شکاف.
دارباغول: [مغ](Darbağul) بادبان.
دار بالاق: تنکه. زیر یوش زنانه. شورت.

دار بالاق

داربالقا: [مغ](Darbalqa) پرچم.
داربان: (Darban) مغرور. متکبر.
دارباناق: گذرگاه تنگ. دشوار.
داربوْز: (Darboz) بندباز.
دار بوْغاز: (Dar boğaz) تنگراه. پشه.
دار بولوش قوشاق: (Dar buluş quşaq) شال مخصوص پیرزنان.
دار بونا: (Dar buna) لایهٔ چربی که اشکنبهٔ گوسفند را در برگرفته باشد.
دار بیبر: (گیا)(Dar bibər) برباس. دار فلفل. فلفل مویه. درختچه‌ای است بالا رونده که به درختان مجاور خود می‌پیچد. گلهایش خوشه‌ای، میوه‌اش شبیه به فلفل سیاه و بیضوی شکل و معطر، بیشتردر هند می‌روید.
داربیز: (Darbız) نم خاک. رطوبت خاک. مناسب کِشت.
دارپادان: (Darpadan) یکباره. ناگهانی.
دارتا: (Darta) بی حیاء. بی صاحب. معده. پسوند. شرط.
دارتاج: (Dartac) نوازنده. کشنده. آسیاب دستی.
دارتار: (Dartar) پستچی. قاصد.
دارتاریق: (Dartarıq) سیگار.
دارتاسیز: (Dartasız) بدون شرط.
دارتاش:(Dartaş) جدال. نبرد. پیشکش.
دارتاغار: (Dartağar) متراکم. مجتمع.
دارتاغان: (Dartağan) جذاب.
دارتاغای: ← دارتای. لاغر و دراز.
دارتاق: (Dartaq) چین. ساسون. لاغر و دراز. پایه های بزرگ در اسکله برای بستن طناب کشتی. محکمه.
دارتالا: (Dartala) فراوان. سرشار.
دارتالاما: (Dartalama) سنجش. توزین.
دارتالاماق:(Dartalamaq) سنجیدن.
دارتالچی: (Dartalçı) مبالغه گر.
دارتالی: (جان)(Dartalı) نوعی پرندهٔ رنگارنگ. مشروط.
دارتاماق: (Dartamaq) روبند.
دارتان: (Dartan) باسکول. ترازو. ناقل. کِشنده. ساختگی.
دارتاواج: (Dartavac) ترازو.
دارتای: (Dartay) وسیلهٔ بیرون کشیدن نفت از چاه.
دارتایلاماق: (Dartaylamaq) با دارتای از چاه نفت بیرون کشیدن.
دارتبا: (Dartba) تسمه ای که از روی زین به دور شکم اسب پیچانند. کشو. کشوی میز.
دارتقاج: (Dartqac) ترازو. گردگیر. باسکول. آسانسور.
دارتقان: (Dartqan) جالب.
دارتقی: (Dartqı) ضربه گیر. تسمه. نوشیدنی. باده. آلت پوست کنی.
دارتقیج: (Dartqıc) ترازو. گردگیر. باسکول. چنگال.
دارتقیل: (Dartqıl) بداخلاق.
دارتقین: (Dartqın) جالب. گیرا. ژنتیک. جذر.
دارتما: (Dartma) کشش. ضربه. آردکنی. فتیله. کشو.
دارتماق: آسیاب کردن. آرد کردن. خرد کردن. کشیدن. به زور کشیدن.
دارتما یاخام جیریلدی: (Dartma yaxam cırıldı) (نکش یقه‌ام پاره شد). نوعی رقص کمیک آذربایجانی. زمانی در شهر شکی و منطق اطراف آن متداول بود. اکنون فراموش شده است. «دارتما یاخام جیریلدی» آهنگی بود که با ملودی آن می‌رقصیدند.
دارتی: (Dartı) کشش. نیروی کشش. چهارپایان بارکش. وزن. آرد. دُرد روغن جوشیده. رسوباتی که از جوشیده شدن کره تولید شود و غذایی مقوی محسوب می گردد. ترازو. اداره. تیشه. وزن. سنگینی. به صورت «درد» وارد زبان فارسی شده است.
دارتیج: باسکول. ترازو. نیروی جذب.
دارتیجی: (Dartıcı) میخ کش. ابزاری برای بیرون کشیدن چیزی. قپاندار.
دارتیجی بوراز: طناب استحکام.
دارتیچی: (Dartıçı) باده نوش. نوازنده.
دارتی‌ر: (Dartır) خودپسند.
دارتیسی‌ز: غیرموزون. نامتعادل.
دارتی‌ش: (Dartış) تشنج. کشش. زمان. مدت. مباحثه.
دارتیشا: (Dartışa) منازعه. کُشتی.
دارتیشتای: میدان. محل شلوغ. فوروم.
دارتیش دالاش: کشمکش و جدال.
دارتیشدیرماق: (Dartışdırmaq) کلنجار رفتن. مشاجره کردن. از همه طرف کشیده شدن. استنطاق کردن.
دارتیشلی: جذاب. مناقشه آمیز.
دارتیشما: مناقشه. کشمکش.
دارتیشماق: مناقشه کردن. کلنجار رفتن. هرکس بطرف خود کشیدن.
دارتیشی: (Dartışı) مناظره. پولمیک.
دارتیشیق: مناظره. مناقشه. غیرهمسان.
دارتیشیم: مناظره. مجادله. سخنوری.
دارتیق: [دیو](Dartıq) گهواره. تقدیم. هدیه. پیشکش. اثر زخم. مصلحت. احضار. فلاکت. خشمگین. آرد شده. طناب بار. فراخوان مردم برای کاری.
دارتیقچی: (Dartıqçı) دعوت کننده.
دارتیل: (Dartıl) مقاوم در برابر کشش. مجبور. مؤظف.
دارتیلاماق: (Dartılamaq) وزن کردن. اهمیت دادن. سنگی را با دو دست برداشتن و چرخاندن و پرتاب کردن. نیرو بکار بردن برای درآوردن درب، درخت یا غیره.
دارتیلما: (Dartılma) کشش.
دارتیلما سیخیلما: کش واکش. کشمکش. اتساع و ارتجاع.
دارتیلماق: کشیده شدن. پس کشیده شدن. با ضربه کشیده شدن. خود را گرفتن. با تفرعن سیخ ایستادن. آسیاب شدن. خرد شدن. پس نشستن. عقب کشیدن. بیرون کشیده شدن.
دارتیلمامیش دنی اوْلماق: (Dartılmamış dəni olmaq) خیال مرافعه داشتن.

دارتیلی: موتوردار. موزون. مؤظف.
دارتیلی سؤز: (Dartılı söz) شعر.
دارتیلیق: (Dartılıq) سربازخانه.
دارتیم: (Dartım) میزان کشش. تنش. ریتم. آهنگ.
دارتیماق: (Dartımaq) کشیده شدن.
دارتیمجاق: (Dartımcaq) روسری.
دارتیملی: دوست داشتنی. ریتمیک.
دارتیملیق: (Dartımlıq) جاذبه. کشش.
دارتین: (جان)(Dartın) کرم. سوغات. تحفه. پوشش. قیاس.
دارتینا: (Dartına) سلف سرویس.
دارتینج: (Dartınc) کشیده شده.
دارتینجاق:(Dartıncaq)خجالتی. لجوج. ارابهٔ اسبی. بار یک ارابه. اسب یا حیوانی که در یدک خوب راه نرود.
دارتینقاج: (Dartınqac) پوشش یا لفافی برای پیچیدن سر، شانه ها و سینهٔ نوزاد.
دارتینما: (Dartınma) کشش. کلنجار.
دارتینماز: (Dartınmaz) دلاور.
دارتینماق: (Dartınmaq) خود را از چیزی رها کردن. تقلّا کردن. کلنجار رفتن. کش و واکش کردن. خود را به طرف چیزی کشیدن. غیرتی شدن.
دارتیو: (Dartıv) هدیه. پیشکش. موزیک. آهنگ.
دارجا / دارجاق: ساسون. خیلی تنگ.
دارجان: (جان)(Darcan) گنجشک.
دارجانا: (گیا)(Darcana) چاودار.
دارجاناق: تنگنا. دشوار. دربند.
دار جانلی: (Dar canlı) عجول.
دارجیق: (Darcıq) ناراحتی.
دارچا: (Darça) دخمه.
دارچی: (Darçı) میرغضب. طناب کش چوبهٔ دار. ژیمناستیک کار.
دارچین: (Darçın) دارچین (Cinnamomum.lau)
دارچین ترگی: (Darçın tərəyi) نوعی خوردنی خوشمزه که از افزودن گردوی کوبیده شده و دارچین به آرد سرخ شده تهیه می‌شود.
دارچینی: (Darçını) به رنگ دارچین. قهوه‌ای دارچینی. یکی از رقص های محلی آذربایجان که دارای آهنگ شاد است. رقصی است که ملودی آن آرام و اغراق آمیز است. در بخش پرقدرت رقص صدای ضربها و کوبشها به وضوح قابل تشخیص است.
دارخا: [مغ](Darxa) امتیاز. برتری.
دارخاچی: [مغ] اصناف. صنعتگر.
دارخاز: (Darxaz) بدرفتار.
دارخان: [مغ] اصناف. صنعتگر. مشهور. بزرگ. مقدس.
داردار: (Dardar) پرحرف. لافزن.
نوعی بازی پرسش و پاسخ که در جشنهای بهاری برگزار شود.
دار داششاق: کیر و خایه.
دارداغان: (گیا)(Dardağan) گز. (Milium effusum) پریشان. ولگرد. دربدر. کلاه مخصوص یئنی چری.
دارداغان اوْتو: (گیا) هفت بند.
دارداق: (Dardaq) بدترکیب.
داردان قاچان: متهم. از جان سیر.
دارداى: (Darday) سالخورده. گُنده.
دار دؤدؤک: (Dar düdük) تنگ.
دار دؤشؤنجه لی: کم شعور.
دار دیبیندن قاچان: گرگ باران دیده.
دارس دابان: تیزپا. سریع السیر.
دارسیق: خشن. دلتنگ. (ناپ).
دارسیقماق:دلتنگی کردن.خشم گرفتن.
دارسیلتی: (Darsıltı) صدای پا.
دارسیلداماق: خیز برداشتن.
دارسیماق: (Darsımaq) بهتر شدن زخم. دلتنگی کردن.
دارق: (Darq) درد. رنج.
دارقا: (Darqa) داروخو در زبان مغولی به معنی فشردن، تنگ کردن و به معنای مجازی ممهور کردن است. شبگرد. پاسبان. نگهبان خانه یا اداره. بزرگ و همه کارهٔ محله. محافظ قریه یا شهر. رئیس شبگردان و پاسبان شهر. بزرگتر هر صنف و دسته. سردستهٔ نگهبانان. کلانتر. کدخدای ده. نگهبان. گزمه. رئیس یا مأمور نظارت بر کارهای یک بخش، صنف یا گروه. به صورت داروغه وارد فارسی شده است. درد. رنج. لاغر. نحیف. درختی که برگهایش ریخته. درز. شتربان.
دارقاباشی: فرمانده داروغگان.
دارقات: (Darqat) ناظر. دربند. کوچهٔ تنگ. تنگنا. عدالت.
دارقاتماق: (Darqatmaq) پراکندن.
دارقاج: (Darqac) چارمیخ. داربست.
دار قاچماق: به سختی گریختن.
دارقاچی: صنعتگر. پخش کننده. موزّع.
دارقادا: (Darqada) ترنجیده. بهم کشیده. دردمند. عضوی از بدن که رنجور و دردناک باشد. به صورت «تَرغَده» بهمین معنا وارد فارسی شده.
دارقا دارقا: (Darqa darqa) شیار شیار.
دارقادیجی: دزد خزانهٔ دولت.
دارقارماق: (Darqarmaq) محو کردن.
دارقاش: (Darqaş) دشمن. خصم.
دارقاشایبرد: داروغه شاگرد. ولگرد.
دارقاشیق: (Darqaşıq) خرد و ریز.
دارقاق: مشغول. متراکم.
دارقاقخان: خدای آهنگران.
دارقالا: فروپاشیده. گسترده.
دارقالیق: شبگردی. مالیاتی که در گذشته، برای داروغه‌ها دریافت می‌شد. حاکمیت. شتربانی.
دارقاماق: جُستن. پراکنده کردن.
دارقامال: پراکنده. پخش و پلا.
دارقان: آخرین روز زمستان. بچه ای که از شیر مادر سیر نشده باشد. زندگی آرام. آهنگر. چاودار. مُسری. به صورت «ترغند» به معنای عضو و یا مفصلی که از حرکت بازمانده و یا فلج شده باشد، وارد فارسی شده است.
دارقانما: دلتنگی. تنگنا. مضیقه.
دارقانماق: (Darqanmaq) فشرده شدن.
دار قارین: زود جان. عجول.
دارقاو: (Darqav) پراکنده. پخش و پلا. ویران. فرسوده.
دار قور: (Dar qur) عصبی.
دار قورجاق: (Dar qurcaq) حسّاس.
دار قورساق: (Dar qursaq) کم حوصله.
دارقورماق: (Darqurmaq) رنجیدن.
دارقیت: آزمون. ملاحظه. تضییق.
دارقیش: (Darqış) تیرکش. کوشش.
دارقیل: (Darqıl) صورت خالخالی. صدای ناخوشایند. خاکستری (سگ).
دارقیلداق: (جان) ← قارا توْیوق.

دارقیلداماق: نعره کشیدن.
دارقیل شاهین: (جان) بحری.
دارقیم: (Darqım) شبکه.
دارقین: (Darqın) رنجور. خشمگین. پریشان. محجوب. خجالتی. به صورت «ترگون» به معنای دوال و فتراک وارد زبان فارسی شده است.
دارقیناق: (Darqınaq) تنگ. فشرده.
دارقینج: (Darqınc) قهر. عصیان.
دارقینجاق: (Darqıncaq) تنگ. فشرده.
دارقینماق: (Darqınmaq) دلتنگ شدن.
دار کئشلیک: (Dar keşlik) تنگنا.
دار گؤز: (Dar göz) چشم تنگ.
دار گؤن: (Dar gün) روز سختی.
دارلاتدیرماق: تنگتر کردن.
دارلاتماق: (Darlatmaq) تنگ کردن.
دارلاشدیرماق: تنگتر کردن.
دارلاشماق: (Darlaşmaq) تنگتر شدن.
دارلاق: (Darlaq) تنگ. ساسون. بربر.
دارلاما: (Darlama) تنگ گردانی.
دارلاماق: (Darlamaq) تنگ کردن.
دارلامانج: (Darlamanc) گیاه گزنه که برای خوردن نمک زده باشند.
دارلان: (Darlan) بسیار. فراوان.
دار لؤلؤفه: (Dar lülüfə) تنگ و دراز.
دار لؤلؤک: (Dar lülük) تنگ.
دارلیق: (Darlıq) تنگی. باریکی. دشواری. محدودیت. کمبود. بحران.
دارلین: (Darlın) منفعل.
دارماداغین: (Darmadağın) پریشان. خرد و خاکشیر. محو. از بین رفته. ویران شده. به صورت درب و داغون وارد زبان فارسی شده است.
دارما دومان: (Darma duman) پریشان.
دارماق: برهم زدن. تکه تکه کردن. ناخن. پنجه. درّه. کانال. نوع. جنس.
دارمال: مچاله شده. باران شدید.
دارمان: قوی. نیرومند.
دار مجال: (Dar macal) تنگنا.
دارمیش: (Darmış) عروس.
دارمیق: (Darmıq) تنگنا.
دارناو: جدول. کانال. ناودان.
دارنی: (Darnı) فاصلهٔ تیرهای سقف.
دارنیقماق: (Darnıqmaq) دلتنگ شدن.

داروا: (Darva) خوراکیهای منزل.
داروْسار: (Darosar) طاق پنجره.
داروسون: (Darusun) شراب انگور.
داروغا: (Daruğa) ← دارقا.
داری: (گیا)(Darı) ارزن. (Panicum). دارو. درمان. **داری آیی:** ماه کشت و

داری

زرع. **داری اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه علفی یکساله که در دامنهٔ سنگی روید. **دارای بیداد:** جای بسیاردور. یالقوزآباد.
داریت: (Darıt) آسیاب. شدت.
داریتقان: (Darıtqan) غوغاگر.
داریتلیق: (Darıtlıq) گرفتاری.
داریتماق: (Darıtmaq) مؤظف کردن. مأموریت دادن.
داریجا: (Darıca) مانند ارزن. نیرومند. فشرده. با برکت. فراوان. تنگنا. **داریجا اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه علفی یکساله به بلندی ۱/۵ متر که در جاهای مرطوب می‌روید. (Echinocholoa crus galli)
داریجاق: (Darıcaq) فشرده. حساس.
داریجان: (Darıcan) نوعی ارزن که داخل برنج یافت شود.
داریچی: (Darıçı) کشاورز. ترازو.
داری چیبین: (جان)(Darı çibin) زنبور وحشی. **داریچیل:** (Darıçıl) درمانی.
داری سپدی / داری سپمه: (Darı səpdi) (ارزن پاشی. بذرپاشی). نوعی بازی کودکان. تعداد بازیکنان باید زوج باشد. افراد گروهها روبروی هم می‌ایستند و در حالی که هر گروه بازوها را بهم قفل کرده‌اند، بازی شروع می‌شود. گروه اول با قدمهای ریتمیک در حال خواندن این شعر جلو می‌روند که «بیز دارینی سپه ریک! سپه ریک!» (ما بذر را می‌پاشیم می‌پاشیم). تیم مقابل با همان ریتم جلو می‌آید و می‌خواند: « سیز دارینی نه ایله سپرسیز؟» (شما بذر را با چی می‌پاشید؟) جواب می‌دهند و همچنان به جلو می‌آیند: «بیز دارینی اووجو ایله سپه‌ریک.» (ما بذر را با مشت می‌پاشیم). در همین سوال و جوابها دو گروه رو در روی یکدیگر هم قرار می‌گیرند و همراه با خواندن شعر، سعی می‌کنند یکدیگر را هل داده و عقب ببرند. هر تیم که مقاومت کند و علاوه بر مقاومت بدنی، جواب مناسب را هم بدهد، برنده محسوب می‌شود.
داریسقا: (Darısqa) نوعی فلاخن. نخ بخیه زنی. **داریسقاج:** دلتنگ کننده.
داریسقال: تنگنا. بسیار تنگ. خیلی باریک. محدودتر. تنگ نظر.
داریسقالیق ائتمک: تکاپو نکردن.
داریسی: (Darısı) سیلو. انبار غلّه.
داریش: (Darış) دشوار. سخت. شانسی. تصادفی. **داریشدیرماق:** ← داراشدیرماق. **داریشلیق:** تنگنا.
داریشماق: جمع شدن. متراکم شدن. تو هم چیدن. به یکدیگر رو کردن.
داریشیق: ← داراشلیق.
داریق: (Darıq) شکایت. ناراحت. دلتنگ. خسیس. ضروری. آسم. به صورت «تاریک» وارد زبان فارسی شده است. **داریقجیم:** دلتنگ. مغموم.
داریقچی: شاکی. **داریقدیرماق:** دلتنگ گردانیدن. به ستوه آوردن. حوصله سر دادن. تاسانیدن. جدا کردن.
داریقسینماق: تظاهر به دلتنگی کردن.
داریقلی: متشاکی. طرف شکایت.
داریقلیق: شکوائیه. شکایت نامه. تاریکی. داریق یازی نیز گویند. انبار.
داریقما: دلتنگی. **داریقماق:** دلتنگ شدن. حوصله سررفتن. کم حوصله شدن. به ستوه آمدن. ملول شدن. دلگیر شدن. شاکی شدن. از هم جدا افتادن. **داریقینج:** خشم. عصبانیت.
داری قوشو: (جان) گنجشک.
داری کسمیگی / داری کؤینگی: (Darı kəsmiyi) لفاف ذرت.

داریل: (Darıl) تحت فشار.
داریلاش: (Darılaş) درمانی. شفایی.
داریلاشماق: درمان شدن.
داریلجاق: (جان)(Darılcaq) گنجشک.
داریلداق: (Darıldaq) جنجالی.
داریلقا: (Darılqa) دگمهٔ بزرگ. فلز بزرگ در پشت لباس شمن که خورشید یا ماه را تداعی کند.
داریلقان: (Darılqan) زودرنج. رنجیده.
داریلما: (Darılma) دلتنگی. تکدّر.
داریلماجا: موجب و علت دلتنگی.
داریلماق: (Darılmaq) مکدّر شدن. رنجیدن. دل آزرده شدن. دلگیر شدن. دلتنگی پیدا کردن. دلتنگ شدن.
داریم: (Darım) افسونگری.
داریما: (Darıma) خراش. چنگ زنی.
داریماق: (Darımaq) چنگ زدن. خراشیدن. جمع شدن. گرد آوردن. رو کردن. دچار شدن. تنگ شدن.
داری مونجوغو: منجوق ریز.
دارین: (Darın) قابلیت. به زور.
دارینتی: (Darıntı) تنگنا.
دارینجاق / دارینقان: تنگنا. دل نازک.
دارینقوج: (Darınquc) ← دیرمیق.
دارینلی: (Darınlı) بااستعداد.
دارینماق: (Darınmaq) خشمگین شدن.
دارینیق: (Darınıq) ظالم. ستمگر.
داریی: (Darıy) ابریشم.
داری یادا قابی اوْلماق: (Darıya da qabı olmaq) برای ارزن هم ظرف داشتن. کنایه از شخص قانع.
داز: (Daz) کچل. بی‌مو. لخت. بایر. خالی. بدون علف. زمین برهنه. به صورت «طاس» وارد فارسی شده.
دازارماق: (Dazarmaq) کچل شدن.
دازاغان: (جان) (Dazağan) پرنده.
دازالاق: کچل. طاس. فرفره.
دازان: (Dazan) تپهٔ بادگیر.
دازای: (Dazay) کندذهن.
دازجا: قهرمان طاس در داستان ترک.
داز خانیم: الههٔ آسمان در باور ترکان.
داز قارا: (جان) (Daz qara) دال سیاه (Aegypius monachus).
دازقال: دراز بدرد نخور(شخص).
دازقیران: (Dazqıran) کوههای بلند.
دازقیرلی: (Dazqırlı) خشن. شلخته.
دازلاق: (جان) خرس. لک لک. میوهٔ خام. آدم بی تربیت و خشن.
دازلاماق: به هم نسبت کچلی دادن.
دازلیق: (Dazlıq) طاسی. کم مویی.
دازی: (گیا) نوعی گل راعی. گیاهان هزار چشم. (Hypericum perforatum) قوْیون قیران نیز گویند.
دازیلماق: دویدن بدون باز کردن پرها.
دازینقیری: لباس ژنده و مچاله.
داستاخان: سفره. ← دسترخان.
داستان: (Dastan) قصه. ماجرا. نامی برای مردان اویغور. **داستان آچماق:** سخن آغاز کردن. **داستانچی:** داستان پرداز. پرحرف. **داستاواز:** ازبر شده.
داسدار: (Dasdar) گلیم پشمی.
داسدانا: (Dasdana) نان تنوری.
داسدینگیل: (Dasdingil) کسی که بدون آمادگی به جایی رفته باشد.
داسمالی: آهنگ رقص آذربایجانی.

دازی

داش: (Daş) سنگ. صخره. مهره (تخته نرد، دومینو). زر. طاس تخته نرد. وزنه. پسوندی به معنای همراه، باهم. مانند یولداش (همراه). واحد سطح برابر با ۱۰ قدم. یک دور کامل سنگ آسیاب. بیرونی. بیرون. خارج. نهایت. پایان. غایت.
داش آپارا: قاپ بزرگ در بازی.
داش آتا: سنگ مزار در ترکان باستان.
داش آتان: کبک. سنگ انداز. منجنیق مخصوص پرتاب سنگ در جنگ. سنگ پران. فلاخن. ورزشکار رشتهٔ پرتاب وزنه. روستایی در اوجان.
داش آتدی: بازی یه قل دو قل.
داش آتماق: سنگ انداختن. اشکال تراشیدن. از دست دادن.
داش آتیب باشینی توتماق: (Daş atıb başını tumaq) کار خلافی کردن و خود را کنار کشیدن. انکار کردن.
داش آتیب قوْلو یوْرولاماق: (Daş atıb qolu yorulmamaq) بدون سختی چیزی را تملک کردن.
داش آتیجی یئل: توفان. تندباد.
داش آرابالسی: (Daş arabası) ابله.
داش آرمود: (گیا)(Daş armud) گلابی سنگی. نوعی گلابی دیررس و سفت.
داش آسماق: (Daş asmaq) کار را به سختی پیش بردن.
داش آغاج: (گیا) ← داغداغان.
داش آغداران: برگرداننده تخته سنگ. آدم بسیار قوی.
داش آغری: جای بسیار سنگلاخ.
داش آینا: (Daş ayna) آینه که از سنگ صیقلی سازند.
داشا: (Daşa) پرشور. جوشان. غربت. جای بیگانه.
داش ائوی: (Daş evi) جای نگین در انگشتر.
داشا باسماق: سنگسار کردن.
داش اپپگی: (گیا)(Daş əppəyi) گیاه خاکستری رنگ که میان سنگها روید.
داشاتلیق: (Daşatlıq) حیوانی که برای مقصد و حاجت خاص قربانی کنند.
داشا توتماق: (Daşa tutmaq) پشت سر هم سنگ پراندن. سنگباران کردن.
داشا چکمک: (Daşa çəkmək) به سنگ کشیدن چاقو و غیره برای تیز کردن.
داشاخوْر: (Daşaxor) سنگلاخ (زمین). ریگزار.
داشاد: (Daşad) سرریز. عطا. بخشش. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
داشا دؤگمه: (Daşa döymə) نوعی

بازی با سنگ.
داشا دؤگن: (جان)(Daşa döyən) نوعی پرندهٔ دُم دراز از تیرهٔ گنجشکها. چایدا چاپان نیز گویند.
داشا دؤنمک: (Daşa dönmək) به سنگ تبدیل شدن. سنگدل شدن. غیرقابل انعطاف شدن.
داشار: (Daşar) پرشور. جوشان.
داشارلاماق: بیرون دادن. افشاندن.
داشاری: (Daşarı) جوشان. آتشین. اضافه. خارجی.
داشاز: (Daşaz) اسراف.
داشاغار: (Daşağar) زمین غیربازده.
داش اکمک: (Daş əkmək) نان تنور سنگفرش شده.
داشا گئتمک: (Daşa getmək) در بازی دومینو مهرهٔ اضافی برداشتن.
داشا گیرن: (Daşa girən) مردم گریز.
داشال: (Daşal) بسیار. فراوان.
داشاماں: (جان)(Daşaman) نوعی جانور مهره دار آبزی. (Petromyzon)
داشان: (Daşan) سرریز. عطا. بخشش. جوشان. لبریز. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
داشانلاماق: (Daşanlamaq) موج زدن مزرعه بر اثر باد.
داشانماق: (Daşanmaq) ادرار کردن. حمل و تخلیه کردن.
داشاو: (Daşav) خشک. مثل سنگ.
داش اوْجاغی: (Daş ocağı) سنگلاخ. معدن سنگ.
داش اوْلوب قویوبا دؤشمک: (Daş olub quyuya düşmək) به کلی گم شدن.
داش اوْینادان: (Daş oynadan) ورزشکاری که با سنگ حرکات ژیمناستیکی انجام دهد.
داشای:(Daşay)نامی برای زنان اویغور.
داش ایسیران: (جان)(Daş ısıran) نوعی ماهی کوچک استخوان دار. (Misgurnus fossilis) .
داش ایشله مه:(Daş işləmə) حکّاکی.
داش ایلیگی: (Daş iliyi) لایهٔ میانی میان طبقات سنگ.
داش باتور: (Daş batur) دلاور پایدار و استوار (ناپ).
داش بادام: بادام پوست کلفت.
داش باسما: چاپ سنگی. لیتوگرافی.
داش باسماق: چاخان کردن. لاف زدن.
داش باش: (Daş baş) تلکه. سرکیسه. برای وارسی توزین، جای کالا و سنگ ترازو را در کفهٔ ترازو عوض کردن. خانه خراب. رشوه. بلکفد. ناسازگار. نوعی ماهی(Cottus gobio) .
داش باشچی: تلکه کن. دغل.
داش باشی:(Daş başı) غیرمؤدبانه.
داشباغ: (Daşbağ) تسبیح.
داشباغا: (جان)(Daşbağa) لاک پشت. به صورت «تشتاقه» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
داش باغانا: (Daş bağana) ستون.
داش باغیر: (Daş bağır) بی رحم.
داش بالتا: محکم و قاطع. (ناپ).
داش بالیغی: (جان)(Daş balığı) سنگ ماهی. نوعی ماهی خاکستری تیره با پوست کلفت. (Sebastodes)
داش ببک: بچهٔ عروسکی گچی.
داش بوت: مجسمه. بت سنگی.
داش بوْجگی: (جان)(Daş bücəyi) نوعی حشره. (Cypae)
داش بوران: سنگسار. بهمن سنگ.
داش بؤرک: (Daş börk) کلاه سنگی.
داش بؤلبؤلؤ: (جان) سینه سرخ ایرانی.
داش بیتکی: (گیا)(Daş bitki) نوعی گیاه علفی (Lithopus).
داش بیتیک: (Daş bitik) سنگ نوشته.
داش بیگ: (Daş bəy) سرور استوار.
داش پاختا: (Daş paxta) آزبست.
داش پارچاسی: مرد سالم.
داش پالید: (گیا) بلوط همیشه سبز.
داش پانبیق: (Daş panbıq) آزبست.
داش پوْلاد: سنگ و فولاد (ناپ).
داش تاختا: (Daş taxta) تخته سنگ.
داش ترزی: ابزار و سنگ ترازو.
داش توتماق: ثروتمند شدن.
داش توْزو: (Daş tozu) خاک سنگ.
داش توْلک: (جان)(Daş tülək) قرقی وحشی. اسب رام نشده. آدم پر رو.
داشجا: (Daşca) بسیار نیرومند.
داش چاپ: پیکرهٔ سنگی. مجسمهٔ سنگی. **داش چاپاغی:** (گیا) گل سنگ.
داش چاتلاسادا: (اگرهم سنگ شکافته شود). به هر تقدیر. هر اتفاقی که بیفتد.
داش چاناق: (Daş çanaq) قوری چینی.
داش چوْبان: (Daş çoban) چوپان سنگی. تکه سنگ بلند به شکل انسان که بر بالای برخی کوهها وجود دارد و به باور مردم چوپانی است که همواره مراقب گله است.
داش چؤپ: (گیا)(Daş çöp) آویشن.
داشچی: (Daşçı) سنگتراش. سنگکار.
داش چیچک: (Daş çiçək) گلسنگ.
داشچیل: (Daşçıl) گیاهی که روی صخره ها یا لای سنگها بروید. حیوانی که زیر سنگها لانه سازد. سنگواره.
داشخان: (Daşxan) نام زنان اویغور.
داش خیرمان: جای بسیار سنگلاخ.
داش خیناسی: (Daş xınası) گل سنگ. خزهٔ سفت و قرمز رنگ روی سنگ.
داش دئشن: (جان)(Daş deşən) دارکوب خالدار بزرگ. (Dendrocopos majar). ماهر.
داش دابان: تنبل. کارکرده. کارکن.
داش دارانی: (Daş darağı) نوعی شانهٔ آهنی مناسب برای کار با سنگ.
داش دارتان: (جان)(Daş dartan) نوعی حشره با پاهای بزرگ که می تواند سنگریزه ها را بردارد.
داشداش: (Daşdaş) پرتاب.
داش داش اؤستؤنده قالماماق: (Daş daş üstündə qalmamaq) سنگ روی سنگ بند نبودن. متزلزل بودن.
داش داشیماق: (Daş daşımaq) سنگ حمل کردن. کار سنگین و طاقت فرسا کردن.
داشداق:(Daşdaq)مفعول.ابنه. سنگلاخ.
داش دام: خانهٔ سنگی. همخانه.
داشداماق: محکوم کردن. انداختن.
داشدان جواب ایسته مک: (Daşdan cavab istəmək) از فرط خجالت حرفی برای گفتن نداشتن.
داشدان کئچمک: (Daşdan keçmək) به سنگ رسوخ کردن. خیلی مؤثر و با نفوذ بودن.
داشدان یاغ چیخارتماق: (Daşdan yağ çıxarmaq) از آب سیاه کره گرفتن.

بسیار زرنگ بودن.
داشدان یوموشاق: (Daşdan yumuşaq) هر چیز خوراکی. نرم تر از سنگ.
داش دگیل: (Daş dəyil) سنگلاخ.
داش دلن: (Daş dələn) گیاه سفرس. (Saxifraga) ابزار سوراخ کردن سنگ.
داش دمیر: (Daş dəmir) سنگ آهن. سفت و محکم. (ناپ). این نام را بر پسری می گذاشتند که فرزندان پیش از اومرده باشند به این امیدکه او بماند.

داش دلن

داش دمیری: آهنی که نمدمالان نمد را با آن بکوبند. سنگ آهن.
داش دوردو: (Daş durdu) مانند سنگ استوار (ناپ).
داش دوز: (Daş duz) نمک سنگی یا معدنی. سنگ نمک.
داش دؤزمه: (Daş düzmə) (سنگ چینی) در آخر چهارشنبه سوری کودکان هر کدام نیت کرده و سنگی کنار هم چینند و تا صبح به آن دست نزنند. صبح روز بعد از زیر سنگ هر کدام که حشرهٔ سرخ رنگ بیرون آید، نشانهٔ آنست که حاجت فرد روا شده.
داش دؤشه مه:(Daş döşəmə)سنگفرش.
داش دوْغدو: (Daş doğdu) از تباری استوار (ناپ).

داش ساریمساغی

داش دؤگر: (Daş döyər) با دوام.
داش دؤگن: (Daş döyən) مرد کاری. دشتبان. دستگاه خرد کردن سنگ.
داش دوْن: (Daş don) لباس رویی. بالاپوش. لباس بیرون.
داشدی: (Daşdı) جوشان. (ناپ).
داشدیرتی: (Daşdırtı) بیرونی. خارجی.
داشدیرماق: لبریز گرداندن.
داشدیریلماق: لبریز گردیده شدن.
داشدیق: کمان سست. کمان و قوس.
داشدین:(Daşdın) بیرونی. خارجی.
داش دیندیرن:سنگ کوب.قوی(ناپ).
داشرا: شهرهای خارج از مرکز.
داشرالی: (Daşralı) کربلایی.
داش ساتین: (Daş satın) نوعی ساتن یا پارچهٔ بسیار بادوام.
داش ساریمساغی: (گیا)(Daş sarımsağı) (سیر سنگی) نوعی پیاز که برگهایش به جای پیاز استفاده می‌شود. (Allium scarodoprasum)
داش ساقیز: (Daş saqqız) صمغ سفت. کار بی نتیجه.
داش سالدی: شیوهٔ انتخاب در گذشته از طریق انداختن سنگ در قوطی.
داش سین: (Daş sın) مجسمه.
داششا: (Daşşa) قهرمان کچل درافسانه.
داششاغا آلماق: (Daşşağa almaq) مسخره کردن. اهمیت لازم را ندادن.
داششاغا سو آتماق: (Daşşağa su atmaq) خشم خود را فرونشاندن. حرص را ساکت کردن.
داششاغا شاباش ائتمک: (Daşşağa şabaş etmək) خرج آتینا کردن. همه چیز را به باد دادن.
داششاغا قوم سپمک: (Daşşağa qum səpmək) از بیکاری به کار بیهوده دست زدن. مگس پراندن.
داششاغا مینمک: (Daşşağa minmək) بالغ شدن جوجه کبک.
داششاغی آچیق: آس و پاس. بی چیز.
داششاغی شیشمک: بی دلیل رنجیدن.
داششاغیماجان / داششاغیما کی: (Daşşağıma ki) به من چه.
داششاق: [دیو](Daşşaq) خایه. جرأت.
داششاق آلماق: آماده شدن.
داششاق باغلاما: (Daşşaq bağlama) آمادگی برای جفتگیری.
داششاق بوراقماق: (Daşşaq buraqmaq) حشری شدن.
داششاق تؤکؤ: (Daşşaq tükü) باد هوا. بی اهمیت.
داششاق چکمک: (Daşşaq çəkmək) اخته کردن حیوان. داششاق بورماق و داششاق دؤگمک نیز گویند.
داششاقچی: اخته کنندهٔ گاونر.
داششاق حبّی آتماق: (Daşşaq həbbi atmaq) بی خیال شدن.
داششاق دارتماق: چاپلوسی کردن.
داششاقدان دؤشمک: (Daşşaqdan düşmək) از هوس جنسی افتادن. سرد شدن کبک نر نسبت به کبک ماده.
داششاقسیز: (Daşşaqsız) خادم. ترسو.
داششاق شوْرباسی: (Daşşaq şorbası) چیز بسیار بی ارزش.
داششاق قارینا قاچماق: زهره ترک شدن.
داششاق کئچمک: ← داششاق آتماق.
داششاق کبابی / داششاق کیفی: (Daşşaq kefi / Daşşaq kababı) استراحت در کنار بخاری.
داششاقلارین یایماق: تنبلی کردن.
داششاقلی: جسور. با جرأت. اخته شده.
داششاقلی لوبیا اکمک: (Daşşaqlı lobiyə əkmək) سایهٔ همدیگر را با تیر زدن. ناسازگار بودن.
داششاق یاپماق: استراحت کردن.
داششاق یاغلاماق: چاپلوسی کردن.
داششاق یایماق: تنبلی کردن.
داش علتی: (Daş ’ılləti) بیماری سنگ کلیه.
داششا: (Daşqa) ارّابه. فرغون. چرخ دستی. فسیل.
داششابا: (جان)(Daşqaba) لاک پشت.
داش قاباق: (گیا)(Daş qabaq) کدو سنگی. نوعی کدوی غیرخوراکی، دارای پوست سخت که از آن به عنوان ظرف استفاده می کنند.
داش قاپاق: (Daş qapaq) سنگ ظریف درپوش تنور.
داش قاپان: (Daş qapan) کسی که سنگهای پرتاب شده از طرف مقابل را

بتواند در هوا بقاپد. شجاع. دلیر.
داش قاپی: (Daş qapı) درب سنگی گذرگاه زیر زمینی.
داش قاچان: (Daş qaçan) یک نوع بازی دو نفره با سنگ در هشترود. ابتدا ۵۰ سنگ را پشت سرهم می‌چینند. بعد درخت یا نشانه‌ای را در حدود ۳ کیلومتری محل بازی انتخاب می‌کنند. طوری که در جای بلندی باشد و از دور دیده شود. حال نفر اول باید دویده و دست خود را به این نشانه بزند و به سرعت برگردد و در همین فاصله، نفر دوم باید سنگها را یکی یکی از اولین سنگ برداشته و آن را ۴ متر دورتر از آخرین سنگ روی زمین بگذارد و بلافاصله برگشته و دومین سنگ را در کنار سنگ اول قرار دهد و بقیهٔ سنگها را به همین ترتیب در همان جا جمع نماید. اگر این بازیکن بتواند قبل از رسیدن نفر اول، همهٔ سنگها را جابجا کند، برنده است وگرنه نفر اول برنده خواهد بود.
داشقاچی: (Daşqaçı) ارابه ران.
داشقار:(Daşqar)یادبود. مجسمه. بیرون.
داشقارماق: (Daşqarmaq) دور کردن. زن دادن. متأهل کردن.
داشقاری:(Daşqarı) بیرون. (ناپ).
داش قازان: (Daş qazan) دیگ بزرگ که در میهمانیها برای عدّهٔ زیادی در آن طعام تهیه می‌کنند. مال و دارایی مشترک میان چند نفر را نیز می‌گویند.
داش قاش: (Daş qaş) نگین جواهر نشان. سنگهای قیمتی. انگشتر مرصّع. جواهرات.

داشقا

داش قافا: (Daş qafa) کندذهن. ابله.
داشقاق: (Daşqaq) سخن چین.
داشقال: (Daşqal) بتون. رسوب. خرد و ریز. زباله. مزاحم.
داش قالا: (Daş qala) مشغله. مشغولیت.
داش قالاچی: (Daş qalaçı) شوخ طبع.
داش قالاق: (Daş qalaq) سنگسار.
داشقالایا آلماق: به صف کردن.
داش قالدیرما: سنگگیری در زورخانه.
داش قالیب: وزنه در ورزش بدنسازی.
داشقام: خاک خشک وکلوخ دار.
داشقان: جوشان. آتشین. چشمه. (ناپ).
داش قاوال: (Daş qaval) سنگ بزرگ و صاف که در دورهٔ غارنشینی بر آن کوفته و می رقصیدند.
داش قاییناق: سنگ جوش. جوشاندن گیاه و نان و غیره در ابزار سنگی. تفرقه. جدایی. انشعاب.
داش قاییناماق: فقیر بودن.
داش قفه دان: (Daş qəfədan) خسیس.
داش قلمه: (گیا)(Daş qələmə) نوعی درخت سپیدار.
داش قور: (Daş qur) سخت کمر.
داش قورال: (Daş qural) سنگ افزار. سخت افزار.
داشقورای: (Daşquray) خانهٔ موقتی در ییلاق. خانه‌های سنگ چین. دیوار سنگ چین. بدون ملاط. سنگریز.
داش قورقان: قلعهٔ سنگی.

داش قیزیلی

داش قورقو: تلهٔ پرندهٔ شکاری.
داش قوشو: (جان) ← قویروق قاقان.
داشقوْل: (Daşqol) هم ردیف.
داش قولو: (Daşqulu) بندهٔ قوی(ناپ).
داش قوم: (Daş qum)(سنگ و ماسه) شیله پیله.
داش قوْوونو: (گیا)(Daş qovunu) نوعی خربزهٔ صاف.
داشقوْی: (Daşqoy) ته مانده شراب در ظرف. دُرد. **داش قوْیما:** حصار. دژ.
داش قوْیماق: (Daş qoymaq) سکوت کردن. توقف کردن. وارد سخن کسی شدن. حرف کسی را قطع کردن.
داشقیت: (Daşqıt) وسیله. وسیلهٔ نقلیه.
داشقیر: (Daşqır) غربال چشم درشت. سنگریزهٔ داخل غله. خانهٔ سنگی.
داش قیران: (گیا)(Daş qıran) رازیانهٔ آبی. کاکل. کاکله. رزنهٔ دریایی. (Leontopodium alpinum)
داش قیران: (Daş qıran) سنگتراش.
داش قیران اوْتو: (گیا)(Daş qıran otu) سفرس. (Saxifraga.sax) معدن کؤمورو نیز می‌گویند.
داش قیز: (Daş qız) دختر استوار. (ناد).
داش قیزیلی: (جان)(Daş qızılı) پرنده ای مهاجر و آوازه خوان از تیرهٔ باسترک. (Monticola saxatilis).
داشقیق: (Daşqıq) طرف بیرونی.
داشقیل: (Daşqıl) زگیل. به صورت «تاشکل» وارد فارسی شده. قلّه. کوه بلند. رشته کوه. کوه جنگلی. جدّی.
داشقین: (Daşqın) سیل. تجاوز. لبریز. پر. طغیانگر. پرهیجان. متلاطم.
داشقینماق: (Daşqınmaq) لبریز شدن.
داش کاسا: نوعی کاسه از تختهٔ صاف.
داش کدو: (گیا)(Daş kədu) کدو مسمایی.
داش کسسک: (Daş kəssək) سنگ و کلوخ.
داش کسلی: (Daş kəsəli) بیماری سنگ مثانه.
داش کسن: (Daş kəsən) سنگبر. غربال درشت.
داش ککره: (گیا) ← پیغمبر چیچکی.
داش کلم: (گیا)(Daş kələm) کلم سنگی. کلم قمری. احمق. خنگ. ابله.
داش کند: (Daş kənd) مرکز.شهر سنگی.پایتخت ازبکستان.
داش کؤچه: (Daş küçə) سنگفرش.
داش کؤره: (Daş kürə) لیتوسفر.
داش کؤزه: (Daş küzə) کوزهٔ سفالی.
داش کؤموّر:(Daş kömür) ذغال سنگ.

داش کیمی: (Daş kimi) سالم. خوش بنیه. محکم. سرمست. سرخوش. نشئه. بطور قطع. بطور حتم.
داش گردشی: (Daş gərdişi) فاصلهٔ بین ردیف سنگ چینی.
داش گؤبه لگی: (گیا)(Daş göbələyi) نوعی قارچ.
داش گؤزر/داش گؤزل: (Daş gözəl) نوعی الک بزرگ گندم و جو.
داش گؤل: (Daş gül) گل سنگی.
داش گؤلؤ: (Daş gülü) گلسنگ.
داشلاتماق: سنگفرش گرداندن.
داشلاش: (Daşlaş) اسقاط.
داشلاشما: سنگ پرانی به هم.
داشلاشماق: (Daşlaşmaq) به همدیگر سنگ زدن. به یکدیگر سنگ پراندن. سنگ شدن. فسیل شدن.
داشلاشمیش: (Daşlamış) سنگ شده. فسیل شده.
داشلاق: سنگلاخ. زمین باتلاقی در درّه.
داشلاما: (Daşlama) سنگ کاری. سنگ زنی. هجو. سنگسار. تحقیر. تعریض. تاخت به صورت جهش.
داشلاماق: (Daşlamaq) سنگ زدن. کسی را سخت آزردن. سنگباران کردن. سنگسار کردن. بوجاری کردن. جدا کردن سنگهای ریز در برنج و غیره. تحقیر کردن. هجو کردن. بیش از حد بار کردن. به صف داشتن گوسفندان و شمردن آنها. جهیدن و تاختن. روی دو پا بلند شدن و رفتن حیوان. پا انداختن اسب و چرخاندن سوارکار. جلای وطن کردن. نشان گذاشتن. لاف زدن. طرد کردن.
داشلان: (Daşlan) جوشان. (ناپ).
داشلانتی: (Daşlantı) جهش. خیزش. چینه دان پرنده. گندم همراه با خاک و سنگ. سقط. خرد و ریز. زباله.
داشلاندیرماق: سرریز گرداندن.
داشلاندیق: (Daşlandıq) مطرود. مغضوب. ناشایست.
داشلانقیج:(Daşlanqıc) چینه دان پرنده.
داشلانما: (Daşlanma) سنگباران. سنگسار. بوجاری. تراوش. جهش. تبدیل به سنگ.
داشلانماق: (Daşlanmaq) سنگباران یا سنگسار شدن. بوجاری شدن. از جا جستن. از کوره در رفتن. سرریز شدن.
داشلانی: (Daşlanı) خس و خاشاک. پرتاب شده. کودکی که در کوچه رها شده. بچهٔ سرراهی. حمله.
داشلایو: (Daşlayu) اخراج. کورتاژ.
داشلی: سنگی. سنگفرش شده. وزین.
داشلی بورون: (Daşlı burun) دماغهٔ سنگی.
داشلیجا: (Daşlıca) سنگدان. چینه دان. هندوانهٔ صحرایی به قد یک مشت.
داشلی دؤلای: (Daşlı dolay) راه سنگی پیچ در پیچ.
داشلیق: سنگلاخ. سنگدان. چینه دان. حمل و نقل. قبرستان. مسافت.
داشلیقچی: (Daşlıqçı) حمّال.
داشلی کؤپه: (Daşlı küpə) کوزه‌ای که روی آن سنگهای قیمتی باشد.
داشلی کؤی: (Daşlı köy) مزارستان.
داشما: (Daşma) کته. دم پخت. طغیان. سرریز. لبریز. بثور. آشی که حلیم آن گرفته نشده است.
داشماچی: (Daşmaçı) دزد.
داشماق: (Daşmaq) سرریز شدن. لبریز شدن. سررفتن. طغیان کردن. از کوره در رفتن. حوصله سررفتن. به هیجان آمدن. متلاطم شدن.
داشماقا: (جان)(Daşmaqa) لاک پشت.
داشمالاماق: پی در پی انتقال دادن.
داشمالیق: (Daşmalıq) مناسب برای تهیهٔ کته. کته ای.
داشمیش: (Daşmış) آتشین. عصبی.
داشنات: (Daşnat) قصد. خواسته. نیت.
داشناق: مفعول. ابنه. چشمهٔ پرآب.
داش نانه سی: (گیا)(Daş nanəsi) نوعی نعناع دیرپا به بلندی ۱۰ تا ۱۵ سانتیمتر. (Micromeria fruticosa)
داش ننه: (Daş nənə) ← بالبال.
داش واری: (Daş varı) سنگواره.
داشوت: (Daşut) ریسک. خطر.
داش هیکل: مجسمهٔ سنگی.
داشی اتگیندن تؤکمک: (Daşı ətəyindən tökmək) عقیدهٔ خود را تغییر دادن.
داش یاتیر: (Daş yatır) فراموشی.
داش یارقان / داش یارقی: (گیا) (Daşyarqı) گیاهی در شکاف سنگ.
داش یاغی: (Daş yağı) نفت خام.
داشی الینده: (Daşı əlində)(سنگ در دست) حاضر جواب.
داشیت: (Daşıt) وسیلهٔ حمل و نقل.
داشیتان: (Daşıtan) حمّال. ناقل.
داشیت دورقولوغو: (Daşıt durquluğu) اتو پارک.
داشیتدیرماق: حمل گردانیدن.
داشیتقان: همواره حمل کننده. اتومبیل.
داشیتلی: (Daşıtlı) ثبت شده.
داشیتلیق: (Daşıtlıq) گاراژ.
داشیتماق: (Daşıtmaq) حمل گردانیدن.
داشیج: مسئول. شاغل. لکه. خال.
داشی دیللندیرن: طاقت فرسا.
داشیر: (Daşır) خیک. صدای پای اسب. غیرباکره.
داشیرا: (Daşıra) مستراح.
داشیرتماق: (Daşırtmaq) لبریز کردن.
داشیرتی: (Daşırtı) سرریز. بیرونی.
داشیرجان: دل نازک. حساس.
داشیرقا: (Daşırqa) کامیون. سیلاب.
داشیرقاماق: (Daşırqamaq) نگران شدن. کوبیده شدن.
داشیرقان: (Daşırqan) لبریز.
داشیرقانماق: (Daşırqanmaq) کوبیده شدن سُم بدون نعل در چهارپایان. از پا درآمدن و خسته شدن از پیاده روی. خوردن پا به سنگ هنگام راهپیمایی.

داشلیجا

داشیرما: (Daşırma) ظرف سفالی مخصوص بکمز.
داشیرماق: (Daşırmaq) پر کردن. لبریز گردانیدن.
داشی سیخیب سو چیخاردان: (Daşı sıxıb su çıxardan) آهن پنجه. نیرومند.
داشیش: (Daşış) انتقال.
داشیشماق:(Daşışmaq)باهم لبریز شدن.
داشیغیج: (Daşığıc) برانکارد.
داشیق: [دیو](Daşıq) درّه. قیامت. قیام. حمل کردنی. محموله. منقول. شرور.

داشیق باش: (Daşıq baş) شوریده سر.
داشیقچی: (Daşıqçı) باربر.
داشیقماق: لبریز شدن. به شدت ضربه دیدن. زخم خوردن. بیرون شدن.
داشیل: (Daşıl) سنگواره. فسیل. مرصّع.
داشیلقا: سکته. تفرقه. پراکندگی.
داشیلقان: (Daşılqan) سیلی. کشیده.
داشیلماق: (Daşılmaq) لبریز شدن.
داشیم: (Daşım) سرریز. حمل. بسیار.
داشیما: (Daşıma) حمل. انتقال.
داشیماجی: (Daşımacı) بارکش.
داشیماق: (Daşımaq) بردن. حمل کردن. نقل و انتقال دادن. با خود حمل کردن. به گردن گرفتن. به عهده گرفتن. انجام دادن. دارا بودن. داشتن.
داشیمالیق: حملان. کرایهٔ حمل.
داشیمان: (Daşıman) حمّال. باربر.
داشین: (Daşın) هدف.
داشین بؤیؤگؤن گؤتؤرمک: (Daşın böyüyün götürmək) سنگ بزرگ برداشتن.بیش ازحد مسئولیت پذیرفتن.
داشینار: (Daşınar) منقول.
داشینتی:(Daşıntı)محموله.طغیان. سیل.
داشیندیرماق: جابجا کردن. کوچانیدن. انتقال دادن. منصرف کردن.
داشیندیریلماق: کوچانیده شدن.
داشینماز: (Daşınmaz) غیر منقول.
داشینماق: (Daşınmaq) اسباب کشی کردن. حمل و نقل کردن. نقل مکان کردن. جابجا شدن. رخت بربستن. منصرف شدن. احتراز کردن.
داشینی آتماق: ترک نمودن.
داشینیش: اسباب کشی. ارسال. حمل.
داشینیشماق: باهم اسباب کشی کردن.
داشینیم: (Daşınım) ترابری.
داشی وار قومو: (Daşı var qumu) آشش شور بود یا چشمش کور بود؟
داش یوْل:(Daş yol) شوسه. سنگفرش.
داش یوْنان: (Daş yonan) سنگتراش.
داغ: (Dağ) کوه. کوهستان. جبال. ییلاق. بزرگ. عظیم. استوار. محکم. فعل امر به معنای «جمع کن، توده کن». داغ. علامت. علامتی که با آهن تفته در روس پوست می‌گذارند. بسیارگرم. سوزان. غم و اندوه. به همین صورت در معنای اثر آهن تافته وارد لهجهٔ سوری زبان عربی و زبان فارسی شده است.
داغ آدامی: (Dağ adamı) کوه نشین.
داغ آرپاسی: (گیا) (Dağ arpası) سشل دونه. میلینج. پوچرا.
داغ آرمودو: (گیا) (Dağ armudu) هرمه. هیرمو. آلوچهٔ جنگلی. (Paliurus spinosa, Prunus spinos).
داغ آسلانی: (جان) پوما. ببر قفقازی.
داغ آشار: (Dağ aşar) کوهنورد(ناپ).
داغ آلاسی: (جان) نوعی ماهی کوچک و قرمزی. (Salmoalpinus).
داغ آلچاسی: (گیا) آلوچه کوهی. هپهپو. چغاله. دوخ. وزال. صامور. الشبه. قره چالی نیز گویند.
داغ آلماسی: (گیا) سیب کوهی.
داغ آناسی: زن بسیار تنومند.
داغ آیسی: (جان) نوعی خرس بزرگ کوهستانی. شخص نفهم و کلّه شق. غیرمتمدن یا غیر شهری.
داغ ائششگی: خر وحشی. خر بیابانی. در مقام فحش به کسی گفته می شود که قوانین و آداب شهری را رعایت نکند.
داغ ائوی: خانه یا ویلای کوهستانی.
داغاباز: (Dağabaz) مکار. حیله گر.
داغاتقال: نشاندار. استاندارد. بیمه.
داغ اتگی: دامنهٔ کوهستان. کوهپایه.
داغاچا: مهیب چون کوه. (ناپ).
داغا چیخماق: از کوه بالارفتن. به کوه زدن به قصد شورش یا شرارت.
داغا داشا دؤشمک: (Dağa daşa düşmək) آوارهٔ کوه و بیابان شدن.
داغا داشا سیغماماق: (در کوه و دشت نگنجیدن) از خوشحالی در پوست خود نگنجیدن.
داغا دؤنمک: چون کوه استوار بودن.
داغار: [دیو](Dağar) جنگ. حرب.

داغ ائششگی

کیسهٔ چرمی. طغار. لاوک. گونی. جوال. کیسه بوکس. شکم گنده. ظرف سفالی دراز که در آن ماست ریزند. ظرف گلین که در آن آرد گندم و جو خمیر کنند. انبار آرد. شکم. واحدی برابر با ۱۰ کیلوگرم (که به فرمان غازان خان به وجود آمد). دهان. درخت ممرز. تعز. آذوقهٔ لشکر. پیمانه‌ای برای اندازه‌گیری حبوبات که مقدار آن در زمانها و مکانهای مختلف، متفاوت و در بعضی نواحی برابر با صد من تبریز یا ۸۳/۴ کیلوگرم بوده است. به صورت تغار و طغار وارد زبان فارسی شده است.
داغارا: (Dağara) تبر هیزم شکن. چاق.
داغارا قارین: شکم گنده.
داغارباشی: سرریز. مقداری غلهٔ رایگان که برسر کیسهٔ غلهٔ فروخته شده ریزند.
داغارجیق: انبان. تغار کوچک. خیک. توبرهٔ چرمی. شقشقیّه. کیسه مانندی که در هنگام غرّیدن شتر مست از دهان شتر بیرون می‌آید.
داغارجیقلانماق: (Dağarcıqlanmaq) گزافه گفتن. صاحب تغار شدن.
داغارچی: (Dağarçı) ثروتمند.
داغارلاماق: با کیسه سنجیدن.
داغارمیی: تنومند. ثروتمند. (ناپ).
داغ اریگی: (گیا) (Dağ əriyi) قلاع. زردآلوی وحشی. علف شیران.
داغازا: (Dağaza) بلند. تنومند.
داغ اسپینوزو: (جان) سهرهٔ دمگاه سفید. (Fringilla montifringilla).
داغاش: نامی برای مردان اویغور.
داغاشار: مقاوم. پاینده.(ناپ).
داغا قار یاغماق:(Dağa qar yağmaq) (برف بر کوه باریدن)سفید شدن موها.
داغاقا: [مغ] دودکش سقف آلاچیق.
داغا گئتمه: نوعی بازی با قاپ.
داغال: (Dağal) جرزن. متقلب. خسی که در چشم رفته باشد. لاف زن. خشن. توده. انبوه. **داغالدا:** تعقیب. ردگیری. **داغاللاما:** شکار گروهی کبک و خرگوش در زمستان.
داغام: خردهٔ نان. ریزهٔ نان یا طعام.

داغـان: (جـان) (Dağan) نـوعی پرنـده که دولاشا نیز گویند. سه پایه. متلاشی شده. درهم ریخته. ضـعیف. بـاز شـده. غارت. به صورت داغون به همین معنـا وارد فارسی شده.
داغانا: (Dağana) پراکنده. مختلف.
داغ انجیری: (گیا) (Dağ ənciri) انجیـر کوهی. انجیر سوماترا. زمبوک.
داغانچی: غارتگر. **داغاوار:** کوهستانی.
داغ اوچقو: جان) (Dağ uçqu) آهو.
داغ اوْرک: (Dağ ürək) جسور. نترس.
داغ اولقامی: (Dağ ulqamı) رشته کوه.
داغ ایتی: (جان) (Dağ iti) شغال.
داغ باخان: (جان) (Dağ baxan) شتر.
داغ بادامی: (گیا) ← یئر بادامی.
داغبار / داغ باسار: کوهستانی. کوهپایه.
داغ باسماق: داغ گذاشتن.
داغ باشی: قلهٔ کوه. زمین بـی صـاحب. جای دور از شهر. جای صعب العبور.
داغ باغری: شانهٔ کوه. شفق.
داغ بالدیر: (Dağ baldır) دماغهٔ کوه.
داغ بایر: (Dağ bayır) کوه و دشت.
داغ بوْغازی: (Dağ boğazı) درّه.
داغ بولوت: ابر کوهستان(ناپ).
داغ بوْیاناسی: (گیا) نـوعی گیـاه علفـی دیرپا از تیرهٔ چترسانان.
داغ بیرلیگی: واحد نظامی کوهستانی.
داغ بیگ: نجیب زاده. شاهزاده.(ناپ)
داغ بیگـی: (Dağ bəyi) رئـیس اشـقیاء. آنکـه در تابسـتان، کـوچ نشـینان را در کوهستان رهبری کند. تنومند(ناپ).
داغ پارا: (Dağ para) کوهستانی.
داغپیرت: (Dağpırt) خبر. شایعه.
داغ پیره اوْتو: (گیا) طباق.
داغتای: مانند کوه. همچون کوه.
داغ ترخونـو: (گیـا) تلخـون کـوهی. (Tanacetum millefolitaum Fisch).
داغ تکه: (جان) (Dağ təkə) بـز کـوهی نر(Capra aegagrus).
داغ تکین: مانند کوه (ناپ).
داغ تۆتۆنـۆ: (گیـا) ارنیکـای کـوهی. درونک کوهی. ارنیکا. خان الفهد.
داغ تۆیوغـو: (جـان) (Dağ toyuğu) قرقاول. (Tetrastes bonasiya).

داغجا: (Dağca) ذات الریه.
داغ جنسی: (Dağ cinsi) صخره.
داغجیل: کوهی. کوهستانی.
داغ جیلبیتی: (جان) سـلیم اوراسـیایی. (پرنده)(Charadrius morinellus).
داغ چاتی / داغ چاتاناغی: وادی.
داغ چامی: (گیا) نوعی کاج کوهی.
داغ چایی: (گیا) گیاهی دیر پا با ریشـهٔ نیرومند. برگ بعضی انواع آن را مانند چای دم کنند. اوت چایی ویایلا چایی نیز گویند. (Stachuslabiatae).
داغ چایری: (گیا) (Dağ çayırı) نوعی گیاه چمنی کوهستانی.
داغ چکمک: سخت متأثر کردن.
داغچی: کوهنـورد. کـوه نشـین. آنکـه بهار را در کوه بماند. هیزم شکن.
داغچیل: کوهی. صحرایی. بیابانی.
داغچیلیق: (Dağçılıq) کوهنوردی.
داغ چیلگی: (گیـا) تمشـک. تمشـدانه. توت سه گل. گیهه. توت العلیق.
داغخان: سرور کوهستان. (ناپ).
داغ خسته لیگی: بیماری کوه زدگی.
داغ خوْرروزو: (جان) تذرو. شانه بسر.
داغ دئویرن: کوهکن. بسیار نیرومند.
داغ دابان: (Dağ daban) کوه و دشت.
داغداچ: (Dağdaç) بچه. کودک.
داغداریش: (Dağdarış) بحران.
داغ داش: کوه و بیابان. بسیار زیاد.

داغ ترخونو

داغ داش دیله گلمک: کوه و صحرا بـه زبان آمدن. ظلم از حد گذشتن.

داغ تکه

داغداغا: (Dağdağa) سفسطه. جغجغه.
داغداغاچی: (Dağdağaçı) سفسطه گر.
داغـداغان آغـاجی: (گیـا)(Dağdağan ağacı) (تیرهٔ نارون) تاقدانه. توق داغـا. تی گید. چوب نظر. دقـداقان. افلـوس. (Aubier carifoliacees) جغجغه اسباب بازی کودکان. نظر قربانی که از چوب داغداغان به گردن بچه‌ها می‌آویزند.
داغدان: (Dağdan) چوب تراشـیدهٔ بـه شکل مستطیل با سه ضلع که برای رفع چشم زخم از آستانهٔ درب آویزند.
داغداغای:(Dağdağay)برآمده.برجسته.
داغ داغیدان: دینامیت. تی ان تی.
داغدا گزن: گرگ. گراز.
داغ دالاق اوْتـو: (گیـا) گیـاه گزنـه بـا گلهـای زرد تیـره و بلنـدی ۵ تـا ۱۰ سانتیمتر (Teucrium mantan).
داغ دالیسی: پشت کوه. پراکوه.
داغدام: روان. بدون مانع و مشکل.
داغداماق: متمرکز شدن.
داغـــدان دیغیرلاتـــدی: (Dağdan dığırlatdı) نوعی بازی با گردو و چاله.
داغدان قـار باغیشـلاماق: (Dağdan qar bağışlamaq) از کیسهٔ خلیفه بخشیدن.
داغدان هئلله دی: تیله بازی با مـوم کـه مومها را به نوبت در سرازیری بغلتاننـد تا به موم دیگران بخورد.
داغدایماق: برآمدن. برجسته شدن.
داغ دره یئلی: باد کوه ودرّه.
داغ دگمک: بدنام شدن.
داغ دل: (گیا) جویز کوهی.
داغ دلیک: (Dağ dəlik) تونل.
داغ دوزبتی / داغ دۆزمه: رشته کوه.
داغدی: (Dağdı) عادت.
داغ دیبینـده قـورت وار: (در کوهپایـه گرگ هست)بازی بچگانه درنخجوان.
داغدیر: (Dağdır) دفتر.
داغدیراماق: (Dağdıramaq) لرزیدن.
داغدیش اوْتو: (گیا)(Dağdış otu) برنج آویز جنگلی. **داغدیلی:** اتوماتیک.
داغدین: (Dağdın) در شمال.
داغراقچی:(Dağraqçı) اخلالگر. موزّع.
داغراماق: (Dağramaq) برهم زدن.
داغ ریحانی: (گیا) اوقیمون.

داغریل: (Dağrıl) توضیح. تفسیر.
داغ زانبـاغی: (گیـا) (Dağ zanbağı) زنبق کوهی. به اعتقاد ترکان پیازچهٔ این گیاه خوشبختی می‌آورد.
داغ سئرچه سی: (جان) نوعی پرنده لانه ساز دشتی. (Passer montanus).
داغ سارسی: (Dağ sarsı) رشته کوه.
داغ ساریمساغی: (گیا) سیر کوهی.
داغ ساقیزی: (گیا) نوعی علف وحشی بدون برگ که ریشه‌اش را در آورند.
داغسال/ داغسالی: کوهستان. رشته کوه.
داغسالیسی: (Dağsalısı) خارزار.
داغ سایاری:(جان)(Dağ sayarı)داغسر. چکیک نیز گویند. بصورت «داغسر» به همین معنا وارد فارسی شده.
داغستان تورو: (جان) بز قفقاز شرقی.
داغ سروی:(گیا) ارس. عرعر(Cerrust).
داغ سوْغانی: (گیا) (Dağ soğanı) گیاه پیازدار و علفی به بلندی ۱۰۰ سانتیمتر. (Scilla hygcinthoides).
داغ سؤنبؤلؤ: (گیا) سنبلک سرمه کلاغ. (Muscari neglectum).
داغ سـیچانی: (جـان) (Dağ siçanı) همستر. موش کوهی. (Cricetidae).
داغ شؤوه رنـی: (گیـا)(Dağ şüvərəni) خاکشـیر کـوهی. (Epilobium lanceolatum).
داغ شیشی: (Dağ şişi) سیخ مخصوص داغ گذاشتن بر دماغ گوسفند.
داغ قاچقینی: از پشتکوه آمده. خشن.
داغ قارپیزی: (گیا) کورگیاه. علف مار. خیار شنگ. کالک مار. ماگیر. هندوانه ابوجهل. خربزهٔ کوهی. موش نای. هندوانه‌ای وحشی به اندازهٔ خرما که در ترشی اندازند. (Bot) colocynth).
داغ قازان:(Dağ qazan)کوهکن(ناپ).
داغ قـازی: (جـان) (Dağ qazı) غاز کوهی(Anser indicus).
داغ قالاغی: پشتهٔ کوه. کنایه از انبوهی.
داغ قالان: جاوید مانند کوه(ناپ).
داغ قالماق: (Dağ qalmaq) اثر ماندن.
داغ قاواغی: (گیا) ← آجی قاواق.
داغ قوْچو: (جان) قوچ کوهی.
داغ قـوْش: (Dağ qoş) آغل حیوانات در کوهستان.
داغ قوش: (جان)(Dağ quş) عقاب.
داغ قوْلـو: کوهستانی که در هر دو طرف کشیده شده. مکان کوهستانی.
داغ قوْیونو: (جان)غرم.گوسفند کوهی.
داغ قیلان قوشو: ←آدام آلدادان.
داغ قیلینجی: ستیغ کوه.
داغقین: (Dağqın) پریشان. پراکنده.
داغ کئچیسـی: (جـان) بُـز کـوهی. (Rupicapsra tragus).
داغ کاستاناسی: (گیا) درخت جنگلی که در مناطق گرم آمریکا روید. (Sloanr berteriana).
داغ کتانی: پنبه کوهی. پنبه نسوز.
داغ کرؤیوْزوْ: (گیا) کرفس کوهی.
داغ ککلیگی: (جان) کبک دری.
داغ کؤچـدوْ: (Dağ köçdü) (کوچ به کوه) مراسمی هنگام کوچ چوپانها به ییلاق. در نخستین مرحلهٔ آن یعنی «قوزو گونو» (روز برّه) اهالی اطراف گرد آمده رقص و آواز چوپانها را تماشا کنند. در مرحلهٔ دوم یعنی «کؤچ گونو» (روز کوچ) مراسمی در ارتباط با دامداری انجام شود. «قویونچو گونو» و «چوبان گونو» نیز گویند.
داغ کؤچوْمؤ: لغزش کوه.
داغ کؤنوْل: (Dağ könül) جسور.
داغ کیرازی: (گیا) توت فرنگی.
داغ کیرپیسی: (جان) سیخول.
داغ گلینجیگـی:(جـان) راسو. سمور کوچکی در اروپا و آمریکای شمالی.
داغ گؤلـوْ:(گیـا) (Dağ gülü) وربق کوهی. گل عروس.
داغ گؤلوْ: دریاچهٔ کوهستانی.
داغ گؤمـوْلگنی: (جـان) بوآی شنی باریک. کورمار شنی.(Erux elegans).
داغلا: (Dağla) هویهٔ لحیم کاری.

داغ قازی

داغلاتدیرماق: داغتر کردن. باعث داغ کردن چیزی شدن.
داغلار: کوهها.(ناپ). **داغلار آناسی:** زن بسیار تنومند. **داغلارا داشلارا:** دور از ما باد! **داغلارا دؤشمک:** سر به کوه و دشت گذاشتن. **داغلارجا:** به اندازهٔ کوهها (ناپ). **داغلار سلطانی:** سلطان کوهها. گرگ. **داغلار گؤزلی:** (زیبای کوهستان) نوعی رقص آذربایجانی. **داغلاری قار آلماق:** وخیم تر شدن وضع. **داغلارین شنلیگی:** (جان) خرس.
داغلاغی: وسیلهٔ داغ زنی. اتو.
داغلاق: (Dağlaq) گوسفند یا بزی که بر گوشش مُهر زده باشند.
داغ لاله سی: (گیا) لاله کوهی. لاله وحشی. گل باد. (Tulipa).
داغلاما: (گیا) بابونه. (Chrysanthemum compositae). آلت داغ کردن. سیخ یا هر وسیله که با آن حیوانات را داغ کنند. نوعی نان با خمیر مایه دار.
داغلاماق: داغ کردن. سوزاندن.
داغلانماق:(Dağlanmaq)داغ زده شدن.
داغلاوا: سقف گلو. بالای گلو.
داغلان: (متفا)(Dağlan) داغیلان.
داغلـوْو: (Dağlov) ساقور. میلهٔ آهنی برای داغ کردن حیوان.
داغلی: (Dağlı) داغدار. کوهستانی.
داغلیج: (Dağlıc) گوسفند دورگه یا پرواری اخته شده.
داغلی رقصی: (رقص کوهستانی) نوعی رقص آذربایجانی.
داغلیق: کوهستانی. کوهستان.
داغلی قونداغی: نوعی تفنگ تک لول.
داغلـیم: (Dağlım) تکه ای از پوست که برای دوختن چاروق بریده شود.
داغلیمباز: کابین ناخدای کشتی.
داغ مئشه سی: (گیا) بلوط کوهی.
داغمـا: (Dağma) کوهپایه. فرستادهٔ دولتی. خشکی ترک و تورمی که در پوست بویژه لبها بر اثر زخم، آفتاب سوختگی و مانند آنها پدید می‌آید. به صورت «داغمه» وارد فارسی شده.
داغماچی: (Dağmaçı) داغ زن.
داغمادیل: (Dağmadıl) ناراضی.

داغ مـازریوْن آغـاجی:(گیـا) مـازریون کوهی. بقله.
داغمال: (Dağmal) هویه(ابزار).
داغ مرزه سـی: (گیـا) مـرزهٔ وحشـی و خوشبو که خوردنی است.
داغمه: (متفا)(Dağmə) ← داغما.
داغمیل: (Dağmıl) لکه.
داغنا: (Dağna) بعداً. سپس. تربیت.
داغ ناخیرچیسی:گاوچران.غیراجتماعی.
داغناما: (Dağnama) انفجار.
داغناماق: ترکیدن. پراکنده شدن.
داغ نانه سی: (گیا) نوعی نعناع دیرپا بـه بلندی ۲۰ تا ۵۰ سانتیمتر. کول اوْتو نیز می گویند. (Cyclotrichium niveum).
داغ نخودو: (گیا) نخود کوهی.
داغ نوْروزو: (گیا) (Dağ novruzu) گل سـیکلامن. پنجـهٔ مـریم. (Cyclamen) مئشه نوروزو نیز گویند.
داغوا: (Dağva) درگیری.
داغول: (Dağul) دزد. حرامزده.
داغون: (متفا)(Dağun) ← داغین.
داغ هئیواسی: ← دوشان آلماسی.
داغی: (Dağı) صدا. ترانه.
داغ یئلی: بادی سرد که از سمت شمال وزد و محصول را از بین برد.
داغ یئمیشی: (گیا) انگـور وحشـی. آدم کوچک اندام. **داغ یاران:** کوهکن.
داغی اریدن گؤز: چشم بدنظر.
داغیتـــدیرماق: (Dağıtdırmaq) باعـث پخش و ویرانی چیزی شدن.
داغیتمـاق: (Dağıtmaq) توزیـع کـردن. پراکنـده کـردن. ویـران کـردن. پـاره کردن. پریشان کردن. بـه هـم ریختن. کهنه کردن. مستعمل کـردن. ریختن. متفرق کردن. ریخت و پاش کردن.
داغیتمان: ویرانگر. پستچی. قاصد.
داغیتیق: سرخوش. سرمست.
داغیتیم: (Dağıtım) پخش. توزیع.
داغیچی: (Dağıçı) خواننده.
داغیدار: (Dağıdar) باشـکوه. همچـون کـوه پایـدار. نـابود کننـده. ویرانگـر. قسـمت. نصـیب. شـدید. بـه صـورت تگودار و لقب سـلطان احمـد تگـودار وارد ادبیات تاریخی ایران شده.

داغـی داغ اوْسـته قوْیمـاق: کـار بسـیار بزرگی انجام دادن. هنرنمایی کردن.
داغی‌دان: ناشر. موزّع. ویران کننده.
داغیدیجی: ویرانگر. خرابکار.
داغیدیلماق: توزیع شدن. پخـش شـدن. پراکنده شدن. خراب شدن. پاره شدن. پریشان شدن. به هم ریخته شدن. کهنه شدن. مستعمل شدن. ریخته شدن.
داغیـــر: (Dağır) مســیر آب. آبراهــه.
داغیـــرا: تخمـاق دهـل زنـی. لگـن.
داغیراق: سریع. **داغیرتی:** لرزش.
داغیرجان: (جان) گنجشک کوهی.
داغیرداماق: (Dağırdamaq) لرزیدن.
داغیر دوغور: (Dağır duğur) ناهموار.
داغیرساق: (Dağırsaq) پُر. مملو.
داغیرشـاق: (Dağırşaq) دردی کـه بـه هنگام برخورد دست یا هر چیـز دیگـر با زخم یا تاول بوجود آید.
داغیرلی: حامله. آبستن (انسان).
داغیریا: (Dağırya) پژواک. تقلید.
داغیریال: (Dağıryal) نمونه. الگو.
داغیرین: (Dağırın) محیط. اطراف.
داغیشلیق: کوهستانی. **داغیشـلیق تـاپیق:** عبادت کوهسـتانی. چیزهـایی از قبیـل قماش، شراب و حیوانات اهلـی و غیـر اهلی که ترکان باسـتان بـرای تـانری و ارواح نیاکان نذر می کردند.
داغیشـیملی اکلـم: (Dağışımlı əkləm) میل گاردان.
داغیق: (Dağıq) پراکنده. پریشان.
داغیقماق: (Dağıqmaq) وحشـی شـدن. سر به کوه نهادن.
داغیل: (Dağıl) غلّه. بـادی کـه گـرد و غبار را به هوا بپاشد.
داغیلان: آب پخشان. محل تقسیم آب. پنگان. به صـورت «داغـلان» بـه همـین معنا وارد زبان فارسی شده است.
داغیلما: پراکندگی. فروپاشی. تفرقه.
داغیلمـــاق: ریخـتن. ریختـه شـــدن. فروریختن. ویران شدن. خراب شـدن. داغان شدن. پاره شـدن. پخـش شـدن. توزیـع شـدن. پراکنـده شـدن. پریشـان شـــدن. بـــه هـــم ریخـــتن. متفـــرق شدن(جمعیت). کهنـه شـدن. مسـتعمل شدن. ازدواج زن بیوه با برادر شوهر.
داغیلیش: پراکندگی. پریشانی. ویرانی.
داغیلیشما: پراکندگی. انهزام. فروپاشی.
داغیلیشـماق: پراکنـده شـدن. خـراب شدن. متفرق شدن دسته جمعی.
داغیلیم: (Dağılım) تقسیم. پخش.
داغیم: تکّه پاره. پاره پوره. پخش.
داغین: (Dağın) پریشـان. پراکنـده. بـه صورت داغون وارد زبان فارسی شـده است. ریا. تزویر. **داغیناق:** ← داغینیق.
داغینتی: خرابی. پریشانی. بی‌نظمی.
داغینجی: (Dağıncı) کوه نورد.
داغینچی: چاپلوس. ریاکار.
داغینلاماق: چاپلوسی کردن.
داغینلی: (Dağınlı) نیرومند.
داغینماق: کوهنوردی کردن.
داغینیشماق: (Dağınışmaq) فروپاشیدن.
داغینیق: پراکنده. متفرق. خرابه. ویرانه. بی‌نظم. نامرتب. مغشوش. بی‌ربط.
داغ یوْلو: عقبه. راه کوهستانی.
داقار: (Daqar) فلفل تلخ. کوتاه قد.
داقاق: تیری که نوک آتشین دارد.
داقـا: (Daqqa) کـلاه چرمـی. ظـرف اندازه گیـری غـلات بـه گنجـایش ۱۵ گیروانکه گندم (هـر گیروانکـه تقریبـاً ۴۰۰ گرم).بـزرگ. کلاهـی از پوسـت قارا گول. لافزن. جلف. سبک.
داقاچا: بشقاب کوچک گود.
داقاچی: (Daqqaçı) حریص. طمعکار.
داقار: (Daqqar) محکم.
داقا قارین: شکم گنده. چاق.
داقو: (متفا)(Daqu) تیر بی‌پر. بالاپوش. کپنک. یاپونچی.
داکین: (Dakin) تا. لغایت.
دال: (Dal) شاخهٔ درخت. ترکه. پشت. پشت سر. عقب. دنبال. قفا. دنباله. بقیه. آخر. عقبی. مطلق. درست. کاملاً.
دالا: (Dala) دشت. زمین صـاف و بـی درخت. عقبه.
دالا آتماق: به تأخیر انداختن. بـه عقـب انداختن. به عقـب سـر انـداختن. بـرای روز مبادا پس انداز کردن.
دالا آلماق: (Dala almaq) کولی دادن.
دالاب: (Dalab) فحـل آمـدن شـتر و

اسب و غیره. همچنین استخر کوچک آب برای نوشیدن احشام. باتلاق. به صورت «تالاب» وارد فارسی شده.
دالاب: (Dalap) سرخاب.
دالابان: (Dalaban) گزیده. گزیده شده. زیبا. متجاوز.
دالابچی: (Dalabçı) بال. باله.
دالات: (Dalat) استخر. برکه.
دالا تیکان: (گیا) ← ایسیرغان اوتو.
دالاج: شاخهٔ نازک. مفتول. سنبه.
دالاجان: (Dalacan) تند و تیز. مهاجم.
دالاچی: (Dalaçı) صحرانشین.
دالا دئمک:(Dala demək)غیبت کردن.
دالا دورماق: کنار ایستادن.
دالا دوز: (Dala düz) پشت خانه. مکان صاف پشت خانه.
دالا دوْمبا: (Dala domba) کلوخهایی که در مزرعه به صورت برجسته باقی مانده‌اند. پست و بلند.
دالا دینگیر: (Dala dingir) خالی.
دالا دینگیل: (Dala dingil) سرخود.
دالار: (Dalar) گزنده. مطلق. کامل.
دالارقا: (Dalarqa) زیردریایی.
دالاز: (Dalaz) باد شدید. شعله. قلب. اندوه. کنایه. طعنه. جزوه. اجزاء.
دالازلاشماق: با هم مجادله کردن.
دالازلاماق: جواب پس دادن. زخم زبان زدن. سرسری انجام دادن. **دالازیماق:** تپیدن (قلب).
دالاس: (Dalas) شاخهٔ نازک. مفتول.
دالاش: (Dalaş) نزاع. برخورد. عربده. غوغا و شر. **دالاشا:** تراشه. **دالاشچی:** مباحثه گر. جدلی. **دالاش دارتیش:** جنگ و جدل. کشمکش.
دالاشدیرماق: دعوا انداختن. به هم انداختن. تحریک به مناقشه کردن.
دالاشدیریلماق: به جان هم انداخته شدن. **دالاشقا:** تلاش. کشمکش.
دالاشقان: نزاع جو. شرور. دعواخر. دعواکن. خروس جنگی. ستیزه گر.
دالاش قیلماق: بحث کردن. **دالاشماق:** سربسر گذاشتن. به کسی پیچیدن. درافتادن. دعوا کردن. دعوا خریدن. منازعه طلبیدن. ستیزه جویی کردن. مراسم مجادلهٔ لفظی ساختگی میان زنان طرف عروس و داماد هنگام بردن عروس به خانهٔ داماد در عروسی ترکمنها. **دالاشمان:** دلیر. دلاور.
دالاشیق: با عجله. شتابان. مناقشه آمیز.
دال اطرافلار: (Dal ətraflar) پاهای چهارپایان.
دالاغا: (Dalağa) گرز. چوب. دگنک.
دالاغان: (گیا)(Dalağan) گزنه. خارشتر. غارتگر. **دالاغان قوشو:** (جان)(Dalağan quşu) مرغ سقا.
دالاغو: موجی. موجدار. فضول.
دالاغوم: (Dalağum) تلاطم.
دالاغون: (Dalağun) دریادل. موجی.
دالاغی اگریلمک: حیاء کردن.
دالاغی دیشاری: پاکدل. سلیم النفس.
دالاغی سانجماق: شستش باخبر شدن.
دالاغی قابارماق: به خشم آمدن.
دالاغینا سو چکمک: هست و نیست کسی را از دستش گرفتن.
دالاق: طحال. سپرز. بیرون. صحرا. چاق. زخم. شان تازه ای که زنبورها در فصل بهار بسازند. **دالاق اوْتو:** (گیا) مریم نخودی(Teucrium chamoedrys.lab). **دالاقسیز:** بدون نکاح. **دالاق قوْیون:** (جان) گوسفند بی دنبه. **دالاقلاماق:** خراب کردن. بیهوده بی اینسو و آنسو رفتن. متورم کردن. زدن و از حال انداختن. **دالاقلانماق:** بیهوش شدن. **دالاقلی:** کسی که طاقت راه طولانی ندارد.
دالا قیران: (جان) عقاب صحرایی.
دالاقیز: (Dalaqız) دخترکوچه و بازار.
دالا گئدر: (Dala gedər) پیرو.
دالا گؤتؤرمک:(Dala götürmək) پس گرفتن.
دالالیق: (Dalalıq) دم بخت (دختر).
دالالیق قیلماق: شوهر دادن دختر.
دالاما: (گیا)(Dalama) گزنه.
دالاماز: (گیا) گزنه سفید. پنجه کلاغ. باللی بابا نیز می گویند. (Lamium)
دالاماق: (Dalamaq) گزیدن. گاز گرفتن. شوهر دادن.
دالامان: (Dalaman) دراز. بلند.
دالامیق: (Dalamıq) ظریف. ریز نقش. خوش هیکل.
دالامیندی: (Dala mindi) بازی آفتاب مهتاب. دو بازیکن دستها را از پشت سر در هم قلاب کرده و هر بار یکی از آنها دیگری را از زمین بلند می کند به طوری که روی او بطرف آسمان باشد. از او می‌پرسد: «گؤیده نه وار؟» (در آسمان چه خبر؟) دومی جواب می‌دهد:«گؤی مونجوغو» (منجوق آسمان). می پرسد:« یئرده نه وار؟» (در زمین چه خبر؟). دومی جواب می‌دهد: «یئر مونجوغو» (منجوق زمین). می‌پرسد: «آدین نه دیر؟» (اسمت چیست؟) جواب می دهد: «کرخانا» (کارخانه) بالایی به بازیکن پایینی می گوید: «گؤتور منی آت داما» (بردار مرا به پشت بام پرت کن) . در این موقع بازیکن رویی پایین آمده و بازیکن اول را بالا می‌برد و این گفتگوها ادامه می یابد. «گؤیده نه وار» و «گؤی مونجوغو» نیز گویند.
دالان: (Dalan) دالان. راهرو. زمین بی صاحب و صاف. دریا. نصیب. قسمت.
دالانت: (Dalant) قابلیت. کارایی.
دالانج: (Dalanc) منطق.
دالانچا: (Dalança) کومه.
دالانچی: سرایدار. دالاندار. غوّاص.
دالانق: شیار. نهر. تپهٔ کم عرض. پُشت.
دالانماق: (Dalanmaq) گزیده شدن. نیش خوردن. فرو کردن حیوان سر خود را به هر جا از فرط گرسنگی. بررسی کردن. پیچیده شدن. لخت شدن. پوست کنده شدن.
دالاو: (Dalav) زهر هلاهل.
دالا وئره: (Dala verə) سرگردانی.
دالاوار: (Dalavar) سایبان. حیاط پشتی.
دال اوْراغی: (Dal orağı) داس شاخ بُری.
دالاووت: (Dalavut) سوءقصد.
دالاوورا: (Dalavura) حیله. دسیسه.
دالاوول: غواص. کماندوی زیردریایی.
دالای: (Dalay) دریا. قول بزرگ. بخت. مباحثه. قسمت. نصیب. اموال یا

املاکی در دورهٔ مغول که در اختیار خانها قرار داشت و به مواجب لشکریان اختصاص می‌یافت. آن املاک و رقبات دیوانی که مختص سرکار سلاطین بود، اینجو نام داشت. به همین صورت و در معنای اقیانوس و دریا وارد فارسی شده است.
دالایاز: (Dalayaz) بسیار سرد.
دالایاق: (Dalayaq) بلند قد.
دالایان: (Dalayan) ← دالاییجی.
دالایان اوْت: (گیا) ← دالاما.
دالای اؤکوْز: (Dalay öküz) اقیانوس.
دالای بیگ: سرور دریا (ناپ).
دالایچا: (Dalayça) دریاچه.
دالایچی: (Dalayçı) دریانورد.
دالایخان: خدای دریاها و اقیانوسها.
دالای دالای: (Dalay dalay) پیش درآمد یا سخنی که خوانندگان پیش از اجرای ترانه بیان کنند.
دالایدین: (Dalayıdın) بی دلیل.
دالای سینا: (Dalay sına) بخت آزمایی.
دالایلاما: [مغ] رئیس راهبان تبت. کعبهٔ مغول. در شهر «جاو» و در سمت شرقی و جنوبی «خطا» می‌باشد.
دالایلاماق: (Dalaylamaq) دزدیدن.
دالایماق: (Dalaymaq) گشودن.
دالای وئرمک: فریب دادن.
دالاییجی: (Dalayıcı) گزنده.
دالایین: (Dalayın) مستقیماً. دریایی.
دالاینماق: (Dalayınmaq) ظاهر شدن.
دالبا: (Dalba) طعمهٔ پرندهٔ شکاری. پرچم. شکافته. **دالبات:** قباحت. زشتی.
دال باجاق: ران برهنه. برهنه.
دال با دال: (Dal ba dal) پی در پی.
دالبار: (Dalbar) طناب رخت. میدان. خانهٔ خس پوش.
دالبارماق: (Dalbarmaq) باز شدن.
دالبارین: (Dalbarın) شامگاه.
دالبازان: (Dalbazan) کسی که بدون علتی خاص به این و آن گیر بدهد.
دالباسا: لغو. کنسل. آنکه نمی داند چکار باید بکند و بیهوده تلاش کند.
دالباسار: سرمهٔ پنجره. پشتیبان.
دالباسان: اسکله. لنگرگاه.
دالباسدی: گیلاسی بزرگ و پیوندی.
دالباسی: شاخه فشار. حالتی که شاخه‌ها از بسیاری میوه‌ها خم شده باشند.
دالباشینا: آزاد. سرخود. تنها.
دالباغا: پرچم. **دالباغار:** پهناور. صاف.
دالباق: فقیر. برهنه. فربه. کوتاه. کهنه و بزرگ. سختگیر. بی رحم.
دالباقان: پاره پاره. درهم برهم.
دالباقای: فربه. باد کرده. بزرگ. خشن.
دالباقلاماق: باد کردن. گنده شدن.
دالبالانماق: (Dalbalanmaq) باد کردن.
دالبان: (Dalban) زیرزمین. مخزن. آخرین جزء صف.
دالبای: وصی. کلاه مخصوص محافظت صورت از باد و گردو غبار. پرنده‌ای کوچک که برای گرفتن پرندگان شکاری به عنوان طعمه از آن استفاده کنند. کلاهی دوخته شده از چوخا. آلتی که قوشچیان از بال پرندگان می‌بستند تا جانوران شکاری را بدان آواز دهند. قراتغو نیز گویند. کسی که بتوان به او پناه آورد.
دالبند: (Dalbənd) طنابی که از گردن شتر به پشتش بندند.
دال بوداق: (Dal budaq) شاخ و برگ.
دال بوداق آتماق: رشد کردن.
دال بورون: (Dal burun) فضول.
دالبوز: (متفا)(Dalboz) پرنده پشت خاکستری. پرستو.
دال بوکه: (Dal bükə) نیم تنه.
دال بوْی: (Dal boy) شیک. آراسته.
دال بوْیلو: (Dal boylu) راست و بلند.
دال بوْیو: (Dal boyu) تمام وجود.
دالبیج: (Dalbıc) نرده. ناهموار.
دالبیز: (Dalbız) پای اوجاق. سمج.
دالبیزان: (Dalbızan) سمج. فضول.
دالبیزماق: چپیدن. داخل شدن.
دالبیق: (Dalbıq) تنبل. وامانده.
دالبینماق: (Dalbınmaq) ← تالبینماق.
دالپاق: (Dalpaq) کلاه زنانه.
دالتا: (Dalta) قلم درودگران.
دال توْپاج: (Dal topac) نیمکره.
دال توْخا: (Dal toxa) نیمدایره.
دالجا: (Dalca) تراشه.
دالجاق: (Dalcaq) مچاله شده.
دالجاماق: (Dalcamaq) کنار کشیدن.
دالجان: (Dalcan) برهنه.
دالجاناق: کوچهٔ تنگ. دشوار.
دال جوْراب: جوراب ساده.
دالجیر: (Dalcır) متمایل. خمیده.
دالجیق: (Dalcıq) شاخک. الیاف.
دالجیقماق: (Dalcıqmaq) عصبانی شدن. به نفس افتادن.
دالجیماق: (Dalcımaq) بیهوش کردن.
دالجیمال: (Dalcımal) متمایل. خمیده.
دالجین: (Dalcın) بیهوش.
دالجینماق: (Dalcınmaq) بیهوش شدن.
دالچیل: (Dalçıl) بادوام. محکم.
دالخا: (Dalxa) نوعی مار گزنده.
دال خال: (متفا) نهال نو نشانده.
دالدا: (Dalda) در پشت سر. در عقب. سنگر. پناهگاه. خلوت. خلوتکده. کنار گوشه. پستو. جای امن. پشتیبان. حامی. سایه. سپر. پرده. مخفی. محرمانه.
دالداباس: (Daldabas) تنبل.
دالدابان: (Daldaban) پابرهنه. مأمور گمرک. غیرقابل اعتماد. لاابالی.
دالدا بایری: کنار گوشه.
دالدابچی: پرده. دیوار حائل. پنجرهٔ بزرگ میان دو طرف اتاق بزرگ.
دالدا بوجاق: کنار گوشه.
دالداتماق: (Daldatmaq) برگزیدانیدن.
دالداج: (Daldac) شاخص.
دالدادما: (Daldadama) خلوتگاه.
دالدار: (Daldar) الیاف.
دالداراق: (Daldaraq) مرد ابله.
دالداش: (Daldaş) گزینش. انتخاب.
دالداشاق: (Daldaşaq) کاملاً برهنه.
دال داششاق: کیر و خایه.
دالداشما: گزینش جمعی. رفراندوم.
دالداشماق: (Daldaşmaq) دسته جمعی انتخاب کردن. همه پرسی کردن.
دالداغای: پرندهٔ بال شکسته.
دالداغور: پنهانی. مخفیانه.
دالداق: پنهان. نشان. منفصل. بلندقد.
دالدا گرک: مأموریت مخفی.
دالدالا: (Daldala) عقب عقب. پشت به پشت. نوعی بازی شبیه به آفتاب

مهتاب با این تفاوت که دراین بازی فرد پایینی، فرد بالایی را بر پشت بلند کرده و به کنار پرتاب می کند.
دالدالاقچی: پنهان کننده. نگهبان.
دالدالاماق: پشت چیزی قائم کردن. چیزی را ناگهانی گرفتن.
دالدالان: (Daldalan) پشت سرهم.
دالدالیق: جایی که بوران و باد نخورد.
دالدام: (Daldam) خلوتکده. پناهگاه. پستو. برگزیده.
دالداماق: (Daldamaq) حمایت کردن.
دالدالاناجاق: پناهگاه. جای امن. محل خلوت. جان پناه. کمینگاه. مأوا. مسکن. امن. خلوت سرا.
دالدالانماق: پناه جستن. پشت چیزی قائم شدن. در جای خلوت قرار گرفتن. گذران کردن.
دالدالما: برگزیدهٔ برگزیدگان.
دالدالی: (Daldalı) عقب عقب.
دالداماق: (Daldalmaq) برگزیدن. برهم زدن. خراب کردن. نشان گرفتن.
دالدامیش: (Daldamış) برگزیده.
دالداناق: پریشان. چند تکه.
دالدان دالا: (Daldan dala) غیرثابت.
دالدان دالا آتیلماق: از شاخه به شاخه‌ای پریدن. موضوع سخن را تغییر دادن.**دالدان دالا وورماق:** بیچاره کردن.
دال دانقا: سکهٔ نیم قروشی.
دالدانماق: حمایت شدن.
دالدای: (Dalday) پشت. عقبه. حامی.
دالدایماق: (Daldaymaq) پنهان شدن. پشتی گرفتن. خوابیدن و دراز شدن.
دال دؤش: (Dal döş) پیراهن بافتنی بدون آستین.
دال دول: (Dal dul) تکه پارچه.
دالدیر: (Daldır) تور. بافته ای از تارهای درشت.
دالدیرا: (Daldıra) نفهم. نادان.
دالدیراقاج: (Daldıraqac) همزن.
دالدیر بولدور:(Daldır budur) پراکنده.
دالدیر چیخار: (Daldır çıxar) تور ماهیگیری که در جاهای تنگ و محل عبور ماهیها اندازند.
دالدیرقاج: (Daldırqac) همزن.
دالدیرقی: (Daldırqı) سوند(ابزار وارد کردن مایع به بدن).
دالدیرلاماق: (Daldırlamaq) شاخه شاخه کردن و هر شاخه را به دقت بررسی کردن. نپسندیدن.
دالدیرما: فرهنج. شاخهٔ درختی که خوابانیده خاک بر بالای آن ریزند تا ریشه محکم کرده سبز شود و از آنجا کنده در جای دیگر کارند. معلق. معکوس. غوطه وری. سونداژ.
دالدیرماج: قلمی که بر جوهر زنند.

دالدیرما

دالدیرماز: (Daldırmaz) نازک. خرد.
دالدیرماق: (Daldırmaq) به فکر فرو بردن. غوطه ور ساختن. خسته کردن. سوراخ کردن.
دالدیری / دالدیریش: (Daldırış) تضییق. فشار. الصاق.
دالدیریق: غوطه ور. مغروق.
دالدیریلماق: غوطه ور شدن.
دالدیریم: چاه فاضلاب. جهنم. دیوانه.
دالدیز: نوعی وسیلهٔ کنده کاری. مته. دریل. کندوی زنبور عسل که از چوب بتراشند. ظرف و ظروف چوبی.
دالدیق: پس انداز. ذخیره. ریاضت.
دالدینقیل: (Daldınqıl) بی دلیل. برهنه.
دالسایش: (Dalsayış) استغراق.
دالسیز: (Dalsız) نامشخص. مبهم.
دالشیق: آنکه بطور کامل سیر نشده.
دالغا: (Dalğa) موج. ارتعاش. اهتزاز. نوسان. خیزآب. صفحهٔ دفتر. مادّهٔ مخدّر. ارتباط. عشق. حیله. کلک. موضوع حاضر. محبوب. معشوق. چیز. مسئله. شئی. وضعیت نامشخص. به صورت «دالغه» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. **دالغات:** کوشش. موج. (ناپ). **دالغاتماق:** برگرداندن. **دالغاج:** انقلاب. دگرگونی. انگیزه. محرّک. **دالغاجیق:** موجک. موج کوچک. **دالغاچ:** تلاش. کوشش. **دالغاچی:** هوسباز. غیرجدّی. شیره ای. معتاد به مواد مخدّر. حیله گر. مکّار. به صورت «دالغجی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. **دالغا دؤگن:** موج کوب. موج شکن. **دالغاس / دالغاسا:** اضطراب. **دالغا سایماق:** (موج شمردن) وقت گذراندن. استراحت کردن. **دالغاسینا داش آتماق:** حال کسی را که مشغول مصرف مواد مخدّر است برهم زدن. دخالت کردن و کلک زدن. به معشوق کسی پیچیدن. **دالغا سیندیران:** موج شکن. **دالغاق:** توفان. لباس. پوشش. اضطراب. روانی. پریشان. **دالغاقیر / دالغا قیران:** موج شکن. اسکله. **دالغا کسن:** موج شکن. تیزی قسمت جلوی کشتی که موج را می‌شکند. **دالغالاماق:** در آب فرو رفتن. **دالغالاندیرماق:** مواج کردن. به ارتعاش درآوردن. موجدار کردن. **دالغالاندیریلماق:** متموّج شدن. به اهتزاز درآورده شدن. تهییج شدن. **دالغالانماق:** به موج درآمدن. موجی شدن. متلاطم شدن. به اهتزاز درآمدن (پرچم). به تقلا افتادن. **دالغالانیم:** نوسان. ترقی و تنزل. **دالغالی:**(جان) نوعی طوطی سبک با سر زرد و دم آبی. موجدار. موّاج. **دالغالیق:** اغتشاش. **دالغالی قالیب:** قالب شمش موجی. **دالغاما:** برگردان. تلاطم. **دالغاماق:** برگرداندن. **دالغان:** وامانده. سست. درمانده. به صورت «طلغان» به همین معنی وارد عربی شده. پیچنده. **دالغانیق:** فرصت طلبی. **دالغا ووران/دالغا یاران:** ← دالغاکسن. **دالغایا دؤشمک:** گند زدن. خراب کردن.
دالغوت: (Dalğut) فجیع.
دالغوز: (Dalğuz) دهلیز. دالان.
دالغوم: (Dalğum) توفان دریا و انقلاب هوا. **دالغی:** (Dalğı) غفلت. ناآگاهی.
دالغیج: (Dalğıc) غواص. آب باز. چوبی که میان لنگهٔ بار و ریسمان داخل کنند و ریسمان را گرد آن تاب دهند تا ممتد و کشیده شده، بار محکم بسته شود و لنگهٔ بار کج نشود. دزد.

متفکـر. نـوعی اردک(Netta). مـرغ غواص. سنگخواره. اسفرود. (Colybys glacialis). **دالغیج موتور:** پمپ شناور.
دالغیجلیق: جنگل انبوه.
دالغیر: دگرگونی. انقلاب. کشتار.
دالغیرماق: (Dalğırmaq) شوریدن.
دالغیش: (Dalğış) خلسه.
دالغیشماق: رویهم افتادن.به خلسه رفتن.
دالغیق: (Dalğıq) میخی که در دستهٔ کلنگ، بیل یا تبر فروبرند تا محکم و استوار گردد.
دالغیل: (Dalğıl) آلترناتیو. گزینه.
دالغیلماق: دفع شدن. رانده شدن.
دالغیم: تموّج دریا و انقلاب هوا.
دالغین: (Dalğın) مواج. متلاطم. متفکر. در فکر فرو رفته. حواس پرت. پریشان خاطر. آدم بی‌تفاوت. برتر. غالب. **دالغینتی:** تلاطم.
دالغینلیق: غوطه وری. تعمق.
دالغینماق: به تموج درآمدن. بیقرار شدن. جوشیدن. به خود پیچیدن.
دالقا: (Dalqa) غم. اندوه.
دال قاباق: (Dal qabaq) پشت و رو.
دالقات: (Dalqat) ضرر. زیان.
دالقار: (Dalqar) ضرر. زیان. متجاوز.
دالقارا: پاروی چوبی پارو کردن برف.
دالقارانلیق: (Dalqaranlıq) گرمترین

دالغیج

زمان بعد از ظهر.
دال قاش: (Dal qaş) ابرو برجسته.
دالقاغیق: (Dalqağıq) طفیلی. مقلّد.
دالقاق: (Dalqaq) توقف. مکث.
دالقـان: خمیر. آرد. جو کوبیده شده. محل ورود و خروج. صرع. غش. خسته. کوشا. کوفته.
دالقاناق: (Dalqanaq) متملق.
دالقانلاماق: خرد و خمیر کردن.
دالقاو: (Dalqav) هدف. مقصد.
دالقاووت: (Dalqavut) مأموریت.
دالقاووج: (Dalqavuc) مزوّر. ریاکار.
دالقاوور: (Dalqavur) مأمور.
دالقاووق: (Dalqavuq) چاپلوس.
دالقاییناق: خیالاتی شدن.
دالقور: (Dalqur) دریا. عمّان.
دال قـورودان: (جـان)(Dal qurudan) نوعی حشره که پوست درخت زیتون و ... را سوراخ کند و باعث خشکی آنها شود. (Hylesinud oleiperda)
دال قوروم: تشکیلات مخفی.
دالقورون: (Dalqurun) اقیانوس.
دال قوْل: (Dal qol) قوم و خویش.
دالقی: (Dalqı) آلتی چوبی برای کار کردن روی پوست. تحقیق. تفحص. اذیت. آزار.
دالقیر: درخشندگی حاصل از حرکت موجی رنگها در یک سطح. متجاوز.
دالقیـران: (جـان)(Dalqıran) نوعی حشره (Anisandrus Dispar). کشنده. برنده. باد قوی.
دالقیرماق: بهم خوردن. متلاطم شدن.
دالقیق: (Dalqıq) جای رسیدن امواج. معطل کاری.
دالقیلینج: (Dalqılınc) بدون زره. برهنه. شمشیر کشیده.
دال کئچیر: (Dal keçir) بال.
دال گوْن: (Dal gün) روز مبادا.
دالاش: انتخاب. **دالاق:** ابله. احمق.
دالاقجی: (Dallaqcı) انتخابگر.
دالامـا: (جـان) (Dallama) جوجهٔ پرنده‌ای که آخر از همه پرواز کند. هرس. گزیده. هیزم جنگلی. ابله.
دالاماق: هرس کردن. برگزیدن.
دالان: (Dallan) برگزیده.
دالاندیرماق: چند شاخه کردن. یک کلاغ چهل کلاغ کردن.
دالانقان: انتخابی. برگزیده.
دالانما: تفرّع. انشعاب. انشقاق.
دالانماق:(Dallanmaq)شاخه دار شدن. تقسیم شدن. بغرنج و بحرانی شدن.
دالانیش: تقسیم بندی. انتخاب.
دالی: (Dallı) پرشاخه. شاخه‌دار.
دالیـق: (Dallıq) تکیه گاه. جدول. توحّش. وحشیت.
دالما: استغراق. انگل. پشت پا.
دالماج: فشار دهنده. فرورونده. مخدره.
دالماجی: پهلوانی که کُشتی بلد نیست و تنها می کوشد به زور پاهای حریف را گرفته و بر زمین بزند.
دالماز: (Dalmaz) خستگی ناپذیر.
دالماق: (Dalmaq) فرو رفتن. مستغرق شدن. غرق شدن. غوطه ور شدن. جدا شدن. خراب شدن. پراکنده شدن. جوشیدن. خسته شدن.
دالمان: (Dalman) مه. هوای مغشوش. پالتو. ضربه. غوّاص.
دالماناق: (Dalmanaq) رمانتیک.
دالمیش: (Dalmış) فرو رفته.
دالمیناق: آزار دیدن. جنبیدن.
دالوا: (Dalva) دیوانه. مفتون.
دالواد: (Dalvad) دروازه. گذرگاه.
دالوارا: (Dalvara) کلک. حیله.
دالو دالای: [مغ](Dalu dalay) دریای خزر.
دالوْن: (Dalon) ایوان. بالکن.
دالی: (Dalı) پشت. عقب.
دال یئر: (Dal yer) جای محدود یا نزدیک. تیررس.
دالی آلماق: (Dalı almaq) پس گرفتن.
دالیا: (Dalya) احمق. ابله.
دالیار: (Dalyar) ظرف سفالی گود.
دال یاراق: شمشیر کشیده.
دالیـان: شیلات. جای ماهیگیری. صخرهٔ مرجانی نزدیک سطح آب در دریا. شن یا ماسه‌ای که کنار دریا بصورت موّاج دیده شود. بلند قد.
دال یانار: زمان اوج گرمای خورشید.
دالیانچی: (Dalyançı) ماهیگیر.
دال یاندی: نوعی بازی کودکانه.
دالیان کوْفته: کوفتهٔ بزرگ.
دالیان کیمی: (Dalıyan kimi) تنومند.
دالـی بـوْز: (جـان)(Dalı boz) پرستو. پرندهٔ پشت خاکستری. به صورت «دالبوز» به همین معنا واردفارسی شده.
دالیجی: (Dalıcı) غوّاص.
دالیچ: (Dalıç) دنبهٔ گوسفند.

دالیچی: (Dalıçı) کسی که با نگریستن بر استخوانهای پشت انسان فال بگیرد. **دالی سۆره:** (Dalı sürə) به دنبال. از پی. **دالیش:** (Dalış) غوطه وری. خلسه. کوشش. **دالیش دارتیش:** چون و چرا. **دالیشماق:** منازعه کردن. درگیر شدن. **دالیشمان:** جسور. کرم شب تاب. **دالیق:** (Dalıq) شکافته. گشوده. لذت. طعم. قبر. **دالیقا:** کالسکهٔ اسبی. هیجان. اضطراب. نیمکت. گورستان خانوادگی. **دالی قارا:** (گیا) ریحان سیاه. **دالی قارا ایلان:** (جان) افعی البرزی. **دالیقما:** هیجان. شور. خستگی. اندوه. **دالیقماق:** اندوهگین شدن. خسته شدن. **دالی کسیلمه مک:** دنباله داشتن. **دالیلاماق:** (Dalılamaq) عقب افتادن. **دالیلی:** (Dalılı) چهارشانه. **دالیمان:** (Dalıman) برگزیده. **دالیمبا:** (Dalımba) جایی که برای خشک کردن میوه و سبزه بکار برند. **دالین:** (Dalın) آب انبار. **دالینا آلماق:** کول گرفتن. **دالینا باسماق:** عصبانی کردن. **دالینا چاتماق:** (Dalına çatmaq) به پشت کسی یا حیوانی بار کردن. **دالینا دۆشمک:** (Dalına düşmək) دنبال کسی یا چیزی افتادن. تعقیب کردن. **دالینا قاباغینا باخماق:** (Dalına qabağına baxmaq) دور و بر خود را پاییدن. **دالینا مینمک:** کولی گرفتن. برپشت سوار شدن. برکسی مسلط شدن. **دالینان:** (Dalınan) ایراد گیرنده. **دالینا وئرمک:** پشت کسی بار گذاشتن. غرّه کردن. باد دادن کسی. **دالینتی:** (Dalıntı) خار. **دالینج:** (Dalınc) استغراق. خلسه. مُصر. اصرار کننده. تعقیب کننده. آورندهٔ دنبالهٔ موضوع. **دالینجا:** از پشت سر. **دالیندا دورماق:** پشت کسی ایستادن. **دالینداغ:** (Dalındağ) مأمن. پناهگاه. **دالینی یئره وئرمک:** پشت کسی را به خاک مالیدن. مغلوب کردن. **دالیو:** (Dalıv) غسل. شستشو.

دام: (Dam) بام. دخمه. جای سر پوشیده. خانه. آغل. زندان. تله. رابط. **دام آغاسی:** (Dam ağası) محکوم. **دام آلتی:** (Dam altı) زیرزمین. **داما:** (Dama) چهارخانه. شطرنجی. بازی دام که با مهره بر صفحهٔ شطرنجی انجام گیرد. امید. خواسته. قشون کمکی. **دام ائو:** (Dam ev) خانهٔ گِلی. **دامابادیز:** (Damabadız) کلک باز. **داما باسماق:** بازداشت کردن. **داماج:** (Damac) قطره چکان. دخمه. **داماجا:** (Damaca) ظرف گِلی. **داماجانا:** ظرف شیشه ای گرد با دهانهٔ تنگ برای نگهداری سرکه و ... **داماچ:** (Damaç) خالص. **داماچقا:** (Damaçqa) قسمت پایین در یوغ گردن گاو. **داماچی:** شطرنج باز. بازیکن داما. **داماخوْش:** (Damaxoş) بی حال. کسل. **داماد:** (Damad) پشتِ خانه. داماد. **داما دئمک:** بی نتیجه زور زدن. **دامادا:** (Damada) رهبر. پیشوا. **داما داما:** (Dama dama) شطرنجی. **دامار:** [دیو](Damar) رگ. زردپی و رگ و ریشهٔ گوشت. ریشه. اصل. منبع. نهاد. نبض. رگه. خلق و خوی. غیرت. قسمت خام ماندهٔ پوست. مجمع. محفل. نوع. طرز. به صورت دمار وارد زبان فارسی شده است. **دامار آتما:** خونریزی خودبخودی. **دامارا گؤره قان آلماق:** متناسب با امکانات خواستن. **دامارباشی:** مدیر جلسه یا جشن. کسی که اولین محفل شبهای زمستانی را در خانهٔ خود برگزار کند. **دامارجا / دامارجیق:** مویرگ. **دامارجیل:** قولنج. **دامارچالدی:** رگ به رگ. **دامارچی:** پزشک محلی. پزشک تجربی. تریاکی. **دامارداش:** همرگ. هم ریشه. **دامار دامار:** رگ به رگ. انسداد ناگهانی خون در یک رگ. **داماردان:** مؤثر. **داماردان گیرمک:** جان مطلب را گفتن. **دامارسیز:** بی ریشه. پریشان. **دامارقا:** زمین حیاط یا قطعه زمین کوچک خارج حیاط. **دامارلاری قوروماق:** خشک شدن رگها. (از ترس). **دامارلاق:** پر رگ. **دامارلاماق:** رگ گرفتن. محکم کردن. شکل دادن. ریشه دار کردن. **دامارلانماق:** شکل گرفتن رگه‌های برگ و بال پروانه‌ها. رگدار شدن. **دامارلی:** لجوج. مستند. شریف. معرّق. منقوش. **دامارلیجا:** بارهنگ صغیر. **دامارلی عقیق:** باباقوری. **دامارلیق:** تخمی. اعلاء. **دامارماق:** دقت کردن. **داماری آتماق:** زدن نبض. **دامار یاخالاماق:** سرچشمه را پیدا کردن. **داماری بوْش:** بی‌اراده. تسلیم پذیر. **داماری پوْزوق:** بی اصل و نسب. **داماری توتماق:** روی دنده لج افتادن. **داماری قیریق:** بی اراده. بیشرم. فاحشه. **داماریـن الـه گتیرمک:** رگ خواب کسی را پیدا کردن. **داماریـنا ایشله مک:** تا مغز استخوان کار کردن. **داماریـنا باسماق:** دست روی نقطه ضعف گذاشتن. **داماریـنا توْخونماق:** به رگ غیرت کسی برخوردن. **داماریـنا دؤشمک:** خوش آمدن. **داماریـنا گیرمک:** دلبری کردن. **داماریـنا یاتماق:** مطبوع افتادن. **داماریـن توتماق:** نبض را گرفتن. **دامازلیق:** (Damazlıq) حیوان برگزیده که برای تولید نسل یا تکثیر نگاهداری می‌شود. حیوان اصیل برای تکثیر. تخمی. گاو یا دامی که از طرف خانوادهٔ عروس به او داده می‌شد. کمک بلاعوض به کسانیکه دام شیرده نداشتند. مایهٔ ماست. خمیرمایه. نسل. **داماس:** (Damas) امید. **داما سالماق:** ← داما باسماق. **داماشان:** (Damaşan) زودرنج. زودقهر. **داماغ:** (Damağ) استراحت. **داماغی پوْزولماق:** حالش گرفته شدن. از دماغ افتادن. **داماغی چاتلاماق:** سرحال آمدن. **داماغی چاق:** سرحال. **داماغی سازلاشماق:** سرحال آمدن. **داماغی قالخماق:** سرحال بودن. **داماغی کؤک:** سرحال. شاد. **داماغی گلمک:** سر شوق آمدن. **داماغینا داد دگمک:** سود بردن. **داماغینا دگمک:** به کسی

برخوردن. دماغ کسی را سوزاندن. **داماغینی شاقیلداتماق:** سق زدن. **داماغی یانماق:** دماغ سوخته شدن.
دامـاق: (Damaq) کام. سقف دهان. حال. لذت. دهان. سرخوشی. حوصله. به صورت دماغ وارد زبان فارسی و عربی شده است. **داماق آرخاسی:** پسین کامی. حروفی که موقع بیان، زبان با پسین کام تماس می‌گیرد. **داماق اوْرتاسی:** میانکامی. حروفی که در موقع بیان، زبان با میان کام تماس می‌گیرد. **داماق اؤنؤ:** پیشین کامی. حروفی که در موقع بیان، زبان با قسمت پیشین کام مماس می‌شود. **داماقچاق:** چوب زیر یوغ. **داماقچی/ داماقچیل:** پرخور. شکمو. **داماقسا:** چوب بست سقف. پوزه بند. **داماق ساللاماق:** لب و لوچه را آویختن. **داماقساماق:** حرفی را در گلو بیان کردن. **داماقساو:** پرخور. شکمو. **داماقسی:** بیان چیزی با کام. **داماق صائتلری:** حروف صداداری که موقع بیان آنها، زبان به کام می‌خورد. **داماق قان:** خون حیوان ذبح شده. **داماق قیرماق:** گلو را صاف کردن. با صدای گرفته حرف زدن. **داماق گؤتؤرمک:** انگشت کشیدن به سقف دهان بچه. وقتی بچه از چیزی ترسیده باشد، مادرش یا کس دیگری کف دست راستش را به زمین می‌کوبد و انگشت سبابه‌اش را به سقف دهان بچه کشد تا ترس بچه بریزد. **داماقلاتماق:** نیرو دادن. **داماقلاشماق:** گپ زدن. **داماقلانماق:** سرحال آمدن. **داماقلی:** سرحال. **داماقلی ایگنه:** قلاب ماهیگیر. **داماقلیق:** مکان انباشت علوفه یا غذا. **داماقلی گم:**

دام اوتو

نوعی افسار برای تربیت اسبان وحشی. **داماقماق:** خواستن. آرزو کردن. **داماق وئرمک:** لذت بردن.
داماگیرن: (Dama girən)داماد سرخانه. **دامالاماق:** شطرنجی کردن. **دامالانماق:** شطرنجی شدن.
دامـالی: (Damalı) تاکسی کرایه ای. خالدار. شطرنجی. **دامالی دسن:** شطرنجی.
دامان: (Daman) ضلع. پاشنه. کرایه. **داماناق:** (Damanaq) دامن لباس.
دامانال: (Damanal) بد. زشت.
دامانجان: (Damancan) طغاری دوخته شده از پوست بُز.
دامانچی: کرایه کنندهٔ باغ یا بوستان. **دامانداا:** محتاج. نیازمند. منت کش.
دامانلار: (جان) خرگوش کوهی.
دامانلی: (Damanlı) چندضلعی.
دامانماق: (Damanmaq) نتیجه دادن.
دام اوْتو: (گیا)(Dam otu) گیاه دم شیر. (Leonurus cardiaca)
دامبا: (Damba) بند. سدّ.
دامبات: خودخواه. مغرور. لافزن.
دامباتلیق: (Dambatlıq) خودخواهی.
دامباتی: (جان)(Dambatı) نوعی حشره و انگل شبیه حشره چوبخوار.
دامباتین: (گیا) سیب زمینی.

دامجانا

دامبادان: (Dambadan) یکباره.
دامبادیز: (Dambadız) حیله گر.
دام باسقینی: (Dam basqını) کسی که در خانه زندانی شده است.
دام باشی: (Dam başı) ایوان. بالکن.
دامبال: (Dambal) پیراهن. لباس.
دامبای: (Dambay) خودخواه. مغرور.
دامبیل: (Dambıl) آلت جنسی پسربچه.
دام تپیر: (Dam təpir) لگدکوبی بامی که در بارندگی زیاد چکه کند.
دام توْیو: (Dam toyu) جشن خانهٔ نو.
دامجالیق: (Damcalıq) چکنده. چکه.
دامجانا: (Damcana) کوزهٔ سرتنگ و درب دار. به صورت «دامجانه» وارد زبان عربی شده است.
دامجـی: (Damcı) قطره. چکه.
دامجیتماق: چکاندن. **دامجیجیق:** قطرهٔ کوچک. **دامجی داشی:** قطره. ریزه.
دامجیر: قطره چکان. **دامجیرماق:** چکیدن. **دامجیق:** قطره. بسیار کوچک. وسیله. ابزار. شک. تردید. غیرمستقیم. **دامجیل:** گلابدان.
دامجیلاتماق: چکاندن. **دامجیلادیش:** استقطار. **دامجیلاماق:** چکیدن.
دامجیلاندیرماق: چکاندن. **دامجیلانماق:** چکیدن. **دامجیلیق:** محل ریزش چکه.
دامچا: دامچه. تور شکار پرنده.
دامچی: (Damçı) بنّاء. معمار. لافزن.
دام خاراباچیلی: (جان) بوف کوچک. (Athene noctua).
دامخوْر: (Damxor) لافزن.
دام دئشر: (Dam deşər) دزدی که با سوراخ کردن بام خانه ها دزدی کند.
دامدا باجا: جن. روح خرافی که در خانه (بام، سوراخ و زیرزمین) زندگی کند (برای ترساندن بچه‌ها). سوراخ سقف. روستایی در نزدیکی اردبیل.
دامدا: (Damda) مرکز. وسط.
دام دار: (Dam dar) بسیار تنگ.
دام داش: دخمه و کوخ. آبادی.
دام داشی: سیلئیت (شیمی). سنگی که از آن مانند غلتک برای سفت کردن خاک پشت بام بکار برند.
دامداغیر: [مغ] نصفه. نیمه. میانه.
دام دام: آب انگور مخصوص که خاک زده شده و برای تهیهٔ شیره بکار رود. سوراخ سوراخ. پُز. افاده.
دامدامچی: ژیگول. خودنما.
دامدان چاردااغا: از آسمان به ریسمان.
دامدان چیخما: (جان) بچه شتر یک سالهٔ نر یا ماده. گوسالهٔ یک ساله.

گـاومیش دو سـاله. گوسـالهٔ نـر یـک ساله. گوسالهٔ مادهٔ سه ساله.
دامـدان دۆشـر / دامـدان دۆشـمه: (Damdan düşmə) (از بـام افتـاده) تصادفی. بی ربط. نامربوط. جفنگ.
دامدان دوشن ایت: مبهوت. حیران.
دام دۆگن: (Dam döyən) ← دامدیرا.
دامدیرا: (Damdıra) نقاره. اسم عمومی سازهای سیمی. اردک نوک پهن.
دامدیرماق: (Damdırmaq) چکاندن.
دامدیق: (Damdıq) چکیده. عصاره.
دامزی: (Damzı) مایه.
دامزیر: (Damzır) قطره. چکه.
دامزیرچی: (Damzırçı) چکاننده. کسی که از درختان کاج صمغ می گیرد.
دامزیریق: (Damzırıq) قطره چکان.
دامزیم: (Damzım) قطره. چکه.
دامساق: (Damsaq) طمعکار.
دامسالاق: (Damsalaq) کوتاه قد.
دامسالیق / دامسی / دامسیق: (Damsalıq) چکه. سود. بهره.
دامغـا: (Damğa) مُهـر. نشـانه. علامـت. آلـت داغ زدن. تهمـت. افتـراء. داغ یـا مهری که بـر ران اسـب یـا چهارپایـان دیگر می‌زدنـد و اسـبان خاصـه را داغ می کردند. عوارضی کـه در شـهرها از اصناف یا مالیاتی که در دروازهٔ شهرها اخذ می‌شد. سنگ و کلوخ. شـاخه ای از رود که به دریا یا تـالاب و دریاچـه بریزنـد. لنگرگـاه. اسـکله. بـه صـورت «الدَمغَه» به معنای نشانه گذاری با آتش وارد زبان عربـی و بـه صـورت تمغـا و طمغا وارد فارسی به صورت Tamqa و Tomojni وارد روسی شده اسـت. **دامغا پولو:** تمبر مالیاتی. **دامغاچی:** کسـی کـه به مال التجاره پس از وصول مالیـات و عـوارض مهـر و علامـت مخصـوص مـی‌زد. مـأمور وصـول مالیـات از مـال التجـاره. داغ زن. دبیـر. مـأمور. بـه صورت «تمغـاچی» وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. **دامغـا داش:** ابـزار سـنگی پروفیلـی. **دامغاسـیز:** غیرموسـوم. بـدون مارک. **دامغالاتماق:** به وسیلهٔ کسی داغ زدن. مهـر زدن. **دامغالامـاق:** داغ زدن. مهـر زدن. علامـت گذاشـتن. تهمـت زدن. افتـراء بسـتن. **دامغالانمـاق:** داغ خوردن. مهـر خـوردن. لگّـه‌دار شـدن. متهم شدن. بـدنام شـدن. **دامغـالی:** داغ شـده. مهـر خـورده. ممهـور. داغـدار. مهـردار. نشـان دار. بـدنام و لگّـه‌دار. موسوم. سگّه. **دامغالیق:** آبخوری. ابریق کوچـک. سـفرهٔ کوچـک یـک نفـره. خاقانها سفره ها و ابریقهای مخصـوص خود را مُهر یا تمغـا مـی زدنـد کـه در آنها خوردنی و نوشیدنی به اندازهٔ یک نفر نگهداری می شد. بعدها هـر ابریـق کوچک به این نام خوانده شد.
دامغاییق: (Damğayıq) غسلخانه. حمام.
دامغول: (متفا)(Damğul) ← دامقیل.
دامغیج: (Damğıc) قطره چکان.
دامقا: (Damqa) خال.
دامقاج: (Damqac) قطره چکان.
دامقان: (Damqan) همواره چکنده.
دامقاه: (Damqah) پناهگاه.
دام قایا: (Dam qaya) صخرهٔ برآمده از کوه کـه حالـت سـقف داشـته باشـد و مسافران زیر آن استراحت کنند.
دامقاییق: (Damqayıq) مرده شویخانه.
دام قزئت:(Dam qəzet)روزنامهٔ داخلی.
دام قوروغـو: (گیـا)(Dam quruğu) ابـرون کبیـر. فنـدقک. دیـرزی. زلـف عروسان. گل نار. کنگر فرنگی. سـیگز گؤزلی نیز می گویند. (Sedum)
دام قوْشنا: همسایهٔ دیوار به دیوار.
دامقیرماق: نزدیک به چکه بودن.
دامقیل: (Damqıl) خال. لکـه. خالـدار. به صورت «دامغول» به معنـای غـده یـا غده‌ای سفت و سخت که زیر پوسـت بدن پدید آید، وارد فارسی شده است.
دام کئپه: (Dam kepə) خانهٔ گلی.
دام کریمی: [دیـو](Dam kərimi) پـردهٔ دیوار.
دامـلا: (Damla) قطـره. چکـه. بیمـاری نقـرس. چکیـده. نقطـه. بـه صـورت «دامله» وارد لهجهٔ عراقـی زبـان عربـی شده است. فعل امر به معنـای «زنـدانی کـن». **داملاتمـاق:** بـه حـبس انـداختن. قطـره قطـره چکانـدن. **دامـلاج:** قطـره چکـان. **دامـلاجا:** غـاری کـه از سـقفش آب بچکد. **دامـلاجیق:** قطـره کوچـک. افلیج. **دامـلاچی:** سالخورده. **دامـلاداش:** کلسـیم بیکربنـات. قنـدیل. **دامـلارجـا:** غاری که از سـقفش آب چکـد. **دامـلا ساقیز:** صمغ خالص. **دامـلاشـماق:** بـاهم چکیدن. **دامـلا قیـز:** دختـر بسـیارخوش ترکیب و زیبا. **دامـلا قیزیل:** سرخ مطلق. **دامـلالیـق:** پیپـت. قطـره چکـان. آلـت نرینه. **دامـلام:** چکه. قطره. **دامـلاما:** چکه. بازداشت. میوهٔ رسـیده کـه خودبخـود بیفتد. **دامـلاماجا:** غـاری کـه از سـقفش آب چکد. **دامـلاماق:** چکانـدن. زنـدانی کردن. به یکباره وارد شدن. **دامـلامجـا:** آبی که قطره قطـره چکـد. **دامـلامچـی:** خودپسـند. از خـود راضـی. **دامـلانتـی:** چکیـده. شـیره ای کـه بـرای تهییـهٔ دوشـاب بکـار برنـد. **دامـلانـدیرماق:** بازداشـت گردانیـدن. **دامـلانـدیریلماق:** بازداشـت گردانیـده شـدن. **دامـلانمـا:** چکنـدگی. بازداشـت. امیـدواری. **دامـلانمـاق:** چکیـدن. زنـدانی شـدن. امیدوار شدن. **دامـلانی:** امید. تمایل.
داملی: (Damlı) دارای سقف. ویژگـی کتابی که دارای چند جلد باشد.
دامـلیـق: (Damlıq) آثـاری متشـکل از چند جلد.
داممـا: (Damma) چکه. الهام.
داممـاق: چکیـدن. چکـه کـردن. قطـره قطره ریختن. الهام شدن. برات شدن.
داممیزچی: خدای آبهای جوشان.
دامنا: (Damna) افلیج. شل.
دامنال: (Damnal) شک. تردید.
دامو: (Damu) ← تامو.
دامورا: (Damura) ساز. آلت موسیقی.
دامول: (Damul) نام مردان اویغور.
دام یارشی: (Dam yarşı) همسایهٔ دیوار به دیوار. **دام یالی:** خط الرأس سقف.
دامیتماق: (Damıtmaq) تقطیر کردن.
دامیتیجی: (Damıtıcı) گلابدان.
دامیتیق: (Damıtıq) مقطر. تقطیر شده.
دامیتیم: (Damıtım) تقطیر.
دامـیج: (Damıc) قطـره. مایـه. نقطـه.
دامیجا: قطره چکان. **دامیجاق:** خانهٔ نیمه

تمام. **دامیجان / دامیداج:** قطره چکان.
دامیدان اوْد قاپان: فقیر. بی چیز.
دامیر: (Damır) ریشه. پستان. عیب. رذالت. تمیز. رگ. اصل. **دامیرچی:** نبض گیر. طبیب. ورزشکار. **دامیرچیق:** ریشه. منبع. **دامیرقان:** همواره چکه کننده. **دامیرلاماق:** ریشه دواندن. **دامیرماق:** چکاندن. خون دماغ شدن. **دامیرلی:** عصبی. ناسازگار.
دامیز: (Damız) قطره. نژاد. مایه. برکت. چکیده. آخور گاو. **دامیزدیرماق:** چکاندن. **دامیزدیریلماق:** چکانده شدن. **دامیزقی:** موم. قطره ای. مایهٔ ماست. **دامیزقیچ:** قطره چکان. **دامیزلی:** مایه دار. **دامیزلیق:** قطره چکان. مسح. تُخمی. حیوانی که در طویله پرورده و یا برای قربانی در ماه تیر گزیده باشند. **دامیزماق:** چکه چکه ریختن. قطره قطره چکیدن. ترشح کردن. آتش روشن کردن. **دامیزیق:** آتشگیره. خس و خاشاک مناسب برای گیراندن آتش. **دامیزیلماق:** سوختن. **دامیزیم:** قطره.
دامیش: تراوش. **دامیش دامیش:** کم کم.
دامیشقا: روزن سقف. **دامیشماق:** کم کم نوشیدن و لذت را به ذائقه سپردن.
دامیق: (Damıq) نقطه.
دامیل: (Damıl) استراحت. تنفس.
دامیل دامیل: (Damıl damıl) دوباره.
دامیلسیز: بحرانی. بی وقفه. مداوم.
دامیلقاس: برخوردگاه دو رود. بحرین.
دامیم: (Damım) قطره.
دامین: (Damın) قطره. پایینی. دامن.
دامینتی: [دیو](Damıntı) قطره. چکه.
دامینقا: (Damınqa) لکه. خال.
دان: (Dan) سپیده. صبح. با ارزش. فوق العاده. زمان یا مکان دوشیده شدن حیوان شیرده. نام. آوازه. **دان آتار:** سپیده (ناد). **دان آتدیرماق:** تا صبح بیدار ماندن. **دان آتما:** سپیده دم. مراسمی که در زمان چهارشنبهٔ آخر سال برای استقبال از خورشید اجراء کنند. مردم پیش از طلوع به بالای بلندی رفته و منتظر خورشید می مانند. به محض طلوع، رقصیده و آتش روشن کنند. سپس از آن آتش به روستا آورده و اجاقها را از آن می افروزند. **دان آتماق / دان سؤزؤلمک:** سپیده دمیدن. **دان آتمیش / دان آچا:** سپیده دم. (ناپ). **دان آسماق:** اسب را تا صبح بدون علوفه گذاشتن. **دان آغا:** سرور صبحدم (ناپ). **دان آغی:** سپیدهٔ صبح (ناپ). **دان آلا:** سرخی شفق.
دانا: (جان) (Dana) گوساله با سن بالاتر از یکسال. هسته. عدد. صدف. پیشوندی به معنای بزرگ و حجیم.
دانا آی: (Dana ay) ماه دانا. (ناد).
دانا آیاغی: (گیا)(Dana ayağı) گیاه علفی دیرپا با برگهای لکّه‌دار. (Arum)
دان اثرته: (Dan ertə) شفق.
دان ائشگی: (الاغ سحرخیز) پررو.
دانا باش: (Dana baş) آدم ساده و نفهم.
دانا باغی: فن سرزیربغل در کشتی.
دانا بورنو: (جان / گیا)(Dana burnu) جیرجیرک. زنجره. (Gryllotlpa Vulgaris) همچنین نام گیاهی است: گل کله بره. قبو. سیسم. انف العجل.آبدزدک. تلنبهٔ کوچک شیشه‌ای یا لاستیکی که مایعات را به خود کشد و برای داخل کردن داروی مایع به بدن بکار می‌رود. سرنگ. نوعی زخم که از بُن ناخن برآید.
دانا بؤزن: (Dana büzən) آدم ساده و نفهم. تگرگ.
دانا بؤگؤردن: (Dana böyürdən) چماق بزرگ.
دانا بویدوران: (Dana buyduran) زمان آفتابی آمّا بسیار سرد در ماه مارس.
دانا بوینوزو: (جان)(Dana buynuzu) آبدزدک. حشره‌ای از نوع ملخ، به رنگ قهوه‌ای، پاهایش دندانه‌دار و تیز.
دانا بوْیون ائتمک:(Dana boyun etmək) گردن کسی را بزور خم کردن.
دانابیگ: (Danabəy) سرور دانا. (ناپ).
داناپا: (Danapa) قاپ بزرگ.
داناجاق: سکوی سنگی در دهلیزها.
داناجان: نامی برای مردان اویغور.
داناجیق: (جان)(Danacıq) گوسالهٔ کوچک. دانهٔ کوچک.
داناچا: (جان)(Danaça) کرّه گاومیش مادهٔ یکساله.
داناچی: (Danaçı) گوساله چران.
داناخان / داناقیز/ داناگؤل: (Danaxan) نامهای زنان اویغور.
داناخوْر: (Danaxor) تور ماهیگیری. مفتخور.
داناداَ: (Danada) تله. دام.
دانا داششاغی: (گیا) گیلو. بیشتر جنبه غذائی دارد و در کته می‌ریزند.
دانا داشی: (Dana daşı) سنگی که بر آن پوست خام را تمیز کنند.
دانا دؤگن: (Dana döyən) حشری.
دانا دؤگه: (جان) گوسالهٔ ماده.
دانا دوْلوق: (Dana doluq) گله گاو و الاغ نابالغ.
دانا دیشیلر: (Dana dişilər) از جنس جیرجیرک: زنجره، سوسک و غیره. (Gryllotalpa)
دانار: (Danar) دانهٔ توأم با ساقه و برگ خشک گیاهان دانه دار. انکار کننده.
داناس: (Danas) پشتهٔ خرمن.
دانا سازی: (Dana sazı) نیزار گوساله.
داناسی: (Danası) فردایش.
داناسیماق: (Danasımaq) مانند گوساله به اینطرف و آنطرف نگاه کردن.
داناش: (Danaş) زن. دختر.
داناشمان: (جان) بچه خوک یکساله.
داناغار: (Danağar) قوی. آرام. قاطع.
داناق: قایق بزرگ. جوش صورت. دانهٔ ریز روی پوست بدن. داخل بینی.
داناقا: (Danaqa) تنومند. کله شق.
دانا قالدیران: (جان) کرکس.
دانا قاوالی: نوعی دف بزرگ.
دانا قوْوان: (Dana qovan) بازیکنی که در بازی قاپ آخر از همه قاپ اندازد.
دانا قویروغو قوْپاردان: (Dana quyruğu qopardan) (جدا کنندهٔ دنبهٔ گوسفند) آدم پرزور.
دانا قویروغو قوْپماق: به نتیجه رسیدن.
دانا قیران: (Dana qıran) گیاه سورنجان شیرین. (Epipaktis). نوروزگولو. باد سرد شمال غربی. ← اوْغلاق قیران.

دانا قیران اوْتو: دغل. جر زن.
دانا قیراندان قیرخ درز باغلایان: لافزن.
داناکاوالی: (گیا) آلوچهٔ درشت و قرمز.
دانا کلجه: (جان)(Dana kəlcə) بچه گاومیش یک ساله.
دانا گوز: (Dana göz) درشت چشم. چشم ورقلمبیده. نوعی انگور.
دانالاماق: دانه‌ها را از همدیگر جدا کردن. دانه‌ها را خوردن (پرنده).
دانا لوبیا: لوبیایی با دانه های درشت.
دانالی: (جان)(Danalı) گاو ماده که به گاونر نزدیک نشده.
دانالیق: آخور مخصوص گاو.
دانانج: (Dananc) کافر.
دانا نیشان:(Dana nişan) پراکنده.
داناوار: (Danavar) بر باد رفته.
دان اوْزوْ / دان اوْستوْ:(Dan üzü) سپیده دم. سحرگاه.
دان اوغرا: (Dan uğra) صبح بخیر.
دان اولدوزو:(Dan ulduzu)سیارهٔ زهره. شباهنگ.سیارهٔ حامی ونگهبان چوپان.
دانا وورماق: به دامگاه بردن حیوانات جهت دوشیدن شیر آنها.
دان بوْزارماق: دمیدن سپیدهٔ صبح.
دانبیر: چاقویی که تیغهٔ آن تا نشود.
دان تاماق: (Dan tamaq) صبحانه.
دان تانری: خدای سپیده دم.
دانتل: (Dantel) توری پلاستیکی.
دان توْران / دان توْرو: (Dan toru) گرگ و میش صبح.
دانچا: (Dança) سپیده. سحر.
دان چاغی / دان چالا: سپیده دم.
دان چوْبانی: (Dan çobanı) ونوس.
دان چولپان: (Dan çulpan) خدای جنگل در باور ترکان.
دانچی: (Dançı) عیب گیر. عیبجو.
داندئز: (Dandez) داز. طاس.
دان دئشمک:(Dan deşmək)سپیده زدن.
داندا: (Danda) فردا.
دان دارلیغی: (Dan darlığı) سپیده دم.
داندا‌ق:(Dandaq) سپیده. گزافه. توبیخ.
دانداَلجاق: (Dandalcaq) کاملاً برهنه.
دانداماق: (Dandamaq) در غذا خوردن مشکل پسند بودن.
دان دان: (Dan dan) بزرگ بزرگ. دانه دانه. لکّه لکّه (زمان خراب شدن شیر). لافزن.
داندا‌ولی: (Dandavlı) مشکل پسند در غذا خوردن.
دانده‌ای: لب. پهنهٔ آسمان. کام. دِماغ.
داندو: (Dandu) سحرگاه. سپیده دم.
داندی: (Dandı) شیک. طناز.
داندیر: (Dandır) هیزم.
داندیرقاچ: (Dandırqaç) ماشه.
داندیرماق: منکر گردانیدن.
داندیریق: (Dandırıq) نامرغوب.
داندیریک: (Dandirik) فرفره زمینی.
داندیریلماق: وادار به انکار شدن.
داندیق: ابله. مغرور. پشتیبان. یاوه.
داندیل: (Dandıl) وحشی. مهاجم.
داندیلی: (Dandili) گهواره. مهد.
داندیلیک: آهسته کار. فرفره زمینی.
داندین: (Dandin) آرزو. هوس. شیک. یاوه. چاپلوس.
داندینی: (Dandini) آشفته. خراباتی.
دانزئل: (Danzel) دودول. آلت تناسلی.
دانزال: (Danzal) خشن. زمخت.
دانزیل: (Danzil) سرخی شفق. (ناپ)
دان ساچاق: (Dan saçaq) سپیده دم.
دانسارا: (Dansara) شفق. سرخی شفق.
دان سازی: طلوع سپیده. سرآغاز.
دانساق: (Dansaq) ← دانلاق.
دان سو: (Dan su) شبنم. ژاله.
دان ســـؤکؤلنده: (Dan sökülənd ə) طلوع شفق.
دانسوْی: (Dansoy) از تبار سپیده.(ناد).
دانسیتماق: حرف خود را پس گرفتن.
دانسیق: (Dansıq) فوق العاده. بی حیاء.
دانسیماق: (Dansımaq) سرزنش کردن.
دان شئحی: (Dan şehi) شبنم صبح.
دانشق: (متفا)(Danşeq) ← دانیشیق.
دانق: (Danq) ساده. تنها. تعهد. رهن.
دانقا: (Danqa) قاب و استخوان زانوی دامها. نفهم. حرف گوش نکن. کلّه شق. حرف نشنو. سربه هوا. خودسر. آدم خشن. به صورت «الدانق» به معنی احمق و بی‌شعور وارد عربی شده.
دانقاداق: خشن. نفهم. یکباره.
دانقار: (Danqar) تشت بزرگ.
دان قارالماق: تاریک افق. غروب.
دانقاردا‌ق: (Danqardaq) لاغر. نحیف.
دانقاز: (Danqaz) ← دانقا. اسرافکار.
دانقازا: (Danqaza) دبدبه. یاوه. لاف.
دانقال: خصیه. بیضه. نفهم. به صورت «دنگل» در معنای اخیر وارد زبان فارسی شده است. حفره. گودال. لایهٔ گل خشک شده. پست. بی ارزش.
دان قالا: شب زنده داری. شب احیاء.
دانقالا پیشتوْو: (Danqala piştov) بازی اله کلنگ در خوی. بازیکنان به هنگام پایین وبالا رفتن گویند: «دانقالا پیشتوو محمدی، گئتدی قالایا گلممه دی».
دانقالاق: (Danqalaq) خشن. مفصل و بجول حیوان چهارپا. پرحرف. ورّاج.
دانقالان: (Danqalan) خائن.
دان قالماق: متحیّر ماندن.
دانقالیق: (Danqalıq) تنهایی. فردیّت.
دانقان: (Danqan) دیگ دو دسته.
دان قاییناماق: سپیده دمیدن.
دانقوْ: (Danqo) پول شق.
دان قوْپان: (Dan qopan) سحرخیز.
دان قوت: (Dan qut) صبح بخیر.
دان قوروم: (Dan qurum) هوای نیمه روشن صبح. **دانقوز:** (متفا) ← دونوز.
دانقوْی: (Danqoy) بی دقت.
دانقی: (Danqı) لاف زن. کم. اندک.
دانقیدیق: (Danqıdıq) لاف زن.
دانقیر: کچل. تاس. ساز. آلت موسیقی.
دانقیرا: (Danqıra) ساز. آلت موسیقی.
دانقیرتی: (Danqırtı) ← دانقیلتی.
دانقیرداق: (Danqırdaq) لاغر.
دانقیرداماق: ← دانقیلداماق.
دانقیریق: (Danqırıq) بسیار خشک.
دان قیز: (Dan qız) سپیده. (ناد).
دان قیزارماق: (Dan qızarmaq) سرخ شدن افق که پیش از «دان قارالماق» یا تاریک شدن افق رخ دهد.
دانقیش: (Danqış) شاخ تازهٔ حیوان.
دانقیل: (Danqıl) شاهراه.کلوخ خشک شده. سبُک. صاف. **دانقیلتی:** صدای بهم خوردن آهن. **دانقیلداتما:** نوعی بازی گروهی در سولدوز. اساس آن

بر بستن چشم یک گروه و سپس باز کردن آنها و یافتن جسمی است که هنگام بسته بودن چشمها صدا کرده است. هر گروه که موفق شود از گروه دیگر کولی گیرد. **دانقیلداتماق:** بصدا درآوردن زنگ یا ورق آهن. **دانقیلداق:** ناقوس. زمخت. **دانقیلداماق:** صدا کردن آهن. جرنگ کردن. نق زدن. **دانقیل دوژن:** آلات و ادوات. **دانقیل دونقول:** خشن.

دان گؤرژنمه میش: (Dan görünməmiş) واحد زمان در عصر زمانی پیش از غروب.

دان گؤیده کن: (Dan göydəkən) زمان پیش از صبح زمانی که هنوز سیارهٔ زهره در آسمان قابل دیدن است.

دانگی: (Dangi) آش گندم.

دانلا: سپیده دم. سحرگاه. فردا.

دانلاتماق: (Danlatmaq) سبب سرزنش کسی شدن. در معرض ملامت قرار دادن. تا صبح بیدار بودن.

دانلاری / دانلاغی: سپیده دم. فردا.

دانلاق: (Danlaq) سرکوفت. تحقیر.

دانلاما: (Danlama) سرزنش. پیغاره.

دانلاماق: (Danlamaq) سرزنش کردن. سرکوفت زدن. حیوانات را برای دوشیدن در دامگاه جمع کردن. مجازاً به معنی بهره‌کشی کردن از کسی.

دانلانج: (Danlanc) توسری خور.

دانلانماق: سرکوفت خوردن.

دانلایب دانساماق: سخت سرزنش شدن.

دانلی: (Danlı) مشهور. نامدار.

دانلیق: (Danlıq) سپیده دم. افق.

دانما: (Danma) انکار. حاشا. نفی. رد.

دانماق: (Danmaq) انکار کردن. نفی کردن. رد کردن. مخفی کردن. به کاری شروع کردن.

دانمان: (Danman) آنکه هنگام سپیده دم زاییده باشد.(ناپ).

دانوس: (Danus) خبرچینی.

دانی: (Danı) سپیده. (ناپ).

دان یئری: (Dan yeri) محل طلوع خورشید. افق.

دان یئری آغارماق: سپیده دمیدن. دان یئری قیزارماق و دان یئری آچیلماق نیز می‌گویند.

دان یئلی: (Dan yeli) نسیم سحری.

دان یارماق: سپیده دمیدن.

دان یاریق: (Dan yarıq) سپیده دم.

دانیال: خوابگزار. دارای علم روحانی.

دانیالی: (Danıyalı) دانمارکی.

دانیجی: (Danıcı) منکر.

دانیرت: (Danırt) سپیده دم. صبحگاه.

دانیزماق: (Danızmaq) خشک شدن صورت از سرما یا نور آفتاب.

دانیسقا: (Danısqa) عتیقه.

دانیسلاق: (Danıslaq) برهنه. کچل.

دانیسمان: (جان) بچه خوک نوزاد.

دانیش: (Danış) فعل امر به معنای «سخن بگو». **دانیشاق:** بحث. گفتگو. **دانیشار / دانیشان:** گوینده. سخنگو. **دانیشتا:** یکی از بروج ۲۸ گانهٔ ماه. **دانیشتای:** شورای دولتی. کابینه. **دانیشدیرما:** استنطاق. بازپرسی. **دانیشدیرماق:** به گفتگو واداشتن. حرف کشیدن. استنطاق کردن. بازپرسی کردن. **دانیشدیریلماق:** به صحبت وادار شدن. مورد استنطاق قرار گرفتن. **دانیشقا:** نوعی دارو مانند آرد که برای اختته کردن حیوان کاربرد دارد. **دانیشقار / دانیشقاق / دانیشقان:** پرحرف. سخنور. **دانیشما:** گفتگو. **دانیشماق:** سخن گفتن. حرف زدن. صحبت کردن. سخنرانی کردن. گفتگو کردن. مشاوره کردن. مذاکره کردن. چانه زدن. آشتی کردن دو نفر که قهر کرده‌اند. به معنای انکار کردن بدهی دو نفر یکدیگر را (از مصدر دانماق). **دانیشمان:** سخنران و گوینده رادیویی. بازپرس. بازجو. مستشار. **دانیشیغا توتماق:** سرکسی را به صحبت مشغول کردن. **دانیشیق:** گویش. تلفظ. صحبت. حرف. سخن. گفتگو. مذاکره. مشاوره. گفتمان. به صورت «دانشق» وارد ادبیات فارسی شده است. **دانیشیق آپارماق:** گفتگو کردن. **دانیشیق آسماق:** مذاکره همراه با غذا. **دانیشیقچی:** مشاور. سخنگو. **دانیشیق دؤگؤشؤ:** جنگ زرگری. **دانیشیلماق:** مورد بحث قرار گرفتن. مورد گفتگو واقع شدن. **دانیشیم:** مشورت. گفتگو.

دانیق: (Danıq) منکر. کافر.

دانیقما: (Danıqma) انکار.

دانیقماق: (Danıqmaq) انکار کردن.

دانیل: (Danıl) کله شق.

دانیلدی: (Danıldı) انکار کرده. منکر.

دانیلماق: (Danılmaq) انکار شدن.

داو: (جان) نوعی گور خر آفریقایی راه راه. (Hippotigris burchelli)

داوا: (Dava) دارو. درمان. چاره. علاج. **داوا اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه علفی شبیه به خار که در جای گرم روید. (Heliotropium). **داواجات:** داروها. داروجات. دارو و درمان. **داواجات خانا:** داروخانه. **داواچی:** داروفروش. داروساز. **داواخانا:** داروخانه. دباغخانه. **داواخاناچی:** متصدی داروخانه. **داواخانا نردووانی:** (نردبان داروخانه) بابا لنگ دراز. **داوالاش:** معالجه. تداوی. مداوا. **داوالاما:** سم پاشی. **داوالاماق:** داروپاشیدن یا مالیدن. دوا زدن. سم پاشیدن. زهر دادن به کسی. **داوالانماق:** سم پاشی شدن. درمان شدن. **داوالیق:** داروئی. مواد داروئی.

داوار: [دیو](Davar) مال. جنس. بزرگ. درشت. گنده. در ترکی قدیم به معنی جنس بز، گوسفند، مال و احشام بوده است. مال جاندار یا بی جان. گلهٔ گوسفند. به صورت Tovar وارد زبان روسی شده است. **داوارا:** کابوس. **داوار اری:** چوپان. گوسفند چران. **داوار باش:** (جان) نوعی ماهی (Semicossyphus). **داوار بزگی:** عید قربان. **داوار بوْغازی:** علوفهٔ احشام. **داوارتماج:** گوسفندچران. **داوارجیق:** ← داغارجیق. **داوارچی:** پرورش دهندهٔ بز و گوسفند. **داوار دؤگؤنؤ:** جشن تولد برّه ها. **داوارساق:** کسی که حیوانات و یا دامداری را دوست دارد. **داوارسیز:** بدون حشم. بدون ثروت. **داوارکؤکؤ:** (گیا) نوعی هویج وحشی است که برگهای آن کوچکتر از برگ

هـویج معمـولی اسـت و در صـحرا می‌روید. گوسفند اطراف آن را بـا پـا کنده و می‌خورد. گلهـای زردی دارد.
داوارلـی: صـاحب احشـام. محتشـم. ثروتمند. **داوارلیق:** آغل گوسفند و بـز.
داوار یوْلو: راه بُزرو.
داوارنا: (Davarna) ظرف زیتون.
داوان: راه تنگ. **داوانا:** آستانه.
داودار: (Davdar) آدم دیوانه.
داودای: (جـان)(Davday) خرگوشـی با موهای نرم و بلند.
داوراش: (Davraş) رفتار. سکنات.
داوران: (Davran) افاده.آمادگی(ناپ).
داورانتی: (Davraş) رفتار. سکنات.
داورانچی: (Davrançı) مغرور.
داورانما: (Davranma) رفتار. کنش.
داورانماق: (Davranmaq) رفتار کردن.
داورانیش: (Davranış) رفتار.
داورانیش تؤره سی: آداب معاشرت.
داوریمـاق: (Davrımaq) بـا حیـرت بـه اطراف نگریستن یا سرک کشیدن.
داوقانا: نوعی کوزهٔ آب بدون دسته یـا با دسته که از گل رُس درست کنند.
داولاق: (Davlaq) بلند قد و چهارشانه.
داولوم: (Davlum) جای بستن زیـن بـر پشت اسب.
داوورماق: (Davurmaq) از تاب و توان افتادن. بیچاره شدن.
داووش: (Davuş) صدای پا.
داوول: (Davul) ← دؤگول.
داوولقا: (Davulqa) خالهٔ بزرگ.
داوون: (Davun) زهر. وبا. بلا.
داویرماق: به دقت نگریستن.
داویرنا: (Davırna) نوعی بازی با مهـره و کارتهایی که اعدادی پراکنده بر آن نوشته شده است. به صورت «تبرنـا» در لهجهٔ الجزایری زبان عربی وارد شده.
داهـا: (Daha) دیگـر. پسـین. بیشـتر. بعلاوه. ادامه. علامت صـفت تفضـیلی. مانند داها بؤیـوک = بزرگتـر. **داهاجـا:** بیشتر. افزونتر. **داها سوْنرا:** سـپس. بعـداً.
داهاسی: بالاتر از همه.
داهار: دالار. نمک و پونهٔ کوبیده.
داهان: (Dahan) ← دهان.
داها نه لـر: (Daha nələr)چنـین چیـزی ممکن است! دیگه چی؟
داهی: (Dahı) ← داها.
داهی دوبارا: (Dahı dubara) بعداز این.
دای: (Day) کـرّه اسـب نـر بـالای دو سال. بزرگ. خویشاوند مادری←داها.
دای آتا / دای آغا / دای آنـا: (Day ata) پدر بزرگ مادری.
دایا: (Daya) ← تایا. تکیه گاه. محکم. پرسـتار. گوسـفند چـاق و بـا حـال. گوسـفند جـوان یـک تـا دو سـاله. بـه صورت «دایه» وارد فارسی شده است.
دایات: ریشه. تکیه گاه. سـند. پشـتیبان.
دایاتـای: (جـان) کـره اسـب ۲ سـاله.
دایاتماجی: سرسخت. **دایاتماق:** متوقف گردانیدن. تکیـه دادن. مسـتند کـردن.
دایـاتیش: سرسـختی. لجاجـت. اسـتناد.
دایاجاق: تکیه گاه. **دایا جوْجوغو:** (دایـه زاده) طمّـاع. **دای اچـه:** مـادربزرگ مـادری. خالـه. **دایـار:** آمـاده. (نـاپ).
دایارلامـاق: آمـاده کـردن. **دایـاز:** کـم عمق. سطحی. جای کم عمـق. **دایـازا:** خاله. **دایاز بوْشقاب:** بشقاب سالاد. **دایاز فکرلی:** سطحی اندیش. **دایازلیق:** جـای کم عمق در رود یا دریـا. کـم عمقـی.
دایـاش: مقاومـت. **دایاشـما:** همکـاری.
دایاشـماق: همکـاری کـردن. **دایاشـی:** گارسـن. **دایـاغول:** حـامی. **دایـاق:** پشتیبان. شمع. تیر. پایـه. پایگـاه. اتکـا. پشـتگرم. پشـتوانه. عصـا. چوبدسـت.
دایاقا: کلون در. **دایاقان:** قصداً. عامـداً.
دایاقباز: چوب باز. **دایاقباش:** کلـه شـق.
دایاق توْخماق: چوب و چماق. **دایاقچا:** مولّد. باسیل. گُـرز. **دایـاقچی:** چوپـان. طرفدار. **دایاق دوْمبـا:** چـوب و چمـاق.
دایاق سالیم: زمان بسیار کوتـاه. **دایـاق سـویّه سـی:** (Dayaq səviyyəsi) سـطح اسـاس. **دایاقلاتمـاق:** چـوب زدانیـدن.
دایاقلاشماق: هـم را چوبکـاری کـردن.
دایاقلاماق: شـمع زدن. تکیـه گـاه زدن. کتـک زدن. چـوب زدن. **دایاقلانمـاق:** پایـه زده شـدن. دارای پشـتیبان شـدن. چوبکـاری شـدن. **دایـاقلی:** مطمـئن.
دایاقلیق: ابـزار شـمع زنـی. تکیـه گـاه.
دایاق وئرمک: دلگرمی دادن. پشـت بـه دیوار تکیه دادن. **دایاق وورمـاق:** شـمع زدن (سـاختمان). حائـل قـرار دادن.
دایاق یئتیم: فاصلهٔ کوتاه. **دایالتا:** خـادم. همراه. **دایالی:** دایه دار. همیشه. مسـتند.
دایالی دؤشـه لـی: شُسـته رفتـه. مرتـب. مُبله. **دایالیش:** توقف. تعطیـل. **دایـالیق:** دایگی. مادر شـیری. **دایالینمـاق:** تکیـه دادن. **دایـام:** دوام. **دایامـا:** تکیـه دهـی. سـنگ برجسـتهٔ کنـار تنـور. آغـل گوسفند یا بز. **دایامـاچی:** مـرد بـدکاره که در جاهای شـلوغ خـود را بـه زنهـا بمالد. **دایاما دیره مـه:** بـه زور و اجبـار.
دایامـاق: تکیـه دادن. تنـگ چسـباندن.
دایامال: رئیس. حامی. مطمئن. **دایامان:** زن مـرد پرسـت. **دایامای/دایامقـای:** مقاوم. مطمئن. **دایـاملی:** مـدت دار. بـا دوام. **دایان:** ایسـت. توقـف. مقاومـت. بـه صـورت «ضـاین» وارد لهجـه هـای مصری و سوری زبان عربی شده است.
دایانا: ینگه. مشاطه. **دایانـات:** مقاومـت. پایـداری. **دایانـاج:** نیـروی پایـداری. قـدرت مقاومـت. **دایاناجـاق:** ایسـتگاه. تکیه گاه. **دایاناراق:** با استناد. استناداً به.
دایانـاق: پایگـاه. تکیـه گـاه. **دایانامـاق:** تحمل کردن. **دایانبا:** تکیه گـاه. **دایانتـا:** ضمانت. **دایانتی:** توقف. صبر. **دایانتیلی:** صبور. متین. **دایـانتیلیق:** صـبر. تحمـل.
دایـانج: تحمـل. ایسـتادگی. حمایـت.
دایانجاق: تکیه گاه. ایسـتادگی. پشـت.
دایـانجیق: سـتون. تکیـه گـاه. **دایـانچ:** همـراز. **دایانچـا:** چـوب زیـر بغـل.
دایـانچی: مـأمور. گماشـته. مشـاور. همـراز. **دایانـدار / دایانـدور:** بایسـت و زندگی کن. (ناپ). **دایـان دوْلـدوروم:** (صبر کن تا پر کنم) نام نـوعی تفنـگ قـدیمی سـرپر. **دایانـدیرما:** توقیـف.
دایاندیرماق: متوقف کـردن. بازداشـتن. ایسـتاندن. قطـع کـردن (حرکـت و جریـان). **دایانـدیری:** توقیـف.
دایاندیریلماق: به وسیلهٔ دیگری متوقف شدن. قطع شـدن. **دایانقا:** سـند. حجـره. صومعه. پایگـاه. **دایانقـاج:** یـاور. تکیـه گاه. پشـتیبان. **دایانقـان:** اسـتوار. متـین.
دایانقی: متکـا. پشـتی. حاجـب. دربـان.
دایانقیج: سکو. پشـتی. **دایـانلی:** متکـی.

وابسته. مستظهر. **دایانما:** توقف. ایستادگی. **دایانماق:** متوقف شدن. پشت دادن. مقاومت کردن. ایستادن. صبر کردن. نزدیک شدن. **دایانیب دورماق:** متوقف شدن. بی‌حرکت ایستادن. معطل ایستادن. **دایانیج:** مقاومت. **دایانیش:** ایستادگی. اتکاء. **دایانیشماق:** باهم ایستادگی کردن. **دایانیشیق:** ایستادگی. همدلی. **دایانیق:** متکی. پایه‌دار. استحکام. ثبات. اعتبار. اعتماد. **دایانیقسیز:** غیرواقعی. **دایانیقلی:** مقاوم. **دایانیلقان:** مستند. **دایانیلماق:** تکیه داده شدن. مستند شدن. **دایانیم:** پایداری. **داياو:** کوشا. پهلوان. نستوه. **دایاولاج:** نیرومند. **دایاولانماق:** نیرومند شدن. قدرت گرفتن. **دایاولیق:** پشتکار.

دایباش: (Daybaş) پدر.

دای بس: (Daybəs) دختربس. (ناد).

دایجادا: (Daycada) بهرحال.

دایچا: (جان) کرّه اسب یکساله.

دایچاجیق / دایچاناق: (جان) کرّه اسب چند ماهه. کره خر کوچکتر از ۱ سال.

دایچالی: (Dayçalı) اسب کرّه دار.

دایچی: (Dayçı) پشتیبان. برگزیده. دارندهٔ کرّه اسب.

دایچیخان: خدای محافظ گاوها.

دایچین: (Dayçın) خدا. مبارز.

دایخار: (جان)کره خر میان ۲ و ۳ سال.

دایخان: (Dayxan) دهقان. برزگر.

دایخانا: (Dayxana) مغازهٔ حلواپزی.

دایداق: (Daydaq) پدر.

دایـــدای: (Dayday) دایی در لفظ کودکانه. روی پا ایستادن کودک نوپا.

دای دورماق: (Day durmaq) روی پا ایستادن کودک.

دای دۆگۆن:(Day düyün)جشن مجلل.

دای دۆلوق: (Day doluq) بی ثمر.

دایرینماق: لغزیدن. زمین خوردن.

دایزنگـــی: (Dayzəngi) دای+زنگـــی. کسی که اسبی با زنگی بر گردن سوار شده است. نام یکی از گویشهای زبان ترکی در هزارهٔ افغانستان.

دایسو: (Daysu) شاهزاده.

دایسون / دایسین:[مغ](Daysun) دشمن.

دایقاپا: (Dayqapa) دروازه.

دایقاز: (Dayqaz) سرسخت. کله شق.

دایقاق / دایقاناق: بی اعتبار. بی باور.

دایقول: (جان)(Dayqul) یابو.

دایقون: (Dayqun) همچون کرّه اسب. چابک. **دایقین:** (Dayqın) عظمت.

دای گلـــدی: (Day gəldi) مهـــاجر. فرزندی که زن از شوهر قبلی دارد و همراه خود به خانهٔ شوهر بعدی آورد.

دایلاق: (جان)(Daylaq) حیوان سواری ســه ســاله. کــرّه شــتر بزرگتــر از کوششک. کـرّه اسـب دو سـاله. آدم بی‌قواره. به صورت دیلاق در معنای اخیر در ادبیات فارسی وارد شده.

دایـــلان: (Daylan) نیرومنـــد. مشـــکل پســند. ســاقهٔ بلنــد و بــدون شــاخه. **دایلانماق:** سرپاایستادن کودک تازه پا.

دایلـــی: (Daylı) دمـــل بـــزرگ. درد شدید. مغرور شدن. شاخ نشان دادن. مانند بچه ها رفتار کردن.

دایلیق: (Daylıq) جُـل. جـوالی کـه بـر پشت حیوان افکنند.

دایما: دروغ. **دایماز:** مقاوم. محکم.

دایمال: (Daymal) تیرک. ستون.

دایمای: (Daymay) همواره. همیشه.

دایـنـا: ادا. (Dayna) (داهـی نـه) بـرادر. علامت تأکید. ماننـد «دئ داینـا» (بگـو دیگـر). امـین. در گـویش آلتـایی بـه معنای مادر است.

دایـناب: اسـتناداً. **دایـنـاج:** قاعـده. تکیـه گـاه. **دایـنـاق:** قاعـده. تکیـه گـاه. دژ. مقاومت. **دایـنالیق:** مقاومت. ایستادگی. **دایناماق:** جویدن. تکیه دادن.

دایـنی: (Daynı) دایی.

دایونقار: (Dayunqar) پسر دایی.

دای ووران: (گیا) ← دوه دابانی.

دایه: (Dayə) ← دایا.

دایی: (Dayı) برادر مادر. زیبا. جسـور. نیرومند. مؤثر. پلیس. به صـورت Dayi وارد فارســی و بصـــورت Dey وارد انگلیسی شده. **دایـی اوْغلـو:** پسـردایی. **دایـی باشـی:** سـرکارگر. **دایـی بیـگ:** پلیس. **دایی جانی:** زن دایـی. **دایـیچـی:** سرکش. **دایی دایزا:** خویشاند مـادری.

دایی دوْسـتو: خطـاب محترمانـه بـه زن دائـی. **دایـیـر:** اسـتوار. چـاق. بـزرگ. وسـیع. **دایـیـس:** صـدا. **دایـیـش:** متکـی. استوار. معلم. مربی. استقرار. **دایشـقان:** لجوج. **دایـیق:** ستون. استقرار. گسـتاخ. **دایی قیـزی:** دختـر دایـی. بـه صـورت «دائی قزی» وارد فارسی شده. **دایـیقین:** خدای حافظ کودکان در باور ترکـان. **دایـیـل:** تنـدباد. حادثـهٔ ســهمگین. **دایـیلانمـاق:** بنـا بـر قـدرت خـود سربرافراشـتن. **دایـیلمـاز:** نـوعی پرنـدهٔ شکار. قاصد خوش خبر. **دایـیلی:** آنکـه دایـی دارد. پـارتی دار. **دایـیلیـق:** دایـی نـاتنی. شـجاعت. **دایـیـم:** موقعیـت. استوار. واژهٔ «دائم» در عربی بـه همـین معناست. **دایین:** دشمن. آماده. جنـگ. **دایـیناق:** قابلیت. ایسـتادگی. **دایین خان:** خدای جنـگ در بـاور ترکـان. **دایـین دۆگۆن:** غیرجدّی. **دایـینـیش / دایـینـیـق / دایـینیم:** قابلیت. ایستادگی.

دب: (Dəb) عنعنه. فرهنگ. مراسم.

دبـاق: (Dəbbaq) زخمـی کـه در پـا و زبان اسب و الاغ و گاو پیدا می‌شود و حیوان را آزار می‌دهد.

دب بۆیونجا: عرفاً. طبق عادت.

دب دستور:(Dəb dəstur) راه و رسم.

دب دۆشمک:(Dəb düşmək)باب شدن.

دبرتمک: (Dəbərtmək) جنبانیدن.

دبردیلمـک: (Dəbərdilmək) جنبانیـده شدن.

دبرمـک: (Dəbərmək) از جـا تکـان خـوردن. جنبیـدن. بـه خـود حرکـت دادن. شروع به رشد کردن تخم (بذر).

دبرمه: (Dəbərmə) تکان. جابجایی.

دبره: (Dəbrə) بستهٔ علوفه.

دبـره دیریـک: (Dəbrə dirik) ذخیـرهٔ علوفه.

دب سالماق: (Dəb salmaq) باب کردن.

دبک: (Dəbək) دبنگ. سبک. جلف.

دب گتیرمک: باب کردن.

دبنگ: (Dəbəng) کله پوک. ابله.

دبوس: (متفا)(Dabbus) توْپیـوز. عمـود یا گرز آهـن. چوبدسـتی سـتبر بـا سـر کلفت و گرهدار.(جمع آن دبایس).

دبـه: (Dəbbə) نکـول. انکـار. ظـرف فلزی یا پلاستیکی دسته‌دار کـه در آن روغن و غیره ریزند. ← تپه. **دبه پولـو:** وجه الضمان انجام تعهد (حقوق). **دبـه چی:** جرزن. دجل. **دبه دبیلقه:** طمطراق. **دبه له مک:** جز زدن.

دبه: (Dəbə) فتق. **دبه دیبـان:** (گیـا) ← دوه دابانی. **دبه ره:** کلوخ. **دبه ره گـؤز:** چشم ورقلنبیده.

دبه ریش: (Dəbəriş) تکان. جنبش.

دبـه ریشـمک: (Dəbərişmək) تکـان خوردن. جنبیدن. از جای خود حرکت کردن گروهی. سیخ سیخ شدن موها.

دبه ریلمک: تکان خوردن.

دبه لیک: فتق (ناف، بیضه و غیره).

دبه نوْو: حرف مفت. یاوه.

دبیلقـه: (Dəbilqə) کلاهخـود. کـلاه ایمنـی. داش کـلاه و دمیـر پاپـاق نیـز گویند. نوعی درخت عناب.

دبیللی: (Dəbilli) همیشه. همواره.

دپوتات: (Deputat) نمایندهٔ مجلس.

دتـه آغـاجی: (گیـا)(Dətə ağacı) دیتـا هندی.

دج: (Dəc) مهـر. علامـت. نشـان. وسیله‌ای بـرای نشـانه گـذاری مقـدار خرمن و غله. میخ یا قطعات ریزسـنگ چخمـاق کـه زیـر غلتـک خرمنکـوب می‌کوبنـد یـا نصـب مـی‌کننـد. کامـل. درسـت. **دج بیـر:** یکسـان. **دج قالمـاق:** دست نخورده باقی مانـدن. **دجـدیجان آغـاجی:** ← قـارتوپو آغـاجی. **دجـل:** دغـل. فریبکـار. جـرزن. نـاآرام. **دجلـه مک:** علامت گذاشـتن. مرتـب کـردن. ردیف کردن. نشان کردن تودهٔ غله یـا خرمن برای اینکه دست نخورده بـاقی بماند یا اگر دست خورد معلـوم شـود. **دجه له:** دام برای صید پرنده.

دخسر: (جـان)(Dəxsər)(داغ سـایاری) گنجشک نر سرخ.

دخل: (Dəxil) کشوی پول. قلک. **دخلی اوْلماق:** مربوط بودن.

دخی: (Dəxi) ← داها.

دخیل: (Dəxil) دخـل. قلـک. پناهنـده. پناه. **دخیل باغلاماق:** بستن پارچه یا نخی بـه ضـریح یکـی از امامـان و مـراد خواستن. **دخیل دوْشمک:** پناهنده شدن. پناه جستن. پناه بردن. بست نشستن.

ددش: (Dədəş) بـرادر. دلاور. مـرد افکن. به معنی برادر وارد فارسی شـده اسـت. **ددم منه کـوْر دئییـب:** (پـدر مـرا کور نامیده) یک نـوع بـازی کودکانـه در خوی. کودکی یک چوب بـر مـی دارد، چشمانش را می بندد و فریاد می زند «ددم منـه کـور دئییـب» (پـدر مـرا کور نامیده) با گفتن این جملـه چـوب را مـی چرخانـد و سـعی مـی کنـد تـا دیگـران را بزنـد. **ددم وای:** (متفـا) ای وای پـدرم. **دده:** (Dədə) پـدربزرگ. اجداد. بزرگ. عـالم. دانـا. بزرگتـرین دانش آموز کلاس از نظر سنی. عیاش سالخورده. به صورت Дед به معنی جدّ وارد زبان روسـی و بـه صـورت «داده» وارد عربـی و بـه همـین صـورت وارد فارسی شده اسـت. **دده بابا:** جـد و آبـا. آباء و اجـداد. **دده بابا اوْجـاغی:** کـانون خانوادگی. **دده بابا گؤرمـه یـن:** دسـت نیـافتنی. **دده بابـالی:** اصـل ونسـب دار. **دده بورنـو:** پوشـش مخصـوص بـرای پوشاندن رانهای عقب گاو. **دده بیـگ:** پدربزرگ. (ناپ). **دده جان / دده خان:** هماننـد پـدر. پـدربزرگ. (نـاپ). **دده چـی:** گـدا. **دده دده:** نـوعی بـازی دخترانه در روستای علیـار قـره‌داغ. دو گـروه دسـت بـه دسـت هـم داده و دو دایره درست می کنند. با آهنـگ ایـن بنـدها را بـه تنـاوب مـی گوینـد: «دده دده»، «بلـی دده» ، «دوه‌لـر هایانـدا؟»، «قره‌باغدا»، «نه یئیر؟»، «خورما یئیر»،«نه سیچار؟»، «بورما سیچار»، «پـالانی نـه-دن؟»، « گوموشـدن»، «خورجونـو نـه-دن؟»، «گؤگ داشـدان»، «کـیم بیگـین قیـزینین تویـودو؟»، «حسـن بیگـین»، «قاوال ایله گلک، بالابان ایله؟»، «قاوال ایله» بچه ها دست هـم را رهـا کـرده و با دست و دهان صدای دف می دهنـد و اگر گفته شود: «بالابان ایلـه» صـدای بالابان درمی آورند. **دده دگنگی:** (گیا) گیاه علفی با گلهای سفید و دیرپـا کـه از ریشـه‌اش سـریش بدسـت مـی‌آیـد. (Asphodelina tenuior). **دده سـین دالینـا سـاریماق / دده سـینی یانـدیرماق:** پـدرش را درآوردن. پـدرش را سوزاندن. **دده قورشاغی:** رنگین کمـان. **دده کلاهـی:** نـوعی صـافی مسـی. **دده کیشی:** پسری همانند پـدر. (نـاپ). **دده گؤلؤ:** (گیا) نوعی گیاه علفـی دیرپـا بـا گلهـای پنبـه‌ای و ریشـه‌هـای محکـم. (Jurinella moschus). **دده لـر:** (Dədələr) بزرگان. نیاکان. (ناپ). **دده لیک:** ناپـدری. حـق و تکلیـف پـدری. **دده لی ننه لی:** پدرمادردار. نام غـذایی. **دده مالی:** مـال یـا مخلفـاتی کـه زن از خانـهٔ پـدر آورده باشـد. جهیزیـه. **دده وئردی:** ارث پدر. جهیزیه.

در آغوش اوْتمک: (Dər ağuş etmək) به

دده دگنگی

آغوش کشیدن.

دراسون: (متفا)(Dərasun)) مشروب تلخ گونه که از برنج سـازند. طراسـون نیـز ضبط شده است.

دده گولو

در اوْلمـاق: (Dər olmaq) خـارج شـدن آب از جوی و به بیراهه رفتن.

دربسته: (Dərbəstə) دربسته. خودمانی.

دربنـد: (Dərbənd) ← داربـات. **دربنـد**

اوْلماق: شیفته شدن. **دربندچی:** نگهبان تنگه یا قلعهٔ کوچک. **دربندی:** ← دوبندی. **دربندین دربندی:** گذر کوه.
دربه: (Dərbə) خوراک گاو. یونجه. کاه. ذخیرهٔ علف دام. **دربه چه:** دریچه. درب کوچک در دروازه. **دربه ره:** درب کوچک در داخل دروازه. **دربه زن:** گدا. سائل. **دربه لیک:** انباری.
دربی: (Dərbəy) کفش لوکس پلاستیکی. **درت:** (Dərət) وضو.
درتب: (Dərtəb) دفتر.
درتوْپ: (Dərtop) منسجم. یکپارچه.
درته: (Dərtə) چوب یدک ارابه.
درتین: (Dərtin) طعام، آذوقه و یا غله که از جای دیگر بیاورند.
درجن: (Dərcən) بسته. دسته.
درچین: (Dərçin) نردبان.
در حال: (Dərhal) فوراً. بلافاصله.
درخت: (متفا)(Dərəxt) ← دیرک.
دردایل: (Dərdayıl) نامی مردانه.
دردبیر: (Dərdbir) همدرد.
درد بیلن: (Dərd bilən) دلسوز. شفیق.
درددش: (Dərddə) همدرد.
درد دلیسی: آنکه از بیماری رها نشود.
در دست ائتمک: (Dər dəst etmək) به دست آوردن.
دردکش: (Dərdkeş) دردمند. رنجور.
دردلتمک: به درد و غصه انداختن.
دردلشمک: همدردی کردن با هم.
دردلندیرمک: به دردآوردن.
دردلنمک: غصه‌دار شدن.
دردلی: (Dərdli) دردمند.
درده جر: (Dərdəcər) همواره مریض.
درده دگن: (Dərdə dəyən) بدردبخور.
درده یاراماق: به درد خوردن.
دردیرمک: (Dərdirmək) چیداندن.
دردیریلمک: چیدانده شدن.
دردینمک: درد کشیدن. شکوه کردن.
دردینه دوْشمک: گرفتار کسی شدن.
دردینه قالماق: در اندیشهٔ کسی بودن.
دردینی تزه له مک: تازه کردن درد.
دردینی چکمک: همدردی کردن.
دردینی داغیتماق: غم را از خود راندن.
دردی یامان: بسیار عاشق. بسیار شیفته.

درز: (Dərz) دستهٔ گندم و برنج و غیره که پس از درو (با ساقه و سنبل) آنها را دسته بندی می کنند. چند «بافا» تشکیل یک «درز» می‌دهد. هر ۱۰ «درز» را «خارا» و هر ۲۰ «درز» را «گول خارا» می‌گویند. بسک. **درزلنمک:** دسته بندی شدن (ساقهٔ خوشه‌دار برنج یا گندم). **درزله مک:** دسته بندی کردن ساقهٔ خوشه‌دار برنج یا گندم درو شده. **درزلیک:** گندم یا برنج درو شده و آماده برای بسته بندی. **درزنبال:** سه شاخ بزرگ کشاورزی. **درزه لاه:** تیرکهای کنار ارّابه تا علوفه نریزد. **درزه نک:** (گیا) نوعی گیاه علفی با برگهای سوزنی شکل که روی زمین پهن شود. **درزی:** خیاط. **درزیخانا:** کارگاه خیاطی. **درزی قوشو:** (جان) نوعی پرندهٔ جنگلی از تیرهٔ گنجشک.
درسسیز: (Dərssiz) بی سواد.
درسلی: (Dərsli) تحصیلکرده. باسواد.
درسلیک: (Dərslik) کتاب درسی.
درسی: (Dərsi) کاملاً. همگی.
درسیب: (Dərsib) عصاره. دُرد.
درسیک: (Dərsik) گردنبند.
درسیمک: (Dərsimək) ترساندن.
درسینمک: (Dərsinmək) ترسیدن.
درشین: (Dərşin) رده. درجه. نردبان.

درگز

درک: (Dərək) خبر. سپر. مربوط. رخنه. گودال. خندق. به همین صورت و در معنای «ته دوزخ و نهایت گودی» و «دستمال» و همچنین به صورت «تَرک» به معنای خندق دور حصار باغ و قلعه، رخنه و به صورت «تراک» به معنای چاک و شکاف وارد فارسی شده است. نقد (مخالف نسیه). عوض. جانشین. درخت سپیدار. منقبض.
در کار ائتمک: به کار گرفتن.
درکال: معبر تنگ. گذرگاه باریک.
درکچی: (Dərəkçi) خبرآورنده. سراغ دهنده. جاسوس. کشاورز. قدرشناس. به صورت «ترغچی» وارد فارسی شده است. **درک درکه:** مساوی. **درکسیز:** مطلق. **درکله مک:** خبر گرفتن. **درکلی:** مورد توجه قرار گرفته. مؤثر. شدید. باارزش. دقیق. مناسب. **درکلیک:** خبرنامه. سکو. طاقچه. جنگل سپیدار.
درکنار: (Dərkənar) هامش. توضیح یا دستور نوشته شده در حاشیهٔ نامه(بیشتر در سمت چپ).
درکین: (Dərkin) زیرک. منسجم.
درگ: (Dərəg) شن کش.
درگاه: (Dərqah) دربار. ← وریان.
درگاه قولو: غلام دربار.(ناپ).
درگت: (Dərgət) برنامه.
درگتمک:(Dərgətmək) درو گردانیدن. رده بندی کردن. تفاوت قائل شدن.
درگچ: (Dərgəc) رنده.
درگر: (Dərgər) نجّار.
درگز: (Dərgəz) داس دسته بلند.
درگزلنمک: با داس درو شدن.
درگزله مک:با داس درو کردن.
درگشمک: (Dərgəşmək) جمع شدن.
درگک: (Dərgək) بقچه. پرسش.
درگل: (Dərgəl) در باغی که از ترکه بافته شده. **درگلمک:** (Dərgəlmək) درو یا پخش و پلا شدن.
درگم: (Dərgəm) تصور. فرض. مجموعه. کلکسیون.
درگن: (Dərgən) انبوه. مجموعه. کسی که همه به دور او جمع می‌شوند و از وی اطاعت می کنند. ارابهٔ اسبی. به صورت «طرغان» به معنای انبوه لشکر وارد زبان فارسی شده است.
درگن تؤکن:(Dərgən tökən) هست و نیست. همه.
درگنج: (Dərgənc) کلکسیون.
درگنمک: (Dərgənmək) استناد کردن. رده بندی شدن.
درگو: (Dərgəv) حساب. بازجویی.

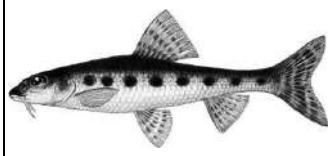
بازپرسی. **درگو آلماق:** حساب کردن. **درگوچی:** (Dərgəvçi) بازپرس. **درگوْلی:** (Dərgəvli) قیمتی. ارزشمند. **درگه:** (Dərgə) مشت. گنجایش یک مشت. (گویش میانه). یک مشت غله. رساله. مشق. تکلیف. معبری که از چوب بر روی رود بسازند. ویترین. پیشخوان. بساط. فرض. خیال. برنامه. درجه. درآمد. **درگه چی:** بازپرس. **درگه له مک:** برنامه نوشتن. **درگه له مه :** برنامه نویسی. برنامه ریزی. **درگه لی:** (Dərgəli) حاضر. آماده. **درگه لیرمک:** جمع شدن. **درگه لیک:** (Dərgəlik) دفتر بازپرس. **درگه مک:** بررسی و نظارت کردن. بازپرسی کردن. جمع کردن. **درگه من:** کلکسیونر. مجموعه دار. **درگه نک:** نتراشیده و نخراشیده. **درگی:** (Dərgi) مجله. مجموعهٔ (ادبی، علمی، فنی، سیاسی و غیره). جُنگ. ژورنال. سفره و خوراکیهای آن. به صورت «طرغو» و «ترغو» به معنای پیشکش وارد فارسی شده است. **درگیت:** (Dərgit) دفتر. **درگیچی:** ژورنالیست. جمع کننده. **درگیس:** (Dərgis) برخورد. **درگیش:** (Dərgiş) شرکت. کمپانی. سبد. کاروان. **درگیل:** (Dərgil) گلچین. رنگارنگ. نوعی گل نسترن(Rosa cinnamomea). **درگیم:** (Dərgim) خرمن. **درگین:** (Dərgin) جمع و جور. فوری. سریع. دیوان. مجموعه. مدوّن. به صورت «ترقین» به معنای خطی که برای پایان جمله، زیر آن می کشیدند و نقطهٔ پایان جمله، وارد فارسی و عربی شده. **درلک:** (متفا)← ترلیک. **درلم / درلن:** مجموعه. کلکسیون. **درلمچی:** مجموعه دار. کلکسیونر. **درلنجه:** جُنگ. مجموعه. **درلنمک:** جمع آوری شدن. **درلنمه:** گردآیی. اجتماع. **درله مک:** جمع کردن. گردآوردن. **درله من:** تدوینگر. **درله مه:** گلچین. جمع آوری. ژورنالیسم. تدوین. بیماری تیفوس. شیری که برای درست کردن پنیر کنار گذاشته باشند. **درله نیک:** تدوین شده. مدوّن. **درله ین/ درلـه ییجی:** تدوینگر. گردآورنده. **درلی توْپلو:** با سلیقه. **درلیک:** عرقچین. زیر پیراهن. **درم:** خاتون بزرگ. بانوی ارجمند. **درمان:** (متفا)(Dərman) ← درمن. **درمان آی:** نامی برای زنان اویغور. **درمت:** کوچه (گویش قوموق). اداره. **درمتلیک:** بوروکراسی. کاغذبازی. **درمک:** چیدن. جدا کردن. رفو کردن. قطع کردن. بریدن. **درمکچی:** پزشک. **درمن:** معالجه. چاره. طاقت. مادهٔ مخدّر. به صورت «درمان» وارد زبان فارسی شده است. **درمنچی:** داروساز. داروفروش. درمانگر. **درمن چیله ین:** سمپاش. **درمن خانا:** داروخانه. **درمن خسته لیگی:** حساسیت دارویی. **درمن داوا:** دارو و درمان. **درمنسیز لاعلاج. درمنلیک:** درمانی. **درمنه:** شهر. (گویش اورال آلتای). **درمه:** چینش. برش. درو. منتخب. جمعیت. قطع. چیده شده. دست چین. با نقش و نگار. یکی از آهنگهای مردمی که در آن هنرمند، ابیات سره ای را از نگاه مضمون و محتوی می خواند. اشعار ویژهٔ مردمی که بیشتر عشقی، شوخ یا هجوی بوده و معمولاً از چهار مصراع تشکیل یافته است. تقدس. ترب (گیاه). **درمه جه:** منتخبات. برگزیده. **درمه چاتما:** بی ارزش. خرت و پرت. متحرک. براحتی نصب و عزل شونده. **درمه درمه:** پر از نقش و نگار. مزیّن. **درمه دیرلیک:** غنیمت. مغتنم. **درمه کیلیم:** گلیم دارای نقش و نگار. **درمه نه:** راه. نوعی گیاه. **در میان:** (Dər miyan) میانه. وسط. **در میان ائتمک:** در میان گذاشتن. **درن:** (Dərən) چیننده. (ناد). **درنا:** ← دورنا. **درناق:**(متفا)← دیرناق. **درنشمک:** (Dərnəşmək) گرد آمدن. جمع شدن. **درنک:** انجمن. محفل. گروه. گردهمایی. **درنکچی:** عضو انجمن. **درنکسیز:** پریشان. متفرق. بی‌معرفت. **درنک گؤنوْ:** روز جمعه. **درنکلی:** جمع و جور. منسجم. **درنکلیک:** ضیافت برای یادبود مرده. **درنو:** (Dərnəv) ناودان. آزمایش. تحقیق. **درنوچی:** مفتّش. محقّق. **درنه:** کفشکن. طاقچه‌ای که کفشها را می گذارند. ← یثنگه. **درنه شیک:** مدون. منظم. جمعیت. **درنه مک:** پژوهش کردن. جستن. **درنه مه:** پژوهش. جستجو. **درنیک:** انجمن. محفل. گروه. گردهمایی. منسجم. **دروْ:** (Dəro) آبرو. آبراهه. **دروزه اوْتو:** (گیا)(Dəruzə otu) دروزه. **دروْسار:** (Dərosar) تیرک بالای درب یا پنجره. **درویش توْیو:** (Dərviş toyu) جشن عروسی که درویش یا قصیده خوان آن را اداره کند. در این نوع مراسم از موسیقی و شراب خبر نیست و معمولاً دعوتی هم انجام نمی شود. **دره:** (Dərə) گودی میان دو کوه. درّه. به صورت «درّه» وارد زبان فارسی شده است. **دره اوْتو:** (گیا) رزنه کاذب. رازیانج کاذب. دالان کوچک. شوت. سذاب البر. شبت. دوراق اوْتو و تره اوْتو نیز گویند. (Anethum). به صورت «دره اوت» وارد لهجهٔ سوری

دره اوتو

زبان عربی شده است. **دره به:** نردهٔ جلوی ایوان. (گویش قره داغ). **دره بیگ:** فئودال. خان. زورگو. ظالم. **دره بیگلیک:** خانخانی. فئودالیته. **دره تپه:** (درّه و تپه)محدّب. ناهموار. اینجا و آنجا. **دره جن:** خاموت. **دره جیک:** درهٔ کوچک. **دره چه:** ظریف. لطیف. **دره دن تپه دن دانیشماق:** دربارهٔ

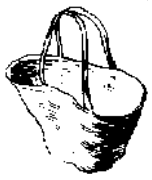
موضوعات پراکنده سخن گفتن. **دره دیز چؤرگی:** نوعی نان فرین به اندازهٔ کف دست. **دره زن / دره زه:** پنجره. **دره زیک:** کم عمق. **دره سوْغانی:** (گیا) سیر خرس. **دره سیغیر:** (جان) گاومیش. **دره قاشی:** کنارهٔ درّه. لبهٔ پرتگاه. **دره قایاسی:** (جان) ماهی ریز قنات. ماهی لذیذ شبیه اوزون بورون که دهانی بزرگ و سری تیز دارد. (Gobio gobio). **دره قوشو:** (جان) زیرابروک گردن سفید (نوعی پرنده) (Cinclus cinclus) **دره قوْل:** کشتزار. **دره کب:**

دره قایاسی

فوری. عاجل. بلافاصله. **دره که:** آرشیو. بایگانی. ته. نشیب. پله رو. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است. **دره که مه:** سپر. **دره کیتمک:** رده بندی یا ارزیابی کردن. **دره کیش:** ارزیابی. **دره کینمک:** رده بندی یا ارزیابی شدن. **دره لیک:** منطقهٔ پر از درّه. آلتی که شیره را بعد از آنکه در دیگ به قوام آید بدان بمالند تا به حد استعمال رسد. نوعی لباس زنانه. **دره موم:** ← قاراموم. **دره نه:** سبد. زنبیل. **دره یوسوْنو:** (گیا) جلبک دریایی.

دری: (Dəri)پوست.پوسته.چرم.خیک. **دری آلتی:** (Dəri altı) زیرپوستی. **دریا:** (Dərya) بحر. شلوار زنانه چین دار. واحد وزن. (ناپ). **دریا بالیق:** بازی کودکانه. یکی سگ ماهی می‌شود و بقیه ماهیهای کوچک و بدوبدو می‌کنند. **دریابیگی:** حاکم بنادر جنوبی ایران در دورهٔ قاجار و نیز افسران نیروی دریایی دولت عثمانی. **دریا پیشدیلی:** (جان) لاک پشت برکه ای اروپایی. (Emys orbicularis). **دریاخان:** نامی برای زنان اویغور. **دریادا بالیق سوداسی:** (معاملهٔ ماهی دریا) امر غیر واقعی. کار غیرممکن. **دریاشاه:** نام مردان اویغور. **دریاماج:** دریاچه. **دریاز:** (Dəryaz) ← درگز. **دریان:** (Dəryan) سبد بزرگی که از ترکهٔ درخت بافند. **دری باغیرساق:** (Dəri bağırsaq) پوست و روده حیوانی که سر می‌برند. **دری بوْغاز ائله مک:** (Dəri boğaz eləmək) پوست و سر حیوانی را به قصد پخت کندن. آماده پخت کردن. **دری بیچن:** (Dəri biçən) آنکه از پوست کفش و ... سازد. **دریت:** (Dərit) اندیشه. برداشت. باور. درو شده. رسم. طرح. واژهٔ Treat در انگلیسی به معنای «درمان شده» است. **دریتچی:** (Dəritçi) نسخه پیچ.

دره نه

دریتمک: (Dəritmək) توجه کردن. **دری تیکانلی:** (جان)(Dəri tikanlı) خارپوست. (Echinoermatous). **دریجی:** (Dərici) دروگر. **دریجیک:** (Dəricik) پوستک. پوشش نخستین جوانهٔ برگ. **دریجیل:**علاقمند به پوست (میکروب). **دریچی:** (Dəriçi) پوست فروش. **دریدن چیخماق:** (Dəridən çıxmaq) به رنج افتادن. زحمت بسیار کشیدن. **دریخانا:** (Dərixana) دبّاغ خانه. **دریرگی:** (Dərirgi) کم علف. **دریز:** (Dəriz) مناره. بسته‌هایی از غلات سبز که خشک کنند تا در زمستان به دامها دهند. هر دریز بین ۱۰ تا ۱۲ کیلوگرم وزن دارد. مجموع ۱۲ بافا یا ۲ بنده مه. به صورت «تریز» و «تیریز» به معنای چاک دامن، دامن و بال و پر مرغ وارد فارسی شده. **دریسل:** (Dərisəl) پوستی. **دری سوْیان:** (Dəri soyan) پوست کن. بی انصاف. **دریسکه:** (Dəriskə) شمالی. **دریسی اوْستوْنده یانماق:** (Dərisi üstündə yanmaq) خیلی لاغر شدن. **دریسی تیکانلار:** (جان)(Dərisi tikanlar) خارپوستان (حیوانات دریایی). **دریسینه سامان تپمک:** (Dərisinə saman təpmək) پوست کسی را با کاه اندودن. بسیار آزار و شکنجه دادن. پوست کسی را کندن و با کاه اندودن. دمار از روزگار کسی کشیدن. **دریسینه سیغماز:** (Dərisinə sığmaz) بسیار خودخواه. **دریسینه گیرمک:** (Dərisinə girmək) (زیر پوست کسی رفتن) اغواء کردن. **دریسینی سودان چیخارماق:** (Dərisini sudan çıxarmaq) جل خود را از آب بیرون کشیدن. به نحوی از مهلکه دررفتن. **دریش:** (Dəriş) بیرونی. چینش. جمع آوری. توجه. دقت. به صورت «درش» در معنای «به زور کشیدن» در اوستایی و به صورت Drag در انگلیسی کاربرد دارد. **دریشتر:** گردآورنده. کلانتر. **دریشدیرمک:** مرتب چیدن. **دریشدیریلمک:** مرتب چیده شدن. **دریشلی:** متوجه. دقیق. **دریشمک:** مرتب و منظم چیده شدن. غلیظ کردن. کنسانتره کردن. متوجه شدن. ردیف شدن. **دریشمه:** تمرکزدهی. غلیظ سازی.غنی سازی. **دریشیک:** متمرکز. کنسانتره. **دریشیم:** تمرکز. غلظت. **دری قاناد:** (جان)(Dəri qanad) خفاش. **دریک:** (Dərik) انبار. ذخیره. لازم. ویترین. آلات. حاضر. آماده. منسجم. نقد (مخالف نسیه). **دریکچی:** (Dərikçi) رسّام. نقّاش. **دریکمک:** (Dərikmək) جمع کردن. **دری کؤینک:** (Dəri köynək) لباسی از پوست گوسفند که دروگران هنگام کار بپوشند. **دریکیک:** (Dərikik) ترافیک. **دریل:** (Dəril) بافتهٔ پراکنده و غیر فشرده. **دریلچی:** کسی که خوشه‌های ریخته را از میان مزرعه جمع کند. **دریلگن:** آماده. **دریلگی:** مجمع. محفل. **دریلمک:** چیده شدن. جمع آوری

شدن. گرد آمدن. توده شدن. انجمن شدن. **دریلمه:** درو. چینش. برش. **دریلی:** پوسته دار. اقتباس شده. چیده شده. **دریلیک:** حیوانی که به خاطر پوستش پرورش یا شکار شود. پوست مناسب برای ساختن چرم و غیره. پیراهن.

دریم: (Dərim) خوشه‌ای که بعد از درو، در مزرعه بماند. برداشت. درو. جماعت. سنبل. مزرعه. کشتزار. **دریم آیی:** ماه درو کردن. ماه اگوست میلادی. در ترکیه آغستوس می‌گویند. **دریم ائوی:** آلاچیق. کومه. **دریمچی:** میوه چین. دروگر. شخم زننده. خوشه چین. سخن چین. گلچین. دکوراتور. ویراستار. حروفچین. **دریمه:** صورت. رخ.

درین: (Dərin) گروه. گود. عمیق. همه جانبه. پیچیده. واژهٔ «دَرن» در زبان اوستایی به همین معناست. پوست کشیده شده. صدای طبل و دف. **درین باسقی:** چاپ گراور. **درین بیلگه:** حکیم. **درینتی:** گروه. محصول چیده شده. خوشهٔ کم حبه. دسته بندی. **درینج:** زوار. کلاف. **درینجک:** روسری. پوشش. **دریندن درینه:** عمیقاً. خیلی عمیق. با ژرف اندیشی. اساسی. خیلی جدی. **دریـن دنیز:** شکمباره. **درین سورمه:** شخم زنی عمیق. **درینسیز:** نامنسجم. پراکنده. **درین قوواراق:** توده. **درینگ:** مجلس. محفل. **درینگک:** منشأ. منبع. سرچشمه. **درینگو:** (Dəringəv) آزمایش. سنجش. **دریـن گـؤز:** درّه. شیار. **درینگـوگ:** (Dəringüg) منشأ. منبع. سرچشمه. **درینگه:** بشقاب گود. **درینلتمک:** ژرف کردن. **درینلتمه:** ژرف سازی. تعمیق. عمق بخشی. **درینلشمک:** ژرفتر شدن. **درینلنمک:** ژرف شدن. **درینلی:** ژرف. گود. منسجم. **درینلیک:** ژرفا. گودی. ته. عمق. **درینلیک سوخورو:** سنگ مغاکی. **درینمک:** گرد آمدن. متوجه شدن. **درینمه:** گردهمایی. تجمع. **درینن:** سبد بافته از ترکه های نازک. به صورت «ترینان» وارد فارسی شده است. **درینه گئتمک:** افراط کردن. **دریني دوزلاماق:** مُردن.

دریو: (Dəriv) برداشت. چینش. به صورت «درو» وارد فارسی شده است.

دزگاه: (Dəzgah) دستگاه. ماشین. تجهیزات. آلت جنسی. **دزگاه باشی:** مالیاتی که در دورهٔ صفویه از پیشه وران بنا به تعداد دستگاه وصول می‌شد. **دزگاهدان کئچیرمک:** گاییدن. **دزگاه شاه سلیمی:** نوعی عروسکبازی. **دزگاه قورماق:** جماع کردن.

دزگه: (Dəzgə) کمین.

دسبه درین: (Dəsbədərin) فوری.

دستاق: (متفا)(Dostaq) ← توتساق.

دریمچی

دستالات: (Dəstalat) توانایی. زرنگی.

دستاماز: (Dəstamaz) وضو.

دستبند: نوعی رقص آذربایجانی.

دستخوش: (Dəstxoş) پولی که برندهٔ قمار به دیگری هدیه می‌کند. **دستخوشا گئتمک:** مفت باختن. به جای دیگری ضرر کردن یا مجازات دیدن.

دستر:(Dəstər) سبدمخصوص محصول.

دسترخان: دسترخوان. سفره (سفره پارچه‌ای که در هنگام نان پختن، در داخل آن چوله می‌گذارند). **دسترخان چاوانی:** حریص. شکمو. **دسترخانچی:** سفره دار. سفره چی. **دسترخان گـؤرن:** دنیادیده. اجتماعی. **دسترخانلی:** سفره دار. بخشنده. **دسترخانلیق:** سفره ای. **دسترخانی گـئن:** سفره دار. بخشنده. **دسترخانی یوْخ:** بی سفره. بخیل.

دستک: (Dəstək) ستون چوبی. تیر. تکیه گاه. حائل. دستگیره. دسته. یاری دهنده. مددکار. **دستک اوْلماق:** حمایت کردن. **دستکچی:** حامی. پشتیبان. **دستکسیز آتماق:** لاف زدن. **دستک قیز:** دختردم دست یا کمک کن. **دستکلنمک:** تکیه گاه زده شدن. دستگیری شدن. **دستکله مک:** پایه زدن. تکیه گاه زدن. دستگیره زدن. پشتیبانی کردن. **دستکلی:** دسته‌دار. دارای دسته. **دستکلیک:** چوب مناسب برای حائل و تکیه گاه شاخهٔ درخت. **دستک وئرمک:** حمایت کردن.

دستگاه چیخارماق: (Dəsqah çıxarmaq) مانع تراشیدن. هنگامه بپا کردن.

دستم: (Dəstəm) دسته. دستگیره.

دستمال آپارماق: (Dəsmal aparmaq) (دستمال بردن) نوعی بازی جمعی. بازیکنان به دو گروه مساوی تقسیم و روبروی یکدیگر در دو صف قرار می‌گیرند. بعد دستمالی را در فاصلهٔ بین دو گروه، روی زمین می‌گذارند. به طوری که فاصلهٔ آن از دو صف مساوی باشد. استاد بازی که از میان بازیکنان انتخاب می‌شود، شروع به شمردن از یک تا سه می‌کند. در این فاصله، دو نفر از هر گروه تا پایان شمارش فرصت دارند، دستمال را برداشته به جای خود برگردند. به شرطی که هنگام برداشتن دستمال، دست حریف به آنها نخورد. در پایان گروهی برنده است که بردهای بیشتری داشته باشد. افراد این گروه به عنوان پاداش بر دوش بازندگان سوار شده و تا مسافت معینی سواری می‌گیرند. در مرند به این بازی «به قاپدی» گویند. **دستمال آتدی:** ← شال سالاما. **دستمال آسان:** حوله آویز. **دستمال آلدی قاچ:** نوعی بازی که بازیکنان دایره وار نشسته و با دستمال انجام دهند. **دستمالچی:** سفره دار. دستمال فروش. **دستمال سالدی:** نوعی بازی کودکانه بدوبدو با دستمال. **دستمال قاباق:** (گیا) گیاهی علفی از تیرهٔ خیاریان، دارای ساقهٔ خزندهٔ بالا

رونده. میوهٔ آن سبزی خوراکی است و رسیدهٔ آن به عنوان لیف ظرفشویی بکار رود. **دستمال قاپدی:** نوعی بازی کودکانه بدوبدو با دستمال. **دستمال کَش:** چاپلوس. **دستمالاماق:** با حوله خشک کردن. دستمال کشیدن. تملق گفتن. **دستمالانماق:** با حوله خشک شدن. **دستمالی:** نوعی رقص آذربایجانی که با دستمالی در دست انجام شود. ملودی این رقص در سال ۱۹۳۲ توسط تار زن اهل نخجوان، نصیر نصیراف ساخته شده است. بسیار چالاک، شاد، و با تمپو پرشور نواخته می‌شود. در اصل این رقص توسط دختران اجرا می‌شود. در نخجوان گاهی توسط پسرها نیز اجرا می‌شود. رقص «دستمالی» در زمان خود به طور گسترده‌ای در آذربایجان و بخصوص در باکو مرسوم بود.

دستمیج: (Dəstmic) طناب گشودن بادبانهای کشتی.

دستورآشی: (Dəstur aşı) غذایی که بعد از عروسی، از خانهٔ پدری دختر برای او فرستاده می‌شود.

دسته: (Dəstə) دسته. قبضه. دستگیره. دستهٔ (گل). دست. مجموعه. هیئت عزاداری که بصورت صفی از شانهٔ هم گرفته باشند. ساعت ۱۲ (ظهر یا نیمه شب). زمانی که هر سه عقربهٔ ساعت برهم قرار گیرند. **دسته باجی:** نامی که به عروس اول، پس از آمدن عروس دوم به خانهٔ داده می‌شود. **دسته باز:** باند باز. مشغول به کار گروه و حزب. آنکه بخواهد از طریق طرفداران و هم دسته ها کارهای خلاف خود را پیش ببرد. **دسته باسان:** نوعی گلابی زودرس. **دسته باشی:** یکتا. بی همتا. سر دسته. **دسته بیگ:** سرور. رئیس. سردسته. (ناپ). **دسته پره:** دستگیره یا دستهٔ گاوآهن. **دسته پوْزان:** (گیا) ← هیندبا. **دسته پیل / دسته چلیک:** بازی الک دولک. **دسته چوْرِوْدن:** نوعی علف هرز. **دسته چی:** عضو گروه. مؤسس گروه. **دسته رک:** دستگیرهٔ خیش (گاوآهن). **دسته ره اوْتو:** (گیا) حشیشه المنشار. **دسته قاچقینی:** بدلباس. بدسلیقه در لباس. **دسته گوْل:** دسته گل. (ناد). **دسته لنمک:** دسته بندی شدن. جمع شدن. **دسته له مک:** دسته بندی کردن. جمع کردن. از یقهٔ کسی گرفتن. مسافر سوار کردن. **دسته له مه:** دسته بندی. سازماندهی.

دستیمک: نوعی خربزهٔ شیرین و معطر.

دستیمنچی: نگهبان بوستان.

دستینی چکمک: (Dəstini çəkmək) آهسته حرکت کردن. درنگ کردن.

دسمال: (Dəsmal) جویبار جالیز.

دسمالانماق: طالب بودن.

دشدی: (Dəşdi) ← داش دمیر(ناپ).

دشک: (متفا)(Doşək) ← دؤشک.

دشلمه: (متفا)(Deşləme) ← دیشلمه.

دشمن: (متفا)(Doşmən) ← دوشمان.

دشنه: (متفا)(Deşne) ← دئشنه.

دعاچی: (Du'açı) دعاگو.

دعا سانا: (Du'a sana) دعا و ستایش.

دعالی / دعالیقلی: (Du'alı) دیوانه.

دعالی کاسا: (Du'alı kasa) کاسهٔ مخصوص ریختن آب غسل در حمام که روی آن ادعیه نوشته شده باشد.

دعا وئرمک: فاتحه خواندن.

دعوا آچماق: (Da'va açmaq) دادخواهی کردن. **دعوا توتماق:** دعوا کردن. **دعواجیل:** ستیزه جو. شرور. **دعواچی:** شرور. ستیزه جو. به صورت «دعواجی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است. **دعوا داغارجیغی:** پیراهن عثمان. انبان دعوا. **دعوا دالاش:** جنگ و ستیز. **دعوا شاوا:** جار و جنجال. جنگ و جدال. **دعوا کار:** جنجالی. شرور. **دعوالی:** مورد منازعه. **دعوتچی:** (Də'vətçi) دعوت کننده. **دعوتلی:** (Də'vətli) دعوت شده. **دعویله مک:** (Də'viləmək) ادعا کردن. **دغدغه چی:** (Dəğdəğəçi) نگران.

دف: (Dəf) دف. دایره. دایرهٔ زنگی. دم کنی. وسیله‌ای که خمیر را روی آن پهن کرده و به تنور می‌زنند. رفیده. نفوذ. نفوذ پنهانی. جای مخفی. **دف اوْز:** (Dəf üz) پررو. بی حیاء. **دف چالان:** دف زن. نوازندهٔ دف. **دفچی:** دف زن. دف ساز. دف فروش. **دف دومبل:** دف و تنبک. **دف یارماق:** (پاره کردن دف) کاری را به صورت افراطی انجام دادن.

دفتر آچماق: اعانه جمع کردن. **دفتر اوْلماق:** فراموش نشدن. **دفتر چرکه:** دفتر و دستک. **دفتر قازی:** ← بیشی. **دفتر کبیردن اوْخوماق:** فحش رکیک دادن. **دفترلی:** موثق. مستند. ثبت نام شده. **دفتری قاپاماق:** نابود کردن.

دفر: (Dəfər) کمین. دام. محل تردد. **دفر سالماق:** نفوذ کردن.

دفرلی: (Dəfərli) بانفوذ. مهمان نواز.

دفعه لره: (Dəf'ələrlə) بدفعات.

دفک: (Dəfək) پارچهٔ الوانی که برای فریب پرنده بر دو چوب صلیبی شکل بسته و دامی درست کنند. صیّاد در پشت آن کمین و پرنده را شکار کند.

دفنه: (گیا)(Dəfnə) درخت غار. درخت برگ بو (به سبب بوی خوشی که دارد در خوراک ریزند) درخت همیشه سبزی که از برگش در صنایع غذایی استفاده شود (Laurus nobilis)

دفنه گیلاس: (گیا)(Dəfnə gilas) جل.

دفه: (Dəfə) شانه فرشبافی. بخش متحرک دستگاه بافندگی. **دفه آلماق:** بدگویی کردن. **دفه باشی:** لباس زنانه سرمه دوزی شده. **دفه جیک:** نوعی پارچهٔ دستباف پشمی. **دفه چی:** دفه زن. دفه ساز. نزولخوار. **دفه داراق:** دفه وشانه. لوازم قالیبافی. **دفه گزدیرمه:** شاباش. ← دؤوران. **دفه لنمک:** شانه خوردن قالی. **دفه له مک:** شانه کردن دار قالی پس از هر ردیف بافتن. **دفه لی:** ضربه خورده. کوبیده شده. محکم.

دفی دؤنمک: به چیزی توجه نکردن.

دفین ناغدا وئرمه مک: ناگهانی مردن.

دقتجیل: (Diqqətcil) نکته سنج. دقیق.

دقت وئرمک / دقت یئتیرمک: (Diqqət vermək)توجه کردن.

دقته لایق / دقته شایان: شایان توجه.

دقیقه باشی: (Dəqiqə başı) هر دقیقه.

دقیقه لیک: زمانی به اندازهٔ یک دقیقه.
دک: (Dək) تا. آخشاما دک= تا عصر.
دکابر: [لا] (Dekabr) ماه دسامبر.
دکچک: (Dəkçək) دیگ کوچک به ظرفیت ۳ پود.
دک دینله دی: ← قاپی پوسما.
دکرمی قوزو قولاغی: (گیا)(Dəkrəmi quzu qulağı) ترشه شبدر.
دککه: (Dəkkə) قاب چهارپایان بزرگ مانند گاو و غیره. دکه. کیوسک. ضربه. تنبیه. **دککه دؤککه:** تردید. اضطراب. **دککه وئرمک:** ضربه زدن.
دکلو: (Dəklu) به اندازهٔ.
دکله مک: (Dəkləmək) هدف گرفتن.
دکمه: (متفا)(Dokme) ← دوگمه.
دگ: (Dəy) در ترکی قدیم به معنای «نیست»، «چنین نیست».
دگبیر: (Dəybir) صبر(گویش قزاقی).
دگت: (Dəyət) مماس. کنتاکت.
دگج: (Dəyəc) کنتاکتور.
دگدی: (Dəydi) کفشی که از پوست و نمد دوزند. اعتیاد.
دگدیرمک: (Dəydirmək) سبب به هم خوردن دو چیز شدن.
دگر: (Dəyər) ارزش. بها. قیمت. لیاقت. استعداد. شایستگی. درخور. مناسب. لایق. قابل.
دگر آلانی: (Dəyər alanı) دامنه. حوزه.
دگر بیچمک: ارزیابی کردن.
دگر بیلمز: (Dəyər bilməz) قدرنشناس.
دگر بیلیر: (Dəyər bilir) قدرشناس.
دگرخان: سرور ارجمند. (ناپ).
دگر دگمزینه: (Dəyər dəyməzinə) ارزان تر از قیمت واقعی. مُفت.
دگرش: (Dəyrəş) همسنگ. هم بهاء.
دگرک: (Dəyrək) چپر. محیط. دایره.
دگرگه: (Dəyərgə) میدان. تیررس.
دگرلنمک: ارزشمند شدن.
دگرلنمه: ارزشمندی. ارزشیابی.
دگرلنمه وئرگیسی: مالیات شرفیه.
دگرلندیرمک: ارج نهادن.
دگرلندیرمه: ارزش گذاری.
دگرله مک: ارزیابی کردن.
دگرله مه: (Dəyərləmə) ارزیابی.
دگرله مه چی: (Dəyərləməçi) ارزیاب.

دگرلی: (Dəyərli) ارزشمند.
دگرلیک: مقدار. توازن. مقیاس.
دگرلیکلی: (Dəyərlikli) مرد محترم و محبوب. حیوانی که ترس آبستن شدن نداشته باشد.
دگرمن: (Dəyərmən) سپاسگذار.
دگره: [دیو](Dəyrə) دایره. محیط. پیرامون. پشتهٔ هیزم زمستانی.
دگره داش: (Dəyrədaş) پیرامون.
دگریک: (Dəyrik) مقبول.
دگریلمک: (Dəyrilmək) مدوّر شدن. چرخیدن.
دگریمک: (Dəyrimək) احاطه کردن.
دگرینمک: (Dəyrinmək) مدوّر شدن. چرخیدن.
دگزیرمک:(Dəyzirmək) مماس کردن.
دگزین: (Dəyzin) دایره. محیط. موج. گرداب.
دگزینمک: چرخیدن. دور زدن.
دگسیز: (Dəgsiz) مغرور.
دگش: (متفا)(Dəgeş) ← دگیش.
دگشیت: (Dəyşit) بدل. عوض.
دگشیرمک:(Dəyşirmək) مقایسه کردن.
دگشیره:(Dəyşirə) پهلو به پهلو. متصل.
دگک: (Dəyək) کنایه. ریشهٔ انگور.
دگگه: (Dəygə) نقطه.
دگگین: (Dəygin) مزاحم. مربوط. میوه یا محصول سرمازده.
دگگینلیک: (Dəyginlik) مزاحمت. ارتباط. عایدیت.
دگل: (Dəyəl) دکل. آنتن. خبر چینی. خبر رسانی. خطر.
دگلج: (جان)(Dəyləc) خرچنگ.
دگلرمک: (Dəqlərmək) کور کردن.
دگلی: (Dəyli) نیرومند. توانا. شبیه.
دگلیرمک: (Dəqlirmək) کور کردن.
دگلیک: (Dəylik) کور. نابینا.
دگله: (Dəqlə) قبای آستین کوتاه که بر بالای لباس پوشند.
دگله مک: (Dəqləmək) همتا کردن.
دگمز: (Dəyməz) نالایق. ناشایست.
دگمک: (Dəymək) خوردن. برخوردن. به کسی یا چیزی خوردن. اصابت کردن. رنجیدن. ارزیدن. ارزش داشتن. سرزدن. احوالپرسی کردن. ملاقات کردن. دیدار کردن. سرکشی کردن. زمین خوردن. رسیدن میوه. پخته شدن میوه. پریدن حیوان نر بر حیوان ماده.
دگمن: (Dəymən) درمان. ملازم.
دگمه: (Dəymə) برخورد. بلوغ. نفع. فوائد. خبررسان. پیک. هر. هر کس.
دگمه بیر / دگمه تکین: (Dəymə təkin) هر کدام.
دگمه جه:(Dəyməcə) کنایه. متلک.
دگمه دوار / دگمه دؤشر: (Dəymə düşər) نازک نارنجی.
دگمه ده:(Dəymədə) هر کجا. هر زمان.
دگمه قاچ: از بازیهای کودکانه.
دگمه گؤز / دگمه لی: (Dəymə göz) بدنظر.
دگمه گؤنده: (Dəymə gündə) هر روز.
دگمه میش: نارس. کال. ضربه نخورده.
دگمیش: رسیده. واصل. ضربه خورده.
دگنته: (Dəyəntə) بسیار خورنده.
دگنتی: (Dəyənti) ضربه. نوعی بیماری بر اثر پرخوری.
دگنج: (Dəynəc) قیمت. ارزش. بهاء.
دگنک:(Dəyənək)چماق کلفت. چوب بزرگ برای نزاع. زور. استبداد. خطاب تحقیرآمیز. بصورت Dəqənək و با همین معنا وارد فارسی شده.
دگنکچی: (Dəyənəkçi) چماقدار. مأموری که بر سوار شدن نوبتی مسافران در ایستگاه نظارت کند.
دگنک کیمی: خشک و سخت (نان). سیخ و بی‌حرکت (حالت ایستادن).
دگنکله مک: با چماق کوبیدن.
دگنگی خورماسی: (گیا)(Dəyənəyi xurması) نخل عصایی.
دگنل: (Dəynəl) اصابت کردنی. برخورد کننده.
دگنلیک:(Dəyənlik) تانژانت (ریاضی).
دگنمک: (Dəyənmək) جمع کردن.
دگنه مک: (Dəynəmək) پاییدن.
دگنه وی: (Dəynəvi) لوچ. چپ چشم.
دگه: (Dəyə) آینده. آتی.
دگه رم: (Dəyərəm) دزدی. غارت.
دگه سی: (Dəyəsi) طناب.

دگه گه: (Dəyəgə) بلند. برجسته.
دگه گیر: (Dəyəgir) فوقانی. بالایی.
دگی: (Dəyi) خویشاوند. تکه. قسمت.
دگیر: (Dəyir) ارزش. جاذب. سهم. ظرف آب چوبی.
دگیرتمک: (Dəyirtmək) آرد کردن.
دگیرگن: (Dəyirgən) جاذب. کِشنده. گیاه پیچک.
دگیرگه: (Dəyirgə) کارخانه.
دگیرمان: (Dəyirman) آسیاب. دستگاهی که به وسیلهٔ آن غلات را آرد کنند. ساعت. ساعت مچی. به صورت «دکرمان» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
دگیرمان آرمودو: (گیا)(Dəyirman armudu) نوعی گلابی بهارهٔ زودرس.
دگیرمان اؤستؤ / دگیرمان پایی: (Dəyirman üstü) مزد آسیابان.
دگیرمان توتماق: ساعت گرفتن.
دگیرمان تؤزو: (Dəyirman tozu) مزد

دگیرمان

آسیابان.
دگیرمانجا: آسیاب عمومی.
دگیرمان چاخچاخی: (Dəyirman çaxçaxı) (جغجغهٔ آسیاب) لافزن. دگیرمان اوْلوغو نیز گویند.
دگیرمانچی: (Dəyirmançı) آسیابان.
دگیرمانچی بابا: (Dəyirmançı baba) (بابا آسیابان) نوعی بازی نمایشی دو نفره در توفارقان. آسیابان مشغول کار است که زن بیوهٔ گرسنه‌ای مقداری گندم برای آرد کردن می‌آورد. آسیابان از آرد کردن گندم او طفره رفته و وانمود می‌کند که خیلی کار دارد. هر بار زن برای نرم کردن دل او شعری می‌خواند ولی او باز هم راضی نمی‌شود. زن چند شعر می‌خواند. آسیابان کار او را راه می‌اندازد و بازی تمام می‌شود.
دگیرمان خوْروزو: (Dəyirman xoruzu) آدم سالم. گربهٔ امامزاده.
دگیرمان دگیرمان: (Dəyirman dəyirman) (آسیاب آسیاب) یک نوع بازی نمایشی. یکی از بازیکنان دست و پایش را توی شکمش جمع می‌کند و روی زمین چشم می‌گذارد. سایر بازیکنان دستهایشان را مشت می‌کنند و به ترتیب روی پشت او روی هم می‌گذارند و مرتباً با خواندن: «دگیرمان دگیرمان آلتداکی الی اوسته گتیر»(آسیاب آسیاب دستی که زیر است را رو بیار). (در تبریز می‌گویند :«دگیرمان دگیرمان آلتداکی گلسین اوسته») جای دستهایشان را عوض می‌کنند و از بازیکنی که چشم گذاشته، می‌پرسند که دست چه کسی بالاست. او باید حدس بزند. اگر حدس او درست باشد، بلند می‌شود و کس دیگری جای او می‌خوابد. اما اگر درست نگفت، بازیکنان او را قلقلک می‌دهند یا به او سقلمه می‌زنند و می‌گویند: «یات یات دام اوستونه قولاق کسن گلیدیر» (بخواب بخواب که گوش بُر روی بام آمده است).
دگیرمان دگیرمانا: سرساعت.
دگیرمان دوْلوغو: (Dəyirman doluğu) آبی که پروانهٔ آسیاب را بگرداند.
دگیرمان شاهادی: (Dəyirman şahadı) سهم آسیابان از آرد.
دگیرمان کیمی اؤگودؤب تؤکمک: (Dəyirman kimi öyüdüb tökmək) یک ریز حرف زدن.
دگیرمانلیق: (Dəyirmanlıq) محل آسیاب. چیزهای قابل آسیاب کردن. محصولی که به آسیاب آورند. مقدار آبی که بتواندچرخ آسیاب رابچرخاند.
دگیرمک: (Dəyirmək) رساندن. آرد کردن.
دگیرمه: (Dəyirmə) سطحی به شکل شش ضلعی.اگزما.زخمی روی پوست.
دگیرمی / دگیریم: (Dəyirmi) گرد. مدوّر. دایره‌ای.
دگیز: (Dəyiz) دریا.

دگیش: [دیو](Dəyiş) تعویض. مبادله. تبادل. معاوضه. تغییر. تحول. تبدیل. جنگ. نبرد. برخورد. اندازه. به صورت دگش با همین معنی وارد فارسی و به صورت «دایش» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است.
دگیش اوْینامـاق: (Dəyiş oynamaq) همجنس بازی کردن.
دگیش توْخوش: (Dəyiş toxuş) بزن بزن. مبادله.
دگیشچی: (Dəyişçi) رابط.
دگیش دؤگوش: اغتشاش. بی نظمی.
دگیشدیرج / دگیشدیرگج: (Dəyişdirəc) مبدّل.
دگیشدیرگه: پارامتر. پیشنهاد تغییر.
دگیشدیرمک: عوض کردن. تبدیل گردانیدن. تغییر دادن. جابجا کردن. مبادله گردانیدن. معاوضه گردانیدن. تسعیر کردن پول. خرد کردن پول.
دگیشدیرمه: (Dəyişdirmə) بیماری راشیتیسم. تبدیل.
دگیشدیرمه جه: مبدّل. کاهش دهنده.
دگیشدیریلمک: (Dəyişdirilmək) تبدیل گردانیده شدن. جابجاشدن. مبادله گردانیده شدن. تعویض گردانیده شدن. خرد شدن پول.
دگیشدیریو: (Dəyişdiriv) تعویض.
دگیشسه مک: خواهان تغییر بودن.
دگیشسه مه: استبدال. طلب تغییر.
دگیشک: (Dəyişək) عوضی. بدل. لباس زیر. جامهٔ جانشین.
دگیشکچی: (Dəyişəkçi)مأمورتعویض لباس زیر در بیمارستان.
دگیشکلیک: (Dəyişəklik) تعویضی.
دگیشکن: (Dəyişkən) تغییردهنده. دگرگون کننده. متغیر. متحول. پارامتر.
دگیشگه / دگیشگی: (Dəyişgə) تغییر.
دگیشگه مه: (Dəyişgəmə) تعدیل.
دگیشلی: مربوط. وابسته. مماس.
دگیشلیک: ارتباط. پیوند. تنوع. تعلّق.
دگیشمک: (Dəyişmək) عوض کردن. بدل کردن. تبدیل کردن. تغییر دادن. جابجا کردن. دگرگون کردن. مبادله کردن. معاوضه کردن. تسعیر کردن. خرد کردن پول. پوست انداختن (مار).

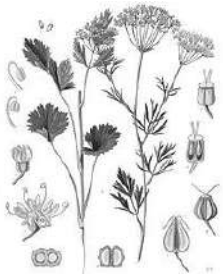
دگیشمه: (Dəyişmə) مبادله. تبادل. تعویض. معاوضه. تحول. تغییر. تطور. دگرگونی. تصریف(افعال). نوعی بیماری در نوزاد.
دگیشمه جه: (Dəyişməcə) مَجاز.
دگیشمه جه لی:(Dəyişməcəli) مَجازی.
دگیشمه چی: کمدین. شوخ طبع.
دگیشن: (Dəyişən) متناوب. مبدّل. تبدیل کننده. تعویض کننده.
دگیشه جک: (Dəyişəcək) لباس زیر. جامهٔ جانشین.
دگیشیت: (Dəyişit) بدل. مبادله.
دگیشیج: (Dəyişic) بدل. عوض کننده.
دگیشیجی:(Dəyişici) صرفی. تصریفی.
دگیشیش: (Dəyişiş) تعویض. تبدیل.
دگیشیک: (Dəyişik) عوضی. عوض شده. اشتباه. دگرگونی. تغییر. لباس زیر. لباس جانشین. شوخی. مزاح.
دگیشیلمک: (Dəyişilmək) تبدیل شدن. تغییر یافتن. جابجا شدن. دگرگون شدن. مبادله شدن. معاوضه شدن. تسعیر شدن پول. خرد شدن پول.
دگیشیم: (Dəyişim) تعویض. تبدیل. اصلاح. تحوّل.
دگیشیمچی: (Dəyişimçi) اصلاح طلب.
دگیشینیم: جهش. موتاسیون.
دگیک: (Dəyik) مربوط. حساس.
دگیل: (Dəyil) منسوب. متعلق. نیست.
دگیلک: (Dəyilək) چنبر. دایره.
دگیلمک:(Dəyilmək)تماس داده شدن.
دگیم: (Dəyim) لیاقت. عرضه. مدت. دوره. قسمت. بهاء. حمله. برخورد.
دگیمسیز: (Dəyimsiz) ابله. نالایق.
دگیملی: (Dəyimli) لایق. مستحق. ارزشمند. سهامدار.
دگیملیک: (Dəyimlik) لیاقت.
دگین: (Dəyin) مربوط. حساس. غلام. تا. زن نازا. مانند. شبیه.
دگینتی: (Dəyinti) تماس. بیماری.
دگینچ: (Dəyinç) چرخان. موج. پیچ. شکن. وصال. وصول. گرداب. تومار. مردانه. سرفصل. محیط. دوره. کنایه.
دگینگ: (جان)(Dəying) سمور.
دگینمک: (Dəyinmək) تماس داشتن. به عیادت رفتن. اشاره کردن. اذیت شدن.
دگینمه: تماس. عیادت. آزار.
دگینمه جه: (Dəyinməcə) کنایه.
دگینن: (Dəyinən) سخن کنایه دار.
دگینی / دگینیش: (Dəyini) تماس. برخورد. ملاقات کوتاه.
دگینیک: (Dəyinik) مربوط. مناسب.
دگینیلن: (Dəyinilən) مفهوم کنایی.
دگینیم: (Dəyinim) تماس. برخورد.
دل: (Dəl) بیگانه. کمیاب. عجیب.
دلبراوْتو: (گیا)(Dilbər otu) حشیشه الجمیل. (Calochortus albus)
دلبند: (Dəlbənd) ← دالبند.
دلبه: افسار. **دلبیز:** (Dəlbiz) دیوانه وار.
دلته: (Dəltə) ابله.
دلخک: (Dəlxək) لوده. مسخره.
دلدک: (Dəldək) ژاکت.
دلدن: (Dəldən) آویزان.
دلدور: (متفا)(Doldor) (دولدور) فرمان نظامی به معنای «پرکن». زمانی که به سربازان دستور داده می‌شود تا خشابهایشان را پر کنند.
دلدون: (Dəldün) ابله. کم عقل.
دلدیرمک: سوراخ گردانیدن.
دلدیریلمک: (Dəldirilmək) به وسیلهٔ دیگری سوراخ شدن. سفته شدن.
دلغمی: (Dilqəmi) آهنگ عاشیقی. از کوکهای اصلی ساز.
دلگج: (Dəlgəc) سوراخ کن.
دلگن: (Dəlgən) فرغون. دارکوب.
دلگی / دلگیج: (Dəlgi) سوراخ کن.

دله

دللک: (Dəllək) سوراخ دیوار برای لولهٔ بخاری. سلمانی. آنکه در زمان قدیم کارهایی چون ختنه کردن، کیسه کشیدن، مشتمال دادن، دندان کردن و حجامت را انجام می داد. مکار. حقه باز. حیله گر. **دللک خانا:** مغازهٔ سلمانی. آرایشگاه. **دللک قایشی:** سنگ پای قزوین. پررو. **دللک کیمی باش قیرخماق:** (مثل دلاک سر تراشیدن) سرکسی را کلاه گذاشتن.
دلله: (Dəllə) چاقو. (گویش شکی).
دلله مک: تحقیر کردن. کشیدن (سیگار). جور درآوردن. موافق کردن.
دلله مه: جایی از کمر کوه که سوراخ و فرورفتگی داشته و نور آفتاب نگیرد.
دللی: (Dəlləy) حیله گر. مکّار.
دلم: (Dələm) گزنده. نیش زننده.
دُلم: (متفا) ← دؤلوم.
دلمک: (Dəlmək) سوراخ کردن.
دُلمک: (متفا) ← دؤلمک.
دلمکچه: (Dəlməkçə) معبر کوچک میان دو حیاط.
دلمه: (Dəlmə) چوبی به شکل T و به درازی سه چارک که با آن آفتابگردان می کارند. سوراخ کنی. سوراخ. منفذ. محل نگهداری برّه. سوراخ دیوار برای لولهٔ بخاری. معبری که در نتیجهٔ لگدکوب شدن در چپر یا حصار پدید آید. **دلمه تاخما:** کار سرسری. **دلمه دئشیک:** سوراخ موراخ. مشبک. **دلمه لنمک:** به صورت دلمه درآمدن.
دلمه: (متفا)(Dolme) ← دوْلما.
دلمیرمک: حسرت کشیدن. لرزیدن.
دلنچیک: (Dələnçik) ← اوْخلوو.
دلنداواز: (Dələndavaz) درشت.
دلنگان: (Dələngan) آویزان. آویخته. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
دلنگاواز: (Dələngavaz) هفته خیال. تا به تا. **دلنگز:** (Dələngəz) پرحرف.
دلنگیج: (جان)(Dələngic) دارکوب.
دلنگیز: (Dələngiz) بی حیاء (زن).
دلوار: (Dəlvar) درّه. درّهٔ گشاد و وسیع وکم عمق.
دلوه: (Dəlvə) دیوانه.
دله: (جان)(Dələ) دلق. گربهٔ وحشی. به معنای رشتهٔ خوراکی، دزد، فراری، زشت نیز کاربرد دارد. **دله جک:** سوراخ کن. عصب پاهای عقب حیوان. **دله جم:** نابهنجار. ترسناک. **دله جن:** چشم برآمده و عجیب. **دله جی:**

حریص. طمعکار. **دله دوز:** (Dələ düz) شیاد. پست. فریبکار. حیله گر. به صورت دله دزد وارد زبان فارسی شده است. **دله زن:** چاخان گو. لافزن. **دله شیک:** بی دست و پا. شلخته. **دله قارین:** شکمو. پرخور. **دله کئچ:** (جان) دارکوب. **دله گئی:** شلخته. ولگرد. دله. **دله گج:** سوراخ کن. دارکوب. **دله گن:** (جان)(Dələyən) دارکوب. **دله گه:** (Dələgə) مرخص. **دله گه لیک:** مرخصی. **دله لیک:** دلگی. هیزی. دغلبازی. **دله مت:** کمک. یاری. **دله مک:** پوست کندن. غارت کردن. **دله من:** تخم مرغ کم پخته. **دله مه:** پنیری که بر اثر زیاد شدن مایهٔ آن سوراخ سوراخ شده باشد. شیر تازه دوشیده را گرماگرم مایهٔ پنیر می‌زنند و در جای گرم نگه می‌دارند، بعد ازدو ساعت «دلمه» درست می‌شود که آن را از

دلی اوتو

پارچهٔ صافی می‌گذرانند و از پساب آن «شور» تهیه می‌کنند. نرم و لطیف.
دله مه پنیر: پنیر بی نمک.
دله مه دؤگروّک: شکمو. شلخته.
دله میر: پنیری که با مایهٔ پنیر بریده شده ولی هنوز آبش گرفته نشده. نوعی طعام با شیر، مایهٔ پنیر و شیره.
دلی: (متفا) دالای. خزانهٔ دولتی مغول.
دلی: (Dəli) تپّه یا کوه طویلی که روی آن کمی فرو رفته باشد. دیوانه. مجنون. بی‌پروا. بی‌کله. دلیر. جوانمرد. عیار. شیفته. شیدا. پیشوند اسامی گیاهان به معنی بیابانی و وحشی. انبوه. خروشان. به صورت «دلی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
دلی آغاج: (گیا)(Dəli ağac) درخت زود رشد کننده.
دلی آغریسی: بیماری تیفو.
دلی آوی: (Dəli avı) نخستین شکار سگ شکاری یکساله.
دلیار: (Dəlyar) بشقاب بزرگ.
دلی اریک: (گیا) ← چاقال اریگی.
دلی اوت: (گیا)(Dəli ot) نوعی گیاه از تیرهٔ قرنفلیان. نوعی علوفهٔ دامی. (Spergula)
دلی اوْتو: (گیا)(Dəli otu) الوسن. الیسون زرد. انیسون. بادیان رومی. رازیانهٔ رومی. زیرهٔ رومی. (Pimpinella anisum)
دلی اوْرمان: جنگل انبوه.
دلی بنچه: سرمای آخر زمستان.
دلی باز: آنکه دیوانه را دست اندازد.
دلی بازاری: (Dəli bazarı) کاری که شخص سربهوا و بی توجه انجام دهد. چیزهایی که به عقل آدم نرسد.
دلی باش: (Dəli baş) نوعی بیماری خطرناک در گوسفندان و گوساله‌ها. خیره سر. دیوانه سر.

دلی بنگ

دلی باشی: رئیس محافظان قصر.
دلی بال: نوعی عسل که زنبورها از گلهای زهردار درست کرده باشند.
دلی بالاق: جوان بی تجربه.
دلی بالتا: ستمگر. دیکتاتور. ژاندارم.
نوعی گلابی آبدار و شیرین.
دلی بایراغی چکمک: (Dəli bayrağı çəkmək) عاشق شدن.
دلی بایرام: (Dəli bayram) دیوانه.
دلی بنگ: (گیا)(Dəli bəng) تاتوره(Datura stramonium)
دلی بولو: (Dəli bulu) ظرف آب بزرگ با دو دسته.
دلی بوینوز: (گیا)(Dəli buynuz) درخت ارغوان (Cercis siliquastrum).
دلی پوْزوق: پریشان حال.
دلی تپه: (Dəli təpə) دیوانه سر. دیوانه.
دلی تره: (گیا)(Dəli tərə) گیاه علفی از خانوادهٔ خشخاش. (Hypecoum).
دلی تلبه: (Dəli təlbə) مجنون و دیوانه.
دلی تؤتؤن: (گیا)(Dəli tütün) نوعی توتون با گلهای زرد و برگهای بزرگ و بلندی تا ۱۵۰ سانتیمتر. حسن کشف توتونو نیز گویند. (Nicotiana rustica)
دلی توْخلو: کودک پررو و شلوغ.
دلی توْرقای: (جان) چکاوک گندمزار.
دلی توْو: بی تجربه. نوجوان.
دلی توْولوق: رفتار نامناسب با سن.
دلی ثعلب: (گیا)(Dəli sə'ləb) ساریمساق ثعلبی نیز می‌گویند. (Colchicum cilicium)
دلیج: دیوانه وار. نام نوعی علف.
دلیجان: [فر](Dilican) درشکه. رقصی آذربایجانی.
دلیجه: (Dəlicə) دیوانه وار. وحشیانه. بی‌حد. یک نوع پرندهٔ شکاری که در دو نوع زرد خالدار و زرد بی‌خال یافت می‌شود. صقرالنار. دلیجه دوغان نیز می‌گویند. (Falco subbuteo) همچنین نام نوعی گیاه یکساله و سمّی است. سبوبه. تلخک. (Lolium timulentum) نوعی بیماری در دام که از انواع بیماری آنتروتوکسمی بوده و به دلیل تولید علائم عصبی در دام به این نام خوانده شده و برای درمان آن از بینی یا گوشهٔ چشم یا گوش گوسفند خون می‌گیرند. نوعی وسیله برای حمل کاه.
دلیجه اوْتو: (گیا)(Dəlicə otu) گندم دیوانه. علف پشمکی. علف گندم و جو (Bromus) (قراموق. چاورونتی).
دلیجی: (Dəlici) سوراخ کن. ثاقب.
دلی چتنه: (گیا)(Dəli çətənə) از تیرهٔ

دلیجه

گیاهان دولپه، ساقهٔ جوان آن خوردنی است.(Datiscaccae)

دلیخان: (متفا)(Dəlixan) چنگیز خان. خان جهانگیر. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.

دلیخانا: (Dəlixana) تیمارستان.

دلیخانالیق: دیوانهٔ زنجیری.

دلیخک: (Dəlixək) ← دلخک.

دلی دئدیرگن: پریشان احوال.

دلی دامی: (Dəli damı) میخانه.

دلی دپک: (Dəli dəpək) بی عقل. ابله.

دلیدن دوْغرو: (Dəlidn doğru) سخن راست از دیوانه.

دلی دؤلوْ: (Dəli dülü) آدم پر زور و تنومند که در گفتارش صادق و رک است. دیوانه. شرور. ستیزه جو.

دلی دؤنمز: (Dəli dönməz) دیوانهٔ تمام عیار یا زنجیری.

دلیر: (Dəlir) پرهیجان. آتشین. به همین صورت وارد زبان فارسی شده است.

دلیرقان: (Dəlirqan) فدایی.

دلیرک: (Dəlirək) احمق. ابله.

دلیرمک: به هیجان آمدن. ول گشتن.

دلیرمه: (Dəlirmə) هیجان. جوشش.

دلیره: (Dəlirə) هذیان.

دلیره مک: (Dəlirəmək) هذیان گفتن.

دلیریش: (Dəliriş) تهییج. شورش.

دلیز: (Dəliz) دیوانه وار.

دلی ساچماسی: سخن نامربوط.

دلی سارایلی: زن بسیار بزک کرده.

دلیسک: (Dəlisək) احمقانه. دیوانه وار.

دلیسنگی: (Dəlisəngi) آشفتگی روانی از خستگی یا بیماری.

دلیشگه / دلیشمان: ناآرام. دیوانه.

دلی شیطان: (Dəli şeytan) نفس اماره.

دلی فیشک: (Dəli fişək) دیوانه سر.

دلی قارقا: (جان) کلاغ دو رنگ.

دلی قانلی: شجاع. مجنون. نوجوان.

دلی قودورموش: دیوانه.

دلی قول: (Dəli qul) ← دلی باز.

دلی قیز: (Dəli qız)(دختر دیوانه) قاشق چوبی بزرگ.

دلی قیزین دوْنو: لباس بسیار الوان.

دلیک: [دیو](Dəlik) سوراخ. پنجرهٔ گرد آخور. دهان. زندان. آلت زنانه. غیر باکره. **دلیک بؤیوْک یاما کیچیک:** درد بسیار و درمان کم. **دلیکجه:** نوعی بازی با گودال. **دلیک چیچک:** (گیا) نوعی گیاه یک یا چندساله از تیرهٔ نوروز گولو. **دلیک دئشیک:** سوراخ. روزنه. **دلیک داش:** سنگ قیمتی. **دلیک داغ:** تونل. **دلیکسیز:** کامل. مداوم. راحت. بی نقص. **دلیکلی:** سوراخدار. نوعی صافی. الک. سکهٔ ۱ قروش. سکهٔ میان سوراخ. **دلیکلی اینجی:** دختر زیبای مجرد. **دلیکلی سؤموْک:** استخوان سوراخدار. استخوان متصل به ران. **دلیک مونجوق:** طایفهٔ زنان و دختران.

دلی کنچی: دختر بدرد نخور و خشن.

دلیگر: (Dəligər) آواره. سرسری.

دلیگک: (Dəligək) لوده. به صورت «دلقک» وارد زبان فارسی شده است.

دلی گؤزل: (Dəli gözəl) نوعی وسیله که لبوی پخته را با آن جابجا کنند.

دلی گؤللوْ: (Dəli güllü) بسیار آرایش کرده.

دلیگه تیکمک: زندانی کردن.

دلیگی قانلی: مفعول در لواط.

دلیل: (Dəlil) سوراخ کننده. نوعی درفش. سوزن بزرگ جهت کفّاشی یا دوختن دست بافتها.

دلیل ائتمک / دلیل گؤسترمک: (Dəlil etmək) راهنمایی کردن. راه نمودن.

دلیل دلایل / دلیل نصیحت: اندرز.

دلیم: (Dəlim) زیاد. بسیار. شدید. بیشمار. پیچک.

دلی مانتار: (گیا)(Dəli mantar) قارچی است مرگ آور ولی بسیار زیبا. گلین مانتار نیز گویند. (Amanita muscaria)

دلیمدن: (Dəlimdən) از دیرباز.

دلی مؤو: (Dəli möv) تاک بی ثمر.

دلین: (Dəlin) سوراخ.

دلیندیرمک: سوراخ گردانیدن.

دلینمک: (Dəlinmək) سوراخ شدن.

دلینین الینه چوْماق وئرمک: تیغ به دست زنگی مست دادن.

دلی یئل: (Dəli yel) باد جنوبی.

دلی یاتاغی: بیماری تیفوس.

دلی یاتالقا: (Dəli yatalqa) تب.

دلی یازمیش: (جان) بز مادهٔ دو ساله.

دلییه دؤنمک: (Dəliyə dönmək) دیوانه شدن. خیلی خوشحال شدن.

دم: (Dəm) لحظه. دم. آن. هنگام. گاه. بعضاً. گاز. نم. بخار. هوای خفه. لذت. خوشی. دم کشیدن. گرم با حرارت. سوراخ سنبهٔ دیوار. آلت.

دم آلماق: (Dəm almaq) دم کشیدن (چایی، پلو). نشئهٔ بعد از غذا. استراحت بعد ازغذا. نفس کشیدن. **دم آلیش:** استراحت. بازنشستگی. تنفس.

دمار: (متفا)(Dəmar) ← دامار.

دمبر: (Dəmbər) سگی که دمش به طرف پشت برگشته. متکبر. لاف زن. **دمبرچک:** عصبانی. لافزن. **دمبرچه:** بلند. مرتفع. **دمبره / دمبه:** کلوخ. پاژه.

دمبه له قارین: شکمو.

دم توتان: (Dəm tutan) دم گیرنده. سُرنا زن. آنکه بدون بررسی و تحقیق، از نظر دیگری دفاع کند.

دم تؤکمک: عرق کردن.

دمجیکمک: دچار تنگی نفس شدن.

دمچی: (Dəmçi) دم گیر. ترجیع خوان.

دمخانا: (Dəmxana) خانه. کاشانه.

دمخوْش: (Dəmxoş) نوعی آواز کبک.

دم دارتماق: به سختی نفس کشیدن.

دمداش: (Dəmdaş) همدم. همدل.

دمدمه کی: دمدمی مزاج.

دمدن: (Dəmdən) چند لحظه بعد.

دم دینج: (Dəm dinc) استراحت.

دمراه: (Dəmrah) حیاط. خانه.

دمرک: (گیا)(Dəmrək) گیاه خوردنی دیرپا شبیه شنگی. بیماری پوستی.

دمرن: (Dəmrən) آهن نوک تیز.

دمروو اوتو

دمـــروو: (Dəmrov / dəmirov) بیماریهای پوستی که خارش دارد مثل سودای خشک و اگزما. خشکی باشد که در اعضاء به هم رسیده، خارش کند و پوست دهد. بریون.

دمـــروْو اوْتـــو: (گیـا)(Dəmrov otu) مایران. گیاهی از تیرهٔ خشخاشها. زیبیل اوْتو نیز می‌گویند. (Chelidonium)

دمره گی: (Dəmrəyi) ← دمروو.

دمری: (Dəmri) کوس ونقاره بزرگ.

دمشک / دمشه لـک: (Dəmşək) سُبک. جلف. آلوده. دلقک.

دم قیسما: آسم. تنگی نفس.

دمک: (Dəmək) لانهٔ زیرزمینی. دخمه. زاغه. آشیانه. سوراخ پنجره مانند در دیوار یا سقف. سقف. مقعد.

دمکش: (Dəmkeş) قوری. سوراخ.

دمکج: (Dəmkəc) دمکش. دمکن.

دمکجیک: (Dəməkcik) سوراخ اجاق.

دمکچه: (Dəməkçə) دخمهٔ کوچک.

دمکر: (Dəmkər) وقت. زمان.

دم گازی: (Dəm qazı) گاز کربنیک.

دمگل گؤز: (Dəmgəl göz) بد نظر.

دمگیل: (Dəmgil) بیماری گیاهی که از قارچهای ذرّه بینی تولید می‌شود. پراکنده. تُنک.

دمل: (متفا)(Domal) ← تومال.

دملتمک: (Dəmlətmək) گذاشتن چایی و غیره برای دم کشیدن.

دملنـدیرمک: گذاشتن چایی و غیره برای دم کشیدن.

دملنمـک: (Dəmlənmək) دم کشیدن. تحریک شدن. اغواء شدن.

دملـه مـک: دم کردن (چایی، پلو). تحریک کردن. آتش بخاری را تندتر کردن. تیز کردن تیغهٔ شمشیر.

دملـــه مـــه: (Dəmləmə) دم کردنی (داروهای گیاهی). تحریک. اغواء.

دملی: دم کشیده. هوای خفه. لذت آور.

دملیج: (Dəmlic) النگو.

دملی دستگاهلی: پرجلال و شکوه.

دملیـک: (Dəmlik) دمکش. قوری. دمکن. نوعی بیماری که در شاخ و برگ گیاهان لکّه پدید می‌آورد.

دمن: (Dəmən) جوالدوز.

دم وئرمـک: (Dəm vermək) تحریک کردن. مغرور ساختن. شیرکردن.

دمور: (متفا) ← دمیر.

دموز تیکانی: (گیا) ← قره تاج.

دموز سوْغانی: (گیـا)(Dəmuz soğanı) بخور مریم. چنگ مریم. (Cyclamen)

دموز سوغانی

دم ووروماق: گزافه گفتن.

دمهرلـه مـک: (Dəmhərləmək) پس زدن. فشار دادن و پیچاندن.

دمهرله مه: پس زنی. فشار.

دمه لک: (گیا)(Dəmələk) ← دمرک.

دمه اویماق: در نشئه فرو رفتن.

دمی: (Dəmi) قلیان. چپق.

دمـــی اوْزوْلمـــک: (Dəmi üzülmək) بریدن نفس. مُردن.

دمیـر: [دیـو](Dəmir) آهـن. محکم. سخت. استوار. شدید. آهن یکی از عناصر مهم زندگی اجتماعی و فرهنگ ترکان و یکی از اجزاء مقدس و محترم در میان آنان است. این مادّه نخستین بار در کوههای آلتای یعنی موطن اصلی ترکان کشف و از آنجا به سایر نقاط زمین راه یافته است. ترکان نخستین قوم آهنگر جهان هستند. آهن یکی از نمادهای نخستین اویغورها بود. آهنگری در نظر ترکان باستان گرامی ترین صنعتها محسوب می شد. ترکان برای نشان دادن احترام آهن، در زمان سوگند یا پیمان شمشیر را از نیام خارج کرده و به پهنا گذاشته و می گفتند:«بو گؤگ گیرسین قیزیل چیخسین». (این آهن، کبودرنگ وارد شود و سرخ رنگ خارج شود)یعنی که اگر پیمان بشکنی این شمشیر به خونت آغشته گردد. به همین صورت ومعنا وارد لهجه های مصری و الجزایری زبان عربی شده.

دمیرآت: دوچرخه. ترن. قطار.

دمیرآتماق: یکجا میخکوب شدن. لنگر انداختن کشتی بر دریا.

دمیرآساق: نامی قدیمی برای مردان.

دمیر آغ: توری آهنی. قفس آهنی.

دمیر آغا: سرور استوار. (ناپ).

دمیر آغاج: (Dəmir ağac) ستارهٔ قطبی. انجیلی(گیاه). (Parrotia persica).

دمیرآغـاجی: (گیـا) آسـوندار. چوب آهن. تفی. ورف. عرش. آغجا قایین نیز گویند. (Ostrua vriqinia)

دمیرآغاسی: (گیا) علف طاووسی.

دمیرآلان: خاک ماسه دار. گرانیت.

دمیر آلما:(گیا) نوعی سیب ترش بهاره.

دمیـر آلمـاق: (Dəmir almaq) کشیدن لنگر از دریا. رفتن.

دمیر آیاز: سرمای شدید. نخستین شب مهتابی و سرد پس از بارش برف.

دمیر ائلچی: نامی قدیمی برای مردان.

دمیراتقـــــی: (Dəmiratqı) قوبـــاء. (جوشهای پوستی که بر اثر برخی امراض عفونی و یا اختلالات عروقی عصبی پدید آید).

دمیراق: (Dəmiraq) زره.

دمیـر اؤتگـوْ: (Dəmir ötqü) نـوعی بیماری پوستی همراه با خارش، درد و جوش.

دمیر اوْخ: (Dəmir ox) تیر آهنی(ناپ).

دمیرای: (Dəmiray) سالم چون آهن و زیبا چون ماه.(ناپ).

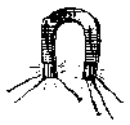
دمیرباش: (Dəmir baş) املاک دولتی.

دمیراق
اموال منقول. امـوال غیرمصـرفی. مـرد زن و بچه دار. ناسازگار. سرسخت. بـه همین صورت وارد لهجهٔ سـوری زبـان عربی شده است.
دمیر بتون: (Dəmir beton) بتون مسـلح. بتون آرمه.

دمیر تیکان
دمیر بوْز:(Dəmir boz)خاکستری آهنی.
دمیربوغا:(Dəmirbuğa) لکوموتیو(ناپ)
دمیربیگ: (Dəmirbəy) سرور نیرومند.
دمیر بیلک: (Dəmir bilək) آهن پنجه.
دمیر پاسی: برادهٔ آهن.داشخار. موریانه.
دمیر پوْخو: (Dəmir poxu) برادهٔ آهن.
دمیر پوْزان: (گیا) یونجهٔ کوهی.
دمیرپوْلاد:(Dəmir polad) سخت(ناپ).
دمیـر پولـو: (Dəmir pulu) عـوارض توقف کشتی در بندر.
دمیر تاپان: (Dəmir tapan) فشار شدید.
دمیر تاختاپوش: شیروانی.
دمیر تالاشی: (Dəmir talaşı) برادهٔ آهن.
دمیرتای / دمیرتکین: (Dəmir tay)سـالم چون آهن(ناپ)
دمیر توْر: (Dəmir tor) تور کباب پزی.
دمیـر تؤلـک: (جـان)(Dəmir tülək) کبک دو ساله.
دمیرتیکـان: (Dəmir tikan) دوژه. سیم خاردار. خارخسـک. چـاریق تیکـانی، چوْبان چؤکرتن، دمیر پیتراغی، دمیرله یـن و دوه چـؤکرتن نیـز گوینـد. (Tribulus terrestris) خاری سه پهلو از آهن و فولاد که سرراه دشمن بریزند.
دمیرجان: سالم چون آهن.(ناپ).
دمیرجک: (Dəmircək) نرده.
دمیرجه: (Dəmircə) فلزی.
دمیرجیک: (گیا) ← دیش بوداق.
دمیرچال: ضربهٔ شمشیر. (ناپ).
دمیر چگیردگی:مرمی. **دمیرچی:** آهنگر.
دمیرچی خانا: آهنگرخانه.
دمیرخان: (Dəmirxan) سـرور اسـتوار. خدای حافظ آهن و آهنگران (ناپ).
دمیرخانـــا: (Dəmirxana) کارگـــاه آهنگری. به صـورت «دمیرخانـه» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
دمیر خوْروز: (Dəmir xoruz) خسیس.
دمیر داراماق: کشیده شدن لنگر کشـتی به دلیل باد یا جریان آب.
دمیرداش: (Dəmir daş) سنگ سـخت. بـه صـورت «دمـرداش» وارد لهجـهٔ مصـری زبـان عربـی و بـه صـورت «تیمورتـاش» بـه عنـوان نـام یکـی از دولتمـردان دورهٔ پهلـوی در ادبیـات تاریخی ایران وارد شده است.
دمیرداشی: سنگ آهن خام.
دمیـر داغ: (Dəmir dağ) کـوه روی زمینی در باور ترکان.
دمیردامار: خونسرد. تندخو.
دمیـر دلـن: (جـان)(Dəmir dələn) دارکوب.
دمیـــــــردن: (Dəmirdən) تکـه آهن. (ناپ).
دمیـــر دؤگـــن: (Dəmir döyən) آهنکوب. صاحب نیروی پلید.
دمیر دوْن: (Dəmir don) زره.
دمیردوْنلو: (Dəmir donlu) آهن پـوش. آهن سلب. امروزه به روبات یا ماشـین آهنی گفته می‌شود. (ناپ).
دمیـر دؤنـه گـن: (Dəmir dönəyən) قسمتی در افسار که به کنار چانه افتد.
دمیر دؤموْر: (Dəmir dümür) آهن پاره.
دمیر دیرک:(Dəmir dirək)ستارهٔ قطبی.

دمیر قاپان

دمیر دیرناغی: نوک لنگر.
دمیـر دیرنـاق: فـرز. چربدسـت. سـالم. ظالم. نوعی سلاح جنگی.
دمیرسان: (Dəmirsan) آهنین. (ناپ).
دمیر ساپدیران: باد غربی.
دمیر سوْران: (Dəmir soran) آهن ربا.
دمیر سولفات: (Dəmir sulfat) زاج سبز.
دمیرسه لیک:جای نصب آهن درخیش.
دمیرسی: (Dəmirsi) فلزی.
دمیرسین: (Dəmirsin) آهنین.
دمیرسییرمه: (Dəmir siyirmə) چفت.
دمیر قاپان: (Dəmir qapan) آهنربا.
دمیر قاپو: (Dəmir qapı) درب آهنـین. نام قدیمی قلعهٔ دربند در شـمالی‌تـرین نقطهٔ آذربایجان. صـخره‌هـای دریـایی کـه در رودخانـه‌هـا بـرای حرکـت کشتی‌ها مانع به شمار می‌روند.
دمیر قارا: (گیا) ← دمیر آغاجی.
دمیـر قـازیق: (Dəmir qazıq) سـتارهٔ قطبی. میخ آهنی. شمال.
دمیر قالا: قلعهٔ محکم. دژ استوار.
دمیر قان: نجیب زاده (ناپ).
دمیـر قانـاد: (جـان)(Dəmir qanad) پرنـده‌ای کـه تـازه بـال و پـر درآمـده باشد. سیخ پـر. مرغـابی کـه در هنگـام پرواز دیر اوج می گیرد.
دمیـر قـاواق: (Dəmir qavaq) درخـت مقدس در باور ترکان.
دمیر قوْپاران: ژاکتی آبی رنگ.
دمیر قورچ: (Dəmir qurç) فولاد.
دمیـر قـوْزاق: (Dəmir qozaq) غـوزهٔ خشخاش که شیره از آن بیرون نیاید.
دمیر قوش: (Dəmir quş) هواپیما.
دمیر قوْل: آهن بازو. داس دستهٔ آهنی.
دمیر قیران: صاحب نیروی پلید. (ناپ).
دمیـر قیـری: (Dəmir qırı) برگسـتوان اسب به رنگهای مخلوط سفید، سیاه و سرخ. رنگ آهن. فلفل نمکی.
دمیر قیز: دختر آهنین. (ناد).
دمیر قیبناق: موجود آهنین و ترسناک.
دمیرک:(Dəmirək)یک بیماری پوستی
دمیر کسن: (Dəmir kəsən) آهن بُر.
دمیر کؤینک: (Dəmir köynək) زره.
دمیر کیریش: تیرچه بلوک.
دمیـــرگن: (Dəmirgən) آهـــن خـــام.

پیکان. آهن نوک تیز.
دمیر گؤجؤ: نیروی آهن. (ناپ).
دمیر گؤگ: (Dəmir göy) اسبی با موهای خالدار.
دمیرگه: (Dəmirgə) پیکان. (ناپ).
دمیرگیل: (Dəmirgil) فلز.
دمیرل: (Dəmirəl) آهن پنجه.(ناپ).
دمیر لبلبی: (Dəmir ləbləbi) (لبوی آهنین) کار دشوار.
دمیرلشدیرمک: آهنین گردانیدن.
دمیرلشدیریلمک: با آهن مستحکم شدن. آهنین گردانیده شدن.
دمیرلشمک: آهنین شدن.
دمیرلک: (Dəmirlək) فلزی.
دمیرلمک: (Dəmirləmək) آهنین کردن. آهنپوش کردن. دهنهٔ فلزی افسار اسب را بر دهانش گذاشتن. به سکوت واداشتن. تشر زدن. توقف کردن. دخول دادن آلت جنسی.
دمیرله مه: لنگراندازی. توقف.
دمیرلی: پیمانهٔ ۱۵ کیلویی گندم. درخت بزرگ توت. خارخر (گیاه).
دمیرلیک: (Dəmirlik) ذوب آهن.
دمیروْ: (Dəmirov) به رو خوابیدن. به صورت دمرو وارد فارسی شده است. نوعی بیماری پوستی.
دمیره: (Dəmirə) نوعی بیماری پوستی.
دمیر هندی: (Dəmir hindi) خسیس.
دمیری: (Dəmiri) به رنگ آهن.
دمیر یئری: (Dəmir yeri) لنگرگاه.
دمیر یالیپ: (Dəmir yalıp) استاد آهنگر. اسلحه ساز.
دمیر یالیق:(Dəmir yalıq) سخت کمان.
دمیر یای: (Dəmir yay) زنبورک.
دمیر یایان: مسطح کنندهٔ آهن.
دمیریک / دمیرین: (Dəmirik) فلزی.
دمیریوْل: (Dəmir yol) راه آهن.
دمیر یوْلچو: (Dəmir yolçu) سوزنبان. کارگر راه آهن.
دمیریوْلو: (Dəmir yolu) قماش راه راه.
دمیر یوْنان:(Dəmir yonan) آهن تراش.
دمیر یوْنجا: (گیا) گیاهی شبیه یونجه.
دمی سازلانماق: بر سر حال آمدن.
دمی قیسا: مبتلا به تنگی نفس.
دمیکمک: دچار تنگی نفس شدن.

دمین: (Dəmin) کمی پیش.
دمینی ایچه دارتماق: (Dəmini içə dartmaq) به سختی نفس کشیدن.
دمینی ایچه توتماق: (Dəmini içə tutmaq) حرف خود را خوردن.
دمینی باسماق: استراحت کردن و بازگشتن تنفس به حالت عادی.
دمینی راستلاماق: نفس تازه کردن.
دمیه: (Dəmiyə) دیم. دمی(پلو). ← داشما. **دمیه چی:** دیمکار. **دمیه لیک:** دیمزار. مواد لازم برای پختن دمی.
دن: (Dən) دان. تخم. گیاه. دانه. بنشن. تارهای سفیدمو.
دن آنباری: (Dən anbarı) سیلو.
دنت:(Dənət) کنترل. ممیزی. ویرایش.
دنتچی: ممیز. آزمایشگر. ویراستار.
دنتله مک: ← دنه مک.
دنتله ییجی: ممیز. آزمایشگر.
دنتمن: (Dənətmən) کنترل کننده.
دن توتان: (Dən tutan) ابزار یا ماشین بوجاری. دانه گیر.
دنج: (متفا)(Dinc) ← دینج.
دنجیک: دانک. دانهٔ کوچک.
دنچی: (Dənçi) بنکدار. بنشن فروش. کسی که غله به آسیاب برد.
دنچیلیک: (Dənçilik) بنکداری.
دن خیردالایان: دانه کوب.
دند: (Dənd) کندهٔ کلفت درخت با طول نیم متر و به شکل مثلث متساوی الساقین که در گاوآهن نصب شود. تنومند. نام کوهی در شمال تبریز.
دن داشی: (Dən daşı) آسیاب سنگی دستی. دستاس. تیرکیره نیز می‌گویند.
دندان: (Dəndan) محل ریختن غله در آسیاب. **دن دفه:** حبوبات داخل غذا.
دندک: (Dəndək) چینه دان.
دندن: (Dəndən) دانه دانه. خال خال. ریش ریش.
دندنه: (Dəndənə)پره‌های چرخ. دسته. گیره. غرولند. **دندنه وئرمک:** دهان به دهان شدن. بگومگوی طولانی.
دن دؤش: (Dən döş / Dən düş) حبوبات. بنشن. مخلوط دانه‌های مختلف برای تعلیف و تغذیهٔ دام.

دن دؤشلؤ شوْربا: (Dən döşlü şorba) نوعی غذا که به پیاز سرخ شده مقداری ترهٔ خرد شده، لپهٔ نیم پز و آلبالوی خشک می ریزند و می پزند. موقع خوردن نان در آن ترید می کنند.
دن دؤشمک: (Dən düşmək) سفید شدن تارهای موی سر و سبیل و ریش به صورت تک و توک.
دندیر: (Dəndir) خاطر. احوال. روحیه.
دندیک: (Dəndik) تخم (میوه).
دنزرمک: (Dənzərmək) عرق کردن. رسیدن. سر برآوردن. شنیدن. گوش دادن. توجه کردن.
دنسیز: (Dənsiz) بی دانه. بی عقل.
دن سویو: (Dən suyu) آبیاری مزرعه هنگام دانه بستن غله.
دنش: (Dənəş) رقابت. درگیری. تنش.
دنشمک: (Dənəşmək) رقابت کردن.
دن قوروودان: دانه خشک کن.
دنک: (Dənək) محک. بازرسی.
دنک: (Dənk) تعادل. قرینه. انصاف.
دنک آغرا: (Dənk ağra) هموزن.
دنکتاش / دنکدش: همسال. متعادل. (ناپ). **دنکسز:** منصف. **دنکسیز:** بی تربیت. پرحرف (زن). **دنکلتمک:** موازن کردن. **دنکلدل:** بی همتا. بی نظیر. **دنکلدن:** همزمان. **دنکلش:** برابر. معادل. **دنکلشدیرمه:** مقایسه. **دنکلشمک:** متعادل تر شدن. **دنکلم:** (Dənkləm) معادله. فرمول. **دنکلنمک:** متعادل شدن. **دنکله مک:** متعادل کردن. **دنکله مه:** تعدیل.
دنکلی‌درجه‌لی:(Dənkli dərəcəli)شیک
دنکلی: (Dənəkli) مجرّب. پربار.
دنکلیک: (Dənklik) تعادل. هارمونی.
دنکی تایی: (Dənki tayı) همتا. نظیر.
دنگ: (Dəng) سرسام. سر درد. لنگه. عدل. بار. جزیی ناچیز. بیزار. خسته. بی‌حوصله. عقل. به همین صورت و در معنای ابله وارد فارسی شده.
دنگاه: (Dəngah) محل دوشیدن حیوان.
دنگایی: (Dəngayı) لافزن.
دنگج: (Dəngəc) کارنامه. میانگیر. ضربه خور. تعادل.
دنگسر: (Dəngsər) محق. صاحب حق.

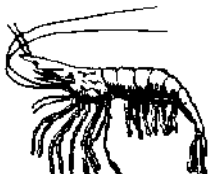
دنگسرلیک: (Dəngsərlik) حقانیت.
دنگسش: (Dəngsəş) حساب کتاب.
دنگسی: (Dəngsi) همانند. شبیه. موازنه.
دنگش: (Dəngəş) همتا.همسال. معاصر.
دنگشچی: (Dəngəşçi) مقایسه گر.
دنگک: (Dəngək) بازرسی.
دنگکلی: (Dəngəkli) ترازو.
دنگـــل: (متفـــا)(Dəngəl) اجتمـــاع. گردهمایی. محور. معیار.
دنگم: (Dəngəm) تعادل. وزن. نسبت.
دنگنـــه: (Dəngənə) ســـر. راز. بیـــان. سرپوشیده. ظرف سفالی کوچک به شکل کاسه.
دنگه: (Dəngə) تعادل. موازنه. طایفه. تبار. **دنگـه چـر:** مـداوم. **دنگـه چـی:** ورزشکار بالانس کار یا تعادلی. **دنگه داش:** ← آخیتمـا داش. **دنگـه دنـگ:** مسـاوی. برابـر. **دنگـه زه:** تنبـل. بـی خاصیت. **دنگـه سر:** دردسـر. سرسام. بی‌حوصله. **دنگه سک:** ابلـه. **دنگـه سیز:** نامتعـادل. ناهنجـار. **دنگـه شـک:** قلنبـه. مـدوّر. **دنگـه شـیک:** منطبـق. متـوازن. قیاس. **دنگه لج:** جـوال کوچـک. **دنگـه لک:** قلنبه. مـدوّر. **دنگـه لـوش:** سـبک. سبک سر. غیرجدی. **دنگه لـه:** آخـرین نفـر. **دنگـه لـی:** متعـادل. **دنگـه لیـک:** هـارمونی. **دنگـه مـک:** مقایسـه کـردن. **دنگه نه:** مهمانی آشتی. موازنه. پیاله.
دنگیت: (Dəngit) همتا.
دنگی دووال: بیجا بحث کننده. مناقشه.
دنگیر: (Dəngir) منصف. با انصاف.
دنگیره: نوعی بازی کودکانه.
دنگیز: (Dəngiz) منصف. با انصاف.
دنگیـــز دۆنگـــۆز: (Dəngiz düngüz) پراکنده. تُنُک.
دنگیشر: (Dəngişər) همتا.
دنگیل: خال خال. دانه دانه. زیبا.
دنگیلتک: (Dəngiltək) خشک.
دنگیل دۆنگـۆل: (Dəngil düngül) کـم پشت.
دنـــل: (Dənəl) تجربـی. شـاخه هـای خشک درخت.
دنلتـــدیرمک: (Dənlətdirmək) دانـــه خوراندن. **دنلتمـــک:** دانـه خوراندن.
دنلشمک: باهم دانه چیدن.
دنلم: (Dənləm) اعتبار.
دنلنمک: (Dənlənmək) دانه چین شدن. نوک زده شدن. دست چین شدن.
دنلـه مـک: (Dənləmək) دانـه چیـدن (مرغ). دانه نـوک زدن. دانـه خـوردن. دانـه کـردن. از پوسـته درآوردن. دانـه دانه چیدن میوه. دستچین کـردن. جـدا کردن. انتخاب کـردن. از بـین بـردن و تلـف کـردن. **دنلـه مـه:** دانـه چینـی. دسـتچینی. نـوک زنـی. سـنبلی کـه بـه هنگـام درو بـر زمـین افتـد. **دنلـه نـن:** گزینه. دست چین. سرچین.
دنله ین: گزینشگر. دست چین کننده.
دنلی: (Dənli) دانه دار. مؤدب. (ناپ).
دنلیک: (Dənlik) بذر. تخمی. غله دان. چینه دان مرغ. ارزاق خانواده.
دنم: (Dənəm) امتحان. آزمون. نسبت.
دنوْو وئرمک: (Dənov vermək) آخرین آبیاری کشت گندم بهاره.
دنـه: (Dənə) دانـه. هسـته. تخـم میـوه. عدد. تخمه. **دنه آشی:** آش بلغـور. **دنـه تیم:** آزمون. کنترل. **دنه تیمجی:** مشاور. **دنه جیک:** دانه ریز. **دنه خـوْر:** مفتخـور. **دنه دۆشمه:** نوعی بیماری در دام که بـا پرخـوری غـلات بـویژه گنـدم رخ مـی‌دهـد. بـه حیـوان آب نمـی‌دهنـد و بسیار او را راه می‌برنـد. **دنه ری:** دقـت. توجـه. اعتنـاء. **دنـه شـیک:** دادگـاه. محکمه. **دنه لتمک:** دان کردن. حبه ای کردن. **دنه لشمک:** حبّه‌ای شـدن. **دنـه لـک:** پلـوی بلغـور. **دنـه لـه مـک:** دان کـردن. چـاق شـدن حیوانـات در اثـر بسـیار خـوردن دانـه. **دنـه لنمـک:** دان شـدن. **دنـه لیـک:** دانـه دانـه بـودن. پُردانگی. بلغور. **دنـه مـج:** آزمایشـگاه. **دنه مزد:** مزد بر حسب هـر واحـد. **دنـه مک:** آزمـایش کـردن. هـدف گـرفتن. **دنه مه:** آزمایش. آزمایشی. چرکنویس. محکمه. **دنه مـه چـی:** آزمایشـگر. **دنـه وار:** بوجـاری. **دنـه ور:** حبّـه. بـه شـکل دانه. دارای دانه‌های جدای از هم. **دنـه یمش/دنه یمیم:** آزمون. تجربه. مصلحت.
دنی: (Dənəy) آزمایش. تجربه.
دن یئـــین: (Dən yeyən) پرنـــدگان غیرگوشتخوارکه با دانه تغذیه کنند.
دنیز: (Dəniz) دریا. (ناد).
دنیز آتی: اسب آبی. (Hippocampus)
دنیز آسـلانی: (جـان) شـیردریایی. شـیر آبی. (Eumatopias jubatos)
دنیز آشیری: (Dəniz aşırı) ماوراء بحار.
دنیز آلاسی: (جان) نوعی مـاهی مهـاجر که در دریاهـای شـمال زنـدگی کنـد. (Salmo Trutla)
دنیـز آلتـی: (Dəniz altı) اراضـی زیـر دریا. کف دریا. زیردریایی.
دنیز آناسی: (جان) نوعی حیوان دریایی که به دیسک صافی شبیه است.
دنیز آیغیری: (جان)(Dəniz ayğırı) کرّه آبـی. اسـب دریـایی. اسـب مـاهی. جانوری که سرش مثل اسب و دمش مثل ماهی است. (Hippecəmpus)
دنیز آیسی: (جان)(Dəniz ayısı) فـک. (Arctophlus ursinus)
دنیز اری: (Dəniz əri) سرباز دریایی.
دنیز اوْتـو: (گیـا)(Dəniz otu) حشـیش البحر. استاراخ.
دنیـز اؤتـه سـی: (Dəniz ötəsi) مـاوراء بحار.
دنیز اؤردگی: (جان) ← فیرتانا قوشو.
دنیـز اؤزۆمـۆ: (گیـا)(Dəniz üzümü) نوعی گیاه دیرپا به بلندی ۱ تا ۲ متر بـا برگهای پولکی که میوه‌ای قرمز رنگ بـه بزرگـی نخـود فرنگـی دارد. (آل یاناق). (Ephedromajor)
دنیـز اولـدوزو: (جـان)(Dəniz ulduzu) ستارهٔ دریایی. (Asteroidea)
دنیـز اوْن باشـی: سرناوی.
دنیـز ایسـیرغانی: (جـان)(Dəniz ısırğanı) حشـــره‌ای گزنـــده. (Akaleophe)

دنیز اولدوزو

دنیز ایگنـه سـی: (جـان)(Dəniz iynəsi) سوزن ماهی. (Syngnathus)
دنیز ایلانـی: (Dəniz ilanı) ماردریـایی. (Hydrophis)
دنیز اینگی: (جـان)(Dəniz inəyi) گـاو دریایی. (Hydron alis)

دنیز باسماسی: (Dəniz basması) ترانس گراسیون. فرو ماندگی ساحل زیر آب.
دنیز بنؤوشه سی: (گیا)(Dəniz bənövşəsi) نوعی گل استکانی.
دنیز بوداق: (Dəniz budaq) خلیج.
دنیز بؤرؤلجه سی: (گیا)(Dəniz börülcəsi) نوعی گیاه علفی و دیرپا به بلندی ۴۰ سانتیمتر. گرن اوْتو، قارا قوروغو و قورشون اوْتو نیز می گویند. (Salicornia europaea)
دنیز بوزو: (Dəniz buzu) کوه یخی.
دنیز پالامودو: (جان)(Dəniz palamudu) نوعی حشره. (Balanus)
دنیز پالیدی: (جان)(Dəniz palıdı) نوعی خارپوست. (Echinus esculentus)
دنیز پرچمی: (گیا)(Dəniz pərçəmi) ثورالماء. جلبک دریایی. دنیز ساچی نیز می گویند.
دنیز پریسی: (جان)(Dəniz pərisi) پری دریایی. ← دنیز آیسی.
دنیز پیراسای:← دادلی یوسون.
دنیز پیاداسی: (Dəniz piyadası) نیروی دریایی. گارد ساحلی.
دنیز پیشیگی: (جان)(Dəniz pişiyi) گربه ماهی. (Rajaclavata/chimaera monstrosa)
دنیز تره سی: (گیا)(Dəniz tərəsi) شلغم صحرایی. نوعی گیاه علفی و دیرپا با گلهای زردفام و بلندی ۵۰ سانتیمتر. (Crithmum maritimum)
دنیز تکه سی: (Dəniz təkəsi) ملخ دریایی. میگو.
دنیز توتما: (Dəniz tutma) دریا گرفتگی.
دنیز توْسباغاسی: (جان)(Dəniz tosbağası) لاک پشت دریایی. (Chelonidea)
دنیز تؤلکؤسؤ: ← ساپان بالیغی.
دنیز جاناواری: (جان) اختاپوس.
دنیزجیک: دریای کوچک. استخر.
دنیز چاقیسی: (جان)(Dəniz çaqısı) نرم تنی که درماسه‌زارزندگی کند(Solen)
دنیز چایانی: (جان) میگو.
دنیزچی: دریانورد. دریاپیما. ملوان.

دنیز خسته لیگی: (Dəniz xəstəliyi) دریاگرفتگی.
دنیز خیاری: (Dəniz xiyarı) جانور دریایی شبیه به خیار که در جای کم عمق باشد. (Holothurid)
دنیز دابانی: (Dəniz dabanı) بستر دریا.
دنیز داراغی: (جان)(Dəniz darağı) نوعی جانور دریایی شبیه به شانه.
دنیز دگمنی: (Dəniz dəyməni) ناوبان.
دنیز دوْشانجیلی: (جان)(Dəniz dovşancılı) نوعی پرندهٔ شکاری که کنار آبها زندگی می کند. (Pandion hliaetus)
دنیز دوْشانی: (جان)(Dəniz dovşanı) نوعی نرم تن دریایی. (Alysia cyclopterus lumpus)
دنیز دوه لیگی: (Dəniz dəvəliyi) دریای سرزمینی. محدودهٔ تحت حاکمیت دولت در ساحل دریاها.
دنیزده بیر دامجی: (Dənizdə bir damcı) (قطره نزد دریا) بسیار جزئی.
دنیز دیلی: (جان) زبان ماهی (Solea solea).
دنیز رازیانه سی: (گیا)(Dəniz razyanəsi) نوعی رازیانه. (Crithum maritimum)
دنیز زانباقلاری: (Dəniz zanbaqları) یکی از خارپوستان غلاف بدن از خانوادهٔ مخصوص اعماق اقیانوسها.
دنیز سئرچه سی: (جان)(Dəniz serçəsi) نوعی پرندهٔ کوچک از تیرهٔ قیر قوشو.

دنیز تکه سی

دنیز ساچی: (گیا) ← دنیز پرچمی.
دنیز سارماشیغی: (گیا)(Dəniz sarmaşığı)← پلنگ یاپراغی.
دنیز ساریمساغی: (گیا)(Dəniz sarımsağı) نوعی علف دریایی. (Convalvulus soldanella)
دنیز سامورو: (جان)(Dəniz samuru) نوعی حیوان دریایی از تیرهٔ سمور به درازی ۱۲۵ سانتیمتر. (Latax lutris)

دنیز گونشی

دنیزسل: (Dənizsel) دریایی. بحری.
دنیز سویّه سی: (Dəniz səviyyəsi) سطح دریا.
دنیز شقایقی: (گیا)(Dəniz şəqayıqı) نوعی موجود دریایی که در میان مرجانها زندگی کند. (Aneminia)
دنیز شیطانی: (جان)(Dəniz şeytanı) اوفیوس. نوعی ماهی که در بستر دریا زندگی می کند.
دنیز فاوناسی: (Dəniz favnası) آبزیان.
دنیز قادایفی: (گیا)(Dəniz qadayıfı) نوعی گیاه دریایی(Alaria Esculenta)
دنیز قارا اؤردگی: (جان) اردک سر سیاه. (Aythya marila).
دنیز قازی: (جان) ← آغ باش.
دنیز قوردو: (Dəniz qurdu) گرگ دریا. دریانورد ماهر.
دنیز قوْزالاغی: (جان)(Dəniz qozalağı) نوعی حشرهٔ نرم تن دریایی. (Conus)
دنیز قوزوسو: (جان)(Dəniz quzusu) ماهی درشت.
دنیزقولاغی:(جان)گوش دریا(Haliotis)
دنیز قولدورو: (Dəniz qulduru) دزد دریایی.
دنیز قوْیونو: (جان)(Dəniz qoyunu) قندز.
دنیز قیرانی: (Dəniz qıranı) ساحل.
دنیز قیرلانقیجی: (جان) پرستوی دریایی. (Sterna hirundo)
دنیز قیزی: (جان)(Dəniz qızı) پری دریایی. (Siren) نوعی پستاندار دریایی شبیه به فک.
دنیز کاستاناسی:←دنیز پالیدی.
دنیز کرگدنی: (جان)(Dəniz kərgədəni) بالنی به درازی ۸ تا ۹ متر.

(Mondo monoceros)
دنیز کلم: (گیا)(Dəniz kələm) سپیده (Crambe).
دنیز کؤپؤگؤ: (Dəniz köpüyü) رنگ آبی روشن.
دنیز کیرپیسی: (جان)(Dəniz kirpisi) خارپشت دریایی. (Echinoidea)
دنیز گؤزلی: (جان) ← ساری آغیز.
دنیز گؤلؤ: (جان)(Dəniz gülü) جانور دریایی که به صخره‌ها چسبد (Actipa)
دنیز گؤنشی: (جان)(Dəniz günəşi) خورشید دریایی. (Pycnopodia helianthoides).
دنیز لاخناسی: (گیا)(Dəniz laxnası) علف گل ماه. گل سپیده. کرنب بری.
دنیز للکلری: (جان) قلم دریایی.
دنیز مارالی: (گیا) خزه(Ulva lacutca)
دنیز مناره سی: (جان)(Dəniz minarəsi) نوعی حشره مخروطی شکل.
دنیز میمونو: (جان)(Dəniz meymunu) میمون دریایی. واتوس.
دنیز واغزالی: (Dəniz vağzalı) بندر.
دنیز وانناسی: (Dəniz vannası) درمان با آب دریا. سو معالجه سی نیز گویند.
دنیزه دالقان چالان: چاه بی انتهاء.
دنیزه قاپاق قوْیماق: (Dənizə qapaq qoymaq) (بر دریا درپوش گذاشتن) گره به آب زدن. کار بیهوده کردن.
دنیز هؤرؤمجگی: (جان)(Dəniz hörümcəyi) عنکبوت دریایی. (Maja squinoda)
دنیزی: (Dənizi) نیلی. رنگ دریا.
دنیز یئلی: باد خشکی به ساحل.
دنیز یاوشانی: (گیا)(Dəniz yavşanı) نوعی تلخه(Artemisia santonti cum)
دنیز یوْسونو: (گیا)(Dəniz yosunu) نوعی جلبک دریایی صخره‌ای. (Alaria esculenta)
دنیش: (Dəniş) تجربه.
دنیلی: (Dənəyli) آزموده. سنجیده.
دنیلیک: (Dənəylik) آزمایشگاه.
دو: (Do) آوایی برای صدا کردن گاو و غیره. دو. عدد۲.
دوامچی: (Dəvamçı) ادامه دهنده.
دواملی: (Dəvamlı) مداوم. مقاوم.

دوبارا: (Dubara) چین سوم یونجه. (گویش میانه). حیله. گوسفندی که دوبار زاییده باشد. دورگه.
دوباراچی: کلک باز. ریاکار.
دوْباق: (جان)(Dobaq) بدون شاخ (بز).
دوْبالاق: (Dobalaq) پشت پا. نوعی فن کُشتی. حیوان یا انسان فربه. **دوْبالان:** تخم مرغ یا گوجه فرنگی که با پوست پخته شده باشد. نوعی قارچ خوردنی.
دوبان: (Duban) منطقه. حوضه.
دوْببو: (Dobbu) چلاق. شل.
دؤببه: (Dübbə) لوده. شوخ و حقه باز. مغرور. زن بسیار چاق.
دؤببه دوز: کاملاً راست. مستقیم.
دؤبچه: (Dübçə) مقعد. آلت زنانه.
دوْبرا: (Dobra) صریح. پوست کنده.
دؤبردی: (Dübərdi) دوک نخ ریسی.
دؤبردینینی داغیتماق: مجازات کردن. پدرکسی رادرآوردن. خانه برباد دادن.
دوبندی: (Dobəndi) کفش نرم و سبک مردانه از چرم و تیماج.
دوْبوچ: (Dobuç) دیّوث.
دوبور: (Dubur) تاولی که به علت حساسیت روی پوست ایجاد شود.
دؤبؤر: (جان)(Dübür) بزغاله نر بزرگتر از دو سال.
دوْبورجوق: (Doburcuq) باران درشت.
دؤبؤردک: (Döbürdək) زنگوله‌ای که بر گردن گوسفند آویزند. چاق. فربه.
دؤبؤرزاده: (Dübürzadə) مفعول در لواط.آنکه خود را نجیب زاده بنمایاند.
دوْبورقون: آخرین دههٔ زمستان.
دؤبؤرؤک: (Dübürük) ابله. احمق.
دؤبؤل: (جان)(Dübül) حیوان دُم بریده یا دُم کوتاه.
دؤبؤلؤش: (Dübülüş) بداخلاق.
دوبیت: (Du beyt) دوبیتی. چهار مصراع دارد مانند رباعی. مصارع اول و دوم و چهارم قافیه‌دار ولی وزن آن با رباعی فرق دارد. قوشما بیت نیز گویند. از آهنگهای غم انگیز عاشیقها.
دوپ: (Dup) کاملاً. مطلقاً.
دوپای: (Düpay) شریک. آنکه گاوی از یکی بگیرد و نگه دارد و هر چه گاو بزاید هر دو شریک باشند.
دوپ دورا: (Dup dura) بطور مستقیم.
دؤپلؤک: (Düplük) دهل کوچک.
دوْپو: (Dopu) دیزی. ظرف دیزی.
دوْپولماق: (Dopulmaq) حمله کردن.
دوْجاق: (Docaq) جای کوهستانی و صعب العبور.
دوْجئنت: (Doçent) دانشیار.
دوْ چکمک: (Do çəkmək) نعره‌کنان حمله کردن. هروله رفتن.
دوْخسان: (Doxsan) (دوققوزان) نود. عدد ۹۰. شرمگاه زن. دروازه (در فوتبال). **دوْخسانا آسماق:** توپ را به دروازه شوت کردن و گل زدن.
دوْخسانا گیرمک: شرمگاه کسی را دست مالیدن و تحریک کردن.
دوْخسان دوْققوز: عدد ۹۹. لواط.
دوْخسانلیق آچی: زاویهٔ ۹۰ درجه.
دوْخموش: نود. عدد ۹۰.
دوخیش: (Du xiş) زمین مزروعی را دوبار با گاوآهن شخم زدن.
دودا: (Duda) دوده. تیره. طایفه.
دوْدارماق: (Dodarmaq) تحکّم کردن.
دوْداق: (Dodaq) لب. لبه. **دوْداق آراسی:** پنهانی. زیرلبی. **دوْداق اوجو:** بی‌میل و رغبت. با اکراه. تعارف شاه عبدالعظیمی. **دوْداق باداق:** دهان به دهان. **دوْداق بوزمک:** لب برچیدن. لب جمع کردن. لب غنچه کردن. نشانهٔ رضایت. نفرت از چیزی. **دوْداق بوکمک:** گریستن. **دوْداق چاتلاماق:** اندوهگین شدن. **دوْداق چوخورو:** فرورفتگی زیربینی و بالای لب. **دوْداق چیچکلیلر:** (گیا) لب شکافتگان. تیرهٔ نعناع. (Labiatae). **دوْداق دگمز:** گونهٔ شعر عاشیقی. یکی از انواع تجنیس. کلماتی را در آن به کار می‌برند که در هنگام تلفظ لب و یا لب و دندان. به هم نخورند یا کلماتی که فاقد حروف (م،ب؛پ) یا (ز، و، ف) باشد. **دوْداق دوْداغا گلمک:** لب بر لب نهادن. همدیگر را بوسیدن. **دوْداق دوْداق اوْسته قوْیماماق:** پرچانگی کردن. **دوْداق دؤشمک:** قهر کردن. **دوْداق سالاماق /**

دوْداق سارقیتماق: لب و لوچه آویزان کردن. قهر کردن. مکدّر شدن. **دوْداق قاچیرتماق:** تبسم کردن. **دوْداق قارمونو:** ساز دهنی. **دوْداقلاج:** لب کلفت. **دوْداقلاری آغارماق:** رنگ باختن لبها. پریدن رنگ لبها (دراثر ترس و خشم). **دوْداقلاری چئینه مک:** لبهای خود را جویدن. سخت خشمگن شدن. **دوْداقلاری یئر سؤپؤرمک:** ← دوداق سالاماق. **دوْداقلاشماق:** لب به لب شدن. **دوْداقلاق:** لب کلفت. **دوْداقلاما:** لب بر لب. لبالب پر. **دوْداقلاماق:** گِرد کردن. **دوْداقلانان:** حروفی که با دخالت مؤثر حرکات لب بیان می‌شوند شامل O, ö, ü,u. **دوْداقلانمایان:** حروفی که در بیان آنها، حرکت لب دخالت مؤثری ندارد مانند A,I,e, ə,ı. **دوْداقلی:** لب دار. لبه دار. **دوْداقلیق:** دهنی در آلات موسیقی بادی. **دوْداق یاریلماق:** بسیارترسیدن. **دوْداق یاشاتماق:** لب تر کردن. مستی کردن. **دوْداغا توْپراق سؤرتمک:** (خاک بر لب مالیدن) همه چیز را انکار کردن. **دوْداغی سؤزلؤ:** خبرچین. غیبت کننده. **دوْداغی قاچماق:** تبسم کردن. **دوْداغینی دیشله مک:** لب خود را گاز گرفتن (در موقع پشیمانی از بیان چیزی یا ناگهانی چیزی به خاطر رسیدن). **دوْداغینین آلتیندا سؤیله مک:** زیرلب سخن گفتن. غرولند کردن. **دوْداغی یئر سؤپؤرمک:** اخم کردن. **دودالاماق:** (Dudalamaq) چاخان بافتن. **دودالە:** (Dudalə) بازی الک دولک. **دوْدان:** (Dodan) چاق. فربه. **دوْدایلی:** (Dodaylı) زیبا و خوش خلق. **دود پولو:** کمک مالی که دولت هنگام نیاز از هر خانوار دریافت کند. نوعی اردک. **دوْددو:** (Doddu) دو بهم زن. **دوْدک:** (Düdək) ← توتک. لولهٔ بخاری. **دودمه:** (Dudəmə) چاقوی (دو دمه). دو رگه (قار). ← ملز. **دوْدن:** (Düdən) ژرف. عمیق.

دودو: (Düdü) توتو. صدا کردن مرغ و خروس. **دوْدو:** (Dodo) نوعی بازی خنده آور که از ملاقه هم استفاده کنند. حیله. کلک. پای جلوی خرس که همچون دست بکار رود. ← چؤمچه گلین. **دوْدو:** (Dodu) آواره. زن عمو. **دوْدو دوْدو:** (Dodu dodu) مراسم قودو قودو در قره باغ. **دوْدورا:** (Dodura) ریشهٔ گرد پیاز تازه. **دوْدورقا:** (Dodurqa) حساس. با ذوق. باز. شفاف. سیرکننده. عجیب. **دوْدورقان:** (Dodurqan) برکت. **دوْدورقایی:** (Dodurqayı) بی اعتبار. **دوْدورو:** (Doduru) کوتاه. چراغ گازی کوچک. **دوْدوروسو:** سربه هوا. **دوْدوْشوْک:** (Düdüşük) وسواسی. **دوْدوق:** (Doduq) بد. زشت. **دوْدوْک:** (Düdük) بوق و کرنا. نی لبک. سوت سوتک. توره. لولهٔ دودکش (کارخانجات). شلوارنگ (لوله تفنگی). لوله‌ای که در گهواره تعبیه می‌کنند و ادرار بچه به وسیلهٔ آن به کوزه می‌ریزد. آدم زودباور. کلّه پوک. بی‌اراده. اسهال. (گویش اردبیل). حیله. کلک. غریب صفت. به همین صورت وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی و به صورت Doodle وارد زبان انگلیسی شده است. **دوْدوْکچوْ:** نی زن. آنکه با وعده و وعید دیگران را فریب دهد. **دوْدوْک کیمی:** تنها. بی کس. **دوْدوْک گلمک:** وعدهٔ بیجا دادن. با وعده فریفتن. **دوْدوْکلوْک:** آئورتا. شاهرگ. **دوْدوْکله مک:** شاشیدن. کلک زدن. **دوْدوْک وئرمک:** سرکسی را شیره مالیدن. با وعده وعید توخالی فریب دادن. **دوْدوْ گلمک:** (Düdü gəlmək) فریفتن. **دوْدوْگه:** (Düdüyə) دستهٔ جارو. **دوْدوْل:** (Düdül) بدردنخور. قدیمی. **دوْدوْللوْ:** (Düdüllü) وعدهٔ بیجا. بهانه. **دوْدوْله مک:** (Düdüləmək) بچه‌ها را با گفتن دودو صدا کردن. **دوْدوْمه:** (Düdümə) گوسفند (در اصطلاح بچگانه). **دوْدوْ وئرمک:** (Düdü vermək) با وعده و دروغ فریفتن. وعدهٔ سرخرمن دادن. **دوْده:** (Düdə) خانمان. جایی که از آن دود برخیزد. **دوده ائششک:** (جان)(Düdə eşşək) الاغی که اطراف دهان و صورتش کبود رنگ باشد. **دوْده مه:** (Düdəmə) دود غلیظ. **دور:** (Dur) دکل. تیرک کشتی. دکل آنتن رادیو. **دور آغاجی:** دکل. **دور آیاغا دور:** (Dur ayağa dur) نوعی بازی دسته جمعی برای دختران در تبریز. بازیکنان به صورت دایره می‌ایستند. یکی از میان آنها انتخاب شده و در وسط دایره می نشیند. بازیکنان ایستاده دست به دست هم داده و در حالی که ترانه‌ای می‌خوانند، رقص کنان دور آن دخترک نشسته و می‌چرخند. بعد از پایان ترانه، همگی دستهای خود را باز کرده و به طرف او می‌روند. سپس بر سر او کوبیده و با اشارهٔ دستها به او می‌فهمانند که وقت آن است که برود و هر که را که می‌خواهد بزند و همگی به جای اولیهٔ خود باز می گردند. دخترک با چشم بسته به طرف دایره رفته، به یکی از بچه ها اشاره و یا با دست به او می‌زند. کسی که اشاره و یا دست دخترک به او بخورد، گرگ شده و با هلهله و شادی بچه ها، مجبور می‌شود جای دخترک بنشیند و بازی ادامه می یابد. **دورا:** (Dura) مستقیم. نقطه. دیوار. استقامت. دارو. شهر. خانه. مسکن. آشکار. طرف زیرین ناخن اسب. سپر. **دوْرا:** (Dora) قله. ستیغ. اوج. **دؤر ائتمک:** (Dövr etmək) دور زدن. دور چرخیدن. زندگی کردن. **دوراب:** (Durab) معاون. دستیار.ته مانده. عصاره. **دورا بارا:** (Dura bara) آهسته آهسته. **دورابدور:** (Durabdur) ثابت. **دورا بیگ:** (Durabəy) سروری که طول عمرش مورد آرزو است. (ناپ).

دوْرات: (Dor at) دورو+آت. اسب کهر. اسبی که یال و دمش سیاه رنگ و سایر نقاط بدنش سرخ باشد.
دورات: (Durat) تصمیم. ایستگاه. قیام.
دوراتچی: (Duratçı) محرّک.
دورا توتماز: (Dura tutmaz) بی اساس.
دوْراج: (Dorac) قله. ستیغ.
دوراج: (Durac) قاعده. مسند. واقعیت.
دوراجاق: (Duracaq) توقفگاه. ایستگاه وسائط نقلیه یا مسافر. رورو ک. آخرین حد. حداکثر. خانهٔ کوچک.
دوراجانساب: (Duracanab) دور از حضور. آدم ناتراز. **دوراجیل:** راستگو.
دوراچ: (Duraç) حالت.
دوراچاق: (Duraçaq) خانهٔ کوچک.
دوراخان: (Duraxan) سرور جاوید.
دوراخانی: نوعی آهنگ شاد عاشیقی.
دوْرا درمک: (Dora dərmək) ادویه.
دورا دورا: (Dura dura) با وجود اینکه.
دورا دوْشه: (Dura düşə) افتان و خیزان.
دورادیجی: (Duradıcı) متوقف کننده. ایستاننده. آفریدگار (گویش ترکمن).
دورادین: (Duradın) مقیم. ساکن.
دورار: (Durar) ساکن. پایدار. باقی.
دورارقا: اقامتگاه. سکونتگاه.
دورارلی: (Durarlı) ارزنده. ارزشمند.
دوراس: (Duras) بلند. مرتفع.
دوراسان: (Durasan) زنده باشی (ناپ).
دوراسی: (Durası) ایستگاه.
دوراسیز: (Durasız) بی وفا. بی خانمان.
دوراش: استقرار. جایگیری. آرام.
دوراشقان: (Duraşqan) لجوج.
دوراشماق: (Duraşmaq) درمان شدن.
دوراغا: (Durağa) سپر. محافظ.
دوراغان: (Durağan) ثابت. ایستا.
دوراغول: (Durağul) دائمی.
دوراغی: (Durağı) اقامتگاه. جاوید.
دوْراق: (Doraq) قله. ستیغ.
دوراق: (Duraq) ایستگاه. مکث. جبهه. سنگهایی که روی قفس کبک شکار شده گذارند. رکن. تیرک. بیماری یرقان در حیوانات. دوغ یاماستی که آب آن را گرفته باشند و جرم آن باقی مانده باشد. به صورت «دوراغ» در معنای اخیر وارد زبان فارسی شده است. **دوراق آردی:** پشت جبهه. **دوراق اوْتو:**(گیا) ← دره اوْتو. **دوراقچی:** دزد ایستگاه اتوبوس. ساکن. آرام. **دوراقسادیش:** تردید. طرح ناگهانی یک سوال در شعر. (از صناعات ادبی). **دوراقساما / دوراقلاما:** مکث. تردید. بهبودی. **دوراقساماق / دوراقلاماق:** مکث کردن. **دوراقسیز:** غیرثابت. شناور. **دوراقلی:** کله شق. سمج. ثابت. مصمم. **دورا قالماق:** باز ایستادن.
دوراقیز / دورا گوْل: (Dura qız) نامی برای زنان اویغور.
دورال:(Dural)زندگی.شهوت.خواسته.
دورالا:(Durala)نامی برای زنان اویغور.
دورالاق: ساکن. چسبیده. منصوب.
دورالاماق: (Duralamaq) خسته شدن.
دورالقا: (Duralqa) ترمینال.
دورالقی: (Duralqı) آرامش. توقف.
دورالقیش: (Duralqış) خپله. کوتاه.
دورالی: ثابت. دربارهٔ. پایدار. باوفا.
دورالیق: (Duralıq) خانه. ثبات.
دورام: (Duram) توقف. پشتیبان. حامی. هدف. دارو. **دوراماق:** زیاد شدن. **دوراماقچی:** بدنیّت. **دورامان:** نوجوان تنومند.**دورامچی:**پیرو.**دوراملی:** دائمی. **دوراملیق:** جاودانگی. مقاوم. **دورامین:** متأهل. خانواده دوست. سالم.
دوران: (Duran) جاوید. زنده. ثابت. راه کوهستانی. (ناپ).
دوراناق: (Duranaq) پشتیبان. حامی.
دورانج: (Duranc) آرامش. آسایش.
دوران دیش: دندانهای عقبی.
دورانقا: (Duranqa) آسمانخراش.
دورانقای: توقف اسب از خستگی.
دؤران قورماق: (Dövran qurmaq) مجلس مهمانی و شادی برپا کردن.
دورانقول: ثابت. نام مردان اویغور.
دورانقی:(Duranqı) درخت شاخ بریده.
دوران قیز/ دوران گوْل: (Duranqız) نامی برای زنان اویغور.
دورا وارا: (Dura vara) رفته رفته.
دورا وارماق: توقف کردن.
دورای: گوشه در طرح یا رسم.
دوراییم: نامی برای زنان اویغور.
دوْربا: (جان)(Dorba) کرّه گاومیش مادهٔ سه ساله.
دوربا: (Durba) لولهٔ بخاری. دودکش کورهٔ آجرپزی. **دوربات:** شکل. هیکل. **دورباتماق:** شکست دادن. **دورباجا:** دودکش. **دوربـاش:** حاکم. قانون. قاعده. ثابت. متین. همین. مرتجع. متعصب. **دورباشان:** مأمور. **دورباغ:** سیلندر. **دورباق:** بارگاه. دربار. درگاه. شکوه. **دوربال:** اثناء. حین. آستان.
دوربان: نگهبان. ارباب. وزیر. رئیس مغول. **دوربایی:** خشن. انعطاف ناپذیر.
دؤربنجیل: (Dövrbəncil) چمنزار. دوربرچین.
دؤربؤنؤ دوْلماق: (Dürbünü dolmaq) تحریک شدن امیال جنسی.
دورپات: (Durpat) قیافه. ریخت. تیپ.
دورپایی: (Durpayı) خشن. بی ادب.
دؤرت: (Dört) ← دؤرد.
دؤرتج: مهمیز. **دؤرتک / دؤرتگج:** پاروی نوک تیز نانوایی. **دؤرتلنگج / دؤرتلنگیچ:** سیخونک. **دؤرتله مک:** ← دورتمک. **دؤرتمج:** منقار. **دؤرتمک:** فرو کردن. چپاندن. بزور فرو کردن. فرو بردن. سیخ زدن. سُک زدن. بزور جا دادن. گاییدن. **دؤرتمکله مک:** ← دورتمک. **دؤرتمه:** سقلمه. ضربه. **دؤرتمه جه:** زردآلوی خشک بی هسته. **دؤرتمه قورساق:** کندذهن. **دؤرتمه له مک:** سقلمه زدن. **دؤرتن:** کنجکاو. **دؤرتؤ:** تحریک. محرک. طبیعت. نهاد. **دؤرتؤج:** سیخونک. **دؤرتؤجؤ:** محرّک. **دؤرتؤش:** تشویق. تحریک. تهییج. **دؤرتؤشدؤرمک:** به زور چپاندن. **دؤرتؤشدؤرؤلمک:** به زور فرو شدن. گنجانیده شدن. به زحمت فرو شدن. **دؤرتؤشمک:** به طور دسته جمعی و با ازدحام وارد شدن. به هم فرو بردن. **دؤرتؤک:** جاسوس. نفوذی. دمل. فضول. **دؤرتؤکله مک:** گاییدن. داخل کردن. **دؤرتؤلمک:** به زور وارد شدن. چپیدن. به زور داخل شدن. خلیدن. فرورفتن. **دؤرتؤلمه:** نفوذ. دخول.

دۆرتـــۆلن: نفـوذی. پـررو. جاسـوس.
دۆرتـــۆم: قابلیـت. توانـایی. **دۆرتۆنگـــۆ:** مرهم. **دۆرتۆنمک:** فروبرده شـدن.مرهم مالیدن. **دۆرته:** مشت گره کرده. **دۆرتـه له مک:** تحریک کردن.
دورتو: (Durtu) عصـاره. تـه مانـده. بـه صورت «دُرد» به همین معنا وارد زبـان فارسی شده است.
دورتوت: (Durtut) انقیاد. اطاعت.
دورجا: (Durca) مه. هوای گرفته.
دورجاق: (Durcaq) مقاومت. ایستگاه.
دورجالاما: (Durcalama) تگرگ ریز.
دۆرجک: (Dürcək) برجستگیهای روی پوست، قماش یا دستهٔ خنجر.
دورجوق: (Durcuq) مانا. زنده. دیرزی.
دورچاتقان: (Durçatqan) ثابت.
دورخان: نامی برای زنان اویغور.
دورخانیم: بانوی جاوید (ناد).
دورخوم: آب و گل. شمایل.
دۆرد: (Dörd) چهار. عدد ۴. در ابتدای بعضی کلمات مفهوم همه و همه جانبه را می‌رساند.
دۆرد آشـیق: (Dörd aşıq) چهارقـاپ (نوعی قاپ بازی).
دۆرد آنا: امهات سفلی. (عناصر اربعه).
دۆرد آیـاق: (Dörd ayaq) چهارپـا. دام. چهارپایه. تختهای کـه روی آن خمیـر باز می‌کنند. چهارنعل. به تاخـت. مـرد همجـنس بـاز. ← چـۆپ چۆپـو. **دۆرد آیاق اۆلماق:** چمباتمه زدن.تسلیم شدن.
دورداچی: (Durdaçı) ساکن.
دورداق: (Durdaq) انبار. خزانه. بندر.
دوردال: (Durdal) ستون. تیرک.
دۆرد ال آیـاق: (Dörd əl ayaq) چهـار دست و پا.
دۆرد اللـــی / دۆرد الـــله: (Dörd əlli) جدی. محکم. باعلاقه. چهاردست وپا.
دۆرد اۆخلو: (Dörd oxlu) چهار محور.
دۆرد اۆگـه: (Dörd öyə) عناصـر اربعـه اصلی جهان.
دۆرد اۆلماق: (Dörd olmaq) خیلی زیاد شدن.
دۆرد اولوس: (Dörd ulus) چهـار قبیلـه یا دولت. دول بـزرگ ترکـان: ارلات، ترخان، برلاس و سولدوز.

دۆرد بـاش: (Dörd baş) چهـار جهـت اصلی.
دۆرد بۆیرک: (Dörd böyrək) جسور.
دۆرد بوینوز: ← دۆرد کۆشه.
دۆرد بیر:(Dörd bir) چهارچهار.
دۆرد بیر طرف / دۆرد بیر یان: (Dörd bir tərəf) هر چهار طرف. هر طرف.
دۆرد تکر:(Dörd təkər)اتومبیل. ۴چرخ.
دۆرد تۆلـــۆک:(Dörd tölük) شـــش دانگ. همه. تمام.
دۆرد تیرکه شیگین اۆچۆ: جمادی الاول.
دۆرد تیرکه شیگین ایکیسی: ربیـع الثـانی.
دۆرد تیرکه شیگین باشی: ربیع الاول.
دۆرد تیرکه شیگین دۆردۆ:جمادی الثانی.
دۆردج: (Dördəc) قارّه.
دۆردجه: (Dördcə) فقط چهارتا.
دۆردچاپ:(Dörd çap) چهارنعل. سریع.
دۆرد دفتـــر: (Dörd dəftər) کتـــب چهارگانهٔ آسمانی شامل زبور، تـوران، انجیل و قرآن.
دۆرد دۆگمه: (Dörd düymə) چهارسو.
دۆرددە بیر: (Dörddəbir) یک چهـارم. مقدار کم.
دۆرد فصـــل: (Dörd fəsl) چهارفصـل. نوعی قالی کلاسیک منسوب به مکتب قالیبافی تبریز که نقش چهـار فصـل را مجسم کرده و چند بیت شعر نیز دارد.
دۆرد قـاش: (Dörd qaş) سـبیلی کـه بـه همهٔ جوانب بلند شود.
دۆرد قاشلی: (Dörd qaşlı) چهـار ابـرو. نوجوان تازه سبیل آورده.
دۆرد قولاق: (گیا)(Dörd qulaq) یونجه.
دۆرد قۆللو: (Dörd qollu) تابوت.
دۆردکسیم: (Dördkəsim) مربع.
دۆرد کۆشه: (Dörd köşə) چهارگوشـه. مقامی عالیرتبه در دربـار هـون پـس از «تـانهو» یـا امپراتـور کـه حـاکم بـر چهارگوشهٔ جهان بود. دۆرد بوینوز نیز گویند. ← آلتی کۆشه.
دۆردگن: (Dördgən) مربع.
دۆرد گـــــۆز: (Dörd göz) دارای چهارچشمه. چهارخانه. عینکی. بیـدار. هشیار. چهارچشمی.
دۆردگۆز باخماق / دۆرد گۆز گۆزله مک: (Dörd göz baxmaq) چهارچشـمی پاییدن. از هرجا مراقب بودن.
دۆردگۆل: (Dörd gül) چهارگل. مربع به شکل مربع. دارای چهارضلع برابر.
دۆردلشمک: (Dördləşmək) چهارتـایی شدن.
دۆردلۆ: (Dördlü) چهارتایی. مربع.
دۆردلۆک: (Dördlük) چهارتایی. رُباع.
دۆردلۆن:(Dördlün) رابعاً.
دۆردله سی: (Dördləsi) رباعی.
دۆردله مه: (Dördləmə) تربیع(شعر).
دۆردله نیک: (Dördlənik) درجه چهـار (معادله). **دۆردم:**(Dördəm) چهار نعل.
دۆردموش:(Dördmüş) چهل. عدد ۴۰.
دۆردن:(Dördən) کمر. چهل. عدد ۴۰.
دۆرد نالا: (Dörd nala) چهار نعل.
دۆرد نمره:(Dörd nümrə)← اوج نمره.
دۆردنینـــی تورقوزمـــاق: (Dördənini turquzmaq) بسیار بخود مطمئن بودن.
دوردو: (Durdu) ســالم. زنــده. مانــا. زندگی. رسوب. (ناپ).
دۆردو: (Dördəv) چهارتن. چهارنفر.
دوردو آی: (Durdu ay)نام زنان اویغور.
دوردوب: (Durdub) مجلس. محفل.
دوردوپاشـــا /دوردوداش: (Durdudaş) نامی برای زنان اویغور.
دۆر دۆر: (گیـــا)(Dor dor) درختـــی بزرگ با برگهای بـزرگ و میـان تهـی که در کنار رودخانه روید.
دوردوراج: (Durdurac) ترمز. لگامه.
دوردوراق/دوردوران:(Durduraq)حامی
دوردورما: (Durdurma) توقیف.
دوردورمـــاق: (Durdurmaq) بیـــدار کردن. متوقف کردن.
دوردوروش: (Durduruş) توقف.
دوردورولماق: (Durdurulmaq) متوقف شدن.
دۆردوز: (Dördüz) چهار قلو. ترانه.
دوردوش: (Durduş) پایدار. (ناپ).
دۆر دۆشـــک: (Dör döşək) لحـــاف تشک.
دوردوق: (Durduq) وضـع. بـی قـرار. متردد. رموک.
دوردوقماز: (Durduqmaz) جسور.
دوردوقماق: (Durduqmaq) رمیدن.
دۆردۆل: (Dördül) مربع. ترانه.

دؤردؤللنمه: (Dördüllənmə) تربیع.
دوردولو: (Durdulu) پایدار. مانا.
دوردوم: (Durdum) پایداری. مانایی.
دوردومچو: (Durdumçu) مستبد.
دؤردؤمؤنجؤ:(Dördümüncü) چهارمین.
دؤردؤن: (Dördün) یک چهارم. چهل.
دوردون:(Durdun)کساد. لباس ابریشم.
دؤردؤنجؤ: (Dördüncü) چهارمی. به صورت «دورتنجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
دؤردؤندؤ: (Dördündü) فاصلهٔ بین نیمه شب و صبح.
دؤردؤنؤنجؤ: (Dördününcü) چهلمی.
دؤر دؤگـؤن: (Dür düyün) خـرت و پرت لوازم خانه.
دؤرده: (Dürdə) عصاره. شیره. مخدره.
دؤرده له سی: (Dördələsi) چهارمی.
دؤرده مه / دؤرده می:(Dördəmə) چهار نعل.
دؤرده نه:(Dördənə)عناصراربعه هستی.
دؤرده وی: (Dördəvi) چهارگانه. مربع.
دؤرد یئرلی: (Dörd yerli) چهارنفره.
دؤرد یاخ:چهارجهت اصلی جغرافیایی.
دؤرد یانینـا باخمـاق: (Dörd yanına baxmaq) به همه جانب نگریستن. به دوروبرنگاه کردن.جهت را گم کردن.
دؤرد یوز: (Dörd yüz) بازی پوکر.
دوررالی: (Durralı) کاسکت.
دؤررک: (جان)(Dürrək) سگ بدون مو و لاغر. لاغر.
دؤرزؤ: (Dürzü) انسان بی دست و پا و بدرد نخور.
دورسات: ستون. تیرک. برقرار.
دورساق: (Dursaq) تردید.
دورسا قوْپسا: (Dursa qopsa) دائم.
دورسال: (Dursal) دولت.
دورسان: (Dursan) مداوم.
دورسکل: (Dürəskəl) زیرپایی.
دورسـو: (Dursu) جهـد. اسـتقامت. حقیقت. حقیقی. **دورسوت:** نیرو. تـوان. آبگیـر. **دورسـوز:** ضـعیف. نـاتوان. **دورسوق:** مقـاوم. **دورسـولمک:** خـلاص شدن. از خواب بیدار شـدن. تحریـک. تخـدیس. **دورسـوم:** بسـته. دسـتمال. **دورسـون:** جاویـد. وفادار.(نـاپ).

دورسون آی: ماه کامل (ناد). **دورسـون بیگ / دورسون پاشـا / دورسـون پـوْلاد / دورسون تاش / دورسون تای / دورسـون دوْغدو:** نامهای مردانه. **دورسونماق:** افت کردن. استقامت یافتن.
دورشاق: (Durşaq) جوانه. سبزهٔ نو.
دورشاوول: (Durşavul) پیشقراول.
دورشو: (Durşu) مقاومت. ظرفی مانند سبد کـه جـنس آن بیشتر از چـوب و ترکه بـوده و فضـولات حیـوانی را در آن ریزند. **دورشوت:** مقاومت. عظمـت. شـکوه. **دورشـوتوق:** عظـیم. باشـکوه. **دورشوق:** عادت.**دورشونا:** تماماً. سراسر. **دورقا:** (Durqa) پرهیـز. اخطـار. منـزل. ابدی. جاوید. **دورقاب:** قالب. **دورقـات:** پاتوق. حالت. **دورقاتماق:** مستقر شـدن. برپا شـدن. رسـمیت دادن. مـانع شـدن. **دورقـاج:** محـل زنـدگی. زیسـتگاه. محکـم. **دورقاچی:** مسـافرخانه دار. **دور قـادین:** دختـربس (نـاد). **دورقـاری:** مـداوم. **دورقـاش:** مقاومـت. **دورقـاق:** نگهبان شب. لوازم زندگی. سـتون. بـه صـورت «ترغـاق» و «طرغـاق» وارد فارسی شده. **دورقال:** حالـت. قرارگـاه. پایگاه. محیط. آسایش. امنیـت. قالـب. **دورقـالا:** عنقریـب. **دورقالامـاق:** تثبیـت کردن. **دورقـالیق:** موجودیـت. تـداوم. **دورقان:** سالم. تندرست. مقیم. **دورقای:** فیگور. سالم. رسمی. مقاوم. **دورقـایلی:** رسمی. نشاندار.
دوْرقاما: (Dorqama) (دوغرامـا) غـذای بادمجان ترشی دار.
دورقـو: (Durqu) مکـث. سـکوت. توقـف. سـکته. علائمـی در تحریـر و چاپ که بیان را رساتر می‌کنـد. طـول. **لانهٔ** حیوانات وحشی. **دورقو اشـارتلری:** علائم نوشتاری مانند نقطه، ویرگـول و ... کـه ارتبـاط معنـایی را نشـان دهـد. **دورقوت:** سالم. مانا. مسکن. منزل. ابلـه. **دورقـوچ:** ویرگـول. **دورقورقـا:** سـنگر. دیـوار قلعـه. سـپر. **دورقورمـا:** توقیـف. **دورقورمـاق:** متوقـف کـردن. **دورقـوز:** کلون درب. مترسک. ترمـز. **دورقـوزا:** حال. اکنون. **دورقـوزاوار:** یـالقیز آبـاد.

ناکجاآبـاد. **دورقوزپـا:** تختـهٔ خمیـر بـازکنی. **دورقوزدورمـاق:** بیـدار گردانیدن. برخیزانـدن. بلنـد کـردن بـا تحریـک (نعـوذ). **دورقوزمـاق:** بلنـد کردن. تحریک کـردن و بلنـد کـردن آلـت تناسلی. برخیزانـدن. **دورقوشـان:** سالخورده. **دورقوق:** شرم. حیاء. راکـد. بـی‌حرکـت. **دورقـول:** ایسـتا. پایـدار. ساکن. (ناپ). **دورقولاش:** معاصـر. هـم عصـر. **دورقولامـا:** ایسـت. توقیـف. **دورقولاماق:** متوقـف کـردن. **دورقولـو:** پایـدار. مقـاوم. **دورقولـوق:** ایسـتگاه. پارکینـگ. **دورقـوم:** ثبـات. پایـداری. **دورقـون:** راکـد. بـی‌حرکـت. سـاکن. متوقـف. انتهـای رودهٔ بـزرگ. انتهـای مخـرج چهارپایـان. **دورقـون آی:** مـاه ساکن. (ناد). **دورقون چارا:** در حال. در اثنـای. **دورقونلـو:** پایـدار. مقـاوم. **دورقونلوق:** رکود. کسـادی. پایـداری. **دورقونمـا:** پرهیـز. توقـف. مکـث. **دورقونمـاق:** پرهیـز کـردن. **دورقونـوق:** اقامتگاه. **دورقوی:** ماندنی.
دور قیز: (Dur qız) دختر مقاوم. (ناد).
دورک: (Dürək) دورگـه← دوررک (گویش جلفا). ظرفی با دهانهٔ مسطح. مرطبان کوچک. بصورت «دوره» وارد عربی و بصورت «دورق» وارد فارسی شده است.
دؤرککک: (Dürkək) بقچه.
دؤرکو: (Dürkü) نوعی کلاه.
دور کیشی: (Dur kişi) پایمرد.
دؤرگز: (Dürgəz) آماده. حاضر.
دؤرگک: (Dürgək) پاکت. لفاف.
دؤرگن: (Dürgən) فضول.
دؤرگؤ: (Dürgü) جای تا کردن لباس.
دؤرگؤچ: (Dürgüc) ظهر. نیمروز.
دؤرگؤز: (Dörgöz) ← دبرگؤز.
دؤرگؤش: (Dürgüş) بسته بندی.
دؤرگه: (Dürgə) بسته. دسـته شـده. ← درز. نوعی کلاه کـه مـدیران مـدارس قدیمی به کـار مـی‌برنـد. **دؤرگـه لـه بقچه. دؤرگـه لـه مـک:** (Dürgələmək) دسته کردن و بستن. جمع کردن.
دورلا: (Durla) سالم.

دورلاق:(Durlaq) قرارگاه. لانه. کاشانه.
دوْرلاق: (Dorlaq) نوجوان. سگ تنومند. تنبل. ضعیف.
دورلاماق: (Durlamaq) قرار گذاشتن.
دورلان: (Durlan) برّاق.
دورلانقیج: (Durlanqıc) مایع زلال.
دورلاو: (Durlav) صبر. تحمل. توقف.
دورلای: (Durlay) مأوا. بنیاد.
دؤرلشدیرمک: (Dövrləşdirmək) مرحله بندی کردن. **دؤرلشمک:** (Dövrləşmək) مرحله بندی شدن.
دؤرلؤ: (Dürlü) نوع. متنوع.
دورلو: (Durlu) مقاوم. پارک. توقف.
دؤرلؤ دؤرلؤ: (Dürlü dürlü) گوناگون.
دؤرلؤ دؤمن:(Dürlü dümən)گوناگون.
دورلوق: (Durluq) ← چارداق. خانه. وجود. کلبه.
دورلون: (Durlun) شفاف.
دورما: (Durma) توقف. ایستایی.
دورمات: سرمایه. **دورماج:** شال یا قماش ابریشمی. متوقف کننده. **دورماجلیق:** گاراژ. پارکینگ. **دورماق:** ایستادن. توقف کردن. بلند شدن. پافشاری کردن. باقی ماندن. زنده بودن. مکث کردن. راکد شدن. ساکن شدن. برخاستن. سرپا ایستادن. پاشدن. ایستادگی کردن. تاب آوردن. مقاومت کردن. اصرار ورزیدن. قرار گرفتن. مستقر شدن. صبر کردن. دست نگهداشتن. منتظر ماندن. ماندن. ادامه یافتن. دوام آوردن. استمرار یافتن. موجود بودن. وجود داشتن. قرار داشتن. برازنده و مناسب بودن. به عناوین معین معنی دوام و استمرار را می‌دهد. شق ماندن. راست ماندن. آرام ماندن. سیخ شدن. تأمل کردن. دقت کردن. استخدام شدن. کاری را عهده گرفتن. تمام شدن. بالغ شدن بر. شروع کردن. **دورماقاچ:** باشتاب. یک نفس. **دورما گلدیم:** شتابان. با عجله. **دورمال:** سرمایه. محکم. استوار. **دورمان:** زمانی. وقتی. آویزهای زینتی زین. محکم. استوار (ناپ) **دورمان آرمان:** بطور مداوم.

دؤرمج: (Dürməc) ساندویچ.

دورنا

دؤرمک: (Dürmək) بستن. پیچیدن. لقمه. لقمهٔ درشت بهم پیچیده. ساندویچ.
دؤرمنج: (Dürmənc) لقمه. ساندویچ.
دورمو: (Durmu)زندگی. دوام. پریشان.
دوْرموز: (Dormuz) گره درخت.
دورموز: (Durmuz) تُرمز.
دورموش: (Durmuş) حیات. راکد. جاوید (ناپ). **دورموشا آشماق:** با زندگی هماهنگ شدن. **دورموشا چیخارماق:** شوهر دادن. **دورموشا چیخماق:** ازدواج کردن. **دورموش توتونق / دورموش دمیر:** نام قدیمی برای مردان. **دورموش قورماق:** خانواده تشکیل دادن. **دورموشو:** حیاتی. **دورموش یوْلو:** زندگینامه.
دؤرموْک: (Dürmük) ساندویچ.
دؤرمه: (Dürmə) زندان. تنگنا. بسته یا پشتهٔ علف. خراجی که از حاجیان اخذ شود. **دؤرمه جه:** (جان) نوعی شب پره که برگ انگور می خورد. (Sparganothis pilleriana). **دؤرمه چی:** نگهبان. قراول. **دؤرمه لنمک:** لوله شدن. **دؤرمه له مک:** لوله کردن. تومار کردن. به خود پیچیدن. لقمه درست کردن.
دورنا: (جان)(Durna) درنا.(Gruidae) به صورت دُرنا وارد فارسی شده است. لبهٔ کلاه. لبهٔ سپر. (ناد). **دورنا آیاغی:** ← دوگون چیچگی. **دورنا بالیغی:** (جان) اردک ماهی. (Esox lucius). **دورنابای:** دوربین تک چشم. **دورنا بوْغاز:** گردن دراز. **دورناجیق:** (گیا) نوعی گیاه کوهی با برگهایی به اندازهٔ انگشت. **دورناچی:** کسی که مأمور رسیدگی به سگهای شکاری پادشاه بود. مأمور گردآوری سپاه. **دورناخان:** نامی برای زنان اویغور. **دورنا دابان:**(گیا) شکاغی (Onopordon). **دورنا دیلی:** (گیا) نوعی گندم با دانه های بلند و درخشان. **دورنا دیمدیگی:** (گیا) نوعی گیاه از تیرهٔ ساردونیا که نوک تخمهای آن شبیه به منقار درناست. (Geranium robertianum). **دورنا قیری:** صحرای سرخ فام. **دورنا کنچیدی:** گردباد بهاری. **دورناگؤز:** دارای چشمهای سبز روشن و برّاق. **دورناگؤزؤ:** ظرف غذای کوچک. **دورناگؤزؤ کیمی:** (مانند چشم درنا) بسیار تمیز و پاک. شفاف.
دورناق: (Durnaq) مقاومت. پایداری.
دورنو / دورنوق: (Durnuq) ثابت. راکد. مقاوم. کلیشه. **دورنوقلو:** کلیشه ای.
دورو: (Duru) صاف. زلال. شفاف. روشن. تمیز. پاک. ناب. خالص. رقیق.
دورو: (Dürü) دستهٔ علف. پاکت.
دوْرو: (Doru) (توروغ) میان سیاه و قرمز. کهر.
دوْروات: (Dorvat) پستانکی از تنظیف که نان آغشته به چای شیرین را در آن پیچند و به کودک دهند تا بمکد.
دوروب: (Durub) منزل. مسکن. ساکن. ایستاده. (ناپ). **دوروبا:** دودکش یا سرپوش دودکش بخاری. **دوروبخان:** نامی برای زنان اویغور. **دوروبدور:** ثابت. بی حرکت. **دوروب دوران:** واضح. آشکار. **دوروب دوروب:** هرچندگاه. **دوروب سؤیله مک:** آغاز سخن کردن. **دوروبقا:** تنگنا. راه بندان.
دوروت: (Durut) مسکن. مأوا. زندگی. به صورت «درود» به معنای سلام و زنده باد وارد زبان فارسی شده است.
دوروتماق: (Durutmaq) زنده کردن. روی پا بلند کردن. شفاف کردن.
دؤرؤتمک: (Dürütmək)تصمیم گرفتن. بزرگ کردن.
دوروجاق: (Durucaq) ادرار. شاش.
دوروجو: (Durucu) مانا. زیسمتند.

دوروجـوق: (Durucuq) کلامـی بـرای تشویق کودک برای ایستادن.
دوروجوق یاپماق: (Durucuq yapmaq) نخستین ایستادن کودک.
دوروخوش: (Duruxuş) تأمل. درنگ.
دوروز: (Duruz) راست. درست. ابدی.
دوروس: (Durus) ایسـتاده. سـخت. بـه صورت «تُـرُس» و «تـروس» بـه معنـای زمین سخت، وارد فارسی شده است.
دۆرۆس / دۆرۆست: (Dürüs) مرتب.
دوروسو: (Durusu) حقیقت مطلب.
دورو سودان قایماق توتان: (Duru sudan qaymaq tutan) کسی که از آب زلال سرشیر بگیرد. کنایه از رند.
دورو سوْی:(Durusoy)پاک نهاد(ناپ).
دوروش: (Duruş) طرز ایستادن. حالت. ژسـت. اسـتواری. مقاومـت. توقفگـاه. ایسـتگاه. کـردار. درگیـری. معمـولی.
دوروشـا: دعـوا. مرافعـه. **دوروشـاچی:** وکیل دعاوی. **دوروش اوْتوروش:** رفتار و کـردار. **دوروشـچو:** مـدافع. مبـارز. مـدّعی. **دوروشـدورماق:** سـامان دادن.
دوروشـدوق: دعـوا. **دوروش سـوْخو:** ضـربان طبیعـی. **دوروشـقا:** درشـکه. کالسکه‌ای که در آن مسافران روبروی هم می نشینند. **دوروش قـادین:** بـانوی اسـتوار. (نـاد). **دوروشـقاماق:** در حـال توقف بـودن. **دوروشـقان:** پایا.ایسـتاده. مقاوم. درگیرشونده. **دوروش گتیرمـک:** دوام آوردن. صبر کردن. شـکیبایی بـه خرج دادن. **دوروشلو:** اجتماعی. مـدنی. خوش تیپ. **دوروشلوق:** تحت حفاظت.
دوروشـما: جلسـهٔ دادرسـی. تحقیـق. مرافعـه. **دوروشـماق:** مقابلـه کـردن. مقاومت کـردن. رودررو شـدن. خیـره سـری کـردن. **دوروش وئرمـک:** ← دوروش گتیرمک. **دوروشـوق:** هیکـل. قد و بالا. **دوروشوم:** شکایت.
دۆرۆشمک: (Dürüşmək) مشغول شدن. کوشیدن.
دوروف: (Duruf) نشان. علامت.
دوروق: [دیـو](Duruq) مکـث. تأمـل. ایستایی. توقف. ثابت. سـاکن. مصـفا. پـاکیزه. شـفاف. قلـه. سـتیغ. بـزرگ. عالی. ضعیف.
دورو قازانج: درآمد بی زحمت.
دوروقان: (Duruqan) پاک خون(ناپ).
دوروقچو: (Duruqçu) کوه نشین. مدیر.
دوروقدورماق: ساکت گردانیدن.
دوروقساق: (Duruqsaq) ایستا. ساکن.
دوروقسون: با دوام. ساکن. متردّد.
دوروقسـونماق: مکـث کـردن. توقـف کردن. سکوت کردن. درنگ کـردن. خیره شدن. به فکر فرو رفتن.
دوروقلاق: (Duruqlaq) ایستگاه.
دوروقلاماق: ظرفی را تا لبه پر کردن.
دوْروقلوق: (Doruqluq) غرور. تکبر.
دوروقلوق: (Duruqluq) ضعف. سکون.
دوروقمـاق: (Duruqmaq) بهـت زده شدن. خشک شدن. جمع شدن.
دۆرۆک: (Dürük) گناهکـار. تـوبره. کیسه. بزی با گوشهای کوچک.
دۆرۆکلمک: (Dürükləmə) بستن سر.
دۆرۆکلمه: (Dürükləmə) نوعی کلاه.
دوروں: (Durul) دولـت. حضـور. خویشاوند. بقاء. شفاف. عصاره. دُرد.
دوروںلاتما: شفاف سازی. تصفیه.
دوروںلاتمـاق: (Durulatmaq) صـاف و زلال گردانیدن. رقیق کردن. از صـافی گذرانیـدن. تـه نشـین کـردن. روشـن کردن. زلال کردن. نقد کردن.
دوروںلاج: (Durulac) آب صـاف و زلال.
دوروںلامـاق: (Durulamaq) از صـافی گذراندن. آب کشیدن. روشن کـردن. معلوم کـردن. آب تمیـز ریختن روی چیزی که شسته می‌شود. روشن کردن.
دوروںلان: زلال شونده. زیستگاه.
دوروںلاندیرماق: زلال گردانیدن.
دوروںلانماق: زلال شدن. صاف شدن.
دوروںلتا: (Durulta) سهم. حصه.
دوروںلجا: معصوم. بی گناه. (ناپ).
دوروںلدولماق: شفاف شدن.
دۆرۆلگن: (گیـا)(Dürülgən) کلمـی بـا برگهای رسیده.
دوروںلماز: زلال نشدنی. میرا. (ناپ).
دوروںلماق: (Durulmaq) صاف شدن. از صافی گذشتن. ته نشین شـدن. روشـن شـدن. رقیـق تـر شـدن. زلال شـدن. شفاف شدن. نقد شدن (طلب). سرحال آمدن. باز شدن (رنگ چهره).
دوروںلمان: (Durulman) دولتمرد.
دۆرۆلمک: (Dürülmək) لوله شدن.
دۆرۆلمه: (Dürülmə) آنکه دائم از خانه ای به خانهٔ دیگر رود. خانه گرد.
دوروںلمـوش: (Durulmuş) راکـد.آرام. زلال شده. (ناپ).
دۆرۆلۆ: (گیا)(Dürülü) کاهو.
دوروںلـو: (جـان)(Durulu) ← چوبـان آلدادان.
دوروںلـوق: (Duruluq) صـافی. زلالـی. روشنی. تمیزی. پاکی. خلوص. نابی.
دۆرۆلۆک: (Dövrülük) نوبتی. ادواری. هر امری که بطور ادواری تکرار شود.
دوْروم: (جان)(Dorum) بچه شتر.
دۆرۆم:(Dürüm)ساندویچ. لقمهٔ بزرگ. سرسام. قانون. بسته. دسته. لوله.
دورومچو: قانونمند. قانونگرا.
دوروم قاق: نان ساندویچ.
دۆرۆمک: پیچیدن. لوله کردن. زاییدن.
دوروم: [دیـو](Durum) ایسـتادگی. وضـع. وضـعیت. حالـت. پایـداری. شرایط. غلظت در مایعات. دوام. ثبات. تـاب تحمـل. منزلگـاه. اسـتراحتگاه. ریگ. پاشنهٔ در. گِلی کـه بـه بُـن چـاه چسـبیده باشـد. بسـیار بـزرگ. حیـوان بزرگ ذبح شـده. **دوروم آرا:** در حـال. در اثنـای. **دوروم اوْتـوم:** آب و هـوا.
دورومبا: استوانه. سیلندر. **دورومتای:** مرد زندگی. **دوروم توتوم:** اوضاع واحـوال. حال و روز. **دورومقـای:** ثابـت. سـاکن.
دوروم قوْشـوم: اوضـاع واحوال.حـال و روز. **دوروملو:** با دوام. خوش ترکیب.
دوْرون: [مغ] (Dorun) شرق. خاور.
دورون: (Durun) مقاومـت. بیمـاری شاربن. راکد.
دورونج: (Durunc) استاتیک. سکون.
دورونجو: (Duruncu) ته تغاری.
دورونـدورماق: متوقف گردانیدن.
دورونـدوز:(Durunduz) مهنـدس استاتیک.
دورونقول: (Durunqul) قالب بسته.
دۆرۆنگـه: (Dürüngə) علوفـه کـه در

زمستان به حیوان بدهند. جایی که در زمستان به حیوان علوفه بدهند.
دورونلوق: مقاومت. رکود. سستی.
دورونماق: (Durundurmaq) متوقف شدن. به مقابله برخاستن.
دۆرۆنمک: (Dürünmək) پوشیده شدن.
دورونوق: (Durunuq) زلال. برّاق.
دوروو: (Duruv) اقامت. سکونت.
دورویا چیخارتماق: تبرئه کردن.
دورو یوْل: (Duru yol) صراط مستقیم.
دۆره: (Dürə) چوب طبل زنی. تازیانه.
دۆره توتماق: دیوان گرفتن.
دۆره کۆپ: (Dürəküp) نوعی بازی قایم موشک که هر کس دیده شود با تازیانه بزنند و او چشم بندد.
دوریان: (Duryan) مانا. جاوید.
دۆز: (Düz) راست. درست. مستقیم. هموار. صاف. مسطح. قائم. دشت. زمین هموار. صحیح. حقیقت. درستکار. پاکدامن. عفیف. در یک ردیف. بصورت Duz وارد فارسی شده و واژگانی چون دوز بازی و دوز و کلک نیز پدید آمده و بصورت دیس در اوستایی کاربرد دارد.
دوز: (Duz) نمک. مزه. معنا.با نمک.
دۆز آرا: (Düz ara) مداوم.
دوز آرامی: (Duz aramı) نمک نشناس.
دوز آغاج: راست. دراز. بانی. چینشگر.
دوز آغاجی: (گیا)(Duz ağacı) ارژن.
دۆز آیاغی: (Düz ayağı)← اوج گون.
دۆز آیاق: (Düz ayaq) ← دوز اویون.
دۆز آییق: (Düz ayıq) آگاه. هوشیار.
دۆزئی: (Düzey) افق. تراز.
دۆزئیسل: (Düzeysəl) همسطح. همتراز.
دوْزا: (Doza) دُز. یک خوراک دوا.
دوز اتمک: (Duz ətmək) نان و نمک.
دوزا تۆکۆرن: (جان)(Duza tükürən) سوسمار دیوار.
دۆز اراضی: (Düz ərazi) دستگرد.
دوزاش: (Duzaş) نمکزنی.
دوزاق: (Duzaq) ← دوزک.
دوزاقماق: (Duzaqmaq) میل شدید به خوردن نمک داشتن.
دوزا قوْیماق: توی نمک خواباندن.
دوزا گئتمک: (Duza getmək) با شوق و بدون فکر دنبال کاری رفتن.
دوزالا: (Duzala) سُرنا.
دوْزان قوردو: (جان)(Dozan qurdu) حشره که برای نجات دادن خود، بوی بد می‌افشاند. قارا بوجک نیز گویند.
دوزاو: (Duzav) نمکزار. شوره زار.
دۆز اۆرکلی: (Düz ürəkli) پاکدل.
دۆز اوْیون: (Düz oyun) نوعی رقص زنانه به شیوهٔ هالای که در مناطق جنوب غربی آذربایجان رایج است. «دوز آیاق» و «دوز هالای» نیز گویند.
دوْزای:(Dozay)ضعیف.ناتوان.کرخت.
دوزب: (Düzəb) ادب. تربیت.
دۆز بئین: (Düz beyin) ابله. احمق.
دۆز باسدی: (Düz basdı) مزرعهٔ شخم خورده و آماده. **دۆزباسدی گئتمک:** فحش رکیک دادن.
دۆز باسقی: (Düz basqı) وسیلهٔ فلزی پرداخت. چاپ افست.
دۆز باغ: (Düz bağ) تقویم.
دۆز باغیرساق: رودهٔ راست.
دوز بالا: (Duz bala) فرزند دلبند.
دۆز بوجاق: (Düz bucaq) زاویهٔ قائمه.
دۆزبه: (Düzbə) تقویم. رشته. ردیف.
دۆز به دۆز: (Düz bə düz) یکراست.
دوز بیر اکمک: نمک پاشیدن بر زخم.
دۆز بیریمه: (Düz birimə) مستقیم.
دۆز بیگ: (Düz bəy) مرد دو جنسه.
دوز تاماق: (Duz tamaq) نان و نمک.
دوز تایی: (Duz tayı) انبان نمک. گلوله نمک. بسیار شور.
دوز توْرباسی: توبرهٔ نگهداری نمک.
دۆزج: (Düzəc) وسیلهٔ سنجیدن صافی چیزی. ترازو. **دۆزجله مک:** تسویه کردن. **دۆزجله مه:** تسویه.
دۆزجۆک: (Düzcük) حرف.
دوزجول: (Duzcul) شوردوست(گیاه).
دۆزجه: (Düzcə) کاملاً درست.
دۆزچۆ: (Düzçü) درستکار.
دوزچو: (Duzçu) نمک فروش. استخراج کنندهٔ نمک.
دوز چۆرک: (Duz çörək) نان و نمک.
دۆزخان: (Düzxan) حکمران مشروع.
دۆز خط قوْهوملوق: (Düz xətt qohumluq) خویشاوندی در خط مستقیم (پدر و پسر و نوه و غیره).
دوز دابان: (Düz daban) قایقی که طرف عقب آن صاف باشد. ناموفق.
دوز دادیشماق: (Duz dadışmaq) با هم نمک خوردن. چهارمین مرحلهٔ ازدواج ترکمنها که فقط زنها در آن حضور دارند و طرف داماد هدایایی آورند.
دوز دارتان: (Duz dartan) آسیاب کوچک مرمری مخصوص نمک.
دوزداش: (Duzdaş) هم سفره.
دوز داش: (Duz daş) سنگ نمک که در برخی مکانها به طور طبیعی وجود دارد و گلّه آن را لیس زند.
دوز داشی: (Duz daşı) سنگی که روی آن سنگ نمک را بشکنند.
دوزداق: (Duzdaq) اسم مکان وجایی که در آن روی سنگها به گله نمک می‌پاشند. محل دادن نمک به احشام. نمکزار. معدن نمک. **دوزداقماق:** میل شدید به خوردن نمک داشتن. تمایل داشتن حیوانات نسبت خوردن نمک.
دوزدام: (Duzdam) طعام. خوردنی.
دوزدان: (Duzdan) نمکدان.
دۆز دگیشمه جه: (Düz dəyişməcə) مَجاز مرسل. بکارگیری یک کلمه به جای کلمهٔ دیگر بدون مشخص شدن وجه تشبیه (از صناعات ادبی).
دۆزدم: (Düzdəm) زیبا. عدالت.
دۆز دنیا: (Düz dünya) عالم واقعی.
دۆزدۆرمک: (Düzdürmək) به وسیلهٔ دیگری چیدن یا حروف چینی کردن. لواط دادن. کون دادن. مفعول شدن.
دوزدوزان: (Duzduzan) نمکزار. معدن نمک. نوعی خاک آهکی. نام شهری کوچک بر سر راه اوجان به سراب.
دۆزدۆک: (Düzdük) دو چوب متقاطع که در ساخت بادبادک بکار رود.
دۆزده: (Düzdə) بیابان. دشت.
دۆزده چی: (Düzdəçi) بیابانی.
دۆزر: (Düzər) همواره. نظم دهنده.
دۆز دۆنر: (Düz dönər) ژیروسکوپ.
دۆزرک: (Düzrək) تصحیح.

دۆزرگه: (Düzərgə) سگّو. رف.
دۆزرله مک: درست کردن.
دۆزرمک: (Düzərmək) درست شدن.
دۆزرمن: الک کنندهٔ آرد در آسیاب.
دوز سالقیش: (Duz salqış) نمکدان.
دۆزسۆز: (Düzsüz) بی نظم. نافرمان.
دۆزش: (Düzəş) چینش. نظم.
دۆزشمک: باهم درست شدن.
دۆز عقللی / دۆز عمللی: (/ Düz 'ağıllı Düz 'əməlli) درست و حسابی. راست و ریس. مرتب و منظم. خوب. مناسب.
دوزغان: (گیا)(Düzğan) گیاهی با ثمری گرد به شکل دستنبو و پردهٔ نازکی روی آن قرار دارد و چون دست زنند شکافته می شود.
دوز فالی: (Duz falı) فال نمک.
دوزقان: (Duzqan) کوفته (غذا).
دۆز قانادلیلار: (جان)(Düz qandlılar) حشرات تیرهٔ راست بالان مانند ملخ.
دوز قانتارقا: (Düz qantarqa) قسمت فلزی سربند اسب در ارّابه.
دوزقو: (Duzqu) رشوه. نان و نمک. غذایی که برای میهمان آورند. طعامی که بعنوان هدیه برای آشنایان فرستند.
دوزقوْو: (Duzqov) نمکدان.
دوز قیران: (Duz qıran) نمک کوب.
دۆز قیلیقلی: (Düz qılıqlı) ژیگول.
دۆزک: (Düzək) پیرایش. دام. تله.
دۆزکچی: پیرایشگر. دامگذار. حیله گر. **دۆزکلنمک:** گیر افتادن. **دۆزکلیک:** مزد پیرایشگر. **دۆزکله مک:** گیر انداختن.
دوز کانی: (Duz kanı) (معدن نمک) بی مزه. لوس.
دۆز کۆنۆل: (Düz könül) پاکدل.
دوز کیمی یالاماق: (Duz kimi yalamaq) بی‌اندازه دوست داشتن و نوازش کردن.
دۆز گئییکی: (جان)(Düz geyiki) آهو.
دۆز گتیرمک: (Düz gətirmək) سرراست شدن کارها.
دوزگج: (Düzgəc) اصلاح طلب.
دۆزگر: ویراستار. اصلاح طلب.
دۆزگک: (Düzgək) نظامنامه. دستورالعمل. صف شتران. شتر بالغ.
دۆزگل: (Düzgəl) سیستماتیک. منظم.
دۆزگم: (Dözgəm) صبر. تحمل.
دۆزگن: (Düzgən) سیستم. ساختار.
دۆزگۆ: (Düzgü) طرزچیدن. چینش. با نظم و ترتیب چیده شده. ترتیب. هنجار. به صورت «طوزغو» به معنای پیشکش وارد زبان فارسی شده است.
دۆزگۆت: رژیم. نظام. **دۆزگۆج:** ناظم. تنظیم کننده. قلم تراش. ترتیب دهنده. تدوینگر. **دۆزگۆر:** ناظم. تنظیم کننده.
دۆزگۆسۆز: ناهنجار. نامعقول.
دۆزگۆگ: اساسنامه. دستورالعمل.
دۆزگۆل: بهنجار. **دۆزگۆلۆ:** بهنجار. مرد همجنس باز. **دۆزگۆن:** راست. درست. صحیح. سالم. منتظم. درستکار. به قاعده. به جای خود. روز پیکر. لباس عروس. سُرخاب(مادهٔ آرایشی). سیستم. منظومه. زانوبند. تئوری. افسار. زمام. شلوار. صف. سطر. محصول درو شده و بسته شده. **دۆزگۆنچۆ:** درستکار. خیاط لباس عروس. **دۆزگۆنلۆ:** آرایش کرده. سرخاب مالیده. **دۆزگۆنلۆک:** درستی. نوعی پودر سرخاب عروسها.
دۆزگۆن نامه: نظامنامه. **دۆزگۆن نظام:** دیسیپلین. نظم و انضباط. **دۆزگۆنۆ:** (Düzgünü) روز قبل از شب حجله.
دوز گۆنۆ: (Duz günü) دوشنبه.
دۆزگه: (Düzgə) سیستم. منظومه. نورم. زینت. عدالت. **دۆزگه چی:** اپراتور.
دۆزگه وول: ناظم. **دۆزگه یی:** هدیه ای که والدین عروس به او می‌دهند در نخستین روز پس از عروسی که به خانهٔ پدر میهمان آید.
دۆزل: (Düzəl) رسمی. حسابی. حقوقی. عدلی.
دوزلا: (Duzla) فعل امر به معنای «نمک بزن». **دوزلاتماق:** نمک سود گرداندن. **دوزلادیلماق:** به وسیلهٔ کسی نمک زده شدن. نمک سود گردانیده شدن. **دوزلاشدیرماق:** نمکی کردن. **دوزلاشدیریلماق:** توسط دیگری به نمک مبدّل شدن. **دوزلاشماق:** نمک شدن. **دوزلاشیر:** آنکه چیزی را به نمک تبدیل کند. **دوزلاغا:** (جان) کبوتر صحرایی (Columba rupicola).
دوزلاق: نمکزار. محلی که به گله نمک می پاشند. معدن نمک. نمکدان.
دوزلاق چۆغانی: (گیا) اشنان. آذربو نیز می گویند. **دوزلالیق:** شوره زار. **دوزلاما:** نمک زنی. **دوزلاماق:** نمک زدن. در نمک خواباندن. نمک سود کردن. نمک دادن به گله. دام گستردن.
دوزلاندیرماق: نمک سود گردانیدن. شور گردانیدن. نمک زدن. شور انداختن. **دوزلاندیریلماق:** به حالت نمک درآمدن. نمک زده شدن.
دوزلانماق: نمک سود شدن. در نمک خوابانیده شدن. لوس شدن. حرکات جلف درآوردن. نمک داده شدن به گله. **دوزلاییش:** نمک زنی.
دۆزلتدیرمک: (Düzlətdirmək) توسط دیگری درست کردن. راست گردانیدن. اصلاح و تعمیر گردانیدن.
دۆزلتمک: (Düzəltmək) درست کردن. ساختن. اصلاح کردن. تعمیر کردن. تنظیم کردن. راست کردن. مرتب کردن. چیدن. تشکیل دادن. تأسیس کردن. به وجود آوردن. تهیه کردن. تدارک دیدن. کار کسی را درست کردن (برای استخدام و غیره). واسطهٔ انجام کاری شدن. گاییدن.
دۆزلتمن: مصحّح. تصحیح کننده.
دۆزلتمه: تهذیب. تأدیب. اصلاح.
دۆزلتی: (Düzəlti) تصحیح.
دۆزلج: (Düzləc) گریدر.
دۆزلدر: سازنده. مصحّح. گریدر.
دۆزلدن:(Düzəldən)سازنده. تعمیرکار.
دۆزلدیلمک: درست شدن. ساخته شدن. اصلاح شدن. تعمیر شدن. تنظیم شدن. راست شدن. مرتب شدن. منظم شدن. چیده شدن. تشکیل شدن.
دۆزلشدیرمک: راست کردن.
دۆزلشمک: (Düzləşmək) راست شدن.
دۆزل کیشی: (Düzəl kişi) شخصیت حقوقی.
دۆزلگه: (Düzəlgə) تابلو. فهرست. لیست. **دۆزلگه له مک:** فهرست برداری

کردن. **دۆزلگه له مه:** فهرست برداری. **دۆزلم:** (Düzləm) روند. سویه. صاف. **دۆزلمک:** (Düzəlmək) درست شدن. **دۆزلمه:** (Düzəlmə) احداث. سامان. **دۆزلن:** ندا. (Düzlən) خبردار. فرمان خبردار. مانند آلای دوزلن (دسته خبردار). **دۆزلنج:** (Düzlənc) ژئومتری. هندسه. **دۆزلندیرمک:** راست گردانیدن. **دۆزلندیریجی:** دستگاهی که جریان متغیر برق را به جریان ثابت تبدیل می‌کند. **دۆزلندیز:** مهندس. **دۆزلنمک:** درست شدن. ساخته شدن. اصلاح شدن. تعمیر شدن. تنظیم شدن. منظم شدن. چیده شدن. بهتر شدن. سالم شدن. تشکیل شدن. تهیه شدن. قد راست کردن. ایستادن. راه افتادن. به سویی حرکت کردن. استخدام شدن. **دۆزلو:** (Dözlü) صبور. متحمل. بردبار. **دۆزلو:** (Düzlü) منظم. مرتب. قانونمند. **دوزلو:** (Duzlu) بانمک. **دوزلو بلغم:** (Duzlu bəlğəm) بیماری اگزما. **دوزلوجا:** بانمک. خوش طعم. نخود نمک زده و تف داده. نمایش یا داستان و یا شیرینکاری با مزه. **دوزلو چرشنبه:** ← دوزلو کوکه. **دوزلوق:** (Duzluq) نمکزار. نمکدان. خورشت. رشوه. **دوزلو قابین:** لایهٔ نمکی زیر دریاچه. **دوزلو قارا:** نخود نمک دار تفتیده. **دۆزلوک:** (Düzlük) عدالت. راستی. درستی. درستکاری. همواری. صافی. زمین هموار. یکی از آهنگهای موسیقی مقامی آذربایجان. **دوزلو کۆکه:** (Duzlu kükə) نان نمکین. در چهارشنبهٔ آخر سال دختران دم بخت نانی نمکین پخته و شب آن را خورده و آب نمی نوشند به این نیت که شب پسری آمده و به او آب خواهد داد و بخت او باز خواهد شد. در برخی جاها این آئین در چهارشنبهٔ سوم اسفند انجام می شود و به همین دلیل آن را «دوزلو چرشنبه» (چهارشنبهٔ نمکین» می نامند. **دۆزلول:** (Düzlül) فلات. زمین مسطح.

دۆزله: (Düzlə) کار. صنعت. **دۆزله گیج:** ناظم. تنظیم کننده. **دۆزله مک:** نشان رفتن. نشانه گیری کردن. صاف و هموار کردن. استخدام کردن. قراول رفتن. پایمال کردن. **دۆزله مه:** نشانه گیری. تسطیح. استخدام. تسویه. تصحیح. **دۆزله نیت:** انضباطی. **دۆزم:** (Düzəm) نامی قدیمی مراسم حنابندان خانمها. ریتم. هارمونی. **دۆزمک:** (Dözmək) تحمل کردن. تاب آوردن. منتظر شدن. انتظار کشیدن. صبر کردن. رضایت دادن. **دۆزمک:** (Düzmək) چیدن. منظم کردن. به رشته کردن (تسبیح و غیره). به صف کشیدن. گاییدن. **دۆزمگی اکن:** (Dözməyi əkən) بسیار صبور. **دۆزمن:** (Düzmən) حقوقدان. **دۆزموش:** (Düzmüş) چینشگر. (ناپ). **دۆزمه:** (Dözmə) تحمل. صبر. **دۆزمه:** (Düzmə) مسمط: شعری شامل چند بند و هر بند شامل چند مصراع، بر یک وزن و یک قافیه. در حالیکه در پایان مصراع آخر قافیهٔ اصلی آورده شود. به رشته کشیده شده، چیده شده. حیله و تزویر. چاخان. **دۆزمه جه:** ساخته. ساختگی. **دۆزمه چی:** حیله گر. متقلب. **دۆزمه داغ:** (Düzmə dağ) رشته کوه. **دۆزن:** (Düzən) زمین صاف. دشت. سیستم. ترتیب. نظام. آکورد. حیله. کلک. نظم. بی ضرر. به صورت «دوزان» در معنای پیچ مخصوص تنظیم گیتار و سازهای سیمی وارد زبان عربی شده است. **دۆزن ایی:**

دوزن

طناب بسته بندی جهیزیه. **دۆزنباز:** حیله گر. نخود هر آش. **دۆزن باغی:** دیسیپلین. انضباط. **دۆزن تاخان:** لوازم منزل. **دۆزن تاسار:** نقشه. **دۆزن تکر:** والون. **دۆزن توتما:** آمادگی. تدارک. **دۆزنتی:** سیستم. قاعده. **دۆزنجه:** انضباط. دیسیپلین. **دۆزنجی:** ناظم. **دۆزنچی:** کارگردان. **دۆزن قولو:** راست حسینی. **دۆزنگاه:** جای هموار. **دۆزنگج:** تنظیم کننده. رگلاتور. **دۆزنگه:** جای هموار. جای مسطح. **دۆزنگی:** زمین هموار. **دۆزنلتمک:** منظم گردانیدن. **دۆزنلی:** منظم. منتظم. **دۆزنلیک:** جای هموار. دشت. سازگاری. امنیت. **دۆزنلیلیک:** انتظام. نظم. **دۆزنله تیش:** فصاحت. **دۆزنله شیک:** هماهنگ. **دۆزنله مک:** هماهنگ کردن. **دۆزنله مه ییجی:** هماهنگ کننده. آرانژور. **دۆزنله ییجی:** رگلاتور. **دۆزنله ییم:** هماهنگی. چینش. آرنج. **دۆزنمک:** خود را آراستن. **دۆزنمه:** خودآرایی. **دۆزنک:** (Döznək) بی صبر. ناشکیبا. **دۆزنه چی:** (Düznəçi) حیله گر. جَلَب. **دۆزنه قولو:** (Düznəqulu) هموار. فراخ. **دۆزۆ:** (Dözü) صبر. تحمل. بردباری. **دۆزۆ:** (Düzü) راستش. براستی. **دوز وئرمک:** (Duz vermək) نمک دادن. بزرگ کردن. پروراندن. **دۆزۆ اگری گؤرمک:** (Düzü əyri görmək) وارونه جلوه دادن امور. **دۆزۆت:** (Düzüt) مکر. حیله. دسیسه. **دۆزۆجۆ:** (Düzücü) حروف چین چاپخانه. آنکه چیزی را منظم می‌چیند. **دۆزۆچۆ:** (Düzüçü) مؤلف. **دۆزۆرۆ:** (Düzürü) سلسله. **دۆزۆش:** (Dözüş) صبر. تحمل. **دۆزۆش:** (Düzüş) چینش. نزدیکی جنسی. گایش. لواط. **دۆزۆشدورمک:** منظم و با ترتیب خاص (برحسب نوع و اندازه و غیره) چیدن. **دۆزۆشگن:** (Dözüşgən) متحمل. **دۆزۆشمک:** (Düzüşmək) ردیف شدن. گاییده شدن. **دۆزۆشمک:** (Dözüşmək) باهم یا همدیگر را تحمل کردن. **دوزو قاچان:** ساده. **دوزو قورو:** (Duzu quru)(نمک خشک)کاردرست.منظم. **دۆزۆک:** [دیو](Düzük) ساخته. آراسته. نظام نامه. نام کتاب قانونی که

پادشاهان ترک هندوستان تدوین کرده بودند. به صورت «تُزُک» و «توزوک» به معنای نظم وارد زبان فارسی شده است.
دۆزۆکچۆ: (Düzükçü) درستکار.
دۆزۆکلۆ: (Düzüklü) درست. منتظم.
دۆزۆل: (Dözül) نیروی مقاومت. قوهٔ صبر. حوصله.
دۆزۆل: (Düzül) انصاف. منظم. درجه. متوالی. **دۆزۆلگن:** متشکل. **دۆزۆللنمک:** مدرّج شدن. **دۆزۆللۆ:** مدرّج. **دۆزۆللە مک:** (Düzülləmək) مدرّج کردن.
دۆزۆلمز: (Dözülməz) غیرقابل تحمل.
دۆزۆلمز: (Düzülməz) غیرقابل تنظیم.
دۆزۆلمک: (Düzülmək) چیده شدن. منظم و مرتب شدن. ردیف شدن. به رشته کشیده شدن. صف بستن. رده بستن. گاییده شدن. مفعول شدن.
دۆزۆلمک: (Dözülmək) تحمل شدن.
دۆزۆلن: (Dözülən) قابل تحمل.
دۆزۆلۆش: (Düzülüş) چینش. شیوهٔ ردیف کردن. نظم و نسق. ترتیب.
دۆزۆلۆشمک: صف بستن.
دۆزۆلە مک: (Düzüləmək) سریالی کردن.
دۆزۆم: (Dözüm) صبر. دوام. ثبات. توان. تاب. پی و پخش. پی و تاو.
دۆزۆم: [دیو](Düzüm) چینش. رژیم. تعداد دانه‌هایی که در یک نخ کشیده می‌شود (مانند تسبیح، زردآلو خشک و غیره). جدول. رشته. ردیف. بسته. لیست. **دۆزۆملۆک:** دفتر. خاطره.
دۆزۆن: [دیو](Dözün) حوصله. صبور. آرام. متواضع. ریشه دار.
دۆزۆن: (Düzün) سیستم. روند. چینش. درست. صحیح. عادل. حقیقی. کاملا درست. همگی. تمامی. حلیم. نرمخو. رشته. ردیف. بسته. لیست. (ناپ). **دۆزۆنتۆ / دۆزۆنج:** سیستم. نظام. منظومه. ریتم. علم حقوق. **دۆزۆن دۆزۆن:** رشته رشته. **دۆزۆندۆز:** حقوقدان. **دۆزۆنگۆ:** آینه. **دۆزۆنلنمک:** نمایه برداری شدن. **دۆزۆنله مه:**نمایه برداری. **دۆزۆنلە مک:** (Düzünləmək) نمایه برداری کردن.
دۆزۆنلۆ: (Dözünlü) حلیم. نرمخو. با حوصله. **دۆزۆنلۆک:** (Dözünlük) حلم.
دۆزۆنمک: (Dözünmək) تحمل کردن.
دۆزۆنه: (Düzünə) راستی. درستی.
دۆزۆو: (Düzüv) اندیکس. سیاهه.
دۆز ووران: (Düz vuran) تیرانداز ماهر. نشانه‌گیر ماهر که به هدف می‌زند.
دۆزه: (Düzə) برشته کشیده شده. تسبیحی. حقوق. عدالت. مصراع. منظم. **دۆزه تای:** عدلیه. دادگستری. **دۆزه تایی:** درستِ درست. کاملاً راست. **دۆزه تی / دۆزه تیش / دۆزه تیم:** اصلاح. **دۆزه جه:** حقوقی. عادلانه. **دۆزه چی:** حقوقدان. عدالتخواه. ناظم. **دۆزه چیخماق:** راحت شدن. **دۆزه لک:** شعر معاصر. **دۆزه لە مک:** خرامیدن کبک. چیدن با قافیه. **دۆزه لە مه:** تصریع. قافیه چینی. نوعی آلت موسیقی عبارت از دو لولهٔ میان تهی استخوانی که از استخوان بال قوزقون ساخته شود. **دۆزه لی:** طرفدار. متمایل. یکسان. **دۆزه لیش:** تصحیح. غلط نامه. اصلاح. **دۆزه لیشدیرمک:** درست کردن. تعمیر کردن. توافق ایجاد کردن. **دۆزه لیشمک:** صلح کردن. به توافق رسیدن. ساخت و پاخت کردن. اصلاح شدن. **دۆزه لیشمه:** مصالحه. **دۆزه مک:** کوک کردن. **دۆزه من:** مؤمن. درست. **دۆزه نج:** جهیزیه. وسایل. لایحه. دستگاه. **دۆزه نک:** مراسم. طرز حرکت. مکانیزم. چیده شده. آراسته. **دۆزه نیج:** انضباطی.
دۆز هالای:(Düz halay) ← دوز اویون.
دۆزی: (Düzəy) درجه. پایه. تراز. رتبه.
دۆز یازی: (Düz yazı) نثر.
دوز یومورتاماق: (Duz yumurtamaq) (نمک تخم کردن) نگران بودن.
دۆز ییغ: (Düz yığ) (بچین و برچین) نوعی بازی در خوی. بازیکنان به دو گروه تقسیم شده و به موازات هم در دو ستون پشت خط شروع می ایستند. در مقابل هر گروه و در فاصلهٔ ۶ متری یک دایره به قطر نیم متر و با فاصلهٔ یک متری از هم قرار دارند. در کنار هر خط شروع تعدادی قطعه چوب یا سنگ به تعداد بازیکنان وجود دارد. با فرمان شروع، دو بازیکن اولی با سرعت چوب را به داخل دایره می‌برند و در بازگشت دست خود را به دست نفر دوم زده و به پایان صف می‌روند. چون همه چوبها را از خط شروع به داخل دایره بردند، در مرحلهٔ بعد آنها را از داخل دایره به اول خط شروع برمی‌گردانند.
دۆسا: (Dosa)پلکان.عنصراصلی وجود.
دوستاچ: (Dustaç) زندانی. اسیر.
دۆستار: (Dostar) ملافه.
دوستاق: (Dustaq) ← توتساق.
دۆستباز: (Dostbaz) رفیق باز.
دۆست دۆغما: مادری. تنی.
دۆست گلدی: دوست آمد. (ناپ).
دۆستلوق: (Dostluq) دوستی. رفاقت.
دۆستو: (Dostu) عنوانی احترام آمیز برای زن عمو و زن دایی مانند دایی دوستو. **دۆستوجان:** نوعی خربزهٔ طویل.
دۆستور: (Dostur) دستور. قاعده. فرمول. معادله. اتحاد (جبر). رابطهٔ جبری (ریاضیات). فرمان.
دۆس دۆغرو: (Dos doğru) کاملاً درست. به صورت «دوزدغری» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
دۆسقان: (Dosqan) سفره.
دۆسنت: (Dosent) دانشیار.
دۆسیا: (Dosya) دوسیه. پرونده. پوشه.
دۆسیا دۆلابی: کمد بایگانی.
دۆش: (Döş) پستان. سینه. دامنه. سینه کش. لحظه. نفس. هوس. لذت. سیرت. به صورت «دوش» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
دۆش: (Düş) خواب. رویا. نزول. به همین صورت در معنای «دیشب» وارد زبان فارسی شده است.
دۆش آزماق: جنب شدن. محتلم شدن.
دۆشئی: (Düşey) راست. درست. میزان. عمودی. جنوب.
دۆشاب: (Doşab) شیرهٔ انگور یا خرما. بکمز. لوس. **دۆشابلانماق:** لوس شدن.

لودگی کردن. حرکات جلف و سبک انجام دادن. مزه ریختن. **دوْشاب مورابا چیخماق:** بالاتر از انتظار اتفاق افتادن. گل بود به سبزه نیز آراسته شدن.
دؤشاغی: (Döşağı) پابندی که به پای حیوان زنند تا با گامهای کوچک و آرام بچرد.**دوشاق:**(Duşaq) ← توشاق.
دوْشان: (Dovşan) خرگوش. بزدل. ترسو. به صورت «توشقان» وارد زبان فارسی شده است. مفعول در لواط. موی شرمگاه زنان. اصولاً خرگوش در باور ترکان حیوان مقبولی نیست. به باور آنان اگر زن حامله گوشت خرگوش بخورد، لبهای فرزندش شکافته شده و یا دندانهایش مانند دندان خرگوش می شود. **دوْشان آغزی:** گلی به رنگ پنبه. **دوْشان آلان:** (جان) پرنده‌ای شکاری. **دوْشان آلماسی:** (گیا) درخت شیرخشت هراتی. (داغ هئیواسی)(Cotoneaster medis). **دوْشان اوْتو:** (گیا) دفره. رکبه. بشفت. **دوْشان اورکلی:** ترسو. **دوْشان اوْغلانی:** رقاص جوان. **دوْشان اوْی‌ونو:** بازی بدو بدو. **دوْشان بالاسی:** بچه خرگوش. آلت مردانهٔ بزرگ. **دوْشان بالاسی گؤرستمک:** (بچه خرگوش نشان دادن) چیزی نشان بچه دادن و او را با فریب آزار دادن. **دوْشان بوغو:** نوعی یونجه. ← دوشان پوخو. آدم بی خاصیت. **دوْشان بیتی:** (جان) شپش خرگوش. (Haemodipsus Lyriocephalus) . **دوْشان پاچاسی:** ← دوشان بوغو. **دوْشان پوْخو:** (فضلهٔ خرگوش) آنکه نه سود و نه زیانی برای کسی دارد. **دوْشان تپل:** (جان) اسب پیشانی سفید. **دوْشان تپه:** خرگوش تپه. **دوْشان توْپوغو:** نوعی دوخت فلاخن. **دوْشان توْکوْ:** خنده رویی. باران ریز. **دوْشانجیق:** کزاز. زگیلی قرمز که زیر زبان گاو روید و با چاقو آن را ببرند. خرگوش کوچک. **دوْشانجیل:** (جان) خرگوشخوار. عقاب دو برادر. **دوْشانجیل:** (گیا) اسطراغاس. مخلب العقاب. (Heracleum). **دوْشان چارپغی:** (گیا) بارهنگ. **دوْشان چوْماغا راست گلمک:** به تیر غیب دچار شدن. گیر افتادن. **دوْشانچی:** شکارچی یا مربی خرگوش. **دوْشان دوْداق:** لب شکری. **دوْشان دیلی:** آلتی صدادار که برای فریب روباه و شکار آن بکار برند. **دوْشان قانی:** (خون خرگوش) رنگ کبود براق. **دوْشان قالاغی:** بچهٔ خرگوش. **دوْشان قوردو:** (جان) گوگردانک. خنفاء. **دوْشان قولاغی:** (گیا) گل نگونسار. پنجه مریم. سیکلمه. (Ciclamen) چیزی که راست ایستاده. مکان بدون سنگ و صخره. **دوْشان قولاغی چیچگی:** (گیا) پامچال. **دوْشان قویروغو:** (گیا) گیاهی از تیرهٔ خوشه داران. **دوْشان کنچن:** کفش پاشنه بلند. ←کؤوه که. **دوْشان کلمی:** (گیا) گل ناز(Sedum). **دوْشان گوْز:** چپ چشم. **دوْشانگیللر:** (جان) تیرهٔ خرگوشها. (Leporidae). **دوْشانلاما:** زود خوابیدن و تند بیدار شدن. **دوْشانلاماق:** لاغر شدن. **دوْشانلیق:** قفس خرگوشها. جای پر از خرگوش. کنده کاری روی چوب. **دوْشان ممه سی:** (گیا) نوعی گیاه بوته‌ای به بلندی ۳۰ تا ۱۰۰ سانتیمترکه برگهایش در زمستان نمی‌ریزد. چول مئرسینی نیز گویند. (Ruscus aculeatus). **دوْشانی آرابا ایله توتماق:** (خرگوش را با ارابه گرفتن) بی زحمت چیزی را به دست آوردن. کاری را با حیله پیش بردن. **دوْشان یاتاغی:** (گیا) محل خوابیدن خرگوش. نام بوته‌ای شبیه بوتهٔ درمنه که معمولاً خرگوش در زیر سایهٔ آن خوابد. **دوْشان یاتیشی:** خواب ناراحت وسبک. **دوْشانیمسیلار:** (جان) خرگوش سانان. (Lagomorpha). **دوْشانی نالاماق:** حرکت بیجا انجام دادن. سخن بیجا گفتن. **دوْشان یوخوسو:** خواب خرگوشی. خواب کوتاه و عمیق. غفلت. **دوْشان یووادا:** (خرگوش درلانه).نوعی بازی کودکان.
دؤش اوْتو: (گیا)(Döş otu) نوعی گیاه دیرپا که گلهایش به شکل لوله است.
دوش اؤدؤ:[دیو](Düş ödü) زمان فرود.
دؤش اولان: (Döş ulan) تسمه ای که از زین به سینهٔ اسب بسته می شود.
دؤش ایناغی: (Döş inağı) آنژین سینه.
دؤش باشی: قسمت عمیق برکه. باتلاق.
دؤش باغی: (Döş bağı) سینه بند زنانه. بند زین که از زیر سینه رد می‌شود.
دؤشبره: (Düşbərə) آش گوشواره. گوشت کوبیده و پیاز رنده شده و ادویه را در قطعات کوچک خمیر آرد پیچند و پزند و نعناع داغ و سرکه به آن اضافه کنند. گیرس، گورزه و ایری دنه لی نیز گویند.
دؤشبره خور: ظرف آشخوری.
دؤشبؤ: (Düşbü) اندیشمند. فهیم.
دؤش بوْشلوغو: قفسه یا فضای سینه.
دؤشت: (Döşət) فرش. زیرانداز.
دؤشتجه: تشک کوچک. **دؤشتدیرمک:** مفروش گردانیدن. **دؤشتمک:** به وسیلهٔ کسی فرش کردن. **دؤشتمه:** گسترش.
دؤشج: (Döşəc) دکور.
دؤشج: (Düşəc) گرفتاری. حدس.
دؤشجؤ: (Düşcü) خیالاتی.
دؤشچؤ: (Düşçü) خیالپرست.
دؤشچه: (Düşçə) گرادیان (هندسه).
دؤش چیخارماق: چاقو زدن به پهلو.
دوشخانا: (Duşxana) حمام دوشدار.
دؤشدش: (Düşdəş) هم شکل.
دؤش دگمیش: (Döş dəymiş) هار.
دؤشدن: (Döşdən) از بر. از حفظ.
دؤشدن آییرماق: از شیر گرفتن.
دؤشدؤ: (Düşdü) نصیب. روزی.
دؤش دورماق: (Döş durmaq) شیر نیامدن از پستان زن. برای درمان آن، پنجهٔ گرگ را به پستان می‌زدند.
دؤشدؤرمک:(Düşdürmək)ساقط کردن.
دؤشدؤک: (Döşdük) رؤیا. جلف.
دؤشدؤکجه: (Düşdükcə) اتفاقی.
دؤشر: (Düşər) مناسب. افتاده. نصیب.
دؤشرجه: (Düşərcə) فرصت.
دؤشر دؤشمز: آمد و نیامد. خوب و بد.
دؤشرگه: (Döşərgə) اردوگاه کوچ نشینان. اقامتگاه موقتی. اردوگاه سپاهی. قرارگاه. اردوگاه. انعامی که به

آورندهٔ بقچهٔ حمام داماد داده می‌شود.
دؤشرگه: (Düşərgə) اقامتگاه. منزل. اردو. انعامی که برای آورنده بقچهٔ حمام داماد می‌دهند.
دؤشرلی: (Düşərli) با طبع. موافق. خوب. مفید. خوش شانس.
دؤشرؤم: [دیو](Düşrüm) کلاف ریسمان رشته شده.
دؤشس: (Düşəs) افتان. افتادنی.
دؤشسل: (Düşsəl) خیالی. ذهنی.
دؤشش: (Düşəş) تلاقی. تصادف. مأوا.
دوشقال: (Düşqal) اقامتگاه.
دؤش قوْل: (Döş qol) نیروی مرکزی.
دؤشک: (Düşək) شانس. بند. بست. مسافرخانه. ضعف. مزار. مشهد. سایت.
دؤشک: [دیو](Döşək) برخوابه. زیرانداز. فرش. مردار. معدن. زیراندازی که درون آن را مواد نرمی مانند پنبه و پشم و ابر پر شده است و معمولاً از نوع بزرگ آن برای خوابیدن و از نوع کوچک آن برای نشستن استفاده می‌شود. قسمتی از صندلی یا مبل که بر روی آن می‌نشینند و معمولاً از مادهٔ نرمی پر شده است. به صورت تشک و دشک وارد زبان فارسی و به صورت «الدَوشَک» وارد عربی شده است.
دؤشک آشی: ولیمهٔ فوت کسی. **دؤشک آغی:** ملافه. ملحفه. **دؤشک اوْرون:** لحاف تشک. **دؤشکجه:** تشک کوچک. مردار. **دؤشکخانا:** گنجینه. مهترخانه. **دؤشکدن ییغما:** آدم بی پدر و مادر. **دؤشکده یاتماق:** بستری شدن.
دؤشکلی: گسترده. پهناور. یکجانشین.
دؤشکلیک: کمد یا جای لحاف تشک.
دؤش کند: (Düş kənd) آرمانشهر.
دؤشکؤ: (Düşkü) مشغولیت.
دؤش گرمک: (Döş gərmək) سینه سپر کردن.
دؤشگرمک:(Düşgərmək) عطسه کردن.
دؤش گلمک: (Döş gəlmək)جمع و بسته شدن شیر در پستان.
دؤشگلمک: (Düşgəlmək) تخمین زدن.
دؤش گله: (Düş gələ) تصادفی.
دؤشگن: (Düşəyən)بسیارسقوط کننده.
دؤشگؤ: (Düşgü) تنزل. افت. سقوط. کاهش ناگهانی. شاگرد. کارآموز.
دؤشگؤت: فلش. خبر. خبر داغ.
دؤشگؤتمک: ثبت کردن. **دؤشگؤج:** تیزفهم. **دؤش گؤجؤ:** مخیّله. **دؤشگؤر:** تیزفهم. **دؤش گؤرؤ:** تخیل. **دؤشگؤل:** فقیر. ناتوان. **دؤشگؤلؤک:** ضعف. ناتوانی. **دؤشگؤن:** ضعیف. رنجور. بیمار. فاسد. پست. رذل. زبون. حقیر. ذلیل. فقیر. از پا افتاده. فلاکت بار. بی‌چیز. نادار. لاغر. پیر. فرتوت. افسرده. سست. درمانده. مبتلاء. معتاد. آلوده. علاقمند. دلبسته. نازل. کم بهاء.
دؤشگؤنج: درآمد. عایدی.
دؤشگه: (Düşgə) مُشت. پابند.
دؤش گیله سی:(Döş giləsi)نوک پستان
دؤشگین یوموشاتماق: زیاد ماندن.
دؤشلشمک: (Döşləşmək) سینه به سینه آمدن.
دؤشلک: (Düşlək) نقطهٔ تلاقی.
دؤشلک: (Döşlək) زمینه.
دؤشلگه: (Döşəlgə) اردوگاه. توقفگاه.
دؤشلگه: (Düşəlgə)میراث. سهم. هدیه.
دؤشلم: (Düşləm) رؤیا. تصور. فانتزی. وقت تفریح. فاصله. آنتراکت.
دؤشلنتی: (Düşlənti) مخیّله. قوهٔ تصور.
دؤشلنمک: (Düşlənmək) بسیار مشغول شدن. روی هم افتادن. رو به محلی نهادن. تصور کردن. **دؤشلنمه:** (Düşlənmə) تجلی. تصویر. تداعی.
دؤشلؤ: (Düşlü) هوسکار. خوش شانس. مفید.
دؤشلؤ: (Döşlü) سینه پهن. دلیر. نترس. گردن شق.
دؤشلؤک: (Düşlük) استراحت. نیمروز. تخیلی. خیال. منزل. کمپ. جنوب.
دؤشلؤک: (Döşlük) سینه بند. جلیقه.
دؤشله شیک: (Düşləşik) از کار افتاده.
دؤشله مک: (Düşləmək) خیال کردن.
دؤشله مک: (Döşləmək) تنه زدن با شانه. با سینه هول دادن. از سینهٔ کسی چسبیدن. خوردن. بلعیدن.
دؤشله مه: (Döşləmə) متمایل.
دوشم: (Düşəm) مبل.
دؤشم: (Döşəm) تأسیسات.
دؤشمان: (Düşman) در افتاده. درگیر. به صورت دشمن وارد زبان فارسی شده است. **دؤشمان توْخماغی:** یار و یاور انسان در برابر دشمن. آدم تنومند.
دؤشمانچیل: کینه توز. انتقامجو.
دؤشمان سیکن: دشمن شکن.
دؤشمان کسیلمک: دشمن شدن.
دؤشمچی: (Döşəmçi) صحنه پرداز. تدوینگر.
دؤشمچی: (Düşəmçi) مبلساز. مؤسس.
دؤشمک: (Düşmək) افتادن. پایین افتادن. سقوط نمودن. نزول کردن. فرود آمدن. فرو افتادن. هبوط کردن. در افتادن. پیاده شدن. تنزل کردن. کاهش یافتن. ساقط شدن. از مقام افتادن. نزول برف. منزل کردن. اُتراق کردن. توقف کردن. بستری شدن. از پاافتادن. دچار شدن. گرفتار شدن. جور آمدن. به چیزی خوردن و یا موافق بودن. در خور بودن. تعلق گرفتن. مربوط شدن. میل و علاقه نشان دادن. روبرو شدن. تصادف کردن. راست آمدن. شگون داشتن. خیر داشتن. فایده داشتن. گم شدن. به قسمت یا حصه کسی اصابت کردن. جلو یا دنبال کسی افتادن. مشمول شدن. داخل شدن. سقط شدن جنین. غلتیدن. زمین خوردن. فرا رسیدن. روی دادن. اتفاق دادن. برقرار شدن. ضعیف شدن. لاغر شدن. ناتوان شدن. واقع شدن. قرار گرفتن. شایع شدن. پخش شدن. انتشار یافتن. برای اولین بار کاری را شروع کردن. جهنم.
دؤشمل: (Düşməl) آشپز.
دؤشمن: (جان)(Döşmən) گوسفند یا بزی که گوش کشیده داشته باشد.
دؤشموش: (Düşmüş) شهید. افتاده. ساقط. عاجز.
دؤشمه: (Düşmə) سقوط. از کار افتاده. مستعمل. تصادفی. غیرمترقبه. اتفاقی. بیماری صرع. بی صاحب. **دؤشمه لی:** جای مناسب برای توقف. **دؤشمه یئره**

سینارسان: زود رنج.
دۆشن: (Düşən) سهم. حصه. فرصت.
دۆشن: (Döşən) بساط.
دۆشنتی: (Düşənti) اندیشه. فکر.
دۆشنتی: (Döşənti) پوشش. زیرانداز. فرش. زمینه.
دۆشنج: (Düşənc) فایده. بهره.
دۆشنجیل: (Düşəncil) بست. بند. قید.
دۆشنچی: (Döşənçi) پوشش. زیرانداز. فرش. زمینه.
دۆشنده: (Düşəndə) در صورت امکان. اگر شد. گهگاه. بعضاً. گاهی. تصادفاً.
دۆشنک: (Düşnək) زندان. منزل.
دۆشنک: (Düşənk) ردیف. صف.
دۆشنگ: (Döşəng) مستعمل (لباس).
دۆشنگن: (Düşəngən) کند. آرام.
دۆشنگی: (Döşəngi) مفروشات.
دۆشنمک: (Düşənmək) لغزیدن. گر کردن. افتادن.
دۆشنمک: (Döşənmək) فرش شدن. پهن شدن. دراز کشیدن. منظم چیده شدن. به پای کسی افتادن. با حرص و ولع خوردن. دنبال کسی راه افتادن.
دۆشنمه: (Düşənmə) لغزش. سقوط.
دۆشنمه: (Döşənmə) گسترش.
دۆشنمیش:(Döşənmiş)مفروش.پوشیده.
دۆشنۆک: (Düşnük) مفهوم. اندیشه. فقیر. **دۆشنۆکلۆ:** روان. جاری. معلوم.
دۆشنه مک: (Düşnəmək) اقامت کردن.
دۆشو: (Düşəv) تناسب. استراحت.
دۆش وئرمک: (Döş vermək) شیردادن به بچه. خوابیدن.
دۆشۆ آتلانماق: (Döşü atlanmaq) نفس نفس زدن. خودنمایی کردن و بی ثمر تلاش کردن.
دۆشۆ آچیق: (Döşü açıq) سینه باز.
دۆشۆ اۆدلو: (Döşü odlu) دردمند.
دۆشۆب چیخان: دنیا دیده. مجرّب.
دۆشۆب چیخماق: تجربه کردن.
دۆشۆب قالخماق: (Düşüb qalxmaq) افتادن و برخاستن. تنزل و ترقی کردن.
دۆشۆت: (Düşüt) سقط. رؤیا. تخیل. محل مرگ.
دۆشۆتلنمک: خیال پردازی کردن.

دۆشۆج: (Düşüc) الهام. وحی.
دۆشور: (Düşvər) سخت. دشوار.
دۆشۆردۆلمک: ساقط شدن.
دۆشۆ دۆلو: (Döşü dolu) دلاور.
دۆشۆ دۆلوسو: (Döşü dolusu) دل پُر.
دۆشۆرگۆ: [دیو](Düşürgü) ناودان ویژه ای برای عبور دادن آبهای اضافی بویژه در آسیابها. مصب رود. دهانه.
دۆشۆرگۆ: (Döşürgü) جمع کننده.
دۆشۆرگۆج: (Düşürgüc) وسیلهٔ پایین آوردن چیزی.
دۆشۆرگۆن: (Döşürgün) برگزیده.
دۆشۆرگۆن: [دیو](Düşürgün) افتاده. درخت کتیرا.
دۆشۆرگه: (Döşürgə) عادت.
دۆشۆرگه مک: عادت کردن.
دۆشۆرمک: (Döşürmək) برچیدن. چیدن. جمع آوری کردن. جمع کردن. با حرص و ولع جمع کردن. چنگ زدن. هول شدن. قاپیدن.
دۆشۆرمک: (Düşürmək) پایین آوردن. پایین گذاشتن. به زمین گذاشتن (بار). افتادن. پایین افتادن. ساقط کردن. پایین کشیدن. کندن. دچار کردن.
دۆشۆرمه: (Düşürmə) اسقاط.
دۆشۆرمه: (Döşürmə) چینش.
دۆشۆرن: (Düşürən) مسبب. باعث.
دۆشۆروت: (Düşürüt) تخفیف.
دۆشۆروجۆ: (Döşürücü) گدا.
دۆشۆروش: (Düşürüş) اسقاط.
دۆشۆروک: (Döşürük) ترتیب. نظم.
دۆشۆرۆلمک: (Döşürülmək) جمع آوری شدن. چیده شدن.
دۆشۆرۆلمک: (Düşürülmək) پایین آورده شدن. ساقط شدن.
دۆشۆرۆم: (Düşürüm) تخفیف. کاهش. دامپینگ. **دۆشۆره:** سرازیری.
دۆشۆره دۆشۆره: گاهی. گهگاه.
دۆشۆش: (Düşüş) سقوط. خیال. شکست. مشغولیت. **دۆشۆشمک:** باهم افتادن. پذیرفتن. کامل شدن.
دۆشۆشۆک: مهمانی. اقامت.
دۆشۆ ضعیف: (Döşü zə'if) آنکه ریه هایش ناتوان است.

دۆشۆ قارا:(جان)(Döşü qara)سینه سیاه.
دۆشۆک: (Döşük) بساط. گستره.
دۆشۆک: [دیو](Düşük) بی حال. نارس. بچهٔ سقط شده. افتاده. تنزل یافته. هرزه. پست. رذل. فروتن. کسی که سخن به قاعده و زمان نگوید. نان افتاده در تنور. غذا. طعام. تخم مرغی که پوستش بسیار نازک باشد. یاوه گو. لافزن. نجاست. فضله. نوعی شعر ترکی غیرمنتظم و اکثراً روستایی.
دۆشۆک یاپماق: فضله انداختن.
دۆشۆ گلمک: (Döşü gəlmək) ورم کردن پستانها.
دۆشۆل: (Düşül) ابله. احمق.
دۆشۆلکه / دۆشۆلگۆ / دۆشۆلگه: (Düşülgə)) اوتوپیا.آرمانشهر.
دۆشۆم: (Düşüm) مُهر. مارک. تناسب. درخور. حال. درآمد. محصول. بار. سقط. افت. گرادیانت (ریاضی).حذف شدن حرف آخر صدادار کلمهٔ اول که بعد از آن کلمه‌ای بیاید که حرف اولش صدادار باشد مانند الی آچیق ← ال آچیق. **دۆشۆم گلیشیگی:** نشانهٔ مفعول صریح. **دۆشۆملۆ:** متناسب. هماهنگ. برازنده. **دۆشۆملۆک:** تناسب.
دۆشۆم: (Döşüm) چوب بزرگ که بر پشتهٔ علوفه گذارند.
دۆشۆن: (Düşün) توضیح. فهم. منزل.
دۆشۆن بیلیم: (Düşün bilim) فلسفه.
دۆشۆنتۆ: (Düşüntü) هرچیز فهمیدنی.
دۆشۆنتۆ: (Döşüntü) سربالایی.
دۆشۆنج: (Düşünc) مریض. افتاده. فکور. متفکر. فلسفه.
دۆشۆنجل: (Düşüncəl) فهمی. انتزاعی.
دۆشۆنجه:(Düşüncə)اندیشه. فکر. ایده.
دۆشۆنجه لیک: اندیشمندی. خبرویت.
دۆشۆنچۆ: (Düşünçü) فیلسوف. اندیشمند.
دۆشۆندش: (Düşündəş) هم اندیش.
دۆشۆندشلیک: هم اندیشی. توارد.
دۆشۆندن دئمک: (Döşündən demək) از محفوظات ذهنی خود بازگفتن.
دۆشۆندۆرگۆج: (Düşündürgüc) مفسّر.
دۆشۆندۆرمک: (Düşündürmək) فهماندن. تفهیم کردن. به تفکر

واداشتن. شیرفهم کردن. حالی کردن.
دۆشۆندۆرمه: (Düşündürmə) نوشتاری جهت آگاهاندن درست مسئله برای کسی یا گروهی. ایضاح.
دۆشۆندۆرۆ / دۆشۆندۆرۆش: (Düşündürü) توضیح.
دۆشۆندۆرۆک: (Düşündürük) هذیان. گرفته. مغموم.
دۆشۆندۆز:(Düşündüz) فهیم. فیلسوف.
دۆشۆن دۆشۆن پۆخدور ایشین: این ره که تو می روی به ترکستان است.
دۆشۆنرلی: (Düşünərli) فهیم.
دۆشۆنسل: (Düşünsəl) فهمی. انتزاعی.
دۆشۆنسۆ: (Düşünsü) وسوسه. وهم.
دۆشۆنک: (Düşünək) فهم. اندیشه.
دۆشۆنگن: (Düşüngən) فکور.
دۆشۆنگۆ: (Düşüngü) تأثر. الهام.
دۆشۆن گۆدۆم: (Düşün güdüm) ایدئولوژی. عقیده.
دۆشۆنلۆ: (Düşünlü) دانا. اندیشمند.
دۆشۆنمک: (Düşünmək) فهمیدن. درک کردن. اندیشیدن. تصور کردن. خیال کردن. غصه خوردن.
دۆشۆنمن: فیلسوف. متفکر.
دۆشۆنمه: فهم. درک. اندیشه. تأمل.
دۆشۆنۆ: (Düşünü) اندیشه.
دۆشۆنۆب داشینماق: عمیقاً اندیشیدن.
دۆشۆنۆر: (Düşünür) اندیشمند.
دۆشۆنۆش: (Düşünüş) تفکر. ادراک.
دۆشۆنۆشمک: (Düşünüşmək) دشمنی ورزیدن. خصومت داشتن. کینه بستن. فکر کردن و متوجه شدن.
دۆشۆنۆک: (Düşünük) فهیم. فهم.
دۆشۆنۆلمک: فهمیده شدن.
دۆشۆنۆم: (Düşünüm) نظر. فکر.
دۆشۆنه:(Düşünə) تصادفی.
دۆشۆنه چکمک: (Döşünə çəkmək) به آغوش کشیدن. حمایت کردن.
دۆشۆنه دۆشمک: (Döşünə düşmək) دلپذیر بودن.
دۆشۆنه دۆگمک: (Döşünə döymək) منم منم گفتن.
دۆشۆنه یاتماق: دلپذیر بودن.
دۆشۆو: (Düşüv) فرود. نشیب.
دۆشۆ یاستی: (Döşü yastı) سینه صاف. آنکه سینه هایش رشد نکرده باشد.
دۆشه: (Düşə) خوش شانس. بعضاً سود. مسافرخانه. بصورت «توشه» وارد زبان فارسی شده است.
دۆشه تین: (Düşətin) یکباره.
دۆشه جه: (Düşəcə) تصادفی.
دۆشه چۆرگی: (Düşə çörəyi) نان سفر. نان توشه. در قدیم برای آذوقه سفر، نان خشک را خرد کرده و همراه با گردو، بادام و کشمکش در کیسه پر می کردند و در طول راه می خوردند.
دۆشه چیخماق: (Döşə çıxmaq) تا حد سینه رسیدن.
دۆشه ره: (Düşərə) تصادفی.
دۆشه ری: (Düşəri) فرصت. الکی. مفتکی. اتفاقی.
دۆشه ریجی: (Düşəriçi) فرصت طلب.
دۆشه رینه: (Düşərinə)هرچه پیش آید.
دۆشه سالماق: شیردادن به بچه.
دۆشه قالخا:(Düşə qalxa)افتان و خیزان.
دۆشه گن: (Düşəyən) افتاده.
دۆشه لک: (Düşələk) درآمد. عایدات.
دۆشه لی: (Döşəli) مفروش.
دۆشه لیک: (Döşəlik) گستردنی.
دۆشه لیک: (Düşəlik) حقوق مأموران.
دۆشه مک: (Düşəmək) خواب دیدن. رؤیا دیدن. محتلم شدن.
دۆشه مک: (Döşəmək) گستردن. فرش کردن. منظم چیدن. بستر درست کردن. کف سازی کردن. فرش کردن کف (ساختمان). کوبیدن. نواختن. زدن. گفتن. بی‌تأمل حرف زدن. حریصانه و پر خوردن. دست خود را بدست دیگری دادن به نشانهٔ موافقت.

دوغارچین

دۆشه مل: (Düşəməl) لنگرگاه. افتاده.
دۆشه من: متصدی تأسیسات.
دۆشه مه: (Döşəmə) فرش. بستر. زیرانداز. کف سازی. سنگفرش. ته چین گوشت و غیره که زیرپلو می گذارند. مقدمهٔ قصه. زمینه سازی قصه. قطعه‌ای که در ابتدای قصه بیان می‌شود. وصلهٔ زیر کفش. به صورت «دوشمه» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده. **دۆشه مه پیلۆو:** نوعی پلو که خورشت آن زیر برنج باشد. **دۆشه مه چکمه:** نوعی غذا با برنج. **دۆشه مه سورتن:** کارگر مخصوص تمیزکردن فرش. **دۆشه مه سیلن:** کارگر، ماشین یا بُرس مخصوص تمیزکردن فرش. **دۆشه مه کیریشی:** تیرهای سقف.
دۆشه نک: (Döşənək) بستر. فرش. زیرانداز. بستر زیرپای حیوانات در آغل و آشیانهٔ مرغ.
دۆشه نکلی:(Döşənəkli)مفروش.مجهز.
دۆشه نه: (Düşənə) منظم. مرتب.
دۆشه نه جک: (Döşənəcək) فرش. زیرانداز. رفرف.
دۆشه نیش: (Döşəniş) گسترش.
دۆشه نیلمک: (Döşənilmək) مفروش شدن(بوسیلهٔ کسی). پهن شدن.
دۆشه وورماق: بالا انداختن. بلعیدن.
دۆشه ویج / دۆشه وینت:(Düşəvic) سود.
دۆشه یاتان: (Döşə yatan) دلنشین.
دۆشه‌ییجی:(Döşəyici)فرّاش.تأسیساتی.
دوشی: (Düşəy) عمود. شاقول.
دوش یاپی: (Düş yapı) ناکجاآباد.
دوشیمک: (Dəvşimək) آهسته خوردن.
دۆغا: (Doğa) طبیعت. **دۆغا اۆستۆ:** غیرطبیعی. **دۆغا بیلیک:** بیولوژی. طبیعت شناسی. **دۆغاج:** مادّه. الهام. فی البداهه. طبیعی. فطری. **دۆغاجا:** طبیعی. چرکین. **دۆغاجاق:** آینده. آبستن. حامله. **دۆغاجالی:** طبیعت گرا. ناتورالیست. **دۆغاجالیق:** طبیعت گرایی. ناتورالیسم. **دۆغاجدان:** یکباره. ناگهانی. **دۆغاجلاما:** بداهه سرایی. **دۆغاجلاماق:** فی البداهه شعر گفتن. **دۆغاجی:** طبیعت گرا. کسانی که برای

عرض تبریک نزد زن زائو رفته باشند. **دوْغاچ:** ریشه. اصل. **دوْغا دورماق:** در آستانهٔ زایمان بودن. **دوْغار:** زاینده. بچه زا. صبح. سحر. گوسفند یا بز. **دوْغاراق:** گِرد. دایره. **دوْغارچین:** (جان) پنگوئن. **دوْغار نامازی:** نماز صبح. **دوْغاسیز:** سالم. تندرست. **دوْغال:** طبیعی. **دوْغالاق:** بسیار زاینده. مدوّر. **دوْغالاماق:** گرد شدن. **دوْغالان:** مدوّر. **دوْغال بن:** (Doğal bən) خال گوشتی. **دوْغالجا:** طبیعتاً. **دوْغال جام:** عقیق سیاه. **دوْغالچی:** طبیعت گرا. **دوْغال دیشی:** غیرطبیعی. **دوْغاللایین:** بالطبع. طبیعتاً. **دوْغالی:** بیمار. **دوْغالیق:** زادگاه. **دوْغان:** باز. قوش. شاهین. (Falco) زاینده. آفریننده. تکثیریابنده. سد. مانع. برادر. شجاع خصم افکن. خویشاوند. برادر یا خواهر. بصورت «طوغان» در معنای نخست وارد فارسی شده. (ناپ). **دوْغانا:** (جان) جوجه شاهین. **دوْغاناق:** چنبر. چنبره. حلقه. حلقه یا دوشاخه‌ای که برای گره زدن دو سر طناب به کار می‌رود. چنگک چوبی. قلاب. قلاب آهنی که طنابهای توتون بست را از آن بیاویزند. آلت دو شاخهٔ تیغه دار برای نرم کردن پوست. **دوْغاناقلاماق:** با حلقهٔ مخصوص پوست را نرم کردن. **دوْغان اوْخوشان:** عقد اخوت بسته. **دوْغان اوْغلان:** عموزاده (ترکمنی). **دوْغانایی:** کیسه ای که هنگام تولد بره از شکم گوسفند بیرون آید. **دوْغان بوْغان:** کوه و درّه. فراز و نشیب. **دوْغان توروش:** خویشاوند. **دوْغانج:** فیزیک. **دوْغانچار:** فرزند نوه. نتیجه از طرف دختر.

دوغان

دوْغانچی: کسی که به کار پرورش پرندگان شکاری مشغول است. بچه باز. خویشاوند. **دوْغانچیل:** علاقمند به خویشاوندان. **دوْغاندیز:** فیزیکدان. **دوْغان قارناش:** قوم و خویش. **دوْغانلاماق:** برادری کردن. تربیت کردن. یاد دادن. **دوْغانلی:** خوش شانس. خوشبخت. **دوْغانلیق:** برادری. خویشاوندی. برادر خوانده. **دوْغانیاق:** زادگاه. **دوْغانیش:** رنسانس. نوزایی. **دوْغای:** پیچ و خم رودخانه. **دوْغبا / دوْغبار:** (Doğba) شرق. خاور. **دوْغبارین:** موقع طلوع خورشید. **دوْغبان:** (Doğban) شرق. خاور. **دوْغجا:** (Doğca) ذات الریه. وطن. **دوْغچا:** (جان)(Doğça) بز مادهٔ دو ساله که هنوز بزغاله نزاییده است. زائو. **دوْغدا:** (Doğda) میهمانی تولد نوزاد. **دوْغداج:** نوزاد. **دوْغداچی:** زائو. **دوْغداش:** همزاد. **دوْغدو بیتدی:** اجداد. نیاکان. **دوْغدورماق:** (Doğdurmaq) زایاندن. **دوْغدوق:** (Doğduq)نوه. چهارپای بز. خویشاوند. برادرمادری. **دوْغدوی:** (جان) ← توی قوشو. **دوْغر:** (Doğər) ← دوگر. **دوْغرا:** (Doğra) عادل. حق. حقیقت. راستی. امضاء. نوعی خط تزئینی به صورت خطوط درهم پیچیده و معمولاً قوسی شکل. نام و القاب پادشاه که به صورت خطوطی درهم پیچیده و قوسی شکل در بالای نامه‌ها، منشورها و احکام نقش می‌شده و در حکم امضای پادشاه بوده است. فرمان. منشور. واحدی برای سند، نامه و مانند آنها. نشان. علامت. شبیه به ابرو به علت خمیدگی طغرا. به صورت طغرا وارد زبان فارسی و به صورت «الطغراء» وارد عربی شده است. در اصطلاح عامهٔ عربها به «الطتره» می گویند. مصادری چون طغرا زدن (مهر و امضای خود را بر چیزی نهادن و به مجاز نقش کردن و تثبیت نمودن)، به طغرا رسانیدن (به امضاء رسانیدن)، طغراکش (دبیری که هنر درست نوشتن خطوط قوسی طغرا را نیکو می‌دانسته) و طغرانویس و ... از همین ریشه است. **دوْغراتماق:** قیمه قیمه گردانیدن. ریزریز کردن. خرد کردن. قطعه قطعه بریدن. **دوْغراج:** نجار. ماشین تراش. خردکن. **دوْغراچی:** بررسی کننده. ویراستار. مصحّح. خرّاط. **دوْغراش:** بُرش. راه درست. هم دسته. **دوْغراشماق:** باهم بریده شدن. دوام یافتن. **دوْغراق:** بریده. خار. اسبی که در جنگ، برای سواری از طرف خاقان به سربازان داده شود. (ناپ). **دوْغرال:** رسمی. **دوْغرالماق:** راست گفتن. **دوْغرام:** ریزریز. خرد شده. قطعه قطعه. به اندازهٔ یکبار برش. تراید. **دوْغرامـا:** تراید آبدوغ. قیمه قیمه. ریزریز. خرد شده. آبدوغ خیار. تجزیه. **دوْغرامـا پیلـوْ:** پلوی که با گوشتهای قطعه قطعه شده پخته باشند. **دوْغراماج:** آبدوغ خیار. نان تراید شده در دوغ. **دوْغراماچی:** نجّار. در و پنجره ساز. **دوْغرامـاق:** بریدن و قطعه قطعه کردن. بریدن. قطعه قطعه کردن. ریزریز کردن. تکّه پاره کردن. خرد کردن. لاف زدن. گزاف گفتن. **دوْغرامجـا:** تکهٔ بریده شدهٔ گوشت. **دوْغرانتی:** خرده ریزهای چیز بریده شده. **دوْغرانـدیرماق:** ← دوغراتماق. **دوْغرانمـاق:** بریده شدن. قطعه قطعه شدن. قیمه قیمه شدن. ریزریز شدن. خرد شدن. **دوْغراو:** مایعی که بعد از زدن ماست و گرفتن کره باقی بماند. **دوْغـرو:** (Doğru) راست. مستقیم. درست. صحیح. راستگو. درستکار. سو. طرف. جهت. سمت. بصورتهای دغری، طوغری، طوغرو، توغرو و دوقری وارد عربی شده است. **دوْغـرو آچی:** زاویهٔ ۱۸۰ درجه. **دوْغرو اوسکولر / دوْغرو بوغلار:** ← نوروز چرشنبه لری. **دوْغرو بولان:** نظم و ترتیب. **دوْغـروت:** ارشاد. حق. **دوْغروتمـاق:** ثابت کردن. تصحیح کردن. **دوْغروتـوق:** حقیقت. **دوْغروتـون:** حقیقتاً. **دوْغـروج:** اصلاح

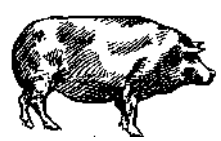
طلب. **دوْغروجول:** راستین. درستکار. **دوْغرو چرشنبه لر:** ← نوروز چرشنبه لری. **دوْغروچو:** درستکار. راستگو. **دوْغرورداش:** همراستا. هم مستقیم. **دوْغروسال:** خطی. مستقیم. **دوْغروشماق:** راه افتادن. درست شدن. **دوْغروق:** زایش. موقعیت. تپه. قله. راستی. حق. **دوْغروق خانا:** زایشگاه. **دوْغرو گؤرمه:** تصویب. **دوْغرول:** راستی. درستی. دلمهٔ روده که با گوشت و فلفل بپزند. نوعی پرنده. ← توغرول. **دوْغرولاتماق:** تحقق بخشیدن. به اجرا درآوردن. درست کردن. ساختن. اصلاح کردن. سرراست کردن. قد راست کردن. نشانه روی کردن. جهت گرفتن. جبران کردن. تأمین کردن. **دوْغرولاما:** تحقیق. **دوْغرولاماق:** تحقق بخشیدن. صحت و درستی امری را تأیید کردن. **دوْغرولانماق:** تحقق یافتن. به حقیقت پیوستن. تأیید شدن. تصدیق شدن. **دوْغرولتماج:** تصحیح کننده. هدایتگر. **دوْغرولتماق:** تحقق بخشیدن. درست گردانیدن. **دوْغرولتو:** مسیر. خط راست. محل. **دوْغرولچا:** (جان) جوجه شاهین. **دوْغرولما:** پیشگامی. **دوْغرولماق:** داوطلب شدن. بلند شدن. پیشقدم شدن. تحقق یافتن. به اجرا درآمدن. تأیید شدن. درست شدن. اصلاح شدن. به عمل آمدن. قد راست کردن. جهت گرفتن. به سویی رو آوردن. **دوْغرولوق:** راستی. حقیقت. صداقت. **دوْغرولوم:** حقیقت طلبی. جهت گیری. **دوْغروم:** برش. قطع. طلب. **دوْغروماق:** کشیدن. راه بردن. **دوْغرومان:** حقوقدان. **دوْغروم داش:** سنگ رودخانه. **دوْغرون:** در واقع. امانتدار. **دوْغروناز:** ناز واقعی(ناد). **دوْغرون بوغ:** بخاری که با تابش خورشید از سطح زمین برخیزد. **دوْغرو یئل:** باد شرقی. **دوْغساق:** [دیو](Doğsaq) نازا. بیوه. **دوْغساماق:** (Doğsamaq) ضعیف شدن. **دوْغسورقال:**(Doğsurqal)توحش.خشم. **دوْغ سؤرؤن:** (Doğ sürün) اصل و نسب. رگ و ریشه.

دوْغسوق: (Doğsuq) خاور. مشرق. **دوْغسون:** (Doğsun) وحشی. درنده. **دوْغشوق:** (Doğşuq) فطرت. **دوْغشول:** زایشگاه. زادگاه. فطری. **دوْغقا:** (Doğqa) ریزه. ترید. **دوْغقان:** (Doğqan) همزاد. مادرزاد. برادر. خویشاوند. **دوْغقانلیق:** (Doğqanlıq) صلهٔ رحم. **دوْغقوج:** (Doğquc) دیدار با زن زائو. **دوْغلا:** (Doğla) پوست خام که پشمش گرفته شده. **دوْغلان:** (Doğlan) چاق. فربه. **دوْغلاق:** (Doğlaq) گرد. قلنبه. لباس اولیهٔ نوزاد. **دوْغلاماق:** (Doğlamaq) راه آب را

دوغوز اوزومو

بستن. خاموش شدن. جلوی چیزی را گرفتن. یخ بستن. **دوْغلاو:** (Doğlav) زایش. تازگی. **دوْغلو:** (جان)(Doğlu) بچه شتر. **دوْغما:** (Doğma) بطنی. همزاد. صلبی. تنی. نسبی. از یک پدر و مادر. مادرزادی. خیلی مهربان و نزدیک. زایش. ظهور. طلوع خورشید. ارثی. زادگاه. تعصب. فعل امر به معنای «نزای، بدنیا نیاور، طلوع نکن». **دوْغماجا:** تنی. از یک پدر و مادر. فی

دوغوز

البداهه. طبیعی. **دوْغما دوْلاما:** نسبی و سببی. **دوْغمادیق:** مهمل. بی اساس. **دوْغماز:** نازا. **دوْغماغان:** نوکر. غلام. **دوْغماق:** زائیدن. بچه به دنیا آوردن. طلوع کردن. درآمدن. ظاهر شدن. به وجود آمدن. پدید آمدن. آفریدن. یکباره افزایش یافتن. **دوْغمال:** خلق الساعه. نوظهور. **دوْغمالاشماق:** همزاد شدن. مأنوس شدن. نزدیک شدن. آشنا درآمدن. **دوْغمالیق:** تنی. **دوْغموش:** (Doğmuş) زائو. متولد. خویشاوند. تقاطع. (ناپ). **دوْغموش قاداش:** خویشاوند. **دوْغناق:** (Doğnaq) مهار شتر. **دوْغنوق:** (Doğnuq) چنگال چوبی که به سر طناب باربندی ببندند. **دوْغو:** (Doğu) عرف. عادت. رسم. زایش. مشرق. در دین گؤگ تانری (دین باستانی ترکان)، جانب شرق مقدس و برتر بود چراکه خورشید از جانب شرق برمی‌آید. چادر خاقان یا «اوتاق» به سوی شرق گشوده می‌شد و خاقان بر سریر پادشاهی، به سوی شرق می‌نشست. بچه ماهی. عصاره. ته مانده. گؤگ ترکها شرق را به رنگ خاکستری می شناختند. به همین صورت و درمعنای اخیروارد فارسی شده است. **دوْغوت:** طلوع خورشید. زایش. نیروی زایش. **دوْغوت آناسی:** ماما. قابله. **دوْغوج:** الهام. جشن تولد. **دوْغوجا:** ذات الریه. **دوْغوخان:** حاکم شرق (ناپ). **دوْغودان:** شرقی. (ناپ). **دوْغور:** دقیق. جسور. مرتب. اسب کاری. جای مخصوص فرود آمدن عقاب پرورش یافته. **دوْغورا:** کِرمی که زیر پوست نازک نوزاد حیوان دیده شود. **دوْغوران:** زاینده. بچه زا. آفریننده. **دوْغورتقا:** (جان) دارکوب. **دوْغورجو:** مسبب. باعث. **دوْغورچو:** راستگو. **دوْغورچوق:** بچه. کودک. **دوْغورغان:** زایا. دامی که زیاد بزاید. **دوْغورقانما:** خیمه. خرگاه. **دوْغورقو:** زایش. پهنا. وسعت. **دوْغورقوج:** آبستن. **دوْغورلو:** سواره. **دوْغورلوق:** نمد

انداخته شده بر پایین چادر. **دوْغورما:** زایش. **دوْغورماز:** نازا. **دوْغورماق:** زایاندن. **دوْغورمان:** مامـا. قابلـه. **دوْغوروش:** زایش. طلوع. پیدایش. **دوْغوروق:** حادثه. واقعه. **دوْغوروم:** گاو

دوغوز اوتو

زائو. **دوْغورون:** فی الواقع. در واقع. **دوْغوز:** (جان) خوک. گراز. به صورت Tungus وارد زبان روسی و انگلیسی شده است. ← دونوز. **دوْغوز آراباسی:** چرخ دستی. **دوْغوز آلماسی:** (گیا) قارچ. **دوْغوز آیریق اوْتو:** (گیا) نوعی

دوغوز قوش

علف زیان آور از تیرهٔ گندمیان. (Cynodon dactylon). **دوْغوز اوْتاران:** خوک چران. **دوْغوز اوْتو:** (گیا) علف خوک. **دوْغوز اوْزوْمو:** (گیا) اکتهٔ سنبله‌ای. (Actaea spicata). **دوْغوز باتیران:** باتلاق. **دوْغوز باشی:** نوعی بیماری در خوکها. **دوْغوز بالیغی:** (جان)دلفین. (Phacaema commuis). **دوْغوز بورنو:** ← قورلاغان. **دوْغوز پاخلاسی:** ← آجی پاخلا. **دوْغوز پیتراغی:**(گیا) نوعی پیتراق بزرگ. **دوْغوز تیکانی:** (گیا) گیاه علفی خارمانند. **دوْغوز داراق:** (گیا) گیاه علفی چندساله. **دوْغوز دامی:** نوعی سیل بند که از چوب و سنگهای بزرگ درست کنند. **دوْغوزدورماق:** زایاندن. کمک کردن به زایمان. سبب شدن. به وجود آوردن. بیدار کردن. احیاء کردن. **دوْغوزدورولماق:** زایانیده شدن. به وجود آمدن. **دوْغوز دؤگدؤ:** بازی کودکانه در مغان. **دوْغوزدون:** ماه آبان (قرقیزی). **دوْغوز قوش:** (جان) دارکوب یال سفید. (Dendrocopos leucopterus). **دوْغوز قویروغو:** (گیا) گیاهی کوهی (Peucedanum). **دوْغوز قیران:** باد شمال غرب. **دوْغوز قیلینجی:** (گیا) گیاهی یا گلهای بنفشه ای و برگهای سیخ و دراز که در جاهای مرطوب روید. **دوْغوز گئییکی:** (جان) آهوی خوکی هندی. **دوْغوز گؤز:** (جان) اسبی با چشمان فرو رفته و بی حال. کسی با چشمان کوچک و ثابت. **دوْغوزلاق:** کسی که به موقع در سر کارش باشد. کاردان. **دوْغوزلان بوْجگی:** (جان) ← دوْشان قوردو. خرخاکی. (Brachynus crepitans). **دوْغوزلوق:** پرههای آسیاب آبی. خیانت. رذالت. آبراهه‌ای که برای جاری شدن سریع آب بر روی پره‌های آسیاب سازند. خوکدانی. **دوْغوزماق:** زاییدن. چاق. فربه. **دوْغوزو گؤتؤندن یئمک:** (خوک را از کونش خوردن) خر را با آخور خوردن. مرده را با گور خوردن. حلال و حرام را قاتی خوردن. **دوْغوش:** زایش. طلوع. پیدایش. برادر. جرأت. **دوْغوشجا:** مادرزاد. **دوْغوشدان:** مادرزادی. حقیقتاً. **دوْغوش دوما:** قوم و خویش. **دوْغوشقا:** زایشگاه. **دوْغوشقان:** زاییده. زاده شده از یک پدر و مادر. قوم و خویش. **دوْغوشلو:** اصیل. عالیجناب. **دوْغوشلوق:** اصالت. نجابت. جسارت. خویشاوندی. **دوْغوشون:** ذاتاً. طبیعتاً. **دوْغوقاج:** نخستین نوزاد. نوزاد شیرخواره. **دوْغو قامیشچینی:** (جان) سسک شالیزار (نوعی پرنده) (Acrocephalus agricola). **دوْغولاماق:** بچه دار شدن. **دوْغولتو:** آفرینش. پیدایش. **دوْغولماق:** زاییده شدن. متولد شدن. طلوع کردن. ظهور کردن. به وجود آمدن. **دوْغولو:** شرقی. اهل مشرق. زاییده. زائو. ارژینال. اصلی. به صورت «دوقلو» به معنای دو پیکر وارد زبان فارسی شده است. **دوْغولوش:** تولد. زایمان. وجود. پیدایش. **دوْغولوق:** کادوی نوزاد. **دوْغوم:** تولد. زایمان. بذر. دانه. هسته. تخم حشرات. بصورت «تخم» وارد فارسی شده. **دوْغومجان:** بسیار زاینده. **دوْغومچو:** وارث. **دوْغومچولوق:** ارثی. موروثی. **دوْغومداش:** هم تبار. **دوْغوم سانجیسی:** درد زایمان. زحمت بسیار. **دوْغوم قاباغی:** پیش از زایمان. **دوْغوملو:** دلاور. تنومند. متولد سال. **دوْغوملوق:** تخمی. زایشی. **دوْغون:** تولد. **دوْغونال:** بومی. **دوْغون تؤکؤن:** تولد و مرگ. **دوْغونج:** ارتجال. بداهه. **دوْغونجالیق:** هدیه یا کادوی ماما. **دوْغونجدان:** ارتجالاً. بداهتاً. **دوْغونماق:** زاییدن. **دوْغونون:** فطرتاً. طبیعتاً. **دوْغیاز:** نام مردان اویغور. **دوْقسان:** (Doqsan) نود. عدد ۹۰.

دوْققار: (Doqqar) ناسازگار. لجوج.

دوْققاز: (Doqqaz) در کوچک چوبی (از اتصال چوبها به هم درست شود). کوچهٔ روستا. در حیاط. راهی که از چپر به بیرون باز شود. **دوْققازچا:** شاخه هایی که در ساخت در چوبی بکار روند. **دوْققاز کسدی/دوْققاز کسمک:** بستن راه عبور عروس برای گرفتن انعام. **دوْققازلانماق:** بسته شدن در.

دوْققوز: (Doqquz) عدد۹. ترکان و مغولان عدد ۹ را محترم و سعد دانسته و هدایا را در واحدهای نه تایی می‌فرستادند. آنان مقامات عالی را ۹ بار از مجازات شدن معاف می کردند. عدد افلاک، اشکال رقم هندسه، پرچم و هدایای پادشاهان ترک و عدد سلاطین طبقه‌ی مغول هم ۹ است. معیار جزای نقدی نیز نه گان بود مانند یک نه، دو نه یا سه نه. مردم روی ۹ لایه نمد می نشستند. در ازبکستان شیربهای عروسی را با تعداد نه گانه تعیین کنند. لباس فاخر به ردیف نه گانه تزئین می‌شد. رسمی در ازدواج

ترکمنها که عبارت است از بقچه ای متشکل از ۹ قواره پارچه. بصورت «تقوز» و «تغوز» وارد ادبیات فارسی شده است. **دوْققوز آتابای:** ← چیلینگ آغاج. **دوْققوزا:** ماه دسامبر. **دوْققوز اوْتوز:** بیست و نه. **۲۹. دوْققوز اوْتوز پارا:** پشیز. پول خرد. **دوْققوز اوْغوز: ۹** قبیلهٔ اوغوز. **دوْققوز اوْگوْز:** آباء علوی. **دوْققوز بابالی:** (۹ پدره) حرامزاده. **دوْققوز باشلی:** (گیا) نوعی گیاه علفی دیرپا. آغ چؤپله مه نیز گویند.(Veratrum album). **دوْققوز بیچمک:** تعیین کردن جهیزیه. **دوْققوز توغلو خان:** خان نه درفش. خان خانان.

دوققوز باشلی

آخرین رتبه حاکمیت خانی در میان ترکان. آنکه دارای ۹ درفش است. هرقدر هم که وسعت و قدرت خاقانی بیشتر باشد، تعداد درفشهایش از ۹ تجاوز نمی کند چون عدد ۹ مقدس است. **دوْققوز توْی:** مراسم جهیزیه در ترکمنها. **دوْققوز جانلی:** سخت جان. **دوْققوز دانا:** (گیا) ← خانیم الی. **دوْققوز داش:** بازی نه سنگ. **دوْققوز دوْغورماق:** کاری را به سختی انجام دادن. در تکاپو بودن. **دوْققوز دوْلابچی:** حیله گر. **دوْققوز دوْن:** (گیا) شمشاد پیچ از خانوادهٔ پیچ امین الدوله. درختی که پوست ندارد و چوب آن در کمال صلابت است. (Lonicera) ← کور چیبان. **دوْققوز قادین:** بانوی اعظم (ناد). **دوْققوز قوْیماق:** فریب دادن. **دوْققوز قیرخ:** سی و نه. **۳۹. دوْققوز گلمک:**

دوققوز دون

فریب دادن. **دوْققوزلاما:** نه گانه. نه لایه. خفتان. **دوْققوزلانماق:** سمج بازی درآوردن. **دوْققوزلو:** نه گانه. شعر نه هجایی. **دوْققوزلوق:** نه تایی. دارای نه خال (کارت). جهیزیه یا توشهٔ دختر که در واحدهای نه تایی ببرند. **دوْققوزو دوْلماق:** در رفاه بودن. **دوْققوزونجو:** نهمی. نهم. به صورت «دوقزنجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **دوْقوز:** (Doquz) نه. عدد نه. **دوْقون اوْتو:** (گیا)(Doqun otu) حلفا. علف کاغذ. پیرز. **دوقوی:** (Duquy) دروغ. **دوک:** (Dəvək) شاخهٔ تازه درخت مو. **دوْک:** [دیو](Dük) مُشت. چند. دوک مین= چندهزار. **دوْکجه:** (Dükcə) دوک نخ ریسی. نخی که به دور میل نخ ریسی پیچیده. جایی کنار تنور که خمیر را باز کنند. **دوکی:** (متفا) ← دوگو (برنج). **دوْگبه:** (Döybə) ضرب. ضربه. **دوْگج:** (Döyəc) رخت مال. جنده. چوبی که به هنگام لباس شستن از آن برای کوبیدن لباس استفاده می‌شود. چکش چوبی. گرز. دستهٔ هاون. وسیلهٔ کوبیدن و ضربه زدن. کوبهٔ در. **دوْگجچی:** (Döyəcçi) چکش کار. **دوْگج داشی:** (Döyəc daşı) سندان. **دوگجک:** (Düycək) کاپشن. **دوْگجلنمک:** (Döyəclənmək) کوبیده شدن. **دوْگجله مک:** مشت مالی کردن. زیر ضربات مشت گرفتن. زدن. کوبیدن. پشت سرهم ضربه زدن. پا به زمین کوفتن. یک ریز حرف زدن. **دوْگجله مه:** مشت مال. ضرب و شتم. **دوْگجه:** (Döycə) محل کوبش و ضربه. پیوند. قلمه. **دوْگجه لنمک:** پیوند زده شدن. **دوْگجه له مک:** پیوند زدن. **دوْگدوْ:** (Döydü) دستهٔ تبر. گرز. **دوْگدوْج:** (Döydüc) پودر سیر. **دوْگدوْر:**(Düydür) پزشک. **دوْگدوْرمک:**(Düydürmək) گره‌زدانیدن **دوْگدوْرمک:** (Döydürmək) باعث کتک خوردن کسی شدن. به وسیلهٔ کسی آرد کردن. تلقیح کردن. کوباندن. **دوْگدوْرمه:** کوبش. تلقیح. نوعی بازی که برای انجام آن، سه چوب به بلندی ۶۰ تا ۷۰ سانتیمتر در فاصلهٔ یک متری می‌گذارند. سپس بازیکنان به نوبت با چوب بزرگی چند بار به زمین زده و سپس آن سه چوب را می‌زنند. چوب هر کدام که به فاصلهٔ دورتری برود، برنده است. **دوْگدوْگه:** (Döydüyə) طنطنه. بزن و بکوب. **دوْگدوْلوْ بالتا:** (Düydülü balta) تبری که طرف غیر برندهٔ آن گرد است. **دوْگر:** (Düyər) گردهمایی. **دوْگر:** (Döyər) چوبهای کلفت در طبقهٔ اول زیر پردی. **دوْگرگج:** (Döyərgəc) چکش. تخماق. **دوْگرگی:** (Döyərgi) چارچوب. **دوْگرن:** (Düyrən) احمق. کله پوک. **دوْگروْک:** (Düyrük) بی معنا. احمقانه. **دوْگره مک:** (Düyrəmək) فرو کردن. **دوْگره ویج:** (Düyrəvic) سوزن چنگال دار. **دوْگسوْک:** (Döysük) ناقص. **دوْگسوْن:** [دیو](Düysün) نوعی گره چهارگوش. **دوْگ سیندیر:**(بزن بشکن)کتک شدید. **دوْگش:** (Döyəş) مزاحم. **دوْگگج:** (Döygəc) چکش. تخماق. لباس تلنبار شده. **دوْگگل:** (Döygəl) خوش هیکل. **دوْگگن:** (Döygən) باتجربه. دنیادیده. **دوْگگوْ:** (Döygü) طرف زنندهٔ چکش. دیوار باغچه. **دوْگگوْج:** (Döygüc) هاون. **دوْگگوْل:** (Düygül) شک. تردید.

دؤگگؤن: (Döygün) کوفته. خسته.
دؤگلنبه: (Döylənbə) زخم زیر پا. تاول دست.
دوگلت:(گیا)(Düylət) خربزهٔ کوچک.
دوگلک: (Düyləк) بزرگ. عظیم.
دؤگللی: (Döyəlli) مقاوم. پایدار.
دوگله مک: (Düyləmək) بستن.
دؤگله مک: (Döyləmək) کوبیدن.
دوگله مه: (Düyləmə) گره زنی.
دؤگله مه: (Döyləmə) زخم حاصل از کفش.
دؤگمج: (Döyməc) خوراکی که از کوبیدهٔ میوهٔ تازه تهیه شود. خوراکی که از مخلوط نان با پنیر یا گردو تهیه می‌شود. «دؤگمه نج» نیز گویند. به صورت «دگماج» به عنوان غذای سنتی قزوین شناخته می شود.
دؤگمک: (Döyмək) زدن. کتک زدن. کوبیدن. ضربه زدن. قلمکاری کردن. آرد کردن. آسیاب کردن. تلقیح کردن.(آبله). گردگیری کردن (فرش). زدن با ضربات چوب. له کردن. سرکوب کردن.
دؤگمک: (Düymək) گره زدن. حلقه زدن (سرطناب و غیره). بستن. متصل کردن. پیوند دادن.
دؤگمل: (Döyməl) هیزم مقاوم در آتش. **دؤگمن:** (Döyмən) جذاب. آسیاب. **دؤگمنچی:** آسیابان.
دؤگمن: (Düymən) اندیشه. هیجان. ناهمواری. پیچیده. پرچم.
دؤگمؤ: (Döymü) بلغور. گندم کفیده.
دؤگمؤک: (Düymük) شاخه. گره.
دؤگمه: (Düymə) وسیله‌ای کوچک از جنس پلاستیک، چوب یا فلز که برای به هم بستن قسمتهای مختلف لباس یا برای تزئین بر روی آن دوخته می‌شود. وسیله‌ای است به شکل یک قطعهٔ برجسته که برای اتصال، خاموش ، روشن کردن وسائل برقی و یا کارهای مشابه به کار می‌رود. شستی. کلید. سانتیمتر. هر برجستگی غدّه مانند. شستی. دگمهٔ زنگ اخبار. میخ سرپهن. جوانه (برگ و گل). حلقه و یا میله‌ای که چفت در و غیره به آن وصل می‌شود. مفعول در لواط. مقعد. مخرج. به صورت دگمه و تکمه وارد زبان فارسی شده است.
دؤگمه: (Döymə) سرکوب. ضربه. ضرب و شتم. کتک کاری. ضربه زنی. قلمزنی. کوبیدن آهن برای شکل دادن به آن. خرمنکوبی. جدا کردن دانه از کاه و ساقه و غیره. قلمکاری روی فلزات. نقش کوبی. کوبیده (نمک، فلفل و غیره). خوراک بلغور گندم. برگ و علوفه خرد شده. مشعل. گلابی خشک شده که کوبیده باشند. نوعی رقص گروهی.
دؤگمه آغاج: (Döymə ağac) بازی با چوب در موغان.
دؤگمه اوْتو: (گیا)(Düymə otu) آفتابگردونچه. تناب زون. الوسن صحرایی. قدومه(Thiaspi, Alyssum)
دؤگمه اوْیونو: (Düymə oyunu) (دگمه بازی) یک بازی جمعی در بخش صومای اورمیه. هر بازیکن یک دگمه روی زمین می گذارد. بازیکنان دگمه های یکدیگر را نشانه می‌گیرند. اگر دگمهٔ فردی که نشانه گرفته، به دگمه دیگری بخورد، برنده است و دگمهٔ طرف مقابل را بر می دارد.
دؤگمه باش: (Düymə baş) دارای سر کوچک.
دؤگمه جه: (Düyməcə) به اندازهٔ دگمه. خرد و کوچک. گیاهی که میوه ای همانند دگمه دارد. **دؤگمه جیک:** دگمه یا جوانهٔ کوچک.
دؤگمه چه: (Düyməçə) دگمهٔ کوچک و ظریف. جوانه‌ای که هنوز نشکفته. شستی برق. کلیپس. ← دوگونچه. گیاهی علفی که در لفافه میوه‌هایی خوردنی مانند دگمهٔ کوچک دارد. ← کئچی یئمیشی.
دؤگمه چه لنمک: جوانه زدن.
دؤگمه چه له مک: کلیپس زدن.
دؤگمه چی: (Düyməçi) دگمه فروش. غلامباره. لواط گر.
دؤگمه داراق: (Döymə daraq) شانهٔ قالیباف(ترکمنی)
دؤگمه داغی: (گیا)(Düymə dağı) بابونه.
دؤگمه دمیر: (Döymə dəmir) آلومینیوم. چدن. شمش آهن.
دؤگمه دؤشه مه: (Döymə döşəmə) قیمه پلو. ته چین قیمه.
دؤگمه شیره: (Döymə şirə) سفیدآب.
دؤگمه قیمه: (Döymə qeymə) خوراکی که از گوشت کوبیده و نخود و کشمش تهیه می‌شود.
دؤگمه کباب: (Döymə kəbab) کباب قفقازی یا کوبیده.
دؤگمه کسمه: (Döymə kəsmə) قلمکاری (حکّاکی بر فلز).
دؤگمه گؤل: (Düymə gül) گل زینتی دو یا چند ساله از تیرهٔ دگمه سانان.
دؤگمه لتمک: بستن دگمه توسط دیگری. **دؤگمه لنمک:** بسته شدن دگمه. جوانه بستن (درخت). **دؤگمه له مک:** دگمه کردن. انداختن دگمه. بستن دگمه. **دؤگمه لیجه:** (گیا) شب بوی صحرایی. **دؤگمه لی شمعدانی:** (گیا) گل عطر. شمعدانی ربرت.
دؤگمه لیک: گره. سوراخ.
دؤگمه نج: (Döymənəc) ← دؤگمج.
دؤگمه یاریم: (Düymə yarım) نصف دگمه. هر چیز به این اندازه.
دؤگمه یاغ: (Döymə yağ) کره‌ای که از دوغ به دست آید.
دؤگمه یاییق: (Döymə yayıq) ابزار کره گیری از ماست.
دؤگمه یه باسماق: کار را آغاز کردن.
دؤگن: (Döyən) کوبنده. ابزار کوبیدن. خرمن.
دؤگنج: (Döyənc) ابزار کوبیدن. کوبه.
دؤگندیریج: (Döyəndiric) سیخونک.
دؤگن سورمک: خرمن کوبیدن.
دؤگنشمک: (Döynəşmək) چانه زدن.
دؤگنمک: (Düynək) سیب زمینی. گیاهانی که حاصلی چون سیب زمینی دارند. مرضی در گوسفند و بز. گره.
دؤگنگینی باسماق: (Döyənəyini basmaq) نمک روی زخم پاشیدن.

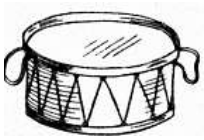
میخچه را لگد کردن. آزار دادن.
دۆگنل:(Döynəl)برگزیده.قابل استفاده.
دۆگنمک: (Döyənmək) کوبیده شدن. تحقیر شدن.
دۆگنه باسماق: (Döyənə basmaq) له و لورده کردن.
دۆگنه شیو: (Düynəşiv) تقابل. تصادم.
دۆگنه مک: (Düynəmək) برهم زدن.
دۆگنه مک: (Döynəmək) برای کاری به کسی مرتب سر زدن. به کسی مرتب عرض حال گفتن. سرپا ایستادن.
دۆگۆ: (گیا)(Düyü) برنج.
دۆگۆ: (Döyü) فلز. هیجان.
دۆگۆت: (Döyüt) تصمیم. مقطوع.
دۆگۆت: (Düyüt) محکم.
دۆگـۆج: (Döyüc) تخماق. چکش. هاون برای کوبیدن سیر.
دۆگۆجـک: (Düyücək) برف ریز و گرد. تگرگ ریز.
دۆگۆجۆک: (Düyücük) بلغور ریز.
دۆگۆچۆ: (Düyüçü) برنجکار.
دۆگۆد: (Düyüd) روسری توری.
دۆگـۆ دۆگمـه: (Düyü döymə) برنج کوبی. آهنگی مطابق آهنگ کوبیدن برنج به صورت دسته جمعی. فوران آب چشمه که با ماسه همراه باشد.
دۆگۆر: (Döyür) کوبنده. بلغور. زرنیخ. زخمه. مضراب. چوب طبل.
دۆگۆر: (Düyür) بافتنی زبر و برجسته، ضخیم و ناصاف. انبوه. مجتمع. مجموع. خواستگاری دختر. **دۆگۆر بئز:** (Düyür bez) برزنت. بئز چادری.
دۆگۆرجک: (Düyürcək) انبوه. توده.
دۆگۆرجـۆک: (Düyürcük) شاخه. زگیل. ذرّه.
دۆگۆرچۆ: (Düyürçü) آنکه مسافر را مهمان دعوت کند. ینگه. خواستگار.
دۆگۆرد: (Düyürd) روسری که روی آن نقشهای ریز نقطه چین بافته باشند.
دۆگـۆر دۆگـۆر: (Düyür düyür) رگه رگه. **دۆگۆرله مک:** (Düyürləmək) به خواستگاری رفتن.
دۆگۆرمـک: (Düyürmək) بسته شدن. ازدواج کردن. دختر خواستن.

دۆگۆرن: (Düyürən) کامل. تمام.

دۆگوشکن

دۆگۆز: (Düyüz) سالم. نیرومند.
دۆگۆس: (Döyüs) پودر. گرد. نمک.
دۆگۆش: (Düyüş) گره. حلقه. قرارداد.
دۆگۆش: (Döyüş) جنگ. نزاع. ضربه. تقه. دوئل. اضطراب. **دۆگۆش توْخوش:** جنگ و گریز. **دۆگۆشجان / دۆگۆشچو:** (Döyüşçü) مبارز.
دۆگۆشچۆ: (Düyüşçü) ینگه.
دۆگۆشدش: (Döyüşdəş) همرزم.
دۆگۆشـدۆرمک: (Döyüşdürmək) به جنگ واداشتن (خروس). تحریک به جنگ کردن. به هم انداختن. جنگ انداختن. تخم مرغ بازی کردن.
دۆگۆشدۆرۆلمک: به منازعه تحریک شدن. **دۆگۆشسۆز:** از طریق مسالمت آمیز. **دۆگۆش سۆگۆش:** فحش و دعوا.
دۆگۆش قوْچو: (جان) غرم.
دۆگۆشکن: (Düyüşkən) گره خورنده. پیچنده.
دۆگۆشـکن: (Döyüşkən) جنگاور. رزمجو. مبارز. بی‌پروا. دلیر. نوعی پرنده. (Philomachus pugnax).
دۆگۆشکۆن: (Döyüşkün) مناقشه آمیز.
دۆگۆشگج: (Döyüşgəc) جنگندهٔ نیکو. سلاح. **دۆگۆشگه:** کارزار. میدان جنگ.
دۆگۆشلۆ: (Döyüşlü) مضطرب.
دۆگۆشلۆک: (Döyüşlük) جنگی.
دۆگۆشـمک: (Döyüşmək) درگیر شدن. جنگیدن. اضطراب کشیدن.
دۆگۆشمک: (Düyüşmək) گره زدن.
دۆگۆشـمن: (جان)(Düyüşmən) گوسالهٔ یک ساله.
دۆگۆشـمن: (Döyüşmən) مبارز. بوکسور. **دۆگۆشمه:** درگیری. جنگ.

دۆگول

دۆگۆشۆ: (Düyüşü) زنی که عروس را در لباس پوشیدن کمک کند.
دۆگۆشۆ گۆنۆ: چهارشنبهٔ پس ازنکاح.
دۆگـۆک: (Düyük) گرفته. مسدود. گره خورده. بن بست.
دۆگـۆک: (Döyük) مضروب. کتک خورده. مجرّب. **دۆگۆکـدۆرمک:** به تعجب واداشتن. مبهوت ساختن. دستپاچه کردن. **دۆگۆکمک:** دستپاچه شدن. مبهوت شدن. سردرگم ماندن.
دۆگۆگه: (Döyügə) تخماق طبل زنی.
دۆگۆل: (Düyül) غده. حتی. نه فقط. غنچه. بلغور ارزن.
دۆگۆل: (Döyül) طبل. باد تند شدید. مدال. نشان. به صورت «دهل» وارد فارسی شده. **دۆگۆل توْزو:** آرد نخود.
دۆگۆلجک: (گیا)(Düyülcək) برنجک. دانه های گرد برف که در روزهای سرد زمستان ببارد.

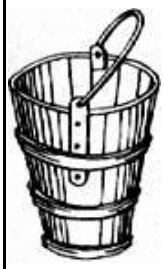

دۆگولچو

دۆگۆلجـۆک: (Düyülcük) غنچه. غده.
دۆگۆلجـۆک: (Döyülcük) گندم مناسب برای بلغور.
دۆگۆلجه: (Düyülcə) برف ریز به اندازهٔ بلغور.
دۆگۆلچۆ: (Döyülçü) طبّال. طبل زن. به صورت «دهلچی» وارد فارسی شده.
دۆگۆل چوخاسی: چوخای ضخیم.
دۆگۆل دریسی: (پوست طبل) بیشرم.
دۆگۆلده مـک: (Döyüldəmək) تپیدن قلب. خفقان داشتن. کوبیده شدن. ضرب دیدن. زده شدن.
دۆگۆل زیرنا: (Döyül zırna) (دهُل و سرنا) ابراز خوشحالی.

دۆگۆلش: (Döyüləş) تپش.
دۆگۆلـک: (Düyüləк) گـره. سـور و عروسی. کـدویی کـه تـازه شـروع بـه بزرگ شدن کرده است.
دۆگـۆلگن: (Düyülgən) همـواره بسـته شونده.
دۆگۆلمـــک: (Döyülmək) کتـــک خـوردن. زده شـدن. کوبیـده شـدن. ضـربه خـوردن. آرد شـدن. آسـیاب شدن. له شدن. منکوب شدن.
دۆگۆلمـک: (Düyülmək) بسـته شـدن. گره خوردن.
دۆگۆلمـــۆش: (Döyülmüş) مضـروب. کتک خورده. کوبیده شده. له شده.
دۆگـــۆلن: (Döyülən) کوبیـده شـده. کتک خورده. چلاق. کچل.
دۆگۆلۆ:(Döyülü) خوش اندام. ظریف.
دۆگۆلۆ دلدیرمک: برای اولین بار تن به لواط دادن.
دۆگۆلۆش: (Döyülüş) ضرب و شتم.
دۆگۆلۆک: (Döyülük) گاو نر.
دۆگۆلۆ یاریق: دلگیر. ناراحت. مغموم.
دۆگۆم: (Döyüm) عمل کوبیدن خوشهٔ غله. صبر. **دۆگۆم دیشلم:** اندکی. کمی.
دۆگۆم: (Düyüm) ← دوگـون. عقـده.
شـاخه. **دۆگۆمجـۆک:** گـره کوچـک. غدهٔ زیر مخچه.**دۆگۆمک:** ← دوگونله مـک. **دۆگۆملنمـک:** تأکیـد کـردن.
دۆگۆملنمـه: تأکیـد. سـخنی کـه درک معنـی آن دشـوار باشـد (از صـناعات ادبی). **دۆگۆملۆ:** مؤکد. دشوار.
دۆگۆملۆ: (Döyümlü) صبور. متحمل.
دۆگۆملۆک: (Döyümlük) صبر.
دۆگـون: [دیـو](Düyün) مبـارزه. ضـربه. نشـان. تمغـا. مُهـر. داغ. درمـان حیـوان لنگ با سوزاندن نخود و داغ زدن.
دۆگـــون: [دیـــو](Düyün) عقـــد. گره. عروسی. جشن. شادمانی. گره دریایی. دشـواری. تنگنـا. درد. غـم. غصـه. بیمـاری روانـی. انـواع گـره: بـالیقچی سونگوسـو دوگونـو، بوغمـا دوگـون، پیشـیک پنجـه سـی دوگونـو، دنیـز دوگونو، سککگیز واری دوگون، قـایق دوگـون، یاسـتی دوگـون. بـه صـورت «تکن» وارد زبان فارسی شده است.
دۆگۆن آچان: گره گشا (ناپ).
دۆگۆن آدام: آدم یکدنده.
دۆگۆن آشی: (Düyün aşı) غـذای بـی منت. احسان. آبگوشت ماست دار.
دۆگۆن بایرام: (Düyün bayram) جشن و شادی.
دۆگۆن اۆی: (Düyün evi) عروسخانه.
دۆگۆن بۆشادان: گره گشا.
دۆگۆن بیزیم اۆینا قیزیم: آدم منزوی.
دۆگۆنتۆ: (Döyüntü) ضربان. موج.
دۆگۆنج: (Döyünc) مجازات. کیفر.
دۆگۆنجک: (Düyüncək) بسته. بقچه.
دۆگۆنجۆک: ← دوگونچه. هدیه.
دۆگۆنچـــۆ: (Düyüncü) زن بیکارکـه دنبال دختر بگردد.
دۆگۆنچـــۆ: (Döyünçü) خرمنکـوب. برنجکوب. کارگر خرمنکوب. مبارز.
دۆگۆنچۆلۆک: خرمنکوبی. مبارزه.
دۆگۆنچه: (Düyünçə) بقچهٔ کـوچکی کـه وسـائل دوخـت و دوز را در آن گذارنـد و پیچنـد و کنـاری گذارنـد. دستمال یا سفره‌ای که نان و غیره را در آن می‌پیچند. گره. عقدهٔ روانی.
دۆگۆن چیچگی: (گیـا)(Düyün çiçəyi) ← آجی قایماق چیچگی.
دۆگـــۆن دۆشـمک: (Düyün düşmək) گره افتادن. گره خوردن. گیر کردن.
دۆگۆن سالماق: (Düyün salmaq) گـره انداختن. ایرادی پیش آوردن.
دۆگۆنـــدۆرمک: (Döyündürmək) بـه تپش واداشتن.
دۆگۆن دۆگۆن: (Düyün düyün) حلقه حلقه.
دۆگۆنسۆک: (Düyünsük) دگماتیک.
دۆگۆن قییماق: عقد ازدواج بستن.
دۆگۆنـک: (Düyünək) ریـزوم. (غـدهٔ متورم یا ریشهٔ ضخیم خوراکی برخی گیاهان). انبوه. توده وار. ازدحام.
دۆگۆنـک: (Döyünək) کوبیـده شـده. محـل چریـده شـده. جـایی کـه گوسفندان علفهـای مناسـب و مفیـد را خورده و علفهـای خشـک دیگـر زیـر پاها له و کوبیده شده باشد. چوبدسـتی ستبر برای کتک زدن و کوبیدن.
دۆگۆنـک اولـدوز: (Düyünək ulduz) مجموعه ستارگان.
دۆگۆن گۆل: (Düyün gül) بقچهٔ گل.
دۆگۆنلنمـــک: (Düyünlənmək) گـــره خوردن. دشوار شدن. بغرنج شدن.
دۆگۆنلـۆ: (Döyülü) مُهـر خـورده. داغ خورده. کتک خورده.
دۆگۆنلـۆ: (Düyünlü) گـره دار. نتیجـه بخش. **دۆگۆنلۆک:** مرکزی. اساسی.
دۆگۆنلـه مـک: (Düyünləmək) جشـن عروسی گرفتن. سور دادن. گـره زدن. گره کردن (مشـت). **دۆگۆنله مـه:** گـره زنی. نوعی شعر← باغلاما.
دۆگۆنمـک: (Döyünmək) تپیـدن. تنـد زدن قلب. بی‌قراری و اضطراب داشتن. داغ زدن با سیخ.
دۆگۆنـۆک: (Düyünük) روزن چـادر. مقفل. کلیددار.
دۆگۆه: (Döyvə) جنگ. جدال.
دۆگه: (جان)(Döyə) گاو دو ساله تمام که سال آینده خواهـد زائیـد. گوسـالهٔ مادهٔ جـوان از یـک سـالگی تـا قبـل از زاییـدن. دارو. **دۆگـه جـک:** چکـش. تخمـاق. **دۆگـه جـه:** خـوراکی کـه از کوبیدهٔ میوهٔ تـازه بدسـت آیـد. **دۆگـه جی:** مبارز. جنگنده. تحریـک کننـده. **دۆگـه چـی:** زحمـتکش. **دۆگـه رک:** جهـت. سـمت. **دۆگـه شـه:** جاافتـاده. پاخورده. سالمند. دنیادیده. **دۆگـه لـچ:** چکش. تخماق.
دۆگـه لـک: (Düyələk) خربـزهٔ نـارس. نـوعی حشـره کـه بـه گاوهـا آزار می‌رساند. **دۆگه لکچی:** حیله گر.
دۆگـه لـه مـک: (Döyələmək) درمـان کردن. **دۆگه لیک:** حق الزحمه.
دۆگه نک: (Döyənək) پینهٔ دست. مرتع فقیر از علوفه (مرتعی که بر اثر چـرای دامهـا علوفـه‌ای در آن نمانـده باشـد). میخچه (پا). پینه. زمخت شدن پوسـت. زمین سخت کوبیده شده. علفی دیرپـا که در جاهای مرطوب می‌روید. کوبـهٔ در. **دۆگه نک اۆتـو:**(گیـا) نـوعی گیـاه علفی دیرسال که در جنگلها و جاهای

مرطوب روید.
دؤگه نکلی: پینه بسته. تاول دار.
دؤل: (Döl) جنین (از دوماهگی تا تولد). توله. بچه. نسل. تخم. نژاد. نطفه. وعده و وعید. وعدهٔ توخالی. وعدهٔ بیجا.

دول

دوْل: (Dol) سطل. سطل چرمی. کیسهٔ چرمی برای کشیدن گل و لای در موقع کندن چاه وقنات. به صورت دلو وارد فارسی و عربی شده است. پیچیدگی. مشکل.
دول: (Dul) بیوه. بی‌شوهر. مرد بی‌زن. اسبی که برای تعزیه آراسته باشند. نتاج گوسفند و گاو. تصویری از شوهر مرحوم که در خوابگاه زن آویخته می شد و زن برای آن مرثیه می سرود. مرثیه برای شوهر مرده.
دول: (Dəvəl) دردسر. مزاحمت.
دول آپتال اوْتو: (گیا)(Dul aptal otu) مازریون. گیاهی است خوشبو و دیرپا و تلخ شبیه به خیار. (Daphne mezereum.thy)
دؤل آتماق: (Döl atmaq) سقط جنین کردن حیوان.
دول آرواد اوْتو: (گیا)(Dul arvad otu) آراقیطون. نوعی گیاه خاردار که غوزه‌هایش به پشم گوسفندان می‌چسبد و استفادهٔ پزشکی دارد.

دول آرواد اوتو

Arctium lappa. Arctium tomenosum)
دؤل آشی: (Döl aşı) زادگاه.
دؤل آیی: (Döl ayı) ماه زایش گوسفندان. «قوزو مله دی» نیز گویند.
دوْلا: (Dola) همه. مملو. گردباد. دَوَران. به صورت «دوله» به معنای گردو غبار وارد فارسی شده. لذت.
دوْلاب: (Dilab/dolab) چرخ چاه برای کشیدن آب. گنجه. اشکاف. چرخ ریسندگی. اقتصاد. کلک. حیله. تزویر. اشکاف کوچکی که داخل دیوار درست می کردند. قدیمها دیوار را ضخیم می‌ساختند و داخل دیوار طاقچه‌هایی با در درست می کردند که به آن دیلاب می گفتند. به همین صورت وارد فارسی شده است. ← تولاب. نوعی ساختهٔ گردان که آراسته و در جشنهای آذربایجان استفاده داشت و با چرخیدن آن کودکان سرودهایی می خواندند. «بئجره»، «کولفان» و «دولاماچرخ» نیز گویند.
دوْلابا دؤشمک: دچار حیله و تزویر شدن. به دردسر افتادن.
دوْلابا سالماق: به دردسر انداختن.
دوْلابال: (Dolabal) اقتصادی.
دوْلاب باشی: (Dolab başı) رئیس.
دوْلابچا: (Dolabça) دولابچه. گنجهٔ کوچک. اشکاف.
دوْلابچی: حیله گر. رئیس. اقتصاددان.
دوْلاب چیویسی: میخ متوسط.
دوْلاب سوْخاغی: (Dolab soxağı) خمیده. پیچ در پیچ.
دوْلاب قورماق: دام گستردن.
دوْلاب گلمک: فریفتن. گول زدن.
دوْلابلی: (Dolablı) مقتصد.
دوْلات: (Dolat) تابه(آشپزخانه).
دوْلاتار: (Dolatar) گنده. حجیم.
دوْل اتلی: (Dol ətli) چاق. خپل.
دوْلاج: (Dolac) الهام. مهلکه. گرداب. پیستون.
دولاجا: (Dulaca) بدردنخور.
دوْلاجیق: (Dolacıq) پیچیده.
دوْلاچ: (Dolaç) چشمه. منبع. ضمیمه.
دوْلادای: (Doladay) تپه. بلندی.
دوْلار: (Dolar) فصل تابستان. جنگ.
دوْلارچی: (Dolarçı) خر پول.
دوْلارساق: (Dolarsaq) زیر زانو.
دوْلارسیق: [دیو](Dolarsıq) استخوان شانه مانند پا. کیسهٔ کوچک که از پوشش بیضهٔ قوچ بسازند و در آن قاپ نگهداری کنند.
دوْلاز: (Dolaz) آردی که در آب پخته و روی غذا ریزند. کله پوک. ابله.
دوْلاس: [دیو](Dolas) گوشه. کنج. زاویه. اخمو.
دول اسکیک: (Dul əskik) بیوه.
دوْلاش: (Dolaş) سردرگم. ژولیده. درهم و برهم. پیچیده. رقیب. سیاحت. مانع. انگل. سیار. جنگ میدانی. تغذیه.
دوْلاشا: (جان)(Dolaşa) کلاغ زاغی. زاغچه. (Corvus).
دوْلاشات: (Dolaşat) امرار معاش.
دوْلاشان: (Dolaşan) پیچنده. مدوّر.
دوْلاشدیرماق: (Dolaşdırmaq) پیچیده کردن. پیچیدن. پیچاندن. بند کردن. کلاف سردرگم کردن. درهم و برهم کردن. ژولیده کردن. منحرف کردن. گمراه کردن. گرداندن. گردش دادن. گیرانداختن.
دوْلاشدیرلماق: پیچانده شدن. گردش داده شدن. گردانده شدن. بغرنج شدن. مغشوش شدن.
دوْلاشقان: مزاحم. اوباش. رذل.
دوْلاشلی: پیچ در پیچ. طولانی.
دوْلاشما: پیچش. مزاحمت. بند کفش.
دوْلاشماق: (Dolaşmaq) پیچیدن. پیچ خوردن. به هم پیچیدن. سردرگم شدن. درهم و برهم شدن. ژولیده شدن. منحرف شدن. گمراه شدن. گردیدن. گشتن. گردش کردن. دور زدن. بند شدن. گیر کردن. گیر افتادن. به وضع دشواری دچار شدن. پاپیچ کسی شدن. سر به سر کسی گذاشتن.
دوْلاشیق: (Dolaşıq) سردرگم. مغشوش. درهم. پیچ در پیچ. پیچیده. دشوار. بغرنج. ژولیده. همه گیر.
دوْلاشیل: (Dolaşıl) گردان. گردون.

دوْلاشـــیم:(Dolaşım) گـــردش. دوره. ترافیک. دَوَران. جریان.
دوْلاغا: (Dolağa) ابزار دراز و سرکجی که برای خـم کـردن شـاخهٔ درخـت و چیدن میوه بکار رود. منطقه.
دوْلاغات: (Dolağat) اقتصادیات.
دوْلاغاج: (Dolağac) چوبی کـه طنـاب از آن می پیچد.
دوْلاغاش: (Dolağaş) زیگزال.
دوْلاغان: پیچنده. گردش کننده.
دوْلاغانچی: گرداننده. مدیر.
دوْلاغانچیلیق: امرار معاش.
دوْلاغای: (Dolağay) طرف عقب سـاق پا. فاصلهٔ میان تپهٔ برفی کـوه بـا منطقـهٔ شخم زده شده.
دوْلاغایی: (Dolağayı) چلاق. خمیده.
دوْلاغیش: مرور. بررسی اجمالی.
دوْلاق: (Dolaq) پاتابه. مچ پـیچ. پـاپیچ. ساق بند. پاتاوه. نوار یا پارچه‌ای که بـه ساق پا می‌پیچند. سیم پیچـی. جـوراب کهنه. ساق بنـد چوپانـان. هـوای پُـر از گـرد و خـاک. گـرد و غبـار. پاکـت. چـوبی کـه پشـت در طویلـه گذارنـد. متین. رمز. قافیه. به صورت «دولاغ» در معنای چاقچور و ساق بند و به صورت «دولخ» بـه معنـای توفـان وارد فارسـی شده است.
دوْلاق آردی: (Dolaq ardı) پارچـه ای که دروگران بدور بازوی خود پیچند.
دوْلاقچی: خریدارجوراب کهنه و غیره.
دوْلاقلامـــــاق: (Dolaqlamaq) بانـــد پیچیدن. ماستمالی کردن.
دوْلاقلی: (Dolaqlı) باند پیچی شده.
دوْلالی: (Dolalı) کامل. پرورده.
دوْلام: (Dolam) بـــه انـــدازهٔ یکبـــار پیچیدن. حلقه. پیچ. تاب. محیط. اندازهٔ طول در بافندگی برابر با ۸ متر. رینگ. بـه صـورت «دُلام» در معنـای فریـب و حیله وارد زبان فارسی شده است.
دوْلامـــا: (Dolama) پـــر پـــیچ و خـــم. مـارپیچ. شـرایط. پـیچ در پـیچ. پـیچ. عقربـک انگشـتان. پیشـبند کـار. بنـد قنداق. شال یـا تسـمه‌ای کـه دور کمـر پیچند. نوعی دامن زنانه. نوعی غذا که برگ تاک و مانند آنها را بـر گوشـت قیمه پیچند. امروزه دولمـا مـی گوینـد. سارما نیز می گویند. همچنین نام نوعی بیماری اسـت کـه زایـده‌هـایی نـرم در اطراف انگشتان پدید می آیـد. التهـاب چرکی انگشت. آمـاس انگشـت. پـیچ خـوردگی (پـا). مـانور. بـه صـورت «دولامـه» وارد لهجـهٔ الجزایـری زبـان عربی شده است.

دولاما اوتو

دوْلاما اوْتو: (گیـا)(Dolama otu) نـوعی گیاه علفی با گلهای کوچـک سـبز یـا سفید که از قدیم برای سـاختن بانـد از آن اسـتفاده مـی‌شـد. (Paronichia serpilifolia)
دوْلاماج: (Dolamac) گرداب. حلزونی. مارپیچ. گهواره. کج و کوله.
دوْلامـا چـرخ: (Dolama çərx) چـرخ سرچاه که با آن سطل را بالا می کشند. ← دولاب.
دوْلامـاق: (Dulamaq) اسـب را بـرای تعزیه آراستن.
دوْلامـــاق: (Dolamaq) پیچیـــدن. دور چیزی پیچیـدن. گردانـدن. چرخانـدن. دسـت انـداختن. فریـب دادن. مـورد استهزاء قرار دادن. قالب کردن. تحمیل کردن. سپردن. زدن. شلیک کردن.
دوْلامان: نوعی قارچ خوراکی شـبیه بـه سـیب زمینـی. بـی انتهـا. بـی سـرو تـه. کـودن. فربـه. لالـه. احـرام. قطیفـه کـه حاجیان به خود پیچند. خصیه. بیضه.
دوْلامبا: راه پر پیچ و خم. گرداننده.
دوْلامباج: (Dolambac) ← دولانباج.
دوْلام دوْلاشـیق: (Dolam dolaşıq) بـه هم پیچیده. کلاف سردرگم. مبهم.
دوْلاملاما: ادب کلام. لفظ قلم.
دوْلامیر: (Dolamır) انگشت ابهام.
دوْلامیش: (Dolamış) نـان. بیسـکویت. جریمه. تاوان. تضمین.
دوْلامیشـی: (Dolamışı) آراسـتن اسـب برای تعزیه.
دوْلامیق: (Dolamıq) دام. تله.
دوْلان: (Dolan) بی همتا. جنگل انبـوه. گرداب. دایره. هیزم. جهان. گیتی. پُـر. کامل. جای نگهداری سگهای نگهبان. متین. چرخان. حیله. مکـر. دسیسـه. بـه همین صورت در معنای چرخنده وارد زبان فارسی شده است.
دوْلان آی:(Dolan ay) ماه کامل. (ناد).
دوْلانا: (گیا)(Dolana) آلوچهٔ جنگلی.
دوْلانات: (Dolanat) ابزار شکار ماهی.
دوْلاناجـــاق: (Dolanacaq) زنـــدگی. توشه. معاش. گذران. روزی.
دوْلاناق: (Dolanaq) مدار.
دوْلان اوْغـلان: (Dolan oğlan) نسـبت عموزادگان به هم.
دوْلانباج: (Dolanbac) پیچیـده. بـه هـم پیچیـده. مـارپیچ. پـیچ و خـم دار. پیچهای داخل گوش.
دوْلانباجی:(Dolanbacı) مارپیچی.
دوْلانتی:(Dolantı) مدار. حیات.دسیسه.
دوْلانجا: (Dolanca) مدار. پارک.
دوْلانجیق: (Dolancıq) رقصان. جنبان.
دوْلانخان: نامی برای زنان اویغور.
دوْلان داشـــی: (Dolan daşı) نـــوعی سنگ بازالت با دانه‌های درشتتر.
دوْلانداي: (Dolanday) کیسهٔ کوچـک که از پوشش بیضهٔ گوساله بسازند.
دوْلاندی: سیّار. متحرک. (ناپ).
دوْلاندیرما: اداره. گردش کار.
دوْلاندیرماق: (Dolandırmaq) گرداندن. چرخاندن. پیچاندن. اداره کردن. خرج کسی را دادن. هزینهٔ زندگی کسـی را تأمین کردن. فریـب دادن. گـول زدن. فریفتن. سرگردان کردن. امروز و فردا کردن. قربـان و صـدقه رفـتن. گـردش دادن.
دوْلانـــدیری: اقتصـــاد. گـــذران. اداره. چرخش. گردش.
دوْلاندیریلماق: چرخانده شدن. گردانده شدن. گردش داده شدن.

دوْلاندیریم: اقتصاد. گذران. اداره.
دوْلانقاج: (Dolanqac) حاشیهٔ کناری فرش. حلزون. پیچیده.
دوْلانقان: (Dolanqan) حلزونی.
دوْلانما: (Dolanma) گردش. سیاحت.
دوْلانماج: پیچ. دوربرگردان.
دوْلانمـــاق: (Dolanmaq) زیســـتن. گردیدن. چرخیدن. گشتن. دور زدن. پیچیـدن. پـیچ خـوردن. دورچیـزی پیچیدن. امـرار معـاش کـردن. گـذران کـردن. روزگـار گذرانیـدن. رفتـار کردن. سلوک کردن. گردش کـردن. رواج داشتن. متداول بـودن. دسـت بـه دست گشتن. دگرگون شدن. قربـان و صدقه رفتن. دور سرکسی گردیدن.
دوْلانی: (Dolanı) دایـره. گِـرد. کـج و معوج. مشوّش.
دوْلانیج: (Dolanıc) کنایه. متلک.
دوْلانـیش: (Dolanış) زیسـت. گـذران. چرخش. گردش.
دوْلانیشاجاق: ← دولاناجاق.
دوْلانیشیق:(Dolanışıq) گذران زندگی.
دوْلانیم: (Dolanım) گردش. زندگی.
دوْلاو: (Dolav) سطل. دلو.
دوْلای: (Dolay) گروه. راه باریکـه. راه پـرپیچ و خـم. غیـر مسـتقیم. اطـراف. حومـه. حـوزه. ناشـنوا. مملـو. سرشـار. همـه. شـمول. عمومیـت. دنیـا. مـردم. خرگـوش. جهـانگیر. قضـا (نمـاز و روزه). مشـورت. حادثـه. فتنـه. فاسـد. مَشک. ورمی که پابنـد در پـای پرنـدهٔ شکاری ایجاد کند. به صورت «دلای» به معنای «عمومیت» و «جهـانگیر» وارد ادبیات فارسی شده است.
دوْلایاق: (جان) خرگوش کوچک.
دوْلایچی: مَشکچی. مشک گردان.
دوْلای دوْیداق: فامیل بسیار دور.
دوْلایسیماق: (Dolaysımaq) بیمار شـدن بر اثر ارواح خبیثه.
دوْلایقی:(Dolayqı) غیرمستقیم. پیچیده.
دوْلایقیل: (Dolayqıl) کنایه. متلک.
دوْلایلاما: (Dolaylama) اطناب مقبـول (از صناعات ادبی).
دوْلایلاماق: طواف کردن.
دوْلایلانماق: بدر تمام شدن.

دوْلایلـــی: (Dolaylı) بـــا واســـطه. غیرصریح (مفعول).
دوْلایلیق: (Dolaylıq) کنایه. پوشـش از کمر به پایین.
دوْلایماق: (Dolaymaq) طواف کردن.

دولت قوشو

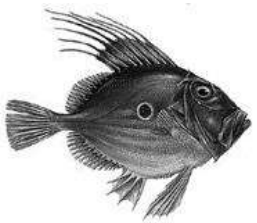
دوْلایی: (Dolayı) غیرمستقیم. با واسطه. دربارهٔ. به خاطر. اطراف. محیط. دور و بر. علتدار. حول. بعداً. کنایه. مجـازی. مناسبت. مربوط. چراکه. چون که.
دوْلایی سینیق: شکستگی مورّب.
دوْلاییلی/دوْلاییناً:(Dolayılı) غیرمستقیم.
دولبا: (Dulba) غرب. باختر.
دوْلبـا: (Dolba) لکـه یـا خـال (روی صورت). کیسه.
دوْلباج: (Dolbac) جوانمرد.
دولبار: (جـان)(Dulbar) اسـب تیـز رو. مغرب. باختر.
دوْلبار: تخمین. برآورد. پروژه.
دولبارین: (Dulbarın) شامگاه.
دوْلباش: (Dolbaş) دانا.
دولبان: (Dulban) مرد بی زن.
دؤلبند: (Dölbənd) دستار. شال کلاه.
دوْلبور: (Dolbur) رف. کمد.
دؤل بورونـــو: (جـــان)(Döl burunu) برّه‌ای که در پاییز متولد شده . انعـامی که به چوپان آورندهٔ برّه نوزاد دهند.
دؤلت آدامـی: (Dövlət adamı) مـأمور دولـت. **دؤلـت آی:** نـامی بـرای زنـان اویغور. **دؤلت آیی:** ماه شمسـی. تقـویم رسمی. **دؤلت اراضیسی:** املاک خاصه. **دؤلـت بیـگ:** دولتمـرد. (نـاپ). **دؤلـت تاپمـاق:** ثروتمنـد شـدن. **دؤلـت خانـا:** دولت سـرا. **دؤلـت خطـی:** اسـتوارنامهٔ سـفیران. **دؤلـت دیلـی:** زبـان رسـمی. **دؤلتشاه:** رئـیس دولـت. (نـاپ). **دؤلـت قدم / دؤلت گلدی:** نـام مردانـه. **دؤلـت قوشو:** (جان) همای. مرغ دولـت. پـس از مرگ پادشاه بی‌فرزند و بی‌ولیعهد آن را پـرواز می‌دادند و بر سر هر کـه مـی‌نشسـت او را پادشـاه مـی‌کردنـد. (Osprey).

دولانقان

دؤلـت گؤرمـک: خـوش زیســتن. **دؤلتلـــه:** بـــه ســـلامت و ســـعادت. **دؤلتلـی:** ثروتمنـد. دارا. دولتمند. حضرت اجـل. بـه صـورت «دولتلـو» در معنای لقبی قدیمی برای امیران ارتش وارد لهجهٔ مصری زبان عربـی شـده اسـت. جغـد. **دؤلتلیـک:** دولتـی. منسـوب بـه دولـت. **دؤلتی دیمک:** به بخت خود لگـد زدن. **دؤلتـی قوْیمـاق:** روی آوردن شـانس. **دؤلتین آرتسین:** شانس به تو روی کند! **دؤلتمک:** (Dölətmək) زایاندن.
دوْلتو: (جان)(Doltu) جانوری از جنس کفتار.
دؤلج: (Döləc) مخزن.
دوْلجان: (Dolcan) دختر جوان.
دؤلجک: (Dölcək) آغلی از شاخه‌هـای فندق. تخمدان. بسیار بچه زا.
دولجوغاز: (Dulcuğaz) مانند بیوه ها.
دولجوق: (Dulcuq) دختربچه که نسبت به سنش، فهم زیادی داشته باشد.
دؤلجول: (Dölcül) مادیان زاینده. اسب مادهٔ زاینده. نوزاد اسـب و چهارپایـان. کره اسب.
دؤلچ: (Döləç) تضمینات. مخزن. رهن.
دوْلچـا: (Dolça) دلـو کوچـک. مـاه ژانویه. ماه بهمن. تگرگ درشت.
دوْلچا سالاماق: (سطل آویختن) سرک کشیدن به کار دیگران. فضولی کردن.
دوْلچاق: آغل کوچک برّه.
دؤلچؤ: (Dölçü) متخصص نژادگیری.
دولچوق: (Dulçuq) دوبهم زن.

دوْلچونماق: (Dolçunmaq) آرام شدن. مشغول شدن.
دولدا: (Dulda) حصار. سایبان. پناهگاه. جایی که آفتاب نبیند. حمایت. منقار. لبهٔ کلاه. پرده.
دوْلدا: (Dolda) برآمده. باد کرده.
دوْلدارقا: (Doldarqa) شکم.
دولداق: (Duldaq) نقب. تونل.
دوْل دال: (Dol dal) مدّ و جزر.
دولداليق: (Duldalıq) سایه زار.
دوْلداماق: (Doldamaq) برآمدن. باد کردن. پر شدن پستان از شیر.
دوْلدان: (Doldan) محلّی که آب از آنجا به روی پروانهٔ آسیاب می‌ریزد و پروانه را می‌گرداند.
دوْلدای: (Dolday) چاپلوس. دو رو.
دوْلدو: (Doldu) حلقهٔ رابط تیغه با دستهٔ چاقو. پیمانهٔ غلّه.
دوْلدور: (Doldur) فعل امر به معنای «پُرکن». به صورت «دلدور» به همین معنا وارد ادبیات نظامی ایران شده است. **دوْلدورا:** پُر. سرشار. **دوْلدوراج:** شارژر. پمپ بنزین. **دوْلدورتماق:** پر گردانیدن. **دوْلدورغا:** کشورگشا. **دوْلدورقايي:** نامناسب. **دوْلدورما:** شارژ. عمده. بافتنی منقش. درهم. اقامه. توپک گذاری. رقص پایانی جشن عروسی که به صورت جمعی و دایره وار اجراء کنند. **دوْلدورماچي:** عمده فروش. شارژر. **دوْلدورماق:** پر کردن. مملو کردن. انباشتن. اشباع کردن. فریب دادن. باد کردن (لاستیک چرخ). انجام دادن. تکمیل کردن. واریز کردن. چاشنی گذاشتن (تفنگ). بار زدن. آلت مردانه را تا آخر فرو کردن. **دوْلدورو:** اشباع. تزریق. اقامه. **دوْلدوروش:** پُر کردن یا رقابت برای آن. فریب. **دوْلدوروشا گئتمک:** فریب خوردن(از نظر جنسی). **دوْلدوروق:** جمله. پر شده. نقش یا نگار دست بافت. اجراء. مفعول. **دوْلدورولماق:** پر گردانیده شدن. انباشته شدن. بار شدن. گذاشته شدن. انجام یافتن. تکمیل شدن. **دوْلدوروم:** مشبع. پر شده. به صورت Doldrums در معنای خمودی، افسردگی، رکود و نام بخشی از نواحی حارّه‌ای اقیانوسها، هوا از اطراف به آنجا سرازیر شود، وارد انگلیسی واصطلاحات جغرافیایی شده.
دؤل دؤش: (Döl döş) تخم و ترکه.
دؤل دؤشمک: (Döl düşmək) فحل آمدن دامها.
دول دوْغساق: [دیو](Dul doğsaq) نازا. بیوه.
دوْلدول: (Doldul) چاق. فربه.
دوْلر: (Dolər) جفت دو (در تخته نرد).
دؤلرگه: (Dölərgə) اسپرم.
دؤلسوز: (Dölsüz) عقیم. بی کیفیت.
دوْلسوماق: (Dolsumaq) چاق شدن.
دولسون: (Dulsun) پیردختر.
دؤلش: (Döləş) جفت جنین. مشیمه.
دولغه: (متفا) ← دولقا (کلاهخود).
دولقا: (Dulqa) پایهٔ اجاق.
دوْلقا: (Dolqa) کلاهخود. آهن گردی که محور ارابه در آن باشد. فایده. مفهوم. معنا. هیجان. شوق.
دوْلقاب: (Dolqab) بشقاب کوچک.
دولقات: (Dulqat) بیوه. تنها.
دوْلقات: (Dolqat) مطمئن. درد زایمان.
دوْلقاتماق: رنج دادن. چرخاندن.
دوْلقاخان: حکمران آماده برای جنگ.
دوْلقادار: (Dolqadar) دارای کلاهخود. یکی از شاخهٔ قزلباشان که در منابع فارسی، ذوالقدر ضبط شده است.
دول قادينين بالاسی: (Dul qadının balsaı) (فرزند زن بیوه) بینوا. مسکین.
دولقار: (Dulqar) آب راکد.
دوْلقاش: (Dolqaş) پیچش.
دوْلقاق: (Dolqaq) پرخور. شکمو. درد زایمان. گوشواره. زیگزاگ. جلیقه.
دوْلقام: (Dolqam) توانایی حل مسئله.
دوْلقاما: (Dolqama) گروهی که در جریان جنگ از کمین خصم درآیند و به جنگ مشغول شوند.
دوْلقاماق: (Dolqamaq) درد کشیدن. دل بهم خوردن.
دوْلقان: (Dolqan) پر. سرشار. گردش کننده. چرخشگر.
دوْلقانما: (Dolqanma) هیجان. شوق.
دوْلقانماق: (Dolqanmaq) درد کشیدن. چرخیدن. هیجان زده شدن. ذوق زده شدن. به جوش آمدن. پیچ خوردن.
دوْلقانيق: (Dolqanıq) پیچیده.
دوْلقاو: (Dolqav) سطل.
دوْلقای: (Dolqay) اطراف. محیط. رنج. زیگزاگی. فلاکت کشنده.
دوْل قاييت: (Dol qayıt) جزر و مد. رفت و برگشت.
دوْلقو: (Dolqu) مادّه‌ای که با آن دندان را پر می‌کنند. خاکریز. پلمپ. قلندر. بلبرینگ. **دوْلقو داش:** پروفیلیت. **دوْلقو دالقی:** جزر و مدّ. **دوْلقور:** آچار. کلید. **دوْلقورماق:** بهم خوردن. **دوْلقوروق:** پیچیده. پیچ خورده. **دوْلقوش:** اغتشاش. **دوْلقوق:** خیک. بحران. گِرد. قلنبه. سرشار. کیسه. **دوْلقوم:** تلاطم. تموّج. سلاح. تجهیزات. **دوْلقوما:** موجدار. **دوْلقوماق:** موج زدن. گرسنه بودن ولی بر اثر عواملی چون خستگی سیر به نظر رسیدن. **دوْلقون:** غنی. همه جانبه. بلوغ. کمال. چاق. باد کرده. متأثر. گرفته. قهرآلود. اشک آلود (چشم). موج. مکار. **دوْلقون آی:** ماه کامل(ناد). **دوْلقوناز:** ناکامل. **دوْلقونچو:** غوّاص. **دوْلقوناماق:** باد کردن. **دوْلقونسوق:** حریص. **دوْلقونلوق:** سرشاری. **دوْلقونما:** هیجان (ناد). **دوْلقوناماق:** سرشار شدن. **دوْلقونوش:** توفان.

دولگر بالیغی

دؤلک: [دیو](Dülək) زمین صاف. خربزه. خربزهٔ مرغوب. سفال لب پر.
دؤلک: (Dölək) آدم ملایم. نرمخو. اهل مدارا. با وقار. زایا. بسیار زاینده. دستنبو. کوزهٔ لب پر.گرامی.
دؤلک دورماق: هوشیار بودن.

دؤلگر: (Dülgər) تبر. درودگر. نجار.
دؤلگر بالیغی: (جان) ماهی لذیذی با سر و دهان بزرگ که در بالهٔ پشتش ۹ خار دارد(Zeus faber)
دؤلگن: (Dölgən) تخم. اسپرم.
دؤلگنج: زغن. غلیواج. مرغ موش گیر.
دؤلگوّ: (Dölgü) کمان یا شاخ جادوگری. نم سنج.
دؤلگوّچوّ: (Dölgüçü) زن جادوگر.
دؤل گوّزه: (Döl gözə)انگل مالاریا. سلول جنسی قابل تکثیر.
دوللاغی: (Dəvəllağı) دزد.
دوللامـــا: (Dullama) زن مطلّقه.
دوللاماق: تمیز کردن. آب کشیدن.
دؤللان: (Dollan) آزاد.
دوللانماق: (Dullanmaq) مرثیه سرودن برای شوهر.
دؤللک: (Döllək) زایشگاه گوسفند. زایشگاه. اسهال.
دؤللن: (Döllən) جوانمرد.
دؤللندیرمک: تلقیح کردن.
دؤللندیریلمک: تلقیح شدن.
دؤللنمک: باردار شدن.
دوللو:(Dullu) زن سوگوار برای شوهر.
دؤللوّ: (Döllü) سالم. تندرست. مساعد.
دوللوجا: (Dulluca) بیوه مانند.
دوللوق: (Dulluq) بیوگی. بی شوهری.
دؤللوق: (Dolluq) مزد. فراوانی.
دؤللوّک: (Döllük) گاونر اصیل که از آن برای نسل گیری استفاده می‌کنند. جنس اصیل. کوتاه قد. بچه دار. تخمی. مایه ای.

دولما قلم

دؤللـه مه: (Dölləmə) تلقیح. باروری. بچهٔ نارس. **دؤللـه مک:** لقاح. بارور کردن. تلقیح مصنوعی کردن. نطفهٔ نر را به ماده داخل کردن. **دؤللـه یـن:** (Dölləyən) نر. مذکر. باردار کننده.
دؤلـم: (Döləm) مزد. اجرت. موی بناگوش مردان.

دؤلما: (Dolma) غذایی که از گذاشتن

دولگر

مخلوطی از برنج، لپه، سبزی و گوشت در برگ مو، فلفل، بادمجان، گوجه فرنگی و مانند آنها تهیه می‌شود. پر شده. مکمّل. حیله. کلک. به صورت «دولمه» به همین معنا وارد زبان فارسی و عربی و به صورت Dolmə وارد زبان انگلیسی شده است. **دؤلما اودماق:** فریب خوردن. **دؤلماج:** فرمان. فربه. برآمده. بالش. مجمع. **دؤلماچ:** فربه. چاق. **دؤلماچی:** دروغگو. مشوّق. منادی. حیله گر. **دؤلماغا:** برونشیت. تنگی نفس. **دؤلماق:** پر شدن. مملو شدن. اشباع شدن. چاق شدن. فربه شدن. عصبانی شدن. کوک شدن. متأثر شدن. حالت گریه دست دادن. بارور شدن. محصول دار شدن. دانه بستن گندم و غیره. تکمیل شدن. بالغ شدن. نفوذ کردن. داخل شدن (به مقدار زیاد). فراگرفتن. پریدن. جهیدن. **دؤلما قلم:** خودنویس. **دؤلمالیق:** موادلازم برای تهیهٔ دلمه. **دؤلمالیق قاباق:** کدو سفید. **دؤلمان:** سرگشته. مبهوت. چاق. به صورت Dolman وارد زبان انگلیسی شده است. خفتان کوتاه. شنل. **دؤلمانی اودماق:** فریب دادن. **دؤلمای:** گرز. تخماق. **دؤلما یئمک:** فریب خوردن.
دؤلمک: (گیا)(Dölmək) جانوری زهردار شبیه به عنکبوت که به عربی رتیلا می‌گویند. به صورت «دُلمَک» به همین معنا وارد فارسی شده است.
دؤلموش: (Dolmuş) پر. مشبع. مملو. بغض آلود. وسیلهٔ نقلیه که با پر شدن حرکت کند. آماده. کشیده (زه کمان). حیله. کلک. به صورت Dolmush در معنای نخست وارد انگلیسی شده است. (ناپ). **دؤلموشا گلمک:** فریب خوردن. **دؤلموشچو:** رانندهٔ وسیلهٔ نقلیه‌ای که به محض پر شدن ظرفیت، حرکت کند. جیب بُر.
دؤلمه: (Dölmə) دالان. راهرو. سلاله.
دولمه: (متفا)(Dolme) ← دولما.
دؤلن: (Dölən) شیفته. مفتون.
دؤلندیرمک: (Döləndirmək) زایاندن.
دؤلنـک / دؤلنـوّک: (جان)(Dölnük) گوساله.
دؤلـو: (Dolu) تگرگ. زمانی که تگرگ می‌بارید برای قطع آن دانه‌ای از آن را به دندان گرفته و به بام خانه پرت می‌کردند. مولدور نیز می‌گویند. پُر. آبستن. مطلق. ظرفی که برای ریختن غله در آسیاب بکار برند. مسلّح.
دولو: (متفا)(Dəvəllu) ← دوه لی.

دولما

دولو: (متفا)(Dolu) ورقی که در ورق بازی دو خال دارد مانند دولوی خاج.
دؤلو: (Dölü) نوه. نسل.
دؤلو: (Döləv) مالیات. عوارض.
دؤل وئرمک: (Döl vermək) وعده و وعید دادن. سر دواندن. بارور کردن.
دؤل وئریجی: بارور کننده.
دؤلوان: (Dolvan)مکان سرشار از آب.
دؤلو اوخ: (Dolu ox) گلولهٔ جنگی.
دؤلو باغلاماق: (Dolu bağlamaq) بستن تگرگ. در زمان قدیم برای اینکه کشاورزان محصول خود را از بلای تگرگ در امان نگاهدارند، به سادات متوسل می‌شدند. سیدی به مزرعه می‌آمد و دعایی می‌خواند و بر چهار طرف مزرعه با مشت خاک می‌پاشید

و به اصطلاح تگرگ را از آن مزرعه دور می‌کرد و کشاورز نیز به او چیزی یا پولی می‌داد.
دوْلو بدن: (Dolu bədən) چاق. فربه.
دوْلو بوینوزلولار: حیواناتی مانند مارال که درون شاخشان خالی نبوده و از استخوان است.
دوْلو بیگ: سرور فربه. (ناپ).
دوْلوت: (Dolut) ثروت. دارایی. دولت.
دؤلوت: (Dölüt) جنین. رویان.
دولوتگه:(Dülütgə)کوزهٔ بسیارکوچک
دؤلوتمک: (Dölütmək) ایجاد کردن.
دوْلوجا: (Doluca) لبالب.دانهٔ درشت برف.
دوْلوجاق: (Dolucaq) شبنم. تگرگ.
دوْلو دؤزگؤن: (Dolu düzgün) بسیار سریع.
دوْلو دووار: (Dolu duvar) دیوار بدون سوراخ.
دوْلورخای:(Dolurxay)خال بدن حیوان
دؤلؤس: (Dülüs) آفتابه.
دولوس: (Dulus) سفال.
دولوسچو: سفالگر. کوزه گر.
دولوس خانا: کارگاه سفالگری.
دولوسلوق: سفالگری.
دوْلوسو: (Dolusu) پیمانه. تمامی.
دوْلوسون باغلاماق: کاملاً گشتن.
دوْلوش: (Doluş) انباشتگی. حالت پر شدن. آکندگی. شتر ماده سه ساله.
دوْلوشدورماق: با ازدحام پر کردن. با ازدحام یکجا جمع کردن. انباشتن.
دوْلوشقاماق: در آستانه پری و تکمیل بودن. **دوْلوشقان:** پر شونده. **دوْلوشما:** ورود با ازدحام. **دوْلوشماق:** با ازدحام یکجا جمع شدن. ازدحام کردن. پر شدن دسته جمعی. فربه شدن.
دوْلو صفت: (Dolu sifət) چاق گونه.

دولوسچو

دوْلوغو گؤزل: (Doluğu gözəl) در زمان قدیم برای درمان کودکانی که التهاب زیرگوش می گرفتند، دعاهایی در لپ آنها می نوشتند. به چنین کودکانی این نام داده می شد.
دوْلوق: (Doluq) پر. مملو. سرشار. آگین. مَشکی که پر از آب کنند. گرفته. غمگین. معدن. کبیسه.
دوْلوقساماق: بغض گلو را گرفتن. متأثر شدن. خشم خود را فرو بردن. حالت گریه به خود گرفتن. **دوْلوق سوْلوق:** افراط تفریط. **دوْلوقسونماق:** بغض گلو را گرفتن. متأثر شدن. خشم خود را فرو بردن. حالت گریه گرفتن.
دوْلوقلاب: امداد. تسهیلات. کمک.
دوْلوقلاغیج: مفعول (در دستورزبان).
دوْلوقلاما: امداد رسانی. اعانه.
دوْلوقلاماق: کامل ساختن. بجای آوردن. **دوْلوقما:** هیجان. تراکم اسید لاکتیک در پا. تنگی نفس. اسم.
دوْلوقماق: به هیجان آمدن. بغض کردن. اشک ریختن.
دوْلو قوشاق: کمربند سیمین.
دؤلؤک: (Dölük) جنین. نسل. جریمه. تضمین. بی دست و پا. نیرو. توان. احشام بزرگ. سلاله. تبار. ایجاد.
دؤلؤک: (Dülük) کنج. گوشه.
دؤلؤگر: (Dölügər) بانی. موجد.
دؤلؤل: (Dölül) زگیل. زایده.
دوْلولوق: (Doluluq) اشباع. سیری. تکمیل ظرفیت. جوشهای روی صورت نوزاد.
دؤلؤم: (Dölüm) آبله. به صورت «دُلُم» وارد زبان فارسی شده است.
دولوم: (Dulum) گونه. شقیقه. گیجگاه. طره. زلف که بر شقیقه ریخته یا بر روی آن روییده.
دوْلوم: [دیو](Dolum) ارزش. سلاح. جنگ افزار. سرشار.
دوْلومان: (جان)(Doluman) توله سگ یا حیوان پشمالو. یک گله. خیلی زیاد.
دؤلؤمجک: (Dülümcək) کنج. گوشه.
دؤلؤمک: (Dülümək) پررویی کردن.
دؤلؤمک: (Dölümək) ایجاد شدن.
دوْلوملانماق: مسلح شدن.
دوْلوملو: (Dolumlu) متمکّن. متموّل.
دوْلومونو چیخارماق: ادب کردن.
دولون: (Dulun) گرفتگی ماه یا خورشید. غروب خورشید.
دوْلون: [دیو](Dolun) ماه شب چهارده. بدر تمام. تمام. بی‌نقص. شارژ. لیتر (واحد سنجش مایعات). به صورت Dolline به معنای چاله در انگلیسی کاربرد دارد.
دوْلونای: (Dolunay) ماه شب چهارده.
دوْلونتو: (Doluntu) ← دوْلقو.
دولونجاق: (Duluncaq) مغرب. پرده.
دوْلون خان: (Dolunxan) خدای حاصلخیزی در باور ترکان.
دولوندورماق: (Dulundurmaq) مضایقه کردن.
دوْلونقاج: کپسول اکسیژن.
دوْلونلوق: (Dolunluq) آماده باش.
دولونماق: (Dulunmaq) غیب شدن. غروب کردن.
دوْلونماق: (Dolunmaq) آماده شدن. پر شدن. استراحت کردن. آرام شدن. سکونت یافتن.
دوْلووار: (Doluvar) هوای تگرگی.
دوْلو وز: (Doluvəz) چاق گونه. تپل.
دوْلوی: (Doluy) دریا.
دوْلو یاناق: (Dolu yanaq) لپ برآمده.
دؤله: (Dölə) آخور. آغل.
دؤل هئیبه سی: (Döl heybəsi) کیسه که چوپانها، نوزاد گوسفند و بُز را در آن گذارند و بر دوش اندازند.
دؤله دؤگمه: (Dülə döymə) نوعی بازی دسته جمعی با سگک کمربند در منطقهٔ شکی.
دؤله شی: (Döləşi) پردهٔ گوشتی که در رحم پستانداران، نوزاد را در بر می‌گیرد و پس از تولد نوزاد می‌افتد.
دؤله گن: (Döləyən) کامل. رسیده.
دؤله مک: (Döləmək) زاییدن. باردار شدن. دادن. ادا کردن.
دؤل یاتاغی: (Döl yatağı) زهدان.
دوْلیان: (Dolyan) دریا. صحنه یا میدان بزرگ.

دؤل یوْلو: (Döl yolu) مهبل.
دوْم: (Düm / dum) پیشوند به معنای تمام، محض و همیشه.
دوْماج: (Domac) سکّان. فرمان.
دوماچی: (Dumaçı) عضو شورای شهر یا پارلمان.
دوْمار: (Domar) گرد. مدوّر.
دوْمارا: (Domara) کوتوله. گوژپشت.
دوْمارتلاق: (Domartlaq) میوهٔ نارس.
دوْماغی: (Domağı) تنگی نفس.
دوْمال: (Domal) تپه. تل. برآمدگی. دُمل. **دوْمالا:** بدشانسی. حادثه. گرفتاری. **دوْمالاق:** گِرد. قلنبه. **دوْمالان:** ← دوْنبالان. سیب زمینی.تخم مرغ. زهر. **دوْمالتی:** پشته. انبوهه. **دوْمالماق:** گِرد و قلنبه شدن. مُردن. **دوْمالیج:** دارای برآمدگی. چشم برآمده.
دومان: [دیو](Duman) مه غلیظ. بخار. ابر. دود. گرد و غبار. غم و اندوه. غصه. کدر. مبهم. مه آلود. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.(ناپ) **دومان آتدیرماق:** ترساندن. **دومان آتماق:** ترسیدن و گریختن. **دومان آلتی:** آنکه سیگار نمی کشد ولی در معرض دود سیگار دیگران است. **دومان ائتمک:** پریشان کردن. **دومان چؤکمک:** متراکم شدن. **دومانچی:** معتاد. شیره ای. قماربازی که پول اندکی دارد ولی پول زیادی را می برد. **دومان قاچ:** آئینی که در ماه اسفند برای راندن مه موجود در هوا که خوشایند کشاورز نیست، انجام شود. کنار اجاق حلقه شده و طنابی را به نام هفت کچل، هفت گره می زنند و در آتش می اندازند و اشعاری برای راندن مه می خوانند. **دومان قورماق:** ازدواج کردن. **دومانلانماق:** مواد مخدّر کشیدن. **دومانلی:** مه آلود. شیره کش. دودی. **دومانلیق:** هوای مه آلود. شیره کش خانه. **دومان یاپماق:** با سرمایه یا پول اندک، پول بزرگی را برنده شدن. **دومانی اؤستؤنده:** کاملاً تازه. فابریک. **دومانی دوْغرو:** باناموس. غیور. موفق. **دومانینی چیخارماق:** ظلم کردن.

دوْمایلی: (Domaylı) خربزهٔ زینتی.
دوْمبا: (Domba) گرد. قلنبه. چوب. چماق. به صورت «دنبه» وارد زبان فارسی شده است. **دوْمبات:** حاکم. فرمانروا. **دوْمبادیز / دوْمبارلاق:** چاق. فربه. **دوْمباسی قاتیق:** خوش اندام. **دوْمباش:** گوز. برآمده. **دوْمباق:** تپه. برهنه. **دوْمبا قویروق:** گوسفند با دنبهٔ کوچک. **دوْمبالا:** گوی. کره. **دوْمبالاق:** بچهٔ تپل و چاق. ذات الریه. **دوْمبالاماق:** با مشت و چوب زدن. **دوْمبا جیگر:** غذایی که از ترکیب دنبه، جگر، آب، نمک و آرد درست کنند. **دوْمبالچا:** خم شوندهٔ بدن. به صورت «دنبالچه» وارد فارسی شده. **دوْمبالیق:** کمربند. تسمهٔ پشت اسب. **دوْمبای:** (جان) ← ماندا. چاق و کوتوله. **دوْمبای اینگی:** (جان) گاومیش ماده. **دوْمبایلاماق:** ظرف آب را بر لب گذاشتن و سرکشیدن. **دوْمبایماق:** گوز کردن.
دوْمبرا: (Dombra) نوعی آلت موسیقی دو سیمی با کاسه‌ای مثلثی شکل که در میان قزاقها رایج است.
دوْمبره: (Dümbərə) بسته. بقچه.
دوْمبک: (Dümbək) تنبک. طبل کوچک. به صورت تنبک وارد زبان فارسی شده است. نانی که لای آن خوردنی گذاشته باشند. جشن.
دوْمبکچی: تنبک نواز. بوّاق.
دوْمبور/ دوْمبورا: (Dombur) دُهُل. نوعی آلت موسیقی شبیه به قوپوز در میان قالموقها. بالالایکا نیز گویند. به صورت «تنبور» وارد فارسی و به صورت Domra وارد انگلیسی شده.
دومبوز: (Dümbüz) روسری ابریشمی زنانه. **دوْمبوز:** (Dombuz) مشت.
دومبوک: (Dümbük) جاکش.
دوْمبول: (Dombul) ← ناغارا. تپل. چاق و گرد. تپهٔ کوچک. شانه.
دوْمبه لک: (Dümbələk) دف. تنبک کوچک. بی‌عقل. نفهم. سرگردان. مفعول در لواط.
دومبه لک چالماق: لاف زدن.
دومبه لنمک: چاپلوسی کردن.

دوْمپاق: (Dompaq) مفرغ.
دوْمتک: (Dümtək) نزدیکی جنسی.
دوْمجا: (Domca) تور گِرد برای صید ماهی یا پرنده. چراغی که شکارچیان در شب، برای شکار پرنده بکار برند.
دوْمجاق: (Domcaq) گوژپشت.
دوْمجالاماق: دام گستردن.
دوْمجالانماق: به تور افتادن.
دوْمچا: (Domça) میان ستون فقرات و استخوان دم. دمچه.
دوْمدؤ: (Dümdü) جاروی کهنه.
دوْم دوْز: (Düm düz) کاملاً راست.
دوْم دوْز گئتمک: فحش رکیک دادن.
دوْمدوْم حالواسی: هر چیز نایاب.
دومدوما: (Dumduma) فرفره.
دوْم دوْمو: (جان) کلاغ سیاه
دوْمردی: (Dümərdi) دو نفره.
دومروق: (Dumruq) غنچهٔ نشکفتهٔ گل. جوانه. جوش. بثوره. ← تومورجوق. چوبی که به پای گاو یا گاومیش ببندند تا فرار نکند. هیزم استوانه شکل. زندان. **دومروق آغاسی:** رئیس زندان.
دوْمرؤک: (Dümrük) به شکل سیلندر.
دوْمرول: (Dümrül) تیزی نوک تیر. پیکان. اندیشمند. حیات بخش. آغازگر زندگی. گرداب. گردباد.
دوْمره:(Dümrə) کیسه که درآن علوفه به حیوان دهند واز گردنش آویزند.
دوْمساق: (Domsaq) گرد. قلنبه.
دومسایماق: خشمگین شدن.اخم کردن.
دوْمسک / دوْمسؤک: (Dümsək) سقلمه.
دوْمسؤکلنمک: سقلمه خوردن.
دوْمسؤکله مک: سقلمه زدن.
دوْملا: (Domla) افلیج. شل.
دوْملنمک: (Dümlənmək) پلکیدن.
دوملو: (Dumlu) ← دومانلی.
دوْملـــؤ دوْش: (Dümlü düş) چهار دیواری (ترکمنی).
دوْمله مک: (Dümləmək) به یک نفس نوشیدن.
دوْمن: (Dümən) سکّان. سکّان کشتی. به صورت «دمان» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است. دروغ. **دوْمن بورون:** دماغ کج. **دوْمن توتماق:**

سگّانداری کردن. **دۆمن چئویرمک / دۆمن چکمک:** کلک زدن. **دۆمنچی:** سگّاندار. به صورت الدومانجی وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. دروغگو.دورو.کمک دزد. دانش آموز تنبل و عقب مانده از درس. **دۆمنده:** دیگری. طفیلی. دنباله. **دۆمن سویو:** آب کف آلود پس کشتی. **دۆمن سویونا گیرمک:** مطیع امر کسی بودن. **دۆمن قوْشماق:** کلک زدن. **دۆمن قوللانماق:** خوب اداره کردن. **دۆمن قیرماق:** تغییر جهت دادن. **دۆمنه کنچمک:** از پی کسی رفتن. **دۆمنه یاتماق:** کلک زدن. **دۆمن یاپماق:** دسیسه چیدن. **دۆمنی اگری:** (جان) اسب کژدم. آدم کج و یک وری. **دۆمنی قیرماق:** گریختن.

دۆمۆر: (Dümür) ریشهٔ درخت سوخته. **دۆمورجوق:** (Domurcuq) قطره.

دۆموز: (جان)(Domuz) ← دوْغوز.

دۆمۆسگۆل: (Dümüsgül) دنبالچه.

دوموشماق: (Dumuşmaq) چهارزانو نشستن. عمل پرندگان که با نوک تن خود را تمیز می کنند. رنجیدن.

دۆمۆشمک: (Dümüşmək) چمباتمه زدن.

دوموشوق: (Dumuşuq) مچاله. کز کرده. مبهوت.

دۆموقماق: ← دوْنوقماق.

دۆمۆک: (Dümük) مشغولیت. پستانک. سرگرم. کسی که به هر کاری توجه و علاقه نشان دهد.

دۆمۆک اوْلماق: با چیزی سرگرم شدن و وقت گذراندن. **دۆمۆکچۆ:** مشغول. سرگرم. **دۆمۆکچۆلۆک:** مشغله. سرگرمی. **دۆمۆکسۆز:** بی فکر. **دۆمۆکلنمک:** مشغول شدن. **دۆمۆکلۆک:** مشغولیت. پستانک. **دۆمۆکله مک:** مشغول کردن.

دۆمه: (Dümə) گردن. گلو.

دۆمه دۆشمک: سرعت گرفتن.

دۆمه لش: (Dümələş) غلت.

دۆمه لنمک: (Dümələnmək) مشغول شدن. غلت خوردن. غلتیدن. پوییدن.

دۆمه له مک: مشغول کردن. غلت دادن.

دوْن: (Don) قبا. پیراهن زنانهٔ دامن دار. انجماد. یخ. درجهٔ حرارت زیرصفر. جامد. کسی که سرد و بی روح باشد. نامهربان. بی عاطفه. خل. احمق. آنکه عاق والدین باشد.

دون: (Dün) دیروز. شب. تاریکی.

دوْن آپارماق:(Don aparmaq) یخ زدن.

دوْن آتماق: (Don atmaq) ترکیدن اشیاء بر اثر یخ بستن.

دون آشیری: (Dün aşırı) هر دو شب یکبار.

دوْنا: (Dona) جای سرد. نام اصلی کوه دنا در جنوب ایران. تجهیزات.

دوْن ائنی: (Don eni) پهنای لباس.

دوْنات: (Donat) لباس. آراسته. بخشنده. (ناد). **دوْناتا:** پارچهٔ منقش.

دوْناتان: مجهز کننده. آرایشگر. آرماتور. میهماندار. صاحب ناوگان کشتیرانی. **دوْناتدیرماق:** به وسیلهٔ کسی تزئین کردن. آذین بستن. **دوْناتماق:** لباس پوشاندن. تزئین کردن. **دوْناتمان:** تدارکاتچی. **دوْناتی:** تجهیزات. وسائل. آرماتور. **دوْناتیر:** جوانمرد. بخشنده. (ناپ). **دوْناتیش / دوْناتیم:** آمادگی. تجهیز. بسیج. **دوْناتیلماق:** تجهیز شدن. **دوْناتیم:** مبلمان. تأسیسات. هجو. **دوْناتیمجی:** کارپرداز. تدارکاتچی.

دوْناج: (Donac) فریزر.

دوْناچ: (Donaç) سرما خوردگی.

دوْنا چکمک: در آستانهٔ انجماد بودن.

دوْنار: (Donar) فصل زمستان. منجمد شونده. **دوْنار آی:** ماه ژانویه.

دوْناراق: (Donaraq) استره. نیشتر.

دوْنارچاق: (Donarçaq) اسب لگد زن.

دوْناریم: (Donarım) تجهیزات.

دوْنازیتقیج: (Donazıtqıc) یخچال.

دوْنا سالماق: ظاهر آرایی کردن.

دوْناغاج: (Donağac) خشک شده مثل چوب. حالتی که لباسهای شسته شده از سرما منجمد شوند.

دوْناغی: (Donağı) لباس.

دوْناق: (Donaq) آرایش. چپاول. انجماد. **دوْناقلی:** آراسته.

دوْنا قالماق: (Dona qalmaq) بی‌حرکت ماندن. بی‌حس شدن. مات و مبهوت ماندن. دو دل و در حال تردید باقی ماندن. خشکش زدن.

دوْنا گیرمک: (Dona girmək) جلد عوض کردن.

دوْنال: (Donal) پرده.

دوْنام / دوْنامه: (Donam) آرایش. تجهیز. تزئین. **دوْناماق:** چپاول کردن. تجهیز کردن. راضی کردن.

دوْنان: (جان)(Donan) کرّه اسب چهار ساله. لباس تازه. لباس پوشیده.

دوْنانجیق: لباس. جامه. **دوْنانقی:** لباس تازه. **دوْنانما:** ناوگان. آرایش. کوکبه و اثاثیه پادشاهی. تجهیز. به صورت «دوننمه» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **دوْنانماق:** آراسته شدن. مراسم دست بوسی و دعای خیر گرفتن داماد. پوشیدن. **دوْنانمیش:** مرصّع. **دوْنانیم:** تأسیسات. سخت افزار.

دوْناو: چپاول. **دوْناوچی:** چپاولگر.

دوْن اورک: (Don ürək) بی رحم.

دوْنای: (Donay) کج. معوج.

دوْنبا: (Donba) ورقلنبیده. برجسته. برآمده. عضوی از بدن گوسفند که در انتهای تپهٔ او آویخته و به جای دم اوست و تمام آن چربی است. روغن آن بیشتر و بهتر از پیه و چربی بدن گوسفند است. به صورت دنبه وارد فارسی شده است. **دوْنباق:** مات. گرفته.

دوْنبا گؤبه لگی: (گیا) قارچ غیرخوردنی که به صورت آویزان درمی‌آید.

دوْنبال: دگرگونهٔ چیزی. پشت چیزی. به صورت «دنبال» وارد زبان فارسی شده است. **دوْنبالاق:** معلّق. پشتک وارو. **دوْنبالاق آشماق:** پشتک وارو زدن. **دوْنبالاماق:** پشتک وارو زدن.

دوْنبالان: قارچ زمینی. (Tuber melanosprom) سیب زمینی. گوژ. ورم. دمل. برجسته. خایهٔ گوسفند که آن را روی آتش کباب کنند یا در روی روغن تف دهند و بخورند. نوعی از قارچ که در جاهای مرطوب می‌روید و آن را نیز در روغن تف

می‌دهند و میخورند. مَشک سفالی. به صورت دنبلان وارد زبان فارسی شده است. **دوْنبالان پیسدان:** بازی اله کلنگ. **دوْنبالان کؤک:** (گیا) شیر دندان. **دوْنبالان گؤبه لک:** (گیا) قارچ دنبلان. (Truffel). **دوْنبالان نوْباری:** خبر ناگوار. **دوْنبالتماق:** به حالت رکوع درآوردن. دولا کردن. قلنبه کردن. برآمده کردن. **دوْنبالتی:** رکوع. تعظیم. **دوْنبالما:** تعظیم. کرنش. **دوْنبالماق:** خم شدن به حال رکوع. پشت گوژ کردن. دولا شدن. سربه زمین دم به هوا کردن. باد کردن. ورم کردن. **دوْنبالیج:** کلاف کوچک. **دوْنبالیش:** پشتک زنی. **دوْنبای:** (جان) گاو. **دوْنبایلی:** (جان) بلدرچین.

دوْن بابا: (گیا) ← دورنا دیمدیگی.

دوْن باشی: قسمت بالای لباس.

دوْن باغی: مژدگانی لباس نو. ازاربند.

دوْن بوچوغو: نیمه شب.

دوْن بورونمک: (Don bürünmək) تغییر چهره دادن.

دؤنبوْل: (گیا)(Dünbül) میوهٔ نارس که تازه دانه بسته. دنبالچه. استخوان آخر ستون فقرات.

دؤنبه: (Dönbə) مانع. ناهمواری. پشتیبان.

دؤنبه لج: (Dünbələc) چاق. فربه.

دؤنبه لن دؤز: (Dünbələn düz) کاملاً راست.

دوْن بیچمک: (Don biçmək) گوشمالی دادن. آش پختن. کاری را سرو سامان دادن. نقشه ریختن. کلک زدن. پیراهن بریدن.

دؤنپؤز: (گیا)(Dünpüz) گیاهی نازک و بلند که در جای نمناک روید واز آن حصیر بافند. جیل نیز گویند.

دوْن پوْزما: برش لباس عروس.

دؤنج: (Dönəc) دینام. خائن. برگشته. قسمت متحرک.

دوْنجا: (Donca) تور دایره شکل ماهیگیری. **دوْنجار:** گره خلعت.

دوْنجاق: (Doncaq) لباس زیر. یخ زده. کمر به پایین لخت.

دوْنجوق: (Doncuq) مینی ژوپ.

دوْنجوقماق: (Doncuqmaq) خشک شدن. کز کردن. غلیظ شدن. به خواب زمستانی فرو رفتن. خجالت کشیدن.

دؤنجؤنمک: (Döncünmək) به پشت چیزی رسیدن. یک طرف کوه را پشت سر گذاشتن و بطرف دیگر رسیدن.

دؤنجه: (Döncə) انکار. تکذیب.

دؤنجه مک: (Döncəmək) رد کردن.

دؤنجه مه: (Döncəmə) انکار.

دوْنچار: (Donçar) خشن. زمخت.

دوْنچو: (Donçu) پوستین دوز. مترجم.

دونداخای: برادر بزرگ دوم.

دوْندار: (Dondar) جای سرپوشیده. جای ساکت. **دوْندارچی:** میزبان. **دوْندارما:** منجمد سازی. **دوْندارماق:** منجمد کردن. **دوْندارما وئرمک:** آبیاری کردن مزرعهٔ گندم برای بار سوم. **دوْنداریج:** فریزر. **دوْنداریلما:** انجماد. **دوْنداریلماق:** منجمد شدن.

دوْن داشی: (Don daşı) سنگی که بر آن لباس بشویند. سنگ سرد. خبر شوم. خبر ناامیدی.

دوْنداق: (Dondaq) منجمد. یخ زده. چاق. فربه.

دؤندربریجه: نوعی بازی دو نفره با قاپ در توفارقان. **دؤندرتمه:** طعامی از گیاه گزنه. **دؤندرمج:** نوعی بازی با قاپ که بازیکنان همهٔ قاپهایشان را به یکی داده و او آنها را با یک ضربه به زمین می ریزد، صاحب قاپی که توخان یا آلچی باشد، با دو انگشت آن را به قاپ دیگر می زند تا آن را برگرداند و اگر موفق شود، آن را برمی دارد. **دؤندرمک:** برگرداندن. پشت و رو کردن. به عقب برگرداندن. مراجعت دادن. دگرگون ساختن. منصرف کردن. قانع کردن. به هزیمت واداشتن. **دؤندرمه:** برگدان (در موسیقی). پیچ. بازگردانی. براندازی. آبیاری دوم مزرعهٔ غله. آبیاری مزرعه پس از دانه بندی غله. درپوشی از ترکهٔ چوب. نوعی بازی با قاپ. شیری که پس از شیردوشی در پستان گاو باقی بماند.

دؤندرمه جه: اعاده. نوعی صنعت ادبی که حرف آخر یک مصراع، حرف اول مصراع بعدی است.

دؤندرمه چی: برگرداننده. برانداز.

دؤندره جک: کفگیر آشپزخانه.

دوْن دگیشدیرمک: (Don dəyişdirmək) لباس عوض کردن. تغییر چهره دادن.

دوْن دلیگی: (Don dəliyi) سوراخ سقف کاهدان.

دؤندؤ: (Döndü) دختر باکره. برگشته. از دین برگشته. دختربس. آخرین دختر که پس از چندین پسر بدنیا آید. (ناد).

دوْندورا: (Dondura) صحرای یخ زده. صحرای بزرگ در شمال روسیه. به صورت «Toundra» وارد زبانهای روسی، فرانسوی و اروپایی و به صورت Tunturu وارد زبان فنلاندی و به صورت «توندرا» وارد فارسی شده. پیمانی. مقاطعه. **دوْندوراج:** منجمد کننده. فریزر. **دوْندوراچی:** پیمانکار. مقاطعه کار. **دوْندورال:** فریزر. **دوْندوران:** منجمد کننده. ماه بهمن.

دؤندؤرج: (Döndürəc) برگرداننده.

دؤندؤرک: (Döndürək) فرفرهٔ زمینی. گردونک.

دؤندؤرگؤ: (جان)(Döndürgü) مادیانی که اولین بار زاییده.

دوْندورما: (Dondurma) بستنی. یخ زده. یخی. منجمد. هوای صاف و بسیار سرد. بتون. ماست گوسفند. به صورتهای «دوندرمه» و «دندرمه» وارد زبان عربی شده است.

دوْندورماچی: بستنی فروش.

دوْندورما شومو: شخم پاییزی.

دوْن دورماق: (Don durmaq) ناامید شدن.

دوْندورماق: (Dondurmaq) منجمد کردن. یخ زده کردن. یخ درست کردن. به حالت انجماد و یخ درآوردن. توی سرما نگهداشتن. مات و مبهوت گردانیدن.

دؤندؤرمک: ← دؤندرمک.

دؤندؤرؤ: (Döndürü) توجیه. استفاده از دو معنـای یـک کلمـه(از صـناعات

دوندورما

ادبی).
دوْندوروجو: (Dondurucu) فریزر. تونل انجماد (سردخانه). یخ زننـده. منجمـد کننده. سرمای سوزناک.
دوْندورولماق: (Dondurulmaq) یخ زده شدن. به حالت انجماد و یخ درآمدن.
دوْندوق: (Donduq) لایـهٔ سـخت روی برف در یخبندان.
دؤندؤل: (Döndül) محل دور خـوردن و بسته شدن طناب. قوب چوبی که بـر سر طناب وصل کنند و برای بستن بـار بر حیوان استفاده کنند.
دوْندول: (Dondul) تگرگ.
دؤندؤلبؤ: (Döndülbü) شبانه.
دوْندوْن: (Dondon) تگرگ درشت.
دؤنـــده ری: (Döndəri) برگـــردان. براندازی. تعویض.
دؤنده ریش: (Döndəriş) برگردان. پیچ.
دؤنده ریلمک: برگردانده شدن.
دؤنده لک: (Döndələk) فرفرهٔ زمینی.
دؤنر: (Dönər) چرخان. دوره. روزگار. برگشت خورنده. چرخنده. غسـالخانه. سیلندر. توپ پارچه. هفت تیر.
دؤنر آیاق:(Dönər ayaq)ردیف. سلسله.
دؤنرجه: (Dönərcə) بازگشت.
دؤنرجه لی: بدقول. سست سخن.
دؤنرچی: فروشندهٔ دؤنر کباب.
دؤنر دونور:(Dönər dünür) چرخ فلک.
دؤنر قـاپی: (Dönər qapı) دری کـه از چند تکهٔ تاشو تشکیل شده باشد.
دؤنر کباب: کباب چرخان. بـه صـورت Doner kebab وارد زبان انگلیسی شـده اسـت. چـرخ. مـدار. دوران. روزگـار. سرمایه. کسی کـه روی حـرفش ثابـت نیست. مورچه سوار. نقطه عطف.
دؤنرلی: نوبتی. ادواری.
دؤنرلیک: گشتاور (فیزیک).
دوْنرا: (Donra) بـاتلاق منجمـد. شـورهٔ سر موجود در بُن مو. چرک ضخیم.
دونرمک: (Dünərmək) سیاه شدن.
دوْن ساتیری: تشت بزرگ.
دوْنســوز: (Donsuz) فقیـر. بـی لبـاس. بدون علامت.فرومایه. بی حیاء. (ناپ).
دوْنسوق: جامد. بی حس. بسیار سرد.
دوْنسوماق: (Donsumaq) مکـدر شـدن. درد کشیدن.
دؤنش: (Dünəş) بیتوته. شب گذرانی.

دؤنر کباب

دؤنشـک: (Dönşək) غیرثابـت. فرصـت طلب.
دؤنشـمک: (Dünəşmək) شـب را بـاهم گذراندن.
دؤنشوْک: (Dönşük) واریانت.
دوْنغوز: (جان)(Donğuz) ← دوْغوز.
دوْنقا: (Donqa) ←دوْنقار. یخ. قهرمان. احمق. ظاهر. دکور.
دوْنقا بئل: (Donqa bel) گوژپشت.
دوْنقاباش: (Donqabaş) کله شق.
دوْن قاتار: (Dün qatar) نگهبـان شـبانه. شمع باریک که تا صبح سوزد. مسئول فرود آوردن بزرگان از اسب.
دوْن قاتما: شب زنده داری.
دوْن قاتماق: (Dün qatmaq) شب را بـه روز رسـانیدن. شـب و روز را یکـی کـردن. تمـام شـب را بیـدار مانـدن. کشیک شبانه کردن.
دوْنقا دوْنقا: ← پؤلوک قاج.
دوْنقـــار: (Donqar) گـوژ. برآمـدگی پشت یـا سـینه. غـوز. قـوز. انحـراف و کجی. حدبه. سرپایین.
دوْنقارلاماق: پشت را گوژ کردن.
دوْنقارلانماق: پشت خم شدن.
دوْنقارماق: زیر و رو کردن.
دوْنقاز: لاغر. نحیف. ضعیف. حیران.
دوْن قـــازانی: (Don qazanı) دیـــگ بزرگ جوشاندن یا گرم کردن لباس.
دوْنقازیتقیج: (Donqazıtqıc) یخچال.
دوْنقاق: (Donqaq) بـرف ریـزهٔ نـازک. گرفته. منجمد. خسوف.
دوْنقـــال: (Donqal) لجـــوج. ســـمج. یخچال طبیعی. دارا. بسیار سـالخورده. ثروتمند. ترکهٔ باریک چـوب. **دوْنقـالا:** قنـدیل. یخـی کـه در زمسـتان در سـر نـاوادن آویـزان شـود. بـه صـورت «دنگالـه»، «درگالـه» و «درکالـه» وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. **دوْنقـالاق:** دانه‌های یـخ بـه بزرگـی فنـدق کـه بـر روی آب باشد. منجمد. یـخ زده. بچـهٔ بزرگتـر از سـنش. **دوْنقـــالان:** بلنـد. برجســـته. **دوْنقالچـــاق:** یـــک وری. گوژپشـت. **دوْنقالـــداق:** گـرد. قلنبـه. **دوْنقاللی:** ثروتمند. **دوْنقالی:** نیرومند.
دوْنقای: بسیار سخت. محکم.
دوْنقایماق: (Donqaymaq) سر چیزی را به پایین خم کردن.
دوْنقو: (Donqu) تپـه در زمـین صـاف. جنازه. میّت. **دوْنقوج:** بزرگترین فرزند. بتون(در ساختمان). **دوْنقوجا / دوْنقوجو:** (Donquca) ذات الریه.
دوْنقـــور: (Donqur) کـــلاف. بهـــم چسبیده. بـی شـاخ. بـی دم. کلـه شـق. نفهم. دیرفهم. توله سگ. پشم زمخت.
دوْنقورا: زنگولهٔ گردن حیوان.
دوْنقوراق: (گیا) گوجه فرنگی.
دوْنقورداق: متلاطم. بزک روی لباس.
دوْنقوروق: زنگولهٔ کوچک.
دوْنقـــوز: (Donquz) ← دوغـوز. نـرم شدن تدریجی خاک یخ زده شـب بـر

اثر نور آفتاب روز.
دوْنقوش: (جان)(Donquş) جغد.
دوْنقـــول: (Donqul) ســـمج. لجـــوج. بدرفتار. خیاری که بر اثر بی آبـی زرد شده باشد. **دوْنقولتو:** نـق. غرولنـد. غـر.
دوْنقولـداتماق: بـه غرولنـد واداشـتن.
دوْنقولداشـماق: بـاهم غرولنـد کـردن.
دوْنقولداق: (جـان) دارکـوب (گـویش قرقیـز). **دوْنقولـداماق:** غرولنـد کـردن.
دوْنقولدانماق: غرغر کردن.
دوْنقوماق:(Donqumaq)نشستن (سگ).
دوْنقون:سرشار.منجمد.خسوف. گرفته.
دؤنـــک: (Dönək) غیرقابـــل اعتمـــاد. گرداب. خائن. **دؤنک:** (Dünək) خانه.
دؤنکو: (Dünkü) دیروزی.
دؤنکوْ شیرلاغین کؤسبه سی: بی تجربه.
دؤنکوْن: (Dönkün) خشک مغز.
دونگ: (Dəvəng) گیج. مبهوت.
دؤنگ: (Düng) ریشه.
دوْن گئجه: (Dün gecə) دیشب. دوش.
دوْن گئیـــدیرمک: (Don geydirmək) ظاهرآرایی کردن.
دؤنگـج: (Döngəc) پناهگـاه کوچـک. کومه. پروانه. فلکه.
دؤنگر: (Düngər) برکهٔ کوچک.
دؤنگر: (Döngər) محور. گردونه.
دؤنگرچای: (Döngərçay) لانهٔ مورچه.
دؤنگرچک: (Döngərçək) گردون.
دؤنگریش: (Döngəriş) انقلاب.
دؤنگش: (Döngəş) اتهام.
دؤنگک: (Döngək) وجود.
دؤنگگ: (Döngəg) سالخورده. معلول.
دؤنگـــل: (Döngəl) ازگیـــل وحشـــی. ساعت. نیمه. کلّه گنجشکی.
دؤنگلمک:(Döngəlmək) رجوع کردن.
دؤنگوْ: (Döngü) پیچ. خم.
دؤنگوْر: (Döngür) دوربرگردان.
دؤنگوْر: (Düngür) خویشاوند. داماد.
دؤنگوْرچک: (Düngürçək) چوبدستی.
دؤنگوْرک: (Döngürək) پیرامون.
دؤن گؤز: (Dön göz) لوچ. چشم چپ.
دؤنگوْز: (Döngüz) از خود بیگانه.
دؤنگوْل: (Döngül) برگردنده. برگشته. ازگیل کوچک. ارابه.

دؤنگوْلـــک / دؤنگوْلـــوْک: (Döngülək) حلقه. انگشتری.
دؤنگوْله مه: (Döngüləmə) تدویر. تغییر مکان کلمات در مصراعهای مختلف و اخذ معانی متفاوت(از صناعات ادبی).
دؤنگوْن:(Düngün)شب و روز. پیوسته.
دؤنگوْن: (Döngün) بخت برگشته.
دؤنگه: (Düngə) باریکهٔ مو بر پشت احشام بزرگ. پابند قدیمی زندانی.
دؤنگه: (Döngə) پیچ. پیچ تند. گرداب. عناد. **دؤنگه بوروق:** پرپیچ و خم. **دؤنگـه سل:** دایروی. **دؤنگه لک:** چـرخ. دایـره.
دؤنگه لن: برگردنده. بدقول. **دؤنگـه لـه:** (گیا) نوعی خار بیابانی. حیلـه. کلـک.
دؤنگه لـه مـک: از قـول رجـوع کـردن.
دؤنگه لی: پرپیچ و خم. **دؤنگـه مـک:** از قول خـود رجـوع کـردن. **دؤنگـه مـن:** خودپسند. بچه بالاتر از ۷ سال.
دؤنگی: (Düngəy) برجسته. بلند.
دؤنگیمک: (Döngəymək) برگرداندن.
دؤنل: (Dönəl) شیئی کـه از چرخیـدن خطی به دور محور درست می‌شود.
دوْنلاتقی: (Donlatqı) یخچـال. منجمـد کننده.
دوْنلاماق: (Donlamaq) غارت یا برهنـه کردن. جلوی آب را گرفتن. درپـوش یا روکش طلا روی دندان کشیدن.
دؤنلک: (Dönlək) میدان. فلکه.
دؤنلگه: (Dönəlgə) سرنوشت. قسـمت. پیچ. پوزه. دوربرگردان. شانس. بخت. اقبال. توفان. خانه.
دؤنلمک: (Dönəlmək) زایـل شـدن. از بـین رفـتن. **دؤنلمـه:** (Dönəlmə) فـواره زنی. رفت و برگشت.
دوْنلو: (Donlu) ساختگی. دختر بـاکره. دوشـیزه. **دوْنلـــوق:** پیراهنـــی. پارچـهٔ مخصـــوص پیـــراهن زنانـــه. مقـــرّری. دستمزد. فریزر. بصورت «دوکلک» به معنای معـاش در ادبیـات فارسـی وارد شده اسـت. **دوْنلوقچـو:** لبـاس شـوینده. گازر. **دوْنلوقلو:** حقوق بگیر.
دؤنلوْک: (Dönlük) قیامت. بـن بسـت. بازگشت. پایان خط.
دونله: (Dünlə) شبانه. سیاهِ سیاه.

دؤنم: (Dönəm) فصل. موسـم. هنگـام. مرحلـه. نوبـت. هـر چیـز کـه طـول و عرضش چهل گام باشد.
دوْنمـــا: (Donma) انجمـــاد. **دوْنماجـــا:** بیماری تتانوس یـا کـزاز. **دوْنمـار:** تیـر مخصـوص شـکار. **دوْنمـــاق:** منجمـد شدن. یخ بستن. به حالت یخ درآمدن. سرد شدن. یـخ زدن. بـه حالـت جامـد درآمدن. سفت شدن (سیمان و غیره).
دؤنمـــج: (Dönməc) زانـــو. مفصـــل. پشیمان. **دؤنمجلی:** کج و کوله.
دؤنمز: (Dönməz) جسور. ثابت(ناپ).
دؤنمزر: (Dönməzər) مردمحکم(ناپ).
دؤنمک: (Dönmək) برگشـتن. رجعـت کردن. چرخیدن. روبرگرداندن. پشـت کردن. پشت و رو شدن. وارونه شـدن. به عقب برگشتن. بازگشـتن. مراجعـت کـردن. دگرگـون شـدن. تغییـر یـافتن. پیچیدن. گردیدن. مرتد شـدن. عـدول کردن. نقض عهد کردن.
دؤنملی: (Dönəmli) ادواری.
دؤنموش: (Dönmüş) برگشته. پریشان.
دؤنمـه: (Dönmə) رجعـت. چـرخش. دگرگونی. برگشت. ارتداد. تغییر نـژاد داده. تغییـر جنسـیت داده.← گـافلار. برگشته. در اصطلاح بـه حیـوانی گفتـه می‌شود که از نسلی وحشی پدید آمده ولی بـه مـرور اهلـی شـده اسـت. مـثلاً می‌گویند «قورتدان دؤنمه» یعنی سگی که از نـژاد گـرگ اسـت. بـه صـورت Donmeh در معنای برگردان وارد زبان انگلیسی شده است. **دؤنمـه اوْیونـو:** ← دؤنه یاللی. **دؤنمه جه:** پشـیمانی. **دؤنمـه دن:** قطعاً. بطور قطع. **دؤنمه دووار:** عصا قورت داده. شق و رق. از خود ممنون.
دؤنمه لی: برگشتی. مرجوعی.
دوْنن:(Dünən) دیروز. اسب چهارساله.
دؤنن: (Dönən) برگردنده. مرجوعی.
دؤننجل: (Dönəncəl) گردشی. قمری.
دؤننجه: (Dönənca) مدار. برج (فلکی).
دوْننکی: (Dünənki) دینه. دیروزی.
دوْننکی اوشـاق: (Dünənki uşaq)طفـل دیروز. خیلی بی‌تجربه.
دؤننگه: (Dönəngə) مدار.

دؤننگی: (Dönəngi) حلقهٔ برگشته.
دؤننلی: (Dünənli) از دیروز تا حالا.
دؤنئین اوشاغی: ← دوننکی اوشاق.
دوْنو: (Donu) ابله. نادان.
دوْنو آغ: (Donu ağ) پاکدامن. معصوم.
دوْنوب: (Donub) کلاف چرخ آسیاب.
دوْنوبیچیلمک: گرفته شدن تصمیم آخر.
دوْنو پوْزوق: رنگ و رو رفته.
دؤنوْت: (Dönüt) بازخورد.
دوْنوجا: (Donuca) بیماری تئتانوس یا کزاز. **دوْنوجاق:** لباس خشن.
دوْنوچ: (Donuç) منجمد.
دؤنوْر: (Dünür) پدر زن. پدر شوهر. موقعیتی که عروس و داماد روبروی هم قرار می گیرند. خویشاوند. داماد.
دؤنوْر آنا: (Dünür ana) مادر پسر که به خواستگاری برود.
دوْنوراق: (Donuraq) تیغ ریش تراشی.
دؤنوْر باشی: (Dünür başı) سردستهٔ زنان خواستگار.
دوْنورجا: (Donurca) بیماری کزاز.
دؤنوْرجک: (Dönürcək) کیسهٔ دایره شکل از نمد.
دؤنوْرچؤ: (Dünürçü) ینگه.
دؤنوْر دمیر: (Dönür dəmir) لنگری که برای تغییر مسیر کشتی در دریا اندازند.
دؤنوْرشؤ: (Dünürşü) خانواده های عروس و داماد.
دؤنوْرلوْک: (Dünürlük) هدیه ای که به خواستگار بدهند. دونورباشیلیق نیز گویند.
دوْنوز: (Donuz) کثیف. خشن. بی‌ادب. یخ زده. خوک. ← دوْغوز. به صورت «دموز» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است. **دوْنوزلا:** تخته که در آبراههٔ زیر آسیاب گذارند.
دوْنوس: (Donus) خبر و اطلاعات محرمانه که دربارهٔ کسی به دستگاههای دولتی داده می‌شود.
دوْنوسباز / دونوسچو: (Donusbaz) خبرچین. مأمور مخفی.
دوْنوش: (Donuş) انجماد. ← دوْنوق.
دؤنؤش: (Dönüş) بازگشت. رجعت. تغییر. دگرگونی. عطف. توبه. انقلاب.
دؤنؤشچؤ: (Dönüşçü) انقلابی.
دؤنؤشدؤرج: ترانسفورماتور.
دؤنؤشدؤرمه: (Dönüşdürmə) استحاله.
دؤنؤشدؤرمک: استحاله کردن.
دؤنؤشدؤرؤجؤ: ترانسفورماتور.
دوْنوشقا: (Donuşqa) سردخانه. قطب.
دوْنوشقاماق: رو به انجماد بودن.
دوْنوشقان: یخ زننده. یخبندان.
دؤنؤشگن: (Dönüşgən) بازگردنده.
دؤنؤشگؤ / دؤنؤشگه: (گیا)(Dünüşgə) تره.**دؤنؤشگه مک:** روبه بازگشت نهادن.
دؤنؤشلؤ: (Dönüşlü) فعلی که فاعل و مفعولش یکی باشد مانند تانینماق.
دوْنوشلوق: (Donuşluq) زمین یخ زده.
دوْنوشما: (Donuşma) یخ زدگی.
دوْنوشماق: (Donuşmaq) یخ زدن.
دوْنوشوق: (Donuşuq) خشکیده.
دؤنؤشؤل: (Dönüşül) استحاله. بحرانی.
دؤنؤشؤم: (Dönüşüm) پیچ. انقلاب.
دؤنؤشؤمجؤ: (Dönüşümcü) انقلابی.
دؤنؤشؤن: (Dönüşün) زمان برگشت.
دؤنؤشه: (Dönüşə) خویشان عروس یا داماد.
دوْنوق: (Donuq) غارت. چپاول. منجمد. یخ بسته. سرد. بی‌حرکت. راکد. مات و مبهوت. بی‌احساس. لخته. بی‌تفاوت. کدر. تیره. غیرشفاف. افسرده. خسوف. معنا. آماده. حاضر.
دؤنؤ قارا: (Dönü qara) بدبرخورد.
دوْنوق اؤزلؤ: عبوس. اخمو.
دوْنوقدورماق: مبهوت کردن.
دوْنوقساماق: بغض کردن.
دوْنوقلوق: مجهز. آماده.
دوْنوقماق: مات شدن. مبهوت شدن. بی‌حرکت ماندن. خیره شدن.
دؤنؤک: (Dönük) واژگون. بازگون. متلوّن. مرتد. واپسگرا. مرتجع. عصیانگر. به صورت «دونک» و «دنک» وارد زبان فارسی شده است.
دؤنؤک چیخماق: خیانت ورزیدن.
دؤنؤکلؤک: ارتجاع. خیانت. ارتداد.
دؤنؤکمک: دقت کردن.
دوْنول: (Donul) بلند. مرتفع.
دوْنولماق: (Donulmaq) یخ زدن.
دؤنؤلمک: (Dönülmək) چرخیدن.
دؤنؤلمه: (Dönülmə) چرخش. گردش.
دؤنؤلؤش: (Dönülüş) دگرگونی.
دؤنؤم: (Dönüm) سرپیچ. خم کوچه. بازگشت. رجعت. برگشت. هربار رفت و برگشت. پیچ. جریب. دفعه. بار. به صورت «دونم» وارد لهجهٔ عراقی و به صورت «دنم» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی و به صورت Donum و Dunam وارد انگلیسی شده است. **دؤنؤمجؤل:** نقدکننده. سخن سنج. **دؤنؤمسؤز:** ناکارآمد. **دؤنؤملؤ:** کسی که از بیماران و نیازمندان عیادت کند. دلسوز. انفاق کننده. **دؤنؤملؤک:** سری. دفعه. نوبت.
دوْنونا گیرمه: (Donuna girmə) تغییر چهره به چیزی.
دوْنون دگیشمک: (Donun dəyişmək) جلد عوض کردن.
دوْنونق: (Donunq) البسه. لباس.
دؤنؤنگه: (Dönüngə) محور. گردونه.
دوْنوْو: (Donov) غنیمت.
دوْن وورما: (Don vurma) یخبندان.
دوْنوْوول: (Donovul) تاراج. چپاول.
دوْنو یئرتیق: (Donu yırtıq) فرومایه.
دؤنه: (Dönə) بار. دفعه. ← دؤنه یاللی.
دؤنه بیگیم: (Dönə bəyim) همسر. بانو.
دؤنه جک: (Dönəcək) سرپیچ.
دؤنه جه: (Dönəcə) منحنی. زیگزاگ.
دؤنه جین: (جان) حیوان مادهٔ ۴ ساله.
دؤنه دؤنه: (Dönə dönə) پشت سرهم. مرتباً. بدفعات.
دؤنه ری: (Dünəri) مغرب.
دؤنه ریک: (Dünərik) مه آلود.
دؤنه شیر: (Dünəşir) تنبل.
دؤنه گئج: (Dönəgəc) طوفان. گردباد.
دؤنه گن: (Dönəgən) چرخنده. چرخان. چرخاننده. کسی که از حرف و قول خود عدول کند.
دؤنه گه: (Dönəgə) پیچ. میدان.
دؤنه لک: (Dönələk) عادت. شیوه.
دؤنه له مک: (Dönələmək) چرخیدن وایستادن. شتابان کاری را انجام دادن.
دؤنه لیک: (Dönəlik) جایگزین. معادل.
دؤنه مج: (Dönəməc) نقطه عطف.

دؤنه مز: (Dönəməz) توفان.
دؤنه مک: (Dönəmək) مانع شدن.
دؤنه مک: (Dünəmək) شب را درجایی گذراندن. راهگیری در شب و لخت کردن عابران. راهزنی شبانه. یک شب از حادثه ای گذشتن.
دؤنه یئن: (Dünəyen) فدایت شوم.
دؤنه یاللی: (Dönə yallı) نوعی رقص گروهی آذربایجانی. «دؤنه»، «آی دؤنه» و «دؤنمه یاللی» نیز گویند.
دؤن یئلی: (Dün yeli) باد غربی در شبهای بهار.
دؤنیا: (Dünya) جهان. دستمال کوچک ابریشمی. **دؤنیا بازاری:** بازار جهانی. **دؤنیا ائوی:** عُمر. حیات. **دؤنیا باخیشی:** جهان بینی. **دؤنیایی:** بی همتا. (ناپ). **دؤنیا پنجره سی:** (پنجرهٔ جهان) چشم. **دؤنیاخان:** نامی برای زنان اویغور. **دؤنیاخوْر:** دنیادوست. **دؤنیادار:** دارا. **دؤنیا دوردوقجا:** تا ابد. **دؤنیا قاراش / دؤنیا گؤرؤشو:** جهان بینی. **دؤنیا گؤرن:** جهاندیده. مجرب. **دؤنیا گؤزلی:** زیبای جهان. بسیار زیبا. **دؤنیاگیر:** دنیاپرست.(ناپ) **دؤنیالیق:** دنیوی. مال و ثروت. **دؤنیامیر:** سرور جهان(ناپ). **دؤنیامین:** مال دنیا(ناپ). **دؤنیانی باشینا زندان ائله مک:** خود را در فشار نهادن. زندگی خود را تباه کردن. **دؤنیانی باشینا ییغماق:** همه را دور سر خود جمع کردن. **دؤنیانین اوْ باشی:** آن سر دنیا. دوردست. **دؤنیانی یوْرماق:** کون دنیا را پاره کردن. **دؤنیایا بئل باغلاماق:** به این دنیا دل بستن. به این دنیا اعتماد کردن. **دؤنیایا سیغماماق:** در پوست خود نگنجیدن. خیلی خوشحال بودن.
دوْن یاغی: روغن حیوانی یا جامد.
دوْن یوماق: لباس شستن.
دوْن یوماقلیغی: چیزی مانند شلوار که زنان هنگام لباس شستن، بر تن کنند.
دوْن یوناغی: مکان لباس شستن.
دوْن یووان: (Don yuvan) لباسشو.
دوْو: (Dov) حریف غالب. حریف قدر. میدانداری. حمله. پرخاش. تهدید. دعوا. جنجال.

دوواج: نقاب. روبند. سراپرده. به صورت «دُوّاج» در معنای جامه خواب وارد عربی شده است.
دووار: (Duvar) دیوار. حائل. **دووارا چالدی:** نوعی بازی با سکه. نفرات از فاصلهٔ معینی سکه را به طرف دیوار پرتاب می کنند و سکهٔ هر کدام که نزدیکتر به دیوار باشد، برنده است. **دووار بیر:** همسایهٔ دیوار به دیوار. **دووارچی:** بنّا. معمار. دزدی که در پریدن از روی دیوار یا دزدیدن اموال داخل حصار ماهر باشد. **دووار دایاغی:** شمع یا تکیه گاه دیوار. **دووار دلن:** دزد. **دووار دیبی:** بنیان. **دووار زیلی:** زنگ دیواری. **دووار سارماشیغی:** (گیا) هزارچشم. **دووار ساریمساغی:** (گیا) عشقه. (Hedaera helix). **دووار سمری:** خرپشته. **دووار قاز آیاغی:** (گیا) اکتون. زربیح. رمرام. منساء الارض. **دووار قوشو:** (جان) دیوار خزک. (Tichodroma muraria). **دووار کؤلگه سی:** پناهگاه. **دووارلیق:** مصالح مناسب برای دیوار. دیواری. **دووارى آلچاق:** آدم ضعیف.

دووار سارماشیغی

دووار قوشو

دووار اروشده آغاجی: (گیا) دم روباهی بامی. جومیش. دنقه. **دووارا ووردو:** (بازی دیوار زنی. وجبی) بازیکنان سنگها یا دگمه ها را به تساوی بین خود تقسیم کرده و در فاصلهٔ معین از یک دیوار خطی می کشند. روی دیوار هم علامتی می گذارند که نشانهٔ آن است که نباید سنگها یا دگمه‌ها از آن حد تجاوز کند. سپس هر یک از بازیکنان به نوبت سنگ خود را پرتاب می کنند. اگر سنگی به بالای خط تعیین شدهٔ روی دیوار اصابت کند، دیگر به بازیکن بازگردانده نمی شود. پس از انجام پرتابها، هر بازیکنی که سنگ بیشتری داشته باشد، برده است. **دووارا یاخین:** نوعی بازی با سکه. نفرات از فاصلهٔ معینی سکه را به طرف دیوار پرتاب می کنند و سکهٔ هر کدام که نزدیکتر به دیوار باشد، برنده است. **دووار بیر:** همسایهٔ دیوار به دیوار. **دووارچی:** بنّا. معمار. دزدی که در پریدن از روی دیوار یا دزدیدن اموال داخل حصار ماهر باشد. **دووار دایاغی:** شمع یا تکیه گاه دیوار. **دووار دلن:** دزد. **دووار دیبی:** بنیان. **دووار زیلی:** زنگ دیواری. **دووار سارماشیغی:** (گیا) هزارچشم. **دووار ساریمساغی:** (گیا) عشقه. (Hedaera helix). **دووار سمری:** خرپشته. **دووار قاز آیاغی:** (گیا) اکتون. زربیح. رمرام. منساء الارض. **دووار قوشو:** (جان) دیوار خزک. (Tichodroma muraria). **دووار کؤلگه سی:** پناهگاه. **دووارلیق:** مصالح مناسب برای دیوار. دیواری. **دووارى آلچاق:** آدم ضعیف.
دوواق: (Duvaq) توری سفیدی که به صورت عروس کشند. درپوش. ساتر. نقاب. سرپوش عروس. تورصورت روبند عروس. سرپوش دیگ، تنور و قابلمه و غیره (معمولاً از گل پخته می‌سازند). به صورت «دواق» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **دوواق آلدی / دوواق قاپما:** پاتختی. مراسم پس از شب زفاف که جمع می‌شوند و تور از سر عروس برمی‌دارند. گونه‌ای شعر عاشیقی که در پایان مراسم عروسی، از طرف عاشیق خوانده می‌شود. **دوواقلاماق:** نقاب کشیدن. تور عروسی را انداختن. **دوواقلانماق:** نقاب کشیده شدن. انداخته شدن تور عروسی. **دوواقلیجا:** (گیا) نوعی قارچ خوردنی و لذیذ.
دووال: (Duval) خط دار. خراشیده. بصورت «دوال» به معنای نوار نازک وارد فارسی شده. واژهٔ دوال باز به معنای حیله گر نیز از این ریشه است.
دووالا: (Duvala) بیماری دیفتری.

دووالی: (Duvalı) کسی که برایش دعایی نوشته و دیوانه‌اش کرده‌اند.
دووانا: (Duvana) شیطان. ابلیس. سائل.
دوْو توتماق: (Dov tutmaq) میدانداری کردن. پرخاش کردن. تهدید کردن.
دوْوداق: (جان)(Dovdaq) هوبره. (Otididae) شخصی که به راحتی گول می‌خورد.
دوْور آخینی : سیل گردشی.
دوْور ائدن سرمایه: تنخواه گردان.

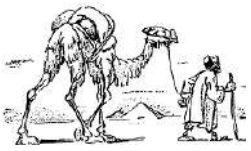

دووداق

دوْوران: (Dövran) دوران. عهد. زمان. روزگار. دوره. مرحله. پیرامون. تقدیر. سرنوشت. چرخش. دور زدن. شاباش در عروسیها. گردش یا رقص عروس و داماد در پایان جشن عروسی و گردآوردن شاباش از میهمانان. دؤران پولو، دؤوران ییغما، دؤران ییغیمی، آیانات، خط باش، دفه گزدیرمه، تاباق گزدیردی و پول سالما نیز گویند.
دوْوران دوْشوْر: (Dövran düşür) آئینی در میان قرقیزها که پس از دفن مرده، در عوض نماز و روزه و قرضهای متوفی، به فقیران طعام احسان کنند.
دوْوران سوْرمک: حکومت کردن.
دوْوران وورماق: دور زدن.
دوْورؤ: (Dövrü) دوری. دیس. بشقاب بزرگ. ادواری. **دوْورؤتمک:** اداره کردن. **دوْورؤش:** کار اداری. **دوْورؤک:** بخشنامه. **دوْورؤ کسر:** (Dövrü kəsr) عدد کسر اعشاری که بعد از چند رقم یکی یا چند رقم بی‌نهایت تکرار شود: ۳۳(۳)۵۰۸/.=۰۷:۱۲. **دوْورؤنمک:** اداره شدن. **دوْورویه:** در گردش. متحرک.
دوْوره: (Dövrə) دوره. مرحله. پیرامون. اطراف. گرد. دایره. یک دور گشتن. تناوب. دیس. بشقاب. **دوْوره لی:** پهناور. پارتی دار. پوست کلفت. **دوْوره مه / دوْوره وی:** دایره شکل.
دوْوشان: (Dovşan) ← دوشان.
دوْوغا: (Dovğa) دوغبا. آش ماست. آش دوغ که در آن برنج و سبزی و نخود و گاه کوفته ریزه ریزند.
دوْوغالیق: مواد مناسب آش ماست.
دوْو گئتمک: حمله ور شدن.
دوْو گلمک: (Dov gəlmək) دو آمدن. حریف شدن. برابری کردن. هماورد شدن. غلبه کردن.
دوْو گؤتوْرمک: (Dov götürmək) دوبرداشتن. تحریک شدن.
دوْولا: (Dovla) پارچهٔ شاد رنگی که شکارچیان برای گول زدن درّاج و کبک از آن استفاده می کنند.
دوْوورداش: (Dövürdaş) همدوره.
دوْوورلک: (Dövürlək) هلیکوپتر.
دوْوورمک:(Dövürmək)چرخیدن. طواف کردن.**دوْوورن:**(Dövürən)مدیر
دوْووقماق: ← دوْنوقماق.
دوْوه: (جان)(Düvə) گاومؤنث دوساله که نزاییده.
دوْوه شیک:(Döväşik) حوالی. پیرامون.
دوْوه گئچ: (Düvəgeç) هاون چوبی.
دوه: (جان)(Dəvə) شتر. در انواع مختلف کوشک (یکساله)، توروم (دوساله) و دایلاق (سه ساله) و .. ابله. احمق. گرمابه دار. صاحب گرمابه. **دوه آغزی:** (دهان شتر)نوعی کوزهٔ مسی. **دوه آلماسی:**(گیا) شش شاخ. ← ابراهیم تیکانی. **دوه آیاغی:** (گیا) (پای شتر) شصت عروسان (Limonium). قورشون چیچگی نیز گویند. **دوه اوْتو:** (گیا) رند. ریحه. معسل. شجره الجمل. **دوه اورکلی:** ترسو. بزدل. **دوه اوْلماق:** شتر شدن. دزدیده شدن. **دوه اوْیناماق:** (شتر رقصیدن) کار بچگانه. **دوه اوْیونو:** نوعی نمایش خنده دار که از دو شخصیت شتر و شتربان تشکیل می‌شود. **دوه باتماز:** طعامی از آرد و آب گوشت. **دوه باغیردان:** (شترناله کن) راه پر دست انداز. **دوه بالیغی:** (جان) دلفین. **دوه بوْغان:** (جان) ← چؤل پیشیگی. **دوه بوْینو:** شترگلو (در لوله کشی). گردن شتر. شترک. موج سیل. گلی از تیرهٔ سوسن. سیفون. **دوه بؤیوْدو ائتمک:** یللی تللی کردن. بیهوده وقت گذراندن. **دوه پیسیداغی:** (گیا) قارچی غیر خوراکی. **دوه تاز:** مرد کج قامت با گوژ پشت. **دوه تاییق:** (جان) بوقلمون. **دوه تمره سی:** اگزما (بیماری پوستی). **دوه توْپالاغی:** (گیا) نوعی گیاه صحرایی با ثمری مانند سیب زمینی. **دوه توْپو:** گلولهٔ خمیر که شتر بخورد. **دوه تورپو:** (گیا) نوعی گیاه صحرایی شبیه به تره با برگهای خوردنی. **دوه تؤکوز:** (Dəvə tükü) (موی شتر). رنگ قهوه ای روشن. رنگ بژ. هر چیز ساخته شده از پشم شتر. **دوه تیکانی:** (گیا) مغیلان. بوتهٔ خار. بوتهٔ کنگر. خارشتر. خارانگبین. توسک. مشط الرعی. نوعی گیاه خاردار چند ساله با برگهای پنبه ای.(قارا یانديق)(Alhagi pseudoalhagi). **دوه تیماری:** کار الکی. **دوه جر:** کسی که شب را بیتوته کرده و بی خوابی کشیده

دوه

است. **دوه جه:** شترگلو. محل ریزش آب از لوله در مزرعه که آبشاری کوچک درست می‌شود و شبیه به گردن شتر می‌شود. **دوه جیک:** (جان) خرک. حشرهٔ ریز از پرده بالان، شبیه ملخ امّا از آن باریکتر و درازتر که دستهای آن دراز و پاهایش کوتاه است. شلوار پشمی. **دوه چال:** دوغ شتر. **دوه چؤکردن:** (گیا) (شتر افکن) گیاهی مسهل و نیروزا. (Fructus Tribuli). **دوه چی:** شتربان. آدم علاف و آواره. خرخوان. دانش آموزی که درس را بدون فهمیدن حفظ کند. **دوه**

چی بارداغی: (گیا) گیاهی که ثمری مانند گلابی دارد. **دوه چیچگی:** (آبلهٔ

دوه چی

شتری) نوعی آبله با عوارض احتمالی خطرناک.(erghtema nodosun). **دوه حاماما گیرمک:** رفتن شتر به حمام. عملی یا رفتاری که برازندهٔ کسی نباشد. **دوه خالیق:** وسایل آرایش شتر برای جشن. **دوه دابانی:** (گیا/جان) حشیشه السعال. موش خر. موش خار. زانه. دِوِه دبانه. دوادبانه. دودبانه. (Tusilago fariara). آخوندک. گام بزرگ. **دوه دار:** شترچران. **دوه داری:** هذیان. سفسطه. **دوه داما چیخماق:** (شتر

دوه تیکانی

بر بام رفتن) کار ناممکن انجام شدن. **دوه دللگی:** (جان)(Dəvə dəlləyi) (دلاک شتر) آخوندک. نوعی حشرهٔ خونخوار و مضر. آدم قد بلند و لاغر. آدم ولگرد و بیکاره. **دوه دوْداق:** لب شتری. چرکین. **دوه دؤشلو:** (جان) اسبی که شکمش تو رفته باشد. **دوه دوْلو:** تنومند. **دوه ده بوینوز:** (شاخ در شتر). چیز خارق العاده. **دوه ده قولاق:** (گوش درشتر) تکهٔ کوچک. **دوه دی:** خورجین شتر. **دوه دیزی:** اردنگی. لگد شتری. **دوه دیشی:** (جان) ملخ بزرگ نیش زننده. دانه درشت. **دوه دیلی:** (گیا) بوصیر. جوزنان. **دوه سئرچه سی:** (جان) نوعی پرنده با بدن سیاه و دُم قرمز که بیشتر در غارها زندگی کند. **دوه ساققالی:** (گیا)

دوه دابانی

پرسیاوشان قرمز. شعر الغول. **دوه سی اؤلموش عرب:** (عرب شتر مُرده) دردمند. بلادیده. **دوه فیندیغی:** (گیا) میوهٔ درخت زیزفون. **دوه قاچیران:** (جان) نوعی پشه. **دوه قارنی:** (گیا) چپ چاپ. شترکش. خر روسی. **دوه قاریشقاسی:** (جان) مورچه سواره. **دوه قوشو:** (جان) شتر مرغ. (Struthio camelus,sotrich). **دوه قولاغی:** (گیا) هرقل. ستاره گون. شبه ستاره‌ای. هویج آسیایی. سنیکوله. نوعی گیاه علفی و دیرپا با گلهای آبی و زرد به بلندی ۴۰ تا ۹۰ سانتیمتر. (Astranita diapensia) سوپورگه اوْتو نیز گویند. **دوه قولاق:** جاروی بزرگ. **دوه قیران:** (گیا) نوعی علف خارمانند که در جاهای خشک و سنگی می‌روید. **دوه قیلاووزو:** (جان) الاغ. خر. **دوه کئش:** ساربان. شتربان. **دوه کیمی دالی ایشه مک:** عقب رفتن. وا ترقیدن. **دوه کینی:** کینهٔ شتر. کینهٔ عمیق. **دوه گؤتؤرمز:** خیلی سنگین. بسیار شاق و تحمل ناپذیر. **دوه گؤتؤ یاغلایان:** بلندقد و نخراشیده. بیکار. علّاف. **دوه گؤزؤ:** کاسهٔ کوچک سالاد خوری. به صورت «دوه کوزی» وارد فارسی شده است. **دوه گؤلؤ:** احمق. ابله. **دوه گؤنؤ:** (Dəvə gönü) زمین بدحاصل یا کم حاصل. **دوه گه:** (گیا) درخت بزرگ. نارون. **دوه لالاسی:** (گیا) لالهٔ نارنجی. **دوه لک:** (جان) زرّافه. **دوه لنمک:** شتاب کردن. **دوه له:** نوعی فرچه برای نرم کردن پوستهایی که پشم آنها گرفته شده است. **دوه له مک:** تشر زدن. با آدمهای بزرگ و درشت راه رفتن. **دوه لی:** شترسوار. شتردار. به صورت «دوللو» و «دولّو» به معنای یکی از طایفه‌های دوگانهٔ ایل قاجاردر ادبیات فارسی راه یافته است. **دوه لیک:** محل نگهداری شترها. سالن یا خانهٔ بزرگ روستایی. **دوه نی پالاز آلتیندا گیزلتمک:** (شتر را زیر پلاس قایم کردن) گلدسته را داخل چاه پنهان کردن. **دوه یئلی:** باد جنوبی. **دوه یاپماق:** برداشتن مال دیگران. دزدیدن. **دوه یؤرؤشؤ:** (راه رفتن شتر) شغل دائمی. **دوه یه مینمک:** بر شتر سوار شدن. افیون کشیدن. سرمست بودن. تلوتلو خوردن. **دوه یه یاتاندا مینمک:** بر شتر هنگام خوابیدنش سوار شدن. تا تنور داغ است نان را چسباندن.

دوْهجه: (Dühcə) کلاف نخ یا پشم.

دؤهره: (Döhrə) مه آلود.

دوه قوشو

دویاج: (Duyac) رادار.

دوْیار: (Doyar) آماده. سیر. به صورت «تیار» به همین معنا وارد فارسی شده.

دوْیارخان: خدای آزار در باور ترکان.

دویار: (Duyar) احساس.**دویارقا:** شاخک حسی. لامسه.

دویارلی: (Duyarlı) حساس.

دویارلیق: قابلیت احساس. حساسیت.

دوْیارماق: (Doyarmaq) سیر کردن.

دویاری: قابلیت احساس. حساسیت.

دویاریت: (Duyarıt) تصور. خیال.

دویاغار: (Duyağar) تیزهوش.

دوْیا قانا: (Doya qana) تا حد سیری.

دویال / دویان: با احساس.(ناد).

دویانا: (Duyana) علنی. آشکار.

دوْیاناق: (Doyanaq) ← دوْغاناق.

دوْیداریش: مقابلهٔ شجاعانه.

دویداش: (Duydaş) هم حس.

دوْیداق: (Doydaq) گمراه. لاغر. دراز.

دوْیداق اوْتو: (گیا) ← قاز اوْتو.

دویدان: (Duydan) خبر. تخمین.

دویدانسیز: (Duydansız) ناگهانی.

دویدو: (Duydu) احساس. حس.
دوْیدو: (Doydu) ماهی مرگ در باور ترکان. مملکت. کشور.
دوْیدورماق: سیر گردانیدن.
دویدورماق: (Duydurmaq) فهماندن.
دویدورو: خبررسانی. اعلان.
دویدوروش: سیگنال. اشاره. علامت.
دوْیدورولماق: سیر گردانیده شدن. اشباع شدن (بوسیلهٔ چیزی یا کسی).
دوْیدوق: بریده. شکسته. دختر بس. نام دختران ترکمن به معنای «سیر شدیم».
دویدوق: احساس. خبر. حلقوم.
دوْی دوْی: (Doy doy) بی عقل. ابله.
دویرا: (Duyra) خبر. اعلان.
دوْیراق: (Doyraq) افق. برجسته.
دوْیران: (Doyran) دوغ.
دوْیرومای: (Doyrumay) پیچیده. مار.
دویسال: (Duysal) احساسی.(ناد).
دویسو / دویسوق: (Duysuq) الهام.
دوْیسوم: (Doysum) غذا. طعام.
دوْیسون: (Doysun) پرانرژی. متحرک.
دویشات: (Duyşat) حکمت.
دویغال / دویغان: بیش از حد احساساتی.
دویغو / دویغوج: (Duyğu) احساس. عاطفه. شور. حس. **دویغوداش:** همرأی. هم احساس. **دویغوسال:** احساسی. **دویغوسدان:** ناگهانی. **دویغوق:** حساس. متأثر. **دویغولانماق:** متأثر شدن. **دویغولانیش / دویغولانیم:** تأثر.احساس. **دویغولو:** احساساتی. سانتیمانتال. **دویغون:** حساس. **دویغونلوق:** حساسیت. **دویغو وثرن:** احساسی. لیریک. عاشقانه.
دوْیقا: (Doyqa) طعامی از ماست، آرد جو و نعناع.
دویقاج: (Duyqac) محتاط.
دوْیقو: (Doyqu) معاش. ارزاق.
دوْیقور / دوْیقون: سیر. مشبع. جوان.
دوْیقولوق: (Doyquluq) خوردنی.
دوْیلا: (Doyla) هیکل. جثه. زمین شور.
دوْیلاماق: (Doylamaq) سیر کردن.
دوْیلان: (Doylan) زیبا. کامل.
دویلوق: (Duyluq) نفهمی. کودنی.
دوْیلون: (Doylun) ارزشمند. شیک.
دوْیما: (Doyma) سیری. اشباع.
دویما: احساس. تأثیر. دریافت.
دوْیماج: مخلوط پنیر و خرده نان.آبجو.
دوْیمادیق: (Doymadıq) (سیر نشدیم) محبوب. حریص. سیری ناپذیر(ناپ).
دویماز: (Duymaz) نفهم. ابله.
دوْیماز: (Doymaz) سیرناشدنی.
دویماق: (Duymaq) حس کردن.
دوْیماق: (Doymaq) سیر شدن.
دوْیماقلی: (Doymaqlı) شلوار زنانه.
دوْیماقور: (Doymaqur) پر اشتها.
دویمالی: (Duymalı) اندیشیدنی. بازی با کلمات به نحوی که برای درست خواندن آنها باید دقت خاصی شود.
دوْیمامیش: (Doymamış) سیر نشده. اشباع نشده. مادّه‌ای که مواد دیگر را بطور کامل در خود حل نکرده است.
دوْیمایبر: حریص. خوش اشتهاء (ناپ).
دویمان: (Duyman) مخبر. مخابر.
دوْیموش: (Doymuş) سیرشده.
دوینـاق: (Duynaq) شاخک حسی. لامسه. ناخن حیوان.
دویو: (Duyu) احساس.
دوْیو: (Doyu) سیری. اشباع.
دویوت: (Duyut) احساس.
دوْیوت: (Doyut) غذا. طعام. خوراک.
دوْیوت قوْرو: ذخیرهٔ غذایی.
دویوچو: (Duyuçu) حسگر. حساس.
دویور: (Duyur) ژورنال. مجلّه.
دوْیور: (Doyur) سیر شونده.
دوْیوران: سیرکننده. جوانمرد. (ناپ).
دوْیورما: (Doyurma) اشباع سازی.
دویورما: تبلیغ. آگاه سازی.
دوْیورماق: (Doyurmaq) اشباع کردن.
دویورماق: (Duyurmaq) باورانیدن. به دروغ مطمئن کردن. آگهی دادن. تبلیغ کردن. آنونس دادن.
دوْیورولماق: سیر کرده شدن.
دویورو: اعلامیه. آگهی. آنونس.
دوْیورو: (Doyuru) تقویتی.
دوْیوروجو: قانع کننده. سیر کننده.
دویورولوق: تابلو اعلانات.
دوْیوز: پررو. بی حیاء. **دوْیوزدورماق:** سیرگردانیدن. **دویوزماق:** فهماندن. القاء کردن. اشباع کردن. سیر کردن.
دویوسال: (Duyusal) احساسی.
دوْیوش: (Doyuş) اشباع. سیری. بزی با گوشهای نازک.
دویوش:(Duyuş)احساس.درک.ذهنیت
دویوشقان: احساس کننده. حسّاس.
دویوشلوق: (Duyuşluq) حساسیت.
دویوشما: (Duyuşma) هم فهمی.
دویوشماق: همدیگر را فهمیدن.
دویوغا گئتمک: به فکر فرو رفتن.
دویوق: حساس. خبردار. خبر.
دوْیوق: (Doyuq) خفته بیدار. حالتی که انسان هنوز از خواب سیر نشده. اشباع شده. چشم سیر.
دویوقچو: (Duyuqçu) خبرنگار.
دویوق دوْشمک: آگاه شدن.
دویوق سالماق / دویوق وئرمک: (Duyuq salmaq) آگاه کردن.
دویوقسوز: بدیهه. بدون تفکر قبلی.
دوْیوقماق: یکباره از خواب بیدار شدن.
دویوقماق: بیدار شدن. هشیار شدن. آگاه شدن. بهت زده شدن. رم کردن.
دوْیول: (Doyul) کمک خرج. مدد معاش. ملک و آب و زمینی که در قدیم از طرف پادشاه به کسی واگذار می‌شد که از درآمد آن استفاده کند. واگذاری درآمد و هزینهٔ ناحیهٔ معینی است از طرف پادشاه و دولت به اشخاص بر اثر لیاقت یا به ازای مواجب و حقوق سالیانه از دورهٔ ایلخانیان تا قاجار. اقطاع و سیورغال نیز نامیده شده است. بعدها به جای کلمهٔ اقطاع، واژه‌هایی چون سیورغال و تیول به وجود آمد. در عصر مغولان بیشتر از سیورغال استفاده می‌شد. به صورت «تیول» وارد فارسی شده است. امروزه بیشتر تیول به کار می‌رود.
دوْیولماق: سیر کرده شدن.
دویولماق: (Duyulmaq) حس شدن. احساس شدن. درک شدن. آگاه شدن. باخبر شدن. معلوم شدن.
دویولو: (Duyulu) خبردار. آگاه. مطلع.
دوْیولوق: (Doyuluq) استغناء. اشباع.
دویوم: (Duyum) احساس. مکاشفه. ادراک. غنیمت.

دوْیوم: (Doyum) غنیمت. سهم از غنایم جنگی. تأمین. قناعت. رضایت.
دوْیوم ائوی: غذاخوری.
دوْیومجا: (Doyumca) صاحب غنیمت.
دویومجاق: (Duyumcaq) روزنامه.
دویومسال: حسی. احساسی.
دوْیومساما: (Doyumsama) استغناء.
دویومساما: (Duyumsama) احساس.
دوْیومسوز: (Doyumsuz) ناتمام. نامشبع.
دوْیوملو: (Doyumlu) سیرکننده.
دوْیوملوق: به اندازه‌ای که سیر بکند. سیری. غنیمت. مهمانی. معاش. ارزاق.
دوْیون: (Doyun) راهب. کافی. معتمد.
سیری.خدا.**دویونج:** (Duyunc) وجدان.
دوْیونجا: (Doyunca) به حد سیری. شکم سیری. تا حد اشباع. به قدر کافی. به قدر رفع احتیاج.
دوْیونجاق: (Doyuncaq) ← دوْیونجا.
دوْیونقان: (Doyunqan) اشباع شونده.
دوْیونماق: (Doyunmaq) خود را سیر کردن. با خود حال کردن.
دویونماق: (Duyunmaq) حس کردن.
دوْیونوش: (Doyunuş) اشباع. سیری.
ده: (Də) علامت تأکید. ← دا.
ده: (Dəh) نوبت. **دهباشی:** (Dəhbaşı) رئیس شحنگان شب.
دهتله لنمک: (Dəhtələnmək) جُسته شدن. **دهته له مک:** جستن.
دهدایی: (Dəhdayı) کاسهٔ کوچک.
دهره: (Dəhrə) تیشه. اره. تبر. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است. **دهره بورنو:** تصویر تزئینی. به شکل نوک برگشتهٔ دهره که روی روسری و غیره می‌بافند. **دهره بورون:** اخنس. نوک دماغ که به بالا برگشته باشد. **دهره له مک:** با دهره بریدن. **دهره لنمک:** با دهره بریده شدن.
دهشتلی: (Dəhşətli) وحشتناک.
ده لو: (متفا)(Dəhlu) ورقی که در ورق بازی ۱۰خال دارد.
دهله مک: (Dəhləmək) هی کردن و راندن دام.
دهلیز: (Dəhliz) راهرو باریک. **دهلیز ایلبیز سینیرلری:** اعصاب شنوایی. اعصاب قسمت حلزونی و دهلیزگوش.
دهمرده: (Dəhmərdə) بشقاب بزرگ و گود. **دهمرله مک:** هی کردن (چهارپایان). از جا بلند کردن.
دهنز: (Dəhənz) دریا.
دهنه: (Dəhnə) ابتدای جوی فرعی که از جو یا نهر اصلی منشعب می‌شود. تأسیساتی که بر روی رودخانه و مخازن آب جهت استفاده از آب برای آبیاری و غیره سازند. باش قورغو هم گفته می‌شود. قسمت آهنی افسار که دردهان اسب قرارگیرد.
دهه: (Dəhə) کشتزار.
ده یک: (Dəh yek) مالیاتی معادل یک دهم محصول به خانها تأدیه می شد.
دی: (Di) علامت خواهش. امر یا تأکید. علامت تعجب و نارضایتی.
دیارداش: (Diyardaş) هموطن.
دیاق: (متفا)(Dəyaq) ← دایاق.
دیاموند: نوعی رقص آذربایجانی.
دیب: (Dib) ته. عمق. ژرفا. ریشه. بیخ. بُن. گونه. پایان. انتها. آخر. پا. پاه. زیر. پرده بکارت. جاه. جلال. بخت. شانس. تخت. به صورت deep وارد انگلیسی شده است. **دیب آخینی:** جریان زیر دریایی. **دیب ارین:** لب پایینی. **دیب ایلدیز:** رگ و ریشه. اصل و نسب. **دیب توتان:** مؤسس. بنیانگزار. **دیبجک:** گلدان. **دیبجیک:** ته قنداق تفنگ. ته دیگ. نام بوته‌ای خاردار و نیمکره شکل که ریشهٔ کوچک و کوتاهی دارد. به صورت «دبشیک» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **دیبجیل:** پایانی. نهایی. **دیب چئویرن:** آلتی برای برگرداندن لبهٔ ظرفهای حلبی. **دیب چالماق:** ته گرفتن غذا. **دیبچه:** پیشگفتار. اصل مطلب. دیباچه. **دیبچی:** غلامباره. بچه باز. شیفتهٔ لواط. **دیب چیزگی:** خط محدودهٔ میدان بازی. **دیبچیل:** ریشه گرا. ردیف نخستین گاوهای نر از طرف گاوآهن. **دیب دام:** زندان. بازداشتگاه. **دیب داناسی:** آخرین حیوان در گاوآهن. آدم تنبل و کم تحرک. **دیب دده:** جد بزرگ. **دیب درجه:** بُرد مؤثر. **دیبدش:** هم ریشه. **دیبدن:** بویژه. تماماً. **دیبدن چیخما:** ترکهٔ چوب بدون شاخه. ریشه کن. **دیبدن دؤشمه خیار:** محصول بوتهٔ خیار که نزدیک بُن پدید می‌آید. **دیبدن قاپا:** نامرتب. بهم ریخته. **دیبدن کره:** گوسفند با گوش بسیار کوچک. **دیب دنیز:** اقیانوس. **دیب دوب:** (Dib düb) اصل و نسب. رگ و ریشه. **دیب دؤلدوران:** دستگاهی که پای گیاه را از خاک پر می کند. **دیب دوْناق:** فریزر. **دیب دیبه:** پشت به پشت. **دیبسا:** آلتی است از شاخهای تازهٔ نازک که آن را مدوّر ساخته و حلقه کرده، بستهٔ دیگ را که از اجاق می‌گیرند، بالای آن می گذارند. **دیب ساریغی:** رشته نخی که در هنگام دار کردن قالی، تارها را به دار متّصل کند.**دیبساماق:** پای کوفتن. **دیب سؤز:** سخن مستقل. **دیب سوْغان:** (گیا) پیاز کلچه. **دیبسیری:** فاحشه. **دیبسیز:** بی‌پایان. بی‌ریشه. بی‌کنه. بی‌اساس. بی‌پایه. بدون کفی. دختری که بکارتش زایل شده. **دیبسیز بوجاقسیز:** بی‌انتها. **دیبسیز بوْشلوق:** فضای خالی بی نهایت. **دیبسیز تستی:** ولخرج. اسرافکار. **دیبسیز قویو:** آلت مادینگی. **دیب قاپماق:** ته گرفتن برنج در اثر پختن زیاد. ته دیگ گرفتن. **دیب قوْچانی:** ته برگ. ته سوش. **دیبقور:** زیرزمین. **دیبک:** هاون. حفره بزرگ از تنهٔ درخت و یا سنگ. حفره‌ای که برای کوبیدن غلات در زمین کنده می‌شود. کوزه‌ای که در گهواره در زیر اطفال گذارند. مفعول در لواط. **دیبگرمک:** در کنه چیزی بررسی کردن. تعمق کردن. **دیبگرمه:** بررسی عمیق. **دیب گؤتؤر:** اساسی. **دیب گؤتؤرمک:** ریشه کن کردن. **دیبگیج:** اساس. ریشه. **دیبلتمک:** ثابت کردن. مستند کردن. **دیبلجک:** (Dibəlcək) تخماق. **دیبلک:** ریشه دار. **دیبلن:** کوتاه قد. **دیبلنمک:** ریشه یافتن. گسترش یافتن. چال شدن. **دیبله:** غذایی که از

مخلـوط تخـم مـرغ و ماسـت و آرد و نشاسته به صورت قالب درآورده و در روغن بپزنـد. **دیبلـه کـی**: سـاج سـاخته شده از گِل. **دیبله گه**: ریشهٔ درخت که پس از بریدن درخـت بـر زمـین مانـده باشد. **دیبله مک**: ریشـه کـن کـردن. از ریشه درآوردن گیاه. ته و توه قضـیه را درآوردن. مالیدن گِل به ته دیگ برای جلوگیری از سوختن بـرنج. محتویـات جام را تا آخر سرکشیدن. دوساله شدن دانش آموز. **دیبله مه**: درو کردن از بـن گیـاه. ایـن هنگـامی کـه کـاه بـرای کشاورز مهـم باشـد.(گویش موغـان). دفتـر کـل. دفتـر اصـلی. **دیبلـه یـین**: بطـورکلی. همگـی. **دیبلـی**: اساسـی. مستند. تنور سیار. **دیبلیک**: کفی. ته هـر چیزی. زمینه. رسوب. بیکاری. اسـاس. بنیاد. پردهٔ بکارت. **دیبلی کؤکلؤ**: ریشـه دار. با اصل و نسـب. **دیبن**: برگشـته بـه سوی انتهاء. منحنی. کج. **دیـب نسـخه**: نسـخهٔ اصـلی. **دیـب نـوْت**: پـاورقی. هامش. **دیبنی**: دمه. تگرگ. **دیبه تـیش**: تحقیر. تـذلیل. **دیبـه جـک**: اصـل.**دیبـه چؤکمـک**: تـه نشسـتن. **دیبـه چـه**: پیشگفتار. اصـل مطلـب. دیباچـه. **دیبـه لک**: رسوب. ته نشین. کوتاه قد. تماماً. **دیبه لی**: مثلاً. ابدی. **دیبـه لیـک**: تمامـاً. ذاتـاً. همیشـگی. از سـر ناسـازگاری. **دیبـی**: فرزنـد. اولاد. دوقلوهـا. تولـه سگ. **دیب ی‌اقوسی**: بخت بلند. وزیر. نام یک حاکم تـرک. **دیبـی بوْیلامـاق**: فقیـر شـدن. **دیبـی توتمـاق**: بسـیار خشمگین شدن. **دیبی توتماماق**: اسـهال گـرفتن. **دیبی جه سـی**: خلاصـهٔ کـلام. بـالاخره. **دیبـی چیخمـاق**: تـه چیـزی درآمـدن. بـه تـه رسـیدن. تمـام شـدن محتویات ظـرف. بسـیار خسـته شـدن. **دیبـی دؤز**: (Dibi düz) کامـل. **دیبـی دؤشـمک**: افتـادن تـه چیـزی. از دسـت رفـتن بکـارت دختـر بـر اثـر ضـربه یـا افتـادن از بلنـدی. بسـیار پسـندیدن. از حال رفتن. **دیبیر**: (جان) بُـز پیشـاهنگ. بُز نر. بز نر دوساله. بز اخته شده. بزغالهٔ نر یک ساله. **دیبیرچللک**: آدم کوتـاه و خپله. **دیبیریک**: تندرو. **دیبیز**: حرامزاده. مفعول. شوره زار. پیاز خشک. **دیبیس**: شربت خرما. **دیبی قیللی**: (گیا) گوجـه فرنگی. **دیبیک**: همسایه. مجاور. مستند. **دیبین**: تماماً. کـاملاً. عمـق. **دیبینـه بنـل تپمک**: بسیار عرق ریختن. **دیبینـه داری اکمک**: بـدقت کاویـدن. تمـام کـردن. **دیبینه داش آتماق**: همـه چیـز کسـی یـا خانه را دزدیدن. مصرف کردن و تمام کـردن. **دیبینی گؤرمک**: بسـیار حشـری بودن مرد. **دیبی یاستی**: ته صاف. **دیبریقماق**: (Dıbrıqmaq) دویدن. **دیبیق**: (Dıbıq) کوچولو. **دیبیل**: (جان)(Dıbıl) توله سگ. **دیپ**: [مغ] (Dip) بخت. سرنوشت. **دیپچین**: (Dipçin) کامروا. سالم. **دیپ دیری**: (Dip diri) سرزنده. **دیپدیک**: (Dipdik) مهمیز. **دیپلوْم ایشی**: پایانه نامه. **دیپلوْمچو**: دانشجو یا دانش آموزی کـه متن مدرک دیپلمها را می نویسد. **دیتدک**: (Ditdək) ریز. خرد. **دیتدیلی**: (جان)(Ditdili) پشه. **دیتدیرمک**: ازهم دریدانیدن. **دیتدیریلمک**: ازهم دریدانیده شدن. **دیتری**: (Ditri) قاطع. نافذ. **دیجمیر**: (Dicmir) شلوغ. ناآرام. **دیخا**: (Dıxa) گردنبند. (گویش قاخ). **دید**: (Did) نازک. بریـده. بـه صـورت «دد» در معنای حیوان وحشی و درنـده وارد زبان فارسی شده است. **دیـدئی**: (Didey) خطـابی بـرای بـرادر بزرگ. **دیدار**: (Dıdar) امکان. **دیداق**: (Dıdaq) کوتوله. کوتاه قد. **دیدالی**: (Dəydalı) شتابان. **دیدان**: (جان)(Didan) بزغاله. **دیـداوان**: (جـان)(Dıdavan) نخسـتین جوجه که سر از تخم برآورد. **دیددیلی**: (جان) حشره شبیه هلیکوپتر. **دیدرگین**: (Didərgin) آواره. **دیدریو**: (Didriv) قاطع. **دیدک**: [دیو](Didək) روبند عروس. **دیدم**: (Didəm) دیدگان من (نادِ). **دیدمک**: (Didmək) از هـم بـاز کـردن الیاف (پنبه یا پشم). بـا دسـت حلّـاجی کـردن. دریـدن. بـا منقـار قطعـه قطعـه کردن. پاره کردن. خراشـیدن. خـراش دادن. پـاره پـوره کـردن. چنـگ زدن. ناخن کشیدن. کندن (گیسو). همدیگر را چنگ و ناخن زدن. **دیدمه**: خـراش. نـاخن کشـی. پـارگی. حلّـاجی. پشـم پاک. پشم زده شـده. **دیدمـه لـه مـک**: ازهم باز کردن الیاف. با دست حلّاجی کردن. قطعه قطعه کردن.

دیده: (Didə) مادر(گویش قوبا). تخت روان(گویش قپچاق).

دیده جر: درّنده. پاره کننده. خیره.

دیده له مک: خرد کردن.

دیدی بیدی: (Dıdı bıdı) لاابالی.

دیدیری: (Didiri) نازک و دراز.

دیـدیش: (Didiş) جـدایی. کوشـش. تحریک. نزاع. **دیدیشدیرمک**: از هم باز کردن الیاف و رشته‌هـای پنبـه و پشـم. چنـگ زدن. ناراحـت کـردن. آزار دادن. **دیدیشگن**: خراشنده. پاره کننـده. **دیدیشمک**: باهم نزاع کردن. با چنگ و نـاخن منازعـه کـردن. چنـگ و نـاخن زدن بـه همـدیگر. **دیدیشـمه**: نـزاع. درگیری. **دیدیشـمه سـالان**: دوبهـم زن. **دیـدیک**: خراشـیده. پـاره. تکّـه. ریـز. حلّاجی شده با دست. الیاف از هم بـاز شـده. قـاطع. نافـذ. **دیـدیل**: گـودال. **دیـدیلگن**: قسـمت قسـمت. پـاره پـاره. **دیـدیلمک**: خراشـیده شـدن. حلّـاجی شدن. چنـگ خـوردن. **دیـدیلی**: پشـم زده شـده. **دیـدیم**: تـاج عـروس. خراشـیده. جسـارت. **دیـدین**: (جـان) زنبور وحشی. سعی. تـلاش. **دیـدینتی**: نخالهٔ پشم و غیـره کـه بعـد از حلّـاجی بـاقی مـی‌مانـد. **دیـدینمک**: خـود را خارانـدن. خـارش گـرفتن. کوشـیدن. **دیدینمـه**: کوشـش و تقـلای بسـیار. **دیدیو**: (جان) توله سگ. قاطع. نافذ.

دیدیی: (Didiy) پدر.

دیرئی: (Direy) اثری که حیوانات یک منطقه را بنمایاند.

دیراب: نـوعی پارچـهٔ ابریشـمی. تختـهٔ کنار ارّابه. **دیرابی پاپاق**: کلاه مخملی.

دیرادیرا: (جان) نوعی پرنده.
دیربیز: (Dırbız) نانی از آرد درشت.
دیرپا: (Dırpa) شلوار.
دیرتاشا: (Dırtaşa) مُردنی. نحیف.
دیرتمک: (Dirətmək) عناد ورزیدن.
دی‌رتمن: (Dirətmən) پافشار. لجباز.
دیرتمه: (Dirətmə) عناد. پافشاری.
دیرتیق: (Dırtıq) اثر زخم.
دیرچـــک: (Dirçək) ← دییرجکلـی کوتان. آجوگا (گیاه)(Ajuga).
دیرچلتمـــک: (Dirçəltmək) جـــان بخشیدن. احیاء کردن. شکوفا کـردن. بهبود بخشیدن. ارتقاء دادن. بالانـدن.
دیرچلـدیلمک: (Dirçəldilmək) سـالم گردانیـده شـدن. دوبـاره احیـاء شـدن. تجدیـد نیـرو یـافتن. **دیرچلمـک:** جـان گـرفتن. احیـاء شـدن. شـکوفا شـدن. بهبود یافتن. سرزنده شدن. شـفا یـافتن. سالم شدن. ارتقاء یافتن. اعتلاء یـافتن. قـد برافراشـتن. بپاخاسـتن. بلنـد شـدن.
دیرچلمه: شکوفایی. بهبودی. **دیرچلیش:** ترقـی. رشـد. شـکوفایی. رسـتاخیز.
دیرچلیشمک: باهم رشد کردن. **دیرچن:** بسیار ضعیف. **دیرچیلیک:** زندگی.
دیرچیماق: (Dırçımaq) گریختن.
دیرچین آرابا: دوچرخه.
دیـردا: (Dırda) کوهپایـه. برجسـتگی روی پا. **دیردا بئل:** گوژپشت.
دیر داغا: (Dır dağa) بچه های شلوغ.
دیردان: (Dırdan) شکم. معده.
دیردی: (Dırdı)آنکه سخن بجا نگوید.
دیردیـــر: (Dırdır) ور ور. صـــدای یکنواخت و خسته کننده.
دیردیک: دستگاه. **دیر دینگه:** آشکارا.
دیرریج: (Dirric) قیامت. رستاخیز.
دیرریـــک: (Dirrik) جـــالیز. بســـتان. بوته‌زار. سبزه‌زار. باغچهٔ سـبزیکاری. اسباب. اثاثیه. زندگی. غذا.
دیرستمک: (Dirsətmək) برپا کردن.
دیرسـک: (Dirsək) (دورسـاق) آرنـج. مرفق. آران. بندگاه میان ساعد و بـازو. پایه. حائل. چوبی که زیر شـاخهٔ پربـار درخت می‌زنند. شـمع (در سـاختمان). کـنج. زانـویی (در لولـه). آرنـگ.
دیرسک آتماق: بیچاره کـردن. **دیرسـک بوجـاغی:** زاویـهٔ خمـش. **دیرســک چئویرمــک:** روبرگردانـدن. **دیرســک چوروتمـک:** مـدت طـولانی تحصـیل کـردن. **دیرسـکده اوْلمـاق:** جوانـه زدن تخم کدو. **دیرسک گمیگی:** زنـد اسـفل (استخوان). **دیرسک گؤسـترمک:** پشـت کردن. روی گرداندن. چشم غرّه رفتن.
دیرسـکلنمک: بـه آرنـج تکیـه دادن. بـا آرنج ضربه خوردن. **دیرسـکله مـک:** بـا آرنج زدن وهول دادن. از آرنج کسـی گـرفتن. **دیرسـکلی:** بـه شـکل آرنـج. زانـودار. پـرزور. نیرومنـد. بـانفوذ.
دیرسکلیک: چیـزی کـه بـرای حائـل یـا پایه و شمع زدن مناسب باشد. بازوبنـد. وصلهٔ آرنج. **دیرسکلی وال:** میل لنگ.
دیرسـلمک: (Dirsəlmək) نـازک شـدن لباس در اثر زیاد پوشیدن. برپا شدن.
دیرسون: فراوان. زیاد. بسیار.
دیرسه: (Dirsə) ایستا. پایـدار. سـخنور. نـام یکـی از قهرمانـان داسـتانهای «دده قورقود». **دیرسـه لـه مـک:** بهتـر شـدن.
دیرسه مک: ایستادن. قرار گرفتن.
دیرسیک:(Dirsik) مانا.سوراخ کوچک.
دیرسیلمک: (Dirsilmək) کم شدن.
دیرشـدیرمک: (Diraşdirmək) بـه تقلّـا واداشـتن. **دیرشدیریلمک:** بـه تقلّـا وادار شـدن. **دیرشـکن:** زالـو صـفت. درگیـر شـونده. **دیرشـگین:** متحمـل. پایـا.
دیرشمک: رفتن. وررفـتن. تقلّـا کـردن. دست و پنجه نرم کردن. دسـته جمعـی بـه چیـزی زل زدن. **دیرشـمن:** کوشـا. مبارز. **دیرشمه:** تقلا. درگیری. مبارزه.
دیرشیلیک: (Dirşilik) زندگی.
دیرقا: (Dırqa) بسیار حساس. بی رحم.
دیرقاز: خانه ای که آفتاب نبیند.
دیرقاق: (Dırqaq) ناخن. گیومه. پرانتز.
دیرقان: (Dırqan) سُمدار. ناخندار.
دیـر قوْیـو: (Dir qoyu) نـوعی رقـص گروهی مردانه.
دیرقیل: (Dırqıl) گزافه. رنگارنگ.
دیـرک: (Dirək) منصـوب. هـر چیـز نصب شده و قائم ایستاده. تنه درخـت. درخـت سـپیدار. چـوب کلفـت تـر از «زوله» و نازکتر از «شاتیر». تیرک. تیر. ستون. پایه. تیردکـل. پشـتیبان. حـامی. مستبد. به صورت «تیرک» و «درخـت» وارد زبـان فارسـی و بـه صـورت «دریـک» وارد لهجـهٔ مصـری و بـه صـورت «درک» وارد لهجـهٔ سـوری زبـان عربـی شـده اسـت. بـه صـورت Derevo در زبان روسی کاربرد دارد.
دیـرک اوْسـتوْ: کلبـه‌ای کـه در منـاطق مرطوب روی پایهٔ چوبی می‌سازند.
دیرک اوْلماق: پشتیبان شدن.
دیرک باری: خانهٔ روی ستون.
دیرک باش: سمج. لجوج.
دیرکجیک: (Dirəkcik) ستون کوچک.
دیرک چاخما: تیرکوبی.تیرک گذاری.
دیرکچه: ستون کوچک. تیرک.
دیرکدن دؤنمـک: مستأصـل شـدن. در آخرین لحظه از خطر جستن.
دیرکس: (Dirkəs) خویشاوند. سخت.
دیرک سالقین: سایهٔ درخت.
دیرک قاییتی: وسط چارچوب پنجره.
دیرکلتمـک: (Dirəklətmək) بـه وسـیلهٔ دیگری ستون زدن. حائل زدن.
دیرکلمک: (Dirkəlmək) نصـب شـدن. پیشنهاد شدن.
دیرکلمه: انتصاب. پیشنهاد. پیشنهادی.
دیرکلنمک: (Dirəklənmək) ستون برپـا شدن. تکیه گاه زده شـدن. مثـل دکـل قد برافراشتن و بلند شدن.
دیرکله مک: ستون زدن. تکیه گاه زدن. تیرک کاشتن. حائل زدن.
دیرکله مه: (Dirəkləmə) باران شدید.
دیرکلی: مستقیماً. بی واسطه.
دیرکلیک: مصالح مناسب بـرای سـتون. الوار مناسب برای تهیهٔ تیرک. استبداد.
دیرکلی کئچیت: پاساژ.
دیرکم: (Dirkəm) ستیغ. قله.
دیرکنمک:(Dirkənmək) آویخته شدن.
دیرکومـک: (Dirkəvmək) پشـت بـه پشت دادن.
دیرکـه: (Dirkə) بسـیار مهـم. اساسـی. پایه. ستون. **دیرکه مک:** پشت بـه پشـت بستن. راندن. رجیستری کردن.
دیرکه مه: نصب. رجیستری.

دیرکی: (Dirki) قربان.
دیرکیش: (Dirkis) کاروان. عصبی.
دیرگت: (Dirgət) نیزه.
دیرگز: (Dirgəz) نیم پز. سرسخت.
دیرگن: (Dirgən) سه شاخ کشاورزی. نیزه. زوبین. چنگال. تیز. عمودی.
دیرگنچی: کسی که با سه شاخ، بستهٔ علوفه را روی پشت بگذارد.
دیرگنمک: استناد کردن. جمع شدن. برپا شدن. **دیرگنه:** تکهٔ پنیر. بریده پنیر.
دیرگه مک: (Dirgəmək) حواله کردن.
دیرگی: (Dirgi) جانور.
دیرگیت: ابزاردستی پشم ریسی. کیرمان.
دیرگیچی: (Dirgiçi) جانورشناس.
دیرگیرمک: (Dirgirmək) زنده گرداندن. احیاء کردن.
دیرگی قیزیلدان اوْلماق: (Dirəyi qızıldan olmaq) بسیار ثروتمند بودن.
دیرگیلی: (Dirgili) کم پخته. نیم پز.
دیرگین: (Dirgin) متحرک.
دیرلام: (Dırlam) گریهٔ نوزاد.
دیرلر سو: (Dirlər su) برکهٔ کوچک.
دیرلمک: (Dirəlmək) تکیه شدن. به هم رسیدن. زنده شدن.
دیرلیک دؤزنلیک: صلح و صفا.
دیرم: (Dirəm) اندک. کم. پشته. تل. خاک سفت.
دیرماج: پایدام. حلقه ای از چرم که برای بالا رفتن از درخت بکار برند.
دیرما دیریش: لوازم خانه. **دیرماشدیرماق:** بالا راندن. **دیرماشقان:** صخره نورد.
دیرماشلاماق: بار را با طناب بستن.
دیرماشما: بالا روی. **دیرماشماق:** با دست و پا بالا رفتن. بالا رفتن. بالا خزیدن. بالا کشیدن خود. **دیرماشیق:** پیچ در پیچ. پیچک. **دیرماشیق قوشو:** (جان) پرنده ای آوازه خوان شبیه به گنجشک. (Certhiidae). **دیرماقلانماق:** (Dırmaqlanmaq)← دیرمیقلانماق.
دیرمالاق: راههای پیچدار و باریک کوهستانی. **دیرمالاماق:** خراشیدن. چنگ زدن. **دیرماما:** چنگ زنی. خزش. **دیرماماق:** چنگ زدن. **دیرمان:** رنگ آبی تند. جن. دیو. مرز مزرعه.

دیرماناق: ابزار بالاخزیدن. **دیرمانان:** بالا خزنده. **دیرمانجاق:** نردبان. **دیرماندا:** طفیلی. سربار. **دیرماندیرماق:** کسی را به بالای درخت یا دیوار خزاندن. **دیرمان دیریش:** خانه و کاشانه. **دیرمانماق:** با دست و پا بالا رفتن. از درخت یا ستونی چهار دست و پا به بالا خزیدن. **دیرماووج:** شن کش.

دیرماشیق قوشو

دیرمج: شکاف یا چاک لباس.
دیرمک: (Dirmək) گرد آوردن. شکافتن. زیستن.
دیرمه: (Dirmə)چادر. تپهٔ خالی و لخت.
دیرمیت: (گیا)(Dirmit) قارچ.
دیرمیش: (Dırmış) طناب بار زدن.
دیرمیق: (Dırmıq) شن کش پشت تراکتور. شن کش. چنگال. چنگ، جیلغی، دیرناووج، دارینقوج، داراق و رنده نیز می گویند. **دیرمیقچی:** سخن چین. **دیرمیقلاماق:** با شن کش زمین را صاف کردن. با چنگال علوفه و غلات را جمع آوری کردن. **دیرمیقلانماق:** صاف شدن زمین با شن کش.
دیرمینتی: (Dırmıntı) باقیماندهٔ محصول در مزرعه که پس از بسته بندی، با شن کش بردارند.
دیرن: (Dirən) پافشاری. مقاومت. ظریف. روح شیطانی. روح خبیث.
دیرناچاق: (Dırnaçaq) پنجه. ناخن.
دیرناش: (Dırnaş) چنگه. خارخار.
دیرناغیج: (Dırnağıc) شانه.
دیرناق: (Dırnaq) ناخن. گیومه. پرانتز. سُم. چنگال. پنجه. نوک قلم. در برخی نقاط آذربایجان معمولاً شب ناخن نمی گیرند چون گویند عمرشان کم می‌شود. **دیرناق آراسی:** معترضه. غیرواقعی. مَجازی. **دیرناق آلدی:** نخستین اثر. **دیرناق اوْووجا باتماق:** ندانسته کار خود را خراب کردن. **دیرناق ایلیشدیرمک:** ناخن به چیزی بند کردن. گرفتن. چسبیدن از چیزی. **دیرناق باغاسی:** نوعی بیماری که در حیوانات سُمدار رخ داده و موجب مچالگی و خم شدن سُم می شود. **دیرناق پولو:** ← دیرناقلیق. **دیرناق تک:** (مانند ناخن) کوچک. **دیرناق توتان:** ناخن گیر. **دیرناق تؤکمک:** پا عقب کشیدن. **دیرناقجیق:** ناخن کوچک. آن قسمت برگ که به تدریج باریک می‌شود. **دیرناقچا:** پرانتز. **دیرناق چالان:** کسی که آدم را در روز گرفتاری، مصیبت و فقر مسخره می کند. **دیرناقچالیق:** ارزاق. خورد و خوراک. **دیرناقچی:** همراه. محافظ. مدّعی. دزد تردست. قمارباز حیله گر. جانگداز. دل آزار. **دیرناق دیبی:** نوعی زگیل یا تاول که در بُن ناخن پیدا می‌شود. دولاما نیز می گویند. **دیرناق سؤرتؤشدؤرمک:** مناقشه کردن. **دیرناقسی:** شبیه ناخن. **دیرناقسیز:** آدم فرصت طلب و بی‌رحم. **دیرناق سیزمایان:** خسیس. **دیرناق قدر:** به اندازهٔ یک ناخن. اصلاً هیچ. **دیرناق کئچیرمک:** ← دیرناق ایلیشدیرمک. **دیرناق کسینتیسی:** ناخنگیر. **دیرناق گؤسترمه یِن:** خسیس. **دیرناق گؤل:** (گیا) گل همیشه بهار. **دیرناقلاشماق:** به همدیگر ناخن زدن. **دیرناقلاما:** ناخن کشی. **دیرناقلاماق:** ناخن کشیدن. **دیرناقلانماق:** با ناخن خراشیده شدن. **دیرناقلی:** سُم دار. ناخندار. زرنگ. راهوار. **دیرناقلیجا:** (گیا) گل همیشه بهار. **دیرناقلیق:** علف چر. مالیاتی که از طرف خانهای آذربایجان از دامداران، بابت تعلیف مراتع اخذ می‌شد (نیمهٔ قرن ۱۸ و ۱۹). اعتراض. **دیرناقماق:** پراکنده شدن. **دیرناق یئری آختارماق:** دنباله بهانه گشتن. **دیرناق یاراسی:** نوعی آرایه که با حنا بر نوک انگشتان بزنند.

دیرناغین دی‌بی‌نده: نقـد. در دسـترس.
دیرناماق: بالا خزیدن. خاریدن. با ابـزار نوک تیز چیزها را از هم جدا کردن.
دیرناو: ناودان. **دیرناووج:** ← دیرمیق.
دیرنتی: (Dirənti) بایکوت. عنـاد. دانـه های درشت درون آرد.
دیـرنج: (Dirənc) لجاجـت. پافشـاری. اصـرار. **دیرنجمـک:** پافشـاری کـردن.
دیرنجن: لجوج. پافشـار. پایـه. **دیرنجـه:** لجاجت. پافشـاری. اصـرار. **دیرنجیـل / دیرنچی:** لجوج. سمج.
دیرن قارقـا: (Dırən qarqa) کسـی کـه صاف و شق ایستاده و حرفی نمی زند.
دیرنک: (Dirnək) دوران جوانی.
دیرنگ: (Dirəng) پافشـاری. مقاومـت. توقف. به صـورت «درنـگ» بـه همـین معنا وارد فارسی شده است.
دیرنگج: پشتیبانی. ایستادگی.
دیرنگن / دیرنگین: (Dirəngən) لجوج.
دیرنگه: (Dirəngə) ستون. تیرک.
دیـــرنمـــک: (Dirənmək) ایســـتادن. مقاومـت کـردن. تکیـه داده شـدن. دوخته شدن چشم به یک نقطـه. خیـره شدن. پایداری کردن. تمـاس گـرفتن. برخـوردن. تـا نقطـه‌ای امتـداد یـافتن. راسـت و قـائم قـرار دادن. لجاجـت کردن. عناد ورزیدن. اصرار کردن. بالا رفتن. **دیرنمن:** پافشار. لجبـاز. **دیـرنمـه:** ایستادگی. لجاجت. ایستاده.
دیرنه شن: (Dirnəşən) ثابت.
دیرنیش: (Dirniş) ابزار سوراخ کردن.
دیرنیق: (Dırnıq) شن کش. تکهٔ بسـیار کوچک. ذرّه.
دیرو: (Dirəv) ایستادگی. پشتیبانی.
دیروانا: (Dırvana) ظرف شیردوشی.
دیـره: (Dirə) تسـمه. کمربنـد. دیـن. رسم. عادت. روش.
دیرهانا: (Dirhana) آهن دور بشکه.
دیـره توتمـاق: (Dirə tutmaq) عـذاب دادن. مجازات کردن.
دیره تی: (Dirəti) اجباری. اصرار.
دیره تیجی / دیره تیک: اصرارکننده.
دیره تیم: (Dirətim) اصرار. عناد.
دیـره جـن: (جـان)(Dirəcən) زنبـور وحشی. پاینده. چوب کمکی.
دیره چکمک: عذاب دادن.
دیـره دؤگمـه: (Dirə döymə) نـوعی بازی با کمربند. ← قاییش گؤتدو.
دیره شیم: (Dirəşim) ثبات.
دی‌ره گن: (Dirəyən) مخالف. پافشار.
دیره گؤن: (Dirə gün) یکشنبه.
دیره مج: پایه. پشتوانه. شمع دیوار.
دیره مک: (Dirəmək) تکیه کـردن. زل زدن. خیره شدن. بـه یـک نقطـه چشـم دوخـتن. سـینه سـپر کـردن. پافشـاری کردن. اصرار کردن. درخت کاشتن.
دیره من: (Dirəmən) خوش رفتار.
دیره مه: (Dirəmə) تکیه زنی. خیرگی. پافشار. اصرار. کمپـرس شـده. چپانـده شـده. **دیـره نـج:** لجاجـت. مقاومـت. پافشـاری. **دیـره نـک:** اسـتحکامات دفاعی. **دیره نن:** لجوج. سمج. مقاوم.
دیره نی: (Dirəni) اعتراض.
دیـره نـیج / دیـره نـیش / دیـره نـیم: (Dirənic) ایستادگی.
دیری: (Diri) زنـده. جانـدار. شـاداب. نیم پز. ناپخته. خام. ریز و درشت.
دیریان: سه شاخ کشاورزی.
دیری بـاش: (Diri baş) سـرزنده. زنـده دل. چابک. تیزهوش. حاضر جواب.
دیریب دورماق: آماده بودن.
دیریبل: (Diribəl) نام خدای غله.
دیری بوتون: سالم. سرحال.
دیریت: (Dirit) بخش. قسمت. گندمی که سبوس آن گرفته شده باشد.
دیریتقی: (Dırıtqı) ظریف (پارچه).
دیریتک: (Diritək) فقیر. بی چیز.
دیریتکن: احیاء کننده. زنده کننده.
دیری جان: صحیح و سالم.
دیریز: بیماری. **دیری ساعت:** خروس.
دیری سامسیق: (Diri samsıq) ابله.
دیری سوْیان: زنـده خـوار. زنـده زنـده پوست کننده. قسی القلب. بی‌رحم.
دیریش: (Diriş) غیرت. رستاخیز.
دیریشجان: غیور. قهرمان. دلاور.
دیریشکن: مبارز. **دیریشگک:** عصبی.
دیریشـمک: ← دیرشـمک. کوشـیدن. بصورت тарашить وارد روسی شده.
دیریشیش: کوشش. مجاهده.
دیریشین: عاشق زندگی. حیات دوست.
دیریک: ارگانیـک. زنـدگی. روزگـار. زندگینامه. زنده. دلیر. اسهال.
دیریک اؤزلوک: موجود زنده.
دیریک اؤلمک: در عـین خوشـبختی بـه دلیل مرض یا بیماری مانند مُرده شدن.
دیریک تاپ / دیریک تاوان: طفیلی.
دیریکچیلیک / دیریکلیک: زندگی.
دیریکمک: ← دیرشمک.
دیریک وارقی: غنیمت. زنده.
دیری کؤفته: (کوفتهٔ زنده) کوفتـه‌ای از گوشت محکم و سفت درست شود.
دیریـک یئتـیم: کـودکی کـه از سـوی پدرو مادر رها شده باشد.
دیریگر: پزشک. حکیم. طبیب.
دیـــری گؤزلـــؤ: (Diri gözlü) زنـده. جاندار. تیزبین. هشیار. در حال حیات.
دیری گؤموْش: (Diri gümüş) جیوه.
دیریل: (Diril) پارچهٔ زنانه خشن بافت. زندگی. جان. روح. زیستی. بیوتیک.
دیریلتمک: زنده کردن. احیاء کردن.
دیریلتمن: (Diriltmə)احیاءگر. پزشک.
دیریلتمه: (Diriltmə) احیاء. بازیابی.
دیریلتمه جه: (Diriltməcə) ترویج.
دیریلدیجی: احیاء کننده. زنده کننده.
دیریلشمک:(Diriləşmək) زنده تر شدن.
دیریلک: (Dirilək) ویتامین.
دیریلمز: غیرقابل احیاء.
دیریلمک: زنده شدن. احیاء شدن.
دیریلمه: (Dirilmə) بهبودی. احیاء.
دیریلیش: (Diriliş) رستاخیز.
دیریلیک: (Dirilik) غذا. طعام. زندگی. زیسـت. شـادابی. سـرحالی. معیشـت. بستان. باغ. در دولت عثمانی به اراضی گفته می‌شـد کـه بـه جـای حقـوق، بـه سپاهیان داده می‌شد.
دیـــریم: (Dirim) خـــون. زنـــدگی. چوبهای دور آلاچیق.
دیریم آغاجی: درخت حیات.
دیریم اوْیو: (Dirim oyu) آلاچیق.
دیریمسل: (Dirimsəl) حیاتی.
دیریمک: (Dirimək) زیستن.
دیریملی: موجود زنده. ارگانیک.

دیریملیک: زیست. درآمد. مُلک.
دیرین: حیاتی. مانا. قدیمی. سالم(ناد)
دیرینتیلی: (Dirintili) جمع و جور.
دیرینج: بیولوژی. زیست شناسی.
دیرین دیـرین اسـمک: بسیار ترسیدن. چاپلوسی کردن. مثل بید لرزیدن.
دیریندیز: بیولوژیست. زیست شناس.
دیرینگه: روروک. نوعی آهنگ شاد.
دیرینگی: (Diringi) نوعی آهنگ شاد موسیقی. نوعی بازی.
دیرینگی توتماق: زدن و رقصیدن.
دیری یاغ: (Diri yağ) کنجد.
دیریغین: (Dırığın) دوچرخه.
دیریق: (جان)(Dırıq) سنجاب.
دیریل: (Dırıl) کنار درّه.
دیریلتی: (Dırıltı) صدای در در.
دیرینقا: (Dırınqa) بسیار کشیده.
دیز: (Diz) زانو. مکان بلند یا تپه. مکان مرتفع. به صورت «دیـز» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی و بصورت «دژ» وارد زبان فارسی شده است.
دیز: (Dız) وزوز. صدای زنبور یا گوز.
دیز آلتی: (Diz altı) پول و یا مالی که به محض ازدواج، از طرف داماد به پدر و مادر عروس داده شود.
دیـز آیـاغی: (Diz ayağı) پـای انـداز، هدیـه‌ای کـه هنگـام ورود عـروس، از طرف خانوادهٔ داماد به او داده می‌شود.
دیزئی: (Dizey) ماتریس(ریاضی).
دیزا: (جان)(Dıza) کنه.
دیزال: (Dızal) بزرگ. عظیم.
دیزاماق: حمله کردن. کوشش کردن.
دیز اوْتـو: (گیـا)(Diz otu) نـوعی گیـاه علفی که در جاهای مرطوب می‌روید.
دیز بئزی: (Diz bezi) پارچهٔ شلوار زن.
دیز باغی: (Diz bağı) بند جوراب.
دیزبان: (Dizban) شیطان.
دیز بوْیو: (Diz boyu) بسیار زیاد.
دیز به دیز: (Diz bə diz) ← دیز دیزه.
دیزجک: (Dizcək) زانوبند.
دیز چاناق: (Diz çanaq) کاسهٔ زانو.
دیز چؤکمک: (Diz çökmək) زانوزدن. شکست خوردن. تسلیم شدن.
دیزدار: (Dizdar) دژبان. نگهبان قلعه.
دیز دایـاغی: (Diz dayağı) انعـامی کـه خانوادهٔ داماد به عروس دهند تا بنشیند.
دیز دایلاق: (Dız daylaq) برهنه. لخت.
دیز دگشیر: (Diz dəyşir) کنار هم.
دیز دؤشگی: (Diz döşəyi) تشکچه.
دیز دوْنو: (Diz donu) شلوارک.
دیز دیز: (Dız dız) بچهٔ زرزرو. حرکت سریع. بی دست و پا.
دیز دیزه: (Diz dizə) زانو به زانو.
دیزدیق: (Dızdıq) نیش زنبور.
دیزقاق: زمین لـم یـزرع. حـرز. دغسـر. ترسو. **دیزقال:** ریش. آدم سالخورده.
دیزقاللی: ریشو. ریش دار. دیندار.
دیزقیـر: (Dızqır) آدم گنـده. لنـدهور.
دیزقیـراق: چـس. گـوز. **دیزقیراقچـی:** کسـی کـه بسـیار بگـوزد. کسـی کـه حرفی را در میان جمعی راه بینـدازد و خود بـرود. لافـزن. **دیزقیراقلـی:** بسـیار گوزنده. شلخته. **دیزقیرتماق:** گوزانیدن. چسـانیدن. از میـدان بـه در کـردن حریـف. **دیزقیرتـی:** گـوز. چـس. **دیزقیرمـا:** گـوزش. چـس. **دیزقیرمـاق:** گوزیـدن. چسـیدن. خشـمگین شـدن. جـوش آوردن. **دیزقیـریج:** فقیـر. بـی کس. **دیزقیریش:** گوزش دسته جمعی. **دیزقیریشـماق:** دسـته جمعـی گوزیـدن. **دیزقیریق:** گوز. چس. توفان. کولاک. **دیز قیسماق:** احترام گذاشتن.
دیزکران: (Dizkəran) زمین خشک.
دیزگن / دیزگه: ← دوزگن ← دوزگه.
دیزگین: افسار.مزرعهٔ درو شده. مرتب.
دیزگین ائتمک: با سرعت جهیدن.
دیزگین ائیله مک: چهارنعل تاختن.
دیزگین اوزالتماق: آزاد رها کردن.
دیزگین ترپتمک: به حرکت درآوردن.
دیزگین دایاق: ضعیف برای سواری.
دیزگینسیز: بی بند و بار. خودسر.
دیزگینلری قوْپارماق: از فشار رستن.
دیزگینلری گوشتمک: از فشار کاستن.
دیزگینه وورماق: متوقف کردن.
دیزگینینه چارپماق: عصبانی کردن.
دیزلاغان: (جان)(Dızlağan) حشـره ای از جنس زنبور. گیاه گزنه.
دیزلاق: (Dızlaq) سربرهنه. برهنه.
دیزلاماق: (Dızlamaq) انداختن. پرتاب کردن. نعره کشیدن. فریاد سر دادن.
دیزلان: زمین بی درخت و خالی.
دیزلرین باغی‌قیریلماق: سست شدن زانو.
دیزلرینه قاپانماق: به پای کسی افتادن.
دیزلک: (Dizlək) ← دوزلک.
دیزله مـک: (Dizləmək) بـا زانـو زدن. روی زانو افتادن. **دیزلـه مـه:** بـه انـدازهٔ زانو. جوراب بلند. **دیزله مه لیـک:** پشـم مناسب جوراب بافی
دیزلی: (Dizli) زانـودار. داخـل مشـت. کـف دسـت. **دیزلیـک:** زانوبنـد. زیـر شلواری (مردانه). دامن گشـاد (زنـان). شـلوار بـزرگ کـه سـپاهیان از قـدک دوخته و می‌پوشیدند. لباس بلند زنانـه. پیشبند زنان. شکست ناپذیر.
دیزم: (Dizəm) ریتم.
دیزماج: (Dızmac)) بلندقد. تنومند.
دیزماچی: (Dızmaçı) احساساتی.
دیزمـاری: (گیـا)(Dizmarı) نـوعی کشمش بزرگ دانه با هستهٔ بزرگ که از خشک شدهٔ انگور خلیلی بـه دسـت می‌آید و برای افراد مسن مبتلاء به درد مفاصل سودمند است.
دیزمـان: (جـان)(Dızman) گوسـفند نـر هفـت سـاله. گـردن کلفـت. بُـز شـش ساله. بلند قد. شیطان.
دیزمانا: (Dizmana) کلیه. قلوه.
دیزمه: (Dizmə) بـالکن. تـراس. ریشـهٔ بزرگ درخت مناسب برای هیزم.
دیزمیر: (Dızmır) گردن کلفت. دوبهم زن. **دیزمیریق:** (Dızmırıq) زینت.
دیزنه مک: (Diznəmək) زانو زدن.
دیـز ووریمـا: (Diz vurma) زانـوزنی. ضربه زدن با زانو به هنگام نمدمالی.
دیـزه: (Dizə) تمپو(آلـت موسـیقی). زانو. **دیـزه چیخمـاق:** تـا زانـو رسـیدن. خیلـی زیـاد بـودن. از سـرو کـول بـالا رفـتن. **دیـزه دؤگـدؤ:** نـوعی بـازی بـا کمربند. **دیزه گتیرمک:** تسلیم کردن. به زانو درآوردن. عاجز کردن. **دیزه مک:** تکـان خـوردن. کوبیـدن پـا بـه زمـین. وادار کـردن حیـوان بـرای حرکـت بوسـیلهٔ زانوهـا. متزلـزل کـردن. لگـد

کردن. **دیزه نه دیزه نه:** ← دیزدیزی
دیزی: (Dizi) سطر کتاب. صف لشکر. دانه رشته کشیده. سریال. قانون. روستا.
دیز یئری: (Diz yeri) مغازه. آنجاکه مغازه‌دار بر تشکچه زانو زده و نشیند.
دیزیت: (Dizit) کاتالوگ.
دیزیتماق:(Dızıtmaq)لبریز شدن یکباره آب از وریان و خراب شدن آن.
دیزی دیزی: (Dizi dizi) روی زانوان. روی زانوها خود را کشیدن.
دیزیریق: (Dızırıq) بوی تعفن.
دیزیق: (Dızıq) نوجوان ممیز. نوجوانی که دوران کودکی را پشت سر گذاشته. بزرگ. عظیم الجثه.
دیزی قاییم: (Dizi qayım) استوار.
دیزیقلاماق: (Dızıqlamaq) بزرگ یا ممیز یا نوجوان شدن.
دیزیقماق: (Dızıqmaq) دویدن. گریختن. دلتنگ شدن.
دیزیل: (Dizil) ← دوزول.
دیزیلاماق: علف کشتزار را به صورت پراکنده درو کردن. بازی دادن.
دیزیلتی: (Dızıltı) وزوز. **دیزیلداماق:** (Dızıldamaq) وزوز کردن.
دیزیم / دیزین: ← دوزوم / دوزون.
دیزینمک: به دو زانو نشستن.
دیزینه دؤگمک: (Dizinə döymək) به زانوی خود کوبیدن. پشیمان شدن.
دیزینی‌ن دی‌بی‌نده: (کنار زانو) همراه.
دیسا: (Disa) سرپوش دیگ.
دیساماق: ← دیزه مک.
دیسکیرمک: (Diskirmək) جوانه زدن.
دیسکینمک: ← دیکسینمک.
دیش: (Dış) خارج. بیرون.
دیش: (Diş) دندان. دندانه. حبّه (سیر). به اندازهٔ یک گاز. آهنی که برزگران بر سرچوب کرده زمین را بدان شیار کنند. نفوذ. برش.
دیش آت: [دیو] اسبی که سفیدی پیشانی آن تا بالای چشمانش آمده اما به گوشهایش نرسد و حتی پوزه‌اش را نیز فرا نگیرد بلکه میان این دو باشد.
دیش آتیم: (Diş atım) اگزوز.
دیش آچان: دستگاه دندانه ساز.
دیش آراسی: حروفی که در موقع تلفظ آنها، هوا از لای دندانها عبور می‌کند.
دیش آرخاسی: (Diş arxası) حروفی که از پس دندان تلفظ می‌شود.
دیش آزما: (Diş azma) احتلام.
دیش آغارتماق:(Diş ağartmaq) نیش بازکردن. لوس خندیدن. تهدید کردن.
دیش آغاسی: مسئول تشریفات بیرونی.
دیش آلماق:(Diş almaq) جیب بُریدن. کف زنی کردن.
دیش آلیم: (Diş alım) واردات.
دیشا: (Dışa) مخفی. سرّ. راز.
دیش اتی: (Diş əti) لثه.
دیشاران: (Dışaran) بیرونی. بیرون.
دیشارتی: (Dışartı) جوانه‌های گندم.
دیشارلاق: (Dışarlaq) برآمدگی. زایده.
دیشارلاما: (Dışarlama) اخراج.
دیشارلاماق: اخراج کردن.
دیشارلیق: (Dışarlıq) خارجی. بیگانه. لباس بیرون. صرع.
دیشارما: (Dışarma) دفع. اخراج.
دیشارماق: دفع کردن. راندن.
دیشاری:(Dışarı) خارج. بیرون.
دیشاری آیاقلی: زن ولگرد.
دیشاریق: خارجی. ضمیمه. اتفاقی.
دیشا گئتمک: (Dışa getmək) منحرف شدن. بصورت نامشروع با زنی دیگر به غیر از همسر خود رابطه داشتن.
دیشان: (Dışan) خارجی. بیرونی.
دیش اوْتو: (گیا)(Diş otu) بستیاج. خلال. علف خلال دندان. خلال مکه. هویج اسپانیایی. حشیشه السنان. (Plumbagoeuropea Ammi)
دیش اوْغوز: اوغوز بیرونی. ترکمن.
دیش اوْلکوْ:(Dış ülkü)اتوپیا. آرمانشهر.
دیش ایشلر باخانی: وزیرامورخارجه.
دیش ایله دیرناق ایله: با چنگ و دندان.
دیش بئجرمک: درمان دندان کردن.
دیش باتاق: (گیا) نوعی درخت سخت.
دیش باتان: دندان گیر. نقطهٔ ضعف.
دیش باتماز: محکم. شکست ناپذیر.
دیش بادامی: بادام پوست نازک.
دیش بایرامی: جشنی در ترکان قاقاووز به مناسبت افتادن نخستین دندان نوزاد. آنان نخستین دندان را «دوشان دیشی» (دندان خرگوش) نامیده و آن را در تکه نانی پیچیده و روی سردر خانه اندازند تا کلاغ ببرد و گویند «قا قا قارقا آلسانا کمیگ دیش، وئر منه دمیر دیش» (قا قا کلاغی دندان استخوانی را بگیر و دندان آهنی به من بده»
دیش بللک: (Dış bəllək) حافظهٔ بیرونی. هارد اکسترنال.
دیش بوداق: (گیا)(Diş budaq) زبان گنجشک. درخت زبان گنجشک. مرغ زبانک. شجرالبق. عصفورآغاجی، قوش دیلی و تولکوچو نیز می گویند. (Froxinus excelsior).
دیش بؤکی: (Diş bükəy) محدّب.
دیش بیله مک: دندان تیز کردن.
دیش پاتراق: (Diş patraq) محفلی که به مناسبت کشیدن دندان طفل برپاکنند و در آن جوایزی توزیع کنند.
دیش پایی: پول چایی. شاگردانه.
دیش تئل: (Diş tel) نخ دندان.
دیش تاققیلداتماق: (Diş taqqıldatmaq) تهدید کردن. دندان قروچه رفتن.
دیشتال: (Dıştal) بعید.
دیش توْزو: (Diş tozu) گرد دندان.
دیش توْیو:(Diş toyu)←دیش بایرامی.
دیشتی: قسمت جلویی ارّابهٔ گاو نر.
دیش تیرپان: تکل از بیرون در فوتبال.
دیشجیک: (Dişcik) دندانه. دندانک.
دیش چاخماق: (Diş çaxmaq) دندان نشان دادن سگ برای تهدید.
دیش چالماق: (Diş çalmaq) با حرص خوردن. گزیدن.
دیش چکمک: (Diş çəkmək) دندان کشیدن. دندان شکستن. رها کردن. کسی را به جای خود نشاندن. نوعی نمایش پانتومیم. بر لبهای کسی را آتشین بوسیدن.
دیش چؤپؤ: (Diş çöpü) خلال دندان.
دیش چوْغار: (Diş çoğar) مسواک.
دیشچی:(Dişçi) دندانساز. دندانپزشک. شکنندهٔ دندان دشمن. دندان شکن. دزدی که دندان مردگان را بدزدد.
دیشخاری: (Dişxarı) ← دیشقاری.
دیش خرجی: (Diş xərci) ارزاقی مانند قند و غیره که از طرف خانوادهٔ داماد

به خانهٔ عروس فرستند.
دیش خلالی اوْتو: ← دیش اوْتو.
دیشدا: (Dışda) ظاهری. در ظاهر.
دیش دادماق: از عهدهٔ کاری برآمدن.
دیش داشی: (Diş daşı) جرم دندان.
دیشدال: (Dışdal) داربست. سقف.
دیش داماق: (Diş damaq) حروفی که با دخالت دندان و کام تلفظ می‌شود.
دیش دامی: اتاق ورودی. کفشکن.
دیشدان: (Dişdan) دندان گرازی. دندان درشت. دندان ریخته.
دیشدان پیشیک / دیشداندیش: (Dişdandiş) آنکه دندانهایش بیرون زده و حالت خندان داشته باشد
دیشدان یانما:(Dışdan yanma)برونسوز.
دیش دری: (Dış dəri) بشره. روپوست.
دیشدک: (Dişdək) شانهٔ چوبی که در حصیربافی بکار می‌رود. ← دیشلک.
دیش دگیشمک:(Diş dəyişmək) دندان جدید درآوردن. نوع غذا را تغییر دادن. غذای متنوع خوردن. تجدید فراش کردن.
دیش دوْداق: (Diş dodaq) حروف صامت آذربایجانی که با مشارکت لب و دندان ادا می‌شود. شامل. F,V
دیش دؤگوج: (Diş döyüc) دندان شکن.
دیشدی: (Dişdi) بازو یا شاسی ارابه.
دیش دیرناق: (Diş dırnaq) چنگ و دندان. تمام امکانات.
دیش دیرناقلی: (Diş dırnaqlı) ماهر.
دیشدیری: (جان)(Dişdiri) بزی که بزغاله نزاییده.
دیش دیش: (Diş diş) دندانه‌دار.
دیش دیشه مک:(Diş dişəmək) دوباره دندان درآوردن.
دیشدیمیز: (Dişdimiz) ناآرام. بی قرار.
دیشدین:(Dışdın) مُردار. غریبه. اخراجی. اجنبی.
دیشرتی: (Dişərti) جوانه. سبزه.
دیشرمک: (Dişərmək) جوانه زدن. سبز شدن. **دیشرمه:** (Dişərmə) جوانه زنی.
دیشره:(Dişrə) بیرون. بصورت «طشره» در لهجهٔ عراقی زبان عربی وارد شده.
دیشره لی: (Dişrəli) بیرونی. خارجی.
دیش ساتیم: (Dış satım) صادرات.
دیش سار: (Dış sar) پوستهٔ بیرونی.
دیش سارای: (Dış saray) بیرونی دربار.
دیش سالماق: (Diş salmaq) دندان انداختن. زمانی که اسب دندانی و یا چندین دندان انداخته باشد و این اسب دیگر رو به افول گذاشته است و مرگ در سراغش می‌باشد چون نمی‌تواند خوب بچرد.
دیش سانایان: (جان) نوعی کرم.
دیش سایان: (جان) حشرهٔ سبز مانند ملخ.
دیش سایماق: (Diş saymaq) دندان شمردن. فضولی کردن.
دیشسیز: (Dişsiz) بی‌دندان (پیر یا بچه). بی‌صفت. بی‌دندانه. صاف. ناتوان. فقیر. بی‌نفوذ. دندان گرد.
دیشسیز ایلان: مار غاشیه. مار خوش

دیش سورکو

خط و خال. آدم دو رو و نانجیب.
دیش سینجار:(Diş sıncar) خلال دندان.
دیش سؤرکؤ: (Diş sürkü) مسواک.
دیش شوْتکاسی: (Diş şotkası) مسواک.
دیشقا: (Dışqa) زباله.
دیشقارلیق: (Dışqarlıq) استثناء. بیرونی.
دیشقاری:(Dışqarı) خارج. بیرون.
دیشقاری ایش توتماق: از آداب و رسوم مردم خارج شدن.
دیشقاق: (Dışqaq) اسهال.
دیشقال: (Dışqal) زباله. غیر معمول.
دیش قالی: (Diş qalı) رنگ سیاه مخصوصی که برای پیشگیری از پوسیده شدن دندان بروی آن مالند.
دیشقاماق: (Dışqamaq) ادرار یا مدفوع کردن. **دیشقان:** (جان)(Dışqan) موش.
دیش قوْپارتماق: دندان انداختن. افتادن نوک دندان اسب.
دیش قورتلایان: (گیا) گیاهی از تیرهٔ کرویز. (Ammi). خلال دندان.
دیش قوْزو: گردوی پوست نازک.
دیشقی: (Dışqı) تفاله. بیرون ریختنی. ظاهری. **دیشقیت:** استثنایی. **دیشقیتماق:** استثناء کردن. استخراج کردن.
دیش قیجیرتما: (Diş qıcırtma) دندان قروچه. عادت ساییدن دندان‌ها. به صورت دندان قروچه در زبان فارسی وارد شده است.
دیش قیجیرتماق: دندان غره رفتن. فشردن و ساییدن دندانها از خشم.
دیشقیر: (Dışqır) خارجی. جاهل.
دیشقیراق: فاحشه. گمراه. جاهل.
دیش قیرماق: (Diş qırmaq) دندان انداختن. افتادن نوک دندان اسب.
دیشقیل: (Dışqıl) زباله. غیر معمول.
دیشقیلاما: (Dışqılama) ادرار. قاروره.
دیشقین: (Dışqın) خارجی. مُردار.
دیشقیلاماق: (Dışqılamaq) ریدن.
دیشک: (Dişək) دندانه. دندانه‌های یک چیز مضرّس. زخمی شده با ضربات چاقو یا تیشه.
دیش کئچیرمک: تعرض کردن.
دیشکلی: (Dişəkli) حالت سنگ آسیاب که تازه دندانه زده شده باشد.
دیش کیره سی: (Diş kirəsi) نوعی مالیات در دورهٔ خانات آذربایجان که برای تأمین غذای افراد مسلح در سفر داده می‌شد. دندان مزد. هدیهٔ جنسی یا نقدی که به مهمانان داده می‌شد.
دیشگ: (Dişəg) دندانهٔ برهم فرو رونده در سنگ آسیاب.
دیشگل: (Dişgəl) مزاحم. انگل.
دیش گؤسترمک:(Diş göstərmək) تهدید کردن. چنگ و دندان نشان دادن. تسلیم نشدن.
دیشگه: (Dişgə) زده. پرز. زایده.
دیشگین: (Dişgin) خودپسند.
دیشل: (Dişəl) زنانه.
دیش لاستیک: (Dış lastik) تایر.
دیشلام: (Dışlam) بیرون.
دیشلاما: (Dışlama) بیرونی. رویه. خورشت. **دیشلاماق:** بیرون ریختن. فاش کردن. جلد کردن. پوشاندن.
دیشلان: (Dişlan) آنکه دندانهایش یک درمیان ریخته.
دیشلانماق: فاش شدن. اخراج شدن.
دیشلتمک: (Dişlətmək) دندانه دار کردن. **دیشلتمه:** دندانه زنی.
دیشلرین اؤتؤرمک: (Dişlərin ötürmək)

پیر شدن احشام.
دیشلرین قیرماق: پیر شدن احشام.
دیشلرینه قان دگمک: نیرومند شدن.
دیشلشمک: همدیگر را به دندان گرفتن.
دیشلک: (Dişlək) گاز گرفته. دندان زده. جای دندان. اثر گاز. گاز زده شده. دندان خورده.
دیشلم: (Dişləm) قطعه. بریده. رابطهٔ متقابل ردیف دندانهای فک بالا و فک پایین هنگامی که دهان به درستی بسته شود. تکهٔ چیزی که در دهان بوسیلهٔ دندان یک یکبار قطع شود. طرز قرار گرفتن دندانها. ← دیشلک.
دیشلملیک: (Dişləmlik) به اندازهٔ یک گاز گرفتن.
دیشلن:(Dişlən) کسی که دندانهایش بیرون باشد. **دیشلنمک:** جویده شدن. دندان خوردن.
دیشله: (Dişlə) تیری که به محور چرخ عرابه یا درشکه وصل شود و اسبها را دو طرف آن می‌بندند. مال بند عرابه.
دیشله مک: (Dişləmək) اخراج کردن. دندان زدن. گاز گرفتن. جویدن. خوردن. گزیدن. **دیشله مه:** اخراج. خوردن چای همراه با قند. چای تلخ. چای قندپهلو. به صورت دیشلمه به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
دیشلی: (Dişli) دندان دار. مضرّس. آدم متنفذ. پاروی مخصوص سرگین.
دیشلی: (Dışlı) خارجی. دارای پشتیبان. دارای جلد. جلددار.
دیشلیجه: (گیا)(Dişlicə) علف چای. گیاهی که برای رنگرزی به کار می‌رود. شن کش ۷ یا ۹ شاخه.
دیشلیک: (Dişlik) نوعی غذا از گندم و نخود که به مناسبت درآوردن دندان بچه می‌پزند. حفاظی که مشت زنها برای محافظت از دندانها دردهان می‌گذارند. نشئه. حال خوش.
دیشلیکسیز: (Dişliksiz) ناراحت. موذی.
دیشلیگی گلمه مک: دلتنگ شدن.
دیشلی یاپراق: برگ دندانه‌ای.
دیش معجونو: خمیردندان.
دیشنتی: (Dişənti) آرد مخلوط با برادهٔ سنگ در آسیاب.
دیشنگی: (Dişəngi) آلت نوک تیز سنگ تراشی. آردی که تکه هایی از سنگ آسیاب با آن مخلوط شده باشد.
دیشنگیج: بیکار. آواره. لافزن. آجیل.
دیشنلی: (Dişənli) دندانه دار.
دیشنمک: (Dişənmək) با تیشه تراشیده شدن سنگ. تیز شدن دندانه‌های داس و غیره. ضربه خوردن. شنیدن شایعه‌ای دربارهٔ خود و عصبانی شدن. پر رو شدن. شاشیدن حیوان.
دیشه: (گیا)(Dişə) علف تازه روییده که خیلی سبز و ضعیف و کوتاه قد است و به سختی حیوان می‌تواند آن را بچرد ولی به خاطر سبز بودنش شدیداً مورد علاقه چهارپایان می‌باشد و دامداران می‌گویند که دیشه حیوان را لاغر و شل می‌کند. نوعی نی. برگ توت خرد نشده. آلت سنگتراشی.
دیشه توْخونان: چیز دندانگیر.سودمند.
دیشه جه: (Dişəcə) گوشت کنار ناخن.
دیشه دگر: (Dişə dəyər) آجیل. خوردنی. قابل خوردن.
دیشه دگن: (Dişə dəyən) خوردنی.
دیشه دیش:(Dişə diş) قصاص. دندان در برابر دندان.
دیشه رنمک:(Dişərənmək) جوانه زدن.
دیشه له مک: ← دیشه مک.
دیشه لیک: (Dişəlik) قابلیت. توانایی.
دیشه مک: (Dişəmək) با تیشه ناهموار کردن سنگ آسیاب. سنگ را با تیشه تراشیدن. دندان ریختن در ۷ سالگی. تیز کردن لبهٔ آلات برّنده. دندان عوض کردن. حشری شدن. آلت جنسی را جنباندن.
دیشه مه: (Dişəmə) تراشدهی.
دیشه وورماق: (Dişə vurmaq) به دندان زدن (تخم مرغ و غیره برای آزمایش سفتی آن). آزمودن. امتحان کردن.
دیشه وی: (Dişəvi) معدن یا منبع سنگ چخماق.
دیشی: (Dişi) ماده. مؤنث. مقابل نر. چوب نرم. دمل و زخمهای چرکین که سرباز نمی‌کند. جنس مؤنث انسان در زبان ترکان از دختر تا پیرزن مراحل زیر را می پیماید: قیز، ارلیک، گلین، ارسک، ارگن، ارسل، آرواد، قادین، خانم، بایان، ننه، آنا، آناج، آغ بیرچک، قاری.
دیشی آلماق: جفت یافتن کبک.
دیشی آغاج: (Dişi ağac) چوب نرم.
دیشی انجامه: قطعهٔ مادینه لولا.
دیشی اؤردک:(جان) چکاوک.
دیشی باتماق: نفوذ داشتن. توانستن.
دیشی باغیرساغین کسمک: خون خود را خوردن. سخت خشمگین شدن.
دیشیت: (Dışıt) خارج. استثناء.
دیشی توْپراق: (Dişi topraq) خاک نرم.
دیشی توْیوق: [دیو](Dişi toyuq) مرغ.
دیشیجه: (گیا) ← داوارکؤکو. دگمه.
دیشیجیک: (Dişicik) مادگی. مادینگی (گل گیاه). در سه قسمت یورموتالیق، ستونجوق و آغیزلیق است.
دیشی خوْروز: زن بی حیاء و پررو.
دیشی داشا کئچمک: اشتباه کردن.
دیشی دمیر: (Dişi dəmir) آهن نرم.
دیشی دوْروق: (گیا) درخت سقز.
دیشی دیرناغا تاخماق: بسیار کوشیدن.
دیشی دیرناغا تؤکؤلمک: فقیر شدن.
دیشی دیش: لاس (مکانیک).
دیشی دیشین کسمک: (Dişi dişin kəsmək) بسیار خشمگین بودن.
دیشیر: (Dışır) صحرا. بیابان. بیرون.
دیشیر: (Dişir) پرز. زائده.
دیشیریو: (Dişiriv) نسوان. طایفهٔ زنان.
دیشی سؤلگؤن:(جان)(Dişi sülgün) مرغ وحشی ماده.
دیشی قارنیندا: حیله گر. مکار.
دیشی قالایلی ایچی آلایلی: آنچه درونش خراب و برونش زیبا باشد.
دیشی قانا باتماق: در کاری موفق شدن و دوباره برای انجام آن حریص شدن.
دیشیقماق: (Dışıqmaq) فاش شدن.
دیش قوتسال: مقدّسات نشناس.
دیشیکمک: (Dişikmək) شک کردن.
دیشی کیشی: (Dişi kişi) زن.
دیشی گؤزل:(جان) راسو یا سمور.
دیشی گؤزل ایچی کؤتؤ: پالودهٔ بازار.
دیشیل: (Dışıl) بیرونی. خارجی.
دیشیل: (Dişil) مؤنث. دندانی.
دیشیلجه: (Dişilcə) شن کش دارای

هفت یا نه دندانه. طنابی که به جای افسار به اسب ببندند. قلادهٔ سگ.
دیشیلنمک: لودگی کردن.
دیشیلی: (Dişili) متأهل.
دیشیلی اثرکللی: نر و ماده.
دیشیلیک: (Dişilik) مادینگی. مؤنث بودن. سیرابی گوسفند.
دیشین: (Dışın) خارج. بیرون.
دیشین آلتینـدان کئچیرمک: به دندان کشیدن. خوردن.
دیشینجه: (Dişincə) گوشت کنار ناخن.
دیشین دیبینده قالماق:(Dişin dibində qalmaq) (لای دندان ماندن) سیر نشدن. کم بودن غذا.
دیشیندن آرتیرماق: صرفه جویی کردن.
دیشیندیریک:(Dişindirik) (دیش اندیریک) افسار طنابی. قسمتی از لگام که در دهان اسب قرار داده می شود.
دیشینلاما: (Dışınlama) غسل تعمید. تزریق وریدی. **دیشینلاماق:** غسل تعمید دادن. از طریق ورید تزریق کردن.
دیشینلی: (Dışınlı) غیرذاتی.
دیشینه گؤره:(Dişinə görə)برحسب قدرت ونفوذش. به دلخواه.
دیشینین دیبیندن گلن: بد و بیراه. هرچه بزبان آید. **دیشینی سیخماق:** صبر کردن.
دیشینی سؤکمک: آزار نرساندن.
دیغ: (Dığ) دق.
دیغ: (Diğ) پهن. تپالهٔ گوسفند.
دیغا: (Dığa) بَچهٔ ارمنی. بزرگ. گنده.
دیغاج: (Dığac) گوشه. کنج.
دیغاجار: بیزار. به تنگ آمده.
دیغاراق: (Dığaraq) گِرد و قلنبه.
دیغاز: (Dığaz) برعکس. معکوس.
دیغان: تابه. دیگ مسی. قابلمه. لافزن.
دیغان آغیز: شایعه پراکن. سخن چین.
دیغدی: (Dığdı) زیاد. خویشاوند دور.
دیغدیر: (Dığdır) ضعیف. ناتوان. میوهٔ درخت بیماری که بزرگ نشود.
دیغدیش: (Diğdış) کسی که موهایش را بسیار کوتاه کرده و کچل شده.
دیغ دیغ: (Dığ dığ) ورّاج. حرفهای خسته کننده. غلغل. ضعیف.
دیغدیغی: (گیا) گلابی کوهی.
دیغراق: (Dığraq) لباس شیک. جوان.
دیغراماق: افزایش یافتن. اوج گرفتن.
دیغران: غلتک. کوتوله (شخص).
دیغلاتماق: دق دادن. ذلّه دادن.
دیغلاماق: دق کردن. مسلول شدن.
دیغلانماق: دچار دق شدن.
دیغلی: (Dığlı) ضعیف.
دیغی: (Dığı) هر چیز گرد و کروی شکل مانند نقل و شیرینی. جوجه. نوعی بازی ۴ نفره با گلوه های ریز و کاسه. گلوله ها را در کیسه ای می ریزند. یک نفر یک مشت از آنها را برمی دارد و در کاسهٔ بازیکن اولی می اندازد. آن فرد گلوله ها را می شمارد، اگر زوج باشد، همه گلوله ها را می برد و اگر فرد باشد، می بازد و نوبت دیگری می شود.
دیغیر: (Dığır) قاپ بز. خرده برنج. نخ قرقره. کوتوله. **دیغیرتاق:** سیلندر.
دیغیرجاق / دیغیرقان: غلتک. **دیغیرلاب:** رورو ک. **دیغیرلاتماق:** غلتاندن.
دیغیرلاشماق: باهم غلتیدن. **دیغیرلاق:** مدوّر. **دیغیرلاما:** غلت. غلتیدن. **دیغیرلاماق:** غلتاندن. **دیغیرلاندیرماق:** غلتاندن.
دیغیرلانماق: غلتیدن.
دیغیش: (Dığış) لافزن. گوسفند یا بزی که به انسان عادت کرده باشد.
دیغیل: مدوّر. کوچک. ریز. فشرده.
دیغیلتی: (Dığıltı) غلغل. غرولند.
دیغیلداماق: غلغل کردن. به کارهای خرد و ریز پرداختن.
دیغیلماز: (Dığılmaz) غیرقابل غلتیدن.
دیغیلی: (Dığılı) گرد. مدوّر.
دیفتری چؤپو: (Diftiri çöpü) باسیل دیفتری. **دیفی:** (Difi) یتیم.
دیفدیرینگی: (Difdiringi) جلف.
دیفر / دیفرانسیل: (Defr) مقعد. کون.
دیققا / دیققان / دیققانا / دیققیلی: (Dıqqa) تکّه. ریزه. مقدار کم.
دیققی: (Dıqqı) نفرت انگیز.
دیققی آزاری: (Dıqqı azarı) غرغرو.
دیقی: (جان)(Dıqı) بزغاله.
دیقیزا: (Dıqıza) مشاطه. نگهبانی که از زندانی یا مجرم پاسبانی می کند.
دیک: (Dik) برجسته. عمود. قائم. راست. شق. سیخ. برآمده. بلندی. تپه. پشته. عمودی. سربالایی. درست. دقیقاً. بسیار. نهایت. **دیکئی:** عمودی.
دیک آتیلماق: یکباره از جا پریدن. سراسیمه از خواب پریدن. **دیکالپ:** دیک +آلپ. دلاور سربلند.(ناپ).
دیک اوچار: هلیکوپتر. **دیک اؤچگن:** مثلث متساوی الساقین. **دیک باخماق:** زل زدن. خیره شدن. مستقیماً به چشم نگریستن. مغرورانه نگریستن. جسورانه نگریستن. **دیک باش:** مغرور. کله شق. غدّ. **دیک بورون:** دارای دماغ سربالا.
دیکج: ستون. برافراشته. آهنی مناسب برای کندن زمین در باغها. گاومیشی با شاخهای عمودی. **دیک جواب وئرمک:** با خشونت جواب دادن. جسورانه جواب دادن. **دیکجه:** عمودوار. به طور قائم. سیخ و شق. جای برجستهٔ کنار تنور که طبق نان پزی را روی آن گذارند. **دیک چیگیت:** دارای چشم قلنبیده. **دیک دابان:** پاشنه بلند. **دیک دسته:** تند و فرز. نوعی رقص گروهی که در عید بهار برگزار می شود و نمادی از قهرمانی و مردانگی است. «دیک هالای» نیز گویند. **دیک دؤرد قوّل:** مستطیل. **دیک دورماق:** سیخ ایستادن. سراسیمه از جا بلند شدن. **دیکدیر:** پشته. تپه. برآمدگی کوه. متحرک. چابک. **دیکدیرمک:** افشاندن. پراندن ادرار توسط بچه. نصب کردن. برافراشتن. **دیکدیکه:** برگستوان. زره اسب. **دیک دیکینه:** مخالفت. عناد. **دیکر:** ستون. حرمت. احترام. دلاورمرد (ناپ). **دیکرنمک:** (Dikrənmək) تازه شدن سبزیجات پلاسیده بر اثر پاشیدن آب بر روی آنها. **دیکره میش:** بالغ. رسیده. **دیکسن / دیکسیش / دیکسین:** وحشت. **دیکسینتی:** بهت. تکان ناگهانی. وحشت. **دیکسیندیرمک:** کسی را هول کردن. پراندن. مشمئز گردانیدن. **دیکسینمک:** از جا پریدن. مشمئز شدن. **دیکسینیش:** وحشت. اضطراب. **دیکش:** (Dikəş) شاخه. بازو. **دیک قافالی:** لجباز. کله

شـق. سرسـخت. **دیـک قـولاق:** دارای گوش شق و سیخ. الاغ. **دیک قـویروق:** (جـان) اردک شـق دُم. (Oxyura leucocephala). **دیکـــــک:** (Dikək) شـمعدان. **دیککـک:** (Dikkək) سـتون. **دیک گلمک:** مخالفت کـردن. **دیکگـن:** خطوط دارای زاویه ۹۰ درجه. **دیکگـه:** برآمـدگی. سـگو. بـه صـورت «دکّـه» وارد زبانهـای عربـی و فارسـی شـده است. **دیکل:** نوعی بیل. پارو. **دیکلـش:** اعتراض. استقامت. **دیکلشمک:** به مقابله برخاسـتن. **دیکلـم:** عمـود منصـف. نمـودار. **دیکلمـک:** (Dikəlmək) قـائم شدن. **دیکلمه:** قیام. **دیکلنتـی:** درد. ورم. **دیکلنمک:** راست شدن. قـائم شـدن. بـه

دیک قویروق

حالت عمود درآمدن. بپا خاسـتن. قـد راسـت کـردن. بلنـد شـدن. سـربالایی رفتن. صعود کـردن. سـربرآوردن. قـد کشـیدن. برکشـیدن. اسـتقرار یـافتن. **دیکلـه:** قـائم. بـالاپوش. بـه صـورت «دکله» در معنای بـالاپوش بـی آسـتین وارد ز بان فارسی شده است. **دیکله مج:** قائم. عمودی. **دیکله مک:** به حالت قائم درآوردن. از سـربالایی بـالا رفـتن. برفـراز شـدن. نشـانه گـرفتن. هـدف گرفتن. **دیکله مه:** قائم گردانی. اهتـزاز. نشانه گیری. سربالا. روبه بـالا. **دیکلـی:** دارای بلنـدی و برجسـتگی. مغـرور. **دیکلیک:** حالت عمودی و قـائم بـودن. تپه‌زار. **دیکـم:** (Dikəm) اصـرار. عنـاد. **دیکمـــک:** کاشـــتن. دوختن(چشـــم). نگریسـتن. **دیکمـن:** قلـه. سـتیغ. دارای شـاخ عمـودی. **دیکمـن قیـری:** (جـان) خرگـوش. **دیکـــن:** محکـــم. حائـــل. **دیکنمک:** شـتاب کـردن. **دیکنیـک:** قبـهٔ چادر ترکان. **دیکه:** ستون. عمـودی. بـه صورت Dike در معنـای خـاکریز وارد زبان انگلیسی شده است. **دیک هـالای:** ← دیک دسته. **دیکـه بـاش:** کلـه شـق. لجوج. مستقیماً. لوح مـزار. **دیکه جـک:** سـه پایـهٔ سـاج. تخـم پیـاز. **دیکـه دک:** یکباره. ناگهانی. **دیکه دوْغرو:** مسـتقیماً. **دیکـه قالخـا:** دبدبـه. شـکوه. **دیکـه ری:** ستون. **دیکه لتمک:** بر پا کردن. **دیکه لج:** ابزار مخصوص نهال کاشتن. **دیکه لک:** سرسخت. کله شق. **دیکـه لـه:** بـزرگ. **دیکه مه:** سربالایی. **دیکه نه:** ستون. **دیک یئـل:** بـاد خشـن و خطرنـاک. **دیـک یاپراق:** (گیا) نوعی علف که در شـنزار مـی‌رویـد. (Agriophyllum). **دیکـی:** (Diki) سـرکوفت. **دیکیـر:** لولـه هـای سفالی متصل شده بهـم جهـت آبیـاری مزرعه. کوزه. سفال. **دیکیزچـی:** نـاظر. دیـده بـان. **دیکیشـمک:** درگیـر شـدن. **دیکیـــک:** برجسـته. **دیکیـــل:** (جـان) خـــروس. **دیکـــیلگن:** بـــاد. ورم. درد. **دیکیلمک:** به یک نقطه خیره شـدن. بـه جایی یا کسی چشم دوخـتن. بـا دقـت نگریستن. **دیکیلی:** عمود. قائم. راسـت. سیخ. شق. **دیکـین:** ارتفـاع. بلنـدی بنـا. ساختمان. **دیکینـه:** عمـودی. بـه حالـت قائم. راست. **دیکینه گئتمک:** لج کردن. **دیگرک:** (Diyrək) پیرمرد آرام. پیرمرد کهنسال.

دیگه: (Digə) محلی از دامنـهٔ کـوه کـه در موقع رفتن رمهٔ گوسفند بـه ییـلاق، چند روزی در آنجا توقف کنند.

دیگیر: (Digir) ← وردنه.

دیگیرلنمک: (Diyirlənmək) غلتیدن.

دیـل: (Dil) زبـان. عضـو گوشـتی در دهان که برای بلعیدن غذا و چشـیدن و تکلـم بـه کـار مـی‌رود. تکلّـم. زبانـه. باریکهٔ شنی و ماسه‌ای کـه بـه صـورت تپه در رودخانه و دریا تشکیل می‌شـود و یک سر آن به سـاحل متصـل اسـت. اسـیری کـه بتوانـد از جبهـهٔ دشـمن اطلاعـات بدهـد. بـه صـورت «تیـل» و «دیل» به معنای جاسـوس وارد ادبیـات فارسـی و بـه صـورت تـل، تیـل، تیلـه، تیلات و تیلان وارد عربی شده است.

دیل آتان: (Dil atan) آماتور. مشتاق.

دیل آجا: (Dil aca) نخود هر آش.

دیل آچار: (Dil açar) مکالمه. فصیح.

دیـل آچمـاق: (Dil açmaq) زبـان بـاز کردن. شروع به صحبت کردن. به زبان آمدن. التماس کردن.

دیل آرخاسی: حروف پسین کـامی کـه در موقع تلفظ، قسـمت پسـین زبـان بـه قسمت پسین کام نزدیک می‌شود مثل. خ، غ، ق، ک، آ، او.

دیل آزار: (Dil azar) حرف نشنو.

دیل آغیز ائله مـک: (Dil ağız eləmək) احوالپرسی کردن. سرسلامتی دادن.

دیل آغیزسیز: (Dil ağızsız) کسـی کـه خجالتی است و نمـی‌توانـد تعـارف یـا حرف دیگر بزند.

دیل آلتی: (Dil altı) نـوعی بیمـاری در مرغ. (قورباغاجیق). زیرزبانی.

دیل آلتی ائتمک: پنهان کردن.

دیـل آلتـی وزی: (Dil altı vəzi) غـدّهٔ زیرزبانی. غدهٔ بزاق.

دیل آلقیج: (Dil alqıc) شنونده.

دیل آلماز: (Dil almaz) ناشنوا.

دیل آلماق: (Dil almaq) پذیرفتن. خبر گرفتن. کسب اطلاعات از دشمن.

دیل آمان: نوعی بیمـاری کـه انسـان از زبان ناقص شود و نتواند حرف بزند.

دیـــل آور: (Dil avər) زبـان آور. بـه صورت دلاور وارد فارسی شده است.

دیل آیری: (Dil ayrı) بیگانه.

دیلاب: (Dilab) ← دولاب. دایره.

دیلابچا: (Dilabça) ← دولابچا.

دیل ابه سی: (Dil əbəsi) خوش زبان.

دیلاجا: آنکه در هر سخنی وارد شود.

دیلارقا: (Dilarqa) ایلچی. سفیر.

دیلاغ / دیلاق:(متفا)(Dilağ) ← دایلاق.

دیلاغوت: (Dilağut) سخنور.

دیلاغوج: فالگیر. ادیب. سخنور.

دیلال: (Dilal) ← خینقال.

دیلامزه: (Dilaməzə) آدم زبان باز.

دیلانقا: نشان که بر درخت جنگل زنند.

دیلاواسـار: چـوبی کـه بـرای تـرک نخوردن دیوار در لای آن گذارند.

دیل اوْتو ینمک: زیاد حرف زدن.

دیـل اوجـو: (Dil ucu) نـوک زبـانی. حروفی که در تلفظ، آنها نـوک زبـان دخالت دارد. پیشین کامی. نوک زبان.

بی‌میل و خلاصه مطلبی را گفتن.
دیـل اوچوشـو: (Dil uçuşu) لـیس زدن آلت زنانه.
دیل اوْرتاسی: (Dil ortası) حروفی کـه در تلفظ آنها وسط زبان دخالـت دارد. میان کامی. مانند ک،گ.
دیل اوْغلانی: مترجم همراه سفیر.
دیل اؤگرتمک: (Dil öyrətmək) حرف یاد دادن. تحریک کردن.
دیل اوْلماق: (Dil olmaq) سخن گفـتن. به حرف درآمدن. التماس کردن.
دیـل اؤنـۆ: (Dil önü) پیشـین کـامی. حروفـی کـه در تلفـظ آنهـا، قسـمت قدامی زبان دخالـت دارد مثـل ت، ج، چ، ر،ژ و... **دیلای:** ماهزبان (ناد).
دیلباراق: (Dilbaraq) جاسوس.
دیلباز: (Dilbaz) زبان آور. چرب زبان.
دیل باسان: چوب معاینهٔ پزشکان.
دیـل بـاش: (Dil baş) نـوعی بیمـاری مخصـوص گـاو و گـاومیش کـه بـه صورت ورم در زبانشان بروز کند.
دیلبـاغ: (Dilbağ) دلبـر. حـرف ربـط. ممنوعیت زبانی.
دیـل بـاغی: پـولی کـه دامـاد در شـب حجله به عروس می‌دهد تا حرف بزند.
دیل بالیغی: (جان)(Dil balığı) حلـوای دوور. (Solea vulgaris)
دیلبان: (Dilban) مترجم.
دیل بزک: (Dil bəzək) خوش صحبت.
دیل بسته سی: (Dil bəstəsi) پرحرف.
دیلبند: (Dilbənd) مترجم.
دیل بوران: (Dil buran) میوه ای ماننـد خربزه که از فرط شیرینی زبان را بزند.
دیـل بوْرانیسـی: (Dil boranısı) شـیرین سخن. سر و زبان دار.
دیـل بورمـا: درآوردن چیـزی کـه در چشم افتاده بوسیلهٔ نوک زبان.
دیل بوْغازا سالماق / دیل بوْغازا قوْیمـاق: (Dil boğaza qoymaq) حـرف نـزدن. سکوت کردن. زبان در کام کشیدن.
دیـل بولامـاق: (Dil bulamaq) زبـان ریختن. به نفع کسی به دیگـری سـخن گفتن یا از او خواهش کردن.
دیـل بونـو: (Dil bunu) نظـر کـردن بـا زبان.
دیلبه: (Dilbə) عاشق. آرزومند.
دیلبی: (Dilbi) مراد. خواسته. آرزو.
دیلبیدیر: (Dilbidir) سوراخ کن.
دیل بیر: همزبان. همدل. همرأی.
دیل بیلگی سی: دستور زبان.
دیل بیلمز: (Dil bilməz) زبان نفهم.
دیل بیلمز دیش بیلمز: جاهل کامل.
دیل بیلن: (Dil bilən) مجرب. کاردان.
دیـل پرسـنگی: (Dil pərsəngi) تکیـه کلام.
دیل پهلوانی: حرّاف بی‌عمل.
دیـل تاپمـاق: (Dil tapmaq) تفـاهم کردن. فهمیدن.
دیل تپه: (Diltəppə) مخبر. خبرچین.
دیل ترپتمـک: (Dil tərpətmək) سـخن گفتن. اظهار عقیده کردن.
دیلتک: (Diltək) بهانه. دلیل. سبب.
دیلتک له مک: (Diltəkləmək) کسی را به نیابت خود بـه حـج فرسـتادن. دلیـل آوردن.
دیلتنمک: (Diltənmək) سبب شدن.
دیل توتمـا اوْیونـو: (Dil tutma oyunu) بازی لکنت زبان. نـوعی بـازی کـه در آن کلماتی را به سـرعت بیـان کننـد و هـر کس کـه آنهـا را در هـم بیـامیزد بازنده است مانند اینکـه بگوینـد : «بـو میس نه پیس مـیس ایمـیش. بـو مـیس کاشان میس ایمیش.»
دیل توتوب گتیرمک: زندانی کردن.
دیل تؤکمک: (Dil tökmək) زبان بازی کردن. زبان ریختن. حرفهای خوشایند زدن. چرب زبانی کردن.
دیل تومار: (Dil tumar) طلسم.
دیلته: (Diltə) بریده شده. پستان.
دیلته مک: (Diltəmək) پر شـدن پسـتان از شـیر. زبـان ریخـتن. چـرب زبـانی کردن. اعتراض کردن.
دیلجان: پرحرف. دل و جان. (ناپ).
دیلجک: (Dilcək) بی زبان.
دیل جوابی:(Dil cavabı) شفاهی.
دیلجه وه / دیلچان: (Dilcəvə) یاوه.
دیلجیت: (Dilcit) لغت. واژه.
دیـل جیـران: (گیـا)(Dil cıran) نـوعی کشمش یا خربزه.
دیلجیک: (Dilcik) زبان کوچک. زبانه. ملاز. زبان کوچک در حلق انسان.
دیلچک: (Dilçək) زبانه.
دیلچکلی دیش: دندانهٔ یک جهته.
دیلچـی: (Dilçi) زبانشـناس. خبرنگـار. خبرچین. دردمند.
دیـل چیخارتمـاق: (Dil çıxartmaq) بـا زبان شکلک درآوردن.زبان درآوردن.
دیلچیک: زبانـک داخـل گلـو. زبانـک حشرات. چوچوله. خوش صحبت.
دیلچیلیک: (Dilçilik) زبانشناسی.
دیلچیمن: (Dilçimən) خوش صحبت.
دیل خط: (Dil xət) التزام کتبی.
دیل خیرتما: (Dil xırtma) ورمی که بـه علـت سـردی در زبـان احشـام بـزرگ بروز کند. جوش روی زبان.
دیـل دئییـب آغلامـاق: (Dil deyib ağlamaq) مرثیه گفتن و گریستن.
دیلداش: (Dildaş) همزبان.
دیلداشلیق: (Dildaşlıq) همزبانی.
دیلداق: (Dildaq) بهانه.
دیـل دالایـان: (گیـا)(Dil dalayan) گیـاهی علفـی و پـنج پـر شـبیه سـیر و مناسب برای تعلیف احشام بزرگ.
دیلدام: (Dildam) خوش صحبت.
دیـل دامـاق: (Dil damaq) حـروف صـامت آذربایجـانی کـه بـا مشـارکت زبـان وکـام تلفـظ شـوند ماننـد خ، ک،گ،غ،ق،ل،ی. حال و حوصله.
دیلدان: (جان) حشرهٔ چنگال دار.
دیل دایاق:(Dil dayaq) فحش و کتک.
دیلدک: [دیو](Dildək) غیبت. بهانه.
دیلـدن دئمـک: (Dildən demək) غیرصمیمی حرفی را زدن.
دیلدن دؤشـمک: (Dildən düşmək) از توان افتادن.
دیلدن دیله دؤشمک: سرزبانها افتادن.
دیلدن سالماق: خسته کردن.
دیل دوْداغی تیپمک: از فرط ترس لـب و دهانش لرزیدن.
دیل دوْلاما: (Dil dolama) ورد زبان.
دیـل دؤنمـز: (Dil dönməz) گونـه‌ای شعر عاشیقی که حروفی در آن به کار می‌برند که در موقع تلفـظ زبـان حتـی امکان حرکت ندارد. ← گرایلی.
دیلـده تـؤک بیتمـک: (Dildə tük

bitmək) مو درآوردن زبان. مکرّر یک مطلبی را گفتن.
دیلده دئمک: (Dildə demək) برخلاف عقیدهٔ خود چیزی را زبانی گفتن.
دیل دیبک: (Dil dibək) پر حرف.
دیلدیبیل: (Dildibil) لخت. برهنه.
دیلدیرمک: (Dildirmək) بریدن.
دیلدیریم: (Dildirim) زیبا. خوشگل.
دیلدیش: (Dildiş) حروفی که در زبان آذربایجانی با مشارکت زبان و دندان ادا شود :ت، ج، چ،د، ر،ز، س، ش،ن.

دیل قانادان

دیلر: (Dilər) عارض. خواهان. آرمان.
دیلرسک: (Dilərsək) مفصل پاهای عقب حیوان.
دیلرگه: (Dilərgə) عارض. خواهان. ایلچی. خواستگار.
دیلرگین: (Dilərgin) تکه تکه شده. فروپاشیده. شرحه شرحه.
دیلسل: (Dilsəl) زبانی. گفتاری.
دیلسیز: بی‌زبان. کم حرف. لال. گنگ. عاجز. ضعیف. کمرو. حیوان.
دیلسیز آغیزسیز: آدم مظلوم.
دیلسیز ایلان: (Dilsiz ilan) آب زیرکاه.
دیلسیزجه: نوعی نمایش پانتومیم.
دیلش: (Diləş) اراده. قصد. ذکر. ورد.
دیلشمک: (Diləşmək) گفتگو کردن. جدل کردن.
دیلشمه: (Diləşmə) گفتگو. مجادله.
دیلغیر: (Dılğır) آدم چاق و بشکه مانند. جرب. موریخته. بی‌سروپا. آدم آواره و به دردنخور.
دیلقاز: (Dılqaz) سُرمهٔ درب.
دیلقام: (Dılqam) غروب.
دیلقامباش: (جان)(Dılqambaş) گاوی که شاخهایش بطرف پایین دراز شده.
دیل قانادان: (گیا)(Dil qandan) علفی دارای گل زرد و دارای برگهای نرم که اگر بخورند، زبان آدم را زخمی می‌کند. قاتیراوْتو و ات گتیرن نیز می‌گویند. (Galium)
دیل قحبه سی: دروغگو. لافزن.
دیلقم: به شکل زبان. بریده. اهرم.
دیلقی: (Dılqı) شکم گنده.
دیلقیج: (Dılqıc) ضعیف.
دیلقیجاق: ضعف معده. انباشتگی معده.
دیلقیماق: (Dılqımaq) خراب شدن سبزیها از خشکی.
دیلک / دیلکت: (Dilək)آرزو. خواسته.
دیلکتمک:(Dilkətmək) مناجات کردن.
دیلکج: (Dilkəc) گوشت دنده.
دیلکجه:(Diləkcə)عریضه. دادخواست.
دیلکچی: (Diləkçi) آرزومند. خواهان. خواستگار.
دیلکدش: (Diləkdəş) راغب.هم آرمان.
دیلک سوْراش: (Dilək soraş) التماس دعا.
دیل کسمه: (Dil kəsmə) (زبان بُری) ترکان آخیسقا زمان ورود عروس به خانهٔ داماد رویش را باز کرده و سه بار می گویند: «زبانش را یا انصافش را ببریم». مادرشوهر می گوید :«زبانش را ببرید تا خدا انصاف بدهد.».
دیل کسه: (Dil kəsə) تماماً. کلاً.
دیلکله مک: (Diləkləmək) شفاعت کردن.
دیلکلی: (Diləkli) متقاضی.
دیلکلیک: (Diləklik) عرض حال.
دیلکم: (Dilkəm) بریده. قاچ شده. مرز مزرعه. به صورت طولی بریده شده.
دیلکمک: (Diləkmək) خواستن.
دیلکو: (Dilkəv) نازک. نواری.
دیلکه: [دیو](Dilkə) دسته. گروه. شاخه. قطعه. بریده.
دیلکه مک: (Dilkəmək) دنبال چیزی افتادن. چند چیز را به هم بستن.
دیلکی: (Dilki) چوبی که روی سنگ آسیاب چرخد.
دیلگر: (Dilgər) محتاج. سائل. سخنور.
دیلگز: (Dilgəz) خبرنگار.
دیلگش: (Dilgəş) همبسته. همرأی.
دیلگشمک: (Dilgəşmək) خواستن. همرأیی کردن.
دی‌لگم: (Dilgəm) اهرم.
دی‌لگن: (Dilgən) چرخ. دایره.
دیلگنمک: خواهش کردن.
دیل گؤز: (Dil göz) ابله. احمق.
دیل گؤزتمک: (Dil göstərmək) برای مسخره و تحریک دیگری با زبان شکلک درآوردن.
دیلگه: (Dilgə) آرزو. خواسته. سخنگو.
دیلگه مک: (Dilgəmək) سخن گفتن. خواستن.
دیلگه نیش: (Dilgəniş) خواهش.
دیلگیج: (Dilgic) آلت خراشیدن خشخاش. آهن خیش.
دیلگیر: (Dilgir) محتاج. سائل. نیازمند.
دیلگین: (Dilgin) بریده. قاچ.
دیللاق: [دیو](Dıllaq) چچله. چوچوله. زبانهٔ فرج.
دیللاق دریسی: گوشت دیرپز.
دیللاق یالایان: فرومایه.
دیللر ازبری: شهرهٔ آفاق.
دیللرده داستان اوْلماق / دیللرده دوْلاشماق / دیللره دوْشمک: (Dillərdə dastan olmaq) زبانزد شدن.
دیللش: (Dilləş) اعتراض. مخالف.
دیللشمک: (Dilləşmək) گفتگو کردن. مذاکره کردن. صحبت کردن. همزبانی کردن. همرأی شدن.
دیللشمه: (Dilləşmə) گفتگو. همزبانی.
دیللک: (Dillək) شایعه پراکن.
دیللندیرمک:(Dilləndirmək) به سخن گفتن واداشتن. به صدادرآوردن.
دیللندیرمه: انطاق. وادار به سخنگویی.
دیللندیریلمک: به سخن وادار شدن.
دیللنگج: (Dilləngəc) پرحرف.
دیللنمک: (Dillənmək) حرف زدن. به زبان آمدن. جرأت و جسارت ورزیدن. به صدا درآمدن. اعتراض کردن. زبان گشودن.
دیللنمه: اعتراض. زبان آوری.
دیللە: (Dillə) نوک درخت یا کوه. طناب متصل به زین که بر آن بار بندند

باتوم.چنگال که باآن گوشت آویزند.
دیلله شیک: (Dilləşik) مهربان. تفاهم.
دیلله شیم: (Dilləşim) محبت.
دیلله گـن: (Dilləyən) بسیار سرزنش کننده.
دیلله مز: (Dilləməz) بی زبان.
دیلله مـک: (Dilləmək) غیبت کردن. کلید کردن.
دیللـی: (Dilli) زبان دار. زبان آور. فصیح. چرب زبان. پرحرف. زبانه‌دار. زبانهٔ سگک کمربند. انسان. (ناد).
دیللـی آغیزلـی: (Dilli ağızlı) خوش بیان. خوش صحبت. مؤدب. متین.
دیللی بادام: (Dilli badam) آلت زنانه.
دیللی باشلی: (Dilli başlı) چرب زبان.
دیللی توْپ: (Dilli top) اصطلاحی که در بازی قایم باشک، آنکه چشم گذاشته می گوید: دالدا قالان، قاباقدا قالان دیللی توپ.
دیللیجه: (Dillicə) انگشت کوچک. نوعی قارچ خوردنی.
دیللی دمیر: (Dilli dəmir) سگک کمر.
دیللی دؤدؤک:(Dilli düdük) پرحرف.
دیللـی دیبـک: (Dilli dibək) لافزن. حاضر جواب.
دیللی دیل آور: زبان آور. بی‌پروا.
دیللی زاغار: (Dilli zağar) لافزن.
دیللی فعللی: (Dilli fe'illi) زبان باز و فعال.
دیللیـک: فضول. زبان دار. چچله. چوچوله. زبانه های آلت تناسلی زنان.
دیللیکسیز: (Dilliksiz) بداخلاق.
دیللی گلین: حاضر جواب.
دیللیم: (Dillim) کهنه شده.
دیلمار: (Dilmar) خطیب. سخنگو.
دیلماش: (Dilmaş) زبان فهم. ناطق.
دیلمان : آرمان. مترجم. سخنگو.
دیلمانج: (Dilmanc) مترجم. سخنگو. رابطه. میانجی. زبان آور.
دیلمانجلی: (Dilmanclı) ترجمه شده.
دیلمانی: (Dilmanı) افسون. نفرین.
دیلمج: (Dilməc) شکافته. بریده.
دیلمچی: (Diləmçi) گدا. سائل.
دیلمـر: (Dilmər) کسی که زبان پرندگان را بفهمد.
دیلمز: (Dilməz) ترجمه. برگردان.
دیلمک: (Dilmək) شکافتن. قاچ قاچ بریدن.
دیلمن: (Dilmən) خوش زبان. زیبا.
دیلمـه: (Dilmə) تختهٔ بلند. بخش. حصّه. فال. جزوه. الوار.
دیلمه نک: (Dilmənək) سرسخت.
دیلمیچ: (Dilmiç) النگوی شیشه ای.
دیلن: (Dilən) خواستار. محبوب.(ناپ)
دیلنج: (Dilənc) خواسته. نیاز. احتیاج.
دیلنچی: (Dilənçi) گدا.
دیلنچی آشـی: (Dilənçi aşı) آش شلم شوربا. غذایی که از مواد مختلف و ناهماهنگ تهیه شود.
دیلنچی پایی: سهم سائل. صدقه.
دیلنچی دگنگی: (چماق گدا) ضعیف.
دیلنچیلیک: (Dilənçilik) گدایی.
دیلندیرمک: (Diləndirmək) به گدایی وادار کردن. به گدایی انداختن.
دیلندیری:(Diləndiri)تشویق. تحریص.
دیلنک: (Dilnək) مروّت.
دیلنکه: (Dilənkə) قسمتی از جنگل که برای برش درختان آن در نظر گیرند.
دیلنگ: (Diləng) خواسته. نیاز. احتیاج. به صورت «تلنگ» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
دیلنگج: (Diləngəc) ورد زبان.
دیلنگـی: (Diləngi) گدا. به صورت «تلنگی» وارد زبان فارسی شده است.
دیلنگیرمک: (Diləngirmək) به شیرینی سخن گفتن. سخنرانی کردن.
دیلنلی: (Dilənli) گدا. هوسمند.
دیلنمک: (Dilənmək) گدایی کردن. دریوزگی کردن. سؤال کردن. التماس و تضرع کردن.
دیلنمه: (Dilənmə) گدایی.
دیلو: (Diləv) خواسته. طلب. بهادر.
دیلو: (Dilo) رف. طاقچه.
دیلوار: (Dilvar) سخنور.
دیلواس: (Dilvas) آرمان. خواسته.
دیـل وئرمـک: (Dil vermək) دل دادن. علاقمند شدن. قول دادن. تشویق به حرف زدن کردن. حرف یاد دادن.
دیلوْو: (Dillov) قلاب.
دیلوْولامـاق: (Dillovlamaq) با قلاب گرفتن. آرام کردن.
دیل وورماق: با زبان خوش به سوی خود جلب کردن. زبان زدن. چشیدن.
دیلوه: (Dilvə) عاشق. آرزومند.
دیله: (Dilə) قاپی که دوطرفش ساییده. آرزو. **دیله بای:** (Diləbay) لافزن.
دیله توتماق: (Dilə tutmaq) با زبان نرم با کسی صحبت کردن. سرکسی را گرم کردن. فریفتن.
دیله تیم: (Dilətim) خواسته.
دیله دؤشمک: برسرزبانها افتادن.
دیلـه دؤگـؤن دؤشـمک: (Dilə düyün düşmək) ← دیلده توک بیتمک.
دیله دوْلاماق: ورد زبان کردن.
دیله دوْلماق: منت گذاشتن.
دیله سالماق: برسرزبانها انداختن.
دیله سین: (Diləsin) انشاء الله.
دیله شیک: (Diləşik) لجوج. سمج.
دیله شیم: (Diləşim) جدل. مناقشه.
دیله قوْلای: نه بابا!. ممکن نیست!
دیله قیل دوْلاشماق: بلاغت نداشتن.
دیله که: (Dilәkə) تکه. پارچه.
دیله گتیرمـک: (Dilə gətirmək) کسی را به سخنگویی واداشتن. به اعتراف واداشتن. به زبان آوردن.
دیله گلمک: (Dilə gəlmək) به حرف آمدن. به زبان آمدن. شروع به گفتگو کردن (کسی که سکوت کرده بود).
دیله گن:(Diləyən) بسیار طالب. سائل.
دیله گه: (Diləyə) خسیس.
دیله گی: (Diləyi) خواسته. آرزو.
دیله گی: (Dilәgəy) دنیا. گیتی.
دیله لیک: (Dilәlik) رغبت.
دیلـه مـک: (Diləmək) آرزو کردن. خواستن. خواهش کردن. گدایی کردن. سؤال کردن. نشان کردن.
دیله منلی: (Diləmənli) پرحرف.
دیله مه / دیله نیش: خواهش. گدایی.
دیله وئرمک: فاش کردن راز.
دیلـه ور: (Diləvər) شجاع. زبان آور. به صورت «دلاور» وارد فارسی شده.
دیله ویک: (Diləvik) گدا. خواهان.
دیله ییش : (Diləyiş) گدایی. تمنا.
دیله ییک: (Diləyik) دلخواه. مطلوب.
دیله ییم: (Diləyim) گدایی. تمنا.

دیلی: (Diləy) خواسته. آرزو.
دیل یئتیرمک: (Dil yetirmək) زبانی به کسی کمک کردن. حضوراً صحبت کردن.
دیلی آچیلماق: زبان گشودن.
دیلی آغیزینا سیغماماق: لاف زدن.
دیلی آغیزیندا قورومامق: (Dili ağzında qurumaq) قادر به صحبت نبودن.
دیل یاخا: (Dil yaxa) یقهٔ دالبری.
دیل یاغلاما: چرب زبانی.
دیل یاغلاماچی: چرب زبان.
دیل یاغلاماق چرب زبانی کردن.
دیل یاللیسی: (Dil yallısı) نوعی رقص گروهی آذربایجانی.
دیلی ایتی: (Dili iti) صریح اللهجه.
دیلی ایله چالماق: (Dili ilə çalmaq) زخم زبان زدن.
دیلی ایله یالاماق: بسیار دوست داشتن.
دیلی بنده دؤشمک: (Dili bəndə düşmək) بند آمدن زبان.
دیلی بوْز: (Dili boz) بددهن. لافزن.
دیلی بیر قاریش: زبان دراز. پررو.
دیلیت: (Dilit) دفعه. بار.
دیلی توتمامق: (Dili tutmamaq) بند آمدن زبان.
دیلی چالماق: نشان دادن یک لهجه یا گویش مربوط به یک نقطه در گفتگو.
دیلی چالیق: آنکه به روش بیگانگان سخن گوید. بد زبان. چرندباف.
دیلی چؤنمه مک: (Dili çönməmək) توانایی ادای حرفی را نداشتن.
دیلیچی: (Diliçi) جاسوس. خبرچین.
دیلی دوزلو: (Dili duzlu) بی ادب.
دیلی دوْلاشماق: بند آمدن زبان.
دیلی دؤنمک: (Dili dönmək) توانا بودن به تلفظ لغات نامأنوس و مشکل یا لغات اجنبی.
دیلیر: (Dilir) دلیر. زبان آور. شجاع.
دیلیز: (Diliz) جوانه.
دیلیزتای: (Diliztay) ریزنقش. ظریف.
دیلی زیادا: (Dili ziyada) تلخ زبان.
دیلیش: (Diliş) ایجاد شیار.
دیلی شیرین: (Dili şirin) سر و زبان دار. شیرین زبان. کسی که «ر» و «ل» را «ی» تلفظ کند یا «س» را «ش».

دیلی قاراجا: مرضی در زبان احشام.
دیلی قارنیندا: زبان در کام. ساکت.
دیلی قورومـاق: (Dili qurumaq) از تشنگی مفرط خشک شدن دهان. (نفرین) لال شدن. بریده شدن زبان.
دیلی قیسسا: ← دیلی گوده.
دیلیک: (Dilik) آرزو. خواسته. قاچ. دندانه. خطوط و شِعب‌هایی بود که از اثر پای اسب و انسان در جاده‌ی زمین به هم رسد. بریده. منقطع. فنّ. شیوه.
دیلیکچی: (Dilikçi) تکنیسین.
دیلی کسیک: (Dili kəsik) زبان بریده.
دیلی کلاملی: (Dili kəlamlı) معلّم یا مربّی قرآن.
دیلیکمک: (Dilikmək) سخن گفتن.
دیلیکیت: (Dilikit) فنی. تکنیکی.
دیلی گـوْده: (Dili güdə) گناهکار. آنکه بدلیل قصور و خطا، جسارت لازم را برای رفتار و گفتار ندارد.
دیلی گوْللوْ: (Dili güllü) ریاکار.
دیلیم: [دیـو](Dilim) قاچ. قطاع در دایره. دندانه. مزغل.
دیلیمجک: (Dilimcək) اندکی.
دیلیمچی: زبان باز. حیله گر. مترجم.
دیلیمدی: (Dilimdi) طنابی باریک که از پوست سازند.
دیلیم کیشی: (Dilim kişi) آدم مسخره.
دیلیملتمک: قاچ گردانیدن.
دیلیملندیرمک: قاچ گردانیدن.
دیلیملنمک: (Dilimlənmək) قاچ شدن.
دیلیمله مک: (Dilimləmək) قاچ کردن.
دیلیملی: (Dilimli) قاچدار. مقطع.
دیلین: (Dilin) قاچ. دندانه. خطوط و شِعب‌هایی که از اثر پای اسب و انسان در جاده‌ی زمین به هم رسد.
دیلین قابیغی گئتمک: (Dilin qabığı getmək) زبان مو درآوردن.
دیلین لااله الها دؤنمه سین: زبانت بریده باد. زبانت خشک شود (نفرین).
دیلینمک: قاچ شدن. بریده شدن.
دیلینه باغلاماق: (Dilinə bağlamaq) به زبان کسی بستن. حرف دیگری را برعلیه خودش حجت قرار دادن. بنا به قرار کسی او را متعهد کردن.
دیلینه پای چیخماق: (Dilinə pay çıxmaq) اگر کسی غذایی را که سهم دیگری است بخورد، می گویند در زبانش چیزی مانند دمل پیدا می‌شود.
دیلینه وورماق: (Dilinə vurmaq) به زبان زدن. چشیدن.
دیلینی اؤگرنمک: (Dilini öyrənmək) زیرزبان کسی را کشیدن.
دیلینی باغلاماق: زبان کسی را بند آوردن. به سکوت واداشتن. دوختن زبان بدخواه (با دعا و غیره).
دیلینی بوْغازیندان چیخارماق: (Dilini boğzından çıxarmaq) زبان کسی را از حلقومش بیرون کشیدن. مجازات و شکنجه دادن.
دیلینی بیلمک: (Dilini bilmək) زیرزبان کسی را کشیدن.
دیلینی چئینه مک: (Dilini çeynəmək) کلام را جویده جویده گفتن.
دیلینی دوْلاشدیرماق: (Dilini dolaşdırmaq) موضوع صحبت را عوض کردن. زبان بازی کردن. مطالبی را سرهم کردن برای اینکه حقیقت را نگفتن.
دیلینی دیشله مک: (Dilini dişləmək) زبان را گاز گرفتن. پشیمان شدن.
دیلینی ساخلاماق: زبان در کام کشیدن.
دیلینی کسمک: (Dilini kəsmək) زبان را بریدن. به سکوت مجبور کردن. از کسی حرف کشیدن.
دیلینیم: شیارهای موازی بر صخره ها.
دیلینین آلتینی چکمک: زیرزبان کسی را کشیدن. از کسی حرف کشیدن.
دیلینین اوجونا گلمک: (Dilinin ucuna gəlmək) بی‌اختیار به زبان آمدن.
دیلینین اوجوندا اوْلماق: (Dilinin ucunda olmaq) زیر زبان بودن.
دیل یؤکوْ: (Dil yükü) حاضرجواب.
دیلی یاستی: (Dili yastı) کسی که زبانش پهن و بزرگ باشد و سنگین صحبت کند. چرب زبان. متملّق.
دیلی یاغلی: (Dili yağlı) چرب زبان. متملّق. چاپلوس. شیرین زبان. مهربان.
دیلی یانماق: ضرر دیدن.
دیم: (Dim) مغز استخوان.
دیمبیر: (Dımbır) قلنبه. سر بی مو.

دیمبیری: (Dımbırı) تپه.
دیمبیز: (Dımbız) مشت.
دیمبیزلاماق: از کاری پشیمان شدن و بهانه جستن و کار را خراب کردن.
دیمبیلتی: صدای افتادن چیزی.
دیمبیلداماق: (Dımbıldamaq) افتادن و دامب صدا کردن.
دیم دام: (Dim dam) چُرت.
دیمده: (Dimdə) لحظه. آن.
دیم دیری: (Dim diri) زنده. سرحال.
دیم دیزلاق: لخت و عور.
دیم دیک: (Dim dik) راست و مستقیم. سیخ. با تمام قامت. سیخ و شق.
دیمدیک: (Dimdik) منقار. نوک. تک.
دیمدیک اوجو دیلیمن اوجو: نوعی بازی الک دولک در اردبیل.
دیمدیکلشمک: بهم منقار زدن.
دیمدیکلنمک: منقار خوردن. **دیمدیکله مک:** منقار زدن.
دیمدیلی دیشوْ: بازی اله کلنگ.
دیم دیم حالواسی: کار سریع.
دیمریق: (Dımrıq) شن کش.
دیمریی: (Dimriy) سرزنده.
دیمقیل: (Dımqıl) گرفته. خفه.
دیمی: (Dimi) شلوار.
دیمیر: (Dımır) کوتاه قد. خواسته.
دیمیرداماق: درد کردن دمل.
دیمیرماق: (Dımırmaq) درست کردن نوک چیزی. آرام جاری شدن.
دیمیز: (Dimiz) ساکت. خاموش. طرف بالای ابرو.
دیمیزیق: (Dımızıq) رقیق. آبکی.
دیمیشقی: (Dımışqı) حرکت. هوای ساکن و بدون باد. طناب. فولاد. آهن سرد. نوعی انگور درشت، سفید و خوشمزه. درخت پیوندی. گیسوی پرپشت. زیبا. جلوه گر. هلوگرام.
دیمیشماق: از سرما کز کردن.
دیمیشیق: (Dımışıq) زیبا.
دیمیق: (Dımıq) آدم بسیار کوتوله. گوسفندی با دنبهٔ کوچک. نوک یا لبهٔ تیز آلات برنده. گوسفند دنبه‌دار. به صورت «دمق» وارد فارسی شده است.
دیمیقلی: (Dımıqlı) بامزه.
دیمیقماق: گرفتن. تیره شدن.
دیمین/دیمین جوب: بازی الک دولک.
دیناب: (Dinab) آبی که برای غذا پختن بجوشانند.
دیناقور: (Dinaqur) اجاق کوچک.
دینبیز: (Dınbız) عظیم الجثه. هیولا.
دین بیلیم: (Din bilim) الهیات.
دینتای: متأله. متخصص علم الهیات.
دینتمک: (Dinətmək) آرام کردن.
دین توتما: ← قاپی پوسما.
دینج: (Dinc) استراحت. آرامش. آسوده. آرام. صلح. به صورت «دنج» وارد زبان فارسی شده است. **دینج آمان:** آسوده. خاطرجمع. مطمئن. **دینج آمانلیق:** آسایش و امنیت. امن وامان. **دینج اهالی:** غیرنظامیان. **دینجای:** ماه رخشان (ناد). **دینج بوراخماماق:** ناراحت کردن. مزاحم آرامش کسی شدن. **دینج دالای:** اقیانوس آرام. **دینج دورماق:** آرام بودن. ساکت بودن. **دینج دینمز:** ساکت سربراه. بی‌آزار. **دینجر:** آرامبخش. مرد سالم. (ناپ). **دینجش:** مرفه. **دینجک:** مساعد. راحت. فراوان. حوصله. آرامش. **دینج گؤن:** یکشنبه. روز تعطیلی. **دینجل:** غلام سالم (ناپ). **دینجلتمک:** آرامش بخشیدن. تسلی دادن. استراحت دادن. راحت کردن. تسکین دادن. گاهی در معنای متضاد به معنای خراب کردن به کار می‌رود. زمانی که کسی به کاری یا دستگاهی دست بزند و آن را خراب کند. **دینجلتمه:** تسکین. آرام سازی. **دینجلشمک:** آرام شدن. آرامش یافتن. ساکت شدن. خستگی در کردن. نفس راحتی کشیدن. **دینجلمز:** خستگی ناپذیر. **دینجلمک:** استراحت کردن. آرام گرفتن. رفع خستگی کردن. راحت شدن. ساکت شدن. **دینجلمه:** استراحت. تنفس. **دینجلنمک:** آسوده شدن. **دینجلی:** آرام. آسوده. مرفه. **دینجلیک:** آرامش. آسایش. سکوت. صلح. **دینجه:** آیش. زمینی که به استراحت گذاشته شده. **دینجه جیک:** بسیار اندک. **دینجه لک:** استراحتگاه. پارک. مستراح. **دینجه له جک:** آسایشگاه. **دینجه لیک / دینجه لیش:** آرامش. **دینج یاناشی یاشاما:** همزیستی مسالمت آمیز. **دینجیش:** هماهنگی. **دینجیقماق:** دلتنگ شدن. **دینجیک / دینجیل:** آرام. آسوده. **دینجیلیک:** آرامش. آسایش. **دینجیمک:** آسوده شدن. **دینجیمه:** استراحت. آسودگی. **دینجینی آلماق:** رفع خستگی کردن.
دینچیلی: (Dınçılı) اندک. کم.
دینچی: (Dinçi) دیندار. مؤمن.
دیندش: (Dindəş) هم‌دین.
دیندن دوْندان چیخماق: بیچاره شدن. از حسادت بخود پیچیدن.
دیندیرگیچ: (Dindirgic) دستگاهی برای ته نشین کردن و جداساختن مواد منحل در مایعات. **دیندیرمک:** سؤال و جواب کردن. سؤال پیچ کردن. به حرف کشیدن. به صحبت وادار کردن. بازپرسی کردن. بازجویی کردن. استنطاق کردن. آرام گردانیدن. **دیندیرمن:** آرام بخش. مسکن. **دیندیرمه:** استنطاق. بازجویی. **دیندیرن:** بازپرس. **دیندیری:** تسکین. تسلی. **دیندیریت / دیندیریش:** بازپرسی. **دیندیریلمک:** مورد بازپرسی قرار گرفتن. طرف سؤال قرار گرفتن.
دیندیش: استراحت. تنفس. توقف.
دیندیلی: (Dindili) کوچک.
دین دینله مک: فال گوش ایستادن در پشت درب هنگام نوروز.
دینرگه: (Dinərgə) استراحتگاه.
دین ساواشی: (Din savaşı) جهاد. غزا.
دینسک: (Dinsək) جای آرام و خلوت.
دینسیز: بی دین. خشک. بی روغن.
دینسیمک: خوب گوش دادن.
دینش: (Dinəş) تعطیلی. استراحت. صلح. **دینشچی:** (Dinəşçi) صلح طلب.
دینشک: (Dinşək) استماع.
دینشمک: (Dinəşmək) استراحت داده شدن. ساکت شدن. سکوت کردن.
دینشه‌مک: (Dinşəmək) گوش دادن.
دینشه‌مه: استماع.
دینشه‌ییج: (Dinşəyic) گوشی. هدفون.

دینق: (Dınq) صدای برخورد یا افتادن مس و فلزات. درنق.
دینقا: (Dınqa) یک لحظه. روح. بلند. مرتفع. چاق. **دینقاباق:** عصبی.
دینقاز: کوتوله. اثر بیماری کچلی.
دینقاق: (Dınqaq) اندکی. کمی.
دینقال: منقل. **دینقالا:** آهسته رو.
دین قالا: بسلامت. خداحافظ.
دینقالماق: روی نوک پا ایستادن.
دینقانا: (Dınqana) نوعی ظرف آب برای کوبیدن طناب.
دینقچان: (Dınqçan) لامپ. قندیل.
دینقچی: (Dınqçı) خبرچین.
دینقوْز: (Dınqoz) بی دین.
دینقی: (Dınqı) تشت. وان. تنبل. مکث. جای استراحت. سکو. نیمکت.
دینقیدی: (Dınqıdı) ترکه.
دینقیر: (Dınqır) آلت موسیقی ضربی شبیه دف. قوطی کوچک. ساج. ظرف تو خالی. ← دانقیر. **لاغر. دینقیرا:** تنبور. **دینقیراق:** نان کوچک بی مایه.
دینقیرت: آنکه بی جهت صدا تولید کند. **دینقیرتی:** لافزن. صدای ناخوشایند. **دینقیرداق:** اسباب بازی. زنگوله. **دینقیرا سوزن:** سُبُک. جلف.
دینقیردامـاق: دانگ صدا کردن.
دینقیری دینقیردان سئچن: نکته سنج.
دینقیل: (Dınqıl) سبد کوچک. استخوان. لوس. ننر. کلیه. **دینقیلتی:** صدایی که از زدن ضربه به مس یا فلزات درمی‌آید. **دینقیلداتماق:** به صدا درآوردن (ناقوس، زنگ و یا فلز).دق الباب کردن. به تکان درآوردن.
دینقیلداق: ملاج. پُل. **دینقیلداماق:** به صدا درآمدن (ناقوس، فلز و غیره). ورجه وورجه کردن. تکان خوردن. غیر جدی رفتار کردن. **دینقیلماق:** یکباره خراب شدن. بیمار شدن.
دینقیلی: کوچولو. **دینقیلیق:** رقصان.
دینک: (Dinək) آیش. زمینی که به استراحت گذاشته شده. استراحتگاه. شاخ (حیوان). استراحت. بازنشستگی.
دینگ: (Ding) دنگ. طاحونه. برنجکوبی. شالیکوبی. دستگاه پوست کنی شلتوک برنج.
دینگج: (Dingəc) لوده. شوخ.
دینگچی: شالیکوب. جاسوس.
دینگگ: (Dingəg) ستون.
دینگل: (Dingəl) تاج عروس.
دینگلمک: (Dingəlmək) تکیه دادن.
دینگه: (Dingə) روسری زنانه که مثل عمامهٔ طالشهاست. بلندی. قلّه. درخت گردوی کوچک. تنها. عبادتگاه. تمام عیار. **دینگه چی:** مسخره. شوخ. **دینگه خانا:** استراحتگاه. آسایشگاه. **دینگه داماق:** زمخت. غرغرو. قهر کننده.
دینگه دک: ناگهانی.
دینگه قیرمیزی: بی شرمانه.
دینگه لک: فضول. نخود هر آش.
دینگه لن: (Dingələn) لرزان. لنگان. حالتی در صندلی که چهار پایه‌اش بر زمین نباشند و صندلی در جای خود بلرزد. موجود زنده. تنابنده.
دینگه نه: (Dingənə) ابزار شالیکوبی. صومعه. معبد.
دینگی: (Dingi) فاصله. وقفه. نقطه. نهال. **دینگیج:** دمکش. خوش صحبت. باده نوش. **دینگیر:** آلت نرینه. آلت مادینگی. **دینگیرچی:** جاکش. قوّاد.
دینگیریش / دینگیش / دینگیک: سُبُک. جلف. **دینگیسیز:** پیوسته. بی فاصله.
دینگیل: تیر. پیکان. محور. شفت. تپه. ابله. احمق. **دینگیل داش:** تخت روان.
دینگیلتی: ورجه وورجه. جنب و جوش. **دینگیلدتمک:** ← دانقیلداتماق.
دینگیلدشمک: باهم ورجه وورجه کردن. دسته جمعی زل زدن. جنبیدن.
دینگیلدک: بی قرار. حیله گر. **دینگیلده مک:** هروله رفتن. **دینگیلک دؤشمک:** بر اثر ترس از خواب پریدن. **دینگیلن هوْپ:** ← آسلان پیسلان. **دینگیلی:** با فاصله. نا پیوسته. **دینگیلی دیشو:** ← دیمدیلی دیشو. **دینگیلیش:** طرز رفتار سبک، جلف و غیرجدی. **دینگیلیک:** امنیت. آرامش. **دینگیلینفیش:** سر به هوا. بی قرار. **دینگین:** آسوده. خسته. افتاده. آرام گرفته. بی حرکت. خاموش. بی صدا. صاف. ضعیف. مقیم. بحران اقتصادی. چشمهٔ بی جریان. استاتیک.
دینلتگه: (Dinlətgə) سالن کنسرت.
دینلتمک: (Dinlətmək) شنیدانیدن.
دینلج: (Dinləc) آرامش. تعطیلی. مرخصی. رادیو.
دینلش: (Dinləş) سازش. استماع.
دینلشکه: (Dinləşkə) برنامهٔ رادیویی.
دینلر: (Dinlər) مونس. همدم.
دینلک: تجمع. گردهمایی. هتل.
دینلمک: (Dinəlmək) بپا خاستن.
دینلن / دینلنتی / دینلنج: (Dinlənti) آرامش. مرخصی. **دینلنجه:** آرامبخش. تعطیلات. **دینلنگه:** آرامگاه. **دینلنگین:** استراحت کرده. **دینلنمک:** شنیده شدن. آرمیدن. **دینلنمه:** استراحت.
دینلوچی: (Dinləvçi) مخاطب.
دینله تی: کنسرت. **دینله تیجی:** هدفون. گوشی. **دینله لیک:** آرامگاه. **دینله‌مک:** گوش دادن. شنیدن. توجه کردن. پیروی کردن. **دینله‌مه:** گوش سپاری. اقامت. **دینله‌مه جه:** حکایت. داستان.
دینله نیک: آرامگاه. **دینله نیلمک:** شنیده شدن. **دینله نیم:** آرامگاه. **دینله‌یـن:** شنونده. مونس. **دینله یـیش:** استماع.
دینله‌ییجی: شنونده.
دینلیک: (Dinlik) سکوت. صلح.
دینلیکچی: (Dinlikçi) صلح طلب.
دینمز: (Dinməz) بی‌حرف. ساکت.
دینمزجه: (Dinməzcə) بی‌سخن. آرام.
دینمز سؤیله مز: ساکت.
دینمک: (Dinmək) حرف زدن. شنیدن. استماع کردن. درگوش طنین انداختن. به صدا درآمدن. تشر زدن. اعتراض کردن. زبان به سخن گشودن. آرام گرفتن. استراحت کردن.
دینمن آرمان / دینمن یاتامان: بی وقفه.
دینمه: (Dinmə) سخنگویی. **دینمه دانیشما:** بدون چک و چانه. **دینمه دگمه:** نازک نارنجی. **دینمه دووار:** ساکت مانند دیوار. **دینمه وئر:** بی گفتگو بده. باج و خراج و مالیات اضافی و دلبخواه در گذشته.
دینمنمک: (Dinənmək) استراحت داده شدن. به آیش گذاشته شدن.

دینو: (Dinəv) توقف. تأخیر.
دینه گی: (Dinəyi) حضوری.
دینه لک: (Dinələk) خودپسند.
دینه مک: (Dinəmək) تجربه کردن.
دینی ایمانی گوره مک: (Dini imanı gəvrəmmək) بسیار سختی کشیدن.
دینی بالا: فرزند آفتاب. (ناپ).
دینی بوتون: (Dini bütün) مؤمن.
دینی پوْزوق: بی دین. کافرکیش.
دینی تنیکه ایمانی باقیر: (دینش حلبی و ایمانش مس) غیرقابل اعتماد.
دینیج: (Dinic) آرامش. خلوت. آرام.
دینیجمک: آرام شدن.استراحت کردن.
دینیز: (Diniz) ساکن. آرام.
دینیش: تختهٔ کلفت. آسوده. سکوت.
دینیشچی: سخن چین. جاسوس.
دینیشلیک: (Dinişlik) آسایش.
دینیک: ساکن. صاف. شفاف. مکث.
دینیگ: (Dinig) تختهٔ کلفت. زلال. تازه. درخشان. ساکن. آرام. قائم.
دینیگمک: آرامش یافتن.
دینیل: (Dinil) تعطیل. مرخصی. استراحت. قاپی که بریده و نصف شده تا راحتتر بیفتد. **دینیلمک:** گفته شدن.
دینیم: آرامش. آسودگی. توقف.
دینیمسیز: (Dinimsiz) ناآرام.
دینیویز: (Diniviz) موذی. آب زیرکاه.
دینیی یئییب ایمانی اودماق: (دین را خوردن و ایمان را قورت دادن) از خدا نترسیدن. جسور بودن. بی رحم بودن.
دیوان ائله مک: (Divan eləmək) محاکمه کردن. «دیوان توتماق» و «دیوان قورماق» نیز گویند.
دیوان اوْیونو: نوعی نمایش با مضمون اجتماعی در آذربایجان که میان سده های ۱۶ تا ۱۸ میلادی در منابع تاریخی ذکر شده است.
دیوان بیگی: (Divanbəyi) دیوانسالار.
دیوانچی: اهل دیوان. کارمند دیوان.
دیوان دره: (Divan dərə) دادگاه.
دیوان دلن: مردی که به علت افراط در عمل جنسی به ناتوانی دچار شده.
دیوان دورماق: منتظر دستور ایستادن.
دیوثین بیریسی: (Dəyysun birisi) یکی از دیوثان. ناموس فروش. به صورت «دیوسن بریسی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
دیویت: (Divit) دوات. قلمدان.
دیویش: قالی که برعکس بافته شود.
دیویش قولو: سرمایی. ناتوان در سرما.
دیویک: (جان) نوعی حشره. تئرمیت.
دیویلجیق: (Dıvılcıq) دانهٔ تگرگ.
دیوین: (Divin) لباس پشمی.
دیوینی: (Divini) الهه. خدا.
دیه: (Dəyə) محل مسکونی موقتی. قطعات چوب را در زمین می‌کارند و نوک آنها را به هم وصل می‌کنند و در چند نقطه آنها را با طناب به هم می‌بندند و با ترکهٔ چوب و غیره می‌پوشانند. آلاچیق. طویله. **دیه پولو:** مالیات هیزم. مالیاتی که از کوچروان برای سوزاندن هیزم در کوهستان گرفته می شد. **دیه جیک:** کلبهٔ کوچک و محقر. **دیه لیک:** زمین و مصالح مناسب برای ساختن دیه. مجموعهٔ مسکونی از دیه.
دییدیش / دییدیق: (Diydiş) جلف.
دییرجک: (Diyircək) روروک.
دییرلتمک: (Diyirlətmək) غلتاندن.
دییرلک: لوله یا تیری که زیر چیز سنگین قرار دهند و روی آن غلتانند.
دییرلنمک: (Diyirlənmək) غلتیدن.
دییرله مک: ← دییرلتمک.
دییش: (Diyiş) جلف. سُبُک.
دییین: (Diyin) ریسمانی که به گردن اسب بندند. افسار.
ذ: (Z) در کلمات عربی وارده به پیروی از منشاء نوشته می‌شود. در زبان آذربایجانی مانند «ز» تلفظ می‌شود. هیچ واژهٔ اصیل ترکی را نباید با حرف «ذ» نوشت.
ذات ایشلری: کارگزینی. پرسنل.
ذات ایشی: (Zat işi) کارگزینی.
ذات سود: (Zat süd) رگ و ریشه. ذات اشاره به نسل پدری و سود (شیر) اشاره به نسل مادری دارد.
ذات عالی: جنابعالی. حضرت عالی.
ذاتی خراب / ذاتی قیریق: بدذات.
ذغالی: (Zuğalı) به رنگ ذغال اخته. قرمز پررنگ. نوعی رقص آذربایجانی. رقص بسیار قدیمی است. در شکی آفریده شده است. ملودی آن آرام، حزین و لیریک است. این رقص را فقط خانمها مخصوصاً خانمهای جوان اجرا می‌کنند. «زغالی» به همراه تصنیف اجرا می‌شود. متأسفانه کسی نه متن شعرها و نه ملودی آن را به خاطر نمی‌آورد. فقط نام رقص در اذهان مانده است.
ذوقونو اوْخشاماق: دلپذیر بودن.
ذهن: (Zehin) حافظه. استعداد. هوش.
ذهنلی: (Zehinli) باهوش.
ذهنی آچیق: تیزفهم. روشنفکر.
ذهنی دورو: (Zehni duru) سرحال.
ذهنی قارالماق: تیره شدن ذهن.
ذیروه: (Zirvə) قلّه. ستیغ. بلندی. اوج.
ذیروه توْپلانتیسی: اجلاس بلندپایه.

ر- ز- ژ

ر: (R) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جز حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و شبه صامت گروهبندی می‌شود. هیچ واژهٔ ترکی با این حرف آغاز نمی‌شود. واژگان دخیل نیز معمولاً با افزوده ای در آغاز واژه بیان می شود. رضا ← ایرضا. یا صدای «ر» در آغاز آنها به «ی» تغییر می یابد که بیشتر در شهرهای مراغه، بناب، عجبشیر، توفارقان و ... رایج است. رحیم ← یحیم. رحیم ← یخیم.
رئزین: [فر] (Rezin) رزین. لاستیک.

رازیانه

رئسه: (Resə) ←ریسه.
رئسه له مک: ریسه کردن. رشته کردن. به نخ کشیدن.
رئکتور: [لا](Rektor) رئیس دانشگاه.
راحاتسیز: (Rahatsız) ناراحت.
راحاتسیزلیق: ناراحتی. **راحاتلیق:** راحتی. رفاه. **راحاتی:** قیف (گویش مگری).
رادە: (Radə) حدود. تقریب.
رازیانه: (گیا)(Razyana) گیاه یا تخم رازیانه. بوْی اوْتو نیز گویند.
راست: (Rast) یکی از مقامهای موسیقی. **راستا:** راسته. ردیف مغازه‌های یک خیابان. گوشت فیله. راسته (گوسفند و یا گاو). **راستا بازار:** محل مغازه‌ها که در ردیف هم قرار گرفته‌اند. **راستا حسینی:** رک و راست. صاف و پوست کنده. بی‌شیله پیله. **راست گتیرمک:** موفق شدن. شانس آوردن. روبراه کردن. **راست گلمک:** پیش آمدن. اتفاق افتادن. برخوردن. تصادف کردن. مصادف شدن. راست آمدن کار. مطابق دلخواه شدن. هماهنگی داشتن. تحقق یافتن. به وقوع پیوستن. به هدف خوردن. اصابت کردن. **راست گلن:** تصادفی. پیشامد. هرچه اتفاق بیفتد. هرکس و هرچه پیش آید. سازگار. **راست گله:** اتفاقی. تصادفی. **راست گله سی:** هماهنگی. تطابق. **راستلاتماق:** تحقق بخشیدن. **راستلاشماق:** مواجه شدن. روبرو شدن. اتفاقی به هم رسیدن. مصادف شدن. مطابق شدن. **راستلاماق:** نشانه گیری کردن. **راستلانتی:** شانس. اقبال. **راستلانماق:** به حقیقت پیوستن. مواجه شدن. مصادف شدن. جور درآمدن. **راستینا گلمک:** پیش آمدن. برخوردن. مواجه شدن.
راسقو: (Rasqu) رودهٔ نازک.
راماتا: محل روییدن گلهای زرد.
رامدار: (Ramdar) فالگیر. (ناپ).
رامرامای: (Ramramay) آبشار.
رامز / رامیز: رازگو. (ناپ).
رامیک: (Ramik) تیزبین(ناپ).
رامیل: (Ramil) فالگیر. (ناپ).
رانا: (Rana) شیار خیش در زمین.
راوند: (گیا)(Ravənd) راوند. ریوند. ریواس. بیخ ریواس. بیج چکری.
راهلاماق: (Rahlamaq) راه انداختن. روبراه کردن. سروسامان دادن. آسوده کردن. آرام کردن.
راهلانماق: (Rahlanmaq) روبراه شدن.
رجه: (Rəcə) نقشه. اندازه. مساحت. طناب کشی.
رجه له مک: نقشه کشیدن.
رچینه اوْتو: (گیا)(Rəçinə otu) علف مورچه. غراره. ایواندا.
رحمتلی / رحمتلیک: مرحوم.
رحمتلیگین بالاسی: پدر آمرزیده.
رزبه: (Rəzbə) شیار پیچ. **رزبه لنمک:** شیاردار شدن. **رزبه له مک:** شیار کردن.
رزنه: (Rəzənə) ← رازیانه.

رزه

رزه: (Rəzə) رزه. حلقهٔ در. کلون. چفت. **رزه له مک:** با چفت بستن.
رزه ده چیچگی: (گیا) اسپرک.
رستم باز: (Rüstəmbaz) شعبده باز. آکروبات باز.
رشتبر / رشبر: (Rəşbər) باغبان. رنجبر. کارگری که با بیل کار کند.
رشدیه مدرسه سی: دبیرستان(تاتاری).
رشمه: (Rəşmə) رشته. طناب. پوزبند اسب.
رف: (Rəf) طاقچهٔ که در قدیم از توی دیوار در می‌آورند. قفسه.

رفه: (Rəfə) رف کوچک. طاقچه.
رقئیب: (Rəqeyib) نخستین پنج شنبهٔ رجب که مردم سر مزار مردگان روند.
رمچی: (Rəmçi) رمّال. فالگیر.
رمضان اوْروجو: روزهٔ واجب.
رنگچی: رنگفروش. حیله گر.
رنگلی نرگس زانباغی: (گیا)(Rəngli nərgiz zanbağı) نرگس الوان.
رنگی: نوعی رقص آذربایجانی. رقص بسیار قدیمی خانمهاست که در گنجه آفریده شده است. سرعت آن آرام است. وسعت حرکات و تنوع اشکال رقص، ویژگی خاصی به این رقص می‌بخشد. اگرچه اجرای آن به ندرت است ولی هنوز این رقص در نخجوان اجرا می‌شود.
رواق اوْسته: (Rəvaq üstə) طعامی که هنگام عزیمت برای زیارت، از شیر، تخم مرغ و روغن درست کنند و مردم از آن بخورند و التماس دعا گویند.
روانلاماق: ازبر یا حفظ کردن.
روب قاینانماق: (Rub qaynatmaq) (رب جوشاندن) قاعده شدن زنان.
روحلانماق: بر سر شوق آمدن.
روزگار: (Ruzqar) باد.
روزگار چیچگی: (گیا) شقار. هوایه.
روزگار گؤلؤ: (Ruzqar gülü) بادنما.
روس: (Rus) ← اوروس.
روسالی:←آل آروادی(گویش‌قاقاووز)
روستا: (Rusta) شربت حلوای ترنجبین. مربّا. دوشاب. کامه.
روشئیم:(Ruşeym)نطفه.جنین. گیاهک.
رولچو: (Rolçu) شوفر. راننده.
رومبالـه اوْیونـو: (Rumbalə oyunu) نوعی بازی با توپ.
روملو: رومی. اهل کشور روم.
رومی قیزی: (Rumi qızı)(دختررومی) زیبایی آسمان.
ریچال: (Riçal) مربا. ریچار.
ریحـان: (گیـا)(Reyhan) ریحـان. (Ocimum). **ریحان مرزه:** کنایه از کسی که همه جا می تواند باشد. یار آزاد.
ریحانی: نوعی رقص آذربایجانی.
ریختیم: (Rıxtım) سنگ بزرگ.
ریزدانلیق: زکام.سرما خوردگی. سرفه.
ریسه: (Risə/resə) حالت چیده شدن یونجه در زمان درو که به شکل طولی امتداد می‌یابد. رشته. ریشه.
ریکا: (Rika) مایع ظرفشویی. پسر.
ز: (Z) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی که جزء حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و اصطکاکی است. هیچ واژهٔ اصیل ترکی با این حرف آغاز نمی شود. بیشتر واژگان موجود از صدای «س» تغییر یافته اند. در ترکی قدیم با حروف «د» و «ی» قابلیت تغییر داشته است.
زئپ: (Zep) چسبی که از تخم مرغ و پنبه درست کنند و برای بند زدن ظروف سفال بکار برند.
زئرزک: (Zerzək) طوقهٔ چینی چاه. سنگ چینی. دیوار سنگی که برای محافظت از احشام در صحرا چینند.
زئش: (Zeş) ظرفی بزرگ برای جمع کردن و نگهداری گندم و امثال آن.
زئل: (Zel) خس وخاشاک درون لانهٔ پرنده. فضلهٔ پرنده.
زئـلاف: (Zelaf) پـررو. قـاپی کـه هرطرفش ساییده.
زئله جوْش: (Zeləcoş) نوعی کاچی که برای تقویت زائو از تخم مرغ و شیرهٔ انگور درست کنند. (گویش خامنه).
زئوله: (Zevlə) رابط میان گاوآهن و گردن گاو.
زئهنیموت: (Zehnimut) زهر. سم. .
زئی: (Zey) حد. اندازه. زی.
زئیبک:(Zeybək) نگهبان سبک اسلحه.
زئیبون: (Zeybun) آلت مردی.
زئیبونلاماق: نزدیکی کردن.
زئیبه ره: (Zeybərə) حلقه. قلاب.
زئیرن: (Zeyrən) گویا.
زئیرنجن:(Zeyrəncən) همواره شاکی.
زئیرنمک:(Zeyrənmək) شکایت کردن.
زئیقون: (Zeyqun) ← زئیبون.
زئیوه: (Zeyvə) طناب رخت.
زائور: (Zaur) زائر. ملاقاتی. (ناپ).
زابارتا: (Zabarta) فشار.
زاباق: (Zabaq) تخته هایی که برتیر بست سقف گذارند.
زابرا: (Zabra) ناتوانی. قیف.
زابیر: (Zabır) قیف.
زابین: (Zabın) زشت. بد. فقیر.
زاپاس: (Zapas) ذخیره. یدک.
زاپاس تکر: (لاستیک یدک) خواهرزن.
زاج یـاغی: اسـید سـولفوریک. جـوهر گوگرد. **زاد:** (Zad) چیز. شئی.
زادگـان / زاده: (Zadəqan) اشـراف. اعیان. نجیب زاده.
زاد ماد: (Zadmad) چیز میز. سایل.
زادیر: (Zadır) نادان. ابله.
زار: (Zar) پـردهٔ نـازک. غشـاء. پوسـتهٔ نازک. ناله. گریهٔ تلخ. مویه. ناتوان.
زارافات: (Zarafat) مزاح. شوخی.
زارافات هنگی: شوخی کنان.
زارافاتجیل: شوخ. بذله گو.
زارافاتچی: شوخی کننده. بذله گو.
زارافاتلاشماق: با هم شوخی کردن.
زارا قالماق: درمانده شدن.
زارا گلمک: به تنگ آمدن.
زاراوات: (ZaraVat) فانی. محروم.
زارپین: (Zarpın) انبار گندم.
زارتاق: (Zartaq) کلون یا سرمهٔ درب.
زارتالاق: (Zartalaq) خشن. چرکین.
زارتچی: (Zartçı) مبالغه کننده.
زارتلاق: (گیا)(Zartlaq) گوجه فرنگی.
زار داششاغی: آلت بزرگ نرینگی.
زاردانا: (Zardana) ابله. خشن.
زارسـی: (Zarsı) غشایی.
زارقالـداق: (جـان) مرغ انجیرخوار.
زارقانا: (جان) منقار مـاهی. (Belone belone).
زارقانـادلیلار: ← پرده قانادلیلار.
زارقـی: (Zarqı) دوبهم زن.
زارلـی: (Zarlı) پوشیده. پیچیده. با حجاب.
زارنا: (Zarna) پستی. حقارت.

ریحان

زارناق: (Zarnaq) شوخی. مزاح.
زاربتماق: گریانیدن. **زاریلتی:** زاری. نالهٔ پرسوز. مویه. **زاریلداتماق:** گریانیدن.
زاریلداشماق: باهم زاری کردن.
زاریلداماق: زاری کردن. **زاریما:** زاری.
زاریماق: زاری کردن. هق هق گریستن.
زارین: نالان. **زارینج:** ناله. زاری.
زارینجی: ← کرم شکسته سی. مریض.
زازاکا: (جان)(Zazaka) زنبور نر.
زازان: (Zazan)پرحرف. شکوفایی(ناد)
زاغ: (Zağ) صیقل. جلا. سنگ فسان. پوست نوک کمان. زاج سبز. کات کبود. کلاغ سیاه. قدرت. توان. سرعت. چاقی. بسیار قاطع. توله سگ. جوانه. وقت. زمان. غذایی که پرنده برای جوجه‌هایش بیاورد. سعادتمند. ناتوان (زمین).
زاغا: (Zağa) زاغه. آشیانه. غار. آغل یا گودال که در کوه برای گوسفندان درست می‌کنند. ناتوان. پرحرف.
زاغاب: (Zağab) آب طلا.
زاغار: (جان) سگ تازی. مغرور. خودپسند. شکم گنده. دانهٔ مرغ. لاف زن. کوتاه و خپله. به صورت «زاغر» در معنای چینه دان مرغ وارد فارسی و به صورت «زقله» وارد عربی شده.
زاغارا: (Zağara) پوست یقهٔ (لباس). کناره‌های کلاه چرمی. نانی که از آرد ذرت بپزند. صندوق.
زاغارا بالیق: (جان) ماهی کپور.
زاغارچا: (Zağarça) کوتاه و خپله.
زاغار زاغار: خودپسندانه.
زاغار قارین: شکم گنده.
زاغارلانماق: تکبّر به خرج دادن.
زاغارلیق: بو کشی مثل سگ شکاری.
زاغ بال: (Zağ bal) عسل موم دار.
زاغچا: (جان) زاغچه. از تیرهٔ گنجشکها شبیه به زاغ با پاها و منقار زرد.
زاغچی: جلاکار. کارد تیز کن.
زاغر: (متفا) ← زاغار.
زاغرا: صندوق نگهداری گندم و جو.
زاغراق: ظرف روغن مسی.
زاغ زاغ: (Zağ zağ) بسیار نیرومند.
زاغ زاغ اسمک: مثل بید لرزیدن. به شدت ترسیدن. لرزیدن تن (از فرط دوست داشتن).
زاغزاغان: (جان) (Zağzağan) زاغچه.
زاغلاتماق: صیقل دادن توسط دیگری.
زاغلامماق: (Zağlamaq) صیقل دادن. جلاکاری کردن. تیز کردن. چاق کردن. نیرومند کردن.
زاغلامان: (Zağlaman) بالکن.
زاغلانماق:(Zağlanmaq)صیقل خوردن.
زاغلی: تیز. صیقل یافته. روغنی. سگ. محبوب. قاطع. مغرور. دردآور (زخم).
زاغنابیت: (Zağnabıt) زهر. سم. زاج.
زاغ وئرمک: (Zağ vermək) صیقل دادن. تیز کردن. قاطعیت خود را نشان دادن. شاخ و شانه کشیدن.
زاقاتون: (Zaqqaton) ← زقوم.
زاکات کئچیسی: (Zakat keçisi) بُزی که برای زکات داده شود. چون حیوانی که برای زکات داده می‌شود، معمولاً لاغر و مردنی است. شخص لاغر و مردنی.
زاکاس: سفارش. درخواست. دستور.
زاکاسچی: فرمانده. دستوردهنده.
زال: [آلمانی] (Zal) سالن.
زالامان: (Zalaman) بخاری کوچک چدنی و ذغال سوز.
زالاو: (Zalav) درد. رنج.
زامازکا: [رو] (Zamazka) بتونه.
زامان دار: (Zaman dar) تنگنا.
زامانداش: (Zamandaş) همزمان.
زامان زامان: (Zaman zaman) گهگاه.
زامانین نبضینی توتماق: (Zamanın nəbzini tutmaq) نبض زمان را به دست آوردن. هماهنگ با زمانه شدن.
زامباق: (Zambaq) بُز نازا.
زامبیت: (گیا)(Zambıt) پیاز نر.
زامبیر: (Zambır) سنگین. تنبل.
زامبیراق: (Zambıraq) خرک.
زامبیلداق: ← شاقیلداق.
زامپارا: زنباره. عیّاش. شوخ طبع.
زامچا: خربزهٔ زرد و بزرگ قاچدار.
زامیسقا / زامیشقا: ← زامازکا.
زانباق: (گیا)(Zanbaq) زنبق. (Iris germanica). نیلوفر.
زانباق نرگیزی: (گیا) نرگس پاییزی.
زانباقچا: (گیا) لالهٔ واژگون. لاله چمنی. (Fritillaria)
زانبیرک: (Zanbırək) زنبورک. توپ سنگین.
زانبی: (جان)(Zanbı) جیرجیرک.
زانقاداق: (Zanqadaq) یکباره.
زانقال: (Zanqal) غوغا. جنجال.
زانقیلتی: (Zanqıltı) جرنگ. آوای زنگ یا به هم خوردن دو فلز.

زانباق

زانقیلداماق: صدای زنگ دادن.
زاوا: تفالهٔ ذرت. انگشتر بدون نگین.
زاوار: بلغور درشت. حرف مفت. لاف.
زاواق: (Zavaq) لافزن. پرحرف.
زاوقا: (Zavqa) ابله. نادان.
زاوود: [رو] (Zavod) کارخانه. کارخانهٔ ماشین و ابزار سازی. موسسهٔ صنعتی بزرگ. محل پرورش دام اصیل.
زاوودچو: (Zavodçu) کارخانه‌دار.
زاویر: (Zavır) دروغ. آزار.
زاهی: (Zahı) زائو. وضع حمل کرده.
زای: (Zay) فاسد. خراب. تباه. مهمل.
زایلاق: (Zaylaq) کوتاه قد.
زاینا‌ق: (Zaynaq) چلاق. لنگ.
زایواقلاماق: چرت و پرت گفتن.
زجاجیه: (Zucaciyyə) جواهر.
زحمت اوْلماسا: اگر زحمتی نیست.
زحمتسیز: (Zəhmətsiz) آسان. سهل.
زحمتکش توْیوق: (Zəhmətkeş toyuq) توپ سوزنی. کوتولهٔ پرکار.
زحمتلی: (Zəhmətli) دشوار.
زدن زدن: (Zədən zədən) زخمی.
زده: (Zədə) لگه. فرورفته. خراشیده شده. زخمی. صدمه. آسیب.
زده لنمک: (Zədələnmək) زده دار شدن. لگه‌دار شدن. زخم برداشتن. ضربه دیدن. صدمه دیدن.

زده لـه مـک: زده‌دار کـردن. لگـه‌دار کـردن. زخمـی کـردن. نـاقص کـردن. نقص جزیی برداشتن (از قبیل خـراش، فرورفتگی،جرخوردن.ترک برداشتن).
زر: (Zər) طلا. تاس (بازی).

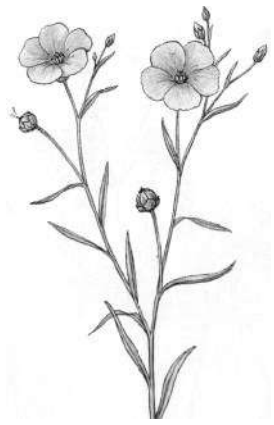
زراوند

زر آلچا: (گیا)(Zər alça) زردآلو.
زر انداز: (Zərəndaz) نوعی پرده بشکل شلوار که در قدیم از طاقچه آویخته و با سکه، زرخارا و ... آراسته می شد.
زراونـد: (Zəravənd) گیـاه زراونـد. (Aristolochia). **زرای:** ماه طلا(ناد).
زرباجی: (Zərbacı) خانم طلا (ناد).
زرخارا: (Zər xara) پارچـه ابریشـم کـه رویش با نخهای طلایی گلدوزی شده.
زرد: (Zərd) مرغ انجیرخوار. ← ساری کؤینک.
زرداب: (Zərdab) زرداب. آب ماسـت ترش. آب خون لخته شـده. ترشـحات زخم. **زرداش:** (Zərdaş) سنگ طلا.
زردالی: (Zərdalı) قیسی.
زردشـت دعاسـی: (Zərdüşt du'ası) زمزمه. **زردشت مزارلیغی:** دخمه.
زرده: (گیا)(Zərdə) زردک. هویج. ← یئرکوکو. **زرده چال:** (گیـا) زردچوبـه.

زقزقوم

زرده چؤپ: (گیا) زعفـران. **زرده دیـن:** سیم بُـر. انبرآهنگـری. انبردسـت. **زرده سیز:** ابله. **زرده له مک:** خوب چیـزی را سوا کردن. **زرده وا:** (جان) سمور. دله. آغاج سانساری نیز گویند. (Martes).
زر زایا: (Zər zaya) خراب. زیان دیده.
زرزمبه: (Zərzəmbə) انبار محصول.
زرزره: (Zərzərə) کلید آهنی درب.
زرزه وات: (Zərzəvat) سبزیجات.
زر زیبا: جواهر(ناد). **زر زیبالی:** آراسته.
زرفات: (Zərəfat) ← زارافات.
زرقانادلیلار: حشرات زربال.
زرگؤل: (Zərgül) گل طلا. (ناد).
زرگیله: (Zərgilə) پرتو آفتاب. (ناد).
زرلی: (Zərli) طلایی(ناد). **زرلی زیبالی:** آراسته و پیراسته. **زرناز:** ناز طلایی(ناد).
زرنـزه: [دیو](گیـا)(Zərənzə) گـل کاجیره. دورداباق نیز گویند.
زرنکش: (Zərənkeş) زنی که میهمانـان را به جشن عروسی دعوت می کند.
زرواری: (Zərvarı) زرین.
زره: (Zireh) جوشـن. زره. **زرهلنمـک:** زره پوشیدن. **زرهله مک:** زره پوشاندن.
زره دین: (Zərədin) قیچی مفتول بُر.
زریئتر: (Zəryetər) دختربس(ناد).
زریش: زرشک. ← تیکان اوزومو.
زریلخانا: (Zərilxana) مستراح.
زرینج: زرشک. ← تیکان اوزومو.
زعفران: (گیا)(Zəfran/zafran) زعفران. رنگ زرد. بـه صـورت Шафран وارد روسی شده است. **زعفرانا دؤنمـک:** زرد شدن. **زغنبود:** (Zəğənbud) تلخ.
زفت: [عـر] (Zəft) مـادّهٔ سیاه رنـگ و سفتی که از قیر تهیه کننـد و در مقابـل حرارت نرم می‌شود. و برای کندن مـو و نیز در کشتی سازی و غیـره مصـرف شود. سیاه. **زفتین آلماق:** تاب آوردن.
زقوم: (Zəqqu) بسیار تلخ. بسیار تـرش.
زققـوم: بسـیار تلـخ. گیـاهی صـحرایی دارای ساقه‌های بلند و ستبر، برگهایش شبیه به برگ انار، گلهایش شبیه به گل یاسـمین و زردرنـگ، ثمـر آن سـیاه و شبیه به هلیله. درختی در دوزخ با میـوهٔ بسیار تلخ که دوزخیـان از آن خورنـد.
زققوملانماق: زهرمار شدن.
زققه: (Zəqqə) مغرور. ← ساققا.
زققه توو: (Zəqqətov) ← زققو.
زکی: (Zəki) فضول. مزاحم.
زگ: (Zəy) زاج. سنگ سولفات. تکه. بخش. قسمت. ترش(مزه).
زگدان: (Zəydan) سرپیچ چراغ نفتی.
زگرک: (گیا) (Zəyrək) بزرک. کتـان. دانهٔ روغنی.
زگلتمک: به وسیلهٔ دیگری زاج زدن.
زگلنمک: (Zəylənmək) زاج زده شدن.
زگله مک: (Zəyləmək) زاج زدن.
زگله مه: (Zəyləmək) زاج زنی. نـوعی بیماری که با زاج زدن درست شود.
زگلیجه: جایی که شبیه منـاطق زاج دار اسـت. ایـن اسـم بـر تعـداد زیـادی از روستاهای آذربایجان وجـود دارد کـه به تحریف آن را «زگلوجه» می‌نویسند.
زگلیک: (Zəylik) جای زاج دار. جـای گذاشتن شیشه در چراغ نفتی.

زگرک

زگوک: (Zəyvək) تنبل.
زلزلـــه دن ولولـــه دن کئچمـــک: (Zəlzələdən vəlvələdən keçmək) کار از کار گذشتن.
زلفلی بالتاچی: (Zülfülü baltaçı) نوعی خادم حرم سلطان.**زلک:**(Zələk) اخگر.
زللـه:(Zəllə) خسیس. ناسازگار. سفت.
زلی: (جان)(Zəli)زالو. درانـواع قـدیم، یاستی، بالیق، چنه، اودلاق، طب و آت موجود است.خونخوار. سمج.

زلیم: (Zəlim) ظالم. سلیم. (ناپ).
زمهری: (Zəmhəri) بی‌نهایت سرد.
زمی: (Zəmi) مزرعه. کشتزار.
زمیچی: (Zəmiçi) کشاورز.
زمیلیک: (Zəmilik) کشتزار. مزرعه.
زمین خارا: (Zəmin xara) آهنگی در دستگاه شور که بعد از سیمای شمس اجرا می‌شود.
زمینی آبگرمکن: (Zəmini abgərmkon) چاق و خپل.
زنبرک / زنبورک: (Zənbərək) توپی که بر جهاز شتر نهاده شود. فنر فلزی.
زنبرک دوه سی: (Zənbərək dəvəsi) گرگ باران دیده.
زنبوری: (Zənburi) چراغ توری که با نفت یاالکل سوزد.**زنبغل:**← زونبولوق.
زنبیل آغاجی: (گیا) ← زیبیل آغاجی.
زنجره: (Zəncərə) سیرسیرک.
زنجفره: (Zəncəfrə) شنگرف. شنجرف. از اقسام سنگهای معدنی جیوه. در معادن به صورت توده یا

زنجفیل

رشته و رگه پیدا می‌شود. غبارش سرخ یا قهوه‌ای رنگ است و در نقاشی به کار می‌رود. رنگ نارنجی و سرخ.
زنجفیل: (گیا)(Zəncəfil) زنجبیل. (Zingiber officinale)
زنجیر اوْتو:(گیا)(Zəncir otu) قاصدک.
زنجیراوْزر:(Zəncir üzər) افسارگسیخته.
زنجیر تاپان: آلت زنجیرمانند در تانک.
زنجیر توْپ: (Zəncir top) ابزار پرتاب وزنه در ورزش.
زنجی‌رچی: زنجیرزن. زنجیرساز.
زنجیردن بوْشان یالی: افسارگسیخته.
زنجیرلتمک: به زنجیر کشانیدن. به وسیلهٔ دیگری زنجیر کردن.
زنجیرلنمک: زنجیر شدن. به بند کشیده شدن. به اسارت درآمدن.
زنجیرله مک: زنجیر کردن. به بند کشیدن. به اسارت آوردن.
زنجیرلی اوْتوْروجو: نقالهٔ زنجیری.
زنجیرلی قاوال: (Zəncirli qaval) دف زنجیردار. کودک پر سر و صدا.
زنجیره: حاشیه‌ای که از نخ زرّین یا نقره‌ای و یا نخ ابریشم و غیره بافته شود. پولکهایی که در حاشیه دوزند.
زند: (Zən) ظن. گمان.
زندانچی: (Zindançı) زندانبان.

زنجیر اوتو

زندان کسیلمک: به وضع تاریک و دشوار افتادن.
زنقافا گوْلوْ: (گیا)(Zənqafa gülü) گلی قرمز که به صورت واژگون است.
زنقله: (Zənqələ) گوش ماهی. صدف.
زنک: (Zənək) حرامزاده. بی ناموس. پرحرف. چاپلوس.
زنگ آچماق / زنگ ائله مک: تلفن کردن. **زنگال / زنگان:** ← زنگل.
زنگچی: (Zəngçi) نواز.
زنگ چیچگی: (گیا) (Zəng çiçəyi) گل استکانی. (Campanula) زینقیروٚو اوْتو نیز می گویند.
زنگک / زنگل: ساق پوش چوپانی. گتر.
زنگو: (Zənqo) نردبان.
زنگوله: (Zənqulə) از مقامات ۱۲ گانهٔ موسیقی. چهچه.
زنگی: ← اوزنگی. سوراخ بند چاروق (ناد).
زنگی آتا / زنگی بابا: (Zəngi ata) نگهبان حیوانات یا احشام بیرون از خانه یا گله های گاو در باور ترکان.
زنگی قیزی: (Zəngi qızı) آسمان گرفته (گرگ و میش).
زنگین: غنی. سرشار. پربار. فراوان. ثروتمند. باشکوه. به صورت «زنکیل» وارد لهجهٔ الجزایری و به صورت «زنکین» وارد لهجه های عراقی و سوری زبان عربی شده است.
زنگین ارکی: پلوتوکراسی. زرسالاری.
زنن: (Zənən) همسر. زن. بانوان.
زننه: (Zənnə) زنانه.
زننه چی:(Zənnəçi)فروشندهٔلوازم زنانه.
زنهارا گتیرمک: (Zinhara gətirmək) به تنگ آوردن. به تسلیم واداشتن. ذله کردن. **زنهارا گلمک:** بیزار شدن.
زوالسیز: (Zəvalsız) جاوید. ثابت.
زوالللی: (Zəvallı) فانی. مسکین. عاجز.
زوان چیچگی: (گیا)(Zavan çiçəyi) بومادران. مشک چوپان.
زوْبالاق: (گیا)(Zobalaq) گیاهی علفی که اگر گوسفند یا گاو آن را بخورد، شیرش طعم سیر می‌دهد. فردی که می‌خواهد بیش از حد و اندازهٔ خود به نظر بیاید. بچهٔ شیطان. گِلی که بپای مرغ و جوجه چسبیده و خشک شده.
زوْبان: (Zoban) بی رحم. بزرگ.
زوبانا: (Zubana) چوب کناری درب.
زوْبون: (Zobun) لباس زنانه.
زوْپ: (Zop) بسیار بزرگ.
زوْپا: (Zopa) چوبدستی کلفت. چماق. چوب بزرگ برای زدن. گردن کلفت. تنومند. **زوْپاتا:** چماق. دبّوس.
زوْپالاشماق: با چماق دعوا کردن.
زوْپالاماق: با چماق زدن. **زوْپالانماق:** ضربه چماق خوردن. **زوْپاماق:** ضربه زدن. **زوْپاناق:** چوب بزرگ گردو زنی.
زوپپه: (Züppə) لوده. دلقک.
زوْپو: (Zopu) چوبی (رقص). رقص دسته جمعی جوانان که در عروسیهای قدیمی اجرا می‌شد.
زوْتو: (Zotu) مُشت.
زوْد: (Zod) جوشکاری. لحیم کاری. تیزی. قاطعیت. برش. نفوذ. جوش.

زودپز: (Zudpəz) خواهر شوهر(چون هر لحظه ممکن است دعوایی بپا کند).
زوْدلامـاق: (Zodlamaq) جوشـکاری کردن. لحیم کردن. جوش دادن.
زوْدیاک: [فر] (Zodyak) منطقهٔ البروج.
زور: (Zəvər) بلند. دراز.
زوْر: (Zor) قوه. نیرو. توان. نیرومندی. قـوت. جـور. عنـف. اجبـار. الـزام. زحمت. نیرومند. بزرگ. به صورت zur وارد فارسی و لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. **زوْراپا:** جوانه. **زوْراتا غوغا. زوْرا سالماق:** به زحمت انداختن. **زوْراشـماق:** زورآزمـایی کـردن. مـچ انـداختن. **زورافـه:** (جـان) اشـترگاو. زرّافـه. **زوْرا قوْشـماق:** زحمـت بـردن. **زوْراکـی:** زورکـی. بـه زور. **زوْرال:** خشـن. زمخـت. **زوْرا مینمـک:** دشـوار شـدن. **زوْرانقـی:** زورآزمـایی. **زوْراوان:** زورگو. **زوْرایمـاق:** جـان گـرفتن. نیـرو گرفتن. **زوْراییش:** اشتداد. شدت گیری. **زوْربا:** نیرومند. قوی. کلفت. زورگو. به صورت «زربه» وارد لهجهٔ لبنانی زبان عربی شده است. **زوْرباجا:** خیلی گنـده. **زوْربـاچی:** سلحشـور. مبـارز. **زوْربـاز:** پهلوان. معرکه گیر. **زوْربازوْر:** زورگـو. ستمگر. ظالم. گندگی. **زوْربالیق:** اجبار. اکـراه. **زوْربانـا:** تخـت روان. **زوْربـلا:** (Zorbilla) بـه سـختی. بـه زحمـت. بـا کوشـش. **زوْرت:** خشـن. زمخـت. **زوْر چیخمـاق:** غالـب آمـدن. **زوْرخانـا:** زورخانـه. مسـتراح. **زوْردوق:** جبـر. تحکم. **زوْرزاناق:** بلند. دراز. **زوْر زوْرونا:** زورکی. به سختی. **زوْرقو:** جبر. تحکم. **زوْر گلمـک:** غالـب آمـدن. **زوْرلاتمـاق:** تقویـت کـردن. **زوْرلاش:** اجبـار. **زوْرلاشماق:** پرزورتر شدن. **زوْرلاق اوْتو:** (گیـا) نـوعی گیـاه مرهمـی. (Scrophularia). **زوْرلامـا:** اجبـار. **زوْرلامـاق:** زور گفـتن. بـه زور مجبـور کـردن. بـه عنـف تجـاوز کـردن. زور زدن. زور آوردن. **زوْرلانقـان:** اضـطراری. تحـت فشـار. **زوْرلانمـاق:** پرزور شدن. به زور وادار شدن. به زور مورد تجاوز قرار گرفتن. **زوْرلو:** دشوار. سـخت. صـعب. **زوْرلـوق:** دشـواری. سختی. **زوْرلوق زوْمبولوق:** زور و اجبار. **زوْرلوق گوْجوْ:** قوهٔ قهریه. نیروی اجبار. **زورنا:** (Zırna) نی. آلت موسیقی بادی. بـه صـورت Сирена بـه معنـای آژیـر، صـدای بـوق گوشـتخراش وارد زبـان روسی و به صورت سرنا وارد فارسی و به صورت «زورنا» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده اسـت. **زورنـا باغلامـاق:** غیبت کـردن. **زورنـا پوْلـه مـک:** وسـط حرف دیگری پریـدن. **زورنـا چالمـاق:** سـرنا زدن. بیهـوده حـرف زدن. **زورناچی:** سرنازن. نی نواز. پرحرف. **زوروپ:** (گیا)(Zurup) گلابی وحشی. **زوْروق:** (Zoruq) تنبل. **زوْرون:** (Zorun) ضرورت. **زوره:** (Zəvrə) قیف. **زوزتمـک:** (Zəvzətmək) بـه پرگـویی واداشـتن. **زوزک:** (Zəvzək) حـرّاف. نقـال. پرگـو. بـه همـین صـورت وارد لهجهٔ سوری زبـان عربـی شـده اسـت. **زوزکلیـک:** پرحرفـی. **زوزن:** (Zəvzən) حرّاف. نقال. **زوزه مـک:** (Zəvzəmək) پرحرفـی کـردن. **زوزه مـه:** پرحرفـی. **زوزیمک:** التماس کردن.
زوغ: (Zuğ) شـاخ بـی‌بـرگ. سـاقهٔ نورس. ساقهٔ زیرزمینی. معمولاً بچه‌هـا

زولومبا

برگهـای یونجـهٔ تـازه را کننـد و روی شاخهٔ آن نمک پاشـند و لای دسـتمال یـا پیراهنشـان گذارنـد و مالنـد. آب شاخه‌ها با نمک قـاطی شـود و بچـه‌هـا آن را با لذت می‌خورند.
زوْغات: (Zoğat) پی. بنیان.
زوْغالا: (Zoğala) چانهٔ خمیر.
زوغلاماق: (Zuğlamaq) جوانه زدن.
زوغلانماق: جوانه‌دار شدن.
زوغو: (Zuğu) جوانه.
زوغورت: (Zuğurt) سبک. بی چیز.
زوْققا: (Zoqqa) بزرگ. برگزیده.
زوْققـو: (Zoqqu) درد همـراه ضـربان است مانند درد آبسه و درد عقربک انگشتان و امثال آنها. **زوْققولتـو:** زغ زغ دمل. سوزش. درد. تپش جای زخـم. **زوْققولـداماق:** درد همـراه بـا ضـربان. سـوزش داشـتن. زغ زغ کـردن دمـل. زاری کردن. نالیدن.
زوْققوْو: (Zoqqov) مازی. خیلی ترش.
زوْکم: (Zökəm) ← زکام.
زوْگوْرت: (Züyürt) بی‌پـول. نـدار. بـه صـورت «زکـرت» وارد لهجـه هـای عراقی و سوری زبان عربی شده است. **زوْگوْرت بیتی:** پول ناچیز.
زوْل: (Zol) هرچیـز باریـک و دراز. ترکهٔ باریـک و دراز. جـای تازیانـه. یکراست. مستقیم. همواره.
زوْلا: (Zola) چـوب باریـک و دراز. ترکـه. سـرگین. پشـکل. نـوعی خـار خودروی بیابانی به ارتفاع یک ذرع.
زولا: (Zula) مخفیگاه. پستو.
زوْلاتا: چوب باریک و دراز. ترکه.
زوْلاتای: بزرگ. درشت.
زولاتما: (Zulatma) بازی الک دولک خاصی که در سولدوز انجام می‌شود.
زولاچـی: (Zulaçı) آنکه در زنـدان یـا خوابگاه اشیاء دیگری را پنهان کند.
زوْلاق: (Zolaq) خط. قطعه. رگه. پرتو. شعاع. شال کمر.
زوْلاق آتماق: بازی جمعی با بادام. پـای دیوار یک گودال یا «زولاق» به اندازهٔ جا گرفتن یک سیب می کننـد. تقریباً در دو متری آن روی زمین یـک خـط افقی می کشـند. یکـی از بازیکنـان بـا عنوان «دیـب دوران» (تـه نشـین) کنـار زولاق مـی‌ایسـتد. بازیکنـان بـه نوبـت پایشـان را آنسـوی خـط گذاشـته و بادامهایشـان را بسـوی زولاق پرتـاب مـی‌کننـد. بادامهـایی را کـه بیـرون از

زولاق باشـــند، بـــه «دیـــب دوران» می‌رسد. بادامهای داخل زولاق اگر فرد باشند، به دیب دوران تعلق می‌گیرند ولی اگر زوج باشند او باید به تعداد آنها، بادام بدهد. اگر کسی همهٔ بادامهایش را باخت، نزد دیب دوران ایستاده و هربار چند بادام از او گیرد وبه بازی برگردد.
زۆلاق ائششک: (جان) گورخر.
زۆلاقلانماق: ← شوملانماق.
زۆلا کؤرلاما: (Zola korlama) (تدفین زولا) دامداران در سلطانیهٔ زنجان، با چوپانان قرار می گذارند که از اول سال تا باریدن نخستین برف احشام آنها را در صحرا برانند. مدت قرارداد به بارش نخستین برف بستگی دارد. اگر تا اول آذر برف نبارد، چوپانها آئین «زولا کورلاما» را اجرا کنند تا برف ببارد. در روز موعود چوپانها با احشام خود حاضر می شوند. یکی از آنها با چاقو، ساقهٔ زولا را به اندازهٔ نیم متر بریده و آن به صورت شرقی- غربی روی زمین می گذارد. بعد آنها بر آن زولا، مانند مرده گریسته و آن را دفن کرده و فاتحه می خوانند.
زولان: شیرینی. شهد. غل و زنجیر.
زولبیا: نوعی شیرینی زردرنگ.
زولپه: (Zülpə) زنجیر.
زۆل زۆل: باریکه. اثر شلاق. خیره. مداوم. **زۆل زۆل ائله مک:** شلاق زدن و رگهٔ کبود جای شلاق بجا ماندن.
زولزوله: (Zülzülə) گریهٔ دسته جمعی.
زۆلاما: پرتاب. حواله. شیارزنی.
زۆلاماق: خط خطی کردن. رگه رگه کـــردن. چـــوب زدن. شـــلاق زدن. انداختن. دور انداختن. نثار کردن.
زولوم: (Zulum) زنجیر. بند. کنده.
زولومبا: (گیا)(Zulumba) گیاهی اشتها آور و مسهل(Rhizoma Zedoariae)
زولـــه: (Zəvlə) چـــوبی کـــه بـــرای جلـــوگیری از بیـــرون آمـــدن حلقـــهٔ گاوآهن از گردن گاو، نصب کنند.
زولـه: (Zülə) چوبی بلند که برای کارهایی چون تکان دادن شاخه‌های زردآلو از آن استفاده می کنند.
زۆلهای: (Zolhay) بزرگ. زود زود.
زۆم: (Zom) گلی که در موقع پاک کردن نهر در کنار آن ریزند. بند آب.
زومار:(Zumar) آذوقه. آذوقه زمستانی. شهریور. **زۆمبا:** (Zomba) منگنه.
زۆمبارماق: (Zombarmaq) سربرآوردن.
زۆمبورد: ورم روی صورت.
زۆمبولداماق: جهیدن. پریدن.
زومچاق: (Zumçaq) انبوه. مجموعه.
زومراشا: (Zumraşa) بچهٔ شیطان.
زۆمره: (Zümrə) گروه. دسته. نوع.
زۆمره ادبیاتی: متون تخصصی.
زۆمره تۆپلانتیسی: جلسهٔ گروهی معلمان یک درس. جلسهٔ کاری.
زۆمرۆد: (Zümrüd) سیلیکات برلیوم و آلومینیوم طبیعی. زمرد. نوعی سنگ سبز زینتی. **زۆمـرۆد چیچگـی:** (گیا) نوعی علف دارای گلهایی به رنگ سبز یا آبی. **زۆمـرۆد قوشـو:** (جان) قققنوس. **زۆمـرۆد گؤزلـۆ:** چشم آبی.
زۆمرۆد یاشیلی: سبز تند (رنگ).
زۆمزۆمه: (Zümzümə) زمزمه. چشمه.
زۆملاما: (Zomlama) لایروبی.
زۆملاماق: لایروبی کردن. بند ساختن.
زۆملانماق: لایروبی شدن.
زۆمورت: (Zomurt) کال (میوه).
زومهار: (Zumhar) توشهٔ زمستانی.
زۆنا: (Zona) منطقه.
زۆنبولـوق: (Zonboluq) زابفر. حالتی که کسی دهان خود را پرباد کند و دیگری چنان دست بر آن زند که آن باد از دهان او با صدا بجهد.
زۆنکۆم: نوعی ابریشم چینی.
زۆنگه: (Züngə) تیری که بجهت بستن تور ماهیگیری در دریا نصب کنند.
زوو: (Zuv) ← زوغ.
زوو زوو: (Zuv zuv) ← سویروشگن.
زووزووا: (Zuvzuva) زوزه.
زوولاماق: (Zuvlamaq) زوزه کشیدن.
زۆی: (Züy) تکرار آهنگ در موسیقی. سر. لیز. لغزنده. **زۆی توتماق:** تکرار ترجیع از طرف حاضرین در آواز.
زۆیجک: لغزان. لغزنده. **زۆیجۆل:** قرابیّه. **زۆیچۆ:** وردست سُرنا زن که دَم گیرد.
زۆیدۆرمک: لغزاندن. **زۆیدۆرمه:** بازی جمعی در روستای قارقاشای تیکمه داش. بازیکنان یک به یک چوبی را بدست گرفته و سعی دارند آن را در روی زمین تا فاصلهٔ دورتری بلغزانند. وقتی که همه چوبهایشان را لغزاندند، هرکس که چوبش را کوتاهتر از همه لغزانده باشد، کلاه یا کفشش را بر زمین می گذارد و دیگران با چوبهایشان آن را می کوبند.
زۆیدۆرۆلمک: لغزانیده شدن. **زۆیدۆز:** ستارهٔ دنباله دار. **زۆیرک:** (Züyrək) لغزنده. قایق. واژهٔ «زورق» در زبان عربی به همین معناست. **زۆیرنجن:** بسیار خزنده. تنبل. **زۆیرنجی:** خزنده. لغزنده.
زۆیرۆتمک: لغزانیدن. **زۆیرۆش:** لغزش.
زۆیرۆشگن: لغزنده. **زۆیرۆشمک:** لغزیدن.
زۆیرومک: لغزیدن. **زۆیره مک:** فرار دادن دختر. خزاندن. **زۆیزر:** (Züyzər) سرسره. **زۆیشۆرمک:** پس انداز کردن.
زۆیشۆک: اضافی. رها شده. خلاصی یافته. **زۆی گئتمک:** لیز خوردن. **زۆیگن:** بسیار لغزنده. برگ بو (گیاه). **زۆیگۆن:** جوانه. **زۆیلک:** (Züyləк) لغزنده. صاف. **زۆیله:** بسیار کوچک. دو چوب بلند که از سوراخهای یوغ گذشته و در زیر گلوی گاو بهم پیوند خورند.
زۆیله بورماق: نافرمانی کردن. **زۆیله مک:** لغزیدن و دو کمانه شدن تیر یعنی بر زمین خورده جسته باز جای دیگر بخورد. **زۆیله مه:** لغزش و کمانهٔ تیر.
زۆیمک: لغزیدن. سرخوردن. **زۆیمه:** لغزش. سر خوری. لاستیک. **زۆیوج:** لاستیک. **زۆیۆچۆ:** اسکی باز. **زۆیۆر:** لیز. لغزنده. **زۆیۆرگن:** بسیار لغزان.
زۆیۆش: اسکی. لغزش. **زۆیۆش جیدیری:** پیست اسکی. **زۆیۆشکن:** لیز خورنده. **زۆیۆشمک:** باهم سرخوردن.
زۆیۆشمه: سرسره بازی. **زۆیۆلتۆ:** لغزش. گریهٔ بچه.صدای چیزی که سریع لیز بخورد. **زۆیۆلدتمک:** لغزاندن. گریاندن.
زۆیۆلدک: محل سرخوردن. **زۆیۆلدک اوچماق:** اسکی کردن. **زۆیۆلده مک:**

سر خوردن. لغزیدن. زوزه کشیدن. زاری کردن. گریستن. **زۆیۆلده مه:** لغزش. **زۆیۆلۆ:** لغزنده. **زۆیۆلۆک:** مقلّد. **زۆیۆن:** گمراه. سر بهوا. بوقلمون صفت. جلف. **زۆیۆنتۆ:** لاستیک. **زۆیۆنج:** الکترونیک. **زۆیۆندۆز:** مهندس الکترونیک. **زۆیه رک:** (جان) کرم خزنده. کرم خاکی. سوسک حمام. **زۆیه گن:** ستارهٔ دنباله دار.

زهرآغاجی: (گیا)(Zəhər ağacı) درخت انجیر زهری. **زهر توْخومو/زهر تولوغو / زهر داغارجیغی / زهر کوْلو:** آدم بداخلاق و عصبی. **زهرلی یاشیل:** سبز تند. **زهرمار:** بسیار تلخ. غذا و نوشیدنی منفور. **زهره قالسین:** نابود باد! **زهر یاغدیرماق:** برج زهرمار بودن.

زهره چیچگی: (گیا)(Zöhrə çiçəyi) گل کفش ونوس. (Cypripedium)

زهله: (Zəhlə) نفرت. چندش. پایهٔ دستگاه بافندگی. **زهله آپارماق:** باعث نفرت کسی شدن. زهله تؤکمک نیز می گویند. **زهله زند:** مایهٔ نفرت. **زهله سیز:** نکبتی. چندش آور.

زهم: (Zəhm) ترس. وحشت.

زهمی یاریلماق: زهره ترک شدن.

زهنده: (Zəhəndə) پرحرف. تلخ زبان.

زیاران: (Ziyaran) شاکی.

زیارتچی: (Ziyarətçi) ملاقاتی.

زیان اوْلماق: ضرر کردن.

زیانخاب: بدخرج. شرور. زیان آور.

زیانچی / زیانکار / زیانلی: زیان آور.

زیبیل تویوغو

زیانداش: (Ziyandaş) صرع(بیماری).

زیانسیز: (Ziyansız) بی خطر.

زیانلیق: زیان. صدمه. خسارت. همیاری دهقانان برای جبران زیان یکی از اهالی. زمین مزروعی قرق شده.

زیان یوْخ: (Ziyan yox) عیبی ندارد.

زیبار: (Zibar) آبرو.

زیبارماق:(Zıbarmaq)مُردن.بیخودشدن.

زیبان: (گیا)(Ziban) گیاهی با تخمهای سیاه که بین مزرعهٔ غله می روید.

زیبتر: (Zibtər) بی حیاء. خشمگین.

زیبریم: همه. سرتاسر. **زیبیدی:** (Zibidi) تماماً. جلف. بیکار. بی پول. آنکه لباس مضحک و تنگ پوشیده.

زیبیدی: (Zıbıdı) کوتاه قد. ساده لوح.

زیبیریک: (Zibirik) اضطراب. تشویش.

زیبیق: (Zıbıq) کوتاه قد. مجاچنگ. آلتی چرم که سعتریان به جای آلت مرد استفاده کنند.

زیبیل: (Zibil) آشغال. خاکروبه. آدم پست و رذل. **زیبیل آغاجی:** (گیا) زیتون تلخ. شال زیتون. زنبیل آغاجی و تسبیح آغاجی نیز می گویند. (Melia azedarach.melo). **زیبیل توْیوقلاری:** (جان) کلاغ زنگی. چرخ ریسک دم دراز. (Megapoduae) **زیبیلچی:** آشغالی. سپور. رفتگر. **زیبیل چیچگی:** (گیا) گل کتانی چنگی. **زیبیل کمری:** لولهٔ مجرای آشغال (در ساختمانهای چند طبقه). **زیبیل کیمی:** به وفور. به حد وفور. **زیبیللتدیرمک:** پرزباله گردانیدن. **زیبیللتمک:** کثیف کردن. **زیبیللشمک:** پرزباله شدن. **زیبیللندیرمک:** پرزباله کردن. **زیبیللنمک:** پرآشغال شدن. **زیبیللمک:** زباله ریختن. **زیبیللیک:** زباله دانی. ظرف آشغال.

زیبین: (Zıbın) بخیه دار. وصله دار.

زیپ: (Zıp) صدای پر کردن چیزی. چوب گردوزنی.

زیپیز: (Zıppız)برهنه.

زیپیلتی: هاگیر واگیر. هنگامه.

زیپقا: شلواری با پاچه های تنگ.

زیپقین: نوعی نیزهٔ چنگال دار برای گرفتن ماهیهای بزرگ. بیکار.

زیپلاق: (Zıplaq) بلندقد.

زیپلاما: کوبش.ضربه. سرشار. اصابت تیر به هدف و افتادن آن.

زیپلاماق: کوبیدن. انداختن.

زیپلانماق: کوبیده شدن. انداخته شدن.

زیپی: بزرگ. گنده. زمخت. مُشت.

زیپیر: (Zıpır) فقیر. دیوانه وار.

زیپیرتی: زوار دررفته. فرسوده. به صورت زپرتی وارد فارسی شده است.

زیپیرتین: بزرگ و بی قواره.

زیپیرداق: (Zıpırdaq) تیزپا.

زیپیرداماق: (Zıpırdamaq) سریع رفتن.

زیپیق: (Zıpıq) چندش آور. پُر.

زیخلاما: (Zıxlama) ادخال.

زیخلاماق: (Zıxlamaq) فرو کردن.

زیخلانماق: (Zıxlanmaq) فرو شدن.

زیدین زیدین: (Zidin zidin) به سختی.

زیر: (Zır) مطلق. اصیل. تماماً. زمخت.

زیراب: (Zirab) مستراح. دستشویی.

زیرال: خشن. **زیران:** (Zıran) ولگرد.

زیربا: (Zırba) خشن. گلهٔ کبک.

زیربازیر: (Zırbazır) ملعون. معدوم.

زیرینج (زرشک)

زیربیش: (Zırbış) حرف نشنو.

زیربیق: (Zırbıq) گِل.

زیربه لذی: (Zırpəlləzi) لندهور.

زیرپی: (Zırpı) گنده. خشن. بی‌ادب.

زیرپیتلیق: (Zırpıtlıq) زورگویی.

زیرتا: (Zırta) ترشی ذغال اخته.

زیرتا پوْز: آنکه ظاهری نامعقول دارد.

زیرتاپیرت: (Zırtapırt) زرت و پرت.

زیرتالاق: بی ترکیب. خشک و خالی.

زیرتان قولو: نفهم. کودن.

زیرت باشی: (Zırt başı) زود زود.

زیر تپن: (Zır təpən) لندهور.

زیرت پیرت: زرت و پرت. هذیان.

زیرت زیرت: ضرت و ضرت. پشت

سرهم. پی در پی و بدون انتظار.
زیرتلاق: (Zırtlaq) بی‌مزه.
زیرتلاماق: تپاندن. فرو کردن.
زیرتلان: (Zırtlan) بلند. بدترکیب.
زیرتوْ: (Zırto) پیر.
زیرتی قیرمیزی: بی حیاء. بی شرم.
زیرتیل: دیوانه وار. زمخت. گنده.
زیرجاما: لباس قدیمی بانوان.
زیرچیک: (Zirçik) شلوغ. ناسازگار.
زیرداما: (Zırdama) کم عقل. احمق.
زیردان: کسی که شوخی لوس کند.
زیردانا: (Zırdana) زردهٔ تخم مرغ.
زیر دودوْگوْنه قوْیماق: فاش کردن.
زیررما: (Zırrama) ← زیرداما.
زیرریق: (Zırrıq) نفر آخر در بازی.
زیرزا: (Zırza) کوبهٔ درب.
زیرزاق: (Zırzaq) شن کش. لافزن.
زیرزوْپ: (Zırzop) چابک. شوریده.
زیرزه: (Zirzə) جفت گیری.
زیر زیبیل: (Zirzibil) آت آشقال.

زیره

زیر زیر: (Zırzır) زرزر. زاری. گریه.
زیرقین: (Zırqın) ضربه.
زیرگیتلی / زیرگیدی: (Zirgidi) بیکار.
زیرگیل: (Zirgil) بی تربیت.
زیرلاق: (Zırlaq) پرحرف. ابله. زرزرو.
زیرلاماق: (Zırlamaq) روغن مالیدن.
زیرلانقیج: (Zırlanqıc) خربزهٔ نارس.
زیرمان: (Zırman) تنومند. لندهور.
زیرنا: (Zırna) سُرنا. ← زورنا.
زیرناتان: (Zırnatan) سرشار. لبریز.
زیرنیخ / زیرنیق: زرنیخ. ارسنیک.
زیروا: (Zırva) لافزن. پرحرف.
زی‌روه: (Zirvə) ← ذیروه.
زیره: (Zirə) زیره. (Carum)
زیره توْ: (Zirəto) سرشیر.
زیره زه: (Zirəzə) جفت گیری.
زیری: سینی کوچک که استکان و نعلبکی را گذارند. نمکدان مسی.
زیری: (Zırı) بزرگ. گنده. الاغ نر.
زیریش: (Ziriş) ← زرشک.
زیریق: (Zırıq) گُنده. بزرگ. فراوان. اختـه. زمختـی. نـام مـدفوع در حالـت اسهال. **زیریقلاماق:** اسهال گرفتن.
زیریل: (Zırıl) دیوانه. شوریده.
زیریلتی: (Zırıltı) زاری. زرزر.
زیریلداتماق: به زاری واداشتن.
زیریلداماق: زرزر کردن. گریستن.
زیریمپانی: (Zırımpanı) زرزر بچه.
زیرینج: (Zirinc) ← زرشک.
زیزن چـوْرک: (Zizən çörək) کلوچهٔ مخصوص بچه‌ها. نان مغزدار.
زیغ: (Zığ) لجن. گل و لای. قی چشم. روغن. غلظت. سرگین تازه و تر.
زیغاب: (Zığab) گنداب.
زیغا باتماق: به زحمت افتادن.
زیغاجار: (Zığacar) گل آلود. لجنزار.
زیغاربی: (جان) جوجه تیغی.
زیغان: (Zığan) ناقلا.
زیغ بارداغی: خیکی. زن چاغالو.
زیغ با زیغ: (Zığ ba zığ) پر. لبریز.
زیـغ زیـغ: (جـان) جیجـاق. بلـوط خورک. (Garrulus glandarius)
زیغ زیمغیر: (Zığ zımğır) لجن. گِل.
زیغلا: (جان) (Zığla) جوجهٔ نوزاد.
زیغلاماق: گل گرفتن. گل اندود کردن.
زیغلان: (گیا) درخت بلند کاج.
زیغلانمـاق: (Zığlanmaq) گـل آلـود شدن. غلیظ شدن. گل اندود شدن.
زیغلی: گل آلود. غلیظ. چرکین.
زیغلیق: (Zığlıq) لجنزار. غلظت.
زیغ وئرمک / زیغ وورماق: پُر بودن.
زیغیت: (Zığıt) مُردنی.
زیغیر: (Zığır) کتان. سمسم.
زیغیردیقلاماق: گشتن. پرسه زدن.
زیغیرقوش: چندش آور. نفرت انگیز.
زیغیل: (Zığıl) لئه.
زیغیلتی: (Zığıltı) زاری. ناله.
زیغیلداشماق: باهم نالیدن.
زیغیلداما: ناله. **زیغیلداماق:** نالیدن.
زیغیماق: (Zığımaq) لغزیدن.
زیفدینه: (Zifdinə) کچل. طاس.
زیفیر: مادهٔ قیرمانند داخل لولهٔ قلیان.
زیقار: (Ziqar) زاری. ناله.
زیققانماق: زور زدن. مِن مِن کردن.
زیققـی: (Zıqqı) کنـد. تنبـل. حـریص. خسیس. پرحرف. **زیققیچی:** پرحرف.
زیققیلتی: (Zıqqıltı) زاری. ناله.
زیققیلداماق: زاری کردن.
زیققیماق: زور زدن (زیربار).
زیققیلیق: (Zıqqılıq) چندش.
زیققینتی: خنج. صدای زور زدن.
زیققینماق: زور زدن. مِن مِن کردن.
زیقی: (جان) حیوانی از جنس دله.
زیگیل: (Ziyil) دمل. مزاحم. پاپیچ. به صورت زگیل وارد فارسی شده است.
زیگیل جیک: زگیل کوچک.
زیگیلده مک: دمل درآوردن.
زیگیللی قورباغا: (جان) قورباغهٔ خالدار.
زیگیل یئین: (جان) آخوندک.
زیـل: (Zil) صـدای زیـر در موسـیقی. صدای نـازک و بلنـد. زنـگ زنگولـه. سـنج (آلـت موسـیقی). فضـله. کـود پرنـده. فضـلهٔ مـرغ و پرنـده. پیخـال پرندگان. پس افکنده. سنگینی.
زیل آتماق: (Zil atmaq) فریاد کشیدن.
زیلاغا: (Zılağa) بسیار ناتوان.
زیلاف: (Zilaf) مستراح. دستشویی.
زیلافلاماق: ساییدن و صاف کردن.
زیلان: (Zilan) نفر آخر در بازی. **زیلان چیچگی:** (گیا) زیلان. ارطاماسیا. مشک چوپان. غازپا. نزله اوْتو نیز می‌گویند.
زیلاو: (Zilav) زیرک.
زیل اوْتو: (گیا) ← زیل چیچگی.
زیلبه: (Zilbə) تکه. قطعه.
زیل تاخینماق: شادی کردن.
زیلتنگ: (Ziltəng) پاردم. رانکی. پالدم. تسـمه‌ای کـه در عقـب زیـن یـا پـالان اسب و الاغ می‌دوزند و زیر دم حیوان می‌افتد. برابر ترکی آن تاپقیر است.

زیل چیچگی: (گیا)(Zil çiçəyi) حشیشه الشقوق. (Antirrhinum cymbalaria).
زیلخ: (Zılx) چغندر.
زیلخا / زیلخی: (Zılxa) سرتاسر.
زیلخیق: (Zılxıq) مارمولک.
زیلدان: (Zildan) نم. مرطوب.
زیلدیر: (Zıldır) برهنه. فقیر.
زیلدیراماق: رسیدن (میوه).
زیل زوْرونا: (Zil zoruna) طرب. شادی.
زیل زیرنا: سرخوش. سرمست.
زیلسیز اوْیناماق: بسیار شادمان شدن.
زیلغا: (Zılğa) جوجه پرنده که تازه از تخم بیرون آمده. غله‌ای که دچار خشکسالی شده است. طاس. کوتوله. ژاکت آستین کوتاه.
زیلقار: (Zılqar) درخت جوان و بلند.
زیل قارا: (Zil qara) سیاه سیاه. سنگین.
زیلقان: (Zılqan) غضروف.
زیلقیت: (Zılqıt) پخش. مرثیه. سریع. ضعیف. ناتوان. آزار دهی.
زیلقیتلاماق: (Zılqıtlamaq) آزار دادن.
زیلقیدیر: (Zılqıdır) ضعیف. تخماق.
زیلقیر: (Zılqır) بیکار. علاف.
زیللشدیرمک: زیر وبلند کردن صدا.
زیللشمک: زیروبلند شدن صدا.
زیللنمک: دوخته شدن (چشم). زیرو بلند شدن صدا. بسته شدن.
زیللە: (Zillə) قلّه. نوک. **زیللە مک:** انداختن. دوختن (چشم). خیره شدن. زل زدن. صدای زیر درآوردن. فضله انداختن (پرنده). پس انداختن. **زیللە مه:** پرتاب. خیرگی. سرازیری.
زیللی: زن بی ادب. هر وسیلهٔ زنگدار.
زیللیک: (Zillik) آغل. معده.
زیللی ماشا: آرشهٔ ویولون و کمانچه.
زیلوْنا: (Zilona) بی حیاء.
زیلی: نوعی از فرش که از نخهای پنبه‌ای با نقشهای رنگین بافته می‌شود. به صورت زیلو وارد فارسی شده .
زیلیق: (Zılıq) آب دهان و دماغ.
زیلین: (Zılın) شلخته.
زیمبا: (Zımba) مته. سوراخ کن.
زیم به زیم: صف به صف. لبریز.
زیمبیرتی: (Zımbırtı) صدای تقلیدی.
زیمبیل: (Zımbıl) سنگین.
زیمپارا: (Zımpara) نوعی سنگ صیقل.
زیمدیریلماق: با سرعت رفتن.
زیمیر: (Zımır) گِل. گِل زیر پای حیوان. کال. میوهٔ کال.
زیمیرتلاق: گل. باتلاق. کودخیس.
زیمیرلاماق: گِل آلود کردن.
زیمیشقا: (Zımışqa) ← سیمیشقا.
زینتیش: (Zıntış) ستیزه جو. معاند.
زیندال: (جان)(Zindal) بچه گربه.
زیندان: (Zindan) صخره. پرتگاه.
زیندان خانا: (Zindan xana) آهنگری.
زیندیق: ستیزه جو. بی حیاء. کوتوله.
زینزیلە: (Zinzilə) دشواری. شرایط سخت. زلزله. آذرخش. سرو صدا. اگزما. بیمار پوستی. پرتگاه.
زینق: (Zınq) فضله. صدای زنگ. جرنگ. قسمت کوچکی از یک چیز.
زینقاق: (Zınqaq) شلوغ.
زینقی: بی تربیت. **زینقیر:** آواره.
زینقیراق/ زینقیروْ: زنگوله.
زینقیروْ اوْتو: (گیا) ←زنگ چیچگی.
زینقیل: (Zınqıl) قوی. زیبا. متین. غیور. کوتاه. مدوّر.
زینقیلتی: صدای زنگ و زنگوله.
زینقیماق: با گریه التماس کردن.
زینقین: چوب بلند توت زنی.
زینگ: (Zing) استخوان بازو و ران. قسمتی از خوشهٔ انگور. جزیرهٔ کوچک در رودخانه که بر اثر کمبود آب بوجود آید.
زینگوارا: انگوری که خوشه‌های بسیار کوچک و دانه‌هایش ریخته باشد.
زینگه: (Zingə) قدر. قیمت.
زینگیردک: غوغاگر. جنجالی.
زینگیره: دسته. خوشهٔ کوچک انگور.
زینگیلتی: زوزه. زاری. زنجموره.
زینگیلدتمک: به زوزه درآوردن.
زینگیلدشمک: باهم زوزه کشیدن.
زینگیلده مک: زوزه کشیدن.
زینگیله: قسمتی از خوشهٔ انگور.
زینه: (Zinə) باریکه آب.
زیو: (Ziv) شرید. طناب رخت.
زیواق: (Zivaq) ضعیف. ناتوان.
زیوانا: (Zivana) زوانه. لوله کوچکی که دو انتهای آن باز باشد. لولهٔ اتصال سوراخ سنگ آسیاب.
زیوانادان چیخارتماق: عصبانی کردن.
زیوانالی سیگار: سیگار فیلتردار. سیگاری که درون آن بنگ باشد.
زیواناسیز: بی بند و بار. شوریده.
زیودی: (Zivdi) نفر آخر در بازی.
زیوه: (Zivə) طناب رخت آویزی.
زیویردیش: (Zıvırdış) نفهم.
زیویردیشی: (Zıvırdışı) بی اجازه.
زیویریق: (Zıvırıq) تماماً. کاملاً.
زیویق: (Zıvıq) دراز. بلند.
زیویل: (Zıvıl) بوته زار انبوه.
زیویلدمک: ← زویولده مک.
زیوین: (Zıvın) بالاپوش زنانه.
زییاد: (جان)(Ziyad) نوعی ماهی. کوتوم هم می‌گویند.
زییپلده مک: از سرما لرزیدن. به لرزه افتادن. **زییپلده مه:** (Ziyildəmə) لرزش.
ژ: (J) از حروف صامت زبان آذربایجانی که جزء حروف صامت طنین دار و پیشین کامی گروهبندی می‌شود. در ترکی قدیم وجود نداشته است. هیچ واژهٔ اصیل ترکی با این حرف آغاز نمی شود. کلماتی که این حرف را دارند، یا دخیل هستند و یا از تبدیل ج، چ و غیره حاصل شده اند.
ژاپن گوْلوْ: (گیا)(Japon gülü) گل ادریسی. (Hydrangea)
ژارکین: (Jarkin) کمک.(ناد).
ژاگوری: (Jaguri) گروهان. گروه ۱۰۰ نفره در ارتش مغول.
ژالتیل: (Jaltil) برهنه.(ناد). (گویش قزاقی). **ژالیک:** (Jalik) درخشنده.(ناد).
ژانر: (Janr) اسلوب. طرز.
ژنرال پالکوونیک: ارتشبد. **ژنرال ماژور:** سرلشکر. **ژنرال لئیتنانت:** سپهبد.
ژورنال ائتمک: چغلی کردن.
ژورنالچی: چغل. فضول.
ژوماک: (Jumak) بهشت.(ناد).
ژیلت اوْلماق: (Jilet olmaq) سرخوش و سرمست بودن. **ژیلتچی:** (Jiletçi) دزد.
ژیمنازیوم: [رو] مدرسهٔ شبانه روزی.

س

س: (S) از حروف صامت زبان ترکی آذربایجانی که جزء حروف صامت گنگ، پیشین کامی و اصطکاکی گروهبندی می‌شود. با حرف «ز» و «ش» قابلیت تغییر و تبدیل دارد.
سئتره: (Setrə) کُت. (گویش موغان)
سئتیخانی: (Setixanı) خوش تیپ.
سئتیر قاپان: (Setir qapan) فقیر.
سئچ آل: (Seç al) انتخاب کن و بخر. سلف سرویس.
سئچدیرمک: (Seçdirmək) برگزیدانیدن. به وسیلهٔ کسی گزینش کردن. دستچین کردن. انتخاب کردن.
سئچدیریلمک: برگزیدانیده شدن.
سئچر: (Seçər) بصیر. آگاه.
سئچرگه: (Seçərgə) تیزبین. سلکتور. برگزیننده. **سئچرلی:** (Seçərli) بصیر.
سئچرلیک: (Seçərlik) بصیرت.
سئچکی: (Seçki) انتخاب.
سئچکین: (Seçkin) چپری که از چوب و ترکه برای نگهداری برّه سازند. منتخب.ممتاز. مجلس نمایندگان.
سئچگل: (Seçgəl) برگزیده. منتخب.
سئچمک: (Seçmək) برگزیدن. انتخاب کردن. دست چین کردن. ورچیدن. جدا کردن. فرق گذاشتن. تبعیض قائل شدن. تشخیص دادن.
سئچمن: (Seçmən) برگزیننده.
سئچمه: گزینش. دانه های بزرگ فضولات حیوانی که برای سوزاندن کاربرد دارند. زن هرزه. منتخب.(ناد).
سئچمه جه: برگزیدنی. به شرط گزینش.
سئچمه جی: (Seçməci) برگزیننده.
سئچمه سئچمه: برگزیده ترین.
سئچمه لی: (Seçməli) قابل گزینش. شایستهٔ دست چین شدن. مختار در انتخاب این و آن. مخیّر.
سئچمه لیک: (Seçməlik) انبار تپاله. انبار کود. انبار هیمه.
سئچنجه: (Seçəncə) آینه.
سئچه نک: (Seçənək) گزینه. شیک.
سئچی: (Seçi) انتخاب. گزینش.
سئچیجی:(Seçici) انتخابگر. گزیننده.
سئچیش: (Seçiş) انتخاب اصلح.
سئچیشمک:(Seçişmək) باهم برگزیدن.
سئچیک: (Seçik) برگزیده.
سئچیل: (Seçil) برگزیده.(ناد).
سئچیلتی: برگزیده. غربال شده.
سئچیلمک: (Seçilmək) انتخاب شدن. گزیده شدن. دست چین شدن. ورچیده شدن. جدا شدن. تمیز داده شدن. مشخص شدن.
سئچیلمن: (Seçilmən) برگزیده.
سئچیلمه: (Seçilmə) گزینش. انتخاب.
سئچیلی / سئچیلیر: (Seçilir) برگزیده.
سئچیلیک: (Seçilik) تمایز. جدایی.
سئچی‌م: (Seçim) انتخاب.
سئچی‌م آلانی: حوزهٔ انتخابیه.
سئچی‌متای: (Seçimtay) کنگره.
سئچیملی: (Seçimli) گزینشگر. مختار.
سئچیملیک: (Seçimlik) اختیاری.
سئچیمه: (Seçimə) آبله.
سئچینتی: (Seçinti) ماندهٔ چیزی بعد از برگزیدن قسمتی.
سئچینیش: (Seçiniş) گزینه. آلترناتیو.
سئخ: (Sex) شعبه. کارگاه. صنف.
سئرچه: (جان)(Serçə) گنجشک. (Passer domesticus, sparrow). پلیس. دختربچه. پسربچه. **سئرچه اؤرک:** گنجشک دل. ترسو. **سئرچه بئیین:** گنجشک مغز. ابله. **سئرچه بارماغی:** ← ائرنک. **سئرچه خایاسی:** (گیا) پنجه واش. (Galium tricorne Stokes). **سئرچه دیلی:** (گیا) مرغ دانه. **سئرچه سودو:** (Serçə südü) شیر مرغ. هر چیز نایاب. **سئرچه سیکیشی:** کار یا جماع عجله ای. **سئرچه صفت:** گنجشک مزاج. **سئرچه یئم اوْتو:** (گیا) حب العصافیر. (Alpiste des canaries)
سئریزه: (Serizə) همیشه. همواره.
سئزدیرمک: (Sezdirmək) فهماندن. حالی کردن. متوجه کردن. توجه دیگری را به چیزی جلب کردن. محسوس کردن. نشت دادن.
سئزدیری / سئزدیریش: (Sezdiri) الهام. القاء. اعلام. تفهیم.
سئزر: (Sezər) حساس.
سئزک: (Sezək) حس. حساس. تله.
سئزکچی: (Sezəkçi) مراقب. پایور.
سئزکمن: (Sezəkmən) مخفی. پنهانی.
سئزگی: (Sezgi) حدس. فراست.

سئرچه

سئزگیج / سئزگیر: (Sezgic) ملتفت. حساس. منفعل.
سئزگیرلیک: انفعال. تأثیرپذیری.
سئزگیسل: (Sezgisəl) حدسی. کشفی.
سئزگیش / سئزگیلی / سئزگین: حساس.
سئزمک: (Sezmək) تشخیص دادن.

تمیز دادن. متوجه شدن. ملتفت شدن. دریافتن. درک کردن. احساس کردن. بو بردن. حدس زدن. حالی شدن.
سئزمه: (Sezmə) تشخیص. التفات.
سئزمیش: ملتفت. حساس. فهیم.
سئزن: (Sezən) حساس.
سئزه می: (Sezəmi) شیر(نوشیدنی).
سئزی: (Sezi) حدس. فراست.
سئزیش: (Seziş) الهام. القاء.
سئزیشلی: (Sezişli) حساس. فهیم.
سئزیک: [دیو](Sezik) الهام. القاء. حدس. بی خیال. شبهه.
سئزیلر / سئزیلرلی: (Sezilər) محسوس.
سئزیلمز: (Sezilməz) غیرقابل احساس.
سئزیلمک: (Sezilmək) محسوس شدن. قابل تشخیص شدن.
سئزیم: (Sezim) الهام. القاء. حدس.
سئزیمتال: (Sezimtal) حساس.
سئزیمجان: حساس. زودگیر. چیزفهم.
سئزین: (Sezin) الهام. القاء.
سئزینج: (Sezinc) حواس. حسیّات.
سئزینقو: (Sezinqu) شبهه دار.
سئزینلتمک: (Sezinlətmək) فهماندن.
سئزینلتمه: (Sezinlətmə) ایهام تناسب.
سئزینمک: مورد الهام واقع شدن.
سئزینیش: (Seziniş) الهام. القاء.
سئسی: (Sesi) کج. قناس. ارّهٔ دو طرفه. میشار. **سئسی ایگنه سی:** سوزن لحاف دوزی. **سئسی قولو:** کج و کوله. آدم چپکی. **سئسی میلچکلری:** پشه‌های تسه تسه ناقل بیماری تب تسه تسه.
سئفتیریم: (Seftirim) ابله. گیج.
سئفقان: (Sefqan) آواره. بیکار.
سئکسان: (Seksan)عدد ۸۰ ← سکسن.
سئکسان هؤرؤک: (Seksan hörük) رقص گروهی زنانه.
سئکمک: (Sekmək) یک گره به راست یا چپ زدن در قالی از روی رنگ نخ در رج قبلی.
سئکی: (Seki) جای باز در جنگل. قسمتی در طویله که علوفه برای حیوانات آماده می شود.
سئل: (Sel) جریان شدید آب. تنداب. به صورت سیل وارد عربی و فارسی شده است. ارابهٔ بزرگ برای حمل علوفه. طناب رخت. چوب محکم کنندهٔ تله.
سئلان: هوای سرد و سوزناک زمستان.
سئلاو: جاهای گود در کوهستان.
سئلاواد: (Selavad) مسیل.
سئلای: (Selay) جای هموار که دو طرفش بلند باشد.
سئل باسار: (Sel basar) سیل گیر. اراضی که باآب سیل آبیاری می‌شوند.
سئلبر: (Selbər) جوال.
سئلبس: (Selbəs) آزاد. خوش ترکیب.
سئلپی: (Selpi) دولاب.
سئلجیتمک: (Selcitmək) لغزاندن.
سئلجیش: (Selciş) لغزش.
سئلجیک: (Selcik) بی شرم. لافزن.
سئلجیمک: (Selcimək) لغزیدن. جابجا شدن. به راه افتادن. از جا بیجا شدن.
سئلچن / سئلدیر: (Seldir) پراکنده.
سئلخان: (Selxan) سرور قوی(ناپ).
سئلدیرسه مه: (Seldirsəmə) ابله. نادان.
سئلدیرک: (Seldirək) لرزان. پراکنده.
سئلدیرمک: به حال خود رها کردن.
سئلدیرنلیک: جنگل انبوه و دشوار.
سئلدیره مک: (Seldirəmək) لرزیدن. تلوتلو خوردن.
سئلدیریک: (Seldirik) پراکنده. تُنُک.
سئل قوْشماق: جا را خیس کردن.
سئلک: (Selək) بخشنده. جوانمرد. ابله.
سئلکش: (جان)(Selkəş) نوعی شاهین.
سئلکمن:(Seləkmən)جوانمرد. بخشنده.
سئلکی: (Selki) جای بی صاحب. بی دقت. آنچه که دو طرفش یکی نباشد.
سئلکیتمک: کجکی پرتاب کردن.
سئلکیک: (Selkik) واژگون.
سئلکیمک: (Selkimək) واژگون شدن.
سئللاب: (Sellab) زمان فراوانی آبهای روان در فصل بهار.
سئللاف: شیاری که سیل گشوده باشد.
سئللان: (Sellan) مالیات.
سئللمسیز:(Selləmsiz) جای بی صاحب.
سئللنمک: (Sellənmək) سیل شدن.
سئلله گی: (Selləyi) مسیل.
سئلله مک: (Selləmək) آب بستن به مزرعه برای آبیاری. جاری کردن. سیل راه انداختن. جا را خیس کردن.
سئلله مه: (Selləmə) سیل آسا. فراوان.
سئللیک: (Sellik) ← سئلینتی. باتلاق که سیل پدید آورده.
سئللین: (Sellin) سربهوا.
سئلمان: (Selman) مدیر سیل. (ناپ).
سئلمک: (Selmək) جوشیدن. سربهوا بودن.
سئلمن: (Selmən) رئیس مجلس جشن.
سئلمه: (Selmə) عجول. شتابان.
سئلن: (Selən) جای نزدیک. ثروت. دارایی. مسیل.
سئلووچا: (Selovça) مسیل.
سئله: (Selə) تور.
سئله سپیر: (Selə səpir) پراکنده.
سئله وئر: (Selə ver) سیل آورده.
سئلی: (Seli) پاک. شانهٔ کشاورزی.
سئل یاتاغی: (Sel yatağı) مسیل.
سئل یاتالی: (Sel yatalı) بی سلیقه.
سئلیان: (Selyan) شیاری که سیل ایجاد کرده باشد. منجوق کوچک. ارابهٔ بزرگ برای حمل علوفه.
سئلیت: (Selit) آب باران سیل آسا. شایعه. سخن.
سئلیک: (Selik) مخاط. لعاب. آب بینی. آب دهان. کسی که در کارهایش احتیاط نمی کند. روستا.
سئلیم: کوه بسیار برجسته و قائم.
سئلینتی: (Selinti) مسیل. زمین سیل برده. پخش و پلا.
سئلینتیر: (Selintir) بی سلیقه.
سئمقی: (Semqi) بی صاحب (سگ).
سئنگن: (Sengən) مجذوب. (ناد).
سئنیم: (Senim) اعتقاد دینی. امید.
سئنیمسیز: (Senimsiz) ناامید.
سئنیملی: (Senimli) امین. امیدوار.
سئوتاپ: (Sevtap) دلبرمحبوب. (ناد).
سئوجه: (Sevcə) محبوب. جانان.
سئوچی: (Sevçı) خواستگار. عاشق. دوستدار. رفیق باز.
سئودا: (Sevda) عشق. هوی و هوس. میل و اشتیاق مفرط. مالیخولیا. به صورت سودا به معنای معامله وارد زبان فارسی شده است. تعبیراتی چون سوداگر، سوداگری و ... از این ریشه پدید آمده‌اند. (ناد).

سئوداچی: سوداپرست. عشقی.
سئودالانما: عشق و عاشقی. شیفتگی.
سئودالانماق: عاشقی کردن.
سئودن: (Sevdən) عشق. محبت.
سئودی جان: (Sevdi can) یک بازی مختلط زنانه و مردانه.
سئودیجیک: (Sevdicik) محبوب.
سئودیرمک: خود را عزیز کردن. محبوب کردن. خود را تو دلها جا کردن.
سئودیری: (Sevdiri) تعریف. بیان.
سئودیک: (Sevdik) محبوب. (ناد).
سئودیم: (Sevdim) پسندیده. (ناد).
سئودیم آیی: (Sevdim ayı) ماه عسل.
سئور: (Sevər) دوستدار. طرفدار. پرستنده. عاشق. نقطه ضعف. نقطهٔ خطر و کشنده.
سئورجه: (Sevərcə) معشوقه. جانان.
سئورشمک:(Sevrəşmək) محبت کردن.
سئورگه: (Sevərgə) معشوقه. جانان.
سئورلیک: (Sevərlik) عشق. محبت. دوست داشتنی. هنر.
سئورمک: (Sevərmək) به پشت دراز کشیدن.
سئوره دیش / سئوره شی: (Sevrədiş) محبت. لطف.
سئوشک: (Sevşək) دوست داشتنی.
سئوشیک: (Sevşik) مهربان. محبوب.
سئوک: (Sevək) محبت. دوستی.
سئوکه: (Sevkə) جای دلخواه.
سئوگشمک:(Sevgəşmək)محبت کردن.
سئوگنجک:(Sevgəncək)بسیار محبوب.
سئوگه: (Sevgə) محبوب. معشوق.
سئوگه دیش: (Sevgədiş) محبت. لطف.
سئوگه مک:(Sevgəmək) محبت کردن.
سئوگه شی/ سئوگه یئیش: (Sevgəşi) محبت. لطف.
سئوگی: (Sevgi)محبت. عشق. معشوق.
سئوگی ایلگی: عشق و محبت.
سئوگیت: (Sevgit) محبوب. معشوق. جانان. ترانهٔ عاشقانه.
سئوگیر ساغان: صافی بزرگ.
سئوگیل: (Sevgil) دُردانه. محبوب.
سئوگیلی: (Sevgili) دُردانه. محبوبه. معشوقه. با این معنا به صورت سوگلی وارد فارسی شده است. (ناد).
سئوگیم: (Sevgim) عشق. محبت.
سئوگین: (Sevgin) مربوط. مرتبط.
سئومک: (Sevmək) دوست داشتن. عشق ورزیدن.
سئومه: (Sevmə) دوستی. عشق ورزی.
سئومی: (Sevmi) دوست داشتنی.
سئونک / سئونیک: (Sevnək) شادمان.
سئوه جن: (Sevəcən) لذیذ. مشفق.
سئوه جی: (Seväci) مهربان.
سئوه ره: (Sevərə) قفسهٔ سینه.
سئوه سئوه: با علاقه. با اشتیاق.
سئوه سر / سئوه گن: (Sevəsər) هوادار.
سئوی: (Sevi) عشق.
سئویب سئچمک: (Sevib seçmək) پسندیدن و گزیدن.
سئویت: (Sevit) عشق. تختهٔ خمیر بازکنی. سیارهٔ زهره یا ونوس. محبوب.
سئویتمک: باعث عشق کسی شدن.
سئویج: (Sevic) زوج. همسر. محبت.
سئویجی: (Sevici) دوستدار. عاشق. شیفته. زن همجنس باز.
سئویرچی: (Sevirçi) دوستدار. عاشق.
سئویرگه: (Sevirgə) محبت. عشق. جشن. ضیافت. بخشش.
سئویرگه مک: محبت کردن.
سئویش: آرزو. هوس. لذت. دوست.
سئویشکن: (Sevişkən) عاشق شونده. مفتون.
سئویشمک: همدیگر را دوست داشتن.
سئویشمه: معاشقه. دوستدار دو جانبه.
سئویک: [دیو](Sevik) دوست. دوست داشتنی. فراموشکار. (ناد).
سئویکچی: ژیگول. مرد جلف.
سئویکلی: (Sevikli) دوستدار. معشوق.
سئویکلیک:(Seviklik) عشق. الفت.
سئویل: (Sevil) دوست داشتنی.(ناد).
سئویلدی: (Sevildi) محبوب.(ناد).
سئویلگن: (Sevilgən) محبوب.
سئویللی بئز: (Sevilli bez) بافتهٔ پنبه ای.
سئویلمک: (Sevilmək) دوست داشته شدن. محبوب واقع شدن.
سئویلن / سئویلی: (Sevilən) محبوب.
سئویم: (Sevim) عشق. محبت. مهر. معشوق(ناد).
سئویمجی: (Sevimci) مژده رسان.
سئویمسیز: ناسازگار. آنتی پاتیک.
سئویملی: (Sevimli) محبوب.
سئوین: (Sevin) عشق. محبت. (ناد).
سئوینتی:(Sevinti)خوشحالی. کامرانی.
سئوینج: (Sevinc) شادی. مسرت. شادمانی. سرور. چوب رابط محور گاوآهن به یوغ.
سئوینجک:(Sevincək) شادمان. شادان.
سئوینجن: (Sevincən) شادمان.
سئوینجه: (Sevincə) مژده. بشارت. هدیهٔ عاشقانه. (ناد).
سئوینجی: (Sevinci) مژدگانی.
سئوینجیک: (Sevincik) مژدگانی. حس خوشحالی.
سئوینچی:(Sevinçi) مژده رسان. قاصد.
سئویندی: (Sevindi) شادمان (ناد).
سئویندیر: (Sevindir) شاد کن! (ناد).
سئویندیرمک: (Sevindirmək) تنشیط. خوشحال کردن. خبرخوش دادن. روشن کردن چراغ.
سئویندیرمه: تنشیط. خوشحال سازی.
سئویندیری: (Sevindiri) مژده. بشارت.
سئویندیریک: (Sevindirik) شادی یکباره و فوق العاده.
سئویندیریلمک: خوشحال کرده شدن.
سئویندیک: کاموا. ممنون. مژده.
سئوینگ: (Seving) معشوق. محبوب.
سئوینگی: (Sevingi) خوشحالی. سرور.
سئوینمک: (Sevinmək) خوشحال شدن. خبر خوش شنیدن.
سئوینمه: (Sevinmə) خوشحالی. سرور.
سئوینیمیش: شاد شده (ناد).
سئوینیشمک: باهم شاد شدن.
سئوینیشمه: (Sevinişmə) همشادی.
سئوینی قیوینی: (Sevini qıvını) شاد و خرم.
سئی: (Sey) رود. رودخانه. خوب. این. همین این. **سئیبند:** آبراههٔ زیر زمینی. **سئیتال:** دائماً. همواره. **سئیچر:** (جان) گنجشک. **سئیخان:** سرور زیبا (ناپ). **سئیدیم سیریق:** سرسری. الکی. **سئیرات:** جای بلند آفتابگیر یا بادگیر. **سئیران:** گردش. **سئیرانگاه:** گردشگاه. **سئیرتمه:** جوانهٔ سبزه. **سئیرک:** کم پشت.

پراکنده. رقیق. نادر. **سئیرک ستن:** پراکنده. اینجا و آنجا. **سئیرک سینک:** حشرهٔ تخم گذار و کرم زا. **سئیرلتمک:** تنک کردن. رقیق کردن. **سئیرلدیلمک:** کم پشت گردانیدن. **سئیرلمک:** کم پشت شدن. رقیق شدن. **سئیرم:** کم پشت. رقیق. پراکنده. **سئیروش:** فرشته (ناپ). **سئیره:** رقیق. لطیف. ← سایرا. **سئیره قوب:** سگ رقیب. دو بهم زن. **سئیره مک:** پیدا شدن کرم روی گوشت. رقیق کردن. **سئیره مه:** رقیق سازی. **سئیریک:** (جان) کرم پنیر. **سئیریمک:** قد قد کردن مرغ در تخم گذاری. **سئیزان:** طویله دو طبقه که طبقه دوم مسکونی باشد. **سئیسئی:** کاهل. وقت تلف کن. **سئیسانا:** جهیزیه. **سئیسیمک:** مربوط به زلزله. زلزله خیز. **سئیکر:** سرانجام. پایان کار. **سئیکیر:** بازی با انگشتر. انگشتر بازی. **سئیگین:** آهسته. آرام. **سئیله مک:** شستن غلهٔ ناصاف در رود. چیزهایی مانند حبوبات یا کشمش را از ظرفی به ظرف دیگر ریختن و آشغال آن را جدا نمودن. **سئیمک:** لکّه‌دار کردن. بی‌اعتبار کردن. **سئیمل:** سبد. **سئیمن:** جوانان همراه داماد. نگهبان. **سئیمور:** رازگشا. (ناپ). **سئینه:** ظرف سفالی دسته دار. **سئیواز:** لوبیای تازه. **سئیوان:** ایوان. جلوخان. چادر. **سئیوت:** بندی که برای بستن جلوی آب درست می‌شود. گفتگو. مشورت. **سئیوت ائتمک:** مشخص کردن تعداد مهمانان که معمولاً با گردهمایی بزرگان فامیل چند روز پیش از مراسم عروسی و یا عزا انجام می‌شود. **سئیه لیک:** پراکنده. تنک. **سئیقین:** رودی در ترکستان. به صورت سیحون در ادبیات فارسی وارد شده است. **سئیی:** کتان. **سئییز:** بُز نر. بُز پیشاهنگ. این بز را که نر است اخته می کنند و شاخهایش را تیز می کنند. مهتر(اسب). **سئییزلیک:** مهتری. **سئییک:** (جان) بچه آهو. پراکنده. غیرمتراکم. شک. **سئییل:** جای گود. **سئییلیک:** سرویس. **سئییین:** (ساغین) ظرفی سفالی کشک سابی. **سئییینچه:** ظرف کشک سابی کوچک. **سا:** (Sa) اگر. **سائین:** (متفا) ← سایین. **سابا:** (Saba) نسیم. نسیم لطیف صبحدم. خیک بزرگی که در درون آن قمیز درست کنند. (ناد). **ساباتای:** کیسهٔ مخصوص نقره. درجه. **سابالا:** حکومت با جدیت و کوشش. **سابان:** (Saban) ← ساپان. **سابای:** (Sabay) فالبین. **سابقه لی:** (Sabiqəli) سابقه دار. خلاف. **سابوتای:** (Sabutay) دلاوراستوار(ناپ). **سابول:** (Sabul) غیرت. همت. **سابی:** (Sabı) پیمانهٔ گندم ۲۰ کیلویی. **سابیرقا:** دنده. دندهٔ سینه. درد ناحیهٔ سینه. **ساپ:** (Sap) دم گل. دم برگ. دم میوه. نخ. تار. دسته (بیل،کلنگ، چاقو و غیره). صف. پیشوندی به معنای مطلق و بسیار. ساپ ساری= زردِ زرد. کلک. حیله. زمان. وقت. واژهٔ «صف» در زبان عربی به همین معنا است. **ساپ آشیغی:** (Sap aşığı) قرقرهٔ نخ. **ساپ آلتین:** (Sap altın) زر ناب. **ساپا:** (Sapa) ملوان. خطا. مالهٔ خرمنکوب. جای دور افتاده. کیفیت. **ساپات:** (Sapat) رفو. گناه. جرم. **ساپاتان:** (Sapatan) فلاخن. **ساپاتلاما:** (Sapatlama) اخلال. **ساپاتما:** (Sapatma) زن گمراه. بدکاره. **ساپاتماق:** کج و کوله رفتن. **ساپاجی:** (Sapacı) سخنگو. گُرزدار. **ساپاچ:** (Sapaç) اشعه. پرتو. **ساپاداق:** (جان) گوزن یک ساله. **ساپار:** (Sapar) بیراهه. کجراهه. جای گریز. راه فرار. تفاوت. فرق. کنارهٔ شهر. آزاد. تغییر دهندهٔ راه. از قبایل ترک که در سده‌های ۵ و ۶ میلادی، در قسمتهای غرب سیبری و قفقاز شمالی نقش مهمی ایفا کرده‌اند. **ساپاران:** مکان دشوار. صعب العبور. **ساپارتا:** (Saparta) وحشی. خونخوار. بی رحم. شلیک همزمان توپها. سخنی که با خشم گفته شود. **ساپارتالاماق:** آتش گشودن. **ساپارماق:** سفر کردن. فرار کردن. **ساپارنا:** (گیا)(Saparna) سیمیلاکس. **ساپاساغ:** (Sapa sağ) کاملاً تندرست. **ساپاسیز:** (Sapasız) نامرغوب. بنجل. **ساپاغا:** شاخ. شاخه. چارچوب. **ساپاغان:** (Sapağan) کوبنده. کوبان. **ساپاغین:** (Sapağın) عامیانه. ناشیانه. **ساپاق:** (Sapaq) دسته. کلاس. محل انحراف و انشعاب. سفیه. نادان. خط. **ساپاقار / ساپاقال:** (Sapaqar) کلبتین. **ساپاقچی:** (Sapaqçı) پینه دوز. **ساپاقداش:** (Sapaqdaş) هم کلاسی. **ساپاقلیق:** انحراف. ناهنجاری. **ساپال:** (Sapal) نخ لباس. نخ. قیطان. **ساپالاتماق:** زیر و رو کردن. **ساپالاج:** (Sapalac) نادان. راه اشتباه. **ساپالاق:** تقسیم. توزیع. نوعی مالیات که به موجب آن در اوایل انقلاب اکتبر، دهقانان می‌بایستی مازاد تولید غلات خود را اجباراً به قیمت دولتی به دولت تحویل می‌دادند. بهانه. حیله. گردن. مو یا پشم درهم رفته. **ساپالاقچی:** (Sapalaqçı) بهانه گیر. **ساپالاماق:** (Sapalamaq) تکه تکه کردن. برجسته کردن. باد کردن. **ساپالان:** (Sapalan) برجسته. **ساپالانماق:** برجسته شدن. **ساپالاو:** زیرو رو سازی. برگردان. **ساپالی:** (Sapalı) مرغوب. با کیفیت. **ساپالیق:** (Sapalıq) انحراف. ناهنجاری. **ساپاما:** (Sapama) حلّاجی. **ساپاماق:** پراکندن. پخش کردن. حلّاجی کردن. خلاص شدن. **ساپان:** (Sapan) فلاخن. پلخم. گاوآهن. فهم. درک. به صورت «سبنج» به معنای چوب شیارزنی در گاوآهن وارد زبان فارسی شده است. **ساپان ایز:** (Sapan iz) خط آشفته. **ساپان بالیغی:** (جان)(Sapan balığı) روباه دریایی. نوعی ماهی به درازی ۶ تا ۷ متر از نوع سگ ماهی. دنیز تولکوسو نیز گویند. (Alopia vulpes) **ساپانتا:** (Sapanta) خشن. زمخت. **ساپان توْی:** (Sapan toy) مراسم جشن بزرگی که درفصل بهار و هنگام آماده شدن کشت برگزار شود. عید نوروز. **ساپانج:** (Sapanc) مسافرخانه.

ساپان چاتلاتماق: با فلاخن سنگ انداختن. به کار انداختن فلاخن.
ساپانچی: (Sapançı) کشاورز.
ساپانچی قوْش: (Sapançı qoş) مجموعهٔ چندین خانوادهٔ کشاورز.
ساپاند: (Sapand) ← سوپنگ.
ساپان دمیری: (Sapan dəmiri) خیش.
ساپاندیرماق: حلّاجی گردانیدن.
ساپان سۆمۆگۆ: (Sapan sümüyü)

ساپان قیران

استخوان بینی.
ساپانسیز: (Sapansız) نفهم. نامتعادل.
ساپان قامچی: (Sapan qamçı) نوعی تازیانه که دو نوک آن به هم بسته و به عنوان فلاخن کوچک استفاده شود.
ساپان قایا: (Sapan qaya) فلاخن.
ساپان قولاق: (Sapan qulaq) خیش.
ساپان قیران: (گیا)(Sapan qıran) عجرم. شرش. گیاهی از باقلاها که ریشه‌هایش به زمین نفوذ کند و هنگام شخم زدن تولید زحمت کند. قاییش قیران نیز گویند. (Onosisspinosa)
ساپانلاماق: (Sapanlamaq) بیل زدن. شخم کردن. با فلاخن سنگ انداختن. سرسام گفتن.
ساپانلان: (Sapanlan) مزرعه. کشتزار.
ساپانلی: (Sapanlı) فلاخن دار.
ساپانلیق: (Sapanlıq) غیر طبیعی.
ساپانماق: (Sapanmaq) حلّاجی شدن.
ساپان وئرمه: (Sapan vermə)سومین شخم زنی مزرعه.
ساپان یئلی: باد. باد صبا.
ساپاو: (Sapav) تبهکار. بزهکار.
ساپاوچی: (Sapavçı) حلّاج. پشم زن.
ساپاویل: (گیا) نوعی گیاه پیچنده.
ساپ باش: (Sap baş) سر خمیده.
ساپ بالیق: (Sap balıq) اهل و عیال.
ساپپا: (Sappa) کج. محل قرار گرفتن مرده در قبر. حیله.
ساپپاجادان:(Sappacadan) ناگهان.
ساپتار: (Saptar) رادار.
ساپتاق: (Saptaq) شیطان. گمراه.
ساپتاقای: (Saptaqay) نخ. خاشاک.
ساپتال: (Saptal) یک رشته نخ.
ساپتالقان: (Saptalqan) سوزن.
ساپتاما: (Saptama) تعلق خاطر. عشق.
ساپتاماق: (Saptamaq) تعلق خاطر یافتن. ردیابی کردن. کشف کردن.
ساپتانجا: (Saptanca) کوتانژانت.
ساپچیق: (Sapcıq) نخ کوچک. شاخه‌ای که بر سر گل دارد.
ساپ چکمه: (Sap çəkmə) کار انتقال محصول به خرمن.
ساپچی: (Sapçı) نختاب. نخ فروش. رهبر. پیشرو. کارگری که در زمان خرمن بکار گیرند.تعمیرکار. ناظم.
ساپ چیچک: دسته گل (ناد).
ساپدا دورماز: سست سخن.
ساپدار: (Sapdar) رنگ خاکستری.
ساپداش: (Sapdaş) همرشته. هم صنف.
ساپداق: (Sapdaq) مغرور. پابرجا.
ساپدال: (Sapdal) مویی که بیرون از حلقهٔ گیسو بماند. آنلاین.
ساپداما: (Sapdama) تثبیت.
ساپداماق: (Sapdamaq) تثبیت کردن.
ساپدان قالماق: از ردیف خارج شدن.
ساپدانماق: (Sapdanmaq) تثبیت شدن.
ساپدانیش: (Sapdanış) تثبیت.
ساپدانیلماق: تثبیت گردیدن.
ساپدانیم: (Sapdanım) تثبیت.
ساپدورماق: ← سپدیرمک.
ساپدیرما: (Sapdırma) انحراف.
ساپدیرماق: (Sapdırmaq) به انحراف کشانیدن. از راه به در بردن. گمراه ساختن. وصله زدن. رفو کردن.
ساپدیری: (Sapdırı) تحریف.
ساپدیریجی: دفلکتور. برگرداننده.
ساپدیریلماق: تحریف گردیدن.
ساپدیق: مجرم. منحرف. بزهکار.
ساپراتماق: یاوه سرایی کردن.
ساپراس: (Sapras) متوالی. مرتب.
ساپراش: (Sapraş) جدایی. انفصال.
ساپراشماق: (Sapraşmaq) جدا شدن.
ساپرالاشماق: خشمگین شدن.
ساپران: (جان)(Sapran) ماهی آزاد.
ساپریق: (Saprıq) خوشهٔ انگور. به صورت «سَپریغ» وارد فارسی شده.
ساپ ساپ: گروه گروه. ردیف ردیف.
ساپساپچی: منفعت طلب. کلک باز.
ساپ ساری: زرد زرد. زرد مطلق.
ساپ ساغ: (Sap sağ) صحیح. هوشیار.
ساپ ساغلام: (Sap sağlam) خیلی سالم.
ساپ سالماق: بند انداختن در آرایش.
ساپ سامان: باقیمانده علوفه یا محصول.
ساپ سامان آغاسی: ابله. احمق.
ساپسان: (Sapsan) سریع. تند. فرز.
ساپ سانای: (Sap sanay) بداندیش.
ساپسانماق: (Sapsanmaq) اصرار کردن.
ساپ سای: (Sap say) سالم و تندرست.
ساپسایاق: (Sapsayaq) نرمدل.
ساپ سایخان:(Sap sayxan) کاملاً زیبا.
ساپ سایی: (Sap sayı) چند لحظه قبل.
ساپسیز:(Sapsız)بی دسته. زن بی شوهر.
ساپسیز سامان: زن بی شوهر.
ساپسیز مئشه: (گیا) سفید مازو.
ساپقا: (Sapqa) سنگلاخ. صخره زار.
ساپقان: (Sapqan) فلاخن سنگ انداز.
ساپقوْل: (Sapqol) شاخه. شعبه.
ساپقی: انحراف از مسیر اصلی. کوچه.
ساپ قیلیق: راه و چاه. راه و روش.
ساپقین: (Sapqın) گمراه. هرزه. شرور. شهوتران. حربه و نیزه‌ای به شکل پنجه که صیادان بدان ماهی بگیرند. صخره‌ای که تحت تأثیر یخ از جای کنده شده و به جای دیگر لغزیده.
ساپقینچی: (Sapqınçı) سوار کاری که در تاخت حیوانی مهاجم مانند گاو و جز آن را به نیزه زند.
ساپلاتماق: نفوذ دادن. داخل کردن.
ساپلاجیق: (Saplacıq) سوزن.
ساپلاش: (Saplaş) ترتیب. به ترتیب.

ساپلاشماق: (Saplaşmaq) ضمیمه شدن. مزاحم شدن. ردیف شدن. مرتب شدن. به صف شدن.
ساپلاق: (Saplaq) دم. دمچه (برگ، میوه و گل). دسته. نخ. میل مهاری. دمبرک. علاوه. ضمیمه. تار(نخ). مشربه. پارچ. نقطهٔ اتصال. پیرو.
ساپلام: (Saplam) نصب. نخی که در سوزن کنند.
ساپلاما: (Saplama) نخ کنی (سوزن). نصب. پیم. چاقوی کوچک.
ساپلاماق: (Saplamaq) نخ کردن (سوزن). دسته انداختن. دسته استوار کردن. دسته جا کردن (بیل و کلنگ و غیره). نصب کردن. نشاندن. دوختن. به زور چپاندن. به شدت فرو کردن. تا دسته فرو کردن (خنجر). توهین کردن. تحمیل کردن. مهارکردن. کاملاً نابود کردن.
ساپلانتی: (Saplantı) تحجر فکری.
ساپلانما: (Saplanma) دریافت. فهم.
ساپلانماق: (Saplanmaq) نخ شدن (سوزن). نصب شدن دسته. تا دسته فرو رفتن. فرو رفتن و ماندن. دوخته شدن. خیره شدن. تراز شدن. دریافت کردن. فهمیدن. برعهده گرفتن.
ساپلانیش: مهار. دریافت. فهم.
ساپلانیم: (Saplanım) انضمام.
ساپلی: (Saplı) دسته دار. حیله گر. کفگیر بزرگ. مرتب.
ساپلی آیاق: (Saplı ayaq) پارچ. مشربه.
ساپلیجا: تابه. ماهی تابه. تابهٔ دسته بلند.
ساپلیجان: ذات الریه. آپاندیسیت.
ساپلی ساپارلی: (Saplı saparlı) مداوم.
ساپلی سلطان: (Saplı sultan) مرد مزاحم زنان. مرد زن نما.
ساپلیق: (Saplıq) آب و تاب. ضمیمه. قبضه. دسته. متقال.
ساپلی قارقا: (جان) کلاغ ابلق.
ساپلیم: (Saplım) علاوه. ضمیمه.
ساپلی مئشه: (Saplı meşə) نوعی بلوط (Quercus robur).
ساپلینماق: (Saplınmaq) ضمیمه شدن.
ساپما: (Sapma) انحراف. گمراهی.
ساپماچی: منحرف. انشعاب کننده.
ساپماز: (Sapmaz) درستکار. (ناپ).
ساپماق: (Sapmaq) گمراه شدن. به بیراهه رفتن. از جاده به در شدن. به جهت دیگر رفتن. عوضی رفتن. عدول کردن. نپذیرفتن. طفره رفتن. ادامه یافتن.
ساپمالیق: (Sapmalıq) تخته هایی که روی مزار بگسترند.
ساپناق: (Sapnaq) پناهگاه.
ساپی: (Sapı) صحبت. سخن. مبارز. چماق. گُرز.
ساپ یئییب سامان ساووران: ناشکر. ابله.
ساپیت: ملحد. برگشته. فساد. فاسد.
ساپیتقا: گمراهی. دسیسه. انحراف.
ساپیتقان: (Sapıtqan) همواره آویزان کننده. چاپلوس. آنکه به پر و پای آدم بپیچد و دم بجنباند.
ساپیتما: (Sapıtma) حیله. کلک.
ساپیتماق: (Sapıtmaq) از موضوع منحرف کردن. دیوانه شدن. چرند و پرند گفتن. مانور کردن.
ساپیدیش: (Sapıdış) گمراهی.
ساپیر: (Sapır) صبر. تحمل.
ساپیرتما: تخته که روی مزار بگسترند.
ساپیر سوْپور: (Sapır sopur) خس و خاشاک.
ساپی سالیق: بی قابلیت. ابله.
ساپی سیلیک: سر بهوا. بی‌حجاب.
ساپیش: (Sapış) گمراهی. فتنه.
ساپیشقان: گمراه شونده. التصاقی.
ساپیشما: گمراهی. گمراهی جمعی.
ساپیشماق: گمراه شدن جمعی.
ساپیق: [دیو](Sapıq) دمانهٔ خرگاه. پایین دست چادر یا خیمه. منحرف. گمراه. مجذوب. لامذهب. خفیف. سبک. ستمگر. غیرعادی. ردیف. نوبت. شَل.
ساپی قارا: (Sapı qara) تابه.
ساپیق باسار: (Sapıq basar) سرکوب کنندهٔ منحرف.(ناپ).
ساپیق ساپان: فراز و نشیب. ناهموار.
ساپیقماق: (Sapıqmaq) منحرف شدن.
ساپیل: (Sapıl) همراه. پیرو. سرگردان.
ساپیلجا: (Sapılca) ← ساپلیجا.
ساپیلماق: (Sapılmaq) به بیراهه کشانده شدن. به انحراف کشیده شدن. گمراه شدن. به بیراهه افتادن.
ساپیم: (Sapım) نفوذ. دخول.
ساپینا قدر: (Sapına qədər) تا آخر.
ساپینج: (Sapınc) گمراهی. اشتباه.
ساپینلیق: گناهکاری. مجرمیت.
ساپینماق: خم شدن. منحرف شدن.
سات: (Sat) برهنه. مطلق. تختهٔ مخصوص خرد کردن گوشت. فعل امر به معنای «بفروش».
ساتا: (Sata) مرجان. خوشهٔ انگور.
ساتا باشی: دَشت. فروش اول.
ساتاپای: (Satapay) هیزم گرد که بر پشت بام آغل بچینند.
ساتاچی: (Sataçı) مغرور.
ساتار: (Satar) فروشنده. جای پشته کردن هیزم در جنگل. به صورت «سطار» به معنای قصاب وارد زبان عربی شده است.
ساتارمان: (Satarman) فروشنده.
ساتاش: (Sataş) تعرض. تصادف. برخورد. درگیری. غرور.
ساتاشان: باران خورده. مزاحم.
ساتاشقان: متعرض. طعنه زن. متلک گو.
ساتاشما: (Sataşma) مزاحمت.
ساتاشماق: (Sataşmaq) سر به سر گذاشتن. نیش زدن. طعنه زدن. تعرض کردن. تجاوز کردن. متهم کردن. توهین کردن. برخورد کردن چشم. برخوردن. تماس گرفتن.
ساتاشیق: چسبیده. برخورد کرده.
ساتاشیلماق: مورد مزاحمت واقع شدن.
ساتاغین: کالای خریداری شده.
ساتاق:(Sataq) فروشگاه. جاسوس.
ساتاقچی: (Sataqçı) مغازه دار. کاسب.
ساتاقسیز: (Sataqsız) بی هزینه. رایگان.
ساتاقلی: (Sataqlı) فاحشه. زن بدکاره.
ساتالاق:(Satalaq)شارلاتان. کلاهبردار.
ساتالاماق: (Satalamaq) لرزیدن.
ساتالقا: (Satalqa) بازار. فروشگاه.
ساتاما: (Satama) ابله. کندذهن. محتاط.
ساتان: (Satan) تمام ران تا سر انگشتان. قسمت اندرونی رانهای پا که در هنگام راه رفتن به هم ساییده شوند و از مقابل همدیگر رد و بدل شوند. فروشنده.

قربان. فدا.
ساتانا: (Satana) شیطان.
ساتانای: ماه تابان. بانوی دانا. (ناد).
ساتانلاق: (Satanlaq) لنگ دراز.
ساتای: (Satay) دلاور. خویشاوند(ناپ)
سات پات: (Sat pat) پراکنده. تُنُک.
ساتپاق: (Satpaq) لگّه. چرک.
ساتتاچی: (Sattaçı) فروشنده.
ساتدیرماق: به فروش رسانیدن.
ساتدیریلماق: به فروش رسانده شدن.
ساتدیق: (Satdıq) فروشی.
ساتراج: کنده کاری شده. کنده کاری.
ساتساماق: (Satsamaq) ← ساتیقساماق.
ساتقا: (Satqa) مبادله.
ساتقاج: (Satqac) براق کننده.
ساتقاچی:(Satqaçı) پردازشگر.جلاکار.
ساتقاس: (Satqas) مقصد. هدف.
ساتقاق: (Satqaq) مفتری. افتراء زننده.
ساتقالماق: (Satqalmaq) جویده شدن. افتراء خوردن.
ساتقاماق: (Satqamaq) جویدن. تلاقی کردن. رنجاندن. برق انداختن.
ساتقان: فروشنده. بسیار فروشنده.
ساتقی: (Satqı) فروش.
ساتقیج: خودفروخته. جیره خور. خائن.
ساتقیس:(جان)(Satqıs) عقاب ماهیگیر.
ساتقین: خودفروخته. جیره خور.
ساتکن / ساتکین / ساتگنی / ساتگین: (Satgin) پیاله. قدح باده. شراب.
ساتگینی: (متفا)(Satgini) ← ساتگین.
ساتلاق: بی عقل. ابله. درخت گردو.
ساتلاماق: (Satlamaq) تحریک کردن.
ساتلانماق: (Satlanmaq) جسارت به خرج دادن. تحریک شدن.
ساتلمش: (متفا) ← ساتیلمیش.
ساتلیجان: ذات الجنب. خشکی غشاء جگر سفید. سیاتیک. ذات الریه.
ساتلیق: (Satlıq) فروشی. فروشندگی. فروختنی. خائن. گرانبها(ناد).
ساتلیق آت: (اسب فروشی) بچهٔ گریزپا.
ساتما: [دیو](Satma) فروش. عرضه. کلبهٔ باغبان.
ساتما داشی: سنگ عمودی مزار.
ساتمار: (Satmar) گرانبها. (ناپ).
ساتماق: (Satmaq) فروختن. به فروش رساندن. عرضه داشتن. تظاهر کردن. فضل فروشی کردن. جدا کردن.
ساتمان: (Satman) فروشنده.
ساتمیش: (Satmış) فروخته. دختری که هنگام تولدبرای پسری نشان شود(ناد).
ساتی: (Satı) فروشگاه. فاحشه. خودفروش. فروش. نردبان. مرحله. در اصل. ذاتاً. ارمغان جشن. فروخته شده. (ناد). ← ساتیلمیش.
ساتی آلی / ساتیب آلیش: خرید فروش.
ساتیب سوْوماق: (Satıb sovmaq) به قیمت ارزان فروختن. برباد دادن.
ساتیت: (Satıt) محبوب. دلدار.
ساتیج: (Satıc) صنف. ردیف.قطار.
ساتیجا / ساتیجی: (Satıca) فروشنده.
ساتیچ: (Satıç) فروشنده. تاجر. طبقه. مرتبه.
ساتیر: (Satır) نمد بزرگ دور چادر. در دیوان لغات به صورت دشنامی آمده است در معنای بی اصل و نسب.
ساتیرا: (Satıra) خالدار.
ساتیرا: [لا] (Satira) تألیف ادبی افشاگر. طنز.
ساتیران: (Satıran) خالدار.
ساتیرقاج: (Satırqac) روسری.
ساتیرما: (Satırma) غذایی از اختلاط آرد و روغن.
ساتیریک: (Satirik) انتقادی.
ساتیش: (Satış) فروش. فروشی.
ساتیشا بوراخماق: (Satışa buraxmaq) در معرض فروش گذاشتن. برای فروش عرضه کردن.
ساتیش بلگه:(Satış bəlgə) فاکتور فروش. مبایعه نامه.
ساتیشدیرماق: همدیگر را فروختن.
ساتیشقا: (Satışqa) کالا. فروختنی.
ساتیشقان:(Satışqan)فروشنده. بازرگان.
ساتیشلی توتمانلیق: اجاره بشرط فروش.
ساتیشماق: به یکدیگر فروختن.
ساتیق: [دیو](Satıq) فروشی. تجارت. فروش. معامله.
ساتیق آش: (Satıq aş) خواروبار.
ساتیقچی: فروشندهٔ دوره گرد. تاجر.
ساتیقدیرا: (Satıqdıra) مغازه.
ساتیقساق: (Satıqsaq) ← ساتیقلی.
ساتیقساماق: عزم فروش داشتن.

ساچ

ساتیقلی: کسی که عزم فروش دارد.
ساتیل: (Satıl) سطل. نذر. رواج. ابزار پولادی برای تیز کردن لبهٔ تیزی. ابزار فولادی برای آتش گرفتن از سنگ چخماق. قفل.
ساتیلای: الههٔ پلیدی در باور ترکان.
ساتیلچا: (Satılça) سطل کوچک.
ساتیلماز: (Satılmaz) غیرقابل فروش.
ساتیلماق: فروخته شدن. به فروش رفتن. خود فروختن. خودفروشی کردن.
ساتیلما قول: بردهٔ زرخرید.
ساتیلمیش: (Satılmış) فروخته شده. کودکی که بنا به عادت ترکان برای فریب دادن اروح خبیث، ماما آن را به والدینش می فروخت و به اندازهٔ وزن آن آهن می گرفت. به صورت «ساتلمش» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. (ناپ)
ساتیلیق: کالا. خودفروشی. فاحشگی.
ساتیم: (Satım) فروش.
ساتیمجی: (Satımcı) فروشنده.
ساتیملی: (Satımlı) پر فروش.
ساتیملیق: (Satımlıq) مزد یا پاداش فروش. کمیسیون.
ساتین: (Satın) قیمت. بهاء. نذر.
ساتین آلماق: خریدن. قطعی خریدن. پرداختن قیمت چیزی و خریدن آن.
ساتینتی: فروختنی. فروخته شده.
ساتینجاق: فروشی. **ساتینچی:** فروشنده.
ساتیو: (Satıv) فروش. تجارت.
ساج/ ساچ: (Sac) تابهٔ نان پزی. آهن پهنی که نان تنک را بر بالای آن گذارند. ظرف آهنی مخصوص که بر اجاق نهند و روی آن نان و نان شیرینی پزند. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی و به صورت «صاج» وارد عربی

شده است. **ساج آراسی:** نان که درتابهٔ مسی میان دو ساج پزند. **ساج آلتی:** نانی که ابتدا اندکی بر ساج تف دهند و سپس به تنور بزنند. **ساج آیاقچی:** دزدی که سه نفره کار کند. **ساج آباغی:** سه پایهٔ روی آتش یا شمع. سه پایه. سه نفره. کاری که سه نفره انجام گیرد. دزدی سه نفره. **ساجا سالان:** کارگری که خمیر را روی ساج پهن می کند. **ساج اوْستوْ:** نان با شتاب پخته شده. **ساج ایچی:** نوعی خوراک ایلاتی که با گوشت و پیاز و ماست بسیار درست کنند. **ساج بالیغی:** (جان) سفره ماهی. سپر ماهی. **ساج توتان:** دستمال مخصوص گرفتن ساج. **ساج کته سی:** نان ضخیم. **ساجی:** جزا. کیفر.

ساج: (Saç) زلف. گیس. گیسو. کاکل. مو. کاکل ذرت و غیره. بصورت «شاش» وارد فارسی شده.

ساج آلتینی: زیور آلات گیسو.

ساج آییران: (Saç ayıran) نوعی سنجاق که زنان برای برجسته نگاه داشتن مو بر بالای سر می زدند.

ساچا: (Saça) گشوده. پهن. فایده. بهره. اسراف. بخشش. **ساچاچ:** اسراف.

ساچارا: (Saçara) غذایی که بین دو ساج پوشیده از خاکستر پخته شود.

ساچاران: (Saçaran) پرحرف.

ساچارقا: مغرور. جهنده. برجسته.

ساچارقاماق: مغرور شدن.

ساچارماق: پراکندن. پخش کردن.

ساچاغی: (Saçağı) غارت. چپاول.

ساچاق: (Saçaq) شعاع. منگوله. شرابه. حاشیه. سجاف. نرینه. کناره. رشته‌های دور پارچه و جامه. ریشه. دسته‌ای از نور. سفره. طرهٔ پیش عمارت. تخته بندی که در پیش سقف سرا ساخته شود. به صورت «ساچق» وارد فارسی و به صورت «سجق» وارد عربی شده.

ساچاق بولود: ابر سیروس. ابری که شعاعهایی به اطراف دارد.

ساچاقچی: (جان) سوسک حمام.

ساچاقداش: (Saçaqdaş) همسفره.

ساچاق قوشو: (جان) گنجشک.

ساچاقلاماق: (Saçaqlamaq) منگوله دوختن. ریشه ریشه کردن(حاشیه پارچه). سجاف زدن. خوشه کردن.

ساچاقلانماق: ریشه ریشه شدن.

ساچاقلیق: فضای خالی میان سقف.

ساچاقلی کؤک: ریشه افشان (گیاه).

ساچاق یاپماق:سفره گشودن. غذا دادن.

ساچال: (Saçal) موقرمز.(ناد).

ساچالتین: زینت طلا که بر گیسوان نصب کنند. **ساچالیق:** بی نظمی.

ساچان:(Saçan) افشاننده. جوانمرد. بخشنده. نیکو. خطیب.

ساچاناق: آلت تناسلی. افشاننده.

ساچ اوزادان: رگ اصلی گردن احشام.

ساچای: (Saçay) آراسته. مزلّف. نامی برای زنان اویغور.

ساچایاق: تسمهٔ بستن اسبها به ارّابه.

ساچباغ: (Saçbağ) گیسوی مصنوعی ابریشم باف. روسری.

ساچ باغی: (Saç bağı) زیورآلاتی که به گیسو زنند. نوعی رقص زنانه.

ساچ توتقوج: (Saç tutquc) سنجاق سر.

ساچ تویو: (Saç toyu) جشن کاکل بُری نوزاد پسر. در میان ترکمنها دایی نوزاد کاکل او را از راست به چپ می تراشد و خانواده به او هدیه می دهند. این کاکل را «قارین ساچی» (موی شکم) نامیده و تا زمانی نگه می دارند که او صاحب داماد شود و آن مو را زیر بالش دامادش گذارند.

ساچ داراق: (Saç daraq) آرایشگاه.

ساچدیرما: (Saçdırma) کلاه گیس.

ساچدیرماق: (Saçdırmaq) پاشاندن.

ساچراتقی: (Saçratqı) نوعی تلهٔ پرنده. کاسنی. خال. لکه.

ساچراشماق: تکه تکه شدن.

ساچراق: ارتعاش. شراره. سرسری.

ساچراما: آتشپاره. افشانه. (نفرین).

ساچراماق: (Saçramaq) تشعشع کردن.

ساچ ساققال: (Saç saqqlal) سن و سال.

ساچق: (متفا)(Saçeq) ← ساچیق.

ساچقا: (Saçqa) فایده. سود.

ساچ قاپی: (Saç qapı) نخ سیاه و سفید بهم بافته شده. **ساچقاق:** [دیو] ولخرج.

ساچقالاماق: ← ساچاقلاماق.

ساچ قوبا: (Saç qubba) از زیورآلات زنان ترکمن که با آویزه ای در انتهای گیسوان بافته شده آویزان می شود و شکل آن همانند قبه ای است که بر عرقچین دوشیزگان است.

ساچقی: (Saçqı) آنچه از سکه و شیرینی که بالای داماد یا بچهٔ ختنه شونده پاشند. اسراف. گلولهٔ سرگین با کاه که برای پختن نان به کار آید.

ساچقیچ: (Saçqıc) خاک انداز. افشان.

ساچ قیران: بیماری ریزش مو.

ساچ قیسدیرما: گلوله یا حلقهٔ گیسو.

ساچقیل: (Saçqıl) ارزن درشت. آلت نرینه داخل ذرت.

ساچقین: پراکنده. نامرتب. سریع. تند.

ساچ کؤکؤ: (گیا) پیازک.

ساچ گئدرجی: (Saç gedərci) سلمانی.

ساچلاشماق: گیسوی همدیگر را کندن.

ساچلاق: (Saçlaq) پرمو. پشمالو.

ساچلاماق: (Saçlamaq) گیسوی کسی را چنگ زدن.

ساچلانماق: (Saçlanamq) مودرآوردن.

ساچلی: (Saçlı) گیسودار. مزّلف.(ناد)

ساچلی اوْت: (گیا) پرسیاوشان. (Adianthum capillus veneris)

ساچلی ساققالی: (Saçlı saqqallı) کامل.

ساچلیق: (Saçlıq) شال. روسری. زیور گیسو. کلاه گیس.

ساچلی قیز: دخترگیسودار. بهار.

ساچلی مئشه: (گیا)(Saçlı meşə) بلوط ترکی (Quercus cerrs)

ساچلی یوْسون: (گیا) خراز الصخر.

ساچما: (Saçma) گلولهٔ کوچک گرد. افشان. حرف بیهوده. سخن بی‌منطق. تودهٔ مواد سرازیر شده از کوه. سرب مدوّر ریز که در تفنگ شکاری ریزند و آن را آتش کنند. به صورت ساچمه وارد فارسی و به صورت «صاچمه» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده.

ساچما آشی: طعام برنج و اسفناج.

ساچما اوْخ: گلولهٔ ساچمه ای.

ساچماچی: (Saçmaçı) لافزن.

ساچمار: (Saçmar) کاه درشت.

ساچما ساپان: هذیان. یاوه. سفسطه.

ساچماق: (Saçmaq) افشاندن. افکندن. پراکندن. پاشیدن. منتشر کردن.

ساچمالاق: (Saçmalaq) فضله. مدفوع.
ساچمالاماق: بیهوده حرف زدن.
ساچمالیق: (Saçmalıq) بیهوده. سادگی.
ساچمه: (متفا)(Saçme) ← ساچما.
ساچ مینجیق: سنجاق منجوقدار گیسو.
ساچناج:(Saçnac) جای گذاشتن برگ.
ساچوان: (Saçvan) نقاب. روبند زنان.
ساچوق: (متفا)(Saçuq) ← ساچیق.
ساچوُل: (Saçol) نامدار.
ساچی: (Saçı) ← ساچما. کمان. قوس. شادباش. نثار. هدیه. پیک. بخشش. ارمغان جشن. قربانی بی جان. مزه.
ساچ یازماق: شانه کردن گیسو.
ساچی پاچی: (Saçı paçı) پرت و پلا.
ساچی پوچوق: (Saçı puçuq) فاحشه.
ساچیت: (Saçıt) آزمایش. بخش.
ساچیتماق: (Saçıtmaq) پاشاندن.
ساچیجی: (Saçıcı) فروشندهٔ دوره گرد.
ساچیدی: (Saçıdı) پخش و پلا.
ساچیر: (Saçır) افشان.
ساچیرات: (Saçırat) دمل. زگیل.
ساچیراماق: (Saçıramaq) باز شدن. شکافتن. پراکندن. پخش کردن.
ساچیرانتی: (Saçırantı) تراوش. افشانه.
ساچیراووق: (Saçıravuq) دمل. زگیل.
ساچیرماق: (Saçırmaq) زیر و رو کردن. آب در گلو ماندن.
ساچی ساچماق: نقل و شیرینی افشاندن.
ساچی سؤپؤرگه ائتمک: خدمت کردن.
ساچی سیجاغی: (Saçı sıcağı) نانی که به هنگام پختن، تکه ای بریده و به رهگذران بدهند.
ساچیش: (Saçış) تابش. حل. تحلیل.
ساچیشقان: (Saçışqan) تابنده.
ساچیشما:(Saçışma) هم تابی. هم پاشی.
ساچیشماق: باهم تابیدن. بریکدیگر تابیدن. چیزی را بر روی هم پاشیدن.
ساچیق: [دیو](Saçıq) نثار. شادباش. پراکنده. زباله. فوری. سریع. پخش و پلا. جامه‌ها. سبوچه‌های شیرینی و لوازم شیرینی و غیره که یک روز پیش از عروسی از طرف داماد به خانهٔ عروس فرستند. مالیاتی که از عروسی کنندگان می گرفتند. حقوق و عوارض مخصوص پذیرایی در زمان آغ قویونلوها. به صورت «ساچوق»و «ساچق» وارد فارسی شده است.
ساچی کسیک: (Saçı səsik) گیس بریده(زن و دختر).
ساچیل: (Saçıl) پخش شده. رها شده. قربانی بی خون.
ساچیلا: (Saçıla) پخش کردن نقل و شیرینی بر روی عروس هنگام ورود به خانهٔ شوهر.
ساچیلاماق: (Saçılamaq) پخش کردن. با منگوله آراستن.
ساچیلانماق:(Saçılanmaq) پخش شدن.
ساچیلقا: (Saçılqa) افشانده. پراکنده شده. پرتگاه. قربانی یا نذر بی خون. چیزها که بر سر عروس افشانند.
ساچیلقان:(Saçılqan) خشمگین.
ساچیلقی: (Saçılqı) قطره. احسان.
ساچیلما: افشانده شده. پراکنده. انتشار.
ساچیلماق:(Saçılmaq) پخش شدن.
ساچیلیق: (Saçılıq) ارمغان. هدیه.
ساچیلیم: (Saçılım) پراکندگی. تفرّق.
ساچیم: (Saçım) (ساچاقلی کیلیم) نوعی گلیم بسیار لطیفتر و ظریفتر از جاجیم و از پشم بهاری گوسفند (لطیف ترین و درخشنده ترین پشم) بافته می‌شود. پس از بافت، آن را به ۴ قسمت مساوی تقسیم و سپس کنار هم می‌دوزند. نقوش مربع ساچیم، نمادی از ماه و ستارگان و مانند نقشهای ورنی، یادگار باورهای باستان ترکان است. نوکر. تابع. تقسیم. پراکنش.
ساچیملی: بی گنجایش. ولخرج.
ساچین: (Saçın) پراکنده. افشانده. (ناد)
ساچینا:(Saçına) تا صبحدم.
ساچیناق: آلت تناسلی. افشاننده.
ساچینتی: تراوش. ترشح.
ساچیندیرماق: (Saçındırmaq) گشودن. پوست کندن. سلب کردن.
ساچینما: (Saçınma) پراکنش. تراوش.
ساچینماز: غیرقابل تراوش. جسور. دلیر.
ساچینماق: (Saçınmaq) پخش شدن. انتشار یافتن. تراوش شدن. باز شدن. پوست کنده شدن.
ساچینیش: (Saçınış) انتشار. پخش.
ساچینیق: (Saçınıq) پراکنده.
ساچینیم: (Saçınım) انتشار. پخش.
ساچیو قاچیو: (Saçıv qaçıv) درب و داغون. **ساچ یوْلدو:** نوعی بازی بچه ها.
ساخ: (Sax) بن بست.
ساخا: (Saxa) ظاهر. تیپ. نما. اندام.
ساخات: (Saxat) چلاق. لنگ. توقف.
ساخار:(Saxar) نام مردان اویغور.
ساخالی: (Saxalı) تنومند.
ساخان: (Saxan) ظرف مسی گود با ظرفیت نیم لیتر.
ساخانقور: (Saxanqur) نوعی روبند با بافت تنک.
ساخانیق: (Saxanıq) جوانهٔ تازه.
ساخاو: (Saxav) نگهبان.
ساخپای: (Saxpay) یدکی. ذخیره.
ساختا: (Saxta) ساختگی. جعلی. قلابی.
ساختاباز: (Saxtabaz) پنهانکار. مزوّر.
ساختاچی: (Saxtaçı) متقلب. جاعل. به صورت «ساختچی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
ساختاق: (Saxtaq) سدّ. مانع.
ساختاکار: (Saxtakar) پنهانکار. مزوّر.
ساخچی: (Saxçı) نگهبان. مراقب.
ساخچیل: (Saxçıl) اقتصادی. مقتصد.
ساخچیلیق: (Saxçılıq) اقتصاد.
ساخداق: (Saxdaq) پلیس.
ساخدیق: (Saxdıq) جعبه. احتیاط.
ساخرات: (Saxrat) حاشیهٔ پوستی خورجینهای قالی بافت.
ساخراتلیق: نوعی کمربند بافتهٔ مردان.
ساخریق: (Saxrıq) ذخیره. پس انداز.
ساخرین: (Saxrın) قابل رزرو.
ساخرینج: چاه طبیعی در کوهستان.
ساخرینماق: (Saxrınmaq) رزرو شدن.
ساخسا: جاسوس. خوشهٔ محصول.
ساخسال: (Saxsal) سدّ. بند. انگل.
ساخسالاماق: جاسوسی کردن.
ساخسالیق: (Saxsalıq) جاسوسی.
ساخ سوْخ: (Sax sox) قایم موشک.
ساخسی: (Saxsı) سفال. گلی. سفالین. سوزن. مغز.
ساخسی چپ: ظرف سفالی گود.
ساخسیچی: (Saxsıçı) سفالگر.
ساخسیسال: (Saxsısal) سفالی. سفالینه.
ساخسی گؤزلی: (گیا)(Saxsı gözəli)

گل زینتی با برگهای پهن و گلهای خوشه مانند. (Cotyledon umbilicus)
ساخلاب: (Saxlab) احتیاط.
ساخلاب قوْیماق: احتیاط کردن.
ساخلاتدیرماق: نگه داراندن.
ساخلاتما: نگهداری. توقیف.
ساخلاتماق: نگه داشتن. توقیف کردن.
ساخلاج: (Saxlac) ترمز. رخت آویز. گل میخ. بایگانی. راز. حصار. ایستگاه.
ساخلاجلاماق: بایگانی کردن.
ساخلاچی: (Saxlaçı) محافظه کار.
ساخلارقا: (Saxlarqa) صندوق.
ساخلاش: (Saxlaş) ابقاء. حفظ.
ساخلاشدیرما: جلوگیری. توقیف.
ساخلاشدیرماق: ممانعت کردن. جلوگیری کردن. متوقف کردن. حفاظت کردن. خود را حفظ کردن. از ادامهٔ عمل خود جلوگیری کردن.
ساخلاشماق: (Saxlaşmaq) از همدیگر مراقبت کردن. مانع یکدیگر شدن.
ساخلاشیق: (Saxlaşıq) محفوظ.
ساخلاق: (Saxlaq) محافظت. پرهیز. خلوتگاه. ایستگاه. انبار.
ساخلام: (Saxlam) پرونده.
ساخلاما: توقف. نگهداری. دولاب.
ساخلاماق: (Saxlamaq) متوقف کردن. بازداشتن. ایستاندن. نگهداری کردن. نگهداشتن. حفظ کردن. جلوگیری کردن. ممانعت کردن. پنهان کردن. مخفی کردن. سرپرستی کردن. حمایت کردن. ذخیره کردن.
ساخلامان: (Saxlaman) امانتدار.
ساخلامپاج: بازی قایم موشک.
ساخلامچی: (Saxlamçı) امانتدار.
ساخلاملیق: اتاق امانات. امانتی.
ساخلانا: (Saxlana) راز. سرّ.
ساخلانباج: بازی قایم باشک.
ساخلانتی: امانت. محفظه.
ساخلانج: ذخیره. بایگانی. امانت.
ساخلانجا: کنسرو. **ساخلانچی:** پرستار.
ساخلانقان: (Saxlanqan) ایمن.
ساخلانقیج:(Saxlanqıc) چیز پنهان شده.
ساخلانقیجلی: با گنجایش.
ساخلانما: نگاهداری. توقیف.
ساخلانماق: نگاهداری شدن. محافظت شدن. متوقف شدن. پنهان داشتن.
ساخلانیش: نگهداری. احتفاظ.
ساخلانیق: (Saxlanıq) محتاط.
ساخلانیلماق: (Saxlanılmaq) متوقف شدن. نگاهداری شدن. حفظ شدن. تحت سرپرستی کسی بودن.
ساخلاو: (Saxlav) نگهدارنده. پاسبان.
ساخلاوا: (Saxlava) کنسرو.
ساخلاولی: زندانی. تحت الحفظ.
ساخلاوول: نگهدارنده. پاسبان.
ساخلاییش: نگهداری. اختفاء.
ساخلوْ: (Saxlov) پادگان. محل استقرار گروهی نیروی نظامی. گروهی نیروی نظامی که در جایی استقرار دارند و مأمور حفاظتند. در فارسی فعل ساخلو کردن نیز به معنای مستقر کردن گروهی نظامی در جایی و ساخلو به معنای مأمور به خدمت و استقرار در محلی معین، از این ریشه است.
ساخلوْچو: محافظ. نگهبان. دژبان.
ساخلی: تحت مراقبت. پنهان. امانت.
ساخلیت: خزانه. مراقبت شونده. ذخیره.
ساخلیج: (Saxlıc) مراقب. دژبان.
ساخلیجا: خزانه. مراقبت شونده. پنهانی.
ساخلیدان:(Saxlıdan) پنهانی. مخفیانه.
ساخلیق: (Saxlıq) احتیاط.
ساخلیم: (Saxlım) مانند هم ساخته شده. کارآمدی.
ساخلیملی: (Saxlımlı) مدبّر. کسی که نیازهایش را بخوبی تأمین کند.
ساخلینیش: (Saxlınış) تدبیر. راهکار.
ساخمان: (Saxman) پاپوش. جوراب.
دقیق. نکته سنج. اسپانسر.
ساخنا: (Saxna) تخم دانه دار. سبوس.
ساخناق: (Saxnaq) قسمتی که به لباس کوتاه علاوه شود.
ساخی: (Saxı) خسیس.
ساخیلتای: (Saxıltay) سوگندخورده.
ساخیلقا: (Saxılqa) نظم. دفاع. حفظ.
ساخین: (Saxın) نیمه شب.
ساخینیم: محافظت. نگهداری.
سادار: (Sadar) ستون. پشتیبان.
ساداق: (Sadaq) تیردان. وسیله. ابزار. شکم گنده. **ساداق اوْرون:** غلاف تیر.
ساداقچی: تیرساز. **ساداق قیل:** زه کمان.
ساداقوْر: پارچهٔ کلفت که به رنگ کاه بافته شود.
سادالا: (Sadala) شلخته (زن).
سادالاماق: ← صادالاماق.
سادام: نامی برای مردان اویغور.
سادان: خویشاوند نزدیک. (ناپ).
سادانا: احمق. ابله. بسیار بلندقد.
سادان توْیوغو: (جان)← بچ تویوغو.
سادای: دلاور. شیرافکن. شکم گنده.
ساده جه: (Sadəcə) تنها. فقط.
ساده دیل: (Sadədil) پاکدل.
ساده لیک: (Sadəlik) سادگی. صفا.
ساده ماضی: (Sadə mazı) ماضی مطلق.
ساده یاغ: (Sadə yağ) کره.
سادی: (Sadı) ترانهٔ غمگین.
سادیر: (Sadır) ← شاقیلداق.
سادیش: (Sadış) آشتی. صلح.
سادیشماق: (Sadışmaq) سازش کردن
سادیلاماق: ← صادالاماق.
سار: (Sar) رسوب، زنگ زدگی و شوره بستن.
سارا: (Sara) قوت و جسارت. آشکار. ممتاز. برگزیده. فنجان چوبی. کاسهٔ بزرگ. وسیله. در گویش باشقیری به معنای چاره است.(ناد)
ساراب: آبراه یا کانال سر پوشیده. بررسی.
سارابدال: متین.
ساراب قیفی: لافزن.
ساراپچی: حسابدار. عینک آفتابی.لبهٔ کلاه. آغل.
سارات: (Sarat) غربال بزرگ. صفت.
ساراتان: ← یوْنجا ساراتانی.
ساراج: ملافه. شال. چادرشب. سطح.
ساراجاق: (گیا) ← ابه کؤمجی.
ساراچ: (جان)(Saraç) شتر.
ساراچا: (Saraça) حرکت سریع حیوان.
ساراخان: (Saraxan) ← آیخان.
ساراد: غربالی با سوراخهای درشت.
ساراداق: (جان) گاونر دو ساله.

ساداق

سارار: (Sarar) بافنده. تابنده. (ناپ).
سارارتماق: (Sarartmaq) ← سارالتماق.
سارارتی: (Sararti) پژمرده. زرد شده.
سارارماق: (Sararmaq) ← سارالماق.
ساراریش: (Sararış) زردی. پژمردگی.
سارا سارا: (Sara sara) در حال پیچیدن.
ساراسان: (جان)(Sarasan) نوعی آهو با پوست قیمتی. خدای زمستان.
ساراسما: (جان)(Sarasma) نوعی پرندهٔ زرد و سبز(ناد).
ساراش: (Saraş) هوس. خواسته.
ساراغان: (گیا)(Sarağan) گلپر. گیاهی دارای تنهٔ زردرنگ و گلهای ریز و به ارتفاع ۲ تا ۳ متر که از ساقهٔ آن مادّه‌ای نارنجی رنگ استخراج و برای رنگ آمیزی استفاده می‌کنند.
ساراغیج: [دیو](Sarağıc) روسری زنانه.
ساراق: (Saraq) تار (مقابل پود). مرید.

ساراغان

گوش ماهی یا صدفهایی که به هم چسبیده باشند. طبقهٔ سخت زمین. استهزاء. مسخره.
ساراقا: (Saraqa) تجهیزات. ردیف. تفریح. مجلس. استهزاء. تحکّم.
ساراقچی: (Saraqçı) کمدین.
ساراقیز: (Saraqız) بی تجربه. جوان.
ساراگؤل: (گیا)(Sara gül) نام یک گل.(ناد)
سارال: (Saral) جن زده.
سارالتماق: (Saraltmaq) زرد کردن. به رنگ زرد درآوردن. رنگ پریده کردن. افسرده کردن.
سارالتی: (Saraltı) زردفام.
سارالماق: (Saralmaq) زرد شدن. رنگ پریدن. رنگ باختن (چهره). افسردن. پژمردن. رسیدن میوه.
سارالمیش: زردرنگ. ورپریده. رنگ پریده. پژمرده. افسرده. صفراوی.
سارالیب سوُلماق: (Saralıb solmaq) زرد شدن و پژمردن.
سارام: (Saram) کبریت. آتشگیره.
ساراماز: (Saramaz) باد سرخ (بیماری چرکی در پوست).
سارامانا: (جان)مارمولک سبز و بزرگ.
سارامجال: (Saramcal) سپر. تجهیزات.
ساران: (Saran) ضعیف. خسیس. صمیمی. بافنده. تابنده. **سارانا:** چماق.
ساران تاپماق: احمق شدن. **ساران دوغ:** دوغ همراه با یخ. **سارانخ:** (جان) بلبل.
سارانغوی: زردفام. **سارانق:** خسیس.
سارانقای: با فاصله. غیر متراکم. **ساران قیتیش:** ابله. کله پوک. **سارانقیج:** نامی قدیمی برای مردان. **سارانلاماق:** کسی را خسیس پنداشتن. **سارانلیق:** خست. شلختگی.
ساراووج: (Saravuc) حفاظ. پوشش.
سارای: (Saray) سرا. کاخ. ساخته شده. ماه درخشان. **سارای پاتی:** (گیا) نوعی گل زینتی. **سارایچی:** کارونسرادار. سرایدار. **سارای چیچگی:** (گیا) گل زبان پس قفا. زبان در قفا. (Delphinium). **سارایلی:** درباری.
سارایلیق: حرمسرا. **سارایمان:** سرایدار.
سارایيل: (جان) پرنده‌ای با گردن بلند.
سارایيم: اشراف زاده. نجیب زاده.
ساربار: (Sarbar) نگهبان.
سارباز: (Sarbazan) توپ (جنگی).
سارباغا: (گیا/جان)(Sarbağa) زردچوبه. اسبی که به دو سالگی نرسیده است.
ساربوغ: (متفا)(Sarbuğ) رئیس طایفه. خداوند لشکر.
سارباق: (جان)(Sarbaq) گاو نر دوساله. پر شاخ و برگ. مو دار. پشمالو. سنجل. دختر نوجوان.
ساربیی: (Sarbıı) سنت.
سارپ: (Sarp) مشکل. دشوار. سخت. صعب العبور. رام نشدنی. سرکش.
سارپا: (جان) نوعی ماهی دریایی به بلندی ۳۵ سانتیمتر. (Boops salpa) عزت. احترام. **سارپان:** رومیزی. پشتهٔ بزرگ کاه. **سارپای:** خفتان. **سارپینماق:** دشواری کشیدن. **سارپلیق:** آشفتگی. انحراف. صخره زار. **سارپماق:** ← ساپماق. **سارپون:** انبار غلهٔ رو پوشیده.
سارپی: دشوار. صعب العبور.
سارپیشماق: دشوار شدن. **سارپیق:** لاابالی. لاقید. غریب. **سارپیلماق:** بپا خاستن. بلند شدن. **سارپین:** صندوق. چمدان. انبار. انبار بزرگ غله. **سارپینما:** اشتداد. شدت گیری. **سارپینماق:** شدت گرفتن. **سارپینیش:** اشتداد. شدت گیری. **سارپینیق:** غیرمعمول. عجیب.
سارت: (جان)(Sart) عنکبوت. عشایر غیر ترک ساکن ترکستان. **سارتاب:** متوسط (در مورد اسب). **سارتاغول / سارتاقچین / سارتاقتای:** نامی که مغولان به مسلمانان ایران و آسیای مرکزی و خوارزم داده‌اند. **سارتانداق:** لکّهٔ زردفام. **سارتی:** عمومی. همگانی.
سارتیق: بافته شده. تابیده. دستور. جالب توجه. **سارتین:** به خاطر. برای.
سارجاب: (Sarcab) چادرشب.
سارچ: (Sarç) رمنده. سرکش.
سارچین: ترک مخصوص بستن اسب.
سارداق: (Sardaq) زخمه. مضراب.
ساردااقیل: اصابت. مزاحمت. برخورد.
سارداام: (Sardam) نوعی پارچهٔ ظریف.
سار دوْغان: (جان) شاهین زرد.
سارساچ: ویبراتور. **سارسادیق:** گرداب.
سارسار: گردباد. **سارساری:** (گیا) زردآلو. **سارساریق:** گرداب. **سارسازان:** (گیا) گیاهی از تیرهٔ تره به بلندی ۵۰ سانتیمتر و دارای میوهٔیک تخمی(قارا شوْران)(Halocnemum). **سارساق:** احمق. عنود. لجوج. متزلزل. رعشه‌ای. نحیف. یاوه. بیهوده. **سارساق دوْغان:** (جان) دلیجه. (Falco tinnunculus).
سارساق سورساق: گیج و بیج.
سارساقلاماق: گیج شدن. هذیان گفتن. دری وری گفتن. **سارسال:** (جان) ← ساوسار. **سارسالاق:** ابله. منگ.

سارساق دوغان

سارسالاماق: گیج شدن. **سارساما:** تکان. لرزش. **سارساماق:** تکانده شدن. لرزیدن. **سارسامبا:** زمین لرزه. **سارسان:** حیران. **سارسی:** لرزانک. لرزه. رماتیسم. **سارسیتماق:** متزلزل کردن. **سارسیر:** پوست بی دوام و نامرغوب. **سارسیریق:** گرداب. **سارسیش:** تزلزل. **سارسیق:** متزلزل. گیج. زلزله. **سارسیقین:** تزلزل. زمین لرزه. **سارسیل:** ضرر. زیان. خسارت. **سارسیلتی / سارسیلما:** زلزله. ارتعاش. **سارسیلماز:** ثابت. محکم. مقاوم. **سارسیلماق:** به لرزه درآمدن. به ستوه آمدن. افتادن. متزلزل شدن. پراکنده شدن. از پا درآمدن. **سارسیلی:** مرتعش. لرزان. **سارسیلیش:** ارتعاش. لرزه. **سارسیم:** تزلزل. زلزله. زمین لرزه. انحرافی که در حرکت یک متحرک بر اثر جاذبهٔ اجسام آسمانی به وجود می‌آید. شوک. به صورت «سرسام» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. **سارسیما:** سستی. شوک. **سارسیماق:** سست شدن. از ضربه شدید تکان خوردن. سراسیمه شدن. یکه خوردن. شوکه شدن. زیان زدن. خسارت وارد کردن. **سارسینتی:** تزلزل. بی‌ثباتی. حرکت شدید. ضربت سخت. لرزش. هیجان. **سارسینماق:** لرزیدن. حرکت کردن. **سارسینیش / سارسییش:** ارتعاش.

سارقاج

لرزه. حرکت.
سارشین: (Sarşın) طلایی.(ناد).
سارغاتماق: زرد گردانیدن.
سارغارماق: (Sarğarmaq) زرد شدن.
سارغان: (گیا) نوعی علف بیابانی.
سارغوق: (Sarğuq) فروهشته. آویخته.
سارغیز: (Sarğız) ممزوج. آمیخته.
سارق: (متفا)(Saroq) ← ساریق. کفن.
سارقا: (Sarqa) وظیفه. لباس تزیین شده. پراکنده. **سارقات:** روسری.
سارقاج: (گیا) آونگ. لنگر. پاندول. کوهپایه. دامنهٔ کوه. رقاص. پیچک. زره. روسری نقشدار. **سارقاچی:** مأمور. اقتصاددان. **سارقاد:** محیط. پیرامون.
سارقار: سر چوپان. رئیس چوپانها.
سارقارا: شیفته. مفتون. آرزوی بزرگ.
سارقازما: شوخ طبع. **سارقاش:** پیچیده. بغرنج. **سارقاق:** رقاص. حساس. نوک تیز. **سارقاق ساققال:** ریش بزی. بُز.
سارقال: پوست مچاله شده. آویزان. زردفام. **سارقام:** زردفام. **سارقاماق:** باندپیچی کردن. **سارقان:** (جان) نوعی ماهی. خدای اژدها. جاری شونده چون آب. نوعی غذا از شیر آغوز. افتاده. لنگان. فنر. گیاهی که در شوره زار روید. **سارقاناق:** غبغب. چکنده. روده که در آن جوزقند پر کنند. اشکنبه. شیردان. افشانه. **سارقان قامیش:** نیزار خشکیده. **سارقانیق:** اشکنبه. شیردان. **سارقای:** اندیشناک. فکور. گل زنبق. **سارقایماق:** به فکر فرو رفتن. **سارقاییق:** اشکنبه. شیردان.
سارقماق: (Sarqmaq) آویزان شدن. پرهیز کردن. نخواستن. طمع کردن. خست به خرج دادن. توجه کردن.
سارقوت:احسان. بخشش. نور خورشید.
سارقی: (Sarqı) پانسمان. نوار. باند. دستار. باند زخم بندی. رفادت.

سارقیلداق

تنظیف. عمامه. محاصره. به صورت «سرغو» وارد زبان فارسی شده است.
سارقیت: مزاحم. چکیده. استالاگتیت. ستون مخروطی شکل معلّق در سقف غار که از آب چکهٔ سقف پدید آید. **سارقیتماق:** چکاندن. مانندهٔ غذا. **سارقیتماق:** چکاندن. آویختن. **سارقیج:** ظهر. نیمروز. **سارقیچ:** مکیک. آرمیچر. مزاحم. **سارقیر:** آواره. سرگردان. **سارقیراما:** آبشار. **سارقیش:** عمل چکه کردن. روسری. بصورت «سراگوش» در معنای اخیر وارد فارسی شده است. مغلطه. **سارقیشقان:** آویزان شونده. چکنده. **سارقیشماق:** بسیار چکیدن. **سارقیق:** آویخته. افشان. اضافه. علاوه. **سارقیل:** کوشا. فعّال. مارپیچ. حلزونی. **سارقیلاماق:** پیچاندن. **سارقیلداق:** (جان) پری شاهرخ (نوعی پرنده). (Oriolus oriolus). **سارقیلما:** دل پیچه. **سارقیلماق:** به خود پیچیدن(مانند مار). **سارقیم:** برف ریزه. **سارقیماق:** قطره قطره چکیدن. **سارقین:** قطره. دوست داشتنی. جذاب. **سارقیناق:** اشکنبه. شیردان. **سارقینتی:** قطره‌های بزرگ آب. ته مانده. تجاوز. لرزش. تکان. **سارقینج:** مزاحم. **سارقینما:** تکان.

سارماشیق

لرزش. **سارقینماق:** تکان خوردن. آویزان شدن. مزاحم شدن. **سارقینیش:** تکان. لرزش.
سارلاق: (Sarlaq) سقف. چتر. فرو شونده. نفوذی.
سارلانماق: (Sarlanmaq) پیچیدن.
سارلی: (Sarlı) مشتمل. در برگیرنده.
سارلیق: (جان)(Sarlıq) گاونر.

سارما: (Sarma) نقش گلابتون دوزی شده روی پارچه. تلفیف. پیچش. ترصیع. مزاحمت. سیگار. به صورت «صرمه» در معنای کفش وارد لهجهٔ مصری زبان عربی و به صورت Sarma وارد زبان انگلیسی شده است. **سارمات:** پیچه. (ناپ). **سارماتماق:** پیچاندن. **سارماج:** مزاحم. **سارماچیق:** تکه های کوچک. نوعی آش که در آن قطعه های کوچک خمیر را به اندازهٔ نخود می پزند و به بیمار می دهند. **سارماش:** آویختگی یا وابستگی چیزی به دیگری. پُرس (واحد غذا). سرویس. جنگ. درگیری. هم‌آغوشی. **سارماشان:** پیچنده. بالارونده. **سارماش دوْلاش:** پیچیده. درهم رفته. **سارماشلیق:** شلوغی. ازدحام. **سارماشما:** پیچش. به هم پیچی. **سارماشماق:** پیچیدن. به هم پیچیدن. پیچیدن و بالا رفتن (مثل عشقه). همدیگر را در آغوش گرفتن. در ظرف ریختن. به تور انداختن. **سارماشیق:** (گیا) نیلوفر وحشی. عشقه. پاپیتال. لبلاب کبیر. حبل المساکین. سکرجا. لبلاب. (bobin, Hedera helix) پیچنده. پیچ خورنده. **سارماشیق سوْزلو:** خوش صحبت. **سارماشیل:** مارپیچ. حلزونی. **سارماشیو:** درگیری. جنگ. **سارماغان:** کفن. **سارماق:** پیچیدن. پوشیدن. فراگرفتن. در آغوش گرفتن. دست انداختن. فرستادن. شلغم. **سارماقچی:** شعبده باز. **سارماقیی:** زینتی شامل سکه های پول که زنان در گذشته به شانه هایشان می زدند. **سارمال:** حلزونی. مارپیچ. دشوار. بغرنج. **سارمالاماق:** پیچیدن. پوشیدن. **سارمالانماق:** پیچیده شدن. **سارمالی:** پوشیده. مخفی. **سارمالیق:** بازار بزرگ دام. **سارمان:** تنومند. قوی هیکل. گربهٔ زرد. طلایی رنگ. قرقره. ماه طلوع کرد.(ناپ). **سارماویق:** رباینده. جیب بر. **سارمای:** سرای. خانه. روغن نباتی. ژاکت از پوست بدون مو. **سارما یوْل:** راه کوهستانی.

سارمیق: (Sarmıq) بانداژ. پیچش. خردکن. کفن. جادو.

سارمیقچی: (Sarmıqçı) جادوگر.

سارنا: (Sarna) نفخ معده. ترانه.

سارناچ: برکه. **سارناشا:** کاسه. جام.

سارناشماق: باهم فریاد کشیدن.

سارناق: بسیار. فراوان. باد خنک.

سارناماق: غر غر کردن. فریاد کشیدن. ترانه خواندن.

سارنانماق: با خود ترانه خواندن.

سارناو: فریاد. فغان.

سارنیچ: (Sarnıç) خیکی که از پوست شتر درست کنند. ظرف چوبی. پوستین پشمی گشاد و یقه دار.

سارنیق: (Sarnıq) آویزان. آویخته.

سارواداراچیلیق: باربند روی شتر.

ساروان: (Sarvan) ساربان.

ساروپلاو: (متفا) ← ساری پیلوْو.

ساروغ: (متفا)(Saruğ) ← ساریق.

سارویت: (Sarvıt) نمای بیرونی.

سارویج: (Sarvıc) محافظ. پوشاننده.

ساری: [دیو](Sarı) زرد. رنگ پریده. بور (مو). زرده (تخم مرغ). طلا. بزرگ. در باور ترکان به معنای مغرب است. طرف. سمت. مثال: اونا ساری= به طرف او. بنگ. حشیش. بدان جهت که. پرتگاه.

ساری آت: (جان)(Sarı at) اسب زرد. شتر(مجازاً).

ساری آری: (جان)(Sarı arı) زنبور زرد وحشی. زنبوری که معمولاً به صورت کلنی کوچک در لای دیوار و سنگ لانه کند و فاقد عسل است.

ساری آسما: (جان)(Sarı asma) پری شاهرخ (نوعی پرنده) (Orilus oriolus)

ساری آش: (Sarı aş) زرده.

ساری آغاج: (گیا) قوطونه. زرده چوب. سماق فرنگی. درخت زرشک.

ساری آغری: (Sarı ağrı) یرقان. زردی.

ساری آغیز: (جان)(Sarı ağız) نوعی ماهی با دهان زرد، بدن خاکستری، پولکهای ظریف و گوشت پرچربی. دنیز گؤزلی نیز گویند(Sciema aquila)

ساری آلا: (جان) نوعی قاراقوش.

ساری آلی: (گیا)(Sarı alı) آلوی زرد. هر چیز فراوان.

ساری آلیچ: (گیا)(Sarı alıc) زالزالک.

ساری آنا: (Sarı ana) بانوی الهی در باور ترکان.

ساری آیاقلی: بد شانس. شکست خورده. طلایی که بر گردن آویزند.

ساری آسما

ساری آیقیر: (جان)(Sarı ayqır) قناری.

ساری ات: (Sarı ət) بافت میان پوست و گوشت.

ساری اریک: (گیا)(Sarı ərik) قیصی.

ساری اسلان: (جان)(Sarı əslan) شیر زرد. عنوان برخی امراء در عهد صفویان. به صورت «سراصلان» نام مردانه است.

ساری اوْت: (گیا)(Sarı ot) هویج.

ساری اوْدون آغاجی: (Sarı odun ağacı) خشب اصفر.

ساری اوْغلان: (Sarı oğlan) عقرب. عنکبوتی زهردار.

ساری اولدوز: (Sarı ulduz) سیارهٔ ناهید.

ساری اوْلوم: (Sarı olum) مرحلهٔ دوم فرآوری حبوبات. تکمیل شدن پروتئین و آغاز پیدایی نشاسته.

ساری ایریق اوْتو: (گیا)(Sarı ırıq otu) خرطال اصفر. اروا جبلی.

ساری ایسلی: (Sarı isli) نان نازکی که کاملاً برشته نشده و زرد دیده شود.

ساری ایلان: (مار زرد و غیرسمی) طلا.

ساری اینگیلیس: (گیا)(Sarı ingilis) انگور فرنگی زرد.

ساری باجاق: (جان)(Sarı bacaq) پا زرد.آبچلیک ترک(Xenus cinereus).

ساری باجاقلی قوم قوشو: (جان) تلیلهٔ دم سفید(پرنده)(Calidris temminckii).
ساری بادیمجان: (Sarı badımcan) (گیا) گوجه فرنگی.
ساری بارماق: (گیا) هویج.
ساری باش: (گیا)(Sarı baş) نوعی گیاه. (Achillea micranthe willd) نوعی رقص آذربایجانی. رقصی است قدیمی که با تمپو سریع اجرا می‌شود. در منطقهٔ قاخ بسیار مشهور است. در این منطقه توسط مردان و زنان اجرا می‌شود. رقص از لحاظ ترتیب حرکات، پیچیده نمی‌باشد به همین خاطر توسط جوانان و افراد مسن اجرا می‌شود. آدم جلف.
ساری باغ: بند کلفت میان شانه ها.
ساری باغیر:(Sarı bağır) بیماری زردی.
ساری بالیق: (جان)(Sarı balıq) نوعی ماهی آبی رنگ که پهلوها و شکمش زرد رنگ و سفید و باله‌هایش قرمز و در رودخانه‌ها و برکه‌ها زندگی می‌کند. (Idus jesses , Leucuscus idus). سازان بالیق نیز گویند.
ساری بایباق: (Sarı baybaq) زردفام.
ساری بلله: (جان)(Sarı bəllə) گوسفند زرد با گوش لوله‌ای.
ساری بنلی: (جان) ← ساری بالیق.
ساری بنؤوشه: (گیا) ← گنجه گولو.
ساری بورچاق: (گیا)(Sarı burçaq) سنگینک وحشی. باقلاواشک. خلر بی‌برگ. بیقیه. حمام البرج.
ساری بوز: (Sarı boz) الاغ زرد رنگ مایل به سفید.
ساری بوغا: (Sarı boğa) گاو زرد. گاومیش. زردچوبه.
ساری بوغدا: (گیا) گندم زرد و درشت.
ساری بؤلبؤل: (جان)(Sarı bülbül) قناری. بلبل زرد. (Serinus canaia)
ساری بؤمبا: (Sarı bomba) مادهٔ مخدر.

ساری باجاق

نئمبوتال.
ساری بؤیا: (گیا)(Sarı boya) زردچوبه.
ساریپ: خارزار. طنابی از ریشهٔ درخت.
ساری پاپادیا: (گیا)(Sarı papadiya) بابونه زرد. بابونهٔ گاوی.
ساری پیلؤو: (Sarı pilov) نوعی پلو زعفرانی که در دورهٔ صفوی مرسوم بود.
ساریت:(Sarıt) تاجر .سیّاح. استرانسیوم (شیمی). **ساری تئل:** گیسو طلا(ناد).
ساری تئیین:(جان)(Sarı teyin)سنجاب.
ساری تاران: (گیا)(Sarı taran) ارزن.
ساری توپپاز: (گیا)(Sarı toppaz)گندم زرد وداسه دار.
ساری توپوز: (گیا)(Sarı topuz) گل عروس. گلین اوْتو و اؤلمز اوْتو نیز می‌گویند. (Helichrysum.com)
ساری تورغای: (جان)(Sarı turğay) قناری.
ساری تورما: (گیا)(Sarı turma) هویج.
ساری تؤک: (Sarı tük) مو زرد. نابالغ. کم تجربه.
ساری تؤلؤ: (جان)(Sarı tülü) بزغالهٔ یک یا دو ساله.
ساری توْیون: (Sarı toyun) نامی قدیمی برای مردان.
ساری تیسقا: آدم زرد فام و مریض.
ساری تیکان: (گیا) خارزرد. گل گندم زرد. تیرماهی. گل گندم خاردار(Scolymus hispənicus) گیاهی خاردار که قبل از خشک شدن «آغجا قیز» و بعداً «ساری تیکان» گفته شود.
ساریج: (Sarıc) حمله. هجوم.
ساریجا: (جان) پرنده‌ای شکاری. زردفام. ← قونام. برآمدگیهای کوچک ویروسی شبیه زگیل در نوک زبان. نوعی قارچ. (Cantharellus cibarius). پیچک زرد. سرباز واحد غیرمنظم. (ناد).
ساریجا آری: (جان)(Sarıca arı) زنبور وحشی. خرمگس.
ساریجا قاوون: (خربزهٔ زرد) نوعی بازی پرسش و پاسخ ترکمنی.
ساریجالی: ← قادین توزلوغو. زردفام.
ساریجالیق: (Sarıcalıq) نوعی بیماری که بیشتر در دختران جوان ازکمبود گلبولهای سفید خون پدید آید.
ساری جاییق: خدای روشنی.
ساریجماق: (Sarıcmaq) مزاحم شدن.
ساریجی: (Sarıcı) بافنده. تابنده.
ساریجیق: (جان)(Sarıcıq)نوعی مرغ زنبورخوار. سار دورنگ.
ساری جیوان اوْتو: (گیا)(Sarı civan otu) نوعی بومادران. (Achillea biebersteini)
ساری چاپار: (Sarı çapar) آدم مو زرد یا مو سرخ، با صورت رنگ پریده.
ساری چالی: (گیا)(Sarı çalı) نوعی علف زیان آور برای کشتزارها، دارای گلهای زرد و کبود و قرمز. چوْبان دوزلوغو و قادین دوزلوغو نیز گویند(Beberis valgaris.ber)
ساری چام: (گیا)(Sarı çam) نوعی کاج که در زمینهای سیلیس دار روید.
ساری چای: (گیا)(Sarı çay) نوعی گیاه با گل زرد و شاخهٔ نازک و ظریف.
ساری چایان: (جان)(Sarı çayan) عقرب زرد. نقشی در نمد ترکمنها.
ساری چر: (Sarı çər) نوعی بیماری در اسبان. ← آت چری.
ساریچقا: (جان)(Sarıçqa) ملخ. تنبل.
ساریچلی: (Sarıçlı) آراسته.
ساری چؤپ: (گیا)(Sarı çöp) زبان در قفا.
ساریچی: (Sarıçı) طرفدار. مدافع.
ساری چیچک: (گیا) ← ساری توپوز.
ساری چیریش اوْتو: (گیا)(Sarı çiriş otu) سریش زرد.
ساری چیزمه لی محمد آغا: (Sarı çizməli məhəmməd ağa) مرد ناشناس یا گمنام. (گویش آناتولی).
ساری چیگدم: (گیا)(Sarı çiydəm) زعفران.
ساری چیگله:(Sarı çiylə)خاک زردفام.
ساری چیل: (گیا) نوعی خربزه.
ساری چیمچیک: (جان)(Sarı çimçik) قناری. سهرهٔ زرد.
ساری خان: سرور زردگونه. خان والا. آفتاب زرین. خدا یا فرمانده اژدها.(رنگ زرد و سبز نشانهٔ اژدها

است). حکمران مجرّب(ناپ).
ساری دارمان: (گیا) زردچوبه.
ساری داری: (گیا)(Sarı darı) مرجمک مصری. (Holcus mollis)
ساری دالا: (Sarı dala) زمین پهناور.
ساری دوْلما: دُلمهٔ کلم با زردچوبه.
ساری دوْنیا: (Sarı dünya) حشیش.
ساری زاغار: (گیا)(Sarı zağar) سوسن.
ساری زانباق: (گیا)(Sarı zanbaq) وج.
ساریس: (Sarıs) مناقشه.
ساری ساریمساق: (گیا) سیر طلایی.
ساری سامان: کاه زرد. (ناپ).
ساری ساوسار: (جان)(Sarı savsar) راسوی زرد. آدم لاغر و زردچهره.
ساری سایقاق: (جان) مورچه.
ساری سندل: (جان)(Sarı səndəl) ← ساری کؤینک.
ساری سندیکا: (Sarı səndika) شبکه یا گروهی که بر ضد سندیکاهای کارگری فعالیت می‌کند.
ساری سو: [دیو](Sarı su) زرداب. نزله(پزشکی). سیلاب بهاره. آب شیر. طعامی که از پنیر تازه بسازند.
ساری سوْرموق: (گیا)(Sarı sormuq) گیاهی که برای‌رفع‌التهاب‌مجاری ادرار کاربرد دارد(Alkanna orientalis)
ساری سورو:[دیو](Sarı suru)زردرنگ.
ساری سوسن: (گیا)(Sarı susən) سیاف. بربیت.
ساری سوْلماز: (گیا)(Sarı solmaz) پیرگیاه. گل همیشه بهار.
ساری سیچان: (جان)(Sarı sıçan) (موش زرد) نوعی موش که یومران یا شومران نیز گویند. (Spermophilus).
ساری سیرتیق: (Sarı sırtıq) زرد و پژمرده. لاغر و ضعیف. لاابالی. شلخته. زرد چهرهٔ خنده رو.

ساری شکر قوشو

ساریسیز: (Sarısız) بی دوام.
ساریسیمان: (Sarısıman) زردفام.
ساری سینجوْو: (Sarı sıncov) آدم لاغر و زردچهره.
ساریش: (Sarış) پیچش.
ساری شام: (گیا) کاج اسکاتلندی.
ساریشان: (Sarışan) آماتور. هوسمند.
ساریشقا: (جان)(Sarışqa) ملخ.
ساری شکر قوشو: (جان)(Sarı şəkər quşu) پرندهٔ شکم زرد. (Coereba flaveola)
ساریشماق: (Sarışmaq) ← سارماشماق.
ساری شیله: (Sarı şilə) آش شله زرد.
ساریشین: (Sarışın) زردفام. بلوند. بور.
ساری صبر: (گیا)(Sarı səbir) نوعی گل زینتی مناطق گرم. (Aloevera.lil)
ساری عنبر چیچکی: (گیا)(Sarı 'ənbər çiçəyi) عنبر بویا.
ساریغان: (Sarığan) نوعی بیماری در گلوی اسب. زعفران.
ساریق: (Sarıq) پارچهٔ بزرگی که دور آن چیزی بپیچند. بقچه. دستار. سربند. طناب. وصله. خبر. آماده. چیزی که دور چیز دیگری بپیچند. به صورت چاریق نیز بیان می‌شود. ← چاریق. به صورت سارق، ساروغ و سارغ به معنای دستمال بزرگی که در آن چیزی ببندند، وارد زبان فارسی و به صورت Copoka به معنای پارچهٔ نقش دار روی روسری زنان روس، وارد زبان روسی شده است.
ساری قاباق: (گیا)(Sarı qabaq) کدوی زرد یا حلوایی.
ساری قاتیر دیرناغی: (گیا)(Sarı qatır dırnağı) طاووسی پاکوتاه. طاووسی رنگ.
ساری قار: (Sarı qar) برفی که در آخر بهار بر کوهها ببارد. بیستمین موسم از موسمهای ۲۴ گانه که در ۲۲ یا ۲۳ نوامبر آغاز می شود. ← ایگیرمی دؤرد مؤسوم.
ساری قان دوزو: (Sarı qan duzu) کالیوم هکساسوانوفرروام. (شیمی).
ساری قاواق: (گیا)(Sarı qavaq) چنار. سپیدار با برگ زرد.
ساری قایاق: روغن ذوب شده.
ساریقچی: (Sarıqçı) پیچنده. سردستار. به صورت «ساروقچی» وارد ادبیات فارسی شده است.
ساریقلی: (Sarıqlı) دستاری. عمامه دار.
ساریقلی ساوسار: (جان)(Sarıqlı savsar) نوعی حیوان درنده از جنس دله با ۲۷ تا ۳۵ سانتیمتر طول که از جوندگان تغذیه می‌کند و ۳ تا ۸ بچه می‌زاید. (Vormela perequsna).
ساریقلیق: پارچهٔ دستاری. سوسن.
ساریقماق: (Sarıqmaq) زرد شدن. چکیدن. جاری شدن.
ساری قوچقاج: (جان) قناری.
ساری قوش: (جان)(Sarı quş) نوعی جغد. بوف. (Scops giu).
ساری قولاق: (Sarı qulaq) تبعهٔ روس. زردگوش. شمشیر دسته طلایی. بچهٔ ماهی کفال. بی رگ. بی غیرت.
ساری قوْنور: (جان)(Sarı qonur) گاو سیاه با پشت زرد.
ساری قویروق: (جان)(Sarı quyruq) نوعی ماهی استخوان دار با دُم زرد در آبهای مناطق گرم و معتدل.
ساری قیز: (Sarı qız) (دختر زرد) پول طلا. گاو. بنگ.
ساری قیزیلی: زرد تند. زرد طلایی.
ساری قیشلا: منطقه ای با ۳ بخش.
ساری قیوریم: (Sarı qıvrım) دانه‌ای که زیر خاک خزیده و ازآنجا جوانه دهد.
ساری کزیک: [دیو](Sarı kəzik) بیماری یرقان.
ساری ککیللی: (جان)(Sarı kəkilli) نوعی طوطی سفید با بالها و کاکل زرد.
ساری کؤپک: (جان)(Sarı köpək) جانوری زرد رنگ به بزرگی گربه که از پوستش پوستین می‌دوزند.
ساری کؤرن: (Sarı kürən) قهوه‌ای یا بلوطی روشن.
ساری کؤک: (گیا)(Sarı kök) زردچوبه. (Curcuma langa,turmeric). سماق (در ترکیه).
ساری کوْل: (گیا)(Sarı kol) گیاهی از تیرهٔ نخل که بلندی آن تا ۳/۵ متر

می‌رسد. (Spartium).
ساری کؤینک: (جان)(Sarı köynək) قناری. مرغ انجیر خوار. پرندهٔ به اندازهٔ گنجشک و سینه زرد(Oriolus oriolus) زرد پیراهن. خربزهٔ زردپوست. کشمشی با پوست زرد.
ساری گر: (جان)(Sarı gər) بزی با گوشها و پاهای زرد.
ساری گرن: (Sarı gərən) خاک زرد و شیره دار.
ساری گلن: (Sarı gələn) زردفام.
ساری گلین: (Sarı gəlin)(عروس گندمگون یا زردپوش) آفتاب. رقص و ترانهٔ مشهور آذربایجانی که نمایانگر آزادی خورشید از اسارت اهریمن می‌باشد. حرکات این رقص حس تمنا را در انسان زنده می‌کند. دستها به سمت آسمان باز و با ملودی نرم ۳/۴ حرکات پا و دست انجام می‌شود.
ساری گؤبک: (جان)(Sarı göbək) حیوانی بزرگتر از گربه که از پوست آن کُرک دوزند.
ساری گؤده: (جان)(Sarı gödə) پرندهٔ شکاری کوچکتر از عقاب.
ساری گؤز: (جان)(Sarı göz) (زرد چشم) پرندهٔ شکاری. جغد. نوعی ماهی به طول ۴۰ تا ۶۰ سانتیمتر در دریای مدیترانه و بالتیک.(Sargus salvirti).
ساری گؤز گؤگرچین: (جان) کبوتر خاوری.(Columba eversmanni).
ساری گؤل: (گیا)(Sarı gül) گل پازهر. فلاوریه. نسترن معطر. (ناد).
ساری گؤل آلاق: (گیا)(Sarı gül alaq) کفشک زیبا. تره شودری. (Crepis pulchre).
ساری گیله: (گیا)(Sarı gilə) نوعی انگور با دانه‌های زرد رنگ و شیرین.

ساریمساق

بیشتر در آبشرون کشت می‌شود(ناد).
ساریل: (Sarıl) مغفر. کلاهخود اسب.
گرامی. محبوب. آواره. پیچنده.
ساریلان: (Sarılan) ساری. مسری.
ساریلقان: (گیا) پیچک. پیچنده.
ساریلقیت: (Sarılqıt) بسیار رنگارنگ.
ساریلماق: (Sarılmaq) پیچیده شدن. پیچیده شدن دور چیزی. در آغوش گرفتن. بغل کردن. تمسک جستن.
ساریلی: (Sarılı) باند پیچی شده. طناب پیچ شده.
ساریلیش: (Sarılış) پیچش.
ساریلیشماق: به همدیگر پیچیدن.
ساریلیق: (Sarılıq) زردی. یرقان. شفق غروب. کهربا. نوعی سنگ زرد که به عنوان چشم نظر بکار برده و باور داشتند که با خوردن نظر، سنگ خرد می شود. همچنین برای درمان بیماری یرقان این سنگ را به سنگ دیگر مالیده و ریزه های آن را به سقف دهان کودک می مالیدند.
ساریلیق اوْتو: (گیا)(Sarılıq otu) گیاه خاکشیر. (Sisymbrium sophia)
ساریم: [دیو](Sarım) غشاء. پیچش. مقدار لازم برای پیچیدن چیزی. مقدار سیم لازم برای هر پیچش بوبین. تنظیف. حد. پارچهٔ ابریشم که برای صافی آب، به دهانهٔ کوزه بندند.
ساریما: پیچش. سرگین سفت حیوان که بریده و به مصرف سوخت رسانند.
ساریماق: (Sarımaq) پیچیدن. پیچیدن دور چیزی. باند پیچی کردن. زخم بندی کردن. نوارپیچ کردن. طناب پیچ کردن. پیچیدن به چیزی و بستن. ملفوف کردن. رشتن. ریسیدن. تنیدن. دست انداختن.
ساریمان: (Sarıman) زرد فام.
ساریمانا: (جان) مارمولک بزرگ.
ساری مانتار: (گیا)(Sarı mantar) قارچ بسیار سمّی، بلند و زرد با لکّه های گندمگون. (Amanita citrina)
ساری مانتی: (گیا)(Sarı mantı) شب بو.
ساری مای: روغن گاوی ذوب شده.
ساریم بوْز: (Sarımboz) زرد روشن.
ساریمتور / ساریمتیراق / ساریمتیل: (Sarımtur) مایل به زرد. زردرنگ. زردگونه. زردفام.
ساریمساق: (گیا)(Sarımsaq) سیر ,arlic (Allium sativum))
ساریمساق اوْتو: (گیا)(Sarımsaq otu) علف سیر. (Alliaria petalata)
ساریمساقچی: (گیا)(Sarımsaqçı) سیرک (Allium vineale). سیر فروش.
ساریمساق قورباغاسی: (جان)(Sarımsaq qurbağası) نوعی قورباغه به طول ۱۰ سانتیمتر. (Pelobetidae)
ساریمساقلاماق: سیر زدن.
ساریمسوْو / ساریمسی: ← ساریمتیل.
ساریمسیز: (Sarımsız) نامحدود.
ساری ملک: (Sarı mələk) حشیش.
ساری موم: (Sarı mum) مادهٔ حاصل از موک داخل شکم زنبور.
ساری مونجوق: (گیا) نخود.
ساریں: (Sarın) ترانه. کدر. غصه. متصل. سلسله. وضعیت. روند. روش.
ساریناجاق:(Sarınacaq)باد شمال غربی.
ساریںتی: (Sarıntı) ← سارالتی.
ساریںج: (Sarınc) ساروج. مادّه‌ای مرکّب از آهک، خاکستر، سفیدهٔ تخم مرغ، شیر، خاک رس، شن، ماسه و آب که در بنّایی بکار رود. اذیت.
ساریںجاق: (Sarıncaq) شال. ملخ.
ساریںجیقان: (جان)(Sarıncıqan) ملخ.
ساریںچی: (Sarınçı) مویه کننده. نوحه خوان. خواننده.
ساریںداش: (Sarındaş) هم ریشه.
ساری نرگیز: (گیا)(Sarı nərgiz) بلادن پاییزی. نرگس زنبقی.
ساری نشان:(جان)(Sarı nişan) کبوتری به رنگ زرد با کاکل و موی پردار.
ساریںقا: (Sarınqa) سیگار.
ساریںلاماق: (Sarınlamaq) سوگواری کردن. اشک ریختن.
ساریںماق: (Sarınmaq) پیچیده شدن دور چیزی. پیچیدن. باند پیچی شدن. طناب پیچی شدن. تنیده شدن. بافته شدن. ریسیدن. میان بستن. کمر بستن. مورد استهزاء قرار گرفتن.
ساری هانی: (جان)(Sarı hanı) نوعی ماهی دریای مدیترانه به طول ۲۵

سانتیمتر. (Epinepheles gigas)
ساری هلیله: (گیا)(Sarı həlilə) بلبله (Terminalia citrina)
ساری هیند قمیشی: (گیا)(Sarı hind qəmişi) خیزران زرد چینی.
ساری یئل: (Sarı yel) (باد زرد) باد ملایم شرقی. باد سرد زمستانی در نواحی رودخانه ای.
ساری یئلوه: (جان)(Sarı yelvə) قناری.
ساری یئمیش:(گیا)(Sarı yemiş)شفتالو.
ساری یابان نعمان چیچگی: (گیا)(Sarı yaban no'man çiçəyi) نعمان صحرایی.
ساریبا چالار: ← ساریمتیل.
ساری یارقان: پرتگاهی با خاک زرد.
ساری یازلیق: (گیا)گندم سفید کم دانه.
ساری یاغ: (Sarı yağ) روغن حیوانی.
ساری یاغ کیمی‌یاییلماق: (Sarı yağ kimi yayılmaq) مطبوع طبع واقع شدن. خوشایند شدن.
ساری یاغلیجا: (گیا) نوعی قارچ زرد رنگ. (Suillus luteus).
ساریبا یاغیز/ ساریبا یانیز: ← ساریمتیل.
ساری یونجا: (گیا)(Sarı yonca) ← آت یونجا. (Melilotus Anthulis vulneraria)
ساریییجی: (Sarıyıcı) کارگر نخ پیچ.
ساز: (Saz) آلت موسیقی. آلت موسیقی عاشیقها که با مضراب نواخته می‌شود. پسوند فاعلی به معنای سازنده. همچنین نوعی رقص آذربایجانی است. نوعی نی ظریف. سالم. سرحال. صحیح. قابل استفاده. روبراه. آماده. مهیا. مجهز. مرتب. به همین صورت و در معنای ترانه و ابزار نوازندگی وارد زبان عربی شده است. **ساز آردیجی:** (جان) ← ساز بولبولو. **ساز ائوی:** فروشگاه آلات موسیقی. محفل ساز.

ساز خوروزو

سازات: (گیا) ذرت. **سازاخان:** خدای توفان در باور ترکان. **سازاغان:** باد سرد. دمل کوچک خونی. **سازاغی:** باد سرد. **سازاق:** باد سرد. سوز. سرما. روستا. جوش صورت. جوشی که در پلک چشم افتد. باتلاق. لافزن. **سازاق آغاجی:** (گیا) مورد. آس. درختی همیشه برگ دار. (مئرسین آغاجی). (Myrtus communis). **سازاق سئرچه سی:** گنجشک تاغی. (Passer ammodendri). **سازاقلیق:** نیزار. هوایی با نسیم سرد. **سازان:** (جان) ماهی کپور. (Cyprinus carpio) باد سرد. باران کوتاه، شدید و ریز دانه. جوش جوانی. **سازان جوْجوغو:** فضول. **سازاندا:** نوازنده. آواره. سرگردان. **ساز اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه دیرپا در مناطق سرد و معتدل. کیندیره اوتو نیز گویند. (Calamagrostis). نوعی گیاه علفی بلند در کنار آب. (Schoenopelctus lacustris). **ساز اوْلماق:** ← سازلانماق. **ساز بنیزلی:** آشفته رو. پژمرده رو. **ساز بولبولو:** (جان) بلبل نیزار. (Acrosephalus scripaceus). (ساز آردیجی). **ساز تاخیم:** ارکستر. گروه نوازندگان. **ساز توْیقونو:** (جان) باز نیزار(Circus aeruginosus). **ساز توْیوغو:** (جان) پرندهٔ نیزار(Ralliade). چارخوی مرداب. (Gallinula chloropus). **سازچی:** نوازنده. ساز نواز. **ساز خوْروزو:** (جان) پرندهٔ منقار سرخ نیزار (Porphyrio porphyria). **سازراشماق:** پراکنده شدن. **ساز رنگی:** رنگ زرد پژمرده. **ساز سؤگوْد آغاجی:** (گیا) بید. **ساز سیندیردی:** رسمی در عروسی که چون عاشیق (خنیاگر) تعریف داماد را تمام کرد، می خواهد که ساز خود را بشکند که با دادن انعام مانع شوند. **سازش باغلاماق:** عهد بستن. **سازغان:** (جان) مار پیر. **سازقاب:** قرقره. حلقه.مقاره. **ساز قایاسی:** (جان)(Saz qayası) نوعی ماهی که در آبهای صخره‌زار زندگی کند. **سازلاشدیرماق:** ← سازلاماق. **سازلاشماق:** ← سازلانماق. **سازلاما:** روبراهی. تجهیز. شارژ. نوعی تطبیق منابع و امکانات صنعتی کشور مستعمره با تکنولوژی کشورهای استعماری. **سازلاماق:** روبراه کردن. راه انداختن. آماده کردن. تجهیز کردن. مرتب کردن. منظم کردن. تعمیرکردن. قابل استفاده کردن. اصلاح کردن. آراستن. سامان دادن. تنظیم کردن. کوک کردن (تار وغیره). **سازلانماق:** روبراه شدن. آماده شدن. مهیا شدن. تجهیز شدن. مرتب شدن. مجهز شدن. مرمت شدن. اصلاح شدن. قابل استفاده شدن. آراسته شدن. سامان یافتن. تنظیم یافتن. کوک شدن. سالم شدن. سرحال آمدن. **سازلیق:** سرحالی. سلامتی. آمادگی. سنتور. **سازماجا:** خشکهٔ سیب. **سازماق:** احساس سرما کردن. **سازمان:** تشکیلات. بنا. اساس. **سازنده:** سازنده. نوازنده. **سازوان:** کلبهٔ نگهبان باغ. **سازیقلی:** دلتنگ. **سازینا یئلمک:** به دلخواه زیستن. **ساز یوْلو:** تزئین با ستارهٔ طلایی به شکل برگ.
ساسار: (Sasar) بدبو. متعفن. **ساساق:** (جان) ← ساغساغان. **ساسالماق:** به یک نقطه خیره شدن. **ساسان:** خنیاگر (گویش باشقیر). **ساسقاق:** خرمگس. افتراء. بهتان. **ساسقاماق:** برهم زدن. خراب کردن. **ساسقوْ:** بدبو. متعفن. **ساسقی:** (جان) خرمگس. **ساسلاق:** کله پوک. **ساسما:** پشکلی که زیر پای گوسفند سفت شده. **ساسماق:** چرک. کثافت. **ساسماغی:** کچل. **ساسی:** گمراه. فاسد. نجس. **ساسیتقان:** گوشخراش. **ساسیتماق:** گندانیدن. کَر کردن. تشنه کردن. **ساسیر:** بوی ادرار. واژهٔ «ساسیر» در زبان لاتینی به معنای پلید و زشت است. **ساسیرقا:** ← ساغیرقا. **ساسیش:** تعفن. فاسد. **ساسیق:** بدبو. گندیده. **ساسیق باریق:** بدبو. **ساسیق پیپیک:** (جان) هدهد. **ساسیق گوزن:** (جان) (Sasıq güzən) گربهٔ آبی بدبو. **ساسیما:** گندش. **ساسیماق:** گندیدن. بو دادن. **ساسینماق:** خواستن. هوس کردن.

ساشاق: لباس کهنه و وصله دار.
ساعت: (Sa'at) وسیلهٔ نمایش زمان. نام نوعی بازی کودکانه که ساعتی را در زمین می‌کشند و با خواندن آن، جایی که گفته شده می‌ایستند. **ساعت آی:** نامی برای زنان اویغور. **ساعت باشی:** سکوت یکبارهٔ حاضران مجلس. **ساعت بلله مک:** ساعت دیدن. تعیین کردن روز نیکو برای عروسی (ترکمنی). **ساعت عیارلاماق:** جماع کردن. **ساعت عیاری:** منظم مثل ساعت. **ساعت گؤلۆ:** (گیا) گل ساعت.
ساغ: (Sağ) زنده. جاندار. سالم. سلامت. تندرست. چاق. صحیح و سالم. سرحال. سرزنده. تیز. هوشیار. سمت راست. طرف راست. راست در مقابل چپ. جریانات سیاسی و اجتماعی راست یا محافظه کار. به صورت «ساق» وارد فارسی و به صورت «صاغ» به معنای سالم وارد عربی شده است.
ساغ آمان: (Sağ aman) صحیح و سالم.
ساغ آیاق قابی: (کفش سالم) معتمد.
ساغا: گمان. تصور. محل برخورد رود با رود دیگر و یا برکه. ستون.
ساغابیله: (Sağabilə) گودی طبیعی روی سنگ.

ساعت گولو

ساغات: (Sağat) حقیقت. راستی. سالم.
ساغاتال: (Sağatal) مانع. تأخیر.
ساغاتای: (Sağatay) شکیل. متین.
ساغاتماق: با چشم اشاره کردن.
ساغاج: (Sağac) ساج(برای پختن نان). ماشین شیردوشی.
ساغاجا: (Sağaca) ساج نان پزی.
ساغاجاق: ظرف دوشیدن شیر.
ساغاچ: (Sağaç) کمان حلّاجی.
ساغاچی: (Sağaçı) نوحه خوان.
ساغاداق: (Sağadaq) ← ساداق.
ساغ ار: [دیو](Sağ ər) مرد محتاط و هوشیار.
ساغار: (Sağar) پیشانی سفید. محصول. دستاورد. خطیب. دوشنده. قدحچی. به صورت«ساغر» وارد فارسی شده است.
ساغارال: گندمگون.
ساغار بالاق: (جان) نوعی مرغابی.
ساغارتقی:(جان)(Sağartqı) کنهٔ گوسفند
ساغار تۆرسوق: (جان)(Sağar torsuq) نوعی حیوان.
ساغارجیق: (Sağarcıq) موج دریا.
ساغارقا: (Sağarqa) ماشین شیر دوشی.
ساغارماق:(Sağarmaq)خنثی. مشکوک.
ساغاری: (Sağarı) پوست. پوست اسب.
ساغاریج: (Sağarıc) تابهٔ روغن.
ساغار یونجا: (گیا)(Sağar yonca) رشقهٔ هرزه با گل زرد.
ساغاز: (Sağaz) قاپ پای راست حیوان.
ساغاس: (Sağas) صمغ. شیره. زرد.
ساغ اسن: (Sağ əsən) سلامت.
ساغا سوُلا باخماق: (Sağa sola baxmaq) به چپ و راست نگاه کردن. از هر جهت مراقب بودن.
ساغاش: شمار. شماره. تعداد. (ناپ).
ساغاق: (Sağaq) چانه. گلو. زنخ.
ساغال: (Sağal) دست راست. معاون. دوست نزدیک. امکان. دوشش. دورنگ. چرکین. حلال. تمیز.
ساغالاماق:(Sağalamaq) مراقبت کردن.
ساغال اؤکۆز: (جان) گاو زرد.
ساغالای: (Sağalay) شکیل. متین.
ساغالتماق: (Sağaltmaq) سالم گردانیدن. بهبودی بخشیدن. شفا دادن. التیام دادن. خوب کردن.
ساغال تۆلکۆ: (روباه زرد) آدم مگار.
ساغالتی: (Sağaltı) شیر(دوشیدنی).
ساغالتیم: درمان. معالجه. بهداشت.
ساغالدان / ساغالدیجی: (Sağaldan) درمانگر. شفابخش. مرهم.
ساغالدیریق: (Sağaldırıq) تسمه ای که برای جلوگیری از افتادن افسار اسب، به سرش ببندند.
ساغالقا: (Sağalqa) جوال پوستی.
ساغاللاماق: امکان آفریدن.
ساغالماق: (Sağalmaq) سالم شدن. بهبود یافتن. شفایافتن. التیام یافتن. خوب شدن. هشیار شدن.
ساغالو: (Sağalu) سفال.
ساغالی: شیرده. کمان خودکار که برای گرفتن حیوان در دام تعبیه کنند.
ساغالیق: (Sağalıq) بیمارستان.
ساغ الیم باشینا: (Sağ əlim başına) (دست راستم بر سرت) الهی به سرنوشت من دچار شوی. (نفرین).
ساغام:(Sağam) اکنون. هم اینک.
ساغاماق: ستودن. مدح کردن.
ساغان: (Sağan) دوشنده. شیردوش. نوعی پرندهٔ شکاری. بشقاب بزرگ و گود. پیکان. دکتر. پزشک.
ساغانا: دخمه. گور. سردابه. سردخانه.
ساغانار: هریک از قسمتهای انبار غله.
ساغاناق: (Sağanaq) کنارهٔ غربال. حاشیهٔ الک. کلاف دف و نظایر آن. باران شدید و تند. تخماق.
ساغاناق یاغیش: باران رگباری.
ساغانای: (Sağanay) راست دست.
ساغانج: (Sağanc) افشان. دوش حمام.
ساغانجیق: روح. نفس. جان.
ساغانچی:گاودار.شیردوش. استعمارگر.
ساغاندیراق: سگک کمربند. محافظ.
ساغان قوش:(جان)(Sağan quş) شاهین.
ساغانماق: (Sağanmaq) گمان بردن.
ساغاو: احسان. مالی که برای سلامتی به دیگران بدون عوض دهند. الکن.
ساغای:(Sağay) روغن نباتی. اندیشمند.
ساغایان: (Sağayan) مردّد. دودل.
ساغ ایچ: مهاجمی که در خط حملهٔ فوتبال، نفر دوم از راست قرار گیرد.
ساغ ایستم: (Sağ istəm) حسن نیت.
ساغایقان: (Sağayqan) وسواسی.
ساغایماق: (Sağaymaq) بیدار شدن. دقت کردن. بهبود یافتن.
ساغبات: (Sağbat) بهبودی.
ساغ بالا: (Sağ bala) ← ساغدیش.
ساغ بالتا:تبر مخصوص تراشیدن چوب.
ساغ بگنی: (Sağ bəyəni) ذوق سلیم.
ساغ بؤگرک: (Sağ böyrək) میمنه.

ساغبی: (Sağbı) حلقهٔ گیسو.
ساغ بیلگه: (Sağbilgə) پزشک.
ساغ بیلی / ساغ بیلیک: (Sağbili) پزشکی. حکمت.
ساغپای: (Sağpay) حق.
ساغتاق: (Sağtaq) انتظار.
ساغتاماق: (Sağtamaq) توسل کردن.
ساغتانماق: (Sağtanmaq) تأمین شدن.
ساغ تؤره: (Sağ törə) اخلاق. عرف.
ساغتین: (Sağtın) علم سلامتی.
ساغجیل: (Sağcıl) راستگرا. راستگرد.
ساغچی: (Sağçı) راستگرا. نگهبان. طبیب. حکیم.
ساغچیللە: (Sağçıllə) سالم.
ساغ دئیی: (Sağ deyi) تجوید.
ساغداج: (Sağdac) دارو. درمان.
ساغداچ / ساغداش: (Sağdaç) دست راست. جوانی که در طرف راست تازه داماد می ایستد. طرفدار.
ساغداچیق: (Sağdaçıq) دلخوش.
ساغداق: (Sağdaq) تیردان.
ساغدالاماق: (Sağdalamaq) حفظ کردن. ازبر کردن.
ساغدان: (Sağdan) از طرف راست.
ساغدان اؤلؤ: (Sağdan ölü) تنبل.
ساغدان سؤیله مک:(Sağdan söyləmək) راست گفتن.
ساغدای:(Sağday) تماماً. کلاً.
ساغ دور:(Sağ dur) به سلامت.
ساغ دویو: (Sağ duyu) عقل سلیم.
ساغدیچ: (Sağdıç) حساب. نسبت. رابطه.
ساغدیرماق: (Sağdırmaq) دوشانیدن.
ساغدیریلماق: دوشانیده شدن.
ساغدیش: (Sağdış) کسی که شب عروسی در طرف راست داماد یا عروس راه رود. شاه بالا. قرین. نظیر. رفیق و همدم. به صورت ساقدوش وارد زبان فارسی و به صورت «صردوج» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
ساغدیش امگی: (Sağdış əməyi) (زحمت ساغدوش) کار جالب و هیجان انگیز.
ساغدیش سؤلدوش: (Sağdış solduş) همراهان عروس و داماد که در طرفین آنها قرار می گیرند.
ساغدیش قاتی: (Sağdış qatı) بقچهٔ لباس و روبند عروس که در روز جشن، از خانه داماد به عروس فرستند.
ساغدیق: (Sağdıq) احتیاط.
ساغدیم: (Sağdım) تنومند. سالم. لایق.
ساغدین: (Sağdın) سالم.
ساغرات: (Sağrat) چنبره. کلاف. سرحد. مرز.
ساغرات آغزی: (Sağrat ağzı) سرحد.
ساغراتلاما: (Sağratlama) مرزبندی.
ساغراتلاماق: مرزبندی کردن.
ساغراتلانماق: مرزبندی شدن.
ساغراتلیق: (Sağratlıq) شال کمری از پوست مستعمل.
ساغراج: (Sağrac) الک. خواننده.
ساغراق: جام. قدح. کوزهٔ لوله‌دار.
ساغراماق: (Sağramaq) نشنیدن. ادب کردن. خواندن. آواز خواندن.
ساغران: (Sağran) خواننده.
ساغری: (متفا)(Sağrı) پوست اسب یا خر دباغی شده. تیماج. فاصله از دم تا مقعد اسب. کفل اسب. نوعی کفش مخصوص آخوندی بی‌پشت و پاشنه و با پاشنه بلند، چرمی و کبودرنگ. نوعی قماش. چرمی که از پوست دمگاه و کفل اسب می‌سازند. کیمخت. نوعی کفش زنانه با رویهٔ مخملی و نوک منگوله‌دار. پوست

ساغساغان

روی دستهٔ خنجر. دارو. درمان. به صورت Shagreen در معنای کفل اسب وارد زبان انگلیسی شده است.
ساغریش: (Sağrış) تداوم.
ساغریق: صراحی. ظرف شیردوشی.
ساغریلاماق: محکم کردن.
ساغریلماق:(Sağrılmaq)به تصور آمدن.
ساغریلی: (Sağrılı) کفل پهن.
ساغرینتی: (Sağrıntı) قطره. چکه.
ساغرینماق: (Sağrınmaq) ناشنوا شدن.
ساغسا: (Sağsa) ترس. واهمه.
ساغ سات: (Sağ sat) عقل سلیم.
ساغسار: (Sağsar) بهداشت.
ساغسارقا / ساغساغ: (جان) برّه.
ساغسارلیق: (Sağsarlıq) بهداری.
ساغ ساغ:[دیو](Sağ sağ) مراقب باش.
ساغساغار: (Sağsağar) پشمالو.
ساغساغان: (جان)(Sağsağan) زاغچه. زاغک. کلاغ ابلق. عقعق. (Pica pica)
ساغ ساغلام: (Sağ sağlam) صحیح و سالم. بصورت «صاغ صغلم» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
ساغساق: (Sağsaq) انگشت. بوی میوهٔ به.
ساغ سان: (Sağ san) عقل سلیم.
ساغسان: حکیم. طبیب. دانشمند.
ساغسانا: (Sağsana) نصیحت. پند.
ساغ سلامت: صحیح و سالم.
ساغ سو: (Sağ su) آب شیرین.
ساغ سؤز: (Sağ söz) حکمت.
ساغ سؤرلؤک: (Sağ sürlük) بهزیستی.
ساغ سؤکل: (Sağ sökəl) نیمه سالم.
ساغ سوْل: (Sağ sol) چپ راست. هر طرف. بازی الک دولک در سلماس.
ساغ سوْلو یوْخ: (Sağ solu yox) تند مزاج. تندخو.
ساغسیز: (Sağsız) بیمار. مریض.
ساغسین: (Sağsın) حکیم. منتظر.
ساغسینماق:(Sağsınmaq)انتظار کشیدن.
ساغقات: (Sağqat) سلامت.
ساغقاج: (Sağqac) بهداری.
ساغ قازیق: (Sağ qazıq) مورد اعتماد.
ساغ قاناد: جناح راست. میمنه.
ساغ قورقون: صحیح و سالم.
ساغ قوْل آغاسی: (Sağ qol ağası) معاون مین باشی یا سرتیپ در ارتش. به صورت «صاغ قولاغاسی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
ساغ قولاغی قاشینماق: خاریدن گوش راست. کنایه از شنیدن خبرخوش در آیندهٔ نزدیک.
ساغ قولاق: (Sağ qulaq) سگ نگهبان.

ساغقون: (Sağqun) امین. امانتدار.
ساغ قوْیول: (Sağ qoyul) جاروی آغل.
ساغ گؤرۆ: (Sağa görü) بصیرت.
ساغلادیجی: (Sağladıcı) درمانگر.
ساغلار: (Sağlar) داروخانه. درمانگاه.
ساغلاس: (جان)(Sağlas) ملخ خارزار. ← قیز بؤجگی.
ساغلاغا: (Sağlağa) جای پرآب. مزرعه که آب ازآن بجوشد. جای پرمو در پشت تپق زانوی حیوان.
ساغلاغار: (Sağlağar) پشمالو.
ساغلاغیج: (Sağlağıc) وسیلهٔ ایمنی.
ساغلاق: (Sağlaq) توخالی. ذوب شونده. چکنده. شیری. ماهی سبیل دار. ملخ خارزار. ← قیز بؤجگی.
ساغلام: (Sağlam) سالم. تندرست. زنده. سرحال. درست. درسته. دست نخورده. کامل. امین درستکار. پولی که به راحتی در بازار خرج شود. پولدار. به صورت «صغلم» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
ساغلاما: تأمین. تحصیل. تنظیم. عافیت. براحتی. به آسانی. تدارک.
ساغلاماق: (Sağlamaq) تأمین کردن. به دست آوردن. تنظیم کردن. از جانب راست چیزی گذشتن. دویدن.
ساغلاما گئتمک: (Sağlama getmək) طوری رفتار کردن که به نتیجهٔ قطعی رسیدن. تا حد مرگ کتک زدن.
ساغلام توتماق: بند کردن.
ساغلامجی: درستکار. محتاط. ضامن.
ساغلام قازیغا باغلاماق: (Sağlam qazığa bağlamaq) تأمین کردن.
ساغلامیق: تدارکات. تأمینات. بیمه.
ساغلان: (Sağlan) پرستار.(ناد).
ساغلانجا: (Sağlanca) ضمانت.
ساغلاندی: به فرزندی گرفته شده.
ساغلانماق: (Sağlanmaq) تأمین شدن. فربه شدن. نماندن میوه بر درخت.
ساغلانیش: (Sağlanış) بهبودی.
ساغلای: (Sağlay)تمام. همگی. زنده. بیمارستان. سالم.
ساغلایان: تصحیح کننده. مصحّح.
ساغلی: (Sağlı) سالم.
ساغلیت: (Sağlıt) سلامتی.
ساغلیجا: (Sağlıca) سالم. خداحافظ.
ساغلیجاق: سالم. زنده. سرحال.
ساغلی سۆللو: (Sağlı sollu) از چپ و راست.
ساغلیق: سلامتی. تندرستی. بهداشت. حیات. زندگی. در پاسخ چه خبر؟ گفته می‌شود. شیرده. همچنین به معنای پولی که برای سلامتی دوستان و آشنایان و خویشاوندان به نوازندهٔ عروسی داده می‌شود تا در مراسم اعلام نماید.
ساغلیق بیلیم: (Sağlıq bilim) پاتالوژی.
ساغلیق سولارین اوْلسون: صحت آبگرم.
ساغلیقلانماق: (Sağlıqlanmaq) صاحب حیوان شیرده شدن.
ساغلیقلی: (Sağlıqlı) صحیح. درست.
ساغلیم: (Sağlım) نجات. سالم.
ساغلین: (Sağlın) محتاط.
ساغما: (Sağma) شیردوشی. اخاذی.
ساغماق: (Sağmaq) دوشیدن. شیر دوشیدن. مالی از کسی تلکه کردن. گوش کسی را بریدن. به تدریج از کسی پولی اخاذی کردن. همهٔ پول کسی را بُرنده شدن. مکیدن.
ساغمال: (Sağmal) شیری. شیرده. دوشیدنی. ساده لوح.
ساغمال اینک: (Sağmal inək) آدم ساده لوح و زودفریب.
ساغمالی بولود: ابر باران دار.
ساغمان: (Sağman) سالم. تندرست. فلاخن. رمه‌ای که از بره و گوسفندان مادر تشکیل می شود. به صورت «سامان» وارد زبان فارسی شده است.
ساغمانچی: (Sağmançı) چوپان.
ساغمای: (Sağmay) بیمارستان.
ساغناشماق: (Sağnaşmaq) باهم فریاد کشیدن. دسته جمعی گریستن.
ساغناشیر: (Sağnaşır) بالاخانه.
ساغناغی: [دیو] کدوی خشک شده.
ساغناق: (Sağnaq) رگبار. چنبرهٔ الک. اختیار. باران ماه نیسان. گذرا. آفت. بلا. جریان تند. دورهٔ بسیار کوتاه. اسهال. گلو. گردن. باد شدید دریا.
ساغنامق: (Sağnamaq) تمیز کردن. برس زدن. گریه کردن. فریاد زدن. اسهال گرفتن.
ساغناو: (Sağnav) فریاد. بانگ.
ساغنیج: (Sağnıc) ظرف شیر.
ساغنیق: دیندار. فروتن. خداترس.
ساغو: (Sağu) مرثیه. شعر ماتم و عزا.
ساغو آغاجی:(گیا)(Sağu ağacı) ساجو.
ساغوت: (Sağut) شکر. سپاس. سلام.
ساغوج: (Sağuc) فیلتر. صافی.
ساغور: (Sağur) پاک. منزّه.
ساغورقان: (Sağurqan) شفابخش.
ساغورقانلیق: (Sağurqanlıq) امنیت.
ساغورلوق: (Sağurluq) بهزیستی.
ساغوْل: (Sağol) کمینگاه. سلامت باشی. خداحافظ.
ساغوْللاشما: (Sağollaşma) خداحافظی.
ساغوْللاشماق: خداحافظی کردن.
ساغوْللاماق: مشایعت کردن.
ساغون: [دیو](Sağun) پیمانه. پزشک. حکیم. طبیب. مقدّس.
ساغون اوْتو: (گیا) ← آدام اوتو.
ساغوی: (Sağuy) خوش. تشکر. سپاس. خوش مرام.
ساغی: (Sağı) فضلهٔ پرنده. تشکر. عملکرد. دعا. مقیاس. به صورت «ساغ» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.
ساغ یازی:املاء.صورت درست نوشتار.
ساغ یاغ: (Sağ yağ) روغن نباتی.
ساغیت: (Sağıt) عاقل. مدح. سیارهٔ مریخ. معنا. آلت. ادوات. ابزار. زره. خارزار. کمین. ستایش. شفق. فیلتر.
ساغیتجی: (Sağıtcı) مسگّن.
ساغیتلاماق: (Sağıtlamaq) تسکین دادن.
ساغیتلانماق: مسلح شدن.
ساغیتماق: تسکین دادن. قطع کردن. امیدوار کردن. منتظر گذاشتن.
ساغیج: (Sağıc) تدبیر. فیلتر.
ساغیجی: (Sağıcı) دوشنده. شیردوش.
ساغیچ: (Sağıç) عقل. ادراک. اندیشه. عزت. احترام.
ساغیر: [دیو](Sağır) شراب. بیمار. قلب. کر. ناشنوا. قدح. ساغر. ظرف مخروطی شکل شبیه هاون که در آن شراب ریزند. عایق صدا (دیوار و ...). تصورات. خیالات.
ساغیر آیی: (Sağır ayı) ماه اوت.

ساغیران: (Sağıran) جاذب.
ساغیر ایلان: (جان) نوعی مار بسیار سمّی به درازی ۶۵ تا ۷۵ سانتیمتر که در کوهستان زندگی می‌کند.
ساغیرباغ: (Sağırbağ) مهار الاغ.
ساغیربی: (Sağırbı) پیشنهاد.
ساغیرتای: سالم. مطمئن.
ساغیرتقا:(جان)(Sağırtqa) کنه (حشره).
ساغیرتقی: (جان)(Sağırtqı) ملخ.
ساغیرتی: (Sağırtı) پرحرفی. ورّاجی.
ساغیرچی: چهارنعل تازنده. تک تاز.
ساغیرداماق: پرحرفی کردن. لاف زدن.
ساغیرداویق: پرحرف. لافزن.
ساغیرقا: (Sağırqa) ← ساغیرتقا.
ساغیرقان: جذب کننده. کشنده.
ساغیرماق: دوشانیدن. قورت دادن.
ساغیر نـون: (Sağır nun) نونی که تو دماغی بیان شود.
ساغیری: صدای بارش شدید باران.
ساغیز: (Sağız) ملایم. نرم. مطبوع.
ساغیزان: هوای ملایم همراه با نسیم.
ســاغیش: (Sağış) دوشش. عمل دوشیدن. اندوه. غصه. شمارش. روز شمارش. نیت. قصد. اندیشه. صمغ. شیرهٔ درخت.
ساغیش ائتمک: فکرکردن.
ساغیشاماق: (Sağışamaq) نیت کردن.
ساغیش باسماق: به فکر فرو رفتن.
ساغیشچی: (Sağışçı) حسابدار. مراقب.
ســاغیش ســاچماق: (Sağış saçmaq) از فکر بدر آمدن. افکار را از خود دور کردن. فکر را پراکنده کردن.
ساغیشدیرما: (Sağışdırma) مقایسه.
ساغیشدیرماق: مقایسه کردن.
ساغیشــقا گئتمــک / ساغیشــقا گیرمــک: (Sağışqa getmək) فکرکردن.
ساغیشقان: (Sağışqan) دوشنده.
ساغیشلاماق: اندیشیدن. بخشیدن.
ساغیشما: دوشش دسته جمعی.
ساغیشــــماق: (Sağışmaq) در کار دوشیدن حیوان با هم رقابت یا همکاری کردن.
ساغیق: (Sağıq) زندگی.تفریح. سراب.
ساغیل: (Sağıl) ماهر. کاردان. پنهان. پوشش روی گندم. گلهٔ گاو. بیمارستان.
ساغیلجاق: (گیا) گزنه. سلامتی.
ساغیلما: (Sağılma) دوشش. تخلیه.
ساغیلماق: (Sağılmaq) دوشیده شدن. پر شدن. انباشته شدن. جاری شدن خون. تراویدن. از هم باز شدن. دزدیده شدن پول کسی.
ساغیلی: (Sağılı) سودمند. سپاسگذار. حیوان شیرده.
ساغیلیش: دوشش. عمل دوشیدن.
ساغیلیق: سودمندی. سپاسگذاری.
ساغیم: [دیو](Sağım) مقدار یک بار شیر دوشیده شده. دام شیردهنده. شیردوشی. پرواز سریع از بالا به پایین یا رو به جلو. سراب. تفکر. خیال. اندیشه. آرزو. زندگی. فایده. بهره.
ساغیماق: (Sağımaq) منتظر ماندن. امید داشتن. تصور کردن. در خیال آوردن.
ساغیمچی: (Sağımçı) شیردوش.
ساغیمسیز: (Sağımsız) حیوان ضعیف.
ساغیملی: (Sağımlı) سودمند.
ساغیملیق: (Sağımlıq) دام شیری.
ساغین: (Sağın) دوشا. شیری. شیرده. مقداریک بار شیردوشی. درستکار. سالم. ظرف شیردوشی. زیبا. گورخر. شراره. آذرخش. پزشکی. طب.
ساغیناق: (Sağınaq) تردید. تشکیک.
ســاغینتی: (Sağıntı) شیر. دام شیرده. خونی که در اعضاء بدن جمع شود و یا از آن بچکد.
ساغینج: (Sağınc) حسرت. شوق دیدار. طب. پزشکی. (ناد)
ساغینجا: (Sağınca) فکر. اندیشه.
ساغینجاق: آرزو. اندیشه. امید. تخمین.
ساغینجان: (Sağıncan) مشتاق.
ساغینجلی: (Sağınclı) صمیمانه.
ساغینچا: (Sağınça) پرستار.
ساغینچی: شیردوش. صاحب شیر.
ســاغین چیچــک: (گیا)(Sağın çiçək) نوعی گیاه یک یا دوساله با ساقهٔ نازک از تیرهٔ گل سفید.
ساغیندیرماق: ← ساقیندیرماق.
ســاغیندیریق: صراحی. کوزه. ظرف کوچک مخصوص چکاندن.
ساغیندیز: (Sağındız) پزشک. حکیم.
ساغینسیز: گاو نازاییده و بدون گوساله.
ساغینقا: (Sağınqa) کبریت.
ساغین کئچی: (Sağın keçi) بُز شیری.
ساغینلی: (Sağınlı) حیوان شیرده.
ساغینلیق: (Sağınlıq) ظرف شیر دوشی.
ساغینما: یادآوری. تصور. حیاء.
ساغینماز: (Sağınmaz) بی حیاء.
ساغینماق:(Sağınmaq) پنداشتن. حساب کردن. یاد کردن. تصور کردن. حذر کردن. حیاء کردن. لکنت کردن.
ساغینیر: (Sağınır) شیرده.
ساغینیم: حرکت حلقوی و کرم وار.
ساغینیو: (Sağınıv) اندیشه. فکر.
سافقاریلماق: (Safqarılmaq) گریختن.
سافلی: (Saflı) آبگردان. ملاقه.
ساق: (Saq) تنه. بدنه. تیر و کمان.
ساق: (متفا)(Saq) ← ساغ.
ســاقا: (جان)(Saqa) پرنده ای بسیار خوش آواز از تیرهٔ گنجشک سانان با پرهای زرد و قرمز(Carduelis carduekis). دلتای دریا.
ساقات: (Saqat) فضلهٔ سگ.
ساقاجا: (Saqaca) ساج نان پزی.
ساقار: (جان)(Saqar) اسبی با لکهٔ سفید در پیشانی. ابلق.
ساقارا: (گیا)(Saqara) چاودار.
ساقارجیق: (Saqarcıq) موج دریا.
ســاقار ســؤدؤک: (گیا)(Saqar südük) نوعی گیاه صحرایی.
ساقارلاماق: (Saqarlamaq) فشردن.
ساقارماق: (Saqarmaq) فشردن.
ساقاری: (Saqarı) مه. هوای گرفته.
ساقاریق: (Saqarıq) محصول که تازه از خاک برآمده.
ساقاس: (Saqas) زخم.
ساقاسغان: (جان) ← ساغساغان.
ساقاغی: سرفهٔ اسب. بیماری یرقان.
ساقاق: (Saqaq) غبغب.
ساقاق آغریو: بیماری دیفتری.
ساقال: (Saqal) ← ساققال.
ساقالاق: (گیا)(Saqalaq) قارچ.
ســاقالای: (Saqalay) حیوانی که چوپانان به نوبت برای تغذیه ذبح کنند.
ســاقان: (Saqan) ظرف بزرگ برای

نگهداری ارزاق.
ساقانا: (Saqana) هاون.
ساقانار: هرقسمت از انبارهای روستایی.
ساقاناق: (Saqanaq) مشکل. گرفتاری.
ساقاندیراق: (Saqandıraq) بند کلاه که زیر چانه بسته شود.
ساقاو: (Saqav) معده. پالتو.
ساقاوا: (Saqava) ← ساققو.
ساقای: (Saqay) دقت. تیر کمان(ناپ).
ساقبا: (Saqba) کلاه عروس.
ساقداش / ساقدوش: ← ساغدوش.
ساقراش: (Saqraş) پرش. عمل پریدن.
ساقساق: (Saqsaq) چسبنده. بچه که بسیار ادرار کند.
ساقساقان: (Saqsaqan) ← ساغساغان.
ساق ساقلاب: (Saq saqlab) با دقت.
ساقسانق/ ساقسای: درهم ریخته. پریشان.
ساقسایماق:(Saqsaymaq) درهم لولیدن.
ساقسی: (Saqsı) ← ساخسی.
ساقسیغان: (Saqsığan) ← ساغساغان.
ساقا: (Saqqa) قاپ مادر. قاپ شستی. قاپ درشتی که در موقع بازی، سایر قاپها را با آن می‌زنند. قاپی که نوکهای آن به طرف راست باشد. قاپی که درون آن را کاویده و با سرب پر کرده باشند تا سنگین شود. گلوله. پالتو. بالاپوش. مردمک. **ساققابا:** سردابه. **ساققات:** خشن (هوا). خسیس. حرف گوش نکن. دلاور. ترسناک.
ساققالی: تنومند. خوش اندام. **ساققا قوشو:** (جان) ← سایرا. **ساققاوا:** سبدی بزرگ که از آن برای حمل یونجه وکاه استفاده می‌کنند.**ساققا ووردو:** نوعی بازی با قاپ. **ساققاویل:** جارویی از ترکه های نازک درخت برای تمیز کردن طویله.
ساققار: (جان)(Saqqar) اسب پیشانی سفید. بُز ریش دراز. **ساققارا:** تور ماهیگیری. **ساققار باراق:** (جان) چنگر (نوعی پرنده) (Fulica atra). **ساققار توْیسوق:** (جان) رودک. گورکن. (Meles meles). **ساققارجا:** (جان) گیلار(Anas penelope). **ساققارقا:** تور ماهیگیری. **ساققارماق:** پرهیز کردن. خجالت کشیدن. پنهان شدن. **ساققار یوْنجا:** (گیا) گون سمی (Oxutropis). **ساققال:** ریش. پوشیده. افشانهٔ ذرت. پول. **ساققال آتماق:** دشت کردن(در فروش). نخستین فروش روز را کردن. بخشش کردن. **ساققالا اوْستوْرماق:** اهانت کردن. **ساققالا سوْغان دوْغراماق:** (پیاز خرد کردن بر ریش کسی) مسخره کردن. **ساققالا گوْلمک:** مسخره کردن. **ساققال الـه وئرمک:** ریش را دست کسی دادن. اختیار خود را به دیگری واگذار کردن. تحت نفوذ دیگری بودن. دم به تله دادن. **ساققال اوْتو:** (گیا) ← دره اوتو. **ساققال اوْیناتماز:** غذای آبکی. نوعی خربزهٔ شیرین با تخم گرد. **ساققال ایسلادان:** نوعی گلابی شیرین. **ساققال باسماق:** بلند شدن ریش. **ساققال بوروت:** ریش و سبیل. **ساققال بوْیو:** بسیار نزدیک. **ساققال ترپتمک:** (ریش جنباندن). رحم نمودن. **ساققال توتماق:** خواهش کردن. **ساققال توغلاماق:** ریش جنباندن. **ساققال تؤکن:** حلوای کتان. **ساققال جوْجوْگوْ:** موی بین لب پایین و چانه. **ساققال چوْرودن:** نوعی شفتالوی آبدار. **ساققال دارغیقی:** ریش سفید. **ساققالداش:** همسن. همسال. **ساققال دوروق:** نام تسمه، قیطان یا چیز دیگر که زیر چانه می‌گذارند تا کلاه از سر نیفتد. **ساققال دؤزلوک:** نوعی عقد مروارید که زنان بر رو گذارند که مثل ریش از زیر چانه آویخته شود. **ساققالدیریق:** طناب یا بند زیر چانه. **ساققال ساپی:** شقیقه. **ساققال سؤرؤشدؤرمک:** روبوسی کردن. **ساققال سومبات:** ریش و سبیل. **ساققالسیز:** بدون ریش. امرد. نوجوان. **ساققال قاپان:** جای پررفت و آمد. سر راه. **ساققالاق:** ریشو. ریشدار. **ساققالاماق:** ریش کسی را گرفتن. یقهٔ کسی را گرفتن. تحت نفوذ قرار دادن. **ساققالانماق:** ریش دار شدن. **ساققاللی:** ریشدار. ریشو. به صورت «صکلو» به معنای پیرمرد وارد لهجهٔ لیبیایی زبان عربی شده. آلت مردانه. **ساققاللی ببک:** آدم بزرگ با رفتار بچه. **ساققاللی صغیر:** پیر بی عقل. **ساققاللی قارتال:** (جان) عقاب ریش دار (Gypeaeatus barbatus). **ساققاللی یاپالاقچا:** (جان) جغد خاکسترپوش. **ساققال یاپماق:** در جمع تریاکیها تریاک آوردن. به معتادان حال دادن. **ساققالی ساندیرماق:** افشاء کردن. **ساققالی سایماق:** احترام ریش کسی را نگهداشتن. **ساققالی سوْغانا دوْغراماق:** کلک زدن.
ساققوْ: (Saqqov) مشمشه. نوعی بیماری در اسب و قاطر به آن دچار شوند. آنفلونزا و گریپ نیز گویند.
ساققیز: [دیو](Saqqız) مادهٔ صمغی چسبناک که از تنهٔ درخت بنه گرفته می‌شود و از آن اسانس به دست می‌آید شبیه به اسانس تربانتین، از مخلوط آن با موم لاک درست می‌کنند. به معنای آدامس نیز استفاده می‌شود. (Turpentine) چسبنده. مزاحم. به صورت «ساقز» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی و به صورت «سقز» وارد زبان فارسی شده است. **ساققیز آغاجی:** (گیا) درخت سقز. مصطکی. (Pistacia Lentiscus). **ساققیز انگیناری:** (گیا) نوعی انگینار لذیذ با برگهای نوک تیز. **ساققیز اوْغورلوغونا گئتمک:** فرستادن واسطه از طرف پسر برای راضی کردن دختر برای ازدواج. **ساققیز توْپراق:** خاک رس. **ساققیز تیکانی:** (گیا) نوعی خار که از آن صمغ درآورند. **ساققیز چئینه مک:** سقز جویدن. بیهوده حرف زدن. **ساققیز قاباغی:** (گیا) نوعی کدوی خوراکی. (Cucurbita pepo). **ساققیز گؤزلی:** (گیا) نوعی گل زینتی. (Cotyledon umbilicus). **ساققیزلیق:** ← چانقال ساققیزی. گیجگاه. پستهٔ وحشی. لجنزار. **ساققیزی پوْخا دوْشمک:** به خاطر یک چیز بی ارزش به دردسر افتادن. **ساققیزینی اوْغورلاماق:** قاپ کسی را دزدیدن. عقل کسی را ربودن.
ساقلی: (Saqlı) نهان. پنهان.
ساقی: (Saqı) پاینده. مقاوم. **ساقیت:**

احتیـاط. **ســاقیر:** ← ســاغیر. **ســاقیرقا:** (جـان) ← کنـه. **ســاقیز:** ← ســاققیز. **ســاقیزغان:** ← ساغسـاغان. **ساقیش:** ← سایی. **ساقیشـماق:** همـدیگر را حمایـت کردن. **ساقیغ:** سـراب. **ساقیل:** (جـان) سنجاب. سوگند. قسـم. **ساقیلقا:** نظـام. ترتیب. **ساقین:** اصـلاً. ابـداً. دور بـاش. مبادا. اخطار. **ساقیناجاق:** مانع. محـذور. **ســاقینتی:** احتیــاط. ← ســاقاندیراق. **ســاقینج:** احتیـاط. مزاحمـت. اذیـت. **ســاقینجا:** محـدودیت. مـانع. محـذور. **ساقینجاق:** دیر. صـومعه. **ساقینج اوْلمـاق:** مـزاحم شـدن. **ســاقیندیرماق:** منصـرف کـردن. جلـوگیری کـردن. پیشـگیری کـردن. برداشـتن. خلـع کـردن. منتـزع کـردن. منفـک کـردن. سـلب کـردن. **ساقینسـیز:** (جـان) گـاوی کـه گوسـاله نزاییـده. **ســاقینقان:** محتـاط. پارســا. پرهیزکار. **ساقینلیق:** خلوتگـاه. **ساقینما:** انصــراف. امتنــاع. پرهیــز. **ســاقینماز:** غیرقابـل پرهیـز. بـی حیـاء. پـررو. **ساقینماق:** منصرف شدن. امتناع کـردن. خود را حفـظ کـردن. احتـراز کـردن. **ســاقینیق:** مکـروه. **ســاقینیلماق:** مـورد احتیـاط واقـع شـدن. **ساقینیم:** احتیـاط. **ساقییان:** محافظ.

سال: (Sal) کلـک. بلـم. قـایقی کـه از بستن چوبهای بلند به همدیگر درسـت کنند. پل. قامـت. تختـه سـنگ. سـنگ قبر. یکپارچه، صـاف و همـوار. دمـای بالا. لکّه. خط. دو رگـه. انـدک. کـم. باد. به صورت «صال» در معنای نخست وارد ادبیات فارسی شده است.

سالاجا

سالا: (Sala) مصلحت(ترکمنی).رشـته. بخش. شاخه. هنوز. اندکی. کمی.
سالاب: (Salab) شیاری که سیل گشوده باشد. درّه. **سالاباش:** (Salabaş) آزاد.
سالاپان / سالاپیر: (Salapan) بی سلیقه.
سالات: (Salat) نوشابهٔ الکی. نوشـیدنی غلـیظ. سـمنو. دشـت (پرداخـت اول). مرده شوخانه.
سالاتا: (Salata) لاف. گزافه.
سالاتالیق: ابله. احمق. خیار(گیاه).
ســالاتجی: (Salatcı) پـرورش دهنـدهٔ پرندگان شکاری.
سالاتماق: (Salatmaq) بار زدن.
سالاتین: (Salatın) سرطان.
سالاج: (Salac) سایبان.
سالاجا: (Salaca) نعش کش. برانکـارد. تخـت روان. زنبـه. خـاکش کـش. تابوت. بازداشتگاه.
سالاجاق: (Salcaq) تخت مـرده شـویی. تخته سنگی کـه تـن مـرده را روی آن شویند. سوراخ مخصوص تخلیهٔ آب.
سالاجی: (Salacı) پایه.
سالاجیق: (Salacıq) حمله ور.
سالاچ: (Salaç) چارداق. سـایبان. کلبـه از جنس نی.
ســالاچی: (Salaçı) مشـاور. انـدرزگو. دلّال. واسطه.
سالاخان: نامی برای زنان اویغور.
ســالار: (Salar) دلاور. مـردافکن. بـه همین صورت و معنا وارد فارسی شده.
سالارقای: شخصی. فراوان. جداگانه.
سالاسیز: (Salasız) بی خبر. ناآگاه.
سالاسیق: (Salasıq) بلبشو. الم شنگه.
سالاش: (Salaş) محل فـروش سـبزی و غیره. مغازهٔ موقت. دکّه. کلبه. مدفوع.
سالاغا: (Salağa) اسباب توطئـه. شـاخه. انگشت. نوک پستان.
سالاغات: (Salağat) نشان. راهنمایی.
ســالاغان: (Salağan) حملـه ور. حملـه کننده. متجاوز. شاخه.
سالاغانتا:(Salağanta) بیکار. علّاف.
سالاغا یاتماق: (Salağa yatmaq) خود را به نفهمی زدن.
سالاغون: (Salağun) مستقیماً.
ســالاق: (Salaq) تنبـل. سـبک. جلـف. طویلهٔ روباز. محیط. آرزومند. مهـاجم. قایق. باتوم. پشتوانه. خبر.
سالاقا: (Salaqa) ضـرر. زیـان. حرکـت ضررآفرین.
سالاقای:(Salaqay) منگولهٔ حلقهٔ گیسو.
سالاقچی: خبررسان. آنکـه خبـر مـرگ کسی را به خویشان و اقوام برساند.
سالاقلاما: (Salaqlama) سبک سری.
سالاقلاماق: سبک سری کردن.
سالاقلیق: (Salaqlıq) ناخواسته. اهمال.
ســالالاماق: (Salalamaq) دسـتها را بهـم بستن و بازی کردن.
سالالان: (Salalan) مکان گود.
سالالی: (Salalı) نازک و بلند.
سالام: (Salam) وزن. بهره. نفـع. مـانور. پایه. کاه. کالباس.
سالاما: (Salama) پُشته. انبوهـه. قطـران. زفت. آلاچیق.
سالامان: آزاده. برازنده. قلدر.
سالامای: نامی برای زنان اویغور.
سالامجاق: پاردم. تسمهٔ پشت زین.
ســالامچی: (Salamçı) انگـل. طفیلـی. کسی که در راه با انسان مواجه شود.
سالامدا: (Salamda) امانت پستی.
سالامدیب: (Salamdib) اصل. ریشه.
سالاملیق: دهلیز. دالان. کاهدان.
سالامورا: نمک سود.
سالامی: کامل. ربوی. نزول دار.
سالامیش:(Salamış)حمله ور. سلحشور.
سالامیق: (Salamıq) ربا. نزول.
ســالان: (Salan) برانـدازه. آزاد کننـده. چراگاه. **سالانا:** (Salana) آواره.
سالانچی: حمله ور. شمشیرزن.
سالانق: کثیف. آلوده.
سالاو: (Salav) شوخی. آنکـه نسـنجیده سخن گوید.
سالاوئی: (Salavey) ← سالوا.
سالاوات: پوشش یخی روی رودخانه.
سالاوات کؤرپؤ: رنگین کمان.
سالاوان: (Salavan) گودالی که بـر اثـر ریختن آب درست شده باشد. آبراهه.
سالاووق: (Salavuq) خداحافظ. الوداع.
سالاوی: (Salavı) شوخی. مزاح.
ســالای: (Salay) دوخـت لحـاف. مـادهٔ لزج که پیش از تولد بیرون آید.
سالبا: (Salba) لکّـهٔ بـزرگ. گـاوآهن. فلاخن. شلیک. پرتاب.
سالبات: (Salbat) تکبر. غرور.
سالباتای/ســالباندای: [مــغ](Salbaday) لافزن. جاه طلب.
سالبار: (Salbar) کفـش بـرف نـوردی.

زنی که به محبت شوهرش اعتماد ندارد. شلوار. نوعی پرنده (کرکس). (Vultur monachus). پنجهٔ حیوانات.
سالبارانق: (Salbaranq) تکه پاره.
سالبارقای: (Salbarqay) دریده شده.
سالبارماق: (Salbarmaq) التماس کردن.
سالباش: (Salbaş) سربهوا. کسی که سرش بلرزد. سرباز.
سالباغ: (Salbağ) پل. جسر.
سالباغار: [مغ](Salbağar) شلوار.
سالباق: (Salbaq) آویزان. آویزه دار.
سالباق سولباق: (Salbaq sulbaq) گرد و قلنبه. بی دست پا.
سالبان: (Salban) پیچه. عمامه. دستار. پیچک. پیچیده.
سالبانق: [مغ](Salbanq) تنبل. بی دقت. سربهوا. مهمیز پرنده. ناخن سگ که به زمین نمی خورد.
سالبند: (Salbənd) سنگفرش شده.
سالبور: (Salbur) جداگانه. ممتاز. شعبه.
سالبی: (Salbı) گودی. سرازیری. بسیار حسود. دراز. لایهٔ زیرپوست درختان یا چیز ساخته شده از آن.
سالبیر: (Salbır) کفش بافته شده از ترکهٔ درخت و طناب.
سالبیران: (Salbıran) خالدار.
سالبیق: (Salbıq) برکه.
سالبیلانماق: شدت گرفتن.
سالپا: (Salpa) ضرر. سست. شل.
سالپا ساياق: (Salpa sayaq) بی خانمان.
سالپا سولپان: (Salpa sulpan) شلخته.
سالپاق: (Salpaq) لاقید. لاابالی. سربهوا.
سالپان: (Salpan) آویزان.
سالپانا: (Salpana) سنگریزه.
سالپان توماق: کلاه کامل بچگانه.
سالپان قولاق: آویخته گوش.
سالپایاق: (Salpayaq) عجیب.
سالپایماق: پوک شدن. افت کردن.
سالپی: (Salpı) غصه. اندوه. آرام. آویخته. عریض.
سالپیلانماق: اندوهگین شدن.
سالت: (Salt) عادت. آیین. تنها. مطلق.
سالتا: (Salta) حُکم. حیثیت. نوعی ژاکت آستین بلند. به صورت «سلطه» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
سالتاباش: آزاده. خودمختار. سربهوا.
سالتار: (Saltar) تأثیر. ترس. باک. واریزه. خرد و ریز. رنگارنگ.
سالتاغی: (Saltağı) بی شرم. حیله گر. به صورت «سلطقی» به معنای نوعی از پوشش قلندران که پاره‌ها از آن آویخته باشد، وارد فارسی شده است.
سالتاق: (Saltaq) لگه. چرک. ازدحام. آویزان. مجلس.
سالتاماق: رها کردن. عمود کردن.
سالتان: (Saltan) جلّاد. مهم. تمیز. پاکیزه. تنها. فقط.
سالتانات: (Saltanat) صولت. شکوه.
سالتاو: بهانه. درهم برهم. مغشوش.
سالتجی: (Saltcı) مطلقگرا.
سالتر: (Saltər) فرمانده سواره در میان پیادگان.
سالتسانا: (Saltsana) ایدئولوژی.
سالتوْ: (Salto) پر (پرنده).
سالتوق: (Saltuq) لباس عروسی بانوان.
سالتی: (Saltı) رسم. آیین.
سالتیچی: (Saltıçı) مطلق گرا.
سالتیق: (Saltıq) مطلق. سرخود.
سالتیماق: (Saltımaq) نشئه شدن.
سالتین:(Saltın) مطلقاً.
سالجا: (جان)(Salca) کنه. رب گوجه فرنگی. اندکی.
سالجار: (Salcar) بی خبر. ناآگاه.
سالجی: (Salcı) آشپز.
سالجیق: (Salcıq) آزاد شده. نوکر قدیمی. مبارز. مهاجم. مستقل. سلحشور. شتابان. نام یکی از خاندانهای حکومتگر در ایران. به صورت سلجوق در ادبیات تاریخی فارسی وارد شده است.
سالجین: (Salcın) جلّاد. میرغضب.
سالچا: (Salça) تکهٔ بزرگ.
سالچاق: (Salçaq) آویز زینتی.
سالچاو: (Salçav) درهم برهم. مغشوش.
سال چکمه: (Sal çəkmə) اسهال خونی.
سالچوق: (Salçuq) مستقل. آزاده. حمله ور. مسلح. نسیم. فرستنده پیام.
سالچی: آنکه به کار تراش یا فروش تخته سنگهای بزرگ و صاف سرگرم است. سوق دهنده. آشپز. خبرچین.
سالچیق: دام. تله. باتلاق. خشمگین.
سالچیماق: بیخودی غوغا بپا کردن.
سالخاب: (Salxab) آب پوست کنده شده. (ناپ).
سالخاج: (Salxac) نوسانگر.
سالخاق: آویزان. لق و شل. معیوب.
سالخاق قولاق: (Salxaq qulaq) سیب زمینی مزاج. بی غیرت.
سالخوْو: (Salxov)آویزان.
سالخیم: (گیا)(Salxım) خوشهٔ انگور. باشنگ. خوشه. نوعی گیاه با گلهای بنفش آویزان. (Bunch)
سالخیم آغاجی: (گیا)(Salxım ağacı) بید مجنون. (Salix bavilonica)
سالخیماق: (Salxımaq) پایین را نگریستن. برخورد کردن.
سالخیم اوْتو: (گیا) سرخس انگوری.
سالخیم توْپو: (Salxım topu) توپی که گلوله‌های خوشه‌ای پرتاب می‌کند.
سالخیمجیق: خوشهٔ کوچک.
سالخیم چیچکلی آغاج: (گیا)(Salxım çiçəkli ağac) درخت اقاقی معمولی.
سالخیم چیچگی: (گیا) گل خوشه‌ای.
سالخیم ساچاق: فروپاشیده. مضمحل.
سالخیم سالخیم: خوشه خوشه. موج وار. نسیم خنک. باد خنک در روز گرم.
سالخیم سؤگوْد: (گیا) بیدمجنون.
سالخیم قارا: نوعی مرض در جگر بُز.
سالخیملانماق:بحال خوشه درآمدن.
سالخیملی: خوشه دار. وزین. متین.
سالخیملی سؤنبوْل: (گیا)(Salxımlı sünbül) کراث الکلب.
سالخیملیق: (Salxımlıq) خوشه ای.
سالخین: (Salxın) جای سایه و خنک.
سالخینجاق: تاب (وسیلهٔ بازی).
سالدا: (Salda) اصل. بنیاد. قسمت چوبی گاوآهن. تشویق. آسفالت.
سالدات: (Saldat) سرباز. سپاهی.
سالداج: (Saldac) دلّال.
سالدار: (Saldar) وزن. نتیجه. سبب. پایان ناخوشایند. سالمند. بره‌ای که از مادرش جدا شده است.
سالدارلاماق: (Saldarlamaq) وزن کردن.آزمایش کردن.
سالداش: (Saldaş) متجاوز. سرباز.

سال داش: تخته سنگ. صخرهٔ صاف.
سالداماق: آسفالت کردن.
سالداليق: (Saldalıq) بنیادین. اساسی.
سالدام: (Saldam) جلوه. جدّی. سرسنگینی. وزن. ردیف. زمینه. حوصله. بردباری. (ناپ)
سالداما: (Saldama) قدیمی.
سالداماق: جویدن. خودخوری کردن.
سالدان: چوب بلند دو شاخه برای ارتباط دادن محورهای ارابه به یوغ.
سالداناق:(Saldanaq)سرخوش. لایعقل.
سالداویر: (Saldavır) نتیجه. فشار.
سالدی: (Saldı) فرق درآمد و مصرف در زمان معین. روح بد. روح خبیث.
سالديج: (Saldıc) پشتیبان. یاور.
سالدير: (Saldır) مهاجم. آماده برای نبرد. حمله. صدای برخورد دو چیز.
سالديران: (Saldıran) حمله کننده.
سالدير سالاق: (Saldır salaq) بی دقت.
سالدير سولدور: (Saldır suldur) خوشایند. دلچسب.
سالديرسوْو: (Saldırsov) آویزان.
سالديرقان: (Saldırqan) متجاوز.
سالديرما: منصوب. شمشیر. نشتر.
سالديرماز: (Saldırmaz) غیرمتجاوز.
سالديرماق: (Saldırmaq) گسترانیدن (فرش، سفره و ..). به وسیلهٔ کس دیگری پهن کردن. تقدیم کردن. رها گردانیدن. وادار به تجاوز کردن. تشویق به هجوم کردن. به جان هم انداختن. به تعرض واداشتن. غنیمت گرفتن. غصب کردن. از چنگ کسی درآوردن. به وسیلهٔ دیگری بنا نهادن. احداث گردانیدن. صرفه جویی و پس انداز کردن. انداختن.
سالديروْولاماق:(Saldırovlamaq) سبکسری کردن.
سالديری: (Saldırı) هجوم. تجاوز.
سالديريجی: (Saldırıcı) مهاجم.
سالديريش: (Saldırış) هجوم.
سالديريشماق: به هم هجوم آوردن.
سالديريم: هجوم. تجاوز. تخفیف.
سالديرين: (Saldırın) تهاجمی.
سالديرينماق:(Saldırınmaq) متأثر شدن.
سالديز: برادر شوهر یا برادر زن.
سالديق: (Saldıq) صندوق.
سالسات: (Salsat) متحرک. لرزان.
سالسار: (Salsar) احمق. ابله. نادان.
سالساری: (Salsarı) سرسری. آواره.
سالساق: (Salsaq) غیرثابت. سیّار.
سالسال: (Sal sal) سمسمی. شخص شل و سست. آنکه کارها را به کندی و تأنی انجام دهد. ابله. پاره پاره.
سالساما: استمهال. طلب آهستگی.
سالساماق:استمهال دادن.اهمال خواستن.
سالسامان: لایعقل. سرخوش.
سال ساوات: (Sal savat) خبر و سراغ.
سالسايش: (Salsayış) حرکت. جنبش.
سال سوْرۆ: (Sal sürü) سرسری. لرزان.
سال سوْرۆش: (Sal sürüş) حرکت.
سالسوْلا: (گیا)(Salsola) نوعی گیاه نمک دوست.(ناد).
سالسيز: (Salsız) بدون اشاره.
سالسيلماق: (Salsılmaq) لرزیدن.
سالسيليق: (Salsılıq) لایعقل. سرخوش.
سالغات: (Salğat) ترتیب الفبایی.
سالغادا: (Salğada) ارمغان. کادویی.
سالغار: پوششی از نی و حصیر برای پشت بام. قاعده. قانون. سنگین. آرام.
سالغاری: (Salğarı) ولگرد.
سالغاماق: (Salğamaq) نشان دادن. فرستادن. تکان دادن.
سالغوت: (Salğut) توجیهاتی که از برای لشکر بیگانه در مملکت واقع شود. گذاشتن بارسنگین در جایی.
سالغور: (Salğur/solğur) آماده برای جنگ. به معنای سرباز و به صورت Soljer وارد انگلیسی شده.
سالغيم: سراب. سایه روشن. سیاهی.
سالغيملاماق: سایه انداختن.
سالغينجاق: باد پیچ. طنابی که کودکان بدرخت بندند و با آن تاب بازی کنند.
سالفئت: (Salfet) (سالپات) توری یا پارچه که روی میز یا طاقچه اندازند.
سالقا: [دیو](Salqa) لباس. ارابه.چموش و سرکش (اسب). شل. آویخته. سرنوشت. نوعی آلت پرتاب سنگ.
سالقات: (Salqat) چینش. ردیف.
سالقاتماق: (Salqatmaq) ادب کردن. مجازات کردن.
سالقاج: ابزار طراحی یا نقاشی.
سالقاچ: سرکش. چموش. رقّاص.
سالقاچی: (Salqaçı) سنگ انداز.
سالقادا: صاحب ثروت زیاد. میراث. مالی که فروش نرفته و باقی بماند.
سالقار: (Salqar) فرمانده. قصّاب. آهسته. آرام. قدیمی.
سالقارا: (Salqara) بیهوده. افتراء. آزاد.
سالقاراچی: (Salqaraçı) افترا زننده.
سالقارايا: (Salqaraya) برازنده. مناسب.
سالقارلی: (Salqarlı) مؤدب. متین.
سالقاسی: (Salqası) جدانشدنی.
سالقاش: (Salqaş) سرکش.
سالقاشماق: (Salqaşmaq) سرکشی کردن. روی دو پا بلند شدن اسب.
سالقاق: موج. آشفته. آویزان. آماده.
سالقالی: (Salqalı) مرتب. منظم.
سالقام: (Salqam) حمام. کهنه. قدیمی.
سالقاماق: (Salqamaq) فرستادن. تکه تکه کردن. زکات جدا کردن.
سالقان: (Salqan) شلغم. ساختمان. بعثت. خنک. سالار. سریع. راه خمیده. لنگر. متانت. ناگوار.
سالقانا: (Salqana) بی فکر.
سالقاناق: (گیا)(Salqanaq) گزنه.
سالقانسيز: (Salqansız) پریشان.
سالقای: (Salqay) آواره. گمراه.
سال قوت: (Sal qut) سعادت متحرک. روح هوا.
سالقور: (Salqur) آماده برای جنگ.
سالقوزوق:(گیا)(Salquzuq)آفتابگردان.
سال قولاق: (جان) سگ شکاری.
سالقی: (Salqı) مزه. تراوش. موادی که از خورشید می‌تراود. آویز ساعت دیواری. مصلحت. خبر. نشانی. آدرس. آویزان. مالیات. چماق.
سالقيچی: سوراخ چارچوب پنجره.
سالقی بولوت: ابر باران دار.
سالقيت: (Salqıt) نمایندهٔ مجلس. زکات. مالیات. خراج.
سالقيتماق: پایین آوردن. برپا کردن. تکه تکه کردن. زکات برداشتن.
سالقيج: (Salqıc) نیرومند. پرتوان. ظرفی یا قاب مخصوص جمع کردن و نگهداری چیزی.

سالقیچی: (Salqıçı) خبرچین.
سالقیر: (Salqır) آب روان.
سالقیرت: (Salqırt) آرام. بی میل.
سالقیش: (Salqış) علوفه (کاه).
سالقیق: پیامبر. فرستاده. کج و کوله.
سالقیقماق: اقدام کردن. آویزان شدن.
سالقیلاشماق: همدیگر را زدن.
سالقیلاما: (Salqılama) تراوش. افراز.
سالقیلاماق: تراویدن. ترشح کردن. زدن. آدرس دادن. وزیدن.
سالقیلانماق: (Salqılanmaq) موج زدن.
سالقیلاییش:(Salqılayış) تراوش. ترشح.
سالقیلداق: کشش دار. آویخته.
سالقیماق: خم شدن. پایین را نگریستن. تکه تکه کردن. زکات برداشتن.
سالقین: (Salqın) فلاخن. حمله. هجوم. یورش. اپیدمی. نسیم خنکی که در روزهای گرم بوزد. مسری. سرایت کننده. تند. شدید. سریع. بیهوده. عبث. یکباره. ناگهانی. آزاد. سراب. خیال. سایه. سرد. مزاحم. شلغم.
سالقین آیاز: (Salqın ayaz) باد سرد.
سالقینتی: (Salqıntı) ارتعاش. لرزش.
سالقینجاق: (Salqıncaq) گهواره.
سالقینچی: مأمور مالیات. تحصیلدار.
سالقینقا: (Salqınqa) توفان.
سالقین قان: (Salqın qan) خونسرد.
سالقینلاماق: قهر کردن.سرد کردن.
سالقینلیق: (Salqınlıq) سایبان. سایه دار. سستی. سردی. اعتدال. میانه روی.
سالقینما: (Salqınma) ارتعاش. لرزش.
سالقینماق: لرزیدن. افتادن. خرامیدن.
سالقینیش: (Salqınış) ارتعاش. لرزش.
سالقینیق: (Salqınıq) معتدل. میانه رو.
سال کئچیرت: (Sal keçirt) قزن قفلی.

سال کئچیرت

سـاللاباش: (Sallabaş) سـر بـه زیـر. سرپایین.کبک بیمار.
سـاللاپاتی: (Sallapatı) کسـی کـه بـی ملاحظه در کاری وارد شود. بی توجه.
سالاتما: (Sallatma) تعلیق.
سالاتماق: آویزان گردانیدن.
سالاج: (Sallac) جلّاد.
سالاخ: سلاخ. قصاب. ولگرد. مجرد.
سـاللاخانا:(Sallaxana) کشـتارگاه. بـه صـورت «سـلخانه» وارد لهجـه هـای مصری و سودانی زبان عربی شده.
سالاخچی: (Sallaxçı) ولگرد.
سالا سیرت ائتمـک: (Salla sırt etmək) رو کول گذاشتن. به پشت گذاشتن.
سالاش: (Sallaş) تحریک. انگیزش.
سالاشما: هم آویزی. درگیری.
سالاشماق: (Sallaşmaq) با هـم آویـزان شدن. درست درنیامـدن. بـه گرفتـاری طولانی افتادن.
سالاشیق: (Sallaşı) به تأخیرافتاده.
سـاللاق: (Sallaq) آویـزان. معلّـق. فروافتـاده. لـق. سـلاخ. کشـتارگر. پوسـیده. ترشـیده. محـل توقـف قـایق. سرازیری. بی زن. مجرد.
سالاق دوْداق: لب شتری.
سالاق قارین: شکم گنده.
سالاما: تأخیر. ظرف آویـزان. آویخته. پانـدول. آویـز (گوشـواره، چلچـراغ و غیـره). تسـبیح. آهنـگ (← چوْبـان بایاتی و شور). نوعی شعر گرایلـی. ← گرایلی. در گویش ترکمنی بـه معنـای سینه ریز زنان است.(ناد). ← پلنگی.
سالاما سؤگؤد: (گیا) بید مجنون.
سالاما سیّد: (Sallama seyid) ولگرد.
سالاماق: (Sallamaq) آویختن. بـه دار کشـیدن. پیلـه کـردن. دروغ گفـتن. معطـل کـردن. انـداختن. گـل زدن در فوتبال. سرکشیدن جام در یک نفـس. اهمیت دادن. استمناء کردن.
سالامپا: (Sallampa) پریشان.
سالام ساجام / سـاللا سـاچاق:تکـه تکـه. آنچه تکه تکه آویخته شده باشد.
سالان: (Sallan) جلّاد.
سالانا: (Sallana) آواره.
سـاللانا سـاللانا: (Sallana sallana) خرامـان. آرام آرام. تلوتلوخـوران. بـه صورت سلانه سلانه وارد فارسی شده.
سالانباش: (Sallanbaş) سر به زیر.
سالان بوللان: سلانه سلانه.
سـاللانتی: (Sallantı) وابسـتگی. تعلیـق. لرزش. بی‌اعتنایی. زلزله.
سالانتیدا: (Sallantıda) پادرهوا.
سـاللانجاق: (Sallancaq) گهـواره. تختخواب آویزان. تاب.
سالاندیرجاق: آویزان. آویخته.
سـاللاندیرماق: (Sallandırmaq) آویزانیدن. چمانیدن. اعدام کردن.
سالان ساچاق:(Sallan saçaq) پاره پاره.
سالانقاج: گهواره. ننو. تاب.
سالانقاز: (جان)(Sallanqaz) حلزون.
سالانما:(Sallanma) آویزش. وابستگی.
سالانماق: آویـزان شـدن. آویختن. بـه دار کشیدن شدن. لق بودن. خرامـان و با ناز و عشوه راه رفتن. جماع کردن.
سالانی: (Sallanı) آرامش. به صـورت «سلانی» در معنای موقع آرامش باد در دریا وارد فارسی شده است.
سالانیش: آویزش. آویختگی.
سالانیق: آویزان. نحیف. کم جان.
سالاو: (Sallav) مبالغه. اغراق.
سالایی:(Sallayı) آویزان. بیکار. آواره.
سـاللی: (Sallı) حسـاس. بانمـک. بـا ترکیب. تنومند.
سالی سوْپلو: (Sallı soplu) معقول.
سالیق: راهرو. دهلیز. سالن. سنگلاخ.
سالما: (Salma) پرتاب. قربانگاه. کنایـه. مالیات. آزاد. کمند. آبگوشت خمیری گوشت دار. روسری بزرگ. آبـی کـه از جویباری به جویبـار دیگـر بیاورنـد. سربهوا. آغل سرپوشیده. چای شـیرین. کمند. شبکه. تور. تسبیح.
سـالما ایپـی: (Salma ipi) طنـاب چـاه. طناب لنگر کشتی.
سالما پیلوْو: (Salma pilov) سبزی پلو.
سالماتا: (Salmata) سربهوا. آزاد.
سـالماجا: (Salmaca) تخمـاق کوبیـدن محصول دانه دار.
سالما چای: (Salma çay) چای شیرین.
سالماچی: مأمور مالیات. تحصیلدار.
سالما دوْمروق: (Salma domruq) زندان.
سالماش: (Salmaş) جنگ. درگیری.
سالماغای: توانا. مستعد.

ســـالماق: (Salmaq) وزن. ســـنگینی. انداختن. افکندن. جـا انـداختن. طـرح ریختن. طرح کـردن. احـداث کـردن. گستردن (فرش). پهن کـردن (سـفره). فرو بـردن. رهـا سـاختن. نجـات دادن. دچار کـردن. گذاشـتن. بـا شـتاب پـی چیـزی افتـادن. از پـا انـداختن. برپـا داشتن. سرنگون کردن. سـاقط کـردن. بـه حملـه واداشـتن. شـورانیدن. در رختخواب خواباندن. بادکش انداختن. گذاشتن. تأسیس کردن (باغ). کاشتن. پارس کردن سگ.

ســالما قــارا قوللوقچــو:(Salma qara qulluqçu) واحد گشت شبانه درارتش.

سالماقای: چابک. ماهر. زبردست.

سالماقلاماق: وزن کردن.

سالماقلانماق: (Salmaqlanmaq) سنگین شدن. تنبل شدن. بهم ریختن.

سالماقلی: جدّی. مؤقر. سنگین.

سالماقلیق: متانت. وزانت. پختگی.

ســالمالیق: (Salmalıq) چراگـاه. بـرگ ریزان. قلمرو.

سالمان: (Salman) واریزه. خرد و ریـز. آزاد. سربهوا. آهنگر. خبرچین.(ناپ).

سالمانتا: (Salmanta) باقیماندهٔ محصول در مزرعه. ماترک.

سالمان توْخماق: تخماق بزرگ.

سالمانجا: (گیا)(Salmanca) نوعی گیـاه با برگهایی شبیه بید.

سالمانجیق: (Salmancıq) خمرهٔ بزرگ.

سالمایا: (Salmaya) بیهوده.

سالمیش: (Salmış) بردهٔ آزاد شده.

سالمیق: (Salmıq) بار.

سالوْآغاجی: (گیا)(Salo ağacı) درخت سرو.

ســالوا: (Salva) چـوب بلنـد بـرای زدن میوه از شاخه‌های بلند. تیرباران. لیاقت. ثقل. سنگینی.

سالوات: (Salvat) تدبیر. آزاد. سـنگین. مستحق. لایق.

سالوار: (Salvar) ریزش. نـوعی پرنـده. آویخته. ← سالبار.

سالواسال: (Salvasal) تماماً. سرتاسر.

سالواش:(Salvaş) نظام وظیفه. سربازی.

سالواماق: (Salvamaq) ردّ کردن.

سالوان: پوسیده. پوک. نامرتب.

سالور: (Salur) ← سالغور. شمشیر.

سالوق: (Saluq) (سالیق) آزاد.

سالوک: (متفا)(Salukr) ← سالیق.

سالوْوچو: (Salovçu) دختر و پسری که دعوتنامهٔ جشن را به مدعوین رسانند.

سالی: روز سه شنبه. عفو. گذشت.

سالیا: (Salya) آبی کـه از دهـان بیـرون می‌آید. محفل.

سال یاخا: (Sal yaxa) بدون کراوات.

سالیار: آبی که از دهان بیرون می‌آید.

سالیارلیق: (Salyarlıq) پیشبند بچه.

سال یاریشماسی: (Sal yarışması) نوعی سـد کـه از تختـه سـنگهای بـزرگ و صاف در راه رود ایجاد شود.

ســالیالی: (Salyalı) کسـی کـه از نظـر جنسی به سرعت بفهد و یاد بگیرد.

سالیان / سالیانا: (Salyan) مالیات. بندر.

سالیانچی: (Salyançı) مأمور مالیات.

سالیانقوْز: (جان)(Salyanqoz) حلزون.

سالیب: (Salıb) پیروز. (ناپ).

سالیب ســالماق: (Salıb salmaq) قـانون گذاردن واجراء کردن.

سالیت: (Salıt) گرفتن خورشید با غبار. لـرزه. رسـم. آیـین. ترتیـب. نظـام. اعتراض. ایلچی. سفیر. حیثیت.

ســالیتماق: (Salıtmaq) معطـل کـردن. پراکندن. تکان دادن. آویزان کردن.

سالیجی: (Salıcı) دروغگو. لافزن.

سالیچی: (Salıçı) باربر.

سالیر: (Salır) مهاجم. حمله ور.

سالیرماق: چسبیدن. ملحق شدن.

سالیز: (Salız) آهسته رونده. نمایش.

سالیش: قیاس. تطبیق. دامن. دامنه.

سالیشدیرما: قیاسی. تطبیقی.

سالیشــدیرماق: (Salışdırmaq) بـه هـم انداختن. به جان هم انداختن. بـه نـزاع واداشـتن دونفـر. بـه تهـاجم واداشـتن. مقایسـه کـردن. تطبیـق دادن. مخلـوط کردن برّه‌ها و بزغاله‌ها با مادرانشان.

سالیشـدیری: مطابقـت. قیـاس. دو بهـم زنی.

سالیشدیریش: تطبیق. مقایسه.

سالیشقا: (Salışqa) نوعی پارچه یـا بافتـه که میان رویهٔ و آستر کت گذارنـد تـا شانه و سینهٔ آن صاف بایستد. قرارگاه.

سالیشماق: (Salışmaq) همدیگر را زدن.

سالیشی / سالیشیو:(Salışı)نزاع. درگیری.

ســالیق: (Salıq) خبـر. آگـاهی. قـرض. ســراغ. نشـان. مالیـات. مالیـات بـر محصولات کشاورزی. تختهٔ عـریض. احسـان. آویـزان. فتیش. روح محـافظ شـکارچی. سـنجاب. ← سـالغوت. ناتوان. انحصاری. به صورت «سالوک» بـه معنـای نـاتوان و دُزد وارد فارسـی شده است.

سالیق آقچا: (Salıq aqça) خراج.

سالیقات: (Salıqat) حاکم. مستقل.

ســالیقچی: (Salıqçı) آشـنا. تحصـیلدار. خبرگیر. پس انداز کننده. خبررسان.

سالیقخانا: (Salıqxana) مهترخانه.

سالیق سیایا: سخن نرم و شیرین.

سالیقلاشماق: قرار گذاشتن.

سالیقلاماق:(Salıqlamaq)خبردار کردن.

سالیقلانماق: خبردار شدن.

سالیقلی: (Salıqlı) خبردار. آگاه.

سالیقما: سستی. افتادگی. آویختگی.

سالیقماق:سست شدن. پژمردن. افسردن.

سالیم: (Salım) کم. کافی بـرای یکبـار مصـرف. جـایزه. نیـرو. تـوان. آزادی. شمشیر. عـادت. قـانون. آیـین. منطقـه. سَمت. سن. بادخشک پـاییزی. مجـال. مهلت. لحظه.

سالیمچاق: (Salımçaq) بادبادک.

سالیمچی: (Salımçı) فرشته. مَلَک.

سالیملاشماق: درگیر شدن.

سالیملاماق: تقسیم کردن.

ســالیملی: (Salımlı) قانونمنـد. محـق. رسمی. سعید. سعادتمند.

سالیمینا: بیهوده. تخمینی. تقریباً.

ســالین: (Salın) جَســت. ادا. آزاد. آویخته. تشک. انبار. حمله.

سالینا: (Salına) به سلامتی. به نیکی.

سالیناق: (Salınaq) پاتوق. تفرجگاه.

سالینان: موضوعه. مقرّر. مصوّب.

سالینتی: [دیو](Salıntı) سقوط. اسقاط. جنبش. قانون. مـوج. چـرک. آبرفـت. چیزها که سیل با خود بیاورد. معطلـی. گیسویی که به پشت سر شانه کنند.

سالینتیدا: (Salıntıda) در دست اقدام.

سالینتیلی: (Salıntılı) معلق. وابسته.
سالینجاق: (Salıncaq) گیاهی که شاخه‌هایش دراز باشد. تاب. ننو. طنابی که از درخت آویزند و تاب برونـد. نرمهٔ گوش. بازوبند. چشم نظر. چرخ فلک. طناب اعدام. بندباز.
سالیندیرجاق: آویزان کننده. آویز.
سالیندیرماق: آویختن. آویزان کردن.
سالینقو: (Salınqo) فلاخن.
سالینقی: (Salınqı) مکدّر. گرفته.
سالینماق: (Salınmaq) خرامیدن. تلوتلو رفتن. انداختـه شـدن. افکنـده شـدن. طرح شـدن. احـداث شـدن. بنـا شـدن. گسترده شدن. پهن شـدن. رهـا شـدن. نجات داده شدن. دچار شدن. سرنگون شدن. رفوزه شدن. راهی شدن.
سالینمیش: (Salınmış) آزاد. آزاد شده.
سالینیق: (Salınıq) محقـر. پَسـت. فرومایه. بی حیاء. ویژه.
سالی وئرمک: (Salı vermək) ول کـردن. رهـا سـاختن. پـایین آوردن. تخلیه کردن(از نظر حقوقی).
سال یوْلـو: (Sal yolu) آبراهـه کـه بـا تخت چوب در آن روند.
سالیان: (Salıyan) بـادی کـه از ارس می‌وزد.
سام: (Sam) زهـر. چمـاق کـج کـه در یوغ کنند. خسته. باد.
سام آلقینی: میوهٔ خام که در باد افتاده.
ساما: (Sama) جشن ختنه سوران.
ساماخان: نامی برای زنان اویغور.
سامار: (Samar) بشکه. بشکهٔ بزرگ.
سامارا: (Samara) نامه. مکتوب.
سامارتلاماق: تپالـه انـداختن حیوانـات و جانوران. دچار اسهال شدن.
سامارقاو: بی میل. بی علاقه. قلندر.
ساماریق: پریشان. آشفته. بیماری.
ساماریقلی: بیمار. ضعیف. بی مزه.
ساماسان: (Samasan) اصرار.
ساماشماق: (Samaşmaq) مشوش شدن.
ساماغار: (Samağar) کند ذهن.
ساماق: (Samaq) محله. کوچه. سفسطه.
سامال: (Samal) نسیم. باد خفیف.
سامالا: (Samala) زفـت. قطـران. نـوعی میوه شبیه به هندوانـه. بوسـتان گـؤزلی نیز گویند.
سامامین: (Samamın) تقریباً.
سامان: (Saman) کـاه. پوشـال. (نـاپ).
سامان آلتیندا سو: آب زیـر کـاه. **سـامان آلوْووْ:** شعلهٔ کاه (ثروت گـذرا). **سـامانا قـازیق چاخمـا:** کـار خـلاف. **سـامان اوْغروسو:** کهکشان. **سامان اولدوزو:** تودهٔ ستارگان کوچـک. **سـامان ایلـی:** سـال فراوانی کاه. **سامانباغ:** کاهـدان. **سـامان تئلی:** کاه حاصل از خرمنکوبی. **سـامان تک:** (مانند کاه) متراکم. انبـوه. **سـامان تـوْرو:** عـدل دار. گـونی بـزرگ کـاه. **سامان تؤکن:** کهکشان. **سامانچی:** (جان) گربـهٔ وحشـی. کـاه فـروش. **سـامانخانا:** کاهـدان. **سامانسـاق:** کلـه پـوک. کنـد ذهن. **سامانسوْو:** به رنگ کاه. ← بـابلی. **سامان سـوی‌و:** نـور سـتارهٔ زرد. **سـامان سیرماق:** کاه جمع کردن. **سامان سـیریم:** زمان جمع آوری کاه. **سـامان سـیغیری:** ابله. احمق. **سامان قاپان:** کهربـا. **سـامان قاپانی:** ترازوی بزرگ مخصـوص وزن کردن کاه با کفهٔ بزرگ و درجهٔ آهنی مدرّج. **سـامان قورسـاق:** شـکمو. چـاق. **سامان قوْل:** نازک ساقه. ساقهٔ گیاهـانی مانند گندم و بـرنج کـه نـازک اسـت. **سـامان کیمـی:** (ماننـد کـاه) بـی مـزه. **سامانلاماق:** کاه مخلـوط علوفـه کـردن. **سامانلیق:** کاهدان. **سامانلی لای:** کاهگل. **سامانی:** بـه رنـگ کـاه. **سـامان یـالاغی:** کهکشـان. **سـامان یوْلـو:** کهکشـان. کهکشان راه شیری.
ساماوار: سماور. **ساماوارخانا:** چایخانه.
سـامای: (Samay) قسـمتی از سـر میـان گوش تا پیشانی. **سامایرین:** سماور.
سامباغا: [مغ] نیرو. قدرت.
سامبور: (Sambur) کولاک شدید(ناپ)
سامپار: (Sampar) شلوار.
سامپاری: (Samparı) زمهریر.
سامپال: (Sampal) ضامن. پراکنده.
سامپیر: (Sampır) ژنده پوش.
سامتار: (Samtar) لباس کهنه.
سامتیراماق: (Samtıramaq) پاره شدن.
سامجا: [مغ](Samca) میمون.
سامچا: (Samça) برنز.
سامدا: [دیو](Samda) کفش صندل.
سامدوی: (Samduy) غذای ولرم.
سامرا: (Samra) پشـکل. فضـله. گـل و لای بُن زیر چاه.
سامراما: (Samrama) بی احساس.
سامسـا: (Samsa) سمبوسـه. غـذایی از گوشت و خمیر. قاچ.
سامساق: آس وپاس. آواره. نادان.
سامسام: (Samsam) لافزن. یاوه سرا.
سامساماق: به سرعت به نظر رسیدن.
سامسانماق: اصرار کردن.
سامسی: (Samsı) تکه. پارچه.
سامسیتماک: ← سینسیتمک.
سامسیق: (Samsıq) آواره. نادان. احمق.
سامسیماق: (Samsımaq) کهنه شدن.
سامسولانماق: پرسه زدن.
سامسوم: (Samsum) کم حرف.
سامسوْن: (جان)(Samson) نوعی سـگ بزرگ درنده که از روم می‌آوردند.
سامقاماق: اوج گرفتن. پرواز کردن.
سامقان: (Samqan) پیرزن.
ساملا: (Samla) زفت. قطران.
ساملاق: نامی برای مردان اویغور.
ساملاما: (Samlama) بررسـی. سـنجش. وصیت. توصیه. **ساملاماق:** (Samlamaq) درمان کردن. بررسـی کـردن. تخمـین زدن. بلد شدن. وصیت کردن.
ساموخ: نوعی رقص آذربایجـانی. ایـن رقص در روستای ساموخ در نزدیکـی مینگه چئویر پا به عرصـه ظهـور نهـاده است. در سـالهای اخیـر بنـدرت اجـرا مـی‌شـود. تمپـو رقـص آرام بـوده و می‌تواند توسط زن و مرد اجرا شود.
سامور: (جـان)(Samur) رود خروشـان. بسـیار آبـدار. شـتر مـاده. بیـداری. هشیاری. ← گلینجیک.
سامورا: دانشنامه. کتاب علمی.
سـامی: (Sami) نـژاد سـامی. چـوب کوچک که یوغ را با آن به گردن گاو می‌بندند. نیکو(ناپ).
سـامیر: (Samır) سـگ گلـه. سـگ شکارچی. سگی که بی‌صدا می گیـرد. باران. ارزن پوست شده.
سامیرا: پشتهٔ علف یا خاشاک.

سامیراماق: (Samıramaq) هذیان گفتن.
سامیرتی: (Samırtı) گفتگو باصدای بلند. صدای مهیب. لاف.
سامیرتیق: [دیو](Samırtıq) پیچیده.
سامیرسین: (گیا)(Samırsın) کاج.
سامیقلاج: (Samıqlac) هرزه گو.
سامیل: (Samıl) برفی که بر شاخهٔ درخت جمع شود.
سان: (San) شهرت. اعتبار. نام. معروفیت. افتخار. شأن. شمار. شمارش. گویی. انبار ارزاق. پارهٔ عضو. شرحه. رژه. ارزش. قیافه. ظاهر. به همین صورت در معنای بازدید نظامی از رژه وارد فارسی شده است.
سان آلماق: نظر افکندن. سان دیدن.
سانا: عقل. شعور. برآورد. حس. دریافت. شاخه. شعبه. مربوط. **سانا بیتیک:** حساب کتاب. **ساناپ:** ذهنیت.
سانات: عیار. حساب. الهام. بانفوذ.
ساناتا: مفتون. شیفته. **ساناتچی:** شمارنده. شمارشگر. کنتور. **ساناتماق:** داخل کردن. پذیراندن. **ساناج:** خیکچه و انبانی را گویند که از پوست دوزند. بادبان. کیسه. مَشک. **ساناچ:** بچه. کودک. احمق. نادان. **ساناچلانماق:** مثل بچه اینور و آنور پریدن. **ساناچلیق:** ابلهی. نادانی. **ساناچی:** شمارنده. شمارشگر. کنتور. متفکر. **سانادای:** هدیهٔ جانداری که در شب عروسی خانوادهٔ داماد به خانوادهٔ عروس بدهند.
ساناداقچی: جاسوس. خبرچین. **سانار:** همتا. معادل. گمان کننده. مؤدب.
سانارقا: اندیشه. اندوه. **سانارقاماق:** اندوهگین شدن. **ساناز:** کمیاب.(ناد).
ساناز اق: نوعی بازی کودکان. **ساناس:** شماره. عدد. تعداد. **سانا سئزیم:** درک و شعور. **سانا سالماق:** سامان دادن.
ساناسان: گویا. توگویی. انگار. مثل اینکه. **ساناسی:** منطقی. **ساناش:** محاسبه.
ساناشماق: رقابت کردن. باهم شمردن.
ساناغا: سراب. خیال. هدف. مقصد. مثل. **ساناغات:** شعبه. شاخه. **ساناغالی:** گناهکار. **ساناغور:** اشراف گرا. آریستوکرات. **ساناغیش:** ذهنیت. **ساناغیل:** معقول. عقلانی. خردمندانه.
ساناق: شمارش. ریاضی. حساب. مفتون. **ساناقچی:** شمارشگر. ارزیاب.
ساناقدال: حافظه. خاطره. **ساناق سان:** عدد کلی و کامل مانند ۱۰۰ و ۲۰۰.
ساناقلی: شمارش شونده. محاسبه شونده. **ساناقلیق:** شماره. حساب.
ساناقلی گؤنو: وقت اندک. **ساناقلی گؤنوّ قالماق:** از عمر اندکی ماندن. به پایان رسیدن عمر. **سانا گؤل:** گل زیبا. (ناد).
سانال: مجازی. موهوم. غیرواقعی. نامدار. **سانالاش:** مطابق. **سانالاماق:** شمردن. **سانالپ:** سان+آلپ. دلاورمرد.(ناپ). **سانالقی:** صفت شماره. تلویزیون. **سانال کؤسل:** خواسته. **سانالی:** مصوّب. پذیرفته شده.
سانالماق: شمرده شدن. **سانالی:** معقول. معتبر. **سانالیق:** کمیّت. **سانام:** ستایش.
سانام: حساب کتاب. رؤیا. **سانامار:** شمارش. تخمین. مغالطه. **ساناماق:** شمردن. حدس زدن. **سانامال:** بی شمار.
سانامسار: دقیق. **سانانا:** ابله. **سانانا ق:** ضرب المثل. باور موهوم. **سانانیق:** ترسو. بیمناک. شبهه دار. **ساناو:** رقم. شمار. تعداد. تدبیر. **ساناواج:** مغالطه. (گویش ترکمن). **ساناوچی:** حسابدار. **ساناوول:** محتسب. حسابدار. ناظر. (ناپ).
ساناویج: کنتور. شمارشگر. **سانایر:** ابله. نادان. **سانای:** ذهن. گرامی. پاک چون ماه.(ناد). **سانایلا:** پله به پله. قدم به قدم.
سانایی / سانایير: ابله. **سانایيم:** نامی برای زنان اویغور. **سانایین:** دقیقاً. بطور دقیق.
سان باشقا: عجیب. منحصر بفرد.
سانبال: (Sanbal) سنبل. نماد. وزن. ارزش. **سانبالاماق:** چیزی را با دست به طور تخمین وزن کردن. سبک وسنگین کردن. آماده کردن. **سانبالیق:** متین. وزین. **سانباماق:** با سر تأیید کردن. تخمین زدن وزن با دست.
سانبای: سرور والا. (ناپ).
سانبود: (Sanbud) یک شقهٔ گوسفند.
سان بیتیکچی: حسابدار. محاسب.
سان بیگی: مسئول انبار ارزاق.
سانت: (Sant) ابله. نادان. بی مزه.
سانتا: (Santa) لرزان. سراسیمه. نادان.
سانتال: (Santal) خیالی. رنجور.
سانتالاماق: (Santalamaq) نقد پرداختن.
سانتالی: (Santalı) خیالپرداز.
سان توتوشو: (San tutuşu) جمع کل.
سانتور: (Santur) دبدبه. شکوه.(ناپ).
سانجاب: قاطع. تیز. (ناپ). **سانجاج:** سیخونک. سیخ. **سانجار:** شمشیر کوچک. فرو کننده. الصاق کننده. نوعی پرندهٔ شکاری. کسی که سلاح خوبی دارد یا از آن به خوبی استفاده می کند. به صورت «سنجر» به معنای مرد صاحب حال و وجد وارد زبان فارسی شده است. **سانجاغان:**(جان) سنجاقک. **سانجاق:** سیخکی فلزی مانند سوزن که در ته آن دگمهٔ کوچکی تعبیه شده. طرف راست کشتی. نیش زنبور. پرچم. علم. درفش. رأیت. ناحیه. یکی از تقسیمات ارضی در دولت عثمانی کوچکتر از ولایت. امیری که صاحب نشان و علم باشد. بلا. قضا. پیشامد. کمربند چهارذرعی. هرچیزی که مناسب فرو کردن باشد. هرچیزی که فرو رود. ابزاری فلزی که برای اتصال دو تکّه پارچه یا چیزی به لباس از آن استفاده شود. به صورت «سنجاق»، «سنجوق» و «سنجق» وارد فارسی و به صورت «السِنجَق» به معنی پرچم، درفش و بیرق وارد عربی و به صورت Sanjak وارد انگلیسی شده است.(ناپ) **سانجاق اوْتو:** (گیا) گزنه.
سانجاق بوْغما: رسم قدیمی در گره زدن میانهٔ پرچم به علامت کمک خواستن.
سانجاق بیگی: استاندار. در دولت عثمانی حاکمی که زیر نظر دولت مرکزی، قلمرو حکومتی خاص را اداره می کرد. اون باشی. پرچمدار. بصورت «سنجق بیگی» به همین معنا وارد فارسی شده. **سانجاق تؤرنی:** مراسم پرچم. **سانجاق چؤزمک:** برافراشتن پرچم. **سانجاقچی/ سانجاقدار:** پرچمدار. **سانجاق سانجاق:** مرتب. بسیار مرتب. **سانجاقلاماق:** سنجاق یا سوراخ کردن. هیپنوتیزیم کردن. **سانجاق یئری:**

پـاتوغ. **سـانجاماق:** انتقـاد کـردن. نـیش زدن. **سانجان:** نیش زننده. نیشدار. نیش زن. **سـانجغی:** نـوعی نیـزهٔ مـاهیگیری. سوزن. **سانجاق:** درد. سوزش. **سـانجما:** نصب. الصـاق. **سـانجماج:** فـرو کننـده. **سانجماق:** نصب کردن. الصاق کـردن. فـرو کـردن. خلانیـدن. سـنجاق زدن. گزیدن. نیش زدن. تیرکشیدن (قلب، سـر، دسـت و غیـره). **سـانجی:** درد. سوزش. دل درد. دل پیچه. قولنج. درد زایمـان. پـیش درد. بـه درد کولیـک احشاء تو خـالی گفتـه مـی‌شـود ماننـد قـولنج روده. **سانجی اوْتو:** (گیـا) نـوعی یاوشان بـه بلنـدی ۱۰ تـا ۴۰ سـانتیمتر، گیـاهی دیرپـا بـا گلهـای سـفید و اشتهاآور و قطع کنندهٔ درد معده. مریم اوْتو، اوغلان اوْتو و توکلو دالاق اوْتـو نیـز گوینـد(Teucrium polium,fam labiatae). **سانجی اوْخو:** کمان حلاجی که به باور مردم، از روی مریض مبـتلا به درد اندازنـد تـا بهبـود یابـد. **سـانجی پیچـاق:** نـوعی بـازی در زاکاتـالا. **سانجیتماق:** فرو کردن. تحریک کردن. **سانجی چوبوغو:** (گیا) زنجبیـل. **سـانجی دگنگی:** درخت پوست قرمـز. **سـانجیرا:** درخت. (گـویش قرقیـزی). **سـانجیش:** زخمه زنـی. جنـگ. درگیـری. انتقـاد. **سانجیشماق:** همدیگر را با دشنه و چـاقو زخمی کردن. **سانجیق:** قولنج و نفخ که در پهلو بهم رسد. نیزهٔ ماهیگیر. اتفـاق. اتحـاد. **سـانجیقماق:** شکسـت خـوردن. **سانجیل:** افترا. شوخی. **سـانجیلاتماق:** بـه درد آوردن. **سـانجیلانماق:** تیرکشـیدن (زخم). درد گـرفتن. سـوزش داشـتن. شـکم درد کـردن. دل پیچـه داشـتن. قولنج گرفتن. دچار درد زایمان شـدن. بـی‌قـرار شـدن. **سـانجیلقان:** فرورفتـه. آجیـده. **سـانجیلما:** انتصـاب. **سـانجیلما آغاج:** نوعی بـازی گروهـی در تیکمـه داش. نفـر اول یـک گـروه گامهـا را می‌شمارد و بـه جلـو مـی‌رود. در گـام سوم چوب نوک تیزی را به زمین فـرو می‌کند، اگر فرو رفت ادامه می‌دهـد و گرنه به او می‌گویند «سیچ». (اخ کـن) نفـر دوم همـان گـروه ادامـه مـی‌دهـد. آنقدر می‌روند تا همهٔ افراد گـروه اول بسوزند. چون افراد یـک گـروه تماماً سوختند، آنان باید به نوبـت بـه طـرف محل آغاز بازی زوزه بکشند و بدونـد تا به مکان اولیه بازگردنـد. **سـانجیلماق:** نصب شـدن. الصـاق شـدن. فـرورفتن. خلیدن. گزیـده شـدن. نـیش خـوردن. دوخته شدن. خیره شدن. سوراخ شدن. **سانجیلی:** دردمنـد. **سـانجیم:** بوتـهٔ خـار. **سانجیماق:** نصـب کـردن. فـرو کـردن. **سانجی مونجوغو:** نـوعی سـنگ کـه بـه دست زن زائو دهنـد تـا دردش خاتمـه یابـد. **سـانجی میخـی:** مـیخ کوچـک. **سانجینا:** سـیخونک. **سـانجینماق:** نصـب شدن. فرو شدن. **سانجینیق:** دردمند. **سانچ:** (Sanç) کیف پوستی. **سانچا:** (Sança) نادان. **سان چای:** چای قبل ازغذا برای میهمان. **سانچی:** (Sançı) حسابگر. ناظر. بررسی کننده. مسئول انبار ارزاق. تحلیلگر.

سانجاق

سـانچیلاماق: بـدقت بررسـی کردن.

ساندا: آدم توخالی.
ساندا: هم شمار. هم اندازه. همفکر.
سانداغ: احمق. معقول. مَجازی.
سانداغان: فراوان. بسیار زیاد.
ساندا: (جان)(Sandaq) اسب نیکو.
ساندال: (Sandal) نام نوعی گیاه. نوعی قایق پارویی. در زبان فرانسه بـه معنـای کفش است.(صندل).
ساندال آغـاجی: (گیـا)(Sandal ağacı) درخت صندل. (Santalum album)
ساندا ماندا: تنومند. خوش ترکیب.
ساندان: (Sandan) بعضاً. گاهی. ذرت.
ساندانا: (Sandanaşa) بی اندازه.
سانداي: (Sanday) تصور. آرزو. نقشه.
سان دگمک: فرصت دست دادن.
ساندور: (Sandur) پسر محترم(ناپ).
ساندوقاچ: (جان)(Sanduqaç) بلبل.
ساندی: (Sandı) سفت. غلیظ.
ساندیج: صندوقچه. **ساندیر:** ابله. نادان.
ساندیراق: (Sandıraq) یاوه. هذیان.
ساندیراقچی: (Sandıraqçı) هذیان گو.
ساندیراقلاماق: هذیان گفتن.
ساندیراماق: تلوتلو خوردن.
سـاندیرانج: (Sandıranc) ابـزار بریـدن ناخن در نعلبندی.**ساندیراو:** هذیان بافی.
ساندیر چالماق: لرزیدن.
ساندیرقا: تسمه ای که زیر گلوی اسـب باشد برای نگهداری افسار.
ساندیرما: (Sandırma) مبهوت. حیران.
ساندیرماق: (Sandırmaq) فهمانیدن.
ساندیریش: (Sandırış) جنگ. هذیان.
ساندیریشماق: ستیزه کردن.
ساندیریقلاماق: هذیان گفتن.
ساندیغا: قفسهٔ سینه. لاغر و استخوانی.
ساندیواج: (جان)(Sandıvac) بلبل.
سانراغی: (Sanrağı) سنگ قبر.
سانرالی: (Sanralı) جان سخت.
سانرام: (Sanram) بتخانه. معبد بودایی.
سانراما: (Sanrama) بی ثمر.
سانری: (Sanır) گمان. حدس. حساب. شاید. میان دو شانه.
سانرلاماق: (Sanrılamaq) گمان کردن.
سانریسال: (Sanrısal) خیالی. گمانی.
سانسار: (جان)(Sansar) نـوعی حیـوان وحشـی از تیـرهٔ سـمورها بـا پوسـت ارزشمند. (Martes). شهرت طلب.
سانسارلیق: دورهٔ حیات و ممات.
سانساری: (Sansarı) سرسام. سرسری.
سانساق: (Sansaq) مفهوم. امپرسیون. رد پای حیوان شکاری. پراکنده.
سـان سـالماق: (San salmaq) تعـداد و وزن. وزن و مقدار. به دقت نگریستن.
سانسام: (Sansam) سرسری. سرسام.
سان سان: شرحه شرحه. پاره پاره.
سان ساناق: تعداد و کمیت چیزی.
سانسیراماق: به ستوه آوردن.
سانسیز: (Sansız) مبهم. گمنام. ازلی. بی شمار. نـالایق. **سانسیز بارمـاق:** انگشـت ابهام. **سانسیز سایاقسیز:** بی شـمار. **سانسیز سوْنسوز:** ازلی ابدی.
سانسیما: سراسیمه.**سانسینماق:** ارج نهادن.
سانغی: (Sanğı) حیرت. تعجب.
سانق: (Sanq) فضلهٔ جوارح. جماعـت. شماره.

سانقا: (Sanqa) خیال. تصور. الهی. خدایی. تصادفی. **سانقاباق:** ابله. نادان. **سانقاج:** ابله. نادان. **سانقاداق:** یکباره. **سانقار:** فرزانه.سلیم العقل. دماغ. گوشه. **سانقارا:** شیفته. مفتون. (ناپ). **سانقارماق:** پنداشتن. نسبت دادن. **سانقاش:** تصورپرداز. خیالپرداز. **سانقاق:** کاسه. **سانقال:** خیالی. رؤیا. **سانقالاماق:** خیالاتی شدن. **سانقاما:** ابله. **سانقاماز:** حد نشناس. **سانقاماق:** خیالاتی شدن. به فکر فرو رفتن. خواب دیدن. ظن بردن. **سانقان:** دارای مزهٔ نامناسب و غیرخوشایند. **سانقلاماق:** (Sanqlamaq) مدفوع کردن. **سانقو:** (Sanqu) سراسیمه. حیران. **سانقوت:** شگفت آور. سحرآمیز. **سانقور:** حیرت. سراسیمگی. متفکر. **سانقول:** متفکرانه. اندیشمندانه. **سانقولاماق:** حیران کردن. **سانقولانماق:** حیران شدن. **سانقون:** (Sanqun) ژنرال. **سانقی:** (Sanqı) خیال. سراب. فضلهٔ پرنده. آواره. ابله. **سانقیت:** تخمین. **سانقیداق:** یکباره. برگزیده. **سانقیر:** تصور. آبی روشن (رنگ). **سانقیرا:** بلغم. خاک مرطوب. **سانقیراق:** خیالی. تخیّلی. نگران. **سانقیرالی:** (Sanqıralı) مبتلا به تنگی نفس یا برونشیت. **سانقیراما:** مبهوت. سرگشته. بی خیال. **سانقیراماق:** خیال کردن. **سانقیرداق:** هدیهٔ خانواده داماد به کسان عروس. **سانقیرماق:** خیال کردن. تصور کردن. **سانقیش:** تصورپردازی. خیالپردازی. **سانقیشماق:** مشورت کردن. تصور کردن. **سانقیل:** حساب و کتاب دار. معین. **سانقیلاق:** حیران. مبهوت. **سانقیلاماق:** تخمین زدن. تصور کردن. **سانقیلانماق:** خیالاتی شدن. **سانقیلداق:** گهواره. مفلوج. **سانقیلداماق:** از ترس گریختن. لرزیدن. **سانقیل سونقول:** دراز و کوتاه. نامرتب. **سانقیلیق:** سرگشتگی. **سانقیمال:**برگزیده.**سانقین:**خودبین(ناپ) **سانک:** (Sank) یخ تنکی که بر روی آب بندند.

سانکی: (Sankı) گویا. گویی. گوینکه. **سانگون:** (Sangün) نام مردان اویغور. **سانلاب:** (Sanlab) بعضاً. گاهی. **سانلاق:** (Sanlaq) محصولی که خوشه نداده باشد. گرامی. محترم. اسب نیکو. **سانلاماق:** (Sanlamaq) برآورد کردن. شمردن. تکه تکه کردن. آراستن. تخمین زدن. فضله انداختن. **سانلانماق:** (Sanlanmaq) به تصور آمدن. تخمین زده شدن. **سانلاو:** احترام.سوراخ. عالیجناب. **سانلی:** (Sanlı) نامدار. معتبر. معیّن. **سانلی ساپلی:** معقول. متین. **سانلیق:** (Sanlıq) وصف تحسین. نعت. **سانلی گون:** (Sanlı gün) مقدار عمر تعیین شده. **سانما:** (Sanma) تصور. انگاره. **سانماجا:** اعتباری. **سانماراق:** سراب. **سانماق:** تصور کردن. انگاشتن. فرض کردن. گمان بردن. به حساب آوردن. مورد توجه قرار دادن. شمردن. **سانمال:** نوعی نوشیدنی حاصل از تخمیر شیر. **سانمال ساری:** بسیار زرد. **سانمای:** پیشانی اسب. کاکل. **سانمیراق:** (Sanmıraq) چیزی که زیر سر نوزاد در گهواره گذارند. قماشی که روی آلاچیق را با آن بپوشانند. **سانمیش:** تصورپرداز. خیالپرداز. (ناپ). **سانی:** (Sanı) حدس. گمان. ظن. تخمین. طالع. **سانیت:** تختهٔ خمیر بازکنی. ابله. نقد (پرداخت). **سانیتقان:** فراموشکار. **سانیتماق:** مبهوت نگاه کردن. **سانیج:** تخمین. شک. ظن. خبرچین. **سانیجا:** تخمیناً. **سانیجی:** خیالاتی. گمان برنده. ظن برنده. **سانیچار:** ستارهٔ زحل. **سانیر:** خیال. قلهٔ کوه. برگهٔ مخصوص تقسیم آب. **سانیرا:** خاک مرطوب. **سانیراما:** ابله. آشفته. **سانیرخاق:** علاقمند. **سانیرخال:** علاقه. دقت. **سانیری:** اوهام. مالیخولیا. **سانیریم:** فرضیه. **سانیس:** قطران. **سانیسیز:** بی دقت. **سانیسی قالین:** کله پوک. کندذهن. **سانیش:** تصور. خیال. خواسته. **سانیشماق:** اندیشیدن. خیال کردن. **سانیق:** فرضیه. متهم. مظنون. **سانیقلاماق:** متهم کردن. مظنون پنداشتن. **سانیقلانماق:** متهم شدن. **سانیقلی:** هوشمند. تیزهوش. **سانیلاماق:** به یاد آوردن. **سانیلداق:** مهمان ناخوانده. افلیج. شل. **سانیلقی:** اتهام. ظن. تصور. **سانیلماق:** ظن برده شدن. فرض شدن. تصور شدن. به حساب آمدن. **سانیلمیش:** متصور. فرض شده. **سانیلی:** شمارش شده. معدود. **سانیم:** احتمال. **سانیماق:** برآورد کردن. شناختن. **سانیمجا:** احتمالاً. **سانیمسال:** احتمالی. **سانیو:** حساب.

ساو: (Sav) پیام. خبر. وحی. ضرب المثل. ادعا. جدا. ابزار پولادی برای تیز کردن لبهٔ تیزی. جنگ. درگیری. به همین صورت و در معنای باج و خراج و سوهان وارد فارسی شده. **ساوا:** (Sava) خبر. مژده. بشارت. بعد از موعد سبز شدن. جوانه زدن دیررس. دیر. سوگ. عزا. هوایی. بیهوده. **ساوا اوْلماق:** دیر کاشته شدن. **ساوات:** نقش روی اشیاء طلایی و نقره ای. شلغم. صورت. رخ. گوشه یا چارچوب در و پنجره. احسان. قربانی. **ساوات قالپاق:** کلاه حصیری. **ساواتلی:** مطلّا. آب طلا داده شده. **ساواج:** (Savac) وکیل مدافع. فرستاده. پیک. معلم. مشوّق. **ساواجاق:** (Savacaq) وسیله‌ای که از تخته و آهن درست می‌شود و در شبکه‌های آبی که برای آسیابها و کرتها ایجاد می‌گردد، جهت سد کردن آب استفاده می‌گردد. آبشار. **ساواجی:** (Savacı) خبررسان. رسول. خبرگزار. مبشر. **ساواچ:** (Savaç) خبرچین. جاسوس. **ساواد:** (Savad) سواد. خبر. اطلاع. **ساوار:** (Savar) گندم دیرکاشته شده. گندمی که دیرتر از موعد کاشته شده. جنگجو. جوشن. دفع کننده. به صورت «سپر» وارد فارسی شده است. **ساوارچی:** (Savarçı) خبرچین. **ساوارلیق:** حمایت. دفاع. سواری. **ساواری:** (Savarı) جولان دهنده. دفع

کننده. به صورت «سپری» وارد زبان فارسی شده است.
ساواریش: (Savarış) دفع. اتلاف. اسراف. انتقال. به صورت «سفارش» وارد زبان فارسی شده است.
ساواش: جنگ. دعوا. ستیز. پنبه زنی.
ساواش آچماق: اعلام جنگ کردن.
ساواش بیگ: (Savaş bəy) مارشال.
ساواش اؤلکه لری: (Savaş ölkələri) دارالحرب.
ساواشچی: جنگجو. نزاع طلب.
ساواش چیخارماق: جنگ تحمیل کردن.
ساواشچیل: جنگجو. نزاع طلب.
ساواشداش: (Savaşdaş) همرزم.
ساواشدیرماق: به منازعه برانگیختن. به جان هم انداختن. جنجال راه انداختن.
ساواشدیریلماق: به منازعه برانگیخته شدن. به جان هم انداخته شدن.
ساواشقان: (Savaşqan) ستیزه جو. دعواکن. جنجالی. جنگی.
ساواشما: (Savaşma) جنگ. نزاع.
ساواشماق: (Savaşmaq) جنگیدن. نزاع کردن. زدو خورد کردن. ستیزیدن.
ساواشمان: (Savaşman) جنگاور.
ساواشی: (Savaşı) مجادله. درگیری.
ساواش یاراق: جنگ افزار.
ساواشیم: (Savaşım) مجادله. درگیری.
ساواشیمچی: (Savaşımçı) جنگاور.
ساواشین ساتین آلان: خروس جنگی.
ساواغیج: چوب مخصوص حلاجی.
ساواق: (Savaq) تأسیسات انحرافی آب. دمچهٔ گیاه. استثناء. تقسیم. مؤدب. مدنی. اجتماعی. احسان. چابک. قاب اسلحه. سپر. قالخان. جایی که آب پس از سیراب شدن مزرعه به آنجا جاری شود. ابله. مبهوت. درس. تحصیل.
ساواقای: (Savaqay) فالگیر. فالبین.
ساواقچی: (Savaqçı) مدافع.
ساواقداش: (Savaqdaş) هم درس.
ساواقماق: (Savaqmaq) شفاء یافتن.
ساوال: (Saval) پاسخ. جواب.
ساوالا: (Savala) سیاق. روش. هماهنگی.
ساوالات: (Savalat) تمیز. امتیاز.
ساوالاتماق: مشورت دادن.
ساوالاشماق: به هم ضربه زدن با چوب.
ساوالاق: (Savalaq) پوک. توخالی.
ساوالاماق: (Savalamaq) ضربه زدن با چوب یا شلاق. باریدن تند و دوامدار. خبر دادن. از سر گذراندن.
ساوالان: (Savalan) جذب کنندهٔ صدا. وحی گیر. گیرندهٔ هدیه. باجگیر. کوه نوک تیز. عظیم. نام بلندترین کوه آذربایجان. بصورت سبلان در ادبیات جغرافیایی ایران شده است. (ناپ).
ساوالانماق:(Savalanmaq) متمایز شدن.
ساوالماق: فسخ شدن. لغو شدن.
ساوام: (Savam) مقدار پنبه یا پشمی که برای هر نوبت حلاجی بکار رود.
ساواماق: (Savamaq) کوبیدن. دفع کردن. با دو جفت چوب یا اسباب ویژهٔ ندافی، پنبه یا پشم را زدن. حلاجی کردن. صدا درآوردن.
ساوامان: (Savaman) خبرنگار.
ساوان: (Savan) نوعی گلیم ضخیم که از نخ ابریشم بافته می‌شود. جُل. پوشش. دفع کننده. سفیر. فرستاده.
ساوانا: ابله. مبهوت. سرگشته. خسته.
ساواناش: (Savanaş) درشکه. کالسکه.
ساواند: (Savand) سوهان. آلتی برای ساییدن فلز.
ساوان گئییک: (جان) بز وحشی.
ساوای: (Savay) سوا. غیر از. دیگری. بهداشتی. ماه نیکو. مرد زیبا.(ناپ).
ساوایی: (Savayı) قماش ابریشمی ترمه دار. استثنایی.
ساو بلگه: (Sav bəlgə) پایان نامه.
ساو تکین: (Sav təkin) شاهزادهٔ نامدار.
ساوجا: (Savca) ادعانامه.
ساوجاق: (Savcaq) آنتی تز.
ساوج بلاغ: (متفا)← سویوق بولاق.
ساوجی: (Savcı) پیامبر. پیام‌آور. رسول. دادستان. خواستگار. مشوّق. محرّک. واژهٔ Sвaxa در زبان روسی به همین معنا کاربرد دارد.
ساو چیللە: (Sav çillə) ابریشم طبیعی.
ساوخ: (Savux) سرما.
ساودا: (Savda) ارمغان. داد و ستد. به صورت «سُفته» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
ساودا ساتدیق: خرید و فروش.
ساودال: (Savdal) ابله. مبهوت.
ساودام: (Savdam) ادعانامه.
ساودیج: [دیو](Savdıc) سبد بافته شده از ترکهٔ درخت.
ساودیر: (Savdır) وداع. مشایعت.
ساودیرماق: دفع گردانیدن.
ساودیز: (Savdız) وکیل مدافع.
ساودیق: (Savdıq) وداع. مشایعت. ته ماندهٔ غذا.
ساورا: (Savra) اختلال. اخلال.
ساوراج: (Savrac) اسرافکار. ولخرج.
ساوراچی: (Savraçı) اخلال گر. به صورت «ثورجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
ساوراق: (Savraq) قدح. پیمانه. دیگ کوچک. پربار. کندویی که عسلش را گرفته باشند. هرزه. خودسری.
ساوراقلاماق: هذیان گفتن.
ساورالاماق: (Savralamaq) رد کردن.
ساوراماق: هذیان گفتن. ردّ کردن.
ساوران: (Savran) کومه. طلاگونه. زرفام. نردبان. کاروان.
ساوروق: (Savruq) با باد تمیز شده. اسراف شده. دربدر.
ساورولوش: (Savruluş) اسراف.
ساوری: (متفا) انعام خدمت. باج و خراج.
ساوریق:(Savrıq) آستر تشک. پراکنده.
ساوریم: (Savrım) بوجاری. باد دهی محصول. کفارهٔ متوفی.
ساورین: (Savrın) ارمغان. تحفه. عهد.
ساوزاوار: (Savzavar) خاکستری.
ساوزی: (گیا)(Savzı) پیاز وحشی.
ساوسا: (Savsa) تلاش. تنبل.
ساوساتا:(Savsata) ابله. ناکارآمد. ناشی.
ساوساچ: (Savsaç) فیلسوف.
ساوساچی: (Savsaçı) بداخلاق.
ساوسار: (جان) راسو. موش خرما.
ساوسارا / ساوساراق: (Savsara) ابله.
ساوساق: (Savsaq) پرحرف. سهل انگار. تنبل. سفسطه.
ساوساقلاماق: (Savsaqlamaq) پرحرفی کردن. سهل انگاری کردن.

ساوساقلیق: (Savsaqlıq) سهل انگاری.
ساوسال: (Savsal) بیحال. تنبل. سهل انگار. بی دقت. فلسفی.
ساوسالات: (Savsalaq) لباس شلخته.
ساوسالاق: (Savsalaq) ابله. احمق.
ساوسالاماق: سفسطه ورزیدن.
ساو سالان: (Sav salan) خبرگزار.
ساو سالما: (Sav salma) آژانس خبری.
ساوسالی:(Savsalı) مشکوک.
ساوساما: اهمال. سهل انگاری.
ساوســـــــاماق: (Savsamaq) ← ساوساقلاماق. فلسفیدن. اندیشیدن. به کار فلسفه پرداختن. سفسطه کردن.
ساوسامان : سهل انگار. اهمال کار.
ساوسان : فلسفه. سهل انگار.
ساوسانال: (Savsanal) فلسفی.
ساوسانیق: سهل انگار. اهمال کار.
ساو ساوا : (Sav sava) دفع و مدافعه.
ساوسایین: (Savsayın) فیلسوفانه.
ساو سوْو: (Sav sov) اسراف.
ساوسی: (Savsı) ملزومات دفاعی.
ساوسیز: (Savsız) بی خبر. بیمار.
ساوسیق: (Savsıq) سفیه. نادان. ابله.
ساوسیل: (Savsıl) متهم. مشتکی عنه.
ساوسینماق: (Savsınmaq) ترک شدن.
ساوشیق: (Savşıq) استثنایی.
ساوغات: (Savğat) ← ساوقات.
ساوغون: (Savğun) اسبی که از جمام و خامی برآورده و خنک کرده باشند.
ساوق: (Savuq) سرد.
ساوقا: (Savqa) میراث. جایزه. پاداش. ادعانامه. مرسومی که در گذشته سپاهیان از علوفه و ماهیانهٔ خود به نویسندگان می‌دادند. به صورت «سوغه» وارد زبان فارسی شده است.
ســاوقات: (Savqat) آنچه از مسافرت برای خانواده، دوستان و آشنایان می‌آورند. ارمغان. رهاورد. پولی که مأموران حکومت به عنوان پیشکش و هدیه از مردم می‌گرفتند. هدیه. به صورت سوغات وارد فارسی شده.
ساوقاتماق: (Savqatmaq) احساس سرما کردن.گم کردن.
ساوقاتین: (Savqatın) سوغاتی. هدیه.
ساوقاج: خاک انداز. وکیل مدافع.
ساوقاچی: (Savqaçı) مفتخور. طفیلی.
ساوقادا: (Savqada) صدقه.
ساوقار: (Savqar) مدافع. محافظ.
ســاوقارا: (Savqara) خوش ترکیب. شیک. دلپسند.
ســاوقا ســلام: (Savqa salam) سلام و صلوات. سلام و تقدیم هدیه و تحفه.
ســاوقالاماق: (Savqalamaq) سوغاتی دادن. به تندی انتقاد کردن. به خوبی بررسی کردن. شکر کردن.
ساوقالانماق: سوغاتی گرفتن.
ساوقالدی: خداحافظی. وداع.
ساوقالدیلیق: هدیهٔ خداحافظی.
ساوقالی: جایزه گرفته. نشاندار.
ساوقالیق: کادویی. مناسب برای هدیه.
ساوقاماق: فرستادن. راهی کردن.
ساوقان: (Savqan) نگهدارنده. سایبان. جهان. گیتی.
ساوقو: (Savqu) شفا. درمان. خراج.
ساوقی: (Savqı) بلای از سر گذشته.
ساوقیمان: (Savqıman) دکتر. پزشک.
ساوقین: (Savqın) هوسکار. علاقمند.
ســاولا: (Savla) راه. رونـد. مصلحت. انعکاس. رفلکس. داستان. حکایت. نوعی ابزار ماهیگیری.
ساولات: (Savlat) تمایز. اعتراض.
ساولاتماق: (Savlatmaq) مشورت دادن.
ساولاتی: (Savlatı) اعلام. بیانیه.
ساولاش: (Savlaş) خبررسانی. مشورت.
ساولاشچی: خبررسان. خبرگیر.
ساولاشـــما: (Savlaşma) خبررسانی. خبرگیری. مشورت.
ساولاشماق: (Savlaşmaq) به هم خبر رساندن. مشورت کردن.
ساولاشی: (Savlaşı) ادّعا.
ســاولاغا: (Savlağa) جای ریختن آب اضافی در آسیاب.
ساولاق: (Savlaq) تز. تئوری. نظریه.
ســاولاما: (Savlama) اعلام. بیانیه. خبررسانی. ایراد مَثل. ارسال مَثل. تقویت یک سخن با ضرب المثل. ادّعا.
ساولاماق: (Savlamaq) ادعا کردن. خبر دادن. سابیدن لبهٔ آلات برنده پس از تیز کردن. از راه کنار کشیدن. مرزبندی کردن. رأی دادن. نصیحت کردن. پیام فرستادن.
ساولی: (Savlı) متهم. خوانده.
ساولیت:(Savlıt) جنگ. جمله. صولت.
ساولیق: (Savlıq) رساله. خبرنامه. دفاع. محافظت. گوسفند مادهٔ بالغ. مژده.
ساولینماق: (Savlınmaq) خبردار شدن.
ساوما: (Savma) دفع.
ساوماق: رد کردن. دفع کردن. ساییدن.
ساومالدیق: (گیا)(Savmaldıq) اسفناج.
ساومان: (Savman) مدّعی.
ساومیش: (Savmış) مافات. گذشته.
ساوناماق: (Savnamaq) از دست رفتن.
ساووْ: (Savo) مایهٔ پنیر.
ســاووت: (Savut) زره. وسیلهٔ دفاعی. سلاح. تجهیزات. ظرف. ظرف ترشی.
ساووت پـوْزان: (Savut pozan) پیکانی دراز و باریک. زره شکاف.
ســاووت ســاوات: (Savut savat) ساز و برگ. به صورت «سیورسات» وارد زبان فارسی شده است.
ساووتماق: برهم زدن. جنگیدن.
ساووتمان: (Savutman) جنگاور.
ســاوور: (Savur) سینی غذا. سحری (غذای ماه رمضان).
ساووراچی: (Savuraçı) مفتخور.
ساوورال: (Savural) آنکه بر قول خود پایبند است.
ســاووران: (Savuran) دنگانه. وسیلهٔ کوبیدن کتان که با آب بچرخد.
ســاوورتماق: (Savurtmaq) موجب اسراف و به باد دهی چیزی شدن.
ساوورسا: (Savursa) ارمغان. هدیه.
ساوورقاج: باد سرد شامگاهی.
ساوورقان: اسرافکار. بخشنده.
ساوورقو: (Savurqu)کفگیر بزرگ بهم زدن بکمز.
ساوورما: (Savurma) اسراف.
ساوورماق: اسراف کردن. به باد دادن.
ساوورو:(Savuru) مجانی. رایگان.
ساووروش: به باد دهی. اسراف.
ساوورولما: هدرروی. اتلاف منابع.
ساوورولماق: اسراف شدن.
ساوورونتو: هرچیز به باد دادنی. خرده ریز پس از بوجاری دادن محصول.

ساووش: (Savuş) دفاع.
ساووشچو: (Savuşçu) مدافع.
ساووق: (Savuq) خالی. تهی.
ساووقلاماق: ادرار کردن.
ساوول: (Savul) آلت فولادی آتشگیری از سنگ چخماق.
ساوولاق: (Savulaq) مرطوب. نمدار.
ساوولاماق: (Savulamaq) سنجیدن.
ساوولقا: (Savulqa) مخابرات. ارتباطات.
ساوولماق: (Savulmaq) کنار رفتن. در رفتن. از جلو راه رد شدن. جا خالی کردن. فسخ شدن. حل شدن.
ساووم: لغو. فسخ. کنسل. فروپاشی.
ساوون: (Savun) دعوت. دفاع. مرثیه. صابون. انجمن.
ساووناق: (Savunaq) خط دفاعی. استحکامات نظامی.
ساوونجا: (Savunca) تز. رساله.
ساوونجاق: (Savuncaq) حریم.
ساوونجو: (Savuncu) مدافع.
ساووندوق: (Savunduq) دعوتنامه.
ساوونسال: (Savunsal) تدافعی.
ساوونقان: (Savunqan) مدافع.
ساوون گئییک: (جان) گاو وحشی.
ساوونما: (Savunma) دفاع. ادعا نامه.
ساوونماق: دفاع کردن. ادعا کردن.
ساوونمالیق: (Savunmalıq) تدافعی.
ساوونمان: (Savunman) مدافع.
ساوونو: (Savunu) دفاع. مورد مدافعه.
ساوونوش: (Savunuş) دفاع.
ساوونولماق: (Savunulmaq) دفاع شدن.
ساوی: (Savı) روزنامه. سخنور(ناپ).
ساویات: (Savyat) ولخرج. اسرافکار.
ساویت: (Savıt) کاسه. **ساویتقاماق:** (Savıtqamaq) نالیدن (از درد).
ساویج: (Savıc) خبررسان. پیامبر.
ساویر: (Savır) سپر. پناهگاه.
ساویرچی: (Savırçı) اسرافکار. مفتخور.
ساویرلیق: (Savırlıq) پناهگاه.
ساویرما: (Savırma) اسرافکاری.
ساویرماق: به باد دادن. اسراف کردن.
ساویری: (Savırı) مجانی. رایگان.
ساویز / ساویش: (Savız) خبر. اطلاع. انحراف. اسراف. خرج.
ساویق: نرم. لطیف. مدافع. محافظ.

ساویل: (Savıl) حکایت. پیام. (ناپ).
ساوین: (Savın) شهرت. آوازه. خبر.
ساویناق: (Savınaq) بی دفاع.
ساوینج: (Savınc) انحراف.
ساوینلار: (Savınlar) اخبار. اطلاعات.
ساوینما: (Savınma) آگاهی. اطلاع.
ساوینماق: (Savınmaq) خبردار شدن.
ساویا: (Savıya) دیگری.
ساوییی: (Savıyı) کال. نارس (زردآلو).
ساهالماق: (Sahalmaq) ← ساغالماق.
ساهمان: (Sahman) سامان. آراستگی. خویشاوند. کنار. **ساهمانلاما:** ساماندهی. **ساهمانلاماق:** سامان دادن. سرو صورت دادن. منظم کردن. مرتب و آراسته کردن. **ساهمانلانماق:** سامان گرفتن.
سای: (Say) عدد. شماره. شمارش. نمره. کمیت. مقدار. رقم. پایاب. جاهای کم عمق دریا و رودخانه. وقت. هنگام. چشمه. رودخانهٔ فصلی یا کم آب. رودخانه. زره. هموار. پوست. پوسته. دوست. پشتیبان. فرستاده. بو. رایحه. زمین سنگلاخ.
سایا: (Saya) نوعی شعر. صاف. هموار. ساده. یکدست. یکنواخت. یکرنگ (پارچه). آدم ساده. قطعات شعر فولکوریک. نغمه‌های ایام نوروز و اعیاد ملی. پستایی کفش. رویهٔ کفش. بی‌ریا. دراز. بلند. سُبُک. جای کم عمق در آب. بدون آهنگ. آغل روباز. آخور. چاقوی ظریف. لقب. یک مراسم پیش از نوروز در آذربایجان. ۵ نفر با حالت و لباس خاص و همراه با چند حیوان، در روستا گردند و اشعاری خوانند و مردم به آنها هدایایی دهند تا محصول فراوان باشد.
سایا آدام: (Saya adam) آدم ساده.
سایاب: (Sayab) حساب.
سایا بیر: (Saya bir) اندک. به ندرت.
سایات: (Sayat) نامدار.جای خشک کردن میوه. حصار.
سایات اؤستؤ: بالکن بزرگ در روستا.
سایاتچی: شکارچی پرندگان شکاری.
سایاتماق: شمردن. آسان کردن.

سایاج: (Sayac) کنتور.
سایاجا: (Sayaca) به سادگی. فقط.
سایا چوخاسی: چوخای ضخیم.
سایاچی: (Sayaçı) مدّاح. آوازه خوانهای دوره گردی که در ایام نوروز، عروسکی به شکل بُز درست می‌کنند و اشعار و نغمه‌های نوروزی می‌خوانند. عمو نوروز. تکه چی و تکمچی نیز می‌گویند. پستهاکش. دوزندهٔ پستها روی کفش.
سایاخان: (Sayaxan) خدای گله یا رمه در باور ترکان. (ناد).
سایار: (Sayar) مؤدب.کوشا. مراقب. شمارنده.(ناپ).
سایارقا: (Sayarqa) ماشین حساب.
سایارلیق: (Sayarlıq) ادب. نزاکت.
سایاز: (Sayaz) کم عمق.
سایا سالماق: به حساب آوردن.
سایاسی: (Sayası) غیررسمی.
سایاغاج: (Sayağac) معلومات کتبی.
سایاق: (Sayaq) سبک. روش. طرز. نحوه. شیوه. رد پا. تنها رونده. فاحشه. هرزه. برگزیده. فهیم. تُنُک. پراکنده. به صورت «سیاق» در معانی نخست وارد زبان فارسی شده است.
سایا قاپتان: (Saya qaptan) پیشبند کار.
سایا قاپیسی: درب بزرگ دو لنگه.
سایاقباش: (Sayaqbaş) خودسر. مستبد.
سایاقچی: (Sayaqçı) حسابدار. آمارگیر. مفتری. افتراء زننده.
سایاق کیشی: (Sayaq kişi) سرسری.
سایاقلاماق: (Sayaqlamaq) ← ساییقلاماق. دوختن پستها روی کفش.
سایاقلیق: (Sayaqlıq) انزواء.
سایا قوْوورقا: (Saya qovurqa) خشک شدهٔ گندم که در زمستان پخته شود.
سایا گئجه سی: (Saya gecəsi) شب انداختن صلیب به آب.
سایا گزمک: (Saya gəzmək) لباس غیرعادی پوشیدن و شب خانه ها را گشتن و حرکات و سخنان غریبه نشان دادن. **سایا گلمه مک:** (Saya gəlməmək) به شماره نیامدن.
سایالات: (Sayalat) نصیحت.

سایالانماق: سالم شدن. پناه گرفتن.
سایالماق: (Sayalmaq) کم شدن.
سایالی: شمارش شده. محترم. مطابق(ناد)
سـایالیق: (Sayalıq) گنـاه. جـرم. جـای احاطه شده بـا سـنگ. کمیّـت. آخـور.
سایالیم: بفرض. فرضاً. فرض کنیم.
سایام: (Sayam) حساب. شماره.
سایاماق: (Sayamaq) خواندن (آواز).
سـایان: (Sayan) ارجمنـد. مـؤدب. عالیجنـاب. شـمارنده. اعتنـاء کننـده. توجه کننده.کنتور. (ناپ).
سایاناق: وزنه. **سایاناقچی:** وزنه بردار.
سایانق: (Sayanq) کله شق. سرسخت.
سـایانقی: (Sayanqı) جـای کـم عمـق دریا. جای خروشان رود.
سایانی: بی فکر. نادان. کُند. بی احساس.
سایان یاغیش: باران بهاری.
سایاو: (Sayav) سوزن. حساب.
سایاوار: (Sayavar) دوست داشتنی.
سایبا: (Sayba) اشاره. سیگنال. مشهور.
سایبات: (Saybat) صورتحساب.
سایباق: (Saybaq) ضرر. زیان. بد.
سایبال: (Saybal) اعلیحضرت.
سـایبالانماق: (Saybalanmaq) مشـهور شدن. علامت داده شدن.
سـایباماق: (Saybamaq) بریـدن. قطـع کردن. پراکندن.
سای بوغا: (Say buğa)دلاورنامدار(ناپ)
سای بیر: (Say bir) بعضی. برخی.
سایبیر: (Saybır) راهوار.
سایبیل: (Saybıl) ریاضی. حساب.
سایپالاماق: ← سیپالاماق. کم شدن.
سایپای: (Saypay) مدارا. رعایت.
سـایتا: (Sayta) کمـان. سـیم (در آلات موسیقی). نمایش.
سایتاش: (Saytaş) زیبا.
سایتاق: (Saytaq) تازه.
سـایتال: (Saytal) بـزرگ. گنـده. چهارشانه. تنومند.عالی.سالم. برگزیده.
سایتالچیلاماق: کمانه کردن تیر.
سایتای: (Saytay) ادارهٔ آمار. نیکو.
سای تکین: شاهزادهٔ نامدار. (ناپ).
سایتل: (Saytəl) قاپ بزرگ و سالم.
سای تـوْپراق: (Say topraq) کشـتزاری که زیرش سنگ باشد.
سایتیل: (Saytıl) باشخصیت.
سایجا: (Sayca) به اندازه. بـه تعـداد. بـه شماره.
سایجی: (Saycı) حسابگر. حسابدار.
سایجیق: (Saycıq) رقم.
سایجیقسال: رقمی. دیجیتال.
سایخاش: (Sayxaş) ساکت. بی‌حرکـت (هـوا). خلـوت. **سایخاشـما:** سـکوت. رکـود. آرامـش. **سایخاشـماق:** سـاکت شدن. راکد شـدن. بـی‌حرکـت شـدن. آرامش یافتن. **سایخال:** درشت. تنومند.
سـایخان: دلاور مـؤدب. زیبا.(نـاپ).
سـایخین: خلـوت. آرام. پنهـان.
سایخینماق: نصف شدن. دور شدن.
سایدا: (Sayda) مشهور. نامدار. (ناد).

سایرا

سایدار: (Saydar) خیرخواه. (ناپ).
سایداش: (Saydaş) هم شمار.
سایداق: (Saydaq) شماره. روش.
سـایدام: (Saydam) شـمردنی. شـفاف. صاف. هموار.
سایدان: (Saydan) شیطان.
سایدیرماق: (Saydırmaq) شمارانده.
سایدیریش: (Saydırış) اقتدار.
سایدیز: (Saydız) حسابدار. محتسب.
سایدیق: (Saydıq) جمع حساب.
سایدین: (Saydın) پسندیده. (ناپ).
سایرا: (جـان)(Sayra) سـهره. پرنـده‌ای کوچک و خوش آواز شبیه بـه بلبـل و دارای پرهای زرد و سبز. پاییز بولبولـو و ساققا قوشو نیز مـی‌گوینـد. **سـایراتما:** پرندهٔ آوازه خوان. پرنده ای که بخاطر آوازش نگهـداری و خریـد و فـروش شود. **سایراش:** آواز زیرلب. به صـورت «سرایش» وارد زبان فارسی شده است.
سایراشـما: هـم آوازی. **سایراشـماق:** هـم آوازی کردن. **سایراغیش:** (جـان) بلبـل.
سایراق: آوازه خوان. گشاده رو. **سایراما:** آوازخـوانی. **سـایراماق:** آوازخوانـدن پرنـدگان. تـرنّم کـردن. بصـورت «سراییدن» وارد فارسی شـده. **سـایران:** تفریح. جشن. سخنور. **سایرانلی:** نیکـو.
سایراو: پرنـدهٔ آوازه خـوان. **سـایراویق:** (جان) بلبل. **سایرایان:** سخنور.
سای‌راب: (Sayrab) ساده.
سای‌راچ: (Sayraç) شیره. عصاره.
سایرام: (Sayram) کم عمق. کـم مایـه. جلوه گر. گِل.
سایراناق: (Sayranaq) بیمارستان.
سایرون: (Sayrun) هوای سرد معتدل.
سایره: (Sayirə) و غیره.
سایری: (Sayrı) خسـته. رنجـور. بیمـار. بیگانه. دیگری. **سـایریجیل:** پـاتولوژی. آسـیب شناسـی. **سـایریش:** سوسـو. محاسـبه. **سایریشـماق:** چشـمک زدن.
سـایریقان: پـاتولوگ. آسـیب شـناس.
سـایریل: بیمـار و رنجـور. **سـایریلماق:** سوسـوزدن. چشـمک زدن. **سـایریلیق:** بیمـاری. **سـایریما:** بیمـاری. رنجـوری.
سـایریماق: بیمـار شـدن. **سایریمسـاق:** متمارض. **سایریمساماق:** تمارض نمودن.
سایرین: بیماری. مرض. معتدل.
سایزان: (Sayzan) زیبا.
سای سئچمه: (Say seçmə) برگزیده.
سای سات: (Say sat) موافق و مخالف.
سایسار: قدردان. **سایساق:** انگشت.
سای سالماق: (Say salmaq) چیزی را به دقت نگریستن.
سای سانا: (Say sana) حساب و کتاب.
سایسانا: (Saysana) نـانی کـه بـه عنـوان ارمغان به جشن برند.
سای سای: (Saysay) آرام آرام.
سایسایی: (Saysayı) هراز گاهی.
سای سو: (Saysu) کم عمق. آب زلال.
سایسینماق: شناختن. شمردن.
سـایغاج: (Sayğac) کنتـور. شمارشـگر. دسـتگاه شـمارش. چرتکـه. مـأمور سرشماری. آمارگر.

سایقا: (Sayqa) احترام. حرمت. ساییده. کارآزموده. هدیه. پیشکش. کل سکایی (نوعی گوزن بزرگ).
سای قات: (Say qat) زن هیستریک.
سایقات: سیاحت. کامپیوتر. حسابدار.
سایقاتماق: حساب کردن.
سایقار: (Sayqar) دقت. توجه. متشکر.
سایقارماق: مشخص کردن.
سایقاس: (Sayqas) ریاکار.
سایقاق: (Sayqaq) عزت. احترام. افتراء. خرمگس. حمله. تازش (اسب). روح یاور روحانی شمن. چوبی که بر بالای مزار نصب کنند. به صورت Sayga وارد انگلیسی شده است.
سایقاقچی: (Sayqaqçı) افتراء زننده.
سایقال: (Sayqal) شفاف. درست. صحیح. ساییده. غذای چربدار. قهوهٔ شکردار. پایه ای که زیر شاخهٔ درخت بزنند. جویبار فرعی. خوش ترکیب. ریاکار. زن آهسته رو. فاحشه. تعمیر و نگهداری اسلحه. آماری.
سایقالاماق: هموار کردن. تأخیر کردن. به صورت «ساییدن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
سایقالانماق: ساییده شدن.
سایقالچی: جلاء دهنده. دغل. نابکار. مسئول تعمیر و نگهداری اسلحه.
سایقالیق: ساییدگی. همواری.
سایقاما: (Sayqama) قرقره. (مایعی که در گلو بچرخانند).
سایقاماق: (Sayqamaq) بزرگ داشتن. برهم زدن. نوشیدنی ریختن. نوشیدنی تعارف کردن. قرقره کردن.
سایقان: حسّاس. زیبا. بزمجه (حیوان).
سایقاو: (Sayqav) کاندیدا. نامزد.
سایقای: (Sayqay) لطف. مرحمت.
سایقایماق: (Sayqaymaq) لطف کردن.
سایقور: (Sayqur) حریر سفید. پشم شسته. پارچهٔ مخصوص.
سایقوش: (جان)(Sayquş) جغد.

سایری

سای قوْیماق: (Say qoymaq) دقت کردن. دقیق شدن.
سایقی: (Sayqı) حرمت. سپاس. بیداری. احترام. **سایقیت:** تربیت. ادب. اولیاء. **سایقیتچی:** مربی. معلم. **سایقیج:** شمارشگر. تسبیح. **سایقیچی:** احترام کننده. **سایقیر:** ممنون. متشکر. **سایقیرماق:** در جای ناهموار افتان و خیزان راه رفتن. هذیان گفتن. **سایقیق:** دارای عزت نفس. محترم. **سایقیل:** محتسب. **سایقیلاق:** معزّز. گرامی. **سایقیلاما:** بزرگداشت. **سایقیلاماق:** بزرگ داشتن. **سایقیلانماق:** بزرگ داشته شدن. **سایقیلی:** محترم. گرامی. **سایقین:** محترم. گرامی. ملاحظه. حساب. حرمت. پروا. رعایت. خاطر. احتیاط. محافظت. **سایقینلیق:** اعتبار.
سای گلمک: هماهنگ درآمدن.
سایگوْل:(Say gül) زیبا چون گل.(ناد).
سایلا اوْزوْم: انگور سبز یا نارس.
سایلاتماق: برگزیدانیدن. **سایلاج:** اقتصاد دان. **سایلار:** اعداد. **سایلاش:** بازرسی. نظارت. توکیل. **سایلاشماق:** کم عمق شدن. نظارت کردن. نماینده برگزیدن.
سایلاق: پارلمان. مجلس. انجمن منتخبان. انتخاب. ترجیح. گزیده. صخره زاری که رویش را لایهٔ نازکی از خاک پوشانده باشد. دره و تپه. فراز و نشیب. جای صعب العبور. جای سخت. تنها. فقط. **سایلاقان:** مشکل پسند. **سایلام:** لوله. گلولهٔ پشم. انتخاب.
سایلاما: گزینش. پیرایش. دست چین.
سایلاماق: برگزیدن. چه چه زدن پرنده.
سایلامچی: وکیل. مخبر. **سایلان:** گرامی. پرتگاه. **سایلانان / سایلانتی:** برگزیده. **سایلانجیق:** مشکل پسند.
سایلانقان: برگزیده. **سایلانما:** برگزیده. گزینش. **سایلانماق:** برگزیده یا آماده شدن. **سایلانیش:** انتخاب. **سایلاو:** برگزیده. انتخابات. مدّاح. نمایندهٔ ملت. نمایندهٔ مجلس. گزینش. انتخاب. **سایلاوچی:** انتخاب کننده.
سایلاویق: انتخاباتی.
سایلی: (Saylı) محترم. گرامی.(ناپ).

سایلیق: (Saylıq) فهرست. شرف. حرمت. شخصیت.
سایلین: (Saylın) مُجاز.
سایما: (Sayma) شمارش. ارزش گذاری. دوختها و زینتهای روی لباس.
سایمات: ریاضیات. حساب.
سایماجا: احتسابی. گمانی. اعتباری.
سایماروق: (جان) سیمرغ.
سایماز: بی‌تفاوت. بی‌توجه. بی اعتناء.
سایماق: شمردن. به حساب آوردن. اهمیت دادن. محترم شمردن. مراعات کردن. پنداشتن.
سایماق آیماق: به حساب آوردن.
سایمان: شمارنده. محاسب. حسابدار. دلاور گرامی. ادوات. سلاح و یراق. (ناپ). **سایمانتا:** آدم خشن و زمخت.
سایمانتی: درشت. بدترکیب.
سایمانلیق: حسابداری.
سایناق: (Saynaq) ابله. کودن.
سایناماق: آواز خواندن (کبک و ...).
ساینیز: (Saynız) نگران.
سای وئرمک: آوانس دادن.
سایوا: (Sayva) سلام. سویّه. سیاق.
سایوات: (Sayvat) آغل.
سایوان: (جان)(Sayəvan) روباه. ← سایه وان.
سایوانلیق: (Sayvanlıq) جای بسته شدن حیوان در بهار.
سایه چی: سایه باز. خیمه شب باز.
سایه وان: (Sayəvan) سایبان. چارداق مخصوص خشک کردن انگور.
سایی: (Sayı) شمار. **سایی آدی:** اسم عدد. **سایی اوْیونو:** بازی با اعداد.
سایبب: پری. فرشته. (ناپ). **سایبت:** گرامی. معتبر. سرور. نازک. ظریف. عنکبوت. تار عنکبوت. **سایی توْخو:** سودوکو. **سایبج:** احترام آمیز. گرامی وار. **سایبجی:** شمارنده. شماره کننده.
سایبد: [مغ] والامقام. وزیر. اشراف.
سایبر: غاری که از آن آب بیرون آید. شمارنده. بیمار. هذیان گو. **سایبر بایبر:** دری وری. هذیان. چرت و پرت.
سایبردین: ممتاز. دستچین. **سایبرقاق:** مغرور. از خود راضی. **سایبرقال:** غرور.

کبر. **سایسال:** حسابی. رقمی. عددی. **سایسال ایشلو:** تابع عددی. **سایسال دنکلم:** معادله عددی. **سایی سالماق:** خبررساندن. **سایی سایی:** یک یک. **سایش:** حساب. محاسبه. احتمال. وصف. **سایشتاج:** محتسب. حسابدار. **سایشتای:** دیوان محاسبات. **سایشچی:** ریاضیدان. **سایشسال:** حسابی. **سایشلاماق:** حساب کردن. **سایشلی:** ممکن. دارای احتمال. محتمل. **سایشما:** تسویه حساب. **سایشماجا:** شمارشی. شمارش. عدد شماری. **سایشماق:** باهم حساب کتاب کردن. **سایشمان:** محتسب. حسابرس. **سایشیم:** محاسبات. **سایبق:** هذیان. هوشیار. بیداردل. آگاه. هوشمند. تیزهوش. **سایبقلاماق:** هذیان گفتن. پرت گفتن. پریشان گویی کردن. سرسام گفتن. چرند بافتن. **سایبل:** گرامی. امتیاز. برگزیده. قپاندار. محتسب. عید (گویش ازبکی) (ناپ). **سایبلاما:** شماره گذاری. آمارگیری. آمارشناسی. **سایبلاماق:** ← اؤلچکله مک. **سایبلان:** منتخب. گرامی. مالیات. **سایبلانماق:** فهمیده شدن حوادث به کمک اعداد و ارقام. **سایبلتی:** اعتبار. فرض. **سایبلتیلی:** اعتباری. **سایبلقان:** گرامی. محترم. **سایبلما:** شمارش. احترام. **سایبلماز:** نامعتبر. غیرمحترم. **سایبلماق:** شمرده شدن. حساب شدن. به حساب آمدن. محترم شمرده شدن. فرض شدن. **سایبلی:** شمرده شده. دیجیتال. **سایبلیان:** حلاجی. **سایبلیر:** معتبر. نامدار. **سایبلی ساریمساق تیکیلی سوْغان:** مرتب. مشخص. **سایبلیق:** فهرست. سیاهه. اسکوربرد. **سایبلیم:** چیزی که تعداد آن مشخص است. محدود. احصاء شده. **سایبم:** آمار. کمیت. احترام. سرور. بزرگ. مالیاتی که بر اساس تعداد احشام گرفته شود. مالیات سرانه. **سایبم بیلیم:** سرشماری. احصائیه. **سایبمچی:** آمارگر. **سایبمسال:** آماری. محدود. **سایبملاما:** آمارگیری. **سایبملاماق:** آمار گرفتن. **سایبملی:** شمارش شده. **سایی مونجوغو:** چرتکه.

سایین: محترم. عالی‌جناب. هر. ایل سایین = هر سال. **سایینتی:** حساب کتاب. محاسبه. مفروضه. **سایینج:** ریاضیات. حساب. **سایین خان:** پادشاه گرامی. **سایدیز:** حسابدار. **سایینساماق:** حقیر شمردن. **سایین شایین:** نیکو و زیبا. **سایین گؤل:** نوعی بازی شبیه به بازی گرگ و گله می برم. **سایینلاما:** بزرگداشت. **سایینلاماق:** بزرگ داشتن. **سایینلی:** گرامی. **سایینماق:** تعظیم کردن. اعتماد کردن.

سای یئر: (Say yer) اراضی. خاک.

سای یاراق: (Say yaraq) زره. جوشن.

سایسقان:(جان) پرنده ای از کلاغها.

سباشی: (متفا)(Sobaşi) ← سوباشی.

سبای: (متفا) (Sobay) ← سوبای.

سبب:(Səbb)تردید. **سبب:**(Səbəb)دلیل.

سبب سالدار: علل و عوامل.

سببکار: (Səbəbkar) باعث.

سبت: [دیو](گیا)(Sebut) گشنیز.

سبته: (Səbətə) بدنه. ساختمان. لانه. سبدک. **سبد:** (Səbəd) ← سپت.

سبد توْپو: (Səbəd topu) بسکتبال.

سبد هاواسی چالماق: پایان دادن.

سبرمک: (Səbərmək) بیهوش شدن.

سبزوات: (Səbzəvat) سبزیجات.

سبکتکین:(Səboktəkin)شاهزادهٔ مهاجم.

سبلان: (متفا)(Səbəlan) ← ساوالان.

سبلگه: (گیا)(Səbəlgə) شبدر.

سبله مک: (Səbləmək) ستودن.

سبی: (Səbi) بچه. طفل. یتیم. کم عقل. سست. کرفت. **سبیر:** (Səbir) تمام.

سبیرجک: (Səbircək) استخوان نرم.

سبیز: هویج. **سبیل:** (Səbil) بی حیاء.

سپ: (Səp) جهیزیهٔ یا زیور عروس.

سپارات: (Separat) تجزیه. جدایی.

سپاراتچی: (Separatçı) تجزیه طلب.

سپانلو: (متفا)(Sepanlu) ← ساپانلی.

سپپه: (Səppə) مخملک. پایهٔ گِلی برای دیگ و ساج.

سپت: (Səpət) جای ریختن گندم در آسیاب. شکم (گاو). به صورت «سبد» وارد زبان فارسی و به صورت «سبذ» وارد زبان عربی شده است.

سپتله گه: (Səpətləyə) ران حیوان.

سپته: (Səptə) خال. لکه. چرک. عیب.

سپچه: افشان. **سپچه:** (Səpçə) جهیزیه.

سپدیرمک: (Səpdirmək) پاشاندن. سرپا شاشیدن. جهیزیه دار کردن.

سپدیریلمک: پاشانیده شدن.

سپر: (Səpər) افشان. افشاننده.

سپرین: (Səprin) تندباد(ناد).

سپسپی: (Səpsəpi) کندوی صافی دار باغچه. سربهوا.

سپستان آغاجی: درخت سگ پستان.

سپ سرین: (Səp sərin) خنکِ خنک.

سپ سووار: آبیاری بعد از بذر افشانی.

سپسی: (Səpsi) بوق قطار یا کارخانه. سربهوا. منگ. فضله. سرگین.

سپسیز: (Səpsiz) بی تربیت. بدترکیب.

سپ قوزئی: جای بی آفتاب.

سپک: (Səpək) محور آسیاب. شاسی ارّابه. به صورت «سبخ» به معنای نمک وارد زبان فارسی شده است.

سپکن: (Səpkən) برف ریزه.

سپستان آغاجی

سپکه: (Səpkə) خال. جوش.

سپکه گیل: (Səpkəgil) کوهسار. تپه زار.

سپگه ین: (Səpgəyən)باران همراه با باد.

سپگی: (Səpgi) جوش. بثوره. دانه ریز پوست. کک و مک. انتشار. پخش.

سپگیت: (Səpgit) فاصله. میانه.

سپگیج: (Səpgic) افشاننده. پاشنده.

سپگیک / سپگیل: (Səpgil) جوش. زگیل. خالدار. جوش زده.

سپگین: جوش زده. بثوره‌دار. پاشیده.

سپل: (Səpəl) مُردار.

سپلنمک:(Səplənmək) جهیزیه تدارک دیدن. پیوند زده شدن. جوش خوردن.

سپله مک: (Səpləmək) آراستن. جهیزیه دادن. پیوند زدن. جوش دادن.

سپلی: (Səpli) آماده. مرتب. آراسته.

سپمک: (Səpmək) پاشیدن. افشاندن. پراکندن. تخم پاشیدن. منتشر کردن. پخش کردن. ولو کردن. ریختن. ریخت و پاش کردن. باریدن (باران، برف با قطعات ریز). نم نم باریدن. جوش زدن. دانه ریختن پوست.
سپمه: (Səpmə) بذر افشانی. تخم پاشی. جوش زنی صورت. نشر. پخش. مخمرک. پلو با بورانی.
سپمه جه: (Səpməcə) جوش کوچک روی بدن. غذایی با عدس و غازاياغی.
سپمه دؤشؤرمه: (Səpmə döşürmə) پخش و گردآوری.لف و نشر. «لف» را «دوشورمه» و «نشر» را «سپمه» گویند.
سپمه یاتالاق: تیفوس (بیماری).
سپن: (Səpən) پاشیده. جوش زده. افشاننده.
سپنلیک: (Səpənlik) محافظ پنجره از باران و نور آفتاب.
سپور: (متفا)(Supur)←سوپور. گیاهی که هاگ نامند.
سپه جک: (Səpəcək) صافی. افشانک.
سپه دی: (Səpədi) آدم کم مو.
سپه رک: (Səpərək) تک و توک.
سپه سی: (Səpəsi) بذر. سحری(غذا).
سپه کی / سپه کیر: ولخرج. غیرمهم.
سپه گر: (Səpəgər) نرم.
سپه گیر: (Səpəgir) بادبزن. پنکه.
سپه گین: (Səpəgin) بیگانه. اجنبی.
سپه لک: ریخت و پاش. پاشیده.
سپه لنمک: (Səpələnmək) پاشیده شدن. پراکنده شدن. انتشار یافتن.
سپه لنمه: (Səpələnmə) انتشار.
سپه له: (Səpələ) مخزن آب آسیاب.
سپه له مک: (Səpələmək) پاشیدن. پراکندن. افشاندن. انتشار دادن. نشر کردن. **سپه له مه:** توزیع.
سپه مک: (Səpəmək) اسراف کردن.
سپه نک: ← سپینتی. ناودان بام.
سپی: (Səpi) دباغی. پخش. تکان. جهیزیه. حرکت. فلاکت. سفید (گویش قشقایی). خال. لکه. صبح.
سپیت: (Səpit) نان کوچک ساج پز. حوالی. اطراف.
سپیجه: (Səpicə) کپک سفید که روی خُم شراب یا سرکه تولید شود.به صورت ««سپیچه» وارد فارسی شده.
سپیجی: (Səpici) پاشنده. افشاننده. پخش کننده. بذرپاش. تخم افشان. دبّاغ. مسری. واگیردار.
سپیده: (Səpidə) پودر آرایش زنان.
سپیش: (Səpiş) پخش. خرج.
سپیشگن: (Səpişgən) ساری. موقتی.
سپیشمک: به روی هم پاشیدن. گذشتن.
سپیشیک: (Səpişik) پاشیده.
سپیک: (Səpik) پاشیده. متمایل. خمیده
سپیل: (Səpil) افشان. پخش و پلا. قلعه. دژ. خالدار.
سپیلگن:(Səpilgən) افشانده شده.
سپیلمک: پاشیده شدن. افشانده شدن. پراکنده شدن. منتشر شدن. پخش شدن. ولو شدن. ریخته شدن. جوش زدن پوست. بارش ریز باران و برف.
سپیلمه: انتشار. افشانش. پراکنش.
سپیلنمک: (Səpilənmək) دبّاغی شدن.
سپیله مک: دبّاغی کردن. افشاندن.
سپیلی: (Səpili) پراکنده.
سپیلیش: (Səpiliş) انتشار. پراکندگی.
سپیمک: (Səpimək) تکان خوردن.
سپین: (Səpin) کاشت. بذرافشانی. تخم پاشی. جهیزیه.
سپین آی: نامی برای زنان اویغور.
سپین توْیو: ← جوتچو شومو.
سپینتی: (Səpinti) پاشیدنی. بذر. ریخت و پاش. پراکندگی. پریشانی. نم نم باران. ترشح. گلاب. برفی که آرام و مدت کوتاهی ببارد. اسپری.
سپینج: (Səpinc) سرایت. شیوع.
سپینجی: (Səpinci) بذرافشان.
سپین قاباغی: (Səpin qabağı) پیش از کاشت. یا بذر افشانی.
سپینمک: جهیدن. آماده شدن.
ست: (Sət) ← سرت. یک لحظه.
ستسیز: (Sətsiz) ناموفق. بدشانس.
ستلجم: (Sətəlcəm) سینه پهلو.
ستن: (Sətən) فاصلهٔ پاهای اسب.
ستنیمک: (Sətnimək) پسندیدن.
ستیرگه: (Sətirgə) زین اسب.
ستیک: (Sətik) مفصل. بند. پاشنهٔ اسب. نوعی منجوق.
ستیکله مک: پا بر سنگ زدن (حیوان).
ستیکلی: نان کلفت و کوچک از آرد بلغور.
سجره: (Səcərə) سند. وثیقه.
سجله: (Səcələ) درخت بید که بر مزار جوانمرگ کارند.
سجّیه: [عر] (Səciyyə) ویژگی.
سجّیه لندیرمک: مشخص کردن ویژگی. **سجّیه لنمک:** منحصر بفرد بودن. **سجّیه وی:** منحصربفرد. خاص.
سچغنه: (متفا)(Seçğənə) ← سیچقانا.
سحر قاشی: (Səhər qaşı) جای خواب گوسفندان در صبح.
سحرلی: (Sehirli) سحرآمیز.
سُخب / سُخاب: (متفا) ← سوْخوب.
سخام: (متفا)(Soxam) ← سوْخام.
سخامه: (متفا)(Soxame) ← سوْخاما.
سخاوت خانا: (Səxavətxana) یتیم خانه.
سختو: (متفا)(Soxtu) ← سوْخدو.
سختیان: پوست دبّاغی شده.
سخلو: (متفا)(Səxlo) ← ساخلوْو.
سخمه: (متفا)(Soxme) ← سوْخما.
سدباری: (Sədbarı) ریز. کوچک.
سدرک: (Sədrək) ظریف. نازک.
سدره مک: (Sədrəmək) تجزیه شدن.
سدن: (Sədən) مراقب. هوشیار.
سدنیک: (Sədnik) سروان. فرمانده صدنفر. یوزباشی. (ناپ).
سدی/ سدیمان:(Sədi)خوشبخت(ناپ).
سراب: (Sərab) آبیاری سوم مزرعه (گویش اردوباد). آبغوره (گویش لنکران).
سراغ: (متفا)(Sorağ) ← سوْراق.
سراغج/سراغوج: (متفا) ← ساراغیج.
سرانجام: (Sərəncam) حکم. فرمان. دستور. امر. حکم (مقابل فرض در ریاضیات). حکم محکمه. رأی دادگاه. عاقبت. پیامد. سرنوشت.
سرانجامچی: مدیر. سرپرست. مجری.
سربست: (Sərbəst) آزاد. آزادانه. بی‌پروا. رک. مستقل.
سرپ: (Sərp) تند. صعب العبور. دشوار. **سرپر:** چرکین. پلید. **سرپمک:** از جا منحرف کردن. اشتباه کردن.

کجراهـه رفـتن. در رفـتن. کنـار زدن.
سرپمه: انحـراف. **سـرپن:** چـوب کمـان حلاجی. **سرپنته:** شرفهٔ بام. **سرپه:** سـفره. پراکنـده. **سـرپه سـرپه:** ورجـه وورجـه کنان. **سـرپه لـه مـک:** باریـدن بـاران بـا قطـرات پراکنـده. **سـرپه نـک:** بـالکن. ناودان پشـت بـام. لبـهٔ کـلاه. **سـرپه نـه:** پشـتیبان. پشـتوانه. نـاودان. توفـان. **سرپیتمک:** از جا بـه در بـردن. **سـرپیتمه:** روسـری کـه تـا شـانه بپوشـاند. چنبـر. **سـرپیچ:** اسـرافکار. ولخـرج. **سـرپیش:** انحـراف. خـرج. نثـار. **سرپیشـمک:** انحراف شدن به صورت دسته جمعی. بهـم رسـیدن. تلاقـی کـردن. **سـرپیک:** نمدی که سقف آلاچیق را پوشـانده و در وقت ضرورت کنار زده مـی شـود. **سرپیکمک:** کنار زده شدن. **سرپیل:** سـبد لبـاس. **سـرپیلمک:** منحـرف یـا متوقـف شدن. **سرپیلنمک:** پاشیده شدن. **سـرپین:** ابـزاری کـه از آن غلـه را بـر سـنگ آسیاب آبی ریزند. محل گذاشتن غلـه در انبـار. **سرپینتی:** پرتگـاه. **سـرپینجیک:** لغزان. لغزنده. **سرپینمک:** نیرو گرفتن.
سرت: (Sərt) سخت. تند. شدید. قـاطع. برنده. جدی. خشن. ناهنجار. بازرگان.
سرتئش: جلوه.**سرتان:** پسرنخست(ناپ).
سرت بوغدا: (گیـا) زبـرهٔ گنـدم. گنـدم آفریقـایی. **سـرت تـوْپراق:** دج. **سـرت توْخـو:** پوسـتهٔ ضـخیم گیاهـان. **سـرت داماق:** قسمت جلویی کـام. **سرت دیـل:** شـدیداللحن. **سـرت سـو:** آب دارای آهک زیاد. **سـرتق:** ← سـیرتیق. **سـرت قاپان:** دریچـهٔ سـقف. **سـرت قانـادلیلار:** (جـان) قـاب بـالان. **سـرتلیک:** سـختی. قاطعیت. خشونت. ناهنجاری.
سرته: گروه. **سرته مک:** تجارت کردن.
سرتی: تاجر. **سرت یئل:** باد سرد غربی.
سرج: (Sərəc) تراز.
سرجام: ظرف مسی دایره و گود.
سرچشـمه: (Sərçeşmə) در کتـاب دده قورقود بمعنای پیشتاز و فرمانده آمده.
سرچک: (Sərçək) افسانه.
سرچمن: (Sərçəmən) چمنزار.
سرچه: (متفا)(Serçe) ← سئرچه.
سرچه نک: (Sərçənək) پریشان.
سرچین: (Sərçin) برگزیده. ماکو.
سرخان: (Sərxan) خان والا. (ناپ).
سرخای: (Sərxay) کاکل پرنده (ناد).
سرخوْش: (Sərxoş) سرمست. زرد فام.
سرخیر: (Sərxeyr) رئیس مجلس جشن.
سرداخیل: (Sərdaxıl) قبرستان.
سـردار: (Sərdar) کبکـی اهلـی کـه بـا زیرکی و تنها از طریـق آواز خوانـدن، کبک وحشی را به طرف دام بکشاند.
سردار آی:(Sərdar ay) نام زنان اویغور.
سرداش: (Sirdaş) همراز.
سرداشی: (متفا)(Serdaşi) همراز. لقـب محارم. و نزدیکان پادشاهان صفوی.
سـردان: (Sərdan) محـل تجمـع یـا دوشیده شدن احشام.
سردن کئچدی: (Sərdən keçdi) فدایی.
سرده: (Sərdə) محفل. مجمع.
سردیرمک: پهن گردانیدن.
سردیز: طناب بستن بار روی حیوان.
سردیمه: (Sərdimə) پراکنده.
سرسات: (Sərsat) بازار. هفته بازار.
سرسان: (Sərsan) سراسیمه. پریشان.
سرسپیل: (Sərsəpil) مارچوبه.
سرسـت: (Sərsət) بیابان.
سرسره: (متفا)(Sorsore) ← سورسوره.
سرسم: (Sərsəm) آشفته فکر.
سرسن: (Sərsən) آواره.
سرسه: (Sərsə) چگّه. قطره.
سرسیله: (Sərsilə) اثر ماندگار بیماری.
سرش:(متفا) ← سوروش(لغزش).
سرغو: [دیو](Sorğu) ← سورقو.
سرقاپان: (Sərqapan) همواره. آماده.
سرقان: (Sərqan) اصیل. والاتبار (ناپ).
سرقوت: نیم خورده و ته جرعه.
سرک: [دیو](Sərk) سفال و خرده ریـز آن. **سرک:** (Sərək) گیج. سفیه. سکّو. ویترین. سنگی که بر چهار طرف مزار گذارند. چابک. میدان. پراکنده.
سرکئش: (Sərkeş) ← تای یئلین.
سرکار: (Sərkar) رئیس. سر چوپان.
سرکر: [دیو](Sərkər) دزد. حرامی.
سـرکره لـی: (Sərkərəli) مسـئول امـور مالی دورهٔ خوانین.
سرکش: (جان)(Sərkəş) بزغالهٔ اخته.
سرکک: (Sərkək) مست. خمار.
سـرکنمک: (Sərkənmək) حرکـت کردن. خرامیدن. **سرکنمه:** خرامش.
سـرکه: (جـان)(Sərkə) بُـز اختـه کـه پیشاپیش گله برود.
سرکه اوْلماق: پیشاهنگ شدن.
سرکی: (Sərki) سرزنش. ملامت.
سرکیش: (Sərkiş) ظرف شیردوشی.
سرکیله: (گیـا)(Sərkilə) گیـاهی کـه از گل آن رنگ سیاه تهیه کنند.
سرکیم: [دیو](Sərkim) برف ریزه.
سرگپ: پرحرف. **سرگر:** (Sərgər) دزد.
سرگز: (Sərgəz) آواره. بی خانمان.
سرگش: (Sərgəş) نمایش. عرضه.
سرگک: آرام. دقیق. هوشیار. محدوده.
سرگل: (Sərgəl) میز. نمایشگاه.
سرگن: (Sərgən) ویترین. رف. طاقچه. ارتفـاع از زمـین. میـوه ای کـه بـرای خشکاندن پهن کنند. جاهای هموار در تپه ها. خسته. پریشـان. کـلاه لبـه پهـن.
سرگن شاپقا: نوعی شاپقا با کنارهٔ پهـن.
سرگن قاریشدیران: لقبی کـه مـردان بـه زنانشان دهنـد. **سـرگن قـوْوان / سـرگن گزن:** (جان) مـوش. **سرگنلیک:** سـکوی آشپزخانه. اوپن.
سرگه: (Sərgə) محل پهن کـردن میـوه بـرای خشـکاندن. سـرکرده. بُـز پیشاهنگ. بُز دو سـاله. بُـز اختـه شـده. راهنمـا. **سـرگه لـن:** پهـن. گشـاد. هوشـیاری. دقـت. **سـرگه نـه:** گلـیم. سکوی آشپزخانه. اوپن.
سرگی: نمایشگاه. محل گستردن میـوه برای خشـک کـردن آن. بـالکن. مـرز مزرعه. **سرگیت:** شـرید. طنـاب رخـت.
سـرگیج: پرتـوان. نیرومنـد. **سـرگیش:** میدان. صحنه. نمایش. **سـرگیک:** جـای خشک کردن میوه. پهن شـده. **سـرگیله مک:** تشریح کردن. **سرگیله مه:** تشـریح. تشهیر. نمایش. **سـرگیلیک:** ← سـرگن. نمایشگاه. **سرگین:** پخش شـده. عرضـه شـده. فضـولات حیـوانی. بـه صـورت سِرگین به همین معنا وارد فارسی شده است. انبار. سـکوی آشـپزخانه. اوپـن.

فـراوان. ملایـم. آرام. دامنـهٔ کـوه. کوهپایه. **سرگینلیک:** شکست. آرامش. **سرگین وئرمک:** بیمار شدن و خوابیدن. **سرلی:** زمخت. خشن. **سرلیک:** بحرانی. **سرم:** (Sərəm) تراس. بالکن. نمایشگاه. **سرمئهیر:** (Sərməhir) ناراضی. **سرمایه:** فاحشه. (گویش استانبولی). **سرمایی:** آرخالیق حاشیه دار. **سرمجان:** (Sərəmcan) اسباب منزل. **سرمجی:** (Sərəmci) شبهه. تردید. **سـرمرمک:** (Sərmərmək) از خـواب پریدن. **سرمرمه:** اضطراب در خواب. **سـرمک:** (Sərmək) گسـتردن. پهـن کردن. پخش کـردن. آویـزان کـردن. فرش کردن. به زمین زدن. پیچیدن. **سرمنچی:** (Sərmənçi) بررسی کننده. **سرمنده:** (Sərməndə) احمق. ابله. **سرمندیرمک:** سرگردان کردن. **سرمنمک:** جستجو کردن. **سرموزه:** (Sərmuzə) پاپوش. **سـرمه:** (Sərmə) گسـترش. پخـش. عرضه. نانی که روی ساج پختـه شـده باشد. پنیر خشک شده. قیطان نازک از طلا و نقره. فضـولات حیـوانی کـه در طویله باقی مانده باشد. **سرمه جه:** جسد. جنازه. **سرمه چاپان:** شایعه. **سـرمه لیـک:** ویترین. **سرمه مک:** جستجو کردن. **سرمیج:** (Sərmic) گوشهٔ اتاق. **سرن:** (Sərən) محل. مقام. پهن کننـده. نمایش دهنـده. طـولانی. بلنـد. بادبـان. تیـری بـه شـکل صـلیب بـالای دکـل کشتی برای آویزان کردن بادبان نصب می‌کنند. ابزار آبکشی از چاه. **سرن بولودو:** ابر سفید اوایل پاییز. **سرنپ ییغلای:** مویه گر. نوحه خوان. **سرنت / سرنتی / سرند / سرنده / سـرندی:** (Sərənd) نوعی غربـال درشـت. محـل پهن کردن و خشکاندن میوه. **سرنگ:** (Sərəng) نادان. سفیه. **سرنگه:** (Sərəngə) کبریت. **سـرنلیک:** (Sərənlik) پارکینـگ. تختـهٔ گستردن محصول. **سـرنمک:** (Sərənmək) زمـین خـوردن. پهن شدن.

سـرنه: (Sərnə) هریـک از بخشـهای مزرعـه. پشـته هـای علـف در مزرعـه. جویبار فرعی. سطح. **سرنه مک:** (Sərnəmək) گسترش دادن. **سرنیش:** (Sərniş) گلدان. **سرنیک:** (Sərnik) اتاق انتظار. **سرنیمک:** (Sərnimək) ساکت شدن. **سرواخت:** (Sərvaxt) هوشیار. **سرواراق:** (Sərvaraq) آماده. حاضر. **سـرواقدان دؤشـمک:** (Sərvaqdan düşmək) دار و ندار خود را باختن. **سروانه:** (Sərvanə) نام زنان اویغور. **سرو بوْیلو:** (Sərvi boylu) سرو قامت. **سرون:** (Sərvən) گردش. دکل بادبان. **سروی:** (Sərvi) نامی برای زنان اویغور. **سروی آلتی:** (Sərvi altı) مزار. قبر. **سروی اوْتو:** (گیا)(Sərvi otu) بابونی. **سره:** (Sərə) چیـز راسـته و پهلـوی هـم چسبیده. نیمکت.دوده. بزرگ. مقیاس. **سرهئی:** (Sərhey) رنجیدگی. **سرهایی:** (Sərhayı) بیکار. علّاف. **سره تای:** (Sərətay) زینت. انگشتر. **سره چی:** (Sərəçi) جـوی کوچـک در انتهـای کشـتزارها بـرای جلـوگیری از سرریزشدن آب. **سره دار:** (Sərədar) قابل. توانا. کاردان. **سره دارلیق:** اداره. کاردانی. **سره ساپ:** (Sərəsap) احتیاط. **سره سن:** (Sərəsən) بی صاحب. **سره سوْ:** (Sərəso) مالهٔ چوبی. **سره کی:** (Sərəki) سفره. **سره لنمک:** (Sərələnmək) روی زمـین ولو شدن. دراز کشیدن و دست و پا را گشودن. پهن شدن. **سره له مـک:** (Sərələmək) روی زمـین ولو کردن. پهن کردن. گستردن. ماهی گرفتن با ابزار خاص. **سـره لـی:** (Sərəli) نـوعی نـان دایـره و ساج پز با شیر، کره، روغن و شکر. **سره لیش:** (Sərəliş) انتشار. پراکنش. **سره وز:** (Sərəvəz) حصار چوبی بـرای گوسفندان در تابسـتان. **سـره وزلنمـک:** (Sərəvəzlənmək) به جوش آمدن. **سره وی:** (Sərəvi) ابله. سربهوا.

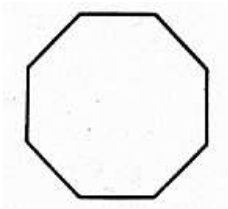
سری: (Səri) گنجه. طاقچه. **سریان:** (Səryan) آشپزخانه. **سریاندار:** (Səryandar) بیکار. علّاف. **سـریت:** (Sərit) فـرش. زیرانـداز. بنـد لبـاس. صـفحه. صورتحسـاب. آب یـا روغنی که هنگام پختن گوشت بیـرون آید. نان ساج پـز. تـاجر. **سـریتله مـک:** پیچیـدن. تابانـدن. **سـریتمک:** وزیـدن. تجزیه و تحلیل کردن. تاباندن. **سریج:** (Səric) رقم. **سریجی:** پهن کننده. ماشین آسفالت. **سریر:** (Sərir) تخت. ویترین. **سریش:** (Səriş) نمایش. عرضه. **سریشده:** (Sərişdə) لذت. حظّ. **سریشگی:** (Sərişgi) وسیله. ابزار. **سـریک:** (Sərik) صـفحه. گسـترده. درست. تکه پوست که بر درب خیک بکشند. دوست. همتراز. همسان. علاقه. **سریکدش:** (Sərikdəş) همسان. رفیق. **سریلمک:** (Sərilmək) پهن شدن. **سریلی:** (Sərili) پخش شده. پهن شـده. گسترده. آویزان شده. **سریلیش:** (Sərilış) پخش. گسترش. **سریم:** (Sərim) آغاز. گشاده. پهن. صبر. **سریمز:** (Sərimәz) بی غم. بی اندوه. **سـریمک:** (Sərimək) پیچیـدن. طنـاب پیچ کردن. بستن. دست انداختن. آرام شدن. **سریملی:** (Sərimli) صبور. شکیبا. **سـریمه:** (Sərimə)پیچش.سـرکاری. دروغ. حیله. تحمل. **سری‌ن:** (Sərin) خنک. سرد. بی‌علاقه. خونسرد. فیله. **سرینتی:** رومـال. صـاف. همـوار. **سرینج:** ظـرف مسـی بـه شـکل پارچ. بادیه. گاودوش. **سـرینجه:** کمـی خنـک. کمـی سـرد. **سـرین کـش:** هواکش. دستگاه تهویه. **سرینگج:** (گیا) جعفری. **سرین گـل:** آهسـته بیـا. کمـی یـواش. **سرین گلمـک:** خونسـرد بـودن. **سرینگن:** سـرد شـده. پرطاقـت. صـبور. **سرین گـوْل:** گـل خنـک. دسـته گـل. (ناد). **سرینگه:** ویتـرین. **سـرینگی:** صـبر. **سرینلشمک:** خنکتر شـدن. **سـرینله مـک:** خنک شدن. **سرینلیک:** خنکی. سـردی. جای خنک. **سـرینمک:** پیچیـده شـدن.

صبورانه منتظر شدن. **سرینیم:** صبر.
سریو: (Səriv) اهلی. رام.
سرییه: (Səriyə) شمارهٔ ردیف.
سریییش: (Səriyiş) جریان. روند.
سزباران: (Səzbaran) تخم مرغ سفت.
سس: (Səs) صدا. صوت. آوا. آواز. ندا. کمک. فریاد. رأی. **سس اودان:** عایق صدا. **سس ایتیمی:** فقدان صدا. نوعی بیماری که به تارهای صوتی صدمه می‌زند و شخص نمی‌تواند حرف بزند. **سس بوْروسو:** مگافن. **سس بوْغان:** صداخفه کن. **سس بؤیؤدور:** میکروفن. **سس بیریمی:** فونم. **سستمک:** (Səsətmək) چشم پوشیدن. رو دادن. بالاندن. **سس توتان:** صداگیر. **سسجیک:** آوا. فونم. **سسجیل:** آوایی. فونتیک. **سسچی:** صداپرداز (در تلویزیون یا رادیو). **سسدش:** هم صدا. هم آوا. همونیم. **سسدیرمک:** شنیداندن. **سس سمیر / سس صدا / سس کوی:** سر وصدا. **سس سوْراق:** اثر و خبر. **سسسیز طیّاره:** آب زیرکاه. **سسسیز فیلم چئویرمک:** آب زیرکاه بودن. **سسسیز قوغو:** (جان) ← فیسیلدایان قو قوشو. **سسگج:** تایپ. دستگاه تایپ. **سسگین:** رادیو. **سسلج:** دیافون. پیجر. **سسلک:** (گیا) نخود. **سسلم:** هجا. **سسلندیرمک:** به صدا درآوردن. دوبله کردن. **سسلندیرمه:** دوبلاژ. **سسلندیرن:** دوبلور. **سسلنمک:** دوبله شدن. به صدا درآمدن. **سسلنمه:** فریاد. دوبله. صداگذاری. **سسلنمه لیک:** انعامی که داماد در شب زفاف به عروس دهد تا او سخن بگوید. **سسله**

سفر اوتو

مک: صدا کردن. صدا زدن. دعوت کردن. فراخواندن. نامیدن. کمک خواستن. **سسله مه:** فراخوان. **سسلیک:** بایگانی آثار صدایی مانند نوار. **سسمز:** لال. بی زبان. **سسمک:** یکباره مُردن. آماده کردن. **سسنمک:** گفتگو کردن. **سس وئرمک:** رأی دادن. **سس وئرمه:** اعلام رأی. **سسه دوشمه:** بیحالی زائو. **سسه سالماق:** افشاء کردن. **سسه قوْیماق:** به رأی گذاشتن. **سسه لیم:** رزونانس. طنین. **سسیتمک:** صدا درآوردن. **سسیرگنمک:** اندیشیدن. الهام گرفتن. **سسیرگه مک:** صدای مبهمی شنیدن. **سسینج:** فونتیک. **سسینمک:** آماده شدن. **سسییمک:** به شک افتادن.
سعتر: [عر] (گیا)(Sə'tər) گیاهی بیابانی، با برگهای ریز و گلهای کبود رنگ و طعم تند و خوشبو.
سعدالله: حیران(گویش ترکمنی).
سغمان آواج: حلوای آرد.
سفر: (Səfər) کوچ. مسافرت. جماع. بار. دفعه. بو سفر= این بار.
سفر اوْتو: (گیا)(Səfər otu) گیاهی با گلهای ریز سفید. Litaspermum officinale L.)). **سفربر:** (Səfərbər) بسیج. تجهیز.آماده. **سفربرچی:** آماده. **سفربرلیک:** آمادگی. تدارک. **سفر تاسی:** ظرف غذای سه طبقه و سفری. **سفرچی:** مسافر. **سفرداش:** همسفر. **سفری:** نوزاد. **سفری اوْلماق:** گاییدن.
سفیل آمانات: صحیح و سلامت.
سقراق: (متفا) کاسه و کوزه لوله‌دار.
سقرخانا: چشمه سرپوشیده.
سقرمه: (متفا)(Soqorme) سوْخولما. ضربتی که با مشت زنند. در حالی که سر انگشت شست از میان دو انگشت سبابه و وسطی بیرون آمده باشد.
سقز: (متفا)(Səqqez) ← ساققیز.
سققوْو: (Səqqov) نوعی بیماری اسب.
سققوْو اوْلماق: بشدت سرما خوردن.
سقلمه: (متفا)(Soqolme) ← سوْخولما.
سک / سگ: (Sək/Səy) نعش. جسد. پشه. پشهٔ لعل.
سکته: لرزش. زلفی که بر پیشانی ریخته. قصور. **سکته گتیرمک:** دق کردن. **سکته لی:** لرزان. رعشه ای.
قسمتی از خانه که ظرف و مشربه گذارند.
سکتی: بی عقل. جاهای مثلثی شکل در بغل اجاق که ظرف و مشربه گذارند.
سکتیرمک: گرفتن. گرفتار کردن.
سکچت: غریبه. **سکچه:** فنجان.
سکر: (Səkər) لَنگ. چلاق.
سکره: (Səkrə) نقطه. خط.
سکره مک: لرزیدن. لغزیدن.
سکسک: (جان) (Səksək) کره اسب یکساله. ژولیده مو.
سکسکی: (Səksəki) ابله. بی عقل.
سکسن / سکسان: (Səksən) عدد ۸۰.
سکسنمک: (Seksənmək) یکه خوردن. تهدید کردن. **سککک:** (Səkək) فنر.
سککین:(جان) بچهٔ ملخ که پرواز نکند.

سکگیزگن

سکگه: (Səkgə) لگن خاصره.
سکگیز: [دیو](Səkgiz) عدد۸. عدد نحس در میان ترکان. **سکگیز آغیز دوْققوز دوْداق:** ساکت. **سکگیز آیاق:** (جان) هشت پا. **سکگیزاولدوز:** هشت ستاره در بالای قطب شمال که منجمان آنها را منحوس می‌دانستند. **سکگیز اوْلماق:** آشفته بودن. درهم برهم بودن. خشنود بودن. مفعول بودن از پشت وجلو برای زن. **سکگیزتیکانی:** (گیا) شوک العلک. (Acarna gummifera).
سکگیزجک: نوعی پارچهٔ قطیفهٔ زنانه.
سکگیزجه: فقط هشت تا. **سکگیز چیزمک:** زیگزال رفتن. **سکگیز کوْی:** دنبالچه.
سکگیزگن: هشت ضلعی. مثمن. **سکگیز گوشه:** سرمست. نشئه. **سکگیزلنمک:** هشت سو شدن. **سکگیزله مک:** هشت سو کردن. **سکگیزلی:** هشت ضلعی.

مثمن. **سکگیزلیک:** هشتگانه. ← سکگیز اولدوز. هشتک (نجوم). **سکگیز نوقطالی قیزیل بۆجک:** (جان)نوعی حشره با ۸ نقطهٔ زیبا بر بدن. (Ancylocheria octoguttata). **سکگیزواری دۆگۆن:** گرهی که به شکل عدد هشت لاتین است. **سکگیزه چکمک / سکگیزه چئویرمک:** زنی را از پشت و جلو گاییدن. **سکگیز یاشار:** کفش بچگانه نمرهٔ ۲۲. **سکگیزینجی:** هشتمی. هشتم. به صورت «سکزنجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.**سکل:** سنگریزه. استخوان. لاغر. بیمار. پلّه.
سکلش: (Səkləş) جهش. پرش.
سکلم: جوالی که از مو و پشم بافته شود. نیمه. چند کیلو (مقدار نامعین).
سکله: (Səklə) پرگار.
سکله مک: جهیدن. پریدن.
سکلی: (Səkli) آب گل آلود.
سکمج: (Səkməc) تراس. بالکن.
سکمز: (Səkməz) جای دور افتاده.
سکمک: لی لی کردن. لنگیدن. روی پا جهیدن. جست و خیز کردن.
سکمن: (Səkmən) نیمکت. میز کوچک. لی لی. نردبان. مرتبه.
سکمه: جهش. خیز. لنگش. تخت روان.
سکمه جه چوبوق: نوعی بازی که چوبهایی را در زمین فرو کنند و فرد باید بدون برخورد به آنها از معبر بگذرد. **سکمه جیک:** بازی بدو بدو.
سکمیش: (Səkmiş) هشتاد. عدد ۸۰.
سکنتی: (Səkənti) لاغر و استخوانی.
سکنتیر: (Səkəntir) سیارهٔ زحل.
سکنمک: دویدن و خرامیدن کبک. لنگیدن. یواش یواش رفتن.
سکنه مک / سکنیمک: کمی آرام شدن.
سکوا آغاجی: (گیا)(Səkva ağacı) درخت ماموت.
سکه: (Səkə) لکه. خال. اسکلت. پلّه. بیدار. **سکه تی:** بتدریج. تدریجاً.
سکه چیل: (Səkəçil) عیبجو. ایرادگیر.
سکه لی: (Səkəli) معیوب. پلّه دار.
سکی: (Səki) خال سفید.
سکّی: (Səkki) سکو. جلوخان. پیاده رو.
سکیت: آرام. واژهٔ «ساکت» و «سکوت» در زبان عربی نیز به همین معناست.
سکّیچی: (Səkkiçi) متصدی پول گرفتن در حمام. سکودار.
سکیرتمک: جهاندن. پراندن.
سکیردن: (Səkirdən) ران. کفل.
سکیرگن: (Səkirgən) نوعی بیماری (سکیتمن» و «سکیردنی یارما).
سکیرگیج: (جان) (Səkirgic) ملخ.
سکیرمک: (Səkirmək) جهیدن. تلوتلو خوردن. رقصیدن.
سکیری: (Səkiri) رقص. تلوتلو. جهش.
سکیل: اسب یا حیوان پا سفید. بهترین.
سکیلک: میل مخصوص پهن کردن خمیر. بانوی جوان و خانه دار.
سکیلگن: (Səkilgən) درد.
سکیلمک / سکیلنمک: لختی نشستن.
سکیلی: حیوانی که پاهایش لکهٔ سفید دارد. راه پریشان. راه خراب. پلکانی.
سکّیلیک: (Səkkilik) تریبون. جایگاه.
سکیمک: (Səkimək) خرامیدن.
سکیمه: (Səkimə) خرامش.
سکین: آرام. واژهٔ «سکین» و «ساکن» و «سکون» در عربی به همین معناست.
سکینگن: (Səkingən) درد.
سکینمک:(Səkinmək)لرزیدن.رقصیدن. لرزاندن. تکان دادن. جهاندن. **سگیرتمه:** پرتگاه کوهستانی. **سگیرتی:** ارتعاش. **سگیرتیم:** حمله. هجوم. **سگیردن:** تازنده. چابکسوار. **سگیردیجی:** پشتیبان. یاور. **سگیردیرجه:** بچهٔ بالغ که به سن سوار شدن بر اسب رسیده باشد. **سگیردیش / سگیردیم:** تاخت و تاز. تهاجم. **سگیردیم:** تمایل. شیب. **سگیردیم آیلاری:** ماههای رجب، شعبان و رمضان. **سگیردیمچی:** حمله ور. تازنده. **سگیرس:** (Səyirəs) رقص. **سگیرمک:** مرتعش شدن. لرزیدن خفیف. پریدن (پلک چشم). ناگهانی تکان خوردن. آوازخواندن پرنده. جهیدن. **سگیرمه:** ارتعاش. لرزش خفیف. تیک. **سگیری:** نغمه. **سگیره نه:** ناآرام.
سگیش: (Səyiş) پرش. جهش.
سل: (Səl) تور مخصوص شکار پرنده. ماسه بادی.
سلاحداش: (Silahdaş) همرزم.
سلاحسیز: خلع سلاح شده. بی سلاح.
سلاحسیزلانما: خلع سلاح.
سلاحسیزلانماق: خلع سلاح شدن.
سلاحلانماق:مسلح شدن. **سلاحلی:**مسلح.
سلام آغاسی: (Səlam ağası) مسئول مراتب سلام رسمی در حضور سلطان.
سلام اوْتو: (گیا) کاشن رومی. انگدان رومی. نیلی منیسا. (Levisticum). **سلام توْپو:** گوز. صدای تخلیه باد معده.
سلامخانا: محل مراسم سلام رسمی.
سلام سلام: نوعی بازی در سولدوز. بچه‌ها مربعی به ابعاد یک متر در یک متر ترسیم می‌کنند. به قید قرعه یک نفر در داخل مربع می‌ماند و بقیهٔ بازیکنان اطراف مربع پراکنده می‌شوند. بازیکن داخل مربع لی لی کنان و با گفتن «سلام سلام» از مربع خارج شده سعی می‌کند تا بازیکنان دیگر را بزند. اگر دستش به یکی از بازیکنان بخورد، فرد مذکور باید فوراً خود را به داخل مربع برساند و بازیکنان سعی می‌کنند او ا گرفته و کتکش بزنند تا نتواند خود را به مربع برساند. او تا زمانی که به مربع نرسیده،

کتک می‌خورد و پس از رسیدن به داخل آن، لی لی کنان و سلام گویان سراغ بازیکنان رفته و آنها را تعقیب کند. اگر او لی لی کردن و سلام گفتن را فراموش کند، باید به داخل مربع برگشته و بازی را با رعایت قواعد آن ادامه دهد. **سلام علیک:** نوعی رقص گروهی زنانه. **سلام کئچیشی:** رژه. **سلاملاشماق:** سلام دادن به هم. **سلاملاماق:** سلام دادن. **سلاملیق:** بالکن. بیرونی. **سلامی اوجادان آلماق:** بسیار حرمت نهادن.

سلبر: (Səlbər) جوال.

سلبک: (Səlbək) تاب (بازی).

سلبه: (Səlbə) ترکهٔ چوبی که برای ریختن میوهٔ درخت و راندن حیوان پرتاب کنند. هرچیز پرتاب شونده. ← سالوا. **سلبه له مک:** پرتاب کردن چوب برای راندن حیوان یا ریختن میوه.

سلطان بؤرکو

سلبیک: (Səlbik) مالیات.

سلت: (Səlt) گِل. مملو. پر. کاملاً.

سلت: (Sələt) قابلیت.

سلته: بیکار. بدخاصیت. بی حیاء.

سلجرمک: (Səlcərmək) آزمایش کردن. تشخیص دادن.

سلجوق: (متفا)(Səlcuq) ← سالجیق.

سلجیک: (Səlcik) بی حیاء. بی شرم.

سلچنگ: (Səlçəng) پراکنده. جوانمرد. بخشنده.

سلده ری: (گیا)(Səldərəy) کرفس.

سلسبیل: (Səlsəbil) پراکنده.

سلطان: (جان)(Sultan) پادشاه. همچنین نام نوعی ماهی. به معنای پادشاه با همین تلفظ از طریق ترکی وارد انگلیسی شده است. **سلطان بایرام:** ← ایل بایرامی. **سلطان بؤرکوّ:** (گیا) بستان افروز. تاج خروس هندی. تاج

سلطان پاپاغانی

خروس سه رنگ. دم کردهٔ دانه‌های سیاه و عدسی شکل آن برای در سینه و سرما خوردگی خوب است. بیگ بؤرکو نیز می‌گویند. (Amaranthus caudatus). **سلطان پاپاغانی:** (جان) عروس هلندی (نوعی طوطی تاجدار). (Nymphicus hollandicus). **سلطان توْیوغو:** (جان) طاووسک. (Porphyrio porphyrio). **سلطان سئودی:** (گیا) شاه پسند(سو نرگیزی). **سلطان سیموز:** گنده. فربه. چاق. **سلطان نوْروز:** ← ایل بایرامی. **سلطانیم:** ملکه. بانوی محترم. به صورت «سلطانُم» به معنای ملکه وارد زبان فارسی شده است.

سلطنت چیچگی: (گیا) کلینتوس.

سلطنتلی: باشکوه. محتشم. مجلل.

سلغا: [دیو](Səlğa) ← سالقا.

سلک: (Sələk) پوستی که بر در خیک سفال کشند.آنکه سخن بقاعده نگوید.

سلکی: (Səlki) ناتوان. ولگرد (زن).

سلکیلیک: (Səlkilik) ماهر. کارآزموده.

سلکین: (Səlkin) ترکهٔ درخت. نسیم.

سلکین آی: نامی برای زنان اویغور.

سلگج: (Səlgəc) طراحی.

سلگه: (Səlgə) طرح. لایحه.

سلگیج: (Səlgic) طرح. نقش قلم.

سلگیچی / سلگیر: (Səlgir) طراح. نقّاش.

سللم: (Səlləm) نسیم. عمامه. دستار.

سلله: (Səllə) دقت. توجه.

سلله مینه: (Səlləminə) بی صاحب.

سلیک: (Səllik) ماسه زار.

سللیم / سلیمه: (Səllim) بیکار. علّاف.

سلیمی: (Səllimi) ولگرد. سرگردان.

سلم: (Sələm) سلم. بیعی که بهای جنس را پیشکی پردازند و جنس را بعد از مدتی تحویل گیرند و معمولاً نزول پول را از قیمت کم کنند. نزول.

سلمچی: (Sələmçi) رباخوار.

سلمک: (Səlmək) تلوتلو خوردن.

سلن: (Sələn) تمیز. پاک. خاص. صدا. خبر. مار. مجعد. فر. پیچیده. **سلندر:** شلخته. **سلنگه:** مجعد. فر. پیچش دار.

سلور: (Səlvər) بیمار. بیکار. آواره. بی صاحب. خربزه یا هندوانه که به عنوان انعام از جالیز به ارابه ران داده شود.

سلورلشمک: (Səlvərləşmək) پیر شدن.

سلوی بوْیلو: (Səlvi boylu) سروقد.

سله: (Sələ) آبکشی از ترکهٔ نازک درختان برای آبکشی برنج. زنبیل. ساک. کیف دستی. قطعه‌ای از معدهٔ چهارپایان که با آن، سرکوزه و غیره را می‌بستند و محکم می‌کردند. بسیار لاغر. دوشاخ. به همین صورت و در معنای سبد وارد زبان فارسی شده است. **سله باغی:** سربند مخصوص خیک. **سله سوْولاماق:** هموار کردن.

سله لی: (Sələli) بزرگ.

سله ینته: (Sələyəntə) شلخته. بی سلیقه.

سله ینتی: (Sələyənti) آواره. علّاف.

سلی: (Sələy) آواره. علّاف. (ناپ).

سلیش: (Səliş) تغییر. دگرگونی.

سلیشمک: (Səlişmək) تغییر یافتن.

سلیقه ساهمان: نظم و ترتیب.

سلیمان: (Süleyman) ورمی در شکم و پای اسب. **سلیمان آغاجی:** (گیا) ارز.

سلیمانی: سنگ چشم نظر خاکستری.

سلیمک: (Səlimək) تغییر دادن.

سلین: (Səlin) خبر. اطلاع.

سمبیت: (گیا)(Səmbit) بیدمشک.

سمسیز: (Səmsiz) بی فکر.

سمر: (Səmər) پالان. جُل. زین.

سمرامیشی: اهمال. سهل انگاری.

سمر چئویرمک: به خواب عمیق رفتن.

سمرچی: (Səmərçi) پالاندوز.

سمرقند: (متفا) ← سمیزکند.

سمره: (Səmrə) مه. هوای گرفته.
سمری: (Səmri) فربه. چاق.
سمریتمک: (Səmritmək) چاق کردن.
سمریلمک: (Səmrilmək) فربه شدن.
سمریمک: (Səmrimək) فربه کردن.
سمسک: (Səmsək) پرحرف.
سمن: (Səmən) ساغدوش.
سمن آغاجی: (گیا) اکسیس. خرجه. نعیم. حلیم. گل کاهی زبر.
سمن آی: نامی برای زنان اویغور.
سمن چیچگی: (گیا) اخیرانتوس.
سمند: (Səmənd) اسب کرند. اسب زردرنگ. زرد پررنگ یا حنایی یا قهوای روشن.
سمندر: (Səməndər) سمنو.
سمنو: (متفا)(Səməni) ← سومنی.
سمنی: نوعی رقص آذربایجانی. از جمله رقصهای بسیار قدیمی است، ولی در حقیقت، فراتر از رقص، شادمانی سنتی است که بیشتر به آمدن بهار اختصاص یافته است. «سمنی» فقط توسط دختران و زنان اجرا و با آواز همراهی می‌شود. رقص «سمنی» در کل آذربایجان متداول است.
سمورقاش: (Səmurqaş) ابرو ضخیم.
سموک: (متفا)← سوموک. **سموم یئلی:** (Sumum yeli) خاک باد. باد گرم.
سمه: (Səmə) گیج. منگ. کودن. سهل انگار. **سمه گئده:** کله پوک. **سمه لک:** بی عقل. **سمه نه:** غرور. دبدبه.

سمیز اوتو

سمیر: (Səmir) صدا. نوا. غلیظ. سنگین. بزرگ. رشته کوه. دامنه. کوهپایه. اشتهاء. **سمیرت:** باغ. **سمیرتگن:** نوعی جوش که چون کسی آن را درآورد، دیگران گویند چاق شده است.
سمیرتگیج: تودە. پشته. انبوهه.
سمیرتمک: چاق نمودن. پروردن.
سمیرتی: توده. پشته. انبوهه. پرورش.
سمیرتیو: مبالغه. اغراق. **سمیرچی:** مغذّی. مقوّی. **سمیرکند:** ← سمیزکند.
سمیرگن: خوش اشتهاء. **سمیرگیک:** (جان) پرنده ای شبیه به بلبل. **سمیرگین:** چاق شونده. تنبل. فربه. بیمار شدید.
سمیرمک: سرکشیدن. نوشیدن.
سمیریک: باد کرده. خپل.
سمیز: [دیو](Səmiz) برکت. چاق. فربه. گوشتالو. **سمیز آغاجی:** (گیا) قورت. قتالپه. **سمیز اوْتو:** (گیا) گل ناز. گل خرفه. (Portulara sativa). **سمیز کند:** شهر آباد. قلعهٔ بزرگ. شهری در ترکستان. به صورت «سمرقند» در ادبیات فارسی ثبت شده است. **سمیزله مک:** چاق و چله کردن. **سمیزلیک:** فربهی. چاقی. **سمیزلیک اوْتو:** (گیا) بلقهٔ الحمقاء. **سمیزمک:** چاق شدن. **سمیک:** چاق. **سمین:** کامل. فراوان. چاق. **سمین آی:** ماه کامل. نامی برای زنان اویغور. **سمینداریا:** آموزشگاه حرفه ای.
سن: (Sən)تو. ضمیر دوم شخص مفرد.
سنا: (گیا)(Sənа) گیاهی دارای برگهای باریک شبیه به برگ حنا، گلهای کبود یا زردرنگ، دانه‌های ریز و غلافی شبیه غلاف باقلا.
سناور: (Sənavər) دروگر سوم پس از کوشک ور.
سن بیل آللاه: تو را بخدا قسم.
سنّت توْیو: (Sünnət toyu) ختنه سوران.
سنّتچی: ختنه کننده. سنتگرا.
سنّتسیز: ختنه نکرده. بدون ختنه.
سنّتله مک: (Sünnətləmək) ختنه کردن. کامل کردن. بریدن. زخمی کردن.
سنّتلی: (Sünnətli) ختنه کرده. مختون.
سنّته اویما: (Sünnətə uyma) تسنّن.
سنجق بیگی: (متفا) ← سانجاق بیگی.
سندلاج / سندواج: (جان)(Səndələc) پرنده ای از بلبل بزرگتر که نر آن زرد است و دم دراز دارد.
سنده لک / سنده لن: (Səndələk) لایعقل. خمار.
سنده له مک: (Səndələmək) تلوتلو خوردن. سکندری خوردن. لنگیدن. گیج شدن. سرگیجه گرفتن. لق بودن.
سنده له مه: (Səndələmə) تلوتلو.
سندیان آغاجی: (گیا)(Səndiyan ağacı) بلوط کبابی.
سندیرله مک / سندیره مک: (Səndirləmək) تلوتلوخوردن.
سنر آغاجی: (گیا)(Sənər ağacı) اغالوش. عود هندی.
سنغراق: (Sənğraq) ← سینقیراق.
سنقر: (متفا)(Sonqor) ← شونقار. خط اتحادی است که ضرب ضعیف یا قسمت ضعیف ضرب را به ضرب قوی یا قسمت قوی ضرب دیگر، مربوط و متحد می‌سازد.
سنک: (Sənək) سبو. کوزه. خُم ساخته شده درخت کاج و سفال. علف خشک. هیزمی که به خوبی نسوزد.
سنکج: [دیو](Sənkəc) سیبی خوشمزه به اندازهٔ فندق در انواع سفید و قرمز.
سنکدان: (Sənəkdan) ابتدای استخوان لگن.
سنکرمک: (Sənkərmək) دقت کردن.
سنکلیک: (Sənəklik) حمام. جای بلند گذاشتن کوزه.
سنگر: (Səngər /səngir) جایی که برای دفاع، جنگ و یا کمین از آن استفاده می‌شود. سپر. اژدها. جوجه تیغی بزرگ. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
سنگران: (Səngəran) دیوار خانه. قسمت پی دیوار خانه.
سنگرک: (Səngərək) هستهٔ صاف میوه‌هایی چون زرد آلو.
سنگسه: (Səngsə) نیمه دیوانه.
سنگک: (Səngək) مشربه یا ظرف آبخوری چوبی.
سنگن: (Səngən) بدمزه.
سنگه جن: (Səngəcən) ناقلا.
سنگی: (Səngi) سرسام. بیهوش. بیماریهای کمر به پایین. **سنگیر:** دماغ. کوهپایه. زاویه. گوشه. نوک دیوار. **سنگیرمک:** بستن دهان هنگام خمیازه

کشیدن. **سنگیک:** علاوه. اضافه. پیوست. مربوط. **سنگیل:** خرد. ریز. ظریف. جوش صورت. **سنگیلدک:** گهواره. **سنگیمک:** آرام شدن. محکم کردن. **سنگیمه:** آرامش. **سنگین:** هیزمی که کم خشک شده باشد. آرام. وزین. با وقار.

سنلمک: (Sənəlmək) بیهوش شدن. گرفته شدن صدا.

سنلی منلی: (Sənli mənli) خودمانی.

سنلیک: (Sənlik) مربوط به تو.

سنمز: (Sənməz) ناامن.نامطمئن. ناآرام.

سنمک: (Sənmək) لهیدن. تازگی را از دست دادن. ضعیف شدن. کوچک شدن. تمام شدن. آرام شدن.

سو آیقیری

سن منه: (Sən mənə) آینه.

سنورنامچه: (متفا) قرارداد مرزی.

سنه: (Sənə) نردهٔ چوبی بالای اجاق.

سنیت: (Sənit) تختهٔ خمیر.

سنیر: (Sənir) پشتهٔ میان دو کوه.

سنیک: (Sənik) باد دررفته (برای بالن یا بادکنک).

سنیمسیز: (Sənimsiz) بی ایمان.

سۏ: (Sü) سرباز. لشکر.

سۏ: (So) نژاد. جرگه ها و ردیفهای علف درو شده.

سو: (Su) آب. آبرو. پسوند مالکیت. قوزوسو= برّه‌اش. **سو آتیلان:** آبشار. **سو آخان:** محلی که در گذشته برای شست و شو در گوشهٔ اتاق اختصاص می‌دادند. **سو آخیرما:** آبشار. **سو آش:** سوپ. **سو آشیران:** وسیلهٔ تخلیهٔ آب. سرریز منبع آب. **سو آشیری:** تندآب. محلی از رودخانه که آب تندتر جاری می‌شود. **سو آغاجی:** چوب مخصوص حمل آب بر شانه. **سو آغاسی:** میراب. **سو آلاجاق:** چشمه. آبگیر. **سو آلما:** نوعی از بیماری آنتروتوکسمی یا چرلتمه که به واسطهٔ اسهال بد بوی دام به این نام خوانده می‌شود. (Hydropericarditis). **سو آنا:** الههٔ آب در باور ترکان. **سو آند:** پیمان آب. ترکان قدیم در کارها و تدابیر بزرگ برای پیمان عمومی در کنار رودخانهٔ مقدس خود جمع شده و بعد از ادای تعهد، پیمانه‌ای از آب رودخانه را می‌نوشیدند که به این نوع پیمان «سوگ آند/ سوگ آندی» می‌گفتند. به صورت «سوگند» وارد زبان فارسی شده است. **سو آیقیری:** اسب آبی. زن بسیار چاق. **سو ائشگی:** (جان) اردکی با گوشت بی مزه. **سو ائنمک:** واریس شدن. **سو ائوی:** توالت. دستشویی. **سو الگی:** مثانه. **سو اوْخو:** (گیا) تیرکمان آبی. قطبه. (Sagittaria). **سو اؤرنوش:** آب انبار. **سو اؤلچن:** (جان) آب سنج (حشره). **سو ایبریگی:** (گیا) نوعی گیاه. (Nepenthus destillaturia). **سو ایتی:** (جان) سگ آبی. **سو ایچیم:** آب خوردن. کار سهل و آسان. **سو ایدیش:** مثانه. **سو ایلانی:** (جان) مارآبی. (Natrix). **سو ایلانی کیمیلر:** (جان) قمچه ماران. **سو ایله اوْد آراسیندا قالماق:** بین آب و آتش ماندن. مردّد ماندن. **سوآلپ:** (Sü alp) سرباز دلاور (ناپ).

سو ایتی

سوب: (Sub) آب. آبکی. به صورت Soup وارد زبانهای اروپایی و به صورت «سوپ» وارد زبان فارسی شده است. واژهٔ «سوپاپ» نیز از واژهٔ Soup up به معنای ابزار قوی کنندهٔ موتور از این ریشه پدید آمده است.

سوبا: (Soba) بخاری. کوره. قیف مانندی که روی اجاق یا بخاری نهند تا دود بخاری از آنجا به لولهٔ بخاری هدایت شود. به صورت «صوبه» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.

سوبا: (Suba) کشیده. دراز. منجنیق.

سوبات: (Subat) نام مردان اویغور.

سوباتای: (Subatay) نام زنان اویغور.

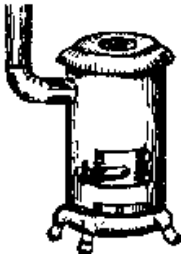
سوْباچی: (Sobaçı) بخاری ساز. بخاری فروش. **سوْبادا یئتیشمک:** (در بخاری رسیدن) به سرعت ترقی کردن.

سوبار: (Subar) سدّ آب.

سو باسار: (Su basar) آبگیر. زمینی که آب بر آن سوار شود.

سو باشی: (Su başı) سر چشمهٔ آب. کنار آب. کنار چشمه. سراب. میراب.

سۏ باشی: (Sü başı) سپهسالار. فرمانده گروهی در سپاه قدیم. شحنه. داروغه. رئیس عسس. رئیس نظیمه. به صورتهای «سباشی» و «صوباشی» در زبان عربی وارد شده است.

سوبا

سۏ باشی کسن: (Sübaşı kəsən) ستمگر. حرامخور.

سوباق: (Subaq) گسترده. باز. گشوده.

سوبالاماق: (Subalamaq) پی در پی رفتن. با منجنیق پرتاب کردن.

سو بالدیران: (گیا) شوکران آبی. قاتل البقر. (Cicuta virosa)

سوبالماق: (Subalmaq) از پی هم رفتن. دراز شدن.

سو بالیغی: (جان) نوعی ماهی به درازی ۱/۵ متر با گوشت لذیذ (Salma salar)

سوْبالیق: (Sobalıq) هیزم مخصوص بخاری. مواد مناسب برای ساخت

بخاری.
سوباماق:(Subamaq)باز کردن. گستردن.
سوبای: (Subay) سواری که مایحتاج خود را بسته و مسلح و مکمل یراق می‌راند. سابی سوار. زبده سوار. افسر. آجودان. تنها و بی‌همسر. نازا. بیکار. عزب. ظریف. ارتشبد. ریاکار. به صورت «سبای» و «سبه» به معنای سواری که مایحتاج خود را به فتراک بسته و مسلح و مکمل یراق می‌راند، وارد زبان فارسی شده است. ترکیباتی چون سابی سوار و سبای سوار نیز از همین ریشه پدید آمده‌اند.
سوبای سالتان: (Subay saltan) مجرّد.
سوبای سانلی: ظریف الجثه.
سوبایلاماق: ریاکاری کردن.
سوبایماق: (Subaymaq) ظریف شدن.
سؤبک: (Söbək) بیضی (شکل هندسی). میل چرخان بالای سنگ آسیاب. خربزهٔ کوچک نارس. غدّه. ساقهٔ ذرت که دانه هایش را گرفته باشند. پارچه ای که روی ناف نوزاد گذارند. لولهٔ ابریق یا آفتابه.
سؤبکچی:[مغ](Söbəkçi) سوراخ سوزن.
سؤبل: (Söbəl) آنکه غذای دلخواه را پیدا نکند.
سؤبن: (Söbən) شلخته. بدلباس.
سؤبؤ: (Söbü) بیضی (شکل هندسی). دراز و ظریف. کمی خشن. کج و زایده دار. نارس (میوه). به صورت «سبو» در معنای کوزه وارد فارسی شده است. **سؤبؤجک:** (Söbücək) میلهٔ وسط آسیاب دستی.
سو بؤجگی: (جان)(Su bücəyi) سوسک آبی قهوه‌ای رنگ به درازی ۱۸ میلیمتر. (Hidrophilus caraboides)
سؤبؤر: (Sübür) گله. رمه.
سو بوراخان: (Su baraxan) آبراهه.
سو بوراخیجی: آبرسان (دستگاه).
سوبورقان: [دیو](Subrqan) قبرستان غیر مسلمانان. **سوبورقان سین:** (Subrqan sin) مراسم تشییع جنازه.
سو بؤرکؤت: (جان)(Su bürküt) عقاب دریا(Haliaetus).

سؤبؤره: (Söbürə) فرزند. خانواده.
سؤبؤسؤن: [مغ] (Sübüsün) مروارید.
سؤبؤشکه: (Sübüşkə) کبریت.
سو بوْغا: (جان)(Su boğa) نوعی پرنده با صدایی بسیار بلند (Botaurus stellaris). «گؤل بوغاسی» نیز گویند.
سؤبؤک: [مغ] (Sübük) پی پا. محور آسیاب. **سؤبؤک تکین:** (Sübüktəkin) نیکقدم. نیکو صورت. فرمانده نظامی. افسر ارتش. به صورت سئبوک تکین به معنای شاهزادهٔ دوست داشتنی یا شاهزادهٔ جنگاور نیز آمده است. به صورت سبکتکین در ادبیات تاریخی فارسی وارد شده است. **سؤبؤکلنمک:** پی شدن. **سؤبؤکله مک:** پی کردن. قطع کردن قلم پا. **سؤبؤکه:** شمش طلا.
سو بؤلبؤلؤ: (Su bülbülü) سوت بلبلی.

سو بورکوت

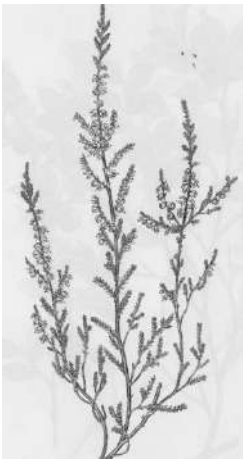
ظرف سفالی به شکل آفتابه که در آن آب ریزند و از لوله اش فوت کنند و با حرکت آب، صدای بلبل برآید.
سؤبؤله مک: (Sübüləmək) نشانه نهادن. رد پا گذاشتن. علامت گذاشتن. بریدن رگ پا.
سؤبؤمک: (Söbümək) دراز کردن. ظریف کردن.

سو بیبری

سؤبؤنگه:(Sübüngə)ظرف ماست بندی.
سو بوْیاسی: (Su boyası) آبرنگ.
سو بوْیو: (Su boyu) ساحل(ناد).
سؤبه: (Sübə) سوراخ گوش یا سوزن.
سؤبه: (Söbə) بیضی(شکل هندسی). بازی قایم باشک. **سؤبه رک:** تخماق یا دستهٔ هاون. **سؤبه سل:** بیضوی. **سؤبه لک:** گرد. قلنبه. قنداق. آبگوشت عدسی که آرد در آن ریخته باشند. **سؤبه لن:** (گیا) نوعی قارچ Coprinus Comatus). **سؤبه له مک:** غدّه درآوردن. **سؤبه لی:** چاق. فربه.
سوْبیئکت:(Sobyekt)مبتدا.فاعل.موضوع
سو بیبری: (گیا)(Su bibəri) زنجبیل الکلاب. فلفل آبی.
سو بیتی: (جان)(Su biti) حیوانی از تیرهٔ پوسته‌داران که در آبهای شیرین زندگی می کند. (Daphina pulex)
سؤ بیگ: (Sü bəy) سپهسالار. فرمانده.
سو بیگی: (Su bəyi) مرزبان. میراب.
سوپ: (متفا)(Sup) آبکی. نوعی آش ملات دار. ← سوب.
سوْپا: (Sopa) چماق. بزرگ. کتک.
سوپا: (Supa) کرّه خر دو ساله. خر دو تا سه ساله که هنوز برای بارکشی استفاده نشده است. کرّه خری که بزرگ شده ولی هنوز سوارش نشده‌اند. بچه خوک. در زبان تالشی به معنای سگ استفاده می‌شود.
سو پارلا: (Su parla) آبفشان.(ناد)
سوپا سؤدؤگؤ: (Supa südüyü) گوشت که در روغن دنبه سرخ شده باشد.
سوْپالاج: (Sopalac) ابله. احمق.
سوْپالانماق: (Soplanmaq) تملق گفتن. خود را لوس کردن. پروپاچه گرفتن. مثل سگ شدن.
سوپانین بئلین قیرماق: مبالغه کردن.
سوپچین: خوش خبر. مبشّر.
سوْپرش:(Süpraş)خاکستر همراه شراره.
سوْپرک: (Süprək) دستمال.
سو پریسی: (جان)(Su pərisi) پری دریایی.
سوْپ سوْی: (Sop soy) حسب و نسب.
سوْپ سوْیوق: (Sop soyuq) سردِ سرد.

سۆپسه: (Süpsə) جارو.
سۆپسه چی / سۆپسه کـئش / سۆپسـه گـر: جاروکش.
سۆپسه لیک / سۆپگۆ: زباله. خرد و ریز.
سۆپگۆج: جارو. پاک کن.
سۆپگه: (Süpgə) زباله دانی.
سۆپلۆک: خاکروبه. کثافت.
سۆپله مک: (Süpləmək) جارو کردن.
سۆپله مه: (Süpləmə) خاکروبه.
سۆپماق: (Sopmaq) پیاده رو.
سوپنگ: (Süpəng) فلاخن. دستاسنگ.
سوپنیک: (Supnik) سوپخوری.
سۆپۆ: (Süpü) روباه. شغال.
سۆپۆت: (Süpüt) زباله.
سۆپۆتۆک: بی حیاء. پررو.
سۆپۆر: (Süpür) رفتگر. رفت و روب. به صورت سپور وارد زبان فارسی شده است. گلّه. گروه. **سـۆپۆرتدورمک:** واداشتن دیگری به جاروکشی. **سۆپۆرتمک:** جاروکشانیدن. **سۆپۆرتۆش:**

سوپورگه اوتو

حمله. هجوم. **سۆپۆرگج:** جاروی بلند مخصوص کوره. جاروبرقی. **سۆپۆرگن:** جای صاف و جارو شده. **سـۆپۆرگو:** جارو. خاکروبه. زباله. **سـۆپۆرگۆج:** جارو. **سـۆپۆرگه:** جارو. گیاه جارو. (Kochia). به صورت «سبرق» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده. ریش. **سـۆپۆرگه اوْتـو:** (گیا) خلنگ. گیاهی است با گلهایی به رنگ سرخ یا زرد و سفید که بیشتر در نواحی گرم می‌روید. بعضی از انواع آن، مانند درختچه و یا مانند علف است. (Erica). **سۆپۆرگه پاراسی:** پولی که زندانیان از زندانی جدید بگیرند. **سـۆپۆرگه جیـک:** جاروی مرمری یا مویی. **سۆپۆرگه چالیسی:** (گیا) نوعی گیاه جارویی که در زمینهای شخم نخورده می‌روید و شبیه به خار است. (Erica). **سـۆپۆرگه چکمـک:** جارو کشیدن. همه چیز را بردن. همه چیز را دزدیدن. جارو کردن. روبیدن. **سۆپۆرگه چۆپۆ:** چوب جارو. بی‌ارزش. **سۆپۆرگه چی:** جاروکش. جاروفروش. **سۆپۆرگه داریسی:** (گیا) ارزن هندی. جارو. (Sorghun saccharatum). **سـۆپۆرگه زیـانکئش:** آنکه همواره در معامله زیان کند. **سـۆپۆرگه سـاققال:** لولو. یک سر و دوگوش. صاحب ریش ترسناک. **سۆپۆرگه قمیشی:** (گیا) نی بوریا. قنا. **سـۆپۆرگه قوْنـاق:** (گیا) نوعی گیاه که از آن جارو درست کنند. **سـۆپۆرگه لنمـک:** جارو کشیده شدن. **سۆپۆرگه له مـک:** جارو کردن. **سۆپۆرگه لیک:** هر چیز مناسب برای ساختن جارو. معشوقهٔ مرد. **سۆپۆرلشـمک:** گلاویز شدن. **سـۆپۆرله مـک:** از جا کندن. دست انداختن. حمله کردن. تسلط یافتن. به دست آوردن. **سـۆپۆرم:** (Süpürəm) نامی برای زنان اویغور. **سـۆپۆرمک:** رُفتن. جارو کردن. **سـۆپۆرمن:** جاروکش. نظافتچی. **سۆپۆرمه:** جاروکشی. سیلندر. **سـۆپۆرۆ:** عمده. کلّی. **سـۆپۆرۆش:** جاروکشی. درگیری. **سۆپۆرۆشـمک:** درگیر شدن. **سۆپۆرۆک:** قدیمی. کهنه. **سۆپۆرۆلگن:** بتونه. موقتی. جاروشدنی. **سـۆپۆرۆلمک:** جارو شدن. **سـۆپۆرۆم:** جاروکشی. درگیری. **سـۆپۆرۆنتۆ:** خاکروبه. خاشاک. **سـۆپۆرۆنتۆچۆ:** جاروکش. رفتگر. **سۆپۆره:** ابدی.
سـو پۆسـکۆرن: (Su pöskürən) آب فشان.
سـۆپۆن: (Süpün) مادهٔ مناسب برای شستن و تمیز کردن.
سۆپۆندۆرۆک: (Süpündürük) ابله.
سـو پیشـیگی: (جان)(Su pişiyi) گربهٔ آبی. خوک آبی.
سۆت: (Süt) شیر. ← سود.
سو تارتاری: (جان)(Su tartarı) نوعی پرنده(Rallus).
سوتاری: (Sutarı) استخوان پهلو.
سوتاق: (Sutaq) سردابه.
سوتال: (Sutal) سربهوا. بیکار. علّاف.
سوتای: (Sutay) دلاور.
سوت چالان: (Sut çalan) سوت زننده. نام نوعی تیر وحشتناک که ترکان باستان بکار می‌بردند.
سۆتده: (Sütdə) سینوزیت.
سو تره سی: (گیا)(Su tərəsi) جیرجیر. ترتیزک. سیزاب. شاهی آبی. (یابانی تره اوْتو)(Nasrturayium officinale)
سۆتکا: [رو] (Sotka) شبانه روز.
سۆتگۆل: (Sütgül) پشم خاکستری.
سۆتلکن اوْتو / سۆتلیغن اوْتـو: (Sütlikən otu) ← سوددوگن.
سۆتمک: (Sütmək) گِرد. توپ.
سو تندیری: (Su təndiri) گرداب.
سو توتار: (Su tutar) آبگیر.
سو توْپو: (Su topu) واترپلو (ورزش).
سو تۆتۆک: (Su tütük) چشمه.
سو تۆک آغاج وور: (Su tök ağac vur) آس و پاس.
سۆتۆکلۆ دری: (Sütüklü dəri) کرک.
سۆتۆکن: (گیا)(Sütükən) کله واش.
سو تۆکۆب آغـاج وورمـاق: (Su töküb ağac vurmaq) آب در هاون کوبیدن.
سو تۆکۆلن: (Su tökülən) آبشار.
سوتون: (Sutun) چوب بلند برای زدن میوه.
سـو توْیوغـو: (جان)(Su toyuğu) یلوه (نوعی پرنده) (Fulica atra)
سۆته چی: (Sütəçi) ناسازگار. معاند.
سو تیکیشی: (Su tikişi) دوخت نازک.
سوجا: (Suca) فهیم. دانا. محقق. (ناپ).
سوجا ایلانی: (جان) نوعی مار به رنگ قرمز تند و به درازی یک متر.

ســو جــاجیغی: (گیــا) گردنــه پیــازی. جعفری شلغمی. جعفری هویجی.
سوجارماق: خودنمایی کردن.
ســوجاق: (Sucaq) آبکــی. منبــع آب. خیس. زمین همیشه خیس. یک نوع شیرینی قنادی.
سوجای:(Sucay) ماه کامل.دلاور(ناپ)
سو جــدّیم: (Su cəddim) (نیاکان آب من) مراسم آب پاشی به روی هم یا به داخل آب پرت کردن یکدیگر. مراســمی قــدیمی مربــوط بــه دورهٔ زرتشتی در آذربایجان که اساس آن بر تکریم آب بوده و پس از ورود اسلام به آذربایجان جای خود را به آیین «عمر تویو» و یا «شجاع الدین بابا» (سو جدیم بابا) داده است.
سوجماق: (Sucmaq) شیرین کردن.
سوجمک: (Sücmək) تحقیق کردن.
سوجورماق: (Sucurmaq) شیرین شدن.
ســوجوغونو چیخارمــاق: (Sucuğunu çıxarmaq) بسیار کتک زدن.
سوجوق: [دیــو](Sucuq) خیس، زمین همیشه خیس. جوزقند. شیرین. دلمهٔ فلفــل. شــراب. بصــورت «ســجق» در معنای سوسیس وارد لهجه های مصری و ســوری زبــان عربــی و بصــورت «سوجاق» وارد زبان افغانی شده است.
سوجوق اوْتو: (گیا) درخت جرغند.
سوجول: (Sucul) هیدروفیل.
سو جوْللوْتوْ: (جــان)(Su cüllütü) مــرغ آبیانه. کاروانک مرداب (پرنده).
سوجونماق: (Sucunmaq) شیرین شدن. طعم شیرین چیزی را چشیدن.
سوْجه له مــک: (Sücələmək) تحقیــق و بررسی عمیق کردن.
سوچ: (Suç) گنــاه. جــرم. نوبــت. روی دو پــا نشســته. گونــه‌ای از نشســتن کــه سنگینی بدن بر روی انگشتان و کف پا باشد. بــه صــورت «صــوچ» وارد لهجــهٔ عراقی زبان عربی شده است.
سوچ آتماق: (Suç atmaq) متهم کردن.
سو چئورینتیسی / سو چئولگی: گرداب.
سوچا: (Suça) سوژه. محقق.
سو چاتی: محل برخورد آبهای روان.
سوچال: (Suçal) آبشخور.
سوچ اوْستوْ: (Suç üstü) جرم مشهود.
سو چایــانی: (جــان)(Su çayanı) نــوعی عقــرب ســمّی کــه در آبهــا زنــدگی می‌کند. خرچنگ.
سوچدار: (Suçdar) گناهکار. مقصر.
ســو چرشــنبه ســی: چهارشــنبهٔ آب← نوروزچرشنبه‌لری.**سوچسوز:**معصوم(ناد)
سو چکمک: (Su çəkmək) آبسه کــردن (دندان یا قسمتی از بــدن). تــاول زدن. آب کشیدن از چاه یا زیرزمین

سو چوللوغو

سو چکــن: (Su çəkən) کاغــذ خشــک کن. مارمولک.
سوچلاماق: (Suçlamaq) متهم کردن.
سوچلانماق: (Suçlanmaq) متهم شدن.
سوچلو: (Suçlu) گناهکار. مقصر.
سوچماق: (Suçmaq) از راه بــدر شــدن. تحقیق کردن.
سوچو: [دیو](Suçu) مسئول تقسیم آب. نجات غریق. باده.
سوْچوْر: (Süçür) نام قدیمی مردان.
سوچوروم: (Suçurum) آبشار.
سوچوق: (Suçuq) گناه. جرم.
سوچوقماق: (Suçuqmaq) مکث کردن. خجالــت کشــیدن. گنــاه خــود را بــروز دادن. آشکار شدن گناه.
ســوچول: (Suçul) آبدوســت. آبــزی. لخت. برهنه.
سوچولاماق: به یک نفس نوشیدن.
ســو چوللوغــو: (جــان)(Su çulluğu) پاشــلک. باتــاق چوللوغــو نیــز گوینــد. (Gallinago gallinago).
سوچوم: نوشیدن به یک نفس.
سوچون: (Suçun) پریشان. لذیذ.
سو چوْوقانی: (Su çovqanı) واترپولو.
سوچی: (Suçi) باده. شراب. سفیر.
سو چیچگی: (Su çiçəyi) آبله مرغان.
سو چیخا: (Su çıxa) باتلاق در مزرعه.
سو چیخان: چشمهٔ کوچک.
سوچی خانا: (Suçı xana) شــرابخانه. بــه صورت «سُچی خانه» واردفارسی شده.
سو چیخنیغــی: (Su çıxnığı) جــای آب نوشیدن حیوان.
ســوْخ: (گیــا)(Sox) پیــاز. پیــازی کــه زیــرزمین در ریشــهٔ گیــاه تشــکیل مــی شود و اگر آن را سال دیگر زیر خاک کنند، گیاه از آن مــی رویــد مثل پیــاز نرگس. به همــین صــورت و معنــا وارد زبان فارسی شده است.
سوْخا: خیش. زهردار. بلند. کباب.
سوْخاتای: (Soxatay) بچهٔ پرخور.
ســوْخاج: دنــدان مــار. نــیش زنبــور. سیخونک.
سوْخاجاق: (Soxacaq) سیخونک.
سوْخاچی: (Soxaçı) شخم زن.
سوْخار: (Soxar) بدون شاخ. بدون مو.
سوْخاراج: پیاز داغ. پیاز سرخ شده.
سوْخاراق: محصول تازه سبز شده.
سوْخار تپر: (Soxar təpər) خشن.
ســوْخارجا: (گیــا)(Soxarca) گــل نوروزی. مرد حشری.
سوْخارسینک:(Soxar sinək)مردحشری.
سوْخارلاج: [دیو] دراز. بوقی. نوک تیز.
ســوْخارلاج بــؤرک: (Soxarlac börk) کلاه بوقی ترکان در زمان قدیم.
سوْخاری: (Soxarı) آنچه بر سیخ کرده و روی آتش تفت دهند. سوخاری.
سوْخاریج: پیاز داغ. پیاز سرخ شده.
سوْخاریق: محصول جوانه زده. نهال.
سوْخا سوْخ: (Soxa sox) ازدحام.
سو خاشخاشی: (گیــا)(Su xaşxaşı) لالــه یا شقایق آبی.
ســوْخاق: (Soxaq) کوچــه. نــوعی آهــو که از شاخش دستهٔ چــاقو بســازند. دام کبک. مار زهردار. به صورت «زقــاق» در معنای نخست واردعربی شده است.
ســوْخاق بــوْکن: (Soxaq bükən) نــامی برای مردان اویغور.
سوْخاق سوْپوْرگه سی: ولگرد.
سوْخاقلی: (Soxaqlı) راه راه.
سوْخال: (Soxal) روزن. سوراخ.

سوْخالاق: (Soxalaq) با عجله. شتاب زده. گیاه جوانه زده.
سوْخام: (Soxam) می نرم و فروشونده. انگشت. به صورت «سُخام» وارد زبان فارسی شده است.
سوْخاما: (Soxama) مقعد. کون. به صورت «سُخامه» وارد فارسی شده.
سوْخان: (جان/گیا)(Soxan) عقرب. پیاز. حرف. صحبت. بیان. فروکننده.
سوْخانا: (Soxana) سوراخ سوزن. جایی از تیر که در چله قرار داده شود.
سو خانا: (Su xana) آبشخور.
سوْخاناق: لگد. اردنگی. سُرمهٔ درب.
سوْخانجاق: (Soxancaq) سوزن.
سوْخانچی: دو بهم زن. سخنگو.
سوْخانساق: (Soxansaq) سوزن.
سوْخبا: (Soxba) روزنه. تله. دام. بیماری عصبی. آجری که با دست از گِل بسازند. بصورت «سُغبه» در معنای فریفته و مسخره وارد فارسی شده.
سوْخ بارماق: انگشت شهادت.
سوْخباق: (Soxbaq) کوچه.
سوْخبالاماق: تحمیل کردن.
سوْخ بیلک: (Sox biləк) دستهٔ هاون.
سوختا: (Suxta) طلبهٔ مکتبخانه. طلبه.
سوْختا: (Soxta) خون و یا چیز دیگر که جمع شود.
سوْختاتای: سالخورده. بسیار بزرگ.
سوْختالی: (Soxtalı) بزرگ. بلند.
سوختوم: (Suxtum) خسیس.
سوْخجا: (Soxca) تحریک. انگیزه.
سوْخجاماق: تحریک کردن.
سوْخدا: (Soxda) مشقت. تجربه. هاون. نافذ. قاطع. (ناپ).
سوْخدالاماق: نقد کردن. خُرد کردن.
سوْخدالی: رنجور. دردمند. مجرّب.
سوْخداماق: کوبیدن. خُرد کردن.
سوْخدانماق: کوبیده شدن. درد کشیدن.
سوْخدو: [دیو](Soxdu) دلمهٔ روده. سوسیس. به صورت «سُختو» و «سُغدو» به معنای نوعی از خوراک که تکه های رودهٔ گوسفند را با گوشت و برنج و چیزهای دیگر پر کرده و پخته باشند، وارد فارسی و عربی شده. ظلم. ستم. مشقت. آلت مردانه. (ناپ).
سوْخدوپوْخدو: (Soxdu poxdu) ساخت و پاخت. تبانی.
سوْخدوربا: (Soxdurba) تله. دام.
سوْخدورما: (Soxdurma) ادخال.
سوْخدورماق: (Soxdurmaq) چپاندن.
سوْخدورولماق: چپانده شدن.
سوْخدوق: جاسوس. نفوذی. خبرچین.
سوْخرا: (Soxra) گیاه روی آب در باتلاق. کار مجانی. ظلم. بیداد.
سوْخراق: (Soxraq) گزنده.
سوْخرانماق: (Soxranmaq) زیر لب چیزهای نامفهوم گفتن. مضطرب شدن. بی علاقه کار انجام دادن.
سوْخرو:[دیو] بی اجازه. پنهانی. ناگهانی.
سوْخروق: [دیو](Soxruq) مهبل.
سوْخرون: تحمیلی. رایج نشدنی. راکد.
سوْخسوْخو / سوْخسور: (جان) (Soxsoxu) اردک وحشی.
سوْخقا: (Soxqa) ضربه.
سوْخقان: فرورونده. فرمان کشتی. بصورت «سکّان» وارد فارسی شده.
سوْخقو: (Soxqu) هاون. هاونگ. ضربه. جدار. روزن. **سوْخقور:** هاون بزرگ.
سوْخ گوْز: (Sox göz) شورچشم.
سوْخلات: (Soxlat) فضول. مداخله گر.
سوْخلات سوْرون: فضول و پررو.
سوْخلاشماق: جا شدن. جای گرفتن.
سوْخلاق: (Soxlaq) استهزاء. سخره.
سوْخلاما: (Soxlama) نفوذ. ضربه. به صورت «سقلمه» وارد فارسی شده.
سوْخلاماق: فرو کردن. تشویق کردن.
سوْخلانماق: (Soxlanmaq) به هوس افتادن. تشویق شدن. طمع ورزیدن. حرص نشان دادن. عناد ورزیدن.
سوْخلو: شیشلیک. کباب سیخی.
سوْخلوشماق: مبارزه کردن.
سوْخلوق: [دیو](Soxluq) حرص. شهوت. شکم پرستی. عناد.
سوْخلونماق: (Soxlunmaq) ضربه زدن.
سوْخما: (Soxma) انگولک. فرو بری. فرو بردن خنجر در بدن دشمن. به صورت «سُخمه» به معنای ضربهٔ سر نیزه در ادبیات نظامی فارسی و به صورت «سخمه» به معنای کینه و حقد و به صورت «سخماء» به معنای زمین که خاک آن نرم و درشت بهم آمیخته باشد، وارد زبان فارسی شده است.
سوْخماچی: سنگ زننده. زننده.
سوْخما داش: سنگ گردی که در جنگ برای دیوارکوبی کاربرد دارد.
سوْخماق: (Soxmaq) فروبردن. داخل کردن. وارد کردن. چپاندن. به زور چپاندن. بند کردن. کلاه گذاشتن. نیش زدن (پشه). سیخ زدن. نوعی کفش. بیراهه. کانال. زه. راه بزرو.
سوْخماق یوْل: راه باریکه.
سوْخما قویروق: قدرت بی پایه.
سوْخما کاباب: (Soxma kabab) نوعی کباب که تکه های گوشت را بریده و در قطعات کوچک در تابه بپزند.
سوْخمالاماق: انگولک کردن.
سوْخمان: چکمه. جنتلمن. مرد.
سوْخموق: (Soxmuq) عذاب. درد.
سوْخناق: (Soxnaq) سُرمهٔ درب.
سوْخو: (Soxu) هاون. کاسهٔ سنگی. ضربه. قارچ. نیزه.
سوْخوب: (Soxub) رشته ای که در آن مهره ها کشیده و در گردن کودکان اندازند. به صورتهای «سخاب» و «سخب» وارد زبان فارسی شده است.
سوْخوب قوْیماق: پنهان کردن.
سوْخوت: سوکت. دوشاخهٔ برق.
سوْخوتلاق: (جان)(Soxutlaq) انگل.
سوْخوج: غاوشنگ. سیخونک. مهمیز.
سوْخوجا: (Soxuca) هاون.
سوْخوجاق:(جان)(Soxucaq) دارکوب.
سوْخوجلاماق: تشویق کردن.
سوْخوجوق: (Soxucuq) هاون.
سوْخو داش: (Soxu daş) دستهٔ هاون.
سوْخودان: (Soxudan) بزرگمرد.
سوْخور: (Soxur) کور. یک چشم. ناگهان. به صورت «سُغُر» به معنای خارپشت بزرگ تیرانداز وارد فارسی شده است. سفره. خندق. صخره. سنگ معدن. معدن. مواد معدنی که پوستهٔ زمین را تشکیل می‌دهد.
سوْخوربالای: جاهل. بی سواد.
سوْخورتو: (Soxurtu) سخن نامفهوم.
سوْخور دوْگوْم: (Soxur düyüm)

آپاندیسیت.
سوْخور سیچان: (جان) موش کور.
سوْخوش: مطاعنه. ستیز. گزش. مونتاژ.
سوْخوشجان: (Soxuşcan) ستیزه جو.
سوْخوشچو: سرباز. مبارز. نظامی.
سوْخوشدورما: (Soxuşdurma) ادخال.
سوْخوشدورماق: چپانـدن. فروبـردن. بـه زور داخل کردن. توهین کردن. قالـب کردن. کلاه گذاشتن.
سوْخوشقان: (Soxuşqan) وارد شـونده. فرو کننده. جنجالی.
سوْخوشلوق: نظامی. مربوط به ارتش.
سوْخوشما: (Soxuşma) ورود با ازدحام.
سوْخوشماق: با ازدحام وارد شدن.
سـوْخوق: (Soxuq) داخـل شـده. ورم جای نیش زدن.
سوْخول: (Soxul) حریص. هوسکار.
سوْخولاق: (Soxulaq) قربانی. مونس.
سوْخولاماق: در هاون کوبیدن.
سـوْخولتا / سـوْخولتو: (Soxulta) نفـوذ. هجوم. ضربه.
سـوْخولجان: (جـان)(Soxulcan) لاغـر. مردنی. کرم خاکی.
سوْخولجان توْپراق: خاک سیاه.
سوْخولداق: (Soxuldaq) آواره.
سوْخولداماق: شدت گرفتن.
سوْخولدان: کاسهٔ بزرگ سفالی.
سوْخولقان: دخّال. کسی که به سـرعت خود را در دل دیگران جا کند. فضول.
سـوْخولما: (Soxulma) نفـوذ. ضـربه. الحاق. جوف گذاری.
سوْخولماق: (Soxulmaq) داخـل شـدن. وارد شدن. تجاوز کردن. نفوذ کـردن. دخالت کردن. رخنه کردن. چپیدن.
سـوْخولو: (Soxulu) مدخولـه. داخـل شده. نفوذ کرده.
سوْخولوش: نفوذ و ورود دسته جمعی.
سوْخولوشماق: باهم وارد شدن.
سوْخولوم: (Soxulum) نفوذ. ورود.
سـوْخوم: [دیـو](Soxum) انتهـای دم. لقمه. استخوان کپل. دخول. ادخال. بـه صـورت «شـخم» وارد فارسـی شـده اسـت. تکـه چـوبی کـه از سـه طـرف سـوراخ کننـد و روی تیـر بگذارنـد. غذایی که از آخرین گوشت باقیماندهٔ اسب می پختند. ظلم.
سوْخوماق: (Soxumaq) با نوک انگشت قلقلک دادن.
سوْخومجول: (Soxumcul) پرخور.
سوْخومسوز: (Soxumsuz) بی تربیت.
سوْخوملوق: اندازهٔ یک لقمه.
سوْخون: (Soxun) ستم. ظلم. تیر. نیـزه. مهمیز. جویده شده.
سوْخونتو: نفوذ. ضربه. کوچهٔ بن بست.
سوْخونجاق: پنجه (در حیوان).
سوْخونچو: (Soxunçu) راهزن. نفوذی.
سوْخوندورماق: ادغام کردن.
سوْخوندوروق: نفوذی. مزرعهٔ کسی که میان مزارع دیگران باشد.
سوْخونما: (Soxunma) ادغام.
سوْخونماق: (Soxunmaq) ادغام شدن.
سوْخونو: (گیا)(Soxunu) پیاز.
سوْخونوش: (Soxunuş) ادغام.
سـوّد: (Süd) شـیر. شـیری. شـیرهٔ شـیر مانند گیاهان. آرام (بندر). **سـوّد آشـی:** شیربرنج. دوغ آب. **سوّدآغاجی:** (گیـا) درخت شـیر (Galactodendron). **سـوّد آنا:** مـادر شـیری. **سـوّد آی:** زیبـا چـون روشنایی مـاه. (نـاد). **سـوّد انشـی:** مایـهٔ ماست. **سوّد اجر:** (Südəcər) محـروم از شیر. **سوّد اسیدی:** اسید لاکتیـک. **سـوّد اوّستوّ:** سرشیر.
سو داش باغلاماق: یخ زدن آب.
سو داغارجیغی: تانکر آب.
سـوداق: (Sudaq) آبـدان. چایـدان. کتـری. جـانوری در آبهـای شـیرین بـا درازی ۴۰ تا ۵۰ سانتیمتر. (Lrcioperca fluciatilis)
سوْدا: (Soda) اگزما. زرد زخم. معامله.
سوْدا ساتیق:(Soda satıq)خریدوفروش.
سـوْداگر شوْرباسـی: (Sodagər şorbası) نـوعی غـذای آبکـی کـه آرد را در روغـن سـرخ کـرده و بـه آن نمـک و زردچوبه می‌زنند و موقع خورن نان بـه آن ترید می کنند.
سوداگوْل:(Su da gül)گل درآب.(ناد)
سوْدالاشما: (Sodalaşma) معامله. ← آغ ساقال پیلوو.**سوْدالاشماق:**معامله کردن.
سوْدالیق: (Sodalıq) معامله.
سوّد امـر: (Süd əmər) بچـهٔ شـیرخوار. گوسالهٔ چهار ماهه.
سودان: سطحی. خفیف. بی اهمیت.
سوْدان: (Sodan) تابهٔ تخم مرغ.
سودان اوْتو: (گیا)(Sudan otu) حشیشه السودان←آغجااوْتو.
سودان اوجوز: (Sudan ucuz) بی‌بهاء.
سودان جواب: پاسخ الکی.
سودان چیخمـا: (Sudan çıxma) اسـبی که طبق افسانه ها خود و یـا پـدرش از دریا بیرون آمده باشد.
سـودان قـورو چیخمـاق: (Sudan quru çıxmaq) خشک از آب بیرون آمـدن. بی‌صدمه از خطر جستن.
سوّد اوْتو: (گیـا)(Süd otu) علـف شـیر. حشیشه الحلیب. (Polygala volgaris)
سـوّد اوْتـوّروم: [دیـو](Süd ötürüm) گیاهی مسهل شبیه به عدس.
سوّد اوْزوّ: (Süd üzü) سرشیر.
سوّد اوْغول: (Süd oğul) فرزند شیری.
سوّد اوْلوم: (Süd olum) نخستین مرحلهٔ فرآوری حبوبـات کـه در آن پـروتئین پدید می آید.
سوّد اویوتماق: ماست بستن.
سوْدایار: (Sodayar) بازرگان.
سوّد ایلـی: (Süd ili) (سـال شـیر) سـال فراوانی محصول و شیر.
سوّد بئزی: پارچهٔ صافی شیر.
سوّد بابا: شوهر مادر شیری.
سوّد باجی: (Süd bacı) خواهر شیری.
سوّد باشی: (Süd başı) سرشیر.
سـوّد بـایرامی: (Süd bayramı) جشـنی کـه بـه مناسـبت زایـش گوسـفندان و دوشیدن شـیر آنـان در منطقـهٔ سـیواس گرفته شود. بخشی از شیر را پنیر کرده و بخشـی را بـه کسـانی مـی دهنـد کـه گوسفند ندارند.
سوّد بوروش: ← سودلو بوروش.
سوّد پولو: (Süd pulu) شیربهاء. باشـلیق نیز گویند.
سوّد توْزو: شیرخشک. پودر شیر.
سوّد تیکان: (گیـا)(Süd tikan) کاسـنی. کاسـنی وحشـی. کاسـنی دشـتی. ← آجی ماروِل.

سۆد چالان: (Süd çalan) مایهٔ ماست.
سـۆد چـالقینی: (Süd çalqını) بچـه ای که در اثر مکیدن شیر مادر حاملـه اش ضعیف مانده است.
سـۆدچۆ: (Südçü) شـیرفروش. شـیرپز. گوسفند پیشرو در گله.
سۆدچۆلۆک: (Südçülük) شیرفروشی.
سۆد چیچگـی: (گیـا)(Süd çiçəyi) گـل شیر. گل بهمن. نرگس برفی.
سۆد خانا: (Süd xana) کارخانهٔ شیر.
سۆد خـانیم: (Süd xanım) الهـهٔ آب در باور ترکان.
سۆددان: (Süddan) شیردان.
سـۆددش: (Süddəş) همشـیر. بـرادر یـا خواهر شیری.
سـۆددن یـانیق: (Süddən yanıq) شیرسوز. کسی که در کودکی از شـیر مادر محروم شده است. آدم تنومند.
سـۆددۆگن: (گیـا)(Süddüyən) **لاغیـه.** فرفیـون. حـافظ اطفـال. گاوکشـک. شـرنب حجـازی. ورگـه شـیر. سـود توکن، سود دیان، سـیت لـیگن، سـیت لیگـان، سـودلیقان، سـیتلیقان و سـود اکین نیز نوشته شده است. (Euphorbia helioscopia)
سۆد دیلی: (Süd dili) زبان مادری.
سۆد رئیـی: (Süd reyi) تعـداد حلبهـای ۱۷ کیلـویی پنیـر تولیـد شـده از یـک خروار شیر.
سۆدرتمک: (Südrətmək) کشیده شدن.
سۆدرشمک: همدیگر رابرزمین کشیدن.
سۆدرلمک: برزمین کشیده شدن. **سۆدره مـک:** (Südrəmək) کشـیدن. سرمسـت شدن. دفع یا طرد کردن. تسریع کردن. سـفیدکردن مـس و طـلا. **سـۆدره مـه:** کشش. سرخوشی. سرمستی.
سۆد ساغالی: (Süd sağalı) لبنیات.
سـۆد سـاغان: (Süd sağanı) ابـزار بـوق مانند جهت شیردوشی.
سۆد ساغدی: (Süd sağdı)(شیر دوشان) یک بازی در ممقان. بازیکنان با توافق هم، دو نفر را که بزرگتر و زرنگتر از همـه باشـند، بـا نـام سـردار و شـیطان انتخاب می کنند. سردار که سرپرسـتی بچـه هـا را بـر عهـده دارد، آنهـا را در یک ردیف می‌نشاند و شیطان هـم کـه قصـد آزار و اذیـت آنـان را دارد، در فاصله‌ای دورتر پنهان می‌شـود. سـردار کلاه یا کفـش یکـی از بچـه هـا را بـه عنوان ظـرف گـودی برداشـته و آن را در پایین لباسهای بچه ها قرار مـی‌دهـد و ماننـد حـالتی کـه شـیر مـی‌دوشـد، لباسهای آنها را تکان مـی‌دهـد کـه بـه این کار «سـود سـاغدی» (شیردوشـی) می گویند. وقتی کار دوشیدن شیر تمام شـد، سـردار، ظـرف شـیر را روی سـر یکـی از بچـه هـا گذاشـته و بـه آنهـا سفارش می کند که در غیاب او که بـه سرکار می‌رود، مواظب شیر باشند کـه نریزد. بعد از رفـتن سـردار، شـیطان بـه حالت لی لی به طرف بچه ها آمده و با زبان چرب و نرم خـود، از در دوسـتی با آنها درمی‌آیـد ولـی ناگهـان ظـرف شـیر را برداشـته و بـر زمـین مـی‌ریـزد. بچه‌ها شروع به گریـه و زاری کـرده و سردار را صدا می‌زننـد. پـس از اینکـه سردار از سرکار برمی گردد، بـه اتفـاق بچه ها به دنبال شیطان می‌روند تا او را گرفته و کتک مفصلی به او بزنند.
سۆد سرینجی: (Süd sərinci) گاودوش.
سۆدسۆز: (Südsüz) بی ریشه.
سۆدسـۆمن: (Südsümən) ماسـتی کـه هنوز کهنه نشده.
سۆد سۆمۆک:(Süd sümük)نژاد وریشه.
سۆدش: (Südəş) همقطار. همرزم.
سۆد شکری: (Süd şəkəri) **لاکتوز.**
سۆد شیرنیسی: شکلات شیری.
سۆد فتیری: (Süd fətiri) نان شیرمال.
سۆد قاتیق: (Süd qatıq) لبنیات.
سۆد قاچماق: بسیار ترسیدن.
سۆد قارداش: برادر شیری.
سۆد قازان: (Süd qazan) (دیـگ شـیر. کفشدوزک) مراسم بـاران خـواهی در میان ترکمنها. ← سود خانیم.
سـۆد قوزوسـو: (Süd quzusu) بـرّهٔ شیرخوار. بچهٔ پولدار.
سـۆد قۆهوملـوق: (Süd qohumluq) خویشاوندی رضاعی (شـیری). نسـبت خویشاوندی بچه‌هایی که تحت شرایط معین، شـیر یـک زن را خـورده‌انـد بـا همدیگر و با همان زن.
سۆد قۆیوسـو: (Süd qoyusu) سرشـیری که کمی شیر دارد.
سۆد قیری: (Süd qırı) رنگ خاکستری شیری اسب.
سۆد قیزی: (Süd qızı) دختر شیری.
سۆد کاغیـد: (Süd kağız) کاغـذ سـفید یا خام. کاغذ چاپ.
سۆد کسیمی: (Süd kəsimi) زمان بریدن بچه از شیر.
سۆد کیمی: (Süd kimi) سفید مثل شیر.

سودلبی

سۆد گۆلـۆ: (Süd gölü) (اسـتخر شـیر). آزادی. رفـاه. بهشـت. **سـۆد گۆلۆنـه باتیرماق:** بسیار وعده دادن. خر کردن.
سۆد گۆنۆ: (Süd günü) روزی معمـولاً یکشنبه که سهم شیر چوپان بره چـران را درآن روز دهند یا اینکـه شـیر تمـام گوسفندان مال چوپان است.
سـۆدلبی: (جـان)(Südləbi) اردک ماهیخوار سفید. (Mergus albellus).
سـۆدلج: (Südləc) نـوعی شـیرینی شکردار. بصورت «سطلاج» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.ابله. پریشان.
سۆدلش: (Südləş) شیری. رضاعی.
سۆدلن: (گیا)(Südlən) گیاه شیردار.
سۆدلندیرمک: شیردار کردن.
سۆدلنگج: (گیا) کاهوی خاردار.
سۆدلنمک: (Südlənmək) شیردار شدن.
سـۆدلۆ: (Südlü) شـیردار. ثروتمنـد. **سـۆدلۆ آش:** شـیر بـرنج. غـذای شـب آخرین چهار شـنبه سـال. **سـۆدلۆ اۆت:** (گیا) نوعی گیـاه کـه از آن بـه عنـوان مـرهم اسـتفاده شـود. (Euphorbia Macroclada Boiss). **سـۆدلۆ بـوروش:** شیربرنج. **سۆدلۆ سۆمن:** (Südlü sümən)

ماستی که هنوز نبسته. **سۆدلۆ پیلوْو:** نوعی غذای برنجی، پلو دم کرده با شیر. **سۆدلۆجه اوْتو:** (گیا) ماهودانه. حب الملوک. شبرم کبیر. دوگون چیچگی نیز گویند. **سۆدلۆ چۆرک:** شیرمال. نانی که در پختش، شیر به کار رفته باشد. **سۆدلۆ ساری:** نوعی انجیر که تا زمستان بماند. **سۆدلۆ سوپ:** سوپ جو که بجای رب و آبلیمو، در آخر پخت، شیر و خامه به آن افزایند. **سۆدلۆ سۆمۆک:** بازی کودکانه که چیزی خوردنی و لذیذ را پنهان کرده و برای یافتنش می‌کوشند. بازی بدو بدو و پر تحرک کودکان. «سوموک آتما» و «سودمه سوموک» نیز گویند. **سۆدلۆ سییق:** شیربرنج. **سۆدلۆ قالقان:** (گیا) کاهوی خاردار. **سۆدلۆ قوْیون:** (گوسفند شیرده) مرد با قابلیت و با عرضه. **سۆدلۆک:** شیری. شیرده. ظرف شیر. مخمل. مخملی. برادر شیری. شیربهاء که به مادر عروس بدهند. **سۆدلۆک اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه خوردنی. (Glaux maritima). **سۆدلۆ کنگل:** (گیا) ← دوه تیکانی. **سۆدلۆ کۆکه:** (Südlü kükə) شیرمال. **سۆدلۆ گۆللۆ:** بسیار مناسب.

سۆدله مک: (Südləmək) شیر زدن به چیزی. ذرت تازه.

سۆدله مه: (گیا)(Südləmə) گیاه علفی پایا و دارای مایع سمّی شیر مانند.

سۆدله ین: (گیا)(Südləyən) گیاهی که شیره پس می‌دهد. گیاه شیردار که استفادهٔ پزشکی دارد. (Euphorbia)

سۆدله ینی: (گیا)(Südləyəni) گاوچاق کن. (Scariola Orientalis)

سۆد ماویسی: آبی بسیار روشن.

سۆد مانتاری: (گیا)(Süd mantarı) سرخک. سرخ قارچ.

سۆدمه سۆمۆک: ← سودلو سوموک.

سۆدو: (Sodu) مُشت.

سۆدۆ: (Südü) قاضی. داور.

سۆدۆ پوزوق: (Südü pozuq) دون نژاد.

سۆدۆ داشماق: (Südü daşmaq) (سرشار شدن شیر). اظهار علاقهٔ شدید نشان دادن. چاپلوسی کردن.

سودور: (Sudur) آبسه. تاول آبکی. تاول. ورم. آماس پوست. آب زیر پوست. ورم چرکدار در پای دندان یا نقطهٔ دیگر از بدن. خراب. پوسیده. چرک زخم. ریم. علم. دانش. کهانت. خدمه. جمعیت. همراه. کتاب. **سودور آنلاماق:** مشکوک شدن. احساس کردن. **سودوران:** گیاهی برگ دراز و خوردنی. **سودورجوق:** تاول آبکی. **سودورچو:** کاهن. **سودورلاماق:** جمع شدن مایع زیر پوست. متورم شدن. **سودورلو:** ناقلا. زیرک.

سۆدور: (Sodur) بی تربیت.

سۆدور سۆتقار: آشوبگر. فتنه گر.

سۆدۆر سۆمۆک: (Südür sümük) نوعی بازی با پرتاب استخوان سفید در شب مهتابی و تلاش برای یافتن آن.

سۆدۆرمک: (Südürmək) کشیدن. شاشاندن.**سۆدۆرۆن:** (Südürün) لبنیات.

سو دۆزئیی: (Su düzeyi) مدّ آب.

سو دۆشمک: (Su düşmək) آب افتادن. دور نافش را آب گرفتن.

سو دۆشن: (Su düşən) آبشار.

سو دۆغراماسی: (Su doğraması) نانی که در آب خیسانده و خورده شود.

سۆدۆک: [دیو](Südük) ادرار. شاش. **سۆدۆک آتما:** شاش اندازی ← آیغیرداولماق. **سۆدۆک توْرباسی:** مثانه. **سۆدۆک تورشوسو:** اسید اوریک. **سۆدۆک جوْهری:** اوره. **سۆدۆکدش:** هم پدر. فرزندان یک پدر. **سۆدۆک زوْرو:** فشار ادرار. حبس ادرار. **سۆدۆک سالی:** التهاب مجاری ادرار. **سۆدۆک قوْووجو:** ادرارآور. **سۆدۆکلۆک:** مثانه. **سۆدۆکلۆ گۆز:** زرزرو. زیاد گریند. **سۆدۆکله مک:** شاشیدن. **سۆدۆک یارِیشی:** رقابت بیهوده. **سۆدۆک یوْلو:** مجرای ادرار.

سۆدۆل: (Südül) شیری. نورس. خوشه. سنبل. گندم شیری نیم پز. نوجوان. دم نکشیده (چای).

سۆدۆل اۆرتمک: (Südül ürtmək) به آتش دادن سنبل گندم که نیم پخته شده و می‌خورند.

سۆدۆللشمک: نیم رس یا نیم پز شدن.

سۆدۆلمن: (Südülmən) حلال.

سۆدۆمن: (Südümən) ماستی که هنوز نبسته.

سۆدۆن: (Südün) تمیز. شیری. حلال.

سۆد وورقونو: ← سود یانیغی.

سۆده جر: (Südəcər) نوزادی که پشت سرهم متولد شده‌اند، بدون اینکه نوزاد قبلی از شیر باز شده باشد. شیرخواره.

سۆده چالان: (Südə çalan) مایهٔ ماست.

سۆده چکن: (Südə çəkən) فرزندی که به فامیل مادر شبیه است.

سۆده گی: (Südəgəy) چپکی. خوابیده.

سۆده مەن: (Südəmən) ماستی که خوب نبسته. **سۆد یئمیشن:** همشیره.

سۆد یاراسی: (Süd yarası) نوعی بیماری قارچی که در کودکان شیرخواره و در بزرگترها نیز در زمان بیماریهای مزمن مانند حصبه بروز کند. آثار آن در دهان، مانند پس ماندهٔ غذای شیری نمایان می‌شود.

سۆد یانیغی: (Süd yanığı) بچهٔ حیوان یا انسان که بدلیل تغذیهٔ ناکافی از شیر مادر، ضعیف مانده است. آدم تنومند. «سود وورقونو» نیز گویند.

سۆدین: (Südyən) سینه بند. کرست.

سۆد یوْلداش: برادر شیری.

سۆد یوْلو: کهکشان راه شیری.

سور: (Sur) کمر. کمر پوستی. هدف تیرانداز. دیوار دژ. سربی (رنگ).

سور: (Səvər) سبدی که از ترکه یا نی بافته باشند.

سۆر: (Sür) جشن. مهمانی. جشنواره. خطر. تهدید. حمله. قدرت. راه. چاره. مسیر. حکم. دستور. احوال. حال. کِیف. زیبایی. رسم. تصویر. صورت. روح حیوان که در مراسم قربانی از جسد جدا شود. روح روان. اشاره. به صورت سور (Sur) به معنای مهمانی و جشن وارد زبان فارسی شده و ترکیباتی چون سورسات (مهمانی)، سیورسات (آذوقه و علفهٔ نیروهای در حال حرکت برای مأموریت)، چهارشنبه سوری و سوردادن از این

ریشه پدید آمده‌اند.
ســوْرا: (Sora) بَعـد. سـپس. خبـر. بـه صورت «صورا» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
سوْراب: (Sorab) جویـا. راه نامشـخص. حالت آب نوشیدن شتر.
سوْرابیل: (Sorabıl) بی همتا. بی نظیر.
ســوْرات: (گیـا)(Sorat) گنـدم مصـری. گندم ترک. معلّم.
سوْراتا: (Sorata) فقیه. معلّم بزرگ.
سوْراتماق: (Soratmaq) جویانیدن.
سوْراج: (Sorac) دسـتگاه مکنـده. نـی. علامت سؤال.
سوراجان: (Suracan) آرام. ساکت.
سوْراچی: (Soraçı) متعلّم. دانش آموز.
سوراخان: (Suraxan) سرور قوی(ناپ).
سوْراش: (Soraş) خبرگیـری. استفسـار. رابطهٔ نامشروع. درس.
سوْراشچی: پرس و جو کننده. **سوْراشما:** جستجوی دسته جمعی. **سوْراشـماق:** بـا یکدیگر جستن. خبرگرفتن.
سوْراغال: (Sorağal) زبانه. دهانه.
سوراق: (Suraq) گرداب.
سوْراق: (Soraq) نشانه. اثر. ردپـا. خبـر. پرسـش از جـا و مکـان کسـی. نشـان. استفسار. امتحـان. تحقیـق. بـه صـورت سـراغ وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. افعالی چون سراغ دادن (از جای کسی یا چیزی آگاهی دادن) ، سراغ داشـتن (شناختن) و سراغ کردن (اطلاع یـافتن از چیزی یا کسی) و ... از اینجا پدیـد آمده‌اند.
سوْراق ائله مک: خبر جستن.
سوْراق ایدک:(Soraq idək)پرس و جو.
سوْراق تانیق: (Soraq tanıq) خبر.
سوْراقچی: پرس و جو کننده. مفتش.
سوْراقخانا: (Soraqxana) ادارهٔ بازپرسی.
سوْراقســیز: (Soraqsız) غیرمســئول. بیگانه. بی اجازه. بیخبر.
سوْراق کتابچاسی: دفترچهٔ راهنما.
سوْراقلاشماق: از هم خبرگرفتن.
سوْراقلاماق: پرس و جو کردن.
ســوْراقلی: (Soraqlı) مسـئول. جوابگـو. متجسس. مفتش.

سوْراقلیق: آگاهی. مسئولیت.
سورال: (Sural) طالع نیکو (ناپ).
سوْرال: (Soral) بقّال. خواروبار فروش.
سوْرالتا: (Soralta) طالب. دانش جویی.
سوْرالتی:(Soraltı)استفساریه. پرسشنامه.
سوْرالچی: (Soralçı) صافی.
سوْرالماق: (Soralmaq) جسته شدن.
سوْرام: (Soram) عیادت.
سوْراما: (Sorama) جستجو. ملاقات.
سوْرامات/ سوْراماج: استفسار. جستجو.
سوْراماق: (Soramaq) جستن. جوییدن.
سوْراماقچی: (Soramaqçı) خواهان.
سوْرامساق: (Soramsaq) بسیار جوینده.
سوْرامیق: (Soramıq) عیادت. بازدید.
ســوْران: (Soran) پرســنده. پرســش کننده. غریو و آوازی که لشـکریان بـه جمعیت و ازدحام بکشند. راه جنگلی.
سوْراناق: (Soranaq) خبر. اطلاعات.
سوْرانجیق / سوْرانچی: پرسنده. گدا.
سوْرانچی ساققال: (گیا) گیاه باتلاقی.
سوْرانماق: (Soranmaq) پرسـیده شـدن. التماس کردن.
سوْرانی: عرض. تقاضا. خنجر بزرگ.
سوْرانیش: (Soranış) امید. رجاء.
سوْرانیلماق: پرسیده شدن.
سوْراو: (Sorav) عیادت.
سوْراوماق: (Soravmaq) عیادت کردن.
سورای: (Suray) بانوی گیسوبلند (ناد).
سوْرای: (Soray) سؤال. پرسش.
سورایدین: (Suraydın) شادباش (ناپ).
سورایلاماق:(Suraylamaq) پیش افتادن.
سوْرایماق: (Soraymaq) خواستن.
ســور باســماق: (Sür basmaq) متـوحش شدن. ترسیدن.
سوْربو: (Sorbu) جای زخم. اثر زخم.
سوْربه: (Sürbə) گله. گروه. دسته. قطار (شتر). بسیار. سُمبه.
سوْر به سوْر: (Sürbəsür) متمادی.
ســوْرپاپاق: (Sürpapaq) نـوعی بـازی ورزشی آذربایجانی.
سوْرپک: (Sürpək) دستمال.
ســوْرپه مــک: (Sürpəmək) روی زمـین دراز کردن.
ســوْرت: (Sürət) عجلـه. رونـد. ارزن. گوشتی که در باد خشک کرده باشند.

سوْرتاق: (Sortaq) اخمو.
سوْرتال: (Sortal) نظریه. تئوری.
سوْرت پوْرت: (Sürt pürt) ماستمالی.
سوْرتج: (Sürtəc) ماله.
ســوْرتک: (Sürtək) رنـده. کـاردک. بسیار گردش کننده.
سوْرتکج: (Sürtkəc) رنده میوه و سبزی و غیره. ماله.
سوْرتگو: (Sürtgü) مالیدنی. پماد. مرهم. ماله. بتونه. **سوْرتگوْله مک:** ماله کشیدن.
سوْرتل:(Sürtəl) دکترین. خوی. رسم.
سوْرتلاشدیرماق: درجه بندی کردن.
سوْرتلاماق: سورت بندی کردن.
سوْرتلوق: (Sortluq) سورت بندی.
سوْرتمج: (Sürtməc) بیکار. علاف.
ســوْرتمک: (Sürtmək) مالیـدن. مـالش دادن. ســاییدن. ســابیدن. ســودن. اصطکاک دادن. وقت گذرانی کردن. وقت تلف کردن. کم کاری کردن.
سوْرتمه: (Sürtmə) مـالش. اصـطکاک. کبریت.← سوروتمه.
سوْرتن:(Sürtən) ماساژور. کیسه کش.
سوْرتوْج: (Sürtüc) ابر. اسفنج.
ســوْرتوْجوْ: (Sürtücü) سـاینده. آنکـه خود را به دیگری بمالد.
سوْرتوْش: (Sürtüş) اصطکاک. تأخیر.
سوْرتوْشدورمک: مالانیدن.
سوْرتوْشکن: (Sürtüşkən) مزاحم.
سوْرتوْشمک: (Sürtüşmək) به هم مالیده شـدن. اصـطکاک یـافتن. برخـوردن. ساییده شدن. مزاحم شدن.
سوْرتوْشمه: منازعه. اصطکاک.
ســوْرتوق: (Sortuq) مَــک. مکــش. فاحشه. مفتخور.
سور توْقای: (Sür toqay) تنبیه.
سوْرتوقلاشما: معاشقهٔ زبانی.
سوْرتوقلاشماق: همدیگر را مکیدن.
سوْرتوقلاماق: بی امان با حرص و ولع و با ضربات پی در پی مکیدن.
سوْرتوقلوق: (Sortuqluq) پارچهٔ لباسی.
سوْرتوق ووْرماق: مکیدن.
ســوْرتوْک: (Sürtük) پاچـه ورمالیـده. سـرد و گـرم روزگـار چشـیده. پـررو. بـی‌حیـاء. مالیـده شـده. سـاییده شـده. چشم دریده.

سۏرتۏک آشیق: (Sürtük aşıq) (قاپ صیقلی) زن هرجایی.
سۏرتۏک آغاجی: درختی که دواب پشت خود را به آن بمالند و بخارانند.
سۏرتۏکه: (Sürtükə) کبریت. خرقه با تویهٔ پنبه ای.
سۏرتۏگج: (Sürtügəc) مصقل.
سۏرتۏلگن: (Sürtülgən) اندود.
سۏرتۏلمک: (Sürtülmək) مالیده شدن.
سۏرتۏنبج: (Sürtünbəc) لیف یا کیسه (حمام). سنباده.
سۏرتۏنمک: (Sürtünmək) ساییده شدن. اصطکاک یافتن. خود را به جایی مالیدن. به پر و پای کسی پیچیدن. مزاحمت ایجاد کردن. کسی بهانه جویی کردن. کیسه کشیدن.
سۏرتۏنن: (Sürtünən) ساینده. مالنده. اصطکاکی. حروف صامت اصطکاکی عبارتند از: هـ ز، ژ،س،ش،غ،ف، و.
سۏرتۏنۏش/ سۏرتۏنۏم:(Sürtünüş) اصطکاک. سایش.
سۏرته: (Sürtə) مسح. شعر.
سۏرته جک: مصقل. فسان. دستمال.
سۏرته لج: (Sürtələc) رنده.
سۏرته له مک: (Sürtələmək) کشاندن. به دنبال کشاندن. همراه بردن. لغزاندن.
سۏرته له مه: تطویل. سردوانی.
سۏرته مک: مسح کردن. تمیز کردن.
سۏرج: (Sürəc) پروسه. زمان. مهلت.
سۏرجاق: سوال. چیستان. افسانه.
سۏرجاماق: جستن. جویا شدن.
سۏرجدش: (Süräçdəş) همزمان.
سۏرجک: (Sürçək) مُسهل. نرم کننده.
سۏرجلنمک: آبونه شدن.
سۏرجله مک: آبونه کردن.
سۏرجلی: (Sürəcli) آبونه.
سۏرجوش: (Sorcuş) دهانه. زبانه.
سۏرجولوق: (Sorculuq) پرسشنامه.
سۏر جیدا: (Sür cıda) نیزهٔ فرورونده.
سۏرچ / سورچا: (Sürç) لغزش.
سۏرچاق: (Sorçaq) پستانک.
سۏرچک: (Sürçək) لغزنده. حکایت.
سۏرچمک: (Sürçmək) لغزیدن.
سۏرچمه: (Sürçmə) لغزش.
سۏرچۏ: (Sürçü) چوپان. رنگرز.
سۏرچو: (Sorçu) پاسخگو. جوابده.
سۏرچۏدۏ: (Sürçüdü) گناهکار.
سۏرچۏشمک: با یکدیگر لغزیدن.
سۏرچۏک: [دیو](Sürçük) شب نشینی.
سۏرچۏلمک: لغزیده شدن.
سۏرچۏن: [مغ](Sürçün) تیرانداز.
سۏرچه: (Sürçə) لغزش.
سورچی: (متفا)(Surçi) ← سوروجو.
سورخ: (Surx) شعاع سرخ خورشید.
سورخان: (جان)(Surxan) اسب خاکستری با خالهای سرخ.
سورخ انداز: (Surx əndaz) تیر اندازی سریع بدون نشانه گیری دقیق. نوعی تیر اندازی که هدف دور باشد و صیّاد فقط هیکل شکار را هدف قرار دهد.
سورخای:(Surxay) مهتاب. گره گشا. دلاور پرآوازه. (ناپ).
سورخو دۏشمک: (Surxu düşmək) بد شدن حال.
سورخون: (جان)(Surxun) اسب یا هر حیوانی با خالهای سرخ رنگ.
سۏرداق: (Sordaq) تست.
سور دۏدۏگۏ: (Sur düdüyü) شیپور. صور اسرافیل.
سۏردورماق: (Sordurmaq) باعث پرسش و یا مکش چیزی شدن.
سۏردۏرمک: (Sürdürmək) به وسیلهٔ دیگری راندن. کشانیدن. طولانی کردن. کش دادن. سوق دادن. هدایت کردن. با گاوآهن زمین را شخم زدن (به توسط دیگری). **سۏردۏرمه:** تداوم. اطناب. تطویل. **سۏردۏرمه لی:** ادامه دار. پایدار. **سۏردۏرۏ:** معطل کاری. سر دوانی. **سۏردۏرۏجۏ:** ملیّن. مدرّ. **سۏردۏرۏلمک:** شخم زده شدن. کش داده شدن. هدایت داده شدن. ملیّن داده شدن. **سۏردۏرۏم:** تنبلی. آبونمان. **سۏردۏرۏمچۏ:** تنبل. آبونه.
سۏرر:(Sürər)مداوم. پایدار. لشکرکش.
سۏررب: (Sürrəb) بیکار. علّاف.
سۏررگه: (Sürərgə) مداوم. دیرپا.
سۏرسات: (Sürsat) غله. خواربار. کفاف. معیشت. وجه معاش. نفقه. ملزومات سپاهیان که پیش از ورود تهیه کنند. خواروبار و زاد و علوفه که از روستاهای سرراه برای عبور لشکر یا موکب خان گرد آورند. خرت و پرت. بهم ریخته. فروشندهٔ دوره گرد که با ماشین می گردد. به صورت (Sursat) وارد زبان فارسی شده است.
سۏرسات: (Sorsat) عرض و تقاضا.
سۏرسال: (Sürsal) معمولی.
سۏر سال: (Sür sal) حمله. یورش.
سورسال: (گیا)(Sursal) زنبق.
سۏرست: (Sürsət) بدلباس.
سۏرسۏر: (Sorsor) پرحرف. بی محبت.
سۏرسۏر: (Sürsür) کبریت.
سۏر سۏراق: سؤال و جواب.
سۏرسۏره: (Sürsürə) محل لغزنده.
سۏرسۏز: (Sürsüz) بی احساس.
سۏرسۏک: (Sürsük) تنبل.
سۏر سۏکۏنتۏ: (Sör sökünt ü) پاره پوره. پارگی.
سۏرسۏل: (Sürsül) تنبل. به صورت «سوسول» وارد زبان فارسی شده است.
سۏر سۏمۏک: (Sür sümük) استخوان. ته ماندهٔ غذا. آشغال استخوان.
سۏرسون: (Sorsun) پشم زمستانی گوزن. پوست آهو.
سۏرسۏنمک: تنبلی کردن.
سۏرش: (Süräş) مُزمن.
سۏرشه: (Sürşə) ژل.
سورغا:(Surğa)آهنگ. نغمه.
سورغاتماق:(Surğatmaq)آهنگ ساختن
سورغاج: (Surğac) آهنگساز.
سۏرفه: (Sürfə) کرم حشرات. رشگ. لارو. از مراحل دگردیسی حشرات که حشره بصورت کرم درآید.
سۏرقا: (Sorqa) شاخ حجامت. گردن سماور. تمنّا. خواهش.
سۏرقاج: (Sorqac) مکنده. کشنده. علامت سؤال.
سۏرقاش: (Sorqaş) خبرگیری.
سۏرقاقول: (Sorqaqul) مدرسه.
سۏرقال: (Sorqal) خبر.
سۏرقالاتقیج: (Sorqalatqıc) قیف.

سوْرقالچی: (Sorqalçı) خبرگزار.
سوْرقالی: (Sorqalı) خواستار.
سوْرقاماق: پرسیدن. خواستن.
سوْرقان: (Sorqan) محقق. جوینده. رفت و آمد در دریا. مسافرت دریایی.
سوْرقان سایی: روز حساب.
سورقاوول: (Sürqavul) عقبدار لشکر.
سورقای: ابری. پوشیده. بی میل.
سوْرقاییل: سروش(از فرشتگان الهی).
سوْرقو: [دیو](Sorqu) پرسش. پرسمان. شاخ حجامت.
سورقوبات: (Surqubat) غیب شونده.
سوْرقوبلگه: (Sorqu bəlgə) پرسش نامه.
سوْرقوت: (Sorqut) جرعه. عصاره.
سوْرقوج: (Sorquc) پستانک. پرچم. غدهٔ حسی روی پوست و پردهٔ نازک وچسبناک بدن. جقّه. نشان.کلاه پادشاه. علامت. لاک و موم که به سرعت ذوب و سریع منجمد گردد. قسمت بالای قبضهٔ شمشیر. آلتی برای کندن و کاشت نهال. **سوْرقوجلاماق:** (Sorquclamaq) لاک و مهر کردن.
سورقوج: (Surquc) گوشت گاو که با پیاز سرخ شده.
سوْرقوچ: (Sorquç) بادبزن دوچرخه.
سوْرقوچو:(Sorquçu)بازپرس. پرسشگر.
سوْرقو دئییشی: (Sorqu deyişi) معمّا. چیستان پرسی از هم.
سورقوراق: (Surquraq) درخشش.
سوْرقوس: صمغ. موم. پستان. تلنبه.
سوْرقوسال: (Sorqusal) پرسشی.
سوْرقوساییم: (Sorqusayım) استضیاح.
سوْرقوق: (Sorquq) پرسش. طمعکار.
سوْرقول: (Sorqul) مدرسه.
سورقول: (Surqul) مایل به خاکستری. قلهٔ کوه. **سوْرقولاشما:** هم پرسی.
سوْرقولاشماق: پرسیدن از هم.
سوْرقولاما: پرسش. استیضاح.
سوْرقولاماق: (Sorqulamaq) پرسیدن.
سوْرقولانماق: پرسیده شدن.
سورقولتای: (جان)(Surqultay) نوعی پرنده. **سوْرقولتو:** (Sorqultu) درد. رنج.
سورقولجون: (Surqulcun) درخشش.
سوْرقوماق: (Sorqumaq) خشک شدن.

سوْرقون: (Sorqun) گیسوی بلند. پشتهٔ بلند کوهستان. مسئول.
سورقویا: (Surquya) ستمگر.
سوْرقون: (گیا)(Sorqun) نوعی درخت که سبدچی سوگودو و بان آغاجی نیز گویند. (Moringa aptera)
سوْرک: (Sürək) دوام. دیرپا. طول. گله. گلهٔ بزرگ. گروه حیواناتی که برای شکار دوره می‌شوند. مدت. دشت. گروه. **سوْرک آوی:** شکار دسته جمعی. **سوْرک ائتمک:** شکار را راندن و به کمینگاه آوردن. **سوْرکچی:** کسی که حیوانات شکاری را برای شکار گرد می‌آورد. کسی که به معاملهٔ احشام مشغول باشد. **سوْرکسیز:** بی دوام. منقطع. **سوْرکلمک:** (Sürkəlmək)

سورگج

صیقل یافتن. ساییده شدن. **سوْرکلمه:** صیقلی. **سوْرکلی:** بادوام. دیرپا. **سوْرکلیک:** دوامیت. پایداری. **سوْرکنمک:** خورده یا منحط شدن. **سوْرکوْل:** مجازات. کیفر. **سوْرکوْلگه:** مرهم. **سوْرکه مک:** ساییدن. صیقل دادن. **سوْرکه نیش:** انحطاط. سایش. **سوْرگئت:** (Sürget) بی‌نهایت.
سوْرگب: (Sürgəb) کشیده.
سوْرگتمک: (Sürgətmək) کشانیدن. ادامه دادن. **سوْرگتمه:** تطویل. تداوم.
سوْرگج: (جان)(Sürgəc) مار بوآ. تختهٔ سورتمه. سورتمه. چلهٔ کمان. ابزار برگرداندن نان روی ساج. آهنگساز. آب و شیرهٔ درخت لک که باآن دنبالهٔ شمشیر و چاقو را محکم کنند.
سوْرگش: (Sürgəş) ظرفشویی. دستشویی. چالهٔ دستشویی.
سوْرگشمک: باهم بر زمین کشیده شدن.
سوْرگک: (Sürgək) اسارت. کوچ. مهاجرت. فرار. باتوم. چوبدستی.

سوْرگکچی: (Sürgəkçi) معلّم. مربّی.
سوْرگل: (Sürgəl) تحصیل. دکترین.
سوْرگلمک:(Sürgəlmək)حرکت کردن
سوْرگن: (Sürgən) شن کش. مبتذل. پیش پا افتاده. رایج.
سوْرگنمک: کشیده شدن. مدارا کردن.
سوْرگو: (Sürgü) کشو. کلون. مالهٔ زمین صافکن. آلتی است که برزگران بدان زمین تخم افشانده را هموار کنند تا تخم پوشیده شود. غلتک. بزن. گلنگدن تفنگ. کولاس. سمبه. دستمال. آنچه بر چیز دیگر کشند و پاک کنند. وسیلهٔ پاک کردن لولهٔ تفنگ. وسیلهٔ راندن. گاوچران. ترکه یا چوبی که با آن حیوانات را برانند. نفی. رد. تعقیب. به صورت «سرکی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. **سوْرگو آلتی:** مزرعه که به آیش گذاشته باشند. **سوْرگوْت:** چوپان. ابدی. دائمی. آرزومند. رهبر. **سوْرگوْتمک:** به زور بردن. **سوْرگوْج:** موم. موم عسل. مُهر. کبریت. زن تنبل. مُسهل. آش گز.
سوْرگوْد: چوپان. **سوْرگو داشی:** مصقل. سنگی که بر روی آن چیزها و بویژه چاقو را تیز کنند. **سوْرگوْز:** وسیلهٔ نقلیه.
سوْرگوْزچوْ: راننده. شوفر. **سوْرگوْش:** تداوم. پایداری. تبعید. **سوْرگو قوْلو:** شاتون. میلهٔ پیستون. **سوْرگوْک:** مهبل. آلت زنانه. ظرف کثیف. **سوْرگوْل:** جزا. کیفر. پیشاهنگ. **سوْرگوْلنمک:** انداخته شدن کلون پشت در. **سوْرگوْلوْ:** درس. تعلیم. دکترین. **سوْرگوْلوْش:** اصطکاک. **سوْرگوْله مک:** هموار کردن مزرعه. انداختن کلون پشت در.
سوْرگوْمک: تبعید کردن. **سوْرگوْن:** تبعیدی. گیاه سلمه. جوانهٔ گیاه. اسهال. حیوان تخمی. قوچ یا پازن گله. به صورت «سرجن» در معنای تبعید کردن وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده. **سوْرگوْنچوْ:** تبعیدی. تعقیب کننده. ردیاب. **سوْرگوْنلوْک:** اسهال.
سوْرگوْنمک: تبعید شدن. فروپاشیدن.
سوْرگوْوات: ناهنجار.
سوْر گوْجوْن: تاب و توان.

سۏرگه: (Sürgə) مسهل (دارو). آهنگ.
سۏرگه جی: خدمتکار. **سۏرگه شیک:** درهم برهم. نامرتب. **سۏرگه له مک:** صاف کردن زمین. **سۏرگه لی:** مداوم.
سۏرگه مک: برزمین کشیدن. تنبلی کردن. کشیدن و برداشتن. ادامه داشتن. **سۏرگه وول:** گروه پشتیبانی. عقبدار.
سۏرگی: (Sürgəy) شهسوار. چابکسوار.
سۏرل: [مغ](Sürəl) کاه.
سورلاو: (Surlav) مایل به خاکستری.
سۏرلک: (Sürlək) جاده. راه.
سۏرلگه: (Sürəlgə) مداوم. مزرعهٔ شخم خورده.
سۏرلم: (Sürləm) علوفه ای که پس از مدت زیادی نگهداری به حیوان دهند.
سۏرلۏ: (Sürlü) زیبا. متنوع. الوان. ترسناک. **سۏرلی:** (Sürləy) راه قدیمی.
سۏرم: (Sürəm) شخم. زمان. رفتار. حرکت. روند. وسیله ای برای صاف کردن زمین درو شده.
سۏرما: (Sorma) پرسش. واکاوی. مکش. **سۏرمات:** واکاوی. استفسار.
سۏرماج: مکنده. مکش. لوله مکنده.
سۏرماجا: استنطاق. بازپرسی. **سۏرماق:** پرسیدن. مکیدن. مک زدن. بازپرسی کردن. پرس و جو کردن. استفسار کردن. **سۏرماقچی:** خواهان. شاگرد. مدّعی. **سۏرمالیق:** پرسش. سوال. مسئله.
سۏرمان: پرسشگر. بازپرس. خبرچین.
سۏرمج: (Sürməc) کشو.
سۏرمچی: (Süräməçi) کسی که در پیش شکارچیان حیوانات را رم دهد. کسی که در کار ساختن و فروش غلتک مخصوص کشاورزی است.
سورمک: (Sürmək) ادامه دادن. راندن. رانندگی کردن. کشیدن. سوق دادن. طول کشیدن. مداومت داشتن. پاییدن. شخم زدن. با گاوآهن شخم زدن. سپری کردن. گذرانیدن وقت. تبعید کردن. مالیدن. ناسور کردن. بالا و پایین پریدن. شادی کردن. از بن افتادن ناخن. جفتگیری کردن.
سۏرمک: (Səvərmək) به پشت دراز کشیدن. **سۏرمل:** توالی. صیقل خورده.
سۏرمن: (Sürmən) شوفر. راننده.
سۏرمو: (Sormu) باتلاق فرو برنده.
سۏرمۏش: (Sürmüş) تیر چوبی در سقف خانه‌های روستایی. شاخک.
سۏرمۏشۏ: (Sürmüşü) شادی. نشاط. غریو و آوازی که در جنگ بکشند. هدایت. راهبری. بصورت «سورمیشی» وارد ادبیات تاریخی فارسی شده است.
سۏرموق: پستانک نوزاد. حیله. کلک.
سۏرمه: (Sürmə) گردی سیاه رنگ که برای سیاه کردن پلکها و مژه‌ها به کار می‌رود. راش. مالش. کلون. کشو. آفت گندم و جو. زنگ سیاه غلات. قفل پشت در. نوعی کلید که از چوب ساخته و به دیوار پشت در نصب کنند. مزلاق. تداوم. هدایت. رانش. تبعید. دستهٔ پرنده. تیر طولی سقف. به صورت سُرمه وارد زبان فارسی شده است. **سۏرمه آزاری:** سیاهی گندم. زنگ سیاه غلات. زنگ گندم. **سۏرمه چی:** (جان) جیجاق. بلوط خورک. (Garrulus glandarius). **سۏرمه خسته لیگی:** آفت زنگ سیاه غله. **سۏرمه داش:** گرافیت. آنتیموان. **سۏرمه دام:** سرپناه ابتدایی که از سال ۱۳۱۱ با آغاز اسکان اجباری عشایر در قشلاقات قره‌داغ احداث شد. **سۏرمه شیک:** (جان) زالو. **سۏرمه کی:** (Sürməkəy) میل سُرمه کشی. **سۏرمه کیلید:** کلیدی که از چوب ساخته، به دیوار پشت در نصب کنند و بست و گشادِ آن با دست می‌شود. مزلاق. **سۏرمه لنمک:** سُرمه کشیده شدن. به خود سُرمه کشیدن. **سۏرمه له مک:** سُرمه کشیدن. کلون پشت در را انداختن یا باز و بسته کردن. **سۏرمه لی:** سُرمه دار. قفل شده.(ناد) **سۏرمه لیک:** سُرمه دان. وسائل لازم برای ساختن سُرمه. **سۏرمه نه:** خشن. بدردنخور. **سرمه نی گؤزدن قاپان:** رباینده سُرمه از چشم. دزد. **سۏرمه یاناق:** رخ آراسته. **سۏرمه یی:** رنگ سُرمه‌ای.
سورمیشی: (متفا) ← سورموشو.
سۏرن: (Sürən) حمله. هجوم. یورش. غوغا و هیاهوی سپاهیان به هنگام تاخت بر دشمن. اعزام کنندهٔ سرباز. لشکرکش. مصدر سورن کشیدن (فریاد و هیاهوی سپاه هنگام حمله به دشمن) نیز از همین ریشه در زبان فارسی پدید آمده است. مبهم. راننده. به صورت «سرن» به معنای توربین» وارد زبان فارسی شده است. **لانهٔ زیر زمینی شغال.** کنام حیوانات.
سۏرناشماق: کمی خشک شدن.

سورمه چی

سۏرنج: (Sürənc) جوهر. رنگ. آهسته.
سۏرن سالماق: (Sürən salmaq) غوغا افکندن.
سۏرنگه:(Sürəngə)تقویم.ساختار. روند.
سۏرنۏز: (Sürnüz) نیزه.
سۏرنۏش: (Sürnüş) ترشح.
سۏرنۏک: (Sürnük) مُزمن.
سۏرنۏکمک: فضولی کردن.
سۏرنه: (Sürnə) سُرنا (آلت موسیقی بادی). **سۏرنه په:** (جان) زرافه.
سۏرو: (Soru) مسئله. تمرین. جواب.
سۏرۏ: [دیو](Sürü) رمه. گله. دسته.

سورودک

سۏروب: (Sorub) اثر زخم.
سۏروبه: (Sürübə) تور ماهیگیری.
سۏروت: (Sorut) کف دهان.
سۏروتقان: (Sorutqan) جذاب.
سۏرۏت: (Sürüt) سرشت. ذات. آسیاب گندم. مأموریت. سنّت. موتور.
سۏرۏتدک: دمپایی. **سۏرۏتکۏ:** هیزمی که در زمستان از روی برف لیز دهند و به خانه بیاورند. بی شرم. **سۏرۏتله مک:** کشیدانیدن. **سۏرۏتله مه:** دمپایی.
سۏرۏتمج: ماله. **سۏرۏتمک:** ← سوروتله

مک. **سۏرۏتمه:** فراردهی اجباری دختر. دمپایی. گردونه‌ای کوچک و بی‌چرخ که به وسیلهٔ اسب، سگ یا گوزن حمل می‌شود. وسیله‌ای که برای رفتن روی برف و یخ و چمن مناسب باشد. پاروی برف. لباس بلند. زن بی قابلیت. آدم ناخوشایند. تیرک. به صورت «سورتمه» وارد زبان فارسی شده است.
سۏرۏج:(Sürüc)مهمانی. مراسم. موتور.
سۏرۏجدۏرمک: ← سوروشدورمک.
سۏرۏجمک: (Sürücmək) لغزیدن.
سۏرۏجمه: (Sürücmə) لغزش.
سۏروجو: (Sorucu) پرسشگر. کارآگاه. پرسش کننده. پرسنده. مکنده. کشندهٔ هوا. هواکش.
سۏرۏجۏ: (Sürücü) راننده. گوینده. کارگر یامخانه که همراه چاپار رفته تا چاپاری را از منزل برگردانند. به صورت «سورچی» به معنای درشکه چی وارد فارسی شده است.
سۏرۏجۏک: (Sürücük) رانندهٔ ناشی.
سۏرۏجۏل: (Sürücül) اجتماعی. حیوان اجتماعی و رمه ای.
سۏرۏچۏ: (Sürüçü) رامیار. چوپان.
سۏرۏوداق: (Sorudaq) گزارش. کم حرف. اندیشمند.
سۏرۏر: (Sürür) تداوم. ادامه. بلند. طولانی. شادی. به صورت «سرور» وارد زبان فارسی شده است.
سۏرۏز: (Sürüz) لغزنده. صاف.
سۏرۏزۏک: (Sürüzük) تعقیب.
سۏرۏزه: (Sürüzə) متعاقباً.
سوروسات: (متفا) ← سورسات.
سۏرۏ سبد: (Sürü səbəd) همگی. ازدحام. بسیار.
سۏرۏسن: (Sürüsən) دائمی.
سوروش: [دیو](Suruş) مادهٔ قرمز رنگ ضد زنگی که به در و پنجره زده و سپس رنگ کنند. سرخوشهٔ گندم که برشته کرده و کوبیدهٔ آن را بخورند.
سۏرۏش: (Sürüş) لغزش. رانش. هدایت. چسب. ادامه. موج. شخم.
سۏروش: (Soruş) تحقیق. به صورت «سروش» وارد زبان فارسی شده است.
سۏرۏش جیدیری: (Sürüş cıdırı) پیست دوچرخه سواری.
سۏروشدا / سۏروشدورما: بازجویی.
سۏروشدورماق: بازجویی گرداندن.
سۏرۏشدۏرمک: (Sürüşdürmək) لغزاندن. **سۏرۏشدۏرۏلمک:** (Sürüşdürülmək) لغزانیده شدن.
سۏروشقا: (Soruşqa) دادسرا.
سۏروشقات: (Soruşqat) بازجویی.
سۏروشقاتماق: (Soruşqatmaq) بازجویی کردن.
سۏروشقاج / سۏروشقان: (Soruşqan) بسیار پرسش کننده. بازجو.
سۏرۏشک: (Sürüşək) ← سوروشکن.
سۏرۏشکن: (Sürüşkən) لیز. لغزنده.
سۏرۏشگه: (Sürüşgə) شیشه. جام.
سوروشلاماق: (Suruşlamaq) تفتاندن خوشهٔ تازهٔ گندم. زدن رنگ قرمز بر روی تیرآهن و درب و پنجره برای حفاظت در برابر زنگ زدن.
سۏروشما: پرسش. خبرگیری.
سۏروشماق: (Soruşmaq) پرسیدن. همدیگر را بوسیدن. یکدیگر را مالیدن. جذب کردن. مکیدن.
سۏرۏشمک: (Sürüşmək) لیز خوردن. سُر خوردن. لغزیدن. خزیدن. جیم شدن. به صورت «سُریدن» وارد زبان فارسی شده است. نامه نگاری کردن.
سۏرۏشمه: (Sürüşmə) رقابت. کشمکش. فن پس لنگ در ورزش کشتی. رانش زمین.
سۏرۏشۏک: (Sürüşük) منحرف.
سۏروشولماق: (Soruşulmaq) پرسیده شدن. مورد سؤال قرار گرفتن.
سۏرۏشه: (Sürüşə) ژل.
سۏروغول: (Soruğul) نی. لوله.
سۏروق: [دیو](Soruq) پرسش. حساب. سؤال. ستون و چوب بلند. چوبی که بچه‌ها بر آن به تقلید اسب سوار شوند. با اراده. فوق العاده. گمشده.
سۏروقچو: انگل. طفیلی.
سۏروق قیلماق: جستن گمشده.
سۏروقما: (Soruqma) خبرگیری.
سۏروقماق: (Soruqmaq) خبرگرفتن.
سۏرۏک: (Sürük) رمه. گله. صاف. صیقلی. مکتوب. پیام. تعقیب. ردیابی. گمراه. مهلت. سررسید. به همین صورت و در معنای اخیر وارد اصطلاحات حقوقی زبان روسی شده.
سۏرۏکچۏ: (Sürükçü) چوپان.
سۏرۏکلنمک: (Sürüklənmək) روی زمین کشیده شدن. بزور کشیده شدن. دنباله روی کردن. همراه برده شدن.
سۏرۏکله مک: (Sürükləmək) روی زمین کشیدن. به زور کشیدن. دنباله روی کردن. همراه بردن.
سۏرۏکله نیش: (Sürüklənіş) ساییدگی.
سۏرۏکمۏش: (Sürükmüş) تبعیدی.
سۏرۏکۏ: (Sürükü) نوبتی. ادواری.
سۏرۏگ: (Sürüg) رمه. گله.
سۏرۏگۏ: (Sürügü) آلتی که در داخل لولهٔ تفنگ کشند و آن را پاک کنند.
سۏرۏل: (Sürül) الوان. متنوع.
سۏرول: (Sürvəl) مداوم. مسلسل.
سۏرولاما: (Sorulama) استفهام.
سۏرولاماق: (Sorulamaq) پرسیدن.
سۏرولقا: (Sorulqa) اتاق بازجویی.
سۏرولقاماق: (Sorulqamaq) آموختن.
سۏرولما: بازخواست. بازجویی.
سۏرولماق: (Sorulmaq) مکیده شدن. هورت کشیده شدن. مسئول قرار گرفتن. بازخواست شدن.
سۏرۏلمک: (Sürülmək) رانده شدن. تبعید شدن. کشیده شدن. سوق داده شدن. طول کشیدن. شخم زده شدن. با گاوآهن شخم شدن. سپری شدن. به زمین کشیده شدن.
سۏرۏلمۏش: (Sürülmüş) تبعیدی. شخم خورده.
سۏرۏلۏش: (Sürülüş) تبعید. شخم زنی. هدایت. راهبری.
سۏرۏلۏشجن: (Sürülüşcən) تصاعدی.
سۏروم:(Sorum)مسئولیت. پاسخگویی.
سۏرۏم: (Sürüm) رواج. تداول. دوام. کشو. خط چشمی که زنان بر چشم زنند. نوعی بیماری که دانه‌ها را در خوشه سیاه کرده و تبدیل به گرد می‌کند. مصرف. مرحله. داد و ستد.

مقدار زمینی که یک جفت گاو در یکبار شخم بزنند.
سۆرۆمچۆ: (Sürümçü) رامیار. چوپان.
سۆرۆم سۆرۆم: (Sürüm sürüm) مفلوک و بیچاره.
سۆرۆمسوز: (Sürümsüz) غیر متداول.
سۆرۆمک: (Sürümək) روی زمین کشیدن. لغزیدن. خزیدن. به صورت «سُریدن» وارد فارسی شده است.
سۆرۆملو: (Sorumlu) مسئول.
سۆرۆملۆ: (Sürümlü) متداول. مداوم. استمراری. رایج.
سۆرۆملوق: ارمغان. رهاورد.
سۆرۆملۆک: (Sürümlük) مسهل. استمرار. آرایشی.
سۆرۆمه آیاق: کفش دمپایی.
سۆرۆن: (Sürün) دوام. ادامه. حمله. هجوم. به صورت «سورَن» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. تجمع مردم برای کاری. محل فعالیت جمعی. غذایی که از روغن، ماست و نان خرد شده درست کنند. روح. میدان. معتدل. ملایم. گرفته. سرد. بی روح. شاخ.
سۆرون: (Sorun) مسئله. بازپرس. حریص. طمعکار.
سۆرۆنتۆ: (Süründü) خزش. لغزش. دوام. کسی که در اثر فقر و مشکلات شکسته شده است. رد یا اثر چیز کشیده شده. ضعیف. ناتوان. سربهوا. متغیر. سرسره. مطرود. **سۆرۆنتۆ بالا:** (Süründü bala) بچهٔ کوچک.
سۆرونجا: (Sorunca) پرسش. مغناطیس.
سۆرۆنجن: (Sürüncən) زخم.
سۆرۆنجۆک: (Sürüncük) تکیه گاه.
سۆرونجۆل: (Soruncul) نقّاد. خبره.
سۆرۆنجه: (Sürüncə) روند. پروسه.
سۆرۆنجه مک: وقفه ایجاد کردن.
سۆرۆنجه مه: توقیف. تعویق.
سۆرۆنچک: (Sürünçək) بسیار اشتباه کننده.
سۆرونچو: (Sorunçu) متقاضی.
سۆرۆندورمک: (Süründürmək) کش دادن. امروز فردا کردن. دفع الوقت کردن. به تأخیر انداختن. معطل کردن. سرگردان و آواره کردن. کشاندن. به دنبال کشاندن. روی زمین یا چیزی کشاندن. **سۆرۆندۆرمه:** دفع الوقت. وقت کشی. **سۆرۆندۆرمه چی:** اطاله دهنده. کش دهنده. لفت دهنده. مسامحه کار. امروز و فردا کن.
سۆرۆن دۆزمک: (Sürün düzmək) فعالیتی را آغاز کردن. آماده شدن برای کار. کاری را تدارک دیدن.
سۆرونسال: (Sorunsal) شک برانگیز.
سورون سالاماق: (Surun sallamaq) اخم کردن.
سۆرونسوز: (Sorunsuz) مرفه. راحت.
سۆرۆنگ: (Süründ) سُرنا.
سۆرۆنگج: (Süründəc) کشویی. پیش و پس رونده. لغزنده. کشو. در موقعیت شخم یا کشش. **سۆرۆنگج ایته له ییجی:** (Süründəc itələyici) وسیله‌ای که جذب و دفع کند. آنچه چیزی را به دنبال کشد و پس بزند.
سۆرۆنگل: (Süründəl) منطقهٔ لیز و لغزنده در کوه. آهسته رونده. کسی که کار به آهستگی کند.
سۆرۆنگن: (Süründən) خزنده.
سۆرۆنگۆ: (Süründü) کبریت. چوب بلند تمیز کردن کوره.
سۆرۆن گۆرن: (Sürün görən) دنیادیده. کارکشته. مجرب.
سۆرۆنگه: (Süründə) پی در پی. مداوم. پیوسته. چوب مخصوص برای تمیز کردن اجاق.
سۆرونلو: (Sorunlu) مبهم. مسئول.
سۆرونلوق: (Sorunluq) حرص. طمع.
سۆرونماق: (Sorunmaq) مکیده شدن. دراز شدن. خواستن.
سۆرۆنمک: (Sürünmək) غژیدن. خزیدن. سینه مال رفتن. خود را روی زمین کشیدن. با فقر و بیچارگی زندگی کردن. با ولگردی روزگار گذرانیدن. آهسته حرکت کردن.
سۆرۆنموش: (Sürünmüş) خزیده. لغزنده.
سۆرۆنن: (Sürünən) خزنده. **سۆرۆنن آیریق:** (گیا) گیاه مَرغ خزنده. (Agropyrom repens)
سۆرونوش: (Sorunuş) امید. خواسته.
سۆرۆنۆش: (Sürünüş) خزش. بیوگرافی.
سۆرۆنۆک: (Sürünük) مُزمن.
سۆرۆو: (Sürüv) خزش. حرکت. پماد.
سۆروه: (گیا) (Sürvə) مریم گلی. مریم چمنی. سالویا. تشنک. (Salvia officinalis)
سۆروی: (Sürvi) نوک تیز.
سۆرۆ یۆلو: (Sürü yolu) راه ماشین رو.
سۆرۆیه: (Sürüyə) پاروی کوچک.

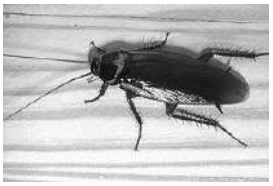
سوروه

سوره: (Səvərə) ظرف نان که از نی و ترکه بافته باشند.
سۆره: (Sürə) مدت. موعد. وعده. نقشه. تخمین. **سۆره ایسته مه:** استمهال. **سۆره جک:** پارو. چوب یا مقوایی که در مدارس قدیمی، برای تعقیب محل خوانده شده بکار می رفت. کلید یا کلون چوبی درب. رووروک. **سۆره جن:** مداوم. **سۆره جی:** آبونه. **سۆره دوران:** عاطل. چیزی که وضعیت خود را تغییر ندهد. **سۆره دوروم:** وضعیت. **سۆره که:** فراوانی محصول. **سۆره گج:** پاروی خرمن. ارابهٔ چوبی بچه ها. **سۆره گلن:** مداوم. **سۆره گن:** (Sürəgən) مزمن. کهنه. قدیمی. ترسناک. کرونیک. **سۆره گه:** (Sürəgə) مزرعهٔ تقسیم شده و کاشته شده. **سۆره گی:** (Sürəgəy) زیاد. بیشترین. ارثی. موروثی. **سۆره لی:** مدتدار. دوره‌ای. مداوم. **سۆره مک:** بکار بردن. تمدید کردن. **سۆره می:** سواری. **سۆره میک:** عایق. نارسانا. **سۆره نک:** ارابه. وسیلهٔ نقلیه. **سۆره ون:** ماجرا. آوانتور. **سۆره ون آراماق:** ماجراجویی کردن. **سۆره ونچی:**

ماجراجو. **سۆره ونسیز:** ساده. بدون هیجان. **سۆره ونلی:** ماجرایی. مهیّج. **سۆره وی:** سوار. **سۆره یازار:** زمان نگار. **سۆرهای:** (Sürhay) ورود بدون اجازه. **سو رهی:** (Su rəhi) ظرف آب. به صورت «صراحی» وارد فارسی شده. **سوریه:** (Süruə) نام قدیمی برای زنان. **سۆز:** (Söz) سخن. حرف. کلام. صحبت. بیان. نطق. کلمه. لغت. شایعه. قول. قرار. بگومگو. گلایه. طعنه. نوبت صحبت. اجازهٔ صحبت. رأی. نظر. **سۆز آتماق:** (Söz atmaq) کنایه زدن به کسی. نخستین مرحلهٔ خواستگاری در میان ترکمنها. مطرح کردن خواسته. **سۆز آچماق:** (Söz açmaq) سرسخن را باز کردن. به موضوع پرداختن. عنوان کردن مطلب. **سۆز آزدیرماق:** (Söz azdırmaq) صحبت را عوض کردن. **سۆز آراسی:**(Söz arası) ضمن صحبت. **سۆز آردی:** (Söz ardı) مؤخره. تکمله. **سۆز آلتیندا قالماق:** (Söz altında qlamaq) زیر منت کسی ماندن. مورد اتهام قرار گرفتن. **سۆز آلدی:** ← ساققیز اوغورلوغونا گئتمک **سۆز آلماق:** اجازهٔ صحبت گرفتن. قول گرفتن. دومین مرحلهٔ خواستگاری در میان ترکمنها. گرفتن تأیید. **سۆز ائله مک:** شایعه ساختن. **سۆز ابه سی:** (Söz əbəsi) دانشمند. مخزن اسرار. **سوزار:** (جان)(Suzar) راسوی درختی. **سۆزارماق:** (Sozarmaq) پژمردن. به خاموشی گراییدن. **سۆز اری:** (Söz əri) اهل سخن. **سۆز اسه له مک:** (Söz əsələmək) حرف گوش کردن. **سۆزاق:** (Sozaq) نرم. آهسته. **سۆزالاماق:** (Sozalamaq) با نور کم سوختن. بیمار شدن. **سۆزالماق:** (Sozalmaq) پژمرده شدن. **سۆزاماق:** (Sozamaq) طولانی کردن. **سۆزان:** (Sozan) تفنگ. **سو زانباغی:** (گیا)(Su zanbağı) نیلوفر سفید. نیمقا. نیلو پهل. نیلوفرآبی. **سۆز اۆستۆنده دورماق:** (Söz üstündə durmaq) روی حرف خود ایستادن. **سۆز اۆلماق:** (Söz olmaq) سوء تفاهم شدن. شایع شدن. **سۆز اۆیناتما:** (Söz oynatma) جناس. **سۆز اهلی:** مرد حرف و بی عمل. **سۆز بئله:** (Söz belə) به عنوان مثال. **سۆزباز:** (Sözbaz) سخن چین. هوچی. **سۆز باشی:** آغاز سخن. اول پاراگراف. فراخوان. **سۆز بزه مک:** (Söz bəzəmək) افتراء بستن. **سۆزبک:** (Sözbək) ضرب المثل. **سۆز به سۆز:**(Söz bə söz) کلمه به کلمه. **سۆز بیتیگی:** (Söz bitiyi) لغتنامه. **سۆز بیر:** (Sözbir) همکلام. متفق. **سۆز پهلوانی:**(Söz pəhləvanı) لاف زن. **سۆز تپر:** (Söz təpər) گزافه گو. **سۆز توتماز:** افسار گسیخته. سرکش. **سۆز توتماق:** (Söz tutmaq) تأثیر کردن سخن بر کسی. تحت تأثیر قرار دادن. رنجاندن. توجه کردن به سخنگو. **سۆز تۆرکۆمۆ:** (Söz türkümü) ساختار زبان. **سۆز تیکر:**(Söz tikər) سخن رس. **سوزج:** (Süzəc) صافی.آبکش. پالونه. **سۆزجۆک:** (Sözcük) لغت. واژه. **سۆزجه:** (Sözcə) یک قسمتی از سخن. معادل پاراگراف. **سۆزجه له مک:** سخن سرایی کردن. **سۆز چاغیرماق:** ترانه خواندن. **سۆزچۆ:** سخنگو. پرحرف. معترض. **سۆز چۆچک:** (Söz çüçək) پرت و پلا. **سۆزچۆل:** (Sözçül) سخن باز. **سۆزچۆلۆک:** (Sözçülük) سخنگویی. **سۆزچۆمک:** (Sözçümək) غیبت کردن. **سۆز چیخارتماق:** شایعه درآوردن. **سۆز خومار:** سخنور. پرحرف. **سۆز دانیشما:** (Söz danışma) مراسم بله برون. روز مخصوصی که طرفین عروسی به خانهٔ عروس آیند و قول و قرار عروسی و مهریه و سایر مسائل را گذارند و چون موافقت حاصل شد، معمولاً نبات یا کله قندی را می‌شکنند و بین شرکت کنندگان پخش می‌کنند. **سۆز درگیجی:**(Sözdərgici)سخن چین. **سۆزدش:**(Sözdəş) هم صحبت. جاسوس. مخاطب. **سۆزدم:**(Sözdəm) دوبلاژ. صداگذاری. **سۆزدن:**(Sözdən) مثلاً. بطور مثال. **سۆزدۆرتمک:** (Süzdürtmək) از صافی گذرانیدن. **سۆزدۆرمج:** ← زویدورمه. **سۆزدۆرمک:** (Süzdürmək) از صافی گذرانیدن. با عشوه و طنازی نگاه کردن. **سۆزدۆرمه:** (Süzdürmə) غمزه. عشوه. **سۆزدۆرمه آغاج:** ← زویدورمه. **سۆز دۆزمک:** [دیو](Söz düzmək) شعر سرودن. **سۆز دۆزۆمۆ:** (Söz düzümü) نحو. **سۆز دۆگۆشدۆرمک:** (Söz döyüşdrmək) مشاجره کردن. **سۆزده:** (Sözdə) درحرف (نه در عمل). گویا. **سۆزده اۆزنه:** (Sözdə öznə) نایب فعل. **سۆز دیزیمی:** (Söz dizimi) نحو. **سۆز سالماق:** حرف به میان کشیدن. **سۆز ساناق:**(Söz sanaq)حرف وحدیث. **سۆز ساو:** (Söz sav) شایعه. **سۆزسل:** (Sözsəl) حرفی. **سۆز سۆز:** (Söz süz) بی‌حرف. بی گفتگو. بی‌چون و چرا. البته. **سۆز سۆز دانیشیق سیز:** بی‌چک و چانه. **سۆز سۆکۆنتۆ:** (Söz söküntü) حرف و حدیث. **سۆز سۆنو:** (Söz sonu) پسوند. پایان کلمه یا سخن. **سۆز سۆی:** (Söz söy) حرف و حدیث. **سۆز قابی:** گنجینهٔ واژگان. دایرهٔ فهم و ادراک شخص. **سۆز قابینا ایشه مک:** به فهم و ادراک کسی ریدن. (فحش). **سۆز قایتارماق:** با گستاخی پاسخ دادن. **سۆزقور:** (Sozqur) طولانی. **سۆز قوشماق:** (Söz qoşmaq) شعر سرودن. بهتان زدن. حرف درآوردن. **سۆز قونوسو:** موضوع بحث. **سۆزک:** (Süzək) جای چکیدن. شکار

جمعی. صافی.
ســؤز کســدی: (Söz kəsdi) مراســم گفتگو در شرایط ازدواج. **سؤز کسمک:** تصمیم گرفتن. توافق کردن. **سؤز کسن:** قطعنامــه. تصــمیم آخــر. هدیــه کــه خانوادهٔ دختر و پسر پس از اخذ توافق عروسی، به هم فرستند.
سؤزگج: (Süzgəc) صافی.آبکش.
سؤزگجله مک: از صافی گذراندن.
سؤز گزدیرمک: سخن چینی کردن.
سؤز گزدیرن: سخن چین.
سؤزگک: (Süzgək) صافی.آبکش.
ســؤزگله مــک: (Sözgələmək) تهمــت زدن.
سؤزگلی:(Söz gəli) جهت بیان.
سؤزگلیشی/ سؤزگلیمی: در ضمن. مثلاً.
سؤزگن: (Sözgən) ابزاری کــه بــه پــای کبوتر بندند و هنگام پرواز صدا دهد.
سؤزگؤ: (Süzgü) ← سوزگج.
ســؤز گؤتــؤرمز:(Söz götürməz) کســی کــه تحمــل شــنیدن ســخن درشــت و ناصواب را ندارد. غیرقابل اعتراض.
سؤز گؤتؤرمــه: (Söz götürmə) رســمی در میان ترکان باشقیرد کــه نوعروســان بر چشمه یا برکه ای که پدر شوهرشان از آن آب مــی خــورد، پــول نقــره انداخته و سلام کنند.
سؤزگؤج: (Süzgüc) کفگیر. پالونه.
سؤزگؤر: (Sözgür) سخنور.
سؤز گؤلشــدیرمک: (Söz güləşdirmək) زبــان بــازی کــردن. مباحثــه کــردن. مجادله کردن. با کلمات بازی کردن.
ســؤزگؤن: (Süzgün) طنــاز. دارای چشمان خمار. لاغر. نشتی. پــالودگی. در دیــوان لغــات بــه معنــای درختــی کوهستانی، خاردار و سیاه رنگ آمده.
سؤزگه: (Sözgə) شانه با دندانه‌های ریز.
سؤزل: (Sözəl)حرفی.مربوط به حرف.
سؤزلت: (Sözlət) اعتراض.
سؤزلتمک: یادآوری کردن.
سؤزلش: (Sözləş) مشاوره.
سؤزلشــمک: مشــاجره کــردن. مشــاعره کردن. گفتگو کردن. قرار گذاشتن.
سؤزلشمه: بگو مگو. مجادله. پیمان.
سؤزلشمه لی: قراردادی. نزاع آفرین.
سؤزلم: (Sözləm) اخطار. جمله. مدخل (در فرهنگ لغت).
سؤزلندیرمک: دوبله کردن.
سؤزلنمک: (Sözlənmək) پیمان بستن.
سؤزلؤ: (Sözlü) حــرف دار. کســی کــه حرفی بــرای گفــتن دارد. نــامزد شــده. نشان شده. شفاهی. متفق. مقرّر.
سؤزلؤک: (Süzlük) صافی.
سؤزلؤک: (Sözlük) لغتنامه.
سؤزلؤکچؤ: لغت شناس. لغتنامه نویس.
سؤزلؤکچه: لغتنامهٔ تخصصی.
ســؤزلؤک دؤزمــک: (Sözlük düzmək) فرهنگ لغت ترتیب دادن.
سؤزله تی: (Sözləti) معترض. مخالف.
سؤزله شی: (Sözləşi) محاوره. گفتگو.
سؤزله شیک: (Sözləşik) متحد.
سؤزله شیم: (Sözləşim) اتحاد. پیمان.
سؤزله شیو:(Sözləşiv) گفتگو. محاوره.
سؤزله گک: (Sözləyək) سخنور.
سؤزله مک: (Sözləmək) حرف زدن..
سؤزله مک: (Süzləmək) چکاندن. خرد کردن. **سؤزله مه:** خرد شدهٔ برنج.
سؤزله مه: (Sözləmə) گفتگــو. اخطــار. افاضه. لغتنامه.
سؤزله یی: (Sözləyi) سخن. نطق.
سؤزله ییجی:(Sözləyici)سخنگو. ناطق.
سوزماق: (Suzmaq) تشنه شدن.
ســؤزماق: (Sozmaq) کشــیدن. دراز کردن. **سؤزمان:** (جان) قوچ شش ساله.
ســؤزمک: (Süzmək) از صــافی گذراندن. صاف کــردن. پــالودن. آب چیــزی را گــرفتن. آب چیــزی را کشــیدن. نشــت کــردن. ریخــتن. از نظرگذرانــدن. چشــم چرانــدن. خمــارآلود نگــاه کــردن. ســیرکردن. خرامیدن (رقص). پرواز پرنده‌ها بدون بال به هم زدن. ریختن (چایی). حــالتی که پرنده بالهایش را جمع کــرده و بــه حال حملــه فــرود آیــد. نــازک کــردن چشم در حالت خماری یا غلبهٔ خواب.
سؤزمن: (Sözmən) سخنگو. گزارشگر.
سؤزمن: (Süzmən) توبره. خودپسند.
سؤزمه: (Süzmə) چکیده. چکه. ماست چکیــده.آب گرفتــه، آبکــش شــده. پالوده. مخمــور. غمــاز. خرامش. پیــاز کوچک تخمی. بــه صــورت (Suzmə) وارد زبان فارسی شده است.
سؤزمه آش: (Süzmə aş) پلو.
سؤزمه پیلاو: برنج آبکش شده.
سؤزمه دان: (Süzmədan) زندان.
سؤزمه سالاق: (Süzmə salaq) ابله.
سؤزن: (Sözən) سخنگو.
سؤزن: (Süzən) پوشش. خودپسند.
سؤزنک: (Söznək) بیماری سوزاک.
سؤزنگی: (Süzəngi) عصاره. دُرد.
سؤزنگیر: (Sözəngir) سخنگو. سخنور.
سؤزو: (Sozu) بلند. دراز. طولانی.
ســؤز وئرمــک: (Söz vermək) اجــازهٔ صحبت دادن. قول دادن.
سؤزۆ آچیلماق: مطرح شدن موضوعی.
ســؤزۆ آزدیرمــاق: (Sözü azdırmaq) موضوع صحبت را عوض کردن.
ســؤزۆ آغزینــدا قالمــاق: نیــافتن فرصــت بــرای گفــتن ســخن. **ســؤزۆ آغزینــدان آلمــاق:** حــرف کســی را قاپیــدن. تیــز فهمیدن. حرف کسی را قطع کــردن. **سؤزۆ آغزیندان بوراخماق:** حرف کسی را ناتمــام گذاشــتن. **ســؤزۆ آغزینــدان تؤکؤلمــک:** ســخن بــه درســتی نتــوان گفتن.
سؤزۆ الینــه آلمــاق:(Sözü əlinə almaq) رشتهٔ سخن را به دست گرفتن.
سؤزۆ اوزاتماق: حرف را طول دادن.
ســؤزۆب اوْینامــاق: (Süzüb oynamaq) خرامان رقصیدن.
سؤزۆ بوتــؤو: (Sözü bütöv) کســی کــه به قول خود پایبند است. کسی کــه بــه گفتهٔ خود عمل می‌کند.
سؤزۆجؤ: (Süzücü) از صافی گذراننده. پخش کنندهٔ ورقهای بازی.
ســؤزۆ چیخمــاق:(Sözü çıxmaq) شــایع شدن. مطرح شدن. شهرت یافتن.
سؤزۆرگن: (Süzürgən) جاری کننده.
سوزوش:(Suzuş) آب بازی. غواصی.
سؤزۆش: (Süzüş) پالایش.
سوزوق: [دیو](Suzuq) آب دهان.
ســوْزوق: (Sozuq) تمیــز. تــازه. بلنــد. طولانی. سنگین.
سؤزۆ قاریشدیرماق: خلط مبحث کردن. حرف تو حرف آوردن.

سۆزۆک: [دیو](Süzük) صاف.
سۆزۆ کئچر: دارای نفوذ کلام.
سۆزۆ گؤیده قاپماق:(Sözü göydə qapmaq) باهوش بودن. آدم تیز بودن.
سۆزۆلگن: (Süzülgən) سیّال.
سۆزۆلمک: (Süzülmək) نشت کردن. فروچکیدن. ریزش. خزیدن. کشیده شدن (روی زمین). جیم شدن. در رفتن. صاف شدن. تصفیه شدن. گرفته شدن آب چیزی. آبکش شدن (ماست و پلو و غیره). ضعیف شدن. خمارآلود. نخ نما شدن لباس.
سۆزۆلوش: (Süzülüş) نشت. خزش. تصفیه.
سۆزۆم اوْنا: (Sözüm ona) دور از مجلس. حاشا از حضور.
سۆزۆم سۆزۆم: (Süzüm süzüm) طنازانه. خمار.
سۆزۆم یابانا: (Sözüm yabana) دور از مجلس. **سۆزۆن:** (Süzün) تمیز.
سۆزۆنتۆ: (Süzüntü) ناخالصی. آبی که چکیدن آن بسیار کم شود. عصاره. ماست چکیده.
سۆزۆن جیرگین چیخارتماق: با تکرار زیاد یک حرف، آن را از درجهٔ اعتبار ساقط کردن.**سۆزۆن چۆرۆگۆن چیخارتماق:** کلام را لفت دادن.
سۆزۆندن چیخماق: نافرمانی کردن.
سۆزۆندن دۆنمک: بدقولی کردن.
سۆزۆن دۆزۆ:(Sözün düzü)حقیقت امر. **سۆزۆنده دورماق:** برحرف خود ایستادن.
سۆزۆن ساغی: حقیقت مطلب.
سۆزۆن قییماز: ثابت قول.
سۆزۆنک: (Süzünək) فرفره ای که بسیار بچرخد.
سۆزۆنمک: (Süzünmək) عمیق به چیزی نگریستن.
سۆزۆنۆ بیلمک: حرف خود را فهمیدن. فهمیده و آگاهانه سخن گفتن.
سۆزۆنۆ کئچیرتمک: سخن خود را به کرسی نشاندن.
سۆزۆنۆن اری: (Sözünün əri) خوش قول.
سۆزۆنه گلمک: (Sözünə gəlmək) بعداً حرف کسی را تأیید کردن. پس از مدتی به حقانیت کسی پی بردن.
سۆزۆ وئریلمیش: ← بشیک کرتمه.
سۆزۆ وار: (Sözü var) پرحرف.
سوزووچو: (Suzuvçu) آب باز.
سۆزۆ یاتیق: (Sözü yatıq) خوش زبان.
سۆزه: (Süzə) تصفیه. آبکشی.
سۆزه بای: (Sözəbay) لافزن.
سۆزه جک: (Süzəcək) آبکش.
سۆزه دالماق: به گفتگو پیوستن.
سۆزه رن: (Süzərən) قلمرو. برگزیده. نماینده. زایده.
سۆزه قوْنماق: وسط حرف پریدن.
سۆزه گن: (Süzəyən) حیوان شاخ زن. بسیار ادرار کننده.
سۆزه گی: (Süzəyi) ماهیگیری با تور.
سۆزه لنمک:(Süzələnmək) تراوش کردن.
سۆزه له مک:تراویدن.بیرون دادن.
سۆزه له مه: (Süzələmə) تراوش.
سوزه مل: (Süzəməl) سخنور.
سوزه نک: (Süzənək) سوزاک.
سۆزه وول: (Sözəvul) اعلام کنندهٔ سفر. مأمور آماده باش. قاصد. امربر.
سۆزه یاتماق: اندرز را پذیرفتن.
سۆزه یاتیم: (Sözə yatım) حرف شنو.
سۆزه یازینماز: حاضر جواب.
سۆز ینتیریجی: سخن چین. شاکی.
سۆز یاساش: واژه سازی. اشتقاق لغات.
سۆز یوْخ: حرفی نیست. البته.
سوس: (Sus) هیس. ساکت. روشن (رنگ). **سۆس:** (Süs) زینت. بزک.
سوْس: (Sos) خالدار.
سو سئرچه سی: (جان) (Su serçəsi) زیر آب روک. (Cinclus).
سو سئور: (Su sevər) آبدوست. آبزی.
سوسئی: (Susey) بی دست و پا.
سوسا: (Susa) راه.
سوساب: نوشیدنی. تشنگی. دوغ.
سو ساپی: (Su sapı) اشعه آب.
سوسات: (Susat) سکوت.
سوساتماق: (Susatmaq) تشنه گردانیدن.
سوسار: (Susar) تشنه. ساکت(ناپ).
سوْسار: (جان)(Sovsar) ← ساوسار.
سو ساریمساغی: (گیا) ← قوردلوجا.
سوساق: (Susaq) ملاقه. تشنه. متحیر. مبهوت. عطش. مشربه. احمق. نادان.
سوساق آغیزلی: لافزن.
سوسال: (Susal) آبزی.
سوسالماق: (Susalmaq) تشنه شدن.
سو سالماق: (Su salmaq) آب انداختن.
سوسالیق: بیماری تشنگی. فرودگاه.
سوسام: (گیا)(Susam) کنجد (Sesamon indicum). سکوت.
سوساما: (Susama) تشنگی. اشتیاق.
سوساماق: تشنه شدن. اشتیاق داشتن.
سوسامال: کنجد دار. خشخاشی.
سو سامورو: (جان)سمور دریایی(Lutra)
سوسان: دوغ.تشنه. ساکت. بی مزه(ناد).
سوساناق: هوای گرفته و مه آلود.
سوسانق / سوساو: تشنه. ساکت.(ناد).
سۆس ایگنه سی: (Süs iynəsi) سوزن بزرگ برای دوختن گونی و ...
سوسایش: (Susayış) تشنگی.
سوس پایی: (Sus payı) حق السکوت.
سو سپگیج: (Su səpgic) آب پاش.
سوستالتماق: سست کردن.
سوستالی: (Sustalı) تیز رو.
سوستایماق: (Sustaymaq) سست شدن.
سوستاییتماق: سست گردانیدن.
سوستلاش: (Sustlaş) بیحال. بی رمق.
سوْس داش: (Sos daş) سنگ گرانیت.
سوسدورماق: ساکت گردانیدن.
سوسدوروجو: اگزوز. کاندوم.
سوسدورولماق: ساکت گردانیده شدن.
سۆسر: (Süsər) کلید.
سوْسر: (جان)(Sosər) ← ساوسار.
سوسری: (جان)(Susəri) سوسک زرد. سوسک حمام.
سۆسش: (Süsəş) آرایشگر.
سوسقا: (Susqa) تسکین دهنده. تشنه.
سوْسقا: (Sosqa) پستانک بچه.
سوسقاق: [دیو](Susqaq) ملاقه.
سوسقال: (گیا)(Susqal) سوسن. زنبق.

سوسری

سوســـقایی: (Susqayı) نـــوعی رقـــص جمعی در سولدوز.
سوسقو: (Susqu) خاموشی. دل پیشه.
سوسقوج: (Susquc) خاک انداز.
سوسقوجاق: کوچک. نوزاد.
سوسقون: (Susqun) ساکت. بی‌حرف.
سوسک: (Səvsək) یاوه‌گو. احمق.
سؤسک: (Süsək) زینت. بزک. توالت.
سؤسککک: (Süskək) قسـمت نگهـداری کاه در انبار.
سؤسکؤر: (Süskür) شاخ زننده.
سـؤس گلـین: (Süs gəlin) ← چؤمچه گلین. **سؤسگه:** (Süsgə) زینت. بزک.
سؤسلان: (Soslan) گرانیت.
سوسلانماق: (suslanmaq) ساکت شدن.
سؤسلک: (Süslək) جاذبه. کشش.
سؤسلم: (Süsləm) آرایش. بزک.
سؤسلنمک: (Süslənmək) آرایش شدن.
سؤسلؤ: (Süslü) بزک کرده. آراسته.
سوسلوق: (Susluq) سکوت. رخوت.
سؤسلؤک: (Süslük) زیورآلات.
سؤسلؤ مونجوق: (گیا) (Süslü muncuq) لوبیا چیتی.
سؤسله مک: (Süsləmək) آراستن.
سؤسله مه: (Süsləmə) آرایش.
سؤسله مه چی: (Süsləməçi) آرایشگر.
سؤسله نیش: آرایش. دکوراسیون.
سؤسله ییجی: (Süsləyici) آرایشگر.
سوْسم: (Sosəm) حیران. متحیر.
سوْسما: (Sosma) پستانک بچه.
سوســـما: (Susma) ســـکوت. کمربنـــد بافته. حوله. **سوسماز:** پرحرف(ناد).
سوســـماق: (Susmaq) ســـاکت شـــدن. خاموشی گزیدن.
سوسمالیق: (Susmalıq) حق السکوت.
سؤسمک: (Süsmək) شاخ زدن. با کلّه زدن. خلاندن. فروبـردن. زینـت دادن. آراستن. شاخ دار شدن.
سؤسمن: آراسته. شاخ زننده.
سؤســن: (گیـا)(Süsən) زعفـران. گـل زینتی.
سوسنبر: (گیا)(Susənbər) گیاهی شـبیه نعناع دارای برگهای خوشبو و گلهـای سفید مایل به سـرخی و تخمهـای ریـز شبیه به تخم ریحان.آن را برای معالجهٔ عقرب گزیده به کار می‌بردند.
سؤسنمک: (Süsənmək) آرایش کردن.
سوْسو: (Sosu) دراز. بلند.
ســو ســؤپؤرن: (جـان)(Su süpürən) پرستوی دریایی.
سوسوج: (Süsüc) ظاهری. سطحی.
سوْسـور: (Sosur) اخمـو. حـرف نشـنو. حســود. آب زیـر کـاه. بدسـلیقه. بـی احتیاط. شلخته. وسواسی.
سوْســورقا: (Sosurqa) قهرمـان بـزرگ داستانهای شمال قفقاز.
سوسورو: (جان)(Susuru) گاومیش.
سوسوز: (Susuz) خشک. بی‌آب. تشنه.
سوسوز قلمه: آدم لاغر و بلندقد.
سوسوش: (Susuş) تشنگی.
سؤسؤشمک: (Süsüşmək) بـه هـم شـاخ یا کلّه زدن.
سوْسوق: (Sosuq) بیماری وسواس.
سوسوق: [دیو](Susuq) دلو. ظرف آب. ساکت. صامت.
سؤسؤک: (Süsük) حریص.
سوسول: (Susul) آبکی. لوس. ننـر. بـه همین صورت و معنا وارد فارسی شده.
سؤسؤلمک: (Süsülmək) فرورفتن. شاخ خوردن.
سوسولو: (Susulu) پری دریایی در باور ترکان.
سؤسؤمک: (Süsümək) شاخ زدن.
سؤسؤمه: (Süsümə) شاخ زنی.
سوسوم:(Susum)متحیر.ساکت.سکوت.
سوسون: (Susun) آبدوغ و آب مـایعی که در ته ظرف شیر شتر جمع شده.
سؤسؤن: (Süsün) زیبا. دلربا.
سو سوْناسی: (Su sonsaı) دختر زیبارو.
سوسونتو: (Susuntu) خاموشی.
سوســـونلوق: (Susunluq) نوشـــیدنی. سکوت.
سوسونماق: (Susunmaq) تسکین یافتن. آب خوردن. تظاهر کردن.
سوسه: (Səvsə) بیکار.
سؤسه: (Süsə)گل فندق، گردو وتوتون که زود بریزند.
سؤسه گن: (Süsəyən) شاخ زن.
سوسه مک: (Səvsəmək) حرف بیهـوده گفتن.
سو سیچانی: (جان) موش آبی.
سو سیچراتما: آبشار(ناد).
ســو ســیچوْوولو: (جـان)(Su siçovulu) خرموش آبی.
سو سیغیری: (جان) گاومیش.
سوش: (گیا)(Suş) قارچ.
سوغات: (Suğat) آبشخور.
سوْغات: (متفا)(Soğat) ← سوْقات.
سوغاچ: (Suğaç) چشمه.
سوْغار: [دیو] بدون شاخ (حیوان).
سوْغاراج: (Soğarac) روغن ذوب شده.
سوغارماق: (Suğarmaq) آبدیده کـردن شمشیر. **سوغاش:** (Suğaş) غسل.
سوغاق: (جان)(Suğaq) آهو. گاومیش.
سوْغاق: (Soğaq) بخشی از آسیاب کـه آب از آن بیـرون رود. **ســوْغالاق:** میـوهٔ پوچ و پوسیده. موسیر.
ســـوغالاماق: (Suğalamaq) زدن و یـــا زخمی کردن کسی با نـوک نیـزه و یـا شمشیر. **سوغالتدیرماق:** خشکانیدن.
سوغالتماق: خشکانیدن. قطع کردن.
سوغالماق: (Suğalmaq) خشـک شـدن. کشـیده شـدن آب. رد شـدن. سـپری شدن. نضوت.
ســوغان: (Suğan) وسـیلهٔ سـاییدن. بـه صورت «سوهان» وارد فارسی شده.
ســـوْغان: [دیو](گیـــا)(Soğan) پیـــاز. (Allium,onion). تعریـــف و تمجیـــد دروغی. چاپلوسی. دروغ. نوک آلـت مردانه. **سوْغان اثرکگی:** ساقهٔ وسط پیاز.
ســوْغاناق: پیـاز (گـل). پیازچـه. غـدّه.
سوْغانا گلمک: فریـب خـوردن. **ســوْغان ایلان:** (جان) نوعی مـار درشـت ماننـد خیـک کـه علـف مـی خـورد. **ســوْغان بئیین:** ابلـه. نـادان. کلـه پـوک. **ســوْغان باسدی:** آبگوشت پیاز. **سوْغان باشی:** بی اهمیت.گنبدی. **سوْغان بوْزباشی:** غذایی که به عوض گوشت، در آن پیاز سرخ کرده ریزند. **سوْغانچا:** پیازچه. پیـازداغ. نوعی غذا باز پیـاز. **سوْغانچی:** پیازکـار. پیاز فروش. غذایی با پیـاز، آب، سـیب زمینی و روغن و نان خشک. پیاز سرخ

شـده. دروغگـو. فریبکـار. چـاپلوس.
سوْغانچیق: مهربان. (گویش اویغوری).
سـوْغان چیچگـی: (گیـا) فولیـا. **سـوْغان داششاغی:** ساقهٔ وسط پیاز. **سـوْغان داغ:** پیازداغ. **سوْغان دوْغراماق:** دروغ گفتن.
سوْغان سو: آبگوشت پیاز. غذای آبکی کـه از پیـاز، آب و تخـم مـرغ و کـره درست کنند. **سوْغانسوْو:** پیازی. **سـوْغان قایمـاق:** مسـت کـردن. **سـوْغان قـوش:** (جان) شـاهین. **سـوْغان کسـمک:** دروغ گفتن. **سوْغان گوْلوْ:** (گیا) گل کوکب.
سوْغانلاشـما: هـم فریبـی. **سوْغانلاشـماق:** همـدیگر را فریـب دادن. **سـوْغانلاماق:** پیـاز زدن. دروغ گفـتن. فریـب دادن.
سـوْغانلانماق: فریـب خـوردن. مسـت کردن. **سوْغانلیق:** مزرعهٔ پیاز. سنگلاخ. میخانـه. **سـوْغان یاپمـاق:** دروغ گفـتن.
سوْغانی دوْغرامـاق: پنبـهٔ کسـی را زدن.
سـوْغانی گـوْت باغلامـاق: نقشـهٔ کسـی گرفتن. خر کسی از پل گذشتن.

سوغان

سوغاناق: (Suğanaq) پررو. بی شرم.
سوْغای: (Soğay) زنده. سالم.
سـوغدوج: [دیـو](Suğduc) جشـن و مهمانی زمستانی که به نوبت میان افراد چـرخش کنـد. شـب نشـینی زمسـتانی ادواری.
سوغرا: (Suğra) عصاره. چکیده.
سوغراق: (Suğraq) لباس زیر.
سوغروش: (Suğruş) احضار.
سوغروشماق: به یکدیگر تیغ کشـیدن و درآوردن تیغ و امثال آن.
سوغرولقان: (Suğrulqan) آبداده.
سوغرولماق: کشیده و درآورده شدن.
سـوغلا: (Suğla) بسیار انتظار کشـیده. خـاکی کـه اصـلاً کاشـته نشـده باشـد. مزرعهٔ خیس.

سوغلاج: (Suğlac) باتلاق.
سـوْغلاق: (جـان)(Soğlaq) گوسـفند (گویش قپچاق). پوچ.
سـوغلاماق: (Suğlamaq) خزیـدن مـار. ترشح کردن زخم.
سوْغلو: (Soğlu) سیخ کباب. کباب برّه.
سوْغلوق: (Soğluq) چـاقوی آشـپزخانه. خنجر کوچک.
سـوْغماق: (Soğmaq) جلـوی آب را بسـتن. نوشـیدن و تمـام کـردن. غالـب آمدن.
سوغماق: (Suğmaq) کمـین کـردن. بـه آهستگی گریستن. شرمگین شدن.
سوْغناق: (جـان)(Soğnaq) حیـوانی کـه به سـبب مـردن بچـه، شـیرش خشـک شده باشد.
سوغناق: (Suğnaq) حمام.
سوْغوت: [دیو](Soğut) پنیـر حاصـل از شیر ترش. خوراک روده که با برنج و گوشـت و ادویـه درسـت کننـد. دلمـهٔ روده.
سوغور: (Suğur) خبر. مژده. (ناپ).
سـوْغور: [دیـو] (جـان)(Soğur) مـوش خرمـای کـوهی. خرگـوش صـحرایی شـبیه بزمجـه کـه از پوسـت آن بـارانی دوزند. کور. بغرنج.
سوْغوراو: (جان)(Soğurav) میوب.
سوْغور ایشک: (Soğur işək) آپاندیس.
سـوْغور تکـه: (Soğur təkə) بـازی قـایم موشک.
سوْغورجان: (جان)(Soğurcan) کرم.
سوغورقا: (Suğurqa) مشتق.
سوْغورقاق: (Soğurqaq) باتلاق.
سوغورما: (Suğurma) اشتقاق.
سوْغورما: (Soğurma) جذب. مکش.
سوغورماق: (Suğurmaq) مشتق کردن.
سوْغورماق: (Soğurmaq) جذب کردن. مکیدن.
سوغوْرون: (Suğorun) خدای شمنها در باور ترکان.
سوغوشتا: (Suğuşta) تخم مرغ شکسته.
سـوْغولتماج: (جـان)(Soğultmac) گوسفندی که در وسط تابستان شیرش قطع شـود. **سـوْغولتماق:** جلـوی آب را بسـتن. موجـب خاموشـی نـور شـدن.
سـوْغولدان: کاسـهٔ بزرگـی گِلـی.
سـوْغولما: جـذب سـطحی. مکـش.
سـوْغولماق: بریـده شـدن. خشـکیدن (آب). مکیـده شـدن. در زمـین فـرو رفتن.
سوْغوم: ذخیرهٔ گوشت پاییزی.
سوْغون: (جان)(Soğun) گوزن. (اعم از نر یا ماده). نر آن بوغـور و مـاده‌اش را مارال گویند. پاییز. پیاز وحشی. (ناپ).
سوْغونماق: (Soğunmaq) پاک شدن.
سوْفا: (Sofa) ← سوْبا.
سو فالی: (Su falı) فال آب. دخترهـا و زنهـا، وسـایلی ماننـد سـنجاق، دکمـه، منجق و... را در ظرف آب می اندازند. سپس یک نفر دوبیتی ترکی می خواند و کـودکی وسـایل را از داخـل ظـرف بیرون می‌آورد. برای وسایل هر کـس، از اشعاری که خوانـده شـده، تعـابیری وجود دارد.
سوفرا: (Sufra) سفره. روزن.
سوفرا چکمک: مهمانی دادن.
سـو فـره سـی: (جـان)(Su fərəsi) ← جوللوت.
سوْف سوْفو: (Sof sofu) وسواسی.
سوْفقا: (Sofqa) سنگر.
سوْقا: (Soqa)موج.قارچی که بردرخت بلوط رو به پوسیدگی سبز شود.
سو قابارجیغی: گرداب. حباب.
سو قاباغی: (گیـا)(Su qabağı) کـدوی صـحرایی. کـدوی رومـی. کـدوی بنگـالی. کـدوی قلیـانی (Lagenaria vulgaris)
سوقات: (متفا)(Soqat) ← ساوقات.
سوقاج: (Suqac) چشمه.
سوقار: (Suqar) محلی که چهارپایان یـا دو آب به هم پیوندند.
سوقارماق: (Suqarmaq) آب زدن. آب پاشیدن.
سو قارنفیل اوْتو: (گیـا)(Su qaranfil otu) مریم آبی.
سـو قـارانفیلی: (گیـا)(Su qaranfılı) گیاهی دیرپا و علفی به بلندی ۲۰ تا ۵۰ سـانتیمتر در کنـار آب روان(Geum

urbnum)

سو قارتالی: (جان)(Su qartalı) عقاب ساحلی(Haliaeetus).

سو قاریشان: (Su qarışan) برخوردگاه دو رود.

سوقاغ: (Suqağ) نوعی آهو امّا از آن بزرگتر که شاخ آن را دستهٔ کارد می‌سازند و بسی صاف و املس است. کوچهٔ تنگ.

سوقاق: [دیو](Suqaq) فارس.

سوْقاق: (Soqaq) کوچه.

سوقاق قوش: (جان)(Suqaq quşu) خفّاش.

سوقالان: (Suqalan) آبشار.

سو قالخما: (Su qalxma) مَدّ.

سو قامیشی: (گیا)(Su qamışı) نی. بوریا(Typha,mat)حصیراوْتونیز گویند.

سوقان: (Suqan) چراگاه.

سو قایاسی: (جان) کپور سبز.

سو قاینا: (Su qayna) آب پز.

سوْقت: (Soqət) ← ساوقات.

سوْقرانماق: (Soqranmaq) آهسته در زیر لب به کدورت سخن گفتن و لند لند کردن.

سوْقفا: (Soqqa) درخت تناوری که خودبخود بیفتد.

سوْقفار: (Soqqar) شمال غرب.

سوْقفو: (Soqqu) هاون چوبین بزرگ.

سوْقفور:(Soqqur) اسب و دواب ناتوان.

سوقفور: (Suqqur) خسیس.

سوقفولو: (Suqqulu)بسیارلاغر(شخص)

سوْقماق: (Soqmaq) راههای باریک کوهستانی. **سوْقو:** (Soqu) قارچ.

سوقو/ سوقوج: (Suqu) سکه (ناد).

سوْقور: (Soqur) اردک نر. سونا هم می‌گویند. جایی که آب آن خشک شده باشد. نابینایی که آب حدقهٔ او بر طرف شده، چشمش به مغاک افتاده باشد. چاه خشکیده.

سو قورودان: (Su qurudan) کاغذ خشک کن.

سو قورسو: (Su qurusu) یخ. برف.

سو قوشو: (جان)(Su quşu) مرغابی. مرغ جنگلی. ماهی. کسی که شیفتهٔ آب تنی یا حمام رفتن باشد.

سوقولداق: (Soquldaq) برشته.

سوقولمه: (متفا) ← سوْخولما.

سوْقوم: (Soqum) حیوانی که برای مصرف زمستان ذبح کنند.

سوْقون: (Soqun) جویده شده. پایمال شده.

سو قوْیار: (Su qoyar) محل رسیدن دو رود به هم.

سو قیمتینه آلماق: (Su qiymətinə almaq) (به قیمت آب خریدن). ارزان خریدن.

سو قیزی: (جان)(Su qızı) زالو.

سو قیلاغی: (Su qılağı) آبیار.

سو قیلاووزو: (جان)(Su qılavuzu) نوعی پرنده از تیرهٔ یلوه. (Rallus aquaticus).

سؤک: (Sök) حسود.

سو کئچمز: (Su keçməz) رطوبت ناپذیر. غیرقابل نفوذ. پارچه‌ای که آب را رد نکند. ضد آب.

سؤکت: (Sökət) عیب. خطا. اشتباه.

سو کتانی: (گیا)(Su katanı) کتان آبی. نوعی کتان به بلندی ۱/۵ متر که در جای مرطوب روید. (Eupatorium cannabinum)

سؤکج: (Sökəc) خنجر. سلاح سرد.

سوْکدامیشی: (Sokdamışı) ← سؤیله میشی. آسایش.

سؤکدؤ: [دیو](Sökdü) کپک. شورهٔ سر. خرد و ریز سفال.

سؤکدؤرمک: (Sökdürmək) به وسیلهٔ کسی شکافتن. کندن. اوراق کردن.

سؤکدؤرؤلمک: شکافته شدن.

سؤکده: (Sökdə) تبر هیزم شکن.

سو کرؤیزؤ: (گیا)(Su kəröyuzu) کرفس الماء. پلم.

سو کسن: (Su kəsən) آب بر. آب شکاف. قسمت تیزی جلوی کشتی.

سؤکسؤک: (Süksük) چوبی که آتش دیرپایی دارد.

سؤکسؤن: (Süksün) پی سر.

سؤکسؤن: (گیا)(Söksün) درخت طاق. درختی که در ریگزار روید و چون خشک شود ریشه‌های آن دراز از خاک برآمده در روی زمین ظاهر شود که از آن عصا سازند و آن را اوجار هم نامند. غضا.

سؤکش: (Sökəş) جنگ. درگیری.

سو کفالی: (جان)(Su kafalı) نوعی ماهی از تیرهٔ کفالها به بلندی ۸۰ سانتیمتر. (Leuciscus cephalus)

سؤکک: (Sökək) عنوانی که ترکان به فارسها دهند.

سؤککم: (Sökkəm) سنگ قبر.

سؤکل: [دیو](Sökəl) بیمار. خسته. علیل.

سو کلری: (جان)(Su kələri) نوعی قورباغه که در آبهای لجنی و ماندابها زندگی می‌کند. (Lophius). اختاپوس.

سؤکلگه: (Sökəlgə) بیمار. خسته. علیل.

سؤکلنجی: (Söklənci) گوشت پخته.

سؤکلنمک: (Söklənmək) مشتاق بودن. پخته شدن.

سؤکله مک: پختن. شوربا پختن.

سؤکله مه: گوشت آبپز. گوشت پخته.

سؤکم: (Sökəm) سرفه.

سؤکمک: (Sökmək) شکافتن. از هم جدا کردن. خراب کردن. پاره کردن. از هم باز کردن و پیاده کردن (ماشین و غیره). اوراق کردن. شخم کردن. کندن. برچیدن (شیروانی بام و غیره).

سؤکمن: (Sökmən) دلاور. قهرمان. عنوان جنگاوران.

سؤکمه: شکافت. پارگی. تخریب.

سؤکن: (Sökən) شفق. فجر. ویرانگر. صفدر. ناجی. بیمار.

سؤکن: [دیو](Sükən) خورجین که بر پشت الاغ و استر گذارند. چیزهایی مانند زنبیل که از نی سازند.

سؤکن بالیق: (جان)(Sökən balıq) سگ ماهی.

سؤکنگی: [دیو](Süknəyi) جوش میان ناخن و گوشت.

سو کنویری: (گیا)(Su kənviri) دو دندان. کنف آبی.

سؤکؤ: (Sökü) تخریب. نیزه. مزرعهٔ تازه در جنگل. ژاکت. بیمارستان.

سؤکؤ اوْتو: (گیا)(Sökü otu) گل چاه. (Ornithopus)

سؤکؤت:(Söküt)اسکلت. ساختار. بدنه.
سؤکؤتمک: جابجا کردن. جنباندن.
سؤکؤج: (Söküc) چاقو.
سؤکؤجک: (Sökücək) ترکه‌های

سو قیلاووزو

کوچک که تراشیده به صورت سیخ درآورده و شکار می‌کنند.
سؤکؤر: (Sökür) آلتی که یک طرف آن تبر و طرف دیگر کلنگ باشد. برّنده. تیز. اسکلت. ساختار. بدنه.
سؤکؤرجه: (Sökürcə) شکاف. شکاف ناخن حیوان.
سؤکؤرگه: (Sökürgə) سیخونک.
سؤکؤرمک: (Sökürmək) شکافته شدن.
سؤکؤز: (Söküz) دزدی. تصاحب.
سؤکؤش: [دیو](Söküş) انهدام. تخریب. بزغالهٔ مناسب بریان کردن.
سؤکؤشدؤرمک: دریدن. پاره کردن.
سؤکؤشکن: کلنگی. ویران شدنی.
سؤکؤشمک: با هم خراب شدن.
سؤکؤشمه: خرابی دسته جمعی.
سؤکؤک: (Sökük) ویران. شکافته. خراب شده. زمین کنده شده. اوراق شده. پاره. چاک خورده. اوراقی.
سؤکؤک تؤکؤک: زوار دررفته.
سؤکؤکلوک: (Söküklük) اوراقی.
سؤکؤلمک: (Sökülmək) شکافته شدن. پیاده شدن. خراب شدن. پاره شدن. کنده شدن. اوراق شدن. از روی بی میلی پول دادن. تیغ خوردن.
سؤکؤلمه لی: (Sökülməli) کلنگی.
سؤکؤلوش: (Sökülüş) شکاف. ویرانی.
سؤکؤمت: (Sökümət) ویرانی. تخریب.
سؤکؤمک: ریختن. زانو زدن.
سؤکؤن: (Sökün) ازدحام. ریزش. هجوم و دویدن دسته جمعی برای دیدن یک نفر. پراکنده. بیگانه. مهاجر. مهاجرت فصلی پرندگان. زخمی.
سؤکؤن آغزی: (Sökün azğı) مسیر کوچ پاییزی کبکها.
سؤکؤن باشی: (Sökün başı) رهبر کبکها در کوچ پاییزی.
سؤکؤنتؤ: (Söküntü) ویرانه. پاره. پارگی. قطعات ازهم شکافته شده.
سؤکؤن قوْرو / سؤکؤن قوْلو: (Sökün qolu) دامی که در مسیر کوچ پاییزی کبکها در دامنهٔ کوهها درست کنند.
سؤکؤنمک: (Sökünmək) ویران شدن. خاریدن. تبر خوردن.
سؤکه: (Sökə) چماق.
سؤکه اوْتورماق: [دیو](Sökə oturmaq) چهارزانونشستن.
سؤکه نک: (Sökənək) دمل یا زخمی میان ناخن ومایهٔ ناخن.
سو کیمی: (Su kimi) مثل آب. روان. کم بهاء. از حفظ.
سؤگ: (Söy) ارزنی که پوست آن را کنده باشند. ماتم. درد. مرده. تعزیه. به صورت «سوگ» به معنای ماتم وارد فارسی شده است. **سو گئدن:** گلو.
سؤگبه: (Söybə) قفا. پشت سر. مخ.
سؤگبه جک: (Söybəcək) مخچه.
سؤگدؤرمک: (Söydürmək) دشنام دادانیدن.
سوگره مه قیش: (Süyrəmə qış) چلهٔ زمستان. زمستان سخت.
سؤگروک: (Söyrük) گوشت خشک شده درآتش یاخورشید.آلت مادگی.
سؤگسوز: (Söysüz) آرام. تیز.
سؤگسوز شیشی: سیخ کباب.
سؤگسوک: (Söysük) کباب.
سؤگسون: (Söysün) قفا. گرده. پشت گردن. پشت. گردن. دوش (در مورد حیوانات بارکش).
سؤگشک: (Süyşək) آذرخش.
سؤگگو: (Söygü) فحش. ناروا.
سؤگگؤجؤ: (Söygücü) فحش دهنده.
سؤگگؤن: (Söygün) نهال. جوانه. پرندگان مهاجر.
سؤگل: (Söyəl) نوعی بیماری پوستی.
سؤگلم: (Söyləm) درست. راست.
سؤگلنجه / سؤگلنجی: (Söyləncə) کباب. گوشت پخته.
سؤگلنمک: (Söylənmək) غرولند کردن. پخته شدن.
سؤگلؤک: (Söylük) سیخ کباب. میخ. آلت سوراخ کن.

سوگمن

سؤگلؤم: (Söylüm) شاخهٔ نازک و راست.
سوگلؤن: [دیو](جان)(Süylün) قرقاول.
سؤگلؤنج / سؤگلؤنچؤ: کباب.
سؤگلؤنمک: کباب شدن.
سؤگله مک: (Söyləmək) پختن. آبگوشت درست کردن. دشنام دادن.
سؤگله مه: (Söyləmə) یخنی. گوشت پخته. فحاشی.
سؤگله مه توتماق: (Söyləmə tutmaq) ساکت بودن تازه عروس.
سوگلی: (متفا)(Soqoli) ← سئوگیلی.
سؤگم: (Söyəm) انگشت سبابه.
سوگمج: (Süyməc) نخ قالی.
سؤگمک: (Süymək) دراز کردن. جوانه زدن. ناگهانی حمله کردن. لغزیدن یا افتادن (ستاره).
سؤگمک: (Söymək) دشنام دادن. سرخ یا کباب شدن.
سؤگمن: (Süymən) عرقچین.
سؤگمن: (Söymən) کافر. دشنام گو.
سؤگموک: (Söymük) دشنام. کفر.
سؤگمه: (Söymə) دشنام دهی.
سوگمه: (Süymə) تیری که بر تیر دوشاخه گذارند.
سؤگن: (Söyən) سبدی در یک طرف بار الاغ.
سؤگندیره: (Söyəndirə) چوب بلند و طناب دار خیس شده برای پاک کردن کوره.
سؤگنگک: (Söyəngək) پشتیبان.

سؤگنمک: (Söyənmək) تکیه دادن.
سؤگنه مک: (Söynəmək) پماد به زگیل مالیدن.
سؤگۏ: (Söyü) نیزه. زوبین. دمل.
سؤگۏج: (Söyüc) ارمغانی که به عروس بدهند.
سؤگۏد: [دیو](گیا)(Söyüd) بید. (Salix) در انواع کورک، قیزیل، کئچی و بوز موجود است.
سؤگۏد بۏلبۏلۏ: (جان)(Söyüd bülbülü) سسک بیدی. (Phylloscopus trochilus).
سؤگۏد سئرچه سی: (جان) گنجشک سینه سیاه. (Passer hispaniolensis).
سؤگۏدلۏک: (Söyüdlük) بیدزار.
سؤگۏد یاپراغی: (Söyüd yaprağı) برگ بید. نوعی چاقو.
سؤگۏر: (Süyür) شانس.
سؤگۏر: (Söyür) کباب.
سؤگۏرتمه: (Söyürtmə) نان تنوری.
سؤگۏردە: (Söyürdə) سخن دل آشوب.
سؤگۏرمک: (Söyürmək) سخن دل آشوب گفتن. سوزاندن.
سؤگۏرمه: (Söyürmə) کباب کوره. کباب. بادمجان تفتیده در اجاق.
سو گۏزگی: (Su gözəyi) باتلاق.
سؤگۏش: (Söyüş) فحش. ناروا. برّه یا بزغالهٔ مناسب برای کباب کردن.
سؤگۏش: (Süyüş) بی قابلیت.
سؤگۏشجۏل: (Söyüşcül) بد دهن

سؤگود

سؤگۏشجۏ: (Söyüşçü) دشنام گو.
سؤگۏشکن: بسیار دشنام دهنده.
سؤگۏشلۏ: (Söyüşlü) دشنام شونده.
سؤگۏشمک: به هم دشنام گفتن.
سؤگۏشمه: دشنام گویی به هم.
سؤگۏک: (Söyük) فحش. کفر. دشنام.
سؤگۏک: (Süyük) کنارهٔ بام.
سؤگۏک اۏتو: (Süyük otu) گیاهی که در کنارهٔ بام روید.
سؤگۏل: (Söyül) زگیل.

سو گولو

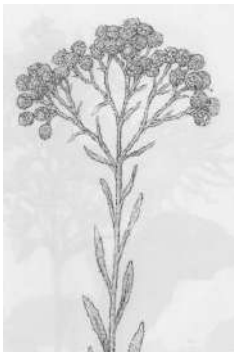
سؤگۏلگن: (Söyülgən) مذموم.
سوگۏلمک: (Süyülmək) لغزیدن.
سؤگۏلمک: (Söyülmək) فحش داده شدن. سرخ شدن.
سؤگۏلمۏش: (Söyülmüş) ملعون.
سو گۏلۏ: (گیا)(Su gülü) نیلوفر.
سؤگۏم: (Süyüm) قناعت.
سؤگۏم: (Söyüm) فحش. ناروا. افتراء.
سؤگۏمسۏز: (Süyümsüz) شکمو.
سؤگۏن: (جان)(Süyün) گوزن (Cervus elaphus).
سؤگۏنتۏ: (Söyüntü) دشنام.
سؤگۏنتۏ: (Süyüntü) درازی. طول.
سؤگۏنج: (Söyünc) دشنام. کفر.
سؤگۏنجک: (Söyüncək) کفر گوینده.
سؤگۏنجۏ: (Söyüncü) گوشت قطعه قطعه شده.

سوگون

سؤگۏو: (Söyüv) فحش. ناروا. افتراء.
سؤگه: (Söyə) تیز. هشتی. پشتیبان. چانه.
سؤگه: (Süyə) تیز. گوشه. کنج.
سؤگه جن: دشنام گو. چماق.
سؤگه لک: (Söyələk) دشنام گو.
سؤگی: (Sögəy) کمک. خامه (غذایی).
سۏل: (Sol) چپ. سمت چپ. جناح افراطی و بنیادگرا در جریانات سیاسی و اجتماعی. درونگرا. تودار.
سۏل: (Sül) نیرو. ناپخته. خام. نحیف.
سۏل: (Söl) خونابه.
سول: (جان)(Sul) بچه ماهی. ماهی کولی. زیبا. قشنگ.
سولئیسین: (جان) (Suleysin) کفتار. حریص. شکمو. لاغر.
سولئیی قاباق: (گیا)(Suleyi qabaq) کدویی به شکل گلابی.
سولئیی قلمه: (Soleyi qələmə) درخت سرو که بصورت نازک قد کشد.
سۏلا: (Sola) لقب. به طرف چپ. خاک مرطوب.
سولا: (گیا)(Sula) جو.
سولات: (Sulat) با معرفت. دانا.
سۏلاتا: (Solata) شوخ طبع. با مزه.
سولاتماق: (Sulatmaq) باعث آب بازی و یا آبپاشی شدن. کُشتن. خیس کردن.
سۏلاتماق: (Solatmaq) آوردن.
سولاتی: (Sulatı) مُسهل. نرم کننده. صورتی. چهره ای.
سولاتیق: (Sulatıq) با معرفت. دانا.
سولاخان: (Sulaxan) ضعیف. نرم.
سۏلاخای: (Solaxay) چپ دست. چپه.
سۏلار: (Solar) پاییز. (ناد).
سولار قارارماق: فرا رسیدن شب.
سولار نۏروزو: ← سو چرشنبه سی.
سولاز: (Sulaz) زمین مرطوب.
سۏلاز: (Solaz) خاکی که آبش را زود از دست بدهد.
سولاسن: (Sulasən) حلقهٔ بستن حیوانات در طویله.
سۏلاش: پژمرده شونده. توخالی.
سۏلاشقان: (Solaşqan) پژمرده. ضعیف.
سۏلاشما: (Solaşma) پژمردگی.
سولاشما: (Sulaşma) آب بازی.
سولاشماق: (Sulaşmaq) آب بازی کردن. آب انداختن. آبکی شدن.
سۏلاشماق: (Solaşmaq) پژمردن.
سۏلاغان: (Solağan) زود پژمرنده.
سولاق: [دیو](Sulaq) طحال. مسیر رود. رودخانه. زمین همیشه پر آب. آبدار. مرطوب. مرداب. باتلاق. آبگیر. ارتشی. سرباز. بداخلاق. ظرف

کوچک آب. معرفت. شاداب. ظرف آب پرندگان یا حیواناتی مانند گربه. زنجیرشده. بسته شده. قفل شده.
سوْلاق: (Solaq) چپ دست. چپگرا. بی دست و پا.
سولاقچا: (Sulaqça) پیش بند بچه.
سولاقچی: (Sulaqçı) میراب.
سولاق خانا: (Sulaqxana) زندان.
سولاقلی: (Sulaqlı) محبوس. قفل شده.
سولاقمان: چوبدست کلفت.
سولام: (Sulam) ژلاتین.
سولاما: آب پاشی. به روز رسانی.
سولاماج: (Sulamac) تانکر بزرگ آبرسانی یا آبیاری.
سولاماق: (Sulamaq) آب پاشیدن. آبیاری کردن. آب بازی کردن. آب دادن. خیس کردن. نم زدن.
سوْلاماق:(Solamaq)بازنجیر بستن. جای گرفتن. نفس کشیدن. آه کشیدن.
سولامچی: (Sulamçı) زندانبان.
سوْلاموق: (Solamuq) چپ دست. فقیر.
سوْلان: (Solan) ← سولاغان.
سولان: (Sulan) آخور. آغل. باتلاق.
سولاندیرماق: (Sulandırmaq) آبکی کردن. رقیق کردن. آب انداختن (دهان). حق و حساب دادن.
سوْلانقا: (Solanqa) چوبی که برای زدن میوه اندازند.
سولانقا: (جان)(Sulanqa) راسو.
سولانما: آب گرفتگی. آب خوردگی.
سولانماق: (Sulanmaq) آبیاری شدن. آب پاشی شدن. آب داده شدن. خیس خوردن. آبدار شدن. رسیدن میوه.
سولاو: ظرف بزرگ آب.
سولاوان: (Sulavan) محل پیوستن آبها.
سولای: (Sulay) ماه زیبا. (ناد).
سولبا: (Sulba) سیاهی.
سوْلبا: (Solba) بیحال. نیمه جان.
سوْلبون: (Solbun) جسم آسمانی.
سوْلپوْ: (Sülpü) شمشیر.
سوْلپوْک: (Sülpük) برّنده. قاطع.
سوْلپوْک: (Sölpük) ناتوان. نرم.
سوْلپوْگوْر: (Sülpügür) شمشیر.
سوْلپوْمک: (Sölpümək) در عین فربهی، بیمار شدن.
سوْلت: (Sülət) لشکرکشی.
سوْلتاق: آنکه کمی چلاق است.
سوْلتک: (Söltək) دُم بریده.
سوْلتمک: (Sülətmək) لشکر فرستادن.
سوْلتوْر: (Söltür) بلند. مرتفع.
سولجوق: (Sulcuq) کمپوت.
سوْلجوق: (Solcuq) افسرده. پژمرده.
سوْلجول: (Solcul) چپگرد.
سولچا: (جان)(Sulça) بچه ماهی.
سوْلچا: (Solça) سطل مسی.
سوْلچوْ: (Sülçü) بازپرس. بازجو.
سوْلچو: (Solçu) چپگرا.
سوْلخای: (Solxay) چپ. یسار.
سوْلخوم: (Solxum) دلپسند.
سوْلخون: (Solxun) اختلاف. شایعه.
سوْلخونچو: دو بهم زن. دزد.
سوْلخونلاماق: مشورت کردن.
سوْلدا: نامی قدیمی برای مردان.
سوْلدات: (Soldat) ← سالدات.
سوْلداش:(Soldaş)آنکه درجنگ سمت چپ سرباز همراه بوده و بجنگد.
سوْلدان: (Soldan) دیزی آبگوشت.
سوْلدوْر: (Söldür) بلند قد.
سوْل دورماق: (Sol durmaq) بی اعتناء رفتار کردن.
سوْلدورماق: (Soldurmaq) پژمراندن.
سولدوز: (Sulduz) دشت پرآب. تودهٔ ستارگان. ستارهٔ زیبا. یکی از ۴ اولوس بزرگ ترک. (ناپ).
سوْلدوش: (Solduş) آنکه سمت چپ داماد یا عروس ایستد.
سوْلده: (Süldə) روح متحرک.
سوْلر: (Sülər) جنگاور. حمله کننده.
سولزان: (Sulzan) راه. اصول.
سوْلسوْل: (گیا)(Sülsül) چاودار.
سوْلغا: (Solğa) دفعه. بار.
سولغار: (Sulğar) دراز بی قواره.
سوْلغوج: (Solğuc) قسمتی از تبر که به نخ شود.
سوْلغوش: (Solğuş) کمی پژمرده.
سوْلغوق: (Solğuq) ناتوان.
سوْلغون: (Solğun) زردچهره. رنگ باخته. پژمرده. بی‌طراوت. نوعی قارچ سمّی (Amanit phalloides).
سولغونج: (Sulğunc) بد خاصیت. دراز و لاغر.
سوْلقاز: (Solqaz) زود پژمرده شونده.
سوْلقام: راه دراز. شکم کوچک.
سوْلقان: (Solqan) افسرده.
سوْل قانات: (Sol qanad) جناح چپ.
سوْلقاو: (Solqav) محاصره.
سوْلقفی: (Soləqqəy) چپ دست.
سولقو: (Sulqu) حوله. قطیفه.
سوْلقو: (Solqu) نفس. تنفس.
سوْلقوج: (Solquc) کفش.
سوْلقور: (Solqur) حمله. هجوم.
سوْلک: (Sülək) ولگرد. حمله ور.
سوْلکت: (Sülkət) تکلّف.
سوْل گندن: گمراه شونده.
سوْلگون: (Solgun) تندرو.
سوْلگوْن: (جان)(Sülgün) قرقاول.
سوْلاشماق: به چپ متمایل شدن.
سوللاف: (Sullaf) ساکت. مخفی کار.
سوْللاما: (Sollama) سبقت از چپ.
سوْللاماق: (Sollamaq) به چپ پیچیدن. از چپ سبقت گرفتن. از جانب چپ چیزی گذشتن. پشت سر گذاشتن.
سوْللایش: (Sollayış) چپگرایی.
سوْللو ساغلی: (Sollu sağlı) راست و چپ. مخالف و موافق.
سوْللوق: (Soluq) چپ گرایی.
سوْللوْ: (Süllü) خام. نپخته. نیرومند.
سوْللوْم: (Süllüm) نردبان.
سوللنمک: (Səvəllənmək) پرسه زدن.
سوللە یی: (Səvəlləyi) ولگرد. علّاف.
سوْلما: (Solma) پژمردگی. رنگ باختگی. **سوْلمادیق:** تازه. آبدار.

سولماز

شکوفا. **سوْلماز:** پژمرده نشدنی. همیشه شکوفا. همیشه باطراوت. زوال ناپذیر. به صورت سولماز و سلماز به همین معنی وارد زبان فارسی شده است. نوعی گیاه. (Helichurusum arenarium Monch) (ناد). **سوْلمازاق:** (گیا) گل بی مرگ. **سوْلماغان:** پژمرده نشدنی. **سوْلماق:** رنگ باختن. پریده رنگ شدن. پژمردن. افسردن.
سؤلمن: (جان)(Sülmən) حلزون.
سؤلمه: (Sölmə) برکهٔ بزرگ.
سؤلن: (جان)(Sülən) حلزون. نخی که خوب پیچیده نشده. **سؤلنبند:** سینه بند اسب. **سؤلنبه:** نوعی سنگ صاف و لغزنده. نوعی بازی که با این سنگ انجام دهند. **سؤلندیرمک:** سردواندن. سرگردان کردن. **سؤلنگج:** پرسه زننده. ولگرد. **سؤلنگه:** نوعی بازی اسکی.
سؤلنگی: پرسه زننده. ولگرد. **سؤلنمک:** پرسه زدن. ول گشتن. دنبال کسی افتادن. به دنبال خوراکی هر جا سرکشیدن. **سؤلنمه:** پرسه زنی.
سولو: (Sulu) آبدار. پرآب. مرطوب. نمناک. آبکی. رقیق. آبرومند. باشرم و حیاء. زیبا. حریص.(ناپ).
سؤلؤ: (Sülü) میل جوراب بافی.
سوْلو: (Solu) نفس. تنفس.
سولو افطار: (Sulu iftar) باده که هنگام افطار نوشیده شود.
سوْلوب سارالماق: (Solub saralmaq) پژمردن و رنگ باختن. طراوت خود را از دست دادن و زرد شدن.
سولو بوْیا: (Sulu boya) آب و رنگ.
سولوپان: (Sulupan) لالهٔ زیبا(ناد).
سوْلوت: (Solut) ابطال. نابودی. راه هوایی.
سولوتقا: (Sulutqa) آب پنیر.
سوْلوتقان: بیماری تنگی نفس.
سوْلوتماق: (Solutmaq) باطل کردن. نفس کشیدن. خسته کردن.
سولوجا: (Suluca) دمل آبدار.
سولوجاق: (Sulucaq) حمام کوچک داخل اتاق.
سوْلوجان: (Solucan) ← سوْغولجان. مرد بی آلت.
سولو چؤرک:(Sulu çörək) ← تاپتاپان.
سوْلورقان: (Solurqan) موجی که از ساحل بازگردد.
سولو زیپلاق: (Sulu zıplaq) لیمو.
سولو زیرتلاق:بسیارگریه کننده. زرزرو.
سولو سپکین: (Sulu səpkin) برف همراه با باران.
سولو سیخلام:(Sulu sıxlam)بسیارخیس.
سولوسیرکه:(Sulu sirkə) مال بی ارزش.
سوْلوش: (Soluş) پژمردگی. تنفس.
سولوشاش: (Suluşaş) گیسوی زیبا(ناد).
سوْلوشقاماق: پژمرده شدن.
سوْلوشقان: (Soluşqan) پژمرده شونده.
سوْلوشما: پژمردگی دسته جمعی.
سوْلوشماق: پژمرده شدن. پلاسیدن.
سوْلوغان: (Soluğan) مبتلاء به تنگی نفس. سرچشمه. مغعول در لواط. ابنه.
سولوغان: (Suluğan) وضوخانه.
سوْلوغو دار اوْلماق: گریختن.
سوْلوغو سوْلوغونا: (Soluğu soluğuna) (نفس به نفس) با عجله. شتابان.
سولوف:(گیا)(Sülüf)نوعی علف دامی.
سولوق: (Suluq) حالت یک ماهگی جنین. خورجینی که سابقاً در سفر همراه می‌برده‌اند. چیز آبدار. آبگیر. باتلاق. آبسه. تاول. رقیق. محصول لبنی شبیه پنیر که از اولین شیرگوسفند تهیه می‌کنند. شیر روزهای آغازین زایش دام را در داخل پرده‌ای که همراه نوزاد از بدن دام خارج می‌شود ریخته، سپس آن را زیر خاکستر و آتش گرم نهاده و پس از چند دقیقه پختن، به مصرف می‌رسانند. آشپزخانه. خنجر. صراحی. انژکتور. حولهٔ حمام. دهنهٔ اسب. نفس. جای متراکم و غیر قابل عبور جنگل. به همین صورت و به معنای خورجین سفری و به صورت «سولق» به معنای مکان پرآب وارد فارسی شده است.
سوْلوق: (Soluq) پژمرده. ریه. شُش. کاغذ سیگار.
سوْلوق آلماق: نفس کشیدن. دم زدن.
سولوقچو: (Suluqçu) سقا. آب آورنده.
سوْلوقچو: (Soluqçu) تحصیلدار.
سولوق زنجیری: زنجیر زیرچانهٔ اسب.
سوْلوق سوْلوغا: نفس نفس زنان.
سولوق قابارتما: (Suluq qabartma) آبله.
سوْلوقلاماق: (Soluqlamaq) نفس کشیدن و بیرون دادن.
سولوقلاماق: (Suluqlamaq) تاول زدن.
سولوقلوق: (Suluqluq) حمام کوچک.
سوْلوقماق: افسرده شدن. پژمردن.
سوْلوق وئریش: بازدم.
سوْلوقون: نفس کش. جاندار.
سؤلؤک: (جان)(Sülük) انگل. زالو. حلزون. خنجر. قسمت نرینگی گردو. جوانهٔ نی و غیره. هیزم خشک. حریص. معتاد. طمع. حرص. نظامی. ارتشی. آبی که به هنگام جریان یخ بسته باشد. روستایی در اوجان که به تحریف «سلوک» نویسند. واژهٔ سلوک» در عربی بمعنای روش است.
سؤلؤکچؤ: (Sülükçü) زالوفروش.
سؤلؤکله مک: فراری دادن. چاپیدن.
سولو کؤفته: (Sulu küftə) (کوفتهٔ آبکی) مرد چاپلوس و حشری.
سؤلؤکؤن: (Sülükün) خدای زیر زمین در باور ترکان.
سؤلؤگن: (Sülüqən) رنگ سرخی که درون آن سُرب باشد و نقاشان به کار برند.
سولو گؤنبذ: (Sulu günbəz) هندوانه.
سوْلوم: (Solum) مرتع بی علف.
سولوم: (جان)(Sülüm) مارماهی. دراز.
سوْلوما: (Soluma) تنفس.
سوْلوماز: (Solumaz) بدشانس.
سوْلوماق: (Solumaq) نفس کشیدن. نفس نفس زدن.
سوْلومان: (Soluman) قلب پرندگان.
سولومبای: (Sulumbay) مرطوب. نم.
سؤلؤمسؤک: (Sülümsük) شکمو.
سؤلؤن: (جان)(Sülün) قرقاول (Phasianus colchicus). گوساله.
سولون: (Sulun) زیبا. خوشگل.
سولو نامذ: (Sulu namaz) نماز با وضو.
سوْلونتو: (Soluntu) تنفس. پژمردگی.
سولونجان: (جان)(Suluncan) زالو.

سوْلونقا: (جان) راسو. رنگین کمان.
سوْلونقاج: آب شش. تنگی نفس.
سوْلونقان: (Solunqan) تنگی نفس.
سولونقور: (Sulunqur) ابله.
سـؤلؤنگؤ: (Sülüngü) چـوب بلنـد و طنابی تمیز کردن کوره.
سوْلونماق: (Solunmaq) نفس کشیدن. پژمرده گردیدن. آواره پرسه زدن.
سوْلونوم: (Solunum) تنفس.
سولوو: (Suluv) زیبا. (ناد).
سوْلوو: (Soluv) تعطیلی. تعطیل. تنفس.
سوْلووچو: (Soluvçu) جهانگرد.
سوْلوی: (Soluy) متقاطع.

سولون

سؤله: (Sülə) پررو. ابله. مرغ صحرایی. طمعکار. آواره. لشکرکشی. جو. **سؤله په:** ناشی. **سؤله تی:** حمله ور. **سؤله چه:** بلند. **سؤله دی:** دلاور. جنگاور. (ناپ). **سؤله گن:** بی خاصیت. ولگرد. **سـؤله مـک:** لشکرکشیدن. پرحرفی کردن. **سؤله من:** (جان) حلزون. **سؤله منجیـک:** (جان) مارمولک کوچک. **سـؤله مـه:** لشکرکشی. **سؤله مه نی:** نوعی بیماری اسب. **سؤله میش:** جنگاور. (ناپ). **سوله جان:** (Səvləcan) چوگان.
سولیا: (Suliya) کشتراز آبیاری شده.
سـوْم: (Som) شـرف. تـوپر. تنومنـد. درشت. بزرگ. استوار. خالص. نـوعی ماهی. پول. واحد پول قرقیزستان.
سوم: (Sum) ساکت. نامهربان. حسّ.
سـوْما: (Soma) بیهوده.حاصـل جمـع. ظرفیت. شرف.
سوما: (جـان)(Suma) اردک. روحـانی شمنی.عرق پا. خمیرشربت.خمیر فقاع.
سـومات: (Sumat) پوشـش زیـر سـفره. سفرهٔ جشن. گلیم.
سوْماتا: (Somata) مغز بادام.
سوماج: (Sumac) ← سو دوْغراماسی.
سوْماچی: با شرف. با ظرفیت. (ناپ).
سوْماخی: زمخت. سست سخن.
سـومار: (Sumar) مشـک آب. واحـد زمـین زراعـی در مـاکو معـادل هشـت «چاناق» تقریبـاً چهـار هـزار متـر مربـع. پیمانـهٔ ۱۶ کیلـوگرمی غلّـه. نـاقص. نارس. میوهٔ دیررس.
سوْمارا: (Somara) خرک بافته از ترکه.
سومارتیق: (Sumartıq) پیچیده. کلاف.
سوماغی: (Sumağı) سماقی. قرمز تند.
سوْماق: (Somaq) برف عمیق.
سوماق: (Sumaq) سماق. تتری. ترشابه. (Rhus) خم کردن. ارسال کردن.
سـوماق پـالان: (Sumaq palan) صـافی بـرنج. صـافی. آبکـش. سـله یـا ظـرف فلزی سوراخ سوراخ که در آشپزخانه برنج پخته را در آن می‌ریزند تـا آبـش برود. چلوصافی.
سوماک: (Sumak) (از ریشهٔ سویمک) ← ورنی. قالیچهٔ بـزرگ. نـوعی قـالی بـدون خـواب. ابتـدا در شـیروان بافتـه شـده و سـپس بـه تمـام آذربایجـان گسترش یافته. بیشتر با نقشهای گیـاه و حیوان و پرنده بافته می‌شود.
سومال: (Sumal) کیسه. جوال.
سومالاق: (Sumalaq) سمنو. غذایی کـه از شیرهٔ جوانهٔ گندم و آرد بپزند. بلـور باریک یخ در لبهٔ بام.
سـوْمالاق: (گیـا)(Somalaq) پنبـه. مخروط. مخروطی شکل. عمودی.
سوْمالیق: درخشش آذرخش.
سومان: (Suman) گلوله. فشنگ.
سوْمای: (Somay) ماه تمام. بدر. (ناد).
سومایی: (Sumayı) آشفته. مبهوت.
سومبات: (Sumbat) انـدام. چـاق. زیبـا. تیرانداز. نما. ظاهر. (ناپ).
سومباتا: (Sumbata / Zumbata) سنباده.
سومباتالاماق: سنباده زدن.
سومبار: (Sumbar) بدشانس.
سوْم بـالیق: (جـان)(Som balıq) مـاهی آزاد.
سؤمبج: (Sümbəc) فضول.
سؤمبکی: (Sümbəki) الکن.
سوْمبور: (Sombur) سنبهٔ تفنگ.
سؤمبه: (Sümbə) بی شرم.
سؤمتؤک: (Sümtük) ولگرد.
سؤمج: (Süməc) نخـی کـه بـرای گـره زدن در قالی به دور انگشت پیچند.
سؤمجؤک: (Sümcük) بی شرم.
سوم خان: نامی برای زنان اویغور.
سوْم دمیر: (Som dəmir) هالتر.
سوْمر: (Somər) دلاور کامل.(ناپ).
سؤمر: (Sümər) کـوه نـوک تیـز. کـوه خدایان به باور ترکان. مرد کامل.
سـو مرجیمگـی: (گیـا)(Su mərciməyi) نوعی گیاه که روی آبها پدید می‌آید. (Lemna)
سو مرمری: ← قایماق داشی.
سومرو:(جان)(Sumru)پرستوی دریایی.
سؤمز: (Süməz) نادان. نفهم.
سومساق: (Sumsaq) ظرف آب چوبی.
سؤمسـؤ: (Sümsü) آلتـی بـرای تقلیـد صدای پرندگان بـرای جلـب کـردن و شـکار آنهـا. سـوت سـوتک. سـوت.
سؤمسـؤ بـورون: فضـول. دمـاغ دراز.
سؤمسؤ چیخارتماق: نوعی بـازی کـه در فصل بهار با شاخهٔ جـوان درخـت بیـد انجام شود و بچه‌ها پوست آن را سـالم درآورده و با آن مانند نی نوازند.
سومسور: (Sumsur) حسّ. احساس.
سومسورو قوْیولماق: بهت زده شدن.
سومسوق: (Sumsuq) مشت. مشت زنی. ناخوشایند. **سومسوقلاماق:** مشت زدن.
سومسوقلانماق: مشت خوردن.
سؤمسؤک: (Sümsük) سبک مغز. ابلـه. سگ هرزه. آنکـه هرجـا سـخن طعـام باشد، حاضر شود. پرسه زننده.
سؤمسؤک قوشـو: (جـان) نـوعی پرنـدهٔ کنار دریا. (Morus bassanus).
سؤمسؤک گئده: آدم سمج (فحش).
سؤمسـؤمک: (Sümsümək) پرسـه زدن. نوعی بازی. این بازی شب هنگام انجام می شود زیرا به تاریکی نیاز اسـت. در

این بازی افراد شرکت کننده به دو دسته تقسیم می‌شوند. یک نفر به عنوان ناظر یا داور کار رهبری این بازی را برعهده می‌گیرد. داور یک تکه استخوان را به همه نشان می‌دهد. سپس به صورتی که هیچکدام از افراد متوجه نشوند، آنرا در بین جمعیت پرت می‌کند و چون این بازی در شب هنگام انجام می‌شود، پیدا کردن استخوان کار آسانی نیست. افراد هر دو گروه شروع به گشتن استخوان می‌کنند. هرگاه یکی از افراد آن را پیدا کند، به نزدیکترین فرد از گروه مقابل خود را می‌رساند و سوار بر پشت او می‌شود. دیگر اعضای گروه یابنده نیز باید یک نفر از گروه مقابل را گرفته و سوار بر پشت وی شوند. این سواری تا نزد داور ادامه دارد. اگر هرکدام از اعضای گروه بازنده توانست فرار کند و خود را به داور برساند، از زحمت سواری دادن خلاص می‌شود.

سۆمسۆمه: مزاحم. زالوصفت. بیعار.

سۆمسۆنمک: (Sümsünmək) سگ گردی کردن. پرسه زدن. به هرجا سرک کشیدن (برای خوراکی).

سۆم شای: (Som şay) پول.

سۆمشمک: (Süməşmək) پیچیدن. قاتی شدن.

سو معالجه سی: ← دنیز وانناسی.

سومقاری: نامی برای مردان اویغور.

سومقای: خرفت. آدم. انسان.

سومسوک قوشو

سۆمک: (Sümək) گلولهٔ پشم آماده برای رشتن و تابیدن. پشم ویا ابریشم تمیز، حلّاجی و شستشو شده و آماده برای رشتن. ساقهٔ ذرت که دانه هایش گرفته شده. ذرت تازه. محل قرار گرفتن هسته و قسمت نخوردنی سیب یا گلابی. برآمده. چاق. اشیاء نوک تیز.

سۆمکۆرتۆ: (Sümkürtü) آب بینی.

سۆمکۆرمک: فین کردن.

سۆمکۆرۆک: (Sümkürük) آب بینی.

سۆمکه: (Sömkə) منجمد. یخ بسته. پوست خشک، خشک و استخوانی.

سۆمگه: (Sümgə) بقچه.

سۆمل: (Sümәl) پررو.

سۆملدک: (Sümәldək) ناکارآمد.

سۆملگه: (Sümәlgə) سوراخ. شکاف.

سۆملۆ: (Sümlü) ناخندار.

سوملوم: (Sumlum) ناآشنا به ترکی.

سوملوتماق: (Sumlutmaq) باعث گفتگوی دو نفر به زبانی غیر از ترکی شدن. به زبان غیرترکی سخن گفتن.

سوملوشماق: (Sumluşmaq) سخن گفتن چند نفر با همدیگر به زبانی غیر از زبان ترکی.

سوملوماق: (Sumlumaq) به زبانی غیر از ترکی سخن گفتن.

سۆمما: (Somma) پول. پول زیاد.

سۆمماق: (Sommaq) هجوم بردن.

سۆممک: (Sümmək) برای خوردن هجوم آوردن. از داخل چیزی خمیده عبور کردن.

سۆمن: (Sümən) نخستین پشم گوسفند. تودهٔ پشم. نوعی پرندهٔ کوچک گه روی پشت گاوها نشیند. شانهٔ کشاورزی. کلاه پوستی.

سۆمنی: (Süməni) حلوایی که از شیرهٔ جوانهٔ گندم و آرد پخته می‌شود. سبزی که در نوروز سبز می‌کنند.

سۆمناق: (Somnaq) قاشق.

سۆمو: (Somu) کلوچهٔ کلفت. بربری. عمده. کلی. بیضی.

سۆموت: (Somut) مطلق. ذاتی. مقید. مشخص. ساکت.

سۆموتجاق: (گیا)(Somutcaq) گیاهی است دارای گل قرمز که توی دهان می‌گذارند و می‌مکند.

سوموتقان: (Sumutqan) غافل گیرنده (سگ).

سۆموتماق: مچاله شدن و ایستادن. گردن کج کردن و متوقف شدن.

سوموچ: (Sumuç) فاصلهٔ انگشت اشاره و اول هنگام بازبودن.

سوموچلو: (Sumuçlu) خواستار.

سۆموچو: (Somuçu) بربری پز.

سۆموخانا: مغازهٔ بربری پزی.

سۆمۆد: (Sümüd) چشم. ابرو. اخم.

سۆمۆر: (Sömür) صافی آبجو.

سۆمۆر: (Sümür) بیهوده.

سۆموراج: (Somurac) وسیلهٔ مکنده.

سوموراى: (Sumuray) ناشاد. ظالم.

سۆمورتقان: (Somurtqan) مکنده. خونخوار. اخمو. عبوس.

سۆمورتماق: خود را با مشکلات و اندوه از پا انداختن. اخم کردن.

سۆمورتوق / سۆمورداق: مغرور.

سۆمورقا: (Somurqa) مستعمره.

سۆمورقاچی / سۆمورقان: (Somurqaçı) استعمارگر. مکنده.

سۆمورقانلیق: مکندگی. استعمار.

سۆمورقوج: مکنده. جاروبرقی.

سۆمۆرگن: ← سومورتقان. گل گاوزبان. (Anchusa).

سۆمۆرگه: (Sümürgə) ← سومورقا.

سۆمورما: مکش. درآشامی.

سۆمورماق: مکیدن. جذب کردن.

سۆمورمان: (Somurman) استعمارگر.

سۆمۆرمک: (Sümürmək) مکیدن. بلعیدن. هورت کشیدن. استثمار کردن. کلاه بر سر گذاشتن. خم کردن.

سۆمۆرۆ / سۆمۆرۆش: مکش. استثمار.

سۆمورۆشمک: (Sümürüşmək) همدیگر را استعمارکردن.

سۆمۆرۆک: (Sümürük) پرخور.

سۆمورولماق: (Somurulmaq) مکیده شدن.

سۆمۆرۆلمک: (Sümürülmək) مکیده شدن.

سوموش: (Sumuş) کوزه آب. وجب.

سۆموق: (Somuq) کلید. آچار.

سۆمۆک: (Sümük) استخوان. **سۆمۆک آتما:** ← سودلو سوموک. **سۆمۆک آتماق:** تخته نرد بازی کردن. **سۆمۆک**

آلماشیش: (تعویض استخوان) رسمی که طبق آن خانواده ای دختر خود را به پسر خانوادهٔ دیگر به شرطی دهند که آن خانوادهٔ نیز دخترشان را به پسر اینها بدهد. قیزقیزا نیز گویند. **سۏمۏک اۏستلۏگۏ:** غشاء روی استخوان. **سۏمۏک اۏینـاق:** مفصل استخوان. **سۏمۏک توْخو:** انساج مخاط. **سۏمۏکجۏک:** استخوانک. استخوانهای کوچک در گوش. **سۏمۏکچۏ:** خریدار استخوان. **سۏمۏک چیخماق:** لاغر شدن. **سۏمۏک داراق:** شانهٔ ظریف از استخوان عاج که برای تازه عروسان باشد. **سۏمۏکسل / سۏمۏکسۏْ:** استخوانی. **سۏمۏک سیندیرماق:** استخوان خرد کردن. خیلی تلاش کردن و زحمت کشیدن. **سۏمۏکلری یوْغونلاماق:** (استخوان کلفت شدن). پشت کسی باد خوردن. **سۏمۏکلشمک:** مانند استخوان شدن. **سۏمۏکلن:** (جان) حلزون. **سۏمۏکلۏ:** استخواندار. مفنگی. ← قایا بالیغی. **سۏمۏکلۏ بۏجک:** (جان) نوعی حیوان کوچک که در جاهای نرم زندگی کند و اثر چون ستاره از خود بر جای گذارد. (Limax). شُش داران. (Pulmonata). حلزون. **سۏمۏکلۏ دیل:** سخن تلخ. **سۏمۏکله گن:** (جان) حلزون. **سۏمۏگۏ آغیر:** تنبل. **سۏمۏگۏ ساغات:** سالم. **سۏمۏگۏ سانجماق:** شستش باخبر شدن. آگاه شدن. احساس کردن. **سۏمۏگۏنه دۏشمک:** میل به رقصیدن پیدا کردن. باب طبع افتادن. **سۏمۏگۏنه قدر ایشله مک:** تا مغز استخوان کار کردن (نفوذ کردن) زخم یا سرما. **سۏمۏگۏ یوْغون:** سالم. تنومند. **سۏمۏگۏ یونگۏل:** چابک. **سوموگه سو گلمک:** سرحال آمدن.

سۏمۏلن: (Sümülən) طعامی شبیه حلوا از شیرهٔ جوشیدهٔ انگور و آرد.

سۏمۏلۏک: (Sümülük) پراکنده.

سۏْمون: (Somun) بربری. مهره به شکل هرم. مهرهٔ پیچ. به صورت «صمون» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده. **سۏْمون آناختاری:** آچاردوسر.

سۏمونچو: آنکه هیکل پهلوانی داشته باشد ولی در باطن نیرومند نباشد.

سۏمه: (Sümə) پشم گلوله شده. نخستین پشم گوسفند. حیله. اندرز. نرم. شمن. معبد. **سۏمه چی:** حیله گر. ناقلا. **سۏمه شیک:** تنبل. رخ.صورت. **سۏمه لک:** قنداق شده. پیچیده. ناتوان. ابله. نوعی شیرینی که در آسیای مرکزی در ایام نوروز بپزند. **سۏمه لن:** کلاف پیچیدهٔ پشم. **سۏمه له مک:** اندرز دادن. کلک زدن. پیر شدن. **سۏمه لی:** عاقل. دانا. حیله گر. اندرزگو. **سۏمه مه:** پاورچین. تخمینی. تقریبی. **سۏمه یه:** بیهوده. عبث. **سۏمه یی:** صاف. بیهوده.

سۏْم یاریم: (Som yarım) پول ۵۰ کوپکی.

سو میلچگی: (جان)(Su milçəyi) مگس آبی. یک حشره در آب راکد (Hydrophilus Ephemeroptra)

سۏن: (Sün) تخم. ریشه. تیرک. شاسی. خانواده. تبار. شیر تازه.

سۏْن: (Son) پایان. آخری. آخرین. تازه ترین. حد. نتیجه. عاقبت. در زایش آنچه بعد از جنین خارج می‌شود. جفت. بندناف و غیره. مرگ.

سۏْن آغیزلیلار: (جان) دوم دهانیان.

سۏْنا: (جان)(Sona) اردک نر. سرش سبز رنگ و زیباست و کسی را در زیبائی به سونا تشبیه می کنند. کبک نر. زیبا. قشنگ. سفیدترین نوع قو. طلا. عقب افتاده. (ناد).

سونا: (Suna) تعارف. خوش ترکیب.

سۏْنا آردیج: (گیا)درخت عرعر بزرگ.

سونات: (Sunat) پوست اسبی که در مراسم ختم کشته باشند.

سۏْنات: (Sonat) چراغ. اولتیماتوم.

سۏْنا تره سی: (گیا)(Sona tərəsi) گیاهی که برگی مانند برگ مو دارد ولی کوچکتر از آن است.

سۏْناج: (Sonac) نتیجه. پایان.

سوناجاق: (Sunacaq) شانهٔ کشاورزی.

سۏْناجاق: (Sonacaq) پاشنهٔ پا.

سۏْن ار: (Sonər) بغایت دلاور.(ناپ).

سونار: (Sunar) تقدیم کننده.

سۏْنار: (Sonar) در آینده. نخستین برف. چراگاه. **سۏْنارچی:** کسی که با باریدن نخستین برف به شکار برود.

سۏْنارماق: (Sonarmaq) پایان دادن.

سۏْناسی: (Sonası) زیباچون اردک(ناد)

سوناغان: (Sunağan) کریم. بخشنده.

سوناق: (Sunaq) جایی که آب می‌جوشد. کهریز. قنات. قربانی. مذبح. قربانگاه. مشربه. ظرف آب.

سۏْناق: (Sonaq) نتیجه. پایان. منقار پرنده.

سۏْنال:(Sonal)پایان.زیباچون سونا(ناد)

سونال: (Sunal) تقدیم شده. اهدایی.

سۏْنالار: (Sonalar) اردکها.(ناد).

سۏْنالاماق: بهانه گیری کردن.

سۏْنالتی: (Sonaltı) واپسین. آخرین.

سۏْنالماق: (Sonalmaq) به پایان رسیدن.

سونام: قربانی. شهید. لقمهٔ نان.

سوناما: (Sunama) تقدیم. اهداء.

سوناماق: (Sunamaq) تقدیم کردن.

سۏْناماق: (Sonamaq) پایان دادن.

سوناملیق: (Sunamlıq) شهادت.

سۏْنان: (Sonan) پایان پذیر.

سو نانه سی: (گیا)(Su nanəsi) پونه نهری. ضیمران. (Mentha aquatica)

سۏْن اوجوندا: (Son ucunda) بالاخره.

سۏْنای: (Sonay) سون+آی. ماه آخر. نوعی آلت موسیقی(ناد).

سونای: (Sunay) نرمخو. ظریف. (ناپ)

سۏْنا یئتیرمک: (Sona yetirmək) به پایان رساندن.

سۏْن بئشیک: (Son beşik) ته تغاری.

سۏْن باخیش: نگاه آخر (ناد).

سۏْن بان: خروسخوان دوّم.

سۏْن باهار: (Son bahar) پاییز. خزان.

سۏْنبای: (Sonbay)آخرین حاکم(ناپ).

سۏنبکی: (Sünbəki) لکنت زبان.

سۏنبکی گئتمک: لکنت زبان داشتن.

سۏنبۏل: (Sünbül) خوشه. به صورت سنبل وارد زبان فارسی شده است.

سۏنبۏل آی: نامی برای زنان اویغور.

سۏنبۏل اۏتو: (گیا) سنبله. نعیم. زریجه. (Polianthes). **سۏنبۏل چیچک:** (گیا) نوعی گیاه علفی با برگهای دراز و

گلهـای خوشـبو. **سـۆنبۆل خوْنچاسـی:** خوانچه ای حاوی سمنوی پخته و یک خوشهٔ گندم در عصر چهارشـنبهٔ آخـر سـال بـه خانـهٔ سـوگواران بفرسـتند. **سۆنبۆل ساج:** حلقهٔ زیبا گیسو. **سـۆنبۆل قیران:** (جان) جوندهٔ شبیه بـه مـوش از دسـتهٔ سـنجابها و مضـر بـرای زرع (Citellus Spermophilus). **سۆنبۆللشمک:** خوشه‌دار شدن. **سۆنبۆلله مک:** خوشه دادن. **سۆنبۆله:** سنبله. (ناد). **سۆنبه:** نوعی (Sünbə) آلت دراز بـرای تمیز کردن داخل تفنگ. بـه صـورت سنبه وارد فارسی شده است. **سـۆنبه لـه مک:** با سنبه تفنگ را تمیز کردن. **سۆنبیگ:**(Sünbəy)سرور معترض(ناپ). **سوْن پارا:** (Son para) رشوه به مقامـات عالیرتبه. **سوْن تاختا:** (Son taxta) اخراجی. **سوْنتاری:** (Sontarı) مخلص کلام. **سوْنتال:** (Sontal) تماماً. کاملاً. **سـوْن تورفانـدا:** (Son turfanda) تـه تغاری. **سۆنج:** (Sünc) نشان. علامت. **سونجا:** (Sunca) تقدیم نامه. سرسبد. **سونجاق:** (Suncaq) قربانی. نذر. **سوْنجاق:** (Soncaq) انتهای ران. **سونجوق:** (Suncuq) بالش. **سوْنجوق:** (Soncuq) جفتک. نسل. تبار. **سوْنجوقلاماق:** جفتک زدن. آلیزیدن. **سوْنجول:** (Soncul) آخرین. واپسین. **سونجولاق:** (Sunculaq) سنگلاخ. **سونداری:** (Sundarı) نام قدیمی مردان. **سوْنداژ:** (Sondaj) تحقیق. ریشه یابی. **سوْنداش:** (Sondaş) پشتیبان. پشتوانه. **سونداق:** (Sundaq) مثلث. **سوْندال:** (Sondal) عاقبت. سرانجام. **سوْندامـا:** (Sondama) تعقیب. **سوْنداماق:** (Sondamaq) تعقیب کردن. **سـوْندان گؤرمـوْش:** (Sondan görmüş) تازه به دوران رسیده. **سوْندلاماق:** سوند زدن یا گذاشتن. **سوندور:**(Sundur) دبدبه. شکوه. صاف. راست. **سوْندور:** (Sondur) گردنبند. **سوندوراج:** (Sundurac) چاقوی بریـدن ناخن حیوان. **سؤندوْرتای:** (Söndürtay) آتش نشانی. **سـؤندوْرگج:** (Söndürgəc) سـاج مخصوص اطفاء آتش. **سوندورلو:** (Sundurlu)خـوش ترکیـب. اجباری. چرکین. **سـوندورما:** (Sundurma) اتـاق جلوبـاز. ایوان. **سوندورما چاتی:** سقف شیبدار. **سـوندورماق:** (Sundurmaq) تقـدیم گردانیدن. **سـؤندوْرمج:** (Söndürməc) پنیـر بـی نمـک کـه در روغـن جوشـانده شـده باشد. (گویش بیله سوار). **سـؤندوْرمک:** (Söndürmək) کشـیدن و دراز کردن. **سـؤندوْرمک:** (Söndürmək) خـاموش کردن. **سؤندوْرمن:** (Söndürmən) آتش نشان. **سؤندوْرو:** (Söndürü) تسکین. التیام. **سوندورو:** [دیو](Sunduru) دریا. **سوندوروج:** (Sunduruc) چوبی کـه بـه یوغ بندند. **سـؤندوْرؤش:** (Söndürüş) تسـکین. اطفاء. آتش نشانی. **سوندورولماق:** (Sundurulmaq) تقـدیم شدن. **سؤندوْرؤلمک:** (Söndürülmək) کشیده و دراز شدن. **سـؤندوْرؤلمک:** (Söndürülmək) فـرو نشانده شدن. **سـؤندوْز:** (Sündüz) گـل درخشـان. زرباف یا سیمباف. (ناپ). **سوْندوقدان:** (Sonduqdan) چون که. **سـوْنرا:** (Sonra) سـپس. بعـد. بعـد از. **سـوْنرادان:** بعـداً. بعـدها. بعـد از آن. **سـوْنرادان اوْلمـا:** حـادث. جدیـد. **سـوْنرادان سـوْنرایا:** بعـد از مـدتها. **سوْنراسی:** دنبالهٔ آن. عاقبت آن بعـدش. **سوْنراسیز:** بـی‌دنبالـه. ابـدی. **سـوْنراکی:** بعدی. آنچه بعداً رخ دهد. **سـوْنرالاری:** بـالاخره. **سـوْنرالیق:** بعـدی. **سـوْنراماق:** سرباز زدن. نپذیرفتن. **سوْنرایا قوْیماق:** به بعد موکول کردن. **سو نرگیزی:** (گیا) ← سلطان سئودی. **سوْنرون:** (Sonrun) گندم. **سونزو:** [دیو](جـان)(Sunzu) حشـره ای از جنس کک. **سوْنسال:** (Sonsal) استنتاجی. **سوْنسور:** (Sonsur) یخ زده. بی حرکت. **سوْن سؤز:** (Son söz) آخرین دفاع. **سوْنسـوز:** (Sonsuz) مـرد یـا زن بـدون عقبه و فرزند. ابتر. اجاق کور. بی‌انتهـا. نامحدود. بی‌نتیجه. بی‌ثمر. نازا. **سونسون:** (Sunsun) رقص بدور آتش. **سـوْن سـوْنوندا:** (Son sonunda) آخـر الامر. بالاخره. **سونقا:** (جان)(Sunqa) اردک نر. دُرنا. **سوْنقات:** (Sonqat) بصیر. **سوْنقاتین:** (Sonqatın) عاقبت. سرانجام. **سونقاداق:** (Sunqadaq) یکباره. **سوْنقار:** (Sonqar) بصیرت. دوراندیشی. **سوْنقاق:** (Sonqaq) سوراخ بینی. نـوک برگشته. قهر کرده. **سونقالا:** (Sunqala) بی شرم. **سوْن قالدی:** (Son qaldı) بعداً. سپس. **سونقان:** (Sunqan) مردم. جمعیت. **سوْنقو:** (Sonqu) پرهیز. دقت. بند نـاف. اجل. **سونقو:** (Sunqu) ارمغـان. احسـان. دراز شونده. **سونقوت:** (جان) ← قویروق سالان. **سـونقوتماق:** (Sunqutmaq) چیـزی را پنهانی دادن. **سونقوج:** (Sunquc) سبد. **سـونقور:** (Sunqur) بـرده. غـلام. تخـم قورباغه. والـی. متـورم. برجسته. زیبـا. چشمگیر. ممتاز. لایق. نامدار. مجلل. **سـوْنقور:** (جـان)(Sonqur)← شـونقار. نابینا. تازه بدوران رسـیده. ندیـد بدیـد. بصیر. **سوْنقورجوق:** ← باقراج. **سونقوسوز:** (Sunqusuz) بی تربیت. **سونقوش:** (Sunquş) تقدیم. اتحاف. **سوْنقوش:** (Sonquş) پرهیزکاری (ناپ). **سوْنقوق:** (Sonquq) خاتمه. پایان. **سـوْنقول:** (Sonqul) چـپ دسـت. مسکین. کج پا. **سوْنقولاماق:** دقت کردن. **سوْنقوما:** (Sonquma) پرهیز کاری. **سوْنقوماق:** (Sonqumaq) پرهیز کردن.

سوْنقون: (Sonqun) متأخر. تأخیر کرده.
سونقون: (Sunqun) استعداد. کارآیی.
سوْنقونماق: تأخیر کردن.
سوْنقویا قاپیلماق: گرفتار اجل شدن.
سوْن قوْیماق: پایان دادن.
سوْن قیش: (Son qış) ماه ژانویه.
سونک: (Sünək) حریص. بی اراده.
سوْنکاگ: (Sonkag) استخوان.
سوْن کسن: (Son kəsən) ته تغاری.
سؤنگ: (Süng) تیز. لخت. فقیر. **سؤنگ ائله مک:** دارو ندار کسی را از چنگش خارج کردن. ورشکست کردن. شکست دادن. **سؤنگج:** قسمت کمر به بالا در انسان یا حیوان. **سؤنگر:** اسفنج. ابر. الاستیکی. به صورت «سنکال» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است. **سؤنگر چکمک:** فراموش کردن. **سؤنگرداشی:** سنگ پا. پومزا. **سؤنگرلی:** عصارهٔ روغن. **سؤنگسؤ:** پشت گردن. **قفا. سؤنگسؤک:** تنبل. **سؤنگک:** استخوان. **سؤنگل:** ناودان. **سؤنگؤ:** سرنیزه. چاقوی بُرنده. به صورت السونکی و السنکو وارد عربی شده است. **سؤنگؤت:** (جان)← قویروق سالان. **سؤنگؤتمک:** پراکنده کردن. **سؤنگؤج:** فاصلهٔ بین انگشت اول و اشاره. ناودان. **سؤنگؤجک:** چوبه. استخوانک. **سؤنگؤچو:** دزد. جیب بُر. **سؤنگؤر:** ارابهٔ خرمن. بلغم. مخاط. **سؤنگؤره:** فاصلهٔ بین انگشت اول و اشاره. **سؤنگؤسار:** برباد. پراکنده. **سؤنگؤسؤ آغیر:** درشت استخوان. **سؤنگؤش:** جنگ سرنیزه. (ناپ). **سؤنگؤک:** نیزه. استخوان. **سؤنگؤل:** سرنیزه. مارمولک زرد. **سؤنگؤلشمک:** با سرنیزه جنگیدن. **سؤنگؤلشمه:** جنگ سرنیزه. **سؤنگؤلنمک:** با نیزه زده شدن. **سؤنگؤلؤج:** بلندقد و نازک. فاصلهٔ میان انگشت اول و اشاره به هنگام کشیده شدن. **سؤنگؤلؤک:** پارچه ای که به کمر بندند و زوبین را در آن گذارند. **سؤنگؤله مک:** با سرنیزه زدن. **سؤنگؤله مه:** سرنیزه زنی. **سؤنگؤمک:** گرفتار شدن. افتادن. **سؤنگؤن:** استعداد. توانایی. تیزی. **سؤنگؤنلرینی کئچیرمک:** رو به مرگ بودن. **سؤنگؤوات:** خراب. **سؤنگؤیه چکمک:** غارت کردن.
سؤنگؤ: (Söngü) هیزمی که خوب نسوزد.
سؤنگؤت: (Söngüt)جرم دندان، ظروف و ... عصاره. گچ.
سوْن گوز: (Son güz) ماه نوامبر.
سوْن گؤل: (Son gül) گل به غایت زیبا.(ناد).
سؤنگؤن: (Söngün) ساکت. خاموش.
سوْن گؤنلؤک: (Son günlük) سعادت اخروی.
سؤنگه: (Söngə) چوب مخصوص پاک کردن کوره.
سوْنلاشماق: با هم به انتها رسیدن.
سوْنلام: (Sonlam) خاتمه. آخرین پرده.
سوْنلاما: پایانی. آخرین پرده.
سوْنلاماق: (Sonlamaq) به انتها رساندن.
سوْنلو: (Sonlu) محدود. معین. معدود.
سوْنلوق: (Sonluq) پسوند.
سوْنما: (Sonma) هدایت. پیشبری.
سونما: (Sunma) تقدیم.
سوْنماق: (Sonmaq) دراز کردن. پایان دادن. تمام شدن. قدح بزرگ. کاسه.
سونماق: (Sunmaq) تقدیم یا حواله دادن. **سونما گئجه سی:** شب حنابندان.
سونمان: (Sunman) سخنگو.
سؤنمز: (Sönməz) خاموش نشدنی.
سؤنمک: (Sünmək) حالت ارتعاشی خود را از دست دادن. دراز شدن.
سؤنمک: (Sönmək) خاموش شدن. از رونق افتادن. مردن. غروب کردن. سست شدن. وارفتن. وا رفتن.
سؤنمه: (Sönmə) خاموشی. سردی.
سؤنمه: (Sünmə) سفتی.
سؤنن: (Sönən) نم. رطوبت.
سوْن ناماز: (Son namaz) ماه شعبان.
سؤننه: (Sünnə) چوب محکم کردن آلاچیق.
سؤنؤ: (Sönü) شب.
سونو: (Sunu) عرضه. عرض. عریضه. عجیب. غریب.
سؤنؤ: (Sünü) نیزه. زوبین. تکهٔ بلند از چیزی.
سونوت: (Sunut) اتحافیه. تقدیم نامه.
سوْنوت: (Sonut) حکم نهایی.
سوْنوج: (Sonuc) نتیجه. عاقبت.
سوْنوجلاماق: به نتیجه رساندن.
سوْنوجلانماق: به نتیجه رسیدن.
سوْنوجلانیش: استنتاج.
سونوجو: (Sunucu) مجری. راهبر.
سؤنور: (Sonur) حروف صامت شبه صائت در زبان آذربایجانی که آهنگ صوتی آنها به اصوات صائت نزدیکتر است: ر،ل،م،ن، ی. سپیده دم.
سونور: (Sunur) طمع. حرص. (ناد).
سوْنورتو: (Sonurtu) استنتاج.
سوْنورقاماق: تعجب کردن.
سوْنورقو: (Sonurqu) نتیجه.
سوْنوز: (Sonuz) ابدی. آخرین نشانه.
سوْنوش: (Sonuş) مصلحت. مشورت. فینال. پایان.
سؤنؤش: (Sünüş) جنگ.
سؤنؤش: (Sönüş) خاموشی. پایان.
سونوش: (Sunuş) تقدیم. مقدمهٔ کتاب.
سؤنؤشگن:(Sönüşgən) خاموش شونده.
سؤنؤشگه مک: (Sönüşgəmək) رو به افول نهادن.
سوْنوشقاماق: رو به پایان بودن.
سوْنوشقان: (Sonuşqan) پایان پذیر.
سوْنوشماز: خط مجانب. مماس ازلی.
سوْنوشماق: (Sonuşmaq) قطع کردن. پایان یافتن. قرار گذاشتن.
سونوشماق: (Sunuşmaq) به یکدیگر هدیه دادن. به افتخار هم جام نوشیدن.
سؤنؤشمک: (Sünüşmək) جنگیدن.
سؤنؤشمک: (Sönüşmək) بطور همگانی خاموش شدن. همگی ساکت شدن. مات شدن. **سؤنؤشمه:** سکوت جمعی.
سؤنؤک: (گیا)(Sünük) قارچ.
سؤنؤک: (Sönük) خاموش. بی‌رونق. بی‌روح. سرد. تیره. کم رنگ. کم نور. **سؤنؤک چیرای:** شخصی با چهرهٔ بی روح همچون مُردگان. **سؤنؤک قایا:** لاکولیت (شیمی).
سؤنؤک کؤنؤل: دردمند. رنجور.
سوْنول: (Sonul) نتیجه.

سونولتای: (Sunultay) سمپوزیوم.
سونولما: (Sunulma) تقدیم. اهداء.
سونولماق: (Sunulmaq) تقدیم شدن.
سونولوش: (Sunluuş) تقدیم. عرضه.
سؤنؤم: (Sönüm) میرایی. استهلاک.
سونوم: (Sunum) تقدیمی. عرضه شده. عرض. طلب. لقمه.
سؤنؤملج: دامپر. آمورتیزور.
سؤنؤمله مک: حالت میرایی پیدا کردن.
سونون: (Sonun) سرانجام. پایان.
سؤنونجان: الی آخر. لغایت. **سؤنونجو:** آخرین. آخری. واپسین. پسین. **سؤنونو دؤشؤنمک / سؤنونو سایماق:** عاقبت اندیشی کردن.
سونو وئرمک: (Sunu vermək) هدیه دادن. حواله کردن.
سؤنه: (جان)(Sünə) نوعی حشره با نیم پر و تنی همچون سپر به طول ۱۴ میلمیتر، با بوی بد که در کشترازها تخم می‌گذارد و برای گندم خوشه بسته زیان آور است. (Eudygastrum Intergriceps). جان. روح. روح متحرک. **سؤنه په:** لاابالی. لاقید.
سؤنه چین: طنابی که به سینهٔ گاو بندند.
سؤنه سین: (Sünəsin) روح. جان.
سوو: (Suv) رفتار.
سوْو: (Sov) ← لیسه. پسوندی که در آخر کلمات می‌آید و معنای «سان» می‌دهد. هیجان. ← ساو.
سو وئرمک: (Su vermək) آب دادن. آب خوراندن. آب دادن فولاد. نشت کردن. آب پس دادن. سوراخ بودن.
سووا: (Suva) صاف. شفاف. بالکن. ایوان. سطح. مساحت. فعل امر به معنای «اندود بکن». **سووات:** ساحل رودخانه یا درّه. آبشخور. آبخور. جای عمیق در رودخانه که از آنجا آب برمی‌دارند یا دامها را در آنجا سیراب می‌کنند. منبع. مُسری. **سوواتچی:** آبیار. آبیاری کننده. **سوواتماق:** سفیدکاری کردن به وسیلهٔ دیگری. گچکاری کردن. کاهگل کردن. اندودن. **سوواجاق:** کلوز. دریچهٔ سد. ورودی آب. **سوواجیق:** جمع شدن اشک در چشم. **سوواچی:** گچ کار. سفیدکار. **سوواچی قوشو:** (جان) نوعی پرندهٔ کوچک حشره خوار و آوازخوان با منقار بلند. (Sitta). **سووار:** گِل. برکت. دیر. دیروقت. تمامی. همگی. **سووارا:** پالان. راست. درست. **سووارا قالماق:** دیر کردن. **سووار قوْزو:** (گیا) فندق. **سووارما:** آبیاری. **سووارماق:** آب دادن مزارع و چمن. **سوواریجی:** آب دهنده. آبیار. دستگاه آبیاری. آبخوری (در دامداری). **سوواربلماق:** آبیاری شدن. **سوواریلیق:** وصلهٔ زانو یا پشت پالتو. **سوواریم:** آبیاری. مقدار آب هر بار آبیاری. **سوواسیز:** هویدا. آشکار. **سوواشقان:** چسبنده. چسبندگی. **سوواشقی:** ویروس. **سوواشماق:** چسبیدن. آغشتن. **سوواشیق:** چاپلوس. لوس. گریه دار. **سووایغی:** سطحی. **سووایغینی چالماق:** عیوب کسی را پوشاندن و او را ستودن. **سووایق:** کاهگل. گچ کاری. سفیدکاری. ارزه. **سوواچی:** گچ کار. سفیدکار. ارزه گر. دلّال. **سووایق قوشو:** (جان) نوعی پرنده به بلندی ۱۵ سانتیمتر که در جنگلها زندگی می‌کند. (Silta europea). **سووالاماق:** کاه گل کردن. گچ کاری کردن. سفیدکاری کردن. **سووالانماق:** کاه گل شدن. گچ کاری شدن. سفیدکاری شدن. **سووالیق:** کاه گلی. **سووالاق:** حریص. سیری ناپذیر. توخالی. **سووالقا:** گردنهٔ کوه. **سووالقان:** اندود. **سووام:** دوام. ادامه. **سووامما:** کاه گل کاری. **سوواماق:** کاه گل دادن به پشت بام. **سوواما:** تمامی. همگی. **سووان:** جنگاور. دفع کننده. دروغگو. نوعی خاک چسبناک. به صورت «سوهان» وارد فارسی شده است. (ناپ). **سووانق:** راست. صاف. **سووند:** سوهان. **سووندلاماق:** سوهان زدن. **سووانماق:** مالیده شدن. اندوده شدن. **سووای:** نازا. **سووایت:** دروغگو.
سوْواق: (Sovaq) بیکار. خالی. به صورت «سبک» وارد فارسی و به صورت «سَبَخ» وارد عربی شده است. **سوْواق قالماق:** بیکار ماندن آسیاب به دلیل نبود غله.
سوْوال: (Soval) بهانه.
سوْوالا: (Sovala) نوعی بیماری در پستان بُز. مزرعهٔ سنگلاخ. میوه یا سبزی فاسد.
سوْوالقا: (Sovalqa) بهانه. پول.
سوو اولدوز: (Suv ulduz) سیارهٔ عطارد.
سوْوبا: (Sovba) مخروطی.
سؤوج: (Sövəc) چارچوب. قاب.
سووجوق: (Suvcuq) عرقچین.
سوْوخا: (Sovxa) میراث. کرم آفت پنبه. **سوْوخاشماق:** بالارفتن. پیچیدن.
سوْوروق: (Sovruq) ملافه. بی دست و پا. **سوْورون:** (Sovrun) بخشش. عطاء.
سوْوزو: (Sovzu) سبزی.
سوْوزوچو: (Sovzuçu) سبزی فروش.
سوْوسار: (Sovsar) شیفته. فاسق. سهل انگار.
سوْوسالاماق: از سر باز کردن.
سوْوسور: بی سلیقه. بی احتیاط.
سؤوسون: (Sövsün) طعام ایلچیان و مهمانان.
سووغون: (Suvğun) قشو کردن و ورزش دادن اسب در اوّل صبح برای گرم شدن. تربیت اسب برای جنگ.
سوْوقا: (Sovqa) ارث. میراث.
سوْوقاچی: وارث. میراثدار.
سوْوقای: اعزاز. اکرام.
سوْوقوت: (Sovqut) سوپاپ.
سؤوک: (Sövək) چارچوب. قاب.
سؤوکه: (Sövkə) گوشه. کنج. دامن.
سؤول: (Sövəl) ستیغ کوه. نوک قله.
سوولا: (Suvla) آبراهه. مکان مرطوب.
سوولاق: (Suvlaq) آبگیر. محل آب خوردن احشام.
سوولاما: (Suvlama) آبدیدگی. تجربه.
سوولاماق: (Suvlamaq) آبدیده کردن.
سوولان: (Suvlan) صاف. بلند. بی شاخ و برگ (شاخه). **سوولانغ:** آبکی.
سوولانماق: (Suvlanmaq) آبدیده شدن.
سؤولمک: (Sövəlmək) برجسته شدن. دراز کردن.
سوولوق: (Suvluq) هدیه. ظرف آب.

آبدار. دستمال. حوله.
سوْوما: (Sovma) عبور. اتمام. چپاول. مختصر.
سوْوماق: (Sovmaq) گذراندن. چپاول کردن. تمام کردن.
سووماق: (Suvmaq) ساییدن. پاک کردن. از بین بردن. بهبود یافتن زخم.
سوْون: (Süvən) تیرک چادر.
سووت: (Suvut) چابک. تند و تیز.
سوْوور: (جان)(Sovur) بز وحشی. فعل امر به معنای «بر باد بده». **سوْووراق:** گردباد. بوجاری (خرمن). بادپا.
سوْووران: بوجار. بر باد دهنده. **سوْوورد:** نوعی سنگ که به سادگی می‌شکند و اجزای آن پخش و پراکنده می‌گردد.
سوْوورقان: ولخرج. **سوْوورما:** بر باد دهی. بوجاری. اسراف. **سوْوورماق:** بر باد دادن. نوعی پرتاب کردن قاپ. باد دادن. بوجاری کردن. **سوْووروجو:** دستگاه بوجاری. **سوْووروق:** دستور به باد دادن خرمن و جدا کردن کاه از گندم که از طرف مباشر صادر می‌شد. گردباد. عمل باد دادن (خرمن). توفان.
سوْوورولقان: برباد. **سوْوورولماق:** برباد رفتن. بوجاری شدن. برباد داده شدن.
سووووش: (Suvuş) سیراب. جنگ.
سوْووش: (Sovuş) صدای آرام. دفاع.
سوْووشدورماق: سپری کردن. **سوْووش ساواش:** جنگ و دفاع. **سوْووشما:** عبور. گذر. **سوْووشماز:** مزمن. **سوْووشماق:** سپری شدن. گذشتن.
سووووق:(Suvuq)آبکی. مایعی که آبش زیاده از حد اعتدال باشد. سهل انگار.
سوْووق: (Sovuq) سابق. پیشین.
سوْووق سالا: (Sovuq sala) الکی.
سووول: (Suvul) سطل. نمدار.
سوْوول: (Sovul) جان.
سوْوولقار: (Sovulqar) تنبل.
سوْوولقان: (Sovulqan) لاسرتا (نوعی خزنده) (Lacerta).
سوْوولماق: (Sovulmaq) سپری شدن.
سوْوون: (Sovun) وحشی. آنتیلوپ. بز وحشی. **سوْوونجاق:** (Sovuncaq) پاشنه.
سؤوه: (Sövə) چارچوب. قاب.
سؤوه رک: (جان)(Süvərək) سوسک حمام.
سؤوه رن: (Süvərən) حاکم. مستقل.
سؤوه رنلیک: (Süvərənlik) استقلال.
سوه دت: (Səvədət) سوغات. تحفه.
سوه ده: (Səvədə) اسکلت.
سو هؤرؤمجگی: (جان)(Su hörümcəyi) عنکبوت آبی(Argyroneta aquantica)
سوْی: (Soy) خانواده. طایفه. ایل. نسل. اجداد. تبار. همخون. نژاد. داستان منظوم. به صورت «صوی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. سنگلاخ. درست. صحیح. گلیم راه راه و بدون نقش.
سؤی: (Söy) شعر. نظم.
سو یئریمی: (Su yerimi) بستر آب.
سوْی آد: (Soy ad) نام خانوادگی.
سوْی آغاجی: (Soy ağacı) شجره نامه.
سوْیا: (Soya) چاقو. سطحی. خیشی که به عمق زمین نرود. مهمیز خروس. بلند. مرتفع.
سویا پالا چالماق: کار بیهوده کردن.
سو یاتاغی: (Su yatağı) سفرهٔ آبده.
سو یاتما: (Su yatma) جزر.
سوْیاج: شجره. تبارنامه. وارث.
سوْیاجاق: (Suyacaq) جریان آب رودخانه را با سنگ و غیره بند آوردن برای شنا و غیره.
سوْیاجلیق: (Soyaclıq) شجره نامه.
سوْیاجیق: رسوماتی. متعهد به رسوم.
سویا جوممما: (Suya cumma) ارتماس.
سویا چکمک: (Suya çəkmək)آب کشیدن (لباس)
سویا چکمه: آب کشی(لباس)
سوْیا چکن: (Soya çəkən) فرزندی که به فامیل پدر شبیه است.
سوْیاچکیم: (Soya çəkim) وراثت.
سوْیادان: (Soyadan) سطحی.
سویا داواملی: ضدآب.
سویا دؤشمک: (Suya düşmək) به آب افتادن. آب تنی کردن.
سویا دؤگون ووران: (Suya düyün vuran) حیله گر. مکّار.
سوْیار: (Soyar) قوی. نافذ. (ناپ).
سو یاران: (Su yaran) ← سو کسن.
سو یارانی: (Su yaranı) شناور جنگی.
سو یارغی: (Su yarığı) درّهٔ خشک.
سوْیاز: (Soyaz) وارث.
سویا سالیب چیخارتماق: در آب انداختن و درآوردن. بی‌آبرو کردن.
سویا صابونا توْخونماماق: (Suya sabına toxunmamaq) (به آب و صابون نخوردن) به کسی زیانی نداشتن.
سو یاغی: روغن مایع. روغن بزرک.
سوْیاق: جسد. خویشاوند. سگ شکاری. پرندهٔ شکاری شبیه به شاهین. ریشه. نژاد. شباهت. ترکیب. سرسام. لرزش. هذیان. شاهزاده. نجیب زاده.
سوْیاقچی: تشییع کننده جنازه.
سوْیاقماق: (Soyaqmaq) به اصل و نسب خود بازگشتن.
سویا کسسک آتماق: (Suya kəssək atmaq) کلوخ در آب افکندن. دنبال دعوا بودن. آب را گل آلود کردن.
سوْیا گئتمک: (Soya getmək) خیش در زمین فرو نرفتن.
سویا گئتمک: (Suya getmək) به آب رفتن. کوتاه شدن لباس بر اثر شستشو.
سوْیال: (Soyal) زگیل. موروثی.
سو یالاغی: (Su yalağı) ظرف آب.
سوْیالتاق: (جان)(Soyaltaq) بز کوهی دو ساله.
سوْیام: (Soyam) چارک. واحدی برابر با ۱۵ سانتیمتر.
سوْیان: (Soyan) درپوش. پوست کن. قاطع. (ناپ).
سویا وئرمک: (Suya vermək) آب دادن لباس یا چیزی را هنگام شستن در آب جاری. برباد دادن.
سویاوول: (Suyavul) سرباز نیروی دریایی.
سویا یاتان: (جان)(Suya yatan) آبخست. چهارپایی که هر گاه آب کم عمق ببیند در آن بخوابد.
سوْی بیلیم: (Soy bilim) نسب شناسی.
سوْیپودو: (Soypudu) کج. متمایل. غیرقائم.**سوْیپوق:** (Soypuq) کنده شده.
سوْیتار: (Soytar) شوخ طبع. لوده.

سۆیجۆ: (Süycü) ظریف. لطیف. شیرین. لذیذ.
سویجوق: (Suycuq) جویبار کوچک.
سۆیجۆلۆک: (Süycülük) شیرینی. حلاوت. کیک تولد.
سۆیجۆمک: (Süycümək) شیرین شدن.
سۆیچا: (Soyça) اصیل.
سۆیچۆ: (Söyçü) شاعر.
سۆیچو: (Soyçu) نژاد پرست. ردیاب. شکارچی.
سۆیچۆت: (Süyçüt) باده. شراب.
سۆیخان: (Soyxan) خان زاده (ناپ).
سۆیدار: (Soydar) کُمیک. خنده دار.
سۆیداری: (Soydarı) دلقک.
سۆیداش: (Soydaş) هم تبار. همخون.
سۆیداق: (Soydaq) برآمده. برجسته.
سۆیدام: (Soydam) اصیل. دوستدار اصل و نسب.
سۆیدان: (Soydan) اصیل. خاندان.
سۆیدو: (Soydu) مکّار. حیله گر.
سۆیدورما: چپاول کنی. تخلیه.
سۆیدورماق: چپاول گردانیدن. تخلیه گردانیدن. برهنه گردانیدن.
سۆیراق: (Soyraq) لباس خواب.
سۆیران: [دیو](Soyran) مناره.
سۆیرک: (Süyrək) مست. سرخوش.
سویرگار: (Səvirgar) قبرستان.
سۆیروغو: (Soyruğu) لباس خواب.
سۆیره مک: (Süyrəmək) مست شدن.
سۆیسال: (Soysal) اصیل. نامدار. فرهنگی. نژادی.
سۆیساناق: (Soysanaq) نژادپرست.
سۆی سۆپ: (Soy sop) اصل و نسب. قوم و خویش.
سۆیسور: (Soysur) خونسرد.
سۆیسوز: (Soysuz) بی‌خانواده. منحط.
سویغون: (جان)(Suyğun) گوزن (اعم از نر وماده).
سۆیقا: (Soyqa) لباس. بالاپوش. لباسی که از تن مرده یا اسیر بیرون آورند. نوعی کلاغ نوک دراز. میراث. هویت. لایهٔ داخلی پوست درخت. مُرده. بی صاحب. طرز لباس پوشی. **سۆیقاج:** ابزار تراش یا پوست کندن. **سۆیقار:** تنبل. **سۆیقاق:** لایهٔ نازک یخ. **سۆیقاقاشماق:** برپشت گرفتن. **سۆیقال:** موروثی. ارثی. **سۆیقالاماق:** غنیمت گرفتن. **سۆیقا قالماق:** نابود شدن. **سۆیقاماز:** زشت. بد. **سۆیقان:** مسئله. حادثه. معضل. **سۆیقانچی:** ناآرام. بدردنخور.

سؤیکنه جک

سۆیقو: (Soyqu) فاحشه. روسپی. **سۆیقوت:** والاتبار(ناپ). **سۆیقوج:** آلت پوست کنی. **سۆیقون:** غارت. چپاول. راهزنی. دزدی. گوشت قورمه. پوستهٔ بیرونی درخت توت. تفالهٔ ذرت. **سۆیقونتو:** دو بهم زن. مال چپاول شده. **سۆیقونچو:** راهزن. غارتگر.
سویقول: (Suyqul) رقیق. آبکی.
سۆی قیریمی: (Soy qırımı) قتل عام نژادی.
سؤیک: (Söyək) عمود. ستون. اندام. **سؤیکش:** (Söykəş) اثبات. استناد. **سؤیکشمک:** به همدیگر تکیه دادن. **سؤیکشمه:** هم اتکایی. **سؤیکک:** تکیه گاه. نقطهٔ اتکاء. پشتی. **سؤیکم:** علاقه. سمپاتی. **سؤیکملی:** محبوب. دوست داشتنی. **سؤیکن / سؤیکنج:** تکیه گاه. پشتی. حامی. اعتبار. **سؤیکنگن:** مستند. تکیه داده. **سؤیکنمک:** پشت به پشت دادن. تکیه دادن. استناد کردن. **سؤیکنمه:** اتکاء. استناد. **سؤیکنه جک / سؤیکو / سؤیکوت:** تکیه گاه. نقطهٔ اتکا. پشتی. حامی. چسبیده. پشتیبان. **سؤیکوک:** بالش. **سؤیکون:** ستون. **سؤیکه / سؤیکه گی:** جایی که انسان تمایل رفتن به آنجا را داشته باشد. سایه. دامنهٔ کوه. پشتیبان. هویت. سند. **سؤیکه لنمک:** از شدّت گرما به زیر سایه پناه بردن. **سؤیکه لی:** تنومند. درشت اندام. **سؤیکه لیک:** گاراژ. پارکینگ. **سؤیکه مک:** تکیه دادن. پشت به پشت هم دادن. در جوار و متصل به هم قرار گرفتن. **سؤیکه مل:** پشتیبان. تکیه گاه. **سؤیکه مه:** اتکاء. دامنه. **سؤیکه نک:** حامی. پشتیبان.
سؤیکن: (گیا)(Süykən) برگ بو.
سؤیگوت: (Süygüt) مست کننده.
سویلا: (Suyla) روح حامی انسان در دین باستانی ترکان.
سۆیلا: (Soyla)چماق. بی شاخ و برگ.
سۆیلاز: (گیا)(Soylaz) لوبیا.
سۆیلاق: دندان برجسته و دراز.
سۆیلاما: (Soylama) شعرسرایی. مطالبی که برای بالا بردن ارزش داستان گفته شود مثلاً در داستان دده قورقود.
سۆیلاماق: (Soylamaq) شعر گفتن. تبریک گفتن. پنهانی نگاه کردن. تعقیب کردن. استقبال کردن.
سۆیلامیش: (Soylamış) خطیب. کسی که به تبار خود بنازد.
سۆیلانماق: ریشه دوانیدن.
سؤیلت: (Söylət) اعتراض. **سؤیلتمک:** گویاندن. **سؤیلج:** بیان. سخن. **سؤیلز:** لوبیا. شیرین زبان. فصیح. **سؤیلش:** صحبت. گفتار. چت. **سؤیلشمک:** باهم گفتگو کردن. مذاکره کردن. مشاوره کردن. اختلاط کردن. چت کردن. **سؤیلشمه:** گفتگو. مشاوره. همگویی. **سؤیلک:** جمله (در دستور زبان). بیان. **سؤیلم:** جمله. خطاب. **سؤیلمسک:** بسیار سخن گوینده. **سؤیلن:** اسطوره. **سؤیلنتی:** شایعه. روایت. **سؤیلندیز:** اسطوره شناس. **سؤیلنجه:** افسانه. داستان. اسطوره. **سؤیلنگه:** نمایش کمدی یک نفره. **سؤیلنمک:** اظهار شدن. با خود حرف زدن. پیش خود غرغر کردن.**سؤیلنمه:** اظهار. بیان.
سۆیلو: (Soylu) اصیل. ریشه‌دار.
سؤیلو: (Söyləv) نطق. خطابه. عبارت.
سۆیلوجا: (Soyluca) اشراف زاده.
سؤیلوجی: (Söyləvci) راوی.
سۆیلو سۆپلو: (Soylu soplu) شریف.
سویلوق: (Suyluq) حوله. بارانی (بالاپوش).

سۏیلوق: (Soyluq) شجره نامه.
سۏیلون: (جان)(Soylun) تذرو.
سو یلوه سی: (جان)(Su yəlvəsi) نوعی پرنده با پشتی قهوه‌ای و شکم سیاه با خطهای سفید(Rallus aquaticus)
سؤیله تی: معترض. مخالف. **سؤیله شی:** صحبت. چت. مصاحبه. **سؤیله شیم:** صحبت. جدل. **سؤیله گن:** درست گفتار. **سؤیله مک:** اظهارکردن. بیان کردن. حرف زدن. سخن گفتن. گفتن. آوازخواندن. **سؤیله من:** خوش صحبت. سخنگو. **سؤیله مه:** بیان. اظهار. شعر. نظم. بیت. **سؤیله میشی:** بدون اضطراب از روی آسودگی دم زدن. **سؤیله میک:** خاموش. آرام. **سؤیله نیلمک:** به وسیلهٔ کسی اظهار شدن. به وسیلهٔ دیگری گفته شدن. **سؤیله نیش:** تلفظ. بیان. اظهار. **سؤیله ییش:** ضرب المثل.
سۏیم: (Süyəm) فاصلهٔ میان انگشتان نخست و اشاره. انگشت اشاره.
سۏیما: (Soyma) پوست کنی. غارت. چپاول. آردی که از گندم پوست کنده بسازند. خربزهٔ نارس. **سۏیماج:** برهنه. لباس چرکین. غذای حیوانی که از پوست درخت سپیدار درست کنند. **سۏیماجا:** آردی که از گندم پوست کنده سازند. سیب یا گلابی پوست کنده و قاچ شده. نوعی گیاه. **سۏیماچاق:** خربزهٔ کوچک. کالک. بچه. **سۏیماق:** کندن. پوست کندن. لخت کردن. غارت کردن. چاپیدن. چپاول کردن. **سۏیما قۏن:** تازه. بی تجربه. خام. **سۏیمالتی:** ریشهٔ جنگلی پوست کنده. **سۏیمان:** (جان) روباه. راهزن. حرامی. **سۏیمانتی:** گرز بزرگ. خیار یا میوه های شبیه به آن که پوست کنده و بخورند. پوست خیار و غیره.
سۏیمک: (Süymək) چرخاندن و ریسیدن رشته‌های نخ. بیرون آوردن رشته‌ها. ← زویمک.
سۏیمه: (Süymə) نخ ریسی. شاخه هایی که از ساقهٔ بریدهٔ درخت برآید.
سۏیموق: (Soymuq) آوندهای مکنده در گیاهان. مشغولیت. پستانک. پوست درخت کاج. قسمت خوردنی زیر پوست درخت کاج.
سۏیمون: (Soymun) جنگاور.
سۏین: (Süyən) کلون پشت در.
سۏیناق: (Soynaq) رختکن.
سۏینوت: (Soynut) خلع لباس شده.
سۏینۏک: (Söynük) قدیمی. کهنه.
سۏیو: (Soyu) دندان دراز و تیز. هموار.
سۏیۏ: (Söyü) جنگل.
سویوب: (Suyub) آب گوشت. سوپ.
سۏیوب سۏغانا دۏندرمک: (Soyub soğana döndərmək) هست و نیست کسی را گرفتن.
سویو بۏش: (Suyu boş) نرمخو. سبک.
سویو بولاندیرماق: آب را گل آلود کردن. روابط دو نفر را به هم زدن. به منظور سوء استفاده، نظم و قاعده را برهم زدن.
سویو پۏفله یه پۏفله یه ایچمک: (Suyu püfləyə püfləyə içmək) آب را با فوت کردن نوشیدن.بسیارمحتاط بودن.
سۏیوت: (Soyut) مجرّد. حیوانی که برای ذبح کردن هدیه داده شود.
سۏیوتاج: سرد کننده. رادیاتور.
سۏیوتقوج: سرد کننده. یخچال.
سۏیوتلاما: تجرید. آبستراکسیون.
سۏیوتلوق: تجرّد. **سۏیوتما:** انجماد. یخ زده. یخنی (گوشت). گوشت بخارپز سرد شده. غذایی که به کودک دهند تا گریه نکند و خاموش شود.
سۏیوتماج: رادیاتور. **سۏیوتماق:** سرد کردن. خنک کردن. تبرید کردن. منجمد کردن. یخ زده کردن. بیزار کردن. بیگانه کردن. از شور و شوق انداختن. دلسرد کردن.
سویو تۏکۏلمک: (Suyu tökülmək) بی‌آبرو شدن.
سویوج: (Süyüc) شیرین. لذیذ.
سۏیودان: (Soyudan) آبسرد کن.
سۏیودوجو: سردکننده. یخچال.
سۏیودوش: (Soyuduş) سردگردانی.
سۏیودولماق: سرد کرده شدن.
سویور: (Suyur) روح. جان.
سۏیورجو: (Soyurcu) مژدگانی. مشتلق.
سو یوردو: (Su yurdu) چشمه.
سو یۏرغا: (جان)(Su yorğa) اسبی که مانند آب روان حرکت می‌کند.
سۏیورقات: (Soyurqat) احسان. بخشش. نیکی. **سۏیورقال:** در اصل به معنای فرمان، نشان، مدال، ارمغان و بخشش بوده است. کسی که از مالیات معاف باشد. نوازش. معاش. زمینی که پادشاه جهت معیشت به ارباب استحقاق بخشد. تیول. عواید زمینی که به جای حقوق یا مستمری به اشخاص بخشند. به صورت سیورغال وارد فارسی و عربی شده است. جمع آن در عربی سیورغالات است. **سۏیورقاما:** احسان. بخشش. **سۏیورقاماق:** بخشش کردن. **سۏیورقامیشی:** توجه. محبت. لطف. به صورت «سیورغامیشی» وارد فارسی شده است. **سۏیورقان:** احسان دائمی. **سۏیورقانماق:** موردبخشش واقع شدن. **سۏیورماق:** بدست آوردن.
سۏیوز: (Soyuz) اتفاق. وحدت. واحد. یکتا. مناجات.
سۏیوس: (Soyus) حیوانی که برای مسافر یا میهمان ذبح شود.
سویو ساویلمیش دگیرمان: (Suyu savılmış dəyirman) آسیاب بدون آب. آدم بیکار و عاطل.
سویو سۏزۏلمک: (Suyu süzülmək) شرمنده شدن. سرشکسته شدن. سرافکنده شدن. آبرو باختن.
سویو سۏزۏلمۏش: (Suyu süzülmüş) دست از پا درازتر.
سویو سۏزۏله سۏزۏله: (Suyu süzülə süzülə) شرمنده. سرشکسته.
سو یوسونو: (گیا)(Su yusunu) جل وزغ. سبزی است که روی آب جمع شود. خزه و جلبکهای آبی.
سویوش: (Suyuş) ادرار. شاش.
سۏیوش: (Soyuş) پوست کنی. غوغا. جنجال. حیوانی که برای ذبح کردن هدیه داده شود.
سۏیوشماق: پوست کندن. بریدن.
سۏیوشوو: (Soyuşuv) قتل عام. کشتار.

سویو شیرین: (Suyu şirin) بانمک.
سۇیوغوچ: (Soyuğuc) ابزار پوست کندن. پوست کَن.
سویوق: (Suyuq) آبکی. رقیق. سیّال. حریص. **سویوق آش:** آش رشته. آش بیمار. **سویوق آیاق:** فاحشه. **سویوقجا:** روغنی. لزج. آبکی. ژله ای. **سویوق سلک:** آش آبکی و رقیق. **سویوق قوی‌روق:** هرچیزی که دمی نازک و بلند مانند دم استر داشته باشد. درخت. **سویوقلوق:** مایع.
سۇیوق: (Soyuq) سرد. سرما. بی‌مهری. سهل انگاری. درختی که خودبخود خشک شده. خیار تازه. توت تازه. مزرعه یا باغی که در جنگل احداث کنند. پوست کنده. **سۇیوق آپارماق:** سرمازدن. **سۇیوق آدام:** نامهربان. آدم نچسب. **سۇیوق آیاق:** بدقدم. شوم. **سۇیوقا:** عاج فیل. دندان تیز. جوانه. **سۇیوقاتان:** درنده. **سۇیوقالانق:** (جان) اسب یا گاو ۵ ساله. گوسفند ۳ ساله. **سۇیوق انسان:** سرد بیان. **سۇیوق بئز:** کتان برجسته و زمخت. **سۇیوق باسماق:** رسیدن ناگهانی سرما. **سۇیوق بولاق:** چشمهٔ آب سرد که دمای آب آن از ۲۰ درجه کمتر باشد. به صورت «ساوجبلاغ» وارد ادبیات جغرافیایی ایران شده است. **سۇیوق تر:** عرق سرد. عرق مرگ. **سۇیوق تورغای:** (جان) گنجشک. **سۇیوق تیترک:** لرزهٔ سرد بدن. **سۇیوقجا:** کمی سرد. **سۇیوقچو:** قهر. دورگرد. کم ارتباط. **سۇیوقچولوق:** خصومت داخلی. سردی روابط. رنجش داخلی. **سۇیوق دامقا:** مهر فشاری بی مرکّب. **سۇیوق دۇشمک:** سرد شدن هوا. **سۇیوق دۇشنده:** موقع سردی هوا. موقعی در آبانماه که سرمای فصلی جایگزین گرما می شود. **سۇیوق دۇلقون:** تودهٔ هوای سرد قطبی. **سۇیوق ساقال:** شرمنده. جاکش. **سۇیوق ساقال اۇلماق:** سنگ روی یخ بودن. **سۇیوق سالا:** رفتار سرد. روابط سرد. **سۇیوق ساواش:** جنگ سرد. **سۇیوق سلیمان:** سرد و بی احساس. **سۇیوق شاقا:** شوخی بی مزه. **سۇیوق شبنم:** ← ایگیرمی دۇرد مۇسوم. **سۇیوق قانلی:** خونسرد. بی‌تفاوت. بردبار. جانور خونسرد که درجهٔ حرارت بدن او برابر با درجهٔ حرارت محیط زندگی اش باشد مانند ماهی. **سۇیوق قۇل:** دزد. جیب بر. **سۇیوق قوی‌و:** (چاه سرد) نوعی رقص گروهی. **سۇیوقلار:** موسم سرما. **سۇیوقلاما:** احساس سرما. خراشی در بدن اسب. **سۇیوقلاماق:** احساس سرما کردن. رسیدن سرما. **سۇیوقلوق:** سردی. خنکی. بی‌مهری. سهل انگاری. سردسیر. حالتی که در اثر خوردن میوه‌ها و غذاهای سردی‌زا به وجود آید. **سۇیوقلوق گؤسترمک:** سهل انگاری کردن. مسامحه کردن. **سۇیوق وورۇش:** جنگ سرد. **سۇیوق یئل:** باد سرد. نوعی بیماری که در اثر مصرف زیاد غذاهای سرد در بدن رخ دهد.
سویو قاچماق: (Suyu qaçmaq) خوش آمدن.
سۇیۇک: (Süyük) نژاد. تبار.
سۇیۇک:(Söyük)استخوان سینه. دیوار.
سویو کوزه ده گؤرمک: (Suyu küzədə görmək) زندگی مرفه داشتن. «سویو کوزه ده گونو باجادا گؤرمک» نیز گویند.
سۇیۇل: (Söyül) وعده.
سۇیول: (Soyul) چماق. اشراف. فرهنگ.
سۇیولداش: (Soyuldaş) هم منافع.
سۇیولقان: (جان)(Soyulqan) سوسمار. نوعی گیاه مزرعه.
سۇیولما: (Soyulma) پوست اندازی.
سۇیولماق: (Soyulmaq) کنده شدن. از پوست درآمدن. پوست چیزی کنده شدن. لخت شدن. غارت شدن.
سویولماق: (Suyulmaq) متمایل شدن.
سو یۇلو: (Su yolu) آبراهه. جاده.
سو یۇلوندا یاتماق: (Su yolunda yatmaq) در جاده ها دزدی کردن.
سویوم: (Suyum) آبرو. برازندگی.
سۇیوم: (Süyüm) قناعت.
سۇیوم: (Soyum) حیوان ذبح شونده. قربانی. غنیمت.
سۇیوما: (Soyuma) سردی. بی‌مهری.
سۇیوماق: (Soyumaq) سردشدن. خنک شدن. بی‌مهر شدن. دلزده شدن. سردشدن روابط دو نفر.
سویوملو: (Suyumlu) آبرومند. گرامی.
سویوملوق: (Suyumluq) عزت. احترام.
سۇیوم مال: (Soyum mal) حیوان ذبح شونده. قربانی.
سویون آلماق: (Suyun almaq) آب چیزی را گرفتن. شیرهٔ چیزی را گرفتن. خشک کردن.
سۇیوناق: (Soyunaq) رختکن. سربینه.
سۇیونتو: (Soyuntu) پوست. پوسته.
سویونج: (Suyunc) عصاره. آب شناسی. هیدرولوژی.
سو یونجاسی: (گیا)(Su yoncası) نوعی گیاه آبی دیرپا با تاج سفید و گلهای خوشه‌ای.
سۇیونچا: (Soyunça) هدیه. غنیمت.
سۇیونچو: (Soyunçu) غارتگر.
سویون چیخارتماق: چلاندن. آب چیزی را گرفتن. شیرهٔ چیزی را درآوردن.
سۇیوندورماق: لخت کردن.
سۇیۇندورمک: ← سۇندورمک.
سۇیوندورولماق: لخت کرده شدن.
سویوندوز: (Suyunduz) آب شناس. هیدرولوگ.
سویون سویو: (Suyun suyu) بسیار دور (خویشاوند).
سویون شیریلتیسی: (Suyun şırıltısı) روند کار.
سۇیونقا: (Soyunqa) رختکن.
سۇیونما: لباسکنی. رختکنی.
سۇیونماق: لباس در آوردن.
سۇیونمالیق: (Soyunmalıq) رختکن.
سۇیونوت: (Soyunut) خلع لباس شده.
سویونو دگیشمک: (Suyunu dəyişmək) آب و هوا عوض کردن. به گردش رفتن.
سۇیونوش: (Soyunuş) لباس کنی.
سۇیونوق: (Soyunuq) برهنه.
سویونون سویو: (Suyunun suyu)

آشنای بسیار دور.
سوْیویوش: خنک شوندگی.
سویو یوموشاق: (Suyu yumuşaq) آدم نرمخو. شخص قابل انعطاف و تسلیم ناپذیر.
سؤیه: (Söyə) تکیه گاه. نقطهٔ اتکاء. پشتی. حامی.
سؤیه: (Süyə) حلقهٔ در.
سؤیه مک: (Söyəmək) تکیه دادن. در آغوش گرفتن.
سؤیه مه بارماق: (Söyəmə barmaq) انگشت شهادت.
سهتی: (Səhti) بی معنا. چندش آور.
سهرامیشی: (Səhramişi) تعلل یا مسامحه کردن. ادب کردن. به همین صورت و در معنای اخیر وارد فارسی شده است.
سهگان: (Səhgan) مطمئن. خاطرجمع.
سهل: (Səhəl) کم. اندک.
سهلب: (گیا)(Səhləb) ← ثعلب.
سهلک: (Səhlək) بی شرم.
سهلم: (Səhləm) جوال. جوال پر. ۱۰ من (واحد وزن). نیمه. لباس. بچه خوک. کوتاه.
سهلمی‌چاتماق: ← خلوری چاتماق.
سهله مک: (Səhləmək) آرام گرفتن. آرام شدن. متوقف شدن. نفس کشیدن. کم کردن.
سهلی: (Səhli) آب روان گل آلود.
سهلی باغی: (Səhli bağı) بند چاروق.
سهلیک: (Səhlik) ابله. نادان.
سهلیم: (Səhlim) گویا. مثل اینکه.
سهلیمک: (Səhlimək) آرام گرفتن.
سهم: (Səhm/ zəhm) ترس.
سهمان: (Səhman) خوب. مناسب.
سهند: (Səhənd) (ساواند) نام کوهی در آذربایجان که دارای سه قلهٔ بزرگ «جام»، «سلطان» و «کمال» می‌باشد و در قدیم نامش «اوچ قایا» یا «اوشقایا» بوده و به مرور زمان، واژهٔ «سهند» جایگزین آن شده.(ناپ). ← ساواند.
سهنگ: (Səhəng) کوزه. سبو.
سهنه: (Səhnə) احمق. نادان.
سهنیمک: آرام گرفتن باران.
سی: (Si) احمق. بی معنا. کم عمق.
سی: (Si) پسوند مالکیت. مانند آتاسی = پدرش.
سیاقوتو: (Siyaqutu) ← دیرقویو.
سیبا: (Siba) خاکریز. سنگر. به صورت «سیبه» به همین معنا وارد فارسی شده.
سیبسی: (Sibsi) نی. نی لبک.
سیبقارما: (Sıbqarma) همه نوشی.
سیبقارماق: ظرف آب و یا غیره را بر سر کشیدن و تمام نوشیدن به نحوی که چیزی از آن باقی نماند.
سیبک: [دیو](Sibək) محور میانی سنگ آسیاب. سوند ادرار بیمار. نوعی نی که برای هدایت شاش نوزاد از گهواره به بیرون تعبیه می‌شود.
سیبل: (Sibəl) مو طلایی. قطره باران. خوشهٔ گندم. (ناد).
سیبیز: [دیو](Sibiz) غافل. نادان.
سیپ: (Sıp) پیشوندی به معنای فشرده، کامل و بسیار. سیپ سیرلاق= بسیار ساده. صاف و ساده. در دیوان لغات بمعنای کرّه اسب دو ساله آمده.
سیپا: (Sıpa) ملایمت. مدارا. نردبان سه پله. **سیپاغا:** سهم. حصه. غذای مسافر.
سیپاق: ماساژ. **سیپاقچی:** ماساژور. ماساژ دهنده. **سیپال:** کاه. **سیپاما:** پراکنده سازی. **سیپاماق:** پراکنده کردن.
سیپالاشماق: به هم مهربانی کردن.
سیپالاماق: مهربانی و ملایمت کردن. دست کشیدن. به صورت «سابیدن» ترجمه شده و وارد فارسی شده.
سیپالانماق: مورد مهربانی قرار گرفتن.
سیپالتان: لشم. آبکی. **سیپالقا:** بهانه.
سیپالماق: پراکنده شدن. لغزیدن.
سیپاماق:لمس کردن. **سیپانجاق:** نحشک. جای لغزنده‌ای که اطفال در آن نشسته لغزیده به پایین آیند. سرسره. سیرینجاق نیز می گویند. **سیپانجیراماق:** خود را آراستن. **سیپانماق:** خود را تیمار کردن. **سیپای:** محبت. مالش. ماساژ. همسایه. **سیپایی:** مؤدب. با تربیت.
سیپیز: (Sıppız) لخت. عریان.
سیپتای: کاملاً صاف. کاملاً درست.
سیپجاماق: به سرعت دویدن.
سیپچیرماق: (Sıpcırmaq) خراشیدن.
سیپچیق: (Sıpçıq) بد دل. چالاک.
سیپچینماق: (Sıpçınmaq) پنهان شدن.
سیپستان آغاجی: (گیا)(Sipistan ağacı) نبق مصری. درخت سگ پستان.
سیپسی: (Sıpsı) ماشه. گیره.
سیپسین: (Sıpsın) شایعه.
سیپقا: (Sıpqa) سیگار. قلیان. چپق. هر چیز مکیدنی.
سیپقارماق: لاجرعه نوشیدن.
سیپقیرماق: لاجرعه نوشیدن. مکیدن.
سیپقین: (Sıpqın) آلتی که به شکل پنجه که از آهن ساخته و با آن ماهی شکار کنند. نیزهٔ کوچک. تله. دام. چوب بلند برای زدن میوه. به صورت «زوبین» وارد فارسی شده است.
سیپقینماق: در جای خود چرخیدن.
سیپگی: (Sıpgi) زرد کمرنگ.
سیپگیل: (Sıpgil) دانه‌های سیاه و زردی است که در بشرهٔ آدمی و در کشتزارها به هم رسد.
سیپلاق: (Sıplaq) برهنه. لخت.
سیپلیق: (Sıplıq) چاق. فربه.
سیپماق: (Sıpmaq) لغزیدن. رها شدن.
سیپیتسیز: بی گنجایش. نامطمئن.
سیپیتماق: راندن. اهمیت ندادن.
سیپیر: (Sıpır) نجواگر.
سیپیرقا / سیپیرقی: (Sıpırqı) نی لبک نواز. سوت.
سیپیرماق: (Sıpırmaq) رها کردن.
سیپیز: (Sıpız) بی حیاء.
سیپیزقی: (Sıpızqı) دُهُل. نی لبک بلند.
سیپیس: (Sıpıs) خبر.
سیپیشقا: (Sıpışqa) کبریت.
سیپیق: (Sıpıq) چاق. کوتوله. لاغر.
سیپیقدیرماق: (Sıpıqdırmaq) گریزاندن.
سیپیقدیریلماق: گریزانیده شدن.
سیپیقما: (Sıpıqma) گریز. فرار.
سیپیقماق: (Sıpıqmaq) گریختن. جیم شدن. چاق شدن. لاغر شدن.
سیپیلداق: (Sıpıldaq) برهنه. لخت.
سیپیندیر: (Sıpındır) پشتیبان. چماق.
سیپییان: (Sıpıyan) تنبل.
سیت: (Sit) درخشش. ستاره.

سیتات: (Sıtat) نقل قول.
سیتار: (Sıtar) نیرو. توان.
سیتارا: (Sıtara) محبوبیت. ناز. زیبایی. ادا. ترکیب. نما. ارزش. قلق. شانس. سرنوشت. پشه بند.
سیترالی: (Sıtaralı) محبوب. جانان.
سیترلاشماق: (Sıtarlaşmaq) با بد و خوب ساختن.
سیترماق: (Sıtarmaq) سوسو زدن. درخشیدن.
سیتاشماق: (Sıtaşmaq) ناگهان جلو چشم قرار گرفتن، سوسو زدن و به سرعت گذشتن.
سیتال: (Sıtal) مزاحم. موی دماغ. سمج. پررو.
سیتروس بیتکیلری: (Sitrus bitkiləri) مرکّبات.
سیتقاما: (Sıtqama) زاری. التماس.
سیتقاماق: زاری کردن. ندبه کردن. التماس کردن. اتو کردن. از بخت خود شکایت کردن. **سیتقانماق:** التماس شدن. مورد خواهش قرار گرفتن.
سیتما: (Sıtma) ← ایسیتمه.
سیتماق: بریدن. جدا کردن. چیدن.
سیتمالانماق: تب و لرز گرفتن.
سیتمالیق: تب و لرز مالاریا.
سیتمک: (Sitmək) از سرما لرزیدن.
سیتنجک: (Sitəncək) شوخ طبع.
سیته زه: (Sitəzə) بی حیاء.
سیتیل: (Sitil) حلقهٔ کوچک.
سیتیلتی: (Sitilti) ناله. لرزه.
سیتیلجم: (Sitilcəm) بی حیاء.
سیتیلده مک: از سرما لرزیدن.
سیتیله اوْتو: (گیا)(Sitilə otu) تلمک. (Centanrea pergamacea)
سیتیم: (Sitim) شبکه.
سیتینماق: (Sıtınmaq) باز شدن.
سیجا: (Sıca) زیبا. متناسب. محقق. فهمیده. **سیجاجیق:** گرمی. گرمای دلنشین. **سیجاق:** داغ. با حرارت. گرما. هُرم. صفت رنگهای زرد و قرمز و نارنجی. **سیجاق اؤلچوم:** گرماسنجی. **سیجاق پارا:** پول رایج. **سیجاق دام:** حمام. **سیجاق کئچمه:** نوعی بیماری که بر اثر گرما در گاوها پدید آمده و موجب ضعف حیوان شود. **سیجاقلاما:** تعرق. گرمازدگی. **سیجاقلاماق:** عرق کردن. **سیجاقلیق:** گرمخانه. فنجان چای یا قهوه. **سیجاق یاغ:** روغن داغ. نوعی قصاص که روغن داغ را بر سر مجرم می ریختند. **سیجاماق:** گرم شدن.
سیجید: (گیا)(Sicid) زیتون.
سیجیر: (Sicir) شعر واژه. سبکی میان شعر و نثر. صاف. ناب. **سیجیرله مک:** تصفیه کردن. **سیجیرله مه:** پرطول و تفسیر. پهناور. طول و دراز. قصیده.
سیجیل: (جان)(Sicil) قورباغه. مداوم. پایدار. متوالی. **سیجیلله مه:** ← سیجیرله مه. **سیجیللی:** سجل. شناسنامه. **سیجیللی پوْزان:** آدمکش. خطرناک. جانی. ماشین سنگین مانند تریلی و کامیون.
سیجیم: (Sicim) ریسمان مخصوص برای بستن بار و بقچه. طناب. رسن. نخ قند. نوعی الیاف تابیده کلفت تر از نخ و باریک تر از طناب.
سیجیم توتدو: ← قاباق کسدی.
سیجیم کیمی: پی در پی. مداوم.
سیجیمله مک: با ریسمان بستن.
سیچا سیچا: به زور. به آهستگی.
سیچاغا: خرده چینی آلات شکسته.
سیچاغان: آنکه بسیار مدفوع می کند.
سیچاق: (Sıçaq) به اسهال افتاده.
سیچالاق: (Sıçalaq) بسیار و در هر جا مدفوع کننده. موش.
سیچان: (Sıçan) موش. ترسو. دزد کم سن و سال.
سیچان آدام: (Sıçan adam) لافزن.
سیچان آلان: (جان)(Sıçan alan) قرقی.
سیچانا اوْخشار: (جان) موش مرغ.
سیچانا دؤنمک: (Sıçana dönmək) مثل موش شدن. ترسیدن و مخفی شدن.
سیچان اوْتو: (گیا) شک. سنبل الطیب. جارو علفی. زرنیخ سفید. شک. جارو گندمی. اسب علف. علف پشمکی. دم روباه. خیجو. علف رمه. تراب الهالک. کیرپی اوْتو نیز می گویند. (Bromus)
سیچان اؤلوْشوْ: (Sıçan ölüşü) گلابی که درسته خشک کرده باشند.
سیچان اوْیناغی: (Sıçan oynağı) (بازیچهٔ موش) زخمی که به سختی بهبود یابد.
سیچان باسان: (جان) پرنده ای که در سوراخ صخره ها زندگی می کند.
سیچان پیشیک: بازی موش و گربه.
سیچان تیکانی: (گیا) کاردینیس.
سیچانجیق: زخم لای ناخن گوسفند.
سیچانجیل: (جان)(Sıçancıl) شیر گنجشک. ورکاک. پرندهٔ شکارکننده موش و گنجشک.
سیچانچی: (جان)(Sıçançı) سارگپه پابلند (نوعی پرنده). (Buteo rufinus).
سیچان داواسی: مرگ موش. آرسنیک.
سیچان دلیگینین ساتین آلماق: (سوراخ موش را خریدن) بسیار ترسیدن.
سیچان دوزاغی: تله موش. دسیسه.
سیچان دیشی: (دندان موش) نوعی طرح در نقشهٔ فرش. هر بریدهٔ یا نقش ظریف در کنارهٔ چیزی. ابزاری برای منقش کردن چوب. نقوش روی چوبهای سقف.
سیچان سوردو:(Sıçan sürdü)بیمار شفا یافته که از بستر برخاسته جایی رفته.
سیچان قارا: (Sıçan qara) فضلهٔ موش.
سیچان قوشو: (جان)(Sıçan quşu) پرندهٔ کوچک آفریقایی که موهای خشنی دارد. (Colicus macrurus)

سیچانچی

سیچان قولاغی: (گیا) گوش موش. مرزنگوش. آذان الفار. (Origanum)
سیچان قویروغو: (گیا)(Sıçan quyruğu) ذیل الفار. دم روباه. دم روباهی صحرایی. (Alopecurus agrestis)
سیچان قیری: رنگ پوست موش.
سیچانلاماق: (Sıçanlamaq) هدیه دادن به نوزادی که چهلمش درآمده باشد.
سیچانلیق: (Sıçanlıq) جایی که موش فراوان باشد. هدایایی مانند شکر و تخم مرغ که به نوزادان هنگام گذر از

چهل روزگی بدهند.
سیچان یوْلو: (Sıçan yolu) راه پنهان از دید دشمن. آبراهه. قنات زیرزمینی.
سیچراتقی: (Sıçratqı) کاسنی. جوش پوست. نوعی دام برای پرنده که وسیله ای را دو شاخه می کنند و بین آن دو طنابی تعبیه می کنند که چندین قلاب در آن به هم متصل است. سپس آن را در خاک دفن می کنند.
سیچراتما: سیاه زخم. شاربن. جهش.
سیچراتماق: پاشاندن. جهاندن. پراندن. از جاکندن (اسب). دفع کردن.

سیچان قولاغی

سیچراش: (Sıçraş) جهش. پرش.
سیچراشما: جهش دسته جمعی.
سیچراشماق: (Sıçraşmaq) باهم جهیدن.
سیچراق: (Sıçraq) وحشی. رمو.
سیچرالاماق: جهیدن. پریدن. جستن.
سیچراما: (Sıçrama) پرش. جهش.
سیچراماق: (Sıçramaq) پریدن از روی مانع به طور ناگهانی. جهیدن. جستن. پاشیده شدن. خیزبرداشتن. ازجا پریدن. یکه خوردن. سرایت کردن.
سیچران: (Sıçran) وحشی. رمو.
سیچرا نالین پارلاسین: برو کشکتو بساب!
سیچرانتی: (Sıçrantı) ترشح. قطره. جهش. خیزش.
سیچراییش: (Sıçrayış) جهش. خیزش.
سیچرتمک: ← سیچراتماق.
سیچرله مک: ← سیچراماق.
سیچره مک: ← سیچراماق.
سیچقاق: (Sıçqaq) اسهال. بسیار مدفوع کننده. ترسو.
سیچقان: ← سیچان. چیچقان نیز آمده.
سیچقانا: (جان)(Sıçqana) نوعی پرندهٔ شکاری. به صورت «سچغنه» وارد زبان فارسی شده است.
سیچقاناق: (جان) موش کوچولو.
سیچقی: (Sıçqı) بی صبری.
سیچقیلی: (Sıçqılı) بی صبر. عجول.
سیچما: (Sıçma) عمل دفع مدفوع.
سیچماز: (Sıçmaz) مدبّر.
سیچماق: (Sıçmaq) غایط کردن. در موقعیت سخت گرفتار شدن.
سیچوْوول: (جان)(Siçovul) موش صحرایی. خرموش.
سیچی: (جان)(Sıçı) موش. مرز.
سیچیب باتیرماق: کاملاً خراب کردن.
سیچیب سوواماق: (Sıçıb suvamaq) از فحش سیراب کردن.
سیچیرتما: (Sıçırtma) ضعیف. لاغر.
سیچیرقان: آنکه همه جا را آلوده کند.
سیچیریق: (Sıçırıq) آدم بسیار ضعیف و نحیف. بچه.
سیچیق: (Sıçıq) کون. کفل.
سیچیلماق: آلوده شدن. به فشار افتادن.
سیچیلیق: (Sıçılıq) محدود. محصور.
سیچیم آیی: (Sıçım ayı) ماه کثافت. دوران پس از ماه عسل که زن و شوهر با هم دعوا کنند.
سیحون: (متفا)(Seyhun) ← سئیقین.
سیخ: (Sıx) انبوه. متراکم. پرپشت. ضخیم. تنگاتنگ. نزدیک بهم. به هم فشرده. سفت. محکم. کیپ. شدید.
سیخا: (Sıxa) بحران. تنگنا.
سیخات: (Sıxat) تفاله.
سیخاتلی / سیخاتین: (Sıxatlı) پرزحمت.
سیخاج: (Sıxac) گیره. منگنه. میوه فشار.
سیخاجاق: (Sıxacaq) کمپرس. فشارنده.
سیخار: (Sıxar) فشاردهنده. جانگداز.
سیخارماق: تحت فشار نهادن.
سیخاری: (Sıxarı) لبریز. سرشار.
سیخاریج: (Sıxarıc) بحران. تنگنا.
سیخاق: هجو. طنز. ساتیرا. کپسول.
سیخاقور: (Sıxaqur) تلمبه. فشاره.
سیخالا: (Sıxala) عجله. شتاب.
سیخالتماق: تحت فشار نهادن.
سیخاماق: ضخیم کردن. غلیظ کردن.
سیخامال: فشرده. گراز نر بالغ.
سیخاناق: (Sıxanaq) ظرف چوبی برای فشردن انگور.
سیخباش: (Sıxbaş) کندذهن.
سیخبال: (Sıxbal) نافشردنی.
سیخبیت: (Sıxbıt) قیافه. نما. ظاهر.
سیختا: (Sıxta) اجبار. اکراه. چکیده.
سیختاتماق: (Sıxtatmaq) گریاندن.
سیختاج: (Sıxtac) افشره. ابزار فشردن.
سیخترماق: (Sıxtarmaq) فشردن.
سیختاشماق: (Sıxtaşmaq) باهم گریستن.
سیختاق: (Sıxtaq) گریه.
سیختالماق: ← سیختاماق. خیس شدن.
سیختاما: گریه دلتنگی. آزمایش.
سیختاماق: از فرط دلتنگی گریه کردن.
سیختانماق: گریاندن. تحمل کردن.
سیختانی: (Sıxtanı) غبطه. رشک.
سیخجالاما: (Sıxcalama) لگدکوبی.
سیخجالاماق: لگدکوب کردن.
سیخجالانماق: لگدکوب شدن.
سیخچیل: (Sıxçıl) خسیس.
سیخدان: (Sıxdan) افراط.
سیخدی: (Sıxdı) گریه. گریان. اذیت.
سیخدیرماق: (Sıxdırmaq) فشاراندن.
سیخدیق: (Sıxdıq) مرطوب.
سیخرا: (Sıxra) شلخته. خسیس.
سیخرانا: جای فشردن و آبگیری انگور.
سیخرانماق: (Sıxranmaq) گریستن.
سیخراوی: (Sıxravı) شلخته.
سیخریق: [دیو](Sıxrıq) تنگه. محلی در کوه که با جهیدن از آن گذرند. خبرچین. پیک. قاصد.
سیخریت: (Sıxrıyyət) خویشاوندی.
سیخقی: (Sıxqı) افشره. ابزار فشردن.
سیخقیق: (Sıxqıq) پرمشقت. با زحمت.
سیخقین: (Sıxqın) متراکم. تحت فشار.
سیخلات: (Sıxlat) متراکم. تحت فشار. درد. رنج.
سیخلات هاوا: هوای بسیار مرطوب.
سیخلاشدیرماق: انبوهتر گردانیدن.
سیخلاشدیریلماق: انبوهتر کرده شدن.
سیخلاشما: (Sıxlaşma) تکاثر. تراکم.
سیخلاشماق: انبوه تر شدن. متراکم شدن. محکم تر شدن. تشدید شدن.
سیخلام: (Sıxlam) سینه. دل. فشرده.
سیخلاما: (Sıxlama) آزمایش. بررسی.
سیخلاماق: (Sıxlamaq) اشک ریختن. سوت زدن. به دقت نگریستن.
سیخلوْو: (Sıxlov) لگام. افسار.
سیخلی: (Sıxlı) مقفل. کلید شده.
سیخلیق: کباب. تراکم. پرپشتی. انبوهی. آواز که از منقار پرندگان برآید. چگالی. فرکانس. ظرف آب

سفالی.
سیخلینتی: (Sıxlıntı) افشره. آب میوه.
سیخما: (Sıxma) فشار. تنگنا. مضیقه. تنگ. سرگین خشک شده. پشکل خشک شده.
سیخما باش: نوعی آرایش موی زنان که موها را تحت فشار می‌پیچانند.
سیخما بوْغما: (Sıxma boğma) تنگنا.
سیخماج: (Sıxmac) ← سیخاج. کمپرسور. کوفته (غذا).
سیخماجا: نوعی بیماری در کودکان.
سیخمار: (Sıxmar) شلخته.
سیخماز: بدون زحمت. راحت.
سیخماق: (Sıxmaq) فشردن. به هم فشردن. افشردن. چلاندن. در مضیقه گذاشتن. در فشار قرار دادن. در تنگنا گذاشتن. متراکم کردن. سفت کردن. به تنگ آوردن. به ستوه آوردن. رنج دادن. با سماجت طلبکاری کردن.
سیخمال: فشردنی. آب گرفتنی.
سیخمالی: آغشته. آلوده. فشردنی.
سیخمالیق: میوهٔ مناسب آبگیری.
سیخما ممه: پستان بزرگ.
سیخمان: [دیو](Sıxman) کمربند. زمان یا مکان فشردن انگور. تنگنا. دایره.
سیخ منی: (گیا)(Sıx məni) لیمو ترش.
سیخمیرلاما: (Sıxmırlama) فشاردهی.
سیخمیرلاماق: فشار دادن.
سیخمیرلانماق: فشار داده شدن.
سیخمیق: ساعد. مچ. گنجایش.
سیخنا: خسیس. جای زخم پس از بهبودی. **سیخناتماق:** متراکم گردانیدن.
سیخناز: (گیا)(Sıxnaz) نوعی انگور زیر و متراکم.
سیخناشماق:(Sıxnaşmaq) متراکم شدن.
سیخناق: (Sıxnaq) تنگنا. آزمایش.
سیخنانما: (Sıxnama) تراکم.
سیخناماق: (Sıxnamaq) متراکم کردن.
سیخی: (Sıxı) پرپشت. متراکم.
سیخ یارپاقلی: (گیا) ضخیم برگ.
سیخی بازارلیق: چک و چانه.
سیخیب یالاماق: (Sıxıb yalamaq) (فشردن ولیس زدن) بسیار بخیل بودن.
سیخیت: [دیو](Sıxıt) گریه. بغض. عصاره. افشره. به صورت «سفت» وارد فارسی و به صورت «صفت» به معنای نیرومند و استوار وارد عربی شده.
سیخیتچی: (Sıxıtçı) نوحه گر. مرثیه خوان. عزادار.
سیخیج: (Sıxıc) فشرده. تحت فشار. آسم. به صورت «سخج» به معنای تنگی نفس وارد فارسی شده.
سیخیجا: (Sıxıca) فشرده. متراکم.
سیخیجی: آلت فشاردهنده. منگنه. خسته کننده. خفقان آور.
سیخیرجیم: (Sıxırcım) سخن تهدید آمیز. ترس. فشار. خسیس.
سیخیرقان: (جان) موش بزرگ.
سیخیرما: (Sıxırma) فشار. نیشگون. به صورت «سقرمه» وارد فارسی شده.
سیخیرماق: تحت فشار قرار دادن.
سیخیریق: (Sıxırıq) بلا. آفت.
سیخیز: (Sıxız) سوخاری. کم سرخ شده. چکیده. افشره.
سیخیش: [دیو](Sıxış) فشار. تنبیه. اضطراب. مزاحمت.
سیخیشدیرما: فشارش. کمپرس.
سیخیشدیرماق:(Sıxışdırmaq) فشاراندن.
سیخیشدیریجی: کمپرسور. فشارنده.
سیخیشدیریش: (Sıxışdırış) تضییق.
سیخیشدیریلماق: فشارانده شدن.
سیخیشما: فشردگی. تراکم. عزاداری.
سیخیشماق: متراکم شدن. فشرده تر شدن. توهم فرورفتن. عزاداری کردن.
سیخیشیق: (Sıxışıq) مشغول. متراکم.
سیخی گلن: (Sıxı gələn) فشرده.
سیخیلاماق: (Sıxılamaq) به هم فشردن.
سیخیلان: (Sıxılan) محجوب.
سیخیلتی: (Sıxıltı) تنگنا. مضیقه.
سیخیلجیم: تنگنا. متراکم. عذاب. آزار.
سیخیلدی: (Sıxıldı) شبیه. نظیر.
سیخیلقان: دلتنگ. ناراحت. خجالتی.
سیخیلما: (Sıxılma) تنگنا. فشار.
سیخیلماز: (Sıxılmaz) بی‌شرم. پررو. چیزی که تحت فشار قرار نمی‌گیرد.
سیخیلماق: (Sıxılmaq) تحت فشار قرار گرفتن. در تنگنا قرار گرفتن. در مضیقه گذاشته شدن. فشرده شدن. چلانده شدن. متراکم شدن. تنگ شدن. سفت شدن. به ستوه آمدن. دلتنگ شدن. دلگیر شدن. سررفتن حوصله. خجالت کشیدن. کز کردن.
سیخیلمیش: تحت فشار. فشرده شده. دلتنگ. دلگیر. خجالت زده. چلانده.
سیخیلی: (Sıxılı) مفصل.
سیخیلیش: (Sıxılış) انقباض.
سیخیلیق: (Sıxılıq) تراکم.
سیخیم: (Sıxım) به اندازهٔ یک مشت. اندکی. ضخیم. اذیت.
سیخین: دلتنگی. فشار. حزن. اندوه.
سیخینتی: (Sıxıntı) دلتنگی. فشار. حزن. فشار سیاسی. عصاره. شیرهٔ درخت. تفاله.
سیخینج / سیخینجا: مشقت. فشار. تنگنا.
سیخینجیق: (Sıxıncıq) فشرده.
سیخینما: خودخوری. دلتنگی.
سیخینماق: خود را در فشار قرار دادن.
سیدش: (Səydəş) کج. دارای سخن و عمل بی جا.
سیدلر بایرامی: (Seyidlər bayramı) عید غدیر خم.**سیدلیک:** (Seyidlik) سیادت.
سیدیرقان: جدا کننده. برّنده.
سیدیرقی: (Sıdırqı) ساده. برهنه. لخت. آلتی برای بریدن پوست به شکل نوار.
سیدیرماق: جدا کردن. تمام کردن.
سیدیریم: (Sıdırım) نسیم. باد خفیف.
سیدیک: (Sidik) ← سودوک.
سیر: (Sır) لعاب.
سیرا: (Sıra) ردیف. سلسله. رده. صف. پشت سرهم. دنبال هم. توالی. رشته. نظم. ترتیب. سری. نوبت. در یک خط. در یک امتداد. سطر. زمره. جزء. به صورت «سره» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
سیراباشی: (Sırabaşı) سردسته. مبصر.
سیرات: (Sırat) نازک. اندام. رشته. ردیف. آب سبزفام پنیر، ماست یا کره.
سیراتاغ: سردروازه. طاق. مقّوس.
سیراج: (Sırac) ردیف. صف.
سیراجا: (Sıraca) دگرگونی در پوست و گردن. مرتبه. نوعی بیماری در بُن درخت تاک. بد. زخم. میکروب.
سیراجا اوْتو: (گیا)(Sıraca otu) علف خنازیر. علف میمون. (Scruphulayia)
سیراجالی: دردمند. ناتوان. دیوانه.

سیراچی: (Sıraçı) نوبتچی. کسی که احشام مردم را به نوبت بچراند. ناظم. مرتب کننده.
سیراداش: (Sıradaş) هم ردیف.
سیراداشی: (Sıradaşı) تکیه گاه.
سیراداغ: (Sıradağ) رشته کوه.
سیرادان: (Sıradan) معمولی. عادی.
سیرادان قالماماق: با گروه حرکت کردن. از گروه عقب نماندن.
سیرادیشی: (Sıra dışı) فوق العاده.
سیراز: (Sıraz) ردیف. ترتیب.
سیرا سایی: (Sıra sayı) اعداد ترتیبی.
سیرا سیرا:(Sıra sıra) به ردیف. مرتب.
سیراسینی ساوماق: مُردن.
سیراش: (Sıraş) صف. ردیف.
سیراغا: (Sırağa) پیشوندی به معنای پری. سیراغا گون= پریروز.
سیراق: (Sıraq) تاجیک. تات. غیر ترک. ردیف. سفر. مسافرت. راه دراز.
سیرالاتماق: به وسیلهٔ دیگری ردیف کردن. به صف کشانیدن. منظم کردن.
سیرالاج: (Sıralac) کلاسور.
سیرالاما: ردیف چینی. مسلسل.
سیرالاماق: (Sıralamaq) به ردیف چیدن. در یک خط قرار دادن. به صف کشیدن. منظم کردن.
سیرالانماق: به صف ایستادن.
سیرالانمیش: صف کشیده. منظم.
سیرالاییش: تنسیق. نظم دهی.
سیرال سایی: (Sıral sayı) عدد رتبیه.
سیرالماق: (Sıralmaq) به ردیف شدن.
سیرالی: (Sıralı) مداوم. مرتب.
سیرالیق: فهرست. نمایه. لیست. سیاهه. مرزی که باکاشت درخت ایجاد کنند.
سیرام: (Sıram) ردیف. مأموریت. کشیک.
سیراما: (Sırama) مرتب سازی.
سیراماج: مرتب. به ردیف شده.
سیراماق: (Sıramaq) ردیف کردن. سراییدن. آواز (مرغان).
سیرامالی: ارزشمند. برگزیده.
سیرامان / سیرامانا: (Sıraman) نوعی بازی (بیردیر بیر).
سیرامیج: (Sıramıc) سقف. پوشش.
سیران: (Sıran) پاروی کوچک اجاق.
سیرانا / سیرانی: (Sırana) ابزار برگرداندن خمیر.
سیرانماق: (Sıranmaq) مرتب شدن.
سیرانیش: (Sıranış) صف بندی.
سیراواری / سیراواردی: (Sıravarı) سلسله وار. نوبتی.
سیراوی: (Sıravı) معمولی. صفی.
سیراوی عسکر: سرباز بی درجه یا ساده.
سیرای: (Sıray) چهره. رخ.
سیرایا دؤزمک: (Sıraya düzmək) ردیف کردن. گاییدن. با افراد زیادی جماع کردن. چند نفر را در بازی بردن.
سیرایلی: (Sıraylı) سلسله. مسلسل.
سیرباغ: (Sırbağ) ردیف. ترتیب.
سیربای: (Sırbay) سرباز ثروتمند(ناپ)
سیرپات: (Sırpat) بچهٔ شلوغ و جنجالی.
سیرپارماق: (Sırparmaq) حمله کردن.
سیرپانجاق: (Sırpancaq) لغزان.
سیرت: (Sırt) گرده. پشت. پشته. برآمدگی. مرز. جالیز. بلندی. تپه. کمرکوه. بالای کوه. مو. موی بُز.
سیرتا: (Sırta) خط.
سیرتا آلماق: (Sırta almaq) متحد شدن. برپشت گرفتن.
سیرتاب: (Sırtab) لوس. بی تربیت.
سیرتاج: (Sırtac) خط کش.
سیرتار: چهارشانه. تنومند. بی حیاء.
سیرتار بالیغی: (Sırtar balığı) نوعی ماهی دریاچه.
سیرتارماق: (Sırtarmaq) بی مزه نیش باز کردن. تکیه کردن. اعتماد کردن.
سیرتارمیش: پشتگرم. با اعتماد بنفس.
سیرتاریق: (Sırtarıq) لوس. بی مزه.
سیرتاق: (Sırtaq) بالاپوش. نمدی که چند لا کرده به جای تکلتو در زیر زین گذارند و یا به جای فرش زیر خود اندازند. خالدار. کسی که نیشش باز است. دنباله دار. مسلسل.
سیرتالان: (Sırtalan) ادامه دهنده.
سیرتام: (Sırtam) بلند. دراز. برجسته.
سیرتان: (جان)(Sırtan) خرچنگ.
سیرتاو: (Sırtav) نمای درونی.
سیرتا وورماق: به تأخیر انداختن.
سیرتایماق: از حدقه بیرون زدن چشم.
سیرت قوردو: (جان)(Sırt qurdu) کرمی که زیر پوست گاوزندگی کند.
سیرتقی: (Sırtqı) خارجی. ظاهری.
سیرتلاق: کسی که بی مزه بخندند.
سیرتلاماق: به دوش کشیدن. بر پشت خود سوار کردن. تسنیم. خرپشته کردن. متعهد شدن. شقه کردن.
سیرتلان: (جان)(Sırtlan) ← آندیق.
سیرتلانتای: (جان) پرنده ای با پاها و چشمان زرد و پرهای به رنگ تند.
سیرتلان قیلینج: (جان) بوقلمون.
سیرتلیق: (Sırtlıq) پالتو.
سیرتما: (Sırtma) کمند.
سیرتماق: (Sırtmaq) آویزان کردن. لغزیدن. نوعی گره که در گردن حیوان بسته می شود.
سیرتمالاماق: کمند انداختن.
سیرتمک: (Sırətmək) قالب گردانیدن. چیزی را توسط دیگری انداختن.
سیرتوْو: (Sırtov) ژاکت.
سیرتی دایاماق: اعتماد کردن.
سیرتیس: (Sırtıs) وحشی.
سیرتی سیرا:(Sırtı sıra) از پی چیزی.
سیرتیق: (Sırtıq) پررو. سیتال. به صورت سرتق به همین معنا وارد فارسی شده. خبر. اثر. اثر هر سخنی که آدمی قسمتی از آن را دریابد.
سیرتی قارا: (جان) پشت سیاه(ماهی).
سیرتیقچی: خبرچین. جاسوس. قاصد.
سیرتیقلانماق: پررویی کردن.
سیرتیلتماق: (Sırtıltmaq) پررو کردن.
سیرتیلماق: (Sırtılmaq) پررو شدن.
سیرتیم / سیرتین:ریخت.حالت. ترکیب.
سیرتینا:(Sırtına) یکباره.
سیرتینا آلماق: برپشت نهادن.
سیرتینا بیت سالماق: به شک انداختن.
سیرتینی یئره گتیرمک: پشت طرف را به خاک زدن (کُشتی).
سیرتی یارما: بیماری شاربون در گاو.
سیرچا: (Sırça) آینه (گویش جغتایی). فنجان. (گویش خوارزم). شیشه. جام. النگویی از شیشهٔ رنگی. ظرف لعابی. درپوش.
سیرچاق: لغزنده. النگو از شیشهٔ رنگی.
سیرچالماق: با خشم راه رفتن.

سیرچالی:(Sırçalı) دربدار. درپوش دار.
سیرچان: (Sırçal) کلاف نخ ریسیده شده.کلاف ذرت.
سیرچانچی: (Sırçançı) بافنده.
سیرچانیق: (Sırçanıq) چاق. فربه. قلمبه.
سیرچی: (Seyrçi) نظاره کننده. گردش کننده. کسی که از دور نظاره و از دخالت خودداری کند. تماشاگر.
سیرچی: (Sırçı) نقاش. رنگرز.
سیرچیق:(Sırçıq) بی مزه.چاپلوس.
سیرچیل: (Sırçıl) شیک پوش.
سیرخاب: (Sırxab) رنگ متمایل به زرد و سرخ. رنگی.
سیرخانا: (Sırxana) گاوداری. طویلهٔ احشام بزرگ.
سیرخای: کسی که هیچ چیز را نپسندد. کسی که از همه چیز متنفر است.
سیرخینتی: (Sırxıntı) آخرین قطرات روغن که از خیک بریزد. آخرین فرزند خانواده.
سیرداش: (Sırdaş) همراز. به صورت «سرداش» وارد زبان فارسی شده است.
سیرداق: (Sırdaq) پوشش لحاف.جام.
سیردام: (Sırdam) شکل. قیافه. آبکی. شل. خوش تیپ. عمود.
سیردان: (Sırdan) خسیس.
سیردیم: (Sırdım) شکل. قیافه.
سیرساق: (Sırsaq) سالم.
سیرسان باغا: (جان) خرچنگ.
سیرسیر: (Sirsir) لاغر (حیوان). قطعه برف سفت.
سیرسیرا: (Sırsıra) خفاش. قندیل یخ در لبهٔ بام. یخ ریزه.
سیرسیرا اوْتو: (گیا)(Sırsıra otu) کوله خاص (Ruscus Aculeatus)
سیرسیق: (Sırsıq) متنفر. بیزار.
سیرسیل: (Sırsıl) سرسخت. لجباز. نترس. ذوب یخ.
سیرسیلماق: سماجت به خرج دادن.
سیرصفت: (Sir sifət) شکل و شمایل.
سیرغاق: (Sırğaq) زمینی که در هوای سرد از ترشح ابر یخ بسته و لغزیده شود. بارندگی شدید.
سیرغی: (Sırğı) چوب پشم زنی.
سیرغیت: (جان)(Sırğıt) سوسک حمام.
سیرغین: (Sırğın) هم ردیف. پیچیده. مبهم. آخته. لخت.
سیرقا: (Sırqa) گوشواره. به صورت Серьга به همین معنا وارد زبان روسی شده است. عبرت. پند. **سیرقات:** بیمار. مریض. شمارندهٔ احشام. انسان یا حیوان بی شمار. **سیرقا تره سی:** (گیا) گوشوارک. **سیرقاتماق:** لغزاندن. جاری کردن. **سیرقاجیق:** گوشوارک. **سیرقاش:** لغزش. مسابقهٔ اسکی. **سیرقاشماق:** باهم لغزیدن. مسابقهٔ اسکی سواری دادن. **سیرقاغا:** وبا. واگیر. **سیرقاق / سیرقال:** ناآرام. سیار. روان. فرّار. **سیرقالجی:** عروس. **سیر قالماق:** معطل ماندن. **سیرقالیق:** نرمهٔ گوش. **سیرقالی قازان:** دیگ بزرگی که گوشت یک گاو در آن جا شود. **سیرقام:** جریان آرام. **سیرقاماق:** به آرامی جریان یافتن. **سیرقان:** فانوس. گنبد. علامت. لحاف. **سیرقاناق:** لغزنده. پیست اسکی. **سیرقانجیق:** حیله گر. دغلباز. لغزان. **سیرقاو:** سست. ناتوان. بیمار. بایکوت. گوشواره. وسایل آویز. تجهیزات. چاپلوس. **سیرقاوماق:** بایکوت کردن. **سیرقاویل:** چوب نازک و بلند بالای آخور. آنتن. **سیرقایا:** فنجان. ظرف چینی کوچک. **سیرقایا دایدیرماق:** کار و اشتباه کسی را بهانه قرار دادن و او را کوبیدن. **سیرقایاق:** ترکه. چوب نازک یا کوچک.
سیرقوْو: (Sırqov) حلقه. محاصره.
سیرقی: سنگ صیقل. چهارشاخ. سر درد. **سیرقیت:** (Sırqıt) زنجیر.
سیرقیچ: (Sırqıc) ابزاری مانند پارو.
سیرقین: فضلهٔ حیوان. خاری که در شوره زار بروید. منظم. هم ردیف. مسلسل. باد و توفان درهم ریخته.
سیرقینتی: (Sırqıntı) آخرین چکهٔ ماست. آخرین بچه.
سیرکان: (گیا)(Sirkan) بوته ای از تیرهٔ پاکلاغی با گل زرد رنگ. اسفناج وحشی. علف هرز. (Chenopodium album).
سیرک قویروغو: (گیا)(Sirk quyruğu) سیرک. علف سیر. باد کنک. پرپرک. طبل باد. علف موش (Buhsea coluteoides)
سیرککک: (Sirkək) بی خوابی. پارچه.
سیرکن: بی خوابی. ← سیرکان.
سیرکنجیل: (گیا)(Sirkəncil) اسفناج.
سیرکن کؤلؤ: (Sirkən külü) ابر سفید بدون باران.
سیرکنه: (گیا)(Sirkənə) گیاهی خوردنی (Chenopodium).
سیرکه: (Sirkə) شورهٔ سر. سرکه. تخم بید. پوهرهٔ کوچک زنبور. زخم آبدار خارشزا در پا. به صورت «سرکه» وارد زبان فارسی شده است.
سیرکه باش: آدم بی اهمیت.
سیرکه سینگی: (جان) نوعی پشه. (Drosophila).
سیرکه لنمک: پر شدن سر از شوره.
سیرکه له مک: شوره گذاشتن سر. سرکه قاطی چیزی کردن.
سیرکیم: (Sirkim) تخم بیت و شپش.
سیرکین: (Sirkin) فضلهٔ پرنده. جنبان.
سیرکیو: (Sirkiv) بدرد نخور.
سیرگاک: (Sirqak) بیخواب. بیخوابی.
سیرگه: (Sirgə) آنچه به دماغ گوساله فرو کنند تا نتواند پستان مادر را بمکد.
سیرلاق: صاف. شفاف. صحیح.
سیرلاماق: (Sırlamaq) لعاب دادن.
سیرلان: صاف. شفاف. صحیح.
سیرلانماق: (Sırlanmaq) آماده شدن.
سیرلی: (Sırlı) رنگ دار.
سیرلیق: (Sırlıq) منقوش.
سیرم: (Sirəm) ردیف. سلسله.
سیرما: (Sırma) نوار. یراق. سرمه دوزی. رشته. رشته طلایی. گلابتون. ملیله. سردوشی. به صورت «صرمه» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. فاحشه. **سیرما ایپلیگی:** گلابتون. **سیرما ایشله مه:** ملیله دوزی. **سیرماج:** چوپان. **سیرماچی:** سیمکش. **سیرما ساچ:** گیسوهای طلایی رنگ. **سیرما شال:** پارچهٔ حریر. **سیرماشماق:** مثل سریش و قیر به چیزی یا جایی چسبیدن. **سیرماق:**

دوختـه‌هـای پـالان الاغ. زایـدهٔ پـای خروس. **سیرما کئش:** یراق بـاف. **سـیرما گؤمؤش:** نقرهٔ عیار بالا. **سـیرمال:** حلقـهٔ گیسـوی کوچـک. **سـیرمالاماق:** یـراق دوختن. سرمه دوختن. منقوش کـردن. **سیرمالماق:** ربـوده شـدن. مبـرّی شـدن. **سـیرمالی:** مـنقش. منقـوش. زردوز. **سـیرماما:** دزدی. سـرقت. **سـیرماماق:** ربودن. بلند کردن. **سیرمان:** رازنگهدار. **سیرمانماق:** پوشیده شدن.

سـیرمه: (Sirmə) مفتـول دراز کـه پهـن کرده باریـک بریـده در زردوزیهـا بـه کار برند.

سیرمیک: (گیا)(Sirmik) پیاز وحشی.

سیرن: (گیا)(Sirən) نوعی گل.(ناد).

سیرناچ: (Sırnaç) سالم. صحیح.

سیرناشماق: چاپلوسی هم را کردن.

سیرناشیق: (Sırnaşıq) لجوج. خیره سر. پیله کن. گدای سمج. چاپلوس. پررو.

سیرناق: (Sırnaq) ناخن حیوان. پای بُـز. دهان لق.

سیرنامـا: (Sırnama) سماجت. چاپلوسی.

سیرنامـاق: (Sırnamaq) سماجت کردن.

سیرنای: (Sırnay) سُرنا.

سیرنی: (Sırnı) محور متصل کننـدهٔ دو چرخ ارابه.

سیرنیش: (Sırnış) بی حیاء. پَست.

سیرنیک: (Sirnik) ناودان پشت بام.

سیرنه: (Sirnə) نخاع.

سـیرو: (Sirəv) برفـی کـه در اثـر سـرما سفت شده.

سیرواج: (Sırvac) متعصب. فناتیک.

سیرواز: (Sırvaz) سادیست. خودآزار.

سیروان: (Sirvan) ایوان. بالکن.

سـیره: (Sirə) هیئـت مـذهبی. هیئـت عزاداری ادواری.

سیره جه: (Sirəcə) خسیس.

سیره جه لی: (Sirəcəli) فرصت طلب.

سـیره چـی: (Sirəçi) آنکـه بـه هیئـت مذهبی رفت وآمد کند.

سـیره دالمـاق: (Seyrə dalmaq) غـرق تماشا شدن.

سیره سالدی: (Sirə saldı) به ردیف.

سـیره سـالماق: (Sirə salmaq) ردیـف کردن. آوردن هیئتهای مذهبی به خانه.

سـیره مـک: (Sirəmək) قالـب کـردن. انداختن.

سیره مه: (Sirəmə) قالب زنی.

سیری: (Siri) سوراخ بند کفش.

سیری: (Səyri) طناب رخت.

سیریاغین: (Sıryağın) پر باران.

سیریان: (Sıryan) سلمانی.

سیریب: (Sırıb) چوب نازک. ترکه.

سـیریت: (Sırıt) سرشـت. فطـرت. فهرست. سطر. نقش.

سیریتبا: (Sırıtba) حلقهٔ کوچک گیسو.

سیریتچی: (Sırıtçı) نقاش. طراح. رسام.

سـیریتقان: (Sırıtqan) سـرایت کننـده. همواره خنده رو.

سیریتلاماق:(Sırıtlamaq) از ریشه کندن.

سیریتماق: (Sırıtmaq) باعث بخیـه زدن شدن. دستور بـه بخیـه دادن. گشـودن. لخـت کـردن. نمایـان کـردن دنـدانها هنگام خنده. فهرست بندی کردن.

سیریچقا: [دیو](Sırıçqa) شیشه.

سـیریداق: (Sırıdaq) کسـی کـه بسـیار بخندد. جلف.

سیریق: [دیو](Sırıq) بخیه. وصله. کک بخیه. درخت یا شاخه‌ای که پوستش را کنده باشند. نیزه. دگنک. دراز. نهـالی که از جنگل بریده شده باشد. سـتون و تیرک چادر.

سیریق آرابـاسی: ارابهٔ باری.

سـیری قـالاق: (Sirəy qalaq) اسـتخوان شانهٔ گرگ.

سیریق چکمک: خوردن و تمـام کـردن. چپـاول کـردن.از گـردهٔ کسـی، تسـمه بیرون کشیدن. داغ کشیدن.

سیریقدیرماق: (Sırıqdırmaq) گریزاندن.

سیریق کیمی گزمک: ول گشتن.

سـیریقلاماق: (Sırıqlamaq) بخیـه زدن. کوک زدن. دزدیدن.

سـیریقلی: (Sırıqlı) بچـهٔ بـی تربیـت. ظرف بلند و سرتنگ.

سیریقما: (Sırıqma) گریز. فرار.

سیریقماق: گریختن. تمام کردن.

سیریل: (Sırıl) ردیف. صف.

سیریلداماق: (Sırıldamaq) لرزیدن.

سیریل سیخلام: تماماً. بسیار مرطوب.

سیریلماق: کوک زده شدن. چسبیدن.

سـیریم: (Sırım) تسـمه. بنـد و تسـمه سـاخته شـده از چـرم لطیـف. دوال رکاب. مزرعهٔ باریک و بلنـد. چابـک. ترشی زردآلو. بسیار زیاد. محور ارابـه. سرسخت. ناسازگار. به صورت «سِـرم» و «سیرم» و «چرم» بـه همـین معنـا وارد زبان فارسی شده است. ترکیـب «سـرم دست» به معنای کسی که دستهای پینه بسـته دارد، نیـز از همـین ریشـه پدیـد آمده است.

سیریما:(Sırıma) کوک زنی. بخیه زنی.

سیریماق: (Sırımaq) کوک زدن. بخیـه کـردن. بـه بهـای گـران قالـب کـردن. وصله کردن. دوختن تنگاتنگ. پشـت سـرهم چیـدن لحـاف پشـمی و لبـاس کـار. بـا چمـاق زدن. بسـیار بـار زدن. سخن کسی را با طول و تفصـیل بـرای دیگری گفتن. باریدن شدید باران.

سیریمساق: (Sırımsaq) مقاوم. متین.

سیریمستمک: (Sirimsətmək) ماسـاندن. بیزار کردن.

سیریمسه: (Sirimsə) پلاسیده. ماسیده.

سیریمسه‌مک: (Sirimsəmək) ماسیدن.

سیریمسه‌مه: آب‌کشی. پلاسیدگی.

سیریمسـیز: (Sırımsız) نـوعی لوبیـا (عایشه قادین).

سیریمسـیک: (Sirimsik) آب کشـیده. پلاسیده. بی حیاء.

سیریمک: (Sirimək) از خشم یـا تـرس به خود لرزیدن.

سیریملی: (Sırımlı) کهنه.

سیریمه: لرزش بر اثر ترس یا خشم.

سیرین: ایپدمی. واگیر. مس. برنز.

سیرینتی: آبـی کـه از سـنگ یـا خـاک بچکد. **سیرینجاق:** ← سیپانجاق.

سیرینسی: مقاوم. گوشت خشک شده.

سیرینسیمک: ← سیریمسه مک.

سیرینسیمیش: عادت کرده. معتاد.

سیرینقاج: طناب بادبان در قایق.

سیرینماق: کوک زده شدن. ایسـتادگی کردن. سماجت به خرج دادن.

سیز: (Sız/siz) پسوند به معنای بـدون و فاقد. آتاسیز= بی‌پدر. شما. ضـمیر دوم شخص جمع.

سیزاغان: نافذ. نشت کننده. صافی.
سیزاق: (Sızaq) درد. سوزش. ← سیزاناق. به صورت «سوزاک» وارد زبان فارسی شده است.
سیزاناق: جوش. جوش صورت. بثوره.
سیزانقی: (Sızanqı) باران اندک.
سیزجه: (Sizcə) به نظر شما.
سیزداغ: (Sizdağ) درد. رنج. سوزش.
سیزدیرما: (Sızdırma) درز گیر. کاسه نمد. گوشت کباب. القاء.
سیزدیرماق: تراواندن. فهماندن.
سیزغورماق: (Sizğurmaq) گداختن.
سیزغیج: (Sızğıc) قطره چکان.
سیزقا: (Sızqa) نشت. قطره قطره.
سیزقاج: قورمه. گوشت تفت داده شده.
سیزقاق: (Sızqaq) پردهٔ چشم.
سیزقان: جوش یا دمل کوچک.
سیزقاو: (Sızqav) بیمار. مریض.
سیزقوْو: (Sızqov) ← سیزقا.
سیزقی: علف تازه جوانه زده. قطره.
سیزقیت: (Sızqıt) تکه گوشت کباب شده. قطرهٔ آب.
سیزقیج: (Sızqıc) قلم. گوشت قورمه. قطره چکان.
سیزقیرماق: گداختن. آب کردن.
سیزقین: آهمند. زار. نم نم باران.
سیزقینتی: (Sızqıntı) اندک.
سیزکاگ: (Sizkaq) پردهٔ چشم.
سیزلاتماق: (Sızlatmaq) احساس درد کردن از سرما یا درد.
سیزلاق: [دیو](Sızlaq) سرمایی که از نوشیدن آب سرد یا یخ به دندانها دست دهد. درد.
سیزلاما: (Sızlama) ناله. زاری. شکایت.
سیزلاماق: (Sızlamaq) آه و ناله کردن. مویه کردن. زاری کردن. سوزش داشتن. تیرکشیدن (زخم).
سیزلانما: ناله. زاری. شکایت.
سیزلانماق: شکایت کردن. درد کشیدن.
سیزلایش: (Sızlayış) مویه. زاری.
سیزلره عؤمؤر: (Sizlərə 'ömür) سرشما سلامت باشد. بقای عمر شما باشد.
سیزلی: (Sızlı) مرطوب. نمناک.
سیزلیق: (Sızlıq) شوره زار.
سیزما: (Sızma) چکه. تراوش. ترشح. نشت. ناله. نقش.
سیزماچی: (Sızmaçı) طراح. نقاش.
سیزماخانا: (Sızmaxana) کارگاه طراحی. آتلیه. گالری.
سیزماز: (Sızmaz) غیرقابل نشت.
سیزماق: (Sızmaq) نشت کردن. چکه کردن. تراویدن. رخنه کردن. نفوذ کردن. درز کردن. سوزش داشتن. تیر کشیدن (دمل). نالیدن. زاری کردن. شکایت کردن. نقش کردن. ترسیدن. پرهیز کردن. طراحی کردن.
سیزی: (Sızı) ← سیزیلتی. وصلهٔ سوراخ کفش.
سیزیج: (Sızıc) قطره. چگه.
سیزیجی: (Sızıcı) نشت کننده.
سیزیدان: جاری کننده. چکاننده.
سیزیر: (Sızır) کاه. حصیر.
سیزیرما: (Sızırma) چکیده.
سیزیرماق: چکاندن. ذوب کردن.
سیزیریم: (Sızırım) ذوب خانه. قطره خانه. کارگاه تقطیر.
سیزیریملیق: (Sızırımlıq) میخانه. قمارخانه. قهوه خانه.
سیزیش: (Sızış) مویه. زاری. درد.
سیزیق: [دیو](Sızıq) یکی از دو دامن قبا تا بالای سینه. شایعه. نقش. طرح (روی پارچه). جاسوس. نفوذی. فاصلهٔ میان دندانها. شبهه. تردید. منقش.
سیزیقان: (Sızıqan) مزمن. مداوم.
سیزیلتی: ناله. حزن. سوزش خفیف.
سیزیلداشماق: باهم ناله کردن.
سیزیلداما: (Sızıldama) ناله. زاری.
سیزیلداماق: (Sızıldamaq) سوزش داشتن. تیر کشیدن (زخم). ناله کردن. زاری کردن. مویه کردن.
سیزیلماق: (Sızılmaq) نقش شدن.
سیزیم: (Sızım) ترشح. اندوه. حزن. لباس روحانی شمن.
سیزیماق: (Sızımaq) نقش کردن.
سیزین: (Sızın) نشت. ترشح. تراوش. سوزش. فرار. بیماری مزمن. چشمه.
سیزینتی: (Sızıntı) نشت. ترشح. تراوش. سوزش. منی.
سیزینماق: (Sızınmaq) شک کردن.
سیس: (Sis) مه. بخارآب. غبار. تیرگی.
سیسئی: (جان)(Sisey) جیرجیرک.
سیسات: (Sısat) تحت فشار.
سیساغان: (Sısağan) ساکت. بی صدا.
سیس ایشیتاجی: (Sis ışıtacı) چراغ مه شکن.
سیستم / سیستمات: (Sistim) سر و وضع.
سیستملی:(Sistimli)خوش تیپ.حسابی.
سیس چن / سیس دومان: (Sis çən) مه غلیظ.
سیسقا: (Sısqa) لاغر. زمانی که کودکی چنین می‌بود می‌گفتند کودک اشتباهی شده است. آن را برده و در دکان قصابی از قلاب آویزان می‌کردند یا نوزاد را در آستانهٔ در گذاشته و خانه را به روی او جارو می‌کردند. تخم پیاز.
سیسقاجا: (Sısqaca) لاغر اندام. ریزه.
سیسقاجاق: (Sısqacaq) نوزاد. کوچک.
سیسقا متن: (Sısqamətən) جوجهٔ تازه از تخم درآمده.
سیسقان: (Sısqan) لاغر. نحیف.
سیسقاندان: (Sısqandan) ناگهان.
سیسقیت: (Sısqıt) گوشت مچاله.
سیسقیر: (Sısqır) سوت. بوق. صفیر.
سیسما: (Sısma) خاموشی. سکوت.
سیسماق: خاموش و ساکت شدن.
سیسمان: (Sısman) خاموش. ساکت.
سیسکنتی: (Siskənti) اضطراب و از خواب پریدگی.
سیسکنمک: (Siskənmək) بر اثر وحشت از خواب پریدن.
سیسکنیش: (Siskəniş) اضطراب. لرزش.
سیسلنمک: (Sislənmək) مه آلود شدن. بخار گرفتن (شیشه). تیره و تار شدن.
سیسوْ آغاجی: (گیا)(Siso ağacı) شیشم. ساسم. درخت ششم.
سیسیر: (جان)(Sısır) بوقلمون.
سیسیق: [دیو](Sısıq) سفال.
سیغ: (Sığ) کم عمق.
سیغا: (Sığa) ظرفیت. گنجایش.
سیغاتان: (Sığatan) خوراکی با برنج.
سیغاج: (Sığac) خازن. دارای حجمی مشخص. پناه.
سیغاجیق: (گیا)(Sığacıq) زیتون.

سیغاچا: (Sığaça) قابلمه.
سیغار: (Sığar) پیشانی سفید. سیگار. دوست. گنجایش.
سیغارا بؤجگی: (جان)(Sığara bücəyi) سوسک توتون (Lasioderma serricorne)
سیغارلاماق: ← سیغاللاماق.
سیغارلی: (Sığarlı) موافق. مطابق.
سیغارما: (Sığarma) لگن کوچک.
سیغاز: (Sığaz) کرم. پماد.
سیغا سو: (Sığa su) آب زلال.
سیغا سیغا:(Sığa sığa) آرام آرام.
سیغاش: (Sığaş) آزمایش.
سیغاق: (Sığaq) آرامگاه. مزار. زیتون.
سیغاقی: (Sığaqı) دکان. مغازه.
سیغال: (Sığal) مالش. تیمار. پرداخت.
سیغالا: (Sığala) فساد محصول سیر در طول زمان. سایبان.
سیغالاق: (Sığalaq) روغن. پماد.
سیغال چکمک: (Sığal çəkmək) مالیدن.
سیغالچی: پرداخت دهنده. جلاکار.
سیغاللاماق: (Sığallamaq) مالش دادن.
سیغاللانماق: مالش داده شدن.
سیغاللی: (Sığallı) مالش داده شده. هموار. صیقلی.
سیغال وئرمک:(Sığal vermək) آراستن.
سیغاماق: (Sığamaq) مالش دادن.
سیغان: [دیو](Sığan) بی تاب و موج.
سیغانا: (Sığana) بهاء. قیمت. خانهٔ زیرزمینی. سرداب. به صورت «سغانه» به همین معنا وارد فارسی شده است.
سیغاناج: (Sığanac) پناه.
سیغاناق: (Sığanaq) پناهگاه. پشتیبان. لانهٔ موش کور. منسجم.
سیغانماق: پیش خود شاد بودن.
سیغبار: (Sığbar) ظرفیت. گنجایش.
سیغبیل: (Sığbıl) حوض.
سیغبین: (Sığbın) گلهٔ بز کوهی.
سیغپای: (Sığpay) مدارا. مالش. ماساژ.
سیغتاماق: ماتم گرفتن. نالیدن.
سیغدام: تحمّل. شکیبایی. پایداری.
سیغدیرما: دربرگیری. جای دهی.
سیغدیرماق: (Sığdırmaq) گنجانیدن.
سیغدیریش: (Sığdırış) دربرگیری.
سیغدیریلماق: گنجانیده شدن.
سیغدیریم: (Sığdırım) دربرگیری.
سیغدینماق: گنجیدن. جا شدن.
سیغرا: [دیو](Sığra) درّهٔ میان دو کوه. اثر زخم.
سیغراق: (Sığraq) ← ساغراق. سوت. فاصلهٔ دو انگشت. کاسه. جام.
سیغراماق: سوت زدن. جای دادن.
سیغریم: (Sığrım) ← شاللاق.
سیغریماق: (Sığrımaq) چکیدن.
سیغرینتی: تحمل. ایستادگی.
سیغرینماق: (Sığrınmaq) تحمل کردن.
سیغزا: (Sığza) یقهٔ پیراهن. وصلهٔ لباس.
سیغزاق: [دیو](Sığzaq) فاصلهٔ میان دندانها. خلال دندان.
سیغزاماق: [دیو] مسواک زدن.
سیغزیق: [دیو](Sığzıq) فاصله. میانه. میخ مخصوصی که میان دو درز دو سوی کفش و دمپایی فروکنند.
سیغسارماق: (Sığsarmaq) ذوب کردن.
سیغسیغان: (جان) ← ساغساغان.
سیغسیق: (Sığsıq) مرطوب. نمدار.
سیغقا: (Sığqa) یقهٔ پیراهن. خلاصه.
سیغقی: (Sığqı) گنجایش. ظرفیت.
سیغقین: (Sığqın) باران خفیف. باران همراه با برف.
سیغلا آغاجی:←گونلوک آغاجی.
سیغلام: (Sığlam) سینه. جوانه یا نهال ظریف و بلند.
سیغلاماق: دریدن. فرو رفتن در باتلاق.
سیغلی: (Sığlı) صاف. گل و لای که سیل با خود آورده. کم عمق.
سیغلیق: (Sığlıq) سوت. نی. توتک. کم عمق. حجم. **سیغلیق وئرمک:** سوت زدن. صفیرکشیدن.
سیغلیم: (Sığlım) صورت. بی قابلیت.
سیغما: (Sığma) جاگیری. قبر. گودال.
سیغماز: غیرقابل گنجایش. غیرعادی.
سیغماق: گنجیدن. پناه جستن. گفتن.
سیغمال: (Sığmal) گنجایش. قابلیت.
سیغمالیق: (Sığmalıq) ملایمت. مدارا.
سیغمان: (Sığman) دایره.
سیغنار: (Sığnar) اقرباء. خویشاوندان.
سیغناق:(Sığnaq) پناهگاه. استحکامات. نوعی خط. به صورت «سقناق» به معنای اختیار وارد فارسی شده است. فعل سیقناق کردن(پناه جستن) از همین ریشه در فارسی پدید آمده.
سیغناق تکین: (Sığnaq təkin) شاهزادهٔ استوار. (ناپ).
سیغناقی: (Sığnaqı) پناه. ملجاء.
سیغنانماج: بازی قایم باشک.
سیغوا: (Sığva) جوان. پر دل و جرأت.
سیغوْرتا: (Sığorta) بیمه.
سیغی: (Sığı) گنجایش. مسح.
سیغیت: (Sığıt) محکمه. دادگاه. گریه. ماتم. شرم. ظرفیت.
سیغیتچی: (Sığıtçı) سوگوار.
سیغیتلیق: (Sığıtlıq) ظرفیت. گنجایش.
سیغیتماق: (Sığıtmaq) مویه کردن.
سیغیج: (Sığıc) بار. سنگینی. آژیر.
سیغی چای: (Sığı çay) کم عمق.
سیغیر: [دیو](جان)(Sığır) گاو. گاو نر. گاو اخته. گاوه مادهٔ نازا. گوزن. شکار جمعی که مردم در جنگلها شکارها را به یک سو می رانند و خاقان در آنجا بی زحمت شکار را با تیر می زند.
سیغیرات: (Sığırat) بی ناموس. پَست.
سیغیراس: (Sığıras) با فاصله. تُنُک.
سیغیراق: (Sığıraq) سالم. تنومند.
سیغیر آیقیری: (جان) گاو نر.
سیغیر اوْزوْمؤ: (گیا)(Sığır üzümü) علفی که کنار جوی می‌روید و پوستش را می کنند و می‌خورند.

سیغیرچین

سیغیر اوْستوْراغی: (Sığır osturağı) گوز گاو. آدم بی بخار و بی خاصیّت.
سیغیراوْغلانی: (Sığır oğlanı)گاوچران.
سیغیر بوغا: (جان)(Sığır buğa) گاومیش نر دو ساله.
سیغیربوْغان: (جان)(Sığır boğan) گاومیش سه ساله.

سیغیرت: (Sığırt) بافت.
سیغیرتاس: (Sığırtas) نی لبک.
سیغیرتماج: (Sığırtmac) گاوچران.
سیغیر تؤرنی: (Sığır töräni) مراسم دینی شکار که از زمان اعتقاد به توتم باقی مانده است.
سیغیرجاق: (جان)(Sığırcaq) ملخ.
سیغیرجیق:(جان)(Sığırcıq) ← سیغیرچین. مرغ ملخ خوار. باران درشت.
سیغیرچی: (Sığırçı) گاودار. گاوچران.
سیغیرچیق: [دیو](جان)(Sığırçıq) تیهو.
سیغیرچین: (جان)(Sığırçın) سار. زرزور. (Sturnus valgaris)
سیغیرخانا: (Sığırxana) گاوداری. طویلهٔ احشام بزرگ.
سیغیر دیلی: (گیا)(Sığır dili) ← اینک دیلی. اوکوز دیلی نیز می‌گویند. بلندی آن ۳۰ تا ۶۰ سانتیمتر و خاصیت دارویی دارد. (Anchusa officinalis.bor). تومار. رساله. نانی بلند و کلفت که روی ساج و از آرد ذرت یا جو بپزند.
سیغیر سارایی: (Sığır sarayı) آغل.
سیغیر سازی: (گیا)(Sığır sazı)گیاهی باتلاقی(Sparganium)
سیغیر سؤدؤگؤ: (Sığır südüyü) زیگزالی. مجعد. ترتیزک (گیاه).
سیغیر سینگی: (جان)(Sığır sinəyi) نوعی پشه که تخمهایش را زیر گوشت گاو گذارد. (Tibanus bovinus)
سیغیر شریدی: (جان)(Sığır şəridi) کرم رودهٔ انسان و گاو.
سیغیر شیونی: (Sığır şivəni) شیون دسته جمعی.
سیغیرقاق: (Sığırqaq) شکافته. دو تکه.
سیغیرقان: (جان)(Sığırqan) موش بزرگ. جونده. نوعی پرنده. هر چیزی که در آن کاه گذارند.
سیغیر قوشو: (جان) ← سیغیرچین.
سیغیر قویروغو: (گیا)(Sığır quyruğu) بوصیر. جوزنان. ماهیزهرج. گل ماهور. به عربی، سم السّمک گویند. چون آن را کوبیده، در آب اندازند، ماهی بیحس شده، بر روی آب آمده بمیرد (Verbnascum)
سیغیر گؤزؤ: (گیا)(Sığır gözü) بابونه زرد. گل داودی. گاوچشم. هزاردانه. نارمشک. مینای دمشقی. ورد الحمار. ربد. (Anthemis)
سیغیرلیق: (Sığırlıq) حماقت. ابلهی. آخور. گاوداری.
سیغیرماج: (Sığırmac) گاوچران.
سیغیرماق: گنجانیدن. هضم کردن.
سیغیر وباسی: (Sığır vəbası) گاومرگی.
سیغیر یاغی: (Sığır yağı) ابر ظریف.
سیغیر یایان / سیغیریتماج: (Sığır yayan) گاوچران.
سیغیز: (Sığız) خشک. واشر.
سیغیش: اضطراب. گنجایش. قابلیت.
سیغیشدیرماق: (Sığışdırmaq) گنجانیدن. به زور جا دادن. پناه دادن. تحمل کردن. تاب آوردن. توانستن.
سیغیشلیق: (Sığışlıq) قابلیت. کارآیی.
سیغیشماق: (Sığışmaq) گنجیدن. جا

سیغیر قویروغو

گرفتن. به زحمت جا گرفتن. پناه جستن.
سیغیل: (Sığıl) دمل. زگیل. پرداخت. جلاء. قاپهای پای پشت گوسفند.
سیغیم: گنجایش. حجم. تیراژ. ظریف.
سیغیمجان: (Sığımcan) منسجم. مرتب.
سیغیماق: (Sığımaq) گنجیدن.
سیغین: [دیو](جان)(Sığın) گوزن. گاوکوهی. حجم. ظرفیت. ماه اسفند در تقویم آلتایی. دستهٔ پرندگان. جای افتادن شهید. زیاد. کسی که در مقابل حمله شکست خورده.
سیغیناجاق: پناهگاه. جان پناه. منزل.
سیغیناق: ← سیغیناجاق. سنگ آسیاب.
سیغیناقچی / سیغینان: (Sığınaqçı) پناهنده. پناه گیرنده.
سیغین اوتو: [دیو](گیا)(Sığın otu) استرنک. مهرگیاه.
سیغینتای: (Sığıntay) مسجد.
سیغینتی: (Sığıntı) پناهندگی.
سیغینج: پناهندگی. پناهنده. کودک.
سیغینجا: (Sığınca) پناهگاه کوچک.
سیغینجاق: (Sığıncaq) ← سیغیناجاق.
سیغینجی / سیغیندی: (Sığıncı) پناهنده.
سیغیندیرماق: (Sığındırmaq) پناه دادن.
سیغیندیق: (Sığındıq) صداقت.
سیغین سیره: (Sığın sirə) پناهگاه. نام روستایی در اوجان که اکنون آن را به تحریف «سقین سرا» نویسند.
سیغینقا: (Sığınqa) پناهگاه.
سیغینقی: (Sığınqı) مسجد.
سیغینلی: (Sığınlı) قابل. با عرضه.
سیغینما: (Sığınma) پناهندگی. التجاء.
سیغینماچی: (Sığınmaçı) پناهنده.
سیغینماز:(Sığınmaz) بسیار بزرگ.
سیغینماق: (Sığınmaq) پناه بردن. در جای تنگی گردآمدن. منزل کردن. به صورت «سیقناق کردن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
سیغینیش: (Sığınış) پناهندگی. عبادت.
سیغینیق: (Sığınıq) پناهنده.
سیغینیلاجاق: (Sığınılacaq) پناهگاه.
سیغینیلماق: مورد پناهندگی واقع شدن.
سیغینیو: (Sığınıv) غیرت. جسارت.
سیف بالیغی: (جان)(Sıf balığı) ماهی سوف.
سیفته: (Sıftə/Süftə) دشت. دستلاف. فروش اولی که کاسبان کنند.
سیفراق: (Sıfraq) قی. بالا آوردن.
سیقاق: (جان)(Sıqaq) غزال.
سیقراق: (Sıqraq) کاسه و کوزهٔ دسته دار. به صورت سقراق وارد زبان فارسی شده است.

سیقلاماق: (Sıqlamaq) ← سیتقاماق.
سیقلیق: (Sıqlıq) پری شاهرخ ترکستانی (نوعی پرنده). (Oriolus turkestanicus).
سیقناق: (متفا)(Sıqnaq) ← سیغناق.
سیک: (Sik) آلت تناسلی مرد. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است. پیشوندی است به معنای «مثل»، «بسیار». ار+سیک= مردگونه.
سیک آغاجیندان ییخیلان: حامله.
سیک آوچیسی: (Sik avçısı) فاحشه.
سیک اوزلو: (Sik üzlü) پررو. بی شرم.
سیک اوزو: (Sik üzü) حالت بی شرمی.
سیک ایله یوْغورت یالادان: (Sikilə yoğurt yaladan) بدذات.
سیک بئیین: (Sik beyin) کله پوک.
سیک بره سی: (Sik bərəsi) کاندوم.
سیک بودالاسی: (Sik budalası) فاحشه.
سیکدن یانیقلی: زن حشری. ابنه ای.
سیکدیر: (Sikdir) فعل امر به معنای «گم شو». بصورت «سکتر» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
سیکدیرآباد: ناکجاآباد.
سیکدیر ائتمک: اهمیت ندادن.
سیکدیر چالماق: دفع کردن. راندن.
سیکدیر گئت: (Sikdir get) برو گمشو.
سیکدیرمک: (Sikdirmək) باعث مجامعت شدن. دررفتن. جیم شدن. به سرعت فرار کردن. بیرون شدن.

سیقراق

سیکدیرمه:(Sikdirmə)مجامعت. اخراج.
سیکدیرن: (Sikdirən) دیّوث.
سیکدیر نامه: برگهٔ اخراج.
سیکدیریجی: ساده. خشن. پَست.
سیکر: (Sikər) گایان.
سیکرجیل: حشری. مرد جفت جو.
سیک سولاماق: (Sik sulamaq) به هر کس میل کردن.
سیک سیک ائتمک: اصرار کردن.
سیک سییرن: (Sik siyirən) زن بسیار ضعیف.
سیک کیمی: (مانند کیر) بسیار کثیف.
سیکگر: (Sikgər) ناسازگار. معاند.
سیکگن: (Sikgən) بسیار گاینده.
سیک گؤسترمک: تهدید کردن
سیکله مک: (Sikləmək) اهمیت دادن.
سیکلی ساتی: زن آگاه و توانا.
سیکمک: (Sikmək) مجامعت کردن. گاییدن. اهمیت دادن.
سیکمه: (Sikmə) مجامعت. گایش.
سیکیمه اؤستؤرورسان:(Sikimə osturursan) (به کیرم می گوزی) غلط می کنی. بیخود می کنی.
سیکه بند: (Sikə bənd) زن حشری. آدم لاغر.
سیکه بوْی دئمک: سماجت کردن. خیرگی کردن. لاف زدن.
سیکه دیکته دئمک: (به کیر دیکته گفتن) کار عجیب و غریب کردن.
سیکه دستمال سالان: چاپلوس.
سیکه ساریماق: دست انداختن.
سیکه فارسی اؤگرتمک: (Sikə farsi öyrətmək) (به کیر فارسی یاد دادن) به کار عجیب و غریب دست زدن.
سیکه کئچمک: به دردسر افتادن.
سیکی الینده: (Siki əlində) ناکام. حشری. هوسمند.
سیکی ایپلی: آنکه اختیار سخن نداشته و توسط دیگران کنترل شود.
سیکی ایچینده: مرموز. موذی. حیله گر.
سیکیب چئویرمک: (Sikib çevirmək) فحاشی کردن. بیچاره کردن.
سیکی چارشابا دوْلاشماق: (Siki çarşaba dolaşmaq) خیط کاشتن. گند زدن.
سیکی داششاغینا دنگ اوْلماق: (Siki daşşsağına dəng olmaq) کاملاً کوک بودن. نشئه بودن.
سیکی دورماق: (Siki durmaq) تحریک شدن. قصد آزار داشتن.
سیکی دؤشمک: از نیرو افتادن.
سیکیر: [مغ] شکر. (شیرینی)
سیکیش: [دیو](Sikiş) گایش. مجامعت.
سیکیشدی: (Sikişdi) گایش. مجامعت.
سیکیش قیریش: موش دوانی. جرزنی. بوس و کنار. حیله. توطئه.
سیکیش قیریش آدام:آدم حیله گر.
سیکیش گلمک: کلک زدن.
سیکیشمک: گاییدن. مجامعت کردن.
سیکیشمه: گایش. مجامعت. نزدیکی.
سیکیشه دؤشمک: به دردسر افتادن.
سیکی قالخماق: تحریک شدن. جسارت یافتن. به خود اهمیت دادن.
سیکی قیریق: (Siki qırıq) بدذات. چغر. بددست. سمج.
سیکی قیریلماق: سردی مزاج گرفتن.
سیکی گؤلمک: ارضاء شدن مرد.
سیکیلمک: گاییده شدن. مفعول شدن. گم کردن. پول خود را گم کردن.
سیکیلمه: گاییدگی. انفعال (جنسی).
سیکیلمیش: گاییده شده. بی اهمیت.
سیکیلمیش سوپا: (Sikilmiş supa) کره خر گاییده شده. ناراحت. مغموم. سنگ روی یخ.
سیکیم سوْخوم: (Sikim soxum) سخن کفر. یاوه.
سیکیم زوْرو:(Sikim zoru) به زور اجبار.
سیکین اتین یئمک: (Sikin ətin yemək) غیبت کردن.
سیکین ترسه اوْزوْ: (Sikin tərsə üzü) (طرف پایین کیر) بسیار کثیف.
سیکین چؤرگی: (Sikin çörəyi) ثروتی که زن آورده.
سیکیندن آسماق: سخت کیفر دادن.
سیکیندن یاریماق: (Sikindən yarımaq) از جای مایه دار و ثروتمند زن گرفتن.
سیکینده اوْلماق: اهمیت دادن.
سیکینده پنیر گؤرمک: (Sikində pənir görmək) چاپلوسی کردن.پاچه مالیدن.
سیکینده فیندیق قیرماق: (Sikinə fındıq qırmaq) بسیار نشئه بودن. بسیار کوک بودن. از نظر جنسی بسیار توانا بودن.
سیکین قاپان: (Sikin qapan) فقیر. بی چیز. آس و پاس.
سیکینه ایپ باغلامماق: (Sikinə ip bağlamaq) دست انداختن.
سیکینه بهتان دئمک: (Sikinə böhtan demək) کارنکرده رابخودنسبت دادن.
سیکینه تسبیح دؤزمک / سیکینه قوم سپمک: (Sikinə qum səpmək) از بیکاری به کار بیهوده دست زدن. مگس پراندن.
سیکینه سالاماق: اهمیت دادن.

سیکینه سو گلمک: (Sikinə su gəlmək) آب به پشت آمدن.
سیکینه قاتما باغلاماق: (Sikinə qatma bağlamaq) فریب دادن.دست انداختن.
سیکینه قیل دؤزمک: (Sikinə qıl düzmək) بیهوده کوشیدن.
سیکینین دوُغروسونا گئتمک: (Sikinin doğrusuna getmək) کار را به دلخواه و به عقل انجام دادن.
سیکی یوُغورتلو: (Siki yoğurtlu) خرپول. ثروتمند.
سیکی یوُغون: (Siki yoğun) لوطی. تنومند. زورمند.
سیگز گؤزلی: (گیا) ← دام قوروغو.
سیگیرمه: (Siyirmə) پلک چشم.
سیگیل: [دیو](Sigil) ← زیگیل.
سیل: (Sil) جو صحرایی. ابزار ماهیگیری یا حصیر بافی. ورم. باد. فضله. فعل امر به معنای «پاک کن». کم خوراک. قله. نوک کوه.
سیلا: (Sıla) حرمت. احترام.
سیلار: (Silar) زردآلوی وحشی.
سیلاشقی: (Sılaşqı) احوالپرسی.
سیلاشیق / سیلاغا: (Sılağa) قدردانی. بزرگداشت.
سیلاغان: (Sılağan) دردشناس. قدردان.
سیلاغای: (Sılağay) بالابلند. قد بلند.
سیلاق: (Sılaq) حرمت. احترام. مکافات. بخشش. عنایت.
سیلاقماق: (Sılaqmaq) ارزش دادن.
سیلاماق: (Sılamaq) خسته شدن روی اسب. دست کشیدن. نوازش کردن. احترام کردن. تجلیل کردن.
سیلانای: (Sılanay) بالابلند. قد بلند.
سیلانماق: (Sılanmaq) تجلیل شدن. محترم شمرده شدن.
سیلاو: (Silav) راه سربالا.
سیلاو ائتمک: (Silav etmək) آمیختن.
سیلاو سارناو: گریه و فغان.
سیلای: (Sılay) کم اشتهاء.
سیل باشدان: روز از نو روزی از نو.
سیلباق: (Sılbaq) تراخم.
سیلبه: (Silbə) آبدارخانه.
سیلبی: (Sılbı) برف آمیخته با باران.
سیلبیج: (Silbic) محافظ گهواره در برابر کثافت.
سیلبیجچی: سگ کثیف و بیمار.
سیلبیر: (Sılbır) خالی. نرم. ناکارآمد.
سیلپک: (Silpək) ریشه افشان.
سیلپیک: (Silpik) شلخته. نامنظّم. شتری که قدمهای نامرتّب بردارد.
سیلت: (Səylət) صنعت. هنر.
سیلتاق: (Sıltaq) بهانه. دلیل.
سیلتاقچی: (Sıltaqçı) بهانه گیر.
سیلتاماق: (Sıltamaq) بهانه جستن.
سیلتانجیق: (Sıltancıq) بهانه گیر.
سیلتانماق: (Sıltanmaq) بهانه جستن.
سیلتاو: بهانه. وسیله. حاملگی. سبب.
سیلتاوچی: (Sıltavçı) بهانه گیر.
سیلتاولی: (Sıltavlı) حامله. باردار.
سیلتای: (Sıltay) دستگیره.
سیلتچی: (Səylətçi) معمار. آرشیتکت.
سیلتمک: (Silətmək) دست کشانیدن. مهربانی کردن.
سیلتنمک: (Siltənmək) تکان خوردن. قهر کردن.
سیلته: (Siltə) جنبش. حرکت.
سیلته مک: (Siltəmək) حرکت کردن. تکان دادن. سرزنش کردن.
سیلتی: (Silti) قلیا (شیمی).
سیلتیک: (Siltik) پر رو. کمی لنگ.
سیلتیما: (Sıltıma) کسی که مختصراً چلاق است.
سیلتیمک: (Siltimək) کمی لنگیدن.
سیلج: (Siləc) دو رو. ریاکار.
سیلجان: (گیا)(Silcan) نوعی خار. (Smilax).
سیلجک: (Silcək) حوله.
سیلجیک: (Silcik) دستمال کاغذی. لاغر. بی ترکیب.
سیلدیر: (Sıldır) پرتگاه. سراشیبی. صدای برخورد.
سیلدیرتمک:(Sildirtmək) پاک گردانیدن.
سیلدیرماق: (Sıldırmaq) جغجغه.
سیلدیرمک: ← سیلدیرتمک.
سیلدیرن: (Sildirən) تُنُک. پراکنده.
سیلدیری: (Sildiri) حذف. پاکسازی.
سیلدیریم: (Sildirim) حذف.
سیلدیریم: (Sıldırım) پرتگاه. سراشیبی.
سیلرگین: (Silərgin) صیقل یافته. فراموش شده.
سیل سؤپؤر: (Sil süpür) رفت و روب. به صورت «سیل سپر» به معنای عنوان یکی از طوایف ترک وارد ادبیات فارسی شده. واحد تخریب در قشون صفوی.
سیل سؤپؤر ائتمک: رفت و روب کردن. دزدیدن. جمع کردن و بردن.
سیلسیز: (Silsiz) بی صفت. بی نمود.
سیلسیله: (Silsilə) زینت طلایی یا نقره ای بانوان. چراغ قدیمی. کاغذهای رنگی مثلثی شکل که در عید آویزند.
سیلشمک: (Siləşmək) یکدیگر را نوازش کردن. **سیلشمه:** همنوازی.
سیلفجه: (Siləfcə) دو رو. ریاکار.
سیلقا: (Sılqa) راه فرعی.
سیلقاداق: (Sılqadaq) نیرومند. تنومند.
سیلقای: سفت. سخت(پوست).
سیلقایلیق: (Sılqaylıq) خام. نپخته.

سیلسیله

سیلقیر: (Sılqır) نوعی بیماری حیوانی. احمق. ابله. الک بزرگ با سوراخهای درشت. **سیلقیرباش:** کله پوک.
سیلک: (Silək) تمیز. پاکیزه. دستمال.
سیلک: (Silk) فعل امر به معنای «بتکان». **سیلکدیرتمک:** تکانیدن. **سیلکر:** الک. زلزله. زمین لرزه. **سیلکشمک:** تکان دادن حیوان موهای خود را و

سیخ کردن آنها. **سیلکک:** بی خوابی. **سیلکم:** کیسهٔ نیمه پر. **سیلکمک:** تکان دادن. تکاندن. **سیلکمه:** کلاه پوستی. **سیلکمه ایچمک:** نوعی پوستین ترکمنی که از پوست برّهٔ ۵ یا ۶ ماهه دوزند و آنرا به رنگ زرد درآورند. این پوستین را تنها در جشنها پوشند. **سیلکن:** افشان. بی خوابی. **سیلکنجک:** پارچهٔ بزرگ توت چینی. **سیلکنمک:** تکان خوردن. **سیلکه:** تخم حشره. غلهٔ جوشانده شده. سطل. **سیلکه جک:** زیر سیگاری. ته سیگاری. **سیلکه لتمک:** تکانیدن. **سیلکه لشمک:** همدیگر را تکانیدن. چانه زدن. **سیلکه لشمه:** چانه زنی. **سیلکه لنمک:** تکانده شدن. **سیلکه لنمه:** خودتکانی. **سیلکه لمه مک:** تکاندن.گردگیری کردن. **سیلکه له مه:** گردگیری. **سیلکه مک:** تکان دادن. **سیلکه مه:** تخمهای کدو که پس از خالی کردن داخل کدو، آن را در مزرعه بتکانند تا تخمها بیرون بریزد. **سیلکی:** شفاف. **سیلکیر:** افشان. **سیلکیش:** تکان. پاکسازی. افشان. تحریک. **سیلکیشمک:** با هم تکان دادن. **سیلکیک:** تکان خورده. خاکی که آبش به سرعت برود. تنبل. بی قابلیت. **سیلکیم:** جسور. لرزان. **سیلکیمک:** تکان خوردن. جنبیدن. کم شدن. **سیلکینتی:** رفت و روب. **سیلکینجک:** چشم نظر گردن آویز. **سیلکینمک:** خود را تکان دادن. **سیلکینمه:** تکان. **سیلکینیش:** اهتزاز.

سیلگج: (Silgəc) برف پاککن ماشین. دستمال ظرف.

سیلگی: (Silgi) نظافتچی. پاککن. گردگیر. رنده. پارچهٔ پاک کننده. تگه پارچه‌ای که به گلولهٔ سربی وصل شده و با آن لولهٔ تفنگ را پاک کنند. دستمال. به صورت «سلکی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده. رشته کوه.

سیلگیج: (Silgic) دستمال. حوله.

سیلگیر: (Silgir) الک ریز. ظاهر پرست.

سیلگیلی: (Silgili) بقچه.

سیلگین: جای گود که باد برف را در آن پُر کرده. معصوم. نادم. تائب.

سیلگینمک: (Silginmək) توبه کردن.

سیللنمک: (Sillənmək) به شک افتادن.

سیلله: (Sillə) سیلی. کشیده. تپانچه. توگوشی. طنابی که به جای رکاب در زین بندند و زیر بار قرار گیرد.

سیلله له مک: سیلی نواختن.

سیلله لنمک: سیلی خوردن.

سیللی: ← سیلله. ظرف. خوش نما.

سیللیک: (Sillik) آخور.

سیلمک: (Silmək) پاک کردن. زدودن. از بین بردن. محو کردن. سترون. فراموش کردن. مالیدن. خشک کردن (دست و صورت، بشقاب و غیره). واکس زدن. ترسیدن.

سیلمه: (Silmə) نظافت. چوبدستی.

سیلمه جه: (Silməcə) لبریز. دستمال.

سیلمه جی: (Silməci) پاک کننده.

سیلمیج: (Silmic) محافظ گهواره در برابر کثافت. **سیلنج:** (Silənc) دستمال.

سیلنمک: (Silənmək) نوازش شدن.

سیلوسون: (Siləvsun) بی حیاء.

سیلوی: (Silvi) تپه. بلندی.

سیلویج: (Silvic) خسیس.

سیله: (Silə) ظرف چوبی (مناسب برای آشی زدن پوست در دباغی). پُر. مملو.

سیله: (Səylə) نور. اشعه.

سیلهان: (Silhan) توفان.

سیله جک: (Siləcək) دستمال. قطیفه.

سیله جه: (Siləcə) ظرف حصیر انتقال سرگین.

سیله سی / سیله سیل: (Siləsi) لبالب.

سیله گی: (Siləgəy) آب دهان.

سیله گیش: (Siləgiş) تظاهر.

سیله له مک: (Silələmək) لبریز کردن.

سیله لی: (Səyləli) نورانی.

سیله مه / سیله وار: (Siləvar) لبالب.

سیلی: (Sili) زیرانداز پشمی. خلال دندان. نظافت. پاکیزگی. عفت. فرش خوش بافت. به صورت زیلو وارد زبان فارسی شده است.

سیلیان: (Silyan) باد خشک و شدید زمستان. درخت راست و کم شاخه.

سیلیب: (Silib) دُرد. عصاره.

سیلیب چله کن: (Silib çələkən) دستشویی.

سیلیب سؤپؤرمک: (Silib süpürmək) رفت و روب کردن. پاک و پاکیزه جارو کردن.

سیلیت: (Silit) خسته. کوفته. ابطال. امحاء. بلور. کریستال.

سیلیتمک: (Silitmək) باطل کردن.

سیلیتیش: (Silitiş) نظافت. حذف.

سیلیج: (Silic) له شده و نیمه شده.

سیلیجه: (Silicə) تمیز. پاکیزه.

سیلیجی: (Silici) پاک کننده. محو کننده. زداینده.

سیلیسیز: (Silisiz) بی عفت. آلوده.

سیلیش: (Siliş) حذف. تصفیه.

سیلیک: [دیو](Silik) زیبا. پاک. بی‌عیب. خوش بیان. شایسته. بی‌شخصیت. یاوه. صاف. هموار. معصوم. تسمهٔ زیر برای آویختن چیزهای مختلف. خواهر. چهره. لوبیا خشک. توتک. **سیلیک آغجا:** زر مالیده که نقش سکهٔ آن محو و پاک شده باشد. **سیلیکبه:** گوشت بسیار پخته و باز شده. **سیلیک تکین:** شاهزادهٔ پاک نهاد. (ناپ). **سیلیکجک:** دستمال. **سیلیکلیک:** همواری. کمال. پاکیزگی.

سیلیلیک: (Sililik) عصمت. پاکدامنی.

سیلیم: (Silim) نظافت. پاکیزگی. نردبان. بیحال. احمق.

سیلیمدیر / سیلیمدیک: بدردنخور. زباله.

سیلیم سؤپؤروم: (Silim süpürüm) (جارو کنم و جمع کنم) نوعی بازی. کودکی چشمان کودک دیگر را از پشت می‌گیرد و می‌پرسد: «سیلیم سوپورم» دیگری می‌گوید:«آللاهما باغیشلا».(به خدا ببخش) اولی او را رها می‌کند.

سیلیمسی: (Silimsi) وسواسی.

سیلیمسیمک: در سختی تحمل کردن.

سیلیملی: (Silimli) آراسته.

سیلین: (Silin) فرنی.

سیلینتی: (Silinti) اثر پاک شدن نوشته. کهنهٔ بچه. آبرفت.

سیلینج: (Silinc) محافظ گهواره در برابر کثافت.

سیلینمک: (Silinmək) پاک شدن. زدوده شدن. از بین رفتن. محو شدن. سترده شدن. فراموش شدن. خشک شدن. مالیده شدن. واکس خوردن. خود را خشک کردن.
سیلینمیش: پاک شده. آدم بی‌حیاء.
سیلینه جک: (Silinəcək) حولهٔ حمام.
سیلینیش: (Siliniş) نظافت. حذف.
سیم: (Sim) مفتول. نقره. زه و سیم تار و غیره. چرک و خونابه در زخم. ورم. آماس. چرکین. مرز.
سیم آغاج: تیرچراغ برق. تیر تلفن.
سیماچیق: نامی قدیمی برای زنان.
سیمار: (Sımar) مه آلود. گرفته.
سیماق: (Sımaq) تحقیر کردن. برهم زدن. شکست دادن.
سیماک: (Simak) بول کردن.
سیمالچیق: انگشت کوچک.
سیماما: (Sımama) پذیرش. اطاعت.
سیماماق: پذیرفتن. اطاعت کردن.
سیم اوْتو: (گیا) علفی نارنجی مانند سیم که با آن علف پیچند.
سیمای: (Sımay) خون رقیق.
سیمایقا: (Sımayqa) روح خانه.
سیمایلیق: (Sımaylıq) لباس عید.
سیم بوروت: سبیل چخماقی.
سیم تئل: (Sim tel) گلابتون.
سیمتاق: دربدر. آواره. جنگل. تنبل.
سیمتاقسیز: (Sımtaqsız) فعال. انرژیک.
سیمتالماق: در حرکت بودن.
سیم توْر: (Sim tor) تور سیمی.
سیم توساق / سیم تیکان: (Sim tusaq) سیم خاردار.
سیمجاق: (جان)(Sımcaq) گربه.
سیمجیر: (Simcir) زنجیر.
سیمخیرماق: (Sımxırmaq) دماغ خودرا در گریه بالا کشیدن.
سیمریمک: (Simrimək) یاد گرفتن.
سیمزار: (Simzar) نازک بدن (ناد).
سیمسار: خویشاوند نزدیک (ناپ).
سیمساق: (Sımsaq) کم غذا. وسواسی.
سیم ساقال: ریش بلند و نازک.
سیم سله: (Sim sələ) زنبیل سیمی.
سیم سیجاق: (Sım sıcaq) بسیار گرم
سیم سیخی: (Sım sıxı) بسیار متراکم.
سیمسیر: (Sımsır) شلخته.
سیمسیریق: (Sımsırıq) لب و لوچه. اخم. سکوت.
سیمسیق: ← سیمسیریق. مُشت.
سیم سیم: (Sim sim) آهسته آهسته.
سیم قامچی: تازیانه یا شلاق سیمی.
سیمک: (Simək) جنگل.
سیمگه: (Simgə) سمبل. نماد.
سیمگه چی: نمادگرا. سمبولیست.
سیمگه سل: سمبلیک. نمادین.
سیمگه له مک: نمادادر کردن.
سیمگیر: (Simgir) اندود نازک روی پشت بام.
سیمگیل: (Simgil) مرطوب. نمدار.
سیمله مک: (Simləmək) چرکین شدن جراحت. سیم کشیدن بر آلت موسیقی. با سیم ظرفشویی ظرف را پاک کردن. ضد عفونی کردن.
سیملی: (Simli) سیمدار. زهی. زخم چرک کرده. ورم کرده. آماس دار.
سیملیک: (Simlik) بیدزار.
سیمن: (Simən) مجلس جشن. پرچم جلوی تالار. دشتبان.
سیمنته: (Simməntə) بی قابلیت.
سیمنه: (Simnə) رکاب.
سیموز: (Simuz) ← سمیز.
سیمه لک: (Simələk) اندک. ابله.
سیمیت: (Simit) بلغور ریز. سیاه.
سیمیتن:(Simitən)پررو.مزاحم.خسیس.
سیمیرتا: (Sımırta) تخم مرغ.
سیمیرتلاق: (Sımırtlaq) مبهوت.
سیمیرساق: (Sımırsaq) استخوان.
سیمیرماق: (Sımırmaq) مکیدن.
سیمیز: (Simiz) ← سمیز.
سیمیزماق: (Sımızmaq) جر زدن.
سیمیش: (Sımış) هسته.
سیمیشقا: (Sımışqa) تخم آفتابگردان.
سیمیک: (Simik) غیرصمیمی.
سیمیل:(Sımıl)شیطان. روح خبیث. ابله.
سیمیلماق: (Sımılmaq) خودرا جمع کردن و پنهان شدن.
سیمیله: (Similə) محبوب.
سیمیلیک: (Similik) احمق. ابله.
سیمیندیریک: (Simindirik) بلغور ریز.
سیمینه: (Siminə) بیهوده. بی دلیل.
سین: (Sın) قبر. مزار. اندام. ساقه. بدنه. رشته کوه. بلندی. طول. نقد. تحلیل. آزمایش.
سینا: (Sına) پشتیبان. همسال. **سیناب:** تجربه. آزمون. کله شق. **سیناپ:** جیوه. **سینات:** سرمای پاییزی زیانبار برای گیاه. انجماد. هیئت بررسی. کادر آزمون. **سیناتماق:** آزمایاندن. **سیناج:** محک. **سیناچی:** ممتحن. حاکم. قاضی. **سینار:** شکننده. مادّه. همتا. پنج انگشتی. نصف. اقرباء. تجربه. امتحان. کوتاه. چپ. کج. **سینار باخماق:** از گوشهٔ چشم نگریستن. با دید کناری به چیزی نگاه کردن. **سینارداش:** همتا. اقران. **سینارسیق:** جایی از پشت اسب که نفر دوم همراه یک نفر در جلو بر آن نشسته باشد. **سینار یان:** کج. معوج. یک وری. **سیناس:** هجوم. وجدان. **سیناش:** آزمایش. سنجش. **سیناشتا:** آزموده شده. آشنا. تجربه شده. **سیناشما:** مسابقه. رقابت. هم آزمایی. **سیناشماق:** همدیگر را آزمایش کردن. **سیناشیق:** آزموده. معتاد. **سیناغا:** ضرب المثل. سخن نیاکان. **سیناغیل:** شکننده. **سیناق:** امتحان. تجربه. بازرسی. معاینه. **سیناقچی:** ممتحن. آزمایشگر. **سیناق داشی:** سنگ محک. **سیناقلی:** آزموده. مجرّب. **سینالقا:** کارنامه. **سینالقان:** آزموده. استاندارد. مجرّب. **سینالقی:** تلویزیون. **سینالماق:** آزموده شدن. **سینالی:** آزموده. مجرّب. موزون. **سینالیش:** خود حسابی. خود آزمایی. **سینام / سیناما:** آزمون. تحقیق. معاینه. **سیناماق:** آزمودن. سنجیدن. **سینامال:** آزموده. منتخب. **سینامان:** انتخابگر. آزمونگر. **سینان:** شکننده. شکستنی. آزمایشگر. **سینانان:** برگ توتون. **سینانقی:** آزمایش. سنجش. **سینانقین:** آزموده. سنجیده. **سینانماق:** آزموده شدن. **سینانیش:** آزمایش. سنجش. **سینانیلماق:** آزموده شدن. **سیناو:** آزمون. سنجش. **سیناوجان:** تیزبین. **سیناو**

گئتمک: در هوس شدید بدست آوردن و یا وصال به چیزی بودن. **سیناووق:** آزموده. مجرّب. **سینای:** رونـد. روش. شیوه. **سینایچی:** ممتحن. حاکم. قاضی. **سینایش:** آزمایش.
سینبیریک: (Sinbirik) استخوان.
سینتار: (Sintar) بی شرم. بی حیاء.
سینتی: (Sıntı) قبرستان.
سینتیر: (Sintir) مبهوت. سرگشته.
سینج: (Sınc) صفت. ظاهر. فطرت. دقت. توجه. **سینجالماق:** زرد شدن. لاغر شدن. **سینجاماق:** چیدن یا جمع کردن گل. **سینجان:** (گیا) ← سینچقان.
سینجاو: ظریف. نازک. خلال (دندان). آب زیرکاه. **سینجری:** مارش سلجوقیان (ناپ). **سینجی:** دقت. ترازو.
سینجیر: برکت. زنجیر ظریف. ردیف. دقیق. عصبی. **سینجیق:** نقد. با درایت. به صورت «سین جین» وارد زبان فارسی شده است. جوزقند انگور. مچ پا. **سینجیقلاماق:** نقد کردن. درایت کردن. ثبات نشان دادن. به صورت «سین جین کردن» وارد فارسی شده است. **سینجیقلی:** تنقیدی. **سینجیقماق:** بی صبری کردن. **سینجیل:** صمیمی.
سینجیم: ظلم. ستم. **سینجینماق:** عذاب وجدان کشیدن.
سینچالاق:(Sınçalaq) انگشت کوچک.
سینچالاماق: (Sınçalamaq) دقت کردن.
سینچقان: (گیا)(Sınçqan) خار مغیلان. (Lycium europeum) «قامباتی» نیز گویند.
سینچو: [دیو](Sinçu) نوعی نان میان لواش و نان گرده.
سینچه: (Sinçə) چهره. رخ. صورت.
سینچه لک:(Sinçələk) مرغ زنبور خوار.
سینچی: (Sınçı) ممتحن. حاکم. قاضی. مجسمه ساز. تیز بین. نکته سنج. منتقد.
سینچی: (Sinçi) اسب شناس. اندام.
سینچیق: (Sınçıq) لنگ. چلاق.
سینچیل: فضول. بسیار انتقاد کننده.
سینچیلاماق: پاییدن. مراقب بودن.
سینچیلیق: (Sınçılıq) پیشگویی.
سیندا: (Sında) ابزار درآوردن دملی که در پا درآمده باشد.
سین داش: (Sın daş) یادبود.
سینداق: (Sındaq) دلتا.
سیندی: (Sındı) قیچی. شبیه. قبرستان.
سیندیجیق: (Sındıcıq) قیچی کوچک.
سیندیدان چیخما: تازه. فابریک.
سیندیر: (Sındır) شخصیت. روغن ذوب شده. ناهنجار.
سیندیراج: (جان) بلبل. ابزار نعلبندی.
سیندیرقاج: (Sındırqac) نوعی خم با ته سوراخ که آب نهر را تمیز می کند.
سیندیرقی: (Sındırqı) شکست. هزیمت. محل شکست.
سیندیرما: (Sındırma) تکثیر.
سیندیرماق: (Sındırmaq) شکستن. خرد کردن. ترکاندن. شکست دادن. منهزم کردن. با شور و ناز و کرشمه رقصیدن. تحقیر کردن. پست شمردن.
سیندیرمک: (Sindirmək) هضم کردن. جذب کردن. تحلیل بردن. ترساندن. زهرچشم گرفتن.
سیندیره: (Sindirə) تنگنا. فشار.
سیندیری: (Sindiri) هضم.
سیندیری: (Sındırı) شکست. دریا.
سیندیریجی: (Sındırıcı) شکننده. قاتل.
سیندیریجی: (Sindirici) لذیذ.
سیندیریش: (Sındırış) شکست. کشتار.
سیندیریش: (Sindiriş) هضم. گوارش.
سیندیریشماق: (Sındırışmaq) باهم شکست خوردن.
سیندیریلماق: (Sındırlmaq) شکسته شدن. خرد شدن. ترک خوردن. شکست خوردن. منهزم شدن.
سیندیریلمک: (Sindirilmək) هضم یا ترسانده شدن.
سیندیریم: (Sındırım) تکه. پارچه. بخش. تهدید.
سیندیریم: (Sindirim) هضم. گوارش.
سیندیرین قیزلار: (Sındırın qızlar) (بترکانید دختران) رقص گروهی زنانه.
سیندیق: (Sındıq) قیچی. شکست.
سیندیقا: (جان)(Sındıqa) مارمولک.
سیندیک: جیوه. صندلی. پرخور.
سیندیل: (Sındıl) ضعیف. ناتوان.
سیندیمچی: (Sındımçı) اسبی که ارابه را نکشد.
سینر: (Sinər) نوش. راحت. دلگشا.
سینر اوْلسون:(Sinər olsun)عافیت باشد.
سینریق: (Sınrıq) محدود.
سینساف: (Sinsaf) ساکت. خاموش.
سینسی: (Sinsi) درونی. پنهانی. نهانی. عذاب. آب زیرکاه. **سینسیتمک:** رنج دادن. دل آزردن. **سینسیره:** بداخلاق. پناهگاه. **سینسیز:** بدمزه. بی مزه. بی حیاء. **سینسیک:** پنهانی. نهانی. زیرجلی. دلخور. **سینسیکمک:** پرهیز کردن.
سینسیلشمک: پنهان شدن. مخفی شدن. به حالت اختفاء درآمدن. به حالت کمون درآمدن. **سینسیلیک:** باریک بینی. موشکافی. اختفاء. **سینسیمک:** آزرده خاطر شدن. ذله شدن. گله و شکوه کردن. **سینسیمه:** آزردگی.
سین سین: (Sin sin) زوزه کشان. ناله کنان. نوعی رقص که جوانان در جشنها به دور آتش انجام می‌دهند. نوش جان.
سینسیناو: (Sınsınav) امتحان. آزمون.
سینغراق: (Sınğraq) ← سینقیراق. دانهٔ زردآلو و شفتالو و امثال آن که پهن باشد. هستهٔ مدوّر مانند خرما را نیز چگیردک یا ایرکیشتک می گویند.
سینق: (Sınq) رشته کوه.
سینقار: (Sınqar) همتا. شبیه. نصف. نیمه. دوردست.
سینقارلاماق: تحقیر یا محتاج کردن.
سینقارلانماق: تجربه شدن.
سینقارلی: (Sınqarlı) مجرّب.
سینقارماق: (Sınqarmaq) ادغام کردن. هضم کردن. آماده شدن برای محافظت از خود.
سینقاری: (Sınqarı) کم عقل. نادان.
سینقاق: (Sınqaq) شکننده.
سینقان: (Sınqan) محتلم شده. جُنُب.
سینقغار: (Sınqğar) بی همتا.
سینقماق: (Sınqmaq) پنهان شدن.
سینقی: (Sınqı) عوض. تلافی. انتقام. عاطفه. **سینقیج:** پایهٔ گهواره. **سینقیر:** خط سیر. مسیر حرکت. **سینقیراق:** دانهٔ

زردآلو و شفتالو و امثال آن که پهن باشد. هستهٔ مدوّر مانند خرما را چگیردک یا ایرکیشتک گویند. فاصلهٔ میان انگشتان. سانقیراق نیز گویند. پناهگاه. قناری. نغمه خوان. سیستم عصبی. **سینقیراو:** ناشنوا. **سینقیرجاق:** اله کلنگ. **سینقیرماق:** هضم کردن. نغمه خواندن. **سینقیریج:** انضباطی. **سینقیش:** شکست. مغلوبیت. شکننده. **سینقیق:** شکسته. **سینقیل:** کوچک. خُرد. سهو. خطا. عاطفی. **سینقیلداماق:** احساس گناه کردن. **سینقیلی:** عاطفی. **سینقین:** شکسته. ورشکسته. مغلوب.

سینک: (Sink) قلع.

سینک: (جان) (Sinək) پشه. **سینک آتماق:** تخم گذاشتن پشه.

سینکا: (Sınka) ظرفشویی. حلبی.

سینکاچی: (Sınkaçı) حلبی ساز.

سینکا چیراق: (Sınka çıraq) چراغ دیواری فلزی جهت نصب در دستشویی یا زیرزمین.

سینک اودان: (گیا) (Sinək udan) پشه خوار. مگس گیر. گیاهی در مناطق گرم آمریکا. (Dionaea muscipula).

سینکچیل: (جان) (Sinəkçil) پرنده ای کوچک و پشه خوار.

سینک قابان: (گیا/جان) (Sinək qapan) علف مگس گیر. شجرالحشرات. مرغ مگس خوار. (Trochilus).

سینک قانادی: (Sinək qanadı) توتون درشت.

سینک قایدی: (Sinək qaydı) (پشه لیز) صورت براق و صاف.

سینک قوشو: (جان) (Sinək quşu) مگس مرغ. مرغ مگس خوار. (Trochilus colubris).

سینک قیران: (Sinək qıran) حشره کش. نوعی گیاه.

سینکلنمک: (Sinəklənmək) پشه راندن. وضعیت ازدحام پشه ایجاد شدن.

سینکله مک: (Sinkləmək) قلع اندود کردن.

سینکلی: (Sinəkli) تنبل. پشه دار.

سینکلیک: (Sinəklik) مگس کش. دستشویی.

سینگل: (Singəl) برهنه. بدترکیب. بی صدا.

سینگماق: (Singmaq)← سینمک.

سینگورماق: (Singurmaq) ← سینمک.

سینگه: (Singə) برشته.

سینگه جه: (Singəcə) کاردان. کاربلد.

سینگه مج: (Singəməc) گوشه. زاویه.

سینگیر: (Singir) ← سینیر. تار صوتی. اندود سوم بام. گوشت ران. دختر خواهر.

سینگیل: خواهر. خواهر کوچکتر. باجناق. پایه یا ساقه یا گیرهٔ میوه. تنبل.

سینگیله مک: فریاد کشیدن.

سینگیم: (Singim) قبول. پذیرش. هضم.

سینگین: (Singin) محجوب. هضم شونده. خجالتی.

سینگینمک: (Singinmək) پرهیز کردن.

سینلاق: (Sınlaq) قبرستان. مقبره.

سینلجه: (Sinəlcə) حیله گر.

سینلنبیج:(Sinlənbic) بازی قایم باشک.

سینلنمک: (Sinlənmək) پنهان شدن.

سینلنمه جیک: بازی قایم باشک.

سینله: (Sinlə) قبرستان.

سینله شیک: کاملاً خشک شده.

سینله مک: (Sinləmək) از روی حزن آهسته گریستن. بلند بلند پارس کردن.

سینلی: (Sinli) خواهر.

سینلی: (Sınlı) زیبا. نفیس. ظریف.

سینلیق: (Sınlıq) وجودی. مربوط به هستی. حساسیت.

سینلیک: (Sinlik) گدا. قبرستان.

سینما: (Sınma) شکستگی. شکنندگی.

سینماز: (Sınmaz) نشکن.

سینماشیق: (Sınmaşıq) لاغر و زیبا. سخت. سفت.

سینماق: (Sınmaq) شکستن. خرد شدن. ترک برداشتن. شکست خوردن. تار و مار شدن. ورشکست شدن. آزرده خاطر شدن. شکستن قیمت. تنزل یافتن. به دل نشستن.

سینمز: (Sınməz) غیرقابل هضم.

سینمک: (Sınmək) هضم شدن. جذب شدن. تحلیل رفتن. به دل نشستن. ترسیدن. به گوشه‌ای خزیدن. پناه بردن. زهرچشم گرفته شدن. فروافتادن. خم شدن و چسبیدن (از زین اسب). پنهان شدن.

سینمه: (Sınmə) هضم. جذب.

سینمه جک / سینمه جه: (Sınməcək) بازی قایم باشک.

سینناق: (Sınnaq) ناخن گاو یا اسب.

سینوْو: (Sinov) عمل شنا در ورزش.

سینور: (متفا)(Sinur) ← سینیر.

سینه: (Sinə) دل. قلب. ناقلا.

سینه جک: (Sinəcək) چادرشب.

سینه جن: (Sinəcən) حیله گر.

سینه چی: (Sınəçı) سینه زن. عضو دستهٔ سینه زنان. چوبی به اندازهٔ ۳۰ تا ۴۰ سانتیمتر با ضخامت بیش از انگشت که مانع می شود تا گاو از زیر گیو در هنگام شخم بیرون آید.

سینه دفتر: (Sinə dəftər) حاضرجواب.

سینه دن: (Sinədən) از حفظ. از بر.

سینه دوْلوسو نفس آلماق: (Sinə dolusu nəfəs almaq) نفس عمیق کشیدن.

سینه سیز: (Sinəsiz) بی قابلیت.

سینه سینه یاتماق: پسند آمدن.

سینه کی: (Sinəki) سنگ بنا.

سینه گرمک: (Sinə gərmək) سینه سپر کردن.

سینه گیر: (Sinəgir) آسم. تنگی نفس. نان برشته. پوستهٔ نان.

سینه وئرمک: (Sinə vermək) سینه جلو دادن.

سینه ووران: (Sinəvuran) سینه زن.

سینه وول: (Sinəvul) قابل هضم.

سینی: (Sini) مجمعی. طبق پهن.

سین یازیت:(Sın yazıt)نوشتهٔسنگ قبر.

سینیب: (Sınıb) صنف. طبقه. قبیله.

سینیت: (Sinit) تختهٔ مخصوص خرد کردن گوشت.

سینیجی: (Sinici) قابل هضم.

سینیچی: (Sınıçı) آزمایشگر. ممتحن.

سینیخماق: (Sınıxmaq) ← سینیقماق.

سینیر: (Sınır) مرز. حد. ناحیه. سرزمین. به صورت «سینور» و «سنور» به همین معنا وارد فارسی شده است.

سینیر: (Sinir) رگ. عصب. لاستیک.
سینیراشی: (Sınıraşı) تجاوز. تعدّی.
سینیر اوْتو: (گیا)(Sınır otu) زبان بره. سفرزه. (Plantago).
سینیر اؤته سی: (Sınır ötəsi) فرامرزی.
سینیر بوْیو خلقی: (Sınır boyu xəlqi) مرزنشینان.
سینیر پوْزوقلوغو: (Sinir pozuqluğu) آشفتگی عصبی.

سینیر اوتو

سینیر توْخو: (Sinir toxu) بافت عصبی.
سینیرجه: (Sinircə) بیماری عصبی.
سینیرچی: (Sınırçı) مرزنشین. مرزبان.
سینیرداش: (Sınırdaş) هم مرز.
سینیردیشی: (Sınırdışı) فرامرزی.
سینیرساماق: شکست خوردن.
سینیرسک: (Sinirsək) هیزم تر. عصبی. خشن. سفت. ناپخته. بیات. خشکیده.
سینیرسی: (Sinirsi) خشک و سفت.
سینیرسیز: (Sinirsiz) آرام. ساکن.
سینیرقوْل: (Sınırqol) مرزبان.
سینیرکؤپو: (Sinir küpü) کنسرواعصاب.
سینیرلاما: احصاء. تخصیص.
سینیرلاماق: محدود کردن.
سینیرلانماق: محدود شدن.
سینیرلانیش: مرزبندی. تحدید.
سینیرلتمک: (Sinirlətmək) پی گردانیدن. دستور به قطع عصب پا دادن.
سینیرلندیرمک: عصبانی کردن.
سینیرلنمک: عصبانی شدن.
سینیرله مک: (Sinirləmək) پی زدن.
سینیرلی: (Sinirli) عصبانی. عصبدار.
سینیرلی: (Sınırlı) محدود. محصور.
سینیرلیق: (Sınırlıq) پیمان مرزی. قلمرو.
سینیرلی یاپراق: (گیا)(Sınırlı yapraq) بارهنگ.
سینیرمک: (Sinirmək) زیادپختن. پخته شدن. له شدن در اثر پختگی. ترساندن.
سینیرمه: (Sinirmə) پختگی زیاد.
سینیریک: (Sinirik) عصبی.
سینیساپ: (Sinisap) ساکت. خاموش.
سینی سینی: (Sini sini) نوعی بازی در سولدوز. بازیکنان ابتدا دایره‌ای به قطر ۳ متر ترسیم می‌کنند. همهٔ آنها به جز دو نفر در داخل دایره مستقر می‌شوند. یکی از دو نفری که در بیرون هستند، پنهانی یک عدد توپ کوچک یا «یئتدی قات» را دراختیار دارد و به طوری که دیگران نفهمند توپ دست کدام است، هر کدام از یک طرف به دایره نزدیک شده و دارندهٔ توپ ناگهان یکی از افراد داخل دایره را با توپ می‌زند و فرار می‌کند. توپ به هر کس که خورد، باید آن را بگیرد و ضارب را تا قبل از رسیدن با محل امنی که تعیین شده، بزند. اگر موفق شود، جای دو نفر عوض می‌شود و گرنه از بازی خارج می‌شود.
سینیش: (Siniş) جذب. هضم. خوی. عادت. الفت.
سینیش: (Sınış) شکست.
سینیشلی: (Sinişli) قابل هضم.
سینیشمه: (Sinişmə) اختلاط. مؤانست.
سینیشمک: (Sinişmək) الفت گرفتن.
سینیف: (Sınıf) کلاس. طبقه. **سینیفدا قالماق:** ابقاء شدن. **سینیفدان کنار:** خارج از برنامهٔ درسی. **سینیف کئچمک:** ترفیع گرفتن. **سینیفلاما:** تصنیف. طبقه بندی. **سینیفلاماق:** طبقه بندی کردن.
سینیق: (Sınıq) شکسته. خردشده. ناقص. معلول. ورشکسته. درویش. غوزهٔ پنبه. توخالی. پوک. پژمرده. به صورت «سنگ» وارد فارسی شده است.
سینیقای: شکست خورنده. شکننده.
سینیقچی: شکسته بند.
سینیقدیرماق: دل شکسته کردن.
سینیق رادیو: (رادیو شکسته) پر حرف.
سینیقسا: تودار. منزوی. شکسته. رنجور.
سینیق سالخاق / سینیق سؤکؤک: (Sınıq salxaq) شکسته بسته.
سینیق سؤیم: (Sınıq süyəm) نیم وجب.
سینیق قیچ: (Sınıq qıç) لی لی.
سینیقلی: (Sınıqlı) شکسته. غمگین.
سینیقلیق/ سینیقما: (Sınıqlıq) شکستگی. اندوه. مصیبت.
سینیقماق: (Sınıqmaq) شکسته شدن. ضعیف شدن. لاغر شدن.
سینیقمان: (Sınıqman) بدردنخور.
سینیک:(Sinik) طبیعت. فطرت. منزوی. پاکدل. دل سیری. محبوب. عاطفه.
سینیل: (Sinil) خواهر.
سینیلاماق: (Sınılamaq) گریستن.
سینیلجک: (Sinilcək) خواهر کوچولو.
سینیلجن: (Sinilcən) پنهان. مخفی.
سینیلماق: (Sınılmaq) شکسته شدن.
سینیلمک: (Sinilmək) به سختی نفس کشیدن. پنهان شدن.
سینیله: (Sinilə) نوعی نان عیدانه.
سینیله مک: (Siniləmək) به آرامی گریستن. نالیدن.
سینیلیش: (Sınılış) شکست. بحران. دگرگونی.
سینیم: (Sınım) اطمینان. انقیاد.
سینیم: (Sinim) هضم.
سینیملی:(Sinimli)راحت هضم شونده.
سیو: (Siv) برآمدگی قسمت خمیدهٔ دستهٔ تبر. کنج.
سیوا: (Sıva) آب کم عمق. پرده.
سیوات: (جان)(Sıvat) گاو نر.
سیواق: (Sıvaq) قسمت خروشان آب. درست. زرنگ. گِل.
سیوالیش: (Sıvalış) هنگامه. غوغا.
سیوان: (Sivan) چادر بزرگ.
سیواناق: (Sıvanaq) درست. صحیح.
سیوان چیچگی: (گیا)(Seyvan çiçəyi) طردان.
سیوخارماق: (Sıvxarmaq) تماماً ریختن یا سرازیر کردن.
سیوران: (Siyuran) مظفر. پیروز.
سیورسات: (متفا) ← سورسات.
سیورغال: (Siyurğal) ← سویورقال.
سیوری: (Sivri) تیز. نوک تیز. دراز و

باریک. قلمی. حادّه.
سیوری سینک: (جان) پشه. پشهٔ لعل.
سیوری فاره: (جان) نوعی پستاندار پشه خوار. (Sorex arancus).
سیوری قویروق: (جان) نوعی کرم نازک به درازی ۳ تا ۱۲ میلمیتر که در رودهٔ بسیاری از حیوانات پستاندار یافت می‌شود.
سیوریلمک: نوک تیز شدن.
سیوریلیش: تیزی.
سیوزاق: (Sıvzaq) ملایم.
سیوسیک: (جان)(Sivsik) بچه موش.
سیوقا: (Sıvqa) جوانه. نهال.
سیوک: (Sivək) سرمهٔ بالا و پایین در.
سیوگیل: (Sivgil) زیرک.
سیوه: (Sivə) آستانه. درگاه.
سیوی: (Sıvı) رقیق. مایع.
سیوی باساجی: پمپ هیدرولیک.
سیویر: (Sıvır) حادّ. دشوار. بُز نر بالاتر از دوسال.
سیویرت: (Sivirt) کامل. مطلق. خالص.
سیویرسال: (گیا)(Sıvırsal) لوبیای سبز و تازه برآمده.
سیویریق: (Sıvırıq) اسهال. پر رو.
سیویز: (Siviz) نی. خیزران.
سیویز: (Sıvız) رقیق.
سیویزقور: (Sivizqur) نی. خیزران.
سیویشکن: (Sivişkən) لغزنده.
سیویق: (Sıvıq) رقیق. مایع.
سیویلجه / سیویلجی: (Sivilcə) آبله. جوش صورت.
سیویلجیک: (Sivilcik) تگرگ ریز.
سیویلماق:(Sıvılmaq)مایع و رقیق شدن.
سیویلی: (Sıvılı) هیدرولیک.
سیه لک: (Səyələk) بی عقل.
سیه وان: (Səyəvan) آواره. بیکار.
سیی: (Sıy) علت یا عامل بزرگداشت. هدیه. رشوه. بزرگداشت. احترام.
سییاپیر: (Sıyapır) بی شرم. بی حیاء.
سییات: (Siyat) روح ساکن در عالم مردگان.
سییاتای: (Siyatay) تنها. تک.
سییاتوْ: (Siyato) بی رنگ ساده. صاف.
سییاتوْی: (Siyatoy) دست خالی. غیرمسلح. مجرد.
سییاز: (Sıyaz) کنگره. کنفرانس.
سییاق: (Sıyaq) چهره. رو.
سییاقداش / سییاقلی: (Sıyaqdaş) هم شکل. مشابه.
سییال: (Siyal) سنگریزه.
سییام: (Siyam) جیب بُر.
سییان: (Sıyan) خائن. ظرف مسی دهان گشاد.
سییاو: (Siyav) ارابهٔ دو چرخه.
سییپا: (Sıypa) ← سیپا.
سییپاق: (Sıypaq) خمیر تو خالی. درخشان. جلوه گر.
سییپانقاج: (Sıypanqac) صخرهٔ صاف مخصوص سُریدن.
سییپیتماق: (Sıypıtmaq) از جلوی چشم بلند کردن.
سییپین: (Sıypın) بلند. برآمده. دشوار.
سییپینجاق: (Sıypıncaq) لغزنده.
سییپینماق: (Sıypınmaq) لغزیدن.
سییچی: (Sıyçı) رشوه خور. هدیه دوست.
سییچیل: (Sıyçıl) مهمان نواز.
سییدام: (Sıydam) گرز. دگنک.
سییر: (Səyir) فروردین(گویش قزاقی).
سییرانجیق: (Sıyrancıq) صحیح.
سییریق: (Sıyrıq) شن کش. بی شرم.
سییریم: [دیو](Siyrim) راست. صاف. برجسته. شلاق.
سییرینتی: (Siyrinti) تکهٔ بلند و نازک از پارچه. پرتگاه کنار درّه.
سییسا: (Sıysa) فشار.
سییساق: (Sıysaq) هدیه دوست.
سییسیز: (Sıysız) بی شخصیت.
سییقا: (Sıyqa) شایعه. یاوه. آذرخش.
سییقا دارتماق:حرمت نهادن.تحفه دادن.
سییقال: (Sıyqal) صاف. مسطح.
سییقیج: (Sıyqıc) گوشت تفت داده شده که روغنش را گرفته باشند.
سییقیر: (Sıyqır) سِحر. جادو.
سییک ایسیتمه سی: (Siyək isitməsi) تب نوبه.
سییکیم: (Siykim) محبوب. جانان.
سییگک: (جان)(Siygək) مورچه.
سییلاچی: (Sıylaçı) مهمان دوست.
سییلاش: (Sıylaş) ماساژ. اکرام.
سییلاق: (Sıylaq) شرف.
سییلاماج: (Sıylamac) شلم شوربا. درهم برهم.
سییلاماق: (Sıylamaq) احترام کردن. رشوه دادن. پذیرایی کردن. تلطیف کردن. نواختن.
سییلانچاق: (Sıylançaq) مغرور. بزرگداشت.
سییلانماق: (Sıylanmaq) ماساژ داده شدن. **سییلاو:** (Sıylav) ماساژ. اکرام.
سییلی: (Sıylı) دوست داشتنی. با نفوذ. گرامی. آبرومند.
سییلی: (Siyli) آب معدنی.
سییلیق: (Sıylıq) ارمغان. هدیه. احترام.
سییلیم: (Siylim) بی قابلیت. کم خور.
سییماج: (Sıymac) زیر سیگاری.
سییماق: (Sıymaq) جدا کردن. خم شدن با هدف پنهان شدن. ماساژ دادن. افطار کردن. روزه گشودن. پوست کندن. رشوه گرفتن.
سییمن: (Sıymən) شلخته.
سییمه: (Sıymə) کثیف. پلید.
سییمی: (Sıymı) ماساژ.
سییمیزدی: (Sıymızdı) بی وفا.
سییمیزماق: (Sıymızmaq) بی وفایی کردن.
سییمیق: (Sıymıq) سرنوشت. افتخار.
سییمیقلی: (Sıymıqlı) افتخارآمیز.
سییناق: (Sıynaq) ناخن احشام.
سییوران: (Siyuran) مظفر.
سییورتوک: (Siyortuk) سرداری.
سییون: (Siyon) جذبه. محبت.
سییه: (Siyə) سیر. واحد سطح معادل نصف چرک برابر با ۳ هکتار. واحد وزن برابر با نیم چرک یا ۱۲۰ مثقال یا یک هشتم من تبریز. پانصد و پنجاه گرم.
سییه زی: (Siyəzi) کیسه. گونی.
سییه لنمک: ← سندله مک.
سییه له: (Siyələ) تخم کتان.
سییه مک: (Siyəmək) ادرار و مدفوع ریختن جانوران.

سیبه نک: (جان) ماهی شور.
سییتمک: (Siyitmək) سرپا گرفتن. شاش کردن. احساس سرما کردن.
سییر: (Sıyır) لگد. ← سیغیر.
سییربه: (Siyirbə) جارو.
سییرتکن: (Siyirtkən) برهنه.
سییرتمه: (Siyirtmə) کشو. کلون. لولا. اصول درو غله.
سییرجیک: (Siyircik) تگرگ ریز.
سییردیم: (Siyirdim) ردیف رج های عرضی قالی.
سییرقا: (Sıyırqa) تارهای اضافی در نخ رشته شده.
سییرگج: (Siyirgəc) رنده.
سییرگگ: (Siyirgəg) لغزنده.
سییرگه: (Siyirgə) پاروی بزرگ. مقدار علفی که در یک ضربه درو شود.
سییرگی: (Siyirgi) ساده. لخت. برهنه. پاروی چوبی.
سییرمک: (Siyirmək) خراشیدن. پوست کندن. لخت کردن. از غلاف بیرون کشیدن. از نیام بیرون کشیدن. پاک کردن. تمیز کردن. لیسیدن. ته بشقاب را تا آخرین لقمه پاک کردن. کشیدن و از تن درآوردن (لباس).
سییرمه: (Siyirmə) برهنه. بدون غلاف. کشو. کلون. لولا.
سییرن: (Siyirən) حفظ کننده. از بر کننده.
سییریش: (Siyiriş) پاکیزگی. لختی.
سییریک: (Siyirik) بی شرم. تگرگ ریز.
سییریلمک: (Siyirilmək) خراشیده شدن. خراش یافتن. لخت شدن. از غلاف بیرون کشیده شدن. لیسیده شدن. پاک شدن. با کشش از تن بیرون شدن (لباس). لیزخوردن.
سییریلمیش: (Siyirilmiş) آخته. برکشیده. خراشیده.
سییریم: (Siyirim) ← سییرینتی. ابروی سفید. خاک ارّه.
سییرینتی:(Siyirinti) خراشیده. خراش.
سییق: (Sıyıq) هدیه. آبکی. کم پشت. مایع. رقیق. کم عمق.
سییلجیم: (Siyilcim) خبرچین. لاغر.
سییلک: (Siyilək) تنها. فقط. صخره زار.
سییلم: (Siyiləm) درخت بی شاخ و برگ.
سییم: (Sıyım) هیئت. ظاهر. تیپ. حرمت. احترام.
سییمک: (Siyimək) شاش کردن.
سییمه: (Siyimə) ادرار. شاش کنی.
سیین: (Sıyın) خواهر کوچکتر. خاله.

ش

ش: (Ş) یکی از حروف زبان ترکی است که جزء حروف صامت گنگ، پیشین کامی و اصطکاکی گروه بندی می‌شود. در ترکی قدیم آغاز واژه با این حرف وجود نداشته است. بیشتر با حرف «س» و «چ» قابلیت تغییر و تبدیل دارد. بیشتر واژگانی که با «ش» آغاز شوند، از «چ» تغییر یافته اند.
شبه: (Şebbə) شکسته. علیل.
شبه ده: (Şebədə) مسخره. ریشخند.
شپی: (Şepi) دمپایی.
شپیک: (Şepik) گوشت بی روغن.
شته: (Şetə) ارهٔ مخصوص ورق بری.
شتیخانی: (Şetixanı) خوش تیپ.
شتیری: (Şetiri) آدم ضعیف.
شح: (Şeh) نم. شبنم. رطوبت. ژاله.
شح چیچگی: (گیا) گیاهی از تیرهٔ میخک. **شح چکمک:** نم کشیدن. **شح دوران:** (گیا)(Şeh duran) پای شیر. (Alchimilla). **شح قوردا غی:** (جان) کرم خاکی. **شح قوردو:** (جان) حلزون بی غلاف. **شحلنمک:** شبنم زدن. **شحله مک:** نم دادن. **شحله مه:** باران بسیار ریز. **شحلی:** نمدار. مرطوب. **شح مونجوغو:** شبنم. ژاله. حلزون بی غلاف.
شراز: (Şeraz) محکم. استوار.
شرامات: (Şeramat) تند. جَلد.
شرته: (Şertə) زن شلخته.
شش: (Şeş) شکاف. شیار. قائم.
ششالفا: قلاب سر زنجیر. میلهٔ آهنی که خیش را به یوغ وصل کند.
ششان: (Şeşan) قابلمه.
شش انداز: نوعی پلو که تنها یکبار در سال و آنهم در عصر روز عید بپزند و در خورشت آن تخم مرغ بسیار بزنند.
ششبر: سبیل کلفت و شق. سبیل از بناگوش در رفته. سبیل چخماقی.
شششیرنگی: خورشت. (گویش شوشا).
شششده نک: غذایی که از پیاز سرخ شده و تخم مرغ درست کنند.
شششگه: (Şeşgə) کاه نمدار و آرد زده.
شششل: (Şeşəl) کیسه.
شششمک: باز کردن. گشودن.
شششمه: (Şeşmə) گشایش. افتتاح.
شششن: (جان) حیوان دارای شاخ قائم.
شششوْ: (Şeşo) گاوی که شاخش رو به جلو باشد.
شششه: (Şeşə) آل. باور خرافی که آل در شب ششم تولد برای زیان رساندن به طفل می‌کوشد. نوعی بیماری که بدن کودک در اثر آن ورم میکند و برای درمانش باید بدن را با تیغ خراش دهند.خودنما. مغرور.شق. نوک تیز. قائم. ایستاده. **شششه بیغ:** ← شششبر.
شششه ری: برآمده. متورّم. مدوّر.
شششه سین توتماق: دعوای چیزی را کردن. چیزی را بسیار خواستن.
شششه قوشو: خفاش. نوزادی که چون از آغوش بر زمین گذارند، گریه کند.
شششه لشمک: تنافس. برای همدیگر خودنمایی کردن.
شششه لنمک: مغرور شدن. خشونت به خرج دادن. داد و بیداد کردن.
شششه لنمه: (Şeşmələnmə) خودنمایی.
شششه له مک: تیز کردن (گوشها).
شششه وورماق:آل زدن←آل آروادی.
شششی بئش: متضاد همدیگر.
شششید: (جان) حیوان دارای شاخ قائم.
شششیدلشمک: بهتر شدن.
شئل: (Şel) شاخه. لوس. ننر. ایوان ساخته شده از حلبی.
شئلپیک: (Şelpik) گوشت بی روغن.
شئللنمک: (Şellənmək) لاف زدن.
شئللی: (Şelli) لافزن. سُبُک. جلف.
شئله سویو گزدیرن: دوبهم زن.
شئن: (Şen) نقطه. آباد.
شئنسیز: (Şensiz) جای کم جمعیت.
شئنلیک: (Şenlik) آبادانی. آبادان. مسکن. قصبه. **شئوه:** (Şevə) بلبرینگ.
شئی: (Şey) چیز. مورد نامشخص. آلت جنسی. جماع.
شئی ائتمک: (Şey etmək) گاییدن.
شئی اوْغورلادی: (Şey oğurladı) (شئی دزدی) نوعی آئین قدیمی که در آن کسی از اطرافیان داماد و بویژه مشاطه، مخفیانه چیزی ازجهیزیهٔعروس بردارد.
شئیدالی: (Şeydalı) مغرور.
شئیران: (Şeyran) راضی.
شئی شوی: (Şey şüy) خرت و پرت.
شئی گیزلتدی: (Şey gizlətdi) نوعی بازی کودکانه با مخفی کردن چیزی و تلاش برای یافتنش.
شئی مئی: (Şey mey) خرده ریز.
شئییت باز: (Şeyitbaz) زنباره.
شئیین: (Şeyin) چگونه.
شا: (جان)(Şa) نوعی پرندهٔ رنگارنگ.
شاب: (Şab) زاج. ← زگ.
شابا اوْتورماق: مضطرب شدن.
شابات: (Şabat) کفش کهنه.
شاباتا: (Şabata) کفش سبک بهاره.
شاباد: (Şabad) استاد. ماهر.
شابادان: (Şabadan) لاف زن.
شاباش: (Şabaş) انعام. شادباش.
شابالا: صافی مخصوص برداشتن گوشت از دیگ پس از پختن.

شابالید: (گیا)(Şabalıd) شاه بلوط.
شابالید بوتا: (Şabalıd buta) نوعی فرش با نقش بوته‌هایی شبیه به شاه بلوط که در قره‌باغ بافته می‌شوند.

شابالید

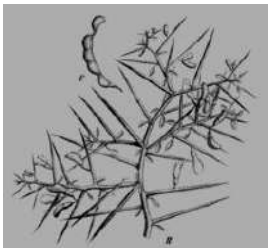
شابالید جنسی: آدم خسیس و بی‌خیر.
شـابالیددان یـاغ چیخارتمـاق: (از شـاه بلوط روغن گرفتن). کار غیرممکن و بیهوده کردن.
شابالیدی: (Şabalıdı) رنگ بلوطی.
شابان: (گیا)(Şaban) شفتالو. (گویش قوموق). یواش. آهسته. تنبل (گویش قزاقی). زودرنج.
شابخانا: محل تولید یا فرآوری زاج.
شاب داشی: مرجان دریای احمر.
شابدان: (Şabdan) خواستهٔ قوی.
شاب دنیزی: (Şab dənizi) دریای سرخ.
شـاب کسـیلمک / شـاب کیمـی دوْنمـاق: (Şab kəsilmək)ازتعجب خشک شدن.
شابی: (Şabı) شاگرد.
شابیت: (Şabıt) خواسته. آرزو.
شاپ: (Şap) نـوعی بیمـاری در گاوهـا کـه آثـار آن بـه شـکل تـاول در میـان ناخنهای حیوان ظاهر می‌شود.
شاپا: (Şapa) مشربه. آبخوری.
شاپات: (Şapat) سیلی. کشیده. بصورت «چپات» وارد فارسی شده است.
شاپاتا: (Şapata) تماماً. کاملاً.
شاپاتلاما: (Şapatlama) ضرب و شتم.
شاپاتلاماق: (Şapatlamaq) کتـک زدن. زیر ضربهٔ مداوم و متوالی مشت و لگد گرفتن. پشت سرهم زدن.
شاپاداق: (Şapadaq) یکباره. ناگهانی.
شاپار: (Şapar) بچهٔ بازیگوش.
شاپاراق: تُنک. دارای ضخامت اندک.
شاپاق: (Şapaq) آب مروارید (بیمـاری چشم). اسبی که نتواند به خورشـید در حال طلوع یا غروب مستقیم نگاه کند. پوست خربزه و امثال آن.
شاپاقچی: خربزه فروش. زن بداخلاق.
شـاپاقدان اوجـوز: (Şapaqdan ucuz) (ارزانتر از پوست خربزه) بسیار ارزان.
شاپاق شالتاق: خربزه و طالبی وامثال آن.
شـاپالاق: (Şapalaq) سـیلی. کشـیده. چک. به صـورت «شـاپلاق» بـه همـین معنا وارد زبان فارسی شده است.
شاپالاق قامچی: تازیانهٔ صاف و نتابیده.
شـاپالاقلاماق: (Şapalaqlamaq) سـیلی زدن. در کف دست گرفتن و خوردن.
شاپالاقلانماق: سیلی خوردن.
شاپالاما: (Şapalama) برف آبدار.
شاپالداق: (Şapaldaq) سیلی. کشیده.
شاپالیق: (Şapalıq) آشپزی. ساقیگری.
شاپبا: (Şapba) ساده لوح.
شاپبارای: (Şapbaray) بوق شاخی.
شاپپا: (Şappa) سـیلی. کشـیده. کفـش سبک.
شاپپاخیر: (Şappaxeyir) روز نامگذاری نوزاد (در باکو).
شاپپادان: ناگهانی.
شاپپادان شوپپادان: یکباره.
شاپپادان قولو: ناگهانی.
شاپپاز/شاپپاق: (Şappaz) سیلی. کشـیده. پس گردنی.
شاپپالاما: (Şappalama) کتک کاری.
شـاپپالاماق: کتـک کـاری کـردن. بـه صورت بی سلیقه جمع کردن.
شاپپالانماق: بـه شـدت عصـبانی شـدن.
شاپپالی: (Şappalı) عصبی. عصبانی.
شاپپیر: (Şappır) کباب. پهن برگ.
شاپپیلتی: (Şappıltı) شاراپ.
شـاپپیلداماق: (Şappıldamaq) شـلپ شولوپ کردن.
شاپتال: (Şaptal) قیصی.
شاپتالاق: (Şaptalaq) احمقانه. ابله وار.
شاپ شاپ: ← ترلیک. کفش راحتی.
شاپشاق: (Şapşaq) تخمـاق لباسشـویی. ناآشنا به آداب و رسـوم پذیرفتـه شـدهٔ جامعه. بی ادب. بی شرم. لباسی کـه نـا چسبان و از هم در رفته باشـد و موافـق اندام نباشد. کسی را گویند که عقل و فهم و گفتگوی او پریشان باشد.
شاپشال: (Şapşal) تنبل. بد ترکیب.
شاپ شوپ: (Şap şup) کفـش سـبک و پاشنه خوابیده و صاف. چاپلوسی.
شاپشی: (Şapşı) خمیر.
شاپشیما: (Şapşıma) فوّاره.
شاپقا: (Şapqa))(چاپقـا) کـلاه. کلاهـی کـه بـالای آن شـکاف دارد. کـلاه فرورفتـه. بـه صـورت Шляпка وارد روسی و بصورت شاپو وارد فارسـی و بصـورت «شـفقه و «شـبقه» وارد عربـی شده است. لبه‌دار نیز گویند.
شاپقا آغاجی: (گیا) درخت کلاه.
شاپقاچی: کلاه دوز. کلاه فروش.
شاپقالی: کلاه دار. بیگانه. خارجی.
شـاپقانی تـرس گئیمـک/ شـاپقانی یئـره ووررمـاق: (Şapqanı tərs geymək) (کلاه را معکـوس گذاشـتن / کـلاه را بر زمین زدن) بسیار خشمگین شدن.
شاپقین: (Şapqın) غارت. ← چاپقین.
شاپقین ووررماق: شبیخون زدن.

شاپقا

شاپکا: (Şapka) ← شاپقا.
شاپلاق: (متفا)(Şaplaq) ← شاپالاق.
شاپلاما: (Şaplama) سیلی.
شاپلاماق: (Şaplamaq) سیلی زدن.
شاپی: (Şapı) کفش خانگی. دمپایی.
شـاپیرتی: (Şapırtı) صـدای لبهـا وقتـی که غذا با عجله جویده و خورده شود.
شاپیرداتماق: ← شاپپیلداتماق.
شاپیر شاپیر: (Şapır şapır)ملچ ملچ.
شـاپپیلتی: (Şappıltı) صـدای افتـادن چیزی در آب.
شاپپیلی: (Şappılı) دوک نخ ریسی.
شات: [دیو](Şat) جسارت. جرأت.
شاتا: (Şata) چلاق. شل.
شاتاق: (Şataq) جنگ.
شاتالاق: (Şatalaq) جفتک.

شاتالان: برگهٔ شفتالو، هلو و زردآلو که در دیزی بار گذارند و بخورند.
شاتاناق/ شاتاناقلی: (Şatanaqlı) شلخته.
شاتاوا: (Şatava) پارچهٔ گلدار.
شاتای: (Şatay) یکی از خدایان شرق.
شاتپاق: (Şatpaq) یاوه. سخن گزافه.
شاترا: [مغ](Şatra) شطرنج.
شاتقا: (جان)(Şatqa) اردک.
شاتلاق: (Şatlaq) چراغ قصاب.
شاتماق: (Şatmaq) چرک. مواد گند. فضلهٔ حیوانات که در قسمت عقب آنها چسبیده و خشک شده باشد.
شاتو: (Şato) نردبان.
شاتیر: (Şatır) تنه درخت. کلفت تر از «دیرک» و نازکتر از «شاتیرلیق». نانوا. مسخره باز. دلقک.
شاتیرتی: (Şatırtı) فواره زدن آب.
شاتیری: (Şatırı) چارقی که از چرم دباغی شده دوزند.
شاتیرلیق: کلفتترین اندازهٔ تنه درخت.
شاجا: (Şaca) شریک.
شاجی: مجموع تاختاها در مزرعه.
شاخ: (Şax) شاخهٔ درخت. صریح و بی‌پرده. بی‌رودربایستی. شق. راست. سرما. یخبندان. بازوی ترازوی آویزان قدیمی. شاخهٔ درخت که روی آن با میوه و گل بزک شده و از طراف دوستان، به داماد و عروس هدیه دهند. نوعی خوانچه که از چوب سازند و بیارایند و در عروسی بکار برند. معمولاً دوست نزدیک عروس آن را تهیه کند. درختزار. پای بست درخت.
شاخاتا: (Şaxata) ناپسند. نامناسب.
شاخارلی: (Şaxarlı) آماده. حاضر.
شاخاق: (Şaxaq) عظیم. بزرگ.
شاخالاق: (Şaxalaq) درشت. قلنبه.
شاخاما: گرمترین وضعیت خورشید.
شاخامان: فروتن. شوخ طبع.
شاخای:خدای آذرخش در باور ترکان.
شاخ بوداق: (Şax budaq) شاخه‌های اصلی و فرعی.
شاخ بورون:(جان)(Şax burun)کرگدن
شاختا: سرمای شدید. تونل. معدن.
شاختا بابا: (Şaxta baba) بابا نوئل.
شاختاچی: (Şaxtaçı) معدنچی.
شاختا گؤلؤ: (گیا) خربق. (Helleborus).
شاختالاماق: (Şaxtalamaqı) سجیدن. سرمای سخت شدن.
شاختالی: (Şaxtalı) بسیار سرد.
شاختا وورموش: (Şaxta vurmuş) سرما زده. کم تحرک. سست.
شاخ تیکان: (گیا)(Şax tikan) خار شتر.
شاخ دوران: (گیا)پای شیر(Alchemilla)
شاخ دورماق: راست ایستادن.
شاخدیرماق: ← چاخدیرماق.
شاخراق قوشو: (جان)(Şaxraq quşu) صعوه. نوعی پرنده با سر سیاه و گردن

شاخ تیکان

قرمز. (Pyrrhula pyrrhula)
شاخسئی: (Şaxsey) شاه حسین. مراسم سنتی مشق چوب برای عزاداری امام حسین (سلام خدا بر او باد) که در آذربایجان انجام می‌شود.
شاخسئیچی:(Şaxseyçi) شاه حسینگو. آنکه در مراسم سنتی مشق شمشیر یا چوب ماه محرم شرکت کند.
شاخسئیده طبلچی: (Şaxseydə təbilçi) (طبّال در دستهٔ عزاداری) آدم بی عقل.
شاخسئی گئتمک: (Şaxsey getmək) مشق چوب یا شمشیر کردن در ماه محرم. شاخسئی تپمک (گویش خوی) و شاخسئی وورماق (گویش روستای خلجان تبریز) نیز گویند. برای چیز دست و پا شکستن.
شاخسئی واخسئی: (Şaxsey vaxsey) شاه حسین وای حسین.
شاخشا: (Şaxşa) زیبا.
شاخشاخا: (Şaxşaxa) شایعه.
شاخشارما: (Şaxşarma) تکه تکه.
شاخشاق: (Şaxşaq) جغجغه. چوبی که در رام کردن اسب بکاربرند.خشخاش.
شاخشاوار: درخت پر شاخ و برگ.
شاخشور: (Şaxşur) سنگریزهٔ پای کوه.
شاخ شوْل: (Şax şol) شاخ و برگ.
شاخ گزمک: (Şax gəzmək) سرافراز رفتار کردن. شق و رق راه رفتن.
شاخلاشماق: به همدیگر شاخ زدن.
شاخلاق: (Şaxlaq) کودن. تاول آبدار.
شاخلام: (Şaxlam) زمان تابش عمودی آفتاب در روز.
شاخلاماق: (Şaxlamaq) با شاخه پوشاندن یا پرچین کشیدن.
شاخلانماق: شق ایستادن. راست ایستادن. شاخ و شانه کشیدن. غرور فروختن. دارای شاخ و برگ شدن.
شاخلوْ: (Şaxlov) تابنده. سوزان.
شاخلی: (Şaxlı) شق. تانخورده (پارچه، پول و غیره).
شاخلی بایقوش: (جان)(Şaxlı bayquş) جغد گوش دراز. (Asio otis).
شاخلیجا: (گیا) سراستیوم (Cerastium).
شاخلی مال: (جان) گاو.
شاخما: (Şaxma) برق زنی. جرقه زنی.
شاخمار: (Şaxmar) تابش شدید آفتاب.
شاخماق: برق زدن. جرقه زدن.
شاخناما: تحقیر.
شاخ یاپراق: (گیا) علف شاخی.

شادارا

شاخیماق: (Şaxımaq) تابیدن (آفتاب). تأثیر کردن.

شاخلیجا

شاد: (Şad) جسور. نایب السلطنه. رتبهٔ قدیمی در دولت ترکان که به ترکان اصیل از خانوادهٔ خاقان داده می‌شد. شاهزاده‌ای که حاکم یک ایالت و فرمانده قسمتی از سپاه می‌شد، این عنوان را دریافت می‌کرد. الک خرمن.
شاداپیت: (Şadapıt) واحدها و ایالت

تابع شاد. عنوانی که در کتیبه های گؤگ ترک آمده است.
شادارا: (Şadara) الک. غربال درشت چشم. آبپاش. **شادارالاماق:** الک کردن.
شادارای: بیکار. آواره. **شادارایا دؤنمک:** مشبک شدن. سوراخ سوراخ شدن.
شاداق: کوتاه قد. زن خدمتکار.
شادانا: (Şadana) ← بنگ اوْتو.
شادای: (Şaday) ماه شاد (ناد).
شادداق: (Şaddaq) خوشحال.
شادرا: (Şadra) چلاق. گوشت بغل.
شاد شالایین: (Şad şalayın) خوشحال.
شادلام: (Şadlam) خوشحال.
شادورد: (Şadvərd) فرشهای درشت باف و نقش دار قدیمی. ← شدده.
شادیان: (Şadyan) خوشحال.
شادیروان: (Şadırvan) وضوخانه. جریان آب از یک حوض بالایی به حوض پایینی که در خانهٔ اعیان و شاهان باشد. بصورت «شادروان» وارد زبان فارسی و به صورتهای «شادروان» و «شاطروان» وارد عربی شده.
شار: (Şar)) گلوله. گوی. کُروی. توپ. ساچمه. کره (هندسه). بلبرینگ. زمان. مرکز. مرکزی. شهر. **شار آتما:** قرعه کشی. انتخاب. شیوهٔ قدیمی رأی گیری با انداختن گویهای رنگی در صندوق. «شار سالدی»، «شار توخدو»، شار توللادی»، «قوز آتدی» و «فیندیق سالدی» نیز گویند. **شار آتماق:** گوی انداختن. آئینی در مراسم چهارشنبه سوری که مشعلی را به آسمان اندازند و چون آتش خاموش شد، خاکستر آن را در پارچه ای پیچیده و زیر فرش برای سال بعد نگه می دارند.
شارا: (Şara) لوله کباب.
شاراپ: (Şarap) صدای افتادن چیز سنگین بر زمین.
شاراپپادان: (Şarappadan) ناگهانی.
شاراتپول: (Şaratpul) خندق.
شارا سالماق: آشکار کردن.
شاراف: ترشی آلوچه. شربت انار.
شاراق: شکاف یا خط کف دست.
شارال: (جان)(Şaral) کرم. کرم باران.
شارامات: (Şaramat) رک. بی‌پرده.
شاراماق: (Şaramaq) بسیار خندیدن.
شارانپوْ: (Şaranpo) آبدزدک.
شاران شورون: (Şaran şurun) لافزن.
شارباد: (Şarbad) خندق کنده شده برای پی خانه.
شار بوراخماق: شایعه پراکندن.
شارپانماق: (Şarpanmaq) کوبیدن. زدن.
شارپ شارپادان: ← شاراپپادان.
شارپیلتی: (Şarpıltı) ← شاراپ.
شارپیلداتماق: پی در پی زدن.
شارتا گیرمک: (Şarta girmək) تحریک شدن. وارد میدان شدن.
شار تکین: (Şar təkin) شاهزادهٔ نیرومند و مقتدر. (ناپ).
شارتلاق: (Şartlaq) آبشار.
شارتیلتی: (Şartıltı) شرشر.
شارخاچی: (Şarxaçı) حمل کنندهٔ محصول به خرمن.
شاردان: (Şardan) لافزن.
شارشار: (Şarşar) آبشار.
شارشاماق: (Şarşamaq) خسته شدن.
شارف: (Şarf) شال گردن.
شارقا: (Şarqa) برکهٔ آب زیر آبشار.
شارقادا: (Şarqada) جنجالی. غوغاگر.
شار قادا: (Şar qara) کاملاً سیاه.
شارقانا: (Şarqana) آبخوری. مشربه.
شارقی: (Şarqı) آواز و ترانه.
شارقیدا: (Şarqıda) دیوانه سر. جنجالی.
شارقیشلا: (Şarqışla) بخش مرکزی شهرستان. قصبه. شهر بزرگی که چند ناحیه وابسته به آن باشند.
شارقیل: (Şarqıl) ترنجی (رنگ).
شارلا / شارلاق: (Şarla) آبشار.
شارلاما: ابزاری برای ذوب طلا ونقره.
شارلانماق: چاپلوسی کردن.
شارلیق: (گیا)(Şarlıq) هویج.
شارمیتا: (Şarmıta) فاحشه.
شاروال: (Şarval) شهردار.
شاروان: (Şarvan) گسترده. درشت. شکوه. جلال. جاه.
شاروناق: (Şarvanaq) باشکوه. مجلل.
شاریلتی: (Şarıltı) صدای شرشر آب. سحر. جادو.
شاریلداتماق: شرشر ریزاندن.
شاریلداق: (Şarıldaq) آبشار.
شاریلداماق: شرشر ریختن.
شاسیسی اگری: (Şasısı əyri) پالان کج.
شاشا: (Şaşa) حیرت زده. حیران.
شاشاق: (Şaşaq) جالب.
شاشال / شاشالاق: (Şaşal) مبهوت.
شاشامات: (Şaşamat) غریب.
شاشقالاق: (Şaşqalaq) مبهوت.
شاشماق: (Şaşmaq) ← چاشماق.
شاشی: (Şaşı) لوچه.
شاشیله: (Şaşılə) ← ساری شیله.
شاطیر اوْغلان: پسر دوست داشتنی.
شاطیر بللە سی: (Şatır bəlləsi)(لقمهٔ شاطر) لقمهٔ بزرگ.
شاغاق: (Şağaq) شکافتگی سُم اسب بر اثر راه رفتن.
شاغالان: (Şağalan) جشن. شادی.
شاغالانچی: خوش صحبت.
شاغای: قاپ بزرگ و توپر.← ساقفا.
شاغراق: (Şağraq) ظرف چوبی روغن.
شاغلا: (Şağla) کلاه پوستی ترکمنی.
شاغیچماق: (Şağıçmaq) غیبت یا سخن چینی کردن.
شاغیرنیق: ظرف شکر. شکردان.
شافاقلانماق: درخشنده شدن.
شافتالی: (گیا)(Şaftalı) شفتالو. بوسه. ماچ. پستان دختر.
شافتالی تاباغی: از خود راضی.
شاقا: (Şaqa) طنز. لطیفه.
شاقاجی: (Şaqacı) بذله گو.
شاقاق: (Şaqaq) شقیقه. گیجگاه.
شاقالاشما: (Şaqalaşma) شوخ طبعی.
شاقالاشماق: باهم شوخی کردن.
شاقالاماق: سربه سر گذاشتن.
شاقان: (Şaqan) صندوق بزرگ نگهداری غله. دُرد. ته نشین شراب پس از جوشیدن.
شاقای: (Şaqay) کال. نارس. قاپ. بجول. ← ساقفا.
شاقراق: (جان)(Şaqraq) ← چالی قوشو. پرطنین. با روح. با نشاط.
شاقرای: (Şaqray) دوست. صمیمی.
شاق شاق: (Şaq şaq) دو چوب و یک

طناب بود که به درخت توت خانگی می‌بستند که با آمدن سارها طناب را می‌کشیدند و صدای شاق شاق تخته‌ها آنها را فراری می‌داد. تسبیح درشت دانه. چوب تعلیم. چوبی که تا نیمه آن را به صورت طولی می‌شکافند و با آن کرّه اسب را تعلیم می‌دهند. نوعی فلاخن که چوپانها با صدای آن گرگها را می‌ترسانند. لاف. گزافه.

شاقا: (Şaqqa) شقه. قسمت. زمین زراعی را به دو قسمت تقسیم می‌کنند و هر بخش آن را یک «شاقا» می‌نامند. (گویش خوی). یکباره. ناگهانی. نسل. تبار. تکهٔ پلاس کهنه. انجیر کال. سرمای شدید.

شاقابان: خنده دار. مضحک.

شاقاداق: یکباره. ناگهانی.

شاقارلاماق: (Şaqqarlamaq) به شدت کتک زدن. بریدن. شکستن.

شاقاشاق: ترق و تروق. شاراق شروق.

شاقالاتماق: شقه شقه گردانیدن. به دونیم کردن. قطعه قطعه کردن.

شاقالاما: (Şaqqalama) تقسیم.

شاقالاماق: (Şaqqalamaq) شقه کردن.

شاقالانماق: (Şaqqalanmaq) شقه شدن.

شاقالی: (Şaqqalı) چهارشانه. تنومند.

شاقاما: (Şaqqama) گرمای شدید.

شاققان: خنده. **شاققانا:** شقایق وحشی.

شاققاناق: (Şaqqanaq) قهقهه. غوزهٔ پنبه که باز نشده و خشک شده است.

شاققاواتلی: خوش قد و قامت.

شاقا ووررماق: سرما زدن.

شاققوْ: (Şaqqov) میوه های مختلف.

شاققووتلی:(Şaqquvətli)← شاققاواتلی.

شاققی سینماق: (Şaqqı sınmaq) خراب شدن. دماغ سوخته شدن.

شاققی شاققی: نوعی بازی دو نفرهٔ کودکانه در خوی. دو بازیکن روبروی هم می‌ایستند. و دستهای هم را می‌گیرند. اولی با دست راست دست چپ دیگری را و با دست چپش دست راست او را. هر دو باهم می‌گویند: «شاققی شاققی، امام حاققی، شاققینی بئله دؤندررلر.» با گفتن این جملات آنها بدون اینکه دستانشان را رها کنند، بر می‌گردند و پشت به پشت هم می‌ایستند و سرها بر بالای سرها قرار می‌گیرد. دوباره آن جملات را می‌گویند و دوباره می‌چرخند و اینکار را بارها تکرار می‌کنند.

شاققیلاوونج: (Şaqqılavunc) فلاخن که مثل تفنگ صدا دهد.

شاققیلتی: (Şaqqıltı) صدای شاراق یا شکستن. قهقهه.

شاققیلداتماق: رگ انگشتان را شکستن و شاراق صدا درآوردن.

شاققیلداشماق: دسته جمعی با صدای بلند خندیدن. قهقهه زدن. چه چه زدن.

شاققیلداق: صدای شاراق. گال. سرگین خشک شده و چسبیده به پشم دنبهٔ گوسفند. زنگ در. اسباب چوبی که قراولان با تکان دادن شدید آن تولید صدای مخصوص می‌کردند و با آن هوشیار باش می‌دادند. انجیر کال.

شاققیلداماق: (Şaqqıldamaq) شاراق صدا کردن. قهقهه زدن.

شاققیلی بادام: بادام تر. چغاله بادام.

شاققیماق: ← شاققیلداماق.

شاققینی سیندیرماق:دماغ سوزاندن.

شاقلابان: بی ناموس. هزار چهره.

شاقمان: (Şaqman) جوال گندم.

شاقول: (Şaqul :Şoğul) شاغول. گلولهٔ فلزی آویخته به نخ که در بنایی برای امتحان کردن کجی یا راستی پایه و دیوار به کار می‌برند.

شاقولی: (Şaquli) عمودی.

شاقی: (Şaqı) مرکّب.

شاقیت: (Şaqıt)(جان) ماهی شبیه مارماهی. (Muraenna)

شاقیرتی: (Şaqırtı) ← شاققیلتی.

شاقیرداق: کاملاً خیس شده.

شاقیرداماق: ← شاققیلداماق.

شاقیلبان: (Şaqılban) بی ناموس.

شاقیلداق: (Şaqıldaq) راه.

شاقیماق: ترانه خواندن. ← شیغیماق.

شاقیمان: (Şaqıman) ترانه خوان.

شاکمند: (Şakmənd) نوعی نمد از پشم گوسفند و بز.

شاکیر شؤکؤر: (Şakır şükür) مداوم.

شال: (Şal) شال. نوعی پارچه. شال گردن. روسری. پارچهٔ بزرگ مخصوص توت زنی. جُل. پشم. برنج. آب دهان. چوبی که به صورت معین سوراخ شده باشد. **شال آتماق:** شال انداختن. در گذشته یکی از مراسم معمول عزاداری بوده؛ به این صورت که عزادار شال کمر خود را از کمر باز کرده به طور حمایل به گردن می‌انداخته تا اینکه در مراسم هفتمین روز درگذشت متوفّی، اقوام و خویشان شال را از گردن عزادار باز می‌کردند و به کمرش می‌بستند.

شالئیین: (Şaleyin) بی سلیقه. شلخته.

شالات: (Şalat) خیش.

شالاتدی: (Şalatdı) بی سلیقه. شلخته.

شالاخوْ: (Şalaxo) رقص شاد، تند و قدیمی آذربایجانی. میان آذربایجانیها پر طرفدارترین رقص مردانه است و همیشه با اشتیاق فراوان ایفاء می‌شود. ایفاگران تمام استادی و مهارت خود را در رقص عرضه می‌کنند.

شالادار: (Şaladar) نیاکان. اجداد.

شالاش: (Şalaş) ناآرام.

شالاق: (Şalaq) نوعی زردآلو. نوعی خربزهٔ دراز. وارفته. آب لمبو. برگ کلفت کلم در ته ساقه. خربزه و هندوانه. نارس. خربزهٔ بزرگ زرد رنگ. وارفته. پهن. خالی. بی سلیقه. شلخته. بی علاقه. عاجز. خربزهٔ لهیده. بی اخلاق. ابله.

شالاقا: (Şalaq) سیلی. کشیده.

شالاقتا: (Şalaqta) وارفته. بی‌انضباط. به صورت شلخته وارد فارسی شده.

شالاقجا: (Şalaqca) کارکن. کوشا.

شالاققا / شالاققی: بیکار. ناکارآمد.

شالاقلاماق: پیر شدن. از کار افتادن.

شالاقلانماق: (Şalaqlanmaq) سیر شدن.

شالاقمان: (Şalaqman) نوجوان. جوان.

شالاما: (Şalama) درخت.

شالامان: (Şalaman) تشویق کننده.

شالامپیر: (Şalampır) طعامی که از گوشت و روده و جگر گوسفند بپزند.

شالان: (Şalan) رقیق.آبکی.
شالان دالان: (Şalan dalan) برو بیا. رفت و آمد. تشریفات.
شال اؤزۆک: (Şal üzük) شال و انگشتر. مراسم نامزدی که حلقه را در دست عروس می‌کنند.
شالای: (Şalay) چنان.
شالاییم: (Şalayım) ناتوان. مسخره.
شالایین: (Şalayın) لایق. سخت درگیرنده. بسیار گرفتار کننده. لافزن.
شالبان: (Şalban) تیرک. تیرچوبی. تنهٔ درختی که پوستش را کنده باشند.
شالبوز: (Şalbuz) تکه یخ. (ناپ).
شالبیر: (Şalabır) بی دقت.
شالپا: (Şalpa) ← پلنگی. اسکاچ.
شالپان: شل و ول. افتاده. آویخته.
شالپی شاران: بسیار خیس.
شالتا: (Şalta) پول شیربها.
شالتاق: (Şaltaq) کفش کهنه. پشکل خشک و چسبیده.
شالتان: (Şaltan) بی شلوار.
شال جوْراب: جوراب پشمی.
شال چالما: شال مخصوص صوفیان.
شالچی: شالباف.شالیکار. چوبکار.
شالخا: (Şalxa) لباس پاره.
شالخوْو: (Şalxov) شیب دار. سراشیبی.
شالدام: آنکه آب دهانش جاری باشد.
شالدامچی: (Şaldamçı) پیشبند بچه.
شالدان: (Şaldan) برهنه.
شالدیر: (Şaldır) صدای بهم خوردن شاخه های درخت.
شالدیراق: (Şaldıraq) خرد و ریز.
شالدیراما/ شالدیر شالدیر: (Şaldır şaldır) صدای ریزش آب.
شالدیرشاپ: (Şaldırşap) پارچه بزرگ برای راندن دود.
شالدیرقان: آبشار کوچک.
شالدیریق: (Şaldırıq) پیشبند بچه.
شال ساچاق: (Şal saçaq) دستارخوان پشمی دستباف.
شال سالاما: شال اندازی. در مراسم چهارشنبه از در یا سوراخ بخاری خانه، دستمالی برای گرفتن هدیه آویزان کنند. «باجالیق» نیز گفته می‌شود.

شالقام

شالغورت: (Şalğurt) حیوان دو رگه.
شالقا: (Şalqa) احمق. ابله.
شالقابا: (گیا)(Şalqaba) نوعی گیاه پیازی برگ پهن.
شال قاباغی: (Şal qabağı) گروهی از گیاهان بوستانی شامل خیار چنبر، گرمک، کدو تنبل و بورانی.
شالقادا: (Şalqada) شوخ طبع.
شالقام: (گیا)(Şalqam) بیخ گیاهی شبیه به ترب. به صورت شلغم وارد فارسی و لهجهٔ عراقی زبان عربی شده. (Brassica rapa). آلت زنانه.
شالقام ائله مک: تارومار کردن.
شالقام تورپ: (گیا) کلم راپا.
شالقامدان شالقام: ابله تر از ابله.
شالقام سیخماق: کار را بهم زدن.
شالقوت: (Şalqut) بی همتا. بی نظیر.
شال قوشاق: (Şal quşaq) رنگین کمان. کمربند بافته.
شالقیماق: (Şalqımaq) ولگردی کردن.
شالقین: غدّار. دشمن. مکار. خود سر.
شالقین خاتین: زن بی حیاء یا هرزه.
شالکی: (Şaləki) نوعی جوال خشن پشمی در قدیم.
شاللاجیق: (Şallacıq) برهنه. لخت.
شاللاغا دوْلاماق: زیر شلاق گرفتن.
شاللاغی: (Şallağı) با شتاب. محکم. به صورت «شلاقی» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. بی حیاء. لافزن. زن هرزه. اهل هیاهو.
شاللاق: (Şallaq) (چاللاق) تازیانه. شوخ. فتنه انگیز. مفسد عیّار. پادر هوا. به صورت شلاق وارد فارسی شده.
شاللاق قورماق / شاللاقلاماق: شلاق زدن.
شاللاما: (Şallama) نام نقشه‌ای در فرش آذربایجان. پشمی.
شاللاو: (Şallav) دروغ. مبالغه.

شاللاق

شاللمان: (Şalman) ← شالبان.
شالمار: (Şalmar) ← شالوار.
شالنگ: (Şaləng) نوعی پلاس خشن که در قدیم بر پشت قالیها دوخته می‌شد تا آنها را از نم حفظ نماید.
شالوار: (Şalvar) تنبان. به صورت شلوار وارد زبان فارسی و Шароварu به همین معنا در روسی وارد شده.
شالوارجاق: بی شلوار. بدون شلوار.
شالوار گؤلشی: نوعی کُشتی مخصوص ترکان که در آن کُشتی گیران نوعی شلوار مخصوص بپا می‌کنند. این کُشتی تنها با پا انجام می‌شود و باید که زانوان حریف به زمین بخورد.
شالوارلیق: شلواری. پارچهٔ شلواری.
شالوارین چیخارتماق: (شلوار کسی را درآوردن). در موقعیت سخت کسی از او به زور چیزی خواستن. گاییدن.
شالوک / شالوان: (Şaluk) آب دهان.
شالی: (Şalı) نوعی قماش ظریف بافته شده از تفتیک. **شالیار:** شال دلبر(ناد).
شام: (Şam) شب. غروب. غذای شب. شمع. نیزارهای کنار رود ارس. سرو. کاج. مقدس. کاهن. رود.
شاما: (Şama) کبریت.
شام ائتمک: (Şam etmək) شام خوردن.
شامات: (Şamat) تیرک نگهدارندهٔ تور ماهیگیری. **شاماتا:** (Şamata) سرزنش.
شاماتارا: (Şamatara) خندق.
شاماتوْل: (Şamatol) کله شق. خنده رو.
شاماخی: (Şamaxı) روسری. مقیاس اندازه گیری. قفل. نام شهری در بخش شمالی آذربایجان.
شامار: (Şamar) سیلی.
شامار اوْغلانی: آدم تو سری خور.
شامارتا: غرش. صدای مهیب.
شامارتی: (Şamartı) مجمع. گردهمایی. نوعی جشن کوچک مجردها در خانهٔ داماد قبل از مراسم اصلی عروسی.
شام اسبی: (Şam əsbi) چمن خاکستری رنگ. چمنی که حاشیه اش سفید

است. روستایی نزدیک اردبیل.
شاما شاییر: خوش سر و زبان.
شاما شایبردی: بیجا. بیهوده. بی نتیجه.
شاماق: (Şamaq) شامگاه. بی مو. کچل.
شامال: (Şamal) جریان سطحی هوا. باد. سرما. **شامال آغیزی:** محل شکستن و انشعاب باد.
شامالا: (Şamala) مشعل.
شامالا اگلشمک: (Şamala əyləşmək) بر وفق اوضاع حرکت کردن. بنا به مقتضیات زمان رفتار کردن.
شامالا باخماق: وضعیت را بررسی کردن. اوضاع را زیر نظر گرفتن.
شامالات: (Şamalat) ریشخند. مسخره.
شامالاق: گروه گروه. فرفرهٔ زمینی. ابله.
شامالا گئتمک: بر باد رفتن.
شامال پرست / شامالچی: نان به نرخ روز خور. تابع حزب باد.
شامال چیخارماق: غلغله بپا کردن.
شامال داراماق: جن زده شدن.
شامال دگمک: باد خوردن. زیان دیدن. گرفتار شدن. سرما خوردن.
شامال دگیش: سرما خوردگی.
شامال گیرمز: محکم. استوار.
شامالاش / شامالاما: سرما خوردگی.
شامالاماق: سرما خوردن.
شامال یئمک: باد خوردن. هوای صاف و تمیز را تنفس کردن.
شاماما: (گیا)(Şamama) دستنبو. شمّامه. آدم ظریف و دوست داشتنی. (ناد).
شامان: (Şaman) افراد دینی در میان گؤگ ترکها. جادوگر. ساحر. در میان مغولان کسی را به این نام می‌خواندند که ۹ نسل از نیاکان او آهنگر بوده باشند.بصورت شمن وارد فارسی شده.
شامانا: (Şamana) مشعل.
شامان اوْیونو: نوعی آیین مقدس همراه با آهنگ و آواز که از دورهٔ پیش از اسلام تا قرون وسطی در آذربایجان رایج بود. «شامان داغ» نیز گویند.
شامان بیگ: پزشک. کاهن.
شامانلیق: اعتقاد مذهبی (از آن جمله عقاید طوایفی از ترکان قدیم) که برای راندن شر و جلب خیر و نیکی و سلامتی، مراسم رقص و آواز انجام می‌دادند. ساحری.
شامایی: (جان)(Şamayı) شاه ماهی.
شامبا: (گیا)(Şamba) دستنبو. شمامه.
شام بابا: (Şam baba) نوعی شیرینی خمیری. کوتاه قد.
شامبال: (Şambal) کوتاه قد.
شام بللە: (گیا)(Şam bəllə) شنبلیله. (Trigonella foenum graecum). نوعی چوب ازدرخت خام که بر گردن گاوهای بدون شاخ بیندازند تا نتواند طناب را از دور گردن رها سازد.
شامبوْی: (Şamboy) سرور توانا(ناپ).
شامپاز: (Şampaz) استاد قمار باز.
شامپال: (Şampal) سنبهٔ تفنگ.
شامپور: شانهٔ بزرگ کشاورزی.
شامپیر: (Şampır) طعامی از گوشت و روده و جگر گوسفند. خیس. انحراف.
شامپیرلاماق: به شدت کوبیدن.
شام تره زی: ← قویروق دوْغدو.
شامتین: (Şamtın) لاغر.
شام چؤرک اوْتو: (گیا)(Şam çörək otu) سیاه دانهٔ ترکی. سیاه دانهٔ معمولی. شونیز شام. سیاه دانهٔ دمشقی.
شامچی: شمع ساز. شمع فروش. دعوت کننده میهمانان در عروسی.
شامخال: (Şamxal) نوعی اسلحهٔ سرپر شبیه برنو که در زمان صفویه بیشتر استفاده می‌شد. سرور. بیگ. لقب خانهای داغستان. (ناپ).
شامدار: (Şamdar) چراغدار.
شام داری: (گیا)(Şam darı) ذرت.
شامدیل: (Şamdil) شمعدان.
شامریق: (Şamrıq) گودی درّه.
شامشالاق: (Şamşalaq) مبهوت.
شام فالی: فال شمع. در لحظات آخر سال در خانه برای هر کس شمعی می‌افروزند و هر کس نیتی می کند. شمع هر کس که بیشتر بسوزد و دیرتر بپاید، طالع او نیک خواهد بود.
شام فیسدیغی: (گیا) پستهٔ شامی.
شام قیزیل: (Şam qızıl) سرخی شفق.
شام کبابی: (Şam kababı) کباب تابه.
شاملاماق: (Şamlamaq) فریب دادن.
شاملی: (Şamlı) اهل شام. علوی.
شاملیق: (Şamlıq) غذای شام. جنگل کاج. غذایی که به خانهٔ متوفی ببرند.
شاموْی: (جان)(Şamoy) بز نر پیشاهنگ گله. **شامی:** (Şamı) روسری.
شامیان: (Şamyan) خیمه. خرگاه. سایبان ورودی چادر.
شامیانا: محل مقدس که شمع افرزوند.
شامیر: (Şamir) غرور. تشخّص. (ناپ).
شامیران: (Şamiran) مغرور. (ناپ).
شامیق: (گیا)(Şamıq) گوجه فرنگی.
شامی کاباب: کباب تابه. کتلت.
شامیل: (Şamil) لیاقت. کامل. (ناپ).
شان: (Şan) شهرت. شوکت. افتخار. اسم و رسم. علامت. موم. شان. کندو.
شانا: (Şana) شانه (آلتی برای تجمیع علف و غیره).
شانا پیپیک: (جان)(Şana pipik) هدهد.
شانار / شانال: (Şanar) نامدار. باشکوه.
شانالاماق: (Şanlamaq) با شانه جمع کردن (علوفه).
شانایله: (گیا)(Şanayillə) نیلوفر.
شان بئچه: (جان)(Şan beçə) زنبور عسل جوان.
شان بال: (Şan bal) عسل موم دار.
شان بیر: (Şanbır) شان بُر. چاقوی بریدن شان عسل.
شانتیق: (Şantıq) شلوار.
شان چایان: (جان) مار و عقرب.
شانچی: (Şançı) مبارز. (ناپ).
شاندا: (Şanda) جای گود و مرطوب.
شانسیز: (Şansız) مجهول. ناشناس.
شانشار: (Şanşar) آبشار.
شان شان: (Şan şan) سوراخ سوراخ.
شانقاشا: (Şanqaşa) دبدبه. شکوه.
شانقالاق: چرکین. شلخته. سیب زمینی.
شانقی: (Şanqı) قدیمی. باستانی. گیسوی دختران که در یک حلقه بسته شده باشد. زینت حلقهٔ گیسو.
شانقیر: (Şanqır) صدای کوس، سرنا، نقاره و ... **شانقیراق:** صدای سُم حیوان.
شانقیرتی: (Şanqırtı) صدای شکستن باردان یا طبق.
شانقیر شونقور: چرت و پرت. لاف.

شانلاماق: (Şanlamaq) نشان کردن.
شانلی: (Şanlı) ذی شان. عظیم. محترم.
شانه له مک: چاک چاک کردن.
شانی: (گیا) انگور شاهانه. عموزاده.
شـــانیر: (Şanır) روح جنگـــل. روح محافظ شکارچیان در قبیلهٔ توبا. صدای زنگوله هـای آستین لبـاس شـمن کـه برای راندن ارواح خبیثه کاربرد دارد.
شانیق: (Şanıq) هستهٔ زردآلو.
شانیوْ: (Şanyo) وسعت. فراخی.
شاو: رونق. رواج. **شاوا:** (Şava) وطن.
شاوار: خبر. آگاهی. شوخ طبع.
شاواق: (Şavaq) قله. چکاد. صبح زود.
شاوالاق: (Şavalaq) سیلی. کشیده.
شاوال قاوال: بی معنا ولی زیبا (سخن).
شاوخوم:(Şavxum)ولوله. غریو. تلاطم.
شاورو: (Şavru) آواره.
شاوشاق: ساعد. **شاوقار:** بداخلاق.
شاوقارا: مقلّد. **شاوقال:** هدیه. تحفه.
شاولکه: روسری زنان قرقیز.
شاویر: (Şavır) خبر.
شاه: (Şah) سـلطان. شـهریار. فرمـانروا. حـاکم. یکـی از مهـره‌هـای شـطرنج. ملکهٔ زنبـور عسـل. بـزرگ. برجسـته. حـالتی کـه اسـب روی دو پـای عقـب خود بلند شود. مردمک چشم.
شاه آری: (جان) ← آنا آری.
شاه آغاجی: (گیا) ← قره قان.
شاهاد: (Şahad) مزد آسیابان.
شـاها قالخمـاق: روی دو پـا بلنـد شـدن اسب. بلنـد شـدن. بـه صـورت «شـاخ» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده.
شاهالاق: (Şahalaq) بلند قد.
شاه انداز: خوش صحبت (ترکمنی).
شاهانلیق: جای صعب العبور کوهستان.
شاه اوْدونو: (گیا) ← قره قان.
شاه اوْلدوْ: (Şah öldü) شطرنج.
شاه اوْیونو: ← شاه بزه مه.
شاه باجی: خواهرشـوهربزرگ. خـواهر بزرگتر. **شاهباز:** تندرو (اسب). جهنده.
شاه بزه مه: نوعی بـازی شـاه وزیـر کـه زنان میان خود انجام دهند.
شاه بندر: سفیر. مأمور گمرک(ناپ).
شاه بوداق: (Şah budaq) چراغدار شاه.
شاه بوز: (Şah buz) پرتگاه. (ناپ).
شاه بیگ: پادشاه نجیب و اصیل. (ناپ).
شاه بیگیم: (Şah bəyim) شهبانو. (ناد).
شاه پاشا: نامی برای زنان اویغور.
شاه پسند: (گیا) مین چیچک.
شاه پلنگ: (جان)(Şah pələng) خفاش.
شاه پؤهره: (Şah pöhrə) پوهرهٔ بزرگ. آویزه بزرگ زنبورهای جوان.
شاه پیلوْو: نوعی غذا مانند استانبولی.
شاه تنبلی: شاه تنبل ها. خیلی تنبل.
شاه توت: (گیا) شاه توت.

شاهمات

شاه توغو: (گیا) گل سرنگون.
شاهچی: شاه دوست. سلطنت طلب.
شاه خانی / شاه خانیم: شهبانو(ناد).
شاهدار: (Şahdar) شاه دوست (ناد).
شاه دامار: (Şah damar) شاهرگ.
شاه دمیر / شاه دور / شاه دورا / شاه دوردو / شاه دورسون: نامهای مردان اویغور.
شاه دؤگمه سی: (گیا) ← آجی آلاق.
شاه دوه سی: (جان) آخوندک.
شاهراز: (Şahraz) خنده رو.
شاه سئودی: (Şah sevdi) شاه پسند.
شاه سئون: شاه دوست. یکی از طوایف بزرگ عشایری ترک آذربایجان.
شـاه سـئون اوْیونـو: نـوعی بـازی در مجالس عروسی مانند تورنا ووردو.
شاه سئونی: نـوعی رقـص آذربایجـانی. شاهسونها موسیقی و رقص خاص خود را دارند که در سایر مناطق آذربایجان نیز متداول است. رقص شاهسـونی کـه در نخجوان مشهور است. این رقص را در مراسـم عروسـی بـا علاقمنـدی می‌رقصیدند. تمپو رقص آهسته بوده و آن را افراد مسن ایفاء می‌نمایند.
شاهسبن / شاهسپرم / شاهسپرن: (گیا) ← ریحان سعتری. (Ocimum minimum).
شاه سلیم: خیمه شـب بـازی. عروسـک بازی. **شاهسون:** (متفا) ← شاه سئون.
شاه شاهی: ← شاه وزیر. ← شاه بزه مه.
شاه قارتال: (جان) (Şah qartal) شـهباز (Aquila heliaca).
شاه قارداش: (Şahqardaş) سـاغدوش و سولدوش داماد.(ناپ).
شاه قارمان: نوعی بـازی ۴ نفـره. شـرط می کنند که اگر کسی در حـین بـازی دستش را در جیب راست بگـذارد، بـه او نـام «شـاه قارمـان» داده و محتویـات جیب راستش را بردارند.
شاه قوْرقانی: آچمز (در شطرنج).
شاه قولو: (Şah qulu) شاه غلام (ناپ)
شاه گلـدی: (شـاه آمـد) نـوعی رقـص جمعی. کاری که به تأخیر افتد.(ناپ).
شاه گوْل: (Şah gül) شاه گل (ناد).
شاهلار: (Şahlar) شاهان. (ناد)
شاهلیق: پادشاهی. **شاهمات:** شطرنج.
شاهمار: ثروتمند. شاهنشاه. (ناپ)
شاه مالی: ثروت شاه. شاهزاده (ناپ)
شاهمردان: رئیس مردان. لقب حضرت علی (ع). چکش بزرگ. (ناپ).
شاه مره سی: (Şahmərəsi) محـل عبـور یا اقامت شاه. روستایی مرتفع در دامنـهٔ کوه آروانا در جنوب اوجان که بر سر راه قدیمی اوجان به مراغه قرار دارد.
شاه میرزا: برادر شوهر بزرگ.
شاه مینیتی: (Şah miniti) شهسوار.
شاهنا: (Şahna) خوشـه. سـنبل. نگهبـان خرمن. نردهٔ چوبی. لاک پشت.
شاهنار: آتش پادشاه. (ناپ)
شاهنا قیران: نوعی غذا با کدو.
شاهناما: مسخره. تحقیر. شوخی.
شاه ننه: (Şah nənə) ملکهٔ مادر(ناد).
شاه وئردی: شاهبخش. شاه داده. (ناپ).
شاهوار: باد شدید کوهستانی.
شاهور: ← سناور.
شاه وزیر: نـوعی بـازی جمعـی بـا یـک قـوطی مکعـب شـکل همچـون قـوطی کبریت انجـام مـی‌گیـرد کـه در شـش ضلع آن اسـامی همچـون شـاه، وزیـر، دلقک، رعیت، جلاد و زنـدانی نوشـته می‌شـود و ایـن قـوطی بـه ترتیـب بـین

نفرات حاضر چرخانده می‌شود و هر کس بسته به نوبت خود قوطی کبریت را همچون تاس می‌اندازد. اگر شاه درآمد شاه می‌شود. اگر وزیر درآمد وزیر می‌شود. اگر جلاد درآمد جلاد می‌شود. و... هر کسی که شاه شد، به شخص جلاد دستور می‌دهد تا بوسیله یک کمر یا شلاق زندانی را مجازات کند و همچنین دلقک مجبور است به نوعی شاه را بخنداند و ... بدین ترتیب با چرخاندن قوطی کبریت، منصب افراد نیز تغییر و بازی تداوم می‌یابد.

شاهی: پنج دینار. از اجزاء پول ایران. در زمان قاجاریه معادل ۵۰ دینار بود و آن را «دو پول» می‌گفتند. نوعی سبزی خوردن. پارچهٔ ابریشمی رنگین.← قانوٗووز. گاومیش نر دو ساله. مزد آسیابان.

شاهی سیون: (متفا) ← شاه سئون.

شاهین: (متفا)(Şahin) ← شیغین.

شاهین اوٗتو: (گیا)(Şahin otu) هیراکیوم. مریر. حشیشه الغراب. حشیشه العقاب.

شاهینچی: مربی شاهین.

شای: جلال. شکوه. خوشحال. زینت.

شایا بایا سالماق: افشاء کردن.

شایاردی: (Şayardı) دروغگو.

شایاق: (Şayaq) دامن زنانه. به همین صورت و در معنای قماشی که از آن لباس زمستانی دوخته شود، در لهجهٔ الجزایری زبان عربی وارد شده است.

شایان: (Şayan) شیطان(گویش باشقیر). عقرب. ناآرام.

شایبا: پول. درآمد. **شایبال:** لوس. طناز.

شای بیلمک: افتخار کردن.

شایراما: (Şayrama) درخت.

شای سپ: (Şay səp) جهیزیه.

شایقا: (Şayqa) نوعی قماش. شبکه.

شایقیلا: (Şayqıla) چرخ آسیاب.

شایلاماق: آماده کردن. آراستن.

شایلان: (Şaylan) سرخوش. خمار.

شایلانماق: آماده شدن. آراسته شدن.

شایلی: (Şaylı) مجلل. باشکوه.

شایلیق: (Şaylıq) جلال. شکوه.

شایناق: (Şaynaq) فرفرهٔ زمینی.

شاینور: (Şaynur) نور. اشعه. (ناپ).

شایی: (Şayı) اطلس (پارچه). سکّه.

شاییق: (Şayıq) مجلل. باشکوه.

شببو: (Şəbbu) گل شببو.

شبچی: (Şəbçi) غلامباره. بچه باز.

شب شره: (Şəb şərə) شب نشینی.

شبق: (Şəbəq) ← شوه.

شبک: (جان)(Şəbək) نوعی میمون آفریقایی با دم کوتاه و موهای دراز و دست سیاه(Papio porearius)

شبکلاه

شبکلاه: (Şəbkulah) نوعی کلاه مردانه.

شبه لی: (Şəbəli) کم عقل. دیوانه وار.

شبهه سیز: (Şübhəsiz) بدون شک.

شبهه لنمک: به تردید افتادن.

شبهه لی: (Şübhəli) مشکوک.

شبیخون: (متفا)(Şəbixun) ← چاپقین.

شبیک: (Şəbik) لکه. چرک. مردار. چرکین.

شبیه: (Şəbeh) مانند. نمایش سوگواری عاشورا. **شبیه چی:** شبیه خوان.

شبیه چیخارتماق: نمایش دادن. ادا درآوردن.

شپپه: (Şəppə) معیوب.

شپلاق: (متفا)(Şəplaq) ← شاپالاق.

شپلاقی: (متفا)(← شاپالاقلانمیش.

شپه: (Şəpə) موج دریا. بهمن. توده برف. زیان. صدا. آواز. **شپه قار:** برف کولاکی. **شپه لندیرمک:** (Şəpələndirmək) به تموّج درآوردن. **شپه لنمک:** به تموّج درآمدن.

شپه له مک: (Şəpələmək) موج زدن.

شپیک: (Şəpik) گوشت بی چربی. دمپایی.

شترت: (Şətrət) غربالی بزرگتر از الک.

شتره: (Şətrə) نام نوعی گیاه. نوعی غربال که سوراخهای آن بزرگتر است.

شتل: (Şətəl) مزاحمت. متلک. باج در قمار. باج سبیل. دوز و کلک. دغل.

شتل آتماق: متلک انداختن. با حیله و نیرنگ چیزی را از کسی گرفتن.

شتل آلماق: باج سبیل گرفتن.

شتل پتل: بدردنخور.

شته: (Şətə) لگدپرانی. جفتک.

شتی: (Şəti) چاپلوس. شلخته.

شچره: (گیا)(Şəçərə) پنجهٔ مریم یا بخور مریم.

شحنه: (متفا)(Şəhne) داروغه. پاسبان شهر و برزن. حاکم نظامی. مأموری که از طرف پادشاه عهده‌دار امور ادارهٔ دسته‌ای از ایلات و عشایر بود.

شخصلی: (Şəxsli) معین.

شخصیتچی: منفعت طلب. خودخواه.

شخصیت وثیقه سی: سند هویت.

شدره: (Şədərə) ← شادارا.

شدده: (Şəddə) حجله. روسری زنان. نوعی دستباف که در مناطقی از آذربایجان چون قره‌باغ و قزاق بافته می‌شد. این نام تحریف شدهٔ شادوَت و یا شطرنگ است. بگفتهٔ قطران تبریزی ، شادوَرد نوعی دستباف بودکه بر تخت شاهان می‌انداختند. تشدید.

شدده لی: (Şəddəli) تشدید دار.

شدده لی ائششک: آدم نخراشیده.

شده:(Şədə)رشتهٔمروارید.رشتهٔمنجوق.

شرآتماق: (Şərr atmaq) افتراء زدن.

شراب: (Şərab) ترشی ذغال. باده.

شرابخانا: کارخانهٔ شراب سازی. انبار شراب. نام بندری در دریاچهٔ اورمیه که به تحریف شرفخانه نویسند.

شرابخانا تابوتو: بی قواره.

شراب شوشه سی: (جام شراب) آدم نانجیب. جنجالی.

شران: (Şəran) سریع. زود. چابک.

شر باجاران: (Şər bacaran) توانا به

ایجاد شر. مقدمه سپاه که جنگ را آغاز و حریف را به جنگ تحریک کنند. به صورت «شرباشران» وارد ادبیات نظامی تاریخی ایران شده است.
شرباز: (Şərbaz) شرور. فتنه انگیز.
شرباشران: (متفا) ← شر باجاران.
شربتچی اوْتو: (گیا)(Şərbətçi otu) رازک. همل. حشیشه الدینار. جنجل. ککی مور.

شربتچی اوتو

شربتلیک: (Şərbətlik) طاقچهٔ کوچکی که برای گذاشتن پارچ و لیوان دردیوار تعبیه کنند. هدیه ای که در روز بله برون به دختر بدهند.
شربتی: نوعی نخ بسیار نازک. فنجان.
شربین آغاجی: (گیا)(Şərbin ağacı) سدر لبنان. سدر اطلسی. درخت قطران. درخت سلیمان.
شرپه: (Şərpə) دستمال تمیزکاری.
شرچی: (Şərçi) شرور. مفتی.
شرده: (Şərdə) بخیه. وصله.
شرشه مت: (Şərşəmət) مردم آزار.
شرشه مه ته: (Şərşəmətə) دوبهم زن.
شرطی شومدا کسمک: (Şərti şumda kəsmək) شرط را موقع شخم زدن گذاشتن. گربه را دم حجله کشتن.
شرفه: (Şərəfə) محل اذان در مناره. سرتاج دیوارها.
شر قاریشماق: (Şər qarışmaq) شب شدن. غروب شدن. هوا تاریک شدن. علت نام نهادن شر به شب این است که مردم آذربایجان فرارسیدن شب را همراه با زیاد شدن خطر می‌دانند و انجام برخی کارها را در شب ناپسند می‌دانند: ناخن گرفتن، در دست گرفتن آلت برنده، خم شدن و آب نوشیدن از چشمه، بردن بچه کنار رودخانه، خوابیدن زیر درخت و ...
شر قوپپاسی: (Şər quppası) پیراهن عثمان. انبان دعوا.
شر قوْووشماق: (Şər qovuşmaq) شب شدن. غروب شدن هوا. تاریک شدن.
شرقه: صدای سوختن هیزم.
شرقی: (Şərqi) (شارقی) آواز و ترانه.
شرکم: (Şərkəm) علاقه. هوس.
شرموته: (Şərmutə) فاحشه. روسپی.
شرمه شرمه: (Şərmə şərmə) بجا و بیجا.
شرنیک: (Şərnik) کبریت.
شروان: (Şərvan) بی آبرو. رسوا.
شروانه: (Şərvanə) نام زنان اویغور.
شروب: (Şurub) پیچ که با مهره ببندند.
شرودل: (Şerudel) دانش آموز درس نخوان.
شروری: (Şəruri)) نوعی رقص گروهی در شرور نخجوان.
شره شور: (Şərəşur) شرور. جنجالی.
شر یاخماق: تهمت زدن.
شریت: (Şərit) ← شرید. آهن نوک تیز چوب بری.
شرید: (Şərid) طناب. نوار. بند (لباس).
شرید بالیغی: (جان) ← قوردالا بالیغی.
شریدله مک: طناب پیچ کردن. با طناب بستن. نوار درست کردن.
شرید یاپراقلی: (جان)(Şərid yapraqlı) گیاهانی که برگهایش مانند طناب دراز شده باشد.
شریف: (Şərif) شال گردن.
شست: (Şəst) صراحت. اقتدار. تیپ.
شستله: (Şəstlə) با صراحت. رک.
شستلی:(Şəstli)خوش تیپ. باشخصیت.
شستلی مستلی: (Şəstli məstli) خوش قد و بالا.
شش: (Şeş)شش.عدد۶. دربازی تخته نرد مصطلح است. **شش بئش:** شش و پنج. دو طاس که یکی پنج خال و دیگری شش خال داشته باشد.
شش پر: گرز دارای شش پهلو.
ششتاری: پارچهٔ راه راه.
شش دیلیم پاپاق: کلاه شش ترکه.
شش و بش:(متفا)← شش بئش.
ششلیک: (متفا) ← شیشلیک.
شطرنگی: (Şətrəngi) نوعی قالی با نقشهٔ شطرنجی.
شطه: (Şətə) تند (فلفل).
شعبان رمضان: نوعی بازی در تکاب. دو بازیکن با چشمان بسته می ایستند. دیگران به آنها ضربه زده و می گویند: «شعبان» آنکه چشم بسته می گوید: «رمضان» و باید از صدای زننده، نام او را تشخیص دهد. اگر موفق شود جای آنها باهم عوض می شود.
شعرباف: (Şə'rbaf) آنکه از مو یا ابریشم پارچه بافد.
شغال: (متفا)(Şoğal) ← چاقال.
شغل / شغم: (Şəğəl) شادی.
شفا اوْتو: (گیا)(Şəfa otu) گیاه علفی گلدار(Erigeron). **شفاعتچی:** شفیع.
شفش: (Şəfş) نوعی ترکه که در قدیم، برای تمیز کردن پشم کاربرد داشت.
شفقت اوْتو: (گیا)(Şəfəqət otu) ← مبارک تیکانی.
شفقت باجیسی: پرستار.
شفقت تیکانی: (گیا) ← کنگر اوْتو.
شفقین سؤکؤلمه سی: (Şəfəqin sökülməsi) دمیدن فجر.
شکار: (متفا)(Şekar) ← شیغار.
شکارا کنچمه: (Şikara keçmə) طنازی.
شکاری پاپاق: کلاه پوستی بلند.
شکانجین: چادرشب. روسری زنانه. پوشاندن چیزی با لباس. گرد کردن چیزی در جامه.
شکایتچی: (Şikayətçi) شاکی. عارض.
شکر آی: (Şəkər ay) ماه شیرین (ناد).
شکر باشی: (Şəkər başı) نوعی بیماری در انگور و گاو.
شکر باغی: پرک. نخ پرک.
شکر بایرامی: عید نوروز. عید بزرگ. عیدفطر. ← ایل بایرامی.
شکر بورا: نوعی قطاب (شیرینی).
شکر پئنجری: (گیا) چغندر قند.
شکر پنیر: نوعی شیرینی که مشکل گشا نیز گویند. نوعی بازی دخترانه. یکی از بازیکنان در وسط قرار می گیرد و سایرین دور او دایره می‌زنند، می چرخند و می‌خوانند: «بو قیزین مامان جانی شکرپنیر پیشیریر» (مامان جان این دختر شکرپنیر می‌پزد.» سپس بزرگی، کوچکی آن را

با دور شدن و نزدیک شدن به هم و دور کردن و نزدیک کردن دستهایشان مشخص می‌کنند. سپس خطاب به بازیکن وسط می‌گویند: «قالخ آیاغا قالخ، دور و بره باخ، کیمی سئویرسن چک قاباغا باخ» (روی پا بلند شو و هیکلش را نگاه کن و هر کس را که خواستی انتخاب کن) بازیکن وسطی می‌ایستد و یکی از بازیکنان را انتخاب می‌کند و به جای خود می‌نشاند. این بازی برد و باخت ندارد و تا زمان دلخواه ادامه می‌یابد.

شکرجه: طنابی که زیرشکم شتر بندند.
شکر چکیشی: قند شکن.
شکر چؤرک: (Şəkər çörək) بیسکویت.
شکر چؤرگی: نان قندی.
شکرچی بوْیاسی: (گیا) نوعی گیاه شبیه به انگور به بلندی ۲ تا ۳ متر که میوه‌هایش برای رنگرزی استفاده می‌شود. (Phytopacca americana).
شکر چیچگی: (گیا) افرای قندی.
شکر چینگریک: (گیا) نیشکر.
شکر خره آغاجی: (گیا) (Şəkər xərə ağacı) نخل شراب هندی.
شکر داریسی: (گیا) ارزن شکری.
شکر دوْستو: (Şəkər dostu) زن دایی.
شکر سویو: (گیا) نوعی خربزه.
شکرسیز: (Şükürsüz) ناشکر.ناخوشایند. بدیُمن. **شکرسیز:** (Şəkərsiz) بی شکر.
شکر شربت: (Şəkər şərbət) لذیذ.
شکر شربتی: (Şəkər şərbəti) آب قند.
شکر قاب: قندان. **شکر قامیشی:** نیشکر.
شکر قوتوسو: (Şəkər qutusu) قندان.
شکر قیز: (Şəkər qız) متادون.
شکرله مک: (Şəkərləmək) شکرزدن.
شکرله مه: شکرزنی. شیرینی. لذیذ. در معنای اخیر به صورت «شکرلمه» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده. خواب کوتاه. چرت. قرص مخدر. دپرسان.
شکرنجه لیک: (Şükrəncəlik) شکرانه. پاداشی که به مناسبت زاییدن گوسفندان، به چوپان بدهند.
شکسته: (Şikəstə) آزرده خاطر. از آهنگهای موسیقی.

شک مندە: (Şək məndə) بازی محلی در موغان.
شکوْ: (Şəko) چراگاه خام.
شکه شه: (Şəkəşə) کاسه.
شکی: (Şəki) نوعی رقص آذربایجانی. ملودی این رقص مردانه در ۱۹۳۸ توسط احمد بیگ طاهراوف آفریده شده. سرعت آهسته داشت.
شکیبه: (Şəkibə) آلت زنانه.
شکیرتیک: (گیا)(Şəkirtik) فندق.
شکی گورزه سی: غذایی آذربایجانی.
شکیل: (Şəkil) عکس. تصویر.
شکیلچی: (Şəkilçi) وند. افزونه. پیوند. آنچه به آغاز یا پایان واژه افزایند و واژهٔ جدیدی بسازند. قاچ+ار= دونده. آدم تشریفاتی.
شکیللی: (Şəkilli) خوشگل. خوش نما.
شل: (Şəl) شاخهٔ نازک و کوچک. برگ. چوبی که روی آن حلبی کشیده باشند. پای بست درخت.
شلاق: (متفا)(Şəllaq) ← شاللاق.
شلاله: (Şəlalə) آبشار. (ناد).
شلایین: (متفا)(Şəlayin) ← شالایین.
شلپک: (جان)(Şəlpək) گوسفندی با دم بزرگ و آویزان.
شلپه: (Şəlpə) چیزهای بی‌ارزش. زواید گوشت. پلاس کهنه. تکهٔ پلاس کهنه. کهنه پارچه.
شلپه دوْداق: (Şəlpə dodaq) لب شتری.
شلپه شولپه:(Şəlpə şulpə) خرت پرت.
شلپیک: (Şəlpik) گوشت نامرغوب و بدون چربی.
شلت: (Şələt) بددنخور. بسیار متغیر.
شلتاق: (متفا)(Şəltaq) ← شیلتاق.
شلتک:(Şəltək) کفش کهنه.یاور.غربال.
شلته: (Şəltə) دامن گشاد و بلند. فرسوده. نخ نما (لباس، قالیچه و غیره). نوعی شلوار زنانه. زیر شلواری مردانه. کلک. دسیسه. کهنه پلاس. کهنه پارچه. لحاف تشک کهنه. روز بردن نشان به خانهٔ دختر. به صورت شلیته وارد فارسی شده.
شلته تومان: (Şəltə tuman) زنی که شلته و تنبان پوشیده باشد.

شلته شلته: (Şəlta şəltə) تکه پاره.
شلته لیک: (Şəltəlik) فرسودگی. پارچهٔ مخصوص شلیته.
شلخته: (متفا)(Şələxte) ← شالاقتا.
شلغم: (گیا)(Şəlğəm) ← شالقام.
شلغم لاخناسی: (گیا) شلغم بیابانی.
شلغملی لاخنا: (گیا) کلم قمری.
شلک: (Şələk) باری که بر پشت حمل کنند. تانکر آب.
شلکت: (Şəlkət) باران مه آلود. هوای بارانی و مه آلود. هوای ساکت و آرام.
شلکچی: (Şələkçi) باربر.
شلکه: (Şəlkə) آش برنج.
شللک: (Şəllək) طناب یا پارچهٔ مخصوص برای بستن کودک به پشت. پشته. انبوهه. رگ گوشت.
شللنمک: (Şəllənmək) لنگر انداختن. سنگین شدن. سیر شدن.
شلله مک: (Şəlləmək) بار کردن. کول کردن.
شلم: (Şələm) غبغب.
شلمزار: (Şələmzar) هدیه ای که به خانهٔ دختر فرستند. خرت و پرت.
شلمه: (Şəlmə) تکهٔ گونی که با آن گاو را می‌شویند. نوعی روسری.
شلنک: (Şəlnək) احمق. ابله.
شلوْ: (Şəlo) کلفت. سنگین.
شلوغ: (متفا)(Şuluğ) ← شولوق.
شله: (Şələ) بار. کوله بار. لنگر. هدیهٔ خانوادهٔ عروس برای او.
شله پاپاق: (Şələ papaq) کسی که کلاه پوست با پرزهای دراز برسر دارد.
شله سینی توتماق: بار خود را بستن.
شله سینی سودان چیخارتماق: گلیم خود را از آب بیرون کشیدن.
شله سینی قوْلتوغونا وئرمک: بساط کسی را جمع کردن. آبروی کسی را بردن. به صورت توهین آمیز عذر کسی را خواستن.
شله شله: (Şələ şələ) نوعی بازی جمعی در روستای آلانای اوجان که چند نفر از دو سر یک نخ محکم گرفته و با رسیدن به جای معین شعر، آن را می‌کشند تا تصاحب کنند.

شله شور: (Şələşur) شرور. جنجالی.
شله شولپه: آشغال گوشت.
شله قویروق: (جان) روباه.
شله کت: (Şələkət) ساکت.
شله کۆله: بار و بندیل. اسباب و لوازم.
شله لنمک: (Şələlənmək) بار شدن.
شله له مک: بار کردن. انباشتن.
شله لی: بار برپشت. تنومند. چاق.
شله مه زر: (Şələməzər) ← هیردابوی.
شلهه: (Şəlhə) پاره پاره.
شـــلیت: (Şəlit) طنـاب رخـت. بسـتهٔ وسایل عشایر هنگام کوچ.
شلیل: (گیا)(Şəlil) درختی از تیرهٔ گـل سـرخیان، میـوهٔ آن لطیـف شـبیه بـه زردآلو و به رنگ سرخ و زرد.
شماته: (Şəmatə) پارس سگ. صدا.
شمت: (Şəmt)گلیم درشت بـافی کـه کُردهای آذربایجان بافند.
شمچه: (Şəmçə) کبریت.
شمخال: (متفا)(Şəmxal) ← شامخال.
شمز:(Şəməz)نام قدیمی رنگ لاجورد.
شمشیر آغـاجی: (گیـا)(Şəmşir ağacı) ← شمشاد. (Buxus semoervirens)
شم شیندیر: (Şəm şındır) خرت پرت.
شمعدان گۆلۆ: (گیا) ← اتیر شاه.
شمکیر: (Şəmkir) الک بزرگ.
شمه: (Şəmə) قندیل. چراغ.
شمیستان: (Şəmistan) شمع خانه (ناپ).
شن: (Şən) شـهرت. خوشـرو. بانشـاط. خوش. مقام. ابنه.
شـــنبله: (Şənbələ) چـوبی کـه بـرای رماندن حیوان به دمش ببندند.
شن بودوم: (Şən büdüm) جلف.
شنبه آخشامی: جمعه.
شن بهار: (Şən bahar) بهار فرح زا.
شنبه صاباحی: یکشنبه.
شنجیل: (Şəncil) جاه طلب.
شن شاخراق: (Şən şaxraq) دلچسب.
شن شن: (Şən şən) شادمانه.
شـــنداق: (Şəndaq) یکـی از بهتـرین کوکهای سیصد و شصت گانه که اهل ختا برای «شد و غو» ساخته‌اند.
شـندره: (Şəndərə) نـوعی چـوب خـم شدنی که برای ساختن الـک و غربـال مناسب است. نوعی ماهی.
شندیر: (Şəndir) گوشت نامرغوب.
شنر: (Şənər) (شن+ار)دلاور شاد(ناپ)
شن سوْی: (Şənsoy) از تبار شاد(ناپ)
شنقار: (متفا)(Şonqar) ← شونقار.
شن قیز: (Şən qız) متادون.
شنک: (Şənk) قطع و وصـل امـور. نـام منصبی اسـت معـروف. مـأمور قطـع و فصل قضایا.
شنگ: (Şəng) بار سبک.
شن گزر: (Şən gəzər) همیشه خندان.
شنگۆل: (Şəngül) شـاد. محـل تفـرج و شادی. به همین معنی وارد زبان فارسی شده است. مفعول در لواط.
شن گۆن: (Şən gün) روز خجسته.
شنگۆنه: (Şəngünə) فاحشه.
شنلتمک: (Şənlətmək) شاد کردن.
شنلشمک: (Şənləşmək) شاد شدن.
شنلندیرمک: شاد کردن.
شنلنمک: (Şənlənmək) شاد شدن.
شنله مک: (Şənləmək) شاد کردن.
شنله نیش: (Şənləniş) شادی.
شـنلیک: (Şənlik) شـادی. خوشـحالی. جشن و سرور. جشـنواره. بـه صـورت «شـنلک» در معنـای گلولـه کـه بـرای شادی شلیک کنند، وارد لهجهٔ مصری و سـوری زبـان عربـی شـده و حالـت جمع آن به صورت «شنانک» در معنـی جشن و عید در عربی وارد شده است.
شنلیکسیز: (Şənliksiz) خرابه. ناآباد.
شنلیکلی: (Şənlikli) آبادان. معمور.
شنه: (Şənə) چهار شاخ. افشان. انگشته. هسک. آلت چوبی سه شاخه یـا چهـار شاخه و دسته‌دار شـبیه بـه پنجـهٔ دسـت که با آن غلهٔ کوفته را به باد می‌دهند تا کاه از دانه جدا شود.
شوْ: (Şo) کاش. لطفاً. **شو:** (Şu) این.
شوآی: (Şuay) این ماه(ناپ).
شوبار: (Şubar) نام اسب آلپامیش خان.
شؤبولوک: (Şöbbülük) چماق.
شوبدوروم: (Şubdurum) شبنم.
شـــوبه: (Şobə)(شـو+ابـه). گُـل(در اصطلاح ورزشی).
شوْبه له مک: (Şobələmək) دسـت زدن بـه جـای مشـخص در بـازی قـایم موشک. با عجله سر زدن و برگشتن.
شوْبورا: (Şobura) شاخ.
شوبی: (Şobi) نـوعی بـازی جمعـی در خیاو و ایلات شاهسون. مقـداری تپالـه را در یـک میدانچـه جمـع مـی‌کننـد. بازیکنان چوبهـای خـود را کـه تعـداد آنها باید مساوی باشد، در دست گرفته و سعی می‌کنند طوری آنهـا را پرتـاب کننـد کـه تـوی تپالـه‌هـا راسـت قـرار بگیرد. کسی کـه بتوانـد چوبهـایش را راست فرو کند، برنده شناخته می‌شود.
شوپارا: (Şupara) کلاه نمدی.
شـــؤپدؤر: (Şüpdür) بـوی بـد ادرار یـا مدفوع. شلخته.
شوْپر: (جان)(Şopər) خفاش.
شوْپان: (Şopan) میخانه. پیاله فروشی.
شوْپانچی: (Şopançı) می فروش.
شوپپوک: (Şüppük) نیزهٔ کوچک.
شوْپوت: (Şoput) رشتهٔ بدون گوشت.
شؤپؤر: (Şüpür) شلوار.
شوپور: (Şupur) شاخه.
شوپور آغیز:(Şupur ağız) شایعه پراکن.
شؤپؤک: (Şöpük) خس. خاشاک.
شوْت: (Şüt) ضربه به توپ. تبار. اصل.
شوْت: (Şöt) کج. مایل.
شو تاپ: (Şu tap) اکنون. همین الان.
شوْتالاما: (Şotalama) عبور.
شوْتالاماق / شـوْتداماق: (Şotalamaq) از روی چیزی گذشتن.
شوْتاناق: (Şotanaq) بی تربیت.
شـوْت بئلـه گئتـدی: (Şüt belə getdi) نوعی بازی.
شـوْت چکمـک: (Şüt çəkmək) شـوت زدن.راندن.
شؤتده مک: (Şötdəmək) تندتند چنگ زدن. با شتاب خوردن. بسرعت دوختن (سوت زدن).
شوْتقار: (Şotqar) ناآرام.
شوْتکا: (Şotka) ماهوت پاک کن.
شوْتکالاماق: (Şotkalamaq) برس زدن.
شوْتکالانماق: برس زده شدن.
شـوْت کـؤک ائلـه مـک: (Şot kök eləmək) کوک درشت زدن.

شۆتلنمک: (Şütlənmək) شوت شدن. پرتاب شدن. حواله شدن از اتاقی به اتاق دیگر در اداره‌ها.
شۆتله مک: (Şütləmək) شوت زدن.راندن. طرد کردن.
شۆتۆک: [دیو](Şütük) قنداق. چشم نظر. قلمدانی از شاخ گاو.
شۆتۆک ساققال: ریش کوسه.
شۆتۆله مک:(Şütüləmək)فرار کردن.
شۆتۆلۆ: (Şütülü) نوعی بازی قشقایی.
شۆتۆمک: ← شوتوللە مک.
شۆتۆموش: (Şütümüş) بی‌آبرو. پررو.
شوخ ممه: (Şux məmə) سینه‌های سرزنده. پستان دلربا.
شوخلوق: (Şuxluq) شوخی. مزاح.
شوخلوقباز: (Şuxluqbaz) شوخ طبع.
شۆخولاق: (گیا) ← قیزیل قولاق.
شود: (جان)(Şud) شپش تخته. شپش چوب. **شود ائتمک:** از حد گذشتن.
شودرون: (Şudrun) رش. ترشح و شبنم و قطرات ریز باران.
شودکار: (Şudkar) شخم زدن زمین. مزرعهٔ شخم شده با گاوآهن.
شودوبار: (Şudubar) بیچاره.
شو دورقو: (Şu durqu) فعلاً. در این موقعیت. دراین وضع.
شور: (Şur) یکی از مقامهای موسیقی. شوق. وجد. صدا.
شۆر: (گیا)(Şor) تلّام. گیاهی است شبیه به اشنان و اسپند و طعمش شور با تلخی که شتر به خوردن آن راغب و با مزاج او موافق است. بانمک. شوره‌زار. دوغ بریده که آبکش شده و با نمک مخلوط گردد. نوعی پنیر نرم ساده. دوغ چکیده شده. نمکزار. سار (پرنده). در مغولی به معنای ناتوانی و بی دست و پایی است. ابله. احمق.
شۆرآتان: ناودان.
شورئح سالماق: (Şureh salmaq) به کسی عادت کردن. با کسی انس گرفتن.
شورئحلی: (Şurehli) عاقل. جوان یا بچهٔ کوشا و توانا.
شورا: (Şura) اینجا.
شۆرا: (Şora) شوره.
شۆراب / شۆرابا: (Şoraba) شورآب. آب نمک. شور (خیار، گوجه فرنگی و سایر سبزیجات). شیرهٔ ازگیل.
شۆرابا قۆیماق: در نمک آب خواباندن. شور گذاشتن.
شورادان بورادان: (Şuradan buradan) از اینجا. به صورت «شوردن بوردن» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
شۆراق: (Şoraq) شورمزه. نگران.
شۆرا قجه له: (جان) ← ساغساغان.
شۆراکت: (Şorakət) ← شوران.
شۆراکتلی: (Şorakətli) شوره‌زار.
شۆراکتلیک: (Şorakətlik) نمک زار.
شورا گلمک: (Şura gəlmək) به هیجان آمدن.
شۆرالانماق: جاری شدن. ریختن.
شوران: (Şuran) انقلاب. دگرگونی. نحوست. نخوت.
شۆران: (Şoran) زمین شوره‌زار.
شۆرانلیق: (Şoranlıq) کویر.
شۆر ایستیلی: مقیاس وزن ۵۰۰ گرمی.
شۆرایی: (Şorayı) چرم نمک خورده.
شۆربا: (Şorba) ← چوربا. شورباج. نوعی آش ساده که با برنج و انواع سبزی می‌پزند. پول. رشوه. به صورت «الشَّوربَه» وارد عربی و به صورت شوربا وارد زبان فارسی شده است.
شۆرباچی: آشپز. تجار. زن. آبگوشت پز. خردکننده. دوبهم زن. مفسد. افسری در ارتش با درجهٔ معادل یوزباشی یا سروان. افسر واحد یئنی چری. بصورت «شوربجی» وارد لهجهٔ مصری وسوری زبان عربی شده است.
شۆربادا دوزو اۆلماق: (Şorbada duzu olmaq) در کاری سهمی هر چند اندک داشتن. گذران اندکی داشتن.
شۆربا شلن: آبگوشت و غذاهای آبکی.
شۆربا قاشیغی: قاشق سوپخوری.
شۆربا قیزدیرماق: (Şorba qızdırmaq) چاپلوسی کردن. دو بهم زدن.
شۆربا کاساسی: بشقاب گود.
شۆربا کۆینگی: لباس ریا. پیراهن سیاه که برای کسی برای ریاکاری و خوردن غذای ختم بپوشد.
شۆربا کیمی: (مانند آبگوشت) مخلوط.
شۆربالاماق: (Şorbalamaq) با آبگوشت شکم را پر کردن. چاپلوسی کردن.
شۆربالانماق: حرکات جلف انجام دادن.
شۆربالی: (گیا)(Şorbalı) آلبالو.
شۆر بالیق: (جان) (Şor balıq) ماهی شور. ماهی دودی.
شۆربالیق: (Şorbalıq) نامشروع.
شۆربالی کۆکه: (Şorbalı kükə) فتیرهایی که با روی آن مخلوط گوشت و پیاز ریزند و مانند پیتزا بپزند.
شۆربایا دۆنمک: بهم خوردن.
شۆربایا قیل دۆشمک: خراب شدن کار.
شۆرتاق: (جان)(Şortaq) اسب بدرو.
شۆرتان: (Şortan) شوره زار. شور. اردک ماهی (Esox lucius).
شۆرتانلیق: (Şortanlıq) شوره زار.
شۆرتماق: (Şortmaq) فرار کردن.
شۆرتۆ: (Şorto) جلف. بی‌شرم.
شۆرتومشوق: (Şortumşuq) منزوی.
شۆرتیکان: (گیا) ← قوش قونماز.
شۆرچو: (Şorçu) شوردوست.
شۆر چۆرگی: (Şor çörəyi) نانی که بر خمیر آن روغن، شیر و تخم مرغ زده باشند.
شۆردانا: (Şordana) تخمه آفتابگردان.
شوردااق: (Şurdaq) زینت. آرایش.
شۆرسوز: (Şorsuz) کم نمک. معمولی.
شۆرشانا: (Şorşana) ناودان.
شۆرشاماق: (Şorşamaq) شرشر صدا کردن. فوران زدن.
شۆرشون: (جان) ← ائششک آریسی.
شۆرقا:(Şorqa)آبگوشت(گویش جلفا). آب جاری سریع. بلدرچین ماده.
شۆرقای: یخ ناودان.
شۆر قۆغالی: (Şor qoğalı) نان شوری که داخلش روغن و ادویه گذارند.
شۆر کره: (Şor kərə) خوراک کشک با کره.
شۆرگۆز: (Şor göz) چشم چران.
شۆرلاتماق: شور گردانیدن.
شۆرلاغاس: (Şorlağas) آبراهه. کانال.
شۆرلاق: یخ آویزان از اطراف سقف.

شـــوْرلاما: (Şorlama) لوبیـای آب پـز. ماهی نمک سود.
شوْرلاماق: (Şorlamaq) شـور انـداختن. در نمـک آب خوابانـدن. نمـک سـود کردن. برچیدن جـالیز (در آخـر فصـل که چین آخـر را مـی‌کننـد و جـالیز را ترک می‌کنند). شرشر ریختن. صـدای شرشر در آوردن. فوران زدن. بو دادن بلال. با فلاکت زیستن.
شوْرلان: (Şorlan) شور. نمکی.
شـــوْرلانماق: (Şorlanmaq) شـور شـدن. شور انداخته شدن. نمـک سـود شـدن. برچیده شدن جالیز.
شوْرلو: (Şorlu) پرنمک. بدبخت.
شوْرلوغان: (Şorluğan) آبشار.
شوْرم: (Şorm) باریک و دراز. باریکه.
شورماجا بوغدا: (گیا) ذرت.
شورمل: (Şürməl) یخ افتاده در نهر که آب شود.
شورو: (جان)(Şuru) مرجان.
شوْروت: (Şorut) آب دهان.
شوْرو چیخماق: شور چیزی درآمدن.
شورور: (Şurur) نهال.
شوْروق: (Şoruq) آب دهان.
شوْروقلو: (Şoruqlu) حشری. شهوانی.
شوْرولتو: (Şorultu) شرشر آب.
شوْرولداتماق: جاری کردن.
شوْرولداماق: شرشرریختن.
شوْروماق: انداختن قاپ در بازی. دادن.
شـــوْرون شـوْرتون چیخارمـاق / شـــوْرونو چیخارتماق: به ابتذال کشاندن.
شوره سینی سالماق: (Şürəsini salmaq) دل بستن.
شوْر یاپراق: (گیـا)(Şor yapraq) نـوعی خوردنی مطبوع که از برگهـای جـوان تاک تهیه می‌شود.
شوْر یومورتا: تخم مرغ آب پز.
شوش: (Şüş) چوب باریـک و راسـت. پایهٔ چوبی که در کنار بوتهٔ لوبیا و غیره نصب مـی‌کننـد. شـاخ. بلنـد. برجسـته. سـیخ. شـق و رق. صـاف. تیـز. پـاک. مسخره. استهزاء.
شوْشاق: (Şoşaq) بزاق. آب دهان.
شوشـال: (Şuşal) نـوعی گیـاه شـبیه بـه پیچک.
شوْش بوز:(Şüş buz) یخ پاک و صاف.
شوْش پاپاق: (Şüş papaq) کلاه بوقی.
شوشقا: (Şuşqa) شمشیر دراز و خمیده. به صورت شوشکه وارد فارسی شده.
شوْشک: (Şüşək) لاف. گزافه.
شوشکه: (متفا)(Şuşke) ← شوشقا.
شوْشکی: (Şüşəki) شیشکی. سوت.
شوْشلنمک: (Şüşlənmək) تیز شدن.
شوْشله مک: (Şüşləmək) تیز کردن.
شوْشو: (Şoşu) چاق. فربه. (ناپ).
شوْشوْن: (Şüşün) ظرف سفالی لعابـدار برای پنیر یا روغن.
شوْشوْو: (Şüşov) گاوی با شاخ تیز.
شوْشه: (Şüşə) جام. حباب. چراغ نفتی. بطـری. چیـز صـاف و بـرّاق. بصـورت شیشه وارد فارسی شده. شاخهٔ نازک و جـوان درخـت. گـودال مخصـوص نگهداری میوه. غله ای کـه در خـرمن بصورت پشته درآمده است. مقعد.
شوْشه باشی: گل سر سبد. پستانکی کـه بر سر بطری بزنند.
شوْشه پیتی: دیزی سفالی لعابدار.
شوْشه چی: شیشه بُر. غلامباره. بچه باز.
شوْشه دن وورماق: لواط کردن.
شوْشه سالان: شیشه بُر.
شوْشه سیمی: سیم چند شاخهٔ فلـزی کـه شیشـهٔ چـراغ نفتـی را از آن بیاویزنـد.
شوْشه کی: مسخره. استهزاء.
شوْشه لشمک: تبلور یافتن.
شوْشه لیفی: پشم شیشه.
شوْشه نی ائشیکدن یالایان: خسیس.
شوْشه یوْکوْ: زن حامله.
شوْط: (Şovt) طواف. یکبـار گـردش و حرکت از محلی به محل دیگر.
شوغاب: (Şuğab) نیزار.
شوغدا: (Şuğda) کشتزار کـم عـرض و دراز.
شوغورتما: (Şuğurtma) چوب کوچک برای راندن گاو.
شوغور شوغور: (Şuğur şuğur) فراوان.
شوغول: (Şuğul) خبرچین. سخن چین.
شوغوللاماق: چغلی کردن.
شوْقت اوْتو: (گیا) ← مبارک تیکانی.
شوْقار: (Şoqqar) لاغر.
شـــوْقاق: (Şoqqaq) لـق. غیـرمحکم. بدردنخور.
شوْقو: (Şoqqu) ← شوشکی. جر زن.
شوْقولاماق: پشیمان شدن.
شوْقوماق: جرزدن. شیشکی بستن.
شوْقول: (Şoqul) محور ترازو.
شوقون: (Şuqun) صدا شماته. غوغا.
شوْک: (Şok) سرراست. قایم.
شوک: ند.[دیو](Şük) ساکت!
شوْکت اوْتو: (گیا) ← مبارک تیکانی.
شوکتلی: (Şökətli) باشکوه. مهیب.
شوْک چینار: (Şok çinar) چنـار بلنـد و راست.
شـوْکران بـاغی: (گیـا)(Şokəran bağı) کرفس الکاب. شوکران صغیر.
شوککوتمک: (Şükkütmək) نشاندن. بـه زانو نشاندن.
شوْکنوک: (Şöknük) تاریکی شامگاه.
شـــوکور: (Şükür) چتـــر. ســـایبان مخصوص پادشاهان. زهره.
شوکورچو: (Şükürçü) چتربردار. آنکـه سایبان پادشاهان را نگهدارد.
شوکه: (Şükə) ترکهٔ چوب.
شـــوْگوْن: (Şüyün) فـال نیـک. خیـر. خجستگی. بـه صـورت «شـگون» وارد زبان فارسی شده است.
شو گوْن: (Şu gün) امروز.
شوگه: (Şəvgə) اقامتگاه.
شـــوْل: (Şol) آن. شـــکل قـــدیمی و متروک (او). ←شاخ شول.
شول: (Şəvəl) بوته و شاخه.
شـــوْلاتداماق: (Şolatdamaq) تندتنـــد نوشتن.
شوْلاکای: (Şolakay) آبی که بی‌اختیـار از دهان ریزد.
شولانگغا: (Şulangğa) مأمور مالیات.
شولای: (Şulay) آری. بلی. چنین.
شولای بولای: چنین و چنان.
شولبور: (Şulbur) نرم.
شوْلت: (Şült) تیز. قاطع.
شوْلتاق: (Şoltaq) کهنه. مندرس.
شولدو:(Şuldu) تسمهٔ سر تازیانهٔ بافتنی.
شوْلدو: (Şoldu) بی‌شعور وعلاف.

شوْلدوم: (Şoldum) بی قابلیت.
شوْلدومان: (Şolduman) ژولیده مو.
شوْلقو: جای مناسب ماهیگیری.
شولقودوز:(Şulquduz)ناآرام.آزاردهنده
شوْلقورت: (Şolqurt) گردن فراز.
شولقونتو:(Şulquntu) بی تربیت.
شوْلک: (Şülək) توپ پارچه‌ای.
شوْلکله مک: (Şüləkləmək) بشکل نوار درآوردن پارچه. بهم پیچیدن تکّه‌های پارچه برای درست کردن توپ بازی.
شوْلکه: (Şülkə) تیز. قاطع.
شوْلگن: (Şülgən) پادشاه سرزمین آبها در باور ترکان.
شوللاماق: کمی روغن آب کردن.
شوللای: (Şullay) نوک تیز. بوقی.
شوْللوق: (Şolluq) محل پر از شاخه و چوب خشک.
شوْلله: (Şüllə) بلند. دراز. آلت زنانه.
شولموس: (Şulmus) روح زیان آور برای انسان. ناقلا. زیرک. حیله گر.
شوْلن: (Şülən) چپاول. غارت.
شوْلن: (Şölən) مهمانی. خیر. خجسته. مهمانی دینی.
شوْلنلیک: (Şülənlik) فراوانی.
شوْلو: (Şülü) دزد. غارتگر.
شوْلوْزومه: (Şulüzümmə) مدیون.
شولوق: (Şuluq) پرسروصدا. پرجمعیت. پر ازدحام. درهم و برهم. خراب. آشفته. به صورت شلوغ وارد زبان فارسی شده است.
شولوقچو: آنکه بسیار بی‌نظمی کند.
شولوقلوق: (Şuluqluq) بی نظمی.
شوْلوْک: (Şölük) شلخته. بی سلیقه.
شوْلوْکی: (Şülükəy) تیز. قاطع.
شولوم: (Şulum) گردن فراز. قلدر. قرض. اسرافکار. ولخرج. سبُک. جلف. آواره. ولگرد. شلخته.
شولوماق: (Şulumaq) بیهوده پول خرج کردن.
شولوم بولوم: (Şulum bulum) شلخته.
شولوملاماق: (Şulumlamaq) چاپلوسی کردن.
شوْله: (Şülə) باع. طول فاصله از نوک انگشت یک دست تا سرانگشت دست دیگر در حالیکه دستها به طرفین گشوده باشد.
شوله: (Şəvlə) سیاهی.
شوْلی: (Şüləy) کم عرض. باریک.
شوم: (Şum) شخم. زمین شخم خورده. شیارزده. ریزش. فرو ریختگی. خرابی. نحس. پُز. نقش و نگار.
شوم آغیز: بد سخن. شوم گفتار.
شوم آلتی: لایهٔ زیرین زمین شخم خورده.
شوم آیاق: بدقدم. نحس.
شوماتا: (Şumata) نقش و بافتهٔ روسری.
شومار: (Şumar) زمین هموار.
شومارا: (Şumara) نرم. نازک. ظریف.
شومارلاماق: همهٔ زمین را آبیاری کردن.
شومال: (Şumal) جوان. شاخهٔ جوان. راست هموار. نوجوان. سرراست. قایم. بلند. بلندقامت. صاف. نوعی درخت کاج که شربین نیز نامند.
شومبا: (Şumba) سوراخ دستهٔ کلنگ یا تیشه.
شومباش: (جان)(Şumbaş) جغد. بوم.
شوم بایرامی: عید کهن کشاورزی.
شومبول: (Şumbul) آلت تناسلی پسربچه. دودول.

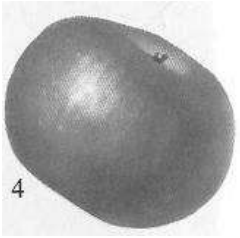
شونقار

شومبولو: (Şumbulu) پسربچهٔ کوچک.
شوم پلک: (Şum pələk) روزگار مخوف و ترسناک.
شوْمپوْل: (Şompol) سنبهٔ تفنگ.
شوْمپوْللو: (Şompollu) سرپر(تفنگ).
شومتال: (گیا) زبان گنجشک.
شومجار: (Şumcar) اخمو. ترشرو.
شومچا: (Şumça) خودخواه.
شومچو: (Şumçu) ژیگول. خودنما.
شومرک: (Şumrək) درخت نورسته.
شومشاد: (Şumşad) آذرخش.
شوْمشت: (Şümşət) نی لبک.
شوْمشک: (Şümşək) شاخهٔ نورستهٔ مو.
شوْمشو: (Şümşü) ← ساراتان.
شوْمشوْله: (Şümşülə) رابط بین یوغ و ارابه.
شوْمشوْلوْت: (Şümşülüt) آذرخش.
شوْمشه: (Şümşə) شمشاد. تخته بلند و صاف که گچکارها برای صاف کردن سطح گچکاری و بنّاها برای تنظیم درستی و صافی دیوار استفاده کنند.
شومقا: (Şumqa) عجول. شتابان.
شومقار: (جان)(Şumqar) بالابان آلتایی.
شوم قوش: (جان)(Şum quş) نوعی جغد.
شوملاماق: (Şumlamaq) شخم کردن. ریزش کردن.
شوملانماق: (Şumlanmaq) شخم خوردن. ریزش کردن.
شوملوق: (Şumluq) زمین شخم شده.
شومنو: (Şumnu) شیطان.
شوْمو: (گیا) (Şomu) اسفناج.
شوْمور: (Şomur) چراغ.
شوموران: (Şumuran) آبشار.
شوْمورت: (گیا)(Şumurt) آل اسبی. گیلاس وحشی.
شوْمه له: (Şömələ) قوطی.
شونا: (جان)(Şuna) اردک. شاخهٔ درخت سنجد.
شونجا: (Şunca) به همین مقدار.
شوندا: (Şunda) اینجا.
شونداق / شوندای: (Şunday) اینچنین.
شوندول: (Şundul) سُبک. جلف.
شونقاجا: (Şunqaca) تا. الی. تا حالا.
شونقار: (جان)(Şunqar) شنگار. مرغ شکاری. عقاب. به صورت سنقر وارد عربی و فارسی و به صورت Saker وارد زبان انگلیسی شده است. دلاور.
شونقارخانا: جای بسیار سرد.
شوْنقوتما: چمباتمه. ← شونگومک.
شونقور: (جان)(Şunqur) مارمولک.
شونقوراق: (Şunquraq) لاف. شایعه.
شوْنقوش: (Şonquş) غوطه. غوص.

شونقول: (Şunqul) فندق از پوست درآمده.
شۇنقوماق: چمباتمه زدن. غوطه خوردن.
شۇنگۇمک: (Şüngümək) چمباتمه زدن.
شونلاشا: (Şunlaşa) به همین خاطر.
شۇنۇ: (Şönü) آواره.
شونوق: (Şunuq) ریش بزی.
شۇنه: (Şünə) مطبخ. آشپزخانه.
شۇو: (Şüv) ترکهٔ درخت. **شۇودان:** ناودان.
شـــۇور: (Şüvər) تیر سقف. چپری ساخته از ترکه.
شۇوره: (Şüvərə) نابودی. تلف.
شۇوق: (Şovq) (شاوقا) تلالو. پرتو.
شـــۇوقریب: (Şovqərib) (چوقاراب) مرده شور برده. شوم.
شۇوقریبه قالمیش: (Şoəqəribə qalmış) مرده شوربرده.
شۇوکه: (Şövkə) تلالو. پرتو. برق.
شۇول: (Şüvül) تیر. شفت. چوب بلند و راست. **شۇوله مک:** ← شویله مک.
شۇون: (Şüvən) زاری. شیون. فغان.
شۇوه: (Şüvə) ← شوه.
شـــۇوه رک: (Şüvərək) باریک اندام. جوان.
شـــۇوه رن: (گیا)(Şüvərən) خاکشیر. شفترک. سماره. (Sisymbrium.cru)
شـــۇوه رن مـــزاج: (Şüvərən məzac) سردمزاج. بچه باز.
شۇوه ره: (Şüvərə) جوی داخل مزرعه.
شۇوه لن: (Şüvələn) فریاد خوشحالی.
شوه: (Şəvə) عقیق. شبق. مشکی. سیاه. نوعی چشم نظر سیاه رنگ که برای در امان ماندن از کابوس آویزند.
شو همان: (Şu haman) اکنون.
شۇی: (Şüy) ترکه. شاخهٔ باریک و تر.
شۇیتاج: (Şoytac) لنگ. شل.
شۇیتوماق: (Şoytumaq) خسته شدن. از هوس افتادن.
شۇیره: (Şüyrə) لعاب. **شۇیره لنمک:** لعابکاری شدن. **شۇیره له مک:** لعابکاری کردن. **شۇیره له مه:** لعابکاری.
شۇیکه: (Şüykə) ← شوی.
شۇیله: (Şöylə) چنین.
شۇیله بۇیله: (Şöylə böylə) چنین. این چنین. به صورت «شیلابیلا» و «شیله بیله» وارد عربی شده است.
شۇیله مک: (Şüyləmək) با ترکه زدن. شاخ و برگ یافتن.
شۇینه بئل: (Şüynəbel) ضعیف. ناتوان.
شوینیک: (Şəvinik) تاریکی شامگاه.
شۇیۇد: (گیا)(Şüyüd) شوید. شبت.
شۇیۇد مرزه: (Şüyüd mərzə) یار آزاد در بازی.
شۇیۇم: (Şüyüm) چرکین. پلشت.
شۇیۇنه گئتمک: (Şüyünə getmək) بر باد رفتن.
شهادت بارماغی: انگشت شهادت.
شهد بال: (Şəhd bal) عسل تمیز.
شهدی آچیق: (Şəhdi açıq) گشاده رو.
شهرتاش: (متفا)(Şəhrtaş) همشهری.
شهرجیک: (Şəhərcik) شهرک.
شهرداری مهندسی: بیکار ولگرد.
شهرم: (Şəhrəm) شرحه. بریده.
شـــهره: (Şəhrə) شهله. چربی روی گوشت. دنبه. گوشت چربی دار. چربی. زخم باز. کوچه. راه.
شهری: (Şəhri) ناجنس. بی امان.
شیب: (Şib) پیلهٔ ابریشم. ابریشم خام. نوعی قماش. پرزدار. طرّه دار. پارچهٔ ابریشمی نازک.
شیبا: (Şiba) تیرباران. افعی.
شیباغا: (Şıbağa) قرعه. پشک.
شیباق: (Şibaq) درمنهٔ ترکی. یووشان. شاخهای نازک که در هنگام پوشش عمارت بر روی چوبهای پوشش ریزند. خاک خاراگوش.
شیبالا: (Şibala) زنّار. کمر بند زینتی که در مراسم جشن و شادی بر روی چقّه بندند (گویش قشقایی).
شیبان: [مغ](Şeyban) شاهزاده. ولیعهد.
شیبان: (Şiban) قوم تاجیک.
شیبر: (Şibər) بیشه. جنگل.
شیبرۇ: (Şibro)) چرم تهیه شده از پوست بُزغاله. کفش اعلا. کفش مدل بالا.
شیبکه: (Şibkə) درفش.
شـــیبلی: (Şibli) دارای سرازیری تند. شیب دار. کلاه بوقی. نام روستا و گردنه ای در شرق تبریز.
شیبه: (Şibə) دهانهٔ چوب سیگاری.
شیبی: (جان)(Şibi) اردک.
شـــیبیت: (Şibit) نان کلفت ساج پز. عرقچین. لباس زیر.
شیبیرقان: (Şıbırqan) کولاک سرد. نام ولایتی در افغانستان که اکنون «شبرغان» نویسند.
شـیب یـزد: (Şib yəzd) نوعی بازی جمعی در میانه. بازیکنان یک گودال به ارتفاع ۵ سانتی متر می کنند. داخل گودال آب ریخته و صبر می کنند تا خاک آن نرم شود. اولین بازیکن، یکی از چوبهایش را داخل گودال فرو می کند. نفر بعدی باید چوبش را با ضربهٔ قوی و نشانه گیری دقیق، طوری در گودال فرو کند که در اثر فشار وارد آمده، چوب قبلی از گودال بیرون بیفتد و در این صورت این چوب افتاده، متعلق به خود او خواهد بود. فردی که چوبش را از دست داده، باید چوب دیگری را در گودال بکارد. کسانی که دقیقتر بوده‌اند، صاحب چوبهای بیشتری خواهند شد.
شیبیک: (Şibik) عرقچین. گوشه. کنج.
شیبیلیت: (Şibilit) کفش ساق بلند.
شیبیه: (گیا)(Şibiyə) گیاه چندساله و بدون گل که کنار استخرها و تنهٔ درختان روید. (Lichenophyta)
شیپ: (Şip) صدای به زمین خوردن چیزی. اصطلاحی در بازی کودکانه. سبد دراز. قماش بافته شده از تار نقره.
شیپال: (Şipal) قهرمان. بهادر. غیور.
شیپ شیرین: (Şip şirin) شیرین شیرین.
شـــپیپیلتی: (Şıppıltı) صدای افتادن چیزی در آب.
شیپلاماق: به صورت شدید باریدن.
شیپلان: (Şıplan) فوراً. بلافاصله.
شیپیت: (Şıpıt) چوب کوتاهی که در نوعی بازی محلی استفاده می‌شود.
شیپیر: (Şıpır) تند. سریع.
شیپیرداق: (Şıpırdaq) کفش.
شـــیپیرما: (Şıpırma) کلاه پوست بره. کلاه شب پوش.
شیت: (Şit) بی‌نمک. بی‌مزه. رفتار

جلف و سبک. نقش. نگار. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است. از اجزاء کمان. زه. شست (زهگیر).
شیتریک: (Şitrik) لوس. بی مزه.
شیتقور: (Şitqur) ظرف شیر.
شیتک: (گیا) خربزهٔ نارس.
شیتلمک: (Şitələmək) لوس شدن.
شیتلمه: (Şitəlmə) لوسی. بی‌مزگی.
شیتلندیرمک: لوس کردن.
شیتلنمک: لوس شدن. نز شدن.
شیتلیک: (Şitlik) بی‌نمکی. بی‌مزگی. لوس و سبکی.
شیتنگی: لوس. نازپرورده. دغل. پررو.
شیتنمک: دغلی کردن. بی‌نمکی کردن.
شیته: (Şitə) قالب.
شیتی چیخماق: شورش درآمدن.
شیتیق: کوچک. (گویش قشقایی).
شیتیل: نشاء. نهال. نوعی ظرف کوچک برای حمل غذا به مزرعه.
شیتیله: حیله گر. شوخ طبع. لوده.
شیتیلله مک: تنک کردن مزرعه.
شیتیللیک: نشائی. مزرعهٔ نشاء کاری.
شیتینی چیخارتماق: به ابتذال کشاندن.
شیخگیل: (Şıxgil) غربال.
شیدالی: (Şeydalı) نوعی رقص گروهی زنانه.
شیدان: (Şidan) ایوان. بالکن.
شیدانای: (Şidanay) کم عقل. سبُک.
شیدیر: (Şıdır) قدیمی.
شیدیرغا / شیدیرغاما: (Şıdırğa) تند.
شیدیرغی / شیدیریم: (Şıdırğı) تند. شدید. به شدت. به سرعت. بی‌وقفه. مداوم. عود (نوعی ساز).
شیر: (Şir) شیر آب. لعاب. رنگ. شیرهٔ ظروف سفالی.
شیر آتان: (Şir atan) لولهٔ یا سوراخی که آب از آن بریزد.
شیر آیاق: فنجان چوبی رنگین.
شیرا: (Şıra) اضطراب. تلخ. آب انگور.
شیرات: (Şirat) ماست و پنیر بی روغن.
شیراز: (Şiraz) مرز. دوختهای مخصوص کنارهٔ جوال.
شیراغول: (Şırağul) ابله. نادان.
شیرالغا / شیرالغه / شیرالقادا: (Şıralğe) گوشت شکار.
شیرالقی: (Şıralqı) همراز. معتاد.
شیرالیق: (جان)(Şıralıq) گاو نر.
شیرام: (Şıram) مقام. وطن. دور. بعید.
شیرامان / شیرانا: محل آبگیری از انگور. روستایی در عجبشیر که به تحریف «شیرامین» نویسند←چورامین.
شیرانقای: (Şıranqay) مضطرب.
شیرانقوج: (Şıranquc) ناودان.
شیراوان: (Şıravan) باران شدید.
شیرای: (Şıray) رنگ.
شیربابا: (Şirbaba) شیرپدر(ناپ).
شیرباتا: (Şırbata) دستمال.
شیرباز: (Şirbaz) ریاکار. چرب زبان.
شیربالا: (Şirbala) شیربچه. (ناپ).
شیر بولاق: (Şir bulaq) آشی که از شیر و برشتهٔ گندم خرد شده تهیّه شود.
شیرپ: (Şırp) زود زود. تند تند.
شیرپادان: (Şırpadan) ناگهان. یکباره.
شیرپا شیرپ: دردم. ناگهانی.
شیرپالاماق: داغون کردن.
شیرپز: (Şirpəz) تولیدکنندگان پنیر و سایر محصولات لبنی که شیر عشایر را روستاییان را به صورت سلفی بخرند.
شیرپنجه: (Şer pəncə) ← قارایارا.
شیرپنجه سی: (گیا)(Şer pəncəsi) گیاه خودرو دارای گلهای ریز آبی رنگ و برگهای چین خورده.
شیرپیق: (Şırpıq) چشم نابینا.
شیرپینتی: (Şırpıntı) زن نامناسب.
شیرتاشیرت: (Şırta şırt) گل آلود بودن زمین به علت بارندگی و غیره.
شیرتاناق: گوشت بی چربی و ضعیف.
شیرتانماق: پررویی یا بی شرمی کردن.
شیرتوو: (Şırtov) چرک (لباس).
شیرتی: (Şırtı) کثیف. شلخته. ولنگار. پررو. سرتق.
شیرتیق: (Şırtıq) کثافت. چرک. پیش پا افتاده. شوخ طبع. خوش گذران.
شیرتیلتی: (Şırtıltı) صدای خوردن شلاق به چیزی.
شیرتیلداماق: شارپ شارپ درآوردن.
شیرتیلیق: (Şırtılıq) غذایی از لوبیای له شده با روغن و پیاز.
شیر جیران: (Şir ceyran) نوعی بازی بدو بایست کودکانه.
شیر چؤکه لک: (Şir çökələk) نوعی آش از شیرو کشک تر.
شیرچی: (Şirçi) رنگ ساز. لعاب کار.
شیرداغ: (Şırdağ) نوعی لباس و جامه. زین پوش. امعاء و روده. شیردان.
شیرداق: ← سیرتاق. کلاه گوشدار.
شیردان: (Şırdan) ناودان.
شیران: (Şırran) آبشار. ناودان.
شیررای: (Şırray) بهشت. جنت.
شیرکان: (Şirrəkan) آبشار.
شیرشیر: (Şırşır) یخی که روی آب شناور باشد. آبشار.
شیرشیرا: (Şırşıra) آبشار.
شیرشینتیر: (Şırşıntır) ← شندیر.
شیرقا: (Şırqa) آرایش. بزک. آلتی چوبی که در بار زدن به حیوان کاربرد دارد. در مغولی به معنای زخم است.
شیرقالان: (Şırqalan) چیستان.
شیرقی: (Şırqı) قاچ. بریده.
شیرقیت: (Şırqıt) ترشح چشم.
شیرقیراق: (Şırqıraq) درّه. شکاف.
شیرقیل: (Şırqıl) خالی.
شیرقین: (Şırqın) لوس. ننر. روغن کتان. مایع. رقیق. بارش سنگین و آهستهٔ باران.
شیرقین یاغی: شیرهٔ خشخاش.
شیرک: (Şirək) شخم خورده.
شیرکم: (جان)(Şirkəm) بُز اخته شده.
شیرکی: (Şirəki) ساغری پوش. کفلروش. نوعی دستباف که در زمان قدیم بر پشت اسب می‌انداختند.
شیرلا: (Şırla) آبشار. آلت مردانه.
شیرلاب آخار: شر شر آب.
شیرلاغان: (Şırlağan) روغن کنجد. عصاره. سیرج. ترشح.
شیرلاق: (Şırlaq) آب دهان.
شیرلاما: شرشر. جریان آب. نیرومند.
شیرلاماق: (Şırlamaq) شرشرکردن.
شیرلانقوج: (Şırlanquc) ناودان.
شیرلاووق: (جان)(Şırlavuq) پرنده ای که آوازش شبیه به شر شر آب است. تویقار قوشو نیز گویند.

شیرلنمک: (Şirlənmək) لعاب اندود شدن.
شیرله مک: (Şirləmək) لعاب کشیدن.
شیرلی آی: (Şırlı ay) ماه نیسان.
شیرلیق: (Şırlıq) گل و لای.
شیرماماق: (Şırmamaq) نزدیک کردن.
شیرمانماق: (Şırmanmaq) نزدیک شدن. بغل کردن. درآغوش کشیدن.
شیرمایی: (Şırmayı) عاج فیل و نظایر آن. صدف. مثل صدف. سفید.
شیرنا: (Şırna) آبشار کوچک. ناودان. به صورت «چُرنه» به معنای لوله وارد زبان فارسی شده است.
شیرناق: (Şırnaq) جریان آب باریکه. فواره. جریان. بُرد.

شیروان تاجی

شیرنه مک: چاپلوسی کردن.
شیرنیک: (Şirnik) لوس. ننر.
شیرنیکدیرمک: تحریک کردن. ترغیب کردن. تشویق کردن. برانگیختن.
شیرنیکلندیرمک: راغب تر کردن. تشویق کردن. برانگیختن. آغالیدن.
شیرنیکلنمک: تشویق شدن.
شیرنیکمک: تحریک شدن. ترغیب شدن. تشویق شدن. برانگیخته شدن. معتاد شدن.
شیرنیکی: دیابت. بیماری قند بخصوص در حیوانات حرام گوشت.
شیرنییات: (Şirniyyat) شیرینی پولکی.
شیروان: (Şirvan) سرزمین شیران. منطقهٔ تاریخی در شمال آذربایجان که مرکز آن شهر شماخی است. چاپلوس. نگهبان مزرعه. (ناپ).
شیروان تاجی: (گیا) نوعی سیب سرخ به شکل خرمالو.
شیروانی: رقص گروهی در شیروان.
شیر وورماق: (Şir vurmaq) لعاب زدن.
شیره: (Şirə) عصاره. جوهر. آب آهک. محلول گچ. تخت و سریر در زبان مغولی. سبد بافته مخصوص گوشت قربانی. پوست خام حیواناتی چون گاو و اسب.
شیره بوْران: باران تند و شدید.
شیره بوز: (Şirə buz) یخبندان و لغزنده.
شیره چاریق: (Şirə çarıq) چارق دوخته شده از پوست خام.
شیره خانا: (Şirə xana) نوعی سنگ که آب توت را در آن می‌گیرند.
شیره شر: (Şirəşər) ایوان. بالکن.
شیره شوم: (Şirəşum) شخم بهاری.
شیره کاباب: (Şirə kabab) نوعی کباب که در آن گوشت خرد شده را در شیره ای از آرد و نمک خوابانده و سپس سرخ کنند.
شیره کی: (Şirəki) ← شیره کش.
شیره لنمک: شیره‌دار شدن. رسیدن (میوه). به طمع افتادن. با آهک و گچ سفید شدن. ← دادانماق.
شیره له مک: آب آهک زدن.
شیره لی: شیره‌دار. آبدار. پرآب.
شیره لی بال: ← گزنگبی بال.
شیره مالا: (Şirəmala) تنگ.
شیره نم: (Şirənəm) بیل کاری باغات در مردادماه که در اوقات کم آبی انجام گردد. (گویش مراغه).
شیرهاشیر: (Şırhaşır) شروشر.
شیر یاراشدیرماق: خودنمایی کردن.
شیریتماق: لوس بازی درآوردن.
شیریق: (Şırıq) نوار. تکه پارچهٔ باریک.
شیریققا: (Şırıqqa) بشکن.
شیریققالی: خوشگذران. پرطمطراق.
شیریل شیریل / شیریلتی: (Şırıl şırıl) شرشر آب.
شیریلداتماق: شروشر ریختن.
شیریلداشماق: با شروشر سرازیر شدن.
شیریلداق: چشمه. چشمهٔ کم آب.
شیریلداماق: شرشر کردن آب.
شیریلقا: کمر به بالای هر چیزی.
شیریم: (Şırım) قاچ. قطعه. برش. شیار.
شیریملاماق: (Şırımlamaq) قاچ دادن.
شیریملانماق: قاچ داده شدن.
شیرین آلاق: (گیا)(Şirin alaq) حالتی از علف هرز که گل دهد. وجین دوم مزرعه.
شیرین آی: ماه شیرین. (ناد).
شیریناق: (Şırınaq) آب باریکه.
شیرین باجی: (Şirin bacı) لقبی زنانه که بانوان برای ابراز محبت به یکدیگر می‌دهند. همچنین از اینگونه است: شکر باجی، قند باجی، نبات باجی، بالیق باجی، توتوق باجی و ...
شیرین باخان: دوبین. لوچ.
شیرین بالا: فرزند شیرین. (ناپ).

شیرین بیان

شیرین بیان: (Şirin biyan)←آبی قولاغی. (Glyeyrrhiza).
شیرینجه: (Şirincə) کمی شیرین.
شیرینجه لیک: (Şirincəlik) شربت نوشی در مراسم نامزدی.
شیرین دیل تؤکمک: (Şirin dil tökmək) چرب زبانی کردن.
شیرین دیله توتماق: (Şirin dilə tutmaq) با سخنان شیرین کسی را فریب دادن. رام کردن. سرگرم کردن.
شیرین سالماق: شیرین کاری کردن.
شیرینقا: (Şırınqa) سرنگ. آبدزدک. انژکتور.
شیرین قلمه: (گیا)← آغ قوواق.
شیرین قوْوورما: خشک شدهٔ کشمش و

قیصی و آلوچه وغیره.
شیرین قیز: زن عمو. زن دایی. (ناد).
شیرین کؤکه: (Şirin kükə) نان فتیر که بجای نمک از شکر یا شیرهٔ انگور بکار برند. **شیرین گؤل:** گل شیرین(ناد)
شیرینلی شوْربا: (Şirinli şorba) آش کشک. آش نذری.
شیرینلیک: شیرینی. شربت یا میوه که در مراسم نامزدی میل کنند. نوعی حشرهٔ زیان آور برای سبزیها.
شیرینمک: بزرگ شدن. مغرور شدن.
شیرینه خاتینلیق: آدم چاپلوس.
شیرینی ایچمک: (Şirni içmək) مراسم نامزدی را برگزار کردن. شیرین چای، شیرنی یئدی، شیرنی بلگه و نوبات چای نیز گویند.
شیش: (Şiş) ورم. آماس. التهاب زخم. نفخ. باد کرده. سیخ. میله. نوک تیز. راست. شق. میخهای کوچک نعل اسب. به صورت Шишка به معنای ورم وارد روسی و به همین صورت و معنا وارد عربی و انگلیسی شده است.
شیشارقا: (Şişarqa) فلفل.
شیش باش: (Şiş baş) نوک تیز.
شیش تپه: (Şiş təpə) قله. ستیغ. بلندی.
شیش توْیوق: (Şiş toyuq) دؤنر کباب مرغ. کباب سیخی از گوشت مرغ. به صورت «شیش طاووق» در کشورهای عربی مرسوم است. در کانادا به شاورمای مرغ، شیش تویوق گویند.
شیش چاخان: میخکوب. تخماق.
شیش چاخماق: (Şiş çaxmaq) قطعه‌های چادر را با خول به هم وصل کردن. میخ کوبیدن. تیر از کمان رها کردن.
شیشدیرمک: ← شیشیرتمک.
شیشرتی: (Şişərti) مبالغه. اغراق.
شیشرگه: (Şişərgə) بالن. پمپ.
شیشقوْ: (Şişqo) چاق.
شیش قوم: (Şiş qum) نوعی بازی در مرند. افراد به دو دسته تقسیم می‌شوند و زمین را به دو قسمت مساوی بخش می‌کنند. هر گروه در زمین خود مستقر می‌شود. خط وسط زمین حریم خوانده می‌شود. بازیکنان به صورت حمله و گریز به داخل زمین طرف مقابل یورش می‌برند و عقب می‌نشینند زیرا افراد گروه مقابل هم به تعقیب آنها می‌پردازند. گاه در این جنگ و گریز، بازیکن حریف را در حریم خود نگه می‌دارند که به منزلهٔ اسیر گرفتن است. گاهی نیز اسیران را با هم معاوضه می‌کنند. بعضی اوقات زندانی موفق به فرار می‌شود. در پایان، هر گروه که اسیر بیشتری گرفته باشد، برندهٔ نهایی است.
شیشک: (جان)(Şişək) برّهٔ دو ساله. این برّه در چانهٔ پایین خود در جلو دو دندان درشت دارد و بقیهٔ دندانهایش کوچک است. به همین صوت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
شیش کبابی: (Şiş kababı) کباب سیخی. به صورت «سیخ کباب» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی، به صورت shishqebab وارد زبان آلبانیایی، به صورت ćevap šiš وارد زبانهای بوسنیایی، کرواتی و صربی، به صورت kebap šiš وارد زبان مقدونیه و به صورت shish kebab وارد زبان انگلیسی شده است.
شیش کؤفته: (Şiş küftə) کوفتهٔ سیخی. کباب ترکی که توپهای کوچک گوشت (کوفته) با سبزیجات مانند جعفری و نعناع به سیخ کشیده شود.
شیشکین: (Şişkin) متورم. بادکرده.
شیش گتیرمک: ورم کردن.
شیشلک: (Şişlək) شوخ طبع.
شیشلنمک: (Şişlənmək) نوک تیز شدن. به تدریج باریکتر شدن. به سیخ کشیده شدن. شق شدن. هجوم بردن پرندهٔ شکاری بر روی شکار.
شیشله مک: (Şişləmək) نوک تیز کردن. به سیخ کشیدن.
شیشلی: سیخدار. صاحب سیخ. شدید.
شیشلیک: (Şişlik) نوعی خوراک. کباب تکّه‌ای. سیخ کباب. نوعی چنته که در آن خولهای چادر را بگذارند. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی و به صورت Шашлык به معنای کباب وارد زبان روسی و اوکراینی، به صورت šašlykas وارد زبان لیتوانیایی و به صورت Shashlik وارد زبان انگلیسی شده است.
شیشمان: (Şişman) چاق. تنومند.
شیشمک: (Şişmək) باد کردن. آماس کردن. ورم کردن. متورم شدن. باد به غبغب انداختن. برخود بالیدن. مغرور شدن. متکبّر شدن. فیس کردن. گزافه گفتن. مبالغه کردن. پرخوردن. چاق شدن. فربه شدن. به چیزی هوس کردن. به دنبال چیزی چشم داشتن. چوبی نوک تیز برای داخل کردن تخم در زمین.
شیشملدک: (Şişməldək) انجیر خام. آدم لاغر. فربه.
شیشمه: (Şişmə) باد. آماس. تورم. ابریشم نامرغوب.
شیشه: (متفا)(Şişe) ← شوشه.
شیشه چکمک: (Şişə çəkmək) به سیخ کشیدن. آزار بسیار دادن.
شیشه لیفی: (Şişə lifi) پشم شیشه.
شیشیرتمک: (Şişirtmək) مبالغه کردن. گنده کردن. بزرگ کردن. غلّو کردن. برباد کردن. متورم کردن. باد کردن. باد تو آستین کسی کردن.
شیشیرتی: (Şişirti) مبالغه. گنده گویی.
شیشیرج: (Şişirəc) پمپ.
شیشیردک / شیشیرده: (Şişirdək) بالن.
شیشیردیلمک: متورم شدن.
شیشیرگه: ورم. دمل. حباب. فلفل.
شیشیرمه: پیاز تخمی. حشو. مبالغه.
شیشیرمه جه / شیشیریش: (Şişiriş) مبالغه.
شیشیریلمک: (Şişirilmək) گنده شدن.
شیشیک: (Şişik) ← شیشکین.
شیشیم: (Şişim) باد. غرور. کبر. اغراق.
شیشینگن: (Şişingən) تنومند. مغرور.
شیشینمک: (Şişinmək) فخر فروختن.
شیشینیو: (Şişiniv) التهاب.
شیطان: (Şeytan) اهریمن. بازیگوش. بچهٔ بازیگوش. فتنه گر. سخن چین. ماشهٔ تفنگ. حلزون. بخت. شانس.
شیطان آتی: (Şeytan atı) دوچرخه.
شیطان آتیلماق: (Şeytan atılmaq) (شیطان پریدن) محتلم شدن.
شیطان آتیندان دؤشمک: از خر شیطان پایین آمدن.

شیطان آراباسی: دوچرخه. تخم برخی پرندگان که در هوا در پرواز باشد.
شیطان آراماق: قمار بازی کردن.
شیطان آردایاغی: دانا (کودک).
شیطان آزدیرماق: (Şeytan azdırmaq) بی اختیار محتلم شدن. در خواب جنب شدن. شیطانی اولماق نیز گویند.
شیطان آشیغی: قاپ گاو.
شیطان آغاجی: (گیا) ← للک.
شیطان آلماسی:(گیا)(Şeytan alması) نفیر. تاتوله. استرامونیه. سیب تیغدار. طاطورهٔ بنفش. (بثچه قیزدیران).
شیطان ائششک: (Şeytan eşşək) خرک دوتار و امثال آن.
شیطان ائوی: (Şeytan evi) تلویزیون.
شیطانا باج وئرمک: (Şeytana bac vermək) کلک زدن.
شیطانا پاپاق تیکمک: (Şeytana papaq tikmək) سرشیطان کلاه گذاشتن. کت شیطان را از پشت بستن.
شیطانا ساپاق وئرمک / شیطانا شالوار تیکمک: (Şeytana dərs vermək) به شیطان درس دادن. بسیار مکار بودن.
شیطانا قورشون آتماق: (Şeytana qurşun atmaq) گاییدن.
شیطانا نوْختا سالماق: (Şeytana noxta salmaq) به شیطان افسار زدن. بسیار حیله گر بودن.
شیطان اؤتمز توْیو: (Şeytan ötməz toyu) جشن پیش از عروسی بزرگ.
شیطان اوْتو: (گیا)(Şeytan otu) تاتوره سفید. کاسه سگ. ادتوره هندی. پرمنگناس. علف جن. اسد العوس. علف شیطان. جالیز. (Seabiosa ukranica)
شیطان اوچورتماسی / شیطان اوچوردو: (Şeytan uçurtması) بادبادک کاغذی.
شیطان اوْدو: (Şeytan odu) بخار آتشین که در برخی زمینهای باتلاقی دیده شود.
شیطان اوْیونو: (Şeytan oyunu) رقص. مسابقه.
شیطان ایگنه سی: (جان)(Şeytan iynəsi)سنجاقک.قیزبوجگی نیز گویند.
شیطان بئزی: پارچهٔ ضخیم.
شیطان بادیمجانی: گل ختمی.
شیطان بارماغی:مانع. انگل.
شیطان بازار: (Şeytan bazar) شلوغی.

شیطان دیرناغی

شیطان بوغو: (گیا)(Şeytan buğu) انگدان. ابوکبیر. انقوزه. انقوزه هراتی. انگشت کندر.درخت ختیت. عودالرقه.
شیطان پوْخو: (گیا)آنقوزه. حلتیت.
شیطان تره زی: (Şeytan tərəzi) ترازوی زرگری.
شیطان تره سی: (گیا)(Şeytan tərəsi) نوعی تره با ریشهٔ ضخیم و گلهای زرد و بوی بد(Ferula foetida)
شیطان توْخومو: (Şeytan toxumu) تخم شیطان. شلوغ.
شیطان تورپو: (گیا)(تیرهٔ کدو) (Şeytan turpu) ماردارو. اپیکای ولایتی. شیطان شلغمی نیز می گویند.
شیطان توْرو: تار عنکبوت.
شیطان تؤکوْ: (Şeytan tükü) ویژگی محبوب همه. جاذب.
شیطان تؤکؤرؤگوْ: (Şeytan tükürüyü) (جان) تف انداز. (نوعی حشره).
شیطان توْیو: (Şeytan toyu) نوعی بارش برف که ابتدا به صورت شدید باشد و انسان خیال کند که برف سنگینی خواهد بارید ولی به زودی قطع شود.
شیطانجا: (Şeytanca) چنگال پنجره که مانع بهم خوردن طاقه های باز شده شود.
شیطان جعبه سی: (Şeytan cə'bəsi) تلویزیون. جعبهٔ جادویی. آنتن ماهواره. بشقاب ماهواره.
شیطان چارچیسی: محل جادوگران. قلب پلید. مغازه آدم لوده.
شیطان چیراق: چراغ بدون جام.
شیطانچیلیق: (Şeytançılıq) شیطنت. خیانت. خبرچینی.
شیطان داشلاماسی: شهاب سنگ.
شیطان دؤرتمک: (Şeytan dürtmək) کار بد کردن.
شیطان دؤگؤنؤ: (Şeytan düyünü) گره کور. شیطان دوْلاشیغی نیز گویند. توفان.
شیطان دووارى: (Şeytan duvarı) دیوار رومیان برابر ژرمنها.
شیطان دووآغی: (Şeytan duvağı) پوست سفت کنار ناخن.
شیطان دیرناغی: (گیا) پنجهٔ شیطان. (Phuteuma). گوشت ناخن.
شیطان زْولاغی: (Şeytan zolağı) (گودال شیطان). نوعی بازی جمعی. برای هر بازیکن در کنار دیوار زولاق (گودال) کنده می‌شود. گودالها در یک ردیف نبوده و مجتمع و نامرتب هستند. بازیکن توپ را از فاصلهٔ معینی به طرف گودال خودش می‌اندازد. اگر توپ در گودال خودش افتاد، بازیکن دومی ادامه می‌دهد ولی اگر توپ در گودال کس دیگری افتاد، صاحب گودال بر پشت بازیکن سوار می‌شود و بازیکن اول باید توپ را به گودال خودش پرتاب می‌کند و تا موفق به این کار نشود، آن فرد از کولش پایین نخواهد آمد.
شیطان ساچی: (گیا) ← باغ بوْغان.
شیطان سؤپؤرگه سی: (گیا)(Şeytan süpürgəsi) گیاه زینتی که در پارک و بوستان بکارند. (Buplerium) .
شیطان سؤدؤگؤ: (Şeytan südüyü) (شاش شیطان) آبجو.
شیطان سؤزؤ: (Şeytan sözü) سخن فتنه انگیز.
شیطان شاپالاغی: کوتوله.
شیطان شلغمی: (گیا)(Şeytan şəlğəmi) ← شیطان تورپو. هزارگوشان. (Bryonia diocia)
شیطان فعله سی: (Şeytan fəhləsi) (کارگر شیطان) کودک یا فردی که کاری بی نتیجه را بدفعات انجام دهد.
شیطان فنری: (Şeytan fənəri) رقص نور.
شیطان قاوال: (Şeytan qaval) اسباب

بازی بچگانه که یک طبل کوچک دسته دار است که از دو طرف آن دو گوی کوچک به نخی آویزان هستند. وقتی دسته را بچرخانند آن دو گوی بر صفحهٔ طبل خورند و صدا می کنند.
شیطان قوتوسو: (Şeytana qutusu) کامپیوتر.
شیطان قوشو: (جان)(Şeytan quşu) نوعی خفاش قورباغه خور. (Rhinolphus ferum equinum)
شیطان قولاغی: (گیا)(Şeytan qulağı) ← قوزو قولاغی. آلت زنانگی.
شیطان کارخاناسی: مجلس موزیکال.
شیطان کلکی: (گیا)(Şeytan kələyi) نوعی گیاه که از آن آب گیرند. جیرتاتان اوتو نیز گویند.
شیطان کؤستگی: (Şeytan köstəyi) پابند دوگانهٔ اسب.
شیطان کؤللؤگؤ: (Şeytan küllüyü) برآمدگی دیوار در بالای اجاق مخصوص گذاشتن چراغ.
شیطان کیلیدی: وسیلهٔ دوخت بشکل U.
شیطان کیمی: ناقلا. زیرک. چربدست.
شیطان گلینی: (Şeytan gəlini) توفان.
شیطانلاماق: (Şeytanlamaq) لو دادن.
شیطانلانماق: لو داده شدن.
شیطانلا یاتاغا گیرن: بددل. بدخواه.
شیطانلیغی توتماق: شیطنتش گل کردن. سر شوخی باز شدن.
شیطانلیق: شیطنت. خیانت. خبرچینی.
شیطان ماتی: (Şeytan matı) نوعی بازی کودکانه که برای انداختن توپ در گودال کوشش می کنند.
شیطان مونجوغو: (Şeytan muncuğu) لاک حلزون. حلزون. حلزون غلافدار.
شیطان نامازلیغی: (Şeytan namazlığı) عنکبوت و تارش.
شیطان هؤرؤمجگی: (جان)(Şeytan hörümcəyi) عنکبوتی که تنیده‌هایش را به باد داده و سوار بر آنها برود.
شیطان یئلی: (Şeytan yeli) گردباد.
شیطانی اؤلماق: درخواب جنب شدن.
شیطانی اؤیانماق: شانس آوردن.
شیطانی بؤل: (Şeytanı bol) خوش شانس.
شیطانی سویا وئرمک: (Şeytanı suya vermək) فتنه کردن.
شیطانی قوْوزاماق: (Şeytanı qovzamaq) در دل خیال بد کردن.
شیطانین آلت چنه سی: (Şeytanın alt çənəsi) زیرک
شیطانین دالی قیچی: (Şeytanın dalı qıçı) حیله گر. بچهٔ آتشپاره و بی ادب.
شیطانین قیچین سیندیرماق: ستارهٔ سهیل بودن. به جایی بسیار کم رفتن.
شیغا: (Şığa) پادری.
شیغار: (Şığar) حمله کننده. مهاجم. به صورت «شکار» در معنای صید وارد زبان فارسی شده است.
شیغال: حملهٔ برق آسا. حملهٔ گروهی.
شیغاما: (Şığama) حملهٔ برق آسا.
شیغاماق: با تندی حمله بردن. پرکشیدن. هجوم بردن. حمله کردن. پرکشیدن برای شکار. شکار کردن در هوا. به سرعت پرواز کردن. رد شدن.
شیغاناق: (Şığanaq) خلیج.
شیغای: قاپ بزرگ و توپر.← ساقفا.
شیغدار: (Şığdar) قائم مقام. وکیل.
شیغلا: (Şığla) نخ نازک و بلند. سوت(صدا).
شیغلاق: (Şığlaq) آچار. کلید.
شیغماق: (Şığmaq) ← شیغاماق.
شیغی: (Şığı) حمله. صولت. هجوم.
شیغیر: (Şığır) مهاجم. حمله ور.
شیغیرجا: هجوم. خیز. به صورت «شیرجه» وارد زبان فارسی شده است.
شیغیردیم: (Şığırdım) پسربچه. نوجوان.
شیغیل: (Şığıl) هدیه. کادو.
شیغیلداق: جلف. سبک. کم لباس.
شیغیماق: ← شیغاماق.
شیغین: (جان) پرندهٔ شکاری تیزپرواز. به صورت «شاهین» وارد فارسی و لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
شیغییجی: شکاری. حمله ور.
شیفته: (Şiftə) نوعی مادّه که از ترکیب آهک و خاک به وجود آید و در کار ساختمانی به کار رود.
شیفره: (Şifrə) رمز. کد.
شیفره لی کیلید: قفل ابجد.
شیقاوول: (Şiqavul) مهماندار. به صورت «شقاول» وارد فارسی شده.
شیقق: (Şıqq) علامت. نشان.
شیققاشیق: (Şıqqaşıq) ترق و تروق.
شیققیرا: (Şıqqıra) بشکن.
شیققیلتی: (Şıqqıltı) ترق تروق.
شیققیلداتماق: (Şıqqıldatmaq) صدای شکستن درآوردن. رگ انگشتان را شکستن و صدا درآوردن.
شیققیلداق: (Şıqqldaq) ← شیققیلتی.
شیققیلداماق: (Şqgldamaq) صدا کردن انگشتها موقع شکستن رگها. صدای ترق و تروق کردن.
شیل: (Şil) ← شل. چوب بزرگ و صاف برای بستن جلوی رود یا جوی. تدارک زمستانی.
شیلئیلیم: (Şileylim) بلافاصله.
شیلاپچی: (Şılapçı) سلاخ. قصاب. رئیس قصابان.
شیلاتماق: (Şılatmaq) درخشاندن.
شیلار: (Şılar) زردآلوی خام.
شیلاما: (Şılama) پرتو افکنی.
شیلاماق: (Şılamaq) پرتو افکندن. درخشیدن. گسیل کردن. سوق دادن. تسلط یافتن. فرستادن. گول زدن. پخش کردن کارتهای قمار.
شیلامچی: (Şılamçı) حیله گر. دغلباز.
شیلان: (Şılan) سفرهٔ سلاطین و امراء. طعام عام. عناب. جایی که مهمانان از هر جا بیایند. جای با صفا جهت مهمانی دادن. مهمانی و سرور. مهمانی بزرگ. نسترن. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
شیلایین: (Şılayın) ملایم. نرمخوی.
شیلبی: (Şilbi) بند. گره. قیطان.
شیلپاق: (Şılpaq) کثیف. ناپاک. نامنظّم. آب راکد.
شیلپیق: (Şılpıq) تراخم(بیماری چشم).
شیلپیلداق: (Şılpıldaq) آش کتخه. غذایی که از پختن قطعه های تنک خمیر چهارگوش در شوربا آماده شود.
شیلتاق: (Şıltaq) شلوغ. مرافعه. غوغا. ادعای به ناحق. جنجالی. بهانه گیر(بچه). متغیر. متلاطم. شتری که به

هنگام راه رفتن حرکت متعادل نداشته باشد. آنکه مانند شتر پاهایش را بر زمین نهد و پاها را بر روی زمین فشار دهد. ستیزه جو. دعوا طلب. آنکه بد و نامنظّم راه رود. به صورت «شلتاق» به معنای نزاع، مرافعه، غوغا، تعدّی و تجاوز وارد فارسی شده است.
شیلتاقجیق: کسی که تند بهانه بیابد.
شیلتاقچی: دعوایی. جنجالی. مفتری.
شیلتاقلیق: منازعه. مرافعه.
شیلتاقمان: مرافعه گر. جنجالی. مفتری.
شیلتاماق: بهانه جستن.
شیلتان: فریب. دروغ. کلک.
شیلتانماق: جفت خواستن گاو ماده. جسارت ورزیدن.
شیلته: (Şiltə) تشکی که داخل آن را هنرمندانه از پشم پر کرده باشند. تکّه. پاره. قطعه. لاابالی. آب درون درخت. نان نپخته. هیزم. جوال. کیسه.
شیلته شیلته: (Şiltə şiltə) تکه تکه.
شیلتی: (Şıltı) دُرد. عصاره. ته نشین.
شیلتیک / شیلتیم: (Şiltik) کهنه.
شیلتین: (Şıltın) مزاح. شوخی. مسخره.
شیلتینجیل: (Şıltıncıl) شوخ طبع.
شیلخوْر: (جان)(Şilxor) اسب دو ساله.
شیلده: (Şildə) ماه تیر(گویش قزاقی).
شیلدیپ: (Şıldıp) بارانی که موجب رویش گیاهان شود.
شیلدیر: (Şıldır) آدم فریبکار. صدای آب جاری. گردویی که از پوست درآمده. جای کم عمق رود. اسب ناکارآمد.
شیلدیرلی: (Şıldırlı) شلخته. بدلباس.
شیلغام: (Şılğam) پراکنده. بی نظم.
شیلقا: (Şılqa) نهال.
شیلقاق: پوست حیوانات آبزی.
شیلقی: (Şılqı) ترکه.
شیلقین: (Şılqın) برف آبدار. بی ناموس. مزاحم.
شیلقینلی: (Şılqınlı) آنکه همواره چشمش اشک دارد.
شیل کۆت: (Şil küt) لت و پاره. دست و پا شکسته. خرد و خمیر.
شیلکه: (Şilkə) دریدگی. پارگی.
شیلکه له مک: دریدن. پاره کردن.
شیلگی: (Şilgəy) پیشبند بچه.
شیللاغا قالخماق: جفتک پراندن.
شی‌للاق: (Şıllaq) جفتک. شلاق.
شیللاقچی: (Şıllaqçı) لگدپران.
شیللاقللاشماق: به هم جفتک پراندن.
شیللاقلاماق: جفتک پراندن.
شیلله: (Şillə) سیلی. چک. کشیده. تپانچه. توگوشی. **شیلله لنمک:** سیلی خوردن. **شیلله له مک:** سیلی زدن.
شیللیک: (Şillik) شلی. چلاق. لنگی.
شیلماق: (Şılmaq) پوست چیزی را کندن. دچار خوردگی شدن.
شیلنگ: (Şilank)) شیلنگ آب. لولهٔ پلاستیکی برای جابجا کردن آب یا گاز و غیره.
شیلور: (Şilvər) کمربند عریض دور چپر یاآلاچیق.
شیلوه: (گیا)(Şilvə) نوعی گیاه کوهی شبیه انگور سیاه.
شیله: (Şilə) شله. خوراک غلیظی که از برنج تهیه می‌کنند. پارچه. چیت قرمز رنگ. **شیله پیلوْ:** شیربرنج.
شیله پیله: (Şiləpilə) دروغ و حیله. کودکانی که با اختلاف سنّی یک سال از مادر متولّد شده باشند.
شیله سر: (Şiləsər) ایوان. بالکن. میلهای روی خانه.
شیله شوْربا: (Şilə şorba) غذای فقیرانه.
شیله شیرتیق: کثیف و چرک. لک.
شیله کی: (جان)(Şiləki) گوسفند.
شیله کی: (Şiləkəy) تیز. قاطع.
شیله گونی: (گیا)(Şilə gəvəni) نوعی گوَن با شاخه‌های نازک، ارتفاعش از قیزیل گون کمتر و از بقیهٔ گونها بیشتر است. راحتتر از بقیهٔ گونها از زمین در می‌آید. خشکیده‌اش شکننده و سوخت خوبی است گلهای زردرنگ دارد که زنبورها از گلهایش استفاده کنند. مورد استفادهٔ گوسفندان و چهارپایان است.
شیله مک: گلوله باران کردن. به گلوله بستن. پشت سرهم زدن.
شیله میر: شیطان. روح خبیث.
شیله واران: باران شدید.
شیلی: (Şılı) پرسش.
شیلی: (Şili) جام. کاپ.
شیلیتله مک: (Şilitləmək) چپ و راست زدن. به باد کتک گرفتن.
شیلیق: (جان)(Şılıq) حلزون. رقیق و چسبنده. گِل.
شیلیک: (Şilik) پاره. له لورده.
شیلیگه: (Şiligə) شادی.
شیلیم: (Şilim) صمغ مخصوص چسباندن کاغذ و... به صورت «شلم» در معنای مخلوط و بهم ریخته همراه با واژهٔ «شوربا» وارد فارسی شده است.
شیلیم شوْربا / شیلیم شهره: (Şilim şəhrə) تکّه پاره. آشغال گوشت.
شیلیمشیک: (Şilimşik) نرم و چسبناک.
شیلیملیک: (Şilimlik) شیب. دامنه.
شیلین: (Şılın) زباله. دورریز.
شیم: (Şim) سکوت. خاموشی. ذات. اصل. پالتو.
شیمار: (Şimar) صاف. سیلی.
شیمارتماق: (Şımartmaq) لوس کردن.
شیمارتیق: (Şımartıq) بچه ننه. لوس.
شیمارماق: (Şımarmaq) لوس شدن.
شیماریق: (Şımarıq) لوس. ننر.
شیمال: (Şimal) شمال. جوانهٔ تازه.
شیمالماق: یازیدن. دراز کردن.
شیمای: (Şimay) ماه تابان(ناد).
شیمبیل: (Şımbıl) آلت پسربچه.
شیمبیلانماق: سرو دم تکان دادن.
شیمتاق: صدای ناگهانی رعد.
شیمدی: (Şimdi) اکنون. حال. حالا.
شیمدیجیک: (Şimdicik) هم اکنون.
شیمدیکی: (Şimdiki) کنونی.
شیمشتمک: (Şimşətmək) نوک چوب را با چاقو تیز کردن.
شیمشک: (Şimşək) آذرخش. به صورت شمشک وارد فارسی شده.
شیمشک داشی: سنگ آسمانی.
شیمشنمک: (Şimşənmək) پاییدن.
شیمشیرک: (Şimşirək) مرطوب. خیس.
شیمشیرکلی: ← شیمشکلی.
شیمشیریک: (Şimşirik) فرفرهٔ زمینی.
شیمکن: (Şimkən) مکنده.

شیممک: (Şimmək) مکیدن.
شیمه: (Şimə) مجال. توان. غریو. صدای مهیب.
شیمیایی: (Şimyayı) بوی چس.
شیمیر: (Şimir) شلخته. پلید.
شیمیز: (Şımız) جوشان.
شیمیش: (Şimiş) جوانه یا شاخهٔ تازهٔ درخت بید.
شیمیک: (Şimik) ضعیف. ناتوان.
شیمیلتی: (Şimiltəy) الههٔ زیر زمین در باور ترکان.
شیمیلدیک: (Şimildik) پشه بند.
شین: (گیا)(Şin) درختی کوهستانی که ساقه‌های آن معمولاً تو خالی است و از چوب آن چوب سیگاری و از پوست آن نوعی طناب درست می‌شد ← شن. صورت. چهره. مجموعهٔ غلهٔ بوجاری شده. شپش غله.
شیناقتاری: (Şınaqtarı) ورزش.
شینانای: (Şinanay) فقر. نیست.
شینتیر: (Şıntır) ← شندیر.
شینجی: (Şinci) خار. سوزن.
شینجیر: (Şincir) زنجیر.
شیندیاق: (Şındaq) یکی از بهترین کوکهای ختایی. به صورت «شنداق» واردز بان فارسی شده است.
شیندان: (Şından) قسمتی در آسیاب که ریختن غله به میان سنگهای آسیاب را تنظیم می کند.
شیندی: (Şindi) اکنون. حالا. به صورت «شندی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
شیندیریق: (Şındırıq) پارچه کهنه.
شینقارخانا: (Şınqarxana) خرابه. ویرانه.
شینقیرداق: (Şınqırdaq) نوعی اسباب بازی که چون آویزان کنند، صدا دهد.
شینقیرداماق: ← شیققیلداماق.
شینک: (Şink) تسویهٔ امور مصالح. قطع و فصل. عنوانی که مغولان به سلاطین خویش می دادند.
شینگ: (Şing) سبک. خفیف.
شینگان: (Şingan) کوتاه قد.
شینگانلی: (Şinganlı) باشکوه. با اشتهاء.
شینگه: (گیا)(Şingə) تارهٔ نر نخل که تگّه تگّه کنند و در داخل تاره‌های ماده گذارند تا نخل بارور گردد.
شینگه له مک: قطعه قطعه کردن.
شینگی: (گیا)(Şingi) شمشیره.
شینگیر: افشان.
شینگیل: آرایش تابنده. نوعی تیرک میخ‌دار برای آویختن میوه‌هایی چون انگور. شاخچهٔ کوچکی از انگور. بخشی از خوشهٔ انگور. سبک. غیرمتین. کلاف کوچک. عمیق.
شینگیلمک: نصب شدن. آویخته شدن.
شینگیلیب: خستگی ناپذیر. ناآرام.
شینگیلیم: پا دراز. سریع رونده. تیزرو.
شینگیله: (گیا) نوعی گیاه جنگلی با دانه‌های قرمز ریز که ریشهٔ آن با آدامس قاطی کرده و می جوند. به صورت شنگله وارد فارسی شده است.
شینگیلیم: ← شینگیله.
شینگیمک: نصب کردن. دوختن.
شینلنمک: (Şinlənmək) طمع ورزیدن.
شینله مک: به طمع انداختن.
شینلیک: (Şinlik) فراوانی.
شینه: (Şinə) میخ. فلز.
شینه بوْپ: (Şinə bop) شانه به سر.
شینه پیل: (Şinəpil) سبوس شلتوک.
شینه مک: (Şinəmək) توقف کردن. تو رو ایستادن. بی اعتناء بودن.
شینیک: (Şinik) نازنین. دوست داشتنی. پیمانهٔ ۸ کیلوگرمی گندم و جو و غیره. یک چهارم طول چوب.
شیو: (Şiv)جویبار فرعی از نهر اصلی← شوی.
شیور: (Şivər) کوهپایه. دامنه. بند آب. خالی روی پستان حیوان با رنگ متفاوت با رنگ بدن. سرگین آخور.
شیورک: (Şivrək) نازک. لطیف. ترد.
شیورک آغاج: (Şivrək ağac) درخت بلند، نازک و شکننده.
شیورلیک: (Şivərlik) باتلاق.
شیورن: (Şivrən) ← شوورن.
شیوقا: (Şıvqa) ترکهٔ نازک و دراز. خشن. زن زیبا. کج.
شیوقار: (Şıvqar) دومین جفت اسب که به ارابه بندند.
شیوقین: (Şıvqın) جوانه. ترکهٔ نازک و دراز. باران شدیدی که همراه با توفان ببارد. چاپلوس. لوس. ننر.
شیوک: (Şivək) شایعه.
شیوکی: (Şivki) نازکترین شاخه درخت.
شیولاق: (Şıvlaq) درخشان.
شیوله مک: ← شویله مک.
شیوه: (Şivə) بند یا سد آب.
شیوه باز: عشوه گر. اطواری.
شیوه دار: هنرمند. صحنه گردان.
شیوه رک: آدم بلند و لاغر.
شیوه کار: ← شیوه باز.
شیویرتی: (Şıvırtı) ترکهٔ نازک. جوش صورت.
شیویریق: (Şıvırıq) آدم دراز و لاغر.
شیویل: (Şivil) درخت نازک و جوان. اسهال.
شییان: (Şiyan) ← پایان.
شییتیلی: (Şıytılı) غذایی با لوبیا و کلم و پیاز.
شییدام: (Şıydam) گُرز. چماق.
شییرا: (Şıyra) شاخ (گوساله).
شییراق: (Şıyraq) قاپ. بجول.
شییقان: (Şıyqan) روغن کنجد.
شییمانار: (Şıymanar) دُم (حیوان).

ص-ض-ط-ظ

ص: (S) در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد و در زبان آذربایجانی مانند «س» بیان می‌شود. در زمان قدیم بسیاری از واژگان ترکی را با این حرف می‌نوشتند. در زمان حاضر نباید هیچ واژهٔ ترکی اصیل را با این حرف نوشت.
صابون اوْتو: (گیا)(Sabın otu) گیاه اشنان. کندس. عرق الحلاوه.
صابونچو: (Sabınçı) صابون فروش. صابون پز. بچه باز.
صابون کؤپؤگؤ: آب زیپو.
صابونلاماق: صابون زدن. با صابون شستن. شکست دادن. تمام پول کسی را بُردن. کاری را به خوبی انجام دادن. کاری را با دوراندیشی انجام دادن.
صابونلانماق: صابون زدن. با صابون شسته شدن. بازنده شدن در قمار.
صابونلوق: (Sabınlq) جا صابونی.
صاحب الامر یولچوسو: (Sabiləmir yolçusu) (گدای صاحب الامر) گدای سمج و لجباز. گدای بصره. بی شرم.
صادالاماق: (Sadalamaq) صدا کردن. صدا زدن. بنام خواندن. حاضر و غایب کردن. شمردن با صدای بلند. هذیان گفتن.
صادالانماق: (Sadalanmaq) صدا زده شدن. بنام خوانده شدن.
صاف تؤره لی: (Saf töräli) درست و حسابی.
صاف جنس: (Saf cins) نژاد خالص.
صاف چؤرؤک: (Saf çürük) تفکیک. گزینش.
صاف سوللو: (Saf sullu) درست و حسابی.
صاف قانلی: (Saf qanlı) اصیل.
صافلیق: (Saflıq) درستی. صداقت. شفافیت.
صالیخ: (Salığ) خبر. آگاهی.
صاندیق: (Sandıq) صندوق. محفظه.
صاندیق ادبیاتی: نوشته هایی که بدلایلی قابل چاپ و انتشار نباشند.
صاندیق بالیق: (جان) (Sandıq balıq) نوعی ماهی که در اعماق دریا زیسته و از نرم تنان تغذیه می کند.
صاندیق تولاسی: (Sandıq tulası) آدم کنه. آدمی که دنبال کسی راه افتاده باشد. تولهٔ زیبای کوچک که با قلاده همراه صاحبش رود.
صاندیقچا: (Sandıqça) صندوقچه.
صاندیقخانا: (Sandıqxana) صندوقخانه. پستو. اتاق کوچک پشت اتاق اصلی که بدون پنجره هم هست.
صاندیق سبد: همهٔ لوازم.

صابون اوتو

صاندیقلی: (Sandıqlı) چوب نازک که برای غلاف بکار برند.
صباح: (Sabah) صبح. سحر. در آذربایجان به معنای فردا کاربرد دارد.
صباح آچیلماق: دمیدن صبح.
صباح اولدوزو: (گیا) (Sabah ulduzu) نوعی درخت آفریقایی با بافتهای خشن. (Nauclea didemichii).
صباح بوگؤن: امروز فردا.
صباح بوگؤنه سالماق: امروز فردا کردن. به تأخیر انداختن.
صباح بیری گؤن: (Sabah biri gün) فردا پس فردا. درآینده نزدیک.
صباحا چیخماق: (Sabaha çıxmaq) تا فردا زنده بودن. به فردا رسیدن.
صباح گؤره سن: (گیا) آبیار سلام.
صباحلیق: فردایی. برای فردا.
صبرینه داش باغلاماق: (Səbrinə daş bağlamaq) ایستادگی کردن.
صبرینی درمک: (Səbrini dərmək) بردباری به خرج دادن.
صپادنچه: (Süpadənçə) سحرگاه.
صحرا مؤشگؤلؤ: (جان)(Səhra müşgülü) دلیجهٔ کوچک. شاهین نائومان. (Falco naumanni).
صدف اوْتو: (گیا)(Sədəf otu) سداب. (Ruta graveolens)
صدف ساچماق: نور پراکندن.
صدف گؤلؤ: (گیا) ← صدف اوْتو.
صف پوْزان: (Səf pozan) صف شکن. نوعی سلاح شبیه توپ که صف دشمن را با آن درهم می‌شکستند.
صفرا: (Səfra) صفرا. ← سیفراق.
صفر قاچدی: (Səfər qaçdı) (صفر گریزان) رسمی قدیمی که در آخر ماه صفر برای دفع بلا، پیرزنی را جامه‌های کهنه و ژنده می‌پوشاندند و از روستا

یا محله می‌راندند. (گویش ازبکی).
صفورا آغاجی: (گیا) (Səfura ağacı) سوفورا.
صقرات: (متفا)(Səqrat) ← جوْغرات.
صلاحلی: (Səlahlı) مناسب. بدردبخور.
صلح پرور: (Sülhpərvər) صلحدوست.
صلوات کؤپرؤسؤ: رنگین کمان.
صنایع دستی: (Sənaye' dəsti) استمناء (گویش تبریز).
صندلچی: (Səndəlçi) ملّاح. دریانورد. صندلی ساز.
صندللی مچید:(Səndənlli məçid)سینما.
صندلوس: (گیا)(Səndəlus) درخت چربی.
صنعت: (Sən'ət) هنر. صنعت.
صنعتچی / صنعتکار: صنعتگر. هنرمند.
صنعت خومار: هنردوست.
صنعتلی: (Sən'ətli) هنرمندانه. زیبا.
صنف: (Sınıf) ← سینیف.
صورتچی: (Surətçi) صورتگر. نقاش.
صورتخانا: (Surətxana) آتلیه. نقاشخانه.
صورت دارتماق: عکس برداشتن.
صورتلی: (Surətli) مصوّر. منقّش.
صولتباز: (Solətbaz) طالب شکوه.
صیاداوْغلو: (Səyyadoğlu) یکی از شخصیتهای افسانه ای آذربایجان که در یک شب سوزناک زمستان، برای آوردن مژدهٔ بهار به صحرا می آورد و پیروزمندانه با یک حاجی لک لک برمی گردد و آن را به آب می اندازد.
ض: (Z) در لغات وارده به پیروی از املاءاصلی کاربرددارد. در آذربایجانی مانند «ز» بیان می‌شود. هیچ واژهٔ اصیل ترکی را نباید با این حرف نوشت.
ضابط: (Zabit) افسر. صاحب منصب.
ضابطه: (Zabitə) افسر آگاهی.
ضابطه مأمورو:(Zabitə mə'muru)شحنه.
ضبط: (Zəbt) توقیف. صورت مجلس.
ضبط ائتمک: توقیف کردن. تصرف کردن. فتح کردن. ثبت کردن.
ضد زلیخا: (Zid zileyxa) زشت.
ضربلی: (Zərbli) ضربی. زدنی.
ضربه چی: (Zərbəçi) پیشتاز. پیشرو.
ضربه دؤشمک: به زحمت افتادن.
ضربه لی: ضربی. زدنی. فوری. عاجل.
ضعیف: (Zə'if) ناتوان. زن. زوجه.
ضیادار: (Ziyadar) درخشان.
ضیالانماق: (Ziyalanmaq) روشن شدن.
ضیالی: (Ziyalı) روشنفکر.
ط: (T) در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد. در زبان آذربایجانی مانند «ت» بیان می‌شود.
طابور آغاسی: (متفا) ← تابورآغاسی.
طارقچی: (متفا) ← تاراقچی.
طاس: (Tas) بادیه. کاسهٔ مسی.
طاس قورماق: (Tas qurmaq) سرتاس نشستن. (با تاس فال گرفتن).
طاس کلاه: (Tas kulah) کلاهخود.
طاش بورک: (متفا) ← داش بؤرک.
طاشتیمور: (متفا) ← داش دمیر.
طالش مخمری کپنک: (جان) پروانهٔ فرچه پای آذری.
طایفا تیفاق: فک و فامیل.
طبل پرده سی: (Təbil pərdəsi) پردهٔ صماغ (گوش).
طبلچی: (Təbilçi) طبل زن.
طبیعتچی: (Təbi'ətçi) طبیعت شناس.
طپوز: (متفا) ← توپوز.
طخماق: (متفا)(Toxmaq) ← توخماق.
طرطیل اوْتو / طرطیل چیچگی: (گیا) (Tərtil çiçəyi) گل یا علف عقرب.
طرغان: (Tərğan) (متفا)← درگن.
طرغو: (متفا)(Tərğu) ← درگی.
طرفباز: (Tərəfbaz) متعصب. **طرف چکمه:** ← طرف کشلیک. **طرفچی / طرف کئش:** هوادار. طرفدار. **طرفچیلیک:** کشمکش. گروکشی. **طرف دؤشمک:** مخالف شدن. خصومت پیدا کردن. **طرف کئشلیک:** بسیج هواداران. لشکرکشی. نمایش قدرت.
طرفلیک: کشمکش. منازعه.
طرقاق: (متفا)(Torqaq) ← دورقاق.
طرلان: (جان)(Tərlan) ← ترلان.
طرمتای / طرمطای: (جان) ← تورومتا.
طشت: (Təşt) تشت.
طغار: (متفا)(Təğar) ← داغار.
طغای: (متفا)(Toğay) ← توْغای.
طغان: (متفا)(Toğan) ← توْغان.
طغتکین:(متفا)(Toğtəkin)←توْغ تکین.
طغرا: (متفا)(Toğra) ← دوْغرا.
طغرل: (متفا)(Toğrol) ← توْغرول.
طغز / طقز: (متفا) ← دوْققوز.
طقماق: (متفا)(Toqmaq) ← توْخماق.
طلاق اوْتو: (گیا) ← آیی قولاغی.
طلبدار: (Tələbdar) مدعی. شاکی.
طمغا: (متفا)(Təmğa) ← تامغا.
طنبی: (Tənəbi) اتاق بزرگ پذیرایی. اتاق دراز.
طنف: (Tənəf) ریسمان دراز.
طو: (متفا)(To) ← توْی.
طواشی: (متفا)(Təvaşi) ← تاپیچی.
طوپ: (متفا)(Tup) ← توْپ.
طوراق: (متفا)(Turaq) ← توراق.
طورفنده: (Türfəndə) نوبر. طرفه.
طوزغو: (متفا)(Tozğu) ← دوزگو.
طوزلق: (متفا)(Tuzloq) ← دوزلوق.
طوطی: (جان)(Tutu) طوطی.(ناد)
طوغان: (متفا)(Toğan) ← توْغان.
طوق: (متفا)(Tuq) ← توغ.
طولون: (متفا)(Tulun) ← دوْلون.
طوی: (متفا)(Toy) ← توْی.
طویله: (Tövlə) آغل. به صورت Тавла وارد روسی شده است.
طیّاره: (Təyyarə) هواپیما. سرمست. سرخوش (گویش استانبولی).
طیّاره میدانی: فرودگاه. سر بی مو.
طیفلان آغاجی: (گیا)(Tiflan ağacı) غار گیلاسی. درخت طفلان.
ظ: (Z) در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد. در زبان آذربایجانی مانند «ز» بیان می‌شود.
ظارافات: (Zarafat) شوخی. ظرافت.
ظارافات بیلمه ین: برج زهرمار.
ظرف: (Zərf) قاب. قید. پاکت پستی.
ظرفله مک: (Zərfləmək) پاکت کردن.
ظفر: (Zəfər) خطر. زیان.
ظلمات داشی: (Züləmat daşı) طلا و نقره. سنگ ظلمات.
ظلمدار: (Zülümdar) مظلوم.

ع - غ

ع: کلمـاتی کـه در عربـی حـرف و «عین» دارنـد و در ترکـی آذربایجـانی رایج شده‌اند، غالباً آهنگ تلفـظ زبـان ترکـی را پذیرفتـه و بـر حسـب مـورد ماننـد (ə,a,ö,ü,v,u,e,i) و در مـوارد استثنایی «عین» بیان می‌شـود. در امـلاء لغات وارده حرف «عین» کاربرد دارد.
عاباز: ← (Abaz) عاباسی.
عاباس بیگی: (گیـا)(Abas bəyı) نـوعی انگور در باکو. نوعی گلابـی تابسـتانی بسیار شیرین و معطر. ایـن نـوع گلابـی نخستین بار در شیروان به عمل آمد.
عادتچی: (Adətçi) سنت گرا. **عادت کر / عادت کرده:** (Adətkər) معتاد. مأنوس.
عـار: (Ar) عیـب. نقصـان. حیـاء. **عـار آلماق:**انتقام گرفتن. **عار ائتمک:** خجالت کشیدن. **عار اوْلماق:** زشت بودن. ناپسند بـودن. **عـار بیلمـک:** خجالـت کشـیدن. **عارسیز:** بی عار. بی شرم. بی سرپرست. علف هرز. بصورت «عرسز» وارد لهجه های عراقی و سوری زبان عربـی شـده است. **عارلانماق:** احساس ننگ کـردن. **عـارلی:** خجـالتی. محجـوب. **عـاری گلمک:** اکـراه داشـتن. ناپسـند دانسـتن. **عاری ئیبیب ناموسو آلتینا قوْیماق:** آبرو را خوردن و حیاء را قورت دادن.
عارف کؤنلؤ: پیمانه (در تصوف).
عاغیل ائله مک: (Ağıl eləmək) ملاحظه کردن. اندیشیدن. ذکاوت بخرج دادن. **عاغیلا باتان:** معقول. **عاغیلا باتماق / عاغیلا سیغماق / عـاغیلا یاتمـاق:** معقـول بـودن. **عاغیلا گلمز:** بـاورنکردنی. فـوق العـاده. **عاغیل اؤگرنمک:** عبرت گرفتن. **عاغیـل اومولماز:** آنکه از فرط خشم بـه درجـه ای غیرقابل کنترل رسیده باشد. **عـاغیلا یاخین:** مقبول. پذیرفتنی. **عاغیل چاتماز:** نامعقول. **عاغیلچی:** وکیل. مشاور. واقـع بین. **عاغیلدان کاسـیب / عاغیلـدان کـم / عاغیلـدان کـورن:** ابلـه. **عاغیـل دیشـی:** نامعقول. **عاغیل سالماق:** مشورت کردن. **عاغیلسیز:** نـادان. بـاور نکردنـی. **عاغیـل عـاغیلا قوْیمـاق:** افکـار خـود را بـرهم ریختن. مشورت کردن. **عاغیل قوتوسو:** (جعبـهٔ دانـایی) معلـم. **عاغیـل قیلمـاق:** تصمیم گـرفتن. **عاغیـل کسـن:** معقـول. **عاغیل کؤپؤ:** انبان دانـایی. **عاغیللانمـاق:** بر سر عقـل آمـدن. **عـاغیللی / عـاغیللی اوسلو:** دانا. تربیت یافته. **عاغیللی باشـلی:** درسـت و حسـابی. معقـول. **عـاغیللی کمالللی:** تربیت یافته. با کمالات. **عاغیل وئرمک:** اندرز دادن. **عاغیلی آزماق:** عقل خود را از دست دادن. **عاغیلی آلا قایادا:** سـربهوا. **عاغیـل یئتیرمـک:** تشـریک مسـاعی کـردن. **عاغیـل یانـا:** عاقلانـه. تقریباً. **عاغیلی باشیندا:** زیـرک. حـواس جمع. **عاغیلی یر قاریش هـاوادا:** حـواس پرت. **عاغیلی پوْخونا قاریشـماق:** (قـاطی شدن عقل با مدفوعش) بسیار خندیدن. خود را گـم کـردن. **عـاغیلی سـیکینده:** علاقمنـد بـه مسـائل جنسـی. **عـاغیلی کسمک:** معقول پنداشـتن. بـاور کـردن. **عـاغیلی گؤتؤنـده:** سـربهوا. **عاغیلینـا تؤکؤرمک:** نپذیرفتن نظر کسـی. **عاغیلینا گلمک:** به ذهن خطورکردن. **عاغیلینـدا اوْلمـاق:** فرامـوش نکـردن. **عـاغیلینی اودوزماق:** فریب خوردن. اشتباه کردن. **عاغیلینی ایتیرمک:** دیوانه شدن.
عـاق والـدین: (Aq valideyin) نـوعی تئـاتر آموزنـده و تربیتـی کـه در زمـان قدیم در آذربایجان اجراء می شد.
عاقبتسیز: بی نتیجه. **عاقبتلی:** مسعود.
عالم آشکار: واضح. **عالم قوْشـار:** رنگـین کمـان. **عـالم گمیسـی:** (Aləm gəmisi) فضاپیما. **عالم نیاز:** نام مردان اویغور.
عالی تحصیللی: دارای تحصیلات عالیه.
عالی قاپو: (Ali qapu) ← آلاقاپو.
عایله باز: (Ailəbaz) آنکه بیشتر به فکـر منافع خـانواده و خویشـان خـود باشـد. **عایله جانلی:** خانواده دوست. **عایله سـیز:** مجرد. بـدون اهـل و عیـال. **عایلـه لـی:** عیالوار. **عایله وی:** خانوادگی.
عبـا آلتینـدان سـیک اؤلچمـک: (Aba altında sik ölçmək) (از زیر عبا نرینـهٔ کسی را سنجیدن) با دانش کم دربـارهٔ چیزی اینگونه پنداشتن که اصل آن را فهمیده است.**عبادتچی:**(Ibadətçi) عابد.
عباره:(Ibarə)عبارت.غلیظ. پرطمطراق.
عبـاره بـاز / عبـاره پـرداز / عبـاره چـی: (Ibarəbaz)آنکه لفظ قلم صحبت کند.
عباسـی: (Abbası) عباسـی. سـکّهٔ نقـرهٔ که از زمان شاه عبـاس اول رایـج بـود. عاباسی، عاباز و عاباس نیز می‌گویند.
عبا کیمی:(مانند عبا) خشن. ضخیم.
عبانی یاخماق: عاشق شدن.
عبدالسلام اوْتو: (گیا) ← آدام اوتو.
عبدالکریم: (Əbdülkərim) بز ریشدار.
عبرت خانا: (Ibrətxana) ندامتگاه.
عثمان پیشیگی: (جان) خرگوش.
عجایب خانا: موزه. باغ وحش.
عجب: (Əcəb) نیکو. خوب.
عجب آغاجی: (گیا) آلوی هندی.
عجب ساندال: نوعی غذا مانند ته چین.
عجب کی: (Əcəb ki) چه خوب که.
عجب ناز: (Əcəbnaz) عشوه گر(ناد).
عجم: غیرکرد. غیرعـرب. **عجم آرپاسی:**

(گیا) ← داغ چایی. **عجم تۆرکۆ:** زیبای عجمی. زیبای غیرعرب. **عجم چیچگی:** (گیا) ← گئجه صفا. **عجم قامیشی:** (گیا) غاب یا بومی فارسی. **عجم قیلینجی:** شمشیر دولبه. **عجم کۆینگی:** لباس گشاد. **عجم لاله سی:** (گیا) شقایق کالیفرنیایی. (Californian Poppy). **عجملیک:** غربت. بی تجربگی. **عجم هالایی:** نوعی بازی در آناتولی. **عجمی:** مبتدی. غریب. زیبا. **عجمی چایلاق:** بی تجربه. **عجمیلیک:** زیبایی.

عذاب ملائکه سی: (فرشتهٔ عذاب) هر چیز و یا کار پر دردسر.

عراقی: (Əraqi) بز بزرگ با گوشهای بزرگ. پاکستانی نیز می گویند.

عرب: (Ərəb) بخت. شانس. عرب نژاد. خشن. چرکین. بهم ریخته. **عرب آتی:** (جان) اسب عربی. **عرب آشی:** غذایی از گوشت چربی دار و بامیه و تکه های خمیر. **عرب اوْتو:** (گیا) گیاهی از تیرهٔ چلیپاییان. جنس وسیعی از گیاهان شامل شاهی. تره تیزک کوهی و ... (Arabis). **عرب اوْتوراغی:** شیار کف دره. **عرب اوزنگی:** (Ərəb üzəngi) آدم دراز. بلندقد. **عرب اوْسوروغو:** (جان) حشره ای کوچک، سیاه و چنگال دار. **عرب اوْیاندی:** درس عبرت از یک حادثه. **عرب اوْیونو:** نوعی بازی در جشنها. **عرب ایسیتمه سی:** تب هر روزه. **عرب ایشی:** (جان) قاطر. **عرب بۆلبۆلۆ:** (جان) خرما بلبل. **عربچی:** آنکه بی جهت و بی دلیل بر استفاده از واژگان عربی در زبان آذربایجانی اصرار دارد. **عرب چیرپان:** عرب شکن. (نقش قالی قشقایی). **عرب داریسی:** (گیا) گندم عربی. **عرب داششاغی:** (گیا) ثمری بسیار تلخ و سیاه رنگ. نوعی گیاه معطر با برگهای سبز. انجیر سیاه نارس. نوعی گل به شکل خوشهٔ باریک و ظریف. مرد سومی که در یک میهمانی مشترک وارد شود و به کار نیاید. **عرب دۆداغی:** قماشی از تار سیاه. چیزی مانند پیاله یا لب پایین انسان که از گل درست کنند و به دیوار نزدیک اجاق بچسبانند و برآن اشیایی چون کبریت گذارند. **عرب دۆشانی:** (جان) دو پا. دورحلین. دو پایه. (Dipoidae). **عرب ساچی:** (گیا) بومادران. **عرب سۆنبۆلو:** (گیا) کلاغک. سنبلک. **عربستان چایی:** (گیا) قات. **عربستان داریسی:** (گیا) ارزن عربی. **عربستان یاسمنی:** (گیا) یاسمن الیل. یاسمن عربی. **عرب سیکی:** (گیا)← عرب داششاغی. **عرب شیونی:** عزاداری شلوغ و بی نظم. **عرب شالقامی:** (گیا) ترب سیاه. **عرب شۆرباسی:** هرج و مرج. **عرب صابونو:** صابون تیره رنگ و نرم. **عرب صمغ آغاجی:** (گیا) طلح. **عرب قاریسی:** (زن عرب) زن چرکین. **عرب قۆزو:** (گیا) گردوی تازه پوستدار. **عرب**

عطرلی بنۆوشه

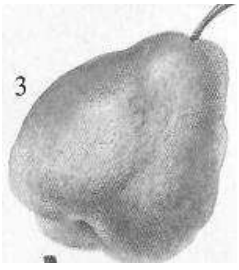
قیلچیغی: (جان) حشرهٔ مضری که در داخل گندم پیدا شود. **عرب کۆله:** غلام زنگی. غلام سیاه. **عرب کۆنچگی:** (گیا) گیاهی مانندشیرک. **عرب گۆلمه لیسی:** نوعی نمایش خنده دار که در آن ویژگیهای زبان و گفتار عرب مورد مبالغه قرار گیرد. **عرب مانداللی:** زنجیرآهنی که برای قفل کردن درب از داخل به کار می‌رود. **عرب یئمگی:** مخلوط نمک و فلفل سیاه. **عربی اوْیانماق / عربی گۆلمک:** شانس آوردن. **عرعر:** [عر] درخت عرعر. ← آردیج.

عطرشاه

عرض طلب: (Ərz tələb) عرضه تقاضا. **عرض مأمورو:** (Ərz məmuru) پیشگو. **عروسبر:** (Ərusbər) ← ساغدیش. **عریضه باز:** (Ərizəbaz) کثیر الشکایت. **عریضه چی:** عریضه نویس. شاکی. **عریضه یازان:** عریضه نویس. **عزب اوغلی:** (متفا)(Əzəb oğli) مجرد. **عزرائیلا پای آپارماق:** نزدیک بودن زمان مرگ. **عزرائیلا جان وئرمز:** بسیار خسیس. **عزرائیل ایله پاسور اوْیانماق:** با جان خود بازی کردن. خطر کردن. **عزرائیل جۆنگه سی:** بسیار تنومند. **عزرائیل کیمی:** ترسناک. **عزرائیلی قۆناق چاغیرماق:** (عزرائیل را به مهمانی خواندن) به استقبال مرگ رفتن. **عزیز ارکۆیۆن / عزیز خلف / عزیز گرامی:** (Əziz ərköyün) مرفه و نازپرورده. **عزیزه چیچگی:** (گیا) عزیزه هندی. **عسکر:** (Əskər) سرباز. سپاهی. **عسکری ضربه:** سرنگونی نظام. **عشق اوْدو:** (Eşq odu) آتش هجران. **عشق اوْلسون:** چه بهتر. احسنت. **عشقلی:** (Eşqli) پرهیجان. باحال. **عشقنامه:** نامهٔ عاشقانه. **عشق یئتیرمک:** عاشق شدن. **عشقه گلمک:** به شور آمدن. **عصا آغاجی:** (گیا) نخل عصایی. **عصفور آغاجی:** (گیا) ← دیش بوداق. **عصیانچی / عصیانکار:** (Isyançı) شورشی. **عصیان گۆتۆرمک:** شورش کردن. **عضوی کۆبره:** (Üzvi kübrə) کودآلی. **عضوی کیمیا:**(Üzvi kimya) شیمی‌آلی. **عطر پۆتۆر:** (Ətir pötür') عطر و بو. **عطر چیچگی:** (گیا)(Ətir çiçəyi) شمعدانی ربرت. گل عطر. (Pelargonium radicula,gernium) **عطر شاه:** (گیا)(Ətir şah) گل شمعدانی. (Geranium). **عطرلی بنۆوشه:** (گیا)(Ətirli bənvöşə) بنفشهٔ عطری. **عفریت کسیلمک:** بسیار خشم گرفتن. **عقرب عقرب اوْستۆنده:** (عقربه بر عقربه) ساعت درست ۱۲. **عقرب ماشاسی:** دلّال مظلمه. **عقیده شکری:** آب نبات. **عکس ائتدیرمه:** واکنش. **عکس استقامت:** ضدجریان. حالت متضاد. **عکس**

انقلابچی: ضد انقلاب. **عکس تدبیر:** واکنش. **عکس حمله / عکس هجوم:** ضد حمله. **عکس صدا:** پژواک. انعکاس. **عکس کشفیات:** ضد جاسوسی.
علاج قاراج: (Əlac qarac) جادوجنبل.
علاج کؤینگی: (Əlac köynəyi) کفن.
علاجلاماق: (Əlaclamaq) سم پاشیدن.
علاجی کسیلمک: ناامید شدن.
علاقه: (Əlaqə) ارتباط. رابطه.
علاقه چی:(Əlaqəçi) افسریاسرباز رابط.
علاقه دار: (Əlaqədar) مرتبط. سهیم.
علامتدار: بسیار مهم. اساسی. برجسته.
علفه: (Əlfə) مالیاتی قدیمی (زمان تیموریان و صفویان) برای تأمین علوفهٔ اسب چاپارها ومأمورین دولتی.
علم جوْشما: (Ələm coşma) مراسم عَلَم گردانی در روز تاسوعا یا عاشورا.
علملر دوْکتورو: استاد(بالاترین ردهٔ علم)
علی آشیندان دا اوْلان ولی آشیندان دا: Əli aşından da olan vəli aşından da) از اینجا مانده و از آنجا رانده.
علی آغا ائرکک ایسته ییر: (Əli ağa erkək istəyir) (علی آقا نر می‌خواهد) نوعی بازی در شمال غرب آذربایجان.
علی بابا: نوعی انگور با حبّه های گرد.
علی بایرام: نام مردانه در آذربایجان.
علی حیدر: بازی اله کلنگ.
علیسان: (Əlisan) مانند علی (ناپ).
علی قیلینجی: رنگین کمان.
علی میدانی: میانه. جلوی پا همه.
علیهدار: (Əleyhdar) دشمن. مخالف.
علیه گاز: (Əleyh qaz) ماسک ضدگاز.
عمارت: نوانخانه. دارالمساکین.
عمارتچی: (Imarətçi) معمار. سازنده.
عم اوغلی: (متفا) ← عمو اوغلو.
عُمر قاریشقاسی: (جان)(Ömər qarışqası) ← یزید قاریشقاسی.
عمر گؤنبذی: (Ömər günbəzi) آنکه مثل گنبد پیش کسی نشسته و جلوی دید او را گرفته.
عم قزی: (متفا) ← عمو قیزی.
عم قلی: (متفا) ← عمواوغلو.
عملی: (Əməlli) درست. دقیق.
عملی باشلی: درست و حسابی.
عمله: کارگر. **عمله اکه ره:** خدم و حشم.
عملی کاتب: (Əməli katib) کارگزار.
عمی اوْغلو: (Əmoğlu) پسرعمو.
عمی جانی: (Əmi canı) زن عمو.
عمیداش: (Əmidaş) عمو زاده.
عمی دوْستو: (Əmi dostu) زن عمو.
عمی قیزی: (Əmi qızı) دختر عمو.
عمی کیشی: (Əmi kişi) مردی همچون عمو. (ناپ).
عمی گلینی: (Əmi gəlini) عروس عمو.
عمیلیک: (Əmilik) عموی ناتنی.
عناب: (گیا)(Ənnab) درختچهٔ عناب. سیب کوهی. آلماآغاجی. (Ziziphus)
عناب آغاجی: (گیا) درخت شیان.
عنابی: (Ənnabi) به رنگ عنابی. سرخ رنگ. آهنگ رقص آذربایجانی. از جمله رقصهای قدیمی خانمها می‌باشد. در خانهٔ زنان طبقهٔ اشراف به وجود آمده است. در این رقص روسری یا چادر با زیورآلات گران قیمت، از جمله سکّه‌های طلا، کهربا، مروارید و گردنبند طلا تزئین می‌شد. آهنگ «عنابی» بی‌اندازه ملودیک بوده و رقص آن ظریف و زیباست. رقص بر اساس حرکتهای روان و ظریف مجری رقص در حالی که صورت خود را به حالت شرم پوشانده، اجرا می‌شود.
عنادجیل / عنادچی: (Inadçi) ناسازگار.
عنبر: (Ənbər) بوی خوش. ← آدابالیق.
عنبر آغاجی: (گیا) شیان. گلی زینتی. (Mimoza Geum Urbanum).
عنبر چیچگی: (گیا) زرحبشی. تاج خروس حبشی.
عنبر بالیغی: (جان) نوعی ماهی (Catodon macrocephalus).
عنبر قابیغی: (گیا) درخت گنه گنه عطری.
عنتر مشقی: (Əntər məşqi) لودگی.
عنتیقه: (Əntiqə) عتیقه. بی نظیر. نوعی گلابی با شکل عجیب و زوایای غیرمنظم.
عنتیقه باز / عنتیقه چی: عتیقه دوست.
عنتیقه فروشلوق ائله مک: (عتیقه فروشی کردن) خود را آگاه از خبرهای داغ و جالب نشان دادن.
عنوان: (Unvan) تیتر. علامت. آدرس.
عنوان ساتماق: فخر فروختن.
عنوانلی: (Unvanlı) مغرور. خودپسند.
عوارض: (Əvariz) مالیات اتفاقی که تا اواخر قرن نوزدهم میلادی در آذربایجان معمول بوده است.
عوض ائتمک: (Əvəz etmək) جایگزین شدن. ادامه دادن. پی گرفتن. تغییر دادن.
عوض ائدیجی: جایگزین. معوّض.
عوضچی: چند شغله. آنکه در چند شغل و وظیفه فعالیت کند. انتقامجو.
عوضسیز: بلاعوض. تجدیدناپذیر.
عوضلی: (Əvəzli) عوض دار. برگشت دار. تجدیدپذیر.
عوضلیک: ضمیر. معوّض. جایگزین.
عؤمؤر آدام: (Ömür adam) آدم دلنشین با افکار متفاوت.
عؤمؤر آغاجی: (گیا) ← مازو آغاجی.
عؤمؤر باقی: آبادان.
عؤمؤرتاج: تاج زندگی. (ناد).
عؤمؤرتای: آنکه با یک عمر زندگی برابر باشد (ناپ).
عؤمؤردن ایرایین گؤرمک: راحت زیستن.
عؤمؤر سؤرمک: زیستن.
عؤمؤر گؤرمک: زندگی کردن. زیستن.
عؤمؤرلؤ: (Ömürlü) پایدار.
عؤمؤرلؤک / عؤمؤرنامه: زندگینامه.
عؤمؤرؤ بیللاه: مادام العمر.
عؤمؤرؤنه برکت: دستت درد نکند.
عؤمؤر یولداشی: همسر.
عیارچی:(Əyarçı)بازرس توزین و عیار.
عیب عجب: (Eyıb əcəb) زشت.

عنتیقه

عیب نامه: کیفرخواست. شکایتنامه.
عیبه جر: (Eybəcər) ناقص. معیوب. ناقص الخلقه. خارق العاده. زشت. پلید. نکوهیده. تحریف شده. ناموزون.
عینالی قیزیلی: (Eynalı qızılı) آفتابه خرج لحیم. کار بیهوده.
عینی: (Eyni) همسان. همانند.
عینیلیک: (Eynilik) همسانی. همانندی.
غ: (Ğ) از حروف صامت زبان آذربایجانی که جزء حروف صامت طنین دار، پسین کامی و اصطکاکی گروهبندی شده و در ترکی آذربایجانی در اول کلمه نمی‌آید. کلمات بیگانه نیز از تلفظ بومی پیروی کرده و اگر اول کلمات بیگانه که به آذربایجانی وارد شده، در اصل «غ» بوده دراین زبان به «ق» تبدیل می‌شود. غریب ← قریب. «غ» در آخر کلمات چند هجایی نمی‌آید. با این حال دراملاء متداول لغات وارده که در اصل با «غ» شروع شود، شکل املاء اصلی را غالباً رعایت می‌کنند.
غاتی: (متفا)(Ğati) ← قاتی.
غاتی‌ش: (Ğatiş) خلاصه. نتیجه. رمز.
غارچیغای: (جان) نوعی پرندهٔ مهاجر.
غارلاواج: (جان)(Ğarlavac) چلچله.
غاز: (متفا)(Ğaz) ← قاز.
غازاياقی / غازبیگی:(متفا) ← قاز آیاغی.
غازغان: (متفا)(Ğazğan) ← قازان.
غازیاغی: (متفا) ← قاز آیاغی.
غازی بیگی: (Ğazı bəyi) سکهٔ مسی در دورهٔ صفوی. ده غازبیگی معادل یک شاهی بود. پول رایج در سده‌های ۱۶ و ۱۸ میلادی در ایران معادل پنج دینار. ۴۰ غازبیگی برابر یک عباسی بود. سکهٔ مسی که در دوران سلطان محمد غازی شیروانشاه به نام او ضرب شد.
غاشون: [مغ] (Ğaşun) تلخ.
غافل سانجی:(درد یکباره). آپاندیسیت.
غامیش: (متفا)(Ğamiş) ← قامیش.
غانات: (متفا)(Ğanat) گاو و گوسفند و... که در حکومت مصرف می‌شد.
غانچی: (متفا)(Ğançi) ← قاغانچی.
غایبانه: (Qayibanəçi) غیابی.
غایبانه چی: موقتی.ناپیوسته.
غبرغه: (متفا)(Ğəbğe) ← قابیرغا.
غبطه کئش: (Qibtəkeş) غبطه خورنده.
غجر: (متفا) کولی. غربال بند. فالگیر.
غجرچی: (متفا)(Ğəcərçi) دلیل. راهنما.
غدغن / قدغن: (متفا) ← قاداغان.
غرال:← خارال. **غربالیغ:**← بالاساغون.
غربتچی: (Qurbətçi) مهاجر.
غربچی: (Qərbçi) غربگرا.
غرپیچی: (Ğərpiçi) ← قارپیجی.
غرجه: (متفا)(Ğərce) ← قیرجا.
غرضچی: (Qərəzçi) مغرض.
غرغشه: (متفا)(Ğərğəşe) ← قارقاشا.
غرق: (متفا)(Ğoroq) ← قوْروق.
غرمه: (متفا)(Ğorme) ← قوْووما.
غرناق: (Ğərnaq) ← قیرناق.
غرواش: (Ğərvaş) شانهٔ نساجی.
غروبک: دوره. مجلس. علنی. کشتک.
غروق: (متفا)(Ğoruq) ← قوْروق.
غریب: فقیر. بیکس.
غریب خوْجالیق: اقتصاد ضعیف.
غریب قاسار: فقیر فقرا.
غزار: جوال. چنگک قصاب. قاب.
غزغان / غزغن: (متفا) ← قازان.
غزل آلا: (متفا) ← قیزیل آلا.
غزل اوْخوماق: پرچانگی کردن.
غزلچی / غزلخان: (Qəzəlçi) غزلسرا.
غزل دیلی: (گیا)(Qəzəl dili) آهوزبان. سرخس خوشه‌ای. سرخس انگوری.
غزن قفلی: (متفا) ← قازان قیفیل.
غزنیجی: (متفا) غزنوی. اهل غزنه.
غژمه:(متفا)(Ğojme) چروک← قیجما.
غشو: (متفا)(Qəşo) ← قاشوْو.
غلام: (متفا)(Qulam) ← قولام.
غلبه: (Ğələbə) ← قالابا.
غلبیر: (Ğəlbir) ← قلبیر.
غلتاق: (متفا)(Ğəltaq) ← قالتاق.
غلچه: (Ğəlçə) پست و کوتاه. رند.
غلفتی: (متفا)(Ğelefti) ← قیلیفتی.
غلکه: (Ğələkə) کلون.
غلط دارتماق: (Qələt dartmaq) غلط کردن. کثافتکاری کردن.
غلمان: (متفا)(Ğelman) ← قولمان.
غلنبه: (متفا)(Ğolonbe) ← قولونبا.
غم پیچاغی: سنگ صبور.
غم خان: (Qəmxan) مهربان. دلسوز.
غم خانا: (Qəmxana) محنتکده. دل.
غنج: نام رود گنگ. آسوده. مملو.
غنچه: (متفا)(Ğonçə) ← قونچا.
غندره: (متفا)(Ğondore) ← قوْندارا.
غنیمت: نیکو. نه چندان بد (ناپ).
غنیمت بیلمک: غنیمت شمردن.
غنیمتچی: (Ğənimətçi) فرصت طلب.
غو: (Ğu) دیواره. حصار. پرچین.
غوبچاچی: (Ğubçaçi) خدمتکار حرم.
غوتک: (Ğutək) کلاغ سیاه بزرگ.
غوچ: (متفا)(Ğuç) ← قوچ.
غور: (Ğur) هجوم.شهری در افغانستان.
غورباغه: (متفا)(Ğurbağe) ← قورباغا.
غورت: (متفا)(Ğurt) ← قورت.
غوسون: [مغ] (Ğusun) چکمه.
غوغا: (متفا)(Ğoğa) ← قاوقا.
غولونگ: زردآلو. مشمش.
غوما: (Ğuma) کنیز مدخوله.
غومان: (Ğuman) کنیز مدخوله. ماده گاو. گوساله.
غوناجین: ماده گاو. گوساله.
غوناچی: کنیز. ماده گاو. گوساله.
غونده: (جان) عنکبوت دشتی. حشره.
غونک: (جان) کلاغ سیاه بزرگ. زاغ.
غیابیچی: (Ğiyabiçi) دانشجو یا دانش آموزی که غیابی تحصیل می کند.
غیب: (Qeyb) نابود. خطر. ترس.
غیبتچی: (Qeybətçi) غیبت کننده.
غیبسیز: (Qeybsiz) امن.
غیبلی: (Qeybli) خطرناک. ناامن.
غیرتجان: گمان. ظن. رباط. کارونسرا.
غیجک / غیچک: (Ğicək) ← قیچک.
غیرتکئش: (Qeyrətkeş) غیور. با غیرت.
غیشه: نیزار کناب آب. علوفه. کپر.
غیلجایماق: (Ğılcaymaq) از خود رفتن.
غینگیشماق: (Ğıngışmaq) فرست زدن. کشیدن و تکان دادن دماغ در هنگام استشمام بوی بد یا تند.
غینه: حرف تصغیر. قیزغینه= دخترک.

ف

ف: (F) از حروف صامت زبان ترکی آذربایجانی است جزء حروف صامت گنگ، لب و دندان و اصطکاکی گروهبندی شود. شبه صامت است. هیچ واژه اصیل ترکی با این حرف آغاز نمی شود.
فئل: (Fel) حیله. نیرنگ. دوز و کلک.
فئلمان: (Felman) زیرک. باهوش.
فئلینه اوْینامـاق: (Felinə oynamaq) در دام کسی افتادن.
فـــاب: (Fab) پودررختشـــویی. نـــام کارخانه که پودر رختشویی تولید میکرد و نامش معنای عام یافت. **فابدان چیخمیش:** از تاید درآمده. اشاره به شخصی که خود را تافته جدا بافته بداند. در زمانی که مردم به پودر رختشویی عادت نکرده بودند، کارخانه‌ها برای تشویق مردم به استفاده از تاید، جوایزی مانند بشقاب و قاشـــق اســـتیل در داخـــل آن می گذاشتند و این اصطلاح از این رو پدید آمده است.
فابریک / فابریکا: (Fabrika) کارخانه.
فابریکات:(Fabrikat) محصول کارخانه.
فابریکچی: (Fabrikçı) کارخانه دار.
فابریـــک مطـــبخ: (Fabrik mətbəx) کارخانهٔ بزرگ مواد غذایی.
فاتـا تـوْی: (Fata toy) جشن شیرینی خوران ترکمنها.
فاتالیست: (Fatalist) جبرگرا. تقدیرگرا.
فاتما: (جان)(Fatma) شانه به سر.
فاتماجیق: (گیا) گل ختمی.
فارا: (جان)(Fara) ← سیچان.
فاراش: زود. زودتر از موعد کاشتن.
فارسچی: (Farsçı) پان فارسیست.
فاسالاق: (Fasalaq) خشن. زمخت.
فاسان: (Fasan) زیبا.
فاسولیه: (Fasulyə) لوبیا. پول.
فاشلاق: (Faşlaq) زن هرزه.
فاطماخانیم: نوعی رقص زنانه.
فاطمـــا کـــؤینگی: (Fatma köynəyi) پیراهن فاطمه. در برخی از روستاهای آذربایجان، جمعه آخر ماه رمضان زنانی که بچه‌دار نمی‌شوند، هنگام عصر به مسجد رفته و ۲ رکعت نماز حاجت به جا می‌آورند. سپس از مسجد خارج شده و به منزل هفت زن که اسم آنها فاطمه است رفته و از هرکدام یک تکه پارچه می‌گیرند. آنها از پارچه‌های یاد شده، پیراهنی بچگانه به نام پیراهن فاطمه دوخته و نزد خود نگاه می‌دارند وعقیده دارند تا ماه رمضان سال آینده حتماً بچه دار خواهند شد.
فاطما ننه: (Fatma nənə) کفشدوز.
فاطما ننه قورشاغی/ فاطما ننه حناسی: (Fatma nənə qurşağı) رنگین کمان.
فاغیر: (Fağır) مظلوم. سربه زیر. رام.
فـاغیر ایـلان: (Fağır ilan) (مار آرام). آدم بظاهر سربه زیر ولی موذی.
فاق: (Faq) ریسمان خاصی که وسط چلهٔ کمان به عرض یک انگشت پیچند تا سوقار بر آن بنده کرده و زه کشند. سوقار. تیر.
فاقچی: (Faqqı) حیله گر.
فاکت: (Fakt) واقعیت. امر واقعی.
فاکتیک: (Faktik) واقعی. حقیقی.
فاکولته: (Fakultə) دانشکده.
فال: (Fal) پیشگویی. طالع. قاچ. **فـال آچان:** فال بین. **فال آچدیرماق:** به فال بین مراجعه کردن. به وسیلهٔ کسی فال گرفتن. **فال آچماق:** فال گرفتن.
فالا: (Fala) مایه. اساس. چیزی که با آن بشود کاری را شروع کرد. حداقل. تخم مرغی که در لانهٔ مرغ گذارند تا مرغ برای تخمگذاری مراجعه کند.
فالا ایچن: مضر. سرمایه خور
فالا باخان: (Fala baxan) فال بین.
فالا باخما: (Fala baxma) فال بینی.
فالا ترسه گلمک: (Fala tərsə gələmək) دل تو دل نداشتن. کک در تنبان افتادن.
فالاســی ایتمــک: (Falası itmək) بی هدف به اینجا و آنجا دویدن. مانند سگ سوخته دویدن.
فالاقا: (Falaqqa) فلک. چوب و فلک.
فـالا قوْیمـاق: (Fala qoymaq) دست گذاشتن. تصاحب کردن.
فالانقا: (Falanqa) بند انگشت.
فالانی ایچمک: وا ترقیدن. زیان کردن.
فالتاغان: (Faltağan) چاپلوس.
فالچی: (Falçı) فالگیر. پیشگو.
فالدیریق: (Faldırıq) ناهنجار.
فالیش: تودهٔ خربزه های چیده شده.
فالیق: (Falıq) چلاق. شل.
فانار: (Fanar) چراغی که اطراف آن محفوظ باشد. چراغ بادی. قطعه ساخته شده از مادّهٔ کشسان که وقتی بر اثر فشار یا کشش یا هرگونه عامل خارجی تغییر حالت می‌دهد، به حالت اولیّه برمی گردد و معمولاً برای گرفتن ضربه، برگرداندن اجزای دستگاه به حالت اولیه، تنظیم فشار و کشش به کار می‌رود. ویژگی هرچیزی که حالت ارتجاعی داشته باشد. به عنوان

نماد سرعت نیز به کار می‌رود.
فانوس: (Fanıs) جاچراغی. فانوس.
فانوس خیال: نمایش سایه بازی.
فانوســقا: (Fanısqa) جــای فشــنگ. کمربنـد یـا حمایـل چرمـی کـه در آن فشنگ جا بدهند. به صورت فانوسقه و فانسقه وارد زبان فارسی شده است.
فایانس: (Fayans) کاشی. چینی.
فایدا: (Fayda) بهره. سود. منفعت.
فاییز: (Fayiz) بهره. فرع. تنزیل. درصد. پورسانتاژ.
فتحعلیخان مشقی: (Fəth'əlixan məşqi) آزار و اذیت بسیار.
فتنه فیرک: دوز و کلک.
فتیر: (Fətir) نان مغـزدار خوشـمزه کـه در تنور بپزند. نان فطیر. نانی که خمیر آن ورنیامده باشد. گِرد و پهن. صـاف.
فتیر اوّستو: زمـانی کـه در خانـهٔ دختـر، تدارک عروسی بینند و زنان بـه پخـتن فتیر مشغولند، زنـانی از خـانوادهٔ دامـاد بـرای آنـان خلعـت و تحفـه آورنـد.
فتیرچه: (گیا) ← ایت بورنو.
فخری: (Fəxri) افتخاری. افتخارآمیز.
فخری قاراو: گارد تشریفات.
فدراســیون: (Fidrasiyon) مصـرف یـا تزریق مواد مخدر.
فرانسیز: (Fıransız) فرانسه.
فربیون اوْتو: (گیا) ماهو دانه.
فرچه: (متفا)(Ferçe) ← فیرچا.
فرعون: (Fir'ovun) متکبّر. آتشین.
فرعون سیچانی: (جان) ← یارپیز.
فرغانج: (متفا) ماده گاو یا خر فربه.
فـرق ائتمـک: (Fərq etmək) تفـاوت کردن. فهمیدن. ملتفت شدن.
فرقــه چــی: (Firgəçi) طرفـدار فرقـهٔ دموکرات آذربایجان.
فرقـه لیـک: (Firgəlik) دورهٔ حکومـت فرقهٔ دمـوکرات آذربایجـان از ۲۱ آذر ۱۳۲۴ تا ۲۱ آذر ۱۳۲۵.
فرقینه وارماق: ملتفت شدن.
فرلی / فرلی باشلی: مفید. برازنده.
فرمانلی: (Fərmanlı) منصـوب پادشـاه. مستحق مجازات.
فرمش: (Fərməş) مفرش. دست بافته به شکل مکعب مستطیل، سطوح آن قـبلاً بافته شده، سپس بـه هـم دوختـه شـود. بـرای نگهـداری رختخـواب و وسـایل خواب و لوازم ضروری استفاده شـود. وسیلهٔ مناسب برای قـرار دادن و حمـل و نقل وسایل مختلف هنگام کوچ.
فرمن: (Fərmən) بافتهٔ قیطانی یا ترمه.
فرمنچی: (Fərmənçi) قیطان باف.
فرمنه: نوعی پیراهن جلوباز.
فرنگ انجیری: (گیا) تافتونی.
فرنــگ اوزومــو: (گیـا) انگـور فرنگـی. (روس آلچاسی). (Grossularia).
فرنــگ تــره ســی: (گیــا) گــل لادن. (Tropaeolum majus).
فرنگ توتو: (گیا) توت فرانسوی.
فرنگ توْیوغو: (جـان) (Firəng toyuğu) مرغ شاخدار. (Numididae).
فرنگ سالاتاسی: (گیا) سمنه.
فرنگ کیمونی: (گیـا) (Firəng kimuni) کمون ارمنی. کمون فرنگی.
فرنگـی: (Firəngi) فرانسـوی. اروپـایی. سفلیس. سوزاک. آبله فرنگی.
فرنی: (Firni) خـوراکی از شـیر و آرد برنج و شکر. **فره:** (Fərə) ← فریک.
فریک: (Fərik) مرغ جـوان یـک سـاله. جوجه پرندگان. جوجه مرغی که هنوز به تخم نیامده است. جوجه کبک.
فریللنمک: (Fərillənmək) پیدا شدن دو بال جوانهٔ کدو.
فس: (Fəs) فینـه. کـلاه سـفید یـا قرمـز رنگ مصریها و ترکان.
فسلیگن: (گیا)(Fəsliyən) ریحـان بـری. شاهسپرم. «نازبای» نیز گویند.
فسه لـه/ فسـه لـی: (Fəsələ) نـوعی نـان روغنی که در ایام جشن بپزند.
فشک: (جان)(Fəşək) ← باششاق.
فشل: (Fəşəl) بدردنخور.

فرنگ تویوغو

فشندی: (Fəşəndi) شیک. ژیگول.
فشنگ: (متفا)(Fişəng) ← فیشک.
فضله: (Fəzlə) دوبهم زن.
فعلـه گتیرمـک / فعلـه یئتیرمـک: (Fe'lə gətirmək) اجراء کردن.
فقیرک: (Fəqirək) ← چؤمچه گلین.
فل: (Fəl) حیله. کلک. فریب.
فلانجا: (Filanca) فلانی. شخص مبهم.
فلان فیستیق: چنین و چنان.
فلسفه دوُکتـورو: اسـتادیار. (دومـین ردهٔ علمی دکترا در جمهوری آذربایجان).
فلفلله مک: (Fəlfəlləmək) پیر شدن.
فلکه چؤرک آپاران: لنگ دراز.
فلگین‌چنبریندن کئچمک: تجربه‌اندوختن.
فلگینی شاشیرماق: رنج بسیار کشیدن.
فللاخ: (Fəllax) سرزنده. هوشیار.
فنا: (Fəna) زشت. پلید. فاسد.
فنالیق: ضرر. مرض. فلاکت.
فنا یاپماق: کار بد کردن.
فنجان: (Fincan) نوعی نمـایش رقـص آمیز. نوعی بـازی جمعـی کـه در ایـام نوروز برگزار شـود. انگشـتری را زیـر مجمعی یا سینی پنهـان کـرده و گـروه مقابل بایـد آن را پیـدا کننـد. «اوزوک اوزوک»،«اوزوک گیزلتدی» و «گـول اویونو» نیز گویند. دغل. رند. سربهوا.
فنجان اوْیناتماق: ادا درآوردن.
فند: (Fənd) فن. حیله. راهکـار. **فندباز / فندجیل:** حیله گر. رنـد. **فنـد باغلامـاق / فند قورماق:** دسیسه چیدن. **فند تر‌پنمک:** زیرکی کردن. **فندگیر:** حیله گر. رند.
فنر: (Fənər) فنر. فانوس. فنر (اتومبیـل، ساعت و غیره). کبودی و خونمردگی که در صورت پدید آیـد. بـه صـورت «فنار» به معنای مشعل، مناره که بـر آن آتش افروزند تـا راهنمـا باشـد، چـراغ بادی، چراغی کـه بـاد آن را خـاموش نکند، در عربی کاربرد دارد.
فنر باخچا: فانوس بان. متصدی فانوس.
فنرچـی: متصـدی روشـنایی چراغهـای خیابان. چراغدار. غلامی کـه در کنـار بزرگان چراغ حمل می کرد.
فنر چیچگی: (گیا) ← گلین اوْتو.
فنرلی: (Fənərli) ریش دار. ریشو.

فنـــر یانـــدیران: (Fənər yandıran) متصدی روشنایی چراغهای خیابان.
فنیکمک: (Fənikmək) اشتباه کردن.
فوتبالچی: فوتبالیست. ورزشکار فوتبال.
فوْدلاچی / فوْدول: خودپسند.
فوْرقون: (Forqun) ترمتاز. چرخ دستی برای حمل مصالح. به صورت فرغون وارد زبان فارسی شده است.
فوْرمالاشدیرما: شکل دهی. سازماندهی.
فوْرمالاشدیرماق: شکل دادن.
فوْرمالاشما: شکل گیری. تشکیل.
فوْرمالاشماق: شکل گرفتن.
فوغارا: (Fuğara) آرام. ساکت.
فوفل آغاجی: (گیا)(Fufəl ağacı) نخل هندی.
فوفه: (Fufə) غذا به زبان کودکان.
فوْکر: (Foker) گلگونه. رنگی که به صورت زنند.
فوْم اوْتو: (گیا) ← کوم اوْتو.
فونخوراق: (Funxuraq) ← فینخیراق.
فونخورماق: ← فینخیرماق.
فوْند: (Fond) بنیاد.
فوندا: خاربته. **فونداليق:** خارستان.
فهله: (Fəhlə) کارگر.
فهله کوکه سی: نان بربری.
فهله ناهاری:(Fəhlə naharı) دفع الوقت.
فیت: (Fit) سوت. شیشکی. بوق.
فیت اوْلماق: راضی شدن.
فیتچی مارئک: (جان) گیلار (نوعی پرنده)(Anas penelope)
فیتلنمک: (Fitlənmək) تحریک شدن. کیش شدن. سوت زده شدن.
فیتله مک: سوت زدن. شیشکی بستن. تحریک کردن. کیش دادن.
فیتله مه: سوت زنی. تحریک.
فیتله ین جوره: (جان) خوتکا. فیتچی جوره نیز گویند.(Anas crecca)
فیتله ییجی: مفسد. بدکار.
فیته: (Fitə) لُنگ حمام.
فیته باسماق: شیشکی کشیدن.
فیته چی: لُنگ فروش. کارگر حمام.
فیته وئرن: (Fitə verən) بادمجان دور قاب چین. حمامی.
فیتیشقا: (Fıtışqa) کبریت.

فیتیـــل: (Fitil) ←پیلته. خائن(گویش تبریز). بسیار سرمست. بسیار عصبانی.
فیتیل آچماق: نوعی بازی که فتیله را بدور قلم پیچند و بکوشند تا آن را طوری بردارند که قلم نیفتد.
فیتیلله مک: (Fitilləmək) فتیله گذاشتن. فتیله گذاری کردن (مواد منفجره). آتش افروزی کردن.
فیتیللی: (Fitilli) فتیله‌دار.
فیتیلین باسماق: کار کسی را ساختن. برای کسی نیرنگ کردن.
فیدان: (Fidan) ← فیده.
فیدان بیتی: (جان)(Fidan biti) شته.
فیده: (Fidə) نشاء نهال. پاجوش بوته.
فیده لیک: (Fidəlik) نهالستان.
فیـــر: (Fır) برآمدگی و ورم که در پوستهٔ درختها و گیاهان به وجود آید. گره چوب. هریک از دو کوهان شتر. هرچیز زاید و غیرمفید روی بدن.
فیرانجالا: (Fırancala) نان سفید.
فیرتانـــا: (Fırtana) (بورتونـــا) توفان سهمگین. کولاک. گردباد. زندگی پرتلاطم مملو از مبارزه و کشمکش.
فیرتانا قوشـو: (جان) مرغ توفان. دنیز اؤردگی نیز گویند. (Thalassidroma pelaguca)
فیرتیـــق:(Fırtıq) آب بینـــی. بازیچه. آویزان. رقصان. **فیرتیقچا:** گل گاوزبان.
فیرتیلیق: (Fırtılıq) بینی. استخوان.

فیرتانا قوشو

فیرتینا: (Fırtına) ← فیرتانا.
فیرچا: (Fırça) قلم مو. برس. ابزاری برس مانند شامل یک دسته الیاف طبیعی یا مصنوعی که بر روی دستهٔ کوچکی به صورت عمودی بسته می‌شود و برای مالیدن چیزی بر یک سطح چون صابون یا خمیر ریش بر صورت به کار می‌رود. آزار. اذیت. به صورت فرچه در فارسی و به صورت الفرشه در عربی کاربرد دارد.
فیرچا اوْتو: (گیا) ← دوه تیکانی.
فیرچا چکمـک: (Fırça çəkmək) فرچه کشیدن. آزار دادن.
فیرچـاچی: آنکه بکار ساخت و یا فروش مسواک و فرچه مشغول است.
فیرچالاما: برس زنی. آیذاء.
فیرچالامـاق: برس کشیدن. مسواک زدن. آزار دادن. اذیت کردن.
فیرچالایش: (Fırçalayış) برس زنی.
فیرچالیق: هرچیز مناسب برای ساخت برس و مسواک و فرچه.
فیرچاناق: سوراخ نعل.
فیرچا یئمک: فرچه خوردن. آزار دیدن.
فیرچیق: (Fırçıq) از کار افتاده.
فیرچیلتی: صدای فرت و فرت.
فیرچیلداماق: فرت فرت صدا کردن.
فیر دوْلایی: دورادور. گرداگرد.
فیرفیر: (Fırfır) سجاف چین دار.
فیرفیرا: (Fırfıra) چرخنده.
فیرفیرا اوْتو: (گیا) ← آسلان پنجه سی.
فیرفیر فیرلانماق: مثل فرفره چرخیدن.
فیرقاج: (Fırqac) گهواره.
فیرقالا: (Fırqala) فرفره زمینی.
فیرقند: (Fırqənd) نوعی تکثیر درخت بویژه تاک از طریق خواباندن شاخه.
فیرلا: (Fırla) فرفرهٔ زمینی.
فیرلاتمـاق: (Fırlatmaq) چرخانـــدن. گردانیدن. دور یک محور به حرکت درآوردن. پرتاب کردن. افکندن.
فیرلادیش: پرتاب. چرخش.
فیرلادیلماق: چرخانده شدن.
فیرلاغان: (Fırlağan) ← فیرفیرا.
فیـــرلاق: (Fırlaq) چرخـــان. دوّار. گردنده. پروانه. برآمده. برجسته.
فیرلاما: چرخش. گردش. سربهوا. بچهٔ باهوش و زرنگ. حرام زاده.
فیرلاماق: چرخاندن. گردیدن.
فیرلانتا: چنبری که کودکان بگردانند.
فیرلاندیرماق:(Fırlandırmaq)چرخاندن.
فیـرلانغیج: (Fırlanğıc) چـرخ و فلـک.

میلهٔ گردان در دستگاه حفاری. قسمت گردان در دام کبک.
فیرلان قـاچ: (Fırlan qaç) نـوعی بـازی پر تحرک کودکانه.
فیرلانما: چرخش. گردش. دَوَران.
فیرلانماق: چرخیـدن. گردیـدن. دوران کردن. چرخ زدن. دورخود چرخیدن.
فیرلانیش: (Fırlanış) چرخش.
فیرلی: (Fırlı) دارای برآمدگی.
فیریت: (Fırıt) جوال.
فیریدان: (Fırıdan) یکباره. ناگهانی.
فیریش: (Fırış) دیوانه.
فیریشـــتاق: (Fırıştaq) نـــوعی اســـباب بازی. فرفره.
فیریشنا: (Fırışna) اخم و تخم. غوغا.
فیریق: (Fırıq) زار. خراب. بـد. وخـیم. نازک پوست. کاغذی.
فیریقلامـاق: پوسـت چیـزی را قلفتـی کندن. خراب کردن. بیچاره کردن.
فیریقلانماق: پوست چیزی قلفتـی کنـده شدن. خراب شدن. بیچاره شدن.
فیریلتـــی: (Fırıltı) چـــرخش. دَوَران. فرفره زمینی.
فیریلداتماق: (Fırıldatmaq) چرخانیدن.
فیریلـــــداق: (Fırıldaq) چرخـــــان. کلاهبرداری. مکر و نیرنگ. بندوبست. آدم سبک که زود به هیجان می‌آیـد و معرکه گردان می‌شود. قاشق هر آش.
فیریلداق ایشله مک: نیرنگ زدن.
فیریلداق گلمک: نیرنگ زدن.
فیریلداقچی: کلاهبردار. نیرنگباز.
فیریلـداق چیچگـی: (گیـا) (Fırıldaq çiçəyi) گل چرخ فلک.
فیریلداق وئرمک: بازی درآوردن.
فیریلـداماق: (Fırıldamaq) چرخیـدن. چرخ زدن. چرخش کـردن. گردیـدن. دورزدن. دوران کردن.
فیریلدانماق: چرخانده شدن.
فیریل فیریل: فر فر. **مجعد.**
فیـرین: (Fırın) ← فرنـی. نـان بربـری. آلت زنانه.
فیرینجاق: (Fırıncaq) فرفره زمینی.
فیرینچی: (Fırınçı) بربری پز.
فیرین قاپاغی: باتجربه. دنیادیده.

فیـری یاتمـاق: (Fırı yatmaq) خشـم کسی فروکش کردن. از شور و شـوق افتادن.
فیستان: (Fıstan) نوعی لباس بلند زنانه.
فیستیراغی: (Fıstırağı) خارشتر.
فیستیرینقا: (Fıstırınqa) ابله. احمق.
فیســتیق: (Fıstıq) پسـته. زیبـا (دختـر). دلنشین. آلت زنانه.
فیستیق شامی: (گیا) کاج چتری.
فیسدیریق: (Fısdırıq) توفان.
فیسدیریق آتماق:خوش بودن. رقصیدن.
فیسدیغی: (Fısdığı) به رنگ مغز پسته.
فیسدیق: (Fısdıq) پسـته. بـادام زمینـی. جوزآلش.
فیسسه لی: (Fissəli) نوعی خـوراکی در آذربایجـان کـه خمیـر را بـاز کـرده و مخلوط گـردو، زنجبیـل و شـکر را در آن پیچنـــد. آن را بـــه انـــدازه هـــای کوچک بریده و در روغن سرخ کنند.
فیس فیس ائله مک: (Fıs fıs eləmək) بـا وسواس کار کردن.
فیسقی: (Fısqı) فوّاره. بصورت «فیسقیه» به همین معنا وارد عربی شده است.
فیسقیتماق: (Fısqıtmaq) سیگار کشیدن. شیره کشیدن. افشاندن.
فیسقیرما: سیگار کشی. فوران.
فیسقیرماق: سیگار کشیدن. بیرون دادن.
فیسقیریق: سوت. های و هوی. جنجال.
فیسقیل: (Fısqıl) سر دُمل.
فیس گؤبـه لگـی: (گیـا)(Fıs göbələyi) قارچی سمّی و زرد.
فیسلاماق: (Fıslamaq) فس فس کردن.
فیســماق: (Fısmaq) خـالی شـدن بـاد. جمع شدن.
فیســیردامـاق: (Fısırdamaq) فـس فـس کردن.
فیسیرقی: (Fısırqı) زگیل کوچک.
فیسیل: (Fısıl) آهسته.
فیسیلتی: فس فس. صفیردار.
فیسیلداشماق: باهم فس فس کردن.
فیسیلداماق: فس فس کردن.
فیسیلدانماق: فس فس کردن.
فیسیلدایان قو قوشو: (جان)(Fısıldayan qu quşu) قوی گنگ. (Cygnus olor).

فیشاراق: (Fışaraq) چابک. فرز.
فیشراق: (Fışraq) خشمگین. عصبی.

فیسقی

فیشفیشـا: (Fışfışa) فـوران آتـش. لولـهٔ باریـک از مقـوا یـا کاغـذ کـه در آن باروت ریزند و آتـش بزننـد. بیشـتر در آتش بازی بـه کـار مـی‌رود. بصـورت فشفشـه وارد فارسـی و بـه صـورت «الفشفشـه» وارد عربـی و از آنجـا بـه صورت Alfalfa به معنـای یونجـه وارد زبان انگلیسی شده است.
فیشفیشـلاماق: (Fışfışlamaq) فـش فـش کردن.
فیشدیلیق: (Fışdılıq) مثانه.
فیشقا: (Fışqa) سوت. مـدفوع خـر. آدم لوده. جوانه. هرجایی.
فیشقالاماق: (Fışqalamaq) سوت زدن.
فیشقان: جوانه. ترکهٔ نازک فندق.
فیشقا وئرمک: سوت زدن. جهیدن.
فیشـقی: (Fışqı) پشـکل اسـب یـا الاغ. بهم ریخته. جوانه.
فیشقیراق: (Fışqıraq) ← فیشقیریق.
فیشقیران: (Fışqıran) جوشان. افشان.
فیشـــقیرتماق: (Fışqırtmaq) جهانیـــدن. فـوران دادن. بـه وسـیلهٔ دیگـری و ناگهانی و به شدت بیرون ریختن.
فیشـقیرتی: فـش فـش. صـدایی کـه از فـوران ناگهـانی مـایع یـا گـاز پدیـد می‌آید. فوران. جهش. فواره.
فیشقیرداق: دستگاه آب فشان.
فیشقیرما: (Fışqırma) فوران.
فیشقیرماق: ناگهانی و به شدت به بیرون ریختن. جهیدن(خون). فوران کردن.
فیشقیریش: (Fışqırış) فوران.
فیشقیریغا باسماق: شیشکی بستن.
فیشـقیریق: (Fışqırış) سـوت. شیشـکی. جهش. فوران.
فیشقیل: (Fışqıl) جوانه.

فیشقیلیق: (Fışqılıq) جای پر از پشکل حیوان. مزبله.
فیشقین: (Fışqın) جوانه.
فیشک: (Fişək) تیرپخش. گلولهٔ تفنگ و تپانچه. فشفشه. به صورت فشنگ وارد زبان فارسی و به صورت «فَشَک» وارد عربی شده است. منی. اسپرم. مقدار مصرف یکبارهٔ هروئین.قرص مواد مخدّر یا روان گردان.
فیشک آتماق: (Fişək atmaq) فشنگ انداختن. انزال شدن. مادهٔ مخدّر یا روان گردان مصرف کردن.
فیشکچی: فشنگدار. به صورت «فشنگچی» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. سخن چین.
فیشک خانا: (Fişək xana) انبار مهمات.
فیشکله مک: (Fişəkləmək) تیر انداختن. گاییدن. سپوختن.
فیشکلیک: (Fişəklik) انبار مهمات. سوراخ دود حمام.
فیشگه قالخماق: (Fişəyə qalxmaq) جنجال آفریدن.
فیشگنه / فیشگیلک: (جان)(Fişgənə) حلزون.
فیشلان: (Fışlan) جوانه. آبی چشم.
فیشنا تیشنا: (Fışna tışna) اخم و تخم.
فیشناماق: (Fışnamaq) تخمیر کردن.
فیشیرتی: (Fışırtı) فش فش آب.
فیشیرداتماق: صدای فش فش دادن.
فیشیردانماق: فش فش صدا کردن.
فیشیرقان: نوعی لباس که موقع پوشیدن، صدای فش فش دهد.
فیشیرقین: جوانهٔ درخت بید.
فیشیلتی: فش فش. صدای شرشر.
فیشیل فیشیل: شرشر. فش و فش.
فیشیلداماق: فوران یا شرشر کردن.
فیغلا: (Fığla) فریاد.
فیغلاماق: (Fığlamaq) گریستن. انتظار کشیدن.
فیغلی: (Fığlı) توفان.
فیفیشقا: (Fıfışqa) پولکهای به هم فشردهٔ درخت نارون که در اوایل بهار در سرشاخه‌های آن می‌روید و در قدیم بچه‌ها آن را می‌خوردند.

فیفیلداماق: (Fıfıldamaq) صدای فین فین کردن گربه.
فیقان:(Fiqan) دختری با آرایش غلیظ.
فیل آزاری: (Fil azarı) بیماری رشد غیرعادی بعضی از اعضاء بدن به خصوص پاها.
فیل اوْغلو فلک: (Fil oğlu fələk) آدم نیرومند. قوی پنجه.
فیل باهار: (گیا) (Fil bahar) شقایق پیچ. (Philadelphus).
فیل بورنوندان دؤشمک: از دماغ فیل افتادن. کنایه از متکبّر بودن.
فیل دوقز: (متفا)(Fil doqez) نوعی نخ اسکاتلندی.
فیل دیشی: (Fil dişi) عاج.
فیل فاراسی: (جان) حیوانی جهنده و خرطوم دار شبیه کانگورو (Macroscelides proboscideus).
فیل قولاغی: (گیا) (Fil qulağı) گل بوقی. شیپوری. گل فنر. سوسن منقش. عنب شاطی البحر. ودن الفیل. فیلگوش. فیلجوش. آذان الفیل.
فیل قولاغیندا یاتماق: (Fil qulağında yatmaq) نسبت به حوادث بی‌اعتناء بودن. از همه چیز بی خبر بودن.
فیلقی: (Fılqı) ← فیلیق.
فیللر بیگی: (Fillər bəyi) پادشاه فیلها. پادشاه هندوستان.
فیل محمودی آغاجی: (گیا) (Fil məhmudi ağacı) درخت ماموت.
فیلیز: (Fılız) شاخهٔ جوان.
فیلیز قیران: طوفانی که موجب شکستن جوانه ها شود.
فیلیق: (Fılıq) بدون پوست. پوست کنده. لخت. غلفتی.
فیلیق بادام: بادام پوست کاغذی.
فیلیم: (Filim) فیلم. ماجرا. حادثه. لوده. شوخ. دروغ.
فیلیم ائتمک: (Filim etmək) خبر حادثه ای را پخش کردن.
فیلیم اوْلماق: موضوع یک ماجرا شدن.
فیلیم اوْیناماق / فیلیم بزه مک: فیلم بازی کردن. ادا درآوردن. لودگی کردن.

فیلیم چئویرمک: کلک زدن.
فیلیمچی:(Filimçi)لوده.دروغگو. شیفتهٔ فیلم. **فیلیم چیخارماق:** بازی درآوردن.
فیلیم قوْپارماق: سرمست شدن.
فیل یوْرؤشؤ: (Fil yürüşü) حرکتی در ژیمناستیک که بدون خم کردن زانوها غلت بخورند.
فین: (Fin) فنلاندی. اهل کشور فنلاند.
فینخیرتی: (Fınxırtı) خرّه. خرّ و خر.
فینخیراق: (Fınxıraq) آب بینی.
فینخیرماق: (Fınxırmaq) بیرون انداختن آب بینی. خرّه کشیدن. از بینی نفس کشیدن. فین کردن.
فینخیریشماق: (Fınxırışmaq) باهم فین کردن.
فینخیریق: (Fınxırıq) ← فینخیرتی.
فیندو: (Findo) سگ کوتوله.
فیندیق: (گیا) (Fındıq) فندق. (Corylus avellana). کودک زیبا.
فیندیق آلتینی: نوعی پول. گران. مقبول. **فیندیق بورون:** دماغ فندقی.
فیندیقچا: سرانگشت حنابسته. گویی که انگشت را توی پوست فندق کرده‌اند. بچه‌ها در شب عید قربان، سرانگشتر را حنا می‌بستند. بشکن.
فیندیقچی: فندق فروش. فریبکار.
فیندیق سیچانی: (جان) موش فندقی. (Muscadinus avellanarius).
فیندیق قوردو:(جان) نوعی کرم که داخل فندق یافت می‌شود.
فیندیق قیران: فندق شکن.
فیندیقلاما: ورم در پاهای اسب.
فیندیق یوواسی: (Fındıq yuvası) فرورفتگی در روی دست یا کناره انگشتان در دستهای چاق.
فیندیلی: (Fındılı)بشکن (علامت خوشی).
فینقیرماق: (Fınqırmaq) ← فینخیرماق.
فینقیلی: (Fınqılı) خوش تیپ. برازنده.
فینقیلیش: (گیا) ترهٔ کوهی.
فینگ: عاج گراز.
فینگیردک: طناز. عشوه گر.
فییات: [عر] (Fiyat/fiyət) فی. قیمت. بهاء. واحد.

ق

ق: (Q) یکی از حروف صامت پرکاربرد زبان ترکی آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پسین کامی و انفجاری گروهبندی می‌شود. این حرف هرگز در آخر کلمات تک هجایی نمی‌آید. اگر «ق» در آخر کلمه و قبل از حروف صامت گنگ قرار بگیرد، گنگ تلفظ می‌شود. اگر بعد از کلماتی که با حرف «ق» خاتمه می‌یابد، پسوند یا کلماتی بیاید که با حروف صامت طنین دار و یا با حروف صدادار شروع شود، «ق» مثل «غ» تلفظ می‌شود و اگر پسوند و یا کلماتی بیابد که حرف اول آنها صامت گنگ باشد، «ق» مثل «خ» تلفظ می‌شود. در ترکی آذربایجانی به صورت اصیل و خشن و در ترکی استانبولی به صورت «ک» ادا می شود. روند تغییر آن چنین بوده است: ق ←گ←ک←خ

قانچی: (متفا)(Qeançi) ← قاغانچی.

قئی: (Qey) قی. استفراغ.

قئیساوا: (Qeysava) ← قایساوا.

قئیسنگی: (گیا)(Qeysəngi) انگوری درشت و مدوّر سبز.

قئیران: (Qeyran) صخره زار. سنگلاخ.

قئیقالا: (Qeyqala) نوعی بازی جمعی در ایلخیچی. یک نفر به عنوان استاد انتخاب می‌شود. او مشخصات چیزی را تشریح می کند. مثلاً اگر دربارهٔ پرنده ای صحبت می کند، از اندازه، صدا، خوراک، محل زندگی و ... اطلاعاتی به بازیکنان می‌دهد. بعد شروع می کند به دور بازیکنان چرخیدن و دست خود را بر شانهٔ یکی از آنان می‌زند. این بازیکن باید بتواند نام پرندهٔ مورد نظر را بگوید. اگر درست گفت، استاد شلاق را به او می‌دهد و او با شلاق بازیکنان را دنبال می کند و آنها را می‌زند. اگر در وسط بازی فراموش کرد نام را بگوید، بازنده است. بازیکنان شلاق را از دست او می گیرند و او را می‌زنند. مگر آنکه خود را به استاد برساند و در پشت او پناه بگیرد.

قئیله لیک: آذوقه. **قئیمه:** (Qeymə) چوب بست درخت انگور. تونل.

قئییش: (Qeyiş) کمربند. تسمه.

قئییم: (Qeyim) ← قاییم.

قئیین: (Qeyin) ← قایین.

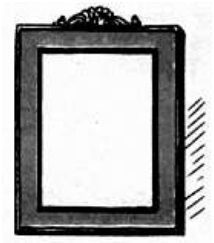
قا: (Qa) آوای کلاغ.

قائن: (متفا)(Qaen) ← قایین.

قا: [دیو](Qa) ظرف.

قاآن: (Qaan) شاهنشاه. ← قاغان.

قاآنجی / قاآنچی: (متفا) ← قاغانچی.

قاب

قاب: (Qab) ظرف. آوند. طبق طعام. دوری بزرگ کوچکتر از لنگری که در آن چلو و پلو و جز آن کنند. کیسه‌ای که جنین در رحم مادر درون آن قرار دارد و همراه تولد نوزاد بیرون می آید. در این حالت تولد را امری مبارک و فرخنده می شمارند و نوزاد را «قابلیق اوغول» نامند. خویشاوند. غلاف و جلد بعضی اشیاء کوچک. چارچوبهٔ عکس. به همین صورت و معنا وارد فارسی و عربی شده است. استوار. تسخیر ناپذیر.

قابا: (Qaba) خشن. زبر. زمخت. بی‌ادب. بی‌تربیت. بی‌نزاکت. آنچه که در داخل محفظه قرار گیرد؛ امّا توخالی و پوشالی باشد. پر حجم و کم وزن. قبا. ارخالق. سر بار. باری که روی بارهای دیگر قرار گیرد.

قابا آردیج: (Qaba ardıc) نوعی آهنگ آرام و سنگین رقص.

قابابا: (Qababa) فلفل.

قابا باش: (Qaba baş) بی عقل.

قابا باشلاق: (Qaba başlaq) سر برهنه.

قابا باشلیق: (Qaba başlıq) طغیان.

قابا بورون: (جان)(Qaba burun) نوعی ماهی با دم سیاه و تنهٔ سربی رنگ. (Chondrostoma nanus)

قابات: (Qabat) طبقه. اصل. بنیاد. هیزم. هیکل. بار. دفعه. نوبت. خشن. زشت. جلو. پیش. برابر. منزل. لایه.

قابا تاسلاق: (Qaba taslaq) چرکنویس.

قاباتراج: (Qabatrac) مرد میانسال.

قابات قابات: لایه لایه. چند طبقه.

قاباتلاما: (Qabatlama) پشته. تل.

قاباتلاماق: توی ظرف گذاشتن. لایه لایه کردن. برابر کردن. روبرو کردن.

قاباتلیق: (Qabatlıq) بنیادین. اساسی.

قاباتیر: (Qabatır) شک. تردید.

قاباتیراش: میانسال (شخص).

قاباجا: (Qabaca) نسبتاً خشن. عامیانه.

قاباجاق: (Qabacaq) درخت جنگلی.

قاباجیریق: (جان)(Qabacırıq) پرندهٔ

کوچکتر از چکاوک.
قاباچ: (جان)(Qabaç) بُز بی شاخ. درخت بزرگ.
قاباچا: (Qabaça) هر چیز مناسب برای پوشش. دو گوشهٔ رومال را در روز سرما با یکدیگر بستن و بر سر انداختن.
قاباخار: (Qabaxar) آتش شدید.
قابادان: (Qabadan) توخالی.
قابادایی: (Qabadayı) نترس. بیباک. گانگستر. به صورت «قبادای» در لهجهٔ سوری و به صورت «قبضای» در لهجهٔ لبنانی زبان عربی وارد شده است.
قابا دؤشمک: (Qaba düşmək) پیچیدن حیوان به طنابی که بسته شده و خفه شدن آن.
قابادون: (Qabadun) سوراخ انبار.
قابار: (Qabar) حباب روی آب. تاول. پینه. میخچه. ورم کرده. باد کرده. پینه بسته. هیکل. نی.
قابارا: (Qabara) آهنی که در پاشنهٔ کفش زنند. کفش فوتبال. میخ پرچ. پونز. میخ سرگنده که در کفاشی بکار برند. غرور. ورم دستهای اسب. النگو. انبار کوچک. گرد و غبار. قورباغهٔ خشکی زیست. مغرور.
قابارا آتماق: مغرور شدن.
قاباراچی: (Qabaraçı) پرنخوت. مغرور.
قاباراق: (Qabaraq) سیل.
قابارالی: (Qabaralı) مزیّن. مرصّع.
قابارام: (Qabaram) دیوانگی. جنون.
قابارامـا: (جان)(Qabarama) بوقلمون.
قابارات: (Qabaran) کربنات. غربال.
قابار بؤجگی: (جان)(Qabar bücəyi) حشرهٔ تاول زا.
قابارت: (Qabart) خطا. اشتباه.
قابارتقان: (Qabartqan) عامل تاول زنی.
قابارتلاق: میوهٔ کال. انجیر نارس.
قابارتلاما: (Qabartlama) پوست دبّاغی شده. خیک پنیر یا روغنی. نان ضخیم.
قابارتما: برجسته (نقاشی). گودالی که پوست را پس از گرفتن موهایش در آنجا اندازند. چین و چروک شده. متورّم و بالا آمده. نان ضخیم. آبله.
قابارتما توْزو: (Qabartma tozu) سدیم بیکربنات. جوش شیرین.
قابارتماج: (Qabartmac) دروغ. غلو.
قابارتماق: (Qabartmaq) متورم کردن. برملاء کردن. به رخ کشیدن.
قابارتمال: دروغ. غلو. برجستگی.
قابارتی: (Qabartı) پینه. تاول. میخچه. مبالغه. برجستگی. برآمدگی. اغراق.
قابارجان: (Qabarcan) مغرور.
قابارجیق: (Qabarcıq) حباب. پینه. تاول کوچک. پفک.
قابارجیقلانماق: تاول زدن.
قابارجیقلی: (Qabarcıqlı) باران درشت دانه. خوش شانس.
قابارجیقلی باغا: (جان)(Qabarcıqlı bağa) لاک پشت.
قابارچاق: (Qabarçaq) صندوق یا قوطی که از تراشیدن و خالی کردن داخل چوب بسازند. آبله.
قابارديجی: (Qabardıcı) متورم کننده. نوعی حشره که محل نیش او در روی پوست تاول می‌زند.
قابارديلماق: متورم شدن.
قابارقان: تاولی که بر اثر خراشیدن زیاد در پوست بدن به وجود آید.
قابارقیج: میوهٔ کال. انجیر نارس.
قابارلاتماق: تاول زدن. ورم کردن.
قابارلاما: تاول زنی. کیسهٔ علوفه.
قابارلاماق: (Qabarlamaq) پینه بستن. تاول شدن. روی کسی شیر شدن.
قابارلانماق: پینه بستن. موج زدن.
قابارلی: (Qabarlı) پینه بسته. سرم دست.
قابارما: (Qabarma) مَدّ. بالاآمدن آب دریا. تاول زنی. پینه بندی. ران.
قابارما چکیلمه: جزر و مدّ.
قابارماق: (Qabarmaq) باد کردن. مغرور شدن. پینه بستن. تاول زدن. ورم کردن. آماس کردن. بالا آمدن. برجسته شدن. ورآمدن. رو در روی کسی ایستادن. جسارت ورزیدن. عصبانی شدن. ایستادن. خشونت به خرج دادن.
قابار یاپار: (Qabar yapar) جزر و مد.
قابارىت: (Qabarıt) بالا آمدگی. دمل. خشم. اندازه.
قابارىش: (Qabarış) بالا آمدگی. خشم.
قابارىق: ور آمده. قلنبه. برجسته. تاول زده. ورم کرده. محدّب (هندسه).
قابارىق بؤجک: (جان)(Qabarıq bücək) نوعی حشره. (Meloe vəriegətus)
قابارىلما: (Qabarılma) تورم.
قابارىلماق: (Qabarılmaq) متورم شدن.
قابارىم: بیماری روانی بر اثر اندوه زیاد.
قاباس: (Qabas) کمک. یاری.
قابا ساباـ: کلاش. کله شق. بی نزاکت.
قابا سوْغان: (Qaba soğan) (پیاز گنده). کنایه از مرد بی عرضه و ناکارآمد.
قاباش: (Qabaş) درخت بی شاخه. بسیار چاق. مفعول.
قاباشیش: (Qabaşış) ← قابا قولاق.
قاباغا: (Qabağa) به پیش. به جلو.
قاباغا آغاج اوزاتماق / قاباغا کؤتؤک ایته له مک: (Qabağa ağac uzatmaq) چوب لای چرخ گذاشتن.
قاباغا چیخماق: استقبال کردن.
قاباغا دورالماق / قاباغا دیکلمک: (Qabağa duralmaq) داوطلب شدن.
قاباغا دوشنلیک: (Qabağa düşənlik) پیشدستی.
قاب آغاردان: (Qab ağardan) رویگر.

قاباق

قاباغی آچیلماق: (Qabağı açılmaq) شکفتن چهره. جلوی چیزی باز شدن. باز شدن سر چیزی (گلّه، سخن و ...).
قاباغی آلدی: ← قاباق کسدی.
قاباغینا قاتماق: (Qabağına qatmaq) پیش راندن. کسی را دنبال کردن. جلوافتادن (در مورد رمهٔ حیوانات).
قاباق: [دیو](Qabaq) کدو. نشانهٔ نامه که بر سر چوب بلند نصب کرده و به آن تیر زنند چون قبلاً کدو را به جای نشانه می‌گذاشتند، به این نام معروف شده است. کدو تنبل. (Cucurbita). جلو. پیش. مقابل. برابر. پیشین. اول.

اولی. چهره. منظر. شراب. باده. پلک چشم. کالک خربزه و هندوانه. حیوانی که شاخ کوتاه دارد. قوچ بدون شاخ. ساقه‌هایی که از خرمن جمع می‌شوند. سفتگاه زیر زانوی اسب. نوعی پیمانهٔ چوبی شبیه به سیلندر. نوعی قلیان برای کشیدن تریاک. برجاس. دارکدو. دار اعدام. آماجگاه. چوب بسیار بلندی که برای نشانه زنی یا قپق اندازی و آویختن سرهای بریدهٔ مقصران برپا می‌کردند. گویا جامی زرّین یا ظرفی پر از سکّهٔ طلا و مانند آن بر قپق نصب می‌کردند و سپس تیراندازان سوار چابکدست آن را هدف قرار می‌دادند و هرکس که آن نشانه را به تیر می‌زد و از فراز قپق به زیر می‌آورد، جایزه‌ای گرانبها می‌گرفت. این بازی از جملهٔ تفریحات پادشاهان صفوی و بویژه شاه عباس اول بود. محلی بوده که محکومان به مرگ را در آن سر می‌بریدند. به صورتهای قپاق، قباق و قاپوق در ادبیات فارسی راه یافته و مصدر قپاق افکندن به معنای حلقه یا هدف برسر تیر قاپوق را با تیر زدن و انداختن نیز از همین ریشه پدید آمده است. به صورت «قبق» وارد لهجهٔ لیبیایی زبان عربی شده است.

قاباق آراغی: (Qabaq arağı) شراب کارخانه یا صنعتی.

قاباقار: (Qabaqar) نیرومند. عجول.

قاباق اطرافلار: (Qabaq ətrəflar) دستهای چهارپایان.

قابا قاوساق: الکی. سرسری.

قاباق باش: (Qabaq baş) بی خرد.

قاباق باغلاماق: اِسناد دادن چیز غیرواقع و ستایش کسی که سبب نخوت او شود. **قاباق توتماق:** به پیشواز رفتن.

قاباقجا: (Qabaqca) پیشتر. قبلاً.

قاباقجیل: (Qabaqcıl) پیشرو. مترقی. پیشاهنگ. پیشگام. ممتاز. جلودار.

قاباق چکمک: (Qabaq çəkmək) با قلیان تریاک کشیدن.

قاباقچی: (Qabaqçı) کدو کار. تیرانداز. مأمور مالیات.

قاباق چیچگی: زن خودنما.

قاباق دادی: (Qabaq dadı) بی مزه.

قاباقدان گلمه لیک / قاباقدان گلمیشلیک / قاباقدان گلنلیک: (Qabaqdan gəlmələk) پیشدستی.

قاباقدان یئمز: کله شق. پر رو.

قاباق دوْغراماق: دروغ بافتن.

قاباق ساپی: مربای کدو تنبل.

قاباق قافالی: کله طاس. کچل. ابله.

قاباق قانشار: (Qabaq qanşar) روبرو.

قاباق قورقو: (Qabaq qurqu) آنونس.

قاباق کسدی: بستن راه کاروان عروس و گرفتن انعام.

قاباق کسمک: راه بریدن. راهزنی کردن.

قاباق کسن: مانع. راهزن.

قاباق کؤرپؤ: جلوبندی (اتومبیل).

قاباق گؤزن: آینده نگر. دورنگر.

قاباقلاشدیرماق: روبرو کردن.

قاباقلاشماق: روبرو شدن.

قاباقلاما: (Qabaqlama) پیشواز. مراسم استقبال از ماه رمضان که معمولاً از نیمه های ماه شعبان با نظافت و غبارروبی خانه ها و مساجد آغاز شود.

قاباقلاماق: پیشی گرفتن. به استقبال رفتن. پیشدستی کردن. جلوزدن. جلوگیری کردن. مانع شدن. راه بستن. دفاع کردن. ایجاد مزاحمت کردن.

قاباقلانماق: (Qabaqlanmaq) جلوافتادن. پیشی گرفتن از دیگران. عقب ماندن. جلوگیری شدن. استقبال شدن.

قاباقلایی: (Qabaqlayı) رو به بالا.

قاباقلی: (Qabaqlı) محبوس.

قاباقلیق: (Qabaqlıq) پیش بند. پیشانی بند زنان. جلوبندی (اتومبیل). گیاهی که پیشتر از همه می‌روید. جالیز. مزرعهٔ سبزیکاری.

قاباقماق:(Qabaqmaq) پلک برهم زدن.

قاباق نوْخود: (Qabaq noxud) نخود درشت.

قابا قوشلوق: (Qaba quşluq) دو ساعت قبل از ظهر.

قابا قولاق: (Qaba qulaq) سبوی دسته‌دار. نوعی التهاب زیر گوش. یالانقی و جالبا نیز گویند. (Momps,paratits)

قابا قولاق اوْتو: (گیا)(Qaba qulaq otu) گیاه پیچکی دو لپه‌ای با رنگ قهوه‌ای. قارا آسما نیز گویند. (Aristolochia)

قابا قویروق: (جان) سگ.

قابا گلن: (Qaba gələn) نرم. کمی نرم.

قابال: (Qabal) احاطه. مقدار مشخص شده. کنترات. عمده. محبوس. زندانی. پرحجم. مزد کلی.

قابالا: نوعی سیب پاییزی ترش مزه که در زنوز آذربایجان به دست می‌آید. در دو نوع آغ قابالا و قره قابالا موجود است. عمده. مقاطعه. پوشیده. بیشتر.

قابالاتماق: تحریک کردن.

قابالادان: (Qabaladan) بدون اجازه.

قابالاق: (Qabalaq) برگ بزرگ ریواس(Bot). کلاه پشمی. کلاه زمستانی. لولهٔ چوبی در آسیاب. کله پوک. چاق. جوانه. ورم. متورم.

قابالال: (Qabalal) عمده خَری.

قابالاماق: (Qabalamaq)خشن کردن.به مقاطعه گرفتن. چیزهایی مانند پنبه را با فشردن به جایی جا دادن.

قابالان: (Qabalan) توخالی.

قابالانا قارسالانا: شتابان.

قابالانتی: آت و آشغال داخل غلّه.

قابالانماق: (Qabalanmaq) باد کردن. عجله کردن.**قابالایی:**(Qabalayı)تقریباً.

قابال بازار: بازار عمده فروشی.

قابال توتماق: به مقاطعه برداشتن.

قابالتی: (Qabaltı) بنیاد. پی. چیزی که وزن کمی دارد ولی جای زیادی را اشغال کند. زیر کمر.

قابالتیق: (Qabaltıq) بنیادین. اساسی.

قابالچی: (Qabalçı) مقاطعه کار.

قابالسات: (Qabalsat) عمده فروشی.

قابالاما: (Qaballama) مقاطعه کاری.

قابالاماق: کنترات کردن.

قابالماق: محصور شدن. زندانی شدن.

قابالی: (Qabalı) نوعی نان ساج. پوشیده. ماسک دار.

قابالیق: (Qabalıq) خشونت. زبری. زمختی. درشتی. بی‌ادبی. بی‌نزاکتی. بی‌تربیتی. ناهنجاری. زودرس. پیشرس. طناب محکم و بافته شده.

قاباما: (Qabama) احاطه. محاصره. ژاکت. نوعی لباس زنانه که آستر آن از پنبه است.

قاباماق: احاطه کردن. محصور کردن.
قابامیش: محفوظ. نیرومند. (ناپ).
قابان: (Qaban) گـراز نـری کـه نقـش فرمانده گله را برعهده دارد. خوک نر. (Hog,sus serafa) نفهم. نادان. کـودن. تنومند. بدهیکل. بـه صـورت (Ka6an) به معنای خوک وحشی در زبان روسی کاربرد دارد. راه طبیعی. جنگلی که در کوه و دره باشد.
قابانـا دؤنمـک: (Qabana dönmək) (تبدیل به گراز شدن) بیش از حد چاق شدن. وحشی شدن.

قابان

قابان اوْغلو قابان: نفهم پسر نفهم.
قابانجان: (Qabancan) حسود.
قابانچا: (Qabança) پوستین بی آسـتین. گراز نر با سنی بالاتر از یک سال.
قابـان دیـش: آنکـه دنـدان جلـویش درشت و ناموزن باشد.
قابانقاج / قابانقوج: درخت بزرگ.
قابان قیینیز: (Qaban qıynız) وحشی.
قابـان گؤجـؤ: (Qaban gücü) نیـروی گراز. آنکه نیرویی همچون گراز دارد.
قابانلانما: (Qabanlanma) تأثیر پذیری.
قابانلانماق: تحت تأثیر قرار گرفتن.
قابانلیق: زمین سنگلاخ و کاشته نشده.
قابانماق: محصور شدن. رشک بردن.
قابانیو: (Qabanıv) التهاب. ورم.
قاباو: حلقه. محاصره. کله پوک.
قاباوات: (Qabavat) کندذهنی.
قاباوان: (Qabavan) توخالی.
قابای: گهواره. خشم. قهر. سیاست.
قابا یئل: (Qaba yel) باد گرم.
قابا یئم: علوفهٔ خشک. قصیل.
قابایماق: (Qabaymaq) خشمگین شدن.
قابا یونجا: (گیـا)(Qaba yonca) آلفالفـا. چئویرنجه نیز گویند(Medisago sativa)
قابـا: (Qabba) ظـرف مخلـوط کـردن گچ.
قاب پیچله مک: (Qap piçləmək) چینی بند زدن.

قابتال: (Qabtal) دامنهٔ عقب زین. نوعی بیماری که در خصیهٔ اسب رخ دهد.
قابتاوول: (Qabtvual) نگهبان شب.
قـاب توتـان: (گیـا)(Qab tutan) نـوعی گیاه که جوشاندهٔ برگهایش بـرای درد روده بکار رود.

قابجیق

قابتورقای: (متفا) ← قابدیرقا.
قابجاق: (Qabcaq) قاشق بزرگ.
قابجالیق: (Qabcalıq) سکو.
قابجی: (متفا)(Qabci) ← قاپیچی.
قابجیر: (Qabcır) مالیـات. بـاج. مالیـات متعلق بـه مواشـی و حیوانـات در دورهٔ ایلخانان. بـه صـورت قبجـور و قپچـور وارد ادبیات تاریخی فارسی شده است.
قابجیرما: (Qabcırma) آهـن و فـولادی که با یکدیگر جوش داده و شمشـیر از آن سـازند. آلیـاژ آهـن و فـولاد کـه شمشیر از آن سازند.
قابجیرماق: (Qabcırmaq) باهم ترکیـب کـردن. آمیختـن آهـن و فـولاد بـرای ساختن شمشیر.
قابجیق: (Qabcıq) گونی بزرگ. پیالـه. همچنین نام نوعی میوه مانند گردو که از پالامود به دست می‌آید.
قـاب چـارداغی: جـای مخصـوص گذاشتن ظرف. گنجه. کابینت.
قابچاق: (Qabçaq) بوریا. آبخوری.
قابچورتـه / قابچورمـا / قابچورمـه: (Qabçurma) ← قابجیرما.
قابچوق: (Qabçuq) نوعی کیسـه کـه از گردن آویزند. خورجینی که از پوست دوزند.
قابچی: (Qabçı) ظرف شو. کلک باز.
قابخانا: (Qabxana) آشپزخانه.
قاب دئشر: (Qab deşər) مستبد. خودسر.

قابدا: (Qabda) پاروی بـزرگ خـرمن. «سیییرگه» نیز گویند. ماسک. نقاب.
قابداش: (Qabdaş) علوفهٔ حیوان.
قـاب دسـتمالی: (Qab dəstmalı) تکـه پارچه‌ای که با آن بشقاب خشک کنند یا ظرفهای داغ را بگیرند.
قـاب دؤزدؤ: (Qab düzdü) مراسـم گستردن و نمایش جهیزیهٔ عروس.
قاب دولْوسو: (Qab dolusu) ظرف پر.
قابدیرا: جای فشنگ. فانوسقه. قلاب.
قابـدیرقا: (Qabdırqa) سـوزن دان. صندوقچه. کیسه‌ای کـه نامـه را در آن نهند. بصورت «قابتورقای»، «قبتورقای» و «قبترقه» وارد زبان فارسی شده است.
قابـدیرما: (Qabdırma) کیسـهٔ بـاروت. قلاب. افسار. جایگزینی. بسته بندی.
قابدیرماق: بسته بندی کردن.
قـابرا: (Qabra) برآمـدگی. پوسـته. پوسـتهٔ نـازک روی زخـم. تـاول. بـه صورت «کبره» وارد فارسی شده است.
قابرات: (Qabrat) مبالغه.
قابرامـاق: (Qabramaq) برجسته شـدن. برآمـدن. بـه صـورت «کبـره بسـتن» ترجمه و وارد فارسی شده است.

قابقاب

قـابران: (Qabran) قـوطی. برجسـته. برآمده. ظرف چوبی. مار کـور. تنبـل. پیر. برگهای بیرونی خیزران. تاول.
قابرانماق: (Qabranmaq) تاول زدن.
قابریلماق: (Qabrılmaq) فرو رفتن.
قابزیمـال: (Qabzımal) سـبزی یـا میـوه فروش. مرد خشن.
قابسیل: (Qabsıl) رسم. آیین. سازه.
قاب سیمی: (Qab simi) سیم ظرفشویی.
قـاب سـیندیران اوْتـو: (Qab sındıran otu)←آجی قووق.
قابشاق: (Qabşaq) بشکه.
قابقا: (Qabqa) تراشه. براده.
قابقـاب: (Qabqab) نعلـین. بـه صـورت

«کبکاب» وارد لهجهٔ شیرازی زبان فارسی و به صورت «قبقاب» وارد زبان عربی شده است.

قابقاپیت: (Qabqapıt) بسته بندی.

قاب قاجات: دست افزار.

قاب قاجاق: ظرف و ظروف.

قابقارماق: (Qabqarmaq) چیزی را در میان قاب گذاشتن. بسته بندی کردن.

قابقاریق: (Qabqarıq) بسته بندی شده.

قابقاریلماق: بسته بندی شدن.

قاب قازان: (Qab qazan) دیگ و سایر لوازم لازم برای پخت و پز.

قاب قاشیق: ظروف. قاشق و بشقاب.

قاب قالدیران: (Qab qaldıran) شانهٔ بزرگ کشاورزی. «قاب اودان» و «قاب گؤتورن» نیز گویند.

قاب قایتارما: (Qab qaytarma) (ظرف برگردانی) نام مراسمی در ازدواج. دو سه ماه پس از نامزدی، خانوادهٔ دختر طبق و خوانچه هایی را که خانوادهٔ داماد برای آنها آورده، با هدایایی شامل پیراهن، پارچه و نقل و شیرینی آراسته و به خانهٔ داماد بازمی گردانند.

قاب قومو: نوعی ماسهٔ ظرفشویی.

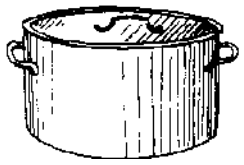
قاب قیران: (گیا)(Qab qıran) ← آلالا.

قابلا: (Qabla) هاونگ کوچک عطاران. انجیر کال.

قابلات: (Qablat) قابلیت. گنجایش.

قابلاتدیرماق: به وسیلهٔ دیگری جادادن. چپاندن. بسته بندی گردانیدن.

قابلاتما: (Qablatma) بسته بندی.

قابلاما

قابلاتماق: (Qablatmaq) چپاندن.

قابلاج: شکل. فرم. فاعل در لواط یا زنا.

قابلاچی: (Qablaçı) اسپیکر. بلندگو.

قابلاش: مفعول در لواط یا زنا.

قابلاشدیرما: (Qablaşdırma) بسته بندی.

قابلاشدیرماق: (Qablaşdırmaq) جا دادن. گنجاندن. جا انداختن. چپاندن. تپاندن. بسته بندی کردن.

قابلاشما: (Qablaşma) گنجایش.

قابلاشماق: (Qablaşmaq) گنجیدن.

قابلاق: (Qablaq) ضامن. سربرهنه. نقش (پارچه). بی اساس. توخالی. فس (کلاه قرمز رنگ استوانه).

قابلاما: (Qablama) جایگیری. ادخال. ملافه. پیوند. نوعی ظرف بزرگ از مس و غیره با در و درپوش که چیزی در آن پزند و یا در آن خوراک ریزند. روکش کردن فلزی به فلز دیگر. آبکاری. در بازی شیر یا خط برای تعیین برنده، پول را در حالی که به دور خود می‌چرخد، به هوا اندازند. اگر پول بدون چرخیدن به دور خود (فر خوردن) به هوا رود و به زمین آید، باید عمل تجدید شود. در این صورت «قابلمه» است و بازنده می‌تواند از دادن پول خودداری کند. به صورت قابلمه به معنی ظرف وارد فارسی شده.

قابلاما باش: (Qablama baş) متعصب.

قابلاماق: جاکردن. گنجاندن. جادادن. چپاندن. تپاندن. انباشتن. قالب کردن. به کسی انداختن. لفافه کردن.

قابلاما قازان: دیگ بزرگ دربدار.

قابلامالی: امرد. فاحشه. گاییدنی.

قابلانما: جایگیری. گنجایش.

قابلانماق: (Qablanmaq) جاداده شدن. صاحب ظرف شدن. به شدت زمین خوردن. روی صورت زمین خوردن.

قابلای: (Qablay) احاطه کننده. نام حکمران مغول.

قابلاییم:(Qablayım) گنجایش. ظرفیت.

قابلق: (متفا)(Qabloq) ← قابلیق.

قابلمه: (متفا)(Qabləme) ← قابلاما.

قابلی: (Qablı) (ظرفدار). رشتهٔ پلو ترکی. یکی از غذاهای تبریز است که در پخت آن از عدس، برنج، کشمش، خرما، گوشت چرخ کرده، پیاز سرخ شده، رشته، سیب زمینی و استفاده می‌شود. ← تندیر آشی. با ظرفیت.

قابلی اوْغول: فرزندی که همراه با کیسهٔ جنین زاید و خوش یمن باشد.

قابلی باغا: (Qablı bağa) لاک پشت.

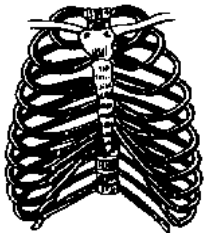
قابلی پیلوْو: (Qablı pilov)) پلوی ازبکان که غیر از پلو صافی و چلو است.

قابلیجا: (گیا) نوعی گندم. حمام.

قابلیق: (Qablıq) کیسهٔ کوچک زرّین و مرصّع به شکل قایق که در آن دستمال، عطر و ادویهٔ مقوّی می‌گذاشتند. در عصر صفویه مهتر (رئیس خواجگان شاه) همیشه آن را بر کمر خود می‌بست. نوعی کیف پارچه‌ای که در آن کتاب می‌گذاشتند. جای گذاشتن ظرف در آشپزخانه. بالشی که سوزنها را در آن زنند و نگهدارند. به صورت «قابلق» وارد زبان فارسی شده است.

قابماق: برجسته شدن. باد کردن. ضخیم و قبه مانند شدن. ورم کردن.

قابو: (Qabu) فرصت.

قابیرقا

قابوچ: (Qabuç) بسته. بقچه.

قابور: (Qabur) کمانچه. تیرکش.

قابوْرتا: (Qaborta) مرکز هر چیز.

قابورچاقلی باغا: (Qaburçaqlı bağa) لاک پشت.

قابورغا: (Qaburğa) ← قابیرقا.

قابوق: (متفا)(Qabuq) ← قابیق.

قابول: (Qabul) آنچه از بنا و ساختمان بیرون آمده باشد مانند سایه بان. مخارجهٔ عمارت. ناودان کنارهٔ بام. گوشه. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده.

قابولقان: (Qabulqan) تغییر چهره.

قاب یاردی: (Qab yardı) بدبین.

قابی بوْش:(Qabı boş)ناآگاه. کم سواد.

قابیج: (Qabıc) جلد. رویه.

قابیجاق: قوطی چوبی یا مقوایی.

قابی دار: (Qabı dar) عصبی.

قابیر: (Qabır) بزرگ. عظیم.

قابیرا: (Qabıra) میخ آهنی زیر کفش.

قابیر اوْلماق: هضم نکردن غذا.

قابیرتیغا: (Qabırtığa) کیف. کیسه.

قایبرجاجیق: (Qabırcacıq) ← قابجیق.
قایبرجاق:(Qabırcaq)← قایبرقا. تابوت.
قایبرجیق: (Qabırcıq) سبوس ارزن.
قایبرچـاق: (Qabırçaq) پولـک مـاهی. رویهٔ سخت برف. صندوق.
قایبرداماق: پرت و پلا گفتن.
قایبرساق: (Qabırsaq)) پوست کنده.
قایبرسیق: (Qabırsıq)) پول.
قایبرقـا: (Qabırqa) دنـده. اسـتخوانهای سینه. کمرگـاه. دامنـه. کمـر و پهلـوی اشیاء (سماور و غیره). نردبـان کشـتی. دُلمهٔ گوشت برّه. بـه صـورت قبرقـه و قبرغـه وارد فارسـی و بـه صـورت «قابرغه» وارد لهجهٔ عراقی زبـان عربـی شده است.
قایبرقا آغریو: ذات الریه.
قایبرقات: (Qabırqat) بسیار ضعیف.
قایبرقادان قاغینماق: ذات الریه گرفتن.
قایبرقا دوْلماسی: دندهٔ شکم پر.
قایبرقا ساعات: ساعت دیواری.
قایبرقاسی قالین: حرف نشنو. کله شق.
قایبرقا صحبتی: گفتگوی طولانی.
قایبرقا قوْنشو: همسایهٔ دیوار به دیوار.
قایبرقالاری چیخماق: نحیف شدن.
قایبرقالی: دنده‌دار. چاق و فربه.
قایبرقـا وئرمـک: (Qabırqa vermək) بـه پهلو دراز کشیدن. خـود را بـه نفهمـی زدن. پشت گوش انداختن.
قایبرلاق: (Qabırlaq)) پوست کنده.
قایبرلانماق: طلب کردن. هوس کردن.
قایبرمات: (Qabırmat) بسیار ضعیف.
قایبز: گردنه. گذرگاه تنگ کوهستانی.
قایبزاق: پوشش. کمر. حلقه. یاوه.
قایبســـلاماق: (Qabıslamaq) تعریـــف کردن. هندوانه زیر بغل دادن.
قایبش: (Qabış) گنـده. بـزرگ. عظـیم. خدمتکار. ← قامیش.
قایبشیرماق: پوسته پوسته شدن.
قایبغی قالین: (گیا) درخت کاج.
قایبغی قاووون: (Qabığı qavun) طالبی.
قایبغینـــا ســـیغماماق: (Qabığına sığmamaq) در پوست خود نگنجیدن. مغرورانـه رفتـار کـردن. بـیش از حـد خوشحال شدن. پر مدعا بودن.
قـابیق: (Qabıq) پوسـته. کـدو تنبـل. پوست. حلقه. کمر. رویه. قشر. پوشش بیرونی. غـلاف. نـاودانی بـر کنـار بـام برای جمع آوری آب باران و هـدایت آن به زمین. به صورت قابوک و قابوق وارد زبان فارسی شده است.
قایبقچی: (Qabıqçı) صحّاف.
قایبقچیل: (Qabıqçıl) قشری.
قایبقچیلیق: (Qabıqçılıq) صحّافی.
قایبقدان چیخماق: پوسـت انـداختن. بـه فلاکت افتادن.
قایبقسال: (Qabıqsal) بشره‌ای. قشری.
قایبقسیز یومورتا: کار عجولانه.
قایبق قاولاماق: پوست انداختن.
قایبق قوْیما:پوست اندازی.
قایبقلاما: پوست کنی. صحافی.
قایبقلاماق: پوست کندن. پوست کـردن (میوه وغیره). صحافی کردن.
قایبقلانمـــاق: (Qabıqlanmaq) پوســت شدن. پوست بستن. کنده شدن پوست چیزی. پوسـته شـدن. جـوش خـوردن. پوسته بستن (زخم). صحافی شدن.
قایبقلی: (Qabıqlı) پوسته دار. خواجه.
قایبقلی بیت: (جان)(Qabıqlı bit) نوعی حشرهٔ قرمز رنگ. (Coccus coeti).
قایبق وئرمک: پوسته پوسته شدن.
قـابیق یئـین: (جـان) حشـره‌ای کـه از پوست گیاهان تغذیه کند.

قاپاچ

قایبلاق: پیاز کهنه. ظرفی با دو دسته.
قایبن:(Qabın)بنای سنگی. بسیار گران.
قایبنـا سـیغماماق: (Qabına sığmamaq) عجله داشتن.
قایبنـا قوْیمـاق: (Qabına qoymaq) بـار کردن. توی کاسه گذاشتن. لـن ترانـی بار کسی کردن.
قایبندا قوروموش: لاغر. نحیف.
قایبنما: تموّج. هیجان. جوشش.
قایبنمـاق: (Qabınmaq) مـوج زدن. بـه جوش آمدن. هیجان زده شدن.
قاپ: (Qap) استخوان شتالنگ که برای قمار و بـازی بـه کـار مـی‌رود. بجـول. درپوش. پوشـش. بـه صـورت Cap در معنـی درپـوش، کپسـول، کـلاه و درپوش وارد انگلیسی شده است.
قاپا: (Qapa) قبا. بالاپوش. گرم. خفه.
قاپاپ: (Qapap) نعلین. کفش.
قاپـات: (Qapat) محاصـره. لبـاس. بـه صورت Capote در معنای ردای بلند و کلاهدار وارد انگلیسی شده است.
قاپاتا: (Qapata) قسمت. گوجه فرنگی.
قاپاتدیران: پوشاننده. کاهنـده. مـردی که احساس جنسی زن را از میان ببرد.
قاپاتماق: پوشانیدن. مسدود گردانیدن.
قاپـاج: (Qapac) ســوپاپ. کوپـه. کیوسک. سقف.
قاپاجا: (Qapaca) درپوش.
قاپاجـاق: (Qapacaq) چنگـال بـزرگ مخصوص آشپزخانه.
قاپاجان: (Qapacan) مراسم نامزدی.
قاپاچ قافاسی: سر سوپاپ.
قاپاچی: (Qapacı) همگی. خفقان.
قاپاجیق: (Qapacıq) کیسه. توبره.
قاپاچ: (Qapaç) پرده.
قاپاچی:(Qapaçı)پیشوا. رهبر. سرکرده.
قاپا داشی: (Qapa daşı)) جدول خیابان.
قاپادیش: (Qapadış) استتار.
قاپادیق: (Qapadıq) کفش.
قاپادیلماق: بسته شدن. تخته شدن (در). تعطیل شدن. قفل شدن.
قاپادین: (Qapadın) مخفی. پنهانی.
قاپار: (Qapar) قیمت. بهاء. جان. روح. سپر. دام.شعور.اندیشه. عقل. مغناطیس.
قاپارا: (Qapara) پوشـش. ژاکـت. بـالا پوش بی آستین. کُرست. پولک ماهی.
قاپارجیق: گنجایش. کیسه.
قاپارسیز: (Qaparsız) غافل. ناآگاه.
قاپارقان: (Qaparqan) غیور.
قاپارما: (Qaparma) دربست.
قاپاری: (Qaparı) گرو. رهن.
قاپاریز: (Qaparız) رشوه. غارت.

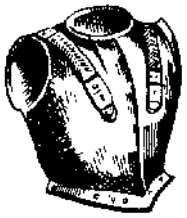
قاپاریق: (Qaparıq) منجنیق. گروگان.
قاپاریقماق: گروگان گرفتن.
قاپاروز: (Qaparuz) رشوه. پول چایی.
قاپاز: (Qapaz) سرکوفت. توسری. قفس. زندان. به صورت «کواژ» به معنای طعنه و سرزنش، شوخی و مزاح و به صورت وارد زبان فارسی و به صورت «قفص» وارد عربی شده است.
قاپاز آلتی: (Qapaz altı) توسری خور.
قاپازا: (Qapaza) بدردنخور.
قاپازان: (Qapazan) پرخور. شکمو.
قاپازچی: (Qapazçı) دزد.
قاپازلاشماق: به همدیگر توسری زدن.
قاپازلاماق: (Qapazlamaq) توسری زدن.
قاپازلانماق: توسری خوردن.

قاپاز

قاپاس: (Qapas) بودار. معطر. گرم. گرفته. خفه. اتمام. پایان. جمع بندی.
قاپاشیق: (Qapaşıq) شریک. سهامدار.
قاپاغان: (Qapağan) گاز گیرنده (سگ). پیروز. سنگفرش.
قاپاغی آتماق: پناهنده شدن.
قاپاق: [دیو](Qapaq) درپوش. پلک (چشم). کاسهٔ زانو. کلاهک. پلک چشم. پردهٔ بکارت. درپوش تیردان. به صورت «قبغ» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قاپاقاپ: (Qapaqap) بچاپ بچاپ.
قاپاقار: (Qapaqar) جبّار. غدّار.
قاپاق اولدوزو: (Qapaq ulduzu) کسی که تصویرش همواره در صفحهٔ نخست روزنامه و مجلات است.
قاپاق باش: (Qapaq baş) کله شق.
قاپاقچی: صحاف. یکجانشین. روستایی. مأمور مالیات. دربان.
قاپاقسیز: بدون درپوش. بی تربیت.
قاپاق قایا: سنگی با دو طرف صاف.
قاپاق قیزی: (Qapaq qızı) دختری که عکسش زینت بخش مجلات باشد.
قاپاقلاما: صحافی. ازاله بکارت.
قاپاقلاماق: (Qapaqlamaq) درپوش گذاشتن. ازالهٔ بکارت کردن. جلد کردن. صحافی کردن.
قاپاقلامان: (جان) ← دیل بالیغی.
قاپاقلانماق: (Qapaqlanmaq) درپوش گذاشته شدن. ازالهٔ بکارت شدن.
قاپاقلی: (Qapaqlı) ظرفی مسی. نوعی تفنگ. درب دار. با نزاکت.
قاپاقلیجا: (گیا)(Qapaqlıca) قدومه. نوعی گیاه که مردم برای نرمی معده و روده خیس کرده و بخورند.
قاپاقلیق: مناسب برای درپوش.
قاپاقوز: (Qapaquz) محافظ.
قاپاق وورماق: جفتگیری کردن اسب هنگام راهپیمایی. مخفی کردن.
قاپاق یاردی:← ایکیرمی دؤرد مؤسوم.
قاپال: پناهگاه. تحصن. محصوریت. محاصره. دسته. کدر. اندوه. نگرانی.
قاپالات: (Qapalat) بتونه. تعمیر. نوعی بالاپوش. قیافه. هیبت. بزرگی. شکوه. مست. بادکرده ولی سبک.
قاپالاج: (Qapalac) مراسم. تشریفات.
قاپالاق: (Qapalaq) پوزبند. نوعی کیسه که به دهان گوساله می‌بندند تا نتواند از پستان مادر شیر بخورد. دربی که از ترکه و ... بسازند. دربچه. شاپرک.
قاپالاقلاماق: طاقت گرما را نداشتن.
قاپالام: (Qapalam) بیماری روانی. برآشفتگی. اضطراب.
قاپالاماق: مکدّر یا متأثر کردن.
قاپالانماق: مکدّر یا متأثر شدن.
قاپالغان: (Qapalğan) مستور. پوشیده.
قاپالماق: پوشیده شدن. تعمیر شدن.
قاپالی: (Qapalı)بسته.تخته شده (در). قفل شده. پوشیده. بسته شده. محرمانه. تنها. منزوی. محدود. زندان.
قاپالیش: (Qapalış) تعطیلات. تنفس.
قاپالی ظرف اصولو: مزایدهٔ کتبی.
قاپالیق: (Qapalıq) عبا. بالاپوش.
قاپالی قاپالدیریمچی: دزد بازار.
قاپالیم: (Qapalım) گنجایش. تماماً.
قاپالین: (Qapalın) کاملاً.
قاپام: (Qapam) بخش. قسمت. ظاهر.
قاپاما: (Qapama) تصاحب. زورگیری. خرقهٔ پشمینه. خفتان آستردار. یونیفورم. غذای گوشتی در دیزی. به صورت «قبامه» در معنای غذایی که از گوشت گوسفند با سرکه یا سیر درست کنند، وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.
قاپاماج: کلید. آچار. سُرمهٔ درب.
قاپاماچی: (Qapamaçı) لباس فروش.
قاپاماق: (Qapamaq) بزور گرفتن. ضبط کردن. دست روی چیزی گذاشتن. بستن. کیپ کردن. تخته کردن (در). قفل کردن. پوشاندن. مسدود کردن. انجام دادن. تعطیل کردن. اندودن. پرکردن (چاله، سوراخ).
قاپامچی: دو رو. مزوّر. دکوراتور.
قاپان: (Qapan) ترازو. قپان. تله. دام. در برگیرنده. پوشاننده. گیرنده. گازگیرنده. گزنده. گیرا (سگ). چنگ زننده. غارت کننده. رباینده. حاکم. به صورت «قپان» در فارسی و به صورت «القَبّان» در عربی کاربرد دارد. عمل. حرکت. عکس العمل. عرقچین زیر زین.
قاپانا: طناب مخصوص بستن نوزاد به گهواره. ظرف بزرگ خوراک.
قاپاناج: (Qapanac) ترافیک. انبوهی.
قاپاناز: (Qapanaz) قاپ گاو.
قاپاناس: (Qapanas) قفسه. قفس.
قاپاناق: (Qapanaq) تله. دام.
قاپانجا: (Qapanca) پوشش ضخیم مانند پوشش اتومبیل. روپوش تخته ای. تور. دام. عکس العمل. حرکت. سبد درپوش دار. تلهٔ مخصوص شکار.
قاپانچی: قپاندار. محبوس. دام گستر.
قاپانق: (Qapanq)مخزن زیرزمینی. در کوچک انباری.
قاپان قاپان / قاپان قاپانا / قاپان قاپیش: (Qapan qapan) غارت جمعی.
قاپان قورماق: دام گذاشتن.
قاپانلاماق: (Qapanlamaq) پر کردن.
قاپانلی: (Qapanlı) مرکز بازار.
قاپانما: (Qapanma) انسداد. انزوا.

قاپانمـــاق: (Qapanmaq) بســته شــدن. کیـپ شـدن. تختـه شـدن (در). قفـل شـدن. پوشـیده شـدن. انجـام یـافتن. تعطیل شـدن. پـر شـدن. انـدود شـدن. منـزوی شـدن. مجـذوب شـدن. زمـین خوردن.
قاپانیش: (Qapanış) تعطیلی. اشتغال.
قاپـانیق: (Qapanıq) پوشـیده. منقـبض. ← دیل بالیغی.
قاپانیل: (Qapanıl) مغناطیسی.
قاپاو: (Qapav) حلقه. محاصره.
قاپ اورک: (Qap ürək) نترس. جسور.
قاپـای: (Qapay) گهـواره. بـدون شـاخ (قوچ و بز).
قاپای بالا: نوزاد شیرخواره.
قاپایلاماق: قنداق کردن بچه.
قاپایما: (Qapayma) استتار.
قاپایماق: (Qapaymaq) استتار کردن.
قاپاییجی: احاطـه کننـده. دربرگیرنـده. پوشیده. نفرآخر صف یا دسته.
قاپباق: جیب بغل. بسته بندی. پُرکُنی.
قاپپاق: (Qappaq) غذای کودک.

قاپتان

قاپبان: (Qapban) پتک. سوراخ دیوار. تلهٔ پرنده.
قاپتاج: (Qaptac) حوض آب.
قاپتال: پهلوی اسب. دنده. کوهپایه.
قاپتاما: (Qaptama) پرونده. پوشه.
قاپتـان: (Qaptan) لبـاس جنگـی. لانـهٔ روباه. بـه صـورت «خفتـان» در معنـای نخست وارد زبان فارسی و به صورت Kaftan وارد زبـــان انگلیســـی و بـــه صـورت «خفطـان» وارد عربـی شـده است. نوعی بالاپوش ترکی.
قاپتاوول: (Qaptavul) نگهبان.
قاپجا: (Qapca) شتابان.
قاپجار: (Qapcar) در کوچک. در کپر.
قاپجاق: صفحه. قلک. صندوق.
قاپجاواج: (Qapcavac) منگنه. گیره.
قاپجیر: (Qapcır) ماشه. گیره.
قاپجیق: (Qapcıq)پوکهٔ گلوله. کپسول. سبوس گندم. پَهن. کوله پشتی.
قاپجیقلانماق: پوست کنده شدن.
قاپجیماق: (Qapcımaq) پوست کندن.
قاپچا: (Qapça) مغز استخوان.
قاپچـــات: (Qapçat) کـــلاه روحـــانی شمنی.
قاپچاتماق: (Qapçatmaq) گیر انداختن.
قاپچاغای: (Qapçağay) سریع. تند.
قاپچـــاق: (Qapçaq) چلیـــک. بشـــکه. گونی بافته شده یا دوخته شده از الیاف حصیر یا طناب. ریشه. معبر کوهستانی. جـایی کـه شـاخه‌هـای آب بـه هـم می‌پیوندند. درپوش نوشابه که بچه‌ها پر از گِل و خشت کرده و با آن بـازی کنند. غوزهٔ پنبه. صـفحهٔ دفتـر. پـرچم. فرصت طلب. محل تلاقی دو رود.
قاپچاقول: (Qapçaqul) غارتگر.
قاپچال: (Qapçal) گذرگاه کوهسـتانی صعب العبور.
قاپچالاماق: دستگیر کردن.
قاپچامـــال: (Qapçamal) دستگیرشـده. محبوس. بسته. ابله.
قاپچاویج: (Qapçavıc) گیره. گیرا.
قـاپچوُر: (Qapçor) مالیـات احشـام. بـه صورت «قپچور» وارد فارسی شده.
قاپچوُل: (Qapçol) منحرف جنسی.
قـــاپچی:(متفـــا) اخـــاذ. صـــحّاف.← قاپیچی.
قاپچیت: (Qapçıt) مصیبت. بلا.
قاپچیر: (Qapçır) صاحب. مالک.
قاپچیرا:(Qapçıra) همگی. باهم.
قـاپچیق: (Qapçıq) کیسـهٔ کتـان. لانـه. خشمگین. پول.
قاپچیقا: صخره زار. کوهستان.
قاپچیقای: گذرگاه کوهستانی. دربند.
قاپچیقلی: (Qapçıqlı) پسر خته نشده.
قاپچیل: (Qapçıl) بارانی (لباس).
قاپچیماق: بـاد کـردن و بـزرگ شـدن. کَندن پوست میوه هایی گردو.
قاپچین: (Qapçın) چاروق. تله.
قاپدا: (Qapda) پیراهن. جلد. پوشش.
قاپداق: (Qapdaq) کلون درب.
قاپدال: (Qapdal) کناره. کرانه. پهلو.
قاپدالا: (Qapdala) بغل به بغل.
قاپ دورماق: یکباره ایستادن.
قاپدی: (Qapdı) اشتهاء. غذا. خوراک.
قاپدیچی: (Qapdıçı) دزد. سارق.
قاپدیر: (Qapdır) موچین.
قاپدیرا: (Qapdıra) سرخوش. سرمست.
قاپدیران: دفن کننده. شگفت آور.
قاپدیراو: (Qapdırav) حیرت. شگفتی.
قاپدیرچی: (Qapdırçı) جیب بر.
قاپـــدیرقا: (Qapdırqa) قـــوطی. تختـــهٔ بزرگ که روی ایوان اندازند.
قاپدیرقاچ: (Qapdırqaç) جیب بر.
قاپدیرقاس: سوزن چنگالدار یا ته گرد.
قاپدیرلاماق: ثبت کردن.
قاپـــدیرما: اعتـــراف. شـــگفت زدگـــی. دگمه. کمر. کمربند. سگک کمربند.
قاپدیرماز: (Qapdırmaz) لاقید.
قاپدیرماق: تحریـک سـگ بـرای گـاز گرفتن. موجـب سـرقت چیـزی شـدن. اعتراف کردن. حیران شدن.
قاپدیری: (Qapdırı) تسلیم. رضا.
قاپدیریش: اعتراف. اقرار. دقت. توجه.
قاپدیریم: (Qapdırım) اعتراف. اقرار.
قاپدیریمچی: (Qapdırımçı) جیب بر.
قاپدیق: (Qapdıq) نـوعی وسـیلهٔ نقلیـهٔ کوچک. غنیمت.
قاپدی قاچـدی: (Qapdı qaçdı) بـزن و در رو. نوعی ارابهٔ کوچک. جیب بُر.
قاپدیم: (Qapdım) کاندوم.
قاپدیو: (Qapdıv) اسیر.
قاپراق: سیل. سیلاب. تنبل. مالک.
قـاپرام: (Qapram) دیـافراگم. مفهـوم. محتوا. مقوله. رویه.
قاپران:(Qapran)صندوق. پوشش. فشار دهنـده. بـزرگ. سـوراخ درخـت. کندوی عسل. آهسته رو. سنگین.
قاپری / قاپریت: حجاب. پوشش.
قاپریج: (Qapric) پارچهٔ حاشیه دار.
قـــاپریز / قـــاپریس: (Qaprıs) آرزو. خواسته. بهانه. معذرت.
قـاپریش: (Qaprış) شـرکت سـهامی. عضوگیری. تصاحب. مُلک.
قاپریل: (Qaprıl) حامل. پشتوانه.
قاپرین: غنیمت. وزن ظرف خالی.

قاپرینیج: (Qaprınıc) خلوتکده.
قاپسا: (Qapsa) بال. قبضه. تصاحب. چارچوبه. نرده. صندوق. درب. درب باغچه که از چوب و ترکه بسازند.
قاپساتما: (Qapsatma) غصب. تصاحب.
قاپساتماق: غصب کردن. گرفتن.
قاپساج: (Qapsac) چوبی که به هنگام حمل سطل، بر دوش گذارند. نرده.
قاپساجا: (Qapsaca) دستمال.
قاپسار: (Qapsar) مشمول. درب باغچه که از چوب و ترکه بسازند.
قاپسارتی: ذخیره. انبار. صندوقخانه.
قاپسارما: (Qapsarma) غصب. تصاحب.
قاپسارماق: غصب کردن. در برگرفتن.
قاپساغا دؤشمک: (Qapsağa düşmək) جوانه نزدن کدو بر اثر سفت بودن زمین. در تنگنا افتادن.
قاپساغان: (Qapsağan) اشغالگر.
قاپساغای: (Qapsağay) تنومند.

قاپسال

قاپساق: (Qapsaq) محدودیت. تنگنا. عجول. لباس. پوشش. دری که از ترکه ببافند. اپیدمی. واگیر.
قاپساقلاماق: عجله کردن.
قاپسال: (Qapsal) لباس. پوشش. لباس گشاد. دم کرده. خفه.
قاپسالاق: (Qapsalaq) احمق. مغرور. درب باغچه از چوب و ترکه.
قاپسالانق: (Qapsalanq) برف انبوه.
قاپسالداق: (Qapsaldaq) پر. انباشته.
قاپسالقا: (Qapsalqa) بسیار درخشان.
قاپسالیق: نرده. لباس گشاد. در باغچه.
قاپسام: شمول. احاطه. مقوله. مَحتوا.
قاپساما: (Qapsama) اشتمال. احتواء.
قاپساماق: اشغال کردن. ناگهان در میان گرفتن و فرو گرفتن. بیمار شدن.
قاپسامال: (Qapsamal) عمده فروش.
قاپسان: (Qapsan) غافل. کپسول.
قاپسانات: (Qapsanat) ستمگر. غاصب.
قاپسانج: (Qapsanc) محتوا. درونمایه.
قاپسانماق: بسته شدن. کیپ شدن. اشغال شدن. غصب شدن. لاغر شدن.
قاپسایان:(Qapsayan) اشغالگر. غاصب.
قاپسوتا: (گیا)(Qapsuta) کلم.
قاپسوق: (Qapsuq) تشییع جنازه.
قاپسوم: (Qapsum) قیافه. کت و شلوار.
قاپسی: [دیو](Qapsı) جعبه. قوطی.
قاپسیت: (Qapsıt) تایر.
قاپسیر: (Qapsır) شامل. حاوی. قابلیت.
قاپسیرما: تضامن. گارانتی. احتواء.
قاپسیرماق: دربرگرفتن. شامل شدن.
قاپسیق: (Qapsıq) عمومی. شلوغی. انبوهی. ضعیف.
قاپسیل: (Qapsıl) قبضه. دسته. کپسول.
قاپسیلماق: (Qapsılmaq) ضبط شدن.
قاپسیماق: (Qapsımaq) ← قاپساماق.
قاپسین: کپسول. قبضه. رابط. بازو.
قاپسینما:(Qapsınma) انحماق. افتادگی.
قاپسینماق: (Qapsınmaq) ← قاپسانماق.
قاپشاپ: (Qapşap) انگل. مانع.
قاپشای: [مغ](Qapşay) سریع. تند.
قاپشوْل: (Qapşol) ظرف ادرار.
قاپشیت: برخوردگاه. محل تلاقی.
قاپشیرماق: چسباندن. تکیه دادن. مزاحمت ایجاد کردن. ناممکن کردن.
قاپشیق: گونی. توبره. شریک. شمع.
قاپشیقماق: (Qapşıqmaq) شریک شدن.
قاپشینماق: دچار کابوس شدن.
قاپق: (متفا) دارکدو. برجاس. قپق.
قاپقا: (Qapqa) در بزرگ. دروازهٔ دژ.
قاپقا باخار: (Qapqa baxar) دروازه بان.
قاپقاپان: غارتگر. وسیلهٔ چوبی به شکل کف دست برای جمع آوری میوه.
قاپقات: بایگانی. کُشنده. تابوت.
قاپقاتماق:(Qapqatmaq) بایگانی کردن.
قاپقاتین: (Qapqatın) کلبتین.
قاپ قاچ: (Qapqaç) بزن و دررو. چنگال. جیب بُری.
قاپ قاچچی: (Qapqaççı) جیب بُر.
قاپ قارا: (Qap qara) سیاه سیاه. سیاه مثل زغال. ترس. بیم. هراس.
قاپقارماق: (Qapqarmaq) انداختن.
قاپقاق: (Qapqaq) پوشش. دنبهٔ گوسفند. دامنهٔ کوه.
قاپقال: قبیله. مصیبت. بلا. فلاکت.
قاپقالا: (Qapqala) دربست.
قاپقالات: سرسام. تنگ چشم.
قاپقاماق: (Qapqamaq) احاطه کردن.
قاپقان: (Qapqan) فاتح. پیروزمندانه. اصیل. زره. پیروز. تله. دام. گیسو. کابوس. بختک. غشّ. صرع.
قاپقانا: (Qapqana) آستانه. درگاه.
قاپقان توزاق: دام و تله.
قاپقانچی: (Qapqançı) دام گستر.
قاپقی:(Qapqı) غنیمت. خراج. فرصت.
قاپقیج: (Qapqıc) دزد. سارق.
قاپقیچی: (Qapqıçı) دروازه بان.
قاپقیر: حساس. با ذوق. پیروزمند.
قاپقیس: (Qapqıs) ماشه.
قاپقیشای: صاف. ساده. خالص.
قاپقین: (Qapqın) مرتب. منظم.
قاپلا: (Qapla) گروه. قافله. نیرومند.
قاپلاب: (Qaplab) با تمام توان.
قاپلات: (Qaplat) خلعت. به صورت Caplet در معنای کپسول (دارو) وارد زبان انگلیسی شده است.
قاپلاج: (Qaplac) پاکت. پوشش.
قاپلادیم: (Qapladım) انتساب.
قاپلار: (Qaplar) چارچوبه.
قاپلاریق: (Qaplarıq) لباس. جامه.
قاپلاغا: (Qaplağa) هیجان زده. آتشین.
قاپلاغیچ: درپوش. پوشاننده. پوشش.
قاپلاق: (Qaplaq) دستار. عمامه. پینه. پوشش غذا.
قاپلاق پیشی: روسری زردار زنان.
قاپلام: مساحت. لباس. شمول.
قاپلاما: (Qaplama) طلااندود. نقره اندود. پوشش. استتار. خورشت. اشتمال. دربرگیری. درپوش.
قاپلاماچی: (Qaplamaçı) کسی که فلزات را با طلا یا نقره اندود می کند.
قاپلاماق: (Qaplamaq) احاطه کردن. پوشاندن. شامل شدن. فراگرفتن. حفظ کردن. رزرو کردن.
قاپلام باغا: (جان) لاک پشت.
قاپلام بوْشقول: ناشناس. مرموز.

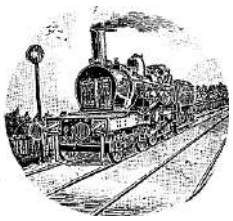
قاپلان: (جان)(Qaplan) پلنگ.
قاپلان آتلاماسی: بازی خرک.
قاپلان باش: (Qaplan baş) کله گنده.
قاپلانتی: (جان)(Qaplantı) لاک پشت.
قاپلانغان: (Qaplanğan) پوشیده. اندود.
قاپلانقایا: (Qaplanqaya) سرسره.
قاپلانقوز: (جان)(Qaplanqoz) حلزون.
قاپلانقی: (Qaplanqı) مخفیگاه. پناهگاه. پستو. جای محصور میان کوه.
قاپلانقیرا: (Qaplanqıra) غافلگیرانه.
قاپلانما:(Qaplanma) اشتغال. مشغولیت.
قاپلانماق: مشغول شدن. رزرو شدن.
قاپلانیش: (Qaplanış) اشتغال.
قاپلاییم: (Qaplayım) اشتمال. احتواء.
قاپلی: (Qaplı) مربوط. منسوب.
قاپلیج: (Qaplıc) آرزو. هوس. بصورت «کابلیج» به معنای انگشت کوچک دست و پا وارد فارسی شده.
قاپلیجا: (Qaplıca) آب معدنی جوشان پوشیده. حمام. هوسباز.
قاپلیجا بورقاز: (گیا) گردو.
قاپلیجاق: (Qaplıcaq)آب معدنی جوشان پوشیده. حمام.
قاپلیق: (Qaplıq) عقل. دانایی.
قاپلی قوربا: (جان) لاک پشت.
قاپلیما: (Qaplıma) کلیه. قلوه.
قاپلیم کله: (جان)(Qaplım kələ) لاک پشت.
قاپما: (Qapma)ربایش. چنگ زنی. گازگیری. غصب.
قاپماجا: (Qapmaca) غصبی.
قاپماق: (Qapmaq) گاز گرفتن. گزیدن. نیش زدن. چنگ زدن. غصب کردن. ربودن. این واژه به صورت ترجمه شدهٔ قاپیدن به معنای دزدیدن و کش رفتن وارد فارسی شده است.
قاپمان: (Qapman) تله. دام.
قاپمی: (گیا)(Qapmı) گوجه فرنگی.
قاپمیق: پوست درخت. غذای عروسی.
قاپمین: (Qapmın) تکمیلاً. تماماً.
قاپنا: (Qapna) مالیخولیا.
قاپناس: (Qapnas) جعبه. قوطی. قفس.
قاپناق: (Qapnaq) اندوه. غصه.
قاپنان: (Qapnan) مادام که.
قاپنیق: (Qapnıq) مضبوط. اسیر.

قاپو: (متفا)(Qapu) ← قاپی.
قاپود: (Qapud) دربچه. به صورت کاپود و کاپوت به معنای دربچهٔ داخل ماشین وارد زبان فارسی و به صورت capote به معنای کلاه باشلق دار و کاپوت ماشین وارد انگلیسی شده.
قاپودان: (متفا) کاپیتان. امیرالبحر.
قاپور:(Qapur)دسته. دستگیره. تیرکش.
قاپورغا: دنده. استخوان سینه.
قاپوس:(Qapus) شبح. بختک. کابوس.
قاپوسقا: کلم. نوعی غذا که از گوشت و کلم تف داده به دست می‌آید.
قاپوق: (متفا)(Qapuq) ← قاباق.
قاپو قولی: (متفا)(Qapu qulu) قاپوقولو. دربان. غلام یا غلام سرای در حوزهٔ حکومت عثمانیان.
قاپول: (متفا)(Qapul) ← قابول.
قاپی: [دیو](Qapı) درب. دروازه. حکومت. دادگاه. فرصت. تله. دام. ایوان رو باز. حیاط. نوعی پرنده دریایی که سکوا نیز گویند و کارش قاپیدن طعمهٔ دیگر پرندگان است. مرغ قاپو نیز گویند.
قاپی آچما: آئینی که در آستانهٔ حجلهٔ عروس و پیش از ورود او انجام شود. عروس باید سه بار درب را باز کرده و ببندند. دو بار اول با پا و بار سوم با ضربهٔ محکم، این کار را می کند.
قاپی آچماق: درب گشودن. سومین مرحلهٔ ازدواج یا خواستگاری در میان ترکمنها. آشنایی طرفین.
قاپی آرالاماق: امیدوار کردن.
قاپی آرالیغی: بچهٔ حرامزاده.
قاپی آسماق: از خانه بیرون رفتن. ارتباط جایی را با دیگر جا قطع کردن.
قاپی آغاسی: (Qapı ağası) فرّاش. خدمتکار داخل دربار.
قاپی آلتی: (Qapı altı) فرمانده ژاندارم.
قاپی اوْغلانی: کارمند سفارت.
قاپی ایچی: (Qapı içi) تو دری.پادری. نوعی موش کوچک.
قاپی باجا: در و پیکر. خانه و کاشانه.
قاپی باجا بیر: همسایه نزدیک.
قاپی باسدی: ← قاپی آچما.
قاپی باسما: (Qapı basma) انعامی که آورندگان حنا دهند تا درب خانهٔ عروس بر رویشان گشوده شود.
قاپی باسماسی: (Qapı basması) انعامی که به هنگام باز کردن درب برای بردن عروس، از خانوادهٔ داماد بگیرند.
قاپی باشی: تختهٔ بالای در. سردر.
قاپی باغلاما: (Qapı bağlama) دربست. دعوت همگانی اهل خانه به مهمانی چنانکه کسی از اهل خانه از قلم نیفتد.
قاپی باغی: (Qapı bağı) انعامی که کسان داماد به عروس می دهند زمانی که به خانهٔ داماد آمده باشد.
قاپی بیر قوْنشو: (Qapı bir qonşu) همسایهٔ دیوار به دیوار.
قاپی پوسما: (Qapı pusma) از آیینهای نوروزی در آذربایجان. در شامگاه چهارشنبهٔ آخر سال پشت در کمین کرده و به حرفهای همسایه گوش می‌دهند و معتقدند که سرنوشت سال آخر از حرفهای آنها روشن می‌شود. اگر سخن خوبی مانند روشن کردن چراغ باشد، آن را به فال می گیرند.
قاپیت: (Qapıt) چوپان. حجره. تأسف. پشیمانی. پاکت. بن بست. پالتو سربازی. به صورت «قبوط» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده. واژهٔ Coat نیز در انگلیسی بمعنای پالتوی کوتاه مردانه است.
قاپیتقا: (Qapıtqa) متأسف. پشیمان.
قاپیتماق: پاییدن. پشیمان شدن.
قاپیچ: (Qapıc) پاکت. دزد. بقچه. بسته. گیره. چوب پنبه.
قاپیجاق: (Qapıcaq) صندوق. جعبه. در کوچک. مادهٔ آتشین.
قاپیجالیق: (Qapıcalıq) انعامی که به هنگام خروج عروس از خانهٔ پدر به برادر او دهند. درب شیشه دار. درب بیرونی که برای جلوگیری از سرما بسازند. ویترین.

قاپی

قاپیجساق: (Qapıcsaq) دریچه.
قاپیجی: (Qapıcı) تاراجگر.
قاپیجیق: (Qapıcıq) دریچه.
قاپیچاق: (Qapıçaq) مادهٔ منفجره.
قاپی چوخاداری: محافظ همراه.
قاپیچی: (Qapıçı) دربان. حاجب. در دورهٔ صفوی و پس از آن، دربان به ویژه دربان عمارت سلطنتی. نگهبان. پیشخدمت. دروازه بان (فوتبال). فرش کوچک. پادری. به صورت «قابجی» و «قاپچی» به معنای دربان وارد زبان فارسی و به صورت «قبجی» وارد لهجهٔ الجزایری و به صورت «قابچی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قاپیچی باشی: (Qapıçı başı) مأمور نگهبانی دروازه و وصول کنندهٔ مالیات از کالای وارده به شهر در قدیم.
قاپیچی قارقا: (Qapıçı qarqa) کسی که هر چه ببیند بخواهد که صاحب شود.
قاپیچین: کلاه کاپشن یا بارانی.
قاپی خلقی: (Qapı xalqı) سربازان همراه وزراء.
قاپی دابانی: (Qapı dabanı) بیرونی.
قاپیدا تؤره مه:(Qapı törəmə) خانه زاد.
قاپیدا دورماق: پشت در ماندن.
قاپی دالی: پشت دری. کلون.
قاپیدان: سرتق. پررو. بی حیاء.
قاپیدان باخماق: در خانه حبس شدن.
قاپیدان حمام: حمام بردن عروس.
قاپی دووار: (Qapıduvar) دری که کوبند ولی باز نشود.
قاپیر: (Qapır) جبّار. ستمگر. پوشش. قیمت. بهاء. به صورت Capper در معنای درپوش وارد انگلیسی شده.
قاپیرا: (Qapıra) بیعانه. عکس. فتو.
قاپیراق:(Qapıraq)فعالیت مسافر یا گدا.
قاپیرتا: (Qapırta) پرده. درب دایره ای در کشتی. به صورت «کبرتایه» در معنای روتختی وارد عربی شده است.
قاپیرجاق: (Qapırcaq) صندوقچه. تابوت. دکوراسیون. زیور نقره که روی گیسوان بندند.
قاپیرجین: کسی که ناگهان شاد شود.
قاپیرچی: (Qapırçı) گرانفروش.
قاپیرقا: (Qapırqa) اسکلت.
قاپیرلانماق: (Qapırlanmaq) به راست و چپ لنگیدن. موج زدن.
قاپیرلی: (Qapırlı) نفهم. غافل.
قاپیرلیق: (Qapırlıq) استعداد.
قاپیرمان: دانهٔ انار خشک شده.
قاپیریش: (Qapırış) تعلیف. پنهانی.
قاپیریق: (Qapırıq) لگدکوب شده. له شده. گرم. خفه.
قاپیریم: (Qapırım) تحریم.
قاپیز: (Qapız) مسیر عبور آب میان دو کوه. گردنه. پرتگاه.
قاپیزدیرماق: (Qapızdırmaq) گیراندن. مشتعل کردن.
قاپیزقیق: (Qapızqıq) فندک. آتشگیره.
قاپیزیق: (Qapızıq) مجادله. کشمکش.
قاپیس: (Qapıs) مزد آسیابان. اجرت. مزد. بختک. به صورت «کابوس» وارد فارسی و عربی شده است.
قاپی ساخلاماق: (Qapı saxlamaq) گرفتن جلوی درب و جلوگیری از ورود عروس به خانهٔ داماد یا خروج از خانهٔ پدری برای گرفتن انعام.
قاپیسال: (Qapısal) قسمتی از آسیاب که غله پر کنند.
قاپی سالماق: دام گستردن.
قاپیسقا: (Qapısqa) غذای نیروزا. سوبسید. یارانه.
قاپیسی: (Qapısı) تنومند.
قاپیسی آچیق: مهمان نواز.
قاپیسیز: بیکار. بدون مأموریت.
قاپیسیق: (Qapısıq) شیفته. هوسکار.
قاپیش: [دیو](Qapış) تاراج. سرقت. دزدی. گازگیری. مُهر. اتصال. مزاحمت. فرش. قالی. آزار. اذیت.
قاپیش آچیش: قبض و بسط.
قاپیشدیرماق: (Qapışdırmaq) به هم انداختن جانوران. به قاپیدن از دست همدیگر تحریک کردن.
قاپیشقا: (Qapışqa) کفش پاشنه کوتاه. پنجرهٔ کوچک.
قاپیش قاپیش: بقاپ بقاپ. چپاول.
قاپیشقاق: غارت شده. مسروقه.
قاپیشقان: (Qapışqan) درگیر شونده.
قاپیش قوپوش:(Qapış qupuş)بگیربگیر.
قاپیشلی: (Qapışlı) مزاحم. وحشتناک. وسوسه دار. مغشوش.
قاپیشلیق: (Qapışlıq) اسارت. گرفتاری.
قاپیشما: درگیری. ← دئییشمه.
قاپیشماق: (Qapışmaq) همدیگر را گاز گرفتن. از هم قاپیدن. از دست همدیگر چنگ زدن. متحد شدن.
قاپیق: (Qapıq) پوستی که روی آلت تناسلی مرد را پوشاند و به هنگام ختنه کردن جدا کنند. مبتلا. گرفتار.
قاپیقا: (Qapıqa) پارچ.
قاپی قاپاماجا: همگی. مجموع.
قاپی قارسی: (Qapı qarsı) کنده کاری چوبی که بر درب اتاق انجام دهند.
قاپی قان دورانی سیستمی: (Qapı qan dəvəranı sistemi) گردش خون در بین دو رگ.
قاپی قانشار: همسایهٔ روبرویی.
قاپیق تۆیو: جشن ختنه سوران.
قاپیقلی: هیجان زده. ختنه شده.
قاپیقلیق: (Qapıqlıq) تنبلی.
قاپیقماق: (Qapıqmaq) هیجانی یا متأثر شدن. ضبط شدن.
قاپی قول: (Qapı qul) نگهبان. دربان.
قاپی قولو: (Qapı qulu) واحد سواره که همواره در دربار خاقان آماده باشد. در دولت عثمانی سربازان قاپی قولو از دولت حقوقی با نام علوفه می گرفتند و به صورت سواره یا پیاده بودند. پیادگان قاپی قولو سربازان اصلی دولت بودند. به همین صورت وارد فارسی شده است.
قاپی قۆنشو: در و همسایه.
قاپی قیجیرتیسی: (Qapı qıcırtısı) صدای جیر جیر در. موسیقی کلاسیک غرب که عموماً با کمان نوازند.
قاپی قیزی: (Qapı qızı) کنیز.
قاپی کندخدا: (Qapı kəndxuda) دربان.دربان باشی.بصورت «قبوکتخدا» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
قاپی کیلیم: (Qapı kilim) گلیم پادری.
قاپی کیمی: (Qapı kimi) (مانند درب) سالم. محکم.
قاپی گزن: (Qapı gəzən) سائل. گدا.
قاپی گلمه سی: (Qapı gəlməsi) پولی که به هنگام آوردن و یا بردن عروس،

با بستن در خانه بگیرند. «قاپی کسمه» و یا «قاپی باسما» نیز گویند.
قاپیل:(Qapıl)رهن.گرو. مستطیل. چپر. بسته. لفاف. رزرو شده. اشغال شده.
قاپیلاق: (Qapılaq) کلاه زمستانی.
قاپیلان: (Qapılan) دروغگو. فریبکار.
قاپیلانماق: استخدام شدن.
قاپیلدان: (Qapıldan) پنهانی.
قاپیلدیر: (Qapıldır) بازو. رابط.
قاپیلدیم: (Qapıldım) غنیمت. غاصب.
قاپیلقا: (Qapılqa) حجم. گنجایش.
قاپیلقار: (Qapılqar) غافلگیر.
قاپیلقان: متأثر شونده. زودباور.
قاپیل قوپول یئمک: با ولع خوردن.
قاپیلما: (Qapılma) گمراهی. فریفتگی.
قاپیلماق: (Qapılmaq) گاز گرفته شدن. گزیده شدن. ربوده شدن. فریفته شدن.
قاپیلمیش: (Qapılmış) گمراه.
قاپیلیت: (Qapılıt) محکم. استوار.
قاپیلیش: (Qapılış) تأثیر. تأثر. تنگنا.
قاپیلیق: (Qapılıq) سر در. سایه‌بان قسمت جلو چادر. پادو. دری که از شاخهٔ بافته شده درست کنند. در آلاچیق که از نمد یا طناب درست کنند. کیسهٔ کوچک پوستی.
قاپیلین:(Qapılın) کاملاً. تمامی.
قاپیم: (Qapım) لقمه.
قاپین: (Qapın) خورشت. مرتب. هماهنگ. سرپوشیده. پوشش. پیچه. آبراههٔ سرپوشیده. به صورت «کفن» وارد فارسی و به صورت Capon در معنای جوجه خروس اخته شده وارد زبان انگلیسی شده است.
قاپینجاق: (Qapıncaq) بسته. مسدود. دستبند. قوطی چوبی. صندوق غلّه.
قاپینجیق: (Qapıncıq) کلون پشت در.
قاپینچا: (Qapınça) لباسی دو لایه که امرای دولت بر تن می‌کردند. بالاپوش پشمین بلندی که لزگیان داغستان بر تن کنند. لباس دولایه مخصوص مهمانی. یاپوجا، یاپونجی، یاپینجی و یاپینجاق نیز گفته می‌شود. به صورت «یاپونچه» وارد زبان فارسی شده است.
قاپیندیرماق: به خاطر آوردن.
قاپین قارا: (Qapın qara) غذای سبک.
قاپینلاماق: آشپزی کردن.
قاپینمـاق: (Qapınmaq) بسته شدن. درپوش گذاشته شدن. به سرقت رفتن. دوخته شدن. بالا رفتن. یورش بردن. خیز برداشتن. گرفتار شدن. بالا رفتن از درخت یا کوه.
قاپینی آلماق: دم در انتظار کشیدن.
قاپینی بؤیوک آچماق: (Qapını böyük açmaq) (در را بسیار گشودن) بسیار مصرف کردن.
قاپینی چکمک: پیش کردن درب.
قاپینیش: (Qapınış) یادآوری. تعظیم.
قاپینی کسدیرمک: (Qapın kəsdirmək) دم در کسی به انتظار ماندن.
قاپینین دابانین چیخارتماق: پاشنهٔ در را درآوردن. پیاپی رفت وآمد کردن.
قاپی یاپماق: (Qapı yapmaq) آمادهٔ سخن شدن. به سخن آغازیدن. غات شدن در بازی تخته نرد.
قاپیا دایانماق: تحت فشار قرار دادن.
قاپی یاشماغی: کلون درب.
قاپی یوْلداشی: (Qapı yoldaşı) همکار.
قات: (Qat) دفعه. مرتبه. طبقه. لایه. بند. خط اتو. حضور. خدمت. خط. درازا. روح. صندوق. ظرف بزرگ. اتهام. دست (لباس). میوه. انگور. منزل. نامه. به صورت «قاط» به معنای لباس شهریان وارد زبان عربی شده است.
قاتا: (Qata) جزا. مکافات. کوتاه قد. هدف. دندان آسیاب. دفعه. بار. طولی. بچهٔ نارس حیوان.
قاتاب:(Qatab) دوباره. از نو.
قاتابا: (Qataba) طبقه. لایه.
قاتابان: لنگی. نوعی بیماری که از فشار میخهای نعل عارض اسب شود. بلا.
قاتاب قاتاب:(Qatab qatab) چندباره.
قاتات: (Qatat) نان چندلایه. خوراکی که در لایه های میان نان گذاشته پخته باشند مانند لازانیا. نان خاکسترپز.
قاتاج: (Qatac) رابط. مخلوط کن.
قاتاجاق: (Qatacaq) مایهٔ ماست. نوعی جام شراب. نوعی ابزار برای نشان دادن خطوط در هنگام خواندن.
قاتادماق:(Qatadmaq)به اشتباه انداختن.
قاتار: (Qatar) ترن. مقامی که در آلات موسیقی بادی کوچک نواخته می‌شود. ردیف. صف. نوبت. شدید. نیستی. به صورت «قطار» وارد فارسی شده است.

قاتار

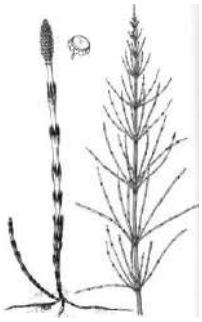
قاتـار اوْلمـاق: (Qatar olmaq) ردیف شدن. مرتب شدن.
قاتارچی: (Qatarçı) کارگر قطار. کسی که وظیفهٔ بستن و باز کردن واگنهای قطار را دارد. به صورت «قطرجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
قاتارداش: (Qatardaş) هم قطار.
قاتاردا وار: (Qatarda var) معتبر.
قاتاردا یوْخ: (Qatarda yox) نامعتبر.
قاتارقا: (Qatarqa) نوعی قایق یا کشتی.
قاتارقان: همواره برگرداننده.
قاتار قوْیماق: نوعی بازی دونفره با تخم مرغ آب پز. دو نفر تعدادی تخم مرغ را به ردیف روی زمین می گذارند. بازیکن اولی تخم مرغ اول را بر می‌دارد و آن را پایین نگه می‌دارد. بازیکن دومی تخم مرغ بعدی را برداشته و با آن تخم مرغ اولی را می‌زند. اگر شکست، تخم مرغ نصیب دومی خواهد شد و بازیکن اولی باید تخم مرغ دیگری را برداشته و پایین قرار بگیرد.
قاتارلاشماق: با هم قطار شدن.
قاتارلاماق: (Qatarlamaq) قطار کردن.
قاتارلانماق: (Qatarlanmaq) قطار شدن.
قاتارلایین:(Qatarlayın) دیر و زود.
قاتارلی: (Qatarlı) منظم. منتظم.
قاتارلیق / قاتارلیقلار: الی آخر. الخ.
قاتارماق: (Qatarmaq) با نیزه کردن.
قاتاری: (Qatarı) مجموع. همگی.
قاتاریق: (Qatarıq) سر و صدا.
قاتاش: (جان)(Qataş) عقرب.
قاتاشی: (Qataşı) کابوس. بختک.
قاتاغاج: (Qatağac) بیشه. جنگل.

قاتاغان: (Qatağan) سخت شونده.
قاتاق: (Qataq) غیرت. انرژی. نیرو. خسیس. گربهٔ نر. افزایش. سُرسُره. سپر. استحکام. مترسک. تعبیه.
قاتا قالماق: سرگشته ماندن.
قاتاقلانماق: غیرت نشان دادن.
قاتا قوْللو: (Qata qollu) حیله. دروغ.
قاتال: (Qatal) نامهربان. سفت. پیر. بحرانی. بغرنج. ظالم. سخت. دشوار.
قاتالا: (Qatala) گمراه.
قاتالاج: (Qatalac) بهمن برف. پیراشکی. تیرکش. تیردان.
قاتالاق: (Qatalaq) حلقه‌های فلزی که از تو رفتن چرخهای ارّابه جلوگیری می‌کند. خطر. تصادف. شعبه.
قاتالاماق: آمیختن. بسیار تشنه شدن.
قاتال اؤکوز: (جان)(Qatal öküz) گاومیش پیر.
قاتالیق: (Qatalıq) طویله. آغل.
قاتاما: (Qatama) بیسکویت.
قاتامات: (Qatamat) قیامت.
قاتاماج: (Qatamac) برهم زننده.
قاتاماق: (Qatamaq) افزودن.
قاتامان: ظرف لیساندن نمک به گاو. ظالم. مستبد. دیکتاتور. غارتگر.
قاتان: (Qatan) برهم زننده. سالم. نیرومند. سفت. خشن. بیرحم.
قاتانا: (جان)(Qatana) قاطری که پدرش الاغ و مادرش اسب باشد.
قاتانج: (Qatanc) ترکیب.سهم. مختلط.
قاتانجیق: (Qatancıq) بالاپوش. بارانی.
قاتانچی: (Qatançı) لباس رویی.
قاتانسی: (Qatansı) قاق. کمی سخت.
قاتانشیماق: (Qatanşımaq) پیر شدن.
قاتانق: (Qatanq) خشن. سفت. شق.
قاتانقا: (Qatanqa) نقش روی نمد.
قاتانقاز: (Qatanqaz) خشن. سفت. شق.
قاتانقی: (Qatanqı) لاغر. کم جان.
قاتانقیر: (Qatanqır) آدم بی ریخت.
قاتانماق: پوشیده شدن. برتن کردن.
قاتانی: (Qatanı) دمل.
قاتاو: (Qatav) طبقه. لایه.
قاتاوا: خشن. بی احساس. لجوج.
قاتاوجیماق: از درد به خود پیچیدن.
قاتای: (Qatay) باهم. کنار هم. دوست. خدای زلزله.
قاتایقا: هزارلا. ← قیرخ باغیر.
قاتبا: (Qatba) ضعیف.
قاتباش: (Qatbaş) ناسازگار. لجوج.
قات بالاق: (Qat balaq) کفن.
قات بولود: (Qat bulud) ابر لایه لایه.
قاتپا: (Qatpa) زایدهٔ گوشتی که از محل چسبیدن گوشت به ناخن جدا شود.
قاتپار / قاتپاس: (Qatpar) چین (در لباس). پلیسه. طبقه.
قاتپاق: (Qatpaq) آب شش.
قاتتا: (Qatta) بزرگ. عظیم.
قاتتار: (Qattar) حیوان بزرگ جثه بویژه اسب. بیرحم.
قاتتاش: (Qattaş) همراه. همسو.
قاتتاشما: (Qattaşma) مکاتبه. همسویی.
قاتتاشماق: مکاتبه کردن. همسو شدن.
قاتتاق: (Qattaq) ناچار. ناگزیر.
قاتتال: (Qattal) بسیار. فراوان.
قاتچا: (Qatça) تذکره.
قاتچای: (Qatçay) دختر طناز.
قاتچایلانماق: طنازی کردن.
قاتچی: (Qatçı) نویسنده. با سواد.
قاتچیل: (Qatçıl) مقاوم. استوار. متحمل. با شهامت.
قاتداش: (Qatdaş) همکلاس. هم ردیف. همقطار.
قاتدالاق: (Qatdalaq) ورم طحال.
قاتدیرما:(Qatdırmaq) اختلاط. آمیزش.
قاتدیرماق: (Qatdırmaq)مخلوط گردانیدن. نعوظ کردن.
قاتدیق: (Qatdıq) آمیخته. قاطع.
قاترا: (Qatra) روزن. سوراخ.
قاترات: تکه‌های فلز که برای پر کردن جاهای خالی قالبها کاربرد دارند.
قاتراج: (جان) (Qatrac) موریانه.
قاتراق: (Qatraq) بدتر. شدیدتر.
قاتراما: (Qatrama) سراب.
قاترامماق: (Qatramaq) به سرعت راه پیمودن. قطره زدن. جوشیدن و لبریز شدن. گرم شدن بر اثر ساییده شدن. تعجیل کردن.
قاتران: دزد. مخلوط. گرانقیمت.
قاترانقی: (Qatranqı) مختلط.
قاتریش: (Qatrış) دفتر. دخالت.
قاتریشماق: (Qatrışmaq) بسته شدن. دخالت کردن.
قاتریق: (Qatrıq) برگشته. واژگون.
قاتریم: خانهٔ چند طبقه. آپارتمان.
قاترینماق: قطع شدن. امتناع کردن.
قاتسا: (Qatsa) پارو.
قات سایی: (Qat sayı) ضریب. نماینده. عامل. طبقهٔ چندم.
قاتسیز: (Qatsız) بی گناه.
قاتسیق / قاتشاق: (Qatsıq) رویهٔ زخم.
قاتغ / قاتق: (متفا)(Qatoğ) ← قاتیق.
قات قات: (Qat qat) مضاعف.
قات قاتی: (Qat qatı) هزارلا. هزارتو. هزارخانه. قسمت سوم معدهٔ نشخوارکنندگان. نان خانگی.
قاتقار: (Qatqar) درهم برهم. بی‌نظم.
قات قاریشیق:(Qat qarışıq) درهم برهم.
قات قارین: چین و شکن سطح داخلی معدهٔ جانوران نشخوار کننده.
قاتقاشا: (Qatqaşa) هرج و مرج.
قاتقاق: (Qatqaq) سخت. صلب.
قاتقالا: نهایت. سرانجام. مقرر. قطعی.
قاتقالاق: (Qatqalaq) لایهٔ سخت سطح بیرونی سیلاب پس از جریان آن در زمین. لایهٔ سخت و یخ بستهٔ سطح زمین.
قات قالماق: مبهوت ماندن.
قاتقان: (گیا)(Qatqan) کاهو. میخ طویله. قدیمی. سیب یا گلابی خشک.
قاتقای: جنجالی. شورشی. (ناپ).
قاتقر: (Qatqər) شصت برگ. صدبرگ (گل).
قاتقوزماق: از دست دادن.
قات قوْنوت: (Qat qonut) آپارتمان.
قاتقی: [دیو](Qatqı) مخلوط. مادهٔ مخلوط شده. استوار. شکست ناپذیر. صاف. شرکت. کمک. قهقهه.
قاتقیج: (Qatqıc) استوار. محکم. پسوند. حشره ای گزنده شبیه به عقرب.(ناپ).
قاتقیچی: خنده دوست. اسپانسر.
قاتقیراچی: خنده دوست. قهقهه زن.
قاتقیرماق: (Qatqırmaq) سرکشی کردن. روی دو پا بلند شدن اسب. با صدای

بلند خندیدن. قهقهه زدن.
قاتقیریق: (Qatqırıq) قهقهه.
قاتقیق: (Qatqıq) کله شق.
قاتقیل: (Qatqıl) ضخیم. کلفت.
قاتقیلاماق: قهقهه سر دادن.
قاتقیلی: (Qatqılı) ناصاف.
قاتقیلی آش: آش ترکمنی با ماست، اسفناج و تکه های ریز گوشت.
قاتقینتی: (Qatqıntı) تخم مخلوط.
قات گؤنؤ: (Qat günü) یادروز.
قاتلا: (Qatla) نوبت. دفعه. جیب.
قاتلاتماق: (Qatlatmaq) باعث دولا شدن و یا اختلاط چیزی شدن. به خاطر آوردن. فهماندن.
قاتلاج: (Qatlac) نان خانگی.
قاتلاش: خانواده. تقویت. تحمل.
قاتلاشان: تاشو. محکم. صبور.
قاتلاشدیرماق: (Qatlaşdırmaq) به تحمل واداشتن. دولا گردانیدن.
قاتلاشقا: فاصلهٔ میان دو مرحله.
قاتلاشما: (Qatlaşma) تحمل. صبر.
قاتلاشماق: (Qatlaşmaq) تاشدن. دولا شدن. خم شدن. تحمل کردن. تاب آوردن. طاقت آوردن.
قاتلاق: (Qatlaq) طبقه. خمیده. لا شده. لایه لایه. کتاب. درهم برهم. مغشوش. زمخت. رتبه. مقام.
قاتلام: (Qatlam) لایه. طبقه. چینه. قشر.
قاتلاما: تاشو. تاخورده. چین. نان فطیر روغنی. لقمهٔ نان روغنی. نوعی کلاه. چیدن و تا کردن پاچهٔ شلوار. بریدن و رویهم چیدن قماش. جمع کردن.
قاتلاماج: نان ذرت بی روغن.
قاتلاماچی: کلک باز. حیله گر.
قاتلامـاق: (Qatlamaq) تاکردن. روی هم خواباندن. درنوردیدن. بستن (کتاب). خم کردن. دولا کردن. پیچ دادن. پیچانیدن. قطع کردن. بریدن. تراشیدن (قلم). تاب آوردن. طاقت آوردن. تحمل کردن. ورق زدن.
قاتلاناجاق: (Qatlanacaq) چالهٔ زیرزانو.
قاتلانان: (Qatlanan) تاشو.
قاتلانج: تحمل. مدارا. اغماض.
قاتلانچی: (Qatlançı) بارانی (لباس).
قاتلاندیرماق: (Qatlandırmaq) دولا گردانیدن. خمانیدن. تراشانیدن.
قاتلانما:(Qatlanma) درنگ. ایستادگی.
قاتلانماق: (Qatlanmaq) درنگ کردن. صبر کردن. تاشدن. روی هم خوابیدن. خم شدن. دولا شدن. پیچ خوردن. پیچانده شدن. قطع شدن. بریده شدن. تراشیده شدن (قلم). تاب آوردن. تحمل کردن. طاقت آوردن. تن دردادن. میوه آوردن درختان خاردار. حظ کردن.
قاتلانیش: (Qatlanmış) تاشوندگی. تراشیدگی. ایستادگی.
قاتلانیلماق: (Qatlanılmaq) به وسیلهٔ کسی تا خوردن. خم شدن. دولاشدن. قطع شدن. بریده شدن. تراشیده شدن. تحمل آوردن. تن دردادن.
قاتلانیم: (Qatlanmış) ← قاتلانیش.
قاتلاو: سپر. زره. زره برگ برگ. برگردان. شرکت. اشتراک. (ناپ).
قاتلیجاق: (Qatlıcaq) شدید.
قاتلیش: آبی که از به هم پیوستن چند شاخابه در یک جا جمع شده باشد.
قاتلیشما: (Qatlışma) اختلاط.
قاتلیشماق: (Qatlışmaq) مخلوط شدن و پیوستن شاخابه‌ها به همدیگر.
قاتلیق: (Qatlıq) علاوه. ضمیمه. غلیظ.
قاتلی گلن: بسیار قطور و چند لایه.
قاتلیم: (Qatlım) درد. رنج. علاوه.
قاتلیما: (Qatlıma) روده.
قاتما: (Qatma) موی دم و یال اسب و استر. رشته و طنابی که از موی دم و یال اسب و استر بافند. بزمو. تاب. آمیختگی. اختلاط. استادی. مهارت. به صورت قاتمه وارد فارسی شده.
قاتماج: (Qatmac) مخلوط کننده.
قاتماجا: (Qatmaca) آنچه چیز دیگر مخلوط شود. هریک ازاجزاء عناصر مخلوط. نان خانگی. پریشانی.
قاتماجیق: (Qatmacıq) ریسمانک.
قاتماچی: ریسمان باف. مبالغه گر.
قاتمار: لایه‌های تشکیل دهندهٔ هر چیزی. نوعی نان که داخلش روغن و قایماق گذاشته و کمی تف داده باشند. لایه. طبقه. به صورت «قطمر» وارد عربی شده.
قاتمارچی: (Qatmarçı) دو بهم زن.
قاتمار قالدیرماق: دو بهم زدن.
قاتمارلی: مجموعه. مجتمع. کمپلکس.
قاتمارلی گؤل: (گیا) گل صد پر.
قاتماشیر: (Qatmaşır) کسی که هرچه به زبان آید بگوید.
قاتماغان: (Qatmağan) نرم.
قاتماق: (Qatmaq) کپک. پوسته.
قاتمـاق: (Qatmaq) مخلوط کردن. علاوه کردن. شرکت کردن. داخل کردن. ملحق کردن. به هم ریختن. به هم زدن. سفت و محکم شدن. نعوظ شدن آلت تناسلی مرد. به صورت «قات زدن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
قاتماقات:(Qatmaqat) لایه به لایه.
قاتما قاریشیق: (Qatma qarışıq) ریخته و پاشیده. درهم برهم.مغشوش. ژولیده.
قاتما قیریغی: (بریدهٔ طناب) بهانه.
قاتمال: (Qatmal) پله. نردبان. ثابت. نادان. تغییرناپذیر.
قاتمالی: (Qatmalı) معیوب. بدردنخور. آش دوغ با گندم. دوغبا نیز گویند.
قاتمان: (Qatman) لایه. داروگر. داروساز. آنکه با ترکیب مواد مختلف، دارو یا مواد یگر بسازد. صنف. قشر.
قاتمان بولوت: ابر استراتوس.
قاتما یوخا: [دیو] نان برشتهٔ نازک و خرد شده که در روغن بپزند.
قاتمو: (Qatmu) برگ در گل. مانند صد برگ.
قاتمه: (متفا)(Qatme) ← قاتما.
قاتمیش:علاوه شده. مخلوط شده(ناپ)
قاتمیق: (Qatmıq) علاوه. الحاق. میخچه. تاول. پینه.
قاتناب: (Qatnab) سیّار. پی در پی.
قاتناب اوْخوماق: (Qatnab oxumaq) فاصلهٔ میان مدرسه و خانه را خواندن.
قاتنات: (Qatnat) تکرار.
قاتناتماق: (Qatnatmaq) تکرار کردن.
قاتناش: (Qatnaş) رفت و آمد در یک مسیر. شرکت.
قاتناشچی: (Qatnaşçı) مشترک.
قاتناشلی: مدت دار. مداوم. اشتراکی.
قاتناشما: (Qatnaşma) مشارکت.

قاتناشماق:(Qatnaşmaq) شرکت کردن.
قاتناشیش: (Qatnaşış) اشتراک.
قاتناشیق: (Qatnaşıq) مشترک.
قاتناشیو: (Qatnaşıv) اشتراک.
قاتناق: (Qatnaq) لیف. لایه.
قاتناما: (Qatnama) رفت و آمد.
قاتناماق: (Qatnamaq) رفتن و آمدن. در مسیر معینی رفت و آمد کردن. در مراسمی شرکت کردن.
قاتناو: (Qatnav) ترافیک. رفت و آمد. اشتراک.
قاتناوچی: (Qatnavçı) مشترک.
قاتنایان: (Qatnayan) مردّد.
قاتوال: (Qatval) حق شرکت.
قاتوش: (Qatoş) جلف. بی اخلاق.
قاتوق: (متفا)(Qatuq) ← قاتیق.
قاتووواز: (Qatuvaz) ناسازگار.
قاتی: (Qatı) مخلوط. درهم و برهم. مرکّب. غلیظ. انبوه. پرپشت. سخت. سفت. جامد. شدید. بسیار تند. دوآتشه. قهار. بی‌رحم. تجسمی (ریاضی). به صورت قاطی و غاتی به همین معنا وارد زبان فارسی شده و عبارتهایی چون قاطی کردن و قاتی پاتی و قات زدن نیز از همین ریشه پدید آمده‌اند.
قاتی آغدوغ: (Qatı ağduğ) نادان.
قاتی باش: (Qatı baş) عاصی. طغیانگر.
قاتیت: (Qatıt) مخلوط. غلیظ. معطل. زن بد اخلاق.
قاتیتلی: (Qatıtlı) زهرآگین. آمیخته.
قاتیتما: (Qatıtma) تغلیظ.
قاتیتماق: (Qatıtmaq) غلیظ کردن.
قاتیج: (Qatıc) میکسر. مخلوط کن.
قاتیجا: شدید. **قاتی چالت:** بسیار سریع.
قاتیچیر: (Qatıçır) روغن گریس.
قاتی داش: (Qatı daş) گرانیت.
قاتی داورانماق: بدرفتاری کردن.
قاتیر: [دیو](Qatır) استر. حیوانی که پدرش اسب و مادرش الاغ باشد. کینه جو. عنود. چموش. مخلوط. موتور. کلفت. خشن. زمخت. سخت. نیرو. نیرومند. سالم. متین. مجموعه. نازا (زن). به صورت قاطر وارد فارسی شده است.
قاتیر آزیغی: (گیا) ← آجی چیدم.
قاتیرا: (Qatıra) حیله. خدعه. در همین معنا و به صورت «خاتوره» و در معنای سرگشته و به صورت «کاتوره» وارد زبان فارسی شده است.
قاتیراق: (Qatıraq) شدیدتر.
قاتیران: (Qatıran) افسار چوبی از چوب کاج که به هنگام بیماری به حیوان می‌زنند. قطران.
قاتیر اوْتو: (گیا)(Qatır otu) ← دیل قانادان. یوغورت اوْتو نیز می گویند.
قاتیر ایزی: (Qatır izi) برعکسی.
قاتیر بارماغی: (انگشت قاطر) حیله.
قاتیر توْخومو: (Qatır toxumu) لجباز.
قاتیرچی: (Qatırçı) قاطردار.
قاتیر چیچگی: ← قاتیر دیرناغی.
قاتیر چیگدمی: ← آجی چیگدم.
قاتیرخان: [دیو] حاکم قاطع و مقتدر.
قاتیرخانا: قاطرخانه. اصطبل قاطرها.
قاتیر داششاغی: ← قاتیر قوزالاغی.
قاتیر دوْغاندا: (Qatır doğanda) (زمان زایش قاطر) وقت محال.
قاتیر دیرناغی: (گیا)(Qatır dırnağı) گل پرطاووسی. جاروب. (Cytisus Genista scoparia)
قاتیر شالاغی: (گیا) نوعی شنگی که عریضتر از شنگی معمولی است.
قاتیرقا: مرتب. منظم. بغل به بغل.
قاتیر قاتیق: (Qatır qatıq) وحشتناک.
قاتیر قاری: زن بدون فرزند. خشن.
قاتیرقان: (Qatırqan) ابله. جرب.
قاتیرقانجیق: (Qatırqancıq) شدید.
قاتیرقانماق: پیوستن. شرکت کردن.
قاتیر قوتور: (Qatır qutur) با صدای گوشخراش.
قاتیر قوْزالاغی: (گیا)(Qatır qozalağı) نوعی گیاه سمّی. (Calchicum autunbale.liliaceae)
قاتیر قولاغی: (گیا) ← قاتیر شاللاغی.
قاتیر قویروغو: (گیا)(Qatır quyruğu) اناغورس. خروب الخنزیر. گیاه دم اسب. ارغوان.(Hippocrepis comsa/anagyris foetid)
قاتیرقی: (Qatırqı) مقوا.
قاتیر قیش: [دیو](Qatır qış) زمهریر. زمستان سخت.
قاتیر قیلیق: (Qatır qılıq) سمج.
قاتیر کؤمؤ: (Qatır kömü) محل نگهداری قاطرها.
قاتیر کیمی: (مانند قاطر) ناسازگار.
قاتیرلاشماق: پافشاری کردن.
قاتیرلاما: بالا و پایین پریدن سنگ رویین آسیاب بر اثر نبود دانه.← توره.
قاتیرلاماق: (Qatırlamaq) قاطر زاییدن اسب یا الاغ.
قاتیرلانماق: (Qatırlanmaq) پافشاری کردن. تند تند حرکت کردن.
قاتیرلی: دارای قاطر. قاطر سوار.
قاتیرما: (Qatırma) نانی نازک از خمیر ور نیامده که آن را در روی تابه یا دیگ بپزند. لایی آهار داده شده ای که در یقه، شانه یا سینهٔ جامه گذارند تا استوار باشد. لایهٔ چرک. مقوا.
قاتیرماش: (Qatırmaş) درهم برهم.
قاتیرماق: (Qatırmaq) پخته شدن. با تجربه شدن. نیرومند شدن. سفت شدن. خالی کردن.
قاتیر مونجوغو: (Qatır muncuğu) منجوقهای آرایش شده که از گردن حیوانات سواری می‌آویزند. نوعی جانور ریز به طول ۱ تا ۳ میلمیتر.
قاتیر یئر: [دیو](Qatır yer) زمین سخت.
قاتیر یاتاغی: (Qatır yatağı) خط موجود در میان دنبالچه و پشت اسب.
قاتیر یاولاق:(Qatır yavlaq) وحشتناک.
قاتیریش: (Qatırış) درهم برهم.
قاتیریق: (Qatırıq) پول.
قاتیز: (Qatız) لاعلاج. پوست درخت.
قاتیش: (Qatış) اختلاط. ارتباط. برابر. سرتاسر. اشتراک.
قاتیشاق: (Qatışaq) مجلس. محفل.
قاتیشچی: (Qatışçı) مشترک. شریک.
قاتیشدیرما: تشویش. اغتشاش.
قاتیشدیرماق: (Qatışdırmaq) بهم زدن. مخلوط کردن. پریشان کردن.
قاتیشدیریلماق: به هم زده شدن. مخلوط داده شدن. ممزوج شدن.
قاتیش قوتوش / قاتیش قوراش: (Qatış qutuş) درهم برهم.
قاتیشلی: (Qatışlı) مربوط.

قاتیشما: (Qatışma) اختلاط. آمیزش.
قاتیشماج: (Qatışmac) چیزی که از اختلاط چیزهای ناهمگون درست شده باشد. شلم شوربا.
قاتیشماق: (Qatışmaq) مخلوط شدن. قاتی شدن. علاوه شدن. شرکت کردن. مداخله کردن. داخل شدن. پیوستن. به هم خوردن. پریشان شدن. آلوده شدن. گل آلود شدن. خراب شدن. به صورت «قات شدن» ترجمه و وارد فارسی شده.
قاتیشی: (Qatışı) اشتراک.
قاتیشیق: (Qatışıq) درهم برهم. به هم ریخته. ریخته و پاشیده. مغشوش. ژولیده. مخلوط. آمیزه.
قاتیشیم: (Qatışım) اختلاط. امتزاج. کومیناسیون.
قاتیغاق: (Qatığaq) سوراخ روی سنگها که آب جمع شود.
قاتیغان: (Qatığan) فضول.
قاتیق: [دیو](Qatıq) ماست. نانخورش. ترشی که بر آشها زنند. چاشنی. شدید. جدّی. نیرومند. سخت. دشوار. نادان. نهایی. ناخوشایند. به صورت قاتُق و قتق در معنای خورشت و به صورت «کتخ» در معنای کشک و ماست وارد فارسی شده و مصدر قاتق کردن به معنای نانخورش را کم کم با نان خوردن نیز از همین ریشه پدید آمده.
قاتیق آشی: (Qatıq aşı) دوغبا. آبدوغ.
قاتی قارا: (گیا)(Qatı qara) انگور سیاه و بسیار ترش.
قاتیق اسن: (Qatıq əsən) توفان.
قاتیق اوْتو: (گیا) (Qatıq otu) شیرپنیر.
قاتی قایریم: (Qatı qayrım) گستاخی.

قاتیر قویروغو

قاتیق چاپال: مصیبت. بلا. فلاکت.
قاتیق چالماق: ماست بستن.
قاتیقچی: (Qatıqçı) ماست بند. ماست فروش. نادان.
قاتیقدا قیل اوْلماق: قصور داشتن.
قاتیق داوا: آلبند ازول. (نوعی دارو).
قاتیق دگمک: رنجاندن.
قاتیق دورماق: (Qatıq durmaq) بی حرکت ایستادن. یکدنگی کردن.
قاتیقساماق: بیماری آلزایمر گرفتن.
قاتیق سؤمؤک: (Qatıq sümük) خوش هیکل. تنومند.
قاتیقسی: (Qatıqsı) غذایی که با نان مخلوط خواهد شد.
قاتیقسیز: صاف. خالص. شخص ابله.
قاتیقسیماق: به حال مناسب برای تناول رسیدن پنیر، کشک و ...
قاتیق فتیری: (Qatıq fətiri) نوعی فتیر بی مایه که رویش ماست مالیده و بسیار تفت دهند.
قاتیق قاراماق: (Qatıq qaramaq) ثابت و نافذ نگریستن.
قاتیق قوروق: (Qatıq quruq)خشک و ریز شده. خرد و ریز.
قاتیق قوْل: بخیل. بی رحم.
قاتیق قویماغی: (Qatıq quymağı) مرهم ساده که در آن خمیر را در روغن تف داده و بر روی آن ماست ریخته و آن را بر روی دمل و یا زخم می گذارند.
قاتیق قیغیرقان: آذرخش.
قاتیق کؤنوْل: (Qatıq könül) بددل.
قاتیق گؤزلؤ ک: (Qatıq gözlük) خیره چشم.
قاتیق گؤن: (Qatıq gün) روزگار سخت.
قاتیقلاس: (Qatıqlas) جزا. کیفر.
قاتیقلاماق: ماست مالیدن. کوشیدن.
قاتیقلانماق: ← چاپالاماق. چاپلوسی کردن. لوس بازی درآوردن.
قاتیقلی: [دیو](Qatıqlı) بی تبار. بی اصل و نسب. آنکه آب در شیرش آمیخته باشد.ماست آلود.ماستی. آلوده. آغشته.
قاتیقلی آش: (Qatıqlı aş) آش دوغ.

قاتیقلیق: (Qatıqlıq) مناسب برای ماست بندی. فلاکت. بدبختی. بی‌سروپایی. بی‌اصل و نسبی.
قاتیقماق: (Qatıqmaq) سفت شدن. تصدیق کردن.
قاتیقمای: (Qatıqmay) طعامی ازمخلوط روغن وآرد جو.
قاتیقو: (Qatıqu) کوشا. غیور.
قاتی قوتو: (Qatı qutu) کوشا. غیور. هرج و مرج.
قاتی قوسماق: (Qatı qusmaq) با خشونت حرف زدن.
قاتی قوْوون: (گیا)(Qatı qovun) نوعی خربزه که تا زمستان نگهدارند.
قاتی قویوق: غلیظ و رقیق.
قاتیق یاغمور: (Qatıq yağmur) بارانی که در عرض ۲۴ ساعت مقدار آن به ۲۵ تا ۵۰ میلیمتر برسد.
قاتی قین: (Qatı qın) مجازات سنگین.
قاتیق یوموشاق: سخت و نرم.
قاتی کؤپ: (Qatı köp) بسیار بسیار.
قاتیل: (Qatıl) طبقه. لایه. بی شرم.
قاتیلا: (Qatıla) حیله. خدعه. به صورت «خاتوله» وارد زبان فارسی شده است. گودی مختصر در قفا.
قاتیلاج: (Qatılac) نان نازک.
قاتیلاشماق: غلیظ تر شدن.
قاتیلاق: (Qatılaq) خشن. زمخت.
قاتیلاما: (Qatılama) تغلیظ.
قاتیلاماق: (Qatılamaq) غلیظ کردن.
قاتیلان:مشترک.اشتراک کننده. جدّی.
قاتیلقان: استوار. متین. مخلوط شونده. بسیار درآمیزنده. پنهان. مخفی.
قاتیلما: انضمام. اختلاط. التحاق.
قاتیلماق: (Qatılmaq) مخلوط شدن. قاتی شدن. علاوه شدن. آمیختن. مشارکت کردن. مداخله کردن. به هم خوردن. به هم زده شدن. آلوده شدن. ملحق شدن. پیوستن.
قاتیلمیش: (Qatılmış) تیم. گروه.
قاتیلی: (Qatılı) مخلوط ناخالص. اشتراک یافته. حاضر.
قاتیلیش: (Qatılış) اختلاط. آمیزش. محلی که چهارپایان به هم پیوندند.
قاتیلیق: غلظت. نسبت هرعنصر در یک

مخلوط. شدت. سختی. جمود. قهاری. بی‌رحمی. آمیزگی. چگالی.
قاتیلیم: (Qatılım) مشارکت.
قاتیلیمجی: (Qatılımcı) شرکت کننده.
قاتیلیو: (Qatılıv) اهانت. توهین.
قاتیم: (Qatım) زمان و یا عمل مخلوط کردن. پایان. ازلی. الیافی که تابیده شده و به صورت نخ درآمده. اندازهٔ نخی که برای دوختن چیزی در سوزن گذاشته شود. هر کوک زدن با سوزن. خویشاوند. مقدار زیاد. غلیظ. عموم.
قاتیماق: یخ زدن. سردی کردن.
قاتیم قاتیم قاتلاماق: به کلی چیزی را له کردن و از پا انداختن.
قاتیم قاریم: بهم ریخته. مغشوش.
قاتیمقی: افزونه. اضافه کردنی.
قاتیملاب: (Qatımlab) چندلایه.
قاتیملامـــاق: (Qatımlamaq) تکـــرار کـردن. نخهـا را بـه انـدازهٔ یـک بـار دوختن با سوزن آماده کردن.
قاتی موم: موم مخصوص مُهر کردن.
قاتین: (Qatın) خاطر. حافظه. خدمت. تکرار. بانو.
قاتین آچماق: (Qatın açmaq) از عهده برآمدن. لای چیزی را باز کردن.
قاتیناش: (Qatınaş) رابطه. نسبت.
قاتینا اوْخوماق: احضار کردن.
قاتینتی: افزودنی. مخلوط شده. حیوان بیگانه ای که در گله وارد شده باشد.
قاتینج: (Qatınc) هدیه‌هایی که برای خرج عروسی به داماد و صاحب مجلس فرستند. قوشانت و توْی پولو و توْیانا نیز می‌گویند. شریک. سهامدار. صاحبان گوسفندان گله.
قاتینجاق: (Qatıncaq) چیزی که با نان بخورند. نان خورشت.
قاتینجامـا: (Qatıncama) حیـوانی کـه توسط دیگران در گله مخلوط شود.
قاتینجاماق: تحت فشار بودن.
قـاتینچی: ← چاپقین. زن خدمتکاری که به بزغاله ها رسیدگی کند.
قاتینداش: (Qatındaş) اثر باستانی.
قاتین قات: (Qatın qat) تکرار.
قاتین قوْش: جایی در بیرون روستا برای رسیدگی زنان به احشام.

قاتینقی: (Qatınqı) آلیاژ. خلیطه.
قاتینقیر: (Qatınqır) ضعیف. نحیف.
قاتین کؤل:(Qatın köl) مرد دل نازک.
قاتینلاماق: یادآوری کردن.
قاتینماق: خـم شـدن. صـرفنظر کـردن. مشکوک شدن. بهبود یافتن.
قـــاتین یـــازی: (Qatın yazı) دفتـــر خاطرات.
قاتیو: (Qatıv) نوکر. غلام.
قات یووارى: (Qat yuvarı) استراتوسفر.
قاتیویج: (Qatıvıc) بستان.
قاتیی: (Qatıy) دروغگو.
قاتی یاغ: (Qatı yağ) روغن جامد.
قاج: (Qac) دشـمن. مخـالف. نهرهـای باریک آبیاری.
قاجا: (Qaca) راه پرچاله چوله. خرده.
قاجات: (Qacat) قلّهٔ کوه.
قاجاج: (Qacac) چرکین.
قاجار: (Qacar) استخوان زیرین فقرات پشت و پهلو. برجسته. دونـده. رمنـده. جسور. ناسازگار. حیله گر. سـمج. دال سـیاه (پرنـدهٔ شـکاری.(Aegupius monachis)) کوتـــاه قـــد. کشـــور. سـرزمین. زمـین. خـاک. بـی زبـان. چوبهای ریز که درپشت بام زیر گِل گذارند. طایفه‌ای حکومتگر از ترکان. در گویش ترکان هزارهٔ افغانستان واژهٔ «غَجَر» به معنای آدم پر رو و بی حیاء است. در گـویش قاراچای بـه معنـای ایـران کـاربرد دارد. آنـان بـه ایرانـی می‌گویند قاجارلی.
قاجارا: فریادگر. بی عرضه. آواره.
قاجار باش: (Qacar baş) سربلند.
قاجارچی: (Qacarçı) راهنما.
قاجاشماق:(Qacaşmaq) ← چاغاشماق. همدیگر را جویدن یا گاز گرفتن.
قاجاغای: (جـان)(Qacağay) اسـبی کـه به هنگام کشـیدن سـورتمه یـا گـاری، سرش را بالا بگیرد.
قاجـــــاق: (Qacaq) ظـــرف آلات. برعکس. معکوس. تفالهٔ ذرت. خرد و ریز غوزهٔ خشک پنبه.
قاجا قوجا: (Qaca quca) چاله چوله.
قاجال: (Qacal) باد. نفخ. مرتـع داخـل جنگل. محلی.

قاجالات: (Qacalat) جهیزیه.
قاجالاماق: (Qacalamaq) جویدن.
قاجالان: (Qacalan) فانی. نابود شدنی.
قاجالاو: (Qacalav) معکوس. عوضی.
قاجالماق: پوسیدن. نابود شدن.
قاجامار: (Qacamar) کوشا. پرتلاش.
قاجاماق: نابود کردن. پوساندن.
قاجامان: (Qacaman) آغل حیوان.
قاجان: هروقت. وقتی که. استخوان.
قاجانای: حلقهٔ گیسوی بانوان.
قاجانماق: وحشی شدن. رمیدن.
قاجاو: (Qacav) معکوس. مخالف.
قاجای: (Qacay) سگ ماده. فاحشه.
قاج تالاشماق: به سختی کوشیدن.
قاج دؤشمک: دشمن شدن.
قاجقاج: (جان)(Qacqac) زاغچه.
قاجلاشماق:(Qaclaşmaq)مخالف شدن.
قاجلیق: (Qaclıq) دشمنی. مخالفت.
قاجوْ: زن. فاحشه. مفعول در لواط.
قاجووا: (Qacuva) سبد مخصوص بـار. صندوق روباز غلّه.
قـاجی: (Qacı) سـگ مـاده. کوچـک. برادر کوچک. ضعیف. ناتوان. فاحشه. کدام؟ چه؟. شرید. مفعول در لواط.
قاجی باش: (Qacı baş) سربلند. سرفراز.
قاجیج: (Qacıc) ← قاجاج.
قاجیر: (Qacır) کرکس. ناتوان. لاغر.
قاجیرتی: (Qacırtı) صدای گوشخراش سایش دو چیز.
قاجیر چینگیز: خدای قهار.
قاجیرقا: (Qacırqa) ضعیف. ناتوان.
قاجیریق: (Qacırıq) جنجالی.
قاجیق: (Qacıq) کج. خمیده. مخـالف. استخوان قاپ.
قاجیقماق: بیزار شدن. رو برگرداندن.
قاجی گؤز: (Qacı göz) بی حیا.
قاجیل: (Qacıl) اندوهگین. مکدّر.
قاجیلا: (Qacıla) هرکس. همه.
قاجیلانماق: قر دادن. ناز کردن.
قاجیلداق: (Qacıldaq) فحاشی.
قاجیلداماق:(Qacıldamaq) فحش دادن.
قاجیلماق: (Qacılmaq) خم شدن.
قاجیماق: (Qacımaq) خم شدن (چوب تر). منقبض شدن در اثر خشکی.
قاجین: جای باز در کنار سایبان.

قاجینماق: دهن درّه کردن. شک کردن.
قـاچ: (Qaç) پـاره‌ای از خربـزه و ماننـد آن. شـعبه. شـاخه. جویبـاری کوچـک برای آبیاری مزرعه. نوعی تیر. شکاف. ترک. بریده. چقدر؟. به همین صورت و در معنای «پاره‌ای از خربـزه و ماننـد آن» و به صورت «کاچ» در معنای فرق سر وارد زبان فارسی شده است.
قاچ آت باسدی: (بدو که اسـب زیـرت گرفت) بسیار شتابان. بی‌صبرانه.
قاچ آی بالا: نوعی رقص مختلط با مزه.
قاچـا: (Qaça) کَـل. نـوعی گوسـالهٔ بزرگ و نیرومند. قوطی. ظرف. آویز. میخی که برای آویختن چیزی به دیوار کوبند. پرهیز. حذر. سریع. بسته. خال.
قاچتداماق: باد زدن. پمپاژ کردن.
قاچاجاق: (Qaçacaq) رد خور. راه فرار.
قاچاچ: (Qaçaç) قماش ابریشمی.
قاچار: (Qaçar) قاچ. چندبار. چنددفعه. دونده. کولی. چهره.
قاچارا: حیله گر. پررو. مبارز. ناسازگار.
قاچارا بوخور: پرجنب و جوش.
قاچاراق: بدو. در حال دویدن. دوان.
قاچاراقلاماق: دواندن. تیزتاختن.
قاچارا قوْوارا: بدوبدو. شتابان.
قاچاران: (Qaçaran) ذرت ظریف.
قاچارباش: (Qaçar baş) سرفراز.
قاچار سـو: (Qaçar su) آب صـافی کـه جلوی سیل حرکت می‌کند مخصوصاً سیل تابستان.
قاچارغی: فراری. غیر قابل اعتماد.
قاچارقا: (Qaçarqa) فراری. رانده شده.
قاچارلانماق: (Qaçarlanmaq) خود را به حال فرار و دویدن نشان دادن.
قاچارلیق: بومی. بی دوامی.
قاچارمان: دونده. قاچاقچی. گریزپا.
قاچاز: (Qaçaz) پنچر.
قاچاش: (Qaçaş) زیان آور.
قاچاشلیق: (Qaçaşlıq) فرار. انهزام.
قاچاغـــان: (Qaçağan) فرارکننـــده. فراری. تنـدرو. تیزپـا. رمـوک. مگـس ریـزه. کمیچـه. نـوعی شـاهین خـانگی غیرشکاری.
قاچاغان تیکانی:(گیا) کنگر خر. چرچه.
قاچاغای: (Qaçağay) لجوج. کله شق.

قاچافان: (Qaçafan) پرتگاه.
قاچاق: (Qaçaq) فراری. دهقانـانی کـه بـرای مبـارزه بـا خـوانین و مـأمورین دولتـی بـه کوههـا و جنگلهـا فـرار می‌کردند و داسـتان دلاوریهـایی آنـان (مانند قاچاق نبی، قاچاق کرم و قاچاق محمد) زبانزد مردم آذربایجـان اسـت. تندرو. کاری برخلاف قانون که پنهانی انجام شود. متاعی کـه معاملـه یـا ورود آن به کشور ممنوع باشد. کـالایی کـه خارج از قواعـد گمرکـی وارد کشـور شود. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی و به صورت «قجغ» وارد لهجـهٔ عراقـی زبـان عربـی شـده اسـت. بـی انگیزه. زورکی. از سر اکراه.
قاچاق ات: (Qaçaq ət) فاحشهٔ بیگانه.
قاچاقـــاچ: (Qaçaqaç) فـــرار جمعـــی. بدوبدو. فرار با ازدحام.
قاچاقاچا: (Qaçaqaça) دوان دوان. بدو.
قاچاقچی: (Qaçaqçı) آنکه امتعهٔ ممنوع الـــورود را بـــدون کســـب اجـــازه و پرداخت گمـرک وارد کنـد. آنکـه بـا کالاهای ممنوع معامله کنـد. بـه همـین صـــورت و معنـــا وارد فارســـی و بـــه صورت «قچغجـی» وارد لهجـهٔ عراقـی زبان عربی شده است.
قاچـــاق حرکـــاتی: (Qaçaq hərəkatı) جنـبش دهقـانی بـه رهبـری «قاچـاق» برعلیه خانها و مأموران دولتی.
قاچاق دوشمک: فراری شدن.
قاچاق سالماق: فراری دادن.
قاچاق سؤیله مه: آواز خواندن بی انگیزهٔ کبک خانگی طعمه، طوری که کبک وحشی را به دام نخواند.
قاچاق قاچاق: بدو بدو. بازی کودکانه.
قاچاق قولدور: (Qaçaq quldur) راهزن.
قاچاقلی: دونده. فراری. تیزپا.
قاچاقلیق: حالت فراری و قاچاق.
قاچاق مال: اموال یا کالای قاچاق.
قاچاق مالچی: قاچاق فروش.
قاچاق نبی: آنکـه کـه مـدت زمـانی در زمـان نبـوده و یکبـاره ظـاهر شـود. از شخصیتهای تاریخی و مبارز.
قاچا قوْشولوق / قاچاقوْو : هرج و مرج.
قاچاق یوْلو: (Qaçaq yolu) راه دررو.

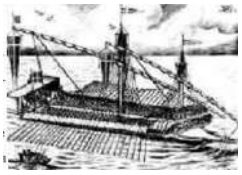
قاچالا: (Qaçala) دونده.
قاچالاتماق: سریع دواندن.
قاچالاق: (Qaçalaq) لبـاس بـزک داری که دختـر جـوان در روز خواسـتگاری بپوشد. بهانه. حیله. دست آویز.
قاچالاماق: (Qaçalamaq) سریع دویدن.
قاچالان: (Qaçalan) فراری. شدید.
قاچالقا: (Qaçalqa) مخفیگاه. بهانه.
قاچام: (Qaçam) مشت. کف.
قاچاما: (Qaçama) نوعی بازی.
قاچاماق: (Qaçamaq) پنهانی چیـزی یـا کسی را تعقیب کـردن و یـا از پـی آن دویـدن. نـوعی پاپـان روغنـی. مرجـع. آغل. پراکنده. ناخوشایند.
قاچامـــاقچی: (Qaçamaqçı) هوشـــمند. دانا. آنکه کار به پنهانی انجام دهد.
قاچاماقلی: دوپهلو. غیر صریح.
قاچامیق: غذایی از آرد ذرت.
قاچان: (Qaçan) دوان. جـاری. تیـزرو. اشکنبهٔ گاو. در زمـان قـدیم بـه معنـای هاچان (کی؟) استفاده می‌شد.
قاچانا: (Qaçana) تا کی؟ تا چه زمانی؟
قاچانـاق: پناهگـاه. وسـیلهٔ نقلیـه. راه. راهکار. راه نجات. سایبان. خائن.
قاچانتا: (Qaçanta) فرّار.
قاچانسا: (Qaçansa) بعضاً. گاه.
قاچان قاچان: بدو بدو. بازی کودکانه.
قاچانقی: (Qaçanqı) کدامین؟
قاچانیق: (Qaçanıq) تبر.
قاچاوان: (Qaçavan) پرتگاه.
قاچاووت: (Qaçavut) اعلام خطر.
قاچای: (Qaçay) ← خالاباجی. اسکنه.
قاچای: (Qaçay) دونده. (ناپ).
قاچتاق: (Qaçtaq) فراری.
قاچ تـوت: (Qaç tut)(بـدو بگیـر) یـک بازی در سولدوز. دایره‌ای بـه شـعاع ۳ متر در زمینـی صـاف و همـوار ترسـیم می‌کنند و به قید قرعه یکی از بازیکنان انتخـاب شـده و در وسـط دایـره قـرار مـی‌گیـرد و بقیـهٔ بازیکنـان در اطـراف دایره دور می‌زنند. بازیکن وسطی تکه چوبی به ارتفاع تقریبی یک متـر را بـه صورت عمودی در وسـط دایـره نگـه داشته و در فرصت مناسب نام یکـی از بازیکنان را با صدای بلنـد مـی‌گویـد و

چوب را رها کرده و به جمع بازیکنان می‌پیوندند. بازیکن مشخص شده باید به وسط دایره دویده و قبل از اینکه چوبدستی به زمین بیفتد، آن را بگیرد و بازی را ادامه دهد و اگر موفق نشود از بازی خارج می‌شود.
قاچ توتدوم: (بدو گرفتم) یک بازی.
قاچجیق: (Qaççıq) حلقهٔ کوتاه گیسو.
قاچدی توتدو: بازی کودکانه موش و گربه. گرگم به هوا. بازی بدو بدو.
قاچدیرماق: دواندن. فراری دادن.
قاچدی قوْودو: (Qaçdı qovdu) شتابان. موقتی. مقطعی. پرهیز. خجالت.
قاچقاچ / قاچقاچا / قاچقاچان: مهاجرت.
قاچقار: (Qaçqar) جای بلند و مرتفع.
قاچقاغان / قاچقاق / قاچقان / قاچقای: (Qaçqağan) تیزتاز. فرارکننده. فراری. تیز تک. شتابان. ارابه.
قاچ قوْو:(Qaç qov)← قاچاقاچ. شتاب.
قاچقی: (Qaçqı) شقی. فراری.
قاچقیر:(جان)(Qaçqır) گرگ. تیزتک.
قاچقیریق: (Qaçqırıq) فراری. حشری.
قاچقیل: (Qaçqıl) رانده شده. فراری. نکته سنج. تیزبین. ظریف. نازک. نکتهٔ حساس. به صورت «خچکول» به معنای گدا و فقیر وارد فارسی شده.
قاچقیلاماق: (Qaçqılamaq) راندن. به این سو و آن سو دویدن.
قاچقین / قاچقینتی / قاچقینچی: فراری.
قاچقیناق: گریختن. رمیدن.
قاچ گیزلن: بازی قایم باشک.
قاچلاق: (Qaçlaq) مفر. راه فرار.
قاچلاماق: (Qaçlamaq) جدا کردن. بریدن. به صورت «قاچ کردن» ترجمه شده و وارد فارسی شده.
قاچما: (Qaçma) فرار.
قاچماز: نترس. اهلی. مونس. (ناپ).
قاچماق: (Qaçmaq) دویدن. گریختن. طفره رفتن. شانه خالی کردن. دررفتن. جرزدن. پریدن (رنگ خواب). محو شدن. ناپدید شدن. از بین رفتن. دوری جستن. اجتناب کردن. روگرفتن زن در برابر مرد. ترک کردن (خانه و غیره).
قاچمان: (Qaçman) فراری. قاچاقچی.
قاچ ووروش: (Qaç vuruş) پارتیزان.
قاچی: (Qaçı) گریزی که از یک حمله واقع شود. پرهیز. حذر. دوری. سفال شکسته. سدّ.
قاچی باتالقا: پناهندگی. پناهگاه.
قاچیت: [دیو](Qaçıt) قسمت. بهره. زوبین. نیزهٔ کوتاه. درگیری و نزاع دلاوران در جنگ.
قاچیجی: (Qaçıcı) دونده.
قاچیر: (Qaçır) مَرکب. ترساننده. رماننده. قاطر. بصورت «خچور» بمعنای حدود وثغور وارد فارسی شده.
قاچیرا: (Qaçıra) ترساننده. کوشا. پرتلاش. درخت کاج.
قاچیرتما: رایش. دختر دزدی.
قاچیرتماق: دواندن. گریزاندن. فرار دادن. طفره رفتن. شانه خالی کردن. در رفتن. در بردن از معرکه. پراندن (رنگ، خواب). محو کردن. از بین بردن. دزدیدن. ربودن. قاچاق کردن. کسی را برای اجرای امری به سرعت و با شتاب فرستادن. ریدن بچه در شلوارش به صورت قطره چکاندن.
قاچیردیلماز: فرار داده شدن.
قاچیدیلماز: ناخواسته. غیرمترقبه.
قاچیرقا:حیوان سالخورده و بدرد نخور.
قاچیرقان: (Qaçırqan) همواره فراری.
قاچیرلاماق: (Qaçırlamaq) فرار دادن.
قاچیرما:حیوان سالخورده و بدرد نخور.
قاچیرماچی: (Qaçırmaçı) خرابکار. جاسوس. تروریست.
قاچیرماق: فرار دادن. گریزاندن. قاچاق کردن. ربودن. دربردن.
قاچیریش: (Qaçırış) رایش.
قاچیریلماق: ← قاچیردیلماق.
قاچیش: [دیو](Qaçış) فرار. دو. تک. گریز. هزیمت.
قاچیش جیدیری: پیست دو و میدانی.
قاچیشچی: (Qaçışçı) دونده.
قاچیشماق: (Qaçışmaq) دوندگی کردن. دسته جمعی دویدن. مسابقهٔ دو گذاشتن. دسته جمعی فرار کردن. ازهم فرار کردن. متفرق شدن.
قاچیق: (Qaçıq) نخ دررفته (جوراب). فراری. کیفی. مربوط به کیفیت. کم عقل. غیرعادی. ناهنجار. دور. بعید.
قاچیقلیق: (Qaçıqlıq) جنون. دیوانگی.
قاچیقماق: (Qaçıqmaq) روی گرداندن. به جایی برخورد کردن. تصادف کردن. پریشان شدن.
قاچیلار: (Qaçılar) اجتناب پذیر.
قاچیلماز: (Qaçılmaz) اجتناب ناپذیر.
قاچیلی: (Qaçılı) فراری. گریزان.
قاچیلیق: (Qaçılıq) نامحرم.
قاچیمسار:کسی که راه فرار می‌جوید.
قاچیمساماق: (Qaçımsamaq) از زیر کار دررفتن. در فکر فرار بودن.
قاچین: (Qaçın) حالتی که سیل به دلیل شدتش بند و ممر آب را بشکند. محتاط. مهلت. فرصت.
قاچینا: (Qaçına) پناهگاه. مفر. چوب بزرگ مناسب برای راندن احشام.
قاچینتی: (Qaçıntı) نشتی. ربوده شده. احتراز. دوری. زنازاده.
قاچینجا: (Qaçınca) پناهگاه. مفر.
قاچینجی:(Qaçıncı) چندمی. چندمین.
قاچینقان: (Qaçınqan) گریزان. متنفر.
قاچینما: (Qaçınma)امتناع.کناره گیری.
قاچینماز: (Qaçınmaz) لازم. ضروری.
قاچینمازیق: (Qaçınmazıq) حتمی.
قاچینماق: گریختن. اجتناب کردن.
قاچینیش: (Qaçınış) پرهیز. احتیاط.
قاچینیق: (Qaçınıq) مکروه.
قاچینیلماز: اجتناب ناپذیر.
قاچینیلماق: مورد اجتناب واقع شدن.
قاچینیم: (Qaçınım) پرهیز. احتیاط.
قاچ یوْرت:(Qaç yort) دوان دوان.
قاخ: (Qax) میوهٔ خشک (زردآلو، سیب، گلابی). خشکبار. برگه. زردآلوی خشک بدون هسته.
قاخاج: (Qaxac) گوشت و ماهی خشک شده برای زمستان. نمک زده. دودی. لاغر و خشکیده.
قاخاجچی: (Qaxacçı) آنکه گوشت ماهی را نمک سود کند.
قاخاجلاماق / قاخاجیتماق: خشک کردن ماهی و گوشت.
قاخاجیماق: (Qaxacımaq) خشک شدن. نمک سود شدن. لاغر و خشکیده شدن.

قاخارت: (Qaxart) تاج خروس.
قاخار سو: (Qaxar su) کف آب.
قاخاق: (جان)(Qaxaq) بز بدون شاخ.
قاخالاماق: جواب برعکس دادن.
قاخاناز: (Qaxanaz) پیر. فرتوت.
قاخای: [مغ](Qaxay) خوک.
قاخداغان: (Qaxdağan) آواره.
قاخدیرما: برانگیزش. تحریک.
قاخدیرماق: (Qaxdırmaq) برخیزانیدن.
قاخدیری: (Qaxdırı) اساسی. اصولی.
قاخدی سوْخدو: (Qaxdı soxdu) غارت و چپاول. بهم ریزی. اختلاط.
قاخرا: (Qaxra) زیر زمین.
قاخسیتما: (Qaxsıtma) افساد. اخلال.
قاخسیتماق: (Qaxsıtmaq) گنداندن.
قاخسیقان: (Qaxsıqan) گندیده.
قاخسیما: (Qaxsıma) فساد. تعفن.
قاخسیماق: (Qaxsımaq) گندیدن.
قاخشاماق: (Qaxşamaq) ← قاقشاماق.
قاخلاما: (Qaxlama) خشکی.
قاخلاماق: خشکاندن. درآوردن هستهٔ زردآلو. پوست کندن.
قاخلاندیرماق: خشکانیدن.
قاخلانماق: خشکانده شدن.
قاخلوْو: (Qaxlov) تخته سنگ گود که آب باران در آن جمع شود.
قاخما: برآمدگی. نقشی که برای قلمکاری بر فلز ایجاد شود. تکّه چوبی که بر زمین فرو شود. تکه هیزم. مُشت.
قاخماق: سرزنش کردن. طعنه زدن. شماتت کردن. سرکوفت زدن. کوبیدن. کوفتن. آهسته ضربه زدن. کوبیدن ورقهٔ فلزی که در طرف دیگر برجستگی ایجاد شود. نشاندن. مرصّع کردن. پوست درخت بید که سوزانند.
قاخنا: (Qaxna) پشتهٔ کوچک علف.
قاخود: (Qaxud) ← قارخود.
قاخی / قاخیش: سرزنش. ضربه. منت.
قاخیج: نوعی چوب یا آهن چنگالی که برای شکار ماهی مناسب است.
قاخیرجا: (جان)(Qaxırca) موش فندق. (Muscardinus avelianaius).
قاخیرداق: (Qaxırdaq) جغور بغور.
قاخیق: (Qaxıq) برآمده. برجسته
قاخیل: (Qaxıl) میخکوب. بی‌حرکت.
قاخیلماق: (Qaxılmaq) میخکوب شدن. نشانده شدن. خلیدن. فرورفتن. گزیده شدن. تمرگیدن.
قاخیلی: (Qaxılı) فراوان. انبوه.
قاخیماق: (Qaxımaq) بلند شدن. از کار خود ناراحت شدن.
قاخینتی: (Qaxıntı) ← قاخینج. پاروی آتش. عصیان.
قاخینج: (Qaxınc) سرکوفت. طعنه. شماتت. اخطار. حمله. جنگ شمشیر. خشم. حدّت. روسیاهی. هیجان.
قاخینماق: (Qaxınmaq) پشیمان شدن.
قادا: (Qada) درد و بلا. میخ.
قادابالا: (Qada bala) قضا و بلا.
قادات: (Qadat) ممنوع.
قاداج: (Qadac) لقب.
قاداخانا: (Qadaxana) حریص.
قادار: (Qadar) سطر.
قادارا: (Qadara) کفش فوتبال.
قادارازی: مأمور احضار مردم به اداره.
قاداراق: (Qadaraq) آبی که بتواند چرخ آسیاب را بچرخاند.
قادارتای: [مغ] پالتو از پوست برّه.
قاداساری: ظرف سفالی شیردوشی.
قاداسیز: (Qadasız) بی رویه. بیحساب.
قاداش: [دیو] (Qadaş) هم ظرف. هم خرج. هم شکم. دوست. یاور. خویشاوند. رابطهٔ فرزندان یک خانواده با همدیگر. همقطار.
قاداغا: (Qadağa) حد. محدوده. ممنوع.
قاداغا ائتمک: خبر دادن. محدود کردن.
قاداغالاماق: محدود کردن.
قاداغالی: (Qadağalı) ممنوعه.
قاداغالیق: (Qadağalıq) فلاکت. بلا.
قاداغاماق: فریاد کشیدن.
قاداغان: (Qadağan) دستور. فرمان. ممنوع. غیرمجاز. به صورت قدغن وارد زبان فارسی شده است.
قاداغانچی: (Qadağançı) تأکید کننده. دربان. جویدار. محصل. مالیات بگیر. ابلاغ کنندهٔ فرمان منع. به صورت «قدغنچی» وارد فارسی شده است.
قاداق: (Qadaq) بند. قفل. محور چفت. پیچی که تیغهٔ چاقو یا قیچی را به دسته متصل می‌کند. میخ. رنگ صباغی مخصوص قدک و کرباسی. حیله گر. کوتوله. سنگ نیم کیلویی. تعمیر. نصف و نیمه. نیمه کاره. بهانه. آهنی که به نوک دستهٔ آلاتی چون داس و چاقو برای محکم شدنش کوبند. ارمغان. گناهکار. وصلهٔ آهنی که با میخ بر قسمت پاره شدهٔ طبق یا سینی وصل شود. مقیاس وزن به اندازهٔ ۲۰۰ گرم. مقیاس قدیمی وزن به اندازهٔ ۴۰۹/۵۱گرم.
قادا قاداماق: میخ کوبیدن.
قادا قایتاران: (گیا) (Qada qaytaran) بلا گردان. ← بویما درن. بومادران.
قاداقچی: (Qadaqçı) بند زن. مانع. نوبتچی. به صورت «قدکچی» وارد زبان فارسی شده است.
قاداق داش: (Qadaq daş) سنگ ترازو. وزنه در ورزش.
قاداق سالماق: (Qadaq salmaq) بند زدن. وصله انداختن.
قاداق کار: (Qadaq kar) باده نوش.
قاداقلاماق: (Qadaqlamaq) کشیدن. وزن کردن. منع کردن. حمایت کردن.
قاداقلی: وصله دار. چهل تکه. مغرور. دارای تاولهای سخت. ممنوع.
قاداقماق: (Qadaqmaq) نوک بیرون دادن. باد کردن. مغرور شدن. پیوند زدن. وصل کردن. مُردن.
قادا قودا: (Qada quda) رسم و رسوم.
قادال: (Qadal) گناه. جرم. جزایی. دشوار. منظره. تفریح.
قادالاشقان: گناهکار. مجرم.
قادالاشماق: (Qadalaşmaq) متهم شدن.
قادالاق: (Qadalaq) خطرناک.
قادالاماق: (Qadalmaaq) محکم کردن. میخ زدن. بستن. خودپسند بودن. مغرور شدن. تهدید کردن.
قادالان: (Qadalan) گناه.
قادالچا: (Qadalça) نوعی شمشیر.
قادالغان: (Qadalğan) شکست ناپذیر.
قادالقا: نیزه. میخ بزرگ. زندان.
قادالقاق: (Qadalqaq) مشکل پسند. صخرهٔ دشوار.
قادالقان: (Qadalqan) فرورفته. آجیده.
قاداللیق: قانون نامه. نظام نامه.

قادالما: کوشا. پرتلاش. غیور.
قادالماش: چنگک. سگک. قلاب.
قادالماق: (Qadalmaq) میخ دوز شدن. محکم شدن. مرتکب گناه شدن. دربرگرفتن. چیره شدن. حاکم شدن. فرورفتن. نزدیک شدن. آویختن. افاده فروختن. تفاخر کردن. فخر فروختن. بردباری کردن.
قادالی: (Qadalı) دردمند. فلک زده. گناهکار. فلج. قانونمند. محدود.
قادالیشماق: مانع شدن. لنگاندن.
قادالیق: (Qadalıq) قانون نامه. نظام نامه. اساسنامه.
قادام: (Qadam) کتان ظریف.
قاداما: (Qadama) کمک. یاری. اتهام. متین. وزین. پرتگاه. ستون. تیرک وسط. ستون وسط. منجوق. انگل.
قاداماق: (Qadamaq) میخ دوزکردن. محکم کردن. فشردن. دوختن (چشم). کوبیدن (میخ). کوتاه کردن. ترساندن. متهم کردن.
قاداما یا: (Qadamaya) پارچه یا بز برای تمیز کردن فر.
قاداملاماق: آویختن. اعدام کردن.
قادان: بزرگ. محکم. سالخورده. کهنه. تیرک. اساس. پی. ممنوع.
قادان آلیم / قادان جانیما / قادان منه / قادانی آلیم: دردت به جانم.
قادانا: (Qadana) کنده که بر پای زندانی نهند. اسب نیرومند و باربر. زنجیر. زن بسیار چاق. مادر بزرگ.
قادانق: (Qadanq) درختی دارای چوب سفت و محکم که از آن نیزه و زین اسب سازند. تیر راست و بلند. به صورت «خدنگ» وارد فارسی شده.
قادانماق: محکم شدن. بسته شدن. بر خود نصب کردن علامت یا نشان.
قاداو: محکم. مقدس. متین. فشرده.
قاداوان: (Qadavan) علف خشک.
قاداورا: (Qadavra) جسد. نعش.
قاداولاماق: سخت فشردن.
قاداووز: (Qadavuz) جسور.
قاداووس: (Qadavus) لعنتی. ملعون.
قادای: (جان)(Qaday) بزغالهٔ نوزاد. نان کوچکی که از باقیماندهٔ خمیر برای بچه ها بپزند.

قادایقان: (Qadayqan) مهیب. مغرور.
قادراق: [دیو](Qadraq) پیچ و خم کوه.
قادران: (Qadran) زیرک. ناقلا.
قادش چیچگی: (گیا)(Qadeş çiçəyi) فلفل کارولینای.
قادی: (Qadı) میخ. لافزن. بسته شده. به صورت «کدو» در معنای انواعی از سبزیجات که دربسته هستند، وارد زبان فارسی شده است.
قادی باش: (گیا) کدوی گِرد و سفید.
قادی باشی: (گیا) (Qadı başı) لاله.
قادیت: (Qadıt) همسر. زن. پیرزن.
قادیتماق: (Qadıtmaq) برگرداندن.
قادیر: (Qadır) شدید. سخت. توانمند.
قادیرا: (Qadıra) عکس. تصویر.
قادیر سؤکوَر: (Qadır sökür) جستجو.

قادیرقا

قادیرقا: قایق پارویی و بادبانی قدیمی.
قادیرقا بالیغی: (جان) بالن.
قادیرقاق: (Qadırqaq) تاول دست.
قادیرقانماق: سرزنش کردن.
قادیرقیچ: آچار پیچ گوشتی.
قادیرماق: (Qadırmaq) خم کردن. پیچیدن. پشیمان شدن.
قادیز: خسته. از پا افتاده. ناتوان. گرفتار.
قادیغان: (Qadığan) منجمد. یخ.
قادیق: سلامتی. منع. ممنوعیت. قبیح.
قادی قاچیران: باران طولانی مدت.
قادیقلاس: (Qadıqlas) جزا. مجازات.
قادیلجاق: (Qadılcaq) مشکل پسند.
قادیمالاق: (گیا) (Qadımalaq) گیاه صحرایی خوردنی.
قادین: بانو. بانوی عالی نسب. خانم. کدبانو. در دیوان لغات به معنای نامی برای دختران افراسیاب آمده است. به صورت «خاتون» وارد زبان فارسی و به صورتهای قتن، قاطن، قاتون، قادن، خادون، قادون، کاتین، کادین، هاتون و ... وارد عربی و به صورت Ходина و Ходинна وارد روسی شده است.
قادین آتا: پدرزن. **قادی‌ن آلاه:** الهه.
قادین آنا: مادر زن. مادربزرگ. **قادینا:** زینت. زیور. **قادین ایگنه سی:** (جان) مورچهٔ سیاه گزنده. **قادین بادامی:** (گیا) بادام کاغذ. **قادین بارماغی:** (گیا) نوعی انگور درشت دانه. **قادین باز:** زنباره. عیاش. **قادین باشی:** ← آلالا. **قادین بالا:** زن و فرزند. اهل و عیال. **قادین بودو:** (گیا) (لنگ زن). نوعی کدو یا هندوانهٔ دراز. نوعی کوفتهٔ بزرگ. **قادین دوزلوغو:** (گیا) زرشک. **قادینجا:** زنانه. **قادینجیق:** خواهر شوهر. **قادینجیل:** زن ذلیل. زنباره. **قادینچی:** فمنیست. **قادین دؤگمه سی:** (گیا) گیاهی علفی از تیرهٔ تاج خروسان. (Gomphrena). **قادین سالدی:** آنکه به دفعات زن بگیرد و طلاق دهد. **قادینقی:** زنانه. **قادینقا:** ینگه. مشاطه. **قادین قودا:** الهه.
قادین قیزلار: طایفهٔ نسوان.
قادین گؤبگی: نوعی نان تخم مرغی که وسط آن کمی گود است.
قادینگه: عروس. زن برادر شوهر.
قادینلاشماق: به صورت زن درآمدن.
قادینلانماق: بانو شدن. خانم شدن. به صورت شهبانو درآمدن.
قادینلیق: خانمی. زنانگی.
قادینماق: پشیمان شدن(اویغوری).
قادین ننه: مادر بزرگ. پیرزن.
قار: (Qar) برف. سِنّ. سفید. تمیز. ایستگاه راه آهن. هروئین. کوکائین.
قار آدامی: (Qar adamı) آدم برفی.
قار آغاجی: (گیا) ← قار چیچگی.
قار آیاق خسته لیگی: (Qar ayaq xəstəliyi) بیماری گیاهی.
قارا: (Qara) سیاه. مشکی. سیاه پوست. تیره و تاریک. شوم. منحوس. مرتجع. سوگ. ماتم. نوشته. خط. پیش نویس. ساده (کارگر). بی‌ارزش. عادی. کثیف. آلوده. خشکی (در مقابل دریا). خورشت. سایه. مواد مخلوط با پلو. مطلق. خالص. بزرگ. عظیم.

درشت. وسیع. پهناور. ترسناک. شدت. نیرو. سخت. خارق العاده. بزرگی. عظمت. جسارت. کابوس. مداد. تکه زمین. ساحل دریا. زمینی که به تعداد افراد تقسیم شده باشد. مقیاس به اندازهٔ ۱۲ درز. سیاه در باور ترکان، نمادی از شمال است. به صورت «خارا» و «خاره» در معنای سخت وارد زبان فارسی و به همین صورت و در معنای سیاه وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی و به صورت «قره» در معنای سیاه شدن تن در اثر زدن و چروک شدن پوست وارد زبان عربی شده است.

قارا آتما: افتراء. سوء ظن.
قارا آتماق: به هدف زدن.
قارا آدام: عامی. فرد ساده.
قارا آرچا: (گیا) سرو کوهی.
قارا آردیج: (گیا)(Qara ardıc) نوعی درخت آردیج. (Juniperus sabina)
قارا آری: (جان) زنبور وحشی.
قارا آزار: ← قارا یارا. ← انوو.
قارا آستار: پوشش ضخیم. پر رو.
قارا آسما: (گیا) تاک دشتی. آن را به عربی ثَیل می‌نامند. ایلان اوْتو نیز می‌گویند. (Aristolochia maurorum)
قارا آش: (Qara aş) ← عاشوره. غذای ساده. غذای روزانه.
قارا آغاج: (گیا)(Qara ağac) دردار. بوسقیا. نارون. نارون بی‌پیوند. (Ulmus). درخت بی میوه. درخت پشه خانه.
قارا آغجا: (Qara ağca) تنخواه.
قارا آغری: (Qara ağrı) درد ممتد. شقاقلوس. سرطان.

قارا آغیز: گرگ. بزپیشاهنگ.
قارا آغیزلی: بدخبر. شایعه پرداز.
قارا آفتافا: کتری سیاه مخصوص چای.
قارا آلا: (Qara ala) سیاه ابلق. رنگهای درهم برهم. رنگ خاکستری سیر. جوجه عقاب.
قارا آلاق: (گیا)(Qara alaq) گیاهی مانند پونه که گلهای آبی دارد.
قارا آلماز: (Qara almaz) مادری که نسبت به فرزند شیر خواره‌اش بی محبّت باشد. گوسفندی که از بچّهٔ خود متنفّر باشد و شیرش ندهد. باناموس. عفیف.
قارا آلماس:(Qara almas) الماس سیاه.

قارا آغاج

ذغال سنگ. ذغال معدنی.
قارا آلی: (گیا) آلو سیاه. آلبالو وحشی. درختی شبیه آلبالو. درختی شبیه گیلاس که «قره توْولو» نیز می‌گویند.
قارا آیاق: حیوانی که پاهایش سیاه باشد. ظرف بدون رنگ. فنجان چوبی بدون رنگ. نوعی شاهین.
قارا آینا: (Qara ayna) شیطان. ابلیس.
قارا‌آیی: (جان) (Qara ayı) خرس سیاه(Ursus thibetanus).
قارا آییت: (گیا) درختچه با گل آبی یا بنفش ای که ریشهٔ آن در رنگرزی کاربرد دارد(Vitex agnus castus).
قارا ائتگیلیک: عزا و ماتم. نشانهٔ عزا.
قارا ائشگین: (Qara eşgin) راه رفتن معمولی اسب.
قارا ائو: (Qara ev) اتاق خالی. چادر فقیرانه. چادر یا یورت ترکمنها که نمد و تیرکهای آن بر اثر دود اجاق سیاه شده و از حالت «آغ ائو» خارج شده.
قارا ائولی: (Qara evli) یکجانشین.

قارا اپپک: (Qara əppək) نان سیاه.
قارا ات: (Qara ət) گوشت بی چربی. گوشت ماهیچه. گوشت شکار.
قارا ار: (Qara ər) مرد بد. مرد پلید.
قارا ارشا: (گیا)(Qara ərşa) ارس. خورش. ارجه.
قارا اریک: (گیا)[دیو](Qara ərik) زردآلو. زردآلوی خشک. آلو سیاه.
قارا اقچه آغاج: (گیا)(Qara aqça ağac) افرای سیاه.
قارا اکشی: (Qara əkşi) نوشیدنی غلیظ حاصل از بکمز.
قارا اکین: (Qara əkin) مزرعه. غلّه.
قارا امک: (Qara əmək) بیگاری.
قارا اوْت: (گیا)(Qara ot) بلتست. موچک. بلقیس. گل بلقیس. بالدیران اوْتو نیز گویند. (Aconitum)
قارا اؤتوْروم: (Qara ötürüm) اسهال خونی. دیسانتری.
قارا اوْخ: (گیا)(Qara ox) کرفس.
قارا اؤرتوْ: (Qara örtü) اتاق یا خانهٔ گلی.
قارا اؤردک: (جان)(Qara ördək) اردک بلوطی. (Aythya nyroca) .
قارا اوْردو: (Qara ordu) اردوگاه شمالی.
قارا اؤرک: (Qara ürək) جسور.
قارا اؤرکلی: (Qara ürəkli) سیاه دل.
قارا اوْرون: (Qara orun) قبر. مزار.
قارا اوزان:(Qara uzan) خنیاگر مردمی.
قارا اؤزلوْ: (Qara üzlü) سیاه رو. بدنام.
قارا اوزون قانات: (Qara uzun qanat) (جان) بادقپک معمولی. (Apus apus). ابابیل نیز گویند.
قارا اوْغلان: (گیا)(Qara oğlan) بادمجان. خرس. کولی.
قارا اوْغلانلار: (Qara oğlanlar) خدایان پلید در باور ترکان.
قارا ایچکی: (Qara içki) نوشیدنی تند.
قارا ایچلی: (Qara içli) منافق. بددل.
قارا ایرک: (Qara iyrək) جای سرپوشیده در میان کوهستان یا جنگل برای استراحت گوسفندان.
قارا ایسکه ته:(جان)(Qara iskətə) سهرهٔ سرخ پیشانی (Red fronted serin).

قـارا ایسـیرقان: (گیـا)(Qara ısırqan) نوعی گیاه علفی دیرپا، ضد انگل و مسهل. (Bollata foetida). نـوعی گیـاه زینتـی کـه اصـل آن از چـین آمـده است(Perille nankinensis).

قارا باتاق

قارا ایش: کار شاق یا سخت. کار ساده.
قارا ایشچی: (Qara işçi) کـارگر سـاده. کـارگری کـه کارهـای سـخت انجـام دهد. کارگر قاچاق.
قارا ایگنه: (جان) مورچهٔ سیاه گزنده.
قارا ایل: (Qara il) سال بد. سال قحطی.
قارا ایلان: (جان)(Qara ilan) (مار سیاه) افعی اروپایی. مار بی‌خطر بـه طـول ۵۰ تـا ۷۰ سـانتیمتر کـه حیوانـات مضّـر را می‌خورد. (Coluber). آدم بد.
قارا ایلیکلی: بند مرفق و زانو.
قـاراب: (Qarab) انبـار. حصـار سـنگی بیرون ده برای گوسفندان. دیوار.
قارا بئت: (Qara bet) فاحشه.
قـارا بئـل: (Qara bel) ابـزاری اسـت چـوبی یـا فلـزی بـرای جمـع آوری و بستن علوفه‌های درو شده.
قارا بئـل سـییه نـک: (جـان)(Qara bel siyənək) نوعی ماهی خوراکی.

قارا باشاق

قارابا: سایه به سایه. بازی قـایم باشـک. میوهٔ درخت بدون پیوند. آلت نرینگی.
قارا باتاق: نیمه پنهان و نیمه پیدا. پرنـدهٔ سیاه رنگ و شـکارچی. (Kormorən).
بـه صـورت «قاراباطـاق» وارد لهجـهٔ الجزایری زبان عربی شده است.
قـارا باتـداق: (جـان) مـاغ. بـاکلان. قاشقالداق نیز گویند. (Phalacrocorax)
قارا باج: پینه. پینهٔ دست و پا.
قارا باجاق: (جان) نوعی قارچ که روی سبزیها را با لکّه‌های سیاه می‌پوشـاند و آنهـا را مـی‌خشـکاند. (Pleospora Bjoerlingil). ژاندارم. پاسبان.
قارا باخان: (Qara baxan) بدبین.
قارا باخشی: راهب بزرگ (ناپ).
قاراباخما: (Qara baxma) دیفتری.
قارا بادام: بادام سیاه. چشم دلبر.
قارا بادیمجان: (گیا) بادمجان.

قارا باش اوتو

قارا بارچیق: (جان)(Qara barçıq) سار.
قارا بارس: (جان) ببر سیاه. (ناپ).
قارا بارقین: (Qara barqın) سیه فام.
قارا بارمـاق: (Qara barmaq) (انگشـت سیاه). نوعی انگور گِرد، سیاه و ترش.
قارا باریت: (Qara barıt) باروت دودزا.
قارا بازار: (Qara bazar) بازار سیاه. بازار مخفی. تقریباً.
قارا بازاری: بازار مخفی احشام.
قارا باس: فقیر فقراء. علف هرز.
قارا باسان: کابوس. بختک. قارا باسدی و قارا باسما نیز می گویند.
قارا باسقیر: (Qara basqır) کابوس.
قارا باسما: کـابوس. نـوعی بیمـاری کـه درست پس از زایمان فرا رسد.
قـارا باسـماق: دچـار کـابوس شـدن. ترسیدن. واهمه کردن. هذیان گفتن.
قارا باسی: (Qara bası) کابوس.
قـارا بـاش: (Qara baş) بـدبخت. سـیاه بخـت. سـر سـیاه. خـدمتکار (زن). پوسیده. بـی مغـز (میـوه). غیـر اصـیل. گنـدم سـیاه. (Lavendula staechas) بلبـل. راهـب مسـیحی. شخصـی. بـه صورتKarabash در معنـای سـیاه سـر وارد انگلیسی شده است. ← قار قوشو.
قارا باشاق: (Qara başaq) گندم سیاه.
قـارا بـاش اوْتـو: (گیـا)(Qara baş otu) گیاهی از تیرهٔ پنجه کلاغ. (Lavandula stoechas).
قارا باش ایـلان: (جـان)(Qara baş ilan) مار پلنگی. (Coluber ravergieri).
قارا باشدان: (جان) ← قارا توْیوق.
قـارا باشـلی: (Qara başlı) ناسـازگار. لجوج. ← آلاجا قاناد.
قارابـاغ: (Qara bağ) جنگـل بـزرگ و پهناور. نـوعی بیمـاری فلـج کننـده در حیوانات. هر نـوع پارچـه یـا بـافتنی بـا بافت محکم. حصـیر. بـدبخت. ناامیـد. طنابی که از موی بُز بافته شود. اختلاط نـژادی. نـوعی بـازی یـک یـا دو نفـرهٔ مردمی. ناحیه‌ای معروف و باسـتانی در آذربایجان که مرکـز آن قـبلاً شوشـا و اکنون شهر خان کندی است.
قارا باغا: (جان) قورباغهٔ سیاه.
قارا باغـال: (جـان)(Qara bağal)نـوعی پرندهٔ سیاه (قارا چوخور).
قارا باغان: نوعی انگور. بدبین.
قارا باغانا: ستون ویژهٔ بستن مجرمان.
قارا باغچا: باغ بی میوه. زن نازا.
قارا باغدال: هر نوع پارچهٔ زبر و خشن.
قاراباغ شکسته سی: (Qarabağ şikəstəsi) یکی از مقامهای ضربی آذربایجانی.
قـارا باغلامـاق: (Qara bağlamaq) سـیاه بستن. سوگوار شدن.
قاراباغلیق: (Qarabağlıq) ناامیدی.
قاراباغ یاللیسی: رقصی آذربایجانی.
قاراباغیر: (Qarabağır) کبد. کینـه تـوز. بـدخواه. کـوکر شـکم سـیاه (پرنـده) (Ptrecoles orientalis).
قارا با قارا: سایه به سـایه. پابپـا. قصـاص بالمثل. چشم در مقابل چشم.

قارا باقال: (جان) سار. توکا. نوعی پرندهٔ سیاه. (Tutrdus pilaris)
قارا بال: (Qara bal) شربت نیشکر.
قارا بالا: (Qara bala) فرزند زیبا، سیه چرده یا نیرومند. قایقی بزرگ. (ناپ).
قارا بالاغ: (Qara balağ) بیماری شدید.
قارا بالدیرجان: (گیا) بادمجان.
قارا بالدیری قارا: (گیا)(Qara baldırı qara) پرسیاوشان اسود.
قارا باللی: (Qara ballı) کارامل.
قارا بالیق: (جان)(Qara balıq) سگ ماهی.← قالابالیق. تودهٔ صخره‌ای که آب آن را فرا گرفته باشد.
قارا بالیقچی: (جان) پرستوی دریایی گونه سفید. (Chilonias hybridas).
قارابای: (جان) لک لک سیاه. سیه فام.
قارا بایرام: (Qara bayram) عیدسیاه. اولین عید (شامل نوروز، فطر یا قربان) که پس از چهلم شخصی فرا رسد و خانواده آن را جشن نمی‌گیرند. در این روز به سر مزار روند و احسان بدهند.
قارا بایقوش: (جان)(Qara bayquş) جغد سیاه. (Nyctes scandica)
قارا بایر: (جان) نوعی اسب دارای جثهٔ نسبتاً کوتاه، کمر پهن و نیرومند. اسبی که از یک اسب اصیل ترک و یک اسب معمولی زاده باشد. ساده.
قارا بت: (Qara bət) چرکنویس. فقیر.
قارابچی:(Qarabçı)فقیر. زره مخصوص بازوها. **قارا بدن:** سیاه تن (ناد)
قارا بزرک: (Qara bəzərk)(گیا) بالنگو.
قارا بنیز: (Qara bəniz) سیه چرده(ناد).
قارا بۆجک: (جان) جعل. حلزون.
قارا بۆجۆ: (جان)(Qara böcü) گراز.
قارا بوتا: (گیا)(Qara buta) نوعی خار.
قارا بوداق: شاخهٔ محکم. (ناپ).
قارا بودون: (Qara budun) اکثریت.
قارا بور: (جان)(Qara bur) خرچنگ.
قارا بورا: (Qara bura) تصادفی. مخلوط. بند آب. حصار چوبی.
قارا بورام: (Qara buram) شکر سرخ.
قارا بوران: (Qara buran) گله. رمه. توفان. بادی گرمی که از سوی شمال خاوری منطقهٔ تاریم واقع در ترکستان چین می‌وزد. به معنای باد سیاه وارد زبان انگلیسی شده است.
قارا بۆرتان: (Qara bortan) قسمتهای تجدیدناپذیر شکم گوسفند. لباسهای قدیمی و غیرمستعمل. به صورت «قارابرطان» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است.
قارا بورچاق: (گیا)(Qara burçaq) گاودانه. مشنک گاوی. مشتر. میشو. کرشنه. کسنک. کرسینه. حب البقر. اورنس. ناغیونس. (Ervum ervilla)
قارا بورقا: لولهٔ بزرگی که آب را به آسیاب رساند. اوْبان نیز گویند.
قارا بۆرک: (جان/گیا)(Qara börk) تمشک. ← قار قوشو.
قارا بوروں: سرتاسر. تاس ماهی.
قارا بوروندان: کورکورانه. ناآگاهانه.
قارا بۆزا: (Qara boza) شراب غلیظ.
قارا بۆغا: (جان)(Qara boğa) گاومیش یاگوسالهٔ نر. منجنیق جنگی. (ناپ).
قارا بۆغاز: (Qara boğaz) نوعی آفت گیاه آفتابگردان. بی‌اندازه متعصب. بلبل. سینه سیاه. نوعی گنجشک که زیرگلوی آن سیاه است. دو رو. منافق. انگل. طفیلی. بیکار. نوعی پیاز. پیاز سبزی که گل داده. عمل باز کردن دور ریشهٔ تاک که با بیل و برای آبیاری بهتر انجام دهند.
قارا بۆغان: ← گلین بۆغان.
قارا بۆغاناق: سیاه سرفه.
قارا بۆغجا: نوعی بیماری احشام.
قارا بوغدا: (گیا) گندم ترکمنی. گندم سیاه. چاودار. (Pagopyrum)
قارا بوغدایی: گندمگون.
قارا بۆغما: بیماری دیفتری.

قارا بوغدا

قارا بۆغورداق: حرص. آز.
قارا بۆغوش: جنگ شدید و لاینقطع.
قارا بۆک: (Qara bük) قضای غیرقابل گریز. **قارا بۆکی:** (Qara bükəy) کشتی گیر قوی.
قارا بولاق: (Qara bulaq) نوعی نوشیدنی خنک که از ترکیب شیر تازه گوسفند و برف درست شود.
قارا بولود: ابر سیاه. مانع. انگل.
قارا بۆیا: اسید سولفوریک.
قارا بۆیاق:(Qara boyaq) سولفات آهن.
قارا بۆیون: (جان) قوی گردن سیاه.
قارا بهر: (Qara bəhr) سیاه بند. تقسیم زمین زراعتی یا مرتعی که به وسیلهٔ دهک تعیین مرز می‌گردد.
قارا بیبر: (گیا)(Qara bibər) تنبل. نوعی فلفل سیاه. (Pipernigrum)
قارا بیت: (جان) سوسک زمینی.
قارا بیتیک: دفتر اعمال سیاه.
قارا بیچمک: کسی را غیاباً تهدید کردن. سایهٔ کسی را با تیر زدن.
قارا بیچه: (جان)(Qara biçə) سوسک.
قارا بیرچک:(Qara birçək)سیاه مو(ناد).
قارا بیگ: (گیا)(Qara bəy) نوعی علف که دارای حفاظی گِرد است و داخل آن دانه‌ای زرد و کوچکتر از خاکشیر وجود دارد. دم کردهٔ آن را می‌نوشند. حاکم بزرگ. (ناپ).
قارا بیل: (Qara bil) بی سواد مطلق.
قارا بیلگی: علم تجربی و نه تحصیلی.
قاراپ: (Qarap) کشتی. قایق.
قارا پاپار: (Qara papar) قطار. ترن.
قارا پاپاق: (Qara papaq) کلاهِ سیاه. کسی که کلاه سیاه بر سر دارد. ریش سفید. نوعی بیماری که بر سر خوشه‌های ذرت پیدا شود و آن را سیاه کند. نوعی بیماری در حیوانات.
قارا پاتا: (گیا) نوعی باقلای درشت.
قارا پاتداق: (جان) ← قارا باتداق.
قارا پاچا: (جان/گیا) بز کوهی اروپایی (Rupicapra rupicapra).خربزهٔ توقرمز.
قارا پاچا گون: (گیا)(Qara paça gəvən) نوعی گون بلندتر از گون معمولی با ساقهٔ سیاه.
قارا پارا: (Qara para) پولی که از

راههای قانونی به دست نیامده باشد. پول نامشروع. سکهٔ نیم شاهی.
قارا پازی: (گیا) بقل الروم. اسفناج رومی. قطف. سلمه. سرمه صحرایی.
قارا پاشا: ← علی آغا ائرکک ایسته یبر. **قارا پالان:** آتشدان (چراغ).
قارا پالیت: (گیا)(Qara palıt) شاه بلوط(Castansa sabva)
قاراپان: ناودان بزرگ جلوی کاهدان.
قارا پای: (Qara pay) ساده. کله پوک.
قاراپاییم: کاملاً ساده. فروتن.
قاراپ باخماق: نظر افکندن.
قارا پتک: (Qara pətək) قشری از سرگین خشک که برای پوشاندن سطح آغل بز و گوسفند زیر آنها هموار کنند.
قاراپچی: (Qarapçı) فقیر. مترسک.
قارا پراید: (Qara pirayd) الاغ. خر.
قارا پرده: (Qara pərdə) بیوه.
قارا پلین اوْتو: (گیا)(Qara pelin otu) قیصوم.
قارا پوْرن: (گیا)(Qara pürən) گیاهی که در زمینهای هموار و بویژه مرطوب رشد کند.
قارا پوْسک:(Qara püsək) مه. باران ریز.
قارا پول: (Qara pul) پول خرد. پول مسی.← قارا پارا.
قارا پیتی: (Qara piti) کیفرخواست.
قارا پیچا آغاجی: (گیا) درخت قرابیشا.
قارا پیچیک: (جان)(Qara piçək) پرنده‌ای کمی بزرگتر از گنجشک که سینه‌اش سیاه و باقی بدنش کبود است.
قارا پیشیک: (Qara pişik) گربه سیاه. حیوانی محترم در میان مردم آذربایجان که زدن آن گناه محسوب می‌شود. دزد. ← پیغمبر پیشیگی.
قارا تل: (Qara tel) سیاه مو(ناد).
قارا تابان: (Qara taban) نوعی بیماری که موجب مرگ کرمهای ابریشم شود. قارا دابان نیز می‌گویند. نوعی آهن که در خراسان ساخته می شد.
قارا تاپداق:(Qara tapdaq) کتک خور.
قارا تاپشیرماق: (Qara tapşırmaq) وسایل لازم برای عروسی را به خانوادهٔ عروس تحویل دادن.
قارا تاپماجا: تهدید غیرجدی.
قارا تاتار: (Qara tatar) مغول.
قارا تاتوله: (گیا)(Qara tatulə) داتورهٔ مصری. پرمنگناس. صفیرالسطان.
قارا تاج: (گیا)(Qara tac) حب. جرود. الکلی. ینبوت. دموز تیکانی نیز گویند. (Anagyris foetida)
قارا تار: (جان)(Qara tar) نوعی عقاب سیاه با دم کوتاه.
قارا تاراکان: (جان) سوسک خاوری.
قارا تامقا:(Qara tamqa) مُهر پادشاهان ترک که برنگ سیاه و آن مخصوص [احکام] یاسا و غضب است.
قارا تامی: (Qara tamı) مردی که هرگز خنده بر ندارد. **قاراتان:** سرمای شدید.
قارا تانیماز: (Qara tanımaz) بیسواد.
قارا تای: مراقب. شاهد. بدبخت. کوه بزرگ (ناپ).
قارا تایاق: هجوم عمومی و غوغای اوباش که با چماق جنگ کنند.
قارا تپمه جه: تهدید. رجزخوانی.
قارا تره:(گیا)(Qara tərə) تاج خروس.
قاراتقی: شکارچی. آلتی که قوشچی از بال طیور بر هم بسته، جانور شکاری را بدان آواز کند (دالبای). سیاهی.
قارا تکین: (Qara təkin) شاهزادهٔ سیه چرده. غلام زنگی. دون پایه ترین خادم خاقان. (ناپ).
قاراتما: اشاره به شخص یا چیزی.
قاراتماق: (Qaratmaq) جایزه دادن. زیرنظر قرار دادن.
قارا توْپراغا گؤندرمک: (Qara toprağa göndərmək) به خاک سیاه فرستادن. کشتن. **قارا توْپراق آلتی:** قبر.
قارا توت: (گیا)(Qara tut) توت سیاه (Morus nigra).
قارا توتان: ارابهٔ باری یا سرپوشیده.
قارا توتلو: (Qara tutlu) گندمگون.
قارا توتماق: (Qara tutmaq) ترسیدن. واهمه کردن. شرم کردن. به عقب رفتن. سوگواری کردن.
قارا توْخوم: تخم کوچک پیاز.
قارا توْران: گرگ و میش. سپیده دم.
قارا توْربالی: استاد. کارگر.
قارا تورپ: (گیا)(Qara turp) ترب سیاه. (Raphanus sativusvar nigra)
قارا تورغای: (جان)(Qara turğay) سار.
قارا توْرو: (Qara toru) گندمگون.
قارا توْغان: (جان)(Qara toğan) شاهین سیاه.

قارا تویوق

قارا توفان: (Qara tufan) طوفان شن.
قارا توْکوْ: (Qara tökü) پوست حیوانی که کاه در آن پر کرده باشند.
قارا توْلکوْ: (Qara tülkü) (روباه سیاه) جادویی برای حفظ آسایش. کمیاب.
قارا تولومبا: (Qara tulumba) بلند کردن چند مرد کسی را.
قارا تومان: (Qara tuman) شلوار کار.
قارا توْملـه: (Qara tümlə) چهار عمل اصلی حساب.
قارا تـوْن: (Qara tün)شب سیاه.نام پایتخت قدیمی چنگیزخان.
قارا توْولوم: (Qara tovlum) سیاهی پوست بدن به خاطر کتک کاری.
قارا توْیوق: (جان)(Qara toyuq) توکا. پرنده‌ای از تیرهٔ گنجشکها که برای آواز یا گوشتش شکار می‌شود. طرقه و باسترک نیز می‌گویند. (Turdidae turdus merula). به صورت «قرا طاوخ» وارد فارسی شده است.
قارا توْیون: (Qara toyun) روحانی مرتبط با ارواح خبیث.
قارا تهر: (Qara təhər) سیاهگون.
قاراتی: چیز فراوان و بی مشتری.
قارا تیفک: (گیا)(تیرهٔ حبوبات) (Qara tifək) کهورک. کورک. جینگ جینگو. چالتاق نیز گویند.
قارا تیکان: (گیا)(تیرهٔ عناب) (Qara tikan) سیاه تلی. چنگل. سبور. بور تیکان نیز گویند. (Paliurus)
قارا تیکان کنار: (گیا)(تیرهٔ عناب) (Qara tikan kunar) درخت کنار.

جمل داود. سدر.
قـارا تیکـه: (Qara tikə) تکـه ای از گوشت بدون چربی گاو.
قاراج: (Qarac) روبـات. چـوبی نـازک که برای برداشتن وسایل از جاهای بلند در مغازه ها کاربرد دارد.
قاراجا: (Qaraca) سیه فـام. سیه گـون. شـوکا (نـوعی گـوزن) (Capreolus) ظرف گِرد آهنی بـرای تهیـهٔ چـای در بیابان . ژاندارم. اسـتخوان بـالای بـازو. ماهیچه. مرکّب خوشنویسـی. رایگـان. بدون علت. بلا. تله. بهانه. بیهوده. تخم پیاز. سیاهک. آفت قارچی غلات کـه بیشتر در گندم و جو بروز کنـد و دانـه را به گردی سیاه تبـدیل کنـد. Brown rust ← قونام. نـوعی بیمـاری در زبـان احشام. به صورت قره جه به همین معنا وارد فارسی شده است.
قاراجا بوْغاز: سر به نیست. نفله.
قاراجات:(Qaracat) پول. ثروت. وسیله.
قارا جاجیق: برگ خشکیده.
قاراجا داری: (گیا)(Qaraca darı) نوعی غله که برای تعلیف دامها کاشته شود.
قاراجـا سـو: آبـی کـه در کنـاره دره و دامنه کوهها از زمین بیرون زند.
قاراجاق: (Qaracaq) شاخهٔ درخت کـه رو به خشکی نهاده.
قاراجـا قـاز: (جـان)(Qaraca qaz) غـاز پیشـانی سـفید کوچـک (Anser erythropus).
قاراجالاری: مثلاً. به عنوان مثال.
قاراجالی: دارای آفت سیاهک.
قارا جاما: بیماری سفلیس.
قارا جان: سبزه. دل بزرگ (ناپ).
قارا جاناوار: (جان) خوک.
قاراجاوْوش: (گیا) نوعی انگور.
قاراجا یاز: (Qaraca yaz) بهار.
قاراجلاماق: (Qaraclamaq) تهمت زدن.
قاراجلیق: (Qaraclıq) معاش. گذران.
قارا جماعت: تودهٔ مردم. عوام.
قارا جمله:(qara cümlə) حساب کتاب.
قاراجو: (Qaracu) غیررسمی.
قـاراجی: (Qaracı) دارای نیروهـای ترسناک. سیخ اجاق.
قاراجیغا: (Qaracığa) کنایه.
قاراجیق: (Qaracıq) سـیه چـرده. تخـم علف. انگل. مردمک.
قارا جیگر: (Qara ciyər) جگرسیاه. سیه دل. بزدل.
قاراجیل: (Qaracıl) سیه چرده.
قـارا جهـنم: (qara cəhənnəm) جهـنم سیاه. قهوه ای تیره.
قـاراچ: (Qaraç) حفـره. سـوراخ. کاربراتور. هوس. منظره. ظاهر.
قارا چاپلاماق: تهمت زدن.
قارا چاتما: (Qara çatma) سـوراخهایی که برای احداث اسکله در دیوار ایجاد کنند. بوقلمون.
قارا چاتی: (Qaraçatı) آشپزخانه. قبر.
قارا چاغی: (Qaraçağı) گهواره.
قارا چاغین: (Qara çağın) چـوب بلنـد در ارابه میان یوغ و ارابه.
قاراچاق: (Qaraçaq) کشو. قوطی.
قارا چالا: چالهٔ پر از نفت سیاه.
قـارا چالاغـان: (جـان) کورکـور سـیاه. (Milvus migrans).
قارا چالان: (Qara çalan) افترا زننده.
قارا چالقی: (Qara çalqı) اتهام.
قارا چالما: (Qara çalma) اتهام. بهتان.
قارا چالماق: (Qara çalmaq) اتهام زدن. از دور سیاه به نظر رسیدن.
قـارا چـالوا: (Qara çalva) حلـوای معمولی. حلوای آرد.
قـارا چـالی: (گیـا)(Qara çalı) ← داغ آرمـودی. چـالی تیکـانی نیـز گوینـد. خس و خاشاک. دو بهم زن. انگل.
قارا چالیت: (گیا) درختی که به عنـوان دیوار در کنار مزرعه بکارند.
قارا چالیش: (Qara çalış) افترا زنی.
قارا چام: (گیا)(Qara çam) کاج سیاه. صنوبر. باد سرد جنوب غربی.
قـارا چامقـاراق: (Qara çamqaraq) آلاچیق بزرگ. خانهٔ پدری.

قارا چوبه

قارا چاناق: نامرتب. خسیس.
قاراچاو: (Qaraçav) پای بست. اسکلت. طناب محکم.
قارا چای: رود تیره رنگ. رود بزرگ.
قارا چایبر: (گیا) تلخک. (Lolium)
قارا چپیش: بازی قایم موشک.
قارا چر: (Qara çər) نـوعی بیمـاری در اسبان. ← آت چری.
قارا چرشنبه: چهارشنبهٔ آخرسال کـه بـه زیارت اهل قبور روند.
قاراچقی: (Qaraçqı) تاریکی. مترسک.
قـارا چکچکـی: (جـان)(Qara çəkçəki) چک ابلق. (Saxicola caprata).
قـارا چکمـک: (Qara çəkmək) سـیاه کشیدن. روی چیزی را با پارچـهٔ سـیاه پوشاندن. تریاک کشیدن.
قـارا چکیرتگـه: (جـان)(Qara çəkirtgə) جیرجیرک.آبدزدک.
قارا چنگل: (جان) خرچنگ.
قارا چو: (Qaraçu) فـالبینی کـه در آب فال می بیند.
قارا چوبه: (گیـا)(Qara çübə) امشـک. پنج انگشت. پنج برگ. سیاه لک.
قارا چوپ: (Qara çöp) زمین آیش.
قارا چوپلـه مـه: (گیـا)(Qara çöpləmə) بگـین. گیـاه کریسـتوفر. تـوت مـار. بوگبان. علف ساس. ← بوینوز اوتی.
قارا چوخـا: (Qara çuxa) بخـت. طـالع. رمـز بخـت. سـیاهپوش. خوشـبخت. موجودی در آسمان که کوکب اقبـال فرد روی زمین است و به باور مردم تـا برکار است، صـاحبش بـر زمـین غـرق نعمت است و چـون خوابیـد، روزگـار صاحبش خـراب مـی شـود. موجـودی که در بیرون از خانه است و دیده نمی شود و هنگـام بیـرون رفـتن بایـد بـه او سلام کرد. در قدیم گفته مـی‌شـد کـه هـر کـس قـره چوخـایی دارد کـه کارهای او را سامان مـی‌دهـد و باعـث خیر او می‌شود. ممکـن اسـت کـه هـر خانه نیز قره چوخایی داشته باشد. گفته مـی‌شـد کـه مـاری در قسـمت اسـبان طویلـه زنـدگی مـی‌کنـد کـه او قـره چوخای خانه است و کشـتنش مکـروه بود. کسی که رفع و رجـوع کارهـای

یک محله در دستان اوست.
قارا چوخور: (Qara çuxur) سیاه چال.
قارا چوْر: (Qara çor) شمشیر. شمشیر دراز. ارتش مردمی. پیاده نظام. فلاکت بزرگ. بلای سیاه. جن خبیث. بصورت «قراچور» وارد فارسی شده.
قارا چؤرک اوْتو: (گیا) ← ارکک چیمن اوْتو. (Nigella Sativa)
قارا چوْرلو:(Qara çorlu) دارندهٔ شمشیر دراز. سیاه سوختهٔ مریض احوال. لاغر. سیاه. مریض. ازعشایر قره داغ.
قارا چؤرؤک: (Qara çürük) سیاه سوخته، پژمرده و پوسیده.
قاراچوق: (Qaraçuq) تخم گیاه.
قارا چؤکل: (Qara çökəl) نیزار باتلاقی.
قارا چول: (Qara çul) سیاه جامه. به صورت «قراچول» وارد فارسی شده.
قارا چولام:(Qara çulam) شیرازه فرش.
قارا چوللن: (Qara çüllən) مرد سبزه و میان بالا.
قارا چوْلو: (گیا)(Qaraçolu) بوته.
قارا چوْودار: (گیا)(Qara çovdar) ارجوت. جویدار.
قارا چؤهره: (گیا)(Qara çöhrə) درخت سرخدار.
قاراچی: (Qaraçı) کولی. نگهبان. ژاندارم. شاهد. ناظر. پیاده. سرباز پیاده. غارتگر. زیبا. گدا. جادوگر. کارمند. کاهن. فالگیر. جیغ جیغو. سلیطه. قرشمال. خسیس. مفتری. مرتجع. غوغاگر. گونه‌ای آهنگهای عاشیقی. یکی از کوکهای اصلی سازها. رجال سایره. بصورت «غرچی» وارد فارسی شده است.
قاراچی اینگی: (Qaraçı inəyi) اسب عصّاری. کارکن.
قاراچی بوْرجو: (Qaraçı borcu) قرض پراکنده و کم.
قارا چیچک: (Qara çiçək) آبلهٔ خونی. نوعی گیاه زینتی از تیرهٔ گل سرخیان با گلهای معطر است.
قارا چیخار: ابریشم نامرغوب.
قارا چیخی: (Qara çıxı) دلمهٔ برگ.
قارا چیخین: (Qara çıxın) خبر بد. دمل بزرگ. ذات الریه.

قارا چیریک: (Qara çirik) سرباز ساده. سرباز نامنظم.
قاراچی دؤگؤنوْ: (Qaraçı düyünü) (جشن کولی) تجمع بی نظم.
قاراچی دیلی: (Qaraçı dili) (زبان کولی) زبان رمز آلود.
قارا چیرا / قارا چیراق: چراغ قدیمی. چراغ نفتی.
قاراچی ساواشی: (Qaraçı savaşı) (جنگ کولی) کشمکش پر از دشنام که سر مسائل کوچک رخ دهد.
قاراچی شوْرباسی: (آبگوشت کولی) مسئله که عدهٔ زیادی به آن بپردازند.
قاراچیق: مردمک چشم. طمعکار.
قاراچی قیز: (دختر کولی) زیبا.
قارا چیگله: (Qara çiylə) خاک خام.
قاراچیل: (Qaraçıl) ← قاراشین.
قاراچیلا: (Qaraçıla) ثروت. دارایی.
قاراچیلار: (Qaraçılar) عوام الناس.
قاراچیلاق: (Qaraçılaq) ثروتمند.
قارا چیلن: (جان)(Qara çilən) لک لک. باران ریز درهوای مه آلود.
قاراچیلیق: کولی بازی. کولی گری.
قاراچیماق: داد و بیداد کردن.
قارا چیمن: (Qara çimən) چمنزار بزرگ. روستایی در اوجان.
قارا حیله: (گیا)(Qara hilə) حیلهٔ سیاه.
قاراخا: (Qaraxa) افترا. افترا زننده.
قاراخالچی: چشم بند. حقه باز.
قاراخان: (Qaraxan) حاکم ولایت که گردن فرازی نماید و جاه طلبی نماید. حاکم بزرگ یا نیرومند. حاکم شمال. گندمگون. سیاه چرده. حاکمی که از تباری معمولی باشد یعنی خانزاده نباشد و با کوشش فردی به حکومت دست یابد. حاکمی از تبار ماه. بگفتهٔ کاشغری، عنوان «قارا» تنها به خانهای

قارا خوروز

خاقانیه داده می شد. (ناپ).
قاراخانیم: خانم بزرگ. زن سیاه (ناد).
قارا خبر: (Qara xəbər) خبر بد.
قارا خت: (گیا)(Qara xət) علف هرزی با برگهای بزرگ.
قارا ختیر:(Qara xətir) ختنه کننده.
قارا خردل: (گیا)(Qara xərdəl) لفسان. خردل سیاه.
قارا خرمن: (گیا)(Qara xərmən) نخود سبز بو داده.
قارا خزک: (گیا)(تیرهٔ اسفناج) (Qara xəzək) سیاه تاغ. گیاهی از تیرهٔ اسفناجیان. (Haloxylon aphyllum)
قارا خلق: (Qara xəlq) تودهٔ مردم.
قارا خلیلی: (گیا) انگور سیاه.
قارا خوْروز: (جان)(Qara xoruz) سیاه خروس قفقازی. (Lyrurus mlokosiewiczi).
قارا خیرتدک: (Qara xirtdək) محتضر.
قارا خیرمان: خوشهٔ تازهٔ گندم بو داده.
قارا دابان: بدبین. بدقدم. زخمی که در پای بدون نعل پیدا شود. زیر زمین.
قارا داداق: (Qara dadaq) خسیس.
قارا داداقلی: (Qara dadaqlı) پافشار.
قارا داری: افیون. شیرهٔ تریاک.
قاراداس: (جان)(Qaradas) دارکوب.
قارا داش: (Qara daş) سنگ بزرگ. سنگ حجرالاسود. بازالت. جریمه. جزا. ذغال سنگ.
قارا داشیق: (Qara daşıq) ماشین باری.
قارا داغ: (Qara dağ) کوهستان پهناور. تخمهای سیاه که داخل گندم دیده شوند. منطقه‌ای پهناور و کوهستانی در جنوب رودخانهٔ ارس که اهر و کلیبر و ورزقان از شهرهای آن است. گیاهی با لکه های سیاه.
قارادا گمی اؤزدؤرمه: کار ناممکن.
قارادال: (گیا)(Qaradal) درخت بیدی با شاخهای سرنگون، سخت و مقاوم. درخت بی ثمر.
قارا دالاق: (Qara dalaq) نوعی بیماری که با باد کردن لب و دهان و غیره در اثر سرما بروز کند. عصبی. سریع.
قارا دالاق ائتمک: از پا انداختن. از نا انداختن. دواندن و خسته کردن.

قارا دام: دخمه. قبر. مزار. آشپزخانه. خانه‌های بومی در مناطق کشاورزی و دامداری آذربایجان که در سقف آن سوراخی برای نفوذ نور و روشنایی و خروج دودتعبیه شود.ساختمان بزرگ.
قارا داماز: ورید. سیاهرگ.
قارا داماق: دندان ریخته. کم حرف. خسیس. پرخور. گنجشک معمولی.
قارا داماقلی: (Qara damaqlı) پافشار.
قارا دامقا: (Qara damqa) فرمان خاقان ترکستان. مُهر با مرکب سیاه رنگ.
قارا داملا: (Qara damla) مرضی که یکباره بدن را فرا گیرد.
قارادان: (جان)(Qaradan) زنبور نر. یکباره. ناگهانی.
قارادان قوشاتما: محاصرهٔ زمینی.
قارا دانه: (گیا)(Qara dana) یاسمن البر. یاسمن زرد. یاس زرد. در زنگلان به زالزالک می گویند.
قارا داوار: (جان) بُز موبین.
قارادای: (Qaraday) بیهوده. عبث.
قارا دایاق: (Qara dayaq) چماق. گرز. هجوم عام و غوغای اوباش که با چوب دست، جنگ کنند.
قارا درلی: (Qara dərli) جدّی.
قارا دریلی: سیاه پوست. زنگی.
قارا دغل: (Qara dəğəl) حیله گر.
قارا دلیک: (Qara dəlik) سوراخ سیاه. آلت زنانگی. سیاهچاله.
قارا دمیر: (Qara dəmir) تیرآهن. آهن چکش خورده. (ناپ).
قارا دنیز: (Qara dəniz) دریای شمال. دریای سیاه.
قارا دورا: (Qara dura) گندمگون.
قارا دؤرد: (Qara dörd) چهارنعل.
قارا دؤروق: (Qara doruq) حد نهایی.
قارا دوز: (Qara duz) بسیار شور.
قارا دؤزن: (Qara düzən) رسم قدیمی. هرج و مرج. همیار چوپان. ناشی. تازه کار. باسواد. نوعی تنبور که چهار تار دارد. ساز کوچک. به صورت«قارادوزان» در معنای اخیر وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.
قارا دوْغان: (جان)(Qara doğan) شاهین سیاه. (Falco eleonorae) .

قارا دوْغرام: قسمت بی چربی گوشت.
قارا دوْغراماق: فال بد زدن.
قارا دوْغما: سیه فام. (ناپ).
قارا دؤگؤمجک: (Qara düyümcək) گره روده.
قارا دول: (جان)(Qara dul) عنکبوت بیوه سیاه. نوعی عنکبوت بزرگ، سمّی و گندمگون که جفت خود را می کشد. (Latrodectus mactans). زن شوهر کش.
قارا دوْلما: (Qara dolma) دلمهٔ برگ.
قارا دوْمبالاق: (گیا) زیتون.
قارا دوْن: (گیا)(Qara don) برگ نو.
قارا دوْن: (Qara don) زن نازا. سیاهپوش. شوم. بد قدم. عبوس.راهب.
قارا دوْنلو: (Qara donlu) گناهکار.
قارا دوْنلوق: یخبندان شدیدی که پس از آب شدن برفها فرا رسد.
قارا دووَاق: (Qara duvaq) تازه عروس بیوه. سیاهپوش. سوگوار. دختری که ازالهٔ بکارت شده. دختری که به علت ازاله شدن بکارت، از طرف شوهر رانده شده است.
قارا دوه: (Qara dəvə) شتر سیاه. اجل.
قارادی: کالای فراوان و بدون فروش.
قارا دیرناق: (Qara dırnaq) سیاه ناخن. بد عمل. قمار بازی که همیشه از دیگران ببرد. مجرّب. کار کشته. زحمتکش. صیّاد ماهر. شکارچی زرنگ. خسیس.قرقی (پرندهٔ شکاری).
قارا دیش: (جان)(Qara diş) قوچ بزرگتر از سه سال.
قارا دیغان: (Qara dığan) حیوانی که تازه چشم باز کرده بویژه بچهٔ قورباغه که تازه از تخم درآمده است.
قارا دیغیل: (Qara dığıl) بیماری خونمردگی یا انسداد خون در احشام.
قارا دیل: (Qara dil) زبان محلی. زبان

قارا دوغان

مردم عادی. زبان یا اصطلاحات رمزی رایج در میان افراد یک گروه تبهکار.
قارا دیملیت: (جان)(Qara dimlit) انگور سیاه مناسب برای تهیهٔ بکمز.
قارا دیمدیک: (جان)(Qara dimdik) قوی نوک سیاه.
قارا دینج: (Qara dinc) سوت و کور.
قارا دینلی: (Qara dinli) کافر.
قارا دینمز: (Qara dinməz) سوت و کور. بی‌سر و صدا.
قارار: (Qarar) جوال. کیسه.
قاراراش: (Qararaş) نمایش. نمود.
قاراران: (گیا) نوعی گیاه علفی دیرسال که در چراگاههای زمستانی روید.
قارارتما: سیاهی. برنامهٔ خاموشی برای در امان ماندن از دید دشمن.
قارارتماق:(Qarartmaq) سیاه گردانیدن.
قارارتی: (Qarartı) گلیم. نمد.
قارارتیق: (Qarartıq) سایبان.
قارارتی یئلی: باد باران آور.
قارارجاق: محل نگهداری گوسفندان.
قارارماق: تاریک شدن. تیره شدن.
قاراز: (Qaraz) خُم بزرگ. کینه. انتقام.
قارازا: (Qaraza) راهب. کشیش.
قارا زابا: (جان)(Qara zabba) شتر نر. لوک سیاه رنگ با زانوان ضخیم.
قارازاق: (جان)(Qarazaq) کلاغ سیاه.
قارازان: رهبر. پیشوا. پیامبر. آوانگارد.
قارا زلوه:(Qara zəlvə) ← قول باسدی.
قارا زورنا: (Qara zurna) سُرنا با صدای زیر. نواخت مشترک دو سُرنازن.
قارازی: پیش نویس. چرکنویس.
قارازیق: (Qarazıq) غیرت. همّت.
قارا زیرتیق:(Qara zırtıq)چرکین. سیاه.
قارا زیره: (گیا)(Qara zirə) تاتوره.
قارا زیله: (گیا)(Qara zilə) ← قره میخ.
قاراژ: (Qaraj) پارکینگ. آلت زنانه.
قاراس: (Qaras) خُم بزرگ. سیاهی. صدای شکستن چوب خشک.
قارا سئودا: (Qara sevda) مالیخولیا.
قارا سئومز: (Qara sevməz) منزوی.
قارا سئومیش: (Qara sevmiş) آفت سیاهی دانه های گندم.
قاراسا: (Qarasa) مترسکی که از چوب و پارچه درست کنند و بر بالای

درخت توت نصب کنند.
قـارا سـابان: (Qara saban) شـخم زدن مزرعـه در بهـار و رهـا کـردن آن بـه آیش. خیش بزرگ.
قاراسات: (Qarasat) توفان.
قارا ساچ: (Qara saç) سیه زلف (ناد).
قارا ساری: زردتیره.یرقان اسود(مرض).
قارا ساریلیق: (Qara sarılıq) دملی میـان لب بالایی و دندان.
قارا ساغری: پوست روی قبضهٔ خنجر.
قاراساغو: (Qara sağu) مرثیه. نوحه.
قارا ساق: شوم. بدیمن. عبوس و ترشرو.
قارا ساققال: ریش سیاه. فقیر.
قارا ساققیز: زفت. قیر. قطران.
قاراسال: (Qarasal) سیاهگونه. سیه فام.
قاراسالبار: (جـان)(Qara salbar) نـوعی کرکس. (Otogyps calvu).
قـارا سـالقین: (Qara salqın) تـرس از شیوع بیماری خطرناک.
قاراسـان: قانقاریـا. مـرگ بخشـی از بافتهای بدن بر اثر نرسیدن خون کافی، ضربه یا عفونت. عامیانه. بدبین.
قارا ساناغا: فکر پلید. اندیشهٔ زشت.
قارا ساناق / قارا سانالی: بداندیش.
قارا ساناماق: خیانت یا اهانت کردن.
قارا ساوات: سیاهکاری روی نقره.
قارا ساوالا: مزرعهٔ همواره مرطوب.
قارا ساياق: (Qara sayaq) سیاه گون.
قارا سرگی: (Qara sərgi) انگوری سیاه، گرد و ترش.
قاراسقان: (Qarasqan) مرد لاغر.
قاراسقی: (Qarasqı) تاریکی.
قاراسماق: تقلا کردن. غیرتی شدن.
قارا سوْ: (Qara so) زمین آبیـاری شـده. زمین صاف.
قـارا سـو: (Qara su) آب سیاه (نـوعی بیمـــاری چشـــم). (Amaurose). آب خروشان و ویرانگر. خستگی. آبی کـه به صورت سنگین جـاری شـود. شـیرهٔ معده. رود. دریا. آب چشمه.
قارا سو ائنمک: (Qara su enmək) خسته شدن.
قـارا سـوْپوْرگه: (گیـا)(Qara süpürgə) نوعی تلخه. (Artemisia Scoparia)
قارا سودان قایماق توتماق: (Qara sudan qaymaq tutmaq) از آب کره گرفتن.
قارا سور:(Qara sür)کوپه(ماشین.قطار).
قارا سـوْران: (Qara soran) زیـاد سـؤال کننده. پرسشگر. کسی که با پرسشهای زیاد انسان را بیزار کند. خراجی که از روستاها گرفته می‌شد. حریص.
قـارا سـوْرن: (Qara sürən) سـرهنگ محافظـان قافلـه. آنکـه بـه سـرکردگی گروهـی از جانـب پادشـاه در راههـا نشیند تا قوافل را از منـازل مخـوف بـه سـلامت بگذرانـد. امنیـه. ژانـدارم. بـه صورت «قره سوران» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
قارا سوْرمک:(Qara sürmək) اتهام زدن.
قارا سوْز: (Qara söz) نثر. زبان محاوره. زبان رایج تبهکاران.
قاراسـوْغان: (گیـا)(Qara soğan) پیـاز سیاه (Alliumnigra.lil)
قاراســوْغول: (Qara soğul) مزرعـهٔ همواره مرطوب.
قارا سوْگوْد: (گیا)(Qara söyüd) نـوعی بید. شجر الخلاف.
قـارا سـوْل: (جـان)(Qara sol) مـاهی خوراکی (Virmba virmba)
قـارا سـولاری: (Qara suları)آبهـای ساحلی یا سرزمینی.
قارا سولاق / قارا سـوللوق / قـارا سـولوق: (Qara sulaq) مزرعهٔ همواره مرطوب.
قارا سوْم:(Qara som)سکهٔ ۲۵ کوپکی.
قارا سوْنقور: ← قارا شونقار.
قارا سوو: (Qara suv) چشمه. منبع.
قـارا سـوواق: (Qara suvaq) کـاه گـل اندود. اتاقی که دیوارهایش کاه گلی است و گچکاری نشده است.
قارا سوْی: غیر اشرافی. حاصلخیز.
قارا سـویک: (Qara süyək) غـلام زاده. غیر اشرافی.
قـارا سـوْیوق: (Qara soyuq) زمهریـر. سرمای شدید←ایگیرمی دؤردمؤسوم.
قارا سیچان: (موش سیاه) دوبهم زن.
قارا سیخماجا: نوعی بیماری کودکان.
قاراسیز: (Qarasız) بدون خورشت.
قاراسیق: (Qarasıq) بدبین.
قاراسیمان: (Qarasıman) گندمگون.
قاراسینا: (Qarasına) غیاباً. الله بختکی.
قارا سینک: (جان)(Qara sinək) مگـس خانگی. (Stonoxys musca domestica culcitrans,)
قاراسینی آلماق: نزدیک شدن.
قاراسیا: (گیا)(Qarasıya) آلبالو.
قـــاراش: (Qaraş) حریـــف. رقیـــب. عظمت. هیبت. فتنه. خوشهٔ انگور سیاه. کمی بزرگ. نگاه. (ناپ).
قاراشا: (Qaraşa) فتنـه. مداخلـه. طبقـهٔ فقیر. رعایا. منتظـر. مـاه آبـان (گـویش قزاقی). به صورت «قـرش» وارد لهجـهٔ لبنانی زبان عربی شده است.
قـارا شـاخ: (Qara şax) حجلـهٔ سـیاه. حجلهٔ جوانمرگ شده.
قاراشـــاق: (Qaraşaq) زیـــان دیـــده از فراوانی چیزی (مانند باران). دانه نبسـته به دلیل باران زیاد.
قاراشاقشاق: (جان)(Qaraşaqşaq) پرنـدهٔ آوازخوان از راستهٔ گنجشک سـانان و تیرهٔ کلاغها، دارای پرهای سیاه.
قاراشاقیلداق: (جان)(Qara şaqqıldaq) نوعی عقاب. (Aquila melameatus).
قارا شام: (گیا) کاج فرنگی. (Larix)
قارا شامال: (Qara şamal) باد بی باران.
قاراشچی: (Qaraşçı) رشوه خوار.
قـــاراش خـــان: (Qaraşxan) خـــدای تاریکی در باور ترکان.
قاراشسیز: بی صاحب. مستقل. مستبد.
قاراشقی: (Qaraşqı) طوفان. غوغا. بلوا.
قاراشـلی: (Qaraşlı) امّـت. تـابع. مریـد. مقلّـد. مهیـــب. متعلـــق. منســـوب. مربوط.تحت نظارت. خوش منظره.
قاراشلیق: مسئله. معضل. مربوط.
قاراشـماق: (Qaraşmaq) منتظـر مانـدن. به همدیگر نگـاه کـردن. دیـده شـدن. مراعات کردن. مراقبت کردن.
قاراشمیش:(متفا) ← قاریشمیش.
قـارا شـنبه: (Qara şənbə) روز نحـس. نحوست ایام هفته.
قارا شوْرا: (گیا)(Qara şora) گیاه علفی یکساله در شوره زار. ← سارسازان.
قارا شـوْربا: (Qara şorba) پیـاوه. نـوعی آبگوشت ترکمنـی بـدون ادویـه هـای رنگی که به آن ریزه های نان ریزند.
قـارا شـونقار: (جـان)(Qara şunqar) شاهین سیاه. غـلام تـرک. بـه صـورت

«قراسنقر» وارد فارسی شده.
قاراشیت: (Qaraşıt) خاقان اعظم.
قاراشیق: (Qaraşıq) رابطه. مناسبت. پرستاری. مردمک چشم.
قاراشیلماق: مراقبت شدن.
قاراشین: (Qaraşın) سبزه. گندمگون.
قاراشیان: (Qaraşıyan) منتظر.
قارا عالم: (Qara 'aləm) شب.
قارا عذاب: (Qara 'əzab) جهنم.
قارا عرب: (Qara ərəb) زنگی.
قاراغا: شب. گرفتار. بی دست و پا.
قاراغات: (Qarağat) ← قاراقات.
قاراغاج: (Qarağac) ← قاراآغاج.
قاراغاچی: (Qarağaçı) چنبر. حلقهٔ گرد بالای چادر.
قاراغال: (Qarağal) نشانگاه. هدف.
قاراغاللی: (Qarağallı) مسند. تکیه گاه.
قاراغـــان: (گیـــا)(Qarağan) لادن (Tropaelum). خارزار. علف شور.
قاراغاندا: نسبتاً. در قیاس با.
قاراغانلیق: (Qarağanlıq) ویرانی.
قاراغای: (گیا) کاج. کوکنار.
قاراغایچی: (Qarağayçı) هیزم شکن.
قاراغی: [دیو](Qarağı) چوبی که سر آن مانند داس است و برای چیدن میوه کاربرد دارد. سیاه. سیاهی. زاج. شبانه.
قارافا: (Qarafa) صُراحی. ظرف شراب.
قارا فاتما: (جان)(Qara fatma) سوسک حمام. (Carabus). جیرجیرک. ارابهٔ اسبی حمل جنازهٔ مسیحیان.
قارافول: (Qaraful) دامنهٔ تپه های بلند.
قاراق: [دیو](Qaraq) مردمک چشم. هدف. انتظار. آماج.
قارا قئیید:(Qara qeyid)شومی.نحوست.
قاراقا: (Qaraqa) خبرچین.
قارا قابار: (Qara qabar) پینه.
قارا قابارجیق: (Qara qabarcıq) سیاه زخم. نوعی بیماری که از راه پوست گوسفندان به انسان نیز سرایت می کند و به صورت دمل ظاهر می‌شود.
قارا قاباق: آدم ترسناک و اخمو.
قارا قابان: (جان) قارچی که موجب مرگ کرمهای ابریشم می‌شود.
قارا قابیق: میوهٔ درخت شاه بلوط.
قارا قاپاق: خفه کن سماور.
قـارا قاپتـال: (Qara qaptal) نوعی بیماری در احشام.
قارا قاپی: (Qara qapı) مهمان گریز.
قارا قاپیر: (Qara qapır) دلمهٔ برگ.
قارا قـات: (گیـا)(تیرهٔ زرشک) (Qara qat) بارانک. آلول. خولنجان. انگور فرنگی. تاجریزی. قوش اوزومو. قره میخ. قادین توزلوغو و تیکان اوزومو نیز گوینـد (Alpinia officinarum). پوست کلفت. بی ناموس. خبیث. بدطینت. شرور. فلاکت. هیولا. عظیم الجثه. مهیب.

قارا قات

قارا قاتمـا: (Qara qatma) خمیر بدون مایه. نام نوعی ملخ سیاه. بوقلمون.
قارا قاتی: نابسامان. پریشان. آشفته.
قارا قاتیر: (Qara qatır) ذغال.
قارا قاتیق: آش بدون کشک.
قارا قاچـاق: (جـان)(Qara qaçaq) مار موشخوار خاوری. (Ptyas mucosos).
قارا قاچـان: (جـان)(Qara qaçan) الاغ. کره الاغ. کوچرو. سگ گله.
قارا قادا: (Qara qada) حادثهٔ تلخ.
قارا قار: (گیا)(Qara qar) ملج. نارون. (قره آغاج).
قارا قاراغای: (گیا)(Qara qarağay)ناجو (نوعی درخت کاج)
قارا قاراق: [دیو](Qara qaraq) مردمک یا سیاهی چشم.
قـارا قاراقـات: (گیـا)(Qara qaraqat) انگورفرنگی سیاه دانه.
قـارا قـاراقچی: (Qara qaraqçı) سرباز ساده. بصورت «قاراقرقچی» در معنای سربازی که در پادگانها آموزش دیده، وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.
قارا قارشی: (Qara qarşı) متقابل.
قارا قارقـا: (جـان)(Qara qarqa) کلاغ سیاه. زاغ. (Raven) آدم پیر که موهایش سفید نشده باشد.
قارا قاریشقا کیمی: بی‌شمار.
قارا قاریقای: (گیا) کوکنار.
قارا قارین: (جان)(Qara qarın) باقرقرهٔ شکم سیاه. (Pterocletes orientalis)
قـارا قـاز: (Qara qaz) ← قاراباتداق (Phalacro corax).
قارا قاز آیاغی: (گیـا)(Qara qaz ayağı) زنگی دارو. عقربان.
قارا قازان: (Qara qazan) دیگ بزرگ. آبگیر بزرگ که معمولاً در درون درّه‌های عمیق قرار دارد و چون کف آن از سنگ است، آب به مدّت زیادی در آنجا می‌ماند.
قارا قازین: (گیا) ← قیزیل آغاج.
قـارا قـاش: (Qara qaş) ابروسیاه. سیه ابرو. نوعی ماهی که در آبهای شیرین زیست می کند و از گیاهان پوسیده تغذیه کند. عقاب (phalacrocorax). گوسفندی با بدنی سفید و سر و دهان سیاه وبا خالهای قهوه‌ای یا سیاه بر بدن. نوعی خربزه. (ناد).
قارا قاشقا: (Qara qaşqa) حیوان سیاه با پیشانی سفید. نام اسب بابک خرمدین دلاور آذربایجان. نوعی بازی.
قارا قاشیق: (Qara qaşıq) ← دله مه.
قارا قاطی: (متفا) ← قاراقاتی.
قارا قـاف: (گیـا) خولیجان. خولنجان. خلنجان. خاولنجان. ریشه خسرودارو. خولنجان مصری. درخت تانبول.
قاراقاق: (متفا)(Qara qaq) ← قارا قات.
قـارا قاقچـا / قـارا قاققـا: (Qara qaqça) گردوی نامرغوب.
قاراقال:(Qaraqal)دیدنی. قابل مشاهده.
قاراقالپـاق: (Qara qalpaq) کلاه سیاه. یکی از اقوام ترک ساکن ازبکستان.
قاراقالچیق: (گیا) جو با خوشهٔ سیاه.
قاراقالیق: (Qaraqallıq) اغتشاش.
قاراقالیق: (Qaraqalıq) خبرچینی.
قارا قامیق: یقه آبی. عامی. عوام.
قاراقان: (گیا)(تیرهٔ اسفند) (Qaraqan) قیچ. شاه آغاجی. قیچ صحرایی. شاه اودونی و ایت اوزرلیک نیز می گویند. (Zygophyllum atriplicoides)(ناپ).

قاراقانا: (گیا)(Qaraqana) کارگانا.
قاراقانات: (جان)(Qara qanat) نوعی کبوتر بال سیاه. به صورت «قره قند» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
قارا قانچاق: زخم سیاه دست.
قارا قانچیر: (Qara qançır) خونمردگی شدید. سرطان.
قارا قاندیر: (Qara qandır) سیاه چرده.
قارا قانقاز: (جان) جعل (حشره).
قارا قانقال: (گیا) گل گوهری.
قارا قانقود: (Qara qanqud) سبزهٔ بلند قامت و باریک اندام.
قارا قانماز: کودن کامل.
قارا قاواق: (گیا)(Qara qavaq) تبریزی(Populus nigra)
قارا قاوال: (Qara qaval) تفنگ سرپر.
قارا قاوزا: (گیا) هویج وحشی.
قارا قاوورقا: تکه های کوچک گوشت که در تابه با روغن سرخ کنند.
قارا قاوورما: گوشت قیمه.
قارا قایت: ماشه. جوهردان.
قارا قایا: صخرهٔ بزرگ. قوی.(ناپ).
قارا قایتاق: کوه بلند سیاه.
قارا قایتان: هر چیز تیره و ظریف.
قارا قایغی: نگرانی. درد بزرگ.
قارا قایغیلی: ترسناک. کابوس.
قارا قاییت: تنبلی. هول. نگرانی.
قارا قاییش: (Qara qayış) عوامانه. پرطاقت. ردیف دوم یا جفت دوم از سه ردیف گاوهای نر گاوآهن.
قارا قایین: درخت میوه دار.
قاراقچی: (Qaraqçı) گدا. نگهبان. مترسک. حجاب. راهزن. شورشی.
قارا قسمت: اجل. قضا و قدر.
قاراقسیز: (Qaraqsız) پریشان. نامرتب.
قارا قفس: (گیا)(Qara qəfəs) اذن الحمار. زبان پس قفا. زبان در قفا. سنفیت. (Symphuytum)
قاراقا: (Qaraqqa) نفر چهارم در بازی.
قاراق قوباق: (Qaraq qubaq) نوعی آواز ناخوشایند کبک.
قاراقلاماق: (Qaraqlamaq) راهزنی کردن. به رنج انداختن.
قارا قلم: قلم ذغال. سیاه قلم.
قارا قلمه: (گیا) سپیدار.

قاراقلی: (Qaraqlı) سوگوار. کسی که نگاه نافذ دارد. هر چیزی که چشم دارد. بینا. بسیار شلوغ و پر سرو صدا. پرزحمت. دشوار.
قاراقلیق: (Qaraqlıq) قحطی. نیرو.
قاراقماق: سیاهی رفتن چشمها.
قارا قوْپور: (Qara qopur) مزرعه که در جنگل ایجاد شود.
قارا قوت: (Qara qut) حرام لقمه. حرام خور. شوم.
قارا قوتو: (Qara qutu) جعبه سیاه.
قارا قوْتور: بافتهای مرده‌ای که روی زخم التیام یافته به شکل لایهٔ سخت تشکیل می شود. نوعی خربزه.
قاراقوْجا: (Qara qoca) پیرمرد سالم و مقاوم. پیری که موهایش سفید نشده باشد. سار (پرنده).
قارا قوجاق: (Qara qucaq) نوعی کُشتی خاص ترکان که ریشهٔ آن به آسیای مرکزی می‌رسد. مانند کُشتی آزاد است. در این کُشتی پهلوانان به پاهایشان «پیرپت» می‌پیچند.
قاراقوْچ: (جان)(Qara qoç) اسب تنومند سیاه. ایلخی سیاه. چراگاه گلهٔ اسب. گلهٔ اسب.
قاراقوچقاچ: (جان)(Qara quçqaç) سار.
قاراقور: (جان)(Qara qur) کبک نر.
قاراقوْر: (Qara qor) ابله.مردمک چشم.
قارا قورا: (جان)(Qara qura) کلاغ دورنگ. آدم سبزه و لاغر اندام. کابوس. نام روحی پلید در باور ترکان.
قارا قورباغا: (جان)(Qara qurbağa) قورباغه‌ای حشره خوار در خشکی که زمان تخمگذاری دنبال آب می گردد. اوْتلو باغا نیز گویند. (Bufo)
قارا قوربان: (Qara qurban) حیوانی که در روز عید قربان سر بریده شود.
قارا قورت: (جان)(Qara qurt) عنکبوت سیاه. **قارا قورت حبّی:** آلبنداز ول. **قارا قورتلوجا:** (گیا)(Qara qurtluca) خامالاون اسود. اسد الارض.
قارا قوْرخو: (Qara qorxu) تهدید.
قارا قورساق: بی سواد. نادان.
قارا قورشاق: (Qara qurşaq) جن حیوانات در باور ترکان.

قارا قورو: (جان)(Qara quru) سولون. ← اورمان تویوغو.
قارا قوروت: (Qara qurut) مادّهٔ نیمه جامد تیره رنگی که در حقیقت جوشاندهٔ غلیظ آب کشک است. ترف. اسید لاکتیک. به صورت «قره قروت» وارد زبان فارسی شده است.
قارا قوروج:(Qara quruc) گروه تبهکار.
قارا قوروم: (Qara qurum) تنگ. تنگنا. فشرده. موقعیت قشلاقی.
قارا قوْز: (گیا)(Qara qoz) موتال. ملل. مولول. لارک.
قارا قوزئی: (Qara quzey) درّهٔ عمیق و آبگیری که آفتاب در آن نتابد. آبگیر بزرگ داخل دره.
قارا قوزقون: (Qara quzqun) (زغن سیاه) کسی که رنگ صورتش در اثر بیماری زرد شده باشد.
قارا قوزوروق: (جان) قاقم.
قارا قوسماق: استفراغ خونی.

قارا قوش

قارا قوش: (Qara quş) باز. پرنده‌ای سیاه رنگ با نوک خمیدهٔ قوی و پنجه‌های با قدرت. سیاه کوش. عقاب سیاه. قارا شونقور نیز گویند. چرخ ریسک. خدای پرندگان در باور ترکان. نوعی باز شکاری که توتم ترکان قشقایی بوده و پر آن را در متّکا یا روی کوه نصب می کردند تا انسان با توتم خود در ارتباط باشد؛ از خون آن به عنوان «اودوم» (وسیلهٔ شفای بیماران) استفاده می شده است. نوعی شاهین که معمولاً به صورت جفت (دو تایی) با هم زندگی می کنند و آنها را «دو برادر» هم می گویند. نوعی بیماری در اسبها که سُم پای اسب ورم کرده و باعث لنگیدن اسب می‌شود. نوک پاهای شتر. سیارهٔ مشتری.

همچنین به میخهای چوبی بزرگی نیز گفته می شود که بر نوک محور ارابه می‌زنند تا چرخ از محور جدا نشوند. به صورت «قراغوش» در معنای پرندهٔ شکاری سیاه، وارد فارسی شده.
قارا قوشا اینانماق: (Qara quşa inanmaq) هر چیزی را باور کردن.
قارا قوش اولدوزو: سیارهٔ مشتری.
قارا قوشلو: جن زده. مریض بدحال.
قارا قوْشون: میلیشا. ارتش مردمی.
قارا قول: (Qara qul) نوکر ساده. غلام سیاه. خدمتکاری که به شدت کار می کند. هیولا. غلامی که در اندیشهٔ جنایتی باشد. غلامی که در خدمت دشمن باشد.
قاراقوْل: (Qara qol) پاسگاه. منطقهٔ حفاظتی. چوبدستی ساده و معمولی. به صورتهای زیر وارد زبان عربی شده

قارا قولاق

است: «قاراغول»، «قراغول»، «قره غول» و «قره کون». بصورت Karakul وارد روسی شده است.
قارا قولا: (جان)(Qara qula) شیر.
قارا قولاق: (Qara qulaq) سیاه گوش. پروانگ (Melanotis caracal) نوعی گوسفند. گراز. خبررسان حاکم در زمان قدیم. ریکا. شخص یا گروهی که از جانب اعیان، امرا و خوانین در خانهٔ پادشاه گمارده می‌شد تا اخبار و اطّلاعات دربار را زودتر به آنها برساند. جاسوس. خبرچین. جغد. به صورت قره قلاغ وارد زبان فارسی شده است. اکسی تتراسایکلین (نوعی دارو).
قاراقوْلاماق: تعقیب کردن.
قارا قوم: (Qara qum) شنزار. کویر لم یزرع. نام صحرایی در ترکستان.
قارا قوما: (جان) ← قارا ایگنه.
قارا قومچاق: (Qara qumçaq) سیه فام.
قارا قوناز: نامی قدیمی برای مردان.
قارا قوْنجول: (Qara qoncul) جن زمستان در باور ترکان.
قارا قوندوق: کتری چدنی چای.
قارا قونو: [دیو](Qara qunu) نوعی بازی شبانه کودکان.
قارا قوْنورسو: (Qara qonursu) آنکه در زندگی رنج فراوان کشیده است.
قارا قوْوا: نی یا خیزران تازه.
قارا قوْواق: (گیا)(Qara qovaq) شالک. ← آغ کرنک.
قارا قوْومایا سالماق: (Qara qovmaya salmaq) تعقیب کردن. درتنگنا انداختن. به شتاب واداشتن.
قارا قوْووق: (گیا)(Qara qovuq) گیاهی که برای سنگ کلیه سودمند است.
قارا قوْوون: انبوهی آب رود در پاییز.
قارا قوی: (Qara quy) کور. نابینا. عفریت. دیو.
قارا قوْی: (جان)(Qara qoy) گوسفند مرینوس.
قارا قویروق: (جان)(Qara quyruq) قاقم. جیران. حالتی در سیب زمینی که بر اثر بارش باران، در زمین آب کشیده و سیاه می‌شود. حالتی بدتر از غیبت که ممکن است به دلخوری انجامد. بدشانس.
قارا قویماق: (Qara quymaq) نوار سیاه رنگ پایین شلوار.
قارا قویوق: (Qara quyuq) نامشخص. سیه فام.
قارا قوْیون امجگی: (گیا)(Qara qoyun əmcəyi) گیاهی با برگهای پهن و گلهای زرد که دارای نوعی سَمّ ضدّ حشره است و پشه و سایر حشرات از آن فرار می کنند.
قارا قوْیونلو: (Qara qoyunlu)(سیاه گوسفندی). خاندان ترک حکومتگر در ایران پیش از صفویه که در پرچمشان تصویر گوسفندی سیاه بود و احتمالاً توتم قبیلگی آنها بوده است.
قارا قیر: (گیا)(Qara qır) نوک عقابی (Horaninovia).
قارا قیرا: (Qara qıra) آنچه با خرت خرت خورده شود.
قارا قیران: بیماری شایع و مرگبار.
قارا قیرپیشیق: بیوتیت (شیمی).
قارا قیرخ: چلهٔ بزرگ. (ناپ).
قارا قیرما: آرد سبوس دار.
قارا قیرناق: (Qara qırnaq) کنیز سیاه. یک جن یا یک شخصیت شیطانی که به باور ترکان، در آب است و به انسانها در آب یا هنگام شنا کردن آسیب می زند.
قارا قیز: (Qara qız) دختر سیه چرده. الاغ نازا. تابه. نوعی انگور پوست کلفت. الههٔ پلیدی در باور ترکان(ناد).
قارا قیزدیرما: تب نوبه. تیفوس.
قارا قیزیل: نفت. طلای سیاه.

قارا قینیق

قارا قیسناق: بازیکن یا قماربازی که هرگز دستش خالی نمی‌شود. تو دار.
قارا قیش: (Qara qış) زمستان سیاه. زمستان سخت و یخبندان. ماه دی.
قارا قیشقیریق: سروصدا. الم شنگه.
قارا قیشلی:(Qara qışlı) جن زده. غشّی.
قارا قیغی: نفر آخر در بازی.
قارا قیلچیق: (Qara qılçıq) نوعی جو با داسه های سیاه.
قارا قیمیز:(Qara qımız) سرشیر سلطان.
قارا قینیق: (Qara qınıq) آویشن. مرزنجوش. (Origanum vulgare)
قارا قیمیاز: (Qara qıymaz) خسیس.
قارا کئچه: (Qara keçə) نمد سیاه. سیاه چادر. آلاچیقی که تیرکها به شکل دایره نصب و با نمد سیاه پوشانده شود.

قارا کاغذ: (Qara kağız) نامه یا کاغذی که حاوی خبر مرگ و یا خبر بد باشد.
قارا کپنک: (گیا)(Qara kəpənək) گیاه انگدان.
قارا کپنکلی: موجودی نامرئی و خیالی که معتقدند محافظ اموال و حیوانات افراد ثروتمند و نیکو کار است.
قارا کرکس: (جان)(Qara kərkəs) دال سیاه.
قارا کسسؤو: (Qara kəssov) بیماری گیاهی در حبوبات که از اثر فعالیتهای انگلهای آن بیماری در قسمت بندهای تنهٔ آنها دملهای سیاه پدید آورده، به گیاه و میوهٔ آن آسیب رساند. چوبی که با آن آتش اجاق و تنور را بکاوند.
قارا کؤپؤک: (Qara köpük) توت.
قارا کوْتان: (Qara kotan) گاوآهن. خیش بزرگ. آتاباباکوْتانی، آغاج کوْتانی، ایری بازی کوْتانی، بینه، چاتال، داراق، قیر و کل کوْتانی نیز می گویند. ← جوتچو شومو.
قارا کؤتؤک: (Qara kütük) چیزی که بر اثر بیماری سوخته و کوتاه مانده.
قارا کؤتؤک: (Qara kötük) بزرگ خانواده.
قارا کؤره: (Qara kürə) کورهٔ سنگی. کورهٔ نانوایی.
قارا کوزن: (جان)(Qara küzən) حیوانی که به هنگام خطر از خود بوی بد در دهد. قوخارجا نیز گویند.
قارا کؤک: (Qara kök) اساس. تبار.
قاراکوْل: (Qara kol) دست سیاه. مکان انتظار.
قارا کولاواد: (Qara kolavad) زمینی که ریشه های موجودش سوزانده شده.
قارا کؤلک: (Qara külək) باد شرقی.
قارا کؤلگه: (Qara kölgə) سایهٔ درخت گردو. هوای نیمه تاریک و گرگ و میش. انسان یا اندیشهٔ بد.
قارا کؤمؤر: (Qara kömür) ذغال سنگ.
قارا کؤنده: گل مخصوص پشت بام.
قارا کؤنلؤک آغاجی: (گیا)(Qara könlük ağacı) عسلبند. ضرو. درخت صمغ حسن لبه.
قارا کؤنؤک آغاجی: (گیا)(Qara könük ağacı) درخت صمغ. استرک.
قارا کؤنؤل: (Qara könül) سیاه دل.
قارا کؤینک: (Qara köynək) سیاه جامه. کسی که پیراهن سیاه پوشیده. عزاداران امام حسین (سلام خدا بر او باد) که پیراهن سیاه بر تن کرده‌اند.
قارا کؤینؤک: (Qara köynük) ورمهای دردآور که بر اثر سرما در هر جای بدن ایجاد شود. شخص مقاوم در برابر سرما.
قارا کؤیه: (Qara küyə) دوده. بید.
قارا کهر:(جان)(Qara kəhər)اسبی به رنگ قهوه‌ای سیر. بصورت «قره کهر» به همین معنا وارد فارسی شده.
قارا کیشی: عوام الناس. مرد قوی(ناپ).
قارا گئجه: (Qara gecə) شب دیرهنگام.
قارا گئییک: (جان)(Qara geyik) گراز.
قارا گئییم: (Qara geyim) لباس عزا.
قارا گروهچو: (Qara quruhçu) تبهکار.
قارا گزدیرن: (گیا)(Qara gəzdirən) لوبیا چشم بلبلی.
قارا گؤت: (جان)(Qara göt) اردک اردہ ای. (Anas Strepera).
قارا گؤج: (Qara güc) نیروی زمینی. نیروی طبیعت. دیکتاتور.
قارا گؤجؤر: (Qara gücür) توکل کننده. پشتگرم.
قارا گؤدن: (Qara gödən) کفل گنده، تنومند و چاق. حیوانی که بر اثر ضربه یا فشار، ناحیهٔ کفل و مخرجش سیاه شده باشد. بیماری بواسیر.
قارا گؤردؤم: (Qara gördüm) (سیاهی دیدم) نوعی بازی قایم باشک. گروهی مخفی می شوند و استاد آنها به نزد گروه دیگر رفته و به عنوان رئیس گروه جویندگان به یافتن مخفی شدگان می پردازد. اگر یکی را یافتند و استاد تأیید کرد که او یک از مخفی شدگان است، با صدای بلند گوید: «قارا گؤردوم» در این حال مخفی شدگان به تعقیب جویندگان پردازند و جویندگان باید خود را سریعتر به «ملته» برساند. اگر مخفی شدگان یار مشخص شده را پیشتر بگیرند، از او تا محل «ملته» سواری می گیرند.
قارا گورک: (Qara gəvrək) سبزه.
قارا گؤرؤنؤم: (Qara görünüm) سیاهی.
قارا گؤز: (Qara güz) آخر پاییز.
قارا گؤز: (Qara göz) خیال. سیه چشم. نشانه. نوعی خیمه شب بازی و نمایش سیاهها در ترکیه که قهرمان آن قاراگؤز نام دارد. به صورتهای «قرقوز»، «قاراقوز»، «قره جوز»، «قره کوز» و «کراکوز» به معنای خیمه شب بازی وارد زبان عربی شده است. همچنین نام نوعی درختچه است که میوه‌ای لذیذ به اندازهٔ سیب دارد. این میوه در ابتدا قرمز و سپس سیاه و رسیده می‌شود. (Amelanchier pərviflora). موش. (ناد).
قارا گؤز ائندیرمک: (Qara göz endiemək) کلک زدن.
قارا گؤز بالیق: (جان)(Qara göz balıq) ماهی سیاه چشم. نوعی ماهی به رنگ سیاه و گوشت سفید(Srgus rindeketto)
قارا گؤزل: (جان)(Qara gözəl) نوعی قوی سفید که دور چشمان و ابرویش سیاه است.
قارا گؤزلؤ: (Qara gözlü) سیاه چشم. معشوقه.
قارا گؤز لوبیا: (گیا)(Qara göz lobiyə) لوبیا چشم بلبلی.
قارا گؤزلؤک: (Qara gözlük) تظاهر به گریه. عینک دودی. بدبینی.
قارا گؤگ: (جان)(Qara göy) اسب سفیدبا لکه‌های سیاه.
قارا گؤگجه: (گیا)(Qara göycə) نوعی خربزهٔ با پوست مایل به سیاه و داخل سبز.
قارا گؤل: (گیا)(Qara gül) نوعی گل مانند بنفشه. گل سیاه. (ناد).
قارا گؤلک: (گیا)(Qara gülək) ماشک پاییزه.
قارا گؤللە: (Qara güllə) مادّهٔ سوختی از خاکهٔ ذغال.
قارا گؤلمز: (Qara gülməz) هوای گرفته و ابری.
قارا گؤلن: (Qara gölən) لشاب. زمینی

که از آب سیراب و برکه دار شده.
قارا گؤله: (گیا)(Qara gülə) سنگ دانه. سنگنک. نخودهندی. مول مولی.
قارا گؤن: (Qara gün) روز بدبختی.
قارا گون: (گیا)(Qara gəvən) گز انگبین. نوعی گوَن. به صورت تودهٔ بهم فشرده است. بیشتر به عنوان حفاظ استفاده شود. از زمین درمی‌آورند و دور چادرها و سکونتگاهها می‌چینند. خارهای زیاد و پر پشت دارد. گلهایش غذای زنبوران است. (گویش زنوز)
قارا گونئی: (Qara güney) جایی که آفتاب نبیند.
قارا گون داغارجیغی: (Qara gün dağarcığı) بدبخت.
قارا گؤنلؤ: (Qara günlü) بد روزگار.
قارا گؤنلؤک: (Qara günlük) ذخیره. بسیار بد. بی کیفیت. عنبر (گیاه).
قارا گؤون: (Qara güvən) بدگمان.
قاراگیرن: (Qara girən) برف آبدار. جوش آبدار بر بدن.
قاراگیله: (Qara gilə) سیاه ولیک. تیره‌ای از گیاهان مثل ذغال اخته مورد وآس. سیاه دانه (انگور). (Vaccinium Myrtillus) سیه چشم. عزیزدردانه. دلبر. نوعی ترانهٔ محزون و عاشقانهٔ آذربایجانی با تِم نوستالژیک(ناد).
قارال: (Qaral) سکون. راحت. قرار. نظر. دید. مدت. برده. غلام. کمک. یاری. گیره. قرارگاه.(ناپ).
قارا لئیلک: (جان)(Qara leylək) لک لک سیاه. نوعی پرنده با پاهای دراز و منقار خمیده و رو به پایین. چلتیک قارقاسی نیز گویند. (Ciconia nigra)
قارالا: (Qarala) رنگارنگ. سیاه و سفید. از حفظ.
قارا لاخ: (گیا)(Qara lax) گیاهی با برگ بزرگ و گلهای بنفش که ساقهٔ آن را پوست کنده و بخورند.
قارا لاخنا: (گیا) کلم ایتالیایی.
قارالار: (Qaralar) سیاهپوش. سیاهان.
قارالار مملکتی: کشور سودان.
قارا لاستیک: کفش لاستیکی.
قارالاش: (Qaralaş) شبیه. نظیر.
قارالاشماق: (Qaralaşmaq) سیاه تر شدن. به همدیگر کمک کردن.
قارالاق:(Qaralaq) پوسیده. بد. سیه فام.
قارالاما: تهمت زنی. دست نوشته.

قارا گیله

قارالاماق: (Qaralamaq) سیاه کردن. سیاه رنگ کردن. خط خطی کردن. خط کشیدن. تند و بد خط نوشتن. کاغذ سیاه کردن. نشان گذاشتن. درنظر گرفتن. متهم کردن. بدنام کردن. پیش نویس کردن. محصور کردن. اندیشیدن. از خار چپر کشیدن. دیدن. کمک کردن. توجه کردن.
قارالامان: (Qaralaman) خدمتکار.
قارالان: (Qaralan) بداخلاق.
قارالانقی: (Qaralanqı) متهم. مظنون.
قارالانماق: (Qaralanmaq) ترسیدن. نگران شدن. سیاه شدن. متهم شدن.
قارالتا: (Qaralta) سیاه سیاه. کاملاً سیاه.
قارالتقیس: (Qaraltqıs) مرکب. رنگ سیاه.**قارالتماق:**(Qaraltmaq)سیاه کردن.
قارالتی: (Qaraltı) سیاهی. شبح. سایه. لکهٔ سیاه. مترسک. خورشت. برتری.
قارالتیق: (Qaraltıq) پیشبند. گردگیر.
قارالتیم: (Qaraltım) گرفته.
قارا لچک: (Qara ləçək) زن بیوهٔ جوان. رو سری زنانهٔ سیاه رنگ. زن. خانم. زن سیاه پوش و عزادار. نام پرنده‌ای به اندازهٔ گنجشک که سرش سیاه و سینه‌اش سفید است.
قارالچین: (Qaralçın) سیه فام.
قارالداش: (Qaraldaş) همیار.
قارالدان: (Qaraldan) دمکن. پوششی فلزی که بر آتش گذارند. شعله پخش کن. درپوش سماور.
قارالقی: (Qaralqı) مرکّب. جوهر.
قارالماق: سیاه شدن. تاریک شدن. تیره شدن. کبود شدن (از خشم یا خفگی). خاموش شدن. کم سو شدن. از دور دیده شدن. سواد چیزی به نظر رسیدن. بند آمدن (نفس یا صدا). بدبخت شدن. رسیدگی شدن. شک کردن.
قارالمیش: (Qaralmış) سیاه شده.
قارا لؤک: (جان)(Qara lök) شتر سیاه سالخورده.
قارالی: (Qaralı) سیه فام. نسبت به. متهم. سوگوار. مشکوک. آشکار. گیاه خودرو. باطله (کاغذ). بدنام. بی شرف. حقوقدان. معشوق. (ناپ)
قارالیجا: (Qaralıca) سیاه رنگ. سیاه پوشیده. سوگوار.
قارالیغی آتماق: پریدن رنگ.
قارالیغینی سؤندورماق: (Qaralığını sondurmaq) پایان دادن به عزاداری و در اوردن پیراهن سیاه از تن عزادار که معمولاً با مراسمی ساده و نوشیدن چای انجام می شود.
قارالیق: (Qaralıq) سیاهی. تباهی. بدبختی. باغ انگور سیاه. بی ناموسی. رف. سکو. بازوبند سیاه به علامت عزا.
قارالیق توتماق: (Qaralıq tutmaq) به علامت عزا سیاه پوشیدن.
قارالی گؤگلؤ: (Qaralı göylü) کسی که لباس سیاه و سبز به علامت سوگواری پوشیده است.
قارام: (Qaram) مرز. کرانه. افق. خسیس. حرام. دلاور. جسور. گِلین. وابسته. تودهٔ انبار شدهٔ پنبه، علف و غیره. صدای بلند زنگ بزرگ و امثال آن. پرطاقت. کاری. همواره. همیشه. خانه نشین. خندق. توکل کننده. پشتگرم. قیافه. جمعیت. مردم. (ناپ).
قارا مئشه: (گیا) بلوط مذکّر.
قارامـا: (Qarama) شکلک. توسری. گِل. باتلاق و مرداب کنار رودخانه. تهمت زنی. مراقبت. سرکوفت. چرکنویس. هنگامه. خط بطلان.
قارامات: (Qaramat) ظلمت. غصه. اندوهگین. خویشاوند. سرمایه. دارایی. جن کابوس در باور ترکان. مسئولیت.
قارا ماتاق: (Qara mataq) سیه فام.
قاراماتچی: (Qaramatçı) فالبین. فالچی.
قاراماج:(Qaramac) سرخ کردنی. سرخ

شده. شاه بلوطی که از درخت بریزد.
قاراامار: (Qaramar) اسرافکار. ناشکر.
قاراماز: (Qaramaz) نوعی نوشیدنی که از ترکیب شیر و ماست بدست آید. علفی بیابانی که روی پشت بام بکشند.
قاراامازدان: (Qaramazdan) گرچه.
قاراماش: (گیا) گاودانه. قره دنه، کوروشنه و قره بورچاق نیز گویند.
قاراماشا: زن سیه چرده و لاغر اندام.
قارا ماشین: واگن باری.
قاراماق: (Qaramaq) نگاه کردن. متهم کردن. افتراءبستن. سرزنش کردن. ملامت کردن. مراقبت کردن. نفرین کردن. تاریک شدن. تیره شدن. خشمگین شدن. توجه کردن. به صورت «گراییدن» ترجمه و وارد فارسی شده. هرج و مرج. تحت نظر.
قاراما قایچی: متضاد. ناهمتا.
قارا مال: (Qara mal) گلهٔ گاو. حشم. چهارپا. دام. دواب. حیوانی که سر آن بزرگ باشد. بازرسی. نادان. ابله.
قاراامالاق: (جان)(Qaramalaq) حیوانی که دهان و دماغش سیاه باشد.
قاراامالان: (Qaramalan) اغتشاش.
قارا مالا: آنکه بدون رفتن به مدرسه با سواد و ملا شده باشد. دعا نویس.
قاراماليق: باتلاق. تله.دام. جسارت.
قاراماما: (گیا)(Qara mama)) تمشک.
قارامان: سیاه تن. سیاه چشم. دلاور. پهلوان. نوعی گوسفند با دنبهٔ چربی و پر. بی پناه. باوجود. باد غربی. (ناپ).
قارا مانان: (Qara manan) دود سیاه.
قارامانجا: خاویار. کلم سیاه.
قارامانچا: خالص. بی خانمان.
قارامانچی: قصاب. غارتگر.
قارا ماندالاق: (گیا) خارشتر.
قارامانی: زردآلوی خشک بی هسته.
قاراماى: نفت سیاه. آسفالت.
قاراماياق: بی سواد. عامی.
قارام ایشیق: (Qaram ışıq) سرخی فلق.
قارا متال: (Qara metal) آهن.
قارامتور: (Qaramtur) سیه فام.
قارامته: (Qaramtə) سیه فام.(ناپ).
قارامتی: (Qaramtı) خیال.
قارامتیل: (Qaramtıl) سیه فام.

قارامچی: عوامفریب. **قارامچیل:** مکار.
قارامداماق: در آرزوی همانندی چیزی بودن. خسیس بودن.
قارامسا: (گیا)(Qaramsa) جعفری.
قارامســـار / قارامســـیر / قارامســـیق: (Qaramsar) سیه فام. بدبین.
قارامقوت: (Qaramqut) توخالی.
قارامقولوچ: (Qaramquluç) بدبین.
قاراملاماق: توده کردن. انباشتن.
قارامليى: کامل. بالغ. کافی. خوشمزه.
قـارامليق: (گیـا)(Qaramlıq) تمشـک. وابستگی. ارتباط.
قارا مليـک: (Qara məlik) ضابط سیاه چرده. نام روستایی در شرق تبریز (که اکنون به تحریف «قراملک» نویسند) و از شخصیتهای داستان «اصلی و کرم».
قاراموج: (Qaramuc) سیه فام. (ناد).
قارا موق: (گیا)(Qara muq) سیاه تخمه. شلمک. گندم. تلخه. میوه‌ای است سرخ رنگ شبیه به آلبالو که در عربی آن را زعرور نامند. دانه‌ای است سیاه که در میان گندم پیدا شود و آن را در فارسی شیلم و زوان نامند و چون با گوگرد بربهق طلا کنند، سودمند باشد. آبله مرغان. آبلهٔ سیاه که کودکان خردسال به آن مبتلاء می‌شوند و بسیار خطرناک است. (Agrostemma). فندقی که داخل آن پوسیده باشد.
قارا موم: (Qara mum) موم مصنوعی که از مخلوط برخی مواد با روغن سیاه حاصل شود.
قاراميخ: (گیا)(تیرهٔ عناب) (Qara mıx) دانه فارس. سیاه تنگرس. ارجنک. آش انگور. (قره زیله. قره زله).
قاراميش: (Qaramış) کفهٔ ترازو.
قاراميق: (Qaramıq) آبله مرغان.
قاراميـن: (Qaramın) بیمه.
قارامیی: (Qaramıy) قهوه.
قاران: بی‌ثمر. لخت. شوره‌زار. بزرگ. بیننده. خسیس. پوست خام. ساحل. روح مرده. فلاکت.
قاران آغریق: (Qaran ağrıq) تیفوس.
قارانئین آغیزینی آچماق: گریستن.
قارانـا: (Qarana) پیشرو. پیشتاز. مادر بزرگ. دیگ.

قارانات: تضمین. تأمین. تنگنا.
قاراناچ: (جان)(Qaranaç) گنجشک.
قارا ناخير: (Qara naxır) گلهٔ گاو.
قارانـاز: (جـان) اکـراس شیشـه ای. (Plegadis falcinellus).
قاراناق: (Qaranaq) بدبین. شوم.
قارا نال: (Qara nal) اسب بدون نعل.
قارانتا: (Qaranta) ترکیب. ریخت.
قارانتازينا: ناگهانی. تصادفی.
قارانتای: (Qarantay) خالص. ناب.
قارانتی: (Qarantı) شبح، سیاهی. مقابل. برابر. هم وزن. کمکی. همراه. تأمین. زمینی که یخ آن آب شده. تمشک.
قارانتير: (Qarantır) ضامن.
قارانتينماق: در تاریکی پنهان شدن.
قارانج: (Qaranc) لعنت. نفرین.
قارانجا: (جان)(Qaranca) مورچه.
قارانجاماق: چشم گرداندن. نگریستن.
قارانجان: (Qarancan) چشم چران.
قارانجی: (Qarancı) کابوس. بختک. به صورت «کرنجو» وارد فارسی شده.
قارانچی: نگهبان. دیده بان. ضامن.
قـــارانچيق: (Qarançıq) مترســـک. نگهبان. سیاهی لشکر.
قارانچيقسيز: (Qarançıqsız) بی صاحب.
قاراندا: (Qaranda) لگن.
قارانداس: (جان)(Qarandas) دارکوب.
قارانداش: (Qarandaş) مداد. به همین صورت وارد زبان روسی شده است.
قاراندى: خیمهٔ ضیافت. چادر میهمانی.
قاراندیرماق: منتظر ماندن.
قارا نشان: جوانی که نامزدش مرده.
قارانفس: (Qara nəfəs) شتابان و نفس زنان.
قارانفيل: (گیـا)(Qaranfıl) ← قرنفیـل. مقعد. جسارت. مفعول در لواط.
قارانفيل توْخومو: آدم بی خاصیت.
قارانفيللى: آلت جنسی پیرزن.
قارانفيلى پارتلاماق: ترسیدن.
قـارانفيلى سـيخماق: در فشـار و تنگنـا گذاشتن. جسارت ورزیدن.
قارانقا: (Qaranqa) یواشکی. مخفیانه.
قارانقاز: (Qaranqaz) درخت پیر.
قارانقاش: (Qaranqaş) تنبل.
قـارانقو: (Qaranqu) تـاریکی. سـیاهی.

مبهم. غیر واضح. تار. خالی. مرده.
قارانقو آی: (Qaranqu ay) هلال ماه نو.
قارانقوت: (Qaranqut) ضمانت. بیمه.
قارانقو توْغای: (Qaranqu toğay) جنگل تاریک.
قـارانقوش: (جـان)(Qaranquş)پرسـتو. چلچه. (Hirundinidae)
قارانقیچ: (Qaranqıc) شکنجه. مقعد.
قارانقیچیلیق: (Qaranqıçılıq) تاریکی.
قارانقیماق: فرا رسیدن تاریکی.
قارانقی یئل: باد شدید جنوب غربی.
قاران کس: گمشو!. **قارانلی:** تنومند.
قارانلیغا قیلینج سالالاما: کوشش بیهوده.
قارانلیغین تـوْزو آرینمـاق: (Qaranlığın tozu arınmaq) دامن چیدن تاریکی.
قارانلیق: تاریکی. سیاهی. مبهم.
قـارانلیق اوْلوغـو: (Qaranlıq oluğu) محل جمع شـدن آب. چاله ای کـه از آنجا آب به آسیاب برسد.
قارانلیق بازار: بازار سیاه.
قـارانلیق باسـماق: تاریـک شـدن. فـرا رسـیدن شـب. تـاریکی فراگـرفتن. قارانلیق چؤکمک، قـارانلیق دوشـمک و قارانلیق قوْووشماق نیز می گویند.
قارانلیقدا پیلوْو یئمک: کار پنهان کردن.
قارانلیق قوشو: (جان) خفاش.
قارانلیق قویویا داش آتمـاق: (Qaranlıq quyuya daş atmaq) (سـنگ در چـاه انـداختن) تیـر در تـاریکی انـداختن. براساس گمان و فرض عمل کردن.
قارانلیقلاماق: تاریک شدن.
قارانماق: تکفیر کردن. لعن کردن. ستم کردن. کوبیدن. دیده شدن.
قارا نمـه: (Qara nəmə) هـر چیـز سیاه. روح یا جن پلید. گرگ.
قـارا نـؤکر: (Qara nökər) نـوکری کـه زیر دست نوکرهای دیگر کار می کند و معمولاً کارهای پست بـه او ارجـاع می‌شود. نوکر زیردست.
قارانولو: (Qaranulo) (قارانقولو). تیره.
قـارانوی: (Qaranuy) تـاریکی. جاهـل. بی سواد. گرم.
قـارا نـی: (Qara ney) نـی سـیاه. نـی بزرگ نوازندگی کـه از چـوب و فلـز ساخته می‌شود و رنگش سیاه است. بـه صـورت قـره نـی در اصـطلاحات موسیقی فارسی وارد شده است.
قارانی: تاریکی. سیاهی. تابـهٔ کوچـک دسته دار. پارچ بزرگ تک دسته دار.
قارانیـت: (Qaranıt) گـارانتی. تـأمین.
بزرگ. جسیم.
قارانیز: (Qaranız) شاخ حجامت.
قارانیش: (Qaranış) ملاحظه. نظریه.
قارانیق: (Qaranıq) دیگ بزرگ.
قارانی کسمک: شر خود را کم کردن.
قاراو: (Qarav) پایش. تضمین. جبـران. نی. خیزران.
قارا وئرمک: (Qara vermək) سایهٔ خود را نشان دادن.اجمالاً خود رانشان دادن.
قارا وئرن: (جان)(Qara verən) اژدها.
قاراوا: (Qarava) ارابه.
قاراوازی: (Qaravazı) بی نهایت.
قاراواش: ← قاراباش و شونقار.
قاراوال: (Qaraval) راهنما.
قاراوان: قافله. نگهبـان. سـازه ای سـاده که سه طرف آن بسته و یک طرف آن باز باشد و در خرمنگاه سازند.
قاراوانا: کاسه. به صورت «قروانه» وارد زبـان عربـی شـده اسـت. تختـهٔ خمیـر. شلوار. به هدف نخوردن تیر.
قاراوانق: (Qaravanq) کاسهٔ گِلی.
قاراوای: (Qaravay) نان بربری.
قار اوچغونو: (Qar uçğunu) بهمن.
قاراوچی: (Qaravçı) نگهبان. بیننده.
قار اؤرتوْگوْ: (Qar örtüyü) لایهٔ برف.
قاراوسیز: (Qaravsız) بی وقفه. نفهم.
قارا ول: (Qara vəl) ترانه.
قارا وللی: (Qara vəlli) اکنتود. فکاهی. لطیفه. یکی از گونه‌های نمایش مرسوم در آذربایجان که در فضـای بـاز اجـرا می‌شـود. دردمنـد. انـدوهگین. حـرف گزافه. ناشناس.
قـاراولی: (Qaravlı) فرمانـده سـوار. بـه همـین صـورت ومعنـا وارد لهجـهٔ الجزایری زبان عربی شده است.
قـاراولیق: (گیـا)(Qaravlıq) گیـاهی بـا ریشهٔ صمغ دار.
قاراوو: (گیـا)(Qaravu) گـل پنبـه. قـاچ گوجه فرنگی.
قـارا ووروغـون: (Qara vurğun) افلـیج. سکتهٔ قلبی یا مغزی که منجر به مـرگ فوری شود.
قاراووز: (Qaravuz) سیاهی.
قاراوول: (Qaravul) ← قاروول.
قاراوی: (Qaravı) نوکر. خادم.
قاراویت: (Qaravıt) آشغال پشـمی کـه شانه زده شود.
قاراویدا: (جان)(Qaravida) خرچنگ.
قاراویل: (Qaravıl) خیالی. سایه.
قـارا هسـبنلیک: (Qara həsbənlik) بـه زور. به زحمت.
قارا هللە: (گیا)(Qara həllə) نوعی گیاه که در مصارف دارویی کاربرد دارد.
قـارا هنـد قمیشـی: (گیـا)(Qara hind qəmişi) خیزران سیاه ژاپنی.
قارا هندبا اوْتو: (گیا)(Qara hindba otu) تلخشکوک. علف شاش خر.
قارا هؤلوْن: (گیـا)(Qara hülün) تـوت سیاه.
قارای: (Qaray) یاور. کمک رسان.
قـارا یئتـیم: (Qara yetim) آنکـه در کـودکی پـدر و مـادرش را از دسـت داده و خویشاوندی ندارد.
قارا یئر: (Qara yer) قبر.
قارا یئگن: (Qara yeyən) دوست.
قارا یئل: (Qara yel) گردباد.
قارا یئللـه: (Qara yellə) ضـربهٔ بـزرگ. ضربهٔ آخر. ضربهٔ آخر در بـازی الـک دولـک (گـویش سـولدوز). درجـه یـا مقام کسی که هرگز نبازد.
قارا یئلله یه گؤتوْرمـک: (Qara yelləyə götürmək) راندن.
قارایئلین: (Qara yelin) نـوعی بیمـاری در پستان گوسفند.
قارا یئمـیش: (گیـا)(Qara yemiş) چـرم گیله. املوک. رند. شاه بلوط.
قـارا یئمـیش آغـاجی: (گیـا)(تیرهٔ گـل سرخ) غـار گیلاسـی. تـافلان. درخـت طفلان. قار کرزی و قـار گیلاسـی نیـز می گویند. (Prunus lauroceracus)
قارایئن: (Qarayen) دوست. همراه.
قارا یئیه: (Qarayeyə) ← آل آروادی.
قارایا آیاق باسماق: پا به خشکی نهادن.
قارا یاپراق: (Qara yapraq) (برگ سیاه. برگ بزرگ). سیبی تابستانی در زنوز.

نوعی سیب سرخ در مراغه. باران درشت دانه. ریواس (گیاه).
قارا یاپی: ساختمان. معمولی. بنایی که با گل و آجر ساخته شده باشد.
قارا یاپیلداق: (Qara yapıldaq) کِشت یا محصولی که سر نگیرد. بدرد نخور.
قارا یاتاق: (Qara yataq) بیماری که مدت زیاد در بستر باشد.
قارا یاتالیق: بیماری تیفو. بیماری روده.
قارا یاخا: (Qara yaxa) یقه آبی. غیرنظامی. عام عوام. شخصی که کار یدی دارد. زحمتکش. سمج. مردم عادی که عنوان و لباس رسمی ندارد. عامی. نوعی گوسفند. نوعی سگ گلهٔ تنومند و سیاه چرده.
قارا یاخما: (Qara yaxma) تهمت.
قارا یاخماق: تهمت زدن.
قارایا دوشمک: به ساحل رسیدن.
قارا یارا: (Qara yara) سیاه زخم. قارا آزار و شیرپنجه نیز می‌گویند.

قارا یاناقلی دوغان

قارا یاراق: (Qara yaraq) حامل و رساننده ملزومات و اسلحه در زمان صفویان. به صورت قره یراق وارد زبان فارسی شده است.
قارا یارماق: پول سیاه. سکهٔ مسی.
قارا یاریق:(Qara yarıq)سنگ چخماق.
قارا یاز: (Qara yaz) سیاه بهار. از اول بهار تا اواسط اردیبهشت. بهار بدون سبزه و گل. بهار بی باران.
قارا یازی: (Qara yazı) سرنوشت شوم. طالع بد. دشت وسیع. کویر. نثر. مزرعه ای که اصلاً شخم نخورده.
قارا یاسلی: (Qara yaslı) دردمند.
قارا یاش: (Qara yaş) سیاه بخت.
قارا یاشیل: (Qara yaşıl) برگ توتون که خوب خشک نشده.
قارا یاغ: (Qara yağ) نفت. روغن سیاه.
قارا یاغمیر: باران تند و شدید.
قارا یاغی: رنگ گندمی. انتقامجو.
قارا یاغیز: (Qara yağız) سیه چرده.
قارا یاغیش:(Qara yağış) باران طولانی.
قارا یاغینلیق: باران ریز دانه و طولانی.
قارایاق:کارگر. کاسب. مردمک چشم.
قارایا گئتمک: متهم شدن.
قارا یالاق: (جان)(Qara yalaq) سار.
قارا یالچی: (Qara yalçı) تخته سیاه.
قارا یاما: (Qara yama) آبله.
قارا یامان: (Qara yaman) زخمی مرگبار در انسان و حیوان.
قارایان: (Qarayan) نگهبان. شاهد.
قارا یاناق: (جان)(Qara yanaq) قوی سفید با لپ سیاه. لُپ سیاه (ناد).
قارا یاناقلی دوْغان: (جان)(Qara yanaqlı doğan) نوعی شاهین با سر و پشت سیاه. (Falco melanogenys).
قارا یاندی: (Qara yandı) نوعی آفت گیاه آفتابگردان. سیاه سوخته.
قارا یاندیق: ← دوه تیکانی.
قارا یانیق: (Qara yanıq) سیه چرده. بیماری شاربون. بی چیز. آس و پاس. بسیار تشنه. ذغال سنگ. کودکی که شیر مادر کم خورده و ضعیف مانده.
قارا یاوا: (جان)(Qara yava) حشرات.
قارا یاوشان: (گیا) نوعی تلخه.
قارایماق: سیاه شدن. پرو کردن.
قارا یوخو: (Qara yuxu) خواب مرگ. مرگ. خواب پنجم کرم ابریشم.
قارا یورت: (Qara yurt) جایی که اختلاف دمای شب و روز و زمستان با تابستان در آن بسیار بالا باشد.
قارا یوْرقا: (Qara yorqa) اسب بدگام. اسبی که یورغه را بد برود.
قارا یوْسون: (گیا)(Qara yosun) تمریه. (Acanthilimon echinus). گندمگون.
قارا یوْل: (Qara yol) بیهوده. قعر جهنم. مرگ. شاهراه. راه بزرگ.
قارا یوْلا:(Qara yola)بیهوده. حیف شد.
قارا یوْلچو: ولگرد. دله دزد.
قارا یوْللاری: ادارهٔ راهسازی.
قارا یوْلو: راه شوسه. جادهٔ اسفالت.
قارا یؤلؤک: (Qara yülük) تراش خورده. صیقلی.
قارا یومورو: گلولهٔ خاک ذغال.
قارا یوْنجا: (گیا)(Qara yonca) دیو اسبست. یونجهٔ وحشی.
قارا یهر: (Qara yəhər) اسب رام نشده.
قارایتقان: (Qarayıtqan) عبوس. اخمو.
قارا ییخیم: (Qara yıxım) فلاکت.
قارایرتیق: بی شرم. سیه چرده.
قارایش: (Qarayış) بررسی. پاسبانی. انتظار. توجه. نظریه. ملاحظه. نمایش. تظاهر. به صورت «گرایش» وارد زبان فارسی شده است.
قارا ییغین: تجمع برای کارهای خصمانه یا ضدانقلابی یا تبهکارانه.
قارایم: (Qarayım) یهودی روسیه.
قارایندا: (Qarayında) ظاهراً.
قاربابا: (Qarbaba) بابانوئل.
قاربات: (Qarbat) زشت. بد. پلید.
قاربارماق: (Qarbarmaq) غربال کردن.
قار باسان: برف کوبه. ماه دی.
قارباش: (Qarbaş) خرمن.
قارباق: (Qarbaq) تخم یونجه. با عجله. کف دست. **قارباق قورباق:** تندخوری.
قاربال: (Qarbal) وسیلهٔ بیختن. به صورت «غربال» وارد فارسی شده.
قاربالاس: فشرده. عجول. هرج و مرج.
قاربالاماق: (Qarbalamaq) با انگشت کاویدن. با دست گرفتن.
قاربامق: (Qarbamaq) با دست گرفتن. گرفتار کردن.
قاربانماق: کم خوردن. شور خوردن.
قاربانیشماق: باهم نهار خوردن.
قار ببری: (جان)(Qar bəbri) ببر برفی. تا ۱۳۰ سانتیمتر طول و ۲۶ تا ۴۰ کیلوگرم وزن دارد. (Unica unica)
قار بوْران: (Qar boran) طوفان برف.
قار بولاغی / قار بولاق: (Qar bulağı) چاهی که در فصل زمستان از برف پر کنند و در فصل بی آبی از آن استفاده کنند. انباشته و ذخیرهٔ برفی که عشایر برای استحصال آب جمع کنند.
قار بؤلن: (Qar bölən) برف کوب

جلوی لکوموتیو.
قار پاتاغی: (Qar patağı) گلولهٔ برف.
قارپ: (Qarp) فعل امر به معنای «گاز بزن». **قارپا:** متقابل. تیرکهایی که نوک به نوک در سقف خانه تعبیه شوند. **قارپاجاق:** دندان انیاب. دندانهای جلو. **قارپاش:** مجادله. کشمکش. **قارپاق:** پوزه بند گوساله. فوری. با عجله. مباشر. **قارپاماق:** گرفتن. **قارپان:** جیب. گوشت قیمه. قیوم. **قارپانق:** شکم. **قارپما:** گاز گیری. خارش. **قارپماق:** گاز گرفتن. خاریدن. **قارپی:** داس بزرگ. **قارپیجی:** بند ترکش. بند شمشیر. به صورت «غرپیچی» وارد زبان فارسی شده است. **قارپیز:** (گیا) هندوانه. (Citrullus) قسمتی که نفت به چراغ ریزند. به صورت Арбуз وارد زبان روسی، به صورت «خربزه» وارد زبان فارسی و به صورت Karpouzi وارد زبان یونانی و به صورت «قربوز» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است. واژهٔ «خربزه» در زبان فارسی برای هندوانه کاربرد ندارد. مرد ابله. ران. پا. **قارپیزا:** میخ آهنی بلند. **قارپیز اودماق:** حامله ماندن. **قارپیزچی:** هندوانه فروش. **قارپیز دیلیمی:** قاچ هندوانه. زبانهٔ مهبل. **قارپیز سرگیسی:** مجمع ابنه‌ای و مفعولها. **قارپیز فالی:** (فال هندوانه) نوعی فال در شب چله. قسمت بالایی یا دمدار هندوانه را به شکل کلاهک بریده و آن را به چهار قسمت در داخل بشقاب تقسیم می کنند بگونه ای که طرف داخل هندوانه در زیر باشد. سپس نیت کرده و هر چهار قسمت را به هوا می اندازند. اگر دو قسمت به رو و دو قسمت به زیر افتد، گویند که متوسط است. اگرسه قسمت به رو یک قسمت به زیر و یا برعکس باشد، گویند که فال خوب است. **قارپیزلاماق:** مدح کسی را گفتن. **قارپیزلانماق:** لاف زدن. **قارپیزلیق:** جالیز هندوانه. عضلهٔ بالای دست اسب. **قارپیزی:** هندوانه ای. **قارپیز یارماق:** با عمل سزارین وضع حمل کردن. **قارپیزی سماور:** سماور شکم دار. **قارپیشدیرماق:** بازی دادن حیوانات. تشویق به کُشتی گرفتن. تحریک به قاپیدن. **قارپیشماق:** همدیگر را گاز گرفتن به رقص شوخی. از هم ربودن. بازی کردن حیوانات با یکدیگر. کُشتی گرفتن. **قارپیلتی:** خرت خرت (خاراندن). **قارپیما:** معاشقه و گازگیری. **قارپیماق:** گاز گرفتن به شوخی. بازی کردن به قصد معاشقه. کهنه شدن. **قارپینتی:** خارش. **قارپینماق:** خود را خاراندن. گاز گرفتن. به سختی چریدن.
قارت: (Qart) پیر. چروکیده. خشک. شکننده. خشکیده. شکرک بسته. کبره. پینه. فرتوت. سخت. سفت. چغل. چیزی که طراوات و تازگی را دست داده باشد. قهار. کهنه کار. بدجنس. بداخلاق. سنباده. سنگ سنباده. از کار افتاده. زمخت. زبر. آوای شکستن چیز ترد. آوای خارش. زخم. لافزن. قسمت داخلی معده.
قارتا: رودهٔ اسب. پرخور. بدن.
قارتاتا: پدربزرگ.
قارتاداق: ریشه کن. از بیخ و بن.
قارتاشان: سالخورده. کهنسال.
قارتاغا: همسر. **قارتاقای:** بسیار عاقل.
قارتال: (جان) عقاب.(Aquila). شقه شقه شده. تکه تکه شده (گوشت). رنگارنگ. سیاه و سفید. کهنه. انحصار. **قارتال آغاجی:** (گیا) نوعی درخت که هیزمش مانند عود بو می‌دهد. **قارتال ات:** گوشت خرد شده. **قارتالاج:** پیر. فرتوت. نان ساج. **قارتالاق:** عقاب کوچک. فرتوت. پیر. به صورت گرد یا مدوّر. **قارتالاماق:** بریدن و کوتاه کردن. **قارتال اوْتوروشو:** حرکتی در ژیمناستیک که پاها و دستها موازی باهم ۱۸۰ درجه از هم بازشوند. **قارتال باخیش:** نگاه جسور و تیزبین. **قارتال بورون:** بینی عقابی. **قارتالچا:** (جان) نوعی عقاب (Aquila calnga). **قارتال قاناد:** یونیفورم آتش نشان. **قارتال قانادی:** بال عقاب. طرحی در قالی. **قارتال قوْی:** (جان) گوسفند سیاه وسفید. **قارتاللی ائیرلتی اوْتو:** (گیا)(Qartallı eyrəlti otu) گیاهی با برگهای مانند پرهای عقاب(Pteridium aquilinum).
قارتالماق: (Qartalmaq) سر باز کردن زخم. فرتوت شدن. زمخت شدن.
قارتالیز: خرفت. پیر. سالخورده.
قارتالیش: خرفتی. زمختی. فرتوتی.
قارتاما: (Qartama) پوشش سقف.
قارتاماق: (Qartamaq) تیمار کردن. بهبود بخشیدن. بپاخاستن. پیش رفتن.
قارتامان: (Qartaman) نگهبان.
قارتان: (Qartan) خاک سختی که شخم نخورد. پیر. سالخورده.
قارتانا: مادربزرگ. تب یا حرارتی که یکباره انسان را فرا بگیرد.
قارتانق: کسی که رو به پیری نهاده.
قارتانماق: باعث بهبودی کسی شدن.

قارتال قارتالچا

مراقبت شدن. نگهبانی شدن.
قارتاو: (Qartav) کلاه نمدی گِرد.
قارتای: (Qartay) سالخورده.
قارتایماق: سالخورده شدن. پیر شدن.
قارت باغلاماق: شکرک یا پینه بستن.
قارتجا: پیرانه. **قارتداغان:** بیگانه.
قارت دؤنیا: زمان بسیار قدیم.
قار تره سی: (گیا) ترهٔ کوهی.
قارتسا: قسمتی لذیذ در شکم اسب.
قارتساق: (Qartsaq) گردوی نارس.
قارتشاق: (Qartşaq) رویهٔ زخم.
قارت قارت: قسمت داخلی معده.
قارت قورتقا: زن جادوگر.
قارت قونا: (Qart quna) بسیار دانا.
قارت ککلیک: (جان) (Qart kəklik) کبک سه سال تمام.

قارتلاج: (Qartlac) خرفت.
قارتلار سؤزؤ: ضرب المثل.
قارتلاز: (Qartlaz) سفت. سخت.
قارتلاشماق: (Qartlaşmaq) پیرترشدن. فرتوتتر شدن. کهنه تر شدن. چروکیده تر شدن. شکرک زدن. کبره بستن. پینه بستن. سخت تر شدن. سفت تر شدن. چغل تر شدن. طراوت و تازگی خود را از دست دادن.
قارتلاماق: خاراندن. سخت خاراندن. سفت شدن. پیر و فرتوت شدن.
قارتلان: (Qartlan) سنگلاخ یا صخره زار در کوهستان.
قارتلانقاز: حرف نشنو. ناسازگار.
قارتلانماق: (Qartlanmaq) پیر و فرتوت شدن. کبره بستن. رویه بستن زخم. خود را خاراندن.
قارتلاویز: خشن. نخراشیده. نتراشیده.
قارتلیق: پیری. کهنگی. سفتی. سختی. بدجنسی. کهنه کاری. بطالت.
قارتماج: (Qartmac) پیر. سالخورده.
قارتماق: پرده‌ای که از ریم بر روی زخم می‌بندند. (قاسمات نیز می‌گویند). پوسته بستن روی زخم. کبره بستن. سخت شدن. خشن شدن.
قارتماقلانماق: (Qartmaqlanmaq) پوسته بستن زخم. شوره بستن سر.
قارتمیق: (Qartmıq) جای نزدیک به تهیگاه در شکم حیوان.
قار توْپاق: (Qar topaq) سیب زمینی.
قار توْپو: (Qar topu) سیب زمینی. گلولهٔ برف. سفید و تنبل. نوعی بازی پرتاب گلولهٔ برفی در موغان. لکهٔ سفید روی پیشانی اسب.
قار توْپو آغاجی: (گیا)(Qar topu ağacı) گل دنبه. افلوس. توپ آغاجی نیز گویند (Vibernum opolos).
قارتوز: (Qartuz) کلاه کاسکت.
قارتوش: (Qartuş) کارتریج.
قار توْققاسی: گلوله برف.
قار تؤکل: پارویی برای سقف T شکل.
قارتوْل: (Qartol) سیب زمینی.
قارتی: چوخا. لباس نمدین چوپانها.
قارتیج: (Qartıc) پیر. سالخورده.
قارتیسا: (Qartısa) خردل.
قارتیش: (Qartış) دخالت. مداخله.
قارتیق: شاخ حجامت. چارشاخ بزرگ مزرعه. مخلوط. آمیخته.
قار تیکانی: (گیا)(Qar tikanı) نوعی خار با گلهایی مانند غوزهٔ پنبه.
قارتیما: فرتوتی. فرسودگی.
قارتیماق: (Qartımaq) از تازگی افتادن. سفت شدن. سپری شدن زمان چیزی. پیر شدن. کهنه شدن.
قارتیمیش: پیرشده. فرتوت شده. بیات شده. کهنه شده. بی‌طراوت شده.
قارتین: پیر. قلهٔ کوه. تودهٔ سنگ.
قارتینا: (Qartına) تابلو. رسم. نقاشی.
قارتینلیق: سنگلاخ. صخره زار.
قارتینماق: (Qartınmaq) توجه کردن. تازه شدن. باطل شدن.
قارتیی: (Qartıy) مادربزرگ.
قارج: (Qarc) مالیات. عدد (مربوط به پیاز). **قارجا:** بازو. مادر بزرگ. عزیز.
قارجاش: آشفتگی. نابسامانی. اعتراض.
قارجاشدیرماق: تحریک کردن.
قارجاشقان: آشفته شونده. **قارجاشما:** آشفتگی. **قارجاشماق:** آشفته شدن. درهم و برهم شدن. ازدحام و شلوغ شدن. **قارجاشیق:** آشفته. درهم و برهم. معترضه. **قارجالماق:** از توان افتادن.
قارجاما: آشفتگی. **قارجاماق:** آشفته کردن. مخلوط کردن. **قارجانماق:** آشفته شدن. **قارجایماق:** از توان افتادن.
قارجوق: (Qarcuq) دانهٔ برف. دستبند.
قارجی: (Qarcı) پول. ثروت.
قارجیسیز: مجانی. فی سبیل الله.
قارجیق: (Qarcıq) برفینه.
قارجیل: (Qarcıl) مقاوم در برابر برف.
قارچ: (Qarç) نیت. خواسته. هدف.
قارچا: (جان)(Qarça) ترند. وطواط. پرنده‌ای از گنجشک کوچکتر با رنگ زرد مایل به سیاه. **قارچاداي:** ریز.
قارچار: (Qarçar) نان کلفت. بربری.
قارچاغا: (جان) مرغ توفان. مرغ دریا. کبک دری. کبک سردسیری مناطق برفگیر که معمولاً بزرگتر از کبکهای معمولی است. نوعی اردک با اطراف سینه سرخ و زیباتر از اردک معمولی.
قارچاق: (Qarçaq) پنجه. مجسمه نیم تنه. تندیس.
قارچان: (Qarçan) مشاهده گر. ناظر.
قارچانا: (Qarçana) ستون فقرات در حیوانات بزرگ.
قارچانماق: چهارزانو نشستن.
قارچماق: (Qarçmaq) ← قارتیماق
قار چوْوغونو: (Qar çovğunu) طوفان سرد توأم با برف.
قارچی: (Qarçı) تیرک عرضی سقف. برّنده. مأمور مالیات. صلیب. دامن لباس میهمانی.
قارچیت: طرف داخلی ران. پهلو.
قار چیچگی: (گیا)(Qar çiçəyi) زهره الثلج. گل یخ. گل برفی. (Leuconim chimonathus Kcagycakthaceae (fragansfam.
قارچیغا: (جان)(Qarçığa) باز.←لاچین.

قار چیچگی

قارچیق: (جان)(Qarçıq) کنه. فهرست.
قارچیل: (Qarçıl) کمی سفید شده.
قارچیلانماق: قصد کردن.
قارچیماق: خاراندن. خاریدن.
قارچین: (Qarçın) پشتی. متکا. پارچه‌ای که جهت تزئین به دیوار بندند. خاک سفت و سیاه. کیسهٔ پشمی. گلابی وحشی.
قارچیناق: (Qarçınaq) خسیس.
قارچیناماق: خساست کردن.
قار حالواسی: برفی که با دوشاب مخلوط کرده باشند. هر چیز ساده.
قارخ:(Qarx) پوست سبز گردو. پوست انار. لفاف ذرت. **قارخانا:** دهلیز. دالان.
قارخود: (گیا)(Qarxud) علفی است که از آن جارو می‌سازند. به اندازهٔ قد آدم بلند می‌شود. قسمتی از علف که

محکم شده و قابل خوردن نیست.
قارخالی: (Qarxalı) شتابان. با شتاب.
قاردا: (Qarda) اشاره. پناهگاه حیوانات که با نی و خاشاک پوشانده باشند. صحرا. چراگاه.
قارداچالی / قارداخالی: نادان. ابله.
قارداراق: (Qardaraq) متقابل.
قارداریش: (Qardarış) تقابل.
قارداش: (Qardaş) برادر (بیشتر برادر مادری). دوست. رفیق. در دورهٔ صفوی لقب و عنوانی بود که به امرا و بزرگان می‌دادند. خطاب دوستانه و احترام آمیز به پسران و مردان. به صورت «قرداش» وارد زبان فارسی و لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
قارداش آغا: برادر صیغه ای. **قارداش آغاجی:** (گیا) درخت خون سیاوشان. دم الاخوین. **قارداش پایی:** نصف به نصف. **قارداشجیق:** برادرکوچک.
قارداش قانی: (گیا) شش گیاه. علف دندان. حشیشه الریه. خون سیاوشان.
قارداش قاوقاسی: جنگ داخلی. اختلافات درون قبیله‌ای. **قارداشلاشما:** برادرخواندگی. برادر صیغه‌ای.
قارداشلاشماق: برادر شدن. **قارداشلاماق:** از بن چیزی یا گیاهی جوانه زدن و بیرون آمدن. **قارداشلانماق:** برادر شدن. جوانه دادن. **قارداشلیق:** برادری. برادرخوانده. نابرادری. اتحاد. دوستی. ساغدوش و سولدوش. **قارداش مالی:** میراث پدری. **قارداش واری:** برادرانه.
قارداق: (Qardaq) پوستهٔ میوه های انار،

قارداش آغاجی

فندق و ذرت. دستیار. گالری.
قاردال: (Qardal) حساسیت.
قاردالاش: (Qardalaş) ستیزه جو.
قاردالانماق: مچاله شدن.
قاردالی: خشکیده. خشک. چین دار.
قار داماز: (گیا)(Qar damar) هِل.
قاردان: (Qardan) بریدگی. برفی.
قاردان آدام: آدم برفی.
قاردان آسلان: (شیربرفی) ببر کاغذی. آدم گنده ولی ترسو.
قاردانلیق: آدم برفی. صراحی (ظرف).
قاردانماق: در جای کم علف به سختی چریدن یا دنبال دانه گشتن.
قار دلن: (گیا) ← نوروز گولو.
قاردو: [دیو](Qardu) تکّه‌های یخ به اندازهٔ فندق که در زمان زمستان روی آب دیده می‌شوند.
قار دؤشگی: (Qar döşəyi) دانه های برف آبداری که پیش از بارش برف ببارد. بهمن.
قاردون: (Qardun) کارتن. مقوا.
قاردیرماق: مخلوط گردانیدن.
قاردیری: (جان)(Qardırı) شتر مادهٔ دو کوهانه که از شتر نر یک کوهانه و شتر مادهٔ دو کوهانه بدنیا آید.
قار دیشی: (Qar dişi) قندیل یخ.
قاردیغاج: (Qardığac) ← قیرلانغیج.
قاردیغار: مخلوط گندم و جو.
قاردیغال: (Qardığal) آرد ذرت.
قاردین: (Qardın) کاه.
قارراماق: (Qarramaq) شکرک بستن.
قارزان: (Qarzan) گرانقیمت. گرانبها.
قارس: (Qars) لباسی که از موی شتر یا گوسفند می‌بافتند. شال و آنگه که بر کمر بندند.
قارساق: (جان) فنک. حیوانی که از پشم آن لباس (قارس) بافته شود. روباه سیاه. روباه صحرایی. کز. سوختگی. پرتگاهی که دارای پوشش گیاهی تنک و پراکنده باشد. پوست سبز گردو. پنجهٔ سمور. مزرعه با سنگهای بزرگ یا گودالهای زیاد.
قارساقال: چوب بلند بر ارابه یا سورتمه.
قارسال: زنگولهٔ گردن شتران.
قارسالا: (Qarsala) احمق.
قارسالاماق: سوزاندن (سرما). کز دادن. سوزاندن مو. تف دادن.
قارسالانماق: سوختن (سطحی). کزگرفتن. کوتاه شدن به خاطر گره انداختن یا سوختن. کوتاه شدن. پختن بصورتی که داخل چیزی خوب نپزد.
قارسالانمیش: (Qarsalanmış) سوخته.
قارساماق: (Qarsamaq) سوختن مو. سوختن سطحی. کزگرفتن.
قارسامبا: اشیاء اضافی. نوعی بیماری ریزش مو در مرغان. فلاکت. شورش. غوغا. نعناع درشت برگ.
قارسامباج: (Qarsambac) شربت با شکر و برف. ماست چکیده.
قارسان: ظرف مدوّر و عمیق خمیر. به صورت «کارسان» وارد فارسی شده.
قارسانما: (Qarsanma) فلاکت. غوغا.
قارسایان: (Qarsayan) سوزاننده.
قارسباغ: (گیا) گندم سیاه خوشه.
قارسلیق: مقاومت. پایداری. صبر.
قارسماق: (Qarsmaq) سرزنش کردن. لباس فراخ را کوک زدن و تنگ کردن. بستن. کوتاه کردن. فشار دادن.
قارسمان: (Qarsman) کیسه. شکم.
قار سوْغانی: (گیا) نجم طلا (Gagea).
قارسوْو: (Qarsov) دیوانه وار.
قار سوْیودان: صراحی (نوعی ظرف).
قارسی: بازار سرپوشیده. طناب کوتاه.
قارسیز: (Qarsız) بیمار. ناتوان.
قارسیزلیق: بیماری. ناتوانی. نقاهت.
قارسیق: (Qarsıq) رویهٔ زخم. پیرزن.
قارسیلداتماق: ← شاققیلداتماق.
قارسیلماق: مغرور شدن. باد کردن.
قارسیماق: ← قارساماق. بهبود یافتن.
قارسینماق: (Qarsınmaq) کز دادن.
قارشا: (Qarşa) کاخ. قصر. مقابل. جبّه. ردای کشیشان.
قارشات: لجوج. سمج. ضدّ. متضادّ.
قارشاق: تکّه‌ای از لباس به اندازهٔ یک وجب. روباه صحرایی(Canis corsac). دامنهٔ روبرو.
قارشال: ملاقات. مواجهه. پیشواز.
قارشالیق: (Qarşalıq) طرف مقابل. پذیرایی. ملاقات.
قارشاماق: (Qarşamaq) ← قاریشلاماق. زحمت دادن. عوض کردن.

قارشانبا: وضعیت پیچیده. بحران.
قارشچی: مخالف. ضد. متضاد.
قارشمش: (متفا) ← قاریشمیش.
قارشوق: (Qarşuq) حاشیه. کناره.
قارشی: کاخ شاهی. مقابل. روبرو. طرف مقابل. رویارو. برابر. نسبت به. دربارهٔ. ضد. مخالف. علیه. برعلیه. نزدیک. **قارشیبان:** نان ساج. **قارشیت / قارشیتچی:** ضد. مخالف. **قارشیت خان:** خدای پاکیزگی در باور ترکان. **قارشیتلاشماق:** تنافی. با یکدیگر به مخالفت برخاستن. **قارشیتلام:** پارادوکس. متناقض. مقابله. **قارشیتلاما:** نِقاض. مخالف گویی. **قارشیتلاماق:** در مخالفت با یک نظریه، نظریهٔ جدیدی را مطرح کردن. **قارشیتلیجا:** محتمل الضدّین. ایهام. **قارشیتلیق:** مخالفت. ضدیت. **قارشیتمان:** مخالف. متضاد. **قارشیج:** رقیب. **قارشی چکیجی:** چکش بزرگ مناسب برای کوبیدن چاقو. **قارشیچی:** مخالف. پاسخگو. میزبان. لیدر. **قارشی چیخماق:** مواجه شدن. **قارشیچیلانماق:** مخالف شدن. **قارشیداش:** حریف. رقیب. **قارشیدان قارشیا:** از سویی به سوی دیگر. **قارشی دورماق:** رویارو ایستادن. رویارو شدن. مقابله کردن. در مقابل هم قرار گرفتن. **قارشی دوروش:** احتجاج. رویارویی. **قارشی ساو:** آنتی تز. **قارشیشما:** مشاعره. رویارویی. مقابله. **قارشیشماق:** مشاعره یا مقابله کردن. **قارشیق:** مقابله. اعتراض. متناظر. **قارشیقلی:** مخالف. پاسخگو. معترض. **قارشیقلیق:** تضاد. مخالفت. تناظر. **قارشیقماق:** مقابل هم ایستادن. **قارشی قوْیماق:** روبروی هم قرار گرفتن. مقابل هم نهادن. **قارشی قوْیوش:** مقاومت. **قارشی گئتمک:** برخلاف جهت کسی رفتن. **قارشی گلمک:** مواجه شدن. **قارشیل:** مشکل. معضل. تجاوز. تخلّف. **قارشیلاریم:** خوش آمدید. **قارشیلاشما:** مواجهه. مقابله. **قارشیلاشماق:** روبرو شدن. رویارو شدن. استقبال شدن (از دوسو). معادل شدن. موازنه شدن. مقایسه شدن. مقابله شدن. **قارشیلاق:** سبقت. **قارشیلاما:** استقبال. برخورد. **قارشیلاماچی:** پیشواز کننده. **قارشیلاماق:** استقبال کردن. **قارشیلانماق:** استقبال شدن. **قارشیلانیش:** تقابل. مواجهه. **قارشیلیق:** آینه. تقابل. مکافات. مقابله. اعتراض. ازدواج متقابل دختران و پسران دو خانواده با هم(ترکمنی). **قارشیم:** پاسخ. جواب. **قارشیما:** استقبال. **قارشیماق:** استقبال کردن. **قارشین:** برعکس. اعتراض. اختلاف. علیرغم. **قارشیناتای:** سفید چون برف (ناد). **قارشینتی:** متضاد. مخالف. **قارشینج:** مخالفت. اعتراض. **قارشینلیق:** تضاد. **قارشییا چیخماق:** جلوی کسی درآمدن. **قار شیره:** (Qar şirə) نوعی خوردنی در آذربایجان که از مخلوط برف و شیرهٔ انگور یا توت درست کنند.
قارغا: (Qarğa) ← قارقا.
قارغوشا: (جان)(Qarğuşa) مورچه.
قارغی: (Qarğı) ← قارقی.
قارقا: (جان) (Qarqa) کلاغ. (Corvuscorone). نوعی خار. مجازات. کیفر. لعنت.

قارقا

قارقا آیی: ماه مارس(گویش خاکاس).
قارقا اوْتو: (گیا) نوعی گیاه علفی با گلهای زرد و سفید که لبهٔ برگهایش صاف است. (Lysimachia).
قارقا اوچماز: جایی که کلاغ هم در آن پرواز نکند. جای خالی و بی ثمر.
قارقا اوْرک: (Qarqa ürək) بددل.
قارقا اوْرگی: (گیا) (Qarqa ürəyi) (دل کلاغ) نوعی انگور سیاه و بلند.
قارقا اوْزوْمو: (گیا)(Qarqa üzümü) انگور کلاغ. (Empetrum nigrum).
قارقا بئیین: (Qarqa beyin) کله پوک.
قارقا بئیینی: نوعی غذا که از اختلاط دوشاب و ماست درست می‌کنند.
قارقا بئیینی یئمک: غذای دوشاب و ماست خوردن. کنایه از دیوانه شدن.
قارقا باردااغی: (گیا) نوعی گیاه بد بو که در مزارع می روید.
قارقا بورنو: شب بند در. دستگاه خم کن (میله و غیره). دَم باریک.
قارقا بورون: آنکه دارای دماغ نوک تیز است. گردوی کم عرض و دراز.
قارقا بوْغازی: (گیا) گل میمون.
قارقا بوْکن: (گیا)(Qarqa bükən) قاتل الکب. نوعی داروی سمّی. کچوله. (Strychnos nox vomica).
قارقاپان: (Qarqapan) بی صاحب.
قارقا پوْخا قوْنمادان / قارقا پوْخون یئمه دن: (هنوز کلاغ بر مدفوع ننشسته / هنوز کلاغ مدفوعش را نخورده) صبح زود. خیلی زود.
قارقات: وزیر اطلاعات و امنیت.
قارقا تاباغی: (گیا) (Qarqa tabağı) بابا آدام. گیاهی دارای برگهای بزرگ با گلوله‌ای خارمانند بر سر که به لباس انسان و تن حیوان می‌چسبد.
قارقاتالات: (Qarqatalat) جهیزیه.
قارقا تامیرلی: (Qarqa tamırlı) آنکه از دور و نزدیک خویشاوندی دارد.
قارقاتماق: ← قارغیماق.
قارقا توْزو: (Qarqa tozu) خاکی که آهنگران روی آتش و آهن بپاشند.
قارقاتیق: (Qarqatıq) لعنتی. ملعون.
قارقاجیق: قسمت آهنی میان دو سنگ آسیاب. آنچه به عنوان زینت لای سطرها و نوشته ها گذارند. تذهیب.
قارقاجیق بورقاجیق: (Qarqacıq burqacıq) نوشتهٔ کج و کوله. بد خط. کج و معوج. خرچنگ قورباغه.
قارقاچ: (Qarqaç) مشاهده گر. ناظر.
قارقاچا: جنجالی. غوغاگر.
قارقا چاناغی: پوستهٔ معده.
قارقا داشلاماق: (Qarqa daşlamaq) (کلاغ را سنگ زدن) ایجاد مزاحمت کردن برای زنان و دختران.
قارقا درنگی: (انجمن کلاغها) گردهمایی افراد آواره و بیکاره.

قارقا دلن: (گیا) بادام پوست نازک.
قارقا دوزو: نوعی سنگ سفید با بلورهای درخشان که از زیر زمین یافت شود و اگر در غذا بریزند، اسهال شدیدی دست می‌دهد. آهنگران در کوره از آن استفاده کنند. برای سفیدکردن نخ قالی نیز کاربرد دارد. بازی کودکانه. تخم حشرات که روی ساقهٔ درختان باشد.
قارقا دۆلانماز: (Qarqa dolanmaz) جای صاف، بدون سنگ و درخت.
قارقا دۆلگی: (گیا)(Qarqa düləyi) هندوانهٔ ابوجهل.
قارقا دیلی: زبان زرگری. زبان مخصوص که در برخی روستاها با آن سخن می‌گفتند و افراد دیگر روستاها از آن باخبر نبودند. نمونهٔ این زبانها در قره چیمن و تیکمه داش وجود داشته.
قارقا دیمدیگی: سنگ چخماق.
قارقارا: قرقره. قرقرهٔ نخ. قرقره برای بلند کردن بار یا بالا کشیدن آب از چاه. غرغره. مضمضه. گرداندن آب در دهان و گلو. ترس. واهمه. شربت. هرج و مرج. نام داروی گیاهی. مفتولی که سر آن به دیوار یا درختی بسته شده باشد. بازیچه ای که از گردو درست کنند. نام پرنده‌ای است شبیه به کلنگ که زیرگلویش سیاه است و از موی آن کاکل درست کنند. به صورت قرقره وارد فارسی شده است.

قارقارا

قارقارا ائتمک: (Qarqara etmək) لاف زدن. فریب نخوردن.
قارقاراج: (Qarqarac) مارمالاد.
قارقاراق: سر و صدای بلند.
قارقارایا گلمک:(Qarqaraya gəlmək) فریب خوردن. دزدیده شدن. بی خبر و بدون دلیل از میان رفتن.
قارقارماسی: ← قارلاماج.
قارقاریزما: گفتگوی همراه با فریاد.
قارقاس: چارچوب. اسکلت. بتن آرمه.
قارقاسای: زمان پر ریزی پرندگان.
قارقا سسلی: دارای صدای گوشخراش.
قارقا سوْغانی: (گیا) (Qarqa soğanı) گلایل. (Gladiolus).
قارقا سویو: آبی که پس از باران در گودی روی سنگها باقی بماند.
قارقاش: ← قارقاشا.
قارقاشا: سروصدا. جار و جنجال. غوغا. ازدحام. نام روستایی در اوجان. به صورت قرقشه، قرغشه و خرخشه وارد زبان فارسی شده است.
قارقاشاچی: جنجالی. غوغاگر.
قارقاشالی: مسئله دار. مناقشه برانگیز.
قارقاشالیق: ازدحام. جار و جنجال.
قارقاشان: (گیا) (Qarqaşan) نوعی قارچ گرد و زیر زمینی.
قارقاشانا: اخلالگر. جر زن.
قارقاشماق: همدیگر را نفرین کردن.
قارقاشیق: سرتاسر. سربسر.
قارقا صابین: (گیا) گیاهی با برگهای بزرگ که کنار آب روید و چون با آب به دست بسایند کف بیرون دهد. (Saponaria officinalis).
قارقاق: نفرین. لعنت. صحرا. شورش.
قارقا قاوونو: (گیا) (خربزهٔ کلاغ) میوه‌ای شبیه به خربزه با بویی بد.
قارقا قوچقاچ: (جان) نوعی پرندهٔ بزرگ شبیه به کلاغ که سپیده دم آواز می خواند.(Dicrurus ater).
قارقا قوزقون: زاغ و زغن. زغن پرنده‌ای است شبیه به کلاغ و کمی کوچکتر از آن، جانوران کوچک نظیر موش را شکار می کند.

قارقا قوچقاچ

قارقا قوْنار: مال دنیا. آلاف اولاف.
قارقا قوْوان: (جان) نوعی پرندهٔ کوچک که همواره بدنبال کلاغ رود.
قارقا کیمی: (مانند کلاغ) ضعیف.
قارقا گئین: (Qarqa qeyən) لایهٔ ضخیم دود. باران آرام بهار.
قارقا گؤز: بی شرم. بی حیاء.
قارقا گؤزۆ: (گیا) پنیرباد. پنیربند. کالنج. فقیش. عین الغراب. نوعی گل تاجریزی. (Paris).
قارقا گؤللۆ: (گیا) گیاهی با دانه های گرد که در مزارع روید.
قارقال: نیروی پلید.
قارقالاق: تکهٔ بزرگ. موج آورد. هر چیزی که امواج به ساحل بیاورند. چشم ورقلمبیده.
قارقالاماق: ← قارغیماق.
قار قالان: برف مانا. نام کوهی که روستای تیکمه داش در دامنهٔ آن قرار دارد.

قارقارا

قارقالتا: (Qarqalta) کارگاه لباسدوزی. کارگاه خیاطی. بندر.
قارقالی بازار: بازار پرسروصدا.
قارقالیق: (Qarqalıq) نیزار. نیستان.
قارقام: (Qarqam) شکنجه. آزار.
قارقاماق: نفرین کردن. رد کردن. مجازات کردن. کیفر دادن.
قارقامسی: (Qarqamsı) منقاری.
قارقان: مزرعه ای که به آیش گذاشته نشده باشد. دزد. سارق. فالگیر. پشیمان. دیوار محکم. سالخورده.
قارقان آتا: (Qaraqan ata) پدربزرگ.
قارقان آنا:(Qaraqan ana)مادربزرگ.
قارقانا: (گیا) (Qaraqana) بید مجنون.
قارقاناق: (Qaraqanaq) قلاب نوک تیز و سرخم. پیرزن.
قارقانماق: (Qaraqanmaq) خود را نفرین کردن. به سختی زیستن. پشیمان شدن. مجازات شدن.
قارقانمیش: نفرین شده. لعنتی.
قارقانیاش: (Qarqanyaş) ملت. مردم.

قارقاو: (Qarqav) گرداب.
قارقاوول: چانه زن خمیر. قوچ کوهی.
قارقای: (Qarqay) نفرین. لعنت.
قارقا یئریش: کلاغ پر. نوعی راه رفتن و جهیدن شبیه به کلاغ.
قارقا یئریندن پوْخ قاپمامیش: اول صبح.
قارقا یئلی: (Qarqa yeli) باد غربی.
قارقا یاپالاق: (جان) خفاش.
قارقا یاشماغی: (گیا) پیچک زمینی.
قارقایچی: نفرین کننده. لعنت کننده.
قارقایماق: برخاستن. عمود ایستادن.
قارقالاماق: (Qarqlamaq) پوست کندن.
قارقمان: (Qarqman) سرکار. دزد.
قارقوران: (Qarquran) ظلمت. تاریکی.
قار قوروج: (Qar quruc) بابا نوئل.
قارقوزلانماق: (Qarquzlnmaq) مانند بوقلمون باد کردن و تهدید نمودن.
قارقوشخان: (Qarquşxan) خدای حاکم بر پرندگان.
قار قوشو: (جان)(Qar quşu) پرندهٔ مناطق سردسیر با رانها و پاهای پردار. (Plectrophenax nivalis). کوکائین.
قارقون: (Qarqun) زمینهایی که یکسان آبیاری نشده. بارش شدید برف.
قارقوْنات: (Qarqonat) طویله. آغل.
قارقوی: [دیو](Qarquy) کپههای ساخته از سنگ بر بالای کوهها که به هنگام حملهٔ دشمن بر آنها آتش روشن می‌کردند. کلبهٔ دیده بانی بر سر کوه. مناره.
قارقی: (Qarqı) نی. بوریا. خیزران. قصب. (Arundo) نفرین. فلاکت. ظرف باروت. **قارقیت:** خیک ساخته شده از پوست شتر. قطیفه. فاحشه.
قارقیتماق: به نفرین گویی واداشتن.
قارقیج: زوبین. نیزهٔ کوچک. ناظر.

قارقی

قارقی دالی: (گیا) ذرت. بلال. (Zea mays). **قارقیز:** خاک سخت. **قارقیزا:** میخی از چوب ذغال اخته. **قارقیش:** نفرین. بدخواه. **قارقیشا گلمیش:** نفرین شده. **قارقیش باییسی:** لعنتی. ملعون. **قارقیشچی:** لعنت کننده. نفرینگر. **قارقیشلاماق:** نفرین کردن. **قارقیشلی:** لعنتی. لعین. نفرین شده. **قارقیشلیق:** لعنتی. ملعون. **قارقیشماق:** همدیگر را نفرین کردن. به حیرت افتادن. شگفت زده شدن. **قارقیق:** عناد. ناسازگاری. **قارقی قامیش:** نی مخصوص سبد بافی. **قارقیل:** مشوّش. مشکوک. صدای کلاغ. **قارقیلاج:** (جان) ← قیرلانغیج. وطواط. **قارقیلاماق:** با نی پوشاندن. **قارقیلیق:** نیزار. قطار فشنگ کمربند. **قارقیم:** پیچیده. بغرنج. **قارقیما:** نفرین. لعنت. **قارقیماق:** نفرین کردن. لعن کردن. **قارقیمیش:** لعنتی. نفرین شده. **قارقین:** یخ. نوعی رندهٔ بزرگ.پرنعمت. زیاد. نانی با روی پخته و درون خام. سیر شده از علف. حامله. سرعت. **قارقینا:** بررسی. نگاه. نظر. **قارقیناق:** آغل. طویله. **قارقیناماق:** یخ بستن. **قارقینلی:** سریع.
قارقینلیق: نیزار. فساد معده.
قارقینماق: نفرین شدن. مسخ شدن.
قارقیو: گرداب. غرقاب.
قار قیساغی: (Qar qısağı) گلوله برف.
قار کرزی: (گیا) ← قره یئمیش.
قار کؤچمک: (Qar köçmək) فرو ریختن برف در دامنه.
قار کیشی: (Qar kişi) آدم برفی.
قار گزدیرن: (گیا) نوعی لوبیا.
قارگؤز: (Qarqöz) نشانه.
قار گؤزل: زیبا مانند برف (ناد).
قار گؤللهسی: گلوله برفی.
قار گؤلؤ: (گیا) ← نوروز گولو.
قار گیلاسی: (گیا) ← قره یئمیش.
قارلاتماق: باعث بارش برف شدن.
قارلاچ: (گیا) (Qarlaç) شنگ اسبی. (Scorzonera).
قارلاش: (Qarlaş) فقیر. بی چیز.
قارلاشماق: (Qarlaşmaq) برفی شدن. به شکل برف درآمدن. برف بازی کردن. با هم برف بازی کردن.
قارلاق: کجا(حرف استفهام). نعره.
قارلاقاش: (جان) ← قیرلانغیج.
قارلاما: کبکی که در روز بسیار برفی گرفته شود و آواز نخواند.
قارلاماج: نوعی خوردنی که از ترکیب برف و شکر درست شده باشد.
قارلاماق: برف باریدن. پختن. رسانیدن.
قارلانقوچ: ← قیرلانغیج. ابزاری که به پاها نصب کنند تا در برف به راحتی طی طریق نمایند. بازو. رابط.
قارلانقوْق: (Qarlanqoq) نعره زننده.
قارلانقی: (Qarlanqı) گلو. حلقوم.
قارلانماق: (Qarlanmaq) برفی شدن.
قارلاو: (Qarlav) سرکج. کلنگ.
قارلاوا: تازیانه بافته شده از طناب.
قارلاواج: (جان) (Qarlavac) پرستوی معمولی (Hirundo rustica).
قارلوق: (Qarluq) ← قارلیق.
قارلوْو: (Qarlov) چوب دوشاخه برای تمیز کردن سر خیش.
قارلی: (Qarlı)برفی.حاصلخیز.سودمند.
قارلیغاج: ← قیرلانغیج.
قارلیغان: (گیا) (Qarlığan) نوعی گل گوهی که تا آب شدن برفها گل می‌دهد. ← قوش اوزومو.
قارلیق: جایی که برف زیاد می‌بارد. برف خیز. برفی. نوعی پوشش صورت برای محافظت از برف. نام یکی از طوایف ترک. وسیله ای برای تمیز کردن طویله یا لانهٔ مرغان. روحی که شمن را در مراحل دعا یاری کند.
قارلیق خان: خدای مه در باور ترکان.
قارلی قیز: (گیا) خربزهٔ زمستانی.
قارما: [دیو](Qarma) تاراج. تالان. دست اندازی. اخته. مخلوط. آمیخته. سبزی ماست دار که در روغن تف داده باشند. متمرکز. گروهی. جمعی.
قارما بیگلیک: حکومت قومی. **قارمات:** کریم. مکرّم. **قارماتچی:** برهم زننده.
قارماتماق: ربایانیدن. باعث تاراج چیزی یا جایی چیزی شدن. خاموش کردن.
قارماج: مختلطه. **قارماجا:** دستمال جیبی.

قارماچا: مترسک. **قارما چالوا:** حلوایی که با آرد پخته و شیره بپزند. **قارماس:** مدیر. **قارماسار:** مکنده. کشنده. **قارماسلانماق:** در تاریکی دست سودن و چیزی را جستن. **قارماش:** مخلوط ناپذیر. **قارماشا:** ← قارماشیق. بلوا. مالیخولیا. کمپلکس. **قارماشدیرماق:** دو نفر را به کُشتی تشویق کردن. گیراندن. به هم ریختن. **قارماشما:** بهت زدگی. **قارماشماق:** در تاراج باهم مسابقه دادن. باهم تاراج کردن. کُشتی گرفتن. ممزوج شدن. دست دراز کردن و گرفتن. **قارماشلیق:** اختلاط. **قارماشیق:** دشوار. مختلط. کمپلکس. مبهم. ترکیبی. بی معنا. **قارماغاق:** کسی که هر چیز به دستش برسد، بقاپد. **قارماق:** چنگالی فلزی و نوک تیز که بر دام ماهی نصب کنند. قلاب. لنگر کشتی. چنگال. پول نقره یا طلا که زنان برای زینت به گیسوانشان ببندند. خم کردن. مخلوط کردن. جمع شدن. گیر کردن آب در گلو. **قارماق ائتمک:** جزر و مد. **قارما قارشی:** متضاد. مقابل. **قارما قاریشیق:** آشفته. درهم برهم. مغشوش. ژولیده. به هم ریخته. مخلوط. ناخالص. **قارماقجیق:** چنگک کوچک. **قارماقچی:** قلاب ساز. ماهیگیر. ناخنکچی. **قارماق قیسقاج:** قلاب. گیره. **قارماقلاشماق:** باهم تاراج کردن. **قارماقلاماق:** قاپیدن. چنگ زدن. ربودن. گرفتار کردن. دستگیر کردن. تحریک کردن. غلبه کردن. گلاویز شدن. به شکل چنگک و قلاب درآوردن. **قارماقلانماق:** به قلاب گیر کردن. گیرافتادن. به شکل قلاب درآمدن. **قارماقماق:** قرقره کردن. **قارماقودال:** هرج و مرج. آشفتگی. **قارما گورمه لیک:** تکاپو. **قارما گؤممه:**

قارمان

قاتی پاتی. **قارمال:** (Qarmal) منظره. **قار مال:** (Qar mal) حیوان اهلی. **قارمالاشماق:** بهم ریختن. **قارمالاماق:** ← قارماقلاماق. **قارمالی:** (جان) خزنده ای مورچه خوار. نوعی طعام از مخلوط روغن و بکمز. **قارماماق:** ربودن. **قارمان:** آکاردئون. بهم ریخته. برجسته. باد کرده. محکم. تنومند. تناور.جاوید. جیب. میکسر. مخلوط گر. **قارمانج:** ← قارماق. **قارمان چوْرمان:** (Qarman çorman) بسیار بهم ریخته. **قارمانچی:** گردآورنده. **قارمانلاماق:** بهم ریختن. **قارمانلانماق:** گردآورده شدن. **قارمانماق:** ← قیورانماق. از کسی توقع کمک داشتن. **قارماو:** بازی قایم باشک. اطفاء. **قارموق:** (Qarmuq) میوه. آبلهٔ سیاه. سیاهدانهٔ گندم. چنگک مخصوص ماهیگیری. کلاه با موهای پیچیده. **قارمیت:** پوسته. رویه. دکور. نمود. **قارمیج:** چرکین. رنگ و رو رفته. **قارمیش:** (Qarmış) مخلوط. **قارمیق:** (Qarmıq) اختیار. آزادی. نیرو. شاخه. شعبه. **قارنئل:** (Qarnel) پرخور. **قارنا بهار:** (گیا) گل کلم. **قارناپا:** (Qarnapa) شکمو. شکم گنده. **قارناز:** حسود. مفتخور. لافزن. **قارنازان:** (Qarnazan) پاسبان. محافظ. **قارناش:** (Qarnaş) برادر. میهمان. **قارناغی:** [دیو](Qarnağı) شکم گنده. **قارناق:** (Qarnaq) برفگیر. مرفه. جاریه. درهٔ کوچک در ییلاق که مدت زمان زیادی برف در آن باقی بماند. **قارناقوش:** (Qarnaquş) خانه‌ای با قبه پنجره‌ای در پشت بام. **قارنال:** (Qarnal) کیف یا ساک دستی. **قارنالی:** دسته دار. سبد دسته دار. شکمدار. **قارنام پارنام:** تکه پاره. **قارنوْی:** (Qarnoy) ابزار دو شاخه برای تمیزکاری تیغهٔ خیش. **قارنی:** (Qarnı) ← قارینی . **قارنیزوْن:** (Qarnizon) پادگان. ساخلو. **قارنیش:** (Qarnış) بهم ریخته. **قارنیق:** (Qarnıq) پیر. بیحال. حیوانی که از فرط لاغری، استخوانهایش بیرون زده باشد.

قارو: (Qaru) دست. بازو. **قارو:** (Qaro) شراب. پیاله‌ای که شرابخواران در عوض پیاله‌ای که نوشیده‌اند، به فرد دهنده می‌دهند. بخش. قسمت. جواب. هدیه. قرض. **قار وئردی:**(Qar verdi)برف داده(ناپ). **قارواتماق:** (Qarvatmaq) چشم بسته دنبال چیزی گشتن. **قارواشماق:** گلاویز شدن. در جستجوی چیزی باهم مسابقه دادن. **قارواماق:** گریبان کسی را گرفتن. **قاروانماق:** (Qarvanmaq) دستگیر شدن. در حین جستجو به چیزی برخورد کردن. جستجو کردن. **قاروجوق:** (Qarucuq) بازوبند. **قاروجیق:** (Qarucıq) ← قاروجوق. **قارودا:** (Qaroda) خاک اره ای که برای جلوگیری از لیز خوردن در جایی ریزند. **قارول:** (Qarul) جبهه. کارزار. **قارول:** (Qarol) خط کش. **قارولو:** (Qarulu) مسلح. **قاروو:** (Qaruv) نیرو. قدرت. توان. **قاروولاشماق:** رو در رو قرار گرفتن. **قاروولاماق:** نگهبانی کردن. **قاروالیق:** (Qarovalıq) شب کوری. **قاروول:** (Qarovul) ← قاراوول. **قاروو یاراق:** آلات و ادوات. **قاروی:** (Qarvı) ظریف. جدا. شکافته. **قاره بینا:** (متفا)(Qare bina) کارابین. **قاری:** (Qarı) پیرزن. همسر. زوجه. عیال. جادوگر. حیله گر. ذرع. نام آلتی که با آن چیزها را کز کنند. بازو. بزرگ. عظیم. محترم. حافظ. **قار یئین:** (Qar yeyən) بارانی که برفها را آب کند. لایهٔ ضخیم مه. **قار یاتاغی:** قسمتی از کوه که در آنجا برف به مدّت زیادی می‌ماند. برفگاه. جایی که پر از برف باشد. **قار یاغدی:** (Qar yağdı) (برف بارید) نوعی پارچه که رویش لکّه لکّه باشد. مراسمی که در نخستین برف پس از وفات مرحوم برگزار می شود (گویش

ازبکی). خال سفید روی بدن اسبها. کودکی که در موسم باریدن برف متولد شده باشد. (ناپ).
قار یاغدی ایز اؤتؤلدؤ: اوضاع بهتر شد.
قاریان: (Qaryan) دانهٔ سفت برف.
قاریت: [دیو] دشنامی در میان ترکمنها.
تختهٔ خشک. وجود. بدن. ← تکنه.
قاریتدیرماق: معاینه گردانیدن.
قاریتماق: (Qarıtmaq) پیر کردن. از طراوت انداختن. دختر را به شوهر ندادن و در خانه نگهداشتن.
قاری تؤلکؤ: (Qarı tülkü) (روباه پیر) مکار. حیله گر.
قاریتیش: (Qarıtış) معاینه. ویزیت.
قاریجا: هیزمی از چوب و خاشاک.
قاریجان: (Qarıcan) پاسخگو. مسئول.
قاریجی: ناظر. بیننده. جر زن. اخلالگر.
قاریجیق: (Qarıcıq) حالت دستانی که زیاد در آب مانده و پوست آن مچاله شده باشد. فرسوده. همسر عزیز.
قاریجیم داش: ← بئش داش.
قاریچا: قسمت پایین تر از شانهٔ در بازو.
قاری چؤرؤ: (Qarı çürü) زنان پیر و جوان. **قاریچی:** (Qarıçı) چپاولگر.
قاریخانا: (Qarıxana) قرائتخانه.
قاری دؤزنی: (Qarı düzəni) مکر زنان.
قاریز: (Qarız) سفید برفی.
قاریزان: [دیو] بسیار سالخورده.
قاریستال: (Qarıstal) محافظ.
قاریسیق: (Qarısıq) بدبین.
قاری سیکیلیب قاپی باغلانماق: کار از کار گذشتن.
قاریسین: (Qarısın) مرد بسیار پیر.
قاریش: [دیو](Qarış) وجب. **قاریش آتماق:** (وجب انداختن). نوعی بازی دو نفره با سکّه. بازیکنان سکّه های خود را روی زمین می چینند و بازیکن اولی در فرصتی مناسب و با توجه به طرز چینش سکّه‌های حریف، سکهٔ خود را بطرف سکهٔ او پرتاب می کند. اگر سکّه تا فاصلهٔ یک وجب یا کمتر آن سکه برسد، آن سکّه نصیب بازیکن اول خواهد شد وگرنه به حریف خواهد رسید. **قاریش بئل:** کمر باریک. **قاریشای:** نزولخوار. رباخوار. **قاریش بولاش:** درهم و برهم. **قاریشپا:** کله شق. یک دنده. **قاریشتامال:** (جان) شاپرک. خفاش. **قاریشجیق:** وجب کوچک. مشت ظریف. نفرین. لعنت. **قاریشدیراج:** مخلوط کن. هم زن. **قاریشدیران:** برهم زننده. **قاریشدیرماق:** مخلوط کردن. به هم زدن. پریشان کردن. درهم و برهم کردن. به هم ریختن. ژولیده کردن. دوبهم زدن. مشترک کردن. **قاریشدیریجی:** مخلوط کن. هم زن. **قاریشدیریش:** به هم زنی. **قاریشدیریلماق:** به وسیلهٔ دیگری مخلوط شدن. به هم خوردن. درهم و برهم شدن. پریشان شدن. ژولیده شدن. **قاریشدیغیم:** اختلاط. خویشاوندی. **قاریشقا:** پذیرایی. مواجهه. استقبال. ← قارینجا. **قاریشقاق:** لجوج. فضول. اجتماعی. **قاریشقانماق:** کرخت شدن. **قاریش قوروش:** درهم برهم. آمیخته. **قاریشقیر:** (جان) گرگ. **قاریشلاماق:** با وجب اندازه گرفتن. **قاریشلانماق:** با وجب اندازه گرفته شدن. **قاریشلیق:** اغتشاش. ولوله. **قاریشما:** آمیزش. اختلاط. مداخله. انضمام. **قاریشماق:** آمیختن. دخالت کردن. مداخله کردن. مخلوط شدن. ترکیب شدن. شرکت کردن. مشارکت داشتن. به هم خوردن. مغشوش شدن. ژولیده شدن. آلوده شدن. گل آلود شدن. خراب شدن. بد شدن. **قاریشمال:** فرصت طلب. **قاریشمیش:** مخلوط. درهم. به صورت قاراشمیش و قارشمیش وارد زبان فارسی شده است. **قاریشنی:** قهوه ای. **قاریشیت:** (جان) عقاب(گویش آلتایی). اختلاف. پیشگیری. **قاریشیق:** درهم. مخلوط. غیرخالص. دورگه. ژولیده. پریشان. مغشوش. توأم. باهم. هم بافته. **قاریشیق آیاز:** هوای سرد مهتابی. **قاریشیقچی:** اغتشاشگر. تخریبچی. **قاریشیق عدد:** عدد صحیح همراه با اعشار (کسر) مثل ۲/۶. **قاریشیقلی بوجاق:** زوایای متقابل هر رأس. **قاریشیقلیق:** اغتشاش. پریشانی. اختلاط. **قاریشیل:** دخالت. مداخله. **قاریشیلما:** دخالت. امتزاج. **قاریشیلماق:** مخلوط شدن. آمیختن. **قاریشیم:** مخلوط. آلیاژ.
قاریغا آلماق: هدف گرفتن.
قاریغای: (Qarığay) مبهوت.
قاریق: (Qarıq) مخلوط. خیره شدن چشم در اثر نگاه کردن به برف. پیر. سالخورده. مسئول. شاخ حجامت. تاریکی. انگل. مانع. مخفی. پنهانی. کوچکترین واحد سطح در زمین. ملاقات. دیدار.
قاری قاتانق / قاری قارتان: پیر پاتال.
قاریقان: (Qarıqan) بدبین. سالخورده.
قاریقچی: حجامتگر. نگهبان.
قاری‌قسیز: (Qarıqsız) صاف.
قاریقدیرماق: دستپاچه کردن.
قاریقدیریلماق: دستپاچه کرده شدن.
قاریق قاتیق: (Qarıq qatıq) دوغ.
قاریق قان: غیر نجیب زاده. غیراصیل.
قاریقلاماق: به زحمت انداختن.

قاریشقا

قاریقلی: (Qarıqlı) مخلوط گندم، جو وچاودار. فراوان.
قاریقلیق:سفاهت.عینک برفی و آفتابی.
قاریقما: اشتباه. دستپاچگی.
قاریقماق: اشتباه کردن. سردرگم کردن. دستپاچه شدن. خیره شدن چشم بر اثر نگاه کردن به برف. شتاب کردن. به تنگ آمدن. پیر شدن.
قاری قوْجا: (Qarı qoca) زن و شوهر.
قاری قولاق: (Qarı qulaq) دراز گوش.
قاریقیق: (Qarıqıq) ناکارآمد.
قاری قیز: (گیا)(Qarı qız) خربزهٔ زمستانی. پیر دختر.
قاری کؤرپؤ: (Qarı körpü) پل بزرگ.
قاری کؤلگی: (Qarı küləyi) سرمای پیرزن. مقطعی کوتاه در اسفندماه. دوازده پس از عید نوروز که امکان

برف است.
قاری گزدیرن: نوعی لوبیا.
قاریل: ضامن اسلحه. طناب مویی.
قاریلاتماق: (Qarılamaq) دیگری را به کز کردن وادار نمودن.
قاریلاج: (Qarılac) پیرنما.
قاریلاشماق: پیرشدن (زن).
قاریلاماق: سالمند پنداشتن. پیمودن. کز کردن. اندازه گرفتن.
قاریلتی: (Qarıltı) نعیب. آوای کلاغ.
قاریلداتماق: (Qarıldatmaq) وروزدن. حرفهای نامفهوم و بی‌معنی زدن.
قاریلداشماق: دسته جمعی قارقار کردن. باهم سروصدا کردن.
قاریلداق:(جان)(Qarıldaq) حواصیل نوک سیاه.(Nycticorax nycticorax).
قاریلداماق: (Qarıldamaq) قارقار کردن. در زبان فارسی عبارت «قارقارک» به معنای هر وسیلهٔ کهنه و خراب نیز از همین ریشه پدید آمده.
قاریلقاج: (جان)(Qarılqac) گنجشک.
قاریلماق: (Qarılmaq) ← قاریشماق. لغزیدن. بزرگ شدن. کامل شدن.
قاریلی: (Qarılı) متأهل (مرد).
قاریلیق: (Qarılıq) پیرزنی.
قاریم: (Qarım) بنه. خندق. جوی باریک. گودال. آبگیر (معمولاً دور چادر جوی باریکی حفر می‌کنند که آب باران و غیره به داخل چادر نفوذ نکند). به هم ریختگی. بحران. گودی اجاق. نیرو. توان.
قاریما: (Qarıma) مچالگی. پیری.
قاریماز: همیشه جوان. فرتوت نشدنی.
قاریمازدان: بدون نگاه کردن.
قاریماق: مچاله شدن پوست پا در اثر زیاد بودن در آب. پیرشدن. نفرین کردن. لعن فرستادن. کرخت شدن پا. جفتگیری کردن سگ.
قاریمتا: (Qarımta) پاداش.
قاریمچا: جوی کوچک اطراف چادر.
قاریمچیلیق: (Qarımçılıq) فال بینی.
قاریمساق: ← قورومساق.
قاریمسی: (Qarımsı) سفیدی. برف ریزه. حالتی مثل اینکه برف باریده.
قاریمسیناق: غرق شدن.
قاریمیش: ← قاریشمیش.
قاریم قاتناش: آمیختگی. اغتشاش.
قاریم قاتی‌م: بهم ریخته. مغشوش.
قاریملاماق: حفاری کردن.
قاریملی: (Qarımlı) نیرومند. توانمند.
قاریمینی آلماق: حریف را شکست دادن. بر هماورد چیره شدن.
قاری‌ن: [دیو](Qarın) شکم. اندرون. دل. زهدان. رشوه.
قارین آتماق: (Qarın atmaq) در قدیم وقتی که حیوانی مانند شتر را سر می‌بریدند، شکنبهٔ آن را به عنوان نشانه قرار می‌دادند و هر کس که آن را با تیر می‌زد، قسمتی از گوشت حیوان را به عنوان جایزه را صاحب می‌شد.
قارین آچار: (Qarın açar) اشتها آور.
قارین آچمادان: تا حد سیری.
قارین آچماق: زیاد خوردن.
قارین آلتی: تسمه‌ای که برای محکم کردن زین از زیر شکم اسب گذرد. بی غیرت. تنبل. سکسی. جنسی.
قارینا: (Qarına) قسمتی در کشتی که مانند پوست گرده خالی و بلند است.
قارینا فتیر: (Qarına fətir) قوت روزانه.
قاریناق: (Qarınaq) شکمو. پرخور.
قارینا قارا چالماق: گرسنه بودن.
قارین اوْتاران: (Qarın otaran) شکمباره. شکمو. پرخور.
قارین ایچی: امعاء. محتویات شکم.
قارین ایشلنمه سی: تنقیه. دیسانتری.
قارین باغی: تسمه ای که از طریق شکم اسب به ارابه بسته شود. لولهٔ گوارش.
قارین باغلاماق: (Qarın bağlamaq) شکم گنده کردن. شکم دار شدن.
قارین باغیچ: (Qarın bağıc) دو رشته در جلو جامه‌هایی مانند عبا، ردا و غیره که به عوض تکمه برای بستن جلو آنها به هم گره زده می شوند.
قارین بوْشلوغو: فضای داخلی شکم که امعاء و احشاء در آن قرار دارند.
قارین بوْلماق: باردار ماندن.
قارین پا: شکمو. پرخور. گلوبنده.
قارینتی: موجی که به زیر و شکم قایق و کشتی می‌خورد. چرخیدن و بالا آمدن آب. مخلوط. معجون.
قارینج: ← قاریش.
قارینجا: (جان) (Qarınca) مورچه. نوعی از آن پردارد و پرواز می‌کند و آن را آغ قاریشقا می‌نامند و نوع دیگر که آن را آتلی قاریشقا می‌نامند، پاهای دراز دارد و خیلی تند حرکت می‌کند. نوع دیگر کمی درشتتر و سر قرمز دارد که آن را نیز به همین علت، یزید قاریشقاسی یا عمر قاریشقاسی می‌نامند. **قارینجا آسلانی:** (جان) نوعی حشرهٔ مورچه خوار. (Planipennia). **قارینجا آغزی:** (دهان مورچه) سوراخ ریز. **قارینجا آیاغی:** توتونی که به شکلی ظریف بریده باشند. **قارینجا ازمز:** (کسی که مورچه ای را زیرپا نگرفته است) بی آزار. **قارینجا اسیدی:** اسید فورمیک. **قارینجا بئللی:** کمر باریک. **قارینجا باشی:** خاک شن دار. **قارینجا بالی:** صمغ درخت(پیشیک بالی). **قارینجا بوغداسی:** (گیا) گله‌دار. (Agropyron patulum Trin). **قارینجاجیق:** (جان) حشرهٔ اگوستوس. نوعی جوش خارش دار که بر بدن برآید. **قارینجا سئور:** (جان) مرغ مگس خوار. **قارینجاق:** خیار بزرگ. به صورت «کارنجک» وارد زبان فارسی شده است. **قارینجاقاچ:** گرداب. موج سهمگین. **قارینجالاماق:** پیدا شدن زخم لای ناخن احشام. **قارینجالانماق:** زنگ زدن. تیر کشیدن زخم. پوسیدن. پوک شدن ناخن حیوان. **قارینجالی:** ترکیبی. **قارینجاماق:** مکیدن. **قارینجا یئین:** (جان) مورچه خوار. (Achirna aculeata, mymecophagous). **قارینجایا پالان قوْیان:** (بر مورچه پالان گذارنده) مکّار. حیله گر. **قارینجایا مینمک:** (بر مورچه سوار کردن) مثل لاک پشت حرکت کردن. **قارینجا یاغی:** کلروفورم. **قارینجا یوخوسو:** نخستین مرحلهٔ خواب کرم ابریشم.
قارینجیق: شکم کوچک. شکم حشرات. شکمک. نگاه کوتاه. نگاهی

از گوشهٔ چشم. قلب.
قارین چئویرمک: چرخاندن نوزاد در شکم مادر توسط ماما که در ۸ ماهگی نوزاد انجام شود.
قارینچا: فضا یا حفرهٔ کوچک.
قارین چالچی: شکمو. شکم پرور.
قارینچی: شکمو. رشوه خور.
قارینداش: برادر. هم شکم. خویشاوند.
قارین دلیسی: عقب ماندهٔ ذهنی. خل. دیوانه. دیوانهٔ مادرزاد.
قارین دُولوسو: یک شکم سیر.
قاریندیرماق: جفت گردانیدن.
قارین زاری: پوشش اعضای شکم.
قارینسا: زمان پریزی پرندگان.
قارین ساچ: (Qarın saç) مو یا گیسویی که به هنگام حاملگی برآید.
قارین سالاماق: (Qarın sallamaq) شکم دادن (دیوار). چاق شدن.
قارین سوولو: (Qarın suvlu) حیوان باردار.
قارینسیز: کم اشتها. کم خور. خسیس.
قارین قابین: کف. حباب.
قارین قاتلاماق: فرو کردن شکنبه در آب جوش و تمیز کردن آن.
قارینقاج: پیچ و خم آب.
قارین قارتا: امعاءاحشاء.سیرابی شیردان.
قارین قاریشان: مادری. اشتراک در مادر و افتراق در پدر میان دو نفر.
قارین قارینا: پهلو به پهلو.
قارین قورساق: سیرابی و شیردان.
قارین قولو: شکمو. پرخور.
قارینقوی: تاریکی. ظلمت.
قارین قیسدی: شکم درد.
قارین کبابی: کباب شکم گوسفند و..
قارین گئنیشلیگی: تجویز.
قارینلاق: (Qarınlaq) شکم گنده.
قارینلاماق: (Qarınlamaq) با شکم ضربه زدن. پهلو زدن یا پهلو گرفتن کشتی. چاق شدن. رسیدن آب رودخانه و امثال آن تا زیر شکم.
قارینلی: شکم گنده. شکمو. حامله.
قارینلیق: پنجره. بریدگی.
قارینلیق گؤزه: شیشهٔ پنجره.
قارینماق: باز شدن. آمیزش کردن.
قارین مای: مایع درون بدن.
قاری ننه: (Qarı nənə) پیرزن. مادر بزرگ. کفشدوزکی که پرواز می‌کند. عنکبوت. **قاری ننه اؤرکنی / قاری ننه پالازی / قاری ننه جئجیمی / قاری ننه سیجیمی / قاری ننه فرشی / قاری ننه قورشاغی:** رنگین کمان. **قاری ننه چیللهسی:** زمان اول تا ۱۰ اسفند.
قاری ننه سی: (جان) نوعی ملخ.
قاری ننه نین ایشی: رنگین کمان.
قاری ننه نین دوه سینین قیزماغی: ← چیلله بئچه.
قارینی آچیق: لخت. فقیر. گرسنه.
قارینی اپی: (Qarnı əpi) شکمباره.
قارین یاتالاغی: حصبهٔ روده‌ای.
قارین یاس توتماق: گرسنگی.
قارینی بئلیندن آشماق: بسیار خوردن.
قارینی باشقا: برادر یا خواهر پدری.
قارینی باهار: (گیا) گل کلم.
قارینی بورنوندا: زنی که در ماه هشتم حاملگی است. پا بماه. جنین نه ماهه.
قارینی بیر: از یک پدر و مادر.
قارینی دار / قارینی زیغلی: حسود.
قارینی زنگین: (گیا) بلبله. بادام هندی.
قارینی زیل چالماق: (شکمش آهنگ زیر نواختن). بسیار گرسنه بودن.
قارینی سیرتینا گلمک: زیر و رو شدن. پشت و رو شدن.
قارینی شیریملیلار: (جان) شیار شکمان.
قارینی قارا: لوبیا چشم بلبلی. بداندیش.
قارینی قورتلو: غیرصمیمی.
قارینی کمانچا چالماق: گرسنه بودن.
قارینی گئنیش: بی غم. صبور.
قارینیندا پالتار یوماق: زیاد آب خوردن.
قارینیندان باغلی: مجبور. تحت فشار.
قارینین شیشیرتمک: حامله کردن.
قارینینکی قرآندان کئچمک: (Qarınınkı qurandan keçmək) (کار پیرزن از قرآن گذشتن) کار از کار گذشتن.
قارینینی برکیتمک: ته بندی کردن. سیر خوردن.
قارینینی یاسدان چیخارتماق: شکم از عزا درآوردن.
قارینی یاریق: گوش ماهی. صدف. نوعی گیاه طبی. قارنی یاروغ. بارهنگ. سابوس. بقله مبارکه. اسبغول. نوعی خورشت بادمجان. شکم پاره. روزی که اول و آخر را کار کرد و میانهٔ آن بیکار بود.
قارینی یامان: شکمباره. پرخور.
قارینی یوُلوق: فقیر. مسکین.
قاریو: (Qarıv) نیرو. انتقام. غرض.
قاریوا: (Qarıva) راستیک(بیماری گیاهی). تخم پیاز.
قاریولاشماق: رودرروی هم ایستادن.
قاریولاماق: پاییدن. پاسبانی کردن.
قاریو یاراق: آلات و ادوات.
قاری یاش: پیر و جوان. بیگانه. پیری.

قاز

قاز: (جان)(Qaz) قاز. (Anser avica) در انواع بوز، آغ قاش، هندقازی، داغ قازی، شوملوق قازی، قاشقا و ماوی وجود دارد. به صورت «غاز» و «قاز» وارد زبان فارسی شده است. همچنین واحد تقسیم پول در عهد پادشاهی فتحعلیشاه قاجار بوده و معادل ۵ دینار ارزش داشته است. این واحد از زمان سلطنت شاه عباس کبیر تا سال ۱۲۰۴ هجری رواج داشته ولی در سال ۱۲۲۴ متروک شده بود. چرک. ریم. چرک بدن. به صورت «خاز» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. طوفان.
قاز آلاجا: (Qaz alaca) ابلق.
قاز آیاغی: (گیا) قازپا. باردوشلام. بارهنگ آبی. سنبل الملک. رجل الوز. گیاهی است از تیرهٔ تیرکمان آبی. (Anserine ambroisie) پای کلاغ. اطریلال. گیاه خوراکی. (Chenopodium) شنگ شتری. گل اسپید. شنگ چمنی. ریش تکه. تکه سقللی نیز می‌گویند. (Flsacaria sioides) نوعی نقشه درگلیم و قالی.
قازا: خانه. لانه. جاروی کهنه و وارفته.
قازابا / قازاپ: پیشبند بچه. پیشبند.

قازاج: (Qazac) قلم نی. قلم تراشیده.
قازاجی:(Qazacı) ابزار تراش یا خراش.
قازاخ: قزاق. اهالی قزاقستان. سپاهی در روسیهٔ تزاری و ایران زمان قاجاریه.
قازار: (Qazar) حفر کننده. حفّار.
قازار آتار: (Qazar atarq) بیل مکانیکی.
قازاراقلاماق: راندن. طرد کردن.
قازارتی: (Qazartı) گچ.
قازارقا: (جان) آنقوت. غاز سیاه. (Branta) بیل مکانیکی.
قازارما: (Qazarma) کلنگ. اهرم. سنگر. پادگان.ساختمان بزرگ سنگی.
قازارماق: (Qazarmaq) رنگ باختن. سفید شدن. مانند یک نقطه از دور دیده شدن. روشن شدن.
قازاز: نادان. جاهل. ابریشم کار.
قازاش: [دیو](Qazaş) خویشاوندی که چون برادر نزدیک باشد.
قازاغا: لباس دست دوم. آخور. کومه.
قازاغوج: متوقف کنندهٔ اسب.
قازاغی: نوعی رقص آذربایجانی. از قدیمیترین رقصهای آذربایجان است. این رقص در منطقهٔ قازاخ آفریده شده است. رقصی است با حرکات جدید و پر شور به همین دلیل محبوبترین رقص مردان است. چنین فرض می‌شود که قازاغی رقص جنگجویان است و هنگام رفتن به جنگ و یورش اجرا می‌شد. رقص به دلیل تنوع ترتیب و تکنیک آن، شامل حرکات پیچیده است. هر کدام از مجریان رقص قابلیتها و تواناییهای خود را نشان دهند.
قازاق: (Qazaq) رنده. فراری. آزاده. طغیانگر. شخص مجرد و بی خانمان. گورخری که در صحرا گورخرها از میان خود رانده باشند. آنکه کارش جنگ و مبارزه کردن و کندن سنگر و پناهگاه باشد. نظامی. بند. بست. بی زبان. لجوج. غوزهٔ کاج. کبک نر. پالتو. به صورت «قزاق» در معنای سرباز وارد فارسی و عربی شده است.
قازاق باشلی: (Qazaq başlı) مجرّد.
قازاق پئشین:(Qazaq peşin) بعدازظهر.
قازاق تؤلک: (جان)(Qazaq tülək) کبک نر چهار ساله.
قازاقچی: (Qazaqçı) دزد. سارق.
قازاقلاماق: (Qazaqlamaq) بستن.
قازاقماق: (Qazaqmaq) دزدی کردن.
قازاق یانا: (Qazaq yana) از آداب قدیمی عروسی. ← قاباق کسدی.
قازال: (جان)(Qazal) برگ خشک. آهو.جیران.بصورت«غزال»وارد فارسی و بصورت Qazel وارد روسی شده.
قازالا: (جان)نوعی اردک سفید یا زرد.
قازالاج: هر چیز سوراخ سوراخ.
قازالاق: (Qazalaq) عرابهٔ دوچرخهٔ فنردار که با یک اسب کشیده می‌شود. چکاوک. به صورتهای غازالاق، قازلاخ و غزلاغ وارد فارسی شده.
قازالاقچی: (Qazalaqçı) درشکه چی.
قازالاماق: (Qazalamaq) سریع دویدن.
قازالجاق: (Qazalcaq) تیز. خاردار.
قازالجیق: (Qazalcıq) تیز. بُرنده.
قازالدیریق: (Qazaldırıq) محور.
قازالماق: بسته شدن. مربوط شدن.
قازامات: زندان. جای تاریک. تله.
قازاماق: به دست آوردن. خندق.
قازان: (Qazan) دیگ. پاتیل. رکاب پهن. توپ دهان گشاد. مخزن. خاندان. حفر کننده. نیرومند. یکی از پادشاهان بزرگ ترک. از شخصیتهای مهم داستانهای دده قورقود. ماه مهر(گویش قزاقی). به صورت قازغان و کژغان در فارسی و به صورتهای قزان، قیزان و قازان در عربی وارد شده.
قازان آچدی: مراسم گشودن درب دیگ غذای عروسی و انعام آن.
قازان آسماق: بارگذاشتن غذا.
قازان آغاردان: رویگر.
قازان آیاق: ظرف و ظروف.
قازاناق: (Qazanaq) دیگچه.
قازان اوْتو: (گیا) ← بولاق اوتو.
قازان اوْجاق: (Qazan ocaq) دیگدان.
قازان ایشلری:(Qazan işləri)امور منزل.
قازان باش: (Qazan baş) سر گُنده.
قازان باشی: جای آویختن دیگ.
قازان تاوا: ظرف و ظروف.
قازانج: (Qazanc) درآمد. کسب. سود.
قازانجی: (Qazancı) ← قازانج.
قازانجیق: دیگچه. درآمد. گودال.
قازانچا: دیگ کوچک. دیگچه.
قازانچای: (Qazançay) رود خروشان. رودی که نام از غازان خان گرفته است. نام روستایی در اوجان.
قازانچی: (Qazançı) دیگ ساز. مسئول دیگ بخار. آتشباز. تروریست. پول پرست. گدا. به صورت «قزانجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
قازان خان: سرور نیرومند. بزرگ خاندان. قاضی القضات.
قازان خانا: اتاق دیگ بخار.
قازانداش: (Qazan daş) همخرج.
قازان داشی: قسمتی از دیگ که رسوب کلسیم، ته نشین و سفت شده.
قازاندا قاینماق: به درد خوردن.
قازان دلن: (گیا)(Qazan dələn) پیرن. توله مچک. پرند.
قازان دوْلدورما: آئینی در ازبکستان. در شب عید بهار دیگ را با خوراکیها کاملاً پر کنند به این باور که سال آینده برکت و روزی فراوان باشد.
قازان دیبی: ته دیگ. ته طغار. رفت و آمد خویشان به خانهٔ داماد تا یک هفته پس از عروسی.
قازاندیرماق: (Qazandırmaq) مشوّق یا باعث کسب درآمد کسی شدن.
قازان قابی: گونی بزرگ حمل دیگ.
قازان قاپان: دستگیره. دسته.
قازان قارا: (گیا) گیاه پنیرک.
قازان قاراسی: (گیا)(Qazan qarası) گیاهی که برای رفع زخمهای زرد رنگ دست و صورت بمالند.
قازان قالدیرماق: شورش کردن.
قازان قایناتماق: دو بهم زدن.
قازان قوْپ: بازی آفتاب مهتاب.
قازان قوْجاسی: (Qazan qocası) چوب بزرگ مخصوص هم زدن دیگ لباس.
قازان قورباغا: (جان)(Qazan qurbağa) قورباغه‌ای که در خشکی زندگی می‌کند و بویژه شب را می‌گذراند.
قازان قوْزان: بالا و پایین. ناهمواری.
قازان قولپو: رنگین کمان.
قازان قوماج: ظرف و ظروف.
قازان قوْیماق: (Qaz qoymaq) (دیگ گذاشتن) لباس شستن.

قازانقی: (Qazanqı) پیچ در پیچ. بغرنج.
قازان قیفیل: (Qazan qıfıl) چفت و بست. نوعی قلاب نر و مادهٔ فلزی است که به دو کنار گریبان و غیره دوزند تا هر وقت بخواهند قلاب را در حلقه بیندازند، دو طرف جفت شود. به صورت «قزن قفلی» وارد زبان فارسی شده است.
قازان کباب: کباب دیگی. نوعی غذا در ترکیه با گوشت و بادمجان.
قازان گؤتؤ: (Qazan götü) ابر سیاهی که پهنهٔ آسمان را پوشانده باشد.
قازان گؤلؤ:(گیا)(Qazan gülü) ریحان.
قازانلاشماق: همخرج شدن.
قازانلی: (Qazanlı) با ظرفیت.
قازانلیق: (Qazanlıq) حفریات.اجاق مخصوص دیگ.
قازانما: کسب. تحصیل. اخذ.
قازانمارا: (Qazanmara) حریص.
قازانماق: (Qazanmaq) کسب کردن. تحصیل کردن. بهره بردن. سودبردن. نایل شدن. پیروز شدن.
قازانیج: کلاه پلیس. کلاه نظامی.
قازانیش: (Qazanış) سود. منفعت.
قازانیق: (Qazanıq) کسبی. اکتسابی.
قازانی قاپالی قایانیان: مرموز. تودار.
قازانیلما: اکتساب. کسب.
قازانیلماق: (Qazanılmaq) کسب شدن.
قازانیم: سود. منفعت. حقوق. مکتسب.
قازانیندان کئچینمک: سربار بودن.
قازاو: (Qazav) جگر. دل.
قازاوات: (Qazavat) جنگ. غیرت.
قازاوان: (Qazavan) خودپسند.
قاز اوْتو: (گیا)(Qaz otu) حشیشه الافعی. بلسکی← یاپیشقان.
قازاوی: (Qazavı) پارو.
قاز اوْیون: (Qaz otu) بازی قاز. جایی که قاز (دختر افراسیاب) بازی می کرد. نام قدیم شهر قزوین چون گویند شهر را بنام دخترافراسیاب بنا کرده اند.
قازای: (جان)(Qazay) سگ ماده.
قازایلانماق: گلایه کردن.
قاز بئیین: (Qaz bein) ← قوش بئیین.
قازبا: (Qazba) چیز فرو کردنی. آلت نرینه. زیرخاکی. معدن. آدم ناآرام.
قازبا بیگلیک: (Qazba bəylik) دفینه.
قاز باجاسی: (Qaz bacası) شیشهٔ چراغ.
قازباز: (Qazbaz) پیشبند بچه.
قازباغی: (Qazbağı) پیشبند بچه.
قازباق: سنگی که با منجنیق اندازند.
قازبالاماق: زیر و بم چیزی را پرسیدن.
قازبان: (Qazban) آهنگ الهی.
قازبورا: ابزار سوراخ کردن در کفاشی.
قاز بوْیاماسی: نوعی روبند ظریف.
قازبیگی: (Qaz bəyi) ← غازبیگی.
قاز پوْخو: (Qaz poxu) (مدفوع غاز) سبز مایل به زرد.
قاز تاپان: (جان)(Qaz tapan) گیاهی چندساله با ساقه نازک از تیرهٔ آزقان.
قاز توْیوغو: (جان)(Qaz toyuğu) بوقلمون.
قازداغلی: (Qazdağlı) تنبل. بی حال.
قازدان آییق: هوشیارتر از غاز. زیرک.
قازدیرما: (Qazdırma) حفاری.
قازدیرماق: حفرگردانیدن.
قازدیریلماق: حفر گردیدن.
قازراق: (Qazraq) پوستهٔ نازک فندق و امثال آن. **قازرانماق:** مغضوب شدن.
قاززاق: (جان) نوعی پرندهٔ شکاری.
قازغان: (Qazğan) چیزی است که از چوب و نی مدوّر ساخته دیگ را چون از اجاق برگیرند، بالای آن گذارند.
قازقا:(Qazqa) سرنوشت. پیشانی نوشته.
قاز قافالی: (Qaz qafalı) کله پوک.
قازقاق: (Qazqaq) حفر شده. کانال. نهر. سود. منفعت.
قازقال: بیل بزرگ. کفش کهنه شده.
قازقان: (متفا)(Qazqan) ← قازان. آبکند. همچنین به معنای شکافی است که سیل ایجاد کرده است.
قاز قانادی: فنی در کُشتی که گردن حریف را زیر بغل گرفته و گردنش را خم کنند. نوعی گیاه زینتی.
قازقاناق: (Qazqanaq) معده.
قازقانج: (Qazqanc) درآمد.
قازقان قیلینجی: (گیا) گلایل.
قاز قوْوون: (گیا) نوعی خربزه.
قازقی: (Qazqı) نیزه.
قازقیچ: (Qazqıc) ابزار تراشیدن ته دیگ. خسیس.
قازقیچ: (Qazqıç) چوب بلند تنور.
قازقیر: (Qazqır) بیل. پارو. بداخلاق.
قازقیرت: (Qazqırt) بیل. پارو.
قازقیرماق: (Qazqırmaq) روی دو پا بلند شدن (اسب). بی تابی کردن.
قازگان: (متفا)(Qazqan) ← قازان.
قازلاج: (Qazlac) کاردک.
قازلار قازلار: (Qazlar qazlar) نوعی بازی کودکانه.
قازلاق: (Qazlaq) گودال. گود.
قازلاما: (Qazlama) فریب.
قازلاماق: (Qazlamaq) پر کردن گاز. فریب دادن. گاز دادن. گذشتن. حل کردن. گشودن.
قازلانماق: (Qazlanmaq) گردن فرازی کردن. سرکشی کردن. غرّه شدن. فریب خوردن.
قازلیق: (Qazlıq) بلندی.(ناپ)
قازما: (Qazma) دخمه. زاغه. خانه‌های زیرزمینی. کلنگ. حفاری. کندوکاو. حکاکی. به صورت القازمه و الازمه به معنای کلنگ وارد عربی شده.
قازما باسیم: چاپ از طریق گراور.
قازما بایلیق: (Qazma baylıq) ثروت زیرزمینی مانند معدن.
قازماج: دستگاه حفاری. بیل مکانیکی.
قازماجی: حفرکننده. معدنچی. معدندار. حکاک. کنده کار. قلمکار.
قازماجیق: کلنگ کوچک.
قازما دؤشر: (Qazma düşər) آلت مخصوص کندن زمین.
قازما دیش: (Qazma diş) دارای دندانهای بزرگ و بلند.
قازما دیشی: طرف تیز تیشه.
قازما سیچان: (جان) موش بزرگ.
قازماق: (Qazmaq) ته دیگ. بند. میخ. پوسته. به صورت «غازمه» وارد زبان فارسی شده است.
قازماق: (Qazmaq) کندن. حفر کردن. حک کردن. نقر کردن. کنده کاری کردن. قلم زدن.
قازماقلانماق: ته دیگ بستن.
قازمالی: (جان) ← ساغساغان.
قازمالیق: گودال دامنهٔ کوه.
قازمان: کوه کازبک در قفقاز. حفّار.

قازما یوْل: (Qazma yol) راه شوسه.
قازمیر: (Qazmır) نوعی قماش.
قازمیق: حکّ. کنده کاری. ته دیگ.
قازنا: (Qazna) بزرگ. والاتبار. بسیار. ثروت. مخزن. انبار. خزینه. دولت.
قازناچی: (Qaznaçı) خزانه دار.
قازناری: (Qaznarı) دیگ بزرگ.
قازناق: (Qaznaq) حفره. چاله. جای کنده شده. خندق. حکاکی شده. منقوش. شیار یا شکاف کوهستان که توسط آب ایجاد شده باشد. برکهٔ آب. انبار. خزانه.
قازناقلی: خاتم کاری شده. منقوش. محکوک. اسلیم کاری شده. کنده کاری شده. منبت کاری شده. قلمزده.
قازناقلیق: خاتم کاری. اسلیم کاری. کنده کاری. منبت کاری. قلمزنی.
قازنالی: (Qaznalı) ثروتمند. توانگر.
قازناویز: (Qaznavız) گرداب.
قازورات: (Qazurat) پس مانده. مدفوع.
قازوْز: (Qazoz) ابله. احمق. بدردنخور. ژیگول. نوشابه. لیموناد.
قازوْز آغاجی: (Qazoz ağacı) همواره بازنده. لاف. گزافه.
قازوْزچو: (Qazozçu) مجرّد. عزب.
قازول: (Qazol) لاغر. گازوئیل.
قازوْو: (Qazov) معیوب. شل. لنگ.
قاز وروب قازان دوْلدورماق: (Qaz vurub qazan doldurmaq) با بخار دیگ را پر کردن. کار بیهوده کردن.
قازوْولانماق: لنگیدن (اسب).
قازوْووج: (Qazovuc) کاردک. ابزاری که در نقاشی در و دیوار و نظافت ظرف خمیر در نانوایی استفاده شود.
قازویل: (گیا)(Qazvıl) گیاه خردل.
قازی: (Qazı) خودپسند. حفاری. گودال. غار. روغن. غذایی که از گوشت سینهٔ اسب درست کنند.
قاز یئریشی یئریمک: (مثل غاز راه رفتن) متکبّرانه راه رفتن.
قاز یئمز: (گیا)(Qaz yeməz) نوعی گیاه دارویی چندساله.
قاز یاللی: نوعی رقص گروهی مردانه.
قازیب: (Qazıb) قهّار.
قازی بیلیم: (Qazı bilim) آرکئولوژی.
قازیت: (Qazıt) کلنگ. وسیلهٔ حفاری.
قازیج: (Qazıc) درآمد.
قازیجی: (Qazıcı) حفار. حکاک.
قازیر: مستبد. خودرأی. پوشاننده. گازر. مبارز. خشمگین. عصبی. اکنون. فوراً. به صورت «خزیر» به معنای خاکستر داغ وارد فارسی شده است.
قازیرا: (جان)(Qazıra) ← دووه.
قازیران: (Qazıran) لباسدار. تولید کنندهٔ لباس. لباسشو. نام محله‌ای قدیمی در شهر تبریز که اکنون «گازران» نویسند.
قازیرداماق: فریاد کشیدن.
قازیرقان: جهنم. گودال جهنم. گزنده.
قازیرلانماق: برسر خشم آمدن.
قازیرماق: جا کردن. در جای خود گذاشتن. پوشاندن. خم کردن.
قازیریلجاق: حاشیه دار. مجعد.
قازیز: [دیو](Qazız) پوست درخت.
قازیش: (Qazış) حفاری.
قازیشماق: باهم حفاری کردن.
قازیق: [دیو](Qazıq) میخ چوبی. گل میخ. چاله. جای کنده شده. تیرکی که در زمین فرو کرده باشند. ستارهٔ قطبی که آن را تیمور قازیق نیز نامند. شوم. بدیمن. جایی که آفتاب به آنجا نرسد. محدّب. به صورت قازق، قازوغ و خازوق وارد عربی شده است. در دیوان لغات به دو معنا آمده است: «خیاطی دوتایی و جفتی» و «چیزی که از چوب بتراشند.»
قازیق آتماق: به قیمت بالا فروختن.
قازیق اوْیناماق: فریب دادن.
قازی قاچماق: خشمگین شدن.
قازیق چاقماق: بسیار زیستن. ماندن.
قازیقچی: چاهکن. مکّار. گرانفروش.
قازیق دامقا: بسیار گرانقیمت.
قازیق قاقماق: مستقر شدن. ماندن.
قازیق قوْزوق: (Qazıq qozuq) درّه و کوه. پستی و بلندی.
قازیق کؤک: (Qazıq kök) نوعی ریشه مانند هویج.
قازیقلاما: بیماری فتق. حفاری.
قازیقلاماق: حفر کردن. گران فروختن.
قازیقلانماق: گران خریدن.
قازی قوردالی: با لافزنی.
قازی قوْز آنلاماق: بد فهمیدن.
قازیق یئمک: فریب خوردن.
قازیل: (Qazıl) طنابی از پشم یا مو. سود. منفعت.
قازیلانماق: به خودبالیدن. لافزنی کردن. گنده گنده حرف زدن.
قازیلچی: (Qazılçı) طناب باف.
قازیلما: مواد کانی. آثار باستانی مدفون در زیر زمین. باستان شناسی.
قازیلما بایلیق: ثروت زیرزمینی.
قازیلماق: کنده شدن. حفر شدن.
قازیلیق: (Qazılıq) هرچه برای کارزار مناسب باشد(اسب یا سلاح). خودبینی. وسیلهٔ حفاری.پرندهٔ یک بال در افسانه.
قازیم / قازیما: حفاری. حکاکی.
قازیماق: (Qazımaq) حفاری کردن. کندن. حک کردن. تراشیدن. خراشیدن. سرکیسه کردن. همهٔ پول کسی را تا دینار آخر در قمار بردن.
قازیمیر: (Qazımır) پرحرف.
قازیمیق: (Qazımıq) ته دیگ.
قازین: [دیو](Qazın) مخزن. انبار. خویشاوند. دانهٔ مرغ.
قازین آیاغی: لب مطلب. جان سخن.
قازینا: (Qazına) دولت. واژهٔ خزینه در عربی به همین معناست.
قازین ائتمک: شکایت کردن.
قازیناچی: (Qazınaçı) خزانه دار.
قازیناق: (Qazınaq) خزانه.
قازینالیق: (Qazınalıq) بیت المال.
قازینتی: (Qazıntı) سونش. قراضه. پاره. ریزه. خرده. چیز تراشیده شده. خراشیده یا تراشیده. ریزهٔ فلزات که از دم سوهان ریزد حفاری. کندوکاو. بقایای حیوانات و گیاهان و اشیاء که در موقع حفاری به دست آید.
قازینتی کؤمؤر: ذغال معدنی.
قازینتیلی: محکوک. حک شده.
قازینج: (Qazınc) شکایت. غیبت. بدگویی. گلایه.
قازینقوق: (Qazınquq) میخ.
قازینما: خراشیدگی. حفاری.
قازینماق: (Qazınmaq) خود را خراش دادن. خاراندن خود تا حدی که

پوست خراشیده شود. کنده شدن. مغلوب شدن.
قازینیق: (Qazınıq) ابزار خراش.
قاز یولماق: (Qaz yolmaq) آدم ساده را سرکیسه کردن.
قاز یومورتاسی: (Qaz yumurtası) ابله.
قازیجاق: (Qazıycaq) ابزار کندن ظرف چوبی.
قاس: (Qas) ابرو. ماهیچه. عضله. میانه روی. دروغ. تصفیه. ران. سرین. توفان.
قاسابا: (Qasaba) گردن. پشتهٔ برف با یک طرف سخت. کلاه مخصوص عروسهای ترکمن.
قاسات: فقیر. تهیدست. دورهٔ کوتاه.
قاساتلیق: (Qasatlıq) صدف.
قاسار: شق و رق. اتو کشیده. نیکو. کار جدا کردن گندم از سبوس. درشت.
قاسارا: نوعی قایق یا کشتی.
قاسارتقا: (جان) مارمولک. کنه.
قاسارقیج: کله شق. یک دنده.
قاسارلار: دستهٔ سگها. گروه سگها.
قاسارلاماق: سفید کردن.
قاسارلانماق: خونسرد بودن.
قاسارلی: سفید شده (برای پارچهٔ بز).
قاسارماق: بخشیدن (گویش چوواش).
قاساری قیریلماق: دلتنگ شدن.
قاسارینی پوزماق: (Qasarını pozmaq) اتوی چیزی را خراب کردن.
قاساش: (Qasaş) سنگ رگه دار.
قاساق: (Qasaq) درخت خشک.
قاساقانا: سوء نیت. (گویش قرقیزی).
قاساقلاماق: ارزش نهادن. **قاسال:** ورم.
قاسالاق / قاسالان: خود پسند.
قاسالتماق: (Qasaltmaq) ستایش کردن.
قاسالتی: آنچه که سیل با خود بیاورد.
قاسالما: خودپسندی. مغرور.
قاسالماق: خود را پسندیدن.
قاسان: پوست سفت. اثر چیزی که روی زمین کشیده شده و خراش داده است. گندمی با ساقهٔ ظریف. هر چیزی که سیل با خود بیاورد.
قاساناق: (Qasanaq) خائن.
قاساوان: دروغ. گزاف. مغرور.
قاساوانچی: (Qasavançı) دروغگو.

قاسبا: مخصوصاً. آگاهانه.
قاسباناق: به زور. عمداً. عامداً.
قاسپا: بد. زشت. سخت. بدقلق. کاهن.
قاسپار: (Qaspar) حیوانی که سیاهی یک چشمش کم باشد. تیزهوش.
قاسپاق: (Qaspaq) مزیّن. زینت یافته.
قاسپال: (Qaspal) چشمه.
قاسپان: (Qaspan) چینه دان پرنده.
قاسپاناق: به زور. با زحمت.
قاسپیت: (Qaspıt) تایر. چرخ ارابه.
قاستار: (Qastar) پنهان. مخفی.
قاستارا: (Qastara) نان ساج.
قاستارلاماق: (Qastarlamaq) محافظت کردن. به زور چیزی را به کسی دادن. در کف دست کسی فرو کردن.
قاستاقلاماق: (Qastaqlamaq) دانسته کاری را به خطا انجام دادن.
قاستال: (Qastal) چشمه. رود.
قاستور: (Qastor) سگ آبی. بیدستر. سمور آبی. (Castorfiber).
قاستیر: (Qastır) لباس نقش دار زنانه.
قاستیل: (Qastıl) سیب زمینی.
قاسداق: (Qasdaq) پیکان.
قاسدان: به شوخی. به دروغ. چاخان.
قاسدان باسماق: چاخان کردن.
قاسدان نامه: جفنگیات.
قاسدیرا: (Qasdıra) نان ساج.
قاسدیرماق: خم کردن و دوختن. چین دار کردن. سوزاندن. کوتاه کردن.
قاسراق: (Qasraq) قاب. غلاف.
قاسری: قوطی بزک دار چوبی.
قاسرین: کاه درشت. ته ماندهٔ خرمن.
قاسساق: (جان) (Qassaq) گوسفند میش طلب. رئیس.
قاس سالماق: پارچه را بریدن.
قاسقئن: (Qasqen) زن زائو.
قاسقا: کلاه کاسکت. ملخ.
قاسقات: (Qasqat) پلیس قلدر.
قاسقاتار: (Qasqatar) برآمده. برجسته.
قاسقاج: (Qasqac) ماشه.
قاسقازور: خس و خاشاک.
قاسقاس: قاه قاه. قهقهه. پرتگاه. جماع.
قاسقاسلاماق: قاه قاه خندیدن. گاییدن. جنسی را با قیمت بالا قالب کردن. گل زدن در فوتبال.
قاسقار: میوه ای که رو به رسیدن نهاده.
قاسقارا: (جان) (Qasqara) ← ساغساغان. کاملاً سیاه.
قاسقاق: بلند. مرتفع. کوهی با دامنهٔ تیز.
قاسقال: (Qasqal) کفش کهنه.
قاسقالاماق: فرو کردن. گاییدن.
قاسقالتا: (جان) (Qasqalta) ملخ.
قاسقام: زمین نامناسب برای کشاورزی.
قاسقامیت: بچه ای با ترکیب نامناسب یا نازک و دراز و یا کوتاه و خپله.
قاسقان: (Qasqan) خاک بیحاصل. چنبر. هر چیز حلقه مانند، بویژه از چوب که در وسایلی چون الک و غربال کاربرد دارد. دیگ مخصوص پختن خوراک «منتو» و سطوح مشبک چنبر مانند آن. طناب کوتاه.
قاسقاوار: سنگی که ته تنور بگذارند.
قاسقور: (گیا) تره کوهی خوردنی.
قاسقی: (Qasqı) ترمز. کمربند.
قاسقیت: (Qasqıt) کلاه کاسکت.
قاسقیر: توفان. سگ تنومند چوپان.
قاسلا: (Qasla) دروغ.
قاسلاج: (Qaslac) دستگیری.
قاسلاشماق: به حالت کشیده درآمدن.
قاسلاما: (Qaslama) کشش.
قاسلاماق: به حالت کشیده درآوردن. دروغ بافتن. چاخان کردن.
قاسلانماق: به حالت کشیده درآمدن.
قاسلانیش: کشیدگی. کشش.
قاسلیق: (Qaslıq) شورت. فوطه.
قاسما: (Qasma) پل کوچک. نوزادی که شیر نمکد.
قاسمات: (Qasmat) ← قاسماق.
قاسماتلاماق: (Qasmatlamaq) مرق بستن روی آش و به هم رسیدن پردهٔ ریم بر روی زخم و جراحت.
قاسماچی: (Qasmaçı) بی رحم.
قاسمار: (Qasmar) مو خوره. سوخته نی. بیماری شیرپنجه. کفگرک. ریش هزارچشمه. دمل بزرگ.
قاسماق: (Qasmaq) بسیار کثیف. پرده‌ای که از ریم بر روی زخم می‌بندند. پوستهٔ زخم. (قاسمات نیز

گویند). چین در لباس زنانه. سقف خانه. چین دادن. ← قیسماق. پنهان کردن. نگهداشتن. لبه های چیزی را خم کردن و دوختن. چین دار کردن. فریب دادن. دراز کردن. کوتاه کردن.
قاسماقلاماق: ← قاسماتلاماق.
قاسموق: دارای دماغ خوابیده و پهن.
قاسمیش: (Qasmış) توفان. (ناپ).
قاسمیق: کثافت. سبوس. قسمت مایع و شیره‌ای لذیذ میان پوسته و بدنهٔ درخت کاج. ظرف بزرگ. ته دیگ. جسور.
قاسمیقلاشماق: خشک شدن پوست درخت و افتادن آن.
قاسناتماق: (Qasnatmaq) لرزانیدن.
قاسناشماق: (Qasnaşmaq) باهم لرزیدن.
قاسناق: تختهٔ دور دایره و الک. قسمت گردی تار و ساز. کبره. پوسته. پوستهٔ نازک روی زخم. کلاف چرخ. چنبر (دف، غربال). حلقه. فلکه. طوق. چرخ. تسمه نقاله. سیلندر. چنبر. تپالهٔ گرد. گرداب. راکتی که شکارچیان در زمستان به پایشان می‌بندند. چوبی که به وسیلهٔ تسمه، سنگ آسیاب را می‌چرخاند. **قاساق تؤکمک:** تپاله را به صورت مدوّر درآوردن. **قاسناقچی:** چنبر ساز. **قاسناقلاماق:** شتابان دوختن. نصب کردن کلاف یا طوق الک و دف و غیره. آلت خود را از روی لباس به پشت کسی مالیدن. **قاسناقلی:** بادبادک بزرگ.
قاسناما: دندان قروچه. لرزش.
قاسناماق: به هم فشردن دندانها. لرزیدن.

قاسنی

قاسنی: (گیا) بارزد. قنه. به صورت کاسنی زبان فارسی شده است. (Cicorium intibus).
قاسوق: پوست درخت. زیرانداز یا رواندازی که از پوست اسب سازند.
قاسی: (Qası) به کجا؟
قاسیباغ: (Qasıbağ) روسری زنانه.
قاسیت: خلاصه. چکیده. سفت. سخت.
قاسیر: (Qasır) ظالم. خودسر.
قاسیرا: (Qasıra) لایهٔ چرک.
قاسیرتی: صدای مهیب. حرکت سریع.
قاسیرداماق: (Qasırdamaq) تقلا کردن.
قاسیرقا: توفان. توفان توأم با برف.
قاسیرقالی: توفانی. روز سرد.
قاسیرقاماق: نگهداشتن. مضایقه کردن. ترش کردن. کپک زدن.
قاسیرقان: برهم زننده. مُخل.
قاسیرقی: (Qasırqı) توفان.
قاسیرما: (Qasırma) استتار. اختفاء.
قاسیرماق: (Qasırmaq) پنهان کردن.
قاسیریق: (Qasırıq) بلغم.
قاسیشماق: (Qasışmaq) منقبض شدن.
قاسیغی سوْیوتماق: استمناء کردن.
قاسیغی ئللی: مرد حشری و شهوتران.
قاسیغی یاریق: زن. جنس مؤنث.
قاسیق: شرمگاه. طرفین داخل، راست و چپ داخل دهان. میوه ای که نیمی از آن کال باشد. فاصلهٔ بین دو قطار. زینت روی بالش. **قاسیق اوْتو:** (گیا) نوعی گل که برای درمان پوستهٔ زخم سودمند است. (Herniana hirsuta). **قاسیق ایپی:** طناب پهن نگهدارندهٔ جهاز شتر. **قاسیق باغی:** فتق بند. **قاسیق بیتی:** (جان) نوعی بید(Phthirus pubis). **قاسیق قیلی:** زهار. (Provy parts). **قاسیقلاما:** فتق. **قاسیقلاماق:** چاقو زدن. مشت زدن. **قاسیق وزی:** فتق. **قاسیق ییرتیغی:** باد فتق.
قاسیل: ماهیچه ای. عضلانی. جوانهٔ غلات. باغچهٔ کوچک جلوی خانه. آخرین خواب کرم ابریشم.
قاسیلما: کشش. انقباض. اسپاسم.
قاسیلماق: تو گذاشتن لبهٔ پارچه یا لباس. کوک خوردن. کوتاه شدن. فریب دروغ کسی را خوردن. کشیده شدن. انقباض یافتن. خود را پسندیدن.
قاسیلیم: اسپاسم. کشش عضلانی.
قاسیم: خطر. مهلکه. **قاسیم آیی:** ماه نوامبر میلادی. در ترکیه تشرین ثانی یا کاسیم می گویند. **قاسیم پاتی:** (گیا) گل داودی. گل قاسمی. گل ژاپنی داودی. (Segatum chrysanthemum).
قاسین: (Qasın) آبرفت. هر چیزی که سیل آورد. چین. پلیسه.
قاسینتی: ← قیسینتی. توفان. غرور.
قاسینجیق: (Qasıncıq) ترسناک.
قاسینما: (Qasınma) تشنج.
قاسینماق: ← قیسیلماق.
قاسیو: (Qasıv) مرض. بیماری.
قاش: (Qaş) ابرو. کمان ابرو. خطی از مو که در زیر پیشانی و بالای چشم می‌روید. قسمت جلو زین اسب که از چوب، شاخ یا فلز سازند. جلو. مقابل. نزدیک. کنار. نگین. افق. دیوار کوتاه. چوبهایی که در جلو و عقب پالان حمّالی برای گذراندن طناب تعبیه کنند. قاش گله. خوابگاه حیوانات. زمینی که حیوان با دست و پای خود پاک کند و در آنجا بخوابد. شیار تقسیم آب در تپه. کمرکوه. به همین صورت و در معنای برآمدگی جلوی زین، به صورت «قاس» به معنای ابرو و به صورت «خاش» به معنای ریزهٔ چوب یا علف یا کاغذ و پارچه و به صورت «خش» در معنای خراش وارد فارسی شده است.
قاش آپارماق: بیرون رفتن گلهٔ گوسفندان از قاش طوری که چوپان متوجه نباشد. **قاش آچیق:** گشاده رو.
قاش آغارماق: سپیده دمیدن.
قاش آلان: مشاطه. بندانداز.
قاش آلماق: زیر ابرو گرفتن.
قاشا: پارانتز. نهر. جوی. ابزار محافظ هر چیز دایره. چنبره. فنس.
قاشاب: (Qaşab) نگهدارنده. ظرف. بصورت «خشاب» در معنای قاب مخصوص فشنگ وارد فارسی شده.
قاشا بوروق: درفش کفاشی.

قاشات: (Qaşat) تپه. تل. خشتک. بز نر تخمی. غم. اندوه.
قاشار: نوعی پنیر زردگونه که از شیر گوسفند تهیه می‌شود. محل نگهداری حیوان. محل دوشیدن گوسفند. ناقلا.
قاشاغا: (Qaşağa) پرانتز.
قاشاغاج: تیرک اصلی سقف.
قاشاغا یاتماق: بر کوههٔ زین نشستن. بر خرمراد سوار شدن و از خوشحالی در پوست نگنجیدن. **قاشاغی:** ← قاشوْو.
قاشاق: (گیا) گیاه پاپیروس. نوعی علوفه با گلهای صورتی روشن از خانوادهٔ لگومینور که بیشتر در یونجه‌زارها می‌روید. کیندیر اوْتو نیز می‌گویند. جایی که برای نگهداری نوزادان حیوانات درنظر گرفته می شود. کوههٔ زین. ریزهٔ چوب و علف. به صورت «خاشاک» وارد فارسی شده است. پولکی. پول دوست.
قاشاقلاماق: جدا کردن نوزاد حیوانات. جدا کردن.
قاشال: (گیا) شاخه های خشک ذرت.
قاشالات: پرجنب و جوش. طناز. احمق.
قاشالاماق: محصور کردن.
قاشالتاق: (Qaşaltaq) غضروف چانه.
قاشالوْت: پرجنب و جوش. طناز. احمق.
قاشالی: (Qaşalı) محصور.
قاشام: (Qaşam) خرابه. روزن سقف. اندازهٔ کف دست.
قاشاماق:(Qaşamaq)روبه ویرانی نهادن.
قاشان: (Qaşan) آهسته رو.
قاشاناق: (Qaşanaq) ظرف ادرار.
قاشانتی: (Qaşantı) ادرار. پشاب.
قاشاندا: همواره. همیشه. دائم.
قاشاندیرماق: (Qaşandırmaq) حیوان خسته را نگهداشتن تا ادرار کند.
قاشانقیل: (Qaşanqıl) صولت. شکوه.
قاشانگ:(Qaşang) خیره. سمج. جاذب. زیبا. تنبل. به سوی خود کشنده. بصورت«قشنگ» وارد فارسی شده.
قاشانلاماق: (Qaşanlamaq) به شدت لغزیدن. درست کردن.
قاشانماق: (Qaşanmaq) ادرار کردن. شاشیدن اسب و الاغ. بیرون انداختن.

قاشانیق: (Qaşanıq) ادرار. پشاب.
قاش اوْتو: (گیا) گیاهی علفی دیرسال که در کوهها و چمنزارها روید.
قاشاویج: اندازه دو وجب.
قاش اوْیناتماق: (Qaş oynatmaq) پشت ابرو نازک کردن. ابرو انداختن.
قاشایماق: وارفتن (چشمها).
قاش باسدی: سربند. دلداده.
قاش باشی: (Qaş başı) بالای ابرو. بالای قاش گله. افق کوه.
قاشباغ: (Qaşbağ) ایوان. بالکن.
قاشباق: ته ماندهٔ غذا در ظرف.
قاش با قاش: (Qaş ba qaş) رو در رو.
قاشبند: (Qaşbənd) پیشانی بند.
قاش بورتماق: گره در ابرو افکندن.
قاش بوْیاسی: (Qaş boyası) وسمه.
قاش بیچاغی: (Qaş biçağı) چاقوی تیز و کوچک برای ابرو.
قاشتاق: نارس. سبز. کال. خام.
قاشتان: (گیا) شاه بلوط. واسطهٔ حکومت روسیه با مردم بومی تاتار و باشقیر که به زبان روسی آشنا نبودند.
قاشتای: بسیار. زیاد. (گویش قاراچای).
قاش چاتماق: گره در ابرو افکندن.
قاش چکمک: عملی که دزدان شب، با پاشیدن مقداری نمک در نزدیکی قاش گله، گوسفندان را از قاش بیرون کشند و ربایند (قشقایی).
قاش چؤنمک: تغییر یافتن جوّ.
قاشخا: حرف نشنو. بی‌ادب. رک گو.
قاشخان: نامی برای زنان اویغور.
قاشدا: (Qaşda) کنار. حاشیه.
قاشدار: راهبر. مدیر.(ناپ).
قاشدارما: راهبری. **قاشدارماق:** اداره کردن. اغماض کردن. راه بردن.
قاش داش: سنگهای قیمتی. جواهر.
قاش داشچی: عتیقه یا جواهر فروش.
قاشداق: (Qaşdaq) خام. نارس.
قاشدال: (Qaşdaq) سرآغاز. مَطلع.
قاشداماق: (Qaşdamaq) به حاشیه رفتن.
قاشدان قاشا: (Qaşdan qaşa) سرتاسر.
قاش دوه: (جان)(Qaş dəvə) شتر یک کوهانه.
قاشراو: (Qaşrav) ← قاشوْو.

قاششاق: (Qaşşaq) کلبهٔ کوچک چوبی برای غذا دادن به بزغاله. ریشهٔ درخت. فقیر. مسکین. نامرد.
قاشغ / قاشق: (متفا)(Qaşoğ) ← قاشیق.
قاشقا: مشهور. گاو پیشانی سفید. پیشانی سفید. سفیدی روی پیشانی. هوشمند. بین دو ابرو. پیشانی. وسط پیشانی. دایرهٔ پیش جنگ. پیشرو در جنگ. سلاحی که از آهن ساخته و در روز جنگ بر پیشانی اسب بندند. گهواره. متانت. دلاوری. استواری. ارّابهٔ اسبی دو چرخه. لندرور. پررو. سفید. صاف. شفاف. فرمانده قبیله. رئیس قوم. معادل واژهٔ «نویان» مغولی. به صورت قشقه و «خشکه» وارد فارسی شده است.
قاشقا آختاچی: منصبی در دولت مغولان. امیر آخور اسبان پیشانی سفید.
قاشقا اوْغلاق: (گیا) ← پورسوق.
قاشقا باش: (Qaşqa baş) سری که در پیشانی اش موی سفید باشد.
قاش قاباق: چشم ابرو. اخم. چین پیشانی و ابرو. ترشرو. سگرمه.
قاش قاباق تؤکمک: اخم کردن. رو ترش کردن. قاش قاباق ساللاماق، قاش قاباق یئر سوپورمک، قاش قاباق یئردن گئتمک، قاش قاباقدان زهر تؤکمک و قاش قاباقدان زهرمار یاغماق نیز همه به این معنا هستند.
قاش قاباقلی: (Qaş qabaqlı) عبوس.
قاش قابی: ظرف برنجی کوچک جهت تهیهٔ رنگ ابرو.
قاشقا پوْرسوق: ناسازگار. حرف نشنو.
قاشقا توْیوق: (جان) نوعی پرندهٔ دریای سیاه با خالی سفید بر پیشانی.
قاشقا چیبین: (جان)(Qaşqa çibin) نوعی پشه که «کل چیبین» نیز نامند.
قاشقار: کوه صخره زار .جسور. (ناپ).
قاشقارا: (Qaşqara) سیاه ابرو(ناد).
قاشقارات: (جان)(Qaşqarat) حشره.
قاش قاراتماق: چین به ابرو دادن.
قاش قاراسی: هوای نیمه تاریک.
قاش قاراق: چشم ابرو. اخم و تخم.
قاش قارالماق: تاریک شدن. فرا رسیدن شب. ظاهر شدن شفق.

قاشقاش: (جان)(Qaşqaş) سنجاب.
قاش قاشا:(Qaş qaşa) رو در رو.
قاشقاشالا: (جان)(Qaşqaşala) ملخ.
قاشـقاق: (Qaşqaq) پرتگـاه. اسـتخوانی در سـاختمان مفصـل زانـو کـه در ضـخامت وتـر عضـلهٔ چهـار سـر قـرار دارد. بـه صـورت «کشـگک» وارد فارسی شده است.
قاشقا کنچی: (جان) بُز کوهی.
قاشقال: (Qaşqal) تختهٔ چوبی که برای تقسیم آب در دهانهٔ نهر قرار می‌دهند. بند چـوبی سـیلگیر. جویبـار کوچـک. مکـانی در کنـار خانـه ماننـد انبـاری. خشن. زمخت.
قاشقالا: پای افزاری که شاطران و پیـاده روان بر پای کنند. به صورت «کشکله» وارد فارسی شده است. نسترن.
قاشقالاشماق: شاخ به شاخ شدن.
قاشـقالاق: (Qaşqalaq) ← قاشـقالداق. استخوان گـرد روی زانـو. بـه صـورت «کشکلک» وارد فارسی شده.
قاشقالاماق: کار را سرسری انجام دادن. خشک شدن. قدید شدن.
قاشقالاوان: (Qaşqalavan) میراب.
قاشقالداق: (جان) ماغ. چنگر اوراسیایی ← قارا باتداق.
قاشقالماق: طاس شدن. کچل شدن.
قاشقاماق: درخشیدن. سوختن.
قاشقانا: (Qaşqana) کناره. بغل.
قاشـقانجیق: (Qaşqancıq) نـوعی تـوپ بازی کودکانه.
قاشقاوال: نوعی پنیر گرد و نرم. آواره.
قاشقای: (Qaşqay) سمبل. نمـاد. کمـان ابرو. سرسخت. بزرگ. روسفید. صاف دل. بی‌باک.(ناپ).
قاشقا یارا: (Qaşqa yara) زخمی بین دو ناخن گوسفند.
قاشقایماق: سفید شدن. دیده شدن.
قاشـقو: (Qaşqu) رسـوب تـه دیـگ. چرک گردن.
قاشقولاق: (جان) ← پورسوق.
قاشقه: (متفا)(Qaşqe) ← قاشقا.
قاشقی باش: (Qaşqı baş) کچل. طاس.
قاشقیر: (جان) خرس. گرگ. جسور.
قاشقیل: (Qaşqıl) ظریف.
قاش کمر: (Qaş kəmər) خرپشته.

قـاش گؤتؤرمـک: (Qaş götürmək) دوختن. بند زدن.
قـاش گـؤز آتمـاق: (Qaş göz atmaq) چشـمک زدن. بـا چشـم و ابـرو اشـاره کردن. قاش گؤز ائله مک نیز گویند.
قاشلا: (Qaşla) تیرک حمال سقف.
قاشـلاتماق: (Qaşlatmaq) بـه وسـیلهٔ دیگـری نگـین بـر انگشـتر انـداختن. برجسته کردن دور پشت بام.
قاشلاغیج: آلت قشو کردن اسب.
قاشلاق: (Qaşlaq) شخص پر ابرو.
قاشلا گؤز آراسیندا: زمان بسیار کم.
قاشلاما: (Qaşlama) سکو. اهتزاز.
قاشلاماق: (Qaşlamaq) نشاندن نگین بر انگشـتر. بلنـد کـردن. برافراشـتن. بیـل زدن. از دامنه کوه پایین آمدن.
قاشلاووش: (Qaşlanuş) رنگ مو.
قاشـــلی: (Qaşlı) نگـــین دار. دارای ابروهای پرپشت.
قاشلیق: سُرمه. رنگ موی سیاه. رنـگ ابرو. نام اصلی شهر توبولدا.
قاشلی گؤزلؤ: (Qaşlı gözlü) خوشـگل. خوش بر و رو.
قاشمار: (Qaşmar) کسی که با حرکات خنـــده‌دار حاضـــران مجلـــس را می‌خنداند. قاشمر نیز آمده است.
قاشماق: ته دیگ. خاموش شدن.
قاشناشماق: جوشیدن. در هم لولیدن.
قاشوْو: (Qaşov) کبیجه. کبیچـه. پشـت خـار سـتور. وسـیلهٔ تیمـار چهارپایـان. آلتـی آهنـی دارای دندانـه کـه بـدن جانـداران را بـدان خارنـد تـا کثافـات پوست آنها پـاک گـردد. بـه صـورت قشـــو وارد فارســـی شـــده اســـت.
قاشوْولاماق: قشـو کـردن. **قاشـوْولانماق:** قشو شدن. **قاشوْولوق:** تیمارستان.
قاشی: (Qaşı) تحریک. پشیز (پول کـم ارزش). شیار. بـه صـورت «غاشـی» بـه معنای پوشش سپر، پردهٔ دل و روپوش زین اسب وارد زبان عربی و فارسـی و به صورت Gassi در معنای راهـرو بـین تپه‌های ماسه‌ای وارد انگلیسی شده.
قاشیتما: (Qaşıtma) جرب (بیماری).
قاشیتماق: (Qaşıtmaq) خاراندن.
قاشیج: (Qaşıc) رنده.
قاشیجا: قاشق کوچک. قاشقک.

قاشیجاق: (Qaşıcaq) معده.
قاشیجیق: قاشقک. قاشق کوچک.
قاشی چیتیق: اخمو. عبوس.
قاشیر: (Qaşır) ابزار خاراندن.
قاشیرخان: نامی برای زنان اویغور.
قاشیرلانماق: (Qaşırlanmaq) افاده دادن.
قاشیش: (Qaşış) خارخار. خارش.
قاشیق: [دیـو](Qaşıq) آلتـی چـوبی یـا فلـزی دارای دسـته کـه بـا آن طعـام و شـراب خورنـد. وسـیلهٔ فلـزی بـرای درآوردن سـنگهای کوچـک و کـار گذاشـــتن دینامیـــت در صـــخره. بـــه صورت قاشق و قاشغ وارد فارسی و به صورت قاشـوقه، قاشـق و قاشـیق وارد عربی شده.

قاشیق

قاشـیق آتمـاق: (Qaşıq atmaq) (قاشـق انداختن) با اشتها و هوس خوردن.
قاشیق آشی: آش شله زرد. آش حلیم.
قاشیقا: (Qaşıqa) کاردک.
قاشیق اوْتو: (گیـا)(Qaşıq otu) حشیشـه الملاعـــق. قاشـــقک. (Cochlearia officinalis)
قاشیق اوجو: نوک قاشق. مقدار اندک.

قاشیق اوتو

قاشـیق اوْیونـو: (Qaşıq oyunu) نـوعی رقص با قاشق در میان ترکان.
قاشـیق بـورون: (جـان)(Qaşıq burun) کفچه نوک. مصر دورناسی نیز گویند. (platalea).
قاشـیقجیق: قاشـقک. ابـزار چـوبی کـه پزشک با آن حلق بیمار را بازدید کند.
قاشیق چالیمی: وقـت شـام یـا صـبحانه. کوتاه مدت. تاریک و روشن شامگاه.
قاشیقچی: (Qaşıqçı) قاشق سـاز. قاشـق فروش. شکمو.

قاشیقچی بالیغی: (جان)(Qaşıqçı balığı) بچهٔ قورباغه که تازه از تخم درآمده.
قاشیقچی قوشو: (جان)(Qaşıqçı quşu) پلیکان. (Pelecanus). قوتان و کپچه جیل نیز گویند.
قاشیقچین: (جان)(Qaşıqçın) کفچه نوک. (Spatula clypeata)
قاشیق دؤشمنی: زن. همسر.
قاشیق سالاماق: (Qaşıq sallamaq) از سر خشم خوردن یا کار کردن.
قاشیق سالماق: خوردن و آشامیدن.
قاشیق قاقا: (جان) منقار قاشقی.

قاشیقچی قوشو

قاشیق قالبی: (Qaşıq qalıbı) فشرده.
قاشیق کاساسی: قسمت گود قاشق.
قاشیقلا: (Qaşıqla) ابزار چوبی برای نصب قلاده در ارّابه. جا قاشقی.
قاشیقلا دؤشکدن ییغما: حرامزاده.
قاشیقلاما: (Qaşıqlama) نوعی غذا از آرد ذرت. قاشق زنی. قاشق کاری.
قاشیقلاماق: (Qaşıqlamaq) قاشق زدن.
قاشیقلانماق: قاشق زده شدن.
قاشیقلاییش: (Qaşıqlayış) قاشق زنی.
قاشیقلیق: جاقاشقی. چوب یا فلز مناسب برای ساختن قاشق. توبرهٔ پشم. سبد.
قاشی کمان: (Qaşı kaman) هلال ابرو.
قاشیل: (Qaşıl) خارش. تحریک. طعامی از ارزن آرد شده.
قاشیلا: هر. مثال: هر مرد. هر درخت.
قاشیلماق: خراشیده یا زدوده شدن.
قاشیما: خارش. تحریک. تخریش.
قاشیماق: (Qaşımaq) خراشیدن. خاراندن. ناخن کشیدن. تراشیدن. خراشیدن. باسایش پاک کردن.
قاشین: (Qaşın) ابزاری به صورت ارّهٔ کوچک که در قالی بافی به کار می‌رود. تحریک. به صورت «خشن» به معنای زبر و ناهموار وارد فارسی شده.
قاشیناجاق دیرناق: ممر معاش. گذران.
قاشینا سالماق: پیروز شدن.
قاشیناق: (Qaşınaq) خیانت.
قاشینال: (Qaşınal) ضد خارش.

قاشیقچین

قاشینتی: (Qaşıntı) خارش. مورمور. تراشه. حسادت.
قاشینتی توْزو: آدم تخس و ناخوشایند.
قاشینجا: (Qaşınca) مالش دل از فرط میل و هوس. بصورت «قسنجه» به همین معنا وارد فارسی شده است.
قاشیندیرماق: (Qaşındırmaq) به خارش افکندن. تحریک گردانیدن.
قاشینما: (Qaşınma) خارش.
قاشینماق: (Qaşınmaq) خود را خاراندن. خاریدن. خارش داشتن. مورمور کردن. خارش گرفتن.
قاشینیش: (Qaşınış) خارش.
قاشینین آلتیندا گؤزۆ یوخ: محجوب.
قاشییاجاق:(Qaşıyacaq)وسیلهٔ خاراندن.
قاضی خانا: (Qazıxana) محکمهٔ شرع.
قاطی: (متفا)(Qatı) ← قاتی.
قاغ: (متفا)(Qağ) ← قاق. چراگاه کوچک. برگ.
قاغا: (Qağa) کاک. کاکو. عنوانی برای خویشان نزدیک مثل برادر و دائی و غیره. پدر. پدربزرگ پدری. نوک منقار. بصورت «کاکا» به معنای برادر وارد زبان فارسی شده است.
قاغاتیراش: (Qağatıraş) سرسری. الکی.
قاغاج: [دیو](Qağac) گوشت خشک شده. چرکین. کثیف.
قاغاجلانماق: از سرما خشک شدن.
قاغاجی: (Qağacı) نفر آخر در بازی.
قاغاجیماق: (Qağacımaq) یکه خوردن.
قاغاداش: (Qağadaş) خویشاوندان.
قاغاداق: (Qağadaq) دوست. رفیق.
قاغار: (Qağar) برف.
قاغارت: (Qağart) بینی برآمده.
قاغارداق: (Qağardaq) تاج خروس.
قاغارماق: (Qağarmaq) عقب کشیدن.
قاغاز: (Qağaz) لافزن. خویشاوندان.
قاغاش: (Qağaş) صدای جاری شدن آب. آب جاری که درون آن تکه های یخ باشد. **قاغاشلاماق:** آزار دادن.
قاغال: (Qağal) ویرانه. نوعی شیرینی← چنگوو و بیشی.
قاغالا: (Qağala) ظرف سفالی کوچک. قدقد. تگرگ آرام.
قاغالا چالماق: قدقد کردن.
قاغالتای: سرپوشیده. درب دار.
قاغالقا: (Qağalqa) در. دروازه.
قاغالی: (Qağalı) گردو.
قاغان: (Qağan) ژیان. شرزه. غرنده (شیر). خشمگین. شاه بزرگ ترکان. در باور ترکان باستان هیچکس به جز قاغان وجود ندارد که خداوند به او نیرو بدهد. ترکان به قاغانهای خود به عنوان حکمران یا پیامبر می‌نگریستند. خاقان در میان ترکان به عنوان فرستادهٔ خداوند بود برعکس چینی ها که باور داشتند خاقان پسر آسمان بود. به صورت خاقان، قاقان و قاغان وارد فارسی و بصورت Каган وارد روسی شده است.
قاغاناز: (Qağanaz) لجباز. ناسازگار.
قاغانق: (Qağanaq) نوزاد تازه بدنیا آمده. پنیر. شیر غلیظ زردی که روز اول زاییدن گاو و گوسفند می‌دوشند و می‌پزند، مثل پنیر بسته می‌شود و این سوای آغوز است. پردهٔ نازک در زهدان که کودک میان آن قرار دارد. قدقد مرغ. **قاغاناق چالماق:** قدقد کردن.
قاغانجا: (Qağanca) تپانچه.
قاغانچی: مأموری که عهده‌دار مراقبت گله‌های بز و گوسفند ایلخانان مغول بود. آنکه اموال یا احشام قاآن را در تحویل داشت. به صورت «غانچی» و «قانچی» وارد زبان فارسی شده است.
قاغانماق:(Qağanmaq) شعله ور شدن.
قاغاوئر: (گیا)(Qağaver) علف هرز. علف وحشی.

قاغایی

قاغـــاوان: (Qağavan) ابلـــه. نـــادان. سالخورده. چرکین.
قاغـایی: (جـان)(Qağayı) یـاغو. مـرغ نوروزی. (Larnus)
قاغجالما / قاغدالما: مجرب.
قاغشار: (Qağşar) کهنه. پوسیده.
قاغشاریقا: صخره زار سخت و صعب.
قاغشـــاق: (Qağşaq) پرتگـاه. در حـال فروپاشی. کلنگی.
قاغشاما: (Qağşama) فروپاشی.
قاغشاماق: (Qağşamaq) فروپاشیدن.
قـاغی: (Qağı) دفـع. منـع. غـار. کمـی خمیده. شدت. توجه. انحراف.
قاغیبال: ← ائششک آریسی.
قاغیت:(Qağıt) خشـک. عقـیم. سـفت. عصبی. ضعیف. گوشت نمک سـود و خشک شده.
قاغیت آراسی: روسری نازک بهاره.
قاغیتقان: (Qağıtqan) سرکش. نافرمان.
قاغیتما: (Qağıtma) تحریک. تهییج.
قاغیتماق: برسر خشم آوردن.
قاغیج: خشکیده. قلاب. چکش.
قاغیجی: (Qağıcı) لولوخوخوره. جن.
قاغیچی: ردیاب. تعقیب کننده.
قاغیر: (Qağır) زمین خشک و بی آب. زیور. زینت. نعـره کشـی. تلـخ. زیـان. ضرر. ضعیف. آهسته. خشکیده. خشم.
قاغیرا: (Qağıra) زن. بانو.
قاغیراما: (Qağırama) خشکیده.
قاغیراماق: خشکیدن. خشمگین شدن.
قاغیرت: مسکن. موقعیت. قصبه.
قاغیرتلاق: صدای چیزهای خشک.
قاغیرتماق: (Qağırtmaq) کبکی را برای شـکار دیگـر کبکهـا رهـا کـردن. تصاحب کردن.
قـاغیرتی: (Qağırtı) صـدای چیزهـای خشک. ساده.
قاغیرجا: (جان)(Qağırca) موش کوهی که بر درخت فندق زندگی کند.
قاغیرجاق: (Qağırcaq) روروک.
قاغیرجاماق: خراب کردن.
قاغیرجانق: (Qağırcanq) بداخلاق.
قاغیرچاق: (Qağırçaq) عروسک.
قاغیرداق: (Qağırdaq) جزغاله. دنبـه‌ای که بریان کرده و روغـن آن را گیرنـد. چزدره. ناتوان. پشکل گوسفند.
قـاغیرداق بوغاجاسـی: نـانی کـه همـراه جغول بغول بپزند.
قاغیرداماق: (Qağırdamaq) تق تق صدا کـردن. از سـرما دنـدانها بـه خـوردن. خشکیدن. مُردن. خرپ خرپ خوردن.
قاغیرشـاق: (Qağırşaq) چـوب بلـوطی که در آب پخته و خشک شده باشد.
قاغیر قوررق: (Qağır qurruq) لبنیات.
قاغیر قوقور: خرت و پرت.
قاغیرلاماق: جواب عوضی دادن.
قاغیرلیق: (Qağırlıq) زینتی. آرایشی.
قاغیرمـاج: (Qağırmac) نهـال. پیونـد. اهرم. مغلطه.
قاغیرماق: (Qağırmaq) برداشتن. بریدن. به زور بلند کـردن. پوشـاندن. فشـردن. عو عو کردن. صدمه زدن. سرفه کردن و بلغم ریختن. ← چاغیرماق.
قاغیرمان: (Qağırman) قهرمان. دلاور.
قاغیرمیق: (Qağırmıq) خلط.
قاغیری: (Qağırı) زیان. ضرر.
قاغیریق: (Qağırıq) بلغم. خلـط. کسـی که با صدای نکره سخن گوید.
قاغیریم: (Qağırım) دوغ ترشیده.
قـاغیری وئرمـک: شـاخه یـا قسـمتی از چیزی یا اندام اصلی جدا شدن.
قاغیز: کاغذ. خشمگین. قهرمان.
قاغیزقی: (Qağızqı) ساج آهنی.
قاغیش: (Qağış) کوبش. ضـربه. نـبض. درگیری. جنگ. ستم. تقبیح. صـدایی که ازچیـزی بـه هنگـام زمـین خـوردن بلند شود. صـدای افتـادن چیـزی. بنـد. بست. کوبه. لعنت.
قاغیشـتاق: (Qağıştaq) زنجیـر بـا دسـتهٔ چوبی مناسب برای راندن الاغ.
قاغیشتاماق: بسیار خشک شدن.
قاغیشتی: صدای چیزهای خشک.
قاغیشـــدیرماق: لخـت کـردن. پـول و دارایـی کسـی را گـرفتن. محکـم و استوار کردن.
قاغیشقا: (Qağışqa) کارزار. میدان نبرد.
قاغیشقان: (Qağışqan) رزمنده.
قاغیشلاق: (Qağışlaq) صدای مهیب.
قاغیشلیق: (Qağışlıq) ولوله. هیاهو.
قاغیشما: (Qağışma) تنافر.
قاغیشماق: به یکـدیگر کوبیـدن. شـایعه پراکندن. سخن چینی کردن.
قاغیشیق: (Qağışıq) فاصلهٔ درب. لای درب. متنافر.
قاغیغـان: (Qağığan) مرتفـع. سـخت. استوار. جسور. خشمناک.
قـاغیق: [دیـو](Qağıq) خشـم. خفـه. صدای گرفته. مثانه. محکوم.
قاغیل: [دیو](Qağıl) برجسته. برآمـده. پدال. شانه. تجربه. گِـل خشـک شـده. سـنگریزه. چیـزی کـه خـوب آسـیاب نشده باشد. خشم. غضـب. کینـه. خـام. ناپخته. ابله. متهم. تازیانـه. بـه صـورت «خاخول» وارد فارسی شده است.
قاغیلاشماق: درگیر شدن. جنگیدن.
قاغیلاماق: (Qağılamaq) زدن. کوبیدن. بزرگ کردن چیزی. پوست کندن.
قاغیلانماق: تحمل کردن.
قاغیلتی: (Qağıltı) صدای غـاز. قارقـار. صدای شدید.
قاغیلجیماق: خشک شدن.
قاغیلداتماق: به قارقار واداشتن.
قاغیلداشما: قار قار دسته جمعی.
قاغیلداشماق: باهم قارقار کردن.
قاغیلداق: (Qağıldaq) پرحرف.
قاغیلداماق: قارقار کـردن. صـدای غـاز درآوردن. از چیزی بسیار گفتن.
قاغیلقان: (Qağılqan) نعش. جسد.
قاغیلامـاق: پوسـت گـردوی تـازه را کندن. پوست کندن. جدا کردن.
قاغیللی: (Qağıllı) خشمگین. کینه توز.
قاغیلمـا: (Qağılma) برخـورد. تصـادم. تجربه. انتصاب.
قاغیلماق: (Qağılmaq) برخورد کـردن. کوبیـده شـدن. تجربـه کـردن. نصـب شدن. آویخته شدن.
قاغیلی: (Qağılı) بسیار. فراوان.
قاغیلیش: (Qağılış) برخورد. تصادم.
قاغیلیشماق: باهم کوبیدن.
قاغیلیق: (Qağılıq) نوک درخت. بلغم.

قاغیم: (Qağım) درمان سنتی که همراه با خواندن انواع اوراد و دمیدن آن به بیمار، بدن او را مالش دهند. حرام.
قاغیما: (Qağıma) خشمگینی.
قاغیماق: صدا کردن. صدا درآوردن. نصب کردن. کوبیدن. تجربه کردن. خشمگین شدن. فحش دادن. ترساندن. تحت فشار قرار گرفتن. صدمه زدن.
قاغین: طغیان رود. ذات الریه. صرع.
قاغینا: (Qağına) آدم بسیار لاغر.
قاغینتی: تراشه. طغیان. رسوبات سیل.
قاغینچیق: چیزهای که بر اثر تکاندن چیزی بریزد و یا به دست آید.
قاغینلی: رود خروشان. مبتلا به صرع.
قاغینما: خشمگیری. خودزنی.
قاغینماق: (Qağınmaq) خشمگین شدن. خود را زدن. محکوم شدن. تکان دادن. دوخته شدن. پشیمان شدن. عملی در حیوانات که با دماغشان به زخم پشت می زنند. ذات الریه گرفتن.
قاغیماز: (Qağıymaz) بدرد نخور. **قاف:** (Qaf) سطح. غار. علف هرز. به صورت «کف» وارد فارسی شده است.
قافا: (Qafa) (قاپا) قفا. سر. کله. نوک آلت مردانه. سرخوشی و سرمستی حاصل از مصرف تریاک. ابله. احمق.
قافا اوْتوْلَه مک: (Qafa ütüləmək) با صدا کسی را آزردن. **قافا تاسچی:** مغزشناس. **قافا تاسی:** جمجمه. **قافا توتماق:** سرخم نکردن (نافرمانی). **قافا چالیشماق:** کار کردن مغز. **قافا چایی:** چایی که خوب دم کشیده و باب میل تریاکی باشد. **قافادار:** حامی. **قافادان:** روبرو. حقیقتاً. **قافادان باجاقلیلار:** (جان) سرپایان. **قافادان قیزدیرما:** نیمه دیزلی. **قافا دنگی:** همفکر. **قافار:** پشتیبان. **قافا سالاماق:** تصدیق کردن. **قافا سویو:** منی. اسپرم. **قافاسی آتماق:** از کوره دررفتن. **قافاسی تؤستوْله مک:** دود از کله برآمدن. بسیار تعجب کردن. نشئه بودن. **قافاسی دومانلی / قافاسی قییاق:** نیمه مست. نشئه. **قافا سیکمک:** با سر و صدا سر کسی را بردن. **قافاسینی آچماق:** از نشئگی بدرآمدن. **قافاسینی پوْزماق:** عصبانی کردن. **قافاسینی یئمک:** عقل خود را گم کردن. **قافا شوْتوْ:** ضربهٔ با سر. **قافا قوْپارماق:** بشدت وزیدن (باد). برنده شدن. تمام پول حریف را در قمار بردن. **قافا کاغیدی:** شناسنامه. **قافالاق:** خودپسند. **قافالاما:** درشت (ذغال). **قافالاماق:** لوث کردن. یک موضوع جدی را به شوخی گرفتن. **قافالیق:** گودال آب. **قافانگ:** صبحانه. ناشتایی. **قافانی اوْشوْتمک:** دلیر شدن. **قافانی بولماق / قافانی توتماق:** نشئه شدن. نصف و نیمه نشئه شدن در اثر مصرف ناقص مواد مخدّر. **قافانی چکمک:** شراب نوشیدن. **قافا وئرگیسی:** جزیه. **قافا یاپماق:** نشئه شدن. **قافا یاغی:** منی. اسپرم.
قافتار: (Qaftar) حیوان درنده که قبرها را بکاود. پیر. سالخورده. گاومیش یا گاو پیر. به صورت «کفتار» وارد زبان فارسی شده است.
قافتان: (Qaftan) لباس رزم. مناره که با نور تزئین شده و یا جلوه گر شده.
قافتور: (Qaftur) چماق.
قافچاقا: (Qafçaqa) صخره. کوه بلند.
قاف داغی: (Qaf dağı) کوه قاف. کوهستانی بر گرد جهان در باور مردم که جای موجودات افسانه‌ای است.
قافسار: (جان) سگ گاز گیرنده.
قافقار: (Qafqar) قماش ابریشمی به رنگ زعفران.
قافقارا: (جان) بز یا برّهٔ بدون شاخ.
قافقاریت: (گیا) انگینار. خرشوف.
قافقاز: (Qafqaz) آرام. خفیف. سبک. خالی. نام رشته کوه و سرزمینی میان دریای خزر و دریای سیاه. **قافقاز قیزیل آغاجی:** (گیا) توسکای ییلاقی.
قافقال: (Qafqal) دستهٔ بزرگ محصول. غوزهٔ فندق.
قافقالی: سوراخ سوراخ. ضعیف.
قافقان: (Qafqan) گیسو. مو.
قافلاق: (Qaflaq) خندق.
قافلام: (Qaflam) خاک علف دار برداشته شده با بیل.
قافلان: (جان)(Qaflan) پلنگ. نیرومند. خراب. کپک زده. خالی. ← قاپلان.
قافلانان: (Qaflanan) خودپسند. مغرور.
قافلانماق: (Qaflanmaq) به حال مرگ افتادن. خراب شدن.
قافیل: (Qafıl) خارزار.
قافیلجان: صحنه. جای فراخ.
قاق: (Qaq) گوشت خشک کرده که آن را بریان کرده و خورند. قدید. میوهٔ خشک که هستهٔ آن را درآورده، بخشکانند. خشک. کامل. اسبی که در مسابقه عقب می‌ماند مقابل باشلیق. کسی که در بازی نوبت آخر و در قمار دست آخر به او افتد. عقب مانده. ناوارد. هیچکاره. برکه و تالابی بزرگ که در آن آب باران گرد آمده باشد. مصادری چون قاق بودن (بی نصیب بودن، آخر از همه بازی کردن و آب باران راکد در یک محل) و قاق شدن (عقب افتادن اسب در مسابقه، باختن در بازی و به خطا رفتن تیر) از این ریشه در زبان فارسی پدید آمده‌اند. به صورت «کاک» به معنای نوعی نان شیرینی وارد زبان فارسی ، به صورت «کعک» وارد زبان عربی و به صورت «کیک» وارد زبانهای اروپایی شده.

قاق

قاقا: (Qaqa) خوردنی و شیرینی به زبان کودکانه. قاقالی لی. منقار پرنده. ابزار جمع آوری. جای بلند. پناهگاه حیوانات. برادر کوچک. پدربزرگ پدری. پدر. بالغ. بزرگ شده. دوست. کشمش. آلت نرینه. سخت. چرکین. محکم. استوار. زیبا. نیکو. زیانبار. بی ارزش. کثافت. مدفوع. عبث. بیفایده. گود. ژرف. پست. لانهٔ روباه. غار. گردو. دهان.
قاقا باش: (Qaqa baş) احمق. ساده.

قاقا بـورون: (Qaqa burun) کسـی کـه دماغ دراز و یا خمیده و عقابی دارد.
قاقاتراج:(Qaqatrac) الکی.
قاقاج: (جـان)(Qaqac) دارکوب.(نـاد). استوار. گرد آورنده. چرکین. بچه شیر. قسـمت سـخت نـی و بوریـا. صـاحب دماغ دراز. افلیج. درخت نارون. پوستهٔ زخم. کپک. شورهٔ سر.
قاقاجاق: (Qaqacaq) ضامن تفنگ.
قاقاج ککلیـک: (جـان)(Qaqac kəklik) کبکـی کـه ماننـد دیگـر کبکهـا آواز نخواند و صداهای غریب درآورد.
قاقاجلاماق: (Qaqaclamaq) فلج شدن.
قاقاجیماق: مضطرب شدن. رمیدن.
قاقاچ: (جان) بچه شیر. دارکوب.
قاقاچی: (Qaqaçı) معتاد. شیره ای.
قاقاداق: (Qaqadaq) همراه. دوست.
قاقادان: (Qaqadan) کله پوک. ابله.
قاقار: (Qaqar) پیش از ظهر. بدشـانس. شوربخت. نیرومند. بـی رحـم. غـواص (نوعی پرنده).
قاقارلانماق: بد شانسی آوردن.
قاقاراق: (Qaqaraq) ولوله. آشوب.
قاقارت: تاج. برآمدگی. تاجـک. زخـم خشکیده. چرک خشک شده.
قاقاز: (Qaqaz) سربهوا. سبکسر.
قاقاس: کاغذ. نوشته. تمیز. صاف.
قاقـاش: (Qaqaş) خـارج راه. خـارج سمت. صدای جاری شدن آب. جوش خورده. برادر.
قاقاشماق: مرتکب گناه شدن.
قاقاغار: (Qaqağar) غدّاری. نامهربانی.
قاقال: آلت نرینه. ناتوان. حـرف نشـنو. بد. کال. ناقص. تنبل. نوک دماغ. تـاج عروس. خشک. مردم چشم.
قاقـالئی: (Qaqaley) نـانی کـه از آرد ذرت بر ساج بپزند.
قاقالا: (Qaqala) بدن پوست خشکیده و به استخوان تابیده. نان کلفت. تگرگ. پیالهٔ سـفالی. ظـرف کوچـک سـفالی. سـبد کوچـک. پُـر. بـه صـورت قاقالـه وارد فارسی شده است.
قاقالاش: (Qaqalaş) خشک. استخوانی. بسیار ضعیف.
قاقالاشـماق: (Qaqalaşmaq) منقـار بـه منقار هم زدن پرندگان.
قاقالاغان: مرغی که بسیار فریاد کند.
قاقالاق: (Qaqalaq) کلفتی. ضخامت.
قاقالامـاق: (Qaqalamaq) بسـیار فریـاد کـردن مرغـان هنگـام تخـم گذاشـتن. منقـار بـه هـم زدن. نصـب کـردن. بـاز کردن. پخش کردن. قالب کردن مـال خراب به کسی. کوبیدن میخ به دیوار. درافتادن.
قاقالانماق: با منقار زده شدن.
قاقالماق: در گلو گیر کردن.
قاقالی: سخت. محکم. چوب گردو.
قاقاماق: (Qaqamaq) با منقار زدن. میخ زدن. کوبیدن. در گلو ماندن.
قاقامیق: اسکلت. چارچوب.
قاقان: (Qaqan) پادشاه. جسور. شـرزه. اوژن. بزرگ. عظیم. کمر. بند.
قاقانا: (جان)(Qaqana) دارکوب.
قاقاناق: پردهٔ نازک دور حیوان نوزاد.
قاقانسی: (Qaqansı) ضعیف. پیرمرد.
قاقانسـیراتماق: (Qaqansıratmaq) بـی پادشاه ماندن. زیر اسارت رفتن.
قاقان قیران: افسار گسیخته.
قاقانلاماق: با تسمه یا کمر بهم بستن.
قاقانلی: (Qaqanlı) زیرکی.
قاقانلیق: (Qaqanlıq) امپراتوری.
قاقانوز: (Qaqanoz) ضعیف. پیرمرد.
قاقانی قیسماق: سکوت کردن.
قاقاوال: (Qaqaval) مردم گریز.
قاقاوان: (Qaqavan) متکبر. احمق.
قاقای: (Qaqay) خطابی محترمانه بـرای بانوان. عظـیم. بـا شـکوه. چانـه. دهـان. گراز. خوک وحشی.
قاقایان: (Qaqayan) منبت کار.
قاقایماق:(Qaqaymaq)به عقب برگشتن. از سر غرور سر را بالا گرفتن.
قاقبا:نگهبان.فرشتهٔ نگهبان. روح. درب.
قاقباچی: دروازه بان. صیاد. نگهبان.
قاقباس: (Qaqbas) پوست درخت.
قاقباش: (Qaqbaş) خشک مغز. ستمگر.
قاقباق: سرپوش. **قاقبان:** دام. تله.
قاقبای: (Qaqbay) تراشه. براده.
قاقبین: (Qaqbın) دام. تله.
قاقتا: (Qaqta) ضخیم. کلفت.
قاقتال: (Qaqtal) برآمده. خشک شده.
قاقتاما: کباب چرخان. کباب دونر.
قاقتامـــاق: (Qaqtamaq) هجـــوم بردن.برآمدن. خشکاندن.
قاقتیق: (Qaqtıq) پایهٔ ساج.
قاقجا: لاغر. نحیف. پوست و استخوان.
قاقجال: (Qaqcal) خشکیده.
قاقجالما: پوست و استخوان. بسیار لاغر.
قاقچا: (Qaqça) نوبر. میوهٔ تازه رسیده.
قاقچی: (Qaqçı) نفر آخر در بازی.
قاقدام: (Qaqdam) خشکیده.
قاقـــدان: (Qaqdan) علـــف مانـــده و خشکیده. کپک.
قاقدیر: پوست گوسفند یـا بـز ضـعیف. پوستینی که از چنین پوستی بدوزند.
قاقـدیرماق: (Qaqdırmaq) کوبانیـدن. هل دادن. وصل کردن.
قاقدیری: اساسی. عمیق. ژرف. عمیقاً.
قاقدیریق: زره. لباس جنگی.
قاقدی سوْخدو: دوز و کلک.
قاقرا: (Qaqra) خالی. غذای حیوان.
قاقراتقی: (Qaqratqı) دهل باغبان.
قاقرادان: خشک کننده. شدید.
قاقراق: (Qaqraq) خشکیده. بـی آب و علف. بدبخت. بدشانس. کبابی کـه از رودهٔ برّه درست کنند.
قاقراقـــا: (جـــان)(Qaqraqa) عقـــاب. بدشانس. بد اقبال.
قاقرالیق: (Qaqralıq) سنگلاخ.
قاقرام: (Qaqram) شوره زار.
قاقراما: شکست. بدبختی. بدشانسی.
قاقرامـاق: (Qaqramaq) غالـب شـدن. چیـره شـدن. خشـکیدن. بدشانسـی آوردن. بدبخت شدن.
قاقرامان: (Qaqraman) غالب. چیره.
قـاقران: (Qaqran) خشـکیده. عصـبی. بداخلاق. تکیده.
قاقریج: (Qaqrıc) کباب رودهٔ برّه.
قاقریش: (Qaqrış) لعنت. نفرین.
قاقریتماق: تصاحب کردن.
قاقریشماق: (Qaqrışmaq) تنبل شدن.
قـاقریق: (Qaqrıq) بـداخلاق. صـدای کبک نـر. التهـاب داخـل بینـی بـر اثـر سرماخوردگی. خلط. بلغم.
قاقریماج: اهرم. پیوند. قلمه. مغلطه.
قاقریماق: تصاحب کردن. چیـزی را بـه زور از چیز دیگر جدا کردن.
قاقرینماق: تصاحب کردن.
قاقسا: (Qaqsa) خرد و ریز. آشغال.

قاقسار: (Qaqsar) کارزار. جنگ.
قاقساق: (Qaqsaq)خشک شدهٔ چیزی. طالع. سنگلاخ.
قاقسالی: (Qaqsalı) مغموم. گرفته.
قاقساماق: (Qaqsamaq) خشکیدن.
قاق سنم: (Qaq sənəm) نامرد. رند.
قاق سو: [دیو](Qaq su) آبگیر.
قاق سۏمۏک: (Qaq sümük) خشک استخوان. بسیار لاغر.
قاقسیرماق: (Qaqsırmaq) سرفه کردن.
قاقسیق: (Qaqsıq) هر چه رو به خرابی نهاده. کهن. خشک.
قاقسیم: بداخلاق. زن لاغر و خشک.
قاقسیماق: کهنه شدن. کپک زدن.
قاقسینماق: (Qaqsınmaq) رفته رفته عاجز شدن. رو به سقوط بودن.
قاقشا: (Qaqşa) سریع. تند. شتابان.
قاقشاتچی: (Qaqşatçı) آتش فکن.
قاقشاتقیج: مخوف. ویرانگر. مرگبار.
قاقشاتماق:(Qaqşatmaq) ضعیف کردن. غالب شدن. گریاندن. خالی کردن.
قاقشادان: (Qaqşadan) کشنده. مهلک.
قاقشار: پوسیده. پوک. صخره زار بلند.
قاقشاغال: (Qaqşağal) وحشی.
قاقشاق: (Qaqşaq) کهنه. پوسیده. پوک. متلاشی شده. پیر. پرتگاه. بیمار. پاره. بریده. دریده. ضعیف.
قاقشال: (Qaqşal) هیمه‌ای که از فرط خشکی بترکد. بیماری کزاز. بسیار لاغر و استخوانی. خشک شدهٔ هر چیزی. برگ پاییزی.
قاقشاما: (Qaqşama) شکاف. پارگی.
قاقشاماق: (Qaqşamaq)خشک و قاق شدن هیمه به نحوی که از خشکی از هم بترکد.کهنه شدن. پیر شدن. پوک یا ضعیف شدن. پاره کردن. بریدن. خرد کردن. شکافتن. از هم دریدن.
قاقشاندیرماق: پاره گردانیدن.
قاقشانماق: (Qaqşanmaq) خالی شدن. استراحت کردن. پاره شدن. بریده شدن. خرد شدن. شکافته شدن.
قاقشیر: (گیا)(Qaqşır) گیاهی با تخمهای ریز و سرخ. به صورت «خاکشیر» وارد زبان فارسی شده است.
قاقشیق: (Qaqşıq) مچاله شده. تقبیح. سرزنش. مسخره.
قاقشیماق: خشک شدن. خشکیدن.
قاققا: (Qaqqa) جنگ. درگیری. قهقهه. صدای خنده بلند. تومور. غده.
قاققاباراق: (جان)(Qaqqabaraq) کبک.
قاققاچی: (Qaqqaçı) جنگاور. جنگجو.
قاققاق: (Qaqqaq) میخ.
قاققال: (Qaqqal) پوست خشکی که هنوز مایهٔ دباغی به آن نزده باشند. به صورت «غاغاله» وارد فارسی شده.
قاققالی:(Qaqqalı) مضحک. خنده دار.
قاققاناق: (Qaqqanaq) قهقهه.
قاققاناق چکمک: قهقهه زدن.
قاققایا باسماق: زیر قهقهه زدن.
قاققابی: (Qaqqabı) جنگل. بیشه.
قاققوز: (Qaqqoz) متکبر. خودپسند.
قاققی: (Qaqqı) تخم مرغ.
قاققیرا: (Qaqqıra) مضحک. خنده دار.
قاققیراماق: زیر قهقهه زدن.
قاققیلتی: قهقهه. قاه قاه.آواز کبک.
قاققیلداشماق: (Qaqqıldaşmaq) باهم قهقهه زدن. کرکر خندیدن. باهم قدقد کردن. آواز خواندن جمعی کبک.
قاققیلداماق: قهقهه زدن. قدقد کردن.
قاققیلی قوز: (گیا)(Qaqqılı qoz) گل چنبر.
قاققیماق: (Qaqqımaq) نوعی پرتاب کردن قاپها در بازی. کسی که همهٔ قاپها را روی زمین می ریزد طوری این کار را می کند که قاپ خودش روی همه بیفتد و مانع جیک یا بوک ایستادن آنها شود. (گویش هریس).
قاققین: (Qaqqın) خشمگین. آتشین.
قاققینلی: (Qaqqınlı) مجنون. جن زده.
قاقلا: (Qaqla) ظرف کوچک. خشک. ظرف سفالی شبیه به خُم.
قاقلاز: (جان)(Qaqlaz) حلزون.
قاقلاش: (Qaqlaş) ناسازگاری. عناد.
قاقلاق: (Qaqlaq) احمق. کله شق. خشک. اسکلت.
قاقلاما: (Qaqlama) پاره هیزم.
قاقلاماق: (Qaqlamaq) وجین کردن. میوه ها را باز کردن و شکافتن و خشکاندن. قاچ قاچ کردن. صدای نوک زدن پرندگان. گردآوردن. میخ زدن. بند کردن. تیز کردن با تبر.
قاقلان: (Qaqlan) لقمهٔ بزرگ.
قاقلانماق: (Qaqlanmaq) خشکیدن.
قاقلی: (Qaqlı) برجسته. برآمده.
قاقلیج: (جان) حلزون. سوراخ سنگ.
قاقلیز: (Qaqlız) بی رحم.
قاقلیق: برکهٔ آب. مجمع. گودال. حفره. جای پهن کردن و خشکاندن چیزی. اسکلت. چارچوب. استخوان بندی. جای آفتابگیر. بالکن. نهالستان.
قاقلیم: (Qaqlım) زن لاغر و خشک. بداخلاق. چرکین.
قاقلیماق: (Qaqlımaq) عاجز. ناتوان.
قاقما: (Qaqma) تیرک حمال در وسط اتاق. مشت کوبنده. مشت آهنین. برجسته. خاتمکاری. نقش برجسته. تله. دام. نوعی جبّه و عبا در ترکستان.
قاقماج: ماهی خشک. چماق.
قاقماجا: (Qaqmaca) تکه پاره. ریشهٔ درخت پوسیده و فروپاشیده.
قاقماچ: بریدهٔ باریک گوشت.
قاقماچی: (Qaqmaçı) گزافه گو. برجسته باف. خاتمکار.
قاقمادار: یاور. هوادار. دلسوخته.
قاقمار: یاری. کمک. طرفدار. بدبین.
قاقمارچی:(Qaqmarçı) یاور. مددرسان.
قاقماق: کوبیدن. زدن. سوک زدن. سرکوفت زدن. گردآوردن. خشمگین شدن. افراط کردن. کهنه شدن. خشکیدن. مشت. بی التفات شدن.
قاقماقلاماق: زیر ضربات مشت گرفتن.
قاقماقلی: (Qaqmaqlı) خشمگین.
قاقمالاماق: (Qaqmalamaq) منقار زدن.

قاقمالی

قاقمالی: آراسته شده. زینت یافته. خشمگین. نگین دار. جبّه. گوسفندی با سر کوچک و موهای بلند. زره.
قاقمالیق: (Qaqmalıq) آزار. اذیت.

قاقمان: (Qaqman) ضعیف. ناتوان.
قاقمانلی: (Qaqmanlı) سنگهای پنهان در خاک مزرعه.
قاق منی: (Qaq məni) عاجز. ناتوان.
قاقموق: (Qaqmuq) مُشت.
قاقمیت: (Qaqmıt) ریشه. بُن.
قاقمیج: (Qaqmıc) خشک.
قاقمیشی: (Qaqmışı) خشکی. بی التفاتی. به صورت «غاغمیشی» وارد زبان فارسی شده است.
قاقمیق: (Qaqmıq) تراشه. بریده. آدم رمیده و هار. غذایی که شب عروسی به مردان دهند. پوست درخت. مُشت.
قاقناق: (Qaqnaq) پوشش نازک روی نوزاد حیوان. سبد کوچک و ظریف.
قاقنار: (Qaqnar) آفریدگار.
قاقنام: بداخلاق. خشکیده. تکیده.
قاقنی: (Qaqnı) ارابه. حلقهٔ آهنین.
قاقوان: (Qaqvan) کم عقل. ابله.
قاقوت: (Qaqut) قهوه.
قاقوج: (Qaquc) خشک. خشکیده.
قاقور: (Qaqur) خشک. گوژپشت.
قاقوم:(جان)(Qaqum) قاقم(حیوان جونده) (Hermin)
قاقوی: (Qaquy) تخم مرغ.
قاقی: (Qaqı) ← قاغی.
قاقیغان: (Qaqığan) عصبی. جسور.
قال: (Qal) آشوب. دعوا. آتش. لکهٔ ماندگار بر بدن. دیوانه. گلهٔ گرازها. نامنظم. نامرتب. بی تجربه. بدترکیب. بی مزه. نیرومند. به صورت «خال» در معنای اخیر وارد فارسی شده است. به صورت «کال» در معنای گودال بزرگ، زمین شکافته و زمینی که آب آن را کنده و گود کرده باشد، و به صورت «خال» به معنای لکهٔ روی چیزی وارد زبان فارسی شده است.
قالا: (Qala) دژ. بارو. شهر. حصاربلند. زندان. محبس. زحمت. اتحادیه. اذیت. غوزهٔ باز نشدهٔ پنبه. ظرف شیشه‌ای. گاو. متلک. مارمولک. کوتاه. صندوق. مدت زمان. میراث. ماترک. همراه. انبوهه. جنازه. نعش. تفاله. طرف برندهٔ تراش. زن. دختر. کجا؟. اجرت آسیاب کردن حبوبات. صف مدرسه. پرزحمت. به صورت قلعه وارد عربی و فارسی شده.
قالا آرالیق: (Qala aralıq) بین شهری.
قالا اری: (Qala əri) نگهبان قلعه.
قالاب: (Qalab) ابدی. ماندگار. اندازه. وحشی. بصورت «خلاب» به معنای لجن زار وارد فارسی شده.
قالابا: (Qalaba) محترم. بزرگ. فراوان. سرشار. بسیار. شلوغ. مسئله. پارچ یا آبخوری بلند بدون دسته.
قالابات: (Qalabat) زندانی.
قالاباتا: اندازهٔ بزرگ هر چیزی.
قالاباچی: (Qalabaçı) پرهیاهو.
قالاباش: تنها. مرد عزب یا زن مُرده.
قالا باشماق:(Qala başmaq) کفش زنانه.
قالاباق: (گیا) نیلوفر. کلاه حصیری. کلاه نمدی. درخت چنار. پشه.
قالابالیق: (Qalabalıq) میدان. کارزار. شلوغی. پر هیاهوی. ازدحام. اهالی. به صورت «قلبالغ» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قالابلاماق: (Qalablamaq) شکل دادن.
قالابلیق: (Qalablıq) ابدیت.
قالابند: (Qalabənd) محبوس قلعه. ممنوع الخروج. تبعیدی.
قالابوی: (Qalboy) به هیچ وجه.
قالا بیگی: (Qala bəyi) نگهبان قلعه. فرماندهٔ دژ و شهر داخل دژ. کسی که از اموال ایل در روستا به هنگامی که در ییلاق حضور دارند، مراقبت کند. به صورت «قلعه بیگی» وارد ادبیات فارسی شده است.
قالاپین: اساساً. غالباً. بطور کلی.
قالات: (Qalat) جهیزیه. خلعت. کوه. سوغات. برجسته. برآمده. مُهر. ذخیره. پیش بند. طناب کلفت. به صورت «کلات» وارد زبان فارسی شده است.
قالاتا: (Qalata) بزرگ. عظیم. مُهر. نشان. غلّهٔ مخلوط.
قالاتا سارای: بنای بزرگ. محلهٔ شیرفروشان. محله ای در شهر استانبول.
قالاتدیرماق: ← قالاتماق.
قالاتقی: (Qalatqı) طناب سورتمه.
قالاتماق: (Qalatmaq) به وسیلهٔ کسی توده کردن. روی هم انباشتن. آتش کردن. نگهداشتن.
قالاج: (Qalac) کومبا. نوعی نان. بادکرده. پکیده.
قالاجا: کومبا. نوعی نان. تپهٔ کوچک.
قالاجو: (Qalacu) پیاله. قدح. به صورت قلاجو وارد فارسی شده است.
قالاجوش: (Qalacoş) نوعی غذای آبکی که با روغن، ماست، پیاز و گوشت سرخ شده تهیه کنند. به صورت «کله جوش» وارد فارسی شده.
قالاجیق: (Qalacıq) شهرک. بازارچه. روستایی در سراب که به تحریف، قلعه جوق نویسند. در گویش قاراچای خیش بزرگی است که خاک را شکافته و آن را به طرفین برگرداند.
قالاچ: (Qalaç) نان.
قالاچا: (Qalaça) تپهٔ کوچک.
قالاچی: (Qalaçı) دژبان.
قالاخات: لباس داماد که در خانهٔ عروس بدوزند. **قالاخان:** دژبان(ناپ).
قالاداق: (Qaladaq) تلنبار شده. خرمن پاک نشده.
قالادا قالدی: نوعی بازی در سلماس.
قالادان: (Qaladan) سوراخ انبار علوفه. رختکن حمام. جای نشستن حمامچی یا کیسه کش.
قالادان سالدی: (Qaladan saldı) (از قلعه اندازی) نوعی بازی. بازیکنان محل نسبتاً بلندی را انتخاب می‌کنند. سپس یکی از بازیکنان به قید قرعه در بالای قلعه یا آنجای بلند ایستاده از آن مراقبت می‌کند. با اعلام شروع بازی، بقیهٔ بازیکنان به قلعه یورش برده و سعی می‌کنند آن را تسخیر کنند اما نگهبان با هل دادن آنها مانع می‌شود. در برخی جاها نگهبان فریاد می‌زند: «میدان منیمدی، شیطان منیمدی». (میدان از آن من است. شیطان از آن من است).
قالادان قالایا: (Qaladan qalaya) (از قلعه به قلعه) نوعی بازی در سولدوز. بازیکنان که معمولاً تعدادشان ۱۰ تا ۱۵ نفر است در دسته های ۳ یا ۴ نفری دست هم را گرفته، دایره وار در فواصل ۱۰ متری می‌ایستند. این در حالی است که درداخل هر دایره یک نفر نشسته و دو نفر (در دست یکی شلاق) در نقطهٔ شروع می‌ایستد تا

هنگام شروع نفر دوم را بزنند. نفر دوم باید برای نجات از دست شلاق، خود را به یکی از دایره ها که «قالا» نام دارد، برساند و به محض ورود به داخل «قالا»، بازیکنی که در داخل دایره است باید فرار کرده و خود را به یکی دیگر از دایره‌ها برساند. در بین راه او چند ضربهٔ شلاق نیز می‌خورد. چنانچه بازیکنی بدون خوردن شلاق، خود را به «قالا» برساند، به جان مهاجم می‌افتد. بهر حال همواره دو نفر بیرون از دایره‌ها هستند یکی مهاجم و دیگری کتک خور.

قالا دوران: گاومیش آمادهٔ جفتگیری.

قالا دؤگن: (Qala döyən) دژکوب.

قالادیز: (Qaladız) پراکنده.

قالا دیلی: (Qala dili) زبان مادری.

قالادیم: (Qaladım) سکو. برآمدگی.

قالار: (Qalar) اسکان. حضر. مانا. به صورت «کالار» در معنای تخته سنگ پهن و بزرگ وارد فارسی شده است.

قالارا: (Qalara) (قالا +آرا) مرکز شهر.

قالارتی: ابزار. وسیله. مجموعه.

قالارتیق: خانه. ماندگار. پناهگاه.

قالارغی: (Qalarğı) جاوید. پایدار.

قالارقا: (Qalarqa) اقامتگاه.

قالار قوْپار: سفر و حضر.

قالاز: باد خشک. خیک پوستی. پُر.

قالازا: غلغله. صدای مهیب. تکهٔ زردرنگی که از جگر گاو بدست آید. بچه ای که تربیت پدر و مادر ندیده.

قالازی: (Qalazı) بچهٔ ضعیف.

قالاس: نان. بیهوده. تصفیه شده.

قالاسا: (Qalasa) ریاکار. دو رو.

قالاسی: (Qalası) ماندنی. ذخیره.(ناپ).

قالاسیز: (Qalasız) بی عقل.

قالاش: (Qalaş) فضلهٔ گوسفند. پخته. پخته شده. نان.

قالاشا: (Qalaşa) تراشه. براده. بی ادب. اسب ناکارآمد. به صورت «خلاشه» وارد فارسی شده است.

قالاشک: (Qalaşək) نوعی بازی با قاپ.

قالاشما: (Qalaşma) ورم و زخم که میان گلو و بینی پیدا شود. ورم و زخم گلو. به صورت «خلاشمه» وارد زبان فارسی شده است.

قالاشون: (Qalaşun) مشتاق.

قالاشی: (Qalaşı) ماندنی. ذخیره.

قالاشیق / قالاغا: (Qalaşıq) شهر. دژ.

قالاغان: (Qalağan) بزرگ. وقف.

قالاغون: (Qalağun) حرارت. آتش.

قالافا: (Qalafa) چاه. کلک. تله. دام. حفره. زمین شخم خورده. طویله. خرابه. معکوس. محو شده. معدوم. خانهٔ بزرگ. میدان بزرگ.

قالافات: (Qalafat) گیرهٔ آهنگری. قیافه. بزرگی. درشتی. منجنیق. فلاخن. تختخواب. درشت. زمخت. معمولی. بی تعارف. پرچین.

قالافاتسیز: (Qalafatsız) بدهیکل. چاق.

قالافاتلی: (Qalafatlı) تنومند.

قالافال: (Qalafal) خانهٔ بزرگ.

قالافالاماق: معدوم کردن.

قالافالیق: (Qalafalıq) ویرانه.

قالافیر: (Qalafır) گوشت و یا هر چیزی که با بخار خود بپزد. دزد. دام گستر.

قالافیرلاماق: (Qalafırlamaq) چیزی را داخل چیزی و یا از جای خود ربودن.

قالاغاز: (Qalağaz) روسری.

قالاغان: (Qalağan) ← قانقال. چیزی که مانده و باد کرده است. تنبل. هرچیز درشت و توخالی.

قالاغای: هر چیز ابری ملوّن. به صورت کلاغ وارد زبان فارسی شده است.

قالاغو: (Qalağu) جاوید. ماندگار.

قالاغو: (جان)(Qalağu) موش کور.

قالاغی تیکمک: به فکر فرو رفتن.

قالاغیز: (Qalağız) کسی که بی فکر سخن بگوید.

قالاغین: (Qalağın) هیجان. جوشش.

قالاغینماق: (Qalağınmaq) جوشیدن.

قالاق: (Qalaq) انبوهه. انباشته. پشته. پشتهٔ علف یا چیز دیگر. چیدمان تپاله گوسفندان. نوک دماغ. تاج عروس. تاجی که از تخته و یا سنگ، برای گذاشتن بر سر عروس تزئین می‌شد. آواره. ولگرد. مخفیگاه. سایه. سرنایی که از پوست بید سازند. طرف کلفت هر چیز. سیخ چوبی برای برگرداندن نان روی ساج. ضعیف. آلت نرینهٔ اسب یا خر. امتیاز. کلید. قفل. سر و رو. لرزش. نیرو. سوراخ بینی. حمایت. لبهٔ کلاه. سایبان کلاه. شاخ. بزرگ. عالی. سنگ کوچک. تختهٔ صاف. بال. بادبان. سنگریزه هایی که برای پر کردن سوراخ بکار رود. لایه. لوله ای که یک سرش تنگ و سر دیگرش گشاد باشد. کبر. غرور. خاک انداز. نشان. طبق بزرگ. ریشه. مردی که دارای صدایی زنانه است. چوب تراشیده شده. بزرگ. حرفی برای ابراز تأسف. آه.

قالا قاپیر: (Qalaqapır) پوست کلفت.

قالاقاتا: اندازهٔ بزرگ هر چیزی.

قالا قالا: (Qala qala) هرازگاهی. بتدریج. بازی قلعه قلعه. بازیکنان دو دسته می‌شوند و دو دسته دستها را به هم می‌دهند و مقابل هم صف می‌بندند. با شروع بازی هر گروه در حالی که سعی می‌کند، یکپارچه بماند، به گروه مقابل حمله می‌کند و تلاش می‌کند بازیکنان گروه مقابل را به حصار خود (زمین خود) بکشد. هر گروه که بتواند یکی از بازیکنان حریف را دستگیر کند، به زمین خود عقب می‌نشیند و یار دستگیر شده را به گوشه ای می‌برد تا آزاد کردن او توسط دوستانش به راحتی شدنی نباشد. دراین حال یاران حریف باید از سد دستهای به هم پیوستهٔ آنها بگذرند. گاه یارانی که برای نجات دوست خود می‌آیند، خود نیز گرفتار می‌شوند. بعضی اوقات گروه یورش برنده نه تنها دوست خود را آزاد می‌کنند، بلکه موفق می‌شوند یکی از یاران حریف را به اسارت بگیرند.

قالا قالماق: تو دردسر افتادن.

قالا قالینلی: دارای تاریخ پربار. با سابقه.

قالاقاماق: (Qalaqamaq) دفاع کردن.

قالاقان: (Qalaqan) پول.

قالاقانماق: (Qalaqanmaq) دفاع شدن.

قالاقای: (گیا)(Qalaqay) گزنه.

قالاقچی: (Qalaqçı) ولگرد.

قالاق قاچاق: (Qalaq qaçaq) خرد و ریز. ته مانده.

قالاقلاتماق: (Qalaqlatmaq) انباشتن.

قالاقلاماق: انباشته کردن.

قالاقلانماق: انباشته شدن.
قـــالاقلی: (Qalaqlı) مانـــدگار. والا. مغرور. ریشه دار. فاحشه.
قالاقلیق: (Qalaqlıq) مانـدگاری. ریشـه داری. زیان. حمایت.
قالاقوْپ: (Qalaqop) تشنج. آشوب.
قالاقوت: (Qalaqut) مرد یا زن عـزب و سالخورده.
قالا قور: (Qalaqur) راز. رمز.
قالا قورت: (Qalaqurt) سرزمین گرگها.
قالا قولو: (Qala qulu) دژبان.
قالاقوْن: (Qalaqon) اتاق بزرگ.
قالاق وورماق: انباشتن. تل کردن.
قالاقوی: (Qalaquy) زمخت. درشت.
قـالا قوْیمـاق: (Qala qoymaq) منتظـر گذاشـتن. بـه صـورت «قـال گذاشـتن» ترجمه و وارد فارسی شده.
قالاکا: کلون چوبی برای پشت دروازه.
قالاکند: (Qalakənd) شهردژ.
قالاگزن: (گیا)(Qalagəzən) هویج.
قالالاماق: (Qalalamaq) دروغ بافتن.
قالالانماق: (Qalalanmaq) متکی شـدن. به پشت دراز کشیدن.
قالالماق: (Qalalmaq) ← قالاقلانماق.
قالالی: (Qalalı) شهرنشین.
قالالیق: (Qalalıq) شهری.
قـالام: (Qalam) تـرس. رنـج. شـرکت. ساختار. پیشانی نوشته. قاشـق چـوبی و دست ساز مناسب برای خوردن ماست و غیره. توده. انبوهه.
قالامـا: (Qalama) تـوده. انبـوه. لبالـب. آتش افروزی. تلنبار. بلند. نهـال. قلمـه. درخت سپیدار. سبد. آزاد. گشوده. نان ضخیمی که در دیگ بپزند.
قالاماتا: اندازهٔ بزرگ هر چیزی.
قالامار: (جان) نوعی ماهی درشت.
قالاماس: انبوهه. پشته. دفتر دوسیه.
قالاماق: (Qalamaq) توده کـردن. روی هم چیدن. انباشتن. تل کردن. پرکردن. لبالب کردن. بزور چپاندن. برافروختن. آتـش زدن. آتـش افـروختن. روشـن کردن بخاری و اجاق و غیـره. محکـم کردن.
قالامان: خیزش. قیام. ابله. خیره سر.
قالامان قوْزان:(Qalaman qozan) هیولا.
قالامپای: (Qalampay) ابله. کله پوک.
قالامپیر: (گیا)(Qalampır) قرنفیل.فلفل.
قـــالاملیق: (جـان)(Qalamlıq) کفچـه نوک. (پرنده) (Platalea Leucorodia).
قالامیق: (Qalamıq) چیزی کـه در زیـر چیز دیگر مانده باشد. قسمت روغنی و لذیذ داخل پوست درخت کاج.
قـــالان: (Qalan) بـــزرگ. باقیمانـــده. اضـافی. بقیـه. نـوعی مالیـات در دورهٔ مغـول کـه هزینـهٔ سـفر امـراء از اهـالی محل وصول مـی‌شـد. کسـی کـه سـفر نمی‌کند و ساکن است. مالیات اراضی. آنکـه در قمـار پـول زیـادی دارد. بـه صورت قلان و کلان وارد زبان فارسی شده است.
قالان اوْلان: (Qalan olan) باقیمانده.
قالانبای: (Qalanbay) بی دست و پا.
قالانتای: (Qalantay) وقف. موقوفه.
قالانتوْر: (Qalantor) خودنما.
قالانتوْن: (Qalanton) مرد بزرگ.
قالانتی: (Qalantı) پشته. انبوهه.
قالانجا: باقی مانده. عقب مانده.
قالانجار: (Qalancar) ازدحـام. کـارزار. کشمکش. بـه صـورت «کَلَنجـار» وارد زبان فارسی شده است.
قالانچا: (Qalança) الباقی. بقیه.
قالانچـــاق: (Qalançaq) آغلـی کـه از سنگ درست کنند.
قالانچی: مأمور مالیات. آخرین.
قالاندر: (Qalandər) ژولیده مو. وارسته.
قالانـدیر: (Qalandır) اتوکشـی. قلنـدر. متکبر. به صورت «قرندلی» وارد لهجـهٔ الجزایری زبان عربی شده.
قالاندیرچی: (Qalandırçı) اتوکش.
قالاندیرماق: جمع کردن. اتو کشیدن.
قالانقا: (Qalanqa) پس پرده‌ای که تازه عروس در اتاقش در آن مخفی شود.
قالان قاتان: (Qalan qatan) باقیمانده.
قالان قاچان: خرد و ریز.
قالانقی: (Qalanqı) نیمـه مسـت. مسـت خفیف. باقیمانده.
قالانقیرماق: جهیدن. پریدن.
قالانلاماق: (Qalanlamaq) گزافه گفتن.
قالانلی: (Qalanlı) مؤدی مالیاتی.
قالانلیق: (Qalanlıq) دختر نامزد کرده.
قالانما: (Qalanma) انباشت. ذخیره.
قالانماق: (Qalanmaq) توده شدن. روی هـم چیـده شـدن. انباشـته شـدن. انبـوه شدن. تـل انبـار شـدن. پرشـدن. لبالـب شـدن. روشـن شـدن بخـاری و غیـره. آتش درست کردن. برافروخته شـدن. شعله ور شدن. شاد شدن.
قالانی: (Qalanı) نیمه مست.
قالانیسی: (Qalanısı) باقیمانده. دیگران.
قالاو: (Qalav) اساس. حیران. مجموعه. پشته. آرزو.
قالاوا: (Qalava) درّه. سر نخ.
قالاوات: (Qalavat) ناتوان. بلند.
قالاواچ: (جان) ← قیرلانغیج.
قالاوازلاماق: پرتاب کردن.
قالاورای: (Qalavray) ضرورت.
قالاوول: (Qalavul) چترباز.
قالاوین: (Qalavın) قنداق گرهی.
قـــالای: (Qalay) قلـــع. ازریـــر. آغ قورغاش نیز گویند. گـروه. دسـتوری نظامی به معنـی توقـف و اُتـراق. پشـته شـــده. انبـــار شـــده. کفـــر. تقلبـــی. خـــدمتکار.زینت.بزک. چگونـــه؟. آلومینیـومی. بـه صـورت «قـلای» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قـالای آتمـاق / قـالای باسـماق: (Qalay atmaq) برهم زدن.
قالایا:(Qalaya) به کجا؟
قالایان: (Qalayan) هیجان.
قالایتین:(Qalaytın) چگونه؟
قالایچی: (Qalayçı) رویگـر. سـفیدگر. جنجال آفرین.
قالایخان: (Qalayxan) اجاق. کوره.
قالای سالاماق: کفر گفتن.
قالایسیز: ظروف مسی سفیدکردنی.
قالایلاما: قلعکاری. سفید کاری.
قالایلاماق: قلعکاری کردن. کفر گفتن.
قالایلانماق: قلعکاری شدن.
قالایلی: (Qalaylı) برگزیده. سفید شده. سـفیدکاری شـده. سـاختگی. تقلبـی. جعلی. زینت داده شده. پیراسته.
قالایما: (Qalayma) گله. گروه. بسیار.
قالایماق: خواستن. هوایی شدن.
قالایمان: (Qalayman) عصیان. شورش.
قالایمانچی: (Qalaymançı) شورشی.
قالاییق: (Qalayıq) ملت. مردم. خلائق.
قالاییمقان: لافزن. جنجالی.
قالبـا: (Qalba) مُهـر. نشـان. مخلوقـات.

درشت. رسم. عادت. والی. استاد. آسیستان. ناظم. مبصر. جهش.
قالبات: (Qalbat) چارچوب. اسکلت. به صورت «کالبد» وارد فارسی شده.
قالباچان: (Qalbaçan) دژکوب.
قالبار: (Qalbar) چارچوب.
قالبارا: (Qalbara) بی عقل. نادان.
قالباق: (Qalbaq) قاشق. وسیع. پهناور.
قالباماق: روغن یا سرشیر گرفتن.
قالبان: جهش. پرش. برجسته.
قالبایماق: گشاد آمدن لباس.
قالبر: (Qalbər) نفهم.
قالبیز: (Qalbız) بی اعتناء. لاقید.
قالبیز: [دیو](Qalbız) لقمه.
قالپا: (Qalpa) پوشش. روکش. مرید. ملایم. ساختگی. بدلی. به صورت «قالفه» وارد لهجهٔ مصری و الجزایری زبان عربی شده است.
قالپاج: کفش گشاد. آدم دهان گشاد.
قالپازان: شارلاتان. سازندهٔ سکهٔ جعلی.
قالپاق: (Qalpaq) کلاه ترکان از پوست که پشم آن را باز نکرده باشند. کلاهی دراز که در ترکستان با پارچه سفید چکن دوزی می‌کردند و یا با ابریشم و رنگارنگ می‌دوختند. زلف. تعمیر. آرایش. کاسه‌ای فلزی معمولاً از ورشو و آن را وسط چرخ اتومبیل، روی مهره‌های وصل کنندهٔ چرخ به بدنهٔ ماشین نصب کنند. درپوش. تاج خروس. به همین صورت و معنا وارد فارسی و به صورت calpak وارد انگلیسی و به صورت «القلبق» به معنی کلاه از پوستی که پشمش را نکنده باشند، به عربی راه یافته است.
قالپاق توْیو: جشن تراشیدن سر نوزاد.
قالپاقچی: کلاهدوز. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است. پلیس.
قالپاقلاماق: آرایش کردن. پوشاندن.
قالپاقلی: مجهز به کلاه ترکی. قالپاقدار.
قالپاناز: قاپ حیوانات درشت هیکل.
قالپیلداماق: دچار سرما شدن.
قالتا: کیسه. بند. بست. کوتاه. خلاصه. ابتر. جیب. کیسهٔ وسایل ریز. انبار.
قالتاباقای: (Qaltabaqay) کوتاه و گِرد.
قالتابان: (Qaltaban) دیّوث. ترسو. به صورت قلتبان وارد فارسی شده است.
قالتار: نوعی زره اسب. روباه خاکستری. معدنچی. قهوه ای سیر (رنگ).
قالتاریش: پناهگاه. استراحت کوتاه.
قالتاس: (Qaltas) نهایت. سرانجام.
قالتاشی: (Qaltaşı) گلوله.
قالتاغای: (Qaltağay) حقه باز. دغل.
قالتاق: (Qaltaq) زین اسب. بخش چوبی زین. چوب زین. زین بدون تسمهٔ زیردم. به صورت غلتاق و قالتاق به معنای چوب زین و پارچهٔ کهنه وارد فارسی شده است. تعبیر «کهنه غلتاق» به معنای زن پیر بدسابقه نیز از این ریشه پدید آمده.
قالتاق: (Qaltaq) خلاف کار. فریبکار. حقه باز. به صورت قلتاق و قالتاق وارد زبان فارسی و به صورت «قلطاغ» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.

قالتا

قالتاقاچ: (Qaltaqaç) چماق کوچک.
قالتاقباش: (Qaltaqbaş) مغرور. متکبر.
قالتاقچی: (Qaltaqçı) سرّاج. زین ساز.
قالتاقلاماق: با چماق کوبیدن.
قالتاماق: (Qaltamaq) تا کردن. فشردن.
قالتامان: (Qaltaman) دزد. جیب بُر.
قالتان: (Qaltan) ضخیم. کلفت. گِل خشک شده. دشواری. سختی. محَل تلنبار شدن غله. سیلو. عجول.
قالتانق: (Qaltanq) رقصان. غیرثابت.
قالتانقاز: (Qaltanqaz) زمین سخت.
قالتانلاماق: گشاد گشاد راه رفتن.
قالتاو: (Qaltav) بسیار بزرگ.
قالتای: (Qaltay) معتدل.
قالتقی: (Qaltqı) شبهه. شک. تردید.
قالتور: (Qaltur) قهوه ای سیر (رنگ).
قالتی: (Qaltı) نسل. عقبه.
قالتیج: (Qaltıc) پادرهوا.
قالتیراماق: (Qaltıramaq) لرزیدن.
قالتیغا: چوب سبک یا کوچک.
قالتیق: [دیو](Qaltıq) شاخ گاو بیابانی که توی آن را خالی کرده ودر آن قمیز و غیره نوشند. وخیم.
قالجا: (Qalca) ولوله. سرو صدا. تیم. گروه. عصبی. گوشتی که مخصوص زائو بپزند. به صورت «کِلِج» به معنای سبدبزرگی که با آن پهن و سرگین چارپایان را برای سوزاندن جمع کنند، وارد زبان فارسی شده است.
قالجار:(Qalcar)آغل.بصورت «کالجار» در معنای غوغا وارد فارسی شده است.
قالجاق: شوخی. **قالجاقباز:** شوخ طبع.
قالجالاماق: (Qalcalamaq) جمع کردن.
قالجان: (Qalcan) طاس. کچل. رودک (جانور). خونگرم.
قالجانق: (Qalcanq) ابله. احمق.
قالجیر: (Qalcır) گازگیرنده. هار.
قالجیرماق: (Qalcırmaq) هار شدن.
قالجیماق: (Qalcımaq) هار. وحشی.
قالجیقماق: (Qalcıqmaq) گرفته شدن.
قالجین: (Qalcın) شوخی. مزاح.
قالچا: (Qalça) قالیچه. قسمت میان ران و تهیگاه. بدترکیب. شلخته. طاس.
قالچا باغیرساق: ایلئون.
قالچابای: (Qalçabay) خدای حافظ اسبها در باور ترکان.
قالچا سؤموؤگؤ: استخوان لگن خاصره.
قالچاق: (Qalçaq) شوخی. سبد بافته از شاخه‌های ظریف فندق. پرچین.
قالچالیق: ساغری پوش. نمد یا پارچهٔ ضخیمی که کفل حیوان را پوشاند.
قالچاماق: (Qalçamaq) دقت کردن.
قالچاو: (Qalçav) شوخ. نکته سنج.
قالچا یاتماق: پرشیر شدن و باد کردن پستان حیوان پیش از زایمان.
قال چنبه: (Qal çənbə) بازی الک دولک.
قالچی: (Qalçı) خیره سر. چاپلوس.
قالچیر: (Qalçır) چشم کج. لوچ.
قالچیل: (Qalçıl) لرزان.
قالچین: (Qalçın) لاف زن. مسخره.
قالچینباز: (Qalçınbaz) شوخ طبع.
قالخا: (Qalxa) سپر. پوشش.
قالخاج: (Qalxac) درمان. رشد. شفاء. خیزش. پرواز. جسارت. اوج گیری. به صورت «کَلخَج» به معنای چرک و ریم وارد زبان فارسی شده است.

قالخار: (Qalxar) پرآوازه. بالارونده.
قالخار یاتار: ← آسلان پیسلان.
قالخاق: (Qalxaq) ← قالخیق.
قالخالاماق: (Qalxalamaq) پوشاندن.
قالخالاو: (Qalxalav) حمایت. پوشش.
قالخاماج: سوسک سرگین غلطان.
قال خان: خدای آتش در باور ترکان.
قالخان: (Qalxan) سپر. قاپی که درونش را سرب پر کنند. آلت مردانه.
قالخان اللی: (Qalxan əlli) شخص دارای دستهای بزرگ.
قالخانا بنزر اطراف وزی: (Qalxana bənzər ətraf vəzi) غدهٔ پاراتیروئید.
قالخانا بنزر وزی: (Qalxana bənzər vəzi) غدهٔ تیروئید.
قالخاناماق: (Qalxanamaq) دفاع کردن.
قالخانان: (Qalxanan) قائم. قیام کننده.
قالخان اوْیونو: (Qalxan oyunu)← قالخان قیلینج.
قالخان بالیغی: (جان)(Qalxan balığı) سفره ماهی. سپرماهی. (Scophtamus maximus)
قالخانجیق: (Qalxancıq) سپر. پرده. غلاف. پوست سختی که بر پشت برخی حشرات وجود دارد.

قالخان

قالخانچی: (Qalxançı) سپرساز. سپرفروش. روز قیامت.
قالخان چنبر: (Qalxan çənbər) رودهٔ چنبر مانند بالا رونده.
قالخاندوروق: (Qalxanduruq) سپر.
قالخانسیز: (گیا) ماده سرخس.
قالخان صفت: (جان)(Qalxan sifət) نوعی قورباغه. (Rana terrestris)
قالخان قازی: (جان) نوعی پرنده شبیه به پلیکان با گوشت خوردنی.
قالخان قولاق: (Qalxan qulaq) اخشم. شخصی با گوشهای بزرگ.
قالخان قیلینج: شمشیربازی کودکان.
قالخانلاماق: تصاحب کردن.

قالخانلیجا: (گیا)(Qalxanlıca) سپری (Peltaria alliaseae).
قالخانلیق: حامیگری. پشتیبانی.
قالخانماق: (Qalxanmaq) دفاع کردن. روی دو پا برخاستن حیوان.
قالخاویج: (Qalxavıc) حباب مخصوص تور ماهیگیری.
قالخسانا: برپا. (فرمان نظامی).
قالخسی: صبحدم. وقت بیداری.
قالخ گئدک: (Qalx gedək) دزدی.
قالخ گئدکچی: (Qalx gedəkçi) دزد.
قالخما: (Qalxma) صعود. اوج. قیام.
قالخماق: (Qalxmaq) برخاستن. بپاخاستن. بلندشدن. بیدار شدن. بهبودیافتن. از بستر بیماری برخاستن. صعود کردن. اوج گرفتن. ارتقاء یافتن. سربالایی رفتن. بالا شدن. به هوا رفتن. بالا رفتن. قیام کردن. برآمدن. برجسته شدن. ورآمدن.
قالخیتماق: بلندگردانیدن. برافراشتن.
قالخیزماق: ← قالخیتماق.
قالخیش: (Qalxış) خیزش. قیام. معراج. توسعه. درمان.
قالخیشما: خیزش دسته جمعی. عصیان.
قالخیشماق: (Qalxışmaq) باهم بلند شدن. برخاستن. از جا بلند شدن. عصیان کردن. برآمدن. اقدام کردن.
قالخیشمان: (Qalxışman) عاصی.
قالخیق: (Qalxıq) برجسته. برآمده. بلند شده. به هوا رفته. (حالتی که تختههای جعبه از جایش کنده شده).
قالخیم: (Qalxım) برآمدگی. برجستگی. صعود. قیامت.
قالخیماج: (Qalxımac) گرز. چماق.
قالخیماق: (Qalxımaq) برآمدن.
قالخین: (Qalxın) برآمده. برآمدگی.
قالخینتی: پیشرفت. صعود. عصیان.
قالخین خان: خدای باد در باور ترکان.
قالخینما: (Qalxınma) ترقی. پیشرفت.
قالخینماق: بلند شدن. توسعه یافتن.
قالخیو: (Qalxıv) حرکت. جنبش.
قالدابان: لافزن. دروغگو. پابرهنه.
قالداز: الههٔ آتش در باور ترکان.
قالدازین: جن آتش در باور ترکان.
قالداق: (Qaldaq) برآمده. برجسته.
قالداقای: (Qaldaqay) بدترکیب.

قالدیراج

قالدال: (Qaldal) گلدان. ظرف سفالی گلدان شکل.
قالدان: (Qaldan) انبار غلّه. دوپاره.
قالداو: پیمانهٔ حلبی برای مایعات. ماهر.کوشا. نگران. **قالداولیق:** کوشش.
قالدی آی: (Qaldı ay) ماه جاوید (ناد).
قالدیت: (Qaldıt) ستون.
قالدی خان: سرور جاوید (ناد).
قالدیرا / قالدیراج: (Qaldıra) اهرم.
قالدیراق: منجنیق. ستون. ارتعاش.
قالدیراما: (Qaldırama) شدید.
قالدیراماق: (Qaldıramaq) لرزیدن.
قالدیران: (Qaldıran) بلندکننده. بالابر.
قالدیران قامیش: نی حصیربافی.
قالدیراویق: (Qaldıravıq) لرزش.رعشه.
قالدیر باسدیر: (Qaldır basdır) تشویش.
قالدیرباق: (Qaldırbaq) عصبی.
قالدیرتماق: (Qaldırtmaq) برخیزانیدن.
قالدیرداتماق: غرش کردن.
قالدیرداق: هذیان گو. بنیان کن.
قالدیردایبق: پشتهٔ خاک.
قالدیرقان: (Qaldırqan) بَرخان.
قالدیر قوْی: (Qaldır qoy) بلند کن و بگذار. نوعی سرو غذا به صورت اروپایی. به صورت «قادرقوی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قالدیرقیج: (جان) پرستوک.
قالدیرما: اعتلاء. اهتزاز. بلندگردانی.
قالدیرماج: جرثقیل. گرانکش.
قالدیرماجی: (Qaldırmacı) وزنه بردار.
قالدیرماق: (Qaldırmaq) بلند کردن. بالا آوردن. برپاداشتن. برخیزاندن. برافراشتن. به اهتزاز درآوردن (پرچم، بادبان کشتی و غیره). از خواب بیدار کردن. از جا بلند کردن. از بستر بیماری بلند کردن. بهبودی بخشیدن. بالا بردن. برداشتن. بردن. از بین بردن. شورانیدن. به قیام واداشتن.
قالدیرمای:(Qaldırmay) کلاً. همگی.
قالدیری: (Qaldırı) جرأت. جسارت. زور. توانایی.
قالدیریجی: بالابر (جرثقیل، آسانسور و غیره). جَک. مدعی. ادعا کننده.
قالدیریجی کیران: جرثقیل.

قالدیریش: (Qaldırış) بالابری. اعتلاء. حذف. متارکه. ابقاء.
قالدیریق: (Qaldırıq) ادعا.
قالدیریلما: (Qaldırılma) رفع. الغاء.
قالدیریلماق: (Qaldırılmaq) بالا برده شدن. رفع شدن. الغاء شدن.
قالدیریلیق: (Qaldırılıq) توانایی.
قالدیریم: (Qaldırım) سنگفرش. پیاده رو. دزدی اشیاءدم دست.
قالدیریم اؤستؤنده قالماق: (Qaldırım üstündə qalmaq) (در پیاده رو ماندن) مُردن.
قالدیریم بیلگینی / قالدیریم مهندسی / قالدیریم قارقاسی: (دانشمند پیاده رو) شخص بیکار.
قالدیریم چئینه مک: (Qaldırım çeynəmək) (پیاده رو جویدن) شهر را گز کردن.
قالدیریم چاپقینی: (Qaldırım çapqını) (غارتگر پیاده رو) دختر باز.
قالدیریمچی: (Qaldırımçı) جیب بر.
قالدیریم سؤپؤرگه سی: (Qaldırım süpürgəsi) (جاروی پیاده رو) کودک کوچه گرد. ولگرد.
قالدیریم قارقاسی: (کلاغ پیاده رو) زن کوچه نشین. پلیس.
قالدیریم قوشو: (Qaldırım quşu) دزد کوچه و بازار.
قالدیریم قوْشوجوسو / قالدیریم شاعری: (Qaldırım qoşucusu) شاعر کوچه بازاری. شاعر ساده.
قالدیریملی: سنگفرش شده.
قالدیریم یوْسماسی: فاحشه.
قالدیساق: کفش ساقه کوتاه.
قالدیسی: (Qaldısı) باقیمانده. ماترک.
قالدیق: (Qaldıq) مانده. پس انداز. ذخیره. نسل. برادر کوچک که پس از مرگ برادر بزرگتر، همسر او را به زنی بگیرد. فسیل. سنگواره. سیگار.
قالدی قاتدی: (Qaldı qatdı) باقیمانده.
قالدین: (Qaldın) مانده. پس انداز.
قالدیار: (Qaldıyar) درهم برهم.
قالزان: (Qalzan) ابله. احمق. کم عقل.
قالساغ: (Qalsağ) سلامت باش!(ناد)
قالساویق: (Qalsavıq) کاه لوبیا.
قالستوک: (Qalistok) کراوات. دستمال گردن. **قالغا قالاق:** بسیار گرانقیمت.
قالقا: (Qalqa) ظرف کوچک سفالی. مخزن. انبار. منزل. ذخیره. خانه. اقامتگاه. صورت. طاق پنجره. سپر. پرده. سایه. جانشین. قائم مقام. گلّه. رمه. تعلیق. هوا. تیر بدون پیکان آهنی.
قالقاب: نخی که به دور تیردان ببندند.
قالقابلاماق: گردآوردن.
قالقاتماق: (Qalqatmaq) دو بهم زدن.
قالقاچ: (جان)(Qalqaç) ← قیرلانغیچ.
قالقاچی: (Qalqaçı) تیرساز.
قالقارامه: (Qalqarama) لباس گشاد.
قالقاق: (Qalqaq) زمین کشت نشده.
قالقا قالاق: مهمانی بزرگ.
قالقاقای: (Qalqaqay) مدوّر.
قالقال: (Qalqal) تو خالی.
قالقالا: (Qalqala) درهم برهم.
قالقالاق: (Qalqalaq) سر و صدا. غوغا.
قالقالاماق: (Qalqalamaq) عجله کردن.
قالقالانماق: (Qalqalanmaq) جمع شدن.
قالقالیق: (Qalqalıq) سفاهت. حماقت.
قالقاما: هیجان. جوشش. شور.
قالقاماق: طاقچه. رف. سکو. خواستن. به وجد آمدن. هیجانی شدن.
قالقان: سپر. مقاوم. ایستا. مانا. انتهاء.
قالقان: (گیا) شیرک نرم. شیرتینک معمولی. شیرک. گل پر. چرخه.
قالقان آش: مراسم سالگرد متوفی.
قالقان توْخومو: (گیا) گل پر.
قالقانچی: (Qalqançı) آخرین.
قالقای: (Qalqay) ولیعهد. شاهزاده. فرمانده تجسس.مخلوقات.مبصر. ناظم. استاد. آسیستان. پادو. خلیفه. پیشکار.
قالقایتا: (گیا)(Qalqayta) گیاه گزنه.
قالقوپماق: (Qalqupmaq) موج زدن. هیجانی شدن.
قالقوپلو: (Qalquplu) هیجانی.
قالقولو: (Qalqulu) قلیان.
قالقون: (Qalqun) شکندرو. متحجر.
قالقوی: (Qalquy) منحرف. گمراه.
قالقی: ابدی. همیشگی. ← قالیق.
قالقیتماق: (Qalqıtmaq) پراندن.
قالقیر: (Qalqır) سنگ آهک.
قالقیشماق: (Qalqışmaq) برآمدن. ورجه وورجه کردن. پایین و بالا پریدن. اقدام کردن. دست برآوردن.
قالقیماق: به ابدیت پیوستن. همیشگی شدن. یکباره برآمدن. باخشم برخاستن.
قالقین: فلج. دختر ترشیده. جهیزیه.
قالقینماق: پیشرفت کردن.
قالالا: (Qalla) پشته. انبوه. نوک. رأس.
قاللاج: (Qallac) بی‌نام و ننگ. مفلس. تهیدست. بی‌خیر. مجرد. لوند. حیله باز. فریبنده. مکار. میخواره. باده پرست. خراباتی. به صورت قلاش و قلاج وارد زبان فارسی شده است.
قاللاس: (Qallas) پشته. انبوه. تل.
قاللاش: (Qallaş) حیله گر. به صورت «کلاش» وارد زبان فارسی و به صورت «قلاش» وارد لهجهٔ مصری و به صورت «کلاج» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
قاللاغی:(Qallağı) خرده ریزه جالیز پس از برداشت.
قاللاق: (Qallaq) کله شق. سرخود.
قاللاقلاماق: ← قالاقلاماق.
قاللام: (Qallam) چاه. گودال.
قاللاما: (Qallama) مسخرگی. هرزگی.
قاللاماق: مسخره کردن. هرزگی کردن. یاری کردن. کمک کردن.
قاللان: مرتفع. بلند. کلان. پیپ.
قاللانجوْق: قسمتی از چوب سیگاری که سیگار در آن فرو شود.
قاللانقوْپ:(Qallanqop) همگی. تمامی.
قاللانماق: (Qallanmaq) مسخره شدن. پریشان شدن.
قاللاوی: (Qallavı) کلاه بوقی وزیران.
قاللای: (Qallay) چگونه.
قاللیق: (Qallıq) تفاله یا ساقهٔ ذرت.
قاللیم: (جان)(Qallım) سنجاب.
قالما: توقف. مانده. باقی. یادگاری.
قالماج: پوستهٔ باقی مانده روی زخم.
قالماچی: (Qalmaçı) میراثدار. مورث.
قالماز: (Qalmaz) فانی. گذرا.
قالماش:(Qalmaş)بیهوده.یاوه. نامعقول. بصورت قلماش وارد فارسی شده.
قالماغی: پارچه‌های فولادی که برگ برگ ساخته صیقلی کرده و روی هم دوزند و در روز جنگ پوشند.
قالماق: (Qalmaq) ماندن. اقامت کردن. توقف کردن. باقیماندن. پس ماندن.

تـأخیر افتـادن. دیرکـردن. جامانـدن. وامانـدن. بازمانـدن. درمانـدن. موجـود بودن. هستی داشتن. زنده بودن. به فکر کسی بـودن. بـه درد کسـی رسـیدگی کـردن. گیرکـردن. گرفتـار شـدن. بـه صورت «کالیدن» به معنای آشفته شدن و درهم فرو رفتن وارد فارسی شده.

قالماقـال: (Qalmaqal) قیـل و قـال. گفتگوی درهم و برهم و دسته جمعی. هیاهو. سروصدا. بانگ.

قالماقالچی: پرسروصدا. ستیزه جو.

قالما قالینتی: (Qalma qalıntı) ویران.

قالماق پیچاغی: نوعی چـاقوی بـا دسـته پهن و نوک تیز.

قالمان: (Qalman) باقی. پایدار. جاوید.

قالمیسی: (Qalmısı) فلج. ناچار.

قالمیش: (Qalmış) عاجز. ناتوان.

قالمیق: پررو. دلاور. نیرومنـد. اسـتوار. مخلوط. پیردختر. مرتجع.

قالوا: (Qalva) کاشانه. آلاچیق.خلایـق. تیر بدون پیکان. احمق. نادان.

قالوار: (Qalvar) تختهٔ سنگین و ضخیم.

قالواس: (Qalvas) احمق. نادان.

قالواشا: (Qalvaşa) دیگ.

قالوان: مانده. کُند. کال. لات. ابله.

قالون: (جان)(Qalun) اسـب بـه رنـگ گوشت.

قـالی: (Qalı) چگونـه؟. اضـافه. مانـده. موافـق. هماهنـگ. فـرش دسـت بـاف پشمی و ضخیم که معمولاً در روستاها بافته می‌شود و رنگهای آن نیـز طبیعـی است. به همـین صـورت و معنـی وارد زبان فارسی شده است.

قالیـب: (Qalıb) سـبد زنبـور. گـودی داخل ماسـه یـا چیـز دیگـر کـه فلـز را ذوب کـرده و در آن ریزنـد و پـس از سرد شدن درآورند. مقعد. آلت زنانـه. واژهٔ «قالب» در عربی بهمین معناست.

قالیبـا چکمـک: (Qalıba çəkmək) بـه قالب کشیدن. گاییدن.

قالیبا گیرمک: دخول کردن در جماع.

قالیباز: (Qalıbbaz) متقلب. دغل.

قالیبچی: (Qalıbçı) قالب ساز.

قالیبدا دارتماق / قالیبا دارتماق: بـه قالـب درآوردن. منظم کردن.

قالیبدان چیخماق: گمراه شدن.

قالیبدا یـوُخ: (Qalıbda yox) ناآشـنا بـه قواعد و قوانین.

قالیب قومو: ماسهٔ قالب ریخته گری.

قالیبی دینلندیرمک / قالیبی دگیشدیرمک: قالب عوض کردن. مُردن.

قالیت: (Qalıt) ارث. ماترک. وضعیت. اقامت. گاراژ. رسوب. جاویدان.

قالیتجی: (Qalıtcı) وارث.

قالیتسال: (Qalıtsal) ارثی.

قالیتقان: (Qalıtqan) جاویدان.

قالیتلیق: (Qalıtlıq) ارثیه.

قالیتمـاق: (Qalıtmaq) فسـیل شـدن. جهاندن. پیروز کردن.

قالیتیش: (Qalıtış) فسیل.

قالیتیشماق: بـه جنـگ برخاسـتن. فسـیل شدن. تبدیل به فسیل شدن.

قـالیتیم: (Qalıtım) وراثـت. ژنتیـک. اشتراک. فسیل.

قالیتیملی: (Qalıtımlı) اشتراکی.

قالیجـا: (Qalıca) قالیچـه. بـه صـورت «کلیچـه» در معنـای جامـه ای کـه بـین رویـه و آسـتر آن پنبـه دوختـه باشـند، نوعی نیمتنهٔ بلند که دامن آن تـار روی ران می رسد، وارد فارسی شده است.

قالیجی: وامانده. پس‌رو. ماندگار.

قالیجیق: (Qalıcıq) قالیچه.

قالیجیلماق: ماندگار شدن.

قالیجیلیق: (Qalıcılıq) تداوم.

قالیچ: (Qalıç) داس کوچک. داسکاله.

قالیچه: (متفا)(Qaliçe) ← خالچا.

قالیر: (Qalır) مانا. باقی. صدا. نغمه.

قالیرقا: (Qalırqa) اسکلت. چارچوب.

قالیز: (Qalız) تنبل.

قالیس: (Qalıs) بسیار. زیاد. بی طرف.

قالیس بیگ: نامی برای مردان قرقیز.

قالیسیز: بی‌تردید. حتمی. کامل.

قالیسیم: (Qalısım) اتحاد. یگانگی.

قـالیش: (Qalış) اقامـت. محـل مانـدن. نوعی کفش که بـر خـلاف پـاپوش از پا در نمی‌آوردند. بـه صـورت گـالش وارد زبـان فارسـی و بـه صـورت الکالوش وارد عربی شده است.

قالیشچی: کسی که به کار دوخت و یـا فروش گالش مشغول است.

قالیشـماق: رقصـیدن. ورجـه وورجـه کردن. ترک کردن. عقب افتادن.

قـالیق: [دیـو](Qalıq) تـه مانـده. پـس مانـده. بقیـه. باقیمانـده. بقایـا. میـراث. تفاضل. تتمّه. گران. مرتجع. گـذرگاه. پهنـهٔ آسـمان. پیردختـر. نسـبت دختـر نامزد شده به پسـرجوان. هـوا. اتمسـفر. مردم. خلق. بچه خرگوش.

قالیقلامـاق: (Qalıqlamaq) حرکـت نکردن. ریشه یابی کردن.

قالیقلانماق: ریشه یابی شدن.

قالیقلی: (Qalıqlı) پاشنه بلند.

قالیقلیق: (Qalıqlıq) تنبلی.

قالیم: (Qalım) دیرزیستی. بقا.شیر بهاء. بصـورت «کـالم» بـه معنـای زن شـوهر مـرده یـا زن طـلاق گرفتـه و بصـورت «کالیم» در معنای شیربهاء وارد فارسی و روسی شده. خوراک. غذا.

قالیما:(Qalıma) چادر بزرگ. باقیمانده.

قالیمدار: (Qalımdar) تفاله. پس مانده.

قالیم قایماق: غذا خوردن.

قالیملاشماق: همدیگر را ابقاء کردن.

قالیملاما: (Qalımlama) ابقاء. نگهداری.

قالیملاماق: (Qalımlamaq) ابقاء کردن.

قالیملانماق: ابقاء شدن.

قالیملی: (Qalımlı) ماندگار. با ثبات.

قالیملیق: (Qalımlıq) ماندگاری. ثبات.

قـالین: [دیـو](Qalın) ضـخیم. کلفـت. پرجمعیـت. پرپشـت. انبـوه. قطـور. تنومند. ستبر. تاریخ. هـدایایی کـه روز عروسی از طرف دامـاد بـرای عـروس فرستاده می‌شود. پول شیربهاء. دارایی. تجهیزات. نان ساج. به صورت «غالین» وارد زبان فارسی شده است.

قالینان: (Qalınan) پایدار. جاوید.

قالین اوُد:(Qalın od) آتش گیرا.

قالین باش: (Qalınbaş) کله شق.

قالین باغیرساق: (Qalın bağırsaq) رودهٔ بزرگ. رودهٔ فراخ. قولون.

قالین تای: (جان)(Qalıntay) کره اسبی که یک سالش را تمام نکرده باشد.

قالین توُخو: (Qalın toxu) جنگل انبـوه و بهم پیوسته.

قـالین تـوُک: (Qalın tük) مـو کلفـت. پشمالو. دارای موهای پرپشت.

قالینتی: (Qalıntı) پس مانده. باقیمانده.

قالینجا: (Qalınca) خیلی کلفت. خیلی پرپشت. همچنـین نـام نـوعی پرنـدهٔ بـا

پرهـای ضـخیم و پرپشـت. فاختـه. کشـکرک. بـه صـورت «کالنجـه» و «قالنجه» بـه معنـای همـین پرنـده وارد زبان فارسی شده است.
قـالینجیق: (Qalıncıq) پـس مانـده. باقیمانده. ته سیگار.
قالینچا: (Qalınça) وصله دار.
قالینچی: (Qalınçı) تاریخ نگار. مؤرّخ.
قالین چیرای: (Qalın çıray) بی انصاف.
قالیندیق: (Qalındıq) نامزد (دختر).
قالین سو: [دیو](Qalın sü) لشکر انبوه.
قالینسیز: (Qalınsız) کامل.
قالینق: (Qalınq) جهیزیه.
قالینقا: (جان) ← اوغور بوجگی.
قالین قافالی: (Qalın qafalı) کندذهن.
قالین قاییم: محکم. کلفت.
قالینقو: ضخیم. کلفت. نیرومند.
قالینقوت:(Qalınqut) پیروزمندانه.
قالین قوْر: (Qalın qor) ضخیم. کلفت. مقوای کلفت. به صـورت «گـالینگور» وارد فارسی شده است.
قالینقوق: (Qalınquq) لکه. چرک.
قالینلاماق: ضخیم کردن.
قالینلی: (Qalınlı) ناقص. تاریخ دار. پر سابقه. مهم.
قـالینلیق: (Qalınlıq) ضـخامت. ژرفـا. پرپشتی. هدیه‌ای که در آستانهٔ عروسی از طرف خانواده داماد، بـرای عـروس فرستاده می‌شود. چوبی که برای غـرق نشدن در هنگـام عبـور از رودخانـه بـر می‌داشتند. قباحت. نیزار. پیروزی.
قالینلیق ییبارماق: (Qalınlıq yıbarmaq) نامزد شدن. فرستادن جهیزیـه بـه خانهٔ عروس. بند و بست کردن.
قالینمـاق: (Qalınmaq) مانـدگار شـدن. پیروز شدن.
قالینی خابینا سیغاللاماق: (Qalını xabına sığallamaq) نان به نرخ روز خوردن.
قالینیق: (Qalınıq) تاریخی.
قالینیو: (Qalınıv) طویله. آغل.
قالیو: (Qalıv) کنـد ذهـن. بـه صـورت «کالیو» وارد زبان فارسی شده است.
قالین یاغ: (Qalın yağ) گریز (روغن).
قالیا:(Qalıya) غـذایی بـا تخـم مـرغ و سبزی.
قـام: (Qam) کشـیش مغـولی. شـمن. جادوگر. پزشـک. دخمـه. لانـه. مـادر شیری. حکـیم. فیلسـوف. طنـاب. ایـن واژه نخستین بار در میان هونهای اروپـا رواج یافت. به صورت «قام» در معنـای شمن و جادوگر و به صورت «غـم» بـه معنای اندوه وارد فارسی شده است.
قاما: سـمت شـمال. طرفـی کـه آفتـاب نمی گیرد. قمه. شمشیر راست و نـوک تیز. مـانع. امتیـاز. پوسـیده. بـه صـورت «قامه» وارد لهجهٔ عراقی زبـان عربـی و به صورت «قمه» وارد زبان فارسی شده است. سمور آبی.
قاما باسماق: گل زدن (در بازی).
قاما بورون: (جان) اکراس سیاه (نـوعی پرنده) (Plegadis falcinellus).
قامات: بـازو. هـوس. خواسـته. غیـرت. تلاش. آرزو. نیرو. فشار. قیافه. وسـایل آشپزخانه. **قاماتا:** بخش. قسمت.
قاماتقان: (Qamatqan) خیره کننده.
قاماتلاز: (Qamatlaz) خوابیده. بیهوش.
قاماتمـاق: ← قاماشـدیرماق. بیهـوش کردن.
قاماج: میراث. ماترک. کهنه شده.
قاماچی: سمسار. وارث. میراثدار.
قاماداق: (Qamadaq) ابله. بی عقل.
قامار: اثـر آبلـه بـر صـورت. هـر چیـز کوچک و فشرده. اسب کوچک جثه. احاطـه کننـده. بـه صـورت کمـر وارد زبان فارسی و عربی شده است.
قامـارا: مجلـس. همـایش. اتـاق. لبـهٔ شمشیر. پشتهٔ بزرگ. به صورت «کمرا» بـه معنـای چـاردیواری کـه خوابگـاه چارپایان باشد، وارد فارسی شده است.
قامارات: همه چیز دان. همه فن حریف.
قاماراماق: نگران شدن. توجه کردن.
قامارامان: (Qamaraman) بیگانه.
قامـارتلاز: (Qamartlaz) کهیر(بیمـاری پوستی). عضو بیهوش.
قامارتماق: (Qamartmaq) گیراندن.
قامارقـا: نعـش یـا جسـدی کـه نصـیب حیوانات درنده شود. شکارگاه.
قامارلاماز: ← ایسیرقا.
قامارلامـاق: ← قومارلامـاق. تحقیـر کردن. تقسیم کردن. خرد کردن.
قامارلی: (Qamarlı) چرکین. کثیف.
قامارما: (Qamarma) احاطه. محاصره.
قامارماق: (Qamarmaq) احاطه کردن.
قاماریت: (Qamarıt) احمق. ابله.
قامـاز: توفـان. کُنـد. گـره دار. خـاک بیحاصـل. حیلـه گـر. کـلاغ بـزرگ. ترسناک. رماننده. تکهٔ کوچک.
قاماس: (Qamas) آرام. آهسته.
قاماساو: (Qamasav) مانع. انگل. غائله.
قاماسقا: کم ارزش. توتون زمخت.
قاماش: تُرش. گرد و غبار. بازداشت.
قاماشـا: (Qamaşa) بـی مصـرف. دور ریختنی. به صورت خماشـه و خمـاش وارد زبان فارسی شده است.
قاماشاو: (Qamaşav) تماشایی. دیدنی.
قاماشدیرماق: خیره کردن چشم (دراثـر نور زیاد). موقتاً بینایی را از بـین بـردن. سرخ کردن چشم. کند کردن دندان.
قاماشقان: (Qamaşqan) دوباره. از نو.
قاماشلیق: (Qamaşlıq) عینک آفتابی.
قاماشما: (Qamaşma) خیرگی.
قاماشـماق: (Qamaşmaq) خیـره شـدن چشـم (دراثـر نـور زیـاد). کنـد شـدن دندان. لذّت بردن چشم از منظرهٔ زیبـا. مأنوس شدن. ترسیدن.
قاماشیق: کندی دندان. خیرگـی چشـم. مخلوط. مختل. عینک آفتابی. اشتباه.
قاماشیقسیز: بی شرم. بی حیاء.
قاماغان: سرتاسر. سراسر. همگی.
قاماغی: سرتاسر. سراسر. همگی.
قامـاق: (Qamaq) برگردانـدن. احاطـه کردن. همه. پیشـانی. توقیـف. از اقـوام ترک.(کیمئـک، کامـاک، قامـاک، قمق، کیماک). حبس. بازداشت.
قاماقچی: قفل ساز. حلقهٔ بینی حیوان.
قاماقخانا: (Qamaqxana) زندان.
قاماقلاماق: (Qamaqlamaq) قُرق کردن.
قاماقلیق: عمومی. همگانی.
قامـال: (Qamal) دیـوار دژ. قلعـه. محاصره. قصور. چنگال.
قامالات: (Qamalat) کالای بی کیفیت.
قامالاق: (گیا) (Qamalaq) برگهای پهن نبات ریواس. کج. خمیـده. گسـترده. پهـن. چـلاق. شـل. شـکم گنـده. مـرغ

بیمار. درخت سدر.
قامالاماق: احاطه کردن. برنده شدن.
قامالتی: (Qamaltı) قمهٔ بزرگ.
قامال قیلماق: محاصره کردن.
قامالما: (Qamalma) انحناء. تسلیم.
قامالماق: خم شدن. تلوتلو خوردن. احاطه شدن. در میان گرفته شدن.
قامالی: (Qamalı) چیزی که درون آن سفت باشد. **قامالیق:** بدردنخور.
قاماماغان: بی شرم. پررو. استوار.
قاماماق: برهم زدن. خم کردن. تسلیم کردن. قفل کردن. خیره شدن چشم. جمع کردن. زندانی کردن.
قامان: بزرگ. کوبنده. تراشهٔ دراز آهن. جاهای نزدیک به قلهٔ کوه. فرمان. دستور. تأثیر. قرار. جسور. کمان. همواره. اقتدار. گراز. زیبا.
قامانا: پشته. انبوهه. تل. پشتهٔ کاه.
قامانتی: (Qamantı) نهری برای آبیاری قسمتهای بالایی مزرعه. شبهه. تردید. اختلاط. درهم برهمی.
قاماندیرما: فشارش. کمپرس.
قاماندیرماق: فشار دادن. فشردن.
قامانچا: (Qamança) بقچه.
قامانچی: (Qamançı) مسئول خرمن.
قاماندا: گروه. **قاماندار:** رهبر. فرمانده.
قاماندان: رهبری. فرماندهی.
قاماندیرماق: (Qamandırmaq) سرزنش کردن. به زحمت انداختن.
قامانلاماق: (Qamanlamaq) فرمودن.
قامانلی: وابسته. **قامانما:** استیصال.
قامانماق: خسته شدن. به زحمت افتادن. روی چیزی افتادن. ناز کردن. لجاجت بخرج دادن. راست ایستادن.
قاماو: (Qamav) کمر. کمربند. محاصره. حبس. توقیف. **قام اوْیون:** شمن دف زن. راهب رقصان. **قامایلی:** زندانی.
قامبا: (Qamba) مخزن. انبارغله.خزینه.
قامباچا: (Qambaça) کله شق. توسری.
قام باخشی توْی: مراسم آغاز بکار یا فارغ التحصیلی قام یا شمن جوان.
قامبار: (Qambar) مخزن. گنجینه.
قامبار آتا: نگهبان اسبها در باور ترکان.
قامباز: (Qambaz) گلابی. نیرومند.
قامباش: (Qambaş) گلابی درشت. گاومیش. هر چیز بزرگ و گنده.
قامباغال: بی خانمان. بی چیز.
قام باغی: طنابی از موی بُز.
قامباق: خالی. هچل. خرابه. پوستهٔ رویی بادام یا گردو. حیوان بی شاخ.
قامباق آغیز: دندان ریخته. بی دندان.
قامباقلاماق: پوستهٔ روی میوه را کندن.
قامبالا: (جان) سپرماهی. به همین صورت و معنا در روسی کاربرد دارد.
قامبالاق: (Qambalaq) پرنده ای که بالهایش خیس شده و توان پرواز نداشته و دور خودش بچرخد. آواره.
قامبای:سرورکامل.سرورجادوگر(ناپ)
قامبور: کج و معوج. کوهان.
قامبور بالینا: (جان) نهنگ گوژپشت.
قامبوْش: (Qamboş) لکه گیری. پر کرده سوراخ. وصله.
قامبول: (Qambul) گوژپشت.
قامبولا: (جان) ← قالخان بالیغی.
قامبیر: (Qambır) خمیده. سالخورده.
قامبیرلاماق: (Qambırlamaq) پوشاندن.
قامبیل: (Qambıl) غیور. فِرز. جَلد.
قامپا: فشار. جای فشار دادن در وسایلی چون بیل. آماده. زن ولگرد. نوعی پارچه. سیلو. **قامپاچی:** هوادار. طرفدار.
قامپار: بدردبخور مراقب. غول پیکر.
قامپالاق: گیرودار. ازدحام. تنگنا.
قامپالای: (Qampalay) پر رو. سرتق.
قامپالاماق: فشار دادن. طرفداری کردن.
قامپانا: (Qampana) زنگ. زنگوله.
قامپوْز: (Qampoz) مُشت.
قامپوش: زلف روی پیشانی نوزاد.
قامپیرماق: (Qampırmaq) غیرتی شدن. گرد آوردن. قهر کردن.
قامتاماق: (Qamtamaq) جمع کردن.تکه تکه کردن و خوردن.
قامت گتیرمک: اقامه کردن نماز.
قامتو: عذر. پوزش. معذرت.
قامتولاما: عذر خواهی. پوزش طلبی.
قامتولاماق: عذر خواستن.
قامتی آرتدیرماق: بلند کردن صدا.
قامجاق: (Qamcaq) کف دست.
قامچات: (جان) بیدستر. قندس.
قامچاق: پنجه. چنگال. کِرم(جانور).
قامچی: تازیانه. چوبی نازک که سواران در دست می گیرند. تار. موی. میراث دار. وارث. چوب یا چماقی بوده که به دستور راهب دین شمنی بر طبل زده می‌شد تا مردم برای استماع سخنان وی جمع شوند. نام درختچه‌ای با ساقه‌های بلند و شوق مانند که دارای گلهای سفید و ریز است. آلت نرینگی اسب، گاو و شتر. به صورت «قمچی» در فارسی و به صورت«قمجی» لهجهٔ عراقی و به صورت «قمشه» در لهجهٔ مصری زبان عربی وارد شده است.
قامچی آیاقلیلار: قورباغکها. حشرات مرداب. جانداران و گیاهان تک یاخته که با زایدهٔ تازیانه شکل حرکت کنند.
قامچی اوْت: (گیا) انگبار.
قامچی باشی: قسمت خشن ابریشم. نوعی روبند که نوکهای با گلابتون دوخته و زرافشان شده باشد.
قامچیچی: تازیانه دار. تازیانه زن. به صورت «قمشجی» به معنای ارّابه ران در لهجهٔ مصری زبان عربی وارد شده.
قامچیر: مالیات احشام. پول زورکی.
قامچی ساچ: (Qamçı saç) گیسوی دراز که بسیار قشنگ بافته شده باشد.
قامچیق: (Qamçıq) تازیانهٔ کوچک.
قامچیقو: (Qamçıqu) بیماری نقرس.
قامچی قویروق: (جان) (Qamçı quyruq) نوعی گوسفند مرغوب.
قامچی قیلینج: شمشیر باریک.
قامچی گوْل: (گیا) گل تازیانه ای.
قامچیل: تازیانهٔ کوچک. به صورت «قمچیل» وارد زبان فارسی شده است.
قامچیلار: تارهای حرکتی. تازیانه‌ها.
قامچیلاتماق: (Qamçılatmaq) برانگیزاندن. دستور به شلاق زنی دادن.
قامچیلاشماق: همدیگر را به باد شلاق گرفتن. مانند شلاق محکم شدن.
قامچیلاما: (Qamçılama) تازیانه زنی.
قامچیلاماق: تازیانه زدن. با خشونت انتقاد کردن. به شدت باریدن باران و تگرگ. تحریک کردن.
قامچیلانما: تازیانه خوری.

قامچیلانماق: (Qamçılanmaq) تازیانه خوردن. شلاق خوردن. مورد انتقاد شدید و خشن قرار گرفتن.
قامچیلاییش: (Qamçılayış) شلاقی زنی.
قامچیلی آت: (جان) اسبی که برای راه رفتن باید شلاق بخورد. اسب تنبل.
قامچین: (Qamçın) تازیانه. پست. اندک. بیفایده. الک بزرگ برای جدا کردن سنگریزه های بزرگ.
قامچی یانی: (Qamçı yanı) طرف شلاق خور اسب. طرف راست اسب.
قامداشماق: (Qamdaşmaq) احضار شدن. آماده شدن. منطبق شدن.
قامدالاماق: پنجه زدن. بند زدن.
قامدالماق: احضار شدن. آماده شدن.
قامدالی: (Qamdalı) آماده. فعال.
قامداماق: احضار کردن.
قامدو: امانت. گرو. سمور آبی.
قامدی: (Qamdı) اندازهٔ باروت.
قامدیو: احتواء. دربرگیری.
قامراش: (Qamraş) احاطه. محاصره.
قامراو: (Qamrav) محتوا. درونمایه.
قامروق: (Qamruq) بیضه. خصیه.
قامری: سیل. جریان شدید آب.
قامریق: بالای شرمگاه. پهلو.
قامریقلاماق: با چوب به پشت اسب یا الاغ و گاو زدن. آمیزش جنسی کردن.
قامزا: ناشی. خام. زنخدان. طرهٔ گیسو.
قامزاق: (Qamzaq) لوبیا یا خشخاش یا ذرتی که خودبخود خشکیده باشد.
قامزال: (Qamzal) پرچم.
قامزوْل: (Qamzol) روسری زنانه. پلیور. ژاکت پشمی.
قامسا: پیپ. **قامسالا:** پالتو. بارانی.
قامسای: (Qamsay) پشتیبان. حامی.
قامسیتماق: ← خامسیتماق.
قامسیز: ناگهانی. یکباره. سنگین.
قامسیق: پریشان. فاسد. شیطان.
قامشات: ترسناک. رماننده. شگرف.
قامشاتماق: (Qamşatmaq) لرزاندن.
قامشار: دامنه. **قامشاق:** (Qamşaq) لرزان.
قامشاما: تردید. لرزش. حرکت.
قامشاماق: (Qamşamaq) تردید کردن. لرزیدن. جنبیدن.

قامشیر: کال. نپخته. بی تجربه.
قامشیق: مصیبت. بلا. فلاکت.
قامغاق: (گیا) (Qamğaq) نوعی گیاه شبیه به بوتهٔ یووشان که به هم پیچیده و متخلخل و کم وزن است و نسیم سبکی آن را در صحرا می‌غلتاند.
قامغان:(Qamğan) جادوگراعظم(ناپ).
قامفارا: (Qamfara) کافور.
قامقا: (Qamqa) ← یونقا. فولاد. سوزندان. قماش ابریشم.
قام قارقیت: نام مستعار پدرزن یا شوهر.
قامقاز: (Qamqaz) کُند(چاَقو).
قامقاش: (Qamqaş) پیر. سالخورده.

قاملیا

قامقاق: (گیا) سیر. خس و خاشاک.
قامقاق باشلی: کم عقل.
قامقالات: خشک. بی ثمر. ناشی.
قامقالاق: (Qamqalaq) پوشال تختهٔ رنده شده. آماده شده. وضعیت.
قامقالاقلاماق: آماده کردن.
قامقالانماق: پوسته بستن زخم.
قامقالداق: درهم و برهم. آشفته.
قامقان: آفتابه. **قامقوت:** پست. چلاق.
قامقی: پارچهٔ ابریشم چینی. پوست ضخیم کاج. کج. معوج.
قامقیرماق: غیرتی شدن. گرد آوردن. قهر کردن. کاملاً خشک شدن.
قامقیشماق: به روی چیزی یورش بردن.
قاملا: ایجاد شپش در موها.
قاملاشان: طعمدار. معنادار. زیبا.

قاملاشماق: (Qamlaşmaq) جذب شدن. معنا یافتن. پسندیدن. پسند افتادن.
قاملاق: دارو. **قاملاقچی:** داروساز.
قاملالیق: (Qamlalıq) داروخانه.
قاملاما: درمان. معالجه. مراسم دینی.
قاملاماق: (Qamlamaq) درمان کردن. آماده کردن. دعا کردن.
قاملامیش: طبیب. **قاملامیشی:** درمان.
قاملانماق: درمان یا جذب شدن.
قاملی: گرفته. بسته. مربوط. جالب. کوشا. عصبانی. خشمگین. عصبی.
قاملیا چیچگی: (گیا) چای زینتی.
قاملیق: (Qamlıq) فال بینی.
قاممـا: (Qamma) ضرب و شتم.
قاممـاق: به قصد کُشت زدن. چرخاندن.
قاممـا قیرسا: کاهنه. زن کاهن.
قاممـوْی: (Qammoy) محافظ.
قامو: [دیو](Qamu) همه. به صورتهای قاموق، قامیغ، قاماق، قاموغ، کاموغ، خامیخ و هامی نیز ضبط شده است. به صورت «همه» وارد فارسی شده است.
قاموْ: (Qamo) مقاوم. پایدار.
قامو اوْیو: (Qamu oyu) افکار عمومی.
قاموت: (Qamut) ملی. حلقهٔ گردن پرنده. قلاده. به صورت «خاموت» وارد زبان فارسی شده است.
قاموتای: (Qamutay) مجلس پارلمان.
قاموت پاچا: (Qamut paça) چلاق.
قاموتچی: (Qamutçı) کسی که به کار تهیه و یا فروش خاموت مشغول است.
قاموتلاماق: خاموت گذاشتن به عرابه و درشگه. خاموت بستن به اسب.
قاموتلانماق: بسته شدن اسب به عرابه یا درشکه. خاموت بر گردن نهادن.
قامور قاموق:(Qamur qamuq) جملگی.
قاموس: عموماً. صافی بزرگ مسی.
قاموق: [دیو](Qamuq) ← قامو.
قامو قول: (Qamu qul) کارمند.
قامول: مشترک. **قامولوق:** همگان.
قامه: (متفا)(Qame) خنجر. کلان گرجی. بخش حلقه مانند دو سر فنرهای تخت. شکلی در خاتم کاری.
قامی: (Qamı) ← قامو.
قامیت: (Qamıt) لاغر. کم جان. نازک. بی صدا. جوال. یوغ. افسار.

قامیتان: طنابی از پشم و پنبه. قیطان.
قامیتای: (Qamıtay) مجلس ملی.
قامیتماق: خم به ابرو آوردن. از سرما کز کردن. خم کردن. روی اسب راست نشستن. مغرور شدن.
قامیچ: [دیو](Qamıç) قاشق. چمچه.
قامیر: (Qamır) خمیر.
قامیرسا: (Qamırsa) خشمگین. آتشین.
قامیرساماق: حشری شدن حیوان ماده.
قامیرساو: (Qamırsav) شهوت.
قامیرشیق: (Qamırşıq) معجون.
قامیرقا: (Qamırqa) شکارگاه.
قامیریق: (Qamırıq) اندوه. کدر.
قامیز: (Qamız) نوکر. پست. غیبت.
قامیسیل: (Qamısıl) عمومی. همگانی.
قامیش: [دیو](Qamış) استخوانهای درشت ساق پا. نی. قصب. نیستان. کمپ. اردوگاه. مزاحمت. انگل. پردردسر. غامیش. به همین صورت و به معنای ادا و اطوار وارد فارسی شده.
قامیش آتماق: دو بهم زدن.
قامیش آیاق: کاسهٔ تراشیده از چوب.
قامیشا: (Qamışa) همواره. به صورت «همیشه» وارد زبان فارسی شده است.
قامیشا سو یئریمک: بالغ شدن.
قامیشالیق: (Qamışalıq) همیشگی.
قامیش اوزاتماق: فضولی کردن.
قامیش بارماق: انگشت قلمی(دلدار).
قامیش بایرامی: عید یهودیان. جماع.
قامیش بوْغومو: (Qamış boğumu) بند یا پاشنهٔ نی.
قامیشجیق: (Qamışcıq) وسیله‌ای که زرگران و طلاسازان برای فوت کردن از آن استفاده می‌کنند. آلت زنانگی.
قامیشچی: (Qamışçı) نی فروش.
قامیشچین: (جان)(Qamışçın) سسک (نوعی پرنده).
قامیش حالواسی: معجون.
قامیش دام: (Qamış dam) کوخ. کپر.
قامیشزار: (Qamışzar) نیزار. نیستان.
قامیش سؤمؤگؤ: استخوان ران.
قامیش شکری: (Qamış şəkəri) نیشکر.
قامیش قلم: (Qamış qələm) قلم نی.
قامیش قولاق: (جان).(Qamış qulaq) اسبی که گوشهایش از حد معمول درازتر و راست باشد. کسی که دارای گوشهای کوچک و برجسته باشد.
قامیش قوْیماق: (Qamış qoymaq) مزاحمت ایجاد کردن. انگل تراشیدن. دوبهم زدن. به صورت غامیش گذاشتن وارد زبان فارسی شده است.
قامیشلانماق: نیزار شدن.
قامیشلیق: نیزار. نیستان. مزاحمت.
قامیشلیق پیشیگی: (جان) گربهٔ جنگلی (Felis chaus). ←ْاورمان پیشیگی.
قامیشی قیرماق: ناتوانی جنسی گرفتن.
قامیشینی چکمک: رفع زحمت کردن.
قامیق: (Qamıq) مار سیاه. تصویر مار سیاه بر روی لباس رسمی شمن. همه. بسیار. شیمی. غلیظ. مبهم. مانع. زندان.
قامیقا: (Qamıqa) در کجا؟.
قامیقدیرماق: غیرتی شدن. گرد آوردن در یک جا. قهر کردن.
قامیقلی: (Qamıqlı) گرفته (هوا).
قامیقماق: (Qamıqmaq) فشرده شدن. خفه شدن. گرفته شدن. قهر کردن. بغض کردن. رنجیدن. بایکوت شدن. مردن و تمام شدن. خشک شدن.
قامیقیو: (Qamıqıv) حسرت. رشک.
قامیل: (Qamıl) کاسه. سریع. تند. نیکو.
قامیلاق: (Qamılaq) کمان.
قامیلقا: ترس. وحشت. اندوه. اهتمام.
قامیلماق: (Qamılmaq) به قصد کُشت زده شدن. حمله کردن. از سرما کز کردن. تکیه دادن. ملّی شدن. چرخانده شدن. برگردانده شدن. افتادن.
قامیلیق: (Qamılıq) همگی. ملّی.
قامین:(Qamın) همیشه.
قامیناز: (Qamınaz) شایعه.
قامینما: آمادگی. تدارک. توجه.
قامینماق: (Qamınmaq) به قصد چیزی آماده شدن. اعتناء کردن. توجه کردن.
قامییاق: (Qamıyaq) قاشق. فال.
قان: (Qan) خون. نسل. تبار. دودمان. سرشت. طبیعت. دشمنی. خصومت. انتقام. قصاص. قتل. آدم کشی. مرکز. معدن. دیه. خونبها. کجا؟.
قان آپارماق: خونریزی کردن. در اثر خونریزی شدید از حال رفتن.
قان آتا: (Qan ata) اجداد پدری.
قان آخچاسی: خون بهاء. دیه.
قان آراسینا گیرمک: کسی را از خطر رهاندن. نجات دادن.
قان آراماق: قصاص خواستن.
قان آشار: (Qan aşar) غم. اندوه.
قان آغاجی: (گیا)(Qan ağacı) ← قارداش آغاجی. زقوم.
قان آغلاماق: (Qan ağalmaq) خون خوردن. خون گریستن. تلخ گریستن.
قان آلاجا: خونریز. خونخوار.
قان آلاجاق دامار: نتیجهٔ مطلوب.
قان آنباری: (Qan anbarı) بانک خون.
قان آیاق: (Qan ayaq) بد یُمن. شوم.
قان آیاقلی: زن. اردک. حنا زده.
قانا: (Qana) کرت انگور. خانه. خوشه. تختهٔ ظریف. دیوار باغچه.
قان ائششگینه مینمک: (Qan eşşəyinə minmək) بر خر شیطان سوار شدن. قصد منازعه داشتن.
قان ائله مک: (Qan eləmək) خون ریختن. آدم کشتن.
قان ائنمه: (Qan enmə) گردش خون.
قاناب: (Qanab) سبد.
قانا بوْیاماق: خونین کردن.
قاناپاز: (Qanapaz) قاپ بزرگ.
قانات: (Qanat) جام شراب. کانال. پرده. قسمت. فرصت. طرف. جهت. نشان. طناب کلفت. کاغذ در مغولی.
قاناتا: (Qanata) تُنگ. فنجان بزرگ آبخوری با یک دسته. طرح. نقشه.
قاناتدیرماق: سبب خونریزی شدن.
قاناتقان: (Qanatqan) آنچه همواره باعث خونریزی شود.
قاناتلاماق: تکه تکه کردن.
قاناتماق: خونین کردن. خونی کردن.
قاناج: (Qanac) فهم. شعور.
قاناجا: (Qanaca) تنگ. پارچ.
قاناجاق: فهم. شعور. ادراک. ادب. تربیت. نزاکت. مبادی آداب.
قاناچی: استثمارگر. بهره کش. قانع.
قانات: [دیو](Qanad) بال(پرنده یا هواپیما).باله. بال کوچک ماهی. ضلع. پهلو. پر. پره. پروانه. لنگه در و پنجره. جناق. طرف. انشعاب. شاخه. دامنهٔ خیمه. چتر حمایت.
قاناد آلتینا آلماق: زیربال وپر گرفتن. تحت حمایت گرفتن.
قاناد آلیشدیرماق: برای انجام کاری از

راه درست آن کوشیدن.
قانادالاق: (Qanadalaq) ← قاندال.
قاناد اوْیونچو: بازیکن کناری.
قاناد باغلاماق: بال کشیدن. پریدن.
قاناد بیچمک: فخر فروختن.
قانادجیق: بالک. بال کوچک.
قانادچی: همراه. طول دهندهٔ کار. بز یا گوسفندی که داخل گله نشود.
قانادچی اوْتو: (گیا)(Qanadçı otu) آدونیس. (Adonis annua)
قاناد چیرپماق: بال زدن. پرواز کردن.
قانادداش: (Qanaddaş) همسایه.
قانادسی: (Qanadsı) جناحی.
قانادقا: سورتمه کشی. چکمه.
قاناد قامیش: بی پر و مو(پرنده).
قاناد قویروق باغلاماق: جان گرفتن.
قاناد گرمک: (Qanad gərmək) بال سپر کردن. بال گشودن.زیرحمایت گرفتن.
قانادلاندیرماق: (Qanadlandırmaq) پروبال دادن. جرأت دادن. دزدیدن.
قانادلانماق: (Qanadlanmaq) بال و پر درآوردن. پرواز کردن. اوج گرفتن. پرکشیدن. بال گشودن. هجوم بردن. خوشحال شدن. به هیجان آمدن.
قانادلانیش: (Qanadlanış) اوجگیری.
قانادلی: بالدار. نردبان. درب دو طاقه (ناد). **قانادلیجا:** (گیا) وسمه (Isatis tinatoria).
قانا دؤشمک: ستلجم شدن.
قانا دوشمه: نوعی بیماری در گوسفند و بز که چون به آن مبتلا شوند، چوپان با چاقو از بالای چشم حیوان خون گیرد و حیوان خوب می‌شود.(گویش موغان) خونریزی مغزی.
قانا دوْلماق: باز شدن رنگ و رو.
قاناد یاساماق: بال درآوردن.
قاناد یایدیرماق: بال گشودن. منبسط شدن. احساس فرح کردن.
قانادی سینماق / قانادی قیریلماق: بال و پرشکستن. حامی کسی مُردن.
قانادینی قیرپماق: در محذور بودن.
قانادی یوْلوق: (Qanadı yoluq) عاجز.
قانار: (Qanar) بالـه (در ماهی). قانع. فهیم. جوال.
قانارا: (Qanara) قناره. چنگک. سلاخ خانه. بازار احشام. شکمو. پرخور.

قاناراچی: بی تجربه. بی نمود.
قانارالی: درشت هیکل (حیوان).
قانارالیق:(Qanaralıq) پرتگاه. سنگلاخ.
قانارقا: (Qanarqa) تغار. کیسه.
قانارما: خونگیری. آبگوشت عدس.
قانارماق: (Qanarmaq) خون گرفتن.
قاناری: (Qanarı) میدان روستا.
قاناس: (Qanas) کجی.
قانا سوساماق: تشنهٔ خون بودن.
قان اسهال داواسی: (Qan isal davası) سالینومایس.
قاناسی: (Qanası) سرخ فام. زرین.
قاناش: (Qanaş) مصلحت. صلح.
قاناشا: (Qanaşa) نگران. اندیشناک.
قاناشقان: (Qanaşqan) مصلحت جو.
قاناشما: مصالحه. هم اندیشی. مشاوره.
قاناشماق: صلح کردن. مصلحت دیدن.
قاناغا: (Qanağa) ارابهٔ اسبی.
قاناغان: (Qanağan) فهمیده. فهیم.
قاناغای: (Qanağay) یوغ. تسمه.
قاناغی: [دیو](Qanağı) نشتر.
قاناغیچ: (Qanağıc) خونین.
قاناق: [دیو](Qanaq) فهم. اندیشه. علم. قفس. قفل. حجم. زود فریب. واقف. خونگیری. چاقوی شکار. رود. درّه. در دیوان لغات به معنی سرشیر آمده.
قانا قان: (Qana qan) قصاص.
قانا قانا: (Qana qana) آگاهانه. قصداً.
قانا قان ایسته مک: خون در مقابل خون خواستن. قصاص کردن.
قاناقچی: روشنفکر. عالم. اصلاح طلب.
قاناقلاماق: (Qanaqlamaq) آگاه کردن.
قاناقلانماق: آگاه شدن.
قاناقلیق: (Qanaqlıq) آگاهی.
قاناقماق: (Qanaqmaq) آگاه شدن.
قانا قوْپ: (Qana qop) خویشاوند.
قانا گتیرمک: حجامت کردن.
قانا گیرمک: تهمت زدن.
قانال: (Qanal) شکمدار.
قانالقا: (Qanalqa) ایمان. باور.
قانالجاس: (Qanalcas) شوخی. مزاح.
قانالیجی: (Qanalıcı) مزدور.
قانالیق: (Qanalıq) تاکستان.
قانام: (Qanam) سیری. اشباع.
قاناما: (Qanama) خونریزی.
قاناماز: ظرف آبگیری. اقناع ناپذیر.

قاناماق: (Qanamaq) خونریزی کردن. خونین شدن. خون جاری شدن. زخم شدن. استثمار کردن.
قانامان / قانامانقار: (Qanaman) راضی.
قانامالاق: (Qanamlaq) سیر. اشباع شده.
قاناملی: (Qanamlı) سیر.
قان امن: (Qan əmən) خونخوار.
قانان: (Qanan) فهمیده. خونین.
قانانا: (Qanana) کشتارگاه. سلاخ خانه.
قاناو: (Qanav) نقشه. طرح.
قاناوا: (Qanava) نقشه. طرح. کانال. آبراهه. کانیو. به صورت «کانیو» وارد زبان فارسی و به صورت Канава وارد زبان روسی شده است.
قاناوات: (Qanavat) پارچهٔ ابریشمی راه راه. قماش براق.
قاناوار: (Qanavar) نهری برای آبیاری بخشهای بالایی مزرعه.
قاناواز: دبه. ظرف پلاستیکی درب دار.
قان اوْجاق: (Qan ocaq) خونخوار.
قان اوجوبات: خونبها. ازدواج خواهر قاتل با برادر یا پسر مقتول.
قان اودماق: (Qan udmaq) خون دل خوردن. آزار کشیدن. رنج بردن.
قان اوْزلو: (Qan üzlü) جنجالی.
قان اوْغلو:(Qan oğlu)نام قدیمی مردانه.
قان اوْلماق: خون شدن. کشتار شدن.
قان اونو: (Qan unu) خون لخته شده.
پودر خون.**قاناوول:**(Qanavul)حیله گر.
قان اوْیانان آی: ماه خرداد.
قانای:(Qanay) استکان. شیشه. جام. سورتمه. چگونه؟ استثمار.
قانایات: همتا. همزاد. تخماق ماهیگیر.
قانایاق: (Qanayaq) هوشمند. دانا. آرام.
قانایاقلی: (Qanayaqlı) مظلوم. ساکت.
قان ایتیرمه: (Qan itirmə) خونریزی.
قان ایچن: (Qan içən) خون آشام.
قانایچی: (Qanayçı) استثمارگر.
قان ایشلری: (Qan işləri) خصومت. دشمنی. کارهای خلاف.
قان ایشه مک: (Qan işəmək) (خون شاشیدن) زمان جفتگیری خرگوش. در موقعیت سختی افتادن.
قان ایگنه سی: (Qan iynəsi) آمپول خونی. کاتوزال هندی.
قانایم: (Qanayım) فاحشه.

قان بئیین: (Qan beyin) پرشور. جوان.
قان باتاسی: (Qan batası) لکّهٔ خون.
قان باجی: (Qan bacı) خونبها.
قانبار: (Qanbar) خونریزی.
قانباز: (Qanbaz) پرحرف.
قان باسیمی: (Qan basımı) فشار خون.
قان باغ: (Qan bağ) نسب. تبار.
قان باغان: (Qan bağan) گودی لپ.
قان باغی: (Qan bağı) نسبی.
قانباق: (Qanbaq) ویرانه.
قان بالتاسی: (Qan baltası) تنبل.
قانبانق: (Qanbanq) خار خشک.
قان باهاسی: (Qan bahası) خونبها.
قانبای: (Qanbay) ← قان بیگ.

قانتارقا

قانبر: (Qanbor) ← قوزبئل.
قانبوت: (Qanbut) برجسته. تپل. چاق.
قانبور: (Qanbur) گوژپشت.
قان بوران: (Qan buran) خون مردگی.
قانبوز: (Qanbuz) جان سخت.
قان بوْغولماسی: خون مردگی.
قان بیر: (Qanbir) همخون. هم تبار.
قان بیگ: (Qan bəy) ارباب ثروتمند.
قان پوْلاد: شریف. اصیل. (ناپ).
قان پولو: (Qan pulu) خونبها.
قان پیختیسی: لختهٔ خون. دلمهٔ خون.
قانتاماق: (Qatatmaq) شورانیدن.
قانتار: (Qantar) قنطار. واحد مقیاس وزن. وسیلهٔ وزن کشی. قپان با یک اهرم. جنگ شدید. دشمن. حالتی از سفت و کوتاه بستن اسب به قاچ زین که بر اثر آن اسب قادر به خوردن و آشامیدن نباشد. میخی در میدان و دور از آخور که اسب چنین شده را به آن می بندند. ماه دی (گویش قزاقی).
قانتارا چکمک: (Qantara çəkmək) سبک سنگین کردن. بررسی کردن.
قانتار توْپو: (گیا)(Qantar topu) خربزه ای کوچک و لذیذ.
قانتارقا: (Qantarqa) دهنهٔ اسب. قسمت فلزی لجام که در دهان اسب قرار می گیرد. افسار. لگام. ابزاری برای پر کردن باروت به تفنگ.
قانتارقالاماق: لگام زدن.
قانتار گئتمک: فحش رکیک دادن.
قانتارلی: سنگین. فجیع. رکیک.
قانتارلیغی آتماق / قانتارلیغی چکمک: فحش رکیک دادن.
قانترما: (Qantarma) مشین پیچانده شده. زانو بند. به صورت «قنطرمه» وارد زبان عربی شده است.
قانترماق: پیچاندن. جای دادن.
قانتاروْن: (گیا)(Qantaron) گیاهی با بیش از ۳۰۰ نوع که گل آن در برابر تاریکی و سرما بسته و با برآمدن خورشید باز شود. (Gentiana lucta)
قانتاروْن چیچگی: (گیا) ← آجیمیق.
قانتاشماق: باهم آشوب کردن.
قانتاشیق: (Qantaşıq) انقلاب. آشوب.
قانتاغان:(Qantağan) شورشی. آشوبگر.
قانتاق: (Qantaq) بند. رابط.
قانتال:(Qantal) خشن. زمخت. درشت.
قانتالاش: سرخی یا کبودی بدن ناشی از تجمع یا لخته شدن خون زیر پوست که از ضربه یا بیماری پدید آید.
قانتام:(Qantam)آبدارخانه. مغازهٔ بقالی.
قانتاما: شورش. انقلاب. آبدارخانه.
قانتاماق: (Qantamaq) شوریدن.
قانتای: (Qantay) فاحشه.
قانتایماق: (Qantaymaq) مغرور شدن. به پشت دراز کشیدن.
قان تپر: (گیا)(Qantəpər) سرشکافته. نوعی گیاه کوهی خوراکی با گلهای سفید (Cephalaria).
قان تر ایچینده: (Qan tər içində) غرق در عرق. با زحمت و مشقت بسیار.
قان ترله مک: (Qan tərləmək) بسیار عرق کردن.
قان توْپوْرمک: (Qan tüpürmək) (خون تف کردن) رنج فراوان کشیدن.
قان توتماق: (Qan tutmaq) قصاص پس دادن. گیر افتادن جنایتکار.
قان تورال: (Qan tural) سرور جاوید.
قان توْرباسی: (Qan torbsaı) عامل اصلی قتل. ترب قرمز.
قانتورماق: بستن سر اسب و الاغ.
قانتوروق: طناب برای بستن احشام.
قان تؤکوْش: خونریزی.
قان تولوق: (Qan tuluq) بیمار.
قانتومان: (Qantuman) فلاکت.
قانتیق: عشوه گر. غریب. دورافتاده.
قانج: (Qanc) چرخ نخریسی که ابریشم ضخیم ریسد.
قانجا: (Qanca) قلاب. چنگال. کنه. حشرهٔ خونخوار. ارمغان. به صورت «قنجه» وارد لهجهٔ سودانی زبان عربی و به صورت Ganch وارد انگلیسی شده.
قانجاباش: نوعی قایق بلند و باریک با شش یا هشت پاروی جفت.
قانجار: (Qancar) خنجر. خون آلود.
قانجارما: خونریزی ضعیف.
قانجارماق: خونریزی ضعیف کردن.
قانجاریش: (Qancarış) خونریزی.
قانجاق: (Qancaq) قلاب. گیره.
قانجال: خار. کوتاه قد. متالوژی.
قانجالاماق: سوراخ کردن. مسلط کردن.
قانجالماق: لاغر وضعیف شدن.
قانجالی قورت: (جان)(Qancalı qurt) نوعی کرم انگل روده.
قانجانی تاخماق: پیگیر کسی بودن. کلید کردن روی کسی.
قانجی: (Qancı) بریده. تکه.
قانجیر: (Qancır) کبود شده. خونمرده.
قانجیرداق: ارابه که جر جر صدا کند.
قانجیغا: (Qancığa) سوراخی که در قسمت عقب و جلوی زین برای عبور دادن تسمه و طناب قرار دارد. به صورت «قنجوغه» وارد فارسی شده.
قانجیغا باغی: (Qancığa bağı) تسمه‌ای که از دو طرف زین آویزان می‌شود.
قانجیغین بالاسی: توله سگ. (در مقام فحش به مادر کسی بیان شود).
قانجیق: (Qancıq) سگ ماده. ماده. خر ماده (استر و الاغ) کنایه از آدم پست و خائن. زن هرزه. فرصت طلب. حیله گر. غیرقابل اعتماد. خطاب توهین آمیز به زن. ناخوشایند.
قانجیقچی: (Qancıqçı) خانم باز. زنباره.
قانجیقلانما: هرزگی. لودگی.
قانجیقلانماق: هرزگی کردن.

قانجیقلیق: (Qancıqlıq) رذالت. جنایت.
قانجیقما: (Qancıqma) خونمردگی.
قانجیقماق: خونمرده شدن. ورم کردن.
قانجیق یئل: باد شدید. باد جنوبی.
قانجیل: (جان)(Qancıl) نوعی انگل خون. هرچیز پیچیده و درهم کشیده شده مثل خمیر نان که در تنور بیفتد و درهم کشیده و گلوله بشود. دست یا پا که انگشتان آن درهم کشیده و کج و کوله شود. به صورت «کُنجُل» به همین معنا وارد فارسی شده است.
قانجیلا: (Qancıla) درهم فرو رفته. به صورت «کنجله» وارد فارسی شده.
قانجیلاز: (Qancılaz) کابوس. بختک.
قانجیما: (Qancıma) جر زنی.
قانجیماق: جر زدن در بازی.
قانچا: ابزاری برای درآوردن کفش از قالب. کرت. چقدر؟. به کجا؟
قانچاری: (Qançarı) چگونه؟
قانچاغال: (Qançağal) چه مدت؟
قانچاق: (Qançaq) تراشه. گودال.
قانچال: (Qançal) قاشق.
قانچالاماق: کرت بندی کردن.
قانچالیق: (Qançalıq) کمیّت. تعداد.
قانچاما: بسیار زیاد. فراوان. چقدر؟.
قان چاناغی: کاسهٔ خون. خون آشام.
قانچوُر: (Qançor) خونمردگی.
قانچی: حجامت کننده. خون گیر. مؤمن. نجیب زاده. قصاص گیرنده.
قان چیبانی: (Qan çibanı) دمل خونین که در زیر پوست و بن مو پدید آید.
قان چیخماق: (Qan çıxmaq) خون بیرون زدن. خون جاری شدن. خون فشاندن. قتل اتفاق افتادن.
قانچیر: (Qançır) خونمردگی. کبودی. یخ زدگی خون. ستلجم.
قانچیرلاماق: خونمرده شدن.
قانچیل: (Qançıl) ← قانچیر.
قان خوُر: (Qanxor) خونخوار. وحشی.
قان خومار: خونریز. شیفتهٔ خونریزی.
قان دئویلمک: (Qan devilmək) (شمارهٔ خون ریخته را پرسیدن). خونخواهی کردن. قصاص گرفتن.
قاندا: کجا؟ گاومیش پیر. کوتاه قد.
قاندات: (Qandat) جارچی.
قانـــدار: (Qandar) قاتـل. خونخـوار. گذرگاه. دروازه.
قاندارا: (Qandara) بند آسیاب.
قانـداری چیخمـاق: (Qandarı çıxmaq) ازمرحلهٔ مهم گذشتن.
قانداز: (Qandaz) حیله گر.
قانداش:(Qandaş)برادرخونی. همخون.
قانداش قاداش: هم تبار.
قان داشی: (Qan daşı) عقیق رگه دار. سنگ سرخ آهندار. هماتیت. برای بندآوردن خون سودمند است.
قانداغ: لافزن. دروغگو. دسیسه. صخرهٔ برهنه. کوهسار. شربت گرم.
قانداغاج: (گیا) (Qandağac) توسکا.

قاندالا

قان داغارجیغی: (Qan dağarcığı) کاسهٔ خون. خون آشام. فتنه گر.
قانـداغای: (جان)(Qandağay) موس. آهوی بزرگتر از گاومیش. شلوار مردانه که از پوست بز نر دوخته باشند.
قانداق: (Qandaq) گودال. خندق.
قانداقچی:(Qandaqçı) لافزن. دروغگو.
قاندال: زنجیر. کنده. پابند. دستبند.
قاندالا: (جان)(Qandala) ساس.
قاندالاز: (Qandalaz) ظریف. ضعیف.
قاندالاق: زنجیر. کنده. پابند. کلاف.
قاندالان: (Qandalan) نُقل. (شیرینی).
قاندالاماق: (Qandallamaq) پابند زدن.
قاندالانما: مصیبت زدگی.
قاندالانماق: پابند زده شدن.
قانداليق: (Qandalıq) موقعیت.
قان دامار: (Qan damar) شاهرگ.
قان دامازلیغی: (Qan damazlığı) مفسد جنجالی. خونخوار.
قـان داملاسـی: (گیـا)(Qan damlası) آدونیس. (Adonis)
قانداویر: (Qandavır) ابزار خونگیری.
قانـدای: (Qanday) حلقـوم. چگونـه. چقدر؟ درخت سدر خشک.
قاندایسیز: حال شما چطور است؟
قان دعواسی:(Qan davası) خونخواهی.
قان دگر: (Qan dəyər) بی همتا. قیمتی.
قان دمیر: (Qan dəmir) نیرومند. (ناپ).
قان دورموش: نامی قدیمی برای مردان.
قان دوروم: دادگاه جنایی.
قان دوشر: (Qan düşər) خویشاوندان. انتقام خون مقتول (ترکمنی).
قان دوشگونو: خونخوار.
قان دوشمک: دشمنی پیش آمدن.
قان دوُغراماق: (Qan doğramaq) بهم زدن. خراب کردن.
قان دوُلوش: (Qan doluş) احتقان.
قان دوُیون: خونخوار. سالم. (ناپ).
قاندە:(Qandə) کجا؟
قاندی: (Qandı) مؤمن.
قانديچی: مفعول در لواط. فاحشه.
قانـــدير: (Qandır) کوتـاه. خـوک. شرمگاه. کفل.
قاندیرا: (Qandıra) احمق. تماماً. کاملاً. نوعی نی مناسب برای بافت حصیر.
قاندیرا آغاجی: (گیـا)(Qandıra ağacı) نـوعی درخـت خوشـبو. (Lipia citridora)
قاندیرا اوُتو: (گیا)(Qandıra otu) نوعی گیـاه علفـی از تیـرهٔ گنـدمیان. (Calamagrostis)
قاندیرالی: (Qandıralı) ابله. ساده لوح.
قاندیرما: تفهیم. کلک زنی.
قاندیرماجا: (Qandırmaca) کاری که به قصد نیرنگ و یا تفهیم به کار گرفته شود. گزاف. بلوف.
قانـــديرماق: (Qandırmaq) فهمانـدن. دسیسه کردن. کلاه گذاشتن بر سر کسی. سیر گردانیدن.
قانديری: (Qandırı) تفهیم. اغواء.
قانديريت: (Qandırıt) لاف. یاوه.
قانديريجی: اقناع کننده. عشوه گر.
قانديريش: (Qandırış) کلک. نیرنگ.
قانديريق: فهمیده. فریب خورده.
قانديريلماق: تفهیم شدن.
قانديريليش: (Qandırılış) اقناع.
قانديريم: متوجه. تفهیم شده. سریع.
قانديريمچی: (Qandırımçı) حیله گر.
قانـديز: (Qandız) خارسا. خار مانند. مجروح کننده. طرف داخل پای عقب اسب یا سگ.
قاندیزا: (جان) نوعی پشهٔ گزنده.

قاندیش: (Qandış) جلوه.
قان دیش: (Qan diş) خونخوار.
قاندیغان: (Qandığan) بزرگ. درشت.
قانـــدیق: (Qandıq) فاصـــلهٔ بـــین دو صخره. بوستان نارس. زن بدکاره.
قاندیل: (Qandıl) قفس. سبد بـزرگ. شخص دارای بینی نوک تیز.
قاندیلاماق: دنبال فرصت بودن.
قاندیم: (Qandım) فهیم. دانا. (ناپ).
قاندیم آی: ماه دانا. بانوی فرزانه. (ناد).
قاندین: دروغ. فریب. ضعیف.
قاندینچی: دروغگو. فریبکار.
قاندیی: (Qandıy) چگونه؟
قانرا: (Qanra) مات. مبهوت.
قانراغی: [دیو](Qanrağı) زنگوله.
قانراق: (Qanraq) قلاب. چنگال.
قانراقلاماق: اولین بار ادرار کردن نوزاد.
قـانریق: (Qanrıq) کـج. خمیـده. پیـر. سالخورده. حنجره. بلغم. ماده (مخالف نر). آنکه تودماغی حرف بزند.
قانریلما: (Qanrılma) عقب گرد.
قانریلمـاق: (Qanrılmaq) برگشـتن. بـه عقب نگریسـتن. عقـب گـرد کـردن. روی برگردانیدن. چرخیدن.
قانریما: (Qanrıma) عقب گرد.
قانریماق: به عقب برگرداندن.
قانزا: (Qanza) کرت. ماست تُـرش. در اویغوری به معنای «سـبد» و در مغـولی به معنای پیپ یا چپق است. کفگیر.
قانزار: (Qanzar) ضعیف. ناتوان.
قانزاق: حرف نشنو. پند نگیر.
قانزی: (Qanzı) حبّهٔ سیر. هسـتهٔ فنـدق یا گردو. دانه.
قانزیل: (Qanzıl) مست لایعقل.
قانزیما: (Qanzıma) گندش. فساد.
قانزیماق: (Qanzımaq) گندیدن.
قانسار: (Qansar) سرطان.
قانسارماق:(Qansarmaq) وحشی شـدن. رمیدن. تغییر یافتن.
قان ساغلایان: (گیا) شیرین بیان.
قان سالماق: خون راه انداختن.
قانساماق: (Qansamaq) وزن کردن.
قان سو: (Qan su) آبی که از گرم بودن قابل شرب نباشد.
قان سوْران: (Qan soran) مکندهٔ خـون. خون آشام. خونخوار. زالو صفت.
قان سوْرغوج: شبح. خون آشام.
قـــان ســـوْرماق: خـــون آشـــامیدن. خونخواهی کردن. قصاص گرفتن.
قان سوْرور: کرباس زبر یا خشن.
قان سولانماق: کم خونی گرفتن.
قانسیریق: (Qansırıq) بلغم.
قانسیز: (Qansız) کـم خـون. ضـعیف. بـی‌خـون. بـدون خـونریزی (دعـوا). بی‌احساس. ترسو. بی‌غیرت. بی پدر.
قان سیزما: خونریزی. خونریزی داخلی.
قانسیق: (Qansıq) بوی بد. بوی مـردار. نامرتب (نفس).
قانسیلاماق: زوزه کشیدن سگ.
قانشا: (Qanşa) ضد. مخالف.
قانشار: (Qanşar) روبرو. جایی که دیده شود. ترازوی بزرگ.
قانشارلاما: (Qanşarlama) استقبال.
قانشارلاماق: استقبال کردن.
قانشارلیق: (Qanşarlıq) پیش بند.
قانشـاق: (Qanşaq) سـرخوش. حیـوان ضعیف. پرتگاه. متضاد.
قانشالاماق: مخالفت کردن.
قانشاما: (Qanşama) بسیار. فراوان.
قان شکری: (Qan şəkəri) قند خون.
قان غـرض: (Qan qərəz) پدرکشـتگی. دشمنی. خصومت.
قانغیل: (Qanğıl) روزن انبار.
قانفالا: (جـان)(Qanfala) پشـهٔ علاقمنـد به خون گاوها.
قانق: (Qanq) پدر. صدای آرام و غرغر درنـا و پرنـدگان. صـدای بـم و بلنـد. چرخ. هرچیز لوله مانند. مبهوت. جـای لحـیم کـاری. بـه صـورت «گنـگ» و «خنگ» وارد زبان فارسی شده است.
قانقا: (Qanqa) زیـن قزاقـی کـه پـس و پیش آن هر دو قاش دارد. میلـه‌ای کـه

قانقال

با آن چانهٔ نـان را پهـن کننـد. حـوض. کـلاف. مبهـوت. اسـکلت. پیـرزن همسایه. ارّابه. کالسکه. چقـدر؟ فلـک زده. بدبخت. برآمده. پرتگاه.
قانقاج: (Qanqac) جزا. کیفر. مجازات.
قان قاچماق: پریدن رنگ صورت.
قانقارا: (Qanqara) فساد. تبـاهی. زنـگ بزرگـی کـه بـر گـردن سـتور بندنـد. بیماری شاربن. به کجا؟
قان قارالتماق: عصبانی شدن.
قان قارداش:(Qan qardaş)برادر خونی.
قانقاز: (Qanqaz) طاس. زمین بی علف. نوعی کفش چوبی بـرای راه رفـتن در گِل. بازی پنج سنگ.
قانقازین: نوعی ارابه. غلتک.
قانقاش: اتحاد. یگانگی. ناتوان.
قانقاشا: (Qanqaşa) نگرانی.
قانقاق: (Qanqaq) پوسته ماننـد پوسـتهٔ ذرت یـا گـردو. کسـی کـه در بـازی عقب مانده است. کشتی بزرگ.
قانقـــال: (Qanqal) کـــلاف. گلولـــه. سـالخورده. قسـمتی از گلولـهٔ نـخ کـه بطـور یکنواخـت روی هـم پیچیـده و جمع می‌شود. کنگر. بوتهٔ خار. خاربته. (Crisium). ســـالخورده (حیـــوان). سیمان. دسته. دستگیره.
قانقالا: میان دو شانه. آلاله (گیاه).
قانقـــالاج: (Qanqalac) مبهـــوت. بـــه صورت «گنگلاج» وارد فارسی شده.
قانقالاس: سربهوا. کم حواس.
قانقالاق: خفیف. اخگر از دهانهٔ تبر.
قانقالان: خرده چوب. قطعه چوب.
قانقالچی: یراق یا نوار فروش.
قانقال دوروق: (Qanqal duruq) نـوعی زره که در فرنگ ساخته می‌شد.
قانقـال قوشـو: (جـان)(Qanqal quşu) حشره‌ای در مزرعه. جیرجیرکی که در گرمای روز جی جی کند.
قانقالیق: (Qanqallıq) خارستان.
قانقام: (Qanqam) اسباب بازی بچه.
قانقاماق: پر شدن. سیر شدن.
قانقان: (Qanqan) ثروتمند. باشکوه. در ترکی باستان به معنی خم، انحنا، کج و مورب و مجازاً بـه معنـی ناپـاک و بـی وفا است که با بسط معنـی در زبانهـای آلتاییک به معنـی بـازو نیـز بکـار رفتـه

است. دشمن. حریف.
قان قانا دؤشمک: ستلجم شدن.
قـان قـان دئمـک: (Qan qan demək) دنبال دعوا گشتن. تشنهٔ خون بودن.
قانقای: (Qanqay) دیگ.
قانقایماق: سر را بالا گرفتن.
قـان قاینامـاق: (Qan qaynamaq) جـان گرفتن. علاقمند شدن.
قانقجیق: (Qanqcıq) جدّ.
قانقداش: فرزندان یک پدر. هم پدر.
قانقسـیق: (Qanqsıq) نـابرادری. بـرادر صیغه ای. ناتنی.
قانقلاماق: (Qanqlamaq) لحیم کردن.
قانقلی: (Qanqlı) نجیب زاده. کسی که اصل و نسبش روشـن اسـت. عـراده و گردون. فرغون. (ناپ).
قانقماق: پر شدن. سیر شدن.
قان قوْخ: (Qan qox) کثافت.
قان قوْخار: (Qan qoxaq) خون آلود.
قـان قوْخوسـو چکمـک: بـوی جنـگ و دعوا به مشام رسیدن.
قان قودوز: (Qan quduz) وحشی. خون آشام. آب گل آلود.
قانقور: (جان)(Qanqur) گاونر تنومند.
قانقوْر: (Qanqor) خونخوار.
قان قوربان: جنگ و خونریزی.
قانقورت: (Qanqurt) از کار افتاده.
قانقورماق: (Qanqurmaq) چـرخ زدن و به عقب برگشتن. عقب گرد کردن.
قـــان قـــورودان: (Qan qurudan) بندآورندهٔ جریان خون. خشک کننـدهٔ خون. منعقد کنندهٔ خون.
قان قورودان اوْتو: (گیا)(Qan qurudan otu) ابو سلام. عشرق. عشـرق فرنگـی. (Alropa mandragora.sol).
قان قورود اوْلماق: (Qan qurud olmaq) قطع شدن شیر گاوبر اثرمرگ گوساله.
قان قوسماق: (Qan qusmaq) خون بـالا آوردن. بسیار رنج کشیدن.
قانقولو: (Qanqulu) ارابهٔ سه چرخه.
قان قوْنوق: (Qan qonuq) لختهٔ خون.
قان قوْهومو: خویشاوند خونی.
قانقوی: (Qanquy) کله پوک. سمج.
قانقی: (Qanqı) کدامیک؟ شاهزاده.
قان قیامت: محشر کبری. قیامت عظما.
قانقیباز: (Qanqıbaz) علاف. بیکار.

قانقیت: (Qanqıt) اسکلت.
قانقیتماق: به آرزوی چیزی انداختن.
قانقیچ: (Qanqıç) سیخ آهنی.
قانقیدا / قانقیدی: (Qanqıda) کجا؟
قانقیدیرماق: بیزار کردن.
قانقیر: کناره. ساز(آلت موسیقی). پـول مسی. خونین. مانند خون. قاتل. جانی.
قـانقیرا: (Qanqıra) نـادان. احمـق. بـه کجا؟ نوعی پرنده با منقار و پـای دراز که در نیزار زندگی می کند.
قانقیراق: کج. معوج. کروشه.
قانقیراماق: تشـنه شـدن. بریـده شـدن بصورتی کـه خـون بنـد نیایـد. هـذیان گفتن.
قان قیران: (Qan qıran) خون مردگی.
قانقیرتاق: تکه نان خشک در تنورمانده.
قانقیرجاق: (گیا) نوعی گیاه خوردنی.
قانقیردا: (Qanqırda) در کجا؟
قانقیر دامار: رودخانهٔ پیچ در پیچ.
قانقیرمـا: (Qanqırma) بهانـه. جویبـار کـوچکی کـه از رودخانـه جـدا شـده است. شعبه. نسل. تبار. شاخه.
قانقیرماق: فشردن و نگه داشتن. گـرفتن و نگه داشتن. کج کردن. خمیدن.
قان قیرمیزی: سرخ طلایی.دشنام غلیظ.
قانقیری: (Qanqırı) کج. خمیده.
قانقیریق: (Qanqırıq) برآمده. برجسـته. زنگ. کبک حنایی. بلغم.
قانقیریلماق: کج شدن. خمیدن.
قانقیق: (Qanqıq) کسل. بی حوصله.
قانقیل: (Qanqıl) صدای غریب. بیحال از فرط چاقی.
قانقیلـداغان: (Qanqıldağan) صـدایی که مرغ پس از تخم گذاشتن در آورد.
قانقیلـداق: (Qanqıldaq) خشـن. سـفت (زین). ضعیف.
قانقیلماز: (Qanqılmaz) گرد. مدوّر.
قـانقیلی: (Qanqılı) زیگـزال. ارّابـه. حیوان یا انسانی که بر اثر چـاقی، قـادر به حرکت نباشد.
قانقیلی خیار: (گیا) خیار چنبر.
قانقیلیز: (گیا)(Qanqılız) آلاله.
قانقیلیش: (Qanqılış) فتنه. ناز. ادا.
قانقیما: آرزومندی. حسرت. تنها.
قانقیماز: (Qanqımaz) آواره. دربدر.
قانقیمـاق: در آرزوی چیـزی بـودن. در حسـرت چیـزی بـودن. تقاضـا کـردن. عناد کـردن. کمانـه کـردن. بـه چیـزی خوردن و به جای دیگر پرتاب شدن.
قانقین: (Qanqın) سیراب. قانع. مقتـول. کشته شده. برهانی. منطقی. مؤمن.
قـان کســدی: (Qan kəsdi) تـرک مخاصمه. قطع خونریزی.
قان کسن: بندآورنده خون.
قـان کؤچؤرمـک: (Qan köçürmək) تزریق خون کردن.
قانگ: (Qang) پـدر. ایـن واژه تـا سـدهٔ نهم میـلادی رایـج بـوده و پـس از آن واژهٔ «آتا» جای آن را گرفته است.
قان گئتمک: (Qan getmək) خـونریزی کردن. رگل شدن زنان.
قان گؤدن: (Qan güdən) انتقامجو.
قـان گؤرمـک: (Qan görmək) خـون دیدن. وحشی شدن. رگل شدن زنان.
قانلا: (Qanla) لحیم.
قانلاق: درخـت آردیـج خشـک شـده. زمینی که براثرپسروی دریا بیرون آید.
قانلاما: خونمالی. لحیم کاری.
قانلاماق: خونـدار کـردن. خـون دادن. جان دادن. مالیدن خون مرغ یا خروس یا حیوان ذبح شده بـه بـدن کسـی کـه ترسیده یا بیمار شده است. لحیم زدن.
قانلامای: (Qanlamay) نادان. ابله.
قانلانماق: (Qanlanmaq) خوندار شدن.
قانلی: (Qanlı) خـونین. پرخـون. قاتـل. جانی. نیم پز. آبدار(کباب). خروشـان. جنگجو. خونریز. دشـمن. نـوعی ارّابـه که با دو گاونر کشیده می شود.
قانلی اؤرک: (گیـا)(Qanlı ürək) قلـب مریم.
قانلی اولدوز: ستارهٔ ونوس.
قانلی بولود:(Qanlı bulud) ابر باراندار.
قانلی پیچاقلی: دشمن خونی.
قانلی پیلاو: میهمانی همراه با غذا.
قانلی پینار: (گیا) نوعی گیلاس سرخ.
قانلیجا: (گیا) قارچ قرمز و خوردنی.
قانلی جانلی: صحیح و سالم.
قانلی خیـل: (Qanlı xıl) محـل ژرف و مرگبار رود.
قانلی دسته: دستهٔ کفن پوشان عاشورا.
قانلیق: (Qanlıq) دیه. جاندار. مکافات. نوعی مالیات.

قانلی قاچاق: دشمن خونی.
قانلی قادا: (Qanlı qada) مزاحم.
قانلی قادالی: خونین و فلاکت بار.
قـانلی قـامچی: (Qanlı qamçı) تازیانـه خونین. ظلم بی حد.
قانلی قول: (Qanlı qul) غلام آدمکش.
قانلی گؤز: بیرحم. قسی القلب.
قانلیلیق: (Qanlılıq) پدرکشتگی.
قانلی یاش: (Qanlı yaş) گریهٔ درد آور.
قانلی یاغیش: (Qanlı yağış) باران سرخ. بارانی که در قطرات آن مقدار زیـادی گردهای رنگی موجود باشد.
قانلی یاو: (Qanlı yav) دشمن بی رحم.
قانما: (Qanma) فهم. درک.
قانمار: هدیـه . بخشـش. نـوعی تمسـاح که در رودهای ترکستان یافت شود.
قانماز: (Qanmaz) نفهم. کودن. احمق.
قانمازلیق: (Qanmazlıq) حماقت.
قانماق: (Qanmaq) فهمیدن. سیر شدن.
قان مونجوغو: (Qan muncuğu) سـنگ چشم نظر که برای قطع خونریزی زائو بدستش دهند تا نگهدارد.
قانمیق: خون آلود. مست لایعقل.
قاننیش: (Qannış) فتنه. شور. عشوه.
قانوس: (Qanus) ← ساغدیش.
قـانون: (Qanun) قاعـده. رسـم. آیـین. نوعی آلت موسیقی.
قـــانونچی: (Qanunçi) قاعـــده منـــد. نوازندهٔ قانون. به صورت «قانونجی» در معنای اخیر وارد عربی شده.
قانوْ: (Qanov) قنات. کاریز. کانیو.
قـانوْووز: (Qanovuz) پارچـهٔ ابریشـمی رنگین. بورسا نوع لطیـف و تافتـا نـوع خشـــن آن اســـت. (شـــاهی، اؤردک بوینـو، سـحر آخشـام و آل یاشـیل). پررنگ. تند(چای).
قان هایخیرماق: خون بالا آوردن.
قانی: (Qanı) گردونه. عرابه. مـال بنـد. قناعت. تصمیم. اندیشه. طرح. کو؟
قانی آجی: بی عاطفه. بی رحم.
قانی آچیق: پژمرده. رنگ پریده.
قانی آیاقلی: زن شوهر کرده.
قان یئل: حساسیت پوست. اگزما.
قان یئلی: (Qan yeli) توفان چند روزه.
قان یئمیشی: کشمش بزرگ قرمز.
قانیا: (Qanya) قدح یا کاسهٔ کوچک.

قان یاتیر: (Qan yatır) تنبل. طفیلی.
قان یارانما: خون سازی.
قان یاش: گریهٔ خون آلود و تلخ.
قان یاغی: چربی خون. کلسترول.
قان یالاشماق: برادر سوگندی شدن.
قانی اویوشماق: مبهوت شدن.
قانی ایستی: (Qanı isti) خونگرم.
قانی باتماق: هدر رفتن خون.
قانی بللی: (Qanı bəlli) روشن تبار.
قانی بولانماق: همواره در تردید بودن.
قانی بیتلنمک: نیرومند و کوشا شدن.
قانی بیر: (Qanı bir) همخون. همنسل.
قانی پوْزولماق: حیاء کردن.
قانی پوْزوق: بی اصل و نسب.
قانیت: دلیل. برهان. حجت. سند. عابد.
قانیتاما: تأمین دلیل (حقوقی).
قانیتاماق: تأمین دلیل کردن.
قانیتساو: (Qanıtsav) تئوری. نظریه.
قانیتقا: سند. **قانیتقار:** خرسند. راضی.
قانیتقان: همواره شوق آفرین.
قانیتلاما: (Qanıtlama) اثباتگری.
قانیتلاماق: (Qanıtlamaq) اثبات کردن.
قانیتلانماق: اثبات شدن.
قانیتلانیم: (Qanıtlanım) اثبات.
قانیتلی: (Qanıtlı) مدلّل. مستند.
قانیتما: (Qanıtma) اقناع. توجیه.
قانیتماق: به جوش آوردن. قانع کردن.
قانی توتوشماق: عصبانی شدن.
قانی تولغان: خون گرفته و اجل رسیده.
قانیج: منبع.**قانی چکیلمک:** مبهوت شدن.
قانیدان: (Qanıdan) لذت بخش.
قانی دوْنماق: مبهوت شدن.
قانیرا: (جان)(Qanıra) سگ ولگرد.
قانیرتما: (Qanırtma) سربهوا. سرسری.
قانیرتماج: (Qanırtmac) اهـرم. سـخن فریبنده. شاخهٔ پیوندی.
قانیرتماق: (Qanırtmaq) بریـدن شـاخه ای از درخت برای پیوند زدن.
قانیرچاق: (Qanırçaq) آویز. قلاب.
قانیرقاق: (Qanırqaq) دماغ. کام.
قانیرما: (Qanırma) جویبار فرعی.
قانیرمـاق: (Qanırmaq) پیچانـدن. خـم کـردن. تـاب دادن مـچ دسـت. بلنـد کردن. بزور چیزی را از جایی کنـدن. یا ازچنگ کسی گرفتن. ← قاهارماق.
قانیریق: سرسخت. لجباز. صاف. ابله.

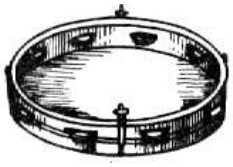
قانیریلماق: برگشتن. پیچیدن.
قانیز: (Qanız) مزرعهٔ درو شده.
قانیزاق: (Qanızaq) بانو. زن.
قانی سوْیوق: (Qanı soyuq) خونسرد.
قانی سیجاق: (Qanı sıcaq) خونگرم.
قانیش: اقناع. نیرنگ. شادی. آسایش.
قانیشا: (Qanışa) ملکه. شهبانو.
قانیشدی: (Qanışdı) بازگشت و حمله.
قانیشما: (Qanışma) توافق.
قانیشماق: شادمان شدن. بکار پیوستن.
قانی شیرین: (Qanı şirin) دلنشین.
قانیشیق: توافق. **قانیغان:** (Qanığan) قانع.
قانیغای: قانع کننده. رضایت بخش.
قانیق: [دیو](Qanıq) تشنهٔ خـون. خـون آشـام. عـادت کـرده. سـیراب. نشـئه. حـرف گـوش کـن. گـاز گیرنـده. تند(رنگ). غلیظ. نشاط.
قانیق ائتمک: عادت دادن.
قانی قابارماق: عصبانی شدن.
قانی قاچماق: پریدن رنگ از چهره.
قانیقار: (Qanıqar) قانع. قانع کننده.
قانی قارا: عصبانی. دلتنگ. پکر.
قانی قارالماق: عصبانی شدن.
قانی قارالمیش: نفرین شده. ورپریده.
قانی قارالیق: یأس. دلتنگی.
قانی قاینماق: بجوش آمدن خون.
قانیقچی: (Qanıqçı) فروتن.
قانیقدیرماق: معتاد گردانیدن.
قانیقساماق:(Qanıqsamaq) مشمئز شدن. ورزش کردن. نشئه شدن.
قانیقسیز: (Qanıqsız) طمعکار.
قانیقلی: (Qanıqlı) قانع کننده. منطقی.
قانیقلیق: احساس سیرابی و نشئگی.
قانیقما: عادت. اعتیاد. اطمینان.
قانیقماق: (Qanıqmaq) عـادت کـردن. تشنهٔ خون شدن. شیرگیر شـدن. معتـاد شدن. قانع شدن.
قانی قورو: (Qanı quru) خونسرد.
قانی قیزیق: (Qanı qızıq) زودخشم.
قانیـل: (Qanıl) قاعـده. اصـول. عـرف. قانون. تکه چوب.
قانیلار: (Qanılar) فهمیدنی. قابل فهم.
قانیلتیر: تنکه. حلبی. ورق فلزی.
قانیلداق: فهمیدنی. قابل فهم. ظریف.
قانیلقا: (Qanılqa) ایمان. باور.
قانیلماز: بغرنج. درک نشدنی.

قانیلماق: فهمانده شدن. راضی شدن.
قانیلی: سیراب. چشم سیر. فهمیده شده.
قانیلیق: احساس سیرابی و نشئگی.
قانیم: (Qanım) سیراب. فهم. درک.
قانیما: (Qanıma) همیشه. همواره.
قانیم خان: (Qanımxan) خدای اعتماد و اطمینان در باور ترکان که انسانهای درستکار را محافظت می کند.
قانیملی: قانع کننده. کافی. (ناپ).
قانینا چؤرک دوغراماق: (Qanına çörək doğramaq) (نان در خون کسی تریدکردن) کسی را بدبخت کردن.
قانینا گیرمک: نابود کردن. کشتن. تحت کنترل گرفتن.
قانینا یئریمک: داخل خون شدن. سرایت کردن. عادت شدن.
قانیندا اوْلماق: مادرزادی و فطری بودن.
قانی‌نق: (Qanınq) مفهوم. معنا.
قانینی اوْیناتماق: بسیار عصبانی شدن.
قانینی سوْرماق:(Qanını sormaq) خون کسی را مکیدن. استثمار کردن.
قانینی سوواماق: احساس گناه کردن.
قانینی شوْشه یه توتماق: (Qanını şuşəyə tutmaq) جان به لب رساندن. خون کسی را به شیشه کردن.
قانینی قاوورماق: به اشتهاء آمدن.
قانینی قوروتماق: (خون کسی را خشکاندن). بسیار آزار دادن.
قانیوا: (Qanıva) نقش. نمود.
قان یوخو: (Qan yuxu) خواب عمیق.
قاو: (Qav) بیغه. چوبی است مانند قارچ که از زیر درختان برآید و آن را جوشانیده پوده سازند که از چخماق آتش در آن گیرند. پوستی که مار بیرون انداخته است. هر چیز تو خالی مانند دانه‌های برشته شدهٔ گیاهان و امثال آن. توخالی. سبک. غرور. به صورت «کاه» وارد زبان فارسی و به صورت Cave در معنای غار وارد زبان انگلیسی شده است.
قاوا: (Qava) غار. تو خالی. دلو. سطل. به صورت «هوا» وارد فارسی شده.
قاوات: (Qavat) آدم سبکسر. ظرف. هیکل. جاکش.
قاواتا: نوعی ظرف چوبی. قمقمه. ظرف شیشه‌ای شکر. سبد نان. نوعی گیاه از جنس فلفل دولمه‌ای قابل

قاواق

استفاده در ترشی. (Solcnum capsicum grossum)
قاواج: (Qavac) تهی. خالی. مستانه.
قاواچا: (Qavaça) بخیه دار.
قاوادورا: (Qavadura) محل اتصال شانه به بازو در لباس.
قاوادی: لباس کهنه و مندرس.
قاوار: (Qavar) خطر. قبرکن. پوشش. جوی آب در مزرعه. به صورت «کاور» وارد فرانسوی و به صورت «کوار» به معنای سبد بزرگ مخصوص حمل میوه وارد فارسی شده است.
قاوارا: (Qavara) اندام. سنگ فسان. به صورت قواره و گوارا وارد فارسی شده است. کندوی بی عسل. دروغ.
قاوارا چکمک: دروغ گفتن.
قاواراچی: دروغگو. جنجالی.
قاوارالی: (Qavaralı) خوش اندام.
قاوارا وئرمک: (Qavara vermək) با قدرت و زور چیزی را برگرداندن.
قاوارما: پوشش دهی. شمول.
قاوارماق: پوشش دادن. دزیدن. بصورت «گواردن» ترجمه و در معنای هضم کردن وارد فارسی شده.
قاواریش: دربرگیری. هضم. به صورت «گوارش» وارد زبان فارسی شده است.
قاواز: سماور. خفیف. عریان. لخت.
قاوازاق: خفیف. سبک (بار). لافزن.
قاوازاقلانماق: باد کردن.
قاوازان: (Qavazan) مغرور.
قاواساق:رویهٔ خشک زخم. رویهٔ سفت.
قاواش: (Qavaş) کفش. (ناپ).
قاواشا: (Qavaşa) ظرف سفالی.
قاواشاق: (Qavaşaq) طرف بالای پنبه.
قاواغی: (Qavağı) فتیله. قیطان.
قاواق: (گیا)(Qavaq) سپیدار. تبریزی. (Populus) شوره و پوسته‌ای که میان موهای حیوانات یافت می‌شود. بدون شاخ (بز یا قوچ). تقاطع. به صورت «کاواک» و «کاوک» در معنای میان تهی و سوراخ یا شکاف درخت وارد فارسی شده است.
قاواق آلتی: (Qavaq altı) گیجگاه.
قاواقاس: (Qavaqas) توفان گرد و غبار.
قاواقالا:(Qavaqala) قبلاً. پیشتر.
قاواق انجیری: (گیا) نوعی انجیر که پوست آن به رنگ مور روشن است.
قاواق تئلی: (Qavaq teli) گلولهٔ ابریشم. کلاف ابریشم.
قاواقچی: می فروش. صاحب میخانه.
قاواقخانا: (Qavaqxana) میخانه.
قاواقلیق: (Qavaqlıq) جنگل سپیدار. بی اساسی. میخانه.

قاوال

قاوال: (Qaval) دف. دایره. نوعی رقص آذربایجانی. تفنگ سرپر. توخالی. کج. جویبار.
قاوالا: جایی در ساحل دریا که ساختمان در آن سازند. کفش کتانی.
قاوالات: (Qavalat) ضعیف. مستراح.
قاوالاتا: (Qavalata) ابزار تمیز کردن پوست گاومیش.
قاوالاق: پوستِ کنده شده. بیسکویت. جوانهٔ خار یا تیغ. جغد بزرگ.
قاوالاما: التماس. فراوانی. زیادی.
قاوالاماق: (Qavalamaq) التماس کردن.
قاوالان: هر چیز بزرگ و توخالی.
قاوال اوْلماق: (Qaval olmaq) کنده شدن پوست سبز گردو.
قاوالتاق: خشن. بی دست و پا. نوعی آواز کبک که مانند آواز دف باشد.

قاوالتماق: (Qavaltmaq) فرصت دادن.
قاوال توْفک: (Qaval tüfək) تفنگی با لولهٔ بدون سوراخ.
قاوالجا: (Qavalca) ناودان. جوی.
قاوال چالان: (Qaval çalan) دف زن.
قاوال چکن: (Qaval çəkən) دف ساز.
قاوالچی: (Qavalçı) دف زن. دف ساز.
قاوالداق: (Qavaldaq) سوراخ سوراخ. حالتی چیزی که رو به افتادن است.
قاوالدیز: (گیا) هندوانهٔ ابوجهل.
قاوال سؤمؤگؤ:دو استخوان ضخیم ران.
قاوالقان: (Qavalqan) بسیار خودپسند.
قاوالما: پوکی. خودپسندی.
قاوالماق: (Qavalmaq) پوک شدن. از خود تعریف کردن.
قاوال ووران: (Qavalvuran) دف زن.
قاوالی: (Qavalı) خالی. بیهوده.
قاوالیق: (Qavalıq) نیزار. سبد. باتلاق.
قاواماش: (Qavamaş) نان روغن مال.
قاواماق: بافتن. تاباندن. کَندن.
قاوامپیز: (Qavampız) روغن (زردآلو و بادام غیره).
قاوامیز: (Qavamız) ظریف. عمیق.
قاوان: ← قاغان. بندر. لنگرگاه. ظرف بزرگ دهان گشاد. دفع کننده. گرامافون. نشان. هدف. به صورت «هاون» وارد زبان فارسی شده است.
قاوانا:ظرف کوچک تراشیده از چوب.
قاواناق: (Qavanaq) کپسول گاز.
قاوانچی: نشانه گیر. هدف زن.
قاوانـدا: (Qavanda) تـور کاهکشـی. توری که از ریسمان به شکل جوال برای حمل و نقل کاه یا چیز دیگر ببافند. به صورت «کَوَنده» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
قاوانقا: قوطی چوبی مخصوص نمک.
قاوانلاماق: انتظار کشیدن.
قاوانما: تقلا. کفران. ارتداد.

قاوان

قاوانمـاق: (Qavanmaq) تقـلا کـردن. کافر شدن. انتظار کشیدن.
قاوانوْز: (Qavanoz) دبه (ظرف).
قاوای: (Qavay) گهواره.
قاوایاق: بسیار گردش کننده. سرسری.
قاوت: (متفا)(Qavot) ← قاووت.
قاوتاغا: کندوی زنبور. لانه سار.
قاوتاق: (Qavtaq) فاحشه. پیـر. خـراب. کهنه. کاپشن با تویهٔ پشمی.
قاوتال: (Qavtal) بشکه.
قاوتاماق: تکان دادن. آویختن.
قاوجار: چاقویی که به پشت ببندند.
قاوجیم: (Qavcım) پرجمعیت.
قاوچا: (Qavça) پرانتز.
قاو چاخماق: لاف زدن. لوث کردن.
قاوچار: درخت خشک و توخالی.
قاوچان: قفس. جای تنگ. به صورت «کوفجان» وارد فارسی شده است.
قاوچین: منزل موقت. مهمان. خاتون.
قاوخاس: (Qavxas) باد.
قاوخاماق: به وضعیت بد انداختن.
قاود: (متفا)(Qavod) ← قاووت.
قاودا: اندام. جسم. ← گؤوده.
قاودالان: (Qavdalan) بیسکویت.
قاودان: (Qavdan) ناودان. لوله. سوراخ انبار. شوره زار. علف خشک.
قاودیر: (Qavdır) خشک. خشکیده.
قاودیرا: (Qavdıra) سوراخ گشاد شده.
قـاودیش: (Qavdış) کاسـهٔ بـزرگ و دسته دار. به صورت «گـاودوش» وارد زبان فارسی شده است.
قاودیق: (Qavdıq) سوراخ کن.
قاودین: (Qavdın) رحم. شفقت.
قاورا: مزار. پس درو. خس و خاشاک. ذخیره. کنیسهٔ یهودیان. خندق.
قاورابوت: شخصی با پاهای دراز و بلند.
قاوراتماق: قسمت کردن. فهماندن.
قاوراتیم: (Qavratım) افهام.
قاوراشماق: گلاویز شدن.
قاوراق: حساسیت شدید.کندو. برگ خشک. پارچهٔ سبک. قماش پشمی. کندوی عسل خالی.
قاورام: فهم. مفهوم. مقوله. معنا. محتوا.
قاوراما: دریافت. تحصیل. کـلاچ(اتومبیل). داس مخصوص درو گری.
قاوراما آغیرشاغی:صفحه کلاچ.
قاوراما آیاقلیغی: پدال کلاچ.
قاوراماق: (Qavramaq) درک کـردن. فهمیدن. به دست آوردن. تلقی کردن. پی بردن. به چنگ گـرفتن. فراگـرفتن. احاطه کردن. با داس درو کردن.
قاورامسال: (Qavramsal) تفهمی.
قاوراملاشماق: به حال فهم افتادن.
قاوراملیق: (Qavramlıq) فراست.
قاوران: (Qavran) مترت. ظرف چـوبی شـبیه بـه سـیلندر. شـکارچی. گیرنـده. آنکه از خیش می گیرد تا به این طرف و آن طرف نـرود. ظـرف چـوبی آرد. لاشخور(پرنده). کندوی عسل خالی.
قاورانـاق / قاورانج: (Qavranc) مفهوم.
قاورانماق: ← قاورانیلماق.
قاورانیش: درک. فهم. قوهٔ مدرکه.
قاورانیلمـاق: درک شـدن. بـه دسـت آمـدن. تحصـیل شـدن. تلقـی شـدن. فراچنگ آمدن. احاطه شدن.
قاورایش/قاوراییم: درک. فهم.
قاورمه: (متفا)(Qavorme) ← قوْوورما.
قاوروْ: (جان)(Qavro) خرچنگ.
قاوریش: (Qavrış) جفا. ستم.
قاوریشماق: غوغا به پا کردن.
قاوریق: درد. رنج. صرع. ضعیف.
قاوریقسیز: (Qavrıqsız) مستقل. آزاد.
قاوریل: (Qavrıl) قوطی کبریت.
قاوزا: (Qavza) رویهٔ پنبه. غـلاف پنبـه. حلقهٔ گیسو.
قاوزالاماق: تابیدن گیسوی زنان.
قاوزال: (Qavzal) برگ خشک.
قاوزالاق: (Qavzalaq) بی مزه.
قاوزاما: بسته بندی. محافظت.
قاوزاماق: دربرگرفتن. شامل شدن.
قاوزامان: (Qavzaman) محافظ.
قاوزان: (Qavzan) تنبل.
قاوزانتی: تراشهٔ چوب. ترکهٔ درخت.
قاوزینماق: گرفتار شدن و چاره جستن.
قاوسا: (Qavsa) خالی. پوک. بیحاصل.
قاوساتماق: خراب کردن. خالی کردن.
قاوسـارا: روح. جـن. سـرفه. باغچـهٔ کوچک سبزه. آرام. سبد سـاخته شـده از پوست درخت. نمای بیرونی.
قاوساق: (Qavsaq) پوسـتینی از پوسـت روبـاه. آرام. آدم خشـن و ناخوشـایند. پراکنده. تُنُک. خالی.

قاوساقماق: (Qavsaqmaq) مشتاق شدن.
قاوسال: (Qavsal) یوغ احشام. برگ سبز ذرت. خالی.
قاوسالا: وسیلهٔ دو طرفه که برای باربری روی اسب گذارند. کندذهن.
قاوسالاق: (Qavsalaq) کندذهن. نادان.
قاوسالتی: (Qavsaltı) صدای مهیب.
قاوسالداق: بزرگ و توخالی.
قاو سالماق: درمان کردن.
قاوسام: (Qavsam) محتوا. مفهوم.
قاوساماق: در برگرفتن. شامل شدن.
قاوسانق: (Qavsanq) سبوس گندم.
قاوسانماق: (Qavsanmaq) پرهیز کردن.
قاوسیرا: سبد پهن و بدون دسته.
قاوسیرماق: (Qavsırmaq) سرفه کردن.
قاوسیق: (Qavsıq) سنگی که بر سنگ چخماق زنند. توخالی. هسته. ناف. پوست سبز فندق.
قاوسیل: (Qavsıl)پوست سبزفندق. نوعی پرندهٔ کوهی.
قاوسین: (Qavsın) پوست سبز فندق.
قاوسیماق: از گرسنگی آزار دیدن.
قاوشا: (Qavşa) خالی. سبک. به صورت «غوشا» به معنای سرگین حیوان وارد زبان فارسی شده است.
قاوشاتقان: کُشنده. مهلک. زیان آور.
قاوشاتماق: کشتن. سبک کردن.
قاوشاد: (Qavşad) غار. حفره. به صورت «غوشاد» به معنای آغل شبانهٔ گوسفندان وارد فارسی شده است.
قاوشادان: (Qavşadan) کُشنده. مهلک.
قاوشار: رساننده. کهنه. خراب. تقاطع.
قاوشارا: (Qavşara) سبد.
قاوشاغان: (Qavşağan) سرگشته.
قاوشاق: پوست سبز فندق. سست. حفر شده. مریض. مست. کفش.
قاوشاقلاماق: ریشه کن کردن.
قاوشال: برگ خشک. خسته. وارفته.
قاوشالماق:وارفتن.مردن.**قاوشاماز:** استوار.
قاوشاماق: (Qavşamaq) خراب شدن. شل شدن. کهنه شدن. مست شدن. کمربند بر کمر بستن.
قاوشانا: (Qavşana) لانه. آشیانه. حفر شده. به صورت «کاشانه» وارد زبان فارسی شده است.
قاوشانقا: (گیا) گل درختچهٔ قارا گؤز.
قاوشانگ: (Qavşang) سیخونک. به صورت «غاوشنگ» وارد زبان فارسی شده است.
قاوشانما: (Qavşanma) تخلیه.
قاوشانماق: خالی شدن. آرایش شدن.
قاوشاییق: (گیا) جوی وحشی.
قاوشوت: (Qavşut) مصالحه کردن دو خان دربارهٔ قلمروشان. وصلت. محل وصول. مصبّ.
قاوشورماق: (Qavşurmaq) به هم پیوستن. دستها را چلیپا وار روی سینه به هم بستن. دست به سینه ایستادن.
قاوشی: [دیو] ظریف. نازک. پیوسته.
قاوشیت: میعادگاه. مصب رودخانه.
قاوشیش: (Qavşış) تلاقی. برخورد.
قاوشیرما: (Qavşırma) درب دو تاقه.
قاوشیق: فاصلهٔ میان دو لنگهٔ در. تلاقی.
قاوشیل: (Qavşıl) باز شده. آرد شده. آهار. کراخمال. غذایی که از هر چیز له شده درست شود.
قاوشیم: (Qavşım) تلاقی. برخورد.
قاوقا: (Qavqa) مردم بسیار و درهم آمیخته. داد و فریاد. مناقشه. جنگ. به صورت غوغا وارد فارسی و به صورت غاغه وارد زبان عربی شده است.
قاوقاجی / قاوقاچ: جنجالی. فریاد کننده.
قاوقارماق: (Qavqarmaq) ریختن.
قاوقاریق: (Qavqarıq) بسته بندی شده.
قاوقاز: (Qavqaz) برگ خشک. برگ پاییز. خس و خاشاک. خفیف. آرام. کم پخته. نیم پز. ترکهٔ جنگلی برگدار.
قاوقازلیق: (Qavqazlıq) خارزار.
قاوقاش: (Qavqaş) جنگ.
قاوقال: (Qavqal) پیستون. گردویی که از پوست سبزش بدر آمده باشد. بی معنا. سوراخ سوراخ. غوزهٔ بی پنبه.
قاوقالاق: (Qavqalaq) تنبل.
قاوقالی: غوزهٔ ابریشم. پیلهٔ ابریشم.
قاوقاماق: خالی کردن. سوراخ کردن.
قاوقامیق: حالت خشک شدن چیزی.
قاوقان: (Qavqan) دشمن افکن
قاوقاو: (Qavqav) تراشه. پوسته. جستجو. هرج و مرج. به صورت «کاوکاو» وارد زبان فارسی شده است.
قاوقیل: (Qavqıl) گردو که از پوستهٔ سبز بیرون آمده.
قاوقیلاماق: (Qavqılamaq) کَندن.
قاو گؤبه لگی: (جان)(Qav göbələyi) نوعی قارچ که درتنهٔ درختان یافت می‌شود. (Fomes fomentarius)
قاولا: ابزاری برای چیدن انگور. حلوا.
قاولاتما: (Qavlatma) سرما خوردگی.
قاولاج: (Qavlac) شکم پاره.
قاولاش: (Qavlaş) کاوش. کاوکاو.
قاولاشماق: (Qavlaşmaq) به حالت خشکیده و پوست کنده درآمدن. باهم غیبت کسی را کردن.
قاولاغان: چیزی که پوست آن زود زود کنده شود. درخت چنار.
قاولاق: (Qavlaq) درخت چنار (Clitocybe squamulosa) چیزی که پوستش را کنده باشند. توخالی. به صورت «کاولاک» وارد فارسی شده است. قدرت درک.
قاولاق یاغی: (Qavlaq yağı) کرم. پماد.
قاولام: (Qavlam) چاه.
قاولاما: (Qavlama) پوست کنی.
قاولاماق: (Qavlamaq) پوست کندن. پرکندن. ریختن مو. کندن. غیبت کردن. حاصل کم دادن و در عوض به سرعت قد کشیدن. رویه کشیدن برای لحاف. خواستن.
قاولان: (Qavlan) درّهٔ عمیق.
قاولانق: (Qavlanq) بادکنک.
قاولانقاز: (Qavlanqaz) خالی.
قاولانقوْز: (جان)(Qavlanqoz) حلزون.
قاولانماق: (Qavlanmaq) پوست کنده شدن. خود را پسندیدن.
قاولاو: (Qavlav) وسیلهٔ تراشیدن گل چسبیده به خیش.
قاولاوا: (Qavlava) بزرگ. عظیم.
قاولوج: (متفا)(Qavluc) ← قاولیجا.
قاولوغ: (متفا) چنته. کیف. ← قوْلولوق.
قاولوق: (Qavluq) فرزندی که از نبیره به هم رسد و آن نسل چهارم است.
قاولی: (Qavlı) بلند. مرتفع. فتق دار.
قاولیج: (Qavlıc) فتق. خالی. پوک. سوراخ. به صورت «قاولوج» وارد زبان فارسی شده است.
قاولیجا: (Qavlıca) حساسیت. آلرژی. بیماری فتق.
قاولیجیق: (Qavlıcıq) کیسهٔ چخماق.

قاولیق: (Qavlıq) فتق. نبیره.
قاولیقجا: (Qavlıqca) کیسهٔ چخماق.
قاوماق: (Qavmaq) خالی شدن. سوراخ کردن. کافر شدن. جُستن. پذیرفتن. به صورت «کاویدن» و «کفیدن» وارد زبان فارسی شده است.
قاون: (گیا)(Qavon) فلفل ابیض. غاریون حامز.
قاونا: (جان)(Qavna) کرم خربزه.
قاوناق: (Qavnaq) پوست نازک بر گوشت یا حیوان نوزاد.
قاووت: [دیو](Qavut) طعامی که از ارزن درست کنند بدین ترتیب که ارزن را جوشانده، خشک کرده و سپس آرد می‌کنند و آنگاه آرد را با روغن و شکر می آمیزند و غذایی مخصوص زائو درست می کنند. مخلوطی از آرد و دانه‌های خوراکی مانند گندم، نخودچی، پسته، بادام و مانند آنها با خاکهٔ قند و نبات. به صورت قاوت و قاود وارد زبان فارسی شده است. در کرمان با نام «قووتو» نوعی پودر خوراکی است.
قاووتماج: غذای مخصوص چوپانان که از شیر درست می‌کنند.
قاووتماق: (Qavutmaq) خراب کردن.
قاووجاق: عروسک. اسباب بازی.
قاووچی: سخن چین. غیبت کننده. فتّان.
قاوور: (Qavur) بی‌معنی. بی‌اصل. دیگ. تشت. لگن.
قاوورت: (Qavurt) احتشام.
قاوورجاق: (Qavurcaq) ← قولچاق.
قاوورجاقچی: شب باز. عروسک باز.
قاوورداق:(Qavurdaq) ← قووورداق.
قاوورسون: ← قووورسون.
قاوورقا: (Qavurqa) طبل. کوس.
قاوورقان: (Qavurqan) فشار دهنده.
قاوورما: فشار. تضییق. ← قووورما.
قاوورماق: (Qavurmaq) فشار دادن.
قاووز: (Qavuz) مَشک. پوستی که در وقت کوبیدن از دانهٔ ذرت جدا شوند.
قاووش: (گیا) خیار بزرگ تخمی که در پاییز برای تخم نگهدارند. بصورت «غاوش» وارد فارسی شده. رنده.
قاووشلاق: (گیا) بنفشهٔ وحشی.
قاووشماق: ← قووشماق.

قاووط: (متفا)(Qavot) ← قاووت.
قاووق: (Qavuq) مثانه. فتیلهٔ مخصوصی که با جرقهٔ سنگ چخماق سوزانده می شود تا تولید آتش کند. به همین صورت ومعنا وارد زبان عربی شده است. به صورت «کابوک» و «کاووک» به معنای لانهٔ مرغ و زنبیلی که از سقف آویزان کنند تا کبوتر در آن آشیانه کند، واردفارسی شده است.
قاووق سالاماق: (Qavuq sallamaq) برای احترام چشمها را پوشاندن.
قاووق گئیدیرمک: به مقامی رساندن.
قاوول / قاوول بیگ: (Qavul) نامی برای مردان اویغور. **قاووم:** ← قوهوم.
قاوون: [دیو](گیا)(Qavun) خربزه. به صورت القاوون به معنای طالبی وارد عربی شده است. (Melon cucum)
قاوون آغاجی: (گیا)(Qavun ağacı) درخت خربزه. انبه هندی. پاپایه. (Papaya) (خربزهٔ درختی).
قاوون ایچی: زرد مایل به سرخ.
قاوونساماق: هوس خربزه کردن.
قاوون قاقی: (گیا) قاچهای مغز خربزه که در آفتاب خشک شده باشد.
قاوونماق: کَنده شدن. حفر شدن.
قاوی: (Qavı) نیکو. مؤدب. نامدار.
قاویاز: (Qavyaz) آرام. خفیف.
قاویت: (Qavıt) ← قووت. لاف.
قاویج: (Qavıc) سنگ سبکی که روی آب بماند.
قاویر: (Qavır) کافر. قبر. توخالی. مرتد. مریض. لامذهب. گورکن. گوسفند یک ساله. به صورت «خاوُر» بمعنای مورچه وارد زبان فارسی شده.
قاویرا: (Qavıra) خلاصه. مختصر.
قاویران: (Qavıran) ستمکار.
قاویرداق: پوست (فندق و گردو).
قاویرسین: خشک. برشته. قلم مو.
قاویرشاق: اسباب بازی. بازیچه.
قاویرقا: ← قوْوورقا. کارزار.
قاویرقالین: (Qavırqalın) چهارشانه.
قاویرما: (Qavırma) ← قوْوورما. جفا. زمین اطراف چشمه که سبزی بکارند.
قاویرماق: (Qavırmaq) تحت فشار قرار دادن. ← قوْوورماق.
قاویرنا: (Qavırna) قفسه. قفسهٔ سینه.

قاویز: (Qavız) پوسته (در برنج و گندم و ...). حوض.
قاویزلاماق: از پوسته درآوردن.
قاویش: (Qavış) فتق. گواهینامهٔ قبولی. مدرک قبولی.
قاویق: (Qavıq) دورریز. خرده ریز. شورهٔ سر. خلط. جایی که آفتاب به آن نرسد. بدیمن. شوم.
قاویل: (Qavıl) قالب و یا کالبد خالی شدهٔ هر چیزی. سنبلی که از دانه جدا شده باشد. پوست. هدر. تلف.
قاویلا: گودال کوچک و کم عمق.
قاویلتاق: (Qavıltaq) پراکنده.
قاویلجا: خوشهٔ یک ردیفهٔ گندم.
قاویلقان:(گیا)(Qavılqan)درخت چنار.
قاویلماق: پوک شدن. تلف شدن.
قاویمساق: (Qavımsaq) محبوب.
قاوین: (گیا)(Qavın) خربزه.
قاوینجاق: (گیا) خیار بزرگ تخمی.
قاوینجیق: (Qavıncıq) هر چیزی که از تکاندن کیسه به زمین ریزد.
قاها: (Qaha) لانهٔ روباه. غار. **قاهار:** خشمگین. **قاهارلاماق:** پیچاندن. با فشار تاب دادن. زور کردن. تاب دادن مچ. احاطه کردن. **قاهارما:** برگشت. **قاهارماق:** مقابله کردن. برگرداندن به زور. به زور عبور کردن. **قاهاریلماق:** برگردانده شدن. **قاهال:** فضای محصور و روباز برای نگهداری دام.
قاهراقا: (جان)(Qahraqa) عقاب.
قاهرامان: (Qaharaman) دلاور. به صورت «قهرمان» وارد فارسی و به صورت «کهرمان» وارد عربی شده.
قاهقارا: (Qahqara) سخن نغز و مطبوع.
قاهلاماق: (Qahlamaq)تحریک کردن. راندن. با گفتن «قاه قاه» گاونر را در هنگام شخم زدن تشویق کردن.
قاهمادار / قاهمار /قاهمارچی: (Qahmadar) پشتیبان. حامی. طرفدار.
قاهوت: (متفا)(Qahot) ← قاووت.
قای: (Qay) گیج. نفهم. کج. مَثَل. داستان. حکایت. برف و بارانی که آمیختهٔ یکدیگر ببارد. در زبان مغولی به معنای محکم است. کجا؟. کدام؟. دو رگه. پشت. عقب. گردن. حلقوم.

تگرگی که همراه باران ببارد. مار. کوچه و محله.
قایا: (Qaya) سنگ. صخره. عنایت. احسان. عقب. استوار.
قایاآلپ:(Qayaalp) دلاور استوار(ناپ).
قایاب: (Qayab) قایق.
قایا باش: (Qayabaş) سخت سر.
قایا باشی: (سر صخره) نام ترانه‌ای که چوپانان می‌خوانند. آهنگ چوپانی.
قایا بالیغی: (جان)(Qaya balığı) اردک ماهی. ماهی کوچک در رنگهای زرد و سیاه. (esox lucius)
قایا بیگی: (Qaya bəyi) آبگوشت پیاز.
قایاپا: (جان)(Qayapa) نوعی کبک خرده فروشی.
قایات: (Qayat) پاسخ. جواب. جذبه. کشش. کاغذ.
قایاتای: محکم. مانند صخره.
قایاتکین: محکم چون صخره. (ناپ).
قایاج: (Qayac) صخره زار.
قایاجاق: (Qayacaq) قابلمه.
قایاجیق: (Qayacıq) صخرهٔ کوچک.
قایاچ: (Qayaçuq) صخره زار.
قایاچوق: (Qayaçuq) گیاهی خوشبو و زیبا. زعفران.
قایاچی: (Qayaçı) صخره نورد. راننده.
قایاخان:(Qayaxan)حاکم استوار(ناپ)
قایا خوْروزو: (جان)(Qaya xoruzu) نوعی پرنده از تیرهٔ گنجشکسانان که در آمریکا زندگی کند. (Rupicola)
قایاداغ / قیتاق / قیتاغ: کوه بلند.
قایادان: خدای نیرو در باور ترکان.
قایا دوزو: (Qaya duzu) نمک صخره.
قایار: سرسره. نقاله. وسیلهٔ فلزّی محکم که با آن کف سُم اسب را تراشند و بعد بر سُم اسب نعل زنند. نعل. زینت و زیور. نظم و ترتیب. فحش. میخ نعل. اقامتگاه زمستانی چوپانها در کوهستان. به معنای «هر» نیز کاربرد دارد.
قایارتی: زود منحرف شونده.
قایارچی: (Qayarçı) نعلبند.
قایا رسمی: (Qaya rəsmi) سنگ نبشته.
قایارقا: (Qayavqa) سورتمهٔ موتوری.
قایارلاماق: عوض کردن نعل حیوان. فحش دادن. کفر گفتن. برگشتن.
قایاری: سرسری. الکی. عیّاش.

قایازاق: (گیا) نوعی گیاه کنار آب.
قایاس: (Qayas) لباس. پوشش.
قایا سئرچه سی: (جان)(Qaya serçəsi) نوعی پرندهٔ آوازه خوان در صخره ها. (Petronia petronia).
قایا سئلی: نامی قدیمی برای زنان.
قایاسا: رویهٔ زخم. طنابی از موی شتر. خاکی که «گیل» دارد. ← گیل.
قایا ساریمساغی: (گیا) نوعی سیر وحشی. (Allium ampleoprasum).
قایا سانساری: (جان) سموری با پوست ارزشمند که حیوان خانگی را شکار کند. (Mustela foina).
قایاش: (Qayaş) دوست. قوم. (اوروق قایاش= نژاد و قوم). **قایاشاق:** تخمدان.
قایاغان: (Qayağan) ← آغناق. آرام. آهسته. لغزنده. سنباده.
قای اغلن: (متفا) ← قای اوغلان.
قایاغینا: (Qayağına) املت.
قایافا: (Qayafa) عمده فروشی.
قایاق: (Qayaq)اسکیت(ابزار ورزشی). اسکی. روغن. کدام طرف؟ کدام سو؟
قایا قاپان: (جان)(Qaya qapan) سوسمار. مارمولک. به اسامی و انواع مختلفی چون اوْغلان یولداشی، گلین بوْغان، قیز بوْغان، کرتنکله، باشی باغلیجا و کلز، میچان قلی، آلازلاما، اوْغلان سئون، ایلانا زهر وئرن و ... وجود دارد. (Lizard)
قایا قارتالی: (جان) عقاب کوهستان. (Aquila chrysaetos).
قایاقچی: اسکی باز. ذغال فروش.
قایاقول: (Qayaqul) اسکی باز.
قایا قیزقینی: زمان اوج گرما در بهار.
قایا کئچیسی: (جان)(Qaya keçisi) بز کوهی. بز صخره زار.
قایا ککیجی: (جان) سوسمار.
قایا کلری: (جان)(Qaya kələri)آفتاب پرست (Cahamaleon)

قایا قارتالی

قایا کیمی: (مانند صخره) بسیار سالم.
قایا گؤگرچینی: (جان)(Qaya göyərçini) نوعی کبوتر. (Columbo livia)
قایال: (Qayal) هوا.
قایالاق: (Qayalaq) صندل. صخره زار. شتر مادهٔ جوان.
قایالاما: (Qayalama) صخره نوردی.
قایالاماق: سنگباران کردن. صخره نوردی کردن. از صخره بالا رفتن.
قایالان: (Qayalan) صخره نورد.
قایالماق: (Qayalmaq) برگشتن.
قایالی: (Qayalı) سنگلاخ. صخره‌ای.
قایا لیفی: (Qaya lifi) آزبست.
قایالیق: (Qayalıq) سنگلاخ. صخره‌ای.
قایا مئشه سی: (گیا) بلوط قرمز اروپایی. (Quercus robur)
قایاما: لغزش. جفتگیری شتر. گلدوزی.
قایاماق: (Qayamaq) لغزیدن. جفتگیری کردن شتر. گلدوزی کردن.
قایان: (Qayan) لغزنده. لیز. گمراه. تنبل. نعل. مضطرب. سنگی که لایه‌های صاف و روی هم دارد. کدام طرف؟. در زبان مغولی به معنای سیلی قوی است که از کوه سرازیر شود.
قایانار: شربت سینه. خلط آور.
قایاناق: پشتیبان. صاف. صیقلی.
قایانجاق: پیست اسکی. طرف شیبدار تپه.
قایانچی: (Qayançı) نعلبند.
قایانلاماق: (Qayanlamaq) نعل زدن.
قایانماق: اندوهگین شدن.
قای اوْغلان: (Qay oğlan) پسر نیرومند. به صورت «قای اغلن» وارد ادبیات تاریخی فارسی شده است.
قایا هؤرؤمجگی: (جان) عنکبوت سنگی. عنکبوت صخره ای (Drossus)
قایایا توْسلاماق:به مشکل برخورد کردن.
قایا یاغی: (Qaya yağı) نفت.
قایباز: (Qaybaz) پیشبند جیب دار.
قایباق: (Qaybaq) بدبخت. ساندویچ.
قایبانا: میراث. مسکین. تنبل. زشت. ناپسند. چیزی که برای کسی فایده ندارد. تخم فلفل یا بادمجان.
قای بورون: (Qay burun) کج دماغ.

قایبیر: (Qaybir) کدامیک؟
قایپاق: (Qaypaq) سرسره. لغزنده. بی ناموس. کسی که روی حرف خود ثابت نیست. وسائلی که روی یکدیگر براحتی بلغزند.
قایپاماق: کنار کشیدن. لغزیدن.
قایپان: (Qaypan) خلوت. آرام.
قایپانا: (Qaypana) بدردنخور.
قایپانما: کناره گیری. تحصن.
قایپانماق: کنار کشیدن. تحصن کردن.
قایپی: (Qaypı) پرهیز.
قایپیز: (Qaypız) درّه.
قایپیق: (Qaypıq) پَست. فرومایه.
قایپینجاق: (Qaypıncaq) بسیار لغزنده.
قایپینماق: خجالت کشیدن.
قایتا: (Qayta) مدفوع. سرگین. دوباره. تکرار. بازهم. به ترتیب. جواب. خمیده. کج. سُرنا (آلت موسیقی).
قایتاب: (Qaytab) قطیفه.
قایتا باسیم:(Qayta basım) چاپ دوباره.
قایتاباشدان: (Qayta başdan) از نو.
قایتابان: (Qaytaban) رمهٔ شتر. محل نگهداری شتر.
قایتاباندان: (Qayta bandan) از نو.
قایتاج: (Qaytac) مکّار. بندباز.
قایتادان: (Qaytadan) دوباره. مجدداً.
قایتا دۆشمک: عقب نشستن.
قایتار: (Qaytar) بی شرم. بیکار. چشمه.
قایتارا: (Qaytara) تکرار.
قایتارقان: همواره برگرداننده.
قایتارقی: (Qaytarqı) قی. استفراغ. جوابیّه. باقیمانده.
قایتارقیچ: (Qaytarqıc) بازتاب دهنده.
قایتارما: (Qaytarma) برگشت. برگردان. گیاهی که «باغلیجا اوتو» نیز گویند. بازگشت عروس به خانهٔ پدری پس از شب زفاف در میان ترکمنها که به قصد تکمیل جهیزیه می باشد. نوعی بازی دو نفره با الک و دولک. یک نفر دولک پرتاب می کند. اگر دیگری دولک را با چوبش بزند، این بار او دولک را به طرف مخالف پرتاب خواهد کرد. وگرنه نفر اول ادامه می‌دهد. کسی که دیگری را بیشتر از مکان اولیه دور کرده باشد، برنده است.

قایتاروماق: برگرداندن. استفراغ کردن. پس دادن. مسترد داشتن. دفع کردن. پاییدن. مراقبت کردن.
قایتاری: (Qaytarı) برگردان. جواب. پاسخ. مرجوعی.
قایتاریجی: (Qaytarıcı) برگرداننده.
قایتاریش: (Qaytarış) استرداد. اعاده.
قایتاریق: (Qaytarıq) مکرّر.
قایتاریلما: (Qaytarılma) ارجاع. احاله.
قایتاریلماق: برگشت شدن. بازگردانیده شدن. پس داده شدن. مرجوع شدن.
قایتاریلمیش: مرجوعی. استفراغ.
قایتاریم: (Qaytarım) اعاده. مسافت.
قایتارین:(Qaytarın) برگردانید. از نو.
قایتاز: (Qaytaz) بی شرم. سرسری.
قایتاسی: برگرداننده. دلاور. (ناپ).
قایتاش: (Qaytaş) بدبخت.
قایتاغا: (Qaytağa) برعکس.
قایتاغی: (Qaytağı) نوعی رقص آذربایجانی. رقصی است نزدیک به لزگینکا با گستردگی وسیع در منطقه. حرکات رقص عبارت است از چرخشها و دور زدنهای فراوان، ترتیبات بی‌اندازه متنوع، از جمله پرشهای فراوان در حال ایستاده بر روی انگشتان پا، حرکات روان بدون حرکت شانه‌ها، گرفتن دستها به حالت مشت نیمه بسته، باز کردن یک بازو در حالی که بازوی دیگر نیمه بسته نگهداشته شده و در نهایت شباهت لباسها. **قایتاغی اوْینامـاق:** (Qaytağı oynamaq) از درد به خود پیچیدن. پیچ و تاب خوردن.
قایتاق: (Qaytaq) بند. تسمه. حیله گر. کسی که روی حرف خود ثابت نیست. جواب. مرتجع.
قایتا قایتا: (Qayta qayta) مکرراً. بارها.
قایتاقلیق: (Qaytaqlıq) ارتجاع.
قایتال: (Qaytal) سمبل تولد دوباره. نماد نوزایی. بازگشت. رستاخیز. سنگلاخ.
قایتالا:(Qaytala) بازگردان. برگردان.
قایتالاب: (Qaytalab) دوباره. مکرر.
قایتالام: (Qaytalam) نقرات. مصراع یا بیتی از ترانه یا شعر که در آخر هر بند تکرار می‌شود. برگردان.

قایتالاما: تکرار. حواله. ارجاع.
قایتالاماق: (Qaytalamaq) تکرار کردن.
قایتالامان: (Qaytalaman) سنگلاخ.
قایتالان: برگشت پذیر. ادواری. تکرار.
قایتالی: (Qaytalı) تکراری.
قایتام: پرداخت. جبران. برعکس.
قایتاما: افسار. لگام. جوابگویی.
قایتاماق: (Qaytamaq) جواب دادن.
قایتـان: (Qaytan) بافته. نخ ظریف. تکرار. در زبانهای فارسی و عربی به صورت قیطان کاربرد دارد.
قایتانچی: بندباز. آکروبات باز.
قایتانلاماق: قیطان بستن. یراق دوختن.
قایتاو: (Qaytav) برگشت. تکرار.
قایتاوول: (Qaytavul) بازگشت. مقابله. واکنش. مقاومت.
قایتبای: (Qaytbay) عادل.
قایتمک: (Qayitmək) بازگشتن.
قای توْخان: (Qay toxan) قضا و قدر.
قایتور: (Qaytur) مصمّم. جسور.
قایتورماق: (Qayturmaq) برگرداندن.
قایتوْز: (Qaytoz) مو ریخته. کل.
قایتی: کمان. قوس. گناه. جواب.
قایتیماق: ردّ کردن. تضمین کردن.
قایتیج: (Qaytıc) نفرت انگیز.
قایتیران:(Qaytıran) رفلکتور. برگردان.
قایتیش: (Qaytış) وفات.
قایتیشماق: (Qaytışmaq) به دنبال هم رفتن. قطار بستن. باهم برگشتن.
قایتیق: (Qaytıq) مبتذل.
قایتیلماق: برگشتن. خمیدن.
قایتیلیق: (Qaytılıq) جوابیّه.
قـایتیم: (Qaytım) باقیماندهٔ پولی که فروشنده به خریدار برمی گرداند. زیرانداز. پلاس. بازگشت.
قایتین: مددجو. نیازمند کمک. مکرراً.
قایتینماق: طفره رفتن.خودداری کردن.
قایجان: (Qaycan) محتاط. پرهیزکار.
قایجو: (Qaycu) لغزنده.
قایجوْش: (Qaycoş) سماور.
قایچاق: (Qayçaq) گاهی. بعضاً. کی؟ چه زمانی؟
قایچان: (Qayçan) کی؟ چه زمانی؟
قایچاندا: (Qayçanda) هرگز. اصلاً.
قایچی: (Qayçı) قیچی. آلت برش دو تیغه. چوبهای صلیبی شکل در سقف.

داستانسرا. پارانتز. به صورت قیچی و قیجا وارد فارسی شده است.
قایچی آغیزی: آشغال پارچه.
قایچی باتماز: پارچهٔ ضخیم.
قایچیدان چی‌خدی: ← چیلله کسدی.
قایچی پایی: ← قایچی کسمز.
قایچی پیچاق: (قیچی و چاقو) نوعی فال برای تخمین جنسیت جنین. زیر یک دستمال قیچی و زیر یک دستمال دیگر چاقو گذارند. زن حامله اگر روی قیچی بنشیند، فرزندش دختر باشد. در تبریز نیز اگر دو کودک بخواهند از هم قهر کنند روی کف دستشان یک علامت ضربدر کشیده و می گویند: «قیچی پیچاق کس کوس».
قایچی دیمدیک قوچقاچ: (جان) نوعی پرندهٔ منقار کج (Loxia curvirosta).
قایچیش: کشتار. **قایچیق:** قطعی.
قایچی قاییش: (Qayçı qayış) فلاخن.
قایچی قودا: (Qayçı quda) ← قیزقیزا.
قایچی کسدی: (Qayçı kəsdi) هدیه یا تحفه‌ای که از طرف خویشاوندان به دختر نامزد بدهند.

قایچی دیمدیک قوچقاچ

قایچی کسمز: (Qayçı kəsməz) هدیه یا تحفه‌ای که می گیرند تا لباس عروس را ببرند. پارچهٔ ضخیم.
قایچی کسن: (جان)(Qayçı kəsən) ارّه بسر (حشره زیرزمینی).
قایچی گلمک: برعکس رفتن.
قایچی گؤرمه میش: دست نخورده.
قایچیلاما: (Qayçılama) سانسور.
قایچیلاماق: قیچی یا سانسور کردن.
قایچیلانماق: قیچی شدن.
قایچیلیق: (Qayçılıq) قاطعیت.
قایچینماق: (Qayçınmaq) طفره رفتن.
قایدا: (Qayda) رسم. نظم. قانون. اساس. پایه. طرز. عادت. در کجا؟.

قایچی

قایدات:(Qaydat) ای کاش. کاشکی.
قایدار:(Qaydar) به کجا؟
قایداسا:(Qaydasa) هر کجا باشد.
قایداق:(Qaydaq) چگونه؟. چه؟.
قایدا گؤل: گل مرتب و آراسته (ناد).
قایدالاماق: (Qaydamaq) مانند کبک خرامیدن. با ناز راه رفتن. راه رفتن و زیر چشمی پشت سر را نگاه کردن.
قایدان: از کجا؟ کمربند بانوان.
قایدانا: زمان جفت جویی گاوماده.
قایداو: (Qaydav) بازنگری. تردید.
قایداوسیز: (Qaydavsız)مصمم. جسور.
قایدایا سالماق: (Qaydaya salmaq) سامان دادن. تصفیه کردن.
قایدا یوْسون: (Qayda yosun) قاعده.
قایدوْل: (جان)(Qaydol) گاو شیرده بدون گوساله. **قایدی:** چگونه؟
قایدیراق: (Qaydıraq) سنگ کوچک لیز. سنگ صافی که در بازیهای کودکانه کاربرد دارد. جایی که برای حمل آسان چیزی، به صورت صاف و لیز درآورند. جای بلند.
قایدیربا: (Qaydırba) کنسول. بالکن.
قایدیرما: سد انحرافی. انحرافی. کلبهٔ چوبی در خانه‌ها برای نگهداری هیزم و غیره. **قایدیرماج:** محل لغزش.
قایدیرماجا: نوعی مصرف مواد مخدر که آن را روی زر ورق گذاشته و حرارت داده و دود آن را استنشاق کنند. **قایدیرماق:** لغزانیدن.
قایدیری: لغزش. حقه بازی. شعبده بازی. **قایدیریلماق:** لغزانیده شدن.
قایدیریم: لغزش. **قایدیز:** مداوم. مدام.
قایدیش: (Qaydış) رستاخیز. بازگشت.
قایدیشماق: ازپی هم رفتن. مرحوم شدن. **قایدیشین:** زمان بازگشت.
قایدیم: (Qaydım) جایی از مزرعه که شخم کردنش آغاز شده باشد.
قایدین: (Qaydın) از کجا؟
قایرا: (Qayra) دوباره. مجدد. لطف.
قایراخان: آفرینشگر مخلوقات.
قایراز: (Qayraz) برعکس.
قایراغاج: (گیا)(Qayrağac) نارون.
قایراغان: (Qayrağan) خدا. حاکم. نامی احترام آمیز برای بتها. خرس. صفت مردانگی. غیور.
قایراغی: (Qayrağı) زمینی که روی قشر سنگ پیدا شده و آن را کشت کنند. نوعی گندم آسیای مرکزی.
قایراق: (Qayraq) ← بیلوو. سوهان. غیرت. سنگ صاف مخصوص سنگفرش. دوجفت سنگ کوچک نسبتاً دراز که رقاصه ها آن را لای انگشتان خود گیرند و همراه با ریتم و آهنگ رقص آنها را بهم زنند و تولید صدا کنند. درّهٔ خشک. تپه. نفاق.
قایراقباز: سخن چین. نفاق افکن.
قایراق بورون: بینی بزرگ پهن.
قای‌راقسی: (Qayraqsı) خارزار.
قایرا قوْیولماسیز: بی درنگ.
قایرال: (Qayral) کمک. یاری. (ناپ).
قایرالدیق: جسور. دارای حامی.
قایرالماق: رسوب دادن رود.
قایرالی: مهربان. نیکوکار. غیور.
قایراما: فعال سازی. شدت بخشی.
قایراماق: (Qayramaq) تیز کردن چاقو. فعال ساختن. شدت بخشیدن. تحریک کردن. خم کردن. لطف کردن.
قایرامان: خیرخواه. مهربان. رحیم.
قایران: ساحل کم عمق. چمنزار. مکان مسطح. میدان. زیبا. دوست داشتنی. غیرعمیق. ارزشمند. هنرمند.
قایران باش: کل. کله طاس.
قایرانسی: (Qayransı) زمین لغزنده.
قایرانقاش: (Qayranqaş) بی ارتباط.
قایرانلاماق: در قسمت کم عمق نشستن.
قایرانماق: (Qayranmaq) افزودن.
قایری: امانت. مچ دست یا پا. ساعد.
قایریست:(Qayrıt) خمیده. سالخورده. گرفتاری. فعال. هشدار. اخطار.
قایریتای: بزرگان و امیران دربار.
قایریج: امتیاز. **قایریجی:** مشفق.
قایریش: احسان. بخشش. پشتیبان.
قایریشماق: در تقسیم چیزی باهم رقابت

کردن. سخت شدن. پیچیده شدن.
قـایریق: (Qayrıq) کارخانـه. کارگـاه. تحمـل. جسـارت. آمـاده. بـی وفـا. راه نجات. نگران. آماده باش.
قایریقلی: غیور. **قایریلان:** بی وفا.
قایریلتی: (Qayrıltı) برگشت. عودت.
قایریلما: (Qayrılma) خمیدگی.
قایریلماق: (Qayrılmaq) پیچیـدن. خـم شدن. انحنا یافتن. توجه نشان دادن.
قایریلما قاش: ابروکمان.
قایریلی: مصنوعی. ساختگی. جعلی.
قایریلیش: (Qayrılış)جایی که راسـتای گـذرگاهی تغییـر کنـد. پـیچ راه. خمیدگی. چرخش. پیچش. ناراستی.
قایریلیق: (Qayrılıq) بی وفایی.
قایریم: عنایت. پشتیبانی. مزد. پول.
قایریمسیز: مجانی. فی سبیل الله.
قایرین: (Qayrın) پرتگاه.
قایرینما: شدت گیری. اشتداد.
قایرینماق: شدت گرفتن. دشوار شدن.
قایرینیش: شدت گیری. التماس.
قایزا: (Qayza) جسور. هر چه باشد.
قایزی: (Qayzı) کدام؟. بعضی.
قایزیریق: (Qayzırıq) پول.
قایزیق: (Qayzıq) ترش.
قایزیقماق: خشک شدن در اثر باد.
قایسـا: (Qaysa) پوسـتهٔ سـفتی کـه بـر خاک پس از اتمام سیل پدید آید.
قایسار: (Qaysar) سـرما. سـالم. صـبور. متحمل. جسور. سرسخت.
قایسارا: سرما خوردگی چهارپایان.
قایسارلاماق: چاییدن. سرما خوردن.
قایســاق: (Qaysaq) رویـهٔ خشـک و سـخت. رویـهٔ خشـکیدهٔ زخـم. رویـهٔ خشکیدهٔ خمیر. پوستهٔ سـخت خـاک. حشـری. طالـب جفتگیـری. خـزه. جلبک. صفحه. قطعه. گاوصندوق.
قایساقلانماق:رویه بستن زخم.
قایســالاماق: سرگشـته شـدن. مبهـوت شدن. به آرامی حرکت کردن.
قایســاماق: (Qaysamaq) بـا آلـت قـاطع شکافتن. سرشیر بستن.
قایسان: (Qaysan) دگراندیش.
قایسانماق: دگرگونـه اندیشـیدن. مشـتبه شدن. عوضی فهمیدن.
قایسانیش: دگراندیشی. اشتباه.

قایساوا: (Qaysava) قیسی سـرخ کـرده. قیسی و کشمش و خرمای سرخ کرده. غذایی که از تخم مرغ نیمـرو بـا خرمـا درسـت کننـد. آشـی کـه از زردآلـو، خرما و روغن درست کنند.
قایسایش: (Qaysayış) پردازش.
قایســی: درخــت زردآلو.زردآلــوی خشک. کدامیک؟ به صورت قیسـی و قیصی وارد فارسی و عربی شده است.
قایسی بیر: (Qaysı bir) برخی. بعضی.
قایسیتماق:خنثی کردن.چاپلوسی کردن.
قایسیدی: نامی قدیمی برای مردان.
قایســیق: (Qaysıq) مضطرب.تسـمهٔ چرخانندهٔ چرخ. کج.
قایسی قوتوسو: آلت زنانگی.
قایسیلانماق: از دست دادن تلخی هسـتهٔ زردآلو پس از ماندن در آب.
قایسین: گرفتار. مغموم. غیور. (ناپ).
قایســینماق: انـدوهگین شـدن. غیرتـی شدن. تمایل یافتن. تخمین زده شدن.
قایش: (متفا) ← قاییش. نگین انگشتر.
قایشا: (Qayşa) رانش زمین.
قایشات: (Qayşat) انحناء. پیچش.
قایشاتما: (Qayşatma) تخلیه.
قایشاتماق: (Qayşatmaq) خالی کردن.
قایشاق: اعتراض. تودار. درونگرا.
قایشالاق: (گیا)(Qayşalaq) قارچ سفید.
قایشیت: (Qayşıt) انحناء. پیچش.
قایشیتما: (Qayşıtma) تخلیه.
قایشیتماق: (Qayşıtmaq) خالی کردن.
قایشــیق: (Qayşıq) انحنــاء. پــیچش. منحنی. کج. غیور.
قایشین: غیرموفق. غیرمتجانس.
قایغا: (Qayğa) سطل. فضول. به کجا؟
قایغاشا: (Qayğaşa) اندیشه. نگرانی.
قایغاق: نگهداری. مراقبت. کج.
قایغالدوروق: مصفا. با سلیقه.
قایغورماق: (Qayğurmaz) نمناک شدن.
قــایغی: (Qayğı) نگرانــی. تشــویش. اندیشـه. فکـر. انـدوه. غـم. تعصـب. دلسوزی. درد. پرهیز. ملاحظه.
قایغی آش: (Qayğı aş) غـذایی کـه بـه خانهٔ مرده برند.
قایغی بیلمز: (Qayğı bilməz) بی درد.
قایغیت: (Qayğıt) انحراف.
قایغیجیل: (Qayğıcıl) دلسوز. غمخوار.

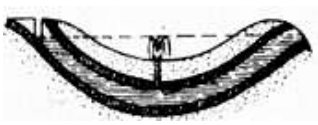
قایغیداش: (Qayğıdaş) همدرد.
قایغیر: (Qayğır) دلسوز. نگران.
قایغیرما: (Qayğırma) التفات. دلسوزی.
قایغیرمالیق: بی دریغ. بی مضایقه.
قایغیرماق: توجه داشتن. غم خوردن.
قایغیریش: نگرانی. تشویش. تحزّن.
قایغیز: (Qayğız) بانو. بانوی ارجمند.
قایغیسیز: آسوده. بنگ. حشیش.
قایغی کش: (Qayğı keş) دلسوز.
قایغیلانمــاق: (Qayğılanmaq) مکـدّر شدن. غمگین شدن. اضطراب کشیدن.

قایغیلیق قوشو

قایغیلانیش: نگرانی. تشویش.
قایغیلماق: (Qayğılmaq) مکدّر شدن.
قایغیلی: (Qayğılı) نگران. اندوهگین.
قایغیلیق: (Qayğılıq) لجاجت.
قایغیلیق قوشو: (جـان)(Qayğılıq quşu) جغد. بوتیمار. غمخورک.
قایغیماق: (Qayğımaq) حمایت کردن.
قایغین: متأسف. ناراحت. عصیانگر.
قایغینج: (Qayğınc) انحراف.
قایغینجاق: (Qayğıncaq) متأسف.
قایق: (متفا)(Qayeq) ← قاییق.
قایقا: (Qayqa) انبوه. پرپشت. مُهره.
قایقاتماق: تذکر دادن.یادآوری کردن.
قایقاتی / قایقاج: تذکر. یادآوری.
قایقاچ: خاک نرم. پیست اسکی.
قایقار: (Qayqar) نیرو. توان.
قایقاش: (Qayqaş) معجزه. ابرو. آتش.
قایقال: جالب. جذاب. بدبخت. کفـش یا هر چیزی که کمی کهنه شده باشد.
قایقالاق: (Qayqalaq) مغرور.
قایقالاماق: روی آب شنا کردن.
قایقالی گن مینیت: تراموا.
قایقاما: (Qayqama) بالاپوش چوپان.

قایقامـاق: (Qayqamaq) لیـز خـوردن. منحرف شدن. مبهوت شدن. سرگشته شدن. عبای چوپان.
قایقالانماق: نگران شدن.
قایقان: (Qayqan) لیـز. لغزنـده. صـاف. ساده. نگران. فرصت طلب.
قایقانا: (Qayqana) ← قایقاناق.
قایقاناق: (Qayqanaq) نیمرو.خاگینه. در مراسـم «نوبـارلیق» (نوبرانـه) بـه خانـه نوعروس برده می‌شـود (در عجبشـیر). به صورتهای «قیقنـاق» و قیقانـاق» وارد زبان فارسی شده است.
قایقـانلیق: (Qayqanlıq) محـل لغزنـده. لغزندگی. خارزار انبوه.
قایقانماق: (Qayqanmaq) خم شدن.
قایقای: اسکیت (وسیلهٔ ورزش). ردیف یا صف جشن یا عروسی. کو کجا؟
قـایقی: (Qayqı) گـودی میـان کوههـا. مچاله. سورتمه.
قایقیچ: (Qayqıç) غایت. مقصد.
قایقیر:زیان. برگشته. معکوس. سرکش.
قایقیرماق: جدا شدن. توجه کردن.
قایقیریق: (Qayqırıq) پیچیده. دشوار.
قایقیز: (Qayqız) بانو. خانم.
قایقیش: (Qayqış) انحراف.
قایقیشماق: منحرف شدن. دستها را زیـر سر گذاشتن و دراز کشیدن.
قایقیشیق: فاصلهٔ درب. کج و کوله.
قایقیق: (Qayqıq) کفش. صندل. قایق.
قایقیل: (Qayqıl) فرصت طلب. متزلزل.
قایقیلماق: تکیه دادن. لم دادن.
قایقین: سنگ صاف. شتر آبستن.
قایقینا: نـوعی طعـام لذیـذ و شـیرین بـا شـیر، شـیره و تخـم مـرغ . بـه صـورت «خاگینه» وارد زبان فارسی شده است.
قای کیشی: (Qay kişi) نامرد.
قایلا: کلنگ. حفر. جواب. نیرنگ.
قایلاتداق: (Qaylatdaq) باور. ایمان.
قـایلاج: (Qaylac) سـیخ یـا میلـی کـه سرش قلاب دارد.
قایلاق: (جان)(Qaylaq) بچه خرگوش. شتر ماده. کرّه شتر ۲ یا ۳ ساله.
قایلالیق: (Qaylalıq) آذوقه. توشه.
قایلامـاق: سُـر خـوردن و رفـتن. ترانـه خواندن. ورجه وورجه کردن.
قایلان: (Qaylan) فضا. اتمسفر.
قایلانقاج: (Qaylanqac) سهل انگار.
قایلانقوش: (جان) ← قیرلانغیج.
قایلانماق: (Qaylanmaq) نشسـتن و لیـز خوردن. اندوهگین شدن.
قایلی: از این پس. دردمند. نگران.
قایلیق: جوالی کـه در روزهـای بـارانی بر سر گیرند. دو رگه. درد. رنج. غم.
قایلیم: (Qaylım) گلیم.
قایمـا: لغـزش. صـخره. اسـکناس. زن حمامی. زن کیسه کش.
قایما چیچگی: (گیا) آلاله.
قایماج: کج. خمیده. سینه کش کوه.
قایماجیق: بسیار سالم. پول.
قایماز: (Qaymaz) جسور.
قایماسوْق: (Qaymasoq) زن کوتاه قد.
قایماشماق: به راست و چپ لغزیدن.
قایمـاق: (Qaymaq) تورتـا. سرشـیر. نتیجه. چرابه. چربه. خامه. رویـهٔ شـیر. زیبا. اوز و خاما نیـز مـی‌نامنـد. بهتـرین هرچیزی. سرسـبد. لـذت. بـه صـورت القیمـار، القیمـر، الکیمـار و الکیمـر بـه معنـای سرشـیر وارد زبـان عربـی و بـه صورت «قیماق» و «کیماک» بـه همـین معنـا وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. مصنوعی. جعلی.
قایماق: (Qaymaq) لغزیدن. سرخوردن. لغزش داشتن. جماع کردن. به صورت گاییدن وارد زبان فارسی شده است.
قایماق آغاجی:(درخت سرشیر) درخت موز. گاومیشی که زیاد شیر بدهد.
قایماق آلتی: (Qaymaq altı) شیری کـه روغنش گرفته شده.
قایماق آلماق: سنگ را بر آب لیز دادن.
قایماقام: جانشین. کیف پول.
قایماق اوْتو: چاقشیر. (Opopanax.umb)
قایماق تاباغی: شرمگاه زن.
قایماقچیل: (جان) مارمولک.
قایماق داشی: سنگ مرمر قم.
قایماقدیرماق: اغواء کردن.
قایماق کیمی: سفید سفید. خوش مزه و خوش طعم. بهترین قسمت هر چیزی.
قایماقلاشماق:گرم وصمیمی شدن.
قایماقلاماق: اغواء یا تحریک کردن.
قایماقلانماق: سرشیربستن.
قایمـــاقلی: (Qaymaqlı) سرشـــیر دار. دیگ مسی. بسیار خوش شانس.
قایماقلی بـوز: (Qaymaqlı buz) بسـتنی. به صورت «قیمقلبوز» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
قایماق یاغی: روغن تازهٔ نباتی.
قایمال: (جان) شترجوان بالغ. شتر ماده.
قایمالاشیق: رفت و آمد سریع.
قایمالاماق:تلوتلورفتن کودک. محاصره کردن. در میان گرفتن. نقش زدن.
قایمالی: خشن. درگیر شونده.
قایمالیق: کیف اسکناس. کیف پول.
قایمان: سریع. تمساح. (ناپ).
قایمانا: (Qaymana) بیگانه.
قایمیق: (Qaymıq) کرم. پماد.
قایمیقماق: (Qaymıqmaq) ترسیدن.
قاین: (متفا)(Qayen) ← قایین.
قاینـــا: (Qayna) غـــذا. جوشـــانده. آفریننده. منبع. شیشه.
قاینا تپا: (Qaynatpa) مرّبا.
قاینا تدیرماق: جوشانیدن.
قاینا تلی: (Qaynatlı) قابلمهٔ مسی.
قاینا تما: (Qaynatma) جوشانده. ظـرف کوچک لباسشویی. صمغ. آدامس.
قاینا تمـا شـوْربا: (Qaynatma şorba) گوشت نمک سود که مانند آبگوشت تهیه شود و روی نان ریزند. (ترکمنی).
قاینا تماق: جوشاندن. به جـوش آوردن. به غلیان آوردن. جوش دادن (فلز).
قاینا ج: جوشان. جهنده. آرتزین.
قاینا جا: (Qaynaca) چشمه.
قاینا چی: (Qaynaçı) مأمور.
قاینا داج / قاینا دار: آبگرمکن.
قاینا داراق: از دل و جان. از سر شوق.
قاینا دیلماق: جوشانده شدن.
قاینار: جوش. جوشـان. داغ. خروشـان. پرجوش و خروش. پرشور. چشمه.
قاینارجا: چشمهٔ کوچک. منبع. حمام.
قاینارداش: (Qaynardaş) زئولیت.

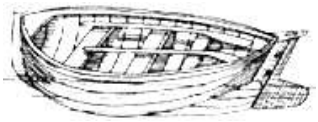
قایناج

قاینـار قـازان: (Qaynar qazan) (دیـگ جوشان) نوعی بازی.
قاینار گؤز: (Qaynar göz) نگاه گرم.
قاینارلاماق: با آب داغ شستن.

قاینارلیق: (Qaynarlıq) جوشش. غلیان.
قایناریق: نزدیک به جوشش و غلیان.
قاینـاش: هماهنگ. فواره. جوشش.
قاینـاشا: هیجان. جوشش. خویشاوند.
قاینـاشدیرماق: موجب ازدحام شـدن. بـه جوش و خروش آوردن. به هم جـوش دادن. ترکیب کردن.
قاینـاشدیق: (Qaynaşdıq) تپهٔ ماسه ای.
قاینـاشلی: (Qaynaşlı) فعال. جوشان.
قاینـاشـما: جـوش و خـروش. امتـزاج. آشوب. جوشی که دردهان بروز کند.
قاینـاشـــماق: لولیـــدن. جوشـــیدن. خروشـیدن. ازدحـام کـردن. جـوش خوردن. به هم پیوستن. فواره زدن.
قاینـاشـیق: (Qaynaşıq) بـه هـم جـوش خورده. لوس. ننر. زن شل و ول.
قاینـاشیم: ترکیب. **قاینـاشیمسال:** ترکیبی.
قاینـاغان: (Qaynağan) سماور.
قاینـاق: منبع. چشمه. سرچشمه. جوشان. جوش (فلزات و شیشه و غیـره). محـل جـوش. لحـیم. چنگـال پرنـدگان شکاری. چنگ. پنجه. جوششی که در رحم زنان نوزاییده پدیـد آیـد. سـنگ فسان. **قاینـاقای:** لایق. شایسته.
قاینـاقچا: (Qaynaqça) فهرست منابع.
قاینـاقچی: جوشـکار. حقیقـت طلـب. آنکه درستی سخنان را بررسی کند.
قاینـاق کرپیچ: آجر سوخته.
قاینـاقلاماق: جوش دادن. لحـیم کـردن. چنگ زدن. چنگال زدن.
قاینـاقلانماق: جوش خوردن. لحیم شدن. در چنگال گیر افتادن.
قاینـــاقلی: (Qaynaqlı) زود تصـاحب کننده. مفرّح. تیزهوش. نکته سنج.
قاینـاق وئرمک: لحیم کردن.
قاینـال: (Qaynal) لذت. نشئه.
قای‌نالی: زمینی با خاک سفت.
قاینـام: جوشش. موج. گرداب.
قاینـاما: جوشش. جوشان. پشه. نیرومند.
قاینـامـاق: جوشـیدن. جـوش خـوردن. جـوش زدن. خروشـیدن. بـه جـوش و خروش آمدن. ازدحـام کـردن. درهـم لولیدن. متراکم شدن.
قاینـام داشان: زودجوش. عصبی.
قاینـانا: (Qaynana) ← قایین آنا.
قاینـاو: جوشش. غضب. خشم.
قاینـاووق: (Qaynavuq) زمینـی کـه آب از آن بجوشد. گرداب. سماور.
قاینـاییـب قاریشـماق: درهـم جوشـیدن. مخلـوط شـدن. انـس گـرفتن. دوسـت شدن. **قاینـاییش / قاینـی:** جوشش. غلیان.
قاینیتماق: (Qaynıtmaq) حک کردن.
قاینیج: (Qaynıc) گودال.
قاینیق: لگام. افسار. طناب. حباب دار.
قایو: (Qayu) ← قایغی.
قایوان: (Qayvan) زن خدمتکار خانه.
قایورماق: (Qayurmaq) ← قایغیلانماق.
قایون: (Qayun) محجوب.
قای یان: (Qay yan) کدام طرف؟
قـایی: (Qayı) دامنـه. محکـم. اسـتوار. طوفان برف. سیل. اسـکی. از طوایـف اوغوز که در سدهٔ یازدهم مـیلادی بـه همراه سلجوقها به آذربایجان آمدنـد و امپراتوری عثمانی را به وجود آوردند.
قاییـــت: (Qayıt) چـارچوب پنجـره. مرزبندی. اندیشه. جواب. پاسـخ. درد. رنج. کار. ابزار. خوراک زمستان.
قاییتچی: (Qayıtçı) آشپز.
قاییت دامی: انبار ارزاق. پستو.
قاییتسیز: (Qayıtsız) نامربوط.
قاییتقان: (Qayıtqan) سرافراز.
قـــاییتقین: (Qayıtqın) مرجـــوعی. بازگردنده. کاهش. انحطاط.
قاییتلی: (Qayıtlı) مسئول.
قاییتمـا: (Qayıtma) برگشـت. مراجعـه. خوراک رشته.
قاییتماز:(Qayıtmaz)عادل.محکم(ناپ).
قاییتماق: (Qayıtmaq) برگشتن. مراجعه کردن. باز آمـدن. عقـب گـرد کـردن. ظاهر شدن. دوباره پدیدار شـدن. عـود کردن. کسـی را بـه لـواط یـا نزدیکـی وادار یا ترغیب کردن.
قاییت یئمک: اندیشیدن.
قاییج: (Qayıc) امتیاز.
قاییجی: (Qayıcı) درخشان. ممتاز.
قاییچی: (Qayıçı) کاشف.
قاییخان: (Qayıxan) حاکم قوی(ناپ).
قاییدا: (Qayıda) لبهٔ شمشیر. شکافته. به صورت Kayuta وارد روسی شده.
قاییداجاق: (Qayıdacaq) مرجع.
قاییدالاش: تجدید. بازسازی.
قاییدان: بازتابنده. منعکس شونده.
قاییدیش: (Qayıdış) برگشت. رحلت.
قاییر: (Qayır) تپهٔ شنی. امانت. بخشش. احتیاط. اهمیت. لطف. هیبت. خـاطره. کـنش. بخشـی از زمینهـای نزدیـک ساحل که در آبخیزها و توفان زیر آب رود. بیگانه. سنگ کوچک. برجسته.
قاییرا: اندوهگین. دوباره. تکرار.
قاییران: (Qayıran) میانجی. پارتی.
قاییراج: (Qayırac) سنباده.
قاییرت: (Qayırt) فوری. عاجل.
قاییرتدیرما: سازندگی. تعمیرسازی.
قاییرتـــدیرماق: ســـازاندن. تعمیـــر گردانیدن. باعث ساخت چیزی شدن.
قاییرتماق: (Qayırtmaq) وادار به تعمیر یا ساخت کردن.
قاییرجین: (Qayırcın) بیاد ماندنی.
قاییرچاق: (Qayırçaq) صندوق. ریگ.
قاییرچی: (Qayırçı) گدا. بینوا.
قاییر خوُش: (Qayır xoş) خداحافظ.
قاییردان: (Qayırdan) ترساننده.
قاییرسیز: بی اهمیت. بی احتیاط.
قاییرسین: (Qayırsın) پَر.
قاییرشی: مهربان. مخالف. (ناپ).
قاییرقا: (Qayırqa) امانت. قایق بـزرگ. کارگاه. آتلیه.
قاییرقا چاییر: زشتی در برابر خوبی.
قاییرقاش: دسته. گروه. محافظ. (ناپ).
قاییرقان: جسور. غیور. نگران.
قاییرقای: (Qayırqay) آماده.
قاییرقاینا: کنش و واکنش.
قاییر قیر: کوه بلند. کوه برجسته.
قاییرقین: دل نازک. حسّاس.
قاییرلی: مهم. با اهمیت. مجهز. آماده.
قاییرلیق: (Qayırlıq) صحرای پـاخورده و محکـم. آمـادگی. توجـه. عنایـت. سنگلاخ. ناهموار.
قاییرما: (Qayırma) چخماق. بخشـی از دستگاه چکاننده که به سـوزن چاشـنی ضـربه مـی زنـد و موجـب انفجـار مـی شود. ساختگی. مصنوعی.
قاییرماج: کارخانه. سازنده.
قاییرماز: بی ضرر. بی زحمت.
قاییرماق: (Qayırmaq) ساختن. درسـت کردن. ساختمان کردن. تأسیس کردن. تعمیر کردن. یاد کردن. اصلاح کردن. زیان رساندن. غمگین شدن.

قاییرمیش: سازنده. حامی(ناپ).
قاییرنار: (Qayırnar) خدای آفتاب.
قاییری: (Qayırı) نگران. پریشان. عقب.
قاییریش: (Qayırış) ساخت. تعمیر.
قاییریلما: خمیدگی. تأسیس.
قاییریلماق: (Qayırılmaq) درست شدن. ساخته شدن. تشکیل شدن. تعمیر شدن. اصلاح شدن.
قاییریلی: مصنوعی. ساختگی. جعلی.
قاییریلیش: (Qayırılış) تشکیل. احداث.
قاییریم: (Qayırım) مرحمت. لطف.
قاییز: (Qayız) قسمت تنگ درّه.
قاییزاق: (گیا)(Qayızaq) گیاه کنار آبی و خوردنی.
قاییزقاق: (Qayızqaq) شورهٔ سر.
قایی سوْغانی: (گیا) پیاز سبز.
قاییش: [دیو](Qayış) چرم. چرمک. تسمه. چرم نامرغوب. دوال کمر. چرمی که سلمانیان تیغ خود را بدان تیز کنند. نان خمیر و فطیر. پی. رگ. انحراف. به صورت قایش در زبان فارسی و عربی وارد شده است. همچنین به معنای نزدیکی کردن بوده و به صورت گایش وارد زبان فارسی و به صورت «قیش» و «قایش» به معنای تسمه وارد زبان عربی شده است. اماساک. تحریم. ممانعت. پوستی.
قایش آتماق / قایش ائتمک / قاییشا چکمک: (Qayış atmaq) فریب دادن.
قاییشاق: (Qayışaq) نرم.
قاییشا گیرمه: نوعی بازی با کمربند.
قاییش بازی: ← قاییش گؤتدو.
قاییش بالدیر: لاغر ولی قوی. موجود افسانه‌ای که وقتی چسبید، جدا نشود.
قایش بالیغی: (جان)(Qayış balığı) نوعی ماهی به طول ۵ تا ۶ متر که در دریای مدیترانه و اروپای جنوبی زندگی می‌کند. (Regalecus glesna)
قاییش توْزو: (Qayış tozu)نوعی گرد بندآورندهٔ خون.
قاییشچی: (Qayışçı)کمربندساز.تسمه ساز. سرّاج. دزد.
قایش دؤگدو: (Qayış döydü) نوعی بازی با کمربند.
قاییشدیرما: (Qayışdırma) آتشی که به خس و خاشاک گیرد و زودگیر باشد.

قاییش دیلی: (Qayış dili) زبان خاص دزدان و راهزنان.
قاییش سالدی: نوعی بازی با کمربند.
قاییشقا: (جان)(Qayışqa) جوجه.
قاییش قاپدی / قایی‌ش قاچی‌رتدی / قاییش قاچیرتما: ← قاییش گؤتدو.
قاییشقاق / قاییشقان: الاستیک. کشش.
قاییش قاناد: (جان) خفاش.
قاییش قاییش: نوعی بازی با کمربند.
قاییش قیران: (گیا) ← سابان قیران.
قاییش قیردی: ← قاییش گؤتدو.
قاییش کیمی: (Qayış kimi) مثل چرم (غیرقابل جویدن در غذا). چغر.
قایش گؤتدو: (Qayış götdü) بازی گروهی با کمربند. گروه اول در داخل دایره قرار می‌گیرند. چند کمربند را طوری قرار می‌دهند که سگک آنها روی خط و بقیه آنها بیرون از دایره باشد. افراد گروه داخل کنار کمربندها می‌ایستند و افراد گروه دوم سعی دارند، کمربندها را بردارند. افراد گروه اول می‌کوشند بدون اینکه از از دایره خارج شوند، آنها را با لگد بزنند. اگر بازیکنی از بیرون موفق به برداشتن کمربند شود، شروع به زدن افراد داخل می‌کند و آنها نباید از دایره خارج شوند. در عوض آنها نیز می‌کوشند تا نفرات بیرونی را به داخل دایره کشیده و بگیرند.
قاییشلاماق: (Qayışlamaq) کمر بند درست کردن. با کمربند بستن. فریب دادن. شلاق زدن. محصور کردن.
قاییشلانماق: با کمربند بسته شدن. آویخته شدن گوش و دم حیوان.
قاییشلی: دارای کمر. کار کننده با کمر.
قاییشلی اؤتۆروجو: (Qayışlı ötürücü) تسمه نقاله.
قاییشلیق: (Qayışlıq) سختی. جای بسته شدن طناب به یوغ. دستمال. چرم مناسب برای ساختن تسمه یا کمربند.
قاییشماق: (Qayışmaq) باهم لواط کردن. میل کردن. منحرف شدن. دست به کاری شدن. خم شدن. دلسوزی کردن. غروب کردن. عاشق همدیگر شدن.
قاییشین ایچ اؤزۆ: (Qayışın Iç üzü) (طرف داخل کمربند). نوعی بازی دونفره با کمربند در خوی. بازیکن اولی کمربند را بصورت مارپیچی در دستانش حلقه کرده و دو سر کمر را در دستش می‌گیرد. دیگری باید با دقت در مسیر مارپیچهای کمر، طرف داخل کمر را پیدا کند و چوبی کوچک در آنجا فروکند. بازیکن اولی کمربند را به آرامی باز می‌کند واگر چوب داخل بود که بازیکن دومی برنده است و در غیر اینصورت بازی ادامه می‌یابد.
قاییغی آخینتییا وئرمک: به حال خود رها کردن. **قاییغی قوما باتماق:** به گل نشستن قایق یا کشتی. خراب شدن کار.
قاییق: (Qayıq) کشتی کوچک که با پارو رانند یا با موتور حرکت کند. کرجی. لتکه. بلم. به صورت قایق وارد فارسی و عربی و به صورتهای Kaique و caique وارد زبان انگلیسی شده است. نوعی یقهٔ بیضی شکل لباس. نقش دهانهٔ مفرش. دقت. توجه. کفش چوبی حمام. مکروه.
قاییقچی: (Qayıqçı) قایقران. به صورت

قاییق

caiqueiee وارد انگلیسی شده است.
قاییق دؤگؤن: (Qayıq düyün) نوعی گره.
قاییقماق: (Qayıqmaq) دستپاچه شدن. اشتباه کردن. سرگیجه گرفتن. التفات کردن. یخ زدن.
قایی گؤز: (Qayı göz) شهلا چشم.
قاییل: آفرین.احسنت. جواب.
قاییلاماق: سکندری خوردن.
قاییلتماق: (Qayıltmaq) شمشیری.
قاییلماق: (Qayılmaq) جمع شدن. گردآمدن. خم یا کج شدن. پیچیدن. اشتباه کردن. ذوب شدن. تبعید شدن.
قاییلی: (Qayılı) لغزنده. بسیار.
قاییلیش: پیچش. ناراستی. انحراف.
قاییم: (Qayım) بلند. محکم. سخت. پات. مساوی. مشاعرهٔ آهنگدار. مسابقهٔ

آواز. پنهان.
قاییمتی: بلندی. محکمی. سختی(ناپ).
قاییم قویوم: قایم موشک بازی قشقایی.
قاییملاتماق: محکمتر کردن.
قاییملاشماق: محکمتر شدن.
قاییملامـاق: محکـم شـدن. بـاهم در آوازخوانی مسابقه دادن.
قاییملیق: بلندی. محکمی. سختی.
قاین: (Qayın) محکم. سخت. دشوار. جدّی. اندوهگین. نگـران. زیبـا. بـرادر بـــزرگ زن. بـــرادر کوچـــک را یوکورچی می گویند. به معنـای بـرادر شوهر نیز به کـار مـی‌رود. بـه صـورت قاین وارد فارسی شده است.
قـاین آبـا: خواهرزن(گـویش قزاقـی). مادرزن. مادرشوهر.
قاین آتا: پدر شوهر. پدر زن.
قاین آتا یوْلو: (Qayın ata yolu) لباسی که به عنـوان هدیـه از طـرف خـانوادهٔ داماد به خانهٔ عروس فرستند.
قاین آچا: خواهر زن. خواهر شوهر.
قـاین آروادی: زن بـرادر زن یـا بـرادر شوهر.
قاین آشا: دایی شوهر یا دایی زن.
قاین آغا: (Qayın ağa) برادر شوهر یـا برادر زن بزرگ. عموی شوهر یا زن.
قـاین آغـاجی: (گیـا) راش. خـدنگ. خلـنج. تـوس. شـندر. ممـرز. شـرم. سپیدار. گورکن آغاجی، قین آغاجی، سندر آغاجی، قوش آغـاجی و حجـی بؤیوک نیز گویند. از چوبش در قدیم کمان، تازیانه و گرز می ساختند.
قاین آلا: خالهٔ شوهر یا خالهٔ زن.
قاین آنا: مادر شوهر. مادر زن.
قاین آنا چیچگی: (گیا) گیاه ثعلب.
قاین آنا دیلی: (گیـا)(Qayın ana dili) زبـان مـادر شـوهر. نـوعی کـاکتوس. نوعی مادهٔ مخدر. پئسوته یه.
قاین آنا زیریلتیسی: چرخانک. هر چیـز که چون بچرخانند صدا دهد.
قاین آنـا گلـین: (مـادر زن و عـروس) نوعی رقص با مزه زنانه همراه با ترانه.
قاین آنا یومروغو: (گیا) کاکتوس.
قـاین ابـه: (Qayın əbə) مـادربزرگ شوهر یا زن.
قـاین ادە: (Qayın ədə) پـدربزرگ شوهر یا زن.
قایناق: (Qayınaq) برادر شوهر بزرگ. برادر زن بزرگ.
قاین ایگی: (Qayın iyi) خواهر شـوهر یا خواهر زن.
قاین اینی: (Qayın ini) برادر شوهر یـا برادر زن.
قاین بوْیون: قوم و خویش.
قاین بیکه: خواهر زن یا شوهر.
قاین پدر: پدر شوهر یا پدر زن.
قاین توتماق: پناه دادن.
قاین توْیوغو: (جـان) (Qayın toyuğu) نوعی مرغ جنگلی که در آسیا و اروپـا زندگی کند (Lyrurys tetrix).
قاینتی: (Qayıntı) خوردنی. خوراکی. تکه چوب. دقت.
قاینتی کئچمک: غذا خوردن.
قاینجاق:ابنه ای. حشری. پیست اسکی.
قاینچا: برادر زن یا برادر شوهر.
قاینچی: (Qayınçı) برادر شوهر.
قاین خاتینی: زنان دو برادر. جاری.
قاین داش: سنگ صیقلی اجاق.
قاین دیلی: (گیا) کاکتوس.
قاین سینیل: خواهر زن یا شوهر.
قاینقا: زندانی برای جرائم کوچک.
قاین قودا: (Qayın quda) فامیل شوهر.
قاین قیز: خواهر زن. خواهر شوهر.
قاینلاماق: قرار عروسی را گذاشتن.
قاینلی: زن یا مردی که از طرف همسر دارای خویشاوند باشند. متأهل.
قـایینلیق: (Qayınlıq) دشـواری. بـرادر زنی. برادر شوهری.
قاینما: پاتیناژ. اسکی روی یخ.
قاینمـاق: (Qayınmaq) مواظـب هـم بـودن. بـه کارهـای خانـه رسـیدن. جوشیدن. لغزیدن. اسکی کردن.
قاین والده: مادر شوهر یا مادر زن.
قاینیش: اصلاح. رفرم. تصحیح.
قاین یورت: (Qayın yurt) فامیل زن.
قبار آغاجی: (گیـا)(Qəbar ağacı) کبـر شوقی. درخت کورزاصف.
قبـاق: (متفـا)(Qəbaq) چـوبی بلنـد و عظیم که در میان میدانها نصب کنند و بر فراز آن حلقه‌ای از طلا یا نقره وضع نمایند و سوران از یک جانـب میـدان، اسب دوانیده بپای قباق که رسند تیر و کمـان نهـاده، حوالـهٔ حلقـه کننـد و هرکس که آن حلقه را بهتر زند، حلقه از آن او باشد. قباق افکندن (زدن حلقه و هـدف زدن)، قبـاق انـداز و .. نیـز از همین ریشه پدیدآمده‌اند.
قبترقای / قبتورقه: (متفا) ← قابتورقای.
قبجور / قبچور: (متفا) ← قابجیر.
قبر ائشن: (جان)(Qəbir eşən) کفتار.
قبراق: (متفا)(Qəbraq) ← قیوراق.
قبرچاق: (Qəbirçaq) تابوت.
قبـر داشـی: (Qəbir daşı) سـنگ قبـر. آدمی که اصلاً حرف نمی زند.
قبرستانلیق: (Qəbristanlıq) گورستان.
قبرغه: (متفا)(Qəborğe) ← قابیرغا.
قبر قازان: گورکن. کفتار.
قبرینه ایت باشی: (Qəbrinə it başı) سـر سگ به قبرت (نفرین).
قبس: (Qəbəs) منجمد.
قبضلیک: (Qəbizlik) یبوست (مزاج).
قبضـه چـی: (Qəbzəçi) فـالگیر. نـوعی فالگیر از شانهٔ گوسفند ذبح شده.
قبولچو: (Qəbulçu)تحویلدار.خدمتکار.
قبولخانـا: (Qəbulxana) اتـاق انتظـار. بارگاه. **قبه غاز:** (متفا) ← قوباقاز.
قپاق: (متفا)(Qəpaq) ← قباق.
قپچاق: (متفا)(Qepçaq) ← قیپچاق.
قپچور: (متفا)(Qopçur) ← قابجیر.
قپق: (متفا)(Qopoq) ← قاپوق.
قپو: (متفا)(Qəpu) ← قاپو.
قپوْز: (متفا)(Qopuz) ← قوْپوز.
قپیرچی: (Qəpirçi) گرانفروش.
قپیـک: (Qəpik) کوپـک. یکصـدم منات. گرانبها. **قپیک قوروش:** پول خرد.
قت تازا: (Qət taza) کاملاً نو. نوی نو.
قترماق: (متفا) ← قوْتورماق.
قتسز: (متفا)(Qotsoz) ← قوتسوز.
قتفه: (Qətfə) حولهٔ حمام.
قتفه چی: کارگر حمام که قطیفه دهد.
قتق: (متفا)(Qətoq) ← قاتیق.
قتل سیندیرماق / قتـل کسـیلمک: (Qətil kəsilmək) فرا رسیدن زمـان اذان ظهـر در عاشورا و اعلام شهادت امام حسین (سلام خدا بر او) در مراسم عزاداری.

قتلغ : (متفا) ← قوتلوق.
قتلمش: (متفا) ← قوتلامیش.
قج: (متفا)(Qoc) ← قوچ.
قجج: (گیا)(Qəcəc) گیاه بوته‌ای که در شنهای ساحلی و شوره زارها روید.
قجر: (Qəcər) ← قاجار. از گوشه‌های دستگاه شور. بالش کوچکی که روی زین اسب گذارند. تپهٔ سبز هموار.
قجرافشار: (متفا) رجال دورهٔ قاجار. به شیوهٔ رجال دورهٔ قاجار.
قجرچی: (گذرچی) دلیل. بلد. رابط.
قجرله مک: خواندن. آواز خواندن.
قجری: (متفا) منسوب به قاجار. نوعی شلوار زنانه. نام آهنگی ترکی.
قجغار: (متفا)(Qocğar) ← قوْچقار.
قجل: (Qəcəl) چراگاه دامنهٔ کوه.
قجه ره: (Qəcərə) جاجیم یا قالیچه‌ای که برای زینت روی زین می‌اندازند.
قجه لوْو: (Qəcəlov) ← قاجالاو.
قجــه لــه: (جــان)(Qəcələ) زاغــی. کشکک. ← ساغساغان. **قجه له بئیین**: ابله. **قجه لـه بئیینـی یئمـک**: مغز زاغی خوردن. پرحرفی کردن. دیوانگی کردن. **قجه له توتک چالان یئر**: (جای نی لبک زدن زاغی) جای پرت و بسیار دور. **قجه له قانادی**: شاخ شمشاد. **قجه مه داش**: (Qəcəmə daş) نام نوعی بازی با سنگریزه‌هایی به اندازهٔ فندق.
قجیر: (جان)(Qəcir) ← آغ بابا. عقاب. دو بهم زن.
قچقار: (متفا)(Qoçqar) ← قوْچقار.
قحبــه شــیونی: (Qəhbə şivəni) داد و بیداد دروغین آدم گناهکار برای اینکه خود را بی گناه نشان بدهد.
قدحجیک: (Qədəhcik) جام کوچک.
قدر: (Qədər) به قدر. به اندازهٔ. مقدار. اندازه. تا. پیش از. قبل از. مثل. تقدیر.
قدر آیی: (Qədir ayı) ماه رمضان.
قدرت توْپو: (Qudrət topu) رعد.
قـدرت حلـوا آغـاجی: (گیـا)(Qudrət halva ağacı) خارشتر.
قدرسیز: (Qədərsiz) بی اندازه.
قدر گئجه سی دوْغولان: خوش شانس.
قدرلنمک: (Qədrlənmək) مقدّر شدن.
قدغن: (متفا)(Qədəğən) ← قاداغان.
قدغنچی: (متفا) ← قاداغانچی.
قدک: (Qədək) جامهٔ کرباسی رنگی (نیلی یا آبی). بالاپوش ارزانقیمت.
قـدم: (جـان)(Qədəm) اسبی که به هنگام راه رفتن، پایش را با ضربه بر زمین بگذارد. (گویش هریس). **قـدم اداره سی**: ولگردی. **قدمجای**: زیارتگاه. مکان مقدس. **قدمسیز**: بدقدم. **قـدمکش**: پرهیزگار. متقی. مجتنب. **قدم گتیرمک**: خوش یمن بودن. **قدملی**: خوش قـدم.
قدمه: پله. پله نردبان. درجه.
قدو: (Qədo) دوست. یار.
قده سر: (Qədə sər) زرنگ و باهوش.
قدیز: (Qədiz) ناتوان. عاجز.
قدیفه اوْتو: (گیا) ← قطیفه چیچگی.
قدیمسیز: (Qədimsiz) جدید. حادث.
قدیمکیلر: (Qədimkilər) قدماء. نیاکان.
قدیملی: (Qədimli) عتیق. قدیمی.
قـدینی بؤکمـک: (Qəddini bükmək) کمر خم کردن. کسی را بدبخت کردن. کمر کسی را شکستن.
قرآنا ال باسماق: (Qurana əl basmaq) (بر قرآن دست گذاشتن) به قرآن قسم خوردن. **قرا**: (متفا)(Qəra) ← قارا.
قرائــت کوْماســی: (Qəraət komaası) انجمن یا دفتر فرهنگی اجتماعی در روستا. خانهٔ فرهنگ روستا.
قرا بغرا: (متفا)آلتی که با آن به سوی دشمن سنگ می‌انداختند.
قرا تکین: (متفا) ← قارا تکین.
قرا تمغا: (متفا) ← قارا دامقا.
قرا چور: (متفا)(Qəra çor) ← قاراچوْر.
قـرار آلمـاق / قـرارا گلمـک / قـرار چیخارماق: تصمیم گرفتن.
قـراری اوْزوْلمـک / قـراری کسـیلمک: (Qərarı üzülmək) کم طاقت شدن.
قرا سنقر: (متفا) ← قاراسوْنقور.
قرا سوران: (متفا) ← قاراسوْران.
قرا طاط: (متفا)(گیا) ← قارا تات.
قرا طاوخ: (متفا) ← قاراتوْیوق.
قرا طغان: (متفا) ← قارا توْغان.
قراغ: (متفا)(Qərağ) ← قوْروق.
قراغوش: (متفا) ← قاراقوش.
قرا قروت: (متفا) ← قارا قوروت.
قرا قلاغ: (متفا) ← قارا قولاق.
قراقلی: (متفا) کلاه خرگوشی پشمی.
قران: (متفا)(Qeran) ← قیران.
قرانقو: (Qəranqu) تاریکی.
قراول: (متفا)(Qəravol) ← قاروْوول.
قربان: (متفا) تیردان. ← قوربان.
قربیل چیبانی: مرض اکله.
قرت: (متفا) جغرات خشک ← قورت.
قرتی: (متفا)(Qerti) ← قیرتی.
قرچی: (متفا)(Qorçi) ← قوْرچو.
قرداش: (متفا)(Qərdaş) ← قارداش.
قردش: (Qərdəş) برادر.
قرراقلانماق: مغرور شدن.
قرزک: (Qərzək) پوستهٔ بیرونی فندق و بادام و غیره. **قرزکله مک**: کندن پوست و غلاف بیرونی فندق و گردو و غیره.
قرضدار: (Qərzdar) بدهکار. مقروض.
قرغه مک: (Qərğəmək) ← قارغیماق.
قرفــه آغــاجی: (گیـا)(Qərfə ağacı) دارچین آند.
قرق: (متفا)(Qoroq) ← قوْروق.
قرقشم: (متفا) ← قورقوشوم.
قرقو: (Qərqu) درختی با چوب بسیار نازک. پوست رندهٔ شده چوب ← قارغی. **قرقی**: (متفا)(Qerqi) ← قیرقی.
قرقیش: (Qərqiş) نفرین.
قرل قجم: (Qərəl qəcəm) حد و اندازه.
قرمساق: (متفا) ← قورومساق.
قرموت: (متفا)(Qormut) ← قوْرموت.
قرمه: (متفا)(Qorme) ← قوْوورما.
قرناق: (متفا)(Qernaq) ← قیرناق.
قرنفیــل: (گیـا)(Qərənfil)) میخـک. صـدپر. (Dianthus caryophyllus caryophullus aromaricus). **قرنفیــل اوْتو**: (گیا) علف مریم. بیخ شب بو. **قرنفیل بیبری**: (گیـا) دارچین قرنفیلی. **قرنفیـل قـابیغی**: (گیـا) قرفـه القرنفیـل. (Cannelle giroflee lauracees)
قرنیــز: (Qərniz) خَـووَن. سـایه بـان. جـدولی از آجـر یـا سـیمان یـا مـواد پلاستیکی و چوب که در پایین دیـوار مماس با کف اتاق کار می‌گذارند.
قرنیلشمک: شاخی شدن پوست.

قروپ: (Qrup) دسته. گروه.
قروت: (متفا)(Qurut) ← قوروت.
قروش: (متفا)(Quruş) ← قوروش.
قروق: (متفا)(Qoruq) ← قوْروق.
قرومپئت: (Qrumpet) ← قورومساق.
قره: (متفا)(Qəre) ← قارا.
قریشی: (Qərəyşi) کلاه تاتاری. کلاه پوستی.
قرینه: (Qərinə) قرن. عصر. معادل ۳۳ سال که چون سال قمری ۱۱ روز کمتر از سال شمسی است هر ۳۳ سال آغاز آنها با هم تطبیق می‌کند، لذا قرن را ۳۳ فرض کرده‌اند.
قزئت: (Qəzet) روزنامه. نشریه. یومیه.
قزئت باشی: سرخط. تیتر. **قزئتچی:** روزنامه نگار. روزنامه فروش. **قزئت چیخارماق:** روزنامه منتشر کردن. شایعه پراکندن. **قزئت خانا:** دفتر روزنامه. **قزئته ووررماق:** در جراید فاش کردن.
قزاق: (Qazaq) قومی ترک در آسیای میانه. سرباز سواره نظام روسی در دورهٔ تزار و سرباز ایرانی که تحت آموزش صاحب منصبان روسی ترتیب می‌شد. **قزاق باشی:** (متفا) گروهبان یکم.
قزغان: (متفا)(Qəzğan) ← قازان.
قزل: (متفا)(Qezel) ← قیزیل.
قزل قورت: (متفا)(Qezel qort) عنوانی که هنگام خشم و ناراحتی به کار برند. زهرمار. درد بی‌درمان. قزل قورت کردن به معنای سختی کشیدن تا حد مرگ، در فارسی پدید آمده.
قزلجه: (متفا)(Qəzelce) ← قیزیلجا.
قزمت: (Qəzəmət) ← قازامات.
قزمه: (Qəzmə) کلاه.
قزن: (متفا)(Qəzən) چنگکی از جنس فلز یا پلاستیک که مانند قلاب در حلقه قرار می‌گیرد تا دو طرف لباس را مانند دگمه به هم وصل کند. **قزن قفلی:** (متفا) ← قازان قیفیل. **قزن قورتی:** (متفا) ← قضا قورتکی. **قزنه مک:** (Qəznəmək) مدفوع کردن الاغ.
قزیل: (Qəzil) پشم بز. طنابی که از موی بز بافند. به صورت kajul به همین معنا وارد روسی شده است.
قزیل قاتما: طناب بافته از موی بُز. **قزیللمه مک:** (Qəzilləmək) با طناب محکم بستن. با زبان نرم کسی را گول زدن. سر کسی را شیره مالیدن.
قزیللی: (Qəzilli) بُز پشمالو.
قزینچه: سبد کوچک دسته‌دار.
قساق: (متفا)(Qəsaq) ← قزاق.
قسر: (متفا)(Qeser) ← قیسیر.
قسراق: (متفا)(Qesraq) ← قیسراق.
قسمت آغاجی: (گیا) درخت قسمت. **قسمتینده اولان:** (Qismətində olan) نوعی باور مردمی در آذربایجان. دختران در شب چهارشنبهٔ آخر سال، قبل از خواب نان نمکداری می‌خورند و آب نمی‌آشامند. هرکس که در خواب به آنها آب بدهد، نصیب (یا شوهر) آنها خواهد شد.
قسنجه: (متفا)(Qəsənce) ← قاشینجا.
قشخون: (متفا)(Qoşxun) ← قوشقون.
قشقرق / قشقره: (متفا) ← قیشقیریق.
قشقون: (متفا)(Qoşqun) ← قوشقون.
قشلاغ: (متفا)(Qeşlağ) ← قیشلاق.
قشلق: (متفا)(Qeşlogh) ← قیشلیق.
قشن: (متفا)(Qoşon) ← قوْشون.
قشنگ: (Qəşəng) خوشگل. زیبا. خوش نما. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است. **قشنگ بؤجک:** (جان) نوعی حشرهٔ زیبا. (Calosoma sycophanta). **قشنگجه:** خیلی زیبا. **قشنگ دوْداق:** (لب خوشگل) نوعی پرنده. (Otisundulata). **قشنگلشمک:** زیباتر شدن. **قشنگلیک:** زیبایی. **قشنگی:** گونه‌ای آهنگ رقص آذربایجانی.
قشو: (Qəşov) ← قاشوْو.
قشون: (متفا)(Quşun) ← قوْشون.
قصّاب هاواسی اوْیناتماق: شاد کردن.
قصاصچی / قصاصکار: (Qisasçı) قصاص کننده.
قصب: (Qəsəb)پارچهٔ ظریف که در قدیم از کتان می‌بافتند.
قصبه: (Qəsəbə) شهرک.
قصد: (Qəsd) انتقام. هدف. ترور.
قصدچی: تروریست. **قصدلی:** عمدی. **قصدینه دورماق:** سوء قصد کردن.
قصر: (متفا)(Qeser) ← قیسیر.
قضا: (Qəza) تقدیر. در جمهوری آذربایجان به معنای «شهرستان» کاربرد دارد. **قضا اوز وئرمک:** بدبختی روی آوردن. روی دادن حادثه. **قضا پانبیق اگیرمک:** اجل دور سر کسی چرخیدن. **قضا قورتکی:**(متفا)(Qəza qurtəki) برحسب پیشامد. بی‌اساس و بی‌پایه.
قطار: (Qatar) ترن. کاروان (شتر و غیره). نوارفشنگ. پشت سرهم. ردیف ← قاتار. **قطاس:** (متفا) ← قوتاز.
قطران: (Qatran) کتیران. زفت. مادهٔ دهنی شکل و سیاه رنگ که از برخی درختان مانند صنوبر و عرعر و ... می‌چکد. **قطران آغاجی:** (گیا) درخت سلیمان. سرو. سرو آزاد. (Cedrus libani). **قطران چامی:** (گیا) نوعی درخت که از آن قطران به دست می‌آید. (Pinus pigida). **قطران قوْپوقو / قطران کؤپؤگؤ:** (گیا)← آغاج منتاری. **قطران کیمی:** مثل قطران. سیاه رنگ. **قطرانلاتماق:** به قطران آغشتن.
قطز: (متفا) ← قوْتاز.
قطعه: (Qət'ə/Qitə) قارّه.
قطیفه چیچگی: (گیا)(Qətfə çiçəyi) همیشه بهار. آبرون. آذرگون. (Tagetes.com).
قطع نظر: سرانجام. علاوه بر آن.
قف: (Qəf) تنبل.
قفخانا: (Qəfxana) کفشکن. هال کوچک. دهلیز. چایخانه. کافه.
قفس: (Qəfəs) لانهٔ میله ای. زندان. دروغ. حیله. مکر. **قفس آردیندان:** (از پشت قفس) پنهانی. **قفسچی:** حیله گر. مکار. **قفس کیمی:** (مانند قفس) پارچه و دیگر چیزهای پراکنده. **قفسه:** زیوری که زنان از پیشانی آویزند.**قفسه آلماق / قفسه قویماق / قفسله مک:** به قفس انداختن. فریفتن. با لافزنی آزردن.
قفه: (Qəfə) قهوه خانه. چایخانه. کافه.
قفیل: (Qəfil) غفلتاً. ناآگاه. ناگهان. غیرمنتظره. **قفیل سانجی:** (Qəfil sancı) درد ناگهانی. آپاندیس.

قل: (متفا)(Qol) قول. بنده. عبد.
قلئی: (Qəley) ← قالای.
قلاب: (متفا)(Qollab) ← قوللاب.
قلاج: (متفا)(Qollac) ← قولاج.
قلاچ: (متفا)(Qollaç) جستن اسب و راه رفتن آن.
قلاچو: (متفا)(Qolaçu) ← قولاجو.
قلاچوری: (متفا) ← قاراچوْرلو.
قلاش: (متفا)(Qəlaş) ← قاللاش.
قلاوز: (متفا)(Qalvo) ← قیلاووز.
قلب آچان: (Qəlbaçan) دلگشا.
قلباق: (متفا)(Qolbaq) ← قولباق.
قلبداش: (Qəlbdaş) همدل. هم آرمان.
قلبگاه: (Qəlbqah) قفسه سینه.
قلبه: (Qəlbə) شخم.
قلبی: (Qəlbi) بلند. مرتفع.
قلبی داش: (Qəlbi daş) سنگدل.
قلبیر: (Qəlbir) غربال. آردبیز. پرویزن (قسمتی از سر). آنکه بدنش در اثر گلوله یا زخم چاقو سوراخ سوراخ شده. مفعول در لواط. **قلبیرآلتی:** آنچه بعد از غربال کردن در آن باقی می‌ماند. بچه و فرزند (پس انداخته). **قلبیر اوْستوْنه گلمک:** امتیاز یافتن. **قلبیرچی:** غربال ساز. غربال فروش. **قلبیر چیبانی:** خوره. جذام. **قلبیردن کئچمک:** آزموده شدن. **قلبیردن کئچیرتمک:** از صافی گذراندن. ریز ودرشت کردن. **قلبیر قولاق:** گوش بادبانی. **قلبیر گمیگی:** استخوان بینی. **قلبیر گوْزوْ:** پس مانده بعد از غربال کردن. سوراخهای غربال. **قلبیرلنمک:** غربال شدن. **قلبیرله سو داشیماق:** با غربال آب بردن. کار بیهوده کردن. **قلبیرله مک:** غربال کردن. بیختن.
قلبی قیریق: (Qəlbi qırıq) دل شکسته.
قلبیگ: (متفا) ← قوْل بیگی.
قلبیلشمک / قلبیلنمک: (Qəlbiləşmək) بالا رفتن. اوج گرفتن.
قلبی نازیک: (Qəlbi nazik) دل رحم.
قلبینه دگمک: (Qəlbinə dəymək) برخوردن. آزرده خاطر شدن. آزرده خاطر کردن. قلبینه توخونماق نیز گویند.
قلبینی آچماق: رازدل با کسی گفتن.
قلبینی اله آلماق: دل کسی را به دست آوردن. راضی کردن.
قلبینی اوْولاماق: دل کسی را شکار کردن. توجه کسی را جلب کردن.
قلبینی قیرماق: دل کسی را شکستن.
قلبی یارالی: (Qəlbi yaralı) دلریش.
قلبی یاریلماق: (Qəlbi yarılmaq) زهره ترک شدن. قلب کسی ترکیدن (از ترس و وحشت).
قلپاق: (متفا)(Qəlpaq) ← قالپاق.
قلپه: (Qəlpə) تکّه. قطعه. قلوه. ترکش.
قلپه لنمک: تکّه تکّه شدن.
قلپه له مک: تکّه تکّه کردن.
قلتق: (qoltoq) (متفا)← قوْلتوق.
قلج: (متفا)(Qolloc) ← قوْللوج.
قلج: (متفا)(Qelec) ← قیلینج.
قلچاق: (متفا)(Qolçaq) ← قوْلچاق.
قلچماق: (متفا) ← قوْلچوماق.
قلدر: (متفا)(Qoldor) ← قولدور.
قلسمه: (Qəlsəmə) شش. آب شش. پرّه گوشهای ماهی.
قلعه بیگی: (متفا) قالابیگی. رئیس قلعه.
قلق: (متفا)(Qolloq) ← قوللوق.
قلق: (متفا)(Qeleq) ← قیلیق.
قلقچی: (Qolloqçi) ← قوللوقچو.
قلقچی: (متفا)(Qelelqçi) ← قیلیقچی.
قلقنه: (Qolqonə) جراحتی در اعضای آدم و پای اسب و استر.
قللرآقاسی: (متفا) ← قوللر آغاسی.
قلم: (Qələm) قلم برای نوشتن. کلک. خامه. قلم حکاکی. آلت نوک تیز از فلز یا چوب برای کنده کاری. قلم مو برای نقاشی. اسگنه. قلمه (دردرختکاری). رقم. جنس. عدد. نوع. گونه. فقره. پر. شاه پر. نگارش. انشاء نویسندگی. آلت مردانه. **قلم آی:** ماه سروقد. بانوی سروقد. (ناد). **قلم ائتمک:** قلمه زدن. پیوند زدن. نوک چیزی را تیز کردن. قطعه قطعه کردن. بریدن. شکستن. استخوان بزرگ پاها یا دستهای گاو. **قلماش:** (متفا) (Qolmaş) ← قالماش. **قلم اوجو:** سرقلم. مختصر. با شتاب. **قلم اوْلماق:** شکستن. قطع شدن. قلمه شدن. **قلم ای‌شی:** قلمکاری. حفر. نقش. **قلم بارماقلی:** انگشت دراز. **قلم بؤرکو:** (درپوش قلم) غلۀ دراز. **قلمجیک:** قلم کوچک. **قلم چاغری:** ابرویی ظریف که نوکش گرد باشد. **قلمدار:** مأمور عالیرتبه یا صاحب اختیار. **قلمدر:** برگۀ خشک میوه که مانند تسبیح به نخ کرده باشند (گویش دربند). **قلمقاش:** نوعی پرندۀ زیبا به اندازۀ گنجشک. ابروی قلمی. ابروی کشیده. **قلم قولاق:** (جان) حیوانی که گوشش بریده، ظریف و زیبا باشد. **قلم قیرتان / قلم کسکی:** قلم تراش. **قلم قیسقاج:** گیرۀ آهنگری. **قلمکئش:** کاتب. حذف کننده. **قلم گوْل:** نامی برای زنان اویغور. **قلم گوْلشی:** جنگ قلمی. **قلملتمک:** پیوند زدانیدن. **قلملنمک:** پیوندشدن. **قلمله مک:** قلمه زدن. پیوند زدن. قطعه قطعه کردن. قطع کردن. بریدن. **قلملیک:** قلمه‌زار. **قلمه:** (گیا) سپیدار. تبریزی. خار. **قلمه آلماق:** به تحریردرآوردن. **قلمه قوْزان:** کنایه از آدم دراز و بلند. لفظی است که برای ترساندن بچه‌ها می‌گویند به معنای موجودی که از سوراخ سقف خواهد آمد. **قلمه قوْواق:** نوعی سپیدار. **قلمه کباب:** کباب قلمه ای. گوشت را تکه تکه در روغن حیوانی با پیاز سرخ کنند و با فلفل بخورند. **قلمه گلمز:** توصیف ناپذیر. **قلمه گیر:** چاقوی لبه دندانی برای باغبانی. **قلمه لیک:** سروستان. **قلمه وئرمک:** قلمدادکردن. **قلمی:** کلاه از پوست بخارا که دارای گلهای ظریف است. **قلمی قاتماق:** در نوشته دست بردن.
قلنبه: (متفا)(Qolonbe) ← قولونبا.
قلندر: (Qələndər) ظرف شیشۀ چهارگوش مخصوص نگهداری سرکه یا آبغوره.
قلندیس: (Qələndis) روز اول ماه.
قلنین: (Qələnnin) سهنگ کوچک.
قله زیم: (Qələzim) آب پنیر خیک.
قله شک: (Qələşək) نوعی بازی

جمعی. بازیکنان هرکدام قاپهای خود را به پهلو روی زمین می‌گذارند. بازیکن اولی پا را روی آنها گذاشته و قاپ اصلی خود یا «ساققا» را به دورتر می‌چرخاند. اگر ایستاد، از آنجا قاپهای دیگران را می‌زند. هرکدام که جیک شدند، نصیب او خواهند شد وگرنه بازی با دیگران ادامه خواهد یافت.
قلیان آلتی: (Qəlyan altı) صبحانه.
قلیان بوْغاز: گردن دراز و کشیده. **قلیان چکمک:** (قلیان کشیدن) آب دماغ را بالاکشیدن. **قلیان چکن:** (جان) سنجاقک. **قلیان سویون دگیشدیرمک:** (آب قلیان را عوض کردن) زنا کردن.
قلیب: (Qəlib) نمد.
قلیج / قلیج: (متفا)(Qelic) ← قیلینج.
قلیه: (Qəlyə) خوراکی که از لوبیا و کدو و بادمجان و غیره تهیه می‌شود.
قماج: (متفا) (Qomac) ← قوماش.
قمبر: (Qəmbər) سنگ رودخانه. سنگ سنگفرش. **قمبرلیک:** جای سنگفرش.
قمت: (گیا)(Qəmət) درخت گردوی جوان.
قمچی: (متفا)(Qəmçi) ← قامچی.
قمچیل: (متفا)(Qəmçil) خنجر. شمشیر.
قمر: (Qəmər) منطقه. میان. محاصره. زردفام (اسب).
قمران: (Qəməran) کشتزار. دفتر ثبت اطلاعات خانواده در آذربایجان قفقاز در دورهٔ تزاری. وکالتنامه.
قمرجان / قمرچین: مهوش (ناد).
قمرناز: نازنین چون ماه(ناد).
قمزه: نوعی زیور سر در زنان.
قمق: (متفا)(Qomoq) ← قاماق.
قملتی: (Qəmälti) چاقوی بزرگ. آلت برنده دسته‌دار.
قمه: (Qəmə) موش بزرگ. جنگ افزاری مانند شمشیر و از آن کوتاهتر و دارای دو لبهٔ تیز. بصورت قمه (Qame) وارد فارسی شده. ذغال خشک شده.
قمه بند: کمربندی. جادهٔ کمربندی.
قمه چی: قمه زن. خرابکار. **قمه قویروق:** (جان) گوسفند مرینوس. **قمه لشمک:** همدیگر را با قمه زدن. **قمه لک:** تنبل. **قمه لنمک:** قمه خوردن. خراب شدن.
قمه له مک: قمه زدن. خراب کردن.
قمه لی: قمه بسته. نشاندار.
قمیز: [دیو](Qəmiz) نوعی شیرترش که به جای مسکر می‌خورده‌اند. برای تهیهٔ آن، شیر مادیان را در مشک ریزند تا ترش شود. پیاله. ساغر. جام. به همین صورت در فارسی، به صورت Koymiss در انگلیسی و بصورت Kymys در روسی وارد شده است.
قمیز آلما: [دیو] سیب ترش.
قمیش: (Qəmiş) ← قامیش. اصطلاح قمیش آمدن (ناز و عشوه آمدن) از همین ریشه در فارسی پدید آمده.
قناره: چنگک. قلاب (قصابی).
قناری: (Qənari) پرندهٔ کوچک و خوش الحان. قناره نیز تلفظ بیان می‌شود. **قناری اوْتو:** (گیا) شیح الربیع. مریره. گیاهی که تخم آن را به پرندگان قفسی می‌دهند. (Akine media). **قناری چیچگی:** (گیا) نوعی گل زرد رنگ. (Tropaeolum peregrinum). **قناری یاپراغی:** عالی.
قناعت: (Qəna'ət) عقیده. نتیجه. **قناعت بخش:** قانع کننده. **قناعتچی:** قانع. صرفه جو. **قناعتینده اوْلماق:** به این فکر بودن.
قناغلیق: (متفا) ← قوْناقلیق.
قنبیل اوْتو: (گیا) ← ایت اوزومو.
قنت: (Qənət) طناب.
قنتوز: (Qəntoz) بافتنی رنگین که بر گردن گاو و گوسفند می‌اندازند.
قنداب: (Qəndab) آب قند(ناد).
قند داشی: سنگی به وزن ۳ کیلوگرم.
قنداق / قنداقه: (متفا) ← قونداق.
قندداغ: (Qənddağ) قنداب.
قندز: (متفا)(Qəndoz) ← قوندوز.
قند سیندی: مراسم نامزدی شاهسونها.
قند سیندیران / قند قیران: قندشکن.
قند سیندیرما: مراسم نامزدی.
قند نازی: (Qənd nazı) چغندر قند.

قنده / قندی: (Qəndi) شیرین. (ناد).
قندیل: (Qəndil) چراغ آویز که با روغن زیتون یا پیه روشن می‌شود. ریسه. چراغ که در جشن بیاویزند. **قندیل چوْرگی:** نانی که در مراسم یا موسم مبارک پخته شود. **قندیل چیچگی:** (گیا) ← آغ یووشان. **قندیل گنجه سی:** شب مبارک یا جشن. **قندیللشمک:** بهم تبریک گفتن جشن. **قندیللی تمنّا:** سلام بلند با اشارهٔ دست. در این حالت بازیگران دست را تا زمین رسانده و سپس به پیشانی می زنند. «یئردن تمنا» نیز گویند. **قندیللیک:** محل آویزش چراغ. لباس جشن.
قنزیل: (Qənzil) نازک.
قنشر: (Qənşər) ← قانشار.
قنغر: (جان)(Qonğor) اسبی به رنگ مایل به تیره.
قنغلا: (متفا)(Qonoğla) ← قوْنولقا.
قنف: (Qənəf) طناب.
قنق: (متفا)(Qonoq) ← قوْناق.
قنه قنه آغاجی: درخت کنکینا.
قنیر: (Qənir) مثل. شبیه. همتا. نظیر.
قنیره: (Qənirə) ← قرینه.
قنیق: (Qəniq) عزیز. محبوب.
قنیم: (Qənim) دشمن. دشمن که معمولاً پیروز است. **قنیم کسیلمک:** دشمن شدن. **قنیمه:** دشمن (ناد).
قو: (جان)(Qu) اج. در انواع قارابویون، قارادیمدیک، قیزیل دیمدیک و خیردا موجود است. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
قوبئیسین: (Qubeysin) زیاد باشد(ناپ).
قوبا: (جان)(Quba) اردک وحشی. پژمرده. زردفام.(ناد). **قوبات:** قدرت. زیبایی. خام. بی فکر. خشن. **قوباچی:** زره ساز. **قوبار:** پرده. پوشش. خاک خشک. **قوبارتلاق:** بالن. **قوبارتماق:** باد کردن. **قوبارلانماق:** ← قووارلانماق. پوشیده شدن. **قوبارماق:** پژمردن. افسردن. مغرور شدن. **قوباش:** شرکت. **قوباشما:** همیاری. **قوباشماق:** همیاری کردن. **قوباشیق:** همسایهٔ ییلاق. شریک گله. **قوباغار:** اجداد. نیاکان. **قوباق:** آواز

ناخوشایند کبک. **قوبا قاز:** (جان) غاز وحشی. **قوباقای:** رنگ پریده. زرد رخسار. **قوباقوب:** تأیید. **قوبال:** ← قوپال. خاکستر. **قوبا مارال:** (جان) آهوی دو رنگ یا خاکستری. آهوی مقدس در باور ترکان. **قوبان:** خاکستری. **قوبانماق:** شاد شدن. **قوبانیش:** شادی. **قوبان یوْلون:** سفید چهره. **قوبای:** روح. روح پلید. **قوْبا یاراق:** زره. جوشن. **قوبرناتور:** (Qubernator) فرماندار. **قوبرنیا:** [لا] (Quberniya) شهرستان. **قوبقا:** (Qubqa) دلو آب. **قوْبو:** (Qobu) درّهٔ خشک که گهگاه آب در آن جاری می‌شود. گودی که در اثر چین خوردگی یا جریان سیل و غیره به وجود آمده و آب در آن جمع می‌شود. قسمت عمیق رودخانه. **قوبوجوق:** (Qubucuq) مسخ. مترسک. **قوبودوق:** (Qubuduq) دروغگو. لافزن. **قوبور:** (Qubur) برگ خشک کاج. دروغ. **قوْبور:** (Qobur) قاب چوبی تپانچه. ترکش. تیردان. ظرفی که چیزی درمیان آن گذارند. سوراخ. رخنه. **قوْبورجوق:** قوطی کوچک. **قوبورقا:** [دیو](جان) جغد نر. **قوْبورلوق:** (Qoburluq) قاب پوستی اسلحه. تیردان. تیرکش. **قوبوز:** (Qubuz) دروغ. **قوبوزچو:** (Qubuzçu) دروغگو. لافزن. **قوبوسقو:** (Qubusqu) زیبا. **قوبول:** (Qubul) ظرف، جای اجناس، کجاوه مانندی که در آن ظروف و لوازم منزل گذارند. **قوبولای:** متغیر. **قوبولتا / قوبولتو / قوبولقات:** تغییر. **قوبولقان:** غول بیابانی. **قوبولقوج:** متغیر. **قوبولما:** تغییر. **قوبولماق:** تغییر یافتن. **قوبولمالی:** متغیر. **قوبولو:** ژنده پوش. **قوبولوش:** پدیده. **قوْبولو:** (جان)(Qobulu) نوعی مارمولک که سرش گِرد و دُمش کوتاه است. قمقمهٔ کوچک، دبّه. **قوبون:** (Qubun) اندیشه. گمان.

قوپ: (جان)(Qup) مرغ کرک، نازا، بی‌ثمر. **قوْپ:** (Qop) برجسته. مکعب. **قوْپا:** غار. مغاره. برجسته. باد کرده. علامت میان کشتزارها. چراگاه. مرتع. **قوْپا بیگی:** لافزن. بیعار. تنبل. **قوْپاپ:** برجسته. باد کرده. به صورت «حباب» وارد زبان فارسی شده است. **قوْپات:** (Qopat) همنوایی روحانی شمن با ارواح. **قوْپاتا:** (گیا) گوجه فرنگی. **قوْپاتلاماق:** تحریک کردن. **قوْپاتلیق:** سحری. ناشتایی. **قوْپاچ:** (Qopaç) اورژانس. **قوْپار:** کوچ. سفر. سرفراز. قیامت. لکّه. به صورت «غبار» وارد فارسی شده. **قوْپارا:** ژاکت. تکه. برش. قاچ. علامت میان کشتزارها. کمدین. تقلید کننده. **قوْپاراغا توتماق:** ← قوپاراقلاماق. قوپاراغا گؤتورمک نیز گویند. **قوْپاراق:** سریع. فوری. باشتاب. سیل. **قوْپاراقلاماق:** تعقیب کردن. کسی را راندن و به دنبالش افتادن. دنبال کسی افتادن و او را وادار به شتاب کردن. **قوْپاراقلانماق:** به شتاب رفتن. **قوْپاران:** ناجی. جدا کننده. مسیر یا سمتی که باران از آنجا بیاید یا ببارد. **قوْپارتان:** (جان) (Qopartan) عقاب. **قوْپارتدیرماق:** جداگردانیدن. **قوْپارتماق:** (Qopartmaq) کَندن. جدا کردن. قطع کردن. به زور و حیله گرفتن. کش رفتن. گوش بریدن. به راه انداختن. برپا کردن. **قوْپارد:** (جان) (Qopard) شتر نر یک کوهانه که از شتر نر یک کوهانه و شتر مادهٔ یک کوهانه بدنیا آید. **قوْپاردیلماق:** بوسیلهٔ دیگری کَنده شدن. برپاشدن (صدا، توفان). **قوْپارما:** (Qoparma) اشتقاق. جدایی. **قوْپارماق:** (Qoparmaq) ← قوپارتماق. **قوْپاری:** (Qoparı) بیعانه. دربست. **قوْپاریش:** انفکاک. جدایی. تحریک. **قوْپاریلما:**(Qoparılma)انشقاق.انفکاک. **قوْپاریلماق:** (Qoparılmaq) کَنده شدن. جدا شدن. به زور و حیله گرفتن. برپا شدن (صدا و توفان). **قوْپاز:** فاخر. **قوْپاش:** برجسته. باد کرده. **قوْپاق:** (Qopaq) لانهٔ مرغ. انجیر خام. غده یا توموری که بر سر روید. پیمانهٔ ۳۰ کیلوگرمی غلّه. **قوْپال:** گرز. برجسته. باد کرده. کوتاه. کلک باز. پلید. زشت. خشن. جلف. اذیت. آزار. عمومی. به صورت «کوپال» وارد زبان فارسی شده است. **قوْپالا:** برجسته. جمع شده. قبیله. **قوْپالاغین گؤتوْرمک:** (Qopalağın götürmək)باتوپ وتشر از خود راندن. **قوْپالاق:** تشر. ← قوْپاراق. انقلاب. سرسام. مغرور. متکبر. برجسته. باد کرده. خودپسند. تکه. خرد و ریز. بریده. میوهٔ خام. گرد. مدوّر. **قوْپالتماق:** (Qopaltmaq) متورم کردن. **قوْپالقا:** (Qopalqa) مغرور. متکبر. **قوْپال دگمک:** حرف بیخود زدن. **قوْپالما:** (گیا) (Qopalma) قارچ. **قوْپالماق:** باد کردن. تو خالی شدن. **قوْپالی:** (Qopalı) ابزار چوبی چیدن فندق. تخماق مناسب برای کوبیدن فلفل و گندم. فرزند نامشروع. **قوْپالیق:** (Qopalıq) زبری. زمختی. بی ادبی. سرکشی. خشونت. تلاطم. **قوْپام:** (Qopam) دسته. گروه. فرقه. **قوْپان:** (Qopan) همه. جدا شده. تکه کاغذ بریده شده. کوپن. بلیت. حاکم. چیره. خرگوش. بزرگ. قیامت. **قوْپانا:** (Qopana) کاسهٔ چوبی. **قوْپاناق:** (جان) (Qopanaq) پروانه. **قوْپانماق:** (Qopanmaq) از جای خود حرکت کردن. باد کردن. برجسته شدن. افتخار کردن. شورش کردن. **قوْپانیق:** (Qopanıq) انبوهه. پشته. **قوْپانیو:** (Qopanıv) التهاب. **قوْپای:** (Qopay) سگ شکاری. **قوْپیا:** ریشهٔ خشک درخت. **قوْپباق:** (Qopbaq) خاک علف دار که با بیل برداشته باشند. **قوْپبام:** (Qopbam) مغرور. متکبر. **قوْپبوز:** (Qopbuz) ورزش بوکس.

قوْپا: تلّ. انباشته‌ای از یک چیز. دگمه. بـه صـورت «قُبّـه» وارد فارسـی وبـه صورت Kyпa وارد روسی شده است.
قوْپیا آلتی: مجلس سلطانی. **قوْپیالامـاق:** انباشتن. **قوْپیالانماق:** انباشته شدن.
قوْپیوز: برآمده. تخس و خودخواه.
قوْپتا: (Qopta) بلوز.
قوْپتـاق: (Quptaq) ابـزار تیـز کـردن سنگ آسیاب. دایره.
قوْپتان: (Quptan) دعا. نیایش.
قوْپتورو: (Qupturu) آئین بزرگداشت.
قوْپتوق: (Qoptuq) وطن.
قوْپجا: (Qopca) اراده. کارایی. ضمیمه. گیره. نوبر. نورس. کلاه آهنی.
قوْپجاتماق: تحریک کردن.
قوْپجاق: (Qopcaq) صندوقچه.
قوْپچا: ← قزن قفلی. دگمه. به صورت «قوبچه» و کبشه» وارد عربی شده.
قوْپچالاماق:(Qopçalamaq) قفل کردن.
قوْپچالانماق: قفل شدن.
قوْپ چک: (Qop çak) گوشه.
قوْپچو: گیرنده. تحصیلدار. شیّاد.
قوْپچور: (Qopçur) ← قابجیر. صاحب. مالیات احشام.
قوْپچوق: (Qopçuq) ترس. چندش.
قوْپدو آلدی: نوعی قاپ بازی.
قوْپدور: (Qopdur) زیرزمین.
قوْپـدورما: (Qopdurma) برآمـدگی خمیر از ترشیدگی.
قوْپـدورماق: (Qopdurmaq) بـه وسـیلهٔ دیگری کندن. جداکردن.
قوْپدورو: جایگاه یا موقعیت احترام.
قوْپدون: از همه جا. شیرهٔ خشخاش.
قوْپروش: (Qopruş) غرور.
قوْپروشماق: یاری کردن در بلند کـردن و یا کَندن چیـزی. مغرور شدن.
قوْپسار: مَشک.
قوْپسـاق: سـبد یـا زنبیل لباس.
قوْپسـاماق: در آرزوی کَنـده شـدن بـودن. بـه عربده نـواختن. بـا نی ترانه خواندن.

قوپیا

قوْپقا: (Qopqa) سطل. دلو.
قوْپقار: علامت میان کشتزارها.
قوْپقای: انقلاب. قیامت. رستاخیز.
قوْپقو: انقلاب. آنکه لپهای نرمی دارد.
قـوپ قـورو: (Qup quru) خشـکِ خشـک. کـاملاً خشـک. خشـکیده. پوست و استخوان. بسیار لاغر.
قوْپقون: انقلاب. منزوی. گوشه گیر.
قوْپلا: نام قدیم پکن و ماچین. چنگال.
قوْپلاق / قوْپلان: جدا شده. کنده شده.
قوْپلو: ساطوری که لبه‌اش پریده باشد.
قوْپلوق: قبیله. **قوْپما:** گسست. جدایی.
قوْپماز: گل خشک و چسبیده به پای مرغ. جدا نشدنی. لاینفک.
قوْپمـاق: (Qopmaq) برپـا شـدن. جـدا شدن. قطع شـدن. گسستن. گسـیختن. بلند شدن. اوج گرفتن (توفان و صدا و غیره). ظهور کردن. بـه میـدان آمـدن. پیدایش یافتن. برخاستن.
قوْپماقلیق: زنده شدن پس از مرگ.
قوْپموش: (Qopmuş) جدا شده.
قوْپموق: (Qopmuq) پشکل احشام.
قوْپنا: (Qopna) پشتهٔ علف کوچک.
قوْپو: (Qopu) لخته. سهم. بسیار. وداع. کندوی زنبور. صغیر.
قوْپوج: (Qopuc) بیهوده.
قوْپور: قیامت. رستاخیز. مغرور.
قوْپورا: کوپن. کالابرگ. اسکناس.
قوْپوراق: نرم خو. دانش آموز.
قوْپورتقا / قوْپورتما: سنجاق.
قوْپورتماق: ← قوپدورماق.
قوْپورجوق: قوطی کوچک.
قوْپورقا: (Qopurqa) طبل جنگی.
قوْپورقان: همواره جدا شونده.
قوْپورقو: غلتکی که زیر اجسام سنگین گذارند و آن را بلند کنند یا بردارند.
قوْپورمـاق: از جـا کَنـدن. از جابلنـد کردن. از زمین جدا کردن.
قوْپوز: آلتی موسیقی از ذوات الوتـار و آن سازی است مرکّب از یـک قطعـه چـوب مجـوف بـر شـکل عـودی کوچـک، دارای پـنج وتـر. در قـرون وسطی در آذربایجان رواج داشته و در کتاب «دده قورقود» نام آن آمده است. به صورت قپوز وارد زبان فارسی و بـه صـورت Kopsa وارد زبانهـای اروپـای شـرقی شـده اسـت. دروغ. چاخـان.
قوْپوزلاماق: (Qopuzlamaq) ساز زدن.
قوْپوس: (Qopus) قیام. شورش.
قوْپوسقا: (گیا) کلم (سبزی).
قوْپوش: جدایی. فراق. کندگی.
قوْپوشـماق: (Qopuşmaq)بـاهم از جـا کنده شدن. روآوردن. هجوم آوردن.
قوْپوق: کنده شده. جدا شده. تکهٔ جدا شده. خروج (شورش). مزاحم. آواره.
قوْپول: (Qupul) نان کوچک که برای کودکان پزند.
قوْپول: فرزند. پَست. کَنده. حفر شـده. سـاده. گـودال. ظـرف گلـی. بچـهٔ غیرمسلمان. **قوْپولقان:** راهب.
قوْپولموش: (Qopulmuş) ← قوْپوق.
قوْپوم: (Qopum) مشت. مجموعه.
قوْپوملو: گردآمده. متمرکز.
قوْپون: برکت. فراوانی. کوپن. همگی.
قوْپوناق: (Qopunaq) مغرور.
قوْپونتو: جدا شده. منفک. انقلاب.
قوْپونماق: با پنبه پر شدن. از خود بیـزار شدن. از خود خسته شدن.
قـوت: (Qut) خوشـبختی. کـامرانی. سـعادت. مبـارکی. میمنـت. شـادی. ثواب. جان. روح. خیر. بخـت. نجـات. زیبا. تومور. غدّه. نیرو. قدرت.
قوت آی: ماه مسعود. ماه رمضان.
قوْتا: (Qota) دوک نخ ریسی. ستون.
قوتا: (Quta) پلهٔ نردبان. بخت. سعادت. برکت. بسیار. زیاد. نقطه. نشئه. خوش. به صورت «خدا» وارد فارسی شده.
قوتات: (Qutat) خوشبخت.
قوتاتماق: خوشبخت کردن.
قوتاج: (Qutac) درمان. معالجه. نجات.
قوتادقو: (Qutadqu) سعادت. کامرانی.
قوتادماق: ← قورتارماق. برکت دادن.
قوتادمیش: مسعود. برکت یافته. (ناپ).
قوتار: (Qutar) پایان. عاقبت. مقدّس.
قوتارا: (Qutara) عمده.
قوْتارا: (Qotara) آغل.
قوْتاران: (Qotaran) ساقی. سقا.

قوتارقا: ظرف حمل خرد و ریز.
قوتارقی: (Qutarqı) اورژانس.
قوتارما: کلاهی که در جلو و عقب آن دو بال دارد. موفقیت. ایفاء.
قوْتارماق: (Qotarmaq) سرو کردن غذا. خالی کردن.
قوتارماق: (Qutarmaq) ← قورتارماق.
قوْتـــاز: (جـــان) (Qotaz) غژگـــاو. یاک.(Bos grunniens). موی دم این نوع گاو که از آن منگوله بافند. منگوله. آویز. شرابه. یک جفت آویزهٔ گوشتی زیر گلوی گوسفند و بُز. رونق. بصورت «قطاس» به معنای پرچم وارد فارسی شده(ناپ). **قوْتازبیگ:** سرور نیرومند مانند غژگاو. (ناپ) **قوْتازلاشماق:** بشکل منگوله درآمدن. **قوْتازلاماق:** با منگوله تزئین کردن. **قوْتازلانماق:** با منگوله تزئین شدن. لاف

قوتاز

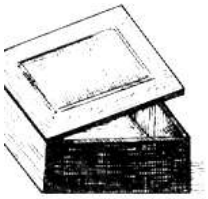
زدن. لودگی کردن. **قوْتازلیق:** مناسب برای تهیه منگوله و شرابه.
قوتاس:(Qutas) سیاه قیری.متخصص.
قوتاسیق: (Qutasıq) تخصصی.
قوتاش: (Qutaş) خوشبخت. مبارک.
قوْتاش:(Qotaş) کوتاه و بزرگ (دماغ).
قوتاشلیق: (Qutaşlıq) دستاورد. نائلیت.
قوتـاق: (Qutaq) کوتـاه. خوشـبخت. مبارک. مسعود. خودستا. خودپسند. سخت. فضیلت.
قوْتـاق: (Qotaq) آلـت نرینـه. بیضـه. جسور. نترس.
قوتاقلی: (Qutaqlı) عریض. شکمدار.
قوتال: (Qutal) کفش. آسوده. راحت. تکه هیزم کوتاه. خوشبخت شو (ناد).
قوتالاماق: (Qutalamaq) هل دادن.
قوتالان / قوتالدی: (Qutalan) متبرّک. سعادتمند. (ناپ).
قوتالقا: (Qutalqa) رهایی. نجات.
قوتالمـــاق: (Qutalmaq) خوشـــبخت شدن. نیرو یافتن.
قوْتالماق: (Qotalmaq) آراسته شدن.
قوتالمیش: متبرّک. سعادتمند. (ناپ).
قوْتالی: (Qotalı) سبد کوچک.
قوتالی: (Qutalı) تخماق کوچک برای هم زدن غذا.
قوتام: (Qutam) مجموعه. انبوه. مشت.
قوتامیق: (Qutamıq) خوشبختی.
قوتان: (جـان)(Qutan) پلیکـان. آغـل. محوطه‌ای که برای خوابگاه گوسفند سـازند. هالـهٔ مـاه. نیرومنـد. دعـا. خوشبخت. خیرخواه. خوش شانس.
قوتاناب: (Qutanab) هالهٔ ماه.
قوتان دیمدیک: (گیـا)(Qutan dimdik) نوعی گیاه یکساله با ساقهٔ نازک.
قوتانلاماق: هاله کردن ماه.
قوتانلیق: (Qutanlıq) سعادت.
قوتانمـاق: خوشـبخت شـدن. کـامروا

قوتان

شدن. نیرو یافتن. آرایش شدن.
قوتاوا: (Qutava) خشن. نرم.
قوتـای: (Qutay) ابریشـم. خوشـبخت. دعای خیر. مقدّس. (ناپ). **قوتایلاماق:** دعای خیر کردن. **قوتایلی:** خوشـبخت.
قوتایلیق: خوشبختی.
قوت بولموش:متبرّک. سعادتمند (ناپ).
قوتپان: (Qutpan) ماهر در دامداری.
قوتتاب: (Quttab) ← گیرس.
قوتتاق: (Quttaq) بیضه. خایه.
قـوت تکـین: (Qut təkin) شـاهزادهٔ سعادتمند. (ناپ).
قوتجا: (Qutca) برادر.
قوتچا: (جان)(Qutça) توله سگ.
قوتچولوق: (Qutçuluq) خوشبختی.
قوْتداق: (Qotdaq) بیضه. خصیه.
قوتدان دوْشمک: از توان افتادن.
قوترا: (Qutra) نجات. رهایی.
قوتسـاق: (Qutsaq) عبادتگـاه. خـوش اخلاق. عزیز. **قوتسال:** مقدس. **قوتسـال مانتار:** (قارچ مقـدس) پسـیلوبینه (مـادهٔ مخـدر). **قوتسـاما:** تقـدیس. **قوتسـاماق:** تقدیس کردن. **قوتسان:** مقدس.
قوتسانای: نیک بین. پاکدل.
قوتساندی: تقدّس یافته. متبرک. (ناپ).
قوتسانماق: تقدیس شدن.
قوتسـوز: (Qutsuz) نامبـارک. بـدیمن. بدقدم. تیره بخت. به صورت «قُتسُز» به همین معنا وارد فارسی شده است.
قوتسوق: (Qutsuq) عبادتگاه. مقدس.
قوْتقا: (جان)(Qotqa) گاومیش.
قوتقا: (Qutqa) خدای آفریدگار هستی.
قوتقارو: (Qutqaru) فرمان. دستور.
قوْت قافا: (Qot qafa) کله پوک.
قوتقای: (Qutqay) پارچ.
قوتقو: [دیو](Qutqu) کلیـه (از اعضـای بدن). متواضع.
قوتقوتو: (Qutqutu) بهانه گیـر. زرزرو. مشکل پسند.
قوتقورت: (گیا)(Qutqurt) هویج.
قوتقورماق: سعادت دادن. پروراندن.
قوتقول: (Qutqul) متواضع.
قوت قوْووق: (Qut qovuq) مال و منال.
قوت گوْن: (Qut gün) روز مسعود(ناد).
قوتلا: (Qutla) پیمانهٔ غلات با گنجایش ۱۲ اوققـا. ← اوققـا. انـدازه‌ای بـرای تخته‌ای با طول ۳ تا ۴ متـر و ضـخامت ۱۵ تا ۲۰ سانتیمتر. اسب خاکستری.
قوتلاریم:(Qutlarım) بارک الله. آفرین.
قوتلاش / قوتلاق: (Qutlaş) تبریک.
قوتلاما: (Qutlama) تبریک. تحلیف.
قوتلاماق: تبریک گفتن. آماده کردن.
قوتلامیش: (Qutlamış) متبرّک.
قوْتلان: (Qotlan) فرین کوچک.
قوتلانماق: تبریک گفته شدن.
قوتلانیش: (Qutlanış) تبریک.
قوتلای: (Qutlay) خاکستری (اسـب). خوشبخت. سعادتمند. (ناد).
قوتلـو: (Qutlu) مبـارک. خـوش یمـن.

شگوندار. قماش ابریشمی شطرنجی با طـرح قرمـز خـط دار. **قوتلوجـا:** خوشبخت. (ناپ). **قوتلوق:** خوشبختی. تبریک. مژده. (ناپ). **قوتلـوق اوْغـول:** فرزند سعادتمند (ناپ). **قوتلـوق تکـین:** شـاهزاده یـا غـلام سـعادتمند. **قوتلـوق جمـال:** دارای صـورت نورانی(نـاد). **قوتلـوق دوْغـدو:** نجیـب زاده(نـاپ). **قوتلوق گلسین:** خوش باد. **قوتلـو گـوْن:** جمعه. **قوتلون:** ظفر. پیروزی.

قوتو

قوّتلی: (Quvvətli) نیرومند.
قوتماج: (Qutmac) ← قاووتماج.
قوْتمـاق: (جـان)(Qotmaq) کـرّه شـتر. تنومند. تکهٔ هیزم.
قوتماق: (Qutmaq) توقف کردن. تمـام شدن توان.
قوتمان: (Qutman) پشتهٔ علف، کاه که بـه صـورت مخروطـی رویهـم انباشـته شود. صندلی. معتمد. اشراف. متبرک.
قوْتمان توْیوق: (جان)(Qotman toyuq) کبک.
قوتمانلاماق: (Qutmanlamaq) علـف یـا کاه را بر هم انباشتن.
قوتمو: (Qutmu) لباس عروس.
قوتناق دیش: (Qutnaq diş) دندان آسیا.
قوْتنـاق: (جـان)(Qotnaq) کـرّه قـاطر. رویهٔ زخم.
قوتناماق: (Qutnamaq) بازی کردن.
قوتنو: (Qutnu) نوعی قماش ابریشمی.
قوتو: (Qutu) ظـرف مجـوف و در دار که در آن چیز نهند. جعبهٔ کوچـک از مقوا یا فلز. در ترکی قدیم به دسـته‌ای از مردم گفته می‌شد که در یک چهـار چوب قرار می‌گرفتند. آلت مـادینگی. بـه شـکل قـوطی وارد زبـان فارسـی و عربی شده است.

قوتو ایچی: (Qutu içi) شیرینی قنادی.
قوتوب: (Qutub) مقدّس.
قوتـــو باغلامـــاق: (Qutu bağlamaq) (قوطی بستن) جعبهٔ شیرینی بستن.
قوتوتماق: (Qututmaq) برکت دادن.
قوتوجوق: (Qutucuq) قوطی کوچک. کارتریج. غوزه. میوه‌های خشـکی کـه از چندکاسـبرگ بشـکل قـوطی و دانه‌های فراوان تشکیل شود (مثل زنبق و کتان).
قوتوچا: (Qutuça) صندوقچه.
قوتوچو: قوطی ساز. قوطی فروش.
قوتـــور: (Qutur) مبـارک. **قوتورمـــا:** کلاهی با دنباله هایی در جلو و عقب.
قوْتور: (Qotur) گر. جرب. گال. کج. آبله رو. خسیس. ساقه ای که ذرتش را گرفتـه باشـند. ارابـهٔ تـک اسـبی مسافربری. **قوْتورا:** پوششی که چوپانان روی چادر اندازند تا آب بـاران در آن نفوذ نکند. **قوْتور بوْتـور:** پسـت و بلنـد. ناصاف. **قوْتور سـوْم:** سـکهٔ ۵ کـوپکی. **قوْتورقان:** مبـتلا بـه گـر. جـرب. گـال. **قوْتور قورباغا:** زشت چهـره. زشـت رو. **قوْتورلاشـماق:** جـرب گـرفتن. گـال گـرفتن. **قوْتورلـوق:** بیمـاری گـری. جرب. گال. گری. نـوعی کنـهٔ قرمـز. (Acarus siro). **قوْتورماج:** پیشـبند زنـان در مزرعه. نان دیگ پز. **قوْتورماق:** بـی مصرف. بیکار. به صورت «قترماق» بـه همین معنا وارد فارسی شده است.
قوتوز: (جـان)(Qutuz) گـاونر وحشـی. بی مو. کچل.
قوْتوز: (Qotuz) مغرور.
قوتوسو آچیق: دختر غیر باکره.
قوْتوش: (Qotuş) پستان گاو.
قوتوش: (Qutuş) فینال. پایان. پذیرایی.

قوجا

قوتوغو: (Qutuğu) ساده. معمولی.
قوتوق: (Qutuq) آرایش. لایهٔ آرایـش. مقدّس. آسمانی.
قوتو قاپاغی: نوعی پیمانهٔ غلّه.
قوتو قاپاق: قاب. چارچوب.
قوتـوق تاوقـا: (Qutuq tavqa) مرقـد مقدس. حرم مطهر.
قوتوقتو: (Qutuqtu) مرد خوشبخت.
قوتوقلاماق: قالب کردن. جای دادن.
قوْتوقلو تیکـان: (گیـا)(Qotuqlu tikan) لوقاقنثا. (Cirsium tuberosum)
قوتـو قوروماق: مبهـوت مانـدن. بسـیار ترسیدن. زهره ترک شدن.
قوتو کؤینگی: پیراهن جعبه ای.
قوتول: (Qutul) کفش.
قوتولاماق: پر کردن در قوطی.
قوتولقو: (Qutulqu) رهایی. نجات.
قوتولـوق: (Qutuluq) رهـایی. نجـات. حق کاسه. کمیسیون.
قوتوم: (Qutum) نیت. خواسته.
قوتوملو: (Qutumlu) حاصلخیز.
قوتـون: (Qutun) بسـیار. خوشـبخت. مقدس. خشک.
قوْتون: [مغ](Qotun) گلهٔ گوسفند.
قوتونا: (Qutuna) ماندهٔ محصـول ذرت در مزرعه. سبوس.
قوتونگ: (Qutung) جمع و انبوه گشته.
قوتونموش: مبارک. (ناپ).
قوت یوْکسلتمه: (Quvvət yüksəltmə) به توان رسانی (در ریاضی).
قوْج: (Qoc) کلیه(از اعضای بدن).
قوْجـا: (Qoca) پیـر. بـزرگ. خواجـه. شـوهر. زوج. مـرد. فرتـوت. کهنـه. قدیمی. به صورت «خوجه» و «خواجه» وارد فارسی و عربی و بصورت «قوجه» وارد لهجهٔ الجزایری زبـان عربـی و بـه صورت Ходча وارد روسی شده.
قوجا: (Quca) انبار. چارداق. دپو.
قوْجا آغیز بالیغی: (جان) ماش ماهی.
قوْجا آغیزلی: دهان گشاد.
قوْجا آنا: (Qoca ana) مادربزرگ.
قوْجا آو: شکاری که همراه گله باشد.
قوْجا انگرک: (جان) گرزه مار.
قوْجـا اوْراق: (Qoca oraq) داسـی کـه

برای بریدن یونجه و چاییر استفاده شود. داسی که بیشتر مردان بکار برند.
قوْجا اوْغلان: (جان)(Qoca oğlan) خرس. باد شدید.
قوْجا اوْغلو: (Qoca oğlu) پیرزاده.
قوْجا اوْغماغی: غذایی مرکب از تکه‌های نان همراه با پنیر و تره.
قوْجا بابا: (Qoca baba) پیربابا. پدر بزرگ. عموی بزرگ.
قوْجا باش: (گیا/جان)(Qoca baş) تره. کلم. ترب. محافظ. سهره (پرنده). کله گنده. رئیس.
قوْجا باش بوغدا: (گیا) نوعی گندم سفت با آرد تیره رنگ.
قوْجا باشی: (Qoca başı) نوعی پرنده به درازی ۱۸ سانتیمتر با پشتی قهوه‌ای رنگ و شکمی پنبه‌ای. (Cocothroustes) نوعی گیاه خارمانند که چیزهایی مانند قاصدک دارد. ریش سفید. بزرگ ده. کدخدا.
قوْجابایرام: عید نوروز←ایل بایرامی.
قوْجا ببک: (Qoca bəbək) کسی که حرکات مناسب سن خود ندارد و مثل کودکان رفتار می‌نماید.
قوْجا بوْغازلی: (Qoca boğazlı) شکمو.
قوْجا بوغدای: (گیا)(Qoca buğda) نوعی گندم زرد و درشت ونرم.
قوْجا بوْغما: (Qoca boğma) نوعی غذا که معمولاً از برنج، نخود و گوشت تهیّه شود (گویش قشقایی).
قوْجا بولاماج: (Qoca bulamac) شیرینی که از ریختن شربت روی تکه های پختهٔ خمیر درست کنند.
قوْجا بیچاق: چاقوی مخصوص دباغی.
قوْجا بیللا: پیرترین زن خانواده.
قوْجا تپن: (گیا)(Qoca təpən) نوعی گلابی آبدار،کوچک با پوست نازک.
قوْجاجیق: جاهایی در جلو یا پشت پالان حمالی که طناب را به آن ببندند.
قوْجا چاققال: (شغال پیر) دوران دیده.
قوْجاچی: (Qocaçı) زن شوهر دوست.
قوْجا خالا: (Qoca xala) خالهٔ بزرگ.
قوْجادار: (Qocadar) خادم. مباشر.
قوْجاداش:(Qocadaş) رفیق.هم خواجه. دو برده که یک سرور داشته باشند.
قوْجا دده: (Qoca dədə) پیربابا.
قوْجا دره: (Qoca dərə) سبد کوچک.
قوْجا دؤلوْ: (Qoca dölü) بچهٔ نحیف.
قوْجا رئیس: ناخدا دوم کشتی.
قوْجاراق: (Qocaraq) پیرانه.
قوْجارماق: پیرشدن. فرتوت شدن.
قوْجاساق: دختری که پیرمرد بجوید.
قوْجاسان: (Qocasan) پیرانه. کسی که پیر به نظر آید. درختی که بزرگ نشود. گیاه سالخورده. محصولی که قد کشیده ولی خوشه نکرده.
قوْجاسیز: (Qocasız) بدون شوهر.
قوجاش: (Qucaş) صفحه. جلد.
قوجاشلاماق: (Qucaşlamaq) صحافی کردن. همدیگر را در آغوش گرفتن.
قوْجاشماق: (Qocaşmaq) پیر شدن. کلفت شدن. بالغ شدن. بزرگ شدن.
قوجاشماق: همدیگر را بغل کردن.
قوْجا عرب: نوعی بازی یک نفره.
قوجاغا: (Qucağa) قانون. سنتور. رباب.
قوجاغی گئن: دارای محدودهٔ وسیع.
قوْجا فندی: (Qoca fəndi) پیرانه.
قوجاق: [دیو](Qucaq) آغوش. بغل. بر. به انداز یک بغل.
قوجاق آچماق: آغوش گشودن.
قوْجا قاری: (Qoca qarı) پیرزن. سرمای اواخر زمستان. گوشتالود.
قوْجا قافا: (Qoca qafa) کله گنده. ابله.
قوْجا قایغی: (Qoca qayığı) تابوت.
قوجاقدا اوْتوروب ساققال یوْلان: ناشکر.
قوجاق دوْلوسو: (Qucaq dolusu) یک بغل پر از چیزی.
قوجاقسیز: (Qucaqsız) بیجا. بی محل.
قوجاق قوجاغا: هم آغوش.
قوجاق قوشو: (Qucaq quşu) مرغ بغلی. بچه ای که چون از آغوش بر زمین بگذارند گریه کند.
قوجاقلاشماق: (Qucaqlaşmaq) همدیگر را بغل کردن. همدیگر را در آغوش کشیدن. به هم پیوستن.
قوجاقلاماق: بغل کردن. پناه دادن.
قوجاقلانماق: بغل یا احاطه شدن.
قوجا قوجا: (Quca quca) در بغل هم.
قوْجا قوْجا:(Qoca qoca) بزرگ بزرگ.
قوْجا قودای:خدای متعال.
قوْجا قوش: (جان)(Qoca quş) عقاب.
قوْجا قوشلوق: نزدیک ظهر.
قوْجا قوْیون: (جان)(Qoca qoyun) گوسفندی که شش سال را تمام کرده باشد. گوسفند نازا.
قوْجا قیز: (Qoca qız) پیردختر. پیرزن.
قوْجا گلین: (Qoca gəlin) مادر شوهر.
قوْجا گؤرسوْن: (Qoca görsün) خودنما. کسی که دوست دارد صاحبکارش کار کردن او را ببیند.
قوْجا گؤرمز: (Qoca görməz) فرین کوچک خانگی.
قوْجا گؤز: (جان)(Qoca göz) نوعی ماهی شبیه به مرجان. ماهی استاوریت. چاخلق (نوعی پرنده).
قوْجا گؤزلوْ: چشم گنده.
قوْجا گؤل: (Qoca göl) دریا.
قوْجا گؤلمز: (Qoca gölməz) غذای بی نمک. نان روغنی خشخاش زده.
قوْجا گوه لک: (Qoca gəvələk) شخص بی دندان.
قوْجالاشماق:(Qocalaşmaq) پیرتر شدن.
قوْجالاق: (جان)(Qocalaq) نوعی پرندهٔ گوشتخوار که درمناطق گرم زندگی می کند. (Milvus arabicus) چرکین.
قوْجالتماق: (Qocaltmaq) پیرکردن.
قوْجالماق: (Qocalmaq) پیرشدن.
قوْجا لؤهلو: (Qoca löhlü) پریشان.
قوْجالی: (Qocalı) شوهردار.
قوْجالیق: (Qocalıq) پیری. کهولت. کهنگی. قدمت. شاش.
قوْجالیقچی: خانواده دوست.
قوجام: [دیو](Qucam) دسته. بغل (اندازهٔ آغوش).
قوْجام: (Qocam) مرادم. پیرم. (ناپ).
قوْجاما: (Qocama) پیری. فرتوتی.
قوجاما: (Qucama) در آغوش گیری.
قوْجاماق: (Qocamaq) پیر شدن.
قوجاماق: در آغوش گرفتن.
قوْجامان: (Qocaman) بزرگ. سترگ. کهنسال. پیردیر. والا. عالی. زبردست.
قوْجان: (Qocan) اجاق. بارانی (لباس).
قوجان: (Qucan) درآغوش گیرنده.
قوْجانا: (Qocana) زانو.
قوجاناق: (Qucanaq) فشرده و نزدیک

به هم. گیاهی است بوته‌ای که در دامنهٔ کوهها و دشتها می‌روید و دارای ساقه‌های کوچک و مرکب است.
قوْجانلاماق: رفتار بی ادبانه کردن.
قوجانماق: در آغوش کشیده شدن. بغل شدن. زور زدن. تقلّا کردن.
قوْجا ننه: مادربزرگ. پیرزن.
قوْجاننه قورشاغی: (Qocanənə qurşağı) رنگین کمان.
قوْجا وئردی: پیرداده. (ناپ).
قوْجا یئرچی: میدان بزرگ.
قوْجا یئمیشی: (گیا)(Qoca yemişi) ثمر قطلب. توت قطلب. ← آیی اوزومو. (Arbutus unedo)
قوْجایین: (Qocayın) حکمران. سرور. رئیس خانواده. به صورت «خوزئیین» وارد زبان روسی شده است.
قوجدورماق: در آغوش گرفتن.
قوجغار: (Qucğar) ← قوْچقار.
قوجقا: (Qucqa) غبغب.
قوجقون: (گیا)(Qucqun) پیاز.
قوجقوندو: (گیا)(Qucqundu) پیاز.
قوجماق: (Qucmaq) خم کردن. زانوان را در بغل گرفتن ← قوجاقلاماق.
قوْجو: (جان)(Qocu) بچه خوک کوچک.
قوْجوت: (Qocut) ضرورت. اجبار.
قوجو: (Qucu) محیط. احاطه. سنگدان. چینه دان. آغوش.
قوجوخماق: ← قوجاقلاشماق.
قوْجور: (Qocur) دلاور.
قوجور: (Qucur) چهچههٔ پرندگان. کیفیت. حال. نیرو. عجیب. غریب. کنج. گوشه. شاخه. جوجه تیغی. قیّم. شوره زار. نمک زار. زمینهای شور. حظ. کوتاه قد.
قوجورلاماق: چهچه زدن مداوم.
قوجورلو: دلاور. جسور. نیرومند.
قوجورلوق: (Qucurluq) شگفتی.
قوجوش:(Qucuş)غوزهٔ پنبه.همآغوشی.
قوجوش قوجوش: بهم پیچیده.
قوجوشماق: ← قوجاقلاشماق.
قوْجوق: (Qocuq) نیمتنه.
قوجوق: (Qucuq) خمیده. گرد و کروی شکل. آدم کوتاه قد. منطق. شعور. حوصله.
قوجو قوجو: بغل بغل گفتن به بچه.
قوجول: (Qucul)گیاه سرخمیده و پژمرده شده. چمنی که خشک شده و یا حیوانات سر آن را خورده باشند.
قوجولداماق: ورّاجی کردن.
قوجوللو: (Qucullu) فضلهٔ مرغ.
قوجولماق: ← قوجاقلانماق.
قوجوم: (Qucum) اندازهٔ دورچیزی. اندازهٔ پیرامون. محیط چیزی. دانهٔ جدا شدهٔ انگور.
قوجوماق: در آغوش گرفتن.
قوجوملاماق: (Qucumlamaq) دانهٔ انگور را دانه دانه کندن و خوردن.
قوجونق: (Qucunq) نزاع. درگیری.
قوجونقاج: (Qucunqac) زودرنج.
قوجونماق: بغل کردن. پذیرفتن.
قوْچ: (Qoç) ماه مارس. حمل. گوسفند بالغ و شاخ دار. گوسفند نر سه ساله. خوک وحشی. حشره‌ای مورچه خوار که زمین را به صورت مارپیچ می‌کَند و خود در ته آن انتظار می‌کشد و به محض افتادن مورچه در چاله، آن را

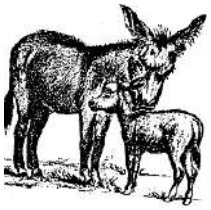
قوچ

می‌خورد. دو شاخک بزرگ دارد. اؤکوز مالالا و یئر بولبولو نیز گویند. دلاور.جوانمرد.به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
قوچ: (Quç) پناهگاه سنگی چوپانها.
قوْچ آشیغی: (Qoç aşığı) قاپ بزرگ.
قوْچ آغیز: (Qoç ağız) غذایی از شیر گوسفند تازه زاییده و کشک تر.
قوْچ آلان: (Qoç alan) سگی که قوچ را از دست گرگ برهاند. چابک و زرنگ.
قوْچا: (جان)(Qoça) برّهٔ نر شیر خواره. زگیل.
قوْچاجاق: (جان)(Qoçacaq) برّه.
قوْچاچ: (Qoçaç) حَمَل. ماه فروردین. گلابی. ارابه ران.
قوْچاخان / قوْچاغان: (Qoçaxan) جشن بهاری ترکان باستان. خدای برکت در باور ترکان.
قوْچا دوران: (جان)(Qoça duran) گوسفند مادهٔ دو ساله.
قوْچار: (جان)(Qoçar) مارمولک سیاه.
قوْچارا: (Qoçara) انبار غلّه که از شاخه های بریده سازند.
قوْچاساق: (جان)(Qoçasaq) گوسفندی که میش بخواهد.
قوْچاش: (Qoçaş) رهبر. پیشرو. کسی که در جنگها ارّابه‌ها را می‌راند. زشت.
قوْچاشدیرماق: (Qoçaşdırmaq) به جوش آوردن جنگاوران.
قوْچاشماق: (Qoçaşmaq) مسابقه دادن قوچها. رقابت کردن.
قوْچاق: (Qoçaq) قهرمان. نیرومند. بی‌باک. شعر حماسی. یکی از فنون کشتی. به صورت قپچاق وارد فارسی شده است. سبد بزرگ دسته‌دار.
قوْچاقلاما: حماسه. دوبیتی هایی که در وصف جنگ و مبارزه سروده می‌شود.
قوْچاقلاماق: (Qoçaqlamaq) شعرحماسی سرودن. دلاوری کردن.
قوْچاقلیق: (Qoçaqlıq) قهرمانی.
قوچال: (Quçal) تسمه یا چوبی که دوک را به چرخ نخریسی محکم کند.
قوْچالا: (Qoçala) باقیماندهٔ گیاه پس از گرفتن باقلا.
قوْچالاق: (Qoçalaq) قهرمان. دلاور.
قوْچان: (Qoçan) استوانه. ستون. تیرک. محکم. مقاوم. قهرمان. نیرومند. باقیماندهٔ گیاهانی مانند کلم که در زمین باقی بماند. باقیماندهٔ دفتر پس از کندن ورقهای آن. چوب بلند با نوک قلابی. نشانه یا سندی که تعداد احشام را هنگام شمارش مشخص سازد. پیر.
قوْچاو: (Qoçav) قهرمان. نیرومند(ناپ)
قوْچ اوْغلان: (Qoç oğlan) دلاورمرد. نترس. چالاک.
قوْچ اوْلدو: (Qoç oldu)(قوچ شد) اشارهٔ ترکمنها به بچه ای که ختنه شده.
قوْچ اولدوزو: دورترین ستاره.
قوْچ اؤنونه گلمک: (Qoç önünə

gəlmək) حامله شدن گوسفند.
قوْچای: قهرمان. نیرومند.(ناپ).
قوْچ ایگیت: (Qoç iyit) دلاورمرد.
قـوْچ بـاز: (Qoç baz) دوستدار قـوچ. کسی که قوچ را برای به هم انداختن بـا قـوچ دیگـر پـرورش مـی‌دهـد. گوسفندی که به دفعات مکرّر با قـوچ جفتگیری کند؛ ولی آبستن نشود.
قوْچ باشـی: (Qoç başı) سر قـوچ. سر ستون یا تیری که در قدیم برای بستن در قلعه به کار می‌رفت. تیرک بلند که سر آن مانند سر قوچ بوده و در قدیم برای سوراخ کردن دیوار دژها بکار می رفت.
قوْچ بـورون: (Qoç burun) آنکه بینی کشیده و قلمی همانند بینی قوچ دارد.
قـوْچ بوینـوزو: (Qoç buynuzu) شاخ قـوچ. چنگـالی محکـم بـرای چپانـدن پارچه در قنداق تـوپ. جا رختی دو شاخه. نام گیاهی. نقشی در نمد به شکل شاخ قوچ.
قوْچچاق: (Qoççaq) ← قوْچاق.
قـوْچعلی: (Qoç'əli) دلاور مرد. نامی بـرای مـردان کـه نمـادی از آمیـزش «قوچ» به عنوان نماد قدرت و باروری در میان ترکان و «علی» (ع) بـه عنـوان نماد تشیع در فرهنگ مردم آذربایجان می باشد. نوعی رقص آذربایجانی. این رقص به «قوچو(باج سبیل گیـر) علـی» می‌پردازد. صفت مشخصهٔ ایـن رقـص کمیـک بـودن آن اسـت و مربـوط بـه نحوهٔ زندگی انگل مانند «قوچـو»هـای باکو قبل از انقلاب ۱۹۱۷ میباشد. ایـن رقص تداعی کننده افـرادی اسـت کـه دست به جنایت زده، بی‌مهابا دست بـه قتل می‌زننـد و زنـدگی بـی‌احسـاس و بی‌فایده‌ای دارند.
قوْچقا: (جان)(Qoçqa) قوچ.
قوْچ قـاتی: (Qoç qatı) یکـی از آداب عشـایر قـره‌داغ. پسـری را سـوار قـوچ می کنند تا میشها برّه‌های نر بزایند. این مراسم در روزهای یکشنبه و پنج شـنبه برگزار می‌شود. آینه‌ای را مقابـل قـوچ گیرند و بین مردم شیرینی پخش کنند.
قوْچ قاتیمی: مخلـوط کـردن قوچهـا بـا گلهٔ گوسفندها برای گشنی کردن.
قوْچ قاچماق: بچـه دار شـدن از مـردی دیگر برای زنی که خود شوهر دارد.
قوْچ قاچیمی: (Qoç qaçımı) جفتگیری گوسفند با قوچ. برّه ای کـه خـارج از موعـد مقـرر و پـیش از زمـان مخلـوط کردن قوچها با گوسفندان بدنیا بیاید.
قوْچقـــار: (Qoçqar) گوســفند پــروار گشنی. قوچ. دلاور. قـوچی کـه بـرای مبارزه پرورده باشـند. حماسـه آفـرین. ماه فروردین در تقویم آلتایی.
قوْچقارلیق: حماسه آفرینی.
قوْچقارماق: حماسه آفریدن.
قوْچقارمیش: حماسه آفرین.
قوچقاش: (جان)(Quçqaş) بچهٔ پرنده.
قوْچ قوزو: (گیا) ← دونبالان.
قوچ قولاق: (Quç qulaq) خم کوچک با دو دسته.
قوْچقون: (Qoçqun) مغرور.
قوچقوندو:[دیو](گیا)(Quçqundu) پیاز.
قـوْچ گؤلـوْ: (گیـا)(Qoç gülü) لالـهٔ آتشی. لالهٔ آتشین. نـوعی گُـل شـقایق کـه بـا آن قوچهـای گلـه را رنـگ می کردند.
قوْچ گؤنؤ: (Qoç günü) پـانزدهم آبـان. روز آمیختـن قوچهـا بـا گوسـفندان. آئینی که در آذربایجان برای تشـکر از زحمات چوپانها برگزار شده و در این روز به شاخ قوچها سیب و به گردنشان شال بسته و بـه چوپانهـا نیـز خلعـت و شیرینی می دهند.
قوْچلانمـاق: ← قوچولانمـاق. نتـرس شدن.
قوْچلوق:(Qoçluq)دلاوری.جوانمردی. چـالاکی. برّه‌ای کـه در آینـده قـوچ خواهد شد. برّهٔ نری که به عنوان قـوچ گله انتخاب شود. برّهٔ قوچی.
قوْچمار: (جان)(Qoçmar) مارمولک.
قوْچو: (Qoçu) یکّه بزن. داش مشـدی. لوطی. دلاور. فایتون. کالسکه. باجگیر.
قوْچوان: (Qoçvan) ماه فروردین.
قوْچو باز: یکه بزن. داش مشدی.
قوْچـو باشـی: (Qoçu başı) ارّابـه ران. سرکردهٔ قهرمانان.
قوْچور: (Qoçur) بدقول. جسور. نترس.
قوْچورا: (Qoçura) باظرفیت.
قوْچورتماق: منفجر کردن.
قوْچورماق: (Qoçurmaq) بلند شدن. بـه شور آمدن.
قوْچوق: (Qoçuq) مَفصل. محور.
قوچوق: (Quçuq) توله سگ.. نهال.
قوْچولانماق: شاخ و شانه کشیدن.
قوْچولوق: یکه بزنی. لات بازی.
قوْچوم: (Qoçum) دلاور.
قوْچون: خانم. بانو. برج سرطان.
قوْچونا: (Qoçuna) خوکدانی.
قوچوناش: (Quçunaş) کهانت.
قوچونماق: دست و پا زدن.
قوچویاق: (جان)(Quçuyaq) گنجشک.
قوْچ یومورتاسی: بیضه. خصیه.
قوْخار:(Qoxar) مُردار. گوجـه فرنگـی. تنبل.
قوْخـار آغـاج: (گیـا) (Qoxar ağac) درخـــت عرعـــر. (Altissima.sim, Ailanthus glandulosa).
قوْخار اوْت: (گیا) (Qoxar ot) کرفس.
قوْخار ایبیک: (جان) هد هد.
قوْخارجا: (جان) (Qoxarca) حیوانی بـا بوی بد.(قارا کوزن).
قوْخارجیق: (جان) سنجاب.
قوْخارلیق: منی. ترشح مردانه.
قوْخارما: (جان) ← قارا باتداق.
قوْخارماق: گندیدن. مغرور شدن.
قوْخازلانماق: خیرگی یا لجاجت کردن.
قوْخاغـان: (Qoxağan) بـدبو و مـتعفّن. نوعی بادام کوهی تلخ.
قوْخاق: بدبو. متعفن. هیدروکربن.
قوْخال: (Qoxal) استخوان سر زانو.
قوْخان: استخر نگهداری ماهی.
قوْختا: (Qoxta) با سلیقه.
قوْختای: (Qoxtay) طعم. مزه.
قوْخدورماق: (Qoxdurmaq) گنداندن.
قوْخسو: بو. رایحه. گند. تعفن.
قوْخشاماق: خراب شدن. گندیدن.
قوْخلا: (Qoxla) بویایی.
قوْخلان: (جان) (Qoxlan) ماهی کفال.
قوْخلانقوْز: (جان) حلزون.
قوْخلوق: پردهٔ نازک در رحم حیوان.
قوْخلوم: (Qoxlum) ادوکلن.

قوْخو: (Qoxu) بو. رایحه. گند. تعفن.
قوْخو آغاج: (گیا) درخت عود.
قوْخوتماق: گنداندن. گند زدن.
قوْخور: (Qoxur) مرطوب. نم.
قوْخورداق: غدّه. تومور. متعفن. قلیان.
قوْخورداماق: روبه کمال بودن محصول.
قوْخوش: (Qoxuş) بو دهی.
قوْخوشما: (Qoxuşma) تعفن.
قوْخوشماق: (Qoxuşmaq) بو دادن.
قوْخوشوق: گندیده. متعفن. بودار.
قوْخوق: گندیده. متعفن. بودار.
قوْخو قابی: (Qoxu qabı) بویدان.
قوْخولا: (Qoxula) ادویه. چاشنی.
قوْخولاتماق: (Qoxulatmaq) فقط بوی چیزی را به کسی دادن.
قوْخولاشماق: عاشق هم شدن.
قوْخولاما: بویایی. استشمام.
قوْخولاماق: بودادن. متعفن شدن. بوییدن. استشمام کردن. بو کردن. آزمایش از طریق بوییدن. عطر زدن.
قوْخولان: (Qoxulan) معطر.
قوْخولانماق: بو گرفتن. گندیدن.
قوْخولایش: (Qoxulayış) بو دهی.
قوْخولو: معطر. بودار. **قوْخولو اینجی چیچک:** (گیا) اسپرواله عطری. **قوْخولو بالدیری قره:** (گیا) بسفاع طیب. **قوْخولو چاییر اوْتو:** (گیا) نوعی گیاه علفی از تیرهٔ گندمیان. (Anthoxanthum adoratum). **قوْخولو دفنه:** (گیا) خامالیا. دفنهٔ عطری. **قوْخولو ساری یوْنجا:** (گیا) شاه افسر. دارشاه. موفلون. **قوْخولوق:** عطر. ادویه. **قوْخولو کیراز:** ← ادریس آغاجی. **قوْخولو نرگیز:** (گیا) نرگس عطری. **قوْخولو یاپیشقان:** (گیا) اسپرولهٔ عطری. **قوْخولو یوْنجا:** (گیا) یونجهٔ عطری. ناخنک.
قوْخوما: (Qoxuma) بودهی. تعفن.
قوْخوماق: بودادن. گندیدن.
قوْخوموش: گندیده. فاسد.
قوْخونار: (Qoxunar) بودار. معطر.
قوْخونتو: (Qoxuntu) تعفن. بوی بد.
قوْخو وزیلری: غدّه‌های بویایی. کیسه‌های بوی زننده در حشرات.
قوْخویا دوْشمک: بوی جوانی در دماغ افتادن. به سنّ بلوغ رسیدن .
قوْد: (Qod) تفالهٔ ذرت. زباله دان.
قود: (Qud) نان سوخته.
قودا: (Quda) خودپسند. باجناق. قبیله‌ای که دختر می‌دهند. قبیله‌ای را که دختر می‌گیرند، «آندا» گویند. خویشاوند عروس. گوسفند. سگ بی دم. **قودا آندا:** رابطهٔ اعضای خانوادهٔ عروس و داماد نسبت به یکدیگر. **قودا آندالی:** کسی که دارای چند عروس و چند داماد است. **قودابابا:** پدربزرگ یا پدر عروس یا داماد. **قودا باجی:** زنان خویشاوند. **قودا بولماق:** خوانچه بردن برای عروس (ترکمنی). **قوداچا:** خواهر کوچکتر عروس یا داماد. **قوداچی:** مراقب. خواستگار. **قوداچیلیق:** رابطه خویشاوندی سببی. **قوداخالا:** زن مسن خانوادهٔ داماد یا عروس.
قوْدار: (Qodar) مغرور.
قوْداز: (جان)(Qodaz) خروس.
قوداس: (Qudas) دوست. رفیق.
قوْداش: (Qodaş) خودپسند. کرّه الاغ.
قوداشا: (Qudaşa) خواهر کوچکتر داماد یا عروس.
قوْداشلانماق: (Qodaşlanmaq) افتان و خیزان رفتن.
قوداغان: (Qudağan) دستور. فرموده.
قوداغای / قوداغیی: خویشاوند زن. زنان خویشاوند عروس یا داماد.
قوْدافا: (Qodafa) سبد کوچک.
قوْداق: (Qodaq) آلت نرینگی.
قوداق: (Qudaq) سخت.
قوداقاچی: (Qudaqaçı) دکتر. پزشک.
قوداقای: خواهر زن برادر بزرگ.
قودا قوْناقلیغی: ← آیاق آچما.
قوداقوْی:(Qudaqoy) خویشاوند همسر.
قودال: (Qudal) فضول. قاشق چوبی.
قودالاشماق: (Qudalaşmaq) نسبت سببی یافتن. در نتیجهٔ ازدواج درختر یا پسری با هم قوم وخویش شدن.
قودالاق: (Qudalaq) اجداد. خشن. بوقلمون نر. غدّه.
قودالیق: خویشاوندی. خواستگاری.
قودام: (Qudam) نسبت خویشاوندی.
قوداما: (Qudama) لبو.
قوْداماز: (Qodamaz) جاهل. نادان.
قوْدامان: (Qodaman) بچهٔ کوتوله. شوخ. لوس. زمین هموار بر تپهٔ بلند.
قوْدامجا: (Qodamca) کوچولو.
قودامیق: (Qudamıq) خوشبختی.
قودان: (جان)(Qudan) سگ.
قوْدان: (Qodan) مغرور. متکبر.
قوْدانا: (جان)(Qodana) دارکوب.
قودان بای: (Qudan bay) روح محافظ شکارچیان.
قودای: (Quday) خدا. پروردگار. نیرومند. **قودای ایپچی:** الهه. **قودای چایان:** خدا. **قودایچیل:** خداپرست. **قودایاق:** خدایی. الهی. **قودایسیماق:** بسیار مغرور شدن. **قودای قالاسا:** انشاء الله. **قودای قیلماق:** نذر خود را ادا کردن. (گویش قرقیزی).
قودایما: (Qudayma) لبو.
قودایمات: (Qudaynat) بی سود.
قودبه: (Qudbə) گفتار.
قودخا: (Qudxa) ← سهنگ.
قوددا / قوددای: (Qudda) لاف. گزافه.
قوددای: (Quddaq) بیضه. خصیه.
قودرانماق: جرأت یافتن. برخاستن.
قوْد قوْد: (Qod qod) خسیس.
قود قودو: (Qudqudu) شایعه. پرحرف.
قودنه: (Qudnə) لاف. گزاف.
قودو: (Qodu) تیرکی که برای چپرکشی بر زمین کوبند. ترانه که در طلب گرمای آفتاب خوانده شود.
قودو: (Qudu) خبر. واسطه. دلّال. آشکار. بلندگو.
قوْدو بالا: (Qodu bala) عروسک خیمه شب بازی.
قودوچو: (Quduçu) جارچی.
قودور: (Qudur) فقیر. بی چیز. یتیم. نامرغوب. اسکناس ۱۰۰ قروشی در ترکیه. فعل امر به معنای «وحشی شو». **قودورا:** وحشی. (گویش قرقیز). **قودوراسان قورباغا:** آنکه بعداً ثروتمند شده و دیگران را نپسندد. تازه به دوران رسیده. **قودوراش:** اصطکاک. **قودورانقی:** بد زبان. رمیده. فحش گو.

قـودور بـودور: نـاهموار. چالـه چولـه. **قودورتمـاق:** تحریـک کـردن. دیوانـه کردن. هارگردانیدن. خشمگین کردن. **قودورچاق:** نمد. **قودورغالی / قودورغان:** سرمست. هار شده. آتشی. خشـمگین. ازجادررفته. دیوانه وار. خودنما. شرور. مشکی که از هر جای آن آب بریـزد. مشـک کهنـه. **قودورغـانلیق:** درنـدگی. هـاری. داء الکلـب. دیـوانگی. مرضـی اسـت کـه در بعضـی حیوانـات ماننـد سگ و گربه و گرگ تولید مـی‌شـود. **قودورقـاق:** یکـی از دامنهـای پشـتی خفتان. **قودور قـودور:** سـخنان نـامفهوم که کسانی نسبت بـه دیگـران بگوینـد. **قودورقون:** رانکی. پاردم. **قودورلاشماق:** هار شـدن. وحشـیگری کـردن. مـرض هـاری گـرفتن. **قودورلـو:** ثروتمنـد. پولـدار. **قودورلـوق:** درجـه یـا میـزان طغیـــان آب. **قودورمـــا:** هـــاری. وحشـیگری. **قودورمـاق:** هـار شـدن. خشـمگین شـدن. حرکـات دیوانـه وار کـردن. تحریـک شـدن. شـرور شـدن. مسـت شـدن. خودخـواه شـدن. سـربرآوردن. نشـو و نمـا کـردن. **قودورمـان:** هـار. وحشـی. دیوانـه. **قودورمـوش:** هـار. برانگیختـه شـده.

قوْدوق

قـودورو: خـودرو. خـود رونـده. بـاقلا خشـک. لوبیـا خشـک. **قـودوروش:** درندگی. هاری. **قودوروشـماق:** بـه هـم پریـدن. بـازی کـردن تولـه حیوانـات (کُشتی گرفتن، گاز گرفتن همدیگر و غیره). **قودوروق:** ← قودورغان.
قودوز: [دیو](Quduz) هـار. خشـمگین. وحشی. شرور. زن بیوه. ستمگر. **قودوز آچماق:** هار شدن. **قودوزان:** ستمگر. **قودوز اوْتو:** (گیـا) کتیـرا. الیسـون زرد. کرد. حشیشه السباع.
قودوزلانماق: زن بیوه گرفتن.
قودوزلوق: دیوانگی. گمراهی.
قودوساق: (Qudusaq) عمامه. دستار.
قودوسقا: (جان) ← پوخ دیغیرلادان.
قودوش: (Quduş) واسطه. دیوث.
قـوْدوش: (Qoduş) سـماق. آدم سـر گنده.
قودوشو: (Quduşu) دزد. سارق.
قودوق: (Quduq) چاه چشـمه. کـاریز. قفس کبک.
قـوْدوق: (Qoduq) کـرّه خـر. بـی‌ادب. پیروزمنـد. کوتـاه قـد. فربـه. **قـوْدوق آندیرماق:** وسط حـرف کسـی پریـدن. **قوْدوق آیـاغی:** مـانعی از چـوب بـرای بسـتن جلـوی آب بسـیار خروشـان. **قوْدوقچـا:** کـرّه خـر کوچـک. **قـوْدوق قیرخدی:** نـامی اسـتهزآء آمیـز کـه بـه چهارشنبهٔ نخست ماه اسـفند دهنـد. در این روز موی حیواناتی ماننده کره خر، کره اسب و کره شـتر کـه در زمسـتان زاده شـده انـد، چیـده مـی شـود. **قوْدوقلاماق:** کرّه زاییدن خر. اصطلاحی تحقیر آمیز برای بچه‌دار شـدن کسـی. **قوْدوقلانمـا:** بـی‌ادبـی. لـودگی. **قوْدوقلانماق:** بی‌ادبی کـردن. بـی‌ادبانـه رفتـار کـردن. خـود را لـوس و ننـر کـردن.**قوْدوقلـوق:** بـی‌نزاکتـی. بازداشتگاه. محل نگهداری کرّه خر.
قودوقماق: (Quduqmaq) ستم کردن.
قـوْدو قـوْدو: (Qodu qodu) مراسـم آذربایجانی که در فصـل بهـار پـس از بارندگی طولانی، «قودو» را بـا پارچـهٔ سـرخ رنـگ آرایـش مـی‌دهنـد و مـی‌گردانـد و بـرای طلـوع آفتـاب ستایش می‌کنند. در هنگام خشکسـالی «قودو» را با علف سبز و شاخه‌هـای تـر می‌آرایند و در حالیکه آواز می‌خوانند آن را می‌گردانـد. گویـا قـودو مظهـر خدای آفتاب یا باران و روح است.
قـوْدول: (گیـا)(Qodul) خـار درون جنگل. خار جنگلی.
قـودول: (جـان)(Qudul) عنکبـوت. کوتاه قد.
قودولاماق: (Qudulamaq) افشاء کردن.
قودولو: (Qudulu) نیزار داخل برکه.
قودولوق: (Quduluq) گیاهی به بلنـدی دو متر در نیزار.
قودوماق: (Qudumaq) غیب شدن.
قودومان: دیوانهٔ خشک مغز.
قوْدون: (Qodun) ته مانده. رسوب.
قودون: (Qudun) کلیه. قلوه.
قودونا: (Quduna) سبوس.
قودونماق: (Qudunmaq) جلوه کردن.
قودی: (Qudi) اقربا.
قـوْر: (Qor) خورشـید. سـلاح. اخگـر. گر. ذرّه‌های آتشین که از تنـور بیـرون می‌آید و یا از زیر ماشین سنگ زنی و بـرش آهنگـری بیـرون مـی‌پـرد. جبـه. زنگوله. مایهٔ قمیز. به صورت «قور» بـه معنـای سـلاح و بـه صـورت «گُـر» بـه معنای اخگر وارد فارسـی شـده اسـت. تعبیر گُر گرفتن نیز از اینجاست.
قور: (Qur) کمربند. چنهٔ دیوار و اساس و بنیان. حلقه نشستن اهل سور و جشن. مثل و کفو. نشانه‌ای که از طـلا و نقـرهٔ مـدوّر سـاخته و بـر سـر چـوب قابـاق نصـب کننـد. اختـه. عنـین. مـردی کـه بیضه نداشته باشد. چاق.
قوْر آچان: (Qor açan) مشرق.
قـــورا: (Qura) ادب. تربیـــت. آمـــاده. حاضـر. روسـتا. حیـوانی کـه در طلـب جفتگیری اسـت. کـرّه اسـب. کارگـاه ریخته گری. کلید. آچار.
قوْرا: (Qora) انگور نارس. دانـهٔ انگـور کـه هنـوز نرسـیده و شـیرین نشـده. بـه صورت غوره وارد فارسی شده. محل. اقامتگاه. راه باریکی که در برف ایجاد شود. مرتعی که گـل و گیـاه فـراوان و تازه داشته باشد. قـوْر. پیرامـون. خانـه. آخور. حمایت.
قـــوْراب: (Qorab) قـوطی چـوبی یـا مقوایی. جدول. برآمدگی وسط جاده.
قوْرابا: (Qoraba) آبغوره. افشره انگـور. آش غوره. آشـی کـه در آن غـوره یـا آب غوره ریخته باشند. بصورت غوره با و غوربا یا غوروا وارد فارسی شده.
قورابا: (Quraba) شوخ طبع.

قوْرا باشی: (Qora başı) غوره که بعد از چیدن انگور، بار دوم در یکسال به ثمر برسد.
قورابیه: (Qurabiyyə) نوعی شیرینی که از مغز بادام یا گردو می‌پزند.
قوْرا بیشن آی / قوْرا بیشیرن آی: (Qora bişən ay) ماه انگورپزان. تیرماه.
قوْراپ: خشم. هیجان. انگور نارس.
قوْراپا: (Qorapa) بی دقت.
قوْرا پالان: (Qora palan) صافی برنج.
قورات: (Qurat) زن نازا. منظم. مرتب. نیکو. مناسب. راحت. بی فرزند.
قوراتا: (Qurata) ساختگی. مهمل.
قوراتلیق: نظم. ترتیب. راحتی.
قوراتما: جعل. سرهم بندی. تیزکُنی.
قوراتماق: تیز کردن. غریدن.
قوراج: (Qurac) وسیله. ابزار. دستگاه.
قوْراج: (Qorac) حفاظ. پارکینگ.
قوْراجاناق: (Qoracanaq) شراره.
قوراجقی: (Quracqı) داربست. نرده.
قوْراجقی: (Qoracqı) مترسک. نرده. حفاظ. تهدید.
قوْراجین: (Qoracın) مرد کله شق.
قوْراچان: (Qoraçan) گوشتی که روی ذغال پخته.
قوْراچی: (Qoraçı) محافظ. پاسبان.
قوْرادا: (Qorada) خرده ریز. کهنه.
قوْرادالاماق: (Qoradalamaq) ازنظر فیزیکی رشد کردن.
قوْرا دؤگن آی: (Qora döyən ay) ماه آبغوره گرفتن. تقریباً تیرماه.
قوْرادیس: (Qoradıs) مصرف. خرج.
قوْرادیق: (Qoradıq) ضرر. زیان.
قورار: (Qurar) نظم دهنده.
قوْرار: (Qorar) تختهٔ درگاه.
قوْراز: (Qoraz) ضامن. خروس.
قوْراس: (Qoras) تب. گرمی.
قوْراسان: (Qorasaq) حالت شدید آبله.
قوراش: (Quraş) دروغ. دسیسه. خویشاوند نزدیک.
قوْراش: (Qoraş) کوتاه. نازیبا. ناپسند.
قوْراشا: (Qoraşa) زمخت. کلفت.
قوراشدیرما: (Quraşdırma) مونتاژ.
قوراشدیرماق: نصب کردن. سوار کردن قطعات. متناسب با هم چیدن. مونتاژ کردن. جعل کردن. **قوراشما:** انجمن. محفل. **قوراشماق:** تناسب بودن.
قوراشیق: بهم وصل شده. مختلط.
قوراغا: زردآلوی خشک. قیصی.
قوراغان: حصار. دژ کوچک. برّه.
قوراغی: (Qurağı) قفس. اسکلت.
قوراغیز: (Qurağız)چیزی که روبه خشک شدن نهاده.
قوراغیش: (Qurağış) تخلص.
قوْراق: (Qoraq) آتش خاموش شده. اسلحه. دفاع. سنگر.
قوراق: (Quraq) خشک. بی‌باران. بی‌رطوبت. وصله. بادبادک بزرگ. مؤسسه. همتا. همسال. کلاس.
قوْراقا: (Qoraqa) زنگ آهن.
قوْرا قاپاق: (Qora qapaq) عزب. باکره.
قوراقان: (جان)(Quraqan) برّه.
قوْراقای: (Qoraqay) ملت. مردم. خلق.
قوراقجیل: (Quraqcıl) خشکی پسند.
قوراق چاپان: پارچهٔ چهل تکه.
قوراقچی: (Quraqçı) دام گستر.

قورالای

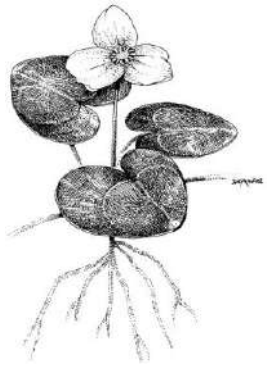
قوراقسیماق: به حالت خشکی افتادن.
قوراق کتاب: (Quraq kitab) کتابی که از مقابلهٔ نسخه های مختلف یک کتاب تصحیح و تهیه شده باشد.
قوراقلاماق: خشکسالی شدن.
قوراقلی: (Quraqlı) وصله‌دار.
قوراقلیق: (Quraqlıq) خشکی. یبوست.
قوْرا قوْپسو: خانه و کاشانه.
قوْراقیل: (Qoraqıl) نامرد. رند.
قوْرال: (Qoral) قسمت. نصیب. حربه. سلاح. جنگ افزار.
قورال: (Qural) قاعده. قانون.
قوْرالاش: (Qoralaş) همسایه.
قوْرالاق: (Qoralaq) کله پوک.
قوْرالاما: (Qoralama) اذلال. تحقیر.
قوْرالاماق: غوره‌دار شدن. بستن.
قورالاماق: احاطه کردن. محاصره کردن. دور کردن. گرد گرفتن.
قورالان: استادیوم. میدان بزرگ.
قورالای: (جان)(Quralay) کرّه آهو. نوعی پرندهٔ حشره خوار. سنگ چشم. مرغ قصاب. آلاگزنه. (Lanius homeyeri) .
قوْرالتای: (Qoraltay) نیروهای نظامی.
قورالتای: (Quraltay) کنگره. مجمع.
قورالجی: (Quralcı) مقرّراتی.
قورالجیق: (Quralcıq) فرمول.
قورالچاق: کرامپ. کشیدگی رگ.
قورال دیشی: بیرون از قاعده.
قورال سایمان: اسباب و ابزار.
قورالشیق: (Quralşıq) ساختمان.
قورال قاتیشدیریجی: سلحشور.
قورالقان: (Quralqan) ترکیب یافته.
قورالاشماق: به قاعده درآمدن.
قورالاماق: قاعده مند کردن.
قورالاندیرماق: بسیجیدن. آماده کردن.
قورالانماق: قاعده مند شدن.
قورالی: (Qurallı) مجهز. تیرانداز.
قوْرالماق: (Qoralmaq) خاموش شدن.
قورالماق: آماده شدن. ترکیب یافتن.
قوْرالی: (Qoralı) از پشت بسته شده.
قورالی: (Quralı) انرژیک. پر توان.
قورال یاپدیق: ابزارآلات.
قورال یاراق: جنگ افزار.
قورال یاساش: اسلحه سازی.
قوْرالیق: (Qoralıq) ارزانی. احسان. حالت غوره بودن. تاکستانی که به منظور تهیهٔ غوره اختصاص یابد.
قورالیو: (Quralıv) ترکیب.
قورام: [دیو](Quram) نظریه. مرتبه. طبقه. تئوری. مهمانی. دسته. کادر. تماماً. پردازه. اداره. مرتب.
قوْرام: (Qoram) فقدان. نابودی.

وسعت. کنسرو.
قوْراما: (Qorama) نیروهای محافظ.
قوراما: (Qurama) چهل تکّه. با نظم خاص چیدن قطعات پهلوی هم. ساختگی. دورگه. سلسله مراتب. ترتیب. اداره. کارخانه. دروغ. آلیاژ. متشکل. سازمان یافته. دار قالی. کمیته.
قوراماچی: تکّه دوز. دروغگو.
قوْراماز: (Qoramaz) هیزم.
قوراماق: (Quramaq) قطعه قطعه به هم وصل کردن. وصله کردن. آماده کردن. فریب دادن. مال غیرمنقول.
قوْرامـاق: (Qoramaq) نابود شدن. کوچک شدن. کم شدن.
قوْراماں: خشن. نخراشیده و نتراشیده.
قوراماں: ساختاری. غیرمنقول.
قوراما گلمک: سن و سال یافتن.
قوراماںلی: منقش. نقش دار. تشکیلاتی.
قوراما یئتمک: سن و سال یافتن.
قورامبا: (Quramba) دسیسه. کلک. حیله. نظریه. طرح.
قورامچی: (Quramçı) نظریه پرداز.
قورامسا: (Qoramsa) تیردان. تیرکش.
قورامساق: (Quramsaq) گردآورنده.
قوْرامساق: (Qoramsaq) تیردان.
قورامسال: (Quramsal) نظری.
قوراملاماق: تئوریزه کردن.
قوراملانماق: تئوریزه شدن.
قوراملی: سازمان یافته. سالمند.
قورامیت: (گیا)(Quramit) علف چمن. (Lobium). خشک. بی آب.
قورامیر: (Quramır) محل اتصال رودهٔ اثنی عشر به رودهٔ بزرگ.
قورامین: (Quramın) هیبت. شکوه.
قوران: (Quran) معمار. نصب کننده. تأسیس کننده. آفریننده. ایجادگر. مونتاژکار. به صورت «گورن» و «کُرند» به معنای حلقهٔ لشکر وارد زبان فارسی شده است. ماه بهمن در تقویم آلتایی. نوعی شاهین. (Falco candicans).
قـوْران: (Qoran) سلاح. محافظ. احسان. ولخرج.
قوْرانا: نابودشدنی. برباد. چوبدستی بزرگ که با آن گاو را هدایت کنند.
قورانپا: (Quranpa) نقشه. طرح.
قورانت: (Qurant) شماطه دار (ساعت).
قوْرانتا: (Qoranta) خانواده.
قورانتی: (Qurantı) چهل تکه.
قوْرانج: (Qoranc) زیان. ضرر.
قورانقا: (Quranqa) صد درهم.
قورانقاز: برجسته. رو به خشکی نهاده.
قوْرانقال: (گیا) یونجهٔ وحشی.
قوْرانلیق: (Qoranlıq) جای گردآوری سرگین احشام.
قورانمـاق: (Quranmaq) آماده شدن. خود را خشک کردن. تله گذاشتن. دام گستردن.
قوْرانیـق: (Qoranıq) گودال جمع آوری سرگین احشام. فضلهٔ تر حیوان.
قـوراو: (Qurav) اصطبل تابستانی مادیانها در چراگاه. نیکو. مناسب. زیبا. سالم. انجمن. محفل. نزدیکی. کودک سالم. مکانیسم.
قـوْراوا: (Qorava) بیش از حد شور. پورهٔ میوه. مارملاد. مربای به.
قوْراواج: (Qoravac) وسیلهٔ دفاعی.

قورباغا اوتو

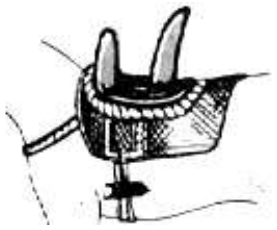
قوْراولی: (Qoravlı) کفش رسمی.
قوراولیق: (Quravlıq) سلامتی.
قوْراوول: (Qoravul) بادیگارد. محافظ.
قوراویج: (Quravıc) سازمان دهنده.
قـورای: (Quray) خس و خاشاک خشک. هیزم. حمایت.
قورایاق: (Qurayaq) پیرزن.
قورایچی: (Qurayçı) هیزم فروش.
قورایلیق: (Quraylıq) جای پر از چوب خشک.
قوْربا: (Qorba) فلز. بز سیاه.
قوربا: (Qurba) بزرگ. عظیم. سخت. سفت. مغرور.
قوربـات: (Qurbat) قدرت. جنجالی. خسیس. بخش. شاخه.
قوربـاجماق: (Qurbacmaq) برای انجام مشترک یک کار قول همکاری دادن.
قوربـاجیق: آماس زبان و لب.
قوْرباجیق: (Qorbacıq) آهنی در وسط سنگ رویی آسیاب.
قوْرباز: (Qorbaz) آتشباز.
قورباش: (Qurbaş) زیرک. ماهر.
قوربـاشـی: (Qurbaşı) رئیس. بزرگ خاندان. فرمانده. مین باشی.
قورباغا: (جان)(Qurbağa) قورباغه. به صورت قورباغه و غورباغه وارد فارسی شده است. سُرمهٔ در. **قورباغا اوْتـو:** (گیا) حشیشه الصفادع. نوعی

قورباغا زهری

گیاه که در آب یا باتلاق می‌روید. (Sparganium). **قورباغا بـالیغی:** (جان) نوعی ماهی استخوان دار در آبهای گرم و معتدل. (Uranoscopus scaber). **قورباغـا پوْخـو:** جلبک سبز. **قورباغـا پیسلیگی:** (گیا) آب تره. **قورباغـاجیق:** (جان) بچه قورباغه. نوعی بیماری در مرغان. **قورباغا چمی:** جلبک سبز. تخم قورباغه. **قورباغاچی:** (جان) نوعی پرندهٔ شکاری خالدار به بزرگی بوقلمون. **قورباغا زهری:** (گیا) نوعی گیاه باتلاقی

با برگی به شکل قلب. (Hydrocharis).
قورباغا کیشی: شناگر ماهر. غواص.
قورباغا گؤز: کسی که چشمانش مانند چشمان قورباغه برآمده باشد. **قورباغا گؤلؤنه داش آتماق:** آب در لانهٔ مورچگان ریختن. ازدحام و صدا ایجادکردن. **قورباغالاما:** شنای قورباغه.
قورباغالیق: جای پر از قورباغه.
قوْرباق: (Qorbaq) کلبه. سنگ بزرگ.
قوربـاقلیق: (Qurbaqlıq) جای بسته شدن یوغ به ارابه.
قوْربان/ قوربان: (Qorban) دوالی باشد که در ترکش دوخته حمایل دار در گردن اندازند، به طوری که ترکش پس دوش می‌ماند و گاهی سواران، کمان خود در آن دوال نگاهدارند. کماندان. ترکش. محافظ. فدایی. سرباز. به صورت قربان به همین معنا وارد زبان فارسی شده است. **قوربان آشی:** آش از گوشت قربانی. **قوربان آی:** نامی برای زنان اویغور. **قوربان آیی:** ماه ذیحجه. **قوربان اتی:** (گوشت قربانی) تکه پاره. **قوربان کسیم:** برایت قربانی کنم. **قوربانلیق:** قربانی. **قوربانلیق قوْیون:** (گوسفند قربانی) آدم آرام.
قوْربای: (Qorbay) سرتیپ.
قوربـو: (Qurbu) برآمدگی. تراس. همسال. همسن.
قوربوستان: (Qurbustan) خدای نیک.
قوْر بولقو: (Qor bulqu) مرغ آتشین در باور ترکان.

قورپوز

قـوْربیگی: (Qor bəyi) داروغهٔ اسلحه خانه. مسئول اسلحه خانه. سلحشور.
قورپ: (Qurp) شکست کنار رودخانه. مال و دارایی. ثروت.
قورپاج: (Qurpac) حفره.
قوْرپانق: (Qorpanq) لحاف.
قوْرپوز: (Qorpuz) کوههٔ زین. قسمت برآمدهٔ زین اسب. به صورت «قربوس» وارد فارسی شده است.
قورت: (Qurt) جرعه. قلپ. فرو دادن چیزی از گلو. گرگ. کرم. آدم باتدبیر. کاردان. حیله گر. خونخوار. بی‌رحم. گرگ نزد ترکان باستان حیوانی مقدس بود.
قورت آشیغی: قاپ گرگ. ترکان قاپ گرگ را سوراخ کرده و برای دفع چشم نظر،ازگهوارهٔ نوزاد می‌آویختند.
قورت آغزی: کفش خزدار ساق کوتاه. نوعی بیماری در احشام بزرگ. نوعی گل خانگی. دهان گرگ. در میان

قورت

ترکان به جهت تقدس گرگ،دهان گرگ مرده را از گوشت و پوست تمیز کرده و آن را با بندی از گردن می آویختند. این آویزه مقدس بوده و در مواقعی مانند نازا بودن عروس، آن را سه بار از سرتا پا عروس عبور می‌دادند و با پنجهٔ گرگ به پشتش می‌زدند تا باردار شود.
قـورت آغـزی باغلامـاق: بستن دهان گرگ. درآذربایجان هرگاه که احشامی در صحرا مانده باشد صاحبش به نزد فردی قرآن خوان می آید تا او را از شر گرگ حفظ کند. آن فرد چاقوی تاشویی را در دست گرفته و با قرائت سورهٔ «والضحی» در چاقو فوت می کند.
قورت آیاغی: (گیا) (Qurt ayağı) گیاه پنجه گرگی. (Lycopodium)
قورتا: (Qurta) کوتاه.
قورت ائشن: (Qurt eşən) کهیر. نوعی بیماری خارش پوست. (Nettle rash)
قورت ائشه نگی: (Qurt eşənəyi) ریخت و پاش. زیرورو. نوعی بیماری که در اثر آن گوشت بدن به صورت تکه‌های سرخ درمی‌آید.
قورتات: (Qurtat) انجام. اتمام.
قورتاراجاق: منتهی الیه. نقطهٔ پایانی. انتها. پایان. راه نجات. **قورتـارقیچ:** آسانسور. **قورتارمـا:** نجات. رهایی. **قورتارماق:** تمام کردن. به آخر رساندن. به پایان بردن. تمام شدن. به آخر رسیدن. راحت شدن. نجات یافتن. رهیدن. رستن. رهانیدن. خلاص کردن. خرج برداشتن. تمام شدن قیمت. **قورتارمالیق:** تضمین. خلاصی. **قورتارمیش:** ناجی. نجات دهنده. **قورتار ها قورتاریندا:** درآخرین مرحلهٔ اتمام. در نقطهٔ آخری. **قورتـاری:** رهایی. نجات. انجام. اتمام. حداکثر. **قورتـاریش:** رهایی. رستگاری. ترفیع. **قورتاریق:** رهایی. اتمام. **قورتاریلماق:** تمام شدن. به پایان رسیدن. نجات یافتن. رهانیده شدن. **قورتـاریلیش:** ارتقاء. اوج گیری. **قورتاریم / قورتـاریو:** رهایی. اتمام.
قورتاق: (Qurtaq) مونتاژ. مونتاژ شده. خوشبخت. شیپور بوقی. شیپوری که از شاخ بسازند.
قوْرتاق: (Qortaq) آهن گداخته.
قورتاقورت: (Qurtaqurt) آوای قورت قورت در موقع آب خوردن.
قورتالمـاق: (Qurtalmaq) خوشبخت شدن.
قـورت الـی: (Qurt əli) دست و پنجهٔ گرگ. در باور ترکان مقدس است و معمولاً در روستاها آن را خشکانده و از آن برای کارهایی چون رفع ترس کودکان یا درمان کودکی که ترسیده و یا زن یا حیوانی که پستانش گرفته، استفاده می کردند. پنجه گرگ را به پشت کودک مالیده و می زدند تا کودک یکه خورده و ترسش زایل شود. ترکان قشقایی پنجهٔ گرگ را از بالای گهوارهٔ نوزاد می آویختند.

قوْرتاماق: (Qortamaq) وقف کردن.
قوْرتامان: (Qortaman) وقف کننده.
قورتان: (Qurtan) غذایی که با پیاز و روغن و گوشت درست کنند. بیمار.
قوْرتان: (Qortan) موقوفه. وقف شده.
قوْرتانماق: (Qortanmaq) وقف شدن.
قورت اوْتو: (گیا)(Qurt otu) مشک چوپان. گل شیخ. شاه بابک. شجره مریم. یوشان. خاراگوش. درمنه سفید. گنده مار. برتاشک. افسنین. مروه. (Absinthe) به صورت «قورت اودی» وارد زبان فارسی شده است.
قورت اوْغلو: گرگ زاده(ناپ).
قوْرتای: (Qortay) وقف.
قورت ایلان: (جان) مار خانگی. ماری که به زندگی با انسان عادت کرده.
قوْرتایلیق / قوْرتاییج: موقوفه.
قورت اینی: (Qurt ini) آلت زنانگی.
قورت باسان: سگ قوی هیکل چوپان.
قورت باغری:(گیا)ازاز.مثنان. مازریونیه. درخت کرم دانه. هفت برگ. گیاه برگ نو. (Ligustrum vulgare)
قورت بوْغان: (گیا)(Qurt boğan) تاج الملوک. اقونیطون طبی. بوْغان اوْتو، ایت بوْغان، قاپلان بوْغان و قورت اوْتو نیز گویند(Aconitum ponticum). آدم تنومند و قوی. قلادهٔ دندانه دار سگها.**قورتپا:**(جان) سگ ماهی بزرگ.
قورت پاخلاسی: (گیا)←آجی پاخلا.

قورت اوتو

قورت پایی: (سهم گرگ) مقدار گوشتی که چوپانان در میان ترکان قاراچای، از صاحب رمه گرفته و در صحرا برای گرگها گذارند.
قورت پنجه سی: (گیا) لفلافه. انارف.
قورت توتموش: بازی گرگ و گوسفند.
قورت توْکوْ: (Qurt tükü) (موی گرگ) نیروی ترسناک.
قورت تیکان: (گیا)(Qurt tikan) (تیرهٔ سیب زمینی) گرگ تیغ. جرک. آغ تیکان نیز گویند(Lycium ruthenicum)
قورت جبه:(Qurtcəbə)دلیرمسلح(ناپ)
قورتجوق: (جان)گرگ جوان.ویروس.
قورتچو: پرورش دهندهٔ کرم ابریشم.

قورت بوغان

قورتچول: (جان) سگ گرگ کُش.
قورتدالاماق: (Qurtdalamaq) دستکاری کردن. بهم زدن. جستجو کردن. کندو کاوکردن. انگولک کردن.
قورتدالانماق: کاویده شدن.
قورتدانقوش: (Qurtdanquş) کسی که به هر چیزی توجه کرده ومی خواهد همه چیز را بداند. دو بهم زن.
قورتدای: (Qurtday) نقدی. نقداً.
قورت دده: پدر پدر بزرگ.
قورت دیرناغی: (گیا) (ناخن گرگ) انجبار (Polygonum bistorta). ناخن گرگ در میان ترکان بعنوان چشم نظر کاربرد دارد.
قورت دیشی: دندان گرگ. ترکان برای رفع چشم نظر، از لباس نوزاد آویزند.
قورت سیرقاسی: (جان) حلزون.
قورت سینیرلی: اسبی با پاهای کج.
قورتقا: (Qurtqa) پیرزن. با تجربه.
قورت قاراقفا: نفر ششم در بازی.
قورت قانی: خون گرگ. ترکان خون گرگ را به آلت تناسلی گاو نر بمالند که قدرت گرفته و پربرکت باشد. انگشت عروس و داماد را نیز به آن آغشته کنند.
قورت قایتاب: (Qurt qaytab) قطیفه.
قورت قورت: (Qurt qurt) توفان.
قورت قوش:جک وجانور. حشره مشره.
قورت قولاغی: (گیا) لوف. (ایلان یاسدیغی) (Cenaurea urvilleri)
قورت قومورسقا: پشه و کرم.
قورت قومورلوق: حشره مشره. حشرات.
قورت قوْنا: اتاق پرورش کرم ابریشم.
قورت قونقوز: حشره مشره. حشرات.
قورت قوْیماق: (Qurt qoymaq) پیله کردن. ایراد گرفتن. گیر دادن.
قورت قویوسو: جای گودی که چیزی نوک تیز در آن کاشته باشند. دام.
قورت قوْیون: (Qurt qoyun) (گرگ و گوسفند) نوعی بازی در سراب که حدود ۲۰ نفر شرکت می‌کنند. چوپان به همراه سگها، گوسفندان (قویونلار) را به صحرا می‌برد. دو قورت (گرگ) کمین می‌کنند و تا چوپان برای نماز خواندن به مسجد می‌رود به گوسفندان حمله می‌کنند. چوپان با صدای بلند الله اکبر می‌گوید و سگها را خبر می‌کند. سگها با گرگها درگیر می‌شوند و مردم به کمک می‌آیند و گوسفندان را از دست گرگها نجات می‌دهند.
قورت قیران: (گیا) گل بی مرگ.
قورت قیلی: موی گرگ. ترکان برای آنکه نوزاد جسور باشد، لالهٔ گوش را سوراخ و از آن موی گرگ گذرانند.
قورت قیمان: (جان) سار آفریقایی.
قورت کمیگی: (Qurt kəmiyi) استخوان گرگ یا استخوان چانهٔ گرگ که ترکان جهت تأمین آیندهٔ نوزاد، از ستون گهواره آویزند.
قورت گلدی: بازی بدو بدو کودکانه.
قورت گؤبه لگی: (گیا)(Qurt göbələyi) نوعی قارچ توخالی. (Lycoperdon)
قورت گؤزو: (Qurt gözü) (چشم گرگ) ترکان داغستان برای رفع

اخـتلاف در خـانواده، از میـان زن و شوهر، چشم گرگ گذرانند.
قورتلا: تیرک متقاطع در بناها.
قورتلار سوفره سی: موقعیت خطرناک.
قورتلاری قیریلماق: ضعیف شدن.
قورتلارین تؤکمک: به مطلوب رسیدن.
قورتلا قیامته قالماق: (با گرگ تا قیامت ماندن) بسیار زیستن.
قورتلاماق: (Qurtlamaq) کرم گذاشتن.
قوْرتلان: حفره کوچک در صخره.
قوْرتلانا: کفش بزرگ وصله دار.
قوْرتلانقوْز: (جان)(Qortlanqoz)حلزون.
قورتلو: کرم دار. مشکوک. مشوش.
قورت لوبیاسی: (گیا) جلبان.
قورتلوجا: (گیا)(Qurtluca) درختی که در جای نـم رویـد و بـویی ماننـد سیر دارد(Aristolochia aucheria)
قورتلوق: (Qurtluq) گرگ صفتی.
قورتمـانج: (Qurtmanc) غـذایی کـه از شیر درست شود. شیر و نان را در تابه ریخته و سـنگی را کـه داغ کـرده‌انـد، درون آن می‌اندازند تا گرم شود.
قورتمو: (Qurtmu) کار پر دردسر.
قورت موراباسی: آدم ناخوشـایند کـه خود را با مزه بداند. (گویش تبریز).
قوْرتموق: سوراخ دیوار یا صخره.
قورت مونجوغو: حلزون.
قورت میلچگی: (جان) مگس گرگ.
قورت ناغیلی: قصه‌های سرگرم کننده.
قوْرتنوق: دولاب کوچک بدون در.
قورتوج: (Qurtuc) آزادی. نجات.
قورتوش: (Qurtuş) پوست هندوانه.
قوْرتوق: ترسو. کوتوله. سنگلاخ.
قورتول: مالیات. باج. ساده. (ناپ).
قورتولقو: مالیات. باج. استقلال.
قورتولما: (Qurtulma) نجات. رهایی.
قورتولماق: (Qurtulmaq) نجات یـافتن. رهاشـدن. خـلاص شـدن. دررفـتن. رهایی جستن. از دست کسی گریختن. تمام شدن. فارغ شدن (زن باردار).
قورتولمالیق: (Qurtulmalıq) فدیه.
قورتولمان: بازمانده. باقیمانده.
قورتولموش: آزاده. **قورتولوش:** آزادی.
قورتولوق: (Qurtuluq) پایان. انجام.
قورتوم: (Qurtum) جرعـه. بـه صـورت «غرت» به همین معنا وارد فارسی شده.
قورتومان: (Qurtuman) نخود فرنگی.
قورتوملاماق: جرعه جرعه نوشیدن.
قورتـون: (Qurtun) غربـی. بـاختری. سریع. تند و تیز. **قورتونتو:** پایانی.
قورت یئمز: لولهٔ گوارش. آدم چرکین.
قـورت یئمـز آغـاجی: (گیـا) درخـت جوالدوز. جوالدوزک. کتلپه. کاتالپا.
قـورت یـاغی: (روغـن گـرگ) ترکـان قاراچای به در خانهٔ کسی که بخواهنـد با او دشمنی کنند، روغن گرگ مالند.
قورت یاغین: رگبار باران.
قورج: (Qurc) تکهٔ بریده شدهٔ ماهی.
قورجا: (Qurca) تحریک. موی خوک.
قوْرجا: (جان) ول (نوعی موش).
قورجاتما: (Qurcatma) تحریک.
قورجاتماق: حرکت دادن.
قورجاتی/ قورجاتیق: محرّک.
قورجا چیبانی: دمل خارش آور.
قوْرجاق: (Qorcaq) گداخته.
قورجـاق: (Qurcaq) بهانـه. صـنم. بـت. بازیچه. برف آب شده.
قورجالاق: (Qurcalaq) حساسیت.
قورجالاما: کاوش. کنکاش.
قورجالاماق: کنکاش کردن.
قورجالان: مزرعه. کشاورزی. تولید.
قوْرجالانماق: سوختن و سرخ شدن.
قورجالانماق: (Qurcalanmaq) درجـای خـود تکـان خـوردن. جنبیـدن. جابجـا شدن. خود را خاراندن. تقلّا کردن.
قورجالیق: (Qurcalıq) مدیریت.
قورجاماق:(Qurcamaq)انگولک کردن.
قوْرجان: (جان)(Qorcan) کشیم بزرگ (پرنده). (Rodiceps cristatus).
قوْرجانا: شرر. **قوْرجانق:** بلند. برجسته.
قورجانماق: (Qurcanmaq) اقدام کردن.

قورت لوبیاسی

قورجوتما: (Qurcutma) ولوله. غوغا.
قورجوشماق: ← قورجوقماق.
قوْرجوق: (Qorcuq) شراره. اخگر.
قورجوق: (Qurcuq) عمامه. نمـدی کـه درویشـان دراز دراز بریـده و بـر دور

قورجان

کلاه پیچند. تومور. غدّه.
قورجوقمـاق: جابجـا شـدن. بـه خـود جنبیدن. جنبیدن. خارش گرفتن.
قوْرجـــوم: (Qorcum) پـــیچ و خـــم کوههای صعب العبور.
قوْرجون: (Qorcun) ← قوْرچون.
قورجونماق: وول خوردن. جابجا شدن.
قوْرجونماق: مچاله و له شدن.
قوْرجوی: (Qorcuy) آتشین.
قورجی: (متفا)(Qurci) ← قوْرچو.
قورچ: [دیو](Qurç) قوی. مقاوم. بُرنده. تیز. توپُر. ریشه یا قسمتی از درخت که پس از قطع، در زمین باقی بماند.
قوْرچا:(Qorça) گرامی. پناهگاه. شراره.
قورچا: (Qurça) آب فـولاد. محاصـره. بلند. توطئه. بهانه. کروشه.
قورچاپا: دانتل. **قورچات:** تراکتور.
قوْرچاق: (Qorçaq) پناهگـاه. گرچـاگ آمور (نوعی ماهی). ← آجی بالیق.
قورچاق: مجسمه.سرمهٔ در.کلید. هیکل.
قورچالماق: بزرگ شدن. سنگین شدن. قرمزتر شدن. شادابتر شدن چهره. بهتـر شدن وضعیّت جسمانی یا اقتصادی.
قورچاماق: آب فولاد دادن.
قوْرچان: (Qorçan) آبشار.
قورچان: (Qurçan) بیماری جرب.
قورچانا: (Qurçana) کمر(بدن).
قورچای: (Qurçay) حلقهٔ بزرگ.
قورچ دمیر: (Qurç dəmir) فولاد.
قوْرچـو: (Qorçu) آنکـه در زرادخانـه کارکند. اسلحه ساز. اسلحه دار. سرباز.

جاندار. بصورت «قورچی» وارد زبان فارسی شده است.
قورچو: (Qurçu) سازمان دهنده. بلند. اشکنبه.
قوْرچو باشی: (Qorçu başı) رئیس اسلحه خانه. داروغهٔ جبه خانه. رئیس سلاحداران. امیرالامراء در زمان صفویه. وزیر جنگ. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
قورچوق: (Qurçuq) عمامه. کرم پیله.
قوْرچوق: (Qorçuq) صندوقچه.
قوْرچون: (Qorçun) صندوقچه. توشه دان. برای حمل اشیاء و وسایل ضروری تهیه می‌شود. نقوش جالبی در این بافته به کار می‌رود و در جریان کوچ از آن استفاده می‌نمایند. اگر دو طرف خورجین را از هم جدا کنند، در واقع دو جوال به وجود می‌آید. سابقاً به تورباهای دوطرفه‌ای اطلاق می‌شد که روی الاغ و اسب انداخته می‌شد امّا بعدها کیسه‌های روی دوچرخه و موتور را نیز شامل شد. بصورت خورجین وارد فارسی و بصورت «خُرج» و «الخوری» وارد عربی و بدان وسیله بصورت Alforja وارد انگلیسی شده است.
قوْرچولوق: (Qorçuluq) اسلحه داری.
قورچوماق: (Qurçumaq) تیز کردن.
قورچون: (Qurçun) شیطان. ابلیس.
قوْرخا: (Qorxa) خطر.
قوْرخاتا: (Qorxata) آرد ذرت.
قوْرخاجاق: ترسو. ترسناک.
قوْرخار / قوْرخاغان / قوْرخاق: ترسو.
قوْرخاقای: دراز و ترسو.
قوْرخان: ترسنده. فرماندهی که از طریق انتخاب به پادشاهی برسد. (ناپ)
قوْرخانا: (Qorxana) اسلحه خانه. زرادخانه. به صورت قورخانه در زبان فارسی رایج است. **قوْرخاناچی:** رئیس اسلحه‌خانه. اسلحه‌دار.
قوْرخانج: ترسناک. مخوف. بیم آور.
قوْرخانجاق / قوْرخانچی: ترسو.
قوْرخما: (Qorxma) ترس. واهمه.
قوْرخماز / قوْرخمازاق: نترس.(ناپ).
قوْرخماق: ترسیدن. هراسیدن.
قوْرخو: خوف. ترس. برای کسی که می‌ترسید، مومیایی می‌دادند تا با آب بخورد یا حلقهٔ در را در آب چرخانده و آب آن را به خوردش می‌دادند.
قوْرخوت: تهدید. مهیب. باشکوه. موجود خیالی چون جن و شبح.
قوْرخوتا: اضطراب. **قوْرخوتما:** تهدید. بیم دهی. شانتاژ. **قوْرخوتماق:** ترساندن. تهدید کردن. به هراس انداختن. بیم دادن. **قوْرخوجاق:** مترسک.
قوْرخوجان: ترسو. **قوْرخو چکمک:** ترسیدن. **قوْرخوچو:** بیم دهنده. ترسو.
قوْرخوداق: مترسک. **قوْرخو داماری:** رگ ترس. رگی که به هنگام ترس آن را فشار می‌دهند. **قوْرخودوش:** اخافه. وحشت افکنی. **قوْرخودولماق:** ترسانده شدن. تهدید شدن. به هراس افتادن. **قوْرخوز:** ترسناک. وحشت آور. تهدید. **قوْرخوزان:** نترس. محل ریزش آبشار. **قوْرخوسوز:** نترس. بیباک. **قوْرخوش:** هراس. ترس.
قوْرخوشما: هراس دسته جمعی.
قوْرخوشماق: از هم یا با هم ترسیدن.
قوْرخو قایغی: ترس و نگرانی. **قوْرخولا:** مترسک. ولگرد. **قوْرخولاجاق:** ترسناک. محذور. مانع. **قوْرخولداق:** مترسک. **قوْرخولدای:** نوعی گنجشک.
ترسناک. **قوْرخولماق:** ترسانیده شدن.
قوْرخولو: ترسناک. مهیب. **قوْرخولوق:** ترس. وحشت. مترسک. ادارهٔ اطلاعات. سازمان امنیت. **قوْرخولوق گؤتوْرمک:** انجام دادن کارهایی چون مالیدن خاکستر اسپند بر پشت گردن بچه برای برداشت زایل کردن ترس او. **قوْرخونتو:** ترس. توهم. **قوْرخونج:** ترسناک. مخوف. بیم آور. خطرناک. ترس. واهمه. **قوْرخونجاق:** ترسو.
قوْرخونچو: نذیر. بیم دهنده.
قوْرخونماق: ترسیدن و احساس ترس خود را پنهان کردن. **قوْرخونوش/ قوْرخوو:** ترس. واهمه. خطر. **قوْرخو هورکو:** ترس و وحشت.
قورد: (جان)(Qurd) کرم. دنباله بصورت Ghourd در معنای دنبالهٔ مورّب وارد زبان انگلیسی شده است.
قوْردا: (Qorda) انبار اسلحه. مخزن.
قوردا: (Qurda) تحریک. سیستم. ساختار. نظام.
قورداش: (Qurdaş) بیماری پوستی که در اثر آن پوست تاولهای بسیار می زند. همسال. همتا. خاله زاده. عموزاده. برادر. زن و شوهر. رفیق. **قورداشان:** بشترم. جوششی که با خارش در اعضای آدم بهم رسد و بشره را سرخ کند. به صورت «غُرتَشَن» به معنای گردن کلفت و زورگو وارد زبان فارسی شده است. **قورداشلیق:** زناشویی. **قورداشماق:** نزدیک شدن.
قوردای: (Qurdaq) کرم خاکی. خلال دندان. کمربند لباس شمن. بداخلاق.
قوردای‌چی: (Qurdaqçı) نوعی چوب سرکج برای گرفتن پای گوسفند.
قوردا گئدن: (Qurda gedən) خطرکننده. نترس. شیرگیر.
قوردال: (Qurdal) حساسیت. بیماری خارشی. ساختاری.
قوردالا: (Qurdala) روبان. صندوق.
قوردالا بالیغی: (جان) نوعی ماهی ریز با پولکهای کوچک و باله‌های ابریشم مانند که در دریای مدیترانه زندگی کند. (Cepola rubescens)
قوردالاشماق: وول خوردن. جای خود جنبیدن. تکان خوردن.
قوردالاماق: (Qurdalamaq) ورفتن. دستکاری کردن. انگولک کردن. به هم زدن. زیرورو کردن. موضوع فراموش شده‌ای را از نو مطرح کردن. کاویدن. خلال کردن (دندان).
قوردالانماق: وول خوردن. سرگرم بودن. مشغول بودن. جستجو کردن.
قوْردالی: (Qordalı) فراوان. بسیار.
قوردام: (Qurdam) طرف برندهٔ تبر دو طرفه. ماشین. دستگاه.
قورداما: جستجو. بدردنخور.
قوردامای:(Qurdamaq) جستجو کردن.
قوردان: (Qurdan)حنجره. گلو. خلال دندان. گروه. کمربند.

قـوردان قوردانـا دۆشـمک: (Qurdan qurdana düşmək) به تشـویش افتـادن. به دست و پا افتادن.
قوردانماق: وول خوردن.خارش گرفتن.
قورد اوْتو: (گیا) ← قورت اوْتو.
قوْردای: [دیو](جان) حواصیل.
قوردجوق: (جـان) کرمـک. کـرم ریـز حشرات در مرحلهٔ دگردیسی.
قوردجول: (Qurdcul) کرم خوار.
قورد قوش: (Qurd quş) حشرات.
قورد قوْوان: ضدکرم (درمان).
قورد قیران: سم کرم کش.
قوردلاماق: کرم گذاشتن. فاسـد شـدن. انگولک کردن. کرم درآوردن.
قوردلاندیرماق: فاسد گردانیدن.
قوردلانماق: کرم گذاشتن. کرمو شدن. از بیکاری پوسیدن. خودخوری کردن. حسادت کردن.
قوْردو: (Qordu) مزرعه. کشتزار.
قوردو: (Qurdu) مرکب. ترکیب یافتـه. تأسیس. آتشین.
قوردوج: خشک کننده. سشوار.
قوردورما: برپاگردانی. تأسیس گردانی.
قوردورمـــاق: (Qurdurmaq) برپـــا گرداندن. برافرازاندن.
قوردورولماق: برپا گردانیده شدن.
قـوردوش: (Qurduş) خـارش گیرنـده. خارش. سادیسم.
قوردوغلامـــاق: (Qurduğlamaq) زده شدن گرگ بـه گوسـفند. طعمـه قـرار دادن گوسفند برای گرگ.
قـــوردوق: (Qurduq) هیبـــت. شـــکوه. عربده کش. طعمه. مثال.
قوردو قوردو: غیبت. غرولند.
قوْردون: (Qordun) مایه.
قوررئیهـا: (Qurreyha) آوازی کـه بـه هنگام آب دادن به گوسفند خوانند.
قوْررا: (جان)((Qorra اسبی که پاهایش سفید باشد.
قـــوررا: (Qurra) غـرور. کبـر. فخـر. مغرور. لافزن.
قوررااسیز: (Qurrasız) فروتن. متواضع.
قوررااش: (Qurraş) صدای نعره. غرّش.
قوررالانمـــاق: (Qurralanmaq)مغـرور شدن. افتخار کردن.
قوررالماق: (Qurralmaq) مغرور شدن.
قوررالیق: (Qurralıq) کبر. خودپسندی.
قوررااما: (Qurrama) پارچهٔ چند تکه.
قوررامالق: (Qurramaq) مغرور شدن.
قوررالان: (Qurran) مغرور. متکبر.
قوررانماق: (Qurranmaq) فخر کردن.
قوررای: ((Qurray ملت. مردم. خلق.
قوْررت دؤگمک: (Qorrət döymək)کار بیخود کردن.
قـــورروش: (Qurruş) صـــدای نعـــره. بصورت «غرش» وارد فارسی شده.
قوررونق: ((Qurrunq مذاکره. بحث.
قورزاق: (Qurzaq) پرندهٔ پر ریخته.
قورزولا: (Qurzula) عصبانی.
قوْرسا: (Qorsa) داس دسته بلند.
قورسا: (Qursa) دسیسه. لایهٔ دیوار.
قورسات: (Qursat) مجاهدت. ابتکار.
قورساتماق: خوراندن. پروراندن.
قورسار: (Qursar) دیوار. حصار.
قورساغی آغریماق: اسهال گرفتن.
قورساغی بوْش: گرسنه. شکم خالی.
قورساغی پوْمپایماق: چاق شدن.
قورساغی توْخ: شکم سیر. مرفه. دارا.
قورساغی دارالماق: لاغر شدن.
قورساغیش: (Qursağış) خویشاند.
قورساغیندا قالماق: ناکام ماندن.
قوْرساق: (Qorsaq) بـی دنـدان. قاشـق چوبی بـرای بـرهم زدن غـذای سـگ. جای آبدار. ماشه.
قورساق: شیردان. قسمت چهـارم معـدهٔ نشـخوارکنندگان. معـده. شـکنبه. بـه صورت «قرصاغ» در لهجهٔ عراقی زبـان عربی وارد شده اسـت. **قورساق باخدی:** شکمباره. آنکه تنها به فکـر پـر کـردن شکم خود باشد. **قورساق باخماق:** جـان خود را حفظ کـردن. زنـدگی کـردن. **قورساق بوْشالتماق:** (شکم خود را خالی کردن) حـرص و خشـم خـود را ابـراز کـردن. **قورسـاق توْخلامـاق:** خـوردن و آشـامیدن و شـکم خـود را پـر کـردن. **قورساقجا:** نیمتنـه. جلیقـه. زینـت جلیقـه تـرکمن. **قورسـاقجیق:** رودهٔ کوچـک. **قورســاقدا جــین وار:** بـددل. سـیاهدل. **قورساقدا جین یـوْخ:** پاکـدل. **قورســاقدا قالماق:** حامله بودن. **قورساق ســاخلاماق:** امساک کردن. **قورســاق ســالماق:** چـاق شدن. شکم آوردن. **قورســاق ساواشــی:** دعوای شکم. **قورساق سوْخوشـدورماق:** پنهـانی دشـمنی ورزیـدن. **قورســاق کؤپمـک:** رنجیـدن. **قورسـاق کؤپوْگـو:** رنجش. دلگیری. **قورســاق گؤتوْرمـک:** بـاردار شـدن. **قورســاقلانماق:** خـوردن. **قورساقلی:** شکم گنده. جسور. دانا.
قورسالاق: (Qursalaq) شکم بند.
قورسالاو: حمایت. پشتیبانی.
قوْرسالیق: (Qorsalıq) ادارهٔ حراست.
قورسالیق: (گیا) گیاهی علفی و یکساله از تیرهٔ اسفناج. (Suaeda altissima).
قوْرسامبا: ازدواج. زناشویی. جفتگیری.
قوْرســان: (Qorsan) ســینه بنــد. دزد دریایی. ناخدا.
قورسان: (Qursan) صندوق.
قورسانا: (Qursana) فرفره.
قورسانت: دانشجوی دانشکدهٔ نظامی.
قوْرسانماق: آتش به جان افتادن.
قورسان یئلکنی: کشتی سه ضلعی.
قوْرساو: خاکستر. نیمه مشتعل. نیمسوز.
قورساوای: جهانگرد. توریست. خالی.
قوْرساو آغـاج: (Qorsav ağac) چـوبی کـه بـا آن تنـور را آتـش زننـد. آدم دوبهم زن. نفاق افکن.
قورســو: (Qursu) چهـارچوب. سـازه. کرسی. وظیفه. استادی.
قوْرسوز: (Qorsuz) بی خطر.
قورسوق: (Qursuq) همسایه. تنور.
قوْرسول: صدای گراز یا خوک.
قورسولو: (Qursulu) با ادب. با کلاس.
قوْرسون: (Qorsun) جسارت. منقل.
قورشا: (Qurşa) پارچه.
قورشاب: محیط. احاطه کننده.
قورشاتما: تحریک. حصار.
قورشاتماق: تحریک گردانیدن.
قورشاش: (Qurşaş) محاصره.
قورشـاغا چیخمـاق: (Qurşağa çıxmaq) تاکمر پوشاندن. زیاد بودن.
قورشاق: کمر. کمربند. شال کمر. خـط استوا. منطقـه. ناحیـه. قرقـرهٔ دوک نـخ

ریسی. به صورت Кушак در معنای شال کمر وارد روسی شده است.
قورشاق آتماق: شال انداختن. دستمال انداختن (مراسم چهارشنبه سوری). ← شال سااللاما. **قورشاق توتماق:** کُشتی گرفتن. **قورشاق سااللاما:** ← شال سااللاما. **قورشاقلاشماق:** کُشتی گرفتن. کمر همدیگر را گرفتن. **قورشاقلاما:** تقویت. تحکیم. **قورشاقلاماق:** کمربند بستن. شال کمر بستن. از کمر کسی گرفتن. **قورشاقلانماق:** به کمر خود کمربند بستن. کمربند بسته شدن. به کاری کمر بستن. آماده شدن. **قورشاقلانمیش:** کمربند کشیده شده. با حلقه محکم شده (بشکه). **قورشاقلیق:** مناسب برای کمربند.
قورشال: (Qurşal) تشویق. ترغیب.
قورشالاق: (Qurşalaq) محاصره.
قورشالاماق: تحریک کردن.
قورشاما: تحریک. تشویق. احاطه.
قورشاماق: بستن. پیچیدن. به کمر بستن. شروع کردن. دست یازیدن. تشویق کردن. تحریک کردن. از راه به در کردن. دست انداختن. معتاد کردن.
قورشان: (Qurşan) معتاد.
قورشانت: (Qurşant) حلقه. محاصره.
قورشانماق: (Qurşanmaq) تشویق شدن. تحریک شدن. از راه به در شدن. به کاری کمر بستن. دست یازیدن. شروع کردن. بسته شدن. پیچیده شدن. معتاد شدن. به کمر خود شال یا کمربند بستن. عادت کردن. آماده شدن.
قورشاو: محاصره. حلقه. حصار.
قورشاولاماق: محاصره کردن.
قورشای: (Qurşay) حصار. قلعه.
قورشون: (Qurşun) چانهٔ خمیر. سنگین. گلوله. سرب. گلولهٔ تفنگ و تپانچه. پروزن. به صورت «قرشون» در لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده است.
قورشونا دؤزمک: به گلوله بستن.
قورشون اوْتو: (گیا) ← دیش اوْتو.
قورشونچو: گلوله ساز. **قورشون دوزو:** (Qurşun duzu) سولفات سرب. **قورشون سیخماق:** به گلوله بستن. در کار دیگران به نحو منفی دخالت کردن. **قورشون سی‌رکه سی:** اسید سرب. **قورشون قلم:** قلم سرب. **قورشون کئچمز:** ضد گلوله. **قورشون کیمی:** (مانند سرب) خیلی سنگین.
قورشونلاماق: با سرب اندودن. ورقهٔ سرب روی چیزی کشیدن. پلمپ کردن. به گلوله بستن. با سرب مهر و موم کردن. **قورشونلانماق:** با سرب اندوده شدن. پلمپ شدن. به گلوله بسته شدن. با سرب مهر و موم شدن.
قورشونو: رنگ سربی.
قوْرغاق: (Qorğaq) ناغافل گاز گیرنده (سگ).
قورغارین: (Qurğarın) سُرب.
قوْرغال: (Qorğal) بدبخت.
قوْرغان: (Qorğan) زهری که به نوک پیکان بمالند.
قورغوشوم / قورغوشون: ← قورشون.
قوْرغون: سرخ‌رو، شاداب و سرحال.
قورغونا: (Qurğuna) خبرچین.
قوْرغوی: (جان)(Qorğuy) بلبل.
قورغی: (Qurği) ← قورغو.
قوْرق: (Qorq) ماکیانی که دیگر تخم نکند.
قوْرقا: (Qorqa) ضمانت. حفاظت. آسایشگاه.
قورقا: (Qurqa) مُرغ. قله. نوک کوه. غوزهٔ درخت بلوط. هسته. قورباغه. مونتاژ. ترکیب. ضلالت. گمراهی.
قورقات: (Qurqat) کنه. اساس. بن.
قوْرقات: (Qorqat) تحریم. حرام.
قوْرقاتا: دانهٔ ذرت که درشت آرد شده.
قورقاتماق: (Qurqatmaq) خشک کردن. غوغا بپا کردن. خشکسالی شدن. بایکوت کردن.
قورقاج: استحکام. قلعه. حولهٔ حمام.
قوْرقاجار: (Qorqacar) پناهگاه.
قورقاخاج: خشکیده و لاغر.
قوْرقاداماق: متحصن شدن.
قوْرقار: (گیا)(Qorqar) خشخاش.
قورقارماق: (Qurqarmaq) غلیظ شدن.
قورقاز:(Qurqaz)ضعیف. لاغر. خشک.
قورقاش: (Qurqaş) خروش. غریو. بسته بندی. همدستی.
قورقاشماق: (Qurqaşmaq) مدعی شدن. بپاخاستن. همدست شدن.
قورقاف: (Qurqaf) خشک.
قورقاق: (Qurqaq) صحرا. دشت. نامرد. پست. مجانی. خشک. ماکارونی.
قورقال: (Qurqal) ارتباط. تلاقی. ساختاری. ترکیبی.
قوْرقال: (Qorqal) ضمانت نامه.
قوْرقالا: (جان)(Qorqala) پشهٔ کوچک.
قوْرقالاماق: مراقبت کردن.
قورقالماق: خشکسالی شدن.
قورقالیق: (Qurqalıq) یبوست. خشکی. غرور. ضلالت.
قورقام: (Qurqam) سخت افزار.
قوْرقاما: (Qorqama) مراقبت شدید.
قوْرقاماق: (Qorqamaq) چیزی را به شدت مراقبت نمودن. پوشاندن.
قوْرقامجیل: (Qorqamcıl) سرب. قلع.
قوْرقان: (Qorqan) محل حفاظت شده. دژ. حصار. مقبره. کفپوت. کفیل. بصورت Kurqan وارد روسی شده.
قورقان: استخوان بال پرنده. اجزاء.
قوْرقانچی: دژبان. صحنه گردان.
قورقانماق: خشک شدن.کرچ خوابیدن.
قوْرقانماق: ← قوْرونماق.
قورقان یئل: (Qurqan yel) توفان.
قورقانیش: (Qurqanış) دفاع.
قوْرقاو: (جان)(Qorqav) نوعی گرگ که قبرها را کنده و مرده را می خورد. حمایت. پشتیبانی.
قوْرقاوماق: (Qorqavmaq) محاصره کردن. حفظ کردن. حراست کردن.
قوْرقاووج: (Qorqavuc) مدافع. پاسبان.
قوْرقایچی: (Qorqayçı) وکیل مدافع.
قورقو: (Qurqu) دام. تله. کوک. تشکیلات. سازمان. دستگاه. جهاز. تجهیزات و ماشین آلات. توطئه. کار دست و حسابی. سناریو. در دیوان لغات به معنای سبک سر آمده است.
قوْرقو: (Qorqu) ترس. باک.
قورقو اوْیونو: خیمه شب بازی.
قورقوت: (Qurqut) راهنما. مدبّر. خشک. خس و خاشاک. شلخته.

قوْرقوت: (Qorqut) مهیب. با شکوه. پُر.
قوْرقوْت: (Qorqot) گردوی نامرغوب.
قورقوجـــو: (Qurqucu) نظـم دهنـده. بنیانگذار. توطئه گر. مونتاژ کننده.
قوْر قوْجا: (Qor qoca) پیر پاتال.
قورقوجوق: (Qurqucuq) گروهک.
قوْر قوْچ: (Qor qoç) ظرف سفالی برای پختن ذرت.
قورقوچو: خیالپرداز. فانتزیست. توطئه گر. ناظم. مسئول حفظ انضباط.
قورقوچول: تخیلی. فانتزی.
قورقود: (Qurqud) ← قورقوت.
قوْر قوْدوق: بر و بچه ها. زاد و رود.
قورقـــور: (Qurqur) قمـری (پرنـده). قاروقور شکم. قورقور قورباغـه. آوای درهـم و بـرهم و بـی‌معنـی. نـاودان کوچک ساخته شـده از چـوب بـرای جمع آوری تمشک و میـوه‌هـای نظیـر آن. سـبد. هنـدی (اهـل کشـور هنـد). کـــوک ســـازهای ســـیمی. ظـــرف آبخوری. بوقلمون (گویش قوموق).
قوْرقوْر: (Qorqor) پشک ریز.
قورقـورا: (Qurqura) حلقـوم. نـخ روی کلاه فس.
قورقوراتما: (Qurquratma) قلیان.
قورقورما: رنگارنگ. آراسته.
قورقورمـــــاق: (Qurqurmaq) غرغـــر کردن. فخر فروختن.
قورقوروق: (جان)(Qurquruq) قورباغه.
قورقوز: (Qurquz) لاغر. نحیف.
قورقـــوش: (Qurquş) فطـرت. ظـرف آهنی پختن جو. تلاطم.
قورقوشـوم: (Qurquşum)← قورشـون. سرمای سوزناک.
قوْرقوق: (Qorquq) محافظت شده.
قورقوقچو: (Qurquqçul) حیله گر.
قورقو قورماق: توطئه چیدن.
قورقـــول: (Qurqul) تخیلـی. فـانتزی. صنعتی. میانسال. لطیف.
قوْرقول: (Qorqul) مَحرم.
قوْرقوْل: سرگین شتر یا گوسفند.
قورقولار: (Qurqular) صنایع.
قوْرقولاق: (Qorqulaq) قبرستان.
قورقولامـــاق: (Qurqulamaq) مونتـــاژ کردن. بادکردن بوقلمون. خیال کردن.
قورقولانماق: لودگی کردن.
قوْرقوْلجون: [مغ](Qorqolcun) سرب.
قورقولچو: (Qurqulçu) خیالپرداز.
قورقولو: سازمان یافته. متشکل. مبهم.
قورقولوق: (Qurquluq) رفتار. ابلهی.
قوْرقولوق: (Qorquluq) نرده.
قورقوم: (Qurqum) صـدای فـرو رفـتن در آب عمیق. مغرور.
قورقـــون: (Qurqun) ســـازمان یافتـــه. متشـکل. محکـم. مسـت. خودپرسـت. سالم. پر بال پرنده. چاق.
قوْرقـــون: (Qorqun) مصـون. در امـان. قلعه. دژ. موقوفه.
قوْرقونلوق: مصونیت. سلامت.
قورقونماق: (Qurqunmaq) اندیشیدن.
قورلا: (Qurla) درجه. دفعه. بار. ردیف.
قوْرلاتماق: (Qorlatmaq) ← قوْرلاماق.
قورلاس: (Qurlas) آهنگ. ترتیب.
قورلاشما: (Qurlaşma) مجادله. مناقشه.
قورلاشماق: (Qurlaşmaq) جدل کردن.
قوْرلاشماق: ← قوْرلانماق.
قورلاغان: (Qurlağan) عقربک. نـوعی بیمـــاری و التهـــاب کـــه در اثـــر آن نرمکهایی در اطراف ناخنها پدید آید. در انـواعی چـون دولامـا، دانـا بورنـو، قابارجیق و ات یاران وجود دارد.
قورلاق: (Qurlaq) باتلاق. قنداق.
قوْرلاق: (Qorlaq) اسلحه. سلاح.
قوْرلام: جاهای برآمدهٔ کوهها.
قوْرلاما: (Qorlama) جرقه زنی. اشتعال.
قورلاماق: ترش شدن قمیز یا شیر اسب.
قوْرلامـــاق: (Qorlamaq) جرقـــه زدن. روی سرپوش دیگ آتشپاره ریختن. با آتشپاره پوشاندن. جمع کردن.
قوْرلان: (Qorlan) صندوق. جعبه.
قوْرلانماق: (Qorlanmaq) آتش گرفتن. جرقه شدن. آتشپاره شدن. بـا آتشپاره پوشانده شدن. به هیجان آمدن. ترکیب گرگرفتن در فارسـی از همـین ریشـه پدید آمده است.
قورلانماق: ترش شدن. سفت شدن.
قورلو: (Qurlu) منظم. ترتیب یافته.
قوْرلـو: (Qorlu) جرقـه‌دار. زخـم التیـام نیافته. سوزناک.
قوْرلـــوق: (Qorluq) آتشـــدان. منقـــل. پوست تابستانی. ضامن. محفظه. کیسه.
قورلوق: (Qurluq) لوازم. اسباب.
قورما: (Qurma) احداث. ایجاد. شکل. فنردار. کـوکی. تـزئین شـده. آراسـته. متمرکز. انشاء. تهدید.
قورمات: (Qurmat) نیرومند.
قوْرماج: (Qormac) گنـدم بریـان شـده. سرخ شده. پیشـبند. بـه همـین صـورت وارد زبان فارسی شده است.
قورماجا: (Qurmaca) اعتبـاری. داسـتان خیالی. فانتزی.
قوْرماچی: (Qormaçı) شوخ طبع.
قورماشدیرماق: ← قوراشدیرماق.
قورمـاق: (Qurmaq) آفریـدن. سـاختن. برپا کردن. دایرکردن. اسـتوار نمـودن. تعبیـــه کـــردن. تشـــکیل دادن. ایجـــاد کـــردن. کـــوک کـــردن (ســـاعت). تحریک کردن. آراستن. تیردان.
قورماقال: محاصره. محیط.
قوْرما قوْدوق: بر و بچه ها. زاد و رود.
قوْرمال: (Qormal) جنگلبـان. مرتعبـان. نگهبان. شکاربان.
قورمال: (Qurmal) مصنوعی.
قورمالی: (Qurmalı) منظم. مرتب.
قورمـــان: [دیـــو](Qurman) نیرومنـــد. مرتـب. قـاب تیـر و کمـان. مونتـاژگر. فرمان نظامی به معنای «آماده باش!»
قورمانجیق: (Qurmancıq) اجتماعی.
قورمای: (Qurmay) ستاد. ارکان حرب. آنکه دورهٔ نظامی را گذرانده باشد.
قورمـو: (Qurmu) ابـزار پـاک کـردن موهای روی طناب.
قورموت: (Qurmut) مخلوطی از کـاه و جو و یونجه که به اسب دهنـد. پوسـتهٔ بیرونـی هـر چیـزی. غـذای مخلـوط از چند غذا. گلابـی وحشـی. بـه صـورت قرموت وارد فارسی شده است.
قوْرموتچو: (Qurmutçu) خدمتکار.
قورموش: (Qurmuş) نظم یافته. (ناپ).
قورموق: (Qurmuq) ترکیب. کویر.
قورمولوق: (Qurmuluq) شوره زار.
قورمی: (Qurmi) پیمانه. یک مشت.

قورمیشی: (Qurmişi) آراستگی و نصب چلهٔ کمان و غیر آن.
قورنا: (Qurna) حوضچهٔ سنگی در حمام و غیره. حوضچهٔ شیرآب. خزینه. موشلوک. کریدور.
قورْنا: (Qorna) نانی که دیر پُف کند.
قورْناجاق: (Qornacaq) جرقه. شراره.
قورناز: (Qurnaz) ناقلا. حیله گر.
قورنالان: (Qurnalan) آبادان. منظم.
قورنالیق: ریش سفید. واسطه.
قورنامـــا: (Qurnama) گـــردآوری. تکمیل. نظم بخشی.
قورناماق: جمع کردن. تکمیل کردن.
قورْنـو: (Qornu) شاخی که درون آن باروت پر کنند.
قورْنوق: (Qornuq) خزانه. لانهٔ مرغ.
قورو: [دیو](Quru) خشک (در مقابل تر و مرطوب و آبدار). یابس. دیم. آدم خشک و نچسب. گیاه پژمرده. محض. خالی. بی‌پایه. لاغر و نحیف. زمین. خشکی (در مقابل دریا). مَرغزار. بیشه. مجلس. گروه. جمع. هروئین.
قـورْو: (Qoru) منطقه تحت حفاظت. پارک. حمایت. به صورت «قوری» به معنای ظرفی که در آن چای دم کنند، وارد زبان فارسی شده است.
قورو آخساق: نوعی بیماری در ناخن که باعث لنگیدن حیوان شود.
قورو آغاجا قان بولاماق: افترا زدن.
قورو آلی: (جان) مرغ ماهیخوار.
قورْوا: (Qorva) خانه. حریم.
قورْ واران: (Qor varan) غرب.
قوروا‌غا: (Qurvağa) میلهٔ آهنی که به محور آسیاب نصب می شود و سنگ بالایی را می چرخاند.
قورو اکین: (Quru əkin) کشت دیم.
قورو ال: (Quru əl) فقیر. مسکین.
قوروالی: (Qurvalı) فتق. ← قاولیج.
قـورو امجـک: (Quru əmcək) پستان خالی. وعده پوچ.
قورْوان: (Qorvan) خانه.
قورو اولمـا: [دیـو](Quru ulma) سبوی خالی.
قورو ایستی: گرم و خشک (مزاج).
قورْوب: (Qorub) چراگاه. مرتع.
قـــوروب: (Qurub) دســته. خـانواده. بصـــورت Group وارد انگلیســـی و بصورت «گروه» وارد فارسی شده.
قورو باجاق: (جان)(Quru bacaq) مرغ.
قورو بادام: شکر بادام.
قورو باش: بی فرزند. مجرد. به تنهایی.
قورو باشینا: (Quru başına) تنها. یتیم.
قورو بالیق: (Quru balıq) ماهی نمک سود. یا دودی.
قوروبجوق: (Qurubcuq) گروهک.
قوروبلاماق: گروه تشکیل دادن.
قورو بورون: (جان) غاز قونما.
قورو بهتان:(Quru böhtan)بهتان محض.
قورو بیگ: (Quru bəy) بیگ تو خالی. پر مدّعا. کسی که سخنان دهن پر کن بگوید و عمل نکند.
قـوروپ: (Qurup) شکستهای اطراف رودخانه. یارلیغان و کال نیز می گویند.
قورو پوْخا سو سپمک: (بر مدفوع خشک آب پاشیدن) مسئلهٔ کهنه را تازه کردن. **قورو پارا:** سرمایهٔ بدون بهره.
قورْوت: (Qurut) حرام.
قوروت: [دیـو](Qurut) خشک. ظالم. کشک. به صورت قروت وارد زبان فارسی شده است.
قوروتاج: (Qurutac) خشک کن.
قورو تاختا: (Quru taxta) بسیار لاغر.
قـوروت ازن: (Qurut əzən) ظرف یا شخص کشک ساب.
قورو تاقیرداق: (گیا) گردو.
قـوروت الـی: (Qurut əli)دستهٔ چوبی مخصوص کشک ساب.
قوروتساماق: هوس کشک کردن.
قوروت سـرمک: (Qurut sərmək) لنگر انداختن. ماندن.
قوروتمـا: (Qurutma) خشـک کنـی. حوله. بیماری لنگی در اسب یا گاو.
قوروتماج: (Qurutmac) خشک کن.
قوروتماق: (Qurutmaq) خشک کردن.
قوروتمالی: قابل خشک کردن.
قوروتمالیق: هر چیز خشک کردنی.
قـورو تمیزلـه مـه: (Quru təmizləmə) فلک کردن مجرم.
قوروتو: (Qurutu) شلخته.
قورْوج: (Qoruc) دفاع. پرهیز.
قـوروج: (Quruc) بـداخلاق. عصبانی. تند و تیز. خشک و سفت شده.
قوروجا: (Quruca) کمی خشک. بوف تاج (نوعی گیاه).
قورْوجاق: (Qorucaq) اتاق. شراره.
قورْوجان: (Qorucan) مدافع. محافظ.
قورْو جای: (Qoru cay) خانه و زندگی.
قورو جنـازه: (Quru cənazə) پوست و استخوان. بسیار لاغر.
قورْوجو: (Qorucu) پاسدار. محافظ.
قوروجو: (Qurucu) بنیانگذار. سازنده. آفریننده. ایجادکننده. تشکیل دهنده.
قوروجوق: (Qurucuq) بنای کوچک.
قورْوجوق: (Qorucuq) حمایت. دفاع.
قوروجـول: (Qurucul) خشکی پسند. پرنـدگانی کـه زنـدگی کـردن در خشکی را دوست دارند.
قوروچ: (Quruç) تجهیزات.
قورو چاناق: (Quru çanaq) آواره.
قورو چاپلار: آداب و رسوم مردمی.
قورو چای: رود خشکیده. چای تلخ. رود فصلی. وادی بین دو کوه. دره.
قورو چن: (Quru çən) تیره شدن هوا بر اثر دود و غبار.
قوروچوْرۆک:(Quru çürük)آت آشغال
قوروچولوق: (Quruçuluq) خشکسالی.
قورو چیچک: (Quru çiçək) صلصال.
قوروردا: (Quruda) هر زمان. سفت.
قـوروردا قالمـاق: (Quruda qalmaq) در ساحل ماندن کشتی برای رفع جزر.
قوروردالان: (جـان)(Qurudalan) سگ گله. سگ گرگ کش.
قورو دامار: بسیار ضعیف.
قوروردان: خشک کن. بیماری ورم.
قوروردان قورویا: بیهوده.
قـــورو دری: (Quru dəri) خشـکانج. پوست خشکیده.ضعیف.
قوروردوجو: (Quruducu) خشک کننده.
قوروردوش: (Quruduş) خشک کنی.
قوروردولما: (Qurudulma) خشک کنی.
قوروردولماق: خشکانیده شدن.

قورو دومان: ← قوروچن.
قورو دوه: (جان) شتر مادهٔ غیر شیرده.
قورو دیپی: هوای صاف و بسیار سرد.
قورو دیری: مرد بسیار ضعیف.
قورو دووار: دیوار سنگی و بی ملات.
قوروړماق: (Qururmaq) روبه خشکی نهادن. مغرور شدن.
قوْروز: (Qoruz) ضامن (اسلحه).
قوروز: (Quruz) بازنده. لاغر. نحیف.
قورو سانجی: بیماری شکم در حیوان.
قورو سس کوّی: (Quru səs küy) سر و صدای بیهوده.
قوروسقاق: (Qurusqaq) متکبّر. مغرور.
قورو سو باسار: بستر خشکیدهٔ رود.
قوروسوتای: (Qurusutay) پوسته دار.
قورو سؤز: (Quru söz) سخن بی‌معنی.
قوروسوق: (Qurusuq) خشکیده. تُرد.
قورو سؤمؤک: (Quru sümük) بسیار لاغر. استخوان خشک.
قورو سیخی: (Quru sıxı) رجز. سخن تهدیدآمیز توخالی. تفنگ باروتی.
قوروش: (Quruş) یکصدم لیرهٔ عثمانی. پول خرد. پولاد. اغواء. برپایی. خورشت. مفعول در لواط.
قوروشا: کاه خشک و درشت که با خوشهٔ زراعت مخلوط است.
قورو شاختا: (Quru şaxta) سرمای خشک که تا مغز استخوان نفوذ کند.
قورو شامال: شاخهٔ خشکیدهٔ درخت.
قوروشان: (Quruşan) فلج.
قوروشتای: (Quruştay) همچون فولاد.
قوروش داشی: (Quruş daşı) سنگی که در اجاق زیر ظرف گذارند.
قوروشدورماق: تشکیل دادن. فلج کردن.
قوروشقا: فنجان فلزی که بیشتر چوپانها از آن استفاده کنند. نقد. انتقاد. بررسی.
قوروشقاجا: فلج. بیماری فلج.
قوروشقاق: پژمرده. خشکیده. لاغر.
قوروشقالاماق: مورد نقد قرار دادن.
قوروشقاماق: (Quruşqamaq) خشکیده شدن به صورت ناقص. از دست دادن رطوبت. به خشکی متمایل شدن.
قوروشقان: خشکیده. مفلوج.
قوروشقان آغریو: بیماری فلج.

قوروشلو: نظام مند. سامان یافته.
قوروشلوق: نظامنامه. دستور العمل.
قوروشماق: همهٔ اطراف چیزی خشک شدن. باهم خشک شدن. مخلوط شدن. فلج شدن. باهم ساختن.
قوْروشماق: با هم مراقبت کردن.
قوروشمال: توطئه گر. سازمان دهنده.
قوروشوق: دسیسه.شرط بندی. نظامنامه.
قوروشوم: ← قورغوشون.
قوروغو: (Quruğu) خشکیده.
قوْروق: [دیو](Qoruq) جایی که آن را خلوت کنند. پارک. منع. محلی که مختص شخص یا اشخاصی معین است و دیگران از ورود به آن ممنوعند. شکارگاه مخصوص شاه یا امیر. سبزه‌زار مخصوص دواب شاهان و امرا. منطقهٔ ممنوعه. نگهبان. محافظ. سپر. علاقه. هوس. به صورت «قرق» و «غروق» وارد فارسی و بصورت «قرغ» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده.
قوروق: (Quruq) خشک. خشکیده. لخت. خالی. چین و چروک. خراش صورت. همکف.
قوروقاز: (Quruqaz) خوب سرخ شده (نان و ...). درخت رو به خشکی.
قورو قافا: (Quru qafa) خشک مغز. جمجمه. هروئین.
قورو قالا: (Quru qala) ضعیف. ناتوان.
قورو قالای: عشق سوخته.
قورو قالماق: محروم ماندن.
قوروقان: (Quruqan) چادر. مُرده.

قوروقچو قوچقاچ

قورو قانا: (جان)(Quru qana) نوعی پروانه با پرهای پایینی زرد و بالهایی

تهوه‌ای.(Acherantia adrophos)
قوْروق اوْلماق: ممنوع شدن.
قوروق باسماق: چروک شدن رخ.
قوروق باشلیق: شخص مجرد.
قوْروق باشی: (Qoruq başı) نگهبان.
قوروقچو: (Quruqçu) ترکیب کننده. آهنگساز. رابط. مونتاژگر.
قوْروقچو: (Qoruqçu) مرتع بان. مأمور قرق کردن محلی. ناطور. دشتبان. کشیک. نگهبان. به صورت «قرقچی» وارد زبان فارسی شده است. **قوْروقچو قوچقاچ:** (جان) فندق شکن (Nucifraga coruocatactes).
قوْروقچولوق: مرتع بانی. دشتبانی.
قوْروق خان: (Qoruqxan) خدای کوه در باور ترکان.
قوْروق دام: (Qoruq dam) اتاق نگهبان. برجک. کمینگاه.
قوروقساق: [دیو] چینه دان مرغ.
قوروقسای: (Quruqsay) خشک رود.
قوروقسوز: بی وفا. دروغگو.
قورو قفس: بسیار لاغر. محتضر. مُردنی.
قوْروققا: (Qoruqqa) پناهگاه.
قوْروق قالماق: محروم شدن.
قوْروق قایتار / قوْروق قایتاق: (Qoruq qaytaq) حد و مرز. نزاکت.
قوروقلار: (Quruqlar) صنایع.
قوْروقلاش: (Qoruqlaş) پاس. کشیک.
قوْروقلاماق: بازداشتن. جلوگیری کردن از ورود کسان به جایی. قرق کردن. خلوت کردن جایی به علت اختصاص داشتن به فرد یا افراد خاص.
قوْروقلانماق: (Qoruqlanmaq) بازداشته شدن. قرق شدن. دفاع کردن.
قوْروقلو: (Qoruqlu)حفاظت شده. علاقمند. بچهٔ تنومند.
قوْروقلوق: (Qoruqluq) اعتماد. امنیت.
قوروقلوق: (Quruqluq) تیردان. ساختمان تمام شده. تجهیزات. جهیزیه. نظامنامه. طرح.
قوروقماق: (Quruqmaq) به سمتی تمایل پیدا کردن. آماده شدن.
قوْروقمال: (Qoruqmal) پاسبان.
قورو قورباغاسی: (Quru qurbağası)

قورباغهٔ خشک زی.
قورو قوروسونا / قورو قوروی‌ا: (Quru qurusuna) دست خالی. عبث. بیهوده.
قورو قوْشون: نیروی زمینی.
قورو قوْل: دست خالی. ناتوان.
قورو قوْیماق: محروم کردن.
قورو قیز: (Quru qız) دختر ضعیف.
قورو کجیک: (Quru kəcik) جرب.
قورو کراز: (گیا) گیلاس زمستانی.
قوْرول: (Qorul) نشان. هدف. پسوندی به معنای «ستان». قامیش قورول= نیستان.
قورول: (Qurul) هیئت. گروه. مجمع. کمیته. برجسته. کنگره. بنا. ساختمان.
قورو لئیلک: (جان) مرغ زنبورخوار.
قوْرولا آلماق: هدف گرفتن.
قورولاتماق: (Qurulatmaq) خشکاندن.
قورولاشماق: خشک شدن.
قورولاق: (Qurulaq) خشک. تکیده.
قورولاماق: خشک کردن.
قورولانماق: خود را خشک کردن.
قورولای: دست خالی. بی ثمر.
قورولایان: (Qurulayan) خشک کن.
قورولایش: (Qurulayış) خشکی.
قورولتاز: (جان)(Qurultaz) سگ تازی.
قورولتای: (Qurultay) مجلسی از بازماندگان حاکم درگذشته برای تعیین جانشین. شورای عالی بزرگ مشورتی امرای مغول. نشست. سمینار.
قورولتو: (Qurultu) آوای قورباغه. قار و قور. هیاهو.
قورولتوق: (Qurultuq) عربده کش.
قورولداتماق: باعث قور قور شدن.
قورولداشماق: (Quruldaşmaq) قورقور کردن دسته جمعی قورباغه‌ها.
قوْرولداق: (Qoruldaq) آتشین.
قوْرولداماق: غرولند کردن.
قورولداماق: (Quruldamaq) قار و قور کردن معده. صدای قورباغه درآوردن.
قورولداو: (Quruldav) خور خور.
قورولشوق: (Qurulşuq) سازمان. اداره.
قوْرولقا: (Qorulqa) خبر. نشان. محل دیده بانی یا نگهبانی.
قورولقا: (Qurulqa) مؤسسه.
قورولقان: مغرور. همواره تحریک شونده. همواره در حال ساخت. دملی که در بن ناخن پدید آید. متشکل. سازمان یافته. خار درشت.
قوْرولقان: (Qorulqan) گوشت دنده.
قورولما: (Qurulma) برپایی. برقراری.
قورولماچی: (Qurulmaçı) ساختار شناس. آفرینش شناس.
قورولماق: (Qurulmaq) برپا شدن. دایر شدن. بنا شدن. ساخته شدن. تعبیه شدن. تشکیل شدن. سازمان یافتن. ایجاد شدن. کوک شدن. اغواء شدن. تحریک شدن. آراسته شدن. بافته شدن (گیسو). تزئین یافتن.
قورولمالیق: (Qurulmalıq) ساختاری.
قورولو: موسسه. بنیاد. ساختار. سازمان. ترکیب. کوک شده. آمادهٔ (آتش). بنا شده. تعبیه شده. مغرور.
قورولوجا: (Quruluca) آراسته. پیرایش یافته. کوک شده.
قورولوش: (Quruluş) بنا. ترکیب. تشکیلات. فرمول.
قورولوشچو: (Quruluşçu) سازمان دهنده. رهبر. رژیسور. بنیانگذار.
قورولوشما: (Quruluşma) سازمان یابی.
قورولوشماق: (Quruluşmaq) چهارزانو نشستن. سازمان دهی شدن.
قورولوق: خشکی. زمین.منطقهٔ خشکی. لاغری. سبزی که برای زمستان بخشکانند. سرگین یا پشکل خشک.
قوْرولوق: (Qoruluq) مِلک. پارک. ملک شخصی.
قورولوم: (Qurulum) اساس. بنیاد.
قوروم: دوده. خوال. سازمان. صیغه. ساخت فعل. رنگ سیاه. زنگ آهن. گیسوی بافته. کمیسیون. نیمه روشنایی. هوای نیمه تاریک. فیگور. صدای افتادن یا فرو رفتن در آب. خسیس.
قوْروم: [دیو](Qorum) صخره. مکان صعب العبور. حریم. زیارتگاه. مالکانه. مال و دارایی اندوخته.
قوروم آتان: (Qurum atan) افتراء زن.
قوْروما: (Qoruma) دفاع. نگهداری.
قوْرومـاق: (Qorumaq) دفاع کردن. نگهداری کردن. حراست کردن. حمایت کردن.
قوروماق: (Qurumaq) خشک شدن. رطوبت و آب را از دست دادن. لاغر و نحیف شدن. مات بردن. بسیار تعجب کردن. فلج شدن. بی‌حس شدن. خشک شدن عضله.
قوْرومالیق: محل تحت محافظت. نرده.
قوْرومان: نگهبان. چنداول. عقبدار.
قوروم بتلی: دارای رنگ تند.
قوروم‌پئت / قوروم‌پوف: (Qurumpuf) کارگزار زنان فاحشه. به صورت «قرم پف» وارد فارسی شده است.
قوروم‌چا: (Qurumça) دانهٔ انگور.
قوروم‌چک: (Qurumçək) تفالهٔ سیب و گلابی و ...
قوْرومچو: (Qorumçu) آبیار (ناپ).
قوروم‌چو: (Qurumçu) سازنده. بانی.
قوروم‌دانق: (Qurumdanq) کارگزار زنان فاحشه. به صورت «قرم دنگ» در همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
قوروم‌دنگ: (متفا) ← قوروم‌دانق.
قوروم ساتماق: فخر فروختن.
قوروم‌ساق: (Qurumsaq) مغرور. قربان کمان. قربانی خونین. کسی که در ابتدای سفر از برابر اسب مسافر آمده به طرفی دیگر رود. کارگزار زنان فاحشه. کسی که زن خود را بدیگران دهد. مردی که بر فاحشگی زن خود یا نزدیکان چشم فروبندند. دیوث. قرومپت. به صورت قرمساق وارد فارسی شده است.
قوروم‌سال: (Qurumsal) سازمانی.
قوروم‌ساماق: راهنمایی کردن. هوس کردن برای خوردن چیزهای نایاب. دلالت کردن. راهنمایی کردن. دلالی کردن برای فاحشه.
قوروم‌سای: واسطه. فاصلهٔ دو کوه.
قوروم‌سو: (Qurumsu) دوده. جزغالهٔ مو وپشم. خاکستر مو و پشم. خشکیده.
قوروم‌شو: نمد کهنه و پلاسیده.
قوروم قورادان: (جان)(Qurum quradan) راسو. (Mustela nivalis).
قوروملاتماق: دوده‌ای گردانیدن.

قورواملاشـــماق: (Qurumlaşmaq) دوده گرفتن. دوده‌ای شدن. سازمان یافتن.
قورواملامـــاق: (Qurumlamaq) دوده‌ای کردن. سازمان دادن.
قورواملو: خوش اندام. مغرور.
قوْرواملوق: (Qorumluq) صخره‌زار.
قورواملوق:(Qurumluq)خوالستان.دوات
قورواموش: (Qurumuş) خشکیده.
قورو موقام: (Quru muqam) لاف.
قوْروم ی‌ئل: باد جنوب شرقی.
قـوْرون: (Qorun) لایـهٔ رویـی پوسـت. مخزن. انبار. دژ. قلعه.
قورون: [دیو](Qurun) اثر دود بر دیوار و تنور. وقت. هنگام. زمان. ساعت (۶۰ دقیقه). خودپسند. نـاودان. خیـال. خـر بزرگ. شورای ترکمنی. زاویه.
قوْرونا: (Qoruna) ناپایدار.
قورونا چاتماق: پیر شدن.
قورونـاز: (Qurunaz) خشک.
قوْرونـاق: (Qorunaq) جان پناه. مأمن.
قوْروناقجی: (Qorunaqcı) پناهنده.
قوْرونتای: (Qoruntay) کنسرواتوار.
قورونتـو: (Quruntu) بنیـان. خشـکیده. شبهه. وسوسه. اندیشه. خشکبار.
قوْرونتو: (Qoruntu) محافظت. سپر.
قورونتوجو: سازمان دهنده.
قورونتولوق: (Quruntuluq) کلبه.
قـورونج: (Qurunc) مافیـا. تشـکیلات. مکانیسم. ساختار. ماشین.
قوْرونجا: تأمین. عدس تلخه.
قوْرونجاق: محافظت. پناهگاه.
قوْرونجالیق: (Qoruncalıq) وثیقه.
قورونجوق: (Quruncuq) دقیقه.
قوْرونچاق: کسی که بسیار مراقب خود باشد و هنگام خطر خود را بپاید.
قوْرونچو: (Qorunçu) دژبان.
قورونچو: (Qurunçu) دودی.
قوروندوز: ماشین ساز. مکانیسین.
قورو نفـس: (Quru nəfəs) بسیار لاغـر. محتضر. مُردنی.
قوْرونقـا: (گیـا)(Qorunqa) ← ائولیـا اوْتـو. (چـول یوْنجاسـی). دیـواری از خس و خاشاک بر دور باغچـه. محـل حفاظت شده.
قوْرونما: حفاظت. داشت (زراعت).
قورونما: (Qurunma) تکبر. غرور.
قوْرونماز: آشکار. گشوده. باز. آزاد.
قورونمـــاق: (Qurunmaq) خـــود را خشک کردن. مغرور شدن.
قوْرونمـــاق: (Qorunmaq) محافظـــت شدن. حراسـت شـدن. مراقبـت شـدن. خود را محافظت کردن.
قوْرونو: (Qorunu) احتیاط. مراقبت.
قوْرونور: (Qorunur) تحت حفاظت.
قوْرونورلوق: (Qorunurluq) مصونیت.
قورونوش: (Qurunuş) تدارک. تجهیز.
قوْرونوق: (Qorunuq) حفاظت شده.
قوْرونوم: (Qorunum) حفاظت.
قوْروْی: (Qorvoy) محافظ. پاسبان.
قوروی: (Quruy) کمک.
قورو یئل: (Quru yel) رماتیسم.
قورو یئمیش: (Quru yemiş) خشکبار.
قورویاز: (Quruyaz) خاک مرطوب.
قورو یالا: (Quru yala) اتهام بی اساس.
قورویـوب قالمـاق: (Quruyub qalmaq) مـات و مبهـوت مانـدن. از حیـرت در جای خود خشک شدن.
قوْرویوجو: (Qoruyucu) نگهبان. حامی. پشـتیبان. کشـیک. نـاطور. دشـتبان. حفاظ. عایق. پیشگیری کننده.
قورویوش: (Quruyuş) ایجاد. تشکیل.
قوْرویوش: (Qoruyuş) پاسبانی.
قوریا: (Qurya) سـیب زمینـی. خشـک. دیوار بی بست.
قوریلتای: (متفا) ← قورولتای.
قوْز: (گیا)(Qoz) گردو.
قوز: (Quz) گوژ. غـوز. کوهـان. بچـه. کودک. سمت جنوبی کوه. تپهٔ بلند.
قوزئه: (Quzeh) رنگین کمان.
قوزئهلی غشاء: عنبیهٔ چشم.
قـوْزئی: (Qozey) ظـرف کوبیـدن مغـز گردو.
قوزئی: (Quzey) شمال. گـوْگ ترکهـا شمال را با رنگ سیاه بیان می کردنـد. طرفـی کـه سـایه اسـت. سـایه. **قـوزئی اولـدوزو:** سـتارهٔ قطبـی. **قـوزئی بـاتی:** شـمال بـاختری. **قـوزئی تـاجی:** افسـر شـمالی (نجـوم). **قـوزئی دوْغـو:** شـمال خاوری. **قوزئیلی:** شمالی. **قوزئی یامـاج:** جایی که آب و هوای پاییزی دارد.
قوْزا: (Qoza) غلاف پنبه که هنـوز پنبـهٔ آن را در نیاورده باشـند. غـوزهٔ نخـود. عـدس و یـا گاودانـه. جـوز (سـرو و کاج). نوعی زینت زنانه که بـر بـازوی لباس می‌دوختند. مهـرهٔ زینتـی کـروی شکل که زنان به عنوان زینت اسـتفاده کنند و یا بر گردن اسب آویزند. عقـد. گـره. کپسـول. آتشـدان چـراغ نفتـی. مغاره. به صورت «غوزه» و «جوزغه» و «گوزغـه» وارد زبـان فارسـی و بـه صورت «جوزه» وارد زبان عربی شده.
قوْزا ائو: (Qoza ev) خانـه ای کـه روی آن را پوست درخت پوشانده باشند.
قوْزابا: (Qozaba) شتاب. عجله.
قوْزاپ: (Qozap) مغرور.
قوْزاجیق: (Qozacıq) غوزهٔ کوچک.
قوْزا چاناق: (Qoza çanaq) خانـه هـا یـا دیواره های داخلی غوزه.
قوْزار: (Qozar) جام.
قوزار: (Quzar) تپهٔ بلند.
قوْزارینج: آت و آشغال ابریشم.
قوْزاغی: (Qozağı) گوژپشت.
قوْزاف: (Qozaf) توخالی. باد کرده.
قوْزاق: (Qozaq) به شکل فرفرهٔ چـوبی زمینی. قوطی فلزی کـه در قـدیم نامـهٔ پادشـــاهان را در آن نگهـــداری می کردند. پیاز بزرگ. گِرد. بـاقلا. بـه صورت «غوزک» وارد فارسی شده.
قوْزاقلانماق: فخر فروختن.
قـوزا قـوزا: (Quza quza) نـوعی بـازی کودکانه در قبا.
قوْزالاق: (گیا)(Qozalaq) میوه‌هایی که پـایین آنهـا گِـرد و سرشـان مخروطـی است. گل خشن میوه های کاج. چیزی کـه کوتـاهتر از حـد معمـول باشـد. شیک. شخص چشم درشت.کال.
قوْزالامـــاق: (Qozalamaq) غـــوزه درآوردن. بچه دار شدن. گزافه گفتن.
قـــوْزالان: (جـان)(Qozalan) مادیـان زاینده. غوزهٔ پنبه. اضطراب.
قوْزالماق: (Qozalmaq) لاف زدن.
قوْزان: (جان)(Qozan) خرگوش.

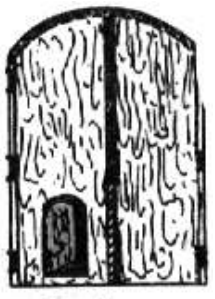
قوْزاناق: (جان) خرگوش کوچک.
قوْزانقیر: (جان)(Qozanqır) مرغی که خوب تخم کند.
قوْزانماق: (Qozanmaq) آرایش کردن.
قوْزاوا: (Qozava) ناکجاآباد.
قوْزا واری: (Qozavarı) شبیه غوزه.
قوْزاوالی: (Qozavalı) ناشناس. بیگانه.
قوْزاوان: پهلوان پنبه. توخالی.
قوز اوْردو / قوز اولوس: (Quz ordu) ← بالاساغون.
قوْز ایچی: (Qoz içi) سفید پاکیزه.
قوزبئت: (Quzbet) بی عرضه. نالایق.
قوْز بئل: (Qoz bel) گوژپشت.
قوْز بادام: زن مرد صفت.
قوز بالیق: (Quz balıq) شهر شمالی.← بالاساغون.
قوْزتا: (Qozta) مرد کوتاه قد.
قوْز بیبری: (Qoz bibəri) فلفل قرمز بسیار تند.
قوْز پای‌لاشماق: مصالحه کردن.
قوْز دابان: پاشنه بلند (کفش).
قوز داغ: [دیو] کوهستان بی خورشید.
قوْز دالا: (Qoz dala) سنگلاخ.
قوْز دسته: تپانچه‌ای با دستهٔ گِرد.
قوْز دیرک: (گیا) درخت گردو.

قوزقون قیلینجی

قوْز قابیغینا گیرمک: در پوست گردو فرو رفتن. از ترس سوراخی پیدا کردن و پنهان شدن.
قوْزقاتی: (Qozqatı) اغراق. مبالغه.
قوزقاچ: روسری سه گوش زنانه.
قوْزقالاق: (Qozqalaq) مبالغه.
قوْزقالان: (Qozqalan) اضطراب.
قوْزقالانچی: (Qozqalançı) شورشی.
قوْزقالانق: (Qozqalanq) انقلاب.
قوْزقالانماق: (Qozqalanmaq) مضطرب شدن. به پایان رسیدن مهمانی.
قوْزقالما: (Qozqalma) شورش. قیام.
قوْزقالماق: شورش کردن.
قوْزقالوی / قوْزقالیش / قوْزقاو: (Qozqaluy) انقلاب. شورش.
قوْز قره: (گیا)(Qoz qərə) لارک. یالان قوز هم گویند.
قوزقو: [دیو](جان) مگس. زنبور.
قوْزقورتماق / قوْزقورماق: (Qozqurtmaq) چاخان کردن.
قوْز قوْز اوْیناماق: (Qoz qoz oynamaq) گردو بازی کردن.
قوْزقون: (Qozqun) انقلاب. شورش. مسخره. مضحک.
قوزقون: (جان)(Quzqun) کرکس. کلاغ سیاه. غراب. زاغ. (Cervus corax). استخوان خوار. **قوزقون آیاغی:** (گیا) آطریلال. به عربی رجل العقاب گویند. به فارسی پاکلاغی، چنگ کال و پای زاغان است. شاخهٔ آن مانند چنگال مرغ و ساقش مربع و تخم آن چون تخم کرفس است. (Carum ammioidos). **قوزقون اوْتو:** (گیا) ← اگرلتی. **قوزقون ایریق:** احمق. ابله. **قوزقون تکلیفی:** کار بدون رغبت. **قوزقونجوق:** پنجرهٔ کوچک زندان. **قووزقونچو:** احساس کننده علوم ناخوشایند. **قوزقون دنیزی:** آمو دریا. جیحون. سیحون. سیردریا. ارس. بحر قلزم. **قوزقون عاغیللی:** رند. ناقلا. دغل. **قوزقون قیلینجی:** (گیا) دلبوث. سوسن صحرایی. سیف الغراب. گل گلایل. قارقا سوغانی نیز می‌گویند. (Gladiolus illyricus). **قوزقونلوق:** پنجره ای رو به پشت بام. **قوزقونو / قوزقونو قارا:** رنگ سیاه کلاغی. **قوزقونوم:** (جان) کلاغها و بویژه کلاغ سیاه.
قوْزقونلو: (Qozqunlu) مسخره.
قوْزقیشتیق: (جان)(Qozqıştıq) سنجاب.
قوزلا: (گیا)(Quzla) گل برف.
قوْزلا: محل نشستن راننده در درشکه.
قوْزلاچی: (Qozlaçı) حامله. باردار.
قوْزلاق: (Qozlaq) دیواری که فقط با سنگ سازند.
قوزلاق: (جان)(Quzlaq) گوسفند حامله. بازی سرسره.
قوْزلاماق: (Qozlamaq) خرد شدن کلوخهای بزرگ بر اثر باریدن باران و تابش آفتاب. زاییدن. خالی کردن.
قوْزلانماق: (Qozlanmaq) تکبّر به خرج دادن. مغرور شدن. خودنمایی کردن. ورم کردن و غده بستن.
قوْزلای: (Qozlay) بهره. درصد. زایش.
قوزلو: (متفا)(Quzlu) گوژپشت.
قوْزلو: خوش شانس. هوسمند.
قوْزلوق: (Qozluq) باغ گردو.
قوزلوق: (Quzluq) طویلهٔ بره‌ها.
قوْزماجا: (Qozmaca) حادثهٔ جانبی. اتفاق ناگهانی.
قوْزمان: (جان)(Qozman) گوسفند ۷ ساله. بچه گربه.
قوْزمور: (گیا)(Qozmur) سیب زمینی.
قوْزمیت: (Qozmit) بی ریشه.
قوْز میوه لی: (Qoz mivəli) جوزدار.
قوْزو: (Qozu) گوژپشت. خونسرد.
قوزو: (Quzu) برّه. برّهٔ ۳ تا ۴ ماهه. نوزاد گوسفند. آدم آرام و ملایم. بچهٔ دوست داشتنی. انسان سلیم. حمل. فروردین. به صورت الأوزی، قوزی و قوزه به معنای برّه وارد عربی شده است. آدم ساکت و مظلوم. مفعول در لواط. دختر جوان.
قوزو امجگی: (گیا)(Quzu əmcəyi) (Aethionema fimbriatum Boiss)
قوزو اوْتاران: (Quzu otaran) برّه چران.
قوزو اوْتو: (گیا)(Quzu otu) عقیص. درخت زهرناک. بومادران. مشک چوپان. قیسون نر. پادزهر. پانزهیر اوْتو نیز می‌گویند. (Abrotanum)
قوزو اولدوز: (Quzu ulduz) برجل حمل یا فروردین.
قوزو ایلنگری: (Quzu iləngəri) ظرف مسی بزرگ.

قوزو بالا: (Quzu bala) فرزند دلبند.
قوزو بایرامی: (Quzu bayramı) جشن برّه. پس از آنکه ۴۳ روز از زایش برّه و یک روز پس از «یوغورت بایرامی» گذشت، برّه ها را برای مکیدن شیر مادر رها می کنند.
قوزو پالیدی: (گیا) شاه بلوط ریز.
قوزو پایی: (Quzu payı) باقیماندهٔ برداشت و خرده ریز مانده در مزرعه.
قوزو پیلوْو: (Quzu pilov) برّه پلو. برّه را در داخل برنج گذاشته دم می کنند و معمولاً شکمش را از قیسی و خلال بادام و پیاز سرخ کرده پر می کنند.
قوزو تاباغی: نوعی ظرف مسی مخصوص نگهداری گوشت.
قوزو تکین: شاهزادهٔ آرام (ناپ).
قوْزوتماق: تحریک کردن.
قوزوجوق: (Quzucuq) نوزاد بره.
قوزو چاشت: پیش از ظهر.
قوزوچو: (Quzuçu) برّه چران.
قوزو چیبانی: (Quzu çibanı) نوعی دمل بی خطر.
قوزودوق: (جان)(Quzuduq) کره خر.
قوزو دیشی: (Quzu dişi) دندان شیری. دندانی که در سنّ پیری بعد از ریختن دندانها از نو در آید. تگرگ ریز.
قوزو دیلی: (گیا)(Quzu dili) گاوزبان خوشه‌ای. گاوزبان مصری.
قوْزور: (Qozur) درشت. بزرگ. غرور.
قوْزورتداق: (Qozurtdaq) خشم. غبغب. ورم. باد خوری. «قوزورتدانا» نیز گویند.
قوْزورداق: بسیار خودپسند.
قوْزوردانماق: خودپسند بودن.
قوزوز: [دیو](Quzuz) زن بیوه.
قوزو ساریمساغی: (گیا)(Quzu sarımsağı) نوعی گیاه دیر پا و پیچنده

قوزو قاپیسی

به بلندی ۳ متر. (Cavolvulus Arvensis)
قوْزوق: (Qozuq) زیرزمین. فندق. پوستهٔ سبز گردو.
قوزو قاپیسی: (Quzu qapısı) در کوچکی که معمولاً داخل یا پهلوی در بزرگ می گذارند.
قوزو قاتی: (گیا) نوعی قارچ گیاهی.
قوْزو قارا: (Qozu qara) جسور.
قوزو قارین: (گیا)(Quzu qarın) نوعی قارچ. (Morchella esulenta)
قوزوقای: (جان)(Quzuqay) برّهٔ کوچک گوسفند.
قوْزوقچو: (Qozuqçu) حرامزاده.
قوْزوقماق: تحریک کردن.
قوزو قوزو: (Quzu quzu) سکوت.
قوزو قوشو: (جان)(Quzu quşu) پرندهٔ افسانه‌ای در جنگل.
قوزو قولاغی: (گیا)(Quzu qulağı) ترشک. یونجه ترشه. حماض صغیر. ترشک سمبرک. (Runex acetosa)
قوزو قولاق آغاجی: (گیا)(Quzu qulaq ağacı) درخت ترشک.شجر الحماض.
قوزو قیرخیمی: (Quzu qırxımı) موسم

قوزو قولاغی

چیدن پشم برّه‌ها که معمولاً برابر با ماه خرداد است.
قوْزو قیریق: (Qozu qırıq) بدشانس.
قوزو کرپیچ: (Quzu kərpic) آجر بزرگ مستطیل.
قوزو کؤچ: (Quzu köç) مسافت بسیار کوتاه.
قوزو کؤرکؤ: (Quzu kürkü) ← کوردو.
قوزو کیمی: (Quzu kimi) رام. بی‌آزار.
قوزو گؤبگی: (گیا)(Quzu göbəyi) عاریقون. قارچی خوراکی. (Agricus campestris)
قوزو گؤبه لگی: (گیا)(Quzu göbələyi) نوعی قارچ خوردنی با تاج گوشتدار و مخروطی شکل. (Boletus edulis)
قوزو گؤل: گل تازه شکفته. (ناد).
قوزولاشماق: رام تر شدن.
قوزولاماق: برّه زاییدن. ریزش کردن خاک. بر اثر رطوبت خرد شدن.
قوزولاناق: صاحب برّه شدن. برّه‌دار شدن. مثل برّه اینور و آنور پریدن.
قوزولو: (Quzulu) برّه‌دار. گوسفندی که برهٔ شیرخوار دارد.
قوزولوق: (Quzuluq) محل نگهداری بره‌ها. بی‌آزاری. تخمدان در حیوانات. نوعی دام حصیری برای شکار ماهی در آبهای روان.
قوزولو قاپی: (Quzulu qapı) در بزرگی که یک در کوچک در درونش باشد.
قوزو مله دی: (Quzu mələdi) ← دؤل آیی.
قوزو ممه سی:(گیا)(Quzu məməsi) ← قوزو امجگی.
قوْزو یوْلوق: بی دست و پا. لات.
قوز یئل: (Quz yel) باد شمالی.
قوْز یاناق: (Qoz yanaq) لپ قرمز.
قوْس: (Qos) برجسته. زمخت. خشن. حرف تأکید.
قوْسا: (Qosa) زکام. سرماخوردگی. جشن بهار ترکان.
قوْسات: قسمتی از شاخهٔ بریده که بر درخت باقی مانده باشد. کوتاه و خپله.
قوْسار: (Qosar) سُبُک.
قوساجاق: استفراغ. تهوع. چندش.
قوساغان: بسیار استفراغ کننده.
قوْساق: خاک نرم و پوک. دروغین.
قوساق رنگی: (Qusaq rəngi) زرد بد رنگ و تهوع آور.
قوْس باتار: (Qos batar) زورگو.
قوْسبا: (Qosba) گفتگوی خشن.
قوْسبادین: (Qosbadın) هسته. مغز.
قوْستا: (Qosta) مرد کوچک. تیر.
قوستاری: پنجرهٔ نزدیک سقف.
قوْستاق: (Qostaq) مغرور. متکبر.
قوستو: (Qustu) برادر کوچک.
قوْستییوم: (Qostiyum) لباس گروهی.
قوسدورقوج: (Qusdurquc) تهوع آور.

قوسدورما: (Qusdurma) غذایی که خوردنش باعث استفراغ گردد.
قوسدورماق: به تهوع آوردن.
قوسدوروجو: (Qusdurucu) تهوع آور. مهوع. استفراغ آور. دل آشوب. دل به هم زن. قی آور.
قوْساق: زمان جفت جویی گوسفندان.
قوْس سوْباسی: (Qovs sobası) کورهٔ الکتریک ذوب فلزات.
قوسسوز: (Qussuz) حریص. پرخور.
قوْسقا: غاز نر. بی انصاف. مغرور.
قوسقاج: [دیو] جانوری سیاه و گزنده.
قوْسقار: (Qosqar) ستارهٔ قطبی.
قوْسقاناق: (Qosqanaq) رودهٔ بزرگ گاو. خطاب تحقیرآمیز.
قوسقو: (Qusqu) استفراغ. تهوع. تخماق لباسشویی. چابک.
قوسقوت: (گیا)(Qusqut) غوزهٔ کاج.
قوسقوسا: (گیا) گل سیکلامن.
قوْس قوْجا: (Qos qoca) بسیار بزرگ.
قوسقوغوق: (جان) کبوتر نر وحشی.
قوسقون: (Qusqun) ← قوشقون. شانه آویز شلوار. نوار بهداشتی زنان. پاچهٔ لباس. کهنهٔ بچه.
قوسقونا قوّت:(Qusquna quvvət) الفرار.
قوسقونسوز: (Qusqunsuz) بدشانس.

قوسوق

قوسقونو دؤشؤک: (Qusqunu düşük) پریشان. زین افتاده.
قوسما: (Qusma) استفراغ. تهوع.
قوسماق: (Qusmaq) استفراغ کردن. برگرداندن. بالا آوردن. بیرون دادن. حرف زدن. سخنان ناشایست گفتن. منزوی شدن.
قوْسماق: (Qosmaq) سقف خانه.
قوسمال: (Qusmal) ریگزار.
قوسموق: (Qusmuq) ← قوسونتو.
قوْسناق: (Qosnaq) ابله. سبک سر.
قوسنوق: (Qusnuq) ← قوسونتو.
قوسورا: (Qusura) کشو. گنجه.
قوسوش: (Qusuş) استفراغ.
قوسوق: [دیو](Qusuq) استفراغ. ملعون.
قوْسوق: [دیو](گیا)(Qosuq) فندق.
قوْسوقلانماق: میوه آوردن درخت قندق. **قوْسوقلوق:** فندق زار. باغ فندق.
قوسونتو: (Qusuntu) موادی که در استفراغ کردن از معده بیرون ریخته می‌شود. برگردانده شده. منجوق سفیدی که به گهوارهٔ نوزاد می بندند تا استفراغ نکند.
قوسونج: (Qusunc) چندش.
قوسوندااق: (Qusundaq) ← قوسونتو.
قوش: (Quş) پرنده. مرغ. باز. پرندهٔ شکاری. به صورت Goshawk وارد انگلیسی شده. پوستهٔ بین ناخن و گوشت. قسمت زیر دم اسب را که دقیقاً چسبیده به بدن باشد. به همین صورت و به معنای پرندهٔ شکاری وارد

قوش آبیایی

زبان فارسی شده است. آلت مردانه. آدم بی دست و پا. دختر پاک و معصوم. مسافر توراهی. قاچاقچی مواد مخدر. بنگ. حشیش.
قوْش: (Qoş) خانه. منزل. جفت. زوج. دو پیاله که ساقی پی در پی بدهد. جفت گاو. چوبی در نوک پالان حمّالی که طناب به آن بسته شود. انبار. مجموعه. پشته. تشکیلات. لوازم. میدان. دوست. همراه. ردیف. به صورت «غوش» در معنای اسب یدک وارد فارسی شده است. خداحافظ.
قوش آبیایی: (گیا) پنیرک. گیاه کیسهٔ کشیش. نوعی علف. برای دفع کرمک و سایر انگلها به کار رود.(Capsella) ← چوْبان چانتاسی.
قوْش آت: (Qoş at) اسب یدکی که همراه خاقان برده می‌شد.
قوش آتان: (Quş atan) تله و یا آلتی که کودکان برای گرفتن و زدن پرندگان به کار می‌برند. فلاخن. تیرکمان دستی.
قوش آرمودو: (گیا)(Quş armudu) آنچچک. گلابی گنجشک. میوهٔ آن خوراکی است و دانهٔ آن با نام آنچوچک به عنوان آجیل استفاده می‌شود. نوعی گلابی جنگلی کوچک که دانه‌هایی درشت تر از دانهٔ امرود دارد و مغز آنها خورده شود. (Sorbus)

قوش آرمودو

قوش آغاجی: (گیا)(Quş ağacı) سندر. شجره التامول.
قوْش آغاجی: (Qoş ağacı) یوغ. دو قطعه چوب که در دو سوی جهاز (یراق شُتر) نصب می گردد.
قوْش آغاسی: (Qoş ağası) رانندهٔ ارّابه پستی.
قوش آلوجی: (گیا) خار مصری.

قوش آلیچی: (گیا) ← موسی آغاجی.
قـوش آیـاق: (Quş ayaq) کسـی کـه گامهای سبک بردارد بگونه‌ای گـویی پا بر زمین نمی گذارد.
قوش آیدین: (Quş aydın) صبح بخیر.
قوْشا: (Qoşa) دو. باهم. جفت. مـوازی. پیوسته. معبـری کـه آب در آن جـاری می‌شود و آب را به کـرت مـی‌رسـاند. خط پیشـانی کـه بـه صـورت عمـودی ابروها را از هم جدا می‌کند. به صورت «قوس» وارد مغـولی شـده و واژه‌هـایی چون قوسـمالچین (دوقلـو) و قوسـمان (میان دو چیز) از این ریشه پدید آمده.
قوْشا آتار: (Qoşa atar) تفنگ دولول.
قوْشا آتلی: دواسبه (درشکه).
قوْشـا آسـیق: (Qoşa asıq) زینتـی در پشت گیسوان زن ترکمن.
قوْشـاآیاق: (Qoşa ayaq) جفـت پـا. راه رفتن اسب یا الاغ به صورت چهارنعل. دوپا (نوعی موش اسـت کـه دارای دم دراز و روی دو پای خود راه مـی‌رود. بیشتر در شب بیرون می‌آید.)
قوش ابگی: (گیا) ← قوش آبـایی.
قوْشا اؤکـوْز: (Qoşa öküz) (دو گـاونر) مجموعـهٔ سـتارگانی کـه در طـرف راست دب اکبر دیده شود.
قوشاب بگیم: (گیا)گیـاهی خـوردنی بـا گلهای سفید و برگهای مثلثی شکل.
قوْشا بوْرو:(Qoşa boru)دولول (تفنگ).
قوشـات: (Quşat) زنجیـر. نسـل. حلقـهٔ محاصره. **قوْشات:** (جان)(Qoşat) بز نر.
قوْشا تللـی: (Qoşa telli) دوتـار (آلـت موسیقی).
قوش اتلی:(Quş ətli) نه چاق و نه لاغر.
قوشاتما: (Quşatma) محاصره. احصاء.
قوشاتماق: محاصره کردن.
قوشاتیم: (Quşatım) محاصره.
قوْشاج: (Qoşac) آپارتمان دو اتاقه.
قوْشاجا: (Qoşaca) رباعی. همراه باهم.
قوْشاجالی: (Qoşacalı) بدشانس. کسـی که فرق سرش را باز کرده باشد.
قوشاجیق: (Quşacıq) زنّار.
قوْشاچ: (Qoşaç) ارّابه ران.
قوْشاچات: (Qoşaçat) نردبان دو طرفه.
قوْشا چـای: (Qoşa çay) دو رودان. نـام شهری در آذربایجان کـه بـه تحریـف میاندواب می‌نویسند.
قوْشاچی: (Qoşaçı) ارّابه ران.
قوْشـا دوْداق: (Qoşa dodaq) حـروف جفت لبی که در موقع تلفـظ آنهـا دو لب برهم فشار می‌آورند مانند ب، پ.
قوْشا دیش: (گیا)(Qoşa diş) دو دنـدان (Bidens Tipartia).
قوشادیلماق: به محاصره درآمدن.
قوْشـار: (Qoşar) فرمانـده. تلاشـگر. شاعر. تودهٔ گوسفند. گاومیشی کـه بـه خـیش بندنـد. **قوْشـارا:** جـای دوشـیدن گوسـفندان. **قوْشـارتا:** همـراه. دوسـت. همسـر. خـاتون. **قوْشـارجا:** شـاعرانه. **قوْشارلی:** همراه با مخلفات. **قوْشاریمتیل**/ **قوْشارسی:** شاعرانه.
قوْشا سسلی: (Qoşa səsli) دوصدایی.
قوشاش: (Quşaş) ابزار سه دندانه بـرای کندن زمین.
قوْشاشدیرماق: دو اسب را تازاندن.
قوْشاشماق: باهم تاختن دو اسب.
قوْشاغا: (Qoşağa) دو شاخه.
قوْشاغان: (جان)(Qoşağan) برّه.
قوشـاغی بـرک: (Quşağı bərk) مـؤمن راستین.
قوشاق: (Quşaq) ← قورشـاق. منطقـه. نـاموس. نسـل. تبـار. خـانواده. نبیـره. بصـورت «قشـاق» وارد لهجـهٔ سـوری زبـان عربـی و بـه همـین صـورت وارد روسی شده است.
قوْشاق: (Qoşaq) شـعر. منظومـه. توأمـاً. دوتایی. جفت. همسر. مشـترک. دو یـا چند گوسفند یا بز که با یـک ریسـمان بسته شـوند. کسـی کـه دارای انگشـت ششم است. جمعیت. چهارنعل.
قوشاق آتدیر: بازی پرتاب شال.
قوشاق آچماق: ادرار کردن.
قوْشا قاریماق: به پای هم پیر شدن.
قوشاقان: (Quşaqan) مقوّی.
قوْشـا قانـادلی: (Qoşa qanadlı) جفـت بالان. دولنگه (درب).
قوْشـــاق اؤرکـــن: (Qoşaq örkən) ریسمانی که با آن چند گوسفند یـا بـز را به هم ببندند.
قوْشاق بارماقلی: شش انگشتی.
قوشاق بوراخمـاق: (Quşaq buraxmaq) از خود نسل باقی گذاشتن.
قوشـاق چؤزمـک: (Qoşaq çözmək) قضای حاجت کردن.
قوْشاقچی: داستانسرا. قصه گو. شاعر.
قوشاقچی: خیاط. سازندهٔ کمربند.
قوْشاقسیز: موازی. صاف. ساده.
قوشاق قوشاغا: نسل به نسل.
قوشاق قوشانماق: ازدواج کردن.
قوشـــاقلاماق: (Quşaqlamaq) مهـــار کردن. دستبند زدن. تقویت کردن.
قوْشاقلاماق: چند گوسفند یا بز را با هـم به یکجا بستن. مغرور کردن.
قوشاقلانماق: آماده شدن.
قوْشاقلانماق: مغرور شدن.
قوشاقلی: (Quşaqlı) مقوّی. کمر دار.
قوْشاقلی: (Qoşaqlı) مغرور. با شکوه.
قوْشاقماق: (Qoşaqmaq) شعر سرودن.
قوْشا قـولاق: (Qoşa qulaq) دو گـوش. ظرفی که در دو سوی خـود دارای دو گوش یا دسته باشـد. جوانـهٔ دو برگـی که تازه از تخم سر زده باشد.
قـوش اکمگـی: (گیـا)(Quş əkməyi) علـف سـیر. سـیرک. سـیرک طبـی. حشیشه القدمیه. (Lavanta.mal)
قوْشا گؤرن: (Qoşa görən) لوچ.
قوْشال: (Qoşal) دو اتاقه. آپارتمـان دو اتاقه. موازی. **قوْشالا:** کفگیر. چمچه.
قوْشالاتماق: جفت گردانیدن.
قوْشالار:یکی از ستارگان هفت برادران.
قوْشالاشماق: جفت شدن.
قوْشالاماق: جفـت کـردن. یـک جفـت پرنده را هدف یک تیر قرار دادن.
قوْشالتی: بستن دو حیوان به همدیگر.
قوْشالقا: (Qoşalqa) پیست دو و میدانی.
قوْشالقی: (Qoşalqı) ضمیمه. یدکی.
قـوش الگـی: (Quş ələyi) دسـته‌ای از پره‌های پرنده که برای نقـش انـداختن بر روی نان به کار می‌برند.
قوْشالی: (Qoşalı) جفت. در کنـار هـم. پیشانی که خط عمـودش ابروهـا را از هم جداکند. اسبی که روی پیشانی اش

یک جفت زایدهٔ گوشتی یا دو تار مو باشد.
قوْشالیق: (Qoşalıq) حالت دوتایی. به هم پیوستگی. موازی (بودن).
قوْشام: (Qoşam) دو مشت پر از چیزی. لباس. جامه.
قوشام: (Quşam) کمربند. لباس.
قوْشاما: (Qoşama) چوبی به قطر ۲۰ سانتیمتر و طول ۳ یا ۴ متر مناسب برای ساخت تیرک.
قوشاما: (Quşama) احاطه. محاصره.
قوشاماق: احاطه کردن. رعایت کردن.
قوْشاماق: آراستن. جفت کردن.
قوْشا متال: آلیاژ. دو فلزی.
قوْشام دام: خانه یا اتاق چپری.
قوْشاملاماق: (Qoşamlamaq) چیزی را با دو مشت پر کردن و یا اندازه گرفتن.
قوْشان: (Qoşan) شاعر. سراینده. پیوند دهنده. انرژیک. پرتحرک. نظامیان متّحد و یک دست. بار. بهم پیوسته. جمع کردن احشام و شمردنشان. جفت شده. به صورت «گشن» به معنای نر و مذکر وارد زبان فارسی شده است.
قوشان: (Quşan) مفتون. شیفته.
قوشانا: لگن کوچک. ظرف شیر.
قوشاناجاق: (Quşanacaq) وسایل. ابزار.
قوْشا ناغارا: (Qoşa nağara) طبل دوقلو.
قوشان بارماق: انگشت انگشتری.
قوْشانت: ← قاتینج. تحفه. جهیزیه.
قوْشانتی: (Qoşantı) مقاله. شایعه.
قوشانتی: (Quşantı) چیزی که احاطه گردد. لباس زنانه.
قوْشانج: (Qoşanc) همزیستی.
قوْشانسا: (Qoşansa) شاهزاده خانم.
قوشانلی: (Quşanlı) مسلح. مجهز.
قوشانماق: (Quşanmaq) کمربند یا شال کمر یا شمشیر و غیره بستن. محاصره شدن. لباس پوشیدن.
قوْشا نی: (Qoşa ney) جفت نی. دو نی کوچک که عموماً پهلو به پهلوی هم و همزمان نواخته می‌شود.
قوْشان یوْلو: (Qoşan yolu) راهی در جنگل که دو گاونر از آن بگذرند.
قوش اوْتو: (گیا)(Quş otu) مرغ دانه. آذرگون. (Stellaria media)
قوش اوچار: (Quş uçar) عقاب آسا.
قوش اوچدو: (Quş uçdu) (پرنده پرید) بازی پرنده پر، گنجشک پر در خوی.
قوش اوچماز: (Quş uçmaz) جایی که پرنده پر نمی‌زند. محل بکر و ناشناخته.
قوش اوچورتماق: بی خیال بودن.
قوش اوْرک: (Quş ürək) ترسو. بزدل. علفی با برگهای سبز که مرغان بسیار به خوردنش راغب باشند.
قوش اوْزوْمؤ: (گیا)(Quş üzümü) گیاهی از تیرهٔ بادنجانیان. ← قره قات. (Solanum) انگور بی هسته.
قوْش اوْکوز: (Qoş öküz) (دو گاونر) مجموعهٔ ستارگانی که در طرف راست دب اکبر دیده شود.
قوش اوْووزو: (گیا)(Quş ovuzu) سیرکوهی.
قوْشای: (Qoşay) باهم. توأم.
قوْشا یئلن: (Qoşa yelən) جفت حاشیه.
قوْشا یاپراق: جفت برگی. دو برگ نخستین گیاه نورسته. گونهٔ شعر مرکّب از دو مصراع. گیاه دو برگه.
قوش ایبیگی: (گیا) ← آسلان آغزی.
قوش ایگده: (گیا)(Quş iydə) نوعی سنجد خودرو با میوه های ریز.
قوش بئیین: ابله. قاز بئیین نیز گویند.
قوش باخیشی: (Quş baxışı) نگاه برق آسا. یا از بالا به پایین.
قوْش بادانا: (Qoş badana) زره دولایه.
قوْشبارا: (Qoşbara) جهیزیه.
قوشباز: کبوترباز. پرنده باز. علاقمند به پرورش پرندگان. سر به هوا.
قوش بازاری: توقفگاه پرندگان. محلهایی که پرندگان در فصل معین برای تخم گذاری در آنجا جمع شوند.
قوشباز قوشو: (جان)(Quşbaz quşu) کبوتر اهلی یا خانگی.
قوش بازلیق: پرنده بازی. سر به هوایی.
قوش باش: (جان) لش ماهی. (Squalius cephalus). کسی با سر کوچک.
قوْش باش: دوسر. همراه. متأهل.
قوش باشی: (Quş başı) هر چیز که مانند سر پرنده باشد.
قوشباشی قار: (Quşbaşı qar) برف کلّه گنجشکی یا درشت.
قوْشبان: ملازم. همکار چوپان که از لوازم او نگهداری می کند.
قوش بوْرانی: بورانی که در زمان آمدن پرندگان از جنوب بوزد.
قوش بؤرک: (Quş börk) کلاه خاصی که شمن در مراسم دعا بر سر گذارد.
قوش بورنو: (گیا)(Quş burnu) نسترن (Rosa canina)
قوش بورون: دماغ نوکدار مانند نوک

قوش بورنو

پرنده.دَم باریک(ابزار مانند انبردست).
قوش بوْغاز: (Quş boğaz) پرحرف.
قوشبول: (Quşbul) کوتاه قد. زمخت.
قوْش بوْیلو: (Qoş boylu) حامله. باردار.
قوْش بیچک: (Qoş biçək) قیچی.
قوش بیگی: (Quş bəyi) محافظ پرندگان شکاری سلطنتی. میرشکار.
قوْش بیگی: (Qoş bəyi) صدراعظم.
قوْشپا: (Qoşpa) مخلوط.
قوْشپاسیز: (Qoşpasız) احمق.
قوْشپاق: (Qoşpaq) جفتگیری. دورگه. هم ردیف. نقطهٔ اتصال.
قوش پالازی: (Quş palazı) دیفتری.
قوش پالازی اوْتو: (Quş palazı otu) حشیشه الخناق. **قوْشپالی:** ناخالص.
قوْشت: (جان)(Qoşt) بچه خوک بزرگتر از یک ماهه.
قوشتار: (Quştar) هوس.
قوْشتاق: (Qoştaq) ارتباط با ارواح خبیثه. میتینگ. تجمع.
قوشتاقلاماق: (Quştaqlamaq) سوت

زدن. با سوت کسی را فرا خواندن.
قوْش تامادا: سازندهٔ چپر یا آلونک.
قوْشتاماق: (Qoştamaq) بار زدن.
قوْشتان: (Qoştan) دلال.
قوش تره سی: (گیا) ← یارقان اوْتو.
قوش تکث: مانند پرنده. سبک.
قوش توْخاسی: پنجرهٔ نزدیک سقف که پرندگان بر آن لانه کنند.
قوْشتوش: پیوسته. همراه شده.
قوْشتوشماق: جدا شدن. وداع کردن.
قوْشتوشو: (Qoştuşu) جدایی. وداع.
قوْشتوق: (Qoştuq) مونتاژ. مشروط.
قوشتونماق: به سختی نفس کشیدن.
قوْش تیکمک: سپاه را هدایت کردن.
قوْشجا: (Qoşca) رباعی.
قوشجا: (Quşca) خیار کوچک.
قوشجوغاز: جوجه پرنده. مرغک. پرندهٔ کوچک. علاقمند به پرنده.
قوشجی: (متفا)(Quşi) ← قوشچو.
قوشچا: (Quşça) مرغک. جوجه.
قوشچاق: (Quşçaq) پرنده باز.
قوشچو: (Quşçu) پرنده باز. نگهبان پرندگان شکاری. مرغدار. پرورش دهندهٔ پرنده. بصورت «قوشجی» وارد فارسی شده است. جاکش. قرمساق.
قوْشچو: (Qoşçu) شخم زن. خدمتکاری که در آخر گروه مسافران بیاید. همراه. رفیق راه. جاکش. ملازم.
قوشچی: (Quşçi) ← قوشچو.
قوش حیاطی: (Quş həyəti) (مال حیاطی) بهاربند.
قوشخانا: آشیانهٔ مرغ. کبوترخانه. دیزی. دیگچهٔ کوچک برای پختن آش یا آبگوشت. کشتارگاه.
قوْشخانا: استراحتگاه. آرامگاه. خانه.
قوش دئمک: (Quş demək) (پرنده گویی) نوعی بازی دسته جمعی. این بازی با نامهای «گنتدی گله ها گنتدی گله»، «قالاندار» و «قوی گله ها قوی گله» نیز انجام می‌شود.
قوش دابان: پاشنه بلند (کفش).
قوش داریسی: (گیا)(Quş darısı) خرماش. جنس گیاه ارزن.
قوْشداش: (Qoşdaş) کودک. پشتیبان. هم مسلک. دو چوپان که رمه هایشان را در یک جا نگهدارند.
قوش داماق: (Quş damaq) کم غذا.
قوْش دمیر: نامی برای مردان اویغور.
قوْشدو: معلم. نزدیک. دوست.
قوْشدورماجا: مسابقهٔ سرعت.
قوْشدورماق: به وسیلهٔ کسی اسب را به درشکه بستن. سوار گردانیدن. مونتاژ گردانیدن. همراه گردانیدن.
قوْشدورو: (Qoşduru) مونتاژ. تلگراف.
قوْشدورولماق: (Qoşdurulmaq) به وسیلهٔ دیگری بسته شدن اسب به درشکه وعرابه. مونتاژ شدن.
قوْشدوروم: مونتاژ شده. مونتاژ. بهتان.
قوش دوزاغی: ← قوشمار.
قوْش دؤش: (Qoş döş) کرّ و فرّ.
قوش دوْغان: تیز مانند شاهین (ناپ).
قوش دیرناغی: (گیا)(Quş dırnağı) ناخن پرنده. (Scandix ibrica)
قوشدیری: (جان)(Quşdiri) مارمولک. مارمولک سبز.
قوْش دیل: (Qoş dil) ماشه. فیش.
قوش دیلی: (گیا)(Quş dili) ← دیش بوداق. نوعی غذا که خمیر را مثل زبان مرغ بریده و در روغن و شکر پخته و بر روی طعام افشانند. زبان رمزی. لهجه‌ای مخصوص که در بین افراد یک طایفه یا تیره معمول است و معمولاً دیگران معنی آن را نمی‌دانند. منطق الطیر. زبان زرگری.
قوش دیوانی: سرکار قوشخانه.
قوش رنگی: رنگ زیتونی.
قوْشسار: (Qoşsar) خویشاوند. قیّم.
قوْش سالماق: (Qoş salmaq) اردو زدن.
قوْش سالیق: ازدواج. پیوستگی.
قوش سکمز: (Quş səkməz) جایی که پرنده پر نزند. جای مخوف.
قوش سؤدوْ: (Quş südü) شیرمرغ. غیرممکن و نایاب.
قوْشقا: (Qoşqa) وسیلهٔ نقلیهٔ دو چرخه. حیوانی مانند گاونر که به گاوآهن بندند. شوخ طبع.
قوشقا: (Quşqa) پشتهٔ سنگ.
قوشقاجاق: (جان) پرندهٔ کوچک.
قوشقاچ: [دیو](جان) گنجشک.
قوشقاق: (Quşqaq) تردید. شایعه.
قوشقال: (Quşqal) پرنده باز.
قوش قالدیران: (Quş qaldıran) حیله گر. چاپلوس. هر چیزی که موجب تحریک و نعوظ در آلت مردانه شود.
قوش قالماز: (Quş qalmaz) جایی که در آن پرنده پر نمی زند. به صورت «کشک آلماز» در لهجهٔ مصری زبان عربی وارد شده است.
قوش قامیش: شاخهٔ درخت.
قوشقانا: (Quşqana) دیگ متوسط. جلوآمدگی سقف.
قوشقان بارماق: انگشت بنصر.
قوشقانماق: به فکر فرو رفتن.
قوْشقاواق: (Qoşqavaq) دانه ای که از پوست جدا نشود.
قوش قاییتماق: بی عقلی کردن.
قوش قلیبی: (Quş qəlibi) تخم گیاهی که قاطی دانه‌های گندم می‌شود. در اصطلاح به کار تصادفی گفته می‌شود.
قوْشقو: (Qoşqu) یدک. عرابه (کامیون و غیره). کشنده (اسب یا گاومیش که به ارابه بندند). زین و یراق. ابزارآلات. شعر(بیشتر هجایی). مصراع.
قوشقو: (Quşqu) تردید. شک.
قوْشقوت: (Qoşqut) چسبیده.
قوشقوتو: (Quşqutu) تحریک.
قوشقوچ: (Quşquc) محرّک.
قوش قوْجالیغی: باغ پرندگان.
قوشقوجو: (Quşqucu) شکّاک. مردّد.
قوشقودوق: (جان) کبوتر وحشی.
قوْشقور: (Qoşqur) شاعر.
قوشقور: (Quşqur) کفترباز. پرنده باز.
قوشقورا: (جان)(Quşqura) دارکوب.
قوشقوراق: (Quşquraq) قسمت دندانه دار و حرکت دهندهٔ حلاجی دستی.
قوشقورت: (Quşqurt) جسور.
قوشقورتماق: ← قیسقیرتماق.
قوشقورتو: (Quşqurtu) تحریک.
قوشقورماق: تحریک کردن.
قوْشقورون: متوازن. مقارن.
قوش قوزولاماق: (Quş quzulamaq) باریدن باران پراکنده در هوای آفتابی.

قوشقوش: (Quşquş) تردید. مشکل. سست سخن. بوقلمون.
قوْش قوش: (جان)(Qoş quş) بوقلمون.
قوشقوشا: (Quşquşa) کله پوک.
قوشقوش ائتمک: دو نفر یک بچه را زیر بغلشان گرفتن و پرواز دادن.
قوش قوش دالی: (Quş quş dalı) بلندترین شاخهٔ درخت.
قوش قوشو: (Quş quşu) سُبُک. جلف.
قوشقوق: (Quşqul) شکّاک. مردّد.
قوش قوقوسو: (Quş quqqusu) لانهٔ تنگ و تاریک پرنده.
قوْشقول: (Qoşqul) آپارتمان.
قوشقول: (Quşqul) تیرانداز ماهر.
قوشقوْل: (Qoşqol) پرنده باز.
قوْش قوْل: (Qoş qol) مستطیل.
قوْشقوْلا: (Qoşqola) با شادمانی.
قوْش قوْلاق: (جان) خرگوش.
قوْش قولام: (Qoş qulam) سامان.
قوْش قوْلان: لوازم و اسباب خانه.
قوشقولاندیرماق: ترسانیدن.
قوشقولانماق: (Quşqulanmaq) ترسیدن و رمیدن. به هراس افتادن. از ترس به لرزه افتادن. به شک افتادن.
قوشقولو: (Quşqulu) شبهه دار.
قوْشقون: (Qoşqun) پاردم. رانکی. به

قوش قونماز

صورت قشقون وارد فارسی شده.
قوشقون باغلاماق: مسخره کردن.
قوشقوْنا: (Quşqona) خانهٔ دو طبقه.
قوْشقون تکلیفی: (Qoşqun təklifi) تعارف غیر جدی. تعارف شاه عبدالعظیمی.
قوش قوْندو: (گیا)(Quş qondu) تیزترین شاخهٔ نهال کاج.
قوش قوْندورماق: (Quş qondurmaq) کاری را به نحو احسن انجام دادن.
قوْشقوندورو: (Qoşqunduru) تشویق.
قوْشقو نقلیاتی: (Qoşqu nəqliyatı) وسیلهٔ نقلیه‌ای که برای کشیدن آن از نیروی حیوانات اهلی استفاده شود.
قوْشقونلاماق: پاردم بستن.
قوش قوْنماز: (گیا)(Quş qonmaz) ساری تیکان و شور تیکان نیز می‌گویند. (Thevenoctia persica) سوزن چوپان. گشنیش. شانه ونوس. شویدک. (Scandix pectin) مارچوبه. هلیون. مارچوبه خوراکی. اسفیراج. خنجل. Asparagus جایی که پرنده پرنمی‌زند. کوههای بلند. جای غیرقابل دسترس. طرف بالای استخوان لگن احشام بزرگ. چوب بلند که در ساختمانها بکار رود.
قوشقونماق: (Quşqunmaq) ترسیدن و رمیدن. به هراس افتادن. از ترس به لرزه افتادن. به شک افتادن.
قوْشقونو قوْپارماق: (Qoşqunu qoparmaq) گریختن.
قوشقوْو: (Quşqov) پرنده باز.
قوش قوْوان: (Quş qovan) مترسک. کارگری که برای دور کردن پرندگان از مزرعه یا انبار غله بکار گیرند.
قوش کئچر: (Quş keçər) نام نوعی ناراحتی است و علامت آن گریه و فغان پی در پی کودک است. ↓
قوش کئچن: پاشنه بلند (کفش).
قوش کرازی آغاجی: (گیا)(Quş kiraz ağacı)آلبالو جنگلی(Cerasus avium)
قوش کوْلگی:(Quş küləyi) ۲۱ تا ۲۳ اسفند.
قوش کیرپیک: شعره (بیماری چشم).
قوش گزدیرن: (Quş gəzdirən) پرنده گردان. کسی که مسئول گرداندن پرندگان شکاری بود.
قوش گؤتوْ: (Quş götü) ته ماندهٔ برگ یا دانهٔ درختان که پرندگان قسمتی از آن را خورده باشند.
قوش گؤتوْرن: (Quş götürən) کسی که پرندگان شکاری را روی دست می برد و به شکار می رود.
قوش گؤز: (Quş göz) پوشاندن سر نوعی که تنها چشم راست باز باشد. شور پشمالو(گیاه). (Salsola lanata).
قوش گؤزلی: (گیا)(Quş gözəli) دوبندی (Diarthron).
قوش گؤزو: (گیا)(Quş gözü) ← قوش اوزومو. سوراخهای بند کفش. قلاب ماهیگیری.
قوش گؤنو: (Quş gönü) گوشت بدون چربی که از کتف گاو بیرون آورند.
قوشلا: (Quşla) دستور به سگ به معنای «بخواب».
قوشلار: پرندگان. قرقرهٔ چاه یا نخ.
قوْشلاتماق: شریک کردن.
قوش لاستیکی: (Quş lastiki) فلاخن.
قوْشلاش: محل تلاقی دو جریان یا رود.
قوْشلاشما: ائتلاف. همراهی. مباشرت.
قوْشلاشماق: به هم پیوستن.
قوشلاق: منطقهٔ شکار پرندگان. بلبل.
قوْشلاق: طویله. آغل. حیات خلوت.
قوشلاقلاماق: (Quşlaqlamaq) درست کردن محل شکار و کمین پرندگان.
قوش لاله سی: (گیا) آدونیس تابستانی. سرخک. (Adonis Aestivalis)
قوشلاماق: (Quşlamaq) با پرندهٔ شکاری به شکار پرنده رفتن. صید پرنده با پرندهٔ شکاری. بسیار کوشیدن.
قوْشلاماق: (Qoşlamaq) دو اسبه شدن و اسب به یدک گرفتن. تأیید کردن.
قوشلامیشی: (Quşlamışı) شکار پرنده. بهمین صورت وارد فارسی شده است.
قوْشلانماق: ← قوْشالانماق.
قوْشلو: (Qoşlu) ثروتمند. منظم.
قوشلو: (Quşlu) وسواسی.
قوشلوق: قبل از ظهر. از طلوع صبح تا حوالی ظهر. چاشت. دیگ پلوپزی. تیر مخصوص پرنده زنی.
قوْشلوق: (Qoşluq) میدان. صحنه.

قوشلوق آتماق: شکار صبحگاهی کردن.
قوْشلونماق: ← قوْشالانماق.
قوْشما: (Qoşma) جفت. دوتایی. پیوسته. متحد. حروف ربط (مانند گؤره، اؤترو و باشقا) دوبیتی. گونه‌ای شعر آذربایجانی که ۱۱ هجا، ۴ مصراع و ۵ بند دارد. در بند اول مصراع اول و سوم و مصراع دوم وچهارم هم قافیه هستند. گاهی اوقات مصراع اول و سوم آزاد است، از بند دوم به بعد سه مصراع اول هم قافیه و مصراع چهارم با مصارع چهارم بند اول هم قافیه است. در بیت آخر شاعر نام خود را می‌آورد که آن را «مؤهوربند» گویند. روکش نمدی با نقشهای فاخر. گلیم دو لایه.
قوشما: (Quşma) آهنگ رقص.
قوْشما بیت: (Qoşma beyt) ← دوبیت.
قوْشماجا: (Qoşmaca) بازی بدو بدو.
قوْشماجالیق: پیست دو و میدانی.
قوْشماچی: (Qoşmaçı) پیونددهنده. جاکش. پروند.
قوْشمار: (جان)(Qoşmar) مارمولک.
قوشمار: (Quşmar) سه عدد چوب که آن را با حلقه‌های آهنین تعبیه کرده به هم پیوسته، شاطران به دست گیرند و مرغان و جانوران را با آن شکار کنند.
قوْشماق: (Qoşmaq) بستن (اسب به درشکه، گاو به گاوآهن). یراق کردن. آماده کردن. به هم بستن. سوار کردن. متصل کردن. همراه کردن. ملحق کردن. پیوست کردن. سرودن. شعر گفتن. رفتن. هجوم بردن. (ناپ).
قوشماق: (Quşmaq) شایعه.
قوشماق اؤردک: (جان)(Quşmaq ördək) اردک ماندارین. (Aix galericulata).
قوْشماق بیگ: نامی برای مردان اویغور.
قوْشماقچا: (Qoşmaqça) نقش و نگار دو سوی نمد.
قوشما کنچه: (Quşma keçə) نمدی که در دو سوی آن نقش و نگار باشد.
قوْشمان: (Qoşman) شاعر.
قوش مندە: (Quş məndə) نام نوعی بازی جمعی. یکی از بازیکنان به دیگری می‌گوید:«او قوشا باخ» (آن پرنده را ببین) وقتی او سر برگرداند، بازیکن اولی یک پس گردنی به او می‌زند و می‌گوید:«قوش منده». (پرنده پیش من) بعد می‌دود. آن فرد سعی دارد او را بگیرد. دیگری او را می‌زند و می‌گوید:«منده» (پیش من) و همینطور بازی ادامه پیدا می‌کند تا بازیکنی که پس گردنی خورده، بتواند یکی از آنها را بگیرد.
قوْشمو: (Qoşmu) پیوسته. متحد.
قوشموش: شایعه. سخن پنهانی.
قوشموشچو: شایعه پراکن. سخن چین.
قوشموق: شایعه. سخن پنهانی.
قوْشموق: (Qoşmuq) مرکّب. ترکیب یافته. نوعی شتر.
قوشموشلاماق: شایعه پراکندن.
قوْشمون: (جان)(Qoşmun) نوعی پرنده از جنس بازها.
قوشن: (متفا)(Quşun) ← قوْشون.
قوْشنا: باهم. همراه. همسایه. همجوار.
قوْشنات: (Qoşnat) لقاح. پیوند.
قوْشناتماق: (Qoşnatmaq) پیوند دادن (حیوانات).
قوْشناج: فال بین. جادوگر.
قوْشنار: (Qoşnar) شهوت پرست.
قوش ناری: (گیا) انار شیرین بی دانه.
قوْشناش: (Qoşnaş) آمیزش. پیوند.
قوْشناشما: آمیزش. معاشقه.
قوْشناشماق: به هم پیوستن.
قوْشناق: (Qoşnaq) زیبا.
قوْشنا قوْلوم: (Qoşna qolum) ایل و تبار. قوم و خویش.
قوْشنام: (Qoşnam) لقاح. پیوند.
قوْشناماق: (Qoşnamaq) پیوند دادن.
قوْشنو: (Qoşnu) باهم. همراه. همسایه. سبد. صورت اصلی واژهٔ قونشو است. به صورت «گشنی» به معنای آمیزش وارد زبان فارسی شده است.
قوْشنوشماق: به هم پیوستن.
قوْشنوق: پیوند یافته. آمیخته.
قوْشنوماق: (Qoşnumaq) پیوند دادن. آمیختن. جفت گیری کردن. به صورت «گشنی کردن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
قوْشو: (Qoşu) جامعه. رمه. گله. صنف. طبقه. با هم. دوست. پیشنهاد. بار و بنه. لوازم. وسایل. سرباز. به صورت «کوشی» به همین معنا وارد فارسی شده است.
قوشو: (Quşu) نوعی بیماری حیوانی که از گزیدگی خفّاش ایجاد شود.
قوْشو آتی: (Qoşu atı) اسب مسابقه.
قوش وئرمک: (Quş vermək) قاپ زدن. شاگرد یا کارگر کسی را بردن.
قوشو اؤتمک: (Quşu ötmək) قدرت باروری داشتن.
قوشو اوْیانماق: (Quşu oyanmaq) تحریک شدن آلت مرد.

قوشماق اؤردک

قوْشوت: (Qoşut) محیط. دوگانه. موازی. به اضافه.
قوْشوتلوق: (Qoşutluq) موازات.
قوْشوتماق: (Qoşutmaq) کوچک یا ظریف کردن.
قوشوج: (Quşuc) شک. تردید. گمان.
قوْشوج: (Qoşuc) ایده آل. رقیب.
قوْشوجو: (Qoşucu) اتصال دهنده. پیونددهنده. دستگاه اتصال دهندهٔ دو واگن به همدیگر. شاعر.
قوشوچاق: (جان)(Quşuçaq) مُرغ.
قوْشورقو: (Qoşurqu) بار. وزن.
قوْشورولماق: مچاله و له شدن.
قوْشوش: (Qoşuş) مسابقه. هماوردی.
قوْشو شئیلری: زین و یراق.
قوْشوشماق: (Qoşuşmaq) دسته جمعی به جایی بدو رفتن. تناشد. باهم سرودن. باهم شرط بستن.
قوْشوق: [دیو](Qoşuq) متصل. چسبیده.

شعر. لوازم. ابزار. همسر. شریک. سرود. خویشاوند. ملتزم. **قوْشوقچا:** منظومه (از قالبهای شعری). **قوْشوقچو:** شاعر. خواننده. ناظم. منظومه سرا. خنیاگر. **قوْشوق سالماق:** وارد صحبت شدن. **قوْشوقلاشما:** مشاعره. **قوْشوقلاشماق:** مشاعره کردن. **قوْشوقلو:** منظوم. مخلوط. ممزوج. **قوْشوقلوق:** امتزاج. **قوْشوقماق:** همراه شدن.
قوشوقماق: به شک افتادن.
قوشو قوْنماق: علاقمند شدن.
قوْشول: (Qoşul)حکم. شرط. فرمان. وضعیت. دوست. فعل امر به معنای «بپیوند، ملحق شو». **قوْشولان:** یدک. عرابه. **قوْشولجا:** شرطنامه. **قوْشولداق:** آلیاژ. **قوْشولدوروجو:** پیونددهنده. **قوْشولقان:** فرمانده. همیشه همراه. ملحق. **قوْشوللو:** مشروطه. مشروط. **قوْشوللوق:** شرطنامه. **قوْشولما:** واحد بزرگ نظامی. مرکب. **قوْشولماق:** پیوستن. همراه شدن. قاطی شدن. ساخته شدن. سروده شدن. بسته شدن اسب به درشکه. **قوْشولو:** یراق شده. آماده شده. **قوْشولوب قاچماق:** پیوستن به کسی و گریختن با او. فرار کردن دختر با پسر به قصد ازدواج.
قوْشولوجو: الصاق شونده.
قوْشولوش: ادغام. رخصت. اذن.
قوْشولوق: (Qoşuluq) مراد. معنا.
قوْشوم: (Qoşum) وابسته. بوکسل. همراه. ملزومات اسب مانند زین و رانکی و ... . خوشه. ادب. عار. متّحد. همراه. مقداری که حجم آن به اندازهٔ دو کف دست باشد. ضمیمه. **قوْشوم آتی:** اسب گاری. **قوْشوما:** فاصلهٔ میان دو ابرو. **قوْشوماتچی:** چاپلوس(گویش قرقیزی). **قوْشوماج:** فلاخن. **قوْشوما قاش:** ابروپیوسته. **قوْشومجا:** سود. بهره. درآمد اضافی. الحاقی. **قوْشومجا پول:** اعانه. پول امداد. **قوْشومجو:** علاوه. **قوْشومچو:** مُعین. حامی. **قوْشوم قوْوماق:** چند نفر شریک یک مزرعه را به ردیف شخم زدن.
قوْشون: (Qoşun) مجموعهٔ سپاهیان. ارتش. کثرت. عدهٔ زیاد. اهالی. مردم. ابزار. لوازم. به صورت قشون وارد فارسی شده است. اصطلاح «قشون ساخلو» در ادبیات نظامی ایران، به معنای نیروهای ثابت مستقر در منطقهٔ معین، از این ریشه است. **قوْشون آغا:** سپهسالار. (ناپ). **قوْشونا:** همسایه. **قوْشون باشی:** سرهنگ. **قوشونتو:** شایعه. تردید. حاصل جمع. **قوْشونتو:** همراه و هر چیز شبیه به آن. نفهم. **قوْشونتوسوز:** ناب. **قوْشونج:** سهامدار. شریک. **قوْشونجاق:** خوشه. **قوْشون چئویرن:** لشکرکوب. شجاع. **قوْشونداش:** همقطار. دوست دورهٔ جنگ. **قوْشونسوز:** خالص. **قوْشون کئچدی / قوْشون کئچلیک:** لشکرکشی. **قوْشونماق:** دوری کردن. **قوْشون یوْلوش:** لشکر و حشم.
قوشه قنداق: (متفا) (قوشا قونداق) اسلحه‌ای دارای دو قنداق.

قوش ووران

قوش ووران: فلاخن لاستیک دار.
قوش ووران داشی: سنگریزه.
قوش وورما: (Quş vurma) یک بیماری در نوزاد که زخمی به رنگ سفید در سقف دهانش پدید آمده ومانع شیر خوردن او می شود.
قوش وورماق: خفاش گزیده شدن.
قوْشو یوْلو: پیست اسب سواری.
قوْش هایلاماق: شخم راندن.
قوش یئمی: (گیا)(Quş yemi) نوعی گیاه از تیرهٔ گندمیان که دانه‌های کوچک دارد. (Phalaris canerieusis)
قوش یئمیشی: (گیا)(Quş yemişi) سیاه ولیک. قره گیله. یئمیشان. کوت کوتی. کوچ. سیاه لله.
قوْش یازدیرماق: رحل اقامت افکندن.
قوش یوخوسو: خواب سبک. چرت.
قوش یوْلو: (Quş yolu) کهکشان.
قوش یوواسی: (گیا)(Quş yuvası) (لانهٔ پرنده). سرخس هندی.
قوطبه: (Qutbə) گفتار.
قوطی: (متفا)(Quti) ← قوتو.
قوْغ: (Qoğ) ← قور. خرد و ریز کاه.
قوْغا: (گیا) نی. چوب بلند با سر قلابی. فضلهٔ کبوتر. جای گردآوردن سرگین در آغل. سطل. **قوْغال:** کلوچه. نان شیرمال. کوکه نیز گویند. **قوْغالانماق:** شیر شدن. مثل خروس بال و پر سیخ کردن. **قوْغالیق:** نیزار. **قوْغام:** جامعه. جمعیت. **قوْغاملیق:** اجتماعی. **قوْغان:** تاج از پرمرغ و یا موی دم اسب. عقربهٔ ساعت. برف گِلی که به پا چسبیده باشد. کندوی خالی. **قوْغانلاماق:** از موقعیت بد به موقعیت خوب رفتن. **قوْغای:** ماده. مؤنث. **قوْغشاق:** بددردنخور. دور ریختنی. **قوْغلاق:** (جان) برهٔ کوچک که دنبال مادر بدود. **قوْغلاما:** به آتش خشک شده. **قوْغلانماق:** کپک زدن (سر). **قوْغلوق:** (گیا) پیاز سبز. **قوْغمان:** غیبت کننده. **قوْغنوق:** مزرعه ای که با سوزاندن جنگل احداث کنند. **قوْغوج:** ضرر. زیان. **قوْغوچو:** سخن چین. منافق. **قوْغور:** مغرور. متکبر. **قوْغورجاق:** عروسک. **قوْغورجوق:** (جان) مارمولک. لعبت. **قوْغورساق:** (جان) گاو نازا. **قوْغورماق:** بغ بغو کردن. **قوْغوز:** گودال. حفره. پوست گردو. **قوْغوس:** خالی. **قوْغوش:** ناودان آسیاب. پوست حیوان بعد از دباغی. چوبی که از درخت برای ساختن تیر بریده باشند. **قوْغولداماق:** بغ بغو کردن. **قوْغوماق:** وزیدن کولاک ضعیف. **قوْغون:** شراره. جرقه.
قوغو: (جان)(Quğu) پرنده بلند غالباً سفید با پاهای پره‌ای. (Cycnus olor)
قوْفار: (Qofar) نترس. بی باک.
قوْفاسان: (Qofasan) دیوانه. سرسری.

قوْفالاق: (Qofalaq) توخالی. مغرور.
قوْفتا: نوعی رقص آذربایجانی. رقصی است با سرعت کم برای خانمها. در باکو آفریده شده است. به همراه تصنیف اجرا می‌شود. در اصل توسط خانمهای مسن اجرا می‌شود.
قوْفلاق: (Qoflaq) دندان ریخته.
قوقاچاق: (جان) نوعی دارکوب.
قوقان: (Quqan) خرد و ریز هیزم به هنگام شکستن.
قوْقای: (Qoqay) پسر. مذکّر.
قوققو: (جان)(Quqqu) فاخته. کوکو.
قوققو: تک. تنها. **قوققولتو:** صدای قوقو. **قوققولداشماق:** باهم قو قو کردن.
قوققولداماق: قو قو یا قد قد کردن.
قوققولوقو: بانگ خروس. تنهای تنها.
قوققومای: (جان) جغد.
قوققو یوواسی: جای بسیار تنگ.
قوْقوچ: (Qoquç) جاروی قدیمی.
قوقو چیچگی: (گیا)(Ququ çiçəyi) نوعی گل نرگس.نوروزگولونیزگویند.
قوقورد: (Ququrd) غنچهٔ گل سرخ.
قوقورداق: (Qoqurdaq) زبانهٔ زنگوله.
قوقوروز: (گیا)(Ququruz) ذرت. بلال.
قوقوروق: (جان)(Ququruq) خروس.
قوْقوش: (Qoquş) درختی مناسب برای ساختن تیر.
قوقوش: (Ququş) گل. غنچه. لطیفه. بوقلمون.
قوققوق: (جان)(Ququq) فاخته. (Cuculus canorus).
قوقولو: (Ququlu) مغز گردوی درسته. مغز انار درسته. پردهٔ میان دانه های انار.
قوْل: (Qol) امضا. بازو. دست. مچ. دسته. دستک. بازو در جرثقیل و غیره. شاخه. شعبه. جناح. طرف. سمت. آستین. پاهای جلوی اسب و چهارپایان. شاخهٔ درخت. فصل در ادبیات آذربایجانی. بخشی از داستان. انبوه سپاه. قلب. لشکر در میدان کارزار. درّهٔ بدون آب. اختیار. به همین صورت و معنا وارد فارسی و به صورت «قول» در معنای «ستون» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
قول: (Qul) دیو. بزرگ جثه و بدهیکل. به صورت غول وارد زبان فارسی شده است. غلام. بنده.
قوْل آتان: پیش رونده. متکامل. (ناپ).
قوْل آتماق: پرشاخه شدن.
قوْل آچماق: (Qol açmaq) آغوش گشودن. با آغوش باز استقبال کردن.
قوْل آرخ: (Qol arx) آبراهه. شاخابه.
قوْل آستی: مستعمره. زیردست.
قوْل آغاجی: چوبدستی. تعلیمی.
قوْل آغاسی: (Qol ağası) سرگرد. (مقام نظامی بالاتر از سروان و پایینتر از سرهنگ). به همین صورت و معنا وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
قوْل آغچاسی: سکه هایی که زنان برای زینت از بازوانشان بیاویزند.
قوْل آوی: (Qol avı) ماهیگیری در درّه هایی که آب آنها رو به خشکی نهاده است. شکار کبک در مسیر کوچ.
قوْل آیاز: (Qol ayaz) کف دست.
قوْل آیاق: همکار. مددکار.
قولئیبانی: (Quleybanı) غول بیابانی. فرزند ناخلف. بی‌ترکیب.
قولا: (Qula) اسب به رنگ زرد روشن. اسبی که یال و دمش سفید باشد. احمق. ابریشم زرد. مستراح.
قوْلا: (Qola) کمک. صاحب دستان نیرومند. برنز.
قوْلا آلماق: دستگیر کردن.
قوْل ائدیش: (Qol ediş) دسترس.
قوْلاب: (Qolab) کمک. پشتیبان.
قولابان: سازهٔ کمکی در کنار خانه.
قوْلابلی: (Qolablı) پرطرفدار.
قولا بنیز: صورت رنگ پریده.
قوْلابور: فرمانده. امیر. ناصح. عنوانی در میان بلغارها و آوارها.
قوْلاپانا: (Qolapana) بی دست و پا.
قوْلات: (Qolat) دسترس. نیرومند مانند شیر. کمند. اهرم. چماق.
قوْلاتا: (Qolata) قلاده. زنجیر. دستبند.
قولاتماق: (Qulatmaq) برگرداندن. انداختن. ویران کردن.
قوْلا تؤکوزمک: (Qola tökürmək) به غیرت آمدن.
قولاتی: (جان)(Qulatı) شاهین کاکلی. پرندهٔ شکاری مانند قرقی که حیواناتی مانند موش را می‌خورد. ویرانی.
قولاج: [دیو](Qolac) بازه. کشش کمان بزور و قوت. واحد طول معادل درازی هر دو دست. سرپنجه تا سرپنجهٔ دیگر در حالتی که بازو از هم گشوده شود. رش. واحد طول برابر با مقدار فاصله دست تا آرنج. واحد طولی است به فاصلهٔ از سر انگشت میانی تا آرنج(حدود نیم متر). فاصلهٔ سر انگشت میانی تا نوک بینی(حدود یک متر). فاصلهٔ سر انگشت میانی یک دست تا سر انگشت میانی دست دیگر، در حالی که هر دو دست از دو طرف بطور افقی باز و کشیده شود (حدود دو متر) باز. یک ممتد به چپق و مشتوک سیگار. به صورت قلاج وارد زبان فارسی شده است.
قولاج: (Qulac) گهواره.
قوْلاج آتدی: پرتاب دیسک.
قوْلاج آتما: شنای قورباغه.
قولاج آغاجی: ← ائششک آغاجی.
قوْلاجار: (Qolacar) محاصره.
قوْلاج قوْلاج: (Qolac qolac) دراز دراز.
قوْلاجلاماق: (Qolaclamaq) دستها را به جلو دراز کردن. چیزی را با دست اندازه گرفتن. راه رفتن و تکان دادن دستها. گز کردن.
قولاجو: (Qulacu) جام و ظرفی که از چرم می‌ساختند و در آن آب و شراب می‌نوشیدند از نوع آبخوریهای بلغاری. نهری که در آن ستوران در موسم سرما آب خورند. به صورت «قلاچو» وارد زبان فارسی شده است.
قوْلاج یازماق: (Qolac yazmaq) دستها را همسطح شانه ها باز کردن. به خط دشتبان ایستادن.
قولاجین: (جان)(Qulacın) گوسالهٔ مادهٔ دو ساله.
قولاچا: (Qulaça) سایبان. وارواره.
قوْلاچقا: مجموعه ستارگان. برج ثریا.
قوْلا چیخماق: به مأموریت رفتن.
قولاخو: (جان)(Qulaxu) اسب سمند.

قولادا: (Qolada) عید تولد مسیح (ع).
قولاربا: (Qolarba) منتخب. برگزیده.
قولازلاماق: ← تولازلاماق.
قولازی: (Qulazı) جای بی صاحب.
قولاشلاماق: دویدن. گریختن.
قولاشیق: (Qolaşıq) دسترس.
قولاغا اذان وئرمک: (Qulağa azan vermək) اذان گفتن بر گوش کودک.
قولاغا پیچیلداماق: پچ پچ کردن.
قولاغا پیسیدان: ← جنوار پیسداغی.
قولاغا توتماق: پذیرفتن. بگوش گرفتن.
قولاغاس: دامنهٔ کوه. کوهپایه.
قولاغا قاچان: (جان) گوش خیزک. (Forficula auricularia) خبرچین. سخن منطقی و شنیدنی.
قولاغا قویماق: توصیه کردن.
قولاغا گئتمه: (Qulağa getmə) فال گوش. ← قاپی پوسما.
قولاغا گیرن: ← قولاغا قاچان.
قولاغام: می شنوم. بگوشم.
قولاغانا: (Qulağana) بیمار واگیردار.
قولاغا یاسین اوْخوماق: (Qulağa yasin oxumaq) نصیحت کردن آدم نفهم.
قولاغی اوزون: (Qulağı uzun) (دراز گوش) آنکه اخبار را تند بگیرد.

قولاغا گیرن

قولاغی باتماق: کر شدن.
قولاغی پارتلاماق: ترکیدن گوش.
قولاغی تۆکلۆ: متحجّر. شیخ نهروان.
قولاغی دلیک: کسی که دربارهٔ گذشته‌ها پرس و جو می‌کند.
قولاغی دنگ اوْلماق: کر شدن.
قولاغی دووارا میخلاماق: تنبیه شدید کردن.
قولاغی دینج: آسوده خاطر.
قولاغی دینجلمک: آسوده شدن.
قولاغی زنگده اوْلماق / قولاغی سسده اوْلماق: گوش بزنگ بودن.منتظر بودن.
قولاغی شکلنمک: (Qulağı şəklənmək) در تردید شنیدن بودن.
قولاغی کسیک: گوش بریده. با تجربه.
قولاغینا باتماق: توگوش کسی فرورفتن. بر کسی تأثیر کردن.
قولاغینا بارماق تیخاماق: انگشت توی گوش کردن. گوش ندادن.
قولاغینا بیره قاچماق: آشفته شدن.
قولاغینا پیچیلداماق: در گوشی حرف زدن. پچ پچ کردن. نجوا کردن.
قولاغینا چاتماق: بگوش رسیدن.
قولاغینا چالینماق: بگوش خوردن.
قولاغینا سوْخماق: توگوش کسی فرو کردن. تفهیم کردن.
قولاغینا قورغوشون: گوش شیطان کر.
قولاغینا کۆپه اوْلماق: تجربه اندوختن.
قولاغینا گیرمک: توگوش کسی فرورفتن. فهمیدن. قبول کردن.
قولاغیندا ساخلاماق: آویزهٔ گوش کردن. فراموش نکردن.
قولاغیندا سیرغا اوْلماق: آویزهٔ گوش بودن. بیاد داشتن.
قولاغیندا قالماق: بگوش گرفتن.
قولاغیندان گبه له مک: تأثیر کردن.
قولاغین قاپان: فقیر. آس و پاس.
قولاغینی آپارماق: گوش کسی را بردن.
قولاغینی توتوب قاچماق: گوشها را گرفتن و فرار کردن. علاقه به شنیدن چیزی نداشتن.
قولاغینی چکمک: (Qulağını çəkmək) گوش کسی را کشیدن. تنبیه کردن.
قولاغینی دوْلدورماق: (Qulağını doldurmaq) توگوش کسی خواندن. گوش کسی را پرکردن. مطلبی را به کسی تلقین کردن. قانع کردن.
قولاغینی دیک توتماق: (Qulağını dik tutmaq) به دقت گوش سپردن.
قولاغینی سالاماق: گوش خود را پایین انداختن. شنیدن ولی توجه نکردن.
قولاغینین آرخاسی قالماق: رنج کشیدن.
قولاغینین دیبینده: دم گوش کسی.
قولاغینین دیبینه قدر قیزارماق: خجل شدن. تا بناگوش سرخ شدن.
قولاغینی یارماق: بسختی متوجه شدن.
قولاغی یوموشاق: اندرزگیر.
قولاق: (Qolaq) شاخ. دست شکسته. رشته.
قولاق: [دیو](Qulaq) گوش. لالهٔ گوش. گوشه. روگوشی (کلاه). یک تکّه. یک قطعه. آن قسمت از محور درشکه و غیره که در بیرون چرخ قرار دارد. آلتی که تارهای آلت موسیقی را محکم می‌کند. کنار و پهلوی چیزی. قسمتی از آب که درون خشکی پیش رفته باشد. استقامت. وادی. درّه. گودی. سوراخ سوزن. کوتاه. به صورت «قلاغ» به معنای پیرامون دهان» وارد زبان فارسی شده است.
قولاق آچان: (جان)(Qulaq açan) حشره‌ای ظریف و دراز با رنگ قهوه‌ای. اخطار دهنده. نذیر.
قولاق آردینا وورماق: پشت گوش انداختن. نشنیده انگاشتن.
قولاق آسماق: گوش دادن.
قولاق آشی: طعام خمیری با ماست وسیر.

قولاق

قولاق آغرتماق: (Qulaq ağrıtmaq) آواره یا بیزار کردن.
قولاق آغیرلیغی: سنگین شنوایی.
قولاق آغیرلیغینا وورماق: خود را به نشنیدن زدن.
قولاق آلتی: (Qulaq altı) زیرگوشی. نازبالش. لچک.
قولاق ائنله مک: (Qulaq enləmək) بریدن یا داغ کردن گوش حیوانات بویژه گوسفند و بز در اشکال مختلف جهت شناخته شدن آنها.
قولاقاز:(جان)(Qulaqaz)دُرنای کاکلی.
قولاق اوتۆ: (گیا) گیاهی با گلهای ریز صورتی. (Veronica officinalis L.)
قولاق اوجو:(Qulaq ucu) با بی‌اهمیتی.
قولاق اوْلماق: هم صحبت شدن. گوش خواباندن. تعقیب کردن.
قولاق ایپ: طناب نخی یا بافته.
قولاق باتیریجی: کرکننده.

قولاق باغ: (Qulaq bağ) تسمهٔ رابط بین ارابه و یوغ.
قولاق بالیشی: بالش کوچک که هنگام خواب زیر گوشها گذارند.
قولاق بوراش: گوشمالی.
قولاق بؤرگی: (Qol börəyi) نوعی غذا مانند پیتزا که خمیر را پهن کرده و گوشت قیمه، سبزیجات و پنیر را در آن پیچیده و در ماهی تابه بپزند.
قولاق بورما: (Qulaq burma) گوش پیچی. نوعی بازی که در آن چیزی را برزمین اندازند وآنکه بردارد گوشش بپیچانند.
قولاق بورما آشیغی: نوعی بازی با قاپ. یکی قاپ را پرتاب می کند. همه برای برداشتن آن به رقابت می پردازند و آنکه برنده شد، قاپ را صاحب شده و گوش همه را می پیچاند.
قولاق بورماق: گوش پیچاندن.
قولاق پوسما: فال گوش← قاپی پوسما.
قولاق توتماق: (Qulaq tutmaq) گوش خواباندن. عهد بستن. زینهار خواستن. ظاهر شدن قوس و قزح.

قولاق اوتو

قولاق توْزو: (Qulaq tozu) بناگوش.
قولاق تؤکمک: (Qulaq tökmək) خرد کردن اعصاب.
قولاق تیرمالا: گوش خراشی.
قولاقجیق: (Qulaqcıq) گوش کوچک.
قولاقجیل: (Qulaqcıl) سمعک.
قولاق جینگیلتیسی: زنگ گوش. گفته می‌شد هر شخص برگی در درختی بزرگ دارد. آنکه بمیرد، برگش از درخت جدا شده و می‌افتد. بر سر راه، بر هر برگی که بخورد، آدم آن برگ زنگ در گوشش ایجاد می‌شود. به اعتقاد قدما آنکه گوشش صدا دهد، کسی او را یاد می کند.
قولاقچا: قسمتی از چرخ ریسندگی.
قولاقچاق: (Qulaqçaq) گهواره.
قولاق چالقیسی: گرامافون.
قولاق چالماق: (Qulaq çalmaq) گوش تکان دادن حیوان. مجازاً به مفهوم از روی نا آگاهی چیزی گفتن.
قولاق چکمک: گوشمالی دادن.
قولاق چؤپؤ: (Qulaq çöpü) خط کش پارچه فروش.
قولاقچی: (جان)(Qulaqçı) مگسهای ریزه که در تابستان در صحراها باشد و بگوش و بینی و آدمی رود. جاسوس.
قولاق چیخارماق: گوشمالی دادن.
قولاق چیچک: گوشوارهٔ جواهرنشان.
قولاقچین:(Qulaqçın)کلاهی که گوش را بپوشاند. حلزونی.
قولاق حلقه: (Qulaq halqa) گوشواره.
قولاقدا ساخلاماق: پذیرفتن.
قولاقداش: دو یا چند نفری که باهم سخن یا چیزی گوش دهند. گوشواره.
قولاقدا کؤپه: (Qulaqda küpə) آویزه گوش. سخن.
قولاق دالیسین گؤرمک: (Qulaq dalısın görmək) پشت گوش را دیدن. اشاره به کار ناممکن.
قولاقدان اوْلماق: کر شدن.
قولاقدان ایراق: (Qulaqdan iraq) دور از گوش، اصطلاحی است به این مفهوم که از این حرفها زده نشود و گوش از این حرفها نشنود.
قولاقدان داش آسلانماق: کم شنوایی. سنگین شدن گوشها.
قولاقدان قوزلاتماق: (Qulaqdan quzlatmaq) گوش کسی را پُر کردن.
قولاقدان قولاغا: شایعه.
قولاق دلمک: (Qulaq dəlmək) (گوش را سوراخ کردن) حیله علیه خود را افشاء کردن.
قولاق دوْلدورماق: گوش پر کردن. تحریک کردن.
قولاق دوْن: [دیو] لباس کوتاه.
قولاق سالماق/ قولاقساماق/ قولاقسیماق: (Qulaq salmaq) گوش سپردن.
قولاق سینیری: اعصاب سامعه.
قولاق سیوانی: (Qulaq seyvanı) لالهٔ گوش.
قولاق سییرمک: (Qulaq siyirmək) گوش کسی را بیخ تا بیخ بریدن.
قولاق شوْرباسی: (Qulaq şorbası) تکه خمیری که درون آن از گوشت قیمه و سبزی پر کرده باشند.
قولاق شوْشله مک: (Qulaq şüşləmək) گوش تیز کردن.
قولاق فالی: فال گوش. ← قاپی پوسما.
قولاق قابارتماق:گوش تیزکردن.
قولاق قولاغا: پهلوی هم. درگوشی.
قولاق قیرپماق:گوشها را تیز کردن.
قولاق قیرماق: جهت دادن.
قولاق قیزماق: ترسیدن.
قولاق قیغیرداغی: لالهٔ گوش.
قولاق کسدی: سخن تحقیرآمیز.
قولاق کسمک: گوش بریدن.
قولاق کسن: (Qulaq kəsən) گوش بر. شکنجه گر. مکّار. لولوخورخوره.
قولاق کسیلمک: به دقت گوش کردن.
قولاق کوْپه سی: (Qulaq küpəsi) نرمهٔ گوش.
قولاق کؤینک: (Qulaq köynək) پیراهن آستین کوتاه.
قولاق گناهکاری اوْلماق / قولاق مسافری اوْلماق: (Qulaq günahkarı olmaq) در شک و تردید بودن. تنها از راه شنیدن، ماجرایی را دانستن.
قولاق گیریشده اوْلماق: (Qulaq girişdə olmaq) آگاه بودن. متنبه بودن.
قولاقلاری پاسلانماق:زنگ زدن گوشها. مدتها هم صحبت نداشتن.
قولاقلاری سالالنماق: (آویخته شدن گوشها) بیحال بودن. خسته بودن.
قولاقلارینا قدر قیزارماق: تابناگوش سرخ شدن. بسیار شرمنده شدن.
قولاقلارینی تیکمک: گوشها را تیز کردن. به دقت گوش خواباندن.
قولاقلاشماق: درگوشی حرف زدن. از گوش همدیگر گرفتن و کشیدن.
قولاقلاما: چوبی که یک سوی آن تیز و سو دیگر آن صاف باشد. تیر.
قولاقلاماق: از گوش (حیوان) گرفتن و کشیدن و راه بردن. گوشمالی دادن.

گوش کسی یا حیوانی را گرفتن. کسی را به شنیدن وادار کردن. مجازاً به معنی غلبه کردن و چیره شدن
قولاقلانماق: قوس و قزح ظاهر کردن آفتاب. گوش به زنگ بودن.
قولاقلاوچی: (Qulaqlavçı) مطیع.
قولاقلی: (Qulaqlı) نوعی جغد. گوش دار. الاغ. دیگ. چاقوی بزرگ. برگ باباآدم (گیاه). آلت بزرگ مردانه. نوعی سندان مسگری کوچک.
قولاقلی چؤرک: نان سنگک.
قولاقلی خانی: (جان) نوعی ماهی.
قولاقلی خمیر / قولاقلی شوْربا: (Qulaqlı şorba) ← قولاق آشی.
قولاقلی دؤگؤ: برنج صدری.
قولاقلیق: گوشی (تلفن و غیره). گوشی کلاه که گوش را می‌پوشاند. گوشواره. توصیه. قسمتی که دوک نخ ریسی در چرخ نخ ریسی فرو رود.
قولاقلی قوش: (جان) جغد گوشدار.
قولاق ماللاسی: (Qulaq mallası) کسی که درس نخوانده ولی با گوش سپردن علوم مختلف را آموخته باشد.
قولاق مسافری اوْلماق: از رازی آگاه شدن. **قولاق ممه سی:** نرمهٔ گوش.
قولاق مونجوغو: سمعک.
قولاق هایانی: هم صحبت.
قولاق یاسدیغی: بالش کوچک.
قولاق یان: شقیقه. بناگوش.
قولاق یوْلداشی: هم صحبت.
قولاق یوْموشاغی: نرمهٔ گوش.
قولا گیرمک / قولا گلمک: (Qola girmək) به گروه پیوستن.
قولام: (Qulam) بنده. نوکر. داغ گوش. به صورت «غلام» وارد فارسی شده است. **قولاما:** برجسته. پرتگاه. آبشار. مایل. سراشیبی. **قولاماق:** راز دل گفتن. خبرچینی کردن. خواستن. خراب شدن. افتادن. حفظ کردن.
قولاماقلیق: خواهش. **قولامپارا:** نیرنگ باز. غلامباره. بچه باز.
قولامتا: (Qolamta) خاکستر.
قولامزیق: (Qolamzıq) بوی زیر بغل.
قولان: [دیو](Qolan) تسمه یا کمری که از زیر شکم حیوان رد کنند. کمربند نگهدارنده. هدیه. بخشش. طناب کوتاه.
قولان: (Qulan) اسب وحشی از جنس اسب و الاغ و گورخر که اهلی نیست. (Equus hemionus) کرّه اسب دوساله. غالب. به همین صورت ومعنا وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
قولان بالیغی: (جان) نوعی ماهی که خاویار از آن بدست آید. مرسین بالیغی نیز گویند (Acipenser sturio).
قولانتازا: (Qulantaza) تماماً. ناب.پاک.
قولانجار: (گیا) (Qulancar) مارچوبه.
قولان چؤزمک: افسار گسیختن.
قولانچی: (Qulançı) باردار. مربی اسب. موسیقی شناس.
قوْلانسا: (Qolansa) بوی زیر بغل و تعفن میان انگشتان.
قولانساز: جای گود و پرعلف.
قوْلانقا: (Qolanqa) دید و بازدید عید.
قولان قاییشی: (Qulan qayışı) تسمه.
قولان قوش: اصطلاحی در مقام مقایسه و برائت. محاسبه. محدودیتی.
قولان قویروغو: (گیا) دم اسب.
قولان گریش: (Qulan gəriş) ایوان.
قولانماق: افتادن. قلنبه شدن.
قوْلان وورماق: تاب بازی کردن.
قولان یئری: میدان اسب سواری.
قولانیش: فروپاشی. قضا.
قولاو: (Qulav) نوعی کلاه نمدی.
قوْلاو: (Qolav) تیر. تیر تیراندازی.
قوْلاوان: (Qolavan) اسب کش. چوب بلند در ارابه. **قوْلاوراماق:** خسته شدن.
قوْل اوْردو: (Qol ordu) بخشی از سپاه مانند نیروی هوایی.
قوْل اوزمک: (Qol üzmək) منصرف شدن.
قوْل اوشاغی: (Qol uşağı) مأمور پلیس.
قول اوْغلاتی: مأمور مالیات.
قول اوْغلو: (Qul oğlu) خانه زاد. نؤکر.
قولاولاماق: (Qulavlamaq) خسته شدن.
قوْل اؤنر: (Qol önər) صنایع دستی.
قوْلاوول: (Qolavul) پلیس. پاسبان.
قولای: (جان)(Qulay) حشرهٔ هلیکوپتر.
قوْلای: (Qolay) آسان. نزدیک. در دسترس. مناسب. موافق. مساعد. فرصت. به دردنخور. نامرغوب. سمت. جهت. در آذربایجان بمعنای بدردنخور و در ترکیه و برخی نقاط آذربایجان مانند قاخ و قازاخ در معنای مناسب و آسان است.
قوْلای آخسا: اگر زحمتی نباشد.
قوْلای آخسین: خوش بگذرد.
قوْلای آرا: فاصلهٔ نزدیک.
قوْلا یاخین: (Qola yaxın) در دسترس.
قوْل ایپی: (Qol ipi) طنابی که چوپان به بازوی خود و پای گوسفند می‌بندد. طنابی به بلندی ۶ تا ۷ متر که شکارچی به بازوی خود می بندد.
قوْلایجا: سهل و آسان. راحت. مناسب.
قوْلایچی: راحت طلب.
قوْلایسیز: نامناسب. ناکارآمد.
قوْلایسین: بطورکلی. اگر فرض کنیم.
قوْل ایشی: کار دستی. صنایع دستی.
قوْلای قوْلتوم: قوم و خویش.
قوْلایلا: به سهولت. از طریق مناسب.
قوْلایلاشدیرما: کاتالیز.
قوْلایلاشدیریجی: کاتالیزور.

قولاقلی

قوْلایلاشماق: آسان شدن.
قوْلایلاماق: (Qolaylamaq) دستها را به اطراف گشودن و عقب بردن برای اندازه گیری یا ضربه زدن. آغوش باز کردن. آماده شدن.
قوْلایلانماق: خود را برای حمله آماده کردن. ← قولایلاماق.
قوْلایلی: (Qolaylı) مساعد. راحت.
قوْلایلیق: (Qolaylıq) آسانی. سهولت.
قوْلایین: (Qolayın) بنا به شرایط.
قوْلاینا: از طریق سهل و ساده.
قوْلاینا باخماق: (Qolayına baxmaq) راه مناسب برای انجام کار را یافتن.
قوْلایینی بیلمک: چم و خم کاری را دانستن. راه مناسب را شناختن.
قول بئچه: (Qul beçə) غلام بچه. عنوانی که در قدیم از روی تواضع نسبت به خود انسان بیان می شد.
قوْل بئزی: (Qol bezi) قنداق.
قولبا: (Qolba) قلبه. چوبی که خیش را

به آن نصب کنند.
قوْلبار: (Qolbar) دسترنج.
قوْل بارماق: انگشت شست.
قوْلباس: (Qolbas) لشکرشکن. گوشت گاو و غیره که با بعضی مواد پخته و درون روده کنند. جگر آکند. به صورت Kolbasa وارد زبان روسی و از آن طریق به صورت «کالباس» وارد زبان فارسی شده است. **قوْلباسا:** ← سوجوق. **قوْلباسچی:** کالباس فروش. کالباس ساز. **قوْل باسدی:** نوعی فن یا بازی در کُشتی. «قارا زلوه» نیز گویند.
قوْل باسدیرماق: خواباندن شاخهٔ درختان در زیر خاک برای تکثیر.
قولباسدی: (Qulbasdı) موجودی پلید در باور ترکان.
قوْل باش:(Qol baş)فرمانده. سرکارگر.
قوْل باشچی: (Qol başçı) ژنرال.
قوْل باشی: (Qol başı) فرمانده کل قوا.
قوْلباغا: (Qolbağa) دستبند. النگو.
قوْلباغداق: (Qolbağdaq) مشترک.
قوْلباق: (Qolbaq) دستبند. النگو.
قولباق: (Qulbaq) مهربان. خیرخواه.
قوْلباقچی: (Qolbaqçı) النگو فروش.
قوْل بالا: (Qol bala) فرزند خوانده. دست پرورده. پرنده ای که در زمان جوجه بودن از لانه گرفته باشند.
قولبان: کچل. بی مو. گوش بریده.
قوْلبای: (Qolbay) فرمانده نیرو (مانند فرمانده نیروی هوایی).
قوْلبوچ: (Qolbuç) زیر بغل.
قوْل بود: (Qol bud) بازو.
قوْل بوداق: (Qol budaq) شاخ و برگ.
قوْل بوداق آتماق: شاخ و برگ دادن. شاخه شاخه شدن. توسعه یافتن.
قوْل بود اوْلماق: حالتی در الاغ که به خاطر زیاد راه رفتن در هنگام تازه بیرون آمدن از طویله در اول بهار، دست و پایش بگیرد. **قوْل بود ائله مک:** زمین زدن وکوبیدن(انسان).شقه کردن (گوشت حیوان). شکستن. بریدن.
قوْلبور: نوعی دام برای شکار پرنده.
قوْل بورات: (Qol burat) پیچ گوشتی بزرگی دستی که با فشار دادن بچرخد.
قوْل بورماق: غلبه کردن.
قوْل بؤرؤ: (Qol börü)← قیز بؤرو.
قوْل بوْش: (Qol boş) مشغولیت.
قولبوق: (Qulbuq) دروغ. کلک.
قوْل بوکن: (Qol bükən) پیروز.
قوْل بوْیون: (Qol boyun) مشترک. دست در گردن. **قوْل بیر:** همدست.
قول بیگ: غلام سالار (ناپ).
قوْل بیگی: (Qol bəyi) حاکم شهر یا ناحیه در زمان صفویه. همتا. همسان. به صورت «قلبیگی» و «قولبیگی» وارد زبان فارسی شده است.
قولپ: (Qulp) دسته. دستگیره. سرنخ. برهان. دلیل.
قوْلپاق: (Qolpaq) آرایش موی سر کودک به صورت سر قوچ که ترکمنها تا سن ۷ سالگی داشته باشند و علت آن باور به توانمندی و باروری قوچ است. دو رشته موی توپی و بلندتر از موهای اطراف که به کودک حالت قوچ دهد. **قوْلپاقلی:** کودک ترکمن با مدل مویی مانند سر قوچ.
قولپ تاخماق / قولپ قوْندارماق / قولپ قوْیماق: (Qulp qondarmaq) دسته تعبیه کردن. دلیل تراشیدن. بهانه جستن.
قولپلاتماق: دسته‌دار گردانیدن.
قولپلاماق: (Qulplamaq) دسته گذاشتن.
قولپلو: ظرف غذا. دسته دار. مشکوک.
قولپو: (Qulpu) کلید. آچار. خادم.
قولپوق: (Qulpuq) مقفل. کلید شده.
قوْلپون: (Qolpun) درّه یا شیار که سیل شدید آفریند.
قولپونای: (Qulpunay) توت فرنگی.
قولپونو ایتیرمک: سرنخ را گم کردن.
قوْل تاخماق: شرکت کردن.
قوْلتاش: (Qoltaş) کلاه آهنی. به صورت «غولتاش» وارد فارسی شده.
قوْلتاشا: ← یالتاق (گویش شکی).
قوْلتاق: (Qoltaq) حمایت. پشتیبانی.
قوْل تانبا: (Qol tanba) امضاء.
قوْلتانلیق: (Qoltanlıq) تنه زدن دو نفر بهم روی دار قالی.
قوْلتقا: (Qoltqa) هدیه. خواسته.
قوْلتو: (Qoltu) عروس. رفیقه.
قوْل توْپو: (Qol topu) هندبال.
قوْلتوت: (Qoltut) دسترس.
قوْل توتما: بازی مچ انداختن.
قولتوج: (Qultuc) مأمور.
قوْل توْخمات: (Qoltoxmat) مفتخور.
قوْلتورباس: (Qolturbas) پَر.
قوْلتورماج: (Qolturmac) چاکی که در آستین و قبا و خفتان گذارند.
قوْلتوغات: (Qoltuğat) قطار فشنگی که از زیر بغل و روی گردن بگذرانند.
قوْلتوغا دؤشمک: در دسترس قرار گرفتن. به دام نزدیک شدن شکار.
قوْلتوغا سوْخولماق / قوْلتوغا سیغینماق: به آغوش کسی پناه بردن. به کسی پناه بردن. **قوْلتوغا گیرمک:** زیر بغل را گرفتن. **قوْلتوغو قابارماق:** مغرور شدن.
قوْلتوغو یئللنمک: باد در آستین انداختن. مغرور شدن. **قوْلتوغونا آغیر داش قوْیماق:** اشکال تراشیدن. **قوْلتوغونا قارپیز وئرمک:** هندوانه زیر بغل دادن.
قوْلتوق: بغل. زیر بغل. خلیج. مدح. دلّال. اریکه. تخت. سمسار. بوروکراسی. گیشه. کیوسک. اداره. فاحشه خانه. بصورت «قلتوق» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
قوْلتوقچو: مدّاح. بوروکرات. کارمند. فروشندهٔ دوره گرد. جاکش. **قوْلتوق چؤرگی:** خوراکیهای خام مانند تخم مرغ، پنیر و ... که خویشاوندان به خانهٔ سوگوار آورند. **قوْلتوق چیخماق:** حمایت کردن. **قوْلتوق سازی:** نوعی ساز متوسط بغلی که بلندی آن ۹۰ تا ۱۰۰ سانتیمتر است. **قوْلتوق داشی:** نوعی پرتاب سنگ است بگونه‌ای که ضربهٔ پرتاب از پایین به بالا و طرف جلو باشد. **قوْلتوقدان:** طفیلی. سربار.
قوْلتوق دایاق: چوب زیر بغل. **قوْلتوق دگنگی:** چوب زیربغل. **قوْلتوق دوشگؤنؤ:** جاه طلب. **قوْلتوق قاپماق:** بصورت اضافی اشغال کردن. زیاده از حد گرفتن. **قوْلتوقلاری شیشمک:** زیربغل کسی باد کردن. از شنیدن تملق بادکردن. **قوْلتوقلاشماق:** همیاری کردن. **قوْلتوقلاماق:** زیربغل گرفتن. بغل

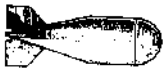
گرفتن. ستایش کردن. **قوْلتوقلانماق:** زیربغل گرفته شدن. **قوْلتوقلو:** دسته‌دار. **قوْلتوقلوق:** دسته (صندلی و غیره). فنی در کُشتی که طرفین پاهای همدیگر را می‌گیرند. سوچه. نوعی پارچهٔ که برای گرفتن عرق زیر پهلو می‌گذارند. **قوْلتوقماج:** بندی که بتوان به زیر دو بغل گره زد مانند حالت بستن هیزمها و بر دوش آنداختن آنها. **قولتوق:** (Qultuq) مأموریت. **قوْلتولو:** (Qoltulu) متأهل. **قوْلتوما:** (Qoltuma) حیوان اهلی. ویژه. **قولتوم ائتمک:** جمع کردن. **قوْلتون:** (Qoltun) با صرفه. **قولتوناق:** مأموریت گرفتن. **قوْلجا:** (Qolca) شاگرد. دانش آموز. **قولجا:** (Qulca) نقش روی کفش و ظروف پوستی. گوسفند نر وحشی. ماه تیر (گویش قرقیزی). **قولجاغیز:** غلامک. غلام بیچاره. **قوْلجاق:** (Qolcaq) دستوانه. دستانهٔ آهنی که لشکریان در قدیم داشتند. بازوبند آهنی یا فلزی که برای محافظت دست از ضربهٔ شمشیر و غیره در جنگها به دست می‌کردند. به صورت قلچاق در زبان فارسی وارد شده است. بازوبند. بازوپیچ نیم آستین که برای کثیف نشدن آستین کت به دست می‌کنند و یا شاطرها برای محافظت در مقابل آتش به دست می‌کنند. دستکش بدون جا انگشتی. **قوْلجور:** (Qolcur) گردن. حلقوم. **قوْلجوق:** محافظ. زمان. اهمیت. **قوْلچا:** (Qolça) دسته بلند. شانه آویز. شاخهٔ فرعی. آلت دست. نوچه. کوزهٔ کوچک سفالی.(ناپ) **قوْلچاق:** عروسک. صورتی که دخترکان ساخته و آن را آرایش کنند. اشکال و تمثالهایی که شب بازان از پس پرده ظاهر می‌سازند. دستهٔ صندلی. بازوبندی که به هنگام دروکردن یا نان پختن به دور بازو بندند. جوانمرد. دلاور. **قوْلچاق اوْینادان:** عروسک گردان. **قوْلچاق قوْلچاق:** عروسک بازی. **قوْلچاقلی:** چین دار. **قولچاق:** (Qulçaq) غلام بچه. **قوْل چالماق:** (Qol çalmaq) کف زدن. **قوْل چتیر:** (Qol çətir) چتر باران. **قوْل چکمک:** (Qol çəkmək) امضاء کردن. تله گذاشتن در دامنه هایی که مسیر کوچ کبک است. **قوْلچو:** (Qolçu) نگهبان. افسر. **قولچو:** (Qulçu) برده‌دار. خدمتکار. **قوْلچور:** سخن چین. دروغگو. **قوْلچوق:** (Qolçuq) طاقچه. **قولچوق:** (Qulçuq) تنبل. آهسته. **قولچولوق:** برده‌داری. خدمت. **قوْلچولوق:** نگهبانی. ادارهٔ کاریابی. **قوْل چوْماق:** (Qol çomaq) کسی که دستش مانند چماق است. پر زور. قوی. نیرومند. زورگو. دهقان ثروتمند. به صورت قلچماق وارد فارسی شده. **قوْل چیراق:** چراغ قوهٔ دستی. **قوْلخان:** (Qolxan) گانگستر. تبهکار. **قول خوْجا:** غلام سالار (ناپ). **قوْلدا:** (Qolda) خندق. چماق. باتوم. **قولدا:** (Qulda) چمن. چمنزار. **قوْلداتماق:** دستگیر گردانیدن. **قولدار:** (Quldar) برده‌دار. **قوْل دارتقی:** (Qol dartqı) پارچهٔ بلندی که نوزاد را پیچند. **قوْل دارتماق:** کلفت شدن ساقهٔ گیاه. منصرف شدن. قطع رابطه کردن. **قولدارلیق:** (Quldarlıq) برده داری. **قوْلداش:** (Qoldaş) همرزم.همکار. بازی پرتاب سنگ. **قوْلداشلانماق:** صاحب همرزم شدن. **قوْلداشماق:** باهم دستگیر شدن. **قوْلداغیج:** (Qoldağıc) پشتیبان. حامی. **قوْلداق:** (Qoldaq) آهنی که چرخ ارّابه را می‌گیرد. حمایت. دستکش. فاحشه. کمک. تقویت. **قوْلداقلی:** (Qoldaqlı) مستند. سنددار. **قوْلدالاماق:** کمک کردن. **قولدام:** (Quldam) غلام صدیق. **قوْلدام:** (Qoldam) کارآمد. **قوْلداما:** دستگیری. بازداشت. کمک. **قوْلداماق:** (Qoldamaq) دستگیری کردن. کمک کردن. **قوْلدامان:** (Qoldaman) کمک کننده. **قوْلدامجا:** منسجم. درست. هرچیزی که بتوان با دست حمل کرد. **قوْلدامقا:** (Qoldamqa) توقیف شده. **قوْلدان:** (Qoldan) مناسب. طبیعی. **قوْلداناق:** (Qoldanaq) فضول. **قوْلدان توتما:** بدون نوازنده (عروسی). **قوْلدان گئتمک:** از ردیف خارج شدن. **قوْلدانماق:** دستگیری شدن. **قوْلداو:** (Qoldav) پشتیبان. کمک. **قوْلداواری:** (Qoldavarı) نتیجه. **قوْل دایاق:** (Qoldayaq) چوبدستی. **قوْل دنتمک:** (Qol dənətmək) بکار بردن. **قوْلدور:** (جان)(Qoldur) بوقلمون نر. **قولدور:** (Quldur) قوی و زورگو. به صورت قلدرواردفارسی شده.کرچک. **قولدوراغاج:** بازوبند شاطر و دروگر. **قولدوراق:** (Qulduraq) خاک سفت برای شخم زدن. **قولدور باسان:** دزد افکن. **قولدورباشی:** سردستهٔ گردن کلفتان. **قولدورچو:** زورگو. راهزن. **قوْلدورما:** (Qoldurma) لشکر کشی. **قولدورماج:** متقاطع. چلیپایی. چاک لباس خفتان. درز لباس. **قولدورماق:** سبب خواستن کسی شدن. **قوْلدورماق:** لشکر کشیدن. **قوْلدوروم:** (Qoldurum) فاصلهٔ میان ناودان در دیوار. پرتگاه. **قوْلدوش:** (Qolduş) خیرخواه. دستگیر. **قوْلدوغای:** (Qolduğay) خشن. زمخت. **قوْلدوق:** (Qolduq) دُم بریده. **قولدوق:** (Qulduq) نوکر. برده. خادم. **قوْل دوْگمه سی:** (Qol düyməsi) دگمهٔ سردست. **قوْلدوماق:** (Qoldumaq) رهبری کردن. **قولدون:** (Quldun) ناقلا. زبل. **قوْل دوه:** (Qol dəvə) شتر پیشاهنگ. **قوْل زوْرونا:** (Qol zoruna) به زور بازو. **قوْلسار / قوْلساریق:** (Qolsar) بازوبند. **قوْل سالماق:** با دست اشاره کردن. شرکت کردن. دست بکار شدن.

قولساماق: (Qulsamaq) خواستن.
قولسوز: (Qolsuz) بدون بازو. بدون آستین. ← کوردو.
قولسوق: [دیو](Qulsuq) برده. برده وار.
قولسونماق: (Qol sunmaq) بخشیدن.
قولسووامق: بیکار بودن.
قولسیقا: (Qulsıqa) نوکر صفت.
قولسیلکه مکث: استعفاء دادن. منصرف شدن. صرفظر کردن.
قولشام: (Qol şam) فانوس.
قولغ: (متفا)(Qulogh) ← قولولوق.
قولقا: (جان)(Qulqa) کبوتر. خواسته.
قولقا: (Qolqa) بازوبند. همسر. مَشک کوچک. دستگیره. درختی که برای کاشتن در جای دیگر از جای بیرون آورده شود. هدیه. کادو. شاهرگ. سوراخ واقع در صخره‌های بلند.
قولقاپ: دستکش. دستمال. نعلبکی.
قولقاپیش: (Qol qapış) یاری. کمک.
قولقات: (Qolqat) هنر. کارآیی. توانایی. بازو.
قولقاتان: (Qol qatan) دوبهم زن.
قولقاتماق: کمک کردن.
قولقاچ: (جان)(Qolqaç) خفاش. به صورت «قلّاچ» در معنای « جستن اسب و راه جسته جسته رفتن آن» وارد زبان فارسی شده است.
قولقاچقان: (Qulqaçqan) بردهٔ فراری.
قولقار / قولقاران: (Qulqar) حاکم.
قول قاراما: (Qul qarama) تابع.
قول قارداش: خدمتکاران.
قولقارماق: حکومت کردن.
قولقاز: (Qulqaz) نهال یکسالهٔ میوه. ریشهٔ نیلوفر. عصبی. زودجوش.
قولقا سالماق: آرزو کردن.
قولقالاماق: دسته بندی کردن.
قولقالانماق: سر زدن گیاه از زمین.
قولقانا: (جان)(Qolqana) موش. نوعی جراحت و زخم که در بدن انسان و پای اسب و ستور بوجود آید.
قول قاناد: (Qol qanad) بال وپر. دست و بال. **قول قاناد آچماق:** پر و بال گشودن. پرواز کردن. آزادی عمل یافتن. **قول قاناد اولماق:** کسی را زیر پر و بال خود گرفتن. **قول قانادلی :** (جان) خفاش. **قول قانادی قیریلماق:** شکستن پر و بال. بی‌یاور ماندن. از توان افتادن.
قول قانوو: جوی فرعی.
قولقاو: (Qolqav) دستکش. کتف.
قولقاوا: (Qolqava) فرغون.
قولقای: (Qolqay) ولیعهد. شاهزاده.
قول قایی: (Qol qayı) قوم و خویش.
قول قلمی: قسمت پایین دست.
قولقو: بازوبند. هدیه ای که در مقابل هدیه داده شود. آئورت. شریان.
قولقو: بازرس. مفتش. کبوتر. خواهش. فقیر. پاره (لباس). چرک گوش.
قولقوچو: (Qulquçu) گدا. ژنده پوش.
قولقور: (Qulqur) چلاق. شل.
قولقورماق: التماس کردن.
قولقولا: تشت. صراحی. نوعی زخم.
قول قولا وئرمک: بازو به بازو دادن. زیربغل همدیگر را گرفتن. بازو در بازوی هم انداختن. همیاری کردن. با کمک هم کاری را کردن.
قولقولو: (Qulqulu) کوزهٔ آب باریک.
قولقوماق: جهیدن. پریدن.
قولقون: (Qulqun) گلو.
قولقونا: (Qulquna) زخمی که از بیماری زیر گردن یا گوش پدید آید و بسختی از میان رود. خبرچین.
قولقوی: (Qulquy) تحریک. هیجان.
قول قویماق: (Qol qoymaq) حمایت کردن. آغاز کردن. امضاء کردن.
قول قویو: (Qol qoyu) امضاء.
قول قیران: (Qol qıran) گرداننده.
قول قیرما: دست پیچی (در کُشتی).
قول قیلیش: (Qul qılış) اسارت.
قول قییین: (Qol qıyın) کار دست.
قول کسن: باج گیرنده. فراشباشی.
قول کیمی: (مانند برده) فراوان. بسیار.
قول گزمک: نگهبان شب. گزمه.
قول گمیگی: قسمت بالای دست.
قول گؤرؤجؤ: (Qol görücü) کف بین. کسی که با نگاه کردن در خطوط کف دست، طالع بگوید.
قوللا: (Qulla) عمیق. ژرف. سردابه. گودال ذخیرهٔ آب. آبخوری.
قوللاب: (Qullab) کجک. چنگک. ویرگول. پُک (سیگار). پُک محکم و ممتد به سیگار و چپق. به صورت قلاب وارد زبان فارسی شده است.
قوللابا: مهتره. ظرف آبخوری. پالان دوز. لنگر فلزی پشت در.
قوللابچی: قلاب دوز.
قوللاتما: (Qullatma) مصرف. کاربرد.
قوللاتماق: (Qullatmaq) استفاده کردن.
قوللاج: (Qullac) مصرف. کاربرد.
قوللار: (Qullar) غلامان سلطنتی. در عهد صفویان کلیهٔ سلاحهایی که خاص قورچیان بود، به قوللران نیز داده می‌شد. این سپاه سوار از مردم بومی کشورهای شمالی گرجستان، قفقاز و حتی مسکو به خدمت گرفته می‌شدند. اینان کسانی بودند که یا از کودکی به دلیل پذیرش اسلام توسط والدینشان، مسلمان بودند یا خود بعداً به دین اسلام درآمده بودند. به صورت «قللر» و «قوللر» وارد زبان فارسی شده است. **قوللارآغاسی:** مهترغلامان. بصورت «قوللر آقاسی» وارد ادبیات تاریخی فارسی شده است.
قوللاری قوللاج: دارای دستهای بلند.
قوللارینی اؤلچمک: موقع حرف زدن دستها را تکان دادن.
قوللارینی سالالایا سالالایا گلمک: دست از پا درازتر برگشتن.
قوللاری یانینا دؤشمک: ناامید شدن.
قوللاش: (Qullaş) مصرف. کاربرد.
قوللاشماق: مثل برده شدن.
قوللاشماق: هم عهد شدن. به یکدیگر وعده دادن. به توافق رسیدن. دست به دست هم دادن. دست در گردن هم انداختن. با هم یکدست شدن.
قوللاش یوروق: طرز استفاده.
قوللاما: (Qullama) استثمار. بهره کشی.
قوللاما: (Qollama) نگهبانی. حراست.
قوللاماق: (Qollamaq) شفاعت کردن. حمایت کردن.
قوللاماق: بکار بردن. استثمار کردن.
قوللاناچی: برده فروش. **قوللاندیرماق:** باعث کاربرد چیزی شدن. **قوللانما:**

دستور العمل. متد. **قوللانماق:** استفاده کردن. صاحب بَرده شدن. **قوللانیش:** بهره برداری. کاربرد. **قوللانیشلیق / قوللانیشییق / قوللانییق:** نظامنامه. دستورالعمل. **قوللانیلماق:** به کار برده شدن. مورد بهره برداری قرار گرفتن. **قوللانیم:** کاربرد. کارایی. مصرف. **قوْللانماق:** دراز شدن. شفاعت شدن. **قوْللانما:** (Qollanma) امتداد. نوعی نان. **قوْللاوان:** (Qollavan) چرک. **قوللت:** (Qullət) سنگین و کارآمد. ابزار کارآمد. **قوللر:** (متفا)(Qullər) ← قوللار. **قوللرآغاسی:** (متفا) (قوللار آغاسی) مهتر غلامان. رئیس غلامان. **قوللق:** (متفا)(Qulloq) ← قوللوق. **قوللک:**(Qullək) جای گوسفنددرآغل. **قوْللو:** (Qollu) آستین دار. محافظ. سبد. متحد. دارای دست. شعبه دار. دسته‌دار. الاغی که برای همیشه موقع راه رفتن پاهایش را با زاویهٔ حدود ۳۰ الی ۴۵ درجه از بغل به جلو می‌برد. این عارضه می‌تواند به علت بار زیاد یا پریدن الاغ بر اسب باشد. سگ بی دُم. **قوْللوج:** (Qolluc) چهارپایی که دو پایش از هم جدا و دور باشد و مهره های زانوهایش نزدیک به هم پیوسته، چنان که به هنگام راه رفتن برهم ساید. بصورت «قُلُّج» وارد فارسی شده است. **قوللوج:** (Qulluc) کارمزد. **قوْللوجا:** سبدی با دسته هایی از بالا. **قوللوغا گیرمک:** استخدام شدن. **قوللوغونـدا دورمـاق:** (Qulluğunda durmaq) برای خدمت آماده بودن. **قوْللوق:** (Qolluq) بازوبند. پوششی از مچ تا آرنج. دستمال. پلیس. دست خط. عقربه. به صورت «قلق» و «قلغ» وارد عربی شده است. **قوللوق:** (Qulluq) خدمت. حضور. پذیرایی. پیشگاه. امر. فرمایش. بردگی. غلامی. کارمزد. دستمزد. هدیه‌ای که داماد به عروس و خویشاوندش بدهد. آغل. مأموریت. به صورت قلّق وارد فارسی شده. **قوللوقچا:** چراغ دستی قدیمی. **قوللوقچو:** خدمتکار. چراغ دستی قدیمی. به صورت قلقچی و قولوقچی وارد فارسی شده. **قوللوق سئور:** کوشا. **قوللوق قوْلو:** ادارهٔ خدمات. **قوللوقلوق:** عرض ادب. معبد. **قوللوقماق:** بخدمت گرفتن. **قوْللو گلین:** (Qollu gəlin) عروسک. **قوْللوما:** هیزم راست و ظریف. **قوْللو ماقاس:** (Qollu maqas) ابزاری برای بریدن ساج. **قوْل مئشی:** (Qol meşi) دستکش. **قوْلما:** (Qolma) ساختگی. جعلی. راهرو. کریدور. تونل. لقمهٔ بزرگ. **قولما:** (Qulma) خواهش. احضار. **قوْلماج:** دسترس. لوازم خانگی. **قوْلماجا:** (Qolmaca) دستمال. **قوْلماش:** (Qolmaş) خوشامدگویی. **قولماش:** (Qulmaş) حیله گر. متقلب. **قولماشیق:** (Qulmaşıq) لوس. ننر. **قولماق:** (Qulmaq) خواستن. **قوْلماق:** (Qolmaq) بستن. توپ پارچه. **قولمان:** (Qulman) غلام. نوکر. **قوْلمان:** (Qolman) پلیس. پاسبان. **قولمو:** (Qulmu) رسوب. دُرد. **قولموش:** (Qulmuş) کله شق. **قولو:** (Qulu) غلام. برده. به صورت «قلی» در برخی اسمها در زبان فارسی وارد شده است. **قوْلو آچیق:** (Qolu açıq) بخشنده. **قوْلو آغیر:** (Qolu ağır) غیرماهر. **قـوْل وئرمـک:** (Qol vermək) کمک کردن. دست دادن. اظهار ارات کردن. **قوْلو اگری / قوْلو امگه لـی:** (Qolu əyri) دست کج. دزد. **قوْلو اوزانماق:** مرفه شدن. **قوْلو اوْزوْک:** (Qolu üzük) مسکین. **قوْلو اوزون:** (Qolu uzun) آستین بلند. بانفوذ. ثروتمند. **قوْلو ایشده:** (Qolu işdə) شاغل. **قوْلو ایشلی:** (Qolu işli) غیور. کاری. **قولوب:** (Qulub) ترشح گوش. **قوْلو باسیلی:** (Qolu basılı) شوهر زورکی و نامحبوب. **قوْلو بوْش:** (Qolu boş) بیکار. **قولوپ:** (Qulup) کلید. قفل. **قولوپنای:** (گیا) توت فرنگی. **قولوت:** (Qulut) خواهش. نان ذرت. **قوْلوت:** (Qolut) کوتوله. کلوپ. **قوْلوتقا:** (Qolutqa) قبضه. دسته. **قوْلو توتقاق:** (Qolu tutqaq) دزد. **قوْلوج:**(Qoluc)فرمانده.امضاء.دستگیره. **قولوج:** [دیو](Quluc)نوک. کنار(ناپ) **قوْلوجقا:** (Qolucqa) کوله پشتی. **قوْلوجلاماق:** دسته گذاشتن. **قولوچقا:** ستارهٔ قطبی. خوشهٔ پروین. **قوْلو چمر:** (Qulu çəmər) فهیم. **قوْلو چولتا:** (Qulu çulta) مسکین. **قوْلو دار:** (Qolu dar) محتاج. فقیر. **قوْلو دمیر:** میلهٔ آهنی پشت در. **قولودوق:** (Quluduq) بسیار ابله. **قولور:** (Qulur) آرد. **قوْلو زوْربا:** (Qolu zorba) قلدر. **قولوزون:** (Quluzun) نی. خیزران. **قوْلوش:** (Qoluş) تسمهٔ قلاده. **قولوش:** (Quluş) احضار. **قولوشدوق:** (Quluşduq) محبت. عشق. **قولوشماق:** از هم یا باهم خواستن. **قوْلو شوْر:** بددست. آنکه چون چیزی را به دست گیرد، خراب کند. **قولـوق:** (Quluq) قرض. وام. ستارهٔ قطبی. نان کوچک تنوری. ترسناک. **قوْلو قال:** (Qolu qal) بی دست و پا. **قوْلو قان:** (Qolu qan) قاتل. جانی. **قوْلوقچی:** (متفا) ← قوللوقچو. **قوْلوقلو:** (Qoluqlu) دختر نامزد. **قولوقور:** (Quluqur) رذل. پست. **قوْلو قورو:** (Qolu quru) مسکین. **قوْلو قیسا:** (Qolu qıssa) آستین کوتاه. کم درآمد. مسکین. **قوْلو کسیک:** دست بریده. **قوْلو کؤکسده:** (Qolu köksdə) دست بر سینه. مطیع. **قوْلو گئن:** (Qolu gen) بخشنده. **قوْلو گلمک:** از دست برآمدن. توانستن. **قوْلو گوْجلو:** (Qolu güclü) قلدر. **قوْلو گوْده:** (Qolu güdə) آستین کوتاه. **قوْلو گوْل:** (Qolu gül) ماهر. **قولوماق:** (Qulumaq) خواستن.

قوْلـوم قوْشـنا: (Qolum qoşna) ایـل و تبار. قوم و خویش.
قوْلون: (Qolun) لشکر.تونل. میوهٔ کال.
قولون: [دیو](جان)(Qulun) کرّه اسب تا ۶ ماهگی. (Equus hemionus) همتا. شبیه. تفنگ شکاری با لولهٔ کوتاه.
قوْلونا گیرمک: زیربغل کـی را گـرفتن. در بغل کسی پناه جستن.
قولونبـا: (Qulunba) برجتـه. برآمـده. درشـت. خشـن. سـخن مغلـق و نامستعمل. بـه صـورت قلنبـه، کلنبـه و غلنبه وارد زبان فارسی شده است.
قولونج: (Qulunc) درد ستون فقرات در ناحیـه شـکم. کوهـان. بـه صـورت «قولنج» وارد زبان فارسی شده است.
قولونجا (جان) کرّه اسب نوزاد.
قولونجاق: (Quluncaq) خواهش. نیاز.
قولونجـان: قولنجـان. خولنجـان. ریشـهٔ درخت تانبول که در هند می‌روید. در طب و داروسازی کاربرد دارد.
قولونجونو سیندیرماق: قولنج در کردن.
قولونچاق: (جان) کرّه اسب.
قولونچوق: (Qulunçuq) نیاز. خواسته.
قوْلوندور: مرد قوی هیکل. سرلشکر.
قولون دیرناغی: (گیـا)(Qulun dırnağı) سورنجان. اصابع هرمس. شقلیل.
قوْلونق: (گیا)(Qolunq) زردآلو.
قولونقا: (Qulunqa) فلز.
قولونقو: (Qulunqu) خواهش. خواسته.
قولونقوش: (جان)(Qulunquş) جغد.
قولون قیسـراق: (جـان)(Qulun qısraq) مادیان تخمی.
قولونلاماق: کرّه زاییدن.
قولونلـو: (Qulunlu) مادیـان کـرّه دار. مادیان شیرده.
قولونلـوق: (Qulunluq) زهـدان حیـوان نازا. تخمدان حیوان.
قولونماق: (Qulunmaq) خواسته شـدن. امیدوار شدن.
قوْلونو دارتماق: اشتباه کردن.
قـوْل وورمـاق: (Qol vurmaq) شـاخه دادن. به بالا و پایین رفتن.
قوْلو یئتیشیر: (Qolu yetişir) مقتدر.
قوْلـو یئنگیـل / قوْلـو یئنیـک: (Qolu yengil) ماهر. چربدست.
قوْلو یارما: (Qolu yarma) آستین کوتاه.
قوْلو یوْخ: (Qolu yox) ناتوان.
قوْلـو یومـالاق: (Qolu yumalaq) بـی عرضه. دست و پا چلفتی.
قـول یابـانی: (Qul yabanı) غـول بیابانی.آدم تنومند و بد ریخت.
قوْل یاپماق: کمک کردن.
قوْل یازما: (Qol yazma) نسخهٔ خطی.
قـوْل یانـدیرماق: (Qol yandırmaq) مقابله به مثل کردن.
قوْل یوْرماق: (Qol yormaq) کوشیدن.
قـوْل یومـاق: (Qol yumaq) دسـت کشیدن. منصرف شدن.
قوْل یویونج: روشویی.
قوْم: (Qom) دسته. کپه. خوشهٔ گندم و غیره. موج. کدر. غم. جمعیت. جامعه. صورت قدیمی واژهٔ قوهوم.
قوم: (Qum) ماسه. دانه. دشـت. مهتـره. آبخوری. بـه صـورت Kum در معنـای تپهٔ ماسه‌ای وارد انگلیسی شده.
قـوم آلمـا: (گیـا)(Qum alma) نـوعی درختچه از تیرهٔ گـل عطریـان بـا میـوه هایی قرمز یا زرد.
قوما: (Quma) هَـوو. وسـنی. آموسـنی. کنیزی که دارای رابطهٔ جنسی با مالک باشـد. بـه صـورت «غومـه» وارد زبـان فارسی شده است. خزینهٔ زیرزمینی.
قوْما: (Qoma) کلبه. سرپناه. جای امـن. چادری که از چوب بلوط ساخته شود. به صورت کومه وارد فارسی شده.
قـوم ائشـن: (جـان)(Qum eşən) نـوزاد ماهی.
قوما باسدیردی: نوعی بازی بچه هـا کـه هر کدام چاله‌هـایی کنـده و چیـزی را در آن پنهان کنند و حریف بایـد چالـهٔ خالی یا پر را حدس بزند.
قوما بورون: (Quma burun) کسـی کـه تو دماغی حرف بزند.
قومات: (Qumat) ماسه زار.
قوْمات: (Qomat) چانه خمیـر در حلـوا پزی. بریدهٔ نان.
قوماجاق: (جان)(Qumacaq) حشره ای که وارد دماغ انسان و حیوانات شده و باعث خارش می گردد.
قوماچ: (Qumaç) پژمرده.
قوماچی: (Qomaçı) وارث.
قوماداق: (Qumadaq) کُند. کوتاه.
قومار: (Qumar) تمایل شدید. قمار.
قوْمار: (Qomar) معتاد. میراث.
قومارال: [مغ](Qumaral) مارال زیبا.
قومار اوْخو: (Qumar oxu) قدح.
قوْمارتقی: (Qomartqı)میراث. وصیت.
قوماردانی: (Qumardanı) آرزو.
قوْمارقا / قوْمارقال: محاصره.
قوْمارلاشماق: باهم محاصره کردن.
قوْمارلاماق: محاصره کردن.
قوْمارلانماق: محاصره شدن.
قوْمارلی: (Qomarlı) معتاد. شیفته.
قوْمارلیق: (Qomarlıq) اعتیاد.
قوْمارما: (Qomarma) احاطه. محاصره.
قوْمارماق: احاطه کردن. مسلط شدن.
قوْماری: میراث. ارث. امانت. یادگار.
قوْماریلماق: احاطه شدن.
قوماش: بقچه. بسته. ابریشم. کالا.
قوماش بیگ: نامی برای مردان ترک.
قوماش توْپو: پرونده.
قوْماشیق: (Qomaşıq) همسایه.
قوْماغای: (Qomağay) سیری ناپذیر.
قوماغی: (Qumağı) کاغذ.
قوماق: خورشید. کمک. عشق. ماسه.
قوْماق: (Qomaq) زندان.
قوما قادین: نامی برای زنان.
قوماقچی: (Qumaqçı) شوخ. بذله گو.
قوماقلانماق: کپک زدن.
قوْماقلی: (Qomaqlı) بزرگ. فراوان.
قومال: چانه (خمیر). گِرد. مدوّر.
قوْمالا: (Qomala) قبیله. پشته. تل.
قوْمالاق: پشکل. انبوهه. پشته. زباله.
قومالانماق: کنیز گرفتن.
قوْمالتی: (Qomaltı) نماز. عبادت.
قوْمالداق: (Qomaldaq) بدون جوراب.
قوْمالماق: (Qomalmaq) نماز خواندن.
قوماماق: (Qumamaq) تخماق.
قوْمان: (Qoman) گماشته.
قومان: (Quman) ظـرف وضـو. غیـور. بادرایت. آبستن. موّاج.
قوماناق: (گیا) ← شربتچی اوْتو.

قوم انجیر: (گیا) کاکتوس.
قوماندا: فرمان. فرماندهی. دسته.
قوماندان: (Qumandan) فرمانده.دژبان.
قوماندی: خوشبخت. شادمان.
قوم انگرگی: (جان)(Qum əngərəyi) نوعی ماهی. (Vipera ammodytes)
قومانلی: خوشبخت. شادمان. حامله.
قوماو: (Qumav) ماسه زار.
قوم اوْتو: (گیا) ← اویوزاوْتو.
قوم اوزو: [دیو](Qum üzü) تپهٔ ماسه.
قوما وورماق: همدیگر را به شدت زدن.
قومای: (گیا)(Qumay) نام گیاهی زیان آور. زشت. بد. سگ تازی نژاد اصیل. کلاغ بزرگ.
قومایا آتدی: (Qumaya atdı) نوعی بازی که گودالی به نام «قوما» کنار دیواری کنده و و از فاصلهٔ دور، هستهٔ بادام و غیره را بسمت آن پرتاب کنند (گویش روستای خلجان تبریز).
قوما یاز: (Quma yaz) ولش کن. منصرف شو. بی خیال. **قومایيت:** شنزار.
قومایيق: (Qumayıq) سرور یا رئیس سگها در باور ترکان.
قوْمبا: (Qomba) برجسته. بادکرده.
قوم باتماسی: (جان)(Qum batması) آگامای وزغی شانه صورتی. (Phrynosephalus intterscapalaris).
قومبار: رودهٔ بزرگ حیواناتی مانند گوسفند. بچهٔ لاغر و بیمار.
قومبارا: (Qumbara) قلک. مادهٔ سوختنی که به صورت گلوله هایی از خاکستر خیس خورده با دست درست کنند. تن فروش. فاحشه. مقعد.
قومباری: (Qumbarı) برجسته.
قوم باشی: (Qum başı) ← قومسال.
قوْمباق: (Qombaq) کاسهٔ چشم. برجسته. انجیرنارس. گنبد.
قوْمبا قارین: شکم گنده.
قوْمبال: (Qombal) قلنبه. برجسته.
قوْمبالاق: (گیا) میوهٔ درخت کاج.
قوْمبالداق: (Qombaldaq) کله معلق.
قوم بالیغی: (جان)(Qum balığı) سقنقور. (Ammodjtes)
قومبوج: (Qumbuc) استخوان لگن.
قومبور: (Qumbur) طنطنه. شکوه.
قوم بوران: (Qum buran) طوفان شن.
قوْمبوز: (Qombuz) مشت. بوکس. طرف گرد و کلفت چماق. باد کرده. به صورت «قمپوز» وارد فارسی شده.
قومبوق: (Qumbuq) زمین صاف.
قوْمبول: (Qombul) گروه. فوج. دسته. برجسته. آب زیرکاه. به صورت «گومبل» به معنای تنومند وارد لهجهٔ

قومپارا

قزوینی زبان فارسی شده است.
قوْمبوللو: (Qombullu) سرشار. لبریز.
قوم بیلوْو: (Qum bilov) سنگ فسان.
قومپا: (Qumpa) غنچهٔ گل.
قومپارا: گلوله توپ. خمپاره.
قومپاراچی: خمپاره انداز. خمپاره ساز.
قومپاس: تصمیم. فساد. حیله. **قومپاس سالاماق:** دام گستردن. اهمیت ندادن.
قومپاسلی: (Qumpaslı) مصمم. دورو.
قوْمپاق: (جان)(Qompaq) نوعی سگ بزرگ گله.
قومپای: (جان)(Qumpay) نوعی شاهین از نوع اوتلگه.
قومپور: (Qumpur) غلاف تفنگ.
قوْمپوز: (Qompuz) متکبّر. خودخواه.
قوْمپوی: (Qompuy) متورم. باد کرده.
قوم پیشیگی: (جان)(Qum pişiyi) گربهٔ شنی. (Felis margarita).
قوم تارتار: ماسهٔ روان و بسیار نرم.
قومتورماق: زیر خاک کردن.
قومتوق: (Qumtuq) ویران.

قوم پیشیگی

قومجان: (جان)(Qumcan) نوعی ماهی کوچک که در ماسه ها زندگی کند.
قومجول: (Qumcul) ماسه زی.
قوْمجا: (Qomça) کاسه. ظرف.
قومچاق: (جان)(Qumçaq) قورباغه.
قومچو: (Qumçu) کسی که روی ماسه فال ببیند. رمّال.
قومچول: (Qumçul) ساحل. کرانه.
قوم چؤلؤ: (Qum çölü) شنزار.
قوم خسته لیگی: سنگ کلیه.
قومدا: (گیا)(Qumda) نوعی پیچک مناطق مرطوب.
قوم داری: (گیا)(Qum darı) خرماش. ذرت با دانهٔ کوچک و نوک تیز.
قوم داشی: (Qum daşı) ماسه سنگ. سنگ شنی. سندستون.
قوْمدان: (Qomdan) اجاق. آتشدان.
قومدو: [دیو](Qumdu) تکهٔ پارچه که اویغورها بر آن مُهر زده و به جای پول کاغذی بکار می بردند.
قوْمدو: (Qomdu) قبر. تابوت. تیردان.
قوْمدورماق: موجدار کردن.
قوم دیمدیک: دماغهٔ نوک تیز ماسه ای.
قومرات: (Qumrat) نیرومند.
قومرال: (Qumral) خرمایی. زردتند یا قهوه‌ای بلوطی رنگ یا خرمایی. (ناد).
قومرو: (جان)(Qumru) نوعی پرنده. (Stepfopelia) بصورت قمری وارد فارسی شده است. (ناد).

قومرو

قومرو تؤکؤ:(Qumru tükü)رنگ سربی.
قومروسقا: (جان)(Qumrusqa) مورچه.
قومروقیز: (Qumru qız) دختری زیبا همچون قمری. (ناد).
قومروْو: (Qumrov) زنگوله.
قومسا: زن حیله گر و دسیسه چین.
قومسار: ماسه‌زار. خاک کشتزار.
قوم ساعتی: (Qum sa'atı) ساعت شنی.
قومساز / قومساق / قومسان: ماسه‌ای.

قومسال/ قومسالالیق: ماسه‌زار. خاک مزرعه. **قومسالت:** ماسه مخلوط با گِل.
قومسان: (Qumsan) ماسه ای.
قوم ساناماق: (Qum sanamaq) (ماسه شمردن) بدقت حساب و کتاب کردن.
قومسانقی: (Qumsanqı) ماسه ای.
قوم سپمک: مانع تراشیدن.
قومسو: غمّاز. مکّار. ریاکار. مخبر.
قومسوق: (Qumsuq) دزد.
قوْمسوْلوق: انبار غله. انباری.
قومسوماق: به اشتهاء آمدن.
قوم سوواق: (Qum suvaq) لایه ای از شن وخاک.
قوم سوْوْوران: (Qum sovuran) غبارگیر. گردگیر. دستگاه تهویه و تصفیهٔ هوا.
قوم سیچانی: (جان) جرد(نوعی موش).
قوْمشو: (Qomşu) ← قوْنشو. **قوْمشوم:** منقار. نوک. **قوْمشوی:** (جان) کنهٔ اشباع شده از خون. کسی که شاش بند شده باشد. **قوْمشویماق:** جمع شدن.
قوم شیرناق: (Qum şırnaq) تمیزکردن و ساب دادن فلزات ریخته گری شده و نمای ساختمان با جریان شن.
قومقا: (Qumqa) قماش. پارچه. چیت. کسی که تو دماغی حرف بزند.
قوْمقارا: علامت میان کشتزارها.
قوم قازان: (جان)(Qum qazan) نوعی حیوان جوندهٔ آفریقایی. (Bathyerus maritimus)
قوم قازی: (Qum qazı) لافزن.
قومقاق: [دیو](گیا)(Qumqaq) گیاهی به ارتفاع و ظاهر نی که بعنوان حصار استفاده دارد.
قومقان: [دیو](Qumqan) آفتابه. ظرف آب. کوزهٔ گلی.
قوم قایاسی: (جان) نوعی ماهی آبهای گرم و معتدل. (Neogobius)
قومقوْ: (Qumqo) خفه. گرفته.
قومقوش: (Qumquş) دستهٔ پرندگان.
قوم قوشو: (جان)(Qum quşu) تلیله.
قوْم قوْم: کپه کپه. مشت مشت.
قومقوم: (Qumqum) شکر. **قومقوم آغاجی:** آلوچه کوهی. **قومقوما:** نوعی از انواع سوسمار که به رنگ خاک و ماسه است. قمقمه. حشرات زیان آور. غده یا تومووری که کمی باز شده باشد. **قومقوماچی:** خرده بین. وسواسی.
قوم کاغیذ: (Qum kağız) سنباده.
قوم ککلیک: (جان)(Qum kəklik) تیهو. (Ammoperdix griseogularis)
قوم کیمی: (مانند ماسه) بسیار زیاد.
قوم گؤگرنده: (Qum göyərəndə) (زمانی که ماسه سبز شود) زمان محال. امر غیرممکن.
قوم گؤللنده: (Qum güllənəndə) (زمان گل دادن ماسه) زمان غیرممکن.
قوم گؤمؤلگنی: (جان)(Qum gömülgəni) بوآی شنی کوتوله. کورمار سلیمانی.(Erux miliaris).
قوملا: (Qumla) پلاژ. ماسه‌زار.
قوملاق: (Qumlaq) ← قوملوق. شراب. در دیوان لغات به عنوان گیاهی در سرزمین قپچاقها آمده که برگهایش مانند برگ لوبیا حالت پیچک دارد. از آن شراب آمیخته به عسل درست کنند. اگر این گیاه را از داخل دریا به کشتی ببرند، دریا طوفانی شود و کشتی تلاطم خورد و تا حد غرق شدن تکان بخورد.
قوملاماق: (Qumlamaq) زیرخاک کردن. به خاک سپردن. با شن مالیدن و شستن. نفرت داشتن. متنفر بودن.
قوْملاماق: دسته دسته کردن.
قوْملانماق: دسته دسته شدن.
قوملانماق: دفن شدن. شن مالی شدن.
قوم لله: (Qum lələ) ظرف نخ و سوزن از جنس نی.
قوْملو: (Qomlu) موجدار.
قوملو: (Qumlu) شنی. خاکی.
قوملوجا: (Qumluca) زمین شنی. نوعی گیاه زینتی یک یا چند ساله.
قوملوق: (Qumluq) شنزار. ریگزار.
قوْملوق: (Qomluq) اجتماعی.
قوْمما: (Qomma) برجسته. باد کرده.
قوممای: زیرخاک کردن. موج زدن.
قوممو: (Qummu) نوعی بیماری که کودکان از خوردن ماسه به آن دچار شوند. مبتلا به این بیماری.
قوم میدانی: میدان مشق.
قومو: (Qumu) مخزن. ردای شمن.
قوْمو: (Qomu) پیر. سالخورده.
قوْموت: (Qomut) فرمان. سکّان. رنگ آلبالویی. تشکیلات. کمیته. خاموت. روح. **قوْموتان:** فرمانده.
قوْموتقان: تحریک کننده.
قوْموتماق: تحریک کردن.
قوموج: (Qumuc) دنبالچه.
قوموجو: (Qumucu) قالب پنیر تازه.
قوْمودال: (Qomudal) ماتم. عزا.
قوْمور: (Qomur) جسور بی‌باک.(ناپ)
قومور: (Qumur) بت. صنم.
قومورا: ظرف فلزی، شیشه‌ای یا ماسه‌ای. پرنده‌ای شبیه کبوتر. به صورت «قمری» وارد فارسی شده.
قومورتوق: (Qumurtuq) مبهم.
قومورسقا: (جان) ← قاریشقا.
قوْمورقای: (Qomurqay) نی لبک.
قومورلانماق: (Qumurlanmaq) فرو ریختن و به شن و ماسه تبدیل شدن ساختمان و امثال آن.
قومورماق: (Qumurmaq) فرو ریختن و آوار کردن ساختمان. ویران کردن. به شن و ماسه تبدیل کردن.
قوْمورماق:(Qomurmaq)حرکت کردن. جنبیدن. دفن کردن. پنهان کردن.
قوْمورولماق: جمع شدن.
قومورولماق: ویران شدن.
قومـوز: (Qumuz) سنگریزهٔ گرد و گلوله شکل. گنبد. گنبدی شکل.
قوموزا: (Qumuza) گلولهٔ نخ و هر چیز که به شکل گلوله باشد. گنبدی شکل.
قوْموس: (Qomus) تومور. غده. ساز(آلت موسیقی).
قوموشلوق: (Qumuşluq) کشو.
قوْموشماق: به موج درآمدن.
قوْموق: [دیو](Qomuq) پوست درخت. خزانه. دفینه. موسیقی. فضلهٔ اسب. برجسته. برآمده.
قوموق: (Qumuq) کُند. کوتاه. نوع وسیله مانند تخماق.
قوْموقلاماق: (Qomuqlamaq) مذمت

کردن. تقبیح کردن. کسی را از قوم قوموق به حساب آوردن.
قومول: تپهٔ ماسه‌ای کومه شده. (ناپ).
قوْمول: (Qomul) کهنه و وصله دار.
قومولا: (Qumula) محل اتصال دیوار پشتی با سقف.
قومولان: (Qumulan) ماسه زار.
قومولجاق: (Qumulcaq) استخوان لگن.
قومولجوق: (جان) مورچه.
قوْمولدوروق: (Qomulduruq) منجوقی که بر گردن اسب یا شتر آویزند.
قوْملماق: (Qomulmaq) جمع شدن.
قوْموم: (Qomum) عموم. همگی.
قوْمونماق: تحریک شدن.
قوموو: (Qumuv) قبر. مزار.
قوم یووا قیرلانغیج: (Qum yuva qırlanğıc) نوعی پرنده.(Cotile riparia).
قوْن: (Qon) آشیانه. حدقهٔ چشم. خانه. مکان. دستگاه. تشکیلات. دامنهٔ کوه.
قون: (Qun) نشیمنگاه. مقعد. مخرج. به صورت «کون» وارد فارسی شده.
قونا: (Quna) حریف. رقیب. فرتوت. زیور فلزی روی لباس روحانی شمن.
قوْنا: (Qona) قدیمی. پذیرش. حوض. گودال. دیوار. منزل. به صورت «خانه» وارد فارسی و عربی شده است.
قوْنات: [دیو](Qonat) غذای مهمان. مونس. قاعده. سیّار. نیمکت. کاناپه. مونتاژ. مهمان نواز. گروه مهاجران. گروههای انسانی که به هم نزدیک شوند و بهم بپیوندند. منزل.
قوْناتماق: (Qonatmaq) ← قوْندورماق.
قوْناج: (Qonac) آشیانه. خزانه. جایی که پرندگان زیادی بر آن فرود آیند. لانهٔ لک لک.
قوْناجاق: خانهٔ کوچک. اتاق کناری. شورهٔ سر. کپک. مهمان. منزل.
قونـاجین: (جان)(Qunacın) مادیان و ماده گاو دو ساله.
قوْناچ: (Qonaç) کوردینات (ریاضی).
قوْناچی: مسافر. مترسک. لکهٔ سفید.
قوْنار: (Qonar) برکت. فراوانی. **قوْنارا:** قلاب. کفش بی پاشنه. **قوْنارچی:** شکارچی. **قوْنارسیز:** بی پایان. **قوْنارقا:** شاخه ای که پرندگان شب بر آن نشینند. خاک حاصلخیز. اقامتگاه موقتی. **قوْنار کؤچر:** کوچرو. **قوْنارلی:** اتاق مناسب مهمان. **قوْنارماق:** رنگ عوض کردن زردآلو.
قوْناز: (Qonaz) دبه (ظرف). میوهٔ سخت پوست مانند گردو.
قوْناش: (Qonaş) مقارنهٔ ماه و پروین. مقارن. برابر. همسایه. به همین صورت و معنا وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است. **قوْناشیق:** بازی پنج سنگ.
قوْناغاسی: غذای میهمان یا مسافر.
قوْناغی: خیال. تصور.
قوْناغی اوخشاماق: خدمت میهمان کردن.
قوناق: (Qunaq) مفعول در لواط.
قوْناق: [دیو](Qonaq) میهمان. مسافر. روح. جایگاه. پروانه. ارزن. گاورس. اگر شاخهٔ چای در استکان بیاید یا زمانی که استکانهای پر از چای ناخودآگاه در یک ردیف قرار یابند یا چوب چای در استکان باشد، گفته می‌شود که مهمانی در راه است. به صورت «القِناق» به معنای منزلگاهی که مسافر در آن فرودآید یا مسافتی که مسافر در یک روز بپیماید، وارد عربی و به صورت «قنق» وارد فارسی شده. **قوْناق آلان:** مهمان پذیر. میزبان. **قوْناقانخ:** والی. حکمران ولایت. **قوْناق اوْتو:** (گیا)گل ساعت. **قوْناق باجی:** مهمان بازی. نوعی بازی میان دختر بچگان که ادای میهمان و صاحبخانه را درآورند. **قوْناق بیگ:** مهمان نواز. صاحبخانه. **قوْناق توت:** (گیا) نوعی توت با میوهٔ قرمز روشن که خوراکی نیست. **قوْناق دوْشوْن:** (Qonaq düşün) مهمان بیگانه. **قوْناقجیل:** مهمان نواز.
قوْناقچی / قوْناقچیل: مهماندار. میزبان. مهمان نواز. مهمان دوست. **قوْناق قارا:** مهمانان. مهمان ناشناس. **قوْناق قوْپسون:** مسافری که همواره در رفت و آمد است. **قوْناق قیران:** مهمان کُش.
قوْناقلاشماق: مهمان همدیگر شدن. **قوْناقلاما:** اطعام.مهمانخانه. کمپ. جایگیری. **قوْناقلاماق:** مهمان کردن. سورچرانی کردن. ضیافت دادن. کپک بستن. **قوْناقلانماق:** مهمان شدن. کپک بستن. شوره دار شدن سر.
قوْناقلی توْی: جشن باشکوه. **قوْناقلیق:** مهمانی. بزمگاه. سورچرانی. ضیافت. سفره بها. مالیاتی که برای پذیرایی عمّال حکومت وصول می‌شود. میزبان. سالن. سرسرا. **قوْناقماق:** سلام و علیک کردن. **قوْناق وئرمک:** فرصت دادن.
قوْنا قوْیدو: (Qona qoydu) یک بازی جمعی در مرند. گودالی به نام قونا می کنند و بازیکن اول دسته های بادام را از دور بطرف گودال پرت می کند. اگر بیشتر از نصف بادامها در گودال افتادند همه را بر می‌دارد و برمی گردد و دیگری ادامه می‌دهد ولی اگر کمتر باشد، آنها را که در گودال نیفتاده برمی‌دارد و بقیه را در گودال باقی می گذارد. این بادامها نصیب بازیکنی خواهند شد که بیشتر از نصف بادامهای دستش را به گودال بیندازد.
قوْنالتاق: بی اقتدار. بی درآمد. مسکین.
قوْنالقا: ← قوْنولقا. مرحله. فرودگاه.
قوْنالقی: لوازم مهمانی. مهمانسرا.
قوْنالماق: مغرور شدن. باد کردن.
قوْنالیق: (Qonalıq) سالن. سرسرا.
قوْنام: (Qonam) مقام. منصب. قبر. مزار. زخمی بر دو نوع ساریجا و قاراجا که در بدن اسبان درآید. به صورت «کُنام» وارد فارسی شده(ناپ).
قوْناماق: پذیرفتن. رسیدن. بهبود یافتن.
قوْنامال: مهمان. **قوْنامالچی:** مهماندار.
قوْنامچیلیق: (Qonamçılıq) قبرستان.
قوْنان: (جان)(Qonan) اسب دو یا سه ساله. مادیانی که اسب نر را ندیده است. زمین نمناک.
قونـان اؤکـوز: (جان)(Qunan öküz) گاونری که به سه سالگی رسیده است.
قوْنان بیگ: نامی برای مردان اویغور.
قوْنانچا: (جان)(Qonança) مادیان.
قوْنانماق: (Qonanmaq) صاحب نعمت شدن. جا گرفتن. مستقر شدن.

قوْناو: (Qonav) قرارگاه.
قوْنایلا: (Qonayla) مهمانپذیر.
قوْنبات: (گیا) بزرگترین نوع کلم.
قوْنباداق: (Qonbadaq) مغرور. متکبر.
قوْنباغ: (Qonbağ) ویلا. سرا.
قوْنبال: (Qonbal) برجسته. برآمده.
قوْنبول: (Qonbul) تنومند.
قوْنپوز: (Qonpuz) ابزار اندازه گیری ضخامت آهن در آهنگری. به صورت «غنپز» و «قونپوز» وارد فارسی شده.
قونت: (Qunt) استوار. نیرومند. بسیار دانا. **قوْنتای:** (Qontay) فاضل.
قونتو: (Quntu) طبقه.
قوْنتوش: (Qontuş) نیم پالتو.
قوْنتوشوم: لجستیک. پشتیبانی.
قوْنتوق: (Qontuq) مخزن. انبار. حشری. **قوْنتوقچو:** انباردار. **قوْنتوقچول:** کسی که در حق امانت دیگران بی انصافی کند یا با داشتن حیوان، بر حیوان امانتی سوار شود.
قونج: (Qonc) قسمتی از کفش که ساق پا را بپوشاند. ساق چکمه.ساقهٔ بلند جوراب. دسته. دستگیره.
قوْنجاتماق: (Qoncatmaq) جا دادن. مستقر کردن. مصدر «گنجاندن» در زبان فارسی نیز به همین معناست.
قوْنجار: (Qoncar) تفاله. به صورت «کنجاله» وارد زبان فارسی شده است. به معنای تنومند نیز آمده است.
قوْنجاق: (Qoncaq) منزل. اقامتگاه.
قونجاق: کودک. ظرف عمیق.
قوْنجال: اتاق کوچک. صندلی.
قوْنجالا: (Qoncala) تفاله. به صورت «کنجاله» وارد زبان فارسی شده است.
قونجور: (Quncur) ناسازگار. معاند.
قوْنجور: (Qoncur) بینی. دماغ.
قوْنجوق: همسایه. ریشهٔ درخت. یونجه.
قونجوق: (Quncuq) یقه. جیب.
قونجوقلاماق: یقه گذاشتن.
قوْنجا: هدیه. ارمغان. سفرهٔ بزرگ.
قونچا: (Qunça) ارمغان. هدیه. گل. به صورت غنچه وارد زبان فارسی شده است. (ناد). **قونچا باجی:** خطابی از طرف برادر زن به خواهر شوهرش.
قونچاجیق: غنچهٔ کوچک. **قونچاچی:** زنی که در حرمسرای سلطان، امور کنیزان حرم و یافتن کنیزان زیبا را به عهده داشت. **قونچا گؤل:** گل شکفته. (ناد). **قونچا گؤلدو:** گل شکفت(ناد). **قونچالاماق:** شکفتن. **قونچالانماق:** شکفته شدن. **قونچام:** شکوفهٔ من. (ناد).
قونچو: (Qunçu) فاعل در لواط.
قوْنچو: (Qonçu) (قوْیونچو). ارباب.
قوْنچوق: (Qonçuq) آشنا. مهمان.
قوْنچول: (Qonçul) قاچ سیب زمینی.
قوْنچوی: (Qonçuy) بانویی که مقام او از خاتون یا ملکه پایینتر بود. شاهزاده. شاهدخت. عروس خاقان.
قونچیقار: پسر خواهر. خواهر زاده.
قوندا: (جان)(Qunda) نوعی عنکبوت بزرگ و سمّی. به معنای بی دُم، سفیه و نادان نیز آمده است.
قوْندار: (Qondar) واضع. گذارنده. فعل امر به معنای «وضع کن، برپا کن».
قوْندارا: کفش. کفش غیراسپورت. کفش رسمی. کفشی که به اندازهٔ پا دوخته شود. کفش پاشنه کوتاه. مأمور. نؤکر. تمثال. به صورت «کندره» وارد عربی و به صورت «غندره» وارد فارسی شده است. **قوْنداراچی:** دروغگو. کفاش. به صورت «کندرجی» در معنای اخیر وارد عربی شده. **قوْنداراق:** ماهر. کاردان.
قوْنداران: فرود آورنده. اتراق دهنده.
قوْندارما: جعل. جعلی. ساختگی.
قوْندارما تیکمه: تکّه دوزی. **قوْندارماچی:** جاعل. **قوْندارماق:** ساختن. جعل کردن. از پیش خود تراشیدن. کارانداختن. جاانداختن. **قوْندارمالیق:** تصنّعی.
قوْنداری:ساختگی. ساخت. **قوْنداریجی:** معمار. **قوْنداریلماق:** جعل شدن.
قونداش: (Qundaş) پهلو به پهلو.
قوْنداش: هم منزل. هم محله.
قونداغی: [دیو](Qundağı) خرمنکوب. چوب خرمنکوبی.
قونداق: (Qundaq) پارچه‌ای که دست و پای کودک نوزاد را در آن پیچند و با نوار مانندی آن را بندند تا دست و پای کودک بی‌حرکت بماند. قسمتی که محور ارابهٔ در آن نصب شود. بچه گربه. خوشهٔ انگور. چنبر. قسمت چوبی ته تفنگ. به صورت قُنداق وارد فارسی و عربی شده است. **قونداق آنا:** ماما. **قونداقچی:** سازندهٔ قنداق تفنگ. سازنده و تعمیرکار عرابه. سازندهٔ قنداق بچه. ریاکار. دورو. به صورت قنداقجی و غنداقجی وارد عربی شده است. **قونداق قونداق:** نوعی بازی کودکان. **قونداقلاتماق:** قنداق گردانیدن. **قونداقلاما:** قنداق بندی. خرابکاری. **قونداقلاماق:** قنداق کردن بچه. محکم بستن (بطور اعم). بصورت عمدی آتش سوزی راه انداختن. خرابکاری کردن. بستن قنداق تفنگ.
قونداقلاناماق: قنداق شدن. **قونداقلیق:** قنداقی. مناسب برای قنداق.
قوْندال: (Qondal) صندلی یک نفرهٔ دسته دار.
قوْندالا: (Qondala) پشته. تل.
قوندالا: (جان)(Qundala) کبوتری به رنگ پشم شتر.
قوندالاق: (Qundalaq) کلاف.
قوْندالانماق: (Qondalanmaq) مثل دیوانه ها بالا و پایین پریدن.
قوْندالاو: (Qondalav) هیجان. نگرانی.
قوْندالماق: (Qondalmaq) به هیجان آمدن.
قوْندو: (Qondu) ساکن. مقیم. محلی.
قوندوج: (Qunduc) بزرگ.
قوندور: (گیا) تره. کدو. کدو عسلی. لافزن. گزافه گو. چاخان گو. بسیار دانا. شخص دارای موهای کوتاه.
قوْندور: پیشخوان. مهمان دوست.
قوْندورا: (Qondura) مرتب.
قوندورسوز: (Qundursuz) ابله.
قوْندورقا: حلقه ای که با تسمه استخوان شانهٔ اسب را به زین وصل کند.
قوْندورماق: (Qondurmaq) نشاندن. پایین آوردن. فرود آوردن. نصب کردن. مهمان کردن.
قوندورو: (Qunduru)گندم زبر و خشن.
قوْندورو: (Qonduru) فرود.

قوْندوروق: (Qonduruq) ویترین. طرف پایین لباس. سینه ریز. گردنبند.
قوندوز: (جان)(Qunduz) سگ آبی. بیدستر. سمور آبی. (Cəstorfiber) نوعی شراب. سیاهی شب. گوژپشت. به صورت قندز وارد زبان فارسی شده است.
قوندوز بوْجگی: (جان) نوعی حشره.
قوندوزقاش: ابروی سیاه و پرپشت. کسی که چنین ابروانی داشته باشد.
قوندوز یاخاسی: پوستین از پوست بیدستر.
قوندوشاق: (جان)(Qunduşaq) گنجشک نر.
قوندوق: (Qunduq) آفتابه.

قوندوز

قوْندوق: (Qonduq) قسمت پر گوشت اطراف فقرات. منزل.
قوْندو قاچدی: یک بازی مانند لی لی.
قوْندول: (Qondul) بی ریشه. دیّوث. جاکش. ولخرج.
قوْندولوق: صندلی کوچک.
قوندوم: (Qundum) دروغ.
قوْندوماق: (Qondumaq) جلاء دادن.
قوْندوم قوْندوم: نوعی بازی دو نفره در قاضی جهان توفارقان. با تقسیم سه عدد سنگ ریز و سه عدد چوب کوچک بین این دو نفر انجام می‌پذیرد. ابتدا روی زمین خاکی، مکعب مربعی بطول ۲۰ سانتی متر ترسیم می‌شود که هر نفر به نوبت در تقاطع این شکل، سنگ و یا چوب را جاگذاری می‌کند که در صورت غفلت یک نفر و تیزهوشی فرد دیگر اگر سه چوب و یا سه عدد سنگ بصورت ضربدری و یا بصورت طولی و یا عرضی قرار گیرند، در اینصورت به برنده یک امتیاز داده می‌شود که در صورت جمع امتیاز ۲۰ توسط یک نفر آن شخص برنده بازی خواهد بود. در تبریز قوندوم کؤچدوم نامند.
قوْندوم کئچدیم: ← قوندو قاچدی.
قوندومو: اسبی که سوارش را انداخته.
قونده: (جان)(Qundə) رتیلا.
قوندیلی: (Qundili) دیوانه وار.
قوْنراماق: (Qonramaq) کلفت شدن.
قوْنرول: (Qonrul) سیمرغ. عنقا.
قوْنزو: (Qonzu) سیگار.
قوْنسا: (Qonsa) معدهٔ دوم پرنده.
قوْناق: پناهگاه. غیر متراکم. پراکنده.
قوْنسالاق: شکلهایی که بطور کامل به هم نچسبیده باشند. **قوْنسالیق:** انبار ارزاق. **قوْنسوق:** غیرمتراکم. پراکنده.
قوْنشو: (Qonşu) ← قوْشنو. **قوْنشو بوجاق:** دو زوایهٔ مجاور. **قوْنشو پایی:** (سهم همسایه). اندک. **قوْنشو جوغاز:** همسایه (خطاب صمیمی). **قوْنشو چاتلادان:**(همسایه کُش) نوعی روسری اعلاء. **قوْنشو چؤرگی:** ← قولتوق چؤرگی. **قوْنشوق:** اقامتگاه. گفتگو. لاف. **قوْنشو قولان:** همسایه ها. **قوْنشو قوْنشو:** نوعی مهمان بازی کودکان. **قوْنشولاشماق:** همسایه شدن. **قوْنشولوق:** همسایگی. **قوْنشولوق بیریمی:** محله.
قونغوز: (جان) ← دوْشان قوردو.
قوْنغولا: (Qonğula) به مغولی مالیاتی بود که جهت پذیرایی عمّال و میهمانان حکومتی اخذ می شد.
قونق: (Qunq) ماهیچه. سرگین. پشکل.
قوْنق: (Qonq) ← گونگ.
قوْنقا: (Qonqa) واگن اسبی. جای نشستن سوار در زین. خال. نشست. چادر. چتر. راست ایستادن قاپ در بازی. مرغ یا پرندهٔ خالدار.
قوْنقار: رنگ قرمز تند. حلزون.
قوْنقارما: (Qonqarma) ریشه کنی.
قوْنقارماق: از جا کندن. نشانه گرفتن.
قوْنقاریلماق: از جا کنده شدن.
قوْنقاز: (جان)(Qonqaz) حلزون.
قوْنقاش: برو رو. صورت. کپک موی.
قوْنقاق: (Qonqaq) سبوسه. چرک خشک شده که از سر فروریزد. پیخشت. سربهوا. ولگرد. خانوار. چیزی که وسط آن برآمده باشد.
قوْنقالانماق: برچیزی فرود آمدن.
قونقال: (Qunqal) بازجو. مفتّش.
قوْنقالا: (Qonqala) سگو.
قوْنقالاق / قوْنقالاو: مجلس ملی.
قوْنقالتماق: برجسته کردن.
قوْنقاللاق: (Qonqallaq) نوعی بازی.
قوْنقان: فرود آمده. مهمان شده. کمپ.
قوْنقای: (Qonqay) چرکین. آسان.
قوْنقو: (Qonqu) قیف. دود آتش که پیچد و بالا رود. مَسکن.
قوْنقوت: (Qonqut) بند استخوان.
قوْنقوتماق: (Qonqutmaq) اقرار کردن.
قوْنقور: (Qonqur) رنگ سوخته. چاق و سرحال. گوسفندی که اطراف دهانش قهوه‌ای رنگ باشد. ته مانده اجاق. خاکستر آتشدان. منصوب. کار مهم. مغرور.
قوْنقورا: (Qonqura) پایه. شناژ. بُن.
قوْنقوراش: (Qonquraş) رنگ قرمز تند.
قوْنقوراق: (جان)(Qonquraq) خرمگس. فراوان. زنبور وحشی. تلفن.
قوْنقورای: (Qonquray) زنگ. جرس.
قوْنقورت: (Qonqurt) تند (رنگ).
قوْنقورجا ایلان: (جان) مار درفشی (Lytorhunchus ridgerwayi).
قوْنقورداق: حلقه پای زنان.
قوْنقورسوز: (Qonqursuz) بی شرف.
قوْنقورسوق: بوی تند سوختگی.
قوْنقورقای: (Qonqurqay) قهوه ای تند.
قوْنقورماق: غرولند کردن.
قوْنقور میرزا: (جان)(Qonqur mirza) نوعی قاراقوش.
قوْنقوروق: (Qonquruq) خروپف.
قوْنقور یئل: (Qonqur yel) نسیم خوش.
قونقوز: (جان)(Qunquz) سوسک سرگین غلطان.
قوْنقوْز: (Qonqoz) بازی پنج سنگ.
قوْنقوز ایلان: (جان) قمچه مار.(Culuber najadum).
قوْنقوش: (Qonquş) کُتی تنگتر از کپنک. گوشتی که به بزرگی سر پرنده بریده باشند. مغرور. گردنکش. همآغوش.

قوْنقوشماق: همآغوش شدن.
قوْنقوق: (Qonquq) دماغ دراز.
قونقول: کاکل پردار روی سر مرغ.
قونقولا: (Qunqula) ابریق. آفتابه. گردن شکستهٔ آفتابه.
قونقولو: کوزهٔ کوچک آب.
قوْنقولوق: (جان)(Qonquluq) جغد.
قوْنقوماق: چمباتمه زدن و نشستن.
قوْنقون: زمینی که چند سال پشت سرهم کاشته شود. دوست صمیمی. سنجاقک(حشره).
قوْنقوی: (Qonquy) قابل. توانا.
قوْن کؤچ: عشایر.
قونلاجی: (Qunlacı) حامله. آبستن.
قوْنلاق: سالن. سرسرا. وسیع. خالی.
قوْنلان: (Qonlan) تخم. تخمه.
قوْنما: (Qonma) فرود. نزول.
قونما: (Qunma) سرقت.
قونماق: (Qunmaq) پیچیدن. لخت کردن. دزدیدن.
قوْنماق: (Qonmaq) نشستن پرنده روی زمین یا بلندی. فرود آمدن. نازل شدن. منزل کردن در سفر.
قوننا: (Qunna) مغز. هسته. **قوننا‌چی:** حامله. باردار. **قوننا‌سیر:** خاکستر آتش.
قونناق: (Qunnaq) توسری.
قوننا‌ماق: زاییدن خر یا اسب.
قوْنو: (Qonu) موضوع. رسم. آیین.
قونو: (جان)(Qunu) رودک قطبی.
قوْنو بوْش: (Qonu boş) بی اراده. ترسو.
قوْنو پوْخ: (Qonu pox) مشکوک.
قوْنوت: (Qonut) مسکن. کاشانه. روح. اعتراض. مسجد. عبادت. دایره. مقصد.
قونوت: (Qunut) تومور. غدّه. تازیانهٔ کوچک.
قوْنوتقا: (Qonutqa) دگمه.
قوْنوتلا: (Qonutla) سایت. پایگاه.
قوْنوتلو: (Qonutlu) معترض. مخالف.
قوْنوتماق: (Qonutmaq) ثابت کردن. مستند کردن.
قوْنوج: (Qonuc) خزانه. یقه. گریبان.
قوْنوچو: (Qonuçu) رسمی.
قوْنو چین: (Qonu çin) باراده. غیور.
قوْنود: شلاقی که با آن اسب را زنند.
قوْنور: (Qonur) قهوه‌ای روشن. بلوطی رنگ. کهر. خرمایی. بی‌پروا. بی‌باک. دلیر. نام اسب غازان خان. **قوْنور آیی:** (جان) خرس قهوه‌ای.(Ursus drctss).
قوْنوراو: زنگ. زنگوله. **قوْنورداق:** فشرده. موی مجعد. **قوْنورسا:** بوی سوختن پشم. **قوْنور سالقین:** نسیم.
قوْنورسو: خاکستری که بر زخم تازه گذارند. بوی سوختن پارچهٔ پشمی.
قوْنورسوز: بی شرف. **قوْنورلانماق:** مغرور شدن. شیر شدن. **قوْنورماق:** پیر شدن. از جا کندن. **قوْنورومتول:** مثل قهوه‌ای روشن. مایل به رنگ بلوطی.
قوْنوز / قوْنوس: (جان)(Qonuz) حشره.
قوْنوش: (Qonuş) محل فرود. جای گود. بحث. گفتگو. منزل. قرارگاه. حساب مقارنهٔ ماه و پروین. سیاست. مدیریت جنگ. تاکتیک. همسایه. منطقه. **قوْنوشاق:** گفتگو. **قوْنوشاقلی:** خوش صحبت. **قوْنوشان بالتا:** ابله. نادان.
قوْنوشتای: سالن سخنرانی. **قوْنوشچو:** تلفنچی. **قوْنوشداش:** هم محله. هم منطقه. **قوْنوشدورماق:** کسی را به دیگری معرفی کردن. آشنا کردن.
قوْنوشقا: سرگرمی. تفریح. اختلاط.
قوْنوشقاچ: تلفن. **قوْنوشقان:** خوش صحبت. زود جوش. خوش مشرب. پرحرف. خطیب. **قوْنوشلانماق:** جای گرفتن. اقامت کردن. **قوْنوشلو:** تاکتیکی. **قوْنوشلوق:** تلفنخانه. **قوْنوشما:** گفتگو. **قوْنوشمالی:** خوش صحبت.
قوْنوشماق: سخن گفتن. گفتگو کردن. صحبت کردن. مذاکره کردن. نزدیک شدن. انس گرفتن. بطور جمعی اتراق کردن. اختلاط کردن. **قوْنوشمان:** سخنگو. **قوْنوشو:** گفتگو. کنفرانس.
قوْنوشوق: بحث. مصاحبه. مقاوله. سیارهٔ نپتون. **قوْنوشوم:** بحث. جدل.
قوْنوق: (Qonuq) ← قوناق. خدمتکار. روح. جان. اندوهگین. شبانه روز. مراسم هفتم متوفی. منزل.
قونوقا: (Qunuqa) چرک گوش.
قوْنوقای: (Qonuqay) موضوعی.
قوْنوقلوق: (Qonuqluq) مسافرت. حیاتی. تکدّر. یکروزه.
قوْنوقماق: (Qonuqmaq) دوختن (اصابت کردن تیر). مهمان شدن. محزون شدن.
قوْنو قوْنشو: همسایهٔ دور و نزدیک.
قوْنول: (Qonul) دل. احساس. جای خالی زیر تخت.
قوْنولداق: (Qonuldaq) نوعی اسباب بازی توخالی که صدای وزوز دهد.
قوْنولقا: اتاق پذیرایی. غذای میهمان. در ادبیات ایرانی به معنای مالیاتی بود که برای پذیرایی عمال حکومت و دیگران وصول می‌شد.
قوْنوم: (Qonum) منزل. مأوا. وطن. مقر. موقع. حجم.
قوْنوم تاسار: نقشه وضعیت.
قوْنومقا: (Qonumqa) آرامگاه. مزار.
قوْنوملو: معقول. اصولی. برازنده.
قوْنوملوق: (Qonumluq) منزل. واحد مسافتی که پس از پیمودن آن بایستی رفع خستگی کرد.
قوْنون: (Qonun) قاعده. اساس. ارکان. مقعد. کون.
قوْو: (Qov) فتیله. آتشزنه. پنبه‌ای آغشته به مایع آتشزا که برای گیراندن چپق از آن استفاده می‌کردند. دو سنگ چخماق را به هم می‌زدند و جرقه‌ای از آن بر روی قوو می‌پرید و آتش می‌گرفت. با آن چپق را روشن می‌کردند. شایعه. افتراء. قوطی تو خالی که برای پر کردن غله در نظر گیرند.
قووا: (Quva) هوای گرگ و میش.
قوْوا: (Qova) سطل. نام برجی از بروج فلکی. نوعی نی که در باتلاقها می‌روید. میانه. وسط. بهم پیوسته. زیبایی. آهو. چوب یا آهن به شکل هرم مثلث که در تنهٔ هیزم فروکنند و بوسیلهٔ کوبیدن بر آن چوب را بشکافند. به صورت «گُوه» وارد زبان فارسی شده است.
قوْوا پارا: (Qova para) دانگانه. پولی که چند تن برای هزینه جمع گذارند.
قوْوات: (Qovat) لگن. تشت. گودال.

قوْواتا: (Qovata) مشربه.
قوْواتماق: رنگ پریده شدن.
قوْواج: (Qovac) جای خالی.
قوْواچا: (گیا)(Qovaça) پنبه.
قـوْوار: (Qovar) زبالـه دان. تعقیـب. گورکن. جوی. کوتاه.
قوْوارا: (Qovara) ← قوْورا. آبغوره.
قووارت: (Quvart) متین.
قووارلانماق: اندوهگین شدن.
قووارى: (Qovarı) کلاف مو.
قوْواز: (Qovaz) ضعیف. ناتوان.
قوْواس: (Quvas) خیار شور.
قوْواش: (Qovaş) خالی. خلاء.
قوْواشماق: امکان یا فرصت دادن.
قوْواق: (گیا)(Qovaq) سپیدار. شالک. (Populus) لاجوردی (رنگ). شورهٔ سر. پوسته. کبره. جاسوس. خبرچین. خلاء. بیگاری روستایی برای اربابش. خدای آسمان در باور ترکان. مدار. حدود.
قوْواقان: غیرمحبوب. نادلچسب.
قوْواقماق: آویزان کردن در چاه.
قوْوال: (Qoval) استخوان محافظ زانو. ابله. تعقیب. بیهوده.
قوْوالا: (Qovala) کفش. کلبهٔ موقت ساحلی. پناهگاه. مفرّ.
قوْوالات: (Qovalat) ضعیف. ناتوان.
قوْوالاشما: (Qovalaşma) بازی بدوبدو. تعقیب و گریز. نوعی بازی با قاپ در میان ترکمنها.
قوْوالاشماق: همدیگر را راندن. بدو بدو بازی کردن. دنبال هم کردن.
قـوْوالاق: (Qovalaq) مطـرود. خـالی. خجالتی. ترسو. جغد.
قـوْوالا قاچـدی: (Qovala qaçdı) بـدو بایست. بازی بدو بدو. یک نـوع بـازی معمولاً دو نفره. یک بازیکن دوستش را دنبـال مـی‌کنـد. اگـر او را بزنـد، بازیکن دومی، اولـی را دنبـال خواهـد کرد و به همین ترتیـب بـازی تـا زمـان خسته شدن بازیکنان ادامه می یابد.
قوْوالاما: رانش. تعقیب. نوعی بازی.
قوْوالاماجا: بازی بدو بدو.
قوْوالاماق: (Qovalamaq) راندن. دنبـال کـردن. تعقیـب کـردن. فـرار دادن. دواندن. اخراج کردن. جواب کردن.
قووالانماق: تاریک شدن.
قوْوالانماق: (Qovalanmaq) رانده شدن.
قوْوالاو: (Qovalav) گرداب.
قوْوالتاز: (Qovaltaz) پیر. سالخورده.
قوْوالتاق: (Qovaltaq) نرم. سست.
قوْوالتماق: خـالی کـردن. جـدا کـردن. آزاد کردن. تحت تأثیر قرار دادن.
قوْوالتی: (Qovaltı) سوراخ.
قوْوالداق: (Qovaldaq) کسی که بدون جوراب کفش پوشیده باشد. نیمه باز.
قوْوالدام: (Qovaldam) برهنه.
قوْوالقان: (Qovalqan) خودپسند.
قـوْوالی: (Qovalı) میـان تهـی. ابلـه. گشاد.
قوْوالیق: (Qovalıq) نیزار. خلاء.
قووان: (جان)(Quvan) خرگوش.
قوْوان: (Qovan) کنـدوی زنبورعسـل. ظـرف بـاروت. آچـار آلـن. تعقیـب کننده. نوبت. جای پررفت و آمد. دفع کننده. پوکهٔ فشنگ. سبد. مـردی کـه انحراف جنسی پیـدا کـرده. قسـمتی از تبر که دسته در آن فرو رود.
قوْوانـاق: (Qovanaq) توخـالی. ابلـه. نادان. کله پوک.
قوْوان اوْتو: (گیا) ← اوْغول اوْتو.
قوْوانجا: نوعی چاقوی بزرگ.
قوْوانجیق: (Qovancıq) تونلی که موش و .. در زمین بکَنند.
قوْوانلاماق: تعقیب کردن.
قوْوانلیق: (Qovanlıq) کندو زار.
قوْوانی: (Qovanı) نوبتی. ادواری.
قوْووا: شاخ حجامت. چیز توخالی.
قوْوباچی: (Qovbaçı) مفتخور. طفیلی.
قوْووادان:(Qovbadan) مجانی. رایگان.
قوْوپاماق: پستان خالی را مکیدن.
قوْوپاق: (Qovpaq) خالی. پوک.
قوْوتاق: (Qovtaq) فاحشه.
قوْوتان: سوراخ. حفره. لوله. ناودان.
قوْوجاق:(Qovcaq) کیسهٔ باروت. منقل.
قوْوجاناق: سرخ شده. تفتیده.
قوْوجوق: پالتوی زیر زانویی. سوراخ.
قوْوجونماق: تهی شدن. شک کردن.
قوْوچال: (Qovçal) درّهٔ عمیق.
قوْوچانا: (Qovçana) خانه. کاشانه.
قوْوچو: (Qovçu) غیبت کننده. فتنه گر. شایعه پراکن. ← سالبا.
قوْوچوم: (Qovçum) خویشاوند دور.
قوْودا: (Qovda) کیف کتاب. ردیاب.
قـوْودال: سـوراخ. حفـره. بـه صـورت «گودال» وارد زبان فارسی شده است.
قوْودان: (Qovdan) سوراخ. حفره.
قوْودایماق: تصور کردن.
قوْودو: (Qovdu) حفره. گودی.
قوْودورماق: طرد گردانیدن.
قوْودورو: دفع. نفی. طرد. زنگوله.
قوْودورولماق: طردگردانیده شدن.
قوْودوق: (Qovduq) خاکستر گرم.
قوْور: (Qovr) عمل. کار. فعالیت.
قـوْورا: (Qovra) سـوهان. محـل نگهداری موقت بـره‌هـا و بزغالـه‌هـای تازه متولد شده تا ده روز. کنـده شـده. توخالی. به صورت «حفـره» بـه معنـای گودال و به صورت «کفـرا» بـه معنـای پوست درخت خرما وارد زبان فارسـی و به صورت «جفری» در معنای پوست درخت خرما وارد عربی شده است.
قووراق: [مغ](Quvraq) مجموعه.
قوْوراق: (Qovraq) ← قیوراق.
قوْورالاماق: سوهان کشیدن.
قوْورالانماق: سوهان کشیده شدن.
قوْوراليق: قابل سوهان کشیدن.
قووراماق: جمع کردن. با دست چیدن.
قوْورو: (Qovru) کوتاه قد. کوچولو. از قبایل ترک که در منابع تـاریخ ایرانـی به نام «غوریان» آمده‌اند.
قوْوروق:(Qovruq) برشته. بو داده. ستم.
قوْورولماق: (Qovrulmaq) برشته شـدن. در آتش سرخ شدن. بریان شدن. تفت داده شدن. بو داده شدن (تخمه).
قـوْوزا: (Qovza) چـوب بسـت. چـوب بلند. طاق نصـرت. قبـه ای از گلهـا. بـه صورت «خوازه» وارد زبان فارسی شده است. فعل امر به معنای «بلند کن».
قوْوزات: کسی که آزادانه سخن گوید.
قوْوزاتقیج: (Qovzatqıc) بالابر.
قوْوزاتماق:(Qovzatmaq)بلندگردانیدن.
قوْوزاق: (Qovzaq) پراکنده. توخالی.
قوْوزالان: (Qovzalan) انقلاب. قیام.
قوْوزالانچی: (Qovzalançı) انقلابی.

قوْوزاما: (Qovzama) اعتلاء. ترفیع.
قوْوزاماق: (Qovzamaq) بلند کردن.
قوْوزانما: (Qovzanma) ارتفاع. عروج.
قوْوزانماق: (Qovzanmaq) بلند شدن.
قوْوزانیش: (Qovzanış) اوجگیری.
قوْوزانیلماق: بالا برده شدن.
قوْوزوق: (Qovzuq) زیرزمین.
قوْوسا: (Qovsa) جسد. کالبد.
قوْوساتماق: خراب کردن.
قوْوسار: (Qovsar) سنگدان. چینه دان.
قوْوساق: (Qovsaq) کیسه.
قوْوسالاق: (Qovsalaq) گوشه. کنج.
قوْوسالاماق: کز دادن. تفت دادن.
قوْوسام: (Qovsam) مفهوم. معنا. مقوله.
قوْوساماق: (Qovsamaq) خالی شدن.
قوْوسان: شکم خالی. گرسنه. تابوت.
قوْوسوق: (Qovsuq) توخالی. سبوس. سوراخ. گوشه.
قوْوسول: (Qovsul) احمق. ابله.
قوْوشا: باز کننده. گشاینده. گشا. پوست. غلاف. جلد.
قوْوشات: (Qovşat) فتح. گشایش.
قوْوشاتماق: صیقلی گردانیدن. خاک را زیر و رو و نرم کردن.
قوْوشاشماق: در کار پرداخت و صیقل به هم کمک کردن یا مسابقه دادن.
قوْوشاق: (Qovşaq) محل تلاقی. تقاطع. چهارراه. پیوندگاه.
قوْوشاقلاما: اتصال. وصل.
قوْوشاقلاماق: به هم پیوستن.
قوْوشال: (Qovşal) زباله.
قوْوشالماق: پرداخت شدن. صیقل دیدن.
قوْوشام: (Qovşam) تقاطع.
قوْوشاما: (Qovşama) پرداختکاری.
قوْوشاماق: (Qovşamaq) پرداخت کردن. صیقل دادن. ضعیف شدن.
قوْوشان: (Qovşan) خانه. کاشانه. دفع ادرار یا مدفوع حیوان.
قوْوشانما: (Qovşanma) دفع ادرار یا مدفوع در حیوان.
قوْوشانماق: (Qovşanmaq) خالی شدن. دفع ادرار یا مدفوع کردن حیوانات.
قوْوشوت: (Qovşut) وصال.
قوْوشور: (Qovşur) بی ارزش. ساده.
قوْوشورماق: تسلیم کردن. دادن.

قوْوشوق: (Qovşuq) متقاطع. پیوند یافته.
قوْوشوم: (Qovşum) وصال. تلاقی.
قوْوغو: (Qovğu) تعقیب. رانش.
قوْوغون: (Qovğun) تعقیب. تعقیب کننده. تبعیدی.
قوْوغونچو: (Qovğunçu) تبعید کننده.
قوْوقا: (Qovqa) ← قاوقا.
قوْوقاج: (Qovqac) غوّاص.
قوْوقاچا: (Qovqaça) چوبی که با آن سطل آب را از چاه بالا می‌کشند.
قوْوقاشا: (Qovqaşa) هرج و مرج.
قوْوقالاماق: راندن. بیرون کردن.
قوْوقان: (Qovqan) گورکن. دشمن کوب. فراری دهنده.
قوْوقو: (Qovqu) دفع. تعقیب. نفی. بدرقه. گودال.
قوْوقوجو: دفع کننده. بدرقه کننده.
قوْوقول: (Qovqul) رنگ پریده.
قوْوقون: (Qovqun) خبر. شایعه. علامت. تعقیب طولانی و مداوم.
قوْوقونچو: (Qovqunçu) پیک. نامه رسان. تلاشگر.
قوْوقونلو: (Qovqunlu) تلاشگر.
قوْو قیلماق: (Qov qılmaq) شایعه پراکندن. خبرچینی کردن.
قوْولا: (Qovla) کره. گنبد آسمان.
قوْولاتدیرماق: تارانـدن. رانـدن. گریزاندن. طرد ساختن (بوسیلهٔ کسی).
قوْولاج: (Qovlac) قدح. کاسه. پیاله.
قوْولاش: (Qovlaş) میان تهی. توخالی.
قوْولاشماق: میان تهی شدن.
قوْولاق: (Qovlaq) خلوتگاه. میان تهی. دندان ریخته. ناشی. ضعیف. ناتوان. حیوان پوست کنده. ابله.
قوْولام: (Qovlam) رخصت. اجازه.
قوْولاما: (Qovlama) طرد. غیبت. تعقیب. داخل چیزی را خالی کردن.
قوْولاماج: (Qovlamac) بازی بدو بدو.
قوْولاماق: (Qovlamaq) راندن. فرار دادن. طرد کردن. تاراندن. دنبال کردن. تعقیب کردن. دواندن. شایعه پراکندن. چغلی کردن. غیبت کردن. داخل چیزی را خالی کردن.
قوْولان: تشت. پوست. خاک خشن.
قوْولاندی: (Qovlandı) تبعیدی. فراری.

قوْولانقوْز: (Qovlanqoz) توخالی.
قوْولانماق: (Qovlanmaq) رانده شدن. فرار داده شدن. طرد شدن. دنبال شدن. تعقیب شدن. دوانده شدن.
قوْولاو: (Qovlav) گرداب.
قوْولایيجی: (Qovlyıcı) دفع کننده.
قوْولوج: (Qovluc) خلیج.
قوْولوق: (Qovluq) مادیانی که نخستین بار کرّه زاییده باشد. دروغ. بادکنک. حیاط. پوشه. کلاسور. جعبهٔ خیاطی. تلی. چنته. کیف. نیازمندی. جزوه‌دان. کیسه‌ای که در آن به تناسب نیاز، چیزهایی از قبیل وسائل خیاطی، دارو، قند و مانند آنها می‌ریختند. به صورت قاولوغ و قولق وارد فارسی شده است.
قوْولوقماج: (Qovluqmac) عجله.
قوْوم: (Qovm) نفر.
قوْوما: (Qovma) رانش. تعقیب. طرد.
قوْوماق: (Qovmaq) راندن. تعقیب کردن. اخراج کردن. جواب کردن. از پیش خود راندن.
قوْومالاجا: (Qovmalaca) بازی بدو بدو.
قوْومان: (Qovman) دافع. بی جاذبه.
قوْوناز: (Qovnaz) کوزهٔ کوچک.
قوْوناشما: (Qovnaşma) اتحاد.
قوْوناشماق: (Qovnaşmaq) متحد شدن.
قوْوناشیم: (Qovnaşım) اتحاد.
قوْوناق: (Qovnaq) زمین حاصلخیز. زار. پوست نازک حیوان نوزاد. متحرک. شادی. خوشحالی.
قوْوو: (Qovu) درّه. گودال. رنگ خاکی.
قوْووت: (Qovut)← قاووت. پوست افتادهٔ مار. علف خشک.
قوْووج: [دیو](Qovuc) جن زده.
قوْووجو: (Qovucu) دفع کننده. طرد کننده. دافعه. رانش (نیرو). رد‌یاب. منافق. طرد کنندهٔ جن یا ارواح خبیث.
قوْووچ: (Qovuç) زیرزمین. طرد شیاطین یا ارواح خبیث.
قوْوور: (Qovur) تیرکش. تیردان. قبر. گور. بی انصاف. توخالی. لوله. بی وجدان. سایه. غار. گودال. تابوت. رنگ قهوه ای. کاسهٔ کوچک. تندتاز.
قوْووران: (Qovuran) سرخ کننده.

قوْوورت: (Qovurt) هر چیزی که شکل آن شبیه به کندوی زنبور عسل باشد.
قوْوورتما: (Qovurtma) ← قوْوورما.
قوْوورتماق: برشته یا بریان گردانیدن.
قوْوورچاق: بازیچه. اسباب بازی.
قوْووردا: (Qovurda) غذا. گردن.
قوْوورداق: گوشت سرخ کرده یا بریان.
قوْووردان: (Qovurdan) گودال.
قوْوورسو:(Qovursu)پشم ونمد سوخته.
قوْوورسون: (Qovursun) پر پرنده که تازه روییده باشد و هنوز سیخ است.
قوْوورقا: (Qovurqa) گندم (یا سایر حبوبات) بود داده و برشته. برشته. بو داده. پوستی که در وقت کوبیدن از دانهٔ ذرت جدا شود. چاه.
قوْوورقاج: تابهٔ تف دادن قهوه.
قوْوورقا فالی: نوعی فال که با گندم در روز جشن خیدیر نبی انجام شود. زمانی که گندمها را درون ساج ریزند، دختران جوان هر کدام گندمی را در نظر گرفته و نیت می کنند. گندم هر کدام که زودتر از ساج بالا بپرد، نشانهٔ گشایش طالع در سال آینده است.
قوْوورقالیق: (Qovurqalıq) گندم مناسب برای بو دادن. قهوه جوش.
قوْوورقوج: (Qovurquc) تابهٔ مخصوص تف دادن پسته و فندق و غیره.
قوْوورلوق: (Qovurluq) حبوبات تف داده شده.
قوْوورما: (Qovurma) گوشت ریزریز کرده که آن را تف دهند و سپس از آن خوراک سازند یا در کوزه‌ای کرده سر آن محکم بندند و در مواقع ضرورت از آن جهت تهیهٔ خوراک، استفاده کنند. گوشت بریان. قرمه. گوشت سرخ کرده که برای مصرف زمستان ذخیره کنند. سرخ کرده. به صورت قورمه وارد زبان فارسی و به صورت القورما و القاورمه وارد زبان عربی شده است.
قوْوورما پیلوْ: (Qovurma pilov) قورمه پلو. غذایی که از برنج و گوشت تهیه می‌شود. قیمه پلو. به صورت «قورمه پلو» وارد زبان فارسی شده است.
قوْوورماج: گندم برشته شده. قورماج.
قوْوورماچی: (Qovurmaçı) قورمه ساز.
قوْوورماسی باسماق: اشباع شدن روغن. در زمان قدیم برای آذوقهٔ زمستان قیمه درست می کردند و قیمه را در ظرفهای بزرگ یا در حلبی های درب دار، می‌ریختند. سعی بر این بود که روغن گوشت را بپوشاند.
قوْوورما شوْرباسی: شوربایی که نخست تمام مصالح آن در روغن بریان شده، بعداً در آب علاوه می شود.
قوْوورماق: (Qovurmaq) برشته کردن. تاب دادن در روغن. سرخ کردن در روغن. بریان کردن. بو دادن (تخمه).
قوْوورما قارین: شکم گوسفند که با مواد مختلف در روغن سرخ کنند.
قوْوورما قازان: (Qovurma qazan) چنگک آهنی با دستهٔ چوبی برای برداشتن گوشت قورمه از ظرف.
قوْوورما کاباب: کباب دیگ پز.
قوْووروش: برشتگی. تف دادگی.
قوْووز: (Qovuz) توخالی. گودال. فاصله. به صورت «حوض» وارد زبان فارسی شده است. فطرت.
قوْووزاق: (Qovuzaq) خالی. تهی.
قوْووس: (Qovus) رسم. ترسیم. زیبا. حشره. تفاله یا ته ماندهٔ سنبل.
قوْووسا: (Qovusa) سرفه.
قوْووستاق: (Qovustaq) آرایش.
قوْووستان: (Qovustan) گورستان.
قوْووسقا: (جان)(Qovusqa) گربه.
قوْووسو: (Qovusu) پشم. موی. پر.
قوْووش: (Qovuş) اسب دوانی. اسب سواری. دفع. منزل. پناهگاه. کفش. تعقیب. محل تلاقی. کناره. تختهٔ کوچک. فعل امر به معنای «خالی کن. برس. ملحق شو». به صورت «گوش» به معنای نوک و به صورت «کفش» و «قاووش» به معنای بند زندان وارد عربی و از آنجا وارد فارسی شده.
قوْووشان: (Qovuşan) متصل. به هم پیوسته. به هم نزدیک شده. محل اتصال. زود انس گیرنده.
قوْووشچو: (Qovuşçu) کفاش.
قوْووشداق: (Qovuşdaq) نقرات. سخنی که به صورت قافیه در یک ترانه تکرار شود. فاصله.
قوْووشدورماق: به هم رسانیدن (دو چیز یا دو کس). یکی کردن. متحد کردن. پیونددادن. متصل کردن. اسب تاختن. مسابقه اسب دوانی دادن.
قوْووشدوروللماق: به وسیلهٔ دیگری به هم پیوند داده شدن. متصل شدن.
قوْووشقا: (Qovuşqa) تقاطع.
قوْووشقاق: آنکه دارای حس نیرومند گرایش، همرأیی، هماهنگی، سازگاری و اشتراک با دیگران است.
قوْووشقان: (Qovuşqan) التصاقی.
قوْووشقون: مجال. تاب و توان.
قوْووشما: (Qovuşma) وصال. اتحاد.
قوْووشماق: (Qovuşmaq) به هم رسیدن. چسبیدن. وصل شدن. متحد شدن. پیوستن. جوش خوردن. ادغام شدن. واصل شدن. مسابقه دو دادن. مسابقه اسب دوانی دادن.
قوْووشوت: (Qovuşut) نکاح.
قوْووشوق: جوش خورده. به هم پیوسته.
قوْووشوم: وصل. نیل. وصال.
قوْووق: [دیو](Qovuq) مثانه. بادکنک (ماهی). خیک. کیسهٔ جنین. حباب. کاه. رانده شده. مطرود. ملعون. هر چیز توخالی. بینوا. بدبخت. غار. دروازه. خرد و ریز ارزن.
قوْووقچو: (Qovuqçu) دروازه بان.
قوْووقلاماق: (Qovuqlamaq) پوشاندن.
قوْووقلو:(Qovuqlu)زنگ زده. چرکین.
قوْوول: (Qovul) خلاء. غار.گزافه. حرف بیهوده. زباله. جزوه.
قوْوولاماق: اصلاح کردن.
قوْوولتاق: سوراخ سوراخ.
قوْوول چوْوول: داد و فریاد.
قوْوولقان: (Qovulqan) گشادی.
قوْوولقایاق: حفره. گودال.
قوْووللوق: (Qovulluq) زباله دان.
قوْوولماق: (Qovulmaq) برکنار شدن. دفع شدن. رانده شدن. جواب رد شنیدن. جفتگیری کردن گاوها.
قوْوولوش: اصلاح. تازگی. احیاء.
قوْوولوق: مخفیگاه. کمینگاه.
قوْوون: [دیو](Qovun) ← قاوون. هاونگ. گردباد. گیج.

قوْوون بایرامی: عید خربزه در دومین یکشنبهٔ ماه اوت در ترکمنستان.
قوْووتو: پوسیده. زنگ بسته. زنگار.
قوْوونج: (Qovunc) گزافه. شایعه.
قوْوونچـــــو: (Qovunçu) محـــافظ. بادیگارد. همراه. خربزه فروش.
قوْوون سؤرگؤن: تبعید.
قوْوونقا: (Qovunqa) گرد. غبار.
قوْوون قاباق: (Qovun qabaq) خربزه و کدو. صیفی جات.
قوْوونقاج: (Qovunqac) شوخی.
قوْوونلوق: (Qovunluq) جالیز خربزه.
قوْوونماق: (Qovunmaq) کَنده شدن. خودپسندی کردن.
قوْوونوش: (Qovunuş) بدوبدو.
قوْهوم: (Qohum) ← قووم.
قوْهون: (Qohun) ← قاوون.
قوْی: (Qoy) جعبهٔ توخالی. گوسفند. اجازه. رخصت. مانع. امکان. فرصت. گوشه. قاعده. نشیمنگاه. اصل. بنیان.
قوی: (Quy) خلیج کوچک. درّه.
قوْی آشیق: (جان)(Qoy aşıq) سگی که وارد سه سالگی شده است.
قوْی ئیل: (متفا)(Qoy il) سال گوسفند.
قویا: (Quya) داماد.
قوْیا: (Qoya) انبار. مخزن. میراث. قاعده. ارکان. کون.
قوْیات: (Qoyat) قاعده. اساس. کون.
قوْیاتلیق: (Qoyatlıq) ضبط نامه.
قوْیاج: (Qoyac) اجباری. پرزحمت.
قوْیاجاق: (Qoyacaq) جای گذاشتن.
قوْیار: (Qoyar) محل پیوستن دو آب روان. گذر. مرجع. التقاء. مرکز. گذارنده. دشنامی برای بهایم، چارپایان و بردگان. **قوْیارلاماق:** میزان و تنظیم کردن. **قوْیارماق:** عبور کردن.
قوْیازی: (Qoyazı) جدّی.
قوْیاسا: (Qoyasa) نان یا خمیری که خوب تخمیر شده. بالغ.
قوْیاش: (Qoyaş) خورشید. مصنوعی.
قوْیاشماق: (Qoyaşmaq) کنار نهادن.
قوْیاق: (Qoyaq) وادی. محل گود میان دو کوه. انبار. مخزن. مؤثر. قاطع. فرض کنیم. فرضاً.

قویاق: (Quyaq) نوعی سلاح مانند قتلاو که در روز جنگ می‌پوشیدند و فرق میان آن و قتلاو آن است که برگهای قتلاو را بر رو می‌دوزند ولی برگهای قویاق را در میان می گذارند. هچل. تله. دام.
قوْیاقلیق: (Qoyaqlıq) تواضع. فروتنی.
قوْیالاماق: تولید اشکال کردن.
قویالیق: (Quyalıq) خارزار.
قوْیالیم: (Qoyalım) فرض کنیم. فرضاً.
قویام: (Quyam) غلیظ.
قویان: (Quyan) گردباد. برهوت.
قوْیان: (Qoyan) خرگوش. خرگوش صحرایی. سابق. گذشته. گذارنده. شدید. **قوْیان آغری:** نوعی بیماری. سارا خسته لیگی نیز گویند. **قوْیاناق:** (جان) شـــبگرد معمـــولی (پرنـــده). (Caprimulgus curopaeus). میز (محل گذاشتن وسایل). **قوْیان بوْلماق:** بسیار سرخوش بودن. **قوْیانجیق:** پی ضخیم و محکمی که از امتداد ران به زانو وصل است. صرع. **قوْیانغو:** کهنگو. نوعی بیماری در رگ انگشتان پا تا رگهای پهلو پدیدآید. **قوْیانماق:** آرایش کردن.
قویانیش: (Quyanış) خوشبختی.
قوْی ایزی: (Qoy izi) کهکشان.
قوْیباش: (Qoybaş) مطیع. فرمانبردار.
قوْیباغ: (Qoybağ) عاشق و معشوق.
قویباق: (Quybaq) قبرستان.
قوْی بالا: (جان) برّه.
قوْی بوْی: گوسفند بسیار کوچک.
قوْیتار: (Qoytar) آزاد.
قوْیتاش: (Qoytaş) تحویل. فراغت.
قویتاق: (Quytaq) سپر. محافظ. قنداق. گودال. فاضلاب.
قوْیتاق: (Qoytaq) برجسته. برآمده.
قوْیتاماق: (Qoytamaq) اجراء کردن.
قوْیتان: (Qoytan) گوشهٔ داخل قبر. برآمدگی کوه. بی حیاء.
قویتو: (Quytu) جای خلوت. بی صدا. جایی که آفتاب به آن نمی‌تابد. تورفتگی دریا به ساحل. کناره.
قویتورق: (Quyturq) مهمان نوازی.
قویتورقا: (Quyturqa) بخشش. احسان.

قویتوش: (Quytuş) غلیظ.
قویتوق: (Quytuq) گودال. محافظ. کپسول. پستو. مخفیگاه.
قویتول: (Quytul) خانه. مدفن. وطن.
قویتون: گردباد. گودال. غلیظ.
قویتو یاوون: وضوخانه.
قوْی تیکان: (گیا)(Qoy tikan) دوژه.
قوْیجارا: سبد کوچک انگور.
قوْیجوْل: (Qoycol) کهکشان.
قوْی چاغیر: نوعی تفنگ قدیمی.
قویچال: چاه عمیق. کانال زیرزمینی.
قوْیچـــو: (Qoyçu) چوپـــان. پـــرورش دهنده گوسفند.
قویچوق: (Quyçuq) خلیج کوچک.
قوْیچومان: (Qoyçuman) چوپان.
قویدا: (Quyda) غلاف.
قوْیدا: (Qoyda) نی لبک چوبی. انتظام.
قوْیدار: (Qoydar) دیوانه وار.
قوْی دریسینه اوْرانماق: (Qoy dərisinə oranmaq) (در پوست گوسفند خود را جای دادن) خود را بیچاره نشان دادن.
قوْیدو: (Qoydu) آزاده. رهـا شـده.
قوْیدورقان: فاحشه. **قوْیدورما:** انتصاب. نصب. **قوْیدورماق:** گذاردن. **قوْیدوروق:** خدمتگزاری.
قوْیدوق: (Qoyduq) کوتاه قد.
قوْیدول: (Qoydul) قاعده. نشیمنگاه.
قوْیدونگ: (Qoydung) وجود. بدن.
قوْیرا: (Qoyra) خیلی بلند قد. شاخ.
قویران قیرلانغیج: (Quyran qırlanğıc) نوعی پرنده.(Cotile ruspestris).
قویروغا باسماق: (Quyruğa basmaq) خشمگین کردن.
قویروغو اوزولمک: تمام شدن کار.
قویروغو اوْموزلاماق: گریختن.
قویروغو ایله گلمک: (با دُم آمدن) با چند نفر آمدن.
قویروغو پاچایا قیسماق / قویروغو قیسماق: (دُم را بر کول گذاشتن) ترسیدن و در رفتن.
قویروغو تیتره مک:(Quyruğu titrəmək) (لرزیدن دُم) مُردن. جان سپردن.
قویروغو سؤزگؤن: نازک دُم.
قویروغو قاپی آراسیندا قالماق: توی تله

افتادن. گیرافتادن.
قویروغو قورتارماق: راحت شدن. جَستن.
قویروغونا تنکه باغلاماق: طرد کردن.
قویروغونو آیاقلاماق: پا روی دم کسی گذاشتن. کسی را تحریک کردن.
قویروغونو توتماق: گیرانداختن. به چنگ آوردن. تعقیب کردن.
قویروغونودؤگؤنله مک: آمادهٔمقابله‌شدن.
قویروغونو قوم باسماق: مُردن.
قوْیروق: (Qoyruq) زیگزاگ. مار.
قویروق: (Quyruq) دم. دنبه. دنباله رو. صف نوبت. **قویروق آجیسی:** کینه. انتقام. **قویروق آستاری:** قسمت بدون موی در دنبهٔ گوسفند. **قویروق آلتی:**

قویروق

پاردم. رانکی. **قویروق ائشمک:** آمادهٔ فرار شدن. **قویروق اله وئرمه مک:** دم به تله ندادن. **قویروق اؤرؤ:** (جان) (Quyruq örü) عقرب. **قویروق اؤزری / قویروق اؤستؤ:** دملی مرگبار در مرغ. **قویروق اوزمک:** (Quyruq üzmək) کار را تمام کردن. **قویروق اولدوزو:** برج میزان. **قویروق اوْلماق:** موی دماغ شدن. **قویروق باسما:** چوبی که روی تیرهای خانه گذارند. **قویروق بولاما:** بیماری دم جنبانی. نوعی مرض در حیواناتی مثل بُز که دائم دُم خود را تکان می‌دهند و فریاد می‌زنند. **قویروق بولاماق:** دم تکان دادن. دم لابه کردن. چاپلوسی کردن. **قویروق توتان:** اسب تندرو که در هنگام تاخت دم خود را بالا می‌گیرد. **قویروق توتماق:** در موضوعی اطلاعات مهمی بدست آوردن. **قویروقجاق:** دنبالچه. استخوان دُم. **قویروقجوق:** دم کوتاه. شبیه دم. **قویروق چئویرن:** مطیع. بادمجان دور قاب چین. **قویروقچو:** پیرو. فروشندهٔ دنبه. **قویروق چیچگی:** (گیا) برگ بایراق. انتوریون. **قویروق چیرپماق:** دم جنباندن شتر نر در زمان مستی. **قویروقدا پیچاغی سیندیرماق:** کار را نصفه رها کردن. **قویروقدا قالماق:** دیر کردن. **قویروق دالاماق:** رنجاندن و آواره کردن. **قویروقدان بوزا قوْیماق:** دم کسی را لای تله دادن. **قویروقدان دوْلما:** دهان بین. **قویروقدا سؤرؤنمک:** از کسی پیروی کردن. دیر کردن. **قویروق دوْغان:** مرداد. **قویروق دوْغدو / قویروق دوْندو:** در گاهشماری مردم آذربایجان بیانگر سپری شدن نیمهٔ تابستان است (نیمه مرداد). زمانی که ستارهٔ ثریا خوشهٔ پروین به شکل دُم در آسمان دیده می‌شود. در این موقع هوا به سردی می‌گراید و دامداران به قشلاق برمی‌گردند. ائل قووان، قویروق دوندو، شام ترزی، هوداق کاروان نیز نامیده می‌شود. **قویروق دوْغوب:** مادهٔ نرم و سرخ میان برگهای بلوط. **قویروق سالان / قویروق سالالیان:** (جان) دمیجه. صعوه. پرنده‌ای کوچک که پیوسته دم خود را بر زمین زند. (Motacilla). **قویروق سالالاماق:** دم جنباندن. تملق گفتن. حالت تسلیم به خود گرفتن. **قویروق سوْخومو:** دنبالچه. **قویروق سورن:** (جان) ← یارپیز. **قویروقسوز:** بی دنباله. ابتر. دروغگو. **قویروق سؤمؤگؤ:** دنبالچه. **قویروق قاقان:** (جان) چکچک. (Oenanthe/ saxicola). **قویروق قیسماق:** ترسیدن. دم را لای پای گذاشتن. مطیع بودن. **قویروق کسمک:** کار را تمام کردن. **قویروقلاماق:** از دم حیوانات گرفتن. گیرانداختن. دنبه بستن. نامزد کردن. **قویروقلانماق:** از دم گرفته شدن. دنبه‌دار شدن. دم جنباندن. تکان خوردن دم حیوان. چاق شدن. **قویروقلو:** دنباله‌دار. دارای دُم. ناسازگار. آدم پُر آشوب و پر هیاهو. گوسفند چاق و دمبه دار. آبگردان. نام ظرفی با دستهٔ بلند. پیاز. **قویروقلو اولدوز:** شهاب. **قویروقلو ایلان:** (جان) مار بسیار دراز. دروغ شاخدار. **قویروقلو باهار:** (گیا) دار فلفل. **قویروقلو چرشنبه:** دومین چهارشنبهٔ اسفند. ← نوروز چرشنبه لری. **قویروقلو قورباغا:** (جان) نوزاد قورباغه که تازه از تخم درآمده. **قویروقلو قوش:** بادبادک. **قویروقلو کپنک:** (جان) پروانهٔ دم پرستویی کهن (پروانهٔ زرد با خالهای سیاه). (Papillio machaon). **قویروقلو گؤل:** (گیا) زبان در قفای ایرانی. **قویروقلو یالان:** دروغ شاخدار. **قویروق وئرمک:** دم را تکان دادن. (شتر ماده از ماه اوّل حاملگی در هنگام دیدن شتر نر دُمش را تکان می‌دهد و شتر نر متوجّه می‌شود که آبستن است و برای جفتگیری و عمل مقاربت تمایلی ندارد). **قویروق یاغی:** دنبه.
قوْیرون: (جان)(Qoyrun) مار.
قوْیسارا: آلوچهٔ سبز که میان پوست درخت پیچیند و در خاکستر بپزند.
قوْی سارای: (Qoy saray) آغل. آخور.
قوْیساق: (Qoysaq) آنجا که سه طرفش صخره زار باشد.
قوْیسالاق: طاقچهٔ بدون درب در دیوار.
قویسوق: (Quysuq) فهیم. تیزهوش.
قویسول: (Quysul) فهمی. ادراکی.
قوْیسول: (Qoysul) اعزام شده. به صورت «گسیل» وارد فارسی شده.
قوْیسولماق: (Qoysulmaq) اعزام شدن.
قوْیسوماق: (Qoysumaq) اعزام کردن.
قوْیشات: (Qoyşat) بهره. درصد. ماجرا.
قویقا: (Quyqa) پوست. کرک. خُم. پوست سر. مرجان. گودال. محل جمع شدن آب. خلط.
قوْیقا: (Qoyqa) ارث. میراث. وضعیت. جعلی. اضافی.
قوْیقاتماق: (Qoyqatmaq) برپا کردن.
قوْیقار: (Qoyqar) موافق. سازگار.
قوْیقارماق: (Qoyqarmaq) موافق کردن. اجابت کردن.
قوْیقاشماق: زیر بغل کسی را گرفتن. زیر حمایت کسی رفتن.
قویقالاق: (Quyqalaq) نامرتب.
قویقالاماق: تمیز کردن موهای پوست.
قویقان: (Quyqan) گرداب. سوخته.
قوْیقان: علامت میان کشتزارها.
قوْیقو: (Qoyqu) متواضع. فروتن. گل

(در بازی با توپ).
قویقوج: (Quyquc) قیف.
قویقور: (Quyqur) پوست.
قوْیقور: (Qoyqur) مشخص. معین.
قوْیقورداش: (Qoyqurdaş) مطابقت.
قوْیقورداماق: مطابقت دادن.
قوْی قوْرو: (Qoy qoru) آغل.
قویقوز: (Quyquz) کمان.
قـوْی قـوْش: (Qoy qoş) آغلی کـه در ییلاق به گوسفندان رسیدگی کنند.
قوی قوشو: (جان)(Quy quşu) پرنده از گنجشک کوچکتر با خط سیاه بر سر.
قویقول: (Quyqul) زردفام.
قوْیقولاق: (Qoyqulaq) شدت. بحران.
قوْیقولوق: (Qoyquluq) تواضع.
قویقـوم: (Quyqum) بـوی پوسـت یـا پشم. نکته. مسئله.
قویقون: فروروندە. خلیج. جن خبیث.
قوْیقـــون: (Qoyqun) تلـــخ. دل آزار. آمـاده. زیـان آور. مـؤثر. ارمغـانی کـه پس از مرگ دهند. دلبر.
قوْیقونماق: استراحت کردن.
قوْی قوْی: (Qoy qoy) خشن.
قویقوی: (Quyquy) فرفره.
قـوْی گـؤرک: (Qoy görək) (بگـذار ببینیم) امروز فردا.
قـوْی گـؤز: (Qoy göz) چشـم بـزرگ شهلایا قهوه ای تندمانندچشم گوسفند.
قـوْی گـؤز اوْت: (گیـا)(Qoy göz ot) نوعی گیاه چنـد سـاله و کوهسـتانی بـا ساقهٔ نازک.
قویلامـــا: (Quylama) خاکســـپاری. پلوگوشت.
قوْیلانماق: (Qoylanmaq) کهنه شدن.
قوْیلاماق: (Qoylamaq) راهی کردن.
قویلامـاق: (Quylamaq) دفـن کـردن. زیرخـاک کـردن. پوشـاندن. مخفـی کردن. فرو کردن.
قویلامیق: (Quylamıq) دفینه.
قویلان: عمیق ترین نقطهٔ رود.
قویلانتی: (Quylantı) دفینه. زیرخاکی.
قویلانماق: (Quylanmaq) دفن شدن.
قوْیلو: (Qoylu) زیبـا. ترتیـب. قزلبـاش. سرخ سر. صاحب یا مالک گوسفند.
قویلـــو: (Quylu) مـدفون. دفـن شـده. اسبی که به همراه صاحبش دفـن شـده باشد. طرف. سمت. جانب.
قویلوق: (Quyluq) دُم.
قوْیلوق: (Qoyluq) اجرائیه.
قوْیمـا: (Qoyma) مصـنوعی. گـذاری (نـام، کـلاه و ...) نصـب. تعیـین. انبـار. مخزن. بسیار. تیر(تیرک).
قویما: (Quyma) ریخته. فلزی.
قویما پول: (Quyma pul) سکه.
قوْیمات: (Qoymat) قنداق.
قوْیماج: تختـه‌ای کـه وسـطش سـوراخ بوده و بر بالای ستون چادر گذارند.
قوْیماجا: (Qoymaca) چارداق.
قوْیماجلاماق: مأمور کردن.
قویماچی: (Quymaçı) ریخته گر.
قویماز: (Quymaz) بی شعور. نفهم.
قویماق: (Quymaq) کاچی. حلیم. نـان روغنی.سوزاندن. خالی کردن. ریختن.
قوْیماق:(Qoymaq)گذاشتن. قرار دادن. جا دادن. سـپردن. رهـا سـاختن. اجـازه دادن. راه دادن. مانع شـدن. بازداشـتن. به تأخیر انداختن. تأسیس کـردن. فـدا کـردن. بـه کـار گمـاردن. سـرکار گذاشتن. بـه مدرسـه فرسـتادن. محـول کردن. صرف کردن. مطرح کردن.
قویما قورساق: (Quyma qursaq) دانا.
قوْیمـــالیق: (Qoymalıq) دپـــو. انبـــار. صندوق امانات.
قوْیمان: (Qoyman) نان سوخاری. لقمهٔ چرب. گماشته.
قوْیمانچی: (Qoymançı) چوپان.
قوْیما یاغین: باران ماه نیسان.
قویمو: (Quymu) نشئه. لذت.
قویموج: استخوان لگن. کاسه.
قویموجاق: (Quymucaq) کیسه. تغار.
قویمورلوق: شهوت. میل جنسی.
قوْیموش: (Qoymuş) باستانی. قدیمی.
قویموق: (Quymuq) بداخلاق.
قویمولچاق: (Quymulçaq) دنبالچه.
قوْینا: (Qoyna) بستر. فلات. آغوش.
قوْینا آلماق: دربرگرفتن. شامل شدن.
قوْینارا: غوزهٔ هسته دار درخت کاج.
قوْیناق: قاپ گوسفند. دست کج.
قوْینا قوْل سالماق: تشویق کردن.
قویناو: گودال. جایی که باد نگیرد.
قوینو: هر چیز چرکین. شپش دار.
قوْینـو: (Qoynu) بغـل. قسـمت بـالای لباس. منبع. بازنشسته. واقعی.
قوْینو دوْلو قوجاغی بوْش: (Qoynu dolu qucağı boş) آنکه ازدواج کـرده ولـی فرزندی ندارد.
قوْینوق: ظرف. آماده. مجموعه.
قوْینـــو گـــئن: (Qoynu gen) دارای محدودهٔ وسیع. **قوْینولوق:** بازنشستگی.
قوْینوم: (Qoynum) برازندگی.
قوْینونا آلماق: در آغوش گرفتن.
قوْینونا گیرمک: همآغوش شدن.
قوْیـو: (Qoyu) تنـد (رنـگ). افراطـی. حـداکثر. مرحمـت. لطـف. اجـازه. رخصت. شرط. صبر. تصـمیم. کثیـف. ژرف. غلیظ. کلفت. سخت.
قویو: [دیـو](Quyu) چـاه. مقعـد. چالـه که برای نگهداری غلات در زیـرزمین خشک آماده کنند. مطلق. تند.
قوْیو آغاج: (Qoyu ağac) جنگل انبوه.
قوْی وئرمک:(Qoy vermək) رهاکردن.
قوْیوانماق: (Qoyvanmaq) دیر کردن.
قوْیـــوب گئتمـــک: (Qoyub getmək) گذاشتن و رفتن. یتیم گذاشتن.
قویو بیلرزیگی: (Quyu bilərziyi) سنگ بزرگی که بر دهانهٔ چاه گذارند.
قویوت: (Quyut) پشکل. تحقیق.
قوْیـــوت: (Qoyut) موضـع. تصـمیم. انتصاب. اجازه. مرخصی. استنتاج.
قویوتپاق: (Quyutpaq) غذای سفت.
قوْیوتماق: نشاندن. نصب کردن.
قویوتمان:(Quyutman) پژوهشگر. فقیه.
قویو توْپوغو: حریم چاه.
قویوج: (Quyuc) فولاد. پاکدل.
قوْیوج: (Qoyuc) حرف ربط.
قوْیوجـــو: (Qoyucu) نصّـاب. زنبـاره. عیّاش. نوعی حیله.
قویوجوق: (Quyucuq) چاهک.
قویوچو: (Quyuçu) چاه کن. لواط گر. فاعل در لواط.
قویور: (Quyur) دالان. دهلیز.
قوْیورتانق / قوْیورتقا: آزادی.

قوْیورتقان: (Qoyurtqan) آزادی بخش.
قویورجوماق: (Quyurcumaq) متلاطم یا ناراحت بودن.
قویورچوق: [دیو](Quyurçuq) پیرو. دنباله رو. بازیچه. عروسک.
قویورسوق: (Quyursuq) دنبالچه.
قوْیورقا: (Qoyurqa) مهربانی. لطف.
قویورماق: (Quyurmaq) اندیشیدن. پذیرفتن. متلاطم بودن.
قوْیورماق: (Qoyurmaq) ترک یافراموش کردن. اجراءکردن.
قوْیورمان: آماتور. هوسکار.
قویوس: (Quyus) پوست.
قوْیوش: (Qoyuş) نصب. انتصاب. عفو. تصمیم. قرار.
قویوشقان: (Quyuşqan) پاردم.
قوْیوشلو: (Qoyuşlu) مقرّر. مصوّب.
قوْیوشماق: (Qoyuşmaq) توافق کردن. تصمیم گرفتن.
قوْیوشوق: (Qoyuşuq) قرارداد.
قوْیوق: (Qoyuq) بادکنک. طرح. نهاد. پایه. اساس. مکافات. قرارداد. اجازه. رخصت. متواضع. صبور. قاعده.
قویوق: (Quyuq) غلیظ. چیز مایع غلیظ. مایعی که ته آن رسوب داشته باشد. بوی سوختگی.
قویوق آش: (Quyuq aş) پلو.
قویو قات: (Quyu qat) جادو. سِحر.
قویو قارین: (Quyu qarın) پرخور.
قویوق اوْرمان: جنگل انبوه. بیشه زار.
قویوقلوق: (Quyuqluq) غلظت.
قوْیوقلوق: (Qoyuqluq) طرح.
قوْیوقماق: (Qoyuqmaq) غلیظ شدن.
قویول: رختکن. اتاق معاینه. لژ. جعبه.
قوْیول: عمل. فعل. گالری. نمایشگاه.
قویولاماق: (Quyulamaq) چاه کندن. دفن کردن. چال کردن. زیرخاک کردن. پوشاندن.
قوْیولان: (Qoyulan) کرنر. نقطهٔ کرنر.
قویولانماق: (Quyulanmaq) دفن شدن.
قوْیولتا: درخواست. طلب.
قوْیولتماج: نخستین شیر حیوان زائو.
قوْیولدار: با مرحمت. مهربان. (ناپ).
قوْیولقا: نهال. ارمغان. هدیه. پیشکش.
قویولقا: (Quyulqa) اسبی که تابوت را حمل کند. آنچه که با مُرده دفن کنند.
قویولقاق: (Quyulqaq) گرداب.
قویولقاماق: فراموش کردن.
قوْیوللوق: (Qoyulluq) کیف پول.
قویولما: (Quyulma) شلاله. آبشار.
قوْیولما: (Qoyulma) نصب. انعقاد.
قوْیولماق: (Qoyulmaq) گذاشته شدن. نهاده شدن. قرار گرفتن. جا گرفتن. سپرده شدن. رها شدن. ول شدن. اجازه یافتن. راه داده شدن. مانع شدن. بازماندن. تأسیس شدن. فدا شدن. به کار گمارده شدن. به مدرسه فرستاده شدن. به تأخیر افتادن. محول شدن. مطرح شدن.
قویولماق: (Quyulmaq) سفت شدن چیز روان. ریخته شدن.
قوْیولو: (Qoyulu) انتصابی.
قوْیولوش: (Qoyuluş) سرمایه گذاری. طرز پیشنهاد. گزاره.
قوْیولوشماق: باهم حمله کردن.
قویولوق: (Quyuluq) کثافت. پلیدی.
قوْیولوق: (Qoyuluq) مطابقت.
قوْیوم: (Qoyum) نقره. جواهر. اسباب منزل. سنت. رسم.
قویوم: (Quyum) غلیظ.
قوْیومجو: (Qoyumcu) زرگر.
قوْیوملو: (Qoyumlu) برازنده. شایسته.
قوْیوملوق: (Qoyumluq) برازندگی.
قوْیوْن: (جان)(Qoyon) خرگوش.
قویون: (Quyun) رگبار باران. توفان.
قوْیون: (Qoyun) گوسفند. میش. آدم رام و مطیع. بغل. آغوش. سینه. گردباد. خرگوش. قاعده. بنیان. کون. نشیمنگاه. دارای رنگ روشن. گلهٔ گوسفندان.
قوْیون آتا: پدر زن. پدر شوهر.
قوْیون آچماق: (Qoyun açmaq) آغوش گشودن. استقبال کردن.
قوْیون آغلی: (Qoyun ağlı) خرس کوچک یا دب اصغر.
قوْیون آیاغی: (Qoyun ayağı) حالت متوسط از رشد محصول کشاورزی که به اندازهٔ پای گوسفند باشد.
قوْیون آیقیری: (جان)گوسفند نر. قوچ.
قوْیون اری: گوسفندچران.
قوْیون امجگی: (گیا) گیاهی با برگهای پهن و گلهای زرد که دارای نوعی سمّ ضدّ حشره است و پشه و سایر حشرات از آن فرار می‌کنند. این گیاه را «مرمریش»، «مرمریشک»، «وریـنج»، «قره قوْیون امجگی»، «سیغیر امجگی» و ... هم می‌گویند.
قوْیون اوْتو: (گیا) گیاه علفی دیرپا با گلهای زرد و بلندی ۲۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر. فیتیق اوْتو، قاسیق اوْتو، قیزیل یاپراق و قوزو پیتراغی نیز گویند (Agrimonia eupatoria).
قوْیون ایتی: سگ چوپان. سگ گله.
قوْیون بورنو: (گیا) نسترن.
قوْیون بوْغان: (گیا) (گوسفند خفه کن) گیاه هرز که در جاهای مرطوب روید.
قوْیون تپتر: دفترچه بغلی.
قوْیونتو: هر چیز گذاشتنی. فشار.
قوْیونجا: (Qoyunca) به اندازهٔ گوسفند. جایی که یک گوسفند بحالت خوابیده اشغال می کند. ساعت یک بعد از ظهر که سایهٔ دیوار به اندازهٔ یک گوسفند خوابیده است.
قوْیونجاق: (Qoyuncaq) دست پرورده.
قوْیون جلدینه گیرمک: منافق شدن.
قویونچا: (Quyunça) همچون گرداب یا گردباد.
قوْیونچو: چوپان. پروارېند. گوسفنددار.
قوْیونچو گؤزو: ← داغ کؤچدو.
قوْیوندار: (Qoyundar) گوسفنددار.
قوْیون دده: (Qoyun dədə) ابله.
قوْیوندورماق: سوزاندن.
قوْیوندوق: (Qoyunduq) سگ چوپان.
قوْیون دیبی: (گیا) نوعی گیاه.
قوْیون سوْروْسوْ: گلهٔ گوسفند. گروه آدمهای جاهل و نادان.
قوْیون فیندیق آغاجی: (گیا) لوز. فندق.
قوْیون قوشو: (جان) دم جنبانک. پرنده‌ای آبی رنگ و به اندازهٔ گنجشک که معمولاً در کنار گلهٔ حیوانات دیده شود.(Motacilla falva).
قوْیون قولاغی:(گیا)گیاه سیلن(Silene).

قوْیون قوْیونا: بغل در بغل. بغل هم.
قوْیـون قیـران: (گیـا) (Qoyun qıran) دازی رومی. حشیشه القلب. نوعی گل راعی. گیاه هزارچشم. (Hypericum).
قوْیون قیرخـا باغلامـاق: (Qoyun qırxa bağlamaq) گوسفند پروار کردن.
قوْیون قیشقیرتماسی: آهنگـی کـه بـرای گلهٔ گوسفندان نوازند.
قوْیون کیرپی: (جان) جوجه تیغی.
قوْیون گؤزلوْ: شهلا چشم.
قوْیون گؤزوْ: (گیا) مارگاریتکا. جنس بابونه گاوی(Matricaria parthenium). دونبـالان. **قوْیـونلار کسـیلدی قـوزولار دوْغراندی:** آن ممه را لولو برد.
قوْیونلو: مهربان. گوسفنددار.
قوْیونلوق: (Qoyunluq) جای نگهداری گوسفندان. تابعیت.
قویونماق: (Quyunmaq) غلیظ شدن.
قوْیونماق: صرفنظر کردن. ترک کردن. گذاشتن. رها کردن. تقلید کردن.
قوْیون نوْخودو: (گیا) نخود.
قوْیون وئرگیسی: مالیات گوسفندان.
قوْیونـو تؤکمـک: (Qoyunu tökmək) تحویل دادن گوسفندان به صاحبانشان پس از شش ماه چراندن.
قوْیون هنگی:آهنگی برای گلهٔ گوسفند.
قوْیـون یـوزو:(Qoyun yüzü) سـدهٔ گوسـفند. صـدمین روز حـاملگی گوسفند که معمولاً جشن گیرند.
قوْیـو وئرمـک: (Qoyu vermək) رهـا کردن. رخصت دادن.
قوْی یال: (Qoy yal) اجرت چوپان.
قوییجاق: (Quyicaq) شبیه خوانی.
قوْی یوْل: (Qoy yol) کهکشان.
قه: (Qəh) ورمی که در سر رخ دهد.
قهر: (Qəhər) بغض. خشم.
قهر: (Qəhr) نابودی. اتلاف.
قهر اوْلماق: (Qəhr olmaq) نابود شدن.
قهرجان: (Qəhərcan) خشمگین.
قهر غضب: (Qəhər qəzəb) خشم. کین.
قهر قیامت: (Qəhər qiyamət) غوغا.
قهرلنمک:(Qəhərlənmək) بغض کردن.
قهرمانی: (Qəhrəmanı) گونه‌ای آهنگ عاشیقی.ازآهنگهای رقص آذربایجانی

قهرین چکمک: (Qəhrin çəkmək) ناز یا درد کسی را به جان خریدن.
قهقهه چیچگی: (گیا)(Qəhqəhə çiçəyi) نـوعی گیـاه علفـی دیرپـا و دو لپـه‌ای. گوندوز صفا نیز می گویند.
قهـل: (Qəhəl) عجیـب و غریـب. آغ گوسفندان با دیوار بلند و بدون سقف.
قهلـه سـالماق: (Qəhələ salmaq) بـه زحمت انداختن.
قهمر: (Qəhmər) حامی. پشتیبان.
قهوه آلتی: (Qəhvə altı) غـذای سـبک بین صبحانه و نهار. غـذای انـدکی کـه پیش از نوشیدن قهـوه بخورنـد. تحـت القهـوه. بـه صـورت «قهـوالطی» وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.
قهوه گؤلوْ: (گیا) نسترن زرد.
قیا قوروغو: (گیا)(Qiya quruğu) کنگـر فرنگی.
قیام اوْخو یایدان فیرلاماق: قیام کردن.
قیامـت کـؤینگی: (Qiyamət köynəyi) (پیراهن قیامت) شریک زندگی.
قیامچی: (Qiyamçı) شورشی.
قیبان: (Qıban) گیاه نارس.
قیبراق: (Qıbraq) قرمساق. جاکش.
قیبیت: (Qıbıt) ناف. شکم.
قیبیز: (Qıbız) معبرسنگلاخ یا صخره.
قیبیش: (Qıbış) طاس. بی مو.
قیپ:(Qıp)پیشوند تأکید. قیپ قیرمیزی = کاملاً سرخ. منجمـد. بسـته. مربـوط. محکم. تنـد. فـوراً. متـراکم. آسـتر. بـه صورت «کیپ» وارد فارسی شده.
قیپا:(Qıpa) اندک. کم. قطعه. تکه.
قیپاریش: (Qıparış) تکان. جنبش.
قیپاماق: تعقیب کردن. دویدن.
قیپپا:(Qıppa)غوزهٔ کرم ابریشم. کلاف.
قیپتاق: (Qıptaq) سریع. تند.
قیپتاماق: آستر دوختن. پنجه گذاشتن.
قیپتی: (Qıptı) قیچی.
قیپچاق: (Qıpcaq) نترس. بیباک.
قیپچیق: (Qıpcıq) فرز. تند. چابک.
قیپچین: (Qıpcın) باسلیقه.
قیپچینماق: (Qıpcınmaq) زخم خوردن. رنجیدن. پرتاب شدن.
قیپچا: (Qıpça) ظریف. طناب بستن بار علوفه بر اسب یا الاغ.
قیپچاق: (Qıpçaq) گره یـا حفـرهٔ درون درخـت. جمـع شـده. مچالـه شـده. متحـرک. پرجنـب و جـوش. قـبض. رهـن. گـرو. خشـمگین. خشـم. تنـگ (لباس). شـکاف درخـت. نـام یکـی از قبایل بزرگ ترک که به مدت یـک و نیم قـرن تـا زمـان اسـتیلای مغـول، بـر دشـتهای شـمال دریـای سـیاه حـاکم بودنـد.**قیپچاقلامـاق:** قیچـاق پنداشـتن.
قیپچاقلانماق: مثل قیچاقها شدن.
قیپچال: (Qıpçal) فشرده. متراکم.
قیپچی: (Qıpçı) خشم.
قیپچیتماق: چیزی را بخوبی نبریدن.
قیپچیق: (Qıpçıq) تکـهٔ نمـدی کـه بـر کنار قنداق گذارند. نان کـوچکی کـه به هنگام پختن نان در دیگ، در فاصلهٔ میان سه نان، انداخته شود. شـوخ طبـع. ناآرام. گروه ماجراجویان.
قیپچیلماق: فشرده شدن. متراکم شدن.
قیپچیماق: فشردن. متراکم کردن.
قیپچینماق:حیاء کردن. خشمگین شدن.
قیپدی: [دیو](Qıpdı) قیچـی. مقـراض. متراکم. نوعی گردنبند از طلا یا جواهر که دور گردن می چسبد و روی سـینه نمی افتـد. ماشـه. بـه صـورت «خِفتـی» وارد زبان فارسی شده است.
قیپـدیرماق: (Qıpdırmaq) باعـث بـرهم خوردن پلکها شدن.
قیپرا: (Qıpra) کوزه ای با دو دسته.
قیپراشماق: آرام حرکت کردن.
قیپراماق: (Qıpramaq) ← قیپیرداماق.
قیپرانماق: خود را جمع کردن.
قیپری تیکـانلی: (گیـا) خارشـکر. شـکر تیغال. رعی الابل. شوک الجمال.
قیپسا: (Qıpsa) دستگیره.
قیپسار: (Qıpsar) فرز. چابک.
قیپسیز: (Qıpsız) ناکافی.
قیپسیق: (Qıpsıq) قبیح. ناپسند.
قیپقـی: (Qıpqı) ابـزاری بـرای کـار بـر روی اشیاء چرمی.
قیـپ قیـپ: (Qıp qıp) آنکـه تنـد تنـد پلک برهم زند.
قیپ قیرمیزی: کاملاً قرمز. سرخ سـرخ. سخت شرمنده و خجول. بی‌شرمانه.

قیپ قیزیل:(Qıp qızıl) سرخ سرخ.
قیپلاما: (Qıplama) دروغگو.
قیپلاماق:دروغ گفتن. آستر دوختن.
قیپلی: (Qıplı) جلوه گر. چاپلوس.
قیپلیجا: دیگ کوچک دسته دار.
قیپلیق: (Qıplıq) آستری.
قیپما: (Qıpma) پلک زنی سریع.
قیپماق: (Qıpmaq) ← قیرپماق.
قیپی: (Qıpı) لحظه. آن.
قیپیت: (Qıpıt) شکم. قیچی.
قیپیداق:(Qıpıdaq) ناگهان. یکباره.
قیپیدیق: (Qıpıdıq) کسی که تند تند پلک برهم زند.
قیپیر:حرکت. جنبش. مرگ آنی. آرام.
قیپیران: (Qıpıran) زرداب. صفراء.
قیپیرت: چای شیر دار. شیرقهوه.
قیپیرتی: جنب و جوش دائمی. (ناپ).
قیپیرداتماق: تکاندن.
قیپیرداشماق: باهم تکان خوردن.
قیپیرداق: پرجنب و جوش. چابک.
قیپیردامـا: (Qıpırdama) لرزش. جنبش.
قیپیردامـاق: (Qıpırdamaq) جنبیدن. تکان خوردن. ناگهانی و آنی مُردن.
قیپیردانماق: حرکت داده شدن.
قیپیرماق: جنبیدن. تکان خوردن.
قیپیریز: (Qıpırız) فقیر. بی چیز.
قیپیش: (Qıpış) آلت تناسلی دختربچه. جماع. نزدیکی جنسی.
قیپیشدیرماق: ← قیپماق.
قیپیشقا: (Qıpışqa) غذای قیمه دار.
قیپیشیق: (Qıpışıq) کسی که پلکهایش نیمه باز باشد.
قیپیق: (Qıpıq) نیم بسته. ویژگی. ترسو. ضعیف. متأسف. حیوان یا انسانی که دو چشمش یک اندازه نباشد. دوغ.
قیپیقدیرماق: شتاب دادن.
قیپیق گؤز: (Qıpıq göz) چشم بادامی.
قیپیل: (Qıpıl) متمایل.
قیپیلتی: خواسته. مطلب. تلاش.
قیپیلداق: (Qıpıldaq) تلاشگر.
قیپیلداماق: تلاش کردن.
قیپیلماق: (Qıpılmaq) گریختن. دویدن.
قیپین: (Qıpın) اخگر. شراره.
قیپینماق: (Qıpınmaq) گریختن. دویدن.
قیپیو: (Qıpıv) مأیوس. متأسف.

قیپیی: (Qıpıy) نازک. ظریف.
قیـت: (Qıt) کمبـود. نایـاب. کوتـاه. خشک. اندک. قطره. عبرت. اندرز.
قیتـا: (Qıta) رزق. روزی. غـذا. تکـه. حصه. بخش. اندک. قطعه.
قیتات: (Qıtat) نیرو. توان.
قیتار: (Qıtar) قاطع. برّنده.
قیتارا: (Qıtara) قاطع. برّنده. آلت برش. بصورت «کتاره» وارد فارسی شده.
قیتاراق: (جان)(Qıtaraq) مادیان.
قیتارماق: بسیار احساس سرما کردن.
قیتاغ: (Qəytağ) ← قایاداغ.
قیتاق: (Qıtaq) کوتاه.
قیتال: جنگ. نبرد. لواش روغنی.
قیتالات: (Qıtalat) فقر. نداری.
قیتالاق: کوتاه قد. آدم کوتاه قد.
قیتالاماق: (Qıtalamaq) کوتاهی کردن.
قیتام: (Qıtam) خمیده. کج. کوتاه.
قیتـام کرکـه: (Qıtam kərkə) کلنـگ کوتاه.
قیتاملاماق: پله به پله رفتن.
قیتامیق: (Qıtamıq) مرد کوتوله.
قیتان:(Qıtan) قطع کننده.برّنده. جاهل.
قیتانا: (Qıtana) زینت روی کمربند.
قیتاناق: (Qıtanaq) شدّت.
قیتانلاق: (Qıtanlaq) احمق.
قیتاوات: رنج. دشواری. سرمای شدید.
قیتای: (Qıtay) مونجوق. گردنبند.
قیتتا: چیزی که به عرض بریده شده.
قیتتاق: (Qıttaq) مقطوع. بریده شده.
قیتتاماق: (Qıttamaq) بریدن.
قیتتای: (جان)(Qıttay) خروس.
قیتتی: (Qıttı) گرد. شکر.
قیتتیق: (Qıttıq) کوتاه. بریده.
قیتجا: (Qıtca) کوچک. حقیر.
قیتجالاماق: تحقیر کردن.
قیتجالانماق: تحقیر شدن.
قیتچی: (Qıtçı) اندرزگو.
قیتدان قولاق: (Qıtdan qulaq) گوسفند دارای گوش بسیار کوچک.
قیتدیق: پاردم. رانکی (در زین اسب).
قیترا: (Qıtra) مایعی که از پستان حیوان آبستن بریزد. **قیتراق:** کمبود. کمیاب.
قیترام: (Qıtram) خسیس.
قیتری: (Qıtrı) اندک. کم.

قیتریل: (Qıtrıl) مقتول. قتیل.
قیتقاب: (Qıtqab) جیب.
قیتقافا / قیتقاناج: (Qıtqafa) احمق.
قیتقی: (Qıtqı) سرزنش.
قیتقیتداماق: از سرما لرزیدن.
قیتقـیج: (جـان)(Qıtqıç) حشـرهٔ نـیش زننده مانند عقرب.
قیتقیل: (Qıtqıl) جنگ. نبرد.
قیتقیلدا: نـوعی رقـص آذربایجـانی. از جمله قدیمیترین رقصهای زنانـه اسـت که در باکو بسیار متداول بود. همراه با صدای کف زدنهای متناسب بـا ریـتم، اجرا کنندگان این رقـص در رابطـه بـا موضوع نقش می‌گیرند. یکـی از آنـان نقش عروسی خجالتی و ترسو را دارد. ناگهان مادرشوهر وارد می‌شـود، او از عـروس ناراضـی اسـت و او را مـداوم تهدیـد مـی‌کنـد. بـرای حمایـت از عروس، خانمی وارد میدان می‌شـود و سایرین یکی یکی به همین روش هنـر خود را به نمایش مـی‌گذارنـد. بـه هـر یک از اجرا کنندگان این امکـان داده می‌شود که در چهار چوب نقش خـود و در حد شایستگی، بـرای رقـص و بـه اندازهٔ دلخواه نقش آفرینی نمایند.
قیتقیمیل: (Qıtqımıl) نامشخص. خیالی.
قیتلاشدیرماق: کمیاب کردن.
قیتلاشماق: کمیاب تر شدن.
قیتلاق: قتلگاه. کشتارگاه. ضعیف.
قیتلاماق: بریدن. انتقاد کردن.
قیتلانماق: کمیاب شدن. یاد گرفتن.
قیتلیـق: کمبـود. کمیابی(خواروبـار). ذخیـره. دورهٔ قحطـی در آذربایجـان برابر با سال ۱۲۸۸ خورشیدی.
قیتما: انتقاد. پشتهٔ کوچک علف.
قیتماج: ظالم. ستمگر. برّنده. نگاه چپ.
قیتمال: مصمم. محکم. استوار.
قیتمان: (Qıtman) کلنگ. ابزار برش.
قیتماق: (Qıtmaq) بریدن. انتقاد کردن.
قیتمـیج: (Qıtmıc) برگـهٔ زردآلـوی خشک. قیصی. خشک.
قیتمیر: خسیس. فتنه انگیز. نیرنگ باز.
قیتمیـق: (Qıtmıq) ترکهـای کوچـک روی خربزه. ریزه.
قیتول: (متفا)(Qitul) ← قیتیل.

قیته: (Qət'ə/Qitə) قارّه. قطعه.
قیته لر آراسی: بین قارّه ای.
قیتی: (Qıtı) دخمه. بیغوله.
قیتیجی: (Qıtıcı) خسیس.
قیتیچ: (Qıtıç) تنگنا. تحت فشار.
قیتیر: (Qıtır) دروغ. یاوه. قدرت. صدایی که از خراشیدن چیز سخت با ناخن ایجاد شود. کوتاه. موی کوتاه. مرد خوش اندام. راه کوتاه. ضعیف. خیار (میوه). **قیتیر آتماق:** دروغ گفتن.
قیتیراق: خشکیده. خشک شده. کمبود.
قیتیرتی: (Qıtırtı) صدای مفصل یا زانو.
قیتیرجیق: (Qıtırcıq) منزوی. آنکه کار به دیگری ندارد.
قیتیرچی: (Qıtırçı) دروغگو.
قیتیرداتماق: بیسکویت پختن.
قیتیرداق: (Qıtırdaq) بیسکویت. سوخاری. دانهٔ ذرت که خوب حرارت ندیده و باز نشده باشد.
قیتیرداماق: بیسکویت خوردن.
قیتیر قییمیق: به دشواری. به زحمت.
قیتیرماق: ضعیف شدن. خواستگاری کردن.در دست چرخاندن.
قیتیرناق: (Qıtırnaq) خوشک. خوشه های کوچک انگور.
قیتیریش: (Qıtırış) نارس. کچل. با صورت چروکیده.
قیتیریق: (Qıtırıq) قحطی. کمبود. تُرد. لبهٔ ظرف.
قیتیریم: (Qıtırım) پرتگاه. تشویق.
قیتیش: (گیا) نوعی قارچ کوچک.
قیتیق: (Qıtıq) الیافی که معمولاً بالش و متکا را با آنها پر می‌کنند. غبغب. دروغ. کلک. کوتاه. کنار. کناره. مولکول. توله سگ. کرّه بز. سبد. طناب نه چندان محکم. چانه. گردن. رغبت. میل. درپوش. سختی. محنت.
قیتی قارا: نامی قدیمی برای مردان.
قیتیقچی: (Qıtıqçı) کلک باز.
قیتیقسین: (Qıtıqsın) دردمند.
قیتیقلی: (Qıtıqlı) چیزی مانند بالش که درون آن از خرد و ریز پر شده باشد.
قیتیل: (Qıtıl) محلی برای استراحت اردو. لشکرگاه اردو. قتل. کشتار. خرد شدهٔ هر چیزی. کوتاه. برگ خشک درخت. لحاف بی رویه. به صورت «قیتول» وارد فارسی شده است.
قیتیلما: (Qıtılma) مغلوبیت. شکست.
قیتیلماق: (Qıtılmaq) مغلوب شدن.
قیتیلی: (Qıtılı) خرد شدهٔ هر چیزی.
قیتیم: پنهان. کوچک. خُرد. قسط.
قیتیماق: شکست دادن. خرد کردن.
قیتیمان: غوزه خشخاش. کوکنار.
قیتیمانجا / قیتمانجیق: (Qıtımanca) تیغهٔ مخصوص خراشیدن غوزهٔ خشخاش.
قیتیمجیق: مولکول.
قیتیمجیل: (Qıtımcıl) خسیس.
قیتیمچی: (Qıtımçı) قسطی فروش.
قیتیمیق: آدم کوتاه قد. بسیار ریز.
قیتینـاق: (Qıtınaq) خوشهٔ فرعی درخوشهٔ بزرگ انگور.
قیتینج: (Qıtınc) توبه.
قیتینماق: (Qıtınmaq) توبه کردن.
قیج: (Qıc) کرخ. کرخت. بی‌حس. انقباض و گرفتگی عضله. حلقه.
قیجارچی: بسیار گریه کننده. لوده.
قیجارماق: (Qıcarmaq) لودگی کردن.
قیجا: (متفا)(Qıca) ← قایچی. کنار. رخت آویز. آرزو. هوس. کرم روده.
قیجاق: (Qıcaq) آرزو. هوس. نوعی آلت موسیقی شبیه به کمان.
قیجاقار: مرز. سرحد. **قیجالات:** ستم.
قیجالاق: (Qıcalaq) غوزهٔ کاج.
قیجالانماق: رشک بردن.
قیجالی: (Qıcalı) حریص.
قیجام: (Qıcam) تنگ. فشرده.
قیجاماق: دندانه قروچه کردن. دندانها را به هم فشردن (از خشم).
قیجان: (Qıcan) چنگال. چنگک. بصورت «غژنگ» به معنای صدای گریه و زاری وارد فارسی شده است.
قیجانماق: برای تهدید حالت حمله به خود گرفتن. تهدید کردن.
قیجانیش: (Qıcanış) تهدید.
قیج اوْلما: (Qıc olma) انقباض غیر ارادی عضله. گرفتگی و پیچیدگی عضله.
قیجای:(Qıcay) جای گود دندان افتاده.
قیجقا: (Qıcqa) کوچک. خُرد.
قیجقیرتماق: تخمیر گردانیدن.
قیجقیرما: (Qıcqırma) ترشی (خمیر)
قیجقیرماق: تخمیر شدن. ترش شدن.
قیجقیرمیش: (Qıcqırmış) ورآمده (خمیر). تخمیر شده. ترشیده.
قیجقیل: (Qıcqıl) ترشی.
قیجلاشماق: (Qıclaşmaq) کرخ شدن. بی‌حس شدن. خیج شدن. خشک شدن. منقبض شدن عضله. سرّ شدن.
قیجلیق: (Qıclıq) بی‌حسی. کرختی.
قیجما: (Qıcma) حبهٔ انگور. به صورت «غجمه» وارد زبان فارسی شده است.
قیجمـاق: (Qıcmaq) جمع کردن. فشردن. جدا کردن. خرد کردن.
قیجی: (گیا)(Qıcı) زیگوفیله. بوته‌ای که از ریشهٔ آن به عنوان پودر لباس شویی استفاده کنند و با آن لباس را بسایند. کوتاه. خشم. حرص.
قیجیب: (Qıcıb) حبه. دانهٔ انگور جدا شده. به صورت «غژب» و «غزب» وارد زبان فارسی شده است.
قیجیتماق: (Qıcıtmaq) دندان قروچه رفتن. چشم غره رفتن. خاراندن. باران و برف آمیخته و به شدت باریدن.
قیجیر: (Qıcır) طناب. حس انتقام. صدای دندان قروچه. تازه. کوتاه. نفرت. هوس. خواسته. توان. قدرت. به صورت «خجیر» به معنای خوب و زیبا وارد فارسی شده است.
قیجیراق: منگنهٔ نیشکر. انتقامجو. متنفر.
قیجیراماق: بسیار فراوان بودن.
قیجیران: (Qıcıran) خودپسند.
قیجیرتماق: ← قیجیرداتماق.
قیجیرتی: ← قیجیر. صدای ساز زهی.
قیجیرتیم: (Qıcırtım) خشم بی اندازه.
قیجیرتی وورماق: (Qıcırtı vurmaq) آواز دادن کبک خانگی که نشان دهد وارد جرگهٔ کبکهای وحشی شده.
قیجیرچی: دلالت. دلیل. وسیله. رهبر.
قیجیرداتماق: (Qıcırdatmaq) دندان قروچه کردن. دو چیز را به هم ساییدن و صدا درآوردن. ساز زهی زدن.
قیجیرداقلی: خوش صحبت.
قیجیرداماق: قروچ قروچ کردن. جهیدن.

قیجیردایبش: دندان قروچه. تهدید.
قیجیردیم: سرعت بسیار زیاد.
قیجیرقا: میلهٔ وسط سنگ آسیاب.
قیجیرقاج: تاب (وسیلهٔ بازی).
قیجیرقان: مغرور. نوعی تاب (بازی).
قیجیرقانماق: دلتنگ شدن. ناز کردن.
قیجیر قاینامق: از شدت خشم از خود بیخود شدن. از کوره در رفتن.
قیجیر قوجور: پرت و پلا.
قیجیرقی: میلهٔ وسط سنگ آسیاب.
قیجیر قیجیر: (Qıcır qıcır) تازهٔ تازه.
قیجیرلاماق: (Qıcırlamaq) چاق شدن.
قیجیرلانماق: خشمگین شدن.
قیجیرلی: نیرومند. سنگلاخ. سنگدار.
قیجیرلیق: جنگلی با درختان فشرده.
قیجیرماق: جمع شدن. فراهم شدن. ← قیجیرداتماق. به صورت «خجیدن» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
قیجیری بؤکمه: (Qıcırı bükmə) بی معنا.
قیجیریق: فریاد.شیون. درخشان. لغزنده.
قیجیریم: (Qıcırım) فریاد. مسافتی حدود یک کیلومتر که صدای فریاد برسد. فراوان.
قیجیریم بؤکمه: (Qıcırım bükmə) طرز دویدن خرگوش.
قیجیریوچی: (جان)(Qıcırıvçı) خروس.
قیجیش / قیجیشما: (Qıcış) خارش.
قیجیشماق: (Qıcışmaq) خاریدن.
قیجیق: (Qıcıq) تحریک. قلقلک. انگیزش. حریص. نرم خو. به صورت «غژک» به معنای کمانچه وارد فارسی شده است. **قیجیق ائتمک:** نسبت دادن.
قیجیق قاپماق: امتیاز گرفتن.
قیجیقلاما: انگیزش. آزار. تردید.
قیجیقلاماق: تحریک یا متأثر کردن.
قیجیقلاندیرماق: برانگیزاندن.
قیجیقلانماق: تحریک شدن.
قیجیقلاییجی: برانگیزاننده.
قیجیل: (Qıcıl) عدد یا شمارش کودکان در بازی.
قیجیلاماز: (Qıcılamaz) تنبل.
قیجیلاما: تحریک. قلقلک. تیز کُنی.
قیجیلاماق: تحریک کردن. قلقلک دادن. تیز کردن (چاقو).
قیجیلانماق: شتاب کردن.
قیجیل بارماق: انگشت کوچک.
قیجیلدی: (Qıcıldı) صدای به هم خوردن زره‌ها.
قیجیم: (Qıcım) مشت. آنچه در یک مشت بگنجد. چین و تاخوردگی نامنظم یک جسم یا سطح صاف. خشم. بصورت «غَژم» به معنای خشم و بصورت «غُژم» به معنای حبهٔ انگور جدا شده وارد فارسی شده است.
قیجیما: (Qıcıma) تحریک. خارش. بعداً. سپس. غوزهٔ کاج. به صورت «غُژمه» به معنای حبهٔ انگور جدا شده وارد زبان فارسی شده است.
قیجیماق: (Qıcımaq) تحریک کردن. خاراندن. خارش گرفتن. تحریک شدن. دندان قروچه کردن.
قیجیملاماق: (Qıcımlamaq) مچاله کردن. محکم گرفتن. در مشت فشردن. هجوم بردن. شتاب کردن.
قیجیملانماق: مچاله شدن.
قیجیمیق: کوتاه قد. بسیار فشرده. ناتوان. اعتیاد. عادت. دوباره. از نو.
قیجیمیقلی: کسی که بیکار نماند و برای خود کاری دست و پا کند.
قیجین: (Qıcın) خشم. قهر. نفرت.
قیجینا: (Qıcına) خارش. جرب. گال.
قیجینقیرا: (جان) نوعی ماهی ریز.
قیجینلیق: (Qıcınlıq) مشکل. دشواری.
قیجینماق: خارش داشتن. فشرده شدن.
قیجیوا: (Qıcıva) تسمه ای که خیش را به یوغ وصل کند.
قیجییق: (Qıcıyıq) بیماری اگزما.
قیچ: (Qıç) پا. پایه. عقب. به صورت «قچ» و «قش» به معنای عقب کشتی وارد عربی شده است. **قیچ آتدی‌رماق:** پیش افتادن. **قیچ آتماق:** بسیار حشری بودن (حیوان). **قیچ آیاق:** قالب کفش. پای عقب اسب. **قیچا:** شاخه. بوته. محور سادهٔ گوشتی و گلدار گیاه. خوشهٔ گریبانه‌دار. (Spadiz) حبّه. تکّه. قاچ. فال (یک فال باقلوا). دندانهٔ شن کش. شانه. آرزو. **قیچا:** (متفا) ← قایچی. **قیچاچی:** دیبای چینی. بافته. **قیچاچی:** خیاط. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است. **قیچاچی باشی:** سرپرست خیاطان کارگاه شاهی در دورهٔ صفویه. **قیچاق:** آواز با گریه و از ته گلو. یکی از آلات قدیمی موسیقی. سازی که تقریباً شبیه کمانچه است. به صورت «غچک» وارد زبان فارسی شده است. **قیچا قاچان:** مردی که به دخول از دبر علاقمند باشد. **قیچالاماق:** شاخه شاخه بریدن. **قیچالانماق:** شاخه شاخه بریده شدن. **قیچالی:** آرزومند. خواهشمند. **قیچ اؤسته اؤتورماق:** شکست خوردن. **قیچ پایی:** جایگاه اختصاصی یک فرد. **قیچ سوْخماق:** بسیار زیاد علاقمند شدن. **قیچقاچ:** کلبتین. **قیچقاق:** کاسهٔ زانو. **قیچلاری قارنیندا اؤلماق:** قادر به انجام کاری نبودن. **قیچی:** (متفا) ← قایچی. **قیچی:** (گیا)(Qiçi) خردل بری. تره‌ای است که کوبیده و داخل ماست کنند. **قیچیرتی:** دعوت. فراخوان. **قیچیرماق:** دعوت کردن. **قیچی شیشمک:** هوس جنسی کردن. **قیچیق:** طرف. سمت. **قیچی قیریق:** بی ارزش. **قیچیم سیندی:** (پایم شکست) نوعی بازی. **قیچیمین کناری:** بی اهمیت. بی ارزش. **قیچین:** عقب. **قیچینا گیرمک:** بسیار نزدیک بودن. **قیچیندان آیریلماماق:** از کسی جدا نشدن. سایه به سایه رفتن. **قیچیندان قان آلماق:** بر سر خشم آوردن. **قیچینلاماق:** عقب کشیدن. مکث کردن. **قیچینی اؤپمک:** چاپلوسی کردن. **قیچینی دئویرمک:** خوابیدن. **قیچینی قیرماق:** قانع شدن. **قیچینی یاغلاماق:** چاپلوسی کردن. **قیچینی یایماق:** تنبلی کردن. **قیچینی ییرتماق:** بسیار جدی به کاری پرداختن. با صدای بلند فریاد کشیدن.
قیخ: (Qix) ← قیغ. **قیخا:** ← قیها.
قیخمیق: (Qıxmıq) قوم و خویش.
قیدا: (Qıda) خوراک. مایه. غذا. **قیدا بوْروسو:** لولهٔ گوارش. مری. **قیدات:** کشور چین. (گویش خاکاس). **قیدار:** تاج مرغ یا خروس. **قیدال:** تور ماهیگیری. **قیدالاش:** تغذیه. **قیدالاماق:** تغذیه کردن. **قیدالاندیرماق:** تغذیه

گردانیـدن. **قیـدالانماق:** تغذیـه شـدن. **قیدالیلیق:** غذاییت. مقدار کالری مـواد خـوراکی. **قیـدام:** خمیـده. **قیـدامچی:** آلت برنـده شـبیه بـه تبـر بـرای هـرس. **قیدان:** (جان) بزغاله.
قیدچی: (Qeydçi) ثبت کننـده. مـأمور ثبت دفتر.
قیدقیدا: (Qıdqıda) قلقلک.
قیدکئش: (Qeydkeş) دقیق. نکته سـنج. مغموم. مهربان.
قیدلی: (Qeydli) نگران. آنکه فکر همه چیز را بکند.
قیده: (Qidə) گوسفند.
قیده آلماق:(Qeydə almaq)ثبت کردن.
قیدی: (جان)(Qıdı) کبکی که به انسان عادت کرده. تیروئید.
قیدیر: (Qıdır) موی کوتاه. خالدار.
قیدیرقاق: (Qıdırqaq) پُرز. تفاله.
قیدیرقان:(Qıdırqan) محبوب. مطلوب.
قیدیرقیج: (Qıdırqıc) سیاح. گردشگر.
قیدیرما: جستجو. سیّار. دوره گرد.
قیدیرماچی: فروشندهٔ دوره گرد.
قیدیرماق: (Qıdırmaq) جستجو کردن.
قیدیرمیج: کارگر دوره گرد.
قیدیر میدیر:(Qıdır mıdır) پرت و پلا.
قیدیری / قیدیریش: (Qıdırı) جستجو.
قیدیریق: (Qıdırıq) کروی شکل.
قیدیریلما: جستجو. تفحص.
قیدیریلماق: جستجو شدن.
قیدیریم: (Qıdırım) پرتگاه.
قیدیش: (Qıdış) برادر. گرد. مدوّر.
قیدیشقین: (Qıdışqın) متحرک.
قیدیشماق: کنار چیزی را خم کردن.
قیدیغی قیزماق: تحریـک شـدن اشـتهاء در اثر نوشیدن شراب.
قیدیغی گلمک: قلقلکش آمدن.
قیـدیق: (Qıdıq) قلقلـک. تحریـک پوسـت بـدن. النگـوی پلاسـتیکی دختربچه ها. سبد. مولکول. گـردن. بـه صورت «خدوک» بـه معنـای آشـفته و پریشـان، حسـود، آرزو و رشـک وارد زبان فارسی شده است.
قیدیق پیدیق: (Qıdıq pıdıq) غرغر.
قیدیقلاشماق: همدیگر را قلقلک دادن.
قیـدیقلاماق: (Qıdıqlamaq) قلقلـک دادن. تحریک کردن. غلملیج.
قیدیقلانماق: قلقلک شدن.
قیـدیقلاغیج: (Qıdıqlağıc) محـرّک. خنده دار. قلقک دهنده.
قیدیقلاییش: تحریک. قلقلک.
قیدیقلی: (Qıdıqlı) قلقلکی. مشوّش.
قیدیقلیق: (Qıdıqlıq) گردنبند. یوغ.
قیـدی قیـدی: (Qıdı qıdı) شـلخته. سخنی که به هنگام قلقلک دادن کسی بگویند. سـخن پـی در پـی و دل آزار. تراموا.
قیدیل: (Qıdıl) بچهٔ شلوغ و بی ادب.
قیدیلانما: نوعی بـازی جمعـی بـا بـادام. بـازیکن اولـی چنـد بـادام در مشـت می‌گیرد و انگشـت اشـاره را بـر زمـین می‌گذارد. دیگـر بازیکنـان هـر کـدام تعدادی بادام در مشت گیرند. بـازیکن اولـی مشـت خـود را بـاز مـی‌کنـد و دیگران نیز بـاز مـی‌کننـد. اگـر تعـداد بادامهای نفر اول فرد بـود ، او کسـانی را که بادامهایشان فرد است مـی‌بـرد و بادامهایشان را می‌گیرد ولی به کسـانی که بادامهایشان زوج است، مـی‌بـازد و باید به تعداد بادامهایشان، به آنها بـادام بدهد.
قیدیلانماق: (Qıdılanmaq) وقت کشـی کردن.

قیدیمان

قیدیلیق: (Qıdılıq) کوچـک. گهـواره ای که توسط مادربزرگ بـرای نـوزاد ترتیب یافته باشد.
قیدیم: (Qıdım) سـنگی کـه بـه نـوک خیش بخورد. مانع. انگل. دیوار. رشوه.
قیـدیمان: (Qıdıman) گوسـفند، بـز یـا گاوی که پـیش از وقـت مقـرر بزایـد. سوسن (گل). اندک.
قیدیمجیق: (Qıdımcıq) بسیار کم.
قیـدین: (گیـا)(Qıdın) عـدس. غرغـر. سـخن نامشـخص اعتـراض آمیـز. اعتراض زیرلبی.
قیدین پیدین:(Qıdın pıdın) عذروبهانه.
قیدین قیدین: (Qıdın qıdın) کم کم.
قیدینـه قالمـاق / قیـدینی چکمـک: (Qeydinə qalmaq) نگران کسی بودن.
قیـدینی گؤرمـک: (Qeydini görmək) کشتن. نابود کردن.
قیدیی: (Qıdıy) کریدور.
قیر: (Qır) قیـر. بلنـدی سـر کـوه. مـرز. بیابان بی‌آب و علف. سیاه. جرم چوب سیگار. رنگ سفید مایل به خاکستری، رنگـی کـه از مخلـوط کـردن سـفید و سیاه کم رنگ به دست می‌آید. دشـت هموار. سفید. صـحرا. کـج. اسـتخوان. رخت آویز. چـوبی کـه انتهـای شـاخهٔ باریکی به شکل قلاب دارد و برای بالا کشیدن آب از چاه مورد استفاده قـرار می‌گیرد. چوبی که با آن سـطل آب را از چاه بالا می‌کشـند. گـاو آهـن. نـاز. کرشمه. اطوار. مرز کرت جالیز. رأس کوه که از صخره یکپارچه باشـد. بنـد آب. چرخش. صدای چرخش چرخ و امثال آن. به صورت «قر» به معنـای نـاز و عشوه وارد زبان فارسی شـده اسـت. اصطلاح «قر دادن» نیز از همـین ریشـه پدید آمده است.
قیر آت: (Qır at) اسب خاکستری(اسب کوراوغلو).
قیر آتماق: (Qır atmaq) لاف زدن.
قیر آچمـاق: بـرای آغـاز سـخن مقدمـه چیدن. لاف زدن. گزافه گفتن.
قیـرا: (Qıra) خربـزهٔ کـال. کالـک. چنگـک نـانوایی. بلسـک. زمـین قابـل کشت. حبوبات. پشته. انبوهه. ردیـف. به صورت «خره» در معنـای اخیـر وارد زبان فارسی شده است.
قیرا بئل: (Qıra bel) ← دیرمیق.
قیرابا: (Qıraba) خرابه. ویرانه.
قیرابال: (Qırabal) خرابات.
قیراباللی: (Qıraballı) خراباتی.
قیـرات: (Qırat) مرحلـه. درجـه. پلـه. منزل. تپهٔ کوچک. شرط.
قیراتـا: (Qırata) حاشـیه. کنـاره. پیمانـهٔ ۱۲ کیلویی غلّه. کارت پستال.

قیراتاق: مادّه. بند. پاراگراف.
قیراتقان: کشنده. مهلک. خرابکار.
قیراتلـــی: راحـــت. آرام. ســـاکن. خشمگین. شوخی. مشروط.
قیراتما: (Qıratma) هجو. بدگویی.
قیراتماق: (Qıratmaq) تیز کردن.
قیـــراج: (Qırac) بیابـان. کـویر. کنـار. طـرف. بیگانـه. خـراج. زمـین سـفید و کویری. ستم. غنیمت.
قیراجا: (Qıraca) ضعیف. ناتوان.
قیراجـاق: (Qıracaq) سُـم تراش.آلـت برنده برای هموار یا پـاک کـردن سـم اسب. قتاله. کشنده.
قیراجیق: نتراشیده. سفیه. نادان.
قیـــراچ: (Qıraç) زمـین بـی بهـره و نامناسب برای آبیاری.
قیراچی: (Qıraçı) شخم زن. کلک باز.
قیرادا: (Qırada) براده. قراضه.
قیرادیللی: (Qıradilli) ریاکار. دو رو.
قیراز: پاییز. تصمیم. قاطع. کُشنده.
قیرارتی: سفیدی در موهای سر.
قیرارماق: (Qırarmaq) سفید شدن (مو).
قیراز: عشوه گر. کتیرا. صمغ درخت.
قیراس: (Qıras) ناز. غمزه.
قیراسا: قراضه. دور ریز. ته مانده.
قیراسان: (Qırasan) طناز. عشوه گر.
قیراسفهسالار: (متفا) مرزبان.
قیراسی: (جان) نوعی ماهی کوچک.
قیراسینقان: (Qırasınqan) گوشه گیر.
قیـــراش: (Qıraş) خـراش. بـه صـورت «خـریش» بـه همـین معنـا وارد فارسـی شده است. جادهٔ کمی شیبدار.
قیراشا: (Qıraşa) خراشه. آتشگیره.
قیراشلاماق: (Qıraşlamaq) خراشیدن.
قیراشما: (Qıraşma) خستگی شدید.
قیراشماق: (Qıraşmaq) خراشیدن. شاخ زدن. جنگیدن.
قیراغان: (Qırağan) سینه کش کوه.
قیراغو: (Qırağu) برف ریزه.
قیراغی: پرز موجود در لبهٔ چاقو.
قیراغیلی: (Qırağılı) قاطع. برّنده.
قیراغین جیرماق: جر زدن.
قیراق: (Qıraq) کنار. لبه. کناره. حاشیه. به صورت «کـراه» بـه همـین معنـا وارد زبان فارسی شده است.

قیراقای: سست سخن. کلک باز.
قیراق بوجاق: کنار گوشه.
قیراقچی: حرامی. دزد. حاشیه دوز.
قیراقدان: از دور. از حاشیه.
قیراقلاماق: کناره جستن. اطراف چیزی را بریـدن و درسـت کـردن. از کنـار چیزی راه پیمودن. دوباره پختن کناره های نان روی ساج.
قیراقلی: (Qıraqlı) حاشیه‌دار (پارچـه). بلند. مرتفع. کلاه خرگوشی.
قیراقلیـــق: (Qıraqlıq) حاشـیه. کنـاره. پولهایی که به تاج سر نصب کنند.
قیراقماق: کناره جستن. دزدیدن.
قیراقیرا: (جان)(Qıra qıra) ← اوتلگه.
قیرال: (Qıral) دولت. مـردم. سـوگند. وطـن. انبـار ارزاق. درخـت آکاسـیا. آویزهٔ انگور.
قیرالار: (Qıralar) آفاق.
قیرالاما: (Qıralama) کشاورزی.
قیرالامـــاق: جـایی را سرتاسـر جـالیز کردن. به کار کشت و زرع پرداختن.
قیرال اوْتو: (گیا)(Qıral otu) امپراتوریا. بقله الرئیس.
قیرالای: (جان)(Qıralay) گوزن.
قیرالتی:(Qıraltı)سفیدی در موهای سر.
قیرالماق: تلف شدن حیوانات از سرما.
قیرالی: (Qıralı) درخشان.
قیرالیق: (Qıralıq) جالیز. بستان. باغتره.
قیرام: (Qıram) ساتور. پرده. آبی که از سردی یا گرمی نتوان نوشید.
قیرامـــاق: (Qıramaq) قسـمت کـردن. تکه تکه کردن. به صورت «خرامیـدن» وارد فارسی شده است.
قیرامان: (Qıraman) بی رحـم. برّنـده. تکه تکـه. بـه صـورت «خرامـان» وارد زبان فارسی شده است.
قیرامیس: (Qıramıs) ۲۵۰ گرم.
قیرامیق: (گیا)((Qıramıq ← قاراموق.
قیـــران: (Qıran) واحـد پـول در زمـان فتحعلیشـاه قاجـار تـا دوران پهلـوی. معادل ۲۰ شاهی یـا ۱۰۰ دینـار. آفـت. کشـنده. شـکننده. خـرد کننـده. پـاره کننده. ماهر. میـوهٔ نگهداشـته شـده بـر طـاق. عقـد مروارید کـه زنـان بـر رو گذارنـد. جـوان. نابـالغ. پسـربچه. دختربچه. نوجوان. دامنهٔ کـوه. کنـاره. بـداخلاق. بصـورت «قـران» بـه معنـای واحد پول وبصورت «کران» به معنـای کناره وارد فارسی شده. (ناپ).
قیران آی: (Qıran ay) ماه نو. (ناد).
قیرانـــا: (Qırana) کنـار. بـه صـورت «کرانه» وارد زبان فارسی شده است.
قیرانات: (Qırana) خرد و ریز. ریز.
قیـــران دگمـــز: (Qıran dəyməz) بـی ارزشتر از یک هزاری.
قیرانبیق: (Qıranbıq) نوعی تب خفیف.
قیرانـت: (Qırant) شـیر (آب). ردیـف. به صورت «خرند» در معنای اخیر وارد زبان فارسی شده است.
قیرانتا: سیاه وش. قیروش. سالخورده.
قیرانج: (Qıranc) آشفته. جن زده.
قیران جیران: تار و مار. پراکنده.
قیرانجیق: کناره. حاشیه. محیط.
قیرانچا: (Qırança) شال. روسری.
قیران چالماق: آفت زدن.
قیران دیبی: پایین ترین قسمت تپه.
قیرانق: (Qıranq) ستمکار. ظالم.
قیرانقـا: (Qıranqa) میـدان جنـگ. بـه صورت «گرنـگ» بـه همـین معنـا وارد زبان فارسی شده است.
قیرانقیچ: (Qıranqıç) شکنجه. آزار.
قیران قیرانا: کشت و کشتار.
قیرانلاماق: مرزبندی کردن.
قیرانلانمـاق: (Qıranlanmaq) مرزبنـدی شدن. انزوا گرفتن. منزوی شدن.
قیرانلیق: مهارت. استعداد. ابـری بـودن هوا. فراوانی. زیادی. زشتی. بدی.
قیرانماق: (Qıranmaq) ناز کردن.
قیراو: (Qırav) ← قیـروْو. کسـی کـه چشمانش خوب بیند. میـوپ. نزدیـک بین. کلاغ آبی رنگ. حاشیه. کناره.
قیـــراوات: (Qıravat) خرابـات. ویرانـه. کراوات. سرقت. **قیراواتلاماق:** کراوات بسـتن. دزدیـدن. چاپیـدن. سرکیسـه کـردن. **قیراواتلـــی:** کراواتـی. مـأمور. تنومنـد. بـزرگ. **قیـــراوات یاپمـــاق:** کراوات بستن. دزدیدن.
قیراوارت: (Qıravart) درخت انگور.
قیراواش: (Qıravaş) بچه. کودک.
قیراوانا: شلوار که از قماش عبا بدوزند.

قیر اؤردگی: (جان) سرسبز.
قیراوقا: (Qıravqa) کرانه. حاشیه. زمین بی بهره و نامناسب برای آبیاری.
قیراولی / قیراووز: (Qıravlı) خالدار.
قیراوی: (Qıravı)محصول بزرگ نشده.
قیرای: (Qıray) نیرومند. سزاوار. شایسته. هماهنگ. راهزن. جوان. کروشه. به صورت «گرای» در پایان اسم بزرگان لزگی و داغستان در منابع فارسی آمده است.
قیرایا: (Qıraya) سنگ ترازو.
قیراییت: (Qırayıt) ساحل. کرانه. پلاژ.
قیربا: آبخوری. مشربه. مَشک. چسب.
قیربات: (Qırbat) کَشتی. نیازمند.
قیرباج: تازیانه. ← قیرمانج. به صورت Kravaş وارد فرانسوی، به صورت Korbaç وارد روسی و به صورت Karbaço وارد اسپانیولی و به صورت Kurbash وارد انگلیسی و به صورتهای «قرباج» و «کرباج» وارد عربی شده.
قیرباج قوردو: (جان)(Qırbac qurdu) نوعی انگل به درازی ۵ سانتیمتر در رودهٔ بزرگ. (Tsrichyuris trichiura)
قیرباجلاماق: ریزه ریزه باریدن نخستین برف. شلاق یا تازیانه را در دست بهم زدن و احشام را راندن.
قیر باسان: (Qır basan) ← قیرچی.
قیر باش: کچل. بی‌مو. آنکه موهای سرش سفید یا جو گندمی شده باشد.
قیرباق: (Qırbaq) آویزهٔ اطراف کلاه.
قیرباقیر:(Qırbaqır) لبریز. لبالب. برابر.
قیربال: غربال. آواره. بی تربیت. نتراشیده. به صورت «کربال» به معنی کمان پنبه زنی وارد عربی شده است.
قیربالجین: (Qırbalcın) چوخا. رداء.
قیربان: (Qırban) آواره. بی تربیت. نتراشیده. مرتاض.
قیربانق: (Qırbanaq) بچه. کودک.
قیر بوْرا: (Qır bora) بیش از حد شور.
قیر بوْغا: (جان)(Qır boğa) قورباغه.
قیر بوْیا: (Qır boya) خاکستری.
قیربی: (Qırbı) غریب. ناآشنا.
قیربیداق: (گیا) نوعی گیاه خوردنی.
قیربیز: (Qırbız) راهزن. رنگ مایل به سرخ (حیوان).
قیرپ: (Qırp) خوشه. سنبل. داسه.
قیرپا: (Qırpa) خوشه. سنبل. ستم. زیان. تکهٔ پارچهٔ زبر. (ناد).
قیرپاچ: ← قیرمانج. حالتی در ماشین که پیستون در داخل سیلندر حرکت نمی‌کند و ماشین متوقف می‌شود.
قیرپاچ ائتمک: گرفتار شدن. متوقف شدن. در وضعیت سختی افتادن.
قیرپاداق:(Qırpadaq) تند. سریع.
قیرپارماق: بریدن. جدا کردن.
قیرپاش: (Qırpaş) فرمان حرکت. علامت حرکت.
قیرپاق: (Qırpaq) برف نخستین. برف ظریف. درشت. لایهٔ نازک روی آب.
قیرپاقلاماق: (Qırpaqlamaq) باریدن برف به صورت ظریف و آرام.
قیرپالاماق: زدن. کوبیدن. ستم کردن.
قیرپان: (Qırpan) گریبان. یقه.
قیرپایان: (Qırpayan) بی رحم. ستمگر.
قیرپدیر: (Qırpdır) قیچی پشم زنی.
قیرپدیرماق: بریدانیدن. چیدانیدن.
قیرپما: (Qırpma) مژه به هم زنی. چشمک زنی. تلمیح. نگاه کردن و اشاره کردن به چیزی. اشاره به داستان یا آیه یا مثلی معروف در شعر. زیر زبان گاو.
قیرپماق: (Qırpmaq) مژه به هم زدن. پلکها را تند تند بستن و باز کردن. چشمک زدن. کندن. چیدن.
قیرپی: (گیا)(Qırpı) ← قیرپین. ساییده شده. جزء.
قیرپیتلاماق: قیچی کردن.
قیرپیتماق: (Qırpıtmaq) آویزان کردن. جنباندن. تکان دادن. گاز زدانیدن.
قیرپیچ: (Qırpıc) خودتراش.
قیرپیچ: (Qırpıç) تازیانه.
قیرپیچاق: کاردبازی. زد و خورد.
قیرپیش: گاز زنی. به دندان گیری.
قیرپیشدیرماق: چشمها را سریع باز و بسته کردن. مژه‌ها را تند تند بهم زدن.
قیرپیشیق: بهم برآمده. میکا (شیمی).
قیرپیق: (Qırpıq) خلمه و پوستی که بر دور کلاه دوزند. آنچه بر دور گریبان دوزند، «یاقا» یا «یاخا» می گویند. چیده شده. بریده شده. تراشه.
قیرپیق تیکان: (جان) خارپشت.
قیرپیلماق: (Qırpılmaq) کنده شدن. قطع شدن. چیده شدن. تندو تند باز و بسته شدن (چشم). به هم خوردن سریع پلک. خراشیده شدن.
قیرپیلیش: (Qırpılış) انفکاک. خراش.
قیرپیم: (Qırpım) لحظه. ثانیه. سنبل.
قیرپیمجا: آنی. به اندازهٔ لحظه‌ای.
قیرپیمدیق: (Qırpımdıq) ثالثه.
قیرپیم سیز باخیش: (Qırpımsız baxış) نگاه خیره و بی پلک.
قیرپیمیق: (Qırpımıq) میکروثانیه.
قیرپین: (گیا)(Qırpın) خاری گِرد که به هنگام راه رفتن در علفزار به لباس آدم می‌چسبد. آدم خسیس.
قیرپینان: (Qırpınan) سوسو زننده.
قیرپینتی: خرده ریز. تکّه پاره. دم قیچی. آدم بی خاصیت و بدردنخور.
قیرپینماق: (Qırpınmaq) چشمک زدن. پلک به هم زدن. سوسو زدن. جنبیدن. تکان خوردن.
قیرت: (Qırt) کینه. نفرت. کوتاه. بریده. تکه. پارچه. قسمتی از چیزی. مرغ کرچ. صدای قدقد مرغ. ← کورت. به صورت «خُرد» وارد زبان فارسی شده است.
قیرتا: (Qırta) کوتاه. بریده. ریز. خُرده. به صورت «کُرته» به معنای پیراهن و نیمتنه وارد زبان فارسی شده است.
قیرتاب: (Qırtab) نوک کوه.
قیرتاج: (جان)(Qırtac) حلزون.
قیرتا دؤشمک: کرچ شدن.
قیر تارلا: مزرعهٔ واقع در زمین متمایل.
قیرتاش: (Qırtaş) خمیده. کج.
قیرتاغا: (Qırtağa) ← پیلینکه.
قیرتاق: (Qırtaq) بریده. ریز شده.
قیرتال: (جان)(Qırtal) عقاب. تکه تکه شده. قطعه قطعه.
قیرتالاق: (Qırtalaq) احمق. نادان.
قیرتا منی: سنجاق زیرگلو.
قیرتا یاتماق: کرچ شدن.
قیرتچالا: (Qırtçala) بدردنخور.
قیرتچی: (Qırtçı) خامخوار. خسیس.
قیرتچین: (Qırtçın)محکم.سفت. بسیار.
قیرتداق / قیرتدام: (Qırtdaq) تکه.

پارچه. بریده.
قیرتدی: پرز. تکه. پارچه. برآمدگی.
قیرتدیرماق: مضایقه کردن.
قیرتقا: لباس کوتاه. توبره. کیسه.
قیرتقالاماق: انتقاد کردن.
قیرت قیرت: قدقد مرغ کرچ. هر چیزی که سطحی برجسته دارد (پارچه).
قیرت قینیق:(Qırt qınıq) استخوان لگن.
قیرتلاتماق: تعریف کردن.
قیرتلاق: حلقوم. حلق. گلو. خرخره. قصبه الریه. خیرتدک نیز می‌گویند.
قیرتلاما: دیشلمه. نوعی از نوشیدن چایی که قند را تکه تکه خورند.
قیرتلاماق: (Qırtlamaq) قدقد کردن مرغ کرچ. مثل موش جویدن. تکه تکه خوردن. قناعت کردن. دزدیدن.
قیرتلان: (Qırtlan) زمین بی بهره و نامناسب برای آبیاری.
قیرتلیق: کرچی. حالت کرچ بودن.
قیرتما: (Qırtma) نیشگون. قطع.
قیرتماق: (Qırtmaq) کندن. جدا کردن یک قطعه. قطع کردن. بریدن. نیشگون گرفتن. رشد نکردن.
قیرتمان: (Qırtman) مو ریخته.
قیرتمیق: (Qırtmıq) خرد و ریز هیزم. رویهٔ زخم. مستعمل.
قیرتناق: (Qırtnaq) مردانه.
قیرتوْ: (Qırto) دوغ.
قیرت وورماق: تصاحب کردن.
قیرتی: (Qırtı) تکه. خرده ریز. کم. اندک. دم قیچی. حساس. طنّاز. دُم گوسفند. قاب. ظرف. تکهٔ نمد. لاغر. به صورت «قرتی» وارد زبان فارسی شده است. تعبیر «قرتی بازی» هم از این ریشه پدید آمده است.
قیرتی پیل: خرده ریز. ژولیده مو.
قیرتیج: (گیا)(Qırtıc) گیاه مرتعی یا علوفه‌ای (Poa) ← دیشه.
قیرتیس: روغن دنبه. پیه. نفرت. کینه.
قیرتیش: (Qırtış) رنگ رخسار. ریشه. سبزهٔ تازه دمیده که هنوز ریشه باشد. تراشی که برای دباغت بر پوست زنند. بی خاصیت. سطح. نیشگون. سانسور. دزد. علف بهاره. لایهٔ فوقانی زمین.
قیرتیشلاماق: (Qırtışlamaq) رویهٔ نازک چیزی را گرفتن. نیشگون گرفتن.
قیرتیشـــلانماق: (Qırtışlanmaq) زیبا شدن. نیشگون گرفته شدن.
قیرتیشلی: (Qırtışlı) خوش بر و رو.
قیرتیشماق: همدیگر را نیشگون گرفتن.
قیرتیشمیق: مچاله. چروکیده (صورت).
قیرتیشیق: منعطف. انعطاف پذیر. انبوه.
قیرتیشیقلی: (Qırtışıqlı) متغیر (هوا).
قیرتیـــق: (Qırtıq) نیشگون. قسمت. بریده. کوسه ریش. خوش ترکیب. شیک. به صورت «قرطق» به معنای نوعی قبای کوتاه وارد عربی شده.
قیرتیقلی: (Qırtıqlı) دندانه دار.
قیرتیـــل: (Qırtıl) آرد درشتی که در آسیاب عمومی به عمل آمده باشد. پرحرف. لافزن. عصبی. بی رحم. خوراک ذرت. مالیات.
قیرتیلچی: (Qırtılçı) مأمور مالیات.
قیرتیلداق: (Qırtıldaq) گلو. حلقوم.
قیرتیلداماق: قدقد کردن مرغ.
قیرتیل ساپی: (Qırtıl sapı) کاه.
قیرتیلماق: کنده شدن. نیشگون گرفته شدن. پاره شدن. کم شدن.
قیرتیم: خسیس. کوتاه قد. مچاله شده.
قیرتینا وورماق: بیکار و علاف گشتن.
قیرتینماق: (Qırtınmaq) بریده شدن.
قیرتییماق: (Qırtıymaq) قهر کردن.
قیرجا: (Qırca) ضرر. زیان. کمی سیاه. سیه فام. پوستهٔ بیرونی قندق و ..
قیرجاشـماق: (Qırcaşmaq) باهم بازی کردن. شیطنت کردن با یکدیگر.
قیرجاق: (Qırcaq) ظلم. ستم.
قیرجاقچی: (Qırcaqçı) ستمگر. ظالم.
قیرجالا: طناب کشتیبان. خرچنگ.
قیرجاماق: خرج کردن. درآوردن.
قیرجا میرجا: (Qırca mırca) رنگارنگ.
قیرجان: (Qırcan) نازپرورده. بچه ننه. عشوه گر. اندک. خرچنگ.
قیرجانا: شمعدانی کوچک دستی.
قیرجاناق: (Qırcanaq) آتشپاره. شراره.
قیرجانق: [مغ] لای پاها.
قیرجانقـا: (Qırcanqa) فاحشه. جلف. طناز. به صورت غرغنجه وارد زبان فارسی شده است.
قیرجانما: (Qırcanma) ناز و ادا.
قیرجانماق: ناز کردن. لوس شدن. خود را لوس کردن.
قیرجاوا: (Qircava) بیش از حد شور.
قیرجنه: (Qircənə) قطره.
قیر جیر: (Qır cır) جد و جهد. تلاش و کوشش.
قیرجیش: (Qırcış) مزاحمت. انگولک.
قیرجیشـــماق: (Qırcışmaq) ازدحام کردن. با ازدحام حمله کردن.
قیرجیـق: (Qırcıq) دخترک. زاز(نام گیاهی از خانوادهٔ چمن با ساقه‌های سفید، بلند و باریک). موهای سفید و جو گندمی. بریدهٔ چیزی. ریزه. قاچ. حق. سهم. ضرر. زیان.
قیرجیل: (Qırcıl) سنگریزه.
قیرجیلی: (Qırcılı) رنگ خاکستری.
قیرجیما: (Qırcıma) انبوهی. ازدحام.
قیرجیماق: جمع کردن. باریدن آرام به نوعی که کمی زمین را سفید کند.
قیرجیمان: (Qırcıman) سفید موی.
قیـرجین: (Qırcın) تراشه. خرده ریز. بدرفتار. نامناسب. مرگ احشام. بیش از حد شور. نان.
قیرجینا: شمعدانی کوچک دستی.
قیـرچ: (Qırç) باقیماندهٔ علف پس از خوردن احشام. به صورت «کِرچ» به معنای یک تکه بریده از خربزه یا هندوانه وارد زبان فارسی شده است.
قیرچا: (Qırça) عوام.
قیر چاپ: قتل عام. کشتار و چپاول.
قیرچات: (Qırçat) زخم. بریدگی.
قیرچاتماق: زخمی کردن. بریدن. هدف را سوراخ کردن و گذشتن.
قیرچاق: (Qırçaq) ظرف آبخوری یا لیوان با دهان تنگ و ته گشاد.
قیرچال: سفیدموی. زال. سالخورده.
قیرچالاتماق: سخن به کنایه گفتن.
قیرچالما: (Qırçalma) سرکشی.
قیرچالمـاق: (Qırçalmaq) به هدف خوردن. اصابت کردن و بریدن. رم کردن. بریدن و رفتن.
قیرچام: سنگلاخ. باران همراه باد.
قیرچاماق: (Qırçamaq) به کنار هدف خوردن. به کنار چیزی برخورد کردن. کندن. باریدن آرام برف یا باران.

قیرچان: (Qırçan) کچلی. نوک خار. ماه نیسان. تب.
قیرچانا: (Qırçana) زخم زانو. شمعدان.
قیرچانقی: (Qırçanqı)سرکش. چموش.
قیرچاو: سفیدموی.زال.بیماری. زحمت.
قیرچ قیرچ: قروچ قروچ (مانند دندان).
قیرچ وورماق: (Qırç vurmaq) آواز دادن کبک خانگی به کبکهای وحشی که به مبارزه فراخوانده و معنی آن این باشد که «چرا نمی آیی؟».
قیرچی: آسفالت کار. قیرمال. چوب مدرّج برای اندازه گیری شیر. ظریف. دانهٔ درشت و گِرد برف. پر حرف. دل آزار. **قیرچیت:** حجامت. سانسور.
قیر چیچگی: (گیا) گل دشت. (ناد).
قیرچیر: (Qırçır) حجامت.
قیرچیقای: (جان)(Qırçıqay) عقاب.
قیرچیقلی: (Qırçıqlı) درستکار.
قیرچیل: (Qırçıl) چاله. طناز. به رنگ قیر. خسیس. تگرگ ریز. خرگوش. دو رگه. ابری و متغیر(هوا). سالخورده.
قیرچیلداماق: صدای قرچ قرچ دادن.
قیرچیل قافالی: (Qırçıl qafalı) زردفام.
قیر چیللله مه: (Qır çilləmə) نیرومند.
قیرچیلما:(Qırçılma)فروپاشی. انحطاط.
قیرچیلماق: کنده شدن و افتادن.
قیرچیم: (Qırçım) برف آبدار.
قیرچیماق: (Qırçımaq) کندن. بریدن. تکه کردن. گریختن.
قیرچین: (Qırçın) چین. نوجوان. نونهال. تزئین دور ظروف به شکل موج. برگهایی که در بن گیاه می‌روید. دامن چین دار. بداخلاق. انگل. نفرت انگیز. چندش آور. نان. باقیماندهٔ علف پس از خوردن احشام.
قیرچینا: (Qırçına) شمعدان.
قیرچینداش: (Qırçındaş) سنگریزه.
قیرچینلاماق: چروک شدن. موج دار شدن. موّاج شدن. چین برداشتن.
قیرچینلانماق: چین و شکن برداشتن.
قیرچینماق: آزردن. ناراحت شدن.
قیرچیی: (Qırçıy) نازک. ظریف.
قیرخ: (Qırx) چهل. چله. عدد کثرت.
قیرخ آچار جام: (Qırx açar cam) جام فالگیری که تصاویری در آن حکاکی شده و چهل بار غسل دادن با آب آن جام، مشکل گشاست.
قیرخ آغاج: (گیا) نوعی خربزه.
قیرخ آناسی: زنی که در ۴۰ روزگی نوزاد، اورا بشوید و لباس تازه بپوشاند.
قیرخ آنبار: (Qırx anbar) (چهل انبار). مرد بسیار دانا. ظرف یا جایی که چیزهای گوناگون در آن باشد. توتونی که با خاکستر قاطی شده باشد.
قیرخ آیاق: ← مین آیاق. ترن. قطار.
قیرخاق: [مغ] (Qırxaq) مرز. سرحد.
قیرخ امجکلی: (Qırx əmcəkli) ریاکار.
قیرخان: (Qırxan) مرزدار.
قیرخ ایل بیرگون: (Qırx il bir gün) (چهل سال و یک روز) نهایت.

قیرخ بوغوم

قیرخ ایلده بیر: بسیار نادر. کمیاب.
قیرخ ایلین خسته سی: بیمار طولانی.
قیرخ بئشلیک: نوعی اسلحهٔ کمری.
قیرخ باسماسی: نوعی تب که در کودکان زیر چهل روزه رخ می‌دهد.
قیرخ باغلاتماق: چهلم گرفتن.
قیرخ باغیر: (Qırx bağır) هزارلا (معدهٔ سوم نشخوارکننده).
قیرخ بوداق: (Qırx budaq) چلچراغ.
قیرخ بوْغوم: (گیا)(Qırx boğum) ذنب الفرس. علف هفت بند(Polygonum). یول اوْتو و قیرخ کیلید نیز گویند.
قیرخ بیر: (Qırx bir) (عدد ۴۱) زیاد.
قیرخ بیر چین تان: ← چین تان.
قیرخ تپیک وورماق: برتر بودن.
قیرخ توتماق: ← قیرخ ساخلاماق.
قیرخ تؤکمک: (Qırx tökmək) چله ریختن. مراسمی که پس از چهل روزگی نوزاد باشد و نوزاد و مادرش را شسته و شخصی آب به روی آنها پاشیده و برای سلامتی آنان دعا کند.
قیرخ چللک: سطل و طناب آبکشی.
قیرخ حاممی: مراسم شستشوی نوزاد پس از گذشتن چهل روز از تولد.
قیرخ داراقدا بئز توْخوماق: کارهای زیادی را ادامه دادن.
قیرخ دامار: سخت جان. مقاوم.
قیرخ دره دن سو گتیرمک: زبان ریختن.
قیرخ دوْن: (گیا)(Qırxdon) نوعی گیاه خوردنی که ساقه‌اش مانند پیاز لایه لایه است و گلهای سرخ دارد.
قیرخدیرماق: تراشاندن (مو).
قیرخدیریلماق: تراشانیده شدن.
قیرخ دیللی: (Qırx dilli) ریاکار.
قیرخ ساخلاماق: چهلم گرفتن. تا چهلم مُرده عزادار بودن و اصلاح نکردن.
قیرخ سویو: (Qırx suyu) آبی که با آن نوزاد را در چهل روزگی بشویند.
قیرخ قاچیرما: (Qırx qaçırma) مراسم یا جشن پایان چهل روزگی زائو.
قیرخ قانـاد: (گیا)(Qırx qanad) نوعی گیاه مرهمی. «قیرخ سینیر» نیز گویند.
قیرخ قولاق: (گیا) سرخس.
قیرخ قیران: (Qırx qıran) هر کس.
قیرخ قیز: (چهل دختر) تاج خروس.
قیرخ قیبناق: (Qırx qıynaq) ندید بدید.
قیرخ کنچیت: رودخانهٔ پر پیچ و خم.
قیرخ کلر: (جان)(Qırx kələr) بوقلمون.
قیرخ کؤتـؤک: (Qırx kötük) سرمایی که پس از پایان زمستان ادامه پیدا کند.
قیرخ کیلید: (گیا) ← قیرخ بوغوم.
قیرخ گؤز: چشم نظری که از پارچه با ۴۰سوراخ ساخته وازکلاه بچه آویزند.
قیرخلار: (Qırxlar) چهل تن. اولیاء الله.
قیرخلارا قاریشماق: (Qırxlara qarışmaq) (به اولیاء پیوستن) مُردن.
قیرخلاما: نوعی شعر ترکی که برای نوزاد چهل روزه خوانده می‌شود.
قیرخلاماق: (Qırxlamaq) به چهلم مرده‌ای رسیدن. چیزی را ۴۰ بار دیدن و یا انجام دادن. نوزاد چهل روزه. شویاندن. شستن و تمیز کردن.
قیرخلی: (Qırxlı) نوزادی که چهل روزش تمام نشده است. زنی که هنوز چهل روز از زایمان او سپری نشده. کسی که از تاریخ فوت اقربای

نزدیکش، چهل روز گذشته. آبستن. مردی که تحت محافظت ارواح چهل نسل از نیاکان است.
قیرخلیج: (Qırxlıc) قیچی.
قیرخلیق: (Qırxlıq) قیچی چیدن پشم گوسفند. چهل. چهل تومانی. چهل ریالی. چهل واحد. اربعینی.
قیرخما: تراش. اصلاح. چین. داس.
قیرخ ماراق: (Qırx maraq) تراش
قیرخماق: (Qırxmaq) تراشیدن (مو). اصلاح کردن (موی سر و صورت). پشم چیدن. مو چیدن. ستردن.
قیرخ نردووان: (Qırx nərduvan)(چهل نردبان) ناهموار.
قیرخی: (Qırxı) آلت پشم ریسی.
قیرخ یاپراق: (گیا) نوعی گیاه علفی با گلهای ریز و برگهای فراوان.
قیرخ یاسین سویو:(Qırx yasin suyu) آبی که در اردوباد در ظرفی به مسجد آورده و ۴۰ بار سوره یاسین را خوانده و در آن فوت کنند و سپس آن را بعلامت تبرک بر درختان، صندوق نان و آب شرب حیوانات بپاشند.
قیرخ یاشار: (گیا) نوعی چمن ۴۰ روزه.
قیرخیجی: (Qırxıcı) پشم چین.
قیرخی چیخماق: (Qırxı çıxmaq) ۴۰ روز از فوت یا تولد کسی گذشتن.
قیرخی دؤشمک: سپری شدن ۴۰ روز از تولد نوزاد برای مادرش.
قیرخی ساچ: زلف جنین در شکم مادر.
قیرخیش: (Qırxış) حذف. امحاء.
قیرخیشما: (Qırxışma) هم چینی.
قیرخیشماق: باهم پشم چیدن.
قیرخیق: (Qırxıq) تراشیده. سترده. اصلاح کرده (مو). چهارپایی که پشمش را چیده‌اند.
قیرخیلماق: (Qırxılmaq) تراشیده شدن (مو). اصلاح شدن (موی سر و صورت). چیده شدن (مو و پشم).
قیرخیلیق: (Qırxılıq) ابزار چیدن یا تراشیدن. قیچی.
قیرخیم: (Qırxım) پشم چینی. مو زنی. فصل پشم زنی. پشم چیده شده. مقدار پشمی که در یک نوبت چیده شود.
قیرخیما دؤشمک: (Qırxıma düşmək) بیمار شدن گوسفند به خاطر قیچی شدن پشمش.
قیرخیم ساچ: (Qırxım saç) موی انبوه.
قیرخیمینجی: (Qırxımıncı) چهلمین.
قیرخین: (Qırxın) ← قیرخیم. قیچی.
قیرخینتی: (Qırxıntı) پشم دم قیچی. ضایعات پشم چینی.
قیرخینجی: (Qırxıncı) چهلمی.
قیرخینجی اوْتاق: (Qırxıncı otaq) اتاق طلسم شده و ممنوع.
قیرخینچی: پشم چین. خسیس.
قیرخیندان سونرا ساز چالماق / قیرخیندا یورغالاماق: چلچلی کردن. سرپیری معرکه گیری.
قیرخینی قیلماق / قیرخینی وئرمک: (Qırxını vermək) دادن ولیمه و یا غذا به مناسبت چهلم مرده.
قیرد: (Qırd) کاملاً. تمام.
قیردا: (Qırda) کوچک. بریده. ریز. به صورت «خرده» وارد زبانهای عربی و فارسی شده است.
قیر دابان: زشت. بی محصول.
قیرداپ: طناب نازک. طناب.

قیر دوغان

قیرداچی: خرده فروش. به صورت «خرداجی» وارد زبان عربی شده است.
قیرداق: (Qırdaq) جهیزیهٔ عروس. سرتاج زنان. گاومیش اخته شده.
قیردال: (Qırdal) زمان مناسب.
قیردالا: (Qırdala) صندوق.
قیردالیق: جنگلی با درختان انبوه.
قیردامماق: (Qırdamaq) پاره کردن. بریدن. تخطی کردن.
قیردان: (Qırdan) دستمال. گاومیش اخته شده. بزرگ.
قیردانماق: (Qırdanmaq) افتادن. قلنبه شدن. تخطی شدن.
قیرداوات: خرد و ریز. خرده فروشی.
قیرد قیردا: (Qırdqırda) زانو به زانو.
قیر دوز: (Qır duz) کاملاً شور.
قیر دوْغان: (جان)(Qır doğan) شاهین خاکستری. (Falco rusticolus) .
قیردیر: (Qırdır) بدون ابرو(مرد).
قیردیرا: (Qırdıra) زمین بی آب و علف. ابریشم زرد.
قیردیراق: (Qırdıraq) ترکیب. ریخت.
قیردیرقیچ: ابزار بریدن کنارهٔ کتاب.
قیردیرما: تقطیع. کوتاه. سریع.
قیردیرماق: (Qırdırmaq) بریدانیدن. به قتل رسانیدن. کشتار کردن. تمیز کردن. تنزیل کردن چک.
قیردیرناق: (Qırdırnaq) خسیس.
قیردیری: (Qırdırı) کشتار. قتل عام. برش. قطع.
قیردیریق: (Qırdırıq) مقطوع. مقتول.
قیردیریلماق: بوسیلهٔ دیگری بریده شدن. قطع شدن. کشتار شدن.
قیردیریم: کشتار. قتل عام. برش. قطع.
قیردیق: (Qırdıq) نخود سرخ شدهٔ نمک زده. علف سبز.
قیردی قاچ / قیردی قاچدی: گانگستر. خلافکار. غیرقابل اعتماد. ناامیدی.
قیردی قیس: قناعت. خسیس.
قیردیما: سریع. تند. شخم سوم.
قیردین: (Qırdın) برنج نیم دانه.
قیررا وئرمک: لافزنی کردن.
قیرراج: (Qırrac) تیز کننده.
قیرروو: (جان)(Qırruv) دُرنا.
قیرزا: پرچم. درخت بزرگ نشده.
قیرزالا: (Qırzala) برگ زرد درخت.
قیرزالاماق: زرد شدن برگ درخت.
قیرژا: (Qırja) خالدار. جوگندمی.
قیرس: (Qırs) گرد. قلنبه. به صورت «قرص» وارد زبان فارسی شده است.
قیرسا: (جان)(Qırsa) سگ ماده (گویش اورال آلتای). روباه. قلنبه. به صورت «قرصه» وارد فارسی شده.
قیرساق: قسمتی از چیزی. برش. قاچ.
قیر ساققیز: زفت. چسبناک. پررو.

قیرسال: (Qırsal) بیابانی. خشن.زمخت.
قیرساو: (Qırsav) تنبل. آهسته رو.
قیر سرداری: درخت سالخورده.
قیر سیچماز / قیر سیچمیر: حریص. طمّاع.
قیرسیری: (Qır sırı) ویژگی.
قیرسیز: (Qırsız) گزافه. بیهوده. کچل.
قیرسیق: بلا. کهنه. قراضه. نامساعد.
قیرسیل: (Qırsıl) غلهٔ خوشه نبسته.
قیرسیماق: مچاله کردن. تا کردن.
قیرسین: (Qırsın) ناقلا. زبل. ضعیف.
قیرسینماق: دوری گزیدن.
قیرشا: (Qırşa) برف یخ بسته.
قیرشارماق: بیمار شدن حیوان.
قیرشاق: (جان) حشره ای از جنس کنه که به پوست احشام و اسبها بچسبد.
قیرشاقلانماق: (Qırşaqlanmaq) بسیار پیچیدن و درهم رفتن طناب.
قیرشان: (Qırşan) بیمار. حیوان بیمار.
قیرشانقی: (Qırşanqı) نوعی بیماری در گلهٔ اسب. دشنام گو. فحاش.
قیرشی: هوای بارانی. فضا. ساحه.
قیرشین: (Qırşın) جوان.
قیرق: (Qırq) ← قیرخ.
قیرقا: (Qırqa) کهنه. مندرس. سرمهٔ در. بریده. لباس کهنه. خرقه. گروه. فرقه. بی سلیقه. تپهٔ کوچک. خروس.
قیرقات: تگرگ فندقی. قله و قمع.
قیرقاتماق: (Qırqatmaq) موجب خشم و روگردانی کسی شدن.
قیرقاج: (Qırqac) از کنار اسب خم شدن و تاختن. در حال تاخت و سوار در دو طرف اسب قرار گرفتن و تیر انداختن. کارد مخصوص خمیر. قیچی پشم زنی.
قیرقاجی: (Qırqacı) راه پیچ در پیچ.
قیرقاچ: (جان)(Qırqaç) گرگ.
قیرقاچی: سمسار. فرقه گرا. درویش.
قیرقاچین: (Qırqaçın) درویشانه.
قیرقاداق: (Qırqadaq) باشکوه. غنی.
قیرقار: (Qırqar) پاییز. (گویش قاراچای). ماه اوت.
قیرقاش: (Qırqaş) سدّ. بند.
قیرقاشماق: از هم روی برگرداندن.
قیرقاغور: قیچی. آلت برش.
قیرقاق: (Qırqaq) خشمگیری خان یا ارباب بر افرادش. کنارهٔ لباس. ساحل.
قیرقال: (Qırqal) قلادهٔ چوبی برای بستن حیوان در آغل.
قیرقالیق: قالب شمارهٔ ۲۰ در کفاشی.
قیرقالیق: (Qırqalıq) زمین نامناسب برای کشاورزی.
قیرقاما: (Qırqama) خشمگیری.
قیرقاماق: برکسی خشم گرفتن و از او روی برگرداندن. برگرداندن. راندن.
قیرقامبار: مخلوط چیزهای گوناگون.
قیرقان: (Qırqan) بیماری مسری و کشنده. مغضوب. نانجیب. زنازاده.
قیرقانماق: مورد غضب قرار گرفتن.
قیرقاو: (Qırqav) خبر.
قیرقاولان: چهل تن. چهل مرد.
قیرقاووز: (Qırqavuz) ماه ژانویه.
قیرقای: (Qırqay) رنده.
قیر قایناتماق: قیر جوشاندن. لاف زدن.
قیرقلیق: (Qırqlıq) فاصله. میانه. تندی. بداخلاقی.
قیرقما: (جان) حیوان یک ساله. به معنای حذف و امحاء نیز آمده است.

قیرقووول

قیرقمیج: (Qırqmıc) حلقوم.
قیرقوْ: (گیا)(Qırgo) گیاهی که به هنگام شخم زدن، از زمین بیرون آورند و ریشهٔ آن خوردنی است.
قیر قوردو:(جان)کایوت(Canis latrans)
قیر قوْشوسو: دو صحرانوردی.
قیرقون: خوش زبان. خوش صحبت.
قیرقوْو: (Qırgov) شایعه. هوای بد.
قیرقوْوول: (جان)(Qırgovul) تذرو. تونگ. خروس صحرایی. به صورت قرقاول وارد زبان فارسی شده است. داغ خوْروزو و سوْلغون نیز گویند.
قیرقوْوولو: (Qırgovulu) نوعی رقص گروهی در مغان.
قیرقی: (جان)(Qırqı) باشه. به صورت قرقی وارد زبان فارسی شده است. در عربی آن را باشق می‌نامند. چاقو و آلت برّنده. جنگل کوچک.
قیرقی اوْتو: گیاه زاغک (Hieracium)
قیرقیبجیق: خس و خاشاک. دَم جارو.
قیرقیت: (Qırgıt) ولخرجی. اسراف. قتل. جنایت. آلت برش در بافندگی. شلخته. تخم مرغ یا گردویی که داخلش خوب نباشد. خسیس. نیرومند.
قیرقیتا: (Qırgıta) قلاب انارچینی.
قیرقیج: (Qırqıc) آلتی برنده برای تمیز کردن چوب یا پوست. ته دیگ. ته غذا که در زیر دیگ بریان شده باشد. تند. تیز. برّنده. تراشه. زحمت. ← قیج.
قیرقیجداماق: دلتنگ شدن.
قیرقیجماق: دلتنگ یا تحریک شدن.
قیرقیچ: (Qırqıç) رنده.
قیرقیچی: (Qırqıçı) تیز کننده. ویرانگر.
قیرقیر: (جان)(Qırgır) پرندهٔ کوچکی که پس از کوچ کردن ایل در یورت می‌گردد و از ریخت و پاش ایل شکمش را سیر می‌کند. اردک وحشی. شایعه. گزافه. حرف بیهوده. قورباغه. نوعی جام بی دسته و بلند شبیه به صراحی. توده توده. انبوه. دسته دسته. لوده. شوخ طبع.
قیرقیرا: (Qırgıra) گردونکی که از گذراندن چوبی میان دو گردوی سوراخ شده درست کنند. قرقره.
قیرقیرا آلماق: مسخره کردن.
قیرقیراق: (Qırgıraq) لقلقه. زمزمه.
قیرقیراما: بیش از حد شور.
قیرقیراماق: زمزمه کردن.
قیرقیرانق: (Qırgıranq) غضروف.
قیرقیرای: (Qırgıray) نان ذرت.
قیرقیر پیلوْ: نوعی پلو که برای خورشت آن گوشت چرخ کرده را بصورت کوفته قلقلی سرخ کنند.
قیرقیرماق: دری وری گفتن.
قیرقیرینا:(Qırgırına) به شوخی.
قیرقیز: (Qırgız) سیّار. گردشگر. کشنده. بی رحم. مهلک. رنده. نمونه. دختری که رفتار پسران را دارد. چهل مرد. انسان سرخ. قبیله ای ترک.
قیرقیزان: (Qırgızan) بچه مچه‌ها.

قیرقیزچی: تابع آداب و رسوم قرقیزها.
قیرقیزچیلیق: آداب و رسوم قرقیزها.
قیـر قیـزی: (Qır gızı) دختـری کـه در روستاها برقصانند.
قیرقیسی: (Qırqısı) غوغا. دعوا.
قیرقیش: (Qırqış) رنده.
قیر قیشمیر: (Qır qışmır) زردفام.
قیرقی شیروانی آشماق: کارازکارگذشتن
قیرقی قاباق: اخمو. ترشرو.
قیرقی قارتال: (جان) عقاب دو برادر.
قیرقیـل: (Qırgıl) مویـه. گیسـویی کـه خـال سـفید بـر آن افتـاده باشـد. دانـا. مرشـد. بریـده شـده. ذرت درشـت آسیاب شـده در آسـیاب دسـتی. کـرّه اسب ناتوان. دورگه.
قیرقیلاماق: سفید شدن. (مو).
قیرقیلی: ناهموار. دارای پستی و بلندی.
قیرقیلیش:(Qırqılış) شکست. خاموشی.
قیرقیلیق: (Qırqılıq) انحراف. کجی.
قیـرقیم: (Qırqım) آسـفالت. کـادویی که خویشاوندان به عروس بدهند.
قیرقیماق: (Qırqımaq) کندن.
قیرقیمچی: (Qırgımçı) تاجر پارچه.
قیرقین: (Qırqın) کنیز. جاریه. کشتار. ایپدمی. اندوهگین. اذیت. قدرت.
قیرقین تاپماق: دچارکشتارجمعی شدن.
قیرقینتی: (Qırqıntı) خرد و ریز.
قیرقینجامـاق: (Qırqıncamaq) دلتنـگ شدن. کوبیدن. زدن.
قیرقینجیقدان بوْلماق: اصرار کردن.
قیرقین چاپقین: کشتار و چپاول.
قیرقینچی: خونریز. کشتار کننده.
قیرقین قیامت: هرج و مرج.
قیرقینما: (Qırqınma) دلتنگی.
قیرقینماق: (Qırqınmaq) دلتنگ شـدن. پارس کردن سگ.
قیرقینی: (Qırqını) کمبود. قحطی.
قیرقیی: (Qırqıy) قرقی.ظریف. وحشی.
قیر کنچیسی: (جان)(Qır keçisi) آهو.
قیر کویک: (Qır küyək) شهریور.
قیرکیمـی یاپیشـماق: سـفت چسـبیدن. لجوجانه اصرار کردن.
قیر گوْلوْ: (گیـا)(Qır gülü) نـوعی گـل کـه در شـوره‌زار رویـد و گلـی ماننـد آفتابگردان دارد. (Fumana)

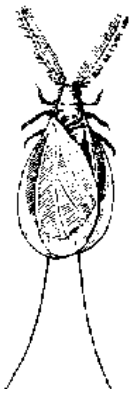
قیرلاتما: خوراک کلم. رانش. طرد.
قیرلاتمـــاق: (Qırlatmaq) قیرانـــدود کردانیدن. فراری دادن. راندن.
قیرلاچ: (Qırlaç) قایق کوچک.
قیرلاش: (Qırlaş) فقیر. بی چیز.
قیرلاشماق: (Qırlaşmaq) به حالـت قیـر درآمـدن. چسـبیدن. چسـبناک شـدن. گرفتن صدا. تأکید کردن. سفید شدن.
قیرلاغـــان: (Qırlağan) طـاعون. وبـا. کشنده. قیرلاغان چیبانی نیز گویند.
قیرلاغـان سۆرۆسـۆ: (Qırlağan sürüsü) گروه زیان آوران.
قیرلاق: چریک. گروه کوچک رزمی. مارپیچ. شوره زار. نمکزار.
قیرلا قیرلا: درشت درشت (برف).
قیرلام: ← ائولک. **قیرلاما:** قتل عام.
قیرلاماق: (Qırlamaq) قیراندود کـردن. حفره ایجاد کـردن در زمـین. سرشـیر بستن. از کناره چیـزی رفـتن. در رشـته کـوه گـردش کـردن. کنـدن. بـه کـوه پیچیـدن راه. کـج کـردن. بـه صـورت غیرعـــادی ترشـــح کـــردن. بلعیـــدن. گریختن. بـره ای کـه بـرای اولـین بـار مدفوع کند. قتل عام کردن.
قیـــرلان: (Qırlan) تپـه زار. کوهسـار. صحرای خشک. وبا.
قیرلانغیج: (جان)(Qırlanğıc) پرستوک. (قارانقوش). (Hirundinidae Hirondu, swift, swallow)
قیرلانغیج اوْتو: (گیـا) مـامیرون. ممـران. قیزیـــل آغـــاج نیـــز مـــی‌گوینـــد. (Chelidonium majus). زردچوبه.
قیرلانغیج بالیغی: (جان) ماهی بـزرگ بـا تنه وپهلوهای قرمـز، شـکم و گوشـت سفید(Trigla hirandu)
قیرلانغیج قاوونو: دستنبو. شمامه.
قیـرلانغیج قـویروق: (جـان) پروانـهٔ دم پرستویی کهن(Papilio machaon) .
قیرلانغیج کنچمـه: نزدیکـی همزمـان دو مرد با یک زن از پشت و جلو.
قیرلانق: (Qırlanq) مرز.
قیرلانماق: (Qırlanmaq) قیراندود شدن. دوده گرفتن. جـرم گـرفتن. بـه وجـود آمدن حفره در زمین. لاغـر شـدن. بـی بهره شدن. خشک شدن. برگشتن.

قیرلانمیش: (Qırlanmış) قیراندود شده. دوده گرفته. **قیرلاو:** (Qırlav) شکافته.
قیرلاواز: (Qırlavaz) لافزن.
قیرلـــی: (Qırlı) قیرانـــدود شـــده. کوهستانی. بیگانه. نشاء. طناز. قاطع.
قیرلیغا: (Qırlığa) چنگال. قلاب.
قیرلی فیرلی:(Qırlı fırlı) شیک و پیک.
قیرلیق: (Qırlıq) بیابـان. بـه رنـگ قیـر. توبرهٔ آذوقهٔ چوپان.
قیرلیم: (Qırlım) درد. الم. ازدحام.
قیرما: (Qırma) حبّه. قطعات خرد شده. بـرش. گسـیختگی. سـاچمه. مخـروط. شکسته. محل تا در کاغذ. نوعی تفنگ تاشـو. پیلـک بـزک. گنـدمی کـه بـه صـورت درشـت آسـیاب شـده باشـد. تخفیـف. ناخـالص. نـوعی خربـزهٔ دیـررس بـا پوسـت کلفـت کـه مـدت زیادی نگهداری می‌شـود. پیـازی کـه قسمت سبز آن بریده شده، غدهٔ متورم آن بـرای سـال بعـد در زمـین بـاقی می‌ماند. جوانه. هیزم. علفی کوتاه قد و صحرایی. دو رگه.
قیرمـا آد: (Qırma ad) کلمـه‌ای کـه قسـمتهای مختلـف آن از زبانهـای گوناگون ساخته شده باشد.
قیرما بادام: حلوای بادامی یا فندق.
قیرمـا بیـغ: (Qırma bığ) سـبیلی کـه بـا قیچی رویش را زده‌اند.
قیرمـا تۆفـک:(Qırma tüfək) تفنـگ ساچمه‌ای.
قیرمـــاج: (Qırmac) شـــلاق. چـــرخ گوشت. خسیس. ظالم. سمسـار. کهنـه فروش. فروشندهٔ دوره گرد.
قیرماجالیق: مزد یا هزینهٔ آسیاب.

قیرلانغیج

قیرماجای: پارچ (ظرف آب).
قیرماجی: (Qırmacı) خرد کننده. بی رحم. چرخاننده. کسی که گیاهان خریزه را از سطح زمین قطع کند.
قیرماجینی آلماق: بقتل رساندن.
قیرماچ: (Qırmaç) قسمتی از غذا که هنگام پختن، در ته دیگ چسبیده یا سوخته باشد. کچلی که موهایش کاملاً بر سر چسبیده باشد.
قیرماچا: آب تل. خس و خاشاکی که به مرور ایام با خاک و ریگ آمیخته و در میان دریا سخت شده و چون کشتی بدانجا برسد، بشکند. تکه پاره.
قیرماچی: کسی که صفحات کتاب را خم کرده و تبدیل به کتاب می‌کند. صحاف. فروشندهٔ دوره گرد. صراف. سمسار. گوشت مخصوص زمستان.
قیرماچیق: (Qırmaçıq) ته دیگ.
قیرما داش: (Qırma daş) سنگ بریده.
قیرماش: (Qırmaş) خونریزی. کشتار.
قیرماشما: جلوه. ناز. حرکت.
قیرماشماق: (Qırmaşmaq) جلوه کردن.
قیرماغان: (Qırmağan) ابریق. آفتابه.
قیرماق: (Qırmaq) قلاب. قلاب ماهیگیری← قارماق.
قیرماق: (Qırmaq) بریدن. پاره کردن. قطع کردن. گسیختن. گسستن. ریشه کن کردن. کندن. نابود کردن. کشتن. به قتل رساندن. کشتار کردن. شکستن. خرد کردن. نقض کردن. به صورت «خرمک» به معنای «چشم نظر» وارد زبان فارسی شده است.
قیرماقیر: (Qırmaqır) تپه به تپه.
قیرما گؤللە: (Qırma güllə) چارپاره.
قیرمال: (Qırmal) مخروطی.
قیرمالی: مکسّر. شکسته. دو تکه.
قیرمالیق: (Qırmalıq) اختلاط. دو رگه گی. دوجنسی. جایی که پر از درختان بلوط کوچک باشد.
قیرما مکوْی: (Qırma məkoy) بیش از حد شور.
قیرمان: (Qırman) دیوار. استحکام. دژ. بدشانس. نیازمند. گاومیش نر تنومند. کشنده. مجموعهٔ چیزهای خرد شده. گِرد. مدوّر. دورگه. به صورت «خرمن» وارد زبان فارسی شده است.
قیرمان تاغیق: درب و داغون.
قیرمان توْزو: گندم و جو آمیخته با گرد و خاک باقیمانده در ته خرمن.
قیرمانج: (Qırmanc) تازیانه. به صورت کرباج وارد عربی شده. **قیرمانجلاماق:** تازیانه زدن. با خشونت انتقاد کردن.
قیرمانجلانماق: تازیانه خوردن. شدیداً مورد انتقاد قرار گرفتن.
قیرمانچا: (Qırmança) بداخلاق.
قیرمانچوْ: (Qırmançо) ریش سفید.
قیرمانداال: جای پهن کردن برگ توتون. **قیرمانی یانیق:** مالباخته. متضرر.
قیرمی: (جان)(Qırmı) کنه.
قیرمیت: (Qırmıt) خرد و ریز چوب.
قیرمیر: (Qırmır) دری وری. حرفهای الکی. شایعه.
قیرمیز: (Qırmız) سرخ. مشتعل.
قیرمیز مئشه سی: (گیا) درخت کرم رنگ ریزان. درخت صمغ ارمنی.
قیرمیزی: (Qırmızı) سرخ. گلگون. پررو. جسور. بی‌شرم. عادت ماهانه. نوعی قارچ سمی(Amanita muscaria). حشره‌ای بیضی شکل به اندازهٔ دانهٔ عدس یا نخود، مادهٔ آن پر ندارد. نر آن بالدار است. رنگش سرخ و هرچه بیشتر بماند، سرختر می‌شود. رنگ قرمز برای رنگ کردن پشم و ابریشم از آن تهیه می‌شود. به صورت قرمز وارد فارسی و به صورتهای «قرمز» و «قرمزی» وارد عربی و به صورت Qarmir وارد زبان ارمنی شده.
قیرمیزی آرا:(جان) نوعی طوطی سرخ.
قیرمیزی آسلان دیشی: (گیا)(Qırmızı aslan dişi) یعضید احمر.
قیرمیزی آی پارا: هلال احمر.
قیرمیزی اوْدون: (گیا) حشیش مکزیکی. کوکا. کوهکا. خشب احمر.
قیرمیزی بادمجان: گوجه فرنگی.
قیرمیزی باش دالغیج: (جان) اردک سر حنایی. (Aythya ferina).
قیرمیزی باغلاماق: بستن روبان قرمز بر جهیزیه به عنوان رمز خوشبختی.
قیرمیزی بوْغاز: (جان)(Qırmızı boğaz) نوعی پرندهٔ کوچک مهاجر که زیر گردنش سرخ است.
قیرمیزی بوْیا: (گیا)(Qırmızı boya) صبغ احمر. مشرب الصفره. (Achote)
قیرمیزی بیبر: (گیا)(Qırmızı bibər) فلفل قرمز.
قیرمیزی بیرچک: (Qırmızı birçək) صورت حنایی.
قیرمیزی پئیسر: (Qırmızı peysər) آنکه پشت گردنش قرمز باشد. طفیلی.
قیرمیزی پالید: (گیا) بلوط قرمز شمالی.
قیرمیزی پیشیک اوْتو: (گیا)(Qırmızı pişik otu) ← مور چیچگی.
قیرمیزی تورپ: (گیا)(Qırmızı turp) تربچه. تربچهٔ قرمز.
قیرمیزی جوْجه: (جان)(Qırmızı cücə) ملخ.
قیرمیزی جوْراب: مفعول در لواط.
قیرمیزی چالاغان: ← قیزیل چایلاق.
قیرمیزی چایر اوْتو: (گیا)(Qırmızı çayır otu) اروا حمراء.
قیرمیزی چوْرۆک: (Qırmızı çürük) تبدیل رنگ چوب درختانی چون کاج به قرمز قهوه‌ای در اثر فعالیت یک قارچ.
قیرمیزی چیچکلی قیرلانغیج اوْتو: (گیا)(Qırmızı çiçəkli otu gırlanğıc) خشخاش بحری.

قیرمیزی

قیرمیزی چیخماق: خونریزی کردن بکارت در شب حجله.
قیرمیزی چیزگی:(Qırmızı çizgi)نوعی بیماری درخت کاج.
قیرمیزی خوْروز: آلت نرینگی.
قیرمیزی داوا: گلیسیرین یده.
قیرمیزی دوْروق: (گیا)(Qırmızı doruq) بالاترین و مرغوبترین برگ توتون.
قیرمیزی دؤش: (جان)(Qırmızı döş) سارسینه سرخ (Carduelis cannabina).
قیرمیزی دؤش قاز: (جان) عروس غاز. (Branta ruficollis) .
قیرمیزی دوْن: (جان)(Qırmızı don)

دارکوب. خلعت عروسی زنان ترکمن.
قیرمیـزی دیمـدیک: (جـان)(Qırmızı dimdik) منقـار سـرخ. (نـوعی پرنـده). (Pyrrhocorax pyrrocoraz)
قیرمیزی سو: بتادین. شراب.
قیرمیـزی سـیغیردیلی: (گیـا)(Qırmızı sığır dili) اشک خیاری. ابو خلساء.
قیرمیزی ضدل آغاجی: (گیـا)(Qırmızı zədəl ağacı) ضـــدل احمـــر. (Adenanthera paronina)
قیرمیزیق: (Qırmızıq) سرخی.
قیرمیزی قابارما: (Qırmızı qabarma) مدّ سرخ. افزایش بیش از حد خـزه هـا در اثر ریزش مواد اضافی به دریا.
قیرمیزی قار: (برف سرخ) امر محال.
قیرمیـزی قورشـاق: (Qırmızı qurşaq) رنگین کمان.
قیرمیـزی قـوش: (Qırmızı quş) نـوعی مادهٔ مخدر.
قیرمیزی کتاب: کتاب حاوی گیاهـان و جانوران در خطر انقراض.
قیرمیـزی گیلـه: (گیـا)(Qırmızı gilə) زالزالک.
قیرمیزی لاخنـا: (گیـا)(Qırmızı laxna) کلم سالادی. کلم قرمز. سرخه کلم.
قیرمیزیلاشماق: سرختر شدن.
قیرمیزیلاماق: سرخ رنگ کردن.
قیرمیزیلانماق: سرخ رنگ شدن.
قیرمیزیلی: با رنگ سرخ. دخترباکره.
قیرمیزیلیق: قرمزی. سرخی. بی‌شرمی.
قیرمیزیمتیـــــراق / قیرمیزیمتیـــــل / قیرمیزیمسی: سرخ وش.
قیرمیزی مانتاری: (گیا) اغاریقون احمر.
قیرمیزی موشمله آغاجی: (گیا)(Qırmızı müşmələ ağacı) کرز بری.
قیرمیزی میمون:آلت نرینگی.
قیرمیزی نشـان: (جـان)(Qırmızı nişan) کبوتری با کاکل و پای پردار قرمز.
قیرمیزی یاخا: (یقه قرمز) پلیس.
قیرمیزی یاناق:(گیا) زردآلوی لُپ قرمز.
قیرمیزی یومورتا: چیز نادر و محال.
قیرمیش: (Qırmış) گریخته. بریـده. اثـر ناخن انسان یا حیوان. قتل عـام. کشـتار شده.درشت دانه.**قیرمیشقا:**(جان)مورچه.
قیرمیق: (Qırmıq) گـرز. طنـاب. فتـان. دلبر. دلربا. مُهلک. درد لاعلاج.

قیرنـا: (Qırna) جـایی کـه در بناهـا بـه عنـوان فاصـله میـان درب ورودی و بیرون کوچـه در نظر مـی‌گرفتنـد. در حمامهـای قـدیمی نیـز آب گـرم از ناودانی کوچـک فـرو مـی‌ریخـت. بـه جـایی کـه آب گـرم از دیـوار خـارج مـی‌شـد، قیرنـا مـی‌گفتنـد. شـیر آب. خدمتکار. سفید خـال. پوسـت. خـوش لباس. زن پرحرف. لبهٔ صخره.
قیرناپ: (Qırnap) طناب نازک.
قیرناپچیق: آنژین (بیماری گلو).
قیرناتا: کلارینت (آلت موسیقی).
قیرناجیق: (Qırnacıq) کنیزک.
قیرناچ: (Qırnaç) چاپلوس. پررو.
قیرناز: بسیار ضعیف (شخص). خسیس.
قیرناس:(Qırnas) توالت. توالت فرنگی.
قیرناشیق: (Qırnaşıq) مجعد. مچاله.
قیرناق: (Qırnaq) کنیز. زیبا. خوشایند. غـلام خانـه زاد. خسـیس. بصـورت «غرناق» وارد فارسی شده است.
قیرنا قاناد: (جان) خفاش.
قیرناقچی: حرامخور. جر زن.
قیرنال: (Qırnal) جنایی.
قیرنالیق: (Qırnalıq) اتاق خدمتکاران.
قیرناو: زهر. سم. وحشـی. بیابـانی. الاغ. گربهٔ مادهٔ حشری. فاحشه. لجوج.
قیرناولاماق: (Qırnavlamaq) گاییدن.
قیرنای: (Qırnay) اخته شده.
قیرنه: (Qirnə) راستا.
قیرنی: (جان)(Qırnı) کنه.
قیرنیس: (Qırnıs) خسیس.
قیرنیش: (Qırnış) کرنش. تعظیم.

قیرنا

قیرنیق: (Qırnıq) شاخهٔ بریده و ریختـهٔ درخت. اندکی. ذرّه. نـوعی گیـاه کـه تخمهایش بیرون است.مرض.کچل.
قیـر وئرمـک: (Qır vermək) قـر دادن. طنازی کردن.
قیروات: (Qırvat) دشتبان.

قیروار: (Qırvar) خروار. بار محصول.
قیرواش: (Qırvaş) شانهٔ بافندگی.
قیرواشماق: گلاویز شدن.
قیـروال: (جـان)(Qırval) مارمولـک. سوسمار. شنزار.
قیرواما: (Qırvama) گریبانگیری.
قیرواماق: گریبان کسی را گرفتن.
قیروان: (Qırvan) صحرانشین.
قیروانماق: چنگ زده شدن.
قیروْ: (Qırov) لشک. برف کم پشـت. شبنم برفـی. شـبنم یـخ بسـته. بلورهـای یخی کـه در شـبهای سـرد و مهتـاب و آرام برروی زمین می‌نشیند. برف ریزه. نابینـایی جزئـی. در روسـتای بیرقـاوای اوجان به کرّه الاغ کوچک می گویند. کشـتار. لافـزن. مـاه آبـان.**قیروْولامـاق:** برف ریزه بستن. **قیروْولانمـاق:** بـا شـبنم یـخ زده پوشـیده شـدن. **قیروْولـوق:** صبحانه در مزرعهٔ درو شده.
قیرویق: (Qırvıq) بوق.
قیر ها قیر: (Qır ha qır) کشت و کشتار.
قیری: (Qırı) ارزانی. تخفیف.
قیر یئل: (Qır yel) باد غربی.
قیر یئمگی: (Qır yeməyi) پیک نیک.
قیریاس:(Qıryas)اجازه. بخشش. پرهیز.
قیر یاسمنی: (گیا) گل خیار.
قیریاشیل: (جان)(Qıryaşıl) مارمولک.
قیـر یـاغی: [دیـو](Qır yağı) دشـمن پنهانی. جنگ شدید.
قیر یال: پیر نـاموقّر. آدم کهنسـالی کـه حرکات نا موقّر داشته باشد. تمساح.
قیریب تؤکمک: (Qırıb tökmək) زدن و شکسـتن. خـرد و ریـز کـردن. خـرد کردن و از بین بردن.
قیریپ: (Qırıp) دگمهٔ فشاری.
قیریپتا: (Qırıpta) دالان زیر زمینی.
قیریت: (Qırıt) تصمیم. کشتار. طناز.
قیریتقان: (Qırıtqan) طناز. مغرور.
قیریتما: (Qırıtma) ناز و ادا. عشوه.
قیریتمـــــاق: (Qırıtmaq) نـــاز و ادا درآوردن. تیز کردن. بازی درآوردن.
قیریج: (Qırıc) ضرر. زیـان. کلـون در. پارهٔ چیزی. بـه صـورت «گـریج» وارد زبان فارسی شده است.
قیریجاق: (Qırıcaq) تپهٔ کوچک.

قیریجلاماق: (Qırıclamaq) قفل کردن.
قیریجی: (Qırıcı) تلف کننده. مهلک. قاطع. شکاری (هواپیما). صحّاف.
قیریجی‌بوْمباردمانچی: جنگنده‌بمب‌افکن
قیریجیل: (Qırıcıl) محکم.
قیریچ: (Qırıç) دانه. گلوله. گوی. لوازم. ابزار لازم.
قیریچقا: گلوله. ساچمه. گوی. ظریف.
قیریداق: خوش ترکیب. خود پسند.
قیریرقوش: نامی قدیمی برای مردان.
قیریز: (Qırız) درجه. محیط. بحران. مزرعهٔ مرطوب و نرمی که سنگهایش را با پا کوبیده باشد. شکستگی.
قیریزما: گوشواره. قتل عام. پوزه بند.
قیریزین: (Qırızın) کفر.
قیریس: (Qırıs) بریده. طناز. غوغا. آشوب. صدای گذاشتن پا روی برف.
قیریسدیق: (Qırısdıq) موم ظریف ساخته از موم عسل.
قیریسقاق: (Qırısqaq) جنجالی.
قیریسین: (Qırısın) حسّاس. تُرد.
قیریش: (Qırış) چین و چروک. تاخوردگی. کیس. کشتار. کارزار. کفر. حذف. آبراهه در مزرعه. غرور.
قیریشاق: خوش ترکیب. خودپسند.
قیریشتا: (Qırışta) خاشاک.
قیریشتاق: (Qırıştaq) تکه حلبی.
قیریشجان: (Qırışcan) ستیزه جو.
قیریشدیرماق: چین دادن. چروک کردن. چین و چروک کردن.
قیریشدیری: نامی قدیمی برای مردان.
قیریش صفت: دارای صورت چروکیده.
قیریشقا: ظریف. موی فرفری.
قیریشقان: گاونری که خوب شاخ بزند.
قیریشقی: (Qırışqı) آراسته. ژیگول.
قیریشما: (Qırışma) ناز. چین. عشوه. به صورت کرشمه وارد فارسی شده.
قیریشماق: (Qırışmaq) چین خوردن. چروک شدن. تاخوردن. کیس برداشتن. جنگیدن و کشتن.
قیریشمال: (Qırışmal) ستیزه جو. دشنام شوخی آمیز. فرصت طلب. به صورت قرشمال وارد فارسی شده است.
قیریشمان: (Qırışman) طناز. جذاب. به صورت کرشمان وارد فارسی شده.
قیریشمیش: (Qırışmış) چروکیده.
قیریشیق: (Qırışıq) چین. چروک. چین خورده. چین و چروک. تاخورده.
قیریشیقلیق: چین خوردگی.
قیریشیم: (Qırışım) فروپاشی. نابودی.
قیریف: (Qırıf) پلید. چرکین. به صورت «کرفت» وارد فارسی شده.
قیریفلی: (Qırıflı) بی ادب. بی فایده. شوخ. نامرتب.
قیریق: [دیو](Qırıq) بریده. بیگانه. دم قیچی. خرده ریز. لب پریده. پاره شده. بریده شده. شکست خورده. گسل. شکسته. تراشه. برادهٔ آهن. منکسر(ریاضی). فاسق. دوست. همراه. مفعول در لواط. منافق. راه بن بست. بز سیاه دارای گوش کوچک. راهزن. گناه. تقصیر. برنج خرد شده. در زبان مغولی به معنای بسته و مسدود است.
قیریق آت: اسبی از نژادی ناخالص.
قیریق آدام: (Qırıq adam) آدم زبل.
قیریق آشی: (Qırıq aşı) پلو بلغور.
قیریق آیاق: [دیو] لنگ. دست چلاق. مرضی که از خشک شدن مرفق ناشی شود و دست و آرنج را کج کند.
قیریق ار: [دیو](Qırıq ər) معلول.
قیریقتا: (Qırıqta) باقیماندهٔ مالیات.
قیریق تؤکؤک: شکسته بسته.
قیریقجا:(Qırıqca) ندانسته. ناآگاهانه.
قیریقچی: (Qırıqçı) شکسته بند.
قیریق دریک: شکسته بسته. ریزه میزه.
قیریق دؤزن: (Qırıq düzən) نامرتب.
قیریق دؤل / قیریق دؤلؤ: (Qırıq döl) بچهٔ نامشروع.
قیریق قوراق: پارچهٔ دم قیچی.
قیریق قیرتیق: تکه پارچه.
قیریقلاماق: بریدن. شکستن.
قیریقلانماق: عاشق شدن.
قیریقلی: (Qırıqlı) زنی که فاسق دارد.
قیریقلیق: (Qırıqlıq) پارگی. شکستگی. کوفتگی. درد.
قیریق هاوا: هوای متحرک (فیزیک). نوعی آهنگ رقص ترکی.
قیریل: انفعال. حساس. متأثر. فقیر.
قیریلان: کشته شده. پاره شده.
قیریلتی: (Qırıltı) آوای قارقار کلاغ. صدای بریده شدن. مباینت. مغایرت. ظرافت. نازکی. داد و بیداد.
قیریلتیچی: جیغ جیغو. پر سروصدا.
قیریلتیق: (Qırıltıq) فشار. تنگنا.
قیریلجا: (Qırılca) کریستال. بلور.
قیریلجال: کریستالی. بلورین.
قیریلجیم: (Qırılcım) اخگر. شراره.
قیریلداتماق: (Qırıldatmaq) صدای تق و تق درآوردن. قار و قور کردن. ورور کردن. کلمات بی‌معنی گفتن.
قیریلداق: بیماری کشنده در حیوانات.
قیریلداماق: قروچ قروچ کردن. تق تق صدا کردن. قارقار کردن (کلاغ). سخنان بی‌سر و ته گفتن.
قیریلداو: (Qırıldav) گزافه. هذیان.
قیریلداویق: (Qırıldavıq) گزافه گو.
قیریلقاج: (Qırılqac) وسیلهٔ به آب انداختن کشتی. گهوارهٔ کوتاه.
قیریلقان: (Qırılqan) شکننده.
قیریلقیش: شاخهٔ درخت افتاده.
قیریلما: (Qırılma) گسیختگی. پارگی. تلف. کشتار (شدن). انقطاع. طنازی.
قیریلماز: (Qırılmaz) لاینقطع. همیشه.
قیریلماق: (Qırılmaq) پاره شدن. گسستن. بریده شدن. قطع شدن. جدا شدن. کشته شدن. تلف شدن. به قتل رسیدن. کشتار شدن. مردن.
قیریلمیش: (Qırılmış) بریده شده. قطعه قطعه شده. ذلیل مرده (نفرین). لب پریده. کشته شده. شکست خورده.
قیریلیش / قیریلیم: (Qırılış) شکنندگی. شکست. قتل عام.
قیریم: (Qırım) قتل عام. کشتار. قیافه. ظاهر. نما. حال و احوال. حریف. هماورد. تخفیف. تمیز شده. نظیف. مقصد. اندیشه. پرهیز. میل. هوس. کنار. حاشیه. دور. اقصی نقاط.
قیریمتی: طرف تمیز شدهٔ پوست.
قیریمتیق: پوست بریده. بریده. تراشه.
قیریمجیق: (Qırımcıq) شیرهٔ درخت.
قیریمسا: (Qırımsa) تگرگ یا برف ریز. خردهٔ نان. چوب ریز. خس و خاشاک.
قیریمسی: (Qırımsı) زمین بی بهره و نامناسب برای آبیاری. بیابانی. رشد

نیافته. کم پشت.
قیریمسیز: (Qırımsız) حریص.
قیریم قیرتی: (Qırım qırtı)خرده ریزهایی که در موقع بریدن چیزی باقی ماند. خیریم خیرتی نیز می گویند.
قیریملانماق: هوس کردن.
قیریملی: (Qırımlı) تمیز شده. طرف تمیز شدهٔ پوست.
قیریم یایی: (Qırım yayı) رنگین کمان.
قیرین: (Qırın) خسارت. تلفات. کج. کم. سوراخ داخل درختان بزرگ. رقص. بازی. سطر. جنایت. کشتار.
قیرین پیرین: (Qırın pırın) عذر و بهانه.
قیرینتی: (Qırıntı) تکّه پاره. خرده ریز. بقایا. خرده نان.
قیرینتیچی: (Qırıntıçı) نان خشکی. خریدار ضایعات نان.
قیرینج: (Qırınc) زهر. سم. مغشوش. پیچیده. به صورت «گرنج» درمعنای چین و شکن وارد فارسی شده است.
قیرینجال: (جان)(Qırıncal) خرچنگ.
قیرینجیق: شکن. چین. جدا. متمایز.
قیرینقی: (Qırınqı) هوای ابری.
قیرین قیرتی: (Qırın qırtı) خرد و ریز.
قیرینلیق: (Qırınlıq) دشمنی. خصومت.
قیرینما: (Qırınma) طنازی. ویرانی.
قیرینماق: (Qırınmaq) ادا درآوردن. ناز کردن. عشوه کردن. خراب شدن. رقصیدن. عذاب وجدان گرفتن.
قیرینمان: (Qırınman) رقاص. طنّاز.
قیرینیش: (Qırınış) شکن. چین.
قیرینیق: (Qırınıq) شکسته. پراکنده.
قیرینیم: (Qırınım)شکندگی. شکست.
قیریو: (Qırıv) تورنا. شال کمر. تسمه. جنایت. کشتار.
قیریی: (Qırıy) شرید. طناب رخت. کنار. کرانه. استان.
قیز: (Qız) دختر. دوشیزه. باکره. گرانبها. مجرد. مؤنث. تازه.
قیز آدامی: اطرافیان عروس.
قیز آرخاسی: (Qız arxası) دیدار خانوادهٔ داماد از خانوادهٔ عروس چند روز پس از مراسم عروسی.
قیز آشی: (Qız aşı) ضیافتی که یک روز قبل از عروسی در خانهٔ دختر برای دوستان او برپا می شود.
قیز آغا: دختر بزرگ خانواده(ناد).
قیز آمان: (Qız aman) دختربس. (ناد).
قیز آنا: (Qız ana) مادر باکره(ناد).
قیز آیی: (Qız ayı) ماه شهریور.
قیزا: (جان)(Qıza) سنقر خاکستری.
قیزات: گردنهٔ کوه.راه تنگ.اوغوز.(ناد)
قیزاچی: (Qızaçı) جر زن در قمار. حشری. شهوتران.
قیزاران: سرخ شونده. ماه اردیبهشت.
قیزارانتی: (Qızarantı) گندم خاک آلود مانده درخرمن
قیزارتداق: رنگ زرد مایل به سرخی.
قیزارتما: (Qızartma) سرخ کنی. بریان.
قیزارتماق: (Qızartmaq) سرخ کردن. بریان کردن. به رنگ سرخ درآوردن. سبب خجالت کسی شدن. سرخ کردن و گل انداختن آتش و ذغال. افشاء کردن. گران کردن.
قیزارتمالی: (Qızartmalı) سرخ کردنی.
قیزارتی: سرخی. قرمزی. رنگ سرخ. رنگ طلایی. شبح چیزی که از دور به رنگ سرخ دیده شود. خون افتادن و سرخ شدن چشم. لکّهٔ سرخ.
قیزارتیجی: خجالت آور. سرخ کننده.
قیزارچی: بهانه گیر. موذی. جر زن.
قیزاردی: (Qızardı) مراسم میهمانی برای عروس و داماد در خانهٔ عروس پس از جشن عروسی.
قیزاردیلماق: سرخ کرده شدن. بریان کرده شدن. شرمنده کرده شدن.
قیزاردیم: شخص ظریف یا زیبا.
قیزار قیزار / قیزارقولاق: (جان)(Qızar qızar) آگامای سر وزغی تورانی (نوعی خزنده) (Phrynosephalus mystaceus).
قیزارما: (Qızarma) سرخی. شرمساری.
قیزارماق: (Qızarmaq) سرخ شدن (آتش، صورت، گوشت و غیره). قرمز شدن. گلگون شدن. گل انداختن. به رنگ سرخ درآمدن. بریان شدن. توی روغن سرخ شدن (خوراکی). خجالت کشیدن. شرمنده شدن. برافروخته شدن. رسیدن (گوجه فرنگی، و سیب و غیره). رنگ انداختن. از دور به نظر رسیدن (نور و غیره). گران شدن.
قیزارمیش: سرخ شده. کبابی. تفتیده.
قیزاریب بوْزارماق: رنگ باختن. رنگ به رنگ شدن (از خشم یا شرم).
قیزاریش:سرخی. گلگونگی. شرمساری.
قیزاریق: (Qızarıq) لکّه‌های سرخ رنگ روی بدن (در اثر خارش و غیره). کبابی. تفتیده. آتشین.
قیزاغان: (Qızağan) نصیحت. خدای جنگ در باور ترکان.
قیزاق: وسیله‌ای بدون چرخ برای حرکت بر روی برف و یخ. سورتمه. (گویش آناتولی). رنگ سرخ حنایی. سرخاب (مادّهٔ سرخ رنگی که زنان بر گونه و لب کشند). به صورت «قزق» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده.
قیزاق چالماق: از دور به رنگ سرخ دیده شدن. قرمز به نظر رسیدن.
قیزال: (Qızal) متمایل به سرخی.
قیزا کوسمک: ازدواج نکردن.
قیزالا: کبابی. سرخ شده. تفتیده.
قیزالاق:(گیا)(Qızalaq) لاله. شقایق. دختر کوچک. شرمنده.
قیزالی: مردی که صدای زنانه دارد.
قیزاما: (Qızama) ازالهٔ بکارت.
قیزاماق: ازالهٔ بکارت کردن.
قیز امامزاداسی: امامزادهٔ دختر. آنکه نتواند برای کسی کاری بکند.
قیزامدیق: گلگون. سرخ فام.
قیزامیق: (Qızamıq) حصبه (بیماری). گوجه فرنگی. مادهٔ تلخی که در برخی خانه های کندوی عسل باشد.
قیزامیقجیق: (Qızamıqcıq) پارا تیفوئید. نوعی بیماری خفیف شبیه به حصبه.
قیزان: (Qızan) ← قیزمیش. کمیاب. کودک شلوغ. هنگام جفت گیری سگها. سگ یا گربهٔ مادهٔ حشری. مذکر. قاپی که با رنگ یا دود، سرخ یا سیاه کرده باشند.
قیزانا گلمک: تحریک شدن.
قیزانبیق: (Qızanbıq) حصبه (بیماری).
قیزانساق: حشری(حیوان). جفت جو.
قیزانساماق / قیزانلاماق: حشری شدن.
قیزانماق: ازالهٔ بکارت شدن.
قیزان ووردو: نوعی بازی قاپ و دایره

که در آن یک قاپ سرخ رنگ نیز در میان قاپهای دایره باشد.
قیزانیق: (Qızanıq) ناکارآمد. بی فایده.
قیزاو: (Qızav) بی اشتهاء.
قیز اورگی: (گیا)(Qız ürəyi)گلی از تیرهٔ شاه تره(Dicentra)
قیز اوشاغی: (Qızlar uşağı) دختر بچه.
قیز اوْغلان: (Qız oğlan) ندیمه. باکره.
قیز اوْیناق: گروه دختران در بازی.
قیزای: (Qızay) دختر مهوش.(ناد).
قیزبا: (Qızba) آتشین. تند مزاج.
قیز باجی: (Qız bacı) مرد زن ذلیل. خواهر معصوم. خواهر مجرد(ناد).
قیز باخار: (Qız baxar) شقیقه.
قیز باشاق: (Qız başaq) ماه شهریور.
قیز باشی: (Qız başı) خانوادهٔ دختر.
قیز بالا: (Qız bala) دختر بچه. باکره.
قیزبای: (Qızbay) ترسو.
قیز بایاتی: شعری در تعریف عروس.
قیزبس / قیز بسدی: (Qız bəs) دختر بس. زنی که دختر زیاد می‌زایید، دختر آخر را «قیزبس» می‌نامیدند تا بعدی پسر باشد. (ناد).
قیز بگنمه: (Qız bəyənmə) دیدار خانوادهٔ پسر خواستگار با دختر.
قیز بلگیسی: گواهی بکارت.
قیز بوْجگی: (جان)(Qız bücəyi) حشرهٔ قرمزازسنجاقکها(Libellval depressa).
قیز بوْرو: (Qız börü) نوعی مسابقه مانند گوْگ بوْرو که در جشن عروسی برگزار شود و بزغالهٔ ذبح شده را عروس می برد و داماد و کسانش او را تعقیب می کنند.
قیز بوْغان: (جان) (Qız boğan) مارمولک.آفتاب پرست.
قیز بی بی: (Qız bibi) اِوا خواهر. پسرخانه نشین. ترسو. (ناد).
قیز بیتی: مردی که از زنها جدا نشود.
قیز بیتیرمه: (Qız bitirmə) عقد. نکاح.
قیز پئتی: قاعدگی زنان و دختران.
قیز تر: (Qız tər) دختر تازه بالغ (ناد).
قیز تمام: دختربس. (ناد).

قیز بوغان

قیز توْولایان: دخترکش. خوشگل.

قیز خانیم

قیز توْیو: (Qız toyu) جشن عروسی.
قیزجاغوز: (Qızcağuz) ← قیزجیغاز.
قیز جوْنگر: (Qız cöngər) زنانی که از طرف خانوادهٔ دختر، همراه عروس به جشن عروسی می‌آیند.
قیزجی: (Qızcı) جاسوس.
قیزجیغاز / قیزچاق: دخترک.
قیز چیچگی: (Qız çiçəyi) گل مینای چمنی. (Bellis)
قیز چیخارماق: دختر را شوهر دادن. دختر را به پیرمرد شوهر دادن.
قیزچیل: (Qızçıl) گرانفروش.
قیز خاقان: پرنسس. شاهزاده خانم.
قیز خانیم: (گیا) حُسن یوسف.
قیز خوْشلاما: ← قیزبگنمه.
قیز دورموش: (Qız durmuş) نام زنانه.
قیز دوْغان: (Qız doğan) خواهر.
قیز دوْغسون: (جان) کفشدوزک.
قیز دوْگوْسوْ: (Qız düyüsü) برنجک، نام گیاهی از خانوادهٔ چمن که دانه‌های آن شبیه دانهٔ ریز برنج است.
قیز دوْنو: (Qız donu) (پیراهن دختر) چیز بسیار تمیز و درخشان.
قیزدیر: (Qızdır) طویله.
قیزدیر باس:(Qızdırbas) تعجیلی.
قیزدیرقیج: (Qızdırqıc) گرم کننده.
قیزدیرما: گرمی. تب. تبخال. تب مالاریا. داغ و گرم (کردن). برای درمان برگ درخت سرو را جوشانده و آن شخص را با آن می‌شستند یا سیدی بر مچ او نخی قرمز یا سفیدی می‌بست. بیماری زردی در دامها.
قیزدیرماق: (Qızdırmaq) گرم کردن. تب کردن.تحریک کردن. بازار گرمی کردن. گیراندن. عصبانی کردن.
قیزدیریجی: گرم کننده. کیسهٔ آبگرم.
قیزدیریلماق: گرم شدن. داغ شدن به وسیلهٔ کسی. تشدید شدن. تهییج شدن.
قیزدی قیزدی: گرماگرم. بحبوحه.
قیزریق: (Qızrıq) سرخ شده. برشته.
قیز سودو: (Qız südü) شیر مادری که نوزاد دختردارد.
قیزسوْو: (Qızsov) دخترانه.
قیزقا: (Qızqa) شهوت. تب. غضب.
قیز قاپان: (Qız qapan) سنگ مناسب برای نوشتن یا حکاکی.
قیزقاج: تنگنا. جایی که باد نگیرد. گودال. جایی که زود گرم شود.
قیز قاچیرما: (Qız qaçırma) دختر دزدی. نوعی بازی قدیمی کودکانه.
قیزقار: غذایی که رو به سرخی نهاده باشد. آماتور. علاقمند. هوادار.
قیز قارداش / قیز قاریناش: خواهر.
قیزقاریل: (Qızqarıl) جالب.
قیزقال: ته ماندهٔ گیاهان. قدرشناس.
قیزقالا: (Qızqala) طعامی از آرد ذرت.
قیزقالانق: گرماگرم. بحبوحه.
قیزقالانلی: هماهنگ. نیکو.

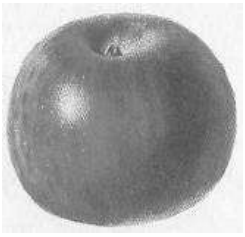

قیز قوشو

قیزقالداق: ←آلالا. (papaver rhoeas).
قیز قالینی: (Qız qalını) ارمغانی که در جشن به خانوادهٔ دختر بدهند.
قیزقانج: (جان) حشرهٔ گزنده به رنگ سرخ متمایل به سیاه. حریص. خسیس.
قیزقانجیق: (Qızqancıq) حریص.
قیزقانماق:طمع ورزیدن.حراست کردن.
قیزقانی: (Qızqanı) غبطه. رشک.
قیزقاوار: (Qızqavar)سنگ یاآهن که برآتش گذارند.
قیز قایتاران: (گیا) (دختر رَمان) نوعی میوهٔ وحشی شبیه به ازگیل.
قیزقاییت: (Qız qayıt) ← قیزبس.
قیز قوروسو: (Qız qurusu) پیردختر.
قیز قوشو: [دیو](جان) کاروانک.

کـروان. (Merops). دارکـوب سـبز. خروس کولی.
قیـز قـوْوار: (Qız qovar) نـوعی آیـین ورزشـی در میـان قزاقهـا کـه نمایـانگر عشق و محبت میان دختر و پسر بوده و در آن دختر و پسری سوار بر اسب بـه نوبت از پی هم می تازند.
قیزقی: (Qızqı) خشم. مجازات. بسیار سـرخ. آهـن نـوک تیـز کـه در کـوره سرخ کرده و چوب را سوراخ کنند.
قیزقی اوْتو: (Qızqı otu) گیـاه زاغـک. (Hieracium)
قیزقیت: (Qızqıt) جزا. شکنجه.
قیزقیتلانماق: (Qızqıtlanmaq) از انجـام کاری خودداری کردن به علت تـرس از مجازات و رسوایی.
قیزقیتماق: (Qızqıtmaq) شکنجه کردن.
قیزقیج: (Qızqıc) سرخ. قرمز. سرخ فام.
قیزقیر: (Qızqır) علاقه. هوس. حساس.
قیزقیرقین: [دیو](Qızqırqın) دختران.
قیزقیرماق: شیهه کشیدن اسب.
قیزقیز: (Qızqız) دختر جوان.
قیزقیزا: (Qızqıza) دختر به دختر(شوهر دادن دختـر بـه خـانوادهای وگـرفتن خواهر داماد برای برادر عروس).
قیزقیزان: (Qızqızan) بر و بچه ها.
قیزقیزک: (گیا)(Qizqizək)گزنهٔ صغیر.
قیز قیزیل: (Qız qızıl) طلای گرانبها.
قیز قیسراق: زن و دختر. نسوان.
قیزقیش: (Qızqış) سرخگون. سرخ فام.
قیزقیل: [دیو](Qızqıl) خاکستری تیـره. قرمز. سرخ فام. حسّاس. زودخشم.
قیـــزقین: (Qızqın) تنـــدرو. افراطـــی. حشـــری. ســـوزان. دو آتشـــه. داغ. باحرارات. پرشور. شـدید. تـب آلـود. جفت طلبی حیوانات. هیجان جنسی.
قیزقینا: خشمگین. کینه توز. دختربچه.
قیزقین بولوت: ابری از گرد و غبار کـه از دهانهٔ آتشفشان برخیزد.
قیزقین دام: (Qızqın dam) حمام.
قیز کیشی: [دیو] شخص بخیل و لئیم.
قیز کیلیمی: نوعی گلیم آراسته و گلدار که دختران عشایر می‌بافند.
قیز کیمی: مرد یا پسر بسیار خجالتی. بـا تربیت. خجالتی. تازه. خوشایند.
قیز گلمک: روباه آمدن. موفق نشدن.
قیز گلین:عروس باحیاء. زن جوان(ناد).
قیز گـؤردو / قیـز گـؤرر / قیـز گـؤرؤش: (Qız görər) مراسمی برای دیدن دختر قبل از خواستگاری.
قیز گوْل: (Qız gül) گل دختران (ناد).
قیزلاتماق: (Qızlatmaq) قدر نهادن.
قیزلاج: جای تنگی که باد آن را نگیرد. خاک سرخ مقاوم در برابر گرما.
قیزلار آغاسی: خواجه باشی حرمسرا.
قیزلارا: (Qızlara) گندمگون.
قیزلار ایچی: جشن دخترانه.
قیزلار بولاغی: (Qızlar bulağı) (چشـمهٔ دختـران) نـوعی رقـص آذربایجـانی. چشمه‌ای که در این رقص بدان اشاره مـی‌رود، در نزدیکـی نخجـوان اسـت. دختران در اینجا جمع شـده و ضـمن خوانـــدن تصـــنیف و نـــواختن، می‌رقصیدند. رقص نیز در این محل به وجـود آمـده. سـرعت رقـص متوسـط است. بسیار لیریـک و ظریـف اسـت. ترتیب حرکات آن دور زدنهای زیاد و یا روانه شدن درطول یک خط است.
قیزلار بولاغینـدان سـو ایچمـک: شـکیل شدن و کار یـاد گـرفتن دختربچـه. بـه حد بلوغ رسیدن دختر.
قیزلارجیق: (جان) ← ساغساغان.
قیزلار چاووشو: (جان) هدهد.
قیزلارخانی: سرور دختران.(ناد).
قیزلار قوشو: (جان)(Qızlar quşu) پرنده شبیه به سـار. (یئتـدیلیک). زنبورخـوار معمولی(پرنده)(Merops apiaster).
قیزلار گوْلؤ: گل سرسبد دختران. (ناد).
قیزلار یارماسی: تگرگ گندمی.
قیزلار یاغلیغی: (گیا) گیاهی برگ پهـن و خاردار که پوستش خوردنی است.
قیزلار یوْلداشی: (جان) مارمولک.
قیزلاش: (Qızlaş) قدرشناس. قدردان.
قیزلاشماق: سر دختر شرط بندی کردن.
قیزلاق: دخترخوانده. سرخ. قرمز.
قیزلامـــاق: (Qızlamaq) دختربـــازی کردن. دنبال دختر افتادن.
قیـــزلان: (Qızlan) خـاک شـوره زار. زمینی دارای خاک سرخ. زمینی دارای معدن کروم. خاک ماسه دار.
قیزلانماق: صاحب دختـر شـدن. گـران شدن. گران شمردن. ادا درآوردن.
قیزلیـق: (Qızlıq) دوشـیزگی. بکـارت. دخترخوانده. نادختری. قحطی. خشـم. گرانی.شفق.**قیزلیق زاری:** پردهٔ بکارت.
قیزلین: (Qızlın) طلایی. زرّین. سرخ.
قیزلینماق:(Qızlınmaq)خشمگین شدن.
قیزما: (Qızma) گرمی. هیجـان. خشـم. عصبی. نارضایتی. غصه. اندوه.
قیزمات: (Qızmat) لاغر.
قیزماج: (Qızmac) سرخ شده.
قیزماجا: رفتار منتهی به خشم.
قیزمار: تفت. سوزاننده. حریص.
قیزمـــاق: (Qızmaq) گـرم شـدن. داغ شدن. تفتیدن. تحریـک شـدن. جـوش آوردن. به خشم آمدن. عصبانی شـدن. بـه هیجـان آمـدن. بـه جنـب و جـوش افتـادن. بـه تـب و تـاب افتـادن. فحـل آمدن (حیوانات). هـار و تهیـیج شـدن حیوانات در موقع جفت طلبی. اعتمـاد کردن. اطمینان خاطر یافتن.
قیز مالی: (Qız malı) جهیزیه.
قیزمان:آچار. خودپسند. منفعت طلب.
قیز ممه سی: (گیا) ← آلتین توپ.
قیزمیر: (Qızmır) سرعت.
قیـــزمیش: (Qızmış) گـرم شـده. داغ. تهییج شده. تحریک شده. هیجان زده. فاحشه. **قیزمیش قابان:** عصبانی.
قیزمیـــق: (Qızmıq) بیمـــاری آبلـــه. دشواری. شن کش.
قیزنا: (جان) کبک. **قیزناج:** شرق.
قیزی: عصبیت. شدت. حمله. هجوم.
قیز یئتر: (Qız yetər) دختربس.(ناد)
قیز یانا: نوعی انگور پنبه ای رنگ.
قیزیت: شفق. **قیزیتقی:**گرمابخش.
قیزیتما: (Qızıtma) تب.
قیزیتماق: گرم کردن. به خشم آوردن.
قیزیج: (Qızıc) چابک. هیجانی.
قیزیجـان: (Qızıcan) آتشین. هیجـانی. فضول. آماتور.
قیزیراق:(Qızıraq) عصبانی. سرخ شده.
قیزیرقاماق: ← قیسیرقاماق.
قیزیرقانماق: بهای گران دادن.
قیزیریق: (Qızırıq) سوختهٔ چیزی.
قیزیش: (Qızış) گرمی.

قیزیشدیران: محرّک. کاتالیزور.
قیزیشدیرما: (Qızışdırma) تحریک. تمرین. کاتالیز. تسریع.
قیزیشدیرماق: گرم کردن. حرارت دادن. تحریک کردن. تشدید کردن. بازار گرمی کردن. دعوا را گرم کردن. بجان هم انداختن. گیراندن (آتش). عصبانی تر کردن. گران کردن. کاتالیز کردن. تسریع کردن.
قیزیشدیری: دست گرمی. تمرین.
قیزیشدیریجی: محرّک. کاتالیزور.
قیزیشدیریلماق: (Qızışdırılmaq) به وسیلهٔ دیگری شعله ور شدن. گیرانده شدن. تهیج شدن. تحریک شدن. برانگیزانده شدن. گرمتر شدن.
قیزیشقان: (Qızışqan) پرشور. هیجانی.
قیزیش قاپناتماق: برسر خشم آوردن.
قیزیشما: گرمی. حرارت. تب. فضولات حیوانی که برای گرم نگه داشتن زیر بستر مریض و یا زن زائو پهن کنند.
قیزیشماق: (Qızışmaq) گرم شدن. حرارت دیدن. داغ شدن. خود را گرم کردن. تشدید شدن. شدت و حدت یافتن. برسرغیرت آمدن. به هیجان آمدن. با حرارت کار کردن. تحریک شدن. تحریک جنسی شدن (حیوانات). به خشم آمدن. عصبانی شدن. ترش شدن. فاسد شدن.
قیزیشما قوردو: (جان)(Qızışma qurdu) نوعی کرم که در زمان خرابی گوشت در آن پیدا شود.
قیزیشیق: بسیار داغ. ← قیزمیش.
قیزیغیش: (Qızığış) منفعت. حرارت.
قیزیق: علاقه. هوس. آمیزش. نزدیکی جنسی. جنگجو. نیرومند. جالب.
قیزیقار:(Qızıqar) نیرو. هوس. جذابیت.
قیزیقان: (Qızıqan) گرم. حشری.
قیزیقای: (Qızıqay) هوسکار. آماتور.
قیزیقباش: نوجوان. خشمگین. عصبی.
قیزیقچی: دلقک. کمدین. ابله.
قیزیقسیز: (Qızıqsız) خسته کننده.
قیزیقسینماق: علاقمند شدن.
قیزیققاق: هوسکار. زودگیر.
قیزیق قان: خونگرم. عصبی.
قیزیق قومار: (Qızıq qumar) متجسس.
قیزیقلی: (Qızıqlı) علاقمند. جالب.
قیزیقلیق: (Qızıqlıq) علاقه. هوس.
قیزیقما: (Qızıqma) نزدیکی جنسی.
قیزیقماز: (Qızıqmaz) مجرد. عزب.
قیزیقماق: نزدیکی جنسی انجام دادن.
قیزیل: [دیو](Qızıl) طلا. سرخ. شرق. به رنگ طلایی. زرد شفاف. قرمز سوخته. پربهاء. گرانقیمت. ارزشمند. مطلق. کامل. کمونیست. نام نوعی باز که رنگهای سفید. سیاه و زرد یافت می‌شود. نام پرنده‌ای است سرخ رنگ به شکل طوطی که آن را نوری گویند. آشکار. رنگ سرخ یا طلایی مایل به سرخ در باور ترکان نمادی از شرق است. جنوب.
قیزیل آتماق: سقط کردن گوسفندیا بز.
قیزیل آچ: خاک مرغوب و حاصلخیز.
قیزیل آچیتقی: سس یا هر مادهٔ دیگر که رنگ غذا را تغییر دهد.
قیزیل آرای: خورشید صبحگاهی.
قیزیل آرقاج: (Qızıl arqac) بی شرف.
قیزیل آری: (جان) زنبور قرمز.
قیزیل آزار: (Qızıl azar) مخملک.
قیزیل آشیق: استخوان قاپ.
قیزیل آغاج: (گیا)(Qızıl ağac) الش. الاش. راش. حور رومی. توسکا. رازدار. قیزیل گؤز می‌گویند. (Alnus)
قیزیل آغری: (Qızıl ağrı) دیفتری.
قیزیل آغیز: (Qızıl ağız) ابله. یاوه گو.
قیزیل آلا: (Qızıl ala) ← آلابالیق.
قیزیل آلما: (Qızıl alma)(سیب سرخ) از افسانه‌های مشهور ترکی. در تفکر ترکان به معنای هدف نهایی است.
قیزیل آی: (Qızıl ay) ماه سرخ. هلال احمر.(ناد).
قیزیل آیاق: (جان)(Qızıl ayaq) کروان.چوب پا (پرنده) (Himantopus himantopis). پابرهنه. هجوم.
قیزیل آیاق قاز:(جان) فلامینگوی بزرگ.
قیزیل آی پارا: هلال احمر.
قیزیل ات: (Qızıl ət) لثه.
قیزیلا توتماق: زراندود کردن.
قیزیل اتە نە: (Qızıl ətənə) جوجهٔ پرکنده.
قیزیل احمد: (گیا) نوعی سیب سرخ.

قیزیل احمد

قیزیل ارسلان: (Qızıl ərsəlan) دلاور ارزشمند چون طلا.
قیزیل اگلیم: (گیا)(Qızıl əylim) گوجه فرنگی.
قیزیل اللر: (Qızıl əllər) (دستهای طلایی) بسیار ماهر و همه فن حریف.
قیزیل انسه لی دوْغان: (جان) بحری (نوعی شاهین) (Falco pelegrinoides).
قیزیلانماق: (Qızılanmaq) حمله کردن.
قیزیل اوْت: (گیا)(Qızıl ot) هویج. ← اگرلتی.
قیزیل اؤتە سی: (Qızıl ötəsi) مادون قرمز.
قیزیل اؤدک: (Qızıl ödək) مری.
قیزیل اؤردک: (جان)(Qızıl ördək) آنقوت. (Tadorna Ferruginea).
قیزیل اوْردو: (Qızıl ordu) ارتش سرخ.
قیزیل اؤز: (Qızıl öz) پاک نهاد. طلا وجود. (ناپ).
قیزیل اؤزک: (Qızıl üzək) مری. لولهٔ گوارش.
قیزیل اؤزگج: (جان)(Qızıl üzgəc) ماهی با باله های قرمز. ← قیزیل قاناد.
قیزیل اؤزن: (Qızıl üzən) رود سرخ. رودی که به دریای خزر می‌ریزد و به تحریف آن را سفیدرود می‌نامند.
قیزیل اؤزن: (Qızıl özən) لولهٔ گوارش در حیوانات.
قیزیل اؤزؤم: (Qızıl üzüm) انگور سفید خشک شده. انگور طلایی که برای مصرف در زمستان آویزند.
قیزیل اؤفؤروک / قیزیل اؤنلؤک: (Qızıl üfürük) لولهٔ گوارش. «قیزیل ائنیک»، «قیزیل اولوق»، «قیزیل اؤگورتلک»، «قیزیل اؤموک»، «قیزیل اؤتلک»، «قیزیل اؤیکن»، «قیزیل اؤینوک»، «

قیزیل اؤزدن» و «قیزیل اؤزن» و «قیزیل اوموک» نیز گویند.
قیزیل اؤنگئج: (Qızıl öngəc) لولهٔ گوارش. مری.
قیزیل ایرماق: (Qızıl ırmaq)رود سرخ.عادت زنانه.کشتارگاه.
قیزیل ایستی: (Qızıl isti) ایام بهار. حرارت و گرمای هفتهٔ اول ماه اوت.
قیزیل ایشتان: (جان) دارکوب. زن بد.
قیزیل ایکیندی: (Qızıl ikindi) شامگاه.
قیزیل ایلان: (جان)(Qızıl ilan) مار سوجه. (Coluber jugularis).
قیزیل اینجیک: (جان)(Qızıl incik) چوب پا (نوعی پرنده)(Himantopus himantopis). نوعی گوسفند. نوجوان.
قیزیل بئره: (Qızıl berə) حصار سرخ.
قیزیل باجاق: (جان)(Qızıl bacaq) پاسرخ. آبچلیک.(Tringa totanus).
قیزیل بارماق: زرین پنجه (نوازنده ماهر).
قیزیل باش: (Qızılbaş) سرخ سر. فدایی. دارای مناعت طبع. تیزهوش. سپاهیان شاه اسماعیل صفوی که کلاه سرخ ۱۲ ترک برسر می گذاشتند. خروس. مردی که به زنان نامحرم نظر بد داشته باشد. زرنگ. زیرک. سیاستمدار. پرندهٔ غوطه زن و شناگر از راستهٔ غواص سانان، دارای دم و بالهای کوتاه، پرنرم که به راحتی شنا می کند. اردک سرحنایی. (Aythya ferina). به صورت «قزلباش» وارد فارسی و لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.

قیزیل باجاق

قیزیلباش قورت: (جان)(Qızılbaş qurt) نوعی حشرهٔ سفید، خاک زی و زیان آور برای کشاورزی.
قیزیل باغیرساق:←شیرین باغیرساق.
قیزیل بالداق: (گیا) گل کتانی.
قیزیل بالیق: (جان)(Qızıl balıq) ماهی آزاد. نوعی از ماهی که درازی بدنش تا یک متر رسد و گوشت سرخ رنگ چرب و خوش طعم دارد. آزادمایی نیز گویند. (Tinica tinica)
قیزیل بایرام: (Qızıl bayram) آتش

قیزیل بویونلو دوغان

سوزی چند خانه باهم.
قیزیل بؤجک: (جان)(Qızıl bücək) حشره ای کوچک به رنگ سبز تند با رویی درخشان.
قیزیل بورج: (Qızıl burc) زاویهٔ اصلی.
قیزیل بورون: (گیا)(Qızıl burun) نوعی زردآلو. نوعی بیماری که در اثر آن نوک دماغ همواره سرخ باشد.
قیزیل بوْز: خاکستری مایل به سرخ.
قیزیل بوغدا: (گیا) گندم رومی.
قیزیل بوْیا: (گیا)(Qızıl boya) روناس. روغناس. کؤک بویاسی، بویاق کؤکو و قیزیل کؤک نیز گویند.
قیزیل بوْیون: (جان)(Qızıl boyun) سینه سرخ. پرندهٔ شکاری با گردن و سینهٔ سرخ.(Eritacus rubacula)
قیزیل بوْیونلو دوْغان: (جان)(Qızıl boyunlu doğan) نوعی شاهین با گردن سرخ. (Falco chiquera).
قیزیل بهمن: (گیا) بهمن سرخ استاتیس. ← قیرمیزی قودوز اوْتو.
قیزیل بیلکا: (Qızıl bilka) نوعی از فرمانهای خوانین مغول که طغرای آن به سرخی رقم می‌شد.
قیزیل پئنجر:(گیا)(Qızıl pencər) نوعی گیاهی خوراکی که در تابستان روید.
قیزیل پارچاسی: (Qızıl parçası) (پارهٔ زر) دختر خوب و اصیل.
قیزیل پالچیق: (گیا)(Qızıl palçıq) گل سرخ. گل ارمنی. رود کوچک.
قیزیل تال: (گیا)(Qızıl tal) بید سرخ.
قیزیل تانقا: (Qızıl tanqa) دینار.
قیزیل تؤکلوْ: (جان)(Qızıl tüklü) جانوری که از پوست آن، پوستین درست کنند. بزغالهٔ یک ساله.
قیزیل توْی: (Qızıl toy) جشن عروسی به شیوهٔ جدید بدون اجرای آیینهای قدیمی (گویش ازبکی).
قیزیل تویقون: (جان)(Qızıl tuyqun) سنقر تالابی. (Circus aeruginosus)
قیزیلتی: رنگ قرمز روشن. نور.
قیزیلتیم: (Qızıltım) فوراً سرخ شونده.
قیزیلجا: سرخاب زنان. غازه. گلگونه. سرخک. سرخ فام. پول طلا. چغندر. کفشدوزک (حشره). گوساله. گندم سرخ فام. جنوب.
قیزیلجا ایکیندی: عصرگاه.
قیزیلجا دیرناق: (جان) کبوتر طوقی.
قیزیلجا دیشی: (گیا)(Qızılca dişi) نوعی درختچه به بلندی ۴ تا ۵ متر و گلهای سفید. (Copnus senguinea)
قیزیلجا سیچان: (جان) جربیل نیمروز. (Meriones meridianus).
قیزیلجا قورت: بیماری مهلک در اسب. گرگ سرخ رنگ. حیله گر.
قیزیلجا قیامت: محشر کبری. ولوله.
قیزیلجالی: مبتلاء به سرخک.
قیزیل جانلی: (Qızıl canlı) عصبی.
قیزیل جوشن: (گیا)(Qızıl coşən) ← قیزیل یووشان.
قیزیلجیق: (گیا)(Qızılcıq) ذغال اختە. (Cornus mas). کمونیست. به صورت «قزلجق» وارد زبان عربی شده است.
قیزیلجیق سوْپاسی: (Qızılcıq sopası) عصاء. تأدیب.
قیزیلچا: (گیا)(Qızılça) نوعی گیاه دو ساله دارای قند. گیلاس. آلوچه.
قیزیل چالار: سبزه. سیه فام.
قیزیل چام: (گیا) ← ائلدار شامی.
قیزیل چایلاق: (جان) کورکور حنایی. قیرمیزی چالاغان نیز گویند.
قیزیل چتر: (گیا)(Qızıl çətir) گیاهی

با گلهای صورتی. (Centaurium umbellatum Gilib).

قیزیل چوبوق اوْتو: (گیا)(Qızıl çubuq otu) گیاه شیره دار درزمینهای جنگلی.

قیزیل چوْر: (Qızıl çor) آفت کدو که اول آن را قرمز کرده و سپس به سفیدی زند و نهایت آن را بخشکاند.

قیزیل چؤکؤک: (گیا)(Qızıl çökük) هویج.

قیزیل چؤوؤد: (Qızıl çüvüd) شنگرفی (رنگ). رنگ سرخ.

قیزیلچی: (Qızılçı) طلاساز. طلا فروش. طلا کار. به معنای چغندر در گویش اویغوری کاربرد دارد.

قیزیل چیچکلی اقچه آغاج: (گیا)(Qızıl çiçəkli aqçe ağac) افرای قرمز.

قیزیل چیخماق: (Qızıl çıxmaq) سرخک درآوردن یا گرفتن.

قیزیل دنیز دوغانی

قیزیل چیراق: چراغ سوزنبان راه آهن.

قیزیل چیرای:(Qızıl çıray) سرخ گونه.

قیزیلچیلیق: طلاسازی. طلا فروشی.

قیزیل خاچ: (Qızıl xaç) صلیب سرخ.

قیزیل خاللی: (جان) فورئل. قزل آلا.

قیزیل خان: (Qızılxan) خدای خشم در باور ترکان. (ناد).

قیزیل خسته لیک: ورم سرخ.

قیزیل خیرتلاق: مری. لولهٔ گوارش.

قیزیل دابان: مُهر زرین. مُهر سرخ.

قیزیل دامار: (Qızıl damar) سرخ رگ.

قیزیل دریلی:(Qızıl dərili) سرخپوست.

قیزیل دلی: دیوانهٔ کامل. زنجیری.

قیزیل دنیز دوْغانی: (جان)(Qızıl dəniz doğanı) شاهین دودی (Falco concolor).

قیزیل دوْغان: (جان)(Qızıl doğan) شاهین سرخ. شاهین نیزار. (Circus aeruginosus)

قیزیل دوغان

قیزیل دؤگمه: (گیا)(Qızıl düymə) گل دگمه‌ای.

قیزیل دوْن: (Qızıl don) لباس ترکمن از ابریشم سرخ. لباس جشن و عروسی زنان ترکمن.

قیزیل سبد

قیزیل دیبی: (گیا) نوعی گیاه.

قیزیلدیر: (Qızıldır) سیارهٔ مریخ.

قیزیلدیم: (گیا)(Qızıldım) میوهٔ سنجد.

قیزیل دیمدیک: (جان)(Qızıl dimdik) قوی منقار سرخ.

قیزیل زانباق: (گیا)(Qızıl zanbaq) نوعی گیاه کوهی پیازدار.

قیزیل ساچان: (Qızıl saçan) زرافشان.

قیزیل سارماشیق:(گیا)(Qızıl sarmaşıq) گیاه سس (انگل یونجه). (Cuscuuta)

قیزیل ساری: سرخ فام. نارنجی. زنان.

قیزیل ساغساغان: (جان) مگس گیر بهشتی. (Tchitrea paradisi)

قیزیل ساقال: ریش قرمز. نوعی گیاه که در دامنه ها روید و از آن برای ساختن برس استفاده کنند.

قیزیل سالا: (Qızıl sala) دوران طلایی.

قیزیل سالقین: (گیا)(Qızıl salqın) تره.

قیزیل سبد: (گیا) گیاهی با گلهای زرد. (Solidago virgaurea L.).

قیزیل سو: آب طلا. خون. شربت.

قیزیل سؤچؤک: (Qızıl süçük) شراب سرخ.

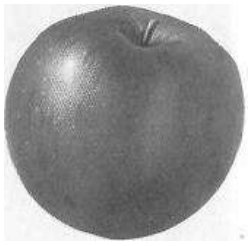
قیزیل سوْغان: پیاز وحشی.

قیزیل سؤگؤد: (گیا)(Qızıl söyüd) بید سرخ.

قیزیلسیمان: سرخ فام. زرّین.

قیزیل شاقا: (Qızıl şaqa) شوخی لوس.

قیزیل شوْرا: (گیا)(Qızıl şora) قاشقک.

قیزیل شیروان

قیزیل شوناق: (Qızıl şunaq) سرمای طاقت فرسا.

قیزیل شیروان: (گیا) نوعی سیب سرخ.

قیزیل عسکر: سرباز ارتش سرخ.

قیزیل قابیق: (گیا)پیاز صحرایی. نوعی انار آبدار و زودرس و درشت دانه.

قیزیل قاتیق: (Qızıl qatıq) دوغ.

قیزیل قار یاغاندا: امر محال.

قیزیل قاز: (جان)(Qızıl qaz) غاز سرخ. فلامینگوی بزرگ. به صورت «قزل غاز» وارد فارسی شده است.

قیزیل قاسقیر:(جان)سگ‌وحشی آسیایی
قیزیل قاش: (گیا)(Qızıl qaş) گیاهی مانند زردچوبه.
قیزیل قان: (Qızıl qan) خون در عادت ماهانهٔ زنان.
قیزیل قاناد: (جان)(Qızıl qanad) سرخ باله معمولی (نوعی ماهی). (Scardinus eryhrophalmus, Rutilus rutilus) جوجهٔ پرنده که موهایش کامل درنیامده.
قیزیل قانتاروْن: (گیا)(Qızıl qantaron) گیاهی به بلندی ۵۰ تا ۱۰۰ سانتیمتر با گلهای سرخ و برگهای دوتایی که استفادهٔ دارویی دارند. (Eruhraca centarrium)
قیزیل قره باش اوْتو: (گیا)(Qızıl qərə baş otu) ← قیزیل هردم تازا.
قیزیل قلیون: (گیا)(Qızıl qəlyun) گونه‌ای گزنه.
قیزیل قورباغا: (جان) قورباغه طلایی.
قیزیل قورت:(جان)(Qızıl qurt) کرم ریه. گرگی که پوستش زردتر و از سایر گرگها کوچکتر است.بصورت «قزلقرط» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. نام یک قبیلهٔ ترک.
قیزیل قورچوق: (جان)(Qızıl qurçuq) کرم خاکی.
قیزیل قورد: (جان) کرم انگلی کدو.
قیزیل قورد داواسی: لوامیزول.
قیزیل قوروت: زهر مار (فحش).
قیزیل قوزالاق: شب بوی صحرایی.
قیزیل قوش:(جان)(Qızıl quş) باز. قوش. (Vanellus).
قیزیل قوْشون: ارتش سرخ.
قیزیل قولاق: (جان)(Qızıl qulaq) آگامای سر وزغی تورانی (نوعی خزنده). (Phrynosephalus mystaceus). گیاهی با ساقهٔ نازک که بر راهها روید و شوخولاق نیز گویند.
قیزیل قوم قوشو: (جان)(Qızıl qum quşu) تلیلهٔ بلوطی(نوعی پرنده) (Calidris ferruginea)
قیزیل قویروق: (جان)(Qızıl quyruq) زیر دُم زنَک. دم سرخ. پرندهٔ مهاجر از تیرهٔ گنجشکسانان (Phoenicurus)

قیزیل قیامت: (Qızıl qiyamət) صدای مهیب. بلوای بزرگ.
قیزیلقیت: (Qızılqıt) سرخ فام.
قیزیل قیر: (Qızıl qır) رنگ عنابی تند. رنگ دوشاب.
قیزیل قیران: روده بر (از خنده).
قیزیل قیشلا: منطقه ای دارای دو بخش.
قیزیل کنچی: بز طلایی. داستانهای معروف شنگول و منگول، کوسا، جیرتدان و .. نام روستایی در سراب.
قیزیل کاغید: سند ازدواج.
قیزیل کسل: بیماری اسکارلاتین.
قیزیل کؤک: (گیا)(Qızıl kök) ← کؤک بویاسی.
قیزیل کؤلچه سی: (Qızıl külçəsi) شمش طلا.
قیزیل گئییک: (جان) گوزن سیبری.
قیزیلگر: (جان)(Qızılgər) بز سیاه با گوشهای قرمز.
قیزیل گردن:(جان) سینه سرخ اروپایی.
قیزیل گرن: (Qızıl gərən) خاک سرخ رنگ و سفت.
قیزیل گلن: (Qızıl gələn) کمی طلایی. زرین. سرخ فام.
قیزیل گواردیا: (Qızıl qıvardya) گارد سرخ.

قیزیل گول

قیزیل گورک: (Qızıl gəvrək) انگور سیاه شرابی.
قیزیل گؤز: (گیا/جان)(Qızıl göz) درخت راش← قیزیل آغاج.انگور سیاه شرابی.گرگ. ماهی کلمه.شخص زیانبار. حیله گر. معمولاً چوب تیرک آلاچیق عشایر را از این درخت سازند.
قیزیل گؤز: (Qızıl güz)پاییز سرخ.← ایگیرمی دؤرد مؤسوم.
قیزیل گؤگچه: (گیا)(Qızıl göyçü) نوعی خربزهٔ تو قرمز.

قیزیل گؤگوش: (جان)(Qızıl göyüş) پرنده ای کوهی.
قیزیل گؤل: (Qızıl gül) گل سرخ. گل محمدی. گل رز. (Rosa damascena) نوعی رقص آذربایجانی. رقصی قدیمی است که سرعت آن متوسط بوده و در سالهای ۱۹۳۰ الی ۱۹۴۰ در کل آذربایجان مرسوم بود. در ترتیب حرکات رقص، استواری حتی کمی شرم وجود دارد. بیشتر در عروسیهای شهری اجرا می‌شود. رقص بیشتر مواقع توسط خانمها و دختران جوان اجرا می‌شود. (ناد).
قیزیل گون:(Qızıl gün)آفتاب سرخ (ناد).
قیزیل گون: (گیا)(Qızıl gəvən) کتیرا. گوَن طلایی(Astragalus aureuswilld)
قیزیل گیجیک: بیماری خارشدار چشم.
قیزیللاتماق: زراندود گردانیدن.
قیزیللار: (Qızıllar) سرخها. بلشویکها.
قیزیللاشدیرماق: زراندود کردن.
قیزیللاشماق: زراندود شدن.
قیزیللاقلی: (جان) گوسفندی با پشمهای بلند و خشن و قرمز رنگ.
قیزیل لالا: (گیا)(Qızıl lala) آلاله.
قیزیللاماق: (Qızıllamaq) طلاکاری کردن. آب طلا دادن. پوشش طلا دادن. زراندود کردن. کوبیدن محصول در خرمن و باد دادن آن. ستم کردن.
قیزیللانماق: (Qızıllanmaq) زراندود شدن. عصبانی شدن.
قیزیللی: مطلّا. طلادار. گرم شده. (ناد).
قیزیللیق: سرخی. گرانی. بیماری اسکارلاتین. تنبلی. بیحالی. سرخاب.
قیزیللیق اوْتو: (گیا)(Qızıllıq otu) ← ائششک قولاغی.
قیزیل مارال: (گیا) نوعی گیاه چندساله که برای بندآوردن خون کاربرد دارد.
قیزیلماق: (Qızılmaq) تنبیه شدن به جهت دوباره تکرار نکردن کار خلاف. گرم شدن. خشمگین شدن.
قیزیلمای: (جان)(Qızılmay) اسبی که در نتیجهٔ زیاد خوردن، سرعتش کم شده است. نوعی بیماری در اسب که

موجب ریزش مو شود.خستگی شدید.
قیزیل ملک:(Qızıl mələk) پری طلایی.
قیزیل میخ تووْلـه: (Qızıl mız tövlə) (میخ طویلهٔ طلا) زمین. املاک. زمین بایر ارزشمند.
قیزیل هردم تازا: (گیا)(Qızıl hərdəm taza) دم المسیح. (Aerolinium)
قیزیلـی: (Qızılı) طلایـی رنـگ. زرد شفاف. زرّین. سرخ.
قیزیـل یئـل: (Qızıl yel) بـاد سـرخ (بیمـاری پوسـتی). بیمـاری آلبـومین. نقرس. بادی که از طرف جنوب بوزد.
قیزیل یاپراق: (گیا)(Qızıl yapraq) گل خلـه. روغـن کـاه. دوای جگـر. گـل چسبک. حشـیش الغافـث. علـف گلـو درد. شـوکه منتنـه. ← آیـی پنجـه سی(Agrimonia eupatorium)
قیزیل یارا:(Qızıl yara)بیماری سرپنجه.
قیزیل یاراق: حاشیه دوزی. زر دوزی.
قیزیل یارپیز: (گیا) پونهٔ سرخ.
قیزیل یاریم آی: هلال احمر.
قیزیل یاریت: (Qızıl yayrıt) پراکنده.
قیزیلی پاریلداق: (جان) سوسک براق. (Cetonia aurata).

قیزیلی پاریلداق

قیزیلیق: (Qızılıq) حرارت.
قیزیلی قاراقات: انگورفرنگی سرخ دانه.
قیزیلین: (Qızılın) طلایی. زرّین.
قیزیـل یوْگـوْرتْک: (Qızıl yügürük) رماتیسم. بادسرخ.
قیزیل یومورتا: عید مسیحیان.
قیزیل یوْنجا: (گیا) یونجه قرمز.
قیزیـل یوْوشـان: (گیـا)(Qızıl yovşan) (تیـرهٔ زیتـون) نمـیش. نمیشـه. درخـت زبـان گنجشـک. گنجشـککک. قـوش دیلی و قیزیل جوشـن نیـز نوشـته شـده است. (Fraxinus excelsior)

قیزیم: (Qızım) طمـع. حـرص. خشـم. چوبی که برای آتش روشـن کـردن و گـرم شـدن بکـار برنـد. تشـدید. بـه صورت «هیزم» وارد فارسی شده است.
قیزیماق: سرعت گرفتن. گران شدن.
قیزیمتال / قیزیمتای: سرخ فام.
قیزین: خشم. حرارت. داغ. شدید.
قیزینج: (Qızınc) غضب.
قیزیندیرماق: گرم یا تشویق کردن.
قیزیندیری: (Qızındırı) تشویق.
قیزینماق: (Qızınmaq) گرم شدن. خود را گـرم کـردن. اعتمـاد کـردن. ضـد شدن. در تضاد بودن.
قیزین هه سی: (Qızın həsi) (بلهٔ دختر) ← آغ ساقال پیلوو.
قیز بیغدی: عروسی زنانه یا دخترانه.
قیزیق: (Qızıyıq) بی شرم. بیعار.
قیژا / قیـژاو: (Qıjav) قسـمت خروشـان رود.(نـاد). **قیژقیرمـاق:** ← قیجقیرمـاق.
قیژقیلـداماق: جوشـیدن. فـراوان شـدن.
قیژقیلـدیم: فـراوان. سرشـار. **قیژقیـل میژقیل:** فراوان. سرشـار. **قیـژوو:** محلـی در رودخانـه کـه آب بـا سـرعت زیـاد جریـان دارد. قسـمت خروشـان رود.
قیـژی: هـاگ. اسـپر. هاگچـه گیاهـان هاگ دار. نوعی گیاه با برگهای بلند و زبانـه‌دار کـه در منـاطق مرطـوب می‌روید. **قیژیق:** (جان) ← ساغسـاغان.
قیژیلتی: آوای جریان تند آب یا چیزی که به سرعت در هوا بپرد. غژ. صـدای تندی که از پس تیر و فشنگ در وقت انداختن بر آید. **قیژیلداماق:** صدای غـژ دادن. **قیژیلیق:** هاکدان. اسپرانژ.
قیس: (Qıs) گناه. جـرم. پرهیـز. کنـاره گیری. دختر. دختر جوان. پیشوندی به معنـای بسـیار. ماننـد «قـیس قیسـقانج» (بسیار فشرده).
قیسا: (Qısa) لُنگی که درویشان به جای شلوار به کمر بندند. به صـورت «قیـزه» وارد فارسی شده است.
قیسات: (Qısat) کفش نیمه کهنه.
قیسـاج: (Qısac) انبـر. کلبتـین. حلقـهٔ گیسو. به صورت «قصـاج» وارد لهجـهٔ مصری زبان عربی شده است.
قیسار: (Qısar) قصار. کوتاه.

قیسارقا: (Qısarqa) نزدیک بین.
قیسارلاماق: آزار دادن. ترساندن.
قیساتلاماق: (Qısatlamaq) فشار دادن.
قیساتی: (Qısatı) اختصاری.
قیساتیرا: (Qısatıra) سرنیزه.
قیساتیش: (Qısatış) اختصار. اجمال.
قیسار: (Qısar) حدود. ثغور.
قیساس: (Qısas) سهم. حصه.
قیساغا: (Qısağa) مانع. سدّ.
قیسـاغی: (Qısağı) محـل بـین شـکم و سـینه در احشـام. جـایی کـه اطـرافش جاهای سخت و صعب العبور باشد.
قیسـاق: (Qısaq) فشـارنده. بـه صـورت «غساک» به معنای گیاه عشقه و پیچک وارد فارسی شده است.
قیساقچا: (Qısaqça) کیف پول.
قیسا قویروق: (جان) سگ.
قیسال: (Qısal) خلاصه.
قیسالا: (جان)(Qısala) خرچنگ.
قیسالقی: همراهان و نوازندگان عروس.
قیسان: استاد. خسیس. ستمگر. باریک.
قیسانا: (Qısana) چارچوب.
قیسـبات: (Qısbat) کمربنـد پهلوانـان و دلاوران. بـه صـورت «کسـوت» وارد زبان فارسی شده است.
قیسباش: (Qısbaş) کوتاه بین.
قیسباق: چرخشت. ابزار آبگیری انگور.
قیس بوْغوم: تحت فشار. شکنجه.
قیسبی: (Qısbı) تنگ.
قیسپا: (Qıspa) بیماری فشار خون.
قیسپاق: (Qıspaq) زانو. مفصل. زایده.
قیسـتا: (Qısta) میـزان. معیـار. انـدازه. حجم. دام. تله. مخفّف. مَخلص. فشار. پدرسوخته. نامرد.
قیستاتماق: دستور به سختگیری دادن.
قیستاج: شکنجه. جزا. خسیس. بی بهره.
قیستاداى: (Qıstaday) غذای زنبور.
قیستار: (Qıstar) اصرار. پافشاری.
قیستاس: (Qıstas) میزان. معیار.
قیستاش: (Qıstaş) فشار متقابل. تراکم.
قیستاشما: (Qıstaşma) هم فشاری.
قیستاشـماق: همـدیگر را در تنگنـا قـرار دادن. فشرده شدن. متراکم شدن.
قیستاغا آلماق: محکم فشردن.
قیستاق: (Qıstaq) شـتاب. فشـرده شـده.

شکنجه. برزخ.
قیستا قیستان: بسیار فشرده و متراکم.
قیستالاشماق:ازدحام کردن. بهم پیوستن.
قیستالان: (Qıstalan) تنگنا. تحت فشار.
قیستالانق:(Qıstalanq) لزوم. مستعجل.
قیستالجیق: (Qıstalcıq) تنگنا.
قیستالماق: در تنگنا قرار گرفتن.
قیستاما: سختگیری. آزمایش. سنجش.
قیستاماق: (Qıstamaq) سخت گرفتن. کوتاه کردن. پارس کردن. تأکید کردن. زوزه کشیدن. آزمودن.
قیستان: (Qıstan) تنگنا. تحت فشار. گرفتاری. شکنجه.
قیستاناق: (Qıstanaq) ابزار شکنجه.
قیستانچیلیق: تنگنا. ضرورت.
قیستانقی: (Qıstanqı) اختناق. خفقان.
قیستانماز: (Qıstanmaz) عجول.
قیستانماق: (Qıstanmaq) به تنگی افتادن. تحت فشار قرار گرفتن. آزموده شدن. محک خوردن. عجله کردن.
قیستاو: عاجل. فوری. بی درنگ.
قیستاوول: (Qıstavul) عجول. تلاشگر.
قیستوُل: (Qıstol) با تمکین. سنگین دست.
قیستی: (Qıstı) دسته. بسته. اقتصاد.
قیستیج: (Qıstıc) دسته. بسته. نسبت. اندازه. قیاس. فلک (ابزار شکنجه).
قیستیق: تنگنا. برزخ. اقتصاد. نزدیک.
قیستی قیوراق: فرز و چابک.
قیستیلاما: (Qıstılama) بسته بندی.
قیستیلاماق: بسته بندی کردن.
قیستیلان: بسته بندی شده. اشباع شده.
قیستیلانماق: بسته بندی شدن.
قیسجا: (Qısca) گرفته (هوا).
قیسجیو: (Qıscıv) اختصار.
قیسدارا: (Qısdara) گردنبند.
قیسدیر: (Qısdır) بدلباس.
قیسدیرقاج: (جان) خرچنگ. بسته بندی. گیره. گیرهٔ سر. حلقه.
قیسدیرقیچ: اقتصادی. منگنه.
قیسدیرما: (Qısdırma) شکنجه. ساندویچ. پُر. اضافی. جعلی. افزودنی.
قیسدیرماج: (Qısdırmac) منگنه.
قیسدیرماق: (Qısdırmaq) تحت فشار قرار دادن. در تنگنا قرار دادن. کم کردن. قناعت کردن. فرو بردن.
قیسدیرمیق: (Qısdırmıq) ساندویچ.
قیسدیری: (Qısdırı) اقتصاد. فشار.
قیسدیریق: اقتصاد. اداره. آستر.
قیسدیریلماق: (Qısdırılmaq) زیر فشار قرار گرفتن.
قیسدیریم: (Qısdırım) مچاله شده.
قیسرا: (Qısra) تلاطم. گرداب. گردش هوا یا آب. مرز.
قیسراتماق: (Qısratmaq) اخته کردن.
قیسراق: (Qısraq) مادیان. تاتاری. رمکه. نازا. عقیم. به صورت قسراق وارد زبان فارسی شده است.
قیسراقلانماق: صاحب مادیان شدن.
قیسراقین: (Qısraqın) زیان دیده.
قیسراماق: کوتاه کردن. عشوه دادن.
قیسرمن: (Qısrəmən) کرّه یک ساله گاو مذکّر یا مؤنث. بچه گاومیش دو ساله. «دانا»یی که هنوز شیر می‌خورد.
قیسریت: (Qısrıt) ناقص.
قیسریشماق: باهم فشار دادن.
قیسریق: (Qısrıq) بی عرضه. مسکین. وفادار. باآبرو.
قیسسا: (Qıssa) تهیگاه، دو پهلوی آدمی. کوتاه. پست. فاصلهٔ کم. خلاصه. مختصر. اجمال.
قیسسا آیاق: (Qıssa ayaq) زن. پا کوتاه.
قیسسا اتک: (Qıssa ətək) مینی ژوپ.
قیسسا بوغجوق: (جان) ملخ.
قیسسا توْپوقلو: پاشنه کوتاه.
قیسسا توتماق: خلاصه کردن.
قیسساج: (Qıssac) خسیس.
قیسساجا: به اختصار. خلاصه.
قیسساجیق: خیلی کوتاه. خیلی خلاصه.
قیسسا چرشنبه: چهارشنبهٔ کوتاه. در این روز ترکان یال و دم اسبان را کوتاه و می‌آراستند. زنان نیز موی سر را بشکلی زیبا تزئین می‌نمایند.
قیسسا دوْن: (Qıssa don) نیم تنه.
قیسسادیلماق: کوتاه کرده شدن.
قیسساق: (Qıssaq) عجله. شتاب.
قیسسا کنچمک: سخن را کوتاه کردن.
قیسسا کسمک: کوتاه یا خلاصه کردن.
قیسسالتما: تلخیص. خلاصه سازی.
قیسسالتماق: (Qıssaltmaq) کوتاه کردن.
قیسسالما: (Qıssalma) اختصار.
قیسسالماق: (Qıssalmaq) کوتاه شدن.
قیسسالیش: (Qıssalış) تلخیص.
قیسسالیق: کوتاهی. اختصار. ژاکت.
قیسساما: آزمایش. امتحان. سنجش.
قیسساماق: (Qıssamaq) آزمایش کردن.
قیسسانماز: (Qıssanmaz) عجول.
قیسسانماق: (Qıssanmaq) دلتنگ شدن.
قیسسیز: (Qıssız) چشم سیر.
قیسقا: (گیا) ← آرپاجیق سوغانی. پیاز کوچک تخمی. کوتاه. خلاصه. نزدیک. سریع. نوعی رقص سریع. ابتر.
قیسقاب: (Qısqab) مقدار. معیار. اندازه. ترازو. حساب.
قیسقاتماق: (Qısqatmaq) تحقیر کردن.
قیسقاج: (Qısqac) گیره. گازانبر. ماشه. پنس. هزارپا. گوش خزک (حشره). عضو گازانبر مانند خرچنگ و غیره. ابزاری برای فشردن ته جارو به هنگام دوختن آن.
قیسقاجا: پشتیبان. تیرک. خلاصه.
قیسقاجاق: (Qısqacaq) مختصر.
قیسقاج باخان: (جان) میگو.
قیسقاجلاماق: با گیره چیزی را گرفتن.
قیسقاچی: تولید کنندهٔ موسیر.
قیسقار: (Qısqar) دستگاه بافتن گلیم یا جول. خلاصه. ماحصل. مؤثر. ظالم.
قیسقارتیش: اجمال. تلخیص.
قیسقارما: کوتاهی. تلخیص.
قیسقارماق: (Qısqarmaq) کوتاه کردن. شتاب کردن. ستم کردن.
قیسقاش: (Qısqaş) حسود.

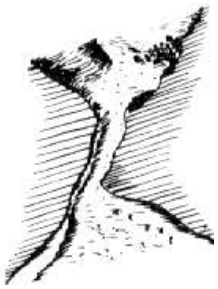
قیسقاج

قیسقاق: لایهٔ نازک یخ. خسیس.
قیسقاقلاماق: (Qısqaqlamaq) یخ را شکستن و ماهی گرفتن.
قیسقاقیل: (Qısqaqıl) دیوانه.
قیسقال: چیزهای کهنه. پیشبند بچه.

قیسقامیت: (Qısqamıt) بسیار کوتاه.
قیسقان: (Qısqan) خسیس.
قیسقاناق: (Qısqanaq) حسود. غیور.
قیســـقانج: (Qısqanc) نـــوعی رقـــص آذربایجـانی. فشـارنده. مایـه عـذاب. پـرس. منگنـه. گیـره. حسـود. بخیـل. خسیس. تنگ چشم. حشره‌ای سرخ متمایل به سیاه با دو دُم کوتاه.
قیسقانجیق: حسود. بخیل. خسیس.
قیسقانچی: هوو. وسنی. حسود.
قیسقاندیرماق: (Qısqandırmaq) بخـل و حسادت کسی را تحریک کردن.
قیسقانما: حسد ورزی. رقابت.
قیسقانماز: (Qısqanmaz) جوانمرد.
قیسقانماق:(Qısqanmaq) حسد ورزیدن.
قیسقانیش: (Qısqanış) حسادت. بخل.
قیسقانیق: (Qısqanıq) حسود. غیور.
قیسقانیم: (Qısqanım) حسادت. بخل.
قیسقاوار: (Qısqavar)آهن یاسـنگ کـه برآتش گذارند.
قیسقای: دختربچه. خشکسالی. خشکی.
قیسقا یاووق: خویشاوند نزدیک.
قیسقایلیق: (Qısqaylıq) استخوان بازو.
قیسقی: (Qısqı) فشـار. شـتاب. تهدیـد. دستگاه. رولپلاک. منگنه.
قیسقیت: (Qısqıt) نان تنوری برشته.
قیسقیج: (Qısqıc) جبر. اجبـار. مشـقت. کلبتین. منگنه.
قیسقیج قامیش: نی که هنگام ختنهٔ نوزاد آلت او را با آن نگهدارند.
قیسقیچ: (Qısqıç) سنجاق.
قیسقیچ باغا: (جان) خرچنگ.
قیسقیر: (Qısqır) دستگاه. ظالم. مؤثر.
قیسقیرت: نان سرخ شده. تحقیر. آزار.
قیسقیرتماق: (Qısqırtmaq) سـگ را بـه طرف کسی کیش دادن. سگ را برای حمله به کسی تحریک کردن.
قیسقیرماق: ← قیسقیرتماق.
قیسقیریش: (Qısqırış) حسد.
قیسقیس / قیسقیسی: (Qısqıs) خسیس.
قیسقیق: (Qısqıq) دشوار. پرزحمت.
قیسقیل: (Qısqıl) اقتصادی. مقتصد.
قیسقیلا: (Qısqıla) اسکله. بندر.
قیسقیلاما: (Qısqılama) تضییق.
قیسقیلاماق:تحت فشار قرار دادن.

قیسقین: (Qısqın) فشـار. تنگنـا. حسـد. شتاب. جعبه. بسته.
قیسقینا: (Qısqına) قصبه. شهرک.
قیسقینتی: (Qısqıntı) فشار. آزار.
قیسقینج: (Qısqınc) شکنجه. رشک.
قیسقینجاماق: شکنجه کردن.
قیســقینماق: تحـت فشـار قـرار گـرفتن. خجالت کشیدن. غیرت نشان دادن.
قیسقینیق: (Qısqınıq) رنج. تلاش. تقلا.
قیســقییا باســماق: (Qısqıya basmaq) تحـــت فشـــار قـــرار دادن. در تنگنـــا گذاشتن. تهدید کردن.
قیسقییقیل: (Qısqıyqıl) منسجم. فشرده.
قیس گؤز: (Qıs göz) نزدیک بین.
قیسلا: (جان)(Qısla) خرچنگ.
قیســـلاتا: (Qıslata) اسـید. کیســلاتا و چیسلاتا نیز گویند.
قیسلاغاج: (جان)(Qıslağac) خرچنگ.
قیسلاق: (Qıslaq) خلاصه.
قیسلانماق: (Qıslanmaq) ← قیسیلماق.
قیسلی: (Qıslı) گناهکار.
قیسلینماق: (Qıslınmaq) ← قیسیلماق.
قیســـما: (Qısma) فشـــارش. تنگنـــا. منتزیت. نوع. رده. واژهٔ «قسم» نیـز در زبان عربی به همین معناست.
قیسما بوغما: تنگنا. تحت فشار.
قیسماج / قیسمار: خسیس. بخیل.
قیسماغا آلماق: محاصره کردن.
قیسماق: (Qısmaq) فشردن. فشار دادن. تحـت فشـار قـرار دادن. در مضـیقه گذاشتن. چلاندن. در منگنه گذاشـتن. سفت بستن. تنگ کردن. خود را جمع کـردن. قناعـت کـردن. صـرفه جـویی کـردن. دم را لای پـا جمـع کـردن (حیوانـات). خزانـه. دام. دو تسـمهٔ رکـاب کـه از طـرفین آویـزان شـود. لگام. افسار.
قیسماق قورماق: دام گستردن.
قیسماقلاماق: محاصره کردن.
قیسما قیسما: جورواجور. از هر نوع.
قیسمان: (Qısman) خسیس.
قیسمیر: (Qısmır) خسیس. شلخته.
قیسمیریق: (Qısmırıq) کوتاه قد.
قیسمیسماق:(Qısmısmaq) ساکت شدن.
قیسمیق / قیسمیقچی: خسیس. شلخته.

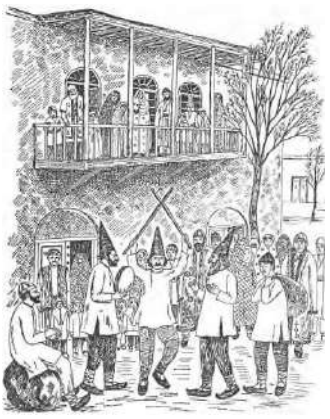
قیسناشما: (Qısnaşma) هم فشاری.
قیسناشماق: همدیگر را فشار دادن.
قیســـناق: (Qısnaq) خســـیس. تنگنـــا. شتاب. مشـت بسـته شـده. چنبـر. گلـو. چوبی که به شکل دایره مدوّر کنند.
قیسناقاج / قیسناقچی: چنبرساز.
قیســـناقلی: (Qısnaqlı) بچـه‌ای کـه در بازی قاپ در طول بازی هرگـز تعـداد قاپهایش کم نمی‌شود. کسی که چیزی را محکم در دست گرفته است.
قیسناما:(Qısnama) تحت فشار گذاری.
قیســـناماق: (Qısnamaq) تحـت فشـار قراردادن. در تنگنا گذاشتن. در مضیقه گذاشتن. اصرار کردن.
قیسنال: تنگنا. رودرواسی.
قیسنالماق: تحت فشار قرار گرفتن.
قیسنانماق: (Qısnanmaq) دلتنگ شدن.
قیسنیق: (Qısnıq) شرمگاه. خسیس.
قیس وورمـاق: (Qıs vurmaq) بـا سـرو صدا جانوران را فرار دادن.
قیســـی: (Qısı) ســفت. سخت.ســتم. حبس. رنج. لایـه لایـه شـدن شـکم از فرط چاقی.
قیســیت: (Qısıt) محـدودیت. حـد و حدود. سهم. نصیب. مصادره. تضـییق. اذیت. ساحل. نهایـت. منتهـی. مظلـوم. اقتصاد. خلاصه. چکیده.
قیسیتاق: بـرزخ. جـایی باریـک کـه دو خشکی یا قاره را به هم وصل می‌کند.

قیسیتاق

قیسیتلاشماق:همدیگر را محدود کردن.
قیسیتلاما: (Qısıtlama) تحدید.
قیسیتلاماق:(Qısıtlamaq)محدود کردن.
قیسیتلانماق: محدود شدن.
قیسیتلاییش: (Qısıtlayış) محدودیت.

قیسیتلی: (Qısıtlı) محدود. کساد.
قیسیج: (Qısıc) فشار. تنگنا.
قیسیجی: فشار دهنده. گیرنده. گیره.
قیسیدیر: (Qısıdır) اقتصادی.
قیسیر: [دیو](Qısır) سترون. نازا. اجاق کور. خشن. به صورت قسر وارد زبان فارسی شده و اصطلاح «قسر در رفتن» نیز از همین ریشه پدید آمده.
قیسیر آنقیز: زمین شخم نخورده.
قیسیر آی: (Qısır ay) ماه تیر.
قیسیر امر: (جان)(Qısır əmər)کرّه خرشیرخواردوساله.
قیسیر بولوت: ابر سفید و بی باران.
قیسیرجا: (Qısırca) سترون. نازا.
قیسیردال: (Qısırdal) حامله. آبستن.
قیسیر دؤنگه: (Qısır döngə) دور باطل.
قیسیرقا: (Qısırqa) گردباد.
قیسیرقاما: (Qısırqama) مضایقه.
قیسیرقاماق: دریغ ورزیدن.
قیسیرقان: خسیس. دریغ ورزنده. نازا. گاز گیرنده. به دندان گیرنده.
قیسیرقانماق: دریغ ورزیدن.
قیسیر قایا: صخرهٔ گرانیتی دشوار.
قیسیرقینت: خس و خاشاک.
قیسیرلاشماق: (Qısırlaşmaq) نازا شدن.
قیسیرلاماق: (Qısırlamaq) نازا کردن. اخته کردن. قناعت کردن.
قیسیرلانماق: مریض یا خشمگین شدن.
قیسیرلیق: (Qısırlıq) نازایی.
قیسیرماق: (Qısırmaq) خلاصه کردن.
قیسیس: (Qısıs) خسیس.
قیسیش: (Qısış) امساک. تنگنا.
قیسیشیق: (Qısışıq) فشرده. فشرده شده.
قیسیغیل: (Qısığıl) بی میل. بی خواسته.
قیسیق: [دیو](Qısıq) ستم. ظلم. فشرده. تحت فشار. تنگنا. کوتاه. شدت. گذرگاه تنگ. جزا. کیفر.
قیسیقلاماق: فشار دادن. آزار دادن.
قیسیقلی: هوسکار. فشاری. دارای فشار.
قیسیقلیق: (Qısıqlıq) تضییق.
قیسیل: درّه. تنگنا. فشرده. کمپرس شده.
قیسیلاج: (Qısılac) خسیس. بخیل.
قیسیلتی: (Qısıltı) غیبت. یاوه. گزافه.
قیسیلجاق: (Qısılcaq) تنگنا. گرفتاری.
قیسیلجیم: (Qısılcım) مضایقه. تنگنا.
قیسیلداماق: پچ پچ کردن.
قیسیلما: (Qısılma) پناهگاه.
قیسیلماز: (Qısılmaz) پررو. بی حیاء.
قیسیلماق: (Qısılmaq) منقبض شدن. فشرده شدن. در تنگنا قرار گرفتن. در گوشه‌ای خود را جمع کردن. پناه بردن. خجالت کشیدن. رودرواسی گیرکردن. گرفتن صدا.
قیسیلمیش: (Qısılmış) کز کرده. در گوشه‌ای پناه جسته. مخفی شده.
قیسیلی: (Qısılı) تحت فشار. متشنج.
قیسیم: (Qısım) فشار. تنگنا. نصیب. دپارتمان. قسمت. شعبه. مُشت. ظلم.
قیسیمپیر: (Qısımpır) خسیس.

قیشدان چیخدیم

قیسیمقا: (Qısımqa) تضییق.
قیسیملاماق: تصاحب کردن.
قیسیملی: (Qısımlı) مختلف. متنوع.
قیسین: (Qısın) پرهیز. خسیس. محروم.
قیسیناق: تضییق. فشار دهی. تنگنا.
قیسینتی: فشار. مضیقه. عسر. تصرف.
قیسینجا: (Qısınca) شکنجه.
قیسینچی: (Qısınçı) نیازمند. گرفتار.
قیسینقی: (Qısınqı) تحت فشار. گلو.
قیسینلی: (Qısınlı) معقول.
قیسینماق: امساک کردن. به خود فشار آوردن. خود را در مضیقه گذاشتن. پناه گرفتن. تحت فشار قرار گرفتن. ادرار خود را نگهداشتن. ضعیف شدن.
قیسینیق: (Qısınıq) شاشبند.
قیسیو: (Qısıv) جزا. کیفر.
قیسیی: (Qısıy) محروم.
قیش: (Qış) زمستان. آجر. تیرکش.
قیش آراتی: آبی که در چلهٔ بزرگ به باغها و مزارع داده شود.
قیش آلما: (Qış alma) سیب خالدار.
قیشارتماق: دراز کردن. خم کردن.
قیشارماق: (Qışarmaq) دراز شدن.
قیش اوْتو: (گیا)(Qış otu) نوعی علف که در قشلاقها و شوره‌زارها می‌روید.
قیش بابا: (Qış baba) سرمای شدید.
قیشبار: (Qışbar) محصولات زمستانی.
قیش بورانی: (Qış buranı) چلهٔ زمستان.
قیش بورنو: (گیا)(Qış burnu) گیاهی بیابانی.
قیش بوینوز اوْتو: (گیا)(Qış buynuz otu) ← ایلک باهار چیچگی.
قیشتا: (Qışta) میوه که برای مصرف در زمستان خشک کنند. به صورت «کِشته» وارد فارسی شده است.
قیشتای: (Qıştay) کثیف. پلید.
قیشتی: (Qıştı) باد کرده.
قیشتیراق: (Qıştıraq) اسهال.
قیشتینای: (Qıştınay) کثیف. باد کرده.
قیشچی: (Qışçı) کسی که برای جرمی سبک، زمستان را در حبس بماند.
قیش چیچگی: (گیا) گل یخ.
قیش خان: (Qış xan) خدای زمستان در باور ترکان.
قیشداش: (Qışdaş) همکار. صاحب.
قیشدان چیخدیم: آیین یا جشن قدیمی پایان زمستان در مرند. روستاییان در دسته های ۴ یا ۵نفری به شهر آمده و در حالی که کلاه بوقی از مقوا بر سر گذاشته و به علامت خوشی هوا، لباسی به غیر از پیراهن و تنبان ندارند در شهر می چرخیدند. یکی دف زده و دیگری در حال رقص دو چوب را در دستش بهم زده و می گوید: «قیش چیخدی، یاز گلدی، دروازا آچیلدی بیز گلدیک» (زمستان رفت و بهار آمد. دروازه باز شد و ما آمدیم».
قیش دوروم: (Qış durum) سرد مزاج.
قیشسال: (Qışsal) زمستانی.
قیششا: (Qışşa) نی. خیزران.
قیشقا: (Qışqa) شاخهٔ جوان.
قیش قابانغی: (گیا) کدو حلوایی.کدو

استانبولی. کدوی عسلی. دست بویه.
قیشقانا: (گیا)(Qışqana) توت سیاه.
قیش قایینی: ارزاق زمستانی.
قیش قورمان: کماندان و تیردان.
قیش قورون: موسم زمستان.
قیشقی: موسم زمستان. زمستانی. فریاد.
قیشقیرار: (جان) زاغ. کلاغ سیاه.

قیشقیلیق

قیشـــــقیراق: (جـــان)(Qışqıraq) ← قیشـــقیرار. بصـــورت «کشـــکرک»و «قشقره» بهمین معنا وارد فارسی شده.
قیش قیران: (Qış qıran) ماه اسفند.
قیشقیر باغیر: (Qışqır bağır) داد و فریاد.
قیشقیرتماق: به فریاد درآوردن.
قیشقیرتی:(Qışqırtı) داد و فریاد. انگیزه.
قیشقیردیجی: کسی کـه باعـث فریـاد و داد دیگری شود. تحریک کننده.
قیشقیردیش: (Qışqırdış) هیاهو افکنی.
قیشقیرما: فریاد کشی. نعره زنی.
قیشقیرماق: (Qışqırmaq) فریاد کشیدن.
قـــیش قیـــروْو: (Qış qırov) بـــرف و زمستان. برف و سرما.
قیشقیریش: فریاد دسته جمعی.
قیشقیریشماق: باهم فریاد کشیدن.
قیشقیریق: (Qışqırıq) فریاد. غریـو. الـم شـــنگه. بصـــورت قشـــقرق، قشـــقره و غشغرغ وارد فارسی شده است.
قیشقیریقچی: (Qışqırıqçı) پرسروصـدا.
قیشقیریم: (Qışqırım) فریاد.
قیشقیری وئرمک: تشویق کردن.
قیش قیش: (جان)(Qış qış) برهٔ زودزا.
قیشقی قوران: (Qışqı quran) ماه اسفند.
قیشـقیل: (Qışqıl) ظـرف حلبـی عسـل. اسید. ترشی. زودپز.

قیشقیلداق: (جان) نوعی اردک.
قیشقیلیق: (جان)(Qışqılıq) فلامینگو.
قـیش گـوزوْ: (گیـا)(Qış gözü) نـوعی گیاه خودرو که در پاییز و زمسـتان در باغچه رویـد و آن سـرخ کـرده و مـی خورند.
قـیش گوْلـوْ: (گیـا)(Qış gülü) خربـق سـیاه. کتکـی. گیـاهی از تیـرهٔ آلالـه، دارای برگهـای دراز و سـاقهٔ کوتـاه، گلهایش پنج برگ و سرخ کم رنـگ، بیخ آن دراز و شبیه به پیاز با ریشه‌های باریـــک، تلـــخ و بیشـــتر در کوههـــا می‌روید. (Helleborus niger)
قیشـــلا: (Qışla) پادگـــان. خانـــه‌هـــای کـــارگری. بخـــش (در تقســـیمات کشوری). به صورت «قشله» و «قیشـله» وارد زبان عربی شده است.
قیشـلاتماق: (Qışlatmaq) چیـزی را بـه دست گرفتن و صاحب شدن. کسی را برخود مسلط کردن.
قیشلاغ: (متفا)(Qışlağ) ← قیشلاق.
قیشلاغی: (Qışlağı) زمستانی.
قیشـــلاق: (Qışlaq) زمســـتانگاه. محلـی دارای آب و هـوای نسـبتاً گـرم کـه زمستان را در آنجا گذرانند. گرمسیر. گرمسـار. مقابـل یـیلاق. اردوگـاه. بـه صورت قشلاق وارد زبـان عربـی و بـه صورت «قشلاق» و «قیشلاغ» وارد زبان فارسـی شـده اسـت. جمـع عربـی آن قشلاقات است.
قیشلاق آغ ساققالی: کدخدا.
قیشلاق باشی: رسـوم قشـلاق. عـوارض قشلاق. مالیاتی که برای اقامت عشـایر در قشلاق از آنها گرفته می‌شد.
قیشلاقچی: (Qışlaqçı) قشلاق نشین.

قیش گولو

قیشلاقلانماق: زمستان گذراندن.
قیشلاما: (Qışlama) زمستان گذرانی.

قیشلاماق: (Qışlamaq) زمستان را به سر بردن. در قشلاق بـودن. اتـراق کـردن. اردو زدن. راندن. طرد کردن. زمسـتان را در زندان گذراندن.
قیشلامیشی: به قشلاق رفتن. بـه صـورت «قشلامشی» وارد فارسی شده است.
قیشلاو: (متفا)(Qışlav) ← قیشلاق.
قیشلایان قوشلار: پرندگان مهاجر.
قیشلیق: (Qışlıq) زمسـتانی. مخصـوص زمستان. مناسب برای زمستان. زمستانه. غیرمهاجر (پرنده). سربازخانه.
قیشلیق یوْرقان: زن بسیار چاق.
قیشمار: (Qışmar) مضحک. خنده دار.
قیشمی: (Qışmı) ناخن حیوان.
قیشمیر: موذی. دل آزار. چرکین.
قیشـنگی: (گیـا)(Qəyşəngi) علفـی بـا گلهای ریز است که دم کردهٔ آن برای سرماخوردگی خوب است.
قیشوْو: (Qışov) تاب (وسیلهٔ بازی).
قیشنیق: (Qışnıq) فریاد.
قیش یاپار: (Qış yapar) زمستانی.
قیش یاپماق: فرارسیدن سرما.
قیش یاغان: ← کیچیک چیلله.
قیشیق: (Qışıq) کج. ناراسـت. خمیـده. نوعی گلابی ترش. معشوق. محبوب.
قیصرکسیگی: (Qeysər kəsiyi) سزارین.
قیصغه: (Qisğə) ← قیسسا.
قیصـــوم بـــابونجی: (گیـــا)(Qeysum babunci) بابونج کاذب.
قیطان: (Qeytan) ← قایتان.
قیغ: (Qığ) تپاله. تاپه. پشـگل گوسـفند و غیره.
قیغا: (Qığa) برادر بزرگ.
قیغ ابـه: (Qığ əbə) بـازی بـا پشـکل و چاله.
قیغاش: هلهله. غریو. کج. خمیده.
قیغاشیق: (Qığaşıq) فاصله.
قیغالاق: پشکل گوسفند و بُز.
قیغان: (Qığan) نفر آخر در بازی.
قیغ پولاسی: بازی با پشکل و چاله.
قیغچـی: (Qığçı) آنکـه پشـکل احشـام گردآورده و بفروشد.
قیـغ دورمـاز: (Qığ durmaz) عمـودی. تیز. کوهی در سبلان.
قیغرا: گلیمی که از پشم بز ببافند.

قیغریق: (Qığrıq) ادرار. شاش.
قیغریمجا: (Qığrımca) نوعی شیرینی با خمیر و گردو.
قیغریو: (جان)(Qığrıv) جغد. بوم.
قیغسیز: (Qığsız) بی حاصل.
قیغشاداق: (Qığşadaq) انبوه. کلی.
قیغ قات: (Qığ qat) پشکل و امثال آن.
قیغلاما: (Qığlama) پشکل اندازی.
قیغلاماق: (Qığlamaq) پشکل انداختن.
قیغماق: (Qığmaq) چپاندن.
قیغ مره سی: (Qığ mərəsi) (پشکل چاله) نام نوعی بازی. این بازی در میان چوپانها مرسوم بوده و به صورت دو تا پنج نفره بازی می‌شود. نحوه بازی به این صورت است که به تعداد بازیکنها، حفره‌هایی که «مَرهٔ» نامیده می‌شود و به اندازهٔ یک پیاله کوچک هستند، روی زمین به صورت نامنظم و نزدیک به هم حفر می‌کنند، تعداد این حفره‌ها به تعداد هر بازیکن سه تا است که دو حفره را «خوما» و یک حفره «قوروقچی» نام دارند. به تعداد هر بازیکن به صورت توافقی بیست و یا سی عدد سنگریزهٔ کوچک نسبتاً گرد و یا پشکل گوسفند و یا در بعضی از جاها در فصل برداشت گردو از آن استفاده می‌شود. اگر فرض کنیم که بازی سه نفره باشد ۹ حفره «مَرهٔ» کنده می‌شود که سه تا «قوروقچی» و شش تا «خوما» دارد. حالا یک نفر به شرط قرعه انتخاب می‌شود که بازی را شروع کند. بازیکنی که بازی را شروع می‌کند، باید پشکلی که از فاصلهٔ ۳ متری به حفره‌ها انداخته یا قل بدهد. اگر به «خومای» هر بازیکن دیگری بیفتد، پنج تا از پشکلهای آن بازیکن را می‌گیرد و اگر در «قوروقچی» بازیکن دیگری بیفتد، باید پنج پشکل به آن بازیکن بدهد و بازی را نیز با آن بازیکن واگذار کند. چنانچه پشکلی که می‌اندازد، در «خومای» خود بیفتد، هیچ امتیاز و اگر در «قوروقچی» خودش بیفتد، بازی را کاملاً باخته و باید تمامی پشکلهایش را در «قوروقچی» خودش بریزد. به عبارت محلی بازیکنان دیگر به بازنده می‌گویند: «چوشلا»، «چوشلا». او می باید بنا به درخواست دیگر بازیکنان، سواری بدهد و یا هر تنبیه دیگری و بازی تا آخر همینطور ادامه می‌یابد تا شخص برنده مشخص شود.
قیغمیق: (Qığmıq) تراشه. قطعهٔ چوب. خاک ارّه.
قیغمیقلاماق: (Qığmıqlamaq) چوب را با تبر قطعه قطعه کردن.
قیغناق: خاگینه‌ای که از تخم مرغ بپزند.
قیغی: (Qığı) بیماری گواتر. پشکل گوسفند و بُز.
قیغیچ: (Qığıç) اخگر. شراره. فتنه.
قیغیر: آنکه تودماغی حرف بزند.قاطع.
قیغیرت: (Qığırt) پایان چیزی.
قیغیرتی: (Qığırtı) صدای قغ قغ نوزاد.
قیغیرجیم / قیغیرتداق: خُرد. رشد نکرده.
قیغیرداق: (Qığırdaq) غضروف.
قیغیرداقلاشماق: مانند غضروف شدن.
قیغیرماق: ← چاغیرماق. ترسیدن.
قیغیریق: (جان)(Qığırıq)کبک خالدار.
قیغیز: (Qığız) پلاس. نمد. زیرانداز پشمی ضخیم.
قیغیش: (Qığış) کاه درشت. خس و خاشاک. تکه های یخ در آبهای روان زمستانی. برف ظریف.
قیغیشتاق: (Qığıştaq) نوعی گیاه که جوشاندهٔ آن برای بیماران عصبی مفید است. چماق زنگوله دار.
قیغیشتی: صدای به هم خوردن برگها.
قیغیشماق: (Qığışmaq) احساس سرما کردن. کز کردن.
قیغیشلاماق: بهم خوردن برگها و صدا کردن. باجا و بیجا سخن گفتن.
قیغیشیق: (Qığışıq) فاصله.
قیغیق: (Qığıq) تکّه. بخش. قسمت.
قیغی قیغی: بازی با پشکل و چاله.
قیغیل: (جان)(Qığıl) خروس صحرایی. فضلهٔ گوسفند. تخم غاز، اردک یا مرغ. پشکل گوسفند و بُز.
قیغیلتی: (Qığıltı) صدای قغ قغ نوزاد.
قیغیلجیم: (Qığılcım) جرقه. شراره. آتشپاره. اخگر. شرر. چیرتداق، جیلغا و چینقی نیز می‌گویند.
قیغیلجیملانماق: جرقه شدن.
قیغیلداشماق: بغ بغو کردن دسته جمعی کبوتر. دسته جمعی خندیدن کودکان.
قیغیلداماق: قغ قغ کردن نوزاد.
قیغیلیق: (Qığılıq) زردهٔ تخم مرغ.
قیغیم: (Qığım) اندکی.
قیغیمت: (Qığımət) بازی با پشکل و چاله.
قیغین: (Qığın) خیلی ریز. تراشهٔ ریز.

قیف اوتو

قیف: (Qıf) قیف.
قیف اوْتو: (گیا) گیاهی با گلهای بنفش. (Vinca minor).
قیفلی: (Qıflı) چاپلوس.
قیفیر: (Qıfır) آنکه به مرگ آنی بمیرد.
قیفیل: (Qıfıl) چفت. **قیفیل اوْغورلاماق:** دلبری کردن. **قیفیل بند:** نوعی گونهٔ شعر ترکی که به صورت مشاعرهٔ دو نفره انجام می‌شود. **قیفیلتی:** خواسته. نیاز. طمع. هوس. **قیفیلچی:** قفل ساز. به صورت «قفلجی» وارد لهجهٔ الجزایری و عراقی زبان عربی شده است. **قیفیل فالی:** فال قفل که در چهارشنبهٔ اخر سال انجام دهند. قفلی را بسته و زیر چراغ گذارند. نخستین فردی که داخل اتاق شود و سخنی بگوید، از سخن او نتیجه گیرند که آیا نیت برآورده خواهد شد. **قیفیلاتماق:** چفت گردانیدن. **قیفیللاماق:** قفل کردن. بستن. چفت کردن. در دهان کسی را بستن. **قیفیللانماق:** قفل شدن. **قیفیللانمیش:** قفل شده. مقفّل. **قیفینتی:** آشوب. غوغا.
قیقاج / قیقاچ: (متفا)(Qiqac) ← قیقاج.

قیقاناق: ← قایقاناق. **قیقراشماق:** با هم فریاد کشیدن. **قیقراماق:** فریاد کشیدن. جیغ زدن. **قیقاق:** اندکی. کم. **قیققالا:** صخرهٔ بلند. **قیققالانماق:** ناز کردن. **قیققی:** نفر آخر در بازی(گویش میانه). تخم مرغ. کفشدوزک. **قیققیلتی:** صدای خنده. **قیققیلداشماق:** باهم قاه قاه خندیدن. **قیققیلداماق:** قاه قاه خندیدن. **قیققیلی:** کوچک. ریز. **قیقناق:** (متفا) ← قیقاناق. **قیقیرتی:** صدای خنده. **قیقی گئتمک:** لی لی رفتن.

قیل: (Qıl) مو. موی ریز. پشم و پیله. تارمو. باریک. به اندازهٔ یک مو. استثناء. مدفوع نوزاد در روزهای اوّل تا سوّم.

قیل آپارماق: مو بردن استخوان. شکستگی ریز برداشتن استخوان.

قیل آتماق: طعنه زدن. شتل انداختن.

قیل آرقامچا: تازیانهٔ مویی.

قیل آغ: رتیکول. قسمتی از دوربین.

قیل آلدیندا: قبل از هر چیز.

قیلا: (Qıla) حرکت. کوتاه قد. حبّهٔ انگور. پشت کوه.

قیل ائوی: (Qıl evi) شرمگاه. زیر ناف.

قیلاب: (Qılab) قاب. ظرف.

قیلاب بنده سی: بی چیز. بدون درآمد.

قیلابدان: ظرف. قوطی. ← قیلاف.

قیلاپ: (Qılap) قماشی که در قدیم زنان دور کلاه پیچند.

قیلاپا: (Qılapa) محصول نارس.

قیلاپات: (Qılapat) اختلاف.

قیلات: (Qılat) کارایی.

قیلاتما: (Qılatma) غیبت. بدگویی.

قیلاچ: (گیا)(Qılaç) علفی با مویکهای سفید و ظریف.

قیلاچنا: (Qılaçna) شلوار پوستی.

قیلاچیق: (Qılaçıq) ظریف.

قیلاریق: باقیمانده گیاه ذرت در مزرعه.

قیلاس: (Qılas) تجربه. کارایی.

قیلاسیز: (Qılasız) بی تجربه.

قیلاسیق: (Qılasıq) علاقمند. هوسکار.

قیلاف: (Qılaf) پوشش. پوسته. به صورت غلاف وارد فارسی شده است.

قیلاغا: (Qılağa) کرانه. ساحل.

قیلاغار: وارفته (حالت چشمان محتضر).

قیلاغان: (Qılağan) مخلوط. شیرابه.

قیلاغای: (Qılağay) برگشته. تُنُک. پراکنده. آب دهان.

قیلاغی: زخم استره. زخم نیشتر.

قیلاق: نفر آخر در بازی. اثر آلت برنده. بریدگی. فعل. ساختگی. مصنوعی.

قیلاقار: (Qılaqar) برگشته. خمیده.

قیلاقان: (Qılaqan) مخلوط. آمیخته.

قیل اگیرمک: بسیار لاغر بودن.

قیل الک: (Qıl ələk)صافی. آبکش. الک از جنس موی اسب.

قیلالی: (Qılalı) کاری. کارآمد. هضم کننده. جنجالی.

قیلام: (Qılam) لحظه. آن. دم.

قیلاما: (Qılama) دسته یا بستهٔ ترکه های بریدهٔ باغ.

قیلاماداا: ترکه های بریدهٔ باغ.

قیلامان: (Qılaman) مژگان.

قیلامیق: (Qılamıq) سطحی. برف تازه باریده. ← آبریق اوتو.

قیلان: (Qılan) موی ریز و کلفت حیوانات که پوشش رویی پشم را تشکیل می‌دهد و قابل ریسندگی نیست. پشم زبر بز. پاره پوره. تکّه پاره. خدمتکار. فاعل. انجام دهنده. سفیدفام. بز سیاه. چوبی به بلندی ۳ یا ۴متر.

قیلانچ:(Qılanç)کج. خمیده. زیگزاگ.

قیلانچیق: (Qılançıq) طناز. عشوه گر.

قیلانقلاماق: با ناز و ادا راه رفتن.

قیلانقیز: (Qılanqız) ساختگی. تقلبی.

قیلانقیز سوّد: (Qılanqız süd) شیر بی چربی.

قیلانلی: پشم نامرغوب. قطعی. معتقد.

قیلاو: (Qılav) آبی که در حالت آزار از دهان اسب و گاو بریزد. تکمهٔ گلوبند نیزه و بیرق که از آن دستهٔ موی مسلسل بیاویزند. تیز. مانع. میدان. کارزار. برف سبک. مرتب. تکلیف. زنجیر. کُنده.

قیلاوات: (Qılavat) رویه. رفتار. آفرینش. طینت.

قیلاوار: (Qılavar) ماهر. کاردان.

قیلاوان: (Qılavan) زلف عروس. شرکت کنندگان جشن.

قیل اوْتو: (گیا)(Qıl otu) نوعی گیاه با ساقه‌های بسیار نازک. (Nardux)

قیل اؤردک: (جان)(Qıl ördək) نوعی اردک زیبا.

قیل اوّسته:(Qıl üstə) (روی مو) موقعیت بسیار حساس.

قیلاولاماق: (Qılavlamaq) تیز کردن شمشیر و کارد. تحریک کردن.

قیلاولانماق: (Qılavlanmaq) تیز شدن شمشیر و کارد. تحریک شدن.

قیلاولی: (Qılavlı) درخشان. قاطع.

قیلاولیق: (Qılavlıq) تشویق نامه.

قیلاووز: (Qılavuz) مقدمهٔ لشکر. راهبر. بلد. دلیل راه. مته. برقو. بیرون آمدن سر خوشه از غلاف. به صورت قلاویز یا گلاویز به معنای وسیله ای برای باز کردن سوراخ در فلزات وارد زبان فارسی و به صورت «قلاووظ» وارد عربی شده است.

قیلاووزلوق: (Qılavuzluq) راهنمایی.

قیلاوون: هدیهٔ عروسی یا جشن.

قیلاوی: (Qılavı) دستار قدیمی وزیران.

قیلای: (Qılay) فاعل. کننده. چگونه؟. راحت. خراب.

قیل ایلان: (جان) نوعی کرم نازک به شکل سیم که در آب زندگی کند.

قیلایی: (Qılayı) فرض. احتمال.

قیلبا: (Qılba) قبله.

قیلبار: (Qılbar) راحت. آسان.

قیلباز: (Qılbaz) چاپلوس.

قیل باراق: (جان)(Qıl baraq) سگ پشمالوی شکاری.

قیلباش: (Qılbaş) آنکه سر پر مو دارد. زخم زیر ناخن. نوعی مرض ورم آور در اثر دست زدن به مار پوست انداخته. **قیل با قیل:** دقیق. مو بمو.

قیل بوخجو: (Qıl buxcu) کمان ارّه.

قیل بورون: (Qıl burun) دنبالهٔ نازکی از خشکی که در دریا فرو رفته باشد.

قیل بوشتوق: (Qıl buştuq) فرچه.

قیل بیتی: (جان) نوعی بید که قاسیق بیتی نیز گویند. (Phthiryus pubis).

قیلبیرقای: پوست ظریف یا نازک.

قیلبیز: (Qılbız) موی ژولیده. موی سیخکی و شانه نشده. زبر. خشن.

قیلبیزلانماق: راست شدن موی بدن بر اثر ترس یا تعجّب فراوان.
قیلبیس: (Qılbıs) ظریف.
قیلبیش: (جان)(Qılbış) بادام.
قیلبیق: موی کم پشت. آدم آبکی.
قیلپ: (Qılp) ← قولپ.
قیلپا: خلاف. ضد. متضاد. حیله. کج.
قیل پال: (Qıl pal) بفهمی نفهمی.
قیلپان: (گیا)(Qılpan) قلپان، نام گیاهی از خانوادهٔ چمن که مثل موی چسبنده بر لباس می‌چسبد. اخگل، پوسته و سیخکِ گندم، جو، برنج و ...
قیل پایی: بسیاراندک. شاگردانه. پول چایی.**قیلپی:**قماش ابریشمی رنگارنگ.
قیلپیتاس: (Qılpıtas) قبر. **قیلپیق:** ناآرام.
قیلپین: (Qılpın) جومیش. بخش دانه دار گیاه. مرضی در زبان حیوان.
قیل تابیندا: (Qıl tabında) سربزنگاه.
قیل تاجی: (Qıl tacı) نوعی کلاه که مقام و رتبهٔ شخص را نشان داد.
قیلتاش: (Qıltaş) همکار. عضو.
قیلتاشلیق: همکاری. عضویت.
قیلتاق: جای گذاشتن زین اسب. دام.
قیلتاقچی: دام دوز. دام گستر. حیله گر.
قیلتاماق: (Qıltamaq) سرطان گلو.
قیل تاماه: (Qıl tamah) حریص.
قیلتان: خاک بی بهره و بی برکت.
قیلتاناق: (Qıltanaq) استخوانهای مویین و خارمانند ماهی. خارهای سر تیز برسر دانهٔ شلتوک و گندم و غیره. نوعی گیاه خوشه دار در شنزار.
قیلتای: (Qıltay) بسیار اندک.
قیل توْرقو: ابریشم تابیده شده.
قیلتیر: نان تهیه شده از آرد بلغور.
قیلتیریق: (Qıltırıq) ← قیلتاناق.
قیلتیز: (Qıltız) سطحی. ناقص.
قیلتیق: (Qıltıq) شورهٔ سر. مهمان. استخوان خارمانند ماهی.
قیلتین: (گیا)(Qıltın) علف خلال دندان. سنگی که به هنگام شخم زدن به نوک خیش بخورد.
قیلجا: (Qılca) به اندازهٔ تارمو. یک ذرّه. اصلاً. خمیده.
قیلجار: (Qılcar) بالاپوش چوپان.
قیلجاس: (Qılcas) نگاه چپکی.
قیلجاق: دستگیره. لطیفه. شوخی.
قیلجال: (Qılcal) مویین. مویینه.
قیلجان: (Qılcan) تله‌ای از موی اسب. ریزجثه.جنگل.
قیلجاو: (Qılcav) مسخره. مضحک.
قیلجای: (Qılcay) نگاه چپکی.
قیلجایماق: (Qılcaymaq) از خود رفتن.
قیلجیر: (جان)(Qılcır) خرگوش.
قیلچا: (Qılça) ساق پا. ران. لگد.
قیلچاتماق: حرکت کردن. جنبیدن. شانه بالا انداختن. اعتناءکردن. خم به ابرو آوردن. زره را به هم زدن و صدا درآوردن. زره را به حرکت درآوردن.
قیل چادیرلی: کولی. دوره گرد.
قیلچار: (Qılçar) موی دُم اسب. شلواری از موی بز.
قیلچاقچی: (جان) آهوی ماده.
قیلچال: (Qılçal) ظریف. مودار.
قیلچالاماق: از پای کسی گرفتن.
قیلچال دامار: (Qılçal damar) مویرگ.
قیلچان: (Qılçan) هر چیزی که در داخلش موهای زمخت و خشن باشد. کسی که موهای تنک داشته باشد. خاکی که پوشش تنک داشته باشد.
قیلچانق: نگاه چپکی. نگاه به پشت سر.
قیلچایماق: به عقب نگاه کردن.
قیل چکمک: چاپلوسی کردن.
قیلچی: میرشکار. دسته. دستگیره.
قیلچیر: (Qılçır) نگاه چپکی.
قیلچیق: پرز. موی باریک. پرزگیاهان. پرز شلتوک بنج. تیغه. سوک. داسه. اخگل. مویی که بر سنبل گندم وجود دارد. تارهای سنبل گندم و جو. استخوان ریز ماهی. تیغ ماهی. قلقلک.
قیلچیق بالیغی: (Qılçıq balığı) شخص اعصاب خرد کن.
قیلچیقلاماق: تمیز کردن استخوان ماهی.
قیلچیقلانماق: (Qılçıqlanmaq) تمیز شدن استخوان ریزماهی. ظهور و رشد تارهای سنبل گندم و جو.
قیلچیقلی: (Qılçıqlı) قلقلک شونده. قلقلکی. مفلوک.
قیلخیزان: (Qılxızan) ظرف مسی با زایده های طولانی در انتها که بکار عرق گیری می آید.
قیلدا: (Qılda) استاد. ماهر. کاردان. ظریف. مدنی. زیبا. حساس. رمانتیک. اختصاص. تنگه (در دریا).
قیلدابور: (Qıldabur) ارّهٔ بزرگ.
قیلدات: (Qıldat) استاد ماهر.
قیلداش: همکار. عضو. همسان.
قیلداق: (Qıldaq) ترسو.
قیلدالیق: (Qıldalıq) استادی. مهارت.
قیلدام: طرف برنده و نازک کلنگ.
قیل دامار: (Qıl damar) مویرگ.
قیل داماق: (Qıl damaq) مشکل پسند.
قیلداماق: طبقه بندی کردن.
قیلدان آسیلماق: به تار مویی بند بودن. در معرض خطر بودن.
قیلداناق: (گیا)(Qıldanaq) نوعی گیاه تُنُک و پراکنده.
قیلدان تؤکدن: (Qıldan tükdən) بی اهمیت. خرت پرت.
قیلدان قیلا: (Qıldan qıla) دقیق.
قیل دورقونو: بیماری ورم سینه.
قیل دورماق: (Qıl durmaq) درد کردن سینهٔ زنان بر اثر تراکم شیر.
قیلدی: (Qıldı) نوک. انتها.
قیلدی: فاعل. کننده. انجام دهنده.
قیلدیر: (Qıldır) لباس عروس. رذل. بی شخصیت. پرحرف. آسیاب دستی. غوزهٔ چرکین پنبه. ضعیف.
قیلدیرا:(Qıldıra)نوعی پوشش یا لباس.
قیلدیراق: زنگولهٔ کوچک. پراکنده.
قیلدیر اینجیک: (Qıldır incik) مچ پا.
قیلدیرداق: (Qıldırdaq) پراکنده. تنک.
قیلدیرداماق: بهم خوردن چیزهای کوچک مانندبرگ و صدا کردن آنها.
قیلدیرقاج: (Qıldırqac) حیله گر.
قیلدیرقاش: زن ابرو پیوسته.
قیلدیرقان: کاه خشک. پوشال.
قیلدیر قوْل: (Qıldır qol) چلاق.
قیلدیرقی: زنگولهٔ گردن احشام.
قیلدیرقیچ: (Qıldırqıc) حیله گر. مکّار.
قیلدیر قیچ: (Qıldır qıç)زن ظریف ران.
قیلدیرماق: کردانیدن. انجام دادانیدن.
قیلدیرمان: امام. پیشنماز. پیشوا.
قیلدیریق: ← قیلچیق. کوچک. ظریف.
قیلدیریم قاش: خال میان دو ابرو.
قیلدیز: (Qıldız) خوش سلیقه. تمیز.

قیلدیش: (Qıldış) همجنس.
قیلدیق: (Qıldıq) اعتقاد. باور. فضلهٔ گوسفند یا بز. گوجه فرنگی. ضعیف. ناتوان. نماز گزاری.
قیلدیقسیز: بی نماز. لامذهب.
قیلدین: (Qıldın) انصاف.
قیلدینق: (Qıldınq) اداهای طنازانه.
قیلسیق: (Qılsıq) قیچی بزرگ.
قیلشیق: (Qılşıq) رفتار. خوی.
قیلق: (Qılq) خویشاوندی.
قیلقا: (Qılqa) سبیل. گهواره. غله ای که برای بار سوم و پس ازمدتی در کشتزار خودبخود برویـد. دسته. دستگیره. ردیف. خوش صحبت.
قیل قابار: نوعی زخم یا تاول شدید.
قیل قاپان: (Qıl qapan) کهربا.
قیل قاپماق: مشکوک شدن.
قیلقار: (Qılqar) فعّال.
قیلقاش: (Qılqaş) فعّالیت.
قیل قاش: (Qıl qaş) نوعی زیور طلا یا نقره که گل به آن نصب کنند.
قیلقامیش: (Qılqamış) ← گیلگه میش.
قیلقان: (Qılqan) فعّال. استخوان ماهی. درختان بی برگ. مویک. داسه. دراز.
قیلقان ائتکن: فعال و کوشا.
قیل قاناد: (Qıl qanad)آبزی (حشرات).
قیلقاناق: (Qılqanaq)گره مو. تیز. برنده.
قیلقانماق: (Qılqanmaq) رفتار کردن.
قیل قوْپوز: (Qıl qopuz) کمانچه. ساز.
قیـل قـورد: (جـان)(Qıl qurd) کـرم مویی. استرون پیلور.
قیل قوش: [دیو](Qıl quş) نوعی پرندهٔ شبیه به اردک. بلند آوازه.(ناپ).
قیل قویروغو: (Qıl quyruğu) دستهٔ افراد غیرنظامی که برای کمک به سپاه در حال جنگ مهیا شوند.
قیـل قـویروق: (جـان) فیلـوش. خرپلـه (پرنده‌ای خاکستری رنگ که دارای ۲ دُم از هـم جداسـت). (Anas acuta) شخص فقیر و ضعیف. ← بیزقویروق.
قیل قویروق اؤردک: (جان) اردک سیاه مخملی (Melanitta fusca).
قیل قویروق باغری قارا: (جـان) بـاقرقرهٔ شکم سفید. (Pterocles alchata).
قیـل قویروقلـو: (جـان)(Qıl quyruqlu) اردک دم دراز. (Thysanura)
قیلقی: (Qılqı) اراده. خواسته. پدیده. تطبیق. ژست.
قیلقیبیر: گرد و غبار. خس و خاشاک.
قیلقیت: (Qılqıt) لخته.
قیلقیر: (Qılqır) ظرف کوچک خمیر.
قیل قیران: موخوره. داء الثعلب.
قیلقیرما: درخشان. جلوه گر.
قیل قیرماق: سیسی کردن.
قیلقیریق: مشفق. ملایم. خوشایند.
قیلقیسدی: (Qılqısdı) ضعیف. ناتوان.
قیلقـــیش: (Qılqış) دل آشـــوب. اضطراب. طرز رفتار.
قیلقیشلیق: (Qılqışlıq) تردید. شبهه.
قیلقیشماق: انجام وظیفه کردن.
قیل قیل: (Qıl qıl) ذرت. نوعی ظرف آب به بزرگی صراحی. قل قل. غل غل. (صدای قلیان).
قیلقیلا: (Qılqıla) دهان به دهان.
قیلقـــیلان: (گیـــا)(Qılqılan) اناردانـــه دشتی. کوارچکنه.
قیلقیلانماق: ژست گرفتن.
قیلقیلانی: (Qılqılanı) رشته کوه.
قیلقیلداماق: قل قل کردن.
قیلقیلی:(Qılqılı) منطبق شده. هماهنگ شده. عامل. کارگر. استادکار.
قیلقین: جاقاشقی در آشپزخانه. گیاهی شبیه به گلپر. عملی. عملیاتی شده.
قیلقینا: (Qılqına) زخم گلو.
قیلقینمـاق: پـرداختن. مشـغول شـدن. صاحب شدن. دچار تنگی نفس شدن.
قیلقیی: (Qılqıy) کج. خمیده.
قیل قییاق: (Qıl qıyaq) کمان مویی.
قیلقییماق: سر به زیر افکندن.
قیل قییار: (Qıl qıyar) قاطع. شمشیر.
قیل کنشلی: تیردان مویی. تیردانی که از موی بز یا اسب بافته باشند.
قیل کؤرپؤ: (Qıl körpü) پل صراط.
قیل کیریشی: (گیا) پیاز وحشی.
قـیللا: (Qılla) تیـز. تکـهٔ کنـده شـده از پول.
قـیللاق: (Qıllaq) فـن. روش. تکنیـک. پرمو. پشمالو.
قیللاما: (Qıllama) نخ افشاندار که زنان روسـتایی بـه عنـوان زینـت بـر پشـت آویزند. **قیللاماق:** انتخاب یا سوا کردن. کوبیدن و خسته کردن. رنج دادن.
قیللاناق: (Qıllanaq) کرک.
قیللانان: (Qıllanan) رنجور. رنجدیده.
قیللانماق: (Qıllanmaq) برگزیده شدن. سـوا شـدن. بـد آمـدن. منزجـر شـدن. مودرآوردن. آویزان شدن.
قیللاو: رنج آور. دل آزار. خسته کننده.
قیللاوچا: (Qıllavça) تاب. طناب تاب.
قیللاوچالانماق: تاب بازی کردن.
قیللی: (Qıllı) پشـمالو. کـودن. خشـن. تنها. مختلف. نفهم. نادان. ثروتمند.
قیللی باش: (گیا)(Qıllı baş) کرفس.
قیللیپچی: آنکه روی سخنش نایستد.
قیللی توْپ: ← دیللی توپ.
قیللیجا: (Qıllıca) وحشی. ← چومیزا.
قیللی چای: (گیا) چای دم گربه.
قیللی داششاق: مرد با اراده و استوار.
قیللیس: (Qıllıs) جوراب.
قیللیق: (Qıllıq) بوته ای که در مزرعـه بـاقی مانـده باشـد. زمینـی کـه بعـد از کشت، شخم نخورده. فضلهٔ احشام.
قیللی قابان: (Qıllı qaban) پشمالو. کلـه شق. آدم کودن.
قیللیقچی: (Qıllıqçı) روبالشی. مکار.
قیللی قـوْزاق: (گیـا)(Qıllı qozaq) شـاه بلوط.
قیللی قیدیق: (Qıllı qıdıq) دختربچه.
قیللی یوماق: (گیا) شفتالو.
قیلما: (Qılma) انجام. اقدام. ارتکاب.
قیلماج: (Qılmac) بیهوده. دسترس.
قیلماش: (Qılmaş) گزافه گو.
قیلماغی: (Qılmağı) پارچه هـای فـولاد که برگ برگ ساخته، صـیقلی کـرده، بر روی هم دوزند و در جنگ پوشند.
قیلماق: (Qılmaq) کـردن. انجـام دادن. بجا آوردن. اجرا کردن. ایفـاء کـردن. ادا کردن. گزاردن.
قیلماقچی: هوسکار. آماتور. علاقمند.
قیلمـــان: (Qılman) پســـر. فرزنـــد. خـدمتکار. جـوانی کـه هنـوز مـو بـه صـورتش نرویـده باشـد. بـه صـورت «غلمان» وارد زبان فارسی شده است.
قیلمانجا: (Qılmanca) بچه. کودک.
قیلمای: (Qılmay) دسته. دستگیره.

قیلمیچ: (Qılmıç) استخوان ماهی.
قیلمیش: (Qılmış) انجام شده. جنایت. کار و پیشه. فعالیت. عمل.
قیلمیش ائتمیش: (Qılmış etmiş) ماجرا.
قیلمیق: متنوع. درهم برهم. ظریف.
قیلمیی: (Qılmıy) ظریف.
قیلنیج: (Qılnıc) طناز. عشوه گر.
قیلوا: (Qılva) فن. تکنیک.
قیلواج: (Qılvac) فنّی. تکنیکی.
قیلوان: جشن زنانهٔ پاتختی. تکنیسین.
قیلوْو: (Qılov) براده‌های ریزی که بعد از تیز کردن چاقو و نظایر آن به لبهٔ چاقو می‌چسبد. دیپلماسی. سیاست.
قیلوْوشا: (Qılovşa) خبرچین.
قیلوْولاماق: (Qılovlamaq) پاک کردن لبهٔ چاقو از براده‌های ریز با کشیدن چاقو و غیره به تسمه. سرگرم کردن.
قیلویر: (Qılvır) فریبکار. حیله گر.
قیلویز: (Qılvız) خبرچین.
قیلی: (Qılı) فعل. عمل.
قیلیا: (Qılya) غذایی با قیمه.
قیل یاران: (Qıl yaran) زخمی که در نوک انگشت برآید.
قیل یازدی: (Qıl yazdı) خبرچین.
قیل یال: (جان)(Qıl yal) اسب اهلی.
قیل یایی: (Qıl yayı) زه کمانچه.
قیلیبیق: ظریف. لطیف. نازک.
قیلیپ: (Qılıp) قفل.
قیلیت: (Qılıt) وصف. توصیف. صفت.
قیلیتیر: (گیا) انجیر. ردیف انجیر.
قیلیج: (Qılıc) ← قیلینج. ابزار. آلت. سرمهٔ در. به صورت «غلج» به معنای گره و گره محکم وارد فارسی شده.
قیلیجاق: (Qılıcaq) موی ظریف.
قیلیجان: (Qılıcan) دام پرنده.
قیلیجلاشماق: (Qılıclaşmaq) به وسیلهٔ هم تیز شدن.
قیلیجلاماق: طرف تنگ و کم عرض چیزی را رو گذاشتن. قفل کردن.
قیلیجلانماق: (Qılıclanmaq) قفل شدن.
قیلیجی: فاعل. کننده. انجام دهنده.
قیلیچ: (متفا)(Qılıç) ← قیلینج.
قیلیر: (Qılır) خمیده. کج.
قیلیزیق: (Qılızıq) آب دهان.
قیلیس: (Qılıs) نادان.
قیلیسا: مرضی در گلوی گاومیش.
قیلیش: کردار. عمل. فعل. رضایت.
قیلیشدیران: (Qılışdıran) واسطه.
قیلیشدیرماق: باعث انجام کاری شدن.
قیلیشقان: (Qılışqan) پر جنب و جوش.
قیلیشماق: کاری را باهم انجام دادن. در انجام کاری مسابقه دادن.
قیلیشیق: (Qılışıq) رضایت.
قیلیش یوْروْش: عمل و کنش.
قیلیغ: (Qılığ) ← قیلیق.
قیلیغا دوْشمک: به لباس درآمدن.
قیلیغا گیرمک: خُلق کسی را به دست آوردن. با کسی هماهنگ شدن.
قیلیف: (Qılıf) پوسته. نیام. پوشش. جلد. لوبیای تازه. به صورت غلاف وارد زبان فارسی شده است.
قیلیفتی: (Qılıftı) حقه باز. شارلاتان. به صورت غلفتی به معنای «پوست گوسفند یا حیوان دیگر که یکپارچه و به شکل خیک از بدن او جدا کنند»، وارد زبان فارسی شده است.
قیلیفدان چیخماق: (Qılıfdan çıxmaq) برهنه شدن. از غلاف بیرون آمدن.
قیلیفلی: مظروف. پیچیده. غلاف دار.
قیلیق: [دیو](Qılıq) خُلق خاص. شکل ظاهر. قواره. کردار و رفتار خوب. وضع خاص. عادت. تربیت. به صورت قلق وارد فارسی شده است.
قیلیقچی: (Qılıqçı) نوکر. خدمتکار. هدف گیر. عکاس. بصورت «قِلقچی» در معنای اخیر وارد فارسی شده است.
قیلیق چیخارماق: شیرین کاری کردن. کارهای غیرعادی انجام دادن.
قیلیقسیز: پژمرده. بدترکیب. بی حیاء.
قیلیققا: (Qılıqqa) نوعی چیدن آجر در کورهٔ آجرپزی، بگونه‌ای که میان آجرها فضایی برای حرکت هوا باشد. رذل. **قیلیققا دوْزن:** (Qılıqqa düzən) کارگر آجرچین در کوره.
قیلیققی: (Qılıqqı) ← ناقیشلی.
قیلیقلاما: (Qılıqlama) قلق گیری.
قیلیقلاماق: (Qılıqlamaq) نازکشیدن. تملق گفتن. به منظور جلب نظر کسی، دل کسی را به دست آوردن. یاد دادن. قلق گیری کردن. تطبیق دادن.
قیلیقلانماق: شیرین کاری کردن. حرکات غیرعادی انجام دادن.
قیلیقلی: (Qılıqlı) زیبا. خوش قلق. کامل. حاشیه دار.
قیلیقلیق: (Qılıqlıq) آینه.
قیلی قیرخ یارماق: (Qılı qırz yarmaq) (مو را به چهل قسمت تقسیم کردن) به قطعات بسیار کوچک بریدن.
قیلی قیلدان سئچمک: (Qılı qıldan seçmək) باریک بین بودن. مو را از ماست بیرون کشیدن.
قیلی قیلی: (Qılı qılı) چاپلوس.
قیلیلماق: انجام شدن. کرده شدن.
قیلیم: (Qılım) فعل. کار.
قیلیمباز: (گیا)(Qılımbaz) تره.
قیلیملانماق: هوس کردن.
قیلیملی: (Qılımlı) ساده. کثیف.
قیلی میلی: (Qılı mılı) بهم ریخته.
قیلین: (Qılın) ناز. عشوه. خوی. جغد.
قیلینا توْخونماق: ضرر زدن.
قیلینار: (Qılınar) دست یافتنی. میسّر.
قیلینج: شمشیر. خنجر. دشنه. تیغ. فعل. حرکت. اخلاق. خوی. دندانهای گراز. دندان تیز. تیغهٔ آهنی گاوآهن. به صورت قلیج و قلیچ وارد فارسی و به صورتهای «قلاش» و «قلیج» وارد عربی

قیلینج بالیق

شده است. این نام را بر پسری می‌گذاشتند که فرزندان پیش از او مرده باشند به این امید که او بماند.(ناپ) **قیلینج آرپا:** (گیا) شمشیری. نوعی جو بلند. **قیلینج آری:** (جان) زنبوری که در طول کندو شان سازد و شان او طویل باشد. **قیلینج آلتیندان کئچمک:** از زیر شمشیر رد شدن. عذر خواستن. بخشش طلبیدن. **قیلینجار:** (جان) خرچنگ. به صورت «کلنجار» وارد زبان فارسی شده است. **قیلینجا ساریلماق:** شمشیر بستن. **قیلینجاق:** (جان) خرچنگ. به صورت و «کلنجک» وارد زبان فارسی شده

است. **قیلینج اوْتـو:** (گیـا) سوسـن زرد. بربیـت. ← قوْیـون قیـران. **قیلیـنج اوْرونـلاری:** مقامـات لشـکری. **قیلیـنج اوْیونو:** شمشـیربازی. **قیلیـنج باجـاق:** پـا پارانتزی. کسی که پاهایش کج روی زمـین بگـذارد. **قیلیـنج بـاز:** شمشـیرباز. **قیلینج بـالیق:** (جـان) شمشـیرماهی. ارّه مـاهی. خارمـاهی.(Xiphias gladius). **قیلینجچـی:** شمشـیرزن. **قیلیـنج خـان:** سرور قاطع. (ناپ). **قیلینج خانا:** کارگاه شمشیرسـازی. **قیلیـنج دوّم:** (جـان) (Qılınc düm) عقـرب. **قیلیـنج دیمـدیکلی:** (جـان) نـوعی پرنـده بـا منقـاری شمشـیرناک و بلنـد. (Recurvirosta avocetta). **قیلینجـدان کنچیر تمک:** از دم تیغ گذراندن. شمشیر زدن. **قیلینج قاقا:** (جان) نوک شمشیری (نـوعی پرنـده). **قیلیـنج قالخـان:** شمشـیربازی کودکـان. **قیلیـنج قالخانـا چیخماق:** عازم جنگ شدن. جنگ رخ دادن. **قیلیـنج قـامچی:** شـلاق تعلیمـی. دستهٔ شلاق کوچک که قبضهٔ شمشیر نیـز هسـت. تازیانـه ای کـه داخـل آن شمشیر هم گذاشته باشند. **قیلینج قانـاد:** (جان) ابابیل. پرستو. **قیلیـنج قوْرچوسـو:** شمشـیردار در دورهٔ صـفویه. نگهبـان شمشـیردار. بـه صـورت «قیلـیچ قورچیسـی» وارد ادبیـات تـاریخی فارسـی شـده اسـت. **قیلیـنج قـویروق:** (جان) نـوعی مـاهی بـه طـول ۸ تـا ۱۰ سـانتیمتر. (Xiphophorus helleri). **قیلینج قیرقین:** کشـت و کشـتار. **قیلیـنج قیلدا:** شمشیر در غـلاف. آلـت مردانـه در دخول. **قیلینجلاما:** متقاطع. چلیپـاوار. **قیلینجلامـاق:** بـا شمشـیر زدن. کشـتن. چیـزی را بـه صـورت قـائم گذاشـتن. **قیلینجلانماق:** ضربهٔ شمشیر خـوردن. بـا شمشیر زخمی یا کشته شدن. به شمشیر مسلح شدن. **قیلینجلانـیش:** شمشـیرزنی. **قیلینجلـی:** شمشـیردار. آتشـین مـزاج. **قیلینج مسلمانی:** (مسلمان زورکی) زبـان نفهم. **قیلینجی:** عمودی. **قیلینجیق:** انگشت کوچک. **قیلیندوْو:** گردنبند. یوغ.

قیلین قوش: (جان) جغد. **قیلین قیراق:** سرشار. لبریز. **قیلینقین:** منفعل. **قیلینماق:** انجام شدن. ادا شدن. **قیلینیش:** انجام. اقدام. ممارست. احترام. **قیلیوات:** کارمند. **قیلیوان:** محوطه. کادوی جشن. **قیلیوچی:** راهنما. **قیل یوْرقا:**(جان) نوعی پرندهٔ خاکستری مهاجر و ماهیخوار با منقار و پای دراز. **قیل یوماغی:** مرد بسیار پشمالو. **قیلیی:** خمیده. کج. **قیلی یاش:** (گیا) کرفس. **قـیم:** (Qım) فـن. تکنیـک. جنـبش. جهـش. حرکـت. تکـان. پـارهٔ آتـش. جرقّه‌ای که از انفجار گلوله در هنگـام شلیک اسـلحه بجهـد. کـار و فعالیـت. پیشوندی به معنای «بسیار». «قیم قارت» = بسیار فرسوده. **قیما:** (Qıma) فن. تکنیک. **قیماج:** (Qımac) چشم احول. **قیماجا:** (Qımaca) مانع. انگل. **قیمار:** دلنشین. محبوب. جذّاب. (ناپ). **قیماز:** (Qeymaz) کنیز. خدمتکار. **قیماشیق:** (Qımaşıq) محبوب. دلبند. **قیماغ / قیماق:** (متفا) ← قایماق. **قیمبات:** (Qımbat) احترام. ارزش. **قیمبیر:** (Qımbır) ضعیف. ناتوان. **قیمبیل:** (Qımbıl) لباس کهنه. **قیم پاچا:** لباس زنانه پاچه گشاد. **قیمپایماق:** (Qımpaymaq) گِرد شدن. **قیمپیتماق:** حرکت کردن. **قیمپیش:** (Qımpış) خسیس. **قیمپیق:** (Qımpıq) متحرک. ناآرام. **قیمتارا:** (Qımtara) کتابخانه. موزه. **قیمت بیچن:** قیمت سنج. **قیمتچی:** (Qimətçi) گرانفروش. **قیمتدار:** (Qimətdar) گرانبها. قدردان. **قیمتسیز:** (Qimətsiz) بی ارزش. چیـزی که نتوان قیمت گذاشت. بی نظیر. **قیمجیرلاماق:** بدون هدف انداختن. **قیمجیق:** (جان)(Qımcıq) حشره. **قیمچا:** (Qımça) خط. مقیاس. **قیمچی:** (Qımçı) گُرز کوچک. **قیمچیرماق:** اسهال گرفتن.

قیمچیـق: (Qımçıq) ترکـه کوچـک درخت. ظریف. **قیمچیماق:** (Qımçımaq) کنده شـدن از بن گیاه و درنیامدن ریشه از زمین. **قیمچینماق:** (Qımçınmaq) بـرای حملـه یـا انجـام کـاری آمـاده شـدن. دچـار تردید شدن. حیاء کردن. شرم کردن. **قیمدا:** [مغ](Qımda) ارزان. راحت. **قیمـدیق:** (Qımdıq) خـس خاشـاک. چوب وترکه. براده. **قیمدیم:** (Qımdım) پنهان. هوس. **قیمدیماق:** صرفه جویی کردن. **قیمدینماق:** (Qımdınmaq) مشمئز شدن. **قیمراغان:** (Qımrağan) لرزان. **قیمراماق:** لرزیدن. جنبیدن. **قیمرانماق:** لرزانده شدن.جنبانده شدن. **قیمزاتماق:** از جا بلند کردن. **قیمزاما:** (Qımzama) حرکت. قیام. **قیمزاماق:**(Qımzamaq)از جا بلند شدن. **قیمزاندیرماق:** برخیزاندن. **قیمزانماق:** (Qımzanmaq) حرکت داده شدن. خجالت کشیدن. **قیمزینماق:** هماهنگ یا کرخت شدن. **قیمسا:** (Qımsa) حرف. پنهـان. مخفـی. تنگنا. راه تنگ. **قیمساچی:** (Qımsaçı) شمن. جادوگر. **قیمسـاق:** (Qımsaq) طنـاب گـره دار درطرفین رکاب. **قیمساماق:** هوس کردن. خواستن. **قیمسیر:** (Qımsız) خسیس. **قیمسیز:** (Qımsız) بی حرکت. **قیمسیزماق:**(Qımsızmaq) ساکت شدن. **قیمسینماق:**تصاحب کردن.مچاله شدن. **قیمشاما:** (Qımşama) حرکت آرام. **قیمشاماق:**(Qımşamaq)اندکی جنباندن. **قیمشانماق:** اندکی جنبیدن. **قیمغیماق:** (Qımğımaq) انداختن. **قیمقا:** (Qımqa) براده. تدبیر. اداره. **قیمقاپ:** (Qımqap) قماش ابریشم. **قیمقاق:** (جان)(Qımqaq) پروانه. **قیمقیراق:** (Qımqıraq) لبریز. **قیمقیرماق:** اختلاس کردن. **قیمقیس:** (Qımqıs) طنـاب گـره دار در طرفین رکاب. **قـیم قیسـیر:** (Qım qısır) کـاملاً نـازا. و

دست نخورده.
قیم قیم: (Qım qım) سنگین سنگین (سخن گفتن). تکه تکه. پاره پاره.
قیمقیم: تردید. فضول. نخود هر آش.
قیمقیما: (Qımqıma) زمزمه. نوعی غذا از پختن چانه های خمیر در روغن.
قیمقیمی: (Qımqımı) زمزمه.
قیمقیناق: تکان خوردن. جنبیدن.
قیملی: (Qımlı) راحت. بی سرو صدا.
قیملیک: (Qəyyimllik) سرپرستی.
قیممـــاق: (Qımmaq) تکـــان دادن. لرزاندن. پلکها یا یکی از چشمها را منحرف کردن. تصاحب کردن.
قیمنا: (Qımna) همواره. دائماً.
قیمه: (Qeymə) شاخهٔ انگور. ← قییما.
قیمه لیک: (Qeyməlik) مکان پر از شاخه های انگور.
قیمیت: (Qımıt) حولهٔ حمام. ضعیف. ناتوان. قحطی.
قیمیتقین: (Qımıtqın) متحرک.
قیمیج: (Qımıc) دمچه. دنبالچه.
قیمیجا: (Qımıca) برهنه. لخت.
قیمیج باش: (Qımıc baş) سربرهنه.
قیمیجدیو: (Qımıcdıv) برهنه. لخت.
قیمیج وورماق: (Qımıc vurmaq) ضربه زدن به بازیکن با طرف بالای باسن.
قیمیجیق: (Qımıcıq) کوچک. اندک.
قیمیـــر: (Qımır) ضـعیف لاغـر. آرام. آهسته. حرص. خشم. مال بی صاحب.
قیمیران: (Qımıran) دوغ شتر.
قیمیرتی: (Qımırtı) ژست. طرز رفتار.
قیمیرجاماق: (Qımırcamaq) خاریدن.
قیمیرداماق: موج زدن. تکان خوردن.
قیمیرشاغی: (جان)(Qımırşağı) مورچه.
قیمیرسی:(Qımırsı) باازدحام. جمیعاً.
قیمیرلانماق: آهسته حرکت کردن.
قیمیرماق: (Qımırmaq) پیچیدن. مچاله کردن.مال بی صاحب راصاحب شدن.
قیمیـز: (Qımız) شیر شتر. آشامیدنی ترش مزه که از شیر مادیان یا گاو و شتر تهیه می کنند. ماستی که از شیر مادیان به دست آمده باشد. ترش. مرکّب. جوهر. به صورت Kumis وارد فارسی شده.
قیمیزچی: (Qımızçı) ساقی.
قیمیزخان / قیمیزگوّل: نام زنان اویغور.
قیمیزلیق: (جان) ← قورت پنجه سی.
قیمیزماق: ترشیدن. ترش شدن.
قیمیس: (Qımıs) پنیر.
قیمیســقا: (جـان)(Qımısqa) مورچـه. ارزان ولی با کیفیت.
قیمیس قیمیس: آهسته آهسته.
قیمیش: (Qımış) چشمه. آنکه تند تند پلک بزند.
قیمیشدیرماق: (Qımışdırmaq) دندانها را برهم کشیدن. دندان غروچه کردن.
قیمیشما: (Qımışma) تبسم. نوعی نمد نقشدار در کاشغر.
قیمیشماق: (Qımışmaq) تبسم کردن. لبخند زدن. زیرلب خندیدن. به هیجان آمدن. به جنبش و حرکت در آمدن. چشمک زدن به خاطر نور زیاد. دندانها را روی هم کشاندن. دندان غروچه کردن.
قیمیشیق:(Qımışıq) تبسم. لبخند. جرقه.
قیمیغی:(Qımığı) چابک. خوش سلیقه.
قیمیق: (Qımıq) وجب. نوع. جنس. جرقّه. شرارهٔ آتش. جنبندهٔ کوچولو. شپش ریز.
قیمیل: (جان)(Qımıl) نوعی حشره. (Aelia rostrata). حرکت. جنبش. لرزش. آرام. آهسته. فضول.
قیمیلان: کوشا. فعال. پرجنب و جوش.
قیمیلتی: ازدحام. جنب و جوش.
قیمیلجیق: اسم تابوی مورچه.
قیمیلداتماق: از جا جنباندن.
قیمیلداش: (Qımıldaş) همپا. همراه.
قیمیلداشماق: درهم لولیدن. ازدحام کردن. جنب و جوش داشتن.
قیمیلداق: (Qımıldaq) متحرک. فعّال. جنبان. سینما.
قیمیلداما: جنبش. حرکت.
قیمیلداماق: از جا جنبیدن. جم خوردن. در جای خود تکان خوردن. لولیدن.
قیمیلـــدانماق: درهـــم لولیدن.
قیمیلـــدانیش: جنـب و جوش.
قیمیل قـوردو / قیمیل قیـــزی / قیمیلقـــین: (Qımıl qurdu)

قین

متحرک. ناآرام.
قیمیلماق: دویدن. فرار کردن.
قیمین: (Qımın) گرد و غبارریز. ذره.
قیمینقی: (Qımınqı) تازیانه.
قیمینماق:(Qımınmaq)اندوهگین شدن.
قیمیوچی: (Qımıvçı) دزد.
قیمییماق: (Qımıymaq) احساس شادی درونی کردن.
قین: (Qın) نیام. غلاف شمشیر. جلد. قاب. پوسته. پوشش. پوستهٔ سبز لوبیا و فندق. محیط. دایره. لاک. دسته. قبضه. آن قسمت از برگ ذرت و گندم که دور ساقه می‌پیچد. شکنجه. عذاب. دشوار. صدای باد معده. صدای زیر. زیر. نشیمنگاه. ریشه.
قین آغاجی: (گیا) ← قوش آغاجی. درختی که در فارسی غوش می گویند.
قینا: (Qına) پسوندی به معنای کوچک. کیشی قینا =مردک. جریمه. توبیخ. سیری. اشباع.
قینا آغاجی: (گیا) حنا. القطب.
قینا باتماز: لاابالی. بی مسئولیت.
قیناپ: (Qınap) نخ قند.
قینات: (Qınat) شکنجه. آزار. جزا. جفا. یکباره.
قیناتماق: (Qınatmaq) آزاراندن.
قیناتیز: (Qınatız) کینه توز.
قیناج: (Qınac) خشمگین. جسور. دشمن. اشکال تراش. رقیب.
قیناجیق: نوعی بیماری گیاهی.
قیناچی: (Qınaçı) زود عاشق شونده.
قینادرک: (Qınadərək) این قدر.
قینار: (Qınar) آغوش.
قینارا: (Qınara) مورد اتهام. سگ.
قینارماق: راضی نبودن. مقابله کردن.
قیناس: کج. خمیده. قناس. کینه.
قینا سالماق: جا انداختن.
قیناسوْ: (Qınasov) کینه توز. کینه دار.
قیناسیز: (Qınasız) معصوم. بی گناه.
قینا سیغماز: شمشیر آخته.
قیناش: (Qınaş) ناراحت.
قیناشما: استشاره. مشورت خواهی.
قیناشماق: مشورت خواستن.
قیناشیق: (Qınaşıq) فاصله.
قینـاق: (Qınaq) سـرزنش. ملامـت.

سرکوفت. طعنه. شماتت. چنگال. متهم. اتهام. شکنجه. توبیخ. قصور. به صورت «گناه» وارد فارسی شده است.
قیناقچی: (Qınaqçı) گناهکار.
قیناقخانا: زندان. شکنجه گاه.
قیناقلی: (Qınaqlı) گناهکار.
قیناقماق: (Qınaqmaq) بیزار شدن.
قیناقیر: (Qınaqır) گناهکار.
قیناقین: (Qınaqın) قصاص.
قینا گلمک: بسر رسیدن صبر.
قینال: (Qınal) جنایی. کنترل.
قینالتا: [مغ](Qınalta) کنترل. بررسی.
قینالقیدین: مستحق شکنجه.
قینالماق: (Qınalmaq) شکنجه شدن.
قینالی: بداخلاق. مغرض. پول طلا.
قینالیق: (Qınalıq) قبیح. مکروه.
قینام: اقربا. خویشاوندان. تنقید. انتقاد.
قینام:سرزنش. سرکوفت. نقد. شماتت.
قینامـاق: (Qınamaq) سرزنش کردن. ملامت کردن. مقصر دانستن. سرکوفت زدن. تقبیح کردن. طعنه زدن. شماتت کردن. شکنجه کردن. آزار دادن.
قینامساویق: (Qınamsavıq) مغرور.
قینامسیق: (Qınamsıq) منتقد. مسخره کننده. عیب گیر. بی اشتهاء. کسی که از همه چیز رم کند.
قینامیجیق: (Qınamıcıq) مسخره آمیز.
قینان: (جان) کرّه اسب یک ساله.
قینانج:(Qınanc) حسرت. غم. پشیمانی.
قینانجلی: (Qınanclı) دشوار.
قینانماق: سرزنش شدن. پشیمان شدن.
قیناو: (Qınav) ظلم. ستم. نشتر.
قینای: (Qınay) کوشا. تلاشگر.
قینایش: (Qınayış) ملامت. سرزنش.
قین باسار: (Qın basar) اندوهبار.
قین پین: (Qın pın) عذر و بهانه.
قینت: (Qınt) کنج. گوشه.
قینتا: (Qınta) جنایت. گناه بزرگ.
قینتاچی: (Qıntaçı) جنایتکار. جانی.
قینتاش: (Qıntaş) کج. خمیده.
قینتارماق: روی برگرداندن.
قینتام: کرانه. نوک. زمان مناسب برای شکست دادن حریف در کُشتی.
قینتاو: (Qıntav) کج. خمیده.
قینتی: (Qıntı) هوس. خواسته. آرزو.
قینتیج: (Qıntıc) مردنی. پژمرده. جنحه (جرم کمتر از جنایت).
قینتیر: (Qıntır) ضعیف. خسیس.
قینتیش: (Qıntış) پیچ پهن راه. مشکوک. طناز. سربهوا.
قینتیشلی: (Qıntışlı) آراسته. شیک.
قینتیشیق: (Qıntışıq) پُرزدار.
قینتیق: گوشه. تین. دماغ خوابیده.
قینتیما: (Qıntıma) قناعت. کمبود. خسیس. غذا. تغذیه.
قینتیمالی: (Qıntımalı) قانع. صرفه جو.
قینتیماق: (Qıntımaq) قناعت کردن.
قینتیمان: (Qıntıman) کمی. اندکی.
قینتین: (Qıntın) نخستین.
قینتینا: (Qıntına) سهم.
قینتینماق: چریدن حیوان تا حد سیری در جایی که علف کمی دارد.
قینج: (Qınc) ناز. غمزه. عشوه. کرشمه. مملو. گوشه. حلقه. بند. ستم. غصّه. اندوه. به صورت «غنج» و «کنج» وارد فارسی شده است.
قینجا: به اندازهٔ کم. اندکی. بریده‌ای از گوشت. چفت در. قلاب. افسار.
قینجا باغ: (Qınca bağ) بند افسار اسب.
قینجار: (Qıncar) قمه. آلت برنده. به صورت «خنجر» وارد فارسی و به صورت Кинчал وارد زبان روسی و به صورت «قنجار» وارد عربی شده.
قینجاق: خوانسالار. بقاول. جهنم.
قینجاقینج:(Qıncaqınc) سرشار. لبریز.
قینجال: (Qıncal) غذای خیلی کمی که به اندازهٔ یک بار نیش زدن جدا شود. بسیار اندک. خنجر. ظریف.
قینجالاماق: (Qıncalamaq) خُرد کردن. چفت و بست زدن. مسلط شدن.
قینجالماق: خرد شدن. آزار دیدن.
قینجالی: (Qıncalı) بسیار رنگین.
قینجانماق: (Qıncanmaq) ناز و غمزه کردن. کش و قوس دادن بدن.
قینجما: (Qıncma) نیشگون گیری.
قینجماق: (Qıncmaq) نیشگون گرفتن. تکّه تکّه کندن. کندن. کوبیدن. به هیجان آمدن.
قینجوْو: (Qıncov) لاغر. نحیف.
قینج وورماق: دندانها را به هم فشردن، نیش زدن و خوردن لقمهٔ غذا. تحریک شدن معده بر اثر گرسنگی. احساساتی شدن. عشق ورزیدن.
قینجی: (Qıncı) زنجیر. ساجور. چوبی که بر گردن سگ ببندند تا نتواند بگریزد. توبره‌ای که در زیر گلوی اسب ببندند و علف در آن ریزند. خشمگین. جسور. عروسک. ریزه های چوب مانده در لای پشم یا مو. سدّ.
قینجیت: (Qıncıt) شکنجه. آزار.
قینجیتماق: تکه ای از چیزی بریدن.
قینجیر: (Qıncır) زنجیر. سبد. خروس جوان که هنوز نمی خواند. لوچ. چپ چشم. ستمگر. خنجر.
قینجیرا: (Qıncıra) کنده شده. سنگ جدا شده از کوه. به صورت «قُنجوره» وارد زبان عربی شده است.
قینجیراق: کرّه قاطر. پشتک وارو.
قینجیرداق: (Qıncırdaq) تاب (بازی).
قینجیرقا: (Qıncırqa) طنابی که از زیر دم اسب عبور داده و به زین بسته شود.
قینجیریق / قینجیریق: تاب (بازی).
قینجیف: (Qıncıf) جلوه. آرایش.
قینجیفیر: جلوه گر. آراسته. وسواسی.
قینجیق: (Qıncıq) ماده الاغی که صدای زیر دارد. گل یقه. کوبیده شده. له شده. کنده شده. بریده شده. بهم پیچیده (طناب). کنجه. تکّه‌ای از گوشت. لثه. تمیز. مرتب. درد جان. بخیل. حسود. زحمت. عذاب.
قینجیقدیرماق: نیشگون گرفتن.
قینجیقلانماق: (Qıncıqlanmaq) خارش گرفتن دستگاه گوارش از داخل.
قینجیقماق: هوس کردن. خواستن.
قینجیل: (Qıncıl) نرده. پشگلی که زیر دنبهٔ گوسفند چسبیده. مندرس (لباس).
قینجیلماق: کوبیده شدن. له شدن. بریده شدن. کنده شدن. جر زدن.
قینجیلی: (Qıncılı) کوبیده شده.
قینجیلیق: زحمت.ستم. عذاب.
قینجیماق: نیشگون گرفتن. تکّه تکّه کندن. له شدن. کوبیده شدن.
قینچا: (Qınça) آتشپاره.
قینچاق: (Qınçaq) غلاف چاقو. دستهٔ

چاقو. زمان تنگ.
قینچاتقان: (Qınçatqan) محبوب.
قینچال: ظریف. ریز. سیاهچال.
قینچوُو: (Qınçov) آزار دهنده.
قینچی: (Qınçı) غلافگر. جلّاد. ظالم.
قینچیت: آزار. شکنجه. اداء. طنازی.
قینچیتماق: قر دادن. طنازی کردن.
قینچیر: (Qınçır) معیوب. چپ چشم.
قینچیقماق: آزار دیدن. شکنجه شدن.
قینچیل: (Qınçıl) آزاردهنده.
قینچیلیق: کار و زحمت. مسئله. معضل.
قینچین: (Qınçın) دردمند.
قیندا: (Qında) طرف برّندهٔ کلنگ.
قینداب: (Qındab) طناب نازک.
قیندار: (Qındar) ظالم. ستمگر.
قیندارا: (Qındara) آلت شکنجه. جای تنگ. تنگنا.
قینداق: (Qındaq) فشرده و خشکیدهٔ چیزی. دگمه. اندکی. غلاف.
قیندال: (Qındal) زنجیر.
قیندالاز: (Qındalaz) ضعیف. ناتوان.
قیندالاماق: غلاف کردن.
قیندام: (Qındam) نوک.طرف برندهٔ تبر یا کلنگ. زندان.
قیندان: (Qından) کوتوله. کوتاه.
قیندی: (Qındı) حریره. ← هوررا.
قینـــدیر: (Qındır) کچـــل. شکســـته. تودماغی. کوچک. ریز. پارچهٔ زیر کتانی. پوستهٔ نازک گوشت.
قیندیرا: (Qındıra) دهله. نوعی خار که بوتهٔ آن بزرگ و پهن و متصل به زمین است. قندره نیز آمده.
قیندیراج: نوعی وسیلهٔ شیارکنی.
قیندیرجیق: (Qındırcıq) روروک.
قیندیرداق:(Qındırdaq) آبکی. رقصان.
قینـدیرقا: (Qındırqa) (قندرغـه) مَـرغ. چنگک. علفی جارومانند که برای ساختن طناب خروار از آن استفاده شود. آشفته. درهم (زلف). سخت. محکم و سفت و خشک.
قیندیرقالیق: (Qındırqalıq) مَرغزار.
قیندیرلاق:اسباب بازی چنبرشکل بچه.
قیندیرما: (Qındırma) اقناع. تشویق.
قیندیرماق: قانع کردن. تشویق کردن.
قیندیری / قیندیریش: (Qındırı) تشویق.
قیندیریشماق: همدیگر راتشویق کردن.
قیندیریق: (Qındırıq) حائل. فاصله.
قیندیریم: (Qındırım) ترغیب. تشویق.
قیندیز: (Qındız) پرچم. کاکل.
قیندیغان: (Qındığan) کوچک. ریز.
قیندیق: (Qındıq) ریـزه. مرکـز. نـاف. خوشهٔ کوچک انگور.
قیندیق آنا: (Qındıq ana) ماما.
قیندیقداش: هم پدر. فرزندان یک پدر.
قیندیقسیز اوُلمـاق: (Qındıqsız olmaq) از خنده روده بر شدن.
قیندیل: (گیا) گیاهی شبیه به گون.
قینـــدیم: (Qındım) تفـریح. خودنمـا. آبکی. حسرتمند.
قیندیما:(Qındıma)نخستین علف بهاره.
قیندیمچی: (Qındımçı) نوازنده.
قینراغـی: (Qınrağı) اسـتخوانی کـه از زیرگوش برآید.
قینراق: (Qınraq) چاقوی کمانی شـکل مخصوص بریدن گوشت یا خمیر.
قینـراق بـورون: (Qınraq burun) بینی عقابی یا خمیده.
قینرانماق: (Qınranmaq) غرولند کردن.
قینزا: (گیا)(Qınza) گشنیز.
قینزی: (Qınzı) حبّه.
قینزیر: (Qınzır) کله شق. کافر. زشـت. فضول. آزاردهنده.
قینزیلیق: (Qınzılıq) فندق شکن.
قینزیماق: (Qınzımaq) گریستن.
قینسیق: (Qınsıq) متأسف. اندوهگین.
قینسینماق: آه کشیدن. متأسف شدن.
قینشاق: جای تنگ و ترسناک.
قینق: (Qınq) صدای ناخوشایند. مقعد. نشیمنگاه.
قینقا: (گیا/جان)(Qınqa) ترشک. ماهی کیلکا. کوچک.
قینقـاج: (Qınqac) روسـری نـازک و ظریف زن ترکمن.
قینقار: (Qınqar) ستمگر. ظالم.
قینقاراق: تکه ای از تیغهٔ آلات برّنده.
قینقاس: (Qınqas) دایره.
قینقاق: ناخن. هستهٔ کامل گردو.
قینقال: (Qınqal) آویز دسـت شکسـته. حلقه. چرخ. ظریف.
قینقان: (Qınqan) عاشق. دوستدار.
قینقانجا: (Qınqanca) فراوان. بسیار.
قینقای: (Qınqay) ضعیف. سست.
قینقایماق: به یک طرف خم شدن.
قینقی: (جان)(Qınqı) کرّه خر.
قینقیت: (Qınqıt) جنایت. قتل.
قینقیتماق: (Qınqıtmaq)کُشـتن. چنبـره زدن و نشستن.دزدیدن.
قینقیـر: (Qınqır) متـین. کـج. خمیـده. زگیل. خشن. ناسازگار. آزاردهنده.
قینقیرا: (Qınqıra) کج. خمیده.
قینقیراج: (Qınqırac) تاب (بازی).
قینقیراق: شمشیر. چاقوی خمیده.
قینقیرتی: (Qınqırtı) سرکج.
قینقیر سینقیر: کج و کوله.
قینقیر قوُل: (Qınqır qol) دزد.
قینقیرقیج: (Qınqırqıc) تاب (بازی).
قینقیر قییسیق: کج و کوله.
قینقیرلیـق: (Qınqırlıq) چـاقوی دولبـه. این واژه بـه صـورت «کینگرلیـک» در همین معنا وارد زبان چینـی شـده و بـه گفتهٔ ف. خیرت، نخسـتین واژه ترکـی در زبان چینی است.
قینقیرماق: (Qınqırmaq) صدا کردن.
قینقیر مایماق: کج و کوله.
قینقیر مینقیر / قینقیری: کج و کوله.
قینقیریلماق: کج شدن. خم شدن.
قینقیر یوُل: (Qınqır yol) کج راهـه. راه خطا. راه خلاف.
قینقیل: هیزم ظریف. ظریف. پرحرف.
قینقیلاماق: (Qınqılamaq) گریه کـردن مداوم کودک بهانه گیر.صدای خفیف باد معده به گوش رسیدن.
قینقیلـــی: (Qınqılı) خـــرد. کوچـــک. خروپف کننده.
قینقیلیج: (Qınqılıc) تاب (بازی).
قینقیلی چالماق: با خود آواز خواندن.
قینقیلیز: (Qınqılız) ظریف.
قینقیلیق: (Qınqılıq) فریاد. سـرو صـدا. نوک درخت. سـتمگری. ایـن واژه بـه صورت قینقلیق در زبان هونها به معنای شمشیر زیبا کاربرد داشته و به صـورت «کینگ لوک» وارد چینی شده است.
قینقیماق: بی حرکت نشستن.
قینقیی: (Qınqıy) کنج. گوشه.
قینلاما:(Qınlama)غلافسازی. غلافکنی.

قینلامـاق: (Qınlamaq) غـلاف درسـت کردن. غلاف کردن.
قینلاو: (Qınlav) قلاب.
قینلی: (Qınlı) دانا. مسلح. شمشیردار.
قینلیق: (Qınlıq) گـردن. خمیـده. پـس انداز. ذخیره. فشار. تنگنا. اذیـت. آزار. زندان. بازداشتگاه. شکنجه. محنت.
قینمـاق: (Qınmaq) خواسـتن. سـکوت کردن.کوشش. ثابت.
قیننا: (Qınna) غنه. تو دماغی.
قیننـاب: (گیا)(Qınnab) آلوچه.
قیننـاجیق: (Qınnacıq) اندکی. کمی.
قیننـاماق: پنهان کردن. نگهداشتن.
قیننـاو: حالت جفتگیری گربه ها.
قیننیق: (Qınnıq) ریزه. معاش. گذران.
قینی: (Qını) گناه.
قینیت: عبادت. افتاده. فرسوده. لاغر.
قینیتماق: (Qınıtmaq) عادت کردن.
قینیج: (Qınıc) کینه. خشم. درد. غم.
قینیجلی: دردمند. خشمگین. کینه توز.
قینیجلیق: (Qınıclıq) پشیمانی. ندامت.
قینیجیق: (Qınıcıq) اندکی. کمی.
قینیر: (Qınır) چپ چشم. لوچ.
قینیز: (Qınız) حبّه.
قینیزلیق: (Qınızlıq) فندق شکن.
قینیس: (Qınıs) خسیس. رازنگهدار. به صورت «کنس» وارد زبان فارسی شده است. عشق. عادت. آستانه. عرفه.
قینیش: (Qınış) راحتی. رفاه. جلوه. ناز. عشوه. ابله.
قینیشماق: (Qınışmaq) عاشق هم شدن. از اثر سرما، بیماری یا تـرس گـردن را میان شانه ها فرو بردن.
قینیشیق: حائل. کمی گشوده. فاصله.
قینیـق: (Qınıq) گرامـی. ارجمنـد. بـا غیـرت. انبـوه. نیـاز. خواسـته. لـذت. عـادت. سرچشـمه. حـریص. شـکمو. قبیح. بدبخت. به صـورت «کِنِک» بـه معنای خسیس، گردو یا بادامی که مغـز به دشواری درمـی‌آیـد، کـار دشـوار و آدم بی‌خیر و لجوج وارد فارسی شده.
قینیقچین: (Qınıqçın) تودار.
قینیقلاتماق: راضی کردن.
قینیقلامـــاق: (Qınıqlamaq) پوســـت گوسفند را غلفتی کندن.

قینیقلی: (Qınıqlı) هوسکار. آرزومند.
قینیقما: (Qınıqma) تنگنا. فشار. حیاء.
قینیقماق: (Qınıqmaq) به هوس آمـدن. بـر سـر اشـتها آمـدن. راضـی شـدن. کوشـیدن در کـار کـه بـیش از تـوان شخص باشد. آزمودن. پشیمان شدن.
قینـی قینـی: اشـاره‌ای کـه بچـه‌هـا بـا گذاشتن انگشت روی نوک بینی کنند به معنی دماغ سوخته. خیط شده.
قینی قینی چالماق: دنبال دعوا گشتن.
قینی قینی وئرمک: (Qını qını vermək) علامت دماغ سوخته دادن.
قینیم: (Qınım) بسیار ضعیف.
قینیلقاماق: نگهداشتن. پنهان کردن.
قینینا کئچیرتمک: در غلاف کردن.
قینینا گیرمک: تو جلد خود فرورفتن.
قینینج: (Qınınc) تأسف.
قینینجان: (Qınıncan) زودرنج.
قینیی: (Qınıy) نان ذرت.
قیو: [دیو](Qıv) بخت. دولـت. ثـروت. چرخش. پیچش. جنبش. حرکت. بنـد محکم و تاب داده شده. کفش.
قیوال: [دیو](Qıval) کشیده.
قیوالا: (Qıvala) جان پناه. کاشانه.
قیوالماق: (Qıvalmaq) شادمان شدن.
قیوام: (Qıvam) ایستادگی. قوام.
قیواملی: ویسکوز. چسبناک. لزج.
قیوانج: (Qıvanc) ← گوونج.
قیوانقان: (Qıvanqan) مست. سرخوش.
قیوانماق: (Qıvanmaq) ← گوونمـک. مسرور شدن.
قیوانی: (Qıvanı) شادی کنان. سرافراز. کاردان. خانه دار.
قیوجار: (Qıvcar) سریع. تند.
قیوجاشماق: ازدحام کردن.
قیوچی: (Qıvçı) غوغاگر. جنجالی.
قیودیرماق: (Qıvdırmaq) برگرداندن.
قیورا: (Qıvra) عجول. شتاب زده.
قیوراجیق: سرحالی. شتابان.
قیوراچ: (Qıvraç) زیرک. جَلد.
قیوراشیق: (Qıvraşıq) درهم پیچیده.
قیوراشیل: (جان)(Qıvraşıl) مارمولک.
قیـــوراق: (Qıvraq) چابـک. چسـت. چـالاک. سـرحال. بـا نشـاط. تنـگ. چســبیده. کشــیده. ســبک (لبــاس).

روسری ظریف زنانه. به صورت قبراق وارد زبان فارسی شده است.
قیوراقلیق:(Qıvraqlıq) چابکی. زیرکی.
قیوراقمـــاق: (Qıvraqmaq) بــه عقــب برگشتن. به خود پیچیدن. جنبیدن.
قیوراما:(Qıvrama) گردآوری. چابکی.
قیوراماق: (Qıvramaq) جمـع و جـور کردن. توده کردن. کپـه کـردن. گـرد آوردن. چابک رفتـار کـردن. زیـر بـار سنگین له شدن و به نفس افتادن.
قیورامباج: راه پیچ در پیچ.
قیوران: (Qıvran) رقص. ناز. ادا.
قیورانتی: (Qıvrantı) بی‌قراری.
قیورانقا: مقیاس وزن. ← گیروانکه.
قیورانما: (Qıvranma) پیچش.
قیورانماق: پیچیدن. تاخوردن. رقصیدن.
قیورانیش: (Qıvranış) پیچش.
قیورانیق: پیچیده. بغرنج. مجعد.
قیوراو: (Qıvrav) پیچ در پیچ. پیچدار.
قیوریج: (Qıvrıc) پیچدار. مجعد.
قیوریش: تلاش. اسبی با پاهای باز.
قیوریشاییق: (Qıvrışayıq) کلم وحشی.
قیوریشما: (Qıvrışma) مچالگی. پیچش.
قیوریشماق: یکجا مچاله شدن.
قیوریشیق: (Qıvrışıq) چین و چروک.
قیوریـق: (Qıvrıq) مـار. مجعـد. تابیـده شده. بافته شده.
قیوریلا قالماق: (Qıvrıla qalmaq) مُردن.
قیوریلتماق: مجعد کردن. تاب دادن.
قیوریلما: پیچش. تاب. (موج).
قیوریلماق: (Qıvrılmaq) تاب خـوردن. پـیچ و تـاب خـوردن. چنبـره زدن. بـه خود پیچیدن. تاخوردن. لوله شدن.
قیوریلیش / قیوریلیم: پیچ و تاب.
قیوریم: (Qıvrım) پـیچش. تـاب. پـیچ. پیچیـده. مجعـد. فرفـری. حلزونـی. (شکل). حالـت و نقطـهٔ خـم و راسـت شـــدن چیـــزی. هدیـــهٔ عـــروس. نقش(پارچه یا قالی).
قیوریم توْیوق: (جان) بوقلمون ماده.
قیوریمجا: (گیا) ← دوه دابانی.
قیوریمجیق: موجک. چین کوچک.
قیوریم قویروق: (جان) بوقلمون نر.
قیوریملاماق: نقش زدن.
قیوریم للـک قوتـان: (جـان) پلیکـان پـا

خاکستری. (Pelecanus crispus).
قیوریملی: (Qıvrımlı) مجعد. منقش.
قیوریملیق: پیچ خوردگی. فرفری.
قیوریتی: (Qıvrıntı) نقطهٔ خمیدگی.
قیورینقا: (Qıvrınqa) مقیاس سنگینی.
قیوزیق: (Qıvzıq) گندم نامرغوب و آشغال دار که پس از الک کردن داخل الک بماند.
قیوشیلتی: (Qıvşıltı) صحبت در گوشی. پچ پچ. راه رفتن با گامهای کوتاه و تند.
قیوقا: (Qıvqa) ناآرامی. بی قراری.
قیوقال: (Qıvqal) ناآرام. بی قرار.
قیوقانماق: بی تابی کردن.
قیوقیج: (Qıvqıc) کمان. قوس کمان.
قیولاق : (Qıvlaq) حلزونی. مارپیچ.
قیویت: (Qıvıt) کالک. خربزهٔ نارس.
قیویتماق: دستور آغاز دادن.
قیویج: (Qıvıc) حلزونی. مارپیچ.
قیویرتماق:(Qıvırtmaq)دوباره پرسیدن.
قیویرجیق: (Qıvırcıq) مجعد. فرموده. سار (پرنده). کاهو.
قیویرچی: خرده فروش دوره گرد.
قیویرداق: (Qıvırdaq) چابک. قبراق.
قیویردیم: جهیزیه. سوغات به نزدیکان.
قیویر زیویر: (Qıvır zıvır) خرت و پرت. چیزهای بی‌ارزش. بی‌مصرف. آشغال. مزخرف.
قیویرسیق: (گیا) ← سمیز اوتو.
قیویرشیق: (گیا) اسفناج. برگ تره.
قیویرقان: (Qıvırqan) خسیس. حسود.
قیویر قیپچاق: محکم و اصولی.
قیویرلانماق: (Qıvırlanmaq) دور زدن. پیچ و تاب خوردن. از درد به خود پیچیدن. منحرف شدن.
قیویرما: (Qıvırma) ناز. عشوه. برگردان. نان مغزدار و لذیذ. **قیویرما پایی بوراخماق:** سخن کنایی گفتن.
قیویرماق: پیچیدن. برگرداندن. بدست آوردن. کسب کردن. ازحرف خود برگشتن. چاپلوسی کردن.
قیویریج: (Qıvırıc) برگ سوزنی.
قیویریش: (Qıvırış) پیچ و تاب.
قیویریق: (Qıvırıq) چین دار.
قیویز: (Qıvız) خبرچین. آرام. خفیف.
قیویش: (Qıvış) فضلهٔ بز. کج. اُریب.
قیویشقان: (گیا) ← قیویرشیق.
قیویشلاماق: (Qıvışlamaq) خرابکاری کردن. غصه خوردن. رنج کشیدن.
قیویشماق: از سرما یخ زدن.
قیویشیق: (Qıvışıq) چین و چروک. کج. ← قیویرشیق.
قیویق: (Qıvıq) ابله. نادان. فاصله.
قیویل: (Qıvıl) ← قیغیلجیم. حلزون. الکتریک. اشاره. علامت آغاز کاری. برگ پاییزی.
قیویلجیق: (Qıvılcıq) اندوه.
قیویلجیم: (Qıvılcım) ← قیغیلجیم.
قیویم: (Qıvım) تکه. مقداری کم.
قیوینج: (Qıvınc) پیچ حدیده.
قیه: (Qəyə) صخره. سنگ. ← قایا.
قیها: (Qıha) جیغ.
قیی: (Qıy) فریاد. تیز. برّنده. طناب ظریف. قلّه.
قییا: (Qıya) سفت. سخت. شور. تلخ. کج. ناهموار. از گوشهٔ چشم. جنایت.
قییا باخماق: چپ چپ نگریستن.
قییات: (Qıyat) کاغذ.
قییاتان: (Qıyatan) بد. پلید.
قییات گؤل: نامی برای زنان اویغور.
قییاتلار: (Qıyatlar) ← آغ ارلر.
قییاجاق: (Qıyacaq) برّنده. قاطع. کندهٔ قصابی. ابزاری برای کندن پوست درخت کاج.
قییاجی: (Qıyacı) جنایتکار. قاتل.
قییا چییا: (Qıya çıya) کج و کوله.
قییار: (Qıyar) ماهر. خیار (میوه).
قییارماق: به کمال نزدیک شدن.
قییاسی: (Qıyası) جبّار. ظالم.
قییاشیق: (Qıyaşıq) پیچش. جعد. فر.
قییاغی: (Qıyağı) سرو صدا.
قییاق: (گیا)(Qıyaq) گیاهی خارمانند و بی‌برگ که اگر بکِشند، دست را می‌برد. قییاق اوْتو نیز می گویند. پیشوندی است به معنای بسیار. مانند: «قییاق چتین» یعنی بسیار دشوار. ظالم. وحشی. بلند قد. زیبای غدّار. کمان.
قییاقچی: (Qıyaqçı) کمانگر. کماندار. قمارباز حسود. قمارباز جسور و قهّار. آنکه هنگام جفتگیری اسبها، آلت نر را در آلت مادیان فرو کند. مفتخور.
قییاق قاچماق: خوشایند بودن.
قییاق کئچمک / قییاق یاپماق: (Qıyaq keçmək) نیکی کردن. احسان کردن.
قییال: (Qıyal) گناه. جرم. شخصیت. رفتار. بلا.
قییالاماق: (Qıyalamaq) زیگزال رفتن.
قییالان: (Qıyalan) دامنه. ناهمواری.
قییاما: (Qıyama) وحشت. آفت. بلا.
قییان: (Qıyan) سیلاب شدید که از کوه جاری شود. وحشت آور. گوشه. زاویه. انزوا. مجری. اجراء کننده. عامل. باعث. بی رحم. باد سرد شمال.
قییانات: (Qıyanat) جنایت. گناه.
قییاند: (جان)(Qıyand) کرگدن.
قییان داشقین: سیل و سیلاب.
قییانقی: بیهوده. ناشایست. پدر سوخته.
قییان کسکی: درهم برهم. آشفته.
قییانلار: (Qıyanlar) ← آغ قیزلار.
قییانلی: (Qıyanlı) زیان آور. مضر.
قییاو: (Qıyav) معلم.چلاق. سه شنبه.
قییاولی: (Qıyavlı) گناهکار.
قییباس: گامهای کوچک زنان.
قییباش: (Qıybaş) کوتاه. کوتوله.
قییبیر: (Qıybır) تیر مرگبار.
قییپا: (Qıypa) تعقیب. کج. خمیده. روده که داخل آن را پر کرده باشند.
قییپالماق: بریده شدن. محو شدن.
قییپاماق: بریدن. تکه تکه کردن.
قییپایماق: بریده یا خرد یا محو شدن.
قییپیتماق: (Qıypıtmaq) چشمها را تنگ کردن و چپکی نگاه کردن.
قییپیق: (Qıypıq) کسی که تند تند پلک بزند. تنگ.
قییپینماق: لغزیدن. سر خوردن. زود زود پلک برهم زدن. جا خوردن.
قییتار: (Qıytar) چشم چپ. لوچ.
قییتارماق: جاخالی دادن و گریختن.
قییتاق: (Qıytaq) براده. هرزه گو. گزافه گو. فرّار.
قییتاما: (Qıytama) شایعه. گزافه.
قییتاماق: خم کردن. تا کردن.
قییتان: (Qıytan) نخ ظریف. قیطان.
قییتی: (Qıytı) زیبا. هماهنگ.
قییتیریق: (Qıytırıq) خرد و ریز.

قیبتیق: (Qıytıq) پاره زمین کوچک در گوشه‌ای از قطعه زمین بزرگ. کج. خمیده. غبغب. خسیس.
قیبتیل: (Qıytıl) بریده شده. قطع شده.
قیبجاق: (Qıycaq) کج.
قیبجاییق: (Qıycayıq) زیگزال.
قیبجی: (Qıycı) جسور. بی رحم.
قیبجیرتماق: سرزنش کردن.
قیبجیرماق: (Qıycırmaq) ستم کردن.
قیبجیــق: طنـاز. عشـوه گـر. مشـغول. دشوار.
قیبچا: (Qıyça) نزدیک. قریب.
قیبچاق: (Qıyçaq) جسور.
قیی چوْو: (Qıy çov) جیغ و داد.
قیبچــی: (گیـا)(Qıyçı) خـردل بـرّی. تره‌ای که کوبیده، داخل ماست کننـد. آن را به عربی، سَرمَق گویند.
قیبچیق: (Qıyçıq) کوچک. کوتاه.
قیبدا بوجاقدا: دور از چشم.
قیبداق: (Qıydaq) آنکه گامهای تنـد و کوتاه بردارد.
قیی دؤگمـک: (Qıy döymək) مطمـئن کردن.
قیبدی: (Qıydı) حیله گر.
قیبدیرقان / قیبدیرقیچ: عشوه گر.
قیبدیرما: (Qıydırma) عشوه گری.
قیبدیرماج: (Qıydırmac) سورتمه.
قیبدیرماق: عشوه گری کردن.
قیبدیریق: چلاق. لنگ. خرد و ریز.
قیبدیق: (Qıydıq) پشت پا. تکل.
قیبدیم: نخ جمع کنندهٔ پایین لباس.
قیبــرات: (Qıyrat) بـه دقـت. مقـدار. میزان. نسبت. مقیاس.
قیبراتقیج: مخرب. تخریبچی. ویرانگر.
قیبراتما: (Qıyratma) تخریب.
قیبراتماق: تیز کردن. خراب کردن.
قیبراتی: (Qıyratı) ویرانی. تخریب.
قیبراتیلماق:(Qıyratılmaq)خراب شدن.
قیبراج: (Qıyrac) مقدار. میزان. نسبت.
قیبراغان: (Qıyrağan) خرابه. محتضر.
قیبــراق: (Qıyraq) همســایه. بیگانــه. شمشیر. چوب زیربغل.لبهٔ چاقو. لنگان.
قیبرالماق: کج شدن. کج نگاه کردن.
قیبراماق: خراب شدن. پاره شدن.
قیبران: (Qıyran) مقدار. میزان. نسبت. سخت (خاک).

قیبقاج جاناوار

قیبــراو: (Qıyrav) فریـاد. بـه صـورت «غریو» وارد زبان فارسی شده است.
قیبریق: (Qıyrıq) خمیده. کج.
قیبساب: امکان. متد. سبب. حساب.
قیبسات: (Qıysat) جزا. کیفر.
قیبسار / قیبساق: (Qıysaq) کج. خمیده.
قیبساو: (Qıysav) بی اشتهاء.
قیبسایماق: (Qıysaymaq) کج کردن.
قیبسوْو: (Qıysov) تیز. برّنده.
قیبسی: (Qıysı) ساحل. کرانه.
قیبسیز: (Qıysız) معصوم. بی گناه.
قیبسیق: تلخ. کج. چپکی. خائن.
قیبسینلی: (Qıysınlı) معقول.
قیبشانق: (Qıyşanq) انحراف. گرایش.
قیبشایتی: (Qıyşaytı) گرایش. انحراف.
قیبشایماق: گراییدن. خمیدن.
قیبشایی: (Qıyşayı) گرایش. انحراف.
قیبش بازی: ← قاییش گؤتدو.
قیبش قیبش: ← قاییش گؤتدو.
قیبشیت: (Qıyşıt) انحناء. کجی.
قیبشیری: (Qıyşırı) متمایل. کج.
قیبشیق: (Qıyşıq) کج. خمیده. فروتن.
قیبشیقماق: کج شدن. خم شدن.
قیبشیماق: کج کردن. تا کردن.
قیبشین: (Qıyşın) فرصت مناسب.
قیبغیج: (Qıyğıc) آلت برّنده. آلت درو.
قیبقا: (Qıyqa) کبریـت. بـراده. طمّـاع. عقل. دانا. دقیقه.
قیبقاج: (Qıyqac) کج. مورّب. چپکـی. تیرانـدازی از روی اسـب بصـورت برگشته به عقب. به صورت «قیقـاج» و «غیغاج» بهمین معنا وارد فارسی شده.
قیبقــاج جانــاوار: (جــان)(Qıyqac canavar) نـوعی پرنـده (Fringilla cannabina).
قیبقاجلاماق: (Qıyqaclamaq) سر چیزی را برگرداندن و خم کردن. برگشتن و به پشت سر نگاه کردن.
قیبقاجی: (Qıyqacı) کجکی. چپکی.
قیبقار: (Qıyqar) لجوج. بداخلاق.
قیبقاس: (Qıyqas) سمج. لجوج. معلق.
قیبقاس سالماق: پشتک زدن. معلق زدن.
قیبقاش: (Qıyqaş) ملاقه. سرتاسر.
قیبقاش بؤرک: کلاه پوستی زنانه.
قیبقاشیق: (Qıyqaşıq) حائـل. آنکـه بـه هنگام راه رفتن، پاهایش به هم بخورد.
قیبقاق: (Qıyqaq) کج. مورّب. چپکـی. بریـده. حالـت چیـزی کـه کنـاره اش کنگره دار و بریده بریده باشد.
قیبقالا: (Qıyqala) بریده. لنگان.
قیبقالاماق: (Qıyqalamaq) باگام کوتـاه راه رفتن. لنگیدن.
قیبقاماق: (Qıyqamaq) بُریدن.
قیبقان: موزائیک. کاشی. عناد.
قیبقانــاق: هسـتهٔ گـردو و فنـدق. تختـهٔ مخصوص کار کردن روی پوست.
قیبقانق: (Qıyqanq) درهٔ کوچک.
قیبقای: (Qıyqay) ضعیف. ناتوان.
قیبقی: (Qıyqı) ستم. فریاد. ندا. کمـان. مجازات.
قیبقیج: (Qıyqıc) چاقوی باغبانی.
قیبقیر: (جان)(Qıyqır) باشه. قرقی.
قیبقیرقان: (Qıyqırqan) فریاد کننده.
قیبقیرماق: ← قیجقیرماق.
قیبقیریو: (Qıyqırıv) داد و بیداد.
قیبقیق: (Qıyqıq) صدای غاز.
قیبقیل: (Qıyqıl) ترش مزه.
قیبقیلاشماق: داد و هوار کردن.
قیبقیلاماق: بریدن و تراشیدن.
قیبقیلی: (Qıyqılı) پیشانی. پرسرو صدا.
قیبقیم: (Qıyqım) غرور. شدت. افراط. پارچهٔ بریده شده.
قیبقیملی: (Qıyqımlı) تیز. برّنده. قاطع.
قیبقین:(Qıyqın)ستمدیده. بسیار نازک.
قیبقینتی: (Qıyqıntı) تکه پارچه.
قیی قیی: (Qıy qıy) لی لی. روی یـک پا جهیدن.
قیبقییمـاق: (Qıyqıymaq) فریـاد کـردن

به صدای بلند.
قییلا: آلت نرینه. پدرسوخته. بسیار.
قییلاچی: (Qıylaçı) نام تابوی روباه.
قییلاش: (Qıylaş) داد و فریاد. غریو.
قییلاق: مارپیچ. ضامن (اسلحه).
قییلام: (Qıylam) آلت نرینه.
قییلاما: التهاب چرکی انگشت. آماس انگشت. دولاما نیز گویند.
قییلاماق: (Qıylamaq) فریاد یا قیه کشیدن. محکم کردن. دوختن کناره های کفش پس از خریدن.
قییلی: (Qıylı) گناهکار. زیان آور. لباسی که دامن آن با قیطان دوخته شده باشد. دیگی بزرگتر از قابلمه.
قییلیق: (Qıylıq) لبه. کناره.
قییما: (Qıyma) رضایت. کشیده (چشم). گوشت ریز کرده یا چرخ شده. خورشتی که با گوشت خرد کرده تهیه کنند. ریزریز خرد شده. تکّه تکّه شده. باریک بریده شده. به صورت «قیمه» و به معنای گوشت تکه تکه شده وارد زبان فارسی و عربی و به صورت «خیمه» به معنای چادر کشیده و نصب شده وارد زبان عربی شده است.
قییما بالیق: خوراک ماهی قیمه که درونش را پیاز و تخم مرغ گذارند.
قییما پیلاو: (Qıyma pilav) قیمه پلو. به صورت «قیمه پلو» وارد فارسی شده.
قییمات: (Qıymat) قیمت.. ناخواسته.
قییماج: لوچ. چپ چشم. نوعی روسری که از پشم ریزه‌های سفید ببافند. غمزه.
قییماچا: (Qıymaça) روسری سه گوش یا چهارگوش.
قییما چینغرما: خورشتی که از قیمه، پیاز، زعفران و تخم مرغ تهیه می‌شود.
قییما چییما: تکه تکه. پارچه پارچه.
قییماز: (Qıymaz) ستمگر. کسی که بر حرفش بند نباشد.
قییما شابالید: طعام یا خورشتی که از قیمه و شاه بلوط درست کنند.
قییما شوْرباسی: آبگوشت با گوشت قیمه.
قییماق: (Qıymaq) از دل آمدن. مضایقه نکردن. راضی شدن. رضایت داشتن. رضا بودن. دریغ نکردن. روا داشتن. تنگ کردن. باریک کردن. به هم زدن (پلک). نیم بسته کردن. ریزریز کردن. رحم کردن.
قییما قوْوورما: (Qıyma qovurma) خورشت یا طعامی که از گوشت قیمه شده و شاه بلوط درست کنند.
قییما قییما: بریده بریده. خرد و ریز.
قییما کئش: ساطور قصابی.
قییما کباب: کباب گوشت یا قیمه.
قییما کؤمج: (Qıyma köməc) نان کوماج که داخل آن گوشت قیمه گذاشته باشند.
قییمال: (Qıymal) ستم. جفا.
قییمالاماق: خرد و ریز کردن.
قییمالیق: (Qıymalıq) گوشت قیمه ای. مظلوم. محکوم. مردنی. خرد کردنی. کشت و کشتار.
قییماماق: (Qıymamaq) دریغ داشتن. راضی نشدن. رواندانشتن.
قییمان: (Qıyman) ادویه. معجون.
قییمیجاق: (Qıymıcaq) تکه. لقمه.
قییمیجیق: (Qıymıcıq) خرد. ریز.
قییمیر: (Qıymır) صاف. باز. بهره دهنده. متمرکز. خسیس.
قییمیش: (Qıymış) ریاضت. خمیده.
قییمیق: (Qıymıq) آهن و یا استخوان کوچک و نوک تیز. خرده ریز. حرکت. شخص ناخوشایند.
قییمیقچی: (Qıymıqçı) شلخته.
قییمیل: (Qıymıl) حرکت. جنبش.
قییمیی: (Qıymıy) حیله. کلک.
قییینا: (Qıyna) آهسته. آرام. آسوده. خونسرد. ریاضت. عاقل. کنیز.
قییینات: (Qıynat) غیبت. گزافه. شایعه.
قییناس: (Qıynas) کج. قناس. دشوار.
قییناش: (Qıynaş) لوچ. چپ چشم.
قییناشدیرماق: میان دو چیز فاصلهٔ اندکی گذاشتن. اندکی شکافتن.
قییناشماق: اجازه دادن. جرأت کردن.
قییناشیق: فاصله دار. چاپلوس.
قییناغان: آزاردهنده. شکنجه گر.
قییناق: (Qıynaq) چنگال و پنجهٔ پرندگان شکاری. هستهٔ گردو و فندق گشوده. باز. بسیار کم. اندک. نوزاد بسیار کوچک و کم وزن. مخمصه.
قییناقلاماق: چنگال زدن.
قییناقلانماق: به چنگال کشیده شدن.
قییناقلی: (Qıynaqlı) زیرک. ماهر.
قیینالقان: (Qıynalqan) آزاد. رنجور.
قیینالماق: ترسیدن. به زحمت افتادن.
قییناماق: به زحمت انداختن. آزار دادن.
قییینی: (Qıynı) جادو. سحر.
قییینیج: (Qıynıc) رقیب.
قییینیز: (Qıynız) آلت برش. شاخ. شاخ گاونر.
قییینیش: (Qıynış) کناره. لبه. آزار.
قییینیق: (Qıynıq) تکه. بریده.
قییینیم: (Qıynım) دشمن. خصم.
قییی وورماق: (Qıy vurmaq) جیغ کشیدن.
قییی: [دیو](Qıyı) کناره. گوشهٔ چشم. کنار جاده. سوزن. ساحل. مرز. ربض. قسمت بیرونی شهر.
قییییت: (Qıyıt) شکنجه. مزاحمت.
قییییتماق: جدا کردن. گریختن.
قییییج: (Qıyıc) لوچ. چپ چشم. ستمکار. بی رحم. رقیب. لبه. کناره.
قییییجی: (Qıyıcı) صراف. غدّار.
قییییجیق: (Qıyıcıq) نزدیک. همسایه.
قییی دیلی: (Qıyı dili) زبانهٔ ساحل.
قییییر: (Qıyır) کناره. شنزار. تپهٔ ماسه.
قییییرجاق: (Qıyırcaq) شکرک بسته (مربا).
قییییرچی: نوهٔ نوه (از طرف دختر).
قییییرقا: (Qıyırqa) قایق. زورق.
قییییرقالانماق: پرهیز کردن.
قییییز: (Qıyız) خفیف. ظالم.
قییییس: (Qıyıs) دانتل. دنده.
قییی سیرا: (Qıyı sıra) پهنهٔ دشت.
قییییش: (Qıyış) گوشهٔ چشم. باریکهٔ چشم. مقاوم. کج. جنگ. بالشی از خرده ریزهای برنج و ذرت.
قییییشقان: (Qıyışqan) جسور. متمایل. خمیده. کج.
قییییشلانماق: جسارت ورزیدن.
قییییشماق: ایستادگی کردن. کج شدن.
قییییشیق: (Qıyışıq) کج. خم. خمیده.
قییییق: (Qıyıq) جوالدوز. سیخونک. ناسازگار. یکدنده. سه گوشه. دستمال

سه گوشه و سرانداز زنانه. کج. نازک. ظریف. بیابان. دستمال کمر. جمع شده. مچاله شده. مقطوع. پلید. کثیف. قیطان. نادان. جاهل.
قییق آتماق: (Qıyıq atmaq) به هر طرف پریدن و ورجه وورجه کردن. خوشحالی کردن. ادا درآوردن.
قییقچا: (Qıyıqça) نوعی طعام که در آن خمیر را پخته و روی آن شکر پاشیده بخورند.
قییقچی: (Qıyıqçı) ستمگر.
قییقدان: (Qıyıqdan) جای سوزن.
قییق گؤزلؤ: (Qıyıq gözlü) آنکه چشمهای باریک دارد. چشم بادامی.
قییقلاماق: (Qıyıqlamaq) لحاف یا کنار چیزی را دوختن.
قییقلیق: (Qıyıqlıq) بی رحمی.
قییقماق: (Qıyıqmaq) خم یا دراز شدن. دور شدن.
قییقمان: (Qıyıqman) دلاور. قهرمان.
قییل: (Qıyıl) رهایی. نجات. وابسته. کج. واژگون.
قییلاماق: (Qıyılamaq) برگرداندن. مدت زمان زیادی را در ساحل ماندن.
قییلتماق: (Qıyıltmaq) خم کردن.
قییلتی: (Qıyıltı) صدای بلند جیغ. تنگ شدن چشم.
قییلقان: (Qıyılqan) قوسدار.
قییلما: انقباض. مجازات. شرمندگی.
قییلماز: (Qıyılmaz) پررو. بی حیاء.
قییلماق: (Qıyılmaq) تنگ شدن. باریک شدن. ریز ریز شدن. قوسدار شدن. مجازات دیدن. مظلوم واقع شدن.
قییلیق: (Qıyılıq) کناری. کناره دار. لحاف. بالاپوش چوپان.
قییم: (Qıyım) طاقت. قاچ. ظریف. جبّار. قانون.
قییمسیز: خسیس. پست. رحیم.
قییملی: جوانمرد. سخاوتمند.
قییین: (Qıyın) کناره. شانس. بخت. ستم. جهت. دشواری. جزا. پنالتی. زور. ظالم. دیکتاتور. زحمت. سنگین. ناخشنودی.
قییین آغریو: (Qıyın ağrıv) بیماری شدید.
قییینتی: (Qıyıntı) احساس سرخوردگی. حس کمبود. جریده. مطبوعات. مجله.
قییینج: (Qıyınc) ظلم. ستم. زحمت.
قییینجی: (Qıyıncı) ظالم.
قییینچی: (Qıyınçı) زحمتکش. رنجبر.
قییینچیق: (Qıyınçıq) قال و مقال. وارونگی.
قییینچیلیق: (Qıyınçılıq) دشواری.
قییینداراا: ابزار شکنجه. گذرگاه تنگ.
قییین دورماق: دست به پهلو ایستادن.
قییین سایین: با بی میلی.
قییین سوْرو: (Qıyın soru) معمّا.
قییینسیق: (Qıyınsıq) متأسف.
قییینسیماق: (Qıyınsımaq) رنج کشیدن.
قییینسینماق: (Qıyınsınmaq) تنبل شدن.
قییینق: (Qıyınq) زشت. پلید.
قییین قیستاق: (Qıyın qıstaq) عذاب روحی و جسمی.
قییین قییین: (Qıyın qıyın) پنهان پنهان.
قییینلی: (Qıyınlı) بیچاره.
قییینلیق: (Qıyınlıq) تراژدی. دشواری. سختی. مضیقه.
قییینماق:(Qıyınmaq) تحقیر شدن. پیچیدن. به رنج افتادن.
قییین یاتماق: به پهلو خوابیدن.
قییيو: (Qıyıv) محکم. سخت. نترس. ستمگری.

ک

ک: (K) یکی از حروف صامت آذربایجانی است که جزء حروف گنگ، میان کامی (مثل کلم) و پسین کامی (مثل کاشف) و انفجار گروهبندی می‌شود. اصولاً در زبان ترکی حرف «ک» دارای شخصیت مستقل نبوده و برآمده از «ق» است. معمولاً با حروف «ق»، «گ»، «خ» و ... قابل تبدیل است. اگر بعد از کلمات چند هجایی که به «ک» ختم می‌شود، پیوندی بیاید که حروف اول آن صدادار باشد، «ک» تبدیل به «ی» می‌شود. در حالت مزبور تبدیل «ک» به «گ» نیز معمول است.

کئب: (Keb) پی ساختمان یا خانه.

کئبیره: (Kebirə) ← قابیرقا.

کئبیس: [مغ](Kebis) قالی. فرش.

کئپ: (Kep) لباس. پوشش. شکل.

کئپریک: (Keprik) ← کیرپیک.

کئپه: (Kepə) کلبه.

کئپی: (Kepi) کلاه کپی.

کئت: (Ket) نشاسته.

کئتمن: (Ketmən) کلنگ.

کئجل: (Kecəl) خزهٔ روی تنهٔ درخت.

کئجه: (Kecə) شاخهٔ خشک شدهٔ خزه دار درخت.

کئجه گه: حلقهٔ گیسوی مردان.

کئجی: (Keci) ابریشم خام.

کئجیر: (Kecir) حلقوم.

کئجیم: (Kecim) پوست زیر زین.

کئجینمک: (Kecinmək) خود را آراستن. شیک پوشیدن. تیپ زدن.

کئجینمه: خودآرایی. شیک پوشی.

کئچ: (Keç) عذر. معذرت. فعل امر به معنای بگذر. در زبان مغولی به معنای عصر و شامگاه است.

کئچت: (Keçət) گذر. معبر.

کئچتوک: (Keçtük) موی بُز.

کئچدر: (Keçdər) توریست. سیّاح.

کئچدی: (Keçdi) ناقل. انتقال دهنده. به صورت «کشتی» به معنای وسیلهٔ عبور و مرور دردریا وارد فارسی شده.

کئچدی کئچدی: (Keçdi keçdi) نوعی مسابقه با اسب. مسابقهٔ دویدن.

کئچر: (Keçər) گذرا. موقتی. رایج. مقبول. پروانه.

کئچرسیز: (Keçərsiz) مُهمل. بی اساس.

کئچرگه: (Keçərgə) گذرگاه. کریدور.

کئچرگی: (Keçərgi) گذرا. بی‌ثبات.

کئچرله مک: تصدیق کردن.

کئچرله مه:(Keçərləmə) تصدیق. تأیید.

کئچرلی: (Keçərli) گذرا. موقتی. رایج. جایز. گذرنامه. معقول.

کئچرلیک: (Keçərlik) گذرایی. بی ثباتی. گذرنامه. قلمرو. خوش رفتاری. قابلیت. توانایی.

کئچسه مک: در فکر عبور بودن.

کئچش: (Keçəş) رحم. گذشت.

کئچک: (Keçək) راه پر رفت و آمد. پل. تاریخ. ماجرا. لباس. تحمیلی.

کئچکچی: مؤرخ. مسافر. رهگذر.

کئچ کؤچ: (Keç köç) ترافیک.

کئچکله مک: تاریخ نوشتن.

کئچکلی: (Keçəkli) جذاب.

کئچکلیک: معبر. گذر. رختشویخانه.

کئچکن: (Keçkən) تقویم. سالنامه.

کئچکی: (Keçki) نهر کوچک برای آبیاری زمین. تیری که بجای پل روی نهراندازند. گذر. عبور. شب. باستانی.

کئچکیر: (Keçkir) لذت. نشئه. غربال.

کئچکیلی: (Keçkili) بانفوذ. متنفذ.

کئچکین: روپوش زنانه. مانتو. گذرا. رسیده. پیر. تاریخ گذشته. مدهوش.

کئچکینچی: ولخرج. اسرافکار. سیّار.

کئچکینلی: (Keçkinli) پرفروش.

کئچگره: (Keçgərə) نوعی فرغون.

کئچگل: (Keçgəl) بانفوذ. نافذ.

کئچل: (Keçəl) بی‌مو. طاس. به صورت کچل با همین معنا وارد فارسی شده است. از قدیم. ملایم. قابل گذشت. کچل در داستانها و آیینهای مردم آذربایجان، نماد انسانی بیچاره است که دعایش زودتر برآورده می شود. دیگران نیز هرچه بخواهند به نام او می خواهند.

کئچل اوْیونو: (Keçəl oyunu) نمایشی معروف که با شخصیتهایی چون قاضی، دو برادر کچل، مادر و لوطی برگزار می شد. «یئتیم ولی» نیز گویند.

کئچلتی: (Keçəlti) معبر. گذرگاه.

کئچللله مک:(Keçəlləmək) طاس شدن.

کئچللیک: (Keçəllik) طاسی. کلی.

کئچلم: (Keçləm) گذشت. عفو.

کئچله کرکس: ← آغ بابا.

کئچله مه: (Keçləmə) طرف پهلو. بغل.

کئچلیک: جوانی. موروثی. گذرنامه.

کئچم: درخت سیب بدون پیوند.

کئچمز: (Keçməz) نفوذناپذیر. غیرقابل عبور. نابخشودنی. گذشت ناپذیر. غیرقابل عفو. کساد.

کئچمک: (Keçmək) گذشتن. رد شدن. عبور کردن. سپری شدن. تجاوز کردن. مرور کردن. صرفنظر کردن. عفو کردن. اغماض کردن. نفوذ کردن. رسوخ کردن. سرایت کردن. منتقل شدن. درهم فرو رفتن. فرورفتن. پیشی گرفتن. سبقت جستن. از حال

رفتن. بیهوش شدن. غش کردن. خاموش شدن. از بین رفتن. قبول شدن. عضو شدن. قرار گرفتن. مستقر شدن. تصویب شدن. به تصویب رسیدن.
کئچمن: (Keçmən) رهگذر. عابر.
کئچمه: (Keçmə) عبور. خاموشی. عفو. غش. رواج.
کئچمه چرچیوه: (Keçmə çərçivə) چهارچوبه‌ای که کناره‌های آن به هم قفل و بند شده است.
کئچمه لی: (Keçməli) گذرا. گذشتنی. رایج. با نفوذ.
کئچمه لیک: گذرنامه. معبر. مرور. فضولی.
کئچمیر: کشمیر. پارچهٔ بافته از موی بُز.
کئچمیش: (Keçmiş) گذشته. سابق. سپری شده. خاموش. بعد از. باستانی. به صورت «کشمش» در معنای انگور خشک شده وارد فارسی شده است.
کئچمیش اوْلسون:(Keçmiş olsun) عیبی ندارد. ناراحت نباش. خیر باشد انشاء الله. **کئچمیشینه رحمت:** بر ذاتت لعنت!
کئچن: (Keçən) رهگذر. عابر. گذرنده. گذار. گذشته. ایام گذشته. قبل. پیش. متخطی. مسری.
کئچنی: (Keçni) نقش(قالی یا پارچه).
کئچنیک: (Keçnik) تاریخ گذشته.
کئچو: (Keçəv) عفو. بخشش.
کئچورقان: (Keçurqan) نوعی جوراب بدون ته که با بند بسته می‌شود.
کئچؤو: (Keçöv) تنبل.
کئچه: (Keçə) نمد. مشوش. پیچیده. گذشته. احمق. خام. نارس. بهترین و مرسومترین زیرانداز کف آلاچیق و پوشش خارجی آن است. از بهترین پشم گوسفند تهیه می‌شود. نمد مزایای زیادی نسبت به گلیم و زیلو دارد. از پشم دامها به آسانی و در کمترین مدت تولید می‌شود. در زمینهای نمناک و مرطوب مفید است. در تهیهٔ جل لاسب و جهاز شتر و پوشش خارجی آلاچیق به کار می‌رود. بسیار سبک و قابل حمل و نقل است. بر روی نمد اقسام گلدوزی که حاصل هنر و ذوق زنان است انجام می‌گیرد. نمدی. موهای ژولیده و به هم چسبیده. این واژه به صورت (Kecse) وارد زبان مجاری و به صورت (Keçe) وارد زبان صربی شده است. در خوی به پوست هندوانه نیز گفته می‌شود. با تجربه. بی توجه به فحش. تأخیر.
کئچه آتان: (Keçə atan) نمدمال.
کئچه آیاق: کسی که بیصدا راه برود.
کئچه اوْیونو: ← اووج اویونو.
کئچه باسان: (Keçə basan) نمد مال.
کئچه باسماق: نمد مالیدن.
کئچه باش: (Keçə baş) بیماری ریه در بزها. کلاه نمدی.
کئچه بالاق: خزه. جلبک.
کئچه بالیغی: (Keçə balığı) تکّه‌های نمد که بر پالان دوزند.
کئچه به: (Keçəbə) سبد بزرگ چوبی و چهارگوش مخصوص حمل انگور.
کئچه بیچن: (Keçə biçən) نمدبُر.
کئچه پاپاق: کلاه نمدی. دلقک.
کئچه پیچاق: (Keçə piçaq) ستمکار.
کئچه تپن: (Keçə təpən) نمدمال.
کئچه جک: (Keçəcək) معبر. گذشته. گذران. معاش. توشه. پل کوچک.
کئچه چؤرؤدن:(Keçə çürüdən) باران ریز و مداوم.
کئچه چی: نمدمال. نمدفروش. مورّخ.
کئچه دلن: (Keçə dələn) باران آرام.
کئچه دن آیاق: پاورچین.
کئچه ره: (Keçərə) روکش زین.
کئچه ری: (Keçəri) گذرا. بی ثبات.
کئچه ریش: (Keçəriş) سرگذشت.
کئچه ریک: (Keçərik) ارثی. موروثی.
کئچه کئچه: (Keçə keçə) بازی گل یا پوچ در خوی.
کئچه کئچیرن: باران آرام.
کئچه کناری: (Keçə kənarı) نوعی رقص که توسط جوانان مجرد در عروسیها انجام می شد.
کئچه کیمی: (مثل نمد) بهم پیچیده.
کئچه گؤل: (Keçə gül) بوف تاج. (Gnaphalium).
کئچه گؤلؤ: (Keçə gülü) تکّه‌های نمد رنگین که بر پشت پالان می‌دوزند.
کئچه گه:(Keçəgə) پرچم. حلقهٔ گیسو.
کئچه لت: (Keçələt) معبر.
کئچه لشمک: (Keçələşmək) نمدی شدن. زبر شدن. ژولیدن و به هم چسبیدن موها. درون هم فرو رفتن.
کئچه له مک: تاریخ نوشتن. نمد مالیدن.
کئچه له مه: تاریخ نگاری. نمد مالی.
کئچه لی: (Keçəli) متنفذ. با نفوذ. رئوف. بخشنده. باطله. ابطال شده. خط کشیده شده. پرماجرا. تأخیردار.
کئچه لیک: سمت مقابل. مقابل. عوض. برابر. جواب. رختکن حمام.
کئچه مک: (Keçəmək) گذرگاه تنگ. بی حس یا بیهوش شدن بخشی از بدن.
کئچه من:(Keçəmən) مهاجر.مارمولک سبز که حیوانات شیرده را می مکد.
کئچه منلی: مریض بدحال.
کئچه منه: خزه. جلبک. جوجه تیغی.
کئچه نک: (Keçənək) پیشینه. راهرو. سرگذشت. سابقه.
کئچه نه: (Keçənə) آهن خیش.
کئچه نی سویا آتماق: بی حیاء شدن.
کئچه وه: (Keçəvə) تاکسی بار.
کئچی: (جان)(Keçi) بُز. آدم لجوج. جهان. دنیا. موقتی. خاطره. معبر. گذرگاه. هر چیز فانی و گذرا. مفعول در لواط. بنگ. حشیش.
کئچی آسقیرماسی: (عطسهٔ بز) اگر بز یک بار عطسه کند باید عجله کنند و اگر دوبار عطسه کرد باید صبر نمایند.
کئچی آغیزلی: شکمو. حریص.
کئچی آیاق: (Keçi ayaq) کسی که پاهایش مانند پاهای بز نازک است.
کئچی آیقیری: (جان) بُز نر.
کئچی امجگی: (Keçi əmcəyi) جهیره. نوعی انگور.

کئچی

کئچی امن / کئچی امر: (جان)(Keçi əmən) بزمجهٔ بیابانی خاکستری.

(Varanusgriseus).
کئچـی امنـی: (جـان)(Keçi əməni) بوقلمون.
کئچی اوْتو: (گیا)(Keçi otu) گل ابری. گل ابری مکزیکی. (Ageratum)
کئچـی اوْسـتوْراغی: (Keçi osturağı) گوز سگ. حرف بی ارزش.
کئچی باغیردان: (گیا)(Keçi bağırdan)

کئچی بوینوزو

نـوعی درخـت کـه هـر وقـت بُزهـا از بـرگ یـا ثمـر آن بخورنـد، دل درد می‌گیرند و فریاد می‌کشند.
کئچـی بوْروغـو: (گیـا)(Keçi boruğu) نوعی بادام کوهی که بزها بـه خـوردن آن بسیار علاقه‌مندند.
کئچی بوْغاناغی: (گیا)(Keçi boğanağı) گیاهی است خارمانند و تیز که بز فقط سر آن را می‌خورد.
کئچی بوینـوزو: (گیـا)(Keçi buynuzu) خرنوب. گیاهی خاردار کـه بـا سـر که پرورده کنند. بر چند نوع است که نوع شامی آن را در فارسی کـورزه گوینـد. (Ceratonia siliqua)
کئچیـت: (Keçit) گـذر. عبـور. سـان. رژه. گذار. معبر. گذرگاه. ممر. اجازه. رخصت. پروانه.
کئچیت تؤرنی: (Keçit törnə) رژه.
کئچیتلی: (Keçitli) معبر. گذرا.
کئچیتلیک: حق عبور. جریمهٔ دیرکرد.
کئچیتکن:(گیا)(Keçitkən) گزنه. انجره.
کئچیج: (Keçic) مرگ. هلاکت. عبور.
کئچیجـی: (Keçici) گـذرا. مـوقتی. بی‌دوام. ناچیز. غیرمهم. ساری. واگیـر. عابر. رهگذر. کسی کـه در مسـابقات، رتبـهٔ اول را بـه دسـت آورد. سـبقت گیرنده. فروشندهٔ دوره گرد.
کئچیچی: (Keçiçi) بُز چران.
کئچی داواسـی: (Keçi davası) اکسی تتراسایکلین (دارو).
کئچـی دیرنـاغی: (Keçi dırnağı) قلـم کنده کاری و برنده با سر مثلثی شکل.
کئچیـر: (Keçir) راه. گـذر. رهگـذر. رهبـر. حـلال. بـه صـورت «کچیـر» در معنـای پیشـوا وارد زبـان فارسـی شـده است.
کئچیرتمج: مسابقهٔ پیاده روی یا دو.
کئچیرتمه:(Keçirtmə)قزن قفلی. انتقال.
کئچیرتی: (Keçirti) گذر. انتقال. مرور.
کئچردیلمک: (Keçirdilmək) عبورداده شدن. منتقل شدن. نقل شدن. راهنمایی شدن. خاموش شدن.
کئچیـرگن: (Keçirgən) بخشـنده. بـا گذشت. تراوا (فیزیک). جذاب. بلیت.
کئچیرگه: (Keçirgə) راه. معبر.
کئچیرگی: (Keçirgi) بخشش. رحمت.
کئچیرگیلـی: (Keçirgili) مرحـوم. آمرزیده. عفو شده.
کئچیرمـک: (Keçirmək) عبـور دادن. گذرانـدن. زنـدگی کـردن. روزگـار سپری کردن. انتقال دادن. بـه تصـویب رساندن. به کرسی نشاندن. فـرو بـردن. خاموش کردن. برگزار کردن (جلسه). بـه انجـام رسـاندن. راهنمـایی کـردن. تشییع کردن. حس کردن.
کئچیرمه: (Keçirmə) انتقال. مرور.
کئچیرمیش: (Keçirmiş) سرگذشت.
کئچیرن: (Keçirən) رهبر. عبور دهنده. گذراننده. غفور.
کئچیـره: (Keçirə) رهبـر. رهگـذر. گذرچی. شحنه.
کئچیری: (Keçiri) پل. معبر.
کئچیریت: (Keçirit) اجراء. اِعمال.
کئچیریجی: عبوردهنده. راهنما. رسانا.
کئچیریش:(Keçiriş) عبور. گذر. انتقال.
کئچیریلمـک: (Keçirilmək) عبـورداده شـدن. انتقـال داده شـدن. خـاموش گردانیدن. برگزار شدن. حل شدن.
کئچیـریم: (Keçirim) گـذرگاه. معبـر. هـادی (الکتریـک). گذشـت. رحـم. بخشش. مسامحه. معذرت.
کئچیریم دیله مک: (Keçirim diləmək) عذر خواسـتن. اسـتغفار کـردن. طلـب بخشش کردن.
کئچیریملی: بخشنده. عفوکننده. رحیم.
کئچیز: (Keçiz) روادید. ویزا.
کئچیزمک: برگزار کردن. گذشتن.
کئچـی سـاغان: (جـان)(Keçi sağan) نـوعی پرنـده از تیـرهٔ گنجشکسـانان. ←آدام آلـــــدادان. (Plmulgus europaeus)
کئچی ساقالی: (Keçi saqqalı) ریـش بزی. گیاهی که آن را اسپیره یـا ذقـن المغـره مـی‌نامنـد. چـاییر ملکـه سـی، کئچـی صـدفی و ارکـج سـاقالی نیـز می‌گویند. (Spiraea aruncus)

کئچی ساقالی

کئچی سـؤگؤدؤ: (گیـا)(Keçi söyüdü) بیدمشـک. بیـد بـرّاق. پـیش پیشـه نیـز می‌گویند. (Salix caprea)
کئچـی سـوْیدو / کئچـی سـوْیما: (Keçi soydu) نوعی بازی کودکانه در منطقهٔ شکی.
کئچیسی یایراماق: خوشحال بودن.
کئچـیش: [دیـو](Keçiş) عبـور. انتقـال. تأثیر. مرور. نمایش. هلاکت.
کئچیشـدیرمک: (Keçişdirmək) چیـزی یـا کـاری را راسـت و ریـس کـردن. تسکین دادن. اداره کردن.
کئچیشدیریجی: (Keçişdirici) مسکّن.
کئچیشسیز: لازم (فعل). بی تأثیر.
کئچیشگه: (Keçişgə) تحول.
کئچیشلی: (Keçişli) متعدی (فعل).
کئچیشـــــمک: (Keçişmək) تـــوهم فرورفتن. داخل هم شـدن. در عبـور از جایی با هم مسابقه دادن.
کئچیشـمه: (Keçişmə) تـوهم رفتگـی. اختلاط. تداخل. عفو. گذشت. انتقال.
کئچیشن: (Keçişən) عابر. گذرا.
کئچیش وئرگیسی: مالیات مروریه.

کئچیشیک: درهم فرو رونده. درگیر.
کئچیشیم: (Keçişim) نفوذ. راند.
کئچی صدفی: (گیا)(Keçi sədəfi) ←

کئچی قوشو

چپیش اوْتو یا کئچی سقللی.
کئچی عنادی: (Keçi 'inadı) سرسختی بیش از حد.
کئچی قافالی: (Keçi qafalı) کله شق.
کئچی قاناتی: (Keçi qanatı) حرکت بالانس در ژیمناستیک.
کئچی قوزوسو: (جان)(Keçi quzusu) برّه‌ای که شیر بُز بخورد و معمولاً در میان گلهٔ بزها باشد.
کئچی قوشو: (جان)(Keçi quşu) دم جنبانک سفید.(Motacilla alba)
کئچی قولاغی: (گیا)(Keçi qulağı) گیاه ترشک. ریوند. راوند. گوش بزغاله. آذان الجدی.
کئچی قوْنان: (جان) اسب دو ساله.
کئچی قیران: (Keçi qıran) بُزکش. سرمای آخر زمستان و اوایل بهار. سه روز نخست بهار. رشته کوهی در جنوب سراب که به تحریف و ترجمه، آن را بزقوش (بزکُش) می‌نامند.
کئچیک: [دیو](Keçik) پل. معبر. گذرگاه. شادمان. خوشحال. نفوذی. قاپ بُز. سالخورده.
کئچیکلی: (Keçikli) با مزه.
کئچی کؤمورنی: (گیا)(Keçi kömüräni) نوعی سیر وحشی. (Allium rotuntum).
کئچی گزری: (گیا)(Keçi gəzəri) گیاهی بیابانی که گل سفید دارد و حیوان آن را می‌خورد.
کئچی گؤبه لگی: (گیا)(Keçi göbələyi) نوعی قارچ سفید و خوشمزه.
کئچی گیردی بوْستانا: (Keçi girdi bostana) (بُز وارد بوستان شد) نوعی بازی کودکانه.
کئچیل: روزنه. راهب قوم قالموق.
کئچیلری قاچیرماق: پرت شدن حواس.
کئچیلشمک: بُز شدن. کله شق شدن.
کئچیلمز: ((Keçilməz غیرقابل عبور. گذر ناپذیر. غیرقابل برگشت. غیرقابل اغماض. چشم ناپوشیدنی. غیرقابل انصراف. بسیار خوب و دلپذیر.
کئچیلمک: گذر داده شدن. ترک شدن.
کئچیلمه: (Keçilmə) رسوخ.
کئچیلن: (Keçilən) گذرنده. ماجرا.
کئچیلیش: (Keçiliş) گذر. عبور.
کئچیلیک: (Keçilik) سرسختی.
کئچیم: (Keçim) معاش. گذران. تفاهم. رحم. بخشش. سازش. گذشت. عبور.
کئچی مانتاری: (گیا)(Keçi mantarı) نوعی قارچ خوردنی. (Agarius Camptestris, Clitopilus Prunulus) .
کئچیم اؤلچوم: (Keçim ölçüm) اکونومتری.
کئچیمجک: (گیا)(Keçimcək) جهیره.
کئچیم رسمی: (Keçim rəsmi) ناپاره.
کئچیم سالماق: عفو کردن.
کئچیمسیز: (Keçimsiz) ناسازگار. بدرفتار. نابخشودنی.
کئچیملی: (Keçimli) هماهنگ. سازگار. خوش رفتار. مزدور. رحیم.
کئچیملیک: (Keçimlik) روادید. نفقه. مرحمت. امرار معاش.
کئچی ممه سی: (گیا)(Keçi məməsi) (پستان بُز) نام گیاهی از تیرهٔ گل زنگوله‌ای که مصرف صنعتی دارد. (Abutilon) نوعی رقص آذربایجانی. رقصی معیشتی است که مربوط به دوشیدن بز است. حرکت دستها مانند حالت دوشیدن بوده و بدن به سمت جلو خم میشود. سرعت رقص آرام و کمی تند است. ملودی زیبا و موسیقی آهنگداری دارد. گاهی مردان هم آن را اجرا می کنند. در بسیاری از مناطق متداول است.
کئچیمن: نوعی کشمش مرغوب.
کئچی میاسیل اوْتو: (گیا)(Keçi miyasil otu) شجره التیس. قوسی.
کئچین: (Keçin) امرار معاش. ارث. فعل امر به معنای بگذرید و عفو کنید.
کئچینتی: (Keçinti) زندگی. غربال شده. باران تند و گذرا. سوراخ. گدا. قسمت. معاش. مشعل.

کئچی قولاغی

کئچینج: (Keçinc) تاریخ.
کئچینجه: (Keçincə) بودجه.
کئچینجیک: (Keçincik) بودجه. معاش.
کئچی نخودی: (گیا)(Keçi noxudu) گیاهی است بوته‌ای دارای میوه‌ای مانند نخود که می‌خورند.
کئچیندیرمک: (Keçindirmək) راه بردن. گذراندن. اداره کردن. وسائل معیشت کسی را فراهم کردن. کُشتن.
کئچیندیرمه: راهبری. پرورش.
کئچیندیز: مورّخ. تاریخنگار.
کئچینگن: (Keçingən) فداکار. ایثارگر.
کئچینلیک: (Keçinlik) خواب مرگ آسا. بیهوشی میان خواب و بیداری.
کئچینمک: (Keçinmək) گذراندن. گذران کردن. زندگی کردن. امرار معاش کردن. ساختن. مدارا کردن. بیهوش شدن. مُردن. شیدا شدن. روده بر شدن.
کئچینمه: (Keçinmə) وسائل زندگی. معاش. حسن معاشرت. معاشرت. امتزاج. مرگ. زندگی. ورود. شیدایی.
کئچینمه قوْشو: (Keçinmə qoşu) وسائل زندگی.
کئچینن: (Keçinən) با حیاء.
کئچینه‌جک: (Keçinəcək) گذران. حسن معاشرت. امرار معاش.
کئچینی بوْستانا بوراخماق: گوشت را دست گربه سپردن.
کئچینیش: گذران. بیوگرافی. تحمل.
کئچینیک: (Keçinik) ابله. نادان.
کئچینیلمک: پذیرفته شدن.
کئچینیم: (Keçinim) گذران.
کئچی هاردا بیز هاردا: (Keçi harda biz harda) ما کجا و تو کجا. نهایت اختلاف و تفاوت.
کئچی یئمیشی: (گیا) سیاه گیله. علفی

است صحرایی دارای میوه‌ای سبز به اندازهٔ آلوچه که حیوان آن را می‌خورد. (Vaccinium myrtillus)
کئچی یوْلو: (Keçi yolu) راه بُزرو.
کئرئج: (Kerec) آهک.
کئرتنه: (Kertənə) کفش پاره.
کئزمه: (Kezmə) جوان برومند و گردن کلفت.
کئش: (Keş) تیردان. زمان. دوره. قرن. بی دین. بی انصاف. دره. رطوبت. نم. کمربند. ماست خشک. پنیر بدون چربی. تریاکی. احمق. سربهوا. پلیس.
کئش ائتمک: شرمنده کردن.
کئشان: (Keşan) روسری. قابلمهٔ مسی.
کئشانچی: (Keşançı) بافندهٔ روسری.
کئشانلی: (Keşanlı) ابله. احمق.
کئشدن گلمک: اهمیت ندادن.
کئشده: (Keşdə) نقشه. نقش. هوس.
کئش ساواق: جشن و پایکوبی.
کئش سویو: (Keş suyu) آبیاری تاکستان ۵ تا ۷ روز بعد از عید نوروز که موجب نرمی خاک می شود.
کئشقال: (Keşqal) جویبار کوچک.
کئشقان: (گیا)(Keşqan) گزنه.
کئشکک: (Keşkək) طعام میهمانی.
کئشکک علیه السلام: ابله.
کئشکگینی چیخارماق: بسیارتحقیرکردن.
کئشکل:(Keşkəl) ← کئچکل.آنکه مراقب خانه کسی است که به ییلاق رفته. جوی آب باریک در مزرعه. تیرچوبی که برای عبور روی رود و جوی گذارند.
کئشکه: (Keşkə) شوره یا پوسته که روی پوست پدید می‌آید. شکرک روی میوهٔ خشک. همچنین به معنای کاشکی یا کاش نیز استفاده می‌شود.
کئشکه آتماق: شوره بستن.
کئشکی: (Keşki) ← کئچکی. کاش که. باری (حرف ربط). هوس.
کئشکیت: (Keşkit) معاند. سرکش.
کئشکیلی: هوسمند. اندوهگین.
کئشکینمک: به هوس افتادن.
کئشگه: (Keşgə) کاشکی. ای کاش.
کئشگیت: (Keşgit) سرکش. نافرمان.
کئشگیل: (Keşgil) ظرفی از چوب کاج. سدّ آب. مستطیل.
کئشلمک: کمی خشک یا نرم شدن.
کئشله مک:(Keşləmək) اهمیت ندادن.
کئشمیش: انگور ظریف بی دانه.
کئشور: (Keşur) ← کئشیر.
کئشه گن: (Keşəgən) دیّوث. جاکش.
کئشه لنمک: (Keşələnmək) نرم شدن زمین بر اثر بارش باران.
کئشه نه: (Keşənə) ساختمان مزار. دیوار مزار. کمربند.
کئشه وند: (Keşəvənd) تیرک نازکتر از تیر و کلفتر از موغال که بر سقف ایوان اندازند.
کئشیت: (Keşit) هوس. رغبت. گشت. ذوق. طعم. شیوه. سبک. رابطه.
کئشیتلی: (Keşitli) خوش طعم. لذیذ.
کئشیر: (گیا)(Keşir) هویج. سیم رابط.
کئشیر بوْرانیسی: غذایی از هویج.
کئشیش: (Keşiş) روحانی. تمایل.
کئشیک: (Keşik) نوبت. ردیف. نگهبان. معبر. مزد چوپان. ضیافتی که پیش از آوردن عروس، در خانهٔ داماد بگیرند. طالع. به صورت کشیک به همین معنا وارد فارسی شده است.
کئشیک توتماق: در نوبت بودن.
کئشیک چکمک: کشیک دادن.
کئشیکچی: نگهبان. به صورت «کشیکچی» وارد زبان فارسی شده است.
کئشیکچی باشی: رئیس نگهبانان.
کئشیک قوْیماق:منتظر گذاشتن.
کئشیکده اوْلماق / کئشیکده دایانماق:←کئشیک چکمک.
کئشیکله مک: نگهبانی دادن.
کئشیکلی: مفتون.
کئشیل: (Keşil) ذائقه. مزاج. هوس. لاستیک. چشایی. رسم.
کئشیلچی: (Keşilçi) رسّام. نقاش.
کئشیلمک: (Keşilmək) هوس کردن.
کئشیلی: (Keşili) پهناور. فراخ.
کئشیلیش: (Keşiliş) ترسیم.
کئشیم:(Keşim) تصویر. منظره. حدس.
کئشیمک: دراز شدن. کشیده شدن.
کئشین: (Keşin) پابند. نقاشی. طعم.
کئشینچی: (Keşinçi) مشاهده گر. ناظر.
کئشینگ: (Keşing) تقدیر. طالع.
کئشینمک:(Keşinmək) بدرون کشیدن. تصور کردن. چشیدن. دراز شدن.
کئشینه: (Keşinə) روز قبلی.
کئشینه یاتماق: دل بستن.
کئشینیک: (Keşinik) متمایل.
کئشیو: (Keşiv) نوبت.
کئف: (Kef) حال. احوال. خوشی. لذت. مستی. حشیش. **کئفال:** (جان) ماهی کفال. **کئفجیل:** خوشگذران. باده نوش. **کئفجیلیک:** خوش گذرانی. **کئف چکمک:** لذت بردن. **کئفچی:** اهل حال. خوش گذران. شوخ. مست. **کئفخانا:** عشرتکده. **کئفده اوْلماق / کئف سورمک:** لذت بردن. **کئف سوْروشما:** احوالپرسی. همچنین نام مراسمی است در آذربایجان بدین ترتیب که صبح روز پس از شب اول قبر به سرمزار مرده می‌روند تا احوالی از او بپرسند. **کئفسیز:** بیحال. ناخوش. پکر. کسل. **کئفسیزله مک:** ناخوش شدن. **کئف کئچمک:** پسند آمدن. لذت بردن. **کئف گزن:** عیّاش. خوشگذران. **کئفلندیرمک:** مست کردن. **کئفلنمک:** مست شدن. **کئفلنمه:** سرمستی. سرخوشی. **کئفلی:** سرخوش. مست. **کئفلی بازاری:** بازار مکاره. **کئفلی کئفلی:** مستانه. **کئفلیلیک:** مستی. **کئفنک:** (Kefnək) هفت خیال. **کئفه باخماق:** خوشگذرانی کردن. **کئفی آچیلماق / کئفی دورولماق / کئفی سازالماق:** سرحال آمدن. **کئف یئری:** محل خوش گذرانی. عشرتکده. **کئفی ایسته مک:** میل داشتن. **کئفی پوْخ دادی وئرمک:** پریشان شدن. کنف شدن. دماغ سوخته شدن. **کئفی پوْزوق:** بدحال. **کئفی تازا / کئفی جایدا / کئفی چاق:** خوشوقت. **کئفی توتماق:** برسر ذوق آمدن. **کئفیر:** نوعی فرآوردهٔ لبنی مغذی مانند ماست. **کئفی ساز:** سرحال. خوشوقت. مایه دار. متمول. **کئفی قاریشماق:** بهم خوردن حال. **کئفی قالخماق:** سرحال آمدن. **کئفی کوْک:** سرحال. شاد. شنگول. **کئفی گلمک:** هوس کردن. **کئفیندن ائله مک:** کسی را از لذت باز داشتن. **کئفیندن قالماق:** دست از خوش گذرانی برداشتن. **کئفیندن قوْیماق:** ←کئفیندن ائله مک.

کئفینه توْخونماق: رنجانـدن. **کئفینه سوْغان دوْغراماق:** اوقات کسی را تلخ کردن. **کئفینه گئتمک:** دنبال خوشی خود رفتن. **کئفینه گلمک/ کئفینه یاتماق:** دلخواه شدن. **کئفینی پوْزماق:** خوشی را بهم زدن. ناراحت کردن. **کئفی یامان:** بدحال. **کئفی یوخاری:** سرحال.
کئلئنو: (Keleno) ← کئلر.
کئلر: (جان)(Kelər) سوسمار.
کئن قورو: (جان)(Kenqoro) کانگورو.

کئن قورو

کئوه: (جان)(Kevə) تولهٔ خرس کمتر از یک سال.
کئهره: (Kehrə) رسوبات داخل سماور و کتری.
کئی: (Key) کرخت. سست. بیحال. غیرحساس. **کئی بند:** نوعی گلیم که رویه‌اش صاف و آسترش پرزدار است. **کئیبیر:** برخی. بعضی. **کئیدر قوشو:** (جان) پرندهٔ جنگلی مانند بوقلمون. **کئیده:** گاهی. **کئیدیرمک:** بی‌حس کردن. کرخت کردن. **کئیدی‌ک:** لنگ. چلاق. **کئیره:** نوبت. ردیف. **کئیف:** ← کئف. **کئیگن:** [مغ] (Keygən) عروس. **کئیگیره گن:** خدمتکار. **کئیگیره مک:** خجالت کشیدن. پنهان شدن. **کئیلتمک:** تخدیر کردن. **کئیلشدیرمک:** ← کئیدیرمک. **کئیلشدیریلمک:** به وسیلهٔ دیگری کرخت شدن. بی‌حس شدن. **کئیلشمک:** ← کئیمک. **کئیلن:** دروغ. غرور. **کئیلنجک:** دروغگو. مغرور. **کئیله مک:** دروغ گفتن. مغرور شدن. **کئیلیک:** کرختی. بی‌حسی. سستی. **کئیمز:** همواره آماده و هوشیار. (ناپ). **کئیوان:** پهن. عریض. همسر. **کئیوانی:** آشپز (گویش دربند). کدبانو. **کئیون:** (گیا) زردآلو. **کئیونـد:** پلاسی که عوض جوال باشد. پشمی که در فصل پاییز نچینند و بر پشت گوسفند باقی بماند. چوب دو شاخه که جهت حمل علوفه بر پشت حیوان گذارند. **کئیونی:** (Keyvəni) پیرزن. **کئیوه:** (Keyvə) پیرزن. **کئیویر:** سرد. خنک. **کئییتمه:** بی‌حسی. کرختی. **کئییشمک:** ← کئییتمک. **کئییک:** (جان) ← گئییک. **کئییکدیرمک:** ← کئیدیرمک. **کئییکمک / کئییمک:** (Keyimək) کرخت شدن. بی‌حس شدن. خواب رفتن (دست و پا). **کئییمه:** کرختی. بی‌حسی. **کئیین:** گاهی. سپس. بالاخره. **کئیینکی:** بعدی.
کاباب: (Kabab) گوشت تف داده شده. مترادف دیگر آن «کؤزله مه» است. به صورت «کباب» وارد فارسی شده است. **کاباپچی:** کباب پز. کبابی. به صورت «کبابجی» وارد عربی شده. **کاباب چیلوْ:** چلوکباب. **کاباب خانا:** مغازهٔ کبابی. **کاباب کاباب:** بازی نون بیار کباب ببر. **کاباپلیق:** گوشت کبابی.
کابلج: (متفا)(Kablec) ← قاپلیج.
کابوس: (متفا)(Kabus) ← قاپیس.
کابوک: (متفا)(Kabuk) ← قاووق.
کاپ: (Kap) ← پولوش.
کاپران: (Kapran) سرجوخه(نظامی).
کاپود: (متفا)(Kapud) ← قاپود.
کاپوک آغاجی:(Kapuk ağacı) درخت پنبه هندی. **کاپیتان:** سروان.
کاتا: قاپ حیوانات بزرگ مانند گاو.
کاتان: دست انداز. چاله. گودال.
کاتتا: (Katta) کدخدا. اصیل. باشکوه.
کاتتاباش: (Kattabaş) سرگروه. رهبر.
کاتدا: پیمانهٔ شیر. کله شق. کدخدا.
کاتسا: (Katsa) بزرگ. حجیم.
کاتیقچی: (Katiqçi) ← قاتی آغدوغ.
کاتیک: (Katik) ← قاتیق.
کاتیل: (Katıl) تختهٔ بزرگ زیر چارچوب درب.
کاخ: (Kax) مبهوت.
کاخی: (Kaxı) آلاچیق چوپانان در کوهستان.
کادی: (گیا)(Kadı) کدو.
کار: (Kar) کار. تأثیر. فایده. کارگر. پسوند فاعلی.
کار: (Kar) ناشنوا. گنگ (تلفظ). استخوان بازو.
کار آشماماق: پیش نرفتن کار.
کارا آتماق: (Kara atmaq) کپک زدن.
کار ائله مک: تأثیر گذاشتن.
کارات: (Karat) قیراط.
کاراستی: (Karastı) افزارآلات. اسلحه.
کاراغان: (Karağan) ظرفی با قاعدهٔ کوچک و دهان گشاد.
کارا گلمک: به درد خوردن.
کارا گلن: (Kara gələn) به درد بخور.
کاران: (Karan) تیرک سقف.
کارانتین: (Karantin) قرنطینه.
کارای: (Karay) چوب بلند گردو زنی.
کارتا: نقشه. **کارتباز:** قمارباز.
کارتوْف: (Kartof) سیب زمینی.
کارتی: پشم زیر شکم گوسفند.
کارخانا: (Karxana) پارچهٔ بزرگ توت چینی. کارخانه. کارگاه. معدن سنگ. جای سوزاندن آهک.
کارخاناچی: (Karxanaçı) کارخانه دار.
کاردا: (Karda) چاقوی کند.
کاردان دوْشمک: از تأثیر افتادن.
کاردیغار: مخلوط گندم و جو.
کاردینال قوشو: (جان)(Kardinal quşu) نوعی پرنده با منقار بزرگ به رنگ قرمز روشن. (Cardinakis)
کارسالا: (Karsala) حالتی که گوش کسی سنگین است. ضعف شنوایی. کند ذهن. بی‌احساس. منگ.
کارسالالاماق: سنگین شدن گوش.
کارسالالی: ضعف شنوایی. کندذهنی.
کارسان: هاونگ چوبی کوچک.
کارسی: (Karsı) بازار سرپوشیده.
کارسیز: بی‌فایده. غیرضروری.
کار صامتلر: (Kar samitlər) حروف گنگ صامت. حروف صامتی که در زبان آذربایجانی بدون مشارکت فعال تارهای صوتی ادا می‌شوند: پ،ت،چ، هـ خ،س،ش،ف،ک.
کارکار: زنگ یا جغجغهٔ آسیاب.
کار کسمک: تأثیر کردن.
کارلاشما: (Karlaşma) ناشنوایی.

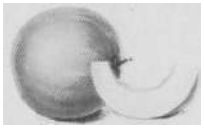
کارلاشماق: کر شدن. ناشنوا شدن. گنگ تلفظ شدن (تلفظی که بدون دخالت تارهای صوتی ادا شود).
کارلی: (Karlı) مؤثر. کارا. مفید.
کارلیق: (Karlıq) ناشنوایی.
کارمالا: (Karmala) کم شنوا.
کارنیز: (Karnız) ← قرنیز.
کار وئرمک: (Kar vermək) مفید بودن.
کاروان: (Karvan) ← کروان.
کاریخماق: (Karıxmaq) ← قاریخماق.
کاس: (Kas) گرفته. رنگ پریده.
کاسا: (Kasa) کاسه. کاس. **کاسا آغاجی:** (گیا) درخت کاسا. **کاسا الدن گئتمک:** گاییده شدن. **کاساجیق:** کاسبرگ. کاسهٔ کوچک. **کاسارای:** روسری کوچک. **کاسا رقصی:** کار پرزحمت. **کاساماس:** ماستی که در ظرف سفالی کوچک زده باشند.
کاسان: خویشاوندان. (گویش هریس).
کاسا یاپراغی: کاسبرگ.
کاستانا: (گیا)(Kastana) ← قارا پالید.
کاسسا: (Kassa) صندوق. گاو صندوق.
کاس ساری: (Kas sarı) زرد کدر.
کاس قیرمیزی: قرمز کدر.
کاسکت: (Kasket) کپکا. کلاه شبگرد.
کاسنی: (گیا)(Kasnı) کاسنی. (Cichorium)
کاسی: (Kası) درپوش تنور.
کاسیب: (Kasıb) فقیر. **کاسیب فندی:** فقیرانه. **کاسیب کؤسؤب:** فقیر فقرا. **کاسیب نقلی:** ذرت بو داده. چسفیل.
کاش: (Kaş) آبگوشت.
کاشان: ریشهٔ بزرگ درخت که به حیوانات گاوآهن بندند و آورند. **کاشان فرشی:** (Kaşan fərşi) (فرش کاشان) پیر دختر.
کاشغر: (متفا)(Kaşğər) ← قاشقار.
کاشکالا: (گیا)(Kaşkala) نسترن.
کاشور: (Kaşur) ← کشیر.
کاشی: (Kaşı) کاشی.
کاشیچی: کاشی فروش. کاشیکار.
کاغا: (Kağa) غار.
کاغال: (Kağal) تنبل.
کاغالا: (Kağala) سبد کوچک.
کاغالاق: (Kağalaq) تختهٔ گرد که بر زه چرخ ریسندگی نصب کنند.
کاغان: (Kağan) تسمهٔ رابط یوغ و محور گاوآهن یا ارابه.
کاغان قیران: (Kağan qıran) تنبل.
کاغید: (Kağaz: kağız) کاغذ. ورقهٔ کاغذ. نامه. ورقه. برگه. سند رسمی. قبض. اوراق بهادار. ورق (قمار). به صورت «الکاغد» وارد عربی شده است. **کاغید قوْهوموْ:** خویشاوند سببی. **کاغید بادام:** بادام کاغذی. **کاغید بالیغی:** (جان) نوعی ماهی با بدنی ظریف مانند کاغذ با سه نقطه بر روی آن. (Trachy pterus taenia). **کاغید بیتی:** (جان) بید کاغذ. **کاغید پایلایان:** نامه رسان. **کاغیدپرست:** آنکه به وجه رسمی یا سندی کار، اهمیت بیش از حد بدهد. **کاغیدچی:** کاغذ فروش. کاغذ ساز. کاتب. **کاغیدخانا:** کارخانهٔ کاغذسازی.

کاغید بیتی

بصورت «کاغذخانه» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **کاغید فیریلداق:** فرفرهٔ کاغذی. **کاغید کوغوذ:** کاغذ پاره. کاغذهای نوشته شده. **کاغیدلاتماق:** به صورت کاغذ درآوردن. با کاغذ پوشانیدن. **کاغیدلاشماق:** مکاتبه کردن. **کاغیدلاماق:** کاغذ چسباندن. **کاغذلغ / کاغذلق / کاغیذلیق:** در و پنجرهٔ چوبی که کاغذ چرب به جای شیشه بر روی آنها چسباندند. کاغذ چرب که به جای شیشه در درب و پنجره به کار می‌رود. به صورت «کاغذلغ» در همین معنا وارد فارسی شده است. **کاغیذی چیچگی:** (گیا) گل استکان کاغذی. **کاغیذی آغاج:** (گیا) توت کاغذی. **کاغیذین آلماق:** طلاق گرفتن.
کافتار: (جان)(Kaftar) کفتار. عجوزه. زن چرکین.
کافکیلا: (Kafkıla) تره. (گویش جلفا)
کافور اوْتو: (گیا) ← قوزو اوتی.
کاکا: (Kaka) مربی خانزادگان. للهٔ بزرگزادگان. اتابیک. پیرغلام.
کاکل: (متفا)(Kakol) ← کاکیل.
کاکوتی: (متفا) ← ککلیک اوْتو.
کاکور: (Kakur) گوژپشت.
کاکیل: (Kakıl) کاکل زلف.
کال: (Kal) جوانه. صدای گرفته و خفه. نارس. نپخته. دیرفهم. کندذهن. بی‌تجربه. شکستگیهای کنار رودخانه.
کال آغیز: (Kal ağız) سست سخن.
کال آیی: (Kal ayı) (خرس نارس) از پشت کوه آمده.
کالا: (Kala) شیر اول حیوان زائو. غوزهٔ پنبهٔ باز نشده. ظرف شیشه‌ای بزرگ.
کالابا: (Kalabba) بی قواره. کندکار.
کالاتان: گردونهٔ بزرگی که تارهای نخ را به رشتهٔ بزرگ لوله شده تبدیل کند.
کالار: (متفا) ← قالار. مارمولک.
کالاز: (Kalaz) کال. نارس.
کالاغا: (Kalağa) کلاف.
کالاغان: (گیا)(Kalağan) نوعی گیاه. (Leguminosae Ononis fam)
کالاغایی: (Kalağayı) چارقد. روسری چهارگوش ابریشمی. این نوع چارقد را در اسکو می‌بافند. بافندهٔ آن را نیز «کلاغایچی» می‌نامند.
کالاغایینین خوْنچاسی: وسط چارقد.
کالافا: (Kalafa) مخروبه. بقایای خرابه. سوراخ بزرگ (در دیوار و غیره). حفره. گودال. چاه. طویله. به صورت «کلاوه»، «کلافه» و «خلاوه» به معنای سرگشته و حیران وارد فارسی شده.
کالافالیق: (Kalafalıq) خرابه‌زار.
کالافیر: (Kalafır) گوشت که درروغن خود پخته شود. **کالافیر ائتمک:** دزدیدن.
کالا قوْزا: (Kala qoza) چرت و پرت.
کالا کئی/ کالا کئه: (Kalakey) مبهوت.

کالان: (Kalan) کند. فراوان. کج.
کالاو: (Kalav) بن دیوار. پی.
کالاوا: (Kalava) خرابه‌زار. ویرانه. درّه.
کالاواک: (Kalavak) پروانهٔ آسیاب.
کـالا وورمـاق: (Kala vurmaq) مـریض شدن حیوان نوزاد بر اثر زیـاد خـوردن شیر اول پس از زایمان.
کالاه: (Kalah) زمینی که به دلیل شیب زیاد و داشتن سنگ و غیره قابل شـخم زدن نیست. نیرو.
کالای: (Kalay) کال. نارس.
کال بئین:(Kal beyin) آدم کال. نارس.
کالبار پاخلاسی: لوبیای کالاباری.
کالبایچی: کربلایی. زائر کربلا.
کالبد: (متفا)(Kalbəd) ← قالبات.
کالبر: (Kalbər) نفهم.
کال توتماماق: نرسیدن. حیـوانی کـه از شیر آغوز نخورده. شخص شلخته.
کالجار: (متفا)(Kalcar) ← قالجار.
کالچان: (Kalçan) ابله. نادان.
کالچایماق: با صدای نکره خندیدن.
کالخوْز: (Kalxoz) مزرعهٔ اشـتراکی در دورهٔ کمونیستی.
کـالخوْزچو: (گیـا)(Kalxozçu) نـوعی طـالبی کوچـک. کشـاورزی کـه در مزارع اشتراکی کار کند.
کالـدار: (Kaldar) زمینـی کـه وسـط مزرعه باشد ولی بنا به دلایلی از جملـه سختی زیاد شخم نشود.
کالدیار: (Kaldiyar) آمیخته. مخلوط.
کالدیر: (Kaldır) لاف. سخن بی مزه.
کالفا: (Kalfa) گشاد.

کالخوزچو

کال قارپیز: هندوانهٔ کال. چیز بی مزه.
کال قوْدوق: (Kal qoduq) تازه کار.
کالکان: (Kalkan) ← قالقان.
کال کلّه: (Kal kəllə) کله پوک. نفهم.
کاللاخ: (Kallax) پیرمرد.
کاللادار: رئیس بنه در روستا یا ایل.
کاللاشماق: (Kallaşmaq) گرفتن صدا.
کاللانماق: کال شدن. پوسـیدن درخـت از درون به دلیل نفوذ کرم.
کاللیق: (Kallıq) ناپختگی. دیرفهمی.
کالم: (متفا)(Kalem) ← قالیم.
کالمان: (Kalman) چارق بی بند.
کالوا: (Kalva) احمق. ابله. کم عقل.
کالواز: (Kalvaz) هفت روز میانی پاییز.
کالوازلار: (Kalvazlar) هفده روز پایانی پاییز و هفده روز آغازین زمستان.
کـالواز یئلـی: (Kalvaz yeli) بـادی کـه درموسم کالواز بوزد و سمت و جهت آن معلوم نباشد.
کالوان: (Kalvan) احمق. ابله.
کالیار: (Kalyar) نیم پخته.
کالیش: (گیا)(Kalış) نوعی علف شـبیه نی. ← سورقو. پیازچـه (سـبز و تـازه). (Spring oniun)
کالیم: (متفا) شیربهاء. ← قالیم.
کالیو: (متفا)(Kaliv) ← قالیو.
کالیوم شوْراسی: کالیوم نیترات.
کاماخ: (Kamax) غربال بزرگ.
کاماخچی: (Kamaxçı) غربالگر غلات.
کامار / کامارو: (Kamar) ← بانیستان.
کامـاش: نـوعی سـیگار بـومی کـه در روستاهای دورافتاده درست می‌کردند.
کامبـار: (Kambar) علـف یـا کـوار خوابانده در نمک.
کامباق: (Kambaq) خرابه.
کام باغی: تسمهٔ باربندی (اسب). طنابی که از موی بُز بافته باشند.
کامدو: (Kamdu) پول متداول در زمان گـؤگ ترکهـا کـه پارچـهٔ ابریشـمی ممهور به مُهر خاقان بود.
کامفاین: (Kamfayn) کمباین.
کان: (Kan) لانهٔ روباه. تختهٔ صافی کـه روی آن خمیـر درسـت کننـد. تختـهٔ افقی که زیر ستونهای ایوان گذارند. ته سطل. پوست مار. گـودال معـدن. واژهٔ «کانی» در فارسی بـه معنـای معـدنی و غیرزنده از این واژه پدید آمده است.
کانادا آغجا آغاج: (گیا) افرای کانادایی.
کانـاری دفنـه آغـاجی: (گیـا)(Kanar dəfnə ağacı) درخت غار قناری.
کاناز: (متفا)(Kanaz) ←کؤنز.
کانالاماق: خرد کردن برگ توت بـرای کرم ابریشم.
کانت: (Kant) پی سر.
کانتا: (Kanta) چاقوی کند.
کانتاکالی: (جان) مارمولک.
کانتوْ: (Kanto) دزد. سارق.
کان توْزانی: غبار زیانبار در معدن.
کانجال: (Kancal) کوتاه قد. کوتوله.
کانچی: (Kançı) کارگر معدن.
کاندار: آستانه. دم در. درگاه.
کانـدالان: آسـتانه. دم در. درگـاه. بـه صورت «کندلان» وارد فارسی شده.
کان داماری: رگهٔ معدنی.
کانزی: (Kanzı) پلکان.
کانکا: (Kanka) خرمنکوب. شورا.
کانکـاش: مشورت.نصـیحت. جسـتجو. کاوش. شورا. به صورت کنکاش وارد زبان فارسی شده اسـت. **کانکاش آشـی:** مهمانی به مناسبت رایزنـی و مشـورت. **کانکاش آیاق:** ضیافت یـا ولیمـه ای کـه برای تذکر متوفی بدهنـد. **کانکاشـجیل:** طرفدار شورا یـا شـوروی. **کانکاشـچی:** مشـاور. رایـزن. **کانکاشـدار:** کدخـدا (گـویش ترکمنـی). **کانکاشـداش:** مشـاوره. **کانکـاش سـالماق:** مشـورت کـردن. **کانکاشـلاماق:** بررسـی کـردن. **کانکاشـلی:** مشـورت شـده. **کانکاشـلیق:** مشورتی. **کانکاشما:** مشـورت. مشـاوره. **کانکاشماق:** مشورت کردن.
کانکاما: کاوش. جستجو. حفره. گودال.
کانکاماق: کاویدن. ور رفتن.
کانکان: (Kankan) چاه کن.
کانکانلیق: چاه کنی.
کان گلیش: علوفهٔ خشن و زمخت.
کانور: (متفا)(Kanur) ← کانیر.
کانی: (Kanı) کو؟
کان یاتماسی: رگه یا لایهٔ معدنی.
کانیر: کندوی غله. گودال. به صـورت «کانور» و «کنور» وارد فارسی شده.
کـــاو: (Kav) زمینـــی کـــه آب را نپذیرد.(گویش خوی). آمـاده. **کـاوار:** (گیا) تره فرنگی. نوعی سـبزهٔ کـوهی. **کـاوارچی:** سـبزی فـروش. **کـاواک:** (متفـا)(Kavak) ← قـاواق. گـودال. حفـره. **کـاوال:** لبـاس گـرم. (گـویش

اوغـوز). **کـاوالا:** زمـین پهنـاور. چالـهٔ بـزرگ. **کـاوچوک آغـاجی:** درخـت غوملاستیک. **کاودان:** نـادان. (گـویش مگـری). **کـاورا:** (گیـا) انگـور سـفید درشت دانه. **کاوک:** (متفـا) ← قـاواق. **کاوکـاو:** (متفـا) ← قاوقـاو. **کـاول:** (متفـا)(Kavol) ← بکـاول. **کاولانمـاق:** پوک شدن. **کاووک:** ظرف آب.
کاه: (Kah) ← کاها.
کاها: (Kaha) غار.
کاهار: (Kahar) ← قره چؤپ.
کاهال: (Kahal) ← کاهل.
کاهی: (جان)(Kahı) آهو. غار.
کایا: (Kaya) آغل زمستانی احشام.
کایاک: (Kayak) ← قایاق.
کبته غول: (Kəbtəğul) نگهبان شب.
کبته مک: (Kəbtəmək) خوابیدن.
کبج: (Kəbəc) توده. پشته. انبوهه.
کبچه: (Kəbçə) کفگیر.

کبز

کبچـه قـادین / کبچـه گلـین: (Kəbçə qadın) ← چؤمچه گلین.
کبدیرمک: (Kəbdirmək) خشکاندن.
کبرا: (جان) [فر] (Kubra) مار عینکـی. مار کبرا.
کبرمک: (Kəbərmək) آبستن شدن.
کبـره: (Kəbrə) پوسـته. پوسـتهٔ نـازک روی زخـم. بـه همـین صـورت و معنـا وارد زبان فارسی شده است.
کبریت اوْیونو / کبریت کبریت: (Kibrit oyunu) نوعی بازی با چوبهای کبریت. چوبهای یک قوطی کبریت را بر زمین خالی کرده و یکی از بازیکنان به دقت چوبهـا را طـوری برمـی دارد کـه چوبهای دیگر تکان نخورنـد. در نـوع دیگر این بازی، بر شـش ضـلع قـوطی کبریت اعدادی می نویسند. در جوانب پهن اعداد کمتـر ماننـد ۲ و در اضـلاع کم عرضتر اعداد بزرگ مانند ۱۰ یا ۵ می نویسند. بعد کبریت را می اندازنـد و هر بـازیکن عـدد خـود را یادداشـت می کند، هرکدام کـه ۱۰ آمـد دوبـاره مـی‌انـدازد و آنکـه مجمـوع اعـدادش بیشتر باشد، برنده است.
کبز: (Kəbəz) پنبه. تاج عروس و یا تاج پرندگان. بزکهایی از پر مرغ که بـرای زینت حجلهٔ عروس نصب کنند. کلاه. پنبه. **کبزلیک:** پنبه‌زار.
کبک: (Kəbək) پوستهٔ غلات. سبوس.
کبـل: (Kəbəl) اسـب فربـه و خـوب تغذیه شده. تندرو.
کبلمک: (Kəbəlmək) پوشیدن.
کبمک: (Kəbmək) خشک شدن.
کـبن: (Kəbən) پشـتهٔ علـف خشـک. انبار. پناهگاه. چرکین.
کبنسـیمک: (Kəbənsimək) غریـدن. صدا کردن. **کبه:** (Kəbə) آبستن. حامله.
کبه سیز: (Kəbəsiz) نوزاد مرده زا.
کبه ره: (Kəbərə) پوستین. کرک.
کبه نه: (Kəbənə) کوزهٔ آب.
کبیت: [دیو](Kəbit) میخانه. مغـازه. بـه صورت Kibitka وارد روسی و از آنجا وارد انگلیسی شده است.
کبیتمک: (Kəbitmək) خشکانیدن.
کبیـر: (Kəbir) خشـک. خـالی. زمـین شـوره زار. بصـورت «کتیـر»، «کپیـر»، «گتیر» و«گبیر» وارد فارسی شده.
کبیز/کبیس:(Kəbiz)فرش.قالی.زیرانداز.
کبیل: (Kəbil) نوع. نژاد. صنف.
کبیلگن: (Kəbilgən) میخانه. بار.
کبیللیک: (Kəbillik) گارانتی. ضمانت.
کبیمـک: (Kəbimək) خشـک کـردن. پهن کردن چیزی برای خشـک شـدن.
کبیمه: خشکی.
کبـین: (Kəbin) مهـر. نکـاح. عقـد. ازدواج. صداق. **کبین اوْیونلاری:** رقص جفتگیری. **کبین کاغذی:** ورقهٔ ازدواج. **کبین کسدی:** مراسـم عقـدکنان. **کبـین کسـمک:** جـاری کـردن عقـد. **کبینلـی:** عقـد کـرده (بیشـتر بـرای خانمهـا). **کبینلیک:** تأهل. **کبینینـه کسـیلمک:** وبـال گردن شدن.
کپ: (Kəp) کف پا. زیرپا. ماسهٔ سفت شده.
کپ: (متفا)(Kop) ← کوپ.
کپ باسدی: تور ماهیگیری دو ترکه.
کپت: (جان)(Kəpət) سگ.
کپج: (Kəpəc) سنگ خالدار و پوک.
کپ چؤکن: (Kəp çökən) کابوس.
کپچه: (Kəpçə) سبد ماهیگیری. نـوعی وسیله برای برداشت خاکستر از کوره. صافی. نوعی زینـت کـه بـه پیشـانی یـا شقیقهٔ عروسـان بندنـد. شـخص دارای گوش خیلی بزرگ. **کپچه باش:** (جان) کبرا. کفچه مار. (Naja okiana). **کپچه بـالیغی:** (جـان) بچـه قورباغـه. **کپچـه بورون:** (جـان) نـوعی اردک وحشـی. «کپچه قاقا» نیـز گوینـد. **کپچـه جیـک:** دعای باران. بچه قورباغه ای که تازه از تخم بیـرون آمـده باشـد. **کپچـه جیـل:** (جـان) ← قاشـیقچی قوشـو. **کپچـه قویروق:** دزد. سـارق. **کپچه له مـک:** زن یا دختری را فریفتن.
کپر: (متفا)(Kəpər) ← چپر.
کپرتمه: (Kəpərtmə) ابزار جـدا کـردن سبوس از گندم.
کپـرم: (Kəprəm) خسـیس. خشـک. پارچهٔ سفید. رویهٔ لحاف.
کپرمـک: (Kəpərmək) جـدا شـدن سبوس غله. **کپره:** (Kəprə) رسوب.
کپز: (Kəpəz) قفس.
کپسـرمک: (Kəpsərmək) آرام گـرفتن. آسودن. **کپسک:** آرام. خفیف.
کپسل: هیزم خشک کاج. گسترده.
کپسن: زکات. قسمتی از محصـول کـه به نیازمندان بدهند.
کپسنچی: نیازمند. زکات بگیر.
کپسنله مک: جدا کردن زکات.
کپسه مک: اشتباه کردن (دربازی).
کپک: (متفا)(Kopək) ← کؤپک.
کپک: [دیو](Kəpək)پوسـتهٔ گنـدم کـه هنگام الک جدا شود. سـبوس. خـاک ارّه. شورهٔ سر. قارچ. کفک. سفیدک. ریز. خرد. **کپک آلماسـی:** نـوعی سـیب کم آب در مراغـه. **کپـک آلتینـدا اون:** کاسهٔ زیـر نـیم کاسـه. **کپـک اینجـی:** مروارید ریز. **کپکچی:** سـبوس فـروش. **کپک قار:** بـرف خشـک کـه دانـه دانـه

بارد. **کپکلنمک:** کپک زدن. پوسیدن و گندیدن. شوره گذاشتن سر. **کپکله مک:** سبوس زدن. **کپکلی:** شوره دار. سبوس دار. توخالی. پوک. **کپکلیک:** جای ریختن یا دیده شدن کپک. سوراخهای دو طرف اجاق. نخاله دان.
کپکپ: (Kəpkəp) ذرت بو داده. جوال بزرگ. ناکارآمد.
کپکپی: (Kəpkəpi) میخ کفاشی.
کپل: (Kəpəl) هیزم خشک.
کپلدک: (جان)(Kəpəldək) مرغ ماهیخوار.
کپلک: (Kəplək) ابزار چوبی چهارشاخ برای هم زدن آتش در آتشدان.
کپلمک: (Kəpəlmək) جنگیدن.
کپمک: (Kəpmək) افتادن و مردن. اصطلاح کپهٔ مرگ را گذاشتن نیز از همین ریشه در فارسی پدید آمده.
کپمه: (Kəpmə) مرگ.

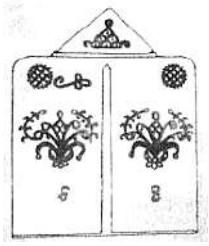

کپنک

کپنک چیچگی

کپه نک: (جان)(Kəpənək) پروانه. پوشاک. نوعی بارانی. امروزه در میان ترکان ایران نوعی پوشاک پالتو مانند، عمدتاً نمدین و یا از پوست گوسفند و ویژهٔ چوپانان در فصل زمستان می‌باشد. یک نوع قبای پشمی محکم است که معمولاً لباس روی چوپانان محسوب می‌شود ودر مواقع جنگ از آن به عنوان لباس رزم استفاده می‌شود، زیرا ترکیب بسیار فشرده‌ای در ساخت آن به کار رفته است. به همین صورت و معنا در زبان فارسی وارد شده است.نوعی بیماری در گوسفند. مزاحم.
کپه نک چیچگی: (گیا) تاج الملوک. اقونیطون طبی. تاج الملوک. آکونیت. گیاهی از تیرهٔ آلالگان، برگهایش بریده و باریک، گلهایش سرخ یا زرد یا آبی رنگ و دارای مادّهٔ سمّی شدید، از آن الکلوئیدی به نام اکونیتین گرفته می‌شود. (Aconitum Napellus).
کپه نک داواسی: رافوکسانایدِ.
کپنگ: (Kəpəng) دری که از پایین به بالا باز شود.
کپنی: (Kəpni) کلنگ کوچک.
کپه: (Kəpə) ضعیف. ناتوان. نمدی که داخل کفش گذارند. تویهٔ کفش. **کپه تـوْو:** اضطراب. **کپه رم / کپه ریم:** ضعیف. ناتوان. **کپه زیمک:** بسیار خسته شدن. **کپه سیز:** بدشانس. **کپه له مک:** از قدرت افتادن. **کپه لی:** (جان) شب پره.

کپنگ

کپی: ((Kəpi تویهٔ کفش.
کپیج: (Kəpic) برّهٔ ماده. آلت مادینگی زنان.
کپیجی: (Kəpici) خسیس.
کپیر: (Kəpir) رسوبات داخل سماور و کتری. خاک کبود رنگ که برای شستن ظروف از آن استفاده می‌شد. رویهٔ زخم. زود خرد شونده. ترکمنها این واژه را برای زمینی به کار می‌برند که قوّه‌ای برای رویش علف در آن وجود ندارد. **کپیراوْتو:** (گیا) گل هزار چشم. علف چای. علف رسمی. زنبق کوهی. گل شهناز. **کپیرلیک:** سنگلاخ.
کپیرم: (Kəpirəm) از کار افتاده.
کپیزیمک: (Kəpizimək) خسته شدن.
کپیش: (Kəpiş) کفگیر.
کپیشکن: (جان)(Kəpişkən) چکاوک.
کپیشیک: (Kəpişik) مسطح. صاف.
کپین: (Kəpin) کفن.
کپینتی: (Kəpinti) ویرانه. خرابه.
کتاب آچدیرماق: (Kitab açdırmaq) سرکتاب باز کردن. فال گرفتن. **کتاب آلتی:** رحیل. وسیله‌ای برای باز نگهداشتن کتاب. **کتابا ال باسماق:** به قرآن سوگند خوردن. **کتابا قاپانماق:** مجذوب مطالعه شدن. **کتاب بیتی:** (جان) شپش کتاب(Psocoptera). **کتاب دیلی:** زبان نوشتاری. **کتابسیز:** ادیانی که دارای کتاب آسمانی نیستند خارج از دین یهود، مسیح و اسلام. ظالم. بی ایمان. **کتاب کیمی:** (مانند کتاب) صاف. سالم. زنی که ظاهر و قیافه و لباسش از جلو عقب نیک باشد.
کتابه: کتیبه.
کتاره: (متفا)(Ketare) ← قیتارا.
کتان: (Kətan) گیاه بزرک. ← زگرک. (Linum). **کتان توْخومو:** بی اهمیت. **کتانجیق:** (گیا) نوعی گیاه از تیرهٔ تربها. (۲ Muscus arboreus ۱ .chamaelina sativa.). **کتان حالوا:** پشمک. **کتان قوشو:** (جان) سهرهٔ سینه سرخ. مرغ کتان. مرغ بزرک خور. (Cannabina)
کتبه: (Kətəbə) نوشته.
کتپن: (Kətpən) کلنگ.
کتتمک: (Kətətmək) پایاندن.
کتته / کتده: (Kətdə) پرحرف. بزرگ.
کتده مک: (Kətdəmək) بزرگ شدن.
کتران کؤپؤگو: (Kətran köpüyü) ← آغاج منتاری.
کتره: (متفا)(Kətrə) حرف بی‌معنی.
کتره آغاجی: (Kətrə ağacı) درخت انجیر زهری.

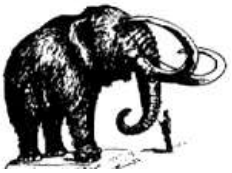
کتک: (متفا)(Kotək) ← کؤتک.
کتک: (Kətək) لانهٔ مرغ. آشیانه.
کتکن: (Kətkən) نهرکن. کانال کش. پیچیده. مبهم.
کتکی: (Kətki) ادک. اسبی که رانهای پهن داشته باشد. لباس.
کتل: (متفا)(Kotəl) ← کؤتل.
کتـل:(Kətəl) پوست گردو. کرباس برّاق. **کتلچی:** (متفا) ← کؤتلچی.
کتله مک: (Kətləmək) بازداشتن.
کتله مه: (Kətləmə) بازداری. عدم ابراز احساسات.
کتمز: (Kətməz) خوراکی که از شیر نخستین روز پس از زایمان گاو یا میش تهیه کنند. (قوواق. آغیز کلکه).
کـتمن: (Kətmən) آلت مخصوص علف چینی و پر کردن دور ساقهٔ گیاه.
کتمنچی: علف چین. وجین کار. **کتمن ساپینی توتوب باخمایان:** رنج ندیده. بی تجربه. خام. **کتمن ساققال:** ریش انبوه.
کتمن قویروق: (جان) نوعی قاراقوش.
کتمنینـی چاپمـاق: به نفع کسی یا گروهی فعالیت کردن.
کتن: [دیو](Kətən) زحمت. گردویی که هستهٔ آن خوب باشد. نرده.
کتن پره: (Kətənpərə) حیله گری.
کتن کؤینک: (Kətən köynək) پیراهن کتان. گردوی پوست نازک.
کته: (Kətə) کته. برنج را بدون اینکه آبکش کنند، پزند. قطاب سبزی(خمیر را مثل قطاب پیچند و درون آن سبزی و دانه انار و پنیر و غیره قرار دهند و پزند). **کته چـین:** دستمال یا روسری نقش دار. **کته کته:** گاه گاه. **کتـه لیـک:** گلو. **کته مز:** طعامی که از نخستین شیر حیوان زائو درست کنند. نوعی نان شیرین و گِرد که در خمیر آن روغن، شکر، شیر و تخم مرغ بکار رفته باشد.
کته لک: (Kətələk) آلونک. دخمه.
کته مک: پاییدن. عریض کردن.
کتیت: (Kətit) عبوس. اخمو و چاق.
کتیر: (متفا)(Kətir) ← کبیر. سنگلاخ. راه کوهستانی.
کتیـر دیرنـاغی: (گیـا)(Kətir dırnağı) وزال. (Ulex nanus)
کتیل: (Kətil) چهارپایه. گدنه. تیری که روی در و پنجره یا بین دیوار سنگ چین یا آجر چین می‌اندازند. قسمتی از تیرک سقف که از دیوار بیرون آمده باشد. کفش چوبی، دمپایی که از چوب سازند. تخت بلندی که دور آن را با تور بپوشانند تا از ورود حشرات جلوگیری کنند.

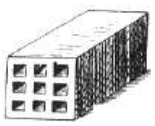
کجه ور

کتیلـین: (Kətilin) پالتو که در خانه پوشند.
کتیم: (Kətim) دفعه.نوبت.لحیم.جوش.
کتیمیک: (Kətimik) برآمدگی.
کتینچه: (Kətinçə) جوراب.
کتینچـی: (Kətinçi) کفشی از جنس پوست خرگوش.
کثافـت: (Kəsafət) ضخامت. تراکم. (گویش استانبولی).
کثیـف: (Kəsif) غیرشفاف. آلوده. ضخیم. کلفت. شدید. متراکم.
کجابا: (Kəcaba) کجاوه.
کججه: (Kəccə) آلت وجین کاری.
کج قابیرقا: (Kəc qabırqa) ناسازگار.
کجـه ور: (گیـا)(Kəcəvər) گیاهی با برگهای نواری. (Acorus calamus L.).
کجیتکن: (متفا) ← گیجیتکن.
کجیله: (Kəcilə) نوعی بیل.
کجیله چارشاب: چادر چهارخانه.
کجیم: (متفا) ← کثیچیم (برگستوان).
کچک: (متفا)(Kiçik) ← کیچیک.
کچکول: (Kəçkul) کشکول.
کچل: (متفا)(Keçəl) ← کثچل.
کد باشی: (Kəd başı) ← کندباشی.
کدخـدا: (Kədxuda) ← کندخدا. بُز ریشدار (گویش عشایر شاهسون).
کدرلی: (Kədərli) اندوهگین.
کدک: (جان)(Kədək) کره گاومیش زیر یک سال.
کدو حبّی: (Kədu həbbi) نیکلوزومایه. (نوعی دارو).
کـدوک: [دیـو](Kəduk) زیرپوش. عرقچین و روسری از پر که زیر مقنعه پوشند تا مقنعه چرکین نشود.
کدوُوو:(Kədov)زخمی در ران گوسفند.
کـدی: (جـان)(Kədi) گربه. **کـدی آیـاغی:** (گیـا) نـوعی گـل زینتـی. (Antenaria dioca). **کدی آییسی:** (گیا) نوع کوچک علف باسورا. **کدی اوُتـو:** (گیـا) قطـرم. نابطـه. علـف گربـه. (Valeriana officinalis). **کـدی باتمـاز:** غـذایی از آرد گندم یا ذرت. **کـدی باش:** (گیا) نـوعی سیب. **کـدی باشـی:** (گیا) شاهدانهٔ کاذب. **کدی بالی:** صمغ درخت آلوچه وزردآلو. **کدی بـالیغی:** (جـان) گربـه مـاهی. (Scyllium canicula). **کدی بوْغان:** کشک خشک و بی روغن. **کدی توتو:** (گیا) تمشک. **کدیچی:** دزدی که گربه را پرانده و پرده و وسایل آویزان شده از بالکن را با آن انداخته و بدزد. **کـدی دیرسـگی:** گل مژه. **کدیلیک:** داخل اجاق. دولاب کوچک انبار. **کـدی نانـه سـی:** (گیـا) نـوعی گیاه از تیرهٔ باللی بابا. چول سونبولو نیز گویند. (Nepatu cataria).
کر: (Kər) روح خبیث در باور ترکان.
کراز: (گیا)(Kıraz) گیلاس.
کراس: (Kıras) گیلاس.
کراغلی: (متفا) ← کوْراوْغلو.
کرال: [رو] (Kıral) پادشاه. سلطان.
کرالیچه: [رو] (Kıraliçə) شهبانو. ملکه.
کرامیکا: (یو) (Kramika) سرامیک.
کراه: (متفا)(Kerah) ← قیراق.
کرب: (Kərəb) کَشتی.
کر بالیق: (جان)(Kər balıq) بالن.
کـربن: (Kərbən) آویـز مخصـوص

خشک کردن تور.
کر بؤس: (Kər bös) دیو.
کر بوْغا: (جان)(Kər boğa) ماموت.
کربه: (متفا)(Kərbe) ← کؤرپه.

کر بوغا

کرپوج: (Kərpuc) ← کرپیج.
کرپ: (Kərəp) تار عنکبوت.
کرپ/ کرپه: (متفا)(Korpe) ← کؤرپه.
کرپه: (Kərpə) گاری دستی کوچک که از دو قطعه چوب بلند و چندین چوب کوچکتر درست شده باشد.
کرپی: (متفا)(Korpi) ← کؤرپو.
کرپیچ: (Kərpic) آجر. به همین صورت و معنا وارد زبان صربی شده است. **کرپیچ آتان:** کارگر آجر انداز. **کرپیچ باغلاما:** اصول آجر چینی. **کرپیچ باغلامـاق:** آجر چیدن. **کرپیچچی:** کارگر خشت زن. آجرپز. **کرپیچ خانا:** کارگاه آجر پزی. **کرپیچ کسن:** خشت زن. **کرپیجی:** به رنگ یا شکل آجر. **کرپیجیل:** خشتی. آجری.
کرپیز: (Kərpiz) کاه درشت.
کرپیزه: (گیا) نوعی گیاه کوهی.
کرپیک: (Kərpik) پلک. مژگان.
کرپیمک: (Kərpimək) کهنه شدن.
کرپین: (Kərpin) نوعی گِل سرخ مخصوص پوشش بام.
کرت: (Kərt) ← کرتیک. پیر. بیات.
کرت: (Kərət) قاچ. بریده. رکعت.
کرتر: (Kərtər) نجار. درودگر.
کرتز: (Kərtəz) قطب نما. اشاره.
کرتش: (جان)(Kərtəş) خزنده ای شبیه به مارمولک. برآمدگی تخته سنگ.
کرتک: (Kərtək) بالش.
کرتل: (Kərtəl) گذرگاه کوهستانی.

کرپیج

کرتلنمک: (Kərtlənmək) شکاف خوردن.
کرتله مک: (Kərtləmək) شکاف دادن.
کرتمک: (Kərtmək) فاق دار شدن. شکافتن. شکاف دادن. کندن چوب. پوسته بستن. آلت خود را از روی لباس به دیگران مالیدن. سنجیدن. چرک. کبره.
کرتمه: (متفا)(Kərtmə) ← کیرتمه. لایهٔ زخم. پوسته. گلابی. به صورت Körte در معنای اخیر وارد زبان مجاری شده است.
کرتن: (Kərtən) لانه. آشیانه. **کرتن باغا:** (جان) خرچنگ. **کرتنجیک:** (جان) ← چمندر. **کرتنکله:** مارمولک بزرگتر از باشی باغلیجا. بزمچه. چلپاسه (Lacertusy, lizard) مکار.آب زیرکاه. جاکش. **کرتنکله تؤتک چالان یئر:** جایی که عرب نی انداخت.
کرتوکله: (Kərtukələ) ← کرتن کله.
کرته: (Kərtə) خط. محدوده. نقطه. محل. موقعیت. پناهگاه حیوانات که از حصیر و شاخه ساخته باشند. مرحله. علامت. دفعه. بار. منزل. دفتر. با تلفظ Karte و در معنای قطعه زمین کوچکی که در آن چیزی کاشته باشند، وارد زبان فارسی شده است. ← قیرتا. **کرته جی:** (جان) موش. چیزی که بکاود و بخراشد. **کرته چی:** منشی. کاتب. **کرته ریز:** گذرگاه کوهستانی. **کرته لز:** دماغهٔ راه. نوعی شتر. **کرته له:** تیک. علامت. **کرته له مک:** بریدن. قطعه قطعه کردن. عیار گرفتن. **کرته له مه:** تنسیق. تدریج (از صناعات ادبی). عیارگیری. **کرته مک:** اثبات کردن. کارت زدن به هنگام ورود و خروج از محل کار. **کرته نه:** مرغدانی، خانهٔ مرغان که از کندن زمین یا سنگ چین کردن درست کنند. **کرته ویک:** کم و کاست.
کرتی: (Kərti) حقیقت. رستاخیز. قیامت. کهنه. **کرتیجی:** بُرشکار. صیقل دهنده. **کرتیرمک:** نامزد کردن. بریدن.
کرتیز: قطب نما. اشاره. **کرتیس:** ایمان. باور. **کرتیسیز:** نادرست. **کرتیش:** (جان) مارمولک بزرگ. **کرتیشگنه:** (جان) حلزون. سوسمار. **کرتیک:** شکاف. بریدگی. فرورفتگی. قطعه چوب. بریده. ناقص. کوتاه. برجستگی روی شاخ. نوک استخوان. نشانه. دفترچه. **کرتیکچی:** داوری که امتیازات بازیکنان را روی چوب یا خطی علامت بزند. **کرتیک کمریک:** شکافته و بریده. **کرتیکلنمک:** شکافته شدن. **کرتیکله مک:** شکاف دادن. **کرتیگه:** تازه مسلمان. **کرتیل:** بریده. گذر. معبر. پهناور. بی پایان. خاک بی حاصل. **کرتیلمک:** شکاف خوردن. **کرتیلمه:** انشقاق. شکاف. **کرتیلی:** ضروری. بایسته. **کرتیلیک:** حقیقت. **کرتیم:** وسیلهٔ علامت زدن. مانند تبر، چاقو، تیشه و ...تکه. قطعه. پوسته بندی. به همین صورت و معنا وارد زبان عربی شده است. **کرتینجک:** خوش باور. پاک ایمان. **کرتینمک:** باور کردن. اعتماد کردن. **کرتینیس:** ایمان. باور.
کرج: (Kərəc) چاقو.
کرجی: (Kərəci) قایق بزرگ.
کرجیوان: (Kərcivan) قایقران.
کِرچ: (متفا)(Kerç) ← قیرچ.
کَرچ: (متفا)(Korç) ← کورت.
کرچه: (Kərçə) گوش کوچک و نوک تیز (گوسفند). قاچ.
کرچه مک: (Kərçəmək) قاچ قاچ کردن. قطعه قطعه بریدن.
کرچیم: (Kərçim) بریده. قاچ.
کرخانا: (Kərxana) (کارخانه) دعوا. دردسر.فاحشه خانه(گویش استانبولی).
کرخانایا قوْیماق: به دردسر انداختن.
کردارداندوْشمک: (Kirdardan düşmək) از کار افتادن. **کرداری کسمک:** حوصله کسی را سر بردن. **کرداری گلمه مک:** بی‌حوصله بودن.
کردی: (Kərdi) کرت. کرت که از «کیز» کوچکتر است. باغچهٔ حیاط. نوعی شفتالو. شاخه ای از درخت که از درخت بریده باشند. بخشی از مزرعه که کناره های آن را بلند کنند تا آب در آن نشیند و در میان آن

بکارند. به صورت «کردو» وارد زبان فارسی شده است. **کردیلنمک:** تقسیم شدن زمین کشاورزی به کرتها. کرت بندی شدن. **کردیله مک:** کرت دار کردن. کرت درست کردن. **کر دووار:** بیلی پهن که برای ساختن کرت از آن استفاده می‌شود. آلت کشاورزی برای احداث جو و مرزبندی. نهرکن. ← مارغیز. **کردی یار:** مخلوط گندم و جو. پراکنده. آشفته. درهم و برهم. پیوند.
کرر: (Kərər) تکرار. غار. مغاره.
کررن: (Kərrən) تکراراً. دوباره.
کرره: (Kərrə) تکرار.
کرز: (Kərəz) انگل. دفعه. بار. تپهٔ کوچک. **کرزلنمک:** با غرور سخن گفتن. تهدید به زدن کردن.
کرزین/کرزینکه: (Kərzin) سبد. زنبیل.
کرس: (Kərəs) تیرک بستن اسب. دیگ بزرگ.
کرسته: (Kərəstə) تیرک. چوب بریده شده. مواد. وسایل. ابزار. اندام. هیکل.
کرسته چی: (Kərəstəçi) چوب بُر.
کرسته لی: (Kərəstəli) تنومند.
کرسش: (Kərsəş) قوم و خویش.
کرسکه: (Kərəskə) جای اختصاصی بره‌ها در آغل. قفس. نرده.
کرسن: (Kərsən) طشت گرد یا چند ضلعی چوبی. سینه.
کرسن گؤتؤ: (Kərsən götü)(جان) نوعی حشره شبیه قونغوزک.
کرسوْو: (Kərsov) منطقی. فهیم.
کرسه: (Kərsə) کنگره. مجمع. جام.
کرسه له: (Kərsələ) بی شرف.
کرسین: (Kərsin) طمع. آرزو. (ناپ).
کرسینمک: (Kərsinmək) طمع کردن.
کرشمه: (متفا)(Kereşme) ← قیریشما.
کرشود: (گیا)(Kərşud) گیاهی بیابانی و نازک که حیوان آن را می‌خورد.
کرشه گی: [دیو](Kərşəyi) زخم زیر کتف.
کرفکه: (Kərfəkə) زره. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
کرکاو: (گیا)(Kərkaş) درختی است شبیه به گلابی که در کوهستان است و آتش آن دوام دارد.
کرکری: (جان)(Kərkəri) ← دلیجه.
کرکزآیاغی: (گیا)(Kərkəz ayağı) زنگی دارو.عقربان.
کرکس: (Kərkəs) ← آغ بابا.
کرکلی: (Kərəkli) زودجوش. عصبی.
کرکمک: (Kərkmək) تراشیدن. کَندن.
کرکن: (Kərkən) چاهکن.
کرکنجک: (جان) ← کرکه نز.
کر کندلی: (Kər kəndli) جماعت روستاییان.
کرکوک: ← قات قاتی. گشوده. باز.
کرکه: (جان)(Kərkə) نوعی ماهی در آبهای شیرین که نوزاد زنده زاید. عبا. خرقه. **کرکه ده:** (گیا) گیاهی از تیرهٔ پنیرک. (Hibiscus sabdariffa). **کرکه ره:** ضعیف. **کرکه نز / کرکه نک:** (جان) نوعی پرندهٔ شکاری. اسکلت. ابله.
کرکی: (Kərki) تیشهٔ نجاری. کج بیل.

کرکه نز

حقیقت. کلیسای پروتستان. **کرکیت:** تبر. **کرکیجک:** تیشه. تیشهٔ خرّاطی.
کرکیر: خرد و ریز. براده. بریده.
کرکیراق: (متفا) کرکیره. مساعدهٔ لشکر که از مواجب مشاغل دیگر کم می‌شد. دیوانی که تصدی امر مساعده مزبور را برعهده داشته. متصدی این دیوان. **کرکیس:** اسکلت.
کرکیله مک: با تیشه تراشیدن. بیل زدن با کج بیل.
کرکیمک: باور کردن. مالیدن کسی خود را دیگری مانند عمل جماع.
کرکینجک: (جان) شاهین کوچک.
کرکینک: (جان) ← دلیجه.
کرکینمک: مالیدن (نوعی تماس جنسی). جفت گیری کردن سگها.
کرگا:(Kərga)چوبهای اطراف آلاچیق. چوبهای فوقانی آن را نیز اوق می‌نامند.
کرگان: (Kərgan) مکان دلنشین. روستایی در اوجان.
کرگدن: (Kərgədən) ← یاناغان.
کرگدن بؤجگی: (جان)(Kərgədən bücəyı) نوعی حشره به طول ۴ سانتیمتر که نر آن شاخهایی شبیه به کرگدن دارد. (Orycles nasicornis)
کرگر: (Kərgər) نجار. درودگر.
کرگک: (Kərgək) تسبیح.
کرگم: (Kərgəm) مقام. رتبهٔ عالی.
کرگن: (Kərgən) هر یک از افراد متأهل که داخل یک خانهٔ بزرگ و خانوادهٔ گسترده زندگی کنند.
کرگه: (Kərgə) گروه دروگران. کولی. دوره گرد. قنّاس. نامساوی. چنبرک. وسیلهٔ شکافتن یا باز کردن. مکان دلنشین. مزرعهٔ در حال درو شدن. نام روستایی در شرق تبریز که اکنون به تحریف آن را «کرگج» نویسند.
کرگه له مک: تقسیم بندی کردن.
کرگه مک: برازنده بودن. یارستن.
کرگیت: (Kərgit) جدول (خیابان).
کرگیتای: (Kərgitay) نام خدای اولگن در آلتای.
کرگیله: آلت بافتن گلیم و گبه.
کرگین: (Kərgin) رندهٔ بزرگ.
کرگینجک: (جان)(Kərgincək) همای. مرغ دولت.
کرلتی: (Kərəlti) شهادت. گواهی.
کرلم: (Kərləm) بار. دفعه.
کرلمک: (Kərəlmək) ترسیدن و ایستادن.
کرلی: (Kərli) سپس. بعد از آن.
کرلیک: (Kərlik) ابزار تراش یا کَندن.
کرم: [دیو](Kərəm) آلونک. دخمه. دفعه. بار. دیوار. قلعه.
کرمان: (Kərman) کاروان.
کرمپه: (Kərəmpə) دنبالهٔ سنگی خشکی که در دریا پیش رفته باشد. نوک قلهٔ کوه. (گویش آناتولی).

کـرم شکسـته سـی: (Kərəm şikəstəsi) آهنگ عاشیق در دستگاه راست و سه گاه که زارینجی نیز گویند.
کرمک: (Kərmək) بریدن. کشیدن.
کـرم گؤزلـله مـه سـی: (Kərəm gözəlləməsi) نوعی آهنگ عاشیق در دستگاه سه گاه با آهنگی غمناک.
کرمن: (Kərmən) شهر.حصار.سنجاب.
کرمـه: (Kərmə) فضلهٔ حیوان که در طویله کوبیده شده و سفت شده و بریده بریده بردارند و به مصرف سوخت برسانند. هیمه. هیزم. تپاله. کشیده. کمانی(ابرو). به همین صورت در معنای نخست وارد لهجهٔ قزوینی زبان فارسی شده است.
کرمه له مک: بریدن تپالهٔ سفت.
کرمه نی دادیب آلان: کاربلد. زیرک در معامله.
کرمـی: (Kərəmi) نوعی آهنگ عاشیقی، مشابه یانیق کرمی. سنجاب.
کرن: (Kərən) تیرچوبی. تیر ستونی. کنده. جرگه. ناشنوا.
کرنئی: (Kərəney) قره نی. دودکش. تنوره. شیپور. به صورت کرنا وارد زبان فارسی شده است.
کرنا: (متفا)(Kərna) ← کرنئی.
کرنتی: (Kərənti) ← کلنتی.
کرنتیچـی: (Kərəntiçi) آنکه با داس دسته بلند درو کند.
کرنتیلنمک: با داس درو شدن.
کرنتیله مک: با داس بریدن.
کرنجی: (جان)(Kərənci) کره اسب دو یا سه ساله.
کرنش: (متفا)(Kərneş) ← کورنیش.
کرنگی: (Kərəngi) نفیر. بوق. سازهای بادی. هیاهو.
کرنیب: (گیا)(Kərnib) کلم.
کرواشـان: (Kərvaşan) تیرک بلند و باریک بازی گردوزنی. **کرواشـان سوْخماق:** سخت جزا دادن.
کروان: (Kərvan) قافله. کاروان. **کروان اولـدوزو:** سیارهٔ زهره. **کـروان باشـی:** کاروانسالار. **کروان چکمک:** کاروان را اداره کردن. **کـروان چوللوغـو:** (جان) گیلانشاه (نوعی پرنده) **کروانچی:** آنکه با کاروان بار ببرد. کاروانسالار. **کروان قوْوان:** طوفان و گردباد شدید. **کـروان قیران:** زهره. باد سرد کوهستانی. گیاه شیرخشت. کاروانکش. تارکش. **کروان کروان:** نوعی بازی در هریس که بازیکنان در یک صف شده و نفر اول می‌پرسد: «دوه نه یئیر؟» (شتر چه می خورد؟) بقیه جواب می‌دهند: «خرما». سردسته می‌پرسد: «نه سیچار؟» (چه مدفوع می کند؟) بقیه جواب می‌دهند: «اوجو بورما» (نوک خمیده) سردسته می‌پرسد: «یاس ایله گلک توی ایله؟» (با جشن برویم یا با عزا». اگر گفتند: «توی ایله» آنان شادی کنان و به صورت مارپیچی از میان کودکان دیگر می گذرند و اگر گفته شد: «یاس ایله» بدروغ ضجه زنندو گریه کنان مانندکاروان چرخند. **کروان ووران:** راهزن. حرامی. **کـروان یوْلو:** کهکشان. راه شیری.
کروت: (Kərvət) تختخواب. چشمه.
کرؤووز: (Kərövuz) ← کره ویز.
کروه شه: (Kərvəşə) کروشه.

کره ویز

کره: (Kərə) کره. کلّهٔ تراشیده (آدم). گوش کوچک و نوک تیز (گوسفند). بار. دفعه. مرتبه. نوبت. تا. ضربدر.
کـره اوْغورلایـان: (گیا)(Kərə oğurlayan) گل شقایق.
کره باش: (Kərəbaş) کچل. طاس.
کره ته: جاکش. دیّوث. پیلسکن.
کره جان: (Kərəcan) ابزارکشکسابی. ظرف سفالی گود.
کره جیک: (Kürəcik) کُرهٔ کوچک. گویچه. گویچه (خون).گلبول (خون).
کره چه: (Kərəçə) نیمه. پاره آجر.
کره داشـی: (Kürə daşı) قطعه سنگی که آن را در داخل خیک ماست اندازند تا روغن بیشتری از آن حاصل شود. نوعی سنگ بزرگ و صاف که معمولاً بر روی آن کتیبه نوشته شده و در نظر مردم مقدّس است.
کـره دؤرؤم: (Kərə dürüm) غذایی ساندویچ مانند که از نان و کره و خاکه قند یا شکر درست کنند.
کره زه: (Kərəzə) پنجره.
کره سک: (Kərəsək) بیهوش. بی حس.
کره سه: (Kərəsə) فایتون.
کره قاتی/ کروه قورشاغی: (Kürə qatı) مدار کره. قطعه‌ای از کُره که در اثر برش با دو صفحهٔ موازی باقی می‌ماند.
کره قار: (Kərəqar) مخالف. ضد.
کره قولاق: (جان)(Kərə qulaq)کوتاه گوش (حیوان).
کره کس: (Kərəkəs) اسکلت.
کره کمچک: (Kərə kəmçək) ناقص.
کـره کـه: (Kərəkə) درجه.مرحله. تسبیح. دیوار قفسی آلاچیق.
کره که ائو: (Kərəkə ev) چادر نمدی.
کره کی: (Kərəki) خلاصه. اسکلت. فهرست. عبا. ژاکت. یراق زین. تسبیح.
کره گؤلؤ: (گیا) گل شقایق.
کره گیل: (Kərəgil) دعوا. جنگ.
کـره لـه: (Kərələ) ظرفی به شکل سیلندر که از تپاله سازند.
کـره لیـک: (Kərəlik) سبد یا تشت ساخته شده از فضولات حیوانی. جایی از گِل برای خوابیدن مرغ کرچ.
کره مت: (Kərəmət) شانس. بخت.
کره میت: (Kərəmit) سرسلامتی.
کره وت: (Kərəvət) سگّو. صفّه.
کره ور: (Kərəvər) مبل. کاناپه.
کره وله: (گیا)(Kərəvələ) این گیاه را با شیر زنان مخلوط کرده برای درمان دل درد به بچه خورانند.
کره ویز: (گیا)(Kərəviz) جنس کرفس و جعفری. انواع کرفس. (Apium)
کره ویز کیمیلر: (گیا) چتریان.
کره ویشان: (گیا) ← داردداغان اوْتو.

کـری: (Kərəy) نیشتر. ریش تراش. صخره زار دشوار.
کریال: (جان)(Kəryal) نوعی تمساح.
کریب: (Kərib) کشتی کوچک.
کریت: (Kərit) حساب. پرتگاه.
کریتچی: (Kəritçi) حسابدار.
کریج: (Kəric) کانال. آبراهه. موسم. بخش. سلمانی.
کری خان: (Kərəyxan) خدای نفاق در باور ترکان.
کرید اوْتو: (Kərid otu) ریحان الارض. بقله الغزال.
کریر: (Kərir) کرت.
کریـز: (Kəriz) ← کهریـز. چـارمیخ. محیط.
کریستوف اوْتـو: (Kiristof otu) اقتـی. خربق کاذب.
کریسـگه: (Kərisgə) کلبـهٔ صـحرایی. سورتمهٔ لاستیک.
کریش: (Kəriş) میدان. صحنه.
کریشـکه: (Kerişke) نـوعی وسـیلهٔ خراطی که در آن تیغهٔ پـولادی تیـز ، کوتـاه، پهـن و کـم عرضـی در درون یک چوب توخالی فرو شده است.
کریک: (Kərik) پوشاک زنانه کوتاه بـا آسـتین کوتـاه. پـل کوچـک. زمـین سخت. عقل. کشیده. صاف.
کریم: [دیو](Kərim) بافته هایی کـه بـر دیوار زنند. دیوارپوش.
کریمتی: (Kərimti) ← کرنتی.
کریمک: (Kərimək) پیر شدن زن.
کریو: (Kəriv) فرض. واجب.
کز: (Kəz) دفعه. بار. دامنه (کـوه). تپـه های ردیف شده رشته کوه. مـلات دو ردیف آجر. توالت. ته دیگ. رسوب.
کزبان: (Kəzban) کدبانو. خـانم خانـه. خانه دار. (نـاد). **کـزر:** جسـور. **کـزریم:** پوست کنـده. **کـزک:** نوبـت. قسـمت. بریده. گلهٔ گـاو یـا گوسـفند. مهمـانی نوبتی در خانه ها. **کزکچـی:** گـاوچران که برای مدتی استخدام شود. **کزکلـی:** آتی. **کزگی:** لبـاس. پوشـاک. **کزگیـل:** نوبت. دوره. **کزلنمک:** ته دیـگ بسـتن. **کزله مک:** نشـانه گـرفتن بـرای شـکار. فرصت یافتن برای کاری. تمیزکـردن. **کزمک:** پوشیدن. **کزه:** روشـن. بیتوجـه. همینطوری. ناآمـاده. بنوبـت. **کـزه مـه:** نردبان. **کزیت:** لباس. جامـه. **کزیرمـک:** پوشـاندن. پوسـت کنـدن. **کزیـک:** بـه نوبت. مرتب. نوبت. لباده. بارانی. تـب لرز آور. تب و لرز. جسـارت. جـرأت. **کزیکلـی:** نـوبتچی. **کزیکلیـک:** آنکـه نوبتش فرا رسیده باشد. **کزی گلنده:** در فرصـت مقتضـی. **کزیلـه مـک:** نشـانه گرفتن شکار.
کزین: ردیف. نوبت. بُز مادهٔ یک ساله. گوسفند سه ساله که نخسـتین بـرّه اش را بزاید.
کزینتی: ملبوس. پوشیده شده.
کژغان: (متفا)(Kəjğan) ← قازان.
کـس: (Kəs) کـاه درشـت. علفـی کـه بکوبند و کاه بدسـت آیـد. «کسـبیک» نیز گویند.
کس آیاق: (Kəs ayaq) عمده. کلی.
کسبجان: (Kəsbcan) علاقمنـد و شـیفتهٔ کسب و کار.
کسبدار: (Kəsbdar) کاسب. شاغل.
کسبداش: (Kəsbdaş) هم کسب.
کسبر: (Kəsbər) خمیر سفت.
کسـبه: (Kəsbə) جریمـهٔ کدخـدا از کسانی که در همیاری کندن خندق یـا نهر شرکت نکرده اند.
کسبه ره:(Kəsbərə) درشت. بدردنخور. سـاچمهٔ تفنـگ کـه از ذوب کـردن سرب بدست آید.
کسبیک: (Kəsbik) کاه درشت.
کسپارا: (Kəspara) ساچمهٔ سـربی. کـار سرسری.
کسپک: (Kəspək) بریـده. قـاچ. ظرفـی چوبی یا آهنی کـه دو طـرف آن پهـن باشد.
کسپلتک: (Kəspəltək) شل. چلاق.
کست: (Kəsət) کساد. سانسور.
کستانه: (Kəstanə) ← شابالید.
کستر: [دیو](Kəstər) سفال.
کسـتک: (Kəstək) اهـرم. دیلـم. کوتـاه قد. زیبا. خوش تراش.
کسـتل: (Kəstəl) نـخ نامناسـب بـرای بافتن. طناب مویی. توله سگ دو رگـه از مادری تازی و پدری معمولی. بریدهٔ درخت.
کسـتلیک: (Kəstəllik) غـذا یـا آجیلـی که بعـد از پایـان یـافتن بافـت گلیـم و بریدن آن، به زنان کـارگر بافنـده داده شود.
کستم: [دیو](Kəstəm) نوشیدنی کـه بـه مهمان ناخوانده شبانه داده شـود. بوفـه. رستوران سرپایی. کوتاه.
کستمک: (Kəsətmək) خلاصه کردن.
کسـتن: (Kəstən) آجـری کـه از گِـل درست کنند. زیبا.
کستنکله:(جان)(Kəstənkələ)مارمولک.
کستنمک: (Kəstənmək) قصد کردن.
کسته: (Kəstə) قطعنامه. خواسته. برنامه. نقش. نگار. بیمار.
کسته چی:(Kəstəçi) نگارگر. نقش زن.
کسته خانا: (Kəstəxana) بیمارستان.
کسته ره: (Kəstərə) ارّه.
کسته له مک: مختل کردن.
کسته مک: (Kəstəmək) خلاصه کردن.
کسـته نـه: (Kəstənə) شـاه بلـوط. پروستات. فشنگ منـور. نـوعی زایـدهٔ شاخ مانند که در پای اسبها بروز کند.
کسته نه جیک: (Kəstənəcik) پروستات. نـوعی زایـدهٔ شـاخ ماننـد کـه در پـای اسبها بروز کند.
کستیک: (Kəstik) برّنده.
کستیل: (Kəstil) دو رگه.
کستیم: (Kəstim) نیت. خواسته.
کسدک: (Kəsdək) میان بالا. کوتاه.
کس دؤشمک: خجالت کشیدن.
کسـده ره: (Kəsdərə) چـاقو. وسـیلهٔ برش. نجّار.
کسده ره چی: (Kəsdərəçi) نجّار.
کسدی: (Kəsdi) قصد. نیت. اراده. فتوا. عبارت. ساج گِلی. عقب.
کسدیرمک: قطع گردانیدن. بریدانیـدن. خته کردن. تمام کردن. قطعی کـردن. اتخـاذ تصـمیم کـردن. تخمـین زدن. اراده کردن. به انتظار ایستادن.
کسدیرمه: میان بُر. تخمـین. نـوعی پنیـر که بـه صـورت دُلمـه نیسـت؛ بلکـه بـه صورت بریده بریده است و با پنیر دلمه مخلوط شود. تقطیع. دیگ بزرگ.

کسدیرمه جه: میان بُر. تخمیناً.
کسدیرمه دن: براحتی.
کسدیرمه لی: غذایی با لیمو و تخم مرغ.
کسدیره: (Kəsdirə) آلت برش.
کسدیری: (Kəsdiri) قطع. تصمیم.
کسدیریش: (Kəsdiriş) توانایی اندیشه و تصمیم گیری.
کسدیریلمک: (Kəsdirilmək) به وسیلهٔ کسی بریده شدن. قطع شدن. قطعی شدن. تصمیم گرفته شدن.
کسدیریلمه: انقطاع. بریدگی.
کسدیریم: (Kəsdirim) تخمین. کوتاه.
کسدیک: (Kəsdik) نااهل. برّنده. چاقوی کوچک.
کسدیم: (Kəsdim) هدف. مقصد. برده.
کسدین: (Kəsdin) قطعاً. بطور قطع.
کسر: (Kəsər) برش. تیشه. سلاح سرد. کشتار. جنگ. قاطع. هوشیار شده. متوجه شده.
کسرتکه: (جان)(Kəsərtkə) ملخ.
کسرتی: (Kəsərti) آلت برنده مانند چاقو، دشنه، داس. کلوخه. سلاح سرد.
کسرجیک: (گیا)(Kəsərcik) گل برف.
کسردن دۆشمک: (Kəsərdən düşmək) از برش افتادن. کند شدن. نفوذ خود را از دست دادن.
کسرگن: (جان)(Kəsərgən) موش.
کسر گۆتۆ کیمی دانیشماق: (Kəsər götü kimi danışmaq) با قیافهٔ حق بجانب حرف زدن.
کسرگه: (Kəsərgə) کشتارگاه.
کسرلی: برّنده. قاطع. دقیق. معتبر.
کسرلیک: (Kəsərlik) قاطعیت. اعتبار.
کسرلی نفس: (Kəsərli nəfəs) (مسیحا نفس) آنکه از حرف و عملش، انتظار خیر و خوبی باشد.
کسرمک: خشمگین شدن. دراز شدن.
کسری: (Kəsəri) دستمال جیبی. عمده.
کسس: (Kəsəs) شورهٔ سر.
کسسک: (Kəssək) (کرسک) کلوخ.
کسسک دۆگن: کلوخ کوب.
کسسکله مک: با کلوخ چیزی را راندن.
کسسۆو: (Kəssov) تکّه چوبی که با آن آتش تنور را به هم می‌زنند. معمولاً پس از مدتی استعمال سیاه سوخته می‌شود.
کسسۆوو تۆستۆلۆ: (Kəssovu tüstülü) دیوار کوتاه. مظلوم.
کسسه: (جان)(Kəssə) خبزدو. کرم دونوز. شکایت. گلایه.
کس قیلینج: (Kəs qılınc) باقلوا.
کسک: [دیو](Kəsək) برش. قاچ. بریده. شیار. سکتور. پروفیل. قالب. مادّه.
کسک اۆتو: (گیا)(Kəsək otu) گیاهان شبه خردل. ویژهٔ مناطق معتدل شمالی. (Arabidopsis)
کسک تاخلان: حبوبات درشت.
کسکجیک: (Kəsəkcik) اندکی. کمی.
کسکچی: (Kəsəkçi) دزد. راهزن.
کسکس: (Kəskəs) تبادل نظر. خسیس.
کسک قار: (Kəsək qar) گلوله برف.
کسککک: (Kəskək) چیزی که به گردن حیوان ببندند تا زخم خود را لیس نزند. انگل. آلت برش.
کسککچی: (Kəskəkçi) ختنه کننده.
کسکل: (Kəskəl) برنده. نوک تیز.

کسکی

کسکلدک: (Kəskəldək) قسمتهای بدردنخور درخت بریده.
کسکلدیریک: (جان) مارمولک.
کسکلمک: (Kəskəlmək) قطعه قطعه بریدن.
کسکله مک: (Kəsəkləmək) بریدن.
کسکلی: (Kəsəkli) بریده بریده.
کسکن: (Kəskən) گُرزی که سرش را با زنجیر یا تسمه به دسته نصب کنند. پیازک. پیازی. گاز گیرنده.
کسکۆک: (Kəskük) تسمه. حلقه.
کسکه نک: (Kəskənək) دقت. سرعت.
کسکی: بُرش. قاطعیت. تبرزین. دسقاله. تیغهٔ گاوآهن. حیله گر. ابزار بُرش مانند تورنا، دوغراما، قاینـاقلانمیش، یونما، ییو آچما، ایچ یونما و اسکنه. بچهٔ آخر. نوعی دزدی که در آن لباس فرد را بریده و کیف را می قاپند.
کسکیج: قلم. ابزار آهن بُری. چاقوی چوبی که در سفالگری بکار برند.
کسکیچی: (Kəskiçi) دزد. جیب بُر.
کسکیر: (Kəskir) برنده. قاطع. برّا. تیز.
کسکیک: (Kəskik) بریده. ناقص.
کسکیلمک: قطعه قطعه بریده شدن.
کسگک: (Kəsgək) کج. خمیده.
کسگلمک: (Kəsgəlmək) یکباره قطع کردن.
کسگن: (Kəsəyən) برنده. قاطع. برّا. تیز. بندآورنده.
کسگوت: (Kəsgut) مصادره.
کسگه: (Kəsgə) بدن. اندام. شخص.
کسگه رک:(Kəsgərək) واجب الوجود.
کسگه له مک: (Kəsgələmək) چیزی یا جریانی را یکباره قطع کردن.
کسگیت:(Kəsgit) قطعی. جزا.
کسگیتلی: قطعاً. حکماً. معلوم. آشکار.
کسگیتلیک: (Kəsgitlik) قطعنامه.
کسگیت نامه: (Kəsgitnamə) حکم.
کسگیج: (Kəsgic) چاقوی چوبی. ابزار بریدن چیزهای سخت مانند سنگ.
کسگیل: (Kəsgil) قطعنامه.
کسگین: (Kəsgin) قاطع. برّا. برنده. تیز. تند. حادّ. شدید. قوی. جدی. آمرانه. خشن. نوعی از گرز که سر آن با زنجیر یا دوال بر دستهٔ آن نصب کنند و آن را به فارسی پیازی گویند. به صورت «کسکین» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است. قیافه. ترکیب.
کسگینلی: (Kəsginli) خوش ترکیب.
کسل: (Kəsəl) زخم. بریدگی. مریض. بیمار. انگل.
کسلبند: (Kəsəlbənd) مریض.
کسلجان: (Kəsəlcan) رنجور. آنکه بدفعات بیمار شود.
کسلخانا: (Kəsəlxana) بیمارستان.
کسلشمک: (Kəsləşmək) باهم بریدن. در کار برش با هم مسابقه دادن.
کسل کۆرپه سی: ← کسلجان.
کسلگه: (Kəsəlgə) معبر. گذر. مرض.

کسللنمک / کسلله مک: (Kəsllənmək) بیمار شدن.
کسللیک: (Kəsllik) بیماری. آفت.
کسلم: (Kəsləm) قطعه.
کسلمن: (Kəsəlmən) ← کسلجان.
کسلن: (Kəslən) تنبل.
کسلنتی: (Kəslənti) بریده. قطعه.
کسلنجیک: (جان)(Kəsləncik) نوعی خزندهٔ حشره خوار.
کسلنمک: قطعه قطعه شدن.
کسله مک: (Kəsləmək) ← کسسکله مک. بیمار شدن. غذا را با میلی کاویدن و خوردن. بریدن. قطعه قطعه کردن. خشمگین شدن.
کسله مه: (Kəsləmə) تقطیع.
کسلی: (Kəsli) مقاله.
کسلیشمک: بریده شدن و جدا شدن.
کسلیک: (Kəslik) چاقو. جراحی. قحطی. کمبود. کاه درشت. علفی که کوبند و کاه بدست آید. کاهدان.
کسلین: (Kəslin) بلند. والا.
کسلینچو: (جان)(Kəslinçu) سوسمار زرد. وزغ.
کسلینمک: (Kəslinmək) ← کسیلمک.
کسمات: (Kəsmat) نمایندهٔ خانوادهٔ عروس یا داماد برای مذاکره با طرف مقابل برای تعیین مهریه، شیربهاء و رسوم دیگر ازدواج(گویش زنجان).
کسمت: (Kəsmət) تنقید. قرارداد. کنترات. مواجب. مقرری.
کسمتلشمک:قرارگذاشتن.کنترات کردن
کسمتله مک/ کسمت وئرمک: حکم دادن.
کسمز: (Kəsməz) کُند.
کسمک: (Kəsmək) بریدن. قطع کردن. جدا کردن. پاره کردن. بند آوردن. متوقف کردن. جلو گرفتن. ایستاندن. مانع ایجاد کردن. حایل شدن. قطعی کردن. تثبیت کردن. معین کردن (قیمت). کم کردن. کسر کردن. بریدن و کوتاه کردن (دامن لباس). به شدت تأثیر کردن (سرما). به انتظار ایستادن. به انتظار نشستن. ضرب کردن (سکّه). حکم صادر کردن. مجازات تعیین کردن. کیفر دادن. به وسیلهٔ پرده یا دیوار و غیره جدا کردن. دزدیدن. نوشتن. سرقت کردن با شکستن حرز. ختنه کردن. خوشه‌های گندم و جو که بعد از خرمن کوفتن بر زمین مانده باشد که آن را در فارسی کفه می‌گویند. چوبی که بر گردن سگ بندند تا نتواند گریخت.
کسمل: (Kəsməl) دستمال.
کسمن: (Kəsmən) قطعاً. فرصت. صف. گودال. صخرهٔ بزرگ. قصّاب.
کسمنتی: (Kəsmənti) تکه هیزم بریده شده.
کسموک: (Kəsmük) خسیس.
کسمه: (Kəsmə) نان کلوچه. بخشی از زلف که بر روی صورت می‌افتد. کلوچه. چیزی که در دل کوه کنده و درست کرده باشند. تنفس. فاصله. نوعی رقص آذربایجانی. از جمله رقصهای بسیار قدیمی است. ملودی ساده و در عین حال جذابی دارد. رقصی کمیک است که فقط توسط مردان اجرا می‌شود. در مناطق جنوبی متداول است. رقص «کسمه»ای که در قره‌باغ اجرا می‌شود، دارای ملودی و نحوهٔ اجرای متفاوتی است. میان بر. کوتاه شده. تراشیده. نوعی تیر پهن. پیکانهای پهن که در شکار جانوران وحشی بکار برند. نیشگون. زلف مصنوعی که از یال اسب درست کرده و بر سر می‌گذاشتند. چین و شکن زلف بر رخسار. اسبی که پدر یا مادر آن نجیب باشد. حکم. فرمان. اختصار. نوعی غذا که با تکه های خمیر تهیه کنند. به صورت «کسمه» به معنای «موی پیچیده در کنار رخسار» وارد زبان فارسی، به صورت Kasa وارد زبان لیتوانی، به صورت Koca وارد روسی و به صورت Kasi وارد کردی شده است.
کسمه آلماق: نیشگون گرفتن.
کسمه ائو: (Kəsmə ev) غار.
کسمه اوز: (Kəsmə üz) نیمرخ.
کسمه جه: قیمت مقطوع. به شرط چاقو.
کسمه توپراق: خاک ماسه ای.
کسمه دیمدیک: (جان) کفچه نوک اوراسیایی. (Platalea Leocorodia) .
کسمه زک: (Kəsməzək) چماق.
کسمه قاناق: نوعی گیاه صمغی.
کسمه قایا: (Kəsmə qaya) تکه خاک سفت شده. صخرهٔ تراشیده و تیز.
کسمه قویو: چاهی در زمین سفت.
کسمه شکر: (Kəsmə şəkər) حبّه قند.
کسمه شکسته: (Kəsmə şikəstə) مقام ضربی آذربایجان برپایهٔ سه گاه، آهنگی غمناک و سوزناک.
کسمه لک: انبار زیرزمینی. غار.انبار غله. قفل کلید چوبی. معدن سنگ.
کسمه لنمک: کاکل دار شدن.
کسمه له مک: (Kəsmələmək) کسمه شکستن. کاکل دار کردن. مویی چند را پیچ دادن و به رخسار گذاردن.
کسمه لیک: معدن سنگ. قصیده.
کسمه نه: (Kəsmənə) تقلید.
کسمیتمک: (Kəsmitmək) مالک شدن. تاراج کردن.
کسمیر: (Kəsmir) کلنگ.
کسمیس: (Kəsmis) ساکت.
کسمیسمک: ساکت شدن.
کسمیش: (Kəsmiş) ساکت. خاموش.
کسمیک: (Kəsmik) شیرترش شده. شیر بریده. شیردلمه. سنبل با ساقه‌اش. کاه درشت. ماست چکیده. خسیس. علف خرد شده برای مصرف حیوان.
کسن: (Kəsən) وتر (هندسه). برشکار.
کسن اوْغلو: (Kəsən oğlu) ارمنی.
کسن دیش: (Kəsən diş) دندان نیش.
کسنکس:(Kəsənkəs) مطلقاً. نامشخص.
کسنلیک:(Kəsənlik) سکانت (ریاضی).
کسنیک: (Kəsnik) قسم خورده. شیر بریده شده.
کسوت: (Kəsvət) ظلم. ستم.
کسوزه: (Kəsəvzə) فضول.
کسه: (Kəsə) آلت برش. میانبُر. بریده شده. بیگانه. کوتاه. برگزیده. خالص. شخصی. نان پاره. جیب. کیسه. افقی.
کس ها کس: (Kəshakəs) بُر بُر. بریدن جمعی. حکمرانی. فرمانروایی. (در معنای منفی). ستمگری.
کسه اوْغلو: (Kəsə oğlu) زنازاده.
کسه بورا: (Kəsə bura) وسیلهٔ بریدن و

پیچاندن در کفاشی.
کسه بیچ: (Kəsə biç) توافق. کنترات.
کسه پات:(Kəsəpat) بلا. نقصان. دشمن.
کسه جک: (Kəsəcək) قیچی.
کسه جیک: (Kəsəcik) یکی از پرده‌های گوش.
کسه چی: (Kəsəçi) کیسه کش.
کسه چیچگی: (گیا)(Kəsə çiçəyi) نوعی درختچهٔ زینتی. (Ceanotus) .
کسه ری: (Kəsəri) کنترات. قرارداد. روزمزد.
کسه سینه: (Kəsəsinə) از راه میانبُر.
کسه قابی: کیف از جنس پارچهٔ خشن.
کسه کاغیدی: ظرف کاغذی.
کسه کس: (Kəsəkəs) مطلق. بی تردید.
کسه کوت: (Kəsəküt) اولتیماتوم.
کسه کی: (Kəsəki) مادّی.
کسه گن: (Kəsəyən) دزد. موش. خوک نر.
کسه گی: (Kəsəyi) غریبه. نا آشنا.
کسه گیر: (Kəsəgir) تیز کننده.
کسه لک: (Kəsələk) بیمار. مریض. بریده ها یا شکستهٔ چوب و شاخ درختان در جنگل.
کسه لگگه / کسه لکله: (جان) (Kəsələkgə) سوسمار.
کسه له: (جان)(Kəsələ) توله سگی از نژاد نامرغوب.
کسه له مک: (Kəsələmək) بریدن. جدا کردن. داخل کیسه کردن.
کسه لی: (Kəsəli) پهن. نوک تیز.
کسه لیک: (Kəsəlik) سر دار قالی. برندگی. افقی.
کسه مت: انتقاد. حکم. قرارداد.
کسه مک: (Kəsəmək) مالک شدن.
کسه من: (Kəsəmən) دزد. راهزن.
کسه مه: (Kəsəmə) تملک. اختصار.
کسه نت: باور. اعتماد. قصاب.
کسه نک: (Kəsənək) الزام. التزام. قطعی. مقطوع. جنگلی که برای قطع هیزم بکار برند. لوحه. برگه.
کسه نکچی: (Kəsənəkçi) ملتزم. مدیون.
کسه نگه آلماق:التزام گرفتن.
کسه نه: (Kəsənə) قرارداد. روزمزد. خراج. قرض. مقطوع. گنبد عظیم.
کسه نه لی: (Kəsənəli) بدهکار.
کسه ون: (Kəsəvən) مبالغه. اغراق.
کسی: (Kəsəy) روسری.
کسی: (Kəsi) لباس.
کسیب: (Kəsib) آلت مردانگی. مقیاس. غنیمت. سنجه.
کسی بیچی: ← بالتار کسدی.
کسیت: (Kəsit) خط. تصمیم. فتوا. پروفیل. بی کس.
کسیتمک: قرار گذاشتن. فتوا دادن.
کسیجی: (Kəsici) برنده. قاطع. تیز. برّا. بندآورنده. قطع کننده. آلت برش. آلت برنده. خونریز.
کسیجیلیک: (Kəsicilik) خونریزی.
کسی داشی: سنگ لباسشویی.
کسیر: (Kəsir) فراکسیون. قسمت. نقصان. شدید. قاطع. خودسر. زیان.
کسیرتگه: (جان) مارمولک.
کسیرگن: (جان)(Kəsirgən) موش.
کسیرگه: آغل روباز احشام بزرگ.
کسیرگی: (Kəsirgi) ظرف.
کسیرلی: [دیو] ناقص. سرخ. زیانبار. خودپسند. خودخواه.
کسیرلیک: (Kəsirlik) نقصان. ضعف. انگل. قاطعیت. استبداد.
کسیرمک: (Kəsirmək) محدود یا مرزبندی کردن. کسر کردن.
کسیش: برش. قطع. سکتور. حذف.
کسیشچی: (Kəsişçi) مقاطعه کار.
کسیشمک: همدیگر را قطع کردن. متقاطع شدن. قطعی کردن. طی کردن و بریدن معامله. قرار گذاشتن.دو نفر بهم نگریستن و منظور هم را فهمیدن.
کسیشمه:(Kəsişmə) تقاطع. برخوردگاه.
کسیشن / کسیشیک: متقاطع (هندسه).
کسیشیم: تقاطع. فصل مشترک.
کسیشیو: (Kəsişiv) قتل عام.
کسیک: (Kəsik) بریده. بریده شده. منقطع. ناقص. معیوب. مخصوص. خاص. قطعه. پاره. مقطع. برش. اخته. خانه نشین. پاره تن. خندقی به عرض و عمق ۵۰ تا ۶۰ سانتیمتر که برای جلوگیری از ورود حیوانات و بیرون رفتن آب اضافی دور مزرعه حفر کنند. حیران. مفتون. **کسیک آتماق:** حفر کردن خندق به دور مزرعه. کسیک کسمک نیز گویند. با حیرت نگریستن. **کسیکچی:** تیزکننده. تمام کننده. فصل الخطاب. فدایی. از خود گذشته. نوبتکار. **کسیک کؤسؤک:** (Kəsik küsük) بریده مریده. **کسیکله مک:** تیز کردن. تهدید کردن. **کسیکلی:** نانی که با کشک یا پنیر بپزند. مُقطّع.
کسیکلیک: بریدگی. جای برش.
کسیکمک: خسته شدن. بریده شدن.
کسیکه: (جان) لاک پشت.
کسیکی: آجر. بیگانه. اجنبی.
کسیگه: (Kəsiyə) شخصیت.
کسیگی:(Kəsiyi) برخی. بعضی.
کسیل: (Kəsil) پهن. بیمار. برج میزان.
کسیلگن: (Kəsilgən) هر زمان برّنده.
کسیلگه: (Kəsilgə) کوپن.
کسیللیک: (Kəsillik) بیماری. مرض.
کسیلمک: (Kəsilmək) بریده شدن. قطع شدن. جدا شدن. پاره شدن. بند آمدن. متوقف شدن. ایستادن. قطعی شدن. تثبیت شدن. معین شدن. کم شدن. کسر شدن. خته شدن. ضرب شدن (سکّه). صادر شدن حکم. سرقت شدن. دزدی شدن یا شکستن حرز. دادن پول در بازی یا قمار. مفتون شدن. حیران شدن. شیفته شدن.
کسیلمه: (Kəsilmə) انقطاع. بریدگی.
کسیله جک: (Kəsiləcək) تخمی.
کسیله کسیله:(Kəsilə kəsilə) خجولانه.
کسیله کسیله قالماق: (Kəsilə kəsilə qalmaq) در ناراحتی و عذاب روحی بسر بردن (در نتیجهٔ عدم کامیابی).
کسیله مک: بریدن. قطع کردن.
کسیله مه: (Kəsiləmə) برش. تقطیع.
کسیلی: (Kəsili) بریده. بریده شده. ضعیف. توافق شده.
کسیلیش: (Kəsiliş) برش. مقطع.
کسیلیشمک: (Kəsilişmək) منقطع شدن. با همدیگر تصفیه حساب کردن.
کسیلیک: (Kəsilik) برش. جراحی. ملک خصوصی.
کسیلیم: (Kəsilim) زیبا.
کسیم: (Kəsim) برش. مقطع. فرم. شکل. قطع شده. مقطوع. مقدار

مقطوع. جیره. مقرّری. جزیه. مقاطعه دیوانی. اندام. شیربهاء. به همین صورت در معنای «شکل» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
کسیم ائتمک: (Kəsim etmək) محکوم به پرداخت مالیات کردن.
کسیمچی: (Kəsimçi) پیمانکار. مقاطع کار. ملتزم. برشکار.
کسیم سؤز: (Kəsim söz) کلمهٔ تمام کننده. متمم.
کسیمک: (Kəsimək) تهدید کردن.
کسیم کسمک: (Kəsim kəsmək) تصمیم گرفتن. قرار گذاشتن.
کسیمله مک: قطعیت بخشیدن. محکوم به پرداخت مالیات کردن.
کسیمله مه: قطعیت بخشی. تقطیع.
کسیملی: (Kəsimli) قاطع. متناسب.
کسیملیک: (Kəsimlik) کشتارگاه. رقابت. حُکم. دادنامه.
کسیم وئرمک: (Kəsim vermək) تصمیم گرفتن. قرار گذاشتن. به توافق رسیدن.
کسیمیش: (Kəsimiş) مقاطعه. پیمان.
کسین: (Kəsin) بریده. قاچ. بخش. زیان. ضرر. ترکان اویغور هر سال را به شش قسمت ۲ ماهه تقسیم کرده و هر بخش را «کسین» می نامیدند. نام این کسینها: چیچکلی (Çeçeklig) (گُلدار). ایسی(İsig) (گرم). یاغمورلو (Yəgmurlıg) (بارانی). گوز (Küz)(پاییز). توملو (به معنی سرد) (Tumlıg). قارلی بوزلو(-Karlıg buzlıg) (برف و یخ)
کسین بیلگی: (Kəsin bilgi) عین الیقین.
کسینتلی: (Kəsinətli) دشوار.
کسینتی: (Kəsinti) بریده(جراید). فصیله. مسخره. مقاطعه.
کسینتیچی: (Kəsintiçi) مقاطعه کار.
کسینج: (Kəsinc) سانسور.
کسیندیک: (Kəsindik) براده.
کسینسیز:(Kəsinsiz) غیرقطعی. بی دوام.
کسینسیزلیک: عدم قطعیت.
کسینلی: (Kəsinli) قطعاً.
کسینلیک: (Kəsinlik) قطعیت.
کسینمک: بریده شدن. سانسور شدن.
کسینمه: (Kəsinmə) بریدگی. انقطاع.

کسیو: (Kəsiv) دَرد.
کشطغان: (متفا) ← قوش دوغان.
کشفچی: (Kəşfçı) دیده ور.
کشف قوْلو:(Kəşif qolu)واحدشناسایی.
کشفیاتچی: (Kəşfiyyatçı) جاسوس. مأمور شناسایی. کاشف.
کشکک: (Kəşkək) گندم کوبیده شده.
کشن / کشن بوْغا: (Kəşən) زنجیر.
کشنه: (Kəşənə) سنگ مزار.
کشور / کشیر: (Kişur) ←کئشیر.
کشیده: (Kəşidə) حواله. قرعه کشی.
کشیش: (Kəşiş) جهت. جانب.
کشیش اوْغلو: (Kəşiş oğlu) آهنگ آذربایجانی با ۱۱ هجا در دستگاه شور.
کشیش قالپاغی: (گیا) خزمه البریه. (Chapeau eveque Beridacees)
کشیک: (Keşik) ← کئشیک.
کفتار سییر: (جان)(Kaftar sıyır) گرگ پیر.
کفتار کوْسوْ: (Kaftar küsü) نوعی نمایش پانتومیم که بر مبنای زنده شدن مرده و خوشحالی کفتار اجراء می شد.
کفرم: (Kəfrəm) لحاف و تشک بدون رویه. **کفشن:** (Kəfşən) باغ وسیع.
کفککک: [دیو](Kəfkək) الکن.
کفلنمک: (Kəflənmək) کف کردن.
کفله مک: پر کردن خوردنیهای ریزی چون خاکهٔ قند توی مشت و خوردن آن. غضروف گوشت را جدا کردن.
کفله مه: ساییدن و نرم کردن چیزی در کف دست و آن را در دهان ریختن. به دهان گرفتن و خوردن. استمناء. جوشاندهٔ گیاهی. دیگ.
کفله مه چکمک: استمناء کردن.
کفلیک: (Kəflik) ← ککلیک.
کفن: (Kəfən) راحت. آسان (گل در فوتبال). پول کاغذی.
کفن اوْغروسو: کفن دزد. بی حیاء.
کفن سوْیوجو: نبش کنندهٔ قبر. گورکن.
کفنی ییرتماق: (کفن را پاره کردن) از بیماری مهلک شفا یافتن.
کفه: (Kəfə) کف دست. کفه (ترازو).
کفه نه: (Kəfənə) تسمهٔ آهنداری که کفاش به دست کند.

کک: [دیو](Kək) حسد. محنت. کینه.
کک اوْتو: (گیا) ← ککلیک اوْتو.
ککتمه: (Kəkətmə) طعنه. کنایه.
ککج: (Kəkəc) الکن.
ککچیل: (Kəkçil) کینه توز.
ککردی: (Kəkərdi) خورجین مخصوص حمل ظروف.
ککرش: (Kəkrəş) تحقیر.
ککره: (Kəkrə) گس. ناخوشایند. بدمزه. طعم میوهٔ کال.
ککره اوْتو: (گیا) تلخه (Acroptilon respons) دبش. گش. سوزاننده. تند.
ککره مه: تلخی. دردسر. بدبیاری.
ککره مک: تلخ شدن.
ککز: (Kəkəz) اُبنه‌ایی. منگ. پریشان.
ککج: (Kəkəc) خشک.
ککز: (Kəkəz) مفعول در لواط.
ککش: (Kəkəş) حرف شنو. لافزن.
کککک: (Kəkək) سرفه.
کککو: (جان)(Kəkko) فاخته.
ککل: (جان)(Kəkəl) بوقلمون.
ککله مک: ← ککه له مک.
ککلی: (Kəkli) خشمگین.
ککلیک: (جان)(Kəhlik) کبک. در دو نوع سونا یا چیل (خالخالی) و سفید در آذربایجان یافت می‌شود. زن خانه.

ککلیک

جوان. دختر زیبا. آدم ساده لوح و صافدل.(ناد). **ککلیک آلاسی:** تلهٔ مستطیل کبک. **ککلیک اوْتو:** (گیا) سی سنبر. آویشن. (Thymus vulgaris). بصورت «کاکوتی» وارد فارسی شده. **ککلیک اوْزوْمو:** (گیا) عنب قط. انگورک. کلتریا. خضرالشتاء. **ککلیکباز:** پرورش دهندهٔ کبک. **ککلیک پیلوْ:** کبک پلو. **ککلیک پیناری:** آب درشکاف صخره. **ککلیک چیگدمی:** (گیا) گلایل. **ککلیک دؤشو:** (گیا)

کبک سینه. **ککلیک قارا اؤردک:** (جان) اردک سیاه کاکل. (Aythya fuligula). **ککلیک قاش:** صاحب ابروانی کوتاه و خم. **ککلیک قاناغی:** (گیا) ← ککلیک اوْتو. **ککلیک کیمی:** (مانند کبک) دلنشین. **ککلیک گؤزۆ:** (گیا) جین لاله. گل روغنی. آدونیس تابستانه. ستارهٔ قرمز. لاله مرغ. سرخک تابستانه. سرخک. گیاه علفی یک یا چند ساله با گلهای قرمز زیبا. (خوروز گولو و قانـاوچی اوْتـو)(Adonos annua). **ککلیگی آزماق:** ← گگیریگی آزماق. **ککلیه ککلیه:** (Kəhliyə kəhliyə) تته پته

ککلیک اوتو

کنان.

ککمک: (Kəkmək) ← ککه له مک. منقار زدن. در دیوان لغات به معنای ورزیده و ماهر آمده است.

ککمن: (Kəkmən) با تجربه.

ککن: (Kəkən) سنگلاخ.

ککنمک: (Kəkənmək) کسی را به انتقام تهدید کردن.

ککوک: (جان)(Kəkuk) فاخته.

ککوْو: (Kəkov) الکن. ← ککه.

ککه: (Kəkə) الکن. ناکارآمد. با تلفظ Kəke و در معنای سرگین و فضله وارد زبان فارسی شده است. **ککه سین:** مزاح. شوخی. **ککه لز:** (جان) سنجاب. **ککه لنمک:** لکنت زبان پیدا کردن. شاخ و شانه کشیدن. منم منم گفتن. هارت و پورت کردن. **ککه له مک:** تته پته کردن. **ککه له مه:** تته پته. لکنت زبان. **ککه لیک:** لکنت (زبان). **ککه مک:** ← ککه له مک.

ککی: (Kəkəy) الکن. ناکارآمد. برادر.

ککیر: (Kəkir) ناسازگار. بدشگون.

ککیرسک: (Kəkirsək) زیگزال.

ککیره: (Kəkirə) علفی بدون ساقه مانند پیرپیز که به صورت پرپشت رشد کند. بداخلاق. ترش مزه. میخوش.

ککیره یوْلداشی: (گیا) گل گندم.

ککیش: [دیو](Kəkiş) پیشانی. پماد مالیدنی برای ورم.

ککیک: [دیو](جان)(Kəkik) پرندهٔ لی لی. دو برادران. پرنده‌ای که استخوانش در ساختن طلسم بکار رود.

ککیک اوْتو: (گیا) تره شیر. ندغ.

ککیکگه: (Kəkikgə) عسل.

ککیل: (Kəkil) کاکل. درخت توت وحشی. **ککیل داراق:** (جان) شانه بسر.

ککیلتی: آوای کبک. بغ بغو. **ککیللی:** (جان) اردک سیاه کاکل. (Aythya fuligula). **ککیللی توْیوق:** (جان) مرغ کاکلی. **ککیللیلر:** پروانه‌های کاکلی.

ککیمک: (Kəkəymək) تکبر کردن.

کل: (Kəl) گاومیش نر. گاومیش اخته. پرقدرت. زورمند. کرّه گاومیش نر چهارساله. گاونر. کچل. بلندی.

کلاغایی: (Kəlağayı) ← کالاغایی.

کلاق: (جان)(Kəlaq) کلاغ.

کلام سالاماق: سخن نغز گفتن. حرف گزافه را بصورت معقول بیان کردن.

کلاوا: (Kəlava) ← کالافا.

کل اوْغلان: (Kəl oğlan) پسرجوان و

کلاینا‌ق

قوی. یتیم. فقیر.

کلاینـاق: (جـان)(Kəlaynaq) اکـراس کچل شمالی (Geronticus eremita)

کلب: [دیو](Kələb) نوعی گیاه که در ییلاقات ترکان روید و چهارپایان را سریعاً فربه می کند.

کل باش: (Kəl baş) کله طاس.

کل باشا شمشیر داراق: فقیر ولی ولخرج.

کلبت: (Kəlbət) صورت. چهره.

کلب تورپـو: (گیـا)(Kəlb turpu) حـرا. بقلیل. (Diplotaxis)

کلبتین: (Kəlbətin) گازانبر. میخ کش.

کلب جیک: (Kəlbcik) توله سگ.

کلبچه: (Kələbçə) دستبند.

کل بچه: (جان)(Kəl bəçə) گاومیش نر ۱ تا ۳ ساله.

کلبز: (Kəlbəz) جفت گیری.

کل بسلک: (Kəl bəsləк) زن ژولیده مو.

کلبک: (Kəlbək) ← کپنک.

کل بوغا: (جـان)(Kəl buğa) گاومیشی که به سن جفت گیری رسیده است.

کلبه: (Kəlbə) بلغم. **کلبـه جیـک:** تولـه سـگ. **کلبه له مک:** دریچهٔ هـواکش و تنور یا کوزه را مسدود کردن.

کلبیر آسماسی: (گیا) پیچک دیواری.

کل پئیسر: (Kəl peysər) گردن کلفت.

کلپن: (Kəlpən) ابله.سربهوا. غیرجدی.

کلپـه رن: (Kəlpərən) پـی چـاه کـه از درخت کاج باشد.

کلپـه ره: (Kəlpərə) جـای سـخت و سنگلاخ.

کل پیپیک: (جان) ← چاووش قوشو.

کلت: (Kələt) خطا. اشتباه. کفن.

کلتا: (Kəlta) ← کرتن کله.

کلتر: (Kəltər) سبد بزرگ و پهن با دو دسته.

کلتک: (Kəltək) ظرف مسی کهنه. بی تربیت.

کلتمک: (Kələtmək) اشتباه کردن.

کلتن: (Kəltən) ← کلته. کج. خمیده.

کلتن کله: (Kəltənkələ) ← کرتن کله.

کلته: (Kəltə) کلوخه. نـوعی عـرقچین گوشه‌دار که دو طرف آن از بنا گوش آویخته است. سبد دست باف پهن.

شخص باتجربه. بزرگ. نزدیک. ← کرتن کله. بوقلمون. کوتاه. سال پنجم از تقویم ترکی. به همین صورت و در معنای حیوان پیرو از کار افتاده، حیوان دم بریده و شخص الکن وارد فارسی شده. **کلته ایچمک:** نیم تنه. **کلته ایلان / کلته کسک:** ←کرتن کله. **کلته چه:** خفتان آستین کوتاه. **کلته گر:** (Kəltəgər) کج. **کلته گی:** روح حافظ شمن در باور ترکان. **کلته مه:** خاک بی حاصل. **کلته نک:** ژنده پوش.

کلتی: (Kəlti) نهال جنگلی. بیگانه.

کلج: (Kələc) گفتگو. **کلج اوْتو:** (گیا) سیاف. بربیت. ← قیلینج اوْتو.

کلجلنمک: با بی میلی غذا خوردن.

کلچک: (جان)(Kəlçək) تیغ ماهی.

کلچه: (جان)(Kəlçə) کرّه گاومیش نر سه ساله.

کلچیک: (Kəlçik) الکن. نادان. ابله.

کلخود: (Kəlxud) کلوخه. آنچه به شکل کلوخ باشد. مانند قند و غیره.

کلر: [دیو](جان)(Kələr) سوسمار. بزمجه. نوعی سگ ماهی. (Squalus squatina). «بزرگ». «بزرگتر». **کلر بالیغی:** (جان) اختاپوس. **کلر قیری:** صحرای کم حاصل. **کلر قویروغو:** نوعی بیماری در احشام بزرگ. نوعی گیاه با برگ کوچک و اندام بزرگ. **کلرمک:** پژمردن. فخر فروختن.

کل قارتال

کلز: (Kələz) سوسمار بزرگ. نهال. ضعیف. نحیف. مبهوت. بی حاصل (خاک). نارس(حیوان). **کلزتی:** خیال. سراب. **کلزلیک:** نهالستان. ضعف.

کلس: (Kələs) ضعیف. نحیف.

کلش: (Kələş) جسور. قهرمان. بسیار زیبا. گیوه (نوعی کفش قدیمی). ابله. کله شق. خواسته. خواهش.

کلشمک: (Kələşmək) نشان کردن.

کلف: (Kələf) کلاف. **کلف پیتلاماق:** بهم خوردن کار. خر رفتن و رسن را بردن. **کلفچه:** حلقه. دوک. آلت دوک پیچی. دوشاخه که برگردن مجرمان نهند. ← کالاف. به صورت «کلبجه» در لهجهٔ عراقی و به صورت «کلبش» در لهجهٔ مصری زبان عربی وارد شده است. **کلفچه دوْلاشماق:** گره افتادن کلاف. پیچیده و دشوار شدن امری. **کلفچه لنمک:** قیلی بیلی رفتن. **کلفچه له مک:** کلاف کردن. به شکل کلاف پیچیدن. **کلفین اوجو آچیلماق:** سرنخ پیدا شدن. **کلفین اوجون اله گتیرمک:** سرنخ را به دست آوردن. **کلفین اوجونو ایتیرمک:** سرنخ را گم کردن. کار را گره انداختن.

کل قارتال: (جان) عقاب سفید.

کل قارقا: (جان) ← ساغساغان.

کل قاش: (گیا)(Kəl qaş) گل کلم.

کل قایا: صخره زار بدون گیاه.

کل قایین آنا: (Kəl qayın ana) فضول.

کل قیز: (Kəl qız) توفان.

کلک: (Kələk) تجمعی از سنگها که وسط چمنها یا یونجه‌زار می‌باشد. حیله. نیرنگ. تله. دام. خیک پرباد برای عبور از روی رودخانه. کالک. زنگولهٔ گردن احشام. خربزهٔ نارس. کمیته. اداره. مهاجر غیرقانونی. ابله. احمق. ساده لوح. رفتار زشت. به همین صورت به معنای حیله وارد زبان فارسی و به صورت Kelek وارد انگلیسی شده است. **کلک آتماق:** فریب دادن. **کلک آیاق:** حیله. **کلک باز / کلکچی:** حیله گر. دام گستر. شوخ. **کل کسسک:** زمین سنگلاخ و ناهموار. **کلک قورداش:** بازی هفت سنگ. **کلک قورماق:** دام گستردن. **کلک کنچی:** (جان) بز بدون شاخ. **کلک گلمک:** کلک زدن. **کلکله مک:** کلک زدن. چیدن چند سنگ روی هم به منظور علامت گذاری. **کلکله مه:** کلک زنی. سنگ چینی به منظور علامت گذاری.

کلکلیک: ناهماهنگی. حیله. نادرستی.

کلک یاپماق: کلک زدن. **کلگه باغلاماق:** ریسک کردن. **کلگه سالماق:** به دام انداختن. گرفتار کردن. گول زدن. **کلگه گلمک:** فریب خوردن. **کلگی باش توتماق:** حیله کسی گرفتن.

کل کوْتانی: (Kəl kotanı) گاوآهن. خیش بزرگ.

کل کؤر: (Kəl kör) رنگارنگ. خالدار. گلهٔ گاو.

کلکه: (Kəlkə) بافتهٔ حصیری گرد که بر دیگ غذا گذارند.

کلکیک: (Kəlkik) قابلمه.

کلگی: (Kəlgi) سرانداز. نوعی قالی متوسط یا بزرگ باریک و بلند (عرض۱/۷ تا ۳ متر و طول ۴ تا ۶ متر).

کللاهی: (Kəllahı) بیهوده. خودسر.

کللی: (جان)(Kəlli) سنجاب.

کللی فللی: (Kəlli fəlli) با طمطراق.

کللیم: (Kəllim) دیوار آجری بی نما.

کلم: (گیا)(Kələm) ← لاخنا. دختر زیبا و خوش هیکل.

کلم باش: سرگِرد و گنده.

کلم پیر: (گیا) نوعی درخت از نوع سرو که عظیم و باشکوه است.

کلمتور آغاجی: (گیا)(Kələmtur ağacı) درخت سپیدار. (گویش خامنه).

کلمجیک: (گیا) کلم بروکسل.

کلملیک: (Kələmlik) مزرعهٔ کلم.

کلمتر: (Kələmtər) دیوی به شکل انسان در داستانهای ترک.

کلم کپنگی: (جان) سفید کلمی بزرگ.

کلمه باشی: (Kəlmə başı) در هرکلمه. مکرّر و تندتند.

کلمه کسمک: (Kəlmə kəsmək) صحبت کردن.

کلمه وئریب کلمه آلماق: (Kəlmə verib kəlmə almaq) گفتن و شنیدن. صحبت کردن.

کلمی: (Kələmi) رنگ سبز روشن.

کلنبور: (گیا)(Kələnbur) نمدار. درختی با چوب سفید که در نجاری

به کار می رود و برگهایی به شکل قلب و به درازی ۲۵ تا ۳۰ سانتیمتر دارد. (Tillia.til)

کلنتر: (Kələntər) بزرگتر. ریش سفید.

کلنتی: (Kələnti) ← کلنتیر.

کلنتیر: (Kələntir) داس بلند. درگز.

کلن کیم: (متفا)(Kələn kim) (گلن کیم) اصطلاحی نظامی در ادبیات قدیمی ارتش ایران، به معنای «کیست که می‌آید». زمانی بکار رود که نگهبان به شخصی که نزدیک می‌شود، دستور دهد تا خود را معرفی کند.

کلو: (Kələv) ابله. احمق.

کلوت: (Kəlvət) فشار. تنگنا.

کلوج: (Kəlvəc) دی ماه.

کلوچه: (متفا)(Kuluçe) ← کولچه.

کلوز: (Kəlvəz) ۱۷ روز مانده به زمستان که به باور مردم، چگونگی هوای زمستان در آن روز فهمیده شود.

کلوٚشان: (Kəlovşan) چوب بلندی که نانوایان در سنگ پزی ، نان را از تنور بیرون آورند.

کلّه: (Kəllə) رأس. سر. قله. کلّه (قند). جمجمه. عقل. شعور. مغز. کلّه شق. بسیار سرمست.

کله: (Kələ) گاو یا گاومیشی که اخته نشده و با گاو ماده جفتگیری می کند (درهرسن و سالی). فاسق. بدکار. ناقص. نیمه کار. ناتمام. مزرعهٔ شخم نخورده. زبان. گفتار.

کلّه آتماق: (Kəllə atmaq) با کلّه زدن.

کلّه اوٚلماق: (Kəllə olmaq) بسیار سرمست بودن.

کلّه ایشلتمک: (Kəllə işlətmək) عقل خود را بکار انداختن.

کله بک: (Kələbək) پروانه. شیشهٔ کوچکی که در درب جلویی اتومبیل وجود دارد. عینک بدون بندی که روی دماغ می گذارند. بوقلمون. خفاش. **کله بک اوٚتو:** (گیا) نوعی یونجه وحشی. (Medicago lupalina).

کله بکچی: دزد وسایل ماشین. **کله بک چیچگی:** (گیا) نوعی گل زینتی دو لپه‌ای. **کله بک گوزلوٚک:** عینک پنس.

کله بن: (Kələbən) بریده شده. مبتلا.

کله بی: (Kələbəy) حیله. کلک.

کلّه پاچا: (Kəllə paça) کله پاچه. آدم بی خاصیت.

کله پت: (Kələpət) آشفته. پریشان.

کله پن: (Kələpən) جذام.

کله پیر: (Kələpir) بادآورده. مفت. خیلی ارزان. ضعیف. مال بی صاحب.

کله پیرچی: ارزان بخر. پوست خر کن.

کله تان: (جان)(Kələtan) عنکبوت.

کله ته: (Kələtə) نیمه ویرانه. جوال. ضعیف. زبان.

کله تیر: (Kələtir) سبد. انجیر.

کله جه: (Kələcə) مصاحبه. گفتگو.

کله جی: (Kələci) سخن. کلام. گفتار. کشکی که در آب سابیده شده است.

کله چر: (Kələçər) بسیار دانا.

کله چل: (Kələçəl) کنفرانس. محفل.

کله چی: (Kələçi) سفیر. فرستاده. سخنگو. کلاف کوچک. مفسّر.

کلّه چی: (Kəlləçi) آنکه به زدن سر حیوانات خانه اش علاقمند باشد.

کله چیک: (Kələçik) فضول. نمّام.

کله دوران: (جان)(Kələ duran) گاومیش آمادهٔ جفتگیری.

کله زیمک:(Kələzimək) ضعیف شدن.

کله سان: (Kələsan) سرسری. سربهوا.

کله سک: (جان)(Kələsək) گاو مادهٔ جفت جو.

کله سن: (Kələsən) ظرف چوبی.

کلّه سوٚخوشدورماق: دو بهم زدن.

کله سوٚو: (Kələsov) فاحشه.

کلّه سوٚو اوٚلماق: ← گیجیگی اولماق.

کله سویو: (Kəllə suyu) هر چیز ناخوشایند و بی مزه. آب زیپو.

کلّه سیز / کله سی قاپاق: (Kəlləsi qapaq) کله پوک. ابله.

کلّه سی قاتماق: گیج شدن.

کلّه سینی آلماق: (Kəlləsini almaq) جدا کردن سر. کشتن.

کلّه سی یئرینده: (Kəlləsi yerində) تیزهوش. حواس جمع.

کلّه سی یوٚخ: (Kəlləsi yox) ابله.

کلّه شکری: (Kəllə şəkəri) کله قند.

کلّه قاپاغی: (Kəllə qapağı) کاسهٔ سر.

کلّه قوردواشی: (Kəllə qurdaşı) نوعی بازی نشانه گیری و پرتاب سنگ در کلیبر.

کلّه قوٚیماق: (Kəllə qoymaq) شاخ زدن.

کلّه قیتزا: (Kəllə qıtza) کله پاچه.

کله کان: (Kələkan) لگنچه.

کلّه کباب:(Kəllə kəbab)بسیارسرمست.

کله کر: (جان) ← ساغساغان.

کله کسر: (Kəllə kəsər) قاتل. جلّاد.

کله کن: (جان)(Kələkən) بوقلمون.

کلّه کلّه یه گلمک: (Kəllə kəlləyə gəlmək) روبرو شدن.

کله کؤتمل:(Kələ kötməl)کج و کوله.

کله کؤتؤر: (Kələ kötür) ناصاف. ناهموار. زمخت.

کله کؤته: (Kələ kütə) چاق. خپل.

کله که: (Kələkə) آغوز پخته شده. ← کالا.

کله کی: (Kələki) عبارت. جمله.

کلّه کی: (Kəlləki) لگام. افسار.

کله کیر: (Kələkir) پالتو. عبا. خس و خاشاک.

کلّه گئتمک: (Kəllə getmək) از دست دادن سر. مُردن.

کله گاه: (Kələgah) گردنهٔ کوه. جایی که صیّادان برای صید در آنجا کمین کنند. نام روستایی در شهرستان اسکو که اکنون به تحریف «کلجاه» نویسند.

کله گلمک: (Kələ gəlmək) آبستن شدن (گاومیش).

کلّه گلمک: (Kəllə gəlmək) جنجال آفریدن. شلوغ کردن.

کلّه گؤز: (Kəllə göz) تک چشم. موجودی که یک چشم دارد و آن هم روی پیشانی است.

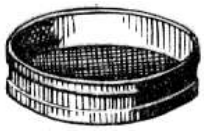
کلّه لشمک: (Kəlləşmək) شاخ به شاخ شدن. با کلّه به هم ضربه زدن.

کلّه له مک: (Kəllələmək) با شاخ یا کلّه ضربه زدن.

کلّه لی: (Kəlləli) زیرک. تیزهوش.

کله لیک: (گیا)(Kələlik) نوعی علف برگ پهن.

کلّه لیک: (Kəlləlik) چوبی که قسمت بالای چارچوب را وصل کند. قسمت بالایی. کلّه شقی. پنجره بالای درب.
کلّه ماشان: (Kəlləmaşan) شلخته.
کله ماما: (جان)(Kələmama) جغد.
کلّه مایاللاق: (Kəllə mayallaq) کلّه معلّق. **کله مج:** (Kələməc) شوخی.
کله مک: (Kələmək) سخن گفتن.
کلّه مه: (Kələmə) مزرعهٔ شخم نخورده و رها شده. کج. ناصاف. ترکیب یافته. گفتار. بیان. واژهٔ «کلمه» در عربی نیز به همین معناست.
کله مه کؤتؤر: ناصاف. زمخت.
کله میرچی: (Kələmirçi) مترجم.
کله میی: (Kələmiy) خاک تازه شخم خورده.
کله نی: (جان)(Kələni) موش مزرعه.
کلّه نی آغارتماق: مُردن.
کلّه نی یئره قوْیماق: سر را زمین گذاشتن. خوابیدن. مردن.
کله ور: (Kələvər) چارداق. سایبان.
کله ورسیز: زشت. ناکارآمد.
کله وه: (Kələvə) چرخ آسیاب. الوار.
کل یازان: (جان) بز دو سالهٔ نازا.
کلید: (Kilid) ← کیلیت.
کلیک: (Kəlik) کالک. خربزهٔ نارس. کاسهٔ چوبی. کاسهٔ آبخوری نامرغوب و مخصوص ساربانان.
کلیک: ← کؤلگه. کفش قدیمی.
کلیگه: (Kəligə) ← کؤلگه.
کلیماج: (Kəlimac) نوعی انگور.
کلیمک: (Kəlimək) تمیز کردن. پارو کردن.

کم

کم: (Kəm) نرم بیز. الک ریز چشم. از دو قسمت چوبی دور آن «ساغاناق» و رشته‌هایی تشکیل می‌شود که از پوست می‌کشند. با این ابزار گندم کوبیده شده را از آشغال جدا می‌کنند. قسمت آهنی افسار که در دهان اسب قرار می‌گیرد. مقیاس.
کمـا: (Kəma) روده. آکنده. رودهٔ گوسفند که داخل آن را با گوشت و پیاز پر کرده باشند.
کمانچا: یکی از آلات موسیقی سیمی. به صورت Камanчь وارد روسی و به صورت «الکَمَنجه» وارد عربی شده است. **کمان چالماق:** خاریدن. **کمانچی:** کمان نواز. به صورت «کمانجی» در لهجهٔ مصری عربی وارد شده است.
کمان قاش: کمان ابرو. **کمانه:** کبّاده.
کم باخال: (Kəm baxal) فقیر. بی چیز.
کم باخماق: بی‌توجهی کردن.
کمبره: (Kəmbərə) پشگل.
کمبغل: (Kəmbəğəl) محتاج. مسکین.
کمبوکل: (Kəmbükəl) فقیر. ندار.
کمپک: (Kəmpək) شکر.
کمپیر: پیرزن فرتوت. سالخورده.
کمپیر آغیز: انبردست. **کمپیر کسک:** (Kəmpir kəsək) رنگین کمان.
کمپیل: (Kəmpil) خمیده.
کمت: (Kəmət) صخره.
کمتار: (Kəmtar) ناقص العضو.
کمتل: (Kəmtəl) ضرر. زیان.
کمتن: (Kəmtən) گناهکار.
کمچات: (Kəmçat) پست. ناقص.
کمچنک: ((Kəmçənə قسمت کوچک.
کمچنه: (Kəmçənə) چانه کوتاه. ماله.
کمچو: (Kəmçu) مقصّر.
کمچه: (Kəmçə) چمچهٔ بنایی. ماله.
کمچه نک: (Kəmçənək) کج. خمیده.
کمچی: (Kəmçi) بی احساس. بی حال. مقتصد. **کمچیدیم:** تحقیر. **کمچیرمک:** سخن کسی را قطع کردن. پارس کردن سگ. **کمچیک:** ناقص. غیرکافی. قاشق. درخت بی شاخ و برگ. گوسفند کم پشم. گزافه. کج. قصور. **کمچیل:** محتاج. نیازمند. **کمچیلده مک:** با دهان خالی جویدن. **کمچیلمک:** کُند شدن آلت برّنده.

کمچه

کمچیله مک: ادای حرف زدن کسی را درآوردن. لب و لوچه کج کردن. **کمچیلیک:** زیان. نارسایی. بیحالی. نقصان. **کمچیمک:** فرسایش یافتن.
کمخا: (Kəmxa) نوعی قماش ابریشم. قطیفهٔ بودن افشان.
کمخوْر:(Kəmxor)توسری خور. محقّر.
کمدل: ((Kəmdəl ناشکر. نمک بحرام.
کمده لیک: ((Kəmdəlik ناشکری. اهمال. نمک بحرامی.
کمدیک: [دیو]((Kəmdik استخوانی که گوشت آن خورده شده باشد.
کمر: (Kəmər) سقف. پشتهٔ منظم هیزم.
کمرا: (متفا) ← قامارا. **کمر باغلاما / کمر تاخدی:** ← بئل باغلاما. **کمر بالیغی:** (جان) ← آی بالیغی. **کمر بسته:** نوعی ابریشم اعلاء. **کمرلی:** کمر دار. ثروتمند. **کمر وئردی:** (کمر دهی) نوعی بازی. ابتدا بازیکنان به صورت دایره در حالی که دستها را به پشت خود گذاشته‌اند، کنار هم می‌ایستند و یک نفر که پیشتر به قید قرعه انتخاب شده، در حالی که کمربندی در دست دارد، پشت سر افراد دور می‌زند و دنبال فرصتی است تا کمربند را به دست یکی از بازیکنان داده و خود جای او بایستد. هرکس که کمر را گرفت باید فوراً برگشته به جان فرد مذکور بیفتد و او را با شلاق بزند. بازیکن دیگر نیز باید فرار کرده و به جای خود برگردد شخص کمر بدست اگر موفق شود او را تا قبل از رسیدن به محل مورد نظر بزند، برنده محسوب شده و در جای خود مستقر می‌شود. در غیر این صورت بایدکمر به دست پشت سر بقیه دور بزند و بازی را ادامه دهد. **کمره:** (Kəmərə) سرگین. چرک. **کمرین آلتی بوْشالماق:** روده بزرگ رودهٔ کوچک را خوردن.
کمرک: (Kəmrək) حشری. کوتاه.
کمریسقال: (Kəmrisqal) بدشانس.
کمریک: (Kəmrik) کسی که دندانهای جلویی اش ریخته. پراکنده. نامرتب.
کمز: (Kəməz) تکهٔ کوچک. کمی.

کمســتمک: (Kəmsətmək) تحقیــر یــا مسخره کردن. **کمسـر:** کـم عقـل. ابلـه. **کمسلمک:** خم شدن. تـا شـدن. **کمسـن:** خودکم بین. **کمسـنمک:** تحقیـر شـدن. احسـاس حقـارت و کـوچکی کـردن. **کمسه مـک:** تحقیـر کـردن. **کمسـه مـه:** تحقیر. **کمسـی:** دام. **کمسـیتمک:** تحقیر کـردن. **کمسـیتمه / کمسـییدش:** تحقیـر. **کمسـیدیلمک:** تحقیـر شـدن. **کمسـیره:** نگهبـان. محـافظ. **کمســیز:** دیــوث. جاکش. بی شرم. بیگناه. **کمسیک:** پوزه بند سگ. قلادهٔ سگ. کسری. ارش. پَسـت. **کمســیکله مــک:** قـلاده بسـتن. **کمســیگینی چئینــه مــک / کمســیگینی گمیرمــک:** قـلاده را جویـدن. سـخت عصبانی بودن. **کمسیگینی قیرماق:** قـلاده را پـاره کـردن. از حـد خـود تجـاوز کردن. **کمسیل:** پشیمانی. توبه. **کمسیلته:** پشیمان. **کمسیلگه:** پشـیمانی. **کمسـیلیک:** ضــرر.**کمســیمک:** پشــیمان شــدن. **کمسینمک:** احساس حقارت کردن.

کمش: (متفا)(Komoş) ← گوموش.

کمشیک: (Kəmşik) شخصی که دنـدان بالای او بر دندان زیرین سوار باشد یـا از دهـانش برآمـده و نمـودار باشـد. تحقیر شده. خمیده.

کم طالع: (Kəm tale') بدشانس.

کم فرصت: (Kəm fürsət) کم حوصـله. تند مزاج. تندخو. فرصت طلب.

کمــک: (Kəmək) اقتصـاد. در دیـوان لغات به معنای پارچه ای است پنبـه ای و پرنقش و نگار با خطهای سفید که از آن لباس رو می دوزند.

کمک: (متفا)(Komək) ← کؤمک.

کم کمدن: (Kəm kəmdən) آرام آرام.

کم گؤز: (Kəm göz) بدنظر.

کملتمــک: (Kəmlətmək) ضــرر زدن. بیمارگردانیدن.

کملشمک: (Kəmləşmək) راضی شدن.

کملمک: (Kəməlmək) کم شدن.

کملنمک: (Kəmlənmək) الـک شـدن. بیمار شدن. کم شدن.

کمله: (Kəmlə) محله.

کمله مک: (Kəmləmək) الک یـا نشـان کردن. بیمار شدن.

کملیک: (Kəmlik) نقصان. آرد نانوایی.

کمــن: (Kəmən) سـوراخی کـه بـرای کاشـتن چیـزی در زمـین حفـر کننـد.

کمنتای: بالاپوش نمدی. **کمند:** طنـاب. **کمندچی:** کمندانداز. کمندافکن. دزد. مکار. **کمندر:** کـاردان. **کمنـدلنمک:** بـه کمنـد افتـادن. **کمندلـه مـک:** بـا کمنـد گرفتن. با تقلب در قمار برنده شـدن و پـول حریـف را صـاحب شـدن. پـول کسی را با حیله گرفتن. **کمندور:** ظرف نان. **کمنک:** (Kəmənk) سر نیزه. **کمنگر:** (Kəmnəl) دانـا. **کمنـل:** (Kəməngər) توبـه. درد. مـرض. مقیـاس. ظرفیـت. اقتصاد. **کمنیک:** ناقص. سقط شده.

کمـه: (Kəmə) بسـتهٔ سـنبل. **کمـه تـوْو:** تماماً معیوب. کاملاً ناقص. **کمه دیش / کمه دیم:** تخفیف. تحقیـر. **کمـه سـوْو / کمه کین:** اندکی. کمی. **کمه گه:** فرین. تنور نـان پـزی. **کمـه لـت:** کـالای بـی کیفیت. **کمه لک:** تنبـل. کمربنـد. **کمـه لی:** زخمی. آسـیب دیـده. **کمـه لـیش:** کاهش. نقصان. افول.

کمیت: (Kəmit) پَست. حقیر.

کمیج: (Kəmic) آرام. آهسته.

کمیرتلک:(Kəmirtlək)آدم بسیارناتوان

کمیره: (Kəmirə) سرگین. فضله.

کمیشگین: (Kəmişgin) فروتن.

کمیشمک: (Kəmişmək) ضعیف شـدن بر اثر پیری.

کـم یـک: (Kəm yek) مـاه قمـری ۲۹ روزه. ناقص. مقـداری کمتـر از مقـدار لازم.

کمیلمک: (Kəmilmək) افت کردن.

کمیلمه: (Kəmilmə) افت. کاهش.

کمین: (Kəmin) کفن. متواضع. فروتن. کمیـاب. نـادر. مختصـر. آرام. نـوکر.

کمینمک: شکسته نفسی کردن.

کن: (Kən) تیر و تیرچه که زیرپوشش کف اطاق گذارند.

کن: (Kən) پسوندی که معنی اسـتمرار را دهد. **کنتدن:** (Kənətdən) اتفاقاً.

کنتورچو: (Konturçu) مأمور انتظامات.

کنتور خریطه: نقشهٔ گنگ.

کنتور خط: (Kontur xətt) خط منقطع.

کنجر: (Kəncər) کاپشن. جلیقه.

کنجی: (Kənci) فرزند آخر. ته تغاری.

کنچیر: [مغ](Kənçir) قصور. خطا.

کند: (Kənd) خود. ذات. روستا. شـهر. گـؤگ ترکهـا بـه شـهرهای محـل سـکونت سـغدیان «کنـد» مـی گفتنـد. اکنون در آذربایجان ایـن کلمـه بـرای روستا و در ترکیـه بـرای شـهر کـاربرد دارد. **کند اؤز:** (Kənd öz) روح. جـان. درون. **کند باشی:** رئیس ده. به صـورت «کدباشـی» وارد زبـان فارسـی شـده است. **کندجیک:** ده کوچـک. **کندچی:** دهقـان. دهـاتی. برزگـر. شهرنشـین. **کندخودا:** دهبـان. بـه صـورت کدخـدا وارد فارسی و به صورت «الکَتخدا» بـه معنـای پیشـکار بزرگـان، وارد عربـی شده است. **کنددش:** هـم ولایتـی. **کنـد دؤلتـــی:** دولـــت شـــهر. **کنـــدروک:** خـورجین چرمـی. انبـان چرمـی بـرای نگهداری نان، سفرهٔ پوستین برای الک آرد و باز کردن خمیر. **کند سایاغی:** بـه شیوهٔ دهقانی. **کندستان:** دهسـتان. اهـل ده. **کند سوْیلو:** بورژوا. شهرنشین. **کنـد کسـک:** (Kənd kəsək) ده و اطـرافش. **کند گؤگؤ:** سـواد شـهر. سـیاهی شـهر. **کندلشـــمه:** شهرنشـــینی. **کنـــدلان:** (متفا)(Kəndlan) ← کاندالان. **کندلی:** دهاتی. هم ولایتی. **کندلی باسار:** دهاتی وار. **کندلیک:** فرهنگ. **کندلی کؤنـدلؤ:** دهـاتی. **کنـدن:** از پـیش خـود. **کنـدو:** (متفا) ← کندی. **کنـدوان:** (کانـدوان) حفر شده. محل حفـر شـده. (از ریشـه کانماق). روسـتایی در دامنهٔ سـهند بـا خانه های کنده در دل کوه.

کندوره: (متفا) ← کندیره.

کندول: حاصلخیز. روستایی در اوجان.

کنده رک: (Kəndərək) جشن.

کنده لیـک: (Kəndəlik) مالیـات ویـژه برای ساختن برج قلعه.

کندی: ظرف نگهداری غـلات و آرد. گـودال مخصـوص نگهـداری گنـدم. انبار مکعب ۳×۲ برای نگهداری گندم و آرد. ظرف بزرگ گلی. بـه صـورت

«کندو» وارد زبان فارسی شده است. خود. خویش.
کند یانی: اطراف ده. جنب ده.
کندی بیتن: (گیا) گیاه خود رو. گلابی وحشی. نوعی انگور سفید و درشت.
کندیر: کنف. طناب. ریسمان. بند. قیطان. بصورت Kendyr وارد انگلیسی شده. چتنه نیز گویند. **کندیراوْتو:** (گیا) بنگ. گلی از تیرهٔ پنیرکیان که در ساقه‌های آن در زیر پوست، رشته‌هایی وجود دارد که از آنها گونی و طناب بافند. گاوداروی(Abutilon calamagrostis.ver). **کندیرباز / کندیرچی:** بندباز. **کندیربازلیق:** بندبازی. حقه بازی. مکّاری. **کندیرسی:** کتان. **کندیر قاییش:** محکم. فرز. سمج. مقاوم. کسی که در کُشتی حریف را محکم می‌گیرد و تا مغلوب نکند، رها نمی‌کند. **کندیرک:** حوله. جشن. **کندیر کسن:** تودار. آدم پیچیده. **کندیرلی:** (جان)(Kəndirli) مرغ خالدار. فقیر. مسکین. **کندیره:** سفره. سفرهٔ چرمی بزرگ. به صورت «کندوره» وارد زبان فارسی شده است. **کندیری:** رقص فولکوریک آذربایجانی. طناب (کندیر) در مراسم شادی منطقهٔ شکی از جمله لوازم مورد استفادهٔ ضروری است. طناب بازان استادی و مهارتهای حرکتی خود را بر روی طناب نشان داده و عناصر رقص را نیز در حرکات داخل می‌نمودند. رقصی است سریع و مهیج با ریتم قایتاقی. ملودی رقص در اواخر قرن گذشته در منطقهٔ شکی آفریده شده. **کندیری قیریق:** حرامزاده. **کندیریک:** سفره. کنف. **کندیری کسیلمک:** کشته شدن.
کندیز: (Kəndiz) کرّه گاومیش دو ساله. میل جوراب.
کندیسی: (Kəndisi) نفساً. بالذات.
کندیک: (Kəndik) انبار. خزینه.
کندیل: (Kəndil) ← کندیر. مست لایعقل. پاکدل. احساس. با احساس.
کندیللیک: (Kəndillik) کنف.
کندیلیک: خصوصیت. ماهیت.
کندیمه: بلغور. خودپسند.
کندیمه لیک: خصوصی. شخصی.
کندینی بولماق: (Kəndini bulmaq) خود را پیدا کردن. بالغ شدن.
کندینی بیلمز: جاهل. غافل.
کندینی بیلمک: خود را شناختن.
کندینی بیلیر: متین. مؤقر.
کنزی: [دیو](Kənzi) پارچه و بافتهٔ چینی به رنگهای سرخ، زرد یا سبز.
کنسروچی: (Koservçi) کارگر کارخانهٔ کنسرو سازی.
کنسولخانا: (Konsulxana) کنسولگری.
کنف: (Kənəf) ← کندیر. بدذات.
کنفرانس: (Konfirans) محفل معتادان.
کنف سازلیغی: سبیل تنک و پراکنده.
کنک: (Kənək) آنچه پوستش به سختی درآید. دشوار. سخت. لجباز. آنکه از دستش کار خیر برنیاید.
کنک: (متفا) (Kenek) ← قینیق.
کنکاج / کنکاش: (متفا) ← کانکاش.
کنکان: (Kənkan) ← کانکان.
کنکس: (Kənkəs) راحت. آسان.
کنکل: (Kənkəl) لطیفه. شوخی.
کنکیر: (Kənkir) خسته.
کنگاج / کنگاش: (متفا) ← کانکاش.
کنگر: (گیا)(Kəngər) کنگر.
کنگراوْتو: (گیا) خارشتر. بوته خار. تاتاری لرزان. خارمشک. بادآورده. (Acanthe) تیکان اوْتو. دوه تیکانی. شفقت تیکانی و مشک تیکانی نیز گویند. **کنگرچه:** (گیا) کنگر.
کنگش: (متفا)(Kəngəş) ← کانکاش.
کنگل: (Kəngəl) مسخره. کمدی.
کنگلچی: (Kəngəlçi) لوده. کمدین.
کنگل گتیرمک: مسخره کردن.
کنگه مه: (Kəngəmə) نوعی چکمهٔ بلند از پوست گاو.
کنگی: (Kəngi) رماتیسم.
کنگیر: صمغ ریشهٔ نوعی گیاه خاردار.
کنگیز: (گیا)(Kəngiz) گیاهی که در چراگاههای زمستانی روید و ریشهٔ آن به عنوان سوخت بکار رود.
کنلمک: (Kənəlmək) لودگی کردن.
کنور: (متفا)(Kənur) ← کانیر.
کنویر: (گیا)(Kənvir) کنف. شاهدانه.
کنویر اوْتو: (گیا) ← بنگ اوْتو. شاهدانه. (Cannabis sativa). **کنویر دفنه سی:** (گیا) دفنهٔ هندی. دفنهٔ قنابی.
کنه: (جان)(Kənə) کنه. انواع مختلفی چون للک گنه سی (Zachvatkinia sternae) ، قیرمیزی گنه جیک (Trombidium terox)، قوتورلوق گنه لری (Acaras siro) و سو گنه لری (Arrenarus glabator) در آذربایجان دیده می‌شوند. طفیلی. قاپ گوسفند.
کنه اوْتو: (گیا) کنف. شاهدانه. (Ricinus communis).
کنه تیگین: فوری. بلافاصله.
کنه چی: بچه ای که پس از تولد کنه را کشته و خون آن را به لبهایش مالیده باشند با این باور که در بزرگسالی نیز آب بر دهان گرفته و بر گوسفندان بپاشند تا کنه هایشان بمیرد.
کنه گؤز: دارای چشمان بسیار کوچک.
کنه له مک: دفع کردن. راندن.
کنی: (Kəni) جوان.
کنیرسیمک: [دیو](Kənirsimək) ته گرفتن (غذا).
کو: (Kəv) پوست مار.
کوار: (متفا) ← قاوار.
کواژ: (متفا) ← قاپاز.
کوان چیچگی: (Kuvan çiçəyi) بومادران طلایی.
کؤب: (Köb) مکعب.
کؤب: (Küb) خُم. خمره.
کؤب متر: (Köb metr) متر مکعب.
کؤبر: (Köbər) خاکریز. تپه. جای مرتفع. کنار جاده یا لباس.
کؤبشمک:(Köbəşmək) همیاری کردن.
کؤبک: (Kübək) پینه. تاول.
کؤبن: (Kübən) مجموعه.
کؤبن: [دیو](Köbən) نمد زیرجُل شتر.
کؤبنک: [مغ] (Köbənək) پنبه.
کؤبنمک:(Köbənmək)برگردانده شدن.
کؤبؤ: (Kübü) زره.
کؤبؤ: (Köbü) خالی. ارث.
کؤبؤتمک: (Köbütmək) بافتانیدن.
کوْبود: (Kobud) زمخت.

کوْبودلوق: خشونت. درشتی. زمختی.
کوْبور: (Kobur) ← قوبور.
کوبور: (Kübür) صندوق.
کؤبؤر: (Köbür) پل. کورهٔ آهنگری. پشم گوسفند ضعیف که از سال قبل مانده باشد. لیسانس. کلّه. سر.
کؤبؤرگن: (گیا) پیاز صحرایی.
کؤبؤرگؤ: پل چوبی. **کؤبؤزلوک:** غلاف چرمی تپانچه. **کؤبؤشمک:** با هم بافته شدن. **کؤبؤک:** کهربا (گویش اویغوری). لیسانسیه. دوختن لایهٔ خرقه و پارچه با گذاشتن پنبه در آن.
کؤبؤلمک: بافته شدن. **کؤبؤلؤک:** دیپلم. شهادتنامه. **کؤبؤمک:** درشت بافتن. تنگ و پیوسته بافتن. کوک زدن.
کؤبؤن: پنبه. **کؤبؤنمک:** باد کردن.
کؤبه: (Köbə) حاشیه. کناره. سجاف. قالی. پردهٔ ظریفی که در محل اتصال پایهٔ برگ به شاخه وجود دارد. پلک چشم. در برخی جاها به زره آهنی گفته می‌شود. **کؤبه چی:** حاشیه دوز. **کؤبه چیچگی:** گل استکانی پیچ. **کؤبه له مک:** حاشیه دوختن. **کؤبه لن:** مدوّر. چانهٔ خمیر. **کؤبه لنمک:** حاشیه‌دار شدن. **کؤبه لیک:** مناسب برای حاشیه. **کؤبه مک:** برگرداندن. **کؤبه مه:** برگردان. **کؤبه یاریق:** زره تمام قد.
کؤبی: (Köbəy) الههٔ تولد و زایش در باور ترکان.
کؤپ: (Küp) خُم رنگرزی. سرمست. دستهٔ تبر. قبضه. بادکش. ← دیبجیک. بصورت «کُپ» به معنای ظرف شیشه‌ای بزرگ و دهان تنگ وارد فارسی شده است.
کؤپ: (Köp) نفخ. بادمعده. متورم. حالت پف. مجموعه. متراکم. بسیار.
کؤپ آزماق: (Küp azmaq) خوب نشدن رنگ در رنگرزی.
کوْپارا: علامت میان کشتزارها.
کوْپالا: (Kopala) ← سلبه.
کوْپان: (Kopan) مودار. پشمالو.
کؤپ بورجلاق: (Köp burclaq) کثیرالاضلاع.
کؤپپوش: (Köppüş) باد کرده.

کؤپپه / کؤپپه جه: (Köppə) نانی که به خمیر آن تخم مرغ زده و در روغن سرخ می کنند. چاق و چله. پرحرف.
کؤپچ: (Köpəc) برجسته. باد کرده.
کؤپچ: (Küpəc) خم دهان گشاد.
کؤپچک: (Küpcək) چرخ عراده. تیکیرلک نیز گویند.
کؤپچک: (Köpcək) بالش.
کؤپچن:(Küpcən)ظرف آب‌بشکل خَم.
کؤپچؤک: (Küpcük) خمچه.
کؤپچؤک: (Köpcük) پشتی های عقب و جلوی زین. بالشچهٔ زین. برجسته.
کؤپچؤل: (Köpcül) کثرت گرا.
کؤپچؤمک: (Köpcümək) ورم کردن.
کؤپچه: (Köpcə) جمع. مجموع.
کؤپچ: (Küpəç) کوزهٔ کوچک.
کؤپچؤ: (Küpçü) رنگرز.
کؤپچؤک: (Küpçük) غلتک.
کؤپچؤل: (Köpçül) جمع گرا.
کؤپچؤلؤک: (Köpçülük)ملت. مجلس.
کؤپدار: (Küpdar) سازندهٔ خُم قلیان.
کؤپچومک: (Köpçümək) باد کردن.
کؤپدن کؤپ: (Köpdən köp) بیش از حد. بسیار زیاد.
کؤپدؤرمک: (Köpdürmək) متورم کردن. مبالغه کردن.
کؤپدؤرمه: (Köpdürmə) مبالغه.
کؤپدؤرمه چی:(Köpdürməçi) مبالغه گر. اغراق کننده.
کؤپدؤرؤلمک: متورم شدن.
کؤپ دؤشن: (جان)(Küp düşən) ← تاتارجیق. نوعی گلابی شیرین به اندازهٔ تخم غاز.
کؤپدؤک: (Köpdük) برکت. فراوانی.
کؤپ دیبیندن ال چکمه مک/کؤپ دیبینده یاتماق: (Küp dibindən əl çəkməmək) دائم الخمر بودن.
کؤپرمک: (Köpərmək) باد کردن.
کؤپرؤ: (Köprü) ← کؤرپو. بصورت «کوبری» وارد عربی شده و جمع آن در عربی «کباری» است.
کؤپرؤک: (Köprük) برآمده. باد کرده.
کؤپره: (Köprə) لحاف. تنه. جثه.
کؤپز: (Köpəz) قدرنشناس. بوقلمون.

کؤپس: (Köpəs) تولید کننده.
کؤپ ساچ: [دیو](Köp saç) گیسوی انبوه و پرپشت.
کؤپ سالماق: (Küp salmaq) بادکش گذاشتن.
کؤپ سانلیق: (Köp sanlıq) اکثریت.
کؤپسک: (Küpsək) برف تازه که پا بر آن نرفته است.
کؤپسن: (Küpsən) خمرهٔ بزرگ.
کؤپسون:[دیو](Köpsün)بالش. دستمال.
کؤپسؤنمک: خود را بزرگ پنداشتن.
کؤپسؤنمه: خود بزرگ بینی.
کؤپسه مک: ← گوپسه مک.
کؤپش: (Köpəş) متورم. باد کرده.
کؤپشته: (Köpəştə) نردهٔ دور کشتی.
کؤپشک: (Küpşək) وسط چرخ ارابه.
کؤپشک: (Köpşək) پف کرده. متورم.
کؤپشمک: (Köpəşmək) متورم شدن.
کؤپشوک: (Köpşük) جوش. دانهٔ قرمز روی پوست. بالش.
کؤپ قاپاغی: (Küp qapağı) کتاب کلفت ولی بی ثمر.
کؤپ قاریسی: مفسد. حیله گر.
کؤپ قیران: (گیا) ← آلالا.
کؤپک: (Küpək) کائوچو. پوشش.
کؤپک: (Köpək) سگ نر. سگ چاق و پرمو. پیرسگ (فحش). بی ارزش. پست. نااهل. **کؤپک آغاجی:** (گیا) درخت سگ. (Farsetie clypeata). **کؤپک امجیگی:** دمل زیر بغل. **کؤپک اؤزؤمؤ:** ← ایت اوزومو. **کؤپک اؤغلو:** پدرسگ. **کؤپک اؤغلونون ائششگی:** الاغ پدر سگ (فحش). **کؤپک بالیغی:** (جان) کوسه. سگ دریایی. (Mustelus). **کؤپک بیبری:** (گیا) نوعی فلفل. (Cubeba canina). **کؤپک پاخلاسی:** آهن خاردار که به گردن سگ ببندند. **کؤپکجه/کؤپکجیک:** (جان)سگ کوچک. **کؤپک چاغی:**

کؤپک دیلی

مقطع زمانی میان ساعت ۷ تا ۹ بعداز ظهر. **کؤپکچی:** سگباز. سگبان. **کؤپک دؤگن:** حامی. **کؤپک دیشی:** دندان انیاب یا نیش. **کؤپک دیلی:** (گیا) فریاش. زرنیز. تیغ آبی. لسان الکلب. گاوزبان جنگلی. سگ زبان. باشلی تیکان و دوشان قولاغی نیز می‌گویند. **کؤپک ساریمساغی / کؤپک سوغانی:** (گیا) سیر وحشی. **کؤپک قایاسی:** (گیا) نوعی گیاه معطر از تیرهٔ گزنه. (Marubium vulgare). **کؤپک قویروغو:** (گیا) ساهر. علف دم سگی. (Cynosurus cristatus). **کؤپک کلگی:** (گیا)(Köpək kələyi) ← آجی قووون. **کؤپکلشمک:** پیر شدن. (خطاب تحقیر آمیز). **کؤپکله مک:** ← کؤپکلشمک. مثل سگ دم چرخاندن. **کؤپکلیک:** پیری سگ. خرفتی. **کؤپک ممه سی:** (گیا) ← ایت اوزومو. دملی که زیر بازوی کسی به وجود آید. **کؤپ کیمی:** (Küp kimi) شکم گنده. **کؤپگر:** (جان)(Köpgər) نوعی آهوی بیابانی. (Oryx). **کؤپگن:** (Köpgən) زیاد. کثیر.

کؤپگر

کؤپگه: (Köpgə) خپل. چاق. **کؤپل:** (Köpəl) توله سگ. طرف بالای ران. بچهٔ سالم و فربه. به صورت «کفل» وارد فارسی شده است. **کوْپلاماق:** (Koplamaq) ← گوپلاماق. **کؤپلپ:** (Köpləp) گسترده. فراوان. **کؤپلر:** (Küplər) اسید دیئتیلامید. نوعی مادهٔ مخدر. **کؤپلره مینمک:** بسیار عصبانی شدن. **کؤپلک:** (جان)(Köpləк) جانوری شبیه به پروانه اما بزرگتر از آن که نقشهای الوان در پر و بال دارد و در باغستان می‌باشد. چاق. فربه. **کؤپلگی:** (Küpləyi) ابزار برای بزرگ کردن سوراخ تبر. **کؤپلمک:** (Köpəlmək) زیاد یا پیر شدن. باد کردن. **کؤپلمه:** (Köpəlmə) ازدیاد. تکاثر. **کؤپلنج:** (Köpləncˇ) اغلب. غالباً. بیشتر. **کؤپلنمک:** (Köplənmək) ورم کردن. **کؤپلؤ:** (Küplü) میخانه. **کؤپلؤ:** (جان)(Köplü) مارال. چاق. فربه. پف کرده. **کؤپلؤک:** (Köplük) جمع. مجموع. **کؤپلیه گن:** (Köpləyən) افزاینده. زاینده. گردآورنده. **کؤپله مک:** (Küpləmək) نوعی بیماری در اثر جمع شدن در شکم. **کؤپله مک:** (Köpləmək) زیاد کردن. **کؤپله مه:** (Köpləmə) تکثیر. **کؤپم:** (Köpəm) جگر سفید حیوان. **کؤپمک:** (Küpmək) زدن. نواختن. بلعیدن. با ولع خوردن. جمع کردن. **کؤپمک:** (Köpmək) خوابیدن. ترکیدن. به زانو نشستن شتر. باد کردن. نفخ کردن. متورم شدن. برآمدن خمیر. ترشیدن خمیر. ناراحت شدن. رنجیدن. سنگین شدن در برخورد با کسی برای نشان دادن ناراحت بودن از طرف. مصدر کپیدن نیز در فارسی از همین ریشه پدید آمده است. **کؤپمؤش:** (Köpmüş) باد کرده. متورم. **کؤپمه:** (Köpmə) نفخ. تورم. حالتی که دام زیاد چریده و بیمار شود در این حالت به او دوغ خورانند. **کؤپمه:** (Küpmə) بلع. ضربه. کوبش. **کؤپمه جه:** پختهٔ تخم مرغ با آرد. **کؤپن:** (گیا)(Küpən) نوعی گلابی درشت. **کؤپن:** (Köpən) روانداز شتر. قالی بلند مو. جوال بلند موی پشمی یا مویی. **کؤپنک:** (Küpnək) مغبون. **کؤپنمک:** (Köpənmək) ورم کردن. **کؤپنمه:** (Köpənmə) لحاف بچه. **کؤپؤ:** (Köpü) سماور. **کؤپؤ آلینماق:** (Köpü alınmaq) بادش خالی شدن. تسکین یافتن. آرام شدن. **کؤپؤت:** (Küpüt) مَشک. **کؤپؤت:** (Köpüt)نان کوچک بادکرده. **کؤپؤجؤ:** (Köpücü) اکثراً. همگی. **کؤپؤجؤک:** (Köpücük) گودی میان شانه و گردن. **کؤپؤر:** (Köpür) پل. حباب. به صورت Kefir در معنای دوم وارد زبان انگلیسی شده است. **کؤپؤرتمک:** متورم کردن. نفخ آوردن. کف به دهان آوردن. کف ساختن. آماساندن. **کؤپؤرتؤ:** کف. حباب. تورم. **کؤپؤرجک:** (جان) ← مرکب بالیغی. **کؤپؤرجک داش:** سئیپولیت. **کؤپؤرجؤک:** کف. حباب. **کؤپؤردؤلمک:** متورم گردیدن. **کؤپؤرسک:** نرم. لطیف. **کؤپؤر کؤز:** منقل پر از شراره. **کؤپؤرگن:** فرچهٔ ریش تراشی. **کؤپؤرگن داش:** دولومیت. **کؤپؤرگؤن:** (گیا) سیر وحشی. **کؤپؤرگه:** طبل جنگی. پل. معبر. صابون. **کؤپؤرمک:** کف کردن. باد کردن. **کؤپؤرمه:** فوران. تورم. یاوه. **کؤپؤرؤ:** (Küpürü) تبر. **کؤپؤرؤش:** تورم. باد. **کؤپؤرؤک:** نوشابه. نوشابهٔ گازدار. **کؤپؤز:**(Köpüz)ردیف خانه ها. مفتخر. **کؤپؤزلؤک:** (Küpüzlük) قاب چرمی تفنگ. **کؤپؤش:** (Köpüş) کف. حباب. مشربه. نوعی کفش نوزاد. **کؤپؤشگه مک:** باد کردن خفیف. **کؤپؤک:** [دیو](Köpük) کف. کفک. حباب. ← قپیک. **کؤپؤک داشی:** سنگ پا. **کؤپؤکلتمک:** ← کؤپوکلندیرمک. **کؤپؤکجؤک:** حبابک. **کؤپؤک کیمی:** آب زیپو. **کؤپؤکلندیرمک:** کف آلود کردن. **کؤپؤکلنمک:** کف کردن. کف بستن. **کؤپؤکلؤ:** حبابدار.عصبی. آلت نرینگی. **کؤپؤکله مک:** کف کردن. **کؤپؤل:** (Küpül) کوتاه. **کؤپؤل:** (Köpül) شکم گنده. به

صورت کُپل وارد فارسی شده است.
کؤپؤلدک: خودنما. خودپسند.
کؤپؤلمک: برجسته شدن.
کؤپـــؤن: (Köpün) چـــاقی. فربهـــی.
کؤپؤنج: فوران. غلیان. **کؤپؤنجه:** اغلب. در بیشـتر مواقـع. **کؤپؤنگـــؤ:** محـدّب. شکمدار. **کؤپؤنمک:** باد کردن. متـورّم شدن. مغرور شدن. **کؤپؤنوآلماق:** باد یا ورم چیزی را گرفتن. **کؤپؤنؤو:** التهاب. ورم. **کؤپؤن یاتماسی:** فـرو نشسـتن بـاد. فرو نشستن خشم.
کؤپؤنـــؤ دوْلـــدورماق: (Küpünü doldurmaq) کیسهٔ خود را پر کردن.
کؤپؤ یاتماق: (Köpü yatmaq) تسـکین یافتن.
کؤپـه: (Küpə) خُـم بـزرگ. خمـره. کـوزهٔ بـزرگ. بـادکش. گوشـواره. آویزهٔ پوستی زیرگلوی خروس. زخـم کوچـک. جوانـه گیـاه (تومورجـوق). **کؤپـه بـــؤرک:** کـلاه آهنـی. **کؤپـه پارتلاداان:** (گیا) **لاله. کؤپه جیک:** پستو. کوزهٔ کوچک. **کؤپـه چـی:** زره سـاز. **کؤپه چیچگـی:** گـل آویـز. (Fuchisa). **کؤپه دؤنمک:** چـاق شـدن. **کؤپـه ریـم:** زرنگ. زیرک. **کؤپه سالماق:** ← کوپ سالماق. **کؤپه سیچان دؤشـمک:** حاملـه شدن. خراب شدن کار. **کؤپه گیرمـک:** داخل خُم شدن. در شرابخواری افراط کـردن. **کؤپـه گیرمـه دن سیرکه اوْلان:** عجول. **کؤپـه گیـرن:** حیلـه گـر. **کؤپـه گیرن قاری:** پیرزن خمـره سـوار. حیلـه گر. دو بهم زن. جاروسـوار. **کؤپه گیله:** خُـم کوچـک. **کؤپـه لتمـک:** بـادکش گذاراندن. **کؤپـه لـک:** (جـان) ← آت میلچگی. **کؤپه لنمک:** بادکش گـذارده شدن. **کؤپه له مک:** بـادکش گذاشـتن. **کؤپـه لـی:** دیـگ بـزرگ. مشـکوک. مشوش. **کؤپه لی کئچـی:** (جـان) بُـزی که زیر گـردنش زایـدهٔ گوشـتی دارد. **کؤپه مک:** چاخان کردن. **کؤپه مینمک:** جـادو کـردن. **کؤپـه نـون آلتـونی:**← آلتون کوپه.
کؤپـه شـیک: (Köpəşik) نـوعی تـاول روی پوست.

کؤپـه لـک: (Köpələk) چـوب پنبـه. برجسته. نرم. سگ موبلند.
کؤپه نه: (Köpənə) پشتهٔ علوفه.
کؤپه ییش: (Köpəyiş) افزایش. نمو.
کؤپی: (Köpəy) فرزند ته تغاری.
کؤپ یئریدن:(Küp yeridən)دوبهم زن.
کـؤپ یئللنمـه سـی: (Küp yellənməsi) مراسمی که در آن دختران و زنـان بـر سر دختر نامزد شده گـرد آینـد و آواز خوانند. قیز گؤردو، قیز قوناقلیغی، قیـز قاپیسی، خونچا، خلعت و .. نیز گویند.
کـؤپ یـاغی: (Küp yağı) تفالـهٔ انگـور که در روی پیالهٔ شراب ظاهر شود.
کؤپ ییخمـاق: (Küp yıxmaq) غـارت کردن. برهم زدن.
کؤت: (Köt) ریشه. بن. بن گیاه کـه بـا آن از زمین درآورده و به عنوان چماق بکار می برند. ← گؤت.
کـــؤت: (Küt) کنـد. بـی‌دسـت و پـا. دیرفهم. کودن. تنبل. زاویهٔ حادّه. نـانی که به تنور افتاده باشد. نان کولـه رفتـه در تنور. غذای سگ. زمخت. بُز بدون شاخ. کپه. توده. غلیظ. منفرج.
کؤتالا: (Kotala) ابزاری با دستهٔ چـوبی برای پختن حلوا.
کؤتالان: (Kotalan) جاهل. نادان.
کؤتالچی: (Kotalçı) مهتر اسـب. خـادم اسب. ← کؤتلچی.
کؤتاللی: (Kotallı) ثروتمند. دارا.
کؤتان: (Kotan) خیش. شـخم زن. ← قاراکوتان. احمـق. **کؤتـانجیق:** قسـمتی کوچـک در جلـوی خـیش بـرای برگردانـدن خـاک. **کؤتـانچی:** رانـندهٔ دستگاه شخم زنـی. برزگـر. کشـاورز. **کؤتانلاتماق:** بـا خـیش شـخم زدانیـدن. **کؤتانلاماق:** بـا خـیش شـخم زدن. هالـه زدن ماه. **کؤتانلانمـاق:** بـا خـیش شـخم زده شـدن. ← شـوملانماق. **کؤتـانلیق:** حماقت.
کؤتای: (Kütay) بیماری باد. نفخ.
کؤت بئیین: (Küt beyin) کندذهن.
کؤت باش: (Küt baş) کم عقل.
کؤت بال: (Küt bal) شان عسل ناقص.
کؤت بوجاق: (Küt bucaq) زاویهٔ حـادّه یا منفرجه.
کؤت بورون: (جان)(Küt burun) نوعی تمساح به بلندی ۲ متر. (Osteolaemus)
کؤتتمک: (Kütətmək) کند کردن.
کؤتته مک: ← کوتلنمک.
کؤتج: (Kütəc) سرعت گیر.
کؤتجل: (Kütcəl) بدشانس. بدبخت.
کؤتدالاماق: از سر بازکردن.
کؤتدک: (Kütdək) احمقانه. ابلهانه.
کؤت سانای: (Küt sanay) کوته فکر.
کؤتسنمک: (Kütsənmək) دلگیر شدن.
کؤتسؤک: (Kütsük) قهر کننده.
کؤتسه مک: (Kütsəmək) قهر کردن.
کؤتقالاماق: گرد آوردن. ساختن.
کؤتـــک: (Kötək) چوبدسـتی. چـوب گازر یا رختشـوی. ضـرب زدن. دستهٔ هاون. ضـرب بـا چوبدسـتی. ضـرب و شـتم. بـه صـورت کتـک وارد فارسـی شده است. **کؤتک باش:** خوشهٔ بی دانه.
کؤتکلشمک: همدیگر را کتک زدن.
کؤتکلشمه: کتک کاری دسته جمعی.
کؤتکلنمک: کتک خوردن.
کؤتکله مک: کتک زدن.
کؤتکؤ: (Kötkü) کوهستان. ییلاق.
کـــؤت کـــؤت: (Küt küt) آرام آرام. کوتاه. بازی گردو و چاله.
کؤتکؤت: (Kütküt) غیبت. سخن ناروا. شانه بسر. هدهد.
کـــؤت کؤتـــک:(Küt kütək) سـوت و کور.
کـــؤت کـــؤرؤش: (Küt kürüş) بـازی گردو و چاله.
کؤت گئتمـک: (Küt getmək) بـه تنـور افتادن نان.
کؤتگؤرمک:(Kütgürmək)ازکار افتادن.
کؤتل: (Kötəl) پشته. علـم بزرگـی کـه در روزهای عـزاداری در مقابـل دسـته حرکت دهند. اسب زین کـرده‌ای کـه در جلو سلاطین حرکت می‌کرد. اسب یدک. اسب جنیبت. اسـب قـد کوتـاه. بـه صـورت «کتـل» وارد زبـان فارسـی شده است.
کؤتل: (Kütəl) تاکسی بار. وانت بار.
کؤتلتمک:(Kütlətmək) کند گردانیدن.

کـــؤتلچی: (Kötəlçi) مســئول عَلَــم. بیرقدار. سربازی کـه اسـب یـدک را نگه دارد. به صورت «کوتـالجی» وارد فارسی شده.
کؤتلش: (Kötləş) چپکی. یکطرفی.
کؤتلشمک: (Kütləşmək) کندتر شدن.
کؤتلک: (Kötləк) مغرور. متکبر.
کؤتلـک ائـو: (Kütləк ev) خانـهٔ یـک طبقه.
کؤتللی: (Kötəlli) سالم.
کؤتلمـــک / کؤتلنمـــک: (Kütəlmək) کندشدن.
کؤتلؤ: (Kütlü) زشت. پنبهٔ هسته دار.
کؤتلؤک: (Kütlük) کندی. کنـدذهنی. خمیری که به مصرف خـوراک سـگ و دام می‌رسد.
کؤتلـه: (Kütlə) تـوده. خلـق. مـردم. جماعـت. انبـوه. پشـته. تـل. کپـه. وزن مخصوص. جـرم. وزن. مقـدار. درمـان هاری.
کؤتله مک: (Kötləmək) نـابود کـردن. بدی کردن.
کؤتله مک: (Kütləmək) کوت کـردن. کپه کردن.
کؤتله مه: (Kötləmə) نابودی. امحاء.
کؤتله مه: (Kütləmə) ازدحام.
کؤتلـه وی: (Kütləvi) تـوده‌ای. دسـته جمعی. عمومی.
کؤتمرک: (Kötmərək) ریشهٔ درخت.
کؤتمـک: (Kütmək) تعقیـب کـردن. چرانیدن.
کؤتمـک کؤتمـک: (Kötmək kötmək) نام نوعی بازی دسـته جمعـی بـا پیـل و چوبدستی در منطقهٔ شکی.
کؤتمن: (Kütmən) شلوارک.
کؤتمـــؤک / کؤتمـــؤل: (Kütmük) جـاروی مســتعمل و ســاییده شــده. جاروی بسیار خیس. معیوب. چارپایه.
کؤتن: (Kütən) میهمان.
کؤتن: (Kötən) غرور. کبر. **کؤتن باش:** سرچشـمه. سـرآغاز. **کـــؤتنگی:** زخـم.
کؤتنلی: مغرور. متکبر. **کؤتنمک:** مغرور شدن. باد کردن.
کؤتؤ: (Kötü) بد. ترسناک. فانی.
کؤتؤ آنلاشیق: سوء تفاهم.
کؤتؤ آنماق: غیبت کردن.
کوتوال: (Kutval) ← گوده وول.
کؤتوال: (Kütval) پیر. فرسوده.
کؤتؤ بارمـاق: (Kötü barmaq) انگشـتی آهنی در چرخ ارّابه.
کؤتؤجؤل: (Kötücül) بدخواه.
کؤتؤچؤ: (Kötüçü) ساده. عامی.
کؤتـؤ حیـوان: (جـان)(Kötü heyvan) خوک. گراز.
کؤتؤر: (Kütür) رسـیده. سـالم. خـوش بنیه. چیزی که به هنگام خوردن خرت خرت کند مانند هندوانه.
کؤتؤر: (Kötür) سطح ناصاف. ناهموار. ← قودوز.
کؤتؤرداشـــی: (Kötür daşı) ســنگ ناهموار عبارت از سنگ خـارا، سـنگ آهکی و شنی که برای پـی سـاختمانها مصرف شود. بوت داشی نیز گویند.
کؤتؤرگه: (Kötürgə) غلاف خنجر.
کؤتؤرم: (Kötürəm) بدحال. ناکارآمد.
کؤتـــؤرؤم: (Kötürüm) فلــج. افتــاده. ضعیف. صندلی.
کؤتـــؤره: (Kötürə) گزافـه. کوچـک. سریع.
کؤتؤز: (Kötüz) ارزشمند.
کؤتؤک: (Kütük) بد ترکیب. ابله.
کؤتؤک: (Kötük) تنـه درخـت. کنـده. کنده هیزم. ریشه. جذر. ته سـوش. تـه قبض. ته (سیگار). چـاق. **کؤتؤکجؤک:** ریشـهٔ کوچـک. کلـم بروکسـل. **کؤتؤکجه:** کندهٔ کوچک. نبیره. از نظر سلسله نسل بعد ازنتیجه. گؤتوجه نیـز گوینـد. تـه سـوش. **کؤتـــؤک دیـش:** قسمتی از دندان شکسته کـه در داخـل لثه باقی مانـده باشـد. **کؤتؤکلـؤک:** بـی ادبی. کمربند جای فشنگ.
کؤتؤگؤ: (Kötüyü) بدن. اندام.
کؤتؤ گؤز: (Kötü göz) بدنظر.
کؤتؤگه: (Kötügə) سقف.
کؤتول: (Kotul) چاق. خپل.
کؤتؤل: (Kütül) شکایت. چلاق. شل.
کؤتـــؤل: (جـان)(Kötül) عنکبـوت. پست. زشت. بدردنخور. گردنـهٔ کـوه.
کؤتؤلچـؤ: راهنمـا. **کؤتؤلشـمک:** بـدتر شـدن. **کؤتؤلگـــه:** راهنمـا. فهرسـت.
کؤتؤلن: نوعی بیماری در نوزاد بـا ورم پا. **کؤتؤلنمک:** تقبیح شدن. متهم شـدن.
کؤتؤلؤک: بدی. وخامت. **کؤتؤله مـک:** بد کردن. بد کسی را گفتن. **کؤتؤله مه:** تقبیح. لعـن. **کؤتؤلـه نـیش:** بـدخواهی. بدکرداری. اتلاف.
کؤتـؤم: (جـان)(Kütüm) مـاهی سـفید (Rutilus frisii kutum).
کؤتؤم: (Kötüm) زشتی.
کؤتؤمسر: (Kötümsər) بدبین.
کؤتؤمـــک: (Kötümək) ســوار شــدن. تقبیح کردن. اوج گرفتن. ارتفاع یافتن.
کؤتؤ مؤتؤ: (Kötü mötü) بد مد.
کؤتؤن: (Kötün) قبیح. زشت. حرام.
کؤتؤن: (Kütün) گوژپشت.
کوتؤو: (Kütöv) مرتع. چراگاه.
کوتؤوچؤ: (Kütövçü) چوپان.
کؤتؤ یازی: خط خرچنگ قورباغه.
کؤتؤیـه بوْغمـاق: (Kötüyə boğmaq) فـریفتن. کشـتن. نـابود کـردن. زخـم کاری زدن.
کؤتـــه:(گیـــا)(Kütə) نـــوعی خیـــار صحرایی.
کؤته بیـر ائلـه‌مـک: (Kötə bir eləmək) نابود کردن.
کؤته جیک: (Kütəcik) بدشانس.
کؤته شک: (Kötəşək) هیزم کوچک و مدوّر.
کؤتـه گئتمـک: (Kütə getmək) افتـادن خمیر نان در تنور.
کؤته نه: (Kötənə) قالـب چکمـه. رودهٔ روغنی گوسفند یا بز.
کؤتی: (Kütəy) چوپان. مرد عزب.
کوچ: (متفا)(Kuc) ← کوچ.
کؤچ: (Köc) سوخاری. نان خشک.
کـوّچ: [دیـو](Küc) نیـرو. تـوان. ظلـم. ستم. کنجد. **کؤجر:** بنـد. گـره. **کؤجـؤ:** آلتی در بافنـدگی کـه تارهـا راپـس و پیش کنـد. **کؤجـؤک:** کاکـل و زلـف گره خورده در بنـاگوش. **کؤجـه مـک:** بستن. بند کردن. **کؤجه نه:** خرد و ریـز برنج. روستایی در خیاو.

کؤچ: (Köç) رحلت. مهاجرت. ییلاق و قشلاق. گروه کوچ کننده. انتقال ایل یا لشکر از جایی به جای دیگر. دودمان. طایفه. خانواده. بار. کوچ. بنه. کاروان. واگن. کمپ. زن. رفیقه. به صورت کوچ وارد فارسی شده است.
کؤچ ایتی: (Köç iti) سگ عشایر. آدم طفیلی.
کؤچبه: (Köçbə) رسوب. ته مانده.
کؤچت: (Köçət) نشاء. نهال. منقول.
کؤچت آلماسی: (گیا)(Köçət alması) سیبی که تا آخر بهار از میان نرود.
کؤچتچی: (Köçətçi) نهال پرور.
کؤچتخانا / کؤچتلیک: نهالستان.
کؤچ چاتماق: بار و بنه را بستن.
کؤچدن سؤرمه: (Köçdən sürmə) همهٔ اهل خانه.
کؤچدؤرمک: کوچاندن.
کؤچدؤرمه: (Köçdürmə) انتقال.
کؤچ دؤش: (Köç düş) کوچ و اقامت.
کؤچ دؤشمک: (Köç düşmək) اقامت کردن موقتی مهاجران و عشایر در جایی.
کؤچر: (Köçər) کوچ کننده. مهاجر. فرصت طلب. **کؤچر آغاج:** محور یا شفت چوبی. **کؤچر ائولی:** کوچرو. **کؤچر اوبا:** عشایر کوچنده. **کؤچر قوْنار:** کوچرو. **کؤچرگی:** ← کؤچری. کسی که در جهتی موازی در مزرعه دیگر، مزرعه را شخم بزند و یا محصول را درو کند. **کؤچرگین:** ← کؤچری.
کؤچرلی: عشیره. مردم کوچرو.
کؤچرمک: کوچ دادن. تغییر محل دادن گل و گیاه از جایی به جای دیگر.
کؤچرمن: کسی که برای همیشه محل زندگی خود را ترک کند و به جای دیگری برود. **کؤچرمه:** تغییر محل گل و گیاهان.
کؤچرؤم: (Köçrüm) کوچنده. جابجا شونده. بی قرار.
کؤچری: (Köçəri) کوچ نشین. کوچ کننده. مهاجر. نوعی رقص مختلط آذربایجانی.
کؤچسؤز: (Köçsüz) بی خانمان.
کؤچش: (Köçəş) ملعون.

کؤچک: جای برجسته.برآمدگی. گروه رقص مختلط دختر و پسر. عضو جدید. روایت. رسوب.
کؤچ کؤرن: (Köç kürən) حمل و نقل.
کؤچکچه: (Köçəkçə) آهنگ شاد و تند.
کؤچکچی: (Köçəkçi) بداخلاق.
کؤچکلیک: (Köçəklik) سبکسری.
کؤچکن: (جان)(Köçkən) نسر. عقاب.
کؤچکؤ: (Köçkü) دامنهٔ پر برف.
کؤچ کؤچ: (Köç köç) کوچ اجباری یا همگانی.
کؤچ کؤچؤ: (Köç köçü) نوعی بازی کودکانه.
کؤچ کؤفلت: (Köç küflət) اهل خانه.
کؤچکؤن: (Köçkün) بهمن برف.
کؤچگؤ: (Köçgü) تار (در فرش). بازو.
کؤچگؤن: (Köçgün) کوچنده.
کؤچگؤنچؤ: (Köçgünçü) کوچ رو. رهسپار. فانی.
کؤچل: (Köçəl) ← کؤزل. محمول. منقول. سنبلهایی که بطور کامل کوبیده نشده بلکه به صورت له شده در خرمن باقی مانده‌اند. تفالهٔ ذرت. مریض. بیمار. بستر رود. محلّه.
کؤچلتی: (Köçəlti) اثر. نشانه.
کؤچلک: (جان)(Köçlək) بچه شتر. کؤششک نیز گویند.
کؤچلگه: (Köçəlgə) مکانی که به آن کوچ کرده اند.
کؤچلمک: (Köçəlmək) بیمار شدن.
کؤچلؤ: (Köçlü) عیالوار.
کوچلؤک: قد.(Küçlük) ← گوجلو.
کؤچلؤک: (Köçlük) منزل. مرحله.

کؤچمن دوغان

کؤچمز: ثابت. یکجانشین. غیرمنقول.
کؤچمک: (Köçmək) کوچ کردن. نقل مکان کردن. اسباب کشی کردن. از دنیا رفتن. رحلت کردن. شوهر کردن. به خانهٔ شوهر رفتن. بصورت Köцевaт به همین معنا وارد روسی شده است.
کؤچمل: (Köçməl) مهاجر. کوچ رو.
کؤچمن: (Köçmən) مهاجر. کوچ رو. به صورت Köцевник به همین معنا وارد زبان روسی شده است.
کؤچمن اولوس: مهاجران.
کؤچمنچی: (Köçmənçi) مهاجر.
کؤچمن دورموش: زندگی کوچ نشینی.
کؤچمن دوْغان: (Köçmən doğan) شاهین مهاجر. (Falco prergrinus).
کؤچمؤ / کؤچمؤن: (Köçmü) مهاجر.
کؤچمه: (Köçmə) مهاجرت. مهاجر. روان. سیّار. منقول. مَجازی.
کؤچمه قوم: (Köçmə qum) شن روان.
کؤچمه وارلیق: اموال منقول.
کؤچن: (Köçən) مهاجر. یوغ. جهاز شتر. پرنده ای شبیه کرکس.
کؤچنتی: (Köçənti) اثر. نشانه.
کؤچؤ: (Köçü) دانه‌های درشت خاک. خندق. کانال. آبگوشت جو.
کؤچؤبی:(Küçübəy) انگشت کوچک.
کؤچؤت: [دیو](Köçüt) اسب. منزل.
کؤچؤجؤ: (Köçücü) کوچنده.
کؤچؤر: (Köçür) کوچ کننده. راننده. ارابه ران.
کؤچؤرتمک: (Köçürtmək) انتقال دادن. دختر را به خانهٔ داماد فرستادن. راه انداختن. **کؤچؤرتمه:** انتقال.
کؤچؤردؤلمک: کوچانده شدن.
کؤچؤرگن: (Köçürgən) کوچ دهنده. دور کننده.
کؤچؤرگن: (Küçürgən) ماه بهمن در تقویم آلتایی.
کؤچؤرگؤ: (Köçürgü) اقتباس. ترجمه.
کؤچؤرگؤچؤ: اقتباس کننده. مترجم.
کؤچؤرمک: ← کوچورتمک.
کؤچؤرمؤ: (Köçürmü) اقتباس شده.
کؤچؤرمؤن: (Köçürmün) کسانی که برای همیشه، سرزمین اجدای خود را رها کرده و به جای دیگر کوچیده‌اند.
کؤچؤرمه: (Köçürmə) انتقال. حواله. اقتباس. ازدواج. مُسوّده. کپی. گذری. عبوری. آنچه ازروی چیز گذرانده شود. در دیوان لغات به عنوان نوعی

بازی است که بر روی زمین مانند قلعه ۴ خط رسم می کنند و بر آن ۱۰ درب می گذارند و با فندق یا چیزهایی مانند آن، بر روی دربها بازی می کنند.
کؤچؤرمه چی / کؤچؤرمه کئش: کسی که کار دیگری را عیناً کپی و به نام خود جا بزند. اقتباس کننده.
کؤچـؤرن: (Köçürən) انتقال دهنده. دور کننده. کسی که الفبای مطلبی را به دست بردن در آن، به الفبای دیگر تغییر دهد. مانند Sib ← سیب.
کؤچـؤرؤ: (Köçürü) انتقال. حواله. اقتباس. ترجمه.
کؤچؤرؤت: انتقال. ترانس پوزیشن.
کؤچؤرؤجؤ: کوچ دهنده. کاربن.
کؤچؤرؤش: (Köçürüş) انتساخ. انتقال.
کؤچؤرؤک: (Köçürük) اعمالی که از سوی جادوگران برای راندن جن و شیاطین از بدن بیمار اجرا شود. پرتگاه.
کؤچؤرؤلمک: ← کؤچوردولمک.
کؤچـؤرؤم: (Köçürüm) مهاجرت روستاییان به شهر.
کؤچـؤره: (Köçürə) انتقال. حواله. اقتباس. کپی. ترجمه.
کؤچؤز: (Köçüz) کپی. رونوشت.
کؤچؤش: کوچ. مهاجرت. ابنه. مفعول.
کؤچؤشمک: به هم تبدیل شدن.
کؤچؤشمه / کؤچؤشوم: (Köçüşmə) هم تبدیلی. متاتز.
کوچوق: (Kuçuq) توله سگ.
کؤچـؤک: (Küçük) خرد. توله. توله سگ. کودک. طفل. (در مقام ناسزا یا شوخی). به صورت کوچک وارد زبان فارسی شده است. کیچیک نیز گویند.
کؤچؤکلنمـک: دُم تکان دادن. تملق گفتن. **کؤچؤکله مک:** توله زاییدن. پس انداختن. پاجوش زدن درخت.
کؤچؤک: [دیو](Köçük) سفر کرده. حیوان بارکش. ردف. شخصی دومی از دو نفر که بر پشت حیوانی سوار شده‌اند. فاصله از دم تا مقعد اسب.سایه. پرده. خرابه. ویرانه.
کؤچؤکله مک: با چوب به مقعد و ران حیوان ضربه زدن برای تند رفتن.
کوچوکله مه: (Küçükləmə) توله زایی.
کؤچؤل: (Köçül) کفل چرخان. لوده.
کؤچؤل: (Küçül)ریاکار.موش بزرگ.
کؤچؤلمک: (Köçülmək) عقب نشستن.
کؤچؤلؤ: (Köçülü) حامله. باردار.
کؤچـؤم: (Köçüm) کوچ. مهاجرت. رحلت. ارتحال.
کؤچؤم: (Küçüm) بی ارزش. پست.
کؤچؤن: (Köçün) مهاجرت. رحلت. ارتحال. بازار.
کؤچؤن چاتماق: بار خود را بستن.
کؤچؤن سودان چیخارماق: گلیم خود را از آب بیرون کشیدن.
کؤچؤنجؤ: (Köçüncü) فانی. گذرا.
کؤچؤنمک: رحلت کردن.
کؤچؤنؤ: (Köçünü) مهاجرت. کوچ.
کؤچؤو: (Köçüv) گذرگاه. تاکسی.
کؤچه: (Köçə) ارابه. برزن. کوی. آغل روباز گوسفندان. اکنون بیشتر Küçə بیان می‌شود. به صورت Kuçe وارد فارسی شده و به معنای «جو» (گیاه) در گویش خاکاس کاربرد دارد.
کؤچه آشـی: غذایی که از آرد ذرت سفید طبخ کنند.آش ارزن.آش عدس.
کؤچه بر: (Köçəbər) مهاجر. کوچرو.
کؤچه بک: (Köçəbək) مهاجرت.
کؤچه به: کوچ کننده. بزرگ قافله.
کؤچه حرکتی: ترافیک. رفت و آمد.
کؤچه رو: (Köçərəv) چادر.
کؤچه سؤپؤرن:(Köçə süpürən) رفتگر.
کؤچـه سـؤزؤ: (Köçə sözü) حرف کوچه و بازار.
کؤچه کؤچ: (Köçəköç) کوچ جمعی.
کؤچه گی: (Köçəyi) رقاص.
کؤچه لش: (Köçələş) هم محلّه‌ای.
کؤچه لک: (Köçələk) ته مانده. دُرد.
کؤچه له: (جان)(Köçələ) گوساله. زهر کشنده. سم مهلک.
کؤچه لی: (Köçəli) هم کوچه. متین.
کؤچه لیک: (Köçəlik) بیماری.
کوچه لیک: (Küçəlik) بیرونی.
کؤچه میرزاسی: (Köçə mirzası) کسی که در زمان قدیم در کوچه می‌نشست و نامه‌ها و عرایض مردم را می‌خواند.
کؤچه نه: (Köçənə) کاشانه.
کؤچه وه: (Köçəvə) محمل. به صورت «کجاوه» وارد زبان فارسی شده است.
کؤچـه وه کـؤیمز: (Köçəvə köyməz) (کجاوه پشیمان نمی‌شود. عروس پشیمان نمی‌شود) رسمی در میان ترکمنها. چون مراسم آیاقدان آلماق ادامه یابد، زنی با بسته‌های شیرینی یا «کؤچه وه کؤیمز» وارد شود و جنگ مصلحتی پایان یابد.
کـوچی: [دیو](Kəvçi) نوعی پیمانه برای حبوبات به گنجایش ۱۰ رطل.
کؤچیمک: (Köçəymək) بزرگ شدن.
کؤچ یوْلو: (Köç yolu) راه کوچ.
کوْخو: (Koxu) سنگ بزرگ.
کوْدال: (Kodal) تله. دام. حفره‌ای که برای شکار حیوانات وحشی حفر کنند و رویش را باخاک وخاشاک پوشانند.
کودروک: (Kudruk) ← قویروق.
کؤدز: (Ködəz) کاسه. ظرف.
کؤدک: (Ködək) ریشهٔ گیاه.
کـؤدن: [دیو](Ködən) قرمز (اسب). مسافر. غذای مهمانی.
کؤدو: (Ködəv) زخمی که در حیوان به وجود آید.
کؤدؤ: (گیا)(Küdü) کدو.
کودور: (Kudur) لانهٔ مورچه.
کؤدؤرگؤ: (Küdürgü) بیماری شاربن در اسبها.
کؤدؤرؤ: (Küdürü) ویرانه. خرابه.
کؤدؤرؤ باغلاماق: از کوه پایین دویدن و قادر به کنترل خود نبودن.
کؤدؤل: (Küdül) بی‌دم. بدون دم.
کؤدؤله مک: بایر کردن.
کؤدؤن: (Ködün) جنوب.
کؤده: (Ködə) غیربازده. زمین کاشته نشده و مناسب برای چرا. **کـؤده لیـک:** زمین بایر و غیر بازده که نتوان کشت کرد و یا تراکتور به آنجا برد. **کـؤده مک:** فریاد کشیدن.
کـور: (گیا)(Kəvər) کبر. علف مار. (Capparis spinosa).
کؤر: (Kör) آلت مردانه.
کؤر: (Kür) پُل. نمایشگاه. گندم خرمن شده قبل از جدا کردن کاه. کُر. آب کُر. مقدار آبی که طول و عرض و

ارتفاع ظرف پر آن هر یک سه وجب و نیم باشد. بچهٔ زرزرو. بچه‌ای که بسیار گریه می‌کند. آدم کلّه شق و هوچی باز. مستبد. تنبل. تن پرور. بیکاره. تخم ریز ملخ، حشرات یا پرندگان کوچک. انبوه حشرات. نوعی بازی جمعی در مرند. قبر.

کوْر: (Kor) زیان. ضرر. نابینا. بسته. مسدود. گرفته. بن بست. غافل. ناآگاه. چشم بسته. کم سو. کم نور. نمک نشناس. بی‌شعور. نوعی بازی با قاپ در مرند. بازیکنان به دو دسته تقسیم می‌شوند و دایره ای رسم می‌کنند. گروهی در داخل و گروهی در خارج دایره قرار می‌گیرند. افرادی که در خارج دایره هستند، به داخل یورش می‌آورند و افراد داخل سعی می‌کنند با دست آنها را بزنند. هر کس بخورد، کشته به حساب می‌آید و از بازی خارج می‌شود. گاهی یکی از بازیکنان داخل دایره به تعقیب بازیکن بیرون دایره می‌پردازد. در این حالت اگر یکی از بازیکنان خارج دایره با کشیدن کلمهٔ «کور» به دور دایره بدود، بازیکنی که از دایره خارج شده کشته می‌شود و باید از بازی خارج شود. در این فاصله اگر بازیکنی بتواند با کشیدن «کور» ممتد وارد دایرهٔ شود، همهٔ بازیکنان درون دایره سوخته اند و باید جاها عوض شود.

کور

کوْر آتان: (جان)(Kor atan) عنکبوت.
کوْر آلان: (Kor alan) نقطهٔ کور.
کوْرا: (Kora) میخ. مجموعه. محل نگهداری برّه‌های نوزاد. عداوت. دشمنی. **کوْرا بوْغوم:** قسمتی از ساقهٔ غلّه که به زمین نزدیک است. **کوْرابه:** (Kor əbə) نوعی بازی کودکان. **کوْراپا:** اثر چیزی روی برف. **کوْرا چاشت:** وعدهٔ غذای گوسفندان در زمستان در ساعت ۱۰ صبح. **کوْرا ذهن:** کندذهن. کودن. **کوْرازا:** تند مزاج. عصبی. **کوْرا فهم:** کندذهن. کودن. **کوْرال:** بی بصیرت. غافل. **کوْرالاماق:** کور کردن. خراب کردن. سپری کردن. از سر گذراندن. **کوْرالتماق:** سبب کوری شدن. **کوْرالقا:** ناکجاآباد. بیغوله. **کوْراماز:** نوعی از لبنیات که از اختلاط شیر خام و ماست به دست می‌آید. **کوْرامال:** مارآبی. بی‌زهر. مارمولک بدون پا. **کوْرامال اوْتو:** (گیا) ← ایلان دیلی. **کوْر اوْجاق:** نازا. بدون فرزند. به صورت اجاق کور در زبان فارسی وارد شده است.

کوْراوْغلو: (Kor oğlu) (کورزاد) نام یکی از شخصیتهای داستانهای قهرمانی آذربایجان که عمری را به مبارزه با ستمگران گذراند. نوعی رقص آذربایجانی. نامگذاری این رقص به افتخار قهرمان افسانه‌ای آذربایجانیها «کوراوغلو» بوده است. آهنگ ملودی این رقص پر عظمت است. ایدهٔ این رقص دادن روحیه برای جنگ است. سرعت آن آرام و کمی تند است. در بسیاری از مناطق آذربایجان متداول است. گوشه‌ای ضربی در دستگاه ماهور. همچنین نام نوعی زنبور که رنگی آمیخته به سبز و زرد دارد. به صورت «قرغلی» در معنای یک نام خانوادگی خاص در لهجهٔ لیبیایی زبان عربی وارد شده است. **کوْراوْغلوخوان:** خنیاگری که وصف قهرمانیهای کوراوغلو را در مجالس بیان کند. **کوْراوْغلونون قایتارماسی:** نوعی رقص آذربایجانی. به دلیل اینکه رقص جنگ و جنگاوری است، سرعت زیادی دارد. رقصی دینامیک می‌باشد. صدای بلند سرنا و سایر آلات موسیقی، مجریان رقص را به سریعترین حرکات تشویق می‌نماید. **کوْراوْغلونون قیراتی:** (اسب خاکستری کوراوغلو) آدمی که هر روز مرضی گرفته و بهانه‌ای دارد.

کوْر اؤکوز: (Kor öküz) بیکاره. عاطل.
کوْر اوْیلاما: (Koroylama) کورکورانه.
کوْر ایشیق: (Kor ışıq) نور کم سو.
کوْر ایلان: (جان)(Kor ilan) افعی. مارشیشه‌ای. کورمار. (Anguis fragilis Typhlops vermiculoris). آلت مردانه.
کوْربا: (Korba) نوعی بازی کودکانه. چشم یکی را می‌بندند و او برای یافتن دیگران می‌کوشد.
کوْرباغا قوش: (جان) جغد.
کوْر باغیرساق: (Kor bağırsaq) رودهٔ کور یا اعور. آپاندیس.
کوْر بوجاق: (Kor bucaq) زاویهٔ منفرجه. زاویهٔ باز.
کوْربوْز: (Korboz) تنومند. کسی که بیش از بیش رشد کرده باشد.
کوْر بوْغاز: (Kor boğaz) سیری ناپذیر.
کوْر بوْغوم: (Kor boğum) اولین بند ساقهٔ گندم و غلات که نزدیک خاک است.
کوربه: (Kürbə) انبار غله.
کوْر پئشمان: (Kor peşman) نادم.
کؤرپج: (Körpəc) تازه. نوزاد.
کؤرپک: (Körpək) خفیف. سبک.
کؤرپؤ: (Körpü) پل. وسیله‌ای که دو قطعه را به هم اتصال دهد. پل دندان. فنی در کُشتی. حلقهٔ کمربند. پوست برّه. به صورت الکبری و الکوبری وارد عربی و به صورت «کُرپی» وارد زبان فارسی شده است. **کؤرپؤ باشی:** (سرپل) جای مهم. **کؤرپؤجؤک:** پل کوچک. اپل. سرشانه. **کؤرپؤجؤک سؤموْگؤ:** استخوان ترقوه. آخرک. **کؤرپؤچؤ:** پلساز. نگهبان پل.
کوْرپوس: (Korpus) مه غلیظ. اندام.
کؤرپوغ: (Körpüğ) ← کؤرپو.
کؤرپه: [دیو](Körpə) نوزاد. کودک. نونهال. نورس. دیررس. تازه جوانه زده. یونجهٔ نیمرس تازه. لحاف. به صورت «کرپه» وارد زبان فارسی شده

است. **کؤرپه آغاجی:** (گیا) درخت کربه. (Bois de crabe). **کؤرپه ارسلان:** شیربچه (ناپ). **کؤرپه اوْغول:** کودکی که در تابستان متولد شده باشد. **کؤرپه جه:** بسیار کوچک. بستر. تشک. **کؤرپه جیک:** طفلک. طفلکی. **کؤرپه دال:** شاخهٔ تازه جوانه زده. **کؤرپه لر ائوی:** شیرخوارگاه. **کؤرپه لنمک:** دوباره روییدن. **کؤرپه له مک:** علف تازه چریدن. **کؤرپه لیک:** طفولیت. کودکی. طراوت. جای برّه ها در آغل.

کؤرپو

کورپی: (متفا)(Korpi) ← کؤرپو.
کورت: (Kəvrət) ظرف غذای سگ. ناودان.
کؤرت: (Kürt) وحشی. خوابیدن مرغ بر روی تخم مرغ. مرغ خانگی که از تخم گذاشتن باز ایستد و مایل به خوابیدن روی تخم برای باز کردن جوجه باشد. به صورت «کُرچ» و «کُرک» وارد فارسی شده است. برفی که چاله های را در کوهستان پر کرده باشد. میوهٔ به. ← قایین آغاجی.
کورت: (Kurt) کرم.
کوْر تاقالاق: (Kor taqqalaq) تگرگ.
کؤرت توْیوق: (Kürt toyuq) مرغ کرچ. آدم تنبل خانه نشین.
کؤرت دؤشمک: (Kürt düşmək) کرچ شدن. **کؤرتل:** (Kürtəl) ثروت.
کؤرتلشمک: (Kürləşmək) چسبیدن. آمیزش کردن سگ. **کؤرتلشمه:** آمیزش.
کؤرتلک: (جان)(Körtlək) کبک.
کؤرتلؤک: (Kürtlük) حالت کرچی.
کؤرتمک: (Körtəmk) کشیدن.
کؤرتمک: (Kürətmək) پارو کردانیدن. فریفتن. **کؤرتمه:** (Kürətmə) پاکسازی.
کؤرتمه: (Kürtmə) کینه. کدورت.
کوْر توْپال: (Kor topal) لنگ و چلاق.
کوْر توتوشو: (Kor tutuşu) نوعی نمایش پانتومیم.
کوْرتوز: (Kortuz) نوعی کلنگ کوچک که برای درو کردن تره از آن استفاده کنند. نوعی بیل کوچک.
کؤرتؤک: (Kürtük) توده‌های برف که در فصل بهار در درّه‌ها باقیمانده است. برف تازه باریده. مخزن. محفل. مجمع. نوعی غذا. در زبان مغولی به معنای خروس صحرایی است.
کؤرتؤل: (Körtül) نیرومند. شدید.
کؤرتؤلز: (Kürtüləz) بزرگ.
کؤرتؤن: (Kürtün) پالان. زین. خارزار.
کؤرتؤنچؤ: (Kürtünçü) پالان دوز.
کؤرته: (Kürtə) روسری ضخیم زنان ترکمن. **کؤرته کؤینک:** پیراهن.
کؤرت یاتماق: (Kürt yatmaq) خوابیدن پرندگان و تخمگذاران روی تخم.
کوْرجول: (Korcul) ← کور توتوشو.
کوْر چاپا: (Kor çapa) تبری نه چندان تیز که برای شکستن کلوخ بکار برند.
کؤرچک: (Kürçək) قلاب. خاک انداز. پارو.
کوْرچو: (Korçu) زیانبار. مضرّ. مخرّب.
کؤرچؤک: (Kürçük) ریشه. تاریخ.
کوْر چیبان: (Kor çiban) دمل. کورک.
کوْر حجّت: (Kor höccət) کله شق.
کوْرخط: (Kor xət) خط بسته یا کور.
کوْرخوشماق: (Korxuşmaq) دلتنگ شدن.
کؤرد: (Kürd) کُرد. اهل کردستان.
کؤرداوْغلو: (Kürd oğlu) آخرین روز چلهٔ کوچک که زمین آغاز به بیداری می کند. نام پهلوانی داستانی.
کؤرد بیچیم: (Kürd biçim) نوعی لباس ترکمنی که بسیار تنگ و تا زانو است و در کمر انحناء دارد. در دو طرف آن

کوردو

نیز شکافهایی وجود دارد. «چاپیت» نیز گویند.
کؤردش: (Kürdəş) همسال.
کؤردک: (Kürdək) دلاور. شجاع. بالا پوش نمدی چوپانان. نوعی ارخالق زنانه که آستین کوتاه داشته و به آن «کؤله‌جه» هم می گویند.
کؤردک بالیغی: (جان)(Kördək balığı) نوعی ماهی آبهای شیرین از تیرهٔ کفال با تنه‌ای گندمگون و پهلوهایی سفید تیره و شکم نقره‌ای(Rhoidos amarus)
کؤردکولش: (Kürdküləş) رنده.
کؤردکؤیه: (Kürdküyə) نامسلمان.
کؤرد گلدی: (Kürd gəldi) (کرد آمد) نوعی بازی در خوی که در تابستان انجام شود. کودکان روی زمین نشسته و پاهایشان را از هم باز می کنند. آنان پشته ای از خاک را میان پاهایشان جمع می کردند و با دست بر آن می کوبند و دسته جمعی با تداعی کردن صدای پای اسبان گویند:«کورد گلدی، کورد گلدی».
کوْر دمیر: (Kür dəmir) نطفهٔ سالم.
کؤردؤ: (Kürdü) گونه‌ای آهنگ عاشیقی که در مقام شور و شهناز بعد از دلکش نواخته می‌شود. نوعی لباس زنانه بدون آستین با یقهٔ باز و چاکهایی در بغل. جلیقه. پوستین. اساساً از ترمه و مخمر دوخته می‌شود و در هوای سرد کاربرد دارد. آستر آن گاه از پوست برّه است. با نامهای «قوزو کورکو»، «قولسوز»، ایچلیک»، «جانلیق» و «زیوینی» نیز شناخته می‌شود. چرخ. چنبر.
کؤردؤک دام: (Kürdük dam) خانهٔ زپرتی.
کوْر دؤگوشو: ← کور توتوشو.
کوْر دؤگون: (Kor düyün) گره کور. کار بغرنج.
کؤردؤل: (جان)(Kürdül) عنکبوت.
کوْر دوْلما: دُلمهٔ بدون گوشت.
کؤردؤلو: (جان)(Kürdülü) بز پشمالو که پشم چینی نشده.
کوْر دومان: (Kor duman) مه غلیظ.

کـــؤردؤن: (Kürdün) زنجیـــر ظریـــف جهت ساعت بغلی.
کؤرده: (Kürdə) هیکل. اساس.همسال.
کؤرده فیشنگ وورمـاق: (Kürdə fişəng vurmaq) شمشیر به دست زنگی دادن. فرصت به دست کسی افتادن.
کؤرده له: (Kürdələ) بند. لنت.
کؤرده لی: (Kürdəli) مهم. پیچیده.
کؤرد یارماسی: تگرگ کوچک.
کؤرز: (Körəz) نسیم. نسیم شبهای بهار. محبوب.
کؤرزن: (Kürzən) رموک. فراری.
کؤر زنگؤلـک: (جـان)(Kor zəngulək) جانوری سخت جان شبیه گربه وحشی که تمایـل شـدیدی بـه خـوردن آلـت تناسلی و بیضـه‌هـای انسـان و جـانوران دیگر دارد این جانور را هرچـه کتـک زنند باد کند و چاق‌تر شود. (در ترکی قـــدیم ایـــن جـــانور را «پوْرســـوق» می‌گفتند. ← قاشقالداق. پوْرسوق).
کؤرزنمک: (Kürzənmək) رمیدن.
کورزه: (Kəvərzə) زنگولهٔ سگ.
کؤرزه: (Kürzə) ← گورزه.
کؤرزه لک: (Kürzələk) انبوه.
کورس:(Kurs) کلاس. **کورسانت:** محصّل
کؤرسک: (Kürsək) هنگام جفت گیری ســگها. **کؤرســکده اوْلمــاق:** آمــاده جفتگیری بودن. (اسب و سگ و غیره)
کؤرسگه گلمک: فحل شدن حیوان.
کؤرسن:(Kürsən) ظرف بزرگ چوبی.
کؤرســؤ: (Kürsü) چهارپایـه‌ای کـه در زیر آن در زمستان آتشدان می‌گذارند. کرسی (خطابـه). کرسـی (سـاختمان). با فرارسـیدن زمسـتان و هنگـام برپـایی کرسی. چون افراد خانواده بر گرد آن مـی‌نشسـتند. مـرد خانـه روی هـر پایـهٔ کرسی یک گردو مـی‌شکسـت. بسـته های توتون که بر روی هم انباشته اند.
کؤرسؤدالی:لحاف کوچک‌روی کرسی.
کؤرسؤ دیش: (Kürsü diş) دندان آسیا.
کؤرسؤز: (Kürsüz) بی شیله. صادق.
کور سوْغانی: (گیا)(Kəvər soğanı) تره فرنگی.
کؤرسؤک: (جـان)(Kürsük) کـرّهٔ الاغ یا اسب.
کؤرسؤلمک: (Kürsülmək) افتادن.
کؤرســؤلؤ: (Kürsülü) ســالم. مقــاوم. مستحکم. **کؤرسؤلؤ اوْلور:** خانه‌هایی که بلنـدتر از سـطح زمـین سـاخته شـود. ساختمانهای کرسی دار ←گوندورگه.
کؤرسؤم: (Kürsüm) کرسی مـن (نـاد).
کؤرســؤمک: (Kürsümək) پـر کـردن بـرف گودالهـا. طالـب جفـت کـردن (حیـوان). **کؤرســؤنمک:** (Kürsünmək) آه کشیدن. **کؤرسه مک:** پر کردن. گرد آوردن. باد کردن. داخل شدن.
کوْر سیچان: (جـان)(Kor siçan) مـوش کور. (Spalax typhlus)
کؤرش: (Kürş) کُند.
کؤرش: (Kürəş) ← گولش.
کؤرشاتماق: کند گردانیدن.
کؤرشالماق: (Kürşalmaq) کند شدن.
کؤرشاماق: (Kürşamaq) کند کردن.
کؤرشرمک:(Kürşərmək)بد دیده شدن.
کؤرشکک: [دیو](Kürşək) نوعی غذا که ارزن را در آب یا شیر جوشـانده و بـر آن روغن ریخته و بخورند.
کوْرشوماق: (Korşumaq) سیر شدن.
کؤرشــؤن اوْتــو: (گیـا)(Kürşün otu) اشنان دریایی.
کؤرشــه پلــک: (جـان)(Körşə pələk) خفاش.

کورک

کــوْر شــیطان: (Kor şeytan) شـرور و بدکاره. دو بهم زن. آلت مردانگی.
کوْر طبیعی: (Kor təbi'i) خودبه خود.
کوْرغ: (Korğ) هراس.
کوْر فالاد: (Kor falad) عاجز. ناتوان.
کــؤرفز: (Körfəz) خلــیج. شــاخاب. قسمتی از دریا که در خشکی فرو رفته باشد. **کؤرفز دانیشماق:** بیهود گفتن.
کوْرقا: (Korqa) ختنی.
کوْر قالماق: چشم بسته بودن.
کوْرقــان: (Korqan) (قورقـان) حصـار. باروی بزرگ. گور. گورستان. بناهـای مدوّری که در روی گورها از خاک و چوب و یا سنگ ساخته شود. تپه‌هـای مصنوعی روی گورها.
کوْرقای: (Korqay) سایه.
کــوْر قایــا: (Kor qaya) صــخره‌هــای خطرناک لب دریا.
کوْر قندیل: بسیار سرمست.
کوْر قودو: (Kor qudu) لولوخورخوره.
کــوْر قورشــون: گلولـهٔ بـی‌هـدفی کـه موجب زیان و جراحت شود.
کوْر قوش: (جان)(Kor quş) جغد. بوم. آدم ناتوان.
کوْر قوْیماق: (Kor qoymaq) ویـران یـا داغون کردن.
کوْر قویو: (Kor quyu) چاه کور.
کــوْر قیــز: (Kor qız) دختـر نابینـا. آدم نالایق. چراغ موشی.
کورک: [دیو](Kəvrək) ← کـؤورک. نرم. جویده.
کــؤرک: (Kürək) پـارو. پشـت. دوش. کتف.بدون آرایش.بصورت کوریک، کورک و کوروک وارد عربی شده.
کؤرک: (Kürk) مخمل. مخملی. خرقه. پوستین، پوست برخی از حیوانات کـه از آن بـالاپوش سـازند و بـه معنـای اخـص پوسـت بـدن انسـان اسـت. بـه صورت الکرک به معنای پوستین وارد عربی، به صورت کورکا وارد روسی و به صـورت کـرک وارد فارسـی شـده است. در فارسی معنی آن از پوست به موی روئیده بر پوست تغییر پیدا کـرده است. اکنون کرک به فارسی به معنـی مو و پشم هـای نرمـی اسـت کـه روی بدن گوسفند و بز و شـتر روئیـده و بـه هنگام شانه کـردن بـدن ایـن حیوانـات بـین دندانـه‌هـای شـانه گیـر مـی‌کننـد. قالیچه‌هایی که با این پشمهای نرم بافته مـی‌شـوند، بـه قالیچـه‌هـای کرکـی

معروفند. گرگینه دوز و گرگینه پوش نیز از این ریشه در فارسی پدید آمده.
کـــؤرک آیـــاقلیلار: (جـان)(Kürək ayaqlılar) ناوپایان. (Scaphopoda).
کورکا: (Kurka) ← قاوورقا.
کورکان: (Kurkan) ← کورگن.
کؤرک بالیغی: (جان) پارو ماهی.
کؤرک بؤجگی: (جـان)(Kürk bücəyi) ساس پشم. (Attegenus pellio).
کـؤرک بـورون: (Kürək burun) دمـاغ گنده. دماغ پهن.
کؤرکت: (Kürkət) آتشین. خشمگین.
کؤرکچؤ: (Kürkçü) پوستین دوز.
کؤرکچه: (Kürkçə) خاک انداز.
کؤرکچی: (Kürəkçi) پـاروزن. پـایزن. بـه صـورت «کراکجـی» در لهجـهٔ الجزایری زبان عربی وارد شده.
کؤرکچین: (Kürəkçin) قهوه ای.
کؤرککک: (Kürkək) ← کورک.
کؤرک کؤرگه وئرمک: (Kürək kürəyə vermək) پشت به پشت دادن.
کؤرک گؤلمک: (Kəvrək gülmək) قاه قاه خندیدن.
کؤرکلتمـــک: (Kürəklətmək) پـــارو کردانیـدن. **کؤرکلنمـک:** پـارو شـدن. **کؤرکله مک:** پـارو کـردن. **کؤرکلیـک:** مناسب برای ساختن پارو.
کؤرکن: (Kürəkən) ← کوره کن.
کؤرکؤبود: (Kor kobud) بی‌قواره.
کؤرکور: (جان)(Kürkür) نوعی عقـاب از خانوادهٔ آتماجا.
کؤرکؤرونا: (Korkoruna) کورکورانه.
کؤرکؤره: [مغ](Kürkürə) آبشار.
کؤر کؤسته بک: (جان)(Kor köstəbək) نوعی حیوان از تیرهٔ موش کورها.
کؤرکؤم:[دیو](گیا)(Kürküm) زعفران.
کؤرکؤنؤ سودان چیخارماق: (Kürkünü sudan çıxarmaq) گلیم خود را از آب درآوردن.
کؤرکؤنه بیره دؤشمک: (Kürkünə birə düşmək) کک در تنبان افتادن.
کؤرکـه: (Kürkə)) نمـود و سـوزنی کـه برحاشیهٔ فرش گسترانند. گودال بـرای محافظت حیوانـات در زمسـتان. صـمغ درخت.
کؤرکه: [دیو](Körkə) طبق چوبی.
کؤرکه توْیوق / کؤرکه خوْروز / کؤرکـه سه: (جان)(Kürkə toyuq) بوقلمون.
کؤرکه ون: (Körkəvən) ژولیده مو.
کؤرگ: (Kürəg) لانهٔ حشرات.
کورگـــان: (Kurqan) حصـــار. تپـــه کوچکی که روی مزار ساخته می‌شد.
کؤرگج: (Kürgəc) پارو.
کؤرگن: [مغ](Kürgən) داماد.
کؤرگن آغا:[مغ]باجناق. باجناق بزرگ.
کؤرگن کئیگن: [مغ] عروس و داماد.
کوْر گؤز: (Kor göz) نابینا. ابله.
کوْر گؤزه جوت گؤزلوک: فقیر ولخرج.
کؤرگؤل: (Kürgül) رهبر. پیشوا.
کؤرگه: (Körgə) سایه.
کؤرگه: (Kürgə) سه شنبه. پشتهٔ علوفه.
ورگه: (Kəvərgə) زنگ کوچک.
کؤرگه مک:(Kürgəmək)آوردن. بردن.
کؤرل: (جان)(Kürəl) بوقلمون ماده.
کوْرلا: (Korla) تحقیر.
کوْرلاتماق: هدر دادن. ضایع کردن.
کوْرلاشماق: به تدریج کور شدن.
کوْرلاما: (Korlama) اتلاف.
کوْرلاماق: (Korlamaq) خراب کـردن. کـور کـردن. از کـار انـداختن. از بـین بردن. کم نور شدن تحقیر کردن.
کوْرلاندیرماق: خراب گردانیدن.
کوْرلانماق: (Korlanmaq) خراب شدن.
کوْرلانیش: (Korlanış) خرابی. اتلاف.
کؤرلشمک: (Kürləşmək) عادت کردن بچه به گریه کردن. تنبل تر شدن.
کؤرلمج: (Kürəlməc) درخـت صـنوبر پیر. کاج کهنسال و فرسوده.
کـــؤرلن: (Kürlən) بافتـــه یـــا دســـت دوزهای لباس.
کؤرلؤ: (Kürlü) اشپل دار. حیله گر.
کوْرلوق: (Korluq) نابینایی. فقر. فشـار. محدودیت. جهالـت. نـادانی. **کوْرلـوق چکمک:** دچار تنگدستی شدن. **کوْرلوق وئرمک:** زحمت دادن.
کؤرلؤک: (Kürlük) فراوانی. مجموعه. جنجال.
کؤرله مک: (Kürləmək) فریفتن.
کؤرم: (Kürəm) ژاکت کوتـاه از پشـم برّه. جلیقه.
کوْرمان: (Korman) پشیمان.
کؤرمج: (Kürməc) انبوه حشرات.
کؤرمسی:(Kürəmsi) بشکل پارو.
کؤرمک: (Kürmək) حمله بردن. چنگ زدن. گرهی که آسان بـاز نشـود. بنـد. انبوه برگ ریخته.
کورمک: (Kəvərmək) خراب شدن.
کـؤرمن: (گیـا)(Körmən) نـوعی گیـاه غذایی. (Allium sp)
کـــؤرمن: (Kürmən) شـــریف. نجیـــب زاده. بی نهایت. زیاد.
کؤرمؤز: (Körmüz) فرشته. شبح.
کـوْر میلچگـی: (جـان)(Kor milçəyi) مگسی بسیار ریز که در اطراف حیوان می‌پرد. زنبور سیاه رنگ وحشی.
کورن: (Kəvrən) سیب زمینی.
کـــؤرن: [دیـــو](Kürən) ســـرخ مـــو. ذغالدان. گله. گروه. محله. رنگی میان قرمز و سیاه. حنـایی. سـرکش. دارای جریـان تنـد. خـورجینی کـه در آن هندوانه و مانند آن حمل کننـد. نـوعی کمپ. مغولان یا به صورت «آییـل» بـا چنـد چـادر و یـا بـه صـورت «کـورن» یعنی حالت عمومی کوچ می کردنـد. به گفتهٔ رشـیدالدین فضـل الله، کـورن چادرهای بسیاری است که به صـورت دایره در صحرا برپا شده‌اند و بزرگـان آنها در وسط دایره سـاکن مـی‌شـدند. در مغـولی بصـورتGüreyen بیـان می‌شود. بـه صـورت Kuren بـه همـین معنا وارد زبان روسی شده است.
کؤرنج: (Kürnəc) اجتماع احشام.
کؤرن جاناوار: (جان)(Kürən canavar) گرگ سرخ. (Canis rufus)
کـؤرنج باغلامـاق: یکجـا جمـع شـدن.

کورکور

گردآمدن دامها.
کۆرند: (Kürənd) اسب سرکش حنایی رنگ، اسبی که رنگ بدنش آمیخته‌ای از زرد و بور باشد. به صورت «کرند» وارد زبان فارسی شده است.
کۆرن ساقال: ریش قرمز.
کۆرنک: (Kürnək) لانهٔ مورچه. محفل.
کۆرنلیک: (Kürənlik) فضای باز جلوی چادر.
کۆرنمک: (Kürənmək) پارو شدن.
کۆرن واشاق: (جان)(Kürən vaşaq) گربهٔ دُم کوتاه. (Lynx rufus).
کۆرنۆش: (Kürnüş) تعظیم. حالتی که گله به هنگام گرما بخود گیرد. احشام سر در زیر هم و پشت سرهم هستند. به صورت «کُرنش» در معنای نخست، وارد فارسی شده. پرریزی مرغان.
کۆرنه: (جان)(Kürnə) سمور دشتی.
کۆرنه مک: (Kürnəmək) درهم لولیدن حیوانات به هنگام گرما یا سرما.
کۆرۆ: (Kürü) کرّه نوزاد الاغ. تخم ماهی. خاویار. لیتر. کیلو. مقیاس. پارو.
کۆرۆ: (جان)(Körü) گاو نر بی شاخ.
کۆرو: (Koru) خواب اول کرم ابریشم.
کۆرۆت: (جان)(Körüt) بز نر دو ساله.
کۆرۆت: (Kürüt) سیارهٔ مریخ. توده. مردم. عام. ایل. سنت. عرف. وحشی.

کوروشنه

کۆرۆتدۆرمک: (Kürütdürmək) پارو گردانیدن.
کۆرۆتده مه: (Kürütdəmə) تماماً.
کۆرۆتمک: ← کوروتدورمک.
کۆرۆ تۆکمک: (Kürü tökmək) تخم ریختن ماهی.
کوروخماق: (Kuruxmaq) بهبود یافتن.
کۆرۆر: (Kürür) مجموعه. بسته. پشته. پانصدهزار. به صورت «کرور» وارد زبان فارسی شده است.
کۆرۆز: (Kürüz) نهالستان. کوتاه گوش(انسان یا حیوان). زاهد. گوشه نشین. زردفام. گریه کرده. (ناد)
کۆرۆزلۆک: جنگل تازه برپا شده. زهد.
کۆرۆزمک:(Kürüzmək)دوری گزیدن.
کۆرۆسته: (Körüstə) کتان.
کۆروش: (Koruş) نزدیک بین. نیمه کور. کُند.
کۆرۆش: (Küruş) برنج. محل تجمع مارها. پهن. مسطح. تخمهایی که در تخمدان مرغ هنوز پوست نبسته است. آشوب. نعره. **کۆرۆش قۆیون:** (جان) گوسفندی با گوش بسیار کوچک به اندازهٔ بند انگشت. **کۆرۆشکه:** تکه چوب. ترکه. آبخوری. **کۆرۆشلۆ:** ثروتمند. پربار. **کۆرۆشله مک:** بسیار ثروتمند شدن. **کۆرۆشمک:** نعره کشیدن. **کۆرۆشنه:** (گیا) گاودانه. اسپرس. به صورت «الکِرسَنَّه» وارد عربی شده است. تخم ریزی زیاد حشرات در یکجا. **کۆرۆشۆن:** اجتماع.
کوروق: (Kürüq) ← قورو.
کۆرۆک: [دیو](Kürük)) دم زرگری. دستگاه باد بزن در کوره آهنگری. کرّه اسب. کروک. سایبان درشکه. گاونر بدون شاخ. بند. گره. آلت زنانه. رانها. **کۆرۆک باسان:** شاگرد بادبزدن.
کۆرۆکچۆ: ← کوروک باسان. دو بهم زن. **کۆرۆکلنمک:** دمیده شدن.
کۆرۆکلۆ: فایتون. کالسکه. **کۆرۆکله مک:** دمیدن (کوره و دم زرگری و دم آهنگری). باد کردن. تشویق کردن کسی. کرّه زاییدن اسب.
کۆرۆگی: (Kürügəy) خشن. عصبی.
کۆرۆل:(Kürül) ثروت بی اندازه.
کۆرۆلۆک:(Kürülük)لیتر(مقیاس).
کۆرۆلله مک: (Kürüləmək) تخم ریختن ماهی. **کۆرۆله مه:** تخم ریزی.
کۆرۆم: (Kürüm) شیطان. روح پلید. گلّه. مجموعه. زمان. دهر. **کۆرۆمسه:** خاکروبه. **کۆرۆمک:** پارو کردن. روبیدن. رُفتن. **کۆرۆملۆک:** لانهٔ حیوان وحشی. **کۆرۆمه:** پارو کشی.
کۆرون: (Korun) زهر. ضعیف. آهسته.
کۆرۆن: (Kürün) آبخوری کوچک. علوفهٔ حیوان. شوخی. جوال بزرگ.
کۆرۆنتۆ: آشغال و چیزهایی که پارو شده و یکجا جمع آوری می‌شود.
کۆرۆنج: ساختمان انبار که از الوار می‌سازند. کپه. چیزی که با پارو یکجا جمع شده است. انبوه حشرات.
کۆرۆنج: (Korunc) آپاندیسیت.
کۆرۆنجۆک: (Küruncük) جیب.
کۆرۆندن: (Küründən) به شوخی.
کۆرۆن کۆرۆن: (Kürün kürün) آتش بدون شعله. کورسو.
کۆرۆنگ: (Küruŋ) انبوه. فشرده. جمع. آشیانهٔ مورچه.
کۆرۆنمک: (Kürünmək) پارو شدن.
کۆروۆا:(Korova)شیره یا شربت انگور.
کۆرۆیه: (Kürüyə) روکش کالسکه.
کوره: (Kəvrə) ضعیف.
کۆره: (Kürə) آتشدان. اجاق. چشمهٔ آب خندقی. گوش دراز. اجاقی که رویش باز باشد. خیار کوچک. گردویی که هستهٔ آن به سختی درآید. ناتوان. پستان. ران. گوسفندی که سرش سیاه باشد. **کۆره اۆجاق:** اجاق سفالی قابل حمل. **کۆره بند:** چاه آب. خندق. **کۆره په:** پاروی بزرگ جمع آوری خرمن. **کۆره چی:** کوره بان.
کۆره دامار: (Kürə damar) شاهرگ.
کۆره زی: (Körəzi) رنگ پریده.
کۆره سک: (Kürəsək) حیوان حشری.
کۆره کن: (Kürəkən) داماد. شاهزاده ای که مادرش نیز شاهزاده باشد. به صورت «کورکان» وارد فارسی شده است. **کۆره کن آغاجی:** (گیا) راش. آلاش. قیزیل آغاج. قیزیل گؤز و قایین آغاجی نیز می‌گویند. (Fagus orientalis). **کۆره کن باغی:** تیرکی که بر بالای خانهٔ داماد نصب کرده و به انواع سیب سرخ، تخم مرغ سرخ و انجیر و شیرینی آرایند. **کۆره لن:** میدان بزرگ. **کۆره لتمه:** چوب کوچک گردوزنی. از سر باز کردن. **کۆره له مک:** از سر باز کردن. **کۆره مک:** پارو زدن. روبیدن. گریختن. **کۆره مه:** پارو کشی. رفت وروب. **کۆره می:** تمامی.

کؤره مز: (جان)(Körəməz) بُز نر. طعام چوپانی حاصل ازمخلوط شیر وماست.
کوره مک: (Kəvrəmək) کاهش یافتن. خالی شدن. **کوره مه:** (Kəvrəmə) کاهش. اضمحلال. تنزل.
کؤره نه: [مغ](جان)(Kürənə) راسو.
کوْر یاپالاق: (جان)(Kor yapalaq) شب کور. شب پره. منحوس. بوف کور.
کوریک: [دیو](گیا)(Kəvrik) درخت ریگستان.
کوْریک: (جان)(Korik)) بزغاله.
کوْر یوْل: (Kor yol) راه بن بست.
کوْر یوْلچو: (Kor yolçu) (گدای نابینا) آدم ندید بدید.
کؤز: (Köz) آغل مسقف و کم عرض و دراز برای نگهداری گوسفند. شیاری که در زمین برای تقسیم زمین زراعتی به قطعات با خیش حفر می کنند. گل آتش. آتش سرخ شده. آتشین. پرحرارت. ذغال افروخته. به صورت کز به معنای گل آتش وارد زبان فارسی شده است.
کوز: (Küz) آغل. شیار. کشاورزان در شخم زدن مزرعه، ابتدا آن را به قسمتهای کوچکتر با نام «کوز» تقسیم می کنند.
کؤز باسدی: لایهٔ نازک گوشت.
کؤز تاوا: (Köz tava) پاروی اجاق.
کوزج: [دیو](Küzəc) ظرف آب. به صورت کوزه وارد فارسی شده است.
کؤزجلیک: (Küzəclik) گل مناسب برای ساختن کوزه.
کؤزجه نک: (Közcənək) سرخ شده. تفتیده.
کوزر: (Közər) گندم با پوسته یا با پوستهٔ سخت.
کؤزرتمک: (Közərtmək) سرخ کردن (زغال و هیزم). گدازاندن. گداختن.
کؤزرتی: (Közərti) آتشین رنگ. درخشندگی. تلالو.
کؤزردیلمک: (Közərdilmək) گداخته شدن. گل انداختن آتش. سرخ شدن ذغال.
کؤزرمک: (Közərmək) گُر گرفتن. گل انداختن (آتش). سرخ شدن. گداختن. سوسو شدن (چراغ). نور ضعیف پراکندن. آتشین شدن. گرم شدن.
کؤزرمه: (Közərmə) گداختگی. درخشندگی. تلالو.
کؤزرمه لامپاسی: (Közərmə lampası) لامپ الکتریکی. چراغ برقی.
کؤزری: (Közəri) سنبل. خوشه.
کؤزریشمک: (Közərişmək) روشن شدن. نور پاشیدن.
کؤزس: (Közəs) ماشهٔ اجاق.
کؤزشمک: (Közəşmək) در برداشتن و یا زیر و رو کردن آتش همکاری یا مسابقه دادن.
کؤز قاپان: آتشگیر. انبرآتش.
کؤز قاورانی: (Köz qavranı) منقل.
کؤزک: [دیو](Közək) ابزار برداشتن و یا زیر و رو کردن آتش. رشته هایی در دستگاه بافندگی که بهم گره خورده و رشتهٔ بالایی را از پایینی جدا کنند.
کؤز کؤز اوْلماق: (Köz köz olmaq) مانند گل آتش و اخگر شدن.
کؤز کیمی: (Köz kimi) طلایی. آتشین. سرخ آتشین.
کوزگل: (Küzgəl) قالب آجر خام.
کؤزگؤن: (Közgün) دنیادیده. مجرّب. پولاد. داغ.
کؤزگی: (Közəyi) فروزینه یا هیزمی که از یک طرف در حال سوختن باشد.
کؤزل: (Közəl) کاه و خاشاک باقی مانده در خرمن بعد از باد دادن خرمن. برگ خشک. برشته.
کؤزلشمک: (Közləşmək) سرخ شدن.
کؤزلنمک: سرخ شدن (زغال).
کؤزلؤ: (Közlü) شیاردار.
کؤزلؤک: (Közlük) منقل. آتشدان.
کؤزله مک: سرخ کردن (زغال). شیار باز کردن در زمین کشاورزی.
کؤزله مه: سرخ کنی. کبابی.
کوزلیک: (Kəvəzlik) پنبه زار.
کؤزمج: (Közməc) هیزم شعله ور.
کؤزمک: (Közmək) لایهٔ قرمزی که روی زخم پدید آید. خاموش شدن آتش، چراغ و ... سوراخی در دیوار آغل برای بیرون انداختن سرگین.
کؤزمن: (Közmən) کبابی. کباب کننده. خاکسترپز.
کؤزمؤک: (Közmük) ته سیگار.
کؤزمه: (Közmə) جوش. بثوره. جوشی که روی زخم بهبود یافته پیدا شود.
کوزن: [دیو](جان)(Küzən) ← ساوسار. رفو. دوخت.
کؤز نرگیزی: (گیا)(Köz nərgizi) ← گؤزل خاتین چیچگی.
کؤزؤروْم: (جان)(Küzürüm) مورچه.
کؤزؤو: (Közöv) اتاق خودرو اعم از سواری و کامیون و محل نشستن راننده یا مسافر یا اتاق بار.
کوزه: (متفا)(Kuze) ← کوزج.
کؤزه چی: (Küzəçi) کوزه گر.
کؤزه دؤندرمک: سرخ کردن (آتش). آتشین کردن. گرم کردن.
کؤزه ریک: (Közərik) سرخ شده.
کؤزه فالی: (Küzə falı) نوعی فال که زنان و عروسها در شب چهارشنبهٔ آخر سال انجام دهند و در کوزه ای پر از آب، اشیایی مانند انگشتر و دگمه اندازند و فردا صبح باز گرد هم آیند و آواز خوانند و یکی دست در کوزه انداخته و با توجه به شئی بدست آمده و معنای آواز، دربارهٔ برآورده شدن نیت خود به نتیجه می رسد.
کؤزه لک: (Közələk) موسم پاییز.
کؤزه له: (Közələ) بسیار زیبا. زیبا.
کؤزه مک: (Közəmək) زیر و رو کردن آتش.
کوزه مک: (Küzəmək) رفو کردن. دوختن. تاب دادن.
کوْس: (Küs) فصل پاییز. بیزار.
کوْس: (Kos) توپ (بازی). نوعی بازی الک دولک که دولک را گذارند و الک را پرتاب می کنند. **کوْس آغاج:** بازی کوس (گویش میانه). نوعی بازی شبیه به بازی الک دولک. در زمین بازی به فاصله های معین تعدادی چالهٔ کوچک حفر می کنند. تعداد چاله ها باید یکی کمتر از تعداد بازیکنان باشد. به قید قرعه فردی را که باید دنبال توپ بدود، انتخاب می کنند. بازیکنان با چوبدستی از چاله های کوچک و

چالهٔ بزرگ محافظت می‌کنند تا نگذارند بازیکن بدون چاله، توپ را به درون چالهٔ بزرگ یا چاله های کوچک بیندارد. کسی که به دنبال توپ می‌دود، اگر موفق شود توپ را به داخل چالهٔ بزرگ بیندازد، بین بازیکنان صاحب چاله قرعه کشی می‌شود (همه چوبدستهای خود را به طرف توپ پرتاب می‌کنند، هرکس موفق نشد با چوبدستی خود توپ را بزند جایش را با بازیکنی که توپ را به داخل چاله انداخته، عوض می‌کند). اگر بازیکن موفق شود توپ را به داخل یکی از چاله های بزرگ بیندازد، جایش را با صاحب چاله عوض می‌کند. **کوْس آلدی قاچدی:** ← توپ آلدی قاچدی.

کوْسا: (Kosa) کوسه. آدم بی ریش. مراسم سرگرم کننده سنتی آذربایجان در آستانهٔ نوروز. دسته نمایش شادی آور هستند که در اواخر زمستان وارد شهر شده و با ورود خود نوید بهار را داده و با اجرای نمایش شادی و پایکوبی می کردند. معمولاً دارای ۵ شخصیت به نامهای «آغ کوسا» (کوسای کلاه سفید)، قارا کوسا (کوسای کلاه سیاه)، صنم(عروس)، دؤگول چالان(دهل زن) و توربا‌چی (کیسه گردان) است. **کوْسا ای‌له گلین:** نوعی نمایش مردمی آذربایجان که سه شخصیت کوسا، عروس و فاسق دارد. **کوْساباشی:** رهبر گروه نمایشگران. **کوْسادان داراق ایسته مک:** از کوسه شانه خواستن. **کوْسارا:** پشتهٔ شلتوک. **کوْسا ساققال:** ریش بزی. **کوْسا ساققالی:** (گیا) شنگی. **کوْسا کوْسا:** مراسم سرگرم کننده سنتی آذربایجان در آستانهٔنوروز.بازیکنان آن مظهر زمستان رو به زوال و بُز مظهر بهار هستند. **کوْسا گلین:** نوعی نمایش. **کوْسالاشماق:** کوسه شدن. **کوْسالیق:** ریش کوسه‌ای. **کوْساوای:** کشتی بادبانی.

کوْسبت: (Küsbət) لباس کشتی گیر. کسوت.

کوْسبر: (Küsbər) شهوت. خواسته.

کوْسبک: (Küsbək) صمغ درخت.

کوْسبه: (Küsbə) رسوب. ته مانده.

کوْسپن: (Küspən) کوتاه. کوتوله.

کوْست: (Kösət) چوب تنور.

کوستار: (Kustar) پیشه ور. محصولات دستی.

کوستارلیق: (Kustarlıq) پیشه وری.

کؤستک: (Köstək) پابند (اسب، گاو و غیره). پاپیچ. مزاحم. به صورت «کستیک» به معنای پایهٔ ساعت وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.

کؤستک کسمه: ← توک کسمه.

کؤستکلنمک: پابند زده شدن. **کؤستکله نیش:** پابندی. **کؤستکله مک:** پابند زدن.

کؤستکلی: بچه ای که هنگام راه رفتن بدفعات بیفتد و نتواند خوب راه برود. اسبی که دو پایش سفید باشد.

کؤستکلیک: مزرعهٔ پر از خار که برای راهپیمایی نامناسب باشد.

کؤستمک: (Küsətmək) زاییدن. فارغ شدن.

کؤستن: (Köstən) ملایم. رقیق. آبگرم.

کوستوشام

کؤستوروله: (Köstürülə) قابلمه.

کوستوشام: (گیا) (Kustuşam) نوعی گیاه با میوه و برگ انگور. (Bryonia alba L.).

کوْستوم: (Kostum) شلوار. بالاپوش. لباس بازیگران تئاتر.

کؤستؤم اوْتو: (گیا) ← کوسدوم.

کوْستومچو: (Kostumçu) ناظر یا مسئول لباس در تئاتر.

کؤسته بک: (جان)(Köstə bək) موش کور. (Talpa) ← کور سیچان. **کؤسته بک گیللر:** (جان) موش کورسانان.

کؤسته مک:(Küstəmək) پاییز را گذراندن.

کؤسدؤ: (Küsdü) لباس عروس.

کؤسدؤرمک: (Küsdürmək) قهر دادن.

کؤسدؤرؤلمک: قهر داده شدن.

کؤسدؤره: (Küsdürə) رنده.

کؤسدؤ شام: (گیا)(Küsdü şam) گیاهی پایا و پیچنده و بالا رونده با برگهای پنج گوشه و پنج دندانه. (Broyna).

کؤسدؤم: (گیا)(Küsdüm) گل ناز. گل ابریشم. میموزا.گل فتنه.گیاهان حساس.(Mimosa pudica)

کؤسده: (Küsdə) زنجیر.

کؤسده نس: (Küsdənəs) ارمغان. تحفه.

کؤسر: (Küsər) محور.

کؤسرؤ: [دیو](Küsrü) استخوان دنده.

کؤسرؤک: [دیو](Küsrük) زنجیر. پابند.

کؤسره: (Küsrə) سنگ فسان.

کؤسره وی: (Kösrəvi) چوب تنور.

کؤسسک: (Kössək) هیزم نیمه سوز. چوب تنور. کؤسؤو نیز می‌گویند.

کؤسک: (Küsək) پشتیبان. موهایی که از بناگوش آویخته.

کؤسک: (Kösək) هوس. اشتهاء.

کؤسکچی: (Kösəkçi) پر اشتهاء.

کؤسکل: (Köskəl) کاسه.

کؤسکن: (Köskən) ریشهٔ درخت که بر آن نشینند.

کؤسکؤ: (Küskü) قهر. نزاع. اهرم چوبی بزرگ. اهرم آهنی به بلندی حدود ۲ متر. فصل پاییز. موش.

کؤسکؤژ: چوب نوک تیز. **کؤسکؤژؤن:** پاییز. **کؤسکؤ قوران:** ماه اگوست. ماه هشتم تقویم آلتایی. **کؤسکؤک:** بی‌سر و صدا. مترسک. **کؤسکؤن:** قهرآلود. رنجیده. دلخور. پستان دختر.(ناد).

کؤسکه: (جان)(Küskə) موش.

کؤسگؤ: (Küsgü) نوعی آلت دراز و نوک تیز برای سوراخ کردن سنگ و آهن. اهرم. **کؤسگؤت:** (گیا) ← باغ بوْغان. **کؤسگؤک:** مترسک. **کؤسگؤل:** قهر کننده. ← کوسدوم. **کؤسگؤن:** قهر کننده.(ناد).

کؤسل: (Küsəl) آرزو. خواسته.
کؤسلک: (Kösləк) کفش.
کؤسلن: (Küsləп) آرزو. خواسته.
کؤسلؤک: (Küslük) قهر آمیز.
کؤسلؤنمک: (Köslünmək) صف بستن.
کؤسم: (جان)(Küsəm) غزاز. نهار. بُزی که پیشاپیش گوسفندان راه رود.
کؤسمک: (Küsmək) قهر کردن. با کسی حرف نزدن. رنجیدن. دلخور شدن. نگرفتن ماست.
کؤسمنتی: (Küsmənti) شلخته.
کؤسموک: (Küsmük) شاخ.
کؤسمؤک: (Kösmük) هیزم گرد و مدوّر. ته سیگار.
کؤسمه: (Küsmə) قهر. آجیلی که از شاه بلوط پخته و گردوی کوبیده بدست آید.
کؤسمه له مک: (Küsmələmək) راندن. طرد کردن.
کؤسن: (جان)(Kösən) بز نر. راهنما.
کؤسن: (Küsən) قهر کننده. (نادر).
کؤس ناغارا: (Kos nağara) دف بزرگ که با چوب نوازند.
کؤسنت: (Küsnət) اخمو.
کؤسنتی: (Kösənti) چوب تنور.
کؤسنج: (Kösənc) خواسته. تمنا.
کؤسنجیک: (Kösncik) محبوب.
کؤسنک: (گیا)(Küsnək) خشخاش.
کؤسنک: (Kösnək) شهوانی.
کؤسنگ: (Kösəng) چوبی که به سرش پارچه بندند و با آن تنور را تمیز کنند.
کؤسنگی: (Kösəngi) چوب تنور.
کؤسنمک: (Küsənmək) توقع داشتن. گلایه گزاری کردن. حالت قهر به خود گرفتن. غبطه خوردن. حسرت خوردن. افسوس کردن. تکیه دادن.
کؤسنؤ: (Kösnü) شهوت. التهاب غدّه. بیماری آدانیت. **کؤسنؤک:** موقع جفتگیری حیوان. شهوانی. **کؤسنؤل:** سکسی. جنسی. شهوانی. **کؤسنؤمک:** خواستن. آرزو کردن. **کؤسنؤمه:** شهوت طلبی. **کؤسنه مک:** در طلب مرد بودن.
کؤسؤ: (Küsü) قهر. شکراب. لاک پشت.
کؤسو: (Kösəv) هیزم نیمه سوز. هیزم نیم سوخته. سنگ فسان. چوبی بلند برای برهم زدن ذغال.
کؤسؤب: (Küsüb) قهر کرده. حالت گرفتگی خورشید یا ماه. بصورتهای خسوف و کسوف وارد فارسی شده است. در لهجهٔ مصری زبان عربی به معنای خجالت وارد شده است.
کؤسوت: (Kosut) زنبور بی عسل.
کؤسؤتگه: (جان)(Küsütgə) موش زرد.
کؤسؤ توتماق: (Küsü tutmaq) قهر کردن. کوسو باغلاماق نیز گویند.
کؤسوتی: (Kösəvti) چوبی بلند برای برهم زدن ذغال.
کؤسؤر: (Kösür) پشم شانه خورده.
کؤسؤرگه: (جان)(Küsürgə) حیوانی از موش کورها. مُهر. تمغا. نشان.
کؤسؤرؤک: (Kösürük) پابند اسب.
کؤسؤره: (Küsürə) مصقل. فسان.
کؤسؤره لیک: (Küsürəlik) چرم زیرین کفش.
کؤسؤش: (Küsüş) آرزو. قهر. ناز.
کؤسؤشلؤک: (Küsüşlük) مطلوب.
کؤسؤشمک: با هم قهر کردن.
کؤسؤشمه: قهر دسته جمعی.
کؤسؤک: (Küsük) امید. شهوت. هوس. خواسته. ویرانه.
کؤسؤک: (Küsük) گرفته. قهر کرده. رسوب کرده. پرده. پوشش. حجاب. تودهٔ پنبه زده شده. پشتهٔ برف.
کؤسؤکلؤک: (Küsüklük) گرفتگی. خسوف.
کؤسؤگؤر: (Küsügür) سخن چین.
کؤسؤل: (Küsül) گرفته. مغموم. توتک. نی لبک.
کؤسؤل: (Küsül) سوراخ مخصوص خاکستر در زیر اجاق.
کؤسؤلمک: (Küsülmək) دراز شدن.
کؤسؤلمک: (Küsülmək) قهر کردن.
کؤسؤلؤ: (Küsülü) قهر کرده. منفعل.
کؤسؤم: (Küsüm) پیشرو. پیشوا.
کؤسؤن: (Küsün) نیرو. توان.
کؤسؤنمک: (Küsünmək) گرفته حرف زدن.ازنزندگی خسته شدن.آرزوکردن.
کؤسؤنوک:(Küsünük) فهرست.لیست.
کؤسؤو: (Kösöv) ← کؤسسک.
کؤسؤو تؤستؤلؤ: بدنام.
کؤسؤولنمک: نیم سوز شدن.
کؤسه: (Kösə) خواسته. هوس. اشتهاء.
کؤسه: (Küsə) تنها. متفرق.
کؤسه ره: (Kösərə) ابزارهم زدن فرنی.
کؤسه ره: (Kəvsərə) توفان.
کؤسه گن: (Küsəyən) قهر کننده.
کؤسه گی: (Kösəyi) چوب تنور.
کؤسه لن: (Küsələn) خواسته. آرزو.
کؤسه له: (Kösələ) پوست دباغی شده. تسمه. بسیار زیبا. فقیر.
کؤسه له مک: ورم کردن.
کؤسه لیک: (Kösəlik) خواسته. تمنا.
کؤسه لیک: (Küsəlik) تفرقه. جدایی.
کؤسه مر: (Küsəmər) محبوب. جانان.
کؤسه مک: (Kösəmək) سوزاندن. آرزو کردن.
کؤسه من: (Kösəmən) گوسفند یا بز زنگوله دار در جلوی گله. راهنما.
کؤسه میش: (Küsəmiş) منفرد. (ناپ).
کؤسه وی: (Kösəvi) چوب تنور.
کوسیک: (Kəvsik) کاه درشت.
کوش: (Kuş) ← قوش.
کؤشات: (Küşat) سطل آب. درآمد. ثروت. **کؤشت:** (Küşt) شطرنج.
کوشتمک: (Kəvşətmək) خسته کردن.
کؤشدره: (Köşdərə) رنده. آلتی برای کندن کُنده یا تنه درخت. مجوّف.
کؤشدره له مک: مجوّف کردن. خالی کردن داخل چوب.
کؤشرمک: (Küşərmək) لبریز شدن.
کؤششک: (جان)(Köşşək) بچه شتر. کرّه شتر کوچکتر از دایلاق. بچه شتر تا دو سالگی. تفالهٔ ذرت. **کؤششکله مک:** (Köşşəkləmək) کره زاییدن شتر.
کؤشک: (Köşk) آلاچیق. چادر. خانه و عمارت کوچک. بیشه. به صورت کیوسک وارد زبانهای اروپایی و به صورت کشک و کوشک وارد زبانهای فارسی و عربی شده است.
کوشک: (Kəvşək) نرم. نازک. سست.

وارفته.
کؤشک: (Köşək) راحت. دنج. خلوت.
کؤشک: (Küşk) تفاله و قسمت غیرخوراکی سیب و گلابی و... آخال.
کؤشک آغاجی: (Köşk ağacı) برج دیده بانی. تیرک چوبی راهنمای جاده. برج چوبی.
کوشک اتمک: [دیو](Kəvşək ətmək) نانی که ازخمیری نیکو پخته باشد.
کؤشکؤ / کؤشکؤ بالابان آرازا باخار: (Köşkü balaban araza baxar) نوعی بازی گروهی. این بازی هنگام غروب آفتاب انجام می‌شد. تعداد بازیکنان مهم نبود. ابتدا چند نفر از بازیکنان دستهایشان را درهم حلقه کرده و به شکل دایره می‌ایستادند. سپس گروه دوم نیز روی دوش گروه اول رفته، آنها نیز دستهایشان را به هم حلقه می‌کردند. گروه سوم نیز بدین ترتیب روی دوش گروه دوم سوار میشدند. وقتی این سه صف تشکیل شده، آنها دایره وار حرکت کرده و تا غروب کامل آفتاب، این اشعار را می‌خوانند: «کؤشکؤ بالابان آراز باخار» (کوشکی بالابان به ارس نگاه می‌کند)، «آرازین سویو گؤزلردن آخار» (آب ارس از چشمها جاری می‌شود)، «آی آراز، قورو، آخما بیرزامان» (ای ارس خشک شو، زمانی جاری مباش)، «ای بیزی اودا یاندیریب یاخان» (ای که ما را آتش زده و سوزاندی)، «سنله آیریلدی آنا بالادان» (تو فرزند را از مادر جدا کردی). احتمالاً این بازی بعد از عهدنامه های ترکمنچای و گلستان به وجود آمده است.
کؤشکؤ بازی: (Köşkü bazı) نوعی بازی. در بین جمع، ۵ یا ۷ نفر که قوی تر هستند، یک حلقه می‌زنند و دستهایشان را روی شانه های هم قرار می‌دهند. ۳ یا۵ نفر دوم روی دوش آنها می‌ایستند و به همان ترتیب عمل می‌کنند و حلقهٔ سوم که ۲یا۳ هستند، به همان ترتیب در بالا قرار می‌گیرند. این گروه با این آرایش فلوت می‌زنند و می‌چرخند.
کؤشک ور: (Köşk vər) دروگری که در پس هوناز می‌رود. ← هوناز.
کؤشکؤرتمک: (Küşkürtmək) برانگیختن سگ.
کؤشکؤرتؤ: (Küşkürtü) تحریک.
کؤشکؤرتؤجؤ: (Küşkürtücü) محرک.
کؤشکؤرمک: (Küşkürmək) حمله کردن(سگ و غیره).
کؤش کؤش: (Küş küş) صدایی برای تحریک سگ.
کؤشکه: (Köşkə) اخگر. شراره. **کؤشکه له مک:** لمباندن. مقدار زیادی از غذا در لقمه گذاشتن و خوردن.
کوشل: (Kəvşəl) خسته. فرسوده.
کؤشلؤک:(Köşlük) خوشحال. مسعود.
کؤشمک: (Küşmək) لبریز کردن.
کؤشمن: (Köşmən) میوهٔ تازهٔ درخت کاج.
کؤشن: (Köşən) مزرعهٔ گندم و غلات. صحرا. حدود قلمرو یک روستا. ← کؤوشن. کاه بن. کلش. بجهٔ خرگوش. **کؤشنله مک:** با کاه پوشاندن. **کؤشنلی:** با کاه پوشیده شده. **کؤشنلیک:** کشتزار درو شده. چمنزار. مزرعه. **کؤشنلنمک:** با کاه اندود شدن.
کؤشنه: (گیا)(Küşnə) ← قارا بورچاق.
کؤشؤ: (küşü) ظرف آب سفالی.
کؤشؤ: (Köşəv) چوب نیمسوز.
کؤشؤتمک: (Köşütmək) پوشاندن.
کؤشؤک: [دیو](Köşük)خواهش. پرده. سایبان.
کوشولتو: (Kuşultü /küşültü) پژواک. زوزه. صدای به هم خوردن امواج.
کوشولداماق: ← کوشولده مک.
کؤشؤلده مک: (Küşüldəmək) زوزه کشیدن (باد). انعکاس یافتن صدا.
کؤشؤم: (Küşüm) شک. تردید.
کؤشؤمک: (Köşümək) کرخت شدن. پوشانده شدن. زیر سایه رفتن.
کؤشؤمه: (Köşümə) کرختی. پوشش.
کؤشه: (Köşə) تسمهٔ چرمی برای بستن چارق. بندر. پناهگاه. کنج. حجره. به صورت «گوشه» وارد فارسی شده است. **کؤشه اؤلماق:** پول زیاد بدست آوردن. **کؤشه قاپماجا:** نوعی بازی که در آن باید بازیکنان هر کدام کنجی را بگیرند. **کؤشه گن:** پردهٔ اتاق خواب. **کؤشه گه:** صحنه. **کؤشه له مک:** تسمه درست کردن. با تسمه به هم بستن یا دوختن. **کؤشه لی:** استخوان. قاپ.
کؤشه لیک: گونیا.
کوشه مک: (Kəvşəmək) ضعیف شدن.
کؤشه من: (Köşəmən) چاق. فربه.
کؤشه نه: (Köşənə) قبّه.
کوشی: (متفا)(Koşi) ← قوْشو.
کؤغا: (Köğa) چوب بلند با سر قلاب مانند که برای کشیدن آب از چاه و کشیدن چیزی استفاده شود.
کؤغاچا: (Köğaça) ← قوْوغاچا.
کؤغار: (Köğar) سبد کوچکی از پوست درخت.
کوْغشاتماق: (Koğşatmaq) تحلیل بردن نیرو. پوسانیدن. **کوْغشاشماق:** باهم پوسیدن. **کوْغشاق:** پوک. پوسیده. **کوْغشاما:** پوسیدگی. پوکی. **کوْغشاماق:** پوسیدن. پرداخت کردن.
کوْغوش: (Koğuş) سوراخی که در تنهٔ درخت ایجاد می‌شود. سالن. تنبی. کج. خمیده. **کوْغوشلانماق:** پوک شدن. ایجاد شدن حفره در تنهٔ درخت.
کوف: (Kuf) تاب. بادبادک. جغدی که کنگی نیز گویند.
کوف: (Küf) سفیدک. روشن (رنگ).
کوْفا: (گیا)(Kofa) گیاه حصیربافی.
کوف اوچماق: (Kuf uçmaq) تاب بازی کردن.
کوفتن: (Küftən) کهنه باده نوش. عیّاش پیر.
کؤفته: (Küftə) گرد. مدوّر. نوعی غذا. دختر جوان. لب کلفت (زن یا دختر). دستمالی آلت جنسی کسی. ماشین دوم کم ارزش و پرمصرف. **کؤفته آمجیق:** زنی که آلت چاق دارد. **کؤفته اکمک:** ماشینی که روغن سوزی دارد. **کؤفته پیاز:** ناقلا. دغل. **کؤفته چی:** زن علاقمند به دستمالی آلت مرد. **کؤفته یاپماق:** آلت کسی را دست مالیدن.

کؤفته یه قاش گؤز یاخماق: عین مترسک سر جالیز بودن. بسیار زشت بودن.
کوفجان: (متفا) ← قاوچان.
کؤفجؤک: (Küfcük) ← کوپه جوک.
کوف دیبی: (Kuf dibi) نوعی مراسم که در زمان نوروز یا جشن محصول در کنار چشمه یا میدان روستا برگزار می شد و جوانان بر تاب سوار می شدند و دیگران نیز به رقص و آواز می پرداختند. «کوف یئللی» و «کوفلان گئتمک» نیز گویند.
کؤفرز: (Küfrəz) خاموش. نارس. خاک آتشفشانی.
کؤفرک: (Küfrək) ساقهٔ کتان.
کؤفز: [دیو](Küfəz) خودپسند. مغرور.
کوف گئتمک: (Kuf getmək) تاب بازی کردن.
کؤفگه: (Köfgə) آهک.
کوفلان:(Kuflan) بادبادک.تاب(بازی).
کؤفلتمک: (Küflətmək) ← کیفلتمک.
کؤفلر: (Küflər) سفیدک گیاه (آفت).
کؤفلؤ: (Küflü) پول طلا. خسیس.
کؤفلؤجه: نوعی بیماری قارچی.
کؤفللی: (Küflə) ← کوهله. **کؤفللی بؤیؤگو:** (جان) خرخاکی. **کؤفله کؤفله:** بازی نمایشی در توفارقان. فردی ساده را انتخاب و نام کوفله را بر او گذارند. دو بازیکن پشت به پشت خم می‌شوند و دستها را بر زانو می‌گذارند. کوفله هم زانو می‌زند و سرخود را زیر پای دو بازیکن می‌گذارد. با اشارهٔ استاد حضار یکی یکی می‌آیند و بر پشت کوفله سوار می‌شوند و سر خود را بر گردن او می‌گذارند و معلق می‌زنند. این بازی تا جایی ادامه پیدا می‌کند که کوفله از بازی خودداری کند. در مرند «اوچ یاستیق» و در قاراداغ «کولفه باسما» گویند.
کؤفنک: (Küfnək) پوسیده. کهنه.
کؤفنؤک: (Küfnük) بیمار. سالخورده.
کؤفنؤمک: (Küfnümək) پوسیدن. نرم یا پیر شدن.
کؤفنه: (Küfnə) پوسیده. کهنه.
کؤفول: (Koful) حفره‌ای که در اثر پوسیدگی در تنه درخت به وجود آید. خلاء. توخالی. پوک. ← کوغوش.
کؤفؤن: (Küfün) سبد بزرگ.
کؤفه: (Küfə) سبدی که از شاخه‌های درخت ببافند. ران.
کؤفه چی: (Küfəçi) فاعل در لواط.
کؤفه دن گئتمک: گاییدن در لواط.
کؤفه کی: (Küfəki) خاک پوسیده.
کؤفه لیک: (Küfəlik) مست لایعقل.
کوف یئللی: ← کوف دیبی.
کؤک: (متفا)(Kök) ← گوگ.
کوک: [دیو](Kəvək) غضروف بینی. نرم. آرام.
کؤک: (Kök) ریشه. بن. بیخ. مبدأ. خاستگاه. نسل. تیره. تبار. مقعد. بُن آلت مردانه. ریشه درخت و گیاه. هویج. زردک. کاهو. ریشه (ریاضیات) مثل جذر و مکعب و غیره مثلاً ۳ ریشهٔ چهارم عدد ۸۱ است. ریشهٔ (زبان). قسمت اساسی کلام بدون پیوند. در زبانهای ترکی ریشه‌های کلام سه حرفی و یک هجایی است گاهی اوقات دو و چند هجایی هم وجود دارد مثال (گل) ریشهٔ (گلمک) است. حالت. وضعیت. طرز. وضع. کوک (موسیقی، ساعت و غیره). بمی و زیری صدا. کوک (خیاطی). بخیهٔ درشت. سرحال. شنگول. کوک. چاق. فربه. گوشتالو. پرگوشت و چربی. رنجش. خشم. بند در ظروف چینی. لطیفهٔ خنده آور در میان مردم شهر. جفتگیری قوچ در زمستان. زنگار که بر آینه نشیند. به صورت کوک Kuk وارد فارسی شده. **کؤک آپارماق / کؤک آتماق:** (Kök atmaq) ریشه دوانیدن.
کؤک آشیق: (جان) (Kök aşıq) سگی که وارد دو سالگی شده است.
کؤک آلتی: عدد زیررادیکال. مجزور.
کؤک آلما: ریشه یابی. ریشه گیری.
کؤک آنا: (Kök ana) مادربزرگ.
کؤک آیاقلیلار: (جان)(Kök ayaqlılar) ریشه پایان. (Rhizopoda).
کوُکا آغاجی: (گیا)(koka ağacı) حشیش مکزیکی.
کؤک اوْیونو: (Kök oyunu) نوعی بازی الک دولک در آناتولی.
کؤک ایکی: جذر مربع (ریاضی).
کؤک بئللە مک: کنایه از اینکه کسی برای نشان کردن آغل گوسفندان برود تا شب آنها را بدزد.
کؤک باش: (گیا) ← پیغمبر چیچگی.
کؤک باشلیلار: (جان) نیم دسته از خرچنگها. (Rhizocephla).
کؤک باشی: (Kök başı) ← سوْبا.
کوکبوری: (متفا) ← گؤگ بؤرو.
کؤک بوْیاسی: (گیا) (Kök boyası) روناس. (Tinctorum Flubia).
کؤکت:(Kökət) اساساً. اصیل. فرهنگ.
کؤکجک: نیکو. مناسب. خودپسند.
کؤکجؤک: ریشهٔ کوچک. رحِم زن.
کؤکجه: (Kökcə) پاشنه.
کؤکچؤ: کوک زن. بندزن. فروشندهٔ گیاه و ریشهٔ دارویی. کارگر.
کؤکچؤبر: شمشیر نوک شکسته.
کؤکچؤل: اصیل. سنت گرا.
کؤکچؤن: (Kökçün) سالمند.
کؤک دامیز: (Kök damız) نژاد اصیل.
کؤکدره: (Kökdərə) دو راهی رود.
کؤکدش: (Kökdəş) همریشه.
کؤکدن بیلن: ژرف بین. نکته سنج.
کؤکدنجی: اصولگرا. رادیکال.
کؤکدن دؤشمک: از کوک افتادن.
کؤکده چی: مفتّش. بازرس.
کؤکده مک: تفتیش یا بازرسی کردن.
کؤک دیشی: دندان آسیاب.
کؤکر: پارچ آب. آبخوری. مصدر.
کوکر: (Kəvkər) لب شکری.
کؤکرتک: (Kükrek) ← کؤکس.
کؤکرتمک: (Küyrətmək) به غرّش درآوردن.
کؤکردیلمک: (Küyrədilmək) به غرّش واداشته شدن.
کؤکرشمک:(Küyrəşmək)باهم غریدن.
کؤکرک: (Küyrək) طغیان کننده. پرجوش و خروش. متلاطم. آذرخش.
کؤکرک: (Köyrək) سینه. پستان.

کؤکرکلیک: (Küyərklik) طغیان.
کؤکرنتی: (Küyrənti) غرّش. نعره.
کؤکرنمک: (Küyrənmək) به غرّش درآمدن.
کؤکره: (Küyrə) نعرهٔ خشمگینانه.
کؤکره مک: (Küyrəmək) غریدن (شیر). غرّش کردن. غضبناک شدن. متلاطم شدن. نمو تخم و دانه در جهت جوانه زدن. بالیدن بذر. ماق کشیدن. شیهه کشیدن.
کؤکره مه: (Küyrəmə) غرّش.
کؤکره ییش: (Küyrəyiş) غرّش.
کؤکس: (Kökəs) سناریو. فیلمنامه.
کوْکس: (Koks) کک. کربن.
کؤکس: [دیو](Köks) سینه. قلب. آغوش. پستان.
کؤک ساپ: (گیا)(Kök sap) ریشه‌ای که زیر زمین دراز می‌شود و روی زمین باز می‌شود.
کؤک ساقیز: (گیا)(Kök saqqız) کاسنی زرد(Taraxacum)
کؤک سالماق: ریشه دوانیدن.
کؤکس دوْلو: (Köks dolu) سینه پر. سینهٔ درشت. عمیقاً.
کؤکس دوْلوسو نفس آلماق: نفس عمیق کشیدن.
کؤکسک: (Köksək) مهم.
کؤکس کئچیرمک: نفس عمیق کشیدن.
کؤکس گرمک: سینه سپر کردن.
کؤکسل: (Köksəl) ریشه‌ای. اساسی.
کوْکسلاشدیرماق: (Kokslaşdırmaq) کک دار کردن. کربونیزه کردن.
کؤکسلمک: کفر گفتن. فریاد کردن.
کؤکسلؤک: پیش بند بچه.
کؤکسؤ دوْلو: سینه پهن. آنکه دارای سینهٔ تنومند باشد.
کؤکسؤ دوْلوسو: عمیقاً. از ته دل.
کؤک سؤزلؤ: (Kök sözlü) تک سیلابی. **کؤکسؤک:** (Köksük) مهم.
کؤک سؤکمک: رنج فراوان کشیدن.
کؤکسؤل: (Köksül) اصلی. ارژینال.
کؤکسؤن: (Köksün) عمیق. مغموم.
کؤکسؤنمک: (Köksünmək) اندوهگین شدن.
کؤکسؤنؤ اؤتؤرمک: آه کشیدن.
کؤکسؤنؤ قابارتماق: سینه را جلو دادن. باد درغبغب انداختن.
کؤکسؤو: (Köksöv) ورم. باد.
کؤکش: (Kökəş) هارمونی. کانون. مرکز. هماهنگ. همنژاد. خویشاوند.
کؤکشک: (Kökşək) بیمار.
کؤکشمک: (Kökəşmək) خویشاوند شدن. **کؤکشمه:** (Kökəşmə) خویشاوندی. هماهنگی.
کؤکشؤن: [مغ] (Kökşün) پیر.
کؤک قوردو: (جان)(Kök qurdu) ← دانا بورنو. انگشت برک.
کؤککک: (Kökək) چیزی که بردن نام آن باعث خشم کسی شود. توکان نیز گویند. غرور.
کؤک گؤبه لک: (جان)(Kök göbələk) نوعی قارچ بی‌خطر که در ریشهٔ درخت پدید می‌آید.
کؤککله مک: (Kökəkləmək) تصدیق کردن.
کؤککلی: (Kökəkli) مغرور. عظیم.
کؤککؤ بالابان: (Kökkü balaban) ← آسلان پیسلان.
کؤک کؤکن: اصل و فرع. (در زبان).
کؤکل:(گیا)(Kükəl)زردآلوی وحشی.
کؤکل: (Kökəl) باد کرده. اساسی. هماهنگی. سالم.
کوکلا: (Kukla) عروسک.
کؤکلتاش: (Kökəltaş) برادر رضاعی.
کؤکلتمک: (Kökəltmək) چاق کردن. فربه کردن. پرواربستن. رنجانیدن. عصبانی کردن.
کؤکلتی: (Kökəlti) پرورش. تربیت.
کؤکلدیجی: (Kökəldici) چاق کننده.
کؤکلدیلمک: (Kökəldilmək) چاق کرده شدن.
کؤکلر: (Küklər) ستاره شناس. منجم.
کؤکلز: (Kökləz) ریشه دار. نوپا.
کؤکلشدیرمک: (Kökləşdirmək) چاق تر کردن.
کؤکلشدیریش: (Kökləşdiriş) تحکیم.
کؤکلشمک: (Kökləşmək) چاقتر شدن. ریشه انداختن.
کؤکلمک: (Kökəlmək) چاق شدن. رنجیدن. برخوردن. عصبانی شدن.
کؤکلمه: (Kökəlmə) چاقی. رنجیدگی.
کؤکلن: (Köklən) خواننده. ریشه دار. آنچه شروع به ریشه دوانی کرده است. نام یک قبیلهٔ ترک.
کؤکلنمک: (Köklənmək) ریشه‌دار شدن. ریشه دوانیدن. ریشه کردن. کوک شدن. بخیه زده شدن.
کؤکلؤ: (Köklü) ریشه دار. دارای اصل و تبار. کوک دار. میزان دار. بند زده شده.**کؤکلؤ بوداقلی:** پرریشه و شاخ.
کؤکلو دیبلی: کامل. با همهٔ مخلفات.
کؤکلؤک: مزرعهٔ هویج. چاقی. نسب.
کؤکلؤ کؤمشلی: درست و حسابی.
کؤکله شیک: (Köklənşik) کلاسیک.
کؤکله مک: (Kökləmək) کوک کردن. میزان کردن. بخیه زدن. پس دوزی کردن. آکورد کردن ساز. بستن. تأسیس کردن. ریشه کن کردن. به اجداد خود شبیه شدن. زندان کشیدن. آلت مردانه را تا آخر فرو کردن. گل زدن (فوتبال).
کؤکله مه: (Kökləmə) کوک زنی. تنظیم.
کؤکله نیش: (Köklənış) ریشه دوانی.
کؤکم: (Kökəm) اصول.
کوکمک: (Kükmək) شاخ.
کؤکن: [دیو](Kökən) دختر. اصلی. ریشه. منشاء. نوعی طناب که در طول آن به فاصله‌های معیّن بندهای حلقوی شکل نصب شده و برای بستن برّه‌ها و بزغاله‌ها به کار می‌برند. بند یا طنابی که به هنگام دوشیدن به پای حیوان ببندند. شفتالو.
کؤکنار: (Köknar) غلاف و غوزهٔ خشخاش.
کؤکنار قارقاسی: (جان) فندق شکن (پرنده). (Nucifraga caryocatactes)
کؤکن بیلیم: ریشه شناسی.
کؤکن سؤکن : خانمان برانداز.
کؤکنگ: (Kökəng) منبع. منشاء.
کؤکنگه: (Kökəngə) مَشک.
کؤکنلنمک: ریشه یافتن.

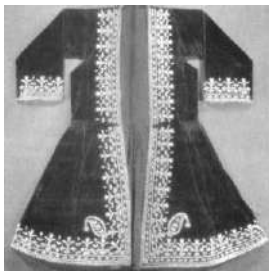
کؤکنله مک: کمی بهتر شدن.
کؤکنلی: (Kökənli) مستند.
کؤکنلی اؤزؤک: النگو. دستبند.
کؤکنلیک: (Kökənlik) اصالت.
کؤکنمک: تحریک یا تقویت شدن.
کؤکؤ: (Kükü) کوکو. غذایی با تخم مرغ و سبزی (یا سیب زمینی و غیره).
کؤکؤ: (Kökü) پستان. نوک پستان.
کؤکؤبچؤ: (Kökübçü) شیرخوار.
کوکوت: (جان)(Kukut) خفاش.
کؤکؤر: (Kökür) صافی. کفگیر.
کؤکؤر: (Kükür) زمین بسیار سنگلاخ. پارچ آب.
کؤکؤردش: (Kökürdəş) برادر شیری.
کؤکؤرمه: (Kökürmə) ترانس پوزیشن.
کوکؤره مک: (Kükürmək) ترشیدن.
کؤکؤز: (Köküz) سینه. ← کوکس.
کؤکؤز: (Küküz) هموار. نفیس. تحفه.
کؤکؤس: ← کوکس. کبر. غرور.
کؤکؤک: (Kökük) اساسی. اصلی.
کؤکؤک کسیلمک: (Kökü kəsilmək) ریشه کن شدن.
کؤکؤل: (Kökül) اساسی. نژادی. در زبان مغولی به معنای کاکل است.
کؤکؤلؤک: (Kükülük) مناسب برای پخت کوکو.
کؤکؤل: (Kökül) مرکز. وسط.
کؤکؤم: (Köküm) آفتابهٔ بزرگ. ابریق.
کؤکؤمسوْو: (Kökümsov) شبیه ریشه.
کؤکؤمک: (Kökümək) لجبازی کردن.
کؤکؤ میوه لی: (Kökü meyvəli) ریشه‌های خوراکی.
کؤکؤن: (Kökün) در اصل. اساساً. هماهنگی. منبع. زرد آلو.
کؤکؤن: (جان)(Kükün) زنبور وحشی. زنبور نر وحشی.
کؤکؤنمک: (Kökünmək) تکیه دادن. ریشه انداختن. افتخار کردن.
کؤکؤنؤ قازماق: (Kökünü qazmaq) از ریشه کندن.
کؤکؤنه چاتماق: (Kökünə çatmaq) ریشه یابی کردن.
کؤکؤی: [دیو](Küküy) خاله.
کوکه: (Kökə/ Kükə) کلوچه. بربری. نان گرد. توتک. قوغال نیز می‌گویند. برادر رضاعی. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
کؤکه: (Kökə) اصلی. اساسی. پدر.
کوکه: (Kəvkə) سنبل زرد.
کؤکه بوغدا: (گیا) چاودار.
کؤکه تی: (Kökəti) فرهنگی. تقویتی.
کؤکه جیک: (Kükəcik) نان کوچک.
کؤکه چی: (Kükəçi) کلوچه پز.
کؤکه لک: (Kökələk) غرور. باد.
کؤکه لک:(جان)(Kükələk) کافلو (پرنده).
کؤکه لین: (Kökəlin) اصالتاً.
کؤکه مک: (Kükəmək) بو دادن.
کؤکه مک: (Kökəmək) نامدار شدن.
کؤکه من: (Kökəmən) درخت تناور.
کؤکه مه: (Kökəmə) نامداری. آوازه.
کؤکه نک: (Kükənək) همایش بی فایده و بی هدف.
کؤکه نک: (Kökənək) وطن. خاستگاه. منبع. مجاور. همراه. وابسته. نگرانی.
کؤکه نک گرمک: نگران شدن.
کؤکه نم: (Kökənəm) اندک. کم.
کؤکه نه: (Kökənə) زنجیر. بند.
کؤکه ویر: (Kükəvir) آفتابه. ابریق.
کؤکه وین:(جان)(Kükəvin) خرمگس.
کؤکی: (Kükəy) تخم مرغ.
کوکی: (Kəvki) ظرف آبی که از کدوی صحرایی سازند.
کؤک یوموروسو: (Kök yumurusu) ریشهٔ غدّه‌ای یا سیبکدار (مثل سیب زمینی).
کؤگؤرد: (Küyürd)← گوگورد.
کؤگؤرد یوْل: رنگین کمان.
کؤگؤل: ← کونول.
کؤگؤم: (Küyüm) شب. شامگاه.
کوگی: (Kəvgi) رماتیسم.
کوگین: [دیو](Kəvgin) غذایی که سیر نمی کند.
کول: [دیو](Kəvəl) پوستین. کرکی دوخته شده از پوست گوسفند. اصیل (اسب). اسب تیزتاز. اسب خوب گام. توخالی. پوک. ابله. کودن. واژهٔ «خُل» در زبان فارسی به همین معناست.
کؤل: (Köl) ← کؤنول. تمام. کامل. منظم. بزرگ. عقل. دانش. خرد.
کول: (Kol) بوته. تنه. خار. بیشه. بازو.
کؤل: (Kül) خاکستر. کود. بلبل. کُند.
کول: (Kul) غلام. بنده.
کولئگا: (Kuleqa) ← کولگه.
کولا:(Kəvla) دیرک زیردرخت تاک.
کؤل آتار: (Köl atar) انگشت خنصر.
کول آتان:(Kül atan) خاک انداز. بانو.
کوْلا: (جان)(Kola) کوتاه. بُز بی شاخ.
کولا: (Kula) هیزم.
کوْلا باسما: (Kola basma) سرسری.
کؤل ارکی: (Köl ərki) دانای کل. حاکم مطلق. شاهنشاه. (ناپ).
کوْلاز: (Kolaz) کلک. قایق ساده.
کوْلازچی: قایقران.
کولاغ اوْتو: (گیا)(Kulağ otu) حی العالم. ← قیا قوروغو.
کوْلاق: (Kolaq) آلونک.
کولاک: (متفا)(Kulak) ← کولک.
کولاک: [رو] (Kulak) ← قول چوماق.
کولا کوْسا ال آتماق: (Kola kosa əl atmaq) از سر ناچاری به هر کجا دست انداختن.
کوْلا گیرمک: (Kola girmək) پشت بوته مخفی شدن.
کوْلان: (Kolan)آلونک گِلی درمزرعه.
کوْلاوا: (Kolava) ← کومبه.
کولاوات: (Kolavat) زمینی که بوته های آن بیرون آورده و تبدیل به کشتزار شده است.
کؤل اودماق: (Kül udmaq) فریب خوردن.
کؤل اوْلماق: (Kül olmaq) خاکستر شدن. دار و ندار خود را از دست دادن. خاکستر نشین شدن.
کؤل اوْورام: (Kül ovram) ذره ذره.
کؤل اؤوسن: (Kül övsən) صافی.
کوْلا هؤرن: (Kola hürən) سگی که بی‌جهت پارس کند.
کوْلا یاتماق: (Kola yatmaq) پشت بوته مخفی شدن.
کؤل ایپی: (Kül ipi) طنابی که هنگام پشم چینی گوسفند به پاهایش ببندند.

کؤل ایرکین: [دیو](Köl irkin) آنکه عقل و دانایی در او مانند برکه جمع شده باشد. قائم مقام حاکم در میان اوغوزها. قائم مقام یابغو یا دولتمرد دولت اوغوزها.
کؤل بابا: (گیا)(Kol baba) جنس گیاه شیردان.قاصد. قاصدک.(Leontodon)
کؤل باسار: (Kol basar) بوته‌زار.
کؤل باسدی: (Kül basdı) گوشت راسته. کتلت. بصورت «کلبسطی» در لهجهٔ مصری زبان عربی و بصورت Kielbasa در انگلیسی و لهستانی وارد شده است.
کؤلباش: (Kül baş) خاک برسر.
کؤلبک: (Kölbək) جای مخفی. پستو. کمینگاه. به صورت «کلبک» وارد زبان فارسی شده است.
کؤلبند: (Kölbənd) تشک.
کؤلبوس: (جان)((Külbüs بز نر وحشی.
کؤل بوغاجاسی: (Kül boğacası) نان پخته در خاکستر. کوماج.
کؤلبه: (Külbə) خانهٔ محقر. کومه. دریچهٔ زیر کندی به منظور تخلیهٔ محتویات کندی. دریچه یا سوراخ برای تهویه تنور وکوره. سوراخ مَشک. سوراخ هواکش تنور. به صورت «کلبه» وارد فارسی شده است.
کؤلبه: (Kölbə) ظرف چوبی.
کؤلبه شیک: (جان)(Külbəşik) ← پورسوق.
کؤلبیمک:(Kölbəymək) گسترده شدن.
کؤلپان: (Kolpan) بوتهٔ با شاخ و برگ فراوان. گیسو.
کؤل پیشیگی: (Kül pişiyi) (گربهٔ اجاق) بی دست و پا.
کؤلت: (Kölət) پالیز.
کؤلتک: (Költək) متورم. باد کرده.
کؤل تکین: (Köl təkin) شاهزادهٔ دانا. شاهزادهٔ اعظم. شاهزادهٔ شکست ناپذیر. شاهزادهٔ نابودکننده. نام شاهزادهٔ نامدار ترکان.
کؤلتکه: (Kölətkə) سایه.
کؤلتم: (Kültəm) دسته. بسته.
کؤلتمک: (Kölətmək) سایه انداختن.
کؤل توتان: (Kül tutan) خاکستر گیر. دستگاه صافی تمیز کنندهٔ گازهای دودی از خاکستر.
کولتور: [فر] (Kultur) فرهنگ. مدنیت.
کؤلتوک: (Kültük) توخالی. پوک. مانند خاکستر.
کؤل تؤکن: (Kül tökən) کدبانو.
کؤلته: (Kültə) دسته. بسته. لباس کهنه. بسیار. فراوان. کلی. **کؤلته له مک:** بسته کردن. **کؤلته لی:** تنومند. جسیم.
کؤلته: (Költə) کوتاه ولی نیرومند.
کؤلجؤمک: (Külcümək) خاکستری.
کؤلچان: (Kolçan) چوب بلند با نوک قلاب شکل.
کؤلچر: (Kölçər) نوعی آفت گندم.
کؤلچک: (Külçək) ابزار بیرون آوردن خاکستر.
کؤل چکن: (Kül çəkən) خاک انداز.
کؤل چؤر: (Köl çor) فرمانده کل.
کؤل چؤرگی: (Kül çörəyi) نانی که در خاکستر پخته.
کؤلچه: ((Külçə لابرلا. نان شیرینی. شمش (طلا و غیره). نوعی نان که پس از اتمام نانوایی روی خاکستر کز می‌دادند. خاکستره. نان حلوایی که در بر سر مزار پخش کنند. به صورت کلوچه و کلیچه وارد زبان فارسی شده است. **کؤلچه باسان:** وسیلهٔ سفالی برای نقش انداختن بر کلوچه. **کؤلچه لنمک:** تاب خوردن. به شکل چنبر درآمدن. گِرد شدن. **کؤلچه له مک:** تاب دادن. به شکل چنبر درآوردن. گِرد کردن.
کولچی: (Kəvəlçi) پوستین دوز.
کؤلخانا: (Kolxana) روسری.
کؤلخانا: (Külxana) تون حمام. بخاری. به صورت «گلخن» وارد زبان فارسی شده است.
کؤلخاناچی: کارگر تون حمام.
کؤلخان بیگی: کارگر گلخن. تنبل.
کؤلخانی: (Külxanı) آواره. ولگرد.
کؤل خوروز: (Kol xoruz) ← قیرقاوول.
کؤلخوز: [رو](Kolxoz) موسسهٔ کشاورزی اشتراکی.
کؤلدان: (Küldan) جای خاکستر.
کؤلدک: (Küldək) پیراهن.
کؤلدؤرت: (Küldürət) سیلاب.
کؤلدؤرن: (Küldürən) درخت خشکیده و تو خالی.
کؤل دؤرو: (Kül doru) رنگ خاکستری.
کؤلدؤرؤم: (Küldürüm) درخت خشکیده و توخالی. تمام.
کؤلده کؤمج بولماق: (Küldə köməc bulmaq) با عجله به اینجا آنجا دویدن.
کؤلده مه: (Küldəmə) بخش نرم وبی استخوان گوشت
کؤلر: (Külər) برنز.
کؤلر: (Kölər) متورم. باد کرده.
کؤلرجیک: (Külərcik) رموک. ترسو.
کؤلرمک: (Külərmək) رمیدن اسب. سکندری خوردن.
کؤلرمک: (Kölərmək) گردآمدن. جمع شدن. بادکردن.
کؤل رنگی: (Kül rəngi) رنگ خاکستری.
کؤلز: (Küləz) خاکستر گرم. آتش گرفتگی گیاهان خشک. کاه و ساقهٔ خشک و کوتاه بعضی از گیاهان چون برنج و امثال آن. جهش و حرکت (به خاطر ترس از آتش).
کؤلزلنمک: (Küləzlənmək) سوختن سطحی. سوختنی که بر اثر آتش گیاهان صورت پذیرد.
کؤل زورناسی: (Kül zırnası) نوعی آلت موسیقی بادی که روی به هوا نواخته می‌شود.
کؤل سالقیش: (Kül salqış) زیر سیگاری.
کؤلسر: (Külsər) زباله دانی.
کؤلسه: ((Kölsə پیده. نوعی نان روغنی.
کؤلش: (Küləş) کاه بن. کاه. پوشال. ساقهٔ گیاه برنج. به صورت «کُلش» وارد زبان فارسی شده است. **کؤلشدن سالماق:** از پا انداختن. کتک مفصلی زدن. **کؤلشلتمک:** با پوشال پوشاندن. **کؤلشله مک:** پوشال گذاشتن. **کؤلشلیک:** کاهدان. مزرعه غلهٔ درو شده. مزرعه

که پس از درو شدن شخم نخورده.
کولفان: (Kulfan) ← دولاب.
کـــؤلفن: (Külfən) خـاک شـبیه بـه خاکستر. آتشدان.
کؤلفه: (Külfə) نـورگیر روی سـقف و یا دیوار.
کؤل قابی: (Kül qabı) زیرسیگاری.
کؤل قاپان: (Kül qapan) خاک انداز.
کـــوْل قورباغاســـی: (جـــان)(kol qurbağası) نـوعی قورباغـه (Rana ridibunda).
کوْل قیران: بوته کن (ماشین)
کؤلک: (Kölək) سایه. سپر.
کؤلک: (Kəvlək) سـاقهٔ خشـک ذرت. نرم.
کؤلـک: (Külək) تلاطـم دریـا. بـرف همراه با باد. موج بزرگ. تلاطم امواج دریـا. توفـان شـدید بـا بـرف. کلبـهٔ کوچک در بستان. به صورت کولاک وارد زبان فارسی شده است. (ناد).
کؤلـک آخیـنلاری: (Külək axınları) جریان آب در دریا و اقیـانوس کـه در اثر کولاک ایجاد شود. جریان باد.
کولکاک: (Kulkak) ← قولاق.
کؤلک اوْیناداں: ← یئل چرشنبه سی.
کؤلک توتان: محل بادگیر.
کؤلک دؤگن: بادکوب. بادکوبه.
کـؤل کدیسـی: (Kül kədisi) شـخص اجاق دوست. سرمایی.
کؤلک کئش: ← کولکلیک.
کؤلکلنمـک: دچـار طوفـان شـدن. در معرض کولاک قرار گرفتن.
کؤلکله مـک: طوفـانی شـدن. کـولاک شدن. وزیدن باد شدید.
کؤلکلی: (Küləkli) طوفانی.
کؤلکلیـــک: دریچـه یـا ســوراخ در ساختمان برای تهویه. بادگیر.
کؤلکؤ: (Külkü) قلاب یا ماشـهٔ آتـش. ماشهٔ اجاق.
کوْل کوْس:(Kol kos)خس و خاشاک.
کؤلکه: (Külkə) مجموعه. بحال پودر.
کؤلگئی / کوْلگا: (Kölgey) ← کؤلگه.
کؤلگج:(Kölgəc)کلاه آفتابگیر. سایبان.
کؤلگلتی: (Kölgəlti) تنگنا. فشار.

کؤلگم: (Kölgəm) بزرگ. عظیم.
کؤلگمسی: (Kölgəmsi) سایهٔ ضعیف.
کؤلگن: (Kölgən) طناب بادبان.
کؤلگـؤ: (Külgü) وسـیلهٔ بسـتن. طنـاب کوتاهی که هنگام پشـم چینـی، بـا آن دست و پای حیوان را می‌بندند.
کوْل گؤگؤر:(Kolgöyür)خاروخاشاک
کؤلگؤن: (Külgün) رنگ پنبه ای.
کؤلگه: (Kölgə) سایه. شبح. تیره. رویـا. طـالع. **کؤلگـه ائتمـک:** سـایه انـداختن. **کؤلگه اندیریک:** سایبان. **کؤلگـه اوْیـون:** نمایش عروسکی با سایه (نوعی خیمـه شب بـازی). **کؤلگه ایله گئـده سـن:** (بـا سـایه بـروی) الهـی بمیـری. (نفـرین). **کؤلگه بـالیغی:** (جـان) نـوعی مـاهی بـه درازی ۲۰ تـا ۵۰ سـانتیمتر.(Umbrina cirhosa , Thymallus). **کؤلگـه جیـل:** سایه پسند. **کؤلگه چاخچـاق:** عروسـک سایه بازی. **کؤلگـه چـی:** [مـغ] رانـنده. **کؤلگه دؤشمک:** سایه افتادن. تیره شـدن (زیرپلکهـا). لاغـر شـدن. **کؤلگـه ده بوراخماق:** در سـایه گذاشـتن. در ابهـام گذاشتن. مبهم رهـا کـردن. **کؤلگـه ده قالماق:** در سـایه مانـدن. علنـی نشـدن. تظاهر کردن. ناشـناخته مانـدن. **کؤلگـه ســیز:** بـی سـایه. آدم بـی خیـر و بـدردنخور. **کؤلگه سیز قـاواق آغـاجی:** آدم بی خیر. **کؤلگـه سـین قیلینجلامـاق:** سایهٔ کسی را با تیر زدن. **کؤلگه سـیندن قوْرخماق:** از سایه خود ترسیدن. خیلـی ترسو بودن. **کؤلگه کؤپگی:** کون گشاد. تنبـل. **کؤلگـه کیمـی دالینجـا دؤشـمک:** چون سایه از پـی کسـی رفـتن. **کؤلگـه لندیرمک:** سایه انداختن. مـبهم کـردن. پرده پوشی کردن. **کؤلگه لنمـک:** سـایه شدن. زیر سایه آسودن. خنـک شـدن. در سـایهٔ کسـی سـر کـردن. روزگـار گذرانیدن. پلکیـدن. در سـایه نشسـتن. **کؤلگه لنمه:** آسایش. **کؤلگه له مک:** سایه کـردن. سـایه‌دار شـدن. زیـر سـایه گذاشتن. پرده پوشی کردن. **کؤلگه لی:** سایه‌دار. مبهم. تار. غمگین. **کؤلگه لـی آدام:** نیکوکار. خیرخواه. آدم مقتدری که بتوان بـه او پنـاه بـرد. **کؤلگـه لیـک:** سایبان. سایه. **کؤلگه نی ووراماق:** سایه را زدن. نـوعی بـازی در اردبیـل کـه بازیکنان باید تا سایهٔ همدیگر را با لگد بزنند. **کؤلگه یه دؤشمک:** تحقیـر شـدن. **کؤلگه یه سالماق:** سایه انـداختن. **کؤلگـه ییجی:** سایه بان. **کؤلگه ییک:** چیزی کـه در خاکستر پخته باشند.
کؤلگی: (Kölgəy) سایه.
کوْللاشماق: ← کوللانماق.
کوْللاماق: (Kollamaq) بـا بوتـه و خـار پوشاندن.
کوْللانماق: (Kollanmaq) بوته‌دار شدن.
کؤللشـــمک: (Külləşmək) ســوختن و خاکستر شدن.
کؤللک: (Küllək) ظرف خاکستر.
کؤللنمک: (Küllənmək) زیـر خاکسـتر پوشـیده شـدن. خاکسـتر شـدن. از خاطره‌ها فراموش شدن.
کؤللـؤ: (Küllü) آغشـته بـه خاکسـتر. خاکسـتری. ملـخ. کـوزهٔ آب. ظـرف بزرگ با دو دسته.
کوْللو: (Kollu) پر از بته. بوتهٔ خار.
کؤللؤ بادام: (Küllü badam) رنگ پنبـه ای. مبهم.
کوْللوق: (Kolluq) بوته‌زار. بیشه‌زار.
کؤللؤک: (Küllük) مزبله. جای ریختن خاکروبه. زیر سـیگاری. سـیب زمینـی که در خاکسـتر پختـه باشـد. مسـتراح. پاروی آتش یا اجاق. قلهٔ کـوه. محلـه. ← اگرلتی.
کؤللؤکچـــؤ: (Küllükçü) کســی کــه کارش بردن خاکستر به مزرعه است.
کؤللـــؤک ســـئرچه ســـی: گنجشـک خاکروبه. بچه‌ای کـه سـرو صـورت و لباسش آلوده و کثیف است.
کؤللـــؤک کؤنـــؤل: (Küllük könül) هرجایی. ولگرد.
کؤللؤ کؤللؤ: (Küllü küllü) پی در پی.
کؤللـــوم: (Küllüm) مســکین. پریشـان. باخت در قمار.
کؤللـــه: (جـان)(Küllə) ملـخ پرنـده.
کؤللـه کؤمبه: ← کومبه. **کؤللـه مک:** با خاکستر پوشاندن. با خاکستر چیزی را سابیدن. **کؤللـه مه:** روکش سـفره. بچـهٔ

بی تربیت. حیله. دسیسه. عمل پخش فضولات خشک انسانی در کرت انگور به نوعی که ابتدا مقداری از شیار کرت را با بیل برداشته و به اطراف گذارند و پس از ریختن فضولات در جای شیار، روی آن را با خاک اطراف بپوشانند. **کؤلـله مه گؤبه لک:** سفیدکها. نوعی قارچ با دو نوع وسیلهٔ تولید مثل. (Erysiphales).
کـؤلم: (Küləm) با برکت. بزرگ. تنومند. کیفیت. مقدار.
کـؤلم بیبـی / کؤلمبیـک: (Küləmbik) انگشت کوچک.
کؤلـمپه: (Küləmpə) کلاهک روی بخاری یا تور.
کؤلمـک: (Kölmək) باد کردن. زیاد شدن. جمع شدن.
کؤلمک: (Külmək) بستن اسب به ارابه. پیراهن. **کؤلمک ایشتان:** لباس زیر.
کؤلمگی: (Külməyi) لباس زنانه.
کؤلموس: (جان)(Külmüs) بزغالهٔ ماده. گوزن نر.
کؤلمـه: (جان)(Külmə) ماهی کلمه. ماهی سفید. ماهی حاجی طرخان. (Rutilus casicus). کنیز.
کؤلمه جه قورباغاسی: (جان)(kölməcə qurbağası) نوعی قورباغه. (Rana esculenta)
کـؤلن: (Külən) رنگ خاکستری. خاک خاکستری بارده. بادبادک.
کـؤلن سـال: (Külən sal) رنگ خاکستری.
کؤلنگه: (Köləngə) سایه. رقبه. آب و زمین و ملکی که برای تأمین معاش و زندگی باشد.
کـؤلنگی: (جان)(Küləngi) خروس تنومند.
کؤلنگی: (Köləngi) سایه بان.
کؤلنگیج: (Köləngic) سایه.
کؤلنمک: (Kölənmək) مخفی شدن.
کؤلؤ: (Külü) خاکستری. پابند.
کولوار: کیسه. توبره.
کؤلؤتمک: (Kölütmək) سایه انداختن.
کؤلؤچ: (Külüc) کلوچه.
کؤلؤچ: (Külüç) آچار.
کؤلؤد: (Külüd) وسیلهٔ بستن. کلید.
کؤلـؤر: (گیا)(Külür) نخود فرنگی. ساقهٔ خالی ذرت. کلوچه.
کؤلؤز: (جان)(Kölvəz) سگ.
کؤلؤسـتؤر: (Külüstür) بی اهمیت. چرکین. مبتذل. معیوب.
کؤلؤشـمک: (Külüşmək) نزدیکی کردن سگها.
کؤلؤف: (Külüf) غار کوچک. حفرهٔ زیر صخره یا کوه.
کؤلـؤک: (Külük) قفل. بند. خیک روغنی. روغندانی که از خیک، فلز یا سفال باشد و سر آن محکم بسته شده باشد. در دیوان لغات به معنای «عاریتی» آمده است.

کوله جه

کؤلؤک: [دیو](Kölük) شتر و اسب و دواب بارکش. حیوان. ارابه. پشت حیوان. سایه.
کؤلؤگ:(Külüg) نامدار. استاد. پهلوان.
کؤلؤل: [مغ](Külül) بسته. گره.
کؤلؤم: (Külüm) کلوخ. گِل خشک شده و محکم. برجسته، برآمده.
کؤلؤمبه: (Külümbə) نان کلفت ساج.
کؤلؤمک: (Kölümək) سایه گستردن.
کؤلـؤن: (Külün) بسته شده. چهار دست و پا در بند. **کؤلؤنجه:** درخت توت کوتاه. **کؤلؤنچه:** سم یا زهری برای حیوان مضر. **کؤلـؤن سـؤوورماق:** برباد دان خاکستر. **کؤلؤنـگ:** کلنگ. منقار کبک. **کؤلؤنگچـؤ:** کلنگ زن. **کؤلؤنـگ سیندیرماق:** سختی کشیدن. زحمت کشیدن. **کؤلؤنگلنمـک:** کلنگ خوردن. **کؤلؤنگلـه مـک:** کلنگ زدن.
کؤلؤنگؤر: رنگ پنبه ای. **کؤلؤنمـک:** با طناب بسته شدن. بسته شدن دست و پا بر اثر فعالیت زیاد. بسته شدن خون در دست و پا. **کؤلؤنؤک:** کلنگ.
کؤلونگؤ: (Kölüngü) وسیلهٔ باربری.
کؤلولوه: (Külvə) اجاق. آتشدان.
کؤله: (Kölə) برده. غلام. دست و پا بسته شده. آنکه از ناحیهٔ پا یا دست ناقص باشد. کوتاه. کوچک. خانهٔ کوچک سنگی که اطراف آن را محصور کرده باشند و در آن بزغاله‌ها و برّه‌ها را بسته نگه دارند و یا صیّادان در آن کمین کنند. **کؤله باس:** تعقیب برای دستگیری. **کؤله کاغ:** نوعی بازی در میان هزاره ها که در آن کلاهی را از جای بلند آویزند و بازیکنان کوشند تا آن را با پایشان بیندازند. **کؤله لیـک:** بردگی. برده‌داری. **کؤلـه مـز:** مخلوط ماست و قمیز. **کؤله من:** سپاه غلامان. مملوک. سبد بزرگ. بزی که در ساحل دریا زندگی کند. **کؤلـه مـه:** سایه.
کؤله: (Külə) بی‌دم. بدون دم. کوتوله. برده. بسیار سفید. سوراخ تنور. نرم. تختهٔ مخصوص خرد کردن گوشت. **کؤله اؤتورتماق:** بیچاره کردن. **کؤلـه بئل:** خاک انداز. **کؤله به:** خانهٔ چوبی. به صورت کلبه وارد زبان فارسی شده است. **کؤلـه پیسیدان:** کسی که به خاکستر می‌گوزد. کسی که برای مدت طولانی و به علت تنبلی، زیر کرسی یا کنار آتش می‌نشیند. **کؤلـه توْپانجا:** آدم کوتاه ولی زرنگ. **کؤلـه جه:** لباس رو مخصوص زنان که از مخمل یا ترمه و غیره دوخته شده باشد و یا به یقه و آستین آن خز و غیره دوخته شده باشد. کوتاه. کمی کوتاه. نوعی ارخالق زنانهٔ کوتاه و بدون آستین. نوعی بالا پوش نمدی که به آن کپنک هم می‌گویند. آخرین قسمت ستون فقرات. دمچه یا دم کوچک گوسفند. **کؤله چالار:** ← کوله چالان. **کؤله چالان:** به رنگ خاکستر. **کؤله دؤنمک:** به خاکستر تبدیل شدن.

سوختن و از بین رفتن. **کۆله شنه:** آجری که از خاک خارزار بریده باشند. **کۆله فرنگی:** آینه بند. **کۆله قوپپا:** نام نوعی بازی چند نفره که در هنگام درو انجام می‌شود. این بازی را که شبیه گل یا پوچ است، گروه صحرا بازی کنند. یکی برگی از علف می‌کند. همه چشمها را می‌بندند. او برگ را زیر کپه‌ای می‌گذارد. هرکس بتواند برگ را پیدا کند، به او قدری علف هرز می‌دهند. **کۆله قویلاما:** نوعی بازی. **کۆله لیک:** پارچه یا تپچکی که در سوراخ تنور فرو کنند. **کۆله مک:** بستن چهار دست و پای حیوان و انداختن او روی زمین. (گویش مغان). **کۆله میدیر:** کوتوله. **کۆله ون:** (Küləvən) کاسهٔ یا پیمانهٔ آسیاب. **کۆله یاغ:** (Külə yağ) بسیار له شده. **کۆلی:** (Köləy) مزرعهٔ رها شده. **کۆل یئمک:** (Kül yemək) در حساب اشتباه کردن.

کۆم: (Kom) دسته. بسته. کلبه. دخمه طویله. کومه. جایگاه گوسفندان که از سنگ و تیر و تخته و جگن می‌سازند. ← بانیستان. پشت بام که از نی و جگن ساخته شود. توده. کپه. تل.

کۆم: (Köm) یاری. نصرت. در ترکی قدیم به معنی تجمّع گوسفندان یا انسانها بوده است.

کۆم: (Küm) پیله. کرم ابریشم.

کۆما: (Koma) کلبه. دخمه. کپه. تل. توده. مجموعه.

کۆما وورماق: کپه کردن.

کوماج: (Kumac) نان کماج که از آرد برنج و یا گندم و شکر پزند. تختهٔ مدوّری که میان سوراخ است و ستون خیمه را بر آن می‌گذارند.

کۆماجیق: (Komacıq) کلبه کوچک.

کۆمالاشماق: کپه شدن. تل شدن.

کۆمالاشیم: (Komalaşım) انباشت.

کۆمالاماق: (Komalamaq) کپه کردن.

کۆمالانماق: (Komalanmaq) کپه شدن.

کۆمالانیش: (Komalanış) انباشتگی.

کۆمالیق: منطقهٔ پر از دخمه.

کۆم اوْتو: (گیا)(Kom otu) حشیشه الرمل. مرجانی. فوم اوْتو نیز می‌گویند.

کۆم اوْلماق: ناراحت شدن. رنجیدن.

کۆمبا: (Komba) توده. مجتمع.

کۆمبا وورماق: با پشت دست هول دادن.

کومبت: (Kümbət) سبد بزرگ بدون دسته که برای محافظت، روی مواد غذایی گذارند. قلّه. رأس.

کۆمبز: (Kömbəz) کباب شاه بلوط.

کۆمبۆر کۆمبۆر: (Kümbür kümbür) صدای طبل. رعد آسا.

کۆمبه: (Kömbə) نوعی نان گِرد وکلفت درآذربایجان. خمیر آرد گندم را روی سنگ داخل اجاق پهن کنند و روی آن آرد و سپس خاکستر و آتش قرار می‌دهد. کولاوا و کوللوکومبه نیز می‌گویند. آدم خپله. چاق. انبار. خزانه.

کۆمبه چی: پزنده یا فروشندهٔ نان کومبه. انباردار. خزانه دار. **کۆمبه دوْداق:** لب کلفت. **کۆمبه لن کۆز:** بسیار آتشین. **کۆمبه لی:** چاق. خپله.

کۆمت: (Kömət) خانه.

کۆمج: [دیو](Köməc) گیاه خزنده (گیاهی که بر زمین خزد). کندوی زنبور عسل. نان کوله. نانی که به تنور افتاده و پخته. نوعی نان که در زیر خاکستر و آتش پخته شود. بصورت کوماج به همین معنا وارد فارسی شده است. چادری که به وسیلهٔ ستون برپا می‌شود. **کۆمج بالی:** عسل صاف نشده.

کۆمجک: (Kömcək) پشتهٔ هیزم. تل خاکستر. فروزینه. محبوب.

کۆمجلنمک: (Köməclənmək) مثل گیاه خزنده برزمین خزیدن (خوابیدن).

کۆمچ: (Köməç) کفش کهنه.

کۆمچک: (Kömçək) ریشهٔ گیاه.

کۆمچۆ: (Kümçü) پرورش دهنده کرم ابریشم.

کۆمچۆ: [دیو](Kömçü) دفینه. جمع. جامعه. **کۆمچۆلۆک:** عمومی. اجتماعی.

کۆمچه: (Kümçə) بیلچهٔ اجاق. کفگیر.

کۆم خانا: (Küm xana) انبار پیله.

کۆمدار: (Kümdar) پرورش دهنده کرم ابریشم.

کۆمدۆرمک: (Kömdürmək) روی هم چیدن.

کۆمر: (Kömər) شاگرد. طلبه. یاور.

کۆمرۆ: (Kümrü) تشت بدون دسته گِلی.

کۆمرۆش: (Kümrüş) آفتابهٔ لب پَر.

کۆمرۆک: (Kümrük) بی شاخه. بدون شاخ و برگ.

کۆمز: (Köməz) شاگرد. طلبه. یاور.

کۆمزک: (Kömzək) خس و خاشاک.

کۆمس: (Köməs) لانهٔ مرغ. اندکی.

کۆمسکی: (Köməski) آرام. پنهانی.

کۆمسلیک: (Köməslik) دختر خانه.

کۆمسۆک: (Kümsük) مُشت. دزد.

کۆم سۆکن: (Köm sökən) نیرومند.

کومک: (Kəvmək) خراب شدن.

کۆمک: (Kömək) انجام کاری برای دیگران بدون چشمداشت مزد یا انجام کاری که برای دیگری سود داشته باشد. یاری. دادن چیزی به ویژه پول بلاعوض به کسی برای بهبود وضع او یا تأمین نیاز او. افراد. اهالی. معاون. دستیار. همراه. فریاد استمداد. پشتهٔ برف. به صورت کمک وارد فارسی شده است. **کۆمکچی / کۆمکدار:** یاور. دستیار. **کۆمک دورماق:** حمایت کردن.

کۆمک کئش: یاور. کمک رسان. **کۆمک کئشلیک:** اردوکشی. **کۆمک گۆرمک:** یاری گرفتن. **کۆمکلشمک:** به هم کمک کردن. **کۆمکلشمه:** همیاری.

کۆمکلی: دارای همکار. با همکاری.

کۆمکلیک: یاری. همکاری. تعاون.

کۆم کۆم: (Kom kom) گروه گروه.

کۆمل: (Köməl) خانواده.

کۆملاماق: ← کومالاماق.

کۆملتی: (Köməlti) ازدحام. دخمه.

کۆمل داش: (Köməldaş) سنگ بزرگ و طبیعی بلااستفاده.

کۆملر: (Kömlər) فراوانی. تمرکز.

کۆملک: (Kömlək) ← کۆینک. پیراهن. پوشاک. پوست مار. اندک.

کۆملمک: (Köməlmək) نیم خیز شدن.

کۆملۆک: (Kömlük) عمومی.

کۆملۆ کۆمجلی: (Kömlü kömcəkli) با

ریشه و شاخ و برگ و هر آنچه روی آن است.
کؤمله: (Kömlə) آلاچیق. کومه.
کؤممک: (Kömmək) به خاک سپردن. دفن کردن. **کؤممه:** خاکسپاری. تدفین. آنکه زیر آتش گذاشته و پخته باشند. **کؤممه جک:** چوبی که در وسط سوراخی دارد و بر سر ستون خیمه قرار گیرد تا خیمه به کمک آن برپا گردد. چوبی که به صورت افقی در وسط سیاه چادر طوری قرار گیرد تا در زمستان آب باران به درون چادر نفوذ نکند. **کؤممه وورماق:** چاق شدن.
کؤمن: (Kömən) خیال. نژاد. جوهر.
کومن: (Kümən) چمن. باور. هوس.
کؤمنج: (Köməns) پشت زبان.
کؤمنلی: (Köməns) حامله. آبستن.
کؤمؤ: (Kümü) حصیر.
کؤمؤج: [دیو](Kömüc) خزانه. دفینه.
کؤمؤجه: [دیو](جان)(Kümücə) پشه.
کؤمور: (Kömür) ذغال. رنگ سیاه پریده. کارُبن. **کؤمور باسان:** کارگر ذغال ساز. **کؤمور باسما:** تهیهٔ ذغال. **کؤمؤرجک:** دمل یا زگیل سیاه روی بدن. **کؤمؤرچؤ:** فروشنده یا سازندهٔ ذغال. کارگر معدن ذغال سنگ. هرچیزی با خالهای سیاه. ابر خاکستری. **کؤمؤرچیخاران:** کارگر معدن ذغال سنگ. **کؤمؤرخان:** خدای تاریکی در باور ترکان. **کؤمؤرخانا:** ذغالدانی. محل ذغالسازی. **کؤمؤر خکه:** خاکستر. خاکهٔ اجاق. **کؤمؤر خکه لیک:** ظرف خاکستر. **کؤمؤرداشی:** ذغال سنگ. **کؤمؤرداغ:** کوهی که منشأ آتشفشانی دارد. **کؤمؤردک:** ساقه های سرد نشدهٔ علف. **کؤمؤر دگمک:** ذغال گرفتن. از گاز ذغال مسموم شدن. **کؤمؤر سؤران:** دستگاهی که با اصول هیدرولیک برای استخراج ذغال کاربرد دارد. **کؤمؤر قابی:** ظرف ذغال. **کؤمؤر قازان:** کارگر معدن ذغال سنگ. **کؤمؤر قلم:** سیاه قلم. قلم ذغالی. **کؤمؤر قایاسی:**(جان) نوعی ماهی. ← قایا بالیغی. **کؤمؤر گازی:** گاز متان.

کؤمؤرگن: (گیا) پیازکوهی. **کؤمؤرگه:** ذغالدانی. **کؤمؤرلشدیرمک:** ذغالی یا سیاه شدن. **کؤمؤرلنمک:** صاحب ذغال شدن. **کؤمؤرلؤک:** ذغالدان. محل ذغال. مقعد. رانها. **کؤمؤرمک:** چال کردن. دفن کردن. **کؤمؤرن:** (گیا)(Kömürən) سیر وحشی(Allium rotuntum). از گیاهان پیازی که در مناطق سردسیری روید و به عنوان سبزی خورشت مورد استفاده باشد.
کؤمؤرنگی: گنبدی شکل. طاقی.
کؤمؤز: (Kömüz) شراره. اخگر.
کؤمؤس: (Kömüs) مردم. خلق.
کؤمؤسگه: [مغ] (Kömüsgə) ابرو.
کؤمؤش: (Kömüş) گاومیش(فحش).
کؤمؤک: (Kömük) صورت فلکی خرس کوچک. مدفون.
کؤمؤل: (Kömül) مجموعه. پشته.
کؤمؤلؤ: (Kömülü) مجموعه ساقه های کنجد.
کؤمؤن: [مغ] (Kömün)نگهبان. مراقب.
کؤمه: (Kömə) کلبهٔ کوچک. نوعی مسکن عشایری. مصالح آن عبارت است از حدود ۷ تا ۸ چوب بلند و خمیده که طول هر کدام سه متر است و روی آن را با نمد می‌پوشانند. فضای آن حدود ۵۰ متر است. گروه. جامعه. جمع. لیگ. به صورت کومه وارد زبانهای عربی و فارسی شده است. **کؤمه آناسی:** دمل بزرگ. **کؤمه جیک:** حالت حلقه یا چنبره زدن مار. **کؤمه ره:** روزن. سوراخ. **کؤمه شیمک:** از هوس انداختن. **کؤمه لک:** پشته. انبوهه. قارچ. مدوّر. **کؤمه لنمک:** گروهبندی شدن. **کؤمه له:** پشته. انبوهه. کلبهٔ شکارچی. کاهدانی. **کؤمه له مک:** گروهبندی کردن. **کؤمه له مه:** گروهبندی. **کؤمه لی:** فراوان. بسیار. منسجم. مجموعه. رمه. **کؤمه من:** پشت در. طرف پشتی در. **کؤمه نه:** مجموعهٔ غذایی که چند خانواده بصورت شراکتی طبخ کنند.
کؤمیس: (Kömis) ← قیمیز.
کوْن: (Kon) ← قوْناق.

کون: (Kün) اسیر. بنده.
کوْناز: (Konaz) ← کؤنز.
کونت: (Künt) قالب.
کؤنتمک: (Könətmək) راضی کردن.
کؤنتؤی: (Köntüy) خشن. بی‌ادب.
کونج: (Künc) گوشه. کوهان شتر. به صورت «کنج» وارد فارسی شده است.
کؤنجارا: (Küncara) تفاله گیاه روغنی. به صورت «کنجاله» وارد فارسی شده.
کؤنجک: (Küncək) گوشه. منطقه.
کؤنجود: (Küncüd) دانهٔ روغنی. سوسام. به صورت «کنجد» وارد زبان فارسی شده است.
کؤنجؤک: (Köncük) حبیب. محبوب.
کؤنجؤک: [دیو](Küncük) گوشه. جیب داخل لباس. یقه.
کؤنجؤلؤ: (Küncülü) تخم کنجد.
کؤنجؤله: (Köncülə) لحاف.
کؤنچک: (Könçək) ریشه یا قارچ در ریشهٔ گیاه. پالتو.
کؤنچؤ: (Könçü) رنجبر. زحمتکش.
کؤند: (Könd) راه راست. همسو. سو و جهت. قلق.
کؤندالان: (Köndalan) خشن. زمخت.
کوندش: (Kündəş) هوو. شریک. غبطه. بغض. غیرت.
کؤندک: (Köndək) چماق.
کوندلمک: (Kündəlmək) کُند شدن.
کوندم: (Kündəm) ملایم. متین.
کؤندم: (Köndəm) قلق. شگرد. لم. سو. جهت. **کؤندم سیز:** بدقلق.
کؤندملی: خوش دست.
کؤندؤ: [دیو](Kündü) انسان والا و نفیس. پَست. فرومایه. سنگینی.
کؤندؤر: (Kündür) کندر. بستج. ناظم. مسئول انتظامات.
کؤندؤرؤ: (Kündürü) محل تولید کندر. جای آفتابگیر. روستایی در غرب تبریز که «کندرود» نویسند.
کؤندؤز: (Kündüz) ← گوندوز.
کؤندؤش: (Kündüş) گیاه سمی.
کؤندؤک: (Kündük) ناف. روسری.
کؤندؤی: (Köndüy) غار. حفره.
کؤنده: (Kündə) رغیف. چانهٔ خمیر.

تگه‌ای خمیر به اندازه‌ای که یک نان از آن پخته شود. کندو زنجیر. بخو. غل و زنجیر. تختهٔ خمیر بازکنی. ابزار چوبی برای حمل گل و ملات. قسمت نزدیک به ریشه. بصورت «گنده» به معنای خپل و بزرگ و بصورت «غنده» و «کُندِش» به معنای پنبه زده شده که آن را برای ریسیدن پیچیده و گلوله کرده باشند، وارد فارسی شده. وزیر جنگ در دولت خزران. مقامی پس از خاقان و بیگ.(ناد) **کؤنده آچان / کؤندەچی:** کارگر چانه گیر. چوبی که با آن چانه را پهن می‌کنند. **کؤنده پای:** زندانبان. **کؤنده خانا:** زندان. **کؤندەلنمک:** مثل چانهٔ خمیر گرد و قلنبه شدن. باد کردن. زندانی شدن. **کؤندەله:** هر چیز گِرد و درشت. به صورت «گندله» و «کندالا» وارد زبان فارسی شده است. **کؤنده له مک:** بخو زدن. کند و زنجیر زدن. زندانی کردن. چانه تهیه کردن. بیماری تمام بدن را فراگرفتن. **کؤندەلی:** در کنده و زنجیر. زندانی. **کؤنده یير:** چانه زن خمیر. **کؤنده لن:** (Köndələn) کج. چپکی. محل پیچ رو. افقی. بیگانه. **کؤنده لن چنبر باغیرساق:** رودهٔ چنبر مانند افقی. **کؤنده ور:** (Köndəvər) هیکل. اندام. **کؤنر:** (Könər) فدایی. داوطلب. **کؤنز:** (Könəz) لجباز. کهنه پرست. مرتجع. پیر. سالخورده. سگی که مادرش تازی و پدرش سگ معمولی باشد. سگ کوچک و بدرد نخور. کوتاه قد. ناپایدار. به صورت «کاناز» به معنای بن خوشهٔ خرما یا آن قسمت از خوشه که به شاخه چسبیده باشد، وارد فارسی شده است.

کؤنسو: (Könsü) دود.

کؤنسؤگ: (Könsüg) غذای دود خورده. غذایی که بر اثر ترکیب شدن با دود آتش، بد مزه یا بد بو شده.

کؤنسؤل: (Könsül) صمیمی. دلنشین.

کؤنسؤمک: (Könsümək) آلوده شدن غذا با دود آتش.

کؤنسه مک: (Könsəmək) خواستن.

کؤنش: (Könəş) همدل. احباب. دوست. راضی.

کؤنشلی: (Könəşli) علاقمند. هوسکار.

کؤنشمک: (Könəşmək) لذت بردن.

کؤنفت: (Konfet) آب نبات. شکلات.

کؤنک: (Könək) حلال. مباح.

کؤنک: [دیو](Künək) کوزهٔ آب. لانه. لانهٔ توری.

کؤنکرت: [لا] (Kankert) مشخص. معین. ملموس.

کؤنگ: (Küng) گونگ. تنبوشه. لوله یا حلقهٔ سفالی که برای جلوگیری از ریزش چاه یا عبور آب استفاده شود. کنیز.

کؤنگلمک: (Köngləmək) به خاطر آوردن.

کؤنگؤ: (Köngü) دل. قلب. رضا. خائن.

کؤنگؤر: (Küngür) روزن. فقیر. تنبل.

کؤنگؤرمک: (Köngürmək) به جوش آمدن.

کؤنگؤره: (Küngürə) روزن. سوراخ.

کؤنگؤرلمک: (Küngürləmək) پیر شدن و از پا افتادن. فقیر شدن. از کار افتادن.

کؤنگؤس: (Köngüs) متهور. پر دل و جرأت. دیوانه.

کؤنگؤل: (Küngül) تبر.

کؤنگؤل: (Köngül) کوهان شتر. گوژ پشتی. **کؤنگؤل چیخارتماق:** زانوی غم بغل کردن. پیر شدن. گوز کردن. لاغر شدن. **کؤنگؤلک:** پیراهن. **کؤنگؤن:** گوژپشت.

کؤنگه: (Küngə) طناب بار که بر پالان بندند. پشکل. **کؤنگه چی:** ← چؤپچو. **کؤنگه لیک:** ← چؤپلوک.

کؤنلش: (Könləş) دل. قلب. هوس.

کؤنلگه: پناهگاه. پشتوانه. کمک. مایهٔ ماست. **کؤنلن:** خیالی. تخیلی. **کؤنلنمک:** خیر دیدن. کامیاب شدن. **کؤنلؤ آچیق:** خوشحال. خرسند. **کؤنلؤ آغ:** پاکدل. خوش طینت. **کؤنلؤ اوزوک:** دل شکسته. رنجور. **کؤنلؤ اؤلماق:** مشتاق بودن. **کؤنلؤ ایسته مک:** آرزو کردن. **کؤنلؤ بای:** دل گنده. جنتلمن. **کؤنلؤ بؤتؤن:** بی غم. **کؤنلؤ بیتمک:** راضی شدن. **کؤنلؤ پس:** بی وجدان. **کؤنلؤ پؤزوق:** بدحال. سیاه دل. **کؤنلؤ پؤزولماق:** بدحال شدن. **کؤنلؤ توتولماق:** دلگیر شدن. **کؤنلؤ توْخ:** خوددار. چشم و دل سیر. **کؤنلؤ جایدا:** بی غم. **کؤنلؤ چکمک:** میل داشتن. **کؤنلؤ دار:** بخیل. حسود. **کؤنلؤ داش:** سنگدل. **کؤنلؤ دؤز:** (Könlü düz) پاکدل. خوش طینت. **کؤنلؤ زهر:** بددل. بدگمان. **کؤنلؤ سوس:** بی میل. بی علاقه. **کؤنلؤ سؤیوق:** (Könlü soyuq) ناآرام. مضطرب. کینه توز. **کؤنلؤ سویوق:** (Könlü suyuq) سربهوا. بدقول. **کؤنلؤ سینیق:** ← کونلوقیریق. **کؤنلؤ شن:** دلشاد. **کؤنلؤ قاتیق:** نامهربان. سنگدل. **کؤنلؤ قارا:** سیاه دل. **کؤنلؤ قالماق:** دل سپردن. ناامید شدن. **کؤنلؤ قانماق:** راضی شدن. **کؤنلؤ قیریق:** دل شکسته. آزرده. **کؤنلؤ گئن:** دل گنده. **کؤنلؤ گؤتؤندن بؤیؤک:** خودپسند. **کؤنلؤن آبادان:** دمت گرم. آفرین. **کؤنلؤنجه:** به میل خود. به دلخواه. **کؤنلؤندن چیخارتماق:** از خاطر بردن. فراموش کردن. **کؤنلؤندن کئچمک:** از خاطر گذشتن. در دل آرزو کردن. **کؤنلؤنؤآچماق:** شاد کردن. **کؤنلؤنؤ آلماق:** دل بردن. **کؤنلؤنؤ اؤلاماق:** دلی را شکار کردن. دل کسی را به دست آوردن. **کؤنلؤنؤ توْختاتماق:** خود را آرام کردن. اطمینان خاطر یافتن. **کؤنلؤنؤ دارتماق:** خود را راضی کردن. هوس خود را فرونشاندن. **کؤنلؤنؤ سیندیرماق:** دل آزردن. **کؤنلؤنؤ قیرماق:** دل شکستن. **کؤنلؤنون گؤزگؤسؤنه باخماق:** در آینهٔ دل کسی نظر کردن. **کؤنلؤنه دؤشمک:** به دلش افتادن. هوس کردن. پسندیدن. **کؤنلؤنه گؤره:** بنا به میل خود. **کؤنلؤنه یاتماق:** دلپذیر بودن. **کؤنلؤ یاخشی:** پاکدل. **کؤنلؤ یاخین:** دلسوز. صمیمی. **کؤنلؤ یارالی:** دل آزرده. **کؤنلؤ یوموشاق:** نرمدل. رحیم.

کؤنله: (Könlə) دل. قلب.

کؤنله گی: (Künəlgi) مایهٔ ماست.

کؤنله مک: (Könləmək) خواستن.
کؤنمز: (Könməz) ناراضی.
کؤنمک: (Könmək) برگشتن. اعتراف کردن. دوست داشتن. راست شدن.
کؤنن: (Könən) دلخواه. آسان. لطیف.
کؤننج: (Könənc) لذت. حظّ.
کؤنند: (Künənd) کنارهٔ بیرونی بام.
کؤننمک: (Könənmək) خوشبخت شدن. سیر شدن. خیر دیدن.
کؤنؤ: (Könü) درست. کامل. عادل. عدالت. قائم. **کؤنؤ بورج:** زاویهٔ قائمه. **کؤنؤ اؤچ بورجلوق:** مثلث قائم الزاویه. **کؤنؤ بورجلو:** (Könü burclu) مستطیل.
کؤنؤت: (Könüt) داوطلب. ویرایش.
کؤنؤتمک: (Könütmək) شاد کردن.
کؤنؤ تؤره: (Könü törə) قانون عادلانه.
کؤنؤز: (Könüz) آماتور. داوطلب.
کؤنؤزمک: (Könüzmək) حسرت به دل ماندن.
کؤنوس: [لا] (Konus) مخروط.
کؤنؤش: (Könüş) نیّت. خوشگذران. راضی. خشنود. **کؤنؤشله مک:** ازبر کردن. جذب کردن. **کؤنؤشمک:** شیفته شدن. شاد شدن. نیّت کردن. نرم شدن. **کؤنؤشوک:** پاکدل. خوش نیّت.
کؤنؤک: (Könük) هیجانی. آتشین. علت. دلیل. عزم. **کؤنؤکلؤ:** معتاد. **کؤنؤکلؤک:** اعتیاد. **کؤنؤکله مک:** ازبر کردن. **کؤنؤکله میش:** درست. معتمد. ماهر. **کؤنؤکمک:** یاد گرفتن. عادت کردن. کاملاً سوختن. تمرین کردن. اراده کردن. اطاعت کردن. **کؤنؤکمه:** تمرین پایان درس. **کؤنؤکوش:** اعتیاد.
کؤنؤل: (Könül)احساس. قلب. اشتیاق. اشتها. مساعده. (ناد). **کؤنؤل آچان:** دلگشا. دلباز. مفرح. **کؤنؤل آچماق:** مسرور کردن. **کؤنؤل آلچاق:** لطفاً. **کؤنؤل آلماق:** دل بردن. تلطیف. **کؤنؤل آلیجی / کؤنؤل آوچیسی:** دلبر. **کؤنؤل آوودان:** دل آسا. **کؤنؤل اؤخشاماق:** دلگرم کردن. دل نواختن. دلجویی کردن. دلپذیر بودن. **کؤنؤل باغلاماق:** دل بستن. **کؤنؤل بولاندیرماق:** دل آشوب کردن. تهوع آوردن. دل به هم زدن. به اشتباه انداختن. **کؤنؤل بؤللوغو:** قناعت. **کؤنؤل بؤلمک:** همدردی کردن. کوشیدن. **کؤنؤل بیرلیگی:** همدلی. **کؤنؤل تاواران:** خاطرجمع. مطمئن. **کؤنؤل توْخلوغو:** دل سیری.
کؤنؤلجک: سازگار. **کؤنؤلچؤ:** آماتور. علاقمند. **کؤنؤل خانلیغی:** آنارشیسم. **کؤنؤل دارلیغی:** دلتنگی. **کؤنؤلدش / کؤنؤلده:** همدل. **کؤنؤل سئون:** دلخواه. دلپذیر. **کؤنؤل سانامق:** گرامی داشتن. **کؤنؤل سوْرماق:** احوال پرسیدن.
کؤنؤلسوز: متواضع. مجبور. ناراحت. **کؤنؤلسوک:** آماتور. هوسکار. **کؤنؤل قاپان:** دلبر. **کؤنؤل قاپدیران:** عاشق. **کؤنؤل قالیش:** سرزنش. **کؤنؤل قانما:** امتنان. **کؤنؤل قانی:** قلندر. صاحبدل. **کؤنؤل قوشو:** مرغ دل. محبوب. **کؤنؤل قولو:** آماتور. هوسکار. **کؤنؤل قوْیماق:** اخلاص کردن. مخلصانه بر کاری تمرکز کردن. **کؤنؤلکؤش:** عادت. **کؤنؤل گرمک:** ملاحظه کردن. **کؤنؤللتمک:** تشویق کردن. **کؤنؤللؤ:** عفیف. باناموس. متشکر. عاشق. معشوق. داوطلب. راضی. بامعنا. متکبر. مغرور. به صورت «کونیلو» وارد فارسی شده است. **کؤنؤللؤجه:** کمی دلخواه. کمی راضی. **کؤنؤللؤک:** رغبت. شوق. اختیاری. **کؤنؤلله مک:** مساعدت کردن. **کؤنؤلمک:** راضی یا شادمان شدن. **کؤنؤل وئرمک:** مایل بودن. رضایت دادن. دوست داشتن.
کؤنؤلؤش: التفات. **کؤنؤلؤک:** عدالت. درستی. یکی از اصول ثابت قانون اصلی جامعهٔ ترکان باستان. **کؤنؤل یئمیشی:** دلپسند. **کؤنؤل یاریم:** غمگین. مأیوس. **کؤنؤل یاسالاماق:** تسلی دادن.
کؤنؤم:(Könüm)اعتیاد. عادت. درستی.
کؤنؤمسؤز: نادرست. **کؤنؤملؤ:** مطیع.
کؤنؤمل: (Könümməl) راستین. درست.
کؤنؤنمک: (Könünmək) راضی شدن.
کؤنه: (Könə / Künə) طرف زیرین تخم مرغ. لاغر. ضعیف. کوچک. رذل. قسمت اتصالی خیش به گاوآهن. رضایت.
کؤنه تاق: قسمت بدون برگ شاخهٔ توت که هنگام غذا دادن به کرم ابریشم، دور اندازند.
کؤنه تیلمک: راضی شدن.
کؤنه جه: (Künəcə) چوب بلند برای زدن گردو و توت.
کؤنه سو: (Künə su) جیوه.
کؤنه سوْو: (Könəsov) دلسوز.
کؤنه شیج: (Könəşic)آماتور. تازه کار.
کؤنه لین: بطورکلی. عموماً.
کؤنه مز: ناپسند. ناخوشایند.
کؤنه مک: (Könəmək) پسندیدن. آرزو کردن. شاد شدن. ازبر کردن.
کؤنه میریق: زخم بالای پای اسب.
کوْو: (Kov) پذیرفته. سطل بزرگ.
کؤو: (Küv) انبار. **کؤو:** (Köv) خالی.
کؤوچو: (Küvçü) سخن چین.
کوْوخا: (Kovxa) مترادف کدخدا که در قرن ۱۶ تا ۱۹ در آذربایجان تابع خان محل بود. در قرن ۱۸ امور مربوط به رساندن ارزاق به کشتیهای تجارتی، به عهدهٔ او بود. فرمانده صدنفر را کووخا یا یوزباشی می‌گفتند.
کوْوخالیق: بیگاری و جرائمی که در قضاوتهای کووخاها به او داده می‌شد.
کوْودان: (Kovdan) طویله. عاجز.
کؤودر: (Kövdər) خندق. گودال.
کؤوده:(Kövdə) له شده. کوفته. رشوه.
کؤوده ره:(Kövdərə) کانال فرعی.
کؤور: (گیا)(Kövər) گیاه کبر. (Capparis). **کؤور:** (Kövər) ← کویر.
کؤور: (جان)(Küvər) بز شش ماهه تا یکساله. پارو.
کؤورا: (گیا)(Kovra) درختی کوچکتر از سرو با برگهای بزرگتر.
کؤورتمک:(Kövrətmək) ناتوان کردن.
کؤورک: (Kövrək) ترد. لطیف. شکننده. زود شکن. پوک. لرزان و گریه آلود (صدا). حساس. زود رنج.
کؤورک سؤگؤد: ترکه. شاخهٔ نرم.
کؤورکلنمک: ترد شدن. شکننده شدن. پوک شدن. متأثر شدن. حساس شدن. رقت آوردن. حالت گریه دست دادن. حساستر شدن. **کؤورکلیک:** حنان. رقت

قلب. **کؤورک موردارچا:** (گیا) عناب.
کؤورلتمک: (Kövrəltmək) سبب تأثر کسی شدن.
کؤورلمک: (Kövrəlmək) ترد شدن. شکننده شدن. رقت پیدا کردن. به حال گریه افتادن. متأثر شدن.
کؤوروک: [دیو](Kövrük) دُهُل. پُل. گوگرد.
کؤوروو: (Kövrüv) دُهُل.
کؤوره: [دیو](Kövrə) قالب و اسکلت حیوان که پس ازمردن و پوسیدن و ریختن گوشت برجای مانده باشد.
کؤوره مک: (Kövrəmək) ناتوان شدن.
کؤوره مه: (Kövrəmə) ناتوانی.
کؤوز: (Kövəz) غرور. خاک نرم.
کؤوزه: (Kövzə) پوسته. قمه زن ماهر.
کؤوزه مک:(Kövzəmək)پوست کندن.
کوْوسالان: (Kovsalan) اهمالکار.
کؤوسر:(Kövsər)باد(ازجهت مختلف).
کؤوسک: (Kövsək) آماتور. هوسکار.
کؤوسل: (Kövsəl) احمق. ابله.
کؤوسن: (Kövsən) کاسه. تغار. کیسه.
کؤوسنمک: هوس کردن.
کؤوسه: (Kövsə) دودمان. خاندان.
کؤوسه له: (Kövsələ) چرم. سختیان.
کؤوشت: (Kövşət) خالی. تهی. باز. گشاد. **کؤوشتمک:** خالی کردن. باز کردن. **کؤوشک:** خالی. تهی. **کؤوشن:** مزرعهٔ گندم و غلات. صحرا. حدود قلمرو یک روستا. بصورت «کوشن» وارد ادبیات فارسی شده. **کؤوشنلیک:** مزرعهٔ درو شده. **کؤوشنمک:** گسترش یافتن. **کؤوشول:** کشکول. **کؤوشه:** کنج. گوشه. **کؤوشه مک:** ضعیف شدن. نرم شدن.
کؤوک: (Küvək) بندی که به آلت نرینهٔ قوچ ببندند.
کؤول: (Kövəl) عاجز. ناتوان.
کؤولت: (Kövlət) عفو. بخشش.
کؤولک: ← داغار. **کؤولن:** دخمهٔ زیرزمینی. **کؤولوک:** گلوله های گلی به اندازهٔ فندق که پیش یا پس از خشک شدن با کمان خاصی پرتاب کنند. **کؤوله:** عاجز. ناتوان. **کؤوله جک:** (جان) قمری. (گویش آلتایی). **کؤوله گه:** طویله. آغل. **کؤوله مک:** کندن.
کؤوله مک: (Küvləmək) سروصدا راه انداختن. با سروصدا هجوم بردن.
کؤوله مه: سروصدا.
کؤومک: (Kövmək) حفر کردن.
کؤون: (Kövən) توخالی. تهی.
کؤون: (Küvən) کوهان. قوز.
کوونمک: (Küvənmək) مالیدن.
کؤونمک: (Kövənmək) لذت بردن.
کؤونؤک: (Kövnük) خاک پوسیده. نرم دل. ضعیف. خاکبرگ.
کؤووْت: (Kövüt) جسم. وان حمام.
کؤووْج: (Kövüc) توخالی. نام روستایی در قاراداغ که به تحریف «کویج» نویسند.
کؤووْز: [دیو](Kövüz) واحد اندازه گیری در کشاورزی برابر با دو چاناق. سهم آسیابان. قالی. درخت توخالی.
کؤووْز تورما:(گیا) تربی که طعم آن بدلیل پوک شده از بین رفته باشد.
کؤووْس: (Kövüs) سوراخ.
کؤووْش: (Kövüş) ظرف.
کؤووْشلؤ: تودار. منطقی.
کؤووْک: [دیو](Küvük) نر. مذکّر.
کؤووْک: (Kövük) کاه. گربهٔ شنی. نرم دل. **کؤووْل:** (Kövül) غار.
کؤووْلچه: زمین کوچکی که برای کشت در نظر گرفته شود.
کؤووْلدؤر: (Küvüldür) کاروان. قافله.
کؤووْن: (Kövün) نرم. پوک. علوفه.
کؤووْنله مک: تسلیت گفتن.آرام کردن.
کؤووْنمک: شاد شدن. آرام شدن.
کؤوه: (Küvə) نوزاد. **کؤوه گؤن:** (جان)(Küvəgün) زنبور. **کؤوه لک:** ظرف شیردوشی. **کؤوه له گیج:** مکان جمع کردن الاغ و قاطر.
کؤوه: (Kövə) بادکرده. متورم. توخالی. **کؤوه جیمک:** حبابی شدن. حباب کردن. **کؤوه ره:** بیهوده. عبث.
کؤوه ریمک: باد کردن (خمیر). **کؤوه زیمک:** رو به پوسیدگی نهادن. **کؤوه که:** انتهای بستر «قانا» مشرف به آبریز که یک ممر است. **کؤوه کی:** بیهوده.
کؤوه: (Kəvə) تنبل. بی اراده. بی حاصل.
کؤه: (Köh) سرفه (گویش قشقایی).
کؤهر: (Köhər) اصیل.
کؤهرت: (جان)(Kührət) شتر نر.
کوه رک: (Kəvərək) ضعیف. نازک.
کوه ره:(جان)(Kəvərə)بزغاله دو ساله.
کوه که: (Kəvəkə) پوستهٔ روی جوش یا زگیل. غذایی که درون آن نپخته.
کؤهلن: (Köhlən) اسب پروار. اسب زین شده. **کؤهلندیریک:** (Köhləndirik) تپچک سوراخ تنور.
کوه له: (جان)(Kəvələ) نوعی پرندهٔ باتلاقی و نوک دراز.
کؤهله: (Köhlə) سوراخی که برای رسیدن هوا به داخل تنور تعبیه کنند.
کؤهله مک: پارچه را با فاصله دوختن.
کوه مه:(Kəvəmə)نوعی تاول یا جوش.
کؤهنلتمک: (Köhnəltmək) کهنه کردن. **کؤهنلمک:** کهنه شدن. فرسایش یافتن. **کؤهنلمه:** فرسایش. اندراس.
کؤهنه: مندرس. کارکرده. قدیمی. به صورت کهنه وارد فارسی شده است. **کؤهنه بثنامازی:** قاعدگی زنان. **کؤهنه بثیین:** کهنه مغز. **کؤهنه چی:** کهنه پرست. مرتجع. سمسار. به صورت «کهنجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است. **کؤهنه دن قالما:** باستانی. **کؤهنه دوزگون:** رسوم قدیمی. **کؤهنه رادیو:** آدم غرغرو. **کؤهنه سامان آختارماق:** گذشته را کاویدن. **کؤهنه سایاق:** کهنه نما. نخ نما.کمافی السابق. **کؤهنه قباله:** بسیار دانا. **کؤهنه قورت:** زیرک. هوشیار. گرگ باران دیده. **کؤهنه کولته / کؤهنه کؤرؤش / کؤهنه کوشول:** کهنه پاره.**کؤهنه لیک:** کهنگی. ارتجاع. **کؤهنه مک:** رو بخرابی نهادن.
کوه نی: (Kəvəni) خدمتکار زن. کنیز.
کؤهول: (Köhül) (قاویل) غار. خانهٔ زیرزمینی. خانه‌ای زیرزمینی مسکونی در قدیم. ← کاها.
کؤی: (Köy) محل کوچک زندگی. قریه. ده. به صورت Kuy وارد زبان فارسی و به صورت «کوی» وارد لهجهٔ

عراقی زبان عربی شده است.
کؤی: (Küy) سروصدا. صوت. طنین. غوغا. های و هوی. شایعه. چو. ریشه. نسب. موسیقی. آهنگهایی که با آلتهای موسیقی نواخته شود.
کؤی آغاسی: (Köy ağası) کدخدا.
کؤیب: (Köyəb) کباب.
کؤی باسماق: (Küy basmaq) سروصدا راه انداختن.
کؤیبت: (Köybət) هدیه. ارمغان.
کؤیبک: (Küybək) گوشه گیر. محتاط.
کؤیبن: (Küybən) سخن یا کار بی اهمیت. **کؤیت:** (Küyət) نیرو. قدرت.
کؤیتن: [مغ](Küytən) هوا.غیرصمیمی.
کؤیجؤم: (Küycüm) آلت موسیقی.
کؤیچؤ: (Köyçü) دهاتی.
کؤیچـؤ: (Küyçü) غوغاگر. شایعه پرداز. موزیسین. نوازنده.
کؤیدرمک: (Küydərmək) رنجاندن.
کؤیدش: (Küydəş) همصدا. همنوا.
کؤیدش: (Köydəş) همولایتی.
کؤیدشمک: (Küydəşmək) همصدایی کردن.
کؤیدشمه: (Küydəşmə) همصدایی.
کؤیدن: [مغ](Küydən) سرما.
کؤیدؤ پیشدی: (Köydü pişdi) غم و غصه.
کؤیدؤرگؤ: (Köydürgü) بیماری شاربن در اسب. سیاه زخم. دمل آتشین. دمل سوختنی. دمل و عفونتی که در اثر فرورفتن خار، تراشهٔ چوب و اشیاء تیز برآید.
کؤیدؤرگه: (Küydürgə) یک بیماری واگیردار مشترک در انسان و حیوان.
کؤیدؤرگه لیک: حرکت قبیح و زننده.
کؤیدؤرمک: (Köydürmək) شعله ور کردن.
کؤیدؤرمه: (Köydürmə) شعله وری.
کؤیدؤرؤجؤ: (Köydürücü) تفتان.
کؤیدؤرؤش: (Köydürüş) آتش زنی.
کؤیدؤک: (Köydük) شیر سوخته.
کؤیدؤن:(Köydün)سوزان. خفه کننده.
کؤیده: [دیو](Köydə) اجاق. کوره.
کؤیده: (Küydə) جنجال. نفاق. کوره.
کؤیده چی: جنجالی. هیاهوافکن.
کؤیر: (جان)(Küyər) بز مادهٔ یک سال تمام.
کویر: (متفا)(Kəvir) ← کبیر.
کویردک: (Kəvirdək) خربزهٔ کوچک و خام.
کؤیرک: (Küyrək) ← کؤورک.
کؤیرکن:(Küyərkən) محبوب. ظریف.
کویرمک: (Kəvirmək) رها کردن.
کؤیرمک: ← کؤورکلنمک.
کؤیرن:(Küyrən) قهوه ای تند (رنگ).
کؤیرو: (Küyrəv) فرار. عقب نشینی.
کؤیرؤک: (Küyrük) رموک. فراری.
کؤیرؤمک: (Köyrümək) خشک شدن.
کؤیره: (Küyrə) هزیمت. فرار. عقب نشینی. افلاس.
کؤیره مک: (Küyrəmək) هزیمت یافتن. گریختن. ورشکسته شدن. مفلس شدن.
کویز: (Kəviz) ده چاناق. تقریباً پنج هزار متر مربع. پیمانهٔ سنجش غله به مقیاس ۳۲ کیلوگرم.
کویز: (Küyəz) طناز. عشوه گر.
کؤیزب: (Köyzəb) ستم. جبر.
کؤیزک: (Köyzək) سرخ شده. تفتیده.
کؤیزمک / کؤیزنمک: (Köyzənmək) ملتهب شدن.
کؤیزؤن:(Köyzün) تأسفبار. سرخ شده.
کؤیزه: (Köyzə) التهاب. اضطراب. سوزش. کبابی.
کؤیزه کی: (Köyzəki) زودرنج.
کؤیزه لیک: (Köyzəlik) عذاب روحی. بحران. خستگی.
کؤیسر: (Köysər) پی سر.
کؤیسرمک: (Köysərmək) رنجیدن.
کؤیسل: (Küysəl) موزیکال.
کؤیسنلیک: (Küysənlik) آلت موسیقی.
کؤیسؤ: (Köysü) اجاق. کُرسی.
کؤیسؤک: (Köysük) سبزه. گندمگون. ملتهب.
کؤیسه مک: (Köysəmək) حسرت خوردن. آرزو کردن.
کویش: (Kəviş) کفش.بادبان. خالی.
کؤیشگه: (Küyəşgə) ارکستر.
کؤیشمک:(Küyəşmək) همنوازی کردن.
کویک: (Kəvik) چنگال. قلاب. کاه یا خوشه هایی که درون غربال بمانند. ضعیف. لاغر. بی اراده. تنبل. پوست حیوان که درون آن را کاه پر کرده باشند. لقمه.
کؤیک: (Küyək) موسم جفتگیری گوسفند. نمدی که بر پشت قوچ ببندند تا جلوی جفتگری پیش از موعد گوسفند را بگیرند.

کؤی کؤچردن

کؤیک: (Köyək) درد. رنج.
کویکچی: (Kəvikçi) دوبهم زن.
کویکلیک: (Kəviklik) کاهدان.
کؤی کند: (Köy kənd) دهستان.
کؤیکنک: (جان)(Köykənək) شاهین خاکستری (کؤکنک).
کؤیکؤ: (Küykü) داماد.
کؤی کؤچردن / کؤی کؤچؤرن: (گیا)(Köy köçürən) قارچ سفید یا گندمگون بسیار سمّی. (Amanita pantherina). گیاهی شبیه به ماهور. (Cirsium arvense).
کؤیکؤن: (Köykün) جان گداز.
کؤیگک: (Köygək) سوزان. خشک.
کؤیگن: (Köygən) سوزان. سوخته. آشپزخانه.
کؤیگه: (Küygə) منتظر. مراقب.
کؤیگه لک: (Köygələk) عصبی. ناآرام.
کؤیگؤر: (Köygür) جوشان.
کویل: (Küyəl) موزیکال.
کؤیلز: (Köyləz) جهنم.
کؤیلش: (Küyləş) شهوت. ترنم.

کؤیلشمک: همنوازی کردن. **کؤیلشمک:** مانند روستا شدن. به صورت روستا درآمدن. **کؤیلشمه:** همنوازی. **کؤیلشی:** کنسرت.

کویلشی

کؤیلک: (متفا)(Küylək) ← کؤینک.
کؤیلنمک: (Köylənmək) صاحب روستا شدن. گرم شدن. سوختن. حرارت داشتن. ثروتمند شدن.
کؤیلنمک:(Küylənmək)بصدا درآمدن.
کؤیلؤ: (Küylü) پرطنین. طنین دار.
کؤیلؤ: (Köylü) دهاتی.
کؤیلؤ صامت: (Küylü samit) حرف بی‌صدای انفجاری و اصطکاکی غیر از حروف شبه صامت (ر، ل، م،ن،ی) بقیهٔ حروف صامت.
کؤیلؤک: (Köylük) منطقه‌ای با روستاهای زیاد.
کؤیله مک: (Küyləmək) به صدا درآوردن. ستودن. بستن حیوان.
کؤیله مه: (Küyləmə) ترنّم.
کؤی مال: (Küy mal) حیوان وحشی.
کؤیمج: (Köymək) مادهٔ سوختنی.
کؤی مختاری: کدخدا.
کؤیمز: (Köymək) نسوز. بی طاقت.
کؤیمک: (Köymək) سوختن. سوزاندن. مکدّر شدن. نگران شدن.
کؤیمن: (Köymən) روکش ارّابه. دلسوخته. **کؤیمنج:**(Küymənc) مشغله.
کؤیمن سؤیمن: تعلل. تأخیر.
کؤیمنمک: (Küymənmək) بهانه تراشی کردن. علت انگیختن. سبب پرسیدن.
کؤیمؤک: (Köymük) آشپزخانه.
کؤیمه: (Köymə) سوزش. پریشانی. تکدّر. **کؤیمه:** (Küymə) ارّابه.
کؤیمه مک:(Küyməmək)معطل کردن.
کؤین: (Köyən) صبور. مؤدب. سوزان.
کؤینتی: (Küyənti) کنسرت.
کؤینچی: (Küyənçi) آهنگر.
کؤینک: (Köynək) پیراهن. نسل. پشت. پوشش پارچه‌ای برای تار و غیره. لایهٔ داخلی پیله. پوستهٔ ظریف گندم. ظرفی است که از پوست ساخته و شیر شتر را در آن می‌دوشند. به صورت «کنگلک» و «کویلک» در معنای نخست، وارد فارسی شده است.
کؤینک اسکیلتمک: تجربه اندوختن.
کؤینک تومان: لباس زیر. **کؤینکجک:** بدون پیراهن. لخت. با لباس زیر. کسی که تنها یک پیراهن بر تن دارد و کت نپوشیده. **کؤینکچی:** پیراهن کوتاه. جل اسب. **کؤینکجیک:** پیراهن کوچک.
کؤینکچی: پیراهن دوز. ریاکار. **کؤینک کؤینک تر تؤکمک:** خیلی خجالت کشیدن. خیس عرق شدن. **کؤینکلیک:** پیراهنی. پارچهٔ پیراهنی. به اندازهٔ یک پیراهن. **کؤینگین باخاسیندا کئچیرمک:** از یقهٔ پیراهن گذراندن. به فرزندی پذیرفتن. در قدیم کودکی را که برای فرزندخواندگی در نظر گرفته می‌شد، از یقهٔ پیراهن گذرانده و با این کار متعهد می‌شدند.
کؤینؤک: (Köynük) سوخته. میوهٔ رسیده.
کؤینه: (Köynə) پاره.
کؤیؤ: (Küyü) فریاد.
کؤیو: (Köyəv) داماد.
کؤیو اوْغول: (Köyəv oğul) داماد.
کؤیو بالا: (Köyəv bala) داماد.
کؤیؤب پیشیب: (Köyüb pişib) شیدا.

کؤینک

کؤیؤب قالماق: شیدا شدن.
کؤیؤت: (Küyüt) هنگامه. غوغا. موسم جفتگیری یا سرکشی حیوان.
کؤیؤت: (Köyüt) رنج. شهوت. اسپرم.
کؤیؤتمک: (Küyütmək) رم دادن. رماندن. بگوش رساندن. شنیدانیدن.
کؤیؤجؤ: (Köyücü) سوزان. مستهلک.
کؤیؤر: (Köyür) سوخته. مفتون. فلفل.
کؤیؤرتؤ: (Küyürtü) فرار دسته جمعی.
کؤیؤرکؤس: (Köyüküs) رشک برنده.
کؤیؤرگه مک: (Köyürgəmək) رشک بردن. **کؤیؤرمک:** رشک بردن.
کؤیؤرمن:(Köyürmən)هوسکار. شیفته.
کؤیؤز: (Küyüz) تشک. بساط. حق.
کؤیؤز: (Köyüz) اثر سوختگی.
کؤیؤس: (Köyüs) شهوت. شهوتران.
کؤیوسیز: (Köyəvsiz) بیوه.
کؤیؤش: (Küyüş) جنجال. هیاهو.
کؤیؤش: (Köyüş) احتراق.
کؤیؤشجان: (Köyüşcan) آنچه فوری اکسیده شود.
کؤیؤشمک: (Köyüşmək) برای یکدیگر دلسوزی کردن. به یکدیگر محبت کردن. برای هم سوختن. تلف شدن. **کؤیؤشمه:** دلسوزی متقابل.
کویوغ: (Kuyuğ) ← قویو.
کؤیؤک: (Köyük) سوزش. سوخته. حسرت. مه. دود. عشق. جریمه.
کؤیؤک: (Küyük) حیوان وحشی.
کؤیؤک توْپ: (Küyük top) بازی هاکی میان اویغورها.
کؤیؤکلؤک: (Köyüklük) سوختنی.
کؤیؤکمک: (Küyükmək) هار شدن. پارس کردن.
کؤیؤکؤش: (Köyüküş) آتش درون و گریه از آن.
کؤیؤل: (Küyül) دسته. گله (حشرات).
کؤیول: (Köyül) ← کؤهول.
کؤیؤلتؤ: (Küyültü) طنین. سروصدا.
کؤیؤلدک:(Küyüldək)چشمهٔ آب‌سرد.
کؤیؤلده مک: (Küyüldəmək) طنین انداختن.
کؤیولیک: (Köyəvlik) دامادی. لباس دامادی که خانوادهٔ عروس تهیه کنند.
کؤیؤم: (Köyüm) دلسوزی. رحم.
کؤیؤمجان: (Köyümcan) دلسوز.
کؤیؤمسؤز: (Köyümsüz) بی رحم.
کؤیؤمک: (Küyümək) رمیدن.
کؤیؤملؤ: (Köyümlü) دلسوز.

کۆیۆمۆش: (Küyümüş) رمیده.
کۆیۆن: (Köyün) دلسوز. شهوانی.
کۆیۆنتۆ: (Köyüntü) رنج. سوزش. کدر. نیمسوز.
کۆیۆنج: (Köyünc) شعر. سوز و گداز.
کۆیۆنجک: (Küyüncək) تنگنا. فشار.
کۆیۆنچۆ: (Köyünçü) رنجور. متأثر.
کۆیۆندۆز: (Köyündüz) شاعر. متأثر.
کۆیۆنگۆج: (Köyüngüc) کوشا. دلسوز.
کۆیۆنمک: (Köyünmək) شکایت کردن. متأثر شدن. سوختن.
کۆیۆنمه: (Köyünmə) شکایت. تأثر.
کۆیه: (Köyə) بوی سوختگی. لگّه. مه. بخار. چوب سوخته. بید (حشره).
کۆیه شیم: (Küyəşim) همنوازی.
کۆیه له مک: (Küyələmək) راندن. تکان دادن و راندن حشرات.
کۆیه من: (Küyəmən) موزیسین.
کۆی یانی:(Köy yanı) مزرعهٔ داخل روستا.
کۆی یای: (Küy yay) حال احوال.
کهر: (Kəhər) سرخ مایل به سیاه.
کهرلنمک: (Kəhərlənmək) افاده دادن.
کهره: (گیا/جان)(Kəhrə) علف جالیز. (Orobanche). بزغاله.
کهریز: (Kəhriz) کاریز. ← اوغون.
کهریمک: (Kəhrimək) پیر و فرتوت شدن.
کهله: (جان)(Kəhlə) شپش.
کهن: (Kəhən) درد سیاتیک.
کهیر: (Kəhir) حساسیت.
کهیلتی: (Kəhilti) آوای نفس عمیق.
کهیلده مک: (Kəhildəmək) له له زدن.
کی: (Ki) که. مگر. بیان زیادی، فراوانی، نارضایتی و گلایه. شبهه و تحسین در آخر جملهٔ استفهامی. پسوند مالکیت.
کیب: (Kib) مانند. شبیه.
کیبت: (Kibet) دکان. مغازه.
کیبریت اوْتو: (گیا) گرگ پا.
کیبی: (Kibi) مانند.
کیپ: (Kip) لباس. تنگ. فشرده. محکم. انباشته. پر و لبریز. قالب. قالب شده. به هم پیوسته. تنگِ هم در کنار هم فشرده شده. خاموش و بدون سر و صدا. لبهای بسته شده و خاموش. نفس در سینه حبس شده. به همین صورت وارد زبان فارسی شده است. **کیپا:** نوعی طعام که در آن، رودهٔ باریک گوسفند را پاک کرده و در جوف آن گوست قیمه و نخود و برنج و مصالح پر کرده و در روغن بپزند. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است. **کیپته زک:** کلاه شکارچی. **کیپجک:** تنگ. فشرده. ← کیپگج. **کیپریک:** ابرو. مژگان. کمان ابرو. نوعی طرح در فرشبافی. بیشتر در معنای ادبی استفاده می‌شود. در محاوره بیشتر کیرپیک گفته می شود. **کیپریکجیک:** مژک. تارهای باریک و ظریف که عضو حرکتی بعضی جانداران است. **کیپریکچه:** حالت مویین پروتوپلاسم. **کیپریکلرینی دؤگمک:** مژه به هم زدن. کیرپیک چاخماق و کیرپیک چالماق نیز گویند. **کیپریکلرینی قیرپماق:** تندتند پلک به هم زدن. **کیپریکلنمک:** مو روییدن بر پلک. **کیپریکله خیرمان سؤرمه:** کار ناممکن. **کیپسه:** روکش زین. **کیپکه:** پیراهن رویی. قنداق بچه. **کیپگج:** واشر. قطعه‌ای که در مکانیزمهای متحرک برای جلوگیری از خروج گاز و بخار نصب می‌شود (مثلاً در تلنبه) درپوش. منفذگیر. جمع و جور (نه بزرگ و نه کوچک). **کیپکی:** آویز مخصوص آویختن پوست. **کیپلتمک:** فشرده کردن. توصیف کردن. **کیپلشمک:** فشرده شدن. **کیپلنمک:** به زور انباشتن. **کیپله مک:** انباشتن. به زور چپاندن. محکم بستن. تا به آخر نزدیک شدن. کیپ کردن. **کیپله مه:** فشردگی. **کیپلی:** زیبا. **کیپمک:** گرفتن. **کیپیز:** اشیایی مانند قالی و گلیم. **کیپیش:** آلت زنانه. جماع. گایش. **کیپینجی:** (جان) شتر میان ۳ تا ۷ ساله. شتر مادهٔ خاکستری رنگ.

کیتمک

کیت: (Kit) بافتنی پشمی. **کیتب:** (Kitəb) گروه. مجموعه. **کیتپان:** صندوق بزرگ. **کیتج:** قفل. **کیتر:** (Kitər) سنگلاخ. اندیشه. فکر. **کیتره:** صمغ. انگم. به صورت «کتیرا» وارد زبان فارسی شده است. جرم سماور. **کیتریک:** مجتمع. متمرکز. **کیتریلمک:** اندوهگین شدن. **کیترینمک:** گرد آمدن. جمع شدن. **کیتسیز:** بی مانع. بدون مشکل. **کیتک:** چپر. آلونک. لانهٔ مرغ. انبارک. پستو. **کیتگم:** محکم. **کیتل:** ژاکت. زره. بند. قفل. **کیتلک:** درب قفل شده. مقفل. دولاب. **کیتله:** توده. مجموعه. **کیتله مک:** مانع شدن. بستن. **کیتله مه:** چاقو. مانع تراشی. **کیتلی:** کثیف. پلید. بسته. قفل شده. **کیتلیک:** کینه توزی. **کیتمان:** بیل. **کیتمک:** حلقه. گره. **کیتمکلی:** کثیف. پیچیده. بغرنج. **کیتمن:** پینهٔ دست و پا. کوچک. کیف پول. بیل سرکج. **کیتمه:** لکنت. **کیتمیر:** آدم چرکین. چرکین. **کیتمیرلیک:** پیله. **کیتن:** نرده. معجر. **کیتو:** (Kitəv) چپر. آلونک. **کیتوْو:** حالت خفگی. بیماری گلو. غوزهٔ پنبه. **کیته:** پیراشکی. نان کوماج. کومه. پیچیده. **کیته لک:** انتقامجو. کینه توز. **کیته مک:** قید کردن. **کیتیج:** ظرف مخصوص نخود و لوبیا. **کیتیر:** لبو. سنگلاخ. خاک سفت. غم. غصه. اندوه. ظرف سفالی. کتری. قوری. جرم داخل سماور یا کتری. صمغ. مادّه. کلفت. کثیف. **کیتیرا:** مایعی که از پستان حیوان آبستن تراود. **کیتیرگه:** کتیرا. صمغ درخت. **کیتیرله مک:** خدمت کردن. **کیتیز:** بستهٔ ساقه های درو شدهٔ جو. **کیتیش:** ملات. سخت. دشوار. **کیتیک:** (گیا) ازگیل وحشی. پنبه. غصه. قصور. تقصیر. آلت مادینگی زن. مقاوم. پایدار. شلوغ. گره. منقبض. **کیتیل:** (گیا) شاخهٔ

کوچک درخت توت. محجوب. تنبل. نعش. جسد. خشمگین. کینه توز. **کیتیلی:** بسیار کوچک. **کیتیم:** قوام. پایداری. خدمت. **کیتین:** سختی. دشواری. گره. **کیتینمک:** حیاء کردن. کلفت شدن. کثیف شدن. فشرده شدن. **کیتیو:** رنج. درد.
کیج: (Kic) صمغ. شیرهٔ درخت.
کیجکا: (متفا)(Kicka) ← گنجگه.
کیجه: (Kicə) خیلی محکم. شیرهٔ درخت گوَن.
کیجه مک: سربسر گذاشتن.
کیجی: (Kici) ← قیجی. گره. بند.
کیجیک: (Kicik) دکمه(اولین دکمه‌ها از شیرهٔ درخت گوَن درست می‌شد).
کیجی گئییک: (جان) میمون.
کیچکین: (Kiçkin) ← کیچیک.
کیچمیک: اتم. ریز و کوچک مانند گرد. **کیچی:** ← کیچیک. خواب سوم کرم ابریشم. **کیچیجیک:** کوچول موچولو. ریزه. **کیچی قاتا:** خرد و کلان. ریز و درشت. **کیچیک:** خرد. ریز.(ناد) **کیچیک آبا:** عمّه. خاله. **کیچیک آتا:** عمو. دایی. **کیچیک آدنا:** پنجشنبه.**کیچیک آنا:** عمّه. خاله. **کیچیک آی:** ماه ۲۹ روزه. ماهچه. (ناد). **کیچیک آیی:** دب اصغر (ستاره قطبی). **کیچیک ائو:** خانهٔ کوچک. چادر فقیران ترکمن. **کیچیک ال سویو:** ادرار. **کیچیک اؤلوم:** (مرگ کوچک) خواب. **کیچیک ایشه مک:** ادرار. **کیچیک اینجی چیچگی:** (گیا)← یاپیشقان اوْتو. **کیچیک بالدیران:** (گیا) جعفری زهری. شوکران بستانی. شوکران صغیر. **کیچیک بایرام:** ← شال سالاما. **کیچیک بوْرو چیچگی:** (گیا) قهقهه. علیق. پیچک. **کیچیک چادیر گوْزلی:** (گیا) لرزانک. **کیچیک چاووش:** گروهبان دوم. **کیچیک چیللە:** چلّهٔ کوچک زمستان. «قیش یاغان» و «گیره وه لی قیش» نیز گویند. ← چیلله. **کیچیک خانیم:** خانم کوچک. (ناد). **کیچیک دادا:** عمو. دایی. **کیچیک دیلی اودماق:** مبهوت شدن. **کیچیک شالقام:** (گیا) شلغم کوچک. نوعی شلغم. (Brassica rapa). **کیچیک قادین:** خانم کوچک. زن دوم. **کیچیک قره قفس اوْتو:** (گیا) قلاع. (Bonnette labiees). **کیچیک قورنا:** آلت زنانگی. **کیچیک قیش:** ماه ژانویه. **کیچیک گیزیر:** استوار دوّم. **کیچیک لئیتنانت:** ستوان سوم. **کیچیکلشمک:** کوچکتر شدن. **کیچیکلشمه:** خواری. زبونی. **کیچیکلم:** مینیاتور. **کیچیکلنمک:** کوچک شدن. **کیچیکلی بؤیوْکلوْ:** خرد و کلان. **کیچیکلیک:** کوچکی. ریزی. **کیچیک مقلّد:** (جان) سسک درختی کوچک. (نوعی پرنده). (Iduna caligata) **کیچیلتمک:** کوچک کردن. **کیچیلتمه:** تحقیر. تصغیر(دستور زبان). **کیچیلدیجی:** کوچک یا تحقیر کننده. **کیچیلدیلمک:** کوچک یا تحقیر شدن. **کیچیلمک:** تحقیر یا کوچک یا خلاصه شدن. **کیچیلمه:** خواری. کوچکی. **کیچیلن:** کوچک شونده. عدد کسر متعارفی که صورت و مخرج آن به عددی قابل قسمت باشند. **کیچیلیش:** کوچکی. خواری. **کیچیم:** پودهای اضافی در بافت گلیم. برگستوان. **کیچیمسه مک:** کوچک دیدن. **کیچین:** زنجیر. **کیچینک:** اندکی. **کیچینمک:** تحقیر شدن. **کیچینه:** حقارت. اندکی. **کیچینه لیک:** حجم. ابعاد.
کیدیر: (Kidir) مانع. انگل.
کیر: (Kir) کثافت. چرک. گل.
کیر آلان / کیر آلقی: ماشین لباسشویی.
کیرئج: (Kirec) ← کیرج.
کیرا: (Kira) کرایه.
کیرات: (Kirat) نوزاد الاغ.
کیراز: (Kiraz) ← کیراس.
کیراز قوشو: (Kiraz quşu) زرد پره (Erinacueus europaeus)
کیراس: (Kiras) گلنار. گیلاس.
کیراقو: (Kiraqu) ← قیراق.
کیرال: (Kiral) انبار.
کیران: (Kiran) چاه. خاک رسی. خاک آهکی. دامنهٔ کوه. خاک سفت بهم چسبیده.
کیراندیل: (Kirandil) سیمان.
کیر باسماق: چرک گرفتن.
کیر بالیق: (جان)(Kir balıq) بالن.
کیربه: (Kirbə) گلیم.
کیربیک: (Kirbik) ضعیف. کوچک.
کیربین: (Kirbin) آزردگی. ملالت.
کیر پاس: (Kir pas) چرک. خسیس.
کیرپوک: (Kirpuk) ← کیپریک.

کیرپی

کیرپی: (جان)(Kirpi) جوجه تیغی. خارپشت. به صورت «کَرپی» وارد زبان فارسی شده است. **کیرپی اوْتو:** (گیا) گیاه خارشتر. (Echinopsilon) ← سیجان اوْتو. **کیرپی باش:** (گیا) نوعی گیاه چندساله از تیرهٔ خوشه داران. **کیرپی بالیق:** (جان) خارپشت ماهی. نوعی ماهی تیغه‌دار. **کیرپیتین:** نوعی آلت نوک تیز شبیه به تبر. **کیرپی کوْرکوْ گئیدیرمک:** (پوست جوجه تیغی پوشاندن) تحت فشار گذاشتن. **کیرپی کیمی:** مردی با ریش انبوه. **کیرپیلنمک:**

کیریی، اوتو

ناراحت شدن و مانند جوجه تیغی جمع شدن. روی سرد نشان دادن.
کیرپیک: (Kirpik) ← کیپریک.
کیرت: (Kirt) چین و چروک پوست.
کیرتاغا: (Kirtağa) قطعه چوب. چوبی که به سوی پرنده و غیره پرتاب کنند.
کیرتاک: برآمدگی نای حلقوم.
کیرتال: (Kirtal) آشپزخانه.
کیرتمک: (Kirtmək) شکافتن. فخاری

کردن.
کیرتمه: (Kirtmə) کلبه‌هایی که از تنهٔ درختان ساخته می‌شود و برای اتصالات از میخ آهنی استفاده نمی‌شود بلکه سرتیرها را از طریق قفل و کلید کردن آنها یا شکاف دادن یا صاف و هموار کردن آنها روی هم می‌خوابانند و به هم متصل می‌کنند. به صورت «کرتمه» وارد فارسی شده.
کیرتوج: (Kirtüc) خباثت. بدذاتی.
کیرتی: [دیو](Kirti) قسم. سوگند. حقیقت. راستی. درستی.
کیرتیج: (Kirtic) حسود.
کیرتیک: باقیماندهٔ قالب صابون بعد از مصرف بیشتر آن. رشوه. گناه آلود.
کیرتیکلی: مملو. پر. سرشار.
کیرتیل: سبدی چوبی که برای شکار ماهیهای بزرگ استفاده می‌کنند.
کیرتیله مک / کیرتینمک: ایمان آوردن. تصدیق کردن.
کیرتیم: (Kirtim) مرمر. سنگ گچ.
کیرج: (Kirəc) گچ. سنگ گچ. مجسمهٔ گچی. هروئین.
کیرج خرجی: (Kirəc xərci) شفته.
کیرج قایماغی: کلسیم هیپوکلراید.
کیرجک:(Kircək)ابزار آویختن پوست.
کیرجلشمک: به حالت گچ درآمدن.
کیرجلنمک: با گچ پوشانده شدن.
کیرجله مک: گچ مالیدن.
کیرجیم: (Kircim) ← کیرژیم.
کیرجیمک: (Kircimək) چرک شونده.
کیرچال: (جان)(Kirçal) حیوانی که از آمیزش سگ و شغال بوجود آید.
کیرچان: (Kirçan) اضافهٔ یا ماندهٔ علفی که حیوان خورده.
کیرچن: (Kirçi) زود کثیف شونده.
کیرچی: (Kirçən) لباس شو. نظافتچی.
کیرچیک: (Kirçik) چرک. لکه.
کیرچیل: (Kirçil) زود چرک شونده.
کیرخانا: رختشویخانه. گازرخانه.
کیردش: [دیو](Kirdəş) همسایه.
کیرده: (Kirdə) زمینی که دو سال متوالی برنج در آن کاشته نشود.
کیردیکی: (Kirdiki) سفت.
کیرژیم: (Kirjim) شناور کوچک در دریای خزر که کف آن مسطح و بدون عرضه بوده و به وسیلهٔ پارو و یا بادبان در آبهای کم عمق ساحل یا رودخانه حرکت می‌کرد و اساساً بار کشتیهایی را که نمی‌توانستند به ساحل کم عمق وارد شوند، به وسیلهٔ آنها تخلیه می‌کردند.
کیرس: (Kirs) تورم دور زخم پس از التیام. چین و چروک پارچه. گودال که باد برف را در آن جمع کند.
کیرسیز: تمیز. پاک. **کیرسیک:** کوتاه.
کیرشان: (Kirşan) پودر. نرمینه. پودر آرایش. **کیرشانلاماق:** پودر زدن.
کیرشانلانماق: پودر زده شدن.
کیرشه: (Kirşə) سورتمه.
کیرشه چی: (Kirşəçi) سورتمه ران.
کیرشیک: (Kirşik) داغ دل. عیب.
کیرغیل: (Kirğil) قد.← قیرغیل.
کیرق / کیرک: (Kirq) قد.← قیرق.
کیر قات: هر نوع لباس قابل شستشو.
کیرکتاب: (Kir kitab) دفتر و کتاب.
کیرکله: (Kirkələ) بچهٔ بد. آدم زشت. بوقلمون.
کیرکیت: (Kirkit) شانهٔ چوبی یا استخوانی برای خواباندن پودها در بین تارها و سفت کردن گره‌ها در قالیبافی، نوع فلزی آن را «هاوا» می‌نامند. پوست نازک (گردو، بادام و غیره). میل جوراب بافی. پارچهٔ کهنه و وصله ای. **کیرکیتلمه مک:** (Kirkitləmək) شانه کشیدن به فرش.
کیرکیره: (Kirkirə) آسیاب دستی. ال دگیرمانی نیز گویند. کرکره (مغازه).
کیر کیشی: (Kir kişi) جماعت مردان.
کیرکین: [دیو](Kirkin) زمان حشری شدن شتر نر.
کیرکینمک: شانه کشیدن به فرش.
کیرگیل: (Kirgil) رنگ آب گل آلود.
کیرگین: (Kirgin) فیضان. جوشش.
کیرلتمک: (Kirlətmək) کثیف کردن.
کیرلن: (Kirlən) قد.← کیر.
کیرلنجک: (Kirləncək) چرک شونده.
کیرلندیرمک: کثیف گردانیدن.
کیرلنمک: (Kirlənmək) چرک شدن.
کیرلنمه: (Kirlənmə) آلودگی.
کیرلـه شـن: (Kiriləşən) چرک گیر. کثیف شونده.
کیرلیجه: (Kirlicə) نوعی انگور شرابی.
کیرلیچی: (Kirliçi) شلخته.
کیرلیـک: (Kirlik) پوششی برای جلوگیری از کثیف شدن (پیش بند، رومیزی و غیره). کاغذی که هنگام مهر کردن نامه زیر آن گذارند. رویهٔ لحاف. کهنهٔ بچه.
کیرمان/کیرمن: (Kirman) حصار. دژ. دوک پشم ریسی دستی. چمن پاییزه.
کیرمانلاشماق: درهم فرورفتن.
کیرمیت: (Kirmit) نوعی قارچ که لای درختان برآید.
کیرن آی: (Kirən ay) خسوف.
کیرنه: (Kirnə) آسیاب دستی کوچک که از دو سنگ گِرد درست شود.
کیرنیک: (Kirnik) کوچک. نازک.
کیروْ: (Kiro) کجی قالی.
کیروکه: (Kirəvkə) شال گردن.
کیرون: (Kirvən) گریبان. یقه.
کیروْو: (Kirov) آب کثیف. مچالگی موها در برخورد یکباره با سرما.
کیـروه: (Kirvə) آنکه هنگام ختنه کردن، بچه را نگه می‌دارد. خطاب به مردی از نزدیکان. **کیروه جانی:** خطاب به زنی که کودک را هنگام ختنه شدن بگیرد. **کیروه لیـک:** کار گرفتن بچه هنگام ختنه شدن. دوستی. آشنایی.
کیره: (Kirə) کرایه.
کیره بوْلی: (گیا) (Kirə boli) تبرخون.
کیره چی / کیره دار: مستأجر.
کیره سیلی: (Kirəsili) متغیّر.
کیره شه: (Kirəşə) درآمد.
کیره کش: (Kirəkeş) کرایه کش.
کیره لنمک:(Kirələnmək) کرایه شدن.
کیره له مک:(Kirələmək)کرایه کردن.
کیره لی / کیره لیک: کرایه‌ای.
کیره لیک ماغارا: فاحشه. روسپی.
کیره میت: (Kirəmit) آجر سفالی.
کیره میدون: کوره آجر یا سفال پزی.
کیره نشین: (Kirənişin) اجاره نشین.

کیری: (Kiri) ← اولگوج.
کیری: (Kiri) ثروت فراوان.
کیریت: [دیو](Kirit) کلید. آچار. شانهٔ فرش. **کیریت اوْیونو:** نمایش پانتومیم.
کیریتلیک: [دیو](Kiritlik) کلید.
کیریتمک: (Kiritmək) کرخت کردن. ساکت کردن. بی‌حس کردن. تسکین دادن. مجبور به سکوت کردن.
کیریخ: (Kırıx) کرّه نوزاد الاغ کوچکتر از قودوق. اشتباه. هول. به صورت کرخت و کرخ به معنای بی‌حس وارد زبان فارسی شده است.
کیریخماق: اشتباه کردن. ← قاریقماق.
کیریدیلمک: (Kiridilmək) به وسیلهٔ دیگری ضعیف شدن صدا. کرخت شدن.بیحس شدن (بوسیلهٔ دیگری).
کیریز: (Kiriz) کدخدا. ضعیف.
کیریزچی: نوازنده.
کیریزمن: (Kirizmən) مغرور.
کیریس: [مغ](جان)(Kiris) کرگدن.
کیریش: (Kiriş) زه. ریسمان محکمی که از روده درست می‌کنند و برای زه کمان به کار می‌رود.
کیریشچی: زهتاب. فروشندهٔ سریش.
کیریشلنمک: زه کشیده شدن.
کیریشله مک: زه کشیدن.
کیریشله مه: زهکشی.
کیریشمک: دسته جمعی ساکت شدن.
کیریشی آلماق / کیریشی قیرماق: گریختن. جیم شدن.
کیریشیل: برعکس.
کیریک: (Kirik) قد.← کیر. ساکت. سنجاب.
کیریکمک: (Kirikmək) ← کیریمک.
کیریلمک: (Kirilmək) کشیده شدن (سیم تار). کرخت شدن.
کیریمک: (Kirimək) خشک شدن. کز کردن. بی‌حس شدن. تسکین یافتن. از تب و تاب افتادن. دم فروبستن. مبهوت شدن. **کیریمه:** خشکی. بهت.
کیریمیش: (Kirimiş) مبهوت.
کیریمیشجه: (Kirimişcə) نوعی نمایش پانتومیم.
کیرین: (Kirin) آهسته. آرام.
کیرینته: (Kirintə) سبوسی که کمی آرد در آن باشد.
کیرینگان: (گیا)(Kiringan) گیاهی شبیه به یونجه. ورودی. محل ورود. روستایی در قره داغ.
کیرینمک: (Kirinmək) حمام کردن. خود را شستن.
کیر یویوجو: (Kir yuyucu) رختشوی.
کیز:(Kiz) کرت دراز در مزرعهٔ گندم.
کیز تورلوق: آلاچیق. چادر نمدی.
کیزک: (جان)(Kizək) بچه گربه.
کیزیر: (Kizir) کمک بخشدار در ده.
کیزیز: [دیو](Kiziz) نمد.
کیس: (Kis) چروک. چین. همسر.
کیسبند: (Kisbənd) همیان کوچک قصابان که آلات برنده را گذارند.
کیستن: (Kistən) گرز. چماق.
کیسته: (Kistə) فرچه.
کیسته لن: (Kistələn) افیون. بنگ.
کیسکیس: (Kiskis) خسیس. شلخته.
کیسکیل: (Kiskil) یال اسب.
کیسکین: (Kiskin) گرز. چماق.
کیسلاتا: (Kislata) جوهر گوگرد. اسید سولفوریک.
کیسمه: (Kismə) تل پهن گوسفند در حیاط.
کیسه: (Kisə) انبان. گونی. کیسهٔ حمام. رشوه.
کیسه بوْی: (Kisə boy) کشتی بادبانی.
کیسه جیک: کیسهٔ کوچک.
کیسه چکن: کیسه کش حمام.
کیسه چی: (Kisəçi) کیسه کش حمام. رشوه خوار.
کیسه خرما آغاجی: (گیا) نخل مسافر. نخل چتری. دوم. درخت دوم.
کیسه دن گئتمک: از کیسه رفتن. ضرر کردن. از چنگ رفتن.
کیسه دن یئمک: از کیسه خوردن. از موجودی یا پس انداز مصرف کردن.
کیسه دیبی: (Kisə dibi) ته مانده.
کیسه سینی دوْلدورماق: جیب خود را پر کردن. به هر طریقی ثروتمند شدن.
کیسه لنمک: توی کیسه ریخته شدن. کیسه کشیده شدن در حمام.
کیسه له مک: (Kisələmək) توی کیسه ریختن. کیسه کشیدن در حمام.
کیسه لیلر: (جان) کیسه داران.
کیش: (Kiş) آوایی برای راندن مرغ. تیردان. سمور.
کیشان: (Kişan) زنجیر. پابند.
کیشبیر: (Kişbir) آدم ناخوشایند.
کیشتک: (Kiştək) پارچهٔ زیر بغل پیراهن.
کیشته نه: (جان)(Kiştənə) حلزون.
کیشتی: (Kiştəy) ملکهٔ گمراه کننده در باور ترکان. **کیشده:** (Kişdə) قیصی.
کیشکه: (Kişkə) خرطوم.
کیشکی: (Kişki) سنگ نرمی که براحتی خرد شود.
کیش کیشلر اوْلسون: خدا نکند.
کیشکیللی: (Kişkilli) زن بدکاره. مشکوک.
کیشگیرتمک: ← قیشقیرتماق.
کیشله مک: (Kişləmək) کیش کردن مرغ و طیور.
کیشلیک: (جان)(Kişlik) گربه.
کیشمیر: (Kişmir) زیبا.
کیشمیش: (Kişmiş) خشکهٔ انگور(ناد).
کیشمیش گؤل: (Kişmiş gül) گل شیرین. گل کشمش (ناد).
کیشمیشی گؤلمک: ریز ریزخندیدن.
کیشنرتی: (Kişnərti) حوحو. شیهه. آوای اسب.
کیشنشدیرمک: به شیهه واداشتن.
کیشنشمک: باهم شیهه کشیدن اسبها.
کیشنشمه: شیههٔ دسته جمعی اسبها.
کیشنک: ← کیشنرتی. تخم کتان.
کیشنه مک: (Kişnəmək) شیهه کشیدن.
کیشنه مه: (Kişnəmə) شیهه کشی.
کیشنه ییش: شیهه کشی. شیهه.
کیشنیچ: (گیا)(Kişnic) گشنیز.
کیشه له مک: (Kişələmək) کیش کردن مرغ و طیور.
کیشی: (Kişi) مرد. جوانمرد. دلیر. شوهر. نفر. بیگانه. به صورت «کسی» و «کس» وارد زبان فارسی شده است.
کیشی اوْتو: (گیا) اذان الرجل. اسارون.
کیشی اوْغلان: جوانمرد.

کیشی اوْغلو: حلال زاده. بچهٔ بیگانه.
کیشیبار: (Kişibar) مردانه.
کیشیجیک: خطاب مهرآمیز به شوهر. پوست سمور. مترسک.
کیشیرتی: (Kişirti) شیهه.
کیشیرگک: (Kişirgək) آنکه وقتی کسی را در خانه‌اش ببیند، اخم کند و جا و مکان برایش تنگی کند.
کیشی زاده: نجیب. اصیل زاده.(ناپ)
کیشیسل: شخصی. خصوصی.
کیشیسل دوسیه: کارنامهٔ شخصی.
کیشی سیز: بی‌شوهر. بیوه.
کیشی صفت: مردانه. مردگونه.
کیشی قارا: عوام الناس. کسی. شخصی.
کیشی قارام: خویشاوند نزدیک.
کیشی قوْیماق: میانجی قرار دادن.
کیشی قیزی: زن باناموس. عقیله.
کیشیک: (Kişik) دوشاخه. چنگال. دو سر. چنگک. شیهه.
کیشی کیشی: مردانه. مردوار.
کیشیگیل: نجیب زاده. اصیل.
کیشیلر: عالمیان. جهانیان.
کیشیلشمک: مرد یا بالغ شدن.
کیشیلم: نقش. رُل. (درتئاتر یا سینما).
کیشیلنمک: (Kişilənmək) جسارت یافتن. حالت مرد به خود گرفتن.
کیشیلی آروادلی: مردان و زنان. همگی.
کیشیلیک:شخصیت. مردانگی. انسانیت. جوانمردی. شخصی. خصوصی. لباس میهمانی. **کیشیلیکسیز:** بی شخصیت.
کیشیمسینمک: فخر فروختن.
کیشیمک: (Kişimək) خمیدن. تا شدن.
کیشینین زادی:اموال بیگانه.آلت مردی.
کیشی یانا: مردانه. مردگونه.
کیف: (Kif) کپک. قارچ. شوره. پوسیدگی. فساد. کیف. ساک.
کیف آتماق / کیف توتماق: روی چیزی گذاشتن. مرض جذام گرفتن.
کیفته: (Kiftə) زیان دیده. بی فایده.
کیفریمک: (Kifrimək) فاسد شدن.
کیفسه مک: (Kifsəmək) گندیدن. پوسیدن. فاسد شدن. کپک گذاشتن.
کیفسیمک / کیفسینمک: ← کیفلنمک.
کیفکان: ژولیده. آشفته (گیسو).
کیف گؤبه لگی: قارچ مولّد کپک.
کیفلتمک: گنداندن. پوسانیدن.
کیفلنمک: (Kiflənmək) کپک گذاشتن. گندیدن. پوسیدن. فاسد شدن. مدت طولانی بلااستفاده ماندن.
کیفلی: (Kifli) دارای کیف. کپک دار. پوسیده. فاسد.
کیفیر: کثیف. چرکین. اکبیر. شلخته.
کیفیرچی: شلخته. غیربهداشتی.
کیفیرچیلیک: کثافت کاری.
کیفیرکارلیق: کثافت کاری.
کیفیرلشمک: کثیف تر شدن.
کیفیرلنمک: کثیف شدن.
کیفیرلیک: کثیفی. چرکینی.
کیک: (جان)(Kəyək) کرّه آهو.
کیکبوری: (متفا) ← گوْگ بؤرو.
کیکیریک: (Kikirik) بادام زمینی.
کیکیکگه: (Kikikgə) ← تیکیرگه.
کیکیل: (Kikil) هیکل. مجسمه.
کیلار: (Kilar) جای خنک برای نگهداری مواد غذایی.
کیلتان: (Kiltan) کیف. موش.
کیلته: گلولهٔ مو. کوتاه. جزئی.
کیلسه: کلیسا. زمینی دارای خاک رس.
کیلکشمک: بهم خوردن. قاطی شدن.
کیلکه: (Kilkə) ماهی کیلکا. خرده پشم. پر. موی ژولیده. وز کرده. لیقه. قسمت نرم علوفه. عصاره.
کیلکه باش: دارای موهای ژولیده.
کیلکه شیک: ژولیده. آشفته.
کیلکه لشمک: ژولیده شدن.
کیلکه لنمک: دارای موی ژولیده شدن.
کیلکه لیک: (Kilkəlik) دوات.
کیلکیله: (Kilkilə) آسیاب دستی.
کیلمک: (Kilmək) بافتن. درهم شدن. گره خوردن. **کیلوانچی:** آسیابان.
کیله: (Kilə) آجر مکعب برای تنور.
کیله سورپورگه: جاروی مستعمل و تمام شده. آدام توسری خور.
کیلی: (Kili) حد. مرز. خط.
کیلیت: (Kilit) آچار. به صورت کلید وارد فارسی شده است. سفیدی موجود از پیشانی تا چانهٔ اسب.
کیلیت آلتیندا: زیرکلید. بازداشت شده.
کیلیت دیلی: (Kilit dili) زبانهٔ قفل.
کیلیتجیک: تختهٔ سوراخدار که دستهٔ پاروی قایق را از آن بگذرانند.
کیلیتکان: (Kilitkan) کلون.
کیلیتکه: (Kilitlkə) صمغ درخت.
کیلیتلنمک: (Kilitlənmək) قفل شدن.
کیلیتله مک: قفل کردن. بستن.
کیلیتلی: (Kilitli) قفل شده. اسبی که لب بالا و پایینش سفید باشد.
کیلیتلیک: دری که قفل دارد.
کیلیتمک: بستن دست و پا.
کیلیج: (Kilic) ← قیلینج.
کیلیسه: (Kilsə) کلیسا.
کیلیز: (Kiliz) نی. **کیلیزمان:** نیزار.
کیلیک اوْتو: (گیا) عرینه. رمان النهار.
کیلیگون: (Kiligun) محور ارّابه.
کیلیم: (Kilim) قالیچه بدون پرز. بافتهٔ بدون خواب (شانه نخور). در ترکی قدیم به معانی رواندازی که بر زمین گسترده می‌شود و جبه درویشان آمده است. به صورت گلیم وارد زبان فارسی، به صورت «کلیم» وارد لهجه‌های لبنانی و مصری زبان عربی و به صورت کیلیم وارد زبانهای اسلاوی و روسیه جنوبی شده است.
کیلیم آراسی: (Kilim arası) نمایش عروسکی و آهنگین که در ایام جشن و نوروز در آذربایجان مرسوم بوده و بصورتی خنده دار، روابط زن و شوهر را نشان می داد. گلیمی را در میدان می گستردند و یک نفر در وسط آن قرار می گرفت. دو نفر دستیار طرفین گلیم را بلند می کردند و نفر وسطی با انگشتهایش عروسکها را می‌رقصاند. معمولاً در عروسی و جشنها اجرا شده و جنبهٔ طنز و نقادی و کمیک داشت.
کیلیمبی: نامی قدیمی زنان یا مردان.
کیلیمجیک: (Kilimcik) گلیم کوچک.
کیلیمچه: قالیچه. گلیمچه.
کیلیمچی: (Kilimçi) گلیم باف.
کیلیم خورجون: خورجینی از گلیم.
کیلیمی سویا سالماق: آسان کردن.
کیلین: (Kilin) قطیفهٔ نرم. اسب شاخدار افسانه‌ای.

کیلینجان: گیاهی شبیه به یونجه.
کیلینچه: (Kilinçə) گناه.
کیلیندان: (Kilindan) قفل چوبی که در قدیم برای درب باغها استفاده می‌شد و دارای آچار چوبی بود.
کیلینگ: (Kiling) خشم. غضب.
کیلوْ آلماق: (Kilov almaq) چاق شدن.
کیلوْلوق: (Kilovluq) به وزن یا اندازهٔ یک کیلو.
کیلوْ یاریم: یک و نیم کیلو.
کیلـه: (Kilə) مقیاس وزن معادل ۲۴ اوقا ← اوقا.
کیم: (Kim) چه کسی؟ که؟.
کی‌م آشدی: (Kim aşdı) مزایده.
کیمتیک: فوّاره.
کیمدیر: کیست؟. به صورت «کیمدر» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
کیمرده: (Kimərdə) بعضاً. گاهی.
کیمرسه: (Kimərsə) شخص.
کیمز: (Kimәz) علیل. شل.
کیم سالار: چه کسی اهمیت می دهد؟
کیمسان: (Kimsan) پوستی که آن را معصفر زین سازد. کیسهٔ چرمی برای نوشت افزار. کیف.
کیمسل: (Kimsəl) خصوصی. شخصی.
کیمسن: ریزهٔ نازک طلا که برای زینت دادن دستار و کلاه بکار برند.
کیمسنه: (Kimsənə)← کیمسه. جن خانه در باور ترکان.
کیمسه: کس. شخص. کسی. هر کس. هیچکس. یکی. بعضی. شخصیت.
کیمسه جیک: (Kimsəcik) هیچکس.
کیمسه لیک: (Kimsəlik) شخصیت.
کیم سیکر: چه کسی اهمیت می دهد؟
کیم سیکن: (Kim sikən) نوعی پیکان.
کیمکن: گاه گاهی. هر ازگاهی.
کیم کیمه: (Kim kimə) کی به کیه. هرج و مرج. به صورت «کیم کیما» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
کیم کیمه لیک:(Kimkiməlik)آنارشیسم
کیملداش: دوست. یار. رفیق. همپا.
کیمله گین: (Kimləyin) برخی. بعضی.
کیملیک: (Kimlik) هویت.
کیملیکچی: (Kimlikçi) هویت طلب.
کیمه: کشتی متوسط. ← گمی.
کیمه جک: (Kiməcək) روسری سفید.
کیمه چی: (Kiməçi) کشتیبان.
کیمه کیمه: کی به کیه. هرج و مرج.
کیمه نه وار: هرکس بطریقی.
کیمی: یکی. بعضی. برخی. چه کسی. تا. تاوقت. به محض. به مجرد. مانند. مثل. بسان. پسوند به معنی (سان) فارسی. چه کسی را؟ مانند. همچون.
کیمی زامان: گاهی. بعضی وقتها.
کیمیسی: بعضی. برخی. کسی.
کیمیسیلیک: (Kimsilik) شخصیت.
کیمیشکه: نوعی نمد پر نقش و نگار.
کیمیلیک: (Kimilik) شخصیت.
کیمین: (Kimin) مانند.
کیمین سیکی کیمین گؤتؤنده: (کیر چه کسی در کون چه کسی) هرج و مرج.
کین: (Kin) کینه. دشمنی. آینده. بعداً. سرانجام.
کین آغیرلیق: آلت تناسلی.
کین بالا: (جان) (Kin bala) بچه میسک. کره آهوی مُشکین.
کینتک: مرگ. بلا. فلاکت. ضرر.
کینچک: ناف آهوی مُشک.
کینچی: (Kinçi) کنجد.
کیندار: کینه‌ای. کینه توز.
کیندریک: (Kindrik) ابر. بخار.
کینده: سرانجام. بالاخره.
کیندیک: (Kindik) ناف.
کینزه: (Kinzə) زنجیر.
کینزی: (گیا) (Kinzi) گشنیز.
کینزیک: (Kinzik) سوخته.
کینکار: (گیا) (Kinkar) خار شتر.
کینکی: (Kinki) بعدی. پسین.
کینکینه: (جان) کره آهوی مُشک.
کینگ: (Kəyəng) راحت طلب.
کینله مک: (Kinləmək) فرسایش دادن.
کینلی: (Kinli) کینه‌ای. کینه توز.
کینلیک: (Kinlik) کنارهٔ اجاق.
کینوْ: [یو](Kino) سینما(هنر).
کینوْ تئاتر: (Kino teatr) سالن سینما.
کینو شکیل / کینـوْ فـیلم: (/ Kinoşəkil Kinofilm) فیلم سینمایی.
کینـوْ قورقـو: (Kino qurqu) ابزار و دستگاه نمایش فیلم.
کینوْلاشـــماق: دارای امکانـــات و تجهیزات سینمایی شدن.
کینه: (گیا) (Kinə) گنه گنه. دختر در زبان تالشی.
کینه باجی: (Kinə bacı) زن کینه توز. زن بخیل. (ناد).
کینیزگک: خشکیده. بی طراوت.
کیوانی: کدبانو. خاتون خانه. ندیمه.
کیوه: (Kivə) رنگ.
کیوی: (Kivi) نوعی پرندهٔ نوک دراز و بومی زلاندنو (Apteryx Austrslis). نوعی میوه.
کییگیز: (Kiygiz) نمد.
کییتمک: (Kiyitmək) ← کئیدیرمک.
کییز: (Kiyiz) نمد. زیرانداز بافته شده از پشم مانند تشک.
کییزچی: (Kiyizçi) نمدمال.

گ

گ: (G) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف میان کامی، انفجاری و طنین دار گروهبندی می‌شود. با حروف «ک»، «ق»، «خ»، «ی»، «ج» و ... قابل تبدیل است. غالباً در اول کلمه می‌آید و به ندرت در وسط و آخر کلمه به کار می‌رود. هر گاه در آخر کلمه بیاید، پیش از «گ» انحصاراً «ن» قرار می‌گیرد. مانند قشنگ و تفنگ. هرگاه در بین دو حرف صدادار (صائت) قرار بگیرد، صدای «ی» می‌دهد. مثل دوگو(برنج).

گئت: (Get) نهایت. پایان.

گئتدی گله ها گئتدی گله: (رفت بیاید ها رفت بیاید) یک بازی جمعی در خوی. یک نفر به عنوان ملا انتخاب می‌شود. او در جایی بلند یا کنار دیواری می‌نشیند. بازیکنان دیگر نیز در مقابل او دایره وار چمباتمه می‌زنند. به نفر اولی یک کمربند می‌دهد. ملا به آرامی به بازیکن کناری خود مشورت می کند و با در نظر گرفتن یک پرنده، می‌گوید«بیر قوشوم وار بو قدده نه» (یک پرنده دارم به این قد) با دست اندازهٔ پرنده را نشان می دهد. بازیکنان همه یکصدا می گویند: «گئتدی گله ها گئتدی گله» (رفت بیاید ها رفت بیابد) ملا می‌گوید: «دیمدیکی وار بو قدده نه» (منقاری دارد به این قد) دستانش را به اندازهٔ منقار پرنده نشان می دهد. بازیکنان همه یکصدا می گویند:«گئتدی گله ها گئتدی گله». بدین ترتیب ملا، مشخصات پرنده را راهنمایی می کند و در پایان می گوید: «تاپین گؤرک» (پیدا کنید ببینیم). بازیکنان و در ابتدا کسی که کمربند را در دست دارد، جواب می دهد. اگر پاسخ درست نباشد، مثلاً بگوید:«قاز». باید کمربند را به قاز بدهد. اگر پاسخ درست باشد، ملا خواهد گفت: «وور چاتلاسین» (بزن پاره شود) و او با کمربند، دیگر بازیکنان را خواهد زد. هر زمان ملا بگوید: «پالان» بازیکنان به او حمله خواهند کرد و به زور مشت و لگد سعی خواهند کرد تا کمربند را از او بگیرند و او خواهد کوشید خود را به ملا برساند. اگر موفق شود بازی از نو ادامه خواهد یافت. این بازی با نامهای قوش دئمک، قالاندار، قوی گله ها قوی گله نیز انجام می شود.

گئت سیکدیر: برو گمشو!.

گئت گئده: (Get gedə) رفته رفته. به تدریج. به مرور. با گذشت زمان. ناسزایی به معنای «برو بابا».

گئت گل: (Get gəl) رفت و آمد. مباشرت. استمناء. جماع.

گئت گل وورماق: استمناء کردن.

گئت گله سالماق: امروز و فردا کردن.

گئت گل یاپماق: جماع کردن.

گئتگن: (Getgən) دائم.

گئت گؤتؤنؤ وئر: (Get götünü ver) برو کونتو بده!. برو گمشو.

گئتگیر: (Getgir) تیزپا. سریع.

گئتگین: (Getgin) کوچرو.

گئتلن: (Getlən) پرهیز. دوری.

گئتلیک: (Getlik) بدی. پلیدی.

گئتمک: (Getmək) رفتن. راه سپردن. از دست رفتن. از بین رفتن. رحلت کردن. پریدن (رنگ). گذشتن. ادامه دادن. پیش رفتن. جریان یافتن. مصرف شدن. فروش رفتن.

گئتمه: (Getmə) رفت.

گئتمه دوْلدوروم: ← دایان دولدوروم.

گئتمیشدیر: (Getmişdir) چنین صورت گرفته است. اینطور رفته است. صورت چاپ شده غلط در غلطنامه.

گئت ها گئت: (Get ha get) راه طولانی رفتن. رفتن و رفتن.

گئج: (Gec) دیر. دیر وقت. تأخیر. ماضی. به صورت «گیج» در معنای دیرفهم وارد فارسی شده.

گئج آرا / گئج آلا: دیروقت.

گئج اوغور: (Gec uğur) شب بخیر.

گئج اؤیلن / گئج پئشین: بعد از ظهر.

گئج تئز: (Gec tez) دیر و زود.

گئج دگن: (Gec dəyən) دیررس.

گئجدن: (Gecdən) صبح زود.

گئجدن گئج: (Gecdən gec) دیرتر.

گئجر: (Gecər) خوابگاه شبانه در باغها.

گئج قورون:(Gec qurun) دیر وقت.

گئج کؤیو: (Gec küyəv) داماد سرخانه.

گئج گؤز: (Gec güz) کشت آخر پاییز.

گئجگل: (Gecgəl) محصولی که کاشت یا رسیدن آن به تأخیر بیفتد.

گئج گلیب تئز اؤگره نن: (Gec gəlib tez öyrənən) (دیر آمده و زود آموخته) زیرک.

گئجگه: (Gecgə)دیرآینده. عقبدارسپاه. بصورت«کیجکا» وارد فارسی شده.

گئج گیریم: (Gec girim) شبانگاهی.

گئجلمک: (Gecəlmək) سیاهی رفتن چشمها.

گئجله مک: (Gecləmək) دیر کردن.

گئجلیک: (Geclik) شامگاه. عصر.

گئجه: (Gecə) شب. **گئجه انتقالی:** شبیخون. **گئجه اوچان:** (جان) شب پره.

گئجه ایشچیسی: دزد. شبکار. **گئجه ایشچیلیگی:** دزدی شبانه. **گئجه باسقینی:** شبیخون. **گئجه باشی:** شامگاه. اول شب. سر شب. **گئجه بالیقچیلی:** (جان) نوعی ماهیخوار که در هوای نیمه تاریک بیرون آید. (Nyctikorax). **گئجه بوْیو:** در طول شب. **گئجه توْیو:** میهمانی به مناسبت رفتن پسر به سربازی. **گئجه جیل:** شبزی. شب رو. **گئجه چکیرتگه سی:** جیرجیرک. **گئجه چی:** شبکار. **گئجه چیچگی:** (گیا) ← گئجه گؤزلی. **گئجه چیراغی:** (جان) کرم شبتاب. **گئجه دن اوْدونا گئتمک:** گفته را ناگفته انگاشتن. تصمیم گرفتن و منصرف شدن. **گئجه دؤشمک:** فرا رسیدن شب. **گئجه دوْنو:** رختخواب. **گئجه رک:** شبانه. نزدیک به نیمه شب. **گئجه ره:** نحیف. لاغر. مُردنی. **گئجه ری:** شامگاه. سر شب. **گئجه صحبتی:** مجلس شب نشینی زنان. **گئجه صفا:** (گیا) لالهٔ عباسی. نیلوفر پیچ خانگی. (Mirahilis jalapa). **گئجه قاراسی:** (سیاهی شب) آنکه منزوی است و شبها بیرون آید. **گئجه قارالماق:** شب شدن. **گئجه قوشو:** بوم. جغد. بوف. به شوخی به بچه‌ای نیز گفته می‌شود که کم خواب است. **گئجه قوْندو:** ساختمانی که به طور شبانه ساخته شود. هر کار با عجله. **گئجه قیروْوو:** شب کوری. **گئجه کسدی:** شب زنده‌داری. شب عروسی. **گئجه کسمک:** شب زنده‌داری کردن. **گئجه کوْرلوغو:** شب کوری. **گئجه کیرپیسی:** (جوجه تیغی شب)سخن چین. **گئجه گزن:** (جان) خفاش. **گئجه گزگن:** (جان)(Gecə gəzəyən) موش خرمایی. **گئجه گؤزلی:** (گیا) جنسی از گیاهان خانوادهٔ لالهٔ عباسی. (Mirəbilis). **گئجه گؤزؤ:** تاریکی شب. موم. **گئجه گؤندؤز:** شبانه روز. پارچهٔ ابریشمی. **گئجه گؤندوزلوْک:** شبانه روزی. **گئجه گی:** مجلس شب نشینی زنان. **گئجه گیرمز:** رنگ زرد. **گئجه له مک:** شب را گذراندن. بیتوته کردن. شب را به روز آوردن. **گئجه له مه:** بیتوته. **گئجه لیدن:** ازاواخر شب و اوایل صبح. **گئجه لیک:** سحری. غذای سحر در ماه رمضان. شبانه. مخصوص شب (لباس). بمدت یک شب. چادر شب. حجاب. شب کلاه. لباس شبانه. به صورت «کجه لک» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده. **گئجه لی گؤندوزلوْ:** شب و روز. تمام وقت. **گئجه لین:** شبانه. وقت شب. بامدادان. **گئجه مالاسی:** (ملای شب) زن. **گئجه مکتبی:** مدرسهٔ شبانه. **گئجه نه:** ابزار کندن زمین گِلی. **گئجه نیز یارچال / گئجه نیز یارقال / گئجه نیز یورغال / گئجه نیز یوغوم:** شب شما به خیر. **گئجه نی گؤندوزه قاتماق:** شب را تا صبح کار کردن. یا بیدار ماندن. **گئجه نین بیر عالمی:** نیمه شب. خیلی از شب گذشته. **گئجه ور:** (گیا) گیاه اکسیر ترکی. **گئجه یوْلو:** راه شبانه. آلت زنانه. **گئجه یه دؤشمک:** به شب افتادن. **گئجه یاتیسی:** مسافر شب. آنکه برای خواب میهمان بیاید. **گئجه یانیغی:** لکه‌های سیاه که بر دست و صورت پیدا شود. نوعی دمل. **گئجه یین:** شبانه. **گئج یاریق:** (Gec yarıq) شب بخیر.

گئجیت: (Gecit) تأخیر.

گئجیتمک: به تأخیر انداختن.

گئجیرک: (Gecirək) بسیار دیر.

گئجیرگتمک: به تأخیر انداختن.

گئجیرگه مک: تأخیر کردن.

گئجیرمک: به تأخیر انداختن. معطل کردن. دیرکردن. منتظر گذاشتن.

گئجیک: (Gecik) تأخیر. دیروقت.

گئجیکدیرمک: به تأخیر انداختن. معطل کردن. دیرکردن. منتظر گذاشتن.

گئجیکدیریلمز: عاجل. فوری.

گئجیکدیریلمک: به تأخیر انداخته شدن.

گئجیکمز: مستعجل. غیرقابل تأخیر.

گئجیکمک: (Gecikmək) تأخیر کردن. دیر کردن. معطل شدن. منتظر شدن.

گئجیکمه: (Gecikmə) تأخیر. دیرکرد.

گئجیکه: عقبدار سپاه. عقبهٔ سپاه.

گئجیکیم: تأخیر. کم هوشی. عدم رشد.

گئجیلمک: تأخیر کردن. دیر کردن.

گئجیم: (Gecim) لباس رزم.

گئجین: پوست و ساقهٔ لوبیا. شامگاه.

گئجینله مک: شب زنده داری کردن.

گئجینمک: مُردن. دیر کردن.

گئجینمه: (Gecinmə) تأخیر. دیرکرد.

گئجینه: سبدی با کناره های بلند.

گئچ: (Geç) عذر. معذرت.

گئد/گئت: (Ged) چوبدستی. آویزه های گوشتی زیر گلوی گوسفند یا بز.

گئدال: سبد برای گرفتن ماهی از تور.

گئدر: خرج. هزینه. مصرف. رفتنی. فانی. غرب. مرکب. سرنوشت. در زبان مغولی به معنای ناسازگار و لجوج است. **گئدرگلمز:** غیرقابل برگشت. مرگ. تبعید. **گئدرگی:** ناپایا. رفتنی. سدّ. غربی. باختری. **گئدرگین:** رفته. سفر کرده. **گئدرلنمک:** خرج شدن. **گئدرله مک:** خرج کردن. **گئدرمک:** از میان برداشتن. تمیز کردن. خرج کردن. دفع کردن. بردن. گُم کردن. **گئدرمه:** دفع. حذف. خرج. ازاله. **گئدرلی:** (Gedərli) پررهرو.

گئدس: (Gedəs) ناهموار.

گئدش: (Gedəş) میهمان نواز. با سلیقه.

گئدک: استخاره. کرّه گاومیش.

گئدکچی: جاسوس. مأمور مخفی.

گئدگه دؤشمک: به استخاره افتادن.

گئدل: نوبت. دیوار گلی. نرمهٔ گوش.

گئدن: گمرک. طرف. رونده. رفته.

گئدن اولدوز:شهاب. **گئدنجک:** محتاط. پرهیزکار. **گئدنچی:** مأمور گمرک. **گئدن گلن:** عابر. هرکس. **گئدنلی:** متمادی. **گئدنلیک:** ناپایداری. **گئدنمک:** خرج شدن. **گئدنه:** بشکه. طرف پایین و پهن مزرعه. **گئدنه مجال:** در آستانهٔ رفتن. **گئدنی:** (Gedəni)← گئده لی.

گئده: یتیم. فقیر. فرزند ذکور. یارو. نوکر. رونده. گذری. خسیس. نارس. عقب. بعدی. ساحل. به صورت «گدا» وارد فارسی شده. گئدای در مغولی به معنای رئیس است. **گئده بیگ:** لوطی باشی. نام منطقه‌ای در آذربایجان. **گئده جک:** رفتنی. **گئده رت:** انگل. **گئده ره:** زمین گود برای احداث باغ.

گئده ری: طرف. رفتنی. موقتی. گدا.
گئده ریتمک: رد کردن. **گئده ریج:** ظرف روغن. **گئده ریجی:** نابود کننده. **گئده ریش:** صرف. حذف. خرج. **گئده ریلمک:** رد شدن. **گئده گئنده:** در حال رفتن. در آخرین لحظهٔ حرکت. در این اثناء. در این بین. **گئده گئده:** در حال رفتن. در آخرین لحظه. مکرّر. به کرّات. به تدریج. بمرور. **گئده گؤده:** اراذل و اوباش. **گئده گه:** مغرور. **گئده گی:** سالن. راهرو. کریدور. **گئده گیله:** گل نیمه سفت. **گئده لج:** تیردان. تیرکش. **گئده لشمک:** مشاجره کردن. **گئده لشمه:** مشاجره. **گئده له:** سبد بافته شده از ترکه. ظرف گلی. **گئده لی:** رفتنی. از وقتی که رفته. **گئده لیک:** ولگردی. رذلی. **گئده مج:** بیرون. ورودی خانهٔ روستایی. **گئده مه:** نوعی چادر نمدی. **گئده وت:** (Gedəvət) باد. باد شمال غربی. باد شرقی یا غربی. جایی که سرما بر آنجا بسیار تأثیر کرده. جوی. **گئده وک:** (Gedəvək) باد غربی. **گئده ول:** (Gedəvəl) باد شمالی. **گئدی:** (Gedəy) سالن. راهرو. **گئدی:** (Gedi) فانی. جهان. بی وفا. بصورت «گیتی» وارد فارسی شده.
گئدیب گلمک: رفت و آمد کردن. رفتن و آمدن. معاشرت کردن. عود کردن و تسکین یافتن (بیماری).
گئدیجی: رونده. فانی. مردنی. بی وفا.
گئدیر: هزینه. منفی. منها. صادرات. جانشین. **گئدیرگه:** زینت. زیور. دنده های چاقو. **گئدیرمز:** بی پایان. بی انتهاء. **گئدیرمک:** وادار به رفتن نمودن. روانه داشتن. دور ساختن.
گئدیز: نام گلی کوچک.(ناد). برکه.
گئدیش: روند. روش. رفتار. طول. طی. مصرف. حرکت (در بازی شطرنج).
گئدیشات: (Gedişat) جریانات.
گئدیشدیرمک: چیزی را به وضعی مناسب درآوردن. هماهنگ کردن.
گئدیشگب: (Gedişgəb) هماهنگ.
گئدیش گلیش: رفت و آمد. معاشرت.
گئدیشلیک: استمرار. اعتدال. میانه روی.
گئدیشمک: (Gedişmək) با هم راهی شدن. مشاجره یا مباحثه کردن.
گئدیشمه: هم پیمایی. مباحثه.
گئدیک: (Gedik) کم. اندک.
گئدیکلی: (Gedikli) با دوام. دو ساله (دانش آموز).
گئدیگن: (گیا) نوعی گیاه خاردار.
گئدیگه: (Gedigə) زینت. زیور.
گئدیل: (Gedil) جوال.
گئدیلمز: طی نشدنی. ناپیمودنی.
گئدیلمک: طی شدن. **گئدیلمه:** پویش.
گئدیله سی: ← گئده جک.
گئدیلیش: طی طریق. راهسپاری.
گئدیلیک: رفتنی. طرد شدنی.
گئدیم: (Gedim) روند. پروسه.
گئدیمسک: پناهنده. مهاجر.
گئدیملی: (Gedimli) رفتنی.
گئدیملیک: خط مشی. مسیر.
گئدین: نتیجه. عاقبت. بعداً.
گئدینچی: عروس. (گویش آلتایی).
گئدینمک: (Gedinmək) طی شدن.
گئدینه: دیوار بین مزارع.
گئدینیش: فوت. رحلت.
گئدینیلمک: پیروی شدن.
گئدیو: (Gediv) روند. پروسه.
گئر: (گیا)(Ger) علف هرز.
گئرب: (Gerb) علامت و نشان رسمی.
گئرچک: (Gerçək) حقیقت. واقع. راستی. درستی. درست. حقیقی. واقعی. **گئرچکچی:** واقعگرا. رئالیست. **گئرچکچیلیک:** واقعگرایی. رئالیسم. **گئرچک دگر:** قیمت جاری. **گئرچکلشدیرمک:** تحقق دادن. **گئرچکلشمک:** تحقق یافتن. **گئرچکلنمک:** تحقق یافتن. **گئرچکله مک:** تحقق بخشیدن. **گئرچکلیک:** حقیقت. **گئرچکمک:** تحقق یافتن.
گئرچه: (Gerçə) حقیقت. فاکت.
گئرسک: (Gersək) عقب مانده. منگ.
گئرلتی: (Gerəlti) مانع. مشکل. حایل.
گئرمیج: (Germic) باد گرم جنوبی.
گئری: (Geri) عقب. پیامد. عاقبت. عقب مانده. نتیجه. باختر. **گئری باسماق:** دفع کردن. **گئریت:** زمینه. پس زمینه. دیروز. **گئریتله مک:** برگشت دادن. **گئریتمک:** پس انداز کردن. **گئریج:** دیرکرد. تأخیر. حقیقی. **گئریجک:** آخرین. دیرترین. **گئریجه:** گذشته. نسبتاً عقبتر. **گئریجیل:** محافظه کار. مرتجع. **گئری چئوریمک:** برگرداندن. **گئریچی:** مرتجع. عقبدار. آنکهٔ شیفتهٔ لواط یا دخول از مقعد باشد. لواط گر.
گئریدن: از عقب. از پس. **گئریدن باخماق:** از دور نگاه کردن. نزدیک نشدن. دخالت نکردن. **گئریدن گئریه:** مخفیانه. **گئری دورما:** استنکاف. **گئری دورماق:** کنار یا دور ماندن. **گئری دؤشؤنجه:** فکر عقب مانده. **گئری دؤنمک:** عقبگرد کردن. به عقب برگشتن. رجعت کردن. **گئری ذکالی:** کندذهن. **گئریز:** گریز. برگشت به روایتی در سخن. **گئریسک:** عقب مانده. منگ. **گئریسی:** برعکس. بالعکس. **گئریسین:** پسرفت. قهقرا. **گئریسینجه:** برعکس. **گئریسین گئری:** سیر قهقرایی. **گئریسینی آلماق:** کامل کردن. **گئری قارماق:** بازگشتن. به عقب برگشتن. **گئریکی:** آخرین. واپسین. **گئری گلمک:** بازگشتن. **گئریلتمک:** سبب عقب نشینی شدن. وادار به عقب نشینی کردن. سبب تأخیر و تعویق شدن. **گئریلتی:** عقب نشینی. **گئریلک:** عقبتر. **گئریلمک:** عقب ماندن. افت کردن. **گئریلنمک:** عقب رفتن. **گئریلنمه:** پسروی. نزول. **گئریله مک:** عقب رفتن. عقب نشینی کردن. پس رفتن. از قول خود برگشتن. انکار کردن. **گئریله مه:** پسروی. انکار. **گئریله یئش:** پسروی. انکار. **گئریلی:** عقب مانده. مرتجع. **گئریلیش:** پسروی. انکار. **گئریلیک:** عقب ماندگی. عقب افتادگی. واپسگرایی. احتیاط. **گئریمک:** انکار کردن. **گئرین:** پرهیزکار. محتاط. رام. داخلی. ذهنی. محرمانه. عمیق. **گئرینتی:** عقب نشینی. دوری. **گئرینمک:** دوری کردن. **گئرینمه:** احتراز. اجتناب. **گئرینه:** استرداد. **گئرینیش:** احتراز. دوری.

اجتناب. **گئریبه ایسته مک:** فراخواندن. پس خواندن. مطالبه کردن. . **گئریبه بوراخماق:** باقی گذاردن. ارتجاع. **گئریبه دونمه:** عقبگرد. ارتجاع.
گئن: [یو](Gen) ژن (عامل انتقال وراثت).
گئن:(Gen) شگرف. فراخ. دور. با فاصله. قهر. دلخور. **گئن انایی:** عجیب. **گئن ایل:** پارسال. **گئنئل:** همگانی. **گئن بوْل:** وسیع. **گئن بیرلیک:** کنفدراسیون. **گئن بیلیک:** دایره المعارف. **گئن تورده:** در حالت کلی. عموماً. **گئنچیلی:** آزادمرد. جوانمرد. بخشنده. **گئن داشا:** فراوان. انبوه. **گئندن گئنه:** دورادور. **گئندیریجی:** شگفت آور. **گئندیک:** طرف پشت نرمی دماغ و زبان. صدایی را که از این قسمت خارج می‌شود، گئنیز می‌نامند که در فارسی غنّه است. **گئنری:** وسیع. گشاد. فراخ. **گئنریمک:** وسیع کردن. **گئنز:** (Genəz) آسان. راحت. هنوز. **گئنزک:** کسی که تودماغی حرف بزند. **گئنزیک:** مرکز. **گئن سوْرو:** استیضاح. **گئنسی:** نیکو. فوق العاده. **گئنش:** فاصله. پهنا. **گئنشک:** نرم. سست. **گئن قالا:** دختر دم بخت. **گئن قالماق:** حیرت کردن. **گئن قورساق:** دل گنده. جوانمرد. سخی. **گئن قوْل:** جوانمرد. مردانه. جنتلمن. **گئنگ:** (Geng) شگرف. دهلیز. **گئن گئده:** (Gen gedə) یارو ابنه ای (فحش). **گئنگر:** شگفت آور. **گئنگسیز:** ناخواسته. **گئنگش:** آسان. **گئنگل:** (جان) مرغ سقا. **گئن گوْت:** کون گشاد. بی عرضه. **گئن گوْدوْ:** راهبرد. استراتژی. **گئن گوْن:** (Gen gün) روزی فراخ. راحت. رفاه. **گئنگه:** ← کانکا. **گئنگه مک:** دوری گزیدن. **گئنگیتمک:** گشودن. فراخ یا راحت کردن. **گئنگیری:** گشاد. پهن. **گئنگیز: لافزن. گئنگیریمک:** راحت یا آسوده شدن. **گئنگیش:** وسیع. **گئنگیلدک:** (جان) حیوان بسیار ضعیف. **گئنگیلمک:** گسترش یافتن. **گئنگیمک:** (Gengəymək) وسعت یافتن. پهناور شدن. **گئنگیمه:** (Gengəymə) توسعه. تجاوز. **گئنگیمه چی:** توسعه طلب. متجاوز. **گئنل:** عمومی. **گئنل ائو:** مغازه. قمارخانه. **گئنلتدیرمک:** وسیع گردانیدن. **گئنلتمک:** وسیع کردن. **گئنلدیلمک:** وسعت داده شدن. **گئنلشمک:** گشادتر شدن. **گئنل قانی:** باور عمومی. **گئنل قورمای:** ستاد ارتش. **گئنل قورول:** مجمع عمومی. **گئنلگه:** فرمان. دستور. تعمیم. بخشنامه. **گئنللشدیرمک:** تعمیم دادن. **گئنللشمک:** تعمیم یافتن. **گئنلله مک:** تعمیم دادن. **گئنلله مه:** تعمیم دهی. **گئنلمک:** وسیع شدن. گشاد شدن. عریض شدن. پهن شدن. پز دادن. مغرور شدن. **گئنلمه:** وسعت. غرور. **گئنله تی:** تازه. دل افزا. **گئنل یاس:** عزای عمومی. **گئنلیک:** وسعت. پهناوری. گشادگی. پهنا. **گئنلیگی آسماق:** رشد کردن. **گئنمک:** ظاهر شدن. ظهور کردن. **گئنه بوْل:** بریز بپاش. سخاوتمندانه. **گئنه به:** ینگه. **گئنه لی:** منبسط. پهناور. فراخ. **گئنه لیش:** انبساط. **گئن یاخا:** طرف باز. **گئنیردک:** نای. **گئنیرمک:** آروغ زدن. **گئنیز:** ← گنزیک. عریض. پهناور. **گئنیش:** وسیع. گشاد. فراخ. باز. گسترده. پهناور. عریض. فراوان. **گئنیش زمان:** مضارع. **گئنیشگه:** انعامی که به هنگام زاییدن گوسفند یا بز به چوپان بدهند. **گئنیشلتمک:** وسیع کردن. **گئنیشلنمه:** توسعه. **گئنیشله مک:** وسیع کردن. **گئنیشلیک:** وسعت. عرض. پهنا. گشادگی. میدان. فضای باز. عرصه. فراوانی. رفاه. **گئنیک:** شایعه. غیبت. بدگویی. **گئنیمک:** گسترش یافتن. **گئنینجه:** آسوده خاطر. براحتی. مدت.
گئو: (Gev) داماد (گویش جلفا).
گئیجک: (Geycək) لباس. پوشش.
گئیجه: (Geycə) نظم. ترتیب. سامان.
گئیچو: (Geyçəv) حجاب. پوشش.
گئی دوْلاب: (Gey dolab) کمد لباس.
گئیدیرمک: (Geydirmək) پوشاندن. لباس پوشاندن. جا انداختن. غلاف کردن. محکوم کردن در دادگاه.
گئیدیرمه: (Geydirmə) لباس پوشی. بسته بندی.
گئیدیریجی: (Gendirici) پوشاننده.
گئیدیریش: (Geydiriş) لباس پوشی.
گئیدیریلمک: پوشانده شدن.
گئیرک: (Geyrək) پهلو (در بدن).
گئیرگه: (Geyərgə) رختکن.
گئیرمج: (Geyərməc) قالیچه.
گئیسی: (Geysi) لباس. پوشاک.
گئیسیلیک: (Geysilik) رختشویخانه.
گئیسیمک: رو به بهبودی نهادن.
گئیشیک: (Geyşik) ماشین لباسشویی.
گئیکه نک: (Geykənək) یک دسته پرنده. بالاپوش چوپان.
گئیکه نه: (Geykənə) حولهٔ حمام.
گئیکیرده مک: (Geykirdəmək) ترسیدن. وحشت کردن.
گئی گئین:(Gey geyin) عقب مانده.
گئیگل: (Geygəl) آهنگر. کچل.
گئیگه لک: (Geygələk) برازنده.
گئیگی: (Geygi) لباس. پوشاک. تیرکی که زیر سقف یا دیوار رو به ویرانی نهند.
گئیگیز: (Geygiz) بالاپوش.
گئیگیسک: (Geygisək) لباس. پوشش.
گئیگین: (Geygin) کینه توز. انتقامجو.
گئیمک: (Geymək) لباس. پوشاک.
گئیمک: (Geymək) بر تن کردن.
گئیمور: (Geymur) لباس.
گئیمه: (Geymə) لباس. لباسی چین دار.نیم پالتو.**گئیمه چک:** حجاب قزاقی.
گئیمه نه: (Geymənə) مغازهٔ نعل بندی.
گئینه مک: (Geynəmək) رها کردن پرنده لانه اش را و رفتن به جای دیگر.
گئینی: (Geyni) سابقه. عقبه.
گئینیک: (Geynik) شنل.
گئیوت: (Geyvət) پلاس نقش دار که درون آن علف یا کاه کرده و بجای چول بکار برند. جوال بزرگ.
گئیوک: (Geyuk) بارانی (لباس).
گئیون: (Geyun) لباس رزم.
گئیوه: (Geyvə) کفش. به صورت «گیوه» وارد زبان فارسی شده است.
گئیه سی:(Geyəsi) لباس زیر. زیرپوش.
گئییت: (Geyit) لباس. پوشاک.
گئییر: (Geyir) عقب.
گئییرلیک: (Geyirlik) لباس. جامه.

گئییرگه: (Geyirgə) پالتو. بارانی.
گئییرمک: (Geyirmək) داخل کردن.
گئییز: (Geyiz) نمد. پارچه. پوشش.
گئییزگک:(Geyizgək) لباس کار کرده.
گئییس: (Geyis) نمد.
گئییش: (Geyiş) طرز لباس پوشیدن. حالت کرنش.
گئییشلی: (Geyişli) پوشیده.
گئییشمک: ← گیجیشمک.
گئییک: (جان)(Geyik) بزکوهی (Cervucelaphus) آهو. هر حیوان چهارپای علفخوار. لباس. پوشش. مردی که از طرف زن یا معشوقه اش فریب داده شود. در دیوان لغات به معنای «وحشی» آمده است. از میان حیوانات حلال گوشت به آهو، بز کوهی و آهوی سپید اطلاق می شود.
گئییک آتا وارماق: به شکار آهو رفتن.
گئییک اوْتو: (گیا)(Geyik otu) مشک. (Gladiolus Dicramnus fraxinella)
گئییک اوْخارا: (گیا)(Geyik oxara) نوعی بوتهٔ صحرایی که در میان ساقه اش چیزی مانند کاسه دارد و گویند آهو از آن آب می نوشد.
گئییک بوْجگی: (جان)(Geyik bücəyı) شاخ گوزنی. (Lucanus cervus)
گئییک تیکانی: (گیا) ← آغ تیکان.
گئییکچی: شکارچی. شکارچی آهو.
گئییک دوْغوزو: (جان)(Geyik doğuzu) نوع پستاندار که روی چانه‌اش دو شاخ رو به بالا دارد. (Barbirussa)
گئییک دیلی: (گیا)(Geyik dili) زنگی دارو. عقربان. (Phyllilis scolopendrium opfficinale)
گئییک ساریمساغی: (گیا) توم غزال. سنبل هندی کاذب.
گئییک سؤگؤد: (گیا)(Geyik söyüd) بید وحشی.
گئییک سیغیر: (جان) گاو وحشی.
گئییک قاز یوْلو: کهکشان.
گئییک قانی: رنگ پنبه ای.
گئییک کیشی: [دیو](Geyik kişi) دلاورمرد. آدم بیابانی. آدم نما. نسناس.
گئییکله مک: شکار کردن.
گئییک محبّتی: لاف. گزافه.
گئییکنمک: (Geyikənmək) خجالت کشیدن.
گئییلمک: (Geyilmək) پوشیده شدن.
گئییم:(Geyim)لباس. لباس رزم. شکل.
گئییم آسقیچ: رخت آویز.
گئییمچن:(Geyimçən) آماده. پوشیده.
گئییمچی: مسئول لباس در فیلم.
گئییم خانا: (Geyim xana) رختکن.
گئییم کئچک: (Geyim keçək) لباس.
گئییم گئجیم: لباس. طرز لباسپوشی.
گئییم گئجیملی: خوش پوش.
گئییم سالیم: (Geyim salım) لباس.
گئییم قوشام: لباس فاخر. زینت.
گئییملی: (Geyimli) پوشیده. مستور.
گئییملیک: پوشیدنی. جا لباسی. زره.
گئییین: (Geyin) عقب. بعداً. پشت. رحِم حیوان. زمانی.
گئییینتی: (Geyinti) لباس. جامه.
گئییینجن: (Geyincən) شیک. ژیگول.
گئییینچی: (Geyinçi) آخرین.
گئییندیرمک: پوشانیدن. آراستن.
گئییندیریلمک: پوشانیده شدن.
گئییینک: (Geyinək) لباس.
گئییینکی: (Geyinki) بعدی. ادواری.
گئییینگن: (Geyingən) شیک.
گئییینمک: (Geyinmək) لباس پوشیدن. خود را آراستن.
گئییینمه: (Geyinmə) لباس پوشی.
گئییینه جک: (Geyinəcək) لباس.
گئییینیب کئچینمک: شیک پوشیدن.
گئییینیش: (Geyiniş) طرز لباس پوشیدن. قیافه. ظاهر.
گئییینیک: (Geyinik) لباس پوشیده.
گئییینیکله میشی: لباس پوشی.
گاپ: (Gap) گپ. گفتگو. **گاپ آچماق:** سخن آغاز کردن. **گاپ آلماق:** استراق سمع کردن. **گاپ آناسی:** شنوا. سخن دوست. **گاپیاز:** سخنور. **گاپ تاپماق:** پیدا کردن جواب. **گاپ توْخوماق:** دروغ بافتن. **گاپ دالاشماق:** مناظره کردن. **گاپچی:** سخنور. **گاپچیل / گاپ ساتار:** پرحرف. **گاپدان قالماز:** سخنور. **گاپ دگمک:** مورد انتقاد قرار گرفتن. **گاپ ساتدی:** لافزن. **گاپ گورون / گاپلاش:** گفتگو. **گاپلاشما:** اختلاط. تکلم. **گاپلاشماق:** باهم گپ زدن. **گاپلاشیش:** تکلم. **گاپلاشیق:** لهجه. گویش. محاوره. **گاپلاماق:** گفتگو کردن. **گاپلاماسق/ گاپلی / گاپ وئرمز:** پرحرف. **گاپ یاساماق:** واقعیت را تحریف کردن.

گئییک

گئییک بوجگی

گاریبت: (Garbit) پلاس پشمی.
گارزا: (Garza) گدای بیابانگرد که با دعانویسی و جادوگری پول گیرد.
گاز: (Qaz) گاز. پارچهٔ نازک و لطیف که در زخم بندی به کار می‌رود. بخار. دروغ. لاف. فریب. **گاز آییرما:** پالایشگاه گاز. **گازا باسماق:** گاز دادن. سریع رفتن. **گازا گلمک:** فریب خوردن. **گازال:** پوست سبز فندق یا گردو. **گاز بوْشالما ایشیق منبعی:** لامپ گازی. **گاز سیغیناجاغی:** پناهگاه ضد گاز. **گاز کسمک:** آهسته شدن. خلاصه کردن. **گازلاشدیرماق:** به حالت گاز درآوردن. گازدار کردن. **گازلاشماق:** به حالت گاز درآمدن. **گازلاماق:** گاز دادن. سریع رفتن. **گازلانماق:** گازدار شدن. کف کردن. حباب تولید کردن. خروشیدن. جوش و خروش کردن. **گازلی:** گازدار. متکبّر. متفرعن. **گاز ووروب قازان دوْلدورماق:** با بخار دیگ را پر کردن. کار بیهوده زیاد انجام دادن. **گاز یاغی:** نفت. نفت سفید.
گافلار: (Qaflar) ترجیع. قسمت برگردان ترانه که به طور گروهی تکرار می‌شود. دونمه نیز گفته می‌شود.
گالا: (Galla) گلهٔ شتر.
گالاوار: (Gallavar) عظیم الجثه.
گاللاه: (Gallah) سرخود. آزاد.
گالوان: (Galvan) ابله. کله پوک.

گالیش: گالش. ساکنین منطقهٔ طالش.
گامیش: (جان)(Gamış) گاومیش. ← ماندا. **گامیش اؤکوز:** (جان) گاومیش نر. **گامیش اینگی:** (جان) گاومیش ماده. **گامیش قیران:** بیستم ماه نیسان. **گامیشی باخماق:** مانند گاومیش نگریستن. چپ چپ نگاه کردن.
گان: (Gan) چارپایهٔ باز کردن خمیر.
گانباهان آییسی: آدم نخراشیده و خشن.
گاو: (Gav) پرتگاه. چوبی نیمدایره برای بستن گردن گاو.
گاواران: (Gavaran) چماق.
گاوارسا: (Gavarsa) نوعی آلت تزئینی از طلا یا نقره.
گاوالا: (Gavala) گونی بزرگ کاه.
گاوالی: (Gavalı) آلو. قطره طلا.
گاوالیلیق: (Gavalılıq) باغ آلو.
گاواهین: (Gavahın) تیغهٔ آهنی خیش.
گاورسه: (Qavərsə) یکی از تولیدات تزئینی زرگری که به شکل کره از طلا و نقره می‌سازند و معمولاً برگ، جقه و غیره نیز روی آن نصب می‌کنند.
گاوور: (Gavur) گبر. زردشتی. مسیحی. کافر. **گاوور اؤلوسو:** (مردهٔ کافر)بسیارسنگین. **گاوورجا:** زبان غربی.
گاه بیر: (Gah bir) گاهگاهی.
گاه گیر: (Gah gir) تغییر متوالی روش راه رفتن (اسب). خاک زرد نرم.
گاهوار: شاید. **گای:** (Gay) گیج. منگ.
گبت: (Gəbət) شکم گنده.
گبج: (جان)(Gəbəc) نوعی اردک.
گبرتمک: (Gəbərtmək) سقط کردن.
گبرتمه: اسقاط. قتل. کشتار. **گبرتن:** کُشنده. **گبرته مک:** کُشتن. **گبرتی:** فضلهٔ انسان. **گبرجیک:** مُرده. نعش.
گبردیلمک: به وسیلهٔ دیگری سقط شدن. **گبرمک:** مردن سگ و انسان سگ صفت. مردن (با تحقیر). سقط شدن. بزرگ شدن شکم در اثر بیماری. **گبرمه:** اسقاط. تلف. مرگ.
گبره: (Gəbrə) کیسه ای از موی بز که در تیمار اسب به کار می رود. **گبره اوْتو:** (گیا) نوعی درختچه گل دار مناطق گرم. (Capparis). **گبره تی:** مبالغه. بزرگ نمایی. **گبره لنمک:** تیمار شدن. **گبره له مک:** تیمار کردن.
گبش: (Gəbəş) چاق. خپله. ابله. احمق. شکم گنده. **گبشه قالماق:** (Gəbəşə qalmaq) حالتی که شخص در اثر خوردن زیاد یا بی حالی ولو می گردد و نمی تواند از روی زمین بلند شود.
گبگبی: (Gəbgəbi) میخ کفاشی. لبوی کوچک.
گبن: (Gəbən) پشتهٔ علوفه. پشتهٔ برگ. بیگانه. ابله.
گبورگه: (Gəburgə) کبادهٔ زورخانه.
گبه: (Gəbə) حالت هشت ماهگی جنین. شکم گنده. حامله. کناره. خرسک. قالی پرزدار. ابله. احمق. زنی که نوزادش بمیرد. در گذشته به معانی مختلفی مانند نوعی روپوش و زیرانداز، فرش هنری ویا تکه دوزی و سوزن دوزی شده به کار رفته است. گبه نوعی بافته ضخیمتر، پف کرده تر و نرم تر از قالی است. به صورت گبه وارد زبان فارسی شده است. **گبه جه:** ← چؤلمک. محصولی که شروع به خوشه دادن کرده است. **گبه چی:** گبه باف. **گبه دک:** بچه ای که هنگام بودن در رحم مادر، پدرش مرده باشد. **گبه ریک:** لاغر و مُردنی. نعش. جسد. **گبه زک:** پول نازک. **گبه لک:** مرضی در جگر گوسفند. حشره ای که در گندم و جو باشد و موجب خارش انسان شود. لاغر. ظرفی با گردن کوتاه. شکم گنده. **گبه له مک:** از تخم مرغ بیرون نیامدن و مُردن. در جنینی مُردن. **گبه لی:** پروانه. مبهم. معنادار. **گبه لیک:** بلاهت. حماقت.حاملگی. جسد. نعش. **گبه لیک ایلکی:** زادگاه.
گبیر: (متفا)(Gəbir) ← کبیر.
گبیز: (Gəbiz) آبگیر. زمین آبگیر.
گبیک: (Gəbik) چانه دراز. انجیر تازه. زمین فشرده.
گتره: (متفا)(Gətrə) ← کتره.
گتیر: (متفا)(Gətir) ← کبیر.
گتیرتدیرمک: بوسیلهٔ دیگری آوراندن. **گتیرتمک:** به وسیلهٔ دیگری آوردن. توسط کسی احضار کردن. **گتیرتی:** پیامد. نتیجه. **گتیردیرمک:** ← گتیرتمک. **گتیر گؤتؤر:** تشریفات. ببر و بیار. **گتیرگه:** صمغ درخت. **گتیرلی:** سودمند. نافع. **گتیرمک:** آوردن. همراه آوردن. محصول ببار آوردن. ثمر دادن. به وجود آوردن. بنا گذاشتن.به پایان رساندن. به انجام رساندن. پیام آوردن. خبر دادن. خطور دادن. گذراندن (اندیشه). **گتیرمه:** آورد. حاصل. رسوباتی که رودخانه‌ها همراه خود می‌آورند. آبرفت. **گتیره:** قسمت. پیشامد. **گتیره مک:** به خاطر آوردن.
گتیری: آوانتاژ. منفعت. **گتیریجی:** آورنده. جذاب. **گتیریش:** واردات.
گتیریلمک: آورده شدن. **گتیریم:** آورده. درآمد. **گتیریملی:** درآمدزا. حاصلخیز.
گتیزدیرمک: ← گتیرتمک.
گج: (Gəc/gəj) گچ. ← آغ داش.
گج قابی: (Gəj qabı) استانبولی. ظرف مخصوص مخلوط کردن گچ و آب. در تبریز به کسی می گویند که هیکل بزرگی دارد ولی بی دست و پا است.
گجیک: (Gəcik) ترکهٔ خشک دو پره.
گدار: (متفا)(Qodar) ← گودر.
گدم: (Gədəm) مغرور.
گدؤرؤک: (Gədürük) سفرهٔ پوستی.
گدوک: (متفا)(Gəduk) ← گدیک.
گده: (Gədə) ← گنده. چوبی که برای برپا کردن آلاچیق بکار برند.
گده لیج: (Gədəlic) تیرکش بزرگ.
گدیر: (جان)(Gədir) کرّهٔ بز کوهی.
گدیک: (Gədik) گردنه. فرصت. احتیاج. نقش. امتیاز. به صورت «گدوک» به معنای گردنه و به صورت «گزک» به معنای فرصت وارد زبان فارسی شده است. عبارت «گزک به دست کسی دادن» نیز از این واژه گرفته شده است. **گدیک گئتمک:** شیار کردن. **گدیکله مک:** به آرامی جوشیدن. **گدیکلی:** دائمی. مشتری.
گدیل: جوال بزرگ یا کوچک.
گدیلمک: کم شدن. حفر یا شکافته شدن. **گدیم:** لباس. کمربند.

گذرچی: (Güzərçi) نگهبان گذر.
گر: (گیا)(Gər) درخت توت وحشی بزرگ. چاق. زمخت. کلفت. گر. جرب. زیرک. چادر. مسکن. یورت.
گرای: (Gəray) دلاور. قلعه. کوشا. آرزو. کوشش. شخم زن. دیو. لایق. لقب پادشاهان ترک شبه جزیرهٔ کریمه در شمال دریای سیاه← گیرای.(ناپ).
گرایلی: (Gəraylı) گونه‌ای شعر تغزلی آذربایجان که دارای ۴ مصراع، ۳ و ۵ و ۷ و بند و هر مصراع دارای ۸ هجاست. قافیه بندی آن نظیر «قوشما» و در موضوع طبیعت، عشق، دوستی و زیبایی سروده می‌شود. انواع آن : جیغالی، سالاما، نقراتلی و دیل دونمز.
گر باراق: (Gər baraq) کاشانه. ثروت.
گربه:(Gərbə)پارچهٔ تمیز کردن حیوان.
گرپ: (Gərəp) کَشتی.
گرپه: (Gərpə) شاخه.
گرت: (Gərət) اجبار. مجبوریت.
گرتلی: (Gərətli) مجبور.
گرتمک: (Gərtmək) خمیازه کشیدن. اعضای بدن را کش دادن.
گرتمه: (Gərtmə) خمیازه کشی. کش و قوس بدن.
گرتی: (Gərti) حقیقی. نیکو. دانا.
گرتیل: (Gərtil) تیرک افقی. فکر.
گرتیلیک: (Gərtilik) حقیقت.
گرج: (Gərəc) ابزار لازم برای کار مانند ماله برای بنا.
گرجه: (گیا)(Gərcə) پیچک.
گرجه شیک: بحرانی. پیچیده. بغرنج.
گرجیک: (Gərcik) زیبا. خوش.
گرچ: (Gərəç) ملزومات.
گرچک: (گیا)(Gərçək) بید انجیر (Ricinus) درختی که روغنش هم برای سوخت و هم برای درمان کاربرد دارد. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است. گرفتن پوستهٔ گردو یا خلال کردن گردو، بادام یا پسته. ← گئرچک. جسور. دلاور.
گرد: (Gərd) بافت اشتباه و بد در بافتنیها و قالی.
گردانیه: (Gərdaniyyə) یکی از شش آواز رایج در قرون وسطی در آذربایجان و خاورمیانه.
گردک: (Gərdək) اتاق عروس. حجله. زفاف. پرده‌ای که قسمتی از یک اطاق را جدا می کند. چادر کوچک.
گردک قاچیردی: (Gərdək qaçırdı) نوعی بازی یا نمایش با اسب که هنگام عروسی برگزار شود. بردن حجله از خانهٔ عروس به خانهٔ داماد.
گردکلیک: (Gərdəklik) حجله.
گردل: (Gərdəl) ظرف بزرگ.
گردن کئچ: (Gərdən keç) محل زندگی گرازها.
گردنلک: (Gərdənlək) گردن کلفت.
گردنه: (Gərdənə) نخ تاب.
گرده: (Gərdə) کاهِ ریز. سگ تازی وحشی.
گرده لنمک: بارور شدن گل بوسیلهٔ گردهٔ نر.انجام شدن عمل لقاح در گل.
گردی: (Gərdi) کرت. خرد و ریزهای رشته. مولّد. سوگند. تصدیق.
گردیرک: (Gərdirək) حجلهٔ عروس.
گردیرمک: محکم کشانیدن.
گردیریلمک: محکم کشانیده شدن.
گردیله مک: تصدیق کردن.
گردیمه: (Gərdimə) سگک کمربند.
گررمک: (Gərərmək) زرد شدن پارچه در اثر آتش.
گرز: (Gərəz) شیرین. دلبر. حس انتقام.
گرزک: (Gərzək) کم عقل.
گرزلنمک: (Gərəzlənmək) یخ زدن آب.
گرسن: (Gərsən) کاسهٔ بزرگ چوبی.
گرسه مک: (Gərsəmək) رقصیدن.
گرسیک: (Gərsik) ستمگر. ظالم.
گرسین: (Gərsin) بی رحم. سنگدل.
گرش: (Gərəş) لزوم. نیاز.
گرک: [دیو](Gərək) باید. لازم. نیاز. واجب. احتمال. آرزو. مفید. سودمند. مورد نیاز. اگر. شاید. هم. خواه.
گرکتی: (Gərəkti) نیاز. ضرورت.
گرکجه: (Gərəkcə) علت. دلیل.
گرک چاراق: (Gərək çaraq) مراسم بعد از دفن مرده.
گرکچین: [مغ](جان)(Gərəkçin) آهوی ماده.
گرکدیرمک: (Gərəkdirmək) ضروری گردانیدن. ضرورت چیزی را گوشزد کردن.
گرکسل: (Gərəksəl) ضروری. لازم.
گرکسه: (Gərəksə) در صورت لزوم.
گرکسیز: (Gərəksiz) غیرضروری. فقیر.
گرکسینمک: نیازمند شدن.
گرکسینمه: (Gərəksinmə) نیاز. احتیاج.
گرکشین: (جان)(Gərəkşin) بز ماده. بزغالهٔ ماده.
گرکلیک: (جان) بلدرچین.
گرکلشمک: لازم هم بودن. تلازم.
گرکله مک: ضروری کردن.
گرکلی:(Gərəkli)واجب.شاغل.مؤظف
گرکلیک: (Gərəklik) ناگزیری. لزوم.
گرکمز: (Gərəkməz) نباید. به دردنخور. دختر بس. (ناد).
گرکمک: (Gərəkmək) لازم شدن.
گرکمه: (Gərəkmə) استلزام.
گرکن: (Gərəkən) مورد لزوم.
گرکه: (Gərkə) اجراء.
گرک یاراق: (Gərək yaraq) سورسات اجباری. مالیاتی که برای تأمین هزینه‌های خانها و شاهزاده‌ها و بانوانشان وصول می‌شد. به صورت گرک یراق وارد فارسی شده است.
گرکیر: (Gərəkir) لازمه. ملزوم.
گرکیرچی: شاخص. دترمینیست.
گرکیرچیلیک: دترمینیسم.
گرکیرلیک: لزوم. ضرورت.
گرکیش / گرکیم: (Gərəkiş) ایجاب.
گرکینجه: (Gərəkincə) به اندازهٔ لزوم.
گرگاه: (Gərgah) ابزار نقش انداختن.
گرگت: (Gərgət) شکنجه.
گرگج:(Gərgəc) ابزارکشش یاشکنجه.
گرگچ: (Gərgəç) سرحال.
گرگلمک: (Gərgəlmək) آماده شدن گاو نر برای جنگ.
گرگو: (Gərgəv) کشش.
گرگن: (گیا)(Gərgən) پیچک خاردار. طاقچهٔ چوبی.
گرگنج: (Gərgənc) کشیده شده. پوست به چارمیخ کشیده شده. به چارمیخ کشیده شده. آلت کشیدن.
گرگنج ائتمک: پوست نم را روی زمین کشیدن و یا بر زمین میخ کردن و کشیدن تا خشک شود.
گرگه: (Gərgə) سایبان در بوستان.

دستگاه. ردیف. صاف. ظرف.
گرگه لک: (Gərgələk) تکه چوبهایی که رود آورد.
گرگه نک: (Gərgənək) چوبدستی چوپان که سر آن شاخکی بشکل ۷ است و با آن پای گوسفند را بگیرد.
گرگی: (Gərgi) ابزار شکنجه. چارمیخ. فلک. پرده. جداکننده در طویله. محل خشک کردن لباس در ایوان. فاصله.
گرگی: (Gərəyi) یکشنبه.
گرگیتمک: (Gərgitmək) آزار دادن.
گرگیج:(Gərgic)ابزار شکنجه یاکشش.
گرگیج ایپ: بند دور قنداق بچه.
گرگیجک: (Gərgicək) تیرک مایل.
گرگیدن: (Gərgidən) کشنده. نیرومند. آزار دهنده.
گرگیز: (Gərgiz) گردن بر افراشته. کشیده. شقّ.
گرگیش: (Gərgiş) کشش. درگیری.
گرگیگ: (Gərgig) کشیده.
گرگیلجک:(Gərgilcək) کشیده. بغرنج.
گرگیله مک: عقب کشیدن. کشیدن.
گرگیلی: (Gərgili) دور. طولانی (راه).
گرگین: (Gərgin) بحرانی. وخیم. شدید. حادّ. فشرده. سفت. سنگین. کشش. قوهٔ انبساط.
گرگینمک: (Gərginmək) خود را به دیگری کشیدن. از روی شهوت به کسی تنه زدن و قد کشیدن. جهش ناموفّق حیوانات در عمل مقاربت. بالا رفتن و جهیدن حیوان نر بر ماده جهت مقاربت.
گرگینوْ: (Gərgino) ریشه یا کندهٔ درخت که برای سفت کردن خاک پشت بام استفاده شود.
گرگیی: (Gərgiy) زن شوهردار.
گرل: (Gərəl) نور. پرتو. تصمیم. کامل. هماهنگ.
گرلته: (Gərəltə) مخفی. محرمانه.
گرلتی: (Gərləti) پرده. انگل. حاجب.
گرلمک: (Gərəlmək) کشیده شدن. بحرانی شدن.
گرلنمک: (Gərlənmək) کشیده شدن زه کمان.
گرله مک: کشیدن زه کمان.زن گرفتن.
گرم: (Gərəm) دفعه. بار.
گر مال: (Gər mal) مال و اموال.
گرمان: (Gərman) ورم گلو یا زیر بغل. کاروان.
گرماواج: (Gərmavac) احاطه. زه.
گرمچ: (Gərməç) مانع. بافته‌ای باریک و مستطیل شکل که از ۲۵ سانتیمتری زمین برای جلوگیری از ورود گرد و غبار و حیوانات در ورودی چادر آویزان شود. شرید. طناب لباس.
گرمد: (Gərməd) سریع. قوی.
گرمک: (گیا) (Gərmək) طالبی.
گرمک: (Gərmək) کشیدن دو انتهای یک رشته نخ. کش دادن. انبساط دادن. وسعت دادن. سینه جلو دادن. سینه سپر کردن. ایستادگی و مقاومت کردن. از دو طرف محکم کشیدن. گستراندن. تنشدار کردن. از دو طرف کشیدن بندها و دار کردن قالی. از طرف طول گسترده تر کردن. دراز کردن. کشیدن و بستن گرمن (لتف) به چادر اصلی.
گرمن:(Gərmən) حصار. دژ. استحکام. لتف.تخته چادری که در اطراف چادر اصلی کشیده و بسته شود. لاستیک.
گرمنج: (Gərmənc) ریسمان تابیده برای گرفتن اسب.
گرمو: (Gərməv) دیوار.
گرموْو: (Gərmov) خارش پوست.
گرمه: (گیا)(Gərmə) ماشها. شنگنک (Vicias). کشش. انبساط. ایستادگی. طنابی که بین دو چادر بکشند و اسبها را به آن ببندند. صخرهٔ بزرگ. تازه. تپاله.
گرمه ساتان: دارای ران کج.
گرمه سیک: (گیا) ذغال اختهٔ وحشی.
گرمه شوْو: (Gərməşov)سبد ترکه باف.
گرمه مک: قطع کردن راه.
گرمه واج: (Gərməvac) زه.
گرمی: (Gərmi) ایوان. بالکن. دیوار.
گرمیج: (Gərmic) باد شمالی گرم. باد گرم. ← گرمنج. استخوان ماهی.
گرمیک: (Gərmik) دامنه. کوهپایه. سربالایی. دشوار.
گرن: (Gərən) بار. دفعه. شوره زار. هوای کمی ابری. شاخهٔ جدا و خشکیدهٔ درخت. پراکندگی گله. تلخ بی مزه(آب). مدت. مقطع.
گرنسی: (Gərənsi) آب تلخی که در ساحل از زمین بجوشد. بادام تلخ مزه. خاک خاکستری.
گرنشمک: خمیازه کشیدن.
گرنشمه: (Gərnəşmə) خمیازه.
گرنشیک: (Gərnəşik) آنکه دائم خمیازه کشد. تنبل و تن پرور. در حال خمیازه کشیدن.
گرنک: (Gərnək) مجمع. گشاده. وسیع. کارگاه آجرپُزی.
گرنله مک: (Gərənləmək) ابری شدن هوا.
گرنلی: (Gərənli) مدت دار. نسیه.
گرنلیک: (Gərənlik) شوره زار.
گرنمک:(Gərənmək) گرم شدن (هوا).
گرن وئرمک: (Gərən vermək) حمله کردن.
گرنوش: (Gərnuş) کرنش. تعظیم.
گرنیج: (Gərnic) تشنج.
گرنیک: (Gərnik) مدوّر. مجموعه.
گرو: (Gərəv) تعهد. اجبار. التزام.
گروس: (Gərus) (گئروز) کانال آب یا فاضلاب.
گروْو:(Gərov) گر آب. آب مخصوص که در آن حیوانات گر را شستشو دهند تا از بیماری گری (جرب) نجات یابند. نام محله‌ای در شمال تبریز.
گروه: (Gərvə) نظام. محیط. دوره.
گروه مک: (Gərvəmək) گریبان کسی را گرفتن. فنی در کشتی که در آن پای حریف را بر لگن خاصرهٔ او نهند و سینهٔ خود را برپای او گذارده و به هر دو دست میان بند را بگیرند. به صورت «کروامک» در ادبیات فارسی وارد شده.
گرویش: (Gərviş) قمار.
گره: (Gireh) واحد طول معادل یک شانزدهم ذرع.
گره: (Gərə) خُره. زمان بندی استفاده از آب میان کشاورزان. دلیل. شاهد.
گره بی: (Gərəbi) تیغ سلمانی. ناگهان.
گره چی: دلیل. علت. شهادت.
گره گیم:(جان)(Gərəgim) کبوتر ماده.
گره لک: (Gərələk) فراخی. گشاده.
گره لنمک: (Gərələnmək) کشیده

شدن. لج کردن.
گره له قالماق: از پا افتادن.
گره له مک: کشیدن و آویختن.
گره مت: اندوه و فشار ناشی از فقر.
گره مک: (Gərəmək) بستن. پوشاندن. کمی سرخ شدن در آتش.
گره مه: (Gərəmə) وسیلهٔ چوبی برای کشیدن یا باز کردن تسمهٔ ارابه.
گره میت: سرسلامتی. تسلیت.
گره نک: (Gərənək) تار عنکبوت.
گره نه: (Gərənə)کناره. حاشیه.
گره ون:(Gərəvən)درازشونده.کاروان.
گره یه قوْیماق: (Gərəyə qoymaq) خُره بستن. زمان بندی کردن آب میان کشاورزی.
گری: (Gəri) نوعی جوال بزرگ و یا پارچه‌های بزرگی که هنگام حمل کاه و علف در ماشینها، بر روی آنها کشیده می‌شود. حقیقت.
گری: (Gərəy) ابر. قسمت سایه کوه. تانسور. عضلهٔ ممدده.
گریجی: (Gərici) کِشنده.
گریز: (Gəriz) قنات. برکه. فضلهٔ انسان. جنجالی. **گریس:** (Gəris) جنجال.دعوا.
گریش: [دیو](Gəriş) غیرت. کشش. طناب. مقاومت. قلّه. کمر و شانهٔ اسب.
گریشچن: (Gərişçən) ستیزه جو.
گریشچی: (Gərişçi) سمج. لجوج.
گریشدیرمک: آزار دادن.
گریشـــلی: (Gərişli) غیـــور. منطقـــی. چهارشانه. تنومند.
گریشمک: (Gərişmək) با هم کشیده شدن. با هم مواجه شدن. کشمکش کردن.
گریشمه: (Gərişmə) منازعه. کشمکش.
گریک: (Gərik) قالی دار شده. طنابی که در زمستان به قسمت پایین چادر بندند تا آب باران وارد چادر نشود. رغبت. اراده. وسیع. گسترده. کشش. کبریت. پوشیده. کرگدن.
گریکمـــک: (Gərikmək) باد کردن و عفونی شدن زخم.
گریلگه: (Gərilgə) راه. جاده.
گریلمک: کشش یافتن. کشیده شدن. انبساط یافتن. سینه سپر شدن.
گریلمه: (Gərilmə) کشش. انبساط.
گریله مک: کشیدن و دراز کردن.
گریلیش: (Gəriliş) کشش و تطویل.
گریلیک: لباس مهمانی. لباس شیک.
گریلیم: نش. پتانسیل. ولتاژ. هیجان.
گریلیم اؤلچر: ولتمتر. تنش سنج.
گـریم: (Gərim) تـنش. ولـت. کشـش. جاذبه. سرعت. زیبا. تماشایی.
گریمجک: (Gərimcək) وسط. چوب صاف لای آسیاب. **گریمسال:** باد گرم.
گریملی: (Gərimli) قوی. نیرومند.
گریملیک: (Gərimlik) جنگل انبوه.
گرین: (Gərin) ابر. کشیده. مجذوب. سنگین. دراز.
گرینتی: (Gərinti) داس.
گـرینج: (Gərinc) کشیدگی. انقباض. تأسف. استرس.
گرینگه: (Gəringə) کارزار.
گرینمـک: انـدام خـود را کـش دادن. خمیازه کشیدن. متأسف شدن.
گرینمه: (Gərinmə) کشیدگی. انقباض. تأسف. استرس.
گرینیش: (Gəriniş) کشش. خمیازه.
گرینیم: (Gərinim) تنش. کرنش.
گـــز: (Gəz)گـز (شـیرینی). شـکاف. گودی (سرتیر). دفعه. بار. محل اتصال تیـر بـه زه کمـان. تیـر بـدون پیکـان. درختی با برگهای ریز که بیشتر در شوره‌زار روید. چوب آن را سوزانده، از شکرک بوتهٔ آن، شیرینی درست می‌کنند. مزهٔ شراب. سربالایی.
گزبه: (Gəzbə) سیار. گردشگر.
گزتمک: (Gəzətmək) راهنمایی کردن. توجیه کردن. زهر چشم گرفتن.
گزدک: (Gəzdək) اراضی هموار که در آبریز کوهها و کوهپایه‌ها به وجود می‌آید و معمولاً مرتع پرباری است. محل مسطح در قله کوه و تپه.
گزدیرمک: به گردش بردن. گردانیدن. همراه خود بردن. با خود بردن.
گزدیرمه: (Gəzdirmə) راز. سر. سخنی که از جایی به جایی بگردانند.
گزدیرمه چی: (Gəzdirməçi) فروشندهٔ دوره گرد.
گزدیریش: (Gəzdiriş) گردش بری.
گزدیریلمک: به وسیلهٔ کسی گردش داده شدن یا گردانده شدن.
گزدیریلن: متحرک. گردان. گردون.
گزده مک:(Gəzdəmək) گردش کردن.
گزر: (Gəzər) گردان. جسور. سرفراز. ماجراجو. روح. جن. شبح. هویج. به صورت «جزر» به معنای هویج وارد زبان عربی و به صورت «گزار» در معنای نشتر حجامت وارد فارسی شده.
گزر آیاق: (جان) گوسفند.
گزر ائو: (Gəzər ev) تریلی.
گزرچـی / گزرگـی: (Gəzərçi) سیّار. دوره گرد. راهنما.
گزرگن: (Gəzərgən) توریست.
گزرگه: (Gəzərgə) تور جهانگردی.
گزرلیک: (Gəzərlik) گذرنامه.
گزرمک: (Gəzərmək) به شدت گرسنه شدن.
گزرمن: (Gəzərmən) توریست.
گزرمه: (Gəzərmə) دهلیز بلند.
گـــزک: (Gəzək) گـردش. نگهبـانی. نگهبان. نوبت. پیشقراول. علتی که از سرمازدگی در رگ و اعضا و زخم به هم رسد. و آن را به اصطلاح پزشکی، کزاز و تشنج گویند. قالب. پارچه. قطعه. پشتهٔ علف. تیغه.
گزک به گزک: به ترتیب. به ردیف.
گزکچـی: (Gəzəkçi) مبصر کلاس. مراقب. گاوچران. فروشندهٔ دوره گرد. چوپان کوتاه مدت. چاقوکش.
گزکسیز: (Gəzəksiz) فوق العاده.
گزک گئدیمی: پیش از ظهر.
گزکلشمک: (Gəzəkləşmək) به نوبت کشیک دادن.
گزکلیک: (Gəzəklik) محل جمع شدن گله پیش از راهی شدن برای چرا.
گزکمه: (Gəzəkmə) به نوبت.
گزک یاخا: (Gəzək yaxa) یقه کج.
گزگرمـک: (Gəzgərmək) دست بلند کردن به قصد زدن.
گزگگ: (Gəzgəg) شکافته.
گـــزگن: (Gəzgən) متحـرک. سـیار. سیاره. جوی. نهر.
گزگه: (Gəzgə) دوره. مرحله. سیاحت.
گزگـی: (Gəzgi) نقـش گـردان. خـط رنگین در قالی که به صورت خطهای شکسـته دیـده مـی‌شـود. پـارک. گردشگاه.

گزگیج: (Gəzgic) سیّار. گردشگر.
گزگیگ: (Gəzgig) پر دردسر.
گزگین: (Gəzgin) جهانگرد. توریست.
گزگینچی: (Gəzginçi) بیکار.
گـزل: (Gəzəl) پوسـت انـار. بـرگ خشک افتادهٔ درخت. گیاهی که ریشه اش برای رنگ آمیزی بکار رود.
گزلتمک: (Gəzlətmək) تمیز گردانیدن.
گزلر: (Gəzlər) تیرانداز ماهر. (ناپ).
گزلش: (Gəzləş) گردش. تفریح.
گزلشـمک: (Gəzləşmək) بـاهم تمیـز کردن. در نظافت باهم مسابقه دادن. با هم مواجه شدن.
گزلک: (متفـا) (Gəzlək) ← گزلیـک. ویزا. سیّار. چرخان.
گزلگه: (Gəzəlgə) تور جهانگردی.
گزلـله مـک: (Gəzəlləmək) بـا پوسـت انار رنگ کردن. پرحرفی کردن.
گزلـله مه: (Gəzəlləmə) پرحرفی.
گزلنمـک: (Gəzlənmək) تمیـز شـدن. نشانه گرفته شدن.
گزله شی: (Gəzləşi) نوبتی. ادواری.
گزلـه مـک: (Gəzləmək) سـرتیر را دو شاخه کردن. تیر در کمان نهادن. تمیز کردن. نشانه گرفتن. اندازه گرفتن.
گزله مه: (Gəzləmə) قماش. لبـاس پنبـه ای یا پشـمی یـا کنفـی. نظافـت. نشـانه گیری. نوعی غـذا کـه در اورمیـه و بـا ماست چکیده ، کره یاروغن حیـوانی، سیرکوبیده، تخم مرغ، آب، نان لـواش خشک شده، نمک، فلفل و زرد چوبـه تهیه می‌شود.
گزلی: (Gəzəli) به رنـگ پوسـت انـار. با پوست انار رنگ شده.
گزلیـک: (Gəzlik) کـارد کوچـک و دسته دراز. نوعی قلم تراش که سر آن برگشته و دنباله‌اش باریک است. نوعی کارد نـوک تیـز کـه تیغهٔ آن بـر روی دسته خم شود. بـه صـورت «گِزلیـک» به همین معنا وارد فارسی شده است.
گزلیـک: (Gozlik) ← گَوزلـوک. پرده‌ای از چرم که بـر طـرف خـارجی چشم اسب نهند.
گزم: (جان)(Gəzəm) بز مادهٔ دو ساله.
گزمـال: (Gəzmal) لبـاس پنبـه ای یـا پشمی یا کنفی. قماش.
گزمت: (Gəzmət) وقت. زمان.
گزمـک: (Gəzmək) گـردش کـردن. گشتن. گردیدن. سیر کـردن. سیاحت کـردن. گشـت زدن. جسـتجو کـردن. کاوش کردن. تفتیش کـردن. وارسـی کـردن. گزیـدن. نـیش زدن. چـاقوی کوچک. به همین صورت و در معنای اخیر وارد زبان فارسی شده است.
گزمل: (Gəzməl) پارچه. قماش.
گزمن: (Gəzmən) گردش کننده.
گزمـه: (Gəzmə) گـردش. گـذرچی. شبگرد. نوبـت. چـاقو. آنچـه انسـان بـه دنبالش بگردد. گـم شـده. سـخنی کـه دهـن بـه دهـن بگـردد. سـر. راز. بـه صورت Gəzme به معنای شـبگرد وارد زبان فارسی شده است.
گزمـه جـه: (Gəzməcə) سـخنان و یـا اشعاری که درویشان و یا گدایان دوره گرد خوانند.
گزمه گزک: (Gəzməgəzək) به نوبت.
گزمه لیک: (Gəzmələk) گردش.
گزن: (Gəzən) نشگرده. تیغه‌ای که در کفاشی به کار می‌رود. گردش کننـده. دوره گرد. غیرساکن. آلت برش بـرای بریـدن چـرم در کفاشـی. قـدم زننـده. سـیار. بـه همـین صـورت و معنـا وارد فارسی شده است.
گزنته: (Gəzəntə) گردش کننده. گـدا. سگی که در خانه بند نشود.
گزنتی: (Gəzənti) سیار. اهـل گـردش. نوعی حشره.
گزنجیل: (Gəzəncil) سیّار. جهانگرد.
گزنچه: (Gəzənçə) قمر. سیارک.
گزن دایی: نوعی انگور سیاه.
گزندر: (Gəzəndər) گردشگر. سیّاح.
گزنگ: (Gəzəng) دور. مرحله.
گزنگی:(Gəzəngi)بیماری درخت بادام.
گزنگی بال: (Gəzəngi bal) عسـلی کـه زنبورهای عسل از شیره و شهد سازند. شیره لی بال نیز می‌گویند.
گزنلی: (Gəzənli) مناسب. هماهنگ.
گزنمـک: (Gəzənmək) نیـت یـا قصـد کردن. بررسی کردن. آغاز کردن.
گزنه: (Gəznə) صندوق خانه.
گزه: (Gəzə) پوست. پوسته. کلنگ.
گزه رن: (Gəzərən) معیشت. گذران.
گزه گن: (Gəzəyən) سیار. اهل سـیر و سیاحت. اهل گشت و گـذار. دردری. هرجایی. بداخلاق. سیاره. نام سـیارات در زبان ترکی. عطارد= تیلک. زهـره= سـئویت. زمـین= یئـرتینج. مـریخ= کـوروت. مشـتری= اؤنگـی. زحـل= ارکلیـک. اورانـوس= یئتنتیـر. نپتـون= قونوشوق. پلوتون= یالدیریق.
گزه گن تورغـای: (جـان) (Gəzəyən torğay) سهرهٔ دمگاه سفید.
گزه گنتی: (Gəzəyənti) گردشگر.
گزه گنچه: (Gəzəyənçə) سیارک. قمر.
گزه لش: (Gəzələş) گردش. تفریح.
گزه لک: (Gəzələk) گردشگاه.
گزه لنج: (Gəzələnc) گردش. تفریح.
گزه له مک: (Gəzələmək) ادرار کردن.
کـوک کـردن (آلـت موسـیقی). از دلتنگی بی هدف گردش کردن.
گزه لـه مـه: (Gəzələmə) ضـیافتی کـه عروس و داماد پـس از عروسـی بـرای خویشاوندان خود بگیرند. گردش.
گزه مک: (Gəzəmək) بالکن.
گزه مک: (Gəzəmək) جویدن. بریـدن. قطعه قطعه کردن. نشـان کـردن. نشـانه گرفتن. حواله کردن.
گزه لنج: (Gəzələnc) سیاحت. گردش.
گزه مک: (Gəzəmək) هدف گرفتن.
گزه نک: (Gəzənək) علفزار. کریدور.
گـزه نـه: (Gəzənə) نـیش زننـده. نـام گیـاهی اسـت سـودمند. بـه صـورت «گزنه» وارد زبان فارسی شده است.
گزه نیلمک: با تکبّر راه رفتن.
گـزه ویـر: (Gəzəvir) کلبـه ای از نـی. خانهٔ کوچک.
گزی: (جـان)(Gəzi) گوسـالهٔ مـاده ای کـه وقـت جفتگیـری را از دسـت داده باشد. سفر. مشی. روش.
گزیـازلی: (جـان)(Gəzyazlı) گوسـفند که دو برّه دارد.
گز یازما: (جـان)(Gəzyazma) گوسـاله، گوسفند یا بز ماده که وقت جفتگیـری را از دست داده باشد.
گـز یـازمیش: (جـان)(Gəzyazmış) گوسفند یا بـزی کـه دوبـار بـه هنگـام زایش رسیده باشد.
گزیت: (Gəzit) گردش.سیاحت. کانال.

گزیتلیک: (Gəzitlik) گذرنامه.
گزیتمک: (Gəzitmək) ← گزدیرمک.
گزیجی: (Gəzici) ← گزن.
گزیچ: (Gəziç) بسیار گردش کننده.
گزیر: (جان)(Gəzir) کرّهٔ بز کوهی. متحرک.
گزیرگه: (Gəzirgə) گردشگاه.
گزیرگی: (Gəzirgi) معاصر. هم عصر.
گزیره لیک: (Gəzirəlik) بوته زار.
گزیش: (Gəziş) گردش. راه پیمایی. طرز قدم زدن. سیر. چاشنی. مزه.
گزیشلیک: (Gəzişlik) گذرنامه.
گزیشمک: (Gəzişmək) باهم قدم زدن. دسته جمعی گردش کردن. سیر کردن. باهم راهپیمایی کردن.
گزیشمه: (Gəzişmə) گردش جمعی.
گزیشنه: (Gəzişnə) چرخان.
گزیک:(Gəzik)نوبت. فرصت. زحمت. سعادت. بخت. تب شدید. پاسبان.
گزی گؤن: (Gəzi gün) شنبه.
گزیلمک: طی شدن. راهپیمایی شدن. بازدید شدن. بریده شدن.
گزیلیک: (Gəzilik)پارک. بوستان. سفرنامه. سیاحتنامه.
گزیم: (Gəzim) گردش. سیاحت. گردشگاه. اپیدمی.
گزیمچی: (Gəzimçi) سیّاح. مشایی. طرفدار فلسفهٔ ارسطویی.
گزین: (Gəzin) مخنّث. ضرر. زیان. پشت. عقب.
گزینچی: (Gəzinçi) سیّاح. سیّار.
گزینتی: (Gəzinti) گردش. سیاحت. گشت و گذار. جستجو و کاوش.
گزینگه: (Gəzingə) بلوار. گردشگاه.
گزینمک: (Gəzinmək) قدم زدن. گردش کردن. پرسه زدن. ظاهر شدن. بریده شدن. قطعه قطعه شدن. ازسر باز کردن. **گزینمه:** (Gəzinmə) گردش.
گزینیش: (Gəziniş) ← گزینتی.
گزینیشمک: با همدیگر گردش کردن.
گزیو: (Gəziv) زمان. دوره.
گزی یوْل: (Gəzi yol) پارک وی.
گژگزمه: (جان)(Gəjgəzmə) گوسفند یا بز ماده ای که چهار دندان نیش دارد. (گویش خوی).
گشنیش: (گیا)(Gəşniş) گشنیز. (Coriandrum sativum)

گشنیش

گشنیش اوْتو: (گیا)(Gəşniş otu) گشنیز صحرایی.
گگلیک: (Gəylik) حلق. موذی.
گگلیک آزماق: (Gəylik azmaq) متورّم شدن. ناراحتی و بوی تعفّن که بعد از آروغ زدن در گلو ایجاد شود. ترشّح اسید معده. ترش کردن.
گگیر: (Gəyir) جوانه که از شاخهٔ بریده بیرون زند.
گگیرتی: آروغ. بادگلو. بادصدادار که از راه گلو بیرون آید. رچک. رجغک. آجَل. بوی متعفّنی که در موقع آروغ زدن داخل دهان احساس می‌شود.
گگیردک: برآمدگی زیرگلو. حنجره.
گگیرمک: آروغ زدن. بادگلو زدن.
گگیرمه: (Gəyirmə) آروغ زنی.
گگیریک: (Gəyirik) آروغ. بادگلو.
گگیریگی آزماق: آروغ زدن در اثر خوردن بیش از حد. فساد معده.
گگیک آزما: آروغ زنی. فساد معده.
گگیش: (Gəyiş) غوزه که پنبه اش را درآورده باشند.
گل: (Gəl) گروه. دسته. جامعه. فعل امر به معنای «بیا». بصورت «کل» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
گل بری: (Gəl bəri) (بیا اینطرف) دزدی. سرقت.
گلبت: (Gəlbət) هیئت. ظاهر.
گلته: (Gəltə) آینده. پیش رو.
گلته چی: (Gəltəçi) خلف. آینده.
گلته گی: (Gəltəgəy) نیمهٔ چیزی.
گلتی: (Gəlti) پلاس. زیرانداز.
گلتیمک: (Gəltəymək) کوتاه شدن. به یک سو خم شدن.
گلبر: (Gəlbər) مغرور. گشاد(شلوار).
گلبری: (Gəlbəri) میلهٔ آهنی دراز برای جابجا کردن آتش تنور. چوب بلند که بر سر آن تیغهٔ آهنی نصب و برای زدن شاخه‌های درخت استفاده شود.
گلجه: (Gəlcə) آینده.
گلجه چی: (Gəlcəçi) پیش بین.
گلجی: (Gəlci) مرید. پیرو.
گلجیک: (Gəlcik) شایعه. گزافه.
گلجیر: (Gəlcir) ظرف مخصوص روغن و یا ترشی.
گلجیرک: (Gəlcirək) گزافه گو.
گلجیره مک: (Gəlcirəmək)چانه زدن.
گلجیره مه: (Gəlcirəmə) لافزنی.
گلدچ: (Gəldəç) آینده (زمان).
گلدر / گلدل: (Gəldər) ظرف مخصوص روغن و یا ترشی.
گل دؤگؤن چیچگی: (گیا)(Gəl düyün çiçəyi) کرفس گاوی.
گلز: (Gələz) مهاجر. کوچ رو.
گلدی: (Gəldi) درآمد. مداخل. زن برادر کوچک. فرزند پسری که پس از چند دختر بدنیا آمده باشد(ناپ).
گلدیر: (Gəldir) ظرف روغن یا ترشی.
گلدیرمک: آوردن. احضار کردن.
گلدیرمه:(Gəldirmə) احضار. فراخوان.
گلدی گئتدی: روابط. رفت و آمد.
گلدی گئدر:زودگذر. موقتی.
گلدیگی: (Gəldiyi) عاقبت. سرانجام.
گلدیم قاچ: (آمدم بدو) بازی بدو بدو.
گلدی موراد: مراد آمد. (ناپ)
گلدیم گلدیم: ← آتدیم باسدیق.
گلدی واردی: رفت و آمد.
گلدی یار: (Gəldi yar) یار آمد (ناد).
گلدی یاز: (Gəldi yaz) بهار آمد (ناد).
گلر: (Gələr) آینده. آتی.
گلسکن: (جان)(Gələskən) مارمولک.
گلسنه: (Gələsnə) خُم بزرگ دردار.
گلسه گلمز: (Gəlsə gəlməz) بدردنخور. ناموافق. درهم برهم.
گلسه مک: در آرزوی آمدن بودن.

گلش: (Gələş) آینده. درآمد.
گلشمک: (Gələşmək) قرار گذاشتن پیش از عروسی.
گلشیک: (Gəlşik) زینت. زیور.
گلک:(Gələk) برگ. گاومیش رموک.
گل کئچ: (Gəl keç) موقتی. گذرا. پل.
گل گئت: بیا و برو. جزر و مد.
گل گئتلیک: (Gəl getlik) عظمت. شکوه. کرّ و فرّ.
گلگج: (Gəlgəc) آیندهٔ آینده(گویش قشقایی). اسکله. فراموشکار.
گلگل: (Gəlgəl) جذابیت. کشش. تشک بچه. گردنبند. ظرف آب. ارابهٔ کوچک. الماس یا جواهر که بر سر زنند. دعوت. فراخوان.
گلگللی: (Gəlgəlli) جذاب. جالب.
گلگله: (Gəlgələ) مخلوط. درهم.
گل گلیش: (Gəl gəliş) روز سعادت.
گلگن: (Gəlgən) آینده.
گلگی: (Gəlgi) زمان آمدن.
گلگیت: (Gəlgit) برآمدگی.
گلگیتمک: (Gəlgitmək) اصلاح کردن.
گلگیرمک: (Gəlgirmək) هوس آمدن را کردن. در طلب آمدن بودن.
گلگیز: (Gəlgiz) سیل. سیلاب.
گلگیسی: (Gəlgisi) آینده.
گل گی‌لاس: ← گیلاس دگدی.
گلگیلیک: (Gəlgilik) دشواری.
گلگیم: (Gəlgim) بسیار. فراوان.
گلگین: [دیو](Gəlgin) سیل.مذ(دریا). مهاجر. خمیر مایه دار.
گلگینتی / گلگینچی: (Gəlginçi) مهاجر.
گللاهی: (Gəllahı) آزاد. سرخود.
گلمبه: (Gəlməbə) آغل گوسفندان.
گلمج: (Gəlməc) پیچک. طفیلی.
گلمز: (Gəlməz) غیرمناسب.
گلمزه گئتمک: ناپدید شدن.
گلمک: (Gəlmək) آمدن. رسیدن. تصور کردن. به نظر آمدن. شایسته بودن. سزیدن. زیبیدن. وفق دادن. مناسب بودن. در خور بودن. برازنده بودن. شوهر کردن. ازدواج کردن. فحل آمدن. فحل شدن. ورآمدن (خمیر). ناشی شدن.
گلمگن: (Gələmgən) طناب کلفت و بلند از نی.
گلمگه:(Gələmgə)زمین مناسب زرع.
گلمله: (Gələmlə) کشت یا محصول بهاره.
گل منه قوْی: (Gəl mənə qoy) (بیا بگذار تو من) جذاب. دلکش.
گلمه: (Gəlmə) آینده. غریب. بیگانه. دخیل. مهاجر. وارده (واژه).
گلمه شیک:(Gəlməşik) بچهٔ بدردنخور.
گلمه گلینتی: غربتی. بیگانه.
گلمیج: (Gəlmic) استخوان ماهی.
گلمیجک: (Gəlmicək) مهاجر.
گلمیش: (Gəlmiş) وارده. وارد شده.
گلمیشیک: (Gəlmişik) وارده. مهاجر.
گلمیک: (Gəlmik) منی. اسپرم.
گلن: (Gələn) آینده. مستقبل. مهمان.
گلن اوجا: (Gələn uca) صاحب اسب بزرگ.(ناپ)
گلنبه: (Gələnbə) طویله. آغل.
گلنجه: (Gələncə) درآمد. داماد.
گلنجه سی: (Gələncəsi) همهٔ آیندگان.
گلنجیک چیچگی: (گیا)(Gələncik çiçəyi) شقایق ارمنستانی. منشور بری. (Agrostemma coronaria)
گلن چیچگی: (گیا)(Gələn çiçəyi) تاج خروس. **گلنسیز:** (Gələnsiz) بیجا.

گلن چیچگی

گلنکه: (Gələnkə) دام. تله.
گلن گئدن: (Gələn gedən) آینده و رونده. میهمان. چوب بلند و متحرّکی که بین تارهای فرش در حال بافت قرار می‌گیرد. میلهٔ فلزیَ سه کنجی که با حرکت رفت و برگشت، فشنگ را به داخل خزانهٔ تفنگ می‌برد و پوکهٔ فشنگ را بیرون می‌اندازد. به همین معنا و به صورت «گلنگدن» در اصطلاحات نظامی فارسی وارد شده.
گلنگاواز: (Gələngavaz) گشاد. پهن.
گلنگن: (Gələngən) طناب کلفت و بلند از نی.
گلنگی: (جان)(Gələngi) موش مزرعه.
گلنگیز: (Gələngiz) سیل.
گلن واران: ابزار بافتن قالی.
گلنه کئچ دئمک: (Gələnə keç demək) راحت گل خوردن دروازه بان در ورزشهایی مانند فوتبال.
گلنیز: (Gəlniz) سیل.
گلو:(Kələv) آینده. انکشاف. محصول.
گلوْووز: (Gəlovuz) آدمی که همواره از خود می‌گوید و خودبین است.
گلوْووزلاندیرماق: تحریک کردن کسی برای انجام کاری.
گله: (Gələ) گروه حیوانات. طویلهٔ ساخته از سنگ. دفعه. بار. سری.
گل ها گل: (Gəl ha gəl) درآمد فراوان. پشت سرهم درآمد فراوان. آمد و آمد. به صورت «گلاگل» در معنای آبستن و شکم برآمده واردفارسی شده.
گله بر: (Gələbər) دلقک. مسخره.
گله بیک: (Gələbik) نعش مُردهٔ غیرمسلمان. ساقهٔ لوبیا.
گله ته: (Gələtə) جوال کوچک.
گله‌جک: (Gələcək) آینده.سرنوشت.
گله جکچی: (Gələcəkçi) آینده نگر. آینده گرا.
گله‌جه: (Gələcə) سخن قابل گفتن، سخنی که بایستی در آینده گفته شود .
گله خانا: (Gələxana) مقصد. منزل.
گله سر: (Gələsər) حاصلخیز. پردرآمد.
گله سی: (Gələsi) آمدنی.
گله گرد: (Gələ gərd) حیوانی که در داخل یک گله گیر نکند و گله به گله شود. قوچ یا پازن مستی که از گله‌ای به گله‌ای فرار کند. روستایی در سراسکند که به تحریف «کله گرد» نویسند.
گله گلمان: (Gələ gəlman) در آستانهٔ رسیدن.
گله گله: (Gələ gələ) آرام آرام.
گله گن: (Gələyən) نهری که به شاخهٔ بزرگ رود می‌پیوندند. آیش. زمینی که یکی دوسال کشت نشده است. هئریک و قره چوپ نیز گفته می‌شود.
گله گی: (Gələyi) حوض.
گله گیر: (Gələ gir) گوسفند ممتازی

که از بین گله انتخاب شود.
گلـه مستان: (Gələ məstan) زن جـوان چاق.
گله مه: (Gələmə) زمینی کـه بـه آیـش گذارده اند.
گله نک:(Gələnək) عرف. رسم. سنت.
گله نکچی: (Gələnəkçi) سنت گرا.
گله نکسل: (Gələnəksəl) عرفی. رسمی.
گله نک گؤره نک: آداب و رسوم.
گله نکلیک: (Gələnəklik) عرف. رسم.
گله نی: (جان)(Gələni) موش مزرعه.
گله وئره: (Gələverə) تصادفی.
گله وه: (Gələvə) کلاف (نخ).
گلی: (Gəli) تصادفی. آینده.
گلیب:آمده. عروس. زن یا دختر جوان.
گلیب چیخیش:(Gəlib çıxış) خاستگاه.
گلیب کئچیجی: عاریتی. موقتی.
گلیتمک: (Gəlitmək) پروردن.
گلیتمه: (Gəlitmə) پرورش.
گلیجی: (Gəlici) پیرو. رهرو. لاف.
گلیجیک: (Gəlicik) نازک.
گلیر: درآمد. منفعت. علامت جمع.
گلیر داغیلیمی: توزیع درآمدها.
گلیردک: (Gəlirdək) گشاد. فاصله.
گلیر قاپیسی: محل درآمد.
گلیر گئدیر: بی قرار. نیکو.
گلیرگی: (Gəlirgi) آینده.
گلیرلنمک: (Gəlirlənmək) بهره بردن.
گلیرلی: درآمد دار. مشتری. بهره دار.
گلیری: (Gəliri) اثر. نشان.
گلی سنه: (Gəli sənə) سال آینده.
گلیسی: (Gəlisi) آینده. آتی.
گلـیش: [دیـو](Gəliş) مشـی. طـرز راه رفتن. رفتار. درآمد عایدی. دل. منظره. نما. نیم پردهٔ نمایش.
گلیشات:(Gəlişat)روند. پروسه. اخلاق.
گلیشاتلی: رسیده. کامل. درشت.
گلیش باریش: رفت و آمد.
گلیشچی: دعوت کننده برای جشن.
گلیش دوروش: طرز راه رفتن.
گلیشدی: (Gəlişdi) توسعه. رفاه.
گلیشدیرمک: توسعه دادن.
گلیشدیرمه / گلیشدیری: توسعه.
گلیشدیریجی: توسعه دهنده. صلحجو.
گلیشدیریلمک: توسعه داده شدن.
گلیشدیریم: (Gəlişdirim) پیشبرد.
گلیش سؤز: گفتگو و توافق بین الملل.
گلیش گئدیش: رفت و آمد. معاشرت.
گلیشگک:(Gəlişgək)مناسب. هماهنگ.
گلیش گلمک: تهدید کردن.
گلیشگیج: کسی که با گروههای سیاسی مخالف، به توافق و پیمان برسد.
گلیشگین: پیشرفته. اندوهگین.
گلیشلی: (Gəlişli) باشکوه. جذاب.
گلیشمز: عقب مانده. مفلوک.
گلیشمزلیک: عقب ماندگی. فلاکت.
گلیشـــمک: (Gəlişmək) نشـو و نمـا کـردن. شـکل گـرفتن. توسـعه یـافتن. برازنده بودن.
گلیشمه: (Gəlişmə) نشو و نما. پیشرفت.
گلیشن: (Gəlişən) شیک و ظریف.
گلیشنگی: (Gəlişəngi) باشکوه. توسعه یافته. شکیل.
گلیشیرگه: (Gəlişirgə) انطباق.
گلیشیش: (Gəlişiş) پیشرفت.
گلیشیک: (Gəlişik) ظرافت.
گلیشیلمک: (Gəlişilmək) پیش آمدن.
گلیشـیم: (Gəlişim) پیشـرفت. اصـلاح. بهبودی.اتفاق. **گلیشیمباز:** فرصت طلب.
گلیشیمچی: (Gəlişimçi) اصلاح طلب.
گلیشیم نامه: (Gəlişim namə) عهدنامه.
گلیشینمک: پیشرفت کردن.
گلیـک: (Gəlik) عـرف. رسـم. سـنت. کفش بچه. واجب. آماده.
گلیکچی: (Gəlikçi) کفاش.
گلیک سو: (Gəlik su) سیل.
گلیکسی: چرم یا مشین نامرغوب.
گلیکلی: (Gəlikli) ثروتمند امّا خسیس.
گلیکمه: (Gəlikmə) آینده.
گلیگه: (Gələygə) بی خاصیت.
گلـــیم: (Gəlim) درآمـــد. افـــزایش محصول. سود. پروسه.
گلیمسک: (Gəlimsək) پناهنده. مهاجر.
گلیمسینمک: (Gəlimsinmək) تظاهر بـه آمدن کردن.
گلیم گئدیم: رفت و آمد.
گلین: (Gəlin) عروسک. زیبا. عـروس وار. مانند عروس. نقطهٔ عبور زه چـرخ ریسندگی. مفعول در لواط.
گلین آبا / گلین آبلا: ینگه. مشاطه.
گلـین آتلانـدی: (عـروس سـوار اسـب شد). نوعی رقص آذربایجـانی. رقـص سنتی مراسم قدیمی مـی‌باشـد. رقصـی اسـت طـولانی، بـا سـرعت آرام و در عین حال بی‌نهایت ملودیک. در منطقهٔ جبرائیل با آهنگ موسیقی آن عـروس می‌رقصد. این رقص در عین زمـان در منطقهٔ شـکی دارای موسـیقی متفـاوتی است، آن را دوبـار، هـم هنگـام رفـتن برای آوردن عروس و هم هنگام وداع عروس با خانهٔ پدری می‌نواختند.
گلین آرتداماز: (Gəlin artdamaz) معدهٔ کوچک در حیوان.
گلین آردی: (Gəlin ardı) ضـیافتی کـه خـانوادهٔ عـروس پـس از شـب زفـاف برای داماد و خویشاوندانش دهند.
گلین آرمـودو: (گیـا) (Gəlin armudu) (گلابی عروس) نوعی گلابی کوچک با رنگ مایل به سرخ.

گلین

گلین آغلاتما: (گریاندن عروس). ترانـه عبرت آموز که در شب حنابندان برای عروس خوانند و موجب گریهٔ او شود.
گلین آلایـی: جمعـی کـه بـرای آوردن عروس بروند. نیروهای پلیس.
گلین آلدادان: (عروس فریبک) هنگام غروب. معدهٔ کوچک در حیوانات.
گلـین آلماسـی: (گیـا) نـوعی آلوچـه. نوعی سیب سرخ بزرگ.
گلین آلی: سرخاب (مادهٔ آرایشی).
گلین آلیجی: (جان)(Gəlin alıcı) نوعی حشـره قرمـز بـا خالهـای سـیاه. کسـان داماد که برای بردن عروس آیند.
گلین آنا: ینگه. مشاطه. نامادری.
گلـین ائرتـه سـی: مراسـمی کـه بـرای

بازدیـد عـروس یـک روز قبـل از آوردنش به خانهٔ داماد ترتیب دهند.
گلین اکه: (Gəlin əkə) زن برادر.
گلین الی: (گیا) (Gəlin əli) آلاله.
گلین اوْتـو: (گیـا) عـروس پـس پـرده. کاکنه. کذر القـدس. عروسـک پشـت پـرده. فنـاری. فنـر چیچگـی نیـز می‌گویند. (Phjsalis alkakengi).
گلین اوْداسی: جای خلوت در حمام.
گلین اؤزۆ:(Gəlin üzü) (چهرهٔ عروس) مجلس زنانه یک روز پیش از عروسی.
گلین اوغورو: (برکت عروس) چیزهای مانند آرد، انگور و کشمش که هنگـام آوردن عـروس بـه خانـهٔ دامـاد روی روبند عروس افشانند.
گلین اؤفـؤرمز: (Gəlin üfürməz) هیـزم بسیار خشک و راحت سوز.
گلین اوْلدو: ← گلین گؤرمه.
گلـین اؤلـدؤرن: (عـروس کشـان) اسـتخوان زانـوی حیوانـات حـلال گوشت. نوعی زنبور قرمز بزرگ.
گلین اؤنۆ: نوعی شیرینی لذیذ.
گلین باجی: خطابی برای عروس خـانم کوچک از طرف خویشاوندش.

گلینجیک

گلین بارداغی: ظرف شربت.
گلین بارماغی: (گیـا) (Gəlin barmağı) پنجهٔ عروس. انگشـت عـروس. کلـک عـروس. خارتیغـال. لوبیـای شـیطان. خـارفر. سـردار سرشـکافته. سـیون. برفـگ. چرخـک. زیـرک. علـف زحمت. سیوان چیچگـی و چیرتـدیق نیز می‌گویند. نام نوعی انگور به اندازه و شـکل انگشـت. در برخـی جاهـا بـه معنای هویج و کرفس نیز آمده است.
گلین بـالا: عروسـک. نـوعی بـازی در میان دختربچه های اردبیل که حرکات بزرگترها را تقلید می کنند.
گلین بۆجگی: ← اوغور بوجگی.
گلـین بـودو: (Gəlin budu) (لنـگ عروس) نوعی کوفته برنجی که با تخم مرغ آغشته و در روغن سرخ نمایند.
گلـین بۆغـان: (جـان) مارمولـک. اسـتخوان. دنبالچـهٔ گوسـفند. عـروس خفـه کـن. اسـتخوان نـرم. غضـروف. معدهٔ کوچک حیوانات.
گلین بۆغـان: (گیـا) داربهـوک. سـوره چیو. آت گؤتو نیز می‌گویند.
گلین بیگیم: عروس خانم. دوشیزه.
گلینت: (Gəlinət) دورهٔ عروسی.
گلین تپمک: (Gəlin təpmək) روییـدن دمل بر پشت پای کودکان.
گلین تۆیو: جشن عروسی.
گلینتـــی: (Gəlinti) عـــروس خـــانم کوچولـو. آنکـه خـود بـه خـود آمـده باشد. کسـی کـه اصـالتش بـه درسـتی معلـوم نباشـد. از جـای دیگـر وارد شونده. واردات. وارداتی. مهاجر.
گلینجک: عروس جوان. تـازه عـروس.
گلینجه: عروسک نمایشی.
گلینجی: (جان) مادیان سه ساله.

گلینجیک چیچگی

گلینجیـک: (جـان / گیـا) (Gəlincik) عـروس کوچـک. عروسـک. راسـو. (Mustela niralis) دمل.
گلینجیـک بـالیغی: (جـان) (Gəlincik balığı) نـوعی مـاهی خـوردنی شـبیه ماریاهی(Mustela tricirrata).
گلینجیـک چیچگـی: (گیـا) (Gəlincik çiçəyi) شقایق سیاه. داغ لالـه سـی نیـز می‌گویند. (Papaver rhoeas).
گلینجیک علّتی: مرض تشنگی.
گلینجیکله مه: نوعی بیماری کـه بـر اثـر هیجان شدید بروز کند.
گلین جیگری: (گیا) ← آلالا.
گلین چایی: نوعی چایی دو رنـگ کـه ابتـدا آب جـوش را شـیرین کـرده و سپس چایی را برآن ریزند.
گلـین چـرزی: (Gəlin çərəzi) نقـل یـا آجیلی که هنگام پیاده شدن عروس از اسب بر سرش پاشند.
گلـــین چرشـــابی: (Gəlin çərşabı) دستمالی که نشـانهٔ رفـع بکـارت بـوده زیـر بـالش عـروس گذارنـد و فـردای زفاف به مادرشوهر دهند.
گلینچی: گروهی که برای بردن عروس از خانهٔ پدر بیایند. مادیان سه ساله.
گلین چیچگی: (گیا) ← آغجااوْتو.
گلین خانیم: عروس خانم.
گلین داستاری: رنگین کمان.
گلین داشی: نام سنگی مقدس.
گلین دایزا: (Gəlin dayza) زن دایی.
گلیندش: چاق. جاری. زنان دو برادر.
گلـین دۆشـدۆ: جشـنی کـه بـه هنگـام آوردن عروس در خانـهٔ دامـاد برگـزار شود. گلین گتیرمه نیز می‌گویند.
گلین دۆگمه سی: (گیا) گل پیغمبر زرد. (Centaurea solstitialis).
گلین دولـو: (Gəlin dulu) زنـی کـه در فاصلهٔ کمی پس از عروسی بیوه شود.
گلین دوواغی: مراسـم یـا جشـنی بـرای دیدن عروس که روز جمعه برپا شود.
گلین دیرناغی: (گیا) ← گلین ساچی.
گلین دیلی: (گیا) نوعی گل سرخ.
گلین سئرچه: (جان) شانه بسر.
گلین ساچی: (گیا) زلف عروس. نوعی گیاه انگلی شبیه طناب و بدون برگ.
گلین سـلام: (عـروس سـلام). مراسـمی که صبح فـردای عروسـی، عـروس بـه قوم و خویش داماد معرفی می‌شود. در این مراسم زنی به هریـک از نزدیکـان داماد، بیتهای مناسب حالش مـی‌گویـد و بعـد عـروس بـه طـرز خاصـی بـه او تعظیم و سلام می‌کند.
گلین سلطان: خطابی به عروس خانم از

طرف خویشاوندان داماد.
گلینسیرا: آمدنی. به محض آمدن.
گلین فنری: (گیا) (Gəlin fənəri) نوعی گیاه. قوش کیرازی نیز می‌گویند. (Frillaria impesrialis).
گلین قادین: (جان) راسو. **گلین قاشی:** (ابروی عروس) نوعی نقشهٔ جوراب.
گلین قالاق: هوای ساکن.
گلین قایتاران: چارقی با پنجه‌های بلند.
گلین قوشاغی: رنگین کمان.
گلین قوشو: (جان) طاووس. (Otocoris pencillatus). زنبور خوار. پرستو. (تانری قوشو و آلا قوشو).
گلین قویروغو: (گیا) گیاهی خودرو در بیابان و کوهپایه که گاه طول آن به ۳ متر رسد. گلهایش پس از رسیدن به شکل فندق و حاوی چند تخم است. ساقهٔ آن نیز صاف و صیقلی است.
گلین قیرخی: چلهٔ عروس. در برخی نقاط آذربایجان عروس را تا ۴۰ روز مراقبت می کنند که تنها به جایی نرود و پس از تاریک شدن هوا، از خانه بیرون نشود. **گلین قیز:** دختر نامزد.
گلین قیزجیق: خواهر شوهر.
گلین کسک: دختران و زنان جوان.
گلین کؤچؤ: کاروان عروس.
گلین کؤچؤرتمک: عروس بخانهٔ داماد فرستادن. **گلین کؤینگی:** (پیراهن عروس) صفای صبح.
گلین کیرپیگی: (گیا) (مژگان عروس) نوعی گل زینتی. قاسم پاتی نیز گویند.
گلین گئدی: ← گلین ائرته سی.
گلین گتیرمه: (عروس آوری) نوعی رقص آذربایجانی که در مراسم سنتی اجرا میشود. قبل از اینکه عروس به خانهٔ داماد برده شود، در خانهٔ عروس اجرا می‌شد. ریتم رقص بسیار متغیر بوده و صدای موسیقی به سختی شنیده می‌شود. رقص «گلین گتیرمه» رقصی مهیّج و وجدآور است.
گلین گلین: عروسک بازی.
گلین گؤبه لگی: ← آغ گؤبه لک.
گلین گؤرمه: (Gəlin görmə) رونما. بازدید و آشنایی با تازه عروس در صبح روز بعد از آورده شدن عروس.
گلین گؤرؤشؤ: مراسم مهمانی که در آن عروس برای اولین بار از زمان رفتن به خانهٔ بخت، به خانهٔ پدر دعوت شود.
گلین گؤره: کادوی عروس.
گلین گؤگ: ← چؤمچه گلین.
گلین گؤلدؤرن: (عروس خندانک) نوعی درخت خوشبو از تیرهٔ پرتقال.
گلین گؤلؤ:(گیا)← ساری توْپوز.آلاله.
گلین گووئی آلماسی:(گیا)(Gəlin güvey alması) نوعی سیب سرخ لذیذ.
گلینگه: (Gəlingə) مشاطه. یئنگه.
گلینلنمک: (Gəlinlənmək) زیبا شدن.
گلینلیک: عروس وار. مربوط به عروس (لباس و یا لوازم عروس). دختری که به سن عروسی رسیده است.
گلینلیک ائتمک: صحبت نکردن و خود را پوشاندن عروس تازه از خویشاندان شوهر تا مدت زمانی پس از عروسی.
گلینلیکچی: فروشندهٔ لوازم عروس.
گلینلیک گؤره: (Gəlinlik görə) سوغات یا هدیه‌ای که از طرف خانوادهٔ داماد به عروس فرستاده شود.
گلینمک: (Gəlinmək) وارد شدن.
گلینمه: (Gəlinmə) ورود.
گلین موغامی: (مقام عروس) مقام بیات شیراز. از دستگاههای اصلی موسیقی آذربایجانی.
گلین مومو: (گیا) نوعی گل سرخ.
گلین ووردو: ← گلین گؤرمه.
گلین هاواسی: (آهنگ عروس، هوای عروس) از رقصهای بسیار قدیمی آذربایجان. در لنکران هنگام رفتن برای آوردن عروس می‌رقصیدند. موسیقی رقص جذاب و با سرعت آرام می‌باشد. پس از رساندن عروس به خانهٔ داماد، بار دیگر اجرا می‌شود. این بار آن را فقط مردان و زنان جوان می‌رقصند. هوای سبک دریا.
گلین یئمیشی: (گیا) پاپاتیا. گیاهی با گلهای زرد. درختی شبیه درخت به.
گلین یازما: آرایش عروس.
گلین یاللیسی: آخرین رقص عروس در عروسی که دختران دور برقصند.
گلین یانا‌غی: (Gəlin yanağı) (لُپ عروس) نان برشته و سرخ شده. نوعی قارچ خوراکی پرتقالی رنگ.
گلین یانی: (همراه عروس) جشن کوچک زنانه پیش از عروسی.
گلین یانیسی: روبند عروس.
گلینین آش بوغازی: جهیزیهٔ عروس.
گلین یوْلو: (راه عروس) ← گلین اوزو.
گلین یوماز: معدهٔ کوچک حیوانات.
گلی وئرمک: (Gəlivermək) یکباره آمدن.
گم: (Gəm) بیل (کلمهٔ متروک). پوزه بندی که به گوساله، برّه و غیر می‌زنند تا شیرمادر را ننوشد. دهنهٔ اسب. غربال. لانهٔ مرغ. جای کوچکی در کنج طویله برای نگهداری گوساله.
گم آلماز:(Gəm almaz) افسار گسیخته.
گمره: (Gəmrə) تپالهٔ حیوان که جهت سوخت کوبیده و خشک کنند. پهن.
گمریک: (Gəmrik) راه مالرو. ضعیف.
گمس: (Gəməs) ظرفی با داخل پهن.
گمشین: (Gəmşin) غضروف شانه.
گمک: (Gəmək) برشتهٔ برنج که آن را بجوند، برنج تر برشته شده. **گم گومک:** (Gəm gəvmək) بسیار طالب بودن.
گمگه: (Gəmgə) محفل پیران روستا.
گملنمک: (Gəmlənmək) پوزه بند زده شدن. **گملمک:** (Gəmləmək) پوزه بند بستن. خرمن کوبیدن.
گمله مه: (Gəmləmə) مرضی در دهان.
گملیک: (Gəmlik) گاو یا گاومیش مناسب برای بستن به گاوآهن.
گمه: (Gəmə) نیم دسته. نصف بسته گندم یا سافهٔ برنج درو شده. دسته کوچک علف. پشته. انبوهه.
گمی: (Gəmi) کشتی. بر سه نوع کلی است: اوچاق (بزرگ)، کیمه (متوسط) و قایيق(کوچک).
گمی آزیا آلماق: افسار گسیختن.
گمی اولدوزو:(Gəmi ulduzu)دبّ اکبر.
گمی اوْیونو: نوعی نمایش که در ایام نوروز در آذربایجان برگزار می شد و حرکت کشتی را می نمایاند.
گمی پیک: (Gəmi peyk) ماهواره.
گمیت: (Gəmit) دهان.

گمیج: (Gəmic) جونده.
گمیجیک: (Gəmicik) کشتی کوچک.
گمی چاپا: (Gəmi çapa) لنگر کشتی.
گمیچی: (Gəmiçi) قایقران. ناخدا.
گمیرتگه: (Gəmirtgə) نیمه جویده.
گمیرتلک: (Gəmirtlək) غضروف.
گمیرتلنمک: ← گمیریلمک.
گمیرته مک: ← گمیرمک.
گمیرتلیک: (Gəmirtlik) غضروف.
گمیرته: (Gəmirtə) زردآلوی نارس.
گمیرتی: (Gəmirti) صدای جویدن.
گمیرجک:(Gəmircək) غضروف. ورم بینی اسب و الاغ.
گمیرجیک: (Gəmircik) غضروف.
گمیردک: غضروف. خربزهٔ نارس.
گمیردیک: ابزاری برای بریدن. قسمت استخوانی دُم. غضروف گوش.
گمیرگن: (Gəmirgən) جونده.
گمیرگه: علوفهٔ جویدنی حیوانات.
گمیرله مک: ← گمیرمک.
گمیرمک: (Gəmirmək) جویدن.
گمیرمه: (Gəmirmə) عمل جویدن.
گمیره: آغل روباز گوسفندان.
گمیریجی: (Gəmirici) جونده.
گمیریاغی: (Gəmir yağı) روغن زیتون.
گمیریش: (Gəmiriş) جوندگی.
گمیریشمک: باهم جویدن.
گمیریک: (Gəmirik) جویده شده. با فاصله(دندان). **گمیریلمک:** جویده شدن.
گمیریلمه: (Gəmirilmə) جویدگی.
گمیش: چاق. فربه. حیوانی که چانه‌اش کوتاه بوده و نتواند به خوبی بچرد.
گمیش اولدوزو: (Gəmiş ulduzu) دب

گمی

اکبر. خرس بزرگ. (صورت فلکی)
گمیشته: (Gəmiştə) گماشته.
گمیشدیرمک: (Gəmişdirmək) پرندهٔ شکاری را برای شکار پرواز دادن.
گمیشک:(Gəmişək) دنبالچه.انتهای دُم.
گمیشمک: به دنبال شکار پرواز کردن. حمله کردن (پرندهٔ شکاری).
گمیشمه: حملهٔ پرندهٔ شکاری.
گمی قارایا باسماق: به ساحل رسیدن.
گمی قوردو: (جان)(Gəmi qurdu) حشره‌ای که به کشتیها یا سازه‌های چوبی زیان رساند.
گمیک: (Gəmik) استخوان. استخوانی.
گمیک آتماق: رشوه دادن.
گمیکسیز ات: (Gəmiksiz ət)گوشت بی استخوان. جگر.
گمیکلی: (Gəmikli) تنومند. قوی بنیه.
گمیکمک: گرفتن. ابری شدن.
گمیک یالاماق: چاپلوسی کردن.

گندالاش

گمیلمک: (Gəmilmək) تکیه دادن. پهلو گرفتن. پهلو را به زین نهادن. به صورت «کمین کردن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
گمیلمه: (Gəmilmə) پهلوگیری.
گمیلیک: مکان کشتی سازی. بندر.
گمین: (Gəmin) پهلوزنی. مراقبت. پشت. عقب. به صورت «کمین» وارد زبان فارسی شده است.
گمینتی: چوب رابط خیش به یوغ.
گمینین سو باسیمی: آبخور کشتی.
گمینه: (Gəminə) هنگام بلوغ.
گن: (Gən) ← گئن.
گناه: (Günah) تقصیر. قیمت. بدهی.
گنبذ: (Günbəz) گنبد. مناره.
گنج: (Gənc) جوان. نورس. برنا.
گنج آغا: سرور جوان (ناپ).
گنج آی: هلال. ماه هفت روزه. (ناد).
گنج ار: (Gənc ər) مرد جوان(ناپ).
گنج ایریسی: زیاد رشد کرده.
گنج قوشلوق: (Gənc quşluq) بامداد.
گنجلشدیرمک: جوانتر کردن.
گنجلشمک:(Gəncləşmək)جوانتر شدن.
گنجلمک: (Gəncəlmək) جوان شدن.
گنجلیک: (Gənclik) جوانی. تازگی.
گنجلیگی: خوان یغما. سفره ای که به در مراسم خانها به طول سی ارش و به شکل مناره جهت یغما ترتیب دهند. مراسمی در ترکان.
گنجم: نامی برای زنان اویغور.
گنجور: (Gəncür) جوانمرد.
گنجه: کشو. قفسه. مشاطه. یثنگه. طفلی که از پدر و مادر کهنسال بدنیا آید و حرّاف باشد. فرزند. نوعی روسری ابریشمی. شهر نو. شهر مشهور آذربایجان که زادگاه و مدفن نظامی گنجوی شاعر بزرگ ترک است.
گنجه بانی/ گنجه خان / گنجه قیز / گنجه گؤل: نامهایی برای زنان.
گنجه جیک: (Gəncəcik) نوجوان.
گنجه فه: (Gəncəfə) قمار.
گنجه له: آشفته. موهای آشفته.
گنجیجیک: (Gəncicik) بسیار جوان.
گنجیک: (Gəncik) نوجوان.
گنجیم: (جوانم) نام مردان ترکمن.
گنجین: (Gəncin) جوانمرد.
گندالاش: (گیا) آقطی (Sambucus)
گنز: (Gənəz) قماش مرغوب. مرغوب. قابل پیشکش.
گنزیک: (Gənzik) حلق انفی. قسمت عقب بینی که به حلق راه دارد.
گن سوْرو: (Gən soru) استیضاح.
گنسه: (Gənsə) محل اداری.
گنسیریک:استخوان رابط بینی و پیشانی.
گنش: (Gənəş) ارشاد. مشورت.
گنش توْیو: مجلس مشورت عروسی.
گنشکی: (Gənəşki) مشورت.
گنشگه: (Gənəşgə) مجلس. پارلمان.
گنشلی: (Gənəşli) مناسب.
گنشمک: (Gənəşmək) مشورت کردن.
گنشمن: (Gənəşmən) مشاور. رایزن.
گنشمه: (Gənəşmə) مشورت.
گنشیک: (Gənəşik) مصلحت. مشاوره.
گنک: (Gənək) گردوی سخت.ضعیف.
گنگش: (Gəngəş) ← کانکاش.
گنگ قالدیران: شگفت انگیز.

گنگینمک: (Gənginmək) مبهوت شدن.
گنل: (Gənəl) ← گئنل.
گـن مینیـت: (Gən minit) اتوبـوس. وسیلهٔ نقلیهٔ عمومی.
گنه: (Gənə) ← کنه. (حشره).
گنه اوْتو: (گیا)(Gənə otu) کرچک.
گنـه گرچـک: (گیـا)(Gənə gərçək) کرچک هندی. بیدانجیر. (Ricinius)
گنه لی: (Gənəli) پر از کنه.
گنـه لیـک: (Gənəlik) اطـراف مقعـد حیوان که کنه بچسبد.
گنیز: (Gəniz) ← گنزیک.
گنیش: (Gəniş) ← گئنیش.بچه.(ناپ).
گن یوْل: (Gən yol) بلوار.
گو: (Gəv) تنبل. گودال.
گوْبر:(Göbər)تاول. برجستگی← قابار.
گوْبرسیک: صابون کوچک مستعمل.
گوْبره: (Gübrə) کود. فضولات. پینه.
گوْبره بوْجگی: (جان) نوعی حشره که در فضولات زندگی کند. (Onitis).
گوْبره لندیرمک: کوددار کردن.
گوْبره لنمک: کود داده شدن.
گوْبره له مک: کود دادن.

گوبره بوجگی

گوْبره له مه: کود دهی.
گوْبره لیک: مناسب برای کود.
گوْبز: (جان)(Gübəz) بوقلمون ماده.
گوْبش: (Göbəş) مغرور. باد کرده.
گوْبک:(Göbək)ناف.شکم.وسط. نسل. ترکـان بـر ایـن باورنـد کـه سرنوشـت انسان با مکان انداخته و یـا دفـن شـدن ناف ارتبـاط داد. ازایـن رو روسـتاییان نـاف نـوزاد را در طویلـه یـا مزرعـه گذارند تا کشاورز شود. برخی نیـز آن را در دسـتمال تمیـزی پیچیـده بـالای

گن مینیت

سردر خانه گذارند. اگـر از روی نـاف عبور کنند، بچه بزرگ نمی شود. ناف نوزاد دختر را دفن نمی کنند بلکه یا از روزن به بیرون پرت مـی کننـد تـا زود شـوهر کنـد و یـا پشـت جـای لحـاف تشک اندازند تا خانه دار شود.
گوْبک آتماق: هم زدن. بسیار خوشحال شدن. تکان دادن شکم.
گوْبـک آدی: اسـمی کـه موقـع بریـدن ناف روی بچه می گذارند.
گوْبک آنا: (Göbək ana) ماما. قابله.
گوْبک باغلاماق: پیه بستن. چاق شدن.
گوْبک باغی: بند نـاف. پارچـهٔ سـفیدی که تا چهل روز به ناف نوزاد می‌بندند.
گوْبـک پولـو: انعـامی کـه عیـادت کنندگان از زائو، به ماما بدهند.
گوْبـک توتمـاق: گـرفتن نـاف و مقعـد کودک برای معالجه. اشکالات کار را رفع کردن. کار جزئی را انجام دادن.
گوْبکجیک: (Göbəkcik) نافک.
گوْبک جیبه سی: بند ناف.
گوْبک داشی: (Göbək daşı) تکّه سنگ بزرگی که در گرمابه‌هـا روی آن دراز می کشند تا عرق کنند.
گوْبک دعاسی: (Göbək du'ası) دعایی کـه در قـدیم، دور نـاف زنـان نـازا می‌نوشتند تا بچه‌دار شوند.
گوْبکدن آتماق: به هر کار علاقه داشتن.
گوْبک ساریق: (جـان) (Göbək sarıq) جانوری زرد رنگ به بزرگی گربه که از پوستش پوستین می‌سازند.
گوْبک شیشیرمک: تنبلی کردن.
گوْبک کسمه: بریدن ناف. رسم قـدیمی که به هنگـام بریـدن بنـدناف دختـر یـا پسر، آنها را نامزد می کردند.
گوْبک کسیلن یئر: وطن پدری.
گوْبک گوْتوْرمه: (ناف برداری) دعـایی که حکیمان محلـی خواننـد و بـه نـاف بیمار فوت می کردند.

گوْبکلنمک: شکم درآوردن.
گوْبکله مک: تصدیق کردن.
گوْبکلی: چاق. مغرور. چهارشنبه.
گوْبک هاواسی: آهنگی کـه در مراسـم ختنه سوران نوازند. موقع خوشی.
گوْبک یئره قوْیماق:نهایت لذّت رابردن.
گوْبک یازان: نویسندهٔ دعای دور ناف.
گوْبک یاغلاما: اوّلین. اوّلین قمار در برد و باخت. گذشت در بازی.
گوْبگـه گـوْج دوْشـمک: (Göbəyə güc düşmək) شاخ دیو را شکستن.
گوْبگی چاتلامـاق: (Göbəyi çatlamaq) تحت فشار شدید قرار گرفتن.
گوْبگی قودورماق: بی آبرو شدن.
گـوْبگین اوْزوْ کسـمک: نـاف خـود را بریدن. چارهٔ کار خود کردن.
گوْبگینـدن ایشـتمک: (Göbəyindən işətmək) به شکم کسی چاقو زدن.
گوْبگیندن ایشه مک: جسور بودن.
گوْبگی یئریندن ساپماق: بسیار کوشیدن.
گوْبگن: (Göbgən) باد کرده.
گوْبل: (Göbəl) چلاق. پیچ. نوجوان.
گوْبلله: (جان)(Göbəllə) برّهٔ نوزاد. ابله.
گوْبلمک: (Göbəlmək) چاق شدن.
گوْبله: (جان)(Göblə) شته.
گوْبن: (Göbən) بچه محل.
گوْبوْ: (Gübü) چاله. گودال. صـحرایی در آسیای مرکزی. به صـورت «گبـی» وارد فارسی شده است.
گوْبوت: (Gobut) زمخت. خشن.
گوْبوتلوق: (Gobutluq) خشونت.
گوْبوْر: (Gübür) آشغال. گـرد و غبـار. نیرومند. سالم.
گوْبوْرگه: (Gübürgə) آبرفت. چوب یا آشغالی که آب یا سیل با خود آورده.
گوْبوْرلوْک: (Gübürlük) آشغالدانی.
گوْبوْل: (Gübül) کوتاه قد. نوزاد.
گوْبه لز: (جان)(Göbələz) نوعی سـگ شکاری.
گوْبـه لـک: (Göbələk) قـارچ. دنـبلان. خایه دیس. (انواع غیر سمی آن: ساری یاغلیجا، پالید سودلوجه سـی، هونـدور چتیـر گؤبـه لـک، سـاریجا، آسـیلقال، کیلکه لی پئنیر، پاییز کؤتوکجـه سـی،

قوزو قارنی، آغ، توزاناق، قوزوقاتی، پاپاقلی و دونبالان. انواع سمی آن: سولغون، چهرایلی، اویوقلو، قیرمیزی و کرپیچی یالانچی کؤتوکجه). بیماری قارچی. قارچهای پوستی. آدم ابله.

گؤبه لک آغاجی: (گیا) نوعی درخت. (Phelloderidron amurenisa).

گؤبه لک اوْتو: (گیا) نوعی گیاه علفی. (Umbilicus pendulinus).

گؤبه لک باش: هرچیزی که سرش مانند قارچ باشد. **گؤبه لکجیک:** قارچک.

گؤبه لک کیمی یئردن چیخماق: مثل قارچ روییدن. سریع و زیادتکثیر یافتن.

گؤبه لکلیک: جایی که قارچ زیاد بروید.

گؤبه له: (Göbələ) فرزند. بچه. بچهٔ شلوغ. بچهٔ بی کس. مزرعه ای که دیرزمانی شخم نخورده باشد.

گؤبیتمک: (Göbəytmək) چاق کردن.

گؤبیمک: (Göbəymək) چاق شدن.

گوْپ: (Gop) لاف. گزافه. چاخان.

گوْپادان قولو: بد زبان. خشن سخن.

گوْپالاماق: (Gopalamaq) زدن. کتک زدن. لاف زدن.

گوْپاللی: (Gopallı) چاق. فربه.

گوپاماق: (Gupamaq) زدن. کتک زدن. نواختن. **گوْپ باسماق:** گزافه گفتن.

گؤپبوْل: (Güpbül) پتک. تخماق.

گوپپادان: (Guppadan) ناگهان. یکهو.

گوپپاق: (Guppaq) زندان نظامی.

گوپپان: صدای کوبیدن چیزی.

گوپپانچی: (Guppançı) چاپلوس.

گوپپو: (Guppu) پُتک.

گوپپولتو: (Guppultu) آوای افتادن چیزی. غرنب.

گوپپولداتماق: به طنین انداختن. به غرّش درآوردن. صدای غرنب درآوردن. با سروصدا انداختن چیزی.

گوپپولداماق: صدای مهیب کردن. طنین انداختن. غرّش کردن. با سروصدا افتادن چیزی.

گوْپجول: (Gopcul) لاف زن.

گوْپچو: (Gopçu) ← گوپجول.

گوپساماق: ← گوپسه مک.

گوپسنمک: (Güpsənmək) زده شدن. کوبیده شدن. نواخته شدن (با پتک و غیره). فرورفتن.

گؤپسه مک: (Güpsəmək) کوبیدن. زدن. نواختن (با پتک و غیره). به زور فرو کردن. فروبردن.

گوْپلاشماق: با همدیگر چاخان کردن.

گوْپلاماق: (Goplamaq) اغراق گفتن. شکایت کردن.

گوْپلو: (Goplu) لافزن. پرحرف.

گوْپور: (Gopur) نیرومند.

گؤپون: (Güpün) پتک. به صورت «کوبن» در زبان فارسی کاربرد دارد.

گؤپه ریم: (Güpərim) زن کوشا.

گؤپه مک: (Güpəmək) زدن. کوبیدن.

گؤت: (Göt) مقعد. کون. جرأت. شهامت.جسارت. مفعول. ته. انتهاء. بُن. ابله. احمق. فرومایه. به صورت «گوت» وارد فارسی شده.

گؤت آتان بؤلبؤل: (جان) دم جنبانک.

گؤت آتماق: (Göt atmaq) امتناع کردن. جر زدن. بسیار علاقمند بودن. شیفته بودن. پرپر زدن برای چیزی.

گؤت آغیر: (Göt ağır) بسیار تنبل.

گؤت آغیز: (Göt ağız) بددهان. فحّاش.

گؤت آلاغی: (Göt alağı) ولگرد. لات.

گؤت آلتی اوْلماق / گؤت آلتینا گئتمک: بیگناه به دردسر افتادن.

گؤت آلتینداسیچماق: در وضعیت دشوار قرار گرفتن.

گؤت اوْسته اوْتورماق: موفق نشدن.

گؤت اوْغلانی: ابنه. مفعول در لواط.

گؤت اوْلماق: قاطی کردن. اشتباه کردن. بسیار خسته شدن. پست شدن.

گؤت ایچی: داخل مقعد. کوچولو.

گؤت ایله بالیق توتان: خوش شانس.

گؤت ایله قاپی آچماق: (Göt ilə qapı açmaq) با زحمت پول درآوردن. مرد شدن. با دست پر به خانه آمدن.

گؤت باش: وضع. قواره. اندام. سر و ته.

گؤت بیتی: (Göt biti) ناآرام.

گؤت توْخوشدورماق: صمیمی بودن.

گؤتچک: (Götçək) نشیمن. بافته که روی تنور بکشند.

گوپون

گؤتچو: (Götçü) لواط گر.سودومیست.

گؤت دئویرمک: لذت بردن.

گؤتدالاماق: (Götdalamq) نوشته را به صورت درهم ریخته نوشتن.

گؤت دلیگی: کار یا اندیشهٔ خلاف.

گؤتدن آتماق: (Götdən atmaq) لاف زدن. دربارهٔ چیزی حرف زدن که اطلاعی از آن نداشته باشد.

گؤتدن باجاقلی: کوتاه قد و خپل.

گؤتدن دوْغماق: (Götdən doğmaq) از ابتدای تولد بدشانس بودن.

گؤتدن زوْرلو: مفعول. ابنه ای.

گؤتدن فیرلاما: حرامزاده. خلافکار.

گؤتدن گئن: (Götdən gen) هر چیزی که سرش تنگ و ته آن گشاد باشد.

گؤتدن گؤده: (Götdən güdə)شلوارک.

گؤت دووار: دیوار پشتی خانه.

گؤتده قالماق: عقب ماندن.

گؤترمه: (Götərmə) دیوار خاکی.

گؤترؤم: [دیو](Götrüm) سگو که بر آن نشینند. نیمکت.

گؤتسوز: (Götsüz) بدون ته(ظرف). ترسو. بُزدل.

گؤتسه لیک: (Götsəlik) بافته ای که روی ران اسب یا الاغ اندازند.

گؤتش: (Götəş) جای نشستن در ارّابه. دارای کفل تنومند. چاق. فضول.

گؤت قازماسی: بازی کودکانه.

گؤت قیلی آغارماق: بسیار پیر شدن.

گؤتگن: (Götgən) فاعل در عمل لواط.

گؤتگؤ: (Götgü) تپه. عقبی. پسین.

گؤت گؤبک: چاق. خپل. آبرو. حیثیت.

گؤت گؤته: پشت به پشت. قهر کرده.

گؤت گؤته دگمک: پشت به پشت خوردن. آشنا یا خویشاوند شدن.

گؤت گؤته وئرمک: (Göt götə vermək) پشت به پشت دادن. متحد شدن.

گؤتگه: [دیو](Götgə) پشته. تپه.

گؤتل: (Götəl) پشته. تپه. به صورت «کتل» وارد زبان فارسی شده است.

گؤتلز: (Götləz) کوتاه و خپل. کوتوله.

گؤتلتمک: ← دوزدورمک.

گؤتلک: (Götlək)مفعول.ابنه.بی اخلاق.

گؤتلو سانجاق: قزن قفلی.

گؤتلو قوچقاچ: (جان)(Götlü quçqaç) نوعی پرندهٔ کوچکتر از گنجشک.

(Ekidun chechike)

گؤتلوک: (Götlük) جای یکنفره. پشت پالان. بار. رانکی. بی شرفی. رذالت. کهنهٔ بچه.

گؤتلؤگؤ دار: (Götlüyü dar) خسیس.

گؤتله سن: (Götləsən) بیکار. علاف.

گؤتم: (Götəm) ظرفیت. تحمّل.

گؤتن: (Götən) پوست خام.

گؤتؤ: (Götü) بهره. برداشت. فاحشه.

گؤتؤ آچیق: (کون برهنه) بی حجاب. مسکین. ولخرج. اسرافکار. سربهوا.

گؤتؤ آچیلماق: رسوا شدن.

گؤتؤ آفتافا گؤرن: (Götü aftafa görən) مسلمان. متدیّن.

گؤتؤ آغیر: تنبل. کون گشاد.

گؤت وئرن: کون ده. مفعول.

گؤت وئرن اداسی / گؤت وئرن اؤیونو: (Göt verən ədası) اعمال زشت و جلف مانند اعمال ابنه ای.

گؤتؤ ات گتیرمک: (Götü ət gətirmək) (کفلش گوشت آوردن) پولدار شدن.

گؤتؤ ایله بالیق توتماق: (Götü ilə balıq tutmaq) بسیار خوش شانس بودن.

گؤتؤ بارماقلی: مبتذل. ارزان.

گؤتؤ باشیندان آغیر: ابله.

گؤتؤ بوبولداماق: طالب لواط بودن.

گؤتؤ بوْش: (Götü boş) توخالی. بی عرضه. نام گیاهی ← قارامیق.

گؤتؤ پوْخلو: (Götü poxlu) پست. فرومایه. پلید. نوجوان.

گؤتؤ تاوانا وورماق: بسیار شادمان بودن.

گؤتؤ ترومپت چالماق: سرحال بودن.

گؤتؤ توتوشماق: به دردسر افتادن.

گؤتؤج: [دیو](Götüc) بدبو مانند کفل (دشنامی به نوجوانان).

گؤتؤجه: (Götücə) ← کؤتوکجه.

گؤتؤ چیچکلی خیار: ابله.

گؤتؤ چیخماق: بسیار خسته شدن.

گؤتؤ دوْنماق: (Götü donmaq) بسیار احساس سرما کردن. لودگی کردن.

گؤتؤر: (Götür) حمّال. حامله. رفتنی.

گؤتؤر بؤرکؤوو وئر منه: (Götü börküvü ver mənə) (کلاهتو بردار به من بده). بازی ورزشی در ایلخیچی که با ۱۵ نفر انجام می شود. یک استاد انتخاب می کنند. یکی از بازیکنان به قید قرعه در میان میدان خم می شود و دستها را به زانو می گیرد. دیگران صف می بندند و از روی او می پرند و هر کدام مصرعی از شعری بلند را می خوانند. هریک از آنها که نتواند شعر را بخواند و یا نتواند درست بپرد، جای بازیکن خم شده را می گیرد. اما اگر همهٔ توانستند کار خود را کامل انجام دهند، نفر آخر می گوید «گؤتور بؤرکوو وئر منه». (کلاهت را بردار و به من بده) کسی که خم شده، کلاهش را بر می‌دارد و بازیکنان را دنبال می کند و هر کس را که زد، او باید در وسط خم شود و دیگران از روی بپرند.

گؤتؤرتدؤرمک: برداراندن.

گؤتؤرتگه: (Götürtgə) حامله. باردار.

گؤتؤرتمک: (Götürtmək) برداراندن. حامله کردن.

گؤتؤرج: (Götürəc) راهنما. ناجی.

گؤتؤرجه: (Götürcə) ← کؤتوکجه.

گؤتؤرسه مک: (Götürsəmək) در طلب بردن بودن. آرزومند بودن.

گؤتؤر قوی: سبک سنگین. سنجش.

گؤتؤرک: (Götürək) فرض کنیم. گیریم. آپارتمان. ناجی. نجات بخش.

گؤتؤرگج: (Götürgəc) آسانسور.

گؤتؤرگز: (Götürgəz) مقیاس وزن برابر با ۱۶/۳ کیلوگرم. وزن.

گؤتؤرگن: همواره بردارنده.

گؤتؤرگؤ: (Götürgü) چوب زیر بغل. تدارکات. ماشه. قربانی. نذر.

گؤتؤرگؤج: آسانسور. پشتیبان. جرثقیل.

گؤتؤرگه: (Götürgə) مقدمهٔ تدارک. بزرگ گرفتن کار. به فرض. ساختار. زیربنا. طرح. نشیمنگاه حمام. برنامه. جویبار مخصوص برای رساندن آب از زمین پست به زمین بلند.

گؤتؤرگه مک: (Götürgəmək) بار زدن.

گؤتؤرل: (Götürəl) جوانمرد.

گؤتؤرلنمک: (Götürlənmək) از جا پریدن. خیز برداشتن. از جا جهیدن.

گؤتؤرمک: (Götürmək) برداشتن. بلند کردن. برگرفتن. تحمل کردن. پذیرفتن. انتخاب کردن. پیش گرفتن. به عهده گرفتن. ساختن. بنا کردن. یاد گرفتن. مغلوب کردن.

گؤتؤرمه: (Götürmə) بند. سد. برداشت. پذیرش. نقلیات. بارگیری. حاملگی. آماده. پیش ساخته.

گؤتؤرمه چی / گؤتؤرمه کئش: (Götürməçi) فروشندهٔ دوره گرد که کالای خود را بر چارپا از روستایی به روستایی برد. چاپلوس. دزد.

گؤتؤرمه لی: (Götürməli) اکتسابی.

گؤتؤرمه لیک: (Götürməlik) پیش ساخته. آماده.

گؤتؤرمی: (Götürməy) از دَم. همگی.

گؤتؤرن: (Götürən) بردارنده. ناقل. حامل. ناجی. حائز. جاذب.

گؤتؤرنگی: (Götürəngi) هیجانی. جوشان. مرفه.

گؤتؤرؤ: (Götürü) به قیمت مقطوع و بی آنکه ون کرده یا شمرده شود. آماده.مسئولیت. برنامه. طرح. عمده. یکجا. بصورت «گوترو» وارد زبان فارسی شده است.

گؤتؤرؤت: (Götürüt) وسیلهٔ نقلیه. نقلیه.

گؤتؤرؤج: آسانسور. بالابر. وسیلهٔ نقلیه.

گؤتؤرؤجؤ: (Götürücü) بردارنده. دزد.

گؤتؤرؤسؤ: (Götürüsü) تماماً. کلاً.

گؤتؤرؤش: (Götürüş) نقد. کسب. حذف. رفع. تفسیر.

گؤتؤرؤشمک: باهم بلند کردن.

گؤتؤرؤشؤک: (Götürüşük) اکتسابی.

گؤتؤرؤک: (Götürük) فلج. مفلوج. حامله. توزین. ترفیع.

گؤتؤرؤلجؤک: خودپسند.

گؤتؤرؤلمک: (Götürülmək) خیز برداشتن. دو برداشتن. از جاکنده شدن. پذیرفته شدن. لغو شدن. برچیده شدن. برداشته شدن.معزول شدن. طرد شدن.

گؤتؤرؤلؤش: (Götürülüş) الهام. قیام.

گؤتؤرؤم: (Götürüm) طاقت. صبر. ظرفیت. باربری یا بالابری (جرثقیل و غیره). مسامحه. حسن نیت. شل زمین گیر که پای او از حس و حرکت افتاده باشد. وزن. حیوان ناتوان و افتاده. بغل. آغوش. حجم یک بغل. به صورت «گترم» در معنای لاف و گزافه وارد زبان فارسی شده است.

گؤتؤرؤمچؤ: (Götürümçü) میزبان.

مسئول. استقبال کننده.
گؤتۆروم کئش: دستفروش.
گؤتۆرۆنگۆ:(Götürüngü)برجسته. دارو که زنان برای بچه دار شدن بکار برند.
گؤتۆرۆو: (Götürüv) نجات.
گؤتــۆره: (Götürə) مقاطعه. کارمزد. مزد بر اساس مقدار تولید و محصول پرداخت می‌شود. مناقصه. مزایده. حاضر. آماده. تمام. همگی. به صورت «گتره» وارد فارسی شده است.
گؤتۆره چی: کارگر کارمزد. بنگاهدار.
گؤتۆره لیک: بنگاه. آمادگی.
گؤتۆریه: (Götüryə)گره در کمر برای آویختن خنجر.
گؤتۆز: (Götüz) قیمتی. ارزشمند.
گؤتۆ ساری: (جان)(Götü sarı) نوعی پرنده به اندازهٔ گنجشک که دم و زیر دمش زرد است.
گؤتۆ سیخماق: عزم را جزم کردن.
گؤتۆ سیخی: (Götü sıxı) سرسخت.
گؤتۆش: (Götüş) امرد. مفعول. فاحشه.
گؤتۆش گئده: آدم مفعول (فحش).
گؤتۆ قارا: (Götü qara) فاحشه.
گؤتۆ قاوشاق: (Götü qavşaq) بدقول.
گؤتۆ قالخماق: توانایی انجام کار فوق العاده را در خود احساس کردن. حشری شدن مفعول. خودپسند بودن.
گؤتۆ قاشینماق: هوس کتک کردن.
گؤتۆ قورتارماق: خلاص شدن از بلا.
گؤتۆ قورو: (Götü quru)(کون خشک) بی ایراد. بی پول.
گؤتۆ قوش بیشیرمک: ترسیدن.
گؤتۆ قیرمیزی: (جان) میمون.
گؤتۆ قیزلاق: (جان) دم قرمز(پرنده).
گؤتۆ قیزیل: (Götü qızıl) تنبل. مکار.
گؤتــۆ کــولکلی: (Götü küləkli) کسی که با آمدنش باد و توفان بیابد یا دعوا و اختلاف بوجود آید.
گؤتۆ گؤرۆنمک: رسوا شدن.
گؤتۆل: (Götül) پشته. تل.
گؤتۆللیک: (Götvəllik) رانکی.
گؤتۆلۆش: (Götülüş) ظرفیت.
گؤتۆمن: (Götümən) آذرخش.
گؤتــۆن جیریلســین: کونت پاره شود (نفرین). **گؤتــۆن دلینســین:** بچهٔ بسیار بزایی (نفرین)

گؤتۆندن آنلاماق: اشتباه فهمیدن.
گؤتۆندن بؤیۆک: (Götündən böyük) (بزرگتر از کون) کار خارج از توان.
گؤتۆندن قۆرخماق: بسیار ترسیدن.
گؤتۆنــدن کئفلنمــک: عقل خود را از دست دادن. از خود بیخود شدن.
گؤتۆنده آغ توک اۆلماق: (Götündə ağ tük olmaq) بدشانسی آوردن.
گؤتۆنده بیــره لــر اوچمــاق: (Götündə birələr uçmaq) دیر از خواب بلند شدن. تا ظهر خوابیدن.
گؤتۆنده سیک قالماق: ناآرام بودن.
گؤتۆنده قیغ اۆیناتماق: ناز کردن.
گؤتۆن قۆوشســون: (Götün qovuşsun) دچار درد شوی! (نفرین).
گؤتۆن قیلی آغارماق: پیر شدن.
گؤتۆن گؤتۆن: عقب عقب.
گؤتــۆن گودمــک: (Götün güdmək) (کون کسی را پاییدن). مراقب کسی بودن تا سودی از وی حاصل آید مثلاً مرغ را برای تخمش پاییدن.
گؤتۆنمک: عقب عقب رفتن.
گؤتۆنۆ آچماق:رازکسی را فاش کردن.
گؤتۆنۆ قاشی: (Götünü qaşı) برو دنبال کارت. برو کشکت را بساب.
گؤتۆنۆ قیسماق: (Götünü qısmaq) خود را برای کاری دشوار آماده کردن.
گؤتۆنــۆ گؤرمــک: (Götünü görmək) جسارت و شجاعت کسی را سنجیدن.
گؤتۆنۆن قاشیندا: دامن بسیار کوتاه.
گؤتۆنۆ یئرتماق: بسیار زحمت کشیدن.
گؤتۆنــه ایــپ تاخمــاق: موضوع را بی جهت کش دادن.
گؤتۆنه باتماق: (Götünə batmaq) زیان چیزی را دیدن. بدون دلیل خاصی در یک موضوع دخالت کردن.
گؤتۆنه تومان تاپساماق: بسیار فقیر بودن.
گؤتۆنه خینــا یاخمــاق: بی جهت و بی دلیل دیگران را آزردن.
گؤتۆنه دۆشمک: جسارت ورزیدن.
گؤتۆنه قالماق: براحتی توانستن.
گؤتۆنه گیرمک: چیزی تازه را بدفعات و تند تند پوشیدن. مزاحم شدن.
گؤتۆنه یئر یاپمــاق: در موضوعی برای خود زمینه درست کردن.
گؤتۆنه یئل دۆلماق: مغرور شدن.

گؤتۆنه یامانماق: (Götünə yamanmaq) سربار یا محتاج کسی شدن.
گؤتۆ وئرن: (Götü verən) بهره دهنده.
گؤتۆ واریب گلمک: بسیار ترسیدن.
گؤتۆ هۆرۆمجک باغلایان: فقیر.
گؤتۆ یئتمک: (Götü yetmək) توانستن. از دست برآمدن.
گؤتۆ یئره یاخین: کوتاه قد. کوتوله.
گؤتۆ یئکه: (بزرگ کفل) خپل.
گؤتــۆ یاراغــا قیســدیرماق: در وضعیت دشواری قرار داشتن.
گؤتۆ یانماق: بسیار اندوهگین شدن.
گؤتۆ یوْسون توتماق: بسیار پیر شدن.
گؤتۆ یوْغون: کون گنده. تنبل.
گؤته ایپ ساپماق: فریفتن.
گؤته بارماق: (Götə barmaq) (انگشت در کون) انگولک. دوست نزدیک.
گؤته بارماق اۆلمــاق: سری از هم سوا بودن. دوست نزدیک بودن.
گؤته بارمــاق اۆینامــاق: انگولک بازی کردن. صحبتهای زیرلحاف کردن.
گؤتــه پــوْخ ییغیشــماق: (Götə pox yığışmaq) (مدفوع در مقعد جمع شدن) در موقعیت سختی گرفتار شدن.
گؤته تومان: دامن بسیار کوتاه.
گؤته ری: (Götəri) غنیمت.
گؤته ریش: (Götəriş) تحمل. شکیبایی.
گؤته قۆیماق: لواط کردن.
گؤتــه کۆســدۆ: (Götə küsdü) دامن بسیار کوتاه.
گؤته گلمک: به دردسر افتادن.
گؤته گیرمز: (Götə girməz) مغرور.
گؤته گیرمــک: (Götə girmək) (داخل کون کسی شدن) انگولک کردن. مزاحم شدن. به پای کسی پیچیدن.
گؤته گیرن: مزاحم. موی دماغ.
گؤته لک: (Götələk) جفتک. لگد.
گؤته نک: ته و انتهای چیزی.
گؤته نه: (Götənə) رودهٔ گوسفند و بز.
گؤت یئری:(Göt yeri)قاعده. نشیمنگاه.
گؤت یئلی: سرکوفت. تهدید. افاده.
گؤت یاراسی: (زخم کون) درد پنهانی.
گؤت یالاماق: چاپلوسی کردن.
گوتیرمک: (Gəvtirmək) خالی کردن.
گؤت ییرتماق: بسیار زحمت کشیدن.
گوج: (Gəvəc) لُپ. گونه.

گوْج: (Güc) نیرو. قوت. توان. قدرت. اعتبار. نفوذ. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
گوْج آتی: (جان)(Güc atı) یابو.
گوْج آلیم: (Güc alım) مصادره.
گوْج آنا: (Güc ana) نامادری.
گوْج ائتمک: (Güc etmək) زور کردن.
گوْج امثالی: (Güc əmsalı) ضریب نیرو (نسبت نیروی بالفعل به نیروی بالقوه جریان برق).
گوْج اوْتو: (گیا)(Güc otu) گیاه غافث. (Agrimonia) ← آیی پنجه سی.
گوْج اوْتورْوجوْ: (Güc ötürücü) تسمهٔ انتقال نیرو.
گوْج اوْلچر: (Güc ölçər) دینامومتر.
گوْج باش: (Güc baş) لجوج. سمج.
گوْجبان: (Gücban) تنومند.
گوْج بلا: (Güc billa) به زحمت.
گوْجت: (Gücət) مظلوم. ستمدیده. نهال. نام یک قبیلهٔ ترک.
گوْج تئلی: (Güc teli) سیم برق.
گوْج تکین: (Güc təkin) شاهزادهٔ نیرومند. (ناپ).
گوْجتمک:(Gücətmək)تاراج گردانیدن
گوْجتوْ: (Güctü) کُشتی.
گوْجچوْ: (Gücçü) ستمکار. ظالم.
گوْجدن: (Gücdən) به زور.
گوْجدنجیک: (Gücdəncik) پافشار.
گوْجدنگیر: (Gücdəngir) نیرومند. قوی.
گوْجدوْرمک: (Gücdürmək) تحت فشار قرار دادن.
گوْج دوْغدو:(Güc doğdu) قوی.(ناپ).
گوْجرتی: (Gücərti) ویتامین.
گوْج سالماق: کوشیدن. دست و پازدن.
گوْجسوْز: (Gücsüz) بی قدرت. ناتوان.
گوْجسوْزلوْک: بی قدرتی. نقاهت.
گوْجسوْنمک:(Gücsünmək) آه کشیدن.
گوْجش: (Gücəş) تلاش. تقلا.
گوْجشمک: باهم تاراج کردن.
گوجک: (Gəvcək) لُپ. گونه.
گوْجک: (Gücək) نیرومند.
گوْجکجه: (Gücəkcə) ماله.
گوْجگک: (Gücgək) شدید.
گوْج گلمک: زور زدن. چربیدن.
گوْجگوْ: (Gücgü) زور. توان. نیرو.
گوْجگوْنمک: زحمت کشیدن.
گوْجگی: (Gücgəy) زورمند. نیرومند.
گوْجلشدیرمک: تقویت کردن.
گوْجلشمک: تقویت شدن.
گوْجلمک: (Gücəlmək) مورد ستم واقع شدن.
گوْجلندیرمک: تقویت کردن.
گوْجلندیریلمک:تقویت گردیدن.
گوْجلنمک: (Güclənmək) قوی شدن. تقویت شدن. تشدید شدن.
گوْجلوْ: (Güclü) دشوار. نیرومند.
گوْجلوْک: (Güclük) دشواری. نیرومندی. اشغال. مُزد.
گوْجلوْن: (Güclün) اجبار.
گوْجله چی: (Gücləçi) غاصب.
گوْجله مک: (Gücləmək) زور زدن. چربیدن. نیرومند شدن.
گوْجله مه: (Gücləmə) زورزنی.
گوْجله نیش: (Güclənış)مقدار نیروی ذرات الکتریکی هنگام اهتزاز یا حرکت(فیزیک). تراکم یا انبساط جسم سخت از نیرو یا عامل خارجی و مقدار آن (مکانیک).
گوْجم: (Gücəm) زور. نیرو.
گوْجمجی: (Gücəmci) ستمکار.
گوْجمه چی: (Gücməçi) غاصب. ظالم.
گوْجمه له مک: ظلم کردن.
گوْجن: (Gücən) خز. جانوری بزرگتر از گربه که از پوستش پوستین دوزند. زورکی. اجباری. بچه خرگوش.
گوْجنتی: (Gücənti) فشار. گرفتاری.
گوْجندیرمک: فشاراندان.
گوْجنلیک: (Gücənlik) مجبوریت.
گوْجنمک: (Gücənmək) ناراحت شدن. زور زدن. به خود فشار آوردن. از تاب و توان افتادن. ظلم کردن.
گوْجنوْ: (Gücnü) حسد. رشک.
گوْجنوْک: (Gücnük) خشم. غضب.
گوْجوْر: (Gücür) توان. ناسازگار. نادان. لکه. بهتان. افتراء. کله شق.
گوْجورچوْ:(Gücürçü)افتراء زن.مفتری.
گوْجوْر گرک: موضوع حسّاس.
گوْجوْره مک: (Gücürəmək) تجاوز به عنف کردن.**گوْجوْره مه:**تجاوزبه عنف.
گوْجوْز: (Gücüz) ضعیف. ناتوان.
گوْجوْزمک: خرابکاری کردن بچه.
گوْجوْک: (Gücük) ماه کوتاه. ماه فوریه. در ترکیه شباط می‌گویند. زحمت. دشواری.
گوْجوْک: (جان)(Göcük) گاومیش بی دم.
گوْجوْکن: (جان)(Gücükən) حیوانی از جنس عقاب.
گوْجوْله مک: (Gücüləmək) کاربلد بودن. تعقیب کردن.
گوْجوْم: (Gücüm) نیرو. قدرت.
گوْجوْملنمک: (Gücümlənmək) دلتنگی کردن. شرمنده شدن.
گوْجوْن: (Gücün) به سختی. قدرت. اضطراب. سختی. حسد. رشک. جبراً. واحد نظامی. نیروی ارتشی.
گوْجوْنچوْ /گوْجوْنن:(Gücünçü) حسود.
گوْجوْنوْک: (Gücünük) منیع الطبع.
گوْجوْ وار: (Gücü var) نیرومند.
گوجه: (متفا)(Qoce) ← گوْگجه.
گوْجه تی: (Gücəti) محرّک.
گوْجه دوْلماق: نیرو یافتن.
گوْجه ره: (Gücərə) تقویتی.
گوْجه ریک: (Gücərik) نونهال.
گوْجه سالماق: زور گفتن. زور به کار بردن. به زحمت انداختن.
گوْجه له: (گیا)(Gücələ) گلایول.
گوْجه مز: (Gücəməz) عادل.
گوْجه مک: (Gücəmək) ستم کردن.
گوْجه مه: ستمکاری. غارتگری.
گوْجه مینمک: (Gücə minmək) اعتبار یافتن. الزامی شدن. قوت گرفتن.
گوْجه نک: (Gücənək) فشار. اجبار.
گوْجه نیر: (Gücənir) خجالتی. شرمنده.
گوْجه نیش: (Gücəniş) فشار. گرفتاری.
گوْجه نیک: (Gücənik) مجبور. ناچار.
گوْجه ییش:(Gücəyiş)اشتداد.گرفتاری.
گوْجی: (Gücəy) زورمند. نیرومند.
گوْجیمک: (Gücəymək) زورمند شدن.
گوْجیمن: (Gücəymən) روسری.
گوج: (متفا)(Guç) ← گوج.
گوْجن: (جان)(Göçən) خرگوش خالدار. بچه خرگوش.
گوْد: (God) نوعی کندوی ابتدایی (توی تیرچوبی را می‌کنند، کندو درست کرده، جهت نگهداری غلات هم از آن استفاده می‌کنند). بشکه.

گود: (Gud) منجوق.
گۏداز: (Güdaz)عذاب.دام. لو. دردسر.
گۏدازا وئرمک/ گۏدازا قۏیماق: به باد دادن. لو دادن. **گۏدازا گئتمک:** لو رفتن.
گۏدر: (Güdər) هدف. مراد. عمل. خواسته. دقت. سطر. به صورت گدار وارد فارسی شده و اصطلاح بی‌گدار به آب زدن نیز از اینجا پدید آمده.
گۏدرت: (Güdrət) شک. گمان.
گۏدرچی: (Güdərçi) مراقب. چوپان.
گۏدرمک: (Güdərmək) مراقب بودن. چراندن.
گۏدشمن: (Güdəşmən) کوتاه قد.
گۏدک: (Güdək) کوتاه. موتیواسیون. نادان. سفیه. به صورت «کودک» به معنای بچه وارد فارسی شده است.
گۏدک: (Gödək) خشن. آشکار. نابجا.
گۏدک اۏیون: شوخی بد یا خرکی.
گۏدکجه: مختصراً. کوتاه. اجمالی.
گۏدکچه: (Güdəkçə) نیمتنه. نیم کت.
گۏدکچی: مراقب. دروازه بان.
گۏدک دۏلۏش: (Gödək dülüş) بسیار دانا.
گۏدگۏچۏ: (Güdgüçü) مراقب. میزبان.
گۏدل: (Gödəl) قاشق چوبی بزرگ. غذای سگ.
گۏدل: (Güdəl) نوبت. فاصله.
گۏدلبه: (Gödəlbə) شکمو. طمعکار.
گۏدلتدیرمک: (Güdəltdirmək) کوتاه گردانیدن.
گۏدلتمک: (Güdəltmək) کوتاه کردن.
گۏدلتمه: (Güdəltmə) تلخیص.
گۏدلدیلمک: (Güdəldilmək) کوتاه شدن.
گۏدلمک: (Güdəlmək) کوتاه شدن.
گودم: (Güdəm) مراعات. مراقبت. سایبان باغ.
گۏدمان:(Godman)پشتهٔ‌کوچک علف.
گۏدمک: (Güdmək) پاییدن. کمین کردن. دنبال کردن. مراقب بودن.
گۏدمک: (Gödmək) ریشهٔ کوچک.
گۏدمن: (Güdmən) مراقب. چوپان.
گۏدمه: (Güdmə) پایش. کمین.
گۏدن: (Güdən) مراقب. مسافر.
گۏدن: [دیو](Gödən) شکم. مستقیم. کبر. غرور. طعام میهمانی. ولیمه.
گۏدن آستار: پوست زیر دنبهٔ گوسفند که بر جراحات بندند.
گۏدن آغریسی: آزار دهنده.
گۏدن بئل: شکم پرست. شکمو.
گۏدن باغیرساغین یئمک: ترسیدن.
گۏدن باغیرساق: رودهٔ راست.
گۏدن بوجاق / گۏدن بوْغاز / گۏدن پَل / گۏدنجیل: شکمو. طمعکار.
گودن سیز: (Gödənsiz) آدم ندید بدید. بی‌تربیت. نامعقول. بی قواره.
گۏدن قولو:(Gödənqulu) شکم پرست.
گۏدنلی: مغرور. متکبر. پرخور.
گودنلیک: (Güdənlik) مخصوص مهمان. مهمانخانه.
گۏدنی دئشیک: (Gödəni deşik) آنکه مرتب اظهار غرور و تکبر کند.
گۏدنی یئکه: (Gödəni yekə) حریص.
گۏدو: (Godu) کاسهٔ و آینهٔ آراسته که برای قطع شدن باران متمادی بر در اهالی می چرخاندند.
گۏدۏ: (Güdü) امید. آرزو. بسیار دانا. عروسک نمایشی.
گۏدۏ اۏیونو: نوعی بازی شبیه به هاکی.
گۏدۏب: (Güdüb) منتظر. چشم براه.
گۏدۏج: (Güdüc) غریزی.
گۏدۏجۏ: (Güdücü) چوپان.
گۏدۏجۏلۏک: مزد چوپان.
گۏدۏجه: (Güdücə) پنهانی. مخفیانه.
گودۏر: (Güdür) خیال. حیوانی که گوشش کوچک باشد. نان گِرد.
گۏدۏرلۏ: (Güdürlü) نیرومند.
گۏدۏرۏش: سراغ. مراقبت.
گۏدۏرۏک: سبد بزرگ حمل کاه.
گۏدۏرۏم: (Güdürüm) ظرف چوبی.
گۏدۏرۏو: (Güdürüv) جستجو. کاوش.
گۏدۏسۏز: غیرمنتظره. یکباره.
گودۏش: مراقبت. انتظار. ابریق یا آفتابه‌ای که لوله‌اش افتاده باشد.
گودۏشمک: مراقب هم بودن.
گودۏشه: خواهر زن. خواهر شوهر.
گۏدۏک: (Güdük) غریزه. کوتاه. قاصر. پاسداری. مراقبت. مواظبت. شبهه. مرید. کسی که سخن به قاعده و زمان نگوید. سگ دم بریده. مرغ بی دم. ماه فوریه. ماه کوتاه.
گۏدۏکسر: (Güdüksər) شبهه دار.
گۏدۏکچۏ: نگهبان. دیده‌بان. چوپان.
گۏدۏل: (جان)(Güdül) مرغ بدون دم. عنکبوت. کرم ابریشمی که ابریشم نمی تابد. جای بریده شده بندناف (حیوانات). کوتوله. ابزاری که بر اثر استعمال زیاد کوتاه شده باشد. مراسم باران خواهی در آذربایجان.
گۏدۏلک: (Güdüləк) چیز مورد نگهبانی. سبد بدون دسته.
گۏدۏلگۏ: پاره هیزم. چماق.
گۏدۏلمک: تحت مراقبت قرار گرفتن. زیرنظر بودن. پاسداری شدن. نگهبانی شدن. مراقبت شدن. پاییده شدن.
گۏدۏلمه: مراقبت. حراست.
گۏدۏلمه گن: غیرمنتظره. تصادفی.
گۏدۏلۏ: تحت کنترل. تحت استاندارد. مشکوک. محبوب. مورد انتظار.
گۏدۏلۏک: گُل (دربازی). دروازه. مزد چوپان. منطقهٔ مورد حفاظت.
گۏدۏلۏم: (Güdülüm) پاسگاه.
گۏدۏم: نگهبانی. مأل. آرامش. مشغله.
گۏدۏمج: چوب خط. ابزار مراقبت.
گۏدۏمچۏ: نگهبان. شکّاک.
گۏدۏمسۏز: آنکه سخن نپخته گوید. آنچه بخوبی مراقبت نشده باشد.
گۏدۏمک: (Güdümək) آجیلی که پس از زایمان افشانند.
گۏدۏملۏ: اقتصادی. تحت مدیریت. خوش شانس. با برکت. با تربیت.
گۏدۏمله مک: تلقین کردن.
گۏدۏمله مه: (Güdümləmə) تلقین.
گۏدۏمن: (Güdümən) آذرخش.
گۏدۏن / گۏدۏنج: تقوا. سیاست.
گۏدۏنچۏ: نگهبان. مراقب. بازرس.
گۏدۏندۏز: (Güdündüz) سیاستمدار.
گۏدۏنک:(Güdünək) پردازشگر. آلت و منکنه که با آن به پارچه جلا دهند.
گۏدۏنمک: مشغول شدن. تقوا کردن.
گۏدۏنمه: (Güdünmə) مشغولیت. سرگرمی. پرهیزکاری.

گؤدؤنه: (Güdünə) تفاله یا ساقهٔ ذرت.
گؤدؤو: (Güdüv) گله. رمه.
گؤدؤ یئری: چراگاه. حافظه.
گؤده: (متفا)(Godə) ← گؤوده.
گؤده: (Gödə) شکم. معده. چاق.
گـــؤده: (Güdə) کوتـــاه. قـــدکوتاه. مختصر. خلاصه. بـه صـورت «کوتـاه» وارد زبان فارسی شده است.
گـؤده جـک: تعقیـب کردنـی. ابـزاری چـوبی یـا کاغـذی بـرای نشـان دادن سطرهای کتاب هنگام خواندن.
گؤده جیک: (Güdəcik) خیلی کوتاه.
گؤده چی: مراقب. محافظ. طرفدار.
گؤده دورماق: انتظار کشیدن.
گؤده رک: (Güdərək) کوتاه قد.
گؤده ره: (Güdərə) ترکهٔ نازک.
گؤده ری: (Gödəri) پوست آهو.
گؤده ریک: مراقبت. تعلیف.
گؤده گر: (Güdəgər) شراکتی.
گؤده گؤده: ← چؤمچه گلین.
گؤده گی: داماد. چوپان. مراقب.
گؤده لج: متد. خط مشی.
گؤده لز: بچهٔ چاق و کوتاه.
گؤده لـک: (Güdələk) کوتـاه. حیـوان دم بریده. خپل. **گؤده لنمک:** فربه شدن.
گؤده لنمه: (Güdələnmə) تجسد.
گؤده له: (Güdələ) کوتاه.
گؤده له مک: کوتاه کردن. راندن.
گؤده مج: چـوب خـط. ابـزار مراقبـت.
گـــؤده مـــک: (Güdəmək) ←گـــوده جک. استخوان بال غاز.
گؤده من: (Güdəmən) کوتاه. بیمار.
گـؤده نـک: (Gödənək) (گؤتـه نـک) قسـمت انتهـایی رودهٔ بـزرگ. تخمـاق لباسشویی. بـه صـورت «کـذینق» وارد زبان عربی شده است.
گؤده نه: (Gödənə) تخماق.
گؤده ور: (Güdəvər) کوتاه قد.
گؤده وول: دژبان. به صـورت کوتـوال وارد زبان فارسی شده است.
گؤدی: (جان)(Güdəy) گوسفند یـا بـز بدون شاخ.
گؤدیان: (Güdyan) حیله گر.
گؤدیـــانی: (گیـــا)(Güdyanı) چـاودار. حیله گر.
گودیرمک: (Gəvdirmək) خالی کردن.
گوْر: (Gor) قبر. ← سین.
گور: (Gur/Gür) تند. شـدید. پرپشـت. انبوه. زیاد. فراوان. پرطنین. پـرزور. پـر ازدحـام. شـلوغ. سـالم. جسـور. دلاور. مقتدر. نیرومند.
گور: (Gəvər) روزن. سوراخ دیوار که از آنجا جویبـار وارد بـاغ شـود. جـای بستن تسمه به یوغ. حفره.
گور آلپ: (Gur alp) قهرمان برتر(ناپ)
گـوْر ائشـن: (جـان)(Gor eşən) کفتـار. گورکن. **گوْرا باسماق:** به گور چپاندن.
گوْراما: (Gorama) زیلو.
گوْرانسارا: (Goransara) گورستان.
گورای: (جان)(Guray) کرّه اسب.
گور ایشیق: (Gur ışıq) نور زننده.
گور بازار: (Gur bazar) بازار پر ازدحام.
گوْر با گوْر: (Gor ba gor) گور به گـور (نفرین). **گوربو:** (Gürbü) وصله دار.
گوْربـــوْز: (Gorboz) عمـــود آهنـــین. زورمند. پرتوان. نیرومنـد. بـه صـورت «گربز» و «جربزه» وارد فارسی شده.
گوْربوْزلوق: (Gorbozluq) نیرومندی.
گوربوغ: (Gurbuğ) غدّه. تومور.
گـور بـولاق: (Gür bulaq) چشـم سـیر. بخشنده چون چشمه.(ناپ).
گؤربه: (جان)(Görbə) کـرّه اسـبی کـه در پاییز متولد شده.
گؤربه دک: (Görbədək) یکباره.
گؤرپزلـه مـک: (Gürpəzləmək) تکـان دادن (مَشک).
گؤرپؤز: (Gürpüz) فربه. چاق.
گؤرپؤشـــــدؤرمک: (Gürpüşdürmək) تکان دادن (مَشک).
گـوْر پینـار: (Gür pinar) چشـم سـیر. سخاوتمند. بخشنده چون چشمه.(ناد).
گـؤرت: (Görət) نـور چشـم. زیـارت. ملاقات. عرف. عبرت.
گورتکین: (Gurtəkin) شاهزادهٔ قاطع.
گؤرتمـک: (Görətmək) درس اخـلاق دادن.
گؤرتؤشکن: (Görtüşkən) (جان) موش زمینی. موش قبر.
گورتیم: (Gəvərtim) هاضمه. هضم.
گؤرج: (Görəc) مردمک چشم.
گؤرجک: (Görcək) ملاقات. افق.
گؤرجن: (Görcən) فعال. کارا.
گؤرجؤ: (Gürcü) توله سگ. گرجی.
گؤرجؤ: (Görcü) محافظ. کاردان.
گؤرجـه: (جـان)(Görcə) اردک سـر سفید. (Oxyura leucocephala).
گؤرجـه لیـک: (Görcəlik) پـیش بینـی. خوشبختی.
گؤرجه ییز / گؤرچـک: (Görçək) خـط افق.
گؤرچو: (Görçü) همسایه. نوعی بـازی ملی قزاقی به نام «همسایه همسایه».
گؤرچؤل: (Görçül) تجربی.
گؤرچؤم: (Görçüm) گذرا. فانی.
گؤرچه: (Gürçə) مایه. اساس. بُن.
گؤرخان: (Gürxan) چشـم سـیر و والا. حاکم بزرگ. حاکم کل.(ناپ).
گوْردا: (Gorda) شمشیر. کوتاه. قمه.
گوردال: (Gurdal) شاخهٔ پربار (ناپ).
گوردان: (Gurdan) درخشان. (ناپ).
گـؤردک: (Gürdək) درپـوش چـوبی. خوشهٔ بزرگ انگور.
گؤردک: (جان) ← آجی بالیق.
گـوْر دنیـز: (Gür dəniz) چشـم سـیر و بزرگ چون دریا.(ناپ).
گؤردؤرمـک: (Gördürmək) وادار بـه انجام کاری کردن. باعث انجام کـاری شدن. نمایش دادن.
گؤردؤرمه: نمایش. اجبار به انجام.
گؤردؤرؤلمـــک: (Gördürülmək) بـــه وسـیلهٔ دیگـری انجـام یـافتن. توسـط دیگری دیده شدن. تأمین کردن.
گـؤردؤک: (Gördük) نمونـه. عبـرت. تجربه. عادت.
گؤردؤک: (Gürdük) برفی که در چاله پر شده.
گوردوم: (Gurdum) چینه دان.
گـــؤردؤم بیلـــدیم: (Gördüm bildim) (دیدم دانستم) خبر. معلومات.
گؤرده: (Gördə) ظاهر. هیئت. شوکت.
گؤرده مک: (Gördəmək) نظر کردن.
گؤردینلیک:(Gördinlik) سمعی بصری.
گؤرر گؤرمز: (Görər görməz) سربسر. تاریک روشن.
گؤررمن: (Görərmən) شاهد. تماشاگر.
گـــؤرز: (Gürz) ← گوربـوز. چمـاق.

چوب سر گنده. به صورت «گرز» وارد زبان فارسی شده است.
گؤرز: (Görəz) نسیم. باد آرام.
گؤرزک: (Gürzək) پر. مملو. انبوه.
گؤرزؤن: (Gürzün) بیماری طاعون.
گـؤرزه: (جـان)(Gürzə) گـرزه مـاهی. (Vipera Lebetina). نـوعی آش. ← دوشـبره. مـار گـرزه. مـار سـمّی خاکستری با شکم زرد رنـگ و دارای خطوط برّاق بر پشت که در کوهسـتان و سنگلاخ و بیشه‌زار زندگی می‌کند.
گؤرزه: (Görzə) تشت.
گؤرزه ول: (Görzəvəl) تابه.
گورس: (Gəvrəs) ظریف. نازک.
گور ساچ: (Gur saç) گیسوی پرپشت.
گؤرستمک: ← گؤسترمک.
گؤرسس: (Gür səs) صدای پرطنین.
گؤرسک: (Görsək) زیبا. منظره.
گؤرسل: (Gürsəl) فراوانی.(ناپ).
گؤرسل: (Görsəl) تصویری. بینایی.
گؤرسم خومار: آنکه هرچـه بینـد شـیفته شود و اگر نبیند یاد نکند.
گؤرسنمک: (Görsənmək) دیده شدن.
گؤرسنمه: (Görsənmə) ظهور. تجلی.
گور سو: (Gür su) آب سیل آسا.
گؤرسؤت: (Görsüt) نما. ظاهر.
گؤرسؤز: (Görsüz) نادیدنی.
گؤرسؤک: (Görsük) ملاقات. دیدار.
گور سوْی: (Gur soy) اصیل. (ناپ).
گؤرسه قیزار: بوالهوس. هوسباز.
گؤرسه مک: در آرزوی دیدار بودن.
گورش: (Güreş) ← گولش.
گؤرش: (Görəş) آرایش. بزک. تجربه.
گؤرشاد: (Gür şad) رگبار. باران تنـد و سـیل آسـا. تگـرگ. مـأمور دلاور. قهرمان تاریخی ترک. (ناپ).
گؤرشاد! یاتماق: سقط جنین کردن.
گؤرشج: (Gürşəc) دلاور. شجاع.
گؤرشن: (Görşən) منظره.
گؤرشؤن: (Görşün) نظر. دیدگاه.
گؤرشه: (Görşə) برفی کـه رویـش یـخ بسته باشد.
گوْر قوْنشو: (Gor qonşu) همسایهٔ بسیار نزدیک و صمیمی.
گؤرک: [دیـو](Görk) حسـن. زیـبایی. تظاهر. نمایش. وظیفه. معاینه. سـان. بـه همین صورت و معنا وارد فارسی شـده است. در کتاب دده قورقود بـه معنـای مبارک، خجسته و زیبا آمده است.
گورک: (Gəvrək) نـرم. ظریـف. قابـل هضم. نان خشک. بیسکویت.
گورکـان:(متفـا)(Qurkan) زیبـا ← گؤرگن. ← کورگن.
گؤرکانا: (Görkana) زیبا. قشنگ.
گؤرکتمک: (Görkətmək) نشان دادن.
گؤرکچی: (Görəkçi) پاسـبان. نگهبـان. کننده. فاعل.
گـورکچی: (Gəvrəkçi) نـان خشـکی. بیسکویت فروش.
گؤرکدش: (Görkdəş) همنما. هم قیافه.
گؤرکزگیج: (Görkəzgic) رهنمود.
گؤرکزمک: ← گؤسترمک.
گؤرکزمه:(Görkəzmə)هدایت. عجیب.
گؤرکسوز: (Görksüz) چرکین. زشت.
گؤرکش/ گؤرککک: (Görkək) زیبا.
گؤرکلنمـک: (Görəklənmək) زیبـا شدن. تبرک یافتن. متبرک شدن.
گؤرکله: (Görklə) زیبا.
گؤرکلـه مـک: (Görəkləmək) زیبـا کردن. تبرک دادن. همایون داشتن.
گؤرکلؤ: [دیو](Görklü) زیبا.
گؤرکلی: (Görəkli) مبـارک. خجسـته. زیبا. شاغل.
گؤرکم: (Görkəm) ظاهر. چشم انـداز. حالت. **گؤرکم آی:** ماه باشکوه. (ناد).
گؤرکمسیز: (گیـا)(Görkəmsiz) خمیالهٔ پری. جنسـی از گیاهـان خـانوادهٔ گـل سرخ. (Aphanes)
گؤرکمسیز: بدمنظره. نامناسب.
گـؤرکملی: خـوش منظـر. خـوش نمـا. چشمگیر. جالب. برجسته. معروف.
گـؤرکن: (Görkən) نیکـو. هنـری. ارزشمند. محترم. **گؤرکن آغاجی:** (گیا) (Görkən ağacı) ممرز. آلـش. توسـکا. (Carpinus betulus)
گؤرکؤ: (Görkü) زیبایی. سلام در زبان مغولی.
گؤرکؤتمـک / گؤرکؤرمـک: (Görkütmək) نشان دادن.
گؤرکؤز: (Görküz) علامت. تدبیر.
گؤرکؤل: (Görkül) ادبی.
گؤرکؤلچؤ: (Görkülçü) ادیب.
گؤرکؤلؤ: (Görkülü) نیکو. زیبا.
گؤرکؤم: (Görküm) عظمت. شکوه.
گؤرکـه بیـگ: (Görkə bəy) کامـل در حسن و جمال.
گؤرکیمک: (Görkəymək) زیبا شدن.
گورگان:(Gürgan)حفظ ازآتش(ناپ).
گوْرگـاه: (Gorqah) آرامگـاه. مـزار. آرامگاه خانوادگی.
گؤرگر: (Görgər) آینه.
گؤرگز:(Görgəz)نمود. زیبایی. نمایش.
گؤرگزمک: نمایش دادن.
گؤرگزمه: نمایش. نمایشگاه.
گؤرگزمه خانا: گالری. نمایشگاه.
گؤرگزن: (Görgəzən) جهانگرد.
گؤرگزیت: (Görgəzit) نمایش. ارائه.
گؤرگک: (Görgək) بیننده. شاهد.
گؤرگل: (Görgəl) بینا. مسئول. مؤظف.
گؤرگم: (Görgəm) زیبا. نیکو.
گؤرگن:(Görgən) زیبا. نیکو. نیکبین.
گؤرگنسیز: (Görgənsiz) بی تربیت.
گؤرگنلی: (Görgənli) مؤدب.
گؤرگـؤ: (Görgü) آینـه. تماشـا.بینش. تجربه. دیدگاه. تربیت. تشریفات. راه و روش. چشـم سـیری. درد. فلاکـت. مقلّد. عینی.
گؤرگـو: (Görgəv) وظیفـه. عمـل. فعالیت. مسئولیت.
گؤرگؤت: (Gürgüt) موهای سفید و کوتاه داخل الیاف نمد.
گؤرگؤت: (Görgüt)راهنما. دوراندیش. تدبیر. سیاست. تقدیر.
گؤرگؤتچو: (Görgütçü) مربی. معلم.
گؤرگؤتمـک: (Görgütmək) اجـراء کردن. ایفاء کردن.
گـؤر گؤتـؤر:(Gör götür) تجربـه. دنیـا دیدگی.
گؤرگـؤچ: (Görgüc) دوربـین. پنجـره. دقیق. نکته بین.
گؤرگؤچؤ: (Görgüçü) تجربه گرا.
گورگـور: (جـان)(Gurgur) بوقلمـون. آتش افکن یا پیراموسی با لولـهٔ انتقـال شعله جهت ذوب کردن قیر.
گورگور بابا: لولوخورخوره.
گـور گـور گورولـداماق: (Gur gur guruldamaq) بـا صـدای پـر طنـین

غریدن (رودخانه). با شعلهٔ تند سوختن (آتش). آوازهٔ کسی طنین انداختن.
گؤرگؤره: (Gür gürə) کورهٔ آتش.
گؤرگؤره: (Görgörə) سلف سرویس.
گؤرگـؤز: (Görgüz) تیـزبین. علامـت. نمودار.
گؤرگؤز: (Görgöz) آینه.
گؤرگؤز: (Gürgöz) جنتلمن. راهنما.
گؤرگؤزمـک: (Görgüzmək) توضـیح دادن. چشم فرو بستن. نشان دادن.
گؤرگؤزمه: نمایشگاه. نمایش.
گؤرگؤزو: (Görgüzü) منظره. فهرسـت. لیست. نمونه.
گؤرگؤزه: (Görgüzə) آشکار. عیان.
گؤرگؤسل: (Görgüsəl) تجربی.
گؤرگؤسؤز: بی تجربه. بی نماد.
گؤرگـؤش: (Görgüş) زیـارت. دیـدار. چشم. تجربه.
گؤرگـؤ قـورالاری: (Görgü quralları) آداب معاشرت.
گؤرگؤگ: (Görgüg) زیبا.
گؤرگؤل: (Görgül) اعتباری. آمپریک. تقدیر. دیدنی.
گؤرگؤلگؤ: (Görgülgü) زیبا. نیکو.
گؤرگؤلـؤ: (Görgülü) بـا تجربـه. دنیـا دیده. زیبا. نیکو.
گؤرگؤلـــؤک: (Görgülük) تقـــدیر. سرنوشت. احترام. منظره.
گؤرگؤن: مجرّب. دنیا دیده. زیبا. (ناد).
گؤرگؤن: (Gürgün) دلاور. شاداب.
گؤرگؤو: (Görgüv) تجربه.
گؤرگـــــؤی: (Görgüy) ارزشـــمند. چشمگیر.
گؤرگـه: (متفـا)(Görgə) ← کورکـا. طبق تراشیده از چوب.
گؤرگه بیگ:(Görgə bəy) زیبا. عروس.
گؤرگه گؤن: (Gürgə gün) دوشنبه.
گؤرگه له مک: (Gürgələmək) به تنگ آوردن.
گؤرگه لی: (Görgəli) دیدنی.
گؤرگه مز: (Görgəməz) عجیب. عتیقه.
گؤرگه نک: (Görgənək) نتیجه. فرزنـد نوه.
گؤرگه نه: (Görgənə) زیبا.
گؤرگه نه: (Gürgənə) ترسو.
گؤرگـــه واز: (Gürgəvaz) بـی آبـرو. رسوا.
گؤرگی: (Görgəy) زیبایی. ملاحت.
گؤرگی باتماق: (Gəvrəyi batmaq) درد کردن ملاج.
گؤرگیمک: (Görgəymək) زیاد شدن.
گورلاب: (Gurlab) با تمام نیرو. (ناپ).
گورلاشماق: شدیدتر شدن.
گورلاق: (Gurlaq) آبشار.
گورلاما: (Gurlama) غرّش. طنین.
گورلاماق: (Gurlamaq) غرّش کردن.
گورلان: (Gurlan) قوی باش! (ناپ).
گورلانماق:(Gurlanmaq) شدت گرفتن.
گؤرلته / گؤرلده: (Görəldə) نمونه.
گؤرلته لی / گؤرلده لی: مؤدب.
گؤرلکچی: (Görləkçi) نگهبان.
گؤرلگه: (Görəlgə) عکس. تصویر.
گؤرلمز: (Görəlməz) حسود.
گؤرلمک:(Görəlmək)به پشت خوابیدن حیوان طوری که نتواند برخیزد.
گؤرلؤچ: (Görlüç) ویژوال. دیداری.
گورلوق: (Gurluq) شلوغی. برکت.
گؤرلؤ قوشو:(جان)(Gürlü quşu)کبوتر.
گؤرلؤک: (Görlük) ویژوال. دیـداری. فانوس.
گؤرله: (Görlə) زیبا. دلبر.
گؤرله مک: (Görləmək) پاییدن. انتظار کشیدن.
گؤرله مه: (Görləmə) اِعمال. انتظار.
گورلیک: (Gəvərlik) گورستان.
گؤرم: (Görəm) اخلاق. باتربیت. تـازه. تازگی.
گورمت: (Gürmət) بسیار نیرومند.
گؤرمز: (Görməz) نابینا.
گؤرمز بیلمز: ندیده و ندانسته.
گؤرمزخـــان: (Görməzxan) خـــدای ارواح در باور ترکان.
گؤرمزلیک: (Görməzlik) نابینایی.
گورمـک: (Gəvərmək) احسـاس سـرما کردن. خشک شـدن. سـوختن بـر اثـر آتـش یـا آفتـاب. بـه هنگـام آبیـاری مزرعه، با پارو برای آب راه باز کردن.
گؤرمـک: (Görmək) دیـدن. مشـاهده کـردن. معاینـه کـردن. تماشـا کـردن. انجـام دادن. ملاقـات کـردن. دیـدار کـــردن. احســاس کـــردن. فهمیـــدن. کفایـت کـردن. تکـافو کـردن. کـافی بودن. مظنون شـدن. مشـکوک شـدن. بس بودن.
گؤرمکسیزین: تخمیناً.
گؤرمکلیک: عیادت. بازدید.
گؤرملی: (Görəmli) خوش اخلاق.
گورمن: (Gürmən) ویژه. اصیل.
گؤرمن: ملاقات کننده. بیننده.
گؤرمنج: کار. وظیفه. کسب.
گؤرمنمک: کاسبی کردن.
گؤرمؤ: (Görmü) خواهر شوهر.
گؤرمـــؤش: (Görmüş) دیـــده. شـــاهد. شیطان پلیـد. ارواح خبیثـی کـه بنـا بـه آیین شمنی در زیر زمین هستند.
گؤرمؤش گؤتؤرمؤش: دنیادیده. مجرّب.
گؤرمؤشلؤ: (Görmüşlü) جن زده.
گورموق: (Gurmuq) مُشت.
گؤرموک: (Görmük) تئاتر.
گؤرمه: (Görmə) دیدار. بینایی. بینش. ایفاء. انجام. نمایشگاه. دختر خدمتکار.
گؤرمه جه: (Görməcə) به شرط دیدن.
گؤرمه گؤرؤش: دید و بازدید.
گؤرمه گی: (Görməgəy) زیبا. محبوب.
گؤرمه لی: دیدنی. انجام دادنی.
گؤرمه مزلیک: (Görməməzlik) خود را به کوری زدن. تجاهل کردن. نابینایی.
گؤرمه میش: (Görməmiş) ندیـد بدیـد. ندیده. بی‌تجربه. حریص. ناشی. خام.
گؤرمـه ینـی گؤرمـک: (Görməyəni görmək) ماجراهای بسیار دیدن.
گـــؤرن: (Görən) بـه ردیـف چریـدن (گوسفند). جرگه و حلقه زدن سپاه و بـه هیئـت دایـره فـرود آمـدن. شـاهد. مغرور. خودخواه. خدا. ← گوره سن.
گؤرن آتماق / گؤرن باغلامـاق: (Görən atmaq) ← گؤره نیمک.
گؤرن بیلن: آشنا. آزموده. مجرّب.
گؤرنج: (Görnəc) افتخار. اعتماد.
گورنش: (متفا)(Gurneş) ← کورنیش.
گؤرنک: (Görnək) ترکیب. آوازه.
گؤرنگـــل: (گیـــا)(Görängəl) یونجـهٔ گلدار یا سیاه.
گؤرنگن: (Görəngən) فعال. کارا.
گؤرنلیک: (Görənlik) منظره. وظیفه.
گؤرنو: (Görnəv) محسوس.
گورنؤ: (Gürnü) ظرف آب سفالی.
گؤرنؤت: (Görnüt) منظره.

گؤرنؤز: (Görnüz) وضع. قیافه. ظاهر.
گؤرنؤک: (Görnük) تابلو. عبرت.
گؤرنؤمک: (Görnümək) به ردیف چریدن (گوسفند).
گؤرنه: (Görnə) پردهٔ توری.
گؤرنه تین: (Görnətin) آشکارا.
گوْرو: (Goru) محل ذخیرهٔ گندم و حبوبات. گودال ذغال سازی.
گؤرؤ: (Görəv) وظیفه. منّت. ادب.
گؤرؤ: (Görü) منظره. جاسوس. خبرچین. کنترل.
گور وئرمک: (Gəvər vermək) به حرف آوردن. اززیرزبان کسی بیرون آوردن.
گؤرؤبسؤ: (Görübsü) خیالات.
گؤرؤبگل: (Görübgəl) پیشگو.
گؤرؤب گؤتؤرن: چشم سیر. مجرّب.
گؤرؤب گؤره جک: ماجراهای آینده.
گؤرؤت: (Görüt) دیدار. ملاقات. زیارت. فکر.
گؤرؤت:(Gürüt)شکوه. عظمت. هیکل.
گؤرؤتای: (Görütay) مثل نگاه(ناد).
گؤرؤتج: (Görütəc) مونیتور.
گؤرؤتسؤل: ایده آل. رؤیایی.
گوروج: (گیا)(Gürüc) برنج.
گؤرؤج: (Görüc) ظاهر. نما.
گؤرؤجن: (Görücən) فعال. کارا.
گؤرؤجؤ: (Görücü) بیننده. تماشاگر.
گؤرؤجؤلؤک: نظارت. تماشا.
گؤرؤچی: (Görəvçi) مأمور. مؤظف.
گؤرؤدن آلماق: (Görəvdən almaq) عزل کردن.
گؤرؤر: (Görür) جهت. سمت.
گؤرؤدش: (Görəvdəş) همکار.
گؤرؤسل: (Görüsəl) دیداری.
گؤرؤسؤن: (Görüsün) زیبایی.
گؤرؤش: [دیو](Görüş) دیدار. نقطه نظر. نگرش. دیدگاه. بینش. مسابقه دوستانه. جهان بینی. نظریه. کُشتی. زیارت. جهت. دوست. آشنا.
گؤرؤش آلماق: نظرخواهی کردن.
گؤرؤشچو: (Görüşçü) ملاقاتی. زائر.
گؤرؤشدورمک: (Görüşdürmək) یکی را با دیگری ملاقات دادن. آشنا کردن.
گؤرؤشدورولمک: (Görüşdürülmək) به وسیلهٔ دیگری با کسی آشنا شدن.
گؤرؤش قایتارماق: (Görüş qaytarmaq) بازدید پس دادن.
گؤرؤشگن: (Görüşgən) زوّار.
گؤرؤشلؤ: جهت دار. معتبر. باشکوه.
گؤرؤشلؤک: اعتبار. ادراک. بصیرت.
گؤرؤشمک: (Görüşmək) ملاقات کردن. همدیگر را دیدن. زیارت کردن. دست دادن.
گؤرؤشمه: ملاقات. دیدار. مصافحه.
گؤرؤشمه چی: (Görüşməçi) ملاقاتی. زائر. مذاکره کننده.
گؤرؤشمه لیک:زیارتگاه.مراسم نامزدی.
گؤرؤشن:(Görüşən)هویدا. پیدا. منظره.
گؤرؤشنلی: (Görüşənli) خوش منظره.
گؤرؤشؤ: (Görüşü) رپورتاژ. آگهی.
گؤرؤشؤر: (Görüşür) ظاهر. نمود.
گؤرؤشؤش: (Görüşüş) اختلاط.
گؤرؤشؤک: (Görüşük) مشاوره.
گؤرؤشؤ گؤیچک: (Görüşü göyçək) رنگین کمان.
گؤرؤشؤلمک: دیده شدن.
گؤرؤشؤم: (Görüşüm) کنگره. مجمع.
گؤرؤش یاناسی: (Görüş yanası) خطای دید. خطای چشم.
گؤرؤک: (Görük) نما. منظر. سیما. جاریه. کلفَت. قیّم. تماشا. سیر. نظاره. زیبایی. رژه. جاسوس. مصلحت.
گؤرؤکچؤ: (Görükçü) فالبین. تماشاگر. دانا. نامزد.
گؤرؤکسه مک: ← گورسه مک.
گؤرؤکلنمک: (Görüklənmək) شعله ور شدن آتش بر اثر دمیدن دم و نسیم .
گؤرؤکلؤ: (Görüklü) زیبا. نفیس. تحت نظارت. مدبّر.
گؤرؤکم:(Görükəm) افق کوه. دیدگاه.
گؤرؤکمک: (Görükmək) دیده شدن.
گؤرؤگ: (Görüg) جاسوس. خبرچین.
گؤرؤگینمک: (Görəvginmək) احساس وظیفه کردن.
گؤرؤل: (Gürül) بزرگ. درشت.
گورول: (Gurol) خروشان باش!(ناپ).
گورولتو: (Gurultu) صدای خشن. غرّش. ماجرا. خطر. طنین. ممتد. شکوه. جلال. به صورت «کرکرتی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
گورولتویا گئتمک:(Gurultuya getmək) قربانی شایعات شدن. وا رفتن. بر باد رفتن. به گناه دیگری سوختن.
گورولداتماق: به غرّش درآوردن.
گورولداما:(Guruldama) صدای خشن.
گورولداماق: غرّش کردن. طنین افکندن. صدای انفجار درآوردن.
گورولداو: (Guruldav) آبشار.
گورولداووق: (Guruldavuq) آبشار.
گورولدا ییجی: غرّش کننده.
گورولدا ییجی هلمه شیک: مواد منفجره.
گورولدوق: (Gurulduq) آبشار.
گؤرؤلگن: (Görülgən) هویدا. دیدنی.
گؤرؤلمز: (Görülməz) نامرئی. (ناد).
گؤرؤلمک: (Görvəlmək) مأموریت یافتن.
گؤرؤلمک: (Görülmək) معاینه شدن. دیده شدن. انجام یافتن. تدارک شدن.
گؤرؤلمؤش: (Görülmüş) مشهود. ملحوظ. دیده شده.
گؤرؤلمه: (Görülmə) مشاهده. انجام. لحاظ.
گؤرؤلمه میش: بی‌سابقه. انجام نشده.
گؤرؤلن: (Görülən) قابل دیدن.
گؤرؤلندیرمک: (Görəvləndirmək) مؤظف گردانیدن.
گؤرؤلنمک: (Görəvlənmək) مؤظف شدن.
گؤرؤلور: (Görülür) ظاهر. منظره.
گورولو گوبباز/گورولو گوپپاز: (Gurulu gubbaz) بی مقدمه. یکباره.
گؤرؤلؤم: (Görülüm) ویزا. روادید.
گؤرؤله مک: (Görəvləmək) مؤظف نمودن.
گؤرؤله مه: (Görəvləmə) تفویض.
گؤرؤلی: (Görəvli) مأمور. موظف. مسئول. نماینده.
گؤرؤم: (Görüm) منظره. نظر. نقطه نظر. فال. طالع. بینایی. ظاهر. حد بینایی. خواهر زن یا شوهر. هیکل. زیبا. خودپسند. ← گؤرکم.
گؤرؤمتؤ: (Görümtü) منظره.
گؤرؤمجلمک: (Görümcəlmək) خواهر زن یا شوهر شدن.
گؤرؤمجؤل: (Görümcül) با بصیرت.
گؤرؤمجه: (Görümcə) خواهر زن یا شوهر. عنکبوت.
گؤرؤمچؤ: فالبین. کاهن. ستاره شناس.

گؤرؤمدؤک: ناظر. ارمغان. بیننده.
گؤرؤمدر: (Görümdər) ضروری.
گؤرؤمستمه: (Görümsətmə) پیش پرده.
گؤرؤمستی: (Görümsəti) کلیپ.
گؤرؤمسل: (Görümsəl) دیداری.
گؤرؤمسؤز: (Görümsüz) بی ارزش.
گؤرؤملؤ: (Görümlü) جالب توجه.
گؤرؤملـــؤک: (Görümlük) دیـــدگاه. جلـوه. بیـوگرافی. مژدگـانی. کـادوی مخصـوص دیـدار از تـازه عـروس در خانه شوهر و یا زن زائو.
گؤرؤم وئرمک: هدیه فامیل به عروس.
گؤرؤمؤک:(Görümük) حریص. طمّاع.
گؤرؤمه: (Görümə) بحث. ملاقات.
گؤرؤن: (Görün) گمان. نما. ظاهر.
گؤرؤنتج: (Görüntəc) اکران. نمایش.
گؤرؤنتـؤ: (Görüntü) پدیـده. تصـویر. دورنما. نمایش. سراب. منظره.
گؤرؤنتؤسل: (Görüntüsəl) تصویری.
گؤرؤنتؤ قوشاغی: ویدئو.
گؤرؤنتؤلـــؤک: (Görüntülük) سـینما. اکران. پنجره.
گؤرؤنتؤله مک: مجسم کردن.
گؤرؤنتؤله مه: (Görüntüləmə) تجسم.
گؤرؤنج: (Görünc) نمایش. منظره.
گؤرؤنجلؤک: (Görünclük) ویترین.
گؤرؤنجؤ: (Görüncü) عَـرَض (فلسـفه). حسی.
گؤرؤنجؤلؤک: فنومنیسیم.
گؤرؤنجـه: (Görüncə) خـواهر زن یـا شوهر. نمایش. گزارش.
گؤرؤندس: (Göründəs) آینه.
گؤرؤندش: (Göründəş) دوست. یار.
گؤرؤندوره / گؤرؤندوک: (Göründürə) واضح. آشکار.
گؤرؤنر: (Görünər) مرئی. دیدنی.
گؤرؤنک: (Görünək) منظره. دکور.
گؤرؤنـــگ: (Görüng) نظـــر. نمونـــه. نمایش. مصلحت. اجراء.
گؤرؤنگج: (Görüngəc) طیف بین.
گؤرؤنگسؤز: (Görüngsüz) بی تردید.
گؤرؤنگل: (Görüngəl) طیفـی. خیـالی. بینایی. صوری.
گؤرؤنگؤ: (Görüngü) عَـرَض (فلسـفه). حسی. تظاهر. حادثه. پرسپکتیو.
گؤرؤنگؤج: (Görüngüc) واقعیت. آینه.
گؤرؤنگؤجلـــــؤک: (Görüngüclük) واقعیت بینی.
گؤرؤنگـه: (گیـا)(Görüngə) علفـی بـا گلهای پنبه ای که بـه حیـوان خوراننـد (Onobrychis viciifolia). طیـــف (رنگ). دیدگاه.
گؤرؤنلشمک: دیدار کردن.
گؤرؤنلؤک: (Görünlük) پنجره. اکران.
گؤرؤنمز: (Görünməz) غیرقابل رؤیت. نامشهود. ناپیدا. بی‌سابقه. دور از چشم. مخفی. پنهان.
گؤرؤنمـک: (Görünmək) دیـده شـدن. ظاهر شدن. مشـهود شـدن. در معـرض دید قرار گرفتن. نمودن. به نظر آمدن. آشکار شدن. معلوم شدن.
گؤرؤنمه: تظاهر. نمایش. ظهور.
گؤرؤنن:(Görünən) معمولی. ظاهراً.
گؤرؤنـــؤ: (Görünü) تـدبیر. سیاسـت. تنبیه. اخطار. ظاهر.
گؤرؤنؤر: (Görünür) پیدا. ظاهر.
گؤرؤنؤش: (Görünüş) ظاهر. منظره.
گؤرؤنؤشلؤ: (Görünüşlü) جلوه گر.
گؤرؤنؤک: (Görünük) ظاهر. منظره.
گؤرؤنؤم: (Görünüm) رؤیت. صحنه.
گؤرؤنه: (Görünə) محسوس.
گـــؤرؤو: (Görüv) دیـدار. نقطـه نظـر. نگرش. دیدگاه.
گؤرؤه: (Görvə) هیئت. ظاهر. وظیفه.
گؤرؤه لیک: (Görvəlik) سربازی.
گؤره: (Görə) به خاطر. برای. بنـابراین. نظریه. به دلیل اینکه. به علت. به سبب.
بـه انـدازهٔ. متناسـب بـا. در مقایسـه. مربوط. نظراً. ملاحظه. کار. وظیفه.
گوره: (Gəvrə) علوفه. غذای دام. قبر.
گؤره: (Gürə) کرّه اسب از یک تا سه سال. ماده الاغ که در طلب جفتگیری است. نیرومند. ترسو. عظیم.
گوره: (Gəvərə) پرحرف.
گور ها گـور: (Gur ha gur) غـرّش پـی در پی. پرطنین.
گؤره به: (Görəbə) بازی قایم موشک.
گؤره بی: نوعی تبر برای بریدن خار.
گؤره تی: (Görəti) اجراء. اِعمال.
گؤره جک: (Görəcək) سرنوشت.
گؤره جه: اعتبار. نسبی. اضافی.
گـــؤره جـــه لـــی:(Görəcəli) تخمینـی. اعتباری. اضافی.
گـــؤره جـــه لیـــک: (Görəcəlik) اعتبارگرایی. رولاتیویسم.
گوره جیـک: (گیـا)(Gəvrəcik) نـوعی گیاه صخره ای.
گـــؤره چـــی: (Görəçi) فاعـل. کننـده. نظری. تجربی.
گؤره سک: (Gürəsək) حیوان حشری.
گؤره سک: (Görəsək) مُد. عادت.
گـــؤره ســـن: (Görəsən) معـــادلی در فارسی برای این واژه نیست. در فارسی تقریباً بـا «یعنـی» و «نمـی‌دانـم» معـادل است. مثلاً گوره سن نه اولوب. (یعنـی چی شده) یا (نمی‌دانم چی شده)
گـــؤره ســـی: (Görəsi) انجـام دادنـی. دیدنی. محتمل.
گـــؤره ســـین: (Görəsin) پـیش بینـی کننده.
گؤره کنگه:(Görəkəngə) به امید دیدار.
گـــؤره کـــؤچن: (جـان)(Görə köçən) پرندهٔ گنجشک گیر.
گؤره که: (Görəkə) گچ.
گؤره کی: (Görəki) تجربی. عملی.
گؤره کین: (Görəkin) آماده.
گؤره گن: (Görəgən) مجرّب.
گـــؤره گـــؤر: (Görə gör) تقلیـد کننـدهٔ صرف. آنکه حرکات و گفتار دیگران را بـدون تفکـر تقلیـد کنـد. سـلف سرویس.
گؤره گؤره: (Görə görə) با چشـم بـاز. در ملاء عام. آشـکار. آگاهانـه. دسـتی دستی. جلوی چشم. علنی.
گؤره گی: (Görəgəy) عجیب. شگرف.
گؤره له: (Görələ) وسیله‌ای گـردان بـا چارچوبه برای باز کردن کلاف نخ.
گـــؤره لـــه مـــک: (Görələmək) جفـت جستن گاو یا گاومیش ماده.
گـــؤره لـــی: (Göräli) نسـبی. شـاغل. هدایایی که پسـر و دختـر نـامزد بـرای والدین یکدیگر ببرند.
گوره لی: (Gəvräli) حامله. آبستن.
گؤره لی: (Gürəli) کوشا. پرتلاش.
گؤره لیک: (Görəlik) نسبت. ارتباط.
گـــؤره مـــز: (Göräməz) نخسـتین شـیر حیوان زائو.
گؤره مـک: (Gürəmək) جفـت جسـتن

مادیان.
گؤره من: (Görəmən) شاهد.
گؤره من: (Gürəmən) دلاور. نیرومند.
گؤره مه: (Gürəmə) حمایت. پشتیبانی.
گؤره مه دیه: (Gürəmədiyə) مبهم.
گـؤره نـک: (Görənək) مُـد. عـادت. عـرف. فطـرت. طبیعـت. الگـو. رسـم. کسی که اندیشهٔ ضعیفی دارد.
گؤره نکچی: (Görənəkçi) کسـی کـه پایبند عادات و رسوم است. عرف گرا.
گؤره نکسل: (Görənəksəl) عرفی.
گؤره نه: (Görənə) تله. دام. مایه.
گؤره نیمک: (Görənimək) بـه ردیـف تعلیف کردن. به ردیف چریدن.
گؤره ویش: (Görəviş) وظیفه.
گؤره ویک: (Görəvik) مؤظف.
گوریـاغیش: (Gur yağış) بـاران سـیل آسا. **گؤریچی:** (Görəyçi) نگهبان.
گـوریز: (Gəvriz) کانـال. آبراهـه. بـه صورت «کاریز» وارد فارسی شده.
گؤز: (Güz) پاییز.
گوز: (Gəvəz) پرحرف. دهن لق.
گؤز: (Göz) چشم. دیده. دهانه. چشمه. سوراخ. کفه یا لنگه ترازو. نظر. جوانه. پیوندک. سردمل. هریک از لولـه‌هـای تفنگ دولول و سه لول. بـاب (اطـاق). خانه (پنجره). سهم. قسمت. باتلاق. بـه صورت «گوز» در معنای نخسـت وارد زبان فارسی شده است.
گؤزآت: (Gözat) غبطه. رشک.
گؤز آتماق: چشمک زدن.
گؤز آچان: شراب. چشم ورقلمبیده.
گؤز آچدیران: بیدار کننده. آمفتامین.
گـؤز آچمـاق: (Göz açmaq) چشـم گشـودن. متولـد شـدن. تجربـه یـافتن. آگاهی یافتن. سوراخ باز کردن.
گؤز آچیجی: دزد. جیب بر.
گؤز آشیسی: (Göz aşısı) پیوند برگ.
گؤز آغارتماق: (Göz ağartmaq) چشـم غرّه رفتن. خشم آلود نگاه کردن.
گؤز آغریو:(Göz ağrıv) بیماری تراخم.
گؤز آلان: چشمگیر. جذّاب.
گؤز آلانی: (Göz alanı) چشم رس.
گؤز آلتی: (Göz altı) تحت نظر. دختـر یـا پسـر مـوردنظر بـرای نـامزدی. زیرزیرکـی. پنهـانی. محلـی مخفـی زیـر«کنـدی» (انبـار گنـدم) کـه بـرای نگهـداری وسـایل کـاربرد دارد. لانـهٔ مرغ. ← قیز بگنمه.
گؤز آلتیلاما: ← قیز بگنمه.
گؤز آلتینا آلماق: زیر نظر گرفتن.
گؤز آلتینـدان باخمـاق: (Göz altından baxmaq) زیرزیرکی نگاه کردن.
گؤز آلتیندان سـؤزمک: (Göz altından süzmək) زیرزیرکی نگاه کردن.
گؤز آلماسی: (Göz alması) کرهٔ چشم.
گؤز آلیجی: جذاب. چشمگیر. زیبا.
گؤز آی: (Göz ay) ماه چشم(ناپ).
گؤز آیدینلاشماق: (Göz aydınlaşmaq) به همدیگر چشم روشنی گفتن.
گؤز آیدینلاماق: چشم روشنی گفتن.
گؤز آیدینلیق: چشم روشنی. تبریک.
گؤز آییم: (Gözayım) مژدگانی.
گؤز ائتمک: چشمک زدن.
گؤز ائوی: (Göz evi) خانهٔ چشم. چشم خانه. کاسهٔ چشم. حدقهٔ چشم.
گـؤز اتجیگـی: (Göz ətciyi) زایـدهٔ گوشتی قرمز رنگ در داخل چشم.
گؤز اریمی: (Göz ərimi) افق.
گؤز اندیریک: روبندی بافته شده که بـر سر چهارپایان انداخته شود تا حشرات، چشمان حیوان را آزار ندهند.
گؤز امگی: (Göz əməyi) کار ظریف و سخت. کار چشمی.
گؤز اؤتو: (Göz ötü) مرگ.
گؤز اوْتو: (گیا)(Göz otu) گـل عینـک از گل میمونیان با گل سـفید خـط دار. (Euphrasia) چاتیل اوْتو نیز می‌گویند.
گؤز اوجو باخماق: (Göz ucu baxmaq) نظـر انـداختن. از گوشـهٔ چشـم نگـاه کردن. بی‌اعتناءنگاه کردن.
گؤز اوْخشایان: چشم نواز. دلپذیر.
گؤز اوزمز:(Göz üzməz) نگاه مداوم.
گؤز اوْلماق:(Göz olmaq) مراقب بودن.
گـؤز اوْینـاق: (Göz oynaq) جـایی کـه یک اسب در آنجا جا بگیرد.
گؤز ایریمی: (Göz irimi) افق.
گؤز ایشله مک: قدرت بینایی داشتن.
گؤز ایشیغی: نور چشم. بصیرت.
گؤز ایلدیگی / گؤز ایلیمی: افق.
گؤز اینگینی: ورم ملتحقه.
گؤزبار: (Güzbar) پاییزی.
گؤز باسما: چشم پوشی. اغماض.
گؤز باسـماق: (Göz basmaq) چشـمک زدن. اغماض کردن. نظر خوردن.
گؤز باش: (Göz baş) سرچشـمه. منبـع. سر و صورت.
گؤز باغ: (Göz bağ) سحر. جادو.
گـؤز بـاغجی: (Gözbağcı) کـاهن. جادوگر. شعبده باز. هیپنوتیزم گر.
گـؤز بـاغلاش /گـؤز باغلامـا: (Göz bağlama) چشم بندی.
گؤز باغلانقی: (Göz bağlnqı) شب.
گؤز بـاغلاییجی: (Göz bağlyıcı) چشـم بندی. شعبده بازی. تردستی.
گؤز باغلیجا: چشم بندی. چشم بسته.
گؤز باغی: وهم. حقه بازی. چشمگیر.
گؤز باغیجی: (Göz bağıcı) حقه باز.
گؤزبای: (Gözbay) جادوگر. ساحر.
گؤز بایرامی:(Göz bayramı) عید قربان.
گـؤز ببگـی: (Göz bəbəyi) مردمـک چشم. نی نی چشم. عزیز. انگورک.
گؤزبک: (Gözbək) کهانت. دوربینی.
گؤز بوْیاما: نمونه. الگو.
گؤز بوْیاماق: فریب دادن. کلک زدن.
گؤزبه: (Gözbə) تلویزیون.
گؤز به گؤز: چشم درچشم. روبرو.
گؤز بیگی: (Güz bəyi) موسم پاییز.
گؤز پارلاما: (Göz parlama) چشم غرّه.
گـؤز پینـاری: (Göz pinarı) قسـمت نزدیک به بینی در چشم.
گـؤزت: (Gözət) مراقبـت. پرهیـز. احتیاط. نگهبان. شیفت.
گؤز تانیش: (Göz tanış) آشنایی کـه بـا او فقط سلام علیک شود.
گؤزتچی: (Gözətçi) نگهبـان. محـافظ. مراقب. بپا. کشیک. پاسدار. چوپان.
گؤزتچیلیک: (Gözətçilik) نگهبانی.
گؤزت داشی: جـایی کـه بـرای پاییـدن اطراف مناسب باشد. سوق الجیشی.
گؤزتده دورماق: نگهبانی کردن.
گؤزتدیرمک: نگهبان گماردن.
گؤزتسیز: ناتوان. مراقبت نشده.
گؤزتک: (Göztək) چشم سـفید. چشـم نترس. بـی‌بـاک. بـی‌ادب. بـه صـورت گستاخ وارد فارسی شده است.
گؤزتکن: (Gözətgən) مراقب. ناظر.
گؤزتگی: (Gözətgi) مراقبت. نظارت.

گؤزتلک: (Gözələk) تقویم.
گؤزتلنمک: پاییده شدن.
گؤز تله سی: (Göz tələsi) گوشهٔ چشم.
گؤزتلــه مــک: (Gözətləmək) منتظر شدن. انتظار کشیدن. مراقبت کردن. پاسداری کردن. پاییدن.
گؤزتله مه: انتظار. نگهبانی. ترصد.
گؤزتله نیش: انتظار. نگهبانی.
گؤزتله ییجی: (Gözətləyici) جاسوس.
گؤزتلی: [دیو](Gözətli) تحت نظر.
گؤزتلیک: (Gözətlik) محرمانه. مخفی.
گؤزتمک: ← گؤزله مک. دقت کردن. اهمیت دادن. مراقبت کردن.
گؤزتمن: (Gözətmən) مبصر(کلاس).
گؤزتمیش: (Gözətmiş) حفظ شده.
گؤز توتان: (Göz tutan) چشمگیر.
گــؤز توْخــو: (Göz toxu) حق چشم. آنچه به کسی بدهند که قطعه قطعه کردن گوشت را دیده است.
گؤز توْرو: (Göz toru) شبکیه.
گــؤز تیکــانی: (گیـا)(Göz tikanı) پلو چرب کن. سبزی آش. یاسمن بری. (Clematis angustifolia)
گؤزج: (Gözəc) طمعکار. حریص.
گؤز جالاغی: (Göz calağı) پیوند چشم.
گؤزجوْ: (Gözcü) منتظر. چشم پزشک.
گؤزجوْک: (Gözcük) پیوندک. جوانه. جوانه‌های روی پوست سیب زمینی که سبز می‌شود. عضوی در جلبکها که نور را جذب می‌کند. چشم کوچک. منفذی که در درب نصب می‌کنند تا خارج را ببینند. گنجه. کشو. پنجره.
گؤز چالماق: چشمک زدن. چشم را بستن و باز کردن. پلک به هم زدن.
گؤز چاناغی:(Göz çanağı) حدقهٔ چشم.
گؤز چانی: (Göz çanı) تخمین چشمی.
گــؤز چکمــک: (Göz çəkmək) چشم پوشیدن. صرفنظر کردن.
گؤزچــو: (Gözçü) مـأمور مخفـی. بیـا. نگهبان. به صورت «گوزچو» وارد زبان فارسی شده است.
گؤز چوخورو: حدقهٔ چشم.
گؤزچی: (متفا)(Gözçi) ← گؤزچو.
گؤز چیخاران: چشم آزار (درد).
گؤز چیخقینج: بی شرم. بی حیاء.

گؤز چیگدمی: (گیـا)(Güz çıydəmi)← آجی چیگدم.
گؤز حبسی: (Göz həbsi) تحت نظر.
گــؤز داششــاغی آلمــاق: (Güz daşşağı almaq) در پاییز متولد شدن و در بهار بالغ شدن جوجه کبک.
گؤز داشلاماق: نظر افکندن.
گــؤز داشــی: (Göz daşı)) کات کبود. سنگ جهنم. سولفات مس.
گؤز داغاناق: کسی که با وجود داشتن زن، چشمش دنبال دیگران است.
گؤز داغی: زهر چشم. تهدید.
گؤزداندی: بازی با توپ و گودال.
گؤز داواسی: چیز بسیار اندک.
گؤزدرچی: (Gözdərçi) فالبین. کاهن.
گؤز دریسی: (Göz dərisi) پلک چشم.
گوز دریشی:(Güz dərişi) دروی پاییزه.
گؤزدریلمــک: (Gözdərilmək) تمیز و شفاف شدن. بیدار شدن.
گؤزدش: (Gözdəş) ملاقات. دیدار.
گؤزدشمک: ملاقات کردن.
گــؤزدک: (Güzdək) علف پاییزی. نوعی نخ. محل نگهداری احشام در پاییز. کِشتی که در تابستان درو نشده باشد. پشم پاییزی. خیار پاییزی. اقامتگاه پاییزی.
گؤزدک: (Gözdək) محل انتظار. نشانه گیری.
گوزدکلشمک: روییدن علف در پاییز.
گؤز دگری: (Göz dəyəri) تقریبی.
گؤز دگمک: چشم خوردن.
گؤز دگن: (Göz dəyən) افق.
گؤزدگی: (Göz dəyi) نما. نمود.
گؤز دگیرمک: نظر کردن.
گؤز دگیک: (Göz dəyik) بدنظر.
گؤز دمیر: چشم نظر آهنی.
گؤز دمیری: میلهٔ جلوی کشتی. لنگر.
گؤزدن ائله مــک: (Gözdən eləmək) از چشم محروم کردن.
گؤزدن اوزاقلاشماق: از نظر دور شدن.
گؤزدن اوْلماق: از چشم محروم شدن.
گؤزدن ایتی: تیزبین. نکته سنج.
گؤزدن ایتیرمک: گم کردن.
گؤزدن بوراخماق:←گؤزدن قاچیرماق.
گؤزدن پرده آسـماق: (Gözdən pərdə asmaq) اغفال کردن.

گــؤزدن تــؤک قاپمــاق: (Gözdən tük qapmaq) مــوی از چشــم ربــودن. تردستی و چالاکی نمودن.
گؤزدن چیخارماق: فدا کردن.
گؤزدن دؤشمک: از چشم افتادن.
گؤزدن علیل: (Gözdən 'əlil) نابینا.
گؤزدن قاچماق: از زیر چشم رد شدن.
گؤزدن قاچیرماق: از نظر انداختن.
گــــؤزدن قوْیمامــــاق: (Gözdən qoymamaq) از نظر دور نداشتن. تحت نظر داشتن. مراقب بودن.
گــــؤزدن کئچیرمــــک: (Gözdən keçirmək) از نظر گذرانیدن. معاینه کردن. دوره کردن. مرور کردن.
گؤزدن یاییناماق: از نظر ناپدید شدن.
گؤز دوْستاغی: تحت نظر.
گؤزدوْک: (Güzdük) غلهٔ پاییزی.
گؤز دؤگمک: پی در پی پلک زدن.
گؤز دوْلاندیرماق: (Göz dolandırmaq) چشم گرداندن. به اطراف نگاه کردن.
گؤز دوْلوسو: (Göz dolusu) شادمانه.
گــؤزده: (Gözdə) دوســت داشــتنی. معشوق. گرامی. گزیده. (ناد).
گــؤزده اوْلمــاق: (Gözdə olmaq) در معرض دید قرار داشتن. در حضور بودن. منت داشتن. منظور داشتن.
گــؤزده توتمــاق: (Gözdə tutmaq) درنظرگرفتن. مهم شمردن.
گؤزده چی: (Gözdəçi) هدفگیر.
گــؤزده قــولاق: (Gözdə qulaq) نـوعی بـازی جمعـی. بازیکنـان از میـان خـود یک نفر را گرگ می کنند و دستمالی به دست او مـی دهنـد. بـاقی بازیکنـان روی زمین به شکل دایـره مـی نشـینند. گرگ شروع به چرخیـدن مـی کنـد و دستمال را پشت سر یکـی از بازیکنـان کـه نشسـته اسـت مـی گـذارد و فـرار می‌کنـد. سـپس یـک دور، دور دایـره مـی‌چرخـد و وقتـی بـه پشـت بـازیکن می‌رسد، دستی به شانهٔ او می زنـد و او را از دایره بیـرون مـی‌آورد و خـودش جـای او مـی‌نشـیند. امـا اگـر بـازیکن متوجه شود که گرگ دستمال را پشت سر او گذاشته است، بلنـد مـی شـود و گرگ را دنبال می کند و قبل از اینکه گرگ به جای او برسد او را مـی زنـد.

در این صورت گرگ همچان در نقش خود باقی می ماند و بازیکن به جای خود باز می گردد.
گؤزده قولاقدا اوْلماق: (Gözdə qulaqda olmaq) مترصد بودن.
گؤزده قیلی سئچمک: دقیق بودن. مو را از ماست بیرون کشیدن.
گؤزده له مک: برگزیدن.
گؤزده لی: (Gözdəli) برگزیده.
گؤزده لیک: (Gözdəlik) دریچهٔ کوچک درب. مقبولیت.
گؤزده مک: برگزیدن. تقدیم کردن. نذر کردن. نشان گرفتن. اشاره کردن.
گؤزدی: (Güzdəy) کشت پاییزه.
گؤز دیرگی: (Göz dirəyi) نور چشم.
گؤز دیشی: دندان نیش بالایی.
گؤز دیکمک: چشم دوختن. آرزوی تصاحب چیزی را داشتن.
گؤزر: (Güzər) لانهٔ مورچه.
گؤزر: (Gözər) الک بزرگ خرمن.رفتار. تدبیر. معبر. لنز. کارت.
گؤزرتی: (Güzərti) سرمای پاییز.
گؤزرگک: (Gözərgək) مغرور.
گؤزرلی: (Gözərli) خوش رفتار.
گؤزرلیک: (Gözərlik) خوش رفتاری.
گؤزرمک: (Gözərmək) ملاحظه کردن. نشان کردن. مراقب بودن. نگهداری کردن.
گؤزرمک / گؤزرمه سی: (Güzərmək) رسیدن پاییز.
گؤز سالماق: نظر انداختن.
گؤز سو ایچمک: امیدوار بودن.
گؤز سوزدورمک: نگاه انداختن. نظر انداختن. غمازانه نگریستن.
گؤز سؤکؤن: (Güz sökün) شکار کبک هنگام کوچ پاییزه.
گؤز سویو: (Göz suyu) اشک.
گؤز عیاری:(Göz ʾəyarı)تخمین با دید.
گؤز قاپاغی: (Göz qapağı) پلک چشم.
گؤز قاراس: نقطه نظر. بینش.
گؤز قاراسی: سیاهی چشم. مردمک.
گؤز قاراش: نقطه نظر. تصور. سر و رو.
گؤز قارانی سالماق: نظر افکندن.
گؤز قارینی توْخ: قانع. چشم سیر.
گؤز قاش: دختر چشم و ابرو سیاه.
گؤز قاش ائتمک: (Göz qaş etmək) با چشم و ابرو اشاره کردن.
گؤز قاقان: (Göz qaqan) چشمک زن.
گؤز قاقوبان: چشمک زنان.
گؤز قامان: خیره کننده. چشمگیر.
گؤز قراری: نظری. برآورد نظری.
گؤز قوْرخوتما: زهر چشم.
گؤز قوْرخوتماق: زهر چشم گرفتن.
گؤز قوْرخوتوسو: زهر چشم.
گؤز قولاق: (Göz qulaq) سروگوش.
گؤز قولاق اوْلماق: (Göz qulaq ilmaq) چشم و گوش خواباندن.
گؤز قولو: آنکه هر چه ببیند باور کند.
گوز قوْلو: (Güz qolu) شکار کبک در هنگام کوچ پاییزه.
گؤز قوْیماق: زیرنظر گرفتن.
گؤز قیپیردان: طناز. عشوه گر.
گؤز قیجیرتماق: غضبناک بودن.
گؤز قیرپماق: پلک به هم زدن.
گؤز قیرپیمی: (Göz qırpımı) اندازهٔ یک چشم به هم زدن.
گؤز قیریمی: افق. بسیار نازک.
گؤز قیسماق: بدقت نگریستن.
گؤزک: (Güzək) پاییز. برهٔ ای که در پاییز متولد شده باشد.
گؤزک: (Gözək) ریسمان. وصله بافتنی. دوربین. بافتهٔ منقش. نشانه. گره. سوزن.آدم چشم درشت.مرکز. چشمه.
گؤز کئشیک: (Göz keşik) انتظار.
گؤزکچی: (Gözəkçi) مراقب. نگهبان.
گؤزک داشی: تپه های مرتفع.
گؤز کسمه: چشم پوشی. غفلت.
گؤز کسمه مک: با دقت نگاه کردن. خیره شدن. دائم زیر نظرداشتن.
گؤز کسیگی:(Güz kəsiyi) هیزم پاییزی.
گؤز کسیلمک: (Göz kəsilmək) با دقت نگاه کردن. مواظب بودن.
گؤزکله مک: (Gözəkləmək) ارزیابی کردن. ارج نهادن. قیمت گذاشتن.
گؤزگتمک: (Gözgətmək) آگاه کردن.
گؤزگج: (Gözgəc) آینه.
گؤزگر: (Gözgər) تابوت. تخت روان.
گؤزگرمک: (Gözgərmək) نشان دادن.
گؤزگره: (Gözgərə) سوراخهای روی آتشدان.
گؤز گزدیرمک: چشم گرداندن.
گؤز گزر: (Göz gəzər) دوربین.
گؤزگل: (Gözgəl) عروس.
گؤزگلین: (Gözgəlin) شاهکار.
گؤزگم: (Gözgəm) نقطه نظر. منظره.
گؤزگن: (Gözgən) دولاب کوچک بدون درب.
گؤزگنمک: (Gözgənmək) عروس شدن. زیبا شدن.
گوزگو: (Güzgü) پاییز. پاییزی.
گؤزگو: (Gözgü) آینه.
گؤز گؤتؤرمک: چشم برداشتن.
گؤزگوچ: (گیا)(Gözgüc) سیب زمینی.
گؤزگوچو: (Gözgüçü) آینه ساز.
گؤزگور: (Gözgur) آینه. دوربین.
گؤز گؤرته له: (Gözgörtələ) آشکارا.
گؤز گؤرگن: (Gözgörgən) افق.
گؤز گؤره سی: در ملاء عام. آشکارا.
گؤز گؤز: (Göz göz) سوراخ. سوراخ سوراخ. مشبک. پرمنفذ. خانه خانه. صندوق بزرگ خانه خانه.
گؤز گؤز باخماق: (Göz göz baxmaq) چشم در چشم هم دوختن.
گؤز گؤز ائله مک: (Göz göz eləmək) مترصد شدن. منتظر فرصت مناسب بودن. سوراخ سوراخ کردن. دفع کردن چشم نظر از کودکی که زیاد دماغش را بخاراند و یا زیاد گریه کند.
گؤز گؤزه: (Göz gözə) دانه به دانه. یک به یک.
گؤز گؤزه گلمک: (Göz gözə gəlmək) نگاههایشان به هم برخوردن. چشم تو چشم کسی افتادن. روبروی هم درآمدن. سینه به سینه آمدن.
گؤزگؤک: (Gözgük) چشم نظری که از درخت انگور و دیگر درختان باغ آویزان می کنند.
گؤزگؤللؤ:(Gözgüllü) گل و نقش دار.
گؤزگؤلنمک: (Gözgülənmək) چون آینه درخشیدن.
گؤزگؤن: (Gözgün) تلویزیون. روزنهٔ کوچک در دیوار.
گؤزگؤنؤ: [دیو](گیا)(Güzgünü) حشره‌ای از نوع جُعلها که شبها می پرد و آواز می خواند.
گؤزگؤو: (Gözgüv) کاهن. فالگیر.
گؤزگه: (Gözgə) چشمه. معشوق.
گؤزگه له مک: (Gözgələmək) مراقب

بودن. در نظر داشتن.
گؤزگه مک: تکان خوردن.
گؤزل: (Gözəl) زیبا. خوشگل. قشنگ. ظریف. برازنده. خوب. نیکو. نازنین. به صورت «غزل» وارد زبان عربی و از آنجا وارد زبان فارسی شده است. همچنین به صورت «کوزال» در لهجهٔ مصری زبان عربی رایج است. (ناد).
گؤزل آرواد اوْتو: (گیا)(Gözəl arvad otu) غاش غاش. سگ شکن. شاه بیزک. سیدحسنا. مهرگیاه. گیاه صنعتی که از ریشه اش مادّهٔ سمّی آتروپین بدست آید. (Etropa belladona) آدام اوْتو و انسان اوْتو نیز گویند.
گؤزل آغا: سرور زیبا. (ناپ).
گؤزل آغری:(Gözəl ağrı) بیماری ورم.
گؤزل آی: (Gözəl ay) ماه زیبا. (ناد).
گؤزل ایلان باش: سوسمار چشم ماری.
گؤزل بس:(Gözəl bəs) دختربس(ناد).
گؤزلتمک: (Gözlətmək) در انتظار گذاشتن. کشیک دادن. امید دادن.
گؤزلج: (Gözləc) عقربه. نشانگر.
گؤزلجه:(گیا)(Gözəlcə) لوبیا چشم بلبلی.
گؤزل چرشنبه: ← سو چرشنبه.
گؤزل خاتین چیچگی: (گیا)(Gözəl xatın çiçəyi) آملیس. آماریلیس. بلادن پاییزی. زنبق یعقوبی. گل بیخ. نرگس پاییزی. نرگس زنبقی. ساری نرگیز، یعقوب زانباغی و کؤز نرگیزی هم می گویند. (Amaryllis)
گؤزل خان: سرور زیبا. (ناپ).
گؤزل دویو: (Gözəl duyu) بدیعی. استاتیک.
گؤزلری آلا بولا چالماق: (Gözləri ala bula çalmaq) رنگ اشیاء را خوب متوجه نشدن. مست بودن.
گؤزلری آلاجالانماق:گشاد شدن چشم. تاردیدن. رنگ به رنگ دیدن.
گؤزلری ایشیقلانماق: (Gözləri qışıqlanmaq) ← گؤزلری پارلاماق.
گؤزلری ایله سوزمک: (Gözləri ilə süzmək) سر تا پای کسی یا چیزی را از نظر گذراندن.
گؤزلری باتماق: گود افتادن چشمها.
گؤزلری باغلانماق:چشم فرو بستن.
گؤزلری پارلاماق / گؤزلری پرپر چالماق: (Gözləri parlamaq) درخشیدن چشمها (از فرط خوشحالی).
گؤزلری تپه سینه چیخماق: (Gözləri təpəsinə çıxmaq) تعجب کردن.
گؤزلری دوْلماق: اشکی شدن چشمها.
گؤزلری دومانلانماق:تار شدن چشمها.
گؤزلری دؤنمک: بیرون زدن چشمها از حدقه بر اثر شدت خشم.
گؤزلری سؤزؤلمک: (Gözləri süzülmək) به هم رفتن پلکها. سنگین شدن پلکها (درابتدای خوابیدن). خمار شدن چشمها (در آستانهٔ خواب).
گؤزلری سولانماق: تر شدن چشمها.
گؤزلری قان چاناغینا دؤنمک: سرخ شدن چشمها. بسیار خشمگین شدن.
گؤزلری کلّه سینه چیخماق: (Gözləri kəlləsinə çıxmaq) بیرون زدن چشمها از حدقه. فوق العاده عصبانی شدن.
گؤزلری گئتمک: (Gözləri getmək) خمار شدن چشمها در آستانهٔ خوابیدن یا بر اثر گرسنگی شدید.
گؤزلری یوْل چکمک: (Gözləri yol çəkmək) به یک نقطه خیره شدن. به نقطهٔ ثابتی نگاه کردن. انتظار کشیدن.
گؤزلری یومولماق:بسته شدن چشمها. مردن. چشم فروبستن.
گؤزلریندن قیغیلجیم چیخماق: غضبناک بودن.
گؤزلرینه اینانماماق: به چشمهای خود اعتماد نداشتن.
گؤزلرینه تپمک: (Gözlərinə təpmək) با منت و سپاس چیزی را قبول کردن.
گؤزلرینه توْر گلمک: لک افتادن چشمها. تار شدن بینایی.
گؤزلرینه کدر قوْنماق:کدر شدن. غم آلود شدن نگاه.
گؤزلرینی آچماق: چشمها را گشودن.
گؤزلرینی آغیزینا دیکمک: نگاه را به دهان کسی دوختن. به دقت گوش دادن.
گؤزلرینی داغلاماق: خاک توی چشم کسی پاشیدن.
گؤزلرینی دوْلاندیرماق:چشم چرخاندن. چشم گرداندن.
گؤزلرینی سیخماق:اشک ریختن.
گؤزلرینین ایچی گؤلمک: (Gözlərinin içi gülmək) از ته دل خندیدن. فوق العاده شاد و خوشحال بودن.
گؤزلرینین ایچینه قدر قیزارماق: (Gözlərinini içinə qədər qızarmaq) از خجالت سخت سرخ شدن.
گؤزل ساتان: خوش ساق.
گؤزلش: (Gözləş) انتظار. تعاقب.
گؤزلشمک: (Gözləşmək) چشم به چشم هم دوختن. به همدیگر خیره شدن. به هم چشمک زدن.
گؤزلشمه: (Gözləşmə) ملاقات. دیدار.
گؤزل صنعتلر: (Gözəl sən'ətlər) هنرهای زیبا.
گؤزل عوْرت اوْتو: (گیا)(Gözəl 'orət otu) ← گؤزل آرواد اوْتو.
گؤزلک: (Güzlək) باران، اقامتگاه یا چراگاه پاییزی.
گؤزلک: (Gözlək) میعادگاه. محتاط. مراقب. ملاحت. حُسن. صبح. انتظار. تجسس. بازرسی. جستجو. آرزو.
گؤزلک توْپاری: گروه تجسس.
گؤزلکچی: (Gözləkçi) تیرانداز ماهر. نشانه گیر. کسی که میهمانی و جشن را ترتیب داده و اداره کند. کاوشگر.
گؤزل گئدیشلی: خوش خرام.
گؤزل گؤرکم: زیبا و خوشگل.
گؤزل گؤزل: بسیار زیبا.
گؤزللشدیرمک: زیباتر کردن. بهتر کردن. آراسته کردن.
گؤزللشمک: (Gözəlləşmək) زیباتر شدن. بهتر شدن. آراسته تر شدن.
گؤزللندیرمک: زیبا گردانیدن.
گؤزللندیریلمک: زیبا شدن توسط دیگری. آراسته گردیدن.
گؤزللنمک: (Gözəllənmək) زیبا شدن.
گؤزللمه: (Gözəlləmə) توصیف. مدح. گونه‌ای شعر تغزلی آذربایجانی و نغمهٔ عاشیق که دربارهٔ احساسات و عواطف عشقی و هیجان انگیز و در وصف زیبایی و کمال و خوبرویی سروده می‌شود.
گؤزلم: (Gözləm) چشم انداز. نظر. مشاهده. پیش بینی.
گؤزلم اوئی: (Gözləm evi) رصد خانه.
گؤزلمجی: (Gözləmci) مشاهده گر.

بیننده. خبرچین. جاسوس. گزارشگر.
گؤزلمک: (Gözəlmək) به دقت نظر کردن.
گؤزلمله مک: (Gözləmləmək) رصد یا مشاهده کردن.
گؤزلملی: خورشت دار. چاشنی دار.
گؤزلنبج: بازی قایم باشک.
گؤزلنتی: (Gözlənti) انتظار. توقع.
گؤزلنج: (Gözlənc) مشاهده. تماشا.
گؤزلنگج: (Gözləngəc) دوربین.
گؤزلنگیج: (Gözləngic) منتَظَر. موعود.
گؤزلنمک: (Gözlənmək) مراقبت شدن. هواداری شدن. انتظار داشتن. متوقع بودن. احتیاط کردن.
گؤزلو: (Gözlü) دارای چشم. بینا. منفذدار. سوراخ دار. کشودار. نگین دار (انگشتر). چشمه.
گؤزلو: (Gözləv) منبع آب.
گؤزلؤجه: (Gözlücə) ← قیرخ باغیر.
گؤزلؤک: (Güzlük) پاییزه (کشت). اقامتگاه پاییزی.
گؤزلؤک: (Gözlük) عینک. چشمی. چشمک. چشم بند اسبها. خانهٔ باز شوی پنجره که برای تهویهٔ اطاق به کار می‌رود. به صورت «کزلک» وارد زبان عربی و به صورت «گزلیک» وارد فارسی شده است.
گؤزلؤکچؤ: (Gözlükçü) عینک ساز.
گؤزلؤکلؤ ایلان: (جان)(Gözlüklü ilan) مار عینکی. مار کبرا. (Naja tripudians)
گؤزلؤ کوْر: (Gözlü kor) تنگ نظر.
گوزله: (Güzlə) محصول پاییزی.
گؤزله تیم: (Gözlətim) انتظار.
گؤزله گی: (Gözləyi) ایستگاه. میعادگاه. کمینگاه.
گوزله مک: (Gəvəzləmək)پرحرفی کردن.وقت تلف کردن.
گؤزله مک: (Gözləmək) منتظر ماندن. مواظب بودن. انتظار کشیدن. مراقب بودن. هوای کسی را داشتن و پاییدن. رعایت کردن. توقع داشتن.
گوزله مک: (Güzləmək) پاییز را در جایی گذراندن.
گوزله مه: (Güzləmə) پاییز گذرانی.
گؤزله مه: (Gözləmə) انتظارکشی. چشم به راهی. هواداری. رعایت. مراقبت. فعل امر به معنای «منتظر نباش». نوعی غذای آبکی که از دوغ و آب و روغن حیوانی و تخم مرغ درست کنند و نان در آن ترید کرده و با عجله بخورند تا سفت نشود و از دهان نیفتد.
گوزله مه: (Gəvəzləmə) پرحرفی.
گؤزله نیلمک: (Gözlənilmək) مورد انتظار بودن. قابل انتظار بودن. پیش بینی شدن.
گؤزله یئمک: با ولع نگریستن.
گؤزله یی: (Gözləyi) مخفیگاه. جای نگهبان یا دیدبان. نوبت.
گؤزله ییش: (Gözləyiş) انتظار.
گؤزله ییم: (Gözləyim) ظهور.
گوزلیک: (Gəvəzlik) پرحرفی.
گؤزم: (Gözəm) دقت. مراقبت. سرچشمه.
گوزم: (Güzəm) پشم اولیه گوسفند جوان که تازه و بسیار مرغوب است. پشمی که در پاییز از گوسفندان چیده می‌شود. پشم تیرماهی. نسبت به پشم بهاره مرغوبتر است. چون گوسفندان در زیر تابش آفتاب بوده اند، پشمشان خوش رنگتر از پشم بهاره می‌شود. کلاهی که از این نوع پشم تهیه شود.
گؤزمچی: (Gözəmçi) ناظم. مراقب.
گؤزمر: (Gözmər) دماغی با سوراخهای بزرگ.
گؤزمک: (Gözmək) سوراخ. سوراخ بینی. کیسه.
گؤزملنمک: دیده شدن.
گوز مونجوغو: (Göz muncuğu) نظر قربانی. چشم نظر. منجوقی که برای حفظ خود از چشم شور می‌آویزند.
گؤزمه: نورافکن. از آلت خیمه.
گؤزمه دیک: (Gözmədik) بداهه.
گؤزن: (Gözən) انبار. چشمه زار. جذاب. خوشایند. رفو. ممتاز. مونیتور.
گؤزن: (جان)(Güzən) موشی با پوست قیمتی.
گؤزنتی: (Gözənti) مالیخولیا.
گؤزنده:(Gözəndə) مرضی در گاوها.
گؤزندیرمک: (Gözəndirmək) تور بستن به صورت اسب و حیوانات دیگر برای محافظت از حشرات.
گؤزنک: (Göznək) عکس. تصویر. سایه. سوراخ. پنجره.
گؤزنمک: (Gözənmək) منتَظَر بودن. پاییده شدن. رفو شدن. دقت کردن.
گؤزنؤ: (Göznü) آینه.
گؤزنؤک: (Göznük) پنجره. پررو.
گؤزو: (Güzəv) اقامتگاه پاییزی.
گؤزؤ آج: (Gözü ac) پرخور. طماع.
گؤزؤ آچیق: هوشیار. ناکام. بیهوده.
گؤزؤ آچیق قارا: بی سواد.
گؤزؤ آچیلا قالماق:حیرت کردن. مات و مبهوت ماندن.
گؤزؤ آچیلماق: چشم باز شدن. بیدار شدن. آگاه شدن.
گؤزؤ آخماق: (Gözü axmaq) خمار شدن چشم (موقع خواب یا بیهوشی).
گؤزؤ آلاجالانماق: رنگارنگ دیدن. پرپر شدن چشم.
گؤزؤ آلماق: جلب توجه کردن. جالب توجه بودن. آشنا بودن.
گؤز وئریب ایشیق وئرمه مک: (Göz verib ışıq verməmək) بسیارآزار دادن. تعقیب کردن.ازنظر دور نداشتن.
گؤز وئریمی: (Göz verimi) افق.
گؤزؤ اللرده قالماق: انتظار کمک از این و آن داشتن.
گؤزؤ اؤتگور: (Gözü ötgür) تیزبین.
گؤزؤ اؤرتولو: (Gözü örtülü) چشم بسته. ناآگاه.
گؤزؤ اؤستؤنده اوْلماق: (Gözü üstündə olmaq) مراقب بودن. مواظب بودن.
گؤزؤ اوْلماق: (Gözü olmaq) نظر داشتن. علاقمند بودن. چشم داشتن. مراقبت کردن. نظارت کردن.
گؤزؤ ایتیک: (Gözü itik) تیزبین.
گؤزؤ ایله گؤرمک: (Gözü ilə görmək) شاهد بودن. گواه بودن.
گؤزؤ ایله یئمک: با دقت کامل نگاه کردن. چشم چرانی کردن.
گؤزؤ ایلیشمک: (Gözü ilişmək) نگاه کسی به چیزی خوردن. علاقمند شدن.
گؤز وباسی:(Güz vəbası)هیضه(مرض).
گؤزؤ باشینا چیخماق: (Gözü başına çıxmaq) از حدقه درآمدن چشمها. به شدت خشمگین شدن.

گؤزۆ باغلی: چشم بسته. بی‌تجربه.
گـؤزۆ باغلیجـا: (Gözü bağlıca) چشم بسته. نوعی بازی کـه در آن چشـمهای یک نفر را به عنوان«گرگ» می‌بندند و او باید دیگران را پیدا کند.
گؤزۆ پیشیک: پخته. کارکشته. ماهر.
گؤزۆ تاخیلماق: دوخته شدن نگاه.
گؤزۆتمک: (Gözütmək) نشان دادن.
گؤزۆ توتماق:(Gözü tutmaq)پسندیدن.
گؤزۆ توْخ: (Gözü tox) چشم سیر.
گؤزۆ تیته لی: (Gözü titəli) کسی کـه چشمش از آبله آسیب دیده باشد.
گؤزۆ چاخان: (Gözü çaxan) تیزبین.
گؤزۆ چلیک: (Gözü çəlik) پوچ چشم.
گـؤزۆ چیخمـاق: (Gözü çıxmaq) از حدقه درآمدن چشـم. کـور شـدن. بـه شدت حسادت ورزیدن.
گؤزۆ چیر تلاماق: کور شدن.
گؤزۆ دالماق: خیره شدن.
گؤزۆ دؤشمک: نظـرش گـرفتن. عاشـق شدن. علاقمند شدن.
گؤزۆدوک: (Gözüdük) نمونه. ماکت.
گؤزۆ دوْلمـاق: (Gözü dolmaq) اشـک آلود شدن چشم.
گؤزۆدؤم: (Gözüdüm) نمونه. ماکت.
گؤزۆ دومانلانماق: تیره شدن بینایی.
گؤزۆ دوْیماز: سیری ناپذیر.
گؤزۆر: (Güzür) گرانیت.
گؤزۆر: (Gözür) قمار. بازی پاسور.
گـــؤزۆرگن: (Gözürgən) گزینشـــگر. مشکل پسند.
گؤزۆ سئچمه مـک: (Gözü seçməmək) تشخیص ندادن (دراثر ضعف بینایی).
گـــؤزۆ ســـگیرمک: (Gözü səyirmək) تکان خـوردن ناگهـانی پلـک. لـرزش پلـک. خلجـان. در بـاور مـردم ایـن علامت آن بود که خبری خواهد رسید از ایـن رو نـخ قرمـز بـر پلـک فوقـانی چسبانند تا خبر مژده بخش باشد.
گـــؤزۆ ســـو ایچمـــه مـــک: (Gözü su içməmək) چشم کسی آب نخـوردن. (امید نداشتن).
گؤزۆ سولو: زود گریه کن. احساساتی.
گؤزۆ سؤنمک: کور شدن.
گؤزۆش: (Gözüş) خواسته. توقع.
گؤزۆ قاباغیندا اوْلماق / گـؤزۆ قاباغینـدا جانلانمـاق / گـؤزۆ قاباغینـدا دیکلمـک: (Gözü qabağında olmaq) جلـوی چشم بودن. در نظر بـودن. همیشـه بـه خاطر داشتن.
گؤزۆ قاپالی: چشم بسته. بی‌تجربه.
گؤزۆ قاچماق: در رفتن نـخ جـوراب و بافتنی. سوراخ شدن جوراب و بافتنی.
گؤزۆ قارا: بی رحم. جسور.
گؤزۆ قارالماق: سیاهی رفتن چشم.
گؤزۆ قالماق: (Gözü qalmaq) چشمش دنبال کسی یا چیـز بـودن. در حسـرت چیزی که داده ماندن.
گؤزۆ قـانلی: (Gözü qanlı) خشـمگین. آنکه خون چشمانش را گرفته است.
گؤزۆ قوْرخماق: بیم داشتن.
گؤزۆ قیپیـق: (Gözü qıpıq) چشـم نـیم بسته. تنگ. کسی که تندتنـد پلـک بـه هم می‌زند. ترسو. بزدل.
گؤزۆ قیرپیق: ← گؤزوقیپیق.
گـؤزۆ قیزمـاق: (Gözü qızmaq) چشـم کسی را خون گرفتن. خشمناک شدن. به هیجان آمدن. شیفته شدن.
گؤزۆک: (Gözük) مراقبت. کشیک. به صورت «گُزُک» در معنای سـرمه وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. سـوراخ. بصری. قابل رؤیت. روشن. آشکار.
گؤزۆکمـــــــک: (Gözükmək) ← گؤزونمک. آرام آرام یادگرفتن. جلوه گر شدن. جلوه کردن. شبیه بودن.
گؤزۆکمک: (Güzükmək) فـرا رسـیدن پاییز.
گؤزۆکمه: (Gözükmə) نمود. جلوه.
گؤزۆ کؤلگه لی: (Gözü kölgəli) آنکـه راز نزد دیگری دارد و از افشاء آن می ترسد.آنکه خود را مقروض پندارد.
گؤزۆ کؤنلۆ توْخ: چشم و دل سیر.
گؤزۆ کیچیک: (Gözü kiçik) بخیل.
گـؤزۆ گزمـک: (Gözü gəzmək) چشـم دنبال چیزی گشتن.
گـــؤزۆ گؤتۆرمـــه مـــک: (Gözü götürməmək) چشـم دیـدن کسـی را نداشتن. حسادت کردن.
گؤزۆ گؤرمـک ایسـته مـه مـک: (Gözü görmək istəməmək) حاضر بـه دیـدن کسی نبودن. از کسی متنفر بودن.
گـؤزۆ گؤللـۆ: (Gözü güllü) آنکـه در چشمش گُل افتاده، چشم کاچ.
گؤزۆلدۆرۆک: (Gözüldürük) بافتـه‌ای از موی اسب که به هنگـام درد چشـم، روی آن می‌گذاشتند.
گؤزۆم: (Güzüm) پاییز. پاییز.
گؤزۆم چیخدییا سالماق: تحقیـر کـردن. مسخره کردن.
گؤزۆم قالدی: نوعی گلیم.
گؤزۆن: (Güzün) حیوان یا انسـانی کـه در پاییز زایمان کند.
گـــؤزۆن: (Gözün) قـدرت. گزیـده. ممتاز. گزین. درمانی که برای دفـع یـا رفع چشم نظر درست کنند.
گؤزۆن آغین چوْخالتماق: خشم گرفتن.
گؤزۆنچ: (Gözünç) نامدار.
گؤزۆن چشمه سی: غدّهٔ اشک.
گؤزۆنـــدن اوْخومـــاق: (Gözündən oxumaq) از چشـمهای کسـی فکـر و منظورش را خواندن.
گؤزۆندن اوْد تؤکمک: (Gözündən od tökmək) (از چشم خود آتش ریختن) با تلخی گریستن.
گؤزۆندن اوْد تؤکۆلمـک: (Gözündən od tökülmək) از چشـمهایش آتـش باریدن. زیرک و هوشیار بودن. سخت عصبانی و خشمگین بودن.
گؤزۆندن توک یاییلماماق: (Gözündən tük yayılmamaq) مـــوی لای درز نرفتن. مو از ماست کشیدن.
گؤزۆندن جن یاغماق: (Gözündən cin yağmaq) شیطنت از چشم باریدن.
گؤزۆنـــدن یاغمـــاق: (Gözündən yağmaq) از چشمها معلوم بودن.
گؤزۆنـــده اوْغورلامـــاق: چشـم چشـم کردن. توجه کسی را بـه جـایی جلـب کردن و کار خود را انجام دادن.
گؤزۆنـده جانلانمـاق: در جلـوی چشـم مجسم شدن. در خاطر زنده شدن.
گؤزۆن شوْرباسی سۆزۆلمک: ولع داشتن.
گؤزۆن قوردو: جسارت.
گؤزۆنک: (Gözünək) پنجرهٔ چادر.
گؤزۆنگو / گؤزۆنگه: (Gözüngü) آینه.
گؤزۆن گؤزدۆ گؤرمه میش: شـتر دیـدی ندیدی.
گؤزۆنلۆ: (Gözünlü) توانا. نیرومند.
گؤزۆنلۆک: (Gözünlük) برگزیدگی.

گؤزۆنمک: (Gözünmək) تجسم یافتن. دیده شدن.
گؤزۆنمه: (Gözünmə) تجسم.
گؤزۆنۆ آغارتماق: چشم غره رفتن.
گؤزۆنۆ آییرماق: (Gözünü ayırmaq) از چیزی چشم برداشتن. نگاه را به سوی دیگری برگرداندن. چشم برگرفتن.
گؤزۆنۆ اوْغورلاماق: چشم چشم کردن. توجه کسی را به جایی جلب کردن و کار خود را انجام دادن.
گؤزۆنۆ باغلاماق: چشم بستن.
گؤزۆنۆ پوفله یه بیلمه مک: (Gözünü püfləyə bilməmək) عاجز بودن.
گؤزۆنۆ تاپماق: چاره را یافتن.
گؤزۆنۆ دؤرد آچماق: (Gözünü dörd açmaq) چهار چشمی نگاه کردن.
گؤزۆنۆر: (Gözünür) معاصر. هم عصر.
گؤزۆنۆ زیلله مک: (Gözünü zilləmək) زل زدن. خیره شدن.
گؤزۆنۆ قان بۆرۆمک: (Gözünü qan bürümək) خون چشم کسی را گرفتن.
گؤزۆنۆ قۆرخوتماق: (Gözünü qorxutmaq) چشم کسی را ترساندن.
گؤزۆنۆ قییماق: (Gözünü qıymaq) چشم را تنگ کردن. با دقت نگریستن.
گؤزۆنۆن آجیسینی آلماق: (Gözünün acısını almaq) خستگی چشم را در کردن. بعد از بیخوابی، چشم را بستن.
گؤزۆنۆن آغی قاراسی: (سیاه و سفید چشم). تنها فرزند خانواده.
گؤزۆنۆن اوْدون آلماق: (Gözünün odun almaq) زهر چشم گرفتن.
گؤزۆنۆن ایچینه باخماق: توی چشم کسی زل شدن. جسور و خشمگین نگریستن. انتظار ترحم داشتن.
گؤزۆنۆن ایچینه دئمک: (Gözünün içinə demək) تو روی کسی گفتن.
گؤزۆنۆن قاباغیندا سؤیله مک: (Gözünün qabağında söyləmək) توی روی کسی دروغ گفتن.
گؤزۆنۆن قاراسی گئدیب آغی قالماق: در حسرت بودن.
گؤزۆنۆن قۆراسینی تؤکمک / گؤزۆنۆن قۆراسینی سیخماق: (Gözünün qorasını tökmək) گریه کردن.
گؤزۆنۆن قوردو اؤلمک: (Gözünün qurdu ölmək) سیر شدن.
گؤزۆنۆن کؤکۆ سارالماق: (Gözünün kökü saralmaq) خیلی انتظار کشیدن.
گؤزۆنۆن یاشینا باخمامماق: (Gözünün yaşına baxmamaq) اشک چشم کسی را نادیده گرفتن. سنگدل بودن.
گؤزۆنۆن یاغینی آلدیران: بخشنده.
گؤزۆنۆ یئره تیکمک: (Gözünü yer tikmək) چشم به زیر افکندن.
گؤزۆنه: (Gözünə) هر. هر کدام. تمام.
گؤزۆنه آغ سالماق: دق دادن.
گؤزۆنه آلماق: در نظر مجسم کردن. قبول خطر کردن. مدنظر قراردادن.
گؤزۆنه اینانماق: (Gözünə inanmaq) به چشم خود باور داشتن.
گؤزۆنه بیت دؤشمؤش: بسیار دقیق.
گؤزۆنه پرده چکمک: (Gözünə pərdə çəkmək) جلوی چشم را پرده کشیدن.
گؤزۆنه پرده گلمک: (Gözünə pərdə gəlmək) کور شدن. تار شدن چشم.
گؤزۆنه تپمک: ← گؤزونه سوخماق.
گؤزۆنه تپینمک: (Gözünə təpinmək) نزدیک شدن. گستاخی کردن.
گؤزۆنه خوْش گلمک: (Gözünə xoş gəlmək) به نظرخوب آمدن. پسندیدن.
گؤزۆنه دورماق: (Gözünə durmaq) دشوار و پیچیده به نظر رسیدن.
گؤزۆنه سوْخماق: (Gözünə sozmaq) برای اثبات چیزی با خشونت نشان دادن. جلوی چشم کسی گرفتن تا ببیند و باور کند. با ولع خوردن.
گؤزۆنه قارا: مراقب باش. احتیاط کن.
گؤزۆنه کسدیرمک: در نظر داشتن.
گؤزۆنه کؤل تؤکمک: تنبیه کردن.
گؤزۆنه گلمه مک: (Gözünü gəlməmək) دیده نشدن. به چشم نخوردن. جالب توجه نبودن.
گؤزۆنه گؤرسنمک / گؤزۆنه گؤرۆنمک: (Gözünə görsənmək) مشاهده شدن. دیده شدن. آشکار شدن.
گؤزۆنه گیرمک: (Gözünə girmək) با بی شرمی و گستاخی دروغی را واقعی جلوه دادن. جلوی چشم بودن. حسادت کسی را تحریک کردن.
گؤزۆو: (Gözüv) زمان. گاه.
گؤزۆ وار: (Gözü var) بیدار. بینا.
گؤز ووراماق: چشم زدن. نظر زدن. نظر کردن. چشمک زدن.
گؤزۆولش: (Gözüvləş) به ترتیب.
گؤزۆولۆ: (Gözüvlü) زماندار.
گؤزۆولمک: (Gözüvləmək) به ردیف انجام دادن.
گؤزۆ هئچ بیرشئی گؤرمه مک: (Gözü heç bir şeyi görməmək) رعایت کسی را نکردن (از فرط خشم).
گؤزۆ یاشلی: (Gözü yaşlı) گریان.
گؤزۆ یامان / گؤزۆ یاوا: (Gözü yava) چشم شور. بدنظر.
گؤزیمک: (Güzəymək) زاییدن. فارغ شدن. خالی شدن.
گؤزۆ یۆلدا قالماق: چشم به راه ماندن. با بی‌صبری منتظر کسی بودن.
گؤزۆ یوموق: چشم بسته. ناآگاه.
گؤزۆ ییرتیق: (Gözü yırtıq) بی حیاء.
گوزه: (Gəvəzə) پرحرف.
گؤزه: (Gözə) آبزه. جنگلی که آب از آن بیرون زده. چمنزار باتلاقی و مرطوب. حجره. سلول. چشمه.
گؤزه آلایین چالایین گلمک: (Gözə alayın çalayın gəlmək) درهم برهم دیده شدن (گویش زنجان).
گؤزه آلماق: زیر نظر گرفتن.
گؤزه ایستی: (Gözə isti) دلچسب.
گؤزه باتماق: (Gözə batmaq) تو چشم فرو رفتن. جلوی چشم ظاهر شدن.
گؤزه باخماق: چشم در چشم دوختن.
گؤزه بانا: (Gözəbana) چشم روشنی.
گؤزه به: (Gözəbə) تخمین.
گؤزه بیلیمی: سیتولوژی.
گؤزه تؤکمه لی: به اندازه چند قطره.
گؤزه تی: (Gözəti) منتظر. اخطار. چرای شبانه.
گؤزه تیجی: (Gözətici) مراقب. اخطار دهنده. چوپان شبانه.
گؤزه تیش: (Gözətiş) صبر. مراقبت.
گؤزه تیشمک: باهم منتظر بودن.
گؤزه تیلی: (Gözətili) تحت کنترل.
گؤزه تیم: مراقبت. نظارت. حمایت.
گؤزه تیمک:(Gözətimək) اخطار دادن.
گؤزه تین: (Gözətin) مراقب. محتاط.
گؤزه جیک: سوراخ کوچک.
گؤزه چارپماق: (Gözə çarpmaq) مورد

توجه قرار گرفتن. به چشم خوردن.
گـؤزه داراغـی: (Gözə darağı) نـوعی شانهٔ قـدیمی کـه نخهـای ابریشـمی بـه دندانه‌های آن می‌بستند تا مـوی سـر را بهتر و بیشتر تمیز کند.
گؤزه داشلانماق: دیده شدن.
گؤزه دگمز: (Gözə dəyməz) نامشهود.
گؤزه دگمک: به چشم خوردن.
گؤزه دگن: (Gözə dəyən) چشمگیر.
گؤزه دورتمک: (Gözə dürtmək) تـوی چشم کسی فروکردن. به کسـی خیلـی نزدیک شدن. **گؤزه دورتمه:** شدید.
گؤزه رج: (Gözərəc) منظره.
گؤزه رس: (Gözərəs) لجباز.
گؤزه ری: (Gözəri) مراقب. دوربین.
گؤزه ریت: (Gözərit) ملاحظه.
گؤزه ریش: گزارش. تفسیر. توجه.
گؤزه ریم: (Gözərim) افق.
گؤزه سوْخولماق: توی چشم فرو رفتن. به کسی نزدیکتر شدن.
گؤزه سورتمک: گرامی داشتن.
گؤزه شیرین: (Gözə şirin) خوشایند.
گؤزه شیک: (Gözəşik) انتظار.
گؤزه سیغماق: برازنده بودن.
گؤزه فاییر: تخمینی. تقریبی.
گؤزه فرح وئرمک:خوشحال کردن.
گـؤزه قـادالان تیکـان: (خـاری کـه در چشم فرو رود) دشمن خونی.
گؤزه کول تـوْپراق آتمـاق: (Gözə kül topraq atmaq) کلک زدن. نیرنگ بـه کار بردن.
گـؤزه کیتمـک: (Gözəkitmək) تجسـم کردن. متبلور کردن.
گـؤزه کیرمـک: تجسـم یـافتن. متبلـور شدن.
گؤزه گت: (Gözəyət) نشان. آماج.
گؤزه گتیرمک: چشم زدن.
گؤزه گر: جذاب. بدنظر.(ناد).

گؤز یاشی

گؤزه گلمک: (Gözə gəlmək) به چشـم خوردن. به نظر خوردن. به نظر رسیدن. در معرض دید قرار گرفتن.
گؤزه گلیم:چشمگیر. جالب توجه.
گؤزه گن: (Gözəyən) افق.
گـؤزه گؤرسـنمک / گـؤزه گؤرؤنمـک: (Gözə görsənmək) مشاهده شدن.
گؤزه گؤرؤنرلی: متفاوت. ممتاز.
گؤزه گؤرؤنن: مشهور. نامدار.
گؤزه گؤز دیشه دیش: (Gözə göz dişə diş) چشم در مقابـل چشـم. دنـدان در مقابل دندان. قصاص.
گؤزه گه: (Gözəyə) پرده.
گؤزه گی: (Gözəgi) ماشه. فیلم. منظره. جذاب.
گؤزه گیر: (Gözə gir) چشمگیر. دقیق.
گؤزه گیرمک: با بـی‌شـرمی و جسـارت مقابله کردن. تو چشم فـرورفتن. خـود را نشان دادن. دقت کردن.
گؤزه لک: (Gözələk) بلندای تپه. جایی از قلهٔ تپه که دیده شود. هدف. مقصد. الک. غربال.
گؤزه لکمک: هدف گرفتن.
گؤزه لم: (Gözələm) تحقیق. بررسی.
گؤزه لنمک: بررسی شدن.
گؤزه له مک: (Güzələmək) فرا رسیدن پاییز.
گـؤزه لـه مـک: (Gözələmək) بررسـی کردن. گزارش دادن.
گـؤزه لـه مـه: (Gözələmə) گـزارش. چنبر گهواره.
گـؤزه مـک: (Gözəmək) رفـو کـردن. وصـله کـردن (بـافتنی). بسـتن دهانـهٔ خورجین. خواستن.
گـؤزه مـه: (Gözəmə) رفـو. رفـوگری. وصله کاری.
گؤزه مه چی: (Gözəməçi) رفوگر.
گـؤزه نـک: (Gözənək) خلـل و فـرج. منفـذ. سـوراخ غربـال. کشـو. مکـان پرآب. روسری. پنجره.
گـؤزه نـه: (Gözənə) سـوراخ سـوراخ. کلاه توری یا سوراخ دار زنبورداران یا شمشیربازان. پرده. سلولیت.
گؤزه نی: (Gözəni) لوحه. ترشح چشم.
گؤزه یاتان: (Gözə yatan) چشمگیر.
گؤزه ییش: (Gözəyiş) رفو. پینه. وصله.
گؤزه ییک: (Gözəyik) بدنظر.
گؤزه یین: (Gözəyin) قربان. افندی.
گؤز یئتری: (Göz yetəri) چشم رس.
گؤز یئتمز: دور. بعید. بی پایان.
گؤز یئتمک: ایمان آوردن.
گؤز یئتیرمک: نظر افکندن.
گؤز یئتیرن: (Göz yetirən) قانع.
گؤز یئتیم: افق دید. چشم انداز.
گوز یئری: (Güz yeri) جای بلند.
گؤز یئرینگجی: (Göz yeringəci) بیمار.
گؤز یاشاردان: اشک آور.
گؤز یاشاردیجی: اشک آور.
گؤز یاشی: (Göz yaşı) اشک.
گؤز یایلاسی:(Göz yaylası) چشم انداز.
گؤز یایلیمی: (Göz yaylımı) افق.
گؤزیجی: (Gözəyci) رفو گر. پینه دوز.
گؤز یوْروجو: چشم آزار. خسته کننده.
گؤز یوْروغاندا: صبحدم. سپیده.
گؤز یوْروقدا: دیروقت. زمان تاریکی.
گؤز یومان: توکل کننده. متوکل.
گؤز یومماسی: بازی قایم باشک.
گؤز یوواسی: کاسهٔ چشم.
گـوْز ییغیتـی: (Güz yığıtı) کشـاورزی که کار خرمن را تمام کرده باشد.
گوس: (Gus) تکّه. لقمه.
گؤسترتمک: نمایاندن.
گؤسترچ: (Göstərəç) نمایه. اندیکس.
گؤسترسل: تمثیلی. مثالی.
گؤسترگه: نشانگر. نشانه. عقربه. اشـاره. منحنـی. نمـودار. مشـیر. شـاخص. اندیکاتور. **گؤسترگه لیک:** نمایه.
گؤسترگیچ: نمایشگر. نشانه. شاخص.
گؤسترلی: (Göstərli) باز. آشکار.
گؤسـترمک: (Göstərmək) نشـان دادن. عرضه کـردن. معرفـی کـردن. نمـایش دادن. وانمود کردن. اشاره کردن.
گؤسترمه: نمایش. ارائه. دیدنی. بیلان.
گؤسترمه چی: نمایش دهنده. شارح.
گؤسترمه لیک: (Göstərməlik) نمونه.
گؤستره: گستره. ساحه. میدان.
گؤستری: دیدگاه. نمایش. کلیپ.
گؤستریت: (Göstərit) ارائه. نمایش.
گؤستریچ: (Göstəric) نمونه. الگو.
گؤستریجی: نمودار. نشاندهنده. راهنما. هادی. اعلام. فهرست. شاخص.

گؤستریجی بارماق: انگشت اشاره.
گؤستریش: نمایش. راهنمایی. هدایت. نشانه. علامت. تظاهر. دلالت. تعلیم. دستورالعمل. منظره. چشم انداز.
گؤستریشچی: لوکس. شیک. با ژست.
گؤستریشلی: لوکس. شیک.
گؤستریشمک: تظاهر کردن.
گؤستریشمه: تظاهر. نمود. ارائه.
گؤستریک: شاخص. نمودار. نماد.
گؤستریلمک: نشان داده شدن. اشاره شدن به وسیلهٔ دیگری.
گؤستریم: نمایش. نمایشنامه. سئانس.
گؤستلمک: اشاره کردن.
گؤسته مک: تقدیم کردن. نذر کردن.
گؤسته مه لیک: ظاهری.
گؤسشمک: (Gösəşmək) گرفتار خواهش شدن.**گوسل:** (Gəvsəl) احمق.
گوسه ره: (Gəvsərə) اسکلت. سبدی که از نی سازند.
گؤسه مک: (Gösəmək) آرزو کردن.
گؤسه مه: (Gösəmə) آرزو. تمنا.
گوشاتا: (Güşata) فراخ. آسوده. باز.
گوشاتالیق: فراخی.آسودگی.گشادگی.
گوشاد: (Guşad) سطل بزرگ.
گوشبره: (Güşbərə) ← دوشبره.
گوشتمک:(Gəvşətmək)ازکار انداختن.
گوشر: (Gəvşər) رو به زوال.
گوشک: (Gəvşək) سست. نرم. ضعیف. تنبل. عاجز. مفعول در لواط.
گوشک آغیز: سست سخن. کسی که هر چه به دهان بیاید، بیان کند.
گوشکچه: هر چیز نشخوارکردنی.
گوشک دامارلی: بی غیرت.
گوشک ساو: ریزش کوه(تابلو درجاده).
گوشک یای: (Gəvşək yay) کبّاده.
گوشلمک: (Gəvşəlmək) ضعیف یا خالی شدن.
گوشن: (Gəvşən) تنبل. کُند. آرام. زمین پهناور غیرکشاورزی که برای چرای دامها بکار برند.
گوشنگه: (Quşəngə) پرده ای که برای عروس و داماد در گوشهٔ اتاق بکشند و آنها را از دیگر میهمانان جدا کند.
گوشنمک: پهناور شدن. خراب شدن. فسخ شدن.
گوشه: (Quşə) کنج. زاویه. خلوت. شعبهٔ کوچکی از مقام در گوشه.
گوشه توتماجا / گوشه قاپما / گوشه قاپماجا: نوعی بازی دوندگی برای گرفتن گوشه در زمین.
گوشه رک: (Gəvşərək) آدامس.
گوشه کی: (Quşəki) اجتناب. اختفاء. صحبت درگوشی.
گوشه گؤبک: (Quşə göbək) لچک ترنج (نوعی نقش در قالی یا پارچه)
گوشه مک: (Gəvşəmək) ← گؤوشه مک. سخن گفتن. تنبل شدن. شُل شدن. **گوشیج:** (Gəvşic) تنبل.
گوشیریک: (Gəvşirik)جویده.نرم شده.
گوشیل: (Gəvşil) غذایی که از هر چیز نرم یا آرد شده بدست آید.
گوشینمک: (Gəvşinmək) یکجا جمع شدن و ماندن.
گوک: (Gəvək) ۱۷ روز آخر تابستان. حسّاس.
گوکه: (Gükə) نوعی دسر که در اورمیه و با آرد، مخمر خشک یک قاشق مربا خوری، تخم مرغ، زردهٔ تخم مرغ، کرهٔ آب کرده، شکر و نمک تهیه می‌شود. چنگال.
گؤگ: (Göy) سبزی. علف. سبزرنگ. آبی لاجوردی. کبود. نارس. تازه. خسیس. خام. به صورت «گوگ» در معنای آبی وارد فارسی شده است.
گؤگ آرخ: (Göy arx) جوی فرعی.
گؤگ آلا:(Göy ala)آبی روشن. نارس.
گؤگ آلداز: (Göy aldaz) سبزفام.
گؤگ اسکیبه توتماق: در فشار گذاشتن.
گؤگ امام: (Göy imam) امام زمان.
گؤگ امیک: (گیا)(Göy əmik) سبزی. علف سبزکه از زمین آب بمکد.
گوگان: (Gogan) ← قوْوقان.
گؤگ اوْردو: (Göy ordu) اردوی کبود. حکمرانی باتو پسر چنگیزخان.
گؤگ اؤسکوْرک:← قارا بوْغاناق. ذات الریه.**گؤگ اؤنوْم:**(Göy önüm)چمنزار.
گؤگ اینک: (Göy inək) الاغ. خر.
گؤگایین: (جان)(Gogayin) خرمگس. مگسی است بزرگ که چون چهارپا را بگزد، خون می‌آید. گونگاوون نیز می‌گویند. ← آت میلچگی.
گؤگ باراز: (Göy baraz) لاجورد.
گؤگ بازار: (Göy bazar) بازار سبزی.
گؤگ باش: (گیا)(Göy baş) تلخه. تلخ دانه. تلخه گیجه. شبرم. اندروخوردن. سیمع. گاوکش. (Centaurea cyanus) نوعی طالبی سبزرنگ.
گؤگ باشی: (Göy başı) میراب.
گؤگ باغیر: (Göy bağır) طحال.
گؤگ بت: (Göy bət) بی حیاء.
گؤگبرک:(Göybərk)پوشش سبز(ناپ)
گؤگ بؤرؤ: (Göy börü) (گرگ کبود). از ورزشهای باستانی ترک که در آسیای مرکزی رایج است. پوست بزغاله‌ای را پر از کاه کرده و آن را در وسط میدانی بزرگ (هالهال) گذارند. سوارکاران دو گروه با شروع بازی به سرعت بسوی آن بزغاله تازند و آن را بردارند و کوشند تا آن را نگهدارند. گؤگ پار و اوغلاق قاپدی نیز گویند.
گؤگ بوْز آت: (Göy boz at) دب اکبر.

گؤگ پاخلا

گؤگ بوغدا: (Göy buğda) گندم سبز. حلوا که از گندم سبز، رازیانه، شکر، زردچوبه و ... درست کنند.
گؤگ بوْغما: (Göy boğma) سیاه سرفه.
گؤگ بوْیا: (گیا)(Göy boya) نیله.
گؤگ بوینوز: (جان)(Göy buynuz) کرّه گاومیش ۳ ساله.
گؤگ بوْیون: (Göy boyun) تپهٔ سرسبز.
گؤگ پاخلا: (گیا)(Göy paxla) لوبیا.
گؤگپار: ورزش قزاقی شبیه بزکشی.
گؤگ پیغمبر چیچگی: (گیا)(Göy peyğəmbər çiçəyi) ← آجیمیق.

گؤگت: (Göyət) سبزه. سبزی. میوه.
گؤگتات: (Göytat) سبزه. سبزی.
گؤگتاتچی: سبزی فروش. سبزی کار.
گؤگت تالقا: (جان) نوعی پرندهٔ قهوه ای با منقار بلند. (Göy talqa (Phyllopneuste rama))
گؤگت تانری: ← گؤی تانری.
گؤگتم: (Göytəm) بهار.
گؤگت توْپولقان: (جان) سُمام(پرنده).
گؤگت تورک: ← گؤی تورک.

گؤگ تالقا

گؤگت توک: (جان) ← قار قوشو.
گؤگت تولقاق: (جان) نوعی پرنده.
گؤگته: (Göytə) ییلاق. چراگاه بهاری.
گؤگت تیکان: (گیا) خار کبود. (Göy tikan) (Echinops macrophyllus)
گؤگت تیکین: (Göy tikin) امام زمان.
گوگج: (Gügəz) دیگ ته صاف.
گؤگجان: (Göycan) چشم آبی (ناپ).
گؤگجول: (Göycül) نوجوان.
گؤگجه: (Göycə) سبز. آلوچه. گوجه فرنگی. به صورت «گوجه» وارد زبان فارسی شده. ادبی. هنری. آسمانی. لطیف. زیبا. گندم کوبیده شده.
گؤگجه بئل: جایی که ماسه های کبود دارد. مکانی در میانهٔ راه تبریز به اهر.
گؤگجه توْیقون: (جان)(Göycə toyqun) سنقر خاکستری (Circus

گؤگجه جاناوار

cyaneus).
گؤگجه جاناوار: (جان) نوعی پرندهٔ زیبا. (Coracias garrula).
گؤگجه سلطان: (گیا) آلوچه.
گؤگجه قارقا: (جان) زاغچه.
گؤگجه گؤلؤ: (Göycə gülü) نوعی آهنگ عاشیق دارای خصوصیات تغزلی و ۱۱ هجایی.
گؤگجه لی: پیک مخفی.← گؤگرچین.
گؤگجه یازیلار: ادبیات.
گوگچ: (Gəvgəç) آویخته.
گؤگچاوین: (Göyçavın) کبودوار.
گؤگچک: (Göyçək) تازه.
گؤگچل: نزدیک به آبی. کبودوار.
گؤگچؤ: سبزی فروش. خسیس.
گؤگچؤل / گؤگچؤن: (Göyçül) آبی. کبود. ← گؤگرچین.
گؤگچه پیلاو: (جان) جغد. بوم.
گؤگچه لی: (جان) کبوتر وحشی.
گؤگ چیچقاق: بیماری اسهال دامی.
گؤگ چیچک: (گیا) کاسنی.
گؤگچیل: نزدیک به آبی. کبودوار.
گؤگ داد: (Göy dad)) نوبرانه. نورس.
گؤگ داش: سولفات مس. کات کبود.
گؤگ داشا مینمک: به مطلوب رسیدن.
گؤگ دامار: (جان) ← گؤگونک.
گؤگ دامار سیک: آلت جنسی مردجوان
گؤگ ددم: (گیا) سوسن برگ آبی.
گؤگ دمیر: (Göy dəmir) زره. (ناپ).
گؤگ دنی‌ز: دریایی در نقطهٔ پایان زمین.
گؤگدور: (جان)(Göydür) گرگ خاکستری.
گؤگدورک: (جان)(Göydürək) سگ خاکستری.
گؤگ دورنا: (Göy durna) (درنای کبود) آب ساکن و زلال و زیبا.
گؤگ دوْغان: (جان)(Göy doğan) شاهین کبود. سنقر خاکستری. قوش غارتگر. (Circus cyaneus)
گؤگدؤم: (Göydüm) بهار.
گؤگ دؤمک: (Göy dümək) سیاه سرفه.
گؤگ دیمدیک: (جان) اردک سر سفید. (Oxyura leucocephala).
گؤگرتلک: (Göyərtlək) حالت ظاهری لباس زمانی که خوب شسته نشده.
گؤگرتله مه: (Göyərtləmə) دمل سبز رنگ، تاول سبز رنگی که بر پوست بدن یا ناخن ایجاد شود.

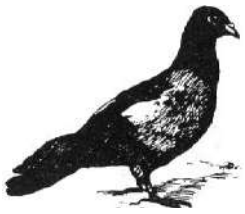
گؤگ دوغان

گؤگرتمک: (Göyərtmək) رویانیدن. سبز کردن. کبود کردن. سیاه کردن. به رنگ سبز کردن.
گؤگرتمه: رویانش. باروری. نوعی چشم نظر سبز رنگ که برای درمان بیماری «قوش وورما» آن را در آب جوشانده و آب آن را به نوزاد نوشانند. یا این سنگ را به لای پاهای کودکی که از تنهایی ترسیده، مالند.
گؤگرته: عرشهٔ کشتی. نام برجی در نیمکرهٔ جنوبی فلک. (Puppis)
گؤگرتی: (Göyərti) سبزی. سبزه. گیاه. رستنی. سبزی خوردنی. سیاهی از دور. شبح. کبودی (لکه‌های روی بدن).
گؤگرتیچی: سبزیکار. سبزی فروش.
گؤگرتیلیک: (Göyərtilik) جالیز سبزی.
گؤگرجی / گؤگرچیله: رطوبت.
گؤگرچین: (جان)(Göyərçin) ورقاء. کبوتر. قاصد آسمانی. نوعی پرنده که بیش از ۳۰۰ نوع دارد.
گؤگرچین آغاجی: (گیا)(Göyərçin ağacı) هماملس. هماملیس. امالید.
گؤگرچین آیاغی: (گیا)(Göyərçin ayağı) امانیه. امانیا. رجل حمامه.

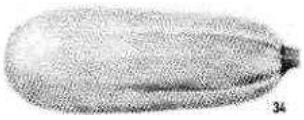
گؤگرچین آیاغی

گؤگرچین اوْتو: (گیا)(Göyərçin otu) ساق الحمام. (Cocoulus palmatus)
گؤگرچین بوْینو: رنگ گردن کبوتر.
گؤگرچین پوْخو: آدم بی خاصیت.
گؤگرچین عطری: (گیا) جروینا.
گؤگرچین کؤکؤ: (گیا)(Göyərçin kökü) ← گؤگرچین اوْتو.
گؤگرچینلیک: برج کبوتر. انبار ارزاق.
گؤگرچینی: خاکستری تند مایل به سبز.
گؤگر داش: آمئتیست (شیمی).

گؤگرچین

گؤگردیلمک: (Göyərdilmək) به رنگ سبز درآمدن. کبود شدن. به وسیلهٔ دیگری سبز کردن (گیاه).
گؤگردیم: حالت جوانه زنی باغ تازه.
گؤگرلی: باغچهٔ کوچک خانگی.
گؤگرمک: روییدن. رستن. سبز شدن. جوانه زدن. سر از خاک بیرون آوردن. پدیدار شدن. ظاهر شدن. از دور مشاهده شدن. کبود شدن. سیاه شدن.
گؤگرمه: (Göyərmə) رویش. جوانه زنی. کبودی. جنجالی.
گؤگرنتی: (Göyərənti) سبزی.
گؤگره: (Göyrə) تنه. اندام.
گؤگری: (Göyəri) سبزی. جوانه.
گؤگریش: (Göyəriş) جوانه زنی.
گؤگریشمک: باهم جوانه زدن.
گؤگریشمه: جوانه زنی دسته جمعی.
گؤگریلیک: جالیز کنار آب.
گؤگز: (Göyəz) افق. بنفش سیر. آبی نزدیک به لاجوردی.
گوگز: (Gəvgəz) بسیار پیر. کرم زیان بار. ← دانا بورنو.
گؤگ ساتان: سبزی فروش.
گؤگ ساقیز: (گیا)(Göy saqqız) کائوچو. به صورت Kok saghyz وارد زبان انگلیسی شده است.
گؤگساو: (Göysav) ورم. باد.
گؤگسک: (Göysək) گاو ماده ای که در طلب گاونر باشد. زن حشری.
گؤگ سو: (Göy su)آب سبز(در چشم)(Glaucome). آبیاری مزرعه پس از سبز شدن محصول.
گؤگ سوْختا: برفی تقریباً آبی رنگ که رو به ذوب شدن نهاده است.
گؤگ سؤد: (Göy süd) شیری که سرشیر آن گرفته شده.
گؤگ سوْغان: (گیا)(Göy soğan) پیازچه. نوش پیاز. (Spring onion)
گؤگسوک: (Göysük) سوراخ دیوار.
گؤگسؤل: (Göysül) سبز. **گؤگ سولتان:** (گیا) نوعی آلوچهٔ خوشمزه.
گؤگ سولو: (گیا)(Göy sulu) گلابی پیوندی.
گؤگ سویو: آبیاری هنگام جوانه زدن.
گؤگسیمان: (Göysıman) آبی کمرنگ.

گؤگ قاباق

گؤگشن: (Göyşən) سبزفام.
گؤگ فرنگ: (گیا) گوجه فرنگی.
گؤگ قاب: پوست سبز گردو.
گؤگ قابارجیق: (Göy qabarcıq) آبله.

گؤگ قارقا

گؤگ قاباق: (گیا) کلم سبز.
گؤگ قارا: (Göy qara) کبود رنگ. خاکستری مایل به سیاهی(در گوسفند)
گؤگ قارقا: (جان)(Göy qarqa) سبز قبا (نوعی پرنده) (Coracias garrulus).
گؤگ قایراق: (Göy qayraq) نوعی صخره که طبقه طبقه بوده و لایه های آن براحتی از هم باز شوند.
گؤگ قلمه: (گیا) ← آغ کرنک.
گؤگ قوتان: (جان)(Göy qutan) حواصیل خاکستری. پرنده ای با گردن و پاهای بلند در جاهای آبی.
گؤگ قورت: (جان) نوعی حشرهٔ زیان آور برای گیاهان. گرگ فرمانده. گرگ کبود رنگ که میان قرقیزها به عنوان نماد خداوند به شمار می رفت.

گؤگ قوزقون

گؤگ قوزقون: (جان)(Göy quzqun) سبزقبا(پرنده). (Coracias Garrulus)
گؤگ قوْواق: (گیا) ← آغ کرنگ.
گؤگ قیر: (Göy qır) جوگندمی.
گؤگ قیراق: (جان)(Göy qıraq) کلاغ آبی رنگ.
گؤگ قیز:(Göy qız)دختر آسمانی(ناد).
گؤگسک: (Göyək) قارچ. گیاه. بچه خرگوش.
گوگگ:(Gəvgəg)الکن. آویخته گوش.
گؤگ گبه: نوعی بیماری در بزها. جنینی که در داخل تخم بماند و بمیرد.
گؤگ گردن: (جان) گلو آبی(پرنده).
گؤگگل: (Göygəl) نباتی. گیاهی.
گؤگ گؤبه لک: (قارچ سبز) خام.
گؤگ گؤرمه دیک: حریص. شکمو.
گؤگ گؤز: (Göy göz) کسی که رنگ چشمانش آبی است. چشم زاغ. اشهل.
گؤگ گؤلگز: (Göy gülgəz) رنگ شفق، رنگ سرخ آسمان در صبحگاهان یا هنگام غروب.
گؤگگوین: (Göygəvin) مگس پاشنه.
گؤگل: (Göyəl) سبزه. سبز رنگ. زیتونی (رنگ). اردک نر.
گؤگلز: (Göyləz) توله سگ.
گؤگلشمک: (Göyləşmək) سبز شدن.
گؤگلم: بهار. زنده. جوانی. چمنزار.
گؤگلمزار: (Göyləmzar) چمنزار.
گؤگلن: (Göylən) سبزی. سبزه زار.
گؤگلؤ: (Göylü) باردار (حیوان).
گؤگلؤک: (Göylük) چمن زار. سبزه‌زار. سبزی. کبودی. خست. بخل. سال سبزه‌زاری. نباتی. **گؤگلؤک ایلی:**

(Göylük ili) سال سبزی و خرّمی. سال ۱۲۹۵ ق برای عشایر شاهسون که مغان روبه سبزی نهاد.
گؤگله: (Göylə) خام. نپخته.
گؤگله مز:(گیا)گیاه خوراکی مانند تره.
گؤگله مک: سبز شدن. جوانه زدن. چریدن حیوان از علفهای سبز.
گؤگله من: (Göyləmən) موسم بهار.
گؤگله مه: (Göyləmə)جوانه زنی.چرای حیوان. سبزی.
گؤگم: (گیا)(Göyəm) آلوچهٔ جنگلی (Prunus spinosa). بنفش مایل به سبز. نیرومند. محصول که برگ درآورده.
گؤگ مارال: (گیا) نوعی گیاه زینتی.
گؤگمت: (جان)(Göymət) گوسفند آبی هیمالیا. (Pseudois nayaur).
گؤگمک: (Göymək) مالیدن.
گؤگمن: (Göymən) چشم آبی(ناپ).
گؤگ مونجوق: چشم نظر کبودرنگ.
گؤگمی: (Göyəmi) رنگ آبی تند.
گؤگن: (Göyən) طناب بستن بره و بزغاله هنگام دوشیدن مادرانشان. سبزه.
گؤگنلیک: (Göyənlik) چمنزار.
گؤگنؤ: (گیا)(Göynü) میوهٔ رسیده.
گؤگنؤک: متمایل به کبود. لینویت.
گؤگنؤلمک: رسیدن (میوه).
گؤگنؤمک: (Göynümək) بسیار گریستن. رسیدن (میوه).
گؤگؤ: (Göyü) نان بی مایه.
گؤگؤد: (Göyüd) کبود. لاجوردی.
گؤگؤر: (Güyür) کفگیر. پیالهٔ شراب.
گؤگؤوجؤک: تگرگ کوچک.
گؤگؤرد: (Güyürd) گوگرد.
گؤگؤرد تورشوسو: اسید سولفوریک.
گؤگؤرد گازی: سولفات انیدرید.
گؤگؤردلمک: (Güyürdləmək) سولفوریزه کردن. گوگردی کردن.
گؤگؤردوم: ← گؤگومتوراق.
گؤگوز: ← کوکس. سبز. سرسبز. مرغوب. پسندیده. سزاوار هدیه.
گؤگؤش: سبزه. چشم آبی. آسمانی.
گؤگؤشکن: (جان)(Göyüşkən) کبوتر.
گؤگؤل: (Göyül) بوستان. اردک نر. سبزه. علف. چمن.
گؤگؤلجوم / گؤگؤلدور / گؤگؤلگوم: (Göyülcüm) ← گؤگومتوراق.
گؤگؤلچؤم: (Göyülçüm) گیاهخوار.
گؤگؤلگه: (Göyülgə) تورنسل. کاغذ مخصوص شناسایی باز و اسید.
گؤگؤلؤ: (Göyülü) آبی چشم.
گؤگؤم: (Güyüm) پارچ. آبخوری.
گؤگؤمتوراق / گؤگؤمتؤل / گؤگؤمسوْو: (Göyümtüraq) سبزفام.
گؤگؤن: (جان) خرمگس. سبزه. علف سبز. طناب بلند.
گؤگؤنک: (جان)(Göyünək) نوعی پرندهٔ شکاری گوشتخوار.
گؤگؤنؤ ساتماق: (Göyünü satmaq) محصول را بر زمین یا درخت فروختن.
گؤگؤه شی: (Göyvəşi) آبیار. میراب.
گوگه: (Gəvgə) الکن.
گؤگه: (Göyə) آش.
گؤگه رن: (Göyərən) سبز شونده.
گؤگه رنلیک: (Göyərənlik) سبزه زار.
گؤگه ره: (Göyərə) باغچه.
گؤگه ریک:(Göyərik) نورس. نوجوان.
گؤگه زه: (Göyəzə) خسیس. حریص.
گؤگه لک: گوجه فرنگی نارس.
گؤگه له: (Göyələ) متمایل به کبود.
گوگه نه: (Gəvgənə) ناکارآمد. لاف.
گوگی: (Gəvgəy) ناکارآمد.
گوگی: (Gəvgi) ضعف. سستی.
گؤگ یئل: (Göy yel) بادی که از هر جهت بوزد. باد غربی.
گؤگ یار: (جان) اسب وحشی.
گؤگ یاشیل: حیوانی سمّی با پاهای زیاد. «گؤگ قوجامان» نیز گویند.
گؤگ یال: (جان) گرگ نر.
گؤگ یالان:(Göy yalan)دروغ محض.
گؤگ یامان: (جان) حیوانی کوهستانی دارای ظاهری میان گوسفند و بُز.
گوگین: (Gəvgin) خوشمزه. سیر کننده. چرب و چیلی. هضم شونده.
گوگینلمک: (Gəvginləmək) نوش جان کردن. با لذت خوردن.
گؤگیوق: [دیو] نام بزرگان ترکمن.
گؤل: (Göl) حوض. استخر. تالاب. دریاچه. نوعی نقش روی فرش و قالی. نقش ترنج. به صورت «گول» در معنای استخر وارد فارسی شده است.
گؤل: (Gül) گل. نقش و نگار. لکه‌های سرخک. زیبا. قشنگ. خوب. گل چشم. ضایعهٔ دایره شکلی که در چشم ظاهر می‌شود. هر چیز کروی شکل یا دایره مانند. حلقه. دگمه. نخستین محصول درخت انجیر. آذرخش. داروی آمفتامین. به صورت «گُل» وارد فارسی شده است.
گؤل: (Gəvəl)پارچهٔ نرم که زیر یوغ گذارند. گیج.
گول آچ/گؤل آچار/ گول آچان: (Gülaç) شکوفه .(ناد).

گؤگون

گؤل آسا / گؤل آسیم: گل آویز. (ناد).
گؤل آغا: (Gül ağa) خانم گل. (ناد).
گؤل آغیز: (Gül ağız) بددهن. فحاش.
گؤل آلاسی: (جان)(Göl alası) نوعی ماهی(Salmo lacus)
گؤل آلما: (Gül alma) گل سیب (ناد).
گؤل آنا: (Gül ana) مادر گل (ناد).
گؤل آی: (Gül ay) ماه گل (ناد).
گؤل آیاغی: (Göl ayağı) سردابه.
گؤل آیی: ماه مه میلادی. ماه شکفتن گل سرخ. **گؤلئیناری:** رقصی گروهی.
گؤل ائوی: (Gül evi) گلخانه.
گؤلاباتین: (Gülabatın) ← گوله باتین.
گؤلاب بایرامی: (Gülab bayramı) نوعی جشن در روزهای آغاز بهار که مردم به هم شیشهٔ عطر هدیه دهند.
گؤل ابریشیم: (گیا) نوعی بوته دارای گلهای سرخ ابریشم مانند. (Albizzia)
گؤلابی: (گیا) نوعی انگور زود رس.
گؤل اجر: (Gül əcər) گل تازه.
گؤلادان: کلون. ← کلیندان.
گؤل ارکین / گؤل اسیر:نام زنان اویغور.
گؤل اسه: (Gül əsə) مادر مانند گل.
گؤل اکر: (Gül əkər) گلکار(ناد).
گؤلالا: (Gülala) سرخ و زیبا چون گل.

گل سرخ.
گۆلالیق: (گیا)(Gülalıq) گل سرخ.
گۆل امر: (Gül əmər)گل مکنده(ناپ).
گۆل انگیز: (Gül əngiz)گل افشان(ناد).
گۆل اۆتو: (گیا)(Gul otu) برنجک.
گۆل اۆخو: (گیا)(Gul oxu) شاخهٔ گل.
گۆل اۆز:(Gül üz) گلچهره. زیبا. (ناد).
گۆل اۆزلۆ: (Gül üzlü) گلچهره. زیبا.
گۆل اۆزه:(Gül üzə) گلچین. (ناد).
گۆل اۆغلان: گل پسر. (ناپ).
گۆل اوفاغی: (Gül ufağı) گلبرگهای خشک یا کوبیده شدهٔ گل محمدی.
گـــۆل اۆلجـه: (گیـا)(Gül olcə) خلـر. (Lathyryus). **گۆلای:** گل و ماه(ناد).
گۆل ایگیت: دلاور وطن پرست.
گۆل ایگیری: (گیا) نوعی گیاه ریشه ای دیرسال که روی زمین بخزد.
گۆل بابا: (گیا)(Gül baba) قاصدک.
گـــۆل بـــاجی:(Gül bacı) خطـــاب محترمانه به برادر زن.(ناد).
گۆل بادام: گل بادام (ناد).
گۆل باز: (Gülbaz) دوستدار گل.
گۆل باسار: فراتر از همهٔ گلها (ناد).
گۆل باشاق: (Gül başaq) قندیل.
گۆل باشقار: تـاج گلـی از گلبرگهـا. بـه صورت «کلبشکر» وارد لهجهٔ سـوری زبان عربی شده.
گـــۆل باشـی: (Göl başı) رودی کـه بـه برکه می‌ریزد.سراستخر. بالاسر استخر.
گۆل باغ: (Gül bağ) دسته گل. (ناد).
گۆلباغا: (جان)(Gölbağa) قورباغه.
گـــۆل باغلامـــاق: (Göl bağlamaq) در یک جا جمع شدن. جاری نشدن.
گۆل باغی: (Gül bağı) گلستان.
گۆل باغیش: گل هدیه شده. (ناپ).
گـــۆل بـــالیق / گۆلبـــان / گۆلبـــان آی: (Gülban) نامهای زنان اویغور.
گۆلبت: (Gölbət) برکهٔ کوچک.
گۆلبتین: (Güləbətin) ← گوله باتین.
گۆلبج: (Gölbəc) برکه.
گۆل بدن: گل اندام. رعنا و زیبا. (ناد).
گۆل بر: (Gül bər) گلبرگ.(ناد).
گۆل بری:(Gül bəri) گل صورت(ناد).
گۆلبز: (جان)(Gölbəz) توله سگ.
گۆل بس / گۆل بسدی :(Gül bəs) گـل بس. دختر بس. (ناد).
گۆل بند: (Gül bənd) دسته گل.
گۆل بنزر:(Gül bənzər) مانند گل(ناد).
گۆل بنیز: (Gül bəniz) گل چهره(ناد).
گۆلبۆت: (Gölbüt) قطع اندام. آمپوته.
گۆل بۆجگی: (جان) ← آلتین بوجک.

گول ختمی

گۆل بودا: (Gül buda) گل گندم.
گۆل بوداق:(Gül budaq) گلشاخه(ناد)
گۆل بورنو: (گیـا)(Gül burnu) نسـترن. خیار تازهٔ گل بسر.
گۆلبوغـا: (جـان)(Gölboğa) بوتیمـار بزرگ. (Botaurus).
گۆل بۆغوج: (Gülboğuc) گلزار.
گۆل بۆی: گل اندام. رعنا و زیبا. (ناد).
گۆل به سر:(Gül bəsər) گل بسر. خیار.
گۆل به شکر:(Gül bəşəkər) گل بدل از شکر. (ناد).
گۆلبی: (گیا)(Gülbi) گل درخت به.
گۆل بیتر: (Gülbitər) گل شکوفا.
گۆل بیگ:(Gülbəy) سرور زیبا. (ناپ).
گۆل بیگی: (Göl bəyi) خوانسالار.
گۆل بیگیم:(Gülbəyim)بانوی زیبا(ناد)
گۆل بیلگه: دانا و زیبا. (ناد).
گۆل پارچا:(Gül parça) درب وداغون.
گۆل پاشا: (Gül paşa) سرور زیبا.(ناد).
گۆلپای:(Gülpay) سهمی از گل.(ناد)
گۆل پری:(Gülpəri) گل پری(ناد)
گۆلپه تک:(گیا)(Gülpənək)گل نوروز.
گۆلت: (Gülət) تفریح. گردش.
گۆلت: (Gölət) برکه(ناد).
گۆل تاجی: (Gül tacı) تاج گل. (ناد).
گۆلتاش: (Gültaş) زیبا چون گل.(ناد).
گۆل تاماشا / گۆل تاوار: گلرخ (ناد).
گۆلتای: (Gültay) مانند گل. (ناد).
گـــۆل تکـــین: (Gül təkin) خیرخـــواه. مانند گل. شاهزادهٔ آتش. (ناد).
گۆلتگۆن: (Gültgün) خنده.
گۆل تمام: (Gül tamam) دختر بس.
گۆل تن: (Gül tən) گل اندام (ناد).
گۆلتۆرگۆج: (Göltürgüc) حمایت.
گۆلتۆرم: (Göltürəm) ضعیف. ناتوان.
گۆلتۆرمک: (Göltürmək) بلنـد کـردن. اغراق کردن.
گۆلتۆروش: (Göltürüş) اغراق. مبالغه.
گۆلج: (Güləc) همواره متبسم.
گۆلجان: (Gülcan) گل اندام. (ناد).
گۆلجر: (Gülcər) گلزار.
گۆلجر: (Gölcər) چیز بسیار آبدار. دانهٔ سیاه داخل گندم.
گۆلجلیک: (Güləclik) خنده رویی.
گۆلجۆر: (Gülcür) کُلیه(عضو بدن).
گۆلجۆک: (Gölcük) برکهٔ کوچک.
گۆلجۆل:(Gölcül) برکه دوست(گیاه).
گۆل جیجی: (Gül cici) زن ذلیل.
گۆل چاناغی: (Gül çanağı) سفال.
گۆل چرشنبه: سومین چهارشـنبهٔ اسـفند که جوانان از صـحرا گلهـای نـوروزی چیده و آورند.← ائو آتدی.
گۆل چنبر: (Gül çənbər) دسته گل.
گۆلچۆ:گلدوست. گلپرور. گل فروش.
گۆلچۆرمک:(Gülçürmək) تبسم کردن.
گۆلچۆ قیز: دختر گلفروش. (ناد).
گۆلچۆنلوک: حرف خنده دار. تفریح.
گۆل چیچک: گل و شکوفه. (ناد).
گۆل چیچگی: (گیا)(Göl çiçəyi) زنبق.
گۆل چیرای: (Gül çıray) گلرخ. (ناد).
گۆلچیک: (Gülçik) گل ژاله.
گۆل چیمن: گل چمن آرا. (ناد).
گۆلچین: (Gülçin) گلچین. (ناد).
گۆل حاجی: نامی برای زنان اویغور.
گۆل خارا: بیست دسته. زنبور قرمز.
گۆلخال: آنکه خالی از گل دارد.(ناد).
گۆلخان: زیبا چون گل و والا.(ناپ).
گۆلخان بیگی: نور چشم مادر.
گۆل خانیم: خانم گل. (ناد).
گۆل ختمی: گل ختمی. (Althaea)
گۆل خومار: شیفتهٔ گل. (ناد).
گۆل داداش: برادری مانند گل (ناپ).
گۆلدار: (Güldar) گلدار. گلی. (ناد).
گۆلداش: برادری مانند گل (ناپ).

گؤل دالی: (Gül dalı) گلبن.
گؤل داملاسی: (Gül damlası) عطر.
گؤل دانا: (Güldana) گل دانه. (ناد).
گؤل داها: (Gül daha) دعـای زینتـی و معطّر که زنان بر گردن یا بازو بندند
گؤلدر: (Güldər) گلچین (ناد).
گؤلدرن: (Güldərən) گلچین (ناد).
گؤل دمیر: آهنی مانند گل (ناپ).
گؤلدن: (Güldən) از تبار گل.(ناد).
گؤل دنیز: دریایی از گل (ناد).
گؤل دفنه: (گیا ← شام بلله.
گؤلدو: (Güldü) دامنهٔ آفتابگیر.
گؤلـدؤر: (Güldür) قطـرهٔ اشـک کـه کروی شکل است. (ناد).
گؤل دور / گؤل دورا: گل اندام. (ناد).
گؤلدؤر بابا: (Güldür baba) آذرخش.
گؤلدؤرتؤ گؤلؤ:(Güldürtü gölü)آبشار.
گؤلدؤردک:(Güldürdək)زنگوله.آبشار
گؤلدؤر قوْجا: (Güldür qoca) رعد.
گؤلـدؤرک: (Güldürək) رعـد. زنـگ بزرگ. نوعی تابه.
گؤلدؤرگن: (Güldürgən) خنده دار.
گؤلدؤرگؤ: (Güldürgü) خنده. کمدی. زنگ بزرگ.
گؤلدؤر گوپپان: صدای خنده و شادی.
گؤلـدؤرگؤج: فرورفتگیهـای ماننـد زنخدان که هنگام خندیدن برگونه ها ظاهر شود. جن یا روح خنده.
گؤلـدؤر گؤلـدؤر: (Güldür güldür) جریان شدید آب.
گؤلدؤرمک: (Güldürmək) خنداندن.
گؤلدؤرمن: (Güldürmən) کمدین.
گؤلدؤرمه: استهزاء. آبشار کوچک.
گؤلدؤرؤ: (Güldürü) کمدی.
گؤلدؤرؤجؤ: (Güldürücü) خنده‌دار.
گؤلدؤرؤش: (Güldürüş) استهزاء.
گؤل دوروش:(Gül duruş)گلندام (ناد).
گؤلـدؤرؤم: (Güldürüm) تکّـه سـنگ بزرگ. **گؤلدؤرؤملؤ:** باران شدید.
گؤلدؤز: (Güldüz) گلچین(ناد).
گؤل دؤگؤن: (Gül düyün) دسته گل.
گؤل دؤلت: نامی برای زنان اویغور.
گؤلدؤن: (Güldün) غنچه. سفال.
گؤلدؤ یار: نامی برای زنان اویغور.
گؤلده بالیق: (جان) ماهی دریاچه.
گؤل دیبی:(Gül dibi)انگشت کوچک

گؤل دیبی: (گیا)(Göl dibi) ریشهٔ زنبق سفید.
گؤل دیرک: (Gül dirək) آب باران که از کنار کوچه ها جاری شود.
گؤل دیلک: آرزوی نیک (ناد).
گؤلر: (Gülər) خندان. متبسم. (ناد).
گؤلرتان: (Gülər tan) زیبا چون تبسم و روشن چون ماه.(ناد).
گؤلرتمـک: (Gölərtmək) شاشـیدن. بـه قتل رساندن. **گؤلرتی:** (Gölərti) برکه.
گؤلرگین: (Gülərgin) نائب یا جانشـین یـابغو در دولـت اوغوزهـا. مـأمور عالیرتبه در دربار ترکان.
گؤلرمان: زیبا چون گل.(ناد).
گؤلرمـک: (Gölərmək) برکـه شـدن. جمع شدن آب. غلتیدن. مُردن.
گؤلز: (Göləz) آبگیر. جای آب گرفته.
گؤل زبان / گؤل زمـان / گـؤل زمـین / گؤلزه / گؤل زیـره / گـؤل زینـه: (Gül zəban) نامی برای زنان اویغور.
گؤل سئوسن / گؤل سئور / گؤل سـئون: (Gülsevən) زیبا و محبوب چون گـل. آنکه گل را دوست دارد.(ناد).
گؤلسابا: (گیا) گیاهی شبیه به سیر.
گؤلساری: (Gülsarı) گل زرد. (ناد).
گؤلسان: (Gülsan) همچون گل.(ناد).
گؤلسانا: (Gülsana) گل شمار.(ناد).
گؤلسته: (Güləstə) پابند شتر حشری.
گؤل سحر: نامی برای زنان اویغور.
گؤلسرن: (Gülsərən) گل افشان (ناد).
گؤلسل: (Gülsəl) زیبا چون گل.(ناد).
گؤلسن: زیبا چون خنده رو.(ناد).
گؤل سؤپؤرم: (Gülsüpürəm) گلچین.
گؤلسؤرمک:(Gülsürmək)ریشخندزدن.
گؤلسؤرؤک: (Gülsürük) ریشخند.
گؤلسؤم: (Gülsüm) گلرنگ. مانند گل.
گؤلسومای: نامی برای زنان اویغور.
گؤلسـون: (Gülsün) خنـده رو و زیبـا. خوشبخت.(ناد).
گؤل سوْنا: زیبا چون گل و کبک.(ناد).
گؤل سوْی: (Gül soy) گل تبار.(ناد).
گؤل سویو: (Gül suyu) گلاب.
گـؤلش: (Güləş) کشـتی. زورآزمـایی. پیکار. خنده رو. تنبل. بی دست و پا.
گؤل شافتالی: روسری چهـارگوش کـه به دور کمر عروس می بستند.

گؤل شاه: نامی برای زنان اویغور.
گؤلش توتماق: کُشتی گرفتن.
گؤلشچی: (Güləşçi) کُشتی گیر.
گؤلش خالچاسی: تشک کُشتی.
گؤلشدیرمک: به کُشتی واداشتن.
گؤلش قاباق / گؤلش قاباقلی: خنده رو.
گؤلشگر: (Güləşgər) کُشتی گیر.
گؤلشمک: (Güləşmək) کُشتی گـرفتن. نام کشتی محلی که در ایام ماه رمضان در منطقهٔ هیر اردبیل انجام می شود.
گؤلشمن: (Güləşmən) کُشتی گیر.
گؤلشمه: (Güləşmə) کُشتی گیری.
گؤلشن: (Gülşən) گل شاد وخندان. بـه صورت «گلشن» وارد فارسی شده.
گؤلشن آی: ماه روشن و زیبا. (ناد).
گؤلشؤک: (Gülşük) مزاح. شوخی.
گؤل صاباح: (گیا) لاله عباسی.
گؤل صاباحی: قرمز برنگ لاله عباسی.
گؤل فاتما: (گیا) گل ختمی.
گؤل قاناد: (Gül qanad) گلپر.
گؤل قانی: (Gül qanı) رنگ شکر.
گؤل قاییت: دختر بس (ناد).
گؤل قایبر: (گیا) گل ختمی.
گؤل قدم: (Gül qədəm)گل قدم (ناد).
گؤل قمر: نامی برای زنان اویغور.
گـؤل قنـد: (Gül qənd) گلبـرگ گـل سرخ که با قند ساییده شده باشد.
گؤل قوروسو: صورتی رنگ.
گؤل قوشو: (جان)(Gül quşu) بلبل.
گؤل قونچا: گل شکفته. (ناد).
گؤل قوْیمـاق: (Gül qoymaq) شـکنجه کردن. آزردن.
گؤل قیرتیج: (Gül qırtıc) گل چمن.
گؤل قیز: (Gül qız) دختر گل. (ناد).
گؤل قیلیق: (Gül qılıq) گل اندام.
گؤل قیمیز: نامی برای زنان اویغور.
گؤلک: (Gəvlək) منقل. تله. دام.
گؤلـک: (Gölək) ← گؤلجوک.(نـاد). نیزار. جسد. جنازه.
گؤلـک: (Gülək) گـل و گمپـل زینتـی که در دو طرف متّکا قرار می گیرد. تپّهٔ کوچکی که در دشت صاف باشد.
گؤل کاستاناسی: (گیا) نوعی گیـاه آبـی با میوه‌ای مانند کستانه.(Trapa natans)
گؤلکچی:(Göləkçi)تشییع کنندهٔ جنازه.
گؤل کلم: (گیا)(Gül kələm) کلم گل.

گؤلکن آغاجی: ← گورکن آغاجی.
گؤلکنمک: (Göləklənmək) جمع شدن آب پشت سد.
گؤلکؤر: (Gölkür) حیله گر.
گؤل گاواز: (Gül gavaz) خنده رو.
گؤلگج: (Gülgəc) خنده رو.
گؤلگر: (Gülgər) گل فروش. درخت گورگن.
گؤلگز: (Gülgəz) گلگشت. گلگون. گلرنگ. پاک. (ناد).
گؤلگزی: (Gülgəzi) نوعی رقص آذربایجانی. از جمله مشهورترین رقصهای زنانه می‌باشد. مدت زیادی، بخصوص در مراسمهای عروسی باکو و نخجوان متداول بود. این رقص را با صدای حزین و لیریک موسیقی به صورت روان و حرکات مداوم و ظریف می‌رقصند. موسیقی رقص را نوازنده نی، حسنعلی، اهل نخجوان در سالهای ۱۹۰۵ - ۱۹۰۴ آفریده است. «گولگز» نام همسر حسنعلی بود. رقص نیز به افتخار او نامیده شده است. این رقص ملی با آهنگ (آی قیز حیرانین اوللام) اجرا می‌شود. رنگ بنفش.
گؤلگچ: (Gülgəç) ملودی. خندان.
گؤل گشه: (Gül gəşə) گلگشت. گیاهی با گلهای بنفش در مناطق گرمسیری.
گؤلگک: (Gülgək) خنده رو.
گؤل گلین:(Gül gəlin)گل عروس(ناد)
گؤلگن: (Gülgən) خندان. گلستان.
گؤلگؤ: خنده. لطیفه. طنز. سکتهٔ قلبی.
گؤلگؤت: (Gülgüt) ریشخند. خنده.
گؤلگؤج/گؤلگؤجؤل:بسیار خنده کننده.
گؤلگؤچ: (Gülgüç) سربند بانوان.
گؤلگؤچؤ: (Gülgüçü) کُمدین.
گؤلگؤز: (Gülgüz) لطیفه. کمدی.
گؤل گؤل: (Gül gül) بازی گل یا پوچ.
گؤل گؤل: (Göl göl) برکه زار.
گؤل گؤلؤ: (Gül gülü) گل گلی. رنگ زرد طلایی.
گؤلگؤلؤ: (Gülgülü) خنده دار. فراوان.
گؤلگؤلؤک: (Gülgülük) خنده دار.
گؤلگؤلؤم: (گیا)(Gülgülüm) علف زنجیری. علف ظرف شکن.
گؤل گؤله: (Gül gülə) رنگ گلی.

گؤل گؤللمک: (Gülgüləmək) سرزنش کردن.
گؤلگؤم: (گیا)(Gülgüm) زعفران.
گؤلگؤن: (Gülgün) خندان. مضمحل. رنگ پریده. گلگون.(ناد).
گؤلگؤنجک: بسیار تبسّم کننده.
گؤلگؤن چیرای: خنده رو.
گؤل گؤنه: (Gül günə) گلگونه (ناد).
گؤلگه: (Gülgə) صدای خنده. مسخره. مزاح. کمدی. گلدان. **گؤلگه چاقچاق:** (Gülgə çaqçaq) خنده و شوخی.
گؤلگه چی: (Gülgəçi) کمدین.
گؤلگه سیز: (Gülgəsiz) غمگین.
گؤلگه لی: خنده دار. خنده رو.
گؤللب:(Gülləb)شکوفایی. درخشش.
گؤللر: (Güllər) گلها. (ناد).
گؤللشمک: (Gölləşmək) به صورت استخر درآمدن.
گؤللشمک: (Gülləşmək) شکوفا شدن.
گؤللن: (Güllən) شکوفا. شکفته. (ناد).
گؤللندیرمک: (Gölləndirmək) گودال کردن. به صورت استخر درآوردن.
گؤللنگن: (Gülləngən) آبادان.
گؤللنمک: (Göllənmək) به صورت استخر درآمدن. الهام شدن. فراوان شدن. جسارت ورزیدن.
گؤللنمک: (Güllənmək) گل دار شدن. شکفتن. سرخ شدن (گونه). با گل تزئین شدن.
گؤللؤ: (Güllü) گلی. گلدار. دورنگ. مبهم. لکهٔ سفید در چشم. (ناد).
گؤللؤجه: (Güllücə) زن برادر داماد.
گؤللؤک: (Güllük) گلزار.
گؤللؤک:(Göllük)محل استخر و برکه.
گؤللؤ کلم: (Güllü kələm) کلم رنگی.
گؤللؤم: (Güllüm) دامنهٔ آفتابگیر. تفریح جمعی. بگو بخند.
گؤللؤم آتماق: خوش گذراندن.
گؤللە: (Göllə) غله ای که در آب جوشانده و پخته شده.
گؤللە: (Güllə) هر چیز گرد. سهم. نصیب. به صورت «گلوله» وارد زبان فارسی و به صورت «کلّه» وارد زبان فارسی شده است.
گؤللە بوشالتماق: (Güllə boşaltmaq) گلوله خالی کردن. شلیک کردن.

گؤللە تؤکمک: (Güllə tökmək) گلوله ریختن یا پر کردن.
گؤللە چی: (Gülləçi) گلوله ساز. ورزشکار پرتاب گوی. وزنه بردار.
گؤللە دگمز: (Güllə dəyməz) (ضد گلوله) پیراهنی که بر آن قرآن نوشته.
گؤللە دی: (Gülldi) شکفت. (ناد).
گؤللە شی: (Gülləşi) تخم مرغ.
گؤللە شیم: (Gülləşim) پیشرفت.
گؤللە لنمک: تیرباران شدن.
گؤللە له مک: تیرباران کردن.
گؤللە له مه: تیرباران. اعدام.
گؤللە مک: (Gülləmək) گل دادن. بریدن شاخه‌های توت و جدا کردن آنها از برگ آنها.
گؤللە مه: حباب روی نان. گل آرایی.
گؤللە نیش: (Güllənış) شکوفایی.
گؤللە یاغدیرماق / گؤللە یە باسماق / گؤللە یه توتماق: گلوله باران کردن.
گؤلم: (Güləm) خوش. نیکو. سخن تهدیدآمیز.(ناد).
گؤلم: (Göləm) عرض. پهنا. مقیاس.
گؤل مالی: (Gül malı) زیبا. (ناپ).
گؤلمان: (Gülman)زیبامانند گل(ناپ).
گؤلمانا: (Gülmana)زیبامانند گل(ناد).
گؤلمج: (Gölməc) برکه. حوض.
گؤلمج: (Gülməc) کمدین.
گؤل مخمر: پارچهٔ ابریشمی ظریف.
گؤلمز: (Gülməz) اخم آلود. ترشرو.
گؤلمک: (Gülmək) خندیدن. تبسم کردن. لبخند زدن. مسخره کردن.
گؤلمک: (Gölmək) بستن پای حیوان به هنگام ذبح.
گؤلمک: (Gəvəlmək) خشک شدن.
گؤلمن: (Gülmən) زیبا و محبوب چون گل. خنده رو. (ناد).
گؤلمن آشی: انگشت کوچک.
گؤلمؤ: (Gölmü) تور ماهیگیری.
گؤل موغان: (Gül muğan)مغان کوچک. محله ای در اردبیل.
گؤلمؤک: (Gölmük) مردم. توده.
گؤلمه: (Gülmə) خنده.
گؤلمه: (Gölmə) حوضچه.
گؤلمه جه: (Gölməcə) تالاب. دریاچهٔ مصنوعی. نوهور نیز می گویند.
گؤلمه جه: (Gülməcə) لطیفه. جوک.

گؤلمه شکر: (Gülmə şəkər) شیرین.
گؤلمه لی: (Gülməli) خنده‌دار.
گؤلمه یی: نوعی رقص آذربایجانی. رقص سنتی قدیمی است. فرم این رقص به صورت یاللی است که در مراسم حنابندان عروسی، توسط دوستان و فامیل عروس اجرا می‌شود.
گؤل میخ: (Gül mıx) گل میخ. میخ ریز به اندازهٔ یک سانتیمتر.
گؤلمیره / گؤلمیرم: نامهای زنان اویغور.
گؤلن: (Gülən) خندان. خوشبخت. سرچشمهٔ رود.
گؤلن: (Gölən) گرداب.
گؤلنتی: (Gölənti) گودالهایی برای گرفتن آب از جوی.
گؤلنجک: (Güləncək) حکایت.
گؤلندیر: (گیا)(Göləndir) نعناع.
گؤلن گریش: (Gülən gəriş) ایوان.
گؤلنگه: (Güləngə) دام. تله.
گؤلن یئر: (Gülən yer) قسمتی از رودخانه که حرکت بسیار ملایمی دارد و موجهای متوازی و ملایم بر روی آن می‌بینیم. شرمگاه آدمی .
گؤلؤ: (Gülü) رنگ گلی روشن. صورتی. دارای نقشهای گلدار. گلدار.
گؤلؤ: (Güləv) شعله. لهیب.
گؤل وئردی: (Gül verdi) گل داده.
گؤل وئرمک: (Gəvəl vermək) قول دادن.
گؤلؤان قیز: دختر گل. (ناد).
گؤلؤ باردااقدا اؤیناماق: سرحال بودن.
گؤلؤ باغی: (Gülü bağı) طنابی که پاهای حیوان پشم چین را با آن بندند.
گؤلؤب دوران: (Gülüb duran) خندان.
گؤلؤت: [دیو](Gülüt) خنده آور.
گؤلؤتجؤ: (Gülütcü) کمدین.
گؤلؤجؤ: (Gülücü) خندان. خنده رو.
گؤلؤجؤک: (Gülücük) لبخند کودک.
گؤلؤر: (گیا)(Gülür) نخودفرنگی. خردشده یا خرد و ریز یونجه و ...
گؤلؤرخان: نامی برای زنان اویغور.
گؤلؤز: (Gülüz) خنده رو.(ناد).
گؤلؤستان: (Gülüstan) گلستان. حمام. (گویش استانبولی)(ناد).
گؤلؤسر: (Gülüsər) دوشنبه.
گؤلؤش: (Gülüş) طرزخنده. خنده(ناد)
گؤلؤشکن:آنکه با دیگران بسیار خندند.
گؤلؤشمک: خندیدن دسته جمعی.
گؤلؤشمه: خندهٔ دسته جمعی.
گؤلؤشؤک: (Gülüşük) خنده.
گؤلؤشؤنمک: خندیدن دسته جمعی.
گؤلؤش یالاس: خندان. بشّاش.
گؤلؤف: (Gülüf) ← گیلیف.
گؤلؤک: (Gölük) تنبل. بیکاره.
گؤلؤکچؤ: (Gölükçü) دامدار.
گؤلؤل: (Gülül) باران درشت دانه. تخم سیاه تلخ داخل گندم.
گؤلؤله مک: (Güləvləmək) شروع به سوزش کردن ذغال.
گؤلؤم: لبخند. کمدی. گل من. (ناد).
گؤلؤم آی: نامی برای زنان اویغور.
گؤلؤمئی: (Gülümey) نوعی رقص گروهی زنانه.
گؤلؤم باهار: (گیا) گل همیشه بهار. گل اشرفی. (Calendula officinalis)
گؤلؤمبه:(Gülümbə) نان افتاده در تنور.
گؤلؤمچک: (Gülümçək) کسی که با

گولوم باهار

مشکلات، با روی باز برخورد می‌کند و خود را نمی‌شکند.
گؤلؤمسر: (Gülümsər) متبسم. (ناپ).
گؤلؤمسونمک / گؤلؤمسه / گؤلؤمسه مک: (Gülümsənmək) لبخند زدن.
گؤلؤمسه مه: لبخند. تبسم.
گؤلؤمسه ین: (Gülümsəyən) متبسم.
گؤلومز: (Gölümməz) شیر تازه.
گؤلؤم قیز: دختر گلم. (ناد).
گؤلؤمک: (Gülümək) بستن پاهای حیوان هنگام پشم چینی.
گؤلؤم گؤز: (Gülüm göz) متبسم.
گؤلؤم وئردی: گلم داده. (ناد).
گؤلؤمه: نوعی بیماری در گوسفند.
گؤلؤم یار: نامی برای زنان اویغور.
گؤلؤم یالیم: خوش خدمتی. چاپلوسی.
گؤلؤن: (Gülün) خنده رو.گلرخ (ناد).
گؤلؤنج: خنده‌دار. آدم مسخره.
گؤلؤنجک: (Gülüncək) خنده دار.
گؤلؤنجله مه: لطیفه نویسی.
گؤلؤنجؤ: خنده‌دار. آدم مسخره.
گؤلونجؤر: (Gölüncür) تخم گیاهی که در غله یافت شود.
گؤلؤنجه: مسخره. خنده. لطیفه.
گؤلؤندؤرؤک: تیرک عرضی سقف.
گؤلؤنگ: (Gülvəng) طعامی که هنگام آوردن عروس به میهمانان دهند.
گؤلونگ: (Gölüng) آبگیر.
گؤلونگن: (Gölüngən) زیرزمین.
گؤلونمک: (Gölünmək) بسته شدن پای حیوان.
گؤلؤنمک: (Gülünmək) رخ دادن خنده. لبخند زدن. هرزگی کردن.
گؤلؤنؤ وورماق: (Gülünü vurmaq) خوب و مرغوب چیزی را سوا کردن.
گؤلؤه: (Gülvə) سوراخ تنور.
گؤلؤیشه: (Gülöyşə) میخوش. ترش مزه. ملس.
گؤله: (جان)(Gölə) گوسالهٔ دو ساله.
گؤله باتان:(Güləbatan)در آغوش گل.
گؤله باتین: (Güləbatın) تمیز. نخ زرین. آنچه با گل آمیخته و در آغوش گلها قرار گرفته. نخهای ابریشمی زرّین. نوعی بافت با طلایی و نقره‌ای روی پارچه سنگین. رشته‌های باریک طلا و نقره یا رشته‌های نخی شبیه به آنها، نخ زردار. زرد. زرد قرمز. نوعی گیاه سمّی است که به شکل تزئینی هم پرورش داده می‌شود. به صورت «گلابتون» وارد فارسی شده.(ناد).
گؤله بز: (جان)(Güləbəz) سگ.
گؤله بسته: (گیا)(Güləbəstə) دستنبو.
گؤله بک: (Göləbək) برکه.
گؤله تک: (Gülətək) معصوم.
گؤله جه قارقا: (جان)(Güləcə qarqa) کلاغ سبز.
گؤله‌چه: (Güləçə) پیراهن فاخر بدون آستین زنانه.
گؤله‌چی: (Güləçi) بذله گو. کمدین.
گؤله‌رم: نامی برای زنان اویغور.
گؤله سین: (Güləsin) خوشبخت.
گؤله شن / گؤله شنچی: (Güləşən)

کُشتی گیر.
گؤله شنگی: (Güləşəngi) آهنگی که در موقع کُشتی گیری نواخته می‌شود.
گؤلــه شــیلمک: (Güləşilmək) انجـام شدن کُشتی.
گؤله شیم: (Güləşim) تبسم. لبخند.
گؤله گز: (گیا)(Göləgəz) گُل آبی که در کنار برکه روید.
گؤله‌گن: (Güləyən) خنده‌رو. دوست داشتنی.
گؤله گن قوش:(جان)←مئشه اؤردگی.
گؤله گؤل: (Gülə gül) ریشخند.
گؤلــه گؤلــه: (Gülə gülə) خنـدان. بـا شادی. با شادکامی. بدرود. خداحافظ.
گؤله گی: (Güləyi) مزاح. شوخی.
گؤله مایا چالماق: کار محال آغازکردن.
گؤلــه مــز: (Göləməz) نخسـتین شـیر حیوان زائو.
گؤله‌مک: (Güləmək) بزرگ داشتن.
گؤله مــک: (Göləmək) جفـت جسـتن حیوان. جمع شدن آب.
گؤله مه: (جـان)(Göləmə) بـز یکسـاله که بزغاله نزاییده.
گؤلــه ور: (گیـا)(Gülәvər) قنطاریـان. قنطوریون. (Centaurea)
گؤلی: (Gəvli) دهانهٔ رودخانه.
گؤل یئتر: دختر بس (ناد).
گــؤل یئمــک: (Gül yemək) فریـب خوردن.
گؤل یاتـاغی: (Göl yatağı) نهـری کـه آبهای سرریز یک برکه را به برکه‌های دیگر و یا رودخانه هدایت کند.
گؤل یاخا: (Gül yaxa) گل یقه. زینـت یقهٔ زنان ترکمن.
گؤل یاخان: گل افشان. (ناد).
گؤلیار: یاری مانند گل. (ناد).
گؤلیاز: (گیا)(Gülyaz) گیلاس.
گؤل یاغی: عرق یا عطر گل سرخ.
گؤل یانار: گل آتشین. (ناد).
گــؤل یانــاق: (Gül yanaq) کسـی کـه لپهایش مانند گل شکفته است. (ناد).
گؤل یای: گل تابستانی (ناد).
گؤل یوُغـورت اوُتـو: (Gül yoğurt otu) عاقد اللبن. غالیون.
گؤل یيغان: (Gül yığan) گلچین.
گؤم: (Güm) دروغ. چاخان.
گؤم: (Göm) ناپیدا. نامعلوم. جای گود و عمیق. بسیار گود. قبر. مزار. گرداب. محل غرق شدن. به صـورت «گُـم» بـه معنای ناپدید وارد فارسی شده.
گــوم آتمــاق: (Güm atmaq) چاخـان بافتن. دروغ گفتن.
گومان: (Guman) امید. ظن. حدس. بـه صورت «گمان» وارد فارسی شده.
گومان قیز: نامی برای زنان اویغور.
گومانلی: (Gumanlı) حامله. آبستن.
گؤمبز: (Göməz) تابوت.
گؤمبس: (Göməs) شاه بلوط تف داده شـده. گوجـه فرنگـی کـه در آتـش خاکستر دار پخته باشند.
گؤمبک: (جان)(Göməbək) گاو و یا بـز بی شاخ.
گؤمبـل: (Göməl) کـوزهٔ گلـی بـا دو دسته.
گؤمبلدک:(Göməldək) انعام چوپانها.
گومبورتو: (Gumburtu) ← گورولتو.
گومبور دوه:(Gumbur dəvə) آذرخش.
گومبول:(Gumbul) نقطهٔ عمیق جویبار.
گؤمبول:(Gombul) چاق. بی دُم(مرغ).
گومبولتو: (Gumbultu) آوای سقوط یا ضربهٔ شدید یک چیز سـنگین. صـدای مهیب. صدای انفجار.
گومبولداتماق: به غرّش درآوردن.
گومبولداماق: به غرّش درآمدن.
گؤمبه سن: (Gömbəsən) بچهٔ چاق.
گؤمبه لک: (Gömbələk) جایی کـه بـر اثر نیش زنبور ورم کرده. کوتاه قد.
گؤمت:(Gömət)سوراخ.گودال.شومینه.
گؤمج: (Göməc) سوراخ کندوی زنبور عسل. کندو.
گؤمج بالی: عسل ذوب نشده.
گؤمجک: (Gömcək) پیژامه.
گؤمجؤک: (Gömcük) گِوشهٔ گیسه.
گؤمچؤ: (Gömçü) دیگ. دفینه.
گؤمچؤک: (Gömçük) گِل.
گؤمدؤرمک: دفن کردن.
گؤمدؤرؤلمک: دفن گردیدن.
گومراه: (Gümrah) ورزیده.
گؤمرته: (Gömərtə) انبار کوچک.
گؤمرک: (Gömrək) بدذات. بداندیش. هیستریک.
گؤمرن: (Gömrən) پیاز وحشی.
گؤمرنمــک: (Gömrənmək) عمیقـاً بـه فکر فرورفتن.
گؤمرؤک: (جـان)(Gümrük) گوسـفند با گوش کوچک.
گؤمرؤک: (Gömrük) گمرک. وجهـی که دولت برای دخول یا خروج کالا و مال التجاره گیرد.
گؤمرؤکچؤ: مأمور گمرک.
گؤمرؤکخانا: ادارهٔ گمرک.
گؤمرؤکلــؤ: (Gömrüklü) کـالایی کـه عوارض گمرکی بر آن تعلق بگیرد.
گؤمره: (Gömrə) فضلهٔ گاو. «گؤمسـه» نیز گویند.
گؤمسؤک: (Gömsük) ته سیگار.
گؤمش: (Gömәş) کمی نرم.
گومـــــک: (Gəvmək)←گؤوشـــــه مک.راندن. خم کردن. جویدن.
گؤمک: (Gömək) مزار. قبر. محافظـت کردن. باتلاق.
گؤمکلیک: (Göməklik) مزارستان.
گؤمگن: (Gömgən) مزار. قبر.
گــؤم گــؤگ: (Göm göy)کـاملاً آبـی. آبی تند. کبودتند.
گؤمگؤم:(Gömgüm) چاه طبیعی عمیق.
گوملاماق: (Gumlamaq) غرّش کردن.
گؤملتی / گؤملتـه: (Gömәlti) مخفیگـاه شکارچی. کلبه.
گؤملتی: (Gömәltәy) آشکار. کلفت.
گؤملک: (Gömlək) محل دفن. پیراهن. قوطی.
گؤملــؤ: (Gümlü) دیــزی کوچــک. ظرف روغن.
گؤملؤچ:(جان)(Gümlüç)← تاتارجیق.
گؤملؤک: (Gömlük) قبرستان.
گؤمله مـک: (Gümləmək) مشـت زدن. سیلی زدن.
گؤممک: (Gömmək) چال کردن. دفن کردن. به خاک سپردن. پـر کـردن. بـا خاک پوشاندن. نابود کردن. چیزی را درون چیـز دیگـر جـا کـردن. جمـع کردن. به صورت «گم شدن» ترجمه و وارد زبان فارسی شده است.
گؤممه: (Gömmə) تدفین. گندم پاییزه. دفینه. نان کوماج.
گؤمن: (Gömən) دفن کننده.
گؤمن: (Gümən) ایمان.

گؤمنلی: (Gömənli) حامله. آبستن.
گؤمنؤ:(Gümnü)ظرف بزرگ گوشت.
گؤمؤ: (Gömü) مدفون. قبر. گنجینه. کیمیا. ثروت. گودال.
گؤمؤ آلایی: تشییع جنازه.
گؤمؤ آوچیسی: گنج پژوه.
گؤمؤت: (Gömüt) خزینه. دانا. منجم. انبار. قبر.
گؤمؤتلؤک: (Gömütlük) گورستان.
گؤمؤتمک: (Gömütmək) دفن کردن.
گؤمؤج: (Gömüc) ← گؤمو.
گؤمؤچؤ: منبتکار. دفن کننده.
گؤمؤدن: (Gömüdən) مخفیانه.
گومور: (Gumur) آهسته.
گؤمؤر: (Gömür) قبر. مزار. دفینه.
گؤمؤرتؤ: (Gömürtü) صدایی که از دور بگوش رسد. نجوا.
گؤمؤرتؤک: سخن کنایه آمیز و مبهم.
گؤمؤرده مک: زیرلب حرف زدن.
گؤمؤرگن: (گیا) سیر وحشی.
گؤمؤرگه: (Gömürgə) دفینه. انبار.
گؤمؤرگه چی: (Gömürgəçi) انباردار.
گؤمؤرمک: (Gömürmək) دفن کردن.
گؤمؤرن:(گیا)(Gömürən) پیاز وحشی.
گؤمؤر یامیر: سخن خودمانی.
گؤمؤسگه:(Gömüsgə)ابرو. دفینه. دامنه.
گؤمؤش: (Gömüş) دفن. خاکسپاری. فرو روی. گنج. گنجینه. خزینه. (ناد).
گؤموش: [دیو](Gümüş) نقره. فضّه. نوجوان دلنشین. زن. (ناد).
گؤموش آغاجی: (گیا) درخت غار. (Arbe argent proteacees)
گؤمؤش آی: (Gümüş ay) ماه سیمین.
گؤموش ارسلان پنجه سی: (گیا) القمولیا. الخمیله. گیاه یکساله از جنس قرنفیل. (Queria)
گؤمؤش اوتو: (گیا)(Gümüş otu) ← گوموش ارسلان پنجه سی. (Queria)
گؤمؤش ایل: (Gümüş il) سال بیست و پنجم تأهل.
گؤمؤش باشاق: (گیا)(Gümüş başaq) گیاهی چند ساله از تیرهٔ خوشه داران.
گؤمؤش بالیغی: (جان) ماهی نقره ای. (Atherina presbyter)
گؤمؤش پامپا: (گیا) پرپوش نقره ای.
گؤمؤش تکین: غلام نقره فام. (ناپ).
گؤمؤش تیکانی: (گیا) تاتاری نقره‌ای. خرفیش صغیر. شوک عنتر.
گؤمؤشجه: (جان)(Gümüşcə) نوعی ماهی آب شیرین.
گؤمؤشچؤ: (Gümüşçü) نقره کار.
گؤمؤشچؤن: (جان)(Gümüşçün) نقره ماهی. بید کاغذ. (Lepisma saccharina)
گؤمؤش دؤگمه: (گیا)(Gümüş düymə) کاسنی بری (Tanacetum balsatima.com)
گؤمؤش دیرناق: ناخن نقره ای (دلدار).
گؤموش سروی: (Gümüş sərvi) راه سفیدی که بر اثر انعکاس نور ماه در آب پدید آید.
گؤموش سؤپؤرگه: (گیا)(Gümüş süpürgə) سوسل. سنبله دلنسم.
گؤمؤش سویونا چکمک: آب نقره دادن.
گؤمؤش کاغیذی: (Gümüş kağızı) زر ورق. کاغذ براقی که سیگار، چای و ... را برای جلوگیری از خارج شدن عطرشان در آن بپیچند.
گؤمؤش گؤز: پول پرست.
گؤمؤشلتمک: (Gümüşlətmək) به وسیلهٔ دیگری آب نقره دادن.
گؤمؤشلتمک:(Gümüşlətmək) خاموش کردن چراغ به قصد پنهان شدن.
گؤمؤشلشمک: آب نقره داده شدن.
گؤمؤشلؤ: نقره دار. نقره کاری شده.
گؤمؤشلؤ بؤجک: کرم شبتاب.
گؤمؤشلؤک: (Gümüşlük) نقره دان.
گؤمؤشله مک: (Gümüşləmək) آب نقره دادن. با نقره تزئین کردن.
گؤمؤشمک: (Gömüşmək) با همدیگر دفن نمودن. غروب کردن.
گؤمؤشؤ: (Gümüşü) نقره‌ای.
گؤمؤشؤ بولوت: (Gümüşü bulut) ابر نقره ای. ابرهایی که درارتفاع ۸۰ تا ۸۵ کیلومتری وتنها در شب دیده شوند.
گؤمؤشؤ قوواق: (Gümüşü qovaq) درخت تبریزی.
گؤمؤش یاغمورجوق: (جان)(Gümüşü yağmurcuq) نوعی پرندهٔ بومی نیمکرهٔ شمالی. (Squatarola Squataroa)
گؤمؤش یانا: (Gümüşyana) سیمگون.
گؤمؤک: (Gömük) زیرزمین. باتلاق. قبر. مدفون.
گؤمؤکلؤک: (Gömüklük) قبرستان.
گؤمؤل: (Gömül) گمشده. دفن شده. چال شده. مخزن.پشتهٔ علوفهٔ درو شده.
گؤمؤلتای: (Gömültay) واضح.
گؤمؤلتؤ: چاله. دفینه. مترسک.
گؤمؤلتؤک: کمینگاه شکارچیان.
گؤمؤلجؤ: (Gömülcü) خودپسند.
گؤمؤلدؤرؤک: (Gömüldürük) چوب کوچکی که از قلاده گذرانند. تسمه که از زین به گردن اسب اندازند تا زین به عقب نرود. سینه بند زین.
گؤمؤلگج: (Gömülgəc) چاله. چاه.
گؤمؤلگن: (Gömülgən) گل چسبنده. باتلاق. نوعی مار که در زیر شن و خاک بیابان پنهان می شود.
گؤمؤلمک: (Gömülmək) چال شدن. دفن شدن. به خاک سپرده شدن. محو شدن. از بین برده شدن. فرو رفتن.
گؤمؤلمه: (Gömülmə) دفن. تدفین.
گؤمؤلؤ: (Gömülü) دفن شده. مخفی.
گؤمؤلؤش: (Gömülüş) تدفین.
گؤمؤلؤشمک: (Gömülüşmək) با یکدیگر چال شدن. با همدیگر دفن شدن. به خاک سپرده شدن.
گؤمؤله مک: دفن کردن.
گؤمؤلی: (Gömüləy) تشییع جنازه.
گؤمؤم: (Gömüm) تکهٔ کوچک.
گؤمؤن: حرام زاده. مخفی. دفینه.
گؤمؤنتؤ: [دیو](Gömüntü) مدفون.
گؤمؤندؤر: (Gömündür) لبو. چغندر.
گؤمؤنمک: (Gömünmək) پنهان شدن.
گؤمه: (Gömə) کل. کچل (انسان).
گؤمه تر: (Gömətər) مقعد. مخرج.
گؤمه چی: دفن کننده. منبتکار.
گؤمه لک: (Gömələk) قارچ. تشتی که دسته هایش افتاده.
گؤمه له: (Gömələ) بهارخواب در باغ. گودال تخم.کاهدان.
گؤمه مک: (Göməmək) بستن پشت درب. **گؤمه ین:** (Göməyən) منبتکار.
گومیل: (Gəvmil) شالی.
گون: (گیا)(Gəvən) بالش عاشقان. کتره. گون کتیرایی. گیاهی خاردار با ساقه‌های ستبر و شاخه‌های بلند و انبوه، بلندیش تا یک متر رسد. (Astragalus

gummifer). به همین صورت و معنا وارد فارسی شده. ساقهٔ جو.
گؤن: (Gön) چرم.پوست قبل ازدباغی.
گـؤن: (Gün) روز. خورشید. آفتاب. شبانه روز. مدت ۲۴ ساعت. معیشت. زندگی. گذران. حالت. وضعیت. در میان ترکان باستان به معنای «مردم» کاربرد داشت. اسامی روزهای هفته در زبان ترکی: ۱) شنبه= یئل گونو. ترنک. جمعه ائرته سی. جوما بیری. گیرگی. ۲) یکشنبه= سود گونو. آودان. اولو گون. جوما ایکی سی. دیرگی. حمام گونو. یئتدی گون. ۳) دوشنبه= دوز گونو. بازار ائرته سی. آرنا باشی. باش گون. کئچگی. گورگه گون. اوچو گون. بول بازاری. توغای گونو. تونتو گونو. جوما اوچو. دئورک. گولوسر. هفته اوچو. ۴) سه شنبه= توزان گون. آرا گون. اوسون. چرشنبه آخشامی. اورتاغی. سالی. گویرگه. آتلار گونو. دئورک ائرته سی. دئینک. قییاو. کورگه. ۵) چهارشنبه= اود گونو. باراس گون. ائشمه بازار. ایشیقلی گون. چرشنبه. اگیرمه. تاباق بازاری. گؤبکلی. ۶) پنج شنبه= چرشنبه صاباحی. سوگونو. آرنا گونو. آیناگونو. جوما آخشامی. آننا آخشامی. اورتا گونو. گئدگی. ایشقان. بولو.۷) جمعه= بایرام گون. یئنی گون. آدنا. آیناگونو. توپلاغی. ائل گون.
گؤن آتان: (Gün atan) مشرق.
گؤن آتاندا: هنگام طلوع خورشید.
گـؤن آچماق: محصول را برحسب تعداد روزهای کار تقسیم کردن.
گؤن آدامی: بروز. نان به نرخ روزخور.
گؤن آراسی: ظهر هنگام.
گؤن آرالاماق: (Gün aralamaq) کاری را یک روز نگهداشتن و سپس در روزهای بعد ادامه دادن.
گؤن آردی: عصر هنگام. شانس. بخت.
گؤن آشا: یک روز در میان. عصرگاه.
گؤن آشار / گـؤن آشدی: (Gün aşar) مغرب. غروب. روزمزد.
گؤن آشقان: روز به روز.
گؤن آشیری: یک روز در میان.
گؤن آشیغی: (گیا) گل آفتابگردان.
گؤن آغاراندا: سپیده دم.
گؤن آغاسی: فرصت طلب.
گؤن آغاشی: جای آفتابگیر. آفتابی.
گؤن آغلاماق: به فکر کسی بودن.
گؤن آغیلی: (Gün ağılı) آفتاب.
گؤن آلماق: زیستن. زندگی کردن.
گـؤن آلیس: (Gün alıs) یک روز در میان. آفتابی که پشت ابرها مانده است.
گؤن آنا: الههٔ خورشید در باور ترکان.
گؤن آیدین: (Gün aydın) روز بخیر.
گؤن آیماز: (Gün aymaz) آخرالزمان.
گؤنئل: (Günel) خورشید قبیله.(ناد).
گؤنئی: (Güney) جنوب. گؤگ ترکها جنوب را با رنگ کهر یعنی رنگ یکی از اسبانشان بیان می کردند. (ناد).
گؤنئی باتی: جنوب باختری.
گؤنئی بالیغی: ماهی نیمروز (نجوم).
گؤنئی تاجی: افسر نیمروز (نجوم).
گؤنئی خاچی: چلیپا (صورت فلکی).
گؤنئی دوْغو: شمال خاوری.
گؤنئیسی: (Güneysi) آفتابگیر.
گؤنئیلی: (Güneyli) باد شرقی. جنوبی.
گؤنئیلیک: (Güneylik) جای آفتابگیر.
گونا: (Guna) لُپ.
گؤن ائرته: (Gün ertə) صبح زود.
گؤن ائندی: (Gün endi) مغرب. غرب. باد دریا به ساحل.
گؤن اگیلمک: نزدیک شدن غروب.
گؤن انی: (Gün əni) غروب.
گون اوْتـو: (گیا)(Gəvən otu) سوسن زرد. زنبق رشتی. سویلا. ارطاماسیا. (Hemerocallis)
گؤن اوْتـه: (Gün ötə) آنجا که زمین دورترین فاصله را از خورشید پیدا کند. اوج. بلندا.
گؤن اوْرتا: ظهر. به طرف جنوب.
گـؤن اوْرتـالیق: (Gün ortalıq) کله. بالای سر. رأس. غذای نیمروز. نهار.
گؤن اوْرتان: (Gün ortan) چاشت.
گؤن اوزلوْ: (Gün üzlü). آفتاب رو.
گؤن اوزوْ گؤرمک: پدید آمدن.
گؤن اوزونو: (Gün uzunu) طی روز.
گؤن اوغرا: ند.(Gün uğra) روز بخیر.
گؤن اولْقانی: (Gün olqanı) کسوف.
گؤن اؤنوْ: (Gün önü) زمان نزدیک به طلوع آفتاب.
گؤنـای: (Günay) زیبا چون ماه و خورشید.(ناد). سلام. درود.
گؤنایلاماق / گؤنایماق: سلام کردن.
گؤن بات / گؤن باتار / گؤن باتان: مغرب.
گؤن باترامی: غروب. شامگاه.
گؤن باتماق: غروب کردن خورشید.
گؤن باتی: (Gün batı) باد غربی.
گؤن باتیش: (Gün batış) مغرب.
گؤن باخار / گؤن باخیش: آفتابگردان.
گؤن بارداق: (Gön bardaq) دبّه.
گـؤن باشی: (Gün başı) آغاز روز. ساعت ۱۲ نیمه شب.
گؤن بالی: (Gün balı) شیره یا آب میوه که جلوی آفتاب سفت شده باشد.
گؤن بالیغی: (جان)(Gün balığı) نوعی ماهی با پوست رنگارنگ(Julis turica)
گؤنبای: روزانه. کار یک روزه.
گؤنبت: (Günbət) گنبد.
گؤنبری:(Günbəri)نزدیک به خورشید.
گـؤنبز: (Günbəz) گنبد. به صورت «گنبد» وارد فارسی شده.
گؤنبز آلتی: (Günbəz altı) حمام.
گؤنبزینه قارا چؤکمک: (سیاهی بر گنبدش نشستن) اندوهگین شدن.
گؤنبک: (Günbək) بی دُم.
گـؤن بورنـو: (گیا)(Gün burnu) گل آفتابگردان.
گؤن بورولما: زمان نزدیک غروب.
گؤن بورون: (Gün burun) صبحدم. از آغاز.
گؤن بوْزو: (Gün bozu) بیماری پوستی که پوست صورت به شکل دایره‌هایی، رنگ طبیعی خود را از دست می‌دهد.
گؤنبول: (Gonbul) چاق و فربه.
گؤن به گؤن: روز به روز.
گؤنبه لک: (Günbələk) گوژپشت.
گؤن بیتیش: (Gün bitiş) مغرب.
گؤن بیره: یک روزه. روزانه.
گؤن بیگ: سرور نورانی. (ناپ).
گؤن بیگی: فرصت طلب. چاپلوس.
گؤن بیلگیسی: (Gün bilgisi) تقویم.
گؤن پایی: (Gün payı) آب و هوا.
گؤن پری: پری نورانی. (ناد).
گؤنت: (Günət) طرف آفتابگیر.
گؤن تاباق / گـؤن تاپان: (گیا)(Gün tabaq) گل آفتابگردان.

گؤنتان: (Güntan) زیبا چون خورشید و سپیدهٔ صبح.
گؤن تانری: خدای خورشید.
گؤنتای: (Güntay) مانند خورشید. خوشبخت. روزنامه.(ناد).
گؤن تپه سیندن دؤنن: بدشانس.
گؤنتش: (Güntəş) خوشبخت. مانند خورشید. (ناد).
گؤن تکین: شاهزادهٔ نورانی.(ناپ)
گؤنتو: (Guntu) دزد. سارق.
گؤن توتوق: کسوف. (ناپ).
گؤن توتولدو: (Gün tutuldu) کسوف.
گؤن تؤن: (Gün tün) روز و شب.
گؤن تؤندؤک: (Gün tündük) شمال.
گؤن تیکیمی: (Gün tikimi) ظهر.
گؤنج: (Günəc) ناز. ادا.
گؤنج: (Günc) دفینه. گنج. ثروتمند.
گؤنجک: (Güncək) چتر.
گؤنجک: (Göncək) شلوار.
گؤنجل:(Güncəl) اخبار. امروزی. مهم.
گؤنجؤره: (Güncürə) رسوب.
گؤنجؤک: (Güncük) روز کوتاه. روز زمستانی.
گؤنجؤک: (Göncük) جیب. صخره زار. تور ماهیگیر. تکهٔ چرم. چرمی که پارو را به بدنهٔ قایق وصل می کند.
گؤنجؤکمک: (Göncükmək) رو به خرابی نهادن میوه.
گؤنجؤل: (Güncül) امروزی. حسود.
گؤنجؤلؤک: (Güncülük) اخبار. وسمه (گیاه) (Isatis tinctoria).
گؤنجه: (Güncə) روزنامه. دفتر خاطرات. روزنه.
گؤن چارداق: بالکن. تراس.
گؤنچک: (Gönçək) پیراهن.
گؤنچک: (Günçək) خورشیدی.
گؤنچلمک:(Gönçəlmək)ثروتمندشدن.
گؤنچؤ: (Gönçü) پوست فروش. چرم ساز. صَرّام.
گؤنچؤ: (Günçü) شبیه به آفتاب. آفتاب دوست. حسود. فرصت طلب. روزمزد. عمله. رباخوار.
گؤنچؤک: (Gönçük) نرمهٔ گوش.
گؤنچؤل: (Günçül) فرصت طلب. حسود.
گؤن چوواق: (Gün çuvaq) تابش نرم و معتدل خورشید در فصل بهار.
گؤن چیچگی: (گیا) آفتابگردان.
گؤن چیخار: طلوع. مشرق. (ناپ).
گؤن چیخان / گؤن چیخیش: مشرق.
گؤن چیراغی: (چراغ روز) مرد بی ثمر.
گؤن خان: فرمانروای خورشید. زیبا چون خورشید و والا چون خان.(ناپ).
گؤن دئسه گؤزۆ آی دئسه آغیزی وار: (Gün desə gözü ay desə ağzı var) بسیار زیبا. بی نهایت خوشگل.
گؤن داراق:(Gün daraq) نور خورشید.
گؤن دارالقان: نزدیک غروب.
گؤن دارتماق: به سختی زیستن.
گؤن دالا: (Gün dala) نوعی مرض که بر اثر گرما در گوسفندان ظاهر شود.
گؤن دالابی: میل جنسی مادیان.
گؤندر: (Göndər) گلچینی از خورشید.
گؤندر: (Göndər) میلهٔ پرچم. میله.
گؤندرتمک: (Göndərtmək) به وسیلهٔ دیگری فرستادن. ارسال کردن.
گؤندرگه: (Göndərgə) پیام.
گؤندرمک: (Göndərmək) فرستادن.
گؤندرمه: (Göndərmə) ارسال. روانه.
گؤندرن: (Göndərən) فرستنده.
گؤندری: مرسوله. بعثت. پیامبر. سالم.
گؤندریجی: (Göndərici) ائلچی. سفیر.
گؤندریش: (Göndəriş) اعزام. ارسال.
گؤندریلمک: (Göndərilmək) به وسیلهٔ کسی فرستاده شدن. ارسال شدن. اعزام شدن. تبعید شدن.
گؤندریلیش:(Göndəriliş) اعزام. ارسال.
گؤندریم:(Göndərim) مضمون. مفهوم.
گؤندش: (Göndəş) هوو. هریک از زنان یک مرد. رقیب. دو حادثه که در یک روز اتفاق بیفتند. نیمروز. ظهر.
گؤندشلیک: (Göndəşlik) حسادت.
گؤندک: (Göndək) گزارش. راپورت.
گؤندک: (Gündək) چوب پنبه در بطری و نظایر آن از قبیل پنبه و غیره که برای محکم کردن در بطری استفاده می‌شود. پنبه یا فتیله که در زخم می‌گذارند. مرغ کوتاه دُم.
گؤن دگمز: (Gün dəyməz) حساس.
گؤن دگه: (Gün dəyə) روزانه.
گؤندلمک: (Gündəlmək) آموختن. عادت کردن.
گؤندم: (Göndəm) تابع. مطیع. صادق.
گؤندم: (Gündəm) برنامه کار روزانه. روزنامه. ملایم.
گؤندمله مک: برنامه ریختن.
گؤندمله مه: برنامه ریزی. طرح.
گؤندمه گتیرمک: اجراء کردن. در برنامه داشتن. عملی کردن.
گؤندن: (Gündən) رایج.
گؤندن گؤنه: روزبه روز.
گؤن دنیز: (Gün dəniz) زیبا چون خورشید و بزرگ چون دریا.(ناپ).
گؤندوج: (Gündüc) سوزن بزرگ.
گؤندؤر: (Gündür) روزانه.
گؤندؤر آغاجی: (گیا)(Gündür ağacı) سفراس. مانولیا ادهم.
گؤن دورا: (Gün dura) نورانی. آفتابی.
گؤندؤرگه: (Gündürgə) کرسی ساختمان.
گؤندؤرلؤک: (Gündürlük) خرج روزانه.
گؤندؤرمک: (Göndürmək) دفن کردن. زیر خاک پنهان کردن.
گؤندؤره: (Gündürə) سد یا بند محافظت از باغها در برابر آب.
گؤندؤرؤ:(Gündürü)مشایعت.درجنوب
گؤندؤرؤلمک: (Göndürülmək) دفن شدن. زیرخاک پنهان شدن.
گؤندؤز: (Gündüz) روز. صبح. از طلوع تا غروب.
گؤندؤز ایشیغی لامپاسی: لامپ لومینی سنت که نور سبزرنگ دارد.
گؤندؤز تؤن: (Gündü tün) شبانه روز.
گؤندؤزجؤ: (Gündüzcü) روزکار.
گؤندؤزچؤ: (Gündüzçü) آنکه همهٔ روز باده بنوشد. دائم الخمر. فاحشهٔ روزکار.
گؤندؤز ساچا: (گیا)(Gündüz saça) گلی که شبها باز شود.
گؤندؤز صفا: (گیا)(Gündüz səfa) نیلوفر پیچ خانگی. شب النهار.
گؤندؤز کؤر: (جان)(Gündüz kor) شبگرد معمولی (پرنده). (Caprimulgus curopaeus) .
گؤندؤزگؤ: (Gündüzgü) اتفاقی که در روز رخ می‌دهد.
گؤندؤز گؤزۆ ایله: در روشنایی روز.

گؤندؤزلری: روزانه. هر روز.
گؤندؤزلؤ: عمودی. روزانه(دانش آموز).
گؤندؤزلؤک: روزانه. مربوط به روز. پوشش چوپانان از پوست بُز.
گؤندؤزله جه: (Gündüzləcə) روزانه.
گؤندؤزله مه: (Gündüzləmə) بچهٔ بی خیر. بچهٔ حرامزاده.
گؤن دؤزؤ:(Gün düzü) برنامهٔ روزانه.
گؤندؤزه: نورانی. آفتابی. (ناد).
گؤن دؤشدؤ: آفتاب برآمد (ناد).
گؤن دؤشدؤک:(Gün düşdük) جنوب.
گؤن دؤشن: (Gün düşən) آفتابگیر.
گؤن دؤغان: مشرق. روز اول زمستان.
گؤن دؤغدو: (Gün doğdu) زاده چون آفتاب. محل طلوع آفتاب. آفتابگردان. باد شرقی. روستایی در اوجان.
گؤن دؤغو / گؤن دؤغوسو: (Gün doğu) شرق. خاور.
گؤن دؤلاماسی: جنوبشرقی یا غربی.
گؤندؤم: اعتیاد. عادت. معتاد.
گؤندؤمه: نوعی طرح در فرشبافی.
گؤندؤن: (Gündün) نور خورشید. جنوب. زیبا.
گؤن دؤندؤ: (Gün döndü) عصر. گل آفتابگردان. (ناد).
گؤن دؤنده رن: (Gün döndərən) گل آفتابگردان.
گؤندؤنؤ: (Gündünü) جنوب.
گؤن دؤنؤمو: (Gün dönümü) آخرین روز بهار. طولانی ترین روز سال.
گؤنده بیر: هر روز. زود زود.
گؤنده جه لر: حشرات یکروزه.
گؤنده چی: خبرچین. گزارشگر.
گؤنده قوش: (Gündə quş) شرق.
گؤنده کی:(Gündəki)روزانه. گردنبند.
گؤنده لک: روزنامه. روزانه. مزدور.
گؤنده لن: (Göndələn) نیزه.
گؤنده له مک:(Göndələmək)ردّکردن.
گؤنده له مک: (Gündələmək) تکرار کردن.
گؤنده لیک: (Gündəlik) روزانه. روزمره. تقویم. یادداشت روزانه. دستورجلسه. دستور روزمره.
گؤنده لیکچی: (Gündəlikçi) روزمزد.
گؤنده مج: تاریخ. روزشمار.
گؤنده مک: بروز کردن. روزانه.
گؤنده مه: بروزسازی. آپدیت.
گؤنده یاز: همیشه بهار.(ناد).
گؤن دیکه / گؤن دیکیلدی: ظهر.
گؤنر: (Günər) روشن چون طلوع خورشید.(ناپ).
گؤنر: (Gönər) پیاز کوچک.
گؤنرگچ: (Günərgəc) رقیب. حریف.
گؤنزلیک: (Günəzlik) مایهٔ ماست.
گؤن سارارماق: رسیدن غروب آفتاب.
گؤن سالیق: موعد. سررسید.
گؤن سانار: روزشمار. تقویم.
گؤن سایاب: (Gün sayab) هر روزه.
گؤن سایار: روزشمار. تقویم.
گؤن سایماق: (Gün saymaq) روز شماری کردن. روز به روز بهتر شدن. ترقی کردن. چاق تر و با حال تر شدن.
گؤن سایین: (Gün sayın) هر روزه.
گؤنسل: زیبا چون آفتاب.(ناپ).
گؤنسؤ: (Günsü) جایی که دائم آفتاب بگیرد.
گؤن سؤرمک: زندگی کردن.
گؤنسؤز: (Günsüz) مجرم دستگیر نشده. بی خبر. یکباره.
گؤنسؤز دؤغموش: تنبل. سرمایی.
گؤنسؤک: (Günsük)از نوآفتاب خراب شده (ماست).
گؤنسؤمک: ول گشتن. بر اثر آفتاب خراب شدن (ماست). خشک شدن.
گؤن سویان: (Gön soyan)پوستکن. گرانفروش. ظالم.
گؤن سیلیک: نورانی. آفتابی (ناد).
گؤنش: (Günəş) خورشید. آفتاب. شمس. (ناد).
گؤنش آی: ماه و خورشید. (ناد).
گؤنش اؤدؤ: (Günəş ödü) نیمروز.
گؤنش اؤزلؤ: چهره گشاده.
گؤنش ایلانی: (جان) مارمولک.
گؤنش بانی: (Günəş banı) خورشید بانو. آئینی که در چهارشنبهٔ آخر سال در منطقهٔ شرور نخجوان انجام می شد و دخترکی را به عنوان سمبل خورشید، بر طبقی آراسته در روستا چرخانده و اشعاری دربارهٔ آفتاب و گرمی می خواندند.
گؤنش بیگ: (Günəşbəy) سرور پاکیزه و نورانی. (ناپ).
گؤنش توْپو: (گیا) ← عجم لالاسی.
گؤنش چاغیرما: آئین فراخوانی آفتاب در روزهای بارانی.
گؤنش چالیمی: (Günəş çalımı) صبح علی الطلوع. سپیده دم.
گؤنش دوْغماق: طلوع کردن آفتاب.
گؤنشسل: (Günəşsəl) خورشیدی.
گؤنش سؤدؤ: (Günəş südü) کرم ضد آفتاب.
گؤنش شوْقو: (Günəş şovqu) شعاع آفتاب. تلالو خورشید. پرتو آفتاب.
گؤنش کنویری: (گیا)(Günəş kənviri) کنف بنگالی.
گؤنش گؤلؤ: (گیا) دروسرا. دروسیرا. دروزرا. وردالشمس.
گؤنشلنمک: آفتاب خوردن.
گؤنشلنمه: آفتاب خوری.
گؤنشله مک: (Günəşləmək) به آفتاب دادن. چیزی را زیر آفتاب پهن کردن. حمام آفتاب گرفتن.
گؤنشله نیک: (Günəşlənik) چیزی که در آفتاب پهن و خشک شده باشد.
گؤنشلی: (Günəşli) آفتابگیر. آفتاب دار. آفتابگین.
گؤنشلیک: (Günəşlik) محل آفتابی. آفتابگیر. آفتاب رو. آفتابگین. سایبان.
گؤنشن: (Günşən) کامروا.(ناپ).
گؤنش وورما: آفتاب زدگی.
گؤنش یئلکن قانادلیسی: (جان) پروانهٔ دُم چلچله ای آفتابی.
گؤنش یانما: آفتاب سوختگی.
گؤنشی باتماق: (Günəş batmaq) آفتاب (اقبال یا عمر) کسی غروب کردن.
گؤن عینکی: عینک دودی.
گؤن قاپیش: آفتاب زدگی.
گؤن قاراغا: (Gün qarağa) نور آفتاب.
گؤن قاراما: (گیا) گل آفتابگردان.
گؤن قارقا: (جان)(Gün qarqa) زاغچه.
گؤن قاشی:نخستین طلیعهٔ نور خورشید.
گؤن قاغار: آفتابگیر جلوی کلاه.
گؤن قالماق: (Gün qalmaq) اثر کردن آفتاب بر رنگ اجسام و اشیاء.
گؤن قاووشماق: رسیدن غروب آفتاب.
گؤن قوت: (Gün qut) روز نیکو (ناد).
گؤن قوزوغو / گؤن قولاغی:

(جان/گیـــا)(Gün qulağı) آفتـــاب پرست. گل آفتابگردان.
گؤن قولاقلاماق: دمیدن شفق.
گؤنک: (Günək) طرف جنوب. تقویم. برج فلکی.
گؤنک: (Gönək) ظرفی کـه از پوسـت ساخته و در آن شیر مادیان بدوشند.
گـــؤن کئچیرمـــک: (Gün keçirmək) گذران کردن. اعاشه کـردن. روزگـار گذرانیدن.
گؤنکؤ: (Günkü) روزمره. روزانه.
گؤنکؤر: (Günkür) گوژپشت.
گؤن کویمک: (Gün küymək) گـرفتن خورشید. کسوف.
گؤنـگ: (Güng) تنبوشـه. لولـه سـفالی. کنیز.
گؤن گذران: (Gün güzəran) معاش.
گؤنگر تاسی: (Güngər tası) ظـرف آب اتوکشی.
گؤنگری: (Güngəri) آرزو. تمنا.
گؤنگش: (Güngəş) نصیحت.
گؤنگگ: (Göngəg) پیراهن.
گؤنگک: (Güngək) نگهبان روز.
گؤنگلج: (Güngləc) لال کننده.
گؤنگلؤک: (Günglük) برآمدگی روزن سقف.
گؤنگن: (Güngən) تقویم. زمان. پارچ.
گؤن گؤبگی: کرهٔ خورشید.
گؤنگؤر: (Güngör) خوشبخت.
گؤنگؤر: (Güngür) پشیمان. نادم.
گؤنگؤرت: (Güngürt) تیره. تار.
گؤنگؤرلؤک: اندیشه. نگرانی.
گؤن گؤرمز: (Gün görməz) سایه. قبـر. آنجاکه آفتابگیر نیست. شرمگاه آدمی.
گؤن گؤرمک: (Gün görmək) (آفتـاب دیدن) رسیدن میوه.
گؤن گؤرموش: (Gün görmüş) آفتـاب خورده. سرد و گرم روزگـار چشـیده. دنیا دیده. کبکی که یکبار به تله افتاده و تله را می شناسد.
گؤن گؤرمه مـک: روز خـوش ندیـدن. با مشقت روز گذرانیدن.
گؤن گؤره: (Gün görə) پنجره.
گؤن گؤزؤ: (Gün gözü) روز.
گـــؤن گـــؤزؤک: (گیـا)(Gün gözük) آفتابگردان.
گؤن گؤل:(گیا)(Gün gül) آفتابگردان.
گؤنگؤلـــؤک: (Güngülük) هـــوای مـــه آلود.
گـــؤن گـــؤن اوْرتـــا: (Gün günorta) نیمروز. ظهرگاه.
گؤن گؤنؤنه: (Güngününə) همه روزه. هر روزه.
گؤن گؤنه: (Gün günə) رفته رفته.
گؤنگی: (Güngəy) شرق. خاور.
گؤنل: (Günəl) زیبا چون آفتاب.(ناد).
گؤنلری گئجه اوْلماق: بدبخت شدن.
گؤنلشمک: (Gəvənləşmək) خـم شـدن شـاخه هـای درخـت بـا مـرور زمـان و بزرگ شدن.
گؤنلگه: (Günəlgə) استراحتگاه.
گؤنلـــؤ: (Günlü) آفتـــابگیر. آفتـــابی. خوشبخت. گناهکار.
گؤنلؤ تؤنلؤ: (Günlü tünlü) شبانه روز.
گؤنلؤک: (Günlük) روزانـه. امـروزی. سایبان. آفتابگیر. لبه کلاه. پنجره. چتر. ژورنال. وظیفه. مساحتی کـه در یـک روز شخم زده شود. روز کاری. چوبی که در بخوردان بسوزانند.
گؤنلؤک: (Gönlük) مناسب برای چرم.
گؤنلؤک آغاجی: (گیا)(Günlük ağacı) درختی به بلندی ۲۰ متـر و شـبیه چنـار (Liguidambar orientalis)
گؤنلؤکچؤ: روزمزد. وقایع نگار.
گؤنلؤکسؤز: بی خیر و برکت (شخص).
گؤنلؤک یئم: [دیو] جیرهٔ روزانه.
گؤنلؤم: (Günlüm) دامنهٔ آفتابگیر.
گؤنلؤن: (Günlün) آفتابی.
گؤنله مج: (Günləməc) تاریخ.
گؤنلـــه مـــک: (Günləmək) تمـــام روز انتظار کشیدن. تمام روز مراقب بـودن. تاریخدار کردن. روز گذراندن.
گؤنله مه: (Günləmə) تاریخ.
گؤنم: (Günəm) برادر.
گؤنمز: (Günməz) تاریک.
گؤن مزد: (Gün muzd) روزمزد.
گؤن مزدچو: کارگر روزمزد.
گؤنمک: (Gönmək) ← کؤنمک.
گؤنن / گؤننج: (Gönən) فیض. برکـت. افتخار. رفاه.
گؤنلی: (Günənli) نمدار. مرطوب.
گؤننمـــک: (Gönənmək) گردآمـــدن. افتخار کردن. در رفاه زیستن. آفتـاب خوردن.
گؤنؤ: (Günü) هـوو. وسـنی. آموسـنی. جزا. کیفر.
گؤنـــؤ: (Gönü) کامـل. بـالغ. راسـت. مستقیم. درست.
گؤنؤ آخشـام ائلـه مـک: (Günü axşam eləmək) روز را به بطالت گذراندن.
گؤنـــؤ آغیـــر: (Günü ağır) شـوربخت. تنگدست.
گؤن وئرمز: مزاحم. آزاردهنده. موذی.
گؤن وئرمک: فرصت دادن.
گؤن وئرمیش: مولود آفتاب. (ناپ).
گؤنؤ باجـادا گؤرمـک: (Günü bacada görmək) زندگی مرفه داشتن.
گؤنؤ باجی: (Günü bacı) دو هـوو کـه همدیگر را تحمل نکننـد و زنـدگی را برهم تلخ کنند.
گؤنؤ باشا ووررماق: روز گذراندن.
گؤنؤ بـو گـؤن: (Günü bu gün) همـین امروز.
گؤنؤ ترس: (Günü tərs) شوربخت.
گؤنؤ تؤکه مک: (Günü tükəmək) پایان یافتن عمر.
گؤنؤج: (Günüc) نفقه. روزانه. ناز. ادا.
گؤنؤچ: (Günüç) شانهٔ حیوان.
گؤنؤچن: (Günüçən) مطیع. گرامی.
گؤنؤچؤ: (Günüçü) حسود.
گؤنؤ دوْغولماق: شانس آوردن.
گؤنؤ دونن: همین دیروز.
گؤنؤرگک: (Günürgək) تنگنا. فشار.
گؤنؤزلؤم: (Günüzlüm) آنکه صـورتی تابان چون خورشید دارد.(ناد).
گؤنؤزلـه مـک: (Günüzləmək) انجـام دادن کار شبانه در هنگـام روز. جمـاع کردن در هنگام روز.
گؤنـؤ سـالماق: (Günü salmaq) حـس حسادت را در کسی بیدار کردن.
گؤنؤشله مک: پر ریختن مرغ.
گؤنؤشن: (Günüşən) کامروا.(ناد).
گؤنؤ صاباح: (Günü sabah) همین فردا.
گؤنؤ قالان: (Günü qalan) محتاج.
گؤنـــؤ قـــالین: (Günü qalın) پوســت کلفت. سخت جان.
گؤنـــؤ قـــاوون: (گیـا)(Günü qavun) خربزهٔ زودرس.

گؤنۏک: (Günük) یک هکتار زمین. نقره. غروب. خوشبخت.
گؤنۏک: (Gönük) بسیار حساس.
گؤنۏکمک: (Gönükmək) عادت کردن. خو گرفتن. روان شدن. حرکت کردن.
گؤنۏکمه: تمرین. مشق. رهنمود.
گؤنۏگ: (Gönüg) ندیده. ندید بدید.
گؤنۏگدن: روزبه روز.
گؤنۏ گؤنلۏ: (Günü günlü) خوشبخت.
گؤنۏگؤنۏ / گؤنۏلر: (Günü günü) نوعی نمایش مسخره آمیز و با مزه که زنان در عروسیها ایفاء کنند.
گؤنۏگؤنۏنه:(Günü gününə) بلافاصله.
گؤنۏگؤنه ساتماق: امروز و فردا کردن. به تأخیر انداختن.
گؤنۏل: (Gönül) ← کؤنول.
گؤنۏلشمک: (Günüləşmək) حسادت ورزیدن.
گؤنۏلۏ: (Günülü) دارای هوو. حسود. غیور.
گؤنۏلۏک: (Günülük) هوو بودن.
گؤنۏلۏک:(Gönülük) عدالت. درستی.
گؤنۏله مک: (Günüləmək) کسی را دارای هوو کردن. مانند هوو نگاه کردن. ناسازگاری کردن. خوش نیامدن. حسادت ورزیدن. مجازات کردن.
گؤنۏمل: (Gönüməl) درستکار.
گؤنۏمک: (Günümək) رسیدن میوه.
گؤنۏن: (Günün) هر روز.
گؤنۏنده: (Günündə) هر روز. مداوم.
گؤنۏنو دۏلدورماق: کار روزانۀ خود را انجام دادن.
گؤنۏنو قارا ائله مک: (Gününü qara eləmək) روزگار کسی را سیاه کردن.
گؤنۏنۏ گؤن ائتمک: زیستن.
گؤن وورما: آفتاب زدگی.
گؤنۏ ئتمک: اجل کسی فرارسیدن.
گؤنۏ یاخشی: (Günü yaxşı) مسعود.
گؤنه: (Günə) رنگ. نوع. روزانه.
گؤنه: (Gönə) افتخار.
گؤنه آشیق / گؤنه قارار: (گیا)(Günə aşıq) گل آفتابگردان.
گؤنه قارشی ایشه مک: بخود ضرر زدن.
گؤنه باخان / گؤنه تاپان: (گیا)(Günə baxan) آفتابگردان. (Helianthus). محل نگهداری برّه‌های کوچک.
گؤنه بیر: روزانه. هر روز یکی.
گؤنه جه: (Günəcə) جای آفتابگیر.
گؤنه ریش: (Günəriş) گزارش روزانه.
گؤنه شوم: (Günə şum) زمین شخم خورده و کاشته نشده. زمین آیش.
گؤنه قارقار: (جان) چلپاسه.
گؤنه کؤسن: (گیا)(Günə küsən) نوعی پیچک که روز باز شود و شامگاه بسته شود.

گونه باخان

گؤنه گؤن: (Günə gün) روز بروز.
گؤنه لک: (Günələk) جای آفتابگیر.
گؤنه له مک: شکایت کردن.
گؤنه لی: (Gönəli) استوار. مقاوم.
گؤنه لی: (Günəli) جای آفتابگیر.
گؤنه لیک: (Günəlik) روشنی.
گؤنه مزد: (Günə müzd) روزمزد.
گؤنه ور: (Günəvər) آفتابگیر. آفتاب رو. آفتابگین.
گؤنه وی: (Günəvi) جای آفتابگیر.
گؤنه ویک: (گیا)(Günəvik) گل آفتابگردان.
گؤنه یؤنه لن: (گیا)(Günə yönələn) گل آفتاب پرست. گیاه عقرب.
گؤن یئلی: باد شرقی یا جنوبی.
گؤن یئمک: (Gün yemək) آفتاب خوردن. حبس کشیدن.
گؤن یاخا: طرف آفتابگیر کوه.
گؤن یاخان: (Gün yaxan) آفتاب زده.
گؤن یاخما: آفتاب زدگی.
گؤن یاز: خورشید بهاری (ناپ).
گؤن یاشار: (Gün yaşar)موجودی که تنها یک روز عمر کند.
گؤن یاشاری: قوت روزانه.
گؤن یاشان:(Gün yaşan) غروب.
گؤن یاغمورو: (Gün yağmuru) باران درشت که در زمان بودن آفتاب ببارد.
گؤن یاوشاغی / گؤن یاوشالایان: (گیا)(Gün yavşağı) گل آفتابگردان.
گؤن یایی: (Gün yayı) مدار کمانی خورشید در آسمان.
گؤن یۏخ: (Gün yox) نبود امکان برای زندگی.
گؤن یوروش: (Gün yürüş) جنوب.
گؤن یۏمی: هر روز. روزانه.
گؤن یوواسی: (Gün yuvası) مغرب.
گؤن ییپار: [دیو] نافۀ مُشک.
گؤو: (Gov) گاو. درشت. بزرگ. زیاد.
گؤو: (Güv) اعتماد. اطمینان. مطمئن.
گووئی: (Güvey) داماد.
گووئی فنری: (گیا)(Güvey fənəri) ← گلین اوْتو.
گووالا: (Guvala) جوال حمل علوفه.
گؤوت: (Güvət) غذای زن زائو. سدّ. بند. امنیت. کفالت. تضمین. بی خطر.
گؤوج: (Güvəc) نیرو. قدرت. دیگ سفالی یا گلی. دیگی با ته صاف و دهانۀ گشاد.
گؤوجه: (Güvcə) اطمینان.
گؤودان: (Govdan) حفره. چاله.
گؤودن: (Gövdən) بدن. اندام.
گوْودو: (Govdu) حفره. به صورت «گود» وارد زبان فارسی شده است.
گوْودور: (Govdur) ظرف.
گوْودوش: (Govduş) شیردوش. ظرف سفالین جهت دوشیدن و نگهداری شیر. درویش. به صورت «گاودوش» وارد زبان فارسی شده است.
گؤودۏن: (Gövdün) بدن. وجود.
گؤوده: (Gövdə) هرگونه ظرف گود در صنعت. تن. اندام. ساقه. بدن. جسم. کالبد. جسد. بدنه. بصورت «گوده» به معنای اندام وارد فارسی شده.
گؤوده جیک: بدنۀ کوچک.
گؤوده چه: (Gövdəçə) تن پوش. جامه.
گؤوده سی سۏرۏنن: (Gövdəsi sürünən) تنۀ خزنده. ساقۀ خزنده (گیا)
گؤوده لنمک: (Gövdələnmək) تنومند شدن. تجسم شدن.
گؤوده لنمه: تجسم. تجسد.
گؤوده لنیش: (Gövdələniş) تجسم.
گؤوده له مک: تجسم بخشیدن.
گؤوده لی: (Gövdəli) گنده. درشت.
گؤور: (Gövər) جوی آب.
گؤورته: (Güvərtə) لنگر.

گؤورمک: (Güvərmək) رها کردن.
گؤوره: (Gövrə) جسد پوسیده. اندام.
گؤوره لی: (Gövrəli) آبستن. تنومند.
گؤوز: (Güvəz) قرمز رنگ پریده یا مایل به بنفش.
گوؤش: (Güvəş) سکین. آرام. بوسهٔ کوچک. اعتماد به نفس.
گؤوششمک: (Gövşəşmək) باهم نشخوار کردن.
گؤوشک: (Gövşək) نشخوار. دهان (نشخوار کننده).
گؤوشن: (Gövşən) نشخوار.
گؤوشن چالماق: نشخوار کردن.
گؤوشون: (Gövşün) پارچ. به صورت Кувшин وارد زبان روسی شده است.
گؤوشه مک: (Gövşəmək) نشخوار کردن.
گؤوشه مه: (Gövşəmə) نشخوار.
گؤوشه ین:(Gövşəyən) نشخوار کننده.
گؤوک: (Güvək) نوعی رقص جمعی مانند یاللی که مردان در یک ردیف آن را انجام می‌دهند. دامنهٔ کوه. جایی که زنبور عسل در میان آن خانه کند و عسل شان دهد.
گؤوک: (Gövək) پوست سبز گردو.
گؤوگه: (Gövgə) اندام.
گؤول: (جان)(Güvəl) اردک.
گؤولت: (Gövlət) بخشش.
گؤولدن: (Güvəldən) لوبیای خشک کرده.
گؤولز: (Gövləz) نیرومند.
گؤولک: (Gövlək) ظرف آب تراشیده شده از چوب. دختر نوجوانی که بالغ شده و بتواند حامله شود.
گؤولؤ: (Güvlü) مطمئن.
گؤولؤک: (Güvlük) ضمانت نامه.
گؤولوک: (Gövlük) پیمانه. ظرف.
گؤولمک: (Gövləmək) جفت خواستن حیوانات.
گؤوله مک: (Güvləmək) صدا کردن گوش.
گؤوم: (جان)(Gövəm) نوعی مگس.
گؤوم: (Güvəm) سبزه زار.
گؤوم اریگی: (گیا) ← آغ تیکان.
گؤومک: (Güvmək) اعتماد کردن.
گوؤن: (Güvən) اعتماد. دلگرمی. اتکاء. اطمینان. مباهات. افتخار. امان. آلبالوی وحشی. (ناپ).
گؤونج: (Güvənc) مباهات. افتخار.
گؤونجان: (Güvəncan) مطمئن. (ناپ).
گؤونجه: (Güvəncə) کفالت. تضمین مالی. اطمینان. تأمین. گارانتی.
گؤونجه لیک: کفالت نامه.
گؤونجیک: (Güvəncik) ضامن. کفیل.
گؤونچی: (Güvənçi) مراقب. نگهبان.
گؤونخان: (Güvənxan)نام زنان اویغور.
گوؤن دویماق: (Güvən duymaq) اعتماد کردن.
گؤونده: (Güvəndə) زن بدکاره.
گؤونده اوْلماق: شاد شدن.
گؤوندیرمک: (Güvəndirmək) شادمان کردن. ترغیب کردن. تشویق کردن.
گؤوندیری: (Güvəndiri) تشویق.
گؤوندیک: (Güvəndik) با اطمینان از کمک کسی برای کس دیگر رجز خواندن. مطمئن. (ناپ).
گؤونسیز: دودل. بی‌ایمان. نمک حرام.
گؤونسیزلیک: بی اعتمادی.
گؤونگ اوْیونو: (Güvəng oyunu) نوعی نمایش کمدی که در قدیم در عروسیها ایفاء می شد و هر یک از ایفاگران در گوشه ای از مجلس نشسته و سر و شانه را تکان می دهند.
گؤونلی: (Güvənli) مطمئن. افتخاری. آمن. در امان.
گؤونلیک: بی‌خطری. مسالمت. امنیت.
گؤونلیک بیریمی: واحد امنیتی.
گؤونمک: (Güvənmək) افتخار کردن. اعتماد کردن. متکی بودن. به خود بالیدن. مغرور شدن.
گؤونمه:(Güvənmə) افتخار. پشتگرمی.
گؤونمیش: (Güvənmiş) جسور.
گؤون وئرمک: تأمین کردن.
گؤونیک: (Güvənik) موثّق. مطمئن.
گؤونیلمز: (Güvənilməz) غیرمعتمد.
گؤونیلن: (Güvənilən) معتمد.
گؤونیلیر: (Güvənilir) راست گفتار.
گؤوو: (Govu) گودال. باتلاق. گزافه. شایعه. کمینگاه.
گؤووت: (Gövüt) پیمانه.
گؤووج: (Govuc) گزافه. شایعه.
گؤووجو: (Govucu) جارچی. شایعه پراکن.
گؤووجوق: (Govucuq) شکافته. بریده.
گؤووچ: (Govuç) حفر شده. زیرزمین.
گؤوور: (Govur) حفر شده. توخالی. قبر. به صورت «گور» وارد زبان فارسی شده است. ← قوور.
گؤوورلوق: (Govurluq) قبرستان.
گؤوؤز: (Gövüz) پاییز. پیمانه. به صورت «کفیز» و «قفیز» به معنای پیمانه وارد زبان فارسی شده است.
گؤووس: (Govus) مشک فلزی.
گؤووستان: (Govustan) قبرستان.
گوؤوش: (Govuş) سطل. مهمانخانه. خانه. شایعه.
گؤووف: (Govuf) ظرف.
گؤووک: (Güvük) مورد اعتماد.
گؤووک: (Gövük) گودال.
گؤووَن:(Güvün) مورد اعتماد. مطمئن.
گوؤوه: (جان)(Güvə) بید(حشره). (Stigmellidae). اهرم.
گؤوه اوْتو: (Güvə otu) نفتالین.
گؤوه جیک: (Güvəcik) ضامن. کفیل.
گؤوه ره: (Güvərə) خیک بزرگ آب.
گؤوه ریم: (Güvərim) هاضمه. هضم.
گؤوه قیران: حشره کش. نفتالین.
گؤوه گی: (Güvəyi) داماد.
گؤوه لک: (Gövələk) ظرف بزرگ چوبی و توخالی. زمان حشری بودن گاو و گاومیش.
گؤوه له مک: (Gövələmək) تکان دادن غربال.
گؤوه له مه: (Güvələmə) اسهال.
گؤوه لیمک: (Güvəlimək) سرگشته به راست و چپ دویدن.
گوؤوه نک: (جان)(Güvənək) دلیجهٔ معمولی. (Falco tinnun calus).
گؤوه نک: (جان)(Gövənək) حشره ای که زیر پوست گاو نر تخم گذاشته و در تابستان دیگر از تخم بیرون آمده و گاوها را نیش زند و در محل نیش تخم گذارد. نوعی شاهین. «مویمول قوشو» نیز گویند.
گؤوه نیش/ گؤوه نیم: افتخار. پشتگرمی.
گؤوی: (Güvəy) داماد.
گوه جک: (Gəvəcək) آرواره. فک.
گوه ریم: (Gəvərim) هاضمه. هضم.

گوه که: (Gəvəkə) ته گودال تاکستان.
گوه لک: (Gəvələk) خاشاک. خرد و ریز.
گوه له: (Gəvələ) تیرک بزرگ که بر ساختمان کاهدانی یا انبار اندازند.
گوه لـه مـک: (Gəvələmək) نشخوار کردن. با بی‌میلی خوردن. **گوه لـه مـه:** (جان)(Gəvələmə) بز دوسالهٔ نازا.
گوه مک: (Gəvəmək) جویدن.
گوه مه: (Gəvəmə) بیماری پوستی که باعث خارش شود.
گـوه وئرمـک: (Gəvə vermək) امید دادن.
گؤی: (Göy) آسمان. جهان. خسیس.
گوی: (Gəvi) شاخه های ظریف کدو. نیرومند. داماد.
گؤی آتدی: (Göy atdı) بازی جمعی بدو بایست با توپ. همه در یکجا جمع می شوند و یک نفر در میانه توپی را در دست گرفته و به آسمان پرتاب می کند. وقتی توپ به آسمان پرتاب شد، بقیه به اطراف می گریزند. چون آن شخص توپ را گرفت فریاد می زند: «ایستوپ» و همه هرجا که باشند باید بی حرکت بمانند. آن فرد با توپ آنها را نشانه می گیرد و می زند. اگر توپ به یکی از آنها بخورد، بازی دوباره شروع می‌شود و او باید توپ را به آسمان پرتاب کند.
گؤی آدا / گؤی آداسی: کهکشان.
گؤی آغاسی: ایزد آسمان.
گؤی آیاز / گؤی ائوی: پهنهٔ آسمان.
گؤی اتگی: (Göy ətəyi) افق.
گؤی ار: (Göy ər) مرد آسمانی. (ناپ)
گؤی ایریم: (Göy irim) گرداب.
گؤی بابا: خدای آسمان در باور ترکان.
گؤیبن: (Göybən) آسمانی. خدادادی. کبود کبود.
گؤیبیگ:(Göybəy) سَرورآسمان(ناپ).
گؤی تاج: حاکم آسمان یاجهان(ناپ).
گـؤی تـانری: (Göy tanrı) والاترین موجود جهان هستی، خدای متعال، واحد و آسمانی در باور ترکان. خدای آسمان. خدای مقدس ترکان باستان. دین گؤگ تانری، آیین اساسی ترکان باستان بود. در این آیین، خداوند یا والاترین هستی، کائنات را آفریده و خدای آسمان خوانده می‌شود. ماهیت آسمانی دارد.
گـؤی تـؤرک: (Göy türk) تُرک تقدیس شده یا آسمانی. ترک آزاده.
گؤیتوک: (Göytük) بهشتی.
گؤیتون: (Göytün) آسمانی. ملکوتی.
گؤیتونگو: (Göytüngü) ارتفاع. بلندی.
گؤی جله: (Göy cələ) رنگین کمان.
گؤیجؤن: (Göycün) ملکوتی. آسمانی.
گؤی چارتلاغان: آذرخش.
گؤیچان: (Göyçan) بادبادک.
گؤی چانقیر: آبی آسمانی.
گؤیچک: (Göyçək) زیبا. رعنا. قشنگ. خوشگل. دلپسند. آسمانی.
گؤیچکجه: (Göyçəkcə) خیلی زیبا.
گؤیچکلیک: (Göyçəklik) زیبایی.
گؤیچن: (Göyçən) ← گؤیچک. دلبر.
گؤیچه: (Göyçə) فرشته. عزرائیل. ادبی.
گؤیچه لی: (Göyçəli) زیبا. آسمانی.
گـؤی چیغریسـی: (Göy çığrısı) فلک. آسمان. چرخ آسمان.
گؤیچیل:(Göyçil) آسمانی. آبی. کبود.
گؤی خان: (Göyxan) سرور آسمان در باور ترکان. (ناپ).
گؤی داشی: سنگ آسمانی.
گؤی دالای: (Göy dalay) پهنهٔ آسمان.
گؤی دره: (Göy dərə) کهکشان.
گؤیدک: (Göydək) آسمانی.
گؤی دلن: (Göy dələn) آسمانخراش.
گؤیدن آختارماق: (Göydən axtarmaq) خیلی گشتن و جستجو کردن. در آسمان جستجو کردن.
گؤیـدن اوْد یاغمـاق: (Göydən od yağmaq) از آسمان آتش باریدن. خیلی گرم شدن.
گؤیـدن دوْشـمک: (Göydən düşmək) تصادفاً و ناگهانی. ظاهر شدن. از آسمان افتادن. به موقع به دست آمدن.
گؤیدن دوشمه: اتفاقی. ناگهانی.
گؤیدن زنبیلله یئنن: خارق العاده.
گؤیدن گلدی: (Göydən gəldi) نوعی بازی با قاپ. قاپها را با دست به آسمان می‌اندازند و چون بر زمین افتند، آنکه را که شق ایستاده، صاحب می‌شوند.
گؤیدن گلن اوْد: آذرخش.
گؤیدوْرگو: (Göydürgü) دمل.
گؤی دوْلاما: دامن بدون دوخت.
گؤی دوْلای: (Göy dolay) قلّه.
گؤیدوْن: (Göydün) هوایی. آسمانی.
گؤیده آلماق: (Göydə almaq) در هوا قاپیدن. در هوا چنگ زدن. رودست بردن (کالا). زود به فروش رفتن.
گؤیـده الـه دوْشـمک: (Göydə ələ düşmək) دشوار به دست آمدن. به ندرت به دست آمدن.
گؤیده نـه وار: (در آسمان چه خبر؟) آفتاب مهتاب (نوعی بازی).
گؤیدی: (Göydəy) وسیع. پهناور.
گویر: (Gəvir) خالی. لخت. کویر.
گویرتک: (Gəvirtək) لانهٔ کوچک.
گویرسه: (Gəvirsə) نازک. ظریف.
گویرگه: (Gəvirgə) گبرگه. (از آلات ورزشی یا جنگ در زمان قدیم، گرز مانندی که در سر آن میله‌های فلزی جا داده شده تا با آن بجنگند). روز سه شنبه. جوانهٔ بهاری.
گؤیروش: (گیا) زبان گنجشک.
گویز: (Gəviz) نرم. ظریف. پهن شده بر زمین.
گؤیز: (Göyəz) ملکوتی. آسمانی.
گؤیز: (Güyəz) واحد سنجش وزن ۳۲ کیلوگرم.
گـؤیزه: (Göyzə) التهاب. کبابی. صورت. سیما.
گؤیسل / گؤیسـول: (Göysəl) آسمانی. روحانی.
گویش: (Gəviş) نشخوار.
گـوی صـاف: (Göy saf) صاف مانند آسمان. (ناپ).
گؤی قاپیسی: (Göy qapısı) کهکشان.
گؤی قال: (Göy qal) یک طبقهٔ زیستی در باور ترکان.
گؤی قالیق: (Göy qalıq) آسمان. سپهر.
گؤی قورشاغی: رنگین کمان. **گـؤی قورشاغی لوری:** (جان) طوطی رنگین کمانی(Trichoglossus haematodus).
گؤی قوشو: (جان) گنجشک.
گؤی قوْلان:(Göy qolan) رنگین کمان.
گؤی قیرانی: (Göy qıranı) افق.
گویک: (Gəvik) ظریف. سبک. کاه. رشوه.

گؤیک: (Göyək) سقف.
گؤی کسیگی: (Göy kəsiyi) افق.
گؤی گلینی: (Göy gəlini) حوری.
گؤیگؤ: (Göygü) ← کویکو.
گؤی گؤرمه دیک: بی تربیت.نخراشیده.
گؤی گورولتوسو: رعد. تندر.
گؤی گورولداماق: آسمان غرّه شدن.
گویل: (Gəvil) خالی. ضعیف.
گویلجن: (Gəvilcən) پرحرف. ورّاج.
خالهای قرمز که در اثر ایستادن زیاد مقابل آتش روی پوست ایجاد شود.
گویلجنلی: (Gəvilcənli) ناخوشایند.
گؤیلر: (Göylər) گؤگ ترکها. آسمانها. افلاک. جهانها.(ناپ)
گؤیلرگه: (Göylərgə) افلاک نما.
گؤیلره چیخماق: (Göylərə çıxmaq) به آسمان بالا رفتن. خیلی ارتقاء یافتن.
گؤیلز : (Göyləz) جنت. بهشت.
گویز: (Gəviz) نرم. ظریف. پهن شده بر زمین.
گؤیلک: (Güylək) پیمانهٔ غله.
گویلگن: (Gəvilgən) پرحرف.
گویلگه: (Gəvilgə) نشخوار.
گویللی: (Gəvilli) کسی که سخن عوضی بگوید.
گویلمک: (Gəvilmək) خالی شدن. ضعیف شدن. پیر شدن. خم شدن.
گؤیلن: (Göylən) مقدس. آسمانی. عظیم.
گؤیلو: (Göylü) آسمانی. نجیب زاده.
گؤیلوج: (Güylüc) سرچشمهٔ آب.
گؤیلوجه: (جان)(Göylücə) گنجشک.
گؤیلوک: (Göylük) بهشتی.
گؤی ماوی: (Göy mavı) آبی آسمانی.
گؤیمک: (Göymək) به یک نقطه چشم دوختن.
گؤیمن: (Göymən) خدایی. ستاره شناس. منجّم.
گؤی مونجوغو: فیروزه.
گوین: (Gəvin) خربزه. کفن. کدو. لذیذ. سنگلاخ.
گوینتی: (Gəvinti) تلاش. تکاپو. خوشهٔ دانه گرفته شده.
گؤینتمک: (Göynətmək) به سوزش آوردن. آزردن. **گؤینتمه:** ایذاء.
گؤینرتی: (Göynərti) سوزش. درد.
گؤینشمک: باهم درد کشیدن.
گؤینک: (Göynək) سوزناک. زخم معده.
گؤی نور: (Göynur) زیبا و نورانی چون آسمان.
گؤینو / گؤینوک: (Göynük) سوزش.
گؤینه دن: (Göynədən) دردآور.
گؤینه مک: سوزش داشتن. رنجیدن.
گؤینه مه:(Göynəmə) سوزش. رنجش.
گؤیو: (گیا)(Güyü) سیب وحشی.
گؤیوت: (Göyüt) روح.
گؤیوز: (Göyüz) پسندیده. مقبول.
گؤیوش گلمک: (Göyüş gəlmək) دستها را روی سینه چلپیا قرار دادن (گویش آغداش).
گؤیوک: (Göyük) جفا. ستم. سوخته.
گؤیوکلو: دمل بسیار سوزش دار.
گؤیوکمک: (Göyükmək) سوختن.
گؤیول: (Göyül) ← کؤنول.
گؤیوم:(Göyüm) داماد. عرش. آسمان.
گویوم: (Guyum) ظرف یا پارچ آب مسی. ظرف مسی با گردن باریک و دراز برای حمل آب.
گؤیون: (Göyün) آسمانی.
گؤیوئتو: (Göyüntü) درد. سوزش.
گؤیوئنج: (Göyünc) درد. غم. آسمانی.
گؤیوئنلوک: (Göyünlük) انبساط.

گؤیه

گؤیوئنگ: (Göyüng) بتخانه.
گؤیوئنمک: (Göyünmək) گشایش یافتن. سوختن. درد کشیدن.
گؤیوئنو: (Göyünü) غم. درد.
گؤیوو: (Güyüv) داماد.
گؤیوو قایتارقان: (Güyüv qaytarqan) مراسم داماد باپدرزن و مادر زن چند روز پس از مراسم عروسی.
گؤیه: (Göyə) رزمناو بزرگ.
گؤیه باخار: (جان/گیا)(Göyə baxar) بوتیمار کوچک. (Ixobrychus minutus). گل آفتابگردان.
گؤیه باخان: جای نگهداری بره ها.
گؤیه تین:(Göyətin) آسمانی. ملکوتی.
گؤیه دارتان: آسمانخراش.
گؤیه روش: (گیا)(Göyərüş) زبان گنجشک. (Fraxinus)
گؤیه گی: (Güvəgi) داماد.
گؤیه گی اوْتو: (گیا) گیاهی که برگهایش را روی کباب افشانند.
گؤیه وورما: (Göyə vurma) دوختهای روی قالی آویخته شده از دیوار.
گؤی یاریغی: (Göy yarığı) کهکشان.
گوییمک: ← گوینه مک.
گؤی یوْلو: کهکشان راه شیری.
گیال: (Gəyal) کلوخ (گویش اوغوز).
گیان: (Gəyan) نیمه تاریک و نیمه روشن. دو رنگ.
گیپ گیرده: (Gip girdə) کاملاً گرد.
گیتار آغاجی: (گیا) ساندروس.
گیتای: گی+تای. کوهستان نورانی.
گیتیرگه: (Gitirgə) مایعی که از پستان حیوان نازا آید.
گیج: (Gic) مبهوت. کودن. احمق. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
گیجاوار: (Gicavar) ← گیجلوو.
گیج بسر / گیج بشر: (Gicbəsər) ابله.
گیجتگن: (Gicətgən) گیج کننده.
گیج توْخلو / گیج توْیوق: خنگ.
گیج دیللاق: (Gic dıllaq) بی عقل.
گیجک اوْتو: (گیا)(Gicək otu) رعنا زیبا. (Scabiosa columbaria)
گیج کسمه: (Gic kəsmə) بی عقل.
گیجگا: (متفا)(Gicga) ← گنجگه.
گیجگاه: (Gicgah) شقیقه. بی عقل.
گیجلتمک: ← گیجلندیرمک.
گیجلشمک: (Gicləşmək) گیجتر شدن.
گیجللنمک: (Gicəllənmək) تلوتلو خوردن. **گیجللنمه:** سرگیجه. تلوتلو
گیجلمک: (Gicəlmək) گیج شدن.
گیجلمه: (Gicəlmə) گیجی. سرگیجه.
گیجلیک: (Giclik) گیجی. کودنی.
گیجوْ: (Gico) گردباد. گیج. مبهوت.
گیجه: (جان)(Gicə) کنه.
گیجه لک: (Gicələk) گردباد.

گیجه لـوْو: (Gicəlov) مشـکل. دشـوار. اوضـاع پیچیـده. کـولاکی کـه مرتـب مسیر خود را عوض کند.
گیجه لوْو دوْشمک: (Gicəlov düşmək) به دردسر افتادن. دچـار مشـکل شـدن. دستپاچه شدن.
گیجــه وار: (Gicəvar) بـاد بهـاری یـا تابستانی که متوالیاً جهت خود را تغییر می‌دهد. گردباد.
گیجیتکن: (گیا)(Gicitgən) گیاه گزنـه. nettle← دالامـا. محـرک. تحریـک کننده. خارش آور.
گیجیتکن آناسی: گیاه گزنه بی خار.
گیجیتمک:(Gicitmək) تحریک کردن.

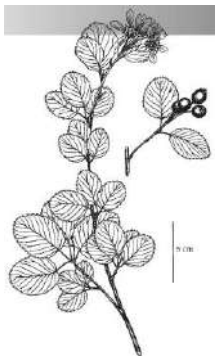
گیجیتکن

گیجیش: سوزش. خارش. حساسیت.
گیجیشدیرمک: تحریک کردن.
گیجیشمک: خارش گرفتن. خاریدن.
گیجیشمه / گیجیشیک: خارش. تحریک.
گیجیک: (Gicik) گیج. ابله. حسادت.
گیجیک ائتمک: حسادت ورزیدن.
گیجیـک اوْتـو: (گیـا)(Gicik otu) گـل شاه پسند. ورد الحمام. جزرالراعیه.
گیجیکلی: (Gicikli) حسود.
گیجیکمـک: (Gicikmək) گـیج شـدن. ابله و احمق شدن.
گیجیکمه: (Gicikmə) گیجی. بهت.
گیجیک وورمـاق: (Gicik vurmaq) داغ زدن بر مادینگی گـاو بـرای رفـع مـانع بارداری حیوان. ← گیجیگی اولماق.
گیجیگی اوْلماق: (Giciyi olmaq) نوعی بیمـاری مبنـی بـر طـولانی شـدن دورهٔ بارداری گاوها. برای درمـانش گـاو را خوابانده، لبه مادینگی (تـن) حیـوان را کنار می‌زنند و جوش مانند رشد کرده در آن قسمت را با چـاقو شـکافته و بـا میل داغ می‌سوزانند. بعـد از چنـد روز حیوان باردار می‌شود.
گیجینک: (Gicinək) پاشنهٔ درب.
گیدی: (Gidi) پست. رذل. بی‌اعتبار.
گیدیل: (Gidil) نان قندی.
گیر: (Gir) تـوان. حـس. قـدرت. گیـر. گرفتار. تـرازو. چـوب سـر کـج بـرای کشیدن سطل از چاه. فعل امر به معنای «فرو شو». به صورت «کیـر» در معنـای آلت تناسلی مرد وارد فارسی شده.
گیران: (Giran) پستی. حقارت.
گیران گلمک: احساس پستی کردن.
گیرای: (Giray) ← قیرای.
گیربت: (Girbət) حیاط.
گیربی: (Girbi) قرنیز. جاهل. نادان.
گیرپه: (Girpə) آخور گوساله.
گیرت: (Girt) به کلی. مطلقاً.
گیرتلک: (Girtlək) حنجره.
گیرتمک: (Girtmək) گیر انداختن.
گیرتی: (Girti) جدّی.
گیرتینه: (Girtinə) ایمان. اعتقاد.
گیرج: (Girc) توان. نیرو. کالری.
گیرجک: (Gircək) غیرت. دلیری.
گیرجنگ: [مغ](Gircəng) آلت مردانه.
گیرجه نک: (Gircənək) زیتون.
گیرجه نه: (Gircənə) فرفره زمینی.
گیرجیک: (Gircik) جدّی.
گیرجیگین: (Girciyin) جداً.
گیـرجین: (Gircin) خـس و خاشـاک باقیماندهٔ علوفهٔ دام.
گیرچی: اندازه گیر. متصدی ترازو.
گیرخانا: مکان مخصوص اندازه گیری.
گیردابل: (Girdabel) ارّهٔ بزرگ.
گیردابان: دارای عرض و طول مساوی.
گیر داشی: (Gir daşı) سنگ ترازو.
گیردان: (Girdan) ارّهٔ بزرگ.
گیردج: (Girdəc) درصد. بهره. سود.
گیردجی: (Girdəci) کارکرد. عملکرد.
گیـــردش: [دیـــو](Girdəş) همخانـــه. همخانواده. مدوّر.
گیردک: (Girdək) حجله. چادر گِرد.
گیـــردل: (Girdəl) ظرفـــی از جـــنس چوب یا چرم. مدوّر.
گیردن: (جان)(Girdən) موش بـزرگ. موش ورامین. (Nesokia indica).
گیردن دوْشمک: از کار افتادن.

گیردن

گیردنمک: (Girdənmək) آماده شدن.
گیردوْ: (Girdo) ظرف سفالی بزرگ.
گیرده: (Girdə) مدوّر. سرهم بندی.
گیـــرده بـــورون: (Girdə burun) ارّهٔ بزرگ دو نفره.
گیرده بیچ: (Girdə biç)ماهی پخته شده درظرف سفال.
گیرده توْپالاق: (گیا) اویار سلام.

گیرده یاپراق

گیـرده دوْداق کلبیـتن: (Girdə dodaq kəlbətin) میخ کش لبه گرد.
گیرده شیرین: (گیا) نوعی سیب.
گیرده کان: (گیا)(Girdəkan) گردو.
گیرده کان مذهب: بوقلمون صفت.
گیـرده لتمـک: (Girdələtmək) گِـرد گردانیـدن. مـدوّر کـردن. بـه وسـیلهٔ دیگری گِرد کردن. مدوّر گردانیدن.
گیـرده لنمـک: (Girdələnmək) گِـرد شدن. سَمبل شدن. سرهم بندی شدن.
گیرده له: (Girdələ) نوعی نان گرد.
گیرده له مـک: گِـرد کـردن. پیچانـدن. سَمبل کردن. سرهم بندی کردن.
گیرده لی: (Girdəli) مبهم. پیچیده.
گیرده لیک: گردی. دایره‌ای.

گیرده ناز: نازنین چاق و فربه (ناد).
گیـرده نـک / گیـرده نـه / گیـرده ول: (Girdənək) گِرد. مدوّر.
گیرده نه مـازالاق اوْیناتمـاق: (Girdənə mazalaq oynatmaq) ← مـــازالاق ایناتماق.
گیـرده وه: (Girdəvə) مسئله. مشکل. حلزونی. مارپیچ. گرداب. بن بست.
گیـرده یـاپراق: (گیـا)(Girdə yapraq) آملانشیه. مشمله. (Amelanchier)
گیـــردی: (Girdi) ســـرمایهٔ ورودی و اولیه. (تجارت)
گیردیجی: (Girdici) درآمد. عایدی.
گیردی چیخدی: (Girdi çıxdı) برخورد گوی سفید با گوی دیگر و افتادن در سوراخ در بازی بیلیارد.
گیردیرمـک: (Girdirmək) فـرو بـردن. داخل کردن. وارد کردن. فرو کـردن. جا انداختن. کـلاه گذاشـتن. انـداختن (در وزن و پول و غیره).
گیردیرمه: (Girdirmə) ادخال. فروبری.
گیردیش: (Girdiş) گِرد. مدوّر.
گیردیک: (Girdik) مهم. جدّی.
گیـردیم: (Girdim) تکـهٔ هیـزم. هیـزم کلفتی که به طول ارّه بریده شود.
گیردیمک:(Girdimək) نالیدن گوسفند.
گیردیم گیردیم: ←گیلدیر گیلدیر.
گیردین: (Girdin) قطعات هیزم کـه بـه یک اندازه بریده شده باشد.
گیردینله مک: (Girdinləmək) هیـزم را با ارّه به قطعات مساوی بریدن.
گیرر: (Girər) داخل شونده. فضول.
گیرزینتی: (Girzinti) پرهیز. دوری.
گیرزینمک: (Girzinmək) پرهیز کردن.
گیرس: (Girs) قطـاب. داخـل خمیـر را با بریده‌های باریک گوشت و غیره پـر می‌کنند و به شکل قطاب مـی‌پیچنـد و در روغن سرخ می‌کنند. ← دوشبره.
گیرسیز: (Girsiz) ناتوان. ضعیف.
گیرشی: (Girşi) باران آرام.
گیرشیج: (Girşic) مقدمه. دیباچه. ابتدا.
گیرشیله مک: نم نم باریدن باران.
گیرفت: (Girfət) بالکن.
گیرک: (Girək) مدخل. ورودی.
گیرکمک: (Girəkmək) از پشت داخـل کردن.

گیرکن: (Girkən) خشمگین. حشری.
گیـــرگج: (Girgəc) نفـــوذی. داخـــل شونده.
گیرگه: (Girgə) دیگ بزرگ. همکف.
گیرگه ون: (Girgəvən) ژولیده مو.
گیرگی: (Girgi) صبر. درد. دل پیچـه. قـــولنج. ورودی. آغـــاز. آمـــادگی. تدارک. زمان ورود. کدورت. گرفتـه. خفه. بسته.
گیرگیج: (Girgic) فعال. پرکار.
گیرگیـــد: (Girgid) نـــاظم نخهـــا در دستگاه ریسندگی.
گیرگیدیک: (جان) خروس کوچک.
گیرگیل: (Girgil) آماده سـازی مزرعـه قبل از کشت.
گیرگیلنمک: بی صبری کردن.
گیرگیلیک: (Girgilik) آمادگی.
گیـــرگین: (Girgin) فعـــال. پرکـــار. فضـول. زبـان آور. زرنـگ. جـذاب. گیرا. خلیج. (ناپ).
گیرگینـــه: (Girginə) ســـبد کوچـــک گرفتن بچه زنبور.
گیرلته: (Girəltə) درآمد.
گیرلگه: (Girəlgə) ورودی. محل ورود.
گیرلندیرمک: ← گیرله مک.
گیرلنگیچ: (Girləngic) فرفرهٔ زمینی.
گیرلنمـــک: (Girlənmək) پرســـه زدن. گردش کردن. دنبـال فرصـت گشـتن. گذران کردن.
گیرلنمه: (Girlənmə) پرسه زنی.
گیرله مک: کمین کردن. تعقیب کردن. گیرآوردن. دست برنداشتن.
گیرله مه: (Girləmə) کمین. تعقیب.
گیرلی: (Girli) پرتوان. پرزور. فراوان.
گیرلیچی: (Girliçi) یغماگر. چپاولگر.
گیرلیک: (Girlik) لباس داماد.
گیرم: (Girəm) زیرزمین. دخمه.
گیرمان: (Girman) قلعه. دژ. تورم غـدّهٔ لنفاوی. (ناپ).
گیـــرمج: (Girməc) طفیلـــی. انگـــل. پیچک. ورودی.
گیرمـــک: (Girmək) فـرو رفـتن. وارد شدن. جـا افتـادن. فـرا رسـیدن. شـروع کردن. پذیرفته شدن. عضو شدن.
گیرمـــه: (Girmə) ورود. تـــورفتگی. دخول. محل عبور رود. بوته زار. لباس آب رفتـه. پناهنـده. نفـوذی. دماغـهٔ خشکی در دریا. وارد شده. مقبول.
گیرمه دئشمه:(Girmə deşmə) نر و ماده.
گیرمه لیک: (Girmələk) ورودیه.
گیرمیش: مدخوله. آرد درشت.
گیرن: (Girən) داخل شونده. شـریک. مداخله کننده. فضول.
گیرنبه: (Girənbə) جای سـاکت و چـاه مانند.
گیرنج: (Girənc) آهک.
گیـــرن چیخـــان: (Girn çıxan)آلـــت مردانه.داخل وبیرون شونده.
گیرنش: (Girnəş) گلهٔ گوسفند کـه بـر اثر گرما یکجا جمع شده اند.
گیرنشـمک: (Girnəşmək) بـا علاقـه بـه کاری پرداختن.
گیرنگی / گیرنلیـک: (Girəngi) ورودی. هوای صاف و مطبوع.
گیرنمک: (Girənmək) بسیار بار شدن.
گیرنه: (Girnə) دل پیچه. خانه.
گیرنیت: (Girnit) مخالفت. اعتراض.
گیرنیش: فضول. خسیس.
گیرنیشمک: مشغول شدن. پرداختن.
گیرنیشیک: (Girnişik) مشغول. سرگرم.
گیرنیل: (Girnil) فضول. نخود هر آش.
گیرو: (Girəv) نوبت. ورودی.
گیروانکـــه: (Girvankə) واحـــد وزن معادل ۴۰۹/۹۵ گرم.
گیروْو: (Girov) رهن. دلیل. برهان. نقد. به صورت «گرو» به معنـای رهـن وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. **گیـروْودار:** آنکـه در مقابـل رهـن، پـول بدهـد. **گیروْولـو:** پـولی کـه در مقابـل رهـن، گرفته شده باشد.
گیروه: (Girvə) توده برف در گردنه‌ها و جـاده‌هـا. کمینگـاه. جـای مخفـی. فرصت. بهانه. دستاویز. موقعیت. جـای مناســـب بـــرای گیرانـــداختن. درهٔ کوچـک. سـرمای شـدید. کسـی کـه کودک را به هنگام ختنه کردن بگیرد. پدر اسمی (کسی که اسـم کـودک را بگذارد). ساغدوش. باجنـاق. کـودک خـوش لباسـی کـه روز عروسـی کنـار داماد بایستد.
گیروه جیل: (Girvəcil) فرصت طلب.
گیروه له مک: فرصت یافتن.

گیروه لیک: (Girvəlik) تحفه که به گیرندهٔ دست و پای بچه هنگام ختنه کردن بدهند. کادوی ساغدوش.
گیروه یه سالماق: به تور انداختن.
گیروی: (Girvi) قرعه کشی برای تقسیم آب.
گیره: (Girə) انبار فندق تمیز شده.
گیرهاگیر: در حال ورود پر ازدحام.
گیره بئت: (Girəbet) حیاط.
گیره جک: (Girəcək) ورودی.
گیره جولا: (Girəcula) احمق. ابله.
گیره سی: (Girəsi) آمدنی. تقریباً.
گیره شه / گیره شی: (Girəşə) درآمد.
گیره گن: (Girəgən) داماد. بسیار داخل شونده.
گیره گؤن: (Girə gün) شنبه.
گیره گی: (Girəyi) بازار. شنبه.
گیره گیمن:(Girəyimən) هایپرمارکت.
گیره گین: (Girəgin) فضول.
گیره لنمک: ← گیرلنمک.
گیره له مک: (Girələmək) گیر انداختن. در تنگنا ماندن. ← گیروه له مک.
گیره لی: (Girəli) سکّو. رف. گرفتار.
گیره لیک: (Girəlik) ورودی. حمام.
گیره وله مک / گیره وئرمک: (Girəvələmək) گیر انداختن.
گیره وه: (Girəvə) فرصت. وضعیت مناسب. گرداب. مسئله. بن بست. راه پر پیچ و خم. ← گیروه.
گیره وه لی: (Girəvəli) مؤثر. دشوار.
گیره وه لی قیش: ← کیچک چیلله.
گیره ویل: (Girəvil) زندگی دسته جمعی کبکها.
گیری: (Giri) واردات. ورود. جاهل.
گیریاس: مدخل. مقدمه. ورودی.
گیریبان: (Giriban) گریبان.
گیریب چیخار: (Girib çıxar) ورودی و خروجی. ارتباط.
گیریب چیخان: متردّد. آینده و رونده.
گیریب چیخماق: (Girib çıxmaq) داخل شدن و بدون توقف خارج شدن. ورود و خروج پر ازدحام.
گیریت: (Girit) کلید. آچار. بلیت. انجیر خشک. اجازهٔ ورود. اذن دخول.
گیریت لالاسی: ← دوگون چیچگی.
گیریتمک: (Giritmək) اِعمال کردن.
گیریتیش: نوظهور. ابتداع. ادخال.
گیریز: (Giriz) ورود. دخول. فرار. دسیسه. تله. پرهیز.
گیریزک / گیریزگه: (Girizək) ورودی.
گیریزمک: (Girizmək) گریختن و پنهان شدن. رد کردن. پرهیز کردن.
گیریزمه: (Girizmə) مزرعه‌ای که در جنگل احداث شود.
گیریزن: (Girizən) داخل شونده. فضول. پرهیزگار. رد کننده.
گی‌ری‌ز ووررماق: اشاره کردن.
گی‌ری‌ش: [دیو](Giriş) ورود. طرز ورود. ورودی. مقدمه. پیشگفتار. سرآغاز. پیش درآمد. وتر. زه. عایدی.
گیریش ببگی: نورگیر دوربین عکاسی.
گیریشبه / گیریشجه: (Girişbə) مقدمه.
گیریش تاسما: (Giriş tasma) طعنه.
گیریش سؤز: (Giriş söz) نطق افتتاحیه.
گیریش سیناوی: کنکور.آزمون ورودی.
گیریشک: (Girişək) سپیده دم. صبحدم.
گیریشکن: (Girişkən) کسی که می تواند هر دری را باز کند. فضول. مداخله کننده. نخود هر آش. فعال.
گیریشگه: (Girişgə) مقدمه. دیباچه.
گیریشلیک: ورودی. حق الورود. ورودیه. مقدمه. سکّو. رودهٔ کوچک.
گیریشمک: (Girişmək) داخل شدن. دست بالا زدن. مبادرت ورزیدن. پرداختن. دست یازیدن. دست زدن. به طور جدی دست به کار شدن. شروع کردن. آغاز کردن. مقاربت کردن سگها و جانوران مشابه آنها.
گیریشمن: (Girişmən) مداخله گر. متشبّث. مرتکب.
گیریشمه: دخول. مبادرت. ارتکاب.
گیریشن: (Girişən) مشغول شونده. فضول.
گیریشی: (Girişi) مقدمه. دیباچه.
گیریشیش: (Girişiş) تمایل. گرایش.
گیریشیک: (Girişik) ورودی. دالان.
گیریشیلمک: (Girişilmək) شروع شدن. آغاز شدن. مبادرت شدن.
گیریشیم: (Girişim) ارتکاب. اقدام. تداخل امواج. دسیسه.
گیریشیمچی: (Girişimçi) مرتکب. اقدام کننده. متشبّث.
گیریشیملی: معاشرتی. زودآشنا.
گیریشیو: (Girişiv) آغاز. شروع.
گیریفت: (Girift) مبهم. پیچیده.
گیریک: (Girik) عبوس. گرفته.
گیریلتی: (Girilti) نشانه. اثر.
گیریلدک: (Girildək) خفه. گرفته.
گیریلگن: فضول. گستاخ. اجتماعی.
گیریلمز: (Girilməz) ممنوع.
گیریلمک: آغاز شدن. مبادرت شدن.
گیریله جک: (Giriləcək) مدخل.
گیریلیک: لباس مهمانی یا جشن.
گیریم: (Girim) ورود. ورودی. درآمد.
گیریمجای: (جان)(Girimcay) گوسفند یا بُزی که پیش از موعد بدنیا آید.
گیریم چیخیم: (Girim çıxım) دخل و خرج. هزینه و درآمد.
گیریمسن: (Girimsən) سراب.
گیریملی: (Girimli) خوش مشرب.
گیریملیک: (Girimlik) ورودی. مدخل. کارت ورود.
گیرین: (Girin) روزن. سوراخ. کرایه.
گیرینتی: (Girinti) ورود. تورفتگی. فرورفتگی. مهاجر. کسی که به قبیلهٔ بیگانه وارد شده. مستأجر.
گیرینتیلی: (Girintili) کارآمد. ماهر.
گیرینج:(Girinc) دشوار. بیزار. ورودی.
گیرینج ائتمک: (Girinc etmək) به جان آوردن. بیزار کردن.
گیرینجی: (جان)(Girinci) شتر نر بین ۲ تا ۷ ساله. **گیرینجی آچیلماق:** گشایشی در کار ایجاد شدن. به آسایش رسیدن. راحت شدن.
گیرینچی: (Girinçi) مستأجر.
گیریندک: (Girindək) چوبی به شکل نیمداره که برای بستن به گردن گاو کاربرد دارد.
گیرینگن: (Giringən) ورودی.
گیرینگی: (Giringi) درد. رنج. سرنیزه.
گیرینمک: ← گیرمک. پوشیدن.
گیریوه: (Girivə) کوچه بن بست. راه پر پیچ و خم. دشواری. موقعیت دشوار.
گیز: (Giz) درد. رمز. راز. کیس. چین و چروک. کمین کرده مخفی شده و جمع و جور نشسته. کرخ و گرفتگی

بر اثر سرمای شدید.
گیزآنا: (Gizana) مادر رازآلود(ناد).
گیزآی: (Gizay) ماه پنهان(ناد).
گیزبند: (Gizbənd) بیحال. ناتوان.
گیزبه: (Gizbə) پستو. صندوق خانه.
گیزجی: (Gizci) جاسوس.
گیزچی: (Gizçi) محرمانه. سرّی.
گیزداش: (Gizdaş) همراز. محرم راز.
گیزدم: (Gizdəm) مخفی. پنهان.
گیزدنج: (Gizdənc) اشیاء قیمتی مخفی شده.
گیزدیلیم: (Gizdilim) مخفی. پنهان.
گیزدین: (Gizdin) مخفیانه. پنهانی.
گیزگیگ: (Gizgig) دشوار. پرزحمت.
گیزگین: (Gizgin) محرمانه. مخفی.
گیزگینج: (Gizginc) مخفیگاه.
گیزلتمک: (Gizlətmək) مخفی کردن. پنهان کردن. مستور کردن. پوشاندن. نهفتن. **گیزلتمه:** (Gizlətmə) استتار.
گیزلشمک: از هم پنهان شدن.
گیزلـــک: (Gizlək) جـایی کـه میـان درختان پنهان شده.
گیزلن تاپ: (Gizlən tap) قایم باشک.
گیزلنپانج: (Gizlənpanc) قایم باشک.
گیزلنج: مخفی. نهفته. محرمیّت.
گیزلنجک: (Gizləncək) مخفیگاه.
گیزلنجـه: (Gizləncə) راز. کـار پنهـان. لباس عید یا پلوخوری.
گیزلنجه لیک: لباس عید یا جشن.
گیزلنجی: (Gizlənci) اشیایی کـه بـرای استفاده در زمان نامشـخص نگهـداری شوند. راز. اشاره به آلت تناسلی.
گیزلنچی: (Gizlənçi) پنهان. مخفی.
گیزلنقاچ / گیزلن قوْوو: قایم باشک.
گیزلنگن: (Gizləngən) مخفی. پنهان.
گیـزلنگیج: (Gizləngic) لبـاس عیـد یـا جشن. نوعی ابـزار نـوک تیـز از شـاخ گاو مناسب برای دوختن چارق.
گیزلنمک: (Gizlənmək) مخفی شدن.
گیزلو: (Gizləv) پسورد. اسم عبور.
گیزلـه دیلمـک: (Gizlədilmək) مخفـی شـدن بـه وسـیلهٔ دیگـری. بـه وسـیلهٔ دیگری پنهان شدن.
گیزله مک: (Gizləmək) ← گیزلتمک.
گیزله مه:(Gizləmə) استتار. پنهانکاری.
گیزله نیش: (Gizləniş) اختفاء.

گیزلـــی: (Gizli) پنهـــان. مجهـــول. زیرزمین. سری. محرمانـه. بـه صـورت «کیزلی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربـی شده است.
گیزلی چنه لیلر: (جان)(Gizli çənəlilər) درون آروارگان (Entognatha).
گیزلی قاپاقلی: پنهان. پوشیده. مستور.
گیزلی قوْووشان بیتکیلر: گیاهان نهانزاد.
گیزلی قویروق: (جان) وشم (پرنده).
گیزلی گوْج: (Gizli güc) پتانسیل.
گیزلیلیک:(Gizlilik) مخفی. پنهانکاری.
گیزلین: (Gizlin) پنهانی. پوشیده.
گیزلین شاللاق: (Gizlin şallaq) (شـلاق پنهـانی) نـوعی بـازی در سـولدوز. بازیکنان در حالی که دایـره‌وار و پـای گـرد کـرده پهلـوی هـم نشسـته‌انـد، پاهایشـان را در مرکـز دایـره قـوس‌وار روی هم می‌گذارند به طـوری کـه بـه راحتـی بتواننـد شـلاقی را زیـر پاهـا بـا همدیگر رد و بدل کنند. در ایـن حـال یکـی از بازیکنـان در وسـط دایـره ایستاده، بازیکنان را مـی پایـد تـا ببینـد شـلاق دسـت کـدامیک از آنهاسـت. بازیکنان در حالی که شـلاق را از زیـر تونلی که از پاهایشان ایجاد کـرده‌انـد، به یکدیگر رد و بـدل مـی‌کننـد تـا در فرصت مناسب یکی از آنهـا از غفلـت بـازیکن وسـطی اسـتفاده کـرده او را بزند. اگـر بـازیکن وسـطی حـین وارد آمدن ضربهٔ شلاق، آن را در هوا بگیرد جایش را با ضارب عوض می‌کنـد در غیر اینصورت منتظر ضـربات دیگـری خواهد بود.
گیزلین گئجـه: (Gizlin gecə) نخسـتین شبی که عروس پس از مراسم عروسی به خانهٔ پدری برود.
گیـزلین گـؤردوْم: (Gizlin gördüm) اولین دیدار عروس و داماد با خـانوادهٔ عروس بعد از عروسی.
گیـزلین نفـس: (Gizlin nəfəs)) (هـوا یـا نفس پنهان) بیست روز آخر بهمن کـه به باور مردم ابهر، زمین به طور پنهـانی نفس تازه می کند. ← آشکار نفس.
گیزم: (Gizəm) راز. سرّ.

گیزمچی: (Gizəmçi) رازآلود. صوفی.
گیزمچیلیک: تصوف. میستیسم.
گیزمک: (Gizmək) چسیدن.
گیزملی: (Gizəmli) رازآلود. سرّی.
گیزمن: (Gizmən) مأمور مخفی.
گیزمیر: (گیا)(Gizmir) نوعی خربزه بـا پوست ضخیم.
گیزن: (Gizən) دام. تله.
گیزه: (Gizə) کد. اسم رمز.
گیزی: (Gizi) مجهول.
گیزیچی: (Giziçi) مـرتبط بـا نیروهـای پنهانی و روحی.
گیزیـر: (Gizir) پـایین رتبـه نظـامی. نگهبان روستا. یاور. پشتیبان. در قـاب بـازی مقابـل تووخـان. مجـری فـرامین خـان. معـاون کمیسـر. نـوعی شـعر در ادبیات آذربایجان که در آن از مظـاهر و زیباییهای طبیعت سخن به میـان آیـد و معمـولاً ابیـات زیـادی دارد. کنـاره گیری. پرهیز. تخم. تخم توتون. سیّاح.
گیزیرچی: (Gizirçi) دوبهم زن.
گیزیرنتی: (Gizirənti) ضعیف. ناتوان.
گیزیر تیکانی: (گیا) ← دالاما.
گیزیریک: (Gizirik) مکروه. ناپسند.
گیزیـــک: (Gizik) دارای چـــین و چروک. کـرخ و جمـع و جـور شـده. کمین کرده. زحمـت. عجیـب. پنهـان. نـیش زنبـور. ترسـو. باقیمانـده ریشـهٔ سوختهٔ گون.
گیزیکچی:(Gizikçi) عشوه گر. مسخره.
گیزیکچیلیک: طنازی. مسخره بازی.
گیزیکلیک: (Giziklik) غرابت.
گیزیکمک: به زحمت افتادن.
گیزیگیش: (Gizigiş) شوق. اشتیاق.
گیزیل: (Gizil) پنهان. پتانسـیل. تصـور. حس. وصف. نیرو.
گیزیلتی: (Gizilti) مورمور. سوزش.
گیزیلدتمک: سوزش آوردن.
گیزیلدک: (Gizildək) فرفرهٔ زمینی.
گیزیلده مک: سوزش کردن.
گیزیل گوْج: (Gizil güc) بالقوه.
گیژوْوو: (Gijjov) زمان جفتگیری گاو.
گی قالماق: (Gəy qalmaq) نازا بودن.
گیـژ قـوش: (جـان)(Gij quş) پرنـده‌ای شبیه گنجشک.
گیژگیل / گیژگه:(Gijgil) گیسوی زنان.

گیگوْووْن: (Gigovun) ← موزالان.
گیگیرتده مک: (Gigirtdəmək) دو نفر را تحریک کردن و بجان هم انداختن.
گیگیـــردک: (Gigirdək) غضـــروف و برآمدگی نای حلق.
گیل: (Gil) کوچک. ریز. نوعی خاک سفید که برای شستن سر به کار می‌رفت یا میان پاهای نوزاد می‌مالیدند تا نسوزد. حبّه. تخمه. هسته. پسوندی دارای معنای خانه و خانواده. معادل اینای فارسی. حسن گیل= حسن اینا (خانوادهٔ حسن). گل. گل سرشور.
گیلئک: (Gilek) (جان) گاو مذکّر که پشت گردنش برآمده باشد.
گیلئی: (Giley) گلایه. گله. شکایت.
گیلئی گذار: (Giley quzar) شاکی.
گیلئیلشـــمک: (Gileyləşmək) از هـــم گلایه کردن.
گیلئیلشمه: (Gileyləşmə) گلایه گی.
گیلئیلنمک: گلایه کردن.
گیلئیلی: (Gileyli) گله آمیز. ناراضی.
گیلئیلیک: (Gileylik) گله. گلایه.
گیلابورو: (گیـا)(Gila boru) ← بوداق آغاجی.
گیلابـی: (Gilabi) گـل سرشـور. گـل سفید کننده.
گیلار: (Gilar) انبار ارزاق.
گـیلاس بـاغی: (Gilas bağı) کارنامهٔ دانش آموزی که صفر زیاد گرفته باشد.
گیلاس دگدی / گیلاس گلـدی: (Gilas dəydi) (گیلاس رسید) مراسم جشن همزمان با رسیدن نخستین محصول گـیلاس از روسـتا در شـهر. «گـل گیلاس» و «نوبرانه» نیز گویند.
گیلاسلیق: (Gilaslıq) باغ گیلاس.
گیلان: (Gilan) کلید چوبی و یا آهنی پشت در. به صورت کلون وارد فارسی شده است. بشقاب چوبی.
گیلانار: (Gilanar) ← گیله نار.
گیلاندار: (Gilandar) حاشیه. کناره.
گیلاوار: (Gilavar) باد تابستانی نواحی اطـراف دریـای خـزر کـه از سـمت جنوب شرق می‌وزد.
گیلبیت: (Gilbit) هیزم نیمسوز.
گیلته: [مغ](Giltə) درخشش.
گیلجیک: (Gilcik) زبانه. زبان کوچک.
گیلخیزان: ظرف خیس کردن گِل.
گیلد گیلدی: (گیـا)(Gild gildi) نـوعی علف وحشی کـه دانـه‌هـایش را درون آش بیماران می‌ریزند.
گیلدن: (Gildən) مشربه.
گیلده: (Gildə) دگمه.
گیلده گیلده: موسم جفتگیری گاوها.
گیلدیر: گرد. قلنبه. قطره. هیـزم کلفت که به صورت کوتاه بریده باشند.
گیلـــدیرک / گیلـــدیرگی: (Gilgdirək) زنگ کوچک. غلتک.
گیلدیرگیج: (Gilgdirgic) وردنه. نـوعی بازی که روی سنگ صاف بازی کنند.
گیلدیرمک: (Gildirmək) چرخاندن.
گیلدیره مـک: (Gildirəmək) پرحرفی کـردن. سوســو زدن. ضـعیف نـور پراکندن.
گیلدیریک: (Gildirik) گرد. مدوّر.

گیلئک

گیلدیریم پارچ: بازی قایم باشک.
گیلـدیک: (گیـا)(Gildik) (تیـرهٔ گـل سرخ) نسترن کوهی. آفتاب مهتاب.
گیلدین: (Gildin) گرد. مدوّر. آویخته.
گیلز: (Gilәz) دانه. حبّه.
گیلزیک: (Gilzik) تکه. پاره.
گیلگن: (Gilgən) ظرف کوچک آب.
گیلگه مل: [مغ](Gilgəməl) درخشان.
گیلگه میش: (Gilgəmiş) دانا. مردی که کارهای بـزرگ انجـام داده باشـد. نـام داسـتانی مشـهور از ترکـان قـدیم و سومریان که در آن شخصـی بـه دنبـال زندگی جاودانی می‌گردد.
گیلگیدان: (Gilgidan) نامشخص.
گیلگیـدیر: (Gilgidir) آشـوره. طعـامی که از نخود، لوبیا و گندم تهیه کنند.
گیلگیل: (Gilgil) ارزن. شتر حشری.
گیل گیلـک: (گیـا)(Gil gilək) گیـاهی با دانه‌هـای ریـز و سیاه رنـگ کـه در مزارع گندم و جو می‌روید.
گیل گیله: (Gil gilə) فرفره.
گیللان: (Gillan) نوعی گلابـی گـرد و لذیذ. کوتاه و خپله.
گیللتـــزه: (Gillətzə) ظـــرف گِلـــی کوچک.
گیللتمـــک: (Gillətmək) بـــه وســـیلهٔ دیگری خاک مالی کـردن. هـل دادن. انداختن.
گیللنمک: (Gillənmək) در حـال چـرخ خوردن. شوط کـردن. غلـت خـوردن. غلتیدن. هل داده شدن. با گل پوشـیده شدن. با گل مخلوط شدن.
گیللە: (Gillə) ظرف گلی که زردآلو و غیره را در آن نهاده و در تنور گذارند تا خشک شود. ایـن ظـرف معمـولاً از سـرگین احشـام و گِـل درسـت شـود. مدوّر.
گیللە دیلمک: غلتانده شدن.
گیللـــه مـــک: (Gilləmək) غلتیـــدن. چرخیدن. گل مالیدن.
گیللی: (Gilli) گلی. گلین.
گیللیجه: (Gillicə) گلی. گل آلود.
گیللیک: (گیا) گل سرخ وحشی.
گیلمک: (Gilgmək) چرخیدن.
گیلن / گیلنج: (Gilən) شکایت. گلایه.
گیلوْولانماق: (Gilovlanmaq) بدن خود را ناقص شستن.
گیلوه: (Gilvə) رف. سکّو.
گیله: (Gilə) دانه. خـم. حبّـه. مردمـک چشم. قطره. نـوک. دانـهٔ ریـز گیاهـان بخصـوص دانـهٔ انگـور. چشمداشـت. عزیزدل. دُردانه. به صـورت «گِله» بـه معنای دانهٔ انگور جـدا شـده از خوشـه وارد زبان فارسی شده است. (ناد).
گیله باجی: بانوی یکتا (ناد).
گیله تی: (Gilәti) شکایتنامه. شکوائیه.
گیله زک: (Gilәzək) سنگ و کلوخ.
گیله زهر: (گیا)(Gilәzəhər) نوعی گیاه برگ پهن (Tamus communis L).
گیله گوز: (Gilə güz) محـل نگهـداری برّه ها.
گیله لنمک: (Gilәlənmək) دانـه شـدن. قطره قطره شدن.
گیله له مک: (Gilələmək) دانه کردن.

گیله مرزه: (گیا)(Gilə mərzə) آویشن.
گیلـــه میـــوه لـــر: (Gilə meyvələr) میوه‌های حبّه‌ای مانند انگور.
گیله نـار: (Gilə nar) دانهٔ انـار. آلبـالو. چشم سیاه. (ناد).
گیله نار چگیردگـی: (هستهٔ آلبـالو) آدم تلخ زبان. لاغر. بی اندام.
گیله نارلیق: (Gilə narlıq) باغ آلبالو.
گیله ناری: قرمز به رنگ آلبالو.
گیله ناز: نازنین یکی یکدانه (ناد).
گیلـه وار: (Giləvar) بـاد گرمـی کـه از ناحیهٔ جنوب و جنوب شـرق بـه ناحیـهٔ آبشرون آذربایجان می وزد.
گیلی: (Giləy) حوالی سـاعت ۱۱ و ۱۲ ظهر. پرخور.
گیلی: (Gili) ریز. کوچولـو. بـه همـین صـورت و در معنـای پشـته و تـل وارد زبان فارسی شده است.
گیلیچ: (Giliç) گردنه.
گیلیریک: (Gilirik) برف ریز.
گیلیز: (Giliz) پوکـه (فشـنگ). کاغـذ

گیلیز

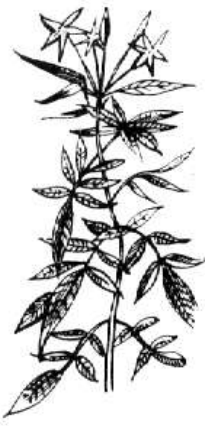
سیگار دست پیچ. معده.
گیلیـف: (Gilif)سـوراخ دیـوار.مجرای آب.آسترلحاف و تشک.
گیلیـک: (Gilik) هسـته. مغـز. انگشـت کوچک. هرچیز گِرد و کوچک.
گیلـی گیلـی: (Gili gili) کـوچکترین انگشت دست یا پا. «جولـو جولـو» نیـز گویند. حریصانه.
گیلیمانـا: (Gilimana) سـدی کـه بـرای ماهیگیری بسازند.
گیلیندنـــه / گیلینـــده: (Gilindənə) گردنبند. یوغ.
گیلینه: (Gilinə) دوورریز پشم.
گیمگـه: (Gimgə) تجمـع. گردهمـایی. تجمعی که در میدان روستا و یا جلوی آسیاب مراسم و جشن همراه بود.
گیمیـــل: (Gimil) مغشـوش. پیچیـده. مکدّر.
گین: (Gəyən) نیمه تاریـک. دورنـگ. ابلق. مهتابی.
گینگه: (Gingə) تجمع. محل تجمـع در روستا.
گینگینی: (Gingini) ساز. کمان.
گینـه: (Ginə) علفـی خـوردنی ماننـد نخود که دارای گلهای بـنفش بـوده و به بلندی ۱۰ سانتیمتر می‌روید. دوباره.
گینه گؤبـه لـک: (گیـا)(Ginə göbələk) قارچ سفید بزرگ و خوردنی.
گینیجه: (Ginicə) تعقیب. بدنبال.
گینیرمک: (Ginirmək) آوردن. حاضـر کردن. جلب کردن.
گیو: (Giv) چـوبی از درخـت بیـد کـه هنگام شخم زدن بر گردن گاوهای نـر گذارند و دو گاو را بهـم متصـل کنـد. یوغ.
گیو: (Gəyəv) داماد.
گیوریت: (Givrit) چاق. فربه.
گیوله: (Givlə) کلبه.
گیوه: (Givə) جانوری که بـر کاغـذ و پشمینه افتد. بچه خرس.
گیـــوه ره: (Givərə) جـای پنهـانی در خانه. ← گیروه.
گیـــوه لـــر: (Givələr) ردیـــف دوم گاوهای گاوآهن.
گیویش: (گیا)(Giviş) زالزالک.
گییوُو: (Giyov) داماد.
گییـد: (Giyid) آلتـی کـه بـرای گـول زدن و جلـب پرنـده کـه صـدای آن را تقلید می کند.
گییـز: (Giyiz) بهمـن. سـقوط بـرف ازدامنه.
گییشمک:(Giyişmək) ← گیجیشمک.

ل

ل: (L) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار، پیشین کامی، اصطکاکی و شبه صائت گروهبندی می‌شود. هیچ واژهٔ اصیل ترکی با «ل» آغاز نمی‌شود. در ترکی قدیم کمتر از امروز به کار می‌رفته است؛ این حرف اغلب با حرف «ر» قابل تبدیل است.
لئپچیک: (Lepçik) کرست. سینه بند.
لئته چیخماق: (Letə çıxmaq) همه چیز را از کف دادن.
لئجمان: (Lecman) سقف.
لئچان: (Leçan) پخش و پلا.
لئژ: (Lej) فراوان. (گویش سالیان).
لئژالی: (Lejalı) پخش و پلا.
لئژان: (Lejan) فراوان.
لئش: (Leş) لاشه. جسد. جسد مرده. بی‌حمیت. بیعار. **لئشجیل:** مرده خوار(حیوان). **لئشچی:** مرده خوار. مردی که به هر زنی فارغ از قیافه و سنش نزدیک شود. **لئش قارقاسی:** (جان) کلاغ لاشه. (Corvus cornis). **لئشقوْ:** فربه. چاق. خپله. **لئشگه:** تنبل. **لئشله مک:** کندن پوست حیوان ذبح شده. **لئشلی ککلیک:** (جان) کبکی که بزرگتر از همتایان خود باشد. **لئش یئین:** لاشخور. مرده خوار (حیوان). **لئش یاپماق:** کسی را با ماشین زیر گرفتن و کشتن. **لئشی اوْلماق:** قاتل سابقه دار بودن. **لئشیم:** شکنبه. **لئشینی یئره سرمک:** جنازه‌اش را بر زمین انداختن. تأدیب و تنبیه کردن.
لئغمان: (Leğman) جایی که آب ناودان بر آن بریزد.
لئفتیریم: (Leftirim) گیج. منگ.

لئکر: (Lekər) برازندگی.
لئنتی: (Lenti) زن برادر شوهر یا زن برادر زن.
لئنگر: (Lengər) سینی مسی.
لئهگینمک: (Lehginmək) له شدن.
لئهمه: (Lehmə) ← لوهمه.
لئهیم: (Lehim) حلیم برنج.
لئی: (جان)(Ley) پرنده‌ای با منقار کوتاه، شکاری و گوشتخوار. سیل. سیلاب.
لئیتنانت: (Leytnant) ستوان دوم.
لئیسان: (Leysan) باران بهاری. باران تند و کم دوام و گاهی توأم با برف و تگرگ. **لئیسان آیی:** موسمی از فصل بهار که از ۲۵ فروردین تا ۲۵ اردیبهشت می‌انجامد. موقع باران است و آب باران این موقع را در ظرفها جمع کرده و به عنوان شفا می‌نوشند.
لئی قیر: (جان)(Ley qır) یابو.
لئیگر: (Leygər) برس کفش.
لئیگه لر: (Leygələr) ← قوش دئمک.
لئیلا: (Leyla) سرمست. سرخوش.
لئیلاج: دراز. بلند. قماربار ماهر.
لئیلاجی: خوشگذران. **لئیلاش:** ماهر. استاد. قمارباز چیره دست. **لئیلاق:** (گیا) گل یاس. یاسمن(Syringa vulgaris)
لئیلان چؤلو: صحرای خرابه.
لئیلک: (جان)(Leylək) لک لک (Cioniidae). **لئیلک اوْتو:** (گیا) ژاسمین. یاسمن سفید. نرگس درختی. (Philadelphus). **لئیلک اوْراق:** داس بزرگ. **لئیلک اوْیونو:** بندبازی. **لئیلک قیچی:** (Leylək qıçı) نوعی بازی در اردبیل که بازیکن باید روی پا بایستد و هر کس که بیشتر ادامه دهد، برنده است.
لئیلنگی: (Leyləngi) بیکار. آواره.
لئیله مک: (Leyləmək) دزدیدن.
لئییر: (Leyir) نهر. جویبار.
لاب: (متفا)(Lab) ← لاپ.
لابا: (Laba) مرشد. پیر.
لابادا: (Labada) بلوز.
لاباشاق: (Labaşaq) قبا.
لابا: (Labba) قسمت جلویی.
لاپ: (Lap) پای پهن و درشت شتر و نیز هر چیز پهن و بزرگ. انجیر تازه. کف دست. بسیار. بیشتر. علامت صفت تأکیدی. مانند لاپ گؤزل یعنی بسیار زیبا. کاملاً. کلاً. عیناً. تماماً.
لاپا: (Lapa) نوعی ماهی. نوعی گیاه کف دریا با گل سفید. مسکین. فقیر.
لاپاتقا: (Lapatga) نوعی بیل که سر آن به شکل طاق شکسته می‌باشد. نوعی بیل که برای جمع کردن آشغال به کار می‌آید و برای بیل زدن زمین خوب نیست. واژه Лапотка در زبان روسی به معنای استخوان پشت شانه است.
لاپاچی: (Lapaçı) چاق. تپل.
لاپاداق: (Lapadaq) ناگهانی. غفلتاً.
لاپار: تاول بزرگ. تاول بزرگی که بر اثر گزیدگی حشرات یا حسّاسیت بر روی پوست بدن ایجاد شود. سنگ پهن و صافی که به اندازهٔ یک کف دست باشد و با آن لپر بازی کنند.
لاپارا: (Lapara) احمق. ابله.
لاپار لاپار: (Lapar lapar) قطعات درشت(برف). لکّه لکّه. پارچه پارچه. تاولهای بزرگ و متوالی که در بدن ظاهر شود.
لاپازا: (Lapaza) بازی سرسره. نوعی گیاه برگ پهن.

لاپاش: (Lapaş) سیلی. کشیده.
لاپاغان: (Lapağan) تنومند و تنبل.
لاپاق: (Lapaq) توخالی. تهی. نامی دیگر برای بازی کباب کباب با این تفاوت که اگر بازیکنی روی دست بازیکن دیگر بزند، یک سیلی هم به او خواهد زد. (گویش روستای بیرقاوا اوجان). برف درشت.
لاپا لاپا: قطعات درشت (برف). قطعه قطعه. لخته لخته. طبقه طبقه.
لاپان: (Lapan) وسیله‌ای برای باز کردن خمیر نانوایی. خاکی که رویش کمی مرطوب ولی زیرش خشک باشد.
لاپان آیاق: (Lapan ayaq) کسی که با گامهای بلند و آرام گام بردارد.
لاپاسان: (Lapbasan) خپله. فربه. بی تعادل در راه رفتن. «لاپپاس» و «لاپپاسدی» نیز گویند.
لاپپا: (Lappa) هر چیز بزرگ و پهن. بی حال. سست. تنبل.
لاپپادان: به طرز ناگهانی. غیرمنتظره.
لاپپان: (Lappan) لکّه. نقطه. بزرگ.
لاپپیش: (Lappış) تنبل.
لاپچین: (Lapçın) چکمهٔ ساقه بلند که ساق آن روی هم سوار می‌شود و با بند بسته می‌شود. دم پایی. کفش راحتی.
لاپدان / لاپدان قولو: غفلتاً.
لاپدان لاپا: ← لاپپادان. هراز گاهی.

لئیلاق

لاپشات: (Lapşat) آحمق. ابله.
لاپشان: (Lapşan) ضعیف. نحیف.
لاپ لاپ: مات و مبهوت. حیران.
لاپ لاپی: (Lap lapı) شلخته. تنبل. آنکه اغلب در موقع راه رفتن بر زمین خورد. نوعی کدو. لبو. چغندر پخته و هر غذایی که با آب پخته شود و در آن روغن نریزند. «لبلبی» نیز گویند.
لاپلاق: (Laplaq) ظرف آب چوبی. نوعی شربت.
لاپلام: (Laplaq) یک پارو یا یک بیل پر از گِل و یا لجن.
لاپلاماق: (Laplamaq) زیر پا له کردن.
لاپلانقا: (Laplanqa) ابزار برگرداندن نان روی ساج.
لاپ لوپ: (گیا)(Lap lup) انجیر.
لاپیت: (Lapıt) ابزار برگرداندن نان روی ساج.
لاپیتقا: (Lapıtqa) ← لاپاتقا.
لاپیر: (Lapır) چاق.
لاپیرما: (Lapırma) گوشت حیوان لاغر که در آب پخته شود و در آن روغن و داروهای غذایی نریزند.
لاپیش: (Lapış) دهان. زبان.
لاپین: (Lapın) ساده لوح. زودفریب.
لات: (Lat) جایی در دهانهٔ چشمه که آب جمع شود. رذل. بی سر وپا.
لاتایر: (Latayır) مزخرفات.
لاتخانا: محل تجمع اراذل و اوباش.
لاتدیق: (Latdıq) گودالی که در آن آب جمع شود.

لاچین

لات لؤت: (Lat lüt) اراذل و اوباش. کسی که چیزی ندارد. فقیر. بی چیز. به صورت Lat lut وارد فارسی شده.
لاتن چیچگی: (گیا)(Latən çiçəyi) گل لادن. (Tropaelum)
لاتیرینگی: (Latiringi) خراب. کهنه.
لاتیقون: (Latiqun) راحت الحلقوم. نوعی از شیرینی که با نشاسته و شکر درست می‌کنند.
لاچی: (Laçı) زیبا. خوشگل.
لاچیق: چیزی که درونش نپخته باشد.
لاچین: [دیو](Laçın) شاهین شکاری. شاهین سفید نر. (Falco peregrinus). شدید. تند. سخت. چشم تند. جایی که عبور یا صعود از آن دشوار باشد. نوعی بازی مردمی. یکی از طوایف قدیمی ترکان که امیر خسرو دهلوی شاعر ترک تبار هند از این طایفه است. اکنون نیز قوم بزرگی به نام لاچین در افغانستان و منطقهٔ بغلان و همچنین آذربایجان زندگی می‌کنند.
لاچین قایا: کوه سخت.
لاخ: (Lax) ساقه. قسمتی از ساقهٔ یک درخت که از شاخهٔ اصلی منشعب گشته و بر اثر وزش باد متحرّک شود. لق. گشاد. شل. گندیده. فاسد شده. تنبل. بی دست و پا. توخالی.
لاخا: ساقهٔ منشعب و لغزان درخت. کرسی زمستانی. پرخور. گربه ماهی.
لاخان:(Laxan) بی دست و پا. خسیس.
لاخانا: (گیا) (Laxana) کلم.
لاخبا: (Laxba) احمق. کودن.
لاختا: دلمه. گوشتالو. بی دست و پا.
لاخ تاخ: خراب و از کار افتاده.
لاختالاماق: لخته کردن. دلمه کردن. منعقد کردن خون. بندآوردن خون.
لاختالانماق:(Laxtalanmaq) لخته شدن. دلمه شدن. منعقد شدن. بندآمدن خون. گوشتالو شدن. چاق شدن.
لاخسا: جوال بزرگ حمل کاه.
لاخسیخ: (Laxsıx) پرحرف.
لاخشاق: شل و ول. به صورت لخشک وارد زبان فارسی شده است.
لاخشان: (Laxşan) خراب.
لاخلاتماق: (Laxlatmaq) لق کردن. در جا تکان دادن. شل کردن.
لاخلاخ: تشت گلی. صراحی سفالی.
لاخلاخی: (Laxlaxı) قهقهه.
لاخلادیلماق: (Laxladılmaq) به وسیلهٔ دیگری لق شدن. شل شدن.

لاخلاشدیرماق: لق کردن. شل کردن.
لاخلاشماق: لق شدن. شل شدن.
لاخلاما: لقی. تکان. خاگینه.
لاخلاماق: لق شدن. در جا تکان خوردن. شل شدن. **لاخلامیش:** لق. شل.
لاخلانتی: لقی. تکان. **لاخلیق:** لقی. گندیدگی. فساد (تخم مرغ).
لاخنا: (گیا) کلم (Brassica oleracea caulus). **لاخنا تورپو:** (گیا) کلم قمری. **لاخنا یاپراغی:** برگ کلم. روزنامه.
لاخی: (Laxı) طاقچه.
لاخ یومورتا: (Lax yumurta) تخم مرغ توخالی. آدم غیرقابل اعتماد.
لادارا: (Ladara) دروغگو. قسمت.
لاداس: (Ladas) باغچه.
لاداق: (Ladaq) خرقه.
لادیرا: (Ladıra) مسخره کننده.
لادین: (گیا)(Ladın) درخت صنوبر. (Picca)

لاخنا

لادینگه: جای قطار فشنگ در حمایل.
لار: (Lar) مردار. جسد گندیده. لاشهٔ بد بو و گندیده. پسوند جمع، علامت جمع. اگر آخرین حرف صدادار کلمه از حروف خشن (قالین) باشد، پسوند «لار» در غیر اینصورت پسوند «لر» استعمال می‌شود.
لارت: (Lart) بیحال و کم رمق. مانند جسد افتاده و بی حرکت مانده.
لارتان: (Lartan) گشاد.
لارتاوا: (Lartava) رشته (خوراکی).
لارتی: (Lartı) تنبل.
لاری: (Ları) مرغ ویاخروس که دارای پاها و گردن بلند باشد. چاق و چله.
لاری خوْروز: (خروس لاری) جنجالی.
لاریش: (Larış) کسی که از دیگران مشمئز شود.
لازا: (Laza) ظرف چوبی عسل.
لازوت: (گیا)(Lazut) ذرت
لازی: (Lazı) سفیدهٔ تخم مرغ.
لاس: (Las) کامل. تقسیم نشده. سگ ماده. سگ یا جانوران مشابه که نر نباشند. بعضی از اجسام یا گیاهان که لاغرتر و باریکتر از همنوعان خود باشد. باریک. شکننده. ابریشم نامرغوب و شل بسته شده. تنبل. پشتهٔ علف تازه درو شده. له شده. خراب شده. پشکل تازهٔ گاو. کثیف. آلوده.
لاستی: (Lastı) چپری از ترکه.
لاستیک: (Lastik) مفعول در لواط. (گویش استانبولی). لاستیک بچه.
لاسقات: پیراهن بدون آستین زنانه.
لاس قالماق: بر زمین خوابیدن مرغ.
لاسی: (Lası) تنبل (مرغ).
لاش: (جان)(Laş) بوقلمون. غذای بی مزه. لب. **لاشا:** آلت توربافی. **لاشان:** پراکنده. **لاشقا:** بچهٔ شب ادرار. بی توجهی. **لاشیک:** آلونک. **لاشین:** تیرک مخصوص برای بستن اسب و الاغ.
لاغ: (Lağ) مسخره. پوزخند. متلک. لهو و لعب. پارو.
لاغاب: مسخره. (گویش قره داغ).
لاغار: شیار و درزی که بر اثر شخم ایجاد می‌شود. گشاد. گِل آلود.
لاغارلاماق: گشاد شدن. گود شدن.
لاغا قوْیدو: نوعی نمایش مسخره آمیز.
لاغا قوْیماق: مسخره کردن. سربه سر گذاشتن. دست انداختن.
لاغا لاغ: (Lağalağ) بی سلیقه.
لاغا لوغا: لاف. گزافه. چرت و پرت.
لاغان: (Lağan) ظرف غذای سگ.
لاغاو: (Lağav) متلک. مسخره.
لاغاولاماق: له کردن (میوه).
لاغ اوْیونو: نوعی نمایش مسخره آمیز.
لاغباز: بذله گو. متلک گو.
لاغبازای‌ق: نوعی نمایش مسخره آمیز.
لاغجیل: بسیار بذله گو. متلک پران.
لاغچی: (Lağçı) بذله گو. متلک پران.
لاغلا: (Lağla) شکم آویخته.
لاغلاشماق: با هم شوخی کردن.
لاغ لاغ: متلک. گوشه. زبانه زبانه.
لاغ لاغا: (Lağ lağa) مرهمی برای زخم و دمل که از کوبیدن بزرک در هاون و جوشاندن آن در شیر بدست آید. لطیفه.
لاغلاغی: متلک. کنایه. گوشه. طنز. حرف مفت. شوخ. بذله گو. دلقک.
لاغلاغیچی: متلک گو. بذله گو.
لاغلاغیلیق: شوخی. متلک پرانی.
لاغ لوغاب: (Lağ luğab) لعاب.
لاغ لوغاز: متلک. کنایه. ← لاغ اویونو.
لاغلی: (Lağlı) جوال.
لاغما: (Lağma) کمدین.
لاغوا: متلک. کنایه. گوشه. زبانه زبانه.
لاغواچیل: بذله گو. متلک پران.
لاغون: (Lağun) چیزی شبیه به جام که در آن ماست، شیر و ... ریزند.
لاغیرتی: (Lağırtı) ← لاقیرتی.
لاغیز: ذرت. آرد ذرت. **لاغیم:** نقب. مجرای زیرزمینی. کانال. تونل. راهرو در معدن. **لاغیم آتان/ لاغیمچی:** نقب زن. کارگر معدن. لواط گر. غلامباره. مفعول در لواط. **لاغیم چوخورو:** چاه مستراح. **لاغیملاماق:** نقب زدن.
لاف: (Laf) گزاف. دعوی باطل. مکالمه. صحبت. **لاف آتماق:** لاف زدن. **لاف ائتمک:** حرف زدن. **لاف ابه سی:** پرحرف. عوامفریب. **لاف ابه لیگی:** پرحرفی. لافزنی. عوامفریبی. **لافا توتماق:** به حرف گرفتن. **لافازان:** پرحرف. عوامفریب. **لافالاف:** از کار افتاده. **لاف داشیماق:** غمّازی کردن. سخن چینی کردن. **لاف دینله ین:** حرف شنو. **لاف سیچماق:** لاف زدن. **لاف گئجه سی:** شب بله برون در میان ترکان قاقاووز. **لاف لاف:** بی معنا. **لافلاماق:** لاف زدن. **لاف یئتیشدیرمک:** سخن چینی کردن.
لاقاشا: (Laqaşa) تنبل. بیکاره.
لاقغا: (Laqğa) گزافه.
لاققا: (جان)(Laqqa) کوسه ماهی. توله سگ.
لاققیرتی: (Laqqırtı) ← لاقیرتی.
لاققیلتی: (Laqqıltı) صدایی که در ریختن آب از تنگ شنیده می‌شود. لق لق. **لاققیلداتماق:** باعث لق لق چیزی شدن. **لاققیلداماق:** لق لق کردن.
لاق لاق: صدای لک لک. لقلق.
لاقیرتی: (Laqırtı) حرف. سخن. بیهوده گویی. گزافه گویی. پرگویی.

لاقیرتی وورماق: ورّاجی کردن.
لاقیرتیچی: ورّاج. پرحرف. پرگو.
لاک: [ایتالیایی] (Lak) لاک. رنگ. واکس. صمغی است سرخ رنگ که در هندوستان از بعضی درختان به دست می‌آید. غالباً مانند شیره از سرشاخه می‌تراود و منعقد می‌گردد و گاهی به درشتی لیمو می‌شود. جسمی است که از ترکیب محلول کربنات سود و قرمزدانه و زاج ساخته می‌شود.
لاک بوْیاق: رنگ لاکی. **لاکچی:** لاک کار. **لاکلاماق:** لاک زدن. واکس زدن.
لاکلانماق: با لاک رنگ شدن. واکس خوردن.
لاکیشما: گندم آماده برای آسیاب.
لاکیشمانتی: (Lakışmantı) آسیابان.
لال: (Lal) بی‌زبان. آرام. بی‌سرو صدا. سنگین. آلت زنانه.
لال آخماق: ساکت و روان شدن.
لالا: آتشدان چراغ. خواهر. لاله.
لال الله مک: وادار به سکوت کردن.
لالابگی: (متفا) ← لله باشی.
لالاپیتی: (Lala piti) گنگ. الکن.
لالا دوْداق: (Lala dodaq) لب قرمز.
لالا دیبی: گیاه خوردنی در پای نهال.
لالازار: (Lalazar) لاله زار. نورانی.
لالاس: (Lalas) کل. کچل.
لالاش: (Lalaş) دیرجوش. خونسرد.
لالاق: (Lalaq) پرحرف.
لالاقیرت: (Lalaqırt) بی سلیقه.
لالا قیزیل: (Lala qızıl) قرمز تند.
لالالاماق: شکفتن. تمیز کردن.
لالالانماق: شکفتن (لاله).
لالالیق: (Lalalıq) لاله‌زار.
لالاما: (Lalama) تضرع. التماس.
لالاماق: (Lalamaq) التماس کردن.
لالام کار: شتر دیدی ندیدی.
لال اوْیونو: (Lal oyunu) پانتومیم.
لالای: (Lalay) ضعیف. نحیف.
لال باخیش: (Lal baxış) نگاه گنگ.
لال بارماق: (Lal barmaq) مضراب.
لالچابا: (Lalaçaba) لیوان.
لال خریطه: (Lal xəritə) نقشهٔ گنگ.
لال دینمز: (Lal dinməz) ساکت و صامت. نوعی بازی نمایشی که اساس آن بر ساکت ماندن فرد است. یکی از بازیکنان تلاش می کند تا بازیکن دیگر را بخنداند و او نیز باید بکوشد که ساکت باشد و نخندد.
لال سو: صبح زود در چهارشنبهٔ اول اسفند از چشمه آب آورند و تا رسیدن به خانه با کسی حرف نزنند.
لال صحنه: (Lal səhnə) صحنهٔ صامت.
لال کار: (Lal kar) کر و لال.
لاللاشماق: لال شدن. سکوت کردن.
لاللیق: لالی. کم حرفی. گنگی.
لالنده: (Laləndə) لاله زار(ناد).
لالوْ: (Lalo) زنبیل.
لاله: (Lalə) لاله. للهٔ چراغ. سرخ رنگ. میز گرد. ملودی رقص ملی آذربایجان. نوعی رقص آذربایجانی. رقصی است قدیمی که در گنجه آفریده شده است. سرعت رقص متوسط است. مشخصهٔ این رقص چابکی و سرعت آن است. معمولاً توسط دختران رقصیده می‌شود. حین رقص دستگاه مقامی نیز اجرا می‌شود و مجری رقص در جا، با حرکت ظریف و روان دستها آن را اجرا می کند. مقعد. مفعول در لواط. ابله.
لاله آغاجی: (گیا) نوعی درخت زینتی. (Liriodendron tulipifera)
لاله دوْداق: (Lalə dodaq) لب قرمز.
لاله زار: نورانی (گویش ترکمنی).
لاله لنمک: شکفتن (لاله).
لاله ور: (Laləvər) (گیا) لاله واژگون.
لاله لیک: (Lalələk) لاله‌زار.
لاله یاناق: (Lalə yanaq) لپ قرمز.
لالیق: (Lalıq) رسیده. پخته. تنبل. ابله. گوجه فرنگی.
لالیققا: (Lalıqqa) الکن. کسی که حروف را به درستی ادا نکند.
لالیقلاماق: رسیدن. پخته شدن.
لالیقلانماق: رسیدن. پخته شدن.
لالیق مالیق: الکن. قاصراللسان.
لام: (Lam) آرام. آهسته. ساکت. سگ ماده یا جانوران مشابه که برای جفتگیری جویای نر باشند.
لاما: (Lama) مرهم.
لامان: (Lama)) دلپسند. خوشایند.
لامپا: (Lampa) لامپ. چراغ نفتی. سقف. تنبل. **لامپا آتماق:** خراب شدن نمای ساختمان.
لامپا آلتی: (Lampa altı) راه زیر خانه.
لامپا دوه سی: (Lampa dəvəsi) شتر نفت کش. آدم لندهور.
لامپار: (Lampar) تنومند.
لامپا سیلن: (Lampa silən)(گیا) لوئیان.
لامپا کوْشتوْرگه سی: (Lampa küştürgəsi) ابزاری آهنی برای باز کردن ریل شیشه در پنجرهٔ چوبی.
لامپالیق: محل گذاشتن لامپا. به اندازهٔ گنجایش چراغ نفتی (مقدار نفت).
لامپا یاغی: نفت سفید. نفت (چراغ).
لامپیر: (Lampır) تنبل.
لامسا: (Lamsa) پشه بند.
لاملا: (جان) حشره ای به قطر ۳ میلیمتر و بلندی ۱۰ سانتیمتر در آبهای راکد.
لاملی: (Lamlı) چاقوی ظریف.
لاملیق: چاقویی که دسته اش افتاده.
لامی: (Lamı) لوبیای تازهٔ بی دانه.
لانا: (گیا)(Lana) ارکیده. دسته‌ای از ثعلب که بعضی از انواع آن دارای گلهای زیبا است و به عنوان گل زینتی در باغچه یا گلدان کاشته می‌شود. ورودی سایبان یا واواره.
لانتاران: (Lantaran) فحش. ناسزا.
لانتوْ: (Lanto) چکش.
لانتی: زمخت. **لانچی:** ساکت. خاموش.
لاندا: (Landa) شکم گنده.
لانسیق: (Lansıq) بی جنبه. بی دوام.
لانقا: (Lanqa) بدرفتار. خشن. امتیاز در بازی ۵ سنگ. ضعیف و دراز.
لانقادا: (Lanqada) به چالاکی.
لانقاز: (Lanqaz) تنبل. پرتگاه.
لانقوت: (Lanqut) شاسی ارابه.
لاو: (Lav) موم عسل. گدازه.
لاوا: گلی که برای سفید کردن دیوار کاهگلی بکار می برند. گدازهٔ آتش فشان. چوب نازک و بلند. دریافت.
لاواتا: (Lavata) شال گردن.
لاوار: (Lavar) اخم و تخم.
لاوازا: (Lavaza) نوعی چوب به بلندی دو متر که با آن سنگ رویین آسیاب را بلند می کردند

لامپا

تا دانهٔ گندم در میان سنگها نسوزد.
لاواسا: (Lavasa) لایه.
لاواش: (Lavaş) نـان لـواش. نـوعی ترشی که از میوه هایی همچون آلوچه درسـت کننـد. در زبـان روسـی بـه صورت Лаваш و در زبـان فارسـی بـه صورت لواش کاربرد دارد.
لاواشـا: (Lavaşa) ← لاواشـانا. شـاخی که با آن لـب و دهـان اسـب را هنگـام نعـل زدن پیچاننـد. قـلاب سـر زنجیـر. چوب کج برای خیس کـردن ابریشـم در دیگ به هنگام ریسیدن ابریشم.
لاواشانا: (Lavaşana) لواشک.
لاواشچی: (Lavaşçı) لواش پز.
لاواش قولاغی سولاماق: (Lavaş qulağı sulamaq) بادمجان دور قاب چیدن.
لاواش قولاق: گوش پهن.
لاواشلاماق: چیزی را در نان پیچیدن.
لاواش یاپـان: (Lavaş yapan) رفیـده. تشکچهٔ نرمی که با آن نان را در داخـل تنور می کوبند. کارگر لواش پز.
لاوانـد: (Lavand) گیـاهی بـا گلهـای کوچـک ارغـوانی. (Lavandula angustifolia Mill).
لاودان: (Lavdan) ابریشم.
لاوشا: لبیش. حلقـه‌ای کـه هنگـام نعـل زدن اسب، بدهان و پای اسب می‌زنند.
لاوشاق: (Lavşaq) سست اراده.
لاوشالاماق: بر دهان و پاهای اسب حلقه از طناب زدن به هنگام نعل کوبی.
لاوقا: (Lavqa) لاف. گزافه.
لاوقار: (Lavqar) صف. لافزن.
لاو قیز: دختری با اندامی نرم چون موم.

لاواند

لاولاماق: خوردن و تمام کردن.
لاولی: (Lavlı) مُهر و موم شده.
لاها: (Laha) ظرف سفالی روغن.
لای: (Lay) لایـه. طبقـه. قشـر. چینـه. یکپارچه. ردیف. لنگه (در و پنجره). سنگ صاف. گِل. مجموعه.
لایام / لایان: (Layam) فحش ناموسی.
لای پاچا: (Lay paça) شلخته.
لایپاس: (Laypas) مسکین. فقیر.
لای چالماق: گِل درست کردن.
لایچی: (Layçı) بناء. معمار. دیوارچین. نوعی ماهی در باتلاق.
لای داش: (Lay daş) سنگ رسوبی.
لای دام: (Lay dam) خانهٔ گِلی.
لایدان: (Laydan) کثیف. شلخته.
لای دووار:(Lay duvar)دیوار یکپارچه.
لایدیر: تیغهٔ آهنی خیش. نردبان.
لای سوواق: (Lay suvaq) کاهگل.
لایسیز: (Laysız) بدون طبقه. پاک.
لایقا: (Layqa) گل آلود.
لای قاپی: (Lay qapı) در یک لنگه.
لای قیلاب: (Lay qılab) بدردنخور.
لایلا: (Layla) بادبادک.
لایلاتمـاق: (Laylatmaq) باعـث طبقـه چینی چیزی شدن.
لایلاشماق: (Laylaşmaq) لایه لایه چیده شدن. باهم چیده شدن.
لایلامـاق: (Laylamaq) سـوت زدن مخصـوص کفتربـازان بـرای نشـاندن کفتر از آسمان. لابه لا روی هم چیدن. اندودن. گِل مالیدن. برگرداندن.
لایلاندیرماق: (Laylandırmaq) لایه لایه چیدن. لایه لایه گردانیدن.
لایلانماق: لایه لایه چیده شدن.
لایلای: (Laylay) لالایی. گونهٔ ادبیـات شفاهی که مادران در موقع خوابانـدن کودکان زمزمه می کنند.
لایلای دئمک: لالایی گفتن. کسی را به خواب غفلت فرو بردن.
لایلی: (Laylı) طبقه دار. لجنزار.
لایلیماج: (Laylımac) سد آب.

لباده

لایلیماق: (Laylımaq) خشمگین شـدن. بطور مداوم گریستن.
لاییش: (Layış) دیگ بزرگ مسی.
لایـین: (Layın) عـاجز. نـاتوان. آلـت آرایـش. نمونـه. فحـش (گـویش مـاه نشـان زنجـان). پسـوند مشـابهت. اوغرولایین = دُزدانه.
لبابه: (Ləbbadə) نـوعی جامهٔ مردانهٔ دراز که روی جامه‌های دیگر پوشند.
لبب: (Ləbləb) سربند چرمی اسب.
لبلمه: (Ləbləmə) لبو. چغندر پخته.
لبلبی: (Ləbləbi) نخودچی. لبو. گلولهٔ تفنگ. مقعد. نوعی سکهٔ مسی.
لبنان چام آغاجی / لبنـان سـروی: (گیـا) درخت سلیمان.
لبی: (Ləbi) لبو. چغندر نپخته.
لپ: (Ləp) توپ. نسیم.
لپز: (Ləpəz) خشتک شلوار.
لپش: (Ləpəş) کسی که از چاقی نتواند راه برود.
لپک: (Ləpək) آرامش. سکون.
لپلی: (Ləpli) پرشور. آتشین.
لپـه: (Ləpə) مـوج. خیـزاب. یکـی از حبوبات. (Cotyledones). مغز بـادام و گردو وغیره. هر یک از دو نیمهٔ نخـود و لوبیا. سنگ صاف.
لپـه تـایی: (Ləpə tayı) (کیسـهٔ لپـه) خیکی. چاغالو. خپل.
لپه جیک: موجک. موج کوچک.
لپه دؤگن: (Ləpə döyən) سـاحل دریـا کـه مـوج آن را درهـم مـی‌کوبـد. داغ موج در ساحل. ← دییک.
لپه لتمک: (Ləpələtmək) موّاج کـردن. موج دار کردن. به وسـیلهٔ دیگـری لپـه کردن. پوست کندن. مغز کردن.
لپه لندیرمک: موّاج کردن.
لپه لنمک: موجدار شدن. مـوج داشـتن. لپه شدن. به صورت لپه درآمدن.
لپه لـه مـک: (Ləpələmək) مـوج زدن. تموّج داشتن. لپـه کـردن. مغـز کـردن. پوست کندن نخود و غیره.
لپه له مه: (Ləpələmə) موج زنی.
لپه لـی: (Ləpəli) مـوج مـوج. لپـه دار. مغزدار (گردو و غیره).
لپیر: (Ləpir) جای پا. اثـر. رد. مـرغ پـا کوتـاه. گیـاه خـاردار در قـره داغ بـا

میوه‌های کوچک زرد وترش مزه که از ریشه‌اش برای ساختن چیر استفاده کنند. کهنه. نوعی نی لبک از پوست درخت بید.
لپیرچی: (Ləpirçi) ردیاب.
لپیرگن:(Ləpirgən)آتشین. آتش نفس.
لپیرمک: (Ləpirmək) پرحرفی کردن.
لپیرن: (Ləpirən) کوچک. به اندازهٔ کف دست.
لپیک: (Ləpik) سنگ گِرد کوچک. کفش دمپایی. موج دریا که به ساحل بخورد. دکمهٔ پهن. دکمهٔ لباس. کفش کهنه.
لپیمک: (Ləpimək) لنگیدن.
لت: (Lət) گوشت میوه. لخت. بیحال. مثل گوشت وارفته. لطمه، آسیب محکم و جدّی، زیان درست و حسابی. قسمتی از یک چیز. تکّه. قطعه. تکان خوردن. جدا. تک. تنها شدن مهرهٔ تخته نرد. بیماری.
لتاب ائله مک: (Lətab eləmək) به عقب انداختن نوبت آب کشاورزان. گاهی باغداران نوبت آب خود را یک یا دو روز به عقب می‌اندازند و نوبت آب خود را به اشخاصی که حق آب ندارند، می‌فروشند. از پول به دست آمده، اموری چون لایروبی جویها را انجام می‌دهند.
لتان: (Lətan) لاغر.
لترتمه: (متفا)(Lətərtmə) نانی که آب بسیار دارد. نانی که خوب پخته و برشته نشده باشد.
لترمه: (متفا)(Lətərmə) ← لترتمه.
لتک: (Lətək) ارابهٔ اسبی کوچک.
لتکاچی / لتکه چی: (متفا) ← لؤتکه چی.
لتلنمک: (Lətlənmək) بیمار شدن.
لتله مک: تمیز کردن گوشتهای مانده بر پوست حیوان ذبح شده.
لتلی: (Lətli) بیمار. حسود.
لتمه: (Lətmə) کلبه.
لته: (Lətə) جایی که کوبیده و شخم شده باشد. جالیز. قطعه زمینی که در آن صیفی جات کاشته باشند.
لته‌جر: (Lətəcər) آسیب دیده. مریض حال. بیمار.
لته‌جین: (Lətəcin) لوس. ننر. ناخوشایند.
لته‌لیک: (Lətəlik) زمین جالیز شده.
لت یئمک: (Lət yemək) آزار دادن.
لتی پار: (Lətipar) مجروح. ضرب و شتمی که باعث تکه پاره شدن گردد.
لج: (Ləc) باتلاق.
لج ائشمک: (Ləc eşmək) لج کردن.
لجب: (Ləcəb) حیوان حلال گوشتی که نوزادش مُرده باشد و شیر آن را به نوزاد دیگری از همنوعان خود بدهند (گویش قشقایی).
لجوْ: (Ləco) شوخ طبع.
لجه ره: (Ləcərə) چرخ آسیاب.
لچر: (Ləçər) زن بی‌حیاء. دهان دریده. حریص.
لچک: (Ləçək) پارچهٔ سه گوش که زنان به سر می‌بندند. چارقد. طرح سه گوشی که در چهار گوشهٔ متن قالی بافته می‌شود. گوشه. کنج. گلبرگ. برگهای روی تاج گل. ترشّحات چشم که اطراف و روی چشم را بپوشاند. به همین صورت و به معنای روسری زنان وارد زبان فارسی شده است.

لچک

لچک اوْتو: (گیا)(Ləçək otu) نوعی گیاه باتلاقی که در دباغی پوست کاربرد دارد.
لچک ترنج: (Ləçək türənc) گونه‌ای تزئین در فرش، روی جلد کتاب، سنگ قبر و غیره که استخری در وسط (ترنج) و در چهارگوشه گلبرگ قرار دارد.
لچکلنمک: گلبرگ باز کردن.
لچکلیک: (Ləçəklik) مناسب برای روسری. به اندازهٔ یک روسری.
لچه: (Ləçə) مزرعه که سنگ زیاد دارد. ← سرنیج.
لچه لیک: (Ləçəlik) گودی میان کوهها.
لحیم: (Ləhim / Löhüm) لحیم. جوشکاری. جماع. **لحیمچی:** جوشکار. لحیم کار. **لحیملتمک:** لحیم گرداندن. **لحیملنمک:** لحیم شدن. **لحیملمک:** لحیم کردن.جماع کردن.**لحیملمه:** جوشکاری. لحیم کاری. **لحیمله ییجی:** لحیم کار. مادهٔ لحیم کننده. آلت لحیم کاری.
لخجه: (جان)(Ləxcə) شتر نر ۱ ساله.
لخشک: (متفا)(Ləxşək) ← لاخشاق.
لخلخه: (Ləxləxə) پریشانی. تفرقه.
لدن: (Lədən) پایه زیر شاخهٔ انگور.
لدیم: (Lədim) ابله. لقب. زبان آور.
لدیم لدیم: بیهوده. خالی. گزافه.
لر: (جان)(Lər) بچه زنبور.
لرگه: (گیا)(Lərgə) ماش. سنگنک. (Vicia)
لزگی: (Ləzgi) مردمی که در داغستان و ناحیه لزگی جمهوری آذربایجان زندگی کنند. نوعی رقص تند آذربایجانی. بی دست و پا. کج دماغ. تفنگ تک لول.
لزگی اوْخو:(Ləzgi oxu)عصای مرصّع.
لزگی هنگی/ لزگینکا: رقص لزگی.
لس: (Ləs) خالی. تهی.
لسانچی: (Lisançı) زبانشناس.
لسمه: (Ləsmə) روبند.
لشوْو: (Ləşov) حالتی از تقسیم آب به نوعی که هرکس زودتر به سر آب برسد، می‌تواند آب را برای آبیاری باغ یا مزرعه ببرد.
لشه قلمه: (Ləşə qələmə) (گیا) شالک.
لطنزی: (Lətənzi) نوعی گلابی مرغوب. نطنزی.
لعبت: (Lö'bət) عروسک نمایشی.
لعبتباز: (Lö'bətbaz) عروسک گردان.
لعنتچی: (Lə'nətçi) بازماندگان درویشان تبرایی که در آذربایجان می‌گشتند و با دشنام دادن به بزرگان اسلام و بویژه خلفای راشدین، از مردم پول می گرفتند.
لغتچی: (Luğətçi) لغت نامه نویس. فرهنگ نویس.
لغر: (Ləğər) دمدمی مزاج.
لغونده: (Ləğundə) نوعی تکثیر درخت و بوته از طریق خواباندن شاخه در زیر

خاک. نیم پز.
لغوه: (Ləğvə) لقوه. افلیج.
لفشر: (Ləfşər) کسی که هنگام حرف زدن آب دهانش سرازیر شود.
لقانطه: (متفا)(Leqante) ← لوکانتا.
لک: (Lək) کرت باغچه و مزرعه. لکه.
لکتوْر: (Lektor) معلم.
لکتــه: (Ləktə) بــی‌حیــاء. بــی‌شــرم. آبروباخته. لکاته.
لکر: (Ləkər) قیافه. هیئت. واسطه.
لکلتمک: کرت کرت گردانیدن.
لکله مک: کرت کرت کردن.
لکن: (Ləkən) کفش برف نوردی.
لکنته: (Ləkəntə) شکسته. شل.
لکه بیلمز: (Ləkə bilməz) تمیز.
لکه لیک: (Ləkəlik) جوراب.
لگنچیک: (Ləyənçik) لگن کوچک.
لگر: (Ləgər) شیاری که خیش بار اول ایجاد کند. گودی دامنهٔ کوه.
لل: (Ləl) تکان. جنبش. لرزش.
للــش: (Ləlәş) پــدر. بــرادر بزرگتــر. خطابی که اشخاص پرمدعا و گزافه گویی به خود اشاره می‌کنند. در ترکی به معنای نوکر و چاکر.
للــک: (گیــا)(Lələk) لاکــی. شــیطان آغاجی هم گویند. (Gleditsia). یک نوع آن با نام «اوچ تیکانلی للک» در آذربایجــان یافــت مــی‌شــود. مــوی پرندگان. پر. شاه پر پرندگان. انواع آن عبارتند از: ساپ شکیللی، تیفتیک، پرقو و قیلچیق شکیللی.
للک بورنو: (گیــا)(Lələk burnu) رقــم. غزیل. قیطران.
للک کنــه: (جــان)(Lələk kənə) نــوعی کنــهٔ ســرخ بــا پاهــای پــر ماننــد. (Zachuathinia sternae)
للکلنمک: (Lələklənmək) پردرآوردن.
للک یئین: (جان)(Lələk yeyən) شپش.
للؤیؤن: (Lələöyün). حریص.
لــله: (Lələ) پدر. برادر بزرگ. نــوکر. دایه. پرستار بچه. خطاب محترمانــه بــه بزرگسالان. آنکه گهــوارهٔ کــودک را تکان دهد تا خواب رود. تکان دهنــدهٔ گهواره. به همین صــورت و معنــا وارد فارسی شده است. ناقص. نیمه.
لــله باشی: بزرگ للــه‌ها. مهتر لالایان.
لــله بتین: (Lələ bətin) صمغی از شــیرهٔ شنگی.
لــله بند: (Lələ bənd) گیاه پیازچه.
لــله بیــگ: (Lələ bəy) بــزرگ للــه‌هــا. مهتر لالایان.
لــله بیگ قحبه سی: (Lələbəy qəhbəsi) (فاحشهٔ محلهٔ لــله بیــگ تبریــز) فاحشهٔ هرجایی و ارزان قیمت.
لــله پتی: (Lələ peti) نامرغوب. ناپسند.
لــله پیــت: (Lələ pit) آنکــه در شــکم مادر تکان خورده و ناقص شده. ناقص الخلقه.
لــله داغ ائتمــک: عصــبانی کــردن. بــه وحشت انداختن. نقره داغ کردن.
لــله کــه: (Lələkə) مــایع لــزج درونــی تخم مرغ.
لــله گیله / لــله گیلی: (Lələ gili) آجیل. شیرینی و یا هرچیز دیگر که برای آرام کردن بچه بدهند.
لــله لیک: (Lələlik) لــله گــی. دایگــی. پرستاری بچه. ساغدوش و سولدوش.
لــله مک: (Lələmək) ← للیمک.
لــله نــین یــاز ائــوی: (Lələnin yaz evi) خانهٔ بدون امکانات.
لــله وین: (Ləlәvin) حریص. طمّاع.
للی: (Ləli) گهواره. ریشهٔ چیتلیــق کــه به زنگ سیاه بــوده و خــوردنی اسـت. صمغی که در پای چیتلیق رویــد. تخــم مرغ نرسیده کــه مــایعی لــزج و لــرزان است.
للیک: (Ləlik) حریص. طمّاع. خسته.
للیمــک: (Ləlimək) التمــاس کــردن. تضرع کردن. لابه کردن. له له کــردن. برای رسیدن به چیزی دل پرپر کــردن. با تضرّع و ترس و لرز از کسی چیــزی طلب کردن. حسرت چیزی را کشیدن.
للیمه: (Ləlimə) التماس. لابه.
لم: (Ləm) کلاه فرنگی. سایبان. سقف. غار.
لمبر: (Ləmbər) پرتگاه. توده. پشته.
لمبه: (Ləmbə) تخم مرغی کــه پوســت آن سفت نشده. پشتهٔ کوچک علــف. بوته زار صعب العبور. بی دســت و پــا. پوشال. نم. مرطوب. توده. پشته.
لمبه لمبه: پشته پشته.
لمبه له مک: پشته کردن.
لمبه لیک: بوته زار صعب العبور.
لمــپن: (Lumpən) قشــرهایی از جامعــه که سیمای طبقــاتی خــود را از دســت داده‌اند. ولگردان، گدایان و غیره.
لمپــه: (Ləmpə) ســقف. بــام. دو شــاخ بزرگ.
لمپی: (Ləmpi) پا کوتاه.
لمس: (Ləms) سست. بیحال. بی‌حس. لمس. آواز.
لمسلشــمک: (Ləmsləşmək) بیحــال یــا بی‌حس شدن.
لمسیتمک: (Ləmsitmək) گول زدن.
لمسیمک: (Ləmsimək) گول خوردن.
لمسیمه: (Ləmsimə) گول خوری.
لمشک: (Ləmşək) کج. معیوب.
لمکــه: (Ləmkə) طنــابی بــرای بیــرون کشیدن تور از دریا.
لمه:(Ləmə) طاقچه. رف. کلبهٔ دهقانی. ایوان. سایبانی کــه در جــالیز و مزرعــه می‌سازند. شالی خوب کوبیــده نشــده. تختهٔ نازکی که بر سقف خانه زنند.
لمهالم: (Ləmhaləm) حالتی در مزرعــه که آب کرت را پــر کــرده و بــه حــال برکه درآید.
لنبر وورماق: (Ləmbər vurmaq) لب پر زدن. موج زدن و ریختن آب از ظرف در موقــع حرکــت یــا راه رفــتن. لنگــر زدن. لنگر زنــان راه رفــتن. پیلــی پیلــی خوردن.
لنت: (Lent) نوار. روبان.
لنتر: (Ləntər) نوعی چراغ کــه اطــراف آن بجای شیشه از پارچه یــا کاغــذهای روغنی استفاده می کنند.
لنتران: (Ləntəran) ناشایست. نالایق.
لنت شــکیللی باغیرســاق قــوردو: (جــان) کرم کدو. یاستی قورد نیز می‌گویند.
لنده نر: (Ləndənər) بی دست و پا.
لنکران گؤل ابریشیمی:(گیا)شب خسب.
لنکه: (Lənkə) پارچه ای که قرمز رنگ شده.
لنگج: (جان)(Ləngəc) خرچنگ.
لنگر: (Ləngər) لنگر. چوب بلندی کــه طناب بنــدبازان بدســت گیرنــد. مکــان محترم و مزار اولیاء. مکانی که هر روز در آنجا مردم را اطعام کننــد. تبــری بــا دستهٔ بلند. موازنه.

لنگرلنمک: (Ləngərlənmək) تکان خوردن. لنگر زدن.
لنگرله مک: (Ləngərləmək) لنگر زدن. تکان دادن. موقع راه رفتن به راست و چپ مایل شدن.
لنگرلی: (Ləngərli) تکان دار. خرامان.
لنگر یئریشلی: (Ləngər yerişli) طرز راه رفتن غاز موقع راه رفتن به راست و چپ متمایل شدن.
لنگلیک: (Ləngliк) لنگی. معطلی.
لنگوْو: (Lənqov) آبیاری دوم غله.
لنگوْوا قوْیماق: ← یانقی قویماق.
لنگیتمک: (Ləngitmək) لنگ کردن (کار). معطل کردن. متوقف کردن. کند کردن. بطئی کردن. به تأخیر انداختن.
لنگیدیجی: لنگ کننده. کند کننده.
لنگیدیلمک: متوقف شدن. کارلنگ شدن. به تأخیر انداخته شدن.
لنگیمک: تأمل کردن. مکث کردن. معطل شدن. لنگ شدن. کند شدن. متوقف شدن.
لنگیمه: (Ləngimə) توقف. کندی.
لوْبوْز: (Loboz) کودن. ابله.
لوْبیا: (گیا)(Lobiyə) لوبیا. (Phaseolus.leg)
لوْپ: (Lop) لاف. گزاف. پول مفت.
لوْپا: (Lopa) چیز گِرد و مدوّر. فراوان. انبوه. تل. پشته. درشت. مشعل. آتش گیره. پارچهٔ آغشته به نفت که برای گیراندن آتش استعمال می‌شود. ضایعات صابون پزی.
لوْپا بیخ: سبیل پرپشت و انبوه.
لوْپاق: (Lopaq) ضربه به کف دست یا لپ پر شده به هنگام بازی.
لوْپا قوْنما: (Lopa qonma) مفتخوری.
لوْپا گودن: (Lopa güdən) شکم گنده.
لوْپا لوْپا: درشت درشت.
لوْپباز: (Lopbaz) لافزن. گزافه گو.
لوْپچو: (Lopçu) گزافه گو. لافزن.
لوْپلاتماق: به دهان انداختن و خوردن.
لوْپوق: (Lopuq) صدای لپ لپ. لپها را باد کردن و بعد با زدن ضرب انگشت، باد آن را از دهان خالی کردن و صدایی که از آن حاصل می‌شود.
لؤپوْک: (Löpük) سنگ صاف و صیقلی. چیز دور انداختنی خانه.
لؤپؤکچو: (Löpükçü) آنکه از ضایعات ابزار و وسایل مفید بسازد.
لؤپؤکقاج: (Löpükqac) نوعی بازی جمعی. دایره ای کشیده و در خط کوچک وسط آن چند سنگ گرد می گذارند و نفر اول پا روی خطی می گذارد که کمی با فاصله از خط دایره کشیده شده و «باش» نام دارد. از آنجا با «لوپوک» سنگ را می‌زنند. هر بازیکن یک یا چند سنگ دارد. هرکس ببازد و موفق به زدن سنگها نشود، باید «زیتی» بدهد یعنی خم شود تا برنده با زانویش به باسن او بزند و همه بخندند. نوع دیگری از این بازی با گردو انجام شود که در این شکل گردوها را در یک خط چینند و با گردو یا تیله آنها را نشانه گیری کنند.
لوْپین: (گیا)(Lopin) باقلای مصری. لوبیای گرگی. (Lupinus) آجی پاخلا نیز می گویند.
لوْت: (Lüt) عریان. برهنه. بی‌چیز. ندار. بی‌درخت. بیگیاه. لات. چاقو کش. به صورت لخت وارد فارسی شده است.
لوْت آنادان گلمه: لخت مادرزاد.
لوْت اتجه: (Lüt ətcə) لخت کامل (کودک).
لؤتکه: (Lötkə) قایق. بلم.
لؤتکه چی: (Lötkəçi) قایقران. کشتیبان.
لوْت گؤتدن تومان اوْغورلاماق: (از کون لخت شلوار دزدیدن) از گدا زدن.
لؤتگؤم: (Lütgüm) فقیر. لخت.
لؤتلشمک: (Lütləşmək) لخت شدن. عریان شدن. برهنه شدن. بی‌برگ شدن. دارایی خود را از دست دادن.
لؤتلنمک: لخت شدن. عریان شدن.
لؤتلوک: (Lütlük) برهنگی. لختی.
لؤتله مک: (Lütləmək) لخت کردن.
لوْتو: (Lotu) کلک باز. خلافکار. عشرت طلب. اهل حال. فاسق. شوهر غیررسمی. معشوق. لوطی. با مرام. **لوْتو بئچه:** لوطی بچه. پسر زیرک و فرز. **لوْتوباز:** لوطی مرام. خلافکار. مفتخور. **لوْتو بازلیق:** فحشیات. بیکارگی. **لوْتوباشی:** رئیس خلافکاران. رئیس لوطیان. **لوْتو بامبیلی:** کلک باز. خلافکار. **لوْتو پوْتو:** دله دزدها. آدمهای آواره و بیکاره. **لوْتوخانا:** پاتوق عیاشان. مجلس بگو و بخند افراد شوخ طبع. **لوْتو خرجی:** باج سبیل. **لوْتو لوْتویانا:** صمیمی. مردانه.
لوْتور: (Lütür) لخت. عریان. بی‌پر (مرغ). پشم ریخته (گوسفند). لات و جلمبر. کبوتری که پر پاهایش کمتر از «آیاقلی» و بیشتر از «تهرانی» باشد.
لوْتوق: (Lotuq) شوخی. مزاح.
لوْتوک: (Lütük) مو ریخته.
لوْتویانا: (Lotuyana) صمیمی.
لوْجنوت: (Lücnüt) همیاری روستاییان.
لوْحه توْللاماق: (Lohə tollamaq) وزنه پرتاب کردن. (ورزش).
لوْحه جیک: لوحهٔ کوچک. پلاک.
لوْختای: (Loxtay) دیبای زرد چینی که بر آن پولکهایی دوخته باشند.
لوْخچا: (Loxça) ظرف کهنه.
لوْدا: (Loda) پشتهٔ علف. لک.
لوْدر سورمک: (Loder sürmək) وسط حرف یکی پریدن.
لوْدورا: (Lodura) قرقرهٔ نخ.
لوْدوق: (Loduq) بی تناسب.
لور: (Ləvər) زمینه. ضعیف. واحدی از ۴۰ گره در قالی.
لوْر: (Lor) پساب پنیرگیری را می‌جوشانند و لور تهیه می کنند. از آن برای تهیهٔ خمیر و پخت نان استفاده می کنند و اضافهٔ آن را طیور می‌دهند. شیر دلمه شده. شیر بسته شده.
لوْرت: (Lort) شکم گنده.
لوْرتابا: (Lortaba) خشن. زمخت.
لورزه: (Ləvərzə) بیش از اندازه بزرگ.
لوْر لوْر: (Lor lor) آبشار کوچک.
لوره: (Ləvərə) گیج. منگ. ابله. ضعیف. تنبل. بیکار. علّاف. زودزا. آنچه پیش از موعد زاده باشد. تخم مرغی که پوستش سفت نشده باشد. تکه سنگ بزرگ. بیش از اندازه بزرگ.
لوْرو: (Loru) لری. ساده. بی‌شیله پیله. عرق گیری که زیرزمین می گذارند. شکمو.
لوْروق: (Loruq) ورم زیر چشم. تنبل.
لوْرولوق: سادگی. بی‌شیله پیله.

لوْرومبـول: (گیـا)(Lorumbul) علـف هرز میان غله.
لوْس: (Los) نام نوعی بازی جمعی در تیکمـه داش. در قاعـده ماننـد بـازی تووخان است ولی برای بیرون انداختن گردو دو نوع پرتاب از نزدیک وجود دارد: ۱- شـاق وورمـاق. ۲- لـوس قیرماق. در شاق وورماق باید قاپ را از فاصلهٔ دورتری بیندازند ولی در لوس قیرماق درست از نزدیک گردو چنان قـاب را بـه گـردش مـی آورنـد کـه گردوها را از صحنه بیرون کند.
لوس: (جان)(Lüs) گربهٔ وحشی.
لوْسمان: (Losman) ملوان.
لوْش: (Loş) لخت. بیحال. نیمه جان. لق. شل. چاق. بوقلمون. تنبل. خالی.
لوْش ببر: (Loş bəbər) تختهٔ مخصـوص خمیر بازکنی.
لوْشوماق: (Loşumaq) خسته شدن.
لوْغ: (Loğ) آسیاب.
لوغاب: (Luğab) آب دهان. بزاق.
لوْغـاب: (Loğab) قـلاب مخصـوص آویختن خیک.
لوغـاز: (Luğaz) ریشـخند. تمسـخر. استهزاء. دروغ. لاف. پرحرف. وراج. بیهـوده گـو. **لوغـازا قالمـاق:** دسـت انداخته شدن. مورد مسخره واقع شدن. **لوغازا قوْیمـاق:** دسـت انـداختن. مـورد تمسـخر قـرار دادن. **لوغـاز قوشـماق:** ریشخند کردن. تمسخر کـردن. دسـت انـداختن. پرحرفـی کـردن. وراجـی کردن. بیهوده گویی کردن. **لوغـازلیق:** پرحرفی.
لوْغال: (Loğal) گِرد. قلنبه.
لوْغالاق: (Loğalaq) چانهٔ خمیـر از آرد جو. چـوب گـرد بـرای بلنـد کـردن و گذاشتن سنگ آسیاب. بسته (پول).
لوْغالاقلامـاق: (Loğalaqlamaq) بسـته کردن. دسته کردن. اشتباه تلفظ کردن. کلّه معلق شدن.
لوْغانجاق: (Loğancaq) الاغ.
لوْغما: (Loğma) لقمه.
لوْغما کسمک:غذا خوردن.
لوْغمالامـاق: (Loğmalamaq) لقمـه کردن.
لوْغمالانماق: لقمه شدن.
لوْغمالیق: مناسب برای لقمه. لقمه‌ای.
لوْف: (Lof) خالی. تنبل.
لوْفلاماق: (Loflamaq) سرسری دوختن.
لوْققو: (Loqqu) بسیار دراز (شخص).
لوْققور: (Loqqur) لاغر.
لوْک: (Lok) بار (گویش فضولی).
لؤک: (Lök) بچه شتر. شتر نر. شتر جنگنـدهٔ تـک کوهانـه. دروغ. چـوب بلند که نوکش مثل قلاب است و برای چیدن میوه از درخت به کار می‌رود.
لوک: (Lük) ابله. کودن.
لوْکانتا: (Lokanta) رستوران.
لؤک بوْغاز: (Lök boğaz) شکمو.
لؤک دوْداق: (Lök dodaq) لب شتری. لب کلفت و آویزان. لفچه.
لؤکچه: (Lökçə) سست. نرم. بی پروا.
لؤککؤلتؤ: (Lökkültü) ضربان درد دمل یا دندان. زغ زغ.
لؤککولده مک: ← لوهله مک.
لؤکلـه مـک: (Lökləmək) ← لوهلـه مک.
لؤکؤ: (Lökü) نوعی خوراک که ریـزه های برنج را پخته و بر آن شکر پاشیده و بخورند.
لوْکوت: (Lokut) پشتهٔ کوچک علف.
لؤکی: (Löki) نـوعی خـوراکی کـه بـا آرد برنج و شیر و شکر و کـره پزنـد و در صبحانه به جای نان خورند.
لؤگگه: (Löggə) ← لوتکه.
لوْل: (Lül) سرمست. از سرتاپا. تنگ.
لوْل آتماق: (Lül atmaq) شاشیدن.
لوْلام: (Lolam) دراز (شخص).
لولان: (Lulan) آواره.
لوْلاو: (Lolav) بندِ خیک.
لوْلاولاماق: مبهم حرف زدن.
لوْل کئفلی: (Lül kefli) مست لایعقل.
لوْللنمک: (Lüllənmək) مست شدن.
لوْلـه مک: (Lülləmək) شاشیدن.
لوْلؤ: (Lülü) بیکاره. آواره.
لوْلوْش: (Lülüş) نی. خیزران. دودول.
لوْلوْک: (Lülük) لولهٔ قوری و سماور و غیره.
لوْلوْک امجک: فضول.
لوْله: (Lülə) لوله (آب، کاغذ، تفنگ و ..). مجعد (مو). قلم (استخوان).
لوْله چی: لوله فروش. بنگی. تریاکی.
لوْله داشی: ماگنتسیت (شیمی).
لوْله کاباب: کباب کوبیده یا لوله ای.
لوْله لنمک: (Lülələnmək) لوله شدن.
لوْله له مک: (Lülələmək) لوله کردن.
لوْله لی: (جان)(Lüləli) ← چوللوق.
لوْله مایـا: (Lülə maya) مـلاج. قسـمت نـرم جمجمـهٔ نـوزاد. تخـم مرغـی کـه پوستش کامل سفت نشده است.
لوْلـه یـن: (Lüleyin) لـوئین. لولهنـگ. لولهین.
لوْله ین دامیندا اذان وئرمـک: (Lüleyin damında əzan vermək) فقیـر بـودن. بی‌چیز بودن.
لوْم: (Lüm) دیلم. اهرم. ملایم. نرم.
لوْمبا: (Lomba) گِرد و قلنبه. قطره.
لوْمبالاماق: (Lobalamaq) گِـرد و قلنبـه کردن. لقمهٔ درشت بلعیدن. با حرص و ولع خوردن.
لؤمبه: (Lömbə) تخم مرغی که پوست آن سفت نشده.
لوْمبوْز: (Lümbüz) مو ریخته.
لوْمک: (Lümək) ← لومه.
لوْم لوْت: (Lüm lüt) کاملاً لخت.
لوْم لوْم: (Lüm lüm) ملایم. نرم. مومی. مرجان مصنوعی.
لومو: (Lumu) ← لیمو.
لوْموْک: (Lümük) مو ریخته.
لوْمـه: (Lümə) مـرغ بـی‌دم. دم بریـده. بی‌دم. نیمه. نصفه. پاره آجـر. گوسـفند دارای دنبهٔ کوچک.
لوْنچـوْر: (Lonçor) قسـمتی در جویبـار کـه بـرای آب برداشـتن گـود کـرده باشند.
لونـد: (Ləvənd) هـرزه. آواره. علّـاف. پرخور. پابزرگ.
لونـده چیچگـی:(گیـا)← خوزامـه چیچگی
لوْنغوْر: (Lonğor) گردباد.
لـؤنگر: (Löngər) گـودال پـر از آب باران.
لؤنگز: (Löngəz) مزرعهٔ بسیار مرطوب و باتلاقی.
لؤنگه: (Löngə) حوله.
لونگی: (Lungi) مخلوطی از مغز گردو و پیاز و ترشی و ادویـه و غیـره کـه در درون شکم مرغ و ماهی می‌پزند.

لۆنگۆر: (Üngür) ظرف سنگی ظریف به شکل سیلندر که برای نگهدای ماست کاربرد دارد.
لۆنگـــۆردک: (Üngürdək) زنگولۀ بزرگ گاو.
لۆو: (Löv) بسته شده. مهر و موم شده.
لۆو: (Lov) بلا. آفت. آتشپاره.
لۆوبر: (Lüvbər) لنگر. رقاصک ساعت.
لۆوغـــا: (Lovğa) لاف زن. گزافگـــو. خودستا.
لۆوغالانماق: لاف زدن. گزافه گفتن.
لۆوغالیق: لاف زنی. خودستایی.
لووللندی قیشۆو: ← قیشوو.
لۆوه: (Lüvə) لانه. درخت خشکیده و تو خالی.
لۆی: (جان)[مغ] (Lüy) نهنگ.
لـویز: (Ləviz) شیرینی زرد رنگی به شکل لوزی.
لویس: (Ləvis) طمع. حسد.
لوه: (Ləvə) حیله گـر. حقه باز. دوره گرد. گوشت گردن گوسفند.
لۆه: (Löh) غذا. طعام.
لۆهرم/ لـۆهرن: (Löhrəm) زمین خام. حاصلخیز. نیرومند (اسب).
لوه ره: (Ləvərə) تخم مرغ بی پوست.
لۆهله مک: (Löhləmək) له له کردن. نفس نفس زدن. بزحمت گام برداشتن. با گامهای بزرگ و آهسته راه رفتن (مثل شتر).
لۆهله مه: (Löhləmə) له له. نفس نفس. لنگان لنگان.
لۆهمـــه: (Löhmə) گـل و لای غلیظ. رسوب لجن.
لۆهمه قارین: پرخور. همه چیز خور.
لۆهمه لیک: (Löhmələk) لجنزار.
لۆهوندور: (Löhündür) لندهور.
لۆی: (Loy) (جان) نهنگ.
لۆیۆن: (Löyn) رنگ. ظاهر. نما.
لهلتمک: (Ləhlətmək) به له له انداختن.
لهله: (Ləhlə) له له. نفس نفس.
لهله مک: (Ləhləmək) له له کردن.
لهمه: (Ləhmə) گِل صاف.
لیپسکه: (Lipeskə) گیسوی زرد زیبا شبیه به نوعی ابریشم که در شهر لایپزیک آلمان ساخته می شود.
لیتوه: (Litvə) خانوار. نسل.

لیجار: (Licar) نوعی خوراکی. گوشت چربی دار و استخوان دار را با پیاز ، ادیه و لوبیا سفید بپزند.
لیجیم: (Licim) قیافه. قابلیت.
لیجیمی آخماق: بدلباس بودن.
لیخجاماق: (Lıxcamaq) ← لیغجاماق.
لیر: (Lır) گوشتالود. بیحال و کم رمق. مانند جسد افتاده و بی حرکت مانده. دوغ ترش.
لیرت: (Lırt) تنبل. میوه‌ای که کاملاً رسیده و آبدار شده باشد. لخت. له و لورده. عصارۀ سرکه و روغن.
لیرتا: (Lırta) گِل. رقیق.
لیرتانا: (Lırtana) گِلی. گِل آلود.
لیرتماج: (Lırtmac) ← لیقا.
لیرچیلتی: صدای لگدمالی گل.
لیرچیلـــداماق: (Lırçıldamaq) صـــدا کردن گل در موقع لگدمال کردن آن.
لیرسا: (Lırsa) شل و ول. خمیری.
لیر قوشو: (جان) مرغ چنگ.
لیریک: [فر] (Lirik) تغزل. شعر غنایی.
لیژ: (Lij) گند.
لیژگیر: (Lijgir) بهمن.
لیژلنـــــــدیرمک: (Lijləndirmək) گندانیدن.
لیژلنمک: (Lijlənmək) گندیدن.
لیس: (Lis) حریص.
لیسه: (Lisə) ← ریسه. دبیرستان.
لیش: (Liş) نرم. له شده. لعاب. بلغم.
لیف قاباغی: (گیا)(Lif qabağı) نوعی کدوی لیف دار که در آسیا و آفریقا می‌روید و از الیاف آن استفاده می کنند.
لیغ: (Lığ) جگن. ← لیقا.

لوی

لیغا: (Lığa) مخلوط غلیظ. لیقه. پنبه‌ای که در مرکّب قرار می‌دهند تا مرکّب را جذب کند و نگهدارد. عصاره. بصورت لیقه واردفارسی شده است.
لیغاوا: (Lığava) ← لیل آوا.
لیغجاماق: (Lığcamaq) لبریز کردن.
لیغجیم: (Lığcım) لبریز. سرشار.
لیغرا: (Lığra) لغزنده.
لیغلاشماق: (Lığlaşmaq) لجنی شدن.
لیغلاق: (Lığlaq) زمین بسیار هموار.
لیغلاما: (Lığlama) پر. لبریز.
لیغلاماج: شلم شوربا. قاطی پاتی.
لیغلاماق: (Lığlamaq) با جگن پوشاندن (سقف بام). لجن کردن. به حال لجن درآوردن. آمدن لجن همراه سیل.
لیغلانمـــاق: (Lığlanmaq) جگـــن دار شدن. جگن روییدن. لجن شدن. به حال لجن درآوردن.
لیغله مه: (Liğləmə) کاملاً پر. لبریز.
لیغلی: (Lığlı) جگن دار. گل آلود.
لیغلیغا: (Lığlığa) گلو. لرزان. باتلاقی.
لیغمان: (Lığman) چاق. فربه.
لیغیدا: (Lığıda) شاخه ای که بر زمین خم کرده و فشار دهند تا از آن جوانه زند.
لیغیرســا: (Lığırsa) نـان خمیـر و کـم پخته.
لیغیرساق: (Lığırsaq) مغشوش. مخلوط.
لیـف: (Lif) رشته. محلوج. تار. لیف حمام. لیفۀ شلوار. جای بند در کمر شلوار.
لیفچی: (Lifçi) کیسه کش حمام.
لیفچیک: (Lifçik) سینه بند.
لیفلنمک: (Liflənmək) لیف زده شدن.
لیفله مک: (Lifləmək) لیف زدن. لیف کشیدن. تیغ زدن. گران فروختن.
لیقـاب: (Lıqab) لعاب تخم به. مادۀ سفید روی تخم به.
لیققا: (Lıqqa) لجن. مرداب. باتلاق.
لیقه: (متفا)(Liqe) ← لیغا.
لیل: (Lıl) رسوب. ته نشت. گل آلود. لجن. نیل.
لیل آوا: (Lıl ava) (در اصل لیغ آوا). لجنیه. مکان پر لجن. نام محله ای قدیمی در شهر تبریز که به مناسبت بروز سیل و پدید آمدن لجن در آنجا به این نام خوانده شده است.
لیلاویرژ: (Leyla vırj) تیره بخت.
لیلپار/لیلدار: (گیا)(Lilpar) نیلوفر(ناد).
لیللشمک: (Lilləşmək) گل آلود شدن.

لیللندیرمک: (Lilləndirmək) گل آلـود گردانیدن. نیلی گرداندن.
لیللنمک: (Lillənmək) گل آلود شـدن. نیلی شدن.
لیلله مک: (Lilləmək) گل آلود کردن. لاجورد زدن.
لیللـه مـه قوْیمـاق: (Lilləmə qoymaq) جاری کردن آب رودخانـه بـر مزرعـه تا گل آن بر مزرعه بنشیند.
لیلمـــان: (Lılman) سرشـــار. لبریـــز. خالص. کامل. پخته.
لیله پر: (جان)(Liləpər) پروانهٔ ابریشم.
لیله توتماق: (Lilə tutmaq) سفید کردن اتاقها با نـوعی خـاک سـفید و بوسـیلهٔ جارو.
لیله مار: (Liləmar) گِل آلود. روبراه.
لیله مایا: (Liləmaya) رقیق.
لیلیا: (گیا)(Liliya) زنبق.
لـی لـی حوْضـک: (Lili hozək) نـوعی بـازی دونفـره. یکـی از آنهـا انگشـتان خود را باز می کند و دیگری انگشـت شسـت او را گرفتـه و مـی گویـد: «بیـا بریم دزدی». انگشت دوم مـی گویـد: «کو نردبان؟». انگشت سـوم :«نردبـانی بزرگتر از این؟». انگشت چهارم:«کـار خوبی نیسـت. انصـافی هسـت. مروتـی هسـت.» انگشـت پـنجم در حـالی کـه ادای چهـــارمی را در مـــی آورد و مسخره اش می کند و می گوید: «بـرو برو».
لیلـی خـانی‌م: (Leyli xanım) نـوعی رقص گروهی در نوروز.
لیلیغا: (Ləylığa) لقب.
لیلیق: (Lılıq) شل. آبکی. آب بینی.
لیلیقلانمـــــاق: (Lılıqlanmaq) دوش گرفتن. به سرعت و عجله حمام کردن.
لیلیمیر: (Lılımır) نامرغوب.
لیلیـوان: (Lılıvan) ولـرم. گِـل آلـود. مغشوش.
لیم: (Lim)) آبرفت. خـاک آب آورده. اصول. قاعده. ایهام. کنایه. بهانه. سبب.
لیمان: (Liman)) بندر. خلیج کـم عمـق (بوختـا). حوضـهٔ گسـتردهٔ مصـب رودخانه که آب دریـا آن را فراگرفتـه باشد. بندرگاه. لنگرگاه.
لیمانچی: (Limançı) کارگر بندر.

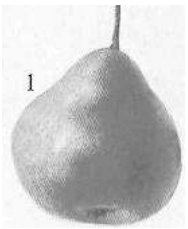
لیمـانلیق: (Limanlıq) آرامـش دریـا. آرام.
لیمـف: (Limef) ترکیـب خـون بـدون گلبول قرمز.
لیمف دامار: (Limef damar) سفیدرگ.
لیمگن: [دیو](Limgən) آلوی زرد.
لیمـــو: (گیـا)(Limu) لیمـو. (Citrus limonun)
لیمـو جـوْهری: (Limu cohəri) اسـید سیتریک.
لیموشیرین: (Limu şirin) دختر نامزد.
لیمولوق: (Limuluq) باغ لیمو.
لیمون: [یو] (Limun) ←لیمو.
لیمون اوْتـو: (گیـا)(Limun otu) علـف عطر. لیمو. بادرنجبویه.
لیمونچو: پرورش دهنده. درخت لیمو.
لیمون سیخماق: حرف ناشایست زدن.
لیمونون سویونو سیخماق: استمناء کردن.
لیمه: (Limə) پوستی که دباغی و قطعه قطعـه شـده اسـت. حیـوان دم کوتـاه. دوریز غلهٔ آرد شده.
لیمیت: [لا] (Limit) حد. حدود. مرز.
لیمیتله مک: محدود ساختن.
لینتیـــر: (Lıntır) خشـن. زمخـت. بـی تحرک. سست.
لینج: (Linc) پلوی خمیر. بـرنج خمیـر. آبکی. شل. از خسـتگی خـرد و خمیـر شده. مرطوب. خام. نیم پز.
لینـــدیر: (Lındır) تکـه گوشـت بـی استخوان.
لینزا: (Linza) عدسی و لنز.
لینقیت: (Lınqıt) نیم پز.
لینـگ: (Ling) دیلـم. اهـرم. اسـتخوان لگن.
لینگ لینگی: (Ling lingi) بازی لی لی.
لینگله مک: (Lingləmək) بـا دیلـم بلنـد کردن.
لیوارجان شوْرباسی: (Livarcan şorbası) نـوعی غـذا کـه در آن آب و نمـک و نعناع خشک را به سرخ کردهٔ بادمجان اضافه کرده و به آن کشـک مـی‌زننـد. غذایی شبیه به کشک بادمجان.
لیوالیق: (Livalıq) رتبه. نشان. درجه.
لیـوان: (Livan) نـوار. روبـان. لیـوان. ظرف آبخـوری کـه از سـفال، چینـی، بلور یا فلز ساخته می‌شود.

لیـوه: (Livə) تنبـل. جلـف. بـی مـزه. چاپلوس.
لیوه ره: (Livərə) بی‌دست و پا.
لییرد: (Ləyird) چرکین. آلوده.

م

م: (M) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار، جفت لبی، شبه صائت گروهبندی می‌شود. هیچ واژهٔ اصیل ترکی با «م» آغاز نمی شود. در ترکی قدیم کمتر کاربرد داشت. این حرف اغلب موارد با حروف «ب»، «ن» و ... قابل تبدیل است.
مئته: (Metə) مادربزرگ مادری.
مئچان / مئچی: (Meçan) مو. گیسو.
مئچن: (Meçən) مو. گیسو. خوب (گردو).
مئچیک: (Meçik) گِرد. مدوّر.
مئچین: (Meçin) خوشهٔ پروین. هفت خواهران.
مئددە: (Meddə) زیرک. منفعت طلب.
مئرئت: (Meret) میراث. ماترک.
مئرسین آغاجی: (گیا)(Mersin ağacı) آسا. مورد. قمام. ریحانه. سازاق آغاجی نیز می گویند.
مئرسین بالیغی: ← قولان بالیغی.
مئرگن: (Mergen) ← مرگن.
مئزر: (Mezər) پلیور بافتنی.
مئزگیت: [لا] (جان)(Mezgit) نوعی ماهی. (Gadus merlangus).
مئزمک: (Mezmək) خزیدن. جیم شدن.
مئزیت: [لا](جان)(Mezit) ← مئزگیت.
مئش: (Meş) آغازگر بازی.
مئش آردی: نفر دوم در بازی.
مئشخانا: (Meşxana) کارگاه آهنگری.
مئششان: (Meşşan) [مأخوذ از لهستانی به معنی شهری] قشر خرده بورژوا. پیشه ور. شخص منسوب به‌این قشر.
مئشکین: (Meşkin) بیرون. خارج.
مئشگه:(Meşgə) به محض.
مئشله مک:از دور هدف گرفتن و زدن.
مئشه:(Meşə)بلوط. جنگل. زنبور عسل. محل خشک کردن چرم. قاپ بزرگ.
مئشه اؤردگی: (جان)(Meşə ördəyi) اردک ابلق. اردک گونه سفید. اردک چشم طلایی. (Bucephala clangula) گوله گن اؤردک نیز گویند.
مئشه ایلانی: (مار جنگل) نوعی فحش.
مئشه بایقوشجوغو: (جان) مرغ حق اوراسیایی.
مئشه بایقوشو: (جان) جغد جنگلی.
مئشه بیگی: (Meşə bəyi) جنگلبان.
مئشه بیگلیک: (Meşəbəylik) جنگلبانی.
مئشه پارا: جنگلی. روستای جنگلی.
مئشه جیک: جنگل کوچک. بیشه‌زار.
مئشه چی: (Meşəçi) جنگل شناس. جنگل دار. زنبور دار.
مئشه چیچگی: (گیا) گل قاسمی.
مئشه زْولاغی: حاشیهٔ جنگل.
مئشه سالما:(Meşə salma) جنگلکاری.
مئشه شامی: (گیا) کاج اسکاتلندی.
مئشه قوْیماق: هدف گرفتن.
مئشه قیران: (Meşə qıran) کارگر یا آلت چوب بُری. مو بَر. داروی نظافت.
مئشه گؤزلی: (گیا) نوعی گلابی.
مئشه لندیرمک: جنگلی کردن.
مئشه لنمک: جنگلی شدن.
مئشه لیک: بیشه‌زار. جنگل کوچک.
مئشه نوْروزو: (گیا) ← داغ نوروزو. نگون سار.
مئشیج: [دیو](Meşic) سیاه.
مئشین: (Meşin) چرم از پوست گوسفند. تیماج.
مئشین آغاجی: (گیا)(Meşin ağacı) درخت مشین. خشب الموس.
مئفله جی: (Mefləci) چوب باریک به اندازهٔ نیم متر برای کار پارچه بافی.
مئمه: (Memə) مادر.
مئن: (Men) یک وعده آب در دور آب قنات.
مئنچو:[دیو](Mençu) دستمزد صنعتگر.
مئنگن: (Mengən) تیرانداز ماهر. چربدست.
مئه: (Meh) بخار. میغ. پوچ. باد خفیف. نسیم. آرام.
مئه دوْداق: دستگاه گلاب گیری.
مئهلنمک:(Mehlənmək) عصبانی شدن.
مئهنی: (Mehni) علوفهٔ موجود در آغل. **مئهینه:** الکی. سرسری.
مئیجک:(Meycək) ملیجک. عروسک.
مئیخوش: (Meyxoş) ترش مزه.
مئیرانلی: (جان)(Meyranlı) موریانه.
مئیزر: (Meyzər) پارچهٔ توت زنی.
مئینه: (Meynə) تاک. رز. درخت مو.
مئییت: (Meyit) مرده.
مائون آغاجی: ← ماوون آغاجی.
مابین: (Mabeyin) سراس سلطان. اطاق مابین. اطاق میانی.
مابینچی:(Mabeyinçi) پیشکار. حاجب.
مات: (Mat) مبهوت. سرگشته. بی‌جلاء. تیره. کدر. نوعی بازی با قاپ. بازیکنی همهٔ قاپها را به هوا می‌اندازد و قاپی را که متفاوت با دیگران افتاده باشد، با انگشت به دیگر قاپها می‌زند.
ماتا: (Mata) قماش.
ماتاچی: (Mataçı) فاحشه.
ماتار: (Matar) اشتها.
ماتارا: ظرف باروت چوبی. قلب (گاو). ظرف آب کوچک شکارچیان.
ماتاراق: (Mataraq) چماق. گرز. دماغ گنده و بی ترکیب. **ماتاران:** شکم.
ماتا سالدی: نوعی بازی گردو و چاله.
ماتاش: (Mataş) سرگرمی. (ناد).
ماتاغام: کالای گرانقیمت و کمیاب.

ماتاق: (Mataq) مجموعه.
ماتـان: (Matan) سفید و چاق و زیبا. چربی شیر. دوغ. (ناد).
ماتاوار: (Matavar) چارچوب درب.
ماتاه: (Matah) تحفه. نوبر. دیدنی.
ماتجاق: (Matcaq) چابک.
ماتچا: (Matça) علت.
ماتچالی: دردمند. بیمار. ناسازگار.
ماتدیم ماتدیم: مات و مبهوت.
مـاتراق: (Mataraq) گـرز مخصـوص تعلیم جنگ. تازیانه. نوعی بازی با گرز که انواع مختلفی چون کسمه، باغلا، سانی، باقال، سورمه، قولاق، باغلاتوپ و توپ قافا دارد.
ماتراقچی: (Mataraqçı) آنکه با گرز مخصوص سپاهیان را تعلیم می‌دهد.

مئشه گؤزلی

ماتقاب: (Matqab) کوتوله.
مات قوت: (Mat qut) بی ارج. ناسزاوار.
مات قوتو چکیلمک: مبهوت ماندن.
ماتلاشماق: کم آمدن آب بر اثر وجود مانعی از علف هرز یا سنگ در جوی.
مـاتلاق: قاشـق چـوبی. بـی فایـده. مضحک.
ماتی: (Matı) نابینا.
ماتیچی: (Matıçı) فاحشه.
ماتیراق: (Matıraq) قیچی.
ماتیرخان: (Matırxan) خدای جسارت در باور ترکان.
ماتیشقا: (Matışqa) دختر جوان سبکسر.
ماتی قوتو قوروماق: تعجب کردن.
مـاتیلوس: (Matilus) نـوعی بـازی گروهی در اورمیه. شکل و قواعد این بازی تقریباً شبیه هاقیشقاست. با این تفاوت که دراین بازی بازیکنان همه در یک گروهند و یک نفر به قید قرعه گرگ می شود. بازیکنان همه در داخل محوطه قرار می‌گیرند و گرگ به صورت لی لی در محوطه آنها را دنبال می‌کند. بازیکنان حق ندارند از محوطه خارج شوند و گرگ هم حق ندارد پایش را زمین بگذارد یا مکث کند. اگر توانست کسی را بگیرد آن فرد گرگ می شود. قبل از شروع بازی، گرگ باید با گفتن «ماتیلوس» آماده باش بدهد و بازیکنان با تکرار واژهٔ «لای بکوس» اعلام کنند.

مئشه اؤردگی

ماتی میخاناسی: جای شلوغ.
ماتینا سالماق: کار را روی ریل انداختن.
ماجار: (Macar) اهل مجارستان. نوعی گندم سرخ و ریز دانه. نوعی لوبیای زرد با دانه های سرخ. تره. گاومیش. بید(حشره).
ماجاق: (Macaq) نرم. له شونده.
مـاجرا ادبیـاتی: (Macəra ədəbiyyatı) ادبیات مربوط به داستانهای پرماجرا.
ماجراچی: (Macəraçı) ماجراجو.
ماجرالی: (Macəralı) خراب. فاسد.
ماجرایـا تاخمـاق: (Macəraya taxmaq) مجرم را از پاسگاهی به پاسگاه دیگر بـردن بـرای فهـم اینکـه در جـرایم مختلف چه نقشی داشته است.

مئیرانلی

ماجالان: (جان)(Macalan) خرس.
ماچ: (Maç) بوسه. چوب پایه که برای بـالا رفـتن گیـاه لوبیـا و سـایر گیاهـان بالارونده می‌نشانند.
ماچا: (Maça) خر مـاده (استر و الاغ). ماده. ماهیچه. قـاب بـزرگ. بـی‌حیـاء. یک جفت زایدهٔ گوشتی که از گردن بز و گوسفند آویزان است. قاپ. مقعد. جسارت. خال پیک.
ماچـاییگی: (Maça bəyi) تنبـل. لافـزن. تک خال سیاه در ورق بازی.
ماچاسی آلچی دورماق: شانس آوردن.
ماچاسی سیخماق: جسارت ورزیدن.
ماچاسی سیخیشماق:در فشار بودن.
ماچاسی قورتارماق: از فشار رها شدن.
ماچـا قـاتیر: (Maça qatır) قـاطری از اسب نر و الاغ ماده.
ماچالیشقا: (Maçalışqa) نوعی بـازی در خیاو و ایلات شاهسـون. طـرز اجـرای این بازی کاملاً شبیه بازی هاقیشقاست.
ماچامـاچ: (Maçamaç) مـاچ آبـدار و همراه با صدا.
ماچـان: (Maçan) یـک جفـت زایـدهٔ گوشـتی کـه از گـردن بـز و گوسـفند آویزان است. (ناپ).
ماچانی سیخماق: ایستادگی کردن.
ماچلوْس: (Maçlos) بازی بازی لـی لـی در سلماس.
ماچی: (Maçı) مادربزرگ مادری.
ماخار: (Maxar) میخ چوبی. دماغ پهن. نوعی کاچی که بـا پخـتن خمیـر لولـه شده در روغن بدست آید.
ماخارا: (Maxara) قطّاب. خراب.
ماخرابئل: (Maxrabel) گوژپشت.
ماخرابا / ماخراما: (Maxraba) حوله.
مـاخلایی: (Maxlayı) بـی صـفت. بـی ارج.
ماخمال: (Maxmal) قطیفه.
ماخ وئرمک: توجه کردن.
مـادار: (Madar) چـاره. امکـان. یگانـه. قناعت. آذوقه. شیطان. (ناپ).
مادارا: (Madara) تنبل. نامرغوب.
مادارا اوْلماق: آشکار شدن تقلب.
مادارا‌چی: (Madaraçı) متقلب.
ماداق: کوتاه قد. چیز با ارزش.
مادرابـاز: (Madrabaz) حیلـه گـر. فروشندهٔ حیوانات. گرانفروش.
مادرشـاهلیق: (Madərşahlıq)

مادرشاهی. مادرسالاری.
مادّه: (Maddə) غدّه. ورم. تومور.
مـادّه ائتمـک: (Maddə etmək) غـدّه یاچرک ایجاد کردن.
مادیان: (جان)(Madyan) اسب ماده.
مادیرقا: (Madırqa) ابزار فلزی شکستن سنگهای کوچک.
مادیق: (Madıq) انگور سیاه.
مادیک: حیله. (گویش استانبولی).
مادیک آتماق: حیله بکار بردن.
مـأذون: (Məzun) مـرخص. فـارغ التحصـیل. **مأذونیـت:** مرخصـی. **مأذونیتچی:** مرخص. فارغ التحصیل.
مار: (Mar) دراز، باریک اندام و خوش خط و خال. چشمه. عصاره.
مارا: (Mara) کلید. نوعی کلید و قفل چوبی. هدف. پایان. غایت. چراگاه روستایی. غار. تخته های داخل ارابه. خیار زرده شده. نوعی حشرهٔ زیان آور. ← آیریق.
مارابا: (Maraba) شخم زن.
مارات: (Marat) ناسزا. طعام. غذا.
ماراچی: (Maraçı) شوره زار.
مارادیل: (Maradıl) احشام بزرگ.
ماراز: [دیو](Maraz) رنگ آبی نیلی. آبی که از دهان جاری شود. مزدور.
ماراش: (Maraş) نوع گرد خیار.
ماراغای: (Marağay) زیبا. تماشایی.
مارافوْن: (Marafon) ماراتون. استقامت.
مـاراق: (Maraq) کشـش. جاذبـه. دلبستگی. رغبت. علاقه. ذوق. میل. هوس. اشتیاق. شور. کنجکاوی. قفل چوبی پشت در. کلون. کاهدان. **ماراق اوْیاتماق:** ← ماراق دوغورماق. **مـاراق توْخونماق/ مـاراق قالخمـاق:** انـدوهگین شـدن. **مـاراقچی:** علاقمنـد. هوسـکار. **ماراقدان دوْشمک:** از هوس افتادن. شور و شوق خـود را از دسـت دادن. **مـاراق دوْغورماق:** رغبت ایجاد کـردن. **مـاراق سـارماق:** علاقمنـد شـدن. **مـاراق گوْسـترمک:** علاقـه نشـان دادن. **ماراقلانـدیرماق:** علاقمنـد کـردن. **ماراقلانمـاق:** علاقمنـد شـدن. راغب شدن. مایل شدن. مشتاق شـدن. جلب شدن. **ماراقلی:** جالـب. علاقمنـد. **ماراقما:** روسری زنانـه. حولـه. مراقبـت.
ماراقماق: مراقب بودن. منتظر بودن.
ماراقین: (Maraqın) زیبا. خوشگل.
مارال: (جان)(Maral) گوزن سفید ماده که رنگ موهای آن تابستان خاکستری روشن مایـل بـه قهـوه‌ای و در زمسـتان تیره تر است. در انـواع مختلفـی چـون شـمالی، جوگـور، سـیغیر و خـاللی موجود اسـت.(Cervdae) زیبـا. خـوش اندام. نوعی رقـص آذربایجـانی کـه از حرکـات مارالهـا و شـکارچیان در شـکارگاه الهـام گرفتـه اسـت. بـه صـورتهای «مـارال» و «مـرال» وارد فارسی شده است. (ناد).
مـارالا: ← مـالارا. آتشـی کـه شـب در نزدیکی خانهٔ محل عروسـی یـا جشـن برافرزوند.**مارال اوْکوْز:** (جان) نیله گاو.
مارال باخیشـلی: (Maral baxışlı) آنکـه چشمان درشت و زیبا و خمار دارد.
مارال بوْجگی: (Maral böcəyi) (جـان) سوسک گوزنی (Stag beetles).
مارالچا: (جان)(Maralça) نوعی حشـرهٔ زیـان آور بطـول ۱۲ میلیمتـر بـه رنـگ سیاه تیره(Epicometis hirla)
مارالچی: تربیت کننده گوزن و آهو.
مـارال قـولاق: (گیـا)(Maral qulaq) گیاهی سمّی با ساقهٔ کلفت و برگهـای بزرگ که ضد انگل دام کاربرد دارد.

مارال

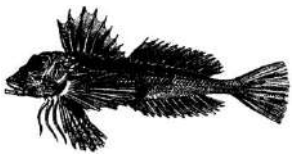
مارامـا: روسری زنانه. حوله. مراقبت.
مارامـاق: بـه دقـت نگریسـتن. هـدف گرفتن. پنهانی کسی را زیر نظر گرفتن.
ماران: هریک از اجزاء چهارگانهٔ چرخ ارابه. جالیز. بستان. خانهٔ کوچک.
ماران سویو: آب گل آلود.
ماران قافالی: پیر. پیرانه سر. خرفت.
مارانقوْز: (Maranqoz) نجّار. درودگر.
مارانقوْز بـالیغی: (Maranqoz balığı)← بوخجو بالیغی. تستره بالیغی نیز گویند.
ماراو: (جـان)(Marav) گـوزن. مـارال. جوی کوچک در مزارع.
ماراووش: (Maravuş) بیماری.
مارت: [لا] (Mart) ماه مارس.
مارتاوال: (Martaval) دروغ. فریب.
مارتی: ← قاغایی. پیر. دانش آموز.
مارتیشقا: (جان) میمون عنکبوتی.
مارچا: (Marça) گودال. گودی.
مارچاغای: (Marçağay) کوتاه و خپله.
مارچیلتی: (Marçıltı) ملچ ملچ. صـدای دهان در موقع خوردن و نوشیدن.
مارچیلداتماق: ملچ ملچ کردن.
مارچیلداماق: ملچ ملچ صدا کردن.
مارخال: (Marxal) بهمن برف.
مارخای: (Marxay) دگمه (ناپ).
ماردا: (Marda) دختر ترشیده. ستم.
مارداق: (Mardaq) کـوزهٔ کوچـک بـا دهانهٔ گشاد. ملاقه.
ماردالاق: پوست سبز گردو.
مارداوول:(Mardavul) میوهٔ خام. انگور وحشی ریز. **ماردیم:** حاصل. ثمر.
مـارس: (Mars) مـاه مـارس. باخـت در بـازی نـرد طـوری کـه حریـف همـهٔ مهره‌هـای خـود را برداشـته و شـخص مقابل هیچ مهره را نتواند بردارد.
مارسووان: (Marsuvan) سرحددار.
مارسـووان اوْتـو: (گیـا)(Maruvan otu) نعناع رومی. ← گوموش دوگمه.
مارسیق: (Marsıq) زنگـی. غـلام سـیاه. گندمگون. اسمر. ذغال چوب دوددار.
مارشروت: (Marşrut) راه. جاده.
مارغا: (Marğa) رقابت.
مارغای: (Marğay) سست. دلگیر.
مارغیز: (Marğız) بیلی که دو حلقـه بـه آن متصـل اسـت و طـرف مقابـل بـا کشیدن تسمه متصل به حلقه‌ها، به بیـل زدن کمک می کند. جوی. نی.
مارغیزلاماق: جوی کشیدن.
مارقـا: (Marqa) سـنجاق سـر. دگمـه. محور ارابهٔ اسبی.
مارقان: (Marqan) تضمین. گارانتی.
مارقول: (گیا)(Marqul) هویج.
مـارقی: (جـان) مارگـای (Leopardus wiedii).
مارمالاد: (Marmalad) پورهٔ میوه.
مارمان: (جان) گوسفند ۴ یا ۵ ساله.

ماروْل: (گیا)(Marol) کاهو.
مـــاروْلجوق: (گیـــا)(Marolcuq) گـــل کندس. گل غار. خریق سفید. چوپلمه.
ماری: (جان)(Marı) کبک ماده.
ماریـــت: (Marıt) کمـــین. حـــالتی کـــه سگهای شکاری بعد از مشاهدهٔ شـکار به خود می گیرند.

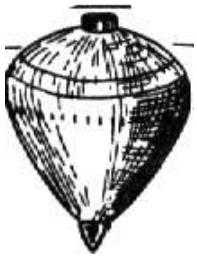
ماروِل

ماریتلاماق: ← میریتلاماق.
ماریتماق: (Marıtmaq) ← میریتماق.
ماریز: (Marız) خسته. بیمار.
ماریغا دورمـاق / ماریغـا سـینمک / ماریغـا مینمک:(Marığa durmaq)کمین کردن.
مـــاریق: (Marıq) کمـــین. کمینگـــاه. مســـاحتی کـــه داس بلنـــد در هربـــار چرخیـدن در خـود گیـرد و درو کنـد.
مـاریقچی: کمینگـر. **ماریقلامـا:** کمـین. پایش. **ماریقلاماق:**کمین کردن. پاییدن.
ماریقلانمـاق: بـه کمـین افتـادن. **مـاریق وئرمک:** هـدایت کـردن آب در نهرهـا در موقع آبیاری. راه دادن.
ماریم: (Marım) عضو. جزء.

مازاق

مـاز: (جـان)(Maz) گوسـفند نـر چهـار ساله. سیاه.
مازات: (Mazat) ناز. عشوه.
مازاتا قوْیماق: ناز کردن.
مازاتا میندیرمک: بیش از قیمـت واقعـی آن قیمت گذاشتن. مبالغه کردن.
مازاتلاشماق: مـزاح کـردن. بازیگوشـی کـــردن. بازیگوشـــی کـــردن تولـــهٔ حیوانـــات. لاس زدن و همـــدیگر را نـوازش کـردن (حیوانـات). **مازاتلامـا:** شیطنت. بازیگوشی. **مازاتلاماق:** مـزاح کردن.
مازارا: (Mazara) غوغا. جنجال.
مازارات: (Mazarat) لجباز. کسی که از دنده چپ بلند شده. سمج.
مازارخاتا: مردم آزار. حسود.
مازاق: نوعی ماهی. (Trigla lineata)
مازال: (Mazal) ترکیب. ساختار.
مازالا: (Mazala) حلقوم.
مازالاق: چرخونک. فرفرهٔ چوبی که بر زمین می‌اندازند و می‌چرخانند. فرفره زمینی. مجموعـه. بـه همـین صـورت و تلفظ وارد زبان فارسی شده است.
مازالاق سالماق:فرفره برزمین چرخاندن.
مازامات: (Mazamat) نظر قطعی.
مازاماز: (Mazamaz) بی وفا.
مازان: (Mazan) ناآرام. بی قرار.
مازای: (Mazay) ساده لوح.

مازالاق

مـازریوْن آغـاجی: (گیـا)(Mazeryon ağacı) خامالا. زیتون الارض.
مازغال: (Mazğal) ← بوغوی.
مازقا: (Mazqa) تیرک یا شاخه ای کـه سیل با خود آورده.
مازقال: (Mazqal) قسمتی از آغـل کـه سرگین را در آنجا جمع کنند. دولاب کوچـک در دیـوار آشـپزخانه هـای قدیمی. آلت زنانه. مقعد.
مازقان: خانه‌ای که در زمین بی صاحب باشد. عرصه‌های بزرگ میان کوچه.
مازلاما: (Mazlama) واکس زنی.
مازلاماق: (Mazlamaq) واکس زدن.
مازلی: (Mazlı) واکس زده شده.
مازنیق: (Maznıq) چاپلوس.
مازو: (Mazu) میوه و درخت بلوط.
مازو آغاجی (گیا) سرو خمره‌ای. طویه.
مازول: (Mazol) پینه. پینه بسته.
مازی: (Mazı) تیله. برجستگی کُـروی شکل در بعضی درختان در نتیجهٔ تخم گـذاری حشـرات. جسـم کُـروی از سـنگ یـا فلـز و یـا شیشـه بـرای بـازی کودکـان. محـور رابـط بـین دو چـرخ ارابه. ذرت سرخ. پیاز. انجیر نر.
مازی آغاجی: (گیا) ← پالیت مازی.
مازیت: (Mazıt) کال. نارس.
مازی مئشه سی: (گیا) بلوط مازوئی.
مازی مازی: (Mazı mazı) تیله بازی.
مازیلاماق: پهن کردن (چانهٔ خمیر).
ماژر: (Majer) نوعی بـازی بـا سـکّه در سراب. چند سکه بر زمین می گذارنـد و با سکه آنها را طـوری مـی زننـد کـه سکه به آنها بخورد. اگـر چنـین شـود، می گویند :«ماژر». یعنی برنده و شخص زننده همهٔ سکه ها را بر می دارد.
ماژوْر: [لا](Major) سرگرد.
ماس: (Mas) هیچ چیز. پشیزی. مست.
ماسا: (Masa) میز. تریبون. پشه.
ماسا اوْستو: (Masa üstü) رومیزی.
ماسابیگی: اداره کنندهٔ جلسه.
ماسات: (Masat) سنگ فسان.
ماساتلاماق: مشخص کردن.
ماساتی: (Masatı) پارچهٔ ابریشم.
ماساخانا: (Masaxana) پشه بند.
ماسال: (Masal) قصه. داستان. حکایت.
ماسان: (Masan) بازوی خیش.
ماسان یئری: سوراخ وسط یوغ.
ماساولاماق: ابلهی کردن.
ماستار: (Mastar) پستان احشام.
ماستی:(جان)(Mastı) سگی با گوشهای دراز و آویزان و پاهای کوتاه.
ماستی باجاق: (Mastı bacaq) پا کوتاه.
ماستیک: [یو] (Mastik) مادّهٔ نرم. ماننـد موم و عایق آب.
ماستینکا: ظرف روغن دسته‌دار.
ماسدی: (Masdı) جوجهٔ کوتاه قد.
ماسدیر: (Masdır) اخمو. آب زیرکاه.
ماسرا: (Masra) کلاف.
ماسقا: (Masqa) چکش.
ماسقارا: (Masqara) ریشخند.
ماسقال: (Masqal) آبی چشم خوشگل.
ماسقان: دولاب بزرگ داخل دیوار.
ماسقوْرچو: (Masqorçu) سوداگر.
ماســقوری: (Masquri) ظـرف ماسـت

خوری. ظرف گود. کاسه.
ماسکالاما: استتار. واژهٔ Маскировка در روسی به همین معناست.
ماسلا: (Masla) روغن ماشین آلات.
ماسماسی: تنبل. آهسته رو. آرام.
ماسماق: (Masmaq) چرک. پلشتی.
ماسوره: (Masurə) مکیک.
ماس وورماق: مسخره کردن.
ماسیل: (Masıl) طفیلی. سربار.
ماش: (گیا) نوعی گیاه. (Phaseolus aureus Vogna sinensis). نوعی بیماری است که معمولاً روی پوست بدن لکّه‌های تیره رنگ ظاهر می‌شود و خون از بینی بیمار جاری می‌گردد.
ماشا: (Maşa) افزاری است زرگران و مسگران و آهنگران با آن آتش برگیرند. انبر. کلبتان. آلتی آهنین در تفنگ برای شلیک گلوله. به صورت ماشه وارد فارسی و عربی شده است.
ماشاب: (Maşab) شال درشت خشن.
ماشات: (Maşat) مزاحم. پیله. انگل.
ماشارا: (Maşara) آبله.
ماشاق: (جان)(Maşaq) گربه وحشی. فشک. جوال.
ماشاققات: (Maşaqqat) بسیار سرد.
ماشالاماق: با انبر آتش را به هم زدن.
ماشتا: (Maşta) مشاطه. یثنگه.
ماشتالا: (Maştala) جوانهٔ سبزه و توتون.
ماشداریز: (Maşdarız) قیف.
ماشداق: (جان)(Maşdaq) برّه.
ماشدالیق: (Maşdalıq) قیف.
ماشقا: (Maşqa) سنجاق سر.
ماشقاق: (Maşqaq) ران. پا.
ماشقالا: خانواده. خاندان. زن جوان.
ماشلاق: ژاکت بلند. چادرشب.
ماشمالا: (Maşmala) پیر. سالخورده.
ماشو: (Maşu) زیبا.
ماشه: (متفا)(Maşe) ← ماشا.
ماشین: (Maşın) اتومبیل. دستگاه.
ماشینچی: راننده. صاحب ماشین.
ماشینلاماق: با ماشین اصلاح کردن.
ماغ: (Mağ) فاصلهٔ میان دو تیر سقف. ناکارآمد. پشته.
ماغات: (Mağat) زیبا(گویش خاکاس).
ماغار: (Mağar) محل برگزاری مراسمات جشن و عزا. چادر بزرگ. دکور. کپک. شیار (مزرعه).
ماغارا: (Mağara) غار.مغار. قرقره (نخ).
ماغازا: (Mağaza) فروشگاه. به صورت مغازه وارد زبان فارسی شده است.
ماغاشار: (Mağaşar) حبوبات.
ماغال: (Mağal) جایی که گلهٔ دواب را به وقت گرمای روز در آنجا بخوابانند.
ماغالاق: ظرف کوچک سفالی.
ماغالان: (Mağalan) جویبار کوچک.
ماغالالاق: (Mağallaq) جوی کوچک برای خارج کردن آب از شالیزار. چوب گرد برای بردن سنگ آسیاب از جایی به جای دیگر.
ماغرو: (Mağru) میوهٔ خام.
ماغمین: مغبون. زیان دیده.
ماغول: (Mağul) ← ماغیل.
ماغیل: (Mağıl) معقول.!. کاش. عجب. سزاوار. میوه.
ماغیللی: (Mağıllı) درست و حسابی.
ماغییا: (Mağıya) جادو. افسون.
مافا: (Mafa) تابوت.
مافینگی: موقتی. دست ساز. ناجور.
ماقال: (Maqal) محصول. **ماقای:** کفش پوستی. عرقچین. الکن. ابله.
ماقتا: (Maqta) تعریف. تحسین. اشعاری حماسی که در تحسین از رشادتها و دلاوریها و قهرمانی‌های شخص مقتول، با صدا و آهنگی حزین خوانده می‌شود. مالیات. **ماقتار:** ستاینده. **ماقتال:** مدیحه. **ماقتامار:** ستودنی. **ماقتاماق:** تعریف و تحسین کردن. **ماقتانار:** ستوده. **ماقتانچاق / ماقتانچیق:** بسیار مباهات کننده. **ماقتانماق:** تحسین شدن. مباهات کردن. **ماقتانیرقا:** خودپسندی.
ماقتاو / ماقتول: (Maqtul) ستایش.
ماقتوم: (Maqtum) خودپسند. خودستا.
ماقتیق: (Maqtıq) نامدار. شناخته شده.
ماقتیم: (Maqtım) ستوده.
ماقدا: (Maqda) مجموعه.
ماقری: (جان)(Maqrı) نوعی مارماهی خوراکی با ۱۲ کیلوگرم گوشت.
ماققاج: موچینه. موچین. موگیر. انبر.
ماققاجلاماق: (Maqqaclamaq) با آلتی شبیه به موچین روی بعضی از شیرینها نقش انداختن.
ماققان: (Maqqan) دینامیت.
ماققی: (Maqqı) کودن. ابله.
ماققیلی: (Maqqılı) بازی الک دولک.
ماقو: [مغ](Maqu) زشت. پلید.
ماکی: زمین پوشیده از بوته.
ماکی آغاجی: ارسطلیا. حب السکر.
ماکینا: (Makına) ماشین. موتور. دستگاه (مثل چرخ و دنده ساعت.
ماکیناچی: (Makınaçı) ماشین نویس.
ماگیستر: [لا](Magistr) فوق لیسانس.
مال: (Mal) چهارپایان اهلی مثل گاو و گاومیش. گله چهارپایان اهلی درشت اندام. آدم کودن. زیبا. فاحشه.
مال: (Mal) دارایی. ثروت. املاک. کالا. متاع. مواد. زن یا دختر زیبا. احشام بزرگ مانند گاو و اسب و الاغ و گاومیش. مهره (در بازی).
مال آزال: خیش گاوی و اسبی.
مال آش: (Mal aş) علوفه.
مال آیاغی: (Mal ayağı) شامگاه.
مالا: (Mala) ماله. آلت مالیدن گچ یا گل. بن کن. بزن. تخته یا افزاری که با آن زمین را هموار می‌کنند. آلتی که با آن پارچه را آهار می‌زنند. ذرت.
مالابا: (Malaba) شریک.
مالا باخان: (Mala baxan) مراقب دام. گاوپا. دامدار.
مالاتا: (Malata) مایهٔ خمیر.
مالاچی: (Malaçı) ماله کش.
مالاخای: (Malaxay) خدای کیفر یا جزا در باور ترکان.
مالادورا: (گیا)(Maladura) گیاهی شبیه به دره اوتو.
مالا دوران: (جان) گوسالهٔ ماده یکساله.
مالا دینن: (جان)(Mala dinən) گوسالهٔ نر یکساله← کلچه.
مالارا: (Malara) (مال آرا) قسمت هر حیوان در طویله. تیری که به درازای سقف باشد.
مالاز: (Malaz) زمین شخم نخورده و کاشته نشده. دَم جارو.
مالازا: (Malaza) حلقوم. زهر.
مالازما: تور ماهیگیری که به صورت پراکنده و نامنظم بافته شده باشد.
مالا شریک: شریک اموال.
مالاغان: (Malağan) ملاقه. قاشق

بزرگ. داس بلند (گویش خوی).
مالافات:(Malafat) آلت نرینگی حیوان.
مالاق: (Malaq) بزرگ. عظیم. فربه. بی دست و پا. گوساله. زاویه. گوشه. درّه.
مالاقا: (Malaqa) آلت نرینگی.
مالاقاتی: (Malaqatı) چوپانی که از پی گله می رود و برّه یا بزغاله نوزاد را در آغوش گرفته است.
مالا قاریشان:(جان) گوسالهٔ مادهٔ یکساله.
مالاقای: (Malaqay) کلاه مردانه.
مالاققا: نوعی گلابی بزرگ و سبز.
مالاقی: (Malaqı) آرد ذرت.
مالاکئش: (Malakeş) ماله کش.
مالالاتمـاق: مالـه کشـانیدن. صـاف گردانیدن.
مالالاماق: (Malalamaq) مالـه کشـیدن. هموار کردن. صاف کـردن. راسـت و ریس کردن. سمبل کردن.
مالالانماق: (Malalanmaq) ماله کشـیده شدن. هموار شدن. صاف شدن.
مالاما: کاهی که فقط بوجاری شده.
مالاماتان: (Malamatan) نامرتب.
مالاماق: (Malamaq) مراقبت کردن.
مالامان: (Malaman) نامرتب.
مالان: (Malan) سفید.
مالانقا: (Malanqa) مخلـوط کـاه و جـو برای اسب ارابه.
مالاوان: (Malavan) دامدار.
مال اوْتـاران: (Mal otaran) گـاوچران. نفهم. کله پوک.
مال اوْتـو: (گیـا)(Mal otu) نعـل اسـبی

مال اوتو

(Hippocrepis).
مالاور: (Malavər) قسمت بالا و برجستهٔ کرت تاکستان.
مال اوْسـتوْراغی: (Mal osturağı)(گـوز حیوان) آدم مغرور.
مال اوْلماق: مال کسی شدن.
مالا ووررماق: جماع کردن.
مالای: (Malay) جوان. غلام.
مال بئشده سی: مالیات احشام.
مـال بـاش: (Mal baş) آدم کـودن. دیرفهم. خانواده و احشام آن.
مال باشلیق: کودنی. نفهمی.
مال باشی: (Mal başı) سرمایه.
مـال بوغـا: (جـان)(Mal buğa) کـره گاومیش سه ساله.
مال بیرلیگی: اشتراک در اموال (بین زن و شوهر). دارایی مشترک.
مالپاس: (Malpas) تنبل.
مال پوْخو: (Mal poxu)(مدفوع حیوان) آدم منگ و ابله.
مالتا: (Malta) زن بدکاره.
مالتاغیج: (Maltağıc) شناگر. غوّاص.
مالتاق: (Maltaq) تسمهٔ دور گردن برّه.
مالتالاماق: زیرو رو کردن. کاویدن.
مال تپه: (گیا)(Mal təpə) نوعی قارچ.
مالجان: (Malcan) برهنه. عریان.
مال جانلی / مال جانلیسی: (Mal canlı) دامدار. مال دوست. خسیس.
مالجایماق: تغیر شکل دادن.
مال جهت / مالجییت: (Mal cəhət) بهره مالکانه. اجاره.
مالچاق: (Malçaq) گِل.
مالچی: (Malçı) چوپان.
مال حیوان: (Mal heyvan) احشام. گاو و گوسفند.
مالخا: (Malxa) طلا. زیور طلایی.
مال خامی: (Mal xamı) گندمی که در فوریه کاشته شود.
مالخانا: (Malxana) آغل. آخور.
مالخاوا: (Malxava) واسطه.
مالخوْر: (Malxor) صاف بینی.
مالخیتا: (Malxıta) عدس شکسته.
مالدار: (Maldar) دامپرور.
مالدام: (Maldam) گام. اندازهٔ گام.
مالدان: باغی که با درختان احاطه شده.
مـال داوار: (Mal davar) چهارپایـان اهلی کوچک و بزرگ.
مال دؤکتوْرؤ: دامپزشک.
مـال دگنگـی: (Mal dəyənəyi) چمـاق مخصـوص زدن احشـام بـزرگ ماننـد گاو. آدم خشک و بی غیرت.
مال دؤلت: (Mal dövlət) جاه و جلال.
مالـدیرقاماق: (Maldırqamaq)خـود را عالَم همه چیز پنداشتن.
مال دیلی: (گیا)(Mal dili) کاکتوس.
مالسار: (Malsar) دامدار.
مال سارایی: تجارت خانه.
مالساق: (Malsaq) حیوان دوست.
مـال سیتیری: (Mal sitiri) آلـت ذکـر گـاونر. در مقـام مؤدبانـه و یـا پوشـیده سخن گفتن ادا می‌شود.
مال سیکی: (Mal siki) آلـت گـاو. آدم کودن و نفهم.
مالقات: (Malqat) کوتوله.
مالقاتا: (Malqata) شلوغی. ازدحام.
مالقاتماق: فخر فروختن. ناز کردن.
مالقاداچی: (Malqadaçı) خودپسند.
مالقادین: (جان)(Malqadın) جغد. بوم. نوعی قارچ خوراکی بـه رنـگ کـاه و داخل سفید با ریشهٔ کلفت.
مال قـارا: (Mal qara) گـاو وگوسـفند. احشام. دواب.
مالقاز: (Malqaz) جایی بـالای آتشـدان برای گذاشتن کبریت.
مالقوج: رئیس گوسفندداران.
مالقوج اوْغلو: (Malquc oğlu) حیله گر.
مال قولو: (Mal qulu) دامدار.
مال قیران: (Mal qıran) وبای گاوی.
مـال کئچمـک: (Mal keçmək) تعیـین مهریه در ترکمنها.
مال کسدی: (Mal kəsdi) نـوعی بـازی گفتگویی در اورمیه.
مال کلمـی: (گیـا) نـوعی کلـم کـه بـه مصرف خوراک احشام می رسد.
مال گلدی: (Mal gəldi) شامگاه.
مال گلینی: (Mal gəlini) دامدار.
مالا: (Malla) سردسته. ملا. آخوند. در بازیهای محلی آذربایجان نقش رئیس یـا آغـاز کننـده یـا هـادی را برعهـده دارد.← قوچ. (حشره).
مالا باجی: معلم مدرسهٔ دخترانه.
مالاباشی: (Malla başı) بابونـه گـاوی. بیـره اوْتـو، تـوراج اوْتـو و چوْبـان یاسدیغی نیز می گویند. کدوی سفید و

گرد. رئیس ملایان.
مالا بلی: (Malla bəli) بازی خرک.
مالا بوْشا: (Malla boşa) علفی که در فصل پاییز در کشتزار بروید و به کار سوختن آید.
مالا بوْغان: حلوای سفت.
مالا تاپان: (Malla tapan) کاردان.
مالا توْتک: (جان)(Malla tütək) حشره ای کم زیست که در تابستانها روی آب حرکت کند.
مالا توْرغای: (جان)← چاپیر قوشو.
مالا جوْرؤک: (Malla cürük) نوعی بازی دخترانه با آواز.
مالاچار: کم آشنا به امور دینی.
مالا چکوکقا: (جان)(Malla çəkukqa) سوسک بزرگ و پرنده.
مالاخانا: (Mallaxana) حوزهٔ دینی.
مالا ساچ: (Malla saç) سرخ مو.
مالا قاریشقاسی: مورچه پرنده.
مالا قوْپان: (Malla qopan) نوعی اسباب بازی کودکان.
مالا قوشو: (جان)(Malla quşu) هدهد.
مالا گؤتو: (Malla götü) هر چیز تمیز.
مالا مؤشؤک: (Malla müşük) بسیار ترسو.
مالام هارای: (Mallam haray) نوعی بازی در سولدوز. بازیکنان یک نفر را که قویتر است، با نام «ملا» انتخاب می‌کنند. گروهی در وسط میدانی به قطر ۷ متر می‌نشینند و گروه دوم باید مخفی شوند. ملای گروه که یارانش باید مخفی شوند، چشم ملای گروه نشسته در میدان را با دستمال می‌بندند تا یارانش به دور از چشم او مخفی شوند. سپس ملا نیز مخفی می‌شود و اعلام می‌کند که ملای رقیب چشمانش را باز کند و به جستجو بپردازد. اعضای تیم مخفی شده، ملای جستجوگر را می‌پایند و در فرصت مناسب به گروه رقیب که داخل دایره بی ملا نشسته‌اند، حمله کرده و بر گردنشان سوار می‌شوند. در این صورت آنها ملا را صدا می‌زنند:«ملام هارای» (ملای من کمک). ملا باید به داد آنها برسد. اگر یکی از افراد گروه را در محوطهٔ دایره با لگد یا طناب بزند، برنده شده جای گروهها عوض می‌شود. البته حق ندارد افراد گروه را در حالی که سوار به پشت همگروههایش هستند، بزند.
مالا میندی: (Malla mindi) بازی جمعی در تیکمه‌داش. بازیکنان دو گروه می شوند. یک دایره می کشند. گروه اول داخل دایره می شوند یک ملا دارند. گروه دوم از بیرون دایره سعی دارند بر پشت افراد گروه اول بپرند. ملا دور افرادش می گرد و مانع اینکار می شود. اگر افراد بیرونی بتوانند روی ملا سوار شوند، سوار دیگران هم خواهند شد. کسی که روی دیگری سوار شده اگر به زمین بیفتد باید به سرعت فرار کند وگرنه اولی او را می زند و اگر بزند می سوزد و جای گروهها عوض می شود.
مالانماق: صاحب مال شدن.
مالی: (Mallı) ثروتمند. دارای احشام.
مالمادیق: (Malmadıq) عاجز. ناتوان.
مالماش: (Malmaş) سرسام. کله پوک.
مالماشات: (جان)(Malmaşat) گاو.
مال میدانی: بازار احشام.
مال نفیری: (Mal nəfiri) اشاره به آلت ذکر گاو نر.
مال نیغراسی: آلت ذکر گاو نر. در محیط خودمانی و مستقیماً گفته شود.
مالواران: (Malvaran) احشام.
مالی: سنگی که به عنوان لنگر به پهلوی قایق ببندند.
مال یئری: (Mal yeri) چراگاه.
مال یئمز: (Mal yeməz) خسیس.
مال یاتاق: (Mal yataq) آغل.
مالیار: (گیا) نوعی بلوط در ییلاق.
مال یاغی: (Mal yağı) روغن حیوانی.
مال یایار: (Mal yayar) مراسم نشان دادن جهیزیهٔ عروس در خانهٔ داماد پس از روز عروسی(ازبکی).
مال یایماق: حیوان را چراندن.
مالی داشی: سنگ لنگر کشتی.
مالیق: (Malıq) قسمتی که سر تسمهٔ خیش در آنجا نگه داشته می شود.
مالی گؤتؤرمک: (Malı götürmək) موفق به کاری شدن.
مالیماتان: (Malımatan) درهم ریخته.
مالین گوزؤ: (Malın gözü) سرسبد چیزی. بسیار باتجربه.
مام: (Mam) رسم. آیین. رایج.
ماما: (Mama) قابله. مادر. مامان. عمه. خواهر پدر. خطاب احترام آمیز برای زنان سالخورده. مرض آبله.
ماماج: (Mamac) متخصص.
ماماچا: (Mamaça) قابلهٔ تجربی. مادر.
ماماز: (Mamaza) عمه زاده. پسرعمه.
ماما قایماق: (گیا) گل قاصدی.
مامالیق: (Mamalıq) مامایی. قابلگی.
مامالیق ائتمک: مامایی کردن. در هر کار تخصصی ناشیانه اظهار نظر کردن.
مامان: (Maman) ریز. نرم.
مامان دوْغان: ← ننه م دوغان.
مامانلیق: (Mamanlıq) استادی.
مامانیک: (Mamanik) میوه‌ای شبیه به زالزالک قرمز.
مامای: مجسمهٔ سنگی در بیابان. (ناپ).
مامایلی: (جان)(Mamaylı) چکاوک.
ماماپاق: (Mampaq) ابله. کودن.
مامیر: (گیا)(Mamır) خزه. سالم. صحیح. کامل. اردیبهشت. **مامیرلاماق:** پیر شدن. **مامیرلانماق:** خزه بستن.**مامیرلیق:** خزه‌زار.
مامیز: (Mamız) شاخک. زائیده‌ای در پای خروس وجود دارد. نوک پستان.
مامیز یارماق: پستان درآوردن. دُم درآوردن. شاش کف کردن.
مامیش: آلت مادگی. حرف شنو. عزیز.
مامیق: (گیا)(Mamıq) پنبه.
مامیلی ماتان: ← ماتان.
مان: (Man) عیب. عار. زشت. دیوار. چهارنعل. قابلیت.
مانا: (Mana) خیار تخمی. زمان.
مانـاب / مانـاپ: (Manab) نجیب زاده. شریف. رئیس قبیله.
مانات: پول. منات. واحد پولی برابر با سه ریال و ده شاهی. بسیارخوب. عالی. پول تقلبی. قماشی از پشم سرخ.
ماناتلیق: به ارزش یک منات.
مانار: تبر کوچک. برادهٔ بزرگ.
مانـاس: (Manas) مزاج. هیبت. شکوه. نوعی حشره زیان آور(Polylla fullo). داستانی مشهورمیان قرقیزها.
ماناسچی: کسی که در میان قرقیزها به

حفظ و بیان داستان ماناس بپردازد.
ماناسقان: (Manasqan) دود. مه.
ماناش: (Manaş) چارک. یک چهارم.
ماناشیر:(جان)(Manaşır)مارمولک سبز.
ماناق: (جان)(Manaq) بزغاله. ماست. کبوتر نو پر. معیوب. خسیس. لئیم. مانند. همچون.
ماناقای: (Manaqay) کمین.
ماناقوْل: [مغ](Manaqol) بند ساعت.
ماناماق: (Manamaq) محاصره کردن.
مانان: (Manan) دود. مه. سجاف یا آویزهٔ ذرت یا نی.
مانانلی / مانانلیق: (Mananlı) مه آلود.
ماناو: (Manav) علّاف. فروشندهٔ غلّه. چشم آبی.
مانای: (Manay) ساحه. قسمت. بخش.
مانایْون آغاجی: (گیا)(Manayron ağacı) ترنجبین. ترانگبین. شیرابه و شهد آن ترنجبین است.
مانبوق: (گیا)(Manbuq) پنبه.
مانتا: (گیا)(Manta) بنفشهٔ سفید.
مانتار: (Mantar) چوب پنبه. در بطری. قارچ. ابله. احمق. چیزی شبیه بادکنک که به تور ماهیگیری بندند تا برآب بماند. **مانتار آتماق:** دروغ گفتن.
مانتارا: (Mantara) شانهٔ کشاورزی.
مانتارا باسماق: فریب خوردن.
مانتارچی: دروغگو. حیله گر.
مانتار مئشه سی: (گیا)(Mantar meşəsi) بلوط چوب پنبه ای. (Quercus sunber)

مانتار مئشه سی

مانتارلاما: (Mantarlama) فریبکاری.
مانتارلاماق: فریب دادن. دروغ گفتن.
مانتار یئمک: فریب خوردن.
مانتارینی آچماق: به حرف آوردن.
مانتاز: (Mantaz) پیشخوان. پیشبند.
مانتاش:(Mantaş) مین+تاش. همرکاب.
مانتاق: (Mantaq) شاخه.
مانتال: (Mantal) سِحر. جادو.
مانتوْر: (Mantor) تنبل.
مانتوْی: (Mantoy) نوعی قطاب. طعامی در حوالی کاشغر رایج است و گوشت قیمه و سبزیجات را در خمیر پیچیده و در تنور یا ماهیتابه بپزند.
مانتی: نوعی غذا. چاقوی بی دسته.
مانتین: قماش ابریشمی شبیه به تافته.
مانجار: (جان) (Mancar) مارمولک بزرگ و سبز. کمدین. نوعی سبد مخصوص ماهیگیری در جاهای تنگ رود یا دریا.
مانجاراق: (Mancaraq) زاغ چشم.
مانجار سوْوان: هرج و مرج.
مانجاق: (Mancaq) زبانهٔ کلید. زبانه در کلیدهای قدیمی.
مانجالاغی: فاحشه (دشنامی میان زنان).
مانجالاق: (جان)(Mancalaq) مارمولک بزرگ و سبز. هر چیزی که در جای خود درست گذاشته نشده باشد.
مانجاناق: دستهٔ خیش. بالابر.
مانجی: (Mancı) پوستین گرانقیمت.
مانجیر: (Mancır) کلبهٔ سنگی در ییلاق.

ماندا

مانجیراق: (جان)(Mancıraq) مارمولک سبز و بزرگ.
مانجیریق: (Mancırıq) مالهٔ دندانه دار.
مانجیق: سُرمهٔ در. شیرینی خمیری.
مانجیلیق: (Mancılıq) ← مانجاناق.
مانجینیق: (جان)(Mancınıq) مارمولک سبز و بزرگ. گرز بلند.
مانجینیقلی: (Mancınıqlı) دیوانه.
مانچا: (جان)(Mança) کرّه گاومیش.
مانچو: (Mançu) ابتر. بدون عقبه. دیوانه.
ماندا: (جان) گاومیش. (Buffelus).
ماندا اریگی: (Mand əriyi) نوعی زردآلوی درشت.
ماندا پوْخو: چیز غیرلازم و بدردنخور.
ماندات: سند. کارت. گواهینامه.
ماندات قورالی: ادارهٔ تأیید صلاحیت.
ماندا دئویرن: (Mand devirən) نوعی مادهٔ مخدر. روهوپنول.
ماندا دیلی: (گیا) زبان مادر شوهر.
ماندار: [دیو](گیا) عشقه. پیچک.
مانداز: (Mandaz)جای کلید درب کاهدان یا آخور.
ماندağ: (Mandağ) میوه. بخت. پیشانی.
مانداق: امتیاز. گل (در بازی). گوسفند بدون شاخ. گوسفند دُم کوتاه.
ماندا قاسا: مرد یا زن پیر و چاق.
ماندا قوْشدورماق: تاس انداختن. با تاس قمار بازی کردن.
ماندا گؤزو: (Manda gözü) نوعی سکهٔ نیکل ۲۵ قروشی.
ماندال: (Mandal) چفت. زبانهٔ قفل. قفل گاوصندوق. دگمهٔ جیب.
ماندالا: (Mandala) سفال. بادبان.
ماندالاق: سیب زمینی. هویج وحشی.
ماندالاماق: کوبیدن. از کار انداختن.
ماندالاما: (Mandallama) ابله. احمق.
ماندالینا: (گیا)(Mandalina) نارنگی.
ماندام: عمده. کلی. قدم. گام.
ماندان: (Mandan) تنبل.
ماندانا: کدوی قلیانی. کدوی صحرایی.
ماندای: (Manday) پیشانی. برگزیده.
ماندو: [دیو](Mandu) نوعی سرکهٔ ترک. شیرهٔ آنگور را در سبویی ریزند تا ترش شود. سپس بر روی آن شراب ناب ریزند و یک شب بحال خود گذارند تا خوب عمل آید.
ماندیر: (Mandır) مبهوت. سرگشته.
ماندیراز: (Mandıraz) کلون درب.
ماندیرا کؤپگی: آدم گمراه و منحرف.
ماندیرماق: فرو گردانیدن.
ماندیری: سرایی که عروس و داماد در آنجا حاضر شوند و حاضران بر آنها شاباش نثار کنند.
ماندیق: (Mandıq) تنبل. نازپرورده.
ماندیقماق: (Mandıqmaq) از گرما دچار تنگی نفس شدن. خسته شدن.
ماندیلا: (Mandıla) تخته پوش آخور.
مانراتماق: به نعره واداشتن حیوانات.

مانراشماق: باهم نعره زدن حیوانات.
مانراما: (Manrama) ماق کشی.
مانراماز: (جان) گوسفند یک ساله.
مانرامـاق: (Manramaq) نالـه و فغـان حیوانات. نعره زدن. ندبه کـردن. مویـه کردن. زاری کردن.
مانزوم: (Manzum) خواهر زن.
مانزیت: (Manzıt) عجله. شتاب.
مانسیر / مانسیرا: (Mansır) محاصره. ابله.
مانسیرلیق: (Mansırlıq) موش مردگی.
مانسیز: مطیع. فروتن. بی عیب.
مانسیق: (Mansıq) قبیح. زشت.
مانشالاق: (Manşalaq) دیوانه. ناآرام.
مانشیر: (Manşır) نامدار. مشهور(ناپ).
مانشیرلاما: تعقیب. شناسایی. **مانشیرلاماق:** تعقیب کـردن. آشـنا کـردن. شناسـایی کردن. **مانشیرلانماق:** تعقیب یا شناسـایی شدن. **مانشیریق:** غرب. باختر.
مانعچیلیـک: (Maneçilik) جلـوگیری. کارشکنی. مانع تراشی.
مانق: (Manq) هوای ساکن و راکد.
مانقا: (Manqa) گروه سربازان ده نفره. در زبان ترکی به معنای تودهٔ محصـول رها شده در مزرعه است. مجموعه.
مانقاباشی: سرجوخه. سرگروه.
مانقاباق: (Manqabaq) بی عقل.
مانقاراق: (جان) ← باشدان قارا.
مانقاز: (Manqaz) تکبّر. وقار. متانت.
مانقاش: (Manqaş) کوتوله.
مانقاشا: حلقهٔ آهنی تاب (بازی).
مانقافا: سـر بـزرگ. کلـه پـوک. سـرما زده.
مانقاقـاق: (Manqaqaq) دارنـدهٔ سـر بزرگ. کله پوک.
مانقـال: آتشـدان. گلـدان. خاکسـتر. آتـش. تنبـل. گـیج. منـگ. بـه همـین صورت و تلفظ وارد روسی شده است
مانقالاماق: گام برداشتن.
مانقالای: ← منقلای. پیشانی.
مانقالچی: (Manqalçı) معتاد. دودی.
مانقالدا کول بوراخمایان: لافزن.
مانقال کیمی اورگی اوْلان: جسور.
مانقـام: (Manqam) درخـت یـا چـوب کج.
مانقـان: (Manqan) طـاس. کچـل. زرد رنگ باخته. قوی کاملاً سفید.
مانقچی: تعقیب کننده. شکارچی.
مانقدا: (Manqda) رودررو.
مانقساتماق: (Manqsatmaq) شبیه کردن.
مانققـال: (Manqqal) نـام. شـهرت. تقدیس. بزرگداشت.
مانقلی: (Manqlı) شادمان.
مانقو: (Manqu) ابد. شادی.
مـانقوْ: (Manqo) غافـل. زکـام (در حیوانات).
مانقوت: (Manqut) جاویدان. کسی که نسبت به ایـل و تبـار و قـوم و خـویش خـود بیگانـه شـده و هـیچ وابسـتگی فرهنگی به قوم خود احساس نمی‌کند. آنکه قـدرت اندیشـه را از دسـت داده باشـد. از خـود بیگانـه. قدرنشـناس. از داسـتانهای اسـاطیری باسـتانی ترک. متضاد آن «تانقوت» است.
مانقوتای:(Manqutay) خدایی. آسمانی.
مانقور: (Manqur) پول. گـردوی پـوچ. حلقهٔ چـوبی کـه بـه گـردن حیوانـات نصب کننـد و طنـاب را بـه آن ببندنـد. پول مسی.
مـانقوس: (Manqus) اژدهـا یـا دیـو در باور ترکان.
مانقوسوز: (Manqusuz) فانی.
مانقوش: (Manquş) ← آبدال.
مانقوق: (جان)(Manquq) جغد. بوم.
مانقولاماق: شادی کردن.
مانقو وئردی: (Manqu verdi) خداداد.
مانقوْی: (Manqoy) سر. رأس.
مانقی: (Manqı) سحر. جادو.
مـانقیر: (Manqır) ← مـانگیر. سـیر وحشی(گیاه). بی ارزش. پول مسی.
مانقیرجیق: (جان) مرغ سقا. سار.
مانقیرداق: (گیا)(Manqırdaq) بذر البنج (Hyoscyəmus niger).
مانقیرماق: (Manqırmaq) ماق زدن گاو.
مانقیرو: (Manqıru) اداره.
مانقیز: (Manqız) صورت. رخ. چهره.
مانقیش: (جان)(Manqış) بچه خوک.
مانقیل: (Manqıl) اسم. رسم. عنوان.
مانقیماق: (Manqımaq) ضعیف شدن.
مانقین: (Manqın) دور و اطراف.
مانگلای: (Manqlay) ← منقلای.
مانگماق: (Mangmaq) قدم گذاشتن.
مانگیر: (Mangir) شـن کـش. همچنـین بند از چوب و خاشاک برای بستن راه آب. پول. **مانگیز:** هسته. معنا. مفهوم.
مـانگیش: (Mangiş) رفتـار. خـرام. راه رفتن بـا نـاز. بـه صـورت «مـنش» وارد زبان فارسی شده است.
مانلامـاق: (Manlamaq) نالـه و زاری کردن. ← بانلاماق. گام برداشتن.
مانلای: (Manlay) ← منقلای.
مانما: (Manma) دخول.
مانماق: (Manmaq) فـرو رفـتن. داخـل شدن در چیزی. شبیه شـدن بـه چیـزی. فرو بردن نان و مثل آن در آب و...
مانا: (Manna) چاق و دوست داشتنی.
مانو: (جان)(Manu) گربهٔ استپ.
مانی: ترانهٔ ترکی دارای چهـار مصـراع کـه مصـراع اول و دوم و چهـارم هـم قافیه هستند. مقام ضربی. بیکار. ولگرد.
مانیـاق: (Manyaq) ← مایمـاق. بـه صورت (Maniac) وارد زبان انگلیسـی شده است. لباس شمن.
مانیت: (Manıt) ناسازگار. لجباز.
مانیر: (گیا)(Manır) سیر وحشی.
مانیرسین: (گیا) سیر وحشی.
مانیس: (جان)(Manıs) گرگ.
مانیسا لالاسـی: (گیـا)(Manisa lalası) شقایق نعمانی (Anemon).
مانیستان: (Manıstan) اقامتگاه.
مانیسیز: (Manısız) بی خاصیت. بیکار.
مـانیق: (Manıq) منقـار. نـوک. گربـه. توله سگ. بچه.
مانی گلمک: شرم داشتن.
ماو: (جان)(Mav) رتیل.
ماوال: (Maval) مستراح. نـوعی ترانـهٔ بی‌مایه که بـا دایـره خوانـده مـی‌شـود. دروغ. حیله.
ماوال آتماق: دروغ گفتن.
ماوالا: (Mavala) گرسنه.
ماوالا قالماق: (Mavala qalmaq) بر اثـر گرسنگی از حال رفتن.
ماوال اوْخوماق: دروغ گفتن.
ماوالماق: براثرگرسنگی ازحال رفتن.
ماورا: (Mavra) ظرف آب.
ماوروغان: (Mavruğan) خُم سرکه.
ماوری: (جان)(Mavrı) بچه گربه. خام. نارس.
ماوقـان: (جـان)(Mavqan) حواصـیل

شب. (Nycticorax).
ماولاتمـاق: (Mavlatmaq) گربـه را بـه میومیو واداشتن.
ماولاماق: میومیو کردن گربه.
ماوون: (گیا)(Mavun) درخت مـاعون. چوب مـاهون. آکـاژو. شـجره کـابلی. ســالخیم چیچکلــی آغــاجی نیــز می‌گویند. (Suitenia mahagoni)
ماوی: (Mavi) آبی آسمانی. نیلگون.
مـاوی آرا: (جـان)(Mavi ara) نـوعی طـوطی بـا بالهـای آبـی و شـکم زرد. «ساری گؤگ» نیز گویند.
مـاوی اوْتـو: (گیـا)(Mavi otu) والان. سفون. رکیب. گورگیاه.
مـاوی اولـدوز چیچگـی: (گیـا)(Mavi yi ulduz çiçəyi) زهر اللولو الزرقاء.
مــاوی پیغمبــر اوْتــو: (گیــا)(Mavi otu peyğəmbər) عنبر. ترنشان.
مـاوی سـاققالی: (گیـا)(Mavi saqqalı) درختچهٔ ابری. درخـت ابـری. ابـوذقن زرقه. (Caryopteris incanna)
ماویش: (Mavış) دختربچه آبی چشم.
مـاوی گئجـه صـفا: (گیـا)(Mavi gecə səfa) قرطم هندی. زیرکی.
ماویلشـمک: (Maviləşmək) بـه رنـگ آبی درآمدن.

ماهمیز چیچک

ماویمتیراق / ماویمسـوْو / ماوییـه چـالان: (Mavımtıraq) نیلگون. آبی مانند
ماوی مونجوق داغیتماق: امید دادن.
ماهارا: چوب رابط یوغ با خیش.
ماهانا: (Mahana) بهانه.
ماهاناجیل: (Mahanacıl) بهانه جو.
مـاه بـاجی: (Mah bacı) عنـوانی کـه عروسـها بـه خـواهر شـوهر دومشـان (خواهر دوم شوهر) گویند.
ماهتانا: (Mahtana) کله پوک. منگ.
مـاهلیج: (Mahlıc) پنبـه پـاک شـده. حلّاجی شده.
ماهمیز: (Mahmız) آلت فلـزی کـه در موقع سواری بر پاشنهٔ چکمه می‌بندنـد. سیخ پای خروس. برآمدگی گل بنفشه و گل زبان در قفا غیره.
ماهمیزجا: (گیا) گل کتانی.
ماهمیز چیچک: (گیا) (Mahmız çiçək) گل زبان در قفا. (Delphinium) سارای چیچگی نیز می‌گویند.
ماهمیز لاله: (گیا)(Mahhmız lalə) شاه تره. تازا تره نیز می‌گویند. (Corydalis)
ماهمیز یارماق: بالغ یا مجرّب شدن.
ماهنـا: (Mahna) دسـتاویز. عـذربیجا. سبب. باعث.
ماهنی: (Mahnı) ترانه. نغمـه. تصـنیف. آواز. خنیا.
ماهنی‌چی: ترانه سرا. آوازخوان.
ماهنی قوْشماق: ترانه سرودن.
ماهواره: (Mahvarə) دختر خوشگل.
ماهود: (Mahud) نوعی پارچه ضخیم و پرزدار.
ماهی: (Mahı) داس بلند.
مای: [لا] (May) مـاه مـه. پنجمـین مـاه تقویم میلادی.
مـای: (May) روغـن. غـذایی کـه از

مایا اوتو

آمیختن پسته یا فندق با عسـل درسـت شده باشد. مقدّس.
مایا: (Maya) قسمت مایهٔ ناخن. قسمتی از گوشت که به ناخن چسـبیده اسـت. ماده. مؤنث. مایه. سرمایه. خمیـر مایـه. خمیر ترش. مخمـر. خایـه. بیضـه. شـتر مـاده یـک کوهانـه کـه از جفتگیـری بوغور و آروانا بـه وجـود آیـد. (هاچـا مایا نیز گویند). زن چاق و زیبا. مادیان تخمـی. پرنـدهٔ مـاده. لقـاح. واکسـن. اساس. ریشه. علت.
مایا آغاجی: نوعی درخت. (Elaels)
مایـا اوْتـو: (گیـا)(Maya otu) رازک. لبلاب. (Humulus) مایا سارماشیغی نیز می‌گویند.
مایا باش: (Maya baş) بـی‌نفـع و ضـرر. سربه سر. درست به قیمت خرید.
مایابیر: (Mayabir) تیله.
مایاچـا: (جـان)(Mayaça) شـتر مـادهٔ ۳ ساله از نوع مایا.
مایا دگری: (Maya dəyəri) قیمت تمـام شده.
مایار: (Mayar) خبرچین.
مایا سارماشیغی:← مایااوْتو.
مایاسی اوجا: والا تبار.
مایاسیز: بی‌مایه. بدون خمیر مایه.
مایاسیل اوْتو: (گیا)(Mayasıl otu) نوعی گیاه که از آن برای درمـان بیماریهـای پوستی استفاده می‌شود.
مایاق: (Mayaq) فضلهٔ حیوان.
مایـا قوْیمـاق: (Maya qoymaq) مایـه گذاشـتن. لطـف کـردن. جانبـداری کردن. سرمایه گذاشتن.
مایاک: چراغ دریایی. فانوس دریایی.
مایـا گؤبـه لگـی: (Maya göbələyi) قارچهای تخمیر کننده.
مایال: (Mayal) آب.
مایالاما: (Mayalama) مایه زنی. تلقیح.
مایالاماق: (Mayalamaq) مایه زدن (بـه شـیر و خمیـر و غیـره). تلقـیح کـردن. نخستین بار شیر خوردن نوزاد دام.
مایالاندیرماق: (Mayalandırmaq) تلقیح گردانیدن. شیر خوراندن بـه نـوزاد دام برای نخستین بار.
مایالانمـاق: (Mayalanmaq) مایـه زده شدن. تخمیر شدن. بارور شدن. تلقـیح شدن. سرمایه به هم زدن.
مایاللاق: پشتک وارو. معلق.
مایاللاق آشماق: معلّق زدن.
مایـالی: (Mayalı) مایـه‌دار. مایـه زده شده. دارای سرمایه. پررنگ (چای).

مایالیق: (Mayalıq) مایه ای. مخمر. سرمایه. تخمی.
مایان: (Mayan) اساساً. اصلاً.
مایانا: محلی بلند و دست نیافتنی که آشیانه کرکسها و عقابها هست.
مای بؤجگی: (جان)(May bücəyı) سوسک طلایی. (Melolontha).
مایتاب: فشنگ کوچک. استهزاء. (ناد).
مایتاراق/ مایتاق: (Maytaraq) لنگ. ابله.
مایتاماق: (Maytamaq) لنگیدن.
مایتی: (Maytı) چماق.
مایتیق: (Maytıq) ابله. کله پوک.
مایتیق سایتیق: (Maytıq saytıq) ابله.
مای چوخور: گودی پشت گوش.
مای چیراق: چراغ پیه سوز.
مایچیق: (جان)(Mayçıq) خرگوش.
مایچیل: دوستدار غذاهای چرب.
مایخار: (Mayxar) چرکین.
مایدا: ظریف. نازک. دخترک.
مایداچا: (Mayadaça) خرد. ریز.
مایدا شویدا: خرت و پرت.
مایدالاق: (Maydalaq) احمق. ابله.
مایداماق: آرد کردن. ریز کردن.
مایدان: (Mayadan) مادیان. روغندان.
مایدانوز: (گیا)(Mayadanoz) جعفری.
مای دؤشه مک: (May döşəmək) دسیسه چیدن.
مایریق: (Mayrıq) کچل. طاس.
مایسیمان: نامی برای زنان اویغور.
مای قورت: (جان)(May qurt) کرم خزنده. کرم خاکی.
مایقیل: الههٔ آب در باور ترکان.
مایلاماق: روغن زدن. روغن مالیدن.
مایلانماق: (Maylanmaq) روغن زده شدن. روغن مالیده شدن.
مایماس: بی توجه. سبک سر.
مایماشاق / مایماق: احمق. بی‌خیال.
مایماق: (Maymaq) چلاق. شل.
مایماق سایماق: کج و کوله.
مایمال: (Maymal) سربهوا.
مایمالاق: (Maymalaq) جوجه. ریز.
مایمالاماق: (Maymalamaq) لنگیدن.
مایمالماق: سرگشته شدن.
مایماماق: (Maymamaq) لنگیدن.
مایمانا:(Maymana)تفریح. صف. بازی.
مایینی: (Mayıtı) پارچهٔ ضخیم.
مایز: (Mayız) پهن. سرگین.
مایس: (Mayıs) سرگین گاو. ماه مه.
مایس بؤجگی: (جان) (Mayıs bücəyı) ← اکین بوجگی.
مایف: (Mayıf) علیل. ناقص العضو.
مایین: (Mayın) ← مین.
مبارک اوْتو: (گیا) علف مریم (Geum)
مبارک تیکانی: (گیا)(Mubarək tikanı) بادرود. نوعی از ریحان. گیاهی است دارای برگهای ریز و شاخه‌های باریک و گلهای سرخ رنگ.
مبه ده قالدی: (Məbədə qaldı) نام نوعی بازی دسته جمعی با پرتاب توپ. چهارنفر داخل یک نفر جمع می شوند. چهارنفر دیگر آن طرفتر می ایستند و توپ را به طرف آنان پرتاب می کنند. نفرات داخل دایره سعی می کنند توپ را بزنند. اگر در حالی که داخل دایره اند توپ را بزنند، برنده اند ولی اگر کسی پایش از دایره بیرون شود و توپ را بزند، می سوزد و باید بیرون برود.
مت: (Mət) رب (میوه). کفی که در موقع پختن مربا و شیره تولید می‌شود.
متال: (Metal) فلز. **متالچی:** فلزکار.
متدیم متدیم: هاج و واج.
متراژ لیسانسی: تحصیلکردهٔ بیکار.
مترت: (Mətrət) ظرفی سفالی بزرگتر از «سئهین». ظرف کشک سابی.
مترە:(Mətrə) قمقمه. ظرف سفالی پنیر.
مته: (Mətə) دایرهٔ بازی. دایره ای که برای بازی روی زمین بکشند. سرمنزل. تنبل. مجمع. کرمی که در پشمینه آلات افتد و کرمی‌که گندم را خراب و نابود کند. سوس. نسل والا (ناپ)
مته ریس: (Mətəris) یاور. پناهگاه.
مته گف: (Mətəgəf) چمچه. کفگیر.
مته مته: (Mətə mətə) ← آران داغ.
متی: (جان)(Məti) جوجهٔ پرنده.
مثقالا کسمک: (Misqala kəsmək) (به مثقال بریدن) یک نوع سرگرمی برای بزرگسالان با هندوانه. دو نفر شرط می کنند که هندوانه را طوری از نصف ببرند که دو نیمهٔ آن بیشتر از ۵ مثقال تفاوت نکند. هرکس که موفق شود هندوانه را صاحب می شود.
مثقالی: (گیا)(Misqalı) نوعی انگور.
مثلچی: (Məsəlçi) آنکه دائم در سخن مَثَل گوید.
مجار اؤردگی: (جان) اردک تاجدار. (Netta rufina).
مجالسیز: (Məcalsız) غیرمقتدر.
مجسمه: (Mücəssəmə) تندیس. نمونه. مثال. نوعی رقص آذربایجانی. در عصر خود در مناطق جنوبی بسیار مشهور بود. در اصل رقص توسط افراد مسن اجرا می‌شود. مجری رقص با صدای آرام رقص، شروع به دور زدن می کند. با دستها و بدن خود حرکات مختلف انجام می‌دهد. ناگهان صدای موسیقی قطع می‌شود. مجری رقص نیز ناگهان بی‌حرکت می‌ایستد و اگر منظور او خنداندن تماشاگران باشد، سعی می کند در وضعیت عجیبتری متوقف شود. «مجسمه» فقط توسط آقایان اجرا می‌شود.
مجک: [دیو](Məcək) فضلهٔ سگ.
مجل: (Məcəl) موسم تابستان.
مجلکا / مجلکه: (متفا) ← موچلگا.
مچ: (Məç) دشنه.
مچه له: (Məçələ) پوست سخت.
مچید آغاجی: کبوتر حرم.

محکچی جاناوار

مچیده بیز بوراخماق: نان توی دامن کسی گذاشتن.
مچیدین حصیرین بیرتان: (شکافندهٔ حصیر مسجد) مسلمان ریاکار.
مچیک: (Məçik) مردهٔ زنده شده. تخماق. گرز. لعنتی.
محبت چیچگی: (گیا) زنبق آفریقایی. اسیرک. (Reseda odorata)
محبت قوشو: (جان)(Məhəbbət quşu) مرغ عشق. نوعی پرندهٔ بومی استرالیا با پرهای سبز، زرد و خاکستری (Melopsittacus undulaatus)
محبوبه: (Məhbubə) موسم بهار.

(گویش استانبولی).
محرمچیلیک: (Məhərrəmçilik) ایام سوگواری محرم.
محصولدار: (Məhsuldar) حاصلخیز. مولّد. نوعی گلابی کوچک.
محکچی جاناوار: (جان)(Məhəkçi canavar) سنگ چشم. نوعی پرندهٔ عنکبوت خوار. (Lanius major)
محکمه باز: (Məhkəməbaz) آنکه اوقات خود رادر دادگاهها بگذراند.
محکمه دیواری: (Məhkəmə duvarı) (دیوار محکمه) آدم بی احساس.

محصولدار

محلچی: (Məhəlçi) بومی. محلی. علاقمند به فرهنگ بومی.
محلّه چی: فروشندهٔ دوره گرد.
محلّه قاریسی: زن شرور. زن محله.
محلّه کولخان بیگی: داش مشدی.
محلّه لی: (Məhəlləli) هم محل.
محمدحسن قالیبی: (Məhəmmədhəsən qalıbı) قالب تن. درست اندازهٔ بدن.
محمدنصیر بیر جوت حصیر: (Məhəmmədnəsir bir cüt həsir) آس و پاس. بی چیز.
محنتچی / محنتکئش: (Mehnətçi) زحمتکش. رنجبر.
مخ: (Məx) ماچ. بوسه.
مختاریت:(Muxtariyyət) خودمختاری.
مخره: (Məxərə) خالی. تهی.
مخمور چیچگی: (گیا) سپند.
مد اوْلایی: (Mədd olayı) آبخیز.
مدخ: (جان)(Mədəx) کرّه گاومیش.
مددچی: (Mədədçi) یاور. کمک.
مددحال: (Mədəd hal) سرآویز زنان.
مدرسه لی: (Mədrəsəli) طلبهٔ دینی.
مدره باز: (Mədrəbaz) شوخ طبع.
مدش: (Mədəş) گردوی از قاب درآمده.
مدنی: (Mədəni) با فرهنگ. فرهنگی. اهلی.
مدنیّت: (Mədəniyyət) فرهنگ. تمدن.
مدنیّت یولاری: (Mədəniyyət yuları) کراوات.
مدیرلیک: (Müdürlük) مدیریت. اداره.
مدینه قاصدی: آتش بیار معرکه.
مدینه قوردو: (جان)(Mədinə qurdu) نوعی انگل به اندازهٔ ۳ تا ۱۰ سانتیمتر که در مناطق گرم، زیر پوست انسان و سایر پستانداران یافت می‌شود. (Drəcunculus)
مر آغاجی: (گیا)(Mər ağacı) درخت مر. عوجه.
مراجعت: (Muraci'ət) مراجعه. التماس.
مراد قوشو: (جان)(Murad quşu) پرنده‌ای با پاهای دراز و منقار بلند که گردن بی‌پرش میان بالهایش گم شده و در آسیا و آفریقا زندگی می‌کند. (Ibis). آلا سیغیرچین نیز گویند.
مراکش زیتونو: (گیا)(Mərakiş zeytunu) ارجان.
مرت: (Mərət) میراث. ارث. کهنه. پوسیده. آلت نرینگی. بدشانس. بی دست و پا.
مرتک: (Mərtək) خرد وریز هیزم.
مرج: (Mərc) شرط. مسابقه.

مرجان گیله

مرج ائله مک: شرط بستن.
مرجان آغاجی: (گیا)(Mərcan ağacı) نوع درختچه بالا رونده از تیرهٔ دانه‌داران که در مناطق گرم می‌روید و گلهایی به رنگ قرمز درخشان دارد. (Erythrina)
مرجان اوْتو: (گیا)(Mərcan otu) ضدل احمر. نوعی گیاه علفی و دیرپای مناطق مرطوب با برگهای متقابل و گل سفید. (Sagyna procompens)
مرجان ایلانی: (جان)(Mərcan ilanı) نوعی مار قرمز رنگ که بر پوستش حلقه‌های سیاه دارد و در آمریکا زندگی می‌کند. (Elaps corallinus)
مرجان بالیغی: (جان)(Mərcan balığı) نوعی ماهی استخواندار به رنگ قرمز روشن با پولکهای درشت و طول ۸۰ سانتیمتر و گوشت لذیذ. (Pegellus eruthrinus)
مرجان قولو: (Mərcanqulu) گوش ماهی.
مرجان کؤشک: (گیا)(Mərcan köşk) مرزنگوش. گلپر. (Origonum majorana)
مرجان گیله: (Mərcan gilə) جنس وسیعی از گیاهان مثل ذغال اختە. (Vaccinum vitis idace L.)
مرجانی: (Mərcanı) قرمز رنگ. به رنگ مرجان. ← قوش اوزومو.
مرجک: (Mərcək) قسمت پایین لاله گوش. نرمینه گوش. عدسی. لنز.
مرجک آلتینا آلماق: زیر ذره بین گرفتن.

مرجی

مرجلشمک: (Mərləşmək) با همدیگر شرط بستن.
مرجی: (گیا)(Mərci) عدسی. مرجمک. دانژه. بنوسرخ. (Lens)
مرجی پیلوْو: (Mərci pilov) عدس پلو.
مرجیمک: (Mərcimək) عدس. (Lens

culinaris) عدسی. بنگ. به صورت مردمک و مرجمک وارد فارسی شده.
مرجیمگی فیرینا وئرمک: جماع کردن.
مرد: (Mərd) ماه شعبان.
مرد: (Mərəd) بی صاحب.
مردار: (Mındar) قاتل. کشنده. لاشه.
مردار آغاجی: (گیا)(Murdar ağacı) ← قوجا یئمیشی. ← آیی اوزومو.
مرداغا: (Mərdağa) کومهٔ شبانهٔ چوپان.
مردک: [دیو](جان)(Mərdək) بچه خرس.
مردنگی: (Mərdəngi) ظرف بلور مانند گلدان.
مردنه: (Mərdənə) تختهٔ تسطیح خمیر.
مرره: (Mərrə) کلاف. چرخه. مرحله. زمان. مدت. دفعه.
مرره باشی: (Mərrə başı) سرر رسید.
مرری قوْیون: (جان)(Mərri qoyun) گوسفند بدون چوچه.
مرز: (Mərəz) سگ تازی ۶ ماهه. تسمهٔ آهنی کنگره‌دار گردن سگ.
مرز: (Mərəz) طناب لباس پهن کنی.
مرزنقوش: (گیا)(Mərzənquş) گلپر. آویشن. پونه کوهی. (Origanum)
مرزنگه: (Mərzəngə) به رشته کشیده شده (مانند تسبیح).
مرزه: (Mərzə) گیاهی خوردنی مانند تره. روسری ملوّن. کلبهٔ بستان یا جالیز.
مرزیم: (Mərzim) وقت. موسم.
مرس: (Mərs) مرز میان دو مزرعه. جوی کوچک.
مرس: (Mərəs) قلادهٔ سگ. طنابی که شکارچی به گردن تازی بسته و سر دیگر را در دست داشته باشد.
مرس وورماق: (Mərəs vurmaq) از جا جهیدن تازی با دیدن شکار و هوشیار

مرزه

کردن شکارچی.
مرسین: (Mərsin) مورد. آس. گل تلگرافی. درختی با برگهای همیشه سبزمعطر. (Murtus)
مرفش: (Mərfəş) نوعی بقچهٔ ضخیم برای بستن لحاف و تشک.
مرک: (Mərək) توده. پشته. چاله. سوراخ. انبارک. کاهدان. جای مسقف برای نگهداری علوفه. محل جمع آوری کاه در ییلاق. آهوی ماده.
مرکان پولو: ← دود پولو.
مرکّب بالیغی: (جان)(Mürəkkəb balığı) نوعی موجود دریایی که برای محافظت از خود مادّه‌ای سیاه رنگ بیرون می‌دهد. (Sepia oficinalis)
مرکّب خیاری: (گیا)(Mürəkkəb xiyarı) خیارخر. سیم آهنگ.
مرکّبلیک: (Mürəkkəblik) دوات.
مرکّب یالاماق: تربیت یافتن.تعلیم دیدن.
مرکت: (Mərkət) تیرانداز.
مرکچی: (Mərəkçi) جونده.
مرکزچی: (Mərkəzçi) مرکزگرا. تمرکزطلب. **مرکزداش:** هم مرکز.
مرکزدن قاچما: گریز از مرکز.
مرکزلشدیرمک: متمرکزکردن.
مرکزلشمک: متمرکز شدن.
مرکوز: (Mərkuz) ← مارغیز.
مرکه: (Mərəkə) وارث. مجلس. غوغا.
مرکیز: ابزاری برای شیار کردن زمین.
مرگش: نامی برای زنان اویغور.
مرگن: (Mərgən) تفنگچی. شکارچی ماهر. ماهر. دانا. خدای عقل و دانش در باور ترکان.
مرگه چی: (Mərgəçi) فالگیر.
مرلنقیج:(گیا)(Mərlənqic) پستهٔ کوهی. انجره. دغدغان. درخت مصطکی.
مرمر: (Mərmər) نفر دوم در بازی.
مرمر جوْره: (جان)(Mərmər cürə) اردک مرمری (Marmaronetta angustirostris).
مرمرشاهی: (Mərmərşahi) نوعی کرباس سفید و ظریف.
مرمری: (Mərməri) جاروی ریز.
مرمریک:(گیا)(Mərmərik)نوعی آلبالو.
مرمی: (Mərmi) گلوله توپ و تفنگ.
مرن: (Mərən) درد. رنج.
مرند / مرندی: (Mərənd) ابزار کشاورزی که عبارت بود از تیغهٔ بدون دندانه و به شکل بیضی و دسته چوبی برای درو کردن گندم و غلات. شهری در آذربایجان.
مرند اؤلوسؤ: (Mərənd ölüsü) (مردهٔ مرند) موضوعی که بیش از حد کش داده شده باشد.
مروارید: نوعی رقص آذربایجانی. این رقص در سالهای ۱۹۳۰ آفریده شده است. رقصی است بی‌نهایت ملودیک و زیبا. فقط توسط زنان اجرا می‌شود.
مروجه: (گیا)(Mərəvcə) ازملک.
مروْو: (گیا)(Mərov) گیاهی ساقه‌دار و پر برگ با گلهای بنفش که ارتفاع ساقهٔ آن شاید بیش از یک متر باشد. در محلهایی که زیاد آفتابگیر نیست، رشد زیادی دارد. بعد از گلدهی مورد استفادهٔ دامها قرار می‌گیرد. زنبورها به گلهایش هیچ علاقه‌ای ندارند. در قدیم باغداران از جوشاندهٔ آن به عنوان سم برای از بین بردن آفات درختی استفاده می‌کردند.(گویش زنوز) جوی کوچک در مزرعه.
مره: (Mərə) مرز. زمین کشت نشده یا شخم نخورده. چراگاه. موش. کمین. معبر. شهرت.جوی. چاله. فلانی← اده.
مره چؤگؤد: (گیا)(Mərə çüyüd) ← قولانجار. (Asparagus)
مره کؤچدؤم / کره کؤچدؤ/ مره توتدو: (Mərə köçdüm) بازی کودکان که چاله می‌کنند و گردو یا فندق را به چاله پرتاب می‌کنند
مره که: (Mərəkə) عید. جشن.
مرهله: (Mərhələ) درمانی حاصل از آمیزهٔ جوشاندهٔ پنیرک و کاکوتی.
مره مره: ← مره کؤچدوم.
مری: (Mərəy) هدف. آبرو. شهرت.
مریم آلماسی: (گیا)(Məryəm alması) شجره مریم. پنجه مریم. مریم نخودی. بخور مریم. گل نگونسار. ← شجره.
مریم آنا آسماسی: (گیا) ← آغ آسما.
مریم آنا الدیوانی: (گیا)(Məryəm ana əddivanı) ← چان چیچگی.
مریم اوْتو: (گیا) علف مریم.
مریم اولدوزو: ← پاخیر اولدوزو.

مریم قوردو: (جان)(Məryəm qurdu) خرخاکی. برپا. (Onisoidea)
مریم گؤلؤ: (گیا) سلوی. (Salvi)
مریم نخودو: (گیا) درمنه.(Teucrium)
مریمیه: (گیا)(Mərimiyə) گل تشنک. سلوی.
مزاجسیز: (Məzacsız) بد مزاج.
مزاجگیر: (Məzacgir) موافق مزاج.
مزاجلی: (Məzaclı) سخت مزاج.
مزار بؤجک: (جان)(Məzar bücək) نوعی حشره. (Necrophorus vespillo)
مزارچی: (Məzarçı) گورکن. قبرکن.
مزار قاچقینی: نحیف. مُردنی.
مزار قارتالی: (جان) شهباز.(Aquila heliaca). **مزارلیق:** گورستان.
مزده مک: (Məzdəmək) بدون تعارف و اجازه با ولع غذا خوردن. تصاحب کردن. بلعیدن. خمیر را ورز دادن پیش از آنکه با وردنه پهن کنند.
مزر: (Məzər) سفره (گویش خیاو). پارچهٔ سفید و تمیز بعنوان صافی شیر.

مزگلدک

الک. صافی. محل نگهداری نان. یکساله.
مزرهه: (Məzrəhə) غربال.
مزگلدک: (جان)(Məzgəldək) نوعی پرندهٔ حشره خوار شبیه به قرقاول. (Tetrax tetrax).
مزگمت: (Məzqəmet) ← مسقمت.
مزگووان: (Məzquvan) دروگر کناری.
مزگیل:(Məzgil)فصل. موسم. **مزگیلسیز:** بیوقت. **مزگیللیک:** فصلی. موسمی.
مزمزک: (جان)(Məzməzək) مگس زهردار. آفتاب زدگی. نوعی بیماری که در اثر نیش حشرات رخ دهد.
مزند: (Məzənd) تبر ذغال ساز.
مزنده: (Məzəndə) مظنّه. نرخ. قیمت.
مزه ره: (Məzərə) سرحد. مرز. چپر.
مزه له مک: چشیدن. لذت بردن.

مژده چی: (Müjdəçi) مژده رسان.
مژده لیک: (Müjdəlik) بشارت. مژده.
مس: (Məs) عرقچین پشمی.
مساس:[مغ] (Mesas)سلاحها. شمشیرها.
مس باش: (Misbaş) سفیدموی. کچل.
مست: (Məst) نوعی کفش چرمی.
مستحب خانا: وضوخانه. حمام.
مستملکه: (Müstəmlikə) مستعمره.
مستملکه چی: استعمارگر.
مسد: (Məsəd) طَبَق.
مسقمت: (Masqəmet)سقط.بدردنخور.
مسقوْو: (Məsqov) برآمده. سیر. بی اشتهاء. **مسکه:** (Məskə) روغن زرد.
مسکه مه: (Məskəmə) روغن تازه.
مسلک: (Məslək) روش. راه. حوض سنگی که دائماً از آن آب جاری شود و به آن قسم می خورند یا دو نفر که قصد پیمان داشتند بر سر آن می رفتند.
مسلک باز: (Məsləkbaz) آنکه دائم مسلک خود را تغییر دهد.
مسلکداش: (Məsləkdaş) هم مسلک.
مسلمانچیلیق / مسلمانلیق: (Müsəlmançılıq) مسلمانی.
مسلم بالاسی: (Müslüm balası) خجالتی. سر به زیر.
مسله قوتو: (گیا)(Məsələquti) گزنهٔ جوان. **مسلیک:** (Məslik) جسد. نعش.
مسموم خانا: غذاخوری دانشگاه.
مسند: (Məsnəd) گلیمچه‌ای است در اندازهٔ ۸۰×۱۵۰ سانتی متر که بسیار محکم و ریز باف بوده و بیشتر جنبهٔ خود مصرفی و تزئینی دارد. از

مست

مرغوبترین مسندها بهترین «مخده» و «پشتی» ساخته می‌شود.
مسنه: (Məsnə) بند. دیوار.
مسه: [مغ](Məsə) آلت برنده. سلاح.
مسی: (Məsi) جوراب چرمی.
مسیت: ترکیب علوفه و کاه و سبوس.
مسی داوای: (Məsidavay) سنگفرش خیابان. (گویش خامنه).

مسیک: (Məsik) کوزهٔ آبخوری سفالی با دهانهٔ گشاد. (گویش خامنه).
مسیمک: (Məsimək) توجه کردن.
مشاوره باز: (Muşavirəbaz) آنکه دائم جلسه مشاوره ترتیب دهد.
مشتلق: (متفا) ← موشتولوق.
مشدی دده: (Məşdi dədə) پدربزرگ.
مشدی ننه: (Məşdi nənə) مادربزرگ.
مشروطه: (Məşrutə) مراد دل. مشروطه سین آلماق: به مراد دل رسیدن.
مشقاوول: (Məşqavul) مشق دهنده.
مشقچی: (Məşqçi) تمرین دهنده. مربی.
مشقخانا: (Məşqxana) محل تمرین.
مشقدن سالماق: مخ کسی را زدن. کسی را از چیزی منصرف کردن.
مشقوشلوق: (Məşquşluq) شلوغی.
مشک اوْتو: (Müşk otu) مشک نباتی. علف مشک.
مشه: (Məşə) محل زنبور داری.
مشه پاشا: (Məşəpaşa) پرخور. شکمو.
مشه دی: (Məşədi) مرغی که پر گردنش ریخته باشد.
مصدّقلیک: (Müsəddiqlik) دورهٔ نخست وزیری دکتر محمد مصدق.
مصر آغ باباسی: (جان) کرکس کوچک. (Neophron percnopterus).
مصر بوغداسی: ← مصر داریسی.
مصر توْیوغو: ← هندی قوشو.
مصر داریسی: (گیا) ذرت. بلال. ذرت شامیه. مصری بوغدا نیز می‌گویند.
مصر دورناسی: (جان)(Misir durnası) نوعی پرنده با پاهای بلند و منقار دراز با سر پهن. (Ibis aethiopica)
مصر گؤلؤ: (گیا) ← آغ نیلوفر.
مصر ناری: (گیا) انار مشک.
مصر واغی: (جان) گاوچرانک. (نوعی پرنده).(Bubulcus ibis).
مصره سولتان اوْلماق: مقام مهم گرفتن.
مصری: (Misri) آهنگ عاشیقی با خصوصیات قهرمانی و مضمون میهن پرستانه. رقصی آذربایجانی. ملودی آن شبیه مارش است که در اصل ملودی عاشیقهای آذربایجان است. حرکات اجرا شده در این رقص، فشرده و سنگین، مغرور، کمی مشکل، بسیاری مواقع سریع و جلب نظر کننده است.

این رقص مخصوصاً در شکی، زاقاتالا و قره باغ بسیار مشهور است. سرعت رقص سریع و تند است. منسوب به مصر.
مصری بوغدا: (گیا) ← مصر داریسی.
مصلحت: (Məsləhət) مشورت. مشاوره. روزی که در آن گوسفندی از طرف خانوادهٔ داماد با حضور تعدادی از میهمانان برای مصرف در مراسم عروسی ذبح می شود (گویش هریس).
مصلحت چایی: چایی که هنگام مراسم بله برون به میهمانان بدهند.
مصلحتچی: (Məsləhətçi) مشاور.
مصلحتخانا: ادارهٔ ارشاد یا معاضدت.
مصلحت سالماق: مشورت خواستن.
مصلحتلشمک: با هم مشورت کردن.
مصلحتلی: کار همراه با مشورت.
مصلحت نامه: معاهده. قرارداد. مشاوره.
مضمونلو: (Məzmunlu) نغز. پرمعنی.
مطاره: (Mətarə) ظرف آب.
مطل شبهی: (Mətəl şəbehi) آدمی که میان یک عدّه کارکن معطل ایستاده.
مظلوم سیکن: کسی که به شخص ناتوانی کمک کرده و آن شخص پس از آنکه وضعش خوب شد، روزگار شخص خیرخواه را سیاه کند.
معارف پرور / معارفچی: (Mə'arifçi) فرهنگی. فرهنگ پرور.
معاشسیز: (Mə'aşsız) بیکار. غیرشاغل.
معاشلی: (Mə'aşlı) شاغل. مستخدم. حقوق بگیر. مرفه.
معامله: (Mu'amilə) داد و ستد. رابطهٔ جنسی. آلت مردانه.
معامله چکمک: گاییدن. تحمل کردن درد جماع توسط زن یا مرد مفعول.
معامله چی: جاکش. فاحشه.
معاویه دستگاهی: خانهٔ مجلل.
معبد آغاجی: (گیا)(Mə'bəd ağacı) درخت ژنگوچینی. گردوی ژاپنی.
معدن: (Mə'dən) فلز. کان. معدن.
معدن دیرگی: (Mə'dən dirəyi) تیرک.
معدنسی: (Mə'dənsi) شبه فلز.
معدنی: (Mə'dəni) فلزی.
معدنی تالاش: توپال.
معده چی:(Mə'dəçi)مأمور رشوه خوار.
معده سالقیسی: عصیر معده (پزشکی).
معده سی گئنیش: سیری ناپذیر.
معده گؤجؤ: باد معده. حرف مفت.
معده نی اوْدلاماق: باده نوشیدن.
معده یه سس دؤشمک: از پند و اندرز زیادی خسته شدن.
معطلچیلیک / معطللیک: (Mə'əttəlçilik) معطلی. تأخیر.
معلّم: (Mü'əllim) آموزگار. استاد. در جمهوری آذربایجات غالباً بصورت پسوند برای تکریم و تعظیم افراد باسواد بکار می رود.
معلومچی: (Mə'lumçi) حاجب. فرّاش. آنکه آمدن کسی را به عرض شاه یا حاکم برساند.
معلومنامه: گزارش مکتوب.
معیشتچی: (Mə'işətçi) آنکه همواره به کار کسب و ثروت اندوزی مشغول باشد و از اجتماع غافل باشد.
مغیل: (جان)(Məğil) مارمولک.
مفرد بابا: (Məfrəd baba) آلت مردانه.
مفرغ: (Məfrəğ) بددردنخور. از کار افتاده. بی دوام.
مفرغی: (Məfrəği) آبخوری چدنی.
مفره: (Məfərə) چمدان کوچک.
مقام: (Məqam) نکته. مورد. جایگاه.
مقاملی: (Məqamlı) موزون. منتظم.
مقدس اوْدون آغاجی: (گیا)(Müqəddəs odun ağacı) درخت پیغمبر. یاسنی آفریقایی.
مقصدلی: (Məsədli) هدفدار. هدفمند.
مقصده اویغون: هماهنگ با هدف.
مقیّد اوْلماق: حیاء کردن.

مکه

مقیّدچیلیک: حجب. خجالت. حیاء.
مکافات: (Mukafat) جایزه. انعام.
مکافات نامه: تقدیرنامه. لوح تقدیر.
مکـــان: (Məkan) قمارخانـــه. محـــل خلاف(گویش استانبولی).
مکانچی: (Məkançı) قمارخانه دار.
مکتـــب: (Məktəb) مدرســـه. فـــروش (گویش استانبولی).
مکتب ائتمک: فروختن.
مکتبچی / مکتبـدار: (Məktəbçi) بـانی و معلم مدرسهٔ خصوصی.
مکتبدن کنار: خارج از مدرسه.
مکتبلی: (Məktəbli) دانش آموز.
مکتـب یاشـلی: کـودکی کـه بـه سـن تحصیل در مدرسه وارد شده باشد.
مکتبه باشلاتماق: به فروش رساندن. مـرد بزرگسال پسر جوانی را نخستین بار بـه لواط بردن.
مکتبـه قـدر: (Məktəbə qədər) پـیش دبستانی.
مکتوب: (Məktub) نامه. نوشته.
مکتوب اؤستؤ: عنوان نامه.
مکتوبچو: (Məktubçu) نامه رسان.
مکتوبلاشماق: (Məktublaşmaq) مکاتبـه کردن. همدیگر را به گلوله بستن.
مکر: (گیا)(Məkər) پیاز کوهی.
مکرچین:(جان)(Məkərçin) گراز ماده.
مکش: (Məkəş) ← کسمیک.
مکن: (جان)(Məkən) آهویی بزرگتـر از گاومیش. مغولان قانداغای گویند.
مکه: (گیا)(Məkə) ذرّت. قـارغی دالـی و مکه بوغدا نیز می گویند. مهمـان. بُـز نر. آتشفشان خاموش. حیله. کلک.
مکّـه بلسـنگی آغـاجی: (گیـا)(Məkkə bəlsəngi ağacı) بلسان مکی.
مکه بوغدا: (Məkə buğda) ← مکه.
مکه پاتداغی: چس فیل. ذرت بو داده.
مکّـه چـایی:(گیـا)(Məkkə çayı) چـای ترش.
مکه چی: (Məkəçi) مکّار. دروغگو.
مکّه چی: (Məkkəçi) حاجی.
مکّه دن گؤزؤ پالچیقلی گلمک: تافتهٔ جدا بافته بودن.
مکه ره: (Məkərə) غار. قطّاب.
مکه ساچیق: (گیا)(Məkə saçıq) کدو.
مکّه سؤپؤرگه: (گیا) درمنه.
مکه کی: (Məkəki) گوشواره.
مکّه گؤلؤ: (گیا) ← آغ نیلوفر.

مکه لیک: مزرعهٔ ذرت. مهمانی.
مکه نه: (Məkənə) چوب کوچک برای زدن میوهٔ درخت.
مکّه یوْلو: (Məkkə yolu) کهکشان راه شیری.
مکی: (Məki) لافزن.
مکیر: (Məkir) ثابت سخن.
مکیک: (Məkik) ماکو. ماسوره. مؤثر.
مکیک توْخوماق: بسیار رفتن و آمدن.
مکیی: (جان)(Məkiy) کرّه گاومیش.
مگس قاپان: ← سینک قاپان.
مگه: (Məyə) مغز.

مکیک

مل: (Məl) عمل فحل آمدن گاو، تمایل جنسی گاو توأم با سر و صدا.
ملاکه آغاجی: (گیا)(Məlakə ağacı) آنجلیکای درختی. گلپر درختی.
ملاکه اوْتو: (گیا)(Məlakə otu) آنجلیکا. مالاشی. سنبل خطایی.
ملایم: (Mulayim) نرم. مطیع. مفعول در لواط.
ملت: (Mələt) بد شانس.
ملت آیی: (Millət ayı) ماه قمری.
ملتچی: ملی گرا. ناسیونالیست.
ملتلر آراسی: بین الملل.
ملتم: (Məltəm) باد ساحلی. مه.
ملتمک: (Mələtmək) به بع بع واداشتن. به ناله و زاری و گریه انداختن.
ملدک: [دیو](Məldək) چسبیده.
ملر: (Mələr) گریان. نالان. چارپای خانگی. زبان بُز.
ملرتی: (Mələrti) صدای ناله و زاری.
ملز: (Mələz) دو رگه. پیوندی. معمولاً نسل به دست آمده خنثی است (مثل قاطر). ظریف. مختلط. صافی.
ملس: (Mələs) سن و سال سگ. پارچهٔ پنبه دار.
ملش: (جان)(Mələş) گوسفندی با دو برّه.
ملشدیرمک: (Mələşdirmək) نالاندن. منتظر گذاشتن.
ملشمک: (Mələşmək) دسته جمعی بع بع کردن. گروهی ناله و زاری کردن.
ملشمه: (Mələşmə) ناله و گریه جمعی.
ملک اوْتو: (گیا)(Mələk otu) گیاه پازی. گل فرشته. ککیره نیز می گویند. (Angelica sylvestris)
ملک اوْزلو: (Mələk üzlü) فرشته رو.
ملکدار: (Mülkədar) زمیندار. فئودال.
ملک دوْنبه لک: (Mələk dünbələk) بازی الک دولک.
ملکی: (Mülkü) معمولی. غیرنظامی.
مللقچه: (جان)(Məlləqçə) ملخ.
ملن: (Mələn) گروه ماهیها در دریا. آب راکد. زمین بایر.
ملنج: (جان)(Mələnc) عنکبوت.
ملنجیک: (گیا)(Mələncik) گیلاس.
ملندیره: (Mələndirə) هیزم بلوط به کلفتی مچ دست.
ملنقیج: (گیا)(Mələnqic) ← مرلنقیج.
ملنگ: (Mələng) سرمست. خوشحال. خاک مرطوب.
ملنگه: (Mələngə) مسخره. استهزاء.
ملنگی: (Mələngi) معیوب.
ملـه: (جان)(Mələ) ساس. ملخ. حشره‌ای از جنس عقرب.
ملهٔ آت: (جان)(Mələ at) اسب ابرش.
ملهٔ داغ: (Mələdağ) خسته.
ملهٔ دن: (گیا)(Mələdən) گیاهی که به ریشهٔ بلوط پیچد.
ملهٔ قاش: تار زرد (در بافندگی).
ملهٔ گه: (Mələgə) ملافه.
ملهٔ له مک: (Mələləmək) شیر آوردن پستان در آستانهٔ زایمان.
ملهٔ مز: (Mələməz) گوسفند نر ۶ یا ۷ ساله. تنبل.
ملـه مـک: (Mələmək) بع بع کردن گوسفند. ماق کشیدن. گریه و زاری کردن بچه‌ها. نالیدن. به سرعت رفتن.
ملـه مـن: (Mələmən) املت. طعام از تخم مرغ و گوجه فرنگی.
ملهم: (Məlhəm) ← مرهم.
ملهٔ مـه: (Mələmə) ناله. زاری. بع بع. خونسرد. تنبل.
ملهٔ میر: (گیا)(Mələmir) گیاهی که در مزرعه گندم روید و از دانه های سیاه و تلخش روغن بذر بگیرند.
ملی: (جان)(Məli) گوسفند.
ملی: (Mələy) دستمال.
ملیت: (Mələyət) بی ارج. ناسزاوار.
ملیـک: (Məlik) زن کوچه گرد. تکه‌های صمغ در ریشهٔ درخت سقز. حلقهٔ گیسو. نخ کلافی.
ملیک ننه: (جان)(Məlik nənə) حشرهٔ بسیار ریزکه در زیر زمین زندگی کند.
ملیز: (جان)(Məliz) زنبور عسل.
ملیکن: (Məlikən) وصلهٔ کوچک.
ممش: (Məməş) ← ممه(بزبان بچه).
ممکن اوْلان صورتده: درصورت امکان.
ممکنچیلیک: (Mümkünçülük) پتانسیل.
ممکنسیز: (Mümkünsüz) محال.
ممکـن قـدر: (Mümkün qədər) تاحد امکان.
ممور: (Məmur) آبراههٔ سرپوشیده.
ممـه: (Məmə) پستان. نوک پستان. پستانک. مادر. سوزن چخماق در تفنگهای قدیمی.
ممـه جیـک: جوانهٔ پستان. پستانک. برآمدگی کوچک بشکل نوک پستان.
ممه چی: (Məməçi) دایه.
ممه خوْسو: داش مشدی. لوطی.
ممه دان: خودپسند. خودستا.
ممه دن کسمک: از شیر گرفتن.
ممه ده اوْلماق: (Məmədə olmaq) هنوز از شیر مادر استفاده کردن.
ممه زان: (Məməzan) بلند. دراز.
ممه سیر: (گیا) ← ایت بورنو.
ممه سیک: (Məməsik) خجالتی.
ممه قابی: کرست. سینه بند.
ممه کاز: (Məməkaz) نان بی نمک.
ممه لـی: (Məməli) پستاندار. دختری که به تازگی پستانش بزرگ شده باشد. حیوان حامله که پستانش بزرگ شده باشد. ظرف بزرگ و شکم دار آشپزخانه.
ممه لی سیچان: (جان)(Məməli sıçan) (موش پستاندار) موش کور.
ممه لیک: (Məməlik) سینه بند.
ممیشـی: (Məmişi) نیلوفری (رنگ). آبی روشن.
ممیک: دین. مذهب. سر پستان.
مناره چی: دزدی که از دیوار بالا رود.
مناره دن جویز آختارما: امر محال.
مناره کؤلگه سی: شبح. چیز خیالی.

من بیلیم آللاه: بخدا قسم.
منّچی / منّتخور:(Minnətçi) منت کش.
منّدار: (Minnətdar) متشکر. ممنون.
منّدارلی‌ق: (Minnətdarlıq) تشکر.
منتر: (Məntər) چرکین.
منتش: (Məntəş) رینگ. دوچرخه.
منجر: (Məncər) آویز.
منجنه: (Məncənə) هسته و دانهٔ میوه.
منجیک:(جان)بزغاله.مالکیت خصوصی
منجیکلی: مالک خصوصی.
منجیل: (Məncil) خودپسند.
من چوْبانام وئرمه رم: (من چوبان هستم و نمی دهم) بازی گرگ و چوپان.
منداغان: (Məndağan) اسلحهٔ گرم.
منـدری: [دیـو](Məndəri) سـرایی کـه عروس و دامـاد درآن حاضـر شـوند و حاضران بر سرشان نثار و شاباش کنند.
مندوْ: (Məndo) گردباد.
منده: (Məndə) هدیه. کادو.
منده جار: خام. کِشت نشده.
منده غار: (Məndəğar) جشن. میهمانی.
من ده من ده: (Mən də mən də) (مـن هم من هم)نوعی بازی پرسش و پاسخ.
مندیل:(Məndil)دستمال.دستمال جیبی. سفره. دستار. علفی که زیر کپهٔ غـلات درو شده گذارند تا فاسد نشود.
مندیل آچماق: گدایی کردن.
مندیلیک: (Məndilik) اهمیت.
منریشمک: ← مانریشماق.
منریک: (Mənrik) نوعی بیماری عصبی و ارثی در خانواده‌های شمن.
منـزر: (جـان)(Mənzər) نـوعی بلبـل. پرنده‌ای شبیه بلبل با صدایی شبیه آن.
منزلچی: قاصد. کاروانسالار.
منزلخانا: (Mənzilxana) کاروانسرا.
منزل سورمک: راهی شدن.
منزل کسمک: به مقصد رسیدن.
منشر: (Mənşər) قدیم. گذشته.
منطقه: محل تلقیح گلهٔ حیوانات. ناحیه.
منظره چی: (Mənzərəçi) نقاش منظره.
منظره لی: (Mənzərəli) خوش منظره.
منقشلاق: (متفا)← مین قیشلاق.
منقشه: (گیا)(Mənqəşə) بنفشه.
مـنقلای: (متفـا)(Mənqlay) پیشـانی. صورت. جبهه. سوارکار. رهبر. بخت.
منقلایلی:مسعود.**منقلایی شوْر:** شوربخت.
منقلایی یوْخ: بدبخت. بدشانس.
منک: (Mənək) کاهدان.آغل زمستانی.
منکبرنی: (متفا) ← منگو وئردی.
من کیشی: مرد تمام. جوانمرد.
منگـل: (Məngəl) ابـزار کشـاورزی بـا تیغه برنده و دستهٔ چوبی کـه در پـاک سازی جنگل بکار رود. دیگ بزرگ.
منگلز: (Məngələz) کلون درب.
منگله: (Məngələ) داس.
منگلی: [مغ] (Menqli) طناز. عشوه گر.
منگن: (Məngən) گندم پاییزی. ظـرف مسی آب. سگ بزرگ. غوزهٔ ابریشم.
منگنه: (Məngənə) قرقرهٔ ابریشم.
منگو: (Menqu) ابدی. همیشگی.
منگو باقی: (Menqu baqı) ابدالدهر.
منگوج: (Menquc) ابدیت.
منگوداش: سنگ ابدی. آبیده.
منگو سو: (Menqu su) آب حیات.
منگوقاآن: (متفا) پادشاه جاوید.
منگوْل: (Məngül) گل من (ناد).
منگو وئردی: (Menqu verdi) خـداداده. به صورت «منکبرنـی» بـه عنـوان لقـب سلطان جـلال الـدین خوارزمشـاه وارد ادبیات تاریخی ایران شده است.
منگــه: (جـان)(Məngə) پرنـده ای بـه اندازهٔ گنجشک با سینهٔ سرخ و پرهای سفید یا قهوه ای. **منگیز:** سردرگم.
منگیرله مک: سریع به چنگ آوردن. بـه دست آوردن. تهدید کردن.
منگیش: (جـان)(Məngiş) بچـهٔ خـوک نوزاد. سالمند. آبی.
منگیل:(Məngil) نرمهٔ گوش. گوشواره. النگو. حشره ای که بـه خـوردن ریشـهٔ خربزه و هندوانه عادت کرده باشد.
منلش: (Mənləş) نام زنان اویغور.
منلـه گـل یـا گلمـه: (Mənlə gəl ya gəlmə) (با من بیا یا نیا) نوعی بازی در سولدوز. بازیکنان دایـره‌وار کنـار هـم می نشینند و یک نفر کـه قـبلاً بـه قیـد قرعه انتخاب شده، پشت سر آنهـا دور می‌زند. او در فرصت مناسب دستش را به پشت یکی از آنها زده و مـی‌گویـد: «منله گل یا منله گلمـه) پـس از گفـتن این جمله او فرار می‌کند. اگر بگویـد: «منله گل» (با من بیـا) بـازیکن مـذکور باید او را تعقیب کرده زودتر دایـره را دور بزند و در جای اولش مستقر شود. اگر ضارب زودتر به محل برسـد و در جای او مسـتقر شـود، بایـد او بـازی را ادامه دهد اما اگر ضارب بگوید: «منلـه گلمه» (با من نیـا) در ایـن صـورت آن فـرد بایـد در جهـت خـلاف بـدود و زودتر در جایش مسـتقر شـود در غیـر اینصورت بازنده است.
منله مک: (Mənləmək) ← بانلاماق.
منلی سنلی: من و تو. باهم.
منلیک: (Mənlik) شخصیت. منش.
منلیکچی: کسی که در هـر جـا خـود را جلو بیندازد و خود را بنمایاند.
منلیک سنلیک: (Mənlik sənlik) بی‌مـن و تو. مربوط به من و تو.
منم باش: (Mənəmbaş) خودسر. مستبد.
منمچی: (Mənəmçi) متکبر. خودپسند.
منم لیک: خودپسندی. منم منم گفتن.
منمنچی: (Mənmənçi) متکبر.
منمنلیک: (Mənmənlik) نخوت. غرور.
منه سک: (گیا) گیاهی خاردار که برای بستن دستهٔ جارو کاربرد دارد.
منه نه: (جان)(Mənənə) شته گیاه.
منه وورماق:(Mənə vurmaq)لاف زدن.
منیجه: (Mənicə) به اندازهٔ من (ناپ).
منیش: (Mənış) سنج.
منیمسنمک: جذب شدن.
منیمسه مـک: (Mənimsəmək) جـذب کردن. تصـاحب کـردن. دیـدن و یـاد گـرفتن. خـوب یـاد گـرفتن. بلعیـدن و هضم کردن. اخذ کردن. کسب کردن. تحصیل کردن. مالک شـدن. اخـتلاس کـردن. **منیمسـه مـه:** اخـتلاس. سـرقت اموال دولتی و عمومی. اسرافکاری.
منیمسیتمه بیلدیریسی: اولتیماتوم.
مؤپؤش: (Möpüş) نام پارچهٔ قدیمی.
موت: (Mut) باراتایی که بر کف پشت بـام زیـر کاهگـل قـرار داده شـود. (گویش خوی). کیف. نشئه. ذوق.
موت آلماق: (Mut almaq) حال کردن.
موتاق: (جان)(Mutaq) گاومیش ماده.
موْتـــال: (Motal) نـــوعی خیـــک مخصوص نگهداری روغن و پنیر.
موْتـال پئنیـری: (Motal peniri) پنیـر را در مَزر ریزند تا آب آن کـاملاً بچکـد سپس به آن نمـک مـی‌زننـد و چنـگ

می‌زنند و در موتال یا خیک می‌ریزند.
موْتال پاپاق: (Motal papaq) کلاه بزرگ از پوست گوسفند.
موْتال موْتال: بازی محلی در موغان.
موتای:(Mutay)ماه مسعود. ماه رمضان.
موت چاتماق: کیف کردن.حض کردن.
موتچو: (Mutçu) عیّاش. خوشگذران.
مؤترؤک: (جان)(Mütrük) کنه.
موتسو: (Mutsu) خوش نیت. پاکدل.
موتسوز: (Mutsuz) بدبخت.
موت سورمک: کیف کردن.
موتقول: (Mutqul) خوشبین.
موتلاماق: (Mutlamaq) سرحال آوردن.
موتلانماق: سرحال آورده شدن.
موتلو: (Mutlu) خوشبخت.(ناپ).
موتلوآلپ: دلاور خوشبخت.(ناپ).
موتلو آی:(Mutlu ay) ماه نیکو(ناد)
موتلو اولدوزلار: (Mutlu ulduzlar) ستاره‌های فرخنده. کواکب میمونه.
موتلوق: (Mutluq) سرمستی. حال.
موتلو گؤن:(Mutlu gün) روز نیکو(ناد)
موتلولوق: (Mutluluq) خوشبختی.
موتلولوق توْزو: کوکائین.
مؤتنجم: (Mütəncəm) مطنجنه. خورشتی که از قطعات گوشت و قیسی و کشمش تهیه می‌کنند. طاس کباب. خورش خوشمزهٔ گوشت. آب گوشتی که به آن آب لیمو و آب قند بیفزایند. تافتهٔ جدا بافته. عزیز. محبوب.
موْتور: (جان)(Motur) بُز نر.
موتو قاچماق: خراب شدن عیش.
موتول: (Mutul) خوشبخت.
موْتون: (Motun) تمام. کامل.
موجالان: (Mucalan) محل خشک کردن میوه.
مؤججوْک: (Müccük) انگولک.
مؤجک: (جان)(Mücək) گرگ.
موجور: (Mucur) بزغالهٔ نریک ساله. بز پیشاهنگ. **موجورباش:** ژولیده مو.
موجورلانماق: کز گرفتن مو.
مؤجوْرؤ: (Mücürü) صندوقچه‌ای که در آن زینت آلات خود را نهند.
موجوق: (Mucuq) انگشت. انگولک. نوعی مگس و پشه. مقعد.
موجول: (Mucul) پوستهٔ آهن گداخته. سوخته و منقبض شده (پشم و مو).
موجوللاماق: (Mucullamaq) سوختن و منقبض کردن. سوختن و جمع کردن.
موجوللانماق: (Mucullanmaq) سوختن و منقبض شدن. سوختن و جمع شدن.
موْچا: (Moça) قاپ. بجول.
موْچار: (Moçar) ریشهٔ کوچک درخت.
مؤچل: (Müçəl) فال ستاره. دوره. دورهٔ گردش سیارهٔ مشتری بر گرد خورشید. هر دورهٔ ۱۲ سالهٔ از تقویم حیوانی ترکان. ترکان هر موشل از زندگی هر فرد را این نامها می‌خواندند: اوشاقلیق، چاغالیق، ببکلیک (کودکی)، دلی قانلیق (نوجوانی)، ایگیتلیک (جوانی)، اورتایاشلیق (میانسالی)، آغ ساققاللیق/ یاشلیلیق (سالمندی)، قارتانلیق/ اختیارلیق (پیری) و قاریلیق/ قوْجالیق (کهنسالی). سالی که فرد در این ساختار بدنیا آمده.
مؤچل توْی: (Müçəl toy) سالگرد.
مؤچلگه: (Müçəlgə) وثیقه و محضری را گویند که در عهود و مواثیق درست باشد. سندی است که در آن تعهد یا پیمانی نوشته شده باشد.
مؤچلنامه: (Müçəlnamə) سند یا کتابی که هر کدام از سالهای تقویم را نوشته.
موچوق: (Muçuq) تب خال. جوش.
مؤچوْک: (Müçük) استخوان خاج.مژه. نی. خیزران. دودول.
موچول: (Muçul) پشم گوسفند. موی.
مؤچه: (Müçə) حجم. عضو. شغل و منصب دیوانی. سهم. کادو. پاداش. ۱۲ قسمت بدن گوسفند ذبح شده که در میان ترکان هر کدام اهمیت و معنای متفاوت داشت. سهم هر قبیله از گوشت و استخوان گوسفند که بنا به موقعیتش یعنی «اورون» تعیین می شد.
مؤچه نک: (Müçənək) پنس.
موخال: (Muxal) تنبل. کج و کوله.
موخان: (Muxan) پیروزمند. غالب.
موختاباد: (Muxtabad) سر پرست امور دام، آنکه به کار چوپانهای خان رسیدگی کند. (گویش قشقایی).
موخرو: (Muxru) آلاچیق بزرگ.
موخننیک: (Muxənnik) مکانیک.
موخور: (Muxur) کلبه‌ای که چوپانان از چوب و پوشال می‌سازند. قارا کئچه و دایا هم می گویند.
موخول: (Muxul) مزاحم. حسود.
موخوللوق: (Muxulluq) تمارض.
مؤخؤو: (Müxöv) جذام.
مودْا: (Moda) پشتهٔ علوفه. گردوی درشت. پرخور. کاسهٔ بزرگ سفالی.
مؤداشا: (Modaşa) معده.
مؤدبق: (Müdbəq) آشپزخانه.
مودور: (جان)(Mudur) بزغاله.
مودور: (Müdür) گود. ناهموار.
موْدوق: (Moduq) مقدار پیله ابریشم به وزن ۸۰۰ گرم. قسمت نگهدارندهٔ شاسی ارابه.
موْدولاماق: (Modulamaq) صدا زدن.
مورْ: (Mor) بنفش. ارغوانی. کال. نارس. آهنی که در وسط یوغ قرار دارد و زنجیر را به آن بند کنند.
مور: (Mur) قلّهٔ بلند. قلّهٔ تیز کوه. نوک تیز. تیز و تند. برجسته. گِرد. جمع و جور. منقار. دهان و لب. ترشح زخم.
موْر آغاجی: (گیا) درخت مُر. عوجه.
موْرا: (Mora) جوی کوچک.
موْرارتماق: (Morartmaq) بنفش کردن.
مورْارتی: (Morartı) جایی که رنگ بنفش گرفته.
موْرارماق: (Morarmaq) بنفش شدن.
موران: [مغ] (Muran) رودخانه.
موْرانلاماق: تازه رسیدن(میوه).
موْرت: (Mort) تنبل.
مورتازنک: (جان)(Murtazənək) مگس کوچک.
موْرتان: (Mortan)رنگ صورتی شفق.
موْرتانی: (Mortanı) ثروتمند. متموّل.
موْرجالاق: (Morcalaq) ریشهٔ گیاه.
مورجل: (متفا)(Murcəl) ← مورچل.
مؤرجوْم:(Mürcüm)خال گوشتی. غدّه.
مورچل: (Murçəl) کنگرهٔ قلعه.
موْرچی: (Morçi) توپ چرخ ارابه.
موْر چیچگی: (گیا)(Mor çiçəyi) نوعی گیاه علفی دیرپا از تیرهٔ دو لپه‌ای‌ها با گلهای قرمز و سفید. (Centanthus) قیرمیزی پیشیک اوْتو نیز می گویند.
مؤرت: (Mürt) فایده. خیر. سود.
مورتوش: (Murtuş) برآمده. برجسته.
مؤرتوْک: (Mürtük) کوچک. ظریف.
مورخوش: (Murxuş) نوعی سیب

تابستانی در زنوز.
مۏرد: (Mord) پارچهٔ زر دار کلفت.
موردار: (جان)(Murdar) گرگ.
موردار اۏشۏین: (Murdar üşüyən) (ماه لرزیدن گرگ از سرما) ماه مارس.
موردارچا: (Murdarça) عناب. تیرهٔ عنابها. (Rhamnus)
مورداغان: (Murdağan) کشندهٔ کشنده.
موردۏۏ: (Murdov) مرداب. گل و لجن.
مۏرزا: (جان)(Morza) کرم ابریشمی که تازه از تخم بیرون آمده.
مۏر سالخیم: (گیا)(Mor salxım) نوعی پیچک. نوعی پیچک دیرپا از تیرهٔ باقلاها که به بلندی ۲۰ متر می‌رسد. (Wisteria sinensis)
مورغ: (Murğ) قلهٔ کوه.
مورغا: (Murğa) چوب اصلی قایق.
مورغو: (Murğu) نسل ششم.
مورغوز: (Murğuz) مَرغ. جگن. بیدگیاه. تیل. (Erianthus). برجسته. برآمده. گرد. جمع و جور. پوست بز کوهی. زرد. زرد رنگ.
مورغوزان: (Murğuzan) آرام. ساکت (گویش گئده بیگ). شلوغ. پر ازدحام
مۏرقۏل: (جان)(Morqol) مورچه.
مۏرقولونج: (جان) مارمولک.
مۏرکۏت: (جان)(Mörküt) عقاب.
مۏرگۏ: (Mürgü) چرت. پینکی. قسمت نگهدارندهٔ شاسی ارابه. دعا.
مۏرگۏ باسماق: (Mürgü basmaq) چرت زدن. مورگو چالماق، مورگو دۏگمک، مورگو بوکمک، مورگو وورماق و مورگولنمک نیز گویند.
مۏر گۏل: (Mor gül) گل بنفش رنگ.
مۏرگۏل:[مغ](Mörgül) سجده. عبادت.
مۏرگۏلچۏن:[مغ] عابد. حاجی.
مۏرگۏلۏ: خمار. خواب آلود.
مۏرگۏله مک: چرت زدن. پینکی زدن.
مورگه: (Murgə) زنگار روی آهن آلات. چرک.
مورگه نه: (Murgənə) زنگار روی آهن آلات. چرک. زنگار. بید (حشره). موجودات ریز ذره بینی.
مۏرلانماق: (Morlanmaq) حالتی از زردآلو که از حالت چغاله درآمده و به آرامی سفید می‌شود.

مۏرمۏر: (Mormor) صبح.
مۏرو: (Moru) گِلی که روی پوشال و نی پشت بام مالند.
مۏروق:(گیا)(Moruq)تمشک (Rubus)
موروق: (Muruq) برجسته. جمع و جور. گرد و جمع و جور نشسته. لب شکری.
موروققا: (Muruqqa) سیب آدم.
موروقماق: (Muruqmaq) بالا آمدن. سرک کشیدن. تیز شدن گوش برای شنیدن. تجسّس سگ شکاری برای پیدا کردن شکار.

موردارچا

مۏرومسو: (Morumsu) کبودفام.
مورون: (Murun) دماغ. ابتدایی. آغاز.
مورونچو: (Murunçu) اخمو.
مورۏۏ: (Murov) مأمور حکومت در دهات. آبیار.
مۏره: (Mörə) شاخ بریدهٔ نهال.
مۏریانکا: (جان)(Moryanka) اردک دم دراز. (Clangula).
مۏز آیی: (Moz ayı) ماه خرداد.

موروق

موزا: (جان)(Moza) حشره‌ای است گزنده با چشمهای سبز که در درون درخت پوسیده خانه می‌سازد. این حشره حیوان را می گزد و حیوان از درد به خود پیچیده و بالا و پایین می‌پرد. بچه خوک. خرمگس. بچه.
مۏزا توتماق: (Moza tutmaq) رمیدن و گریختن.
مۏزاق: (Mozaq) غوزهٔ کاج. تلخ.
مۏزالاق: (Mozalaq) ← آت میلچگی.
مۏزالاماق: پایین و بالا پریدن.
مۏزالان: (Mozalan) ← آت میلچگی. جای خشک کردن انگور. جای استراحت گوسفندان در وقت گرما.
موزالان دگمک / مۏزالانماق: (Mozalanmaq) پایین و بالا پریدن حیوان در اثر نیش «موزا».
مۏزو: (Mozu) خسیس. نارس. بسیار بزرگ. خوک.
مۏزوق: (Mozuq) کچل. گوسالهٔ نر.
مۏزو مۏزو: بازی سه نفره در ایام نوروز. آنها با سنگی صاف یک سنگ گرد را زنند و هر مسافتی که سنگ مدوّر برود، با گام اندازه گیرند و آنکه سنگ را تا آن مسافت زودتر بزند و برساند، برنده است.
موزوه ره: (Müzvərə) میوه یا غذای اعلاء. غذای مخصوص برای بیمار.
موسامبا: (Musamba) مسما. خورشتی از گوشت یا مرغ و کشمش و قیسی.
مۏستر: (Müstər) بسیار تنبل.
مۏسلۏک: (Müslük) آلت مردانه.
مۏسلۏکچۏ: (Müslükçü) آنکه وسایل نمازگزاران را هنگام وضو بدزد.
مۏسلۏگۏ آچماق: کمک کردن.
مۏسموتو: (Mosmotu) غوغا. ازدحام.
مۏس مۏر: (Mosmor) خیلی کبود.
موسون: (Musun) برف. یخ.
مۏسۏن آغاجی: (گیا)(Müsün ağacı) درختی بدون میوه و بسیار محکم که برگهایش شبیه برگ سنجد است.
موسون دالای: [مغ] (Musun dalay) اقیانوس منجمد شمالی.
موسی آغاجی: (گیا) شوک النار.
موسیل: (Musil) فرش کناره.
موش: (Muş) کنج خانه. تمشک. به

گفتهٔ کاشغری، در گویش چگلی به معنای گربه می باشد.
مؤش: (Möş) قلّهٔ کوه.
موشی: (Muşe) عضو. قسمت.
موشئل: (Muşel) ← موچل.
موشئلیک: (Muşelik) عضویت.
موشامبا: (Muşamba) موم آلوده.
موْشتان: (Moştan) چاق. خپله.
موشتچو: (Muştçu) ← موشتولوقچو.
موشتو: مژده. بشارت.
موشتولاما: مژده رسانی. تبشیر.
موشتولاماق: مژده رساندن.
موشتولانماق: مژده داده شدن.
موشتولوغا گئتمک: مژده رساندن.
موشتولوق: (Muşuluq) مژدگانی. به صورت «مُشتُلُق» وارد فارسی شده.
موشتولوقچو:(Muştuluqçu)مژده رسان.
موشقار: (Muşqar) ← نوشقار.
موشقوت: میوهٔ کوچک و ریز.
موشقوراق: (Muşquraq) موچ موچ.
موشقورتو: (Muşqurtu) موچ موچ.
موشقورماق: (Muşqurmaq) موچ کشیدن. موچ موچ کردن. نچ نچ کردن. صدا کردن برای راندن اسب و غیره و فراخواندن سگ و غیره.
موشقولداق:(Muşquldaq) انباشته. پشته.
موشک: (Muşək) لوله‌ای است که از کاغذ ساخته به باروت پر کرده و چون آتش دهند، به هوا رود. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
موشکار: (Muşkar) ← نوشخار.
موشک اوْتو: (گیا)(Muşk otu) شویل. ارطاماسیا.
موشک قاباغی: (گیا)(Muşk qabağı) کدو پلویی.
مؤشک مارالی: (جان)(Müşk maralı) آهوی ختن سیبری. (Moschus moschiferus) .
مؤشگؤ: (Müşgü) نوعی سیب تابستانی در زنوز.
مؤشلؤک: (Müşlük) مشتوک. سوراخ هوا در آتشدان. چوب سیگاری.
مؤشمله: (گیا)(Müşmələ) ازگیل.
مؤشؤ: (Müşü) چموش. توسن.
موشوتای: (Muşutay) مانند مژده (ناد).
موشوش: (Muşuş) مبهم. شلوغ.
مؤشؤک: (Müşük) گربه.
موصلوق: (Musluq) ← موشلوک.
موغ: (Muğ) نوک جوانه.
موغابا: (Muğabba) عروسک.
موغاچ: (Muğaç) جادوگر. کاردینال.
موغار: (Muğar) انبار و انباری.
موغارا: (Muğara) روزن. سوراخ.
موغال: (Muğal) تیرکهای به طول چهار متر که بر سقف اندازند .مغول. قوم مغول. تخمدان. جالیز. آغاز.
موْغالاق: (جان)(Muğalaq) خرس.
موغالماق: از گرسنگی بی تاب شدن.
موغام: (Muğam) مقام. آوازی که از چند قسمت ترکیب شده باشد. ریتم.
موغامات:(Muğamat) آهنگهای مقامی.
موغاماتچی: خوانندهٔ مقام. آوازه خوان.
موغان: (Muğan) پاروی سه گوشه که روی آن پوست کشیده شده و برای روییدن برف بکار رود. پارو خرمن. کلک. کاسه زیر نیم کاسه.
موغانات: (Muğanat) ترسو.
موغان ازک: (Muğan əzək) سوراخ سقف کاهدان.
موغان گؤل: گل دشت مغان (ناد).
موغایات: (Muğayat) مراقب.
موغدار: (Muğdar) حرمت. احترام.
موغدوسا: (Muğdusa) ناپسند(ناد).
موغرا: (Muğra) هرج و مرج.
موغلاق:(Muğlaq) حنجره. حلقوم. کم.
موغلو: (Muğlu) اندوهگین. ناراحت.
موغوچ: (Muğuç) جادوگر.
موغور گلمک: اهمیت دادن.
موغورلاماق: بررسی کردن.
موغوزقاق: [دیو](جان)(Muğuzqaq) مگسی شبیه زنبورعسل.
موْغول: (Moğul) سفید. روشن.
موْغولچون: (Muğulçun) سفید. شفاف.
موغوی: (Muğuy) بلند. مرتفع.
مؤفت الذّی / مؤفت الذّینه: (Müftəlləzi) رایگان. مفتکی.
مؤفره زه: (Müfrəzə) واحد. قسمت.
مؤفله: (Müflə) ظرف گلی با دهانهٔ محکم که برای گرم کردن غذا درون آتش بکار برند.
موکتی یئرآلما: (Moketi yeralma) میوهٔ کیوی.
مؤکؤرؤ: (Mükürü) ضعیف. نحیف.
مول:(Mul) حرامزاده. کاملاً پُر. کامل.
مولالی: (Mulalı) پوشیده. پنهان.
مولاماز: سنگ بزرگ و خام دیوار.
مولتانی: (Multanı) بی‌دین. کافر. شرخر. مزاحم.
موْلجو: (Molcu) شرط.
مؤلچؤ: (Mülçü) مکحل. چوب سُرمه کشی زنان. چوبی کوچک که بر سر آن پنبه پیچیده‌اند.
مولخود: (Mulxud) مُشت.
مولدور: (Muldur) تگرگ. شبنم.
مؤلدؤز: (Müldüz) شفاف. برّاق.
مؤلؤد: (Mülüd) کاهگل پشت بام.
مولوس: (Mulus) هرچیز مخلوط. حبوبات. زباله. به صورت «ملس» در معنای «ترش و شیرین بهم آمیخته» وارد زبان فارسی شده است.
مولهار: (Mulhar) ← موشقار.
موم: (Mum) شمع. رضایت. حقیقی.
موم آغاجی: (گیا) بلوط ترکی. نخل مومی. درخت موم. (Myrica)
موما دؤندرمک: (Muma döndərmək) مطیع کردن. نرم کردن.
موما دؤنمک: نرم شدن. مطیع شدن.
مومپوق: (Mumpuq) رازنگهدار.
موم توتماق: کمک کردن.
موم تیکمک: لجاجت کردن.
مومچو: (Mumçu) شمع ساز. شمع فروش. روحانی. نگهبان مقبره. خادم حرم. آنکه شمع حرم را بدزد.
موم چیچگی: (گیا)(Mum çiçəyi) نوعی گل زینتی خوشبو با گلهای کوچک سفید.
موم حیرسیزی: شمع دزد. روحانی.
موم خورما آغاجی: (گیا) بلوط ترکی.
مومدان یوموشاق اوْلماق: (Mumdan yumuşaq olmaq) نرم تر از موم شدن.
مومسوق: (Mumsuq) شلخته. بدلباس.
موم قاباغی: (گیا)(Mum qabağı) کدوی مومی. قثاء شومی.
موم گؤنو: (Mum günü) روز سختی.
مومیلا آراماق: با ولع شدید جستن.
مومیلاشماق: نرم شدن. موم شدن.
مومیلاماق: (Mumlamaq) موم زدن. با موم بستن. ساکت کردن.

مومالانماق: موم زده شدن. ساکت شدن.
مومو ایکی اوجوندان یاخما: کار خلاف.
مومون: (Mumun) تیرک چوبی.
مومیا: (Mumiya) جسد مومیایی. لاغر و خشکیده. **موم یاخماق:** پیش دستی کردن. **مومیالاماق:** مومیایی کردن.
مومیالانماق: مومیایی شدن.
مون: (Mun) درد. رنج. آبگوشت.
مونار: (Munar) ← ایلغیم.
مونای: (Munay) نفت. (گویش قزاق).
مونْجالاق: (جان)(Moncalaq) بوقلمون.
مونتوق: (Mnutuq) چلاق. سقط. علیل.
مونجور: (Mnucur) دو بهم زن. اخلالگر. لب. آلت مادینگی زن.
مونجوق: (Mnucuq) نوعی زینت به شکل گوی کوچک که برای تزئین بر روی لباس، گل سر و مانند آنها دوخته یا چسبانده می‌شود. گویی که بر سر رأیت نصب می کردند. مهره. درفش. رأیت. علم. چتر. سایه‌بان. دژپیهی که در زیر گلوی بز یا گوسفند آویزان باشد. منگوله‌ای که بر سر علم نصب می‌کردند که قدما به آن پرچم می‌گفتند. لباسی از حریر آسمانی رنگ که با منجوقهای سفید زیادی مزین شده باشد. دانه‌های سنگهای قیمتی. چنین دانه‌هایی (و نیز ناخن شیر و ...) که بر پرچمها (توغها) ویا طبق باورهای ترکی برای جلوگیری از چشم زدن به دم اسب بسته می‌شد. پرچمهایی که دارای چنین سنگهای قیمتی ویا دانه‌هایی بوده‌اند. نوعی بازی در سولدوز. دو نفر بازیکن در حالیکه هر کدام مهره یا «منجوق» در دست دارند، در ارتفاع ۳۰ تا ۴۰ سانتیمتری انگشتان خود را گره کرده، مهره‌های خود را به طرف چالهٔ خیلی کوچکی که کنده‌اند، رها می کنند. مهرهٔ هرکس که به چاله بیفتد، برنده است و از طرف مقابل یک مهره می‌گیرد. اگر هیچکدام از مهره‌ها به چاله نیفتد، کسی که مهره‌اش نزدیکتر به چاله است، آن را با انگشت اشاره به چاله می‌غلتاند، اگر به چاله افتاد، برنده است وگرنه نفر بعدی باید این کار را انجام دهد. به صورت «منجوق» وارد زبان فارسی شده است.
منجوق آتدی: از بازیهای زنان ترکمن در ایام عید.
منجوق آتما: نوعی آیین فالگیری زنانه در اورمیه که در شب چهارشنبهٔ آخر سال برگزار شود. افراد هر کدام نیت کرده و منجوق یا دگمه‌ای در خمره یا کوزه می‌اندازند و کوزه را از ناودان آویزند. فردا همه جمع می شوند و خمره را در اتاق گذاشته و کودکی را مأمور می کنند تا یک یک منجوقها را از خمره بیرون آورد. زنان سالخورده‌ای نیز در مجلس حضور دارند که «بایاتی» می خوانند. با خواندن هر بایاتی، کودک یک منجوق از خمره بیرون می آورد. صاحب منجوق از مفهوم آن بایاتی فال و سرنوشت خود را حدس می‌زند. بیشتر دختران دم بخت یا نوعروسان و زنان باردار در این آیین شرکت کنند. مردان در آن حضور ندارند.
منجوق کیمی: همقد. منظم. مرتب.
منجوقلانماق: منجوق دار شدن.
منجوقلاماق: با منجوق آراستن.
منجوق مونجوق: قطره قطره.
مونْجا: (Monça) حمام.
مونچاق: (جان) (Munçaq) آهوی فریادکش. (Muntiacus).
مونْچاق: (Monçaq) زایدهٔ گوشتی زیرگلوی گوسفند. حمام.
موندو / موندوغو : (Mundu) نوعی سیخ که سر آن تیز و به شکل نیزهٔ کوچک است که برای منع عبور دشمن، در اطراف خندق اردو نصب کنند و مانند سیخی است که شکارچیان بکار برند.
مونْدور: (Mondur) پر. تکمیل.
موندورماق: چرخاندن. گرداندن.
موندوز: [دیو](Munduz) ابله. نادان.
موندوز آخین: [دیو] سیل ناگهانی.
مونق: (Munq) اندوه. درد. غم. در قدیم جسور. آدم خطرناک.
مونقاتماق: مضطرب کردن.
مونقار: (Munqar) چشمه.
مونقاری: (Munqarı) هنگ. واحد نظامی ۱۰۰۰ نفره در ارتش مغول که فرمانده آن نویان نامیده می شد.
مونقالیسان:[مغ](Munqalısan)سپهسالار.
مونقان: [مغ](Munqan) نقره. سیم.
مونقایماق: اندوهگین شدن.
مونقداش: (Munqdaş) همدرد.
مونقداشقاق: نیازمند همدردی.
مونقرایماق: (Munqraymaq) ناله کردن انسان. برای حیوان نیز از مصدر مانرامانق استفاده می کنند.
مونقلاش: (Munqlaş) همدرد.
مونقلاشما: (Munqlaşma) همدردی.
مونقلاشماق: همدردی کردن.
مونقلان: (Munqlan) درد. عذاب.
مونقلو / مونقلوق: (Munqlu) عاجز.
مونْقو: (Monqu) دائم. پایدار. یخچال کوهستان. برفی ک در طول سال کنده نشود. مزار. قبر.
مونْقوج: (Monquc) جنگاور. مهاجم.
مونقور: نارس. عقب مانده. راکد.
مونقورقاماق: (Munqurqamaq) گریستن. محزون شدن. رنج کشیدن.
مونقورلو: ظرف مسی دسته دار.
مونقورو: ناراحت. مریض. معیوب.
مونْقوش: (Monquş) گوشهٔ خانه.
مونقول: (Munqul) دردمند. بی منطق. فشار. تنگنا. به صورت «مُنقُل» وارد زبان فارسی شده است.
مونْقول: (Monqol) مغول. مغولی. هذیان. سرسام. رنج. ساده دل. فرمانده.
مونقوی: (Munquy) ابله. احمق.
مونگو: (Minqu) ← منگو.
مونماق: (Munmaq) بیکار گشتن. ولگردی کردن. لاف زدن.
مونوخ: (Munux) کودن. بدردنخور.
مونوس: [مغ](Monus) گرگ. دیو. مبارز. جاندار.
مونْوغان: (Monuğan) پیر فرتوت.
مونوقوم /مونوکوم:(Monuqum) بیچاره.
مونون: [مغ](Monun) نقره.
مؤو: (Möv) درخت انگور.
موْوج: (Movc) مویز. کشمش.
مؤوره: (Mövrə) ذغالی از چوب درخت انگور که زود آتش می‌گیرد.
مؤوستیل: (Mövəstil) جوانهٔ تاک.
مؤوسؤم: (Mövsüm) خرداد(قزاقی).
مؤوشک: (Mövşək) شاخهٔ نورستهٔ مو.
مؤولؤک: (Mövlük) تاکستان.

موْوولتو: (Movultu) ← میولتو.
مؤوه سه: (Mövəsə) نهال جوان.
مؤهره: (Möhrə) گل خام که لایه لایه برهم بچینند. اردکی که به عنوان طعمه رها کنند و اردک وحشی را به دام کشاند.
مؤهره دام: گونه‌ای ساختمان یا دیوار که از گل قالب گیری شده.
مؤهره دووار: دیوار از گل خام لایه لایه.
مؤهؤربند: (Möhürbənd) ← قوشما.
مؤهؤر یالاماق: از حرف خود برگشتن.
موْهوماتچی: (Mohumatçı) خرافاتی.
مویات: (Muyat) خاطره. یادگار.
مویاتلیق: دلپسند. دلخواه. ارزش.
مویان: (Muyan) ثواب. صلح. نیکی.
مویانچی: (Muyançı) میانجیگر.
مویانلیق: (Muyanlıq) جایی در میانهٔ راه برای نوشیدن آب توسط مسافران.
مویدا: زن غیر عفیف. بی اخلاق.
مویز: (Məviz) کشمش.
مویقا: (Muyqa) جاهل مطلق.
مویقاق: (جان)(Muyqaq) گوزن ماده.
مؤیلش: (Möyləş) دروغگو.
مویموش: (Muynuş) دختر ترشیده.
مویمول: (Muymul) شاهین پا سرخ. نوعی شاهین وحشی که هرگز رام نشود و تربیت نپذیرد. (Falco vespertinus) آدم بی تربیت.
مویوز: (Müyüz) شاخ حیوان.
مویوزچو: کسی که از شاخ حیوانات چیزهایی مانند قدح درست کند.
موْیوقماق: (Moyuqmaq) در هوس جفتگیری بودن (گربه).
مویوم: (Muyum) سرگشته. پریشان.
موْیون: (Moyun) گردن. ← بویون.
مهتابی: لاغر. پوست و استخوان.
مهربا: (Məhrəba) حوله. دستمال. دستمال سفره.
مهدیچی: (Mehdiçi) علاقمند به مهدی (امام دوازدهم شیعیان). فرقه ای از شیعیان در قفقاز.
مهلب: (گیا)(Məhləb) گیلاس وحشی.
مهموز: (Məhmuz) ← اوزنگی.
مه یلتی: (Məyilti) صدای بع بع گوسفندان.

می: (Mi) علامت سؤال و استفهام در آخر افعال. آلدیمی؟= آیا گرفت؟
می: (Mey) شراب. باده.
میار: (Miar) علف تازه که پس از دروی چمنزار بروید.
میاصیل اوْتو: (گیا)(Miasil otu) جوده. آبیکه. بوقیل.
میالا تاباق: (Miala tabaq) کاسهٔ چینی.
میان: (Mian) مورفین.
میانا: (Miana) وسط. آویزهٔ متوسط زنبورهای جوان.
میاناچی:(Mianaçı) دوبهم زن. جاکش.
میاناسی گلمک: موقع یا موعد کاری فرا رسیدن. میل کردن از نظر جنسی.
میان اوْتو: شیرین بیان←آبی قولاغی.
میانتاق: (Miantaq) لاغر. نحیف.
میانچا: (Miança) خشتک شلوار.
میانچی: (Miançı) واسطه. میانجی. بارویی که برای رساندن آب به شالیزار بسازند. مصرف کنندهٔ مورفین.
میاندا: (Mianda) خدمتکار.
میان کؤکؤ: (گیا) ← آبی قولاغی.
میت: (Mit) گردوی سوا شده.
میتباخ: (Mitbax) آشپزخانه.
میتباخ خرجی: ← هیردابوی.
میتخانا: (Meyitxana) سردخانهٔ مردگان در بیمارستان.
میت صفت: (Meyit sifət) مُرده رو.
میتلیک:(Miyetlik) گردوی برگزیدنی.
میتمان خرجی: (Mitman xərci) پولی که پسر به هنگام ازدواج به خانوادهٔ دختر پرداخت کند.
میتوْ: (Mito) نختاب.
میته گؤز: (Mitə göz) چشم بادامی.
میت یارما:(Miyet yarma)کالبدشکافی.
میتیر: (Mıtır) خسیس.
میتیل: (Mitil) لحاف،تشک و یا بالش. تویهٔ لحاف. بدون رویه. لخت. برهنه. کهنه. مندرس. آدم تنبل و بیکاره.
میتیلچی: (Mitilçi) لحاف دوز.
میتیل دؤشمک: از خستگی افتادن.
میتیل سالماق: (Mitil salmaq) بیش از حد در خانهٔ کسی مهمان شدن. کنگر خوردن و لنگر انداختن.
میتیل شیتیل: لحاف و تشک مندرس.
میتیللشمک: (Mitilləşmək) بکلی فرسوده شدن. ازخستگی ازپا درآمدن.
میتیللیک: (Mitillik) مناسب برای آستری و لحاف و تشک. تنبلی. بیکارگی.
میتیلی: (Mitili) ژنده پوش.
میتیلین آچماق: لت و پار کردن.
میتیلینی چؤله آتماق: راندن.
میتین: (Mitin) میل آهنی که سنگتراشان به وسیلهٔ آن سنگ را براشند و بشکافند و یا سنگ را به وسیلهٔ آن کَنند. تیر آهنی. کلنگ.
میتینقی: (Mıtınqı) میتینگ. اجتماع.
میتینقی وئرمک: (Mıtınqı vermək) طول دادن. مسخره بازی درآوردن.
میج: (جان)(Mic) شپش مرغ.
میج: (Məyəc) شیر خشک شده.
میجاوای: (Micavay) مهندس.
میجری: (Micri) ← موجرو. جعبهٔ آرایش زنان.
میجمینماق: ضعیف شدن.
میجور: (Micor) خادم.
میجه: (Micə) مخلوط کاه ویونجه. مژگان. کف دست. لرزش.
میجی: (Mici) آرام. کرمی که در گوشت بروز کند. اندازه.
میجیر: (Micir) غدّه. تومور. بزغاله. ضعیف. سنگریزه.
میجیریق: (Mıcırıq) غوغا. جنجال. بی دست و پا. شراره. لهیده. بسیار آبدار.
میجیش: (Miciş) اشتهاء.
میجیقلاماق: ← میجیلاماق.
میجیلاماق: غذا را آرام آرام خوردن. تظاهر به غذا خوردن کردن.
میجیلداق:(Mıcıldaq) لجن. گل و لای.
میچان قلی: (جان)(Miçan qulu) مارمولک کوچک.
میچتکن: (Miçətkən) پشه بند.
میچیر: (Mıçır) ریشهٔ کوچک درخت. ترکهٔ نازک بید. گردهٔ گیاهان و درختان که در بهار افشانده شود.
میچین: (جان)(Miçin) میمون.
میخ: (Mıx) میخ. آلت تناسلی مردانه.
میخاشر: (Mıxaşər) خشکهٔ ذغال بی هسته. (زنگلان).
میخانا: (Meyxana) میخانه. عرق فروشی. مستراح. گونه‌ای شعر

مردمی آذربایجان که اشعاری است طنزآلود و فی البداهه سروده می‌شود.
میخاناچی: (Meyxanaçı) می فروش.
میخاناچی اوْتو: ← چوْبان دودوگو.
میخ پوْخو: (Mıx poxu) شلخته.
میخچا: (Mıxça) میخچه. میخ کوچک. پینهٔ پا. پایه.
میخچالاماق: (Mıxçalamaq) میخ زدن.
میخچی: (Mıxçı) نوعی بازی در سولدوز. ابتدا دایره‌ای به قطر تقریبی ۵ الی ۱۰ متر در زمینی هموار رسم می‌کنند و چوبی در داخل آن می‌کوبند. همهٔ بچه‌ها کت خود را در آورده و در کنار آن می‌گذارند. یک نفر با نام «میخچی» به قید قرعه کار حفاظت از چوب را برعهده می‌گیرد. وی وظیفه دارد به هر وسیلهٔ ممکن، گروه مهاجم را از دسترسی به کت بازدارد معمولاً او با لگد این کار را انجام می‌دهد. در عوض بقیهٔ بچه‌ها سعی دارند از خط گذشته وارد محوطه دایره شده و با برداشتن کتشان فرار کنند. چنانچه «میخچی» بتواند مهاجم را در داخل دایره با لگد بزند، برنده محسوب است و جایش را با مهاجم عوض می‌کند. در غیر اینصورت یک امتیاز از دست می‌دهد.
میخدان بورما: ترشیده (دختر).
میخ دیبی: (Mıx dibi) مشتری دائمی.
میخ دیبینه آتدی: ← پول چؤندرمه.
میخدیر: (جان)(Mıxdır) بچه خوک.
میخرا: (Mıxra) اثر زخم.
میخ سیچدی: (Mıx sıçdı) شلخته.
میخ سیخان: ابنه ای. مفعول.
میخ کسن: (Mıx kəsən) انبر مخصوص میخ بُری.
میخ کیمی: (Mıx kimi) سالم. صحیح.
میخلاتماق: (Mıxlatmaq) بوسیلهٔ دیگری میخ کوبیدن.
میخلاما: لنگی حاصل از میخ کج در پای حیوان نعل زده شده. میخ زنی. میخ کوبی. تحکیم. نوعی مصرف مادهٔ مخدر. کشتار. اعدام. زخم زنی.
میخلاماق: (Mıxlamaq) میخ کوبیدن. با میخ محکم کردن. میخکوب کردن.
میخلانماق: با میخ محکم شدن.
میخلاییجی: (Mıxlayıcı) نگین ساز. آنکه بر مته و انگشتر، الماس نشاند.
میخلی: (Mıxlı) میخدار. بالابر.
میخوْش: (Meyxoş) ملس. ترش و شیرین. میخوش.
میخوْی: (Mixoy) گیج. منگ.
میخیر: (Mıxır) تپهٔ مصنوعی. حریص. شکمو.
میخیل: (Mıxıl) طویله.
میدان: (Meydan) دشت. مزرعه. صحنه (تئاتر). کارخانه. ورزشگاه. زمین مسطح و بزرگ. **میدان آچماق:** به مبارزه طلبیدن. **میدان آراماق:** در پی فرصت بودن. حریف طلبیدن. میداندار کردن. **میدانا آتماق:** عرضه کردن. مطرح کردن. آشکار کردن. وسط کشیدن مسئله‌ای. پیشنهاد کردن. پیش کشیدن. به میان آوردن.
میدانا آتیلماق: (Meydana atılmaq) وارد گود شدن. وارد معرکه شدن. وارد میدان شدن. دخالت کردن.
میدان ائتمک: (Meydan etmək) معرکه گرفتن. مشاعره کردن. تخلی کردن.
میدانا چیخارتماق: به میدان آوردن. ظاهر ساختن. نمایش دادن. برملا کردن. فاش کردن.
میدانا چیخماق: (Meydana çıxmaq) آشکار شدن. معلوم شدن. به میدان آمدن. خودنمایی کردن. در صحنه ظاهر شدن. بالغ شدن حیوان.
میدانا دوْشمک: (Meydana düşmək) وارد گود شدن. مداخله کردن.
میدانا قوْیماق: نمایش دادن. به میان کشیدن. مطرح کردن.
میدانا گتیرمک: (Meydana gətirmək) به وجود آوردن. به اجرا درآوردن. به نمایش گذاشتن.
میدانا گلمک: (Meydana gəlmək) به وجود آمدن. پدید آمدن. پیدا شدن. ظهور کردن. بروز کردن. به میدان آمدن. بالغ و رشید شدن.
میدان اوْخوماق: رجزخوانی کردن. مبارز طلبیدن. لغزخوانی کردن.
میدان توْیوق: (جان)) قرقاول.
میدانچا: (Meydança) میدان کوچک.
میدانچی: (Meydançı) کارگر قهوه خانه که به مشتریان بیرون، چایی و قهوه بدهد. بیرون کار. سالنکار.
میدانخانا: کارخانه. تجارتخانه.
میداندا اوْلماق: (Meydanda olmaq) در صحنه بودن. حضور داشتن.
میدان دوزلتمک: (Meydan düzəltmək) معرکه گرفتن. میانداری کردن. دو بهم زنی کردن. «میدان سولاماق» و «میدان قورماق» نیز گویند.
میدان سرچه سی: (Meydan serçəsi) گنجشک درختی. (Passer montanus).
میدان سازی: (Meydan sazı) نوعی ساز با دستهٔ کوتاه و با ۱۲ سیم و صدای بلند. چوگور نیز گویند.
میدان سؤپؤرگه سی: جاروی بزرگ.
میدانکش: کارخانه دار. تاجر.
میدان گؤنؤ: (Meydan günü) روز زورآزمایی. روز امتحان.
میدانلیق: جای وسیع و گسترده.
میدانماق: (Midanmaq) ورجه وورجه کردن.
میدان وئرمک: (Meydan vermək) میدان دادن. فرصت دادن. رها کردن.
میدانی: (Meydanı) نوعی قماش ابریشم با خطهای بنفش یا قرمز تند.
میدانی بوْش گؤرمک: (Meydanı boş görmək) فرصت خودنمایی یافتن. میدان را از رقیب خالی دیدن.
میدانی دارالماق: عرصه بر کسی تنگ شدن. دست و بال کسی بسته شدن.
میدبار: (Midbar) حلقهٔ طناب گردن چهارپا.
میدده: (Middə) اشتهاء.
میدقار: (Midqar) لایق. سزاوار.
میدللی: کره اسب. اسب کوچک. اسبی که سه سال از عمرش سپری شده باشد. اسب چهارساله. اسب دو یا سه ساله. اسبی که بتوان بر آن زین گذاشت.
میده: (Midə) تکه. پارچه. ریز. کوچک.
میدیق: (Mıdıq) فضول. نخود هر آش. ابله. لاقید.
میر: (Mir) زنگ. زنگار.
میر: (Mır) عسل. غرغر کننده.

میرآقا: (Mirağa) نگهبان شب. (ناپ).
میرآلای: (Miralay) سرهنگ. (ناپ).
میراچاچوْ: (جان)(Miraçaço) مارمولک.
میراز: (Mıraz) خواسته. آرزو.
میراق: (Mıraq) مجموعه.
میربازی: (Mirbazı) ← خانخان.
میرت: (Mırt) لاس. شوخی. چرک.
میرتا بازار: محفل شوخی و خنده.
میرتا سالماق: بشوخی برگزار کردن.
میرتاغان: (Mırtağan) پرحرف.
میرتجیل: (Mırtcıl) لوده. شوخ.
میرتدانماق: لاس زدن. شوخی کردن. غرغر کردن. لندلند کردن.
میرتلاشماق: (Mırtlaşmaq) شوخی کردن با هم. بگو و بخند. لاس زدن. در گوشی حرف شدن.
میرتلاماق: (Mırtlamaq) زیرلب حرف زدن. غرولند کردن. از روی خشم آهسته زیر لب سخن گفتن.
میرتلانماق: ← میرتیلدانماق.
میر تومان: (متفا) ← تومانباشی.
میرت وورماق: شوخی کردن.
میرتی: (Mırtı) کیسهٔ مویی.
میرتیغا: سرشیر. خامه. حلوای تر.
میرتیق: (Mırtıq) لب شکافته. دندان ریخته. زخم. ته سیگاری. کفترباز.
میر تیکانی: (گیا)(Mir tikanı) آدو.
میرتیلدانماق: (Mırtıldanmaq) پیش خود غرولند کردن. زیر لب حرف زدن. من و من کردن.
میرتینا: (Mırtına) حشری. ناآرام.
میرجاوور: (Mircavur) خادم مسجد.
میرجه: (جان)(Mircə) کرم ابریشم که تازه از تخم درآمده.
میرجیق: (Mırcıq) ← بورچاق.
میرچ: (Mırç) فلفل (گویش اویغوری).
میرچالیق: (گیا)(Mırçalıq) گیاه خوراکی صحرایی، نوعی خار شبیه خارشتر که در کوهها می‌روید. پوست آن را کنده و مغزش را که نسبتاً لذیذ است، می‌خورند.
میرداشا: (گیا) درختی با پوست نرم.
میرداغا: خانه یا اتاق بی پنجره.
میرد دئیله شمک: بحث کردن.
میردیق: (Mırdıq) لوبیا خشک.
میرزا: (Mirza) اصیل. منشی. باسواد. برادر زن یا شوهر. سَرور. آقا. بخشنده.
میرزا باجی: لقبی که عروسها در آذربایجان به خواهر زن وسطی می‌دهند.
میرزا جانی: نسبت زنان دو برادر. جاری.
میرزاخانا: (Mirzaxana) دبیرخانه.
میرزادا: سیدزاده. بچهٔ سادات.
میرزا قارداش: پسر دوم خانواده.
میرزا گؤل: (گیا)(Mirzagül) گیاه زینتی از تیرهٔ مرکبات.
میرزالیق: (Mirzalıq) اصالت. منشیگری. سخاوتمندی. سروری.
میرزایی: (Mirzayı) آهنگ رقص محلی آذربایجان. نوع واغزالی میرزایی بیشتر رواج یافته است. نوعی رقص آذربایجانی. منطقه‌ای را در آذربایجان نمی‌توان یافت که رقص «میرزایی» محبوب قلبها نباشد و در عروسیها یا مراسم شادی اجرا نشود. این رقص هم توسط مردان و هم توسط زنان اجرا می‌شود. «میرزایی» رقصی قدیمی است. حدوداً در سالهای ۷۰-۱۸۶۰ توسط آقای میرزایی نوازندهٔ نی اهل قره باغ تصنیف شده است و آهنگساز نام خود را بر آن نهاده است.
میرسیق: (Mırsıq) اخم. چین ابرو.
میرسیق سالاماق: اخم کردن.
میرشب: (Mirşəb) پاسبان شب.
میرقا: (Mırqa) بچه خوک. گوسفند با روی خالدار.
میرقیز: (جان)(Mırqız) گاونر جوان. آدم دو بهم زن. بُز لپ قرمز.
میرقیل: (گیا)(Mırqıl) سیب زمینی.
میرگی: (Mırgi) ← مورگو.
میرلاماق: (Mrlamaq) ← میریلداماق.
میرموْر: (Mırmor) مهربانی.
میرمیت: (Mırmıt) گلابی کوچک.
میرمیر: (Mır mır) صدای ور ور. مفعول در لواط. گانگستر.
میرمیری: (جان) ← آغ بالیق.
میرناو: (Mırnav) زن بسیار مرد طلب.
میرنوْو: (Mırnov) میومیو. صدای گربه. خرناسه. فحل. هوس جنسی.
میر وئردی: (Mir verdi) سیّدداده. بچه ای که با نذردادن به سادات و دعای آنها متولد شده باشد. (ناپ).
میره سه: (Mirəsə) برکه. تالاب.
میری: (Mırı) لافزن.
میریت: (Mırıt) حسود. بسیاردانا.
میریتلاماق: (Mırıtlamaq) کمین کردن. پاییدن. با حسرت به چیزی نگاه کردن. چشم دوختن.
میریق: (Mırıq) لب شکری. کسی که دندانهای پیشین او ریخته باشد. ضعیف. سنت گرا. برّهٔ بزرگ نشده. کاهدان. گوجه فرنگی. داسهٔ گندم و جو.← موروق.
میریل: (Mırıl) بددردنخور. گردوی پوچ. پالتو. باتلاق. آب گل آلود. فضله.
میریلتی: (Mırıltı) غرولند. خرخر.
میریلداشماق: (Mırıldaşmaq) دسته جمعی خرخر و غرولند کردن سگها.
میریلداما: (Mırıldama) غرولند.
میریلداماق: (Mırıldamaq) غرولند کردن. غرغر کردن. خرخر کردن.
میریلدانماق: غرغر کردن.
میرین قیرین: بیماری خفیف.
میز: (جان)(Mız) پشه ریز که روی سرکه گِرد می‌آید.
میز: (Miz) چهارپایه‌ای که روی آن چیز نویسند و یا غذا خورند. نوک تیز. سیخونک. مخلوط خاک و کاه و سرگین. فضلهٔ کرم ابریشم. ادرار. گنداب. تخم مگس.
میزئیین: (Mızeyin) ← موزا.
میزانقول: (جان) حشرهٔ مگس خوار.
میزدی: (Mızdı) اخلالگر.
میزراق: (Mızraq) نوعی نیزه. زوبین.
میز ساققال: (Mız saqqal) ریش بزی.
میزقا: (Mızqa) خاک چسبنده و آبکی.
میزقار: (Mızqar) قدر. قیمت. اعتبار.
میزقان: (Mızqan) موزیک. دسته‌ای سازهای موسیقی که در نظام با هم می‌نواختند. قارمون. چین دار.
میزقانچی: (Mızqançı) نوازنده.
میزقانچیلیق: (Mızqançılıq) نوازندگی.
میزقانماق: (Mızqanmaq) بیهوش شدن.
میزقی: (Mızqı) موذی.

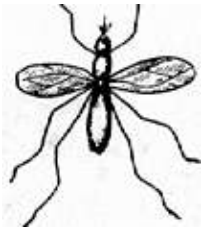
میزقیدار: (Mızqıdar) بداخلاق.
میزقیدیر: (Mızqıdır) ضعیف.
میزقیر: ضعیف. کوشا. ناسازگار.
میزقیرت: (Mızqırt) خسیس.
میزقیل: (Mızqıl) زمان. (گویش قزاق).
میزقیماق: (Mızqımaq) خوابیدن.
میزلاماق: (Mızlamaq) ← میزیلداماق.
میزلانماق: آهسته کاری را کردن.
میزلـه مـک: (Mizləmək) سیخونک زدن. فروبردن.
میزلی: (Mızlı) جنجالی. غوغاگر.
میزمی: (Mizmi) نوعی نی که چوپانان از خاشاک درست کنند.
میزمیر: (Mızmır) ناخوشایند. ناپسند.
میزمیز: وز وز. جویده جویده.
میزمیزی: (Mız mızı) کسی که جویده جویده و نامفهوم حرف می‌زند.
میزوارا: (Mızvara) وسایل خوراکی.
میزی: (Mızı) موذی. ناسازگار. اخمو.
میزیرتی: (Mızırtı) زمزمه. نجوا.
میزیرقات: (Mızırqat) تخم خردل.
میزیریق: (Mızırıq) چماق. گرز.
میزیریقچی:(Mızırıqçı) چماقدار. دغل.
میزیغینا دگمک: ناخوشایند بودن.
میزیـق: (Mızıq) بهانـه. کلـک. آزار. سست سخن. بدقول. میوهٔ بزرگ نشده و ریـز مانـده. **میزیقچـی:** دغـل.
میزیقلانماق: بازیگوشی کردن. خود را لوس کردن.
میزیقلی: کینه توز. موذی. غرغرو.
میزیلتی: (Mızıltı) غرولند. نجوا. وزوز.
میزیلداما: (Mızıldama) غرولند.
میزیلداماق: غرولنـد کـردن. مـن و مـن کردن. زیر لب زمزمه کردن.
میزیلـدانماق: (Mızıldanmaq) پـیش خود غرولنـد کـردن. زیـر لـب زمزمـه کردن.
میزیماق: (Mızımaq) دغلبازی کردن.
میساغان: (Mısağan) بسیار دانا.
میسان: (Misan) ظرف درب دار چینی مخصوص نگهداری مشک خوشبو.
میستار: (Mistar) خط کش.
میستان: (Mistan) پیرزن عجوزه.
میستی: (Mistı) دستهٔ خیش.
میسدیر: (Mısdır) اخمو. آتشین.
میسقی: (Mısqı) کمین. خسیس.

میسـک: (جـان)(Misk) حیـوانی شـبیه راسـو کـه در منـاطق گـرم اروپـا و آمریکا جنوبی زندگی کند. مُشک.
میسـک سـیغیری: (جـان)(Misk sığırı) نـوعی پسـتاندار کـوچکتر از گـاو. (Ovibus mushatus)
میسما: (Mısma) قهر.

میشار

میسـماق: (Mısmaq) قهـر کـردن. ورچیـدن. کـز کـردن. کمـین کـردن. بیش از حد خوردن.
میسمیریق: اخم. ترشرویی. تنبل.
میسمیس: ساکت. خجالتی. مارمولک.
میسمیل: با دوام. کارا. با سلیقه.
میسه: (Misə) جو پاییزی. مزرعه(ناد).
میسیر: (گیا)(Misir) ذرت. (ناپ).
میسیرا: (Mısıra) ماله.
میسیرقا: (جان)(Mısırqa) بوقلمون.
میسیق: (Mısıq) آنکه از ترس به جایی پناه برده باشد. سیّاس. موذی. حیله‌گر.
میش: (Mış) شایعه.
میشار: (Mişar) منشار. ارّه. ارّهٔ دو سر.
میشار آغیزی: (Mişar ağızı) خاک ارّه.
میشار بالیغی: (جان) ارّه ماهی.
میشارچی: (Mişarçı) ارّه کش.
میشارخانا: کارگاه ارّه کشی.
میشار داشی: قطعات هـم شـکل سـنگ که با ارّهٔ سنگبری بریده می‌شود.
میشـار کپگـی: (Mişar kəpəyi) خـاک ارّه.
میشارلاتماق: (Mişarlatmaq) بـه وسـیلهٔ دیگری ارّه کردن.
میشارلاماق: (Mişarlamaq) ارّه کردن.
میشارلانماق: (Mişarlanmaq) ارّه شدن.
میشامیش: (Mışamış) ← میشیل میشیل.

میغ میغا

میشچیلدی: صدای تنفس از بینی.
میشـخوْرد: (Mişxord) خـرد و ریـز علوفه پس از خوردن حیوان.
میشـدوْولوق: (Mişdovluq) جـایی کـه آب اضافی در هنگام آبیاری مزرعه در آنجا جمع شود.
میشـقا: (Mışqa) فـرج. دهانـهٔ آلـت تناسلی. گلابی تابستانی.
میشقات: گل پنیرک.← ابه کؤمه جی.
میشلاماق: در خواب از بینی صدا دادن.
میشماق: (Mışmaq) باز شدن (شکوفه).
میشمیش: (گیا)(Mişmiş) زرد آلو. شیر.
میش میشلی: (Mışmışı) نامطمئن.
میشوْو: (Mişov) نوعی گونی.
میشوْوول:(جان)(Mişovul) ← ساوسار.
میشه خت: (Mişəxət) خونسرد. لاقید.
میشیق: (Mışıq) آب بینی.
میشـیل: (Mışıl) حالـت کسـی کـه در کمـال راحتـی خوابیـده باشـد. صـدای نفس کشیدن آرام.
میشیلاق: (Mışılaq) دماغ. بینی.
میشـیلتی: (Mışıltı) تـنفس آرام بچـه. صدای تنفس در خواب.
میشیلداماق: (Mışıldamaq) با آرامش و راحتـی خـواب رفـتن بچـه و نفـس کشیدن آرام در حالت خواب آرام.
میشیل میشیل: حالت خواب آرام.
میغ: (Mığ) ابر.
میغا: (Mığa) چوپان.

میغ میغا بالیق

میغربی: (Mığrıbı) بدترکیب. مورچهٔ زرد.
میغریق: (Mığrıq) خنده رو.
میغدیسی: (Mığdısı) شکم گنده.
میغ میـغ/ میـغ میغـا: (جـان)(Mığ mığ) پشه. سارشک. حشرهٔ ریز و بالدار کـه با نیشی خرطوم مانند، بدن را نیش زند.
میغ میغا بـالیق: (Mığ mığa balıq) پشـه ماهی. (Gambusia affinis).
میغ میغالیق: (Mığ mığalıq) پشـه غـال. سارشکدار. جایی که پشه در آن زیـاد

جمع شود. پشه بند. وسیله‌ای برای محافظت از پشه.
میغی: (جان)(Mığı) پشه.
میغیر: (Mığır) اختلاط. غوغا. ازدحام. کوچک. بدردنخور.
میغیردیش: (Mığırdış) ضعیف.
میغیردیق: (Mığırdıq) زمزمه. نجوا.
میغیر میغیر: پنهانی. مخفیانه.
میغیلتی: تبسم خودبه خود (بچه). ناله.
میغیلداما: تبسم. زاری. ناله.
میغیلداماق: (Mığıldamaq) تبسم کردن خود به خود. زاریدن. نالیدن.
میف: (Mıf) اساطیر. روایات قدیمی در باب آفرینش، خدایان و یا قهرمانان. افسانه ای. غیر واقعی.
میققی: (Mıqqı) خسیس.
میققیلتی: (Mıqqıltı) ← نیققیلتی.
میقیت مزاج: زود قهر کننده. حسّاس.
میققیناق:(Mıqqınmaq) تکان خوردن.
میگیجین: (Migicin) ← مکرچین.
میکان:(Mıkan) شراب کهنه یا دو ساله.
میل: (Mil) میله. محور. عقربک ساعت. سورن. میل بافندگی. راست. سیخ. خطوط موازی روی پارچه. تخته‌ای که در خط الراس سقف تخته پوش نصب می کنند. میل وزنه برداری.
میلاب: (Milab) تخته ای توخالی و نی مانند که در درون خُم قلیان گذارند.
میلاب ایچینه دۆشمک: (Milab içinə düşmək) کشتی کسی غرق شدن. تو فکر بودن.
میل کۆک: (Mil kök) ریشهٔ راست.
میلاق: (Milaq) کشمش آونگی. انگور که برای زمستان نگهداری شود. میوه ای که همراه با شاخه جمع کنند.
میلان: از حروف ربط به معنای همراهی. **میلای:** کم عقل.

میلچک

میل بیلک اوْیناغی: (Mil bilək oynağı) مفصل بازو و دست.
میلتیق: (Mıltıq) تفنگ. سلاح.
میلتیق آتماق: شلیک کردن.
میلتیق باسماسی: میمونک. از اجزاء توپهای قدیمی برای هدفگیری.
میلجین: (Milcin) لافزن. پرحرف.
میلچک: (جان)(Milçək) مگس.
میلچک توتماق: (Milçək tutmaq) مگس گرفتن. بیکاره گردیدن.
میلچک چیخان: اواسط بهار.
میلچک قاپان: (جان)(Milçək qapan) پرندهٔ کوچکی از نوع دارکوب. مرغ مگس خوار. (Susicapidae). نوعی گیاه (Dionoea muscipula L).
میلچک قوْوماق: (Milçək qovmaq) مگس پراندن. ول گشتن.
میلچک قیران: (Milçək qıran) مگس گیر (کاغذ چسب دار سمّی).
میلچک کیمی ویزیلداماق: (Milçək kimi vızıldamaq) مثل مگس وزوز کردن. یکریز حرف زدن.
میلچکلتمک: (Milçəklətmək) مگس پراندن (حیوان که با تکان دادن دم یا هر عضو دیگر بدن مگس را از خود دور کند). کاملاً بی‌حرکت ایستادن.
میلچکلنمک: (Milçəklənmək) عمل راندن مگسها توسط اسب با تکان

میلچک قایان

دادن سر و تکان دادن دم.
میل چکمک: میل کشیدن. با میل گداخته چشم کسی را کور کردن.
میلچگی گؤیده نالاماق: مگس را در هوا رگ زدن. بسیار فقیر بودن.
میلچم: (Milçəm) زایدهٔ گوشتی زیر گلوی گوسفند.
میلچه: (Milçə) کبره. رویهٔ زخم. میل کوچک.
میل دورماق: راست و قایم ایستادن.
میل دیبی: (Mil dibi) نوعی آهن که در قدیم بوسیلهٔ آن و شاخ بز چاقو درست می کردند و در برخورد با سنگ چخماق تولید جرقه می کرد.
میل سالماق:(Meyl salmaq) مشتاق شدن.
میل سۆموْگۆ: (Mil sümüyü) استخوان بازو.
میلغیم: (Mılğım) لبخند شیرین.
میلقای: (Mılqay) کر و لال.
میل گؤسترمک: (Meyl göstərmək) تمایل نشان دادن.
میللنمک: (Meyllənmək) تمایل یافتن. هوس کردن. یک وری شدن. مایل شدن. کج شدن.
میللنمک: (Millənmək) سیخ شدن. راست ایستادن.
میلله مک: (Milləmək) سیخ کردن. قایم نگهداشتن.
میللیک: (Millik) بفاصلهٔ یک مایل.
میللیلیک: (Meyllilik) تمایل. رغبت.
میلمیل:(Milmil) دارای خطوط موازی.
میلوه شه:(Milvəşə)بنفشه.بنفش روشن.
میله: (Milə) حیله گر.
میله میل: (Miləmil) راه راه.
میلی چکمک: (Meyli çəkmək) اشتها داشتن.
میلی دۆشمک: (Meyli düşmək) مایل شدن.
میلیس: ارتش مردمی. میلیشیا.
میلی گؤتۆرمک: (Meyli götürmək) اشتها داشتن.
میلیوْنچو: (Milyonçu) میلیونر.
میمار: (Mimar) شکسته. علیل.
میمدر: (Mimdər) تشکچه.
میملمک: (Miməlmək) کز کردن.
میموْزا: (گیا)(Mimoza) نوعی گل زینتی با بیش از ۳۵۰ نوع. (Mimozə pudicə)
میمون اکمکی آغاج: (گیا)(Meymun əkməyi ağac) بوباب. درخت بااوباب.
میمون اوْیناداں: (Meymun oynadan) عنترباز. کسی که میمون را می‌رقصاند.
میمون بالیغی: (جان) نوعی سگ ماهی با سر گرد (Squatina vulgaris)
میمونجوق: (Meymuncuq) میمون کوچک. قفل بازکن. چنگک درب بدون قفل. حلقهٔ پشت پنجره. نوعی حشرهٔ سیاه رنگ. (Otiorrhyncus

peregrinus). محورارابه. شاسی. قرقره.
میمون قولاق: ← دیبدن کره.
میمون گؤزؤن آچدی: بر سر عقل آمد.
میمونلوق: لودگی.
میمونـون سـوْن بالاسـی: (آخـرین بچـهٔ میمون) بچهٔ بسیار چرکین.
میمه لک: (Mimələk) بی دست و پا.
میمیت: (گیا)(Mimit) زگیل.
میمیرقـان: (Mımırqan) صـمغی کـه از شمع و چیزهای دیگر درست کنند.
میمیش: (Mimiş) خواب.
میمیقا: ← (Mımıqqa) کیکیکگه.
میمیـک: [یـو] (Mimik) هنـر تجسـم تـأثرات درونـی بـا حرکـات متناسـب صورت و غیره. کوتاه قد.
مین: (Min) هزار. تعداد زیاد. بی‌شمار. به همـین صـورت و معنـا وارد فارسـی شده است.
مین: [فر] (Min) بمب زمینی.
مین آتان: اژدرافکن. مین انداز.

مینا چیچگی

مـین آرتیـق: (Min artıq) بسـیار زیـاد. بیش از حد افزون.
مین آغاچی: خواجه باشی دربار.
مین آواز: (Minavaz) خوش صدا(ناد).
مین آیاق: (جان)(Min ayaq) هزارپا.
مینرال: [لا] مادهٔ معدنی.
مینا: (Mina) لعـاب لاجـوردی رنـگ، آبگینهٔ الوان که روی آن با طلا و نقـره نقاشی می کنند. مینای دندان. نام گلی. (Chrysantum leucantum)
مینا: [فر] (Mina) مین. بمب زمینی.
میناآتان: بمب افکن. بمب انداز.
مین ائو: (Min ev) معبد بوداییان که در کوه می کندند.
میناچی: متخصص مین گـذاری و مـین یابی و خنثی کردن مین. میناکار.
مینا چیچگی: (گیـا)(Mina çiçəyi) گـل مینا. گل شاه پسند. (Verbena.ver)
میناز: (Minaz) عشوه گر (ناد).
مینا ساچان: بمب افکن. بمب انداز.
مینالامـاق: (Minalamaq) مـین گـذاری یا میناکاری کردن.
مینالانماق: (Minalanmaq) مین گذاری شدن. میناکاری شدن.
مـین اؤچ یـوز قـدیم: (Min üç yüz qədim) قدیم الایام.
مین باتمان: (هزار من) بسیار سنگین.
مین باش سارماشیق: (گیا) اطلسی.
مـین باشـی: (Min başı) سـرتیپ. درجـه‌ای نظـامی پـایینتر از میـرپنج (فرمانـده پـنج فـوج) و بـالاتر از امیرتومان. به همین صورت در ادبیـات نظـامی قـدیمی ایرانـی و بـه صـورت «بنباشـی» وارد لهجـه‌هـای سـودانی و مصـری زبـان عربـی و بـه صـورت Binbashi وارد زبان انگلیسی شده.
مین بوداق: هزارشاخه. کثیرالاولاد.
مین بو قدر: (Min bu qədər) هزاربرابـر این مقدار.
مین بیر: هزار و یک. خیلی زیاد.
مین بیر یاپراق: (گیا) علف هزار بـرگ. بومادران. (Achillea.com)
مین بیگی: (Min bəyi) سرتیپ. فرمانده هـزار نفـر. رئـیس هـزار خـانواده در دوران ارباب رعیتی. به صـورت «مـین بیکی» وارد ادبیات فارسی شده است.
مین پیلـک: (گیـا)(Min pilək) گیـاهی که از آن کاغذ سازند.
مینتاش: (Mintaş) عجله. شتاب.
مین تؤی: (Min toy) هزار جشن(ناپ).
مینجر: (Mincər) طناب رخت.
مین جیرا بیر جیر وورماق: (Min cıra bir cır vurmaq) جواب دندان شکن دادن.
مینجیراق: (Mıncıraq) تخت روان.
مین جیزیغا یاماق سالان: آدم دروغگو.
مینجیشمک: (Mincişmək) لج کـردن و بسیار حرف زدن.
مینجیق: (Mıncıq) ← مونجوق.
مینجیـــک: (Mincik) مـــال. ثـــروت. دارایی. میلی (۱۰ به توان ۳-).
مینچاوا: (Minçava) میل نانوایی.
مینخال: (Minxal) بسیار خالدار (ناد).
میندارجا: (گیا) درخت ذغال وحشی.
میندارچا:(گیا) گیاه صحرایی بدبو.
میندارلیق: جایی که میلهٔ پـره و سـنگ آسیاب در آن نصب می شود.
میندا‌غ: (Mındağ) شاخه.
میندا‌ق: (جان)(Mındaq) بچه گربه.
میندال: (Mindal) بادام.
میندا‌و: (Mindav) گردن. شانه.
میندر: (Mindər) بالش. تشک کشتی.
میندر چؤرؤتمک: (Mindər çürütmək) بیکار نشستن. مدت زمان زیادی یکجا نشستن. به کارهای نشستنی پرداختن.
مـین دره دن سـو گتیرمـک: (Min dərədən su gətirmək) (از هـزار درّه آب آوردن) بهانه تراشیدن.

مینجیراق

مـین دره نـین سـویون قاتمـاق: (Min dərənin suyun qatmaq) از هـر دری صحبت کردن. دری وری گفتن.
میندک: (Mindək) هزارها.
مین دمیر: (Mindəmir) محکم. (ناپ).
میندوج: (Mindəvəc) کنـده کـاری یـا گلدوزی روی پارچه یا چـوب. شـکل دادن با تکه‌های پارچه.
مین دؤزن: (Min düzən) مین گذار.
مین دوه جـه: (Min dəvəcə) هزاربنـد. هزارپیچ. پر آبشار.
مینده تی: [دیو](Mindəti) جامهٔ حریر.
میندیرک: (Mindirək) نردبان.
میندیرمک: (Mindirmək) سوار کردن.
میندیرمه: (Mindirmə) تحمیل.
میندیرمه لیک: پایه. زیرستون. قاعده.
میندیره: (Mindirə) منبر.
میندیری: (Mindiri) مبالغه. اغراق.
میندیریک: پسوند. علاوه. بار. تحمیلی.
میندیریلمک: سوار گردیده شدن.
مینـــدیریم: (Mindirim) محـــل ســـوار

شـدن. ایسـتگاه. زمـان سـوار شـدن. افزایش قیمت.
مینديز: (Mindiz) سوارکار.
مینده قاچدی:(Mindi qaçdı) اتوبوس.
مینديل: (Mındıl) ریز. کوچک.
مین دیللی: (Min dilli) دروغگو.
مینده مینـدی: (Mindi mindi) حالـت ازدحام مردم. نوعی بازی دسته جمعی و معمولاً ۸ نفـره. چهـار نفـر بـر پشـت چهار نفر دیگر سـوار مـی شـوند و بـر گرد دایره ای بزرگ می ایستند و یک توپ کوچک را بـه همـدیگر پرتـاب میکنند. اگر توپ به زمین افتـاد، سـوار شده ها بر زمین مـی پرنـد و فـرار مـی کنند و دیگران باید توپ را برداشته و بـا تـوپ آنهـا را بزننـد. اگـر موفـق بـه اینکار شوند، جای نفرات عوض شود.
مین دیوانه: (گیا)(Min divanə) گیاهی دارویی و چندساله.
مینر: (Minər) سوار.
مینر اوْلماق: (Minər olmaq) شـروع بـه سـواری کـردن. بـه قصـد سـوارکاری سوار شدن.
مینز: (Minəz) مزاج.
مینزر: (Minzər) هزار طلا (ناد).
مینسک: (Minsək) آرخالیق.
مین قات:(Min qat) چیزی که با شکنبهٔ گوسفند است. هزارخانه. هزارتو.
مینقان: (Minqan) هزاره. هنگ.
مینقان: [دیو](Mınqan) پرحرف.
مینقوْو: (Mınqov) کسی کـه تودمـاغی حرف می‌زند.
مینقی: (Mınqı) مغز. مخ.
مینقیراز: (Mınqıraz) ضعیف. ناتوان.
مینقیز: (Mınqız) شاخ حیوان. گردن.
مین قیشلاق: هـزار قشـلاق. شـهری در شرق دریای خزر.
مینقیل: از خود بیخود. لالهٔ گوش.
مینقیلتی: (Mınqıltı) من و من. غرولند.
مینقیلداق:ملاج. قسمت نرم سر نوزاد.
مینقیلداماق: من و من کردن.
مینقیلیج: (Mınqılıc) بالابر.
مینک: (Minək) مَرکب. کرّه خـر سـه ساله که می‌توان بـر آن سـوار شـد. ← مینیک.
مـین کـوْزه یـه قیـرپ قوْیمـاق: (Min küzəyə qırp qoymaq) همه فن حریف بودن. همه کارهٔ هیچکاره بودن.
مینگ: (Ming) خال. هزار(عدد).
مینگ دمیر: نیرومند. (اویغوری).
مینگ قارا:بسیارنیرومند. (اویغوری).
مینگن / مینگی: مرکب. حیوان سواری.
مین گوْل: (Min gül) هزار گل (ناد).
مینگیت: (Mingit) بار. سنگینی.
مینگیرلـه مـک: (Mingirləmək) پیلـه کردن. تهمت زدن. دست برنداشتن.
مینلاب: هزاران هزار. بسیار زیاد.
مینله گن: (Minləyən) به هزار رسـیده. بسیار زیاد.
مینلـه گـن تومانلایـان: (Minləyən tumanlayan) بـه هـزار و ده هـزار رسیده. بی نهایت. بی شمار.
مینلـه مـک: (Minləmək) بـه هـزار رسیدن. زیاد شدن.
مینلی: (Minli) هزاره. هزارگان.
مینلیک: (Minlik) هزاری. هـزار تـایی. درجهٔ سرتیپی.
مینمک: (Minmək) سوار شدن. نشستن.
مینمه: (Minmə) سواری.
مـین مـین: (Min min) میلیـون. هـزار هزار.
مین نفره دوْو اولماق: (Min nəfərə dov olmaq) صد سر را کلاه بودن. از هـیچ کس نترسیدن.
مین نفری آلیب ساتان: پولدار.
مینوس:[لا] (Minus) منها. منفی. تفریق.
مینوْوقا: (Minovqa) آهسته.
مینه دایامی: (Minə dayamı) چوبی که بر وسط پشتهٔ علف بکوبند.
مینی: (جان)(Minəy) اسب سه ساله.
مینی: (جان)(Mını) جوجه غاز.
مین یئردن: از هزارجا. از هر طرف.
مین یاپراق: (گیا)(Min yapraq) نـوعی گیاه علفی، دیرپا، بـا گلهـای سـفید یـا زرد و ریشه‌های محکـم. بومـادران. ام الف ورقه. (Achillea ageratum) عرب ساچی، آغ باشلی، آغ یاوشان، بارساما اوْتو، بایتاران، بایتیران، قندیل چیچگی و مارساما اوْتو نیز می‌گویند.
مین یاشا: (Min yaşa) آفرین. احسنت.
مین یاشار:(Min yaşar) جاویدان(ناپ).
مینیت: سوارکاری. مرکوب. اتومبیل.
مینیت سایاجی: تاکسیمتر.
مینیتمن: (Minitmən) سوارکار.
مینیج: (Minic) سوارکاری.
مینیجی: (Minici) سوارکار. فاعـل (در عمل جنسی).
مینیساک: (Minisak) ← آرخالیق.
مینیش: (Miniş) سواری. طرز سـواری. عبا. گایش.
مینیشکه: (Minişkə) ارّابه.
مینیشمک: بـا همـدیگر سـوار شـدن. بـا ازدحام سوار شدن. سوار هم شدن.
مینیـک: (Minik) سـواری. مرکـوب. وسیلهٔ نقلیه. سوار. سرنشین. ← مینیش.
مینیـک داشـی: (Minik daşı) معـرج. مصعد. سنگ مخصوص سوار شدن.
مینیکمک: مرور کردن. گذشتن.
مینیل: (Mınıl) موی. گیسو.
مینیلمک: (Minilmək) تـن بـه سـواری دادن.
مینینجی: (Mininci) هزارم.
میوه: (Miyvə/meyvə) میوه. ثمر.
میوه چی: (Miyvəçi) میوه فروش.
میوه لنمک: میوه دار شدن.
میوه میلچگی: (جان) مگس سرکه.
میه نپور: (Miyənpur) میانپر.
میی: (جان)(Mıy) گربه.
میی‌الاق: معلّق. پشتک وارو.
میی‌تیق: (Mıytıq) لنگ.
میی‌قال: (جان)(Mıyqal) گربه.
میل: (Məyil) آب لنبو. آب افتاده.
میی‌وْ پیشیگی: (جان) گربهٔ وحشی.
میی‌وْلاماق: میومیو کردن (گربه).
میی‌وْلتو: (Miyoltu) آوای میومیو.
میی‌وْلداشـماق:میومیـو کردن جمعـی گربه‌ها.
میی‌وْلداماق: میومیو کردن.
میی: (Miyi) مغز. مخ.
میـیم: (Miyim) چـوبی کـه بـر وسـط پشتهٔ علف بکوبند تا باد علوفه را نبرد.

ن

ن: (N) از حروف صامت زبان ترکی آذربایجانی که جزء حروف طنین دار، پیشین کامی و شبه صائت گروهبندی می‌شود. هیچ واژه اصیل ترکی با «ن» آغاز نمی‌شود. در ترکی قدیم به ندرت در اوّل کلمه قرار می‌گرفته؛ امروزه به خاطر دخیل بودن کلمات فارسی و عربی و تبدیل آن به حروف «م»، «ب» و ... نسبتاً رایج است.
نئت: (Net) خالص. صافی. ویژه.
نئتاق: (Netaq) کمر.
نئت کار: (Net kar) سود خالص.
نئتن نئتن: از چشم افتاده. حقیر.
نئجک: (Necək) کیفی. کیفیتی.
نئجل: (Necəl) چگونگی.
نئجم: (Necəm) کمیّت. کوانتوم.
نئجه:(Necə)چگونه؟ **نئجه زاد:**چه عجب؟. **نئجه لنمک:** توصیف شدن.
نئجه له مک: (Necələmək) کیفیت چیزی رامشخص کردن.تشریح کردن.
نئجه له مه: تشریح. توصیف.
نئجه له ییجی: تشریح کننده.
نئجه لیک: کیفیت. چگونگی. وصف.
نئجه لیک سیز: ساده. بسیط. عادی.
نئچم: (Neçəm) کوانتوم.
نئچه: (Neçə) چند؟ اگر بعد از یک عدد بیاید نشانهٔ آن است که مقدار دقیق مشخص نیست ولی زیادتر از آن عدداست. ایگیرمی نئچه= بیست وچند
نئچه دن بیر: ته پیاز یا سر پیاز.
نئچه له مک: (Neçələmək) کمیت و مقدار چیزی را مشخص کردن.
نئچه له مه: (Neçələmə) بیان و تعیین کمیت و مقدار چیزی. برآورد.
نئچه له ییجی: (Neçələyici) شمارنده.
نئچه لیک: (Neçəlik) کمیت. مقدار.
نئچه نئچه: چندین و چند. خیلی.
نئچه نجی: (Neçənci) چندمی.
نئرقاران: (جان) کبوتر کبود. ورقاء.
نئسته: (Nestə) ناحق.
نئشدو: (Neşdo) ناشتا. حریص.
نئشه: (Neşə) نشئه. **نئشه بند:** شیره ای.
نئمئس / نئمئج: [رو] (Nemes) آلمان.
نئیبت: (Neybət) عیب. زشت. ناپسند.
نئیناغی: (Neynağı) نخودچی پخته.
نئهره: (Nehrə) کوزهٔ کره گیری. کوزه‌ای که در آن از ماست کره و دوغ می‌گیرند. **نئهره پارتلادان:** (گیا) لاله. نئهره سیندیران نیز گویند.
نئهره چالخالاماق: کره گرفتن. جنباندن کوزهٔ کره گیری برای گرفتن کره.
نئهره گؤلؤ: (گیا) لاله.
نا: (Na) پیشوند نفی و انکار.
نا آنیق: (Na anıq) نامعلوم.
نا اؤرون: (Na orun) نابجا.
نا اینجار: (Na incar) ترحم برانگیز.
نابا: (Naba) نگو که.**ناپا:**(Napa) خبیث.
نات: (Nat) دستهٔ داس بلند.
نا تکیز: (Na təkiz) ناهموار. ناصاف.
ناجاق: (Nacaq) تبر. تبری که یک لبه‌اش به شکل تبر و در سوی دیگر چکش قرار دارد. تبرزین (درویشان). به صورت «ناجخ» و «ناچخ» وارد زبان فارسی شده است. اجاق. آتشدان.
ناجاقای: (Nacaqay) مشغول. کوشا.
ناجاقلی: (جان) شانه بسر. هدهد.
ناجال: (Nacal) ساطور با دستهٔ فلزی.
ناجی: [مغ](Nacı) دوست. یاور.
ناجیر: (Nacır) جشن. ناسازگار. لجباز.
ناچا: (Naça) موادمخدر.
ناچاق: (Naçaq) ناسالم. ناکام. بیمار.
ناچاقلاماق: مریض شدن.
ناچالنیک: [رو] (Naçalnik) رئیس.
ناچان: چگونه؟ به چه صورت؟
ناحاجات: (Nahacat) غیرضروری.
ناخا: (Naxa) ← ناقفا. جوجهٔ مرغ.
ناخات: (Naxat) تکه هیزم.
ناخچیوان: (Naxçıvan) عالم آرا. خاستگاه نوح. مکان ضرب نقره. ناحیه‌ای در آذربایجان(نخجوان)(ناپ)
ناخشا: (Naxşa) نگار. نقشه. غزل.
ناخشاچی: (Naxşaçı) غزلسرا.
ناخشا قوْشاق: شعر و غزل.
ناخشا کوی: (Naxşa küy) ترانه و غزل.
ناخلف اؤستؤراق: آدم وقت نشناس.
ناخمیرا: (Naxmıra) منت. سرکوفت.
ناخنا: زایدهٔ گوشتی کنار چشم حیوان.
ناخنک: (Naxunək) ناخنک. غدّه‌ای که در بینی اسب و الاغ پیدا شود و بایدبریدد، چون جلوی تنفس را می‌گیرد. **ناخنکچی:** ناخنک کننده.
ناخوْش: (Naxoş/noxoş) بیمار. روانی.
ناخوْش تویوق: لاغر مُردنی.
ناخیر: (Naxır) گله. رمه حیوانات چهارپا مانند گاو. گله ای از احشام کوچک و بزرگ. محل چرای گاوها.
ناخیرا: (Naxıra) به کجا؟
ناخیرچی: (Naxırçı) چوپانی که گله‌ای با حیوانات مختلف را بچراند. نفهم.
ناخیر قاوان: (Naxır qavan) یک دوره.
ناخیر قوْیان: (Naxır qoyan) روز ۲۵ دسامبر که در آن چوپانان گله حساب و کتاب یک سال را با صاحبان بکنند.
ناخیش: (Naxış) نگار. نقشه. طرح.
ناخیش آچان: (Naxış açan) کسی که

روی چوب و فلز و غیره حکاکی کند.
ناخیش سالدی: نگارگری.
ناخیشچی: (Naxışçı) نگارگر.
ناخیشلاماق: نقش کردن. نگار زدن.
ناخیشلانماق: نقش خوردن.
ناخیشلی: خوش شانس. منقش. نقشدار.
ناخیشلی تلخه: (جان) نوعی خزنده از تیرهٔ مارها. (Elaphedione)
ناخیل: بار. دفعه. گل حنا. چگونه؟
نادار: (Nadar) جای خالی.
نادارانما: (جان) مار بزرگ.
نادانپاراز: (Nadanparaz) مرتجع.
نادری تختینده گؤرمک: سن زیاد داشتن.
نادوْغرو: (Nadoğru) کج. نادرست.
نادهیم: (Nadəhim) ناسازگار.
نـــادینج: (Nadinc) نـــاآرام. شـــلوغ. آتشپاره. آدم ناراحت. دو به هم زن.
نار: (Nar) انار. آتش.
نار آلان: خریدار انار. نوعی انگور.
نارا: (Nara) کجا؟
ناران: (Naran) ریز. خرد. خورشید.
ناران چیچک: (گیا) آفتابگردان.
نارانقا: (گیا)(Naranqa) نارنج.
نار اؤزۆ: (Nar özü) رب انار.
نار ایله تورپ: (انار و ترب) نامتجانس.
نار بیکه: (Narbikə) بانوی آتشین. (ناد).
نارپاشا: نامی برای زنان اویغور.
نارپیز: (گیا) نعناع. (گویش ترکمنی).
نار چیچک: گل انار (ناد).
نارچیل:(گیا) درخت گردوی هندی.
نارخال: (Narxal) کیسهٔ بزرگ.
نارخوْش: (Narxoş) شیره کش خانه.
نارداران: (Nardaran) انارچین.
نارداشا: (Nardaşa) مربای انار. شربت انار. نارشاراب و نارروب نیز گویند.
ناردان: (Nardan) از جنس انار.(ناد)
ناردانا: دانهٔ انار. نوعی انگور.(ناد)
نار داناسی: نوعی سرگرمی با انار. چند نفر قرار می‌گذارند طوری انار بخورند که حتی یک دانه از آن بر زمین نیفتد.
ناردانچا: (Nardança) مربای انار.
نار دوْغان: جشن روز پس از شب یلدا.
نار دوه: (جان) شتر یک کوهانه.
نار روب/ نار شاراب:← نارداشا.آب انار.
نار قابیغی: پوست انار که برای رفع دمل دندان و رنگ آمیزی سودمند است.
نارقان: (Narqan) ریز.
نار قوْوورما: (Nar qovurma) نوعی غذا که برآمده از محال گؤگچای است. انار را دانه دانه با پیاز سرخ می کنند و دست آخر تخم مرغ بر آن زده و نمک و فلفل اضافه کنند.
نارکوْتیک: (Narkotik)) مخدّر.
نارکوْتیک واسطه لر: مواد مخدر.
نارکوْز: (Narkoz)) مادهٔ مخدّر.
نارکیمی: (Nar kimi) سرخرنگ.
نارگلدی: (Nar gəldi) انار آمد. (ناد).
نارگیلـــه: (Nargilə) دانـهٔ انـار. عزیـز دردانه. آلبالو. قلیان(بدنهٔ قلیان از چوب نارگیل درست می‌شد). از آهنگهای رقص آذربایجانی. آلت مردانه. (ناد)
نارگیلـــه چکمـــک: (Nargilə çəkmək) قلیان کشیدن. آلت مردانه را مکیدن.
نارگیله چی: قلیانی. قلیان کش.
نارگیله سویونو دگیشدیرمک: شاشیدن.
نارگیله وورماق: با قلیان بنگ کشیدن.
نارلیق: انارستان. **نارمای:** تمام. همه.
نارنج: (گیا)(Narinc) نارنج.
نار وئردی: (Nar verdi) اناری. (ناد).
ناروال: (جان)(Narval) حیوان پستاندار از تیرهٔدلفین(Monodon monoceros).
نارین: نرم. خرد. باریک. براده. خرده. خاصه. بـه همـین صـورت و معنـا وارد فارسی شده است. قلعهٔ محصور. قلعـه. سخت. تند. عمیق. آن طرف. (ناد).
نارین باراقا: لیف یا بافت ابریشم.
نارینجاق: بمب دستی ساچمه ای.
نارین جان: (Narıncan) ریزنقش (ناد).
نارینجیق: (Narıncıq) ذرّه.
نـارین قلعـه: (متفـا) قلعـهٔ خاصّـه. قلعـهٔ کوچک مرکزی در قلعه‌های چند تو.
نارینلاتماق: نرم گردانیدن.
نارینلاشماق: نرمتر یا خردتر شدن.
نارینلاماق: نرم کردن. خرد کردن.
نارینلیق: نرمی. زیرکی. باریکی.
نارین یام: (متفا) چاپارخانهٔ مخصوص.
ناز ائیله مه: (Naz eyləmə) نوعی رقص آذربایجانی. **نازار:** (Nazar) کاروان.
نازباجی: (Naz bacı) دختر نازنین (ناد).
نازبای: (گیا)(Nazbay) ← فسلیگن.
نازبسدی: (Naz bəsdi) دختربس. (ناد).
نازتمام: (Naz tamam) دختربس. (ناد).
نازدار/ نازدانا: (Naz dana) نازدانه (ناد).
نازدی: (Nazdı) نازنین عشوه گر (ناد).
ناز ساتان: عشوه کردن. خوش ساق.
ناز ساتماق: (Naz satmaq) عشوه آمدن.
نازقاییت: (Nazqayıt) دختربس (ناد).
نازلاما: نـوازش. نـوعی شـعر کـه بـرای ابراز محبت به کودکان و انتقال مفاهیم اخلاقـی و احساسـی و انسـانی، در ادبیات شفاهی آذربایجان پدید آمده.
نازلاماق: نوازش کردن. ناز کردن.
نازلانا نازلانا: با ناز و کرشمه.
نازلاندیرماق: ناز کردن. نوازش کردن.
نازلانماق: عشوه گری کردن.
نازلی: (Nazlı) طنّاز. نازنین. (ناد).
نازلی آش: (Nazlı aş) ← نازلاج.
نازلیجا: (Nazlıca) نازنازی. طناز.
نازناز: (Naz naz) روسری ابریشمی.
نازنـازی: رقـص ظریـف و روان زنانـهٔ آذربایجانی. ملودی آن با تکرار سـریع اصوات ملایم و زیبا و گاهی با لـرزش صداها، غنـی شـده. ایـن لـرزش بـرای مجری رقص نـوعی چـرخش آنـی در جا را القا می‌کند و رقص ظریف و راه رفتن با طنـازی و یـا حرکـات مسـتقیم ظریف را ممکن می‌سازد.
نازنده: (Nazəndə) نازنین.
نازواری: آهنگ رقص آذربایجانی.
نازیک: (Nazik) نازک. لطیف. (ناد).
نازیک اوْرتالی: کمرباریک (اسب).
نازیـک پـاز دیمـدیک: (جـان) اردک ماهیخوار سفید. (Mergellus albellus).
نازیک قابیق: پوست نازک. بچه ننه.
نازیکلتمک: نازک گرداندن.
نازیکلیک: (Naziklik) باریکی. نازکی.
نازیلتمک: ← نازیکلتمک.
نازینی چکمک: ناز کسی را کشیدن.
ناژیر: [مغ] تابستان. گرما.
ناس: (Nas) نصوار. نوعی مـادهٔ مخـدر که از مخلوط توتون و زرنـیخ درسـت می‌کنند و زیر زبان می‌گذارند.

ناساز: (Nasaz)نامیزان. نامرتب. بی‌حال.
ناساغ / ناسای: (Nasay) بیمار.
ناس قاباق: (گیا) نوعی گیاه کدو تنبل که میوهٔ آن کوچک به اندازه و شکل گلابی و ... است. میوهٔ خشک شده و میان تهی آن به عنوان ظرف ناس (از مواد مخدر) کاربرد دارد.
ناسناس: میمون. میمون آدم نما.
ناسوس: Nasus)) تلمبه دستی.
ناسیر: (Nasır) تاول. برآمدگی. میخچه.
ناسیر باغلاماق: پرت شدن حواس.
ناسیرقا: فرغون. زنبه. برانکارد.
ناسیرینا باسماق: عصبانی کردن.
ناسیل: چگونه؟ به چه صورت؟
ناسیلسا: به هر تقدیر. هرطور که باشد.
ناشار: (Naşar) غریبه. بیگانه. دروغگو. بسیار. فراوان. ناآرام. بی حیاء.
ناشاتیر:ترکیب جوهرنمک و آمونیاک.
ناشایان: (Naşayan) نامناسب. نادرست.
ناشتاب: ناشتا. غذای صبحانه. گرسنه.
ناشیر: (Naşır) بز. پارچهٔ زمخت.
ناشیربا: (Naşırba) مشربهٔ مسی دسته‌دار.
ناظر: [عر] (Nazir) وزیر.
ناظرلیک: وزارتخانه. وزارت.
ناعلاج: (Na'illac) مضطر. گرفتار.
ناغ: (جان)(Nağ) شتر ماده.
ناغاچی: دایی. خویشاوند مادری.
ناغار: (Nağar) شکم گنده. دف.
ناغارا: (Nağara) نقاره. دف. دایره. کوس. پردهٔ گوش. سرزنش. ستم.
ناغارا آغاجی: چوب طبل زنی.
ناغاراچی: (Nağaraçı) نقاره زن.
ناغاراخانا: محل قرارگرفتن پردهٔ گوش.
ناغاش: رنگارنگ. خویشاوند مادری.
ناغافل اۆستۆراق: مهمان ناخوانده. سخن ناپخته. اتفاق غیرمنتظره.
ناغای: [مغ](Nağay) موش کوهی.
ناغدا: (Nağda) زیور غیر طلا و نقره.
ناغدیر: (Nağdır) نقد (متضاد نسیه).
ناغرا: (Nağra) زخم. اثر زخم.
ناغور: [مغ](Nağur) ← نۆهور.
ناغیز: خویشاوند مادری. نادان. حقیقت.
ناغیل: (Nağıl) داستان.
ناغیل باشی:لطیفه یانکتهٔ پیش از داستان.
ناغیل تاپماجا: دری وری. شعر و ور.
ناغیلچی: داستانگو. قصه گو. خیاگر.
ناغیم: سپر. **ناغیم آتماق:** نظر افکندن.
نافجیل: کفش (گویش بورچالی).
ناقال ماغال: (Naqal mağal) قیل وقال.
ناقان: تپانچه.**ناقچی:** نایب قاضی. نوّاب.
ناققا: (جان)(Naqqa) گربه ماهی. نهنگ. ماهی اسبله. ماهی سیبلی.
ناققات: کسی که در شعربافی الیاف ابریشم را حلّاجی و باز کرده و به شکل مورد نیاز می‌تابد و می‌پیچد.
ناققاج: (Naqqac) حرف نشنو.
ناققال: (Naqqal) نقل کننده. نقّال. بسیار خسیس. پرحرف. لافزن. عوضی.
ناققالچا: (Naqqalça) شیرینی عسلی.
ناققیشلی: (Naqqışlı) لی لی. (بازی).
ناققیلی: (Naqqılı) بازی الک دولک.
ناقۆلای: (Naqolay) ناراحت.
ناقیش تیکمک: کار مشکل و حساس انجام دادن. با سوزن گور کندن.
ناکۆک: (Nakök) زکام گرفته.
ناکۆندم: (Naköndəm) ناتراز.
ناکۆنۆل: (Nakönül) بی میل.
ناگمان: (Naguman) ناامید. ناباور.
ناگیلئی: (Nagiley) ناراضی. شاکی.
نال: (Nal) نعل. نعل درگاه. زیرانداز ایوان. پلکان. تختهٔ سر ستونها. تختهٔ روی دیوار.**نال آتماق:** ولگردی کردن.
نال آغاجی: بادبند (در ساختمان).
نال بورونلار: (جان) نوعی شب پره.
نال تۆپلاماق: عقب ماندن.
نال تۆپلایان آت:اسب عقب مانده. قاق.
نال تۆکن: (Nal tökən) ← نال قیران.
نالچا: (Nalça) نعل. پاشنه کش. بالش که روی آن نشینند. تشکچه. پول فلزی بزرگ. میخ نوک فرفره. بیماری که باعث ورم در گردن شتر شود.
نالچاپا: ظرف آب. **نالسیز:** پابرهنه.
نال قیران: زمین شنی و پر از سنگریزه.
نال کیمی: سرمست. از خود بیخود.
نالاتماق: به وسیلهٔ کسی نعل کردن.
نالاری آتماق / نالاری تیکمک: مُردن.
نالاما: راه مالرو در کوه. رد نعل اسب. ابزار بالا نگهداشتن پای حیوان هنگام نعل زنی. چکش نعلبندی.
نالاماق: (Nallamaq) نعل زدن. تیر زدن. به هدف کوبیدن. نابود کردن.
نالانماق: (Nallanmaq) نعل شدن. تیرخوردن. به هدف اصابت کردن.
نالی قوزو: (Nallı quzu) اسب. خر.
نالی قیریق: کم عقل. **نالیشلی:** حزین.
ناما: (Nama) راهب.
ناماز: (Namaz) عبادت. نیایش. با تلفظ ترکی وارد زبان روسی شده است.
نامازا گئتمک: (برای نماز رفتن) کوشش برای گرانفروشی در حراجی.
ناماز بئزی: روبند زنان در هنگام نماز.
ناماز پۆزان: (گیا) نوعی سرخس.
نامازسیز: بی نماز. حیض. رگل.
نامازشام قارقاسی: خفاش.
نامازقیلان / نامازلی: نمازخوان.
ناماز قیلماق: نماز خواندن.
نامازگاه:(Namazgah) مصلی. نمازخانه.
نامازلیق: (Namazlıq) آئین رفتن به سر مزار مردگان در بعد از ظهر اولین پنجشنبهٔ ماه رجب و پخش حلوا و نقل و خرما(گویش ایل قاراپاپاق). سجاده. جانماز. فرشی که روی آن نماز گزارند. محرابی و تاقی نیز می‌گویند.
نامانا: (Namağa) چرا؟ برای چه؟
نامالا / نامانلاما: (Namahlama) حداقل.
نامجال: بی مهلت. بلافاصله. ضعیف.
نامحل: (Naməhəl) بی موقع. بیجا.
نامزد: (Namzəd) کاندیدا. داوطلب. نشاندار. نشان کرده. فوق لیسانس.
ناملو: (Namlu) لولهٔ (تفنگ و توپ).
ناملی: (Namlı) نیرومند. تنومند. چاق.
ناممیخیدا: (Nammıxıda) ماشاءالله.
ناموسیه: (Namusiyyə) پشه بند.
ناناهیر: گنده. نوعی حشره خانگی.
نانای: (Nanay) آهنگ رقص که در دهان نواخته شود.
نانبای: (Nanbay) نانوا. سوسک حمام.
نان تپر: (Nan təpər) نمک بحرام.
نانجان: چقدر؟ **نانخانا:** نانوایی.
ناندان: جای لحاف تشک.
نان کۆر: (Nan kor) نمک نشناس.
نانه: (گیا)(Nanə) نعناع. (ناد).

نانه تیکانی: (خار نعناع) زیان جزئی.
نانه جوْهری:(Nanə cohəri) عرق نعناع.
نانه چؤپؤ:(Nanə çöpü) بدردنخور.
نانه شکری: (Nanə şəkəri) قرص نعناع.
نانه نی یئمک: به دردسر افتادن.
نانی بوتون: (Nanı bütün) خوشبخت.
نانیق: (Nanıq) ضعیف. اشاره‌ای که به معنی دماغ سوخته به کار می‌رود. با انگشت به نوک بینی اشاره کردن.
ناو: (Nav) نوعی ناودان بزرگ که از تایر تراکتور یا ماشینهای باربری بریده و درست می کنند و برای دادن علوفه به حیوانات کاربرد دارد. گذر.
ناوئر: (Naver) برکه(گویش ترکمنی).
ناوا: (Nava) برکه.
ناوار: نمد یا تشکچهٔ زیر زین یا پالان. جل. حاشیهٔ دور پلاس. کلید درب.
ناوارپالان: (Navarpalan) پالان و جل.
ناوال: ابله. احمق. **ناوالا:** ← نوغالا.
ناوالچا: (Navalça) ناو. ناودان.
ناوای: نامی برای مردان اویغور.
ناوچاغان: (گیا) گیاهی با گلهای لایه لایه و بنفش. بورو چیچگی و بادمجان چیچگی نیز گویند.
ناویر: (Navır) برکه.
ناهار: نهار.مجمعی.سینی.(گویش قوبا).
ناهارخانا: اتاق نهارخوری.
ناهاردان سوْنرا کیشی اوْلان: (Nahardan sonar kişi olan) تازه به دوران رسیده.
ناهارلی: پر از غذا. شکم سیر.
ناهامار: (Nahamar) پرنشیب و فراز.
ناهامارلیق: (Nahamarlıq) ناهمواری.

نانه

نای: (Nay) شوخ طبع. دراز (آدم). قارمون. دف. کرخت. سست. دیرفهم.
نایئتیک: (Nayetik) نارس. ناقص.
نایان: (Nayan) بیگ. سَرور.
نایباشی: (Naybaşı) متین. با وقار.
نایچا: (Nayça) غنچه. بسته. ماسوره.
نایزاغان: (Nayzağan) طنّاز.
نایزاغای: (Nayzağay) آذرخش.
نایقارا: (Nayqara) شوخ طبع.
نایلا: (Nayla) انبار. چگونه؟
نایلوْن دخیل: (Naylon dəxil) (قلک پلاستیکی) آدم چاق و خپل.
نایلیق: حقه بازی. حیله گری.
نایمان: نجیب زاده. خود ساخته. عدد هشت در مغولی. طایفه ای از تاتارها.
نایمید: (Naymıd) ناامید.
ناینا‌قیجی: (Naynaqqıcı) ← ناقیشلی.
نای نای: (Nay nay) خالی. بیهوده.
نبات: (Nabat) نبات. آب نبات.
نبات خانیم: رقص آذربایجانی.
نبربود: (Nəbərbud) آدم زمخت.
نبق آغاجی: (گیا) درخت سدر.
نبیت: (Nəbit) تورماهیگیری.
نپیک: (Nəpik) بدطینت.
نت: (Nət) وا. حرف تعجب.
نت: [فر] (Net) خالص. ویژه. صاف.
نترال: [لا] (Netral) خنثی.
نتس: کشتزار خشکانده شده. زمین زراعی که شخم نشده و در اثر رفت و آمد انسان وحیوان بایر شده است.
نجات وئردی: بازی کودکانه که اساس آن بر آزاد کردن فرد اسیر از دست گروه رقیب شده می‌باشد.
نجیب: گرانقیمت (فلزات).
نجیب مرجان: مرجان سرخ.
نحس داماری توتماق: (Nəs damarı tutmaq) روی دندهٔ لج افتادن.
نخره: (Nəxərə) زمخت. خشن.
نخسته: (Nəxəstə) بسیار چاق.
نخلبند: (Nəxlbənd) آنکه از موم عسل اشکالی چون میوه ودرخت سازد.
نخود: (گیا)(Noxud) نخود. (Cicer)
نخود چوخورو: (Noxud çuxuru) نوعی بازی از طریق انداختن نخود به چاله.
نخود دن یئیه نی: (جان)(Noxud dən yeyəni) حشره‌ای که دانه‌های نخود را می خورد. (Bruchus pisorum)
نخودلوق: مزرعهٔ نخود. به اندازهٔ نخود.
نخودو سویا سالماق: توجه کردن.
ندبه: (Nədbə) داغ زخم.
ندن: (Nədən) علت. چرایی.
ندنجه: (Nədəncə) وسیله.
ندنسل: (Nədənsəl) مربوط به علت.
ندنسللیک: (Nədənsəllik) علّیت.
ندنلیک: (Nədənlik) سببیت.
نده اوْلسا: (Nədə olsa) یک به یک.
نده رت: (Nədərət) خطاکار. بیش ازحد.گاز گیرنده (سگ).
ندیم: (Nədim) فضول. ناخوشایند.
ندیملنمک:(Nədimlənmək)لوس شدن.
نذر دئمک: (Nəzir demək) نذر کردن.
ندینده: (Nədində) بهانه.
نربالا: (Nər bala) فرزند دلیر. (ناپ).
نرتخته: (Nər təxtə) تخته نرد.
نرتکین: (Nər təkin) قهرمان. (ناپ).
نرچه: (جان)(Nərçə) شتر نر سه ساله.

نرگیز

نرخ: (Nərəx) پرحرف. ورّاج.
نرخانیم: (Nərxanım) بانوی قوی(ناد).
نرد آتماق: (Nərd atmaq) تخته نرد بازی کردن. نرد وورماق نیز می گویند.
نردؤی: (Nərdöy) بزرگ. گنده.
نرسه: (Nərsə) چیز. شئی. موجود.
نرسه گرک: (Nərsə gərək) ملزومات.
نرکه: (متفا)(Nərkə) حلقه یا دایره‌ای که دور چیزی ایجاد کنند. حلقه زدن

گروهی به جهت منع حیوانات شکاری از خروج از محوطهٔ معین تا شکار شاه یا امیرآسان باشد. جرگه.
نرگه: (گیا)(Nərgə) ← لرگه.
نرگی: (گیا)(Nərgi) پیاز تخمی. نوعی بیماری در بزها.
نرگیز: (گیا)(Nərgiz) نرگس. (ناد). فضول. خبرچین.
نرگیزاوا: (گیا)(Nərgizava) گندم زرد.
نرگیز زنبقی: (گیا)(Nərgiz zanbağı) نوعی گل زینتی. (Amaryllis) گوزل خاتین چیچگی نیز گویند.
نرلی: (Nərli) قوی. مهم. پربار.
نرلیک: (Nərlik) مردانگی. جوانمردی.
نرمنی: (Nərməni) جاروی مرمری.
نرمه نازیک: نازک نارنجی. ظریف.
نرنخ: (Nərnəx) شریک.
نره: (Nərə) سگ ماهی. ماهی تاس. تیر که روی سقف اندازند. شتر نر. کلمهٔ استفهام به معنای «کجا؟»
نره تاز: (Nərətaz) بدقلق.
نره دن: (Nərədən) از کجا؟. به همین صورت و معنا وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
نره دؤش: (Nərədöş) تنومند.
نره ویس: (Nərəvis) عوضی (اسب).
نری: (Nəri) چکش آهنگری.
نریلتی: (Nərilti) صدای نعره. غرّش.
نریلدتمک: به نعره واداشتن.
نریلدشمک: باهم نعره کشیدن.
نریلده مک: (Nərildəmək) نعره زدن. غریدن. ماق کشیدن (شتر و گاو).
نزله اوْتو: (گیا)(Nəzlə otu) داودی ایرانی. داودی قفقازی. شقر الحمار.
نزیک: (Nəzik) ماهی. توتک. نوعی نان با روغن و شیر.
نزیلمک: (Nəzilmək) گریختن و از صحنه رفتن.
نس: (Nəs) عوضی. شوم.
نسبت شکیلچیلری: (Nisbət şəkilçiləri) پیوندهای تملیکی. ضمایر ملکی.
نسبیلیک: (Nisbilik) نسبیت.
نسته: (Nəstə) چیز. مورد.
نسسه: (Nəssə) لقب. (گویش جلفا).
نسقلیک: (Nəsəqlik) ظرف استوانه ای از جنس نقره و غیره مخصوص نگهداری اسناد و مدارک.
نسل: (Nəsil) دودمان. فرزند. دورهٔ زندگی یک فرد تا زمانی که نسل دیگر آغاز شود. این دوره معمولاً ۳۰ سال در نظر گرفته می‌شود.
نسلدار: (Nəsildər) اصیل (احشام).
نسلدن گلمه: مادرزادی.
نسللیک: (Nəsillik) نسلی. ارثی.
نسله: (Nəslə) حریص. طمعکار.
نسلی کسیلمک: نسل چیزی یا کسی از بین رفتن. ریشه کن شدن.
نسلی گؤل: (Nəsli gül) گل تبار (ناد).
نسنرمک: (Nənərmək) به چیزی دست یافتن.
نسنل: (Nəsnəl) مادّی. تنبل.
نسنلجی: مادّیگرا. ماتریالیست.
نسنه: (Nəsnə) شی. چیز. مفعول.
نسنه دش: (Nəsnədəş) همجنس.
نسنه سل: (Nəsnəsəl) مادّی.
نشئه سی دورولماق: نشئه شدن. **نشئه سی قاچماق:** کیف کسی به هم خوردن. عیش کسی خراب شدن. **نشئه سی یئرینده اوْلماق:** سرحال بودن. نشئه بودن.**نشئه سیز:** غمگین. خمار. بیحال. **نشئه سینی پوْزماق:** عیش کسی را به هم زدن. **نشئه لنمک:** نشئه شدن. **نشئه وئرمک:** کیف دادن.
نشادر: [عر] (Nişadir) ← ناشاتیر.
نشاسته: (Nişasta) آهار.
نشالا: حلوای سبوس.
نشان: علامت. مدال.هدف. نامزدی. **نشان آلماق:** هدف گرفتن. نشانه روی کردن. مدال گرفتن. **نشان آی:** نامی برای زنان اویغور. **نشان اوزوگو:** (Nişan üzüyü) انگشتر نامزدی. **نشان تاخدی:** مراسم نامزدی و اهدای انگشتر. **نشان تاخماق:** نشان زدن. نامزد کردن. **نشان چوبوغو:** ابزاری چوبی برای جدا کردن کاه از غلّه در خرمن. **نشانچی:** نشانه رو. تیرانداز. **نشانداش:** هم نشان. هم علامت. **نشانگئچ:** (Nişangeç) چوبی برای مُهر زدن بر درخت. **نشانگاه:** ابزار نشانه گیری (اسلحه). هدف. **نشان گؤتؤرمک:** نشانه گرفتن. **نشانلاتماق:** نامزد گردانیدن. **نشانلاما:** نامزدی. نوعی بازی نشانه گیری. **نشانلاماق:** نشانه گیری کردن. نشان کردن. علامت گذاشتن. نامزد کردن برای ازدواج. **نشانلاندیرماق:** نامزد کردن. **نشانلانماق:** نامزد شدن. علامت گذاری شدن. **نشانلی:** نامزد. نامزد شده. دارای نشان و مدال. **نشانلی بازلیق:** نامزدبازی. **نشانلی سئچمه:** ← قیز بگنمه. **نشان وئرمک:** نمایاندن. مدال دادن. **نشان وورما:** هدف گیری. نصب نشان.
نشتر: (Nəştər) نیش.
نشتو: (Nəşto) ناشتا.
نصیری: نوعی زردآلوی درشت.
نطق سؤیله مک: (Nıtq söyləmək) سخنرانی کردن.
نطقدن دؤشمک / نطقدن قالماق: (Nıtqdən düşmək) از گفتار باز ایستادن. لال شدن. سکوت کردن.
نطقه گلمک: (Nıtqə gəlmək) زبان باز کردن.
نطقی آچیلماق: (Nıtqı açılmaq) زبان به سخن گشودن.
نطقی باتماق / نطقی باغلانماق / نطقی توتولماق / نطقی چکیلمک / نطقی قوروماق: (Nıtqı batmaq) بند آمدن زبان.
نظارتچی: (Nəzarətçı) ناظر.
نظامچی: ناظم. نظم دهنده.
نظامی خوان: (Nizamixan) نقال داستانهای نظامی گنجوی.
نظرله مک: (Nəzərləmək) چشم زدن.
نظرلیک / نظر مونجوغو: (Nəzərlik) نظر قربانی. چشم نظر.
نظمکئش: (Nəzmkeş) منظومه سرا.
نعلبکی: (Nə'lbəki) زیراستکان.نوعی رقص آذربایجانی.
نعمان چیچگی: (گیا)(No'man çiçəyi) گل نعمانی. لاله سرخ.
نغمه کار: (Nəğməkar) خواننده.
نغو: چگونه؟ چطور؟
نفاق سوْخماق: فتنه انگیختن.

نفته: (Nəftə) جای بدبوی بدن.
نفدز: (Nəfdəz) زشت. بد.
نفسالیز: (Nəfəsalız) کسی که به خوردنی و خوراکی هوس پیدا کند.
نفسچی: (Nəfəsçi) تریاکی.
نفس درمک: (Nəfəs dərmək) نفس تازه کردن. کمی استراحت کردن. سکوت کردن.
نفسدن دؤشمک: (Nəfəsdən düşmək) از نفس افتادن.
نفس سالماق: (Nəfəs salmaq) جذب کردن.
نفسسیز: (Nəfəssiz) از نفس افتاده. بیحال. بدون موجود انسانی.
نفسک: (Nəfsək) ← نفسالیز.
نفسکار: (Nəfskar) شهوتران.
نفسلی: (Nəfsli) طمّاع.
نفسلی: (Nəfəsli) زنده. جاندار. پرنفس. نفس دار. آنکه بتواند مدت طولانی نفس نکشد. بادی (آلت موسیقی).
نفسلشمک: (Nəfəsləşmək) هم نفس شدن. تریاک کشیدن.
نفسله مک: (Nəfəsləmək) چشم زخم زدن.
نفسلی ارکستر: (Nəfəsli orkestr) ارکستر سازهای بادی.
نفسلیک: سوراخ تهویه در پنجره.
نفس وئرمک: (Nəfəs vermək) دم برآوردن. نفس را بیرون دادن. هوا را از ریه خارج کردن. تنفس کردن. روحیه دادن. جسارت دادن.
نفسی ایتی: (Nəfsi iti) بسیار طمّاع.
نفسی توکنمک: (Nəfəsi tükənmək) از نفس افتادن.
نفسی دارالماق / نفسی داریقماق / نفسی قارالماق/ نفسی کسیلمک: (Nəfəsi daralmaq) تنگی نفس گرفتن.
نفسینی اؤلدورمک: (Nəfsini öldürmək) نفس اماره را کشتن.
نفسینی درمک: (Nəfəsini dərmək) نفس بریدن. حبس کردن نفس. موقتاً استراحت کردن. نفسی راحت کشیدن.
نفیر: (Nəfir) پیر. از کار افتاده.
نفیسلیک: (Nəfislik) گرانبهایی.
نفیله: (Nəfilə) ناحق.
نقراتلی: (Nəqəratlı) ← گرایلی.
نکر: (متفا)(Nokər) ← نوکر.
نکز: (Nəkəz) عوضی.
نکنده: کوک زدن. دوخت درشت و با فاصله. دوخت چیزهای درشت.
نکن سایاق: (Nəkən sayaq) بندرت.
نکه لیس: (Nəkəlis) نمک بحرام.
نکی: (گیا)(Nəki) توت فرنگی.
نگاه: (Nəgah) پراکنده. تنها.
نماز: (Namaz) ← ناماز.
نمازلق: (متفا)(Nəmazleq) ← نامازلیق.
نمجیل: (Nəmcil) رطوبت پسند.
نمچیلر: (Nəmçilər) نوعی بازی آهنگین دخترانه.
نمچیمک: (Nəmçimək) نم کشیدن.
نمر: (Nəmər) پول یا خلعت که در عروسی جمع شود. نمد زینت دار. ولی که به خنیاگر در عروسی بدهند.
نمرسه: (Nəmərsə) چیز. شئی.
نمروت: (Nəmrut) چرکی که روی خیک جمع شود.
نمره: (Nümrə/numara) شماره. حیله.
نمره چکمک: کلک زدن.
نمره چی: حیله گر. دروغگو.
نمره گلمک: کلک زدن.
نمره لنمک: نمره گذاری شدن.
نمره له مک: شماره گذاری کردن.
نمره یئمک: فریب خوردن.
نمره یاپماق: کلک زدن.
نمره ییغان: شماره گیر(دستگاه تلفن).
نمشقه: (Nəməşqə) کمد ظروف.
نم قاپماق: (Nəm qapmaq) نم کشیدن.
نمکو: (Nəməkov) نمک آب.
نمکی: (Nəməki) چرم رنگ خورده. شوخ طبع.
نمگل: (Nəmgəl) داس.
نملتمک: مرطوب کردن.
نملشمک: (Nəmləşmək) مرطوبتر شدن.
نملندیرمک: نم زدن. نم کردن.
نملنمک: (Nəmlənmək) مرطوب شدن.
نمله مک: مرطوب کردن.
نملیک: (Nəmlik) رطوبت.
نم نوم ائتمک: (Nəm nüm etmək) ناز کردن. دست دست کردن. ان قلت آوردن. راضی نبودن.
نموو: (Nəmov) رطوبت. نمور.
نمه: (Nəmə) چیز. شئی. چه چیزی؟. روح یا جن نیکو یا پلید.
نمه ره: (Nəmərə) نوه. **نمه سه:** یا.
نمه لازم: (Nəmə lazim) به من چه.
نمه لازمچی: لاقید. بی بند و بار.
نمه نه: (Nəmənə) چیز. شئی. چه چیزی؟ چی؟
نمه نه نه ایندی: (Nəmənə nə indi) چی مال کیه؟ نوعی بازی پرسش و پاسخ فکری میان کودکان.
نمی: (Nəmi) انباری که از نی در داخل چادر بنا می‌کنند. مکان نگهداری لبنیات در نزد عشایر. کمد دیواری. کمدی که روی آن لحاف و تشک و زیر آن ظروف بگذارند.
نمیچه: [دیو] شوهر خواهر زن.
نمیش: (Nəmiş) نم. رطوبت.
نمیشکنلیک: هوای مرطوب و بارانی.
نمیشلنمک: مرطوب شدن.
نمیشلنمه: جذب رطوبت.
نمیشلیک: رطوبت. تری. نمناکی.
ننش:(Nənəş)مادرک(خطاب به مادر).
ننم اوْغلو: (جان)(Nənəm oğlu) کفشدوزک.
ننم بؤجک: (جان) کفشدوزک.
ننم دوْغان: (جان)(Nənəm doğan) کفشدوزکی که می‌پرد. وجه تسمیهٔ آن این است که آن را در کف دست می‌گیرند و می‌گویند ننه دوغان اوغلان یا قیز (نوزاد مادرم پسر است یا دختر) کفشدوزک با گفتن هرکدام که پرواز کند می‌گویند نوزاد پسر است یا دختر.
ننني: (Nənni) ننو. گهواره.
ننه: (Nənə) مادر. مادر بزرگ. خطاب احترام آمیز به زن مسن. بصورت «Nəne» در فارسی، بصورت Nine در لهجهٔ عراقی، بصورت Nenə در لهجهٔ مصری و بصورت Nəne در لهجهٔ سوری زبان عربی شده. در بالاکن به معنای خواهر کاربرد دارد. (ناد).

ننه اؤلسون تیکه سی: غذایی که برای یک فرد محبوب نگهدارند.
ننه باجی: خواهر مادر. ناموس. (ناد).
ننه بیزی: (Nənəbizi) دراز. طویل.
ننه بیگیم: مادر ارجمند. (ناد).
ننه جان: (Nənəcan) (مادرجان) رقص جمعی آذربایجانی. یک گروه از زنان آرزوها و خواستهای عروس و گروه دیگر وعده‌های داماد را ترنّم می‌کنند. بعد از تراضی رقص پایان می‌یابد. در رأس هر گروه یک زن گیس سفید قرار دارد و نام رقص هم به همین مناسب ننه جان است.
ننه خانی‌م: بانوی مادر. (ناد).
ننه دیبی: (Nənədibi) ته دیگ.
ننه سی قشنگ / ننه سی خوشگل: مادر خوشگل. (فحش).
ننه قازار: (گیا)(Nənəqazar) هویج.
ننه قیز: (Nənə qız) ← آناقیز. (ناد).
ننه گؤل: (Nənə gül) مادرگل. (ناد).
ننه لر: (Nənələr) مادران. (ناد).
ننه لیک: (Nənəlik) نامادری. وظایف و حقوق مادری.
ننه منی قورداوئرمه:←آپاررام وئرمه رم.
ننه نی امن: (Nənəni əmən) تنبل.
ننه نین اؤیناشی: (Nənənin oynaşı) فاسق مادر. آدم بسیار نفرت انگیز.
ننه هئر: (Nənəher) زمخت.
نوا: (Nəva) آواز. آهنگ. از مقامهای دوازده گانهٔ موسیقی آذربایجانی.
نوبارک: (Nubarək) جوش. تبخال.
نوبتچی: (Nobətçi) پاسدار. قراول. نگهبان نوبتی. کسی که از هر خانواده به نوبت برای کمک به چوپان می‌رود. به همین صورت در فارسی و به صورت «نوبتجی» در عربی وارد شده.
نوبتچیل: آنکه نوبت را رعایت کند.
نوبتخانا: قراولخانه. پست نگهبانی.
نوبتلشه: (Nobətləşə) ادواری.
نوبتی مأذونیت: مرخصی استحقاقی.
نوبه چکمک: (Nobə çəkmək) در نوبت بودن. کشیک کشیدن. نوبتی پاسداری کردن. **نوبه دن کنار:** فوق العاده.
نوبه لشمک: بین خود نوبت گذاشتن.
نوبه لنمک: به تناوب عوض کردن.
نوت تؤکؤمؤ: ریز نمرات.
نوتوقچی: (جان) ← داز قارا.
نوجه: (جان)پرنده ای بزرگ جثه. نوعی بوقلمون.
نوچا: (Noçə) ناوچه. ← شوْرآتان.
نوح ائششگی: (Nuh eşşəyi) آنکه جز کار کردن سخت چیز دیگر نفهمد.
نوح ایامنیدان قالماق: (Nuh əyamından qalmaq) از زمانهای بسیار کهن باقی بودن. **نوح نبی دن:** از قدیم الایام.
نوحو بئشیکده گؤرمک: (نوح را در گهواره دیدن). سن زیاد داشتن.
نوْخات: (گیا)(Noxat) نخود.
نوْخای: [مغ](جان)(Noxay) سگ.
نوْختا: (Noxta) افسار. لگام. کنترل.
نوْختاباغ: بند لگام یا افسار.
نوْختاسینی توتماق: افسار را به دست گرفتن. کسی را تابع خود کردن.
نوْختالاماق: افسار زدن. دهنه زدن.
نوْختالانماق: افسار زده شدن.
نوْختا یالاماق: اطاعت کردن.
نور: (Nur) روشنی. ترکان هزاره اگر نوزاد دارای لکه سرخ بر روی صورت باشد، نامهای «نورمحمد»، «نورمراد» برای پسر و «نوربیگم»، «نوربیبی» و «نورگول» برای دختر گذارند.
نور آرا: (Nur ara) نورانی. (ناد).
نور آی: (Nur ay) مهتاب. (ناد).
نوْران: (Noran) نسبت.
نوران: (Nuran) رشته کوه. روشن(ناد).
نور ای‌چی‌نده ی‌اتسی‌ن: خدا بیامرزد.
نوربت: (Nurbət) تسلیم. امان.
نور پری: (Nur pəri) فرشتهٔ نور. (ناد).
نورتای / نورتک: مانند نور. (ناد).
نور توْپو / نور داملاسی: تجلی نور. فیضان. بچهٔ بسیار روشن و زیبا.
نور چوْجوغو: (Nur çocuğu) لوس. ننر.
نورچی: (Nurçi) مجذوب نور. فرقه ای از درویشان ترک.
نورخان: نامی برای زنان اویغور.
نوردان: (Nurdan) از تبار نور(ناد).
نورساج / نورسال: نور بیفشان. (ناد).
نورسان: مانند نور. نورآسا. (ناد).
نورسای: مانند نور. نورآسا. (ناد).
نوْرسته: نوعی زردآلو. تازه. (ناد).
نوْرشید: (Norəşid) ترانهٔ مرسوم که در آستانهٔ فرارسیدن بهار می‌خوانند.
نور قوبباسی: (Nur qubbası) بدریخت.
نورقولای: قسمت یا بخش بزرگ.
نورقون: (Nurqun) کامل. سنگین.
نورکان: معدن نور. (ناپ).
نور کیشی: مرد نورانی. (ناپ).
نور گؤل: گل زیبا و نورانی. (ناد).
نور گیله: (Nur gilə) ذرهٔ نور. (ناد).
نورلان: (Nurlan) نورافشان. (ناپ).
نورمان: (Nurman) مرد نورانی. (ناپ).
نوْرو: (Noru) پالان. (گویش زنگلان).
نوْروز: (Noruz) عید اول بهار. ملودی رقص خلقی آذربایجانی در مقام شور.
نوْروزا: (گیا)(Noruza) گل نوروز.
نوْروز اوْتو: (گیا)(Noruz otu) (تیرهٔ حبوبات) گلیسین. پیچ گلیسین. اقاقی پیچ. وستاریه. بوجاسیا. (تیرهٔ گل میمون) کتان دشتی. گشنیز کوهی. مخلصه. گل کتانی(Linaria vulgaris)
نوْروز اوْیونلاری: بازیهای نوروزی ایام عید مانند «یومورتا دؤگوشدورک»، «اوزوک اوزوک»، «فنجان» در آذربایجان، «آلتی باکان»، قیز قووو»، آوداریسپاک»، کؤکپار»، «آرکان تاوتوو» و «قول توزاق» در قزاقستان، «مونجوق آتدی» در ترکمنستان، مسابقات اسب دوانی مانند «قیز قووومای»، اولاق تارتیش»، «تییین اثنمئی»، «اثنیش» و بازیهای «آق چؤلمک» و «چولوق تاتلامای» در قرقیزستان. **نوْروز بولاغی:** اخمو.
نوْروز بیگ: نام قزاقی بر پسری گذارند که در ایام عید متولد شده.
نوْروز چرشنبه لری: چهارشنبه های موسم نوروز. به باور مردم آذربایجان تعداد چهارشنبه های نوروزی ۷ تاست. تعداد ۳ چارشنبه که مردم آنها را «اوغرو چرشنبه لر»، «اوغرو اوسکولر»، «اوغرو بوغلار» می نامند و در چلهٔ کوچک یعنی از ۱۰ تا ۳۰ بهمن قرار دارند. به باور مردم در این

چهارشنبه نفس بهاری دزدانه به آب و خاک و درختان می خورد و باز می‌گردد. سپس «دوغرو چرشنبه لر» از ماه اسفند آغاز می شود. این چهارشنبه‌ها با نامهایی چون «دوغرو اوسکولر»، «دوغرو بوغلار»، «جَمله لر»، «چیلله بئچه لر» شناخته می شوند. در نخستین چهارشنبهٔ اسفند که آن را سو چرشنبه سی، توز چرشنبه، گؤزل چرشنبه، گول چرشنبه، کیچیک چرشنبه، یالان چرشنبه، ازل چرشنبه و سولار نوروزو نیز گویند، نفس بهاری ابتدا به آبها می خورد و آنها را بیدار می کند و به گفتهٔ مردم، به آبها اختیار داده می‌شود و آبها از چلّه بیرون می‌روند. این به آن معناست که دیگر از آنروز آبها یخ نمی‌زنند. در چهارشنبهٔ دوم که آن را اود چرشنبه، مژده وئرن، آدلی چرشنبه، اوسکو چرشنبه، اوسکو گئجه سی، موشتولوقچو، قویروقلو چرشنبه، کوله و خبرچی نیز می نامند، نفس بهار به خاک و مزرعه می خورد و زمین بیدار می شود. تخم گندم جوانه می زند. در چهارشنبهٔ سوم که آن را یئل چرشنبه، اؤلو چرشنبه، حیدر چرشنبه، دوزلو چرشنبه، کولک اوینادان و «گول چرشنبه» نیز می نامند، نفس بهاری به درختها می خورد و در این چهارشنبه درختان از خواب زمستانی بیدار می‌شوند. در آخرین چهارشنبه نیز که آن را توپراق چرشنبه، آخیر چرشنبه، بؤیوک چرشنبه، یئر چرشنبه، قارا چرشنبه، سور چرشنبه‌سی و لوطی چرشنبه سی گویند، نفس بهار،

نوروز گولو

جانداران را بیدار می کند و هستی جان می گیرد.

نوْروز گوْلوْ: (گیا) گل نوروز. گل بهمن. خجه گولو، قاردلن و قارگولو نیز می گویند. (Glanthus nivalis) گل کتانی (Liarnia Vulgaris)

نوْروز چیچگی: (گیا)(Noruz çiçəyi) گل پامچال (Primula).

نوْروزخوان: (Novruzxan) خنیاگر ترانه های نوروزی.

نوْروز نیسا: (Noruz nisa) مراسمی که طی آن بچه ها در آستانهٔ نوروز به در خانه ها رفته و شیرینی جمع می‌کنند.

نوْروزی: (Novruzi) مالیاتی که در قدیم به مناسبت عید نوروز، به نفع مأموران دولتی وصول می‌شد.

نوْروق: (Noruq) بی سلیقه.

نوری: خاکروبه. سرگین. کود.

نوزول: (Nuzul) تنبل. ناسازگار. لجباز.

نوزولا: (Nuzula) بوی عرق.

نؤسر: (Nösər) رگبار باران.

نوسقا: (Nusqa) آب زیر کاه. پنهانکار. بدنظر. شورچشم.

نوسقالاماق: راهنمایی کردن.

نوسقوللاماق: نشان دادن.

نوْشا: (جان)(Noşa) کرّه گاومیش.

نوش تکین: (متفا) ← انوش تکین.

نوشقار / نوشقوت: (Nuşqar) ته ماندهٔ علوفه در آخور.

نوشول: (Nüşül) روشور حمام.

نوشون: (Nuşun) چرا؟ برای چه؟

نوْغا: (Noğa) ظرفی به ظرفیت ۲۰ کیلوگرم که برای حمل مواد ساختمانی مانند ملات بکارگیرند.

نوْغار: عروس. بالشی که برگردن گاونر گذارند تا یوغ آن را زخمی نکند.

نوغال: دارای شاخ بزرگ (حیوان).

نوْغالا: (Noğala) نواله. خمیری که به شتر می‌دهند. لقمه و توشه.

نوْغان: (Noğan) سبز.

نوْغای: (Noğay) اسب سوم یا یدک که به ارابه بندند.

نوغتله مک: نقطه گذاری کردن.

نوغدی: (Nuğədi) جایی که بر پارچه نقش و نگار دوزند.

نوغ نوغ: (Nuğ nuğ) تو دماغی.

نوْغول: (Noğul) نُقل. آجیل(ناد).

نوْغولدان: طاقچهٔ کوچک.

نوفرون: (Nüfrün) توفان.

نوقات: خوشه. پس مانده خوشه ها و خرمن بعد از درو و خرمنکوبی. کاه و تبن کپه شده بعد از درو.

نوْقای: (Noqay) آزاد. محکم. صبور. خدا. آفریدگار. (ناپ).

نوقرا: (Nuqra) نوعی بیماری در گاو و گوسفند که از نیش رتیل پدید آید.

نوکار: (متفا)(Nokar) ← نوکر.

نؤکر: (Nökər) در زبان مغولی به معنی یار و مصاحب و مشیر باشد لیکن در ایران و توران به معنی چاکر و ملازم استعمال می‌شود. مأمور. گماشته. مردی که در خانه‌ای خدمت می‌کند یا کارهای شخصی کسی را انجام می‌دهد. عضو ارتش شخصی حکمرانان موروثی یا نجبای محلی داغستان. خدمتکار. جاسوس. مزدور. سپاهی. به صورت Nokər وارد زبان فارسی شده است.

نؤکرچه: نوکر کم سن وسال.

نؤکرلیک: (Nökərlik) خدمتکاری.

نؤکرلیک اولوس: کشور دوست.

نؤکؤر: (Nökür) منسوبیت.

نؤکؤرده: (Nükürdə) لقبی برای پسر یا دختر نامزد.

نوگاه: (Nugah) فراوان.

نؤگر: (Nögər) ← نوکر.

نوْل: (Nol) صفر. عدد صفر.

نوْل آشاق: (Nol aşaq) بالای صفر.

نوْل داشاق: (Nol daşaq) زیر صفر.

نوْم: (Nom) قانون. دعا. عقیده. دین.

نوْمچو: (Nomçu) واعظ.

نوْم دبتر: (Nom dəbtər) کتاب.

نـؤمرت: (Nümrət) (لیموناد) درپوش فلزی نوشابه که آن را با گِل پر کرده و آن قدر به زمین کشیده‌اند که صاف و سنگین شده است. نوعی بازی با درپوش فلزی نوشابه.

نوْو: (Nov) ناو کانال. آبریز. ناودان.

نوْو اوْستوْنه گئتمک: آئینی در چهارشنبه آخر سال که به کنار رود رفته، جارو را به آب زده و در بازگشت، خانه را با آن جارو می کردند. (گویش اردبیل).
نوْوچا: (Novça) ناودان کوچک.
نوْودان: (Novdan) ناودان.
نوْوراق: (Novraq) غنچه. شکوفه. آبرو. اعتبار. جاه و جلال. آرایش. زینت. زیبایی. درخشندگی. تازهٔ تازه.
نوْوونا قوْیماق: (Novuna qoymaq) گاییدن.
نووه: (Nuvə) ناوه.
نوْوه: (Nüvə) هسته. نوک. مغز.
نوه: (Nəvə) دعوت کنندهٔ میهمان برای عروسی. فرزندِفرزند.
نوه گؤره: (Nəvə görə) (دیدار با نوه) مراسم جشن و دیدار با نخستین نوهٔ خانواده از طرف خویشان.
نؤهو: (Nöhü) بیشه زار.
نؤهور: (Nöhür) آبگیر مصنوعی. آبگیر. روستایی در جنوب اوجان که اکنون به تحریف «نهر» نویسند.
نؤهوندور: آدم یا چیز نخراشیده.
نوهین: (متفا)(Nohin) ← نویان.
نوی: (Nuy) بوته زار.
نوْیابر: (Noyabr) نوامبر. ماه یازدهم تقویم میلادی.
نوْیات: (Noyat) عنوان حکمرانان قلماق. افسران. جمع نویان.
نوْیارخاق: [مغ](Noyarxaq) مغرور. سلطنتی. بوروکراتیک. مرکزگرا.
نوْی‌الاماق: (Noyalamaq) حکم راندن.
نوْی‌الیق: (Noyalıq) سلطنتی.
نوْیان: [مغ] (Noyan) فرمانده. سرهنگ. سردار. لقبی مترادف سر و شوالیه در اروپا. سکونت. حضور. سرفرماندهی. در ارتش مغولان، همهٔ فرماندهان را فارغ از جزء یا کل بودنشان، نویان می نامیدند و اینان برای شناخته شدن خود، از لقبهایی مانند بهادر، سئچئن، مرگن، بیلگه و بوکو استفاده می کردند. بصورت «نوئین» و «نوهین» وارد فارسی شده.
نوْیان ائلچی: [مغ] سفیرکبیر.
نوْیان اؤگئی: [مغ] مستقل. آزاد.
نؤیوْت: (Nöyüt) نفت.
نوْیین: [مغ] (Noyin) ← نویان.
نه: (Nə) چه؟ چی؟
نه: (Nəh) آبی که از شیر داخل کیسه بچکد.
نه آیاق: (Nə ayaq) چه وضعی است؟ چه خبر است؟
نهار بالا: ناشتایی. صبحانه.
نهارلیق: (Naharlıq) غذای نیمروز.
نهاله: (Nihalə) زیربشقابی.
نه اوْچون: (Nə üçün) برای چه؟
نه اوْچونلشمک: (Nə üçünləşmək) مشورت کردن.
نه اوْلا: (Nə ola) چه شود؟
نه اوْلار: (Nə olar) چه می شود؟ چه عیبی دارد؟ مشکلی نیست.
نه اوْلسا اوْلسون: (Nə olsa olsun) هرچه باداباد.
نه اوْلسون: (Nə olsun) چه شود؟
نه اوْلور اوْلسون: (Nə olur olsun) هرچه باداباد.
نه ایسه: (Nə isə) بهر جهت. بجهتی. به چه سبب. در هر حال. خلاصه.
نه ایشدی: (Nə işdi) چه خبر است؟
نه ایشیمه دیر: (Nə işimədir) به من چه مربوط است؟
نه اینکی: (Nə inki) علاوه بر.
نه تانق: (Nə tanq) چه زیبا؟
نه جور: (Nəcür) چه جور. چه نوع.
نه جورلوک: (Nəcürlük) چگونگی.
نه جور نه تهر: (Nəcür nətəhər) چطور و چگونه؟
نه چی: (Nəçi) چکاره؟
نه چیخار: (Nə çıxar) چه فایده؟
نه دئمک: (Nə demək) یعنی چه؟
نه دئییم اوْلاسان: (Nə deyim olasan) آنچه گویم آن شوی. نفرینی نامشخص خطاب به فرزند.
نه داششاغیما: (Nə daşşağıma) بمن چه.
نه دان: (Nə dan) بی تردید. بلاشک.
نه دمیر گئدیب نه کؤموْر: (Nə dəmir gedib nə kömür) (نه آهن رفته و نه ذغال) نه به دار است نه به بار.
نه دنسه: (Nədənsə) از چه رو. چرا.
نه دیل بیلسین نه دوْداق: (Nə dil bilsin nə dodaq) شتر دیدی ندیدی. راز سر پوشیده.
نه زامان: (Nə zaman) چه وقت؟ کی؟
نه سیکدیریر: (Nə sikdirir) چه غلطی می کند؟
نه سیکیمه: (Nə sikimə) به من چه.
نه شیش یانسین نه کاباب: (Nə şiş yansın nə kabab) نه سیخ بسوزد نه کباب.
نه قدر: (Nə qədər) چقدر؟ چه اندازه؟
نه قدر قشنگسن: (Nəqədər qəşəngsən) (چقدر زیبایی). نوعی رقص آذربایجانی.
نه قوْیوب نه آختارماق: (Nə qoyub nə axtarmaq) ره گم کردن.
نه کی بیل: (Nəki bil) هر طور.
نه کی وار: (Nəki var) هست و نیست. هر چه هست. دیوانه.
نه گرک: (Nə gərək) برای چه؟
نه گؤتوْمه : (Nə götümə) به من چه.
نه گؤزل: (Nə gözəl) به به.
نه گؤیده نه یئرده اوْلماق: (Nə göydə nə yerdə olmaq) بسیار خوشحال بودن. سر از پا نشناختن.
نهل: (Nəhəl) درخت بزرگ.
نه لر: (Nələr) چه چیزها. چه‌ها.
نه لیک: (Nəlik) چگونگی.
نه موتلو: (Nə mutlu) چه خوش!
نهنگ: (Nəhəng) بزرگ. عظیم.
نهنگ سوْغان: (گیا) والک بلند.
نهنی: (Nəhni) کچل. طاس.
نه وئریم: (Nə varim) چه بدهم. (به قیمت بسیار ارزان). بدردنخور.
نه وئریم آدام: (Nə varim adam) آدم بدردنخور.
نه وار نه یوْخ: (Nə var nə yox) چه خبر؟
نه یازار: (Nə yazar) به چه دردی می خورد؟
نه یاووز / نه یوْووز: (Nə yovuz) چه عجب.
نه یه: (Nəyə) برای چه؟ چرا؟
نه یه گرک: (Nəyə gərək) به چه درد

می‌خورد؟
نه یی: (Nəyi) چه چیزی را؟
نه یین نه سی: (Nəyin nəsi) چه چیز چه چیز؟ چی به چی؟
نیابت: (Niyabət) آه و زاری.
نیاس: (Nıtas) استراحت. آسایش.
نیتان: (Nıtan) (ندن؟) چگونه؟ چطور؟
نیت توتدو: (Niyyət tutdu) نیت گیری و فال بینی دختران در چهارشنبهٔ آخر سال.
نیتچی: (Niyyətçi) فال بین معرکه گیر.
نیتیق: (Nıtıq) ادغم. تو دماغی.
نیجار: (Nicar) ماهی نمک سود و خشک شده.
نیچه: (Niçə) ← نئچه.
نیچی: (Neyçi) نی زن. نوازندهٔ نی. نی نواز.
نیخ: (Nıx) خودسری.
نیخ دئمک: (Nıx demək) لجاجت به خرج دادن.
نیخ دورماق: (Nıx durmaq) بی‌حرکت ایستادن.
نیخدیم: (Nıxdım) حرکت. جنبش.
نیخلاماق: (Nıxlamaq) لبریز کردن.
نیخله‌مک: (Nixləmək) بار سنگینی را بر دوش کسی گذاشتن. به زور جا دادن چیزی.
نیر: (Nir) زین اسب. چوبی بلند و مستطیلی شکل.
نیرت: (Nirt) ضربهٔ زانو.
نیرته مک: با زانو ضربه زدن.
نیرچ: (Nırç) نوچ. آوایی به معنای نه.
نیرچیلداماق: نوچ گفتن. نه گفتن.
نیرقیز: (Nırqız) خسیس.
نیرمردن: پاک تخم. اصیل. پاک نهاد. نیزه. نیش. پس مانده گوشت.
نیری: (Nırı) بزرگ. درشت.
نیریلداماق: (Nırıldamaq) نعره زدن. فریاد زدن.
نیزقا: (Nızqa) نقشی که روی نان بزنند.
نیزنیز: (Nızınız) تودماغی.
نیزه له مک: نیزه انداختن.
نیژده: (Nijdə)آب زیرکاه. خبیث. بدجنس. سرجوخه.
نیسان: (Neysən) ← لیسان.
نیسقاجیق: (Nısqacıq) بدنظر.
نیسگیل: (Nisgil) اندوه و غصه. آرزوی سرخورده.
نیسگیل تیکه سی: (Nisigl tikəsi) لقمه یا قسمتی از غذا که برای شخص غایب و محبوب نگهدارند.
نیسگیل کیسه سی: (Nisigl kisəsi) کار یا کمکی که برای کسی در نظر گیرند.
نیسگیللنمک: غصه‌دار شدن.
نیسگیللی / نیسگین: (Nisgin) اندوهگین.
نیسلیک: (Nislik) مقیاسی در آسیاب برابر با ۱۶ کیلوگرم.
نیشالا: (Nişala) نوعی غذا.
نیشون: (Nişun) ← نه اوچون.
نیغنیغا: (Nığnığa) نق نق. غرولند.
نیغیر: (Nığır) چاق. (گویش خیاو). پنهانی. آلت مردانه(گویش قره داغ).
نیف: (Nif) نفرین.
نیفرین: (Nifrin) بزرگ. درشت. بسیار. سرما. معیوب.
نیفه: (Nifə) خشتک شلوار.
نیفی: (Nifi) سقف.
نیققیر: (Nıqqır) علامت. نشان.
نیققیر قوْیماق: نشان کردن.
نیققیرلاماق: علامت دادن. نشان کردن.
نیققیز: (Nıqqız) خسیس.
نیققیلتی: (Nıqqıltı) نق نق. آخ و واخ.
نیققیلداتماق: باعث نق زنی کسی شدن.
نیققیلداماق: نق نق کردن. آخ و واخ کردن (از درد و خستگی و غیره). به صورت نق زدن در زبان فارسی ترجمه و وارد شده است.
نیک بوْغاز: (Nik boğaz) شکمو.
نیکلله مک: (Nikelləmək) نیکل کاری کردن. آب نیکل دادن.
نیل: (Nil) رنگ لاجوردی (برای رنگ کردن پارچه). گیاهی گرمسیری که بلندیش تا یک متر می‌رسد. برگهایش شبیه به برگ اقاقیا، شاخ و برگ آن به هم پیچیده، گلهایش خوشه‌ای و سرخ و بی‌بو است.
نیلقا: (Nılqa) نارس. ناقص.
نیل وورماق / نیللە مک: (Nil vurmaq) لاجورد زدن.
نیلیالی: (Nilyalı) نیلگون.
نیمئهری: (Nimehri) نمک درشت.
نیمته: (Nimtə) یک تکه. کمی.
نیمچاوا: (Nimçava) میل نانوایی.
نیمچه: (Nimçə) سینی. دیس. بشقاب لب تخت مسی. نیمتنه.
نیمداش: (Nimdaş) نیمدار. مستعمل.
نیمدان: (Nimdan) تختهٔ مخصوص پهن کردن خمیر نان.
نیمدر: (Nimdər) تشکچه.
نیمس: (Nims) اشتهاء.
نیمشاران: (Nimşaran) تماماً.
نیممه: (Nimmə) مرغ یا خروس بی دم.
نیمیجمار: (Nimicmar) نصف و نیمه.
نین: (Nin) لانهٔ مرغ.
نینک: (Ninək) ← ببک.
نیننی: (Ninni) لایلایی. ترانهٔ بدون کلام. ← شال سالاما.
نینیق: (Nınıq) جلو. پیش.
نییرسون: نه. خیر. نیست.
نییه: (Niyə) چرا؟ برای چی؟

و

و: (V) یکی از حروف صامت زبان ترکی آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار، لب و دندان و اصطکاکی گروهبندی می‌شود. واو به زبان فنیقی به معنی میخ بوده و در خط فنیقی به میخ شباهت داشته است. هیچ واژهٔ اصیل ترکی با «و» آغاز نمی شود. در ترکی قدیم مرسوم نبوده؛ امّا امروزه تقریباً رایج و معمولی است. این حرف اغلب با حروف «ف»، «ب»، «پ» و ... قابل تبدیل است.

وئج: (Vec) اعتناء. توجه. مال. شئی.

وئجالا: (Vecala) آواره. بیکار.

وئج وئجه: (Vec vecə) بی سلیقه.

وئجه آلماق: (Vecə almaq) اعتناء کردن. اهمیت دادن.

وئجه گلمک: (Vecə gəlmək) به درد خوردن. مصرف داشتن. لازم شدن.

وئجه له: (Vecələ) آواره. بیکار.

وئج یئمک: (Vec yemək) لازم شدن.

وئجینه آلماق: اعتناء کردن.

وئدره: (Vedrə)) ظرف. سطل.

وئدره باغلاماق: تمسخر کردن.

وئر اللی: (Ver əlli) سخاوتمند.

وئرت: (Vert) مالیات.

وئرتولیوٚت: (Vertoliyot) هلیکوپتر.

وئرتیل: (Vertil)) رشوه.

وئر دوٚیماز: سیری ناپذیر.

وئردی: (Verdi) بخشنده. جوانمرد. مقدار. (ناپ).

وئردی بیگ:(Verdi bəy)خداداد(ناپ).

وئردی دوواق: (Verdi duvaq) خداوند یک فرزند باحیاء به ما داد. (ناد).

وئردیرتمک: (Verdirtmək) دادانیدن.

وئردیرمک: ← وئردیرتمک.

وئردی قولو: بندهٔ خداداد. (ناپ).

وئردی بیگ:(Verdi bəy)خداداد(ناپ).

وئردیک: (Verdik) هدیه.

وئردی وئشو: (Verdi veşo) درهم برهم.

وئردیه: (Verdiyə) سطل حمل آب.

وئرسک: (Versək) اعتراف نامه.

وئرش: (Veräş) خرج. مخارج. هزینه.

وئر قاچ: پاس کوتاه (مثلاً در فوتبال).

وئرگن: (Vergən) بخشنده. فاحشه.

وئرگه: (Vergə) بدهی. قرض.

وئرگی: (Vergi) مالیات. عوارض. استعداد شایستگی. به صورت الویرگو وارد عربی شده است.

وئرگی توتماق: مالیات گرفتن.

وئرگیج: (Vergic) تحصیلدار.

وئرگیچی: (Vergiçi) مؤدی مالیات. مالیات دهنده. **وئرگیدار:** بدهکار.

وئرگیل: (Vergil) بدهی. قرض.

وئرگیلی: (Vergili) دختر نامزد شده. بخشنده. بدهکار. مؤدی مالیاتی.

وئرگیلیک: طبیعی. خدادادی.

وئرل: (Verəl) مالیات. باج. خراج.

وئرمز: (Verməz) خسیس.

وئرمک: دادن. بخشیدن. تفویض کردن. تسلیم کردن. ادا کردن. پرداختن. متوجه کردن. سوق دادن.

وئرمه: (Vermə) پرداخت. بخشش.

وئرندر: (Verəndər) حاصلخیز.

وئرنه: (Vernə) ارمغان. هدیه. قرض.

وئرنه لی: (Vernəli) بدهکار. مدیون.

وئره: (Verə) تسلیم.

وئره بیلمز:(Verə bilməz) تسلیم ناپذیر.

وئره جک: بدهی. وام. دارایی.

وئره سه: (Verəsə) بدهی. قرض.

وئره سی: (Verəsi) بدهکار.

وئره سیز: (Verəsiz) تسلیم ناپذیر.

وئره که: (Verəkə) برکت.

وئره گن: (Verəgən) فاحشه. دوجنسه.

وئره گه: برکت. موفقیت. توانایی.

وئره مک: (Verəmək) تسلیم شدن.

وئره من: (Verəmən) بدهکار.

وئری: (Veri) اطلاع. خبر. دیتا.

وئریت: (Verit) احسان.

وئریجی: دهنده. پخش کننده. ایستگاه پخش (رادیو). فرستنده (رادیو).

وئریش: دهش. برنامه. سخنرانی.

وئریش گلیش: (Veriş gəliş) امتزاج. آمیزش. اختلاط.

وئریشمک: مبادله کردن. تسلیم شدن.

وئریشمه: (Verişmə) مبادله.

وئریشیک: (Verişik) مالیات.

وئریک: جوانه یا نهال یک ساله.

وئریل: (Veril) داده.

وئریلته: (Veriltə) عرضه. پخش.

وئریلگن: (Verilgən) داده شده. تسلیم شده. تسلیمی. خمار. افتاده.

وئریلگنلیک: (Verilgənlik) گرفتاری.

وئریلمک: داده شدن. اهداء شدن.

وئریلمیش: داده شده. معین و معلوم.

وئریلن: (Verilən) داده‌ها. مفروضات.

وئریله: (Verilə) اعطاء. واگذاری.

وئریلیش: (Veriliş) میتینگ. سخنرانی. برنامهٔ رادیویی و تلویزیونی.

وئریم: [دیو](Verim) تاوان. بدهی. بخشش. حاصل. منفعت. بازده. قابلیت محصول دهی.

وئریم آیی: ماه محصول. ماه سپتامبر میلادی. در ترکیه ایلول می گویند.

وئریمجک: (Verimcək) بدهی.

وئریمجیل: (Verimcil) پرمحصول.

پرثمر. پربار. بخشنده. دست ودل باز.
وئریملـــی: (Verimli) پرمحصـــول. سودمند. بدهکار.
وئرین: (Verin) جوانمرد. بخشنده.
وئرینج: (Verinc) صدقه.
وئرینجـــک / وئـــرینگن: (Verincək) صادق. فداکار.
وئسیل: (Vesil) دراز. بلند قد.
وئسینه: (Vesinə) خرد و ریز کشک.
وئل: (Vel) یله. رها. سرگردان.
وئلاچولا: نوعی رقص آذربایجانی. در سالهای ۱۹۲۰ و در نزدیکی «لریک» و توسط آهنگساز روستای وئلاچولا آفریده شده است. موسیقی «وئلاچولا» به حدی چالاک و زیباست که حتی در دوردستها نیز متداول شده است. سرعت اجرای رقص آرام است.
وئللشمک: ول شدن. سرگردان شدن.
وئللنمک: ول گشتن. ولگردی کردن.
وئلله مک: (Velləmək) رها کردن.
وئلله مه: (Velləmə)چرای نامنظم مرتع.
وئللیک: (Vellik) ولگردی. آوارگی.
وئیران: (Veyran) ← وریان.
وئیسل: (Veysəl) احمق. ابله. آواره.
واپوْر: [لا] (Vapor) کشتی بخار.
واجب: (Vacib) حسّاس.
واجبلی: (Vacibli) ضروری.
واجبی: (Vacibi) نوره.
واحه: [عر] (Vahə) آبادی کوچک در صحرا.
واخت: (Vaxt) وقت. زمان.
واخت آشیری: گهگاه. نوبتی. ادواری.
واختسیز: (Vaxtsız) بی‌موقع. نابهنگام.
واختسیز چیچک: (گیا)(Vaxtsız çiçək)

واختسیز چیچک

سورنجان. گیاهی پیازدار با برگهای نواری شکل (Colchium autumnale)
واخـت قازانمـاق: فرصت به دست آوردن. در وقت صرفه جویی کردن.
واختلی: بموقع. بهنگام. مدت دار.
واختلی واختسی‌ز: در همهٔ اوقات.
واختلی واختیندا: به موقع. سروقت. در موعد مقرّر. بلاتأخیر.
واخت واخت: گاهگاه. گاه وبیگاه.
واختـی ایلـه: (Vaxtı ilə) به موقع. به هنگام. سرموعد. زمانی. درگذشته.
واختی چاق: خوشوقت. مسعود.
واختـــی دگمـــک: (Vaxtı dəymək) فراغت یافتن. وقت بیکاری پیدا کردن.
واختیندا: به هنگام. در موقع خود.
واختیندان کنچمک: حامله شدن.
واخچی: (متفا)(Vaxçı) اسب پالانی.
واخســـئی: (Vaxsey) واه. وای. واخ. واژه ای که در حالت شنیدن خبر بد بر زبان آرند. ندایی که در مراسم عزاداری امام حسین (ع) در جواب «شاخسئی» گویند.
واخیم: (Vaxım) حلال. فقیر. بینوا.
واد: (Vad) امید. نیرو. توان. اندیشه.
وادا: (Vada) مرز میان کشتزارها.
وار: (Var) موجود. هست. در دسترس. دارایی.
وارا: (Vara) رونده. نخی به اندازهٔ یک بار دوختن. نیرو. مقیاس مسافت برابر با ۵۰۰ متر.
وار ائتمک: هستی بخشیدن. آفریدن.
واراج: (Varac) واسطه.
واراداش: (Varadaş) همیار. همخرج.
وارا دورا: (Vara dura) آخرت.
واراسی: (Varası) جای رفتنی.
واراق: (Varaq) اقامتگاه. منزل. لایه ای که برای درست کردن آینه در پشت شیشه بکشند.
واراغا: (Varağa) پناهگاه. منزل.
واراغان: (Varağan) بسیار رونده.
واراغین دالیسی: آن روی سکّه.
وارا گل / وارا گله: (Vara gəl) اتوبوس یا مینی بوس خطی.
وارال: (Varal) بلوغ. کمال.
وارالالیی: باد شمال غربی که هر آن موقعیت خود را تغییر می دهد.
وارام: (Varam) ثروت. دارایی.
وارامیت: (Varamıt) راهکار. راه چاره.
واران: (Varan) پیروزمنـد. ثروتمنـد. عارف. واصل.(ناپ)
واران گـل: (Varan gəl) اتوبوس یا مینی بوس خطی.
وارن گلن: خبرچین. آلت چوبی میان نخها در دستگاه بافندگی.
وارانتیل: شیشه بند جلوی خانه.
واراوار: (Varvar) برابر.
واراوارا: رفته رفته. به تدریج.
وار اوْلماق: به وجود آمدن.
واراوْلوش: (Varoluş) هستی.
واراوْلوشـــچو: (Varoluşçu) هســتیگرا. اگزیستانسیالیست.
واراوورد: (Varavurd) سنجش.
واراوورد‌لامـــــاق: (Varavurdlamaq) سبک سنگین کردن. سنجیدن. تفحص کردن. غور کردن. وررفتن.
واراوورد‌لانمـــاق: (Varavurdlanmaq) سبک سنگین شدن. سنجیده شدن.
وارای: (Varay) سنجه. مقیاس.
واربای: (Varbay) چاق. متورم. حجیم.
واربـاق: (Varbaq) دارا. ثروتمنـد. به صورت «فربه» وارد فارسی شده است.
وارتا: (Varta) چکش.
وارتاق: (Vartaq) بالغ.
وارتاوار: بسیار گرم. ماه مرداد.
وارتای: (Vartay) چاق. فربه.
وارجا: (Varca) جمله. همه. عموم.
وارجاق: (Varcaq) مقصد. منزل.
وارجای: چاق. متورم. حجیم. برجسته.
وارچا: قماش. پارچه. تمام. همه.
وارچاسی: (Varçası) تماماً. کلاً.
وارچین: (Varçın) قطیفه. میانسال.
وارخام: (Varxam) ویران.
وارد: (Varid) چربدست. کارآزموده.
واردا: (Varda) باهوش. ثروتمنـد. فعل امر به معنای «کنار بکش».
واردام: (Vardam) ثروت. دارایی.
واردورماق: (Vardurmaq) فرستادن.
وار دولت: (Var dövlət) مال و دارایی.

واردیرماق: (Vardırmaq) رساندن.
واردیریلماق: رسانده شدن.
واردی گلدی: رفت و آمد.
وارسات: (Varsat) وسیله.
وارساغی: نوعی آهنگ عاشیقی. آهنگی که وارساقها می‌خوانند.
وارساق: (Varsaq) نام یکی از طوایف قدیمی ترک زبان. عاشیق. خیاگر. سازنده و خواننده. موجود. فاصله. مسافت. مسافتی حدود ۶ کیلومتر. به صورت «فرسنگ» وارد فارسی شده است. **وارساقچی:** شاعر. سرایندهٔ شعر وارساغی. **وارساقلاماق:** شعر سرودن.
وارساما: (Varsama) افاده. تبرّز.
وارساماق: در طلب رفتن بودن.
وارساملی: (Varsamlı) با افاده.
وارسای: (Varsay) فرض. تخمین.
وارسایماق: فرض کردن. چاق شدن.
وار سایماق: (Var saymaq) پذیرفتن. موجودیت را به رسمیت شناختن.
وارسایی: (Varsayı) فرض. تخمین.
وارساییم: (Varsayım) فرضیه. هیپوتز.
وارسیل: (Varsıl) دارا. غنی.
وارقا: (Varqa) منزل. پناه. مأوا. قایق.
وارقان: (Varqan) رونده. خدا. ماه نو.
وارقو: (Varqu) جای رفتنی.
وارقوچو: (Varquçu) رونده.
وارقی: ثروت. منزل. اقامتگاه. نتیجه.
وارقیزماق: مجبور به رفتن کردن.
وارقیل: (Varqıl) خوشبخت. فراوان.
وارقین: رونده. رهسپار. توریست.
وارگل: (Vargəl) رفت و آمد.
وارگل ائتمک: (Vargəl etmək) قدم زدن. رفت و آمد کردن.
وارگلچی: آینده و رونده. کسی که در رفت و آمد باشد. رفت و آمد.
وارلاپ: (Varlap) نتیجه. تجربه.
وارلاش: (Varlaş) موفقیت.
وارلاق: (Varlaq) نتیجه. تجربه. بررسی. تکاپو. تفحص.
وارلاقچی: (Varlaqçı) بازرس.
وارلاقلاماق: بررسی کردن.
وارلاقلیق: (Varlaqlıq) آزمایشگاه.
وارلاقماق: بررسی کردن.

وارلاما: ارسال. تفتیش. بازرسی.
وارلامـــاق: (Varlamaq) رساندن. برداشتن. بررسی کردن. زاییدن. اثبات کردن. تردد کردن.
وارلاندیرماق: پولدار کردن.
وارلانماق: (Varlanmaq) پولدار شدن.
وارلاوچی: (Varlavçı) بازرس.
وارلایش: (Varlayış) پیش بینی.
وارلی: (Varlı) پولدار. ثروتمند.
وارلی کارلی: (Varlı karlı) دارا و توانا.
وارلیـق: (Varlıq) هستی. موجودیت. وجود. کائنات. نیرو. قوه. هویت. شخصیت. دارایی. رفاه.
وارلیلیق: (Varlılıq) پولداری.
وارما: (Varma) نیل. وصول.
وارماق: (Varmaq) رفتن. روانه شدن. رسیدن. نایل شدن. مبادرت کردن. گرویدن. گراییدن. منجر شدن. رفتن و رسیدن. تو فکر فرورفتن.
وارماقلاق: ثروتمند. دارا. دارایی.
وارمالی: (Varmalı) رفتنی.
وارمان: (Varman) موجودیت.
وارمای: (Varmay) نارونده.
وارنا: (Varna) همگی. تمامی.
وارناشما: (Varnaşma) وصل. نیل.
وارناشماق: رسیدن. وصل شدن.
وارناشیم: (Varnaşım) وصول.
وارناما: (Varnama) کنترل. بازبینی.
وارناماق: به بار نشستن. نتیجه دادن.
واروارا: (Varvara) پرحرف. ورّاج.
واروجو: (Varucu) رونده.
واری: (Varı) همه.
وار یئمز: (Var yemәz) خسیس.
واریا: (Varya) چکش.
واریات: (Varyat) ثروت.
واری باشـدان آشـماق: ثروتمند بودن. پولش از پارو بالا آمدن.
واریب یاتان: (Varıb yatan) نهایت.
واریجا: (Varıca) به اندازهٔ موجود.
واریسی: (Varısı) همگی. کاملاً.
واریش: (Varış) منزل. وصول. رفت. پایان. فهم. تجربه. درآمد. عایدات. سود. کنترات. عمده.
واریش آلماق: به مقاطعه برداشتن.

واریش گلیش: رفت و آمد.
واریشلی: (Varışlı) با فراست. فهمیده.
واریشلیق: (Varışlıq) اتاق پذیرایی.
واریشماق: دید و بازدید کردن.
واریشینا گلیشیم: مقابله به مثل.
واریق: (Varıq) رفتن. روند. حرکت.
واریقساماق: خواهان رفتن بودن.
واریقلاماق: شمردن. گرامی داشتن.
واریقلی: (Varıqlı) رفتنی. رهسپار.
واریل: بشکه. ظرف بزرگ. موجود.
واریلاجاق: (Varılacaq) مقصد.
واریلامـاق: (Varılamaq) کاری را به صورت مجموعه و کلی انجام دادن.
واریلان: (Varılan) مقصد. منزلگاه.
واریلتی: (Varıltı) سر و صدا.
واریلماز: غیرقابل دسترسی.
واریلماق: (Varılmaq) رفتن. رسیدن.
واریم: (Varım) دارایی. ثروت. دختری که به سن ازدواج رسیده باشد. نتیجه.
واریمتـــا: (Varımta) هجـوم بـرای تصاحب احشام ایل. غارت.
واریمسینماق: تظاهر به رفتن نمودن.
واریملی: (Varımlı) دختر دم بخت.
واریـن: (Varın) نیرو. توان. همگی.
واریـنتی: (Varıntı) رفتنی. جای رفتنی.
واریـنج: (Varınc) هیپوتز.
واریـنقی: (Varınqı) ابدی. (ناد).
واریـنماق: (Varınmaq) عازم شدن.
وار یوْخ: (Var yox) دارو ندار.
وار یوْخوم: دار و ندار من. (ناپ).
وار یوْخدان چیخماق: دار و نـدار خـود را از دست دادن. مفلس شدن.
وار یوْخونا داش آتمـاق: (Var yoxuna daş atmaq) دار و ندار کسی را ربودن.
واز: (Vaz) تـار نـازک پیلـه. ابریشـم زمخـت از تـار نـامرغوب(گویش شکی). ابریشم مرغوب (گویش جلفا).
واز آتماق: جهیدن. جهش کردن.
وازا: (Vaza) گلدان. ظرف.
واز کئچمک: صرفنظر کردن.
وازلاما: (Vazlama) جهش. خیز.
وازلاماق: جهیدن. جهش کردن.
وازیماق: (Vazımaq) جهیـدن. دویـدن. ورجه ورجه کردن (مثل خرگوش).

واسال:(Vassal)نوکر.وابسته. زیردست.
واسالمیشی: (Vasalmışı) حاکم ناحیه.
واسقا: (Vasqa) ولگرد.
واسقی: (جان)(Vasqı) بچه شغال.
واسیلاماق: حقیقت را کتمان کردن.
واشاق: (جان)(Vaşaq) ← باششاق.
واغ: (Vağ) بوتیمارکوچک. حواصیل. گیج. خنگ. گودال درست کردن ذغال. لاغر. ابریشم زمخت.آواره.
واغام: (Vağam) بیش از حد رسیده (خوشهٔ گندم گل). پوسیده و داغون شده. به حد بی‌اعتباری رسیده.
واغاملاماق: (Vağamlamaq) پوسیدن و داغون شدن. ← واغانیماق.
واغانیماق: (Vağanımaq) گذشتن از موعد چیدن یا درو کردن. بیش از حد رسیدن (غله و غیره).
واغزال: (Vağzal) ایستگاه راه آهن.
واغزالی: نوعی رقص آذربایجانی. ملودی بسیار ظریف و دلچسب، حرکات ظریف و نرم، این رقص را در بین توده مردم به طور گسترده‌ای متداول نموده است. مراسم عروسی را نمی‌توان یافت که در آن «واغزالی» شنیده نشود. امروزه ملودی این رقص فامیل عروس را مشایعت می‌کند.
واغلار: (جان)(Vağlar) حواصیلها. خانوادهٔ مرغان ماهیخوار. (Ardeidae)
واغیا: (Vağya) خواب.
واق: (Vaq) آوای قورباغه، اردک و غیره. واغ. عوام. ساده لوح.
واقام: (Vaqam) فرصت. امکان.
واقعه: (Vaqiə) خواب. رؤیا.
واققیلتی: آوای قورباغه، اردک و غاز.
واققیلداماق: (Vaqqıldamaq) آوا دادن جغد، اردک، غاز و قورباغه.
واق واغی: نوعی هنر تزئینی، سرانسان یا پرنده در بین گل و بوته.
واق واق چیچگی: (گیا)(Vaq vaq çiçəyi) گل میمون. ← آصلان آغزی.
واقون: (Vaqun) چارچوب چوبی برای خشک کردن برگهای توتون.
وال: صفحهٔ گرامافون. صفحهٔ دیسک. آسیاب. بند. کلک. حیله. دسیسه.
والا: (Vala) ریز. کوچک. الک ریزباف. تور ریز باف. پارچهٔ ریز باف. ← ریسه. (گویش زنقافا).
والای: (Valay) لنگ. لنگر. لنگی. تلوتلو. پیلی پیلی.
والایلاماق: لنگر زدن. تلوتلو خوردن.
واللاماق: (Vallamaq) کلک زدن. با خاک و گل محل خراب شدهٔ جویبار را محکم کردن.
والمیر: (Valmir) نوعی جو دو سر. (Avena) (یولاف).
والمیر قوشو: (جان) قناری.
والیز: (Valız) بقچه های کوچک چرمی با دگمه و منگنه که به جای چمدان استفاده شود.
والیوٗتا: [ایتالیایی] (Valyota) واحد پول کشور. ارز.
وام: آرام. ملایم. یکنواخت. قرض.
واما قوٗیماق: (Vama qoymaq) غذا را روی حرارت کم گذاشتن. پول را برای دریافت وام در بانک گذاشتن.
وامدان:(Vamdan) به آهستگی.
وانا: (Vana) ← بانیستان.
واننا: [آلمانی] وان حمام. تشت بزرگ.
وای: (Vay) حزن. اندوه. ماتم.
وایا قالماق: بدبخت شدن.
وایا قالمیش: فلک زده. خاک بر سر.
وایا قولو: کم عقل. نالایق.
وایا قیلماق: مفید واقع شدن.
وایالی: (Vayalı) مناسب. هماهنگ.
وای توتماق: خراب کردن.
وایجان: (Vaycan) ظریف. نحیف.
وای خبر: (Vay xəbər) خبر مرگ.
وایخور: کم عقل. کم حواس.
وایخیر: آواره. ولگرد. فرتوت.
وایرام: کولاک شدید.
وای سالماق: (Vay salmaq) آه و فغان راه انداختن. ناله و زاری کردن.
وایسیز: (Vaysız) بدردنخور. بی خیر.
وایسیلانماق/ وایسینماق: افسوس خوردن.
وایقا: (Vayqa) خواب.
وایقارا: جنجالی. هیاهو افکن.
وایقان: (Vayqan) بدنام.
وایقانلی: (Vayqanlı) بدنام. زشتکار.
وای گؤن: (Vay gün) روز مبادا.
وایلی: (Vaylı) مصیبت زده.
وایلیق: (Vaylıq) فلاکت. مصیبت.
وایماق: (Vaymaq) بی دست و پا.
وایناچار / وایناچارا:(Vaynaçar) ناچار.
وای وئرمک: خراب کردن.
وایس: (Vayıs) دو بهم زن.
وایلتی: آوای آخ و وای و ناله.
وایلداشماق: باهم ناله و زاری کردن.
وایلداماق: زاری و ناله کردن.
وایم: (Vayım) غم. اندوه.
وایم قایغی:(Vayım qayğı)غم و غصه.
وتگی: [رو] (Vətgi) شیلات.
وثاق: (متفا) اتاق. خیمه و خرگاه.
وثاق باشی: سردستهٔ گروهی غلامان که در جمع یک وثاق مقرّر بوده‌اند.
وثاقی: (متفا)(Vosaqi) غلامی که با غلامان دیگر در حجره‌هایی که متصل به سرای سلطنتی منزل داشت و آنان را در زمان غزنویان وثاقیان می‌نامیدند.
وج: (Vəc) عوض. نیابت.
وجود نامه: (Vucud namə) نوعی شعر عاشیقی آذربایجانی که دربارهٔ ویژگیهای مراحل مختلف زندگی آدمی‌از تولد تا مرگ است.
وجه: (جان)(Vəcə) بزغاله.
وجهه قوٗیماق: منظور کردن.
وج یئمک: (Vəc yemək) مفید بودن.
ور: (Vər) ردیف مزرعه یا علفزار که در دست درو است. کرت. عوض. حساب. ردیف.
ورازان:(Vərazan) پراکنده.
وربه ور: (Vərbəvər) تدریجی. مطیعانه.
ورد: (Vərd) گل سرخ.

وردنه

وردنه: (Vərdənə) غلتک. نورد. سنگ خرمن کوبی. چوبی استوانه شکل برای باز کردن خمیر، غلته.
وردنه آغاج: (Vərdənə ağac) یک بازی جمعی با پرتاب چوبدستی. یک نفر چوبها را جمع کرده و آنها را به پشت سر خود پرتاب می کند. هرکس

که چوبش نزدیکتر به آن شخص باشد، از روی چوبها می پرد، و بقیه نیز به همین ترتیب. چشمهای نفر آخر را می بندند و چوبی در زمین فرو می کنند و اورا می زنند تا زمانی که بتواند آن چوب را با چشم بسته پیدا کند. (روستای زرین قبا تیکمه داش).

وردنه لنمک: (Vərdənələnmək) نورد شدن. غلتک زده شدن. با وردنه باز شدن خمیر.

وردنه له مک: نورد کردن. غلتک زدن. با وردنه خمیر را باز کردن.

وردنه یئتیرمک: موش دواندن.

ورده له مک: ←وردنه له مک.

وردی: (جان)(Vərdi) بلدرچین.

وردیج: (Vərdic) تیر سقف خانه.

وردیش: ورزش. تیر سقف خانه.

وردیش اوْلماق: عادت شدن.

ورست: [رو] (Vrest) واحد اندازه‌گیری طول معادل ۵۰۰ ساژین، ۱۵۰۰ آرشین و ۱/۰۶۶۸ کیلومتر.

ورشوْ: (Vərşo) آلیاژی مرکّب از ۵۵٪ مس و ۲۵٪ روی و ۲۰٪ نیکل. شبیه نقره، محکم، برّاق و فاسد نشدنی و برای ساختن سماور و چنگال و ....

ورقه سین بوکمک: تمام کردن.

ورکرل: (Vərkərəl) همواره. همیشه.

ورله مک: (Vərləmək) مزرعه را به ردیف و کرت تقسیم کردن. قسمتی را که باید درو شود، قبلاً علامت گذاشتن یا مشخص کردن. کرت بندی کردن.

ورله مه: (Vərləmə) کرت بندی.

ورم: (Vərəm) سل. تب دق.

ورملتمک: مسلول کردن.

ورملنمک: ← ورمله مک.

ورمله مک: (Vərəmləmək) به بیماری سل مبتلا شدن.

ورملی: (Vərəmli) مسلول. جگر تافته.

ورندیل: (Vərəndil) تفنگ شکاری.

ورنشمک: (Vərnəşmək) درهم لولیدن. همهمه کردن. جار و جنجال کردن.

ورنی: (Vərni) سوماک. نوعی قالیچه بدون پرز. نوعی گلیم یک رو یا گلیم فرش نما و بدون پرز است که به سبک پودپیچی یعنی گذراندن پود اصلی از تار و پیچش نخ به دور نخ های تار، شکل گرفته و نقش می‌پذیرد. ورنی نه فرش است نه گلیم. بلکه نوعی زیرانداز است که هم سادگی و سبکی گلیم را دارد و هم ظرافت و زیبایی قالی را. ورنی نوعی زیرانداز بین فرش و گلیم، زیلوئی حاشیه‌دار و ... است که با تار و پود پشمی، تار پنبه یی و پود پشمی ویا تار و پود ابریشمی که نوع مرغوب و صادراتی آن است، بافته میشود. در برخی مناطق آذربایجان ورنی را که سابقاً سیله(Sileh) نامیده می‌شد، سوماک یا سوماخ می‌نامند. ورنی معمولاً دارای طرحی متشکل از چهارگوشه‌هائی است که در ردیفهای افقی جای گرفته‌اند. خصوصیت اصلی ورنی که نام خود را نیز از آن گرفته، این است که اغلب در هرکدام از این چهارگوشه‌ها نقشهائی به شکل S لاتینی بزرگ که داخل آن با نقشهائی به شکل Z ویا S لاتینی کوچک رنگارنگ پرشده، جای می گیرند. نام ورنی از کلمهٔ ترکی باستانی ورنیVereni به معنی اژدها گرفته شده.

وره ته: (Vərətə) مزرعه ای که دیگر کاشته نمی شود.

وره زادا: (Vərəzada) دروغگو.

وره زن: (Vərəzən) مکانی در حیاط که جلو باز و مسقف باشد ودر آن انگور خشک می کنند.

وره که: (Vərəkə) نیکو. خوب.

وره موم: (Vərə mum) بره موم. موم کندو. قاراموم و آری یاپیشقانی نیز می گویند.

وره نه: (Vərənə) خویشاوند. طناب کلفت برای کشیدن قایق.

ورهوْو: (Vərhov) شیطان. بازیگوش.

ورهه ور: (Vərhəvər) مداوم.

وریان: (Vəryan) بند و سدی که بین «قوشا» و کرت قرار دارد. آبراهه. مقسمه آب دو زمین مجاور.

وریان آغزی: (Vəryan ağzı) گودالی که در ورودی کرت حفر می‌شود تا فشار آب را گرفته و مانع شسته شدن خاک گردد. (گویش خوی)

وریانا وئرمک / وریانی سویا وئرمک: (Vəryan suya vermək) خراب کردن.

وریانین پوْزماق: کار را خراب کردن.

وریانین چیمی اوْلماق: (Vəryanın çimi olmaq) مرد کار بودن. (گویش خوی)

وز: (Vəz) یکسان. یکنواخت.

وزّاریات / وزّاریت: (Vəzzariyat) روده درازی.

وزاریت اوْخوماق: روده درازی کردن.

وزری: (Vəzri) شاهی. تره تیزک. (Lepidium sativum) اکین بوزالاغی نیز می گویند.

وزله مک: نرم کردن. له کردن.

وزنه: (Vəznə) تزئین شبیه گلوله که بر جیب، روی سینه کت مردانه مدل چرکسی دوخته می‌شود.

وز وئرمک: راهنمایی کردن.

وزی: (Vəzi) غدّه.

وزیجیک: (Vəzicik) غدّه کوچک.

وزیرتولوق: (Vəzirtuluq) سپیده دم.

وزیرلیک: (Vəzirlik) وزارت. نوعی مالیات در گذشته.

وسایط: (Vəsayit) بودجه. اعتبار. نیروهای ذخیره. کمکی.

وسایط آییرماق: بودجه اختصاص دادن.

وسمه: (Vəsmə) رنگ ابرو.

وسه: (Vəsə) ترکه و چوبهایی که بر تیرک سقف کوبیده شود. توفال. بوریاپوش.**وسه لی:**(Vəsəli) خاکستری.

وشاق: (متفا)(Voşagh) ← اوشاق.

وشاق باشی: (متفا) غلام باشی.

وشق: (متفا)(Voşagh) ← باشاق.

وشل: (Vəşəl) پیازی با ریشهٔ پوچ.

وشمال: (Vəşmal) سبزچمنی.

وصف حال: [عر] (Vəsf hal) شرح حال. نوعی شعر مردمی و شفاهی آذربایجان و شبیه فال بینی (انگشتر را در داخل جام می‌انداختند و روی آن را می‌پوشاندند و اشعار متناسب با آرزوها، امید ونیت خود می‌خواندند).

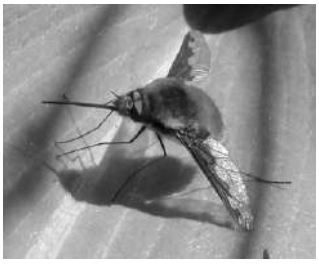
وطنداش: (Vətəndaş) هموطن.
وطنداش محاربه سی: جنگ داخلی.
وطنداش نکاح: ثبت عقد ازدواج در ادارهٔ دولتی درمقابل عقد شرعی، ازدواج نزد مقام غیرشرعی.
وطنداشلیق: (Vətəndaşlıq) هموطنی. شهروندی. تابعیت.
وطنسیز: (Vətənsiz) بی‌وطن.
وطن محاربه سی: جنگ میهنی.
وظیفه: (Vəzifə) مقام. شغل. پولی که به درویش دهند.
وظیفه پرست: مقام پرست.
وظیفه داشیماق: انجام وظیفه کردن.
وظیفه سیز: (Vəzifəsiz) بیکار.
وظیفه لی: مؤظف. کارمند رسمی.
وعده سی کئچمک: حامله شدن.
وعده یئلی: (Və'də yeli) هفده روز آخر زمستان. بادبهاری. باد شدید اسفند که برفها را ذوب کند.
وقم اوْلماق: (Vəqəm olmaq) خشک و زرد شدن مزرعه طوری که موقع چیدن، شکسته و زمین می‌ریزد.
وکیل باشی: (متفا)(Vəkil başi) گروهبان یکم. سرگروهبان.
وکیللیک: (Vəkillik) نمایندگی.
وکیللیک ائتمک: (Vəkillik etmək) نمایندگی کردن. نخود هر آشی شدن.
ول: (Vəl) خرمنکوب. وسیلهٔ چوبی یا سنگی برای خرمنکوبی گندم که به وسیلهٔ اسب یا گاو کشیده شود. گاونری که به سمت چپ گاوآهن بسته شود. کسی که ول را می‌راند، سرپا روی تختهٔ آن می‌ایستد.
ولج: (گیا)(Vələc) گیاهی درمانی. (Carpinus).
ولخان: (Vəlxan) آیش. استراحت مزرعه برای کشت بعدی.
ولد: (Vələd) شاخهٔ جوان درخت.
ولس: (گیا)(Vəls) درخت ممرز. (Capinus)
ولله مک: (Vəlləmək) با خرمنکوب خرمن کوبیدن.
ولمبه: (Vələmbə) پلک.
ولنتیک: (Vələntik) میل نانوایی.
ولن جولان: (Vələn culan) مغشوش.
ولنگلز: (Vələngəz) پرحرف. ورّاج.
ولن گلن: چوبدستی بلند.
ولوسیپد: [لا] (Velospid) دوچرخه.
ولـه: (Vələ) یک بغل یا یک بسته علف. پشتهٔ علف. ماشین دروگری.
ولیم: (Vəlim) هیمه. خس و خاشاک. ترکه چوب برای سوزاندن.
ون: (Vən) زبان گنجشک (درخت). گویروش نیز گویند.
ونگیرتی /ونگیلتی: زوزه. نالهٔ سگ.
ونگیلدتمک: (Vəngildətmək) به زوزه کشاندن. زوزهٔ سگی را درآوردن.
ونگیلده مک: زوزه کشیدن.
ونوس چاریغی: (گیا)(Venus çarığı) نوع گل از تیرهٔ ثعلبها با گلهای زیبا و قرمز تیره. (Cypripedium calceolus)
ونوس سندی:(گیا)(Venus sənədi) گوش گل. ونوس کمری نیز گویند.
ووت: (Vut) پیچ. روی حصار سنگی.
وور آشاغی توت یوخاری: چانه زنی.
وواتماق: (Vuratmaq) خراب کردن.
ووراج: (Vurac) راکت.
ووراغان: زننده. گاو مهاجم. گزنده. نیش زننده. بزن بهادر. لگدپران.
ووراماق: خراب شدن. فروپاشیدن.
ووراماں: (Vuramal) انحلال. پریشانی.
ووران: (Vuran) زننده.
ووراناق: (Vuranaq) درگیری.قدرت ضربه(در سلاح).
ووراننی: (Vurantı) خرابه. ویرانه.
وور پاتلاسین: (Vur patlasın) بزن و برقص. بزن و بکوب.
وور توت: (Vur tut) کلاً. اول و آخر. کشمکش. بگیر و ببند. معامله.
وورجوق: (Vurcuq) سوزن.
وور چاتلاسین: (Vur çatlasın) هرج و مرج. اغتشاش. فرمان قلع و قمع که در پایان بازی از طرف رئیس داده می شود و گروه برنده، افراد گروه بازنده را زده و رانده و می رقصند.
ووردالاماق:(Vurdalamaq)عقب راندن.
ووردو: (Vurdu) تپه.
ووردورماق: (Vurdurmaq) زدانیدن.
ووردوم دویمـاز: (Vurdum duymaz) ساده لوح. صافدل.
ووردو واخت: درب و داغون.
وورسا: (Vursa) تنبیه. مجازات.
وورساماق: تصمیم به ضرب گرفتن.
وورسان: (Vursan) غرامت. تاوان.
وورسانماق: مجازات شدن.
وور سوْخ: بزن و برو. به زور بازو.
وور سور: (Vur sür) گیر و دار. غارت و تبعید.
وور سیندیر: (Vur sındır) بزن و بکوب. (نام پسرانه در قره داغ).
وورغو: (Vurğu) ← وورقو.
وورغون: (Vurğun) ← وورقون.
وورقاچ: (Vurqaç) پاسکاری (ورزش).
وورقاما: بیماری صرع و غش.
وورقاماق: (Vurqamaq) برخورد کردن.
وورقان: کتک. شدید. جوشان.
وورقانا: (Vurqana) خرابه. ویرانه.
وورقو: (Vurqu) تکیه. شدت. تأکید. تکیه کلام. ضربه. کوبه. سکتهٔ مغزی. آفت و بلا. تکیه در روی یک هجا در کلمه یا روی یک کلمه در جمله (در زبان آذربایجانی تکیه روی هجای آخر کلمه است) علاقه.
وورقوچ: (Vurquç) موج.
وورقوش: (Vurquş) هیجان.
وورقولاماق: (Vurqulamaq) ضربه زدن. ضربه وارد کردن. تأکید کردن.
وورقولانماق: ضربه خوردن. تأکید شدن. مورد تأکید قرار گرفتن.
وورقولو: دارای تکیه. ضربه‌دار. حرفی که روی آن تکیه می‌شود.
وورقون: (Vurqun) شیفته. دلداده. بیحالی ناگهانی.
وورقونجو: (Vurquncu) محتکر.
وورقیر: قلع و قمع کن(اصطلاح بازی).
وورما: (Vurma) ضرب (ریاضیات). عمل زدن.
وورماق: (Vurmaq) زدن. کوبیدن. نواختن. ضربه زدن. ضرب کردن (حساب). سکّه زدن. نصب کردن. چاپ کردن. دستبرد زدن. دزدیدن. ربودن. بار کردن. بار زدن. زمین زدن.

نیش زدن. قطع کردن. تظاهر کردن. کتک زدن. تیر زدن. به هدف زدن.
وورمان: تروریست. سوءقصد کننده.
وورنوقما: (Vurnuqma) تقلّا. تلاطم.
وورنوقماق: (Vurnuqmaq) تقلّا کردن. دوندگی کردن. دنبال بهانه گشتن. سراسیمگی کردن. تشویش داشتن. با خویشتن ور رفتن.
وورو: (Vuru) ضربان. تپش. دزد.
وورو کئچمک: (Vurub keçmək) از حد قبلی و معین تجاوز کردن.
وورو: (Vurut) شوت. ضربه.
وورو: (Vurucu) ضارب. عزرائیل.
وورو اؤزلؤک: (Vurucu üzlük) پیشانی گلنگدن (در تفنگ).
وورو یای: پایهٔ آتش (در تفنگ).
وورو دامار: (Vurur damar) نبض.
وورو: (Vuruş) نزاع. نبرد. کارزار.
وورو / وورو: جنگجو. مبارز.
وورو دالاش: زد و خورد.
وورو: به هم انداختن. به زد و خورد واداشتن. باعث نزاع شدن. شراب نوشیدن. جماع کردن.
وورو دو: جنگ و مقاومت.
وورو سؤگؤش: دعوا و فحاشی.
وورو: بزن بهادر. جنگجو.
وورو: (Vuruşqu) درگیری.
وورو: (Vuruşma) زد و خورد.
وورو: (Vuruşmaq) زد و خورد. کتک کاری کردن. نزاع کردن. جنگیدن. نبرد کردن. مبارزه کردن. جماع کردن. نزدیکی کردن.
وورو: سلحشور. جنگاور.
وورو: (Vuruq) ضریب (ریاضی). هر یک از اعدادی که در هم ضرب می‌شوند. مضروب. شیفته.
وورو: (Vurul) سندان. **وورو:** مضروب. بس شمرده (ریاضی).

وولقان

وورولماق: (Vurulmaq) دل دادن. شیفته شدن. زده شدن. کوبیده شدن. نواخته شدن. ضربه خوردن. ضرب شدن. نصب شدن. آویخته شدن. چاپ شدن. ربوده شدن. دزدیده شدن. باز شدن. کتک خوردن. قطع شدن. بریده شدن. زمین خوردن. تیر خوردن.
وورو: (Vurum) پالس. فن. هدف زنی. ضربه زنی.
وورو شیپیلداق: (Vurum şıppıldaq) بزن و بکوب.
وورون: (Vurun) بیماری. آفت.
وورونت: (Vurunt) غوغا. درگیری.
وورونتو: (Vuruntu) ضربه.
وورونجاق: (Vuruncaq) بیماری یا درد ناگهانی. پرتلاش. تلاشگر. بی قرار.
وورونقو: (Vurunqu)مبارز. پرچم(ناپ)
وورونما: (Vurunma) خط مماس.
وورونماق: (Vurunmaq) تلاش کردن. تکاپو کردن. خسته شدن. مانده شدن. فرسوده شدن. پوشیدن. به تن کردن.
وورونوش: (Vurunuş) ماندگی. خستگی. تلاش برای اجرای کاری. تقلا. فرسودگی. اهتمام.
وورونوق: (Vurunuq) ضعیف. ناتوان.
وور ها وور: (Vur ha vur) بزن بزن.
وولقان: (Vulqan) آتشفشان.
وهله: (Vəhlə) غلهٔ نارس.
وهمه: (Vəhmə) ترس.
وهمه لنمک:(Vəhmələnmək) ترسیدن.
وياخود: (Vəyaxud) یا. اگر.
ویت ویت: (Vıt vıt) پی در پی.
ویج ویج: جیک جیک گنجشک.
ویج ویجه: (Vic vicə) مورمور. لرز.
ویجیت: (Vıcıt) پژمرده. فاسد. خراب.
ویجیر: (Vıcır) آواز پرنده. صدای شبیه پرنده. جنبنده.
ویجیرداماق: آوازخواندن (پرنده).
ویجیردیم: (Vıcırdım) گروه جانداران.
ویجیرقان: دمل آبدار. زمین باتلاق.
ویجیق: (Vıcıq) نرم شده. آب کشیده.
ویجیقلاماق: (Vıcıqlamaq) نرم کردن.
ویچیقار: پسر برادر. برادر زاده.
وید: (Vid) نما. نمود. ظاهر.
ویدار: (Vidar) راه باریکهٔ کوهستانی.
ویده مینمک: ظاهر آراستن.
ویدیق: (Vırdıq) دیوانه وار.
ویردی ویزان: (Vırdı vızan) معرکه.
ویردی ویشیل: (Vırdı vışıl) بدلباس.
ویرنیقماق: ← وورنوقماق.
ویره گیم: (Virəgim) کالک.
ویری: (Viri) کج. خمیده.
ویریلداما: (Vırıldama) پرحرفی.
ویریلداماق: ورور کردن.
ویزان: (جان)(Vızan) مگس.
ویزانقول: (جان) مگس خوار.
ویزباش: (Vız baş) ژولیده مو.
ویزدیراق: (Vızdıraq) اسکی بازی.
ویزقا: (جان)(Vızqa) بچه خوک.
ویزقان: (Vızqan) گارمون.
ویزقیرات: (Vızqırat) دروغ. چاخان.
ویزقیر: (Vızqır) گمشو!.
ویزلاشماق: (Vızlaşmaq) وز شدن (مو). نامنظم و ژولیده شدن.
ویزلاق: (جان)(Vızlaq) نوعی حشره.
ویزلاماق: (Vızlamaq) وز وز کردن. پرحرفی کردن. تکان دادن.
ویزلایجی: (Vızlayıcı) ویبراتور.
ویزماق: (Vızmaq) کش رفتن.
ویز ویزا: زرزرو. بسیار گریه کننده.
ویز ویزان: (Vızvızan) قاصدک.
ویزیرتی: (Vızırtı) لاف. حرف مفت.
ویزیر ویزیر: (Vızır vızır) آوای وزوز. توصیف چیزی براحتی و سرعت.
ویزیریق: (Vızırıq) اسهال.
ویزیقلی: (Vızıqlı) پرحرف. ورّاج.
ویزیلتی: (Vızıltı) آوای وز وز مگس.
ویزیلداتماق: به وز وز واداشتن. به صدا درآوردن (آلت موسیقی).
ویزیلداشماق: باهم وز وز کردن.

ویزیلدایان

ویزیلداما: (Vızıldama) وزوز. پرحرفی.
ویزیلداماق: وزوز کردن (مگس).
ویزیلدایان: (Vızıldayan) وز وز کننده. نام نوعی تیر وحشتناک که ترکان باستان بکار می‌بردند. گاو مگس (نوعی حشره).
ویزیلقان: (جان) حشرهٔ قوندوز.
ویزیللیق: (Vızıllıq) بوته زار انبوه.
ویژ: (Vıj) غژ. وژ.
ویژالاویژون: (Vıjalavıjon) ساز دهنی.
ویژویژا: (Vıjvıja) یویو. اسباب بازی کودکان که تختهٔ کوچک را بر سر نخ بسته و بچرخانند تا صدای وژوژ دهد.
ویژیلتی: (Vıjıltı) آوای چیزی که به سرعت زیاد رد می‌شود. آوای آب رودخانه که سریع جریان دارد.
ویژیلداماق: صدای وژ کردن.
ویسته آدمیرال: دریاسالار.
ویسکوز: (Viskoz) الیاف مصنوعی.
ویش: (Vış) نخ باریک و محکم.
ویشنه: (Vişnə) آلبالو. (Cerasus Vulgaris).
ویشنه چؤرؤگؤ: کارمین (رنگ).
ویش ویش: (Vış vış) واه واه. (ندایی هوس آمیز برای جنس مخالف).
ویش ویش ائله مک: (واه واه کردن) به خود خواندن جنس مخالف.
ویشیل: (Vışıl) تازه. بی سلیقه.
ویغ: (Vığ) آوای اردک و نظایر آن.
ویغان: چوب سراسری در سقف.
ویغیلتی: آوای اردک و نظایر آن. آوای خرخر در حال خفگی و عرق.
ویغیلداماق: آوای ویغ درآوردن.
ویق: (Vıq) آوای بچه. قان قوم.
ویقیلداماق: آوای قان قوم درآوردن.
وینت: (Vint) پیچ. مته. ملخ پروانه(هلیکوپتر). پروانهٔ هواپیما.
وینت آچان: آچار پیچ گوشتی.
وینتله مک: (Vintləmək) پیچ کردن. با پیچ محکم کردن.
ویوْلون: (Viyolon) ویولن. تریاک.
ویییلتی: (Vıyıltı) زوزه (باد). زاری.
ویییلداتماق: به زوزه درآوردن.
ویییلداما: زوزه کشی. زاری.
ویییلداماق: زوزه کشیدن (باد، طوفان و کولاک). زاریدن.

هـ

هـ: (H) یکی از حروف صامت زبان ترکی آذربایجانی است که جزء حروف صامت گنگ، حلقی و اصطکاکی گروهبندی می‌شود. کلماتی که با این حرف شروع می‌شود، در ترکی قدیم یا اصلاً وجود نداشته و یا بسیار کم بوده؛ با حروف «الف»، «خ» و ... قابل تبدیل است.
هئپ: (Hep) همه. تمام. کلیه.
هئپی: (Hepi) پرمو و ژولیده. هیپی.
هئجالاما: (Hecalama) تهجّی.
هئجالاماق: (Hecalamaq) تهجّی کردن.
هئچ: (Heç) هیچ. عدم نیستی. ابداً. بکلی. بهیچوجه.
هئچ اوْلمازسا: (Heç olmazsa) هرچه نباشد. بصورت «هشماسه» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است.
هئچ بی‌ری: (Heç biri) هیچکدام.
هئچپئت: (Heçpet) قطعاً.
هئچ تمه/هئچ تنه: (Heç təmə) هیچی.
هئچچی: (Heççi) پوچ گرا.
هئچ حنانین یئریدیر: حالا وقت این حرفها است؟
هئچ دگی‌لسه: (Heç dəyilsə) لااقل.
هئچدن: (Heçdən) مجهول. ناشناخته.
هئچ قاچان: (Heç qaçan) اصلاً. ابداً.
هئچ قاندای: (Heç qanday) هیچکدام.
هئچلیک:(Heçlik)عدم.پوچی. حقارت.
هئچ مسه: (هئچ اولماسا) هرچه نباشد.
هئچ هئچه: (Heç heçə) هیچ به هیچ.
هئچه چیخماق: پوچ شدن. نابود شدن.
هئچه سایماق: به هیچ شمردن.
هئچه گئتمک: نابود شدن.
هئچی قاراچیسی: زن نالایق و فحّاش.
هئچین: (Heçin) اصلاً. ابداً. هرگز.
هئر: (Her) ظرف کوچک آب. چپ. لوچ.
هئراوات: (Heravat) بزرگ. بلندقد.
هئرپئت: (Herpet) بزرگ. زمخت.
هئرپئر: (Herper) حوصله.
هئرپیتمک: (Herpitmək) رقصیدن.
هئرت: (Hert) نوک صخره. بالای صخره. **هئرتی**: بزرگ. زمخت.
هئرتی پئرتی:هیچ چیز. زمخت. بزرگ.
هئرچئر: (Herçer) چپ. لوچ.
هئرقیتماق: (Herqıtmaq) خوردن.
هئرقیللی: (Herqıllı) درشت. زمخت.
هئره: (Herə) پرچین. دیوار. حصار. سکوی بیرونی پنجره. قسمتی که در میان کشتزار خالی مانده باشد.
هئره واش: (Herəvaş) ← آراغاج. سرزنده. تنومند.
هئری: (Heri) جوان. نارس.
هئریک: (Herik) بعد از شخم پاییزی زمین را نکاشتن (آیش). نوعی گوسفند. مرز میان دو مزرعه.
هئریکی: (Heriki) آنارشیست.
هئزان: (Hezan) بزرگ. گنده.
هئزاوان / هئزه بیر: (Hezavan) نفهم.
هئزوْ: (Hezo) یک نوع سیخ.
هئژدان: (Hejdan) خاک انداز.
هئشان: (Heşan) بسته های غله که جهت کوبیدن در خرمن پهن شده.
هئشگیواش: (Heşgivaş) نُقلی که برسر عروس افشانند. **هئشی**: آلت نخ تابی.
هئل: (Hel) سنگی که از کوه جدا شود. سنگی که از کوه بغلتانند. نوعی گردنبند طلای زنانه. بزرگ.
هئلبکی: (Helbəki) راه آب که از زیر پل گذرد.
هئللتمک: (Hellətmək) غلتاندن.
هئللشمک: زورآزمایی کردن. شاخ به شاخ شدن. مشاجره کردن.
هئللن: سنگی که از بلندی بغلتد.
هئللنگج: (Helləngəc) فلکه.
هئللنمک: غلتیدن از سربالایی.
هئلله مک: سرازیر کردن. غلتاندن.
هئللی: (Helli) آبدار.
هئی: (Hey) تاب. توان.
هئیبه: (Heybə) انبان. کیسه. خورجین. ساک. کیسهٔ پشتی شبیه خورجین امّا از آن کوچکتر است. لوازم ضروری کوچک را در آن جای داده و هنگام سفر روی دوش می‌اندازد. پوشش خارجی هیبه دستباف بوده و دارای نقش و نگار و رنگهای جالبی است.
هئیبه جیک: کیسهٔ کوچک.
هئیبه چی: (Heybəçi) مفتخور.
هئیبه دن: راحت. بدون زحمت.
هئیبه یه: (Heybəyə) بیهوده. عبث.
هئیدار: (Heydar) باد. کولاک.
هئیدن کسیلمک: از توان افتادن.
هئیرات: (Heyrat) روسری.
هئیراتی: نوعی رقص آذربایجانی. رقصی رغبت انگیز و قدیمی است که به لحاظ ریتم مارش مانند و تنوع نحوهٔ اجرا قابل توجه است. هئیراتی در عصر خود از جملهٔ رقصهای بسیار متداول در گنجه بود. جوانان مطابق ملودی «هئیراتی» حرکات موزون مناسب را آفریده‌اند و آن را یاللی نامیده‌اند. کاراکتر رقص، جوانمردی و جسارت است. ریتم سلیس آن باعث معرفی و شناساندن آن در همه آذربایجان است.
هئیری: (گیا) درخت توت کوچک.

هئیزه: (Heyzə) پریشانی معده.
هئیزه ائتمک: (Heyzə etmək) ثروتمند کردن. سیر کردن.
هئیشان: (Heyşan) علف درشت مانده درپیش حیوان.
هئیکال: (Heykal) خال زرد روی پستان گاومیش.
هئیسیز: (Heysiz) ناتوان. بی‌تاب.
هئیوا: (گیا)(Heyva) به. توج. سفرجل. (Cydonia Volgaris)
هئیوا گؤلؤ: (گیا) یکی ازآهنگهای آذربایجانی. نوعی رقص آذربایجانی. ملودی رقص معاصر بوده و مؤلف آن علی کریم اف است. در سایر مناطق آذربایجان خصوصاً در شاماخی، آستارا و نخجوان بسیار مشهور است. نحوهٔ اجرای رقص سولو (انفرادی) بوده و فقط توسط خانمها ایفاء می‌شود. حرکات ملایم، با انعطاف و با معنی است.
هئیوا یئمک: (به خوردن). در موقعیت سختی گرفتار شدن.
هئیوت: (Heyvət) سنگین.
هئیوره: (Heyvərə) بسیار بزرگ. زمخت. هیولا. عظیم الجثه. تناور. خشن. بی‌ادب. بدزبان. آواره. بیکاره.
هئیوره لنمک: آواره شدن.
هئیوره له مک: ولگردی کردن.
هئیوره لیک: خشونت. بی‌ادبی.
هئی هئیی: (Hey heyi) هردم خیال.
هئییز: (جان)(Heyiz) بز نر ۴ ساله. بُز.
هئییس: (جان) (Heyis) گوسفند نر ۶ ساله.
ها: (Ha) کلمهٔ تأکید در آخر جمله. بلی. ها. استمرار و تکرار را می‌رساند. حرف تعجب. حالت استفهامی. توجه ناگهانی را بیان می‌کند. زمان و مکان غیر معین را بیان می‌کند.
هابئله: (Ha belə) همچنین. همینطور.
هاباباق/هاباباى: (Hababay) داد و فریاد.
ها باخدی باخدی باخدی: (Ha baxdı baxdı baxdı) (هئی نگاه گرد، نگاه کرد، نگاه کرد) نوعی بازی در توفارقان. هر یک از بازیکنان دستمالی را به دهان می گیرند. به اشارهٔ استاد بازی، همه چشمها را می بندند و سر خود را تکان می دهند و بندی را می خوانند. استاد مواظبت می کند تا مچ کسی که چشمانش را باز کرده است، بگیرد. اگر چنین کسی پیدا شد، استاد نام او را می برد و دیگران چشمها را باز می کنند و خطاکار را می گیرند و صورتش را یا با ذغال سیاه می کنند یا با آرد سفید و او را می‌زنند تا دیگران بخندند.
هابودو گئتدی شاهبودو گلدی: (Habudu getdi şahbudu gəldi) یک بازی جمعی همراه با آواز.
هاپا: (Hapa) ناپاک. کثیف.
هاپاش: (Hapaş) کول سواری.
هاپان: (Hapan) خالی.
هاپپا / هاپپادان شاپپادان: ناگهانی.
هاپپیلماق: (Happılmaq) پریدن.
هاپ دئمز: (Hapdeməz) سگی که پارس نمی‌کند. حیوان یا انسانی که کار را به درستی پیش نمی‌برد.
هاپ گوْپ: (Hap gop) چاخان. دروغ.
هاپلیق سوپلوق: خاکروبه. زباله.
هاپیرداتماق: با سروصدا خوردن.
هاپیردامماق: (Hapırdamaq) تند تند خوردن. هیبت کردن (سگ). سخن تلخ بر زبان آوردن.
هاپیسا: (Hapısa) کثافت. فضله.
هاتانا: (Hatana) کو؟
هاچا: (Haça) هجا. دو راهی. انشعاب شاخهٔ فرعی از اصلی و شکل آن، شاخه، شکافدار و دوراهه. به صورت «هچه» و «خاچه» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
هاچاتلیق: (Haçatlıq) ماشه.
هاچاچات: (Haçaçat) نردبان دو طرفه.
هاچا چاتی: (Haça çatı) خرپا.
هاچا دیرناق: سم شکافته. ژنگله.
هاچا دیل: زبان دو شاخه (مانند مار).
هاچا رئزین: (Haça rezin) فلاخن.
هاچاق: (Haçaq) ← هاچان.
هاچا قویروق: (جان) چلچلهٔ بیابانی.
هاچالاما: (Haçalama) شکاف افکنی.
هاچالاماق: دو شاخه کردن. شکافتن.
هاچالانماق: دوشاخه شدن.
هاچالی: دو شاخه‌ای. شکاف دار.
هاچالیق: (Haçalıq) چوبی که زیر شاخهٔ درخت گذارند.
هاچا مایا: (جان) ماده شتر دو کوهانه.
هاچا مینمک: (چوب سواری) راه رفتن با پاهای چوبی. دو چوب بلند که دارای شاخه ای در پایین هستند، مورد سواری بچه ها قرار می گیرند.
هاچان: (Haçan) چه زمانی؟
هاچانا بیر: (Haçana bir) تا چه زمانی؟
هاچاندان هاچانا: (Haçandan haçana) پس از مدت نسبتاً زیادی.
هاچانسا: (Haçansa) بعضاً. گاهی.
هاچانلار: قدیمها. زمانهای خیلی پیش.
هاداران پاداران: پرت و پلا.
هادو بادا: (Hadubada) هیهات.
هادیر: (Hadır) مواظب.
هارا: (Hara) کجا؟
هارادا: (Harada) در کجا؟ در هر جا.
هارادا آش اوْرادا باش: (Harada aş orada baş) آدم راحت طلب. مفتخور.
هاراداسا: (Haradasa) در جایی.
هارادان: (Haradan) از کجا؟
هارادان سا: (Haradansa) از جایی.
هاراسات: (Harasat) توفان.
هارا قورنا: (Hara qurna) نوعی انگور درشت و شیرین.
هارالی: (Haralı) کجایی. اهل کجا.
هاراوول: (Haravul) جلودار. پیشرو.
هاراوولاماق: جار زدن.
هارای: (Haray) فریاد. جار. کمک.
هارایا: (Haraya) به کجا؟
هارای بارای: داد و فریاد.
هارای چکمک: فریاد کشیدن.
هارایچی:(Harayçı) فریادرس. دادرس.
هارایچی قو قوشو: (جان) (Harayçı qu quşu) قوی فریاد کش. (Cygnus cygnus)
هارایلاشماق: با هم قیه کشیدن. به هم ندا دادن. از هم کمک طلبیدن.
هارایلاما: (Haraylama) جارزنی.
هارایلاماق: صداکردن. امداد خواستن.

هارایلانماق: به امداد خواسته شدن.
هارایلی: مددجو. کمک خواه.
هارای ممه لی گلی‌ن: نوعی رقص جمعی مردانه که غالباً در مناطق غربی آذربایجان رایج است.
هارای هئشیر: های و هوی. سر و صدا.
هاراییا چاتماق: به کمک کسی رفتن.
هاربا: (Harba) آلت چوبی شیار کردن خاک. **هارتان پارتان:** چرت و پرت.
هاردا: (Harda) در کجا؟
هاردان گلن: (Hardan gələn) همه. هر جایی. اهل هر کجا.
هارسانگ: (Harsang) بهمن برف.
هارسین: (Harsın) زن ارمنی (دشنام).
هارغیلت: (Hargılt) بلوند. زردفام.
هارقا: (Harqa) بی ادب.
هارما: (Harma) طاقچه.
هارماتان: باد خشک و گرم در آفریقا.
هارماق: (Harmaq) خسته شدن.
هارین: (Harın) خوشگذران. شکم سیر. سرکش. خیره سر. هار.
هارینلاشماق: سرکش تر شدن.
هارینلاماق: سرکش شدن.
هارینلیق: خوشگذرانی. شکم سیری.
هازار: (Hazar) خانهٔ پدری.
هازارا:(Hazara) تیرک عمودی سقف.
هازاران: (Hazaran) پرحرف.
هازار پئشه: قوطی مخصوص ظروف.
هازارخلویر: (Hazar xəlvir) پرخور.
هاسالاق: (Hasalaq) کوتاه قد. کوتوله.
هاساند: (Hasand) سهل.
هاساوا: کلاه پیشانی بند مزیّن به طلا و نقره. (گویش ترکمنی).
هاسوْ: (Haso) دروغگو.
هاشاری: (Haşarı) افراط گرا.
هاشدان پیشدان: مجلس همنشینی زنان.
هاشمار: (جان)(Haşmar) عقاب.
هاف: (جان)(Haf) نوعی پروانه که شبها به سوی نور سریع پرواز می‌کند و دارای خرطوم دراز است.
هاف هاف: (Haf haf) عوعو سگ.
هافلاماق: با گفتن هو دستها را گرم کردن. دستها را هو کردن.
هافلان: (Haflan) پیرزن دندانه ریخته.
هافیلداماق: عوعو کردن. پارس کردن.
هاقیشقا: (Haqışqa) بازی لی لی در خوی. بازیکنان در دو گروه جمع می‌شوند. محدوده ای تعیین می کنند و یکی از گروهها در داخل و دیگری در بیرون قرار می گیرند. یکی از نفرات بیرونی، لی لی کنان نفرات داخل محدوده را دنبال می کند و می کوشد تا آنها را بزند. به هر کدام از بازیکنان که دست بزند، او باید از بازی خارج شود. چون این بازیکن خسته شد، یکی از هم تیمی هایش ادامه می دهد. اگر همهٔ افراد داخل محدوده زده شوند، جای تیمها عوض می شود. اگر یک نفر در داخل باقی بماند و همهٔ افراد بیرونی بیفتند، در مرحلهٔ بعدی باز تیمها در جای اول خود خواهند بود.

هالای

هالازا: محصول اندکی که از برجای ماندن دانه های غلات و محصول کاشته در مزرعه، درسال آتی ببار آید.
هالاواشا: (Halavaşa) دور و اطراف.
هالا هیرنا: (Hala hırna) بگو و بخند.
هالای: (Halay) دایره. حلقه. سرگین گوسفندان که با دست گِرد و قلنبه می کنند و روی دیوار زنند تا خشک شود و سپس آنها را به طور منظم می چینند. نوعی رقص آذربایجانی. هالای نامی کلی است و به رقصهایی اطلاق می‌شود که صرفاً با آواز و کف زدن همراهی می‌شوند. این آواز در مراحل اولیه به طور آشکاری نشانگر مشخصات رقص معیشتی بود. «هالای» از محصول سخن می‌گوید، و القا کنندهٔ زحمت فراوان و کار بلند مدت است. «هالای» در منطقهٔ آستارا – لنکران و کمی مایل به شمال این منطقه ظهور نهاده است. این رقص دسته جمعی همراه با آواز بوده و گروه رقص کنندگان به شکل دایره قرار می گیرند. هالای رقص ملی مشترک بین ترکهای ترکیه، آذربایجان و جنوب ایران است.
هالای باشی: رهبر رقاصان.
هالایچی: (Halayçı) جنجالی.
هالای قورماق: حلقه زدن.
هالایلاماق: (Halaylamaq) دایره زدن. حلقه زدن. به شکل هالای رقصیدن.
هالایلی: (Halaylı) جنجالی. مغشوش.
هالای وورماق: (Halay vurmaq) تشکیل دادن. پای کوفتن و رقصیدن دسته جمعی به شکل دایره.
هالتان پامتان: چرت و پرت.
هاللا پولا ائله‌مک: (Halla pulla eləmək) بالا کشیدن. با حقه بازی چیزی را از دست کسی درآوردن.
هالو: (متفا)(Halu) ← آلوق.
هاله: (متفا)(Halə) ← آیلا.
هالید بولود: ← آسلان پیسلان.
هالیق: کجاوهٔ عروس بر شتر.
هالیقلی: نوعی بازی لی لی در میانه.
هاماج: (Hamac) همراه. همتا.
هاماج بوغدا: بذری از چند نوع گندم.
هامار: (Hamar) صاف.
هامارات: (Hamarat) ماهر. مطیع.
هامارلاشماق: هموارتر شدن.
هامارلاما: (Hamarlama) هموارگردانی.
هامارلاماق: هموار کردن.
هامارلانماق: هموار شدن.
هامارلاییجی: هموار کننده.
هامارلیق: (Hamarlıq) همواری. دشت.
هاماش: (Hamaş) ← هاماج. همتا.
هاماش چیچگی: (گیا) گل تاج.
هاماشیق: (Hamaşıq) همراه. پیوستی.
هاماشین: (Hamaşın) رفیق زندگی.
هامالا: (Hamala) مثل اینکه. گویا.
هامپا: (Hampa) زمین زراعی بزرگ (مثلاً سه ـ چهار «یوک»). شخصی که دارای زمین بزرگی است. زمیندار.

خرده مالک مرفه. خانواده‌هایی که در روستاها دارای ابزارآلات کشاورزی و امکانات لازم و نیروی کار مناسب بودند که از سوی ارباب به آنها زمین و یا باغ به عنوان اجاره داده می‌شد که بر روی آن زمین یا باغها کار کنند و بعد از برداشت محصول، بهره مالکانه ارباب را بدهند. هر چیز دیگری نیز باقی می ماند برای خانواده هایی بود که در آن زمین یا باغات کار کرده بودند. مستطیع. عمده فروش. شانه(بدن). دوست. همراز. ناظر گله.

هامپاچی: (جان)(Hampaçı) سگی که یکباره گاز بگیرد. طفیلی. سربار.

هامپار: (Hampar) تنومند. فربه.

هامپاراسی: (Hamparası) فقیر.

هامپازوْر: (Hampazor) نیرومند.

هامپالاماق: حمایت کردن.

هامپالیق: (Hampalıq) ملک داری. رفاه. زمین متعلق به هامپا.

هامی: (Hamı) تمامی. بصورت «همه» وارد فارسی شده.

هامیتای: (Hamıtay) مجلس ملی.

هامیچاغ: (Hamıçağ) همیشه. همواره.

هامیچی: (Hamıçı) تمامیت خواه.

هامیلاشما: انتشار. عمومیت.

هامیلاشماق: عمومی شدن.

هامیلاماق: (Hamılamaq) ملی کردن.

هامیلانماق: (Hamılanmaq) ملی شدن.

هامیلماق: (Hamılmaq) ملی شدن.

هامیلیق: همگی. ملی. عمومی.

هانا: (Hana) ← هانان. آری. بلی.

هاناک: (Hanak) نالایق. بی قابلیت.

هانان: دستگاه بافندگی زیلو و گلیم.

هانای: (Hanay) کمک. یاور.

هانجاری: (Hancarı) چگونه؟ چطور؟

هاندابیر: هر از گاهی. به ندرت.

هاندادا: (Handaca) بازی گل یا پوچ.

هانداسا: (Handasa) حال آنکه.

هاندا قالا: (Handa qala) هر چه نباشد.

هاندان ساندان:(Handan sandan)بعضاً.

هاندان گئجدن: پس از چندی.

هاندان هانا: (Handan hana) بعد از مدتی. پس از مدتی نسبتاً طولانی.

هاندا هاندا اوْلماق: مترصد بودن.

هانسی: کدام؟ **هانسیسی:** کدامین؟

هانغی: (Hanğı) کدام؟

هانقا: (Hanqa) آری. بله. رضایت.

هانقالوْ: (Hanqalo) نفهم. نادان.

هانکی: کدام؟ **هانکیسی:** کدامین؟

هانی: کو؟ **هانی یا:** (Hanıya) پس کو؟

هاوا: (Hava) آهنگ (موسیقی). وزن موسیقی. بیهوده. منفی. زشت. باد. آب و هوا. اقلیم. آسمان. فضا. هوا و هوس. میل. اختلال حواس.

هاوا آتماق: فخر فروختن. لاف زدن.

هاوا آلاغی: (Hava alağı) گیاهی شبیه به گوش گوسفند.

هاوا آلانی: (Hava alanı) فرودگاه.

هاوا آلماق: (Hava almaq) ناکام ماندن هوا خوردن.

هاوا اوْتو: (گیا)(Hava otu) نوعی گیاه که برای درمان آفتاب زدگی بمالند. (Teucrium polium).

هاوا اوْسوْ: (Hava üssü) پایگاه هوایی.

هاوا باسماق: فخر فروختن. لاف زدن.

هاوا پاراسی: سرقفلی.

هاوا تاپان: (Hava tapan) حالتی که فرد به رو خوابیده و پاهایش بالاست.

هاواجات: آهنگ (موسیقی).

هاواجی: کمک متقابل در قالیبافی.

هاوا جیوا: (Hava cıva) بی ثمر.

هاوا چالماق: آهنگ نواختن.

هاواچی: (Havaçı) مفتخور. طفیلی.

هاوا چیچگی: (گیا)(Hava çiçəyi) زهر الهوائی. (Aeranthes grandiflorus).

هاوا خدمتی: (Hava xidməti) اطلاع رسانی به اهالی دربارهٔ هواشناسی.

هاوادار: (Havadar) خوش آب و هوا.

هاوادا قاتلاماق: برتری خرد کننده یافتن. بصورت قاطع کوبیدن.

هاوادان: مفت. **هاوادانچی:** خلافکار. متقلب. آنکه پلاک تقلبی بر ماشینها گذاشته و بفروشد.

هاوا دگیشمه: (Hava dəyişmə) حبس.

هاوا دگیشن: سیستم تهویه.

هاوار: (Havar) حامی. پشتیبان. (ناپ).

هاوارچاق: (Havarçaq) بادبادک.

هاواسات: (Havasat) آب و هوا. اقلیم.

هاوا سیخماق: فخر فروختن. لاف زدن.

هاوا شاری: بالون هوایی. بادکنک.

هاوا گازی: (Hava qazı) گاز متان. بیهوده. بی ثمر. لاف. گزافه.

هوا گمیسی: (Hava gəmisi) بالن.

هاوال: (Haval) آواره.

هاوالار: (Havalar) دما. هوا.

هاوالاما: (Havalama) پرواز دهی.

هاوالاماق: اوج دادن. پرواز دادن.

هاوالاندیرما: (Havalandırma) تهویه. تحریک. تهییج.

هاوالاندیرماق: (Havalandırmaq) هوا عوض کردن. پرهوا کردن. به هوا دادن. به پرواز درآوردن. هوایی کردن. برانگیختن. تشویق کردن. باد تو آستین کسی انداختن.

هاوالانما: (Havalanma) انگیزش.

هاوالانماق: (Havalanmaq) هواخوری کردن. تغییر آب و هوا دادن. به هوا بلند شدن. پرواز کردن. اوج گرفتن. برانگیخته شدن. دو برداشتن. هوایی شدن. سربه هوا شدن.

هاوالی: پرباد. پرهوا. هوادار. فضای باز. دارای هوای خوب و تمیز. آهنگ دار. هوایی. سربهوا. متکبّر. مکار.

هاوالیق: (Havalıq) دیوانگی.

هاوا مین بئش یوْز: (Hava min beş yüz) ژیگول. شیک.

هاوان: (Havan) احمق. نادان. هاون.

هاوانا: چارچوب دستگاه گلیم بافی.

هاواناق: (Havanaq) احمق. نادان.

هاوان الی: (Havan əli) گرز. دگنک.

هاوان باتسین: (Havan batsın) قیافه ات بهم بخورد (نفرین).

هاوان توْپو:(Havan topu)خمپاره انداز.

هاوا یوْلاری: شرکت هواپیمایی.

هاوا یوْلو: (Hava yolu) راه هوایی.

هاوایی: مفت. رایگان. مجانی. بیهوده. حیله گر. روانی. دیوانه. خیالاتی.

هاوایی یئین: (Havayı yeyən) مفتخور.

هاولاماق: (Havlamaq) با نفس دستها را گرم کردن. با نفس دمیدن. عوعو کردن سگ. هوا کشیدن. باد کردن.

ملتهب شدن. ورم کردن.
هاولی: (Havlı) اتاق روباز. دهلیز.
هاولیق: (Havlıq) سلامتی. تندرستی.
هاولیقماج: شتابان. **هاولیقماز:** بی صبر.
هاولیقماق: هول و شتاب کردن.
هاووت: (Havut) پالان شتر.
هاویتقیماق: ملتهب شدن.
هاویر: (Havır) خشم. غضب.
هاویر زاویر: (Havır zavır) داد و فریاد.
هاویرلی: (Havırlı) تیز. جَلد.
هاویستان: (Havıstan) کلبهٔ چوبی.
هـای: (Hay) فریـاد. صـدا. سروصـدا. غوغا. انعکاس صدا. چاره. مدد. ترانه.
هایاچات: فریادرس.
هایان: (Hayan) پشتیبان. کدام طـرف؟ کدام سو؟ نفع یا سود در معامله.
هایانا: (Hayana) به کدامین سو؟
هایان چیخماق: پشتیبانی کردن.
هایاندا: کجا؟ در کجا؟ کدام طرف؟
هایان دورماق: پشتیبانی کردن.
هایـــانکئش: (Hayankeş) آنکـــه ارزان بخرد و گران فروشد.
هـای باســماق: فریـاد بـرآوردن. هـو و جنجال کردن. سروصدا راه انداختن.
های بیدیریق: (Hay bıdırıq) هیاهو.
هایتاق: مستبد. سرکش. جفتک.
هایتاق آتماق: جفتک پراندن.
های تۆلکۆن های تۆلکـۆم: آواز جمعـی در عروسی قدیمی.
هایچی: (Hayçı) پر سروصدا. خواننده. به صورت «هوچی» وارد فارسی شده.
هایخیرماق: اخ تف کردن. سینه صـاف کردن. نهره زدن. فریاد کشیدن.
هایخیریق: (Hayxırıq) بلغم. خلط سینه. اخ تف. فریاد.
هایدا: (Hayda) خشم. سرکش.
هایداراق: (Haydaraq) بی آبرو. رسوا.
هایدالاماق: به شتاب واداشتن.
هایدالان: رانده شده. مطرود.
هایداماق: هـی گفـتن در وقـت رانـدن گـاو و سـتور الاغ. چابـک حرکـت کردن. شخم زدن. اخراج کردن.
هایـدان هـای: (Haydan hay) فـرز. چابک. زود زود. کمتر از کم.

هایدوت: (Haydut) شـقی. راهـزن. بـی دست و پا (بچه).
هایدوق: (Hayduq) مهاجم. حمله ور.
هایدی: (Haydı) تند باش. عجلـه کـن. آهای. باشد. **هایدی باسدیر:** ادامـه بـده. یاللاه. **هایدیر باسدیر:** بگیر و ببند.
های سالماق: هیاهو به راه انداختن.
های قالای: هیاهو. سرو صدا.
های قوْپماق: هیاهو برپا شدن.
هایقی: (Hayqı) شایعه. سخن.
هایقیراج: آژیر. زنگ خطر.
هایقیرتی: گریه و زاری. ندبه.
هایقیرما: گریه با صدای بلند.
هایقیرماق: گریه کـردن. گریـه و زاری کردن. ندبه کردن. نعره زدن.
هایقیری: (Hayqırı) نعره. ندبه و زاری.
هایقیریش: صدای گریـه و زاری دسـته جمعی. طرز مویه و گریه. نعره.
هایقیریشماق: دسته جمعی گریه و زاری کردن. دسته جمعی نعره زدن.
هایقیریق: سرو صدا. نعره و فریاد.
های کۆی: (Hay küy) داد و فریاد.
های کۆی سالماق: داد و فریاد کردن.
هایکۆیچۆ: (Hay küyçü) جنجالی.
هایلار: (Haylar) خواننده.
هایلاز: (Haylaz) تنبل. بیعار. بیکار.
هایلاشماق: همدیگر را صدا زدن.
هایلاق: (Haylaq) تنبل. بیعار. بیکار.
هایلاما: (Haylama) ترانه خوانی.
هایلامـــاق: (Haylamaq) صـــدا زدن. راندن و دواندن گله.
هایلان: (Haylan) بیکار. آواره.
هایلانا هایلانا: شعبده بازی کودکان.
هایلاوچی: انتخابگر.
هایلا وورماق: حلقه زدن.
هایلوْی: (Hayloy) رمنده (شخص).
هایمانا: (Haymana) جایی که حیوانات آواره را در آنجا گرد آورند.
هایمانـا جامیشـی: (گاومیشـی کـه در گودال بخوابد) مرد تنبل.
هاینال: (Haynal) سپیده دم. طلوع.
هـای وئرمـک: (Hay vermək) جـواب دادن. اهمیت دادن. به فریاد رسیدن.
های هارای: فریاد. غریو. هیاهو.

هـای هـای: (Hay hay) فریـاد. غریـو. هیـاهو. آری. بلـه. نـان شـیری. نـان شیرمال. البته. هیهات.
های های اوْلنـگ هـای اوْلنـگ: آوازی جمعی با ردیف «یاریار» که قزاقها، قره قالپاقها و قرقیزها در عروسی خوانند.
های های شوْرباسی: (Hay hay şorbası) غذایی که از مخلوط کـردن، پیـازداغ، نخـود، لوبیـا، نمـک، سـیب زمینـی و جوهر لیمو و زردچوبه تهیه می‌شود.
های هایلی: (Hay haylı) زودجوش.
های هـوی بنیـاد ائتمـک: سـر بـه نعـره برداشتن. نعره‌های مستانه زدن.
های هوی چکمک: فریاد کشیدن.
هاییرما: (Hayırma) نقرات در آهنگ.
هاییقمـاق: (Hayıqmaq) هجـوم بـردن. نامعقول شدن. پیش رفتن. جلو رفتن.
هایی گئدیب وایی قالان: فلک زده.
هاییل مایییل: حیران. سردرگم.
هاییم: (Hayım) مسابقهٔ آهنگ.
هایینا چاتماق: به داد کسی رسیدن.
هایینداا اوْلماق: به فکر چیزی بودن.
هپ: (Həp) همه.
هپجیل: (Həpcil) همه چیز خور.
هپک: (Həpək) محوطه.
هپگـــه: (Həpgə) خـــورجین دو طرفـهٔ گردن آویز.
هپند: (Həpənd) احمق. ابله. پست.
هپیتگـه: (Həpitgə) نـوعی قـاب زیبـا و بزک شده برای نگهداری نقره.
هپیر: (Həpir) خراب. پوسیده.
هپیـر چۆپـۆر: (Həpir çüpür) ← آبـور جوبـور. **هپیـر زوْپـور:** (Həpir zopur) خط و نشان. خرد و ریز.
هترن پترن: ← هاداران پاداران.
هجوم بوْتو: ناوشکن (کشتی).
هجوم چکمک: حمله کردن.
هجومچو: (Hücümçü) مهاجم.فوروارد.
هجـین: (جـان)(Həcin) نـوعی شـتر کوهاندار. (Dromas)
هـدرن پـدرن: (Hədərən pədərən) چرند و پرند.
هده: (Hədə) تهدید. خوف. خطر.
هده قوْرخو: (Hədə qorxu) تهدید.

هده گلمک: تهدید کردن.
هده لنمک: (Hədələnmək) کوبیده و محکم شدن پودهای فرش. مورد تهدید قرار گرفتن.
هده له مک: تهدید کردن.
هده له مه: (Hədələmə) تهدید.
هده له ییجی: تهدید کننده.
هدیان: (Hədyan) پریشان گویی. سرسام. پرت و پلاگویی. سخنان بیهوده و بی‌اراده که در حالت شدت تب و بیماری گفته شود.
هدیک: (Hədik) آش دندان در آوردن بچه. گندم و نخود آب پز. آش گندم. عدسی. غله پخته.
هدیکسیز: نترس. بی باک.
هدیکلنمک: اطوار جلف درآوردن.
هر آشین قاشیغی: نخود هر آش. فضول.
هر آیلیق: (Hər aylıq) ماهانه.
هر ائشگه پالان اوْلماق: پالان هر خری شدن. با همه راه آمدن.
هر ائششگین بیر بیزی اوْلماق: (Hər eşşəyin bir bizi olmaq) رگ خواب هر کس جدا بودن.
هر ایته بیر چؤرک بوْرجلو اوْلماق: (Hər itə bir çörək borclu olmaq) بسیار بدهکار بودن.
هر ایشده اوْز: (Hər işdə üz) چربدست.
هراول: (متفا)(Həravol) ← هاراوول.
هرباتان: (Hərbatan) صده و دهۀ خاص لشکر. نیروی ویژه.
هر بیری: (Hər biri) هر کدام.
هر تئلدن چالان: همه کاره. چربدست.
هر تؤکؤ بیر قیزیل: (Hər tükü bir qızıl) گوهر.
هرجایی بنؤوشه: (گیا)(Hər cayı bənövşə) نوعی گل زینتی از خانوادۀ بنفشه. (Violə tricolor).
هر جهتلی: (Hər cəhətli) همه جانبه.
هرخیل: (Hər xıl) هر نوع.
هر داراقدا بئزی اوْلان: همه کاره.
هردم: (Hərdəm) همواره. همیشه.
هردمبیل: (متفا) ← هردن بیر.
هردم تازا: (گیا) ← گولوم باهار.
هردم تازا بزلیه: (گیا)(Hərdəm taza bəzəliyə) جلبان کبیر.
هردم خیال: هر لحظه به خیالی.
هردن: گهگاه. بعضی اوقات.
هردن بیر: هرازگاهی. مردّد. بی‌اراده. بی‌وفا. هرزه. بی‌نظم. بی‌قاعده.
هر دوْنا گیرمک: (Hər dona girmək) هر لحظه به رنگی درآمدن.
هرز: (Hərəz) بهمن. توده برف.
هر زادا بیر قابی اوْلان: گدامنش.
هر زادی علی میدانینا قوْیان: (Hər zadı ’əli meydanına qoyan)رک و راست.
هر طرفلی: (Hərtərəfli) همه جانبه.
هر قاچان: هر وقت. همیشه.
هر قانداق: (Hərqandaq) هر نوع.
هر قایسی: (Hər qaysı) هر کدام.
هرک: (Hərək) چوب و ترکۀ نازک درخت که برای بستن شاخه های درخت یا محصولاتی مانند لوبیا بر زمین فرو کنند.
هرکسه لیک: (Hərkəsəlik) آنارشیسم.
هرکیم: (Hərkim) هر کس.
هرکیمه: (Hərkimə) هرج و مرج.
هرکی هرکی: هرج و مرج.
هرگله: (Hərgələ) ساده. تصادف. آچار فرانسه. ماجرا. بصورت «هرکله» وارد لهجۀ مصری زبان عربی شده.
هرگله چی: (Hərgələçi) ماجراجو.
هرگؤل: (Hərgül) هر گل. (ناد).
هرگؤنلؤک: (Hərgünlük) روزانه. هرروزی. لباس خانه.
هرگه لیک: (Hərgəlik) هرج و مرج.
هرلتمک: گردانیدن. چرخ دادن.
هرل: شخم کردن زمین.
هرلندیرمک: چرخاندن.
هرلندیک: (Hərləndik) ابله. احمق.
هرلنگج: چرخ دوّار. فلکه.

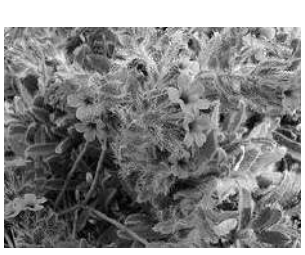

هشترخان

هرلنمک: (Hərlənmək) چرخیدن. چرخ خوردن. قل خوردن. ناز و ادا درآوردن. خرامیدن. گیج رفتن.
هرله مه: (Hərləmə) دایره وار. حلقوی.
هرله مک: چرخیدن. تعقیب کردن.
هرمان اوْتو: (گیا) هرمانی.
هرمس ساقالی: ← برجیس ساقالی.
هرنگه: (Hərəngə) گفتگوی بلند همراه با فریاد. **هرنگه خانا:** بلبشو. هرج و مرج.
هرنگی: (Hərəngi) هیاهو.
هر نمه: (Hərnəmə) هر چیز.
هر نه: (Hər nə) هر چه.
هر نه ایسه: (Hər nə isə) هر چه باشد.
هر نه قدر: (Hər nə qədər) هر چه قدر.
هرواش: (Hərəvaş) زود و به موقع.
هرون: خسته. ناتوان.
هره: (Hərə) هرکس. هرکدام.
هره سی: (Hərəsi) هر کدام.
هری: (Həri) بلی. آری.
هریالدی: ← آغ ساقال پیلوو.
هر یان: (Hər yan) همه جا.
هر یانزا: (Hər yanza) هرگونه. هر نوع.
هریس فرشی: (Heris fərşi) (فرش هریس) پیری که خوب مانده باشد.
هریش: غایب. نابود. مردار. مکروه.
هزاران چیچگی: (گیا)(Həzaran çiçəyi) زبان پس قفا. زبان در قفا.
هس: (Həs) صاف. شق و رق.
هس هؤس آنلاماق: (Həs hüs anlamaq) خوب را از بد تمیز دادن.
هسبند: (Həsbənd) زحمت. مصیبت.
هسلنمک: (Həslənmək) پس زده شدن.
هسله مک: (Həsləmək) پس زدن.
هسله مه: (Həsləmə) پس زنی.
هشتادا شکر: (Həştada şükür) قحطی بزرگ سال ۱۳۸۸ ق عشایر شاهسون که بسیاری را به مهاجرت واداشت.
هشترخان: (Həştərxan) بوقلمون. شهر هشترخان. حاجی طرخان. آستاراخان. نوعی فلفل قلمی و قرمز تند. منافق.
هشترخان توْیوغو: (جان) بوقلمون.
هشترخان صاندیغی: صندوقچۀ لباس.
هشترخان یومورتاسی: تخم بسیار سفت.
هشر: (Həşər) رود. جویکار. جویساز.

هشم: (Həşəm) ساقه و سنبل غلات که برای خرمن کوبی در خرمن گسترده می‌شوند. کاه. پوشال و علوفه خشک.
هشم ائتمک: (Həşəm etmək) ساقه و سنبل غلات را روی خرمن پهن کردن.
هشمت: (Həşəmət) کینه. حسد.
هشن: (Həşən) ← هشم.
هشی: (Həşi) بد. بدرد نخور. بد مزه.
هفته آراسی: وسط هفته. دوشنبه.
هفته آشیری: هرهفته.یک هفته در میان.
هفته اوچو: دوشنبه. روز سوم هفته.
هفته باشی: سر هفته. شنبه.
هفته بیجار: ترشی هفت بیجار.
هفته سکگیز من دوْققوز: (Həftə səkgiz mən doqquz) آنکه تند تند به جایی برود یا کاری را انجام دهد.
هفته سیری: (Həftə seyri) گردش هفتگی روزهای جمعهٔ ماه اسفند در دامان طبیعت.
هفته سینه: یک هفته از همین روز. همین روز بعد از یک هفته.
هفته لی: (Həftəli) واحد زمان برابر با ۸ روز در معاملات.
هفته لی پول: پول اجاره دار. نزول.
هفته لیک: هفتگی (مجله، مزد و غیره).
هفدرم: (Həfdirəm) هفت درهم. واحد سطح معادل نصف پونزا. واحد وزن در تبریز معادل دو سیر.
هفدن سفدن: چرت و پرت.
هفدیر آغاجی: ← وردنه آغاج.
هکیشقا: (Həkişqa) لی لی.
هگمونی: [یو] (Hegmoni) برتری.
هل: (گیا)(Hel) هل.
هلبت: (Həlbət) البته. به هرحال.
هلتک پلتک: چرت و پرت.
هل دسته: (Hel dəstə) ← پیل دسته.
هلدیر: (Həldir) تنبل.
هلس: (Hələs) صافی.
هللم قللم: (Həlləm qəlləm) کلک باز. فتنه گر. درهم و برهم. پریشان.
هللنمک: (Həllənmək) سرحال آمدن.
هللو: (Həllo) ← آسلان پیسلان.
هلله کی مالالا: (Həlləki malla) نوعی بازی پرش خرک در اردبیل.
هللی: (Həlli) هل دار. هل زده شده.
هلمه: (Həlmə) مایع غلیظ. ژلاتین مانند. جادو. افسون.
هلمه شیک: (Həlməşik) حلیم. ژلاتینی.
هلمه شیکلشمک: ژلاتینی شدن.
هلم هلم: (Hələm hələm) مبادا. به این زودی. هرکس. نادر. تک تک.
هلو: (گیا)(Hulu) هلو.
هله: (Hələ) هنوز. اکنون. فعلاً. عجالتاً. حتی. **هله بئله:** ناخواسته. بی دلیل.
هلهله: (Hilhilə) غریو. سر و صدا.
هله لیک: (Hələlik) فعلاً. به سلامت.
هله میز: (Hələmiz) ترسو.
هله هلبت: (Hələhəlbət) البته. قطعاً.
هله هله: (Hələhələ) هر کسی.
هلی: (Həli) ← وریان.
هلیت: (Həlit) نوعی گونی.
هلیم آشی: (Həlim aşı) آش هلیم.
هلیم سالماق: غلیظ شدن. لعاب انداختن.
همایون آغی: نوعی پارچهٔ سفید ضخیم.
همجور: (Həmcür) همنوع.
همچکی: (Həmçəki) هموزن.
همخانا: (Həmxana) خانهٔ کهنه. مستأجر.
هم خوْی هم توْی: (Həm xoy həm toy) هم فال و هم تماشا.
هم داهی: (Həm dahı) همچنین.
همده: (Həmdə) همچنین.
همرسین: (گیا)(Həmərsin) نسترن.
همزاد آرواد: زن نازای مادام العمر.
همزادلی: زنی که نوزادش پس از تولد مُرده باشد. آنکه جادو شده باشد.
هم ساغیر هم سیغیر: از هر طرف پلید.
هم سرحد: (Həmsərhəd) هم مرز.
هم سلام: نامی برای زنان اویغور.
هم سیکیب هم آغیرلیغین سالماق / هم سیکیب هم حمام پولو ایسته مک: دو قورت و نیمش باقی بودن.
همشه: (Həməşə) همیشه. (ناد).
همشه باهار: (Həməşə bahar) همیشه بهار. سرزنده. خوشگل. کسی که یک پایش در خانهٔ همسایگان است. (ناد).
همشه یاشیل: همیشه سبز (گیاه).
هم قاچیب هم دؤگؤل چالان: چربدست.
همکارلار اتفاقی: اتحادیهٔ صنفی.
هم کندلی: (Həmkəndi) هم ولایتی.
همگل: (Həmgəl) مجاور.
همن: (Həmən) همان. هم اینک. فوراً.
همنگی ممنگی: (گیا) پنیرک.
همنی: (Həmni) حامله.
هم یئرلی: (Həm yerli) هم محلی.
همیاش: (Həmyaş) همسال.
هن: (Hən) بله. آری.
هنجاما: (Həncama) ← انجامه.
هند پاخلاسی: (گیا)(Hind paxlası) لوبیای هندی. باقلای هندی.
هند تره سی: (گیا) گل لادن.
هند توْیوغو: (جان) بوقلمون ماده.
هند خوْروزو: (جان) بوقلمون نر.
هند ساریغی: شاره. دستار هندی.
هند سامانی: بنگ. حشیش.
هند فولو: (گیا) ← آغ نیلوفر.
هند قارانقیلی: (گیا) گل جعفری.
هند قاوونو: (گیا) هندوانه.
هند قامیشی: (گیا)(Hind qamışı) گل اختر. مارزوان. خیزران.
هند کرتنکله سی: (Hind kərtənkələsi) مارمولکی که در دو طرف بدنش اعضایی چون چتر دارد.
هند کنویری: (گیا)(Hind kənəviri) گیاه صنعتی که از برگش مادّهٔ بیهوش کننده بدست آید. (Cannabis indica)
هندمرله مک: (Həndmərləmək) تحریک کردن.
هندو: (Hindu) هندی.
هندوستان ایپک آغاجی: (گیا) ابریشم هندی.
هندوستان تره اوْتو: (گیا)(Hindustan tərə otu) سویا. دره هندی.
هندوستان جویزی: (گیا) نوعی گیاه دو لپه‌ای شبیه به گردو که از آن ادویه به دست می‌آید. (Myristica fragraus) نوعی درخت به بزرگی ۲۵ متر با میوه‌ای شبیه پرتقال. (Cocos nucifera)
هنده منده: دری وری.
هنده ور: (Həndəvər) اطراف. حوالی.
هندی: (Hindi) سرخپوستان آمریکا. هندی. بوقلمون. در قرن ۱۵ از آمریکا به اروپا آورده و اهلی شده است

(Melegaris gallapava). زود فریب.
هند یاغی: (Hind yağı) حب السلاطین (روغن دارویی).
هندی بابا: بنگ. حشیش.
هندی بوغدا: (گیا)(Hindi buğda) گندم تاتاری. گندم هندی.
هندیره آغاجی: (گیا)(Hindirə ağacı) بائل هندی. به وبایی.
هندی قوشو: (جان) بوقلمون.
هنک: (Hənək) شوخی. هزل. بذله.
هنک: (Hənk) هوشیاری. حال.
هنکچی: (Hənəkçi) بذله گو.
هنکدن دؤشمک: (Hənkdən düşmək) از حال رفتن. بیحال شدن.
هنک لشمک: شوخی و مزاح کردن.
هنکه باسما: (Hənkə basma) مالش شانه ها برای بهوش آوردن زن حامله.
هنگ: (Həng) صورت دولای تسمه.
هنگه جؤوه: (Həngə cüvə) یکی از وسائل شخم زدن. چوبی است به طول نیم متر با سه سوراخ.
هنگه مک: به وجود آمدن.
هنگه مه: غوغا. ماجرا. هنگامه.
هنگی: (جان)(Həngi) الاغ نر.
هنگیرتی: (Həngirti) غوغا. ماجرا.
هنیر: (Hənir) نجوا. صدای آهسته.
هنیرتی: صدای نفس نفس. صدای تنفس. نجوا. نسیم. هوای بسیار گرم.
هنیرلنمک: (Hənirlənmək) گرم شدن.
هنیرله مک: (Hənirləmək) گرم کردن.
هنیرله مه: (Hənirləmə) گرمایش.
هوا: (Hava) ← هاوا.
هواجیوا اوْتو: (گیا)(Hava cıva otu) اشک خیاری. ابوخلساء. (Alkanna tinctoria).
هوببگی: (Hübbəyi) آب ماست.
هوبره: (جان)(Hubərə) نوعی پرندهٔ

هواجیوا اوتو

زیبا. (Chlamydotis undulata).
هوْبورقان: (Hoburqan) لافزن.
هوْپ ائتمک: (Hop etmək) دزدیدن.
هوْپ ائله ییب اودماق: (Hop eləyib udmaq) به یک نفس بلعیدن.
هوْپاتای: (Hopatay) کلاه بوقی.
هوْپان: جذاب. دلنشین. حوله.
هوْپپا: (Hoppa) حشری.
هوْپپالاماق: بچه را هواانداختن و گرفتن.
هوْپپاندیرماق: پراندن.
هوْپپانماق: پریدن. جهیدن.
هوْپپانیش: جهش. پرش.
هوْپپانیشماق: جهیدن دسته جمعی.
هوْپپوش: نوعی چلپاسهٔ بزرگ.
هوْپپولماق: پریدن. جهش کردن.
هوْپ توتدو: (Hop tutdu) نوعی بازی نمایشی پانتومیم.
هوْپ دئمک: (Hop demək) برخاستن و رفتن. هشدار دادن.
هوْپدورماق: (Hopdurmaq) جذب کردن. به خود کشیدن. تزریق کردن. عجین کردن. اشباع کردن (چوب).
هوْپدوروجو: (Hopdurucu) جاذب.
هوْپقور: (Hopqur) دایره. گرد.
هوْپ گؤتؤرمک: (Hop götürmək) ناگهانی و جلد قاپیدن.
هوْپلا: (Hopla) دستمال.
هوْپلاتماق: (Hoplatmaq) بچه را نوازش و بازی دادن و به هوا انداختن.
هوْپلاج: (Hoplac) حوله.

هوبره

هوْپلاشماق: بازی کردن دسته جمعی بچه‌ها. بپرپر کردن بچه‌ها.
هوْپلاماق: مکیدن. هورت کشیدن.

هوْپلو: (Hoplu) حوله.
هوْپما: جذب. آبکشی. اشباع.
هوْپماق: جذب شدن. نفوذ کردن. اشباع کردن. سکوت کردن. مکیدن.
هوْپموش: (Hopmuş) صمیمی.
هوْپورلو: (Hopurlu) علاقمند.
هوْپورما: (Hopurma) مکش. کشش.
هوْپورماق: (Hopurmaq) مکیدن.
هوْپوش: (جان)(Hopuş) مارمولک بزرگ.
هوْپوشک: (جان)(Hopuşək) هدهد.
هوْپول: (Hopul) خشک کن. حوله.
هوْپ هوْپ: هدهد. شانه بسر. نوعی بازی در خوی. افراد یک استاد انتخاب می کنند. استاد عددی مانند ۵ را می گوید و افراد به ترتیب عددها را می گویند. نفر پنجم باید به جای ۵ بگوید «هوپ» و همینطور افرادی که شمارهٔ آن ضریبی از عدد ۵ باشد. هرکس اشتباه کند، سوخته است.
هوْتالانی: (Hotalanı) آدم ضعیف الجثه و خنده‌دار.
هؤتؤلوم: (Hüttülüm) دهن بین.
هوْتوز: (Hotuz) تاجی که بانوان برای زیبایی به سر نصب کنند. موهای زیبایی سرحیواناتی چون طاووس.
هؤججه: (Hüccə) هجی. تهجی.
هؤجک: (جان)(Höcək) گوساله. داستان. افسانه.نقل.روایت. سرگذشت.
هوچی: (متفا)(Hoçi) ← هووچو.
هوْخورما: (Hoxurma) گرمایش.
هوْخورماق: گرم کردن انگشتان به وسیلهٔ دمیدن نفس (ها کردن). با نفس گرم کردن. دم برآوردن.
هوْداق: گاونری که به خیش می‌بندند.
هوْداقچی: (Hodaqçı) کسیکه گاونر بسته شده به خیش را هدایت می کند.
هوْداق کروان: (Hodaq kərvan) ← قویروق دوغدو.
هوْدان: (گیا)(Hodan) نوعی گیاه از خانوادهٔ گاو زبان که ریشهٔ آن خوراکی است. (Borrego officinalis)
هؤدؤ: (Hüdü) هدیه.
هؤدؤر: (Hödür) تعریف. تحسین.

هـۆدۆ هـۆدۆ گئتمـک: (Hüdü hüdü getmək) سـینه خیـز رفـتن. در طلـب چیزی خزیدن.
هۆدی: (Hüdi) لالایی.
هۆرا: (جان)(Hora) بز نر یک سال به بالا.
هوراتماق: (Huratmaq) دور کردن.
هۆرا کئچمک: (Hora keçmək) بخوبی سپری شدن.
هۆرالی: (Horalı) لافزن.
هۆران: (Horan) موسم دروی مزرعه.
هۆرانتـا: (Horanta) خـانواده. اهـل و عیال. همسر.
هۆراندا: (Horanda) اسرافکار.
هۆراو: (Horav) چرکین. کثیف.
هۆرتلاتماق: یک نفس سر کشیدن.
هـۆرتلاق: (Hortlaq) بـه بـاور عامّـه مرده‌ای کـه بـرای ترسـاندن انسـانها از قبر بیرون می‌آید. شبح. لولوخوره.
هۆرتلاماق: (Hortlamaq) یک نفس سر کشیدن. بیرون آمدن مرده از قبر.
هۆرتما: (Hortma) بلع.
هۆرتماق: (Hortmaq) سرکشیدن.
هۆرتولتو: صدای سرکشیدن.
هۆرتولداتماق: هورت کشیدن.
هۆرجۆک: (Hörcük) طناب ریز بافت.
هۆرچۆن: (Hörçün) بافتـه شـده. تـاب داده شده. سیستم.
هۆردک: (Hördək) وصله.
هۆردم: (Hördəm) دیوار.
هۆردنگیج: (جان) عنکبوت.
هۆردۆرمـک: (Hürdürmək) بـه پـارس واداشتن (سگ).
هۆردۆرمک: (Hördürmək) تابانیدن.
هۆررا: (Horra) مایع غلیظ. مخلوطی از آرد و آب (پخته). حریره. ← قیندی.
هۆرش: (Höreş) رفو.
هۆرک: (Hörək) دیوار. زینت.

هۆرک

هۆرکج: (Hürəc) عجیب.
هۆرکچی:(Hörəkçi) معمار. دیوارچین.
هۆرکدۆرمک: ← هورکوتمک.
هۆرکز: (Hürkəz) وحشت. ترس.
هۆرکش: (Hörkəş) کوهان.
هۆرکش: (Hürkəş) سرکش. (ناپ).
هۆرکـک: (Hürkək) رمنـده. وحشـی. بُزدل. ترسو.
هۆرککلیـک: (Hürkəklik) رمنـدگی. ترسویی. کبک بزرگ (Tetraogallus caspius).
هۆرکل: (Hörkəl) شبکه.
هۆرکمک: (Hürkmək) رم کردن.
هۆرکمن: (Hörəkmən) معمار.
هۆرکمه: (Hürkmə) رم. رمیدگی.
هۆرکن: (Hürkən) رمنده.
هۆرکۆ:(Hürkü) ترس. رمش. تعجب.
هۆرکـۆت: (Hürküt) تـرس. ترسـاننده. ترسناک. رمیده.
هۆرکۆتمـک: (Hürkütmək) رمانـدن. ترساندن. فرار دادن. به وسیلهٔ دیگری ترساندن.
هۆرکـۆرۆک: (Hürkürük) ناراضـی. رمیده. رموک.
هۆرکۆزمـک: (Hürküzmək) رمانـدن. تبعید کردن.
هۆرکـۆ سـالان: (Hürkü salan) تـرس افکن. آنکه بواسطهٔ هجوم بـرق آسـا موجب وحشت دشمن شود.
هۆرکۆش: (Hürküş) رمش. رمیدگی.
هۆرکۆشمک: از همدیگر رمیدن.
هۆرکۆشن: (Hürküşən) رمنده. رمیده.
هۆرکۆشۆک: (Hürküşük) ناراضی.
هۆرکۆک: (Hürkük) رموک. رمیده.
هۆرکۆگن: (Hürküyən) رمنده.
هۆرکۆلمک: رمانیده شدن.
هۆرکۆلۆش: (Hürkülüş) رم. ترس.
هۆرکۆلۆک: (Hürkülük) خطر.
هۆرکۆمجـک: (Hörkümcək) کـارتن. لفاف.
هۆرکـۆن: [دیـو](Hürkün) برآشـفته. رمیده. رموک. اغتشاش یا خـوفی کـه بر اثر دشمن در میان مردم رخ دهد.
هۆرکۆنتـــۆ: (Hürküntü) آشـــوب. تشویش. دلشوره. خوف. فزع. زخمـی که در صورت پیدا شـود و بـه جاهـای دیگر صورت بکشد.
هۆرکۆنج: (Hürkünc) آشوب.
هۆرکۆنجک: (Hürküncək) رمو. ترسو.
هۆرکۆنمـک: (Hürkünmək) رمانیـده شدن. بی سبب رمیدن.
هۆرکـه یـن: (Hürkəyən) جنگنـده. وحشی. رمو. ترسو.
هۆرگگ: (Hürgəg) باد.
هۆرگن: (Hörgən) طنابی کـه از مـوی بُز بافته باشند. عضو. طنابی که بـه پـای حیوان بندند.
هۆرگن: (Hürgən) پارس کننده. سگی که بسیار پارس کند. سگِ بگیر.
هۆرگنلیک: (Hörgənlik) عضویت.
هۆرگـۆ: (Hörgü) بافتـه. پیچیـده. تـاب خورده. سنگ یـا آجرچینـی. دسـته یـا حلقه گل. قفس. خانه. معبد.
هۆرگۆت: (Hörgüt) شبکه. بافته.
هۆرگۆتسل: (Hörgütsəl) مشبک.
هۆرگۆتله مک: (Hörgütləmək) مشبک گردانیدن. متشکل کردن.
هۆرگـۆج: (Hörgüc) کوهـان (شـتر). برآمدگی. برجستگی. آلـت بافنـدگی. بافته. **هۆرگۆجلنمـک:** صـاحب موهـای بافته شـدن. صـاحب دو گیسـوی بافتـه شدن. محـدّب شـدن. شـکمدار شـدن. **هۆرگۆجلـــۆ:** محـــدّب. شـــکمدار. **هۆرگۆجلـۆک:** (جـان) شـتر عشـایری. **هۆرگۆجمک:** بر پشت سوار شدن.
هۆرگۆگ: (Hörgüg) بافته.
هۆرگۆل: لوله شده. بافته شده.
هۆرگۆلجۆ: (Hörgülcü) ابدیت.
هۆرگۆلچـــک: (جـــان)(Hürgülçək) سگ.
هۆرگۆلۆ: (Hörgülü) آماده. بافته شده.
هۆرگۆله مک: (Hörgüləmək) مشـبک گردانیدن. متشکل کردن.
هۆرگۆم: (Hörgüm) گوشه. پیچ. کنج.
هۆرگۆمل: (Hörgümel) فرزندخوانده.
هۆرگۆمـــۆش: (جـــان)(Hörgümüş) عنکبوت.
هۆرگـــۆن: (Hörgün) محـدود شـده. محدود. سگّو. مرتبط. رفیق. منسجم.

هؤرگه: (Hörgə) چوبی که برای پیچیدن طناب از آن استفاده می‌شود. ساختمان. سرای. نقش.
هؤرگه: (Hörəyə) چهارپایه.
هؤرگه: (جان)(Hürgə) سگ.
هؤرگه لی: (Hörgəli) نقش دار.

هورلوق اؤردک

هؤرگه مک: (Hörgəmək) خانه ساختن.
هؤرگه نه: (Hürgənə) خاویار.
هؤرلاماق: خور خور صدا کردن.
هؤرلگه: (Hörəlgə) دیوار.
هؤرلم: (Hörləm) مسافت.
هؤرلنمک: (Hörlənmək) برآمدن.
هورلوق اؤردک: (جان) چنگر اوراسیایی. (Fulica atra) .
هؤرلؤک: (Hörlük) تیر بزرگ و اولیه در سقف. موقتی. دیوار موقتی.
هؤرله: (گیا)(Hörlə) نام عمومی برای گیاهان پیچنده.
هؤرلمک: (Hörləmək) مثل سگو کردن.
هؤرمج: (Hörməc) بافته و تابیده از مو یا نخ.
هؤرمک: (Hörmək) نوعی شال نازک که از پشم شتر می‌بافند. بافتن. پیچیدن. تاب دادن. تابیدن. چیدن (آجرچینی، سنگ چینی کردن).
هؤرمک: (Hürmək) پارس کردن. عوعو کردن.
هؤرمکچی / هؤرمک چیبین: (جان)(Hörməkçi) عنکبوت.
هؤرمکلی: (Hörməkli) بافته شده.
هؤرمکلی: (Hürməkli) مثل سگ.
هؤرمن: (Hörmən) دیوارچین.
هؤرموک: (Hörmük) بند گهواره.
هؤرمه: (Hörmə) دانه‌ای که بعد از آنکه در گرمابه از آب گرم به آب سرد داخل شوند، در اعضاء به هم می‌رسد. نوعی ریسمان که به طریق نوار پهن می‌بافند. بافته. تابیده. تاب داده شده. منحنی. سبد. دانتل.
هؤرمه: (Hürmə) پارس سگ.
هؤرمه جه: (Hörməcə) پیچیده. بافته. تابیده. گندم ریز و سرخ.
هؤرمه گؤل: (گیا) پیچک. عشقه.
هؤرمه گیج: (جان) عنکبوت.
هؤرن: (جان)(Hürən) سگ.
هؤرن: (Hörən) سلاله. تبار. کمربند. بزرگ. درشت. شهر. معمار. سازنده. دیوار ساده و بیخرج. محوطه.
هؤرنج: (Hörnəc) لافزن.
هؤرنک:(Hörnək)نمونه. شکل. قابلیت.
هؤرنگ: (Hörənk) محوطه. محیط.
هؤرۆ: (Hörü) بافته. بند سیلگیر. فرهنگ. چراگاه. سرپایی. ایستاده. قائم. بند سنگی جلوی آب. بافته شده. سریال.
هؤرۆب: (Hörüb) جوراب نمدی.
هؤرۆ باشی: (Hörü başı) قرقره. محل پیچیدن نخ در چرخ.
هؤرۆت: (Hörüt) حریم. خلوت. قدس. متن.
هؤرۆتگه: (Hörütgə) اینترنت.
هؤرۆتمک: چیداندن. بافاندن.
هؤرۆتمک: (Hürütmək) باعث پارس سگها شدن.
هؤرۆج: (Hörüc) دستگاه بافندگی.
گؤرۆجکلی: (Hörücəkli) تار عنکبوتی.
هؤرۆجۆ: (Hörücü) بافنده. تننده.
هؤروجۆ: (Hürücü) پارس کننده.
هؤروجۆ اؤسکؤرک: (Hürücü öskürək) خروسک.
هؤرۆجۆ ایگنه سی: (Hörücü iynəsi) درزن تننده.
هؤرۆجۆک: (Hörücük) شیرینی سوجوق گردو دار.
هؤرۆش: (Hörüş) بافت.
هؤروش: (Hürüş) پارس جمعی سگها.
هؤروشمک: (Hürüşmək) باهم پارس کردن. در هم پیچیده شدن در غوغا.
هؤرۆشمک: (Hörüşmək) باهم تابیدن.
هؤرۆک: (Hörük) غدیره. گیسوی بافته. طنابی که هنگام چراندن به پای اسب می‌بندند که دورتر نرود. تاتوره. دسته. حلقه گل. هرچیز به هم بافته شده. حالتی در گاو که بعد از جفت گیری پدید آید. (گویش خوی) مکث و درنگ لشکر. زردآلو. دروغ.

هؤروک

هؤرۆکلۆ: (Hörüklü) حلقه دار. سرشار. لبریز. پابسته.
هؤرۆکلۆک: (Hörüklük) پاکیزگی. پشم آماده برای ریسمان رشتن.
هؤرۆکلۆ کؤکه: (Hörüklü kükə) نوعی نان بربری که قبل از پختن خمیر آن را مانند گیسو بافته باشند.
هؤرۆکله مک: (Hörükləmək) گیسو بافتن. بافتن گیس. از گیسو چسبیدن. بستن پای دام در مرتع. دروغ بافتن. چپاندن. فرو کردن. پر کردن.
هؤرۆکله مه: (Hörükləmə) گیسو بافی. خون در چشم بیمار. عمل جراحی برای برداشتن دملی که با نام «گنجه یانیغی» مشهور است.
هؤرۆکه: (Hörükə) خانه. کاشانه.
هؤرۆگون دگیشمک: (Hörüyün dəyişmək) جای بسته شدن حیوان را عوض کردن تا حیوان بتواند بچرد.
هؤرۆگه: (جان)(Hörüyə) کره اسب ماده.
هؤرۆلته: (Hörültə) باند. نوار.
هؤرۆلده مک: باد کردن.
هؤرۆلگۆ:(Hörülgü) عرف. عادت. نرم.
هؤرۆلمک: (Hörülmək) تنیده شدن. بافته شدن. چیده شدن (سنگ یا آجر).
هؤرۆلمه: (Hörülmə) چینش. ارنج. آرایش. بافت.
هؤرۆلۆ: (Hörülü) بافته. منسجم.

هؤرؤلؤش: (Hörülüş) بافت.
هؤرؤلؤک: (Hörülük) بافته شده.
هؤرؤم: (Hörüm)بافت. تاب. حریم. مرز. محیط. عقل.
هؤروم: (Hürüm) پارس. واق واق.
هؤرؤمجک: (جان)(Hörümcək) عنکبوت. کارتنک. اورومچک نیز گفته می‌شود. (Spider)
هؤرؤمجک اوْتو: (گیا)(Hörümcək otu) گل عنکبوت.
هؤرؤمجکچی: نظافتچی.
هؤرؤمجکسی: (Hörümcəksi) عنکبوتی.
هؤرؤمجک قافا / هؤرؤمجک قافالی: کهنه پرست. کله پوسیده.

هؤرومجک قوشو

هؤرؤمجک قوشو: (جان) نوعی پرندهٔ نوک دراز و تیز پرواز. (Lanius)
هؤرؤمجه: (جان)(Hörümcə) عنکبوت. نوعی گندم. نوعی حشرهٔ زیان آور برای کشاورزی.
هؤرؤمدی: (Hörümdəy) جوان و تازه چون درخت بید.
هؤرومک: (Hürümək) پارس کردن.
هؤرؤمؤل: (Hörümül) پیچان.
هؤرؤن: (Hörün) گاو مذکّر دو ساله. حلقهٔ گیسو.
هؤرؤنتؤ: (Höründü) سازه. هیزم ظریف و منتظم.
هؤرؤنگؤ: (Höründü) نوعی پیچک.
هوْرو یئکه: (Horu yekə) شکم گنده.
هؤره: (Hörə) ترکیب. اندازه. رفو.
هؤره چی: (Höräçi) رفوگر.
هؤره که: (Hörəkə) آدم قد بلند. مکیک. شبکه.
هؤره لی: (Hörəli) درشت. بزرگ.
هؤره لیک: (Hörəlik) طناب. مانع.
هؤره مک: (Hürəmək) پارس کردن.
هؤره مه: (Hörəmə) دیوار سنگی بی مصالح. دیوار کج.
هؤره میش: (Hörəmiş) بازی فرو کردن چوب در گودال.
هؤره نک: (Hörənək) دیوار.
هؤره هؤره ایت اوْلماق: (Hürə hürə it olmaq) آنقدر بداخلاق شدن که به سگ اخلاقی مشهور گشتن.
هوْزاکی: (Hozakı) خشن. بی‌پروا. شلخته. بی‌ملاحظه.
هوزمه: (Hüzmə) شعاع نور. طیف نور.
هوْزو: (Hozu) خرس. خشن. زمخت. بی‌پروا. ناشی. **هوْزولوق:** خشونت.
هؤژم: (Hüjm) ضربه. محکم.
هؤژم ایله گلمک: با شدت آمدن.
هوس اوْیانماق: (Həvəs oyanmaq) برانگیخته شدن هوس.
هؤسر: (Hösər) وسیلهٔ بوجاری کننده مثل سینی و طبق و غیره. آشغال پس مانده بوجاری.
هوسکار: (Həvəskar) دوستدار. غیرحرفه‌ای. آماتور.
هوسکار کبابی: (Həvəskar kababı) نوعی کباب آذربایجانی که طرز پخت آن شبیه به «تیکه کباب» است با این تفاوت که روی همهٔ گوشتها در سیخ باید به یک طرف باشد.
هوسکارلیق: (Həvəskarlıq) علاقه.
هوس گؤسترمک: علاقه نشان دادن.
هوسلندیرمک: به هوس انداختن.
هوسلنمک: به هوس افتادن.
هوسمن: (Həvəsmən) علاقمند. شیفته.
هؤسه له مک: ← هؤوسه مک.
هوش: (Hoş) چش. صدایی برای متوقف کردن خر.
هوش: (Huş) ذکاوت. شعور. زیرکی. جان. روان. حافظه. چرت. پینکی.
هوش آپارماق: تازه به خواب رفتن.
هوش آغاجی: (گیا)(Huş ağacı) درخت ممرز. (Betulus)
هوش ائله مک: (Huş eləmək) فهمیدن.
هوشا گئتمک: (Huşa getmək) چرت زدن. رویا دیدن.
هوشا گتیرمک: به هوش آوردن.
هوش باش: (Huş baş) عقل و حواس.

هولا

هؤشدؤرؤم: (Hüşdürüm) نفهم. منگ.
هؤشدؤرؤم بازلیق: بازیگوشی.
هؤشدؤرؤم خانا: مکان بزرگ و سرد.
هؤشدؤرؤم نانای: بزن و برقص.
هؤشدؤلؤ: (Hüşdülü) مسخره بازی.
هؤشدؤلؤنگؤ: (Hüşdülüngü) لاابالی.
هوشسوز: بی‌هوش. کودن. فراموشکار.
هوش گوش: (Huş quş) عقل و حواس.
هوشلانماق: (Huşlanmaq) به هوش آمدن. چرت زدن.
هوشلو: با هوش. زیرک. پرحافظه.
هوشلو باشلی: (Huşlu başlı) زبر و زرنگ. باهوش. تیزفهم. پرحافظه.
هوشلو قونچا: (گیا) رازک.
هوشو باشیندان اوچماق: عقل از سرش پریدن. هوش از سرش پریدن.
هوشو بولاشماق: دیوانه شدن.
هوشو چاتماق: به عقلش رسیدن.
هوشور: (Hüşür) زکات.
هوشو قارا: (Huşu qara) کم عقل. ابله.
هوْفلاماق: (Hoflamaq) هو کردن. هو کردن دستها برای گرم کردنشان.
هوْققا: (Hoqqa) حیله. نیرنگ. وافور. واحد سنجش.
هوْققا چیخارماق: کلک زدن.
هوْققا ماشا: (Hoqqa maşa) وافور و گیره (ابزار مخصوص بنگیها).
هوْققوش: (Hoqquş) صدایی برای متوقف کردن خر.
هوْققولو: ریزه. بسیار کوچک.
هوْققولو قوْشا: (Hoqqulu qoşa) نوعی بازی جمعی با توپ.
هو قوش: (Hu quş) جغد. بوم.
هوک چوک: پست و بلند. نیک وبد.
هوکا: گوژپشت. قامت خمیده.
هؤککه سر: (Hökkəsər) جای برگرداندن گاوهای نر در هنگام شخم

زدن زمین.
هؤکماوار: (Hökmavar) جالیز. محله‌ای در تبریز که به تحریفی نادرست «حکم آباد» نویسند.
هؤکماوارچی: صیفیکار. جالیزبان.
هؤکؤنمک: (Hökünmək) رها شدن. تمام کردن.
هؤل: (Höl) نم. رطوبت. مرطوب.
هوْل: (Hol) فرفره.
هوْلا: (Hola) خرمن. گاوآهن.
هوْلات: (Holat) ارمغان.
هوْلازان: (Holazan) گزافه. یاوه.
هولاقو: (Hulaqu) خوشبخت. مسعود.
هوْلا قوْشماق: چند گاومیش وگاو را به هم بستن و با آن نخود. سنبل و .. را کوبیدن. به روز بد نشاندن.
هوْلا قوْشولماق: لاف زدن. گزافه گفتن.
هوْلاماج: خوراکی چوپانی که نان را داخل شیر ترید کنند و روی آتش بگذارند تا بجوشد.
هولاوار: (Holavar) نغمه و ترانه که زارعین موقع شخم زدن و کشاورزی زمزمه کنند. نغمه و بیانی در نوازش و وصف حیوانات اهلی. هولاور نیز گویند. **هوْلاوار چکمک / هوْلاوارلاماق:** ترانه (هولاوار) خواندن.
هوْل اوْیناماق: (Hol oynamaq) (فرفره بازی). نوعی بازی با فرفرهٔ چوبی در خوی. گودالی به نام «مات» در زمین

همای قوش

می‌کنند و فرفره ای در آن می‌نهند و در دو متری آن خطی روی زمین می کشند. بازیکنان به نوبت باید فرفره خود را به کار انداخته، آن را توی مشت گرفته و بطرف فرفره ای که در مات قرار دارد ببرند. گاهی ممکن است که فرفره به هنگام آغاز به چرخش روی فرفرهٔ داخل مات بیفتد و برنده شود. در این حالت بازیکنان با نوک آهنی فرفرهٔ خود ضرباتی به فرفرهٔ داخل گودال می زنند و اگر آن فرفره از چوب سرو باشد، می شکند.
هوْل ایشلتمک: (Hol işlətmək) نامی دیگر برای بازی مازالاق.
هؤلتن: (Hültən) چابک. فرز.
هؤل قورو: (Hül quru) تر و خشک.
هوللام: (Hullam) به اندازهٔ بند انگشت.
هؤللؤک: (Hüllük) رطوبت. نمی.
هؤللؤکباز: (Hüllükçü) حقه باز.
هؤللؤکچؤ: (Hüllükçü) حقه باز.
هؤلنمک: (Hülənmək) مرطوب شدن.
هؤلؤ تورغای: (جان)(Hülü turğay) قناری.
هؤلؤلؤ مذهب: (Hülülü məssəb) بی دین. لاابالی.
هؤله سک: (Hüləsək) شتابان.
هؤله مک: (Hüləmək) مرطوب کردن. خیس کردن.
هوْلی: (Holi) ← هولا.
هؤل یاغین: (Hül yağın) رطوبت و بارش.
هومای: (Humay) سعادت. (ناد).
هومای قوش: (جان) مرغ سعادت.
همرای: (Humray) همراه. (ناد).
هوموش: (Humuş) هنر.
هون: (Hun) مردم. قبیله. نام یکی از قبایل مهم ترک که به دو قسمت هونهای آسیایی و هونهای اروپایی (هونهای سفید، هپتالها یا هیاطله) تقسیم می‌شوند.
هؤن: (Hön) تپه. تل. پشته.
هون: (Həvən) هاون.
هوْناز: دروگری که هنگام رفتن دسته جمعی به درو، در جلو همه می‌رود.
هون الی: (Həvən əli) دستهٔ هاون.
هونای: (Hunay) دلاوری. (ناپ).
هؤندؤر: (Hündür) بلند. بلند قد. بلندبالا. عظیم. مرتفع.
هؤندؤر آیماق: عرش اعلی. جنت.
هؤندؤرلؤک: (Hündürlük) بلندی.
هونقار: (Hunqar) سعادتمند.
هؤنکؤرتمک: (Hünkürtmək) به گریهٔ بلند انداختن.
هؤنکؤرتؤ: (Hünkürtü) ← هونکورتمه.
هؤنکؤرمک: با صدای بلند گریه کردن.
هؤنکؤرمه: گریه با صدای بلند.
هؤنکؤرؤش: گریهٔ دسته جمعی.
هؤنکؤرؤشمک: (Hündürüşmək) جمعی و با صدای بلند گریستن.
هؤنکؤر هؤنکؤر: هق هق. زار زار.
هونگ: (Həvəng) هاون.
هؤنؤ: (جان)(Hünü) پشه.
هؤنؤ له مک: (Hünüləmək) تیر در کمان نهادن. نشانه گرفتن.
هؤنه: (جان)(Hünə) آهوی نر.
هونی: (Hüni) قیف.
هوْو: (Hov) التهاب. هیجان. ورم (زخم). آماس. باد. کمک. مدد.
هوْوا: (Hova) احمق. ابله.
هوْواتیر: (Hovatır) نگرانی. اندوه.
هوْوا چاتماق: (Hova çatmaq) به داد کسی رسیدن.
هوْوان: (Hovan) احمق. ابله.
هوْو اوْتو: (گیا)(Hov otu) نوعی علف که ورم را از بین می‌برد. این علف را خرد کرده می‌پزند و می‌خورند.
هوْوجوق: (Hovcuq) هواکش.
هوْوچو: (Hovçu) مردم فریب. جنجالی. به صورت «هوچی» وارد زبان فارسی شده است.
هوْوچولوق: (Hovçuluq) مردم فریبی.
هؤوره: (Hövrə) فحل. بلوغ. **هؤوره یه گلمک:** فحل آمدن. آمادهٔ جفتگیری شدن (حیوانات).
هؤوسر: (Hüvsər) آلت و طبقی برای باد دادن غلات. دور ریز حاصل از باد دادن غلات.
هؤوسه مک: (Hüvsəmək) بوجاری کردن.
هؤوشؤک / هؤوشؤن: (Hövşük) شتابان. مضطرب.
هؤوکه: (Hövkə) هویهٔ لحیم کاری.

هؤوکه له مـک: (Hövkələmək) مـالش دادن. مالیدن. وشگون گـرفتن. چیـزی را در مشـت فشـار دادن. لـه کـردن. مچاله کردن. ← اویکه له مک.
هؤول: (Hövl) شتاب. هیجان.
هؤولاما: (Hovlama) آبسه. هواگیری.
هؤولاماق: (Hovlamaq) آبسـه کـردن. هوا کشیدن. بـا هـوای دهـان دسـتها را گرم کردن. دستیاری کردن.
هؤولانمـــاق: (Hovlanmaq) ملتهـــب شدن. متورم شدن زخم. کمک شدن.
هؤولک: (Hövlək) شتابزده.
هؤولو: (Hövlü) عاجل. مضطرب.
هؤولؤک: (Hövlük) شتابان.
هؤولهسک: (Hövləsək) شتابزده.
هؤولو: (Hovlu) خوولو. پارچهٔ پرز دار. به صورت حوله وارد زبان فارسی و به صـورتهای «حـولی» و «خولیـه» وارد زبان عربی شده است.
هؤوو: (Hovu) هیجان.
هؤوور: (Hovur) لحظه. آن. دم.
هؤوؤر: (Hövür) جفتگیری احشام.
هؤوؤرتگه: (Hövürtgə) لانه. آشیانه.
هؤوؤش / هؤووشنه / هؤووؤک: (Hövük) شتاب. اضطراب.
هؤوؤل: (Hövül) شتابزده. عجول.
هؤوول: (Hovul) حوله.
هؤوؤلجان: (Hövülcan) شتابزده.
هؤوؤلمک: (Hövülmək) شتاب کردن.
هؤوه جؤوه: (گیـا)(Hüvə cüvə) ریشـه ماهور.
هـوه: (Həvə) آلتـی شـانه ماننـد بـرای خوابانـدن پودهـا در بـین تارهـا در قالیبافی. دفنه. آری. بلی. جواب مثبت.
هوه دیشلی: دارای دندان درشت.
هوه له مک: پودهای فرش را کوبیدن و محکم کردن.
هوه نک: (Həvənək) میوه هـایی ماننـد انگور یا انجیر که از نخ گذرانـده و از سقف بیاویزند و نگهدارند.
هؤهؤلاماق: (Hoholamaq) هی کردن.
هؤیدو: (Hoydu) ← هایدی.
هؤیدؤلاماق: هو کردن.
هـوی قـوش: (Huy quş) نـوعی جغـد (Bubo maximusu).
هؤیلاشماق: همدیگر را هو کردن.
هؤیلاما: (Hoylama) احضار. صدا زنی.
هؤیلاماق: هو کردن. صدا کردن.
هویمه آغـاج: (Huymə ağac) بـازی بـا چوبدستی در موغان.
هؤینـــاری: (Hoynarı) نـــوعی رقـــص جمعی در نخجوان.
هؤیـؤش: (Hüyüş) مرطـوب. نمنـاک. نمـور. تـر. خـیس. **هؤیؤشـلنمک:** نـم کشیدن. **هؤیؤشله مک:** مرطوب کردن.
هویوق: (Huyuq) مات. حیرت.

هوی قوش

هؤیؤک: (Höyük) تپهٔ صاف.
هه: (Hə) آری. بله.
هه دا: (Həda) آری دیگر. بله دیگر.
هه یه: (Həyə) آری. بله.
هیان: (Həyan) ← هایان. آرخا.
هیبرید: [لا] (Hibrid) آمیزش دو جنس مختلف گیاه یا حیـوان. نسـل جدیـدی تولید کردن. دو رگه.
هیبتلیک: (Heybətlik) آلت مردانه.
هیتگه: (Hitgə) کینه.
هیتگه لی: (Hitgəli) کینه توز.
هیجقیرتـــی: (Hıcqırtı) هـــق هـــق. سکسکه← ائشقیرتی.
هیجقیرماق: هق هق گریستن. سکسـکه کردن. ← ائشقیرماق.
هیجقیریشماق: باهم هق هق گریستن.
هیجقیریق: سکسکه. هق هق.
هیدش: (Həydəş) شخم زمین.
هیده له مـه: (Həydələmə) قشـر شـخم خورده و نرم زمین.
هیر: (Hır) تاب. توان.
هیراوا: دانه های گندم و جو که پس از برداشت محصول در مزرعه سبز شود.
هیرپالاماق: بریدن و تکه تکه کردن.
هیرپانی: شلخته. نوعی رقص جمعی.
هیردابوْی: (Hırdaboy) مراسمی پس از بالتـار کسـدی کـه طـی آن اطرافیـان، ارزاق لازم بـرای عروسـی را بـه خانـه عروس می برند و بدین وسیله کمـک می کنند. آغامات، آغاماتلیق، میتبـاخ خرجی، توی خرجی، کسمت، شله مه زر، تابـاق قیراغـی، خـرج گتیرمـه و بازارلیق نیز گویند.
هیرس: (Hirs) عصبانیت. خشم.
هیرس باغیرساقلارینی کسـمک: از خشـم خونش را خوردن.
هیـــرس پـــوْرس: (Hirs pors) خشـــم وغضب.
هیرسلندیرمک: خشمگین کردن.
هیرسلنمک: خشمگین شدن.
هیرسلی: (Hirsli) خشمگین.
هیرســیندن قوْورولمــاق: (Hirsindən qovrulmaq) از خشم آتش گرفتن.
هیرسینی چیخارتماق: خشمگین کردن.
هیرلاشماق: باهم هرزه هرزه خندیدن.
هیرلاما: (Hırlama) خندهٔ هرزه.
هیرلاماق: هرزه هرز خندیدن.
هیرلاییش: کرکر. خندهٔ سبک.
هیرلیق: (Hırlıq) خنده دار.
هیرمک: (Hirmək) پیش رفتن.
هیرناما: (Hırnama) خندهٔ هرزه.
هیرنامـاق: (Hırnamaq) هـرزه هـرزه خندیدن. نیش وا کردن.
هیـروْو: (Hirov) لجـن سـبزرنگ کـه روی باتلاق را می‌پوشاند. کمینگاه. نام دیگر شهر خلخال.
هیری توتماق: گل کردن لودگی.
هیریلتی: (Hırıltı) قهقهه. خندهٔ بلند.
هیریلداشماق: با هم کرکر خندیدن.
هیریلـــداماق: (Hırıldamaq) بلنـــد خندیدن. قهقهه زدن. کرکر خندیـدن. بیهوده خندیدن. نیش باز کردن.
هیز: (Hiz) فریب. حیلـه. چشـم چـران. سریع.

هیزلنمک:(Hizlənmək) سرعت گرفتن.
هیزلی: (Hizli) سریع.
هیزم: (Hizm) تندی. کینه.
هیزملی: (Hizmli) کینه‌ای. تند.
هیزه: (Hizə) خیک روغن.
هیس: (His) دوده. دود.
هیس آلماق: (His almaq) خانه تکاندن.
هیس پاس / هیس توت / هیس توْز: (His pas) دود و دَم.
هیس چیخارتماق: دخانیات دود کردن.
هیســخانا: (Hisxana) اتـاق بـرای دود دادن ماهی و غیره.
هیس قوْخ: (His qox) بو.
هیسلندیرمک: دود دادن. دودی کردن.
هیسلنمک: دوده گرفتن. دودی شدن.
هیســله مــک: (Hisləmək) دود کـردن. دود اندود کردن.
هیســله مــه: (Hisləmə) پـاک کـردن سیاهی چوبهای سقف با جاروی بلند.
هیسه وئرمک: (Hisə vermək) دود دادن (ماهی و..).
هیسیریک: (Hisirik) بوی سوختگی.
هـیش: (Hiş) آوایـی بـرای رانـش یـا توقف چهارپایان.
هیققانماق: نفس نفس زدن. زور زدن.
هیققیلداماق: نفس نفس زدن.
هیققینماق: ← هیققانماق.
هیکل: (Heykəl) مجسـمه. نفـر (واحـد شمارش شتر).
هیکلچی: (Heykəlçi) مجسمه ساز.
هیلله قوْیدو: (Hillə qoydu) یک بـازی روستایی و بهاره.
هیل هیل اوْیونو: (Hil hil oyunu) یـک بازی جمعی و همراه با آواز کودکان.

هیندبا

هیم: (Him) ایماء و اشاره.
هیمالای: (Himalay) کوه برفی (ناپ).
هیم بیر: (Him bir) دست به یکی.
هیم جیم: (Him cim) ایماء و اشاره.
هیملشمک: (Himləşmək) بـه همـدیگر چشمک زدن. هم آواز شدن. همدست شدن.
هیمله شیک: (Himləşik) همدست. هـم آوازی.
هیمله مک: (Himləmək) با چشم و ابرو اشاره کردن.
هیمله مه: (Himləmə) همدستی. تبانی.
هیمن: [یو] (Himən) سرود.
هیمه بند اوْلمـاق: (Himə bənd olmaq) منتظر یـک اشـاره بـودن. منتظـر بهانـه بودن.
هیمیج: (Himic) عقبدار لشکر.
هیمین: (Himin) خبررسانی پنهانی.
هـین: (Hin) لانـهٔ مـرغ. آشـیانهٔ مـرغ. مرغدانی. آلونک. صوتی برای رانـدن چهارپایان و مرغها. حفره.
هیندبا: (گیا)(Hindiba) نوعی گیاه کـه برگهایش در سالاد و ریشه‌اش با قهـوه مخلوط شود(Cichorium endiviə)
هیندیشقا: (جان)(Hındışqa) بوقلمون.
هیندیل:(Hindil) تمشک←بویورتکن.
هینزان: (Hinzan) کلبه یا اتاقی کـه در آن انگور آویخته و نگهدارند.
هینقاق: (Hınqaq) باز. گشوده. آشکار.
هینقان: (جان)(Hınqan) شتر ماده.
هینقایماق: آشکار شده شدن.
هینگیلتی: (Hingilti) آوازدهـی (بـرای مرغها). نجوا.
هینگیلده مک: (Hingildəmək) مرغهارا توی لانه کردن.
هینقلیج: (Hınqılıc) نوعی بازی جمعی. بازیکنـان دو گـروه مـی شـوند. یـک مکان امـن را بـا دایـره ای را بـا فاصـله مشخص می کننـد. نفـرات گـروه کـه معمولاً ۴ نفره هستند، روبروی هم قرار مـی گیرنـد. یکـی از افـراد گـروه بـا گذاشـتن پاشـنهٔ پـا جلـوی پنجـهٔ پـای دیگـری، بـدون اینکـه پاهـای از هـم فاصله یابند. یک گـام بسـوی حریـف روبرویـی برمـی دارد. سـپس نفـر روبرویـی نیـز بـه همـین ترتیـب جلـو می‌آید. وقتـی آنهـا بـه هـم مـی رسـند کسـی کـه پـایش روی پـای حریـف بیفتد، نام یکی از نفرات گروه مقابل را می برد. بازیکنی که نامش گفته شده ، باید به سرعت بسوی مکان امن بـدود. چهارنفر گـروه اول مـی دونـد تـا او را بگیرد و مانع رسـیدن او بـه مکـان امـن شـوند. سـه نفـر همگـروه وی نیـز می‌خواهنـد تـا مـانع گـرفتن او شـوند. بدین ترتیب اگر او به مکان امن برسد، یک امتیاز برای تیمش کسب می کنـد وگرنه می سوزد و از گروه خارج شده و بازی دوباره ادامه می‌یابد.
هینله مک: (Hinləmək) مرغها را تـوی لانه کردن.
هـین هـوْش: (Hin hoş) بـرو بایسـت. هین= برو. هوش= بایست. (خطـاب بـه الاغ به هنگام سواری).

ی

ی: (Y) یکی از حروف زبان ترکی آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، انفجاری، میان کامی و شبه صائت گروهبندی می‌شود. در ترکی کاربرد فراوان داشته و دارد. این حرف معمولاً با حروف «الف»، «گ»، «ر» و ... قابل تبدیل است.
یئپ یئکه: خیلی بزرگ و گنده.
یئپ یئنی: (Yep yeni) کاملاً نو.
یئپه لک: (جان)(Yepələk) پرنده‌ای که برای آموزش پرندگان شکاری استفاده شود. مطیع. حرف شنو. ریز.
یئت به یئت: (Yet bə yet) نهایت.
یئتجک: (Yetcək) فایده. ثمر.
یئتجن: (Yetcən) نوجوان.
یئتجنای‌ک: نوجوانی. جوش جوانی.
یئتجه: (Yetcə) فایده. ثمر.
یئتچیل: (Yetçil) کافی. مکفی.
یئتدی: (Yetdi) عدد ۷.
یئتدی آتا: (Yetdi ata) آباء علوی.
یئتدی آتلار / یئتدی آرقار / یئتدی آیغیرلی آلپ: (Yetdi arqar) دب اکبر. هفت اورنگ.
یئتدی آیلیق: هفت ماهه. شتابان.
یئتدی ائششک / یئتدی اوْغرو / یئتدی بکچی: (Yetdi əşşək) دب اکبر. هفت اورنگ. **یئتدی اویور:** (جان) موش زمستان خواب.
یئتدی تانسیق: عجایب هفتگانه.
یئتدی تؤلکؤ بیر دلیک: (Yetdi tülkü bir dəlik) آس و پاس. آنکه در هفت آسمان یک ستاره ندارد.
یئتدی تومان: نام دیگر شهر بخارا.
یئتدی جانلی: هفت جان. سخت جان.
یئتدیجه: (Yetdicə) هفته.
یئتدی خاقان: (Yetdi xaqan) دب اکبر.
یئتدی خرمندن سو گؤتؤرمؤش قیز: دختری که چند شوهر کرده باشد.
یئتدی خانلار: خوشهٔ پروین.
یئتدی دره دن سو گتیرمک: (Yetdi dərədən su gətirmək) به اشتباه انداختن. مسئله را بغرنج تر کردن. نعل وارونه زدن.
یئتدی رنگ: (جان) پرنده‌ای است ملوّن و کوچکتر از گنجشک.
یئتدیز: (Yetdiz) هفت قلو.
یئتدی سین: (Yetdi sin) هفت سین. هفت چیز مقدس که اولین حرف آنها «س» است و ترکان هنگام فرارسیدن عید بهار در خانه گرد می‌آوردند. سو (آب. رمز بقا). سمنی (سمنو. نماد تجدید حیات). ساریمساق (سیر. رمز سلامت). سوجوق (شیرینی. نماد شیرینی). سونبول (سنبل. نماد برکت زندگی). سوماق (سماق. نماد طعم زندگی). سیرکه (سرکه. نماد رفع مزاج بد در انسان). در ازبکستان هفت سین عبارت است از : «سامسا»، «سومه لک»، «سبزی»، «سده نه»، «سریاغ»، «سئو» و «سود»(شیر).
یئتدی شله: (Yetdi şələ) بقچه یا خوراکی که در هفتمین روز پس از عروسی از طرف خانوادهٔ عروس برای دخترشان فرستاده شود.
یئتدی قاراقچی / یئتدی قارداش / یئتدی قندیل: ستارگان هفت برادر. نوعی مار.
یئتدی قارداش: (جان) لیکو. (پرنده).
یئتدی قازان مایاسی: بدذات.
یئتدی قوردا بیر چؤرک: (Yetdi qurda bir çörək) آس و پاس. آنکه در هفت آسمان یک ستاره ندارد.
یئتدیک: به قدر کافی. رساندنی.
یئتدی کئچل دؤگؤنؤ: آیینی که در برای قطع باران بهاری در آذربایجان برا کنند. بر سر هفت چوب، پنبه و پارچهٔ سرخ ببندند و برای هر کدام یک فرد کچل را در نظر گرفته و با چرخش چوبها اشعاری بخوانند.
یئتدی کؤپک: دب اکبر.
یئتدی کؤینک: هفت نسل.
یئتدی گلین: معدهٔ کوچک.
یئتدیگن: (Yetdigən) ← یئتدیلر.
یئتدی گؤر: (Yetdi gör) دب اکبر.
یئتدی گؤز: (Yetdi göz) نوعی چشم نظر که روی کلاه بچه می‌دوختند و از سنگ کبودرنگ با خالهای سفید بود. ماهی دهان گرد.
یئتدی گؤن: (Yetdi gün) یکشنبه.
یئتدیلر: (Yetdilər) هفتگانه. ستارگان «بنات نعش».
یئتدی لؤیؤن: (Yetdi löyün) آجیل هفت رنگ چهارشنبه سوری مرکّب از بادام، گردو، فندق، خرما، سبزه، نخود و میانپور.
یئتدیلیک: (جان)(Yetdilik) گلهٔ ای با ۷ گرگ. نوعی پرنده که قیزلار قوشو نیز گویند. ولیمه برای هفتم مُرده.
یئتدی مالا بیر سریک: (Yetdi malla bir sərik) آس و پاس. آنکه در هفت آسمان یک ستاره ندارد.
یئتدی مهر آلتیندا ساخلاماق: (Yetdi möhür altında sazlamaq) سخت مخفی نگاه داشتن.
یئتدیمینجی: (Yetdiminci) هفتمین.
یئتدینجی: (Yetdinci) هفتمی. به صورت «یدنجی» وارد لهجهٔ مصری

زبان عربی شده است.
یئتدی نوقطالی پارا بؤزن: (جان)(Yetdi noqtalı para büzən) نوعی حشره با ۷ نقطه بر بدن(Coccinella septempunctata)
یئتدی ولایت: نام دیگر کاشغر.
یئتدی یار: (Yetdi yar) خوشهٔ پروین. هفت خواهران.
یئتدی یاریم تومان: (هفت و نیم تومان) نام دیگر شهر قره گؤل در ترکستان.
یئتدی یازما: نوعی روسری زنان اعیان.
یئتدی یوخلایان: (Yetdi yuxlayan) (جان) موش زمستان خواب.
یئتر: (Yetər) کافی. بس است.
یئترسایی: (Yetər sayı) حد نصاب.
یئترسیز: (Yetərsiz) ناکافی. سطحی.
یئترسیزلیک: عدم کفایت.
یئترگج: (Yetərgəc) متمم. تمام کننده.
یئترگه: (Yetərgə) رواج. نفوذ. تا حد امکان.
یئترگین: ماهر. بسنده. کافی.
یئترلی: (Yetərli) کافی. بسنده.
یئترلیک: سررشته. توانایی. تکاپو.
یئتری: (Yetəri) اهلیّت.
یئتر یئتمز: (Yetər yetməz) نامشخص.
یئتسک: (گیا)(Yetsək) توت فرنگی.
یئتسی: (Yetsi) موفقیت.
یئتسیک: (Yetsik) موفق. بالغ. سالمند.
یئتک: (Yetək) فرصت. امکان. نوبت. هدف. کیفیت. تدبیر.
یئتکچی: (Yetəkçi) رهبر. رهنما. پیشوا. سرپرست. ناظر.
یئتکر: (Yetkər) خطر. بلا.
یئتکله مک: (Yetəkləmək) رهبری یا راهنمایی کردن.
یئتکن: صورت فلکی خرس بزرگ.
یئتکه: دامن. راهنما. اقتدار. ولایت.
یئتکه تانیماز: آنارشیست.
یئتکه چی: (Yetkəçi) اقتدار گرا.
یئتکه لی: (Yetkəli) مقتدر.
یئتکی: مهارت. توانایی. صلاحیت.
یئتکیرمک: تدارک دیدن.
یئتکیس: (Yetkis) دست نیافتنی.
یئتکیل: رسیده. رشید. بازدهی.
یئتکیلن: (Yetkilən) مکمل. کامل.
یئتکیلندیرمک: صلاحیت دادن.
یئتکیلندیرمه: اوتوریزاسیون.
یئتکیلیک: (Yetkilik) مهارت. توانایی.
یئتکین: (Yetkin) رشید. بالغ. رسیده. پخته (میوه). اهلی.
یئتکینجک: (Yetkincək) نسل جوان.
یئتکینلیک: (Yetkinlik) بلوغ. رشد. پختگی (میوه). کمال.
یئتگر: (Yetgər) بلا. فلاکت. خطر. مرگ. جن. شیطان.
یئتگه: (Yetgə) سلطه. قیمومیت. ثمر.
یئتگی: (Yetgi) صلاحیت.
یئتگیل: مقصد. هدف. هفت گوشه.
یئتلی: (Yetli) شوخی. مزاح.
یئتمک: (Yetmək) نایل شدن. رسیدن. پیوستن. نزدیک شدن. دست یافتن. کفایت کردن. بسنده بودن. بالغ شدن. به سن بلوغ رسیدن. رسیدن (میوه). پخته شدن (میوه).
یئتمن: کامل و رسیده.(ناپ).
یئتمه: (Yetmə) بلوغ. وصول. شاگرد.
یئتمه سیز: سیری ناپذیر. گرسنه.
یئتمیش: (Yetmiş) عدد هفتاد. بهبودیافته. بسته شده.
یئتمین: (Yetmin) نابغه.
یئتن: (Yetən) زه کمان. کمان حلّاجی. هرکس. واصل. عدد ۷۰.
یئتنتیر: (Yetəntir) سیارهٔ اورانوس.
یئتنجه: (Yetəncə) ظرفیت. گنجایش.
یئته: مهارت. اسقاط. ضعف. کیفیت.
یئته جک: (Yetəcək) کافی. بسنده.
یئته چی: (Yetəçi) رهبر. پیشرو.
یئته ریت: (Yetərit) گزارش. روایت.
یئته سیز: (Yetəsiz) ولدالزنا.
یئته سییه: (Yetəsiyə) غایت.
یئته گن: (Yetəgən) صورت فلکی خرس بزرگ.
یئته لی: کارآمد. نیرومند. پرتوان.
یئته لیک: (Yetəlik) تا حد امکان.
یئته مه لی: علامت میان دستهای اسب.
یئته نک: استعداد. قابلیت. تازه.
یئته نه: (Yetənə) ناکافی. اندک.
یئته نه لیک: (Yetənəlik) کمبود.
یئته نیک: (Yetənik) مستعد. قابل.
یئته نین: (Yetənin) هفتاد. (عدد ۷۰).
یئتی: (Yeti) توانایی. عدد ۷. سرانجام.
یئتیب قوْپماق: اقامت کردن.
یئتیت: (Yetit) کمک. امداد.
یئتیجه: (Yeticə) بسیار بی نمک شده.
یئتیچی: (Yetiçi) خبرچین. جاسوس.
یئتیر: (Yetir) قابل. با کفایت.
یئتیرگج: (Yetirgəc) متمم. تمام کننده.
یئتیرگن: کافی. مکفی. مقتصد. قانع.
یئتیرمک: (Yetirmək) رساندن. به مقصد رساندن. ابلاغ کردن. تمام کردن. به پایان رساندن. پرورش دادن.
یئتیرمه: (Yetirmə) ابلاغ. اتمام. پرورش. وصول.
یئتیره: (Yetirə) اندازه. مثال: چوخا یئتیره= به اندازهٔ زیاد.
یئتیری: (Yetiri) ابلاغ.
یئتیریت: (Yetirit) نقلیه.
یئتیریجی: (Yetirici) رسانه. رساننده.
یئتیریک: (Yetirik) فرومایه. لوس.
یئتیریلمک: رسانده شدن. ابلاغ شدن. به انجام رسیدن. پرورش یافتن.
یئتیز: (Yetiz)عریض.آماده. تمام. هنوز.
یئتیزلیک: (Yetizlik) پهنا. عرض.
یئتیسیز: (Yetisiz) بی خبر.
یئتیش: (Yetiş) توان. نیرو. وصول.
یئتیشدیرمک: رساندن. به هم رساندن. ابلاغ کردن (خبر). به حد بلوغ رساندن. پروراندن. پخته کردن.
یئتیشدیریجی: پرورنده. رساننده.
یئتیشدیریش: (Yetişdiriş) پرورش.
یئتیشدیریلمک: (Yetişdirilmək) پرورش داده شدن. به بار آمدن. به ثمر رسیدن. ابلاغ شدن. رسانده شدن.
یئتیشسیز: (Yetişsiz) ناکافی. ناقص.
یئتیشکن / یئتیشکین: (Yetişkən) رسیده.
یئتیشلی: (Yetişli) کامل. کافی.
یئتیشمک: (Yetişmək) رسیدن. به هم رسیدن. نایل شدن. پیوستن. حاصل شدن. رسیدن (میوه). پخته شدن (میوه). بسنده بودن. تکافو کردن. نزدیک شدن. بالغ شدن.
یئتیشمن: (Yetişmən) مجرّب. دنیادیده.

یئتیشی: وصول. الحاق. ملاقات.
یئتیشیب: (Yetişib) قالب شده.
یئتیشیجی: انترن. دستیار پزشک.
یئتیشیر: (Yetişir) کافی. مکفی.
یئتیشیک: بلوغ. تربیت. نوجوان.
یئتیشیم: (Yetişim) بلوغ. وصول.
یئتیک: (Yetik) رسیده. کامل. آشنا. آگاه. بالغ. بلد. کنجکاو. فضول.
یئتیکبان: (Yetikban) فضول.
یئتیکچی: (Yetikçi) سرپرست.
یئتیکسیز: بچهٔ شش ماهه و زود زا.
یئتیکله: (Yetiklə) تا حد امکان.
یئتیکلی: کارآمد. مقتدر. صالح.
یئتیکلیک: شتر بالغ. صلاحیت.
یئتیل: کامل. رسیده. ملحق. هفته.
یئتیلبیگ: (Yetilbəy) رئیس دانشکده.
یئتیلتی: (Yetiltəy) دپارتمان. دانشکده.
یئتیلک: کار رام کردن اسبها.
یئتیلکلی: (Yetiləkli) رام شده.
یئتیلگن: (Yetilgən) رسیده. رام شدنی.
یئتیلمز: (Yetilməz) نارس. غیرممکن.
یئتیلمک: رسیدن. کامل شدن.
یئتیلنمک: (Yetilənmək) رام شدن.
یئتیله مک: طناب افکندن بر گردن حیوانات وحشی و رام کردن آنها.
یئتیلی: (Yetili) با کفایت. قابل. باخبر.
یئتیلیش: (Yetiliş) وصال (ناد).
یئتیلیک: (Yetilik) قابلیت. کفایت.
یئتیم: یتیم. کامل. رسیده. وصال.
یئتیم آغ ساققال: آنکه در میان سخن دیگران وارد شود. فضول. مداخله گر.
یئتیم بؤرکؤ: قابلمهٔ مخصوص کته با دهانه ای گشاد و ته تنگ.
یئتیم چنبری: برف خشک و انبوه.
یئتیمچه: (Yetimçə) یتیمک. خوراک بادنجان یا کدو که آن را به جای سرخ کردن در روغن آب پز کنند و با ماست یا کشک بخورند.
یئتیمچی: (Yetimçi) مسافر.
یئتیمچیلیک: یتیمی. مسافرت.
یئتیم دال: ← یئتیم قابیرقا.
یئتیم دؤیوران: ظرف بزرگ و پر از غذا. قدح مردافکن.
یئتیم دیرناق: قسمتی از ناخن که از ناخن اصلی جدا شده و رشد کند.
یئتیم سه گاهی: از مقامهای موسیقی.
یئتیمسیره مک: احساس یتیمی کردن. از احساس یتیمی ناراحت شدن.
یئتیم قابیرقا: (Yetim qabırqa) دندهٔ تاقه ای که در جلو پیوست نخورده است.
یئتیم قوْل: (Yetim qol) انگشت ششم.
یئتیملشمک: بی‌پدر شدن.
یئتیملی: (Yetimli) یتیم دار. با برکت. خوش مشرب.
یئتیملیک: (Yetimlik) بی‌پدری.
یئتیم ولی: ← کئچل اویونو.
یئتیمی: (Yetimi) چراغ بدون شیشه.
یئتیم یئسیر: (Yetim yesir) فقیر فقرا.
یئتین: (Yetin) دسترس. کمال. وصول.
یئتینج: (Yetinc) قناعت.
یئتینجک: (Yetincək) نورس. نورسیده.
یئتینچی: (Yetinçi) خبرچین. جاسوس.
یئتینک: (Yetinək) کامل. دانا. رسیده.
یئتینگن: (Yetingən) قانع. مقتصد.
یئتینمز: (Yetinməz) ناهنجار. نارس.
یئتینمک: (Yetinmək) قانع شدن. کفایت کردن. توانستن. از دست برآمدن. تأمین شدن. نائل شدن.
یئتینمه: (Yetinmə) قناعت. رضایت.
یئتینیش: (Yetiniş) وصل. سود.
یئتینیم: دریافت. فهم. وصول.
یئتیو: (Yetiv) اسب رام شده.
یئتیوچی: (Yetivçi) رام کنندهٔ اسب.
یئخا: (Yexa) فعل امر به معنای «آب بکش، بشوی». **یئخارقا:** ماشین لباسشویی. **یئخاق:** حمام. **یئخالاماق:** آب کشیدن. شستن. **یئخالانماق:** ← یئخانماق. **یئخاما:** آبکشی. غسل دهی. شست و شو. **یئخاماق:** غسل دادن. آب کشیدن. شستن. **یئخاما یاغلاما:** چاپلوسی. لیس زنی آلت زنانه یا مردانه یا مقعد. **یئخاناق:** حمام. گرمابه. **یئخانماق:** غسل کردن. آب کشیده شدن. **یئخانیش:** حمام. گرمابه.
یئدر: (جان)(Yedər) جوجهٔ پرنده.
یئدک: (Yedək) یدک. جانشین. زنگولهٔ گردن حیوانات. به صورت یدک وارد فارسی و عربی شده.
یئدک پارچالار: پستانهای زن.
یئدکچی: (Yedəkçi) یدک کش. چاپلوس. جلودار اسب. راهنما. یاور.
یئدکلتمک: یدک کشانیدن.
یئدکله مک: (Yedəkləmək) اسب یدک را همراه بردن. اسب یا قایق یا اتاق بار کامیون را به وسیلهٔ کشنده دیگر کشیدن. به دنبال کشیدن. مهار کردن. به کاری واداشتن.
یئدکلی: (Yedəkli) مهار شده. یدک دار. مستزاد. مُردّف.
یئدل: (Yedəl) یدکی. ذخیره. فوری.
یئدللیک: (Yedəllik) عجله. شتاب.
یئدمک: (Yedmək) گردآوردن. کشیدن. یدک کشیدن.
یئدن: (Yedən) کِشنده. راه برنده. ساربان. کفن.
یئدوق ائله مک: (Yeduq eləmək) کش رفتن. چیزی را گرفتن و پس ندادن.
یئده: (Yedə) طرف برندهٔ چاقو. دسته.
یئده له مک: (Yedələmək) راهنمایی کردن. یدک کشیدن.
یئده مک: گردآوردن. کشیدن.
یئده میشی: (Yedəmişi) جادوگری.
یئدیجی: زن مرثیه خوان. کسی که از دست نابینا گرفته و او را راه ببرد.
یئدیرتمک: (Yedirtmək) خوراندن. غذا دادن. تغذیه کردن. مالیدن.
یئدیردیب ایچیرتمک: پروراندن.
یئدیرگه: (Yedirgə) اضافهٔ پارچه.
یئدیرمک: (Yedirmək) ← یئدیرتمک. اموال کسی را در بقچه نگاهداشتن.
یئدیرمه لیک: (Yedirmə‌lik) رشوه.
یئدیریلمک: (Yedirilmək) تغذیه شدن.
یئدیزدیرمک: خوراندن. غذا دادن.
یئدیش: [دیو](Yediş) همیاری. تعاونی.
یئدیشمک: [دیو] همیاری کردن.
یئدیک: (Yedik) هفته.
یئدیکلیک: (Yediklik) هفتگی.
یئدیگن: خرس بزرگ(صورت فلکی).
یئدیلمک: (Yedilmək) کشیده شدن.
یئدینجک: (Yedincək) یدک دار.
یئدینمک: یدک کشیده شدن.
یئر: (Yer) زمین. خاک. کرهٔ زمین.

خشکی. سرزمین. وطن. اثر. رد. نشانه. رختخواب. لحاف و تشک. جا. مکان. موقعیت. زمینه. پُست. مقام.
یئر آچماق: زمین بایر را کشت کردن.
یئر آدامی: (Yer adamı) بومی. کوتوله.
یئـر آرمـودی: (گیـا) (Yer armudu) گلابی زمینی. بولامنیا. ← قولانجار.
یئر آستی: (Yer astı) زیرزمین.
یئر آلان: تپهٔ کوچک در چراگاه.
یئر آلتی: زیرزمین. زیرزمینی. پنهانی.
یئر آلتی کؤک یومروسو: (Yer altı kök yumrusu) ریشـه‌هـای سـیبک دار زیرزمینی (مثل سیب زمینی).
یئر آلتینـدان یاسـا گئتمـک: زیرزیرکی کار کردن. آب زیر کاه بودن.
یئر آلما: (گیا) سیب زمینی. جایگیری.
یئر آلما توْخومو: گل بوته سیب زمینی.
یئر آلماسی: (گیا) سیب زمینـی ترشـی. (Helianthus tuuberosus).
یئر آلما مَزاج: مرد همجنس باز.
یئر آیاق: پیاده. زمینه. پی. پایه.
یئر آییرماق: جا اختصاص دادن.
یئرئی: (Yerey) منطقه.
یئر ائتمک: اثر گذاشتن. گنجاندن.
یئر ائنشگی: (جان) خرخاکی.
یئر ائشن: (جان) موش صحرایی.
یئر ائله مک: جا کردن. برای خود جاباز کردن. تأثیر گذاشتن.
یئرائنچی: (Yer ençi) ملک. مالکانه.
یئر ائو: (Yer ev) خانهٔ گِلی. کلبه.
یئر اسیر: (Yer əsir) پریشان. مضطرب.
یئر انجیری: (گیا) انجیر زودرس.
یئر اوْتاغی: اتاق سنگی زیرزمینی.
یئر اوْتو: (گیا) (Yer otu) هویج.
یئـر اوْجـاق: (Yer ocaq) اجـاق مـوقتی که در زمین کنده و آماده شود.
یئر اوجو: (Yer ucu) قطب.
یئر اوْخو: (Yer oxu) محور کره زمین.
یئر اودقور: (Yer udqur) مُردنی.
یئر اوزوندن یوْخ اوْلماق: نابود شدن.
یئر اوْسـتوْ کـوْک یومروسـو: (Yer üstü kök yumrusu) ریشـه‌هـای سـیبک دار روی زمین (مانند کلم قمری).
یئر اؤلچن: (Yer ölçən) آلت مساحی.
یئر اؤلچوْم: (Yer ölçüm) ژئودزی.
یئر اوْیناماسی: زمین لرزه.
یئر باخدی: (Yer baxı) لاف. گزافه.
یئـر بـادامی: (گیـا) بـادام زمینـی. بـادام خاکی. آراشید. (Arachide).
یئرباسار: (Yer basar) خلیفه. جانشین.
یئرباسان: کائنات. خلایق. سیلندر.
یئربـاش: (Yerbaş) سـاختمانی کـه از خاک درست شده.
یئر باشی: (Yer başı) دنیا. جهان.
یئر باغیر: (Yer bağır) قعر زمین.
یئر باغیرساغی: (جان) کرم خاکی.
یئربتیم: (Yerbətim) توپوگرافی.
یئربتیمجی: توپوگراف.
یئر بوْرجاسی: (جان) سوسک برگ.
یئر بوْغماسی:(Yer boğması)آدم کوتاه.
یئر بولبولو: ← قوچ. (حشره).
یئر بؤلمه: (Yer bölmə) افراز.
یئر بؤلوم: (Yer bölüm) قطعه زمین.
یئر بؤلومچو: افراز کننده.
یئر بؤلومچولوک: افرازگری.
یئر بوْینـو: (Yer boynu) زمـین باریـک میان دو دریا.
یئر به یئر: (Yer bə yer) آبادان. جابجـا. جـایگزینی. بـی‌حسـابی. مـنظم. بـه صورت «یر به یر» بـه همـین معنـا وارد فارسی شده است. **یئر به یئرلی‌ک:** (Yer bə yerlik) آبادانی. نظم. انتظام.
یئر بیتی: (جان) حشرهٔ مورچه گیر.
یئر بیچیم بیلیم: ژئومورفولوژی.
یئر بیچیمی: (Yer biçimi) کروکی.
یئر بیلیم: ژئولوژی. جغرافیا.

یئر پیراساسی

یئر بیلیمجی: (Yer bilimci) جغرافیدان.
یئر پاپالاغی: (گیا) نوعی گیاه.
یئر پاراسی: (Yer parası) کوتوله.
یئـر پالیـدی: (گیـا)(Yer palıdı) بلـوط زمینی. ماندارووی تلخ.
یئـر پلامـودی: (گیـا)(Yer plamudi) کادریوس. کماذریوس. بلوط الارض.
یئر پوسالاغی: کوتاه قد.
یئر پولو: (Yer pulu) کرایهٔ مسـافرخانه و غیـره. پـولی کـه صـاحبخانه از قماربازها می‌گیرد.
یئرپه نک: (گیا) خیار. گل بسر.
یئر پیراسی: (گیا) نوعی گیاه. آسـلان قویروغو نیز می‌گویند.
یئر پیشیتچی: (Yer pişitçi) نوعی بـازی جمعی. یک گروه می نشـینند و گـروه دیگر بر گـرد آنهـا مـی گردنـد. یـک «ابه» نیز در فاصله ای معین در نظر مـی گیرنـد. گروهـی کـه سرپاسـت سـعی دارد با دست بر سر نفرات نشسته بزنند اگر یکی از آنها موفق به اینکار شـود، می دود تا خود را به ابه برسـاند. چـون او بـه طـرف ابـه دویـد یکـی از افـراد گـروه نشسـته سـعی دارد او را بگیـرد. نفرات گروه ایستاده او را می زنند اگر نفر جلویی به ابه برسـد یـک امتیـاز بـه تیم او تعلق می یابد. نفرات نشسـته نیـز سعی دارند با پاهایشـان پاهـای نفـرات ایستاده را بزنند و امتیاز بگیرند.در خیاو و ایلات شاهسون «پیشدبیللی» گویند.
یئرپیمک: (Yerpimək) چروکیدن.
یئر ترپنمه: (Yer tərpənmə) زمین لرزه.
یئـر توتمـاق: (Yer tutmaq) جـاگرفتن. پست و مقـامی را اشـغال کـردن. قـرار داشتن. جا اشغال کردن.
یئر توتو: (گیا)(Yer tutu) توت فرنگی.
یئر توْزقاق: (گیا)(Yer tozqaq) قارچ.
یئرته له مک: (Yertələmək) هُل دادن.
یئرتین: (Yertin) زمینی.
یئـر تینج / یئرتینچـی: (Yertinçı) دنیـا. گیتی. سیارهٔ زمین.
یئر جوجه سی: (Yer cücəsi) کوتوله.
یئر چامی: (گیـا) صـنوبر الارض. مـاش دارو. (Ajuga chamepitrys)
یئر چرشنبه: ← توپراق چرشنبه سی.
یئرچو: (Yerçu) مزار. قبر.

یئر چؤرک: (Yer çörək) نان چوپانی. نانی که زیر خاکستر پخته شود.
یئرچه: (Yerçə) فنجان.
یئرچی: زمیندار. کشاورز. راهنما.
یئر چیزیم: (Yer çizim) جغرافیا.
یئرچی سوچو: راهنمای دریا.
یئرچیل: (Yerçıl) کسی که هر جا را به خاطر بسپارد. وطن پرست.
یئرچین: (Yerçin) سطح زمین.
یئر داشی: (Yer daşı) درصدی از پول قمار که به صاحب مجلس می‌رسید.
یئردال: (Yerdal) زیرزمین.
یئر داماری: (رگ زمین) ترکان بلغار را باور بر این بود که زمین رگی دارد که اگر مزار مرده بر روی آن باشد، مرده گمراه و منفور می شود.
یئر داناق: دانهٔ روی پوست بدن. تاول و دمل کوچک روی پوست.
یئردش: (Yerdəş) هم مکان.
یئردشیم: (Yerdəşim) اقامه.
یئردک: (Yerdək) اراضی.
یئر دگیشمه: (Yer dəyişmə) جابجایی.
یئر دگیشیمی: (Yer dəyişimi) تحویل.
یئر دلن: (Yer dələn) تودار.
یئر دمیر گؤی باقیر: چاره ای نیست.
یئردن اوجا: (Yerdən uca) نوعی بازی. یک نفر به عنوان گرگ انتخاب می‌شود و بقیه را دنبال می کند. بازیکنان باید دویده و یک پای خود را در جایی بلندتر از زمین مثل پله، گلدان، جعبه و نردبان و ... قرار دهند. پای هر که از زمین جدا باشد در امان است و گرگ نمی تواند او را بگیرد. البته ایستادن به آن حال هم مدت معینی دارد و باید بازیکنان مرتباً بدوند و تغییر جا بدهند. هر که را گرگ در حال دویدن بگیرد، او گرگ خواهد شد و گرگ قبلی به جای او بازی خواهد کرد.
یئردن بیتمک: ناگهان و بدون انتظار ظاهر شدن. اجل معلّق.
یئردن تاپما / یئردن ییغما: چاق.
یئردن چیخما: از زمین برآمده.
یئردن قوْپماق: از جا پریدن.
یئردن گؤتوْرمک: از زمین برداشتن. دفن کردن. کمک کردن.
یئردن گؤیه: از زمین تا آسمان.
یئردن یؤرن: راهنورد. همه.
یئردولا: (Yerdula) زیرزمین.
یئرده اوْتدو: (Yerdə otdu) نوعی بازی با قاپ که بصورت نشسته انجام شود.
یئرده قالان قورت: (Yerdə qalan qurt) (هرکس جا بماند گرگ است) نوعی بازی جمعی. همه بازیکنان در یکجا جمع می شوند و یکباره همه باهم می‌گویند «یئرده قالان قورت» (هرکس جا بماند گرگ است) و با گفتن این جمله بسرعت خود را به یک بلندی یا جایی که از زمین بلند است مانند پله می رسانند. هرکس که موفق نشود و جا بماند «گرگ» است. دیگر بازیکنان با دقت از جای بلند پایین می آیند و رو به او کرده می‌گویند مثلاً «حسن قورت، گل منی اود» (حسن گرگ، بیا مرا بخور). گرگ سعی می کند آنها را بزند و آنها باید خود را به جای بلند برسانند و این بازی به همین ترتیب ادامه می یابد تا اینکه گرگ بتواند یکی از آنان را بزند. بالا بَلَندی نیز گویند.
یئرده قالماز:(Yerdə qalmaz) بی اعتبار.
یئرده قالماق: زمین ماندن. متوقف ماندن. مورد بی‌توجهی قرار گرفتن. باقی ماندن. از اعتبار افتادن.
یئرده کی: ورم زیر بغل. خیارک.
یئرده گزن: (Yerdə gəzən) مار.
یئر سارماشیغی: (گیا) (Yer sarmaşığı) ← پیشیک نانه سی. (Glochoma)
یئر ساری: (گیا)(Yer sarı) سرخان(Centaurium erythraca).
یئر ساریمساغی: (گیا) نوعی گیاه از تیرهٔ گزنه که در جاهای نمناک می‌روید.
یئر ساغریسی: پهنهٔ زمین. سطح زمین.
یئر ساقیزی: (گیا) بیتوم. قندران.
یئر سالماق: (Yer salmaq) جا انداختن. لحاف و تشک پهن کردن.
یئر سایین: (Yer sayın) هرجا. هر کجا.
یئر سروی: (گیا)(Yer sərvi) ماش دارو. زرعا. صنوبرالارض. جعده کاجی. مشکک سفید.
یئرسکچی: (Yersəkçi) شخصی با هوسهای زودگذر.
یئرسل: مکانی. زمینی. جغرافیایی.
یئر سو: (Yer su) آب و زمین. دو ابزار اساسی برای کشاورزی. از طبقات هستی. از نمادهای مقدس ترکان.
یئر سویو یاد: (Yer suyu yad) ناشناس.
یئرسه مک: (Yersəmək) نپسندیدن.
یئرسی: (Yersi) همکف. بوی خاک که در آرد باشد.
یئر سیچانی: (جان) موش کور.
یئرسیره مک: احساس غربت کردن.
یئرسیز: (Yersiz) بیجا. بی‌مکان. بی‌زمین. بی‌خاک. ناروا. بیهوده. بی‌مورد. نامناسب. بی ارزش. ناشناس.
یئرسیز یوواسیز: بی خانمان.
یئرسیمک: (Yersimək) بیات شدن آرد. بوی آرد بیات.
یئرسینمک:به هوای جایی عادت کردن.
یئرشالی: (Yer şalı) شالی که با دستگاه خوابیده و زمینی بافته شده باشد.
یئرشیک: (Yerşik) حرکت.
یئر فاسولیه سی: (گیا) لوبیای زمینی.
یئر فیستیغی: (گیا)(Yer fıstığı) پسته عربستانی. پسته زمینی. بادام زمینی.
یئر فیندیغی: (گیا) پستهٔ زمینی. پستهٔ فنیقی. (Arochis hypogaea)
یئرقات: (Yerqat) همکف.
یئر قاتی: زمین ریخته. چیز بیهوده.
یئر قارا: (Yer qara) خاک سیاه.
یئر قارنی: (Yer qarnı) مزار. زیر زمین.
یئر قوردو: (جان) کاترپیلار.
یئر قولونجو:(گیا) نوعی کالک وحشی.
یئر قوْیان: موش صحرایی یا مزرعه.
یئر قویو: (Yer quyu) زیرزمین.
یئر قیرتیشی: (Yer qırtışı) سطح زمین.
یئر قیزدیرماق: به بالین رفتن.
یئر قیلماق: (Yer qılmaq) رسوا شدن.
یئرک: (Yerək) ضروری. لازم.
یئرکئچیت: (Yer keçit) معبر هم سطح.
یئر کاستاناسی: (گیا) شاه بلوط زمینی.
یئر کندیگی: ناف زمین (شهر مکه).

یئر کؤپگی: (جان) موش مزرعه.
یئر کؤکؤ: (گیا)(Yer kökü) زردک.
هویج. **یئرگامیشی:** (جان) شیرمور.
یئرگله: (Yer gələ) نوبتی.
یئر گؤپگی: (گیا) ← جاناوار اوتو.
یئر گؤلمه شکری: (گیا)(Yer gülmə şəkəri) قارچ زمینی. دونبالان.
یئرگه: (Yergə) مقام. موقعیت.ردیف. صف. سرای. جغرافیا. صمیمی.
یئرگه له مک: به ردیف کردن.
یئرگه لی: (Yergəli) مصمم. باکفایت.
یئرگی: (Yergi) هجو. هجویه.
یئرگیج: [دیو](Yergic) قطعه چوبی به شکل شمشیر که برای جابجا کردن نان در تنور بکار برند. فقیر. بی چیز.
یئرگیچی: (Yergiçi) هجوکننده.
یئرگیک: (Yergik) هجویه.
یئرگیل: (Yergil) بومی.
یئر گیله سی: (گیا)(Yer giləsi) گیاه عروسک پشت پرده. (Arachis) قوش اوزومو نیز می‌گویند.
یئرگیلیک: (Yergilik) هجونامه. محلی.
یئرگین: نامدار. پهناور. محزون.
یئرگینلیک: دورهٔ ویار زن حامله.
یئرل: (Yerəl) محلی. موضعی.
یئر لاخناسی: (گیا)(Yer laxnası) شلغم روغنی. شلغم بیابانی. کلم شلغمی.
یئرلش: (Yerləş) همشهری. هموطن.
یئرلشدیرمک: جاانداختن. جا دادن. سکونت دادن. چپاندن. فرو کردن.
یئرلشدیریلمک: (Yerləşdirilmək) جا شدن. فروشدن. چپانده شدن. جابجا شدن. سکونت داده شدن.
یئرلشدیریم: (Yerləşdirim) اسکان.
یئرلشگه: (Yerləgə) جایگاه. کمپ.
یئرلشمک: (Yerləşmək) جابجا شدن. جا افتادن. قرار گرفتن. جا گرفتن. ساکن شدن. زندگی کردن. پناه جستن. منظم شدن. هرچیزی به جای خود قرار گرفتن. سامان گرفتن.
یئرلشمه: (Yerləşmə) جابجایی. اقامت.
یئرلک: (Yerlək) قرارگاه. زمینه.
یئرلگه: (Yerəlgə) عادت. روش. شیوه.
یئرلم: (Yerləm) مختصات. موضع.
یئرلنمک: جا و مکان یافتن.
یئرله تی: (Yerləti) پیشنهاد.
یئرله شیک: (Yerləşik) مسکونی.
یئرله شیم: (Yerləşim) اسکان.
یئرله شیمجی: (Yerləşimci) مقیم.
یئرله مک: (Yerləmək) جا گرفتن. دفن کردن. اهلی کردن. زیستن.
یئرله مه: (Yerləmə) جایگیری.
یئرلی: (Yerli) محلی. بومی. غیرمهاجر. یکجانشین. داخلی. بجا. به موقع. مناسب. ثابت. به صورت «یرلی» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
یئرلیجه: ترکی. به زبان ترکی.
یئرلیچی: (Yerliçi) محل گرا. طرفدار منطقه یا شهر خود.
یئرلی دیبلی: تماماً. به کلی. از ریشه.
یئرلی رقص: (Yerli rəq) نوعی رقص آذربایجانی با ریتم قایتاغی. متداولترین رقص در مناطق زاقاتالا، گاخ و بالاکن می‌باشد. ملودی آن از چندین بخش تشکیل شده است.
یئرلیستان: (Yerlistan) بومی. ساکن.
یئرلی سولو: (Yerli sulu) دارا. ثروتمند.
یئرلیش: (Yerliş) اسکان. قرار.
یئرلیک: (Yerlik) زمینه. کف. مقام. زیرزمین. خاکسار. وحشی. اهلی نشده. شیطان. جهان تاریکی. موضعی. محلی. بژ (رنگ). خاکی (رنگ).
یئرلیک حال: (دستورزبان). مفعول فیه یا حالت اختصاص اسم که به سؤال کیمده؟ نه ده، هاردا؟ پاسخ دهد.
یئرلی کؤکلؤ: (Yerli köklü) تماماً.
یئرلی یئردن: (Yerli yerdən) از هرجا.
یئرلی یئرسیز: نسنجیده. بجا و بیجا.
یئرلی یئرینجه: درست. اساسی.
یئرلی یئرینده: هرکس و هرچیز در جای خود. با تمام جزئیات. در صورت لزوم. در هر صورت.
یئرلی یئرینه: هرکس به جای خود.
یئرلی یاتاقلی: همه جانبه. گسترده. مفصل. عظیم. گنده. کهنسال. همه. همهٔ افراد خانواده. مستند.
یئرلیلیک: (Yerlililik) محلی. بومی.
یئرلی یورتلو: درست و حسابی. اصولی.
یئرمک: (Yermək) بدگویی کردن.
یئرمن: (Yermən) بدخواه. خبرچین.
یئرمنکه: (Yermənkə) بازار.
یئرمه: (Yermə) بدگویی. هجو. آنچه پهن و گسترده باشد.
یئرمه جی: (Yermədi) بدگو.
یئرنچی: (Yerənçı) ملک. مالکانه.
یئرنلیک: (Yeranlık) شوخی. مزاح.
یئرنیک: (Yernık) بدبخت.
یئرن یوْلداش: (Yerən yoldaş) دوست صمیمی. **یئره:** (Yerə) بزرگ. عظیم.
یئره اوزالتماق: (Yerə uzaltmaq) بر زمین دراز کردن. کشتن.
یئره باتان: (Yerə batan) هویج.
یئره باتماق: به زمین فرورفتن.
یئره باخار: (جان) کژدم زیر بوریا.
یئره باخان: سربزیر. مکّار. اندوهگین.
یئره باخماق: (Yerə baxmaq) با فروتنی و شرمساری سر پایین انداختن. به زمین نگاه کردن. سرپایین بودن.
یئره تین: (Yerətin) زمینی.
یئره سالماق: پایین آوردن. پیاده کردن. بی‌اعتنایی کردن. رد کردن.
یئره سوْخماق: (Yerə sozmaq) زیرخاک کردن. خجالت دادن.
یئره سورونمک: (Yerə sürünmək) خودرا بخاک مالیدن. سینه کش رفتن.
یئره قاچان / یئره کئچن: هویج.
یئره قاراماق: خجالت کشیدن.
یئره گتیرمک: (Yerə gətirmək) پشت کسی را به خاک مالیدن.
یئره گلمک: به زمین خوردن.
یئره گؤیه زنجیر سالماق / یئره گؤیه شیللاق آتماق: بسیار شلوغ بودن.
یئره گیرمک: (Yerə girmək) زیرخاک فرورفتن. از خجالت روپنهان کردن.
یئر هؤرؤمجگی: (جان)(Yer hörümcəyi) عنکبوت زمینی. نوعی عنکبوت بزرگ. (Mygala avicularia)
یئره وورماق: زمین زدن. از پا افکندن. شکست دادن. ذلیل و بیچاره کردن.
یئره یاپیشان: (Yerə yapışan) چلاق.
یئری اوْلماق: بجا بودن. شایسته و مناسب بودن. جا داشتن. به موقع بودن.

یئر یئر: جای جای. اینجا و آنجا.
یئر یئردن / یئر یئرین: از هر جا.
یئر یئمیش: میوه پیوه. خشکبار.
یئر یئمیش گؤی چکمیش: ناممکن.
یئر یاپالاغی: آدم کوتاه(توهین).
یئر یاتاغی: (Yer yatağı) رختخواب پهن شده بر زمین.
یئر یاران: (گیا) نوعی قارچ.
یئر یاغی: (Yer yağı) نفت. نفت چراغ.
یئر یالایير: (Yer yalayır) مُردنی.
یئر یانقاق / یئر یانیغی: (گیا)(Yer yanqaq) بادام زمینی.
یئریت: (Yerit) اجازه. رخصت. اجراء.
یئریتدیرمک: (Yeritdirmək) وادار به راهپیمایی کردن. راه بردن. پیش راندن. فروبردن.
یئریتمک: (Yeritmək) راه بردن. وادار به حرکت کردن. پیش بردن. راندن. سوق دادن. فرو کردن. فروبردن. تزریق کردن. انداختن. قالب کردن.
یئریتمه: رهبری. ناودان پهن.
یئریجی: منتقد. سرزنش کننده.
یئریچی: (Yeriçı) راهنما.
یئریدی: (Yeridi) راه بری. هدایت.
یئریدیجی: (Yeridici) راه برنده. راننده.
یئریدیش: (Yeridiş) راهبری.
یئریدیلمک:(Yeridilmək)راه برده شدن. فرو کرده شدن. پیش برده شدن.
یئریدیم: (Yeridim) رهبری.
یئریر: (Yerir) روان. مؤثر. تیز. نافذ.
یئریر یؤگؤر: روان دوان.
یئریز: (Yeriz) محقّر. ارزان.
یئریش: (Yeriş) طرز راه رفتن. رفتار. راه پیمایی. قدم رو. یورش. هجوم.
یئریش توتوش: اعمال و رفتار.
یئریش دوروش: اعمال و حالت.
یئریش قیلیش: اعمال و سکنات.
یئریشلی: راهور. روان. جاری.
یئریشمک: (Yerişmək) راه رفتن با هم.
یئریشمه: راه پیمایی دسته جمعی.
یئریشه حرام قاتماق: تند رفتن.
یئریشینی آزدیرماق: (Yerişini azdırmaq) رفتار و کردار خود را عوض کردن. تفرعن فروختن. دربارهٔ اسبی که یورغه راه می‌رود.
یئریک: (Yerik) ویار. هوس. آرزوانه. خواست. حالت شش ماهگی جنین.
یئریک پایی: خوراکی یا میوه ایی که نزدیکان زن باردار پس از سپری شدن ایام بی اشتهایی، برای او ببرند.
یئریکلتمک: ترغیب کردن.
یئریکله تی: ترغیب. تشویق.
یئریکلمک: (Yerikləmək) ویار داشتن. بسیار راغب بودن.
یئریکلی: آرزومند. جاری. روان.
یئریکمک: همه چیز را برای خود خواستن. انحصار طلب بودن.
یئریکمه: (Yerikmə) انحصار طلبی.
یئریگی بولما: دوران ویار زن حامله.
یئریلمک: (Yerilmək) راه برده شدن.
یئریک یانالیق: ← یئریک پایی.
یئریلمه: (Yeriləmə)زیراندازهایی مانند جل و پلاس.
یئریم آرال: شبه جزیره.
یئریمک: (Yerimək) راه رفتن. پیمودن. حرکت کردن. پیشروی کردن. هجوم بردن. فرو ریختن. خلیدن. بیگانه شدن.
یئریمه: (Yerimə) راهروی. گام برداری. پیشرفت.
یئریمه میش یؤگؤرمک: غوره نشده مویز شدن. مهارت یافته.
یئرینج: هجو. بدگویی. جغرافیا.
یئرینجک: (Yerincək) فروتن. متواضع.
یئرینجکلی: (Yerincəkli) اندوهگین.
یئرینجه: (Yerincə) از کار افتاده.
یئرینجیک: (Yerincik) خشمگین.
یئریندن: (Yerindən) ریشه دار. اصیل.
یئریندن اوْیناماق: از جای خود تکان خوردن. جنبیدن. حرکت کردن.
یئریندن ترپنمک: از جا جنبیدن.
یئریندن دوران: همه. همه کس.
یئریندن قالخماق: ازجا جهیدن.
یئرینده: (Yerində) در جای خود. در مکان خود. در مقام خود. بجا. بموقع. مناسب. فرمان نظامی درجا.
یئرینده اوْتورتماق: (Yerində oturtmaq) در جای خود نشاندن. سرجای خود نشاندن. حد کسی را معین کردن که از آن تخطی نکند.
یئرینده سایماق: در خور و شأن و مقام کسی او را رعایت کردن.
یئرینده قوردالانماق: در جای خود جنب و جوش کردن. وول زدن.
یئرینده لیک: اصابت. استقرار.
یئرینده یئل اسمک: نابود شدن.
یئرینده: (Yerindi) نفرت. اشمئزاز.
یئرین دیبینه باتیرماق: تحقیر کردن.
یئریندیرمک: محروم کردن.
یئریندیز: جغرافیا. هجونویس.
یئرینگ: (Yering) جالب. جذّاب.
یئرینگن: (Yeringən) دلتنگ. محروم.
یئرینمک: (Yerinmək) محروم یا دلتنگ شدن. جدا شدن.
یئرینمه: (Yerinmə)محرومیت.دلتنگی. تأسف. ندامت.
یئرینه کئچمک: جای کسی را گرفتن.
یئرینه گتیرمک: (Yerinə gətirmək) انجام دادن. اجراء کردن. دریافتن. به خاطر آوردن. جاآوردن.
یئرینه گلمک: (Yerinə gəlmək) به حال اول برگشتن. به هوش آمدن. جا آمدن (حال). جانشین کسی شدن.
یئرینه یئتیرمک: بجا آوردن.
یئرینی آجی ائله مک: خود را بد کردن.
یئرینی آلماق: جای خود را به دست آوردن. جای کسی را گرفتن.
یئرینی بیلمک: (Yerini bilmək) موقعیت و مقام خود را تشخیص دادن.
یئرینی توتماق: (Yerini tutmaq) جانشین شدن. جایگزین شدن.
یئرینی دار ائتمک: (Yerini dar etmək) جای کسی را تنگ کردن. برای کسی دشواری و مشکلات ایجاد کردن.
یئرینیر: (Yerinir) مشکل پسند.

یئر یووارلاغی

یئرینیک: (Yerinik) تأسف.
یئرینی گؤسترمک: جای چیزی را نشان

دادن. در جای خود نشاندن.
یئری وار: (Yeri var) مناسب.
یئر یورت: (Yer yurt) جا و مکان.
یئر یولو: (Yer yolu) راه شوسه.
یئر یومورتاسی: (گیا) بیش الارض.
یئر یووارلاغی: کرهٔ زمین.
یئری یوردو بلیرسیز: ولگرد.
یئز: مس(فلز). درشت دانه (انار).
یئزدانقی: (Yezdanqı) مسگر.
یئزک: (Yezək)واحد پیشقراول ارتش.
یئزمک: آسیاب کردن. نرم کردن.
یئز نار: نوعی انار درشت و شیرین.
یئزنـه: (Yeznə) داماد. شوهر خواهر بزرگتر. به صورت «یزنه» وارد زبان فارسی شده است.
یئزیدی: (Yezidi) قرمز و زرد.
یئزیلی: (Yezili) نرم شده.
یئس: (Yes) مس (فلز).
یئساوول: (Yesavul) ← یاساوول.
یئسته: (Yestə) داماد.
یئسر: (Yesər) مکار. ماهر. ناقلا.
یئسکینجک: (Yeskincək) دروغ. نفرت.
یئسکینمک: (Yeskinmək) بیزار شدن.
یئس یئکه: خیلی بزرگ و گنده.
یئسیر: بیوه. اسیر. راحت. عاجز.
یئسیر اولاق: (Yesir ulaq) تکیه کلام خانمها برای تحقیر (گویش خامنه).
یئسیرخانا: (Yesirxana) اردوگاه اسراء.
یئسیرلیک: (Yesirlik) اسارت.
یئسیز: (Yesiz) بی ادب. **یئسین:** مغبون.
یئشرمک: (Yeşərmək) ← یاشارماق.
یئشـمک: (Yeşmək) باز کردن. رها کردن. حل کردن. حلاجی کردن.
یئشیک: (Yeşik) جعبه. محموله. طناب.
یئشیکچی: جعبه ساز. صندوق ساز.
یئشـیکلیک: مصالح لازم برای ساختن جعبه. به اندازهٔ گنجایش یک جعبه.
یئشیلامیشی: (Yeşilamışı) راهنمایی.
یئشین باباش: (Yeşin babaş) نوعی نام بازی قایم موشک در منطقهٔ شکی.
یئشینمک: از زیر بار رها شدن.
یـــئغن: (Yeğən) بـــرادرزاده یـــا خواهرزاده. نوعی شتر که از آمیزش شتر مادهٔ پشمالو با شتر نر کوهاندار به وجود آید. **یئغنچی:** خواهرزاده.
یئـک: (Yek) رشوه (گویش دربند). شیطان (گویش اویغوری).
یئکترن: (Yektərən) درست اندام(ناپ)
یئک توک: (Yek tük) یک. یگانه.
یئکته: (Yektə) بیزاری. نفرت. زیان.
یئکته چی: (Yektəçi) بیزار. زیانبار.
یئکج: (Yekəc) فردی. انفرادی.
یئکرکل: (Yekərkəl) غرور. کبر.
یئکرگک: (Yekərgək) مغرور.
یئکسیرین: (Yeksirin) منفور.
یئککک: (Yekək) کمیّت.
یئککه: (Yekkə) زن تنومند.
یئکلتمک: (Yekəltmək) بزرگ کردن.
یئکلمـک: (Yekəlmək) بـزرگ شـدن. رشد کردن. بالغ شدن. سربلند شدن.
یئکمسیک: (Yekəmsik) مغرور.
یئکمک: بیزار شدن. **یئکمه:** بیزاری.
یـئکن: (Yekən) بـزرگ. برتـر. پـول. خیزران آبی برگدار. پیرو. دنباله رو.
یئکنده بوروت آلان: حیله گر.
یئکنگی: (Yekəngi) اکثریت.
یئکون: (Yekun) جمع بنـدی. خلاصـه. نتیجه. خاتمه. **یئکـون چکمـک / یئکـون ووررماق:** ← یئکونلاماق.
یئکونلاشدیرماق: جمع بندی کردن.
یئکونلاشماق: جمع بندی شدن.
یئکونلاماق: جمع بندی کردن.
یئکه: (Yekə) بزرگ. درشـت. تنومنـد. بزرگسال. جدا. ممتاز.
یئکـه ائـولی: (Yekə evli) آنکـه اهـل روستا با او قطع رابطه کرده باشند.
یئکه اوْلان: (Yekə olan) بسیار زیاد.
یئکه بارا: (Yekəbara) تک نفره.
یئکه باش: کلّه گنده. بزرگ. کودن.
یئکه باشاق: خلوت گزین. انزواطلب.
یئکه باشلی: سه کله. کلّه گنده. کودن.
یئکه بوغا: دلاور تنومند. (ناپ).
یئکه پر: عظیم الجثه. تنومند.
یئکه تای: بزرگتر چندقلوها. عظیم.
یئکه تک: بی نظیر. یگانه. تنها.
یئکه جه: (Yekəcə) خصوصی.شخصی.
یئکه جیرماق: چاخان کردن.
یئکه چک: تنها. مفرد. **یئکه چی:** فردگرا.
یئکه خانا: خود بزرگ بین. متکبّر.
یئکه دابان: چکش. پتک.
یئکه داششاق: ثروتمند. گردن کلفت.
یئکه دیغا: آدم گنده. لندهور.
یئکه سیره مک: احساس تنهایی کردن.
یئکه سیک: کیر بزرگ. بسیار گسترده.
یئکه قابان: (جان) گراز نر.
یئکه کسک: (Yekə kəsək) تنها. منزوی.
یئکه گؤز: (Yekə göz) تک چشم.
یئکه لتمک: بزرگتر یا مبالغه کردن.
یئکه لنمک: بزرگ شدن. به واحدهای جداگانه تقسیم شدن. **یئکه لنمه:** تکبّر.
یئکه له مک: تنها حرکت کردن. بزرگ یا مبالغه کردن. **یئکه له یین:** پراکنده.
یئکه لی: (Yekəli) تنها.
یئکله لی بالالی / یئکه لی خیردالی: خرد و کلان. بزرگ و کوچک.
یئکـه لیـک: (Yekəlik) بزرگـی. یکـه بزنی. تنهایی.امتیاز.تک رقمی. مرکب.
یئکه مزک: گوشه گیر. منزوی.
یئکه من: (Yekəmən) وحشی. ممتاز.
یئکه نوْیان: صدراعظم. سرفرمانده.
یئکه نیل: تک لول (اسلحه).
یئکه وارا: (Yekəvara) یک نفره.
یئکه یئکه: تنها تنها. مفصل. گستاخانه.
یئکه یاپراق: (گیا) فیلگوش.
یئکیر: (جان)(Yekir) اسبی که فقـط بـا افسار راه برود.
یئکیرتمک: (Yekirtmək) بیزار کردن.
یئکیرمک: (Yekirmək) بیزار شدن.
یئکیرینمک: احساس تنهایی کردن.
یئکیز: (Yekiz) اساس. بُن.
یئکـین: (Yekin) فریـاد. قیـام. درخـت توسکا یا راش. صاف. موزون. منتظم.
یئکینمک:چسبیدن.کوشیدن.قیام کردن.
یئگ: (Yey) نیکو. خوب.
یئگجنمک: (Yeycənmək) بهتر شدن.
یئگچی: (Yeyçi) اصلاح طلب.
یئگچین: (Yeyçin) خیرخواه. نیکخواه.
یئگدیرمک: (Yeydirmək) پسندیدن.
یئگدیریش: پسند. **یئگدیریک:** پسندیده.
یئگر: (Yegər) ← چیراق قوْیما.
یئگرک: (Yeyrək) بسیار زیبا.
یئگره: (Yegrə) خونسرد. گوشه گیر.

یئگری: (Yeyri) نیکوترین. بهترین.
یئگریک: (Yeyrik) نیکوتر. بهتر.
یئگشرمک: (Yeyşərmək) خم شدن.
یئگـل: (Yegəl) جشـن عروسـی بـدون اطعام در خانهٔ داماد.
یئگلک: (Yeylək) مرجّح. نیکو.
یئگلنمک: ترجیح داده شدن.
یئگله مک: (Yeyləmək) ترجیح دادن.
یئگلـه مـه: (Yeyləmə) تـرجیح. برتـر شماری. جاذبه. اختلاف سیاق الالفـاظ (از صناعات ادبی).
یئگلی: (Yeyli) خفیف. سبک.
یئگلیک: (Yeylik) دستاورد. برتری.
یئگن: (Yeyən) ← یئغن. خـواهر زاده. دنباله رو. حصیر.
یئگنه: (Yeynə) نیکو. برگزیده.
یئگنی: (Yeyni) خفیف. سبک. سریع.
یئگنیجک: (Yeynicək) خالی.
یئگنیک: (Yeynik) خفیف. سبک.
یئگنی کیشی: (Yeyni kişi) لافزن.
یئگه: (Yegə) سوهان. (گویش کلیبر).
یئگه له: (Yeyələ) مهلت.
یئل: (Yel) بـاد. نفـخ. درد ناگهـانی در اعضاء بدن. روماتیسـم. تیـزرو. سـریع. هنگام جفـت گیـری سـگها. (گـویش خوی). جن. به صورت «یل» در معنای نوعی نیمتنهٔ سادهٔ زنانه که در قدیم می پوشیدند، وارد زبان فارسی شده است.
یئل آپاردی: چیز سبک و نازک. نوعی نان نازکی که روی ساج می‌پزند.
یئل آتان: پنکه. صخره زار. اسرافکار.
یئل آتی: (Yel atı) دوچرخه.
یئل آردی‌نجا گئدن: (جـان) (دنبالـه رو باد) نوعی پرنده از جنس برکه.
یئل آرقی: (Yel arqı) نسیم. باد ملایم.
یئل آغریسی /یئـل آغریـو: (Yel ağrıv) بیماری رماتیسم.
یئل آلتی: در برابر باد. بادگیر.
یئل آنا / یئل آناسی: الههٔ باد.
یئل آولاماق: (باد گرفتن) کار بیهوده.
یئل آیاقلی: (Yel ayaqlı) بادپا. سریع.
یئل اسر: (Yel əsər) نسیم.
یئل اسن: (جان) خفاش. بادخیز.
یئلان: (Yelan)پارچهٔ نـازک.در روسـتا چند گونی پهلو پهلو می‌دوزند و بر آن تخم می گسترانند که به‌این گونیها نیـز یئلان گفته می‌شود. پارچهٔ توت زنی.
یئل انجیری: (گیا) انجیربادی.
یئل اودان: (Yel udan) نـوعی بیمـاری اسب. ولگرد.
یئل اورک:(Yel ürək)سست دل. ترسو.
یئل اوّستو: (Yel üstü) بادگیر.
یئل اولا: (Yel ula) صدای وزیدن باد.
یئل اوْیماق: (گیا) نوعی گیاه کـه بـرای درمان رماتیسم کاربرد دارد.
یئل بئیین: (Yel beyin) سبک مغز.
یئل بابا: فرشته، مسئول یا خدای باد.
یئل باسا: (Yel basa) بادبزن.
یئل باسار: (Yel basar) پنکه.
یئل باسان: (Yel basan) باد شکن.
یئل باش: (Yel baş) سربهوا.
یئل باشدان: (Yel başdan) ازنو. دوباره.
یئلبر: (Yelbər) آواره. ژولیده مو.
یئل بزک: (Yel bəzək) آب شش. نـرم دل. هوایی.
یئلبک: (Yelbək) دارای موهای نرم.
یئلبگن: (Yelbəyən) دیو.
یئل بوْز: (Yel boz) بیماری آگالاکسی.
یئل بوْز ایگنه سی: واکسن آگالاکسی.
یئل بوْغاز اوْلمـاق: (Yel boğaz olmaq) سنبل یا گل بی دانه آوردن.
یئل بوْغاناغی: (Yel boğanağı) گردباد.
یئل بولودو: ابری که با باد برود.
یئلبه: نوعی پرنده. گیسو. ← سلبه.
یئلبه کیمی: (Yelbə kimi) بسیار سریع.
یئلبه گن: (Yelbəyən) دیو.
یئلبیر: (Yelbir) بادبزن. بادپا. تیز رو.
یئلبیز: (Yelbiz) گیسوی زن. عنکبوت.
یئلبیزله مک: گیس هم را کشیدن.
یئلبیس: (Yelbis) بداخلاق. بـی ریشـه. دختران کوهستان. **یئلبیش:** غربال.
یئلپ: (Yelәp) بیهوده. عبث.
یئلپازالاماق: (Yelpazalamaq) باد زدن.
یئل پازان / یئلپازه: بـادبزن. چیـزی کـه مثل بادبزن باز و بسته می‌شود.
یئلپازه له مک: با بادبزن باد زدن. نوازش کردن.
یئلپـاق: (Yelpaq) خـونگرم. رودخانـهٔ خشکیده. **یئلپت:** (Yelpət)علوفهٔ خیس.
یئلپک: (Yelpək) پهن. کم عمق.
یئلپلمک: (Yelpəlmək) باد زدن.
یئلپوش: (Yelpəvəş) بادبزن.
یئلپه: دامن. **یئلپه مک:** باد زدن.
یئلپه نک: (Yelpənək) ← یئرپنک.
یئلپی: (Yelpi) نسیم. وزش.
یئلپیتمک: (Yelpitmək) باد زدن.
یئلپیج: (Yelpic) ← یئلپیک.
یئلپیرمک: (Yelpirmək) وزیدن باد.
یئلپیسه: (Yelpisə) بادبزن.
یئلپیش: (Yelpiş) غربال.
یئلپیش تاوا: (Yelpiş tava) ظرفی پهن و چوبین که با آن غلات را باد دهند.
یئلپیک: (Yelpik) بادبزن.
یئلپیک بیغلی بوّجـک: (جـان) حشـره بـا سـبیلهایی شـبیه بـادبزن. (Arrhaphipterus shelkovnikovi)
یئلپیکچی: بادزن. شخص بادزن.
یئلپیک قانادلی: (جان) پیچیده بال.
یئلپیکلنمک: خود را باد زدن.
یئلپیکله مک: با باد بزن باد زدن.
یئلپیکلی: مبتلا به تنگی نفس.
یئلپیلدک: (Yelpildək) باد دهنده.
یئلپیمـک: (Yelpimək) بـاد زدن. تکاندن. وزیدن آرام باد.
یئلپین: (Yelpin) جن. فن. هواکش.
یئلپینگن: (Yelpingən) نرم. پرزدار.
یئلپینمـک: (Yelpinmək) وزیـدن بـاد. تکانده شدن. جن زده شدن.
یئلپیوچین: (Yelpivçin) بادبزن.
یئلپه ویـج: (Yelpəvic) تـوری منگولـه داری که بر پیشانی اسب آویزان کنند.
یئل تاپان: (Yel tapan) بادپا. فرز. جَلد.
یئلتـک: (Yeltək) هرجـایی. بادصـفت. درهم برهم.
یئلتک ساچ: (Yeltək saç) حلقهٔ گیسـو که به یک طرف انداخته شود.
یئلتنچی: (Yeltənçi) اقدام کننده.
یئلتنمک: (Yeltənmək) کوشش کردن. تلاش کردن. بـه هـوس آمـدن. هـوس کردن. به هیجان آمدن. آماده شدن.
یئل توْخسان: (Yel toxsan) ماه آذر.
یئلتـه: (Yeltə) هـوس. رشـک. چـلاق

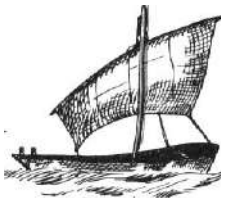
(اسب).
یئلته له مک: به شدت پرتاب کردن. زود زود رفتن. سریع رفتن.
یئلته مک: (Yeltəmək) به هوس آمدن. رجز خواندن. بی قراری کردن.
یئلتــه مــه: (Yeltəmə) رجز. آهنگ عروسی. آهنگ شاد و پرهیجان. سبُک. جلف. تند. سریع.
یئلته نن: (Yeltənən) کسی که به کار می پردازد که از عهدهٔ او خارج است.
یئلته نیش: (Yeltəniş) کوشش. جهد.
یئلتیر: (Yeltir) پوست بُز.
یئل تیکن: (گیا)(Yel tikən) نوعی گیاه که برای درمان رماتیسم کاربرد دارد.
یئلج: (Yeləc) بادخیز.
یئلجان: (Yelcan) باد وجود. تیز.(ناد)
یئلجی: (Yelci) ماما. **یئلجیک:** حباب.
یئلچار: درخشان. چاپلوس. صاف.
یئــل چرشــنبه ســی: (Yel çərşənbəsi) چهارشنبهٔ بـاد. سومین چهارشنبهٔ اسفندماه. ← نوروز چرشنبه لری.
یئلچک: (Yelçək) روسری. به صورت «لچک» وارد زبان فارسی شده است.
یئــل چکــن: (Yel çəkən) هواکش. روزنه‌هایی که در دیوار اطاق برای تهویه، روبروی هم باز می کنند. بادخان. بادگیر.
یئل چؤپۆ: (گیا)(Yel çöpü) نوعی گیاه بدون گل.
یئلچه: (Yelçə) سرماخوردگی.
یئلچی: (Yelçi) بادپا. سریع. پیک.
یئــل چیخــان: (Yel çıxan) جای مخصوص بیرون آمدن هوا از خیک.
یئلچین: (Yelçin) بادبان.
یئلخایی: بی آستر. نازک (لباس).
یئل دئشن: (گیا)(Yel deşən) گیاهی که برای درمان رماتیسم کاربرد دارد.
یئلدا: (Yelda) یلدا. شب اول دیماه.
یئل دابان: (Yel daban) بادپا. ناآرام.
یئل داشما: نوعی بیماری که در اثر آن دملهای قرمز در بدن پیدا شود.
یئــل دگیرمــانی: (Yel dəyirmanı) آسیاب بادی. ساعت بزرگ در میدانها. فقیر. مسکین.
یئل دؤگن: (Yel döyən) بادکوب.
یئلدیرگه: (Yeldirgə) دیوانه. کم عقل.
یئلدیرگه مک: دیوانه شدن.
یئلــدیرمک: (Yeldirmək) وزانیدن. تعقیب کردن.
یئلدیرمه: (Yeldirmə) مانتو. نوعی بیان شعر یا مرثیه. بسیار دروغگو.
یئلدیرن: باد کننده. ترسناک.
یئلر: (Yelər) دفتر یادداشت.
یئلرمک: به باد دادن. دویدن.
یئلر یئل: (Yelər yel) باد تند. تندباد.
یئلس: (Yeləs) نسیم.
یئلسل: (Yelsəl) بادی.
یئلسن: (Yelsən) باد.
یئل سؤز: (Yel söz) باد هوا. گزافه.
یئل ســویو: (Yel suyu) آبگرم معدنی که برای معالجهٔ درد مفاصل از آن استفاده می‌شود. آب رماتیسم.
یئلسه مک: هوا خوردن و خراب شدن. کهنه شدن بر اثر برخورد با هوا.
یئل قاناد: (Yel qanad) تیزپر.
یئل قاییق: (Yel qayıq) قایق بادی.
یئل قورساق: مبتلا به نفخ معده.
یئــل قــوز: (Yel quz) توفان. تندباد. بیماری باد. باد شکم.
یئلقوش: (Yelquş) تسمه‌ای که از یوغ گاو به روی ارابه می کشند تا علوفه‌ها پراکنده نشود.
یئل قوشو: (Yel quşu) ← قیرلانقیچ.
یئل قوْغوز: دعای رفع جن.
یئل قوْن: (Yel qon) آنکه بسیار گوزد. تنبل. بی دست و پا.

یئل قووان

یئل قوْوار: (Yel qovar) هوایی. نرم دل.
یئل قوْوان: (Yel qovan) بادنما. عقربهٔ دقیقه شمار ساعت. ابن الوقت. احمق. گوَن. بادچرخان. عسلی. سپیدخار. (مــوم چیچگــی)(Cerinthe Boraginaceae) قاصــدک. کبــوتر دریایی. بی قرار.

یئلکن چیچگی

یئــل قــوْوان قوشــو: (جــان)(Yel qovan quşu) نــوعی پرنــدهٔ دریایی با پاهای پره‌ای. (Puffinus yelkouan). نام این پرنده در نام علمی آن وارد شده.
یئل قوْودو: (Yel qovdu) گیاهی که با باد بچرخد.
یئل قوْووز: دعای رفع جن.
یئل قویروق: (Yel quyruq) بی قرار.
یئل قوْیوب وئرمک: روحیهٔ خود را از دست دادن.
یئل قیران: (Yel qıran) بادشکن.
یئلک: (Yelək) پر. پیکان. تیر. پیراهن بی‌آستین دار. پرچم. به صورت «یلک» وارد فارسی و عربی و به صورتهای gileco, jaleco, chaleco وارد زبان اسپانیایی و به صورت Gilet و Jelik وارد زبانهای انگلیسی و فرانسوی شده.
یئل کئچیش: (Yel keçiş) جریان هوا.
یئل کسن: (جان)(Yel kəsən) کرکس. بادشکن (وسیله).
یئلکم: (Yelkəm) نسیم. بادبان.
یــئلکن: (Yelkən) بادبان. چادرشب. بادبادک. خیمهٔ کشتی. منجنیق. جای انداختن شیشه در چراغ. بادبزن.

یئلکن

یئلکن آلتینا آلماق: حمایت کردن.
یــئلکن ائنــدیرمک: بادبان را به پایین آوردن (جمع کردن).
یئلکن بئزی: کرباس ضخیم.
یــئلکن بــالیغی: (جان) نوعی ماهی با باله‌های شبیه بادبان که در اقیانوس اطلس زندگی می کند.

یئلکن چکمک: بادبان گشودن.
یئلکنچی:(Yelkənçi)متصدی برافراشتن و جمع کردن بادبان. بصورت الیلکنجی وارد عربی شده. چاپلوس.
یئلکن چیچگی: (گیا) (Yelkən çiçəyi) گل اسپاتی. برگ قاشقی.
یئلکن دوْندا / یئلکن دوْرودا: بادبانها برافراشته. حالتی که بادبانها را برای استفادهٔ کامل از باد تا آخر برافراشته و به کشتی سرعت دهند.
یئلکن قانادلی:(جان)پروانهٔ دم‌چلچله‌ای.
یئلکن کورک:(Yelkən kürək) سرعت.
یئلکن گمی: کشتی بادبانی.
یئلکنلیک: هوای همراه با وزش باد.
یئلکنمک: (Yelkənmək) ترسیدن.
یئلکن یاریشی: مسابقهٔ قایق بادبانی.
یئلکنی سودا: آرام. آسوده. تسلیم.
یئلکنی سویا آتماق: تسلیم شدن.
یئل کورک: (Yel kürək) بادی (ابزار یا ماشین).
یئل کؤنؤل: (Yel könül) نرم دل.
یئلکه: (Yelkə) شانه. پی سر. یال. قفا. تپهٔ کوچک.
یئلکه دش: (Yelkədəş) هم شانه.
یئلکه لشمک: از گیسوی هم کشیدن.
یئلکه له مک: از پی کسی تاختن.
یئلکه لی: (Yelkəli) چهارشانه.
یئلکی: (Yelki) آبسه روی لب یا پلک. آنکه روی لب یا پلکش آبسه کرده.
یئلکیلدک: بادنما. بادچرخ. پروانه.
یئلکیم: بادگیر. خوش آب و هوا.
یئلکین: (Yelkin) مسافر. بادبزن. جهانگرد. اسب تیزرو.
یئلگن: (Yelgən) پیشتاز.
یئل گؤز: (Yel göz) تیزبین.
یئل گؤن: (Yel gün) شنبه.
یئلگه: (Yelgə) گیسوی زن. زلف. یال اسب. بادنما. وسیلهٔ نشان دادن جهت باد. رگهای اطراف گردن. شیطان.
یئلگه مک: گریختن. پروانه(چرخان).
یئلگین: (Yelgin) تند. تیز. تندباد.
یئللتمک: (Yellətmək) به اهتزاز درآوردن. باد دادن.
یئللتگیج: (Yellətgic) بادبزن.
یئللدیلمک: (Yellədilmək) به اهتزاز درآورده شدن. باد شدن.
یئللک: (Yellək) تهویه.
یئللکچی: (Yelləkçi) چاپلوس. دغل.
یئللنبیچی: بادبادک کوچک.
یئللنتی: (Yellənti) باد خفیف. نسیم.
یئللنجک: (Yelləncək) بادبادک.
یئللندیرمک: (Yelləndirmək) به وسیلهٔ کسی باد دادن. باد زدن. به اهتزاز درآوردن. جنباندن. تکان دادن. تحریک و تشویق کردن.
یئللنگیج: (Yelləngic) کولر.
یئللنمک: (Yellənmək) با باد پر شدن. باد خوردن. تاب خوردن. به اهتزاز درآمدن. باد درغبغب انداختن. ول گشتن. عصبانی شدن. تحت تأثیر باد قرار گرفتن.
یئللنمه: خشم. غبغب. باد خوری.
یئللنه یئللنه: موج زنان. در حال اهتزاز. با ناز و غمزه. خرامان.
یئللوز: (Yellüz) بد اخلاق. سبُک.
یئللە: (Yellə) خوشی.
یئللە مک: (Yelləmək) باد زدن. باد دادن. تکان دادن. جنباندن. به اهتزاز درآوردن. تاب خوردن. راه بردن رمه. چراندن. کسی را باد کردن. تحریک کردن. مغرور کردن.
یئللە مە: (Yelləmə) اهتزاز. باد زنی. کولر. نوعی بازی.
یئللە نە جک: (Yellənəcək) تاب. صندلی متحرک. صندلی گهواره‌ای.
یئللە نیش: (Yelləniş) اهتزاز.
یئللی: (Yelli) پرباد. باددار. پف کرده. متورم. نفخ دار. مبتلاء به روماتیسم و یا درد مفاصل. خشمگن. شدید. سریع. سبک. جلف (دختر).
یئللی تئللی: دارای گیسوی موّاج. احتمالاً تعبیر«یللی تللی» ازاینجا باشد.
یئللی دیزگین: بسیار سریع.
یئللیک: پرباد. باددار. انگلی که باد را کاهش می‌دهد. سوراخ هوای بخاری. نمد زیر زین. چادرنمدی. پری که در نوک بال پرنده وجود دارد. علاج. درمان. تپهٔ بادگیر.
یئللیگن: (Yelligən) دمل بادی.
یئللیم: (Yellim) سرفه.
یئللین: (Yellin) سریع. تند.
یئلم: (گیا)(Yeləm) گیاه سنبل کوهی.
یئلمار / یئلماز: (جان)(Yelmaz) نوعی مار خطرناک به رنگهای زرد و قرمز که به سرعت حرکت می‌کند. (ناپ)
یئلمان: (Yelman) تیز. نوک. (ناپ).
یئلماناق: (Yelmanaq) اطلس.
یئلماووز: (جان)(Yelmavuz) اژدها.
یئلمایا: (جان)(Yelmaya) شتر تندرو. اسب بالدار.
یئلمچی: (جان)(Yeləmçi) اسب ارابه.
یئلمسه: (جان)(Yeləmsə) جغد. بوم.
یئلمشمک: (Yelməşmək) چسبیدن.
یئلمک: (Yelmək) شتابان دویدن. وزیدن. فرستادن. جفت جستن حیوان نر. **یئلمنمک:**(Yelmənmək) چسبانده شدن. ممهور شدن. فروخته شدن.
یئلمه: (Yelmə) وزش. راهنما. پیشوا. دامن. واحد شناسایی در ارتش.
یئلمه شگن / یئلمه شیک: چسب.
یئلمه مک: چسباندن. مُهرزدن. فروختن.
یئلمیش: (Yelmiş) بادپا.
یئلمیک: (گیا)(Yelmik) ← یئملیک.
یئلن: (Yelən) حاشیه. حاشیهٔ تزئینی به شکل هندسی و گل و بوته در قالیچه و پارچه و روسری و غیره. لتف. چادر بادگیر. تخته چادری که در اطراف چادر اصلی قرار می‌گیرد تا از نفوذ باد در درون چادر جلو گیری کند. توفان.
یئلنتی: (Yelənti) شاخهٔ بریده شده.
یئلنجیک: (Yeləncik) جن.
یئلن چیخماق: حاشیه دادن.
یئلنگج: (Yeləngəc) درختی که خودبه خود پوست آن جدا شود.
یئلنه مک: (Yelnəmək) پرشیر شدن پستان. **یئلو:** (Yeləv) بهانه.
یئل وئرمک: (Yel vermək) باد خالی کردن. کسی را برای کار بد تحریک کردن. از راه بدر کردن.
یئلوگی: (Yelvəgəy) حالت روی دوش انداختن کت یا پالتو بدون پوشیدن آستین. (گویش ازبکی).

یئـل ووررمـاق: (Yel vurmaq) بـاد زدن. صدمه زدن توفان به گیاهان.
یئلوه: (Yelvə) آذرخش. ژاکت زنانـه. یلـوه ایـان(نـوعی پرنـده از تیـره درناسـانان) (Rallidae). کمرباریـک. ظریف. حریر. بی دوام.
یئلوی: (Yelvi) سِحر. جادو.
یئلـه: (Yelə) یـال. تـار عنکبـوت. بنـد. سمت مبدأ وزش باد.
یئله بیمک: در باد تکان خوردن.
یئله په: (Yeləpə) پروانه.
یئله جک: (Yeləcək) بادبادک.
یئله جه: تشت آب سفالی یا گلی.

یئلوه

یئله جیر: (Yeləcir) تهویه.
یئله ره: (Yelərə) لباس زنانه.
یئله سه: (جان)(Yeləsə) خفاش.
یئله غیم: (Yeləğim) باددار. بادگیر.
یئله قارشی: (Yelə qarşı) بادگیر. جایی که در معرض باد باشـد. نـام روسـتایی در شهرستان اوجان.
یئله کن: زمین بلند بادخیز. کرکس.
یئله کین: (Yeləkin) باددار. بادگیر.
یئله گرگن: (جان) کرکس.
یئله گن: (جان)(Yeləyən) اسب تیز پـا. سگ. عجول.
یئله لک: (Yelələk) بادبزن. لوس. ننر.
یئله لنمک: (Yelələnmək) در باد تکـان خوردن. مانند قطار ردیف شدن.
یئله لی قورت: (جان) ← سیرتلان.
یئله مز: ایمن در برابر بدیها (ناپ).
یئله مک:(Yeləmək)رهاکردن.بصورت «یله کردن» در فارسی وارد شده است.
یئله من: (Yeləmən) سرعت. تند.
یئله نک: نوعی پارچهٔ نازک.
یئلـه ور: (Yeləvər) نـازک. فرصـت طلب. ظریف. لرزان.
یئله ویمیش: (Yeləvimiş) تند. سریع.
یئلی: (Yeli) پستان.
یئل یاغ: سست سخن. بدقول.
یئل یارا: (Yel yara) بیماری سفلیس.
یئل یاشین / یئل یاغین: باد و باران.
یئلی چیخیب گئتمک: خـالی شـدن بـاد چیزی. از دست رفتن ایمان و اراده.
یئلیز: (Yeliz) بادسا (ناد).
یئلیس: (Yelis) بادگیر. باددار. بادخیز.
یئلیشـمک: (Yelişmək) راهـی شـدن. همراه شدن. باهم تاختن.
یئلی قانلی: (Yeli qanlı) خونگرم.
یئلیک: (Yelik) بسیار دونده. چسب.
یئلیکگن: (Yelikgən) چاق. فربه.
یئلیکمک: هوس کردن. دچار درد شدن از ورم لثه. بادخوردن و خشک شدن.
یئلیکمه: (Yelikmə) هوسباز. جلف.
یئلیکـیش: (Yelikiş) بیمـاری ورم لثـه. ورم پردهٔ لعابی دهان.
یئلیم: (Yelim) صمغ. چسب. لاستیک. سمج. لنگ.
یئلیمچک: (Yelimçək) بادبادک.
یئلیمسه مک: کمی لنگیدن.
یئلیمشک: (Yelimşək) چسبناک.
یئلیمـک: (جـان)(Yelimək) پشـهٔ ریـز. (Thrips).
یئلیملـه مـک: (Yelimləmək) بررسـی کردن جاده. نصب کردن علامت.
یئلیملیک: سوراخی که در آن باد رود.
یئلین: (Yelin) پسـتان حیـوان سُـم دار. ماه مارس. ماه پر شدن پستان. بادگیر.
یئلینتی: (Yelinti) آنچـه جلـوی بـاد را بگیرد. ولخرج.
یئلینجک: عجول. چاپلوس. سبک.
یئلینجیلی: (گیا) انجیر زودرس.
یئلین داواسی: دام کرم (داروی پستان).
یئلـین سـالماق: (Yelin salmaq) پرشـیر شدن پستان قبل از زایمان.
یئلینسک: سرطان یا بیماری در پستان.
یئلینسوْی: (Yelinsoy) نوعی بیماری در اعضای شیرده حیوان. حیوانی که مبتلا به این بیماری باشد.
یئلینسه: (Yelinsə) سینه بند. کرست.
یئلینسه مک: خراب شدن.
یئلینقات: (Yelinqat) گوژپشت.
یئلینگه: کجاوه. روپوش شتر.
یئلینله مک: (Yelinləmək) پرشیر شـدن پستان. زمان زایمان فرا رسیدن.
یئلینین شیشمه سی: پـر شـدن پسـتان از شیر در دوران بارداری.
یئلیوم: (Yelyum) لحاف.
یئـل یـووا: (Yel yuva) ورم بـدون درد در بدن انسان یا حیوان.
یئل ییرتان: (Yel yırtan) شال. روسری.
یئم: (Yem) علوفه. خوراک دام. علیق.
یئمات: (Yemat) ناخوردنی.
یئماج: (Yemac) پرخور.
یئم اینال: نامی قدیمی برای مردان.
یئم باسدی: (Yem basdı) سواری دادن اسب پس از خـوراک خـوردن و بعـد به استراحت گذاشتن حیوان.
یئم بوْغاز: (Yem boğaz) غذا و علوفـه. خورد و خوراک.
یئم بیتکیلـری: (Yem bitkiləri) گیاهـان علوفه‌ای. **یئمپه مک:** لنگیدن.
یئمت: (Yemət) بچهٔ بی پدر و مادر.
یئمتـوک: (Yemtük) پـرو بـالی کـه از صید نیم خورده، بازمانده باشد. غـذای پرندگان.
یئمچی: (Yemçi) علوفه فروش. علّاف.
یئمچیک: (Yemçik) غذای پرنده.
یئمچیل: (Yemçil) حیـوانی کـه علوفـهٔ مخلوط با حبوبات را دوست دارد.
یئم خشک: (Yem xəşək) علوفهٔ احشام.
یئمدش: (Yemdəş) همخوراک.
یئمدو: (Yemdü) موی شرمگاه.
یئمریک: لهیده. شکسته. خراب.
یئمز: (Yeməz) خسـیس. قبـول نیسـت (اصطلاحی در بازی).
یئمزک: (Yemzək) علوفه. غذا.
یئم ساچماق: (Yem saçmaq) اسـتفراغ کردن پرندهٔ شکاری.
یئمسک: (Yemsək) چلاق. لنگ.
یئمسـل: (Yemsəl) لذیـذ. چیـزی کـه خوردنش سخت باشد.
یئمسـه مـک: (Yemsəmək) لنگیـدن. درآرزوی غذا بودن.
یئمسیک: (Yemsik) گودال.

یئمسیمک: اندکی لنگیدن.
یئمشرمک: (Yemşərmək) له شدن.
یئمشک: (Yemşək) روسری. روبند.
یئمشی: (Yemşi) سبزه.
یئمشیک: لهیده. شکسته. علاوه. اضافه.
یئمقارا: (Yemqara) گارسون.
یئمک: (Yemək) طعام. خوراک. خوردنی. به صورت «یمک» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده. خوردن. بالا کشیدن. خوردن (رشوه و غیره). مصرف کردن. گزیدن. ساییدن.
یئمک اوْتاغی: اتاق غذاخوری.
یئمک ایچمک: خوردن و نوشیدن. مهمانی. سورچرانی. آب و دانه.
یئمک بوْروسو: (Yemək borusu) مری.
یئمکچی: (Yeməkçi) آشپز.
یئمک خانا: (Yemək xana) غذاخوری. به صورت الیمخانه و الیمکخانه وارد زبان عربی شده است.
یئمکلی: همراه با غذا. کارگری که تأمین غذایش را نیز تعهد کرده باشند.
یئمکلیک: خوراکی. خوردنی. رشوه. گندمی که برای مصرف در خانه جدا کرده باشند. وعدهٔ غذایی.
یئمل: (Yemәl) لذیذ. خوردنی.
یئملتمک: به وسیلهٔ دیگری تعلیف کردن. دان یا علوفه دادن.
یئملک: (Yemlək) کیسهٔ غذای مرغ.
یئملندیرمک: ← یئمله مک.
یئملنمک: (Yemlənmək) تعلیف شدن دام. سیر شدن. **یئمله:** (Yemlə) زیبا.
یئمله مک: غذا دادن. علف دادن. تعلیف دام. دادن دانه به پرندگان. کود دادن به کشت. برای فریب رقیب وضعیت را بهتر نشان دادن.
یئمله مه: اطعام. تعلیف. کود.
یئملی: (Yemli) علوفه دار. پرواری.
یئملی ایلان سوْغانی:(گیا)موسیر رسمی.
یئملیک: (Yemlik) آلالاشنگ. شنگ. (Thagopogon) علفی. کاهدان. جای نگهداری علوفه. آخور. رشوه.
یئم نورْماسی: (Yem norması) مقدار غذای لازم برای سلامتی دام و بهره برداری حداکثر از آن. جیرهٔ غذایی.

یئمنی: (Yemni) روسری.
یئمه: (Yemə) خورد و خوراک. تناول. تهدید. به صورت «یمه» در معنای نخست وارد فارسی شده است.

یئمیشان

یئمه ته: (Yemətə) تشت کوچک.
یئمه جه: (Yeməcə) رشوه.
یئمه چیل: (Yeməçil) فحاش.
یئمه کی: (Yeməkəy) رشوه خوار. طفیلی. سربار.
یئمه کیل: (Yeməkil) بازی با قاپ.
یئمه لک: (Yemələk) خسته.
یئمه له مک: (Yemələmək) لنگیدن. تهدید کردن.
یئمه لی: (Yeməli) خوردنی. خوراکی. خوشمزه. لذیذ. قابل خوردن. قابل تناول. دوست داشتنی. دلپذیر.
یئمه لیک: (Yeməlik) حبوبات آش.
یئمه مز: (Yeməməz) بی‌اشتها.
یئمه ین پوْخو یوْخ: (Yeməyən poxu yox) غلطی نیست که نکرده باشد.
یئمی‌آرتیق دوْشمک: (Yemi artıq düşmək) زیادی جو خوردن. هار شدن.
یئمیت: (Yemit) غذا. برکت. گندم.
یئمیچی: واحد کوچک مانند روستا.
یئمیرگن:(Yemirgən)درنده.خردکننده.
یئمیرمک: (Yemirmək) پختن. عاجز کردن. شکست دادن. نصب کردن. مستحکم کردن. له کردن.
یئمیر یئسیر: (Yemir yesir) فقیر فقرا.
یئمیریلمک: (Yemirilmək) پخته شدن. شکست داده شدن. محکم نصب شدن. مستحکم شدن.

یئمیش: (Yemiş) خربزه. میوه. خشکبار. کشمش. مویز. قاشق. به صورت «یمیش» وارد عربی شده است. مفعول در لواط. آلت زنانه. مقعد.
یئمیش آغاج: درخت میوه.
یئمیشان: (گیا)(Yemişan) کویج. زالزالک. (Grataegus)
یئمیش پایلایان: (Yemiş paylayan) خبرچین. سخن چین. بی بی سی.
یئمیشچی: فروشندهٔ میوه یا خشکبار. کشمش فروش. به صورت «یمیشجی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده.
یئمیشجیل: میوه دوست (حیوان).
یئمیشکه: (Yemişkə) قاشق.
یئمیشلنمک: میوه‌دار شدن.
یئمیشلی: (Yemişli) ثمربخش.میوه دار.
یئمیشلیک: (Yemişlik) جالیز خربزه. مزرعهٔ خربزه. ظرف میوه. محل خشک کردن میوه. باغستان.
یئمیشلیکچی: (Yemişlikçi) جالیزبان.
یئمیشن: (Yemişən) نوعی بیماری در گاونر. **یئمیش یئیک:** میوه جات.
یئمیک: غذا. خوراکی. مانند. مثل.
یئن: (Yen) آستین لباس. سرآستین.
یئن ایچینده: (Yen içində) مخفیانه.
یئن بلگیسی: (Yen bəlgisi) بازوبند. علامت در بازو.
یئنبه لک: (Yenbələk) متقاطع.
یئنتی: (Yenti) طعمه. آذوقه.
یئنتیل: جای گود یا کنده شده.
یئنجر: (Yencər) هرزه. گاز گیرنده.
یئنجک: (Yencək) هرزه. گاز گیرنده. ابزار.
یئنجل: (Yencəl) ریزه میزه. کوچولو.
یئنجن: (Yencən) هرزه. گاز گیرنده.
یئنجه: (Yencə) مؤمن. عابد. خفیف.
یئنجی: (Yenci) خمیر. ماما.
یئنجیر: (Yencir) گاز گیرنده.
یئنجیک: (Yencik) له شده. منکوب. مبهم. جویده. ظریف.
یئنجیلک: خفیف. آرام. هرجایی.
یئنجیلمک: (Yencilmək) له شدن.
یئنجیمک: له شدن. فشردن.
یئنجیمه: منکوب. لگدمالی.

یئنجین: (Yencin) انجمن. محفل.
یئندت: (Yendət) جلاد (قزاقی).
یئندک: (Yendək) همیشه. همواره.
یئنده پیچاق ساخلاماق: (Yendə piçaq saxlamaq) (چـــاقو در آســـتین نگهداشتن) در فکر توطئه و فتنه بودن.
یئندیر: قلندر. تقدیر. ارج گذاری.
یئندیرمک: ← ائندیرمک.
یئندیک: (Yendik) هدف. اراده. نشانه.
یئنر: (Yenər) غالب. پیروز.
یئنز: (Yenəz) ضعیف. ناتوان.
یـئن سوْداسـی: (Yen sodası) نـوعی معامله کـه در آن بـازوان را بهـم گـره زده و طلب خیر کنند. مخفیانه.
یئنسیز: (Yensiz) پیراهن آستین کوتاه.
یئنسیز دوْن: (Yensiz don) کفن.
یئنسیک: (Yensik) هوس زودگذر.
یئن شی: (Yenşi) شهبانو دردربار هون.
یئنک: (Yenək) رسم. آیین.
یئنکی: (Yenki) ابله. نادان.
یئنگ: (Yeng) آستین لباس. جن.
یئنگ آراباسی: دوچرخه.
یئنگتمک: (Yengətmək) بـروز کـردن. آپدیت کردن. تازه کردن.
یئـــنگج: (Yengəc) خرچنـــگ. مـــاه سرطان. تیر.
یئنگر: (Yengər) تازه.
یئنگرمک: (Yengərmək) تازه کردن.
یئنگسج: (Yengsəc) پس گردنی.
یئنگسه:(Yengsə)پس گردن.قفا.خلوت.
یئنگسه لیک: (Yengsəlik) پس گردنی.
یئنگشیک: (Yengşik) غلبه. برتری.
یئنگـــک: (Yengək) خرچنـگ. بقچـه. بسته. مدرن.
یئنگل: (Yengəl) چنگال. مرفه.
یئنگلیک: (Yenglik) دستکش بلند.
یئنگمک: (Yengmək) پیروز شدن.
یئنگن: (Yengən) پیروز.
یئنگـــه: (Yengə) ســـاقدوش. همـــراه عـروس. زنـی بـا تجربـه کـه در شـب عروسی همراه عروس می‌شد. زن عمو. زن دایی. زن برادر. دنباله. بـه صـورت «انگه» و «ینگه» وارد فارسی شده.
یئنگه تیش / یئنگه لیش: بروز رسانی.
یئنگه لیک: ساقدوشی. وظیفهٔ ینگه.
یئنگه مک: زاییدن. فارغ شدن.
یئنگه یوْلو: (Yengə yolu) انعام ینگه.
یئنگی: (Yengi) کاهش. نزول. جدیـد. تازه. فتح. ظفر. سال آینده. موکول. بـه صورتهای «ینگا» و «ینگی» وارد زبـان فارسی و به صـورت Young بـه معنـی «جوان» وارد انگلیسی شده است.
یئنگیبار: (Yengibar) غنیمت. (ناپ).
یئنگیتای: (Yengitay) مدرن. تازه(ناد).
یئنگیج: (Yengic) مسواک.
یئنگیجه: (Yengicə) بتازگی. تازه.
یئنگیچی: (Yengiçi) نو گرا. متجدد.
یئنگـی دوْنیـا: (Yengi dünya) دنیـای جدید. قارهٔ امریکا. به صـورت «ینکـی دنیا» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده.
یئنگیر: (Yengir) پایان. عاقبت. عقب.
یئنگیرتی: (Yengirti) دوباره. از نو.
یئنگیـز: (Yengiz) شکسـت. مغلوبیـت. شکست ناپذیر.
یئنگیســیز: (Yengisiz) مســاوی. بـازی بدون شکست.
یئنگیش: (Yengiş) پیروز.(ناپ).
یئنگیشدن: (Yengişdən) دوباره. از نو.
یئنگیک: (Yengik) اجازه. اذن. پروانه.
یئنگی گوْن: نوروز. ← ایل بایرام.
یئنگیـــل: (Yengil) معمـــول. مرســوم. غالب. پیروز. آرام. **یئنگیلجان:** آسانگیر.
یئنگیل جانلی: باش. خنده رو. بامزه.
یئنگیلک: (Yengilək) کسالت. بیماری.
یئنگیل مجلسلی: مجلس آرا. بزم آرا.
یئنگیلنمک: (Yengilənmək) تازه شدن.
یئنگیله نیش: استجداد. نوخواهی.
یئنگیلیش: (Yengiliş) شکست.
یئنگی یانی: جشن بعد از عروسی.
یئنگین: (Yengin) سرازیری.
یئنلیک: (Yenlik) آرامش.
یئنمک: (Yenmək) ← ائنمک. مغلوب شدن. مغلوب کردن. از بین بردن.
یئنمن: (Yenmən) شکست خورده.
یئنمه: شکست. نزول. حیثیت.
یئنوْت:(جان)(Yenot)راکون(Procyon)
یئنه: (Yenə) بازهم. دوباره. مثل سـابق. کمافی السابق. به هرحال. حتی. چنین.
یئنی: (Yeni) جدید. تازه. اخیراً. ظفر.
یئنی آی: (Yeni ay) ماه نو. هلال.
یئنی ایگیت: (Yeni iyit) نوجوان.
یئنی ایل: (Yeni il) سال نو. ماه ژانویه.
یئنی بار: (Yenibar) نوبر. (ناپ).
یئنی باشدا: (Yeni başda) از نو. دوباره.
یئنی بت: (Yeni bət) صفحهٔ جدید (در تاریخ یا زندگی).
یئنـی بهـار: (گیـا)(Yeni bahar) نـوعی گیاه از تیـرهٔ آس کـه در نـواحی گـرم آمریکا می‌روید و بـه عنـوان ادویـه بـه کار می‌رود. (Pimenta officinalis)
یئنیج: (Yenic) فروتن. مسکن.

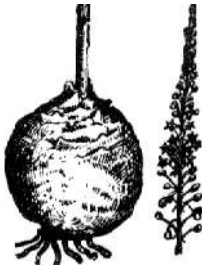
یئنی چئری

یئنیجه: (Yenicə) اخیراً. به تـازگی. نـو. تازه. جدید.
یئنـی چئـری: (Yeni çeri) چریـک جدید. نوعی سپاهی پیاده در حکومت عثمـانی کـه بیشـتر از میـان جوانـانی انتخاب می‌شدند کـه خـانواده‌هایشـان تـازه بـه دیـن اسـلام درآمـده بودنـد. چریـک مخـالف حکومـت. سـتمگر. ظالم. زورگو. بـه صـورت Янъчар بـا همین معنا وارد زبان روسی، به صورت Janissary وارد زبـان انگلیسـی و بـه صورت «ینی چری» وارد فارسـی و بـه صورت «انکشاری» وارد لهجهٔ مصـری زبان عربی شده.
یئنی چاغ: (Yeni çağ) دورهٔ جدید.
یئنیچـی: (Yeniçi) نـو گـرا. نـوآور. متجدد. پیروز.
یئنی چیخدی: (Yeni çıxdı) روح.
یئنی چیخما: (Yeni çıxma) مد جدید.
یئنیچیلیک: (Yeniçilik) نو گرایی.
یئنیدن قورما: بازسازی.
یئنیدن یئنی: خیلی تازه. کاملاً نو.

یئنی دوْغولموش: (Yeni doğulmuş) نوزاد.
یئنی دوّنیا: (Yeni dünya) قارهٔ جدید. آمریکا. نوزاد انسان یا حیوان. غربگرا. طرفدار فرنگ.
یئنی دوّنیا: (گیا)(Yeni dünya) ازگیل. زردآلوی ژاپنی. مالتا اریگی نیز گویند. (Eriobotrya japonica). لوبیا. نوعی هندوانهٔ ریز دانه.
یئنی دوّنیا آسلانی: (جان)(Yeni dünya aslanı) پوما. (Feis concolor)
یئنیر: (Yenir) هنوز. عصر. شامگاه. نان.
یئنیرباش: (Yenir baş) نوعی بیماری عفونی که رفته رفته شدت یابد.
یئنیرجه: (Yenircə) زخمی که رفته رفته رشد می‌کند. خرابی دندان یا استخوان. بیماری جذام.
یئنیرک: (Yenirək) کمی تازه.
یئنیز: (Yeniz) غلبه. پیروزی.
یئنی سئی: (Yeni sey) رود جدید.
یئنیش: (Yeniş) جزر. سرازیری. پیروزی. جدید.← ائنیش.
یئنیش بایرامی: (Yeniş bayramı) جشن پیروزی.
یئنیشجان: (Yenişcan) پیروزمند.
یئنیشچی: (Yenişçi) پیروزمند. فاتح.
یئنیشگه: (Yenişgə) سرازیری.
یئنیشله مک: (Yenişləmək) تکرار کردن. تازه کردن.
یئنیشله مه: (Yenişləmə) تکرار. تجدید.
یئنیشمک: (Yenişmək) برای مغلوبی یکدیگر کوشیدن. باهم پایین آمدن.
یئنیشمن: (Yenişmən) قهرمان. غالب.
یئنیشمه: (Yenişmə) رقابت. مسابقه.
یئنیشی: (Yenişi) مسابقه. رقابت.
یئنیش یئنیلیش: برد و باخت.
یئنیشیک: (Yenişik) مغلوب.
یئنیک: (Yenik) بدن. اثر. نشانه. خفیف. آرام. مغلوب. قانون. هنجار. تازه. نوبر. سُبُک. خورده شده.
یئنیک شامال: باد سبک. نسیم خنک.
یئنیک قورال: سلاح سبک.
یئنیک قوْللو: (Yenik qollu) چربدست.
یئنیکله مک: سبک کردن.
یئنیکلی: حبوبات پر از حشره.
یئنیکلیک: (Yeniklik) اطمینان خاطر.
یئنیکی: (Yeniki) نوین. مدرن.
یئنی گلداخوْن: (Yeni gəldaxon) تازه وارد. مهاجر.
یئنی گوْن: (Yeni gün) نوروز.
یئنیل: (Yenil) فروتن. خفیف. آرام.
یئنیل تاماق: (Yenil tamaq) آجیل.
یئنیلتک: (Yeniltək) بی صبر. خفیف. سست باور. جلف.
یئنیلتمک: (Yenilətmək) تازه کردن.
یئنیلرده: (Yenilərdə) بتازگی. اخیراً.
یئنیلش: (Yeniləş) نوسازی. تجدید.
یئنیلشدیرمک: نو کردن. تازه کردن. تجدید کردن. بازسازی کردن. نوسازی کردن. تکرار کردن.
یئنیلشدیرمه: احیاء. نوسازی.
یئنیلشمک: (Yeniləşmək) نو شدن. تازه شدن. بازسازی شدن. تجدید شدن. تکرار شدن.
یئنیلشمه: نوزایی. شکوفایی.
یئنیلگن: (Yenilgən) مغلوب.
یئنیلگی: (Yenilgi) شکست.
یئنیلمز: (Yenilməz) شکست ناپذیر.
یئنیلمک: شکست خوردن.
یئنیلمه: (Yenilmə) شکست. مغلوبیت.
یئنیلنمک: (Yenilənmək) نو شدن. تازه شدن. بازسازی شدن. نوسازی شدن. تجدید شدن.
یئنیلنمه: (Yenilənmə) نوزایی.
یئنیلنمیش: نو شده. جناس مکرر.
یئنیله: (Yenilə) هم اینک. هم اکنون.
یئنیله مک: (Yeniləmək) نو کردن. تازه کردن. بازسازی کردن. نوسازی کردن. تجدید کردن.
یئنیله مه: (Yeniləmə) بازسازی.
یئنیله نیش: (Yenilənış) تجدید. نوسازی. نوزایی.
یئنیلیجک: (Yenilicək) حشری.
یئنیلیش: (Yeniliş) شکست.
یئنیلیک: (Yenilik) تازگی. نوآوری. ابداع. ابتکار. اخبار تازه. دگرگونی.
یئنیلیکچی: (Yenilikçi) ← یئنیچی.
یئنیم: (Yenim) پیروزی.
یئنیمباز: (Yenimbaz) پیروزمند. مظفر.
یئنیمسی: (Yenimsi) تازه نما.
یئنین: (Yenin) غالب. پیروز. بدیعی.
یئنیه: (Yeniyə) سال آینده.
یئنی یئتمه: (Yeni yetmə) نوجوان.
یئنی یئنی: (Yeni yeni) تازه به تازه.
یئنی یاخا: (Yeni yaxa) کسی که تازه ازدواج کرده.
یئنی یاز: (Yeni yaz) نوبهار.
یئنی یاش: (Yeni yaş) سال نو.
یئوشیرمک: (Yevşirmək) جمع کردن.
یئوشیرمه: (Yevşirmə) جمع آوری.
یئویستاق بوْروسو: (Yevistaq borusu) شیپور استش(گوش).
یئه: (Yeə) بی حیاء.
یئ ها یئ: (Ye haye) بخور بخور.
یئهره: (Yehrə) علوفه ای که درو شده و به شکل ردیف در مزرعه مانده.
یئهین: (Yeyin) ← یئیین.
یئی: (Yey) خوب. نیکو.
یئیتم: (Yeytəm) قدیمی. باستانی.
یئیخانتی: (Yeyxantı) ← یاخانتی.
یئیر دوْیماز: (Yeyər doymaz) آتش.
یئیرلیک: (Yeyərlik) غذا. خوراکی.
یئیرمن: (Yeyərmən) خوش خوراک.
یئیز: (Yeyəz) مصرف.
یئیسه مک: (Yeysəmək) هوس خوردن کردن.
یئیکه: (Yeykə) عصب.
یئیگل: (Yeygəl) آهنگر. لذیذ.
یئی گوْن: (Yey gün) (یئگ گون) (روز نیکو) جمعه.
یئیگی: (Yeygi) خوراکی. رشوه.
یئیگین: (Yeygin) ناپسند. بدردنخور.
یئیمن: (Yeymən) بی رحم.
یئین ایچن: (Yeyən içən) خوردنی و نوشیدنی.
یئیئنته: (Yeyəntə) بسیار خورنده.
یئینک: (Yeynək) خوردنی.
یئینی: (Yeyni) سبک. سبکی.
یئینیلمک: (Yeynilmək) خالی شدن. سبک شدن.
یئیه: (Yeyə) سوهان. ابزاری با دندانه‌های متعدد برای تمیز کردن و

برش فلز.
یئیه جک: (Yeyəcək) خوردنی. غذا. خوراک. معاش.
یئیه جن: (Yeyəcən) سنبل. خوشه. شکمو. پرخور.
یئیه سی: (Yeyəsi) رشوه.
یئیه گن: (Yeyəyən) شکمو. پرخور.
یئیه لنمک: سوهان خوردن.
یئیه له مک: (Yeyələmək) سوهان زدن.
یئیه مر: [مغ](Yeyəmər) شکمو.
یئییتمه: (Yeyitmə) نوعی زخم.
یئییجی: (Yeyici) خورنده. ساینده. پرخور. انگل روده. رشوه خوار.
یئییجیل: (Yeyicil) پرخور.
یئییرجه: (Yeyircə) ← قوخارجا.
یئییسی: (Yeyisi) خوردنی. خوراکی.
یئییسیز: (Yeyisiz) بی اشتهاء.
یئییش: (Yeyiş) تناول. استهلاک.
یئییشسیز: بی مزه. غیر تازه. بیات.
یئییشلی: (Yeyişli) خوردنی.
یئییشمک: (Yeyişmək) باهم خوردن. معاشقه کردن.
یئییشمه: (Yeyişmə) گردش و غذا خوردن دسته جمعی. پیک نیک.
یئییک: (Yeyik) بیماری. استهلاک.
یئییلگن: (Yeyilgən) طناز. لوس.
یئییلمک: (Yeyilmək) خورده شدن.
یئییلمه: (Yeyilmə) خوردگی. جذام.
یئییله جک: (Yeyiləcək) خوردنی.
یئییلیب ایچیلیب: (Yeyilib içilib) مرفه.
یئییلیک: (Yeyilik) قابل خوردنی.
یئییم: (Yeyim) به اندازهٔ یک وعده غذا. رشوه.
یئییمجیل: (Yeyimcil) پرخور. شکمو.
یئییمسل: (Yeyimsəl) لذیذ.
یئییملی: (Yeyimli) خوش خور.
یئییملیک: (Yeyimlik) خوردنی.
یئیین: (Yeyin) سریع. تند. چابک.
یئییینتی: (Yeyinti) خوراکی. غذا. خوراک. خوردنی. علوفهٔ دام. حیف و میل. خشکبار. میوهٔ خشک.
یئییینلتمک: سریع گردانیدن.
یئییینلشمک: سریعتر شدن.
یئییینله مک: (Yeyinləmək) به سرعت خود افزودن. به سرعت گام برداشتن.
یئییینلیک: سرعت. تندی. چابکی.
یاب: (Yab) مسیر آب.
یابا: (Yaba) هید. چوب دو یا چند شاخه، آلتی به شکل شن کش یا شانه که برای جمع آوری غله و علف و نیز کوبیدن غله از آن استفاده می‌شود. هر چیز تر و تازه.
یابا آلتی: شانهٔ بزرگ کشاورزی.
یابا ایله دوْوغا ایچمک: (Yaba ilə dovğa içmək) با شن کش دوغبا خوردن. آب در هاون کوبیدن.کار عبث کردن.
یاباجیق: دو شاخهٔ کوچک چوبی.
یاباچی: (Yabaçı) رنجبر. کشاورز.
یابارا: (Yabara) نهال یا درخت تاک.
یاباشخان: (Yabaşxan) باعث و مسبّب پلیدیها در زمین.
یا باشینا یا گؤتؤنه: (Ya başına ya götünə) نمک نشناس.
یاباغا: (جان)(Yabağa) کره اسب میان ۱ تا ۲ ساله.
یاباغان: (گیا)(Yabağan) سرگنجشکی (Eucilidium).
یاباق: پشم نرم و ظریف. لبد. پتو.
یاباقا: (Yabaqa) خیس. مرطوب.
یابا قاشیق: (Yaba qaşıq) قاشق چوبی.
یابا قولاق: (جان)(Yaba qulaq) جغد.
یاباگؤل: (Yabagül) ستون حامل تیرک اصلی سقف.
یابال: کرخت. سست. بی حس.
یابالاشماق: با یابا همدیگر را زدن.
یابالاق: (Yabalaq) مقاوم. متحمل.
یابالاماق: با یابا کوبیدن غله یا جمع کردن غله و علوفه با چنگک جابجا کردن. با چنگک کوبیدن. با شانه محصول را جمع کردن.
یابالتی: شانهٔ کشاورزی بزرگ.
یابالی: (Yabalı) مرغی که پاهایش پردار باشد. بی ظرفیت.
یابالیق: (Yabalıq) به اندازهٔ گنجایش یکبار برداشتن علف یا کاه با شانه. وحشیگری.
یابان: (Yaban) صحرا. وحشی. غیراهلی. اجنبی. به صورت «بیابان» وارد زبان فارسی شده است.
یابان آرمودو: (گیا) گلابی وحشی.
یابان آریسی: (جان) زنبور بی عسل. (Vespa vulgaris)
یابان آسماسی: (گیا) ← آغ آسما.
یابان آغاجی: (گیا) درخت آکاسیا.
یابان آغاسی: بی دست و پا. بی قابلیت.
یابان آغ تیکانی: (گیا) گیاه صحرایی خاردار. (Rhamnus Frenfula)
یابان آیواسی: (گیا) ← آیی فیندغی.
یابانا: وحشی. رمو. هذیان. پراکنده.
یابانا آتماق: اهمیت ندادن.
یابان اری: (Yaban əri) غیر شهری. غیرمتمدن.
یابان اریک: (جان) ← چاقال اریگی.
یابان انجیری: (گیا)(Yaban ənciri) انجیر وحشی. (Fucus carica)
یابان انگیناری: (گیا)(Yaban ənginarı) نوعی خارشتر. چول انگیناری، ائششک تیکانی و دوغوز تیکانی نیز می‌گویند.
یابانا وارماق: قضای حاجت کردن.
یابان اؤردگی: (جان)(Yaban ördəyi) سر بز (نوعی اردک). (Anas buschas)
یابان اوْغلانی: (Yaban oğlanı) مرد خود ساخته. جوان تربیت نیافته.
یابانای: خدای دشتها در باور ترکان.
یابان پئنجری: (گیا) اسفناج.
یابان پاخلاسی: ← آجی پاخلا.
یابان پازیسی: (گیا) اسفناج وحشی.
یابان تره سی: (گیا) نوعی گیاه معطر کوهستانی از تیرهٔ تربها. (Lepidium campestre).
یابان توراق اوْتو: (گیا)(Yaban turaq otu) زوفرا.آهودوستک. (چوردوک).
یابان تورپو: (گیا) ← آجیرقا.
یابان توْرقای: (جان) چکاوک آسمانی.
یابان توْیوق: (جان) آبیار(نوعی پرنده). (Scolopax rusticola).
یابانتی: شانهٔ بزرگ کشاورزی.
یابانتیراق: گیاهی در جاهای مرطوب.
یابانچی: (Yabançı) بیگانه. غیر.
یابانچیلاشما: از خودبیگانگی.
یابانچیلاشماق: از خود بیگانه شدن.

یاباندان: (Yabandan) بیگانه.
یابان دوْشانی: (جان)(Yaban dovşanı) خرگوش صحرایی. چؤل دوشانی نیز می‌گویند. (Cuniculus)
یابان دوْغوزو: (جان)(Yaban doğuzu) گراز وحشی. (Sys scrofa).

یابان سوغانی

یابان سوْغانی: (گیا) عنصل.
یابان سوْنبوْلوْ: (گیا) ← چان چیچگی. کدی نانه سی نیز می‌گویند.
یابانسی: (Yabansı) غریبه. نیمه بیابانی.
یابان سیغیری: (جان)(Yaban sığırı) گاو وحشی که در مناطق صخره ای هند زندگی کند(Bibos gaurus).
یابانسیماق: غریبه پنداشتن.
یابانشی: (جان) گربه پالاس.
یابان قازی: (جان)(Yaban qazı) غاز خاکستری. پرنده از تیرهٔ اردکها به طول ۸۰ سانتیمتر و پرهای سفید و قهوه‌ای. (Anser anser).
یابان قوْیونو: (جان)(Yaban qoyunu) گوسفند وحشی. موفلون (Ovis musimon).
یابان قهقهه سی: (Yaban qəhqəhəsi)←چیت سارماشیغی.
یابان کئچیسی: (Yaban keçisi) آهو.
یابان کتانی: (گیا) گیاهی به بلندی ۵۰ تا ۱۰۰ سانتیمتر که در جاهای مرطوب می‌روید. (سو کتانی).
یابان کدیسی: (جان)(Yaban kədisi) گربهٔ وحشی بزرگتر از گربهٔ معمولی و به رنگ خاکستری.(Filis sylvestris)
یابان ککلیگی: (جان)(Yaban kəklyi) کبک وحشی. (Alectoris graeca).
یابان ککیگی: (گیا)(Yaban kəkiyi) آس بویه. مرزنگوش.
یابان کیرازی: (گیا) آلبالوی وحشی. (Cerasus Microcarpa)
یابان گؤلوْ: ← ایت بورنو.
یابانلی: (Yabanlı) بیگانه. کوچرو.
یابانلیق: (Yabanlıq) لباس مهمانی. بازار صحرایی.
یابان مارولو: (گیا)(Yaban marolı) کاهوی وحشی.
یابان مرجان کؤشکوْ: (گیا)(Yaban mərcan köşkü) نوعی مرزنگوش (Origanum vulgaris)
یابان نانه سی: (گیا) نعناع صحرایی. اباب. حبق البحر. نعناع دشتی.
یابانی آغچا آغاج: اسفندان صحرایی.
یابان یئری / یابان یازی: صحرا.
یابانی اسپناخ: (گیا) اسفناج صحرایی.
یابان یاسمنی: (گیا)(Yaban yasəməni) نوعی گیاه دیر پا که در جاهای مرطوب می‌روید. (Stipites Dulcamara)
یابانی ایگده آغاجی: (گیا)(Yabanı iydə ağacı) تلخه سنجد.
یابانی بیبر: (گیا)(Yabanı bibər) اندرومد.
یابانی تره اوْتو: (گیا)(Yabanı tərə otu) ← سو تره سی. خوروزجوق نیز می‌گویند. (Cərdəmina)
یابانی دارچین آغاجی: (گیا)(Yabanı darçın ağacı) گل استکانی. دارچین بیابانی. دارچین سفید.
یابانی زیتون: (گیا)(Yabanı zeytun) زیتون تلخ.
یابانی خاشخاش: (گیا) شقایق سیاه.
یابانی قرنفیل: (گیا)(Yabanı qərənfil) سویلا. ارطاماسیا.
یابانیل: (Yabanıl) وحشی. غیراهلی.
یابانیلاشماق: وحشی شدن.
یابانین کؤپگی: (Yabanın köpəyi) فقیر.
یابانی یولاف اوْتو: (Yabanı yulaf otu) ← دوه اوْتو.
یابای: (Yabay) وحشی. رموک.
یابایی: (Yabayı) یاغی. طغیانگر.
یابغو: (Yabğu) رئیس ایل. رئیس قوم. نمایندهٔ خان. کارآمد. فعّال. یک رتبهٔ درباری دو درجه پایینتر از خاقان. پشتیبانی کردن. قبیله. گروه. اوغوزها به فرماندهان خود یابغو می‌گفتند. عنوان یابغو نیز در میان هونهای آسیا و پیش از میلاد مسیح بر کار بود. به صورت «یبغو» در ادبیات تاریخی فارسی وارد شده.
یابغولوق: (Yabğuluq) مقام و منصب یابغو. منطقه یا ولایتی که محل زندگی قبایل ترک باشد، در قالب آن چند بودون و تودون باشد و ریاست آن برعهدهٔ یک یابغو باشد. یابغولوق از نظر سیاسی یکی از واحدهای اجتماعی بزرگ در دولت ترکان بوده است. ترتیب واحدهای اجتماعی ترکان از کوچک به بزرگ به این ترتیب است: ۱) تودون. ۲) بوی. ۳) بودون. ۴) یابغولوق. ۵) خاقانلیق.
یابلا چیچگی: (گیا)(Yabla çiçəyi) آبروسیا. چای مکه.
یابلاق: (Yablaq) برهنه.
یابی: (Yabı) یابو. اسب بارکش. لاغر. زمخت. نادان.
یاب یاب: (Yab yab) آهسته آهسته.
یابیاق: برهنه. بدون زین (اسب).
یابیل: (Yabıl) دوست. رفیق.
یابیلاشماق: لاغر و تکیده شدن. نادان شدن. خشن رفتار کردن.
یابیلداق: لخت. بدون پالان.
یابیلقان: (جان)(Yabılqan) گاو آبستن.
یابیلیق: (Yabılıq) حالت اسب بارکش. نادانی. زمختی.
یابین: (Yabın) قرمز. سرخ.
یاپ: (Yap) پیشوندی به معنای بسیارو مطلق. مثال: یاپ یالقیز= تنهای تنها.
یاپ: (Yap)کانال آبیاری. فرصت. امکان. اصول. شیوه.
یاپا: (Yapa) تنها. یگانه. همواره.
یاپات: (Yapat) اثبات. حجت. برهان.
یاپاتی: نامی قدیمی برای مردان.
یاپاچ: (Yapac) گردگیر. جاروبرقی.
یاپاچاق: (Yapacaq) ابزار نان پزی. تختهٔ خمیر. ساخته.
یاپاچ: (Yapaç) پیتزا.

یاپـار: (Yapar) رنـد. لـوطی. سـازنده. ماهر. استاد.
یاپارات: (Yaparat) زبر دست.
یاپاراق: (Yaparaq) بالفعل.
یاپارقان: (Yaparqan) ماهر.
یاپارلی: کارگزار. فعال. (ناپ).
یاپارلیق: (Yaparlıq) اهلیت. مهارت.
یاپاریق: (Yaparıq) زمینه. اساس. نسیم.
یاپاز: (Yapaz) گاوی که نوک شاخش به عقب برگشته.
یاپاس: (Yapas) حرص. هوس.
یاپا سالما:(Yapa salma)آلونک. دخمه.
یاپاسیق: (Yapasıq) حریص.
یاپاش: (Yapaş) کومه. کلبه. کلوب.
یاپاشاق: (Yapaşaq) آبشار (در والیبال).
یاپاش خان: (Yapaşxan) خدای فتنه در باور ترکان.
یاپاغول: (Yapağul) ستون. تیرک.
یاپاغی: (Yapağı) پشم گوسفند بهاره.
یاپـاق: (جـان)(Yapaq) کـرّه اسـب شیرخوار. پشم گوسفند که بهار چیده شود. موهای خوابیده و به هم چسبیده.
یاپاقا: (Yapaqa) مشغولیت. سرگرمی.
یاپاقلی: (Yapaqlı) پر پُشت.
یاپاقولاق: (جان)(Yapaqulaq) جغد.
یاپال: (Yapal) زره. جوشن. بد هیکل. برگ درخت قطران. دراز. طولانی. صاف. مسطح.
یاپالاج: (Yapalac) مراسم. تشریفات.
یاپالاش: (Yapalaş) محاصره.
یاپالاق: (جان)(Yapalaq) جغـد. جغنـه. شب پـره. خفـاش (Otus brachyotus). مسطح. صاف. پهناور. زمخت. کوتوله. پوشیده شده. تنبل. بیحال.

یاپالاق

یاپالاقجـا: (جـان) (Yapalaqca) جغـد جنگلی. (Strix aluco).
یاپالاق قاراقی:(جان) عقاب ماهیخوار.
یاپالانماق: بر روی زمین پهن شدن.
یاپالداش: (Yapaldaş) کوتاه.
یاپالقا: (Yapalqa) محاصره.
یاپاماق: منع کردن. تهدید کردن.
یاپامیشی: ساخته شده. احداث.
یاپان: (Yapan) اراضی بایر بی صاحب.
یاپانتاراق: (Yapantaraq) شتابان.
یاپانچی: (Yapançı) ← یاپینجا.
یاپانچیق: (Yapançıq) نیمه. نصفه.
یاپـانغ: (Yapanğ) زیـن. پـالان. پـالتو. زاهد. عابد. خوددار.
یاپانقـا: (Yapanqa) بـازاری کـه درآن همه چیز فروشند.
یاپانلی: بازار. میدان. کاروان.
یاپـای: (Yapay) جعلـی. مصـنوعی. سازنده. مجری. اجرایی.
یاپایاپا: (Yapayapa)تکّه تکّه.یک به یک.دانه درشت.
یاپبا: (Yapba) هرچیز صاف شده. چانهٔ خمیر باز شده. نان پخته. چادر موقتی.
یاپباج: (Yapbac) آرام. آهسته.
یاپباز: (Yapbaz) پازل. جورچین.
یاپباسان: (Yapbasan) بدترکیب.
یاپپـا: (Yappa) تپالـهٔ گوسـفند کـه بـا دست صاف کرده وبه دیـوار بزننـد تـا خشـک شـود سـپس آن را از دیـوار کنده و به مصرف سوخت برسانند.
یاپپاشیق / یاپپان: صاف. هموار.
یاپپیق: کج. متمایل. خوابیده.
یاپتا: (Yapta) سند. لوح. کتیبه. اتیکت. اعلان. لاف. گزافه. جعلی. مصنوعی. به صورت «یافته» در معنای رسید و قبض وصول وارد فارسی شده است.
یاپتـاچ: (Yaptaç) بـالاپوش کـوچکی کـه چوپانهـا هنگـام بـرف یـا بـاران می‌پوشند.
یاپتـال: (Yaptal) چـارچوب. سـاختار. فعـال. قهرمـان. مجـذوب. سـرناچی. نوازندهٔ سرنا.
یاپتانماق:(Yaptanmaq)خشمگین شدن.
یاپجـــا / یاپجـــاجیق: (Yapca) آرام. آهسته. رودکوچک.
یاپجار: (Yapcar) کارآمد. مطیع.
یاپجاق: (Yapcaq) صـفحه. ابـزار نـانوا برای زدن نان به تنور.
یاپجیق: (Yapcıq) بزک. آرایش.
یاپجیل: (Yapcıl) چروک. مچاله.
یاپجیمال: (Yapcımal) مسطح. صاف.
یاپچـا: (Yapça) فعـل. عمـل. حرکـت. روند. دوبهم زن. سخن چین.
یاپچان: (گیـا)(Yapçan) گیـاهی چنـد ساله از مرکبات.
یاپچی: (جان)(Yapçı) میمون. بوزینه.
یاپچیل: (Yapçıl) اساسی. بنیادین. نانوا.
یاپچین: برگ. میمون. آماده. زره.
یاپدال: (Yapdal) سخت افزار. اسباب. روند. حرکت.
یاپدای: (Yapday) شرایط. وضعیت.
یـاپ دوُغـرول: (Yap doğrul) نـامی قدیمی برای مردان.
یاپدیر: (Yapdır) کارفرما. مدیر.
یاپـدیرماق: (Yapdırmaq) بـه تنـور چسـبانیدن. مجبـور بـه انجـام کـاری کردن. به وسیلهٔ کسی ساختن.
یاپدیری: ساخت. پخت. اعمال.
یاپدیریق: معمول. ساخته. پخته.
یاپـدیق: (Yapdıq) مناسـب. لـوازم. فعالیت. مرید. سلاح.
یاپدیقلی: (Yapdıqlı) آماده. مسلح.
یاپدیم: (Yapdım) پایان. عاقبت.
یاپراجیق: ← یاپراقجیق. گوش.
یاپراش: (Yapraş) عادت.
یـاپراق: (Yapraq) بـرگ. پوشـش. صفحه. بند (شعر). کوکائین. پرچم بـه اندازهٔ ۵۰ در ۷۰ سانتیمتر. بـه صـورت «یبرق» وارد زبان عربی شده است.
یاپراق آچان: (Yapeaq açan) بادی که در ماه مارس بوزد.
یاپراق آریسی: (جـان) حشـره ای زیـان آور بـرای کشـاورزی و درختـان جنگلی. (Tennteheridinidae).
یاپراق آیاسی: پهنک برگ.
یاپراق بـؤکن: (جـان)(Yapraq bükən) نوعی بید که برگ را لوله کـرده و در درون آن زندگی می کند.
یاپراق بیتی: (جان) شته. شپشه برگ.

یاپراق بیره سی: (جان)(Yapraq birəsi) حشرهٔ آفت برگ.
یاپراق توت آغاجی: (گیا)(Yapraq tut ağacı) توت کاغذی.
یاپراق تؤکن: (Yapraq tökən) باد پاییزی.
یاپراق تؤکنلر: (جان)(Yapraq tökənlər) حشراتی که باعث پیچیده شدن برگ می‌شوند.
یاپراق تؤکومو: (Yapraq tökümü) برگریزان. پاییز.
یاپراقجیق: (Yapraqcıq) برگچه.
یاپراقجیل: (Yapraqcıl) برگخوار.
یاپراق چای: (Yapraq çay) برگ چای.
یاپراق داش: (Yapraq daş) شیست. نوعی سنگ که به خوبی صاف و صیقلی شده باشد.
یاپراقدان: جریان شدید باد در دریا.
یاپراق دولماسی: (Yapraq dolması) دلمهٔ برگ (مو).
یاپراق ساپلاغی / یاپراق ساپی: (Yapraq saplağı) دُمبرگ.
یاپراق قورباغاسی: (جان)(Yapraq qurbağası) قورباغهٔ سبز.
یاپراق قوشو: (Yapraq quşu) کبک.
یاپراق قولاق: (Yapraq qulaq) حیوان گوش پهن و آویزان.
یاپراق کلم: کلم برگ.
یاپراق گمیرن: (جان)(Yapraq gəmirən) حشرهٔ برگ خوار.
یاپراقلاما: (Yapraqlama) برگ دهی. صفحه بندی. تورّق.
یاپراقلاماق: (Yapraqlamaq) برگ دادن. سبز شدن. تغذیه کردن کرم ابریشم یا برگ توت. ورق زدن. تکان خوردن شدید بادبان کشتی بر اثر باد.
یاپراقلانماق: (Yapraqlanmaq) برگ روییدن. برگ درآوردن. پربرگ شدن. تورق شدن. ورق ورق شدن. تغذیه شدن کرم ابریشم.
یاپراقلیق: (Yapraqlıq) بیشه زار. بلغورمناسب برای دلمه.
یاپرانماق: (Yapranmaq) جای گرفتن.
یاپری: (Yaprı) ورقه. صفحه. شرف.
یاپریت: (Yaprıt) مخلوط. آمیخته.
یاپریش / یاپریق: (Yaprış) صاف. کهنه.
یاپریقماق: (Yaprıqmaq) به هم چسبیدن. سفت شدن. حالت فنریت خود را از دست دادن.
یاپزال: (Yapzal) ابزار. آلت.
یاپسا: (Yapsa) تابوت.
یاپ سات: (Yap sat) بساز بفروش.
یاپسار: (Yapsar) پوشش. درست. کامل. موافق.
یاپساغا: (Yapsağa) همگی. تمامی.
یاپساق: لباس. تجربه. ریاکار.
یاپسال: (Yapsal) ابزار. اسباب. لباس. کج. یک وری. جمع کل. اساسی.
یاپسالاق: (Yapsalaq) اصطلاح.
یاپسالماق: (Yapsalmaq) منطبق شدن.
یاپسام: (Yapsam) پوشیده.
یاپسانماق: جمع شدن. مجهز شدن.
یاپسای: استعداد. توانایی. تجربی.
یاپسی: (جان)(Yapsı) کنه.
یاپسیتماق: به حیرت انداختن.
یاپسیجاق: (Yapsıcaq) قابل توجه.
یاپسیرا: (Yapsıra) چسبان. چسبیده.
یاپسیرقاس: (Yapsırqas) چسبنده.
یاپسیرقاماق: حیرت کردن.
یاپسیز: (Yapsız) نامساعد.
یاپسیس: (Yapsıs) حیرت. تعجب.
یاپسیق: (Yapsıq) ممنوعیت. نشئه. شیفتگی. لذیذ. تقلید.
یاپسیماق: (Yapsımaq) حیرت کردن.
یاپسین: (Yapsın) نوعی بیماری در کودکان که خالهای بزرگ در بدن پدید آید.
یاپسینجاق: (Yapsıncaq) چسبنده.
یاپسینماق: (Yapsınmaq) چسبیدن. توانستن. چرخیدن.
یاپشا: (Yapşa) محصول. حاصل. تولید.
یاپشار: (Yapşar) جوانمرد.
یاپشی: (Yapşı) بندر. لنگرگاه.
یاپشیج: (Yapşıc) ضمیمه. پیوست.
یاپشیر: (Yapşır) بخت. اقبال.
یاپشیرا: (Yapşıra) فشرده. متراکم.
یاپشیق: (جان)(Yapşıq) خرمگس.
یاپشیل: (Yapşıl) ژلاتین.
یاپشیلقا: (Yapşılqa) جای چسبیدن.
یاپشین: (Yapşın) مناسب. برازنده.
یاپشینجاق: (Yapşıncaq) چسبنده.
یاپشینماق: حمله کردن سگ.
یاپغو: (Yapğu) پشم گوسفند بهاره
یاپقا: (Yapqa) میدان. محل کار. اسکلت. مشغولیت.
یاپقاج: فعّال. بسیار انجام دهنده.
یاپقار: فاعل. انجام دهنده. کاردان.
یاپقاق: (Yapqaq) نوعی تله برای شکار پرندگان.
یاپقان: (Yapqan) فعال. پرکار. نازک. بی اهمیت.
یاپقو: (Yapqu) جُل. بالاپوش.
یاپقوت: (Yapqut) تشک.
یاپقوچ: (Yapquç) نوعی چوب برای راندن الاغ و یا حیوانات مانند آن.
یاپقور: (Yapqur) همکف.
یاپقی: (Yapqı) کندوی عسل.
یاپقیت: (Yapqıt) سراشیبی. پارچه که سر تابوت اندازند. پشم داخل لحاف.
یاپقیج: (Yapqıc) ابزار. آلت. وسیله.
یاپقیچ: پوشش. شلوار. چارچوب.
یاپقیر: (Yapqır) فعال. پرکار.
یاپقیران: (Yapqıran) برگ.
یاپقین: مست. باردار. آماده. مرفه.
یاپلا: (Yapla) طناب مخصوص باز کردن بادبان کشتی. سطح.
یاپلاج: پیتزا. تشریفات. مراسم.
یاپلاش: (Yaplaş) کله قند.
یاپلاق: (Yaplaq) مردی که صورتش گرد و قلنبه باشد. تجربه. معمولی. ترسو. کفگیر.
یاپلاما: (Yaplama) انجام. اقدام.
یاپلاماق: (Yaplamaq) انجام دادن.
یاپلانماق: (Yaplanmaq) تکیه دادن.
یاپلی: (Yaplı) تنومند. ماهر. استاد.
یاپلیق: (Yaplıq) شرایط. وضعیت.
یاپلیم: (Yaplım) عاقبت. نهایت.
یاپما: جعل. مصنوعی. ساختگی. مجسمه‌ها و یا نقش و نگاری که از خمیر یا مواد مومی و پلاستیکی نرم ساخته می‌شود. تپاله. تقلید.
یاپما ائو: (Yapma ev) چپر. کپر.

یاپماجیق: (Yapmacıq) تعارفی. نَقلی. تقلبی. تصنع. سفسطه.
یاپماچی: (Yapmaçı) مقلّد.
یاپماق: طبخ کردن. چاپ و بنا کردن. ساختن. ستردن. نان پختن. پوشاندن.
یاپمال: (Yapmal) قسمت برآمدهٔ کوه.
یاپمالیق: (Yapmalıq) محل درست کردن تپاله. خمیر مناسب برای پختن.
یاپمان: (Yapman) مؤثر. مؤسس. معمار. بنّا.
یاپنیش: (Yapnış) ضمیمه. پیوست.
یاپنیق: (Yapnıq) پُر. تکمیل. سرشار.
یاپوق: (Yapuq) نمدی که روی اسب اندازند. بالاپوش. پوشش. روکش. هرچیزی که روی کسی یا چیزی بیندازند.
یاپونچی: (Yapunçi) ← یاپانچی.
یاپی: (Yapı) بنا. ساختمان. کمر کوه. اندام. فیزیک. جثه. هیکل. روسری. بالاپوش. کفش.
یاپیار: (Yapyar) آب و هوا. وضعیت.
یاپ یازی: [دیو](Yap yazı) زمین لم یزرع و بایر.
یاپ یالنیز: (Yap yalnız) تک تنها. تنها و تنها. مجرد.
یاپیت: (Yapıt) کار. اثر. اندام. سازه.
یاپی تاسارچیلیغی: معماری ساختمان.
یاپیتاق: (Yaptıaq) برهنه. بدون زین.
یاپیج: زره. جوشن. وضعیت. ساختار.
یاپیجی: (Yapıcı) سازنده. فاعل. بنّا.
یاپیچ: (Yapıç) داوطلب.
یاپیدال: (Yapıdal) اساسی. بنیادی.
یاپیر: (Yapır) صاف. هموار.
یاپیرا: (Yapıra) مقابل. روبرو. مرکز.
یاپیران: (Yapıran) مسکّن. آرام بخش.
یاپیرای: (Yapıray) کوتاه. کوتوله.
یاپیرتماق: (Yapırtmaq) گوشها را به گردن چسباندن (اسب). هموار کردن.
یاپیرقا: (Yapırqa) پنهان. کمینگاه.
یاپیرقاتماق: ستم کردن.
یاپیرقاق: (Yapırqaq) برگ. دفتر.
یاپیرقان: همواره پنهان. برگ گل.
یاپیرقی: (Yapırqı) اضطراب.
یاپیرما: (Yapırma) استتار.
یاپیرماق: پوشاندن. تسکین دادن.
یاپیریلماق: بطور گروهی وارد شدن.
یاپیریم: (Yapırım) دعا.
یاپیسال: (Yapısal) ساختاری.
یاپیش: (Yapış) احداث. ساخت.
یاپیشاجاق: دستگیره. گیره. آویز.
یاپیشاق: (گیا) خار لنگری (Lappula).
یاپیشان: چسبنده. چسبناک. دلپذیر.
یاپیشاناق: ارتباط. وابستگی.
یاپیشدیرما: الحاق. ضمیمه. الحاقیه.
یاپیشدیرماق: (Yapışdırmaq) چسباندن. به هم متصل کردن. ضمیمه کردن. زدن به بند. بند کردن. زدن (سیلی).
یاپیشدیریجی: چسباننده. چسبناک. وصل کننده. چسبنده. متصل کننده.
یاپیشدیریلماق: چسبانده شدن. وصل شدن. به وسیلهٔ دیگری چسبیدن.
یاپیشاق: (Yapışqaq) چسبنده.
یاپیشاق قاز تاپان: (گیا)(Yapışqaq qaz tapan) نوعی گیاه چندساله که کاربرد دارویی دارد.
یاپیشقان: (گیا)(Yapışqan) چسبک. ارزن وحشی. شلوارکن. بلسکی. افراین. حشیشه الافعی. قوت لبریه. قاز اوْتو نیز می گویند. چسب. سریش. چسبنده. سمج.
یاپیشقان اوْتو: (گیا)(Yapışqan otu) اسپروله. گوش موش. اذن الفار. (Parietaria)
یاپیشقان بوْیاکارلیق: نوعی نقاشی با رنگهای چسبنده.
یاپیشقانلاماق: چسب زدن.
یاپیشما: چسبندگی. اتصال. الصاق.
یاپیشماق: چسبیدن. متصل شدن. ملحق شدن. پیوستن. گرفتن. چنگ زدن. تماس گرفتن. مربوط شدن. سماجت کردن. سرایت کردن (بیماری).
یاپیشیق: متصل. دلپذیر. خونگرم.
یاپیغان: (Yapığan) برگ.
یاپیق: (Yapıq) طرح. هموار. مسطح. پهن و تخت. مخفی. مشغول. مست.
یاپیقچی: (Yapıqçı) معمار. سازنده.
یاپیقلی: (Yapıqlı) متراکم.
یاپیقلیق: (Yapıqlıq) تراکم. طرح. پیش فرض. اشتغال.
یاپیقما: فشردگی. چسبیدگی.
یاپیقماق: حالت نرمی و خاصیت ارتجاعی را از دست دادن و یخ شدن. به هم فشرده شدن و خوابیدن. به هم چسبیدن و سفت شدن. پناه بردن.
یاپیل: (Yapıl) بنا. سازه. دوست. خواهان. آرام.
یاپیلا گلیش: (Yapıla gəliş) تعامل.
یاپیلجان: درخت آردیج خاردار.
یاپیلداق: (Yapıldaq) کسی که سر و وضع آشفته دارد. سازنده. احداث کننده. پالان افتاده. تنها. فقط. برهنه. محصولی که از زمین سربرآورده و شروع به رشد کرده. آنقوزه (گیاه).
یاپیلدیراق / یاپیلدیریق: برگ.
یاپیلقا: (Yapılqa) بازاری که در آن همه چیز بفروشند.
یاپیلقان: باردار. گاو باردار.
یاپیلقی: (Yapılqı) برفی که روی شاخهٔ درخت مانده باشد.
یاپیلماق: (Yapılmaq) چسبانده شدن نان به تنور. انجام داده شدن.
یاپیلمیش: (Yapılmış) ساخته شده. بنا شده. انجام یافته. برای پختن به تنور چسبانده شده (نان).
یاپیلی: اصیل. نشاندار. خوش اندام.
یاپیلیش: (Yapılış) احداث. انجام. بنیه. ساختار. (ناپ).
یاپیلیق: (Yapılıq) مصالح ساختمانی.
یاپیم: (Yapım) تولید. آفرینش. ساخت. مؤسسه. بنا.
یاپیماق: (Yapımaq) ترساندن.
یاپیمچی: (Yapımçı) معمار. سازنده.
یاپین: (Yapın) پناهگاه.
یاپینتی: (Yapıntı) اثر. مخفیگاه. دوبهم زن. سخن چین. مصنوعی. ساختگی.
یاپینج: (Yapınc) معمول. مرسوم. آیینی. اجبار.
یاپینجا: (Yapınca) نوعی لباس رو دارای باشلق. لباس نمدی بدون آستین و با دامن دراز که از یقه با بند بسته شود و از نفوذ باران جلوگیری می کند. به صورت «یاپونچه» وارد زبان

فارسی شده است.
یاپینجـــاق: (گیـــا)(Yapıncaq) نـــوعی انگور سفید خالدار. به معنای معمول و مرسوم نیز کاربرد دارد.
یاپینجی: (Yapıncı) ← یاپینجا.
یاپینجیق: پوشش. لباس. نمد اسب. نمد صاف. بارانی نمدی. بالاپوش.
یاپیندیرماق: (Yapındırmaq) در دست ساختن. باده نوشیدن.
یاپینقی: (Yapınqı) مکدّر. اندوهگین.
یاپینماق: (Yapınmaq) به دست گرفتن. بر خود پوشیدن. آماده شدن.
یاپیو: (Yapıv) ساختمان.
یاپ یوپ: (Yap yup) دوز و کلک.
یات: (Yat) وسیلهٔ دفاعی مانند زره و سپر. اصول. قدرت. نیرو.
یاتـا: (Yata) مسطح. صاف. دلنشین. ساکن. راکد.
یاتاب: ابدی. همیشه. یکجانشین.
یاتاباس: (Yatabas) شرایط. موقعیت.
یاتـاپ: (Yatap) تبعید. تحت نظر(در روسیهٔ تزاری).
یا تاتار یا باتار: یا بخت و یا اقبال.
یاتاتماق: (Yatatmaq) مسطح کردن.
یاتاج: (Yatac) ردیف. رج.
یاتاجاق: لوازم خواب. محل خواب.
یاتار: (Yatar) سمت و جهت خواب (خواب پرزهای فرش و مو و غیره). حالتی که مو به طرفی مایل است. موقع خواب شبانه. خواب آلود. مقاومت. ثروت. دارایی.
یاتارقا: (Yatarqa) کاناپه.
یاتار قالخار: بازی اله کلنگ.
یاتار کاسا: فاحشه. همخوابه.
یاتارماق: دختر را به پیرمرد دادن.
یاتاری: (Yatarı) بستر. مجرا.
یاتا سو: (Yata su) مرداب.
یاتاشو: (Yataşu) زیرین. تحتانی.
یاتاغـــان: (Yatağan) خـــواب آلـــود. پرخواب. اسلحهٔ سرد برنده شبیه چاقو و دشنه و خنجر که نوک برندهٔ آن همطراز اسلحه است. خوابنده. تکیه گاه دو تکّه محورهای گردنده به شکل دو نیم استوانه از جنس فلز نرم مخصوص که بین محور بدنه دستگاه قرار می‌گیرد. هریک از دو حلقه یا نیم دایره‌ای که با استفاده از آن، بازوهای توپ یا قوپوز روی عراده محکم می‌شود. به صورت Yataghan وارد زبان انگلیسی و به صورت Yataqan وارد زبان فرانسه و از آن طریق وارد فارسی شده است. اژدرمار(نوعی مار).
یاتاغـان ایلانـلار: (جـان)(Yatağan ilanlar) افعیها (پیتون، بوا و آناکوندا).
یاتاغای: (Yatağay) پیژامه. تنبل.
یاتاغی: (Yatağı) نگهبان. به صورت «یتاقی» وارد زبان فارسی شده است.
یاتـــاق: (Yataq) محـــل خـــواب. رختخواب. تختخواب. بستر. لانه. آشیانه. استراحتگاه رمهٔ گوسفند و دام. آغل. طویله. اتاق خواب. محلی در روستاهای ییلاقی که شبها. گله را آنجا می‌خوابانند. پاس. چاقوی بزرگ. نگهبانی. بستر (رودخانه). حوضهٔ (دریاچه و آبگیر). پاتوق. محل زندگی عدهٔ زیادی از حیوانات (شیرگاه). یاتاقان. بلبرینگ. رگه و ذخایر معدنی و کانی. تکیه گاه. ذخیره. اسبی که ذخیره نگهدارند تا آن را به جای اسب گم شده یا تباه شده بگذراند. ابزار یا اسبابی که ذخیره نگاهدارند تا آن را به جای تباه شدهٔ آن نهند. به صورت یدک به معنای ذخیره و یتاق به معنای خوابگاه و پاس و نگهبانی وارد زبان فارسی و به صورت الیطق وارد زبان عربی شده است. واژهٔ «یتاقی» به معنای نگهبان نیز از این ریشه در فارسی پدید آمده.
یاتا قالخا: (Yata qalxa) افتان و خیزان.
یاتاقان: (Yataqan) ← یاتاغان.
یاتاق اوْداسی: اتاق خواب.
یاتاقجیـــل: خـــواب دوســـت. حشـــری. علاقمند و شیفتهٔ نزدیکی جنسی.
یاتاقچی: عسس. شحنه. پاسبان.
یاتاق خانا: (Yataq xana) مهمانخانه.
یاتاق خوْراسی: زخم بستر. زخمی که در اثر بستری شدن طولانی، در مفاصل و پوست بیمار پدید آید.
یاتاقداش: (Yataqdaş) هم اتاقی.
یاتاقسال: (Yataqsal) بالینی.
یاتاقلی: (Yataqlı) دارای اطاق خواب (واگن و غیره). دارای بستر عمیق (رودخانه). متمکن. دارای امکانات.
یاتاق یاپماق: آمیزش جنسی کردن.
یاتاق یاراسی: بچه. طفل. زخم بستر.
یاتاق یوْرقان: لحاف تشک.
یاتـــالاق: (Yatalaq) بیمـــاری مـــزمن. حصبه. تیفوس. زمینگیر. بستری.

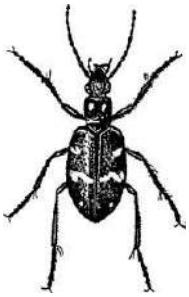

یاتاق

یاتالانماق: چاپلوسی کردن.
یاتالقا: اردوگاه. استراحتگاه. تب.
یاتالی: (Yatalı) هماهنگ. مناسب.
یاتـالیق: (Yatalıq) خوابگـاه. احسـان. کار نیک. بیماری حصبه. بیماری که بسیار بستری باشد.
یاتالیم: (Yatalım) بیماری. ضعف.
یاتاماق: (Yatamaq) ضعیف شدن.
یاتان: خوابیده. بستری(بیمار). ماهر.
یاتان آلا باسقی: شلوغ. متراکم.
یاتانداش: فاحشه. همخوابه.
یاتانلار: (Yatanlar) اموات. اهل قبور.
یاتاو: خاطره. منفعل. تسلیم. معتدل.
یاتای: (Yatay) افقی.
یاتایلی: (Yataylı) متمایل. کنایه دار.
یاتا یورت: خوابگاه. مسافرخانه.
یاتایین: (Yatayın) متمایل.
یاتبا: طبقه. ردیف. با اشتهاء. متمایل.
یاتباق: (Yatbaq) کوتاه.
یاتبا قیران: برگردانندهٔ اشتهاء و میل.
یات بوْروسو: آلت نرینگی.
یاتتیق: (Yattıq) تمرین.
یاتچی: (Yatçı) شمن.
یـاتچین: (Yatçın) مهمـانی کـه بـرای خوابیدن آمده.
یاتدیق: (Yatdıq) خوابیدنی. تمرین.
یاتری: (Yatrı) پس انداز.
یاترین: (Yatrın) تویه.

یاتساماق: هوس خواب کردن.
یاتسی: (Yatsı) وقت خفتن.
یاتسیق: (Yatsıq) متکا. بالشی که زیر سر گذارند. امروزه به شکل یاستیق بیان می‌شود. تنبل.
یاتسیلیق: غذای سحر. تنقلات پیش از خواب. **یاتسین:** (Yatsın) وقت خواب.
یاتسی نامازی: نماز خفتن.
یاتسیان: (Yatsıyan) عشاء.
یاتشخانه: (متفا)← یاتیشخانا.
یاتقا: ایستادگی. مقاومت. مغز گردو.
یاتقاجار: (Yatqacar) بستر خواب.
یاتقاش: (Yatqaş) وقت خواب.
یاتقاشماق:(Yatqaşmaq) باهم خوابیدن.
یاتقاشیق: (Yatqaşıq) همخوابه.
یاتقاشیق اوْغرو: وقت خواب.
یاتقاق: نگهبان خاقان و یا کشور.
یاتقاقچی: اقناع کننده.
یاتقال: اقناع. انصراف. رضایت.
یاتقالاماق: راضی کردن. قانع کردن.
یاتقان: شمشیر قوس دار که بر پهلوی جنگاور خوابیده است. به صورت الیطقان وارد عربی شده است. مطابق.
یاتقانا: (Yatqana) بیمارستان.
یاتقی: (Yatqı) تخمدان. زهدان.
یاتقیل: بیکار. بی اثر. کوسینوس.
یاتقین: (Yatqın) خوابیده. به سمتی مایل شده (مو). هماهنگ. معتاد.
یاتقینلیق: (Yatqınlıq) استعداد.
یاتلاق: (Yatlaq) با فاصله.
یاتلی: (Yatlı) آدم بد. زشت.
یاتلیق: (Yatlıq) همسر. دختر. نادانی.
یاتلیم: (Yatlım) بیماری.
یاتما: (Yatma) خواب. ریزش. سقوط.
یاتماج: نوعی پوست مرغوب.
یاتماق: (Yatmaq) خوابیدن. خسبیدن. خواب بودن. بستری شدن. بیمار شدن. مریض شدن. ویران شدن. خراب شدن. ریزش کردن. سقوط کردن. خم شدن. متوقف شدن (کار). بلااستفاده ماندن (کالا). غفلت کردن. خواب بودن. خواب بردن. زندانی بودن. خاموش شدن. آرام گرفتن. فروکش کردن. دراز کشیدن. خواب رفتن (پا).

یاتمالی: (Yatmalı) جای مناسب خواب. خوابیدنی.
یاتمان: (Yatman) فرمانبردار. **یاتمان خان:** روح وزاننده و محافظ بادها.
یاتمیش: (Yatmış) خوابیده.
یاتمیشلیق: خود را به خواب زدن.
یاتناق: (Yatnaq) براده. خوابگاه.
یاتور: (Yatur) مقبره.
یاتوغان: (متفا)(Yatuğan) ← یاتیغان.
یاتون: (Yatun) عصر. شامگاه.
یات یاراق: (Yat yaraq) مهمات جنگی. اسلحه خانه.
یاتی: (Yatı) خواب. کارآیی. پانسیون.
یاتیب دوراجاق: لحاف تشک.
یاتیت: (Yatıt) زاپاس. یدکی. ذخیره.
یاتیتقا: (Yatıtqa) قاعده. قبضه.
یاتیجا: (Yatıca) لحاف تشک. نبیره.

یاتیجی بوجک

یاتیجی بۆجک: (جان)(Yatıcı bücək) نوعی حشره. (Cicindela elegans)
یاتیر: (Yatır) اشیاء قیمتی. گنجینه. پس انداز. آرامگاه. مرد خدا. ولی الله. تنبل. درخت هیزمی. رحِم. **یاتیرا:** بیمار.
یاتیران: مُسکّن. آرام بخش. افیون.
یاتیر باتیر: آمیزش جنسی با عجله.
یاتیرتماق: خواباندن. بستری کردن. ویران کردن. کج کردن. متوقف کردن(کار). بلا استفاده گذاشتن (کالا). پول در بانک گذاشتن. خواب کردن. آرام کردن و ساکت کردن. فرونشاندن. سرکوب کردن. دراز کردن (در بستر. روی زمین).
یاتیرجیق: (Yatırcıq) میلهٔ اجاق.
یاتیرقا: (Yatırqa) یادگار.

یاتیرقاج: تختهٔ خمیر بازکنی.
یاتیرقاماق: اقامت کردن. خوابیدن.
یاتیر گؤتۆر: (Yatır götür) خزانه.
یاتیرما: (Yatırma) طناب نازک.
یاتیرماق: (Yatırmaq) ← یاتیرتماق.
یاتیری: (Yatırı) پس انداز. متمایل.
یاتیریلماق: خوابانیده شدن.
یاتیریم: (Yatırım) پس انداز. سرمایه.
یاتیریمجی: پس اندازکننده.
یاتیزدیرماق: ← یاتیردیلماق.
یاتیش: (Yatış) خواب. طرز خواب. پاسبانی. شحنه. پاسبان. آتش نشانی.
یاتیشچی: (Yatışçı) همبستر. محرم و همبستر شاهان. افرادی که جهت پاسبانی از جان شاه نزد وی می مانند.
یاتیشخانا: خوابگاه. مهمانخانه.
یاتیش دوروش: خواب و زندگی.
یاتیشدیرما: تسکین دهی. آرام سازی.
یاتیشدیرماق: خوابانیدن دسته جمعی. ساکت کردن بلوا. آرام ساختن.
یاتیشدیریجی: مسکّن. آرام بخش.
یاتیشقا: (Yatışqa) خوابگاه. آسایشگاه.
یاتیشقاماق: رو به خواب بودن.
یاتیشقان: خوابنده. متمایل به خواب.
یاتیشما: (Yatışma) فروکشی. آرامش.
یاتیشماق: دسته جمعی خوابیدن. بخواب رفتن. سکوت برقرار شدن.
یاتیشیق: (Yatışıq) رسوب. خوابیده. خواب آلود.

یاتیق قانقال

یاتیغان: (Yatığan) سنتور. نامی برای آلات موسیقی سنتور و قانون. به صورت «یاتوغان» وارد فارسی شده.

یاتیغانچی: (Yatığançı) سنتور نواز.
یاتیق: (Yatıq) خوابیده. دراز کشیده. فرورفته. پخ. خوابگاه. بطک. ظرف پهن و بلند آبخوری. تُنگ. معدن. بیماری. کسالت. یکجانشین. شهری. ترکان شهرنشین.
یاتیق بورون: (Yatıq burun) بینی فندقی. دارای دماغ نوک پهن.
یاتیق دؤنر: (Yatıq dönər) مرد مفعول و لواط دهنده.
یاتیق فومان: (گیا) ← بوخور کولو.
یاتیق قانقال: (گیا) خارشتر خوابیده. (Bidens tripartita L.).
یاتیقما: (Yatıqxma) رسوب گذاری.
یاتیقماق: (Yatıqmaq) طبقه طبقه روی هم رسوب کردن. روی هم خوابیدن. کم شدن (آب).
یاتیقلیق: زمینگیر. بیماری مزمن.
یاتیل: (Yatıl) بی اثر. بیکار. راحت.
یاتیلقا: (Yatılqa) خوابگاه. استراحتگاه.
یاتیلی: خواب آلود. شبانه روزی. اینترنت. میهمانی که شب را بماند.
یاتیلی اوْخول: آلت زنانگی.
یاتیم: (Yatım) قلق کار. خواب (فرش و غیره). روند. رسوب. ساختار رگهٔ معدن. عادت.
یاتیمکار: هوشمند. دانا. هماهنگ.
یاتیملایین: شب پایی. شب نشینی.
یاتیملی: (Yatımlı) مناسب. برازنده. خوش دست. دلچسب.
یاتیملیق: (Yatımlıq) چند شبانه.
یاتین: (Yatın) زهدان. جنین. خوابگاه. ملایم.
یاتینداش: (Yatındaş) هم شکم.
یاتینماق: آماده شدن. باردار شدن.
یاتیيا گئتمک: (Yatıya getmək) برای خواب در جایی مهمان شدن.
یاجانماق: خجالت کشیدن.
یاجیق: (Yacıq) ستون. تیرک. تیر.
یاچانقیر: (Yaçanqır) محجوب. (ناپ).

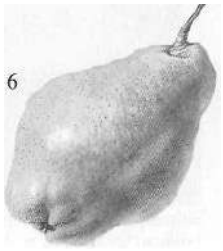
یاخا

یاچان قیز: دختر محجوب (ناد).
یاچانلی: خجالتی. منزوی. پرهیزکار.
یاچانماق: (Yaçanmaq) خجالت کشیدن. یکه خوردن.
یاچیت: (Yaçıt) بسیط.
یاچین: (Yaçın) شاد. خوشحال. آزاد. صریح. مهربان.
یاخا: (Yaxa) گریبان. کنار. حاشیه. گلوگاه. گردن. گلو. ساحل. مرز. منطقهٔ مرزی. طرف. به صورت «یخه» وارد فارسی و به صورت «الیاقه» وارد عربی شده است.
یاخا آچار: رندهٔ مخصوص شیار دهی.
یاخا آچماق: (Yaxa açmaq) گریبان چاک کردن. عزاداری کردن.
یاخ ائو: (Yax ev) معبد. کلیسا.
یاخا اله وئرمک: خود را لو دادن.
یاخا باغلاما: (Yaxa bağlama) اختتامیه. کلوخ انداز. زمانی که کسی می‌مُرد، بستگان او به علامت سوگواری، دگمهٔ پیراهن خود را باز می‌گذاشتند. پس از پایان سوگواری، سلمانی محل دگمهٔ پیراهن یکایک افراد را در مجلس به نشانهٔ پایان سوگواری می‌بست.
یاخا باغلاماق: کار را تمام کردن.
یاخا پاچا: بزور و بی اعتناء. به اعتراض.
یاخات / یاخاج: (Yaxat) مواد مالیدنی. روکش. سوخت.
یاخا تؤرکمن: عنوانی که در منابع صفوی به کلیهٔ ترکمنهای اوخلو، ائیمور، سالور و گؤیلن خطاب شده.
یاخاجا: (جان)(Yaxaca) ← تاتارجیق.
یاخاجاق: (Yaxacaq) مرهم. ترانه. داستان. ← یاناجاق.
یاخاجیق: (Yaxacıq) دامنهٔ کوه.
یاخاچی: (Yaxaçı) ژیگول. پیک.
یاخار: (Yaxar) سوزاننده. مالنده.
یاخاران: (Yaxaran) سائل.
یاخارجا: (جان)(Yaxarca) ← تاتارجیق. زونا(بیماری).
یاخارما: (Yaxarma) التماس.
یاخارماق: (Yaxarmaq) التماس کردن.
یاخارمان: ملتمس. دعاگو.
یاخاری: خواسته. تمنا. دعا. وظیفه.
یاخار یاخماز: ناباب. غیرقابل هضم.
یاخاریش: (Yaxarış) مناجات. التماس.
یاخا سالما: (Yaxa salma) رسمی در میان مردم آذربایجان که در آن کودکِ زنی را که نوزادانش برطبق عادت می‌میرند، برای درامان نگهداشتن از مرگ، از یقهٔ لباس زنی که بچه هایش نمی‌میرند، می گذارند تا جلوی مرگ نوزاد گرفته شود. (گویش روستای باغ معروف تبریز).
یاخاسی الده قالماق: (Yaxası əldə qalmaq) مسئول شناخته شدن.
یاخاسی اله کئچمک: (Yaxası ələ keçmək) دستگیر شدن.
یاخاسی بؤتؤن: (Yaxası bütün) زنی که بچه و یا شوهرش نمرده باشند.
یاخاسیز: (Yaxasız) بی شرم.
یاخاسی قاییشلی: بدحساب.
یاخا سیلکمک: بیزار شدن.
یاخاسینا پؤفله مک / یاخاسینا تؤپؤرمک: (Yaxasına püfləmək) تف کردن به زیر یقهٔ پیراهن. اگر کسی زیاد بخندد یا ادای کسی را که مریض یا علیلی یا الکن است دربیاورد، برای در امان بودن از شر این عمل یا اظهار پشیمانی، پیراهن خود را بلند کرده و زیر یقهٔ خود تف می‌کند.
یاخاسینی تانیماق: (Yaxasını tanımaq) درخانهٔ کسی را شناختن. برای هر امری به کسی مراجعه کردن.
یاخاشماق: (Yaxaşmaq) سزاوار بودن.
یاخاغان: (جان) ← تاتارجیق.
یاخاق: (Yaxaq) خراج. تیری با نوک آتشین. زنخدان. تهمت.
یاخا قاجار: (Yaxa qacar) منطقهٔ مرزی.
یاخا قورتارماق: در رفتن. نجات یافتن. خود را خلاص کردن.
یاخال: (Yaxal) سنگ فسان. دف روحانی شمنی. گناه. چوب نیمسوز. خاکستری. ساحل.
یاخالاتماق: گریبان گرفتن. گیر انداختن (بوسیلهٔ کسی). به وسیلهٔ دیگری آب کشیدن قوری و ظرف و غیره.
یاخالاج: (Yaxalac) دستگیره. گیره.

یاخالاش: (Yaxalaş) غوغا. معرکه.
یاخالاشما: درگیری. منازعه.
یاخالاشماق: گریبان هم را گرفتن.
یاخالاما: (Yaxalama) دستگیری.
یاخالاماق: (Yaxalamaq) یقه کسی را گرفتن. به چنگ آوردن. گیرانداختن. آب گرداندن توی استکان و قوری و غیره. آب کشیدن. در مسیر جاده یا راستای جاده حرکت کردن. در کنار ساحل قدم زدن.
یاخالان: (Yaxalan) سرسام. سرگیجه.
یاخالانماق: درگیر شدن. گریبانگیر شدن. گیرافتادن. آب کشیده شدن.
یاخالانیش: (Yaxalanış) دستگیری.
یاخالاو / یاخالای: (Yaxalav) ساحل.
یاخالی: (Yaxalı) متهم. مسئول. زنی با پستان درشت. گرفتار.
یاخالیق: (Yaxalıq) پارچه یا پوست مناسب برای یقه. قسمت یقهٔ لباس. گلوگاه تنگ کوزه. کناری. اندرزگاه.
یاخان: جانگداز. آبشار. سوزان. کوچک.
یاخان توْپ: بازی سه نفره با توپ که دو نفر توپ را بهم می اندازند و نفر وسطی می کوشد توپ را بگیرد.
یاخانتی: (Yaxantı) پساب. چرکاب.
یاخانج: (Yaxanc) مسری.
یاخانیج: (Yaxanıc) جهنم.
یاخانیج قازاق: نگهبان جهنم.
یاخا یئلی: باد سیاه. باد شمال غربی
یاخا یاخایا: (Yaxa yaxaya) رو دررو.
یاخا یاوان: مرز و ثغور. سرحدات.
یاخا یورت: (Yaxa yurt) سرزمین بیگانه. بلاد بیگانه.
یاخا ییرتماق: (Yaxa yırtmaq) یقه دریدن. برای دیگری دلسوزی کردن. از دیگری دفاع کردن.
یاخبان: (Yaxban) نیکو. زیبا.
یاختا: (Yaxta) منگله ای که بر نوک کلاه دوزند. نور. برق. برّاق. درخشان.
یاختاج: (Yaxtac) مشعل. چراغ قوّه.
یاختالماق: باز شدن. گشوده شدن.
یاختاماق: طرفداری کردن.
یاختانا: (Yaxtana) توالت. مستراح.
یاختانیج: (جان)(Yaxtanıc) مار زرد رنگ و غیر سمّی.
یاختیق: (Yaxtıq) بسیار عالی.
یاختیلی: (Yaxtılı) زیبا.
یاختین: صبح زود. صبح اول وقت.
یاخجا: (Yaxca) استارت (اتومبیل).
یاخچا: (Yaxça) پارانتز.
یاخچی: (Yaxçı) طرفدار. هوادار.
یاخداش: (Yaxdaş) همشهری. همدرد.
یاخ داشی: (Yax daşı) سنگ چخماق.
یاخدان: (Yaxdan) (ییغدان) صندوق.
یاخدای: (Yaxday) شرایط. محیط.
یاخدی: (Yaxdı) نور.
یاخدیرتماق: (Yaxdırtmaq) مالانیدن. آغشته گرداندن. سوزانیدن.
یاخدیرقیج: (Yaxdırqıc) مشعل. چراغ.
یاخدیرماق: سوزاندن. مالاندن. تصویب کردن. از تصویب گذراندن.
یاخدیریلماق: (Yaxdırılmaq) مالانیده شدن. آغشته شدن. سوزانیده شدن.
یاخدیق: (Yaxdıq) نور. مهتاب.
یاخدی گؤزؤن: شامگاه.
یاخدیلقیج: منوّر. روشن کننده.
یاخدیلیق: مرهم. روشنایی. نور.
یاخدیلیق ایلی: سال نوری.
یاخدیم: (Yaxdım) مناسبت. هماهنگی.
یاخدین: (Yaxdın) روشن. درخشان.
یاخرارماق: (Yaxrarmaq) اقرار کردن.
یاخسا: (Yaxsa) شیطان.
یاخسوم: (Yaxsum) مرهم.
یاخشا: (Yaxşa) پرانتز. شیطان.
یاخشاق: زن شایعه پراکن. خوشایند.
یاخشان: (Yaxşan) رخشان.
یاخسی: (Yaxsı) آذرخش. روشنی. پرتو. تلألو. گوشت پخته. نیکو. خوب.
یاخشی: (Yaxşı) خوب. نیکو. زیبا. مرغوب. اعلاء. سرحال. سالم. به اندازهٔ کافی. به قدر لزوم.(ناد).
یاخشی بیلیش: کارشناسی. تبحّر.
یاخشیچاق: (Yaxşıçaq) خوش نما. آنکه برای دیگری، خوش نمایاند.
یاخشیچی: مدیر. اداره کننده.
یاخشی خانیم: بانوی نیکو. (ناد).
یاخشیخای: (Yaxşıxay) نیک رفتار.
یاخشیرقاق: (Yaxşırqaq) مغرور.
یاخشیرماق: (Yaxşırmaq) بهتر شدن.
یاخشیق: تناسب. هماهنگی. نیکو.
یاخشی قیز: دختر نیکو (ناد).
یاخشی کؤنؤل: صمیمی. پاکدل.
یاخشی گؤل: گل نیکو (ناد).
یاخشی گؤن: سعادت. خوشبختی.
یاخشیل: (Yaxşıl) جوانمرد.
یاخشیلاتماق: (Yaxşılatmaq) بهبود بخشیدن. خوبتر کردن. اصلاح کردن.
یاخشیلاشماق: بهبود یافتن. شفا یافتن.
یاخشیلی: (Yaxşılı) نجیب. خیرخواه.
یاخشیلیق: نیکویی. سلامتی. بهبودی.
یاخشیناق: (Yaxşınaq) نیکو. جالب.
یاخشی یاخشی: به دقت. همه جانبه.
یاخشی یامان: نیک و بد. بگونه‌ای.
یاخشی یامانلیق: خوبی و بدی.
یاخشی یوْل: خداحافظ. خیر پیش.
یاخقیج: (Yaxqıc) فرچه.
یاخ گؤن: (Yax gün) خوشبخت.
یاخلاچی: (Yaxlaçı) طرفدار. هوادار.
یاخلاش: شفاعت. التماس. حمایت.
یاخلاشماق: ← یاخینلاشماق.
یاخلاشی / یاخلاشیق: به طور تقریبی.
یاخلاشیم: تقریب. نزدیکی. روش.
یاخلاما:(Yaxlama)حمایت.جهت.سو.
یاخلاماق: (Yaxlamaq) حمایت کردن.
یاخلامالی: (Yaxlamalı) همه جانبه.
یاخلانما: (Yaxlanma) نزدیکی.
یاخلانماق: نزدیک شدن.
یاخلاییجی: حامی. پشتیبان.
یاخلاو: (Yaxlav) التماس. حمایت.
یاخلاوچی: نیکوکار. وکیل.
یاخلی: (Yaxlı) دُردانه. عزیز.
یاخلیت: یکپارچه. یگانه. مجسم.
یاخما: (Yaxma) مالش. ضماد. افتراء. ستم. تکهٔ نان که روی آن پنیر یا چیزهای دیگر مالیده باشند. داغ زنی.
یاخمات: (Yaxmat) دلچسب. جذاب.
یاخماج: قطعه نانی که روی آن عسل و یا کره و مربا مالیده باشند. کاردک. شعله پخش کن. مشعل. دستگاهی که مادهٔ سوختنی را به صورت ذرات ریز بیفشاند. سطحی. رویی.
یاخماجا: کِرِم. چیز مالیدنی به پوست.

یاخماج بیلماج: سرسری. الکی.
یاخمار: (Yaxmar) خوشایند.
یاخماز: (Yaxmaz) تنبل. کساد. راکد.
یاخماق: (Yaxmaq) مالیدن. آغشتن. سوزاندن. آتش زدن. نسبت دادن تهمت. متهم کردن. غروب کردن (آفتاب). انداختن. گستردن. لاف زدن. مناسب آمدن. موافق شدن.
یاخمال: خوشبخت. خوش شانس.
یاخمالاق: (Yaxmalaq) سُرسُره.
یاخمالیق: مادهٔ سوختنی. پماد.
یاخمای: (Yaxmay) بی تأثیر.
یاخناق: (Yaxnaq) دردمند. دلسوخته.
یاخنی: (Yaxnı) شوربا. خوراک گوشت پخته با پیاز. به صورت «یخنی» وارد زبان عربی و فارسی شده.
یاخود: (Yaxud) یا. ویا. به معنی دیگر. به بیان دیگر.
یاخون: (Yaxun) صبح.
یاخی: (Yaxı) تهمت. مادّهٔ مالیدنی. پماد. مرهم. لایهٔ چربی و رنگ. ← یاخماج. یا. و یا.
یاخی آغاجی: (گیا)(Yaxı ağacı) کرم دانه. (Daphne gnidium)
یاخ یاماز: (Yax yamaz) نیک و بد.
یاخی اوْتو: (گیا)(Yaxı otu)جگن (Epilobium hirsutum)
یاخ یاووق: (Yax yavuq) قوم و خویش. اقرباء.
یاخی باسماق: داغ کردن.
یاخیب یاندیرماق: سوزاندن و خاکستر کردن. سخت آزردن.
یاخیت: (Yaxıt) سوخت. نصیحت. پند.
یاخیتلیق: (Yaxıtlıq) باک. مخزن سوخت. آذرخش.
یاخیج: (Yaxıc) ستم. ظلم. شکایت. لطف. عنایت. نتیجه.
یاخیجی: سوزاننده. مالنده. جرّاح.
یاخیچی: (Yaxıçı) هوادار.
یاخیداق: (Yaxıdaq) دادخواست.
یاخیرا: (Yaxıra) احساس نزدیکی.
یاخیز: (Yaxız) آتش.
یاخیزلاماق: روشن کردن سیگار.
یاخیش: هوس. آرزو. خواسته. شکایت.
یاخیشاق: (Yaxışaq) تناسب. خوبی.
یاخیشدیرما: (Yaxışdırma) قیاس.
یاخیشدیرماجا: سخن نامربوط.
یاخیشدیرماق: برازنده کردن. مقایسه کردن. وسط کار باده نوشیدن.
یاخیشقان: (Yaxışqan) مالیدنی. پماد.
یاخیشلی: زیبا. متناسب. برازنده.
یاخیشماق: (Yaxışmaq) ← یاراشماق. تمایل یافتن. برازنده بودن. عادت کردن.
یاخیشیر: (Yaxışır) مطبوع. دلنشین.
یاخیشیق: (Yaxışıq) برازنده. آرزومند.
یاخیق: (Yaxıq) سوخته. محبوب. مرهم. معروف.
یاخیقسیز: (Yaxıqsız) نسوز.
یاخیقلی: (Yaxıqlı) سوزان.
یاخیل: جزا. مجازات. تیز. آتشین.
یاخیلاجاق / یاخیلان: سوخت.
یاخیلتا: (Yaxılta) سفارش.
یاخیلقی: (Yaxılqı) سوخت. هیمه.
یاخیلماق: (Yaxılmaq) سوزانده شدن. مالیده شدن. متهم شدن. پسندیده شدن. بسته شدن حنا و مرهم و غیره.
یاخیلمان: (Yaxılman) ناپسند. مشتکی عنه. شکایت شونده.
یاخیلی: (Yaxılı) مبهم. درهم برهم.
یاخیلیق: (Yaxılıq) مرهم.
یاخیم: (Yaxım) مالش. سوزش. جاذبه. کشش. شفا. مدنیت. تربیت.
یاخیماق: (Yaxımaq) تازیانه زدن.
یاخیمتای: جذاب. گیرا. دلکش.
یاخیمچی: نوحه سرا. ترانه سرا.
یاخیمساق: بسیار نزدیک. صمیمی.
یاخیمسیز: (Yaxımsız) ناخوشایند.
یاخیملاماق: (Yaxımlamaq) آراستن.
یاخیملی: (Yaxımlı) خوشایند. زیبا. دلپسند. مؤدب.
یاخیملیجا: (گیا) مرزنگوش خزری.
یاخیملیق: (Yaxımlıq) زیبایی.
یاخین: (Yaxın) نزدیک. خویش. همسایه. آنا. نظیر.
یاخین آرادا: اخیراً. همین نزدیکی.
یاخینان: (Yaxınan) شاکی. دردمند.
یاخین ایراق: (Yaxın ıraq) دور و نزدیک. همه جا. همه سو.
یاخینتی: (Yaxıntı) ته ماندهٔ ظرف غذا.
یاخینج: (Yaxınc) شکایت.
یاخین چاغ: (Yaxın çağ) دورهٔ معاصر.
یاخینچی: (Yaxınçı) غیور. غیرتمند. با شخصیت. شاکی.
یاخین چیخاقلی: قریب المخرج.
یاخینچیل: تندرو. بی تاب (اسب).
یاخینچیلیق: نزدیکی. دوستی.
یاخینداش: نزدیک. صمیمی.
یاخیندان بری: (Yaxından bəri) همین چند وقت پیش.
یاخیندان گؤرمه: نزدیک بینی.
یاخین دوْغو: شرق نزدیک.
یاخینساق: (Yaxınsaq) خطوط متقارب.
یاخینساماق: نزدیک دیدن.
یاخینسینماق: احساس نزدیکی کردن.
یاخینقان: (Yaxınqan) دردمند.
یاخین قوْروما: دوست پسر.
یاخینکئش: (Yaxınkeş) بشقاب گود.
یاخینکی: همین چند وقت پیش.
یاخین گلمک: بهم نزدیک شدن.
یاخین گله جک: آیندهٔ نزدیک.
یاخین گؤرمک: دوست فرض کردن.
یاخینلاتما: نزدیک سازی. تقریب.
یاخینلاتماق: نزدیک کردن.
یاخینلاشما: نزدیکی. صمیمیت.
یاخینلاشماق: (Yaxınlaşmaq) نزدیکتر شدن. قرابت حاصل کردن. صمیمی شدن. خودمانی شدن. شباهت یافتن.
یاخینلاما: نزدیکی. پیشروی.
یاخینلاماق: نزدیک شدن.
یاخینلی: (Yaxınlı) خیرخواه. پررو.
یاخینلیق: نزدیکی. مقاربت. مقارنت.
یاخینما: (Yaxınma) شکایت. تأثر. مدافعه. حمایت.
یاخینماق: (Yaxınmaq) شکایت کردن. ← یاخیلماق.
یاخینمان: متشاکی. شکایت کننده.
یاخین منزیللی: کوتاه بُرد(سلاح).
یاخینی / یاخینیش / یاخینیق / یاخینیم: (Yaxınış) تأثر. شکایت
یاخینیچی: (Yaxınıçı) مشتکی. شاکی.
یاخین یوْووق: دوست و آشنا.

یاخیو: (Yaxıv) ستم. ظلم. مکافات.
یـاخ یـوخ: [دیـو](Yax yux) چـرک ظروف. سرریز کاسه.
یاخ یوخ قاداش: [دیو] خویشاوند دور.
یاد: (Yad) بیگانه. غیربومی. دشمن.
یادا: (Yada) جادو. سحر. بـه صـورت «یـده» وارد زبـان فارسـی شـده اسـت. ترانهٔ مربوط به شکایت از کم آبی یـا درخواسـت بـاران کـه در اولـین چهارشنبهٔ اسفند خوانده شود.
یادات: (Yadat) غربت.
یاداتماق: ناتوان گردانیدن.
یاداج: (Yadac) ناوارد. ناشی.
یـاداچی: (Yadaçı) پیـاده. جـن گیـر. آنکه برای بارش باران جادو کند.
یاداخان: خدای طوفان در باور ترکان.
یادا داش: سنگ جادویی. نوعی سنگ که از معدهٔ اسبها بیرون آید.
یادار: (Yadar) خارج.
یادار یوتور: خارج و داخل.
یادارلیق: (Yadarlıq) پشتیبانی.
یادارماق: (Yadarmaq) پشتیبانی کردن.
یاداش: (Yadaş) غریب. بیگانه.
یاداغای: (Yadağay) پیژامه.
یاداغو: (Yadağu) فقیر. مسکین.
یاداغوز / یاداغول: بیگانه پرست.
یاداق: (Yadaq)تردد دائمی و حرکت شبانه روزی. بیگانه.
یادا قازانی: مرکز فساد یا توطئه.
یاداقماق: (Yadaqmaq) عجیب شدن.
یادال: (Yadal) غریب. بیگانه.
یادالماق: (Yadalmaq) غریب افتادن.
یادام: غریب. **یاداما:** ناتوانی.
یاداماق: (Yadamaq) نـاتوان و ضـعیف شدن. متنفر شدن. ضعیف. فقیر.
یادامان: (Yadaman) جدّی. قاطع.
یادامشی: (متفا) فقیر. مسکین.
یادان / یادانقی: (Yadanqı) لاغر.
یادان یوتون: خارجی و داخلی.
یاداو: (Yadav) ناتوان. ضعیف. خسته.
یاداوول: (Yadavul) یادگار.
یادایچا: (Yadayça) بطور تخمینی.
یادای چودای: لاعلاج. ساده.
یادباز: (Yadbaz) بیگانه پرست.
یادچی: (Yadçı) شمن. روحانی مغولی.
یادداش: (Yaddaş) خاطر. یادداشت.
یادداش ائتمک: به خاطر سپردن.
یـادداش پوْزغونلوغـو: اخـتلال حافظـه. اختلال حواس. حواس پرتی.
یادداش چیچگی: (گیا) گل مرا فرموش نکن. ← اونوتما منی چیچگی.
یادسیل: (Yadsıl) منفی.
یادسیما: (Yadsıma) انکار.
یادسیماق: (Yadsımaq) انکار کردن.
یادسیمان: (Yadsıman) انکار کننده.
یادسین: (Yadsın) غریب. بیگانه.
یادسینماق: احساس بیگانگی کردن.
یادسییان: (Yadsıyan) انکار کننده.
یاد قیلیق: (Yad qılıq) ناخوشایند.
یادقین: (Yadqın) حسرت.
یادگار: خاطره. نوعی گلابی.

یادگار

یادلاتماق: (Yadlatmaq) افسون کـردن با سنگ مخصوص.
یادلاشماق: (Yadlaşmaq) بیگانه شدن.
یادلاق: (Yadlaq) بیگانه.
یادلاما: (Yadlama) خاطره.
یادلاماق: (Yadlamaq) به خاطر آوردن. ازبـر کـردن. افسـون کـردن بـا سـنگ مخصـوص. بیگانـه پنداشـتن. از خـود دور کردن. فراموش کردن.
یادلانماق: (Yadlanmaq) بیگانه شدن.
یادلی: دشواری. مشکل. بیگانه.
یادلیق: (Yadlıq) بیگانگی. غیرخودی.
یادناق / یاد یاپیر: (Yadnaq) بیگانه.
یا دوه یا دوه چی: نامشخص.
یادیجا: (Yadıca) نبیره. فرزند نـوهٔ نـوه. نسل بعد از آدیجا.
یادیراتماق: لذت دادن. حال دادن.
یادیراماق: لذت بردن. حال کردن.
یادیرقاتماق: فراموشاندن.
یادیرقادیجی: عجیب. شگفت آور.
یادیرقاقیج: خجالتی. **یادیرقاما:**فراموشی.
یادیرقامـاق: فرامـوش کـردن بـه طـور نـاقص. در میـان بیگانگـان خجالـت کشیدن. احساس غربت کردن.
یادیرقاناجاق: شگفت آور.
یادیرقانماق: فراموش شده و غریـب بـه حساب آمدن. بیگانه تلقی شدن.
یادیرقی: فراموش شده. بیگانه.
یادیرقیق: (Yadırqıq) غیرمعمول.
یادیش: (Yadış) بیماری تیفو.
یادیق: صراحی. ظرف آب. سورسات.
یادیقان: (Yadıqan) تابهٔ روغن.
یادیقماق: (Yadıqmaq) ← یادلاشماق.
یادیق یاراق: ساز و برگ.
یادین قورون: دو چیز غیر همزمان.
یار: (Yar) شیار. شیاری که آب در دل کوه کنده باشد. داخـل درخـت. دلبـر. معشوق. تصمیم. فرمان. فراخوان.
یـار آلمـاق: یـک طـرف را شـکافتن و رفتن (آب). زمین را شکاف دادن.
یارا: (Yara) زخـم. بریـدگی. خـراش. درد. آزار. نـاراحتی. سـوراخ دگمـه. دستبند. طوق. توان. بصورت «یاره» در معنای دستبند و توان و بصـورت «یـرا» در معنای زخم وارد فارسی شده است.
یارا اوْتو: (گیا)(Yara otu) یونجـه زرد.

یارا اوتو

حشیشه الجرح. ← آت یوْنجا. (Anthylis vulneraria)
یارا اوچماق: از پرتگاه پرت شدن.
یارا ایشله مک: پیشرفت کردن زخم.
یاراب: (Yarab) عضو.
یارابا: (Yaraba) منگله. آویز. منجوق.
یارا بره: (Yara bərə) زخم. کوفتگی. زخم و زیلی.
یارات: (Yarat) تولید. اعمال. کناره. کرانه. مناسب.
یارا تاباق: کاسهٔ بزرگ چوبی.
یاراتچی: (Yaratçı) هنرمند.
یاراتقان: (Yaratqan) خالق. آفریننده.
یاراتما: خلق. آفرینش. ابداع. (ناد).
یاراتماق: آفریدن. به وجود آوردن.
یاراتمان: (Yaratman) خالق. آفریننده.
یاراتو: (Yaratu) با رضایت طرفین (اصطلاح حقوقی).
یاراتی: (Yaratı) زخمی.
یاراج: (Yarac) وسیله. آلت. به صورت «یارج» در معنای دستبند وارد عربی شده است.
یاراجاق: (Yaracaq) بدردبخور. مفید.
یاراجقا: (Yaracqa) معاش. گذران.
یاراجلی: (Yaraclı) مفید. سودمند.
یاراجلیق: (Yaraclıq) معاش. گذران.
یاراچی: (Yaraçı) نجات بخش. ناجی.
یارادار: (Yaradar) آفریننده. زخمی.
یارا داشی: (Yara daşı) سنگ زخم. حجرالعلاج. سنگی که در طبابت به کار می‌رفت و برای جلاء دندان و تقویت لثه و غیره سودمند بود.
یارادان: آفریننده. خداوند. خالق. سازنده. ایجاد کننده. به وجود آورنده.
یارادانچی: (Yaradançı) آفرینشگرا. خداگرا. تئیست.
یارادان قولو: (Yaradan qulu) بندهٔ خدا. عبدالله. به صورت «یاردانقلی» به معنای آدم ناشناس، آنکه اصل و نسب یا موقعیت اجتماعی ممتازی ندارد و آدم نتراشیده و نخراشیده، وارد زبان فارسی شده است.
یارادی: اختراع. خلق. شاهکار.
یارادیجی: (Yaradıcı) خلاق. مبتکر.
یارادیجیلیق: (Yaradıcılıq) آفرینش. آفرینندگی. آثار.
یارادیر: (Yaradır) آفریننده. آفرینشگر.
یارادیش: (Yaradış) آفریده.
یارادیق: (Yaradıq) بدیعی. هنری. مخلوق. خلق. تصمیم. تأمین.
یارادیلان: (Yaradılan) آفریده شده.
یارادیلما: (Yaradılma) آفرینش.
یارادیلماق: آفریده شدن.
یارادیلیش: (Yaradılış) آفرینش. ایجاد. تشکیل. سرشت. طبیعت. فطرت.
یارادیم: (Yaradım) اختراع. خلق.
یارادیمان: (Yaradıman) آفریننده.
یارادین: (Yaradın) مرتب. منظم.
یارار: (Yarar) بهره. لایق. برازنده. کارآمد. شایسته. انتفاع. سحر. سپیده. لازم. نتیجه. قهرمان.
یارارچی: بهره مند. سودمندگرا.
یارارسیز: بی بهره. غیرانتفاعی. نافله.
یارارلاشدیرماق: درخور چیزی کردن. هماهنگ کردن. جور کردن.
یارارلاشماق: در خور چیزی شدن. هماهنگ شدن. جور شدن.
یارارلاما: (Yararlama) بهره دهی.
یارارلاماق: بهره مند کردن.
یارارلانماق: تمتع. بهره‌مند شدن. استفاده کردن. سود بردن. فایده بردن.
یارارلی: (Yararlı) با لیاقت. به دردبخور. شایسته. برازنده. انتفاعی.
یارارلیق: (Yararlıq) مزیت. برتری.
یارارما: (Yararma) شایستگی.
یارارماز: بدبین. نابکار. بددنخور.
یارارماق: (Yararmaq) شایستن.
یارازیق: (Yarazıq) سود. کارایی. مناسب. هماهنگ.
یاراس: (Yaras) مزد. زیبا. خوش ترکیب. مطابقت.
یاراسا: (Yarasa) ترسو. خفاش. نادانی. گمراهی. دلپسند. شایسته.

یاراسا

یاراسا دوْغان: (جان)(Yarasa doğan) نوعی شاهین. (Falco albigularis).
یاراسلی: (Yaraslı) لایق. شایسته.
یاراسلیق: (Yaraslıq) لیاقت. صلح.
یارا سویو: (Yara suyu) خونابه. ریم.
یاراسی: (Yarası) مطیع. حرف شنو.
یاراسی کؤمزلنمک: (Yarası köməzlənmək) شروع به بهبودی کردن زخم.
یاراسین:(Yarasın) آفرین! عافیت باشد.

یاراسا دوغان

یاراسینا توْخونماق: (Yarasına toxunmaq) دست به زخم کسی زدن. نقطهٔ عطف کسی را تحریک کردن. دست روی زخم دل کسی گذاشتن.
یاراسینی تازه له مک: (Yarasını təzələmək) زخم کسی را تازه کردن.
یاراش: (Yaraş) برازندگی. حریف. رقیب. مصالحه. زیبا. خوشگل. طبیعت.
یاراشا: (Yaraşa) لایق. برازنده. تطبیقاً.
یاراشاجاق: آرایش. زیور. پیرایه.
یاراشاری: (Yaraşarı) به نحو احسن.
یاراشالیق: (Yaraşalıq) هماهنگی.
یاراشان / یاراشای: (Yaraşan) برازنده.
یاراشچی: (Yaraşçı) اصلاح طلب.
یاراش چیرای: خوب چهره.
یاراشدیران: (Yaraşdıran) واسطه.
یاراشدیرما: هماهنگ سازی.
یاراشدیرماق: (Yaraşdırmaq) برازنده ساختن. در خور ساختن. جور کردن. سازگارکردن. زیبنده چیزی ساختن. هماهنگ ساختن.
یاراشدیریلماق: برازنده شدن. مناسب و

زیب چیزی شدن. سازگار شدن.
یاراشقان: (Yaraşqan) مناسب. نامزد.
یاراشلی: قانونی. کارآمد. شایسته.
یاراشلیق / یاراشما: تناسب. برازندگی.
یاراشماز: ناشایست. ناجور. ناقابل.
یاراشـــماق: (Yaraşmaq) برازیـــدن. برازنده بودن. در خـور بـودن. مناسـب بودن. زیبنده بودن. زیبیـدن. شایسـته و در خور چیزی بودن.**یاراشماقلیق:** صلح.
یاراشمیش: برازنده. مناسب.
یاراشمیشـــی: (Yaraşmışı) برازنـدگی. صلح. قناعت. به صورت «یارشمیشی» وارد زبان فارسی شده است.
یاراشـــی: (Yaraşı) تولیـد. محصـول. طبیعت. زینت.
یاراشیبدی: پسندیده. برگزیده. (ناپ).
یاراشیر: (Yaraşır) مناسب. برازنده.
یارا شیریق: زخم نازک و بلند.
یاراشیش: (Yaraşış) آشتی. تناسب.
یاراشیق: لیاقت. برازندگی. صلح.(ناد).
یاراشیقلانماق: برازنده شدن.
یاراشیو: (Yaraşıv) هماهنگی. آهنـگ. سازش. صلح.
یاراغـان: مـرض زردی. بیمـاریی کـه گلبولهـای قرمـز خـون را تـا نیمـه کـم کنـد. بـه صـورت «یرقـان» وارد زبـان فارسی شده است. خط تقسیم آب.
یاراغا یان باسـماق: در تنگنـا افتـادن. در موقعیت سختی بودن. به دام افتادن.
یاراغی: (Yarağı) هماهنگ. مناسب.
یـاراغی چووالامـاق / یـاراغی یئمـک: (Yarağı çuvallamaq) به تنگنا افتـادن. شکست خوردن.
یـــاراق: (Yaraq) فرصـــت. امکـــان. ملزومات. اسلحه و ساز و برگ. اسباب و آلات. نوارهایی که از مفتول مـویین سفید و زرد بافتـه مـی‌شـود و صـاحب منصبان نظامی کشوری آن را بـر روی شانه یا سردست خود می‌دوزند. قفل و چفت و لـولا و ماننـد آن. بـه صـورت یراق و یاراق وارد فارسی شده است.
یاراقات: (Yaraqat) زینت آلات.
یاراقادیی: (Yaraqadıy) هماهنگ.
یاراقای: (Yaraqay) سرخک.

یاراقچی: اسلحه ساز. تدارکاتچی.
یاراق دیشی: محصول نو رسته.
یاراق سامان: کاه درشت.
یاراقسان: (جان)(Yaraqsan) خفاش.
یاراقسیز: (Yaraqsız) بی‌آلت. نالایق.
یاراقسیزلانماق: خلع سلاح شدن.
یاراق سیلقا: نامی قدیمی برای مردان.
یاراق قاتقوزماق: فرصت ازدست دادن.
یاراق گؤرمک: آماده شدن.
یاراقلاتمـاق: (Yaraqlatmaq) مجهـز و مسلح گرداندن. زین کردن.
یـاراقلارا گلمـک: در موقعیـت سـختی گرفتار شدن. شکست خوردن.
یاراقلاشماق: باهم مجهز شدن.
یاراقلاما: (Yaraqlama) تسلیح. تجهیز.
یاراقلاماق: (Yaraqlamaq) یراق کردن. مسلح کردن. زین کردن. آماده کردن.
یاراقلاندیرماق: مسلح گردانیدن.
یاراقلانماق: مسلح شـدن. مجهـز شـدن. زین شدن. آماده شدن.
یاراقلی: مجهز. مسلح. کارآمد.
یاراقلی چیخیش: قیام مسلحانه.
یاراقلیق: اسلحه خانه. چاپلوسی.
یاراقی: (Yaraqı) لوازم.
یاراق یاساق: ساز و برگ و اسلحه.
یارا کؤزمه سی: (Yara közməsi) جوش زخم.
یاراگؤن: (Yaragün) خوشبخت.
یارالاتمـــاق: (Yaralatmaq) زخمـــی گردانیدن.
یارالاما: ایراد زخم. زخم زنی.
یارالاماق: (Yaralamaq) زخمی کـردن. جریحه‌دار کردن. زخم زدن.
یارالان: زیبا گرفته. واصل. (ناپ).
یارالاندیرماق: ← یارالاتماق.
یارالانماق: زخمی شدن. مجروح شدن. دلریش شدن. آزرده خاطر شدن.
یارالغان: ← یارقان. آفریده.
یارالی: (Yaralı) زخمی.(ناپ).
یارالی بارماق:مشکل زندگی. گرفتاری.
یارالی خوْرالی: زخم و زیلی.
یارالیش: (Yaralış) نهاد. طبیعت.
یارالیق: شایستگی. مخصوص زخم.
یارالی قابانـا دؤنمـک: (Yaralı qabana dönmək) (تبـدیل بـه گـراز زخمـی شدن) وحشی شدن.
یارالیم: بازی پرسش و پاسخ ترکمنی.
یارالی یارالی: (Yaralı yaralı) زخمـی. دردمندانه. با اندوه.
یـارالی یوْلاماق: (Yaralı yollamaq) دنبال آدم یا شکار زخمی گشتن.
یارام: (Yaram) کمک. یاری.
یاراما: (Yarama) برازندگی. تناسب.
یارامـــاز: (Yaramaz) ناشایســـت. بـــه دردنخـور. نامناسـب. بیفایـده. بیهـوده. بی‌صلاحیت. نااهل. آدم نالایق. حرف نشنو. بدجنس. بی‌خیر.
یارامـاق: (Yaramaq) برازنـده بـودن. شایسته بودن. برازیدن. به درد خوردن. به کار آمدن. مفید واقع شدن. مناسـب بودن. در خور بودن. مسـاعد و موافـق بودن. صـلاحیت داشـتن. لایـق بـودن. کفایت کـردن. بـه صـورت «یارسـتن» ترجمه و وارد فارسی شده است.
یارامان: (Yaraman) بی اثر. بی فایده.
یارامای: (Yaramay) ناممکن.
یارامدیلی: (Yaramdılı) چاپلوس.
یارامساق: صادق. مطیع. چاپلوس.
یارامســـیز: (Yaramsız) بـــی قابلیـــت. ناکارآمد. بی اقتدار.
یارامسیق: (Yaramsıq) حیله گر. ابله.
یارامقاق: (Yaraqaq) چاپلوس.
یـــاراملی: (Yaramlı) نیکـــو. مناســـب. برازنده. مقتدر.
یاراملیق: (Yaramlıq) استعداد. اقتدار.
یارامیش: زمان پشم چینی بُزها.
یارامیشلیق: (Yaramışlıq) چاپلوسی.
یـــارامیق: (Yaramıq) ادب. تربیـــت. طالب آفریده شدن. تملک کننده.
یـــاران: (Yaran) اســـتفاده. کـــاربرد. پوست. جن آب.
یارانـا: (Yarana) تیـرک چـوبی زیـر درخت تاک.
یاراناجـاق: در حـال آفـرینش. خلـق شدنی. در حال تأسیس. ایجاد شدنی.
یاراناق: (Yaranaq) کمک. یارانه.
یارانال: (Yaranal) ژنرال.
یارانان: آفریده شده. خلق شده.

یارانتی: مخلوق. زخم کوچک.
یارانج: (Yaranc) استفاده. عملکرد.
یارانجانق: مفتخور. چاپلوس.
یارانچی: (Yarançı) نوکر. خادم.
یارانقا: (Yaranqa) هیزم.
یارانقی: (Yaranqı) سرشت. طبیعت.
یارانقیچی: (Yaranqıçı) آفریدگار.
یارانلی: (Yaranlı) سودمند. شیک.
یارانلیق: (Yaranlıq) گفتگو. همدردی. تفریح. شوخی.
یارانما: (Yaranma) آفرینش.
یارانماق: (Yaranmaq) سودمند بودن. آفریده شدن. خلق شدن. ایجاد شدن. پدید آمدن. تملق گفتن. خوش رقصی کردن. ← یارینماق.
یارانمیش: (Yaranmış) آفریده. مخلوق. تعلیم دیده (اسب).
یاران یامان: نیک و بد.
یارانیش: (Yaranış) آفرینش. پیدایش.
یاراو: اهلیت. توانایی. سود. حرکت. کمک. سالم. **یاراوسیز:** بی فایده.
یار اوْغول: نامی قدیمی برای مردان.
یاراولاو: (Yaravlav) تمرین. ورزش.
یاراویق: (Yaravıq) بدردبخور. مفید.
یارای: (Yaray) استاد. ماهر. ← یارار. احسنت. اوکئی.

یارپیز

یارایاجاق: (Yarayacaq) برازندگی.
یارایان: (Yarayan) کارا. کارآمد.
یارایسین: (Yaraysın) آفرین. احسن. بارک الله.
یارایلی: (Yaraylı) ← یارارلی. مناسب.
یارایماق: (Yaraymaq) مفید بودن.
یارایول: (Yarayul) هنر. قابلیت.
یاراییش: (Yarayış) بهره. فایده.
یاربانماق: وابسته بودن. آویختن.
یاربای: (Yarbay) سرهنگ.
یاربایماق: (Yarbaymaq) ضعیف شدن.
یارپ: (Yarp) شکفتگی صورت بر اثر خوشحالی. سالم.
یارپا: (Yarpa) نصفه. نیمه. بریده.
یارپات: (Yarpat) بهبود یافته.
یارپاچی:(Yarpaçı)نصف کار. شریک.
یارپاق: (Yarpaq) ← یاپراق. برگ. ورقه. یک بند شعر.
یارپان: (Yarpan) ثابت.
یارپای: (Yarpay) جسور.
یارپی: (Yarpı) ضرر. زیان. بچه. معصوم. نصف.
یارپیتماق: ضرر زدن. باطل کردن.
یارپیز: (گیا و جان)(Yarpız) پونه. (قیر نانه سی). (Mentha pulegium) دلتک. خدنگ. حیوانی که مار را می‌خورد. فرعون سیچانی و قویروق سورن نیز می‌گویند. (Ichneumon). کسی که همه جا برود و همه از او بدشان بیاید.
یارپیز اوْتو: (گیا)(Yarpız otu) گاودانه. پونه. پوفه.
یارپیز گوْلوْ: (گیا) گل پونه.
یارپیز قوردو: (جان) کرم شبتاب.
یارپیزلیق: (Yarpızlıq) پونه‌زار.
یارپیز یاپراغی: (گیا) بارهنگ.
یارپیق: (Yarpıq) ورق.استثنایی. نورانی. **یارپیقماق:** پریدن (خواب).
یارپیماق: رمیدن. ترسیدن. خراب شدن.
یارپی یالتا: نصف و نیمه. سرسری.
یارت: (Yart) کاسه برای آب نوشیدن. ← بارداق.
یارتا: (Yarta) پرگار.
یارتاج: دوست. یاور. خیرخواه.
یارتاچی: مفسر. توضیح دهنده.

یارپیز

یارتاخیج: ملزومات. ضمیمه.
یارتادار: (Yartadar) متمم. تمام کننده.
یارتاس: (Yartas) صخره. تکه سنگ.
یارتاشماق: افشاء کردن. گشودن.
یارتاغال: (Yartağal) تشریح. تفسیر.
یارتالقیچ: (Yartalqıç) صفت. صورت.
یارتاماق: توضیح دادن. تفسیر کردن.
یارتامال: (Yartamal) توضیح. تفسیر.
یارتان: (Yartan) نورافکن.
یارتای: (Yartay) هلال ماه. مناسب.
یارتپاق: (Yartpaq) کوتاه.
یارتلاق / یارتلان: (Yartlaq) شکاف بزرگ. تکهٔ بزرگ چوب که از تنهٔ درخت ببرند.
یارتما: (Yartma) تکه. پارچه.
یارتماج: (Yartmac) هیزم. چوب یا شاخهٔ بریده شده.
یارتو: (Yartu) لوحه. تراشه. براده.
یارتی: (Yatı) نیمه. شیک. آفتاب. ستاره. نور. هیزم شکن. باور. اندیشه. وصلهٔ کفش. مصراع.
یارتی آی: (Yatı ay) هلال.
یارتیق: (Yatıq) رف. سکّو. تقویتی. خوشبختی.
یارتیلیق: (Yatılıq) درخشش. نورانیّت.
یارتیم: (Yatım) جدا شده. فرقه.
یارجاق: معاش. گذران. سودمند.
یارجال: (Yarcal) لهجه.
یارجامـــاز: (Yarcamaz) ستمگر. جبّار.
یارجمی: (Yarcəmi) ظرف مسی گود.
یارجی / یارجیش: (Yacı) رقیب.
یارجیق: (Yacıq) خط مرزی.
یارجین: (Yacın) قاطع.
یارجا: (Yarça) بخش. تکه. قسمت. شکاف. چادر بهاری.
یارچاغا: (Yarçağa) هیزم.
یارچال: (Yarçal) لهجه. گویش. نیکو. با برکت. مسعود.
یارچاماق: (Yarçamaq) برگشتن. تغییر

یارتا

ماهیت دادن. نیکو شدن. بهبود یافتن.
یارچانا: برگشته. تغییر ماهیت داده.
یارچایین: (Yarçayın) لطف کنید.
یارچی: (Yarçı) سهیم. شریک. منصف. رفیق باز.
یارچیتما: (Yarçıtma) حل. تحلیل.
یارچیتماق: حل کردن. تحلیل کردن.
یارچیق: (Yarçıq) شکاف.تکه. قطعه. آشکار. زخمی.
یارچیل: (Yarçıl) رئوف. مهربان.
یارچیما: (Yarçıma) خوشبختی.
یارچیماق: خوشبخت شدن.
یارچین: (Yarçın) شکافنده. برّنده. قطعی. بداخلاق. لطفاً.
یارخان: نامی برای زنان اویغور.
یاردا: خاک نرم. صخرهٔ مقدس.
یارداج: (Yardac) سهیم. معاون.
یارداچار: (Yardaçar) جوانمرد.
یاردارلیق: (Yardarlıq) (یاریدارلیق) نوعی اجارهٔ زمین که محصول عوامل تولید بین مالک و اجاره‌دار (زارع) نصف نصف تقسیم می‌شود.
یارداش: (Yardaş) دوست. صخره.
یارداق: (Yardaq)← قولداش. آرام. حیله گر. چاپلوس. مفید. غمخوار.
یارداقچی: کمک رسان. برهم زننده.
یاردام: (Yardam) یاری. کمک. هبه.
یاردامالق: (Yardamaq) کمک کردن.
یاردان: (Yardan) مؤثر. خیرخواه. فرمان نظامی به معنای «آماده باش».
یاردانق: (Yardanq) جاندار. زنده.
یاردانقلی: (متفا) ← یارادان قولو.
یاردانلی: گندیده. فاسد. سعادتمند.
یاردوکن: (Yardükən) نردبان.
یاردی: (Yardı) تخته. فقیر. جزا. مجازات. قصاص. نصفه.
یاردیرما: اشتقاق. جدا سازی.
یاردیرماق: قطع گردانیدن.
یاردیچ: (Yardıc) پند. نصیحت. اندرز. تقویت. حمایت.
یاردیش: (Yardış) ظاهر. نما.
یاردیق: (Yardıq) سکو. طاقچه. نیمه. بریده. بدردبخور.
یاردیم: (Yardım) کمک. یاری.
یاردیمان: (Yardıman) کمک رسان. یاور. یاری دهنده. مددکار. دستیار. معین. کمکی. آسیستان.
یاردیمتای: (Yardımtay) کنسرسیوم.
یاردیمچی: (Yardımçı) یاور. مُعین.
یاردیمچیل: خیرخواه. دلسوز.
یاردیمسال: (Yardımsal) امدادی.
یاردیملاش: (Yardımlaş) همیار.
یاردیملاشما: (Yardımlaşma) همیاری.
یاردیملاشماق: تناصر. به همدیگر کمک کردن. همیاری کردن. تعاون.
یاردیملیق: (Yardımlıq)مددجو. معاون.
یارزام: (Yarzam) کمک. یاری.
یارزان: (Yarzan) ارزان.
یارسات: مفید. سودمند. زیبا. لایق.
یارساتماق: (Yarsatmaq) جایزه دادن.
یارسان: (Yarsan) انتفاع. استفاده.
یارسقاق: (Yarsqaq) جاهایی در کوهها که بتوان پا بر آن نهاد و راه پیمود.
یارسقین: (Yarsqın) متغیّر.
یارسماق: (Yarsmaq) تغییر یافتن.
یارسی: (Yarsı) ضرر. زیان.
یارسیت: (Yarsıt) مصونیت. معافیت. اجازه نامه. مجوّز.
یارسیتماق: (Yarsıtmaq) مشمئز کردن. ترساندن. به فریاد آوردن.
یارسیغی: (Yarsığı) نفرت. تنفر.
یارسیق: هجرت. فراق. متأسفانه.
یارسیقاق: منفور. چندش آور.
یارسیقماق: از هم جدا افتادن.
یارسیماق: (Yarsımaq) مردار پیدا کردن و مشمئز شدن. بسیار آرزو کردن. به هوس افتادن.
یارسین: (Yarsın) مصون. معاف.
یارسینچیق: (Yarsınçıq) مردار. متعفن.
یارسینماق: (Yarsınqmaq) دوست شدن. کمک کردن. پسندیدن.
یارسیو: (Yarsıv) اضطراب. ترس.
یارشا: (Yarşa) معنویت.
یارشاق: (Yarşaq) چاپلوس. لوس. ننر.
یارشمیشی: (متفا) ← یاراشمیشی.
یارشی: (Yarşı) نصف کننده. نیمی از هر چیز. شریک و صاحب نیمی از یک چیز. طرفدار. داور. به نفع ... .
یارشیت: (Yarşıt) جبران. تلافی.
یارشیج: (Yarşıc) رقیب.
یارشیق: (Yarşıq) رقابت. منظم. معنوی. پسندیده.
یارشیم: محلی برای مسابقه یا مبارزه.
یارغاق: (Yarğaq) قُطر.
یارغال: مدد معاش. کمک حال.
یارغو: (متفا)(Yarğu) ← یارقی.
یارغونامه: (متفا)(Yarğunamə) یارقیلیق. صورت جلسهٔ بازپرسی.
یارقا: (Yarqa) نور. روشنایی. آذرخش. قضاوت. مشق. قسمت. بخش. حزب. کیفیت. ماهیت. مرحمت.
یارقات: (Yarqat) زمرّد. معاون. یاور. مستشار. شادمان.
یارقاج: (Yarqac) سلحشور. روز حساب. بررسی. داور.
یارقاجی: (Yarqacı) بیماری سنگین.
یارقاجین: (Yarqacın) دادستان.
یارقاچ: زردآلوی خشک بی هسته.
یارقاچی: (Yarqaçı) پارتیزان. قصاب.
یار قارا: (Yar qara) داد و فریاد.
یارقاراق: شبانه روز. شب و روز.
یارقاری: نامی برای مردان اویغور.
یارقاس: (Yarqas) بیزاری. دوری.
یارقاش: (Yarqaş) همدست.
یارقاشایان: توضیح دهنده. مفسر.
یارقاق: (Yarqaq) یشمه. پوست دباغی نشده. لباسی که مغولان از پوست دوخته می‌پوشند. مسلح. ضعیف. ناتوان. هرچیزی که از پوست گوسفند درست کرده باشند. سگ اسکیموها.
یارقال: قابل اشتعال. مسعود. با برکت.
یارقالاچ: نمد یا پالان حمالی.
یارقالاماق: آفرین گفتن. عنایت کردن.
یارقالانماق: سوء استفاده کردن.
یارقالی: (Yarqalı) با کیفیت. مرغوب.
یارقام: (Yarqam) پرتگاه. خندق.
یارقاماق: (Yarqamaq) قضاوت کردن. تشریح کردن. پرحرفی کردن. هدایت کردن. عفو کردن.
یارقان: (Yarqan) سودمند. نگهبان. محکمه. دادگاه. پرتگاه کنار درّه‌ها و رودها که به خاطر آب بردگی و

ریـزش در آب حاصـل شـده اسـت. بریدگی که سیل در کوه و تپـه ایجـاد مـی‌کنـد. لورکنـد. دادگـاه عـالی کشوری. جلاّد. قاضی. هیئت منصفه.
یارقاناد: (جان)(Yarqanad) خفاش. این واژه کوچک شدهٔ «یارغاق قاناد» یعنی بال پوست است.
یارقاناق: (Yarqanaq) دادگاه. محکمه.
یارقانان: هدایت پذیر. تربیت شونده.
یارقان اوْتو: (گیا)(Yarqan otu) قدومهٔ بیابـانی. (Thlaspi) یارقـان تـره سـی و قوش تره سی نیز گویند.
یارقاندیرماق: آزار دادن.
یارقاندیریق: ایذاء. آزاردهی.
یارقانمـاق: (Yarqanmaq) بیـزار شـدن. دوری کـردن. هـدایت شـدن. تربیـت شدن. متنبه شدن. استفاده کردن.
یارقانمیش: مرحوم. مغفور.
یارقان یاماج: پستی و بلندی.
یارقاووں: (Yarqavul) پلیس قضایی.
یارقای: هیاهو. جار و جنجال.
یارق تغمش: (متفا) ← یاریق دوغموش.
یـــارقو: (Yarqu) هزینـــهٔ دادرســـی. محاکمه. بازپرسی.
یـارقوج: (Yarquc) چـوبی کـه ماننـد شمشیر بریده باشد. چـوب برگردانـدن نان روی ساج.
یارقورول: کمیته. کمیسیون.
یـــارقی: (Yarqı) انـدام. بـدن. حـال. وضعیت. ابزار شکافنده. فیصله. قضیـه. ابزار تنبیـه. بازپرسـی. هزینـهٔ دادرسـی. استنطاق. دادخواهی. حکـم مجـازات. محلـی کـه در آن قاضـی بـه دعـاوی رسـیدگی مـی‌کنـد. محکمـه. دادگـاه. سازمانی که به امور اقتصادی رسیدگی می‌کرده است. عدلیه. به صورت یرغو و یـارغو وارد ادبیـات فارسـی آمـده است. هیزم مناسب.
یـــارقی بیگـــی: (Yarqı bəyi) قاضـی القضات. دادبیگ.
یارقی بلگه: (Yarqı bəlgə) دادنامه.
یارقیـــت: (Yarqıt) دربنـــد. گـــذرگاه تنگ. حکم دادگاه.
یارقیتای: دیوان عالی. دیوان تمیز.
یارقیتماق: حلال کردن. باز کردن.
یارقیچ: قاضی. حاکم. قلم. خطرناک.
یارقیجاق: (Yarqıcaq) آسیاب دستی.
یارقیچ: (Yarqıç) چاقو. حاکم. قاضی.
یـــارقیچی: (Yarqıçı) قاضـی. حـاکم. شـکافنده. قاضـی و بـازپرس در دورهٔ مغول. امیر دیوان. آسیابان.
یارقیچیلار قورولو: هیئت منصفه.
یارقی دارتی: بحث و جدل.
یارقیر: (Yarqır) قانون. قاعده.
یارقیراق: (Yarqıraq) درخشان.
یارقیراماق: (Yarqıramaq) درخشیدن.
یارقیرچی: (Yarqırçı) قانونگذار.
یارقیرماق: (Yarqırmaq) مقصر ساختن.
یارقیسال: (Yarqısal) قضایی. عدلی.
یارقیش: (Yarqış) رحم. لطف.
یارقیشا: (Yarqışa) خدا بیامرزد.
یارقیشماق: طلب رحمت کردن.
یارقیق: (Yarqıq) شکافنده. گزن.
یارقیل: فرمان. استثنایی. درخشش.
یارقیلاما: دادرسی. محاکمه.
یارقیلاماق: دادرسی کردن.
یارقیلانماق: دادرسی شدن.
یارقیلچاق: (Yarqılçaq) آسیاب دستی.
یارقیلداو: (Yarqıldav) آذرخش.
یارقیلی: متوسط. معتدل. مصمّم.
یارقیلیق:(Yarqılıq)دادگستری. اعتدال.
یارقیمان: (Yarqıman) سناتور.
یـــارقین: آذرخـش. اشـعهٔ خورشـید. دوست. جانان. گشاده رو. جنگلی کـه بـا تیـر بریـده شـود. مزرعـه ای کـه بـا دست کاشته شده. خرس دو ساله.
یارقیو: (Yarqıv) جوشش. خشم.
یارقی یوْلو: (Yarqı yolu) حـق مراجعـه به دادگاه.
یار گؤزل: نوعی رقص جمعی.
یارلاج: (Yarlac) شکافنده. برّنده.
یارلاسی: (Yarlası) صلوات باد.
یارلاشیق: (Yarlaşıq) موفقیت.
یارلاغاقور: (Yarlağaqur) صلوات باد.
یارلاق: (متفا)(Yarlaq) شکاف. ترک.
یـارلان: (Yarlan) شـیاری کـه آب بـر زمین ایجاد کند.
یارلانچی: کاربر. استفاده کننده.
یارلی: (Yarlı) فقیر. بی چیز. مفید.
یارلیسینماق: تحقیر کردن.
یارلیغ: (Yarlığ) فرمان. بخشش.
یارلیغـا / یارلیغـاج: (Yarlığa) عنایـت. بخشش. لطف.
یارلیغار: (Yarlığar) بخشنده. غفور.
یارلیغاسین: بخشنده. رحمان.
یارلیغاش: تحفه. هدیه. احسان. عطاء.
یارلیغاما: (Yarlığama) بخشش. عفو.
یارلیغاماز: کسی که بخشش نمی‌کند.
یارلیغاماق: بخشیدن. پند دادن.
یارلیغامیش: (Yarlığamış) بخشنده.
یارلیغان: شکسـتگی اطـراف رودخانـه. غفّار. بخشنده. بخشیده شده. آمرزیده.
یارلیغانماق: بخشیده شدن.
یارلوق: (Yarluq) نیازمند.
یـــارلیق: (Yarlıq) فرمـــان. برچســـب. پروانه. داغ. نشان. بـه صـورت «یرلیـغ» به همین معنـا وارد زبـان فارسـی شـده است. همدمی. دوستی. نوازش.
یارلیقچی: ژورنالیست. خبرنگار.
یارلیق خان: (Yarlıqxan) حاکم آمر.
یارلیلا: (Yarlıla) فلاکت.
یارلیلان: (Yarlılan) خود کم بین.
یارلیلانما: (Yarlılanma) خود کم بینی.
یارلیلانماق: احساس بدبختی کردن.
یارلیم: (Yarlım) لطف. عنایت.
یارلی یاخبای: آس و پاس. بینوا.
یارلی یاراق: حاضر و آماده.
یارما: (گیا)(Yarma) چند شیار مـوازی که برای جمع کردن آب مزرعه کنـده شده و بلندی این شیارها یک تـا یـک نیم متر و عـرض آن تقریباً نـیم متـر و فاصلهٔ میـان دو شـیارها ۳۰ تـا ۸۰ متـر بود. همهٔ ایـن شـیارها دسـت آخـر بـه «آنایارما» وصل می‌شد. قطعـات بریـدهٔ بزرگ هیزم. بلغور. دانهٔ خـوراکی کـه درشـت آسـیاب شـده باشـد. در زبـان فارسـی برغـول، افشـه، فروشـک و فروشه می‌گویند. شکافت.
یارما بیتکیلری: (گیـا)(Yarma bitkiləri) گیاهان دانه‌دار که از دانهٔ آنهـا بلغـور می‌سازند. مانند گندم، ارزن و غیره.
یارما پیلوْو: (Yarma pilov) بلغور پلو.

یارمات: (Yarmat) نامرد.
یارماج: (Yarmac) خیش. ابزار شیار کردن مزرعه. شکافنده.
یارماجا: (Yarmaca) شیار. کندهٔ درخت. هیمهٔ درشت. شفتالو.
یارماچ: (Yarmaç) ضعیف. فقیر.
یارماچا: (گیا) بلغور. دانهٔ های کوبیدهٔ حبوبات. قطعات بریدهٔ (هیزم). قطعه. پارچه. به شکل لوله و طومار.
یارماچالاتماق: شکافاندن.
یارماچالاما: شکافت. اشتقاق.
یارماچالاماق: شکافتن.
یارماچالانماق: شکافته شدن.
یارما چکمک: بلغور ساختن.
یارماچی: (Yarmaçı) بلغورفروش. بلغور ساز. هیزم شکن.
یارمادا: (یاریم آدا) شبه جزیره.
یارما داشی: آسیاب دستی.
یارماش: (Yarmaş) ظریف. ریز. نرم. بلغور درشت. تناسب. هماهنگی.
یارماشماق: ← دیرماشماق.
یارما شیله سی: آش بلغور.
یارماغان: (Yarmağan) ← آرماقون. تحفه. رهاورد. به صورت «یرمقان» وارد فارسی شده است.
یارماغول: (Yarmağul) زن تنومند.
یارماق: (Yarmaq) شکافتن. بریدن. برش دادن. شکستن. گسیختن. ترک دادن. خراش دادن. پول. ثروت. پول فلزی. زر سرخ و سفید.
یارماقان: (Yarmaqan) ← آرماقون.
یارماقلانماق: متمول شدن.
یارما کؤپپه سی: (Yarma köppəsi) کته‌ای که از بلغور گندم تهیه شود.
یارما کیمی: (مانند بلغور) آدم تنومند.
یارمالاتماق: (Yarlatmaq) به وسیلهٔ دیگری بلغور درست کردن.
یارمالاماق: (Yarmalamaq) بلغور درست کردن. دانه را درست آسیاب کردن. کاری را به آهستگی و بدون دقت انجام دادن.
یارمالانماق: بلغور شدن.
یارمالی: (Yarmalı) تنومند.
یارمالیق: (Yarmalıq) مناسب برای بلغور. افتتاحیه.
یارمان: (Yarman) کمک. یاری. پرتگاه. شکاف. جرّاح.
یارمانماق: (Yarmanmaq) بالا رفتن از کوه یا درخت. صخره نوردی کردن. تراش شدن. خراشیدن.
یار مندن کؤسؤبدؤ: (Yar məndən küsüfdü) (دلبر از من قهر کرده) نوعی کفش راحتی زنانه خانگی.
یارمه: (متفا)(Yarme) (یارما). بلغور.
یارمیز: (Yarmız) شکافته. بریده.
یارمیق: (Yarmıq) ثروت. دارایی. نیمه.
یارنا: (Yarna) دوست. مرز کشتزار. عایدات. جزء. علاوه. افزونه.
یارناز: (Yarnaz) گندم سرخ.
یارناشی: (Yarnaşı) سهامدار. شریک.
یارناق: (Yarnaq) شکاف. چاک. پرتگاه. قسمت.
یارناقچی / یارنالاش: سهامدار.
یارناما: (Yarnama) افشاء. اعلان.
یارنی: (Yarnı) پشت. کول.
یارنیق: سینه بند زنان. خرده. نصفه.
یار وئرمک: (Yar vermək) ممکن شدن. امکان یافتن.
یاروا: (Yarva) کمک. یاور.
یاروق: (Yaruq)پوشش. روپوش. پرده. روشن. **یاره تاشی:** (متفا) ← یاراداشی.
یاری: (Yarı) نصف. نیمه. میانه. ناتمام.
یار یاخا: (Yar yaxa) بالای پرتگاه.
یار یاراشیق: (Yar yaraşıq) آراستگی.
یاریاراق: (Yaryaraq) ← یاراق.
یاری اوْتوران: (Yarı oturan) نیمه ساکن. حالتی بین کوچ و اسکان.
یاریب: دوست بسیار نزدیک. بریده.
یاری بئل: (Yarı bel) نیمتنه.
یاری با یاری: نصف به نصف.
یاریب گیریش: (Yarıb giriş) شکافتن و نفوذ کردن (نظامی).
یاری بوچوق: (Yarı buçuq) علیل. ناقص. معلول.
یاری بؤلمک: (Yarı bölmək) مختصر قمپوز در کردن.
یاریپ: (Yarıp) قسمت. بخش. بریده.
یاریت: سبقت. تصمیم. امکان. طبیعت.
یاری تانری: خدایگان. نیمه خدا.
یاریتجاق: (Yarıtcaq) آذرخش.
یاریتچی: (Yarıtçı) اندرزگو.
یاریتقی: (Yarıtqı) لامپ. نور.
یاریتقیج: (Yarıtqıc) فانوس. شمعدان.
یاریتلی: (Yarıtlı) قابل استفاده.
یاریتلیق: (Yarıtlıq) آتش. روشنایی.
یاریتماز: (Yarıtmaz) کسی که کاری را نیمه تمام بی‌نتیجه انجام دهد. نالایق.
یاریتماق: (Yarıtmaq) با موفقیت انجام دادن. به نتیجه رساندن. درست و کامل انجام دادن. نورانی کردن. گشودن. به زحمت انداختن.
یاریج: داروی اسهال. بهره. استفاده.
یاریچا: (Yarıça) خدمتکار. نوکر.
یاری چاپ: (Yarı çap) نیمرخ. شعاع.
یاریچی: (Yarıçı) مناصفه کار. (ناپ).
یاریدار: (Yarıdar) شریک. سهیم.
یاریدال: (Yarıdal) مصرف. بودجه.
یاریدیق: (Yarıdıq) روشنایی. نور.
یاریدیلماق: (Yarıdılmaq) روشن شدن.
یاریز: (Yarız) تندو تیز. فرز.
یاریس: (Yarıs) دنیای بی پایان.
یاریسی یئرده: جوعلق. ناقلا. زبل.
یاریش: (Yarış) مسابقه.
یاری شار: (Yarı şar) نیمکره.
یاریشتای: (Yarıştay) استادیوم. میدان مسابقه. المپیاد.
یاریشجان: (Yarışcan) رقابت دوست.
یاریشچاق: علاقمند به اسبدوانی.
یاریشچی: (Yarışçı) مسابقه دهنده. مسابق. جارچی.
یاریشداش: (Yarişdaş) رقیب. حریف.
یاریشدیرماق: (Yarışdırmaq) به مسابقه واداشتن. به رقابت برانگیختن.
یاریشقا: (Yarışqa) شریک.
یاریشقان: مسابقه دهنده. رقیب.
یاریشلیق: (Yarışlıq) مسابقه ای. رقابتی.
یاریشما: (Yarışma) مسابقه. رقابت.
یاریشماجی: مسابقه دهنده. رقیب.
یاریشماق: مسابقه دادن. همیاری کردن.
یاریشی / یاریشیق / یاریشیم: مسابقه.
یاریق: شکاف. ترک. جای بریدگی. فاق. چاک. شقاق. درز. سوراخ. زره.

قصور. آماده. استثناء. شانس. بخت. روشنایی. نور. درخشان. تابان.
یاری قارین: (Yarı qarın) شکمو.
یاریقان: (Yarıqan) خوش بین.
یاریق اولدوزو: سیارهٔ زهره.
یاریق تکین: شاهزادهٔ روشن. (ناپ).
یاریقچی: گدا. سائل. زره ساز.
یاریقچیلیق: (Yarıqçılıq) زندگی مسعود. زره سازی. روشنایی.
یاریق دوُغموش: (Yarıq doğmuş) نورزاد. زاییده از نور.
یاریق کؤنؤللؤ: نشئه. سرمست.
یاریقلانماق: مست شدن.جشن گرفتن.
یاریقلی: منصف. آماده. زره پوش.
یاریقلیق: (Yarıqlıq) رقابت. خوشبختی. آمادگی. نورچشم.
یاریقماق: (Yarıqmaq) صدقه دادن. استراحت کردن. آسودن. به راست و چپ تاختن و خسته شدن.
یاری کار: (Yarı kar) زارعی که زمین اربابی را می‌کاشت و محصول بین او و مالک نصف می‌شد. نصفه کار. شریک. **یاری کارلیق:** شراکتی.
یاری کؤنؤل: بخواهی نخواهی.
یاریل: (Yarıl) قسمت. بخش. فقیر.
یاریلاتماق: نصف گردانیدن.
یاریلاما: (Yarılama) تنصیف. مناصفه.
یاریلاماق: (Yarılamaq) نصف کردن.
یاریلانما: (Yarılanma) نصفه. نیمه.
یاریلانماق: (Yarılanmaq) نصف شدن.
یاریلجاق: به راحتی نصف شونده.
یاریلداق: (جان)(Yarıldaq) خفاش.
یاریلداماق: فریاد کشیدن.
یاریلغان: (Yarılğan) ← یارقان.
یاریلقا: اسم مفعولی. قضاوت.
یاریلقاج: (Yarılqac) شکاف سنگ که پا در آن رود.
یاریلقاماق: قضاوت کردن. رحم کردن.
یاریلقان: شکاف بین تخته فرش.
یاریلقاو: (Yarılqav) احسان. بخشش.
یاریلقیج: مناسب برای شکافته شدن. انفجاری. مناسب برای انفجار.
یاریلما: (Yarılma) شکاف. نفاق. تفرقه. بریدگی.
یاریلماق: (Yarılmaq) شکافتن. شکاف برداشتن. بریده شدن. شقه شدن. پاره شدن. گسستن. ترک ترک شدن. خراش برداشتن. قطعه قطعه شدن. مضطرب شدن. روشن شدن.
یاریلیت: (Yarılıt) شکافتگی.
یاریلیش: (Yarılış) انفجار.
یاریلیغا ایشله مک: نصفه کاری کردن. شراکتی (نصف به نصف) کار کردن.
یاریلیغا قوْیماق: به مناصفه گذاشتن.
یاریلیق: (Yarılıq) نصفه. نیمه. اتیکت.
یاریلیم: (Yarılım) انشقاق. شکافتگی.
یاریم: (Yarım) نیمه. نصف. ناتمام. ناکامل. مسابقه. دورگه. اعقاب ازدواجهای مختلط آزادها با کنیزان در جامعهٔ ترکمن. اگر بعد از هر واحد واحد وزن یا طول و ... بیاید همین معنا را رساند. باتمان یاریم= یک من و نیم. کیلو یاریم= یک کیلو و نیم. آغاج یاریم= یک فرسنگ و نیم. دؤرد یاریم= چهار و نیم. اون یاریم= ده و نیم. ۱۰/۵.
یاریم آچیق: (Yarım açıq) نیمه باز.
یاریم آدا: (Yarım ada) شبه جزیره.
یاریم آدام: (Yarım adam) معلول.
یاریم آرال: (Yarım aral) شبه جزیره.
یاریم آرواد: (Yarım arvad) دختر بچهٔ بسیار دانا و زیرک.
یاریم آغری: (Yarım ağrı) میگرن.
یاریم آغیز: (Yarım ağız) ناراضی.
یاریم آی: هلال. نصف ماه. ۱۵ روز. لکه ای به شکل هلال که بر پیشانی اسب باشد. نوعی مادهٔ مخدر.
یاریم آیاق: نصف. نصف به نصف.
یاریمئل: (Yarımel) وصله بزرگی که به لباس در صورت کوتاه و تنگ بودن و یا زیاد پاره شدن دوزند.
یاریماز: ناکام. بدبخت. بی فایده.
یاریماغی‌ر: (Yarımağır) غیرمقبول. بیهوده. بی رونق.
یاریماق: (Yarımaq) به آرزو رسیدن. موفق شدن. نایل شدن. فایده داشتن. مفید بودن. لازم بودن. باز شدن.
یاریمان: (Yarıman) کوشا. فعال.
یاریم اوُتوراق: (Yarım oturaq) صندلی بدون پشتی.
یاریم اؤکوز: (Yarım öküz) واحد سطح برابر با ۱۲ هکتار.
یاریم بئل: (Yarım bel) ← یاریم پالان.
یاریم باش آغریسی: ← یاریم آغری.
یاریم پاپوش: (Yarım papuş) مسکین.
یاریم پالان: (Yarım palan) خری دوساله که برای سال بعد جهت بارگذاردن بار بر آن و یا سوار شدن، با گذاشتن بارهای سبک و سوار شدن بچه‌ها آماده کنند. نصفه آدم. نوجوان.
یاریمتا: نیمچه. نصف و نیمه.
یاریمجا: نیمچه. نصفه. نان ساج پز.
یاریم جان: نیمه جان. درمانده.
یاریمچاق: (Yarımçaq) نصف و نیمه. تختخواب یک نفره.
یاریمچیق: (Yarımçıq) نصف و نیمه.
یاریمچیقلاماق: ناقص کردن.
یاریمچیلیق/ یاریمدیق: نصف و نیمه.
یاریم دوُن: (Yarım don) نیمتنه.
یاریم دیزل: (Yarım dizel) (نیمه دیزلی) فاحشه. (گویش استانبولی).
یاریمساغ: (Yarımsağa) بیماری فلج در گوسفند و بز.
یاریمسالیق: (Yarım salıq) نیمه باز.
یاریم سؤگوُ: (Yarım söyü) زوبین.
یاریم شار: (Yarım şar) نیمکره.
یاریم فابریکات: نیم ساخته.
یاریمقا: کفش پاشنه کوتاه زنانه.
یاریم قاراقا: (Yarım qaraqa) نیمه شب.
یاریم قارین: نیمه سیر. کم غذا.
یاریم قان: (Yarım qan) دو رگه.
یاریم قاناد: (Yarım qanad) نیمه بال.
یاریم قورساق: نیمه سیر. آنکه شکمش را با هله هوله پر کند.
یاریم ککلیک: (جان)(Yarım kəhlik) پرنده ای که نرش قرمزرنگ و ماده اش رنگارنگ است.
یاریم کوُلار: (گیا) نیم بوته ها.
یاریم گنجه: (Yarım gecə) نیمه شب. از ساعت ۱۱ تا ۱ شب.
یاریم گؤز: (Yarım göz) نخستین سوراخهای تور ماهیگیری.

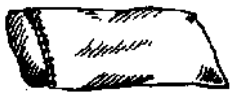
یاریم گؤن: (Yarım gün) نیمروز.
یاریملا: (Yarımla) پیمانهٔ نیم کیلویی.
یاریملاتماق: به نصف رساندن.
یاریملاشماق: به نیمه رسیدن.
یاریملاغا: (Yarımlağa) پیمانهٔ نیم کیلویی یا هفت کیلویی یا ده لیتری.
یاریملاغی: (Yarımlağı) پیمانهٔ نیم کیلویی یا ۱۵کیلویی.
یاریملاماق: نصف کردن.
یاریملانماق: نصف شدن.
یاریملیق: ناتمامی. ناکامل. نصفه. سبدی متوسط و دست بافت. صبحانه.
یاریم متر سیک آپاران: ابنه ای.
یاریم نوْع: (Yarım no') گونهٔ جزء در طبقهٔ حیوانات و گیاهان اجراء نوع.
یاریمی: (Yarımı) برخی. بعضی.
یاریم یارتا: نصف و نیمه.
یاریم یاللانما: نیمه مزدور. آنکه هم برای خود وهم برای دیگران کار کند.
یاریم یاملاق: علیل. ناقص.
یارین: (Yarın) فردا. پشت. گُرده.
یارینای: (Yarınay) صبح زود.
یارینتی: چاک. شیار یا شکاف سیل.
یارینجا: (Yarınca) قیچی. نیزه.
یارینچیق: (Yarınçıq) منفور. ملعون.
یاریناج: (Yarındac) رنده. تبر.
یاریناق: (Yarındaq) ← باریناق.
یارینقات: (Yarınqat) آستر. تویه.
یارینلی: (Yarınlı) چهارشانه. تنومند.
یارینلیق: (Yarınlıq) صبحانه.
یارینما: (Yarınma) تملق. چاپلوسی.
یارینماق: (Yarınmaq) تملق گفتن.
یارین یارقا: (Yarın yarqa) فردا صبح.
یار یوْلداش: دوست و رفیق.
یاری یاریا: نصف به نصف. مناصفه.
یاری یایاق: (Yarı yayaq) پرحرف.
یار ییخینتیسی: (Yar yıxıntısı) دردسر یا ضرر دوست.
یاری یوْل: (Yarı yol) نیمه راه.
یاز: (Yaz) بهار. نوبهار. بیکار. در دیوان لغات به معنای تابستان نیز آمده.
یاز آغزی: (Yaz ağzı) بهار.
یازا: (Yaza) نوشته. جزا. طالع. صحرا.
یاز ائشگی: (Yaz eşşəyi) آدم پرخور و ناقلا.
یاز ائوی: (Yaz evi) بهارخواب.
یازا بوغا: (جان)(Yaza buğa) گوساله ای که در هنگام بهار یک گوسالهٔ نر بالغ خواهد شد.
یازات: (Yazat) کاتب. قبیح. زشت.
یازاتایم: (Yazatayım) ناگهانی.
یازاتماق: رنده کردن. تراشیدن.
یازاج / یازاجاق: (Yazaç) قلم.
یازاچ: سجل. **یازاچی:** مجری مجازات.
یازا چیخماق: تا بهار زنده ماندن.
یازاداش: (Yazadaş) هم ولایتی.
یازار: نویسنده. بزرگ خاندان. اتیکت.
یازار پوْزار: (Yazar pozar) تخته سیاه.
یازار داش: (Yazardaş) گرافیت.
یازار کاسا: صندوق الکترونیکی.
یازارلاق: (جان) بچه خوک یک ساله.
یازارماق: پژمردن. افسردن.
یازاغا: (Yazağa) غلاف کمان.
یازاق: (Yazaq) چراگاه. طلایه دار سپاه. به صورت «یزاک» وارد زبان فارسی شده است. دستور. فرمان. مزیّن. دفترخانه. **یازاقلاماق:** در آستانهٔ زایمان درد کشیدن.
یازا قیشلاق: دشت و صحرا.
یازال: (Yazal) زینت. کتبی. مکتوب.
یازالاماق: گستردن. سرد شدن.
یازالقا: (Yazalqa) دفترخانه.
یازالقان: (Yazalqan) جزائی. کیفری.
یازالماق: (Yazalmaq) رنده یا تراشیده شدن. نیکو شدن. **یازالی:** مجرم.
یازالیق: (Yazalıq) دایرهٔ اجرای احکام.
یازام: (Yazam) پشم بهارهٔ گوسفند.
یازاماق: (Yazamaq) کیفر دادن.
یازان: (Yazan) نویسنده. تنبل. نوعی بازی با قاپ. دایره ای به قطر یک و نیم متر می کشند و بازیکنان قاپهایشان را به یکی می دهند. او همهٔ قاپها را درون دایره می ریزد و قاپ هرکه جیک یا بوک بایستد، او با دو انگشت شبیه به حرکت بشکن زدن، با قاپ خود قاپ دیگر را می زند و اگر قاپ دیگری از دایره خارج شود، مال او خواهد شد.
یازاناق: (Yazanaq) گزارش.
یازان پوْزان: تخته سیاه.
یازانجیق: شیک. خوشگل.
یازانجیل: (Yazancıl) خوشنویس.
یازان قورو: (Yazan quru) هنگامی از بهار که محصول سال قبل تمام شده ولی محصول تازه نیز به دست نیامده.
یازانماق: (Yazanmaq) زیبا شدن.
یاز اولدوز: (Yaz ulduz) برج فلکی حمل. فروردین. **یازبا:** (Yazba) پرگار.
یازبار: (Yazbar) قرارداد. بهاری. محصولات بهاری.
یازبارماق: (Yazbarmaq) قرارداد بستن.
یاز باشا: رساله. تز. پایان نامه.
یاز باشی: (Yaz başı) بهار. اول بهار.
یاز بایرامی: (Yaz bayramı) عید بهار.
یاز بوْشا: (Yaz boşa) کتباً.
یاز پوْز: (Yaz poz) تخته سیاه.
یاز تاووق: (جان)(Yaz tavuq) کبک.
یازتای: (Yaztay) مانند بهار (ناد).
یاز تومشوق: (Yaztumşuq) جانور افسانه ای با دماغ آهنین.
یازجا: (Yazca) کاغذ یا چیزی که بتوان بر آن نوشت.
یازجیز: بوروکراسی. تشریفات اداری.
یازجیزچی: (Yazcızçı) بوروکرات.
یازچاغی: (Yaz çağı) موسم بهار(ناد).
یازخان: خدای بهار در باور ترکان.
یاز خانیم: بهار زاده (ناد).
یازداریش: (Yazdarış) دفترخانه.
یازدا گؤل: گلی که در بهار بروید.(ناد).
یاز دوردو: (Yazdurdu) بهار پیکر (ناد).
یاز دوْغموش: بهار زاده (ناد).
یازدیج: (Yazdıc) کتیبه.
یازدیرماق: (Yazdırmaq) نویساندن.
یازدیرناق: (Yazdırnaq) موجود پنجه دار در باور ترکان.
یازدیری: (Yazdırı) ثبت. تحریر.
یازدیریق: (Yazdırıq) آبونه. مشترک.
یازدیریلما: (Yazdırılma) ثبت.
یازدیریلماق: نویسانده شدن.
یازدیریم: (Yazdırım) سند. نوشته.
یازدیریو: (Yazdırıv) دیکته. املاء.
یازدیق: (Yazdıq) نوشته. نامه.

یازدیقجا: (Yazdıqca) همراه با نوشتن.
یازدیل: (Yazdil) رمزدار. مخفی.
یازر: (متفا)(Yazer) ← یازیر.
یاز سری: (Yaz səri) اول بهار. نوبهار.
یازسینماق: (Yazsınmaq) ازبر کردن.
یاز شلغمی: (گیا)(Yaz şəlğəmi) شلغم بهاری. **یازغیر:** (Yazğır) ← یازیر.
یازقا: (Yazqa) مجازات.
یازقات: (Yazqat) قباحت.
یازقاج: (Yazqac) قلم.
یاز قادین: بهار زاده (ناد).
یازقار: افتراء. تهمت. ثبت کننده. محرّر. **یازقارچی:** افتراء زننده. مصادره کننده. **یازقارماق:** متهم یا مصادره یا سرزنش کردن. گناهکار دانستن. رحم کردن. یادداشت کردن.
یاز قازانی: (گیا)(Yaz qazanı) نوعی گیاه چندساله که برای بند آوردن خون سودمند است.
یازقاق: فراخ. گشوده. هوشیار.
یازقالاماق: (Yazqalamaq) ثبت کردن.
یازقان: (Yazqan) فراخ. هوشیار. خدا.
یاز قایان: آب سیل آسای بهاری.
یازقو: (Yazqu) گناه. جرم.
یازقوشو: (Yaz quşu) پرندهٔ بهاری(ناد).
یازقوق: (Yazquq) نوک پستان مادیان.
یازقون: (Yazqun) آشفته.
یازقی/ یازقیت: (Yazqı) نوشته. الهی. تقدیر. بهاری (کِشت).
یازقیتماق: (Yazqıtmaq) متهم کردن. اتهام زدن. قید کردن.
یازقیچ: (Yazqıc) نویسنده.
یازقیچی: فاتالیست. تقدیرگرا.
یازقیر: (Yazqır) کیفرخواست.
یازقیرما: اتهام زنی. کیفرخواهی.
یازقیرماق: (Yazqırmaq) متهم کردن.
یازقیری: (Yazqırı) ستم. ظلم.
یازقیسال: (Yazqısal) تقدیری.
یاز قیش: بهار و زمستان. طول سال.
یازقیلی: خوش شانس. بختیار.
یازقینماق: قید شدن. اشاره شدن.
یاز گتیرن: (Yaz gətirən) تگرگ ریز.
یاز گلدی: (Yaz gəldi) بهار آمد(ناد).
یازگول: (Yazgül) گل بهاری (ناد).
یازگون: (Yazgün) روز بهاری (ناد).
یازلا: خانهٔ ییلاقی. بهارخواب. بالکن.
یازلاتماق: بهار را پشت سر گذاردن.
یازلاق: (Yazlaq) مراتع بهاره. غلهٔ بهاره. یازلیق و یازداق نیز گویند. کلبهٔ بهاری. بهارخواب. قلم.
یازلاما: بهارگذرانی. بُز دو ساله.
یازلاماق: بهار را در جایی گذراندن. پیشاپیش لباس بهاره پوشیدن.
یازلی: (Yazlı) نازنین. طنّاز.
یازلیجاق: (Yazlıcaq) بهارخواب.
یازلیق: بهاره. کشت بهاره. بهارخواب. اتاق رو به آفتاب. ویلا. دوغ.
یازما: (Yazma) ثبت. تحریر. نسخه. روسری نازک بهاری. نوعی بیماری. ← قابا قولاق.
یازما تاپشیریق: تکلیف کتبی.
یازماجا: (Yazmaca) نوشتار.
یازماچی: بافندهٔ روسری نازک. ثبت کننده. آنکه اتومبیل واردشده بطور غیرقانونی را شماره زده و بفروشد.
ی‌ازماز: نانویس. شکست ناپذیر.
یازماق: (Yazmaq) نوشتن. نگاشتن. به ثبت رساندن. اسم نویسی کردن. نصف کردن. از نیمه بریدن سیب زمینی برای کاشتن. شیار درست کردن. خط خطی کردن. شانه کردن گیسوان. گستردن. به صورت «یازیدن» به معنای کشیدن وارد فارسی شده.
یازمالی: (Yazmalı) نوشتنی.
یازمالیق: (Yazmalıq) تخته سیاه.
یازمان: منشی. دبیر. بدون فرزند.
یازمانلیق: دبیرخانه. منشیگری.
یازمای: (Yazmay) روسری. سربند.
یازمیش: (Yazmış) سرنوشت. بُز نازایی که به سن زایش رسیده باشد.
یازوئردی:(Yazverdi)(بهار داده)(ناپ).
یازی: (Yazı) نوشته. الفباء. حروف. نبشته. خط. اثر. سواد خواندن و نوشتن. کتیبه. سرنوشت. طالع. جلگه. دشت خالی از سبزه. هاموز. زمین. مسطح. بیرون. (گویش همدان و ساوه). سرگین. پشکل. به صورت «یاظ» در معنای رویهٔ سکه وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
یازی آدایی: (جان) گرگ.
یاز یئری: (Yaz yeri) زمینی که سال قبل کشت بهاره در آن انجام شده.
یازیازی: (Yazyazı) نیمرو.
یازیب آلماق: یادداشت کردن.
یازیب پوْزماق: نوشتن و خط کشیدن. نوشتن و پاک کردن. دربارهٔ امری اندیشیدن و محاسبه کردن.
یازیب یاراتماق: نوشتن و خلق اثر.
یازی پوْزو: نوشتن. خواندن و نوشتن. مجلس یا محفل عقدکنان.
یازیت: (Yazıt) کتیبه. سنگ نوشته. مخفی. خاطره.
یازیت بیلیم: (Yazıt bilim) اپیگرافی.
یازیتماق: رنج کشیدن. بیمار بودن. خالی کردن. فصل بهار فرا رسیدن.
یازی توْرا: (Yazı tora) شیرخط. دو روی سکّه. یازی = نوشته و تورا = تورغای یا طغرا. مقعد و مهبل.
یازی توْیوغو / یازی یابانی تویوق: (جان)(Yazı toyuğu) مرغ دشتی. قرقاول. تذرو. **یازیج:** (Yazıc) کارت.
یازیجا: (Yazıca) کتبی. نوشتاری.
یازیجاق: دشت هموار. زمین هموار.
یازیچی: نویسنده. دستگاه خط نگار. خادم. عریضه نویس. بهمین صورت وارد فارسی و به صورت الیازیجی وارد عربی شده. نفر دوم در بازی.
یازیخانا: (Yazıxana) دفترخانه.
یازیداش: (Yazıdaş) هم ولایتی.
یازی داشی: (Yazı daşı) لوح سنگی.
یازی دؤزن: (Yazı düzən) مصحّح.
یازی دیلی: (Yazı dili) زبان نوشتاری.
یازیر: حاکم قلمرو پهناور (از طوایف ترکمن). کاتب. آنکه حامیان بسیاردارد.
یازیرا: (Yazıra) پهنه. صحرا.
یازیر تونقا: ببر صحرا. (ناپ).
یازیرچی: (Yazırçı) منجم. ستاره شناس. به صورت «یازرجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
یازیرقاتماق: با مهر پروردن.
یازیرقاس: (Yazırqas) مرحمت. لطف.
یازیرقاماق: مرحمت کردن.

یازیرقـان: (Yazırqan) علفـی کـه در مزرعه درو شده بروید.
یازیرماق: (Yazırmaq) پنهان کردن.
یازیریق: (Yazırıq) پنهان. مستور.
یازیش: نوشته. دستخط. طرز نگارش.
یازیشچی: (Yazışçı) مکاتب.
یازیشلیق: کیبورد. صفحه کلید.
یازیشما: (Yazışma) نامه نگاری.
یازیشـماق: شـرکت در نوشـتن. نامـه نگاری کردن. باهم شکافته شدن.
یازیشـمالیق: (Yazışmalıq) مکاتبـات. مراسلات. منشأت.
یازیغی گلمک: دل به رحم آمدن.
یازیق: (Yazıq) بیچـاره. آرام. سـاکت. پژمرده. مرغی که جای تخم کـردن را گم کـرده باشـد. مـتهم. بـه صـورتهای «یازق» و «یازغ» وارد زبان عربی شده.
یازی قازی: (جان) غاز وحشی.
یازیقجا: (Yazıqca) بدبختانه.
یازیق جیغاز: بیچاره. طفلکی.
یازیقدیرماق: باعث گمراهی شدن.
یازیقسیز: (Yazıqsız) معصوم. بی گناه.
یازیقلار اوْلسون: افسوس.هیهات. حیف.
یازیقلامـــاق: (Yazıqlamaq) دســتگیر کردن به جرم خلاف.
یازیقلانماق: متأسف شدن.
یازیقلی: (Yazıqlı) گناهکار. آهمند.
یازیقلیق: مظلومیت. آرامش و سکوت.
یازیقماق: (Yazıqmaq) دور شدن. جای خـود را گـم کـردن. فرارسـیدن بهـار. کیف کردن. لذت بردن. ضعیف شدن.
یازیق قوزوق: فقیر بیچاره.
یازیق یازیق: مظلومانه. خط خطی.
یازیق یوْخ: (Yazıq yox) من بیگناهم.
یازیق یوزوق:(Yazıq yuzuq)فقیربیچاره
یازیل: (Yazıl) ادبیات. خط. سبز.
یازیلاشماق: نامه نگاری کردن.
یازیلاما: ثبت. تحریر. تیتراژ.
یازیلاماق: (Yazılamaq) نوشتن. صـاف کردن. هموار کردن.
یازیلجاق / یازیلجان: (Yazılcaq) مقصد.
یازیلقان: (Yazılqan) ثبت شده. سجل.
یازیلما: ثبت. تحریر.ثبت نام.
یازیلماق: نوشـته شـدن. نگاشـته شـدن. ثبت شدن. اسم نویسی کردن. استخدام شـدن. بـاز شـدن. خـط خطـی شـدن. شـکافته شـدن. آبونـه شـدن. مشـترک شدن. شیفته شدن. مربوط شدن.
یـازیلی: نوشـته. نوشـته شـده. کتبـی. سرنوشت. نامزد. لوبیا چشم بلبلی.
یـازیلیش: (Yazılış) نوشـته. دسـتخط. نامه. املاء. نامه نگاری.
یازیلیشما: مکاتبه. نامه نگاری به هم.
یازیلیشماق: به هم نامه نوشتن.
یـازیلیق: (Yazılıq) دفتـر. گشـودگی. روشنفکری. صحرایی.
یازیلیقچی: (Yazılıqçı) دفتردار.
یازیلیق قورولو: هیئت تحریریه.
یازیلیم: (Yazılım) نوشتار.
یازیلینماق: ثبت نام شدن.
یـازیم: (Yazım) تقـدیر. سرنوشـت. املاء. تصادفاً. گهواره. بهار من.(ناد).
یازیمجاق: (Yazımcaq) تخته سیاه.
یازیمجی: (Yazımcı) نویسنده.
یازیمسان: بهار و بخت من هستی!(ناد).
یازیمسی: (Yazımsı) نوشته مانند.
یازیملی: (Yazımlı) آبونه. مشترک.
یازیمیش: (Yazımış) تقدیر. سرنوشت.
یـازین: (Yazın) فصـل بهـار. ادبیـات. کاغذ. آذرخش. بازی قایم موشک.
یازین اوْخولو: سواد مدرسه.
یـازینتی: (Yazıntı) یادداشـت. جـای خشک و بی علف.
یازینج: (Yazınc) گناه. خطا. ادبیات.
یازینجاق: بازی قایم موشک.
یازیندیز: (Yazındız) ادیب.
یازینسال: (Yazınsal) ادبی.
یازینماق: (Yazınmaq)شـکافته یـا خـط خطی شدن.پنهان شدن.
یازیو: (Yazıv) نامه. مکتوب. یادداشت.
یازی یابان: صحرای پهناور.
یازی یازدی: (Yazı yazdı) جلسـهٔ قـول و قرار عروسی.
یاس: (Yas) سوگواری. شتر ضعیف.
یاسا: [مغ] (Yasa) قاعده. قانون. قانون و مقرّراتی که چنگیز برای مغولان وضع کرده بود. فرمـان حکـم. مجـازات. بـه صورتهای «یاسا» و «یسه» وارد فارسـی شده.
یاساب: (Yasab) ویرایش.
یاسابوران: (Yasaburan) فریبکار.
یاساپ: (Yasap) آماده.
یاسات: محصول. تولید. ردیف.
یاساتان: (Yasatan) قانونی. قانونمند.
یاساتای: (Yasatay) پارلمان. قوهٔ مقننه.
یاساتما: (Yasatma) سامان بخشی.
یاساتماق: (Yasatmaq) سامان بخشیدن.
یاساتور: (Yasatur) قانونمند.
یاساج: (Yasac) رنده. ماله.
یاساچی: قانونگذار. نمایندهٔ پارلمان.
یاساداق: (Yasadaq) آراسته.
یاسادو: نامی قدیمی برای مردان.
یاسادیش: (Yasadış) تذهیب.
یاسا دیشی: (Yasa dışı) غیرقانونی.
یاسـار: (Yasar) بنیـاد. تـزئین. مـذهب. آیین. طریقت. وضـو. مراسـم. نـالایق. دست و پا چلفتـی. بـی‌شـعور. بیکـاره. زشـت. قـانونی. گوسـالهٔ یـک سـاله. گشوده. باز. عاجز. ناتوان.
یاسارقاق: [مغ] رسمی. آدم تشریفاتی.
یاسارلیق: (Yasarlıq) انبساط. گشایش.
یاسارماق: وضو گرفتن. پختن.
یاساریق: (Yasarıq) تدارکات.
یاساسی: (Yasası) همکاری در تولید.
یاساش: محصول. تولید. اشتقاق. تعمیر.
یاسـاغا: (Yasağa) قانونگـذار. نـام پـدر چنگیزخان. **یاساغار:** رسمی. قانونی.
یاساغان: فعال. پرکار. آفریدگار.
یاساغور: (Yasağur) اصلاح طلب.
یاساغون: (Yasağun) فروتن. متواضع.
یاساغی: (Yasağı) عادی. معمولی.
یاساغین: (Yasağın) سیاسی.
یاساق: (Yasaq) قدغن. خراجی کـه در روسیهٔ تزاری از ملتهای تابعه ابتـداء بـه صورت جنسی و سپس به صورت نقـد به نفع تزار وصول می‌شد. بـه صـورت یساق و یاسق در ادبیـات فارسـی و بـه صـورتهای «یاسـاق» و «یصـق» وارد عربی وارد شده.
یاساق آلتی: قرارگاه پلیس.
یاساق اؤگئی:(Yasaq ögey) اغتشاش.
یاساق بیگی: (Yasaq bəyi) مأمور قانون.

مأمور مالیات.
یاساقچی: (Yasaqçı) قراول. نگهبان. تعمیرکار. به صورت «یساقجی» وارد لهجهٔ مصری زبان عربی و به صورت «یساقچی» وارد زبان فارسی شده است.
یاساقچی باشی: رئیس مأموران.
یاساقدان: (Yasaqdan) منظم. مرتب.
یاساق سالماق: جریمه کردن.
یاساق ساوان: سور و سات عروسی. هدایا یا تدارکات مراسم عروسی برای مهمانان. هدیهٔ ارزان. چیز موقتی.
یاساق ساوماق: (Yasaq savmaq) ارائهٔ خدمت در مراسم عروسی.
یاساقسی: (Yasaqsı) مکروه. ممنوع.
یاساق قولو: (Yasaq qulu) مأمور قانون.
یاساقلاماق: قدغن کردن.
یاساقلانماق: قدغن شدن.
یاساقلی: قدغن. ممنوعه. مأمور دولت.
یاساقلیق: (Yasaqlıq) تحت حفاظت (بنای تاریخی، گیاه یا حیوان یا منطقهٔ ارضی معین و غیره). حراست شده. سپاهی. صاحب نسق و صاحب سیاست. دولتمرد. حصار.
یاساق نوْیان: شاهنشاه. سلطان. حکمران.
یاساقون: (Yasaqun) قانونی.
یاساقی: (Yasaqı) سپاهی.
یاساق یارلیق: فرمان حکومتی.
یاساق یوْسون: قانون و مقررات.
یاسال: (Yasal) ترتیب. حلقه. صف. نظام. لشکر. قانونی. حقوقی. نظامی. به صورت یسال در ادبیات فارسی وارد شده است. درمان.
یاسالات: عرض تسلیت. سرسلامتی.
یاسالاشماق: قانونی شدن.
یاسالاق: (Yasalaq) قرق. منطقهٔ ممنوعه و حفاظت شده.
یاسالاما: (Yasalama) قانونگذاری.
یاسالاماق: (Yasalamaq) پرده پوشی کردن. ماستمالی کردن. قانونی کردن. کُشتن. دستور دادن.
یاسالانماق: پرده پوشی شدن. ماستمالی شدن. قانونی شدن. علاقمند شدن.
یاسالاییجی: (Yasalayıcı) توجیه‌گر.
یاسالقا: تدارک. آرایش. تزئین.
یاسال قازانج: سود قانونی.
یاسالقان:(Yasalqan)مصنوعی. ممنوعه.
یاسالما: ساخت. مصنوع. جعلی. الگو.
یاسالماق: ساخته شدن. آراسته شدن.
یاسالی: قانونمند. رسمی. مشروع.
یاسالیش: (Yasalış) سازه.
یاسام: (Yasam) قاعده. قانون. سازه.
یاساما: (Yasama) مالیاتی غیر از مالیات معروف به قلان و قبچور که از عشایر و کشاورزان وصول می‌شد. قانونگذاری. تنظیم. مصنوعی.
یاساماق: (Yasamaq) برقرار کردن نظم. به اجرا درآوردن قانون. تنبیه کردن. آراسته ساختن. قانونمند کردن.
یاساما قورولو: نهاد قانونگذاری.
یاسامال: (Yasamal) زمین مسطح بر بالای کوه. کوهپایه. دامنه. کوتاه. کم ارتفاع. غیرطبیعی. تعمیرشده.
یاسامالی: (Yasamalı) تشریعی.مربوط به قانون. مشروط.
یاسامان: قانونگذار. نمایندهٔ مجلس.
یاسامچی: (Yasamçı) ویراستار.
یاسامه: (متفا)(Yasame) ← یاساما.
یاسامیش: (Yasamış) مجهز. مرتب.
یاسامیشی: (Yasamışı) تجهیز و آماده سازی لشکر. نظم و ترتیب. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده است.
یاسان: (Yasan) نظم. هنجار. الگو. سوء استفاده. رشوه. اشاره. توطئه. راحت. لایق. فعال. پرکار. حملهٔ ناگهانی. پیش بینی. علامت. سلام. درود.
یاسانتی: (Yasantı) غیرطبیعی. خیالی.
یاسانجاق: (Yasancaq) شیک. بالش.
یاساندی: (Yasandı) آراسته (ناد).
یاساندیرماق: مرتب کردن. آراستن.
یاسانقان: شیک. خوش پوش.
یاسانلاماق: (Yasanlamaq) مشخص کردن. علامت گذاشتن.
یاسانلی: منظم. بهنجار. نامزد. جعلی.
یاسانلیق: آمادگی. انتظام. انسجام.
یاسانما: (Yasanma) آرایش.
یاسانماق: صف کشیدن. آراسته شدن.
یاسانمیش: آراسته. جامه پوشیده.
یاسانیش: (Yasanış) آرایش.
یاساو: (Yasav) صف. ردیف. قانونی. حقوقی. آمادگی. آماده. جهیزیه.
یاساوای: پلیس. مأمور قانون.
یاساوچی: (Yasavçı) پلیس. مأمور قانون. سازنده. خطی که با دوران خود، شکل گرد حاصل کند.
یاساولاماق:(Yasavlamaq) سوار کردن.
یاساولی: صاحب مال و دارایی.
یاساوور: (Yasavur) پلیس.
یاساوول: (Yasavul) آنکه در میهمانیهای بزرگ ترکان، هر یک از میهمانان را در جای متناسب با مقام خود بنشاند. مأموری که برای نگهبانی از مکان «یاسا» شده و یا ممنوعه گمارده می‌شود. مجری. چوبداری را گویند که برای نظم صفوف و طرد و منع بیگانه در دربار ارباب دولت باشد. حاشیه نشین و ملازم و نوکر. نگهبان. قراول. مأمور دیوانی به ویژه مأمور تشریفات در دورهٔ صفوی. به صورت یساول وارد فارسی شده است. تعابیر یساول صحبت (مأموری که در دورهٔ صفوی مهمانان و سفرا را به حضور شاه می‌برده، مأمور تشریفات)، یساول قور (مأمور تسلیحات، مأمور قورخانه) و یساول مجلس (همان یساول صحبت) از این ریشه پدید آمده‌اند.
یاساوول باشی: مهتر یساولان.
یاسای: (Yasay) نظم. قاعده. ترتیب. مذهب. اصول. جهیزیهٔ عروس.
یاسایی: (Yasayı) مصنوعی. قلابی.
یاسبار: (Yasbar) مرحوم. جنت مکان. مجلس ترحیم.
یاسبال: (Yasbal) لطف. عنایت.
یاسبیق: (Yasbıq) مقدّس.
یاسپان: (Yaspan) اراضی مسطح.
یاسپای: (Yaspay) قابلیت. کارایی. خدایی. فی سبیل الله. بخاطر خدا.
یاست: (Yast) نرم.
یاستا: (Yasta) کنایه. پشتوانه.
یاستابان: بی رحم. بی حیاء. پررو.
یاستاج: (Yastac) تختهٔ خمیر بازکنی.
یاستار: (Yastar) میفولوژی. خرافات. عاجز. ناتوان.

یاستاردا: (Yastarda) آلت چوب بری.
یاستاغا: (Yastağa) نازک. ظریف.
یاستاغاج: تختهٔ خمیربازکنی.
یاستاق: (Yastaq) تکیه گاه. کنایه. حد شرعی. ییلاق.
یاستال: (Yastal) زینت. زیور.
یاستالاق: (Yastalaq) ضعیف. ناتوان.
یاستالماق: تکیه داده شدن.
یاستام: (Yastam) متمایل. مجمع.
یاستاما: اتکاء. تسطیح. کمک.
یاســـتاماق: (Yastamaq) پشـــت دادن. تکیـه کـردن. پشتی گـزاردن. مسـطح کردن. تولید کردن. احترام گذاشتن.
یاستان: زمین هموار و مسطح بـر بـالای کوه و تپه و سنگلاخ. تکیه گاه.
یاستانا: محترم. جناب. ← یاستان.
یاســـتاناق / یاســـتانجا / یاســـتانجاق: (Yastanaq) زمین هموار در بالای تپـه. تکیه گاه. مسند. بارگاه. صندلی.
یاستانماق: (Yastanmaq)←یاسـلانماق. تکیه دادن. نشستن و ماندن.
یاســـتانمای: (Yastanmay) کلیســـای کوچـک. درخـت روی مـزار. سـنگ یادبود. ناکارآمد. بدردنخور.
یاستاو: (جان)(Yastav) کبک. ابتذال.
یاس توتماق: (Yas tutmaq) عزا گرفتن.
یاس توْیـوق: (Yas toyuq) نـوعی مـرغ خانگی کـه بـا گفـتن «یـاس یـاس» در جای خود می ایستد.
یاســتی: (Yastı) پهـن. پـخ. مسـطح. هموار. کوتاه.
یاستی آغیز: (Yastı ağız) کلبتین. دهان دریده. لاف زن.
یاستی باجاق: معیوب. سقط.
یاستی بالابـان: آلـت موسـیقی. بالابـانی که سرش صاف باشد.
یاستی بالیق: (جان) نوعی مـاهی بـا تـن صاف که در آب شیرین زندگی کند.
یاستی بیغجیقلی: (جان) خرچسنگ.
یاستیجا: (گیا)(Yastıca) لوبیا.
یاستیجاق: بالاپوش. کاپشن.
یاســتی دابـان: (Yastı daban) شـخص دارای کف پای صاف.
یاستی دیمدیک: (جان)(Yastı dimdik) کفچه نوک. پرندهٔ مـاهیخوار بـا منقـار صاف. (Platalea Leorodia) .
یاستیریق: (Yastırıq) نیمکت.
یاستیغاج: (جان) ← چاپاق بالیغی.
یاســتیق: (Yastıq) (در اصـل یاتسـیق) پشتی. قسمت نرم نشیمنگاه اتومبیـل و زیـن و مبـل. بالشـتک ضـربه گیـر در ماشین آلات. قسمت نـرم کـه در یـوغ کـار مـی‌گذارنـد تـا از زخمـی شـدن گردن اسب جلوگیری نمایـد. امـروزه برای بالش نیز این واژه به کار می‌رود.
یاستیق آلتی: (Yastıq altı) تنقلاتی کـه پیش از خواب خـورده شـود. نخسـتین تنقلات که عروس و داماد خورند.

یاستیق

یاســتیقاج: (Yastıqac) میـل مخصـوص پهن کردن خمیر.
یاستیقچا: بالش کوچک. نازبالش.
یاستیقچی: (Yastıqçı) فال بین.
یاستیقداش: همسر. زن و شوهر.
یاستیقلاما: پشتیبانی. کمک.
یاستیقلاماق: (Yastıqlamaq) با سنگهای صاف جایی را ساختن. پروراندن.
یاستی قلسمه لیلر:(جان)نرم آبششداران.
یاستیقلی: (Yastıqlı) فال بین. ریاکارانه.
یاستیقلیق: مناسب برای تهیهٔ بالش.
یاستیقماق: از راه بدر شدن.
یاســتی قـورد: (جـان)(Yastı qurd) ← لنت شکیللی باغیرساق قوردو.
یاستی قوشاق: (Yastı quşaq) بیضی.
یاستی قونچا: (گیا) کیمه. قیفالنتس.
یاستی گلن: پهن. به صورت پهن.
یاستیلاتماق: پهن کردن. خواباندن.
یاستیلاشماق: (Yastılaşmaq) پهن شدن.
یاستیلاما: تسطیح. لاپوشانی.
یاستیلاماق:پهن کردن. لاپوشانی کردن.
یاستیلانماق: پهن شدن. بـه حالـت پهـن درآمدن. پت و پهن شدن. تنبل شدن.
یاستیلماق: (Yastılmaq) پهن شدن.
یاستیلیق: (Yastılıq) همواری. پهنی.
یاستیم: (Yastım) هموار. پهن.
یاستین: (Yastın) شامگاه.
یاستینماق: دراز شدن و تکیه دادن. نثـار کردن. نیایش کردن. تسلی یافتن.
یاستی یالاق: نتراشیده و نخراشیده.
یاستی یـاپراغی: (گیـا)(Yastı yaprağı) بـرگ بابـاآدم. گیـاهی صـحرایی و کوچک با یک برگ بـزرگ. بـرگ آن مرهم زخم است و دم کـردهٔ آن را خورند. (Arctium lappa).
یاستی یاستی دانیشماق: آهسته و شـمرده سخن گفتن.
یاستی یاغرینلی: چهارشانه.
یاسجاق: (Yascaq) رسماً. بطور رسمی.
یاسجالاماق: لاپوشانی کردن.
یاس چاغیلیق: ← اوجاق تویو.
یاسچی: (Yasçı) عزادار. سوگوار.
یاسخانا: (Yasxana) مجلس سوگواری.
یاسداش: (Yasdaş) همدرد. هم سوگ.
یاسدال: (Yasdal) نرم افزار.
یاسدان: سحر. زمان سحر در رمضان.
یاسدیرا: (Yasdıra) خطا.
یاسدیریش: (Yasdırış) آموزش.
یاسدین: سحر. زمان سحر در رمضان.
یاس ساخلاماق: سوگوار بودن.
یاسق: (متفا)(Yaseq) ← یاساق.
یاســقا: (Yasqa) مزرعـه. چـاقو. سـیلی. سعادت. سیاست. رتبه. قانونی.
یاسقات: (Yasqat) قانون نامه.
یاسقاج: (Yasqac) کوچک شدهٔ یاستی آغاج. چوب همواره. تخته. وردنه.
یاسقار: (Yasqar) ظرف وضوگرفتن.
یاســقارماق: (Yasqarmaq) پنـد دادن. نصیحت کردن. شستن مادر چشـمهای کودک را با شیر خود.
یاسقاش: (Yasqaş) پردازش.
یاسقاشما: مسابقهٔ پرخوری.
یاسقاشماق: (Yasqaşmaq) پرخـوردن و در ایـن کـار بـا هـم رقابـت کـردن. همدیگر را با سیلی کردن.
یاسقاق: (Yasqaq) گشوده. باز.
یاسقام: جای کج. دامنه. کوهپایه.
یاسقاما: (Yasqama) پرخوری.
یاســقاماق: (Yasqamaq) پرخـــوری

کردن. سیلی زدن. به باد سیلی گرفتن.
یاسقان: (Yasqan) وضوخانه.
یاسقاناق: (Yasqanaq) آسایشگاه.
یاسقانچاق: محتاط. ترسیده.
یاسقو: (Yasqu) تراژدی.
یاسقوج: (Yasquc) نقاب.
یاسقور: (Yasqur) قوهٔ مقننه.
یاسقون: (Yasqun) قانونی.
یاسقی: (Yasqı) بهار.
یاسقیت: (Yasqıt) لوحه. کتیبه.
یاسقیل: (Yasqıl) رحیم. مهربان.
یاسلا: (Yasla) علوفهٔ حیوان.
یاسلاج: میز. کندهٔ مخصوص قصابان. میز مخصوص باز کردن خمیر.
یاسلاتما: (Yaslatma) تبصره. توضیح.
یاسلاتماق: پهن کردن. گستردن.
یاسلاج / یاسلاغاج: تختهٔ خمیر بازکنی.
یاسلادیش: (Yaslağı) علوفهٔ حیوان. خبررسانی. تذکر. **یاسلاق:** آئین نامه.
یاسلاغی: (Yaslağı) علوفهٔ حیوان.
یاسلام: جای کج. دامنه. هموار.
یاسلاما: (Yaslama) عرض. آنچه برای بازماندگان متوفی برده می‌شود. خوراکی که به محل سوگواری می‌برند. تختهٔ صاف. پولی که خویشاوندان به عنوان کمک به صاحب عزا دهند تا برای خرج مراسم عزاداری به مشقت نیفتد.
یاسلاماق: مراسمی برای خاتمه دادن به دورهٔ عزاداری کسی. یکی از آدابی است که قبل از عروسی صورت می‌گیرد و ماهیت آن ارسال هدایایی به خانواده های عزادار می‌باشد که معمولاً از طرف خانوادهٔ دختر یا پسر نامزد صورت می‌گیرد تا هم از آنها اجازه برگزاری مراسم را بگیرند و هم آنها لباس عزای خود را در بیاورند. اجرا کنندهٔ این رسم را نیز «زرن کش» نامند. از عزا درآوردن. تکیه دادن به چیزی مانند بالش. مسطح کردن.
یاسلانما: (Yaslanma) استناد.
یاسلانماق: (Yaslanmaq) پهن شدن. گسترده شدن. پناه گرفتن. تکیه کردن. به رکوع رفتن. ماتم گرفتن.

یاسلی: (Yaslı) عزادار.
یاسلیق: (Yaslıq) صبحانه. ماتمکده.
یاسما: (Yasma) بانوی آراسته و زیبا.
یاسماجیق: قلابی. مصنوعی.
یاسماق: (Yasmaq) مسطح نمودن. تصفیه کردن. ذوب کردن. جدا کردن. روانه ساختن.
یاسمالا: (Yasmala) مصنوعی.
یاسمالاما: نسخه برداری. استنساخ.
یاسمالاماق: نسخه برداشتن.
یاسمان: (Yasman) آبخوری با سرتنگ و ته گشاد. شیشهٔ صاف.
یاسموق: (گیا)(Yasmuq) عدس.
یاسمیش: (Yasmış) مرحمت کرده.
یاسمیق: سنگ سر در خانه. سرطاقی.
یاسنا: (Yasna) مسلک. راحت.
یاسناب: (Yasnab) لذیذ. خوشمزه.
یاسناتماق: (Yasnatmaq) راحت کردن.
یاسناق: قانون نامه. مربوط به آیین نامه.
یاسنی: (Yasnı) اختراع. آفرینش. هنری. خبره. ماهر.
یاسنیق: (Yasnıq) زیبایی.
یاس وئرمک: سرسلامتی دادن.
یاسوت: (Yasut) آسوده.
یاسوتای: [مغ](Yasutay) نیرومند. رسمی. قانونی. مشروع. حقیقی.
یاسور: (Yasur) جسور. رسمی. قانونی.
یاسوق: (Yasuq) نازک.
یاسوقا: جسور. رسمی. قانونی.
یاسون: (Yasun) رسم. آیین. استخوان. ریشه. تبار.
یاسه: (متفا) (Yase) ← یاسا.
یاسی: (Yası) استوی. مساحت.
یاس یئری: محل سوگواری.
یاسیانا: پولی که خویشاوندان جهت همیاری و برای جبران مخارج سوگواری به صاحب عزا بدهند.
یاسیت: (Yasıt) شرف. حیثیت. عدالت. دادگستری. فقید.
یاسی تۏیدان سئچمز: (Yası toydan seçməz) ابله. احمق.
یاسیج: (Yasıc) تیر دو سر. بصورت «یاسج» در معنای تیر وارد فارسی شده.
یاسیر: (Yasır) حاضر. آماده.

یاسیق: پهن. منظم. آماده. کیفیت. تیرانداز.
یاسیل: پهن. منظم. صاف. مشروع.
یاسیلما: (Yasılma) تعظیم.
یاسیم: (Yasım) قاعده. ساختار.
یاسیما: (Yasıma) انعکاس.
یاسیمان: کوزهٔ آب گردن باریکی که هنگام ریزش آب، صدای قرقر دهد.
یاسیملاماق: مراقب بودن.
یاسین: (Yasın) استخوان. طبیعت. سرشت. نماز. مصنوعی. تولیدات.
یاسینلاماق: مشخص کردن.
یاسینماق: نماز خواندن. آرام شدن.
یاش: (Yaş) سن. سال. ریسک. خطر. منفی. نم. مرطوب. اشک. تر. جوان.
یاش آتلاما: (Yaş atlama) بچه ای که بزرگتر از سنش نشان دهد.
یاش آخیزماق: اشک ریختن.
یاش آلمیش: سالخورده.
یاشا: (Yaşa) خاک سرخ. رنگ سرخی که بر پشت گوسفندان سفید بکشند. فعل امر به معنای «زنده باش».
یاشا باسماق: (Yaşa basmaq) ریسک کردن و زیان دیدن. فریب خوردن.
یاشاب گئت: (Yaşab get) زنده باشی.
یاشات: (Yaşat) احیاء. (ناپ).
یاشاتقان: (Yaşatqan) حیاتبخش.
یاشاتما: (Yaşatma) بچهٔ یکسالهٔ حیوان.
یاشاتماق: (Yaşatmaq) موجبات زندگی را فراهم کردن.
یاشاتمان: احیاء گر. زنده کننده.
یاشاجیق: (Yaşacıq) کم سن و سال.
یاشاچی: (Yaşaçı) جوان. برنا.
یاشا دۏلماق: به سن بلوغ رسیدن.
یاشادیجی: زنده کننده. حیات بخش.
یاشار: (Yaşar) زنده. جاوید. مانا. ساله (مثلاً ۵ ساله). مکّار. حیله گر. پنهانکار. اسب یکساله. بشقاب کوچک. (ناپ).
یاشاراق: (Yaşaraq) نم. رطوبت.
یاشارتما: (Yaşartma) زمینی که بعد از سالها استراحت کاشته شود.
یاشارتماق: (Yaşartmaq) خیساندن. مرطوب کردن. نمناک کردن. اشک

کسی را درآوردن.
یاشارتمان: کودک درشت هیکل.
یاشارتمی: (Yaşartmı) کلروفیل.
یاشارتی: نم. رطوبت. اشک چشم.
یاشارلیق: مرطوب. گل آلود.
یاشارما: (Yaşarma) رطوبت. سبزی.
یاشارماق: (Yaşarmaq) مرطوب شدن. تر شدن. مرطوب به نظر رسیدن. اشک آلود شدن. زنده شدن. سبز شدن. پیر شدن. پا به سن گذاشتن.
یاشارلیق: (Yaşarlıq) حق حیات. توانایی زندگی.
یاشارون: (Yaşarun) مخفی. پنهان.
یاشاری: (Yaşarı) جاوید.
یاشاریق: (Yaşarıq) مرطوب. نمدار.
یاشارین: (Yaşarın) مخفی. پنهان.
یاشاسین: ند.(Yaşasın) زنده باد.
یاشاش: زندگی. اقامت. موجودیت.
یاشاغان: خداوند. پروردگار.
یاشاغول: (Yaşağul) معاش. گذران.
یاشاغی: (Yaşağı) کائنات. موجودات. بهنجار. معمولی.
یاشاق: (Yaşaq) اشک. آب چشم. مرطوب. برق. انرژی.
یاشاقو: (Yaşaqu) زندگی. زیستنی. شایستهٔ زیستن.
یاشال: گذران. معاش. سالخورده.
یاشالاماق: رنگ کردن. آراستن.
یاشالقا: مسکن. مأوا. وطن. مخفیگاه.
یاشالماق: (Yaşalmaq) احیاء شدن.
یاشام: زندگی. عمر. زیست. بیوگرافی.
یاشاما: (Yaşama) زندگی. زیست. معیشت. سکونت. پیر.
یاشاما اؤیکؤسؤ: (Yaşama öyküsü) زندگی نامه.
یاشاماجا: (Yaşamaca) طول زندگی.
یاشاماق: (Yaşamaq) زندگی کردن. زیستن. در قید حیات بودن. زنده بودن. موجود بودن. ادامه داشتن. سکونت داشتن. گذران کردن. امرار معاش کردن.
یاشاماقلیق: گذران. زندگی.
یاشاما ککلیک: (جان) کبک سالخورده. کبکی که بیشتر از سه سال داشته باشد.

یاشامال: (Yaşamal) سالخورده.
یاشامالی: (Yaşamalı) شایستهٔ زندگی.
یاشامبا: لفاف نازک پرتقال و لیمو.
یاشامجا: (Yaşamca) بیوگرافی.
یاشامداش: (Yaşamdaş) همزیست.
یاشام قارا: (Yaşam qara) بیوگرافی.
یاشاملی: (Yaşamlı) موجود زنده. ارگانیک.
یاشاملیق: (Yaşamlıq) معاش. گذران.
یاشامیش: (Yaşamış) زیسته.
یاشامیشلیق: (Yaşamışlıq) احساس آنی دربارهٔ جستجوی موقعیت زندگی و موقعیت مشابه در گذشته.
یاشامی قایماق: بد آوردن. مُردن.
یاشان: (Yaşan) زنده. قدیمی.
یاشاناسی: آرزوی زندگی. زیستنی.
یاشاناق: (Yaşanaq) زیستگاه. مسکن.
یاشانتی: (Yaşantı) زندگی. پدیده. فنومن. کِیف. حال.
یاشانتیش: زندگی نامه. بیوگرافی.
یاشانج: (Yaşanc) تجربهٔ زندگی.
یاشانق: (Yaşanq) تازه. سبز.
یاشانقان: (Yaşanqan) سالخورده.
یاشانقیر: تازه. با طراوت. مرطوب.
یاشانلیق: (Yaşanlıq) پیری.
یاشانماق: به وجود آمدن. حیات داده شدن. پوشیده شدن. پیر شدن.
یاشانمیش: زندگی کرده. زیسته.
یاشانیلماق: زندگی کرده شدن.
یاشانیم: (Yaşanım) معیشت. زندگی.
یاشاو: معیشت. زندگی. موجودیت.
یاشاوار: (Yaşavar) خوشه‌های گندم نرم و مرطوب.
یاشاوچی: (Yaşavçı) ساکن. مقیم.
یاش اوسمور: (Yaş üsmür) تر و تازه.
یاش اوشاق: (Yaş uşaq) بچهٔ غیرممیز.
یاش اولان: (Yaş ulan) پسر بچه.
یاش اولو: (Yaş ulu) کهنسال.
یاشا یئتمک: به بلوغ رسیدن.
یاشا یاتماق: به غیرممکن دل بستن.
یاش ایلی: (Yaş ili) سال تولد.
یاشایلی: (Yaşaylı) خانهٔ مبله.
یاشاییش: (Yaşayış) زندگی. زیست.
یاشاییش وثیقه سی: (Yaşayış vəsiqəsi) اجازهٔ کار و اقامت (که در کشور میزبان به بیگانگان داده شود).
یاش باش: (Yaş baş) سن و سال. پشم و مو. تجربهٔ زندگی.
یاش بالا: کودک ۶ یا ۷ ساله.
یاش بوداق: (Yaş budaq) شاخهٔ جوان.
یاش بوُغماق: (Yaş boğmaq) در آستانهٔ گریه بودن.
یاشجیق: (Yaşcıq) قوطی. ترشح چشم.
یاشجیل: (Yaşcıl) نمدار. مرطوب.
یاشداش: (Yaşdaş) همسن. همزیست.
یاشداق: (Yaşdaq) حاجت. خواسته.
یاش دری: (Yaş dəri) آلت زنانه.
یاشراق: (Yaşraq) نوزاد.
یاشرو: (Yaşeru) پنهان. همراز.
یاشریق: (Yaşrıq) الهام. پنهان.
یاشریم / یاشرین: (Yaşrın) پنهانی.
یاشساماق: در طلب اختفاء بودن.
یاش سانجی: شکم درد در حیوان.
یاش شیشیرگه سی: مثانه.
یاشغی: (Yaşğı) قیچی. مزراق.
یاشقا: شوربا. آبگوشت. حشری.
ی‌اش قاری: جوان و پیر. خرد و کلان.
یاشقاق: پنهان. قسمت. طالع. حیات.
یاشقان: (Yaşqan) خجالتی.
یاشقانجاق: پرهیزکار. ترسو. تنبل.
یاشقانماز: غروب ناپذیر. (ناد).
یاشقانماق: ترسیدن. احتیاط کردن.
یاشقای: (Yaşqay) نوجوان.
یاشقایماق: (Yaşqaymaq) بدن را به عقب خم کردن. از خود راضی بودن.
یاش قاییش: (Yaş qayış) پوستی که مایهٔ دباغی نخورده.
یاشقوْ: (Yaşqo) نوجوان.
یاش قورال: (Yaş qural) نرم افزار.
یاش قورام: (Yaş quram) سن و سال.
یاش قورو اوْدونا یانماق: تر به آتش خشک سوختن.
یاش قوْزاق: (Yaş qozaq) غوزهٔ پنبه.
یاشقی: (Yaşqı) مشفق. مهربان.
یاش قیرقینی: جوانمرگ.
یاشقین: (Yaşqın) برّاق. درخشان. کاموا. خوش.
یاش کسیم: (Yaş kəsim) زمینی که

بوسیلهٔ آبی سیراب می شود که از زیر زمین نشت می کند.
یاش گؤنؤ: (Yaş günü) روز تولد.
یاشلاتماق: (Yaşlatmaq) خیساندن.
یاشلاشماق: به تدریج مرطوب شدن.
یاشلاق: (Yaşlaq) سرّ. راز. درخشان. شلاق چرمی مخصوص اسب سواران.
یاشلام: (Yaşlam) زندگینامه.
یاشلاما: (Yaşlama) خیسی. مرطوب کنی. پیری. نوعی شعر.
یاشلاماق: (Yaşlamaq) خیس کردن. تر کردن. مسن شدن. پیر شدن. علف تازه خوردن.
یاشلامیشی: رهبری. ریش سفیدی.
یاشلاندیرماق: خیس گردانیدن.
یاشلاندیریلماق: مرطوب گردانیده شدن. تر شدن به وسیلهٔ دیگری.
یاشلانماق: خیس شدن. مرطوب شدن. تر شدن. نم کشیدن. مسن تر شدن.
یاشلی: (Yaşlı) سالخورده. سالمند.
یاشلی باشلی: (Yaşlı başlı) سالمند و خوش تیپ. کامل.
یاشلیجا: (جان)(Yaşlıca) نوعی ماهی. شخص نه چندان مسنّ.
یاشلی سرو آغاجی: (Yaşlı sərv ağacı) سروآمریکایی.
یاشلیق: (Yaşlıq) خیسی. جوانی. بیوگرافی. طفولیت.
یاشما: (Yaşma) استتار. مراقبت. پوست خام. به صورت «یشمه» در معنای پوست خام وارد فارسی شده.
یاشمار: دروغ. پوشیده. مخفی.
یاشماش: (Yaşmaş) نامشخص.
یاشماق: (Yaşmaq) پارچه‌ای که زنان برای پوشاندن گردن و چانه و دهان به کار می‌برند. چارقد. روبند. نقاب. تختهٔ نازکی که به قسمت زیرین چارچوبه در نصب می کنند. پرهای قسمت پای مرغ. آتشدان. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی، به صورت الیشمق و الیشمک وارد زبان عربی و به صورت Yashmak وارد زبان انگلیسی و به صورت Yachmak وارد زبان فرانسوی شده است. پنهان کردن. نگه داشتن.
یاشماق توتماق: (Yaşmaq tutmaq) رو گرفتن زنان بگونه‌ای که تنها یک چشمشان بیرون باشد. نقاب زدن.
یاشماقلاماق: روبند زدن.
یاشماقلانماق: روبند زده شدن.
یاشماقلی: روبند زده. گوسفندی که سر و گردنش سفید باشد.
یاشماقلی شیطان: حیله گر.
یاش مال: (Yaş mal) حیوان جوان. آلت زنانگی.
یاشمال: (Yaşmal) مرفه. ثروتمند.
یاشماماق: (Yaşmamaq) ← یاشمانماق.
یاشمان: (Yaşman) سقف. پوشش. نقاب. طعامی که از سرخ کردن خرده های نان در روغن بدست آید.
یاشمانماق: روگرفتن. نقاب زدن.
یاش منه قورو: (Yaş mənə quru) خیسی یا خشک؟ طریقهٔ قرعه کشی. بازیکنی کف یک دست خود را بگونه ای که بازیکنان دیگر نبینند، با زبان خیس کرده و سپس هر دو دستش را می بندند و از آنها می پرسد «یاش منه قورو» بازیکن دیگر یکی از دستها را نشان می دهد و می گوید مثلاً «یاش» (خیس) یا «قورو»(خشک).
یاشموت: جوان خوش یمن و خجسته.
یاشنا: (Yaşna) آذرخش. درخشان. جاسوس. رفیق(ناد).
یاشنات: (Yaşnat) جوان.
یاشناتماق: (Yaşnatmaq) درخشاندن.
یاشنار: (Yaşnar) شکوفان. درخشان.
یاشناش: درخشش. شکوفایی.
یاشناغان: سرسبز. درخشان. شکوفا.
یاشناق: (Yaşnaq) شکوفان.
یاشنالیق: (Yaşnalıq) رفاقت.
یاشناما: (Yaşnama) درخشش.
یاشناماق: (Yaşnamaq) زدن رعد وبرق. شکفتن. اوج گرفتن. درخشیدن.
یاشوج: نوجوان. نورس. جاسوس.
یاشوماق: (Yaşumaq) سرخوش شدن.
یاش یئلن: (Yaş yelən) جوان. نارس.
یاش یاریم: یک سال و نیمه.
یاش یاش: (Yaş yaş) خیس خیس.
یاش یاشاماق دیش دیشه مک: مجرّب بودن. **یاش یاشوت:** عیش و عشرت.
یاشی اوزون: (گیا)(Yaşı uzun) گل بی مرگ.
یاشی اولقایان: سالخورده.
یاشیت: همسال. پنهان. جاسوس.
یاشیتقین: (Yaşıtqın) پنهان. مخفی.
یاشیتلیق: (Yaşıtlıq) همسالی.
یاشیتماق: (Yaşıtmaq) پنهان کردن. پوشاندن. روشن کردن. درخشاندن.
یاشیرباق:(Yaşırbaq) قایم باشک بازی.
یاشیرقا: (Yaşırqa) پرده. پوشش.
یاشیرقان / یاشیرقیج: (Yaşırqan) همواره پوشیده. راز نگهدار.
یاشیرما: (Yaşırma) پنهانکاری. استتار.
یاشیرماق: (Yaşırmaq) پنهان کردن.
یاشیرمای: (Yaşırmay) نگهداری.
یاشیری / یاشیریق / یاشیریلغان / یاشیریم / یاشیرین: (Yaşırıq) راز.پنهانی. محروم.
یاشیریش: (Yaşırış) پنهان سازی.
یاشیرینباق: (Yaşırınbaq) ← یاشیرباق.
یاشیق: (Yaşıq) نور خورشید. کلاهخود. لاغر. ضعیف. نکره. زندگی. خالی.
یاشیق آنا: (Yaşıq ana) الههٔ خورشید در باور ترکان.
یاشی قارا: (Yaşı qara) شوربخت.
یاشیق اؤرک: (Yaşıq ürək) دل نازک.
یاشیقماق: (Yaşıqmaq) ← قاماشماق.
یاشیق یاملی: ستارهٔ سهیل.
یاشی کئچمیش: سالخورده.
یاشیل: سبزچمنی. سبز. کبود. کال.
یاشیل آغچا آغاج: حوره خضره.
یاشیل آلان: (Yaşıl alan) فضای سبز.
یاشیل آی: (Yaşıl ay)گروه تبلیغ علیه مشروب و مواد مخدر.
یاشیل ابره: (گیا)(Yaşıl əbrə) خرم الابره (Alysse maritime)
یاشیل اؤگوز: (Yaşıl öyüz) رود سبز. رود هوانگهو در چین.
یاشیل ایلان: (جان)(Yaşıl ilan) مار سبز. نوعی مار سمی که در جنگلهای مناطق معتدل زندگی می کند. .
یاشیل باجاق: (جان)(Yaşıl bacaq)

پاسبز. پرندهٔ حشره خوار که در کنار آب زندگی کند. (Tringa nebularia)
یاشیل باش: (Yaşıl baş) سرسبز. اردک نر. اردک وحشی که سرو گردن نرهای آن در بهار به رنگ تند است. یاشیل سونا نیز می‌گویند. مظهر زیبایی. دختر زیبا. کلم بروکلی.

یاشیل باجاق

یاشیل باغا: (جان) نوعی قورباغهٔ سبز که در درختها زندگی می‌کند.
یاشیل بؤجک: (جان) آخوندک.
یاشیل بورون: دماغهٔ سبز.
یاشیل ببر: (گیا)(Yaşıl bibər) فلفل آبی. سبزه فلفل. سو بیبری نیز گویند.
یاشیل پاپاغان: (جان)طوطی طوق صورتی. (Psittacula krameri).
یاشیلتیل: (Yaşıltıl) سبزفام.
یاشیلجا: (جان.گیا)(Yaşılca) مارمولک. گیاه جعفری.
یاشیل چکیرتگه: (جان) ملخ سبز.
یاشیل چیچک: (گیا) کلم بروکلی.
یاشیلچیلیق: (Yaşılçılıq) سبزه زار.
یاشیل چیوقین: (جان) سسک بیدی سبز. (Phylloscopus trochiloides)
یاشیل خان: (Yaşılxan) خدای طبیعت در باور ترکان.
یاشیل داش: (Yaşıl daş) زمرد.
یاشیلدان گئتمک: کار بخوبی رفتن.
یاشیلستان: (جان) مارمولک سبز.
یاشیل سوْنا: (Yaşıl sona) ← یاشیلباش.
یاشیلسوْو: (Yaşılsov) سبزفام.
یاشیل قات: (گیا)(Yaşıl qat) گیاهی از تیرهٔ سنگ شکافان.

یاشیل قیلینجلی

یاشیلقان: (Yaşılqan) کاملاً سبز.
یاشیل قارین: (جان/گیا)(Yaşıl qarın) سوسماری با شکم سبز. کلم بروکلی.
یاشیل قیلینجلی: (جان) نوعی ماهی ریز جثه. (Xiphophorus hellerii).
یاشیل قیویرجیق: (گیا) برگ چغندر.
یاشیل قورت: (جان) اسروع.
یاشیل قوشاق: (Yaşıl quşaq) جنگل و بیشه. کمربند سبز. رنگین کمان.
یاشیل کؤبره: (Yaşıl köbrə) کودسبز.
یاشیل کؤپؤک آغیزا گتیرمک: به حال مرگ افتادن.
یاشیل گلن: (Yaşıl gələn) سبزفام.
یاشیللاشدیرماق: به رنگ سبز درآوردن. فضای سبز ایجاد کردن.
یاشیللاشماق: (Yaşıllaşmaq) سبز شدن.
یاشیللاماق: سبزرنگ کردن.
یاشیللاندیرماق: سبز گردانیدن.
یاشیللانماق: (Yaşıllanmaq) سبز شدن. برگ درآوردن. به رنگ سبز درآمدن. به رنگ سبز دیده شدن. آرزو کردن.
یاشیللیق: (Yaşıllıq) سبزی. کبودی. فضای سبز. لاف. گزافه.
یاشیللیق اوْلسون: بیشتر باشد.
یاشیل مای: (Yaşıl may) عطر.
یاشیل منیم: رنگین کمان.
یاشیل مونجوق: (گیا)(نخود فرنگی.
یاشیل هند قمیشی: (گیا)(Yaşıl hind qəmişi) خیزران سبز ژاپنی.
یاشیل یاپراق قیزیل گؤل: (Yaşıl yapraq qızıl gül) نوعی رقص گروهی زنانه که در دو گروه انجام شود.
یاشیلیمتیراق / یاشیلیمتیل: (Yaşılımtıraq) سبزفام.
یاشیل یووار: (گیا) نخود فرنگی.
یاشیم: (Yaşım) راز. پنهان. یشمی. سبز تیره. اردک. تضاد و تناقض دراثر ادبی.
یاشیماق: (Yaşımaq) پنهان شدن. درخشیدن. اشک ریختن.
یاشیما قورو: (Yaşıma quru)(خشک یا تر) نوعی قرعه کشی.
یاشیمبا: نوعی بازی مانند آیاق جیزیق.
یاشیمتیل: (Yaşımtıl) سبزفام.
یاشین: (Yaşın) آذرخش. رعد و برق. غروب. رطوبت. عمر. حیات.(ناد).
یاشیناق: (Yaşınaq) سکوی چوبی یا گلی روی اجاق.
یاشین بابا / یاشین باباش/ یاشین باج/ یاشین باجی / یاشینباق: (Yaşın baba) قایم باشک (بازی).
یاشین توْپراقدا سایلسین: (Yaşın topraqda sayılsın) (سن و سالت در خاک حساب شود) الهی بمیری. (نفرین).
یاشیندیرماق: (Yaşındırmaq) وادار به حجاب کردن. کسی را به پوشاندن خود مجبور کردن. چهره پوشاندن. روبند زدن. نقاب پوشیدن.
یاشینقین: (Yaşınqın) پیر. سالخورده.
یاشینلیق: (Yaşınlıq) روشنی. ابدی.
یاشینماق: (Yaşınmaq) روگرفتن. حجاب زدن. چهره پوشاندن. نقاب پوشیدن. دوری کردن. کناره گرفتن.
یاشینی آلمیش: سالخورده. کامل.
یاشین یاشماق: درخشیدن آذرخش.
یاش یوش: (Yaş yuş) سرسبزی.
یاش یوشات: عیش و عشرت.
یاغ: (Yağ) روغن. چربی. کره. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است. تملق. چاپلوسی.
یاغ آچاری: کلید روغنی (برق).
یاغ آغاجی: (گیا)(Yağ ağacı) درخت روغن. نخل روغنی. خرمی روغن.
یاغ آییران: روغن گیر. صافی روغن.
یاغا: (Yağa) باران. ولگرد. بلا. فلاکت. مصیبت. جنگ.
یاغاتین: (Yağatın) مرهم.
یاغاج: (Yağac) بارانی (هوا).
یاغاجیق: (Yağacıq) دامنهٔ کوه.
یاغادا: (Yağada) لکهٔ روغن.
یاغادار: (Yağadar) بارانی (هوا).
یاغادی: (Yağadı) لکهٔ روغن. لکهٔ حاصل از عرق و غبار.
یاغادیر: باران. برکت. فراوان.
یاغار: (Yağar) بارش. زخم زین. تختهٔ گوشت. بارنده.
یاغاراق: (Yağaraq) فاصله.
یاغارساق: نوعی بیماری در گاوها.

یاغارلی: (Yağarlı) تنومند.
یاغارلیق: (Yağarlıq) بارانی. بارش.
یاغارنی: (Yağarnı) پُشت. گُرده.
یاغار یئلی: (Yağar yeli) باد باران آور شمالی.

یاغالمای

یاغاریاغماز:(Yağar yağmaz)خشکسالی
یاغ اریتمک: (Yağ əritmək) خوشی کردن.
یاغارین: (Yağarın) پُشت. گُرده.
یاغاز: (Yağaz) بی رحم.
یاغازینا: (Yağazına) برعکس.
یاغاشاق: (Yağaşaq) بارانی (هوا).
یاغاق: (گیا)(Yağaq) گردو. جویز.
یاغال: (Yağal) سیاهِ روشن. کج. خمیده. قرمز روشن.
یاغالاق: (Yağalaq) زمین کشت نشده.
یاغالمای: (جان) ← یاغالمای.
یاغالتی: (Yağaltı) لکهٔ روغن.
یاغالمای: (جان) نوعی شاهین. (Falco subbuteo). یا (Falco vespertinus).
یاغالیر: (Yağalır) بارانی (هوا).
یاغالیق: (Yağalıq) مصیبت. گرفتاری.
یاغاماق: قربانی کردن. تقدیم کردن.
یاغامان: (Yağaman) پابرجا. سالم.
یاغان: (جان)(Yağan) فیل. بارنده.

یاغان تکین: شاهزادهٔ نیرومند. (ناپ).
یاغانتی: (Yağantı) بارش. نزولات آسمانی. آنتولوژی.
یاغانجا: (Yağanca) فیل آسا.
یاغانجیق: (جان) بچه فیل. پیلک.
یاغانچی: (Yağançı) فیلبان. فیل بند.
یاغاندیریق: تسمهٔ رابط یوغ با خیش.
یاغانلی: فیلبان. فیل بند. پُشت. گُرده.

یاغانلیق: (Yağanlıq) باران. بارش. محل نگهداری فیل.
یاغ اودوزدورماق: (Yağ uduzdurmaq) خوراندن روغن حیوانی به نوزاد گوساله. بعد از به دنیا آمدن، آن را تر و خشک کرده و مقداری روغن حیوانی به آن می‌خورانند.
یاغا یاتماق: به رفاه رسیدن.
یاغ بئدک: (جان)(Yağ bedək) قناری.
یاغ بئز: (Yağ bez) دستمال جیبی.
یاغ باسماق / یاغ باغلاماق: (Yağ basmaq) روغن انباشتن. چاق شدن.
یاغ باغیر: (Yağ bağır) روده‌ای که با گوشت و روغن پر شده باشد.
یاغ بال: (Yağ bal) کره و عسل. بسیار لذیذ و خوشمزه. زیبای زیبایان. مهره یا منجوقی که رنگش مانند مخلوط کره و عسل باشد و رگه هایش آشکار باشد. دوستی صمیمی. بلورهای کوچک و رنگارنگ که جهت تزئین در داخل تنگ آب ریزند.
یاغ بال اولسون: (Yağ bal olsun) نوش جان. عافیت باشد. گوارای وجود.
یاغ بالیغی: (جان) جری (نوعی ماهی).
یاغبان: (Yağban) بدون روغن. بدون خورشت. روزه.
یاغبستی: (Yağbəstı) ← یاغی باسدی.
یاغ بؤلک: (جان)(Yağ bölək) قناری.
یاغ بوْیا: (Yağ boya) رنگ روغنی.
یاغبیدیر: (جان)(Yağbıdır) بُز کوهی.
یاغتالماق: (Yağtalmaq) شفاف شدن.
یاغ توتما: (Yağ tutma)یک بیماری مهلک در حیوان.
یاغ توتماق: (Yağ tutmaq) کره گرفتن.
یاغ تولوموـ: (Yağ tulumu)(خیک روغن) بسیار چاق.
یاغجارماق: چکیدن روغن.
یاغجوق: (Yağcuq) روغنی.
یاغجومور: (Yağcumur) نان روغنی.
یاغجیماق: (Yağcımaq) روغنی شدن.
یاغ چئینه مک: (Yağ çeynəmək) لذت چیزی را فهمیدن. طعم چیزی را در زبان احساس کردن.
یاغ چامیر: (Yağ çamır) چنگال(نوعی نان). روده‌ای که با گوشت و روغن پر شده باشد.
یاغ چکمک: (Yağ çəkmək) روغن کشیدن. تملق گفتن.
یاغ چؤرک: (Yağ çörək) نان کره ای.
یاغچی: (Yağçı) سازنده یا فروشندهٔ روغن. روغنکار. مداح. چاپلوس.
یاغ چیراق: (Yağ çıraq) موم.
یاغخانا: کارگاه روغن سازی.
یاغدا: (Yağda) لکهٔ روغن.
یاغداج: (Yağdac) چراغ.
یاغدار: (Yağdar) ماه نیسان.
یاغ دارتماق: روغن کشیدن.
یاغدارماق: (Yağdarmaq) باراندن.
یاغداش: (Yağdaş) همخوراک. همسود. مشترک المنافع.
یاغ داشی: سنگی روغنی که چاقو و آلت برنده را به آن می‌کشند.
یاغدالی: (Yağdalı) روغنی. چرکین.
یاغدان: (Yağdan) روغندان. ظرف روغن. مجمع. به صورت «یاغدن» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده.
یاغ دانا‌سی: (Yağ danası) غدّهٔ چربی. دمل چرکینی که روی پوست بدن انسان ایجاد می‌گردد و معمولاً با روغن داغ آن را مداوا می‌کنند.
یاغدانلیق: ظرف روغن. چاپلوس.
یاغدای: (Yağday) موقعیت. شرایط. اقلیم. روش. درمان.
یاغ ددە: پدربزرگ پدری.
یاغ دریسی: (Yağ dərisı) خیک روغن.
یاغ دگیرمک: روغن زدن.
یاغدی: (Yağdı) نور. روشنی.
یاغدی باسان: دشمن شکن. (ناپ).
یاغدیراق: (Yağdıraq) باد باران آور.
یاغدیران: (Yağdıran)باران آور. بارش دهنده. ریزنده.
یاغدیرماق: بارانیدن. پی در پی ریختن.
یاغدیری: (Yağdırı) بمباران. تیرباران.
یاغدیریق: بمباران شده. تیرباران شده.
یاغدیریلماق: (Yağdırılmaq) پشت سرهم ریخته شدن. مثل باران ریختن.
یاغدیغان: (Yağdığan) تابهٔ روغن.
یاغدی قار: (Yağdı qar) آنکه هنگام

بارش برف زاییده باشد. (ناپ).
یاغدیلی: (Yağdılı) آغشته به روغن.
یاغری: (Yağrı) با برکت.
یـاغریق: (Yağrıq) کنـدهٔ بزرگـی کـه قصـابان روی آن گوشـت مـی‌برنـد و نجاران چوب می‌تراشند. دعا.
یاغریقچی:(Yağrıqçı) سودمند. دعاگو.
یاغرین: (Yağrın) شانه. کتف. آن روز.
یاغرینلی: (Yağrınlı) چهارشانه. تنومند.
یاغزات: (Yağzat) زرد پی. پی.
یـاغ سـالماق: (Yağ salmaq) روغـن انداختن در موقع پخت. چاق شدن.
یاغساماق: هوس روغن کردن.
یاغ سوْغان: (Yağ soğan)(پیاز وروغن) افراد صمیمی.
یاغسـوْی: (Yağsoy) روغنـی کـه روی ظروف یخ بسته.
یاغسیماق: رنگ و بوی روغن کردن.
یاغسیمان: روغنی. مانند روغن.
یاغشاق: (Yağşaq) پرحرف. لافزن.
یاغ شالقامی: شلغم کوچک.
یـاغ شـوْربا: (Yağ şorba) نـوعی آبگوشـت تـرکمن از آب و پیـاز و چربی که نان در آن ترید کنند.
یاغشیق: (Yağşıq) رشوه.
یاغ قابی: (Yağ qabı) روغندان.
یاغ قاپانی: سرای روغن فروشان.
یاغ قطیفه چیچگـی: (گیـا)(Yağ qətifə çiçəyi) شدخ هندی.
یاغ قلم: (Yağ qələm) خودکار.
یـاغقو: (Yağqu) بـاران. بـارش. بـارانی (بالاپوش).
یاغ قوْخوماق: چاپلوسانه بودن.
یاغ کاغیذ: (Yağ kağız) کاغذ روغنی. کاغذ گلاسه.
یاغ کوْپوْ: (Yağ küpü) (خیک روغن) بسیار چاق.
یاغ کیمی: (Yağ kimi) خیلی روان.
یـاغلا: (Yağla) تـاراج. تختـهٔ گوشـت. فعل امر به معنای «روغن بمال».
یاغلابای: (جان)(Yağlabay) حیـوانی از جنس شاهین.
یاغلاتماق: چـرب کـردن. روغـن زدن. روغنی کردن. کثیف کردن.

یاغلاج: (Yağlac) نان خانگی.
یاغلاشانقی: روغن زده شده. روغنی.
یاغلاشی: لباس یا ظرف روغنی.
یاغلاق: سرزمین دشمن. روغن.
یاغلاقار: نامی قدیمی برای مردان.
یاغلاقاس: (Yağlaqas) روغن تفنگ.
یاغلاقلی: (Yağlaqlı) روغن زده شده.
یاغلاما: روغنکاری. روغن مالی.
یاغلاماج / یاغلامباج: نان روغنی ساج پز.
یاغلاماچی: چرب زبان. حیله گر.
یاغلاما دیل: زبان چرب و نرم.
یاغلامـاق: (Yağlamaq) چـرب کـردن. روغـن مالیـدن. روغـن زدن. روغـن کاری کردن. چربی مالیدن. چاپلوسـی کردن. سرکسی شیره مالیـدن. چـرب زبانی کردن. رشوه دادن. سـبیل کسـی را چرب کردن. به صورت «آغالیـدن» وارد زبان فارسی شده است.
یاغلامان: (Yağlaman) بالکن.
یاغلاما یئخاما: چاپلوسی.
یاغلامباج: (Yağlambac) نان روغنی.
یـــاغلامچی: (Yağlamçı)روغنکـــار. کارگر روغن مال. چاپلوس.
یاغلامیشـــی: (Yağlamışı) مراقبـــت. درمـان. روغـن زنـی. مراسـم مالیـدن روغن و چرب کردن انگشت بـزرگ جـوانی کـه از نخسـتین شـکار بـازمی گردد. نوعی احترام نظامی برای جوان تـازه واردی کـه بـرای اولـین بـار در میدان جنگ زیر پرچم قرار می گیرد. جشن سردوشی.
یاغلاندیرماق: (Yağlandırmaq) روغـن مالی گردانیدن. چرب تر گردانیدن.
یاغلاندیریلماق: روغن کـاری گردانیـده شدن. با روغن آغشته شدن.
یاغلانماق: (Yağlanmaq) چـرب شـدن. روغـن مالیـده شـدن. روغنـی شـدن. روغنکاری شدن. فربه شدن.
یاغلاو: (Yağlav) فرز. تند. چابک.
یـــاغلاوا: (Yağlava) ظـــرف آهنـــی دسته‌دار کـه در آن روغـن و چیزهـای دیگر بریان کنند. کاسهٔ مسی دسـته‌دار سربازان. بصورت یقلاوی و یغـلا وارد فارسی واصطلاحات نظامی شده است.

یاغلاویق: (Yağlavıq) گردو.
یاغلاییب باللاماق: ستودن.
یـــاغلاییجی: (Yağlayıcı) روغنکـــار. روغن مال. چرب کننده. پمپ روغن.
یاغلبای قوشو: (جان) نوعی پرنده.
یاغلوْ: (Yağlo) ظـرف مخصـوص دنبـهٔ حیوان که برای تیز کـردن داس بـه آن بمالند.
یاغلی: (Yağlı) چربـی دار. روغـن دار. چربـی. پرچربـی. آلـوده بـه روغـن. پولدار. متمـول. مـؤثر. شـدید. پرسـود (معامله). قلوه. به صورت «یاغلی» وارد لهجهٔ عراقی و به صورت «یغلـی» وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده است. بـه صورت «یغلی» در معنای دیـگ دسـته دار وارد فارسی شده. ← سیرتلان.
یاغلی آغاج: (گیا) درخت جلا.
یاغلی ایپ: (Yağlı ip) طناب دار.
یاغلی باغیرساق: (Yağlı bağırsaq) رودهٔ چرب. جگرآکند.
یـاغلی بـاللی: (Yağlı ballı) همگـی. کامل. تمیز. اصیل. دو نفـر کـه رابطـه شان بسیار خوب است. صمیمی.
یاغلی بوْیا: (Yağlı boya) رنگ روغنی. بـه صـورت «یغلـی بویـا» وارد لهجـهٔ سوری زبان عربی شده است. همچنـین به معنای «بکشید کنار، نفتی نشوید».
یـاغلی تـره: (گیـا)(Yağlı tərə) برگـه. اسفناج وحشی. سورمه صحرایی. قرمز شور. سیرکان. هشترخانی. علف شـور. بوته شور. قره پازی و کروان قیران نیـز می گویند.
یاغلیجـا: (گیـا)(Yağlıca) تـرهٔ کـوهی. پرچرب. تابهٔ دودسته.
یاغلیجاخوْر: (Yağlıcaxor) تابه.
یاغلیچی: (Yağlıçı) قلوه فروش.
یـاغلی خمیـر: (Yağlı xəmir) خمیـری روغنی که بر روی زخم می گذارند.
یاغلی دان: (Yağlı dan) دانهٔ روغنی.
یاغلی دیل: (Yağlı dil) زبـان چـرب و نرم. زبان فریب.
یاغلی سؤگوْش: فحش آبدار.
یاغلی فتیر: (Yağlı fətir) فتیرهـایی کـه بـرروی آن مخلـوطی از روغـن، تخـم

مرغ و زنجیل مالند.
یاغلیق: تیر پیکاندار. به صورت یغلق و یقلق در ادبیات فارسی آمده است. ظرف روغن. دستمال. روسری.
یاغلی قاپاق: شهرت و آوازهٔ بد.
یاغلی قاپی: (Yağlı qapı) خانه‌ای که به کارگر و خدمه‌اش خوب می‌رسد.
یاغلی قارا: (Yağlı qara) زشت و زیبا. لباس یا ظرف روغنی و شسته نشده. مرهمی شامل سوختهٔ پارچه وروغن که برای بند آوردن خونریزی به کار آید. گندمگون. اتهام. نوعی گیاه علفی یکساله.
یاغلیقچی: کرایهٔ دهندهٔ لباس عروس.
یاغلیقلاماق: جفت جستن سگ.
یاغلی قویروق: (Yağlı quyruq) پردرآمد. درآمد بالا. لقمهٔ چرب.
یاغلیکئش: (Yağlikeş) ظرف مسی مخصوص لبنیات.
یاغلی کؤکه: (Yağlı kükə) نان روغنی.
یاغلی گؤته بال چالان: (Yağlı götə bal çalan) کسی که از سرنوشت دیگران عبرت نگیرد.
یاغلی گؤته قویروق باغلاماق: (Yağlı götə quyruq bağlamaq) به آدم پولدار قرض دادن.
یاغلی گؤلش: (Yağlı güləş) نوعی کُشتی آزاد که پس از روغن مالیدن به بدن انجام شود. این کُشتی آیینی و همراه با نوای ساز و دهل و خواندن اشعار دینی و اخلاقی است.
یاغلی گؤن: (Yağlı gün) روز گرم.
یاغلی واچا: (Yağlı vaça) تابهٔ کوچک گود و با دو دسته.
یاغلی هوْچا: (Yağlı hoça) چرب و چیلی. روغنی.
یاغلی یاغلی: چرب و چیلی. آلوده به چربی. شیرین و دلپذیر (صحبت).
یاغما: (Yağma) (از ریشهٔ یاغماق) بارش. بارندگی. (از ریشهٔ ییغماق) چپاول. غارت. به صورت یغما وارد زبان فارسی شده است. شیرهٔ روی برگ درخت فندق. کشمش پیر.
یاغماج: (Yağmac) دشمن. خصم.
یاغماجور: (Yağmacur) نان روغنی.
یاغماجی: (Yağmacı) غارتگر.
یاغماق: (Yağmaq) باریدن. بارش کردن. پیاپی ریختن.
یاغما گئتمک: زود فروخته شدن.
یاغمالاما: (Yağmalama) چپاول.
یاغمالاماق: چپاول کردن.
یاغمالانماق: غارت شدن.
یاغمالیق: (Yağmalıq) غنیمت.
یاغمان: (Yağman) دشمن.
یاغمور: (Yağmur) بارش. بارندگی. میهمانی. ضیافت. به صورت یغمور وارد زبان فارسی و لهجهٔ مصری زبان عربی شده است.
یاغمور بوْشانماق: یکباره باران باریدن.
یاغمورجا: باران آرام وبیصدا. بز کوهی.
یاغمورجاق: بارانی (هوا).
یاغمورجون: (جان) سلیم. (پرنده).
یاغمورچو: (Yağmurçu) آنکه باور دارد در اثر دعا و استسقاء باران می بارد. نوعی پرندهٔ دریایی (Pluvialis).
یاغمورچول: مکان پرباران.
یاغمور قوشاغی: (Yağmur quşağı) گنبدآسمان. رنگین کمان.
یاغمور قوشو: (جان)(Yağmur quşu) نوعی پرندهٔ کوتاه قد با منقار کوتاه و پاهای سه پر که در کنار آبها زندگی می‌کند. (Charadrius fluvialis rallrs aquaniicus)

یاغمورقوشو

یاغمور گلینی: (Yağmur gəlini) ← چؤمچه گلین. آدمکی که از لته ساخته و برای ازدیاد باران بر سر کشتزار یا کوچه بگردانند.
یاغمورلاماق: (Yağmurlamaq) باریدن. باریدن باران به صورت شدید و تند.
یاغمورلوق: (Yağmurluq) بارندگی. هوای بارانی. بارانی (لباس). ناودان.به صورت Yarmulka وارد انگلیسی شده.
یاغمور یادا / یاغمور یاشین: (Yağmur yada) باران و رطوبت.
یاغمیش: نامی قدیمی برای مردان.
ی‌اغناق: (Yağnaq) لباس آراسته. حفرهٔ طبیعی در ریشهٔ پوسیدهٔ زیر زمین.
یاغنال: (Yağnal) مُهر. تمغا.
یاغنی: (Yağnı) دشمن. شیطان.
یاغنیق: (Yağnıq) فاصله.
یاغوْ: (Yağo) نارس و خشکیده (غله یا پنبه).
یاغوا: (Yağva) کاغذ روغنی.
یاغور: (Yağur) کنجد.
یاغوی: (Yağuy) بد نیّت. بددل.
یاغی: (Yağı) نافرمان. سرکش. شورشی. دشمن. به همین صورت و معنی وارد زبان فارسی شده است.
یاغ یاخماق / یاغ یاپماق: (Yağ yaxmaq) ← یاغ چکمک.
یاغی اوْتو: (گیا) ← یاخی اوْتو.
یاغی ایله بالی ایله: با تمام لذتش.
یاغی باسدی: (Yaqı basdı) حرامی کُش. کسی که یاغیان را سرکوب کند. یکی از طوایف قره‌داغ به صورت «یاغبستلو».
یاغیت: (Yağıt) انحراف. هدیه. کادو.
یاغیتقان: دشمن همیشگی و دائمی.
یاغیتلیق: (Yağıtlıq) آذرخش.
یاغیتما: دشمنی. خصومت. نزول.
یاغیتماق: دشمنی کردن. باراندن.
یاغیچی: (Yağıçı) دشمن شکن. مبارز. فرمانده. کینه توز.
یاغیر: (Yağır) مِس. زخم. خراش پوست. قسمت بین دو شانه اسب و خراش و زخم که زین به وجود می‌آورد. کسی که قرض بگیرد ولی در پس دادن آن تعلل کند.
یاغیر بئل: اسبی که پشتش زخمی شده.
یاغیر تیکانی: (گیا)(Yağır tikanı) گیاهی ریشه دار که دواب بویژه شتر به خوردن آن اشتیاق دارند.

یاغیردان: (Yağırdan) مجروح. زخمی.
یاغیرساق: (Yağırsaq) روغنی.
یاغیرلاتماق: زخم کردن.
یاغیرلانماق: زخم یا خراش برداشتن.
یاغیرلی: گناهکار. پشت زخمی.
یاغیرلیق: (Yağırlıq) نمد زیر زین.
یاغیرماق: (Yağırmaq) آه کشیدن.
یاغیرنی: (Yağırnı) پُشت.
یاغیرنیجلیق: (Yağırnıclıq) آستر.
یاغیرینی یاپماق: دردخودراپنهان کردن.
یاغیز: (Yağız) تبلیغ. گسترش. دلاور. گندمگون. گرم. سیاه. شبدیز.
یاغیز سیغین: نام یک ستاره.
یاغیز یئر: جهنم. زمین گرم.
یاغیساق: (Yağısaq) ابله. نادان.
یاغی ساوان: دشمن شکن.
یاغی سیران: (Yağısıran) دشمن شکن.
یاغیسیز: (Yağısız) دوست. رفیق.
یاغیسی کسیلمک: زهره ترک شدن.
یاغیسی یاریلماق: سخت ترسیدن.
یاغیش: (Yağış) باران. ترکان باستان در زمان جنگ، بسیار از باران واهمه داشتند چرا که باران زه کمان را خیس کرده و آن را از کار می‌انداخت. انحراف. قربانی. قربانیانی که ترکان برای مقدّسات خود می کشتند. حیواناتی همچون اسب، گاو و گوسفند را بدون ذبح کردن کشته و پس از چند روز طی مراسمی آنها را می سوزاندند. این مراسم در کنار مزارستان انجام می شد و کنار آنها برنج پخته می شد.
یاغیشاق: مجنون. برهنه. بیهوده گو.
یاغیشدان چیخیب یاغمورا دؤشمک: (Yağışdan çıxıb yağmura düşmək) از چاله درآمدن و به چاه افتادن.
یاغیشقا: (Yağışqa) قربانی.
یاغیشقان: (Yağışqan) بارنده. باران زا.
یاغیشلاماق: باران شروع شدن.
یاغیشلیق: (Yağışlıq) بارانی. باران خیز. مژده. قربانگاه.
یاغیشیق: (Yağışıq) باران.
یاغیق: نافرمان. منحرف. دشمن.
یاغیقلیق: (Yağıqlıq) عداوت.
یاغیقما: (Yağıqma) نافرمانی.
یاغیقماق: (Yağıqmaq) دشمن شدن. نافرمانی کردن.
یاغیلاماق: دشمنی یا تحریک کردن.
یاغیلبای: (جان) شاهین پا سرخ.
یاغیلتی: (Yağıltı) چربی و دنبه. دامن.
یاغیلدیریق: یوغ. گردنبند.
یاغیلماق: (Yağılmaq) وابسته بودن. گرد آمدن. ریخته شدن.
یاغیلی: خونی. خصمانه.
یاغیلیق: (Yağılıq) گردنکشی.
یاغیم: (Yağım) باران. بارش. مقیاس طولی به اندازهٔ طول انگشت شهادت. گلولهٔ روغن.
یاغیماق: (Yağımaq) تهدید کردن.
یاغیمباز:(Yağımbaz) چاپلوس. آشمال.
یاغیمجیر: نوعی طعام لذیذ روغنی.
یاغیمسی: (Yağımsı) بارانی(هوا).
یاغیملی: (Yağımlı) نازک. ظریف.
یاغین: (Yağın) بارش. نیرومند (باد).
یاغینتی: (Yağıntı) بارش. باران.
یاغینقارچیلیق: مرطوب. بارانی. بارش.
یاغینلی: (Yağınlı) چهارشانه. تنومند.
یاغینلیق: (Yağınlıq) بارندگی.
یاغینلاماق: تهدید کردن.
یاغین یاشین: بارش و رطوبت.
یاغ یومورتا: (Yağ yumurta) نیمرو.
یاق: (Yaq) طرف. سمت. جهت.
یاقی آغاجی: (گیا)(Yaqı ağacı) ازاز.

یا کریم

یاکاموْز: (Yakamoz) درخشش ماه در شب دریا. درخشش ماهیها و پوست آنان در دریا. نوعی حیوان دریایی که خاصیت نوردهی دارد و زمانی که با امواج یا بادها همراه شود و یا به چیزی برخورد کند، بدرخشد.
یا کریم: (جان)(Ya kərim) قمری خانگی. (Streptopelia senegalensis).
یال: (Yal) اجرت. مزد. مو. موی پس گردن اسب. غذای سگ و حیوان. قلهٔ کوه. برآمدگی گردن اسب یا جانوران و حیوانات. به همین صورت در معنای موی گردن اسب یا حیوان دیگر وارد زبان فارسی شده است.
یالا: (Yala) تهمت. رشوه. جریمه. شبهه. کاسه.
یالاب: (Yalab) پرتو. نور. روشنایی. درخشش. زره.
یالاباداق: خودسر. تنها. به چابکی.
یالاباش: (Yalabaş) مجرّد.
یالابچاق: (Yalabçaq) تداعی یا ظهور چیزهای نامفهوم در ذهن. وهم.
یالابی:(Yalabı)روشن. پژواک. سراب.
یالابیداق: برق آسا. ناگهانی.
یالابیق: (Yalabıq) دروغگو. کم اهمیت. آذرخش. بی مو. درخشان. پوست کاج. چابک.
یالابیماق: درخشیدن. برق زدن.
یالابیان: (Yalabyan) درخشان. نورانی.
یالاپ شالاپ: نصف و نیمه.
یالاپ یالاپ: سوسو(نور). شرشر (آب).
یالاتاق: (Yalataq) چاپلوس.

یال

یالاتدیرماق: لیساندن. حیوان را تشویق به لیسیدن و نوازش کردن.
یالاتماق: (Yalatmaq) مخلوط کردن داروهای کوبیده و غذاهای جامد دیگر با مایعات که غذای رقیقی به دست آید. ← یالاتدیرماق.
یالاج: (Yalac) رنده.
یالاجا: (Yalaca) کوچک.
یالاجان: دروغگو. چاپلوس. لوس.
یالا چاپلاماق: تهمت زدن.
یالاچی / یالاچیل: (Yalaçı) تهمت زن. رشوه خوار. حریص.

یالاخا: (Yalaxa) تهمت. چاپلوس.
یالاخوْر: (Yalaxor) تهمت زن.
یالادیق: صاف. صیقل داده شده.
یالار: (Yalar) آتش. لیسنده.
یالاز / یالازا: (Yalaz) برهنه. سرلخت. درخشنده. شعله. پرچم.
یالازلاماق: (Yalazlamaq) چیزی را از شعله گذراندن.
یالازلانماق: (Yalazlanmaq) شعله ور شدن.
یالازی: (Yalazı) تنها.
یالازیرماق: (Yalazırmaq) خلوت شدن.
یالازیق: کالکوپریت (شیمی).
یالاسیق: (Yalasıq) سطحی.
یالاسین: (Yalasın) بیرحمانه.
یالاشماق: همدیگر را لیسیدن.
یالاشوت: پل روی درّه یا پرتگاه.
یالاغا: (Yalağa) مو. تاج خروس.
یالاغاچی: (Yalağaçı) همه چیز. شکمو.
یالاغا دوشن: گلوی حیوان.
یالاغا سالما / یالاغا گیرمه / ی‌الاغا تولاماـ: (Yalağa salma) نوعی بازی با چوبدستی و گودال.
یالاغان / یالاغای: (Yalağan) دروغگو. چاپلوس. پررو. مشفق. مهربان. بی صبر. بی تحمل.
یالاغی: (Yalağı) شعله. معاش. دستمزد. مواجب. گودال. راه بُزرو.
یالاغیز: (Yalağız) شعله. لافزن.
یالاغینی یالاماق: خدمت کردن.
یالاغی یاریلماق: به نتیجه نرسیدن چاپلوسی یا خوش خدمتی.
یالافار: (Yalafar) سفیر. فرستاده.
یالاق: (Yalaq) کاسه لیس. مفعول در عمل لواط. دله. شکمو. حریص. آزمند. شکمباره. هرزه. متملق. ظرف غذای سگ. هرز. لق. آبخوری حیوانات که از سنگ یا چوب تراشیده شده. ظرف آب چوبی. جای گودی که مرغ در آنجا تخم کند. جایی در شوره زار که در اثر لیسیدن احشام گود افتاده باشد. سوراخهای چرخ آسیاب. به صورت یلاق وارد زبان فارسی شده است. همچنین درمنطقهٔ شکی به معنای گودالی است که کودکان در بازیهای مختلف حفر می‌کنند. به صورت «یالغ» در معنای کاسهٔ چوبی وارد فارسی شده.
یالاقا: (Yalaqa) تهمت. چاپلوسی.
یالاقات: (Yalaqat) دوقلو.
یالاقای: (Yalaqay)ناتوان. رشوه خوار. حریص. خالی.
یالاقچی: شکمباره. حریص. خدمتکار. چاپلوس. کارگری که در برابر کار، از ته ماندهٔ محصول برمی دارد.
یالاقلانماق: چاپلوسی کردن.
یالاقلیق: (Yalaqlıq) دستشویی.
یالاق یالاق / یالاق قوْز: (Yalaq yalaq) بازی گردو و چاله. ← دیغی.
یالا گلمک: (Yala gəlmək) جفتگیری کردن سگها. به دام افتادن.
یالام: (Yalam) مقداری از یک چیز که با نوک انگشت بگرند و بلیسند. اشعه. پرتو.
یالاما: (Yalama) حالت بلوری نمک. لیس زنی. قطعه نمکی که برای لیسیدن جلوی اسب می‌گذارند. سنگ کوچک. پروازی که بسیار به زمین نزدیک باشد. حالتی که موجب خشکی لبها باشد و انسان مرتب لبهایش را لیس بزند. نوعی خاک که سیل یا رودخانه با خود آورند. ته ماندهٔ غذاهای رقیق در ظرف، آلودگی غذا در ظرف غذا. نوعی بیماری که بر اثر زبان کشیدن بر لبها و تابش آفتاب، لبها ترکیده و پوسته پوسته شود. مار مولک. نوعی مارمولک که اطراف لبهای کودکان را می‌لیسد و از جای آن تبخال و ترکیدگی بروز می‌کند. نوعی دمل روی صورت.
یالاما توْپراق: خاک رسوبی.
یالاماج: (Yalamac) ظرف غذای سگ. آنکه کار خود را رها و به کارهای خرد و ریز بپردازد. علوفهٔ حیوان.
یالاماجچی: (Yalamacçı) سخن چین.
یالاماچی: معاون. چاپلوس.
یالاماق: لیسیدن. لیس زدن. زبان زدن. پاک کردن. ساییدن. روییدن. تهمت زدن. تیر در کمان پیوستن. رشوه گرفتن. سابیدن و گذشتن.
یالامالاماق: هدف سنگ قرار دادن.
یالامان: (Yalaman)گشوده. باز. فراخ.
یالامتیق: اندک به اندازهٔ لیسیدن.
یالامسیق: (Yalamsıq) چاپلوس.
یالامقی: (Yalamqı) استخوان بندی. اسکلت. شالوده.
یالاموق: (گیا)(Yalamuq) صمغ کاج.
یالامیج: ظرف آشپزخانهٔ کم عمق.
یالامیس: (Yalamıs) رشوه خوار.
یالامیق: (Yalamıq) محلّ لیسیدن. لیسیدنی. خوراک. طعام. نوعی بیماری که در بدن کودکان با بروز دانه‌هایی مشخّص می‌شود (بر اثر برخورد دست کودک به غذای سگ). مار مولک. به اندازهٔ چشیدن. حق الزحمه.
یالامیقچی: (Yalamıqçı) چاپلوس.
یالان: (Yalan) دروغ. کذب. خلاف حقیقت. قول ناحق. سخن نادرست. بهتان. ریا. تزویر. رمزف خیمه. پارچهٔ الوانی که بریده و بر دور چادر دوزند. مزرعه. دشت. چراگاه.
یالان آبنوس آغاجی: (گیا)(Yalan abnus ağacı) عقاقی طلایی.
یالان آسما: (گیا)(Yalan asma) قلیسماطیس. زرقاء.
یالان آغ تیکان: (گیا)(Yalan ağ tikan)← آغ تیکان.
یالاناج: (Yalanac) برهنه.
یالانا چیخماق: دروغ از آب درآمدن.
یالاناش خان: خدای باد و نسیم.
یالان افاده: (Yalan ifadə) بیان دروغ. دروغ آگاهانه و عمدی. شهادت دروغ. ترجمهٔ تحریف شده. نظریه‌ای که کارشناس آگاهانه به دروغ اظهار نکند (در حقوق).
یالان اوْیناق: (Yalan oynaq) جوش نادرست استخوان.
یالان باش: (Yalan baş) سر بی کلاه. شخص بدون کلاه.
یالان باشدان: (Yalan başdan) دروغکی. به دروغ.
یالان باغ: (Yalan bağ) رابط

الکترونیک میان دو اتم.
یالان بزه مک: دروغ بافتن.
یالان بوینوز اوْتو: (گیا)(Yalan buynuz otu) عین البز. (Adonis vernails)
یالان پالان: دروغ و چاخان. ژاژ. نام دیگری برای بازی «قلندر».
یالان پرنجی: (گیا)(Yalan pərənci) برنجک.
یالان پول: رباء. نزول. بهره.
یالان تورپ لاخناسی: (گیا)(Yalan turp laxnası) کلم گاوی. کلم دشتی.
یالانتی: (Yalantı) باقیمانده.
یالانجانق: (Yalancanq) چاپلوس.
یالانجی زعفران: (گیا) ← آسپور.
یالانچاق: بسیار التماس کننده.
یالان چالان: (Yalan çalan) رنده.
یالان چایی: (گیا) ربیب اصغر.
یالان چرشنبه: چهارشنبهٔ ماه اسفند.
یالان چوید فدانی: (گیا)(Yalan çivid fīdanı) نیل کاذب.
یالانچی: (Yalançı) (یالغانچی) دروغگو. بی‌بند و بار. چاخان. دروغین. بدلی. قلابی. شبه. شبیه. ریسمان باز. کسی که بالای ریسمان ضخیمی که بر بالای دو چوب تیر متصل و از دو سوی به زمین وصل شده کارهای شگفت انگیز کنند. به همین صورت و معنا وارد فارسی شده.
یالانچی آکاسیا: (گیا) نوعی درخت اقاقیا. سالخیم آغاجی نیز گویند (Robinia Pseudoacacia)
یالانچی آنا آری: (جان)(Yalançı ana arı) زنبور ماده که طبیعی نیست و از تخمهایش همه زنبور نر زاید.
یالانچی بؤلبؤل: (جان)(Yalançı bülbül) سهرهٔ زرد.

یالانچی جیره

یالانچی بیبر: (گیا)(Yalançı bibər) نوعی درخت بلند که برگهایش را در زمستان نمی ریزد. (Schimus molis).
یالانچی پهلوان: پهلوان پنبه.
یالانچی جیره: (گیا)(Yalançı cirə) جیرهٔ کاذب. (Pimpinella L.).
یالانچی دوْلما: نوعی دولمه که از فلفل و بادمجان تهیه کنند. دولمه با روغن زیتون یا بدون گوشت.
یالانچی سینامکی: (گیا)(Yalançı sinaməki) قدقدک.
یالانچی عقربلر: (جان)(Yalançı ’əqrəblər) کژدم وارگان. (Pseudoscorpionida).
یالانچی عود آغاجی: (گیا)(Yalançı ’ud ağacı) نوعی گیاه. (Kalembek)
یالانچی قارانفیل: (گیا)(Yalançı qaranfil) قرنفل کاذب. (Lychnis Floscuculi).
یالانچی قایسیسی: (گیا)(Yalançı qaysısı) نوعی بید. سالخیم آغاجی نیز می‌گویند.
یالانچی کنچی: (گیا) درخت ارغوان.
یالاندا: (Yalanda) به سادگی. به تنهایی. باقیماندهٔ صابون.
یالان دوش: نامرد. خسیس.
یالان دوْلان: دوز و کلک.
یالان دؤنیا: آرمانسرا. شهر آرمانی.
یالاندیرماق: فریب دادن.
یالان دیرناق: (Yalan dırnaq) علامتی در جمله که ارزش و اهمیت آن از عبارت داخل دو پارانتز کمتر بوده و آن را با < > نشان می دهند.
یالان زعفران: (گیا)(Yalan zəfran) کاجیره. گل کاچیره. زعفران آمریکایی. (Carthamus tinctorius) یالانچی زعفران نیز می‌گویند.
یالان ساتماق: دروغ بافتن.
یالان ساج آغاجی: (گیا)(Yalan sac ağacı) بوته. بوتیه.
یالان سالخیم: (گیا)(Yalan salxım) سنای مکی کاذب. سنای کاذب. سنای بیابانی. یونجهٔ باغی. یونجهٔ تاجی.
یالانسیتماق: (Yalansıtmaq) دروغ جلوه دادن راست. دروغ انگاشتن حقیقت. تکذیب کردن.
یالان عود آغاجی: (Yalan ’ud ağacı) عود هندی.
یالانغ / یالانغاج / یالانق: (Yalanğ) تنها. برهنه. فقیر.
یالانقا: (Yalanqa) شعله. صحرا.
یالان قات: (Yalan qaq) بدون آستر.
یالانقو: (Yalanqu) حریص. اجاقی از خس و خاشاک. **یالان قوران:** فوریه.
یالانقوز: (Yalanquz) تنها. فقط.
یالان قوْز: (گیا) ← قوز قره.
یالان قوشدان: ← یالان باشدان.
یالانقوق: (Yalanquq) انسان.
یالانقی: (Yalanqı) شعله. اندکی. نوعی گیاه جارویی.
یالانقیرات: (جان) موش بزرگ.
یالانقیز: (Yalanqız) تنها. منفرد.
یالانلاش: (Yalanlaş) برهنه. لخت.
یالانلاما: (Yalanlama) تکذیب.
یالانلاماق: تکذیب کردن.
یالانلانماق: تکذیب شدن.
یالانلیق: (Yalanlıq) دروغ. زمین بایر و بی استفاده.
یالانماق: (Yalanmaq) لیسیده شدن. تا ته خورده شدن. تهمت زده شدن. تکذیب کردن. مزدور شدن.
یالان نرگیزی: (گیا)(Yalan nərgizi) نرگس کوهی.
یالان کؤشکؤن اوْتو: (گیا)(Yalan küşkün otu) نوعی گیاه.(Aethlonema cordfolium).
یالانون: ارسال سریع لشکر به جایی ارسال سپاه غیرمنظم. حمله. هجوم.
یالانی: شعله های رو به خاموشی آتش.
یالان یئره: (Yalan yerə) به دروغ.
یالان یاشام: دنیای فانی.
یالان یاشرین: دروغ و چاخان.
یالان یانلیش: دروغ و خطا.
یالان یاوداق: دروغ و دغل.
یالانیش: لیس زنی. لیس خوری.
یالانیق: (Yalanıq) درخشش. تلالو.
یالانیلماق: (Yalanılmaq) لیسیده شدن.
یالان یولاف: (گیا) چاودار بیابانی. جو

سیخ پیازی. آلس کاذب.
یالان یولان: دروغ و چاخان.
یالاو: (Yalav) حریر سرخ که برکلاه خود پیچند. شقهٔ نیزه و علم. پرچم. رشوه. نیاز. شعله.پرتو. پرژکتور. فضای خالی میان دیوار و چارچوب در.
یـــالاواج: (Yalavac) تشـــنه. پیغمبـــر. فرستاده. علوی.
یالاواج آرباسی: جو بدون اخگل.
یالاوار: ایلچی پادشاه. ایلچی خاقان.
یال اوتوْ: (Yal otu) هر دم خیال. کسی که زود به زود فکرش را عوض کند.
یـــالاوچی: (Yalavçı) کرایـه کننـــده. نیازمند. حساس.
یالاووز: (Yalavuz) پرچم. بیرق.
یـــالاووق: (Yalavuq) حـریص. محـل نمک لیسی احشام.
یالاوون: (Yalavun) شعلهٔ بلند.
یالاویج: ← یالاواج. دوبهم زن.
یالاویماق: درخشیدن (آذرخش).
یالاوین: شعلهٔ بزرگ و قوی.
یالای: (Yalay) پرچم. بیرق.
یالایماق: (Yalaymaq) تهمت زدن.
یالا یورن: (Yala yürən) چاپلوس.
یالاییجی: لیسنده. لیس زننده.
یالاییش: (Yalayış) لیس.
یالبـا: (Yalba) زه (کمـان). علفـی کـه برای سوزاندن آورده اند.
یالباسچی: (Yalbasçı) سلطه گر.
یالباش: (Yalbaş) مجرّد.
یالباغای: (Yalbağay) کلاه بهاری.
یالباق: (Yalbaq) چاپلوس. متملق.
یالبان: (Yalban) خمیده. مایل.
یالبای: (Yalbay) پهناور. گسترده.
یالبوز: (Yalbuz) کوه دسـت نیـافتنی و بلند در باور ترکان.
یال بوْغان: (Yal boğan) حریص.
یالبیر / یالبیرداق: (Yalbırdaq) درخشان. تن برهنه. پا برهنه. تنها. فقط. ساده.
یالبیز: (گیا)(Yalbız) نعناع.
یالبیش: (Yalbış) شعله. آتش.
یالپـا: (Yalpa) مـوج. تلوتلـو. جعلـی. ساختگی. بَدَل. مهمـل. بیکـار. از کـار افتاده. صاف. یکباره. ناگهانی.
یالپا آتدیرماق: تلوتلو خوردن.
یالپاج: (Yalpac) ژیروسکوپ.
یالپـاچی: (Yalpaçı) آنکـه بـه قـولش اطمینان نیست.
یالپاداق: (Yalpadaq) یکباره.
یالپـاق: (Yalpaq) صـاف. پهـن. کـم عمـق. دروغگـو. ریاکـار. بذلـه گـو. پرتگاه. برگ درخت یا گیاه. دو قطعه چرم که در دو طرف زین اسب قـرار گیرد و به شکل دو برگ بزرگ از دو طـرف آویـزان مـی گـردد. روسـری. برگشته. مرتد. پلاتو. حیران.
یالپالاماق: باعث تلوتلو کسی شدن.
یالپالانماق: تلوتلو خوردن.
یالپالی: (Yalpalı) ناهموار.
یالپاماق: (Yalpamaq) خیس کردن کاه و علوفه. شتاب کردن. تندی کردن.
یالپان: (Yalpan) پرتگاه. جـای صـعب العبور. صاف. مسطح.
یالپانتی: (Yalpantı) لرزش. ارتعاش.
یـــالپی: (Yalpı) زمـین مســطح نســبتاً شیبدار روی کـوه. عمـومی. ناخـالص. ناویژه. طبق. مجمعی.
یالپیراق: (Yalpıraq) برگ.
یالپیرداماق: ← یالابیماق.
یالپیرقاق: (Yalpırqaq) برگ.
یالپیزلاماق: (Yalpızlamaq) برای اثبات بی گناهی خود کوشیدن.
یالپیشماق: خیس شدن. به هم چسبیدن.
یالپیق: (Yalpıq) مسطح.
یالپیل: (Yalpıl) درخشنده.(ناد).
یالپیلاماق: (Yalpılamaq) تعمیم دادن.
یالپیلداماق: تکان خوردن.
یالپیلی: (Yalpılı) چیزی یـا جـایی کـه یک طرفش از طرف دیگـر بلنـدتر یـا ضخمیتر باشد.
یالت: (Yalt) آذرخش.
یالتا: راحت طلب. تنبل.آب راکد. بلند.
یالتاجوق: (Yaltacuq) چاپلوس.
یالتاچی: (Yaltaçı) آهسته کار. تنبل.
یالتارماق: گمراه شدن. ترسیدن. احتیاط کردن. **یالتاریش:** پیچ جاده.
یالتاشا: (Yaltaşa) چاپلوس.
یالتـــاق / یالتـــاقچی: (Yaltaq) یـــاغی. چاپلوس. مداهنه گر.
یالتاقلانماق: چاپلوسی کردن.
یالتاقلیق: چاپلوسی. چرب زبانی.
یالتالیق: تنبلی. آهسته کاری.
یالتاما: (Yaltama) یادآوری. خاطره.
یالتاماق: برخاستن. هجوم بردن.
یالتان / یالتانجاق: (Yaltan) ترسو. تنبل.
یالتان قالتان: بازی اله کلنگ.
یالتانماق: (Yaltanmaq) تنبلی کردن. از ترس لرزیدن.
یالتانیق: (Yaltanıq) بیماری.
یالتای: (Yaltay) ایوان. سایبان. بالکن.
یالتایانق: بی شخصیت. بی غیرت.
یالتایاقاق: (Yaltayqaq) مطیع. رام.
یالتایماق: (Yaltaymaq) اشـتباه کـردن. صرفنظر کردن.
یالتقا: (Yaltqa) صف. ردیف. مسخره.
یالتوْر: (جان)(Yaltor) اسب رام نشـده. اسبی که دست کسی به یالش نرسیده. چابک. فراری. یاغی.
یالتوز: (Yaltuz) ریشه. بُن.
یالتی: (Yaltı) شعله. پدر سگ.
یالتیر: (Yaltpır) درخشنده.(ناد).
یالتیق: (Yaltıq) برهنگـی. کابـل. سـیم رابط. برّاق.
یالجا: (Yalca) نتیجه. عاقبت.
یالجاتماق: (Yalcatmaq) توسعه دادن.
یالجاما: (Yalcama) ترقی. رشد. توسعه.
یالجاماق: برکـت یـافتن. ترقـی کـردن. افزایش یافتن. رشد کردن.
یالچا: (Yalça) کارگر. تنها. یگانه.
یالچو: (Yalçu) ساروج.
یـــالچی: (Yalçı) کـــارگر. ســـنگ درخشان. راه یـخ زده و لغزنـده. دامنـهٔ کوهای بلند.
یالچیتماق: بهره مند کردن. کار کـردن و یاد گرفتن. تأمین کردن.
یالچیش: (Yalçış) بهره مندی.
یالچیماق: (Yalçımaq) بهـره یـافتن. بـه مراد رسیدن.
یـالچین: (Yalçın) صـخرهٔ بلنـد. تختـه سنگ بزرگ. زمین ناهموار. پرتگاه.
یالخا / یالخات: (Yalxa) ← یالخی. تنها. مجرّد. خالص. ناب.

یالخاش: (Yalxaş) ظرفشویی.
یالخای: (Yalxay) نازک. سُبک.
یالخـایی: (Yalxayı) تنهـا. فقـط. نـاب. لخت. عریان.
یالخوْر: (Yalxor) طفیلی.
یالخی: (Yalxı) تنها. فقط. ناب. لخت. عریان. بـه صـورت «یلخـی» بـه همـین معنا وارد زبان فارسی شده است.
یالخیت: (Yalxıt) خلوتکده.
یال دابان: کسی که بسیار راه رفته.
یالداپ: (Yaldap) دلّال. واسطه.
یالداق: (Yaldaq) تیز. سریع. فریب.
یالداقچی: (Yaldaqçı) فریبکار.
یالداما: (Yaldaqma) خاطره. یادگار.
یالداواج: (Yaldavac) پیامبر. نبی.
یالدای: (Yalday) اجرت.
یالدیر: (Yaldır) درخشـان. افیـون دیـر کاشته شده. هشیار.
یالدیراب: (Yaldırab) فوری.
یالدیراج: (Yaldırac) نورافکن.
یالدیراس: (Yaldıras) درخشش.
یالدیراغان: بسیار درخشان.
یالدیراق:ستارهٔ سهیل. درخشان. شهاب.
یالدیراقای: درخشان. درخشش.
یالدیراماق: (Yaldıramaq) درخشیدن.
یالدیران: (Yaldıran) درخشان. مرمر.
یالدیرانماق: درخشانیدن.
یالدیراو: (Yaldırav) درخشش.
یالـدیراویق: (Yaldıravıq) یاکـاموس. درخشش ماه در آب.
یالدیرای: (Yaldıray) کهربا.
یالدیر باش: (Yaldır baş) کله طاس.
یالدیرقای: (Yaldırqay) درخشان.
یالدیرماج: (Yaldırmac) حقّه.
یالدیرماق: شعله ور کردن آتش.
یالدیریش: (Yaldırış) درخشش.
یالدیریق: درخشان. سیارهٔ پلوتون.
یالدیریم: (Yaldırım) آذرخش.
یالدیز: (Yaldız) آب طلا یـا نقـره داده شده. مطـلا. درخشـان. برّاق. آرایـش ظاهری. جلاء.
یالدیزجی: (Yaldızçı) آب طلاکار.
یالدیز کؤکؤ: (گیا) سیب زمینی.
یالدیزلاق / یالدیزلاما: تذهیب.
یالدیزلاماق: آب طلا یا نقره دادن.
یالدیزلانماق: آب طلا داده شدن.
یالدیزلی: (Yaldızlı) مطلّا. مذهّب.
یالدیزلی منتاری: ← قیرمیزی منتاری.
یالدیزماق: آب طلا و نقره کردن.
یالدیق: (Yaldıq) برّاق. درخشان.
یالزان: (Yalzan) ضعیف. ناتوان.
یالسیز: (Yalsız) مجانی. بدون دستمزد.
یالسین: (Yalsın) منزوی. گوشه گیر.
یالاج: (Yalğac) سمسار.
یالغان: مدادتراش. فانی. ← یالان.
یالغاو: (Yalğav) تنبل.
یالغوز: (متفا)(Yalğuz) ← یالقیز.
یالغیت: (Yalğıt) چسبنده. چسبناک.
یالغیق: دستمال کوچک و ظریف.
یالغیم: (Yalğım) سراب. خیال.
یالفیرداق: (Yalfırdaq) برهنه.
یالقـا: (Yalqa)میـان دو شـانهٔ اسـب. غیرمسلح. فقیر.(ناپ).
یالقات: (Yalqat) کارگر. مزدور.
یالقاتماق: (Yalqatmaq) بستن.
یالقاج: (Yalqac) سخن چین.
یالقاسی: (Yalqası) ادامه. دنباله.
یالقاسین: (Yalqasın) قربانی. نذری.
یالقـاش: (Yalqaş) درخشـش. پرتـو. جلوه. دعای خیر.
یالقاشلاماق: دعای خیر کردن.
یالقاق: (Yalqaq) غشاء. پوسـت نـازک روی گوشت. فضول.
یالقالاماق: (Yalqalamaq) تقلید کردن.
یالقاما: (Yalqama) ساختگی. مصنوعی.
یالقامـاق: محبـت و یـاری کـردن. بخشیدن. تشویق کردن. کمک کردن.
یالقان: (Yalqan) جعلی. نـوعی کفـش تابسـتانی ترکمنـی کـه تخـت آن را از چرم شتر و پلاستیک سازند و بندهایی در روی آن وجود دارد.
یالقانداق: علف غیرقابل خوردن.
یالقانما: (Yalqanma) التصاقی. ضمیمه.
یالقانماق: (Yalqanmaq) گول خوردن.
یالقاو / یالقای: (Yalqav) تنبل. آواره.
یالقایاق: (Yalqayaq) آبـی کـه ازدهـان بیرون بریزد.
یالقو: (Yalqu) احمق. نادان.
یالقوز: (متفا)(Yalquz) ← یالقیز.
یالقوزاق: (Yalquzaq) گرگ و حیوانی کـه تنهـا زنـدگی مـی‌کنـد و معمـولاً جسور و درنده است.
یالقوزک: (Yalquzək) ← یالقوزاق.
یالقی: (Yalqı) مُزد. حیـوانی کـه یـک توله می‌زاید. شعله. نور. اطاعت. تنبـل. بدردنخور. تنها. افسون. جادو.
یالقیتمـاق: (Yalqıtmaq) بـه اطاعـت واداشتن. رنجانیدن.
یالقیج: (Yalqıc) شمع.
یالقیر: (Yalqır) درخشش. روشنایی.
یـالقیز: (Yalqız) آدم تنهـا و مجـرد و بی‌زن و بچه. بی‌بند و بـار. بـی‌قیـد. بـه صورت یالقوز وارد فارسی شده است.
یالقیز آیاق: بی کس. تنها.
یالقیز آیاق یوْل: راه مالرو.
یالقیز باش: (Yalqız baş) مجرّد.
یالقیزلاماق: (Yalqızlamaq) تنها کردن.
یالقیزلانماق: تنها شدن.
یالقیش: (Yalqış) بخشش.
یالقیق: (Yalqıq) بلغم.
یالقیل: (جان) اسب با یال سفید.
یالقیلیق: (Yalqılıq) تنهایی.
یالقیم: (Yalqım) شعله.(ناد).
یالقیما: (Yalqıma) خستگی. رنج.
یالقیمـاق: (Yalqımaq) خسـته کـردن. سـوختن. یـک تولـه زاییـدن. طالـب جفتگیری شدن حیوان.
یـالقین: (Yalqın) سـراب. چـوبی کـه قسـمتهای کنـاری سـورتمه را بـه هـم پیوند دهد. آذرخش. برهنه. سوخته.
یالقینچ: (Yalqınç) فقیر.
یالقینچی: (Yalqınçı) برق گیر.
یالقینساما: (Yalqınsama) التهاب.
یالقینساماق: ملتهب شدن.
یالقینلاماق: زبانه کشیدن.
یالقینلیق: (Yalqınlıq) حرارت. خشم.
یالقینماز: (Yalqınmaz) خستگی ناپذیر.
یالقینماق: (Yalqınmaq) رنجیده شـدن. خسته و کوفته شدن. زحمت کشیدن.
یالقینیش: (Yalqınış) زبانه کشی.
یال گؤتؤرمک: (Yal götürmək) چـاق شدن سگ.

یاللاپ: (Yallap) سمسار.
یاللاز: (Yallaz) بیکار.
یاللاش: (Yallaş) استخدام کارگر.
یاللاق: اجاره. مکان اجاره ای.
یاللاما: (Yallama) مزدور. مزدبگیر. کرایه دهی. بدترکیب. اجاره.
یاللاماق: (Yallamaq) غذا دادن به سگ و حیوانات. رشوه دادن. از یال اسب گرفتن و راه بردن. به کار گرفتن. کرایه کردن.**یاللامالی:**اجاره ای. مزدور.
یاللان: (Yallan) اجاره نشین.
یاللانقان: مزدور. مزدبگیر. کرایه ای.
یاللانما: مزدوری. مزدبگیری.
یاللانماق: (Yallanmaq) تغذیه شدن سگ و حیوانات. از راه رشوه خواری پولدار شدن. چاق شدن سگ.
یاللی: (Yallı) شعله. یالدار. تشعشع. آذرخش. نوعی رقص آذربایجانی. رقص مردمی بسیار قدیمی و بسیار مرسوم آذربایجان است. شکل اولیه و ابتدایی«یاللی» به شکل مراسم سنتی بود که در اطراف آتش، منبع گرمی، نور و غذای گرم انجام می‌شد. در چنین مراسمی سنتی آتش را که تبدیل به الهه شده بود، عبادت می‌کردند. یاللی با سرعت آرام و سنگین شروع شده و با قدمهای سریع که به شکل دویدن است، با سرعت سریع پایان می‌یابد. سردستهٔ گروه، ترکه یا دستمالی به دست می‌گیرد که او را یاللی باشی می‌نامند. در آذربایجان صدها نوع «یاللی» وجود دارد. از قبیل: چولاغی، اوچ آددیم، دونه یاللی، قازقازی، کوچری، ائل یاللیسی، ایکی آیاق، قالادان قالایا، شئرانی، قلئیی و چوپچوپو. فاحشه. یالدار. دارای موهای بلند در سینه و پاها. سگ سیر. ← سیرتلان.
یاللی باش: (Yallı baş) مخلوط آب و سبوس که به سگهای گله بخورانند.
یاللی بالی: (Yallı ballı) دارای اندام متناسب.
یاللیق: (Yallıq) اجاره. خیک کوچک جهت نگهداری روغن یا پنیر. فرمان. دستور. پیشبند بچه. التهاب.
یاللیقچی: (Yallıqçı) اجاره نشین.
یاللی قورت: (جان)(Yallı qurt) کفتار. یاللی بؤرو نیز گویند.
یاللیم: (Yallım) پرتگاه.
یاللی یاپاللی: چاق و چله.
یاللی یاللی: نوعی رقص با نمایش.
یالما: بارانی. خفتان. زره. به صورت «یلما» وارد فارسی شده است. وصله.
یالماس: (Yalmas) الماس.
ی‌الماش: (Yalmaş) پرخوری. نجویده قورت دادن.
یالماغور: (Yalmağur) پرخور. شکمو.
یالماغیز: (Yalmağız) موجود افسانه ای جادوگر و ترسناکی که همه چیز از جمله انسان را بلعد. عفریته.
یالماق: (Yalmaq) قبا. جامه. پوشیدنی. به صورت یلمه به معنای زره چند تکّه وارد فارسی و به صورت «الیَلمق» به معنی قبا وارد عربی شده است. شعله ور شدن. سوختن. درخشیدن.
یالاما: (Yalmama) پرخوری.
یالاماماق: (Yalmamaq) تند تند خوردن. زیاد خوردن.
یالمان: (Yalman) اهل و عیال. دهنه. افسار. لبهٔ تیز اسلحه و آلات برنده. تیغه سلاح سرد. لبه (شمشیر). یال اسب. تکه چوب. زوبین. برجسته. سخت. سنگ صاف و درخشان. نوعی رقص دسته جمعی که رقاصان به صف شده و دست در دست هم می‌رقصند. دوپا (جانور). (Dipodidae)
یالماناق: عصبی. خشمگین.
یالمانا یالمانا: تملق گویان.
یالمانچی: زوبین افکن. نیزه دار.
یالمان قولاق: (گیا)(Yalman qulaq) نوعی گیاه شیردار و یکساله که برای بند آوردن خون نافع است.
یالمانلی: جوالدوز. بُرنده. قاطع.
یالمانماق: (Yalmanmaq) چاپلوسی کردن. التماس کردن. متمایل شدن.
یالماووز: (Yalmavuz) دیو. جادوگر. موجودی در افسانه های کهن که به هر صورتی درمی آید.
یالمایز: (Yalmayız) حریص.
یالمیش: (Yalmış) شعله ور.
یالمیل: ساز و برگ اسب. یراق زین.
یالنا: (Yalna) روزانه. یومیه.
یالناماق: (Yalnamaq) شعله ور شدن.
یالنیز: (Yalnız) تنها. فقط. بی‌کس.
یالنیزچی: (Yalnızçı) فردگرا. منزوی.
یالنیزلی: خانوادهٔ هسته ای یا تنها.
یالنیش: (Yalnış) خطا. اشتباه.
یالنیق: (Yalnıq) آدم. انسان.
یالو: (Yalu) طناب مخصوص بستن بستهٔ علوفه.
یالوا: (جان)(Yalva) ← بیلدیرچین. جادو. هرزه. شعله.
یالواج: ← یالاواج. هادی. پیامبر.
یالوار: (Yalvar) التماس.
یالوارا: (Yalvara) ناتوان.
یالوارتماق: به التماس واداشتن.
یالوارما: (Yalvarma) التماس. خواهش.
یالوارماق: التماس یا خواهش کردن.
یالواری: (Yalvarı) دعای التماس.
یالوار یاپیش / یالوار یاخار: التماس.
یالواریب یاخارماق: (Yalvarıb yaxarmaq) التماس کردن.
یالواریجی: درخواست کننده. خواهان.
یالواریش: (Yalvarış) التماس.
یالواریشماق: باهم التماس کردن.
یالواریلماق: التماس شدن.
یالواشا: صاف شده و مسطح هر چیزی.
یالواق: (Yalvaq) طماع. طمعکار.
یالواما: (Yalvama) لیس زنی. التماس.
یالوامـاق: (Yalvamaq) لیس زدن. التماس کردن. خبر دادن. آگاه کردن. هرزه حرف زدن.
یالوامان: (Yalvaman) پیامبر. ملتمس.
یالوان: (Yalvan) تیزرو.
یالوانماق: (Yalvanmaq) زبان را ازدهان بیرون آوردن. زبان را در دهان چرخاندن. شعله کشیدن.
یالوغ: (Yaluğ) ← یالاق.
یالوو: (Yalov) ← آلوو.
یالوی: (Yalvı) سحر. جادو.
یالویچی: (Yalvıçı) جادوگر.
یالویرداق: (Yalvırdaq) پابرهنه.

یالوین: (Yalvın) جادوگر. سحرباز.
یالی: ساحل. کرانه. ویلا. خانهٔ ییلاقی.
یالی آغاسی: نگهبان ساحل.
یالی بوْیو: (Yalı boyu) کرانهٔ ساحل.
یال یالمان: یال و کوپال.
یـال یامـاج: (Yal yamac) دامنـه و قلـهٔ کوه. تپه ماهور.
یالیانقاج: (Yalyanqac) برهنه. لخت.
یالیـت: (Yalıt) شـعله. همـوار. صـاف. مسطح. ضعیف.
یالینجی: (Yalıtcı) ← یالیتقان.
یالیتقا: (Yalıtqa) شوخی. مزاح.
یالیتقان: (Yalıtqan) عایق. ایزولاتور.
یالیتما: (Yalıtma) تجزیه. ایزولاسیون.
یالیتماق: تجزیه کردن. ایزوله کردن.
یالیتیق: (Yalıtıq) ایزوله. تجزیه شده.
یالیتیم: (Yalıtım) ایزولاسیون. تجزیه.
یالیتیملی: (Yalıtımlı) منزوی.
یـالی چـاپقینی: (جـان)(Yalı çapqını) ماهی خورک. (پرنده) اسکله قوشو نیز گویند (Alcedo athis).
یالیز: (Yalız) درخشنده. ناتوان.
یالیزتاق: نورباران. نورافشانی.
یالیش: (Yalış) سطح.
یالیشان: (Yalışan) آنچه نصـف و نیمـه کار کند.
یالیشماق: (Yalışmaq) ← آلیشماق.
یالیشیر: (Yalışır) ملایم.
یالیغار: (Yalığar) افتراء زننده.
یالیق: (Yalıq) یال اسب. تاج خـروس. لیسه لیسه، ترک خوردگی لبها بـر اثـر لیسیدن بـی مـورد. ظرفـی کـه از شـاخ حیوانـات درسـت کننـد. انسـان. نشـئه. سرمست. بی شرم.
یالی قازیغی: ولگرد. بیکاره.
یالیقسـاق: (Yalıqsaq) سـگ مـاده کـه طالب جفت باشد.
یالیقلامـاق: طلـب جفـت کـردن سـگ ماده. تنها ماندن. کج شدن.
یالیقلانماق: (Yalıqlanmaq) یالدار شدن اسب و تاج دار شدن خروس.
یالیق ییلیق: انسان و حیوان.
یالی قییی: (Yalı qıyı) ساحل دریا.
یـالیم: (Yalım) طـرف برنـدهٔ شمشـیر. صـخره‌زار بلنـد. شـعله. خـط. شـیار. درجه. مارمولک. برهنه. تنهـا. مسـتقل. بدون پوشـش گیـاهی. خـوی. اخـلاق طبیعی انسان.
یالیما: (Yalıma) در هر حال. تب خال.
یالیماق: (Yalımaq) درخشیدن.
یالیمـان: (Yalıman) غـارت پراکنـده. مجموعهٔ نامرتب.
یالیم پارچا: (Yalım parça) یک مشت. یک کف دست.
یالیمساق: (Yalımsaq) پرخور. سربهوا.
یالیم قایا: (Yalım qaya) صخرهٔ برهنه.
یالیمی آلچاق: (Yalımı alçaq) نرمخو.
یالین: (Yalın) برهنه. نوعی تفنگ تک لول شکاری. شعلهٔ آتـش. رخشـان. بـه صـورت «یلـن» وارد فارسـی شـده. خوک نر. آیین مقدس ترکان که برای الههٔ زمین برپا می کردند.
یالیم یانلیش: سهو و خطا.
یالین آج: (Yalın ac) فقیر و برهنه.
یالین آرابا: ارابهٔ دو چرخ.
یالین آیاق: (Yalın ayayq) پابرهنه.
یالیناق: راهب. گوشه گیر. منزوی.
یالینا یاتماق: به یال اسب چسبیدن و تند تاختن. کار را مستمر انجام دادن.
یالینج: (Yalınc) بسیط. ساده.
یالینجا: (Yalınca) تنها.
یالینچقا: غذای بدون نمک و طعم.
یالینچاق: (Yalınçaq) برهنه. لخت.
یالین خالتاسی: پستان.
یالینداراق: بدون جوراب.
یالینداش: جسور. زمین بی درخت.
یالین داششاق / یالینداق: فقیر.
یالین دامار: (Yalın damar) لاغر.
یالیندیرماق: به اطاعت واداشتن.
یالینساق: گرگ تنها. گراز تنها.
یالین سالماق: پرشیر شدن پستان.
یالینقا: (Yalınqa) گرم.
یالین قات: تک لایه. لاغر و تکیده.
یالینقاتماق: برهنه کردن.
یالینقـاج: (Yalınqac) برهنـه. نیازمنـد. درخت پوست کنده.
یالین قالین: نان کلفت بی مایه.
یالینقوق: (Yalınquq) انسان. بنده.
یالینقیج: (Yalınqıc) برهنه. لخت. فقیر.
یالینقیش: (Yalınqış) اشتباه. سهو.
یـالین قیلیـنج: (Yalın qılınc) دارای شمشیر آخته. دلیر.
یالینلاتماق: برهنه گردانیدن.
یالینلاشماق: نازکتر یا لخت شدن.
یالینلامماق: (Yalınlamaq) برهنه کردن.
یالینلای: (Yalınlay) برهنه.
یالینلی: حیوان دارای یک تخمدان.
یالینلیق: (Yalınlıq) برهنگی. لختی.
یالینما: (Yalınma) برهنگی. انزواطلبی. گوشه گیری.
یالینماق: (Yalınmaq) برهنه شدن. زبان درآوردن سـگ و صـاحب و آشـنا را لیسیدن. التماس کردن. انزوا گزیدن.
یالینمیش: برهنه شده. تمیز شده.
یالین یاوالاق: ساختگی.
یالینیش: (Yalınış) التماس. لابه.
یالینیق: (Yalınıq) انسان. بشر.
یالینیم: (Yalınım) انزوا. گوشه گیری.
یالیو: (Yalıv) شعاع. تشعشع.
یال یوبا: (Yal yubba) خدم و حشم.
یـال یؤنـدم: (Yal yöndəm) آب و غذای سگ.
یالیی: (Yalıy) سحر. جادو.
یـام: (Yam) در اصـل بـه معنـی اسـب چاپاری، صحرا و همچون اسب بـوده است. ایستگاه پیکها. سرویس پستی از دورهٔ ایلخانان تـا دورهٔ قـره قویونلوهـا. اسب چاپار. چاپارخانـه. ایسـتگاههایی که مغولهـا در بـین راه بـه فاصـلهٔ ۳ تـا فرسـنگ بـرای اسـتراحت و تعـویض اسب سفرا و مـأمورین مالیـات و غیـره می‌ساخته‌اند. جای بلند. برآمده. خـس و خاشاکی که داخل چشم شـود. چـاه ذغـال. بـه همـین صـورت و در معنـای «محل عوض کردن اسـبها» وارد زبـان روسی شده است.
یاما: وصله. پینه. به صورت «جامه» وارد فارسی و به صورت «یامـه» وارد لهجـهٔ مصری زبان عربی شده است.
یامات: خویشاوند. آماده. اضافی.
یاماتا: (Yamata) خمیری که روی مرغ می‌کشند تا از پاشیدن روغن بـه بیـرون

هنگام سرخ کردن، جلوگیری شود.
یاماتدیرماق: وصله زدانیدن.
یاماتدیرلماق: وصله زدانیده شدن.
یاماتماق: وصله گردانیدن.
یامـاج: (Yamac) نشـیب. سراشـیبی. پرتگاه. کوهپایه. دامنه.
یاماجای: (Yamacay) کنج دهان.
یاما جیزیق: (Yama cızıq) خط وصل.
یاماچ: چکشی به وزن ۴ کیلوگرم.
یاماچی: پینه دوز. رفودوز. نعلبند.
یاماد: (Yamad) لقب. اسم مستعار.
یامارا: (Yamara) بیماری وبا.
یاماش: (Yamaş) تعمیر. وصله زنی.
یاماشاق: (Yamaşaq) حجاب. روبند. صاف. پهن. نرم.
یاماشدیرماق: (Yamaşdırmaq) کاری را به صورت ناقص انجام دادن. با یک ضربه بر زمین زدن. پیوند دادن.
یاماشغادان: (Yamaşğadan) دوباره.
یاماشماق: (Yamaşmaq) در کار وصله کردن باهم رقابت یا همکاری کردن. از فرمان سرپیچی کردن. به چیزی یا موضوعی چسبیدن و ماندن. خم شدن.
یاماشیجی: پیوندی. پیوند خورده.
یاماشیق: هماهنگ. صاف. له شده.
یاماغات: (Yamağat) زن شوهردار.
یاماغی: پول چایی. شاگردانه.
یاماق: (Yamaq) وصله. پینه. وصله پینه. حشو(در شعر). مشربه‌ای که از پوست دوزند. فرقه‌ای از یئنی چریها که نگهبان دژ بودند. خدمتکاران جزء که در کارخانه‌ها خدمت می کنند.
یاماقای: (Yamaqay) پُشت.
یاماقچی: (Yamaqçı) رفوگر. پینه دوز.
یاماقچی تورقای: (جان)(Yamaqçı turqay) نوعی پرنده به رنگ قهوه ای که بلندی بدنش به ۱۱ سانتیمتر و بلندی دمش به ۲۰ سانتیمتر می رسد.
یاماقلاتماق: وصله گردانیدن.
یاماقلاما: (Yamaqlama) وصله زنی.
یاماقلاماق: وصله کردن.
یاماقلانماق: وصله شدن.
یاماقلیق: (Yamaqlıq) وصله ای. وصله. معاونت. اتاق پرو.
یاماقو: (Yamaqu) چیزی که وصله کردنش ضروری است.
یاماق یاماق / یاماق بیرتیق: پروصله پینه.
یامال: (Yamal) ماله. وسیلهٔ مالیدن.
یامالا: (Yamala) نصف و نیمه. ماله.
یامالاج: (Yamalac) کج و کوله.
یامالاش: (Yamalaş) صاف. مسطح.
یامـالاق: (Yamalaq)نصـف و نیمـه.بی دست و پا. چلاق.
یامالاماق: (Yamalamaq) وصله کردن.
یامالقـان: (جـان)(Yamalqan) هدهـد. شانه بسر. وصله شونده.
یامالی: (Yamalı) وصله دار. مسکین.
یامالی دوْن: قبای پنبه دار.
یامالیق:(Yamalıq) وصله. خویشاوندی. مناسـب بـرای وصـله. دختـری کـه خواهرش مرده و با شوهر او ازدواج کرده است. پارچه‌ای که برای وصله از آن استفاده کنند. اتاق پرو.
یاماما: (Yamama) وصله زنی.
یاماماق: وصله انداختن. وصله کردن. پینـه کـردن. پینـه دوزی کـردن. دوختن(چشـم). بـه کسـی انـداختن (مال). وصل کردن. اضافه کردن.
یامـان: (Yaman) بـد. قـوی. بـدخیم. دشـنام. نااهـل. بـی‌مـروت. بـی‌رحـم. زیـرک. خبیـث. نـاقلا. خیلـی. زیـاد. سـخت. خطرنـاک. مهلـک. نفـرین. بیمـاری جـذام. نـوعی بـاد اسـت اگـر کسی بدان مبتلاء گردد، مایهٔ مرگ او مـی‌شـود. نـوعی نفـرین کـه معمـولاً بزرگترها به بچه‌ها می گوینـد. در بـاور عوام درد یا ورم سخت که اگر کسـی دچـار آن شـود، مـی‌میـرد. بـه همـین صورت به معنای بـاد مـرگ آور وارد فارسی شده است.
یامان آد: (Yaman ad) نام بد. شهرت.
یامان آرتان: بدشانس. بد اقبال.
یامان آلماق: جلوی جرم را گرفتن.
یامانا آیلانماق: به دردسر افتادن.
یامانات: (Yamanat) خبر ناگوار.
یامانا دارتماق: منحرف شدن.
یامان اگیسی: (گیا) شلغم.
یامانا گلمک: به مشکل برخوردن.
یامـانتی: (Yamantı) وصـله. کـارگر. همراه. معاون. پناه.
یامانجا: بدطوری. بدجوری. بسیار.
یامانچی: گناهکار. جنجالی. حیله گر.
یامانچیلیق: (Yamançılıq) نابودی. فنا.
یامان دانا: غدهٔ سرطانی.
یاماندیرماق: همراه کردن.
یامان سالقین: توفان. تندباد.
یامان شیش: (Yaman şiş) باد (بیماری).
یامانقا: (Yamanqa) شیطان. جن.
یامانقان: (Yamanqan) مرد بداخلاق.
یامانقای: (Yamanqay) شیطان. جن.
یامان قوش: (جان) بوقلمون.
یامانلاش: مذمت. سرزنش. بدگویی.
یامانلاشما: دشنام گویی به هم.
یامانلاشـماق: (Yamanlaşmaq) بـه هـم دشنام دادن. بدتر شدن. وخیم تر شدن.
یامـانلاق: (Yamanlaq) قهـر کـردن و رفتن زن به خانهٔ پدر.
یامانلاما: (Yamanlama) فحاشی.
یامانلاماق: فحاشی کردن. دشنام دادن. فحش دادن. وخیم شدن زخم. بدگمان شـدن. بـه بیمـار مهلـک دچـار شـدن. صف بستن. ردیف کردن.
یامانلانماق: فحش خوردن.
یامانلی: (Yamanlı) وخیم. خطرناک.
یامـانلیق: (Yamanlıq) بـدی. زشـتی. زشتکاری. ذمیمه.
یامانمـاق: (Yamanmaq) وصـله شـدن. دوخته شدن (چشم). چسبیدن. متصل شدن. پناه بردن.
یامان یئـرده تؤکـان آچمـاق: (Yaman yerdə tükan açmaq) دستمال بستن بـه سری که در نمی کند.
یامان یاخشی: (Yaman yaxşı) باری به هرجهت. نه خوب نه بد. متوسط.
یامـان یـارا: (Yaman yara) زخـم بـد. زخم موش. درد بی درمان.
یامان یاووز: بد و بیراه. فحش.
یامانیماق: توانستن. بجا آوردن.
یامانی یـوْخ: (Yamanı yox) بـی خطـر. عیبی ندارد.
یامای: (Yamay) پستخانه.
یامبا: (Yamba) معاون. مقام رسمی.

یامبار: (Yambar) انبار.
یام بردار: (Yam bərdar) مالیاتی که در دورهٔ آغ قویونلو برای یامها می‌گرفتند.
یامبی: (Yambı) کروشه.
یامپا: (Yampa) لایهٔ نازکی از سرگین گاو که برای سوزاندن تهیه کنند.
یامپاقای: (Yampaqay) کج. خمیده.
یامپایماق: (Yampaymaq) کج شدن. خم شدن.
یامپیری: (یان پیرتی)کج و معوج.
یامتار: (Yamtar) قوی. با اشتهاء. (ناپ)
یامتاق: (Yamtaq) وسایل. دست. بسته.
یامتور: (Yamtur) نیرومند. ترسناک.
یامچی: (Yamçı) متصدی ایستگاه پیکها. مسئول چاپارخانه. مهتر اسبان چاپارخانه. نوعی تن پوش از پوست برّه. عطّار. به صورت «یامشیک» در معنای ارابه ران وارد روسی شده است.
یامچیق: کج. پُستی. از راه پست.
یامخانا: پستخانه. به صورت «یامخانه» وارد زبان فارسی شده است.
یامدینماق: (Yamdınmaq) غذا خواستن. بهم زدن لبها به هم به علامت گرسنه یا تشنه بودن. زمزمه کردن. التماس کردن. غرولند کردن.
یامراتماق: (Yamratmaq) وسعت دادن. مخلوط گرداندن.
یامراشماق: (Yamraşmaq) مخلوط شدن برّه‌ها با مادرانشان.
یامراماق: (Yamramaq) مخلوط کردن. وسعت یافتن.
یامرانماق: مخلوط شدن.
یامرو یومرو: کج و کوله.
یامریلماق: (Yamrılmaq) خراب شدن.
یامزال: (Yamzal) کمرکش کوه.
یامسیز: (Yamsız) لاعلاج. ناچار.
یامسیلاتماق: (Yamsılatmaq) وادار به تقلید کردن. تشویق کسی به درآوردن ادای دیگران.
یامسیلاما: (Yamsılama) تقلید.
یامسیلاماق: تقلید کردن.
یامسیلانماق: تقلید شدن.
یامشاق: ← یاشماق. جای ریختن آرد در آسیاب. آرد دان. پرحرف.
یامشالاق: (Yamşalaq) لاابالی. لاقید.
یامشانماق: ← یاشمانماق.
یامشیریق: (Yamşırıq) پرت و پلا گو. هذیان باف.
یامقا: (Yamqa) ریشه‌ای که از آن هیزم ببرند. هیکل. تمثال. جای کنده شده. ضمیمه. علاوه.
یامقان: لباسی شبیه به ژاکت.
یامقیج: (Yamqıc) آدمخوار.
یاملاتماق: ← سوپورتمک.
یاملاش: (Yamlaş) صاف. مسطح.
یاملاشماق: (Yamlaşmaq) در رفت و روب همکاری کردن.
یاملاما: (Yamlama) رفت و روب.
یاملاماق: پاک کردن. رُفتن.
یاملان: (جان)(Yamlan) نوعی موش صحرایی. پناهگاه.
یاملی / یاملی یاخلی: زیبنده. شایسته.
یاملیق: چیزی که در آن خس و خاشاک رفته باشد (چشم). پستخانه.
یامنات: (Yamnat) وظیفه. امانت. رهن. امید. گارانتی.
یامنال: (Yamnal) زشت. بد.
یاموت: (Yamut) خانه. کاشانه.
یامور: (Yamur) بیضی.
یامورت: (Yamurt) تسکین.
یامورماق: (Yamurmaq) خراب کردن. خاموش کردن.
یاموق: ذوزنقه. ناپسند. ناشایست.
یاموقچو: (Yamuqçu) خلافکار.
یاموق یاپماق: (Yamuq yapmaq) کار خلاف کردن. اهانت کردن. بطور غیرمنتظره حیله کردن.
یاموں: (Yamul) استانداری. ارگان حاکمیت منطقه ای.
یامول بیگی: استاندار. والی.
یاملتماق: (Yamultmaq) بسیار متعجب و حیران کردن. زدن. کوبیدن.
یاملماق: (Yamulmaq) بسیار پسندیدن. در تنگنا افتادن.
یامون: (Yamun) ممیز. بازرس.
یامی: (Yamı) اسب چاپاری. نفوذ. اعتبار. رتبه. عنوان.
یام یاساق: (Yam yasaq) راهسازی.
یام یاستی: (Yam yastı) کاملاً پهن. کاملاً مسطح.
یام یاش: (Yam yaş) کاملاً مرطوب.
یام یاشیل: (Yam yaşıl) کاملاً سبز.
یامیام: (Yamyam) آدمخوار.
یامیام تورشوسو: آلت نرینگی.
یامیاملیق: (Yamyamlıq) آدمخواری.
یامیچیماق: پوسیدن. از میان رفتن.
یامیر: (Yamır) آرام. ملایم.
یامیرتقا: [دیو] تر و تازه. بی رگ.
یامیرقاق: (Yamırqaq) اقتدارطلب.
یامیز: (Yamız) شرمگاه. ران. پشتیبان. کج. خمیده.
یامیش: آلت زنانه. شرمگاه زنان.
یامیشقان: (Yamışqan) چاپلوس.
یامیشماق: (Yamışmaq) کج شدن. روی حرف خود نبودن.
یامیشیق: (Yamışıq) روبند عروس.
یامیق: چلاق. شل. ضعیف. ناپسند.
یامیقماق: (Yamıqmaq) برای جلب محبت کوشیدن.
یامیل: (Yamıl) آرام. ملایم.
یامیلقی: (Yamılqı) پوشش.
یامیلما: (Yamılma) استتار.
یامیلماق: خم شدن. خجالت کشیدن.
یامیلی: عنوان. رتبه. مقام. اصیل.
یامیم: (Yamım) تعاونی.
یامین: (Yamın) پوشش. اداره.
یامینجاق: (Yamıncaq) بالاپوش نمدی.
یامینچی: (Yamınçı) پوشش. حامی.
یان: (Yan) کنار. طرف. کناره. جوار. جنب. پیش. نزد. فرعی. جنبی. حضور کسی. نشیمنگاه. سرین. جیب. دیگر.
یان آغاج: چوبهای عمودی دار قالی.
یان آغاجی: چوبدستی. بچهٔ شلوغ.
یان آغریسی: ذات الریه. ذات الجنب.
یان آلتی: (Yan altı) شلوارک. شلیته.
یان آلماق: پهلوگرفتن (کشتی).
یانا: (Yana) برای. به خاطر. در مورد. دربارهٔ. تکرار.
یانا آلماق / یانا دارتماق: (Yana almaq) در بغل گرفتن. زیر حمایت گرفتن. به کنار جاده راندن (ماشین).
یان ائشیک: (Yan eşik) حیاط کناری.

یانا اوْتورماق: به کناری نشستن.
یانات: (Yanat) پشتیبان. زحمت زیاد. حیوان شکاری گرانبها و پوست آن.
یاناتماق: به عقب برگشتن.
یاناج: جانب. سوخت. کرم آبی.
یاناجاق: سوخت. مواد سوختنی.
یاناجیق: (Yanacıq) دو طرف درگاه.
یاناچیل: (Yanaçıl) تجددطلب.
یاناد: (Yanad) لقب. اسم مستعار.
یانادان: (Yanadan) دوباره. اخیراً.
یانار: سوزان.آتشفشان. کبریت. شاکی.
یانار آی: ماه سوزان. ماه ژوئیه.
یانار تـؤکر: (Yanar tökər) لباس برّاق که بدرخشد.
یانارجا: (Yanarca) مشعل. مردمک چشم. کبریت. ترس از طلبکار. نوعی ماهی (اسپاروز).
یانارداغ: (Yanardağ) کوه آتشفشانی.
یانار دؤنر: (جان)(Yanar dönər) آفتاب پرست. فرصت طلب. پارچه ای که چون حرکت دهند بدرخشد. رقص نور. قرمز روشن.
یانار گوْن: (Yanar gün) سه روز پایانی ماه ژوئیه.
یانارلیق: (Yanarlıq) سوزایی.
یانارما: (Yanarma) التفات.
یانارماق: (Yanarmaq) التفات کردن.
یانـاز: (Yanaz) معکوس. سرسخت. بیمار. لافزن. سوزان. شاکی. دلسوخته.
یاناسیز: (Yanasız) بیطرف.
یاناش: (Yanaş) خویشاوند. همسو.
یاناشا: (Yanaşa) به ترتیب. نزدیک.
یاناشاق: (Yanaşaq) مهار دماغ حیوان در هنگام نعل زدن. کوهپایه.
یاناشان: (Yanaşan) مماس.
یاناشدیرما: تقریب. مهمل.
یاناشدیرماق: نزدیک کردن. پهلو دادن. پهلوی هم قرار دادن. مماس کردن.
یاناشدیریلماق: نزدیک گردانیده شدن.
یاناشدیغی سؤز: مضاف الیه.
یاناشقان: (Yanaşqan) متصل. نزدیک.
یاناشقی: پارکینگ. اسکله. توقفگاه.
یاناشلی: (Yanaşlı) مجاور. خویشاوند. پهلو گرفته در اسکله.

یاناشـــلیق: (Yanaşlıq) مجـــاورت. خویشاوندی. اسکله. بندر.
یاناشما: (Yanaşma) نزدیکی. تماس. پارازیت. برخورد. شاگرد. پادو. وردست. در دستورزبان ترکی آذربایجانی نوعی ارتباط ترکیبی بین کلمات که ترتیب و تقدم و تأخر آنها را بیان می کند. طفیلی. سربار.
یاناشماق: (Yanaşmaq) نزدیک شدن. تقرب جستن. تماس گرفتن. ارتباط برقرار کردن. پهلو گرفتن. پهلوی هم قرار گرفتن. علاقه نشان دادن. تمایل نشان دادن.

یاناغان

یاناشمالیق: پارکینگ. اسکله.
یاناشی: همراه. توأم. باهم. بغل هم.
یاناشیر: (Yanaşır) دلسوز. فداکار.
یاناشیق: (Yanaşıq) مجاورهم. همراه هم. نزدیک. پهلو. به هم پیوسته. مماس. دختربچه. دخترخوانده. مقابله.
یاناشـــیلماز: (Yanaşılmaz) غیرقابل نزدیکی. تماس ناپذیر. رخنه ناپذیر.
یاناشیم: (Yanaşım) نظریه.
یاناغـان: (جـان)(Yanağan) کرگدن. تند. برنده. تیز.
یاناغی: (Yanağı) فرعی.
یاناغیر: (Yanağır) شاکی.
یاناغیز: (Yanağız) همواره شاکی.
یاناغین: (Yanağın) طرفدار. شیفته.
یانـاق: (Yanaq) لپ. گونه. صورت. شکایت. شقیقه. دوست. همسر. حاشیه. یادداشت. پیش نیاز. پرورش. تربیت. دبستان. دورهٔ کارآموزی. دانا. زیبا. نوعی درخت که از چوب آن لوازم خانه و از میوه اش روغن بدست آرند.
یاناقار: کنار رو. کسی که از کناره رود.
یاناقلاماق: (Yanaqlamaq) سرخ کردن.
یاناقلی: (Yanaqlı) هر چیزی که یک طرفش سرخ شده باشد. زیبا.

یاناقلیق: (Yanaqlıq) زینتی که بر لپ عروس زنند. لباسشویی.
یانـاکی: تسمه‌ای که از بغل پالان می‌بندند و از پشت دم حیوان دور می‌زند. یک پهلو. از کنار. به کنار.

یاناکی قوْهوملوق: (Yanakı qohumluq) خویشاوندی در خط غیرمستقیم (مثل برادر و خواهر. دائی و خواهر زاده و غیره که نسبت آنها به اجداد رسد).
یانـال: (Yanal) سردار. رئیس. غلام. برده. سرخ رنگ. سیبی که یک طرف آن سرخ باشد. تابش نورخورشید بر سنگها. رگه رگه. جنبی. فرعی. بستر نهر. به صورت «ینال» در معنای اول وارد ادبیات تاریخی فارسی شده است.
یانالا: (Yanala) دوباره. از نو.
یانالاق: (Yanalaq) انباری. جایی که برای چیزی مانند خشک کردن میوه در نظر گرفته باشند. خربزه ای که یک طرفش فرو رفته باشد.
یانالانماق: تغییر مسیر دادن.
یانالبای: (جان)(Yanalbay) قناری.
یانال تکین: شاهزادهٔ مصاحب. (ناپ).
یانالتی: (Yanaltı) چرک یقهٔ لباس.
یانالدیریق: بافته‌ای نمدی که بر پشت پالتوی چوپانان دوخته می‌شد.
یانالقی: (Yanalqı) بحران. تب. دق.
یانالقیج: (Yanalqıc) سراب.
یانالاماق: (Yanallamaq) سبک کردن. از تراکم چیزی کم کردن.
یانالمـاق: (Yanalmaq) نزدیک شدن. فریب خوردن.
یانالی: طرفدار. **یانالیق:** خبر تازه.
یاناما: (Yanama) نوعی نان کلفت که در هنگام خوردن، روی آن روغن بمالند. علاوه. افزونه.
یاناماچی: (Yanamaçı) خنیاگری که ساز نواختن بلد نباشد و تنها بخواند.

یاناماق: (Yanamaq) پاسخ دادن. اکو دادن. راه بردن. تیز کردن. کنار کردن. دور کردن.
یانامچی: (Yanamçı) آوازخوانی که خود ساز زدن نداند.
یانان: (Yanan) سوخته. آتش گرفته. فروزان. دلسوخته. کلاغ سر سفید.
یانانقار: کسی که از کناره برود.
یاناو: (Yanav) درخشان.
یان اؤزنلر: (جان)(Yan üzənlər) دو جورپایان (Amphipoda).
یان اؤستن: (Yan üstən) جویبار کناری یا فرعی.
یان اوْغول:(Yan oğul)نیم پسر.کوتوله.
یاناولاماق: درخشیدن. سوختن.
یاناویج: (Yanavıc) وجب. طرفدار.
یاناویق: (Yanavıq) خشم. غضب.
یاناویل: (Yanavıl) طرفدار.
یاناي: (Yanay) پروفیل. نیمرخ. سومین ردیف گاوهای ارابه. حاشیهٔ درب.
یانا یاتیرماق: (Yana yatırmaq) خم کردن چیزی به سمتی یا طرفین.
یانا یاخیلا: (Yana yaxıla) ناله کنان.
یانایاق: (Yanayaq) خوش یمن.
یانایان: (Yanayan) منتظم. مرتب.
یانا یانا: (Yana yana) در حال سوختن. غمگینانه. با دلسوختگی. اندوهبار.
یانا یؤنلو: (Yana yönlü) همه جانبه.
یانایی: (Yanayı) دیگری.
یانباج: (Yanbac) لنگ. پاکج.
یان باخماق: (Yan baxmaq) کج نگاه کردن. چپکی نگاه کردن. نپسندیدن. با تحقیر نگاه کردن.
یان باخیشیمسیز: آنتی سیمتریک.
یانبار: (Yanbar) اجاق. آتشدان.
یانباس: (Yanbas) طرفدار.
یان باسان: (Yan basan) معاون. مباشر. کمک. یاور.
یان باسدی: (Yan basdı) چلاق. راه کج. کنار کُشتی.
یان باسقی: (Yan basqı) ابزاری برای تیز کردن آلات برنده مانند چاقو.
یان باسما: لنگش.طرفداری. یک رقص جمعی.
یان باسماق: لنگیدن. طرفداری کردن.
یانباش: (Yanbaş) نزدیک. پهلو. کج. واژگونه. فنی در کشتی ترکمنها که در آن کشتی گیر، حریف را با تکیه بر پهلو از زمین برمی کند. نقطه ضعف. پاشنهٔ آشیل.
یانباشا آلماق: (Yanbaşa almaq) به نقطه ضعف حریف ضربه زدن.
یانباشا چیخماق: از نقطه ضعف خود ضربه خوردن یا گرفتار شدن.
یانباشا گتیرمک: (Yanbaşa gətirmək) فرصت مناسب را برای ضربه زدن به نقطه ضعف حریف یافتن.
یانباشا وورماق: پرت و پلا گفتن.
یانباشلاماق: پهلو بر زمین زدن.
یان باشی: (Yan başı) دو رابط نمدهای پشتی آلاچیق. مساوی. درد سیاتیک.
یان باغ: (Yan bağ) تسمهٔ کناری در لگام یا ارابه.
یانباغاجیق: (جان) خرچنگ.
یان باغیر: (Yan bağır) کوهپایه.
یان با یان: (Yan ba yan) ← یان یانا. نقشهای کمکی در تئاتر.
یانبو: (Yanbu) چشمهٔ پرآب. سکهٔ نقرهٔ چینی.
یان بؤجه:(جان)(Yan böcə) خرچنگ.
یانبوداق: (Yanbudaq) آواره. فلز.
یان بوراخماق: منحرف کردن.
یان بؤوؤر: (Yan bövür) دور و بر.
یانبول: (Yanbul) گلیمی که روی تختخواب اندازند.
یانبوْلو: (Yanbolu) احمق. ابله.
یانبوْی:(Yanboy)قایق کوچک بادبانی.
یانبیر: (Yanbir) طرفدار. هوادار.
یانبیز: (Yanbız) سرین. کفل.
یانبیزلاماق: (Yanbızlamaq) با سرین ضربه زدن. هول دادن.

یانجیدار

یان بیگی: (Yan bəyi) ساغدوش و سولدوش. متمایل.
یان پئرتی / یانپایلی / یان پؤرتؤ: (Yan perti) کج. اریب
یانپالاماق: نزدیک شدن.
یانپیر: (Yanpır) سرگشته. مبهوت.
یانپیری: (Yanpırı) ناسازگار. لجباز.
یانت: (Yant) اشتباه. خطا.
یانتار: (Yantar) پند. نصیحت.
یانتارای: (Yantaray) کمانچه.
یانتاری: (Yantarı) پند. نصیحت.
یان تازی: (جان) سگ شکاری.
یانتاشیق: (Yantaşıq) همسایه.
یانتاق: زین شتر. ریاکار. خارشتر.
یانتاقای: (Yantaqay) خمیده. کج.
یانتال/ یانتالاق: (Yantal) دروغگو. کلک باز. جنجالی.
یانتاو: (Yantav) طنابی که از روده درست کنند. پشتهٔ علف. جسور. آتشپاره. نوعی گیاه همیشه جوان.
یانتای: سایبان. محلی برای نگهداری ارابه. گاوآهن در زمستان. سبد.
یانتایما: (Yantayma) کوهپایه.
یانتایماق: (Yantaymaq) کج شدن.
یانتو: (Yantu) جانبی. کناری.
یانتوت: (Yantut) عوض. بدل. تضمین.
یانتوت بیتیک: ضمانتنامه. سفته.
یانتوق: (Yantuq) شلوغ. شیطان.
یانتی: (Yantı) حاضر. کج. خمیده.
یانتیر: (Yantır) شهلا.
یانتیرماق: (Yantırmaq) حاضر کردن.
یانتیری: (Yantırı) کج. یک وری.
یانتیق: (Yantıq) خوابگاه خرگوش.
یانجاق: (Yancaq) کفل. ← یانچیق. جوشنی که برمخمل و اطلس دوخته در جنگ بر دو پهلوی اسب می بستند.
یانجاقلاماق: از کفل حیوان گرفتن.
یانجال: (Yancal) ریز ریز. خرد خرد.
یانجاماق: (Yancamaq) له کردن.
یانجدیرماق: نرم گردانیدن.
یانجقای: ابزار بریدن و قطع کردن.
یانجیدار: (Yancıdar) پابند اسب .
یانجیق: (Yancıq) کیسه و جیبی که در پهلوی قبا از زیر دوخته شود. کفل.

ران. توبرهٔ چوپانان.
یانجیل: (Yancıl) متمایل به اطراف.
یانجیلماق: (Yancılmaq) نرم شدن.
یانجیما: (Yancıma) نرمی.
یانجیماق: (Yancımaq) نرم کردن.
یانچاق: (Yançaq) سرین. کفل. ← یانچیق. زه کمان.
یانچاقلاماق: (Yançaqlamaq) از ران و کفل کسی گرفتن.
یانچالاشماق: چانه زدن.
یانچالان: (Yançalan) رنده.
یان چالماق: دروغ درآمدن.
یانچای: (Yançay) کج. خمیده.
یان چکمک: (Yan çəkmək) لنگیدن.
یانچی: (Yançı) میانجی. واسطه. دهقانانی که در دورهٔ ارباب رعیتی نسل اندر نسل وابسته به زمین بوده اند. سرف. زن کارگر که به همراه دارد. همراه. ملازم رکاب. ندیم. برگستوان. یاور. پرحرف.
یانچیب: (Yançıb) اشتباه. کج. خمیده.
یانچیدار: (Yançıdar) ارباب. فئودال.
یان چیزمک: گریختن. فرار کردن. اهمیت ندادن. بی تفاوت بودن.
یانچیق: برگستوان. زره اسب. توبره. جوشنی که بر مخمر و اطلس دوخته و در روز جنگ بر دو پهلوی اسب بندند. کیسهٔ باروت. قالیچهٔ بزرگ.
یانچیقچی: (Yançıqçı) جیب بر. دزد.
یانچیلماق: (Yançılmaq) رنجیدن.
یانچیلیق: (Yançılıq) کار مشترک.
یان خالتا: (Yan xalta) جیب بغل.
یانداش: (Yandaş) همراه. محافظ. هوادار. نائب. دوم (در مواردی چون ستوان، وزیر، کاردار و ...)
یانداشما: همدوشی. همراهی.
یانداشماق: همدوش شدن.
یاندا‌شیق: همدوش. همسایه.
یانداق: (Yandaq) خار. الاغی که به گاوآهن یا ارابه بندند.
یانداقچی: (Yandaqçı) مزدور.
یان دال: (Yan dal) ستون کناری.
یاندام: خلوتخانه. خلوتکده.
یاندان: (Yandan) از کنار. از پهلو.
یاندان چارخلی: آهسته رو (اتومبیل). قهوهٔ ساده که شکر کنارش گذاشته باشند. چای قندپهلو.
یاندان فیرلاما: حرامزاده.
یاندان یارالاما: (Yandan yaralama) جماع. لواط. دزدی. جیب بُری.
یانداوور: معاون. یاور. جوانمرد.
یانداوورماق: دلسوزی کردن.
یانداوول: (Yandavul) پیشقراول لشکر. طلایه دار. به صورت «یندا‌ول» به همین معنا وارد زبان فارسی شده است.
یان دایاق: تکیه گاه. یاور. همراه.
یان دورو: (Yan duru) تکرار. دوباره.
یاندوروق: (Yanduruq) جواب. پاسخ. لگام. افسار.
یان دؤره: (Yan dörə) دور و بر.
یان دوز: (Yan düz) ناظم.
یان دولای: (Yan dolay) راه بز رو.
یاندی: (Yandı) مؤمن. معتقد.
یاندیت: (Yandıt) بدل. عوض. جواب.
یاندیرا: (Yandıra) مقابل. معادل. هیزم.
یاندیراز: (گیا)(Yandıraz) نوعی گیاه صحرایی. (مولتومه).
یاندیراسی: (Yandırası) هیزم.
یاندیراق: (Yandıraq) مشعشع.
یاندیران: ← یاندیریجی. ایت اوزومو.
یاندیرای: (Yandıray) لجباز. غرغرو.
یاندیرما: دامنه کوه. آتش زنی. شخم زنی مزرعه در اواسط بهار و رها کردن برای کاشت در سال آینده.
یاندیرماق: آتش زدن. آتش افروختن. روشن کردن. سوزاندن. عذاب دادن. آزردن. سوزش آوردن. درد آوردن. برگرداندن.
یاندیری: (Yandırı) حریق. سوزش. تکرار. چپکی.
یاندیریب تؤکمک / یاندیریب یاخماق: آتش زدن و خاکستر کردن. آزردن. دل کباب کردن.
یاندیریجی: (Yandırıcı) آتش زا. آتش افروز. سوزنده. سوزاننده. آتش زننده. محترقه. سوزش آور.
یاندیریش: جواب. پاسخ. تحریق.
یاندیریق: حریق. حمله. سوخته. جواب.
یاندیریلماق: سوزانده شدن.
یاندیریم: (Yandırım) آثار آتش سوزی. خاکستر.
یاندیق: (گیا)(Yandıq) نوعی گیاه از تیرهٔ باقلاها که از تخمهای آن مادّه‌ای مانند حلوا به دست می‌آید. (Alhagi maurorum). خار مغیلان. بی‌ریشه. بی‌اصل و نسب. خوش تیپ. کج. خمیده. ← قینی قینی.
یاندیق آت: (جان)(Yandıq at) اسب ساده و معمولی.
یاندی قیندی: ← قینی قینی.
یاندیل: (Yandıl) واحد اندازه گیری شدت نور.
یاندیم: (Yandım) آرزوی بسیار. گردنبند. نوعی قماش.
یاندین: (Yandın) متمایل.
یانراتقی: بلندگو. تقویت کنندهٔ صدا.
یانراشما: (Yanraşma) هم آوایی.
یانراشماق: همدیگر را صدا زدن.
یانراق: (Yanraq) ندا. فراخوان.
یانراماق: صدا زدن. فراخواندن. اشتباهی مطلبی را فاش کردن.
یانزا: (Yanza) شکل. ترکیب. نوع.
یانزی: (Yanzı) یدک. همراه.
یانزیلاماق: تدارک دیدن.
یانسا: مانند. مثل. جعلی. ساختگی.
یانسات: (Yansat) تجلّی.
یانساج: (Yansac) آینه.
یان ساخلاماق: جانبداری کردن.
یانساق: مقلِّد. سرسری. اشتباه. آینه.
یان سالاماق: اهمیت ندادن.
یانسالماق: (Yansalmaq) تشخیص دادن. انبساط روح یافتن.
یانسالی: (Yansalı) شبیه. مانند.
یانسالیق: (Yansalıq) فراخی. گشادگی.
یانساماق: انبساط روح یافتن.
یان سبدی: (Yan səbədi) سبد دسته‌دار بشکل سیلندر.
یان سؤیک: (Yan süyək) کفل.
یانسی: (Yansı) انعکاس. پژواک. تقلید. استهزاء. اسلاید.
یانسیت: (Yansıt) جواب. تظاهر. جعل.
یانسیتما: انعکاس. بازخورد.

یانسیتماق: منعکس کردن.
یانسیتیم: (Yansıtım) تمثیل.
یانسیجا: (Yansıca) تقلیدی. تقلید محض. اکوپراکسی.
یانسیداج: برگرداننده. رفلکتور.
یانسیدار: (Yansıdar) هنرمند تئاتر.
یانسیدیجی: برگرداننده. رفلکتور.
یانسیدیلماق: برگردانده شدن.
یانسیر: (Yansır) تقلید شونده.
یانسیز: بیطرف. خنثی. بیکران.
یانسیزلیق: (Yansızlıq) بیطرفی.
یانسیش: (Yansış) شبح. سایه.
یانسیشما: (Yansışma) پژواک داخلی.
یانسیق: (Yansıq) تمرین. نرمش. مقلّد.
یانسیلاماق: ← یامسیلاماق.
یانسیلی: لوده. مسخره. نشاندار.
یانسیلیش: تظاهر. جلوه گری.
یانسیلیق: (Yansılıq) تمسخر. استهزاء.
یانسیم: شبح. سایه. هذیان. تقلید.
یانسیما: (Yansıma) مُهمل. تقلید. واژه ای که به تقلید از صداهای طبیعی بوجود آمده باشد. اونوماتوپی.
یانسیماج: (Yansımac) تئاتر.
یانسیماق: منعکس شدن. تقلید شدن.
یانسین: (Yansın) نامرد. متقلب.
یانسینماق: (Yansınmaq) حفاظت شدن. شوخی کردن.
یانسییان: (Yansıyac) بازیگر تئاتر. تقلید کننده.
یان شاخ: شاخهٔ فرعی درخت.
یانشاق: کسی که حرفهای بی‌نمک می‌زند. وراج. پرگو. لوس و بی‌تربیت. نوازندهٔ دوره گرد. عاشیق. نقال. ضمیمه. پیوست. خرد و ریز چوب.
یانشاقچی: آنکه با ساز داستان گوید.
یانشاقلیق: (Yanşaqlıq) وراجی.
یانشاما: (Yanşama) وراجی.
یانشاماق: حرفهای بی‌نمک زدن. پرحرفی کردن. روده درازی کردن.
یانشاو: (Yanşav) لودگی. روده درازی.
یانق: (Yanq) عرف. رسم. آیین. نظم.
یانقا: (جان)(Yanqa) فیل. شکایت. طمع. کناره. جواب.
یانقاباز: بد ترکیب. بد هیکل.
یان قاباغی: بادیگارد. همراه.
یانقابوج: (Yanqabuc) بسیار کج.
یانقاج: (Yanqac) مجازات. کیفر.
یانقاجیق: دو طرف. طرفین.
یانقاچ: (Yanqaç) خطاکار.
یانقادان: (Yanqadan) ازنو. دوباره.
یانقار: (Yanqar) شاکی. طمعکار. حریص. خواهان.
یانقارا: (Yanqara) ذغال سنگ.
یان قارماق: (Yan qarmaq) آهن نازک که به کنار زین ببندند تا زین و کمر بهم نسایند.
یانقارماق: نو کردن. التفات کردن.
یانقاریق: (Yanqarıq) طمعکار.
یانقاز: (Yanqaz)کج. بدرفتار. لجوج. دردمند. شوخی.
یانقازا: (Yanqaza) شوخ طبع.
یانقاق: (Yanqaq) گردو. سوزان. مفتون. گونه. بدقول.
یانقال: (Yanqal) سوختنی. قهوه‌ای سوخته. آفتاب زده و سرخ شده. بُز یا بزغاله‌ای که گوشهایش سرخ یا زرد باشد. نیم کره. بسیار گرم.
یانقال آلما: سیب سرخ و سفید.
یانقالا: (Yanqala) کج و کوله. نامرتب.
یانقال دوروق: کولهٔ چوپان.
یانقام: (Yanqam) ضمیمه. پیوست.
یانقاماق: (Yanqamaq) عوض کردن.
یانقان: قد(جان)(Yanqan) فیل.
یانقاو: (Yanqav) ضمیمه. پیوست.
یانقاووق: (Yanqavuq) تنبلی.
یانقاوول: (Yanqavul) مرزبان.
یانقراماق: (Yanqramaq) افشاء کردن.
یانقسی: (Yanqsı) تحقیر. حسادت.
یانقلا: (Yanqla) دوباره. مثل. مانند.
یانقلاما: (Yanqlama) نقاشی. نقشبندی.
یانقلاماق: (Yanqlamaq) نقش کردن. جواب دادن. تجدید کردن.
یانقو: (Yanqu) پژواک.
یان قورال: (Yan qural) هر آنچه که به همراه بردارند و بر کمر ببندند مانند تلفن همراه یا تپانچه.
یانقولاما: (Yanqulama) پژواک دهی.
یانقولاماق: (Yanqulamaq) صدا کردن.
یانقولانماق: انعکاس یافتن.
یانقی: (Yanqı) عطش. التهاب. آتش سوزی. سوزش. درد. بی‌آبی. جدید. پژواک. بدل.
یانقی آی: (Yanqı ay) هلال.
یانق یارا: [مغ] درد سیفلیس.
یانقیت: (Yanqıt) حاشیه. کناره. باز.
یانقیج: (Yanqıc) نرده. معجر. هیزم.
یانقیجا: (Yanqıca) اکولالی. تکرار ناآگاهانه شنیده.
یانقیجی: مباشر. مأمور دادگستری.
یانقیجیر: [مغ] (Yanqıcır) سیگار.
یانقیجیل: پژواک گرا. حیواناتی مانند خفاش که از طریق پژواک یا انعکاس صدا جهت یابی می کنند.
یانقیچ: (Yanqıç) سوخت. سوختنی. خرچنگ. گناه. جرم.
یانقیر: (Yanqır) رقاص. رقصنده. کج. تلخ. سوزنده. تراژیک. گشاده. باز. پرحرف. بد حساب.
یانقیرا: (Yanqıra) یاوه. حرف بیهوده.
یانقیراق: (Yanqıraq) کرانه. کناره.
یانقیراما: (Yanqırama) یاوه سرایی.
یانقیراماق: یاوه سراییدن.
یانقیرت: (Yanqırt) خام. نپخته. منزوی.
یانقیرتماق: (Yanqırtmaq) نو کردن. پژواک دادن.
یانقیرتی: (Yanqırtı) دوباره. از نو.
یان قیرما: (Yan qırma) راهی که یک طرفش پرتگاه باشد.
یانقیرماق: (Yanqırmaq) نو شدن.
یانقیر مانقیر: چرت و پرت.
یانقیری: (Yanqırı) پشت. کول.
یانقیریش: (Yanqırış) پژواک. انعکاس.
یانقیریق: (Yanqırıq) کج. متمایل به یک طرف. جای باز و گشاده در کنار سایبان.
یانقیز: (Yanqız) تنها.
یانقیسیق: (Yanqısıq) هوسکار.
یانقیش: (Yanqış) نقش. عکس. میل. رغبت. شکایت.
یانقیشاق: (Yanqışaq) لافزن.
یانقیشچی: (Yanqışçı) عکاس.
یانقیشماق: (Yanqışmaq) واکنش نشان

دادن. شکایت کردن.
یانقیشیق: (Yanqışıq) شکایت.
یانقیق: (Yanqıq) خشم. رمیدگی.
یانقیقا: (Yanqıqa) آفتاب.
یانقی قوْیماق: (Yanqı qoymaq) تشنه نگهداشتن. آب ندادن به مزرعهٔ کدو پس از وجین کردن.
یانقیلاج: اکوستیک. پژواک دهنده.
یانقیلاما: انعکاس. تأثیر. پژواک دهی.
یانقیلاماق: (Yanqılamaq) انعکاس دادن. کم آب شدن. تجدید کردن. ترمیم کردن. تکرار کردن.
یانقیلانما: انعکاس. تأثیر.
یانقیلانیم: انعکاس. اکوستیک.
یانقیلی: (Yanqılı) سوزان. در حال سوختن. تشنه. عطشان. سوزاننده. دردآلود. خونگرم. عاشق.
یانقیلیج: (Yanqılıc) کج. یک پهلو. مایل. مورب. یک وری. رنگین کمان.
یانقیلیق: (Yanqılıq) نوظهور.
یانقیلینجی: (Yanqılıncı) خرچنگ.
یانقیماق: آزار دادن. بسیار خواستن.
یانقین: (Yanqın) آتش سوزی. حریق. تکرار. بازگشت. مفتون. شیفته. عاشق. دردمند. عزب.
یانقینا گلمک: فریب خوردن و در کاری همه چیز را خراب کردن.
یانقین یاجا: سوراخ دود در سقف.
یانقینجی: (Yanqıncı) آتش نشان.

یانقین

یانقینلی: (Yanqınlı) دردمند.
یانقینلیق: محبوب. دوست داشتنی.
یانقیو: (Yanqıv) سیب زمینی.
یانقییان: (Yanqıyan) طنین انداز.
یان کئچیت: راه میانبر. کنارگذر.
یان کئش: کج. خمیده. خرچنگ.
یان کسیجی: (Yan kəsici) جیب بر. کف زن. دزد.
یانکی: (Yankı) پژواک. عکس العمل.
یان گئدیک: (Yan gedik) نفوذ کننده از کناره.
یان گزمک: (Yan gəzmək) کناربودن. خود را کنار کشیدن.
یان گلمک: (Yan gəlmək) کج آمدن. استراحت کردن. تسلیم شدن در نزدیکی جنسی.
یان گؤلش: (Yan güləş) کمر گیری در کشتی.
یانگیتماق: به انحراف کشانیدن.
یانگیلماق: به اشتباه افتادن.
یانگیما: (Yangıma) اشتباه.
یانگیماق: به اشتباه انداختن.
یانلارینی قاپماق: (اطرافیان را گاز گرفتن).سخت عصبانی بودن.
یانلاشماق: جواب دادن به یکدیگر.
یانلاما: (Yanlama) پهلوگیری. نزدیکی. نوعی نان ضخیمتر از لواش و نازکتر از یایما که روی ساج پخته شود. کناری. بغلی.
یانلاماق: پهلوگرفتن. نزدیک شدن. به کناری کشیدن. جواب دادن.
یانلانماق: به کناری کشیده شدن.
یانلاووز: (Yanlavuz) دائمی.
یانلی: (Yanlı) مؤمن. معتقد. متعصب. کناره دار. محافظ دار.
یانلی تیکان: (گیا)(Yanlı tikan) خارشتر. خاربز. (Alhagi Tourn).
یانلیش: (Yanlış) اشتباه. لغزش. انحراف. خطا. سهو. غلط. نادرست. به صورتهای «یغنش»، «یغمیش» و «یغنیش» وارد زبان عربی شده است.
یانلیشلاما: (Yanlışlama) ابطال. جدل.
یانلیشلاماق: باطل کردن.
یانلیشلانماق: باطل شدن.
یانلیشلیق: (Yanlışlıq) نادرستی. بطلان.
یانلیق: (Yanlıq) پهلویی. همراه چیزی. کناره. برابری. کناری. خیک کوچکی برای لبنیات. پارچهٔ چرمی که دو طرف زین را به هم برساند. تخته های کناری ارابه. دیوارهای جانبی آلاچیق که از نی سازند.
یانما: (Yanma) سوزش. درد. حریق. رماتیسم.
یانماق: (Yanmaq) سوختن. باختن. از گردونهٔ بازی خارج شدن. آتش گرفتن. دچار حریق شدن. آتش سوزی شدن. روشن شدن. باطل شدن. از اعتبار افتادن (پل یا سند). سوختن (غذا، از باد بوران، از آفتاب، درخت و گیاه). از بی‌آبی خشک شدن گیاه. دل سوختن. رقت آوردن. همدردی کردن. از حسادت ترکیدن. از خشم خودداری کردن. درخشیدن. جلوه کردن. برگشتن. بازگشتن.
یانماز: نسوز. بی رحم. جبّار. فلج.
یانماز داش: (Yanmaz daş) آزبست.
یانمالی: قابل ترحم. سوختنی.
یانمیر: (Yanmır) باران.
یانمیش: (Yanmış) سوخته شده.
یانمیشلیق: (Yanmışlıq) علامت دماغ سوختگی.
یان وئرمز: (Yan verməz) سالم. پابرجا.
یان وئرمک: (Yan vermək) تماس گرفتن. نزدیک شدن. راه دادن.
یانوار: (Yanvar) ژانویه. اولین ماه تقویم میلادی.
یانی: (Yanı) سوک سوک (دربازی کودکانه). به انتها رسیدن. به نتیجه رسیدن. به مقصد نایل شدن. پیروز شدن. شکایت. نفرین. جلوه. تظاهر.
یانی آرا: وبا. **یان یاخ:** نزدیک و دور.
یان یارقیجی: داور کناری.
یان یان: (Yan yan) کج کج. خصمانه.
یان یانا: (Yan yana) پهلو به پهلو. پهلوی هم. نزدیک هم.
یان یانجیق: چوب زیر بغل.
یانی باشیندا: (Yanı başında) وفادار.
یانی بوزؤولوق: (Yanı büzövlü) گاو شیرده یا گوساله دار.
یانی بوْش: (Yanı boş) بی پول.
یانیب تؤکؤلمک: (Yanıb tökülmək) خجل یا عصبانی شدن.
یانیب قوْورولماق: (Yanıb qovrulmaq) دلش کباب شدن. جگرش جزغاله شدن. زجر کشیدن. درد کشیدن.
یانیب یاخیلماق: (Yanıb yaxılmaq)

سوختن و خاکستر شدن. دل سوختن و رنج بردن. از ته دل متأثر شدن.
یانیت: (Yanıt) پاسخ. جواب. تهدید.
یانیتدیرماق: (Yanıtdırmaq) ترساندن.
یانیتلاج: (Yanıtlac) منشی تلفنی. منشی پاسخگو.
یانیتلاشماق: پاسخ یکدیگر را دادن.
یانیتلاما: (Yanıtlama) پاسخگویی.
یانیتلاماق: (Yanıtlamaq) پاسخ دادن.
یانیتلاندیرماق: موجب پاسخ کسی شدن.
یانیتلانماق: پاسخ داده شدن.
یانی توْم: (Yanı tom) پولدار.
یانی توْمبایماق: پولدار شدن.
یانیجی: (Yanıcı) سوختنی. سوختی.
یانیچ: (Yanıç) هلال. هلالی.
یانی چالما: قاطر بین ۱ تا ۳ ساله.
یانی چین: (Yanı çin) پولدار.
یانیدیش: سوختگی. اشتعال. درد.
یانیر: (Yanır) سوزان. صمغ کاج.
یانیرتی: (Yanırtı) کنایه. متلک.
یانیرقان آی: (Yanırqan ay) هلال.
یانیرلی: چرکین. پشت. کول.
یانیرماق: (Yanırmaq) جُستن.
یانیس / یانیسقان: (Yanıs) تنها. تک.
یانیش: (Yanış) سوزش. جواب.
یانیشاق: (Yanışaq) لافزن. پرحرف.
یانیشجان: سوزان. به آسانی سوزنده.
یانیشدیرماق: (Yanışdırmaq) جواب دادن. خوبی کسی را جبران کردن.
یانیشقان: (Yanışqan) سوختنی. سوزان.
یانیشماق: (Yanışmaq) باهم سوختن.
یانیغیر: (Yanığır) عاشقانه.
یانیغیش: (Yanığış) شکایت.
یانیغینی چیخارتماق: تلافی درآوردن. انتقام گرفتن.
یانیق: (Yanıq) سوخته. سوخته شده. جای سوختگی. روشن. برافروخته. دل سوخته. دردمند. رقت انگیز. از بی‌آبی خشک شده. تکیده. لاغر. خشکیده. مظلوم. ستمدیده.
یانیق آل: قرمز سوخته. قهوه ای.
یانیق آی: دورهٔ اولیه متأهلی.
یانی قارا: (Yanıqara) مرضی در اسب یا گاو. بی عرضه. گناهکار. لوبیا. مرد لکه دار شده. دمل طاعون.
یانیقارا: ذغال سنگ. آذرخش.
یانیقال: (Yanıqal) اسب قهوه ای رنگ مایل به کهر.
یانیق توْرپاغی: (Yanıq torpağı) خاکی سفید که برای سوختگی مفید است.
یانیقچی: (Yanıqçı) شاکی. مشتکی.
یانیق دره: درّهٔ خشک و بی علف.
یانیق قازماق: سیاه سوخته.
یانیق کرمی: (Yanıq kərəmi) آهنگ موسیقی غمناک که عاشیقها بر اساس داستان اصلی و کرم خوانند.
یانیقلی: (Yanıqlı) سوزناک. غمناک. دلسوخته. رقت انگیز. طرفدار. عاشق.
یانیقلیق: (Yanıqlıq) سوختگی.
یانیقما: (Yanıqma) دلسوزی.
یانیقماق: (Yanıqmaq) دل سوختن. همدردی کردن.
یانیق وئرمک: عصبانی کردن.
یانی قورو: (Yanı quru) بی پول.
یانیق یانیق: (Yanıq yanıq) سوزناک.
یانیقیر: (Yanıqır) عاشقانه.
یانی قیریق: (Yanı qırıq) لافزن.
یانیل: (Yanıl) وصف. راز. ملکه. گناه.
یانیلان: خطاکار. فراموشکار.
یانیلتاج: (Yanıltac) ← یانیلتماجا.
یانیلتما / یانیلتماج / یانیلتماجا: (Yanıltmaca) مغالطه. نوعی بازی با کلمات برای به اشتباه انداختن.
یانیلتماق: به اشتباه انداختن.
یانیلتی: خطّیه. نادرستی. سهو.
یانیلتیچی: (Yanıltıçı) فریبکار.
یانیلچاق: (Yanılçaq) بسیار خطا کننده.
یانیلچی: (Yanılçı) خطاکار.
یانیلچیق: (Yanılçıq) بسیار خطاکننده.
یانیلساماق: به اشتباه افتادن.
یانیلقا: (Yanılqa) انعکاس. پژواک.
یانیلقاتماق: به اشتباه انداختن.
یانیلقاماق: (Yanılqamaq) اشتباه کردن.
یانیلقی: غلط. خطا. سوخت مایع.
یانیلقی پایی: ضریب خطا.
یانیلقیش: (Yanılqış) سهو. غیرعمد.
یانیلما: سهوکاری. خطا کاری.
یانیلماجا: (Yanılmaca) مغالطه.
یانیلماز: (Yanılmaz) اشتباه ناپذیر.
یانیلماق: (Yanılmaq) اشتباه کردن.
یانیلیجی: (Yanılıcı) خطاکار.
یانیما: (Yanıma) تهدید.
یانیماق: تهدید کردن. ترساندن.
یانیمجیل: (Yanımcıl) خونگرم.
یانیمسی: قهوه ای. سوخته (رنگ).
یانیملیق: دلسوزی. فداکاری.
یانینا چیخماق: (Yanına çıxmaq) در بازی برنده شدن. دور بازی را با موفقیت به پایان رساندن.
یانینچی: روکش بافتهٔ پشمی که یا روی لحاف یا بجای آن استفاده کنند.
یانینی آلماق: حمایت کردن.
یانینی باسماق: (Yanını basmaq) سقلمه زدن. لنگ لنگان راه رفتن.
یانینی توْملاماق: پولدار شدن.
یانینی کسمک: (Yanını kəsmək) سایه به سایه کسی را دنبال کردن. همیشه همراه کسی بودن.
یان یؤره: (Yan yörə) دوروبر. اطراف. حول و حوش.
یان یوْلداش: (Yan yoldaş) همسر.
یاو: (Yav) دشمن. بد. زشت. جنگ. در ترکی قدیم بمعنای جواب منفی بود که اکنون «یوْخ» بیان می‌شود.
یاوا: (گیا)(Yava) به هندی.
یاوا: (Yava) بد. زشت. خراب. نامرغوب. مستعمل. بیهوده. شرور. ناپاک. ولگرد. هرزه. یله. به صورت یاوه و یافه وارد فارسی شده است.
یاواب: (Yavab) بد. زشت. خراب.
یاوات:(Yavat)راکد. کساد. بدون بهره.
یاواتمان: (Yavatman) ناخوش.
یاواجان: (Yavacan) بچهٔ شلوغ.
یاواچی: (Yavaçı) ولگرد. پرحرف. مفتخور. طفیلی.
یاوادان: (Yavadan) رایگان.
یاوار: (Yavar)خارجی. خاکی که جلوی جوی بریزند. خالی.
یاواش: (Yavaş) آهسته. به تدریج. کم کم. به آرامی. به آهستگی. نرم. ملایم. به صورت یواش وارد فارسی و به همین صورت وارد عربی شده است.

یاواشا: (Yavaşa) لواشه. لبیش. لگام. گوشوارهٔ اسب.
یاواشاق: (Yavaşaq) ملایم. تنبل.
یاواش باش: (Yavaş baş) نفهم.
یاواش تاپماق: خوار کردن.
یاواشجا: (Yavaşca) به آرامی.
یاواشجا ایلان: مار خوش خط و خال.
یاواشجیل: آدم محتاط. آب زیرکاه.
یاواشدیریجی: کندکننده. بازدارنده.
یاواشقی: (Yavaşqı) به آرامی.
یاواش گلمک: سر سنگین بودن.
یاواشلاتماق: آهسته کردن.
یاواشلاشماق: آهسته تر شدن.
یاواشلاما: (Yavaşlama) اهمالکاری.
یاواشلاماق: آهسته کردن.
یاواشلاندیرماق: آهسته گردانیدن.
یاواشلانماق: آهسته شدن.
یاواشلیق: (Yavaşlıq) آهستگی. کندی. لطف. عطاء.
یاواشماق: (Yavaşmaq) بردبار شدن.
یاواشیتماق: آهسته کردن.
یاواشیدیجی: (Yavaşıdıcı) کند کننده.
یاواشیق: (Yavaşıq) خونسرد.
یاواشیلیق: (Yavaşılıq) آهی که برای آرام کردن گاومیش زیر چانهٔ او گذارند. کاهش دهنده. کاهنده.
یاواشیما: (Yavaşıma) آرامش. بهبودی.
یاواشیماق: (Yavaşımaq) آرام شدن.
یاواشین: (Yavaşın) به آرامی.
یاواش یوموشاق: نرم و حلیم.
یاواق: (Yavaq) قبیح. زشت.
یاوا قوْل: (Yava qol) بیگانه. اجنبی.
یاوال: (Yaval) مستراح. آبریز.
یاوالات: (Yavalat) بی ارزش. توخالی.
یاوالاتماق: (Yavalatmaq) بدتر کردن.
یاوالاج: (Yavalac) بی ارزش.
یاوالاشماق: (Yavalaşmaq) بدتر شدن.
یاوالاق: (Yavalaq) برهنه. فقیر.
یاوالاقوز: (Yavalaquz) بی ارزش.
یاوالاما: بدگویی. خرابکاری. کفر.
یاوالاماق: بدگفتن. خراب کردن.
یاوالانماق: (Yavalanmaq) بد شدن.
یاوالماق: (Yavalmaq) قدرت گرفتن.
یاوالیق: فضله. پشکل. بدی. شوخی.
یاواما: (Yavama) سستی. آرامش.
یاوامـاق: (Yavamaq) سست و آرام شدن. ابله شدن.
یـاوان: (Yavan) خالی. غذای بدون قانق. نان خالی. غذای بدون خورشت. بی‌نمک و بیمزه. بی‌معنا.
یاوان آش ایچمک: عاجز بودن.
یاوانا: (Yavana) ← یاوان. هذیان.
یاوانا اؤتمک: لودگی کردن.
یاوانا گؤلـوَش: (Yavana gülüş) کسی که به هرچیزی بخندد. «چؤپه گولوش» نیز گویند.
یاوانخانا: (Yavanxana) غذاخوری.
یاوان سوْمون: بربری معمولی.
یاوانلاماق: (Yavanlamaq). ازبر کردن.
یـاوانلیق: (Yavanlıq) قاتق نان. خورشت غذا. هرچه با نان خورده شود. صحرا. دشت.
یاوان یاخشی: غذایی که با وجود لذیذ نبودن برای رفع گرسنگی خورده شود.
یاوان یاشیق: بی غذا. گرسنه. بی مزه.
یاوان یاوان: خالی. بدون قاتق.
یاوایاوا: حرفهای بد و بی ادبانه.
یاوایی: (Yavayı) وحشی.
یاوباسان: (Yavbasan) دشمن شکن.
یاوتا / یاوتی: (Yavtı) کارت دعوت.
یاوتیسی گلمک: وقت سربازی رسیدن.
یـاوچی: (Yavçı) آنکه مردم را برای مهمانی عروسی خبر کند. مسافر.
یاوچین: (Yavçın) بیگانه. دشمن.
یاوخ: (Yavux) ← یاخین.
یاوداش: (Yavdaş) هم آخور. هم پیاله.
یـاودال: (Yavdal) تنگنا. موقعیت دشوار. خطرناک.
یاوراق:(Yavraq)صفحه.ورقه. صمیمی.
یاورانماق: سخت شدن.
یاوری: (Yavrı) جوجه یا توله یا نوزاد یک حیوان. خطاب مهرآمیز برای بچه، فرزند. کودک. طفل.
یاوریتماق: (Yavrıtmaq) لاغر کردن. ناتوان کردن.
یاوریجی: (Yavrıcı) برادر شوهر.
یاوریجی بهاء: (Yavrıcı baha) پولی که در میان ترکمنها، برادر شوهر برای ازدواج با بیوهٔ برادرش بپردازد.
یاوریجیق: (Yavrıcıq) طفلکی.
یاوریما: (Yavrıma) لاغری. رنجوری.
یاوریمـاق: (Yavrımaq) لاغر شدن از بیماری یا فقر.
یاورین: (Yavrın) استخوان لوحهٔ شانه.
یاوسا: (جان)(Yavsa) خرمگس.
یاوساق / یاوسال: تنبل. بدردنخور.
یاوساماق: ← یووسه مک.
یاوسی: (جان) کنه. گیاه کنار آب.
یاوشا: (Yavşa) بچهٔ بید و شپش.
یاوشـاق: (Yavşaq) پسربچه یا دختر بچه. بچهٔ بید و شپش. پرحرف. مفعول در لواط.
یاوشاماق: خود را به کسی مالیدن.
یاوشان: (Yavşan) خاراگوش. افسنتین. در درست کردن جاروی دستی کاربرد دارد(Artemisia annua)
یاوشان اوْتو: (گیا)(Yavşan otu) درمنه. تلخه. پرسیاوشان.
یاوغان: غذای خالص بی‌ادام.
یاوقا: (Yavqa) نسل. تبار. ظریف.
یاوقار: (Yavqar) دشمن.
یاو گؤنؤ: (Yav günü) روز نبرد.
یاولاتماق: (Yavlatmaq) گم کردن.
یـاولاق: (Yavlaq) ناتوان. سست. ملتمس. بی‌ارزش. جایی که دشمن در آن زیاد است. بسیار. حیله گر. زیرک.

یاوشان

بسیار بد. منفی باف. ترسناک. بیگانه. بی ناموس. **یاولام:** دشمن شکن.
یاولاما: (Yavlama) دشمن شکنی.
یاولاماق: (Yavlamaq) دشمن را مطیع خود ساختن.
یاولانماق: (Yavlanmaq) تابع دشمن شدن. مغلوب شدن.
یاولیق: نبیره. **یاونیق:** (Yavnıq) نشئه.
یاوو: (Yavu) بیهوده.
یاووت: (Yavut) یقین.
یاووز: (Yavuz) بد. شدت. سرعت. ماهر. استاد. نامناسب. ترسناک.
یاووز ایشلی: (Yavuz işli) مفسد.
یاووز باش: (Yavuz baş) کله شق.
یاووزچو: (Yavuzçu) فاسد. بدکاره.
یاووز قولاق: پخمه. ابله.
یاووزلاماق: فساد کردن.
یاووزلانماق: فاسد شدن.
یاووزلوق: فساد. **یاووز یئل:** توفان.
یاووشمیشی: (Yavşumışı) برابری.
یاووق: (Yavuq) ← یاخین. تکّه سنگی که سیل از بلندیها با خود آورده است.
یاووقلو: (Yavuqlu) نامزد.
یاوه: (متفا)(Yave) ← یاوا.
یاوی: (Yavı) دشمن. مجهول. فقدان. فناء. غریب. غیر ترکی که قاتی ترکها شده است. چاپلوس. لوس.
یاو یاراق: (Yav yaraq) جنگ افزار.
یاویت: (Yavıt) کادو. هدیه.
یاویر: (Yavır) ناشی. ناوارد.
یاویق: (Yavıq) انحرافی. منحرف. دشمن. سبُک. **یاویقلی:** نامزد.
یاویل: (Yavıl) ملایم. آرام.
یاویماق: (Yavımaq) هماهنگ شدن.
یاوین: (Yavın) دشمن.
یاوینجی: (Yavıncı) نیازمند. محتاج.
یاوینجیماق: التماس کردن.
یاوینج: (Yavınç) نیازمند. محتاج.
یاوینچی: (Yavınçı) پناهگاه.
یاوینچیلی: زشت. زیان آور.
یاوینقار: (Yavınqar) جنگاور. جنگجو.
یاهاشماق: (Yahaşmaq) اشتباه کردن.
یاهال: (جان)(Yahal) بُزی که زیر شکمش سفید باشد.
یاهالتماق: به اشتباه انداختن.
یاهالقی: (Yahalqı) اشتباه.
یاهالما: (Yahalma) اشتباه. انحراف.
یاهالماج: نکتهٔ انحرافی. خطا.
یاهالماجالار: نوعی بازی با الفاظ و مفاهیم بر اساس نکتهٔ انحرافی.
یاهالماق: (Yahalmaq) اشتباه کردن. گمراه شدن. منحرف شدن. عوضی گرفتن. خطا کردن.
یاهالیش: (Yahalış) اشتباه.
یاهالیق: (Yahalıq) اشتباه. جای خالی یا تنک در میان مزرعهٔ پنبه.
یاهانا: غذای ترکمنی از برنج وماهی.
یای: (Yay) نوعی سنگ که به باور مغولان دارای خواص خارق العاده بوده و از اصطکاک آنها باران و برف می‌باریده است. جادوگری با این سنگ. زه کمان. تابستان. فنر (چرخ، ساعت). نوبهار. «یای» یا کمان در میان ترکان نشانهٔ حاکمیت بود. به همین صورت وارد زبان عربی شده است.

یای

یای آریغی: (Yay arığı) سگ لاغر.
یایا: (Yaya) پیاده. کج. ران. کفل. گوشت ران اسب که لذیذترین گوشت آن است.
یایا باشی: فرمانده پیادگان در ارتش.
یایا باغ: (Yaya bağ) بند کمان.
یایات: (Yayat) پیاده.
یایاجاق: ابزار زدن نان به تنور.
یایا چئریسی: (Yaya çerisi) پیاده نظام.
یایاچی: (Yayaçı) خدا. پروردگار.
یایاخان: حکمران. سرور. (ناپ).
یایاز: پهن. گسترده. بسیط. تنبل.
یایاس: (Yayas) نورانی. روشن.
یایاسا: (Yayasa) شاخهٔ درخت که روی زمین پهن شده.
یایاغان: (Yayağan) آفریدگار. خدا.
یایاق: (Yayaq) پیاده. منحنی.
یایاقلاماق: (Yayaqlamaq) پیاده شدن. جدا شدن.
یایاقلیق: (Yayaqlıq) پیاده روی.
یایا قوْشون: (Yaya qoşun) هجوم.
یایا قینقیر: (Yaya qınqır) کج و کوله.
یایال: (Yayal) آهسته. آرام. سنگین.
یایالاق: کسی که دچار دررفتگی لگن شده و به دو طرف کج می شود.
یایالاماق: (Yayalamaq) باز کردن پشم. باد زدن و بزرگ کردن. مثل غاز به دو طرف خم شدن و راه رفتن.
یایالماق: (Yayalmaq) آفریده شدن.
یایالیق: (Yayalıq) پیاده رو. فقیر.
یایاماق: (Yayamaq) آفریدن.
یایان: (Yayan) سفر. حرکت. پیاده. دست خالی. کره اسب شیرخواره. پشم نرم. چوپان. انتشار دهنده. گستراننده. هموار کننده. **یایانجا:** (Yayanca) پیاده.
یایان دوْغوزو: (جان) ← قابان.
یایان سمن: قلندر. درویش.
یایانق: (Yayanq) پیاده.
یایانلیق: (Yayanlıq) پیاده روی.
یایان یاپیلداق: پیاده و پابرهنه.
یایاو: (Yayav) پیاده. دختر بچهٔ نوزاد.
یای اوْخ: (Yay ox) رنگین کمان.
یای اوْغلاق: (گیا)(Yay oğlaq) پنبه دانه. غوزه. گیاه خرنوب. میوهٔ بیان. اصل السوس. برج عقرب.
یایبار: تابستانی. محصولات تابستانی.
یای باسار: (Yay basar) کندکار.
یای باشماغی: (Yay başmağı) دمپایی.
یایبان: (Yayban) آویز.
یایبانجیق: (Yaybancıq) شانه(بدن).
یایبانغ: (Yaybanğ) هموار. وسیع.
یای بیگی: (Yaybəyi) سرور تابستان.
یایپاق: (Yaypaq) پهن. گسترده.
یای پالیدی: (گیا) بلوط قرمز اروپایی.
یایپاما: (Yaypama) گسترش. انتشار.
یایپاماق: گستردن. پهن کردن.
یایپان: (Yaypan) پهن. گسترده.
یایتاق: بدون زین. **یایتان:** آشفته.
یایتیش: (Yaytış) خمیده. کج.
یای جیزار: (Yay cızar) پرگار.
یایجیق: فنر کوچک. کش. کمانه. انحناء.
یایجی قوْوون: (گیا)(Yaycı qovun) نوعی خربزه که از شیرینی می‌ترکد.

یایچا: ولخرج. رادیان (هندسه).
یایچی: (Yayçı) جادوگر. کمانگیر.
یای چیللە: (Yay çillə) چهل روز بسیار گرم تابستان.
یایخاج: (Yayxac) غسال. شوینده.
یایخالاما: (Yayxalam) آبکشی.
یایخالاماق: (Yayxalamaq) تکان دادن آب در داخل لیوان یا بطری برای شستن آن. آب کشیدن ظرف.
یایخالانماق: (Yayxalanmaq) آب کشیده شدن ظروف. شسته شدن لیوان یا بطری و غیره از طریق تکان دادن آب در داخل آن. به حرکتی گویند که هنگام راه رفتن نیم تنهٔ بالای سر و شانه‌ها به چپ و راست متمایل شود.
یایخاماق: (Yayxamaq) ← یایخالاماق.
یایخان: (Yayxan) کمان. تابستان.
یایخانا یایخانا: طنازانه. با ناز.
یایخانتی: (Yayxantı) پساب.
یایخانماق: لم دادن. غنودن. راه رفتن در حالی که اندامهایش تکان خورد. غسل کردن. لاف زدن.
یایخین: (Yayxın) پنهان. مخفی.
یایخینماق: (Yayxınmaq) کنارکشیدن. از کار دررفتن.
یایداری: گشاده رو. روشن ضمیر.
یایداق: (جان)(Yaydaq) زنبور انگل. اسب برهنه. برهنه. بایر. پیاده. ساده. مبتدی. پهناور. طبق. لگن.
یایداقلاماق: برداشتن زین اسب.
یایدال: (Yaydal کسی که پاهایش به طرف بیرون انحراف داشته باشد.
یای دامی: (Yay damı) خانهٔ تابستانی.
یایدان: (Yaydan) صاف. مسطح.
یایدانا: (Yaydana) دیوار خانهٔ چوبی.
یایدانجان: (Yaydancan) دو دل.
یایدان یای: خالی از. بیهوده.
یایدیرتماق: (Yaydırtmaq) به وسیلهٔ دیگری انتشار دادن. پخش کردن. گستردن. شایع کردن.
یایدیرما: پخش. انتشار. اشاعه.
یایدیرماق: (Yaydırmaq) پخش کردن.
یایدیری: پخش. انتشار. اشاعه.
یایدیریق: (Yaydırıq) پخش شده. منتشره. شایع شده.
یایراتان:(Yayratan)ناشر. پخش کننده.
یایراتماق: (Yayratmaq) رها کردن.
یایراق: زمین پهن. بدون زین. برهنه.
یایراماق: (Yayramaq) پخش کردن. مُردن. خرسند شدن.
یایران: (جان)(Yayran) گوزن. وسیع.
یایرانگ: (Yayrang) فصیح.
یایرانما: (Yayranma) گسترش یابی.
یایرانماق: گسترش یافتن.افتخار کردن.
یایرایماق: زیر باران خیس شدن.
یایری: (Yayrı) شاخه.
یایزان: (Yayzan) بلند. دراز. خدمتکار.
یایزیق: (Yayzıq) گمراه.
یایسا: (Yaysa) آرزو.
یایساق: (Yaysaq) کمان وش.
یایساما: (Yaysama) رشک.
یایساماق: (Yaysamaq) رشک بردن.
یایسان: (Yaysan) خدمتکار. مهربان.
یایسانماق: مورد غبطه واقع شدن.
یایسی: (Yaysı) کمانه.
یایسیق: انحناء. چروکیده. تا خورده.
یایسیمان: (Yaysıman) کمانی.
یایسین: (Yaysın) کمانه.
یایشاق: (Yayşaq) روکش زین.
یای شوْخومو: (Yay şoxumu) زمین به آیش گذاشته شده.
یایشیلماق: گشوده شدن. باز شدن.
یایقا: (Yayqa) انحناء. تحریف. اجرت. مزد. طرف. موج.
یایقات: (Yayqat) انحناء. تحریف.
یایقارا: داد و فریاد. نعره. تهدیدی که شخص قادر به انجام آن نباشد. تقسیم.
یایقارا ائتمک: تقسیم کردن.
یایقاراجی: (Yayqaracı) آدم جنجالی.
یایقارماق: (Yayqarmaq) تنظیم کردن.
یایقارمان: (Yayqarman) کاردان. ماهر.
یایقارو: (Yayqaru) بهار.
یایقاز: (Yayqaz) سخن چین. شایعه پراکن. مبل. مبلمان.
یایقاش: (Yayqaş) کمان ابرو.(ناد).
یایقال: (Yayqal) خمیده. مایل.
یایقالاماق: تنظیم کردن.
یایقالجاق: (Yayqalcaq) خمیده. مایل.
یایقالما: چالش. رفتن با ناز و خرام.
یایقالماق: هوس کردن هر چیزی. پهن راه رفتن و به ناز خرامیدن. آویختن.
یایقان: (Yayqan) گسترده. غسل. سخن چین. شایعه پراکن. چراگاه.
یایقانار: (Yayqanar) غربال.
یایقاناق: (Yayqanaq) ژلاتین.
یایقانچی: مرده شور. مرتعبان.
یایقانماق: موج زدن. آویختن.
یایقوچی: (Yayquçı) آفرینش.
یای قوْش: (Yay qoş) استراحتگاه تابستانی احشام در کوه.
یایقی: (Yayqı) فصل بهار. وردنه. زیراندازی که بر زمین گسترده شود. محکمه. شایعه. جاجیم و نمد که بر زمین فرش می‌کنند. موج. انحناء.
یایقی بالیغی: (جان)(Yayqı balığı) نوعی ماهی با گوشت سفید که در آبهای معتدل زندگی می‌کند.
یایقیج / یایقیجی: (Yayqıc) فرّاش.
یایقیچ: (Yayqıç) چلاق.
یایقیچی: پارچه فروش دوره گرد.
یایقیر: آسمان. فضای تاریک شب.
یایقیرا: (Yayqıra) فریاد.
یای قیش: (Yay qış) تابستان و زمستان. تیرکش و کمان.
یایقیش: (Yayqış) انحناء.
یایقیل: (Yayqıl) خمیده. متمایل.
یایقیلا: (Yayqıla) فصل بهار.
یایقیلداق: (Yayqıldaq) بزرگ. به وسعت. پهناور.
یایقیلما: (Yayqılma) وسعت یابی.
یایقیلماق: (Yayqılmaq) وسعت یافتن.
یایقیلیق: (Yayqılıq) سینما.
یایقیلیم: (Yayqılım) گسترش.
یایقین: (Yayqın) گسترده. سراب. شایعه. نافذ. عمومی. ضعیف. پخش. شایع. پراکنده. رقیق. سیال. غیردقیق.
یایگوْل: (Yaygül) گل تابستان (ناد).
یایگوْن: (Yaygün) روز تابستان (ناد).
یایلا: (Yayla) فلات. جلگهٔ مرتفع. ییلاق. کناری. هموار.
یایلا بالیغی: (جان) ماهی قزل آلا.
یایلا بوزو: (Yayla buzu) برف یا یخی

که از کوه آورند.
یایلاتماق: تابستان را پشت سر گذاشتن.
یایلاج: (Yaylac) خوش آب و هوا.
یایلاچی: (Yaylaçı) کسی که به ییلاق برود. مخالف.
یایلا چیچگی: (گیا)(Yayla çiçəyi) فتنه. زربیح. چای مکه. یایلا گولو و اولمز چیچگی نیز گویند. (Helichrusum).
یایلار: (Yaylar) کسی که برای تفریح به ییلاق رفته.
یایلا شوْرباسی: (Yayla şorbası) غذایی که با ماست و آرد و تخم مرغ و روغن تهیه می‌شود.
یایلاغیج: (گیا) شمام فرنگی.
یایلاق: (Yaylaq) تابستانگاه. چراگاه تابستانی. به صورت «ییلاق» وارد زبان فارسی شده است.
یایلاقچی: (Yaylaqçı) مرتعدار.
یایلاقلاماق: (Yaylaqlamaq) تابستان را در ییلاق گذراندن.
یایلاقلیق: (Yaylaqlıq) ییلاقی.
یایلاق یوْللاری: (Yaylaq yolları) نوعی رقص گروهی.
یایلا ککیگی: (گیا)(Yayla kəkiyi) مرزنگوش.
یایلالیق: (Yaylalıq) چراگاه تابستانی.
یایلام: آگهی بازرگانی. تبلیغات.
یایلاما: (Yaylama) تابستانگذرانی.
یایلا ماراندا‌سی: چادر. خیمه.
یایلاماق: (Yaylamaq) به ییلاق رفتن. چرانیدن دام در ییلاق. تابستان نیامده لباس تابستانی پوشیدن یا کارهای تابستانی انجام دادن.
یایلامیشی: (Yaylamışı) ییلاق گذرانی. بصورت «ییلامیشی» وارد فارسی شده.
یایلان: آواره. سرگردان. وسیع.
یایلانا یایلانا: با لنگر راه رفتن.
یایلانچی: (Yayqançı) گدا.
یایلاندیرماق: پخش گردانیدن. چیزی را به حالت کمان درآوردن.
یایلانق: (Yaylanq) پیاده. سُبک.
یایلانما: (Yaylanma) انتشار.
یایلانماق: (Yaylanmaq) پخش شدن.
یایلاو: (Yaylav) چراگاه.
یایلای: (Yaylay) هوس رفتن به ییلاق.
یایلا یاوشانی: (گیا)(Yayla yavşanı) ← توکلو دالاق اوْتو.
یایلی: (Yaylı) فنردار. دارای فنر. دارای کمان. علامت تأکید به معنای «آری»، «بلی». خانهٔ تابستانی. بدقول.
یایلی توْپلو: سوزن ته گرد.
یایلیق: مساحت. تابستانی. مخصوص فصل تابستان. روسری نازک مخصوص تابستان. چارقد. تیردان. دستمال. محل برپایی آلاچیق که معمولاً باید همیشه پشت به باد باشد.
یایلیق اوْیونو / یایلیق قاچیردی: (Yaylıq oyunu) نوعی مسابقهٔ اسب سواری بر سر یک چارقد. **یایلیق تؤکدؤ:** (دستمال ریزان) رقص جمعی و تند قشقایی.
یایلیم: (Yaylım) شلیک. شلیک همزمان چند تیر. چرای شبانه دواب. مرتع. پراکندگی. هموار. حساب و کتاب. نشر.
یایلیم ائتمک: حساب کتاب کردن.
یایلیملاماق: (Yaylımlamaq) شلیک کردن. آتش کردن (همزمان چند تیر). چرانیدن شبانهٔ دواب.
یایلیمی: (Yaylımı) به صورت شلیک دسته جمعی. گونه‌ای آهنگ موسیقی.
یایما: (Yayma) انتشار. پخش. توزیع. نوعی نان نازک که از خمیر ترش نشده تهیه می‌کنند. کشش فلز. بالشچهٔ زین. برگ (کباب). جوال دو طرفه. کره گیری. شیربرنج.
یایماج: (Yaymac) رادیو.
یایماجا: (Yaymaca)تبلیغ. انتشار. پخش. توزیع. بساط.
یایماجی: پخش کننده. فروشنده.
یایماچی: (Yaymaçı) متصدی کشش فلز. دستفروش.
یایماشاق: مسری. واگیردار. پررو.
یایماق: (Yaymaq) پخش کردن. منتشر کردن. پراکندن. مشک دوغ را تکان دادن و کره گرفتن.
یایماکش: دستفروش. بساطی.
یایمان: (Yayman) جوال بزرگ.
یایماناق / یایمانتی: پراکنده.
یایمانچی: (Yaymançı) دستفروش. فروشندهٔ دوره گرد.
یاینا: التماس. خواهش. جستجو.
یاینا‌تماق: اذیت کردن. حرکت دادن.
یاینا‌چی: ملتمس. خواهشمند.
یاینار: (Yaynar) گرمای تابستان (ناد).
یاینا‌ز: (Yaynaz) تابستان دل انگیز(ناد).
یاینا‌ق: صاف. چاقوی دامپزشک.
یاینا‌لقا: التماس. خواسته. تقاضا.
یاینا‌ما: رفاه. پراکندگی. التماس.
یاینا‌ماق: (Yaynamaq) در رفاه زیستن. پخش شدن. التماس کردن. شیطنت کردن. سرگردان شدن.
یاینان / یاینا‌ویج: شوخ. شلوغ.
یاینی: (Yaynı) خفیف. سبک.
یاینیت: (Yaynıt) گشوده. باز. خمیده.
یاینیق: (Yaynıq) پراکنده.
یاینیقماق: جدا شدن. بازی کردن.
یایوان: هموار. پخش شده. بیگانه.
یایی: (Yayı) پلیس پیاده. گزمه. امربر.
یایی باش: (Yayı baş) غذایی که با خمیر وماست تهیه کنند.
یایی بوْش: (Yayı boş) سبک. جلف. آنکه زود تسلیم شود.
یاییتما: پخش. انتشار. پهناور.
یاییتماق: پخش یا پهناور گرداندن.
یاییجی: (Yayıcı) پخش کننده. ناشر. ماساژ دهنده. تیمارگر. خبررسان.
یاییرینتی: (Yayırıntı) تنومند.
یاییش: انتشار. چرا (عمل چریدن).
یاییشما: (Yayışma) پراکندگی. انتشار.
یاییشماق: (Yayışmaq) به طور دسته جمعی پخش شدن.
یاییق: (Yayıq) سیل. جریان شدید آب. روح نیکو. غایب. مرکّب. غریب. دور از چشم. تنبل. کاهل. گسترده. پهناور. ظرفی که در آنجا ماست بریزند و برهم زنند تا روغن به در آید. نهره هم می‌گویند.
یاییق آغاجی: چوبی که مشک دوغ را بر آن بندند و آن را تکان دهند.
یاییقخان: خدای رودها و دریاچه ها.
یاییقلیق: (Yayıqlıq) غیبت. غربت.
یاییقماق / یاییقاماسی: (Yayıqmaq) فرا

رسیدن تابستان.
یاییلان: (Yayılan) مشک دوغی که در حال تکان و حرکت باشد. پهن شونده. پخش شونده.
یاییلجاق: گستردنی. وسعت یابنده.
یاییلقاج: (گیا) شمامه. دستنبو.
یاییلقاق: (Yayılqaq) گل. شکوفه.
یاییلقان: همواره پخش و پلا. پیچک.
یاییلما: انتشار. اشاعه. گسترش.
یاییلماچی: (Yayılmaçı) امپریالیست.
یاییلماق: منتشر شدن. شایع شدن. پخش شدن. پراکنده شدن. پهن شدن. گسترده شدن. وسیع شدن. تکان داده شدن مشک دوغ. حالتی از تکان خوردن انسان که قسمتهای داخلی بدن به هم ریزد یا خونریزی کند.
یاییلی: (Yayılı) گسترده.
یاییلیش / یاییلیم: انتشار. امپریالیسم.
یاییلیمچی: (Yayılımçı) امپریالیست.
یاییم: (Yayım) پخش. توزیع. انتشار. گستردگی. اراده. آزاد. رها. خمیده. متمایل. آزادانه. تشک.
یاییمچی: (Yayımçı) پخش کننده.
یاییمسیق: (Yayımsıq) مچاله شده.
یاییملاما: پخش. **یاییملاماق:** پخش کردن.
یاییملانما: (Yayımlanma) انتشار.
یاییملانماق: پخش شدن.
یاییین: (Yayın) سراب. پخش. باران.
یاییین ائوی: (Yayın evi) انتشارات
یاییناق: (Yayınaq) نشریات. جراید.
یاییین باخانی: وزیر اطلاعات.
یاییین بالیغی: (جان) نوعی ماهی رودخانه با سر و دهان بزرگ با پوستی بدون پولک و بدنی دراز با گوشتی غیرلذیذ. (Slurus glanis).
یاییینتی: (Yayıntı) پخش. پراکندگی.
یاییینج: (Yayınc) تبلیغات. پروپاگاند.
یاییینجی: (Yayıncı) ناشر.
یاییینديرماق: (Yayındırmaq) گمراه کردن. حواس پرت کردن. ربودن. قایم کردن. **یاییینقار:** سرباز شجاع.
یاییینلاما: (Yayınlama) پخش. انتشار.
یاییینلاماق: پخش کردن.
یاییینماق: (Yayınmaq) گمراه شدن. حواس پرت شدن. دررفتن. قایم شدن. غیب شدن. خود به خود پخش شدن.
یاییینیق: (Yayınıq) پراکنده.
یاییین یاسماق: کمان راآویختن. منصرف شدن. از جنگ دست کشیدن.
یاییینیم: (Yayınım) پراکندگی.
یبرمک: (Yəbərmək) فرستادن. راه انداختن. **یبغو:** (Yəbğu) ← یابغو.
یبه: (Yəbə) آهسته رو.
یپنلو: (متفا) بازاری در درون شهرها که روستاییان کالاهای خود را به آنجا می‌آوردند و می‌فروختند.
یتاق: (Yətaq) ← یاتاق.
یخاری: (Yoxari) ← یوخاری.
یخلا: (Yoxla) ← یوْخلا.
یخنی: (Yəxni) آبگوشت. قورمه.
یختنتی: (Yəxənti) ته مانده شیر و یا ماست در ظرف. ماست با آب فراوان.
یخه: (Yoxe) ← یوخا.
یدک: (Yədək) ← یاتاق.
یراق: (Yəraq) ← یاراق.
یرالماسی: (متفا) ← یئرآلما.
یربه یر: (متفا) ← یئر به یئر.
یرت: (Yort) ← یورت.
یرتقچی: (متفا) ← یئرتیقچی.
یرتمه: (Yortme) ← یوْرتما.
یرش: (Yoreş) ← یوروش.
یرغا: (Yorğa) ← یوْرقا.
یرغش: (Yerğoş) ← یئرغیش.
یرغو: (Yərğu) ← یارقی.
یرقه: (Yorqe) ← یوْرقا.
یرلغ / یرلیغ: (Yərleğ) ← یارلیق.
یرمق: (Yərməq) ← یارماق.
یرمقان: (متفا) ← آرماغان.
یرمنگه: (Yərməngə) نمایشگاه.
یرنداق: (متفا) ← بارینداق.
یزک: (Yəzək) مقدمهٔ لشکر. پیش قراول. نگهبان.
یزید قاریشقاسی: (جان) مورچه‌ای بزرگ و به رنگ قرمز.
یساق: (Yəsaq) ← یاساق.
یساقچی: (Yəsaqçi) ← یاساقچی.
یسال: (Yəsal) ← یاسال.
یساول: (Yəsavol) ← یاساوول.
یسل: (Yəsəl) ← یاسال.
یسه: (Yəsə) ← یاسا.
یسوکای: (Yesukay) ← یاساغا.
یسون: (Yosun) ← یوْسون.
یشلامیشی: (متفا) ← یاشلامیشی.
یشماق: (Yəşmaq) ← یاشماق.
یشیم: (Yəşim) زمرّد.
یطاق: (Yətaq) ← یاتاق.
یعقوب زانباقی: (گیا) (Yə'qub zanbaqı) ← گوزل خاتین چیچگی.
یغان تکین: (متفا) ← یاغان تکین.
یغر: (Yəğer) درشتی. خشونت.
یغر: (Yoğor) ← یوْغور.
یغروش: (متفا) ← یوغروش(وزیر).
یغلاوی: (Yəğlavi) ← یاغلاوا.
یغلغ / یغلق: (Yəğloğ) ← یاغلیق.
یغما: (Yəğma) ← ییغما.
یغمور: (Yəğmur) ← یاغمور.
یغناغ: (Yeğnağ) ← ییغیناق.
یغور: (Yoğor) ← یوْغور.
یقلاوی: (Yəqlavi) ← یاغلاوا.
یقلق: (Yəqloq) ← یاغلیق.
یقه: (Yəqe) ← یاخا.
یقور: (Yoqur) ← یوْغور.
یک: (Yək) بد. زبون.
یکدش: (Yekdəş) ← آیدیش.
یکه باشی: (متفا) هرج ومرج.
یگان: (Yeqan) جفت یک (در بازی تخته نرد).
یل: (Yəl) نیم تنهٔ زنانه کت مانندی که از پارچهٔ نسبتاً ضخیم می‌دوزند. (گویش موغان) به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی شده است.
یلاق: (Yəlaq) ← یالاق.
یلته: (Yəltə) اندام.
یلجار: (Yelcar) ← ائلجار.
یلخی: (متفا) رها شده. بدون مراقبت و تربیت. بدون نظم و ترتیب. ← یالخی.
یلدز / یلدوز: (متفا) ← اولدوز.
یلده مک: (Yəldəmək) ← یئلمک.
یلغار: (Yelğar) ← ایلقار.
یلک: (Yələk) جلیقه.
یللی: (Yələlli) احمق. ابله.
یلمان: (Yelman) ← یالمان.

یلمق: (متفا)(Yəlməq) ← یالماق.
یلمک: (Yəlmək) دویدن.
یلمه: (Yelmə) زره چند تکّه. بارانی.
یلواج: (متفا)(Yelvac) ← یولاووج.
یلـوه: (جـان)(Yelvə) نـوعی پرنـده. (Chloris choris)
یلـه: (Yələ) نـوعی لبـاس زنانـه. یـال اسب. **یلـه لـی قـورت:** (جـان)(Yələli qurt) ← سیرتلان.
یلیجیک: (Yəlicik) یال.
یمان: (متفا)(Yəman) ← یامان.
یمت: (Yəmət) آری. بله. چنین است.
یمدو: (Yəmdu) موی زهار. رمکان.
یمرطه: (متفا) ← یومورتا.
یمشک: (Yəmşək) روسری.
یملیک: (متفا) ← یئملیک.
یمنی: (Yəmni) نوعی روسری تـوری. نوعی کفش که زیرش کـج و رویـش دارای نقشهای مخملی است.
یمین: (Yəmin) سوگند. قسم. پیمان.
یمـین ائتمـک: سـوگند خـوردن. قسـم دادن. **یمینلی:** (Yəminli) قسم خورده.
ینانغ: (Yənağ) ←یاناق.
ینـال / ینـال تکـین: (متفـا)(Yənal) ← یانال. ← یانال تکین.
ینجه: (متفا)(Yonce) ← یوْنجا.
یندااول: (متفا) ← یانداوول.
ینک چری: (متفا) ← یئنی چری.
ینگا: (متفا)(Yenga) ← یئنگه.
ینگجه: (متفا)(Yengicə) ← یئنگیجه.
ینگه دنیا: (Yengə dünya) دنیای جدید. قاره آمریکا.
ینگی: (Yengi) ← یئنگی.
ینی چری: (متفا) ← یئنی چری.
یواش: (متفا)(Yəvaş) ← یاواش.
یوبا: (Yuba) عزم. قصد. پایان. انجام.
یوبات: مهلت. غافل. ناآگاه. تأخیر.
یوباتسی: تفریح. اسباب بازی.
یوباتمـاق: (Yubatmaq) بـه تـأخیر انداختن. معطل کردن. درنگ کردن.
یوبادان: (Yubadan) آرامبخش.
یوبادی: (Yubadı) تأخیر. معطلی.
یوبادیلماق: به تأخیر افتادن.
یوبار: (Yubar) تمیز. سفید.
یوبارما: (Yubarma) ارسال. اعزام.
یوبارماق: (Yubarmaq) فرستادن. پیغـام دادن. جوانمرگ.
یوباریجی: (Yubarıcı) فرستنده.
یوباریش: (Yubarış) ارسال.
یوباریلماق: فرستاده شدن.
یوباز: (Yubaz) متعصب. خشن.
یوباش: (Yubaş) افطار.
یوباغان: (Yubağan) جاذب. کشنده.
یوباقو: (Yubaqu) تأخیر ناپذیر.
یوباما: (Yubama) تأخیر.
یوباماق: (Yubamaq) تأخیر کردن.
یوبان: (Yuban) دختر جوان. دلبر.
یوبانچ: (Yubanç) تفریح.
یوباندیرماق: به تأخیر انداختن.
یوبانلیق: (Yubanlıq) تأخیر. معطلی.
یوبانماق: (Yubanmaq) تأخیر کردن.
یوبانیش: (Yubanış) تأخیر. آرامش.
یوبای: (Yubay) پیرزن. همسر.
یوببا: (Yubba) زره. جبّه.
یوبلئی: [لا](Yubley) سالگرد.
یوپ: (Yup) حیله. کلک.
یوپا: (Yupa) خلعت. جامهٔ فاخر.
یوپاق: (Yupaq) پاکت. لفافه. لحاف.
یوپقا: (Yupqa) نازک. رقیق.
یوپقون: (Yupqun) ابری. گرفته.
یوپلاماق: (Yuplamaq) کلک زدن.
یوپوق: (Yupuq) پرده.
یـوپ یـومرو: (Yup yumuru) کـاملاً گرد. کرهٔ کامل.
یـوْپ یونگـوْل: (Yüp yüngül) خیلـی سبک.
یـوت: (Yut) در زبـان مغـولی نـوعی بیماری که منجر به مرگ دسته جمعی حیوانات شود. برف شدیدی که راهها را ببندد. بلا. هوای بد. ← اود(Ud).
یوتا: (Yuta) حریص. طمعکار.
یوْتا: (Yota) زمام اسب. لگام. احکام.
یوتال: سرفه. گرداب. داخلی. درونی.
یوتالماق: (Yutalmaq) سرفه کردن.
یوتان: (Yutan) شلوار.
یوتپا: (Yutpa) خوراک ماهی.
یوتقان: نوعی لباس خواب پنبه ای.
یوْتقورماق: (Yotqurmaq)عطسه کردن.
یوتور: (Yutur) آستر. تویه. نیّت.
یوتورتای: آستردار. تویه دار.
یوتوق: (Yutuq) مرموز.
یوتول: (Yutul) موذی. آب زیرکاه.
یوتون: (Yutun) حلال. داخلی.
یوْجان: (Yocan) گهواره.
یوْخ: (Yox) نه. نه خیر. نیسـت. نیسـتی. فنا. هیچ. پوچ. عدم. در قدیم «یاو» بیان می‌شد. به صـورت «یـوخ» وارد لهجهٔ عراقی و به صورت «یوک» وارد لهجهٔ لیبیایی زبان عربی شده. فراز. بلند.
یوخـا: (Yuxa) ظریـف. کمـک. ورقـهٔ نازک خمیر. نرم و نازک. تـرد. نـوعی نان نازک که از خمیـر بـدون مایـه در روی سـاج تهیـه مـی‌کننـد. نـوعی نـان سنتی در اورمیـه. شـیر و آرد گنـدم را مخلـوط کـرده و روی آن زردهٔ تخـم مـرغ مـی‌زننـد و در تنـور بـه صـورت چانه‌ای می‌پزند. به صورتهای «یخـه» و «یوخه» وارد زبان فارسی شده است.
یوخا آچماق: پهن کردن چانهٔ خمیر.
یوْخ ائدیش: (Yox ediş) اتلاف.
یوخا پایی: هدیهٔ مشایعت کنندهٔ زائر.
یوخاجاق: (Yuxacaq) ظریف.
یوخاچی: (Yuxaçı) لواش پز.
یوْخا چیخماق: ناپدید یا ابطال شدن.
یوْخار: (Yoxar) فانی.
یوْخاران: (Yoxaran) نابودگر.
یوخارماق: (Yuxarmaq) ظریف شدن.
یوخاری: (Yuxarı) بـالا. بالاسـر. بلنـد. بلنـدی. صـدر. برفـراز. فوقـانی. برتـر. ممتـاز. زیـاد. بسـیار. بیشـتر. مقـام بـالا. پست بالا. شمال. به صـورت «یخـاری» وارد فارسی شده است.
یوخاری باش: صدرمجلس. حداکثر.
یوخاری دامان: بالا و پایین.
یوخاری دوْز خط قوْهوملـوق: (Yuxarı düz xət qohumluq) خویشـاوندی در خط مستقیم صعودی (نوه، پدر، جد)
یوخاریدا باخماق: (Yuxarıda baxmaq) به دیگران با نظر تحقیر آمیز نگریستن.
یوْخارین: (Yoxarın) فانی.
یوخاق: (Yuxaq) نرم. مخمر.
یوخال: (Yuxal) هموار.

یوخالاما: نرم سازی. ظریف بافی.
یوخالاماق: نرم کردن. ظریف بافتن.
یوْخالان: (Yoxalan) بی ارزش. پَست.
یوخالانماق: (Yuxalanmaq) نرم شدن.
یوْخالتما: (Yoxaltma) استهلاک.
یوخالتما: (Yuxaltma) نرم سازی.
یوخالتماق: نرم گردانیدن.
یوْخالتماق: نیست کردن. نابود کردن.
یوْخالتیم: نابودی. استهلاک.
یوْخالما: (Yoxalma) نابودی. تحلیل.
یوخالما: (Yuxalma) نرمی. ظرافت.
یوخالماق: (Yuxalmaq) نرم شدن.
یوْخالماق: (Yoxalmaq) نابود شدن.
یوخالی: (Yuxalı) حسّاس.
یوْخالیش: (Yoxalış) نابودی.
یوخالیق: (Yuxalıq) نرمی. نازکی. تُردی. آرد نانوایی.
یوخالیق آشی: آش پشت پای زائر.
یوْخان: (Yoxan) فانی.
یوْخانج: (Yoxanc) مُسری. واگیردار.
یوْخانماق: (Yoxanmaq) تلف شدن.
یوْخبا: (Yoxba) بررسی. دقت.
یوْختاق: (Yoxtaq) ← کیرتیل.
یوْختال: (Yoxtal) فانی.
یوْختاماق: (Yoxtamaq) خلاف جریان رود رفتن. شمردن (احشام).
یوْختانماق: (Yoxtanmaq) فقدان چیزی را تجربه کردن.
یوْخچو: (Yoxçu) پوچ گرا. نیهیلیست.
یوْخچولوق: پوچ گرایی. نیهیلیسم.
یوْخچون: (Yoxçun) محروم.
یوْخچونوق: (Yoxçunuq) محرومیت.
یوْخدور: (Yoxdur) نیست. موجود نیست. به صورت «یوختر» وارد لهجهٔ عراقی زبان عربی شده است.
یوْخسا: وگرنه. شاید. مگر. یا. والا.
یوْخسا دا: (Yoxsa da) البته. طبیعتاً. بله.
یوْخسال: (Yoxsal) اندوه. اضطراب.
یوْخساماق: (Yoxsamaq) انکار کردن.
یوْخسوراق: (Yoxsuraq) فقر.
یوْخسوراماق: فقیر شدن.
یوْخسوز: (Yoxsuz) محروم. عادی. فاقد. بی مزه. غیرواجب.
یوْخسول: (Yoxsul) ندار. فقیر.
یوْخسول نوْغولو: (Yoxsul noğuu) (نُقل فقیر) ذرت بو داده.
یوْخسول یوْرقانی: (گیا)(Yoxsul yorqanı) ← سارماشیق.
یوْخسوم: (Yoxsum) بیچاره.
یوْخسون: (Yoxsun) محروم. عادی. فاقد. اندوهگین از فقدان چیزی.
یوْخسونماق: (Yoxsunmaq) در فقدان چیزی اندوهگین شدن. دم از فقر زدن.
یوْخقا: (Yoxqa) نازک. ظریف.
یوْخقور: (Yoxqur) فقیر. مسکین.
یوْخ قیلیش: (Yox qılış) اضمحلال.
یوْخلا: (Yoxla) آزاد. معاف. خالی. آنکه بدون احساس مسئولیت کار می کند. بی‌توجه. بی‌خیال. مجرد. تنها. عزب. کم هوش. پخمه. به صورت نامرتب. شلخته. فعل امر به معنای «بررسی کن». به صورت «یخلا» در معنای اول وارد فارسی شده است.
یوخلاتما: (Yuxlatma) لالایی.
یوخلاتماق: لالایی خواندن. خواباندن.
یوْخلاتماق: (Yoxlatmaq) آزمایاندن.
یوْخلاج: (Yoxlac) کنترل کننده.
یوْخلادیلماق: آزموده شدن.
یوْخلاش: (Yoxlaş) معاینه. بازبینی. عیادت. ویزیت. سؤال.
یوْخلاق: (Yoxlaq) کنترل. امتحان.
یوْخلالی: (Yoxlalı) قابل بررسی.
یوْخلام: بازرسی. چکاپ. انکار.
یوْخلاما: (Yoxlama) آزمون. بازرسی. حضور و غیاب. به صورتهای «یوقلمه»، «یقلم» و «یقلمه» وارد عربی شده است.
یوْخلاماجی: کنترل کننده.
یوْخلاماق: (Yoxlamaq) آزمودن. سر زدن. رسیدگی کردن. سنجیدن. بررسی کردن. وارسی کردن. معاینه کردن. تخمین زدن. حاضر غایب کردن. مزمزه کردن. چشیدن. احوالپرسی کردن. عیادت کردن از بیمار. پرس و جو کردن. ناپدید کردن. انکار کردن.

یوخو خاشخاشی

یوخلاماق: ← یوخولاماق.
یوْخلامالیق: (Yoxlamalıq) کادو یا ارمغانی که برای عروس یا بیمار ببرند.
یوْخلامان: انکارکننده. مُنکر.
یوْخلانماق: (Yoxlanmaq) امتحان شدن. مورد آزمایش قرار گرفتن. سنجیده شدن. سبک سنگین شدن. بررسی شدن. معاینه شدن. مورد بازرسی قرار گرفتن. تخمین زده شدن. حاضر غایب شدن. چشیده شدن. عیادت شدن. احوالپرسی شدن.
یوْخلانیلماق: (Yoxlanılmaq) به وسیلهٔ دیگری امتحان شدن. مورد آزمایش قرار گرفتن. بررسی شدن.
یوْخلاو: (Yoxlav) مرثیه. کنترل.
یوْخلاییجی: امتحان کننده. آزمایشگر. آزماینده. معاینه کننده. بازرسی کننده. کنجکاو. پرسشگر.
یوْخلایش: (Yoxlayış) امتحان. آزمایش. سنجش. بازرسی. معاینه.
یوْخلو: (Yoxlu) بی چیز. تهیدست. فاقد حق. بی حق.
یوْخلوق: (Yoxluq) نیستی. عدم. فنا. فقدان. جهیزیهٔ عروس.
یوْخنا: نخود و عدس کاشته شده.
یوْخناسیز: حریف. رقیب. ناسازگار.
یوْخه: (متفا)(Yoxe) ← یوخا.
یوخو: (Yuxu) خواب. غفلت.
یوخو آپارماق: به خواب رفتن.
یوخو باسماق: خواب ماندن.
یوخو باش: (Yuxu baş) بی ادب.
یوخو پوْزغونلوغو: بی‌خوابی.
یوخو پیشیگی: خوشخواب.
یوخوت: (Yuxut) مخدّر. خواب آور.
یوخوجول: دوستدار خواب.
یوخوچو: (Yuxuçu) دوستدار خواب. خوشخواب. تنبل.

یوخو خاشخاشی: (گیا) (Yuxu xaşxaşı) خشخاش. کوکنار.
یوخو خسته لیگی: (Yuxu xəstəliyi) بیماری خواب که ناقل میکروب آن مگس تسه تسه است.
یوخو داغارجیغی: (Yuxu dağarcığı) خواب پرست. تنبل. مسکین.
یوخودان کال دورماق: (Yuxudan kal durmaq) از خواب سیرنشدن.
یوْخودوش: (Yoxuduş) محو. نابودی.
یوْخور: (Yoxur) ناتوان. تهی.
یوْخوس: (Yoxus) فقیر. بی چیز.
یوخوسو چین اوْلماق: خواب کسی به حقیقت پیوستن.
یوخوسونو آلماق: خستگی بیخوابی را جبران کردن. به اندازهٔ کافی خوابیدن.
یوْخوش: سربالایی. فراز. حسرت.
یوْخول: (Yoxul) فوت. فقدان.
یوخولاتماق: خواب کردن.
یوخولاماق: (Yuxulamaq) خوابیدن. خسبیدن. غنودن. آرمیدن. آسودن.
یوخولوق: (Yuxuluq) لوزالمعده. لطیف ترین گوشت برّه.
یوْخوم: (Yoxum) مصرف.خرج. سود.
یوْخوماماق: نیست فرض کردن.
یوْخون: (Yoxun) ← یاخین.
یوْخونا: (Yoxuna) بیهوده. هیچ و پوچ.
یوْخونا گئتمک: هدر رفتن. تلف شدن.
یوْخونا وئرمک: مرخص کردن.
یوْخونتو: (Yoxuntu) لایه. طبقه.
یوخونون توْخومون توتماق: خوش خواب بودن.
یوخویا حرام قاتماق: زود بیدار شدن.
یوخویا وئرمک: خواب کردن.
یوخه: (متفا)(Yoxe) (یوخا). نازک.
یوْخ یئتک: (Yox yetik) آس و پاس.
یوْخ یئره: (Yox yerə) بیهوده. عبث.
یوْخ یوخا: (Yox yuxa) آس و پاس.
یوداق: (Yudaq) ← اوداق.
یودورتماق: (Yudurtmaq) شویاندن.
یور: (Yur) وحشی. بیابانی.
یؤر: (Yör) از ارواح خبیث زیر زمین.
یورا: (Yura) جای بسیار بلند. بلند.
یوْرا: (Yora) تصور. خیال. عادت. ظرافت. آموزش. تربیت. آردی که سنگ رویی آسیاب به اطراف بریزد.
یوْرا بوْزا: (Yora boza) شرابی که به افتخار کسی نوشند.
یوْراج: (Yorac) گزارش.
یوْراچ: (Yoraç) معالجه. درمان.
یوْراچا: (Yoraça) چاپلوس.
یوْراز: (Yoraz) بداخلاق. فاسق.
یوْراسا: (Yorasa) تربیت. ادب. تجربه.
یوْراغاج: (Yorağac) وکیل مشاوره.
یوْراغور: (Yorağur) مشاور. رایزن.
یوْراق: (Yoraq) وصله. وصلهٔ رویهٔ کفش. سُرمهٔ درب. محیط. کانال یا شیار اطراف سنگ آسیاب. کرانه.
یوْراقا: (Yoraqa) محسوس.آگاهانه. به شوخی. موش کوهی.
یوْراقچی: (Yoraqçı) آسیابان. کسی که اطراف سنگ آسیاب را تمیز کند.
یوْراقدان: (Yoraqdan) باطنی.
یوْراقسیز: (Yoraqsız) ترسو. بی زهره.
یوْراقلیق: تخته یا حلبی که از پراکنده شدن آرد در آسیاب جلوگیری کند.
یوْرالاماق: (Yoralamaq) رؤیا دیدن.
یوْرالاو: (Yoralav) تقدیم. اهداء.
یوْرالقی: (Yoralqı) عادت عرفی.
یوْرالی: (Yoralı) مدبّرانه.
یوْراما: (Yorama) فرضیه.
یوْراماج: طناب شرمگاه شتر.
یوْراماق: (Yoramaq) غرق خیال شدن. تخمین زدن.
یوْرامال: تخمین. برآورد. فرضیه.
یوْران: (Yoran) خسته کننده. تفسیر کننده. معنی.
یوْرانسیز: بی معنا. بیجا (سخن).
یوْراو: (Yorav) دعا. تقدیم. اهداء.
یوْراوماق: (Yoravmaq) دعا کردن.
یؤرب: (Yörəb) سربالایی.
یورباش: [دیو](Yurbaş) کلاف در هم پیچیده. بغرنج.
یوْربان: (Yorban) روان (راه پیمایی).
یوْرپاق: (Yorpaq) تشک گهواره.
یورت: (Yurt) چراگاه ایلات و عشایر. محل خیمه و خرگاه. مسکن و منزل. وطن. سرزمین. چادر. آلاچیق. خانه. کشور. قشلاق و ییلاق. منسوب به خانوادهٔ کوچنده یا قبیلهٔ معینی باشد. اهلی. ارابه های نمدی که با گاوهای نر کشیده و به راحتی برچیده شود. به همین صورت به معنای محل برپا کردن اردو وارد فارسی و به صورت юрта وارد روسی شده است.
یوْرت: (Yort) فرمان. دستور. نفوذ. طرز رفتن اسب که یک دست و یک پا را همزمان به زمین گذارد. فهرست.
یورت آچان: (Yurt açan) کشورگشا.
یورتا: (Yurta) وضعیت عادی شده.
یوْرتا: (Yorta) طومار. مخصوص. ویژه.
یوْرتاج: (Yortac) کارتونیست. ناظر.
یورتاچی: (Yurtaçı) راحت طلب.
یوْرتار: (Yortar) سریع. تند.
یورتاس: (Yurtas) حیات. زندگی.
یوْرتاغی: (Yortağı) اسب راهوار.
یورتاق: (Yurtaq) مسکن. کاشانه.
یوْرتاق: (Yortaq) راه رفتن اسب با سرعت متوسط. ناسازگار. کله شق.
یوْرتاقچی: (Yortaqçı) اسب گام رو. به صورت «ترتقچی» وارد زبان فارسی شده است.
یورتاقچی: (Yurtaqçı) ساکن. مقیم.
یوْرتاقماق: مراجعت کردن.
یوْرتالاش: (Yortalaş) خسته کننده.
یوْرتالاما: (Yortalama) تیزروی.
یوْرتالاماق: (Yortalamaq) تیز رفتن.
یورتاماق: (Yurtamaq) زیستن.
یوْرتان / یوْرتاو: (Yortav) شتاب کننده.
یورت اوْجاق: خانه و کاشانه.
یورت اوْغلو: فرزند وطن. پسر میهن.
یوْرتاولاماق: (Yortavlamaq) شروع کردن اسب به یورتمه رفتن. تاختن. تند و سریع دویدن.
یوْرتاووق / یوْرتاوول: (Yortavuq) چابکسوار. تیزرو. گارسن.
یوْرتا یوْرتا: (Yorta yorta) به تاخت.
یورتباز: (Yurtbaz) وطن پرست.
یورت باسان: (Yurt basan) متجاوز.
یورت باشی: (Yurt başı) معتمد محل.
یورتجول: (Yurtcul) وطن پرست.
یوْرتچو: (Yortçu) جارچی. خبررسان.

یورتچـو: (Yurtçu) جانشین. کسی که تعیین یورت می کند. منصبدار مسئول آماده کردن قرارگاه برای لشکر. راهنما. داننده. عتیقه فروش. کلاغ. به صورت «یورتچی» در معنای ملکدار وارد فارسی شده است. کرکس مصری. (Neophron percnopterus).
یورتچولوق: جمعیت. اجتماع.
یورتچی: (متفا) ← یورتچو (جانشین).
یورتدارچیلیق: (Yurtdarçılıq) قواعد اجتماعی. هنجار.
یورتداش: هموطن. هم قبیله.
یورت داشی: (Yurt daşı) سنگ چین مرتّبی که برای مصون ماندن اسباب خانه از رطوبت، در زیر بار منزل قرار می گیرد. جایگاه. وطن. زادگاه. مانده. دختر ترشیده.
یورتدا قالمیش: بی کس.
یوْرتدورماق: (Yortdurmaq) به تاخت واداشتن اسب.
یورتسئو: (Yurtsev) وطن دوست (ناد).
یورتسال: (Yurtsal) وطنی. میهنی.
یورتساما: (Yurtsama) وطن پرستی.
یوْرتساووق: جارچی. فرّاش.
یورت سورمک: (Yurt sürmək) کشور را اداره کردن.
یورتسوز: عشایر فاقد مرتع که حقوقی در زمینهٔ علف چری ندارند و غالباً به چوپانی دیگران مشغولند.
یورتقا: (Yurtqa) قبرستان. نوعی خانهٔ ییلاقی. ولایت. به صورت «یورتگه» در معنای نخست وارد فارسی شده.
یورت قاریسی: ریش سفید قبیله.
یوْرتقان: (Yortqan) تیزرو.
یوْرتقور: (Yortqur) تدبیر.
یورتگه: (متفا)(Yurtge) ← یورتقا.
یؤرتل: (Yörtəl) پرتابل.
یورتلاق: (Yurtlaq) وطن. اقامتگاه.
یورتلاما: (Yurtlama) خانه سازی.
یورتلاماق: (Yurtlamaq) خانه ساختن.
یوْرتلان: (Yortlan) سوراخ صخره.
یورتلاندیرماق: صاحب کاشانه کردن.
یورتلانماق: مسکن گزیدن.
یورتلـوق: (Yurtluq) قلمرو مالکانه. ملک. اِقطاع.
یـــؤرتم: (Yörtəm) راه. روش. فـــن. شگرد. طرز.
یوْرتما: (Yortma) رفتن به شتاب. نوعی راه رفتن اسب به شتاب. چهارگامه. نوعی حرکت اسب تندتر از قدم و آهسته تر از چهارنعل. راه رفتن به صـــورت یـــورت. نقـــب. آبراهـــهٔ روپوشیده. به صورت یورتمه وارد زبان فارسی شده است.
یوْرتمـاق: (Yortmaq) یورتمه رفتن. چهارنعل تاختن. راه رفتن به شتاب. دویدن. ول گشتن. فرو کردن.
یؤرتمج: (Yörtməc) بادبادک.
یورتمه: (متفا)(Yurtme) ← یورتما.
یوْرتـــو: (Yortu) عیـــد. بـــزم. جشـــن. بـداخلاق. قاعـده. راه رفـتن اسـب بـا سرعت کم. طومار.
یورت وئرمز:(Yurt verməz) وطنپرست.
یوْرتوتماق: (Yortutmaq) یورتمه بـردن اسب. تقریب.
یورتوج: (Yurtuc) پاسپورت. گذرنامه.
یورتوج: (Yürtüc) راننده. شوفر.
یورتوجاق: (Yurtucaq) کاشانک.
یوْرتوجو: (Yortucu) قاصد. پیک.
یورتوز: [مغ](Yurtuz) زن. بانو.
یوْرتـــوش: (Yortuş) یورتمـــهٔ دســـته جمعی. اسبی که با گامهای بزرگ بدود. انیمیشن. کارتون.
یوْرتوشماق: (Yortuşmaq) دسته جمعی یورتمه رفتن. گروهی به سرعت تاختن. مسابقه دادن در حال یورتمه.
یوْرتـــوق: (Yortuq) ملازمـان رکـاب. مشایعت کنندگان. گروه محافظ.
یؤرتوک: (Yörtük) تدبیر.
یوْرتـــو گونـــؤ: (Yortu günü) عیـــد کریسمس.
یوْرتول: (Yortul) بستر. جریان.
یوْرتوم: (Yortum) چابکی. معبر داخل آب. معبر رود.
یوْرتوْوول: (Yortovul) سفر جنگی.
یؤرتـه: (Yörtə) رسـم. راه. روش. فـن. شگرد.
یورته: (Yürtə) تندرو. تیزپا.
یورت یئری: محل درآمد. نوعی بازی.
یورت یووا: خانه و کاشانه.
یوْرجو: (Yorcu) کاهن. تعبیر کننده.
یورچو: برادر زن. برادر شوهر.
یوْرچوق: نامی قدیمی برای مردان.
یورچون: (Yürçün) روزگار. زمانه.
یورد / یوردا: (Yurd) سوراخ سوزن.
یوْردا: (Yorda) قاعده. رسم.
یوْرداج: (Yordac) ناظر.
یوْرداق: (Yordaq) تفسیر. تعبیر.
یوردا قازان آسماق: به همه ولیمه دادن. ضیافت دادن.
یوردا قاییدان: (جان) کرّه شتر نر.
یوردا قول:(Yurdaqul)غلام وطن(ناد).
یوردا گوّل:(Yurda gül)گل وطن(ناد).
یـوْردام: (Yordam) مهـارت. تکنیـک. قابلیـت. تفسـیر. تعبیـر. **یـــوْردام اردم:** (Yordam ərdəm) فرهنگ و تمدن.
یوْردامچی: مُد پرست. مُد پسند.
یوْرداملی: قابل. خوش ترکیب.
یوْرداملیق: (Yordamlıq) تکنولوژی.
یوْردانا: (Yordana) ماهر.
یوْردانلی: (Yordanlı) دیوانه.
یورد ایتیرن: بی خاصیت.
یوردک: (Yürdək) تیز رو.
یوردو: (Yurdu) سوراخ سوزن.
یوْردورماق: خسته گردانیدن.
یوردولاماق: سوزن نخ کردن.
یوْردوما: (گیا)(Yorduma) لاله.
یوْردوماق: از ازدواج منصرف کردن.
یوردون: (Yurdun) وطنی. میهنی.
یوردو یوردو: نوعی رقص آذربایجانی.
یوردی: (Yurdi) نام مردان اویغور.
یؤرز: (Yörəz) برعکس. معکوس.
یؤرس: (Yörəs) مزمن. مداوم.
یوْرساق: (Yorsaq) احمقانه. ابلهانه.
یؤرش: (Yöreş) هم جهت. همگرا.
یورشوک: (Yürşük) روان. جاری.
یوْرغات: (Yorğat) نیکو. راحت.
یوْرغام: (Yorğam) خرّم. خوش.
یوْرقا: (Yorqa) تیزرو. راهـوار. خـوش رفتار. به تندی و راحت. نرم و همـوار. طرز راه رفـتن اسـب کـه تنـد حرکـت کند و سوار را تکان ندهد. متناوباً پـا و

دست راست و یا پا و دست چپ را همزمان حرکت دهد. اسبی که بدین صورت گام بردارد. به صورت یورغه وارد زبان فارسی شده است.
یورقاج: (Yurqac) مُرده شوی. غسّال.
یوْرقاجا: (Yorqaca) ← بوغماجا.
یوْرقاجا دلیگی: (Yorqaca dəliyi) سوراخ صخره ها.
یوْرقا چیخارماق: جلف رفتار کردن.
یوْرقالاتماق: (Yorqalatmaq) یورغه بردن اسب.
یوْرقالاماق: یورغه رفتن (اسب).
یوْرقالی: تند. فرز. قابل. چابک.
یوْرقالیق: تندی. فرزی. قابلیت.
یوْرقاماق: یورغه رفتن (اسب).
یوْرقان: (Yorqan) لحاف.
یوْرقان آغی: ملحفه. ملافه. شمد.
یوْرقان بیتی: خوشخواب.
یوْرقان توتماق: لحاف دوختن.
یوْرقانچا: (Yorqança) لحافک.
یوْرقانچی: (Yorqançı) لحاف دوز.
یوْرقان دؤشک: (Yorqan döşək) لحاف تشک. رختخواب.
یوْرقان دؤشگه دؤشمک: بستری شدن.
یوْرقان سالی: (Yorqan salı)(گیا) خرفه. دندان تیزه. دندان نثار. (Portalaca oleracea)
یوْرقان قاوقاسی: جنگ زرگری.
یوْرقانلیق: (Yorqanlıq) پارچه و مصالح تهیه لحاف.

یورقان سالی

یوْرقانی قالین: (Yorqanı qalın) آدم پارتی دار که اسرارش فاش نمی‌شود.
یوْرقا هالای: نوعی رقص تند قشقایی.
یوْرقمال: (Yorqmal) گروگان.
یوْرقو: (Yorqu) جزا. کیفر. مجازات.
هوای گرم. بیزاری.
یوْرقوت: (Yorqut) تفسیر. تعبیر. تعبیر خواب. نگهبان باران و حافظ اراضی و دامها از خشکسالی.
یوْرقوسال: (Yorqusal) جزایی. کیفری.
یوْرقولاما: (Yorqulama) کیفردهی.
یوْرقولاماق: مجازات کردن.
یوْرقولانماق: مجازات شدن.
یوْرقون: (Yorqun) خسته. ناتوان.
یوْرقون آرقین: خسته کوفته.
یوْرقون آغاجی: (گیا)(Yorqun ağacı) نوعی درخت که از چوب آن در درست کردن دسته بیل، چوب پشم کوبی، حصار، زنبیل و دستهٔ جارو استفاده می‌شود. (گویش خوی)
یوْرقونلوغونو آلماق / یوْرقونلوغونو چیخارماق: (Yorqunluğunu almaq) رفع خستگی کردن.
یوْرقونلوق: (Yorqunluq) خستگی.
یؤرک: (Yörək) افقها. اطراف.
یؤرک: (Yürək) گلهٔ اسب.
یؤرکت: (Yürkət) مست. سرخوش.
یؤرکسه: (Yüräksə) آجیل.
یؤرکلیک: (Yörəklik) کناری. پیرامونی. مرزی.
یؤرکنج: [دیو](گیا)(Yörkənc) پیچک.
یؤرکؤچؤ: (Yürküçü) راننده. شوفر.
یؤرکؤز: (Yürküz) غیرقابل عبور.
یؤرکؤزمک: (Yürküzmək) تردد کردن.بحرکت درآوردن.اجراء کردن.
یؤرکؤشمک: (Yürküşmək) باهم تردد کردن.
یؤرکؤل: (Yörkül) مختار.
یؤرکؤنچؤ: (Yürkünçü) رهگذر.
یؤرکه: (Yürkə) بی وفا.
یؤرکه ییک: (Yürkəyik) مصنوعی.
یؤرگئت: (Yörget) بیوگرافی.
یؤرگج: (جان)(Yürgəc) برّه که هنوز یکسالش تمام نشده.
یؤرگک: (Yörgək) ابر. پوشش. قنداق بچه.
یؤرگل:(Yörgəl)محیط. محال (منطقه).
یؤرگن: (Yürgən) فعّال. زندگی.
یؤرگنج: (Yörgənc) راه کوهستانی. پیچک. پاپیتال. تور گردشگری. پیچ در پیچ. به صورت اورگنج در ادبیات فارسی ضبط شده است.
یؤرگنجی: (Yörgənci) محاط. کمر.
یؤرگنمک: (Yörgənmək) احاطه شدن.
یؤرگؤچ: (Yörgüc) رواج دهنده.
یؤرگؤر: (Yörgür) راهوار. سریع.
یؤرگؤل: (Yörgül) درست. راستین. راهوار. پایدار.
یؤرگؤله: (Yörgülə) پی در پی.
یؤرگؤن/یؤرگؤنلؤ: (Yörgün) رایج.
یؤرگه: (Yürgə) اسب مخصوص سواری. پیاده رو.
یؤرگه: (Yörgə) محیط. پیرامون. محال (منطقه). بدون وقفه.
یؤرگه له مک: (Yörgələmək) راه رفتن به صورت کشیدن پاها بر زمین.
یؤرگه مج: (Yörgəməc) شکنبه. طعامی با روده.
یؤرگه مک: (Yörgəmək) احاطه کردن. پیچیدن.
یؤرگه میش: (Yörgəmiş) کتان وحشی.
یؤرلگه: (Yörəlgə) عادت. روش. شیوه.
یؤرلمک: (Yörəlmək) بکار رفتن. استفاده شدن.
یوْرلاماق: (Yorlamaq) نسخه نوشتن.
یؤرلؤ: (Yürlü) خوش رفتار.
یوْرلوق: (Yorluq) امر. حاکم.
یؤرله گن: (Yörləyən) دُمل رسیده.
یؤرم: (Yürəm) رویه. روش.
یوْرما: (Yorma) تفسیر. تعبیر.
یوْرماج: (Yormac) خوابگزار. تعبیر کنندهٔ خواب. مفسّر.
یوْرماق: (Yormaq) سخن را عوض کردن. گمراه کردن. تأویل کردن. تفسیر و تعبیر کردن. خسته کردن.
یوْرمال: (Yormal) رونده. راهی.
یوْرمالاما: توضیح.
یوْرمالاماق: (Yormalamaq) توضیح دادن. خسته کردن.
یوْرمان: (Yorman) رونده. مفسّر(ناپ).
یؤرمک: (Yürmək) حمله کردن.
یؤرمؤش: (Yürmüş) حرکت.
یؤرن: (Yörən) مرکز توریستی.

جهانگرد. حیوان راهوار.
یؤرندیرمک: (Yöråndirmək) راهنمایی کردن.
یؤرنگه: (Yörəngə) فستیوال. احوال و روحیه.
یؤرنمک: (Yörənmək) سیاحت کردن.
یوْرناق: (Yornaq) فسیل. سنگواره. کلید بزرگ.
یوْرنوق: استراحتگاه. استراحت.
یؤرۆ: (Yörü) رفتار. روش.
یوْرو: (Yoru) معنا. مفهوم.
یؤرۆ: (Yürü) جریان. روند.
یؤرۆت: (Yörüt) رفتار.
یوروت: (Yurut) مکان.
یؤرۆت: (Yürüt) برنامه. دستور. پروسه.
یؤرۆتج: (Yürütəc) رورو ک.
یوْروتقوج: (Yorutquc) هدایت شونده.
یؤرۆتگه: (Yürütgə) محرّک. چوب زیر بغل.
یؤرۆتمک: (Yürütmək) پیش کشیدن. پیش راندن. پیش آوردن. مطرح کردن. به هجوم واداشتن. حمله بردن.
یؤرۆتمه: (Yürütmə) راهبری.
یوْروجو: (Yorucu) خسته کننده. تعبیر کننده. فالگیر.
یؤرۆجۆ: (Yürücü) مهاجم.
یوْروچ: (Yoruç) فرمانده.
یؤرۆدۆ: (Yürüdü) پیشنهاد.
یؤرۆدۆلمک: (Yürüdülmək) پیش برده شدن. پیش رانده شدن. مطرح شدن.
یۆرۆدۆم: (Yürüdüm) پیش برد. راهبری. گاو نر تخمی.
یؤرۆرگن: (Yürürgən) تیزرو. تندرو.
یؤرۆرگۆ: (Yürürgü) گردش فلک.
یؤرۆش: (Yürüş) تاخت و تاز. هجوم. حرکت. پیشروی. مسابقهٔ راهپیمایی. به صورت یورش وارد فارسی شده است.
یوْروش: (Yoruş) تفسیر.طرح. اتحاد.
یؤرۆشچۆ: (Yürüşçü) مهاجم.
یۆرۆش دوروش: (Yürüş duruş) تصرف. اشغال. حرکت.
یؤرۆش قیلیش: (Yürüş qılış) پیشروی. حرکت (نظامی).
یؤرۆشلۆ: (Yürüşlü) راهوار. خوشقدم.
یؤرۆشمک: (Yürüşmək) حمله کردن.
یؤرۆشمه: (Yürüşmə) حمله. هجوم.
یوْروق: (Yoruq) تعبیر. تفسیر. اخلاق. منش. راه. نقشه. فصیح. روان. سلیس. حالت سه ماهگی جنین.
یوْروقچو: مسافر. خویشاوند.
یوْروقسوز: بی آبرو. آنارشیست.
یوْروقلوق گازی: گاز متان.
یوْروقماق: پیروی کردن از کسی. تمایل نشان دادن. خسته شدن.
یۆرۆک: (Yürük) چادرنشین. صحرانشین. بادپا. تیزرو. سریع السیر. روان. سلیس. منسجم. نقشه. به صورت «یرغ» به معنای شتابنده وارد زبان فارسی شده است.
یؤرۆک: (Yörük) آماتور. مشتاق.
یؤرۆکچۆ: (Yürükçü) مسافر.
یؤرۆکگن: (Yürükgən) بسیار تازنده.
یؤرۆگۆ وئرمک: (Yürüyü vermək) بتاخت راندن.
یؤرۆل: (Yürül) روان. رایج.
یوْرولتا: (Yorulta) مقصد. هدف.
یوْرولماق: (Yorulmaq) خسته شدن.
یؤرۆلۆک: (جان)(Yürülük) بز مادهٔ باردار شده.
یوْرولوم: (Yorulum) خستگی.
یۆرۆم: (Yürüm) حیات. زندگی. حرکت. برنامه.
یوْروم: (Yorum) شرح. اجمال. تفسیر. حیوان فرسوده.
یؤرۆمجه: (Yörümcə) برادر شوهر یا زن.
یوْرومجو: (Yorumcu) شرح دهنده.
یؤرۆمچۆک: (Yürümçük) پنیر.
یوْرومساق: (Yorumsaq) شرح دهنده.
یؤرۆمک: (Yürümək) پیش رفتن. پیش راندن. پیش تاختن. شتافتن. هجوم بردن. حمله کردن.
یوْروملاماق: تفسیر کردن.
یوْروملوق: (Yorumluq) تفسره. دال. هرچیزی که شخص را به چیزی دیگری دلالت کند.
یوْرومول: (Yorumul) شرح. اجمال. تفسیر. فرضیه.
یورومه: (Yürümə) پیشروی. حمله.
یورون: (Yürün) وصله و پینه.
یوْرون: (Yorun) پایان. سرانجام. دفعه.
یوْرونتای: (Yoruntay) محکمه. دادگاه.
یورونتگ: (Yürüntəg) دارو. علاج.
یورونتو: (Yürüntü) چراگاه.
یوْرونجقا: (گیا)(Yoruncqa) یونجه.
یؤرۆندک: (Yöründək) دارو. علاج.
یؤرۆنگج/یؤرۆنگل: (Yürüngəc) مداری.
یؤرۆنگه: (Yürüngə) مدار. مسیر.
یؤرۆنمک: (Yürünmək) شاد شدن.
یوْرونوق: (Yorunuq) ← یورنوق.
یؤرۆین: (Yürüyən) بسیار حمله کننده. بسیار رونده.
یؤرۆیۆش: (Yürüyüş) تاخت و تاز. حرکت. رژه.
یؤره: (Yörə) اطراف. محیط. تمام.
یؤره: (Yürə) عادت. عرف.
یؤره تی: (Yürəti) پیشنهاد.
یؤره چی:(Yöräçi)آسیابان. نقشه بردار.
یؤره سل: (Yörəsəl) منطقه‌ای.
یؤره گر: (Yürəgər) سازگار.
یؤره گیر: (Yürəgir) منظم و منضبط.
یۆره له مک: (Yörələmək) نقشه برداری کردن. تکاندن شاخه های درخت.
یؤره له مه: (Yörələmə) نقشه برداری. تکان دهی.
یؤره لی: (Yörəli) نقشه برداری شده. مشخص.
یۆره لیک: (Yörəlik) نقشه. خریطه. جای تمرکز آرد درشت در آسیاب.
یؤره مج: (Yörəməc) طناب کتانی.
یۆره مک: (Yörəmək) بکار بردن. استفاده کردن.
یؤره مه: (Yörəmə) پوشش.
یۆره یؤندم: (Yörə yöndəm) دور و اطراف.
یؤریئته: (Yöryetə) مخصوص. ویژه.
یؤریئته لیک: (Yöryetəlik) کارگزینی.
یوز: (Yuz) ابد.
یؤز: (Yüz) ازل. عدد ۱۰۰. صورت.
یوْز: (Yoz) منزوی. غیر اجتماعی. بی‌اصل. بی برّه (گوسفند). آرام.

آهسته. چابک. بی بهره.
یوْز آتماجا: (جان)(Yoz atmaca) پیغو. (نوعی پرنده) (Accipiter brevipes).
یوْز آلتین: (Yüz altın) ده دینار.
یوْز آیاق: (جان) ← مین آیاق.
یوْزئیسل: (Yüzeysəl) سطحی.
یوْزا: (Yoza) مایهٔ دباغی.
یوْزاق: (Yozaq) آچار. عقیم. موج. قانون. رسم. آیین.
یوْزاکی: (Yozakı) سرسری. الکی.
یوزال: (Yuzal) ابدی.
یوْزالاماق: (Yozalamaq) تهدید کردن. شیر شدن. خرامیدن کبک. با ناز و ملایمت راه رفتن. تند تند راه رفتن. جهیدن. دویدن. طول کشیدن زایمان. جایی برای خود جستن.
یوْزالماق: از کار کناره گرفتن.
یوْزاما: (Yozama) نازایی.
یوْزاماق: (Yozamaq) نازا شدن.
یوْزانماق: (Yozanmaq) آرام و آهسته راه رفتن. به ملایمت و نرمش رفتار کردن. خواهش و التماس کردن.
یوْز اوْن سکگیز: (Yüz on səkgiz) عدد ۱۱۸. اطلاعات تلفن. اطلاعات. فضول. آنکه از همه جا خبر دارد. مغازهٔ نانوایی که زنان در آنجا از هم خبر گیرند و تبادل افکار کنند.
یوْزایلدن بیر: (گیا)(Yüz ildən bir) ← اسهال اوْتو. ازوای. **یوْزبار:** طرح. پلان.
یوْزباسار: (Yüz basar) آنکه به تنهایی صدنفر را حریف است. (ناپ).
یوْزباش: (Yozbaş) لات. خلافکار.
یوْزباشلیق: (Yüz başlıq) رئیس قوم. بزرگترین انواع آلاچیق که از صدچوب ساخته شود. تیرهای بالای آلاچوق را اوق گویند.
یوْز باشی: (Yüz başı) سروان. رئیس صد تن. معاون فرمانده هزارنفر که نگهبان دژها بودند. در قشون نامنظم صاحب منصبی بالاتر از پنجاه باشی و پایین تر از پانصد باشی. رئیس ۱۰۰ خانواده در دشت. ریش سفید. به همین صورت و معنا وارد زبان فارسی و عربی شده است.
یوْز باشیلیق: رتبه یوزباشی.
یوْز بولماق: (Yüz bulmaq) روی خوش دیدن. برخورد داشتن. التفات دیدن. خوب استقبال شدن.
یوْز بولود: (Yoz bulud) ابر بی باران.
یوْز بیر: (Yüz bir) (صد یک) نوعی رقص آذربایجانی. این رقص بسیار متداول بوده و همراه تصنیف مشایعت می‌شود. سرعت رقص کمی‌سریع است، با یک سری حرکات متنوع، به صورت پر شور هم توسط آقایان و هم توسط خانمها اجرا می‌شود. با اینکه در عصر خود بسیار مشهور بود، اکنون به ندرت اجرا می‌شود.
یوْزبیگی: (Yüz bəyi) ← یوزباشی.
یوْزبیگیم:(Yüz bəyim)خانم‌بزرگ(ناد)
یوْز پارا: (Yüz para) نگهبان.
یوْز پلنگ: (Yuz pələng) نوعی بازی در خیاو. بازیکنان از میان خود یک استاد انتخاب می کنند. استاد بر هر یک از بازیکنان اسمی می گذارد، مثلاً اسم حیوانات. استاد سعی می کند با توجه به شباهتهای ظاهری یا رفتاری بچه‌ها، اسمهایی را انتخاب کند. در مرحلهٔ بعد دایره ای به شعاع یک متر در وسط زمین بازی رسم می شود و توپ در داخل آن قرار می گیرد. همهٔ بازیکنان در حالی که یک پایشان روی خط دایره است، گوش به فرمان استاد می‌ایستند. به محض آنکه استاد نام یکی از بازیکنان را برد، بازیکن باید توپ را بردارد و بدون مکث، یکی از بازیکنان دیگر را در حال فرار هستند، بزند. اگر توپ را بیش از حد تعیین شده نگه دارد، خود می‌سوزد و اگر موفق شود کسی را بزند، فردی که توپ به او اصابت کرده از دور خارج می شود. در آخرین مرحله، فقط، دو بازیکن باقی می مانند که هر دو می‌خواهند حریف را از میدان بدر کنند. برندهٔ نهایی بازی کسی است که باقی می‌ماند. استاد طوری اسامی را صدا می کند که فرد نتواند پیش بینی کند. مثلاً ممکن است دو بار پشت سر هم نام یک نفر را صدا کند یا به جای صدا کردن اسمی که بر او گذاشته شده، اسم اصلی او را صدا کند. در این صورت فرد نباید عکس العمل نشان بدهد و اگر حرکتی از خود نشان بدهد بسوزد و از بازی کنار برود.
یوْزجوْک: (Yüzcük) سانتی (۱۰ به توان ۲-).
یوْزچن: (Yüzçən) درصد. کمیسیون. پورسانت.
یوْزداق: حیوانی که زمان وضع حملش نزدیک است. علامت آن در گاو این است که علف نمی‌خورد و پستانش پر شیر می‌شود و باد می کند.
یوْزدام: (Yozdam) سوراخ سوزن.
یوْزده: (Yüzdə) درصد. فاییز.
یوْزده چی: (Yüzdəçi) دلّال. واسطه.
یوْزده یوْز: (Yüzdə yüz) صددرصد.
یوْزدورماق: (Yozdurmaq) به وسیلهٔ دیگری تعبیر کردن. فکر را به جای دیگر جلب کردن. گمراه ساختن.
یوْزر: (Yüzər) صدتاصدتا.
یوْزرلیک: (Yüzərlik) صدگان. گروه صدتایی.
یوْزقا: (Yozqa) متهم. منحرف.
یوْز قالماق: (Yoz qalamaq) نازا ماندن.
یوْزقون: ناگیرا (نهال یا جوانه).
یوْزگج: (Yüzgəc) شناور. قایق.
یوْزل: (Yüzəl) ازلی.
یوْزلاشما: (Yozlaşma) از خود بیگانگی. الیناسیون.
یوْزلاشماق: (Yozlaşmaq) اصلیت خود را از دست دادن.
یوْزلاق: (Yozlaq) خام. حیوانی که زایمانش نزدیک است. برعکس.
یوْزلاماق: (Yozlamaq) الینه کردن. از خود بیگانه کردن.
یوْزلب: (Yüzləb) صدبار.
یوْزلر: (Yüzlər) صدها.
یوْزلرجه: (Yüzlərcə) صدها. کثرت را نشان می‌دهد.
یوْزلوْ: (Yüzlü) صده. سده. صدگان.
یوْزلوق: (Yozluq) فساد. بی‌اصلی.
یوْزلوْک: (Yüzlük) صدتایی.

صدتومانی. صدگان (رقم سوم در عددنویسی از سمت راست).
یؤزله گن: (Yüzləyən) صدها.
یؤزما: (Yozma) تعبیر. تأویل.
یؤزماج: (Yozmac) تعبیر کننده. مفسر.
یؤزماق: تعبیر یا تفسیر کردن.
یؤزمال: (Yozmal) تنبل.
یؤزمان: (Yozman) بی ادب.
یؤزمانماق: دم فرو بستن.
یؤز نمره: (Yüznümrə) دستشویی.
یؤزو: (Yozu) اغفال. تعبیر.
یؤزوتماق: از سر باز کردن.
یؤزوج: (Yozuc) انحراف.
یؤزوجو: (Yozucu) پیشرو در مراسم عروسی یا جشن.
یؤزوق: (Yozuq) تنبل. نمونه. رسم. باور. آیین. فاسد.
یؤزوقماق: (Yozuqmaq) رمیدن.
یؤزولاق: حیوان در آستانهٔ زایمان.
یؤزولاماق: (Yozulamaq) عقیم کردن.
یؤزؤم: (گیا)(Yüzüm) انگور.
یؤزوم: (Yozum) تعبیر. تأویل.
یؤزوماق: (Yozumaq) نیروی خود را از دست دادن.
یؤزؤمؤنجؤ: (Yüzümüncü) صدمین.
یؤزونج: (Yozunc) انحراف.
یؤزؤنجؤ: (Yüzüncü) صدمی.
یؤزوندورماق: (Yozundurmaq) پی نخود سیاه فرستادن. فریب دادن. منحرف کردن.
یؤزؤنؤ طلب یابانینا قویماق: (Yüzünü tələb yabanına qoymaq) سر در راه طلب نهادن. رو به مقصود نمودن. در راه طلب گام نهادن.
یؤزه یؤز: (Yüzə yüz) صد در صد.
یوس: (Yus) پیشوندی به معنای بسیار. مثال: یوس یومورو= بسیار گرد.
یوْس: (Yos) دشمن.
یوْسا: (Yosa) ارّه. شرع.
یوْسار: (Yosar) سربراه. نرمخو. حیوانی که پشم یا مویش کنده شده باشد. لخت و عور. فقیر و بیچاره. حمله.
یوْسال: (Yosal) مشروع. آدم متوسط قد. تابع.
یوْسان: (Yosan) آنکه پشم، مو، علف و ... را بکند. اخّاذی کننده.
یوْسای: (Yosay) خوشایند.
یوْستاق: (Yostaq) سربراه. مطیع. هماهنگ. حرف شنو. با آبرو.
یوْسچو: (Yosçu) چوپان احشام بزرگ.
یؤسرؤ: (گیا)(Yüsrü) یسر. نوعی درخت سیاه رنگ که برای کارهای ظریف به کار می‌رود.
یؤسک: (Yüsək) جل وزغ که روی آب ایستد.
یوْسما: (Yosma) ظریف. قشنگ. رعنا. زیبا. دلکش. کم ارتفاع (دخمه).
یوْسماجا: (Yosmaca) کوچولو. نورس.
یوْسماچی: (Yosmaçı) آرایشگر.
یوْسماراق: کوتاه قد.کوچولو.
یوْسماق: (Yosmaq) کَندن. بریدن. کندن پشم یا مو. کندن و بریدن گیاه سبز از زمین. تراشیدن. اخّاذی کردن.
یوْسمالاق: کوتاه قد.کوچولو.
یوْسمالیق: (Yosmalıq) ظرافت. قشنگی. زیبایی. عشوه.
یوْسو: (جان)(Yosu) نوعی کنهٔ حیوانی که معمولاً از بدن بُز خون می‌مکد.
یوسوت: (Yusut) تطهیر. نظافت.
یوْسوت: (Yosut) حیاء. حُجب. رسمی.
یوْسوتلاماق: لباس شرع پوشاندن.
یوْسودال: (Yosudal) رژه. صف.
یوسور: (Yusur) مرده شوی. غسّال.
یؤسؤرؤ: (Yüsürü) نوعی منجوق چشم نظر به رنگ زرشک.
یوْسوغوج: (Yosuğuc) تشریعی.
یوسوف افندی: (گیا) نارنگی.
یؤسؤفجؤک: (جان)(Yüsüfcük) آسیابک. (Libellula) نوعی پرنده شبیه قمری(Turtur auritus)
یوْسوق: (Yosuq) حیوانی که پشم یا مویش کنده شده باشد. لاغر. موی و پر ریخته. لخت و عور. بیچاره. فقیر. تیردان. تیرکش. کلاهخود. مشروع.
یوسوق: (Yusuq) ملایم.
یوْسوقلو: (Yosuqlu) نوعی جقه و تاج قرمز رنگ که پادشاهان در ایام قدیم بر سر می نهادند.
یوْسوقلوق: (Yosuqluq) مشروعیت.
یوسول: (Yusul) غسل. شستشو.
یوْسول: (Yosul) مشروع. مهمانی.
یوْسوم: (Yosum) نصف. نیمه.
یوْسوماق: مانند باد جاری شدن.
یوسون: (Yusun) پاک. مطهر.
یوْسون: (Yosun) جلبک. خزه. (Alg) آداب و رسوم. سنت. آیین. طبیعت. نما. ظاهر. نظام. قاعده. به صورت «یسون» و «یوسون» در معنای قانون وارد فارسی شده است.
یوْسونا سالماق: مرتب کردن.
یوْسون باغلاماق: خزه بستن.
یوْسونجول: (Yosuncul) خزه دوست.
یوْسونلاماق: خزه بستن. خزه
یوْسونلانماق: با خزه پوشانده شدن.
یوْسونلو: (Yosunlu) خزه‌دار. خزه بسته. خوش ترکیب. شبیه.
یوْسونلوق: (Yosunluq) قاعده. رسم. رفتار. خزه زار.
یوش: [دیو](Yuş) ازدحام.
یوْش: (Yoş) خوب. نیکو. زیبا.
یوْشا: (Yoşa) اکسید آهن.
یوشاتماق: (Yuşatmaq) کهنه کردن. از کار انداختن.
یوشاج: (Yuşac) ماشین لباسشویی.
یوْشاغین: (Yoşağın) خوشایند.
یوْشاق: (Yoşaq) ملایم. خفیف. نازک.
یوْشال: (Yoşal) خوشحال. شادمان.
یوشاماق: (Yuşamaq) کهنه شدن.
یوشان: (Yuşan) هموار. کم کارکرده.
یوشانق: (Yuşanq) مندرس. کارکرده.
یوشانلاماق: (Yuşanlamaq) کهنه شدن.
یوشانماق: (Yuşanmaq) انعطاف یافتن.
یوْشقا: (Yoşqa) لذت.
یوْشقانماق: (Yoşqanmaq) لذت بردن.
یوْشلوق: (Yoşluq) تفریح.
یوشماق: (Yuşmaq) جاری ساختن. ریختن.
یوشوتماق: (Yuşutmaq) آرام کردن. تسکین دادن.
یوشوق: (Yuşuq) مغفر آهنی. لطیف.
یوشولماق: (Yuşulmaq) جاری شدن.
یوشوما: (Yuşuma) آرامش.

یوشـــوماق: (Yuşumaq) آرام شـــدن. نیـروی خـود را از دسـت دادن. کهنـه شدن. پوک شدن. بیزار یا خسته شدن.
یـوغ: (Yuğ) (چـوغ). چـوبی کـه بـر گردن گاو می‌گذارند تـا خـیش را بـه آن ببندند. سلطه. اسارت. گرفتاری. بـه صورتهای زیر وارد زبانهای دیگر شده اسـت: چـوغ یـا چـغ (فارسـی)، یـوغ (عربـی)، Yoke (انگلیسـی بـه معنـای وسـیله‌ای بـه همـین شـکل در سیسـتم فرمان هلیکوپتر)، Joch (آلمانی)، Joug (فرانسوی) و Yogo (اسپانیایی).
یوْغ: (Yoğ) مـاتم. عـزا. تشـییع جنـازه. غذایی که بعد از دفن مرده مـی‌دهنـد. برجسـته. ضـخیم. ترکـان باسـتان بـه زنـدگی پـس از مـرگ بـاور داشـتند، بدین جهت نیـز پـس از فـوت کسـی، مراسم بدون گریه و زاری برگزار شده و همـهٔ دارایـی متـوفی را همـراه بـا او سوزانده و در مزارهایی بـه شـکل تپـه دفن می‌کردند. تنها زمانی که یکـی از افراد خاندان سلطنتی فوت می‌کرد، از تلخی جدایی او گریسته و سـوگواری می‌کردند. آنها در این مراسم صـورت خـود را مـی‌خراشـیدند بدانگونـه کـه اشک چشم بـا خـون صـورت آمیختـه می‌شد.
یوْغا: (Yoğa) مسیر. هدیـه. کـادو. دارا. ثروتمند. بیگانه. کهنه. ناکارآمد.
یوْغـاج: (Yoğac) کرانـهٔ رود. سـاحل رود. آخرت.
یوغـار: (Yuğar) ← گـوْی دلـن. بلنـد. مرتفع.
یوْغار: (Yoğar) عزا. ماتم. نرم. ظریـف. رحمت. رحیم.
یوْغارلیق: (Yoğarlıq) خیریّه.
یوْغارماق: (Yoğarmaq) بزرگ شدن.
یوْغارنی: (Yoğarnı) شیرین. لذیذ.
یوْغاش: (Yoğaş) نیکوکار. خیرخواه.
یوْغاق: (جان)(Yoğaq) غاز.
یوْغال: (Yoğal) لگه. دمل. باتوم.
یوْغالاق: (Yoğalaq)سنگ سیلندرشکل خرمن. غلتک.
یوْغالاماق: (Yoğalamaq) بی‌چیز شدن.
یوْغالیش / یوْغالیم: (Yoğalış) پیشرفت.
یوْغاماق: لمس کردن. دست سودن.
یوْغان: (Yoğan) متین. پر. بیات.
یوْغانتا: (Yoğanta) سربار. طفیلی.
یوْغانماق: (Yoğanmaq) لمس شدن.
یوْغ باسان: [دیـو](Yoğ basan) غـذایی که بعد از تشییع جنازه و دفن مرده، بـه اطرافیان دهند.
یوْغبال: (Yoğbal) مُسری. واگیردار.
یوْغتای: (Yoğtay) مرثیهٔ سوگواری.
یوْغچـو: (Yoğçu) شـرکت کننـده در تشییع جنازه.
یوْغداق: (Yoğdaq) جنازه. نعش.
یوْغدو: موهای دراز زیر چانهٔ شتر.
یوْغدوروش: (Yoğduruş) ملاحظه.
یوْغرو: (Yoğru) موهای دراز بدن شتر.
یوْغروش: (Yoğruş) سرشت. اختلاط.
یـوغروش: (Yuğruş) مـأمور کارآمـد. وزیر. نفـر دوم حکومـت. عنـوانی کـه میـان آوارهـا، قارلوقهـا و اویغورهـا جایگزین رتبهٔ «شاد» شده است.
یوْغروشـــماق: (Yoğruşmaq) عجـــین شدن. مخلوط شدن.
یـــــوْغروق: (Yoğruq) پلاســـتیک. آمادگی. معجون.
یوْغرولتمـاق: (Yoğrultmaq) بـه وسـیلهٔ دیگری خمیر کردن. ورز دادن.
یوْغرولماق: (Yoğrulmaq) عجین شدن. خمیـر شـدن. ورز داده شـدن. شـکل یافتن. ایجاد شدن.
یوْغرولموش: (Yoğrulmuş) شـکل داده شده. تجسم یافته. سرشته. مایه گرفته.
یـوْغروم: (Yoğrum) مقـدار لازم بـرای یکبار خمیر کردن. اختلاط. هم زنی.
یوْغروما: اختلاط. مجموعه.
یوْغروماق: مخلوط کردن.
یوْغسار: (Yoğsar) خوش آب و هوا.
یوْغساماق: (Yoğsamaq) گریستن.
یوْغسوز: (Yoğsuz) نافله. غیرواجب.
یوْغشان: (گیا)(Yoğşan) ← یاوشان.
یوْغشوق: (Yoğşuq) راحت. خوشبخت.
یوْغشول: (Yoğşul) زیبا.
یوْغلا: (Yoğla) آهسته. آرام.
یوْغلات: (Yoğlat) سوگ. مرثیه.
یوْغلاز: (Yoğlaz) بسیار زیبا.
یوْغلاما: (Yoğlama) سوگواری.
یوْغلاماق: سوگواری کردن.
یوْغلو: (Yoğlu) خوشایند.
یوغلوق: (Yuğluq) خجالتی. بی قابلیت.
یوْغماز: (Yoğmaz) حرام. ناشایست.
یوْغمان: (Yoğman) رحمان. بخشنده.
یوْغناس: (Yoğnaz) ضخیم. کلفت.
یوْغنوق: بیماری خفگی. تنگی نفس.
یوْغوب: (Yoğub) نیکو.
یوْغوتدورولماق: (Yoğutdurulmaq) بـه وسیلهٔ دیگـری خمیـر شـدن. ورز داده شدن. عجین شدن.
یوْغـور: (Yoğur) سـتبر. چـاق. شـجاع. تنومنـد. درشـت انـدام و بـد ترکیـب. حلال. مرکّب. پیچیده. کیفیت. خمیـر. مایه. اصل. به صورت «یغـور» و «یغـر» وارد زبان فارسی شده است.
یوْغورات: (Yoğurat) خالص. ناب.
یوْغورال: (Yoğural) پشم نرم.
یوْغورالماق: (آمیخته شدن.
یوْغورانقای: پشم بسیار نرم.
یوْغورانماق: آمیخته شدن.
یوْغورت: (Yoğurt) ماست. به صـورت Yogurt وارد زبانهـای اروپـایی ماننـد انگلیسی، بـه صـورت الیوغـورت وارد عربـی و بـه صـورت Йогурт وارد روسی شده.
یوْغورت اوْتو: (گیا) شیرپنیر. (Galium) آت گتیرن نیز می‌گویند.
یوْغورت بایرامی: جشن ماسـت. پـس از آنکه چهل روز از زایش برّه گذشت و در ایـن مـدت شـیر گوسـفند از آن او بوده، در چهل و یکمین روز برّه هـا را از مادر جدا کرده و زنان شیر دوشـیده و بـا آن ماسـت مـی زننـد. سـپس گوسفندی نازا را ذبح و جشن گیرند.
یوْغورتجـــوق: (گیـــا)(Yoğurtcuq) پنیرجیک. (Anacomptis)
یوْغورت چالماق: ماست زدن.
یوْغورتچو: ماست بند. ماست فروش.
یوْغورتدورماق: ← یوْغورتماق.
یوْغورت کیمی دامارسیز: بی غیرت.
یوْغورتلو: (Yoğurtlu) وسیع. پهناور.

یوْغورتلو آش: دوغبا. آش ماست.
یوْغورتلو پاخلا: گروه پلیس.
یوْغورتما: (Yoğurtma) مخمّر.
یوْغورتماج: (Yoğurtmac) حیوان نازا.
یوْغورتماق: (Yoğurtmaq) به وسیلهٔ دیگری خمیر کردن. ورز دادن. عجین کردن. سرشتن.
یوْغورقاج: (Yoğurqac) وردنهٔ نانوایان.
یوْغورقان: بالاپوش. لحاف.
یوْغورقوج: [دیو] وردنهٔ نانوایان.
یوْغورما: (Yoğurma) اختلاط.
یوْغورماق: (Yoğurmaq) خمیر کردن. به حالت خمیر درآوردن. ورز دادن. مالش دادن. سرشتن. گذشتن از جای دشوار و خطرناک.
یوْغوروجو: خمیرگیر. خمیرکن.
یوْغوروش: (Yoğuruş) اختلاط.
یوغوروک: (Yüğürük) تیزرو.
یوْغورولماق: ← یوْغرولماق.
یوْغوروم: (Yoğurum) خمیری به اندازهٔ یک بار نان پختن.
یوْغورون: (Yoğurun) استخوان شانه.
یوْغوز: (Yoğuz) درشت و ناقابل. گوسفند برّه مرده.
یوْغوش: (Yoğuş) غلیظ. فشرده. هم چگال. التفات. ترکیبی.
یوْغوشدورماق: غلیظ یا فشرده کردن.
یوْغوشلار: تشکرات. شکرانه ها.
یوْغوشلو: (Yoğuşlu) رحیم.
یوْغوشماق: (Yoğuşmaq) غلیظ شدن. فشرده شدن. نیکی کردن. کار خیر انجام دادن.
یوْغوشوق: غلیظ. فشرده. هم چگال.
یوْغوق: (Yoğuq) نزدیک. مجاور.
یوْغولماق: (Yoğulmaq) توجه کردن.
یوْغولوم: (Yoğulum) توجه. دقت.
یوْغولوم یاراتما: جلب توجه.
یوْغوم: اختلاط. ادغام. نرم. لطیف.
یوْغومتال: چسبنده. چسب.
یوْغوملو: (Yoğumlu) چسبنده. ساری.
یوْغون: (Yoğun) کلفت. ضخیم. ستبر. فربه. چاق. تنومند. گنده. درشت. خشن. بم (صدا).
یوْغون باش: کله گنده. خود سر.
یوْغون باغیرساق: (Yoğun bağırsaq) رودهٔ بزرگ.
یوْغون تپ: (Yoğun təp) نخ ضخیمی که در قالی بافی بین پودها بافته می‌شود.
یوْغون تکر: (Yoğun təkər) لوح فشرده. CD.
یوْغونتو: (Yoğuntu) تراکم. فربهی. طبقه. مادهٔ چسبنده.
یوْغونجا: خیلی فربه و کلفت.
یوْغون چکمن: (Yoğun çəkmən) لباس پشمی زمستانی و زبر زنان ترکمن که از پشم شتر کهنسال بافته می شود.
یوْغونچو: (Yoğunçu) مغرور. چاپلوس.
یوْغون دامار: شاهرگ.
یوْغونساماق: (Yoğunsamaq) خود را پهلوان پنداشتن.
یوْغون سؤز: (Yoğun söz) لاف. گزافه.
یوْغون قورساق: (Yoğun qursaq) شکم گنده. چاق. پولدار. هوسباز.
یوْغون قورشاق: کسی که کمربند کلفت بر کمر دارد. آخوند.
یوْغونلاج: (Yoğunlac) افزایندهٔ جریان برق. کوندانساتور.
یوْغونلاماق: کلفت شدن. بم شدن (صدا). درشت شدن. فربه شدن.
یوْغونلوق: (Yoğunluq) کلفتی. ستبری.
یوْغونماق: برخورد کردن.
یوْغونوماق: ← یوْغونلاماق.
یوْغون یومورو: کت و کلفت.
یوفقا: پسرخوانده. ارزان. ظریف.
یوفقالانماق: ← یالتاقلانماق.
یوقا: نوعی نان که آن را نازک کرده و روی ساج بپزند.
یوقاج: طرف مقابل درّه یا رود.
یوْقفاق: به سرعت سرایت کننده.
یوْقفوش: (Yoqquş) سربالایی.
یوْقما: (Yoqma) سرایت.
یوْقماق: (Yoqmaq) سرایت یافتن.
یوْقوش / یوْقوم: (Yoquş) سرایت.
یوْقومجان: (Yoqumcan) مُسری.
یوْقومسوز: (Yoqumsuz) غیرمُسری.
یوْقومسوزلاندیرماق: غیر مسری کردن. ضدعفونی کردن.
یوْقوملو: (Yoqumlu) مُسری.
یوْقولماق: سرایت کرده شدن.
یوْقونتو: (Yoquntu) زیره. لایهٔ زیرین. آنچه به زیر بچسبد.
یوک: (Yük) بار. بار الکتریکی. مسئولیت. فشار و سنگینی. جای لحاف و تشک. واحد زمین زراعی در خوی معادل چهار «کویز». تقریباً دو هکتار. به همین صورت و در معنای بار وارد لهجهٔ سوری زبان عربی شده .
یوک ائله مک: بار سنگین کردن. چیزهای زاید را با خود بردن.
یوْک آپاریجی: باربر. نقاله.
یوْکار: (Yükar) برج.
یوْکان: (Yükan) انبار.
یوْک اؤتوْرمه: بارگیری. باربری.
یوْکج: (Yükəc) باربر. حمّال.
یوْکجه: (Yükcə) مستحکم.
یوْکچوْ: (Yükçü) باربر. کفیل. فروشندهٔ دوره گرد.
یوک چولو: (Yük çulu) روپوش پشمی.
یوْکخانا: (Yükxana) انبار باربری.
یوْک داشی: سنگ چینهای مخصوص که برای زیر باری منزل می‌سازند.
یوْک داشییان: (Yük daşıyan) باربر.

یوکچو

یوْک داغ: (Yük dağ) بار و بنه. وسایل سفر.
یوْکدس: (Yükdəs) کول گیری. مجازات به کول گرفتن.
یوْکدنجیک: (Yükdəncik) بار. کوله پشتی.
یوک دؤرییه سی: (Yük dövriyəsi) گردش بار. مقدار بار حمل شده به تن در کیلومتر.
یوْک دیبی: (Yük dibi) پستو.

یؤکر: (Yükər) نوکر. حمّال.
یؤکرؤل: (Yükrül) حامل. ناقل.
یؤکس: (Yükəs) کوله پشتی.
یؤکست: (Yüksət) تپه. پشته.
یؤکسدیلمک: (Yüksədilmək) به وسیلهٔ دیگری بلند شدن. برافراشته شدن. ارتقاء یافتن.
یؤکسک: (Yüksək) بلند. بالا. عالی. والا. شامخ (مقام). برتر. بزرگ. برجسته. با اهمیت. مهم.
یؤکسک آتلاما: پرش ارتفاع.
یؤکسک اوستورا: (Yüksək ustura) دروغ شاخدار.
یؤکسک باسقی: تیپوگرافی.
یؤکسکدن باخماق: از بالا به کسی نگریستن. خود را برتر شمردن.
یؤکسک تحصیل: لیسانس.تحصیل عالیه.
یؤکسک تحصیللی: تحصیل کرده.
یؤکسک گؤرؤش: بصیرت. بلندنظری.
یؤکسک لیسانس: فوق لیسانس.
یؤکسکلیک: ارتفاعات. ارتفاع. بلندی.
یؤکسل: (Yüksəl) بلندی. اعتلاء. مرد بلند قد. اوج بگیر. (ناپ)
یؤکسلتج: (Yüksəltəc) بلندگو. بالابر. آمپلی فایر.
یؤکسلتمک: (Yüksəltmək) بالا بردن. بلند کردن. برافراشتن. ارتقاء دادن. افزایش دادن. ترقی دادن. تقویت کردن.
یؤکسلتی: (Yüksəlti) ارتفاع. ترقی.
یؤکسلمک: (Yüksəlmək) بالا رفتن. بلند شدن. برافراشته شدن. سربه فلک کشیدن. اعتلاء یافتن. افزایش یافتن. بزرگ شدن. تقویت شدن.
یؤکسؤز: (Yüksüz) بی‌بار. خالی.
یؤکسؤز مینیش: (Yüksüz miniş) حرکت بدون بار کامیون.
یؤکسؤک: (Yüksük) بلند. . مقعد.
یؤکسؤک اوْتو: (گیا)(Yüksük otu) ← اوسکوک اوْتو. (Cataleptique)
یؤکسؤکچؤ: غلامباره. بچه باز.
یؤکسؤل: (Yüksül) عالی. دارا.
یؤکسؤمک: بار بر دوش گذاشتن.
یؤکسؤن: (Yüksün) مسئول. قلمدوش. تحمیلی.
یؤکسؤنمک: به دوش گرفتن.
یؤکسه لن: (Yüksələn) بالا رونده.
یؤکسه لیش: ترفیع. پیشرفت. رشد.
یؤکش: (Yükəş) مسئول.
یؤکشدیرمک: مسئول کردن.
یؤکشمک: (Yükəşmək) مسئول شدن.
یؤکک: (Yükək) تابوت. مناره. آب میوه. شکم. معده.
یؤکل: (Yükəl) مجهز.
یؤکلت: (Yüklət) بارکش. کامیون.
یؤکلتچه: (Yüklətçəi) کامیونت.
یؤکلتچی: (Yüklətçi)مبالغه گر. اغراق کننده. رانندهٔ کامیون.
یؤکلتدیرمک: بار زداندن.
یؤکلتمک: بار زدن. بار کردن. تحمیل کردن. زدن پر بر ته پیکان.
یؤکلتی: (Yükləti) مبالغه. اغراق.
یؤکلج: (Yükləc) شارژر. بار زننده.
یؤکلر: (Yüklər) لودر(ماشین راهساز).
یؤکلرگه: (Yüklərgə) هندل. بارزن. لیفتراک.
یؤکلش: (Yükləş) احمال. باربری.
یؤکلم: (Yükləm) خبر. اتهام.
یؤکلمچی: (Yükləmçi) خبرنگار.
یؤکلملیک: (Yükləmlik) خبرگزاری.
یؤکلنج: (Yüklənc) صفت. شارژ.
یؤکلنجه: (Yükləncə) اِسناد.
یؤکلنمک: (Yüklənmək) بار شدن. بار زده شدن. انباشته شدن. تحمیل شدن. بارالکتریکی داده شدن.
یؤکلنمه: بار خوری. بارگیری.
یؤکلؤ: (Yüklü) باردار. آبستن. سرمست. ثروتمند.
یؤکلؤک: (Yüklük) جای بار. طاقچه یا قفسه‌ای که در منازل برای نگهداری لحاف و تشک و بار و غیره اختصاص دارد. رایش. تیری که بر ته آن پر زده شده است. الاغ چهار ساله که قابل باربری باشد.
یؤکله تیو: (Yüklətiv) ضرورت.
یؤکله دیلمک: بار زده شدن.
یؤکله مک: (Yükləmək) بار کردن. بار زدن. انباشتن. تحمیل کردن. نیروی برق دادن. بار الکتریکی دادن.
یؤکله مه: بارزنی. تحمیل. باردهی.
یؤکله ییجی: باربر. وسائل بارگیری.
یؤکمک: (Yükmək) گرد آوردن.
یؤکمل: (Yükməl) عفونی.
یؤکن: (Yükən) مسئول. عابد. انبار.
یؤکنؤ / یؤکنؤش: (Yüknü) سجده.
یؤکنؤمک: (Yüknümək) سجده کردن.
یؤکنؤمن: (Yüknümən) پیشنماز. امام.
یؤکؤت: (Yüküt) غیرت.
یؤکؤ توتماق: کاروبارش گرفتن.
یؤکؤج: (Yüküc) حمّال.
یؤکؤ چوْخ: (Yükü çox) پر مشغله.
یؤکؤر: (Yükür) غیور. با غیرت.
یؤکؤرچؤ: (Yükürçü) برادر کوچک زن. برادر بزرگتر را قایین می‌نامند.
یؤکؤر گرگیسی: (Yükür gərgisi) تخته‌ای که قایقرانان به هنگام پارو زدن، پا را روی آن تکیه دهند.
یؤکؤرمک: (Yükürmək) حامله شدن.
یؤکؤش: (Yüküş) حواله. تعظیم. بسیار.
یؤکؤشمک: به هم تعظیم کردن.
یؤکؤک: (Yükük) وزیر. اجباری.
یؤکؤل: (Yükül) حیوان باری.
یؤکؤلمک: (Yükülmək) حامله شدن.
یؤکؤلمه: (Yükülmə) بارگیری.
یؤکؤم: (Yüküm) وظیفه. دِین. تکلیف. اجبار. مأموریت.
یؤکؤمچو: (Yükümçü) کفیل. ضامن.
یؤکؤملنمک: کفیل شدن.
یؤکؤملنمه: (Yükümlənmə) کفالت.
یؤکؤملؤ: مجبور. تحت کفالت.
یؤکؤملنیم: (Yükümlənim) ارتفاق.
یؤکؤن: (Yükün) یون (شیمی). نماز. عبادت. تعظیم. بنده. عبد. مسئولیت. حامله. باردار. مسئول. مؤظف.
یؤکؤنت: (Yükünt) سلام. احترام.
یؤکؤنج: (Yükünc) نماز. عبادت.

یوکک

یوْکوْنچوْ: (Yükünçü) عابد. مؤمن.
یوْکوْندورمک: (Yüküdürmək) به زانو نشانیدن.
یوْکوْندورولمک: (Yüküdürülmək) به زانو نشانده شدن.
یوْکوْنده چی: (Yüküdəçi) تابع. مطیع.
یوْکوْنک: (Yükünək) مسجد.
یوْکوْنگن: (Yükünqən) بسیار سجده کننده. گرامی.
یوْکوْنگوْ: (Yükünqü) عبادت. اطاعت.
یوْکوْنلوْک: (Yükünlük) سجاده.
یوْکوْنمک: (Yükünmək) زانو بر زمین زدن برای تعظیم. پابوس. سجده کردن. مراجعه کردن.
یوْکوْنمه: (Yükünmə) تعظیم. سجده.
یوْکوْنوْ باغلاماق / یوْکوْنوْ توتماق: (Yükünü bağlamaq) بارخود را بستن. متمول و دارا شدن.
یوْکوْنوْر: (Yükünür) عابد.
یوْکوْیئره قوْیماق: (Yük yerə qoymaq) بار بر زمین گذاشتن. زائیدن.
یوْکه: (Yükə) سر. صدر. رأس. وظیفه.
یوْکه لی: (Yükəli) مراسم قربانی که با آویختن گوشت از سر یک چوب اجراء شود.
یوْک یئری: (Yük yeri)محل لحاف و تشک. باربند.
یوْک یاپ: (Yük yap) بار و بنه.
یوْگ: (Yüy) پر پرنده.
یوْگج: (Yügəc) برّهٔ سه ساله.
یوْگدون: (Yüydün) جاروی علف.
یوْگشمک: (Yüyəşmək)بهم پیچ خوردن. گره خوردن.
یوْگشمه: (Yüyəşmə) پیچ خورده. متصل شده. گره خورده.
یوْگک: (Yüyək) غبغب دار. پیوندخورده. پیچ خورده.
یوْگله مک: (Yüyləmək) پر زدن به سر تیر.
یوْگم: (Yüyəm) مجموعه. بسته.
یوْگن: (Yüyən) افسار. لجام. لگام.
یوْگنچه: (Yüyəçə) افسار که به سر گوساله زنند.
یوْگنسیز: (Yüyənsiz) بی صاحب.
یوْگنک: (Yüynək) متواضع. فروتن.
یوْگنلتمک: افسار زدانیدن.
یوْگنلنمک: افسار زده شدن.
یوْگنله مک: (Yüyənləmək) افسار زدن. وابسته کردن.
یوْگنوْک: (Yüynük) صالح. تمیز.
یوْگنی اله وئرمک: (Yüyəni ələ vermək) افسار را به دست دیگری دادن. اختیار را به دیگری تفویض کردن.
یوْگنینی چکمک: (Yüyənini çəkmək) افسارش را کشیدن. وادار به سکوت کردن کسی که زیاد حرف می‌زند.
یوْگوْر: (Yüyür) چاپار. پیک. فعل امر به معنای «حمله کن. بتاز».
یوْگوْربه: (Yüyürbə) لباس نازک و سبک.
یوْگوْرتدوْرمک: تازانیدن.
یوْگوْرتمک: (Yügürtmək) دواندن.
یوْگوْرتمه: گردشی. در گردش.
یوْگوْرجک: (Yüyürcək) رینگ.
یوْگوْرجن: (Yüyürcən) راهوار.
یوْگوْردک: (Yügürdək) دونده. خوش خدمت. خدمتکار.
یوْگوْرگک: (Yügürgək) سریع. تکاور.
یوْگوْرمک: (Yügürmək) حمله کردن. هجوم بردن. تند دویدن. تیز رفتن.
یوْگوْرمه: (Yügürmə) حمله. تاخت.
یوْگوْرمه چه: (Yügürməçə) تند. سریع.
یوْگوْرک: (Yügürək) تیزرو. تیزدو. تندرو. بادپا.
یوْگوْروْش: (Yügürüş) حمله. هجوم. تاخت و تاز.
یوْگوْروْشمک: با همدیگر دویدن.
یوْگوْروْک: (Yügürük) حمله ور. مهاجم. به صورت «یکوروک» وارد زبان فارسی شده است.
یوْگوْر یاتیم: بازی بچگانه.
یوْگه مک: (Yüyəmək) گره زدن.
یوْگه نک: (Yüyənək) افسار. لجام.
یول: [دیو](Yul) چشمه.
یوْل: (Yol) راه. جاده. مسیر. گذرگاه. مجرا. چاره. تدبیر. علاج. وسیله. نهج. طریقه. روش. شیوه. جهت. سو. مست. دفعه. بار. سفر. مقصد. هدف. طریقت. مسلک. مسافرت. پول.
یوْل آپارماق: (Yol aparmaq) راه بردن. اداره کردن. سلوک داشتن. خوش رفتاری کردن. خوب تا کردن.
یوْل آتا: (Yol ata) راهنما. بلدچی.
یوْل آچا: (Yol açа) پا گشا. ضیافتی پس از نامزدی.
یوْل آچان: راهگشا. پیشرو. پیشوا.
یوْل آختار: (Yol axtar) پرحرف.
یوْل آدامی: (Yol adamı) مسافر.
یوْل آسیلماق: (Yol asılmaq) پول یا قرض خواستن.
یوْل آغارتماق: (Yol ağartmaq) راهی را مکرّر طی کردن.
یوْل آغزی: (Yol ağzı) تقاطع.
یوْل آلماق: راه افتادن. عزیمت کردن.
یوْل آیاغی: (Yol ayağı) پول تو راهی.
یوْل آیاق: مهمانی خداحافظی.
یوْل آیریت: چهارراه. تقاطع.
یوْلا: (Yola) عرف. رام. مطیع.
یولا: (Yula) فرمان. مشعل. قندیل. پسر. جان. روح. نیروی خیال.
یوْل ائتمک: (Yol etmək) محل عبور قرار دادن. محل گذر ساختن. زیاد رفت و آمد کردن.
یوْلاب: (Yolab) آب زلال و تمیز.
یوْلابیت: (Yolabıt) سلام. درود.
یوْلات: (Yolat) وسائل مسافرت.
یوْلاپا: (Yolapa) باقیماندهٔ پشم.
یوْلاتان: (Yolatan) فرستنده.
یوْلاج: (Yolac) وضعیت. موقعیت.
یوْلاچ: (Yolaç) راهنما. رهبر.
یوْلا چیخارماق: بدرقه کردن.
یوْلا چیخماق: راهی شدن. راه بریدن.
یوْلا دوْزلمک: (Yola düzəlmək) راه افتادن.
یولار: (Yular) افسار. طنابی که به گردن الاغ و شتر و غیره می‌بندند. مهار. کراوات.
یولار چوْزمک: (Yular çözmək) افسار گسیختن. رفتن.
یوْلاز: (Yolaz) درو شده. پوست کنده.
یوْلازیماق: (Yolazımaq) خسته شدن.

یوْلاغا: (Yolağa) حصار شده با چپر.
یوْلاغان: (Yolağan) راهنما. پیشوا.
یـولاف: (گیـا)[یو] جـو دو سـر. جـو صحرایی. ← وله میر. (Avena sativa)
یولاف اوْتو: (گیا) ← یالان یولاف.
یولاف قوشو: (جان) قناری.
یوْلاق: (Yolaq) کوره راه. راه باریکه. رود. جایی که راه در آنجا زیاد باشد.
یوْلاقچی: رهگذر. مسافرکش. مرشد.
یوْلاقلی: (Yolaqlı) راه راه.
یوْلا قوْیماق: اجراء کردن.
یوْلاق یوْلاق: خط خطی.
یـوْلا کؤنمـک: [دیـو](Yola könmək) اعتراف کردن.
یوْلاکی: (Yolakı) راهی. رهگذر.
یوْلا گلمـک: (Yola gəlmək) بـه توافـق رسیدن. قانع شدن. راضی شدن. تفاهم یافتن. سرعقل آمدن. راه آمدن.
یـوْلا گلـن: (Yola gələn) قـانع شـدنی. قابل توافق. گیاهی خوردنی.
یوْلام: (Yolam) سفر.

یولاف

یوْلاماج / یوْلاماق: راه بز رو.
یولامـاق: (Yulamaq) خـواب نیکـو یـا مقدس دیدن.
یوْلاماق: (Yolamaq) مواجه شدن.
یوْلانتـاق: (جـان)(Yolantaq) گوسـفند لاغری که در گله آخر از همه بیاید.
یوْل انشـاآتی: (Yol inşaatı) تأسیسـات جاده‌ای.
یوْلانتی: (Yolantı) راه بی سرانجام.
یوْلانقا: (Yolanqa) راهنما. مسافر.
یوْلانماق: (Yolanmaq) تقلید کردن.
یوْلاو: (Yolav) افسار. لگام.
یوْلا وئرمک: ← یولاآپارماق.
یوْلاواج: (Yolavac) راهنما.
یوْل اوْتو: (گیا) ← قیرخ بوغوم.
یوْلاوچی: (Yolavçı) رهگذر. مسافر.
یوْل اوزونو: (Yol uzunu) در طول راه.
یوْل اوستا: (Yol usta) راهدان. راهبر.
یوْل اوْسته / یوْل اوْستؤ: (Yol üstə) سـر راه. در آستانهٔ سفر.
یـوْل اوْسـتوْنه اوزاتمـاق: (Yol üstünə uzatmaq) (سر راه دراز کـردن). دفـن کردن آدم بی کس در کنار جاده.
یوْل اوْغلو: (Yol oğlu) عاقل. دانا.
یوْل اوغور: (Yol uğur) شریعت.
یـوْل اؤلچمـک: (Yol ölçmək) خیابـان گز کـردن. راه فـرض داشـتن. بیهـوده رفت و آمد کردن.
یوْلاووج: (Yolavuc) ← یالاواج.
یولای: (Yulay) ملاج (نرمهٔ جمجمه).
یوْلای: (Yolay) روتین. جریـان عـادی. روال. مرد خوشقدم.
یوْلا یاخین: (Yola yaxın) نزدیـک راه. مجاور راه. سربراه. آدم سازگار.
یوْلایچی: (Yolayçı) مسافر.
یوْلبا: بدن درسته سرخ شدهٔ قوچ.
یوْل باخان: چشم به راه. مهمان نواز.
یوْلبار: (Yolbar) مرامنامه.
یوْل بـارس: (جـان)(Yol bars) ببـر راه راه. جـانور درنـده بزرگتـر از شـیر و پلنگ و با سبیلهای دراز.(ناپ).
یوْلباس: (Yolbas) پرچم.
یوْل باسار: (Yol basar) راهزن.
یوْل باسان: (Yol basan) غلتک.
یوْلباسـلاماق: (Yolbaslamaq) از گیسوان گرفتن و کشیدن.

یول باسان

یوْل باسما: (Yol basma) راه پیمایی.
یوْل باسماق: راه پیمودن.
یوْلباشچی / یوْل باشلاییجی: (Yolbaşçı) راهدار. رهبر. راهنما.
یوْل باشلاش: نقشهٔ راه. نقشهٔ عملیات.
یوْلبان: (Yolban) جهانگرد.
یوْل بولان: رهبر. هادی.
یوْل بولدو: نامی برای مردان اویغور.
یوْل بولسون: (Yol bulsun) سفر بخیر.
یوْلبون: (Yolbun) بی خانمان. آواره.
یوْل بوْینو: (Yol boynu) بیراهه.
یوْل بوْیو: طول راه. در مسیر راه.
یوْل بیتیک: (Yol bitik) سفرنامه.
یوْل بیکه: (Yol bikə) فاحشه.
یوْل بیلن / یوْل بیلیجی / یوْل بیلر: (Yol bilən) بلد. آگاه. کاردان.
یوْلپا: (Yolpa) سرکَنده. ژولیده مو.
یوْلپاز: (Yolpaz) پراکنده. بهم ریخته.
یوْلپاق: (Yolpaq) میهمان نواز. کوشا.
یوْلپالاماق: کندن سر گیاه.
یوْلپان: (Yolpan) گیاهی که سـرش را کنده باشند.
یوْلپوق: (Yolpuq) سنگ لایـه دار کـه لایه هایش به آسانی از هم جدا شود.
یوْل پولو: (Yol pulu) خرج راه. پـولی که برای تهیهٔ جهیزیهٔ دختر از خـانوادهٔ داماد بگیرند. (گویش بردع).
یوْل تاپماق: چاره اندیشیدن. راه یافتن.
یوْلتاق: (Yoltaq) محتاط. پرهیزکار.
یوْل تره جه: (Yol tərəcə) سمت.
یوْل توتماق: (Yol tutmaq) راه در پیش گرفتن. سلوک.
یوْل توْسار: (Yol tosar) راهزن.
یوْلتوق: (Yoltuq) خط کشی.
یوْلجاماق: (Yolcamaq) راه انداختن.
یوْلجاناق: (جان)(Yolcanaq) راسو.
یوْلجو: (Yolcu) راهرو. مسافر.
یوْلجولوق: مسافرت. سیاحت.
یوْل جیغیر: (Yol cığır) راه باریکه.
یوْلچا: (Yolça) مسلک. مرام.
یوْل چاتی: (Yol çatı) انشعاب راه.
یوْلچاق: (Yolçaq) مسلک. مرام.
یوْلچاووول: (Yolçavul) راهنما.
یوْلچـو: (Yolçu) گـدا. سـائل. راهـرو.

مسافر. راهنما. راهساز. فروشندهٔ دوره گرد. کسی که مجبور باشد با اسب خود به کالسکهٔ پست که در راه مانده کمک کند. پرده ای که روی چشم بیفتد. دوشنبه. مریض بدحال. به صورت «یولچی» به معنای راهنما وارد فارسی شده.

یوْلچو ایشی: (Yolçu işi) رابطهٔ جنسی تصادفی و بدون برنامه.

یوْلچوبای: (Yolçubay) طول راه.

یوْلچو توْرباسی: (Yolçu torbası) کیسهٔ گدایی. طبلهٔ عطّار.

یوْلچو چیخارماق: (Yolçu çıxarmaq) مشایعت کردن مسافر.

یوْلچوخانا: گداخانه. مسافرخانه.

یوْلچول: (Yolçul) راه دان. کاردان. آگاه به خم و چم کار.

یوْلچولوق: گدایی. مسافرت.

یوْل چکمک: راه کشیدن. جاده احداث کردن. انتظار کشیدن.

یوْل چیراسی: چراغ دستی.

یوْل خطی: (Yol xətti) نقشهٔ راه.

یوْلدا: (Yolda) مسافر.

یوْلداش: (Yoldaş) رفیق. دوست. یار. همراه. به همین صورت وارد لهجهٔ الجزایری زبان عربی شده.

یوْلداش آپاردی: (Yoldaş apardı) (دوست بَری). نوعی بازی جمعی. بازیکنان دو گروه می شوند. یک گروه در جلو و گروه دوم در پس آنها می روند. گروه جلویی دستهایشان را طوری در طرفین صورت خود می گذارند که پشت سر را نبینند. یکی از افراد گروه عقبی دست بر پشت یک نفر از افراد گروه جلویی می گذارد و به جلو می‌راند. دوست او که می بیند از نفر جلویی می پرسد:«یولداش سنی کیم آپاریر؟» (دوست من، چه کسی تو را می برد؟) او نام یک نفر را می گوید. اگر درست باشد هیچ وگرنه هرکس را که نام او به اشتباه گفته شده، بر کول نفر اول سوار می شود و تا مکان آغاز بازی سواری خواهد گرفت. در گرمی مغان، «جوجه گؤزو» می‌نامند.

یوْلداش جانلی: رفیق دوست.

یوْلداش گؤن هاردان چیخدی: (Yoldaş gün hardan çıxdı) (ای دوست خورشید از کجا درآمد). نوعی بازی سرگرمی در ایلخیچی. بازیکنان به دو دسته تقسیم می‌شوند و هریک برای خود یک استاد انتخاب می کنند. به حکم قرعه، افراد یکی از دسته ها، چشم بازیکنان دستهٔ دیگر را می بندند و خود پنهان می شوند. بازیکنان دسته ای که چشمانشان را بسته‌اند، به دنبال افراد دستهٔ پنهان شده می گردند و افراد آن دسته را به نام می خوانند. فردی که نامش برده می‌شود، وظیفه دارد با صدا پاسخ بدهد. هرکس توانست یکی از افراد پنهان شده را پیدا کند، سوار او می‌شود و تا محل شروع بازی کولی می گیرد.

یوْلداشلاشماق: با یکدیگر دوست شدن. رفیق شدن. همراه شدن.

یوْلداشلیق: دوستی. همراهی.

یوْلداش منی قورت آپاردی: (Yoldaş məni qurt apardı) (ای دوست مرا گرگ برد) نوعی بازی. ابتدا یکی از بازیکنان به عنوان «گرگ» انتخاب می‌شود و یک نفر نیز به عنوان «گوسفند» و بقیهٔ بازیکنان هم به عنوان «برّه» پشت سر «گوسفند» صف کشیده و لباس همدیگر را گیرند. گرگ سعی می کند با دست زدن به برّه‌ها آنها را از مادرشان جدا کند و گوسفند نیز با چوبی که در دست دارد، مانع نزدیک شدن گرگ به برّه‌هایش می‌شود.

یوْلداشیم باغ یئمیشی: (Yoldaşım bağ yemişi) (دوست من میوهٔ باغ) نوعی بازی سرگرمی در مرند. لازمهٔ انجام این بازی، داشتن اطلاعات کافی در زمینهٔ شناخت میوه های گوناگون، طعم و اندازه و رنگ و ویژگیهای دیگر این میوه‌هاست. بازیکنان به دو گروه مساوی تقسیم می‌شوند و هریک برای خود استادی انتخاب می کنند. استادان دور از چشم بازیکنان میوه ای را انتخاب می کند. یکی از استادها ابتدا، اندازهٔ میوه را با دست خود برای گروه مقابل مجسم می کند. اگر حدس آنها درست بود که نوبت به استاد دیگر می رسد تا میوه ای را مجسم کند. اگر حدس درست نبود، استاد از دستهٔ خود می پرسد. در هر بار پرسش، استاد می گوید: «یولداشیم باغ یئمیشی» هرگاه جواب درست نیامد، استاد از لحاظ رنگ و طعم بازیکنان را راهنمایی می کند. هر دسته ای که برنده شد، از دستهٔ دیگر کولی گیرد.

یوْلداق: (Yoldaq) اتوبان. بزرگراه.

یوْلدان ائله مک: (Yoldan eləmək) از سفر بازداشتن. مانع رفتن کسی شدن. گمراه کردن. فریفتن.

یوْلدان اؤتن: (Yoldan ötən) رهگذر.

یوْلدان تایماق: از خط خارج شدن.

یوْلدان چاشدیرماق: گمراه کردن.

یوْلدان چیخماق: از خط خارج شدن.

یوْلدان ساخلاماق: از رفتن بازداشتن.

یوْلدان قالماق: از سفر بازماندن.

یوْلدان قوْیماق: ← یولدان ائله مک.

یوْلدان کئچن: رهگذر.

یوْلدان گلن: (Yoldan gələn) مسافر.

یوْل دگیشن: سوزنبان (راه آهن).

یوْلدورتماق: (Yoldurtmaq) به وسیلهٔ دیگری چیدن و کندن.

یوْلدورقا: (گیا)(Yoldurqa) گیاهی دراز مانند شمشیر.

یوْلدورماق: (Yoldurmaq) ← یولدورتماق. آزاد کردن.

یوْلدوروق: (Yolduruq) درخشان. براق. آراسته. صیقلی.

یوْلدوزچی: (متفا) ← اولدوزچو.

یوْل دؤزر: (Yol düzər) بولدوزر.

یول دوزر

یوْل دؤگمک: (Yol döymək) یک راه

را مکرّر رفتن و برگشتن. راه کوبیدن.
یوْل ریز: (Yol riz) (یول ایز) راه قابل استفاده.
یوْل سالماق: (Yol salamq) راه ساختن. جاده ساختن. هدف گرفتن. هدف را در ذهن تصور کردن.
یوْل سایماق: (Yol sayamq) دقّت، ریزه کاری و تحقیق کردن. انتقاد کردن.
یوْل سوْخدو: خستگی راه.
یوْل سوْرماق: مشورت خواستن.
یوْلسوز: (Yolsuz) بیراه. بی‌طریقت. بی‌قاعده. بی پول.
یوْل سونو: (Yol sunu) رهاورد.
یوْلغاشماق: (Yolğaşmaq) مواجه شدن.
یوْلغوج: (Yolğuc) دزد.
یوْلغون: (Yolğun) پرکنده.
یولغون: (گیا)(Yulğun) درخت گز. (Pamarix). **یولغون توتان:** ناظم مدرسه.
یولغون قوْزاغی: (Yulğun qozağı) ثمر چوب گز. کزمارج.
یوْلقا: (Yolqa) پیاده رو. ترکهٔ چوب.
یوْلقات: (Yolqat) طریقت.
یوْل قاداو: (Yol qadav) راه و روش.
یوْلقار: (Yolqar) خرّاط.
یوْل قارا: (Yol qara) طول راه.
یوْلقاس: (Yolqas) دزد. بی شرم.
یوْلقاووج: (Yolqavuc) موچین.
یوْلقسو: (Yolqu) رؤیا. خیال. مسافر. ریش تراش. استره.
یوْلقوج: (Yolquc) استره. ریش تراش.
یوْلقوس: (Yolqus) دزد. بی شرم.
یوْلقوش: (Yolquş) درگیری. منازعه.
یوْلقوشماق: (Yolquşməq) تراشیده یا کنده شدن. **یوْل قولو:** مسافر(ناپ).
یوْلقون: (Yolqun) راه راه.
یوْل قوْناغی: (Yol qonağı) کاروانسرا.
یوْلقونما: (Yolqunma) تکاپو. تقلا. تلاش برای بقا.
یوْلقونماق: (Yolqunmaq) دست و پا زدن. تقلا کردن.
یوْل قوْوماق: پیگیری کردن.
یوْل قوْیماق: جائز دانستن. اجازه دادن.
یوْل قیرا: (Yol qıra) سر راه. بین راه.
یوْل قیرماق: روبرو آمدن در راه.

یوْل قینی: سنگهای زیر ریل قطار.
یوْلک: (Yüləkk) ستون. تیرک. یاور.
یوْل کئشیک: (Yol keşik) راهدار.
یولکچی: (Yüləkçi) حامی. پشتیبان.
یوْل کسدی: قول و قرار عروسی.
یوْل کسمک: (Yol kəsmək) راه بریدن. راهزنی کردن. کمین کردن. مانع شدن. راه کسی را سد کردن.
یوْل کسن: (Yol kəsən) راهزن.
یوْلکوْچ: (Yülküc) ← اولگوج.
یوْل گئتمک: (Yol getmək) راه رفتن.
یوْلگر: (Yülgür) تراشکار.
یوْل گودمک: (Yol güdmək) کمین کردن. انتظار کشیدن.
یوْل گوْزله مک: چشم به راه داشتن.
یوْل گوْسترمک: راهنمایی کردن.
یوْل گوْسترن: (Yol göstərən) راهنما.
یوْل گوْگن:(Yol göyən) رنگین کمان.
یوْل گوْنو: (Yol günü) روز شنبه. روز آغاز هفته. **یوْلگه:**(Yölgə) ترکه چوب.
یوْللاتماق: (Yollatmaq) وسیلهٔ فرستادن را فراهم کردن. به وسیلهٔ کسی فرستادن. ارسال داشتن. راه انداختن.
یوْللارا دوْشمک: به راه افتادن.
یوْللاردا قالماق: سرگردان شدن.
یوْللاشماق: راه افتادن. همراه شدن.
یوْللاق: (Yollaq) راهکار. طریق.
یوْللاما: اعزام. برگ مأموریت.
یوْللاماق: (Yollamaq) فرستادن. ارسال کردن. اعزام کردن. بدرقه کردن.
یوْللامیش: هدیه یا ارمغان نامزد.
یوْللانما: ارسال. معرفی نامه. رهنمود.
یوْللانماق: (Yollanmaq) فرستاده شدن. ارسال شدن. اعزام شدن. راه افتادن. عزیمت کردن. پول درآوردن.
یوْللانیش: ارسال. حمل. مرسوله.
یوْللایی / یوْللاییش: (Yollayış) رهسپاری. مشایعت.
یوْللو:(Yollu) راه راه. خط خطی. راهوار. خوشبخت. پولدار. عارف.
یوْللوق: (Yolluq) توشهٔ راه. وسائل سفر. پول توراهی. گلیم.
یوْللوقچو: (Yolluqçu) مسافر مزدور.
یوْلما: پرکنی. چینش. درو. چیده های پشم. دور ریزهای پشم. پشمی که با دست کنده شده باشد. پرچم. عفریته. زن بی ریخت. خط بطلان.
یوْلماق: (Yolmaq) کندن (مو و پر). چیدن (گیاه و سبزی). غارت کردن. لخت کردن. پایان یافتن. رها ساختن.
یوْلماقای: (Yolmaqay) چاپلوس.
یوْلمالاماق: (Yolmalamaq) ریشه کن کردن. با دست گرفتن. کشیدن.
یوْلمان: (Yolman) پلیس راه. راهدار.
یوْل مانماق: حرکت کردن برای کاری.
یوْلمن: (Yülmən) نوک قلهٔ کوه.
یوْلموقوی: ریش کوسه ای.
یولنجیک / یولنچی: (Yüləncik) یاور.
یوْلنگن: (Yüləngən) وابسته.
یوْلنمک: (Yülənmək) تکیه دادن.
یوْلنمه: (Yülənmə) تکیه. استناد.
یوْلنوق: (Yolnuq) خلاصه. چکیده.
یوْل وئرمک: (Yol vermək) راه دادن. امکان فراهم کردن. امکان دادن. فرصت دادن. راه عبور دادن.
یوْلو آزماق: راه را گم کردن.
یوْل وئریلمز: (Yol verilməz) غیرمجاز.
یوْلواج: (Yolvac) راهنما.
یوْلوت: (Yolut) پرکنده. افسارگسیخته.
یوْلوجاق: (Yolucaq) راه کوچک.
یوْلوچ: (Yoluç) سفر. مسافرت.
یوْلو دوْشمک: جایی سر راه کسی بودن و به آنجا مراجعت کردن.
یوْلوز: (Yoluz) بیراه. ناقص.
یوْلوش: (Yoluş) خداحافظی. جدایی.
یوْلوشدورماق: (Yoluşdurmaq) بشتاب چیدن طوری که شاخه‌های درخت نیز کنده شوند و آسیب ببینند.
یوْلوشما: (Yoluşma) گیس کشی.
یوْلوشماق: موهای همدیگر را کندن.
یوْلوش یوْلونموش: ژنده پوش. فقیر.
یولوق: (Yuluq) استنطاق. بازجویی. خوش منظر. تاراجگر. وصول. وصال.
یوْلوق: (Yoluq) پرکنده. موکنده. لخت. مرغ تولک (رفته). پوست. محصول اندک. بی پول. ناامید. فقیر. نادار. تراش داده شدن. وصلت. ملاقات. ایثار. کنار. کنار هر چیزی

مانند کفش. بد رفتار.
یوْلوقچو: (Yoluqçu) غارتگر. یغماگر.
یوْلوقدورماق: سرایت دادن.
یوْلوقدوروجو: ناقل. مسری.
یوْلوقلاماق: (Yoluqlamaq) فدا کردن.
یوْلوقلو: (Yoluqlu) خیّر. نیکوکار.
یوْلوقما: ابتلاء. سرایت. بازدید از نوزاد و زائو چند روز پس از تولد.
یوْلوقماق: (Yoluqmaq) مبتلاء شدن. دچار شدن. سرایت کردن. برای احوالپرسی نزد کسی رفت و آمد کردن. در راه برخورد کردن. خسته شدن. چسبیدن.
یوْلوقوجو: (Yoluqucu) واگیر. مسری.
یوْلو قورو: (Yolu quru) دست خالی.
یوْلوقوشماق: (Yoluquşmaq) به یکدیگر دچار شدن.
یوْلوم: (Yolum) معبر آب. آبراهه. پرکنده. راهکار. قاعده. روند. جای کم عمق رود. چین زیر زبان. نازک.
یوْلومان: (Yoluman) غارتگر.
یوْلوْمک: (Yülümək) تمیز کردن و تراشیدن مو.
یوْلوم یوْلچو: گدا گرسنه.
یوْلون: (Yolun) فرهنگ.
یوْلوْن: (Yülün) مغز. مغز استخوان.
یوْلونا: (Yoluna) مناسب.
یوْلونا چیخماق: (Yoluna çıxmaq) سرراه کسی قرار گرفتن.
یوْلونا سالماق / یولونا قویماق: (Yoluna salmaq) سروسامان دادن. راست و ریس کردن. به درستی سازمان دادن.
یوْلونا گیرمک: به راه اصلی برگشتن.
یوْلوْنج: (Yülünc) تراش.
یوْلونجا: (Yolunca) علی الاصول.
یوْلون چیغینی آچماق: (Yolun çığını açmaq) در ماههای تابستان شبانه شبنم بر راهها می نشیند و گرد و غبار جای پاها را می پوشاند. نخستین کسی که از راه بگذر ردپایش باقی بماند که به این کار گشودن شبنم جاده می گویند.
یوْلوندا: (Yolunda) مناسب. اصولی.
یوْلوندان چیخماق: از راه منحرف شدن. بیراهه رفتن. مرتد شدن.
یوْلوندان قوْیماق: از رفتن بازداشتن. به تأخیر انداختن. متوقف کردن.
یوْلونقا: فدیه. پول آزادی اسیران.
یوْلونقا توْیوق: مرغ پرکنده. بسیار فقیر.
یوْلونماق: (Yolunmaq) پرکنده شدن. مو کنده شدن. چیده شدن مزرعه. راهی شدن. راه افتادن.
یوْلونموش: (Yolunmuş) پرکنده. کنده شده. چیده شده.
یوْلونو کسمک: راه بر کسی بریدن.
یوْلونو آلماق: جلوی کسی را گرفتن.
یوْلونو تاپماق: پول درآوردن.
یوْلونو گؤرمک: رشوه دادن.
یوْلوو: (Yoluv) فدیه.
یوْل ووْرماق: (Yol vurmaq) راه زدن.
یوْله مک: (Yüləmək) قائم ایستادن. کمک کردن.
یوْل یاپاق: راه و ساختمان.
یوْل یاپماق: نقش بازی کردن. کلک زدن.
یوْل یاتی: (Yol yatı) لوازم راه.
یوْل یاخا: (Yol yaxa) کنار جاده.
یوْل یازما: (Yol yazma) سفرنامه.
یوْل یوْرماق: مکرّر رفت و آمد کردن.
یوْل یوْروق: (Yol yoruq) راه و رسم.
یوْل یوْل: (Yol yol) راه راه.
یوْل یوْلاجاق: راه و چاه. راهکار.
یوْل یوْلاغا: سمت. جهت. قاعده.
یوْل یوْلوق: (Yol yoluq) راه و ترابری.
یوْل یؤندم: (Yol yöndəm) راهکار.
یوْل یؤنه که: در مسیر راه. در طول راه.
یوْل یورومک: (Yol yürümək) راه سپردن.
یوْم: (Yom) فال. شانس. بخت.
یوم: (Yum) دعا. خبر خوش. درپوش.
یوما: (Yuma) شستشو. جمع. نرم.
یومات: (Yumat) تکمیلی.
یوما توْخوم: (Yuma toxum) تخم کدو که پس از جدا کردن در آبکش آب روان می‌شویند و کمی زردتر می‌شود.
یوماجیق: (جان) جوجه تیغی.
یوماخانا: (Yumaxana) رختشویخانه.
یوما دیللی: (Yuma dilli) نرم زبان.
یومار: (Yumar) کمر.
یومارا: (Yumara) چاق. خپله.
یومارتا: (Yumarta) کندوی زنبور.
یومارلاق: (Yumarlaq) شار. گوی.
یومارلاماق: ← یومبارلاماق.
یوماریق توْیوق: (جان) کبک.
یوماغا دؤنمک: جمع شدن. کوچکتر شدن. به گلوله تبدیل شدن.
یوماق: (Yumaq) شستن. از بین بردن. غسل دادن. گناه را شستن. کلاف. کلاف گرد. داستان. معما. چیستان.
یوماقجا: (Yumaqca) کلاف کوچک.
یوماقجیق: کلاف کوچک.
یوماقچی: (Yumaqçı) داستانگو.
یوماق سود: (گیا)(Yumaq süd) نوعی گیاه خوشبوی و دارویی.
یوماق گؤن: (گیا)(Yumaq gəvən) بوتهٔ خاردار که در مناطق سردسیری روید و دقیقاً به شکل نیمدایره است.
یوماقلاما: (Yumaqlama) داستانسازی.
یوماقلاماق: کلاف کردن. به صورت کلاف پیچیدن. گلوله کردن (پشم و نخ). داستان بافتن.
یوماقلانماق: (Yumaqlanmaq) به شکل کلاف درآمدن. گلوله شدن (نخ و پشم). خمیده و لاغر شدن.
یوماقلیق: به اندازهٔ یک کلاف.
یومالاج / یومالاجیق: قلنبه. تپل.
یومالاق: چیز نرم مثل موم و غیره که در مشت به هم فشرده شده باشد. غلتک. کلاف. پشکل. کار ناتمام.
یومالاق سؤز: سخن نامربوط.
یومالاماق: ← یومبالاماق.
یومالان: (Yumalan) تنبل.
یومالانماق: گِرد و قلنبه شدن.
یومالماق: پنداشتن. تصور کردن.
یومباج: (Yumbac) بازی قایم باشک.
یومبارلاق: (Yumbarlaq) گِرد. قلنبه.
یومبارلاماق: (Yumbarlamaq) غلتانیدن. مدوّر کردن. به شکل کُره درآوردن.
یومباغ: (Yumbağ) چیستان.
یومبالاق: پشتک وارو. غلت معلّق.
یومبالاماق: (Yumbalamaq) پشتک وارو زدن. غلت زدن. غلتیدن روی چیزی. معلّق زدن. غلتاندن.

یومبالانماق: پشتک وارو زدن. غلت زدن. معلّق زدن. غلتیدن.
یومبورلاق: به شکل سیلندر.
یومپار: (Yumpar) بی میل به کار.
یومتار: (Yumtar) گرد. قلنبه. متمرکز.
یومتارماق: (Yumtarmaq) گرد آوردن.
یومتاق: گلوله های کوچک نان.
یومجا: گرده. چانه. توپی. کوتاه قد.
یومجالیق: (Yumcalıq) لباس کار.
یومجو: (Yumcu) فالگیر. کف بین.
یومجوق: مشت شده، مشت کوچک. در هم فرو رفته. در هم قلپیده.
یومجوقلاماق: تنگ کردن چشمها.
یومجوقماق: درهم فرو رفتن.
یومدارماق: گرد آوردن.
یومداق: (Yumdaq) خدمت.
یومدورماق: (Yumdurmaq) وادار به بستن (چشم و دهان) کردن. به وسیلهٔ دیگری در چیزی را بستن.
یومدوروق: (Yumduruq) مشت.
یومراش: (Yumraş) عادت.
یومران: (جان)(Yumran) موش. سنجاب زمینی. کلاهو.
یومرانچی: (جان) مرغ موش گیر.
یومران قازیق: (جان) نوعی موش بزرگ که در شنزارها باشد و معمولاً روی دو پای خود و سرپا بایستد.
یومرو: (Yumru) گرد. کُروی. گلوله شکل. مدوّر. خپله. چاق و کوتاه. گلولهٔ خاکهٔ ذغال. حبهٔ (قند).
یومروباش: سر گرد و مدوّر.
یومروتقا: (Yumrutqa) تخم. تخم مرغ.
یومروجا: (Yumruca) اندام.
یومروجاق: (Yumrucaq) بیماری وبا.
یومروجو: (Yumrucu) دمل. زگیل.
یومروجوق: برآمدگی و تورم گِرد (غدّه، جوانه و غیره). گلولهٔ کوچک.
یومرو دیب: (Yumru dib) ته گِرد.
یومروغان: (Yumruğan) مشت زن.
یومروغوس: (Yumruğus) تخم مرغی. به شکل تخم مرغ.
یومروق: (Yumruq) ← یومروق.
یومروقجوق: مشت کوچک.
یومروقچو: (Yumruqçu) مشت زن.
یومروق گؤز: (Yumruq göz) چشم برآمده از فرط گریه.
یومرو کؤک: (Yumru kök) نوعی ریشه. (Anacomptis)
یومرول: (Yumrul) بیضی.
یومرولکو: (Yumrulku) ویرانه. ویران.
یومرولماق: (Yumrulmaq) خراب شدن. گرد شدن. جمع شدن.
یومرولمان: آبادان. سالم.
یومرولوق: گردی. گلوله‌ای. کُروی.
یومزاس: (Yumzas) دستور. نرم.
یومزاماق: (Yumzamaq) دستور دادن. وادار یا نرم کردن.
یومزو: (Yumzu) موهای اطراف آلت تناسلی و زیر بغل.
یومزوق: قسمت برگشته. انتهای زین.
یومسا / یومسارا: (Yumsa) کوتاه قد.
یومسوز: (Yumsuz) بدیمن.
یومسوق: (Yumsuq) حریص. طمعکار.
یومشاج: (Yumşac) مُسهل.
یومشاق: (Yumşaq) ← یوموشاق.
یومشوق: (Yumşuq) گرفتار. مشغول. مچاله. نرم.
یومشونماق: گرفتار یا مشغول شدن.
یومغاق: (گیا) جعفری. خلاصه.
یومقا: (جان) بُز ماده. بُز وحشی.
یومقاج: (Yumqac) بازی قایم باشک.
یومقال: (Yumqal) غلتک.
یومقو: (Yumqu) گرد. قلنبه. بسیار. توده. همگی.
یومقون: (Yumqun) مجموعه. توده. گران. راکد.
یومقونقا: (Yumqunqa) عمومی.
یوملاماق: (Yomlamaq) فال گرفتن.
یوملاماق: (Yumlamaq) فرا خواندن.
یوملو: (Yumlu) خوش یمن. مبارک.
یوملوق: (Yumluq) گلوله.
یوممـا: (Yumma) انسداد. پاستیل گردویی. عروس.
یوممـاجا: دادن اطلاعاتی دربارهٔ چیزی و پرسیدن نام آن. جدول کلمات.
یوممـا بؤجگی: (جان) حلزون.
یوممـاق: (Yummaq) بستن. برهم نهادن.
یوموتقان: (Yumutqan) گرد آورنده. انجام دهنده.
یوموتماق: (Yumutmaq) گردآوردن.
یوموج: (Yumuc) تجمیع. گردآوری.
یوموجا: چاقوی دسته چوبی.
یوموجاق: نیمه باز. باز مانده.
یومؤر: [انگل] (Yumor) فکاهی. طنز.
یومـور: (Yumur) رودهٔ کوچک حیوانات. معدهٔ سوم حیوانات علفخوار. محصولی که صاحب زمین کشاورزی از مستأجر بگیرد. مدوّر.
یومورای: (Yumuray) تماماً. کلاً. کلیه.
یومورت: (گیا) آلبالوی جنگلی.
یومورتا: (Yumurta) تخم مرغ. تخم(پرنده). تخمک. بیضه. قالب فلزی یا چوبی جهت تعمیر جوراب.
یومورتا بادیمجانی: (گیا)(Yumurta badımcanı) بادنجان سفید.
یومورتاباز: (Yumurta baz) شعبده بازی کننده با تخم مرغ.
یومورتا بامادؤر: املت حاصل از تخم مرغ و گوجه فرنگی.
یومورتا بؤروسو: لولهٔ تخمدان.
یومورتاجیق: تخمک. تخم کوچک. غدّهٔ سازندهٔ اسپرماتوزوئید.
یومورتاجیل: (جان) نوعی حشره.
یومورتا چالایا: (تخم مرغ به چاله). نام نوعی بازی در سولدوز. این بازی همان بدو بایست به توپ است که بازنده باید تخم مرغی در چاله بیندازد.
یومورتاچی: تخم مرغ فروش.
یومورتادان یون قیرخماق: از تخم مرغ پشم چیدن. از آب کره گرفتن. کار بیهوده کردن.
یومورتا دؤگؤشدؤرمک: (تخم مرغ بهم زدن) نوعی بازی با تخم مرغ که بیشتر هنگام عید نوروز انجام شود. خانواده‌ها در قدیم برای عیدی کودکان، تخم مرغ را با پوست پیاز و یا آب کاه رنگ می‌کردند و آنها را بصورت آب پز در زمان دید و بازدید عید، به بچه‌ها می دادند. بچه ها نیز با این تخم مرغها بازی می کردند. با تخم مرغ خود به سر تخم مرغ دیگری می زنند. تخم مرغ هرکدام که بشکند،

نصیب دیگری خواهد شد. البته کسانی نیز کلک می زنند یعنی یا با مهارت تمام از چوب تخم مرغ درست کرده و یا درون تخم مرغ را با سرنگ خالی کرده و قیر یا گچ پر می کنند.
یومورتا دیری دوْغما: زنده زایی.
یومورتا فالی: (Yumurta falı) فال تخم مرغ که درچهارشنبهٔ آخر سال انجام دهند. یک تخم مرغ را در کنجی دست نیافتنی در طاقچه و غیره و درکنار آن نیز چیزهایی به رنگ قرمز و سیاه گذارند. صبح تخم مرغ را بردارند اگر روی آن خطهای قرمز باشد، طالع نیکو بوده است.
یومورتاق: تخم. تخم مرغ.
یومورتا کیمی: کاملاً صاف. بی مو.
یومورتالاماق: ← یومورتلاماق.
یومورتالی: تخمگذار. تخم مرغ دار (غذا و غیره). تخمدار (ماهی).
یومورتالیق: (Yumurtalıq) تخمدان (در جنس ماده). تخمگذار. نژاد تخمی(مرغ). تخمدان گیاهان.
یومورتامسی: (Yumurtamsı) بیضوی.
یومورتا یئین ایلانلار: (جان)(Yumurta yeyən ilanlar) مارهایی که از تخم پرندگان تغذیه می کنند.
یومورتا یاش: (گیا) کلم تازه.
یومورتایا قولپ قوْیماق: (Yumurtaya qulp qoymaq) برای تخم مرغ دسته گذاشتن. برای هرچیزی بهانه تراشیدن. دفتر دستک درست کردن.
یومورتا یؤکؤ: (Yumurta yükü) (بار تخم مرغ) بار شیشه.
یومورتا یؤکؤ آپاران: تازه داماد.
یومورتا یؤکؤ آپارماق: (بار تخم مرغ بردن) نوعی نمایش پانتومیم. بسیار ترسیدن. در وضعیت حساس بودن.
یومورتا یومورتاماق: (تخم گذاشتن) چاخان کردن. دروغ بافتن.
یومورتقا: (Yumurtqa) ← یومورتا.
یومورتلاتماق: (Yumurtlatmaq) ترغیب به تخم گذاری کردن.
یومورتلاغان: تخم گذار.
یومورتلاق: (جان) پشهٔ آبی.
یومورتلاما: تخم گذاری.
یومورتلاماق: تخم گذاشتن.
یومورجاق: (Yumurcaq) شیطان. تخم جن. بیماری طاعون. دملی که بهبود نیابد.
یومورجوق: (Yumurcuq) گِرد و قلنبه.
یومورچاق: (Yumurçaq) معده.
یومورچو: (Yumorçu) هجونویس. ادیب. طنزنویس.
یومورسو: (Yumursu) بیضوی.
یومورقا: (Yumurqa) تخم. تخم مرغ.
یومورقان: (Yumurqan) پوشش. ← تسبیح بؤجگی.
یومورلاما: (Yumurlama) گردآوری.
یومورلاماق: گلوله کردن.
یومورلانماق: گلوله شدن.
یومورلو: (Yumorlu) هجوآمیز. طنزآمیز. خنده دار.
یومورماق: (Yumurmaq) خراب کردن. گردآوردن. توانستن. مخلوط کردن.
یومورو: (Yumuru) گِرد. گوژپشت.
یومورو باش: سر قلنبه. انسان.
یوموروق: (Yumuruq) مشت. مشت گره کرده. ضربهٔ مشت. نامی برای هینقلیج با این تفاوت که در بازی هینقلیج فقط بازیکنان همدیگر را می گیرند ولی در این بازی اگر نفر دونده را بگیرند، با مشت او را می‌زنند.
یوموروق آلتیندا اوْلماق: زیردست کسی بودن. **یوموروق وورماق:** مشت زدن.
یوموروق ایلیشدیرمک: مشت حواله کردن. مشت کوبیدن.
یوموروق دوْگوْنله مک: (Yumuruq düyünləmək) مشت گره کردن.
یوموروقلاتماق: به وسیلهٔ دیگری کسی را با مشت کوباندن.
یوموروقلاشماق: مشت بازی کردن.
یوموروقلاماق: با مشت زدن.
یوموروقلانماق: مشت خوردن.
یوموز: (Yumuz) تپل. گرد. قلنبه.
یوموش: (Yumuş) وظیفه. خدمت. وساطت میان چندنفر. نصیحت. فرمان. سخن. بشارت.
یوموشا: (Yuumşa) نرم. رقیق.
یوموشاتدیرماق: نرم گردانیدن.
یوموشاتما: (Yumuşatma) روان سازی. تسهیل. ارضاء.
یوموشاتماق: (Yumuşatmaq) نرم کردن. ملایم کردن. آرام کردن. راضی کردن. از شدت چیزی کاستن.
یوموشاتمالیق: مسهل. روان کننده.
یوموشاجیق: لطیف. ملایم. ظریف.
یوموشادیجی: نرم کننده. ملایم کننده. تخفیف دهنده. مخفّف.
یوموشادیلماق: نرم کرده شدن.
یوموشارماق: (Yumuşarmaq) نرم شدن.
یوموشاق: (Yumuşaq) نرم. لطیف. ملایم. معتدل.
یوموشاق باش: مردی که درمقابل کارهای خلاف همسرش سکوت کند.
یوموشاق باشلی: ساکن. حلیم.
یوموشاق پاختا: اسفنج.
یوموشاق پول: (Yumuşaq pul) پول قرض. پولی که در عرصهٔ بین المللی ارزش آن شناور باشد.
یوموشاق تیکان: (Yumuşaq tikan) کنایه. کسی که حرفش را با کنایه و آرامی و ملایمت بزند.
یوموشاقچا: نرم تن. کوس گربه.
یوموشاقچالار: صدف.
یوموشاق سؤز: (Yumuşaq söz) سخن دلنشین و مهرآمیز.
یوموشاق قورال: (Yumuşaq qural) نرم افزار. ابزار ارسال پارازیت بر روی دستگاهای رادیویی دشمن.
یوموشاق قوْل / یوموشاق کؤنوْل: رحیم.
یوموشاق گئدن: مطیع.
یوموشاقلایی: (Yumuşaqlayı) مؤدبانه.
یوموشاقلیق: نرمی. مسالمت. حلم.
یوموشاق یئرین بئلداری: (Yumuşaq yerin beldarı) پخته خوار. تنبل.
یوموشاق یاغ: (Yumuşaq yağ) مادهٔ سفید رنگ در روغنهای نباتی و حیوانی که از آن گلیسیرین سازند.
یوموشالما: نرمی. ملایمت. حلم.
یوموشالماق: (Yumuşalmaq) نرم شدن. ملایم شدن. آرام گرفتن. زود راضی شدن. از شدت چیزی کاسته شدن.

خفیف شدن. تخفیف یافتن.
یوموشاما: (Yumuşama) آرامش. نرمی.
یوموشاماق: (Yumuşamaq) نرم کردن.
یوموشانما: نرمی. قابلیت نرم شدن.
یوموشانماق: نرم شدن.
یومـوش اوشـاغی / یومـوش اوْغـلان: پسـربچه پیشـخدمت. پـادو. فرشـته خدمتگزار. کارگر مزرعهٔ پنبه.
یوموش توتماق: اطاعت کردن.
یوموشچو: (Yumuşçu) فرشته. شاغل.
یوموشقا: (Yumuşqa) ← یئمیشان.
یوموشقار: (Yumuşqar) کارگر. کاری.
یوموشقان: (Yumuşqan) مسهل.
یوموشلاماق: چشم را تنگ کردن.
یوموشلو: (Yumuşlu) شاغل. گرفتار.
یوموشما: بازی قایم باشک.
یوموشـماق: جمـع شـدن. گردآمـدن. مچاله شدن. کـز کـردن. قـایم باشـک بازی کردن. خدمت کردن.
یوموشمان: (Yumuşman) خدمتکار.
یوموش یوْلو: (Yumuş yolu) توالت.
یوموق: بسته. در بسته. مسـدود. بـه هـم آمـده. غنچـه. مخـزن. فرمـان. دسـتور. کسـی کـه بـر اثـر ورم پلـک نتوانـد چشمانش را باز کند. اغماض.
یوموقلو: (Yumuqlu) شیفته. علاقمند.
یوموقلوق: (Yumuqluq) هوای ساکن و بی باد زمستان.
یوموقماق: (Yumuqmaq) گرد آوردن.
یوموقلاق: (Yumulaq) استوانه.
یومولتو: (Yumultu) تعاون. شراکت.
یومولقا: تعاونی. باند. گروه ویژه.
یومولقاج: بازی قایم باشک.
یومولقان: (Yumulqan) همواره بسته.
یومولمـا: (Yumulma) خیـز. جهـش. گوشه گیری. تمرکز.
یومولماج: بازی قایم باشک.
یومولمـاق: بسـته شـدن. خـود را جمـع کـردن. بـه هـم آمـدن. حملـه کـردن. هجوم بردن. تمرکز کردن.
یومولو: (Yumulu) بسته. به هم آمده.
یومولوش: (Yumuluş) حمله. هجوم.
یوموم: (Yumum) همه. جملگـی. واژهٔ «عموم» در عربی نیز به همین معناست.

یومونماق: متمرکز به نظر رسیدن.
یومیرلاماق: ← یومورلاماق.
یوم یومالاق: کاملاً گِرد.
یوْمییه: (Yomiyyə) کِشت دیمی.
یون: (Yun) پشم.
یـوْن: (Yön) جهـت. سـمت. سـو. رو. رویه. مویکهای انتهای تیر. چمنزار.
یؤنئی: (Yöney) بردار. وئکتور.
یون آتان: (Yun atan) حلّاج.
یـون آغـاجی: (Yun ağacı) ترکـه ای چوب درخت گلابی یـا آلبـالو جهـت زدن پشم تشک یا لحاف.
یون آغیز: (Yun ağız) پرحرف.
یون آلا: (Yun ala) جوال مویی.

یوْناق

یـوْن آلمـاق: (Yön almaq) جهـت گرفتن.
یونا: (Yuna) پارچهٔ زیرزین.
یوْن ات: (Yon ət) گوشت راسته.
یونات: (Yunat) شستشو.
یوْنـات: (Yonat) منطـق. هنـر. کامـل. پرداخته. تصمیم.
یوْناتلی: (Yonatlı) هنرمند.
یوْناج: (Yonac) رنده.
یوْناجاق: (Yonacaq) قلم سنگتراش.
یوناجیق: (Yunacıq) حمام. گرمابه.
یوْنار: (Yonar) رنده کننده.
یوناز: (Yunaz) پرحرف. ورّاج.
یوْناق: (Yonaq) رنده. موافق. مطابق.
یونـاق: (Yunaq) سـنگی کـه روی آن لباس کوبند و بشویند. حمام. گرمابه.
یونـــاقلیق: (Yunaqlıq) کنده ای کـه تشـــــت لباسشـویی را روی آن گذارند.

یونتار

یوْنامداش: مجسمه. هیکل.
یونان: (جان)(Yunan) گوسالهٔ دو ساله.

یون اوْتو: (گیـا)(Yun otu) مـاهور. ← سیغیر قویروغو.
یون باش: (Yun baş) صـاحب موهـای ژولیده و انبوه.
یؤن باشچی: (Yön başçı) مدیرکل.
یوْنبالاتماق: ← یونبالاماق.
یـؤن بـری اوْلمـاق: (Yön bəri olmaq) روبه بهبود نهادن.
یؤنـت: (Yönət) جهـت. شـکل. طـرز. ادب. هماهنگ.
یونت: (Yunt) چـادر. اوبـا. اسـب نیمـه وحشـی. فرهنـگ. تمـدن. گلـهٔ اسـب. حیوان بی صاحب.
یونـت ئیـل: (Yunt il) سـال اسـب. هفتمین سال ترکی.
یوْنتا: (Yonta) پوشال. دستور.
یوْنتـاج: (Yontac) رنـده. قلـم تـراش. هیکل تراش.
یوْنتاجاق: چاقوی نعلبند. رنده.
یون تاجلی بوْغا: (جان) آهوی کاکلی.
یوْنتار: (Yontar) رنده. مداد تراش.
یوْنتارماق: (Yontarmaq) ← یونتاماق.
یوْنتاق: (Yontaq) رنده. اصلاح.
یوْنتال: (Yontal) منطقی.
یوْنتالامـاق: (Yontalamaq) کنـدن. بـا عجله و شتاب کندن.
یوْنتاما: (Yontama) تراش. رنده کاری.
یوْنتاماق: (Yontamaq) تراشـیدن. رنـده کردن. کندن. چیدن.

یؤنت قوشو

یوْنتامان: تراشکار. مجسمه ساز.
یونت اوْغلانی: اسب چران.
یؤنتج: (Yöntəc) قطب نما.
یؤنتجه: (Yönətcə) اصیل. ریشه دار.
یؤنتر: (Yöntər) راه. جهت. سمت.
یؤنتسل: (Yönətsəl) اداری.
یؤنتسیز: (Yönətsiz) بی دست و پا.

یؤنت قوشو: (جان)(Yönət quşu) دمیجه.
یؤنتگه: (Yönətgə) قرارگاه.
یؤنتل: (Yöntəl) قانونی. اصولی.
یؤنتلی: (Yönətli) منظم. مرتب.
یؤنتلیک: (Yönətlik) قلمرو.
یؤنتم: (Yöntəm) ← یؤندم.
ی‌ؤنتمک: (Yönətmək) رهبری کردن. اداره کردن.
یـــؤنتمن: (Yönətmən) کـــارگردان. مربی. رهبر.
یؤنتمه: (Yönətmə) رهبری. اداره.
یؤنتمه لیک: (Yönətməlik)کارگردانی. رهبری. تربیت. تعلیم نامه.
یؤنتن: (Yöntən) قانون. قاعده.
یؤنتنج: (Yöntənc) متدلوژی.
یؤنتندیز: (Yöntəndiz) متدلوژیست.
یوْنتو: (Yontu) مجسمه.
یوْنتوجو: مجسمه ساز. تراشکار. خراط.
یون توْخوما: (Yun toxuma) پشم بافی.
یون توْخوماق: (Yun toxumaq) (پشم بافتن) زبان چرب و نرم گفتن. سخنان شیرین گفتن.
یوْنتوق: (Yontuq) تراشیده. ناشی.
یوْنتولمادیق: (Yontulmadıq) نتراشیده و نخراشیده. خشن.
یوْنتولماق: تراشیده شدن.
یوْنتوملاماق: تراشیدن.
یؤنته: (Yöntə) قانون. قاعده.
یؤنتـه ریـک / یؤنتـه مـن: (Yöntərik) مختار. خودسر.
یوْنجـا: (گیـا)(Yonca) اسـپرس. بـه صورت یونجه وارد فارسی شده است.
یوْنجا اوْتو: (گیا) ← آجی مرجمک.
یوْنجا ساراتانی: (گیا) علفی هـرز و زرد رنـگ کـه بـه یونجـه پیچـد و آن را بخشکاند. هر وقت نیتـرات در مزرعـه زیاد باشد، همه جا را بگیرد مخصوصاً

یونجا

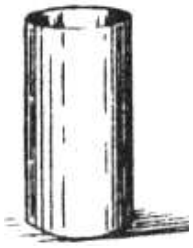
زمانی که پهن در مزرعه زیاد باشد.
یوْنجاق: (Yoncaq) چاقوی نعلبند.
یوْنجا قوْجالدان:(گیا) مریم گلی بنفش.
یوْنجالیق: (Yoncalıq) یونجه‌زار.
یوْنجاماق: تراشیدن. رنده کردن.
یوْنجا یاپراغی: شبدری.
یؤنجر: (Yöncər) رهبر.
یؤنجک: (Yöncək) زیبا.
یونجوق: (Yuncuq) کیسه.
یوْنجوقلاماق: بریدن. خُرد کردن.
یوْنجوماق: التماس کردن.
یؤن چئویرمک: روبرگرداندن.
یونچو: متخصص پشم. دلّاک زن.
یونچولوق: فعالیت مربوط به پشم.
یونچولوو: (Yunçuluv) محجوب.
یونچوو: (Yunçuv) حجب. حیاء.
یؤنچه: (Yönçə) هماهنگ.
یون چیرپماق: پشم زدن.
یوند: (Yund) ← یونت.
یـون داراق: (Yun daraq) شـانه ای بـا تیغه های آهنی.
یون دارایـان: (Yun darayan) دسـتگاه شانه زنی پشم.
یونداق: (Yundaq) فضولات اسب.
یوندان: (Yundan) پالتو.
یؤندر: (Yöndər) رهبر. پیشوا.
یؤندش: (Yöndəş) هم جهت. همگرا.
یؤندل: (Yöndəl) راستین. درست.
یؤندم: (Yöndəm) منظره. قیافه. قاعده. نظم.شیوه.قلق.آب سگ خور. ضعیف.
یؤندم اوْغلان: پسر تنبل.
یؤندم ایگنه: سوزن متوسط.
یؤندمله مک: (Yöndəmləmək) جهت دادن. به سویی برگرداندن.
یؤندملیک: (Yöndəmlik) استعداد.
یؤندمه دؤشمک: نظم گرفتن.
یؤندمه سالماق: منظم کردن.
یؤندن: (Yöndən) طرز. روش. سیاق.
یؤندو: (Yöndəv) مصلحت.
یوْندو: (Yondu) مجسمه.
یونـــدو: (Yundu) پســاب. چرکــاب. فاضلاب. آب سگ خور. قابلیت.
یوندو تؤکوش / یوندو دؤشوش: (Yundu töküş) ظرفشور. گازر. آنکه لباس یـا ظرف چرک را بشوید.
یونـدو چیـرای: (Yundu çıray) کریـه المنظر. بدچهره.
یوندوخوْر: (Yunduxor) نظافتچی.
یوندورماق: استفراغ کردن.
یوْندورماق: (Yondurmaq) تراشـانیدن. حک گردانیدن. حجاری گردانیدن.
یؤنـــدورمک: (Yöndürmək) معطـوف کردن.
یوندوکئش: (Yundukeş) نظافتچی.
یؤنده مک:(Yöndəmək)اصلاح کردن.
یؤنرگـــــه: (Yönərgə) ← اؤنرگـــه. آموزش. راهنمایی.
یؤنرمک: راهنمایی کردن.
یؤنرمه: (Yönərmə) راهنمایی.
یـونس بـالیغی: (جـان)(Yunis balığı) دلفین. (Delphinus)
یؤنسوز: (Yönsüz) نامناسب. بیهوده.
یؤنســه مــز: (Yönsəməz) ایزوتـروپ. بیجهت. بی تمایل.
یؤنسه مک: (Yönsəmək) تمایل یافتن.
یؤنسه مه: (Yönsəmə) هدف. گرایش.
یؤنش: (Yönəş) هم جهت. همگرا.
یؤنشمک: هم جهت شدن.
یؤنشمه: (Yönəşmə) هم جهتی.
یوْنشورماق: (Yonşurmaq) افتراء زدن.
یوْنقا: (Yonqa) تراشه. براده. رنده.
یونقا: (Yunqa) پشمینه. حمام.
یوْنقاج: (Yonqac) رنده. ابزار تراش.
یوْنقار: (Yonqar) تراشه. براده. سه تـار ترکی. نوعی ساز که زه آن را از روده می‌ساختند. **یوْنقارلاماق:** رنـده کـردن.
یوْنقارلانماق: رنده شدن.
یونقاق: (گیا)(Yunqaq) ← چوغان.
یوْنقاق: (Yonqaq) افتراء. بهتان. غوغا.
یوْنقال: (Yonqal) تراشیدنی.
یونقالاق: (Yunqalaq) گِرد. مدوّر.
یوْنقالاماق: ← یونقارلاماق.
یوْنقاماق: (Yonqamaq) افتراء زدن.
یون قاناد: (جان) (Yun qanad) پوسـت پر (Dermoptera).
یوْنقلاماق: استفاده کردن.
یوْنقو: تراش خورده. تراشه. براده.
یوْنقوج: تراش. تراشنده. قلم تراش.

یوْنقور: (Yonqur) عمیق. ژرف.
یون قوشو: (جان)(Yun quşu) طاووس.
یونقوق: (Yunquq) صابون.
یوْنقول: خوش تراش. تراشیده.
یوْنقون: خوش تراش. خوش هیکل.
یون قیران: (Yun qıran) پشم چین.
یؤنک: (Yönək) هدف.
یؤنکلمک: (Yönkəlmək) آویزان شدن.
یؤنکه مک: (Yönkəmək) متهم کردن.
یؤنکه مه: (Yönkəmə) اتهام زنی. مَرد.
یؤنگت: (Yöngət) کتاب راهنما. دفتر دستورالعمل.
یؤنگر: (Yöngər) دوست.
یؤنگل: (Yöngəl) مساعد.
یؤنگول: (Yüngül) سبک. خفیف. آسان. کم اهمیت. سطحی. چابک.
یؤنگول آغاج: مسافتی کمتر از یک فرسخ. **یؤنگول آغیرشاق:** کم جنبه.
یؤنگول آیاق:خوشقدم. فاحشه. چابک.
یونگول اخلاقلی: جلف.
یؤنگول ال: (Yüngül əl) خوش دست.
یؤنگول قاناد: (Yüngül qanad) سبکبال.
یؤنگول کلّه: (Yüngül kəllə) احمق.
یؤنگؤلشمک: سبک شدن.
یؤنگول مزاج: خوشگذران.
یؤنگول واری چکی: (Yüngül varı çəki) پر وزن (بوکس).
یؤنگول یئلپک: سهل و آسان.
یونلاماز: درهم. سوانشدنی. مخلوط.
یونلاماز سوْخماق: (Yunlamaz soxmaq)حلال و حرام راباهم خوردن.
یونلاماق: (Yunlamaq) با پشم انباشتن. کشیدن. جدا کردن. کندن. چیدن (پشم).
یونلانان توْخو تک: (Yunlanan toxu tək)(مانندپشم کنده شده)تنها. محروم.
یونلانماق: (Yunlanmaq) با پشم انباشته شدن. کشیده شدن. کنده شدن.
یؤنلتج: (Yönəltəc) فرمان. سکّان.
یؤنلتمک: (Yönəltmək) جهت دادن. سوق دادن. برگرداندن. چرخاندن.
یؤنلتی: (Yönəlti) سیاست. خط مشی.
یؤنلدیجی: (Yönəldici) راهنما. جهت دهنده. سیاستمدار.
یؤنلدیلمک: (Yönəldilmək) جهت داده شدن.
یؤنلشمک: (Yönləşmək) همسو شدن. توافق کردن.
یؤنلگن: (Yönəlgən) متوجه. متمایل.
یؤنلگه: (Yönəlgə) قبله.
یؤنلم: (Yönləm) متوجه. تابعه. تعمیر.
یؤنلمک: (Yönəlmək) روی کردن.
یؤنلمه: (Yönəlmə) توجه. تمایل.
یونلو: (Yunlu) پشمدار. پشمی. تور.
یؤنلؤ: (Yönlü) جهتدار. مناسب. لایق. شایسته. درخور. مساعد. ضروری. سربه زیر. حرف شنو. منطقی. ارزان.
یونلوق: (Yunluq) پشمی (گوسفند).
یؤنلؤک: (Yönlük) گرایش. **یؤنلؤک حال:** (Yönlük hal) حالت گرایش یا مفعول غیر مستقیم که به سؤال کیمه، نه یه ، هارایا؟ جواب می‌دهد.
یؤنله مک: (Yönləmək) جهت گیری کردن. به سویی رهسپار شدن. روبرگرداندن. آماده کردن.
یؤنله مه: (Yönləmə) جهت گیری.
یوْنما: تراش. رنده کاری. مصنوعی.
یوْنما داش: مجسمه. تندیس.
یوْنماق: تراشیدن. کندن. حجاری کردن. خراطی کردن و تراشیدن چوب و چیزهای سفت. چیدن.
یؤنمه: (Yöngmə) موقعیت.
یؤنندن: (Yönəndən) سوق دهنده.
یوْنو: (Yonu) مجسمه. آجر. سنگ تراشیده شده.
یوْنوت: (Yonut) ← یونتو. مجسمه. اثر باستانی.
یؤنؤت: (Yönüt) جهت. سمت. سو. ارشاد. هدایت.
یؤنؤتمک: (Yönütmək) اصلاح کردن.
یوْنوج: (Yonuc) قلم. مداد.

یووا

یوْنوجو: تراشکار. آلت تراش.
یوْنور: (Yonur) نام مردان اویغور.
یونورتا: (Yunurta) بادامک.
یوْنور باش: (Yonur baş) جذام.
یوْنورجا: تیغهٔ تراش. آلت تراش.
یوْنوز: (Yonuz) همسایه.
یونوزلاماق: (Yunuzlamaq) چیدن (پشم). کندن.
یونوسلوق: (Yunusluq) جای بیرون ریختن آب از آسیاب.
یوْنوش: (Yonuş) تراش.
یؤنؤش: (Yönüş) هدایت. ارشاد.
یؤنؤشلؤک: (Yönüşlük) ارشادی.
یؤنؤشمک: (Yönüşmək) باهم حرکت کردن. **یؤنؤشمه:** حرکت دسته جمعی.
یؤنؤشؤک: (Yönüşük) مرشد. هادی.
یوْنوق: (Yonuq) تراشیده. تراشه.
یؤنؤکمک: (Yönükmək) اصلاح شدن.
یوْنولاجاق: (Yonulacaq) نتراشیده و نخراشیده. خشن.
یوْنولما: (Yonulma) تراش خوردگی.
یوْنولماق: (Yonulmaq) تراشیده شدن. رنده شدن. کنده شدن. حکاکی شدن. چیده شدن.
یوْنولمامیش: (Yonulmamış) نتراشیده. نخراشیده. بی تربیت. زمخت.
یؤنؤلمک: (Yönülmək) حرکت کردن.
یوْنولو: (Yonulu) تراش خورده.
یؤنؤمک: (Yönümək) حرکت کردن.
یوْنونتو: (Yonuntu) تراشه.
یؤنه: (Yönə) رایگان. تجهیزات. هدف. قصد. اراده. راه نجات.
یؤنه‌تیم / یؤنه تیو: (Yönətim) اداره.
یؤنه شیک: (Yönəşik) هدایت شده. هم جهت.
یؤنه‌کی: (Yönəkəy) عادی. آشکار.
یؤنه‌لی:(Yönəli) متعصب.پایدار.حامی.
یؤنه‌لیت / یؤنه لیش / یؤنه لیم / یؤنه لیو: (Yönəlit) جهتگیری. گرایش. تروپیزم. تمایل.
یؤنه‌مک: (Yönəmək) ظاهر شدن.
یؤنه‌مؤنه: (Yönə mönə) مهم. جدی.
یؤنی: (Yönəy) بُردار (ریاضی).
یوْن یوش: (Yon yuş) زه و زاد.

یـــووا: (Yuva) **لانـــه.** آشـــیانه. کنـــام. ســوراخ (کلیـــد، آلـــت، در و پنجـــرهٔ ماشین) که برای حرکـت کـردن و بـه کار انداختن آنها ضروری اسـت. جـا. محل. مسکن. کانون. منبع. منشأ.
یـــوْوا: (گیـــا)(Yova) پیـــاز وحشـــی. گوسفند جدا افتاده از گله.
یووا باشی: (جان) نام گیاهی از پیازیـان که پرندگان در ساختن لانهٔ خود از آن استفاده می کنند.
یووا توتدو: (Yuva tutdu) نـوعی بـازی شکارچی و شکار در میان کودکان.
یوْواج: (Yovac) آخرت. دنیای باقی.
یووا‌ج: (Yuvac) آشیانه. لانه. دایره.
یوواجا: (Yuvaca) قابلمهٔ کوچک.
یوواجاق: (Yuvacaq) کف دست.
یوواجیـــــق: (Yuvacıq) آشـــیانک. کودکستان. وب. سایت.
یوواجیل: لانه ساز (پرندگان).
یـــووا دلیگـــی: (Yuva dəliyi) سـوراخ سقف آشپزخانه.
یووا دیبی: ته تغاری. فرزند آخر.
یوْوار: (Yovar) دوره. دایره.
یـــووار: (Yuvar) گرد. گـــوی ماننـــد. گویچه. گلبول خون.
یووارجیق: (Yuvarcıq) گویچه. گوی.
یووارسال / یووارسی: کُروی.
یووارقا: (Yuvarqa) مدار الکتریکی.
یووارلاتمـــاق: (Yuvarlatmaq) گِـــرد گردانیدن. به صورت گلوله درآوردن. غلتاندن. غل دادن.
یووارلاشدیرماق: (Yuvarlaşdırmaq) بـه صورت گِرد درآوردن. مدوّر ساختن. به حالت گوی درآوردن.
یووارلاشماق: گِرد شـدن. مـدوّر شـدن. به شکل کره درآمدن.
یـــووارلاق: (Yuvarlaq) مـــدوّر. گـــرد. گوی مانند. کُروی. اعداد گرد. عددی که بـا حـذف کسـر بـه صـورت عـدد صحیح درمی‌آید. حروف صدادار کـه موقع تلفظ آنها، لبها به صـورت دایـرهٔ مـــدوّر مـــی‌آیـــد. کُـــره. غلتـــک. مقعد.مخرج. مفعول در لواط.
یـــووارلاق کســـگی: (Yuvarlaq kəsəyi) کنسرو بازکن.
یووارلاقلاشماق: تقریب شدن.
یووارلاقلاماق: (Yuvarlaqlamaq) مدوّر سـاختن. بـه شـکل گِـرد درآوردن. غلتاندن. طومار کردن. به هم پیچیدن.
یووارلاقلانماق: گِرد شدن. مدوّر شـدن. غلتیدن. لوله شدن. طومار شدن. سقوط کردن. واژگون شدن. چرخ خوردن.
یووارلامـــاق: ← یووارلاقلامـاق. بـاده نوشیدن. تاس انداختن.
یووارلانماق: (Yuvarlanmaq) غلتیدن.
یووارى: (Yuvarı) انحناء. مدوّر.
یووارىق: (Yuvarıq) مدوّر. گرد. نوعی بـازی در توفارقـان. یکـی از بازیکنـان کف یکی از دستهای خود را بـاز مـی کند. بازیکن دیگـر بـا انگشـت نشـان، کف دسـت او را غلغلـک مـی دهـد و شعرهایی را می خواند. همراه بـا شـعر، یکـی یکـی انگشـتان دسـت بـازیکن دیگـر را مـی گیـرد و سـعی مـی‌کنـد، حرکاتی را که در شعر گفتـه شـده، بـا دست دیگر بـر روی صـورت بـازیکن اول نمایش بدهد (مثل بریـدن، پختـن، شستن، خوردن و ...)
یوواسینی یاپماق: (خانه اش را سـاختن) غلبه کردن. انتقام گرفتن.
یوْواش: (Yovaş) خفیف. متواضع.
یـــوواق: (Yuvaq) غـار. حفـره. چالـه. حفره جگر. حفره لثه که ریشهٔ دنـدانها در آنجا جا می‌گیرد. اسـتوانه. سـیلندر. لانه. پاک. سفید. نانوشته.
یوْواق: (Yovaq) باغ وحش.
یوواقلیق: (Yuvaqlıq) حفره‌زار.
یووا کوْر: (Yuva kor) بی قابلیت.
یـــووال: (Yuval) قابلمـــهٔ کوچـــک. دستشویی. حمام.
یووالاق: (Yuvalaq) غلتک.

یوواق

یووالاما: (Yuvalama) **لانه** سازی.
یووالاماجا: بازی غلتاندن گردو.
یووالاماق: (Yuvalamaq) **لانه** ساختن.
یووالانماق: (Yuvalanmaq) برای خـود لانه ساختن. فرو غلتیدن.
یووالایـــان قوشـــلار: (جـان) پرنـدگان مهاجر که تابستان آیند و تخم گذارند و پاییز مهاجرت کنند.
یووالیق: مکان مناسب **لانه** سازی.
یووان: (Yuvan) تسلّی. کم نمک
یوواناق: خانهٔ محقّر و کوچک.
یوْوانت: صمیمی. نیکو. دلپسند.
یوْوانتا: (Yovanta) تنبل. طفیلی. انگل.
یووانماق: (Yovanmaq) تسلّی یافتن.
یووادام / یوودوز / یوودوق: کره. دایره.
یوْوراق: (Yovraq) خواسته.
یوْوسار: (Yovsar) آسانی. سهولت.
یؤوســـه مـــک: (Yövsəmək) خواهـان توجه بودن.
یوْوشان: (گیا)(Yovşan) ← یاوشان.
یووقا: (Yuvqa) ناتوان. سست.
یوْوقا: (Yovqa) صدقه.
یووقو: (Yuvqu) غلتـک. جـاده صـاف کن. استوانه. سیلندر.
یوْوقوزماق:(Yovquzmaq) نابود کردن.
یوْوقون: (Yovqun) آفت. بلا.
یوْولاق: (Yovlaq) بالن (گاز).
یوْولـــوج: (Yovluc) پشـم ظریـف در انتهای موی بُز.
یوْولوق: (Yovluq) نبیره. دشمنی.
یوْولوق داشداماى: نوعی بـازی قـدیمی دخترانه در میان قرقیزها.
یوولونماق: (Yuvlunmaq) جاری شدن.
یوْوماغال: (Yovmağal) نزدیک.
یووماق: [دیـو](Yuvmaq) بـه سـرعت دویدن.
یوْوماق: (Yovmaq) تحریف کردن.
یوْوو: (Yovu) کله پوک.
یوْووجو: (Yovucu) متقلب. تحریفگر.
یوْووخ: (Yovux) نزدیک.
یووورت: (Yuvurt) اینترنت.
یوْوورچو:(Yovurçu)برادرزن کوچک.
یوْووز: (Yovuz) کوشا. تلاشگر.
یووش: (Yuvuş) دستمال آشپزخانه.

یوْووشـــدورولماق: (Yovuşdurulmaq) نزدیک گردانده شدن. مأنوس شدن.
یوْووشـــــدورماق: (Yovuşdurmaq) نزدیک کردن. به هم مأنوس کردن.
یوْووشقاری: (Yovuşqarı) نزدیکی.
یوْووشقان: (Yovuşqan) مأنوس.
یوْووشما: (Yovuşma) انسیت. الفت.
یوْووشماز: (Yovuşmaz) نامأنوس.
یوْووشماق: (Yovuşmaq) مأنوس شدن. بهم نزدیک شدن. جوش خوردن.
یوْووشوش: (Yovuşuş) اجماع. اتحاد.
یووغ: (Yuvuğ) سنگهایی که بر اثر سیل، مدوّر شده‌اند.
یوْووق: ← یاخین. خویشاوند.
یوْوولسون: (Yovulsun) مرده باد.
یوْووماق: (Yovumaq) انس گرفتن.
یووون: (Yuvun) گوی. دایره. کُره.
یوی: (Yuy) نهر. جوی.
یویاق: (Yuyaq) حمام.
یویان: (Yuyan) شوینده. دروغ. کذب.
یویاناق: (Yuyanaq) محل آبتنی.
یویان ی‌الان: دروغ محض.
یویوب آریتماق: (شستن و تمیز کردن) سخت سرزنش کردن.
یویوجو: (Yuyucu) پاک کننده. گازر. رختشو. دستگاه ظرفشویی. دستگاه رختشویی. مُرده شور.
یویورمک: ← یوگورمک.
یویوروک:(Yüyürk)روروک.تاب. ننو.
یویوسقا: (Yuyusqa) مرده شورخانه. محل دفن لباس شهید.
یویوش: (Yuyuş) آب تنی.
یویوشچو: جاشو. کارگر کشتی.
یویوشما: (Yuyuşma) همشویی.
یویوشماق: (Yuyuşmaq) باهم شستن. هم را شستن.
یویولما: فرسایش. **یویولماق:** شسته یا ساییده شدن. از بین رفتن.
یویولمامیش قاشیق: فضول.
یویوم / یویون: (Yuyum) شستشو.
یویوناجاق: (Yuyunacaq) دستشویی.
یویونتو: (Yuyuntu) چرکاب.
یویونجاق: (Yuyuncaq) شستنی.
یویونتو خوْر: (Yuyuntu xor) چاکر.

یویوندورماق: آب تنی کردانیدن.
یویونماق: آب تنی کردن.
یویونوش: (Yuyunuş) طهارت.
یه: (Yə) صاحب.
یهر:(Yəhər)زین.نوعی پیوند (درخت).
یهرآلتی: زبر تنگ. تسمه‌ای که زین را با آن به پشت اسب می‌بندند.
یهر بئل: (Yəhər bel) پشت زینی.
یهر بالتا: (Yəhər balta) تبرزین.
یهر بورون: دماغ پالانی. بینی پهن.
یهـر توْخـوم: (Yəhər toxum) ساز و برگ اسب. یراق آلات.
یهر جامی: ظرفی مانند نعلبکی گود که با طناب بسته باشند و برای برداشتن آب از جویبار توسط سوار استفاده شود، بطوری که از اسب پیاده نشود.
یهرچه: (Yəhərçə) زین کوچک.
یهرچی: زین ساز. زین فروش.
یهر قاشی: قاچ زین. قربوس.
یهـر قالتـاغی: (Yəhər qaltağı) قسمتی مانند قفس که در آن زین را می‌سازند.
یهر گؤزمه دن قاشا چیخان: عجول.
یهرلتمـک: (Yəhərlətmək)بـه وسیلهٔ دیگری اسب را زین کردن.
یهرلنمک: (Yəhərlənmək) زین شدن.
یهرله مک: زین کردن. تابع کردن.
یهرلی: زین دار. زین شده.
یهرلیک: سنگ یا صخره به شکل زین.
یهر وورما: (Yəhər vurma) زخمی که از سایش زین،درپشت اسب پدید آید.
یهودی قالپاغی: (گیا)(Yəhudi qalpağı) شاه بلوط زمینی. جوز ارقم.
ییپار: (Yıpar) مُشک. بوی خوش.
ییپارای: (Yıparay) پستخانه.
ییپارماق: (Yıparmaq) رها کردن. ساتع کردن.
ییپارمان: (Yıparman) پستچی. موزّع.
ییپراتماق: (Yıpratmaq) پژمرده کردن.
ییپراشماق: (Yıpraşmaq) پژمرده شدن. از هم فروپاشیدن اجزای یک چیز.
ییپراق: (Yıpraq) ابریشم. باز. مسطح.
ییپراما: (Yıprama) پژمردگی.
ییپراماق: (Yıpramaq) پژمرده کردن.
ییپراناق: (Yıpranaq) پررو. بی حیاء.

ییپرانماق: (Yıpranmaq) پژمرده شدن. ژولیده شدن. مندرس شدن. پاره پوره شدن. چروکیدن. خراب شدن.
ییپرین: (Yıprın) فرسوده.
ییپقیل: (Yıpqıl) ارغوانی. (رنگ).
ییتاک: (Yitak) ← یئدک.
ییخار: (Yıxar) ویرانگر. **ییخان یومران:** درب و داغـون. **ییخـسـاماق:** در هـوس سرنگونی بودن. **ییخدیران:** زن بدکاره. براندار. **ییخدیرما:** تخریب. براندازی. **ییخدیرماق:** بـه وسیلهٔ دیگری خراب کـردن. واژگـون سـاختن. ویـران گردانیـدن. **ییخـــدیری:** تخریـب. **ییخدیریلماق:** به وسیلهٔ دیگری خراب شدن. ویران گردیدن. زمین خوردن. **ییخدیریم:** ویرانه. **ییخقین:** ویران. نیرو. توان. **ییخلاب / ییخما:** براندازی. اسقاط. انقـلاب. **ییخمـاق:** انـداختن. افکنـدن. سـرنگون کـردن. فروافکنـدن. سـاقط کردن. خراب کردن. زمین زدن. ویران کردن. پشت کسی را بـه زمـین آوردن (در کُشتی). مغلوب کـردن. بـر زمـین زدن. **ییخمـــالیق:** کلنگـــی. مخروبـــه. لغزنده. **ییخمان:** ویرانگر. **ییخما ییخیلما:** نصف و نیمه. الکی. **ییخمیش:** ویرانگر. فاتح. (نـاپ). **ییخنیـق:** ویرانـه. خرابـه. **ییخـــی:** سـرنگون. واژگـون. **ییخیـــت:** ضرر. زیان.
ییخیجـــی: واژگـون کننـده. ویرانگـر. **ییخیش:** سرنگونی. کشتی. زورآزمایی. **ییخیشـماق:** بـاهم سـرنگون شـدن. در ویـران کـردن جـایی بـا هـم همکـاری کـردن. بـاهم کُشـتی گـرفتن. **ییخیـق:** سـرنگون. واژگـون. خـراب. ویـران. **ییخـیـلا:** کـج. سـرنگون. **ییخیلاجـاق:** خراب شده. **ییخیلا دورا:** افتان و خیزان. **ییخیلار:** سرنگون شدنی. **ییخیلقان:** اسبی که زیاد سکندری بخورد. کسی که بسیار زمین بخورد. سرخوش. بند آب. **ییخیلقیـر:** سـرنگون. ویـران. حقـارت. **ییخیلقـین:** سـرنگون. ویـران. کهنـه. **ییخیلمـا:** سـرنگونی. سـقوط. **ییخیلمـاز:** سـرنگون نشـدنی. **ییخیلمـاق:** افتـادن. ســرنگون شـــدن. واژگـــون شـــدن.

فروافتادن. ساقط شدن. سقوط کردن. زمین خوردن. خراب شدن. ویران شدن. از پا درآمدن. **یخیلیش:** سرنگونی. خرابی. واژگونی. **یخیلیشماق:** باهم سرنگون شدن. **یخیم:** آفت. بلا. فلاکت. **یخیملی:** مخروبه. فلاکت بار. **یخیملیق:** تخریبات. **یخین:** آفت. بلا. فلاکت. **یخینتی:** ویرانه. خرابه. بقایای ویرانه. **یخینما:** گمراهی. رذالت. **یخینماق:** گمراه شدن. از راه راست منحرف شدن. از نظر انسانی سقوط کردن.
ییدقی: (Yıdqı) فاکس. نمابر.
ییدلاشقی: (Yıdlaşqı) ایمیل.
ییدلاشماق: (Yıdlaşmaq) با هم پوسیده شدن. فروپاشیدن.
ییدلاماق: پوساندن. پاشاندن. فاکس زدن. بوسیلهٔ فاکس فرستادن.
ییدلانماق: پوسیده شدن. فروپاشیدن.
ییدیشماق: (Yıdışmaq) ← ییپراشماق.
ییدیق: (Yıdıq) پوسیده. فروپاشیده.
ییدیماق: پژمرده شدن. فروپاشیدن.
ییر: (Yır) آواز. نغمه. آهنگ. آهنگی که با صدای بلند نواخته شود. جنوب.
ییراتماق: (Yıratmaq) دور کردن.
ییراغو: خواننده. نوازنده. سولیست.
ییراق: (Yıraq) دور. سرزمین گسترده.
ییراماک: (Yıramac) اپرا.
ییراماق: (Yıramaq) آواز خواندن. دور شدن. تکان دادن. به اهتزاز درآوردن. گاز دادن.
ییرامان: وکالیست. آوازخوان.
ییراو: (Yırav) وکالیست. آوازخوان.
ییرتاج: (Yırtac) تهدیدکننده. شانتاژگر. وحشی. درنده.
ییرتاق: (Yırtaq) پررو. سمج.
ییرتال: (Yırtal) قیطانی که زنان از زیر چانه گذرانند.
ییرتان: (Yırtan) اسلحه. درّنده.
ییرتاو / ییرتباو: (Yırtav) تهدید. شانتاژ.
ییرتداج: (Yırtdac) شکافدار.
ییرتدیرما: دراندن. پاره گردانی.
ییرتدیرماق: دراندن. پاره گردانیدن.
ییرتقیج: (Yırtqıc) درّنده. شکافنده.

ییرتلاز: (Yırtlaz) کسی که پلکهایش به طرف بالا برگشته باشد. بد ترکیب.
ییرتلاس: (Yırtlas) دریده. پاره.
ییرتلاشیق: (Yırtlaşıq) چاپلوس.
ییرتلاق: (Yırtlaq) دریده. پاره.
ییرتما: شکاف دهی. چاک زنی.
ییرتماج: شکاف. چاک. وادی.
ییرتماق: (Yırtmaq) دریدن. پاره کردن. شکافتن. کهنه کردن (لباس). نجات یافتن.رفتن.توانستن. برنده شدن.
ییرتناق: (Yırtnaq) کانال آبرسانی.
ییرتیجی: (Yırtıcı) درنده. وحشی.
ییرتیش: (Yırtış) شکافت.
ییرتیشماق: همدیگر را دریدن.
ییرتیق: (Yırtıq) پاره. شکافته. مندرس. ژنده. فتق. **ییرتیقچی:** پینه دوز.
ییرتیق دوْندان چیخان: نامربوط.
ییرتیلماق: (Yırtılmaq) دریده شدن. پاره شدن. شکافته شدن. فرسوده شدن (لباس). صریح حرف زدن.
ییرتیم: (Yırtım) پارچه. قماش.
ییرتیمچی: (Yırtımçı) کارخانه دار.
ییرتینماق: (Yırtınmaq) دریده شدن.
ییرتینیش: (Yırtınış) شکافت. پارگی.
ییرچی: (Yırçı) ← ییراغو.
ییرخانات: (Yırxanat) زشت.
ییردام: (Yırdam) آواز. ترانه.
ییردین: (Yırdın) جنوب.
ییرسال: (Yırsal) آوازی.
ییرسیل: (Yırsıl) صدای نفس نفس.
ییرسیماق: (Yırsımaq) نیشخند زدن.
ییرشارماق:(Yırşarmaq)قاه قاه خندیدن.
ییرغا: (Yırğa) ریتم. ترانه. سعادتمند.
ییرغات: (Yırğat) آهنگ. ترانه.
ییرغاتی: (Yırğatı) لرزش. تکان.
ییرغاج: (Yırğac) گهواره.
ییرغاسیت: (Yırğasıt) انحراف.
ییرغاق: (Yırğaq) لرزش. تکان. ریتم.
ییرغال: (Yırğal) میهمانی. ضیافت.
ییرغالاتماق: (Yırğalatmaq) جنبانیدن.
ییرغالاشماق: (Yırğalaşmaq) دسته جمعی تکان خوردن. جنبیدن. جُم خوردن. این پا و آن پا شدن.
ییرغالاما: (Yırğalama) تکان. لرزش.

ییرغالاماق: تکان خوردن. جنباندن.
ییرغالامباج: (Yırğalambac) چوب بلند جنباندن گهواره.
ییرغالانماق: تکان خوردن.
ییرغاما: تکان. جنبش. لرزش.
ییرغاماق: تکان دادن. مهمانی دادن.
ییرغان: (Yırğan) لرزان. مرتعش.
ییرغانتی: (Yırğantı) لرزش. تکان.
ییرغانچا: (Yırğança) ذکر. ورد.
ییرغانماق: ← ییرغالانماق.
ییرغلنمک: (Yirğələnmək) خرامیدن. حرکت زیاد به سمت راست و چپ هنگام راه رفتن.
ییرغله مک: ← ییرغالاماق.
ییرغیتیش: (Yırğıtış) پرت و پلا.
ییرغیش: (Yırğış) اهتزاز. لرزش.
ییرغیل: (Yırğıl) ناخوش. مریض.
ییرغیلتی: (Yırğıltı) لرزش. تکان.
ییرغیلجین: (Yırğılcın) سراب.
ییرغیلیش: (Yırğılış) اهتزاز. برافرازی.
ییرغین: (Yırğın) خشنود.
ییر قوْشماق: شعر سرودن.
ییرقیرت: (Yırqırt) چین. چروک.
ییرلا: (Yırla) ملودی. آهنگ.
ییرلاشما: همخوانی. آواز دسته جمعی.
ییرلاشماق: همخوانی کردن.
ییرلاق: (Yırlaq) آوازه خوان. خواننده.
ییرلاما: (Yırlama) آوازخوانی. ترانه.
ییرلاماق: آواز خواندن. لرزاندن.
ییرلانتی: (Yırlantı) آواز. لرزه. زلزله.
ییرلانماق: لرزیدن. آوازخواندن.
ییرلایان: آوازه خوان. خواننده.
ییرلاییجی: (Yırlayıcı) آوازه خوان.
ییرماج: (Yırmac) سوراخ. شکافته.
ییرماق: آواز خواندن. لرزاندن.
ییرمان: آواز خوان. لرزاننده. خواننده.
ییرمی: (Yırmı) تسمهٔ سوراخدار که به زین بندند.
ییرمیج: (Yırmıc) سوراخ. شکافته.
ییریا: (Yırya) جنوب.
ییریک: (Yirik) لب شکری.
ییرین: (Yırın) آواز. ترانه.
ییریندیرماق: محزون کردن.
یر ییغیش: (Yır yığış) سر و سامان.

ییزه: (Yizə) بهار.
ییش: (Yış) کوهستان جنگلی. فراز.
ییشیم: (Yışım) جوراب.
ییغا: (Yığa) اداره. نظم. گریه. مویه. **ییغا آرالاش:** سوزناک. **ییغات:** محدودیت. فشار. اندوخته. **ییغاج:** مخزن. گنده. درشت. **ییغاج اؤزۆ:** [دیو](Yığac özü) ناف خرما. درختچه ای که طعم شیر دارد. آنچه بر سر درخت خرما پدید آید. **ییغاج اولدوز:** سیارهٔ مشتری. **ییغاچی:** نوحه خوان. مرثیه خوان. مویه گر. **ییغار:** غیرت. **ییغارقا:** انبار. **ییغارلی:** غیور. **ییغا زارا:** مویه و گریه. **ییغاسیز:** بی نظم. **ییغاشقا:** جایی که در معرض باد نیست. **ییغاقسیز:** جایز. حلال. **ییغاقلی:** ممنوع. حرام. **ییغال:** نمدار. مرطوب. **ییغالا:** پوشه. دوسیه. **ییغام:** انبار. مخزن. ذخیره. **ییغامات:** پول موجود در صندوق روستا. جمع شده. کلکسیون ← پالتار کسدی. **ییغان:** جامع. جمع کننده. مَشک. **ییغاناق:** توده. جسم. مجلسی که پس از جشن نامزدی در خانهٔ عروس گرفته شود. **ییغانجور:** تشکیلاتی. **ییغان درن:** گردآورنده. اقتصادی. **ییغانما:** تجمّع. گردهمایی. **ییغانماق:** جمع شدن. **ییغاو:** لگام. **ییغتان:** فشرده. **ییغجام:** منسجم. فشرده. مختصر و کلی. جمع بندی. جمع و جور. چکیده. **ییغجاملاماق:** خلاصه کردن. **ییغجی:** غارتگر. **ییغرای:** فشرده. پنهانی. **ییغریق:** خجالتی. **ییغریقماق:** خجالت کشیدن. بی درنگ و بدون توقف عبور کردن. **ییغدا:** منع. تضییق. ترکه های درخت که برای مصرف خوراکی حیوان بریده شوند. **ییغداج:** مانع. انگل. **ییغداچی:** انگل. سربار. گردآورنده. **ییغدی:** مالیات. **ییغدیرما:** تجمیع. **ییغدیرماق:** جمع آوری گردانیدن. **ییغدین:** متراکم. **ییغریق:** لباس. محجوب. **ییغریلماق:** چروک برداشتن. **ییغشیرماق:** جمع کردن. **ییغقا:** بلوکه. **ییغقان:** جهان. گیتی. **ییغقیج:** گردآورنده. **ییغلا:** مجموعهٔ علف درو شده. **ییغلاب قاقشاب:** ناله و زاری کنان.

ییغلاتماق: گریاندن. **ییغلاش:** سوگواری جمعی. تجمع. ازدحام. **ییغلاشماق:** با هم سوگواری کردن. **ییغلاق:** مجمع. محل تجمع. **ییغلاما:** سوگواری. **ییغلاماق:** سوگواری کردن. **ییغلان:** جعبه. صندوق. به صورت «یخدان» وارد فارسی شده. **ییغلانقی:** مجمع. مجلس سوگواری. **ییغلی:** جماعت. مجموعه. **ییغلیق:** تراکم. ازدحام. انبار. **ییغلینج:** محجوب. باحیاء. **ییغما:** جمع آوری. مونتاژ. تاراج. برچیده. پیش ساخته. دیوار چوبی. کلیات. کتاب. غنیمت. پول و یا اموال خاصی که برای کمک رسانی به کسی جمع شده باشد. به صورت یغما وارد زبان فارسی و به صورتهای «یغما» و یغمه» وارد عربی شده است. **ییغماج:** بسیار چاق. نوعی کلاه زنان ترکمن. **ییغماچی:** غارتگر. یغماگر. به صورت «یغمجی» وارد عربی شده. **ییغماق:** گرد آوردن. جمع کردن. پس انداز کردن. انباشتن. روی هم چیدن. توده کردن. کپه کردن. برداشت کردن (محصول). مونتاژ کردن. گرفتن (شماره تلفن). ضبط کردن (نوار). **ییغمالاماق:** تکان دادن (سفره). جمع کردن. برچیدن. تاراج کردن. **ییغمالانماق:** تاراج شدن. **ییغمان:** خرمن. انبوهه. کوتاه و خپله. **ییغمیش:** تنومند. فاتح. گرد آورده. (ناپ). **ییغنا:** مخزن. انبار. **ییغناب:** مجموعه. **ییغناشیق:** معرکه. مجمع. **ییغناق:** ← ییغیناق. **ییغنالما:** گردهمایی. جلسه. **ییغنالماق:** جمع شدن. گرد آمدن. **ییغنالیش:** گردهمایی. جلسه. **ییغناماق:** جمع کردن. گرد آوردن. **ییغنی:** تخم. آرام. **ییغنوا:** جمعیت. گردهمایی. مجلس جشن. **ییغی:** حروف چینی و صفحه بندی (چاپ). جمع آوری. مرثیه. **ییغیت:** مجموعه. تراکم. ذخیره. انبار. **ییغیتلیق:** دعوت. اکرام. **ییغیج:** منسجم. **ییغیجام:** اجمال. خلاصه. **ییغیجی:** گردآورنده. مال اندوز. محتکر. کارگر میوه چین. جمع آوری کنندهٔ محصول. **ییغیجیچیلیق:** گردآوری.

شکل فعالیت انسانهای جوامع اولیه که به منظور تغذیه، بطور دسته جمعی به جمع آوری گیاهان و دانه‌ها و حشرات و غیره می‌پرداختند. **ییغیرماق:** فشردن. مچاله کردن. **ییغیریق:** ظهر. نیمروز. زمان جمع شدن انسانها یا جانوران در جایگاه خود. خجالتی. **ییغیش:** طرزگردآوری. گردآوری. گردهمایی. **ییغیشان:** ← ییغیلان. **ییغیشدیرماق:** جمع کردن. جمع و جور کردن. مرتب و منظم کردن. گردهم آوردن. **ییغیشدیریلماق:** جمع آوری شدن. جمع و جور شدن. مرتب شدن. **ییغیشقا:** محل تجمع. ازدحام. میتینگ. **ییغیشقان:** جمع شونده. **ییغیشما:** گردآوری. مجموعه. **ییغیشماق:** جمع شدن. دور هم گردآمدن. مرتب شدن. چروکیده و مچاله شدن. باردار شدن. **ییغیشیق:** مچاله شده. چروک شده. جمع و جور. نظم و سامان. **ییغیشیم:** تمرکز. **ییغیق:** انبار. انبوهه. پشته. **ییغیلا:** سرشار. مملو. **ییغیلان:** جمع شده. توده شده. انباشته. کوتاه شده (در اثر شستن و غیره). جمع شونده. **ییغیلتی:** جمع شده. **ییغیلجیق:** بیشه. جنگل. **ییغیلقا:** مجمع. محل تجمع. **ییغیلقان:** چیزی که بسیار توده می‌شود. **ییغیلما:** تجمیع. جمع شده. **ییغیلماق:** گرد آمدن. جمع شدن. گردهم آمدن. آب رفتن(پارچه). کوتاه شدن. خود را جمع کردن. منقبض شدن. جمع آوری شدن. برداشته شدن (محصول). تمام شدن. پایان یافتن. توده شدن. انبوه شدن. انباشته شدن. **ییغیلمان:** آبادان. سالم. **ییغیلی:** جمع و جور شده. **ییغیلیش:** گردهمایی. اجلاس. برداشت (محصول). **ییغیلیشماق:** گردهم آمدن. توده شدن. انباشته شدن. برداشته شدن محصول. ازدحام کردن. **ییغیلیق:** انجمن. محفل. **ییغیلیم:** جمعیت. **ییغیم:** برداشت (محصول). مقدار محصول. جمع آوری حاصل. پس انداز. انباشت. توده. کپه. **ییغیمتا:** خلاصه. **ییغیمتی:** گردآمده. مخلوط. **ییغیمتیق:**

انبوه. پشته. متراکم. **یغیمجیل:** پس اندازکننده. **یغیمچی:** گردآورنده. شلخته. **یغیم دریم:** درو و برداشت محصول. فصل پاییز. درو و برداشت. **یغیم سریم:** درو و پهن کردن. **یغیملاما:** توده گردانی. تجمیع. **یغیملاماق:** توده کردن. **یغیملانماق:** توده شدن. **یغیلی:** مجتمع. منسجم. جُنگ. **یغیلیق:** فقر. تنگدستی. فرکانس. **یغین:** توده. کپه. انبوه جمعیت. **یغین آچما:** تشکیل جلسه. گردهمایی. **یغین آچماق:** جلسه تشکیل دادن. **یغیناجاق / یغیناق:** ← یغینجاق. به صورت یغناغ وارد زبان فارسی شده است. محل تجمع سربازان. محل تجمع حیوانات وحشی. **یغین بولود:** مجموعهٔ ابرهای درشت. ابر استراتوکومولوس. **یغینت:** ← یاغان. **یغینتاما:** در مجموع. با بسته. **یغینتی:** ته مانده و خرده ریز. چیزهایی که روی هم توده شده. جمع شده از چیزهای مختلف. رسوبات. کپه. ماستی که از چند روز پیش برای زدن در خیک جمع شده باشد. خشم. غضب. گردهمایی. **یغینتی آیراما:** ترکیب و تجزیه. **یغینتیق:** خلاصه. **یغینج:** فرهنگ. **یغینجا:** اجتماعی. عمومی. جلسه. **یغینجاق:** اجتماعات. گردهمایی. جلسه. ضیافت. مهمانی. ازدحام. **یغینچی:** سخاوتمند. دزد. **یغینلاما:** تغلیظ. **یغینلاماق:** غلیظ کردن. **یغینلانماق:** غلیظ شدن. **یغینلی:** گردآمده. قابل اعتناء. تغلیظ شده. **یغینلیق:** ازدحام. تراکم. مجموعه. مجله. **یغینما:** گردهمایی. تجمع. **یغینماق:** گردآورده شدن. حواس خود را جمع کردن. بر چیزی تمرکز کردن. **یغینی:** جنین. **یغینیق:** گردآورده شده. کلفتی. **یغینیو:** کلفتی. **یغیو:** جمع آوری. **یغیوچی:** خیاط. کلکسیونر. **یگدیر:** (Yiydir) ← ایغدیر. **یگن:** (Yigən) خواهر زاده. **یگه:** (Yiyə) حیوان ول شده. اسب رها شده. **ییلاق:** (متفا)(Yeylaq) ← ییلاق.

ییلاق: (Yılaq) لرزان. **ییلاق دال:** (گیا) بید مجنون. **ییلاما:** (Yılama) رمیدگی. **ییلاماق:** (Yılamaq) رمیدن. رم کردن. **ییلامیشی:** (Yeylamışı) به ییلاق رفتن. **ییلان:** (Yilan) ← ایلان. **ییلتار:** (Yiltar) زنجیر سگ شکاری. **ییلخاماق:** غسل دادن. شستن. **ییلخان:** (Yılxan) غسل. شستشو. **ییلخانماق:** (Yılxanmaq) غسل کردن. **ییلدام:** (Yıldam) تند. تیز. سریع. **ییلدیراق:** (Yıldıraq) تهدید. شانتاژ. **ییلدیراماق:** (Yıldıramaq) درخشیدن. **ییلدیران / ییلدیرقان:** مهیب. ترسناک. **ییلدیرما:** (Yıldırma) تهدید. شانتاژ. **ییلدیرماق:** (Yıldırmaq) ترساندن. **ییلدیری:** ترور. شانتاژ. تهدید. **ییلدیریق:** (Yıldırıq) اشپل. تخم ماهی. **ییلدیریم:** (Yıldırım) فلج. **ییلدیز:** (Yıldız) ریشهٔ درخت. ریشه. ← اولدوز. **ییلدیزلانماق:** ریشه دواندن. جا کردن. **ییلدین:** (Yıldın) اخگر. شراره. **ییلرات:** (Yılrat) شفافیت. براقیت. **ییلسیق:** (Yılsıq) مرفه. ثروتمند. **ییلغا / ییلغام:** رود. جریان آب. سیل. **ییلغاماق:** (Yılğamaq) ← ایلغاماق. **ییلغای:** (Yılğay) پرصلابت. استوار. **ییلقارت:** (Yılqart) وحشی. **ییلقاو:** (Yılqav) شتاب. **ییلقاوا:** برق آسا. به سرعت باد. **ییلقاوماق:** (Yılqavmaq) شتاب کردن. **ییلقی:** (Yılqı) ترس. وحشت. ترور. **ییلقیچی:** (Yılqıçı) تروریست. **ییلقیر:** (Yılqır) چابک. **ییلقیق:** (Yılqıq) رسیده. کامل. آبدار. **ییلقین:** (Yılqın) (گیا) درخت گز. (Tamariska). ترسیده. رمیده. **ییلکا:** (Yelka) رگ دو طرف عقب گردن. **ییلما:** (Yılma) رَمِش. ترس. رمیدگی. **ییلماتیق:** (Yılmatıq) جسور. نترس. **ییلماز:** (Yılmaz) دلاور. نترس. (ناپ). **ییلماق:** (Yılmaq) رمیدن. دررفتن.

ییلماقای: (Yılmaqay) ترسو. **ییلمان:** (Yılman) سریع. تند. تیز. **ییلمانجیق / ییلمانیق:** (Yılmancıq) جسور. نترس. **ییلمایا:** (Yılmaya) اسب بالدار افسانه. **ییلمیش:** (Yılmış) رَموک. ترسیده. **ییلوار:** (Yılvar) اشرفی. **ییله شمک:** (Yiləşmək) به هم رسیدن. **ییلیش:** (Yılış) وحشت. ترس. **ییلیق:** (Yılıq) حیوان. ترسیده. رموک. **ییلیم:** (Yilim) چسب. صمغ. **ییلیم بؤکر:** (Yılım bükər) رنگین کمان. **ییلیم داش:** (Yılım daş) گرانیت. **ییلین:** (Yılın) وحشتناک. **ییناق:** (Yinaq) ندیم. پیشخدمت. **ییو:** (Yiv) شیار. شکاف. حفره. زهوار. شیاری که روی قطعات ابزار می‌دَهند تا قطعات به هم متصل شوند. **ییوا:** (Yiva) بلند مرتبه. عالی جاه. **ییوک:** (Yiyək) فئودال. زمیندار. **ییل:** (Yiyəl) ملک. اموال. **ییلانماق:** ← ایی لنمک. **ییم:** (Yiyəm) خوی. خاصیت. طبیعت. صفت. **ییمن:** (Yiyən) مالک. دارنده. **ییه:** (Yiyə) خداوند. مالک. حافظ. **ییه اولوس:** (Yiyə ulus) ابرقدرت. **ییه چیخماق:** ادعای مالکیت کردن. صاحب شدن. «ییه دورماق» نیز گویند. **ییه دار:** (Yiyədar) خداوند. صاحب. مالک. حافظ. **ییه قاغان:** امپراتور. **ییه لر:** (Yiyələr) اولیاء. **ییه لنمک:** تصاحب کردن. صاحب شدن. به زور مالک شدن. در امری مهارت یافتن. **ییه له مک:** صاحب و مالک کردن. **ییه له مه:** (Yiyələmə) تصاحب. **ییه لی:** ثروتمند. مالک. **ییه لیک:** (Yiyəlik) تملّک. تصاحب. مالکیت. حق. **ییه لیک حال:** حالت اضافه یا تعلق(گرامر). **ییه من:** (Yiyəmən) مالک. **ییه وورونو:** (Yiyə vurunu) نوعی بیماری مهم در اطفال.

سون